¶ Sũma pnecessaria acutissimi ⁊ pfundissimi doctoris magistri Guillermi altissiodorensis.

¶ Quid sit fides: et propter quid ad probationem fidei adducantur rationes naturales.

A f

Fides est substantia rerum sperãdarum argumentum non apparentium. Sicut enim vera dilectione diligit deus propter seipsum super oĩa: ita vera fide acquiescit pme veritati super oĩa ppter se. ideo nichil certius fide. et ita fides (cum nichil habeat certius se) pbari non potest. Et ideo dicit aplus Hebre. xi. q fides est argumentũ supple pbãs nõ probatũ. ⁊ non cõclusio. Magistri ergo imo etiã scti patres peruerse vident agere: cum rõnibus humanis nitũtur probare fidẽ: vel articlos fidei. cum fides sm apostolum sit tanq̃ pbans non probatũ. argumentum non conclusio. Videtur etiã euacuare meritũ fidei: quia dicit btus grego. Fides nõ habet meritum: vbi humana ratio prebet experimentũ. ipsi vero nitũtur prebere experimentũ fidei: et ita vident euacuare meritum fidei. Solutio. Triplici rõne ostẽdit fides. Prima est: q rationes naturales in fidelibus augmentant fidem et cõfirmãt. Sicut enim propter bona temporalia non est diligẽdus deus finaliter: tñ ipsa bñficia augmẽtant caritatem et cõfirmant illam in habẽte caritatẽ. sunt enim cause motiue ⁊ puocatiue dilectiõis dei. eodẽ modo rationes naturales in habẽtibus fidem augmẽtant ⁊ cõfirmant illam. Secũda ratio est defensio fidei cõtra hereticos. Tertia est pmotio simplicium ad veram fidem. Sicut enim propter bõa temporalia pmouent simplices ad veram dei dilectionẽ: ita per naturales rationes promouẽtur quãdoq̃ simplices ad veram fidem. Propter has tres rationes precipit beatus Petrus maxime prelatis: vt parati sint omni poscenti reddere rationem de ea que in eis est fide: spe: ⁊ caritate. i. Petri. 3. ca. Cũ aũt habet quis veram fidem/ ⁊ rationes quibus ostendi possit fides: mens non innititur pme veritati propter illas rõnes: sed acquiescit potius illis rõibus. q cõsentiũt pme veritati/ ⁊ ei attestant. qđ significat per samaritanos Johis. 4. ca. per quos significãtur recte credentes: qui vidẽtes iesum per verã fidem: dicũt samaritane id est rõni hũane. iam nõ propter te credimus: sed q ipsi vidimus ⁊ audiuimus. Quãto autem maior est fides in aliquo: tãto citius ⁊ clarius videt huiusmõi rõnes. qñ fides est illuiatio mentis ad deũ videndũ: ⁊ res diuinas. et quãto magis illuiatur: tãto clarius videt aĩma. non tñ q ita est sicut credit: sed quõ ita est: ⁊ quare ita est vt credit qđ est intelligere. Unde dicit Ysaias. 7. ca. Nisi crediderit is: nõ intelligetis. quia mens sine lumine fidei clarius videre nõ potest res diuinas. propter hoc bene dictũ est a quodã: qñ (apud Aristotelem) Argumentũ est ratio rei dubie faciẽs fidem. apud christũ aũt: Argumentũ est fides faciens rõem. Si aũt fides inniteretur solis rõnibus humanis: nõ haberet meritũ. quia tũc habet locum qđ dicit btus greg. Fides nõ habet meritum. ⁊ cẽ sed quia vere fidelis innititur pme veritati super oĩa: ideo fides non est ei cõclusio: sed argumentum. sicut dicit apostolus. Quia vo debilẽ habet homo visum spiritualem propter corruptionem que est a pmo pctõ: ideo etiã in fide gradus sũt: vt animus a claris incipiat: et exercitata fides in min⁹ claris possit purgata magis ⁊ magis pcedere ad magis clara. vt tãdem possit aspectũ dirigere in tpaz eternã claritatẽ. Incipit enĩ ab articulis magis propinquis sensui: vt q filius dei factus est homo: et q fuit hũilis/ mãsuetus ⁊ patiens/ ⁊ huiusmodi. Unde aplus ad Corin. 2. Non enĩ iudicaui me scire aliq̃d inter vos: nisi iesum christum ⁊ hunc crucifixũ. Ut per illa clara expurget ⁊ exercitetur ⁊ solidet intellectus ad videndũ clariora. vt q filij dei sumus: heredes dei/ coheredes autẽ christi. ad Roma. 8. ad vltimum autẽ ipm deum. Vñ apostolus. 1. Corinth. 2. Sapiẽtiam loquimur inter perfectos. Et hoc est qđ dicit btus augustinus in primo libro soliloquiorz pauloante finem: sumẽs exemplũ de sole materiali ad ocłos sanos vel infirmos: ita dicens. Lux ista vulgaris nos doceat q̃tum potest quõ se illud habeat. Nam sunt nonnulli oculi tam sani et rigidi: q se mox vt aperti fuerint in ipsum solem sine vlla trepidatiõe cõuertant. his quodãmodo ipsa lux sanitas est: nec doctore indigent. sed sola fortasse admonitione credũt his credere/ sperare/ ⁊ amare satis est. Alij vero quia vehemẽter videre desiderãt/ ipso fulgore feriũtur: ⁊ eo non viso sepe in tenebras cum dilectiõe redeũt. quibus periculosum est (q̃uis talibus vt sani recte dici possint) velle oĩdere qđ adhuc videre non valent. ergo exercendi sunt prius: ⁊ eorũ amor vtiliter differẽdus atq̃ nutriẽdus est. Primo enim quedã illis demonstranda sunt: que non per se lucent: sed p lucẽ videri possunt. vt vestis aut paries: aut aliquid horum. Deinde quod non per se quidẽ: sed tamen per illam plenius effulget. vt argentum: aurum: ⁊ similia. nec tñ ita radiatũ vt oculos ledat. Tũc fortasse terrenus iste ignis modeste demõstrãdus est: deinde sidera/ deide luna/ deinde aurore fulgor/ et albescentis celi nitor. in quibus seu citius seu tardius seu p totũ ordinẽ: siue quibusdã cõemptis pro sua quisq̃ valitudine assuescens: sine trepidatiõe ⁊ cum magna voluptate solem videbit. Tale aliq̃d sapientie studiosissimis nec eam iam tñ videntibus: magistri optimi faciũt. nam ordine quodam ad eam perueniri: bone discipline officiũ est. sine ordine aũt vix credibilis facultatis. Predicto enim ordie vsus est apostolus. et ideo subtilissime dictũ est: Nisi crediderit is: non intelligetis. Non tantum propter hoc q oportet accedẽtem ad deum inniti pme veritati tanq̃ primo principio ⁊ summe rationi qđ facit fides: sed etiam propter predictum ordinem.

¶ De erroribus qui contingunt circa articulum trinitatis: ⁊ quõ sit vnus: ⁊ quõ tripliciter contingit errare circa illum.

Volentes aũt ostẽdere rõnibus res diuinas: ex cõuenientibus rõnibus procedemus. nõ ex eis q̃ sunt ppie rerũ naturaliũ: ideo enĩ decepti fuerũt heretici. quia rones ppias rerũ naturaliũ volebant applicare rebus diuinis. quasi volẽtes adequare naturam vel creaturã suo creatori. Sic deceptus fuit arrius. Cum enĩ in rebus naturalibus gñaliter verũ sit q pluribus plures sint nature: vt plurium hoiz plures hũanitates. ⁊ pluribus asinorz plures asinitates: voluit arrius applicare hãc regulã rebus diuinis sic. pater

argumẽtũ ꝓtra diffinitionẽ fidei.

B Confirmatio rõnis.

Fides ostẽdit triplr.

C

rões naturales mouẽt simplices ad fidẽ

D Fides non innititr pme veritati: ppr rões probabiles.

E

F

G

H

I

K

L

Error Arrii

Dulcia auctoras hñ Augustini in soliloquiis:-

de Collegio de la Compañia de Jhs de Santiago

Dñe el Doctor [illegible] pro es de Calçada

M. Error Sabellii

ꝛ filius ꝛ spūs sctūs sunt plures:ergo plures sūt eoꝝ nature.sed pater habet deitatē:ꝛ una sola est deitas: ꝯ filius nō habet deitatē sed aliā naturā ꝙ sit deitas. Et ex hoc sequit ꝙ filius dei nō sit deus:sed creatura pura.qđ ipse concessit deceptus fantastica similitudine rerū naturaliū.Eodem mō sabellius deceptus fuit. Cum enī gñaliť in rebus naturalibus verū sit ꝙ una natura vnꝰ solius est:sz deitas vnica natura est:ergo vnius solius est.sed ipa est pīs ꝛ filij ꝛ spūs sancti.ꝯ sicut pater ꝛ filiꝰ ꝛ spūs sctūs sunt vnū:ita sunt vnus. Et ideo đt sabellius ꝙ pater qñ vult ē pater:qñ vult est filius:quādo vult est spūs sctūs. Ipse ꝯ sabellius psonas cōfundit quasi de tribus faciens vnā. Arrius vero separauit naturā siue substātiā psonaꝝ. Si aūt cōsiderassent heretici res diuias in infinitū excedere res naturales:nunꝙ ꝓprias rōnes rerum naturaliū applicare voluissent rebus dīnis.qm̄(sicut đt boetiꝰ) Eruditi hoīs ē de vnaquaq re ꝓut eiꝰ natura exigit: sermonē hre.Unde đt in libro de trinitate ꝙ phi ex ꝓprijs rōnibus sic argumentanť.soꝛtes est hō:plato est hō:cicero ē hō.ergo soꝛtes:plato:cicero sunt tres hoīes.Theologi aūt ex ꝓprijs rōibus sic argumētā tur.pater est deus:filiꝰ est deus:ſ.ſ.est deus : ꝯ pater ꝛ filius ꝛ ſ.ſ.sunt vnus deus.Hec autē dīa illationū ꝓcedit ex diuersis proꝓietatibus reꝝ de quibus fit sermo.qm̄ enī alia est hūanitas qua soꝛtes ē homo: alia qua plato est hō.ꝛc.ideo phi pluraliter inferūt. Sed qz prosus eadē est dīnitas qua pater est deus: et qua filius est deus:ꝛ qua spūs sctūs est deus:ideo theologi singulariter inferūt. ¶Sed ꝓtra hoc.ſ.qđ dictū est ꝙ heretici decepti sūt:quia ꝓprias rōnes naturaliū coaptauerūt rebꝰ dīnis.videť dicere Aug. in principio libri de trinitate.ꝙ triplex ē genus/falsa opīnātiū de deo.Sunt enī quidā qui ea q̄ de coꝛpali bus rebus siue ꝓ sensus coꝛpeos experta nouerunt: siue q̄ natura hūani ingenij q̄ ꝛ diligentie viuacitate vel artis adiutoꝛio ꝓceperūt:ad res spūales ꝛ incoꝛ poꝛeas transferre conātur:vt ex his illas metiri atq opinari velint.vt qui putauerūt deū eē candidū vel rubeū.Scđm genus est eoꝝ qui �means animi humani naturā vel affectū de deo sentiūt.vt qui asserunt deū nūc obliuiscentem:nunc recoꝛdantē ꝓprie.Tertiū genꝰ est eoꝝ qui vniuersam creaturā que mutabilis est:nituntť trāscēdere:sz moꝛtalitatis onere ꝓgrauati ꝓsumptiōes opinionū suaꝝ audatius affirmādo de deo affirmāt:qđ nec in coꝛpali nec in spūali creatura possunt inueīre.vt sabellius qui dixit patrē genuisse seipz.et ille eroꝛ peioꝛ est ꝙ duo primi.eo enī plus errat ꝙ non solū deus ita non est:sed nec coꝛporalis creatura nec spūalis.ꝯ tria sunt genera erroꝛis falsa opīnātiū de deo.non ꝯ tñ vnū.et ita videť eē falsum qđ diximus. ¶Solutio.dicimus ꝙ vnus ē eroꝛ in genere.oēs enim errauerunt:etiā sabellius per hoc ꝙ in naturis reꝝ viderūt:vt patet ex iam dictis.licet sabellius hoc de deo dixerit qđ nō inuenit in naturis rerū:tñ deceptus fuit per hoc qđ inuenit in naturis rerum.et ita vnū est genus erroꝛis �means rōeꝝ erroꝛis. Sed tria sunt genera �means diuersitatē eoꝝ in quibus erratur.quia quidā attribuūt deo quod inuenīt in coꝛporali creatura:quidā qđ inueniunt in spirituali: quidā qđ nec in coꝛpali nec in spūali.Nos ꝯ ꝓprijs rōnibus rerum naturaliū nō imitemur:sed ex theologicis rōnibus ꝛ cōsonis rebus de quibꝰ loquimur circa res diuinas negociabimur.hoc est enī qđ dicit

Triplex genꝰ / falsa opīnātium de deo.

P scđm genꝰ.

tertiū genꝰ

Q

R

Solutio. vnus eroꝛ in gñe: triplex in spē.

S

btūs dionysius in principio libri de diuinis noībus. Uniuersaliter aūt nichil audemus dicere neq̄ intelligere:de supessentiali ꝛ occulta dīnitate:preterꝙ ea q̄ de illa nobis ex sacris eloquijs sūt expꝛessa. Ꝓmo aūt ostendemus deum esse.Quis enī naturalis insita sit nobis cognitio essendi deū(vt dicit damascenus) tamen quidā per tenebꝛas pcī in tantam deuenerūt T amentiam:vt dicerēt deum non esse.sicut dicit dauid Dixit insipiens in coꝛde suo:non est deus.Scđo vnū solum deum:et eum esse simplicem ꝛ inuariabilem. Ostendemus tertio de persona ꝛ numero personaꝝ. Quarto agemus de noībus q̄ dicunť de deo.et ꝓmo de essentialibꝰ. Quinto de noībus adiectiuis dictis de deo. Sexto de notionibus. Septimo et vltimo specialiter agemus de quibusdā noībus eēntialibus A scilz de omnipotētia:de prescientia:et de predestinatione ꝛ voluntate dei.

¶Primo debemus ostendere deum esse principium oīm. Ca.I.

primū ca. ꝓbat multiplicit deū esse.

PRimo debemus ostēdere deū esse rōibus.id est principiū rerū esse.qđ phi probauerūt multipliciter. Ꝓmo ꝙ habitudinē cause ad causatū.viderunt enī ꝙ rerū/quedā cause sunt:q̄dā causata.omne aūt causatū inq̄tū causatū indiget alio vt sit. Item illud aliud alio indiget:ꝛ sic erit in infinitū procedere.vel erit ibi circulus:vel perueniet ad aliq̄d quod nō erit causatū.Circulus aūt nō potest aliquo modo esse in rebus causatis singlarib:qm̄ oportet aliq̄d eē ꝓius ꝛ posterius aliq̄ �means ordinē eundē.qđ non est intelligibile.Si dicať ꝙ erit ꝓcessus in infinitū:nec potest peniri ad aliq̄d qđ nō sit causatū. Improbabimus hoc mō.qz vniūsitas causatoꝝ tota causata ē.siue sit finita siue infinita:ꝯ indiget aliq̄ extra se vt sit.illud aut ē causatū aut nō.si est causatū:ꝯ est de vniūsitate causatoꝝ.non ꝯ est extra vniūsitatē causatoꝝ.relinq̄ť ꝯ ꝙ nō sit causatū illud vñ vniūsitas causatorū habet eē.est ꝯ causa causatoꝝ sufficiens ad esse.et ita primū principiū oīm rerū est.ex quo sequit primū principiū oīm rerū:siue deū esse.Sīlis est probatio damasceni in alijs terminis. Quicquid est/aut est causabile:aut incausabile.si causabile:ꝯ ab alio qđ vť est causabile vel incausabile.et inde vt prius.Eo mō probať hoc per fluxū rerū.alia enī res fluit ab alia. Itē illa fluit ab alia:ꝛ sic tandē peruenit ad fontē a quo fluūt oīa ꝛ qui non fluit ab aliq̄ alio.Si enī dicať ꝙ in infinitū ꝓcedit fluxus ille:nichilominus hēbimus ꝓpositū. qz vniuersitas fluentiū tota fluit siue finita siue infinita:ꝯ ab alio extra se.si enī ab aliq̄ extra se nō flueret: iam nō flueret.Relinquit ꝯ ꝙ aliq̄d sit extra vniuersitatem fluentiū a quo fluunt oīa.et ita primus fons eēndi est.et ita primū principium rerū siue deus est. Itē tertio mō sic.cū dico summū bonū siue optimū: in hoc intelligo oē bonū.in hoc ꝯ intelligo oīa ista: sapiēs/potēs/ꝛ hmōi.Cum ꝯ esse sit tale bonū ꝙ oīa appetūt:sequit ꝙ hoc ipm eē intelligit in eo qđ dico optimū siue summū bonū.ꝛ ita eē intelligit in optimo ꝛ means ꝙ optimū.sed oē inclusū sequit ad suū includēs. A vt ad hāc speciē hō:sequit rōnale aīal:et oīa supioꝛa que claudūtur in ipso.Eodē mō cum in hoc qđ dico optimū claudať esse:ex eo sequit eē.ꝛ non seq̄t ex eo eē nisi de optio:qz esse nō intelligit nisi in optiō:cum dico optimū.ꝯ ex eo cū dico optimū:sequit optimū eē.Si ꝯ ex optimo ꝛ means se sequit optimū esse:ꝯ ex eo

scđo qz aliquid ē incausabile.

Z

tertio quia aliquid est optimum.

sequit esse quocūq; adūcto nō diminuēte eius rōez. ergo bene sequit. si optimū est intelligibile: optimū est. sed optimū est intelligibile. qđ cōstat: ḡ optimū est: ḡ summū bonū: ergo deus est. Item quarto mō ꝓbat mgr anselmus cantuariēsis idem sic. Intelligibile est aliqđ quo maius excogitari non potest. Hoc vex est euidēter: qz cum dico id q̄ maius excogitari nō potest. audiēs intelligit significatiōes istaꝝ dictionum. ⁊ ita intelligit significatum huius oz̄ōnis: quo maius excogitari non pōt. ⁊ ita intelligit id q̄ maius excogitari nō potest. vñ manifestū est q̄ intelligibile est id quo maius excogitari nō potest. Sit ḡ q̄ aliqs intelligat id q̄ maius excogitari nō potest. Istud qđ ita intelligit: aut est aut nō est. si dicat q̄ nō est: ḡ illđ qđ ita intelligit ita est in intellectu q̄ nō est in re. sed maiꝰ est in re esse/ ⁊ in intellectu: q̄ in intellectu solū: ḡ hoc ꝑm est itelligibile. qđ cōstat. ḡ aliqđ intelligibile est maius q̄ iste cogitet. non ḡ intelligit id quo maius excogitari non potest. sed hoc est ꝓtra positū.

quarto q̄a aliqđ est: q̄ maꝰ cogitari nō ꝑt. B

C Relinquit ḡ q̄ illđ qđ ille intelligit est. et ita id quo maius excogitari nō potest: est. ⁊ ita summū bonum siue deus est. Ex p̄dictis patet c̄ summū bonū tale bonum est quod nō potest intelligi nō esse tribus de causis. Prīa est: qz in hoc qđ dico optimū: intelligo vere esse. et ita qui intligeret optimū nō esse: intelligeret illud qđ vere est: nō esse. quod esse nō potest.

correlariū. D

ꝑma cā.

Scda est: qz summū bonū ex necessitate summe est. sed illđ magis est a quo eē nō est separabile actu vel rōne vel itellectu: q̄ illđ a quo eē est separabile rōe. et si nō actu: ḡ a summo bono nō potest separari esse actu: aut rōne siue intellectu. ⁊ ita summū bonū non potest intelligi nō esse.

scda causa.

Tertia rō. summū bonum est ipm eē. ergo sicut intellectus non potest separi a se: ita nec ab ipso esse. et per cōsequens summū bonum scilz deus: non potest non esse.

tertia cā.

C Qđ deus est oībus modis simplex. ca. 2.

E Arguitur ꝓtra ꝑmo.

Vlso qualit possit probari deū esse: ostēdamus sīliter rōibus/ vnum solū deum esse. sed primo ostēdamus q̄ deus est simplex: oīmoda simplicitate Si enī dicat q̄ deus est quid cōpositū. contra. omne cōpositū diuisibile est: vel potest intelligi diuidi. Si ergo deus sit quid cōpositū: posset intelligi diuidi. ⁊ ita posset intelligi nō esse. qđ est ꝓtra predicta.

Scdo. vsta. si vbi sit intra ē si vo ꝓtra gelud.

Item id qđ per se est ⁊ nulli debet suū esse: maius est q̄ qđ non est per se: ⁊ alicui debet suū esse. sed deus maxīe est: ḡ est p se ⁊ nulli debet suū esse. ḡ nulli cōpositi vel parti. ergo nullomō cōpositus est. Preterea si esset cōpositus: aliqđ esset prius deo videlz ps eius.

Tertio.

F correlariū.

Relinquit ergo q̄ ipse sit simplex oīmoda simplicitate. Ex hoc patet q̄ nichil sit in se: quod non sit ipse quia cum ipse sit summe bonus: ipse est bonꝰ per se: ⁊ per essentiam. et ita est ipse summa bonitas. aliter enim deberet alij q̄ esset bonus. Eodē modo potest ꝓbari q̄ ipse sit summa sapiētia: ⁊ cōstat q̄ ipse nihil est nisi bonū. et ita quicqđ in ipso est: bonū est. et ita quicqđ est in ipo: est ipse. ideo illud qđ est p essentiā magis proprie est: q̄ illud qđ est per aliud. qm illud qđ per se ē siue p essentiā: nulli alij debet vt sit. illud aūt qđ est per aliđ debet alij vt sit. summū aūt bonū summe est: ḡ est per se siue per essentiā: et ita est suū esse. ergo nō debet suū esse nisi sibiipi. ergo nō debet suum esse partibus suis vel alicui cōpositioni vel cōcretioni: vel alicui forme q̄ nō sit ipse. Ex quo sequit q̄ deus ē oīmodo simplex. Ex hoc etiā sequit q̄ vnus solus deus est: siue vnū solum summū bonū. Si enī dicat q̄ plura sunt sūma bōa: sequit q̄ hoc ꝑm sūmū bonū sit vle qđ cōtinet sub se plura singularia. nullū aūt vniūsale trahi potest ad singulare nisi per aliquā adūctionē. vt hec species homo non potest trahi ad singulare nisi p adūctionē accidentiū indiuiduātiū. nulla autē additio potest fieri in sūmo bono: cum sit oīmodo simplex. non erit igit hoc ꝑm summū bonū vle ꝯtinēs sub se plura singularia. nec aliquo mō dici posset in quo differret summū bonū a summo bono. oīmoda enī simplicitas que ibi est: nō patit q̄ ibi sit aliqua differentia: vel in gne/ vel in specie/ vel in substantiali differētia: vel in proprio vel in accidēte. Ex p̄dictis pz q̄ deus sit incorruptibilis ⁊ inuariabilis: ꝓpter oīmodā simplicitatē. Qđ aūt ipse sit eternus ostēdit indirecte: qz si incepit esse/ exiuit de possibilitate eēndi ad actū. Querit quis eduxit eum de possibilitate eēndi in actū. Nō potest dici q̄ alius ab eo. qz seqret q̄ ipse nō eēt principiū vel primus. Relinquitur ḡ q̄ ipse eduxit se de possibilitate essendi in actū. et ex hoc sequit q̄ ipse precessit suum esse imo etiam seipm. qđ non est intelligibile. Relinquit ergo q̄ ipse non incepit esse: ⁊ ita fuit ab eterno. in eternum autē erit: quia incorruptibilis est.

Aliud corelariū. G

Ho. Mirabile ꝓnez ad pro bandaz vnitz dei.

H Aliud corelariū.

I

C Qđ tres persone sunt vnus deus.

Vlso per rationes q̄ vnus solus deus est: sequit vt rōnibus ostēdamus tres psonas esse vnum deū. Btūs augustinus probat gnationē filij eternā: sic. Pater ab eterno aut voluit generare filium sibi equalē ⁊ potuit: aut potuit ⁊ nonvoluit: aut nec potuit nec vōluit. et si potuit ⁊ nō voluit: inuidus fuit. si voluit ⁊ non potuit: impotēs fuit. si aūt nec potuit nec voluit: impotens ⁊ inuidus fuit. si autē potuit ⁊ voluit ⁊ cōstat q̄ scīuit: sequit q̄ ab eterno genuit filiū sibi equalem. Qđ autē pater voluerit generare filiū equalē sibi probat sic. Ad summā auariciam ptinet nichil de bonis suis velle cōicare: ergo ad summam bonitatē vel liberalitatē pertinet oīa bona sua velle cōicare. sed pater ē ab eterno summe liberalis: ḡ ab eterno voluit cōicare alij sue maiestat plenitudinē. sed cōicare alij sue maiestatis plenitudinē est genus suū dare: ⁊ hoc est gnare filiū equalē sibi. ergo pater ab eterno voluit gnare filiū equalē sibi cui cōicaret oīs diuitias maiestatis sue: sicut ipse filius dicit in euangelio. Oīa mea tua sunt: ⁊ tua mea sunt. aliter enim in eo non eēt summa liberalitas si aliquid sibi reseruaret qđ alij nō cōmunicaret. Qđ aūt potuit sic ꝓbat: quia homo infirmus potest hoc. s. gnare filiū equalē sibi. et hoc est in eo laudabile ⁊ pfectiōis naturalis signū. ergo multo fortius oīpotēs hoc ab eterno potuit. Et hoc est qđ ipse dicit inultio capitulo ysaie. Si ego qui ceteris gnationē tribuo sterilis ero? dicit dns. quasi dicat non vel. hoc eēt mix. si ego qui presto generandi potestatem alijs rebus sterilis remaneo. Fecūditas enī rerum summā fecunditatē ipsius indicat. propter qđ opz pluralitatē psonaꝝ eē in deitate. Hoc enim est qđ dicit beatus dionysius in libro de diuinis noībus. capitulo ꝑmo sic. In omni fere theologico negocio thearchiā videmus sancte laudatā: sicut monadem quidē et vnitatem propter simplicitatē ⁊ vnitatē supernaturalis impartibilitatis. ⁊ paulopost sicut trinitatem autē propter trium

Probatio augustini. at voluit & nō potuit

aliter ꝓbat K

Probat q̄ potuit. L

Dionysius M

personarū supessentialis fecūditatis manifestationē. Hāc etiā fecunditatē ostēdit psalmista:cum in psona patris ait.Ex vtero añ luciferū genui te.Per vterū enim intelligit ibi fecūditas summi dei:q̄ est summa eius bonitas/siue liberalitas. Item copiosioꝛ ē potentia qua potest aliquis dare et de suo ꝛ de alieo:q̄ illa qua nō potest aliqs dare nisi de alieo.sed potētia dei copiosissima ē:ergo ab eterno potuit dare alicui de suo:ergo ab eterno potuit alicui dare sciētiā suā: suam essentiā:suam diuinitatē.hoc autē est generare filiū sibi equalē.qꝛ gñare est genus suū vel manerie suā alteri dare.ꝑ deus pater ab eterno potuit gñare filiū sibi equalem.et voluit sicut probatū est ꝛ cōstat q̄ sciuit:ꝑ ab eterno genuit filium equalē sibi.Per has rōnes patet quare dei filiꝰ dicit in libꝛo sapiētie speculū ꝛ imago dei patris.qm̄ in filio videt summa bonitas ꝛ sūma liberalitas dei patris qui nichil hꝫ voluit quod filio suo non cōicauerit:sed oēs diuitias maiestatꝭ sue ei dedit:sicut ipemet dicit in euāgelio. Oia mea tua sunt:et oia tua mea sunt.Jo.17.quia ergo in filio relucet summe summa bonitas:summa liberalitas dei pris:ideo dicit filius speculū ꝛ imago dei patris.Propt hoc ipse dꝛ in euāgelio.Joh.14. Qui videt me:videt ꝛ patrē.Propter hoc etiā dicitur xp̄us dei patris:qm̄ pfecte loquit pris sui bonitatem.creature enī licet pulchꝛitudine et bonitate sua q̄si quibusdā vocibus pulchꝛitudinē eius ꝛ bonitatē loquant:tm̄ quia a longe imitant suum creatoꝛē:nec implere possunt id qđ imitant:ideo nō pfecte loquūtur dei bonitatē.sed filiꝰ dei qui est eius imago oīno ei silis ꝛ equalis:perfecte loquit patris sui bonitatē vt pꝫ ex dictis.ꝛ hec est vera ratio quare dicat verbū dei patris. Item q̄dā res emanāt ab alijs rebus per gñationē:quedā alio mō.sed inter oēs emanationes quibus res emanāt ab alijs pfectissima emanatio est generatio.gñatio enim assimilat penitus ꝛ adequat generatū suo gñatoꝛi.alie autē emanatiōes non hoc facīūt.Si ꝑ fons bonitatis copiosissime ꝛ plenissime emanat:sequit q̄ ab illo fit emanatio copiosissima ꝛ plenissima scilꝫ gñatio.et ita deus pater qui est fons bonitatis gñat filiū sibi equalē.et si equalē:oportet q̄ cōsubstātialem ꝛ coeternū.et ita ab eterno genuit filiū sibi equalē. ¶Sed ꝓtra probationē aug.obicit quia videt hec esse falsa: si potuit generare filiū sibi equalē ꝛ nonvoluit/inuidus fuit.quia potuit hoiem facere meliozem q̄ fecit:ꝛ nō voluit.non tm̄ inuidus fuit. ¶Et ad hoc dicendū est q̄ nō est sic:quia ratio generatiōis exigit q̄ equale generet.sed rō creatiōis hoc non exigit.nec etiā exigit ratio creationis hois: vt fieret melioꝛ.quia q̄tū est ex parte dei melius nō potuit fieri homo nec melioꝛi ratione:licet potuerit fieri melioꝛ.quia potuit eum facere talē qui peccare non posset.Sed sicut dicit btūs augustinus in libꝛo de vera religiōe.meliores iudicauit deus suos si ei liberaliter deseruirēt.meliores dico/non q̄tum ad statum:sed q̄tū ad beatitudinis capacitatē.quia magnum quid accrescit:eo q̄ per merita ascēdūt ad beatitudinē.Non fuit ꝑ inuidia q̄ nō fecit hoiem meliorē.qꝛ inuidia non habet locū nisi vbi res exigit aliter fieri q̄ fiat.si tm̄ deus hoiem fecisset meliorem eoipso:sequeret q̄ optimo modo q̄tū in se ē fecisset eum.hoc etiam vbiq; est generale.

¶De processione spūs sancti a patre.

Sicut ostensa est prius generatio filij:sic potest ostēdi processio spūs scti.Sicut enī emanatio qua aliq̄d emanat ab alio per modū generatiōis est emanatio pfectissima: ita emanatio qua aliq̄d emanat ab alio p modū benignitatis vel liberalitatis est emanatio gratissima ꝛ iocūdissima.Sicut ꝑ oportet ex necessitate vt a sūmo fonte bonitatis sit emanatio perfectissima q̄ est gñatio vt p̄dictū est.ita est necesse vt a p̄mo fonte qui est primus ꝛ summus fons ꝛ plenissimus omnis vere iocunditatis ꝛ beatitudinis:sit emanatio gratissima ꝛ iocundissima:et ita emanatio q̄ est p modū benignitatis siue liberalitatꝭ ē a sūmo bono.quod aūt emanat per modū benignitatis siue liberalitatis donū est ꝛ dicit.Nichil enī vere ꝛ ppie dicit donū:nisi illud qđ de mera liberalitate pcedit. ergo qđ ex sūma liberalitate pcedit ē summū donū: et qđ primo pcedit est primū donum.sed qđ primo pcedit tāq̄ primū donū a benignitate ē amoꝛ.amoꝛ enī est donū in quo oīa alia dona dant.Qui enī vere dat amorē sui alicui:oīa facit ei cōia.et qđ datur nō ex amoꝛe:non proprie dat.quod enī datur ex timore potius redēptio est.quod datur vt aliquid sibi det: mercimonia est.sed qđ ex amoꝛe datur:ppie donū est.Qđ ergo a summo fonte bonitatis pcedit p̄mo fm modū benignitatis est amoꝛ summus et summū donū.sed amoꝛ est donum intrinsecum qđ est in ipso dante in quo dant dona extrinseca.Amoꝛ igitur qui pcedit ex deo est in eo a quo pcedit:sed q̄cq̄d est in deo deus est:ꝑ amoꝛ qui procedit ex deo deus est:et fuit ab eterno.istum aūt amoꝛem vocamus spiritum sctm̄.Q̄ etiā ille amoꝛ fuerit ab eterno:probat per hoc q̄ donū amoris prius est q̄ aliqđ donum extrinsecū:ergo donum amoris prius fuit in deo:q̄ deus cōferret creaturis suū esse exterius anteq̄ suas bonitates eis exteri⁹ distribueret.ꝛ ita ille amoꝛ fuit ante oēm creaturam.et ita fuit ab eterno.et ita est deus: ꝛ alia psona q̄ illa a qua emanauit. Sic ergo ostēsa est tertia persona in deitate. Ex hac ostēsione patet q̄ fm catholicam fidē dicimus q̄ spiritus sctūs alio modo procedit a patre q̄ filius.et quare spūs sctūs dicatur amoꝛ.et quare btūs augustinus dicit q̄ spūs sanctus ab eterno fuit donum.quoniā ab eterno fuit amoꝛ.amoꝛ autē in q̄tū amoꝛ primo ꝛ proprie donū est.id est res primo ꝛ proprissime donabilis.

¶Alia probatio trinitatis personarum.

Alio modo potest ostendi trinitas psonaꝝ sic. In summo bono ab eterno fuit summa btūdo:ꝑ ibi fuit sūma iocūditas.sed nihil est gratiosius vel iocundius q̄ mutua caritas.quia nullius rei sine cōsoꝛtio iocūda est possessio:ergo mutua caritas ab eterno fuit in sūmo bono.Ubi ei erat sūma btūdo ꝛ summa iocūditas:nullomō potuit deesse illud quo nichil est gratiosius:nichil iocūdius:scz mutua caritas.sed mutua caritas nō potest ee nisi inter plures psonas:ꝑ ab eterno fuerunt plures pone in summo bono siue ī diuinitate.oportebat etiā q̄ ibi eet mutua caritas et summa:propter summā beatitudinē. summa autem caritas ꝛ mutua probat equalitatem psonarū:qꝛ si vna persona summe diligebat aliā:illa erat sūme diligenda.aliter enī non esset discretissima dilectio.et si alia psona est summe diligenda:constat q̄ ipa est deus/siue sūmū bonū.et ita sequit q̄ vtraq; erat equalis alteri.Summa etiam caritas et mutua

A Alia rō.

P Patet per has rōnes.

Curſiꝫ. dr ſpūs ē ymago dei pris

Quare dr xp̄us

Alia rō.

P

Contra ar.

Solutio.

Q

R

Potuit deus facere hoiez impeccabilez

Nota.

S

T Pria ratō

Curſiꝫ. dr dō

V

Q. ſit amoꝛ

X

Scda ratō

Z

Prima pbatio.

Secūda pbatio.

probat trinitatē personaꝝ.si enī erat summa caritas mutua inᷣ duas psonas:necesse erat q vtraq; tertiā inᷣreret cui cōicaret delicias sue bonitatᷤ.aliter enī esset illiberalis illa dilectio:si altera illaꝝ personarū ab ea qua diligi summevellet:nollet aliquam aliam equaliter diligi.Sicut ꝯ summa bonitas et summa btītudo dei patris exigebat vt aliā personā haberet quā summe diligeret:ita liberalitas mutue dilectionis exigebat:vt ibi esset tertia persona cui cōicarent ille due delicias dilectiōis sue. Jn tribus ꝯ personis potuit eē oīmoda cōicatio:scz diuitiaꝝ oīm cōicatio siue totius maiestatis ꝛ cōicatio dilectionis.sic autē plēa potuit eē in tribꝰ psonis ꝛ nō in pauciorubus.et ita ab eterno fuerūt tres psone ī deitate. Ex hac ostē-

B correlariū. sione patet quare filius dei dicaᷣ dilectio patris:qm̄ ad ipm deum imediate ꝛ quasi primo habet mutuā dilectionē.nō enim ab eterno habuisset quē summe diligeret:nisi habuisset sibi filiū equalē.quoniā illa

Contra arᷝ. psona que tm̄ immediate ꝓcessit a deo patre: filius eius est. ¶ Sz obicit cōtra hoc.quia eadē rōne mutua caritas trium psonaꝝ exigebat quartā personā

Solutio. esse:cui cōicaret delicias suas. Et ad hoc dicendū est q nō sequit.btītudo enī(sicut dixit btūs augustinꝰ) cōsistit in cognitiōe ꝛ dilectiōe.Cognitio dei potuit esse invnica psona:sed mutua caritas non potuit esse ad minus nisi inter duas psonas. Jlle aūt due psone habētes in se mutuā caritatē nō essent sūme liberales:nisi cōicassent delicias sue mutue caritatᷤ pfecta cōicatione.et per hoc oportuit tertiā personam esse in trinitate q̄ esset deus.aliter enī nō esset ibi pfecta cōicatio.Et ita patet q in tribus personis ē summa beatitudo ꝛ pfecta cōicatio summe beatitudis.ideo non oportuit quartam esse.

¶Quare oportuit tres psonas tm̄ esse in deitate.

PRobato q tres persone diuīe sunt tantū:videdum est alio modo quare oportuit tātum tres psonas eē in deitate. Jprobatū est supius qvna sola diuīa persona est q̄ nō est ab alio:sed oīs alia psona est ab illa:ꝛ oīs essentia creata.cū autē plures psone ꝓcedāt ab illa sicut probatū est:exigit de necessitate q aliqua procedat imediate.si enim nulla ꝓcederet ab ipsa imediate:nec aliqua ꝓcederet mediate. Jprīa ratō Non possunt plures procedere immediate:nisi tm̄vna.qđ probaᷣ sic indirecte.Si enī ab illa plures ꝓcederēt

D immediate:ille due nō essent conīcte germanitate summa.et sic nō eēt ibi summa pīctio:nec summus amor/nec sūma btītudo.qđ esse nō potest in diuinis

Scđa ratō personis. Jpreterea si plures psone ꝓcederēt a deo imediate:ille due psone prorsus eēnt sīles.et cū vna sit verbū:reliqua esset verbū.sed cum verbū eternū sit summe pfectū:eo dicūtur oīa perfecta.Si ꝯ deus pater ab eterno ꝓtulisset vel produxisset aliud ℣bū:

Notandū. nugatus fuisset.qđ est impossibile.Relinquit ergo q vna psona sit a deo patre tm̄ imediate . ¶Notandū

Jprīa ratō aūt q nulla psona p̄t eē a deo pre mediate tm̄. Si enī diceret q filius potuit generare filiū qui eēt nepos

E det patris:non eēt inter illum filiū ꝛ patrem summa germanitas.maior enim cōuenīētia est inter patrē ꝛ filiū:q̄ inter patrem ꝛ nepotē.quod esse nō potest in

Scđa ratō diuinis psonis.qđ patet ex p̄dictis. Jpreterea.filius

A ille esset prorsus silis patri suo:ꝛ ita eēt ℣bū eternū. sed nugatio eēt eterno ℣bo tam generato generare aliudverbum eternū:cum vno perfecto dicātur oīa.

Jper predicta etiā patet q spūs sctūs non procedit tm̄ a patre:sed etiā a filio.quia si procederet a patre solo:nō esset summa germanitas inter filiū ꝛ spiritū sctm̄.qđ esse non potest. Jpreterea pater carnalis ita diligit filiū suū q quicqđ probitatis vel liberalitatis habz:totū vult inesse ꝛ attribui filio suo.ꝯ in īfinitū magis pater eternꝰ quicqđ liberalitatis habet:vult inesse filio suo.sed eius summa liberalitas ē q ab eo procedit spūs sctūs qui est summus amor/ꝛ summū donū.ergo deus eternus vult q a filio suo per eādē liberalitatē procedat spūs sctūs.et si vult ꝛ est:ergo spūs sctūs ꝓcedit a filio. Jpreterea cū pater ꝛ filius prorsus habeāt eandē liberalitatē:si ab vno ꝓcedit spūs sctūs per modū liberalitatᷤ ꝛ ab alio.Cum enī spūs sctūs ꝓcedat ab aliqua psona p modū liberalitatis:ꝛ eadem sit liberalitas patris ꝛ filij:sequit q si ꝓcedit ab vno q procedat ab alio.Sed eodē modo Contra arᷝ. potest ꝓbari q filius generaᷣ a spū sctō:quia in spū sctō est quicqđ est in patre ꝑm q generat verbū.sed Solutio hoc est falsum:qz pater generat filiū non solūmō ꝑm q est summe bonus.qz ꝑm hoc spūs sctūs generaret eum:sed ꝑm hoc qđ est sūme bonus non ens ab alio. ꝑm hoc enim exigit sociū:vt postea dicēᷣ. Jpreterea Scđa ratō omnis amor procedit ab amāte:sed spūs sanctus est F amor quo filius amat patrē:ergo spūs sctūs ꝓcedit a filio. Est ꝯ in diuinitate processio immediata tm̄:ꝛ Resolutio doctorū. processio simul mediata et immediata.sed processio mediata tm̄ nō potest ibi esse:vt ꝓbatū est. Si ergo quarta ibi eēt psona de necessitate oporteret q ipsa esset a tribus personis:aliter non essent inter se imediate oēs.quod esse non posset. Jn pluralitate enim diuinaꝝ personaꝝ ex necessitate oportet esse ordinatissimā ꝛ pulcherrimam distinctionē. Si aūt ibi esset quarta psona:inequalis ibi ꝙuenientia eēt.quia scđa persona magis cōueniret cum tertia persona q̄ cum Ib Hō bene: prima.cōueniret enī tm̄ cum prima in dando summā bonitatē.cum tertia aūt in dādo et accipiēdo.Et ita patet q non eēt in quattuor personis cōuenīētissima ꝛ ordinatissima distictio. Jn tribus aūt est ordinatissima ꝛ pulcherrima distictio.qz filius tm̄ habet cum spiritu sancto:q̄tū cum patre.in dādo enī cum patre cōuenit:in accipiēdo cum spū sctō.Relinquit ergo q Jn diuinitate sūt tm̄ in diuinitate non sunt plures psone q̄ tres.qm̄ inter tres psone plures nō potest esse cōuenīētissima et ordinatissima Jn ꝑtū arᷝ. distictio. Sed videtur q predicte probatiōes nulle sint.fiunt enim per adaptationē rerum naturaliū ad res diuinas.propter hoc aūt errauerunt heretici.et hec via supius reprobata est. Jpreterea si bñ sequit Scđa ratō homo carnalis potest gñare:ergo deus pater potest J generare.eadem rōne bene sequit:homo est albus: ergo deus est albus.qđ manifeste falsum est. Et ad Solutio. hoc dicendū est q cum deus habitet lucem inaccessibilem:oportet humanū intellectū foueri et purgari in speculo creaturaꝝ:vt per easveniat in cognitionē creatorᷤ. Hoc enim dicit btūs augustinus in ꝓncipio libri de trinitate.vt ab huiusmōi falsitatibꝰ hūanus animus purgaretᷤ:sctā scriptura paruulis cōgruens: nullius gñis rerū ℣ba vitauit.ex quibus q̄sī gradati ad diuīa atq; sublimia nr̄ intellectus velut nutritus assurgeret.ītā in hmōi probationibus ꝓcedimus ex eis q̄ ꝙuenīūt tam rebus naturalibꝰ:q̄ diuinis.aliq̄ tm̄ ex ꝓprīis ꝓcedimus.sicut cum dicimus:deus est K oīps:ꝯ potest hoc facere.heretici aūt decepti fuerūt: qz ex ꝓprīis rerū naturaliū ꝓcesserūt ad res diuīas.

Deꝰ est cā i triplici genere

¶ Sciendum enim est ꝙ deus est causa efficiēs oīm et formalis ⁊ finalis. formalis dico ꝓ modū exēplaris. vnde que cōueniūt istis causis in rebus naturalibus possiunt trāsferri ad deum. sed cum non sit causa materialis: ea q̄ pertinēt ad causam materialē nō possūt dici de eo. vnde nō dicit coloratus: hoc enī est ex parte materie. nec obliuiosus: hoc enim est in aīa ex parte intellectus materialis. sed posse gñare verbum dicit de deo: hoc enim pertinet ad causam efficiētem. Ñ ergo lex diuina procedit ex propꝛijs facit scientiā et cōfirmat fidem in habētibꝰ fidem. Ñ vero ꝓcedit ex cōibus iuuat fidem et promouet ad intelligentiā a creaturis quasi quadā manuductiōe ducēs ad creatorem. sicut dicit beatus dionysius.

Hō dr̄los processus sacrahe trahe:-

¶ De noibus essentialibus dictis de deo.

Prima q̄o huiꝰ capli.

IN hoc tertio capitulo debemꝰ agere de noibus essentialibus de deo dictis. Sed queritꝫ primo quō deus dicit habere nomen: cum sit innominabilis. Secūdo quid sit eius proprium nomen. Tertio de significatione huius noīs deus. Quarto de suppōne ipsius. Quito de varijs eius significatōibus. Sexto vtrum habeat plurale. Septimo quō intelligēda sit hec ꝓpositio: deus est trinus ⁊ vnus. Octauo ꝙ que pronomina diuīa essentia demōstrari possit. Nono ⁊ vltimo de noibus adiectiuis dictis de deo. ¶ Cōtra

Ꝙ

Pria ratō

primū probat ꝙ deus est inoīabilis. dicit enim bt̄us dionysius in libro de diuinis noibus. deū esse in quo oēs fines oīz cogitationū superchane vite substituti sunt: quem neq̄ dicere/neq̄ intelligere possibile est. ergo deus est indicibilis: ⁊ ita innoīabilis. Itē idem ibidē. Deus oīm habitu: motu: vita: fantasia: opere: opinōe: noīe: verbo: intelligētia: supessentialiter est remotus. quare neq̄ subest nomini: neq̄ verbo. ⁊ sic

Scda ratio

Tertia rō.

itez est inoīabilis. Item idem in eodē. Deus oībus per se vniuersalit est incōprehēsibilis. et neq̄ sensus eius est: neq̄ fantasia: neq̄ opinio: neq̄ nomen: neq̄ verbum: neq̄ motus: neq̄ tactus: neq̄ sciētia. quare

Quarta rō

sequit primū. Item idē ad idem iohēs damascenus. Infinitus est deus ⁊ incomprehēsibilis. ⁊ hoc solum est eius incōprehēsibile: infinitas incōprehēsibilitas. quare cum oīne incōprehēsibile sit innoīabile: patet

Aliter formal ratio.

itez ꝙ ē innoīabilis. Melius sic. deus est supra oēm cogitatiōem: ꝯ innoīabilis. Ñcedēs patet: quia est supra omne ens. vt dicit dionysius. Item idē ad idē.

Quita rō.

Nichil eorum q̄ sunt: est deus. non vt non ens: sed vt supra oīa ens. si ergo eoꝝ que sunt/cogitatōes sunt: qđ est sup substantiā erit sup cogitatōes ⁊ ecōuerso. sed oīne qđ est sup cogitationē est innoīabile: quare

Sexta rō.

itez primum. Item idem ad idem. Quecūq̄ de deo dicūtur hec nō quid est significāt: sed nichil dicit esse nomen alicuius qđ non noīat q̄d est res. quare deus non habet nomen. ⁊ sic itez primū. Itē augustinus.

Septia rō

Deum incōprehensibilē tēpore: loco: intellectu quis

Octaua rō

ambigat? quasi dicat nullus. Hoc idē habet in iobis damascen. x. c. sic. Circūscriptibile est qđ loco vel tpe vel comprehēsione comprehendit: incircūscriptibile vero qđ nullo horū cōtinet: igitur incircūscriptibile. Solus deus est nulla cōprehēsiōe cōtentus: solus est incōprehēsibilis ⁊ interminabilis a nullo cognitus. ipse vero solus suiipsius est contēplator. quare itez

Mona ratō

non est noīabilis. et sic itez primū. Item aug. Deus qui oēm formā interfugit intellectu peruius esse nō potest. qđ pz per rōez intellectus. est enī intellectus potētia anime: res adminiculo forme cōprehēdens. cum ergo noīa sint voces ad ea q̄ intellectu cōprehēdūtur aptate: non erit aliquod nomen dei. et sic itez primū. Item cōis animi conceptio est ꝙ finitum non

Decia rō.

potest infinitū cōprehendere. sed intellectus hūanus finitus est: habet enī initium sicut ⁊ homo: et factus est in nūero: pondere: ⁊ mēsura. et damascenus dicit

Ꝑ

ꝙ omne intellectū est finitum. deus aūt infinitus est: quia neq̄ principiū habet neq̄ finē. ergo non potest intellectus humanus eum cōprehēdere: quare neq̄ nominare. et sic itez primū. ¶ Sed ꝓtra sic. Aug. in

In oppoſitum.

libro de soliloquijs. intelligibilis ē deus. Intelligēda sūt etiā sciētiarū spectamina. plurimū tñ differūt. nā terra visibilis est ⁊ lux: sz terra nisi luce illustrata videri nō potest. similiter disciplinaꝝ spectamina nō possūt intelligi nisi ab aliquo: q̄si suo sole illustrent. Ñ quo mō in hoc sole tria animaduertimus. scz ꝙ

Tria sūt in sole.

est: qz fulget. ꝙ illumiat. ⁊ sic in secretissimo deo tria sunt. scz ꝙ est: ꝙ intelligit: ⁊ ꝙ cetera facit itelligere.

Q

Sicut ꝯ lux siue sol materialis ad sensū: sic et sūmus sol ad intellectū. quare sicut lux ꝓ se a sensu visibilis est: sic ⁊ deus per se intelligibilis ab itellectu. quare ⁊ ꝓ se noīabilis. nam sicut est intelligere: sic ē significare. Item cassiodorus in libro de anima sic ait. Ipe

Scda ratō

deus omnipotēs solus habet īmortalitatē: et lucem

R

habitat inaccessibilē: que sup oīs claritates sanitas mētis intelligit. quare itez sana mens deum intelligere potest. quare ⁊ noīare. et sic iterū est noīabilis. Item dicit damascenus. cognitio eēndi deū naturaliter est insita anime: ergo per se cognoscit deus. et

Tertia rō.

inde vt prius. Item dicit augustinus in libro. lxxxiij

Quarta rō

questionū ꝙ humanus intellectus iudicat de oībus excepto deo per quē iudicat de alijs. ꝯ magis intelligit ipm ꝙ alia. Preterea multis noibꝰ censet deus: ergo noīabilis est: ⁊ ita nomen habet. vñ Exodi. iij.

Quita rō.

Qui ē misit me advos. hoc nomen michi est in eternum. et Judicū. xiij. Cur q̄ris nomen meū quod est mirabile? ¶ Solutio. Dicimus ꝙ sibi noīabilis est.

Solutio.

ipse enī est suiipsius maximus cōtēplator/maximus

S

amator/ ⁊ maximus delectator. vnde nomē suū hoibus manifestat dicēs moysi. Hec dices filijs israel. qui est: misit me advos. Nobis ẋo ipe est inoīabilis vno

Quō deus est noīabilis.

modo: alio mō nomiabilis. Innoīabilis in se ⁊ ex se. nomiabilis vero in creaturis ⁊ ex creaturis. quia mō nō intelligimus nisi in creaturis: sicut i speculo ⁊ per creaturas. Et hoc est quod dicit beatus dionysius in ꝓlogo de diuinis noibus. theologi tamē innoīabilē deum laudant ⁊ ex omni nomine. Et ex hoc sumpsit trimegistus dicēs deum non esse vninoīabilem: sed omninoīabilē. Ñ ibidē bt̄us dionysius deo noīato noibus multis creaturarū: dicit quasi cōcludēdo sic. Igitur oīm causet entiꝫ innoīabile adunabūt: ⁊ oīa eoꝝ q̄ sunt noīa. Proprie ꝯ loquēdo deus est nobis innoīabilis: quia cum ille qui est lux vera q̄ illumiat intellectū nostrum: nō illuminat ad videndū se in se: qđ esset ꝓprie videre. Joh. i. quia deum nemo vidit vnq̄. Propter duo. ꝓpter imbecillitatē visus nostri

Hō xm tri megisti

Duo impedimēta cognoscendi deum.

qui propter infirmitatē se habet ad videndū verum solē: sicut oculus noctue ad videndū solē materialē. Et ꝓpter paruitatē intellectus nostri qui nō sufficit ad infinitā dei magnitudinē comprehēdendā. et ita deus in pſenti non illuīat intellectū nīm ad videndū se in se: sz in speculo suaꝝ creaturarū. Ñ ptz solutio ad primam obiectiōem: qua ipse vult ꝓbare ꝙ deus

Ad primā rōem.

nobis ꝓprie est noiabilis:qz nō sic penitus se habet sol spūalis ad itellectū nostrum:sicut sol materialis ad oculū corporalē.quia sol materialē oculū illuīat ad vidēdum se ⁊ in se propze.sed sol spiritualis non illuminat oculū spūalē scz intellectū advidendū se in se propze.Deus enim mō occultat se nobis.⁊ ponit tenebras latibulū suū:vt fides habeat meritū.⁊ hoc est sanitas mēt̄ de qua loquit cassiodorus.Fides est illuminās:per quā videt deus in speculo creaturaz: et noiat ⁊ laudat tanq̄ omninominabilis et non vnoiabilis. Ad dictuz damnasce. ✠

Ad illud qđ dicit damascenus dicimus q deus p se cognoscit:sed nō primo.et intelligimus per se:id ē sine doctore.ens enī per se ⁊ prio cognitū est a quolibet ⁊ cuilibet.dicit intellect⁹ q cum aliqd sit ens p aliqd:aliō est ens per se.et ita p se cognoscitur tam ens per aliqd q̄ ens per se quod est deus.fz ens per aliquid cognoscit primo ⁊ per se:deus vero scō.per hoc patet solutio ad quarto obiectū. Sic patet ad quartā. Iterum arguit contra dicta ꝑ

Sed cum duplex sit theologia scz simbolica et mystica:et per simbolicam theologiā noiet deus p creaturas. ergo per mysticam noiabit deus in se.aliter nō esset mystica theologia supior et dignior simbolica.ergo deus est a nobis noiabilis in se:nō tm̄ per creaturas sed p mysticam theologiā. Solutio.

Solutio. Simbolica theologia noiat deum ab iferiori.mystica a supiori. Dicit enī simbolū a sim qđ est con.⁊ bolos siue bule qđ est sentētia:quasi cōsentētia.i.cōuenientia.Unde ⁊ theologia simbolica est que noiat deū per quemētiā rerum.vt cum dicit:leo.ignis.⁊ hmōi.Mysticavero theologia q̄ dicit mystica.i.occulta:noiat deum p id qđ in occulto de deo sentit per intellectualē visionē siue cōtēplationē:vt cumvocat deum suauē:dilectū: et huiusmōi.Utrobiq tm̄ per creaturas noiatur.sed in simbolica per exteriores creaturas.in mystica vō per interiores ⁊ occultas ⁊ digniores effectus quos aīa a dei cōtemplatione supza se recipit.et talia noia imponit anima per donum sapiētie:cuius maxime ⁊ propze est cognoscere experimento qualis deus sit.

Differētia int theologiam.⁊c. Simb⁹ & mystica.

Secūda q̄o huiꝰ capit. Af primo. Probatur idem.

De cōtrarietate que est inter beatū dionysium et iohānem damascenū qđ sit principale nomen dei.

Secūdo querit de cōtrarietate que videtur esse inter bt̄m dionysium:⁊ iobem damascenū.dicit enī iobes damascenus q primū et principale nomen dei est:qui est.sed bt̄us dionysius(vt ipse ioh.testat) dicit q bonū est primū nomē dei.vñ in libro de diuinis noibus prius agit de bono q̄ de ente.Sedvidet q neutrū noim sit primū.vtrūq enī significat deum vt finem quē omnia desiderāt:sed oia desiderāt esse ⁊ bonum.cum ergo deus sit finis oim in seipso:quia nulla creatura est finis vel cōfinis.i.simul finis:ergo vtrūq illoz noim deū significat in seipso.quia si hoc nomen bonū significaret effectū in creaturavel aliqd aliud q̄ ipm deum:tam deus in̄q̄tū bonum non eēt finis.et ita prorsus idem significant illa duo nomina bonū:⁊ qui est siue ens.ergo neutrū est principalius nomen dei reliquo. Qđ etiam probat per hoc q nō cōtingit noiare rem nisi sicut cōtingit itelligere:sed non cōtingit intelligere deū nisi per creaturas.sicut dicit aplūs Ro.i.Inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt.⁊c. Et ioh.damascenus dicit hoies grossam hanc carnē indutos:diuinas ⁊ nō materiales deitatis ꝓpatiōes intelligere ⁊ dicere impossibile est:nisi imaginibus ⁊ formis ⁊ notis q̄ sunt fm q nosvsi fuerimus.ergo omne nomen quo noiamus deum:noiat ipsum per imaginē que est fm nos.ergo et hoc nomen qui est: ⁊ hoc nomen bonū nominat deum per imaginē que est fm nos.ġ cum nulla imago creaturaz ex necessitate primo occurat(qz qualibet possumus vti indifferēter)sequit q nullū illoz noim sit principalius in deo.⁊ ita videtvterq; mētiri:tam ioh.dama.q̄ btūs dionysius. Item dicit augustinus q hoc nomen:qui est.non dicit trāslatiue de deo.ergo nō per imaginē vel signū creature.ġ falsū dicit damasc. Solutio. Hoc nomē:qui est.fm veritatē ⁊ simplicit est primū nomen dei.bonū aūt primū est quo ad nos:quia ipz fm fluxū sue bonitatis primū habemus cognoscere. opa enim bonitatis dei primo mouerunt hoiem ad inuestigādum diuinā essentiā.vel dici potest q bonū non est primū nomen dei:sed principalius ⁊ dignius quia determinatiuū est nature fm quā ipse est alpha et o.bonitas enī eius mouit eū vt faceret creaturas rōnales ad hoc vt essent participes sue bonitatis.vñ psal.Confitemini dño:qm̄ bonus. et alibi.Laudate dñm:quoniā bonus.Unde bt̄us dionysiꝰ incipit non a ꝓprio nomīe:sed a principalioꝝ ⁊ a dignioꝝ.sicut ysa.incipit a dono sapientie.Ysa.ix.et dñs a dignioꝝ petitione.Math.vi.Bonū enī dictū de deo reliquit ens ⁊ supabundat.quia p̄ter essentiā diuinā cōnotat effectū in creatura scz quietem siue delectationē seu fruitionē qua creatura rōnalis fruit deo qui est finis quo quiescit in deo.deus aūt est finis in quo quiescitur.et sic hec dictio cōnotat duplicē finem cum dico Confitemini dño qm̄ bonus.hoc aūt nomen qui est: significat deūvt primū ens.i.ens nō ab alio.cum aūt ens sit primū intelligibile et p se offerēs se itellectui fm q noiat omnia:addita hac privatiōe non ab aliq efficit proprium nomen dei scz ens.nō ab alio:siuevere ens.qđ aūt per privationē efficit prius nomē dei:nō oportet q ipsuz significet per imaginē creature.illa enim auctoritas damas.proprie intelligit de noibus dei posituis.vel potest dici q q̄uis hoc nomen:qui est.non dicat translatiue de deo:non tm̄ intelligimus deum per ipm̄ sine imagine:vel signo:vel nota creature.Idē enī dicit qui est.⁊ ens per se.hic aūt intelligit negatio scz ens nō per aliud.vnde nō intelligit ibi deus sine nota vel distinctione aliqua:qz ipsa privatio est quasi quedā nota siue distinctio.

Tertia q̄o huiꝰ capit. Pria ratō F Scda ratō In oppositum. Tertia rō. H

De significatione huius noīs deus.

Tertio q̄rit de significatione huius noīs deus. et probatur q significat diuinam essentiamvel naturam:quia tres persone sunt deus quibus nichil est cōe nisi natura diuina. Item sicut humanitas est natura hoīs:sic diuinitas est natura dei.cōstat aūt q hoc nomen deus significat diuinitatē:ergo significat naturā diuinam. Contra dicit damascenus q deus est nomen opatōis.ōz enī a theym grece qđ est crea revel currere vel fouere.currit enī p oēs effectꝰ fouēdo eos.vnde attigit a fineusq ad finē fortiter.vel ōz a theym qđ est ardere:qz deus noster ignis cōsumēs est.vel dicit a theaste qđ est ꝓtēplari:quia ipse videt oīa. Item hoc nomen deus significat deum:aut sub propria imagine/aut sub imagine creature.Si sub propria:ġ intelligimus deum sub propria imagine. et hoc impossibile est.Si sub imagine creature:non est ratio quare potius sub vna imagie q̄ sub alia.qz per omnes creaturas cognoscit deus:ergo significat

Deus nō est vniuersale & dii est vox non significatiua

de animali rationali.nō tñ cogitat de homine.Sicut ergo hec argumētatio nō valet.iste cogitat de aīali rationali ergo cogitat de homīe. ita nō valet hec argumentatio. gentilis credit ydolū esse rē omnipotē tem ergo credit ydolū esse deū.et est ibi fallacia cōse

Fallacia cō sequentis.

quentis a supiori ad inferius.sicut enim hec vox aīal rationale cū verbo cogitādi supior est ad hāc dictionem homo: ita hec vox res omps cū verbo credendi

Sīlīterhec nō valet

supior est ad hūc terminū deus. eo modo dicimus q hec argumentatio nō valet. gentilis credit ydolū habere deitatē.ergo credit ydolū esse deū. et sicut i pdicto casu nōvalet argumētatio.iste credit brunellū habere rationalē aīaz ergo credit brunellū eē hoīez. eē em rationale cū quibusdā verbis superius est ad esse hominē vnde non est mirū si in credulitate ydolatrie

Ad vltimū

largius sumit oīpotens q̄ deus.Ad vltimū dicimus q̄ q̄uis in hac ꝓpositione ydolū est deus: hoc nomē deus supponat pro ydolo q̄tū ad ydolatrā. tñ errat concedendo illā.qm̄ ponit omnipotentiā in illo ydolo in quo non est ponenda. ¶Utrū hoc nomē deus prima significati one habeat plurale.

q̄stio quita huiꝰ capli.

¶Quinto queritur vtrū hoc nomē deus in prima significatione possit habere plurale qđ ꝓbatur rōnibus et auctoritatibus. Rationibꝰ sic. hoc nomē deus significat deū secundū q̄ est principiū creaturarū. Non em pōt deꝰ intelligi scōm se in hac vita ergo cū intelligit deus intelligitur per speculū creaturaꝝ ergo isti duo termini.deus ⁊ principiū creaturarum idē prorsus significant. sed hec vox principiū creaturarū habet plurale:q̄ vere dicit q̄ manichei credunt plura principia rerū esse.ergo et hoc nomē deus habet plurale. Itē idē est deus q̄ essentia diuina vel ꝑsona diuina.sed cōstat q̄ iste terminus essentia habet plurale quia vere potest dici nō sūt plures essentie diuine. similit iste terminꝰ ꝑsona diuina habet plurale ergo iste terminꝰ deus. Preterea forma huiꝰ termini deus significari potest in plurali:ergo ⁊ suppositū huius termini deus potest significari pluraliter scz essentia diuina est ꝑsona. q̄ cū forma huiꝰ termini deꝰ scz essentia possit significari pluraliter nichil impedit quin hec dictio deus possit habere plurale. Item in simbolo anastasij dicit nō plures dij sed vnus est deꝰ. et vbi nos habemus deus in principio geneſis hebrei habēt eleim vel eloim qđ est plurale et interpretatur dij vel iudices. Itē in epla ad gala. vbi aplus dicit seruiebatis hijs qui nō sūt dij. dicit glo. qui sūt dij nō natura:sed hoīm opinōe q̄ hoc nomē deus hz plurale

Scđa ratō

Tertia rō.

Quarta rō

Quita rō.

Jn oppositum.

¶Contra deus est ꝓprium nomē ergo nō habet plurale. ¶Solutio.dicimꝰ q̄ hoc nomē deus nō pt habere plurale.dicimꝰ em̄ q̄ hoc nomē deus cū sit absolutissimū importat omia sua indistinctiua vel oia que sunt ipe singulariter vt omipotētia sūmā bonitatē.ꝛc. que nō pmittūt ipm habere plurale nec est verum q̄ hoc nomē deus q̄ iste terminꝰ primū principiū creaturarū equipolleant q̄tū ad significationē licet equipolleant q̄tū ad suppositionē. Sūt autē duo genera eorū que nō predicant de pluribus sed de vno solo. vnū est cuiꝰ ymaginatio nō ꝓhibet ipm predicari de pluribus.sicut sol luna fenix. Aliud est cuiꝰ ymaginatio ipsū ꝓhibet pdicari de pluribꝰ vt socrates. talis est differētia inter hoc nomē deus et hūc terminū primū principiū creaturaꝝ. q̄ hoc nomen deus sm rē nō predicat de pluribꝰ ⁊ eius ymaginatio ꝓhibet ipsum predicari de pluribꝰ:sed iste terminus primū principiū creaturarū sm rē non predicat de pluribus sed eius ymaginatio nō ꝓhibet ipsū pdicari de pluribus. Ad scđam scđo obiectū potest patere solutō ex pdictis.q̄ q̄libz duo termini equipollēt et tamē vnus potest trahi ad supponendū pro aliquo.alius aūt nō potest trahi ad supponēdū ꝓ illo.sicut est in diffinitione et diffinito. Ad tertio obiectū dicimꝰ q̄ re vera forma huius termini deus potest pluraliter significari. vnomō scilicz respectu pluriū suppositoꝝ.sicut significatur per hoc nomē diuie.cū dicit ꝑsone diuine. sed nō potest significari pluralit ita vt in se recipiat pluralitatē vel diuisionē.ad hoc autē q̄ hoc nomē deus haberet plurale exigeret q̄ diuinitas in se reciperet distinctionē.et q̄ plures essēt forme quaꝝ q̄libet vltraq̄ eēt deitas Ad aliō dicimꝰ q̄ hec vox dij: est vox nō significatiua sicut hec vox adiacēs.auctores aūt q̄ndoq̄ melius exprimūt veritatē fidei per vocē nō significatiuā q̄ ꝑ vocē significatiuā. est ergo sensus nō sūt plures dij. i. non sūt plures qui habēt plures naturas quaꝝ quelibet sit deitas. Eodē mō cū dicit seruiebatis his qui non sunt dij natura sed hoīm opinione id est q̄ nō habent naturalit deitatē. de hoc nomīe eloyn.dicimus q̄ re uera plurale est in hebreo .sed est q̄d cōplexū significatiōe ⁊ potest supponere ꝓ vna ꝑsona vel ꝓ pluribꝰ ꝑsōis.vñ q̄n ita exponit eloyn.i.dij vl iudices exponit ꝑ vocē nō significatiuā.i. diuie ꝑsone que habēt iudicare mundū. ⁊ sic dicendū est q̄ hoc nomē deus non habet plurale. qđ intelligēdū est secūdū primā significationē scz scōm q̄ deus dicit natura.in scđa enī significatione sm q̄ deus dicitur adoptiue bene habet plurale.vnde deus deoꝝ dñs locutus est: et ego dixi dij estis.Similiter in tertia significatione secundū q̄ deꝰ dicit nūcupatiue hz plurale. scōm hoc enī supponit ꝓ diuersis rebꝰ:vt cū dicit dij gentiū demonia sed nota q̄ cū hec sit tercia significatio huiꝰ nominis deus:nō habet causā hoc nomē deus nisi cū adiūcto vnde hec argumētatio nō valet:iste gentilis cogitat de deo suo.ergo cogitat de deo.et ibi est fallacia equocationis. Per pdicta patz solutio ad quādā obiectionē que solet fieri:cū hoc nomē deꝰ sit pure essentiale et tamē pt trahi ad supponēdū ꝓ ꝑsona. quare simili hoc nomē eēntia cū sit pure eēntiale nō potest trahi ad supponēdū ꝓ persona. dicit enī augustinus sepe q̄ essentia est de essentia. sicut sapiētia de sapientia.lumen de lumīe. ¶Solutio patet ex iā dictis.q̄ hoc nomē essentia impositū est soli essentie siue natu re.hoc autē nomē deus impositū est habenti deitatē et ideo habet supponere ꝓ qualibet ꝑsona q̄ habet deitatē.sed cū hoc nomē essentia impositū sit nature siue essentie nullomō potest supponere nisi ꝓ essētia Joachim tamē dixit q̄ hoc nomē essentia bñ potest supponere pro ꝑsona.vnde dixit q̄ hec est vera essentia generat essentiā.⁊ ausus est dicere q̄ magister petrus et sequaces eius erant heretici.et opposuit contra magistrū petrū qui ita ꝓbat q̄ essentia non gnat essentiā cū vnica sit essentia si essentia genauit essentiam essētia genuit seipsam. qđ est impossibile. relinquit ergo q̄ essentia nō genuit essentiā .Sed obicit Joachim contra hanc probationē quia eodemmō potuisti petre dicere: vnuꝰ est deus ḡ si deus genuit deū deus genuit seipsū.sed hoc est impossibile ergo non deus genuit deū.sicut ergo licet vnicus sit deus tamē se deus genuit deuz. nec inde sequitur q̄ deus

Ad ꝗrtam

Mirabe

Ad quitā.

Responsio questionis

Hec argumētatio nō vz:sz ē fallacia equocationis

Objectionis solutio

Solutio.

Opīo Joachim.

Arguit Joachim contra magistrū.

Hō q̄ iste doctor fuit post magistrū sñiarū

De xpc hō dō est trinus & vnus

genuit se eodē mō lz vnica sit essentia nichil impedit quin essētia genuerit essentiā.nec inde sequit q essentia genuit se. ¶Solutio.dicim⁹ q ioachim bene opponit ꝙtum ad formā argumētationis:sed nō bene opponit ꝙtū ad naturā terminoꝝ. qm̄ enī hoc nomē essentia talis nature est q nō potest supponere nisi p essentia cū soli essentie impositū sit deo rōe termini. nō vz illa arguñtatio.vnica est eēntia:eēntia genuit essentiā:g eēntia genuit seipsā. tenz autē talis mod⁹ arguēdi in q̄busdā naturalibus terminis.vnic⁹ est hō et hic videt hominē:ergo videt seip̄m.sed non tenet hec forma arguēdi in hoc noīe deus qō habet supponere tam p essentia ꝙ p psona. pro essentia enī verū est q vnicus est deus.sed p plurib⁹ psonis verū est q deus genuit deū.nec inde sequit q deus genuit se vt dictū est superius.Ex p̄dictis patet q merito dānat⁹ fuit propter hoc dictū ioachim in cōcilio sub īnocencio tercio. Sed videtur q hoc nomē essentia debeat supponere p psona.quia oñe nomē supponit fm exigentiā sue forme.vnde hoc nomen deus supponit p omni eo cui inest deitas:ꝛ ita pro psona. sed essentia cū sit p̄ma forma est sibi forma. vnde dz essentia diuina:ergo debet supponere p omni eo cui inest. et ita pro psona quia forma huⁱ⁹ nois essentia inest persōe. ¶Solutio.q̄uis forma huⁱ⁹ nominis essētia insit psonis: tn̄ non eis cōuenit fm qō significat per hoc nomen essentia.idē enī est essentia q natura faciens esse siue informās ens fm qō ens.vel informās ad esse.informare autē vel facere esse nō cōuenit personis licet illa factio vel informatio nichil aliud sit ꝙ ipsa essentia.qō postea plenius dicetur in tractatu de essētia ꝛ persona.

¶De hac propositione deus est trinus et vnus.

¶Exto queritur de hac propositione deus est trinus et vnus.videt enī esse falsa.quia si deus est trinus g vnus deus et alius deus et tercⁱ⁹ deus est.ꝛ hoc est falsū.item hoc nomen deus aut supponit pro essentia aut p persona.si pro psona:nulla est trina et vna:ergo illa est falsa.itē hec dictio nūeralis respicit formā: ergo hoc nomen trinus respicit formā huius nominis deus:ergo ponit distinctionē in illa: ergo illa ꝓpositio est falsa.Si dicatur q supponit p tribus psonis sīc:g̃ p trinitate.g̃ is ē sensⁱ⁹:trinitas est trina et vna.ꝛ hoc est falsū.qz trinitas nō est nisi vna si supponat p essentia:ergo is est sensus.essentia est trina ꝛ vna.sed hec est falsa. qz hec dictio trina ponit distinctionem in essentia q̄ non distinguit nec distinguitur

Ad hoc dixerūt quidā q hec dictio trinus nullā rem significat. sed solū intellectuz: sed hoc non p̄t esse:qz intellectus est similitudo rei: ergo si significat intellectū significat rē. ¶Preterea si hec dictio trinus nullam rē significat cū dicitur deus est trinus et vnus g nulla res predicatur ibi de deo:ergo illa vox non est propositio.Alij dixerūt q hoc nomē deus aliquādo supponit tn̄ pro vna psona.vt cū dicitur deus gñat. aliqn̄ pro duabus vt cū dicitur deus procedit a patre aliquādo p tribus simul vt cū dicitur deⁱ⁹ ē trinitas hoc aūt ē qz vnica et singularis deitas ē in vna psona est in duab⁹:est ꝛ in tribus.et hoc videt velle damascen⁹:q̄ dicit q oportet scire q aliud est cōsiderare re aliud est considerare ratione tantum ꝛ cogitatione in creaturis. ¶Consideratio diuersitatis est in re quia diuerse sunt nature petri et pauli in re:vnde et diuerse voluntates.vnitas autem et cōiunctio earū est in ratione tn̄.ecōuerso aūt est in psonis diuinis.qz earū vnitas et indiuisio est in re.vnde earū eadē est voluntas ꝛ eadē operatio. ex hoc ergo videtur q hec natura deus indistincte supponit aliquādo vna suppositione pro tribus psonis.Similiter dicit hylarius q cū dicit hec est vita eterna vt cognoscāt te vnū deū īcluditur deus filius in hoc q dz vnū deū.similiter dicit augustinus q in hoc verbo apli īmortali inuisibili soli deo.ꝛc.fit ibi sermo de tota trinitate.vnde dicit in libro de trinitate.quidā dicūt patrem nō apparuisse in subiecta creatura.Non attendētes ꝓpter imbecillitatē intellect⁹ sui q cū dicit apostolus īmortali inuisibili soli deo honor et gloria.ꝛc.indistincte fit ibi sermo de trinitate.quia pater aliqn̄ apparuit īdistincte aliquādo distincte.distincte vt danieli antiqu⁹ dierū dicit apparuisse.danielis septimo.a quo dicit ibi filⁱ⁹ homis accepisse regnū sicut dicit augustin⁹ in libro de trinitate.capō vlti.dicit enī ibi.Aspiciebā donec throni positi sint et vetustus dierū sedebat:et paulo post aspiciebā in visu noctis et ecce cū nubibus celi filius hominis venit et datus est principatus ei ꝛ honor regū.ꝛc. Ecce apparet q pater aliquando distincte apparuit in substantia creata.Indistincte autem apparuit cū filio et spūsancto abrahe sub ylice mābre ibi tres vidit et vnū adorauit ita dicit beatus augustin⁹ in libro de trinitate. capitulo.xi. Cum tres visi sint nec quisq̄ in eis vel forma vel etatevel potestate maior ceteris visus est.cur nō hic accipiamus visibiliter insinuatā per creaturā visibilē trinitatis equalitatē:atq in tribus personis vnā eandēq substantiā nam ne quisq̄ putaret vnū in tribus fuisse maiorē et eum dñm dei filiū intelligendū.duos autē alios angelos eius quia cū tres visi sint vni dño illic loquitur abrahā. Sancta scriptura futuris talibus cogitationibus atq opinionibus nō preterm̄isit occurrere qñ paulo post duos angelos dixit venisse ad loth in q̄b⁹ ille vir iustus qui de sodomorū incendio meruit liberari ad vnū dñm loquit.dns g ad quē abrahā loquebatur intelligitur trinitas.ꝛ ita hoc nomē deus siue hoc nomē dns supponere potest vna suppositione p tribus psonis. pōt ergo dici et ita nobis videt scōm auctoritates sanctoꝝ q cū dicit deus est trinus ꝛ vn⁹ hoc nomē deus supponit indistincte pro trib⁹ psonis et hec dictio vn⁹ respicit formā tn̄.et hec dictio trin⁹ significat ternariū theologicū personarū prout indistincte supponuntur per hoc nomē deus. qz determinat illū ternariū in psonis fm q sūt vnius nature. qz trinus dicitur ab his noibus tres et vnus et ita respicit et suppositionē et formā significatā quia p primo significatū.i. ternariū respicit tn̄ suppositionē. ꝙtū ad fm significatū sc̄z vnitatē respicit formā.et ita ptz q hoc nomē trinus non sequit regulā alioꝝ nominū numeraliū:quia ꝙtū ad primo significatū nō respicit formā significatā sed tn̄ suppositū. vnde patet q hec argumentatio non valet.trinus deus est: ergo vnus et alius et tertius deus est.quia p̄ius hoc adiectiuū trinus in p̄ma ꝓpositione respicit suppositū tn̄ ꝙtū ad ternariū primo significatū. et hoc fuit institutū a theologis vt determinaret indistinctā suppositionē huⁱ⁹ nominis deus. in cōclusione autē noīa numeralia respiciūt formā fm cōem naturā nominuz numeraliū.qz enī hoc nomē deⁱ⁹ supponere potest p trib⁹ personis sub vna forma vna suppositione ideo iuētū

Hō manifestaz auctoꝝ ꝙnās coēs

Opinio doctorum.

Quare ioachim fuit cōdēnatus in cōcilio. arguit ꝺ se doctor.

Solutio.

Af primo.

Secundo.

Tertio.

Euasio.

Arguit.

Solutio aliquorum

damascen⁹

Opinio doctorum.

Hylarius.

Augustin⁹

Augustin⁹

qd significēt tres angeli abrahe

Ad p̄mam in cōtrariū

Equocatio huius nominis trin⁹

fuit hoc adiectiuū trinus ad determinandū talē suppositionē ponendo ternariū in suppositis et vnitatē in forma et ideo nō sequit naturā aliorū nominū numeraliū. Eodēmō dicendū est de hac locutione monadi trine gloriā canamus. nec sequitur deus est trinus qz trinitas sit vna: licet hoc nomē deꝰ supponat ibi pro tribus personis. quia hec dictio trinitas significat distinctionē et in illa distinctione supponit pro tribꝰ psonis. vñ hec dictio trina nō determinat suppositionē indistinctā sz distinctā. vnde vult distinguere ipsā distinctionē ꝛ triplicare trinitatē. vnde ad hoc qꝺ trinitas esset trina et vna exigereꝝ qꝺ tres essent trinitates Uel pōt dici qꝺ hoc nomē deus supponit ꝓ diuina essentia. et hec dictio trinus nō respicit formā nec ponit distinctionē in eēntia. sed significat distinctionē oblique. vñ hec est vera. essentia est trina. i. triū vna. i. trib⁹ psonis cōis. Sz obiciꝝ. eēntia est trina ꝛ vna: ḡ ē triū vna: ḡ est vna et vna ḡ due. qꝺ falsū est. ¶ Solutio. eēntia est trina. i. cōis tribus psonis. et vna. i. singularis ꝛ iduisa in se. diuisa autē ab alijs essentijs. fit eñ copulatio inter cōitatē ꝛ vnitatē ꝓpter priuationem que significatur per hoc nomen vna.

alia solutio

Arguitur.

Solutio.

¶ Utrum essentia diuina possit supponi.

Primo arꝝ non.

SEptimo queritur vtrū diuina essētia possit supponi vel significari per ꝓnoīa masculini generis substātiua. Probaꝝ qꝺ nō. quia si posset hec esset vera ille qui est pater est filius qꝺ est hereticū dicere. Sed probatur qꝺ possit supponi. nā super illū locū. ps. Cōplaceat tibi dñe. ꝛc. dicit glosa tibi vni deo. sed ille terminus vni deo supponit pro eēntia: ergo hoc pronomen tibi supponit ꝓ essentia. Itē sup idē dicit glosa tibi trinitati: ergo hoc nomē tibi supponit ꝓ trinitate. ꝛ ita ille due glose cōtradicūt. Itē in ysa. nōne cognouerūt me. vbi dicit glosa. me dñs vnū ductu ꝑme rōnis. et loquit de gentib⁹ q̄ nō cognouerūt aliquā psonarū: sed tm̄ diuinā essentiā. et ita hoc ꝓnomē me supponit ꝓ essentia. Itē exo. qui est misit me ad vos vbi dicit hiero. merito dñs qui vere est nomē eēntie tenuit. ꝛ ita iste termin⁹ q̄ est supponit ꝓ essentia. Itē cū dicit ego sum qui sum: aut suppōitur essentia aut persona. sed nō psona quia qua ratione vna eadē ratione et alia: ergo essentia. Item moyses per hanc vocē ego sum qui sum nō intelligebat aliquā psonā: ergo solū intelligebat essentiā: ergo hoc ꝓnomē ego supponit ibi ꝓ essentia. Itē vere dicit. deus est et ille est trinitas. et ꝝstat qꝺ hoc relatiuū ille supponit ꝓ essentia. eadē rōne hoc ꝓnomē iste potest supponere pro essentia. Itē sit salus illi decus atq; virtus qui supra celi residens cacumen totius mundi machinā gubernat trinus et vnus. nō potest dici qꝺ hoc ꝓnomē illi et hoc nomē qui supponāt pro psona. quia nulla psona est trina et vna nec potest dici qꝺ supponant ꝓ tribus personis simul. quia sm̄ hoc hec esset vera aliquis ē trinitas: ergo relinquitur qꝺ supponit ꝓ essentia. Itē pronomē masculini generis et neutri nō differūt nisi in significatione sexus. sed in rebus diuinis nō est sexus: ergo q̄tū ad res diuinas equipollēt. sed ꝓnomē neutri potest supponere ꝓ essentia: ergo pronomen masculini. ¶ Solutio secundū illos qui dicūt qꝺ hoc nomē deus naturaliter nō habet supponere nisi pro essentia. dicendū est qꝺ cū ōr complaceat tibi dñe. ꝛc. hoc ꝓnomen tibi tenetur pro diuina eēntia. et tenet adiectiue et sub intelligitur tibi vni deo sicut adiungit glo. qꝺ aūt dicit alia glo. tibi trinitati exponendū est sic. tibi essentie q̄ est trinitas. nos vero dicimus qꝺ hoc pronomen tibi tenet pro trinitate et tenet adiectiue. vnde subintelligit tibi trinitati. ad trinitatē eñ fit sermo qꝺ notat per ꝓpositionē verbi cōplaceat q̄ exigit pluralitatē ꝛ sm̄ hoc nō vsq;quaq; ꝓprie dicit tibi vni deo. quia hec dictio vni nō habz ibi nisi vnitatem forme cū ibi sit pluralitas suppositorū. Ad secūdum obiectū dicimus qꝺ cuz dicitur nonne cognouerunt me: hoc ꝓnomē me supponit ꝓ diuina eēntia. sz ponitur in neutro genere. vel si est masculini generis ponitur adiectiue per subintellectū huiꝰ nois dñs. sicut supplet glo. Ad tertio obiectū dicimꝰ qꝺ iste terminus qui est supponit pro persona nec aliter dicitur esse nomen essentie. nisi ꝓpter hoc verbū est qꝺ significat essentiā. sed eā non significat vt in essentia sed vt in persona. similiter cū dicit ego sum qui sum. hoc ꝓnomen ego supponit ꝓ persona. sz pro filio dei sicut dicit glo. super illud ysa. Ecce ego ad gentes q̄ nescie bant me. filius loquit qui dixit moysi ego suz qui sū magis autē suppōit ꝓ filio dei q̄ pro psona alia quia ibi agit de liberatione hūani generis que facta est auctoritate ꝛ ministerio filij dei: et moyses magis intelexit de filio dei q̄ de alia psona. quia ibi dictū est ei descendi liberare eos sicut in daniele. vbi dicitur filꝰ hominis veniebat: et vsq; ad antiquū dierū peruenit intelligit qꝺ antiquus dierū sit pater per hoc qꝺ dicit dedit ei potestatē ꝛ honorē. Ad q̄rto obiectū dicimꝰ qꝺ nō est simile de ꝓnoīe relatiuo et demonstratiuo. quia relatiuū trahit suppositionē suā a suo antecedēte. vnde si añs supponit pro essētia ꝛ relatiuū ꝓ essētia. sed ꝓnomen demonstratiuū substātiuū importat distinctionē et rōnalitatem. nō enī substantiuaꝝ vt dicunt grāmatici nisi ad rōnalia propter distinctionem ergo quā importat nō potest supponere ꝓ essentia. Ad quinto obiectū dicimus qꝺ cū ōr sit laus illi. ꝛc. hoc pronomen illi ponitur adiectiue et subintelligit hoc nomen deo et sic fit suppositio pro essentia. bene eñ dicit ego deus/tu deꝰ / ille deus. quia huiusmōi pronomina nō sunt partitiua. Ad vltimo obiectū dicimus qꝺ neutrū genus non tm̄ differt a masculino in sexu. sed in cōsignificatione rōnalitatis et distinctiōis que importatur ꝓ masculinum et nō per neutrū. in significatione autē distinctionis ꝛ rationalitatis cōsistit psonalitas. et ꝓpter hoc cū dicit: iste est suppoñ tm̄ persona. Sed obiciꝝ. constat qꝺ diuina essentia rationalis est. distinguēda est. est eñ singularis et re et intellectu. eius enī ymaginatio prohibet illā predicari de pluribus: ergo est distincta a qualibet alia essētia ergo nec distinctio nec rōnalitas nec illa simul sūpta impediūt quin possit diuina essentia demonstrari per hoc ꝓnomen iste. Ad hoc potest dici qꝺ diuina eēntia distincta est vt forma sed nō vt ypostasis. sed hoc pronomen iste importat distinctionē substātie subiecte ꝛ propter hoc non potest demonstrare essentiā diuinā. vel potest dici plan⁹ qꝺ hoc pronomen iste duplicem distinctionē exigit: scz distinctionē singularitatis et distinctionē incōicabilitatis. ꝑmā autē nō habet diuina essentia sed secūdā. est enī cōicabilis a tribus psonis ꝛ ꝓpter hoc nō pōt demōstrari per hoc pronomen iste.

Primo arꝝ non.

In oppositum.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto

Sexto.

Septimo.

Octauo

Nono.

Solutio secūdū aliōs

Solutio ad obiectionem.

alia solutō

¶ De multiplicitate adiectiuorum de deo dictorū.

DIcto de nominibus substantiuis de deo dictis dicendū est de adiectiuis de deo dictis: siue sint

nomia siue verba. Et primo de multiplicitate huiusmodi adiectiuorū t modis p̄dicādi eorumdē. Secdo vtrū aliquod nomē dicatur vniuoce de deo et creaturis. Tercio de noib⁹ decē p̄dicamētor dictis de deo

Diuisio nominū dictorū de deo.

Sciendū ergo q nominū huiusmodi siue verborū q̄ dicūtur de deo quedā essentiā pure significāt: nichil aliud cōnotando. vt hoc verbū est et hoc nomen ens

M

quedā significāt essentiā cōnotādo p̄uationē. vt eternus immēsus. quedā tm̄ essētiā significāt. sz aliter q̄ hoc verbū est: vt cū dicit. deus cognoscit se vel scit se

h⁹ nō tm̄ significat

significatur diuina essentia: nichil aliud cōnotādo. sz significatur vt scientia. quedā significant diuinā essentiā et cōnotant effectū in creatura vel in actu. vt causat iustificat. vel in habitu. vt iust⁹ misericors. vel in

Āf contra predicta.

potentia. vt oīpotens. Sed obicit de illis que notāt in actu effectum in creatura cum dicit. deus creat hanc aiam. hoc verbū creat significat diuinā eētiā vt actionē. deus enī seipso agit nō aliqua actione accidentali. et ꝓponitur ibi effectus in creatura cū potētia de deo aut nō. si de deo sz ille effectus non inest deo: ergo falso predicat de illo: ergo illa locutio est

R

falsa. Si non: contra solus deus ibi subicit: sed nichil predicat vel compredicatur in aliqua ꝓpositiōe nisi de re substantiali termini: ergo ille effectus cōpredi-

Secundo.

catur de deo. item huiusmodi noia misericors iustus et cōsimilia translata sunt per cōformitatē a creaturis ad cratorē. sed cū dicitur sortes pcutit vel sortes est iustus nichil p̄dicat vel cōpredicatur nisi percussio vt iusticia: ergo cū hmōi noia predicant de deo tm̄: vnū

Tertio.

debet p̄dicari vel cōpredicari. itē cū dr deus cognoscit se. hoc verbū cognoscit tm̄ significat diuinā essentiā nichil aliud cōnotando: g̃ cū dicit deus creat. hoc

O

verbū creat debet tm̄ significare diuinā eētiā. nichil

Quarto.

aliō connotando. itē dicit boetius et btūs dionysius q deus est substantia sup oēm substantiā. et iusticia sup omnē iusticiā. et sic de aliis: ergo cū sic dicit iste homo est iustus. nichil p̄dicat vel cōpredicatur nisi iusticia causata. sic cū dr de⁹ est iust⁹. nichil p̄dicat vt cōp̄dicat nisi iusticia incausata. scz diuīa eētia. ¶ So-

Solutio.

lutio. sicut i dyaleticis multiplex ē p̄dicādi mod⁹. sic t in theologicis. est enī modus p̄dicandi idēptitatis vt cū dr sortes est hō. similiter in theologicis. cū dicitur

P

pater est deus. et alius in habitudine forme ad subiectum vt cū dicitur sortes est albus. similiter in theologicis. vt cū dr de⁹ est iustus. est alius habitudine effectus ad causam. vt medicina est sana. et in tali modo nō oportet q forma predicati insit subiecto. t iste modus predicandi est hic deus creat hanc animā. vñ non oportet q effectus predicat⁹ insit deo: sed q ad ipsum ptineat: vt effectus ad causam. est alius mod⁹ predicandi in habitudine conseruati ad conseruans. vt hec dieta est sana. similiter i theologicis. vt hic cōtinet de⁹ oia. i. conseruat. Est ali⁹ in habitudine signati ad signans. vt vrina est sana. iste autē modus nō est

In hoc pz solutō p̄mi

in deo. quia deus secundū qd̄ est deus nullius creatu-

Ad scdm.

re est signum. sed potius econtra. Ad secundo obiectum dicimus q sicut hoc nomen pater solum patrem significat. sed ex vi relationis dat intelligere filiationem in filio. et sicut hoc verbum percutit non significat nisi actionem principaliter: sed ex vi significādi actiue dat intelligere aliquid in re passa. quod intelligitur illi vt effectus agentis. et ita compredicatur quodammodo de agente. Eodemmodo dicimus in hac deus creat hanc animam. nec dicimus q

2

in hac deus creat hanc animam cōpredicetur aliquid non eo modo quo in hac: iste percutit istum. Ad tertio obiectum dicimus q non est simile de hoc verbo cognoscit et de hoc verbo creat. quia hoc verbum cognoscit non est actiuū ymo potius in voce actiua significat passionem sicut verbum sentiendi. vnde non

Ad tertiū.

est vere transituū. Ad vltimo obiectū dicimus q sicut cum dicitur sortes est iustus. hoc nomē iustus solam iusticiam significat. similiter cum dicitur deus ē iustus solam iusticiam significat. sed non sequitur q

R

non cōnotet effectum. quia in ratione iusticie clauditur effectus. iusticia ei est reddere vnicuiq; qd̄ suū est

opīo aliq̄s

Dicūt aūt quidā q cum dicitur deus creat. hoc verbum creat non significat nec predicat diuinam essentiam: sed tm̄ effectum qui est creatura. Sed contra

Āf contra.

deus est proprie actor ita enī ad ipsum pertinet agere q nullomodo ad ipsum pertinet pati: ergo sicut cōtigit ipsum significari vt qualitatem: sic ymo multo fortius contigit ipsum significari vt actionem. et maxime per hoc verbum creat. quia creare ad ipsum pertinet: ergo cum dicitur deus creat. hoc verbū creat significat diuinā essentiam. Item quidam dicūt q

Alia opīō.

cum dicitur deus est iustus. predicatur tantū diuina essentia. et nullus effectus cōpredicatur et hoc ꝓbāt sicut prima iusticia influit effectus suos in reb⁹ creatis. sic primū ens influit effect⁹ suos in rebus creatis

S

sed cū dicitur deus est ens. non predicat vel ꝓpredicatur nisi diuina essentia. eadē ratione cū dicitur deus est iustus. non predicatur vel cōpredicat nisi diuina essentia. Sed ad hoc dicendum q non est simile quia

Solutō rationis dicte opinionis.

q̄uis primum ens influens sit effectus suos. tamen hoc nomen ens non significat hoc in habitudine illa vel in illo fluxu. Sed cum dicitur deus est iustus hoc nomen iustus significat diuinam essentiam: vt qualitatem habitum. vnde significat in habitudine ad

querit hic.

actum. solet queri de hac locutione deus est iustus t misericors. et videtur q sit vera. quia in multis locis sacre scripture inuenitur. vnde dulcis t rectus dominus et iterum patiens et multum misericors. sed si

Prima rō

T

est vera hec non est propter principale significatum illorum adiectiuorum. illud enim vnum est. sed propter connotata que sunt diuersa. sed si eadem ratione hec esset vera: deus est iusticia et misericordia et propter eadem connotata. Preterea talis locutio

Secunda.

inuenitur in sacra scriptura. vnde in ps. misericordia t veritas tua sēper susceperūt me. t in paulo pme

Paulus.

ad cor. Factus est tibi sapientia et iusticia et sanctificatio et redemptio. Sed cōtra esse iusticiā. est esse quid. t esse misericordiam est esse quid. et ita si deus

In oppositum.

est iusticia et misericordia: deus est quid et quid t ita plura. ¶ Solutio. dictio copulatiua cū copulat adiectiua cōiungit copulata per illa adiectiua et et: ḡa

Solutio.

cum dicitur deus est iustus et misericors: copulātur diuersa connotata per illa adiectiua. habet copulata coniunctio illud quod exigit. vnde illa locutio est vera. sed cum copulat inter substantiua vult copulare

a

suppositta. et quia cum dicitur deus est iusticia et misericordia: non supponuntur hec cōnotata. non enim inuenit in hoc dicto et diuersitatem quam exigit. vñ proprie loquēdo falsum est: recipi tamen potest. sed impropre propter diuersa cōnotata que ibi sunt. qr quandoq; per impropias locutiōes magis expaimitur veritas fidei q̄ per propias.

¶ De nominibus adiectiuis de deo relatiue dictis

In ḡnto capitulo queritur tria. Adiectiua relatiua.

Questio. Prima rō ✠ Secunda.

QUeritur de nōibus adiectiuis relatiue dictis de deo. notandū autē q̄ significāt ipsam diuinā essentiā in habitudine ad creaturā nullū cōnotando effectum: vt dñs/ creator/ que sunt adiectiua significatione. vt cum dicitur deus est dñs. sed quia dñs dicit in habitudine ad seruū. constat q̄ hoc nomē dñs principaliter significat essentiā diuinā. queritur ergo q̄d cōpredicet. cōstat aūt q̄ nō seruitutē. illam autē nō p̄dicat de deo. hoc enī absurdū esset dicere q̄ seruitus predicaretur de deo. Preterea non posset assignari in qua habitudine p̄dicaret de deo. q̄n cū dico deus est dñs hoīm. non notat deus vt causa sed pure notatur quomō dñs se habeat ad suū seruū et econtra. ergo nō potest dici q̄ ibi predicatur seruitus de deo in habitudine effectus ad causā. et constat q̄ in nulla alia habitudine. relinquit ergo q̄ nullomō seruitus cōpredicatur de deo. ꝛ ita cū dicit. deus est dñs hoīz non p̄dicatur vel cōpredicat de deo nisi diuina eēntia et ita ex hoc videtur q̄ deus ab eterno fuit dñs: ergo ab eterno habuit seruū qđ falsum est. Ad hoc dicunt

ad q̄stionē.

Vitalis opio

Opio poretani.

quidam poretani q̄ hoc nomē dñs significat quādā relationē q̄ est dominiū q̄ dñs est dñs. et illa relatio nō inest diuine eēntie. sed assistit ei et incepit ei assistere ex tē pore quādo scz incepit habere seruū. eodēmō hoc nomen creator significat quandam relationē qua deus est creator. ꝛ illa relatio incepit assistere diuine essentie quando creature inceperunt oriri ab ea. Sed q̄ hec solutio nulla sit patere potest per hoc q̄ sicut aliquis habet ab albedine q̄ sit albus: ita deus a domino habet q̄ sit dñs: sed dominiū creatura est: ergo a creatura habet deus q̄ sit dñs: ergo creatura causa ē et dat ei q̄ sit dñs. qđ aperte hereticū est. eodēmodo creatio qua deus est creator est quedā relatio creata a qua habet de⁹ vt sit creator oīm. qđ est absurdū. s. q̄ aliqua creatura sit causa. et det deo vt sit creator celi et terre. Preterea illa creatio est creatura: ergo creatur aliqua creatione: ergo se creatione vel alia creatione. si alia creatione: iterum illa creata: erit se creatiōevel alia creatione. sed sic erit ꝓcedere in infinitū: ergo erit aliqua creatio q̄ seipsa creata est. ꝛ ita creatio est causa suiipsius et prior seipsa. Preterea dicit ambrosius q̄ non est creatura ille per quē facta est oīs creatura: ergo creatio non est creatura. Item dicit augustinus q̄ deus dñs est per accidēs. non per accidens suū: sed p̄ accidēs creature. Itē ōt boetius q̄ dominiū est potestas cohercendi subditos. ḡ deus habet a creatura cohercere subditos: ergo nō per se potest cohercere subditos: ḡ non est summe potens. qđ est hereticū. Nos aūt dicimus q̄ hoc nomen dñs significat diuinam eēntiā: vt dñium. dominiū enī est potestas cohercēdi subditos (vt dicit boetius) deus aūt seipso potest cohercere subditos. vñ ipsa diuina essentia est dominium quo dñatur suis subditis. Ex hoc ḡ modo significandi quo diuina eēntia significat vt dñium ꝛ vt relatio: innuit et coasserit seruitus de creatura vnde deus/dñs ab eterno non fuit: eodē mō videt alicui q̄ sic eēt dicendū in ista: deus creat hanc aīam. scz q̄ ex mō significandi quo deus significatur vt actio coasserit effect⁹ de creatura: ꝛ q̄ iste effectus nō predicet de deo sed de creatura. sed nō potest dici q̄ cum dico: deus creat hāc aīam. iste effectus ostēdatur pertinere ad deum tā q̄ ad suā causam ꝛ ideo bñ compredicat de deo. sed cum dico: deus ē dñs creaturarū. sic p̄cise ostēdit quomō dñs se habeat ad rem sibi subiectā ꝛ ecōuerso. nec ostēdit sic aliq̄d ptinere ad deū tā q̄ effectus vel alio mō. Et ideo in hac: deus est dñs oīm. sic nichil cōpredicat de deo. siliter in hac deus est creator creaturaꝝ. sed ex modo significandi aliq̄d cōpredicat de creaturis. ergo cum dicit: deus incepit esse: dominꝰ deus incepit eē creator. inceptio notatur non circa rem predicatam principaliter: sed circa rem compredicatam.

Opinio doctoris.

Contra illaz opinionē.

A

Idem dicit q̄dā ō creatura creare

B

Utrum aliquod nomen dicatur vniuoce de deo ꝛ de creaturis.

QUeritur vtrū aliquod nomen dicatur vniuoce de deo et de creatura. Arguit q̄ sic. quia multotiens inuenitur in sacra scriptura: deus est melior/ iustior quolz hoīe. nulla aūt collatio est: nisi ista noīa bonꝰ/iustus/vniuoce dicerētur de deo ꝛ de creatura. igit. Sz videt hoc eē impossibile: qz hoc nomē iustus fm q̄ dicitur de petro significat iusticiam creatā: sed creatum ꝛ increatū non vniuocant in aliq̄ vno: ergo iustus nō dicit de deo ꝛ petro vniuoce. Preterea si deus est iustior petro: ḡ iusticia dei est magis intēsa q̄ iusticia petri. sed iusticia dei nichil aliud est q̄ diuina essentia: ḡ diuina essentia magis intensa est q̄ iusticia petri. et hoc est manifeste falsum: quia illius esse siue essentia nō suscipit magis et minus. Solutio. Re vera iusticia causata ꝛ iusticia incausata ī nullo cōueniunt: nec in genere/nec in specie/nec in ꝓprio/nec in accidente: ideo equiuoce dicit iustus de deo ꝛ petro. sed q̄n aliquomō cōuenīt in effectu: ideo vniuocant in hoc noīe iustus. Sicut enīz iusticie create est reddere vnicuiq̄ qđ suū est: ita illudidē conuenit iusticie increate. Et ideo qz iusticia ī creata cōuenit cū iusticia creata in suo effectu eēntiali: ideo vniuocant. et cum iusticia creata sit virt⁹ ꝛ teneat mediū in sua opatōe: iusticia increata magis tenet mediū. Mediū enim in qualibet virtute latitudinē habet. qđ mediū iusticia increata sūme tenet. Et ido dicit deus magis iustus quolibet alio sctō: ꝓpter effectū in quo magis tenet mediū iusticia increata. Vñ iusticia increata in se non est magis intensa q̄ iusticia creata: sed in suo effectu. Vñ est fallacia accidentis: si quis sic inferat. Justicia increata magis est intēsa q̄ iusticia creata: et iusticia increata nihil aliud est q̄ diuina essentia: ergo eēntia diuīa magis est intēsa q̄ iusticia cretata: q̄n effectus in quo est intēsio nō significat per hoc nomen eēntia sicut per hoc nomen iusticia. vnde dicimus q̄ hec est ✠a: deus est iustus/ ꝛ petrus est talis. theologice loquēdo. quia diuina essentia significat vt qualitas per hoc nomen iustus: siliter ꝛ deus ꝛ petrus est iustus. Et sic ex predictis patet solutio ad obiecta.

Arguit.

In oppm

Sc̄o ar.

Solutio.

D

vr Reputatiua.

C

quōvniuocātur in effectu.

Fallacia accidētis.

F

De diuisione noīm dictorum de deo.

QUeritur de diuisione noīm dictoꝝ de deo. quia ioh. damas. facit sic. primum nomen dei ipsius demonstrat ipsū est. et nō quid est. fm est nomē operatiōis. illa vero īcorporale et sine principio ꝛ vnigenitū et increatū et incorporeū. et sine tempore et inuisibile. et quecūq̄ talia quid nō est significāt q̄n nō incepit esse nec corrūpitur nec creatus est. nec est corporeus nec videtur. bonū autē et iustū et sanctū. et quecūq̄ talia noīa sequūtur naturā nō ipsam essētiā. ostendūt et eoꝝ que regunt rex est. et eorū que condūtur conditor est. et eorū que pascuntur pastor est. omnia ergo noīa cōprehendit damas. hac supradicta

q̄nq̄ sūt genera noīm q̄ dicunt̄ de deo.

quę in quinq̄ membra potest redigi. p̄mū genus est nomen quod significat substantiam et nō quid est sicut hoc nomen quid est. quod significat substantiā gratia verbi non significat quid est. i. aliquam personalem substantiam ymo pelagus substantie et abyssum. Secundum genus est nomen operatiōis vt hoc nomen deus. qō qualiter intelligendū sit superius dictum est. Tertium genus est nomen quod significat de deo quid non est: vt inuisibile incomprehensibile et similia. et de istis superius dictum est. Quartum genus est nomen quod sequitur naturam et non ostēdit substantiam: vt bonus iustus sanctus et similia. Quintum genus est nomen dictum secundum habitudinem: vt dominꝰ conditor pastor et similia. sed cōtra illud qō de quarto membro dicitur obicit sic. hoc nomē iustus de deo predicat diuinam essentiam. Qđ probatur per hoc q̄ deus ab eterno fuit iustus et tali iusticia que est communis tribus personis. sed nichil est cōe tribus psonis essentialiť nisi eētiale: ḡ hoc nomē iustus significat de deo diuinā essētiā. boetius etiā dicit q̄ noia quantitatis et qualitatis dicta de deo substātiā significāt. et ita videť mētiri damas. cū dicit q̄ ista bonus iustus non predicant substantiā de deo. sed sequuntur naturam diuinā. Ad hoc dicendum q̄ ista nomina bonus iustus significāt diuinam essentiam: vt habitum qui in alijs rebus sequūtur naturam siue substantiam rei. et ideo quia talia nomia non significant essentiam vt essentiam. sed vt habituz dicit damas. q̄ non significant substantiam. sed sequūtur substātiam. videtur autem q̄ predicta diuisio sit diminuta quia verba et nomina de sex predicamētis institutis predicantur de deo vt cum dicitur: deus creat deus iustificat/deus irascitur/deus semper est/ deꝰ vbiq̄ est/deus sedet super cherubin/deus ē amictus lumine sicut vestimento et ysa. xlix. hijs omnibus velut ornamento vestieris. istrvero modi predicandi non continentur sub aliquo nec sub aliquibus illorū quiq̄. primum enim genus pertinet ad substantiam. secundum ad operationem. tertium ad priuationem quartum ad qualitatē. quintum ad relationē. ¶ Solutio. ad hoc dicimus q̄ re vera omnia predicamenta predicantur de deo. ꝛ sicut dicit boetius talia erūt predicata qualia permiserint subiecta. cū enī de creaturis predicamenta dicuntur. quedam eorum significant substantiam quedā accidētia. cuz vero in diuinā vertūtur predicationem omnia mutantur. hoc enim nomen deus dictum de deo substantiam videtur significare. sed talem substantiam significat que sit vltra omnem substātiam. cum autem dicitur deus est iustus significare videtur qualitatem. sed non accidē talem sed eam que sit ipsa substantia. ymovltra omnem substantiam eodemmodo cum dicitur deus magnus: omnia autem alia predicamēta sicut dicit boetius non predicantur de rebus quia non significant res q̄ sūt absolute de rebus vel in rebꝰ. sz significāt extrinsecus dependentia. vnde et per hoc oēs alie predicationes ad predicamentum relationis reducuntur. vnde omnia septem vltima predicamenta intelligit damascenus comprehendi sub predicatione habitudinum quam ipse posuit quinto loco. predicamentum autem relationis dictum de deo significat diuinam essentiam: vt causam. cum autem duplex sit passio: scilicz corporalis et animalis. corporalis de ipso non predicatur: sed animalis. vt cum dicitur: iratus est furore dominus. p quod ostenditur quomodo se habeat ad maleficia scilz vt punitor. Ira enim dei nichil aliud intelligitur q̄ inflictio pene. Predicamentū autem situs predicatur de deo. vt cum dicitur: qui sedes sup cherubin. in quo significatur quomodo se habeat ad superiores creaturas: scilicet vt excedens eas. Predicamentum autem quādo dictū de deo signtficat qualiter se habeat eētia diuina ad temporalia scilicet vt cōcomitans ea. vt cuz dicitur deus est semper. quia nec presentia nec preterita nec futura vnq̄ potuerunt nec poterunt esse sine eius cō comitantia. Predicamētum autem vbi significat diuinam essentiam vt presentem omni loco. vt cum dicitur deus est vbiq̄. Predicamentum vero habitus diuinam significat essentiam vt exterius a creaturis sibi inherentibus declaratam. vt cum dicitur amictꝰ lumine sicut vestimēto: id est creaturis luminosis adherentibus ei/et ipsum exterius declarantibus. Data tet ergo q̄ per omnia talia predicamenta significatur diuina essentia vt habitudo. quia per predicamētum actionis et passionis significatur vt causa. per p̄dicamentum quando significatur vt concomitantia. per predicamētum vbi vt presentialitas. per predicamentum situs vt excellentia. per predicamētum autem habitus in habitudine declarati ad declarantia sibi adherentia et conformia. de predicamento autē relationis dictum est: quoniam significat diuinam essentiam vt habitudinem: quia videlicet significatur in habitudine ad creaturas. quando autem tale predicatum significat habitudinem persone ad personā non significat diuinam essentiam sed notionem. sicut ista nomina pater/filꝰ. ꝛ est generalis regula q̄ quotienscunq̄ diuina essentia siue deus predicatur in habitudine ad creaturas: illa habitudo nichil aliud est q̄ essentia: vt patet ex dictis. Et notandum q̄ cuz deus non sit causa materialis/ sed efficiens et formalis et finalis vel nunq̄ vel raro inueniuntur verba passiua corporalia dici de deo: sed passiua que ptinent ad animam bene dicuntur de deo. Sed istud videtur esse falsum. dicitur enim septimo ad hebreos. Rursuz crucifigentes sibimetipsis filium dei. et secundū vnā expositionem is est sensus. Homines per peccatum mortale expellunt dominum a se. ergo deus expellitur et deus crucifigitur. Et in tertio malachie. Dos me configitis tota gens: ergo deus configitur. Item ad Hebreos decimo. quanto magis putatis mereri supplicia deteriora qui filiū dei conculcauerunt. ꝛc. ergo filius dei conculcatur. et ita corporalia passiua dicuntur de deo. et iste modus predicandi nō est sub aliquo illorum quinq̄: ergo insufficiens est tridiuisio damascen. Forte dicetur q̄ impropie dicitur deus expelli: quia scilicet gratia eius expellitur. Sed contra. deus magis dicitur propie haberi q̄ gratia: qz gratia habetur vt est instrumentum vel vt vas quo deus habetur vt panis celestis: ergo magis propie dicitur deus expelli q̄ gratia. ¶ Solutio. huiusmodi predicatōes indirecte sunt. idē est enī deus expellit ab hac aīa: q̄ hec aīa spoliat se deo. p mortale em̄ pctm̄ agit in se ꝛ non in deū. vñ ipsa patit̄ nō deꝰ. facit

enim q deus non habeatur ab ipsa et facit q gratia non sit in ipsa.quia ergo indirecte predicantur talia de deo non oportet cõtineri super aliquo quinq; modorum.

¶Primo determinandum est de hoc nomine persona. Capitulum quintum.

In hoc capitulo sunt sex q̃stiões ¶Primo. De hoc nomine persona.

OJcto de nominibus essentialibus que dicuntur de personis et de essentia.dicendũ est de nominibus personalib⁹. Et primo de hoc nomine persona quid significaret de eius diffinitione. Secundo vtrum in eadẽ significatione dicatur hoc nomen persona de personis creatis et increatis. Tertio vtrum hoc nomen dicatur de deo per essentiam vel per relationem. Quarto vtrum persona idem sit cum essentia. vtrum scilz vere dici possit q persona est essentia. Quinto quid remaneat abstracta personalitate et persona. Sexto de nominibus materialibus dictis de persona. Circa primũ capitulum sic obicitur. ¶Persona sic describitur a boetio in libro de duabus naturis etvna persona xpi.persona est rationalis nature indiuidua substantia. Contra hanc diffinitionẽ sic obicit. pater et filius et spũsanctus sũt tres persone:ergo sũt tres nature rationales indiuidue substãtie: ergo pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie: ergo est eorũ vna substantia qd̃ est contra fidẽ. Jtem dicit augustinus q pater et filius et spiritussanctus sũt tres res quibus fruendũ est et sunt per se existentes hoc constat: ergo sunt tres res per se existentes. sed res per se existens est descriptio substantie: ergo sunt tres substãtie. Jtem dicit magister in sententijs q pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie.i.tres entes:ergo sunt tres omnipotentes t tres eterni.quia nullum nomẽ magis est essentiale q̃ hoc nomen ens.vnde si illud dicitur pluraliter de tribus personis multo fortius et alia.hoc autem est contra simbolum. Ad predictorum euidentiã notandum q hec quattuor nomina latina essentia/subsistentia/persona/substãtia eqpollent istis quattuor grecis nominibus vsia vsiosis ypostasis prosopon.essẽtia siuevsia est forma mq̃tum facit simpliciter esse t propter hoc essentia vsia solam negatiuã significat nec vnq̃ trãsumitur ad significãdum personas. substantia siue vsiosis est forma generalis siue specialis in quod facit eẽ quid:vt animalitas que facit esse animal:humanitas que facit esse hominem. vel subsistentia et vsiosis dicitur ipsũ subiectũ prout sua substantialis forma est quid non indigẽs accidentibusvt sit.ideo hoc nomẽ subsistentia quandoq; per similitudinem trãslatum ad significandum personas:vt dicatur pater et filius et spiritussanctus tres subsistentie.i.tres que verum sunt nõ indigentes aliq̃ alia revt sint. substantia siue ypostasis dicitur indiuiduum primi predicamenti siue prima substantia.quia dicitur substantia siue ypostasis quia substat accidentibus eam indiuiduantib⁹ siue discernẽtibus. hoc modo sumit aristoteles hoc nomen substantia in primo predicamentorum:vt dicit substantia est que proprie et principaliter et maxime dicitur.ideo hoc nomen ypostasis apud grecos per similitudinem translatum ad patrem ad filium t ad spiritumsanctum:et hoc nomen substantia apud nos.quia sicut indiuiduum primi predicamẽti distinctum est suis accidentibus. ita pater et filius et spiritussanctus distincti sunt suis notionibus.et ideo dixerunt greci patrem et filium t spiritumsanctũ tres ypostases:id est tres res distinctas.et latini dixerunt patrem et filium et spiritũsanctũ esse tres substãtias in eadẽ significatione prorsus qua ipsi greci sumunt hoc nomen ypostasis.sed hec significatio nõ est vsitata.modo persona siue prosopon proprie dict⁹ est homo laruatus qui representabat certos homines: vt cremetan t simonẽ.dicebatur enim prosopon a pro quod est inde et sopon quod est facies:quasi in facie habeant laruam.et ex hoc inoleuit cõsuetudo dicere vt homines dicerentur persone.et ex hac significatione translata sunt nomina per similitudinem ad patrem et filium et spiritũsanctũ:qua sicut certi homines distincti sunt suis proprijs qualitatib⁹: ita pater et filius et spiritussanctus distincti sunt proprijs notionibus secundum hanc translatiuam significationẽ persona idem est q ypostasis:id est res distincta rationalis. Ex hac distinctione patet solutio ad predictam obiectionem. Boecius enim in illa diffinitione hoc nomen substantia sumit secũdum q equipollet huic nomini greco ypostasis:et secundum hoc concedendum est q pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie:id est tres res distincte.sed modo nõ est in vsu in hac significatione hoc nomen substantia: immo ponitur pro essentia.et dicitur q pater et filius et spiritussanctus sunt vna substantia siue vnius substantie. Et secundum q dicitur hoc nomen substantia de christo inquantum est homo: sumitur secũdum q est genus. Ad secundo obiectum dicimus q non valet hec argumentatio:pater et filius et spiritussanctus sunt tres per se existẽtes:ergo sunt tres substantie:si sumatur substantia secundũ q sumitur in primo predicamẽto.ibi enĩ sumitur prout est apta nata subsistere vel substare accidẽtibus et suscipere cõtraria.sic autẽ non cõuenit personis diuinis. sed si sumat sicut Boecius sumit in diffinitione psone tũc cõcedenda est conclusio. Ad tertio obiectum dicim⁹ q pater et filius et spũsanctus sunt tres entesvt hec dictio entes sumatur participialiter.i.tres qui sunt. qz hoc nomen qui personale est.sed si sumatur noãliter et substantiue falsa est.et he similiter false sunt: tres eterni sunt:tres oipotentes sunt:secundũ q illa noãa sumuntur substãtiue.qz nullũ substantiuũ recipit plurale nisi distinctio sit in sua forma.sed si sumatur adiectiue vera est. Videtur autẽ per predicta q hec est incõgrua:persona est rationalis et indiuidua substãtia.qz hoc nomen persona significat rem distinctam et prout est distincta:et hoc nomẽ indiuidua significat distinctionẽ:ergo ibi bis significat distinctio et ita videt locutio nugatoria,ppter eiusdem inutilẽ repetitionem. Jtem videt q aĩa secũdum huiusmodi diffinitionẽ sit persona:qz aĩa est substantia distincta suis accidẽtibus et ita substãtia indiuidua. et cõstat q est rationalis nature: ergo aĩa est rationalis: nec indiuidua substãtia:ergo est persona. Cõtra:aĩa nõ est per seyna:ergo non est psona. Solutio ad presens. Notãdũ est q duplex est distinctio:est enĩ distinctio singularis que opponit vniuersalitati q̃ distictio cõstat ex proprietatib⁹ quas in nullo ẽ alio reperire easdem.et istã distinctionẽ notat hoc nomẽ subã positũ

Ad tertiũ.

Nõ hic de i cõgruitate A

Ad idem.

õ hec aĩ. Solutio. Duplex distinctio.

Christus nō est persona ꝙ ꝙ homo.

in illa diffinitiōe et est distinctio incōmunicabilitatis qua aliquid non potest cōicari vt pars. Ex hoc patet ꝙ nō est ibi repetitio eiusdē. quoniā est ibi alia distinctio que notatur per hoc nomen substantia. alia que notat̄ per hoc nomē indiuidua. Primā distinctionē habet alia nō scḋam. ipsa non est indiuidua substātia fm ꝙ hoc nomē indiuidua sumit̄ in illa diffinitiōe. ⁊ ita patet ꝙ anima non est persona et etiam tertia distinctio que notatur per hoc nomē indiuidua que impedit ne christus secundum ꝙ homo sit persona. sed de illa dicetur alias.

B

C Utrum hoc nomen persona dicatur vniuoce de psonis creatis et increatis: et vtrū de increatis.

C

Secundo videndum est vtrum hoc nomen persona dicatur vniuoce de personis creatis et increatis et etiam an vniuoce dicatur de personis increatis. dicit boetius in libro de duabus naturis et vna persona christi ꝙ hoc nomen persona dicitur vniuoce de personis creatis et increatis. Sed contra. persōe create et persone increate in nullo conueniunt nec in genere nec in specie nec in differētia nec in ꝓprio nec in accidente: et omnis vniuocatio est secundū aliquā conuenientiam: ergo nichil dicetur vniuoce de personis creatis et increatis: ergo nec persona. Item dicit augustinus ꝙ omnia nomina que dicunt̄ de deo trāslatiue dicuntur de ipso preter hoc nomen qui est: ergo hoc nomē psona methaphorice vel de personis increatis ⁊ proprie de personis creatis: ergo equiuoce Item videtur ꝙ equiuoce dicatur de personis increatis. quia nichil est commune patri et filio et spiritui sancto nisi essentia. sed hoc nomen persona nonvniuocat patrem et filiū et spiritumsanctū in essentia. quia non est datum ab essentia. quia secundū hoc nō essent tres persone sicut nec tres essentie: ergo hoc nomen persona nō est vniuocū ad tres personas increatas. si dicat̄ ꝙ intellectus tante potestatis est ꝙ pt vnire ea que non sunt vnita in re. probatur. hoc est falsum ponatur enim ꝙ isti tres homines sortes plato ⁊ cicero non cōmunicant in aliqua forma in qua cōmunicant alij: intellectus non potest vnire istos tres homines precise in aliquo nomine quia illud nomen esset datū ab aliqua forma illa: vel cōmunicaretur istis tribus solis vel cōmunicaret̄ istis et alijs. Si illis solis hoc est contra positum. si illis ⁊ alijs ergo nomen. Item hoc nomen pater significat patrem nonvt personam quia sic significaret ideꝫ ꝙ hoc nomen persona ⁊ hoc nomen filius significat filium non vt personam. sed hoc nomē psona significat vtrāqꝫ vt personā. ꝯ cōmune et non vt essentiam: ergo aliquid est cōe tribus psonis preter essentiam qō falsum est. C Solutio. triplex ē vniuocatio. est enim quedā vniuocatio per cōformitatem sicut hoc nomen homo est vniuocum ad omnes homines et album ad omnia alba. Secunda vniuocatio est secundum generalem naturam intellectus. est enim intellectus ymago dei habens similitudinem cum qualibet re et propter hoc intellectus ymago est cuiuslibet. vnde cū vtitur seipso sicut ymagine sub ipso intelligit omnia et hoc modo vniuocum est res ad personas certas et incertas. in illa diuisione rerum quedā sunt quibus fruendum quedā sunt quibus vtendum. Tertiavniuocatio est per denominationem forme que est ex parte anime vt intelligibile opabile et similia, ⁊ hoc mō vniuocū est hoc nomē notatio ad ꝓpietates psonales Quartavniuocatio est fm quentiā effectuū sicut dictū est supᵖ de hoc noīe iustus. et hoc modo hoc nomen personavniuocum est ad personas creatas et increatas. quia rationalitas creata et rationalitas increata cōueniunt in effectu. Et ex hoc patz solutio ad duas primas obiectiones. hec enim est falsa: persone create et psone increate in nullo cōueniunt: qz conueniunt in effectu licet non conueniant in aliquo quod in ipsis sit vniuoce. etiam dicitur quantū ad secundam vniuocationez quia substantia indiuidua que ponitur in diffinitione persone idē est ꝙ res per se existens distincta. Si autem queratur vtrum significatio huius noīs persona proprie dicit̄ vniuocum per conuentiētiam effectuum propria an methaphorica. dicim⁹ ꝙ est mixta: qz quantuz ad effectus propria est. Quinta vniuocatio est per conuenientiam in priuatione vel in negatione sicut non albū est vniuocum ad omne quod nō participat albedinem: et hoc modo persona vniuocū est ad omnes personas increatas. qz hoc nomen pater significat paternitatem que distinguit patrē ⁊ facit ipsum non esse filium nec esse spiritumsanctū: sed nō significat illam vt distinctionem. vndē nō importat illam priuationē nisi per cōsequens. sed hoc nomē persona significat vt distinctionē: vnde importat priuationem que cōis est tribus personis: quia quelibet nō est alia. per hoc patet solutio ad vltimo obiectū. Cō cedimus enim ꝙ nichil est qō sit cōmune tribus personis preter essentiam: sed in priuatione cōmunicant et hoc non est inconueniens.

D

Si dicatur

Cōtra hoc

Ad idem.

E

Solutio.

Triplex vniuocatio

F

Solutō ad duas rōes.

G

Quintavniuocatio.

Ad vltimū

C Utrum hoc nomen persona dicatur de deo secundum essentiam vel secundum relationem.

C Arca tercium capitulū queritur vtrum hoc nomen persona dicatur de deo secundū essentiam vel secundum relationem. Primo sic obicitur. dicit magister in sententijs ꝙ omne nomē dictum secūduz essentiam dicitur de tribus personis simul singulariter et nō pluraliter propter hoc nomē persona. si ergo cōgrua est exceptio oportet ꝙ hoc nomen psona predicetur secundū essentiā. et si secundum essentiaz ergo est nomen essentiale. Item dicit beatus augustinus ꝙ omne nomen dictū de deo dicitur secunduz essentiam vel secundum relationē: ergo hoc nomē psona cum dicitur de deo aut dicitur secundū essentiaz vel secundum relationem. si dicatur ꝙ secundū essentiam: ergo est nomen essentiale. si dicatur ꝙ secundū relationē: ergo dicitur de deo relatiue. quod falsum est. qz absoluta habet tantū predicationē hoc nomen persona. Item dicit beatus augustinus ꝙ pater filiꝰ et spiritussanctus ideo dicuntur tres persone: qz cōe est eis id quod est persona: sed non est eis cōmune nisi essentia: ergo videtur ꝙ idem sit persona precise ꝙ essentia. Preterea si ideo sunt tres persone quia cōmune est eis id qō est persona: eadem ratione sunt tres essentie. quia commune est eis id quod est essentia. Solutio. Ad primum obiectum dicimus ꝙ hoc nomen persona partim dicitur secundum essentiam/ partim secundum relationez. quia in diffinitione eiꝰ expresse significatur essentia per hāc vocem rationalis nature. et ibi etiam designatur relatio scilicet distinctio. qz ergo hoc nomē psona dr scom essentiā: excipit̄ ab illa scḋa, qz non primo significat distinctionē

H

Ad primū obiectum

Secundo.

I

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad primū

Hō auctō

ideo dicitur pluraliter de patre et filio et spiritusancto:potius q̄ nomina que mere significant essentiaz.

R Ad secūdū Ad secundo obiectum dicimus q̄ hec argumentatio non valet hoc nomen persona dicitur secundū relationem:ergo dicitur relative. quia dici secundum relationem nichil aliud est q̄ significare relationem. dici vero relative est dici in relatione ad alia extra.sicut cū dico iste est magnus: hoc nomē magnus dicit secundū relationē:q̄ significat relationē. et nō tamē dicitur relative:q̄ refert rem substantiatim ad aliquid extra.includit eñ in se id quod ad aliqd dicit. idē eñ est magnus q̄ excedens homines mediocris statute. Similiter hoc nomē persona dicitur secūdū relationē:et includit in se id ad quod dicitur sua relatio.q̄ is est sensus: persona.i. res rationalis nature

L Ad tertiū. distincta ab alia. Ad aliud obiectū dicimus q̄ est cōmunitas secundū intelligentiā/secundū predicationē siue suppositionē.et est cōmunitas secundum rē. Est

Triplex cō munitas enim secundū rem siue realiter cōmune tribus psonis et oībus fruentibus ea.hoc autē quod dico psona est cōe secundum intelligentiā vel suppositionem tantū non secūdū rem sicut hoc qđ dico homo.sicut eñ hoc nomen homo significat humanitatem cōiter ita hoc nomen psona cōiter personam significat ⁊ distinctionē. Et sicut in cōi significatione huius termini homo cōprehenduntur plures hoies et plures humanitates:ita in cōi significatione huius nois psona cōprehenduntur plures distinctiones et plures psone.et ideo sicut sortes et plato et cicero sunt plures

M Ad vltimū hoies:ita pater et filius ⁊ spūssanctus sunt plures psone. Et per hoc patet solutio ad vltimo obiectum.

Item q̄ aī. Item probat q̄ hoc nomen persona sit pure essentiale.q̄ dicit beatus Augustinus q̄ idē est esse personā patris q̄ esse essentiam patris.et ita videtur secundū hoc q̄ hoc nomē psona pure significat essentiā. Item

Ad idem. cum beatus Johānes dixisset:tres sunt qui testimonium perhibēt in celo:pater et verbū et spūssanctus quesierūt heretici:qui tres? et dicit beat⁹ augustin⁹ q̄ responsum fuit tres persone:nōvt illorū diceretur sed nec taceretur.et dictū est tres psone.i.tres entes et ita pater et filius et spiritussanctus dicuntur tres persone.i.tres substantie.i.tres entes.si ergo hoc nomen persone equalet huic noi entes: et cōstat q̄ hoc

N Ad idem. nomē entes est nomē essentiale pure:ergo et hoc nomen persona est nomen essentiale pure. Preterea si pater et filius et spūssanctus sunt tres entes: eadem ratione sunt tres eterni:vt hoc nomē eterni tenetur substātiue sicut hoc nomen entes.quod est cōtra sim

ad obiecta Persona hz tres significatōes. bolum. Ad hoc dicimus q̄ hoc nomen persona habet tres significationes. Prima est secundū q̄ mere significat essentiā.hanc enim habuit anteq̄ facta esset hec interrogatio ab hereticis:quoniā tunc bene conceditur q̄ pater et filius et spūssanctus sunt vna persona:id est quedam res que est per se vna.et secundū hanc significationez dicit beatus Augustinus q̄ esse personam est esse essentiam:et q̄ nichil aliud est dicere personam patris q̄ essentiam patris.hec significatio decidit ab vsu. Secūda significatio est trāslatiua

Scda significatio significatio secundum quam translatum est hoc nomen persona a naturalibus ad patrem et filium ⁊ spiritum sanctum.et secundū hoc significat distinctionē primo ex necessitate coacti sunt latini respondere ad illam interrogationem hereticorum.et ideo trāstulerunt hoc nomen persona hoc predicto modo et re

sponderunt tres persone:nō vt illud diceretur:id est non quia hoc esset secundum primam et propriam significationem quam tunc habebat hoc nomen persona.sed ideo dictum est tres persone: ne taceretur id est translatum est hoc nomen persona ad significandū distinctionē ad hoc vt responderetur hereticis ne si taceretur videretur esse conclusum.dicimus P Responsio ergo q̄ cum dicitur pater et filius et spiritussanctus sunt tres substantie.i.tres entes.hoc nomē entes est participium nomen ⁊ idem est entes q̄ qui sūt: sicut idem est currens q̄ qui currit sicut dicit prius. Sciēdum hoc ergo q̄ hec dictio entes includit in se hanc dictionem qui intellectus huius dictionis qui significat distinctionem personalem.sed hoc nomen eternus nullam significat distinctionem.etiam quādo tenetur substantiue.⁊ ideo non possunt dici tres eterni sicut tres entes. Et notādum q̄ quidā magne auctoritatis dixerunt q̄ hoc nomen persona supponit essētiam et in singulari et in plurali.sed in singulari significat distinctionem singulariter.et in plurali pluraliter.⁊ hoc idem vult ipsa nominis ethimologia.quia persona dicitur q̄si pro se vna siue per se vnum. dicūt ergo q̄ is est sensus pater est persona.i. per se vnum id est distinctus.⁊ significat hoc nomē persona distinctionē non in suo supposito sed in patre. similiter cū dicitur pater et filius et spiritussanctus sunt tres persone.i. sunt vnū per se.i. distincti et hoc volunt probare per illam interrogationem hereticorū qui tres quia sicut hoc nomen aliqui nō potest supponere nisi pro essentia.ita hoc nomen qui non potest interrogare nisi pro essētia. Sed ad hāc interrogationē q̄ tres responsum est persone:ergo si competens est data responsio hoc nomē persone supponit pro essentia. Ad Ad idem. interrogationem erit dicendum essentia nō potest cōpetenter responderi nisi essentia. Preterea hec interrogatio qui tres data est super auctoritatē: vt videt Johanni.qui dixit tres sunt qui testimonium perhibent in celo paterverbum et.ss. qua auctoritate certificauit et de personis ⁊ de earum notionibus. non restabat ergo questio nisi de essentia:quoniā in deita te non est nisi persona vel essentia vel notio: ergo cū quesitum est qui tres quesitum est de essentia et congrue responsum est persona:ergo hoc nomen persona supponit pro essentia qđ ipsi concedunt predictis rationib⁹. Sed q̄ eorū solutio nulla sit potestate pz hoc modo. quia ex eorum opinionie sequitur q̄ persona que est pater sit filius:quia hoc nomen persona non supponit nisi essentiam:ergo hoc nomen qui supponit essētiam:ergo cum hec sit vera essentia que est pater est filius:similiter hec erit vera persona que est pater est filius.non enim potest dici q̄ hoc nomen persona supponat essentiam nō absolute .sed respective scz respectu distinctionis. quoniā fm eos per hoc nomen persona non significatur distinctio respectu essētie siue in essentia. Item secundum eos hec est incōgrua aliqua persona est.quia hoc nomen persona nō habet circa quod significat distinctionem circa suum suppositum. et non habet ibi aliud circa quod illam significet fm eos ⁊ cum responsum sit tres persone a christianis ad predictam iterrogationem nulla facta est certificatio de essenta.idem enim est secūdū eos persona.i. per se vnū hoc aūt nomen vnū ē ita ḡiale q̄ nō specificat:et ita de nullo certificat ⁊ sic nō certificat de eēntia,ppt hasꝛ mltas alias rōes abvsu exsufflata

Declaō alio ang. Indi ete:—

Nota.

Contra p̄dicta.

Ad idem. S

Responsio doctoris. T

est opinio illa:nos autē dicimus q̄ cum quesitum est qui tres fuit questio ab hereticis de nomine plurali essentiali quod est substātiuū hui⁹ nominis tres vel de significato talis nois.sed hoc fuit impossibile q̄ talc nomē responderet sc̄z pure essentiale plurale.sed responsū est.tres psone per qō certificatur de eēntia de qua fiebat questio.qm̄ hoc nomē psona intelligit essentia.sicut patz p diffinitionē persone que talis est Persona est rationalis nature indiuidua substantia per hoc q̄ dr rōnalis nature specificat sic essentia siue natura.t ideo certificatū est illud quod erat in q̄stione lz nō mere:quia nō potuit sine distinctiōe certificari pluraliter essentia.qm̄ nullū plurale mere cōuenit personis diuinis: vt ptz ex predictis.per hoc patet q̄ nullomodo melio⁹ potuit respōderi ad illā interrogationē hereticoꝝ q̄ illomō quo responderūt xp̄iani.

Af q̄ sic. U

Utrum persona sit essentia et vtrū deus sit deitas.

Quarto queritur vtrum persona sit essentia.et vtrū deus sit deitas.Probatur q̄ persona sit essentia.quia dicit boetius in libro de ebdomadibus q̄ verē simplici idē est qō est t quo est.t de⁹ simplicissimū est:g̃ idē est qō est et quo est.et ita idē est deus q̄ deitas:g̃ de⁹ ē deitas.similiter cū pat sit simplicissim⁹

Ad idem. idē est pater et q̄ est.sed quo est est eēntia vel deitas: ergo pater est essentia:ergo psona ē eēntia.Itē dicit

Ad idem. augustinus q̄ pater est quicqd ipse pater habet.excepto q̄ filiū habet et nō est fili⁹:ergo cū habeat eēntiā

In oppositum. pater est essentia.et ita psona est essentia. Sz contra dicit magr ostendēs quātulācūq̄ differentiā propositoꝝ ostendētes erimus qm̄ nō idē sed psona generat

x persona generatur.eēntia nec generat nec generatur

Ad idem. ergo psona et essentia nō sūt idē. Itē in naturis benc tenet:quia si hec res ē illa supposita hac re supponit illa.t hoc est propter idēptitatē eēntialē quā significat hocverbū est: ergo si hec est vera psona est essen-

Ad idem. tia.supposita persona supponit essentia ppter psimilē idēptitatē quā notat hoc verbū est. Itē si hec est vera sortes est homo idē supponitur per subiectum et predicatum: ergo si hec est vera: persona est essentia idē supponitur per subiectū t predicatū et ita suppo sita persona supponit essentia. Sed cōtra aliquid est

In oppositum. nomen de essētia qō de nulla psona potest esse nomē hec enī est vera:eēntia est quelibet psona t nulla pso

y na est quelibet essentia: ergo supposita psona nō sup-

Ad idem. ponitur essentia. Item deitas siue essentia est forma dei vel psone.vnde ad phil.ij. qui cū in forma det essz tc̄. ergo deus vel persona est informatū deitate vel essentia.sed informās et informatū relatiue dicuntur sicut igitur hec est falsa.pater est filius propter naturā relationis:ita hec debet esse falsa deus est deitas t hec psona est essentia.propter naturā relationis que est informantis ad formatū.itē esse in pluribus nō eē in pluribus sunt opposita:ergo nō sunt in eodē: sed

z sunt in persona et in essentia. quia nulla psona est in

Solutio. plurib⁹ t eēntia est in plurib⁹:g̃ psona et eēntia nō sūt idē. Solutio.concedim⁹ q̄ psona est essentia et de⁹ deitas. Et ad oppositas rationes concedimus q̄ pn-

Ad rōnes. cipia fidei sunt quoꝝ vnum est q̄ deus est simpli-

Duo pn̄a fidei cissimus ex quo sequitur q̄ persona est essentia et deus est deitas. Aliud est q̄ aliquid cōuenit essentie qō

Ad primū nulli persone:et ex hoc sequitur q̄ supposita persona non supponitur essentia. Ad primo ergo obiectum dicimus q̄ generare vel generari non est differentia persone ad essentiam. sed persone ad personam. ex hoc enim q̄ pater generat sequit̄ q̄ nō sit ille quem generat: sed nō seq̄tur q̄ nō sit essentia.vnde nō assignatur p hoc differētia inter ppositā. Ad scdo t ter- Ad secūdū
tio obiectū dicim⁹ q̄ nō est simile de naturalibus et theologicis reb⁹ ppter duas causas simul sumptas Prima est:q̄ in naturalibus eēntia idētificatur se p sone:q̄ vnica essentia est psona vnica.et plures pso- ponit illas causas.
ne plures essentie.sed in theologicis vnica eēntia numero est plures psone.Scda est:q̄ in naturis q̄cūq̄ A
ppietas est psone/est et essentie.sed nō est ita in theologicis.q̄ ppietas patris est paternitas que nō est ppietas essentie.vnde in theologicis supposita p- Nō hec.
sona nō supponit essentia.sed in naturis supposita p- Idē hō est plurēs psonę.
sona supponit essentia:nisi aliqs velit dicere q̄ vnus et idē homo est plures psone.vt ille qui est decan⁹ t archidiaconus.sed scōm hoc oportebit dicere q̄ supposito decano supponit homo.Ad quarto obiectuz Ad q̄rtum
dicim⁹ q̄ deitas siue natura diuina non est forma dei sed cōforma.vnde non ꝓcedit obiectio.sicut enī sortes p formā suā que nō est ipse agit: sic deus p naturam vel deitatem que ipse est agit.Ad vltimo obiec- Ad vltimū
tum dicimus q̄ non valet hec argumentatio:esse in pluribus et non esse in pluribus non sunt in eodem: B
sed sunt in persona et in essentia:ergo psona et essentia nō sunt idem.qm̄ in prima iste terminus eodem vnicā habet suppositionem:aut tantum pro persona aut tantū pro essentia.in secunda due sunt suppositiones.vna pro essentia:altera pro persona.et est instātia hic:actuale et artificiale non sunt in eodem: et naturale
sunt in ere et statua:ergo statua et es non sunt idem. Sed iterum negatur q̄ persona non sit essentia:q̄ dicit hylarius q̄ aliud est natura: aliud res nature. vt Argui⁰
aliud est igneitas:aliud ignis.ergo aliud est de⁹:aliud natura dei.et ita deus nō est deitas. Si dicatur q̄ Iterū ar. Hō auctoꝝ
non est simile de naturalibus et diuinis. Contra:hylarius procedit a naturalibus ad diuina per similitudinem. Si dicat. Cōtra ar.
Item dicit boecius in libro de duabus naturis etvna persona xp̄i:q̄ nestorius dicebat in xp̄o duas esse personas:sicut duas naturas entes.nō vnicaz Secundo.
naturam sicut vnicam personam.distinguenda ergo Error Nestorii
sunt et separanda propꝛijs actionibus natura et persona.ergo secūdum hoc natura et persona diuersas C
habent diffinitiones quas ibidem ponit boecius. est enim natura prout ibi accipitur/vnīuscuiusq̄ specifica differentia:et persona est rationalis nature indiuidua substantia.sed quorum diffinitiones sunt diuerse ipsa sunt diuersa:ergo psona et natura sunt diuersa:ergo persona non est natura siue essentia. Item dicit damascenus de ypos q̄ non est deitas.deitatē enī damascen⁹
solum patrem/aut solum filium/aut solum spiritum sanctum dici nunq̄ audiuimus. deitas enim naturaz manifestat. ypostasis vero personam. sicut humanitas naturam hominis et etiā ypostasim.natura vero diuina in vnaquaq̄ ypostasi.i.personarū denomina- D
tione dicitur.ergo secundum hoc persona nō est deitas. Item esse in qualibet persona dicitur de diuina Ad idem.
essentia:ergo vel secūdum substātiam vel secundum relationem.si secundum substātiam:ergo dicitur de qualibet persona per se:et hoc est falsum. si secundū relationem:ergo secundum relationem illa essentia distinguitur a qualibet persona: ergo sicut pater nō est filius a quo distinguitur p paternitatē sic essentia nō est psona. Item pater genuit filiū aut fm q̄ pater

aut ſm qꝫ ineſt ſibi aut ſm qꝫ deꝰ aut ſm quod iſte. quidã dicũt nõ ſcõm qꝫ pater ymo potius ſm qꝫ genuit eſt pater: nec ſm qꝫ innaſcit̃.qz innaſcibilitas priuatio eſt.vnde nõ eſt origo filij:ergo nõ eſt filiꝰ:eadẽ ratione nõ eſt pater neq; ſpũſſanctus: ergo deitas nõ
E eſt perſona.ſi ſecundũ qꝫ iſte.contra iſte ab aliqua ꝓ=
Ad idem. prietate eſt iſte.quia iſte diſcretiuũ eſt: ergo vel a paternitate vel innaſcitatevel deitate ⁊ indevt prꝰ. Itẽ eſſe ab alio et non eſſe ab alio ſunt in pſona.⁊ in eſſẽtia et non ſecundũ idem cum ſint oppoſita: ergo ſecundum diuerſa: ergo perſona ⁊ eſſentia ſunt diuerOpio gil= ſa ꝓpter has et conſimules rationes.dixit magiſter
berti. gilbertus et ſequaces eius qꝫ deitas nõ eſt deus ⁊ qꝫ hoc nomen deus nõ põt ſupponere pro eſſentia'. ſed
Aſ contra contra hoc obicitur.deitas ſiue diuina natura aut eſt ens aut non ens.ſi dicaꝫ qꝫ non ens:hoc prima fronte
Ad idem. hereticũ eſt. Preterea ſi eſt nõ ens cõtra.deitas dat patri vt ſit deus.ergo a non ente habet pater vt ſit deus.ſed hoc eſt hereticũ et reprobabile.ſi vero deitas eſt ens aut alia eſſentia eſt ens: aut ſeipſa.ſi alia
F ſic ibitur in infinitũ.ſi ſeipſa:ergo diuina eſſẽtia ſeipſa eſt.ſed deus non ſeipõ eſt nec eſt ſua eſſentia:ergo alia eſt eſſentia diuina q̃ deus.quia qõ per ſe eſt tale eſt magis tale:ergo deus non ſũme eſt qõ eſt hereti=
Ad idem. cum. Item eſſentia diuina eſt res diuina.ſed res diuina eſt deus:ergo eſſentia diuina eſt deus. Itẽ eſſen
Ad idem. tia diuina cauſauit omnia: ergo eſt cauſatrix oĩm:g̃ eſt cauſator: ergo eſt deus.ꝓpter has rationes et
opinio p̃di quaſdã auctoritates que dicte ſũt ſuperius reproba
cta ẽ falſa. ta eſt hec opinio.vnde dicimus qꝫ deus eſt deitas et
Opinio do perſona eſt eſſentia.et ad auctoritatẽ hylarij.dicimꝰ
ctoris. qꝫ res nature et natura non ſunt prorſus idem.et ob hoc dicit aliud eſſe natura et aliud rem nature. Perſona vero ꝓprietatẽ habet per quam diſtinguitur.ſz
G eſſentia nõ habet.vnde ſicut diceret aliquis qꝫ homo differt ab animali per hoc qꝫ abũdat ab ipſo.animal vero nõ differt ab homine quia non abundat ab ipſo ymo tota eſſentia animalis clauditur in homine. ſic quodãmodo differt perſona ab eſſentia inq̃tũ habz proprietatem.eſſentia vero nõ differt a perſona quenullam habz proprietatẽ.vnde non eſt ibi mutua diferentia.ſed tm̃ ex parte altera et ſic patet qualiter p
Ad boeciũ ſona et eſſentia non ſunt prorſus idẽ. Ad auctoritatẽ
Duplex ſe boetij diſtinguẽda eſt duplex ſeparatio:ſcz ſeparatio
paratio. ſm rem et ſeparatio ſecundũ intellectum.ſeparatione ſecundum rem nõ eſt:vt ſeparata perſona et eſſen
ſunt H tia.ſed ſeparatiõe ſecundũ intellectum ſeparate ſũt tm̃ ſicut perſona et natura nõ ſunt diuerſa ſic nec diffinitiones earũ diuerſe ſunt proprie loquẽdo. In diffinitione perſone cadit natura: vt pz per p̃dicta ⁊ ipſa diffinitio nature probaꝫ de perſona qz perſona eſt ſua pfectiua ſubſtantialis differentia ſiue ſua ſubſtantialis perfectio.vnde ſoluendũ eſt per interemptionem
I non enĩ ſũt diffinitiões diuerſe ſicut nec diffinita. Ad
Ad dama= auctoritatẽ damaſ. dicimus qꝫ ſic intelligenda eſt:de
ſcenum. ipoſtaſi deitatem dicere non poſſumus.i.de vna ſola ypoſtaſi deitatẽ dicere non poſſumus.⁊ hunc intellectum tenuit ipſe cum dixit deitatẽ eſſe ſolum patrẽ. aut ſolum filiũ. aut ſolũ ſpm̃ſanctũ. nũq̃ audiuimus filium aũt eſſe deitatẽ bene audiuimꝰ. quia xp̃us eſt dei virtus et dei ſapientia. que ſine dubio eſſentiam
Ad primã ſignificat. Ad primã rationem dicimus qꝫ eſſe in qua
K libet perſona dicitur de eſſentia ſm relationẽ.non tm̃ propter hoc diſtinguitur eſſentia a perſona. quia qõ

dicit boetius in libro de trinitate. deus eſt quantus ſine quãtitate.qualis ſine qualitate.ſed non eſt rela=
Hõ tus ſine relatione.intelligendũ eſt tm̃ de relationib⁹ perſonalibus. Pater eñ non eſt relatus ad filiũ ſine relatione.quia paternitas non ſignificat diuinã eſſentiam.ſed quãdo diuina eſſẽtia ſignificatur vt relatio tunc deus eſt relatus ſine relatione. ſicut cũ dicitur deus eſt domin⁹ vel actor creaturarũ.vnde per huiuſmodi relatiõem non diſtinguitur eſſentia a perſona.
L eodemmodo dicimus hic.eſſentia diuina eſt in qua= libet perſona. eſſentia eſt hic relata ſine relatione. ſeipſa enim eſt in qualibet perſona nõ aliqua proprie
Ad ſecũdã tate diſtinctiua. Ad ſecundã rationẽ dicimus qꝫ deus pater genuit filiũ non inq̃tũ pater nec inq̃tum innaſcibilis nec inq̃tum iſte nec inq̃tũ deus. quia ſi hoc eadẽ ratione et filius genuiſſet filiũ.ſed inq̃tum deꝰ innaſcibilis. inq̃tum enĩ eſt fons totiꝰ bonitatis: qui
M non eſt ab alio voluit ab eterno cõicare ſuum eſſe et delicias ſuas:vt iocunda eſſet poſſeſſio ſicut ſuperius dictum eſt. Sicut ergo ſortes inq̃tũ ſortes exvirtute humanitatis generat filium:vt ſaluetur eſſe in ſpecie cum individuũ ſit corruptibile. ſic pater inq̃tũ deus innaſcibilis exvirtute diuinitatis genuit filiũ:vt communicaret alij ſuas delicias. Sed nonvidetur ſoluta
Cõtra ſolu obiectio ꝓpter hoc:quia ſi pater ex virtute deitatis
tionem. genuit filiũ:ergo deitas eſt origo filij. ⁊ hoc videtur
M velle auguſtinus qui ſic exponit illud verbũ exvtero ante luciferũ genui te.id eſt ex mea eſſẽtia:ergo eſſẽtia diuina refertur ad perſonam vt origo vel cauſa:
Solutio. ergo eſſentia nõ eſt pſona. Solutio.ſicut in naturis forme non agũt ꝓprie loquẽdo. ſed ſubiecta eaꝝ
Forma ꝓ= per virtutẽ formarũ. Sicut fortitudo athlete ꝓprie
prie nõ agit loquendo non ſuperat aliũ. ſed athleta ex fortitudiſz ſuppoñ. ne ſic eſſentia diuina vel deitas nõ generat nec eſt cauſa filij ꝓprie loquendo.ſed pater ex deitate. nec ex hoc
O ſequit̃ qꝫ deitas non ſit pſona. imo potius ſubtiliter inſpicienti ſeqt̃ qꝫ eẽntia ſit pſona ꝓpter omnimodã
Ad tertiã. ſimplicitatẽ q̃ ibi eſt. Ad tertiã rationẽ dicimꝰ qꝫ hec argumẽtatio nõvalet.eſſe in alio nõ eſſe in alio ſũt in perſona et eſſentia. et nõ ſecundũ idẽ: ergo ſm diuerſa.qz ſufficit oppoſitioni ſm affirmationẽ et negatio
Quõ ſpes nẽ vt ſit differẽtia ſm vnã proprietatẽ exiſtentẽ in vno differt a ge= et abſentiã eiuſdẽ ꝓprietatis in alio quomodo dixi= neret idiui
mus ſuperius ſpeciẽ differre a genere et individuũ a duũ a ſpẽ. ſpecie et perſonã ab eſſentia. vnde ſufficit differentia
P ex altera parte. Et eſt inſtãtia ſortes non p̃dicatur de pluribus. homo predicaꝫ de pluribꝰ: ergo ſortes nõ eſt homo.ſi aũt fiat hec argumẽtatio:magis differũt oppoſita ſm affirmationẽ et negationẽ q̃ relatiue oppoſita.ſz ꝓpt̃ relatiuã oppoſitionẽ hec eſt vera.pater
Relatiã. n. nõ eſt filiꝰ:ergo ꝓpter oppoſitionẽ affirmatiõis et negatiõis hec eſt vera.pſona nõ eſt eſſentia. Soluendũ
Solutio. aũt p interemptionẽ prie.regl̃a eiz.oppoſitio enĩ exi
Regula. git mutuã differẽtiã.ſed oppoſitioni ſcõm affirmatiQ onẽ et negationẽ ſufficit dra ex altera parte.ſed iterũ obicitur.intellectꝰ diſtinguit pſonã ab eſſentia. vnde
Iterũ ar. boetꝰ. ſeparãda ſũt natura ⁊ pſona ꝓpriis diffinitionibꝰ. illi diſtinctiõi aũt aliqd rñdet in re aut nichil: ſi
R nichil:g̃ cũ i revnica ſit ẽntia dniã i re nõ ẽ niſi vnica pſõa dniã.ſi vo aliqd rñdet in re. g̃ ſm rẽ dñt pſona et eẽntia:g̃ pſona nõ eſt eẽntia. Solutio.intellectꝰ
Solutio. aliqñ facit diſtinctionẽ p ſuã abſtractionẽ aliqñ p rei ꝓprietatẽ: et cũ p ſuã abſtractionẽ nõ oportet aliqd reſpõdere in re: ſicut cũ intellectꝰ abſtrahit albedinẽ

a subiecto nō oportet illā esse abstractā in re.nec tñ est mendacium in illa abstractione:quia huiusmodi abstrahere nichil aliud est q̄ intelligere albedinem: non intellecto subiecto.qñ aūt facit distinctionē p rei proprietatem:tunc illi distinctioni aliquid respondet in re.vñ distinctioni quā facit inter personā ꝛ essentiā aliquid respōdet in re.Sed hec distinguēda est.Intellectus distīguit personam ab essentia.Si enim sic intelligat:intellectus ponit personā non esse eēntiā. falsa est.si aūt sic intelligatur:intellectus ponit aliq̄d inesse persone:quod non essentie:vera est.Ad autem predictorum solutio vera sit:patet per augustinum qui dicit in libro de trinitate:q̄ nefas est dicere deum subiacere bonitati sue:ꝛ non esse suā bonitatē.Item in eodem.trinitatem personarum dicimus essevnam summam essentiam:ꝛ vnam summam essentiam esse trinitatem.Item in eodem.filius nō eo estverbum: quo est.sed quo est ꝛ est sapientia ꝛ potentia.Et per hoc patet q̄ non ex toto idem est persona:ꝛ natura ꝛ notio.Sed cōtra hoc qđ dictū est q̄ persona ꝛ eēntia differūt ex parte altera obicitur.quia notio que inest pſone ꝛ non inest essentie:est ipsa pſona ꝛ ipsa eēntia. ergo per notionem non differt persona ab essentia.

Ad hoc dicendum est q̄ hec argumētatio nonvalet. deberet addi:et notio inest essentie et inest persone. Ob hoc enim solū dicimus pſonā differre ab eēntia: quia notio inest persone ꝛ non inest essentie.Sic itez obicitur.essentia diuīa predicatur de qualibet trium personarū:ergo predicatur de pluribus differētibus solo numero ꝛ in eo qđ qđ est:ergo est species.ꝛ hoc falsum:quia oporteret plures essentias diuinas esse.

Ad hoc dicendum est q̄ ratio speciei sic intelligitur. species est quod predicatur de pluribus cōtentis sub specie:vel de pluribus essentijs.sed pater et filius et spiritus sctūs nō sunt plures essentie:nec sunt cōtenti sub essentia.quia suppositā essentia:non supponitur persona. Sed cōtra hoc qđ dictū est q̄ inter personā ꝛ essentiam non est mutua differētia sed tñ ex altera obicitur:quia essentia est cōmunis tribus personis ꝛ illa cōmunitas est in re:ergo illa cōitas inest essentie ꝛ non inest alicui persone:ergo aliqua ꝓprietas inest essentie q̄ non inest persone ꝛ ecōtra.ꝫ ibi est mutua differentia.Item differētia se habet ad personam:vt informās ad informatum.ꝫ informatio inest essentie ꝛ non inest persone.quia persona non se habet vt informans.ergo aliqua proprietas inest essentie:q̄ non inest persone. Item hoc nomē essentia datum est ab aliqua forma que inest essentie.hoc certum est.sicut humanitas a qua datum est hoc nomen homo inest homini.aut illa forma inest persone aut non:si inest: sed termin⁹ supponit ꝓ eo cui inest sua forma:ergo hoc nomen eēntia supponit pro pſona.et hoc falsum si nō inest pſone ergo aliqua forma inest essentie que nō inest pſone. ꝛ inde vt prius. Itē dicit augustinus in libro de trinitate.q̄ filius dei nō eo est verbū quo est.sed quo est:est essentia.est deus.est sapiētia.ergo forma q̄ est essentia:nō inest persone et inest essentie: ergo aliqua forma inest essentie quē non inest pſone. ¶ Ad hoc dicēdū est q̄ eēntia diuina seipa est seipsa: ꝛ cōmunis seipa ꝛ informās.vnde ipsa est cōitas illa: illa informatio illa forma a qua datum ē hoc nomen eēntia. Sz aliter significat vt eēntia:aliter vt cōitas: aliter vt informatio:et prout significat vt eēntia inest persone.prout significat alijs modis:nō inest pſone.

Cōcedimus ergo q̄ nulla ꝓprietas inest essentie que non insit persone. Nec valet hec argumētatio.cōitas inest essentie et non inest alicui persone.ergo aliqua ꝓprietas inest essentie:q̄ non inest persone.sed bene sequitur:ergo aliqua ꝓprietas aliquomō intellecta inest essentie:quo modo intellecta non inest persone Eodem mō dicendū est ad alias obiectōes. Sciendū autē q̄ quia posuit magister gilbertus solam formā predicari:negauit hanc diuina eēntia est pater.quia paternitas non inest diuine essentie. Sed contra predictā solutionem obicit. Si essentia diuina prout est significata vt cōmunitas vel vt forma a qua datū est hoc nomen essentia non inest persone.querit:aut illi modo significandi respōdet aliquid in re:aut nichil. si aliquid:ergo aliq̄d in re impedit ne essentia diuina sic significata insit persone.illud nō est priuatio:quia in tali modo significandi nō datur intelligi priuatio. est ꝫ aliqua positiua dispositio.ergo aliqua ꝓprietas realis inest eēntie:q̄ nō inest pſone.si ꝝ nihil rñdet: ergo nihil impedit q̄n diuīa eēntia sic sigificata insit persone.ergo forma a qua datū est hoc nomen essentia:inest persone.ergo hoc nomen essentia supponit pro persona. Idem videtur per augustinū qui dicit in libro de trinitate q̄ sicut deus de deo:sic eēntia de eēntia.ergo ſm hoc essentia generat essentiam.ꝛ ita hoc nomē essentia supponit pro persona. Item eisdē rationibus quibus ostēsum est superius q̄ deus genuit deum:potest ostēdi q̄ essentia diuina genuit essentiā diuinam.quia essentia diuīa benignissima est: largissima et potentissima est.ergo potuit ab eterno dare suā essentiā alijs:cum sit fons desideratissimus. ergo ab eterno potuit:voluit ꝛ scīuit generare.ergo eēntia genuit essentiā. Sed ꝓtra:hoc nomen natura ſm boetiū cōmune est ad naturam creatam:ꝛ ad naturam increatam.ergo et essentia.ergo bene dicitur hec essentia(demōstrata diuina essentia)demonstrat. ergo hec eēntia genuit hanc essentiā.eadem demonstrata.ꝫ eadem essentia genuit se.qđ est impossibile. Item hoc nomē deus cum sit nomen absolutum(vt dicitur)dat intelligere oēs quasi proprietates.vnde dat intelligere quasi collectionem proprietatū:quaꝝ collectio in nullo alio reperit.ꝫ forma huⁱ⁹ termini deus:simplicissima est.scilz deitas.ergo hoc nomen deitas nullomō potest supponere pro pluribus.ergo nullomō potest supponere pro patre.quia si posset: eadem ratione ꝛ pro filio ꝛ spiritu sctō.et ita natura diuina non generat nec generat. Item natura diuina cōis est tribus personis.sed nature rerum discretarū discrete sunt:et constat q̄ ille non generant.quia hec humanitas non generat:sed iste homo.silīter natura cōmunis non generat.hec enim est falsa:essentia que est quelibet pſona generat.quia hoc nomen essentia nō potest ibi supponere ꝓ patre.ꝛ solus pater gñat. sic ꝫ habetur vera:nulla natura cōis vel ꝓpria gñat. sed omnis natura est cōmunis vel ꝓpria:ergo nulla natura generat.quod cōcedimus. Et ad primo obiectum dicimus q̄ essentia diuīa seipsa est.ꝛ ipsa est sua forma.vnde abstractissima ꝛ simplicissima est ꝛ nullo modo habet concretionem vel quasi concretionem. deus autē ꝛ persona quasi concretiōem habet. Dicimus ergo q̄ sicut dictum ē q̄ forma a qua datur hoc nomen essentia inest persone:sed non sic intellecta.ꝛ aliquid impedit in re scilicz priuatio aliqua videlicet abstractio vl simplicitas omnimoda:sicut q̄ essentia

Mota ista.

Tertio.

Quarto.

Mota.

Opīo doctoris.

Ad idē augustinus.

Ad idem.

Cōtra ista.

Tertio.

Opīo doctoris.

Ad primū in ꝓtrariū.

Essen^a est de essentia & in essen^a non genuit essen^a

diuina non insit persone vt cōmunitas: impedit quedam priuatio. scz indistinctio. Ad scō obiectū dicimus q nō valet hec argumētatio. essentia est de essētia: ergo essentia genuit essentiam. quia prima recipitur improprie sub hoc sēsu pater fm essentiā genuit filiū fm essentiā. Sed vltima nec ppie nec ipproprie recipienda est. essentia generās prout est in patre dedit seipsā prout est in filio. et fm q est in patre est ozigo suijpsius fm q est in filio. et ideo dicit augustinus q essentia est de essentia: sed oēs relatiōes hmōi reducuntur in hanc ppietatē. pater habens essentiā dedit illā essentiā filio. qz est generare filiū. Ad vltimo obiectū dicimus. q essentia diuina cum sit forma non agit proprie loquendo. quia forma nō agit: sed habens formā. vnde ipsa non fluit nec est fons proprie sed fōtalitas. pater fons est proprie. vnde ipse fluit proprissime. Sed contra predicta obicitur. quia primū principiū agendi agit. hoc patet in naturis. pōderositas mouet deorsum. et albedo disgregat. hoc etiā verū est in natura increata. quia diuina natura ē creatrix ⁊ gubernatrix omniū: ergo a simili primum principiū generandi generat. Sed diuina essentia est primū pincipiū generandi: vt patet per hanc auctoritatē. Exvtero ante luciferum genui te: ergo diuina essentia generat. cōtra si diuina essentia generat filiū ergo diuina essentia non est filius. ⁊ hoc falsū. ¶ Solutio. hec argumentatio non valet: primū principiū agendi agit: ergo primū principiū generādi generat qđ patz per diffinitionē ei⁹ qđ est generare. Est em generare naturā quā habet alij dare. et per hoc ptz q natura non generat. quia natura nō habet naturā sed solum subiectum qđ habet naturā generat proprissime loquēdo. patet ergo q natura creata nō generat: multominus natura increata. qz duplex impedimentū est. primū qz nō habet naturā proprissime loquendo. sed quia filius nō est aliud vel alius q̄ illa et per predictam rationem patet q non generatur nec generat. quia primū principiuz agendi non fit: ḡ primū principiū generandi non generatur. et ita diuina essentia non generatur nec procedit: eadem ratione non generat.

Kōtra p̄dicta arguit.

in cōtrariū.

Solutio.

¶ Personalitate abstracta quid remaneat.

Queritꝝ abstracta psonalitate a psōa qđ remaneat. hoc ei nomē psona datū ē a psonalitate quā significat q̄si concrete abstrahak: ergo personalitas a significato huius termini aut aliquid remanet aut nichil. Si dicatur q nichil. ex hoc sequitur q hoc nomen persona sit nomē abstractiuū. quia precise significat personalitatē concretiue vel quasi concretiue. Si dicatur q aliqua res remanet: ergo vel persona vel essentia: nō potest dici q persona. quia abstracta humanitate ab homine nō remanet homo. similiter abstracta albedine ab albo nō remanet album: ergo eodēmodo abstracta personalitate a persona non remanet persona. relinquitur ergo q remanet essentia. et ita in hoc significato persona intelligit psonalitas quasi concretiue et essentia subiectum: ergo hoc nomen persona supponit essentiā. Itē hoc nomē pater significat paternitatem: preter paternitatē aut significat aliquid aut nichil. Si dicak q nichil: sequit ex hoc q hoc nomen pater sit pure adiectiuū. cū nichil significet nisi paternitatē cōcretiue vel quasi concretiue. Si dicak q hoc nomē pater: preter paternitatē significat aliquid: g aut personā aut essentiā ⁊ inde vt prius. ¶ Solutio. cū dicitur abstrahit psonalitas ab hoc significato persona distinguendū est. quia duplex est abstractio. alia est fm intellectum. alia scōm rem. si hic intelligat de abstractione intellectuali dicimus q aliquid remanet: scz hoc vniuersale res. q persona idē in intellectu est q res distincta rationalis. facta ergo predicta abstractione intellectuali remanet psona. scz nō fm q psona: sed remanet in vniuersali. scz in hoc vniuersali res. sicut abstracta hac differentia rationali ab hac specie homo: remanet homo in vniuersali. scz in hoc vniuersali animal. si aūt ipse vult intelligere de abstractione reali dicim⁹ q hoc est impossibile: q personalitas abstrahatur a psona realiter. cū psonalitas sit persona. Eodēmodo respondēdū est ad scō obiectū. hoc nomē pater nichil significat preter paternitatē realiter. quia paternitas est pater. vñ nichil significat qđ habeat eē realiter: preter paternitatē actualiter. scz hocp̄m res vel hocipsū psona. q pater idē est in intellectu q res generans. vel psona generans. eo tamē mō quo superi⁹ dicit esse preter suū infertus.

Solutio.

Duplex est abstractio.

Ad secūdū

¶ Quid significet hoc adiectiuum numerale tres.

Queritur primo qđ significet hoc adiectiuū numerale tres: cū dz pater et filiꝰ et spiritussanctꝰ sūt tres. nō pōt dici q significet essētiā. q̄ p eēntiā nō distingūt tres persone. sed distīgūtur inq̄tū sūt tres similiter nō pōt dici q hoc nomē tres significet ipsas personas: quoniā ipse persone nō insūt sibijpsis: nec distinguntur seipsis: sed suis notionibus. Si dicak q hoc nomē tres significat aliquā notionē: sequitur q sunt plures notiōes q̄ quiqz. Ad hoc dicit magister in sententijs q hoc nomen tres nichil ponit penit⁹. scz tantū priuat maiorē numerū et minorē. vnde est sensus. pater ⁊ filius. et spiritussanctus. sunt tres persone et non plures q̄ tres. nec tantum due. similiter is est sensus. pater ⁊ filius sunt due persone. i. non tres nec tantū vna. Et cū dicit pater est vna persona is est sensus. i. nec due nec tres scōm eū: ergo hoc nomen tres ĩcludit pluralitatē p̄uatiue. et hoc nomē plures vnitatē p̄uatiue. qz is est sensus fm magistrū. pater ⁊ filiꝰ et spūssanctus sūt plures psone id ē nō vna. ⁊ ita iste due dictiōes vna plures mutuo sese ĩcludūt: ⁊ ex hoc sequit q vtraq; includit seipsā q̄tū ad itellectū. qđ est ipossibile. Alij dicūt q hoc nomē tres nichil significat nisi itellectū ⁊ ē dictio officialis distictia: sz hec solutio nulla ē. qz sibijpsi ē cōtraria si sigificat itellectū cū oīs itellectꝰ sit multitudo ⁊ signū rei si aliq̄ dictio sigificat itellectū optet q rē cuiꝰ intellectꝰ est signū significz. p̄terea hec eēt icōgrua pat ⁊ filiꝰ ⁊ spūsāctꝰ sūt tres. quia hoc verbū sūt nichil ibi copulat fm eos Alij dicūt q hoc nomē tres significat distinctionē q̄ ē in itelligēte tres psonas distinctiue sub suis notionibus. Sed hec solutio sic iterū nulla est. qm̄ etsi nullꝰ vnq̄ posset itelligere. tamē nichilominꝰ pater ⁊ filiꝰ et spūssanctꝰ ab eterno fuerūt tres. Obicit ꝓtra istas tres opiniones sic. qz paternitas est ppietas q̄ distinguitur pater. q̄rc nō eodēmō dicūt q vnitas est ppietas qua pater est vnꝰ siue distinctꝰ. vnitas in naturalibus est ppietas distinctiua rei quare nō eodēmodo dicek q vnitas patris est ppietas distinctiua ipsiꝰ: cū pater habeat ppietatē distinctiuā. et si hoc ē sequit q sicut vnitas est proprietas patris: ita ternarius est

Secundū.

Ad vltimū

Ad secūdū

Tertium.

Mō opinio nē magistri

opio aliox

Improbat hāc opionē

Secunda.

tertia opio

improbatō illius.

Cōtra illas tres simul arguitur.

Vr̄ velle q pure adie ctiz sonz foraz ge time .i. p nom adiacentꝫ ꝑt

Opio doctoris. vnitas ⁊ notio differūt Z

proprietas ipsarum personarum.quod est cōtra tres ꝓdictas opiniones.Sed nos hoc cōcedimus dicētes qꝫ vnitas nichil aliud est q̄ eius notio personalis:sed alia rōne dicit notio:⁊ alia vnitas.Dicit autē notio: qz per eam cognoscit ꝑsona.dicit vnitas:qz per eam distinguit vna persona ab alia.fm autē qꝫ notio facit ꝑsonā quā refert non esse illam ad quā refert:ex hoc dicit distīgui ⁊ ex hoc dicit vnitas.tres ergo vnitates insunt tribus personis:quaꝝ aceruus(vt ita loquar) est ternarij theologicus qui ē in tribus ꝑsonis.a quo pater ⁊ filius ⁊ spūs scūs dicunt tres.vnitas aūt que est in essentia nō est cōicabilis alicui illarum vnitatū: imo est quelibet illaꝝ.vñ patet qꝫ nō est quaternitas in deitate:sed tm̄ trinitas. Quert aūt vtrum hec sit vera:pater et filius ⁊ spūs sctūs sunt vnus:ita qꝫ hec dictio vnus substantiuet. Probat qꝫ sit vera.qz cum dico deus est vnus.hec dictio vnus significat vnitatē essentie tm̄:ergo est pure essentiale:ḡ dicit de tribus personis singulariter ⁊ nō pluraliter.ergo hec est vera pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs sunt vnus:fm qꝫ hec dictio vnus substātiuatur.sicut hec est vera:pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs sunt eternus.Ad hoc dicunt quidā qꝫ hec dictio vnus qñ substātiuat propter articulū quē in se habet qui est signū discretiōis:trahit ad supponēdū pro ꝑsona.⁊ sic hec ē falsa:pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs sunt vnus.Sed hec solutio nulla videt eē per hoc qꝫ oīne adiectiuū masculini gn̄is qñ substātiuat habet in se articulum.vt albus:grāmaticus.eodem modo eternus omnipotēs.ergo si ꝓpter articulū solū hec dictio vnus supponit tm̄ pro persona:eadem ratiōe articulus huius dictiōis eternus trahet ipm̄ ad supponendū pro ꝑsona.⁊ ita hec erit falsa:pater ⁊ filius et spūs sctūs sunt eternus.et hec erit vera:sunt tres eterni:vt hec dictio eterni teneatur substātiue. Alij dicunt qꝫ ideo hec est falsa:pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs sunt vnus.qz hec dictio vnus cum sit dictio nūeralis excludit maiorē numerū.vñ sequeret sūt vnus:ergo nō sūt tres.Sed hec solutio itez nulla:qz hec dictio vnus significat vnitatē eēntialē:et ideo debet excludere numerū essentiaꝝ:non numerū ꝑsonaꝝ.vnde is est sensus:pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs sunt vnus.i.vna essentia:⁊ nō essentie.et fm hoc hec erit vera:pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs sunt vnus.et sic excludetur maior nūerus:nō personaꝝ sed essentiaꝝ. Forte dicet qꝫ hec dictio vn⁹ substātiuata:ideo supponit tm̄ pro ꝑsona: quia habet in se duo in quibus cōsistit personalitas: scilz distinctiōem ⁊ rōnalitatē.distinctionē aūt habet ex eo qꝫ est dictio nūeralis.rōnalitatē ex eo qꝫ substā- tiuatur in masculio genere. Sed itez hec solutio sic improbat qꝫ per hoc:qz cum hec dictio vnus significat vnitatem essentie/nō significat ꝑsonalē distinctiōem: sed tm̄ essentialē.vnde per talē distinctionē nō trahit ad supponendū pro ꝑsona.et cōstat qꝫ nec ꝑ realitatē que nec aliud est q̄ ipsa eēntia.⁊ ita patet qꝫ nō valet ꝓdicta solutio. Solutio.dicim⁹ qꝫ hec dictio vnus in eadē sigmficatōe significat vnitatē eēntie ⁊ vnitatē persone.vñ nō est ita pure eēntiale:sicut hoc nomen eternus.Et ideo quādo hec dictio vnus substātiuat: substantiuat tm̄ ad personam.quia articulus qui est expressio discretionis:trahit hanc dictiōem vnus ad maximā distinctionē ⁊ ad magis expressam distictio nem.sicut hoc adiectiuū grāmaticus substātiuat ad illum qui est excellentissime grāmaticus.⁊ ideo hec dictio vnus tenet ibi tantūmodo ꝑ vnitate ꝑsonali.

Improbat hāc opiōēz

Opio doctoris. nota oriaz.

et ita patet qꝫ hec est falsa:pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs sunt vnus.nec est sike de hac dictione eternus. Item quert de hac:trinitas est trina.probat qꝫ est vera:qz hec dictio trina copulat ternariū numerum qui inest tribus personis.⁊ ita hec erit vera:trinitas est trina. Per hoc etiā patet qꝫ est vera:qz hoc nomē trinitas supponit tres ꝑsonas sub ternario theologico.vnde hec propositio:trinitas est trina.sikis est iste:albū est albū. Item idem significat per subiectū et ꝑdicatū: ergo illa ē vera:si dicatur qꝫ hec dictio trina respicit formā huius dictionis trinitas.⁊ propterea est falsa. Cōtra:hec est vera deus est trinus.et si hec dictio trinus respiceret formā:falsa esset.respicit ergo solū suppositū.ḡ⁊ hec dictio trina respicit solū suppositū huius nois trinitas.ergo illa est vera. Si cōcedatur: cōtra trinitas est vna:qz vna est ⁊ indiuidua trinitas sicut dicit auctoritas.et si trinitas ē vna non ḡ trina: hec argumentatio est necessaria.quia dictio nūeralis semꝑ excludit alium numerū.vnde bene sequit:isti sunt tres:non ḡ quattuor siue duo.eadem rōne bene sequitur:trinitas est vna:nō ergo trina. Solutio. dicimus qꝫ hec dictio trina nō sequit regulam aliorū noim numeraliū:qz noia numeralia habēt respicere formā.ois enī nūerus siue discretio ex forma est.sed hoc adiectiuum trina inuentum fuit a theologis ad determinādū solū suppositū huius termini deus:vt predictū est. Ex̄ patet qꝫ hec argumētatio nō valet: trinitas est vna:ḡ trina.quia hec dictio vna deteriat formā:hec vero dictio trina solū suppositū.si aūt hec dictio trina determiaret formā sicut hec dictio vna: tūc necessaria eēt argumētatio.et hec eēt falsa:trini- tas est trina.qz fm hoc exigeret qꝫ tres eēnt ternarij personarū:⁊ nouē persone.sed quia hec dictio trina/ mere suppositū determiat:ideo hec est vera:trinitas est trina ⁊ vna:sicut dictū est.fm ꝓpositū hec est vera deus est trinus ⁊ vnus.ita qꝫ hec dictio trinus suppo nat ibi pro tribus ꝑsonis. Hec autē est falsa:trinitas est triplex.quia hec dictio triplex significat trinitatē essentiaꝝ.Et nota qꝫ cum dicitur:trinitas est vna.hec dictio vna significat vnitatē q̄ inest ternario ꝑsonarū siue trinitati. Non enī potest dici qꝫ significet vnitatē essentie.quia nō est is sensus:trinitas est vnius eēntie ⁊ non pluriū essentiaꝝ.sed is ē sensus.trinitas est vna id est vna est trinitas ⁊ nō plures trinitates. Que aūt sit illa vnitas q̄ inest ternario personaꝝ que significa tur cum dicit trinitas est vna:dicetur inferius. Item solet queri quid significet hec ꝓpositio in.in talibus locutiōibus.vnitas est in trinitate:trinitas est in vnitate.satis potest patere cum dicit:vnitas est in trini- tate.notat enī quasi informationē sicut ī istis:deitas siue eēntia est in ꝑe vel in filio vel in spū sctō:deitas siue eēntia siue potētia siue bonitas est in trinitate. In oibus talibus hec ꝓpositio in.notat quasi infor- mationē.qm̄ deitas est q̄si forma patris ⁊ filij ⁊ spūs sctī:vt dictū est.vnitas aūt essentie nichil aliud est q̄ essentia.⁊ ideo patet qꝫ hec prepositio in notat quasi informationē in hac.vnitas est in trinitate:idē in tri- bus ꝑsonis. Sz dubiū est quid notet in hac:trinitas est in vnitate.non enim potest notare informatiōem aut quasi informationē.nec potest dici qꝫ trinitas sit in vnitate sicut species in genere vel genus in specie: nec sicut cōtentū in cōtinēte:nec sicut partes in toto vel totū in suis partibus:nec sicut effectus in causa: nec sicut cognitio in cognoscēte.Et gñaliter non videt

Alia q̄stio incidētalis Arguit af- firmatiue. Scdo.

Tertio.

ptra hoc arg

Si cōceda tur:arg ptra

Alia q̄stio. solutio do- ctoris.

q̄d ꝓportat in.cuz dicit vnitas est ī trinitate.

hec ē falsa: trinitas est triplex.

Nota.

quare trini tas dicit vna.

Alia q̄stio.

aliō dubiū Quō trini tas dicit in vnitate.

Ista nō est concedda Pr fi & ss sunt vnus

Hec est vera trinitas est trina & hec trinitas est triplex Ista de ista trinitas est in vnitate & vnitas in trinitate

q aliquis modus quo aliquid in aliquo dicꝫ esse pos
opio aliꝙ sit adaptari huic modo quo trinitas est ī vnitate. di=
cūt autē quidā q cū dicitur trinitas est in vnitate hec
dictio in. notat idēptitatem persone. quia nulla est di
stinctio trinitatis ad vnitatē essentie. sed hoc est con=
tra naturā prepositiōis: quia semper prepositio vult
Opio doc= notare aliquā transitionem sicut dicit prisciaꝰ. ideo
toris. dicimus q cū dicitur trinitas est in vnitate. hec dictio
in. notat quasi subiectionem. sicut enī vnitas est quasi
P forma trinitatis. ita trinitas quasi subiectū vnitatis ⁊
sunt plures modi loquendi in naturalibus. quia dicꝫ
q albedo est in albo ⁊ albū in albedine. vel potest di
ci q trinitas hic accipitur non pro ipsis psonis. sed p
ternario personarū: et hoc. nomē vnitas sumitur ibi
emphatice pro deo. scz trinitate que est vnitas: vt sit
sensus: trinitas est in vnitate. id est in deo qui est vera
vnitas: vt iste terminus deus supponat ibi pro tribꝰ
personis. ⁊ sic patebit q hec prepositio in. notabit q̄st
Q informationē sicut in hac: vnitas est in tribus psonis

¶ Primo de notionibus in generali: secundo in spe
ciali. Capitulum sextum.

In hoc sex= Dicto de personis dicendum est de notionibus
to capitulo Et primo de notiōibus in generali: scdo in spe=
q̄rit sex. ciali. Et primo distinguēde sūt diuerse opiniones de
notionibus ⁊ que possint sustineri. et que non. Scdo
de q̄nario notionū. vtrū insit psonis: et si ineſt perso=
nis. vtrū numeret vel determinet personas. Tertio
R videndū est cū cōtrarie sint opiniones de notionibus
quomodo nulla earū sit heretica et vtrū peccēt ma=
gistri cōtraria de notionibus opinātes. Quarto vtr
adiectiua essentialia p̄dicentur de notionibus. et simi
liter vtrū adiectiua psonalia id est q̄ cōuenūt psonis
predicentur de notionibꝰ. Quinto quomō intelligē=
da sit auctoritas boetij. que dicit deus est qualis sine
qualitate ⁊ quantus sine quātitate: nec tamē est rela
tus sine relatiōe. Sexto et vltimo qualiter possit su=
stineri illa opinio que dicit q notio nō differt a psona
nisi in mō loquēdi q̄ dicit q notio est psona. et q sup
posita notione supponit persona et econtrario.

S Circa p̄mū capitulū notandū est q de notiōibus
opio poꝛ= sūt multe opiniōes. Dicūt ei poꝛretani q mlto=
retani. plures sūt notiōes q̄ quīq et q notiōes nō sūt psone
Alij dicūt q notiōes nō sunt nisi in mō loquēdi. vñ se
Scda opio cundū eos prorsus idē est dicere pater est q paterni=
tas est ⁊ ecōuerso. sicut cū dicit rogo benignitatē tuā
id est te benignum. isti dicūt q suppositā paternitate
tertia opio supponit pat. Alij dicūt q tm̄ sūt tres notiōes: nō tm̄
T dicūt q suppositā notiōe supponit psona. Cōis opio
opio cōis. est q sūt tm̄ quīq notiones: et q notiones sūt psone
Mō p p̄ia Scdm primā opinionē notādū q quedam notiones
opinione. sumūtur fm essentiam: vt ille que significantur hijs
nominibus equalis summus coeternus. cum dicitur
filius equalis similis coeternus patri. quia fm hanc
opinionē talia nomina equalis similis coeternus co
Scdz cōez pulant mere notiones siue p̄prietates personarū. sz
opinionē. scdm cōmunē opinionē significāt p̄cipaliter diuinā
A essentiā ⁊ cōnotāt distinctionē. similiter cū dicit pater
distinguitur a filio. scdm eos significat distinctio que
nō est paternitas sed ex paternitate. sicut dicit albū
differt a nigro. sic significatur differētia q̄ nō est albe=
do: sed ex albedine. patz ḡ q scdm istos multoplures
sunt notiones q̄ quīq. dicūt etiā ipsi q notiōes non
sūt psone. Sed q hec opinio nullomodo possit susti
neri, pbat multipliciter. pmo est contra illud qđ dicit
in prefatione in psonis adoꝛetur p̄prietas. si ergo p=
prietas est adoꝛanda: ergo est deus. Itē in patre non
est aliqua cōpositio vel cōcretio q ipse est diuina p=
sona: et in deo vt pbatum est superius nichil tale acci
dit: ḡ cum pater in eo q pater sit diuina psona: pat in
q̄tū est pater est omnimodo simplex. sed dicit boetꝰ
in libꝛo de trinitate. q omī simplici idē est esse qđ ip
sum esse: ⁊ q idē est quod est ⁊ quo est. cū ergo pater
sit omnimodo simplex: idem est pater qđ paternitas
Item dicit beatus augustinus q si deus nō esset dei=
tas qua ipse est deus. vel bonitas qua ipse est bonus
bonitas sua naturaliter priꝰ esset q̄ ipse. sicut albe=
do naturaliter priꝰ esset q̄ albū tanq̄ formalis cau=
sa suo causato: ergo eadē ratione cū pater nō sit sua
paternitas: paternitas naturaliꝫ priꝰ ē q̄ pater ⁊ ita
aliq̄d est priꝰ q̄ diuina essentia qđ est hereticū. Itē pa
ternitas est ens aut nō ens. si dicat q est nō ens sequi
tur q nō ens dat patri vt sit pater: ergo nō ens dat pa
tri vt generet filiū. quod est abusio heretica. Si dica
tur q paternitas est ens: ergo est bonū vel malū. non
potest dici q sit res mala: quia fm hoc res mala da=
ret patri: vt esset pater. si est bonū ergo est deus vel
est a deo. quia dicit beatꝰ augustinꝰ q quicq̄d est bo
num aut est deus aut ens a deo. sed nō est deus vt ip
si dicūt: ergo est a deo. Preterea si ē bonū nec a deo
vt ipi dicūt nec deus: sequeretur q deus nō esset p̄us
omniū bonoꝝ. relinquit ergo q paternitas sit bona
et a deo: ergo est a deo ex essentia diuina vel ex nullo
q hec argumentatio sit necessaria, pbatur per hoc qđ
dicit augustinus in. xii. libꝛo cōfessionis. vbi pbat q
deus fecit omia ex nichilo. sic loquens ad deū. O dñe
tu fecisti oīa non de tua substātia. quia si de tua sub=
stantia: essent id quod tu es. et si essent id quod tu es
essent equalia vnigenito filio tuo: ergo o domine de
nichilo fecisti omnia. eodēmodo sequitur q si pater=
nitas est a deo q ipsa sit de diuina essentia vel de ni=
chilo. sed ipsa nō est de diuina essentia. quia si hec es=
set: esset deus: ergo est de nichilo: ergo est creatura:
ergo incepit esse: ergo paternitas nō fuit ab eterno:
ergo pater nō fuit pater ab eterno. Item sequitur q
creatura dat patri vt sit pater. hijs obiectionibus
patet q hec opinio non possit sustineri. Contra scdaz
opinionē q̄ dicit q suppositā notione supponit pso=
na obicit sic. fm eos oportet nanq̄ dicere q cū dicit
pater generat filium: hoc verbū generat nō signifi=
cat pure nisi patrē. qz idē prorsus significatur p hoc
q dico generatio. et p hoc q dico pater. eodēmodo
sequitur fm eos. quia cū dico pater spirat spiritum
sanctū. hoc verbū spirat mere significat patrem: ergo
ista duo verba generat spirat prorsus idē significant
ergo iste due propositiones prorsus idē signtficant
pater generat filium. pater spirat filiū. sed vna est ve
ra: ergo reliq̄ est ꝟa. quare vna esset vera potiꝰ q̄ reliq̄
non posset dici aliquomō nisi propter diuersas cōpa=
rationes vel relationes patris ad filiū. et spiritūsan
ctū. Item queritur quare dicit augustinus. pater ⁊ fi
lius sūt vnū principiū spiritussancti. oportet enī q ip
se hoc dicat propter vnā notionē cōem patri et filio:
aliter mentitus esset augustinus. Oportet igitur q
vna sit nōtio cōis que nō sit paternitas. et ita ea sup=
posita non supponitur paternitas. sed suppositā pat
nitate supponit pater et ecōuerso vt ipsi dicūt: ergo

Cōtra opi= nionem.
Primo.
Scdo.
X
Tertio.
Y
Quarto.
Z
Quinto.
A
Augustinꝰ xij. confessiōm
B
Sexto.
Patz ipug= natio opi nionis.
Contra se= cūdā opini onem.
C
Secundo.
D

Tertio.
E

per hec ptz ipobatio
ktie opiois
F

H

I

Cõtrã hãc opionẽ aĩ.

Ꝓbatur cõsequẽtia
Euasio.

Cõtra euasionẽ aĩ.

suppoſita illa cõmuni notiõe non ſupponitur pater. qđ ipſi negãt. Item pater generat filiũ: ergo aliquo modo ſe habet ad filiũ. et eſt locus a diffinitiõe: quia relatiuoꝝ eſt eſſe ad aliud quodãmodo ſe habere. Sicut pater ſpirat ſpiritũ ſctm̃: ꝯ aliq̃mõ ſe habet ad ſpiritum ſctm̃: ergo pater eodẽmodo ſe habet ad filiũ quo ad ſpiritũ ſctm̃. vel alio mõ. ſi dicat ꝙ eodẽ modo ꝓceſſus: ſed ad filiũ ſe habet vt pater: ergo ad ſpiritũ ſctm̃ ſe habet vt pater. ſi dicaĩ ꝙ alio modo: ille alius modus non eſt niſi notio alia: ergo diuerſe notiones ſiue relatiões ſunt in patre reſpectu filij ⁊ ſpũs ſancti. quod ipſi negãt. Eiſdem rõnibus poteſt ipobari tertia opinio. Ꝓpter ſupradictas rões coacti ſunt theologi dicere quattuoꝝ notiões eſſe. ſcz paternitatẽ/filiationẽ/ſpirationẽ: ſcilz qua ſpũs ſctus ſpiratur a ꝑe ⁊ filio. cõez ſpirationẽ: qua pater ⁊ filius ſpirãt ſpiritũ ſctm̃. et quintam etiam ponunt: que eſt innaſcibilitas ratiõe que poſt dicet. Ꝓdictis ergo rõnibus coacti ſunt dicere ꝙ notiones ſunt perſone: ⁊ tm̃ ſuppoſitis notiõibus nõ ſupponunt ꝑſone. ſicut enĩ licet eẽntia ſit perſona: tm̃ ſuppoſita eſſentia non ſupponitur perſona. ita ⁊ eadem rõne licet notio ſit perſona: tm̃ ſuppoſita notiõe non ſupponit perſona. Hoc aũt ideo cõuenit: quia aliq̃d cõuenit notioni qđ non cõuenit perſone: ⁊ ꝑſone qđ non cõuenit notiõi. qz pater eſt cõis ſpiratio: ſed paternitas non eſt cõis ſpiratio. ⁊ ideo quia aliquid cõuenit notioni qđ non conuenit perſone: cõtingit ꝙ ſuppoſita notione: non ſupponit ꝑſona. ⁊ ecõuerſo. et hec eadem ratio dicta fuit quare ſuppoſita eſſentia nõ ſupponitur perſona. Notioni etiã cõuenit ꝓprie diſtinguere: ꝑſone aũt cõuenit diſtingui. cum ꝯ ſuppoſita eſſentia non ſupponaĩ ꝑſona: ⁊ ſuppoſita ꝑſona non ſupponaĩ notio: patet tres eſſe modos ſignificandi in theologia: ſiue tres modos ſupponendi. quia qñcz ſupponit q̃d per noĩa eẽntialia: vt deꝰ/deitas/ eẽntia/natura/potẽtia. qñcz ſupponitur quis: vt cum ſupponit ꝑſona. qñcz ſupponit que: vt cũ ſupponit notio. Duobus primis modis inueniũtur cõformes in naturalibus: qz ſuppoſito hoĩe ſm ꝙ homo: ſupponit quid. ſuppoſito ſorte: ſupponitur quis. ſicut in arte grãmatica. Sed tertius modus ſupponẽdi nõ inuenit in naturalibꝰ: quia oĩs forma eſt res alicuius generis vel alicuius ſpeciei: ⁊ ita eſt quid. non aũt poteſt dici ꝙ ſuppoſita notione ſupponaĩ quid. qz inde ſeq̃ret ꝙ in trinitate eſſet multiplex quid: cum in trinitate multe ſint notiones. Cõtra hãc cõem opinionẽ multiplicit obicit: et gñaliter ⁊ ſpecialiter. generaliter ſic. Oĩs ꝑſona eſt aliqua iſtaꝝ trium notionũ. demõſtratis tribus iſtis notiõibus: paternitate/filiatione/proceſſione. ſed q̃lz notio eſt ꝑſona: ergo q̃libet notio ẽ aliqua iſtaꝝ triũ notionũ. ſed cõis ſpiratio eſt aliqua notio: ergo cõis ſpiratio ẽ aliqua iſtaꝝ trium notionũ. ꝯ cõis ſpiratio eſt paternitas vel filiatio vel proceſſio. qđ manifeſte falſum eſt: ſm hãc opinionẽ. Q aũt prima argumẽtatio ſit neceſſaria: ſic probaĩ per hoc ꝙ fit in primo modo prime figure. forte diceĩ ꝙ nõ valet: qz minoꝝ extremitas non ꝓtineĩ ſub termino medio: quia per minorem extremitatẽ ſupponit notio per medium perſona. Sed cõtra. hec argumẽtatio eſt neceſſaria: omne grãmaticũ eſt muſicum: ſed oĩe muſicum eſt dialeticũ: ergo omne grãmaticũ eſt dialeticũ. tamen minoꝝ extremitas nõ ꝓtineĩ ſub medio. ergo ad hoc ꝙ talis argumentatio ſit neceſſaria non opꝫ ꝙ minoꝝ extremitas cõtineaĩ ſub medio. et ſic videĩ ex neceſſitate ꝙ illa argumẽtatio ſit neceſſaria. ¶ Solutio. dicimus ꝙ illa argumentatio non eſt neceſſaria. licet enim teneat in naturalibus terminis: non tm̃ tenet in theologicis. et hoc ideo qz in naturalibus terminis ad hoc ꝙ propoſitiones ſint vere exigiĩ ꝙ ſubiectum ſuppoſitiõe cõtineaĩ ſub ꝓdicato. Ad hoc enĩ ꝙ hec ſit vera: omne grãmaticũ eſt muſicum. exigiĩ ꝙ ſubiectum cõtineatur ſub predicato ſuppoſitiõe. i. illud qđ ſupponiĩ per ſubiectum ſupponaĩ per predicatũ. Sed in theologicis terminis vera eſt ꝓpoſitio affirmatiua: licet nõ idem ſupponaĩ per ſubiectũ qđ per predicatũ. qz hec eſt vera: notio ẽ perſona vel eẽntia eſt perſona. et tm̃ ſuppoſita notione vel eſſentia: non ſupponit perſona. Quia ꝯ in theologicis ꝓpoſitio vniuerſalis eſt vera: licet ſubiectum nõ cõtineaĩ ſub ꝓdicato ſuppoſitiõe nec etiã poſſit cõtineri: ideo non valet talis forma argumẽtandi in theologicis: ſicut etiã nõ tenet in mixtionibus. Et patet per hoc ꝙ ibi eſt fallacia ſm accidẽs: ſicut diceĩ in mixtionibus. iſta etiam forma fallit ſm noĩales: qui dicũt ꝙ vnum nomen eſt pluresvoces. poſito ꝙ nõ ſint niſi tres iſte voces canis. canem. cane. ſm eos nõ valet hec argumẽtatio: omne nomen eſt hec vox canis: ſed oĩs vox eſt nomen: ꝯ oĩs vox ẽ hec vox canis. Item hec eadẽ opinio dicit ꝙ ſuppoſita notiõe non ſupponiĩ ꝑſona. ꝓtra. deitas eſt deus: ⁊ ſuppoſita deitate ſupponitur deus. queriĩ vnde hoc cõtingat. Et videĩ ꝙ nõ poſſit aſſignari niſi ꝙ deus ẽ oĩmodo ſimplex. in cõpoſitis non eſt ita: ſicut in hoĩe. quia ꝓpter ꝓcretionẽ que eſt in homine ſequiĩ ꝙ non humanitas ſit homo: nec ſuppoſita hũanitate ſupponiĩ hõ. ſed eadẽ ſimplicitas eſt in patre q̃ eſt in deo. vt enim deus ſm ꝙ deus eſt oĩmodo ſimplex: ita pater ſm ꝙ pater. ſz qz deus ſm ꝙ deus eſt oĩmodo ſimplex. ideo deitas ẽ deus: ⁊ ſuppoſita deitate ſupponiĩ deus. ergo eadem rõne quia pater ſm ꝙ pater eſt oĩmodo ſimplex: ſequitur ꝙ paternitas ſit pater: et ſuppoſita paternitate ſupponiĩ pater. ¶ Solutio. dicimus ꝙ revera deitas ẽ deus: ⁊ ſuppoſita deitate ſupponiĩ deus. ſed hec non eſt ſufficiẽs ⁊ preciſa cauſa: quia deus eſt omnimodo ſimplex: ⁊ ad hoc operaĩ vnitas q̃dditatis in deitate. quia ibi eſt vnicum quid: nõ multiplex quid. et ideo quotiens quid ſupponiĩ: vnicũ ſupponiĩ. ¶ Cum ergo ſuppoſita deitate ſupponiĩ q̃d: et ſibiĩ deo ſuppoſito ſupponiĩ quid: manifeſtũ eſt ꝙ ſuppoſita deitate ſupponiĩ deus. ſed in patre ſunt plures notiões ex quo ſequiĩ ꝙ ſuppoſito patre: nõ ſupponiĩ aliqua notio. diuerſitas enĩ notiõis de neceſſitate exigit ꝙ ſuppoſito patre nõ ſupponaĩ aliqua eaꝝ. Nõ enĩ eſſet ratio quare potius ſuppoſito patre ſupponiĩ paternitas: q̃ ſpiratio. cum ſit ipe vtraq̃ illarum. Et preterea ſi diceret ꝙ ſuppoſita paternitate ſupponitur pater ⁊ econuerſo: ſeq̃ret ꝙ paternitas eſſet cõis notio. quia pater eſt cõis notio. hoc aũt eſt impoatũ ſupius.

Solutiõ.

M

Nõ vꝝ in naturalibꝰ theologicꝭ

N

Nõ iterum ſm noĩales

O

Itẽ ad idẽ

Contra arguitur.

P

Q

R

Nota hic.

¶ Quare potius dicaĩ trinus ꝓpter tres: q̃ quinus propter quinq̃.

Circa ſextũ capitulũ queriĩ cum in deitate ſint quinq̃ notiões: quare potius dicaĩ deus trinus ꝓpter tres: q̃ quinus ꝓpter quinq̃. Item quinq̃ notiões ſũt: ergo quinarius notionũ eſt: ꝯ quinarius eſt in perſonis: qz ille quinarius nichil aliud eſt ꝙ ille quinq̃ notiones. Si enĩ diceret ꝙ ille quinarius non

Scda q̃ſtio pncipalis huiꝰ capli.

S

eēt quinq; notiões:seq̄ret q aliqua res eēt in deitate que nō esset psona vel essentiavel notio. Si ergo ille quinarius ineſt psonis:ḡ ille persone sunt quinq;. Et videt q hec argumētatio sit necessaria.sicut hic ternarius ineſt hoibus:ḡ tres homies sunt. Jtem cum dicit quinq; sunt nottionès.quinarius copulat notionibus.iste aūt q̄nari⁹ est q̄nq; notiões (vt ꝓbatū est) ḡ copulat quinari⁹ sibiip̄i siue q̄nq; notiões sibiip̄is: sed nō insunt sibiip̄is.ḡ hec ē falsa:notiões sunt q̄nq;. Eadē est obiectio de ista:tres sunt notiões.ꝛ de hac: paternitas ē vna notio.q̄d copulet ꝑ hoc nomē vna: vtrū notio ipsa vel ꝓprietas nottionis.si notio ipsa idē sibi copulabit.et ita videt q sit falsa:si ꝓprietas notionis ꝛ non notio sequit q aliq̄d est in deitate qō nō est notio vel persona vel essentia. ¶Solutio.ad hui⁹ rei euidentiā notandū est q cōis spiratio est vna notio.ꝛ illa vnitas qua ipsa est vna:est ipsa cōmunis spiratio.vnde patet q illa vnitas est in patre ꝛ filio:ꝛ tñ illa vnitate nec pater est vnus:nec filius est vnus. qñ illa vnitate nō est pater nec filius vlter distictus: sed illa vnitate est vna cōis spiratio:quia illa vnitate est ipsa distincta ab omni alia notiōe siue ab omni alia re. Ex hoc patet q quinarius nottionum ineſt tribus personis:nō tamen persone sunt q̄nq;.quia licet ille quinarius notionū sit in personis:nō tñ est numerus psonaꝝ nec nūerat psonas.qz illius quinarij pars est vnitas.s.cōis spiratio q̄ non determiat aliquā psonā sicut numerat.et ideo ille quinarius non determinat illas psonas vt dicant quinq;.sicut binarius naturaꝝ ineſt christo:nō tñ christus est duo.et sicut ternarius accidentiū vel actionū ineſt sorti:non tamē sortes est tres. Sūt aūt tñ tres notões:scz paternitas/filiatio/ spiratio q̄ vlter ꝛ ꝓprie distingunt tres personas. et ideo iste sole dicunt psonales notiões et sunt tres vnitates trium psonaꝝ quibus persone dicunt tres. et patet q nō est simile illud qō inducit ꝓ simili:qz ternari⁹ qui ineſt hoibus nūerat hoies:sed q̄narius notionū nō numerat psonas licz insit psonis. Ex hoc patet solutio ad primo obiectū:quia nō sunt quinq; persone.et ideo si hoc nomen deus teneat ꝓ eēntia cum dico:deus est quinus.is erit sensus.diuia eēntia est cōis q̄nq; psonis.qō manifeste falsum est. Si vero hoc nomē deus supponat ibi ꝑ tribus psonis:patet q hoc est falsum:quia persone non sunt quinq;:nec denoiari possunt quinq; ab illo quinario. Ad vltimo obiectū dicimus q cum dicit notiones sunt q̄nq;.idē sibi copulatur:ꝛ tñ ꝓpositio ē vera:quia solet dici principia rex in se reflectūtur.vnde principiū essendi seipso est.ꝛ principiū discernēdi seipo discernit.vnde hec est vera:vnitas est vna.ꝛ differētia seipsa differt. ꝛ inherētia seipsa inheret.sicut ḡ hec est vera:vnitas est vna.licet idē sibi copulet.ita hec est vera:notiões sunt quinq;.licet idem sibi copulet.quia principium discernendi seipo discernit.vnde est sibi quasi forma: sicut essentia diuina est sibi forma.

¶Quomō nulla opinionum de notionibus sit heretica:licet oppoſite sint.

Arca tertium capitulū querit.cum cōtrarie sint opiniones de notionibus:quomō nulla illaꝝ sit heretica.dictū est enī ſm quosdā q notiones nō sunt psone.sed videt q altera illaꝝ opinionū sit heretica. quia si prima eēt vera:vltima asserit de hoc qō nō est deus q est deus:quia asserit de paternitate q non est deus.ſz hoc est hereticum:quia ideo errāt infideles pagani:qz asserebāt de eo qō nō est deus q est deus. ergo eodē mō isti sūt infideles qui dicūt de eo qō est deus:q non est deus.eodē modo si vltima opinio sit vera:sequit q prima sit heretica.quia prima opinio asserit de eo qō est deus q nō est deus. Ad hoc forte dicet q asserere de eo qō nō est deus q est deus:non est hereticū.sed asserere de creatura q eēt deus:hoc eēt hereticū. Sed probat q ex opinione prima sequit q paternitas sit creatura.qz cū paternitas sit aliqō bonū:sequit q sit deus vel a deo.sed nō est deus ſm eos:ergo est a deo.ergo vel est ab essentia diuina vel a nichilo.si dicat q ab eēntia diuia:sequit q sit deus vt patet ex p̄dictis. Relinquit q sit ex nichilo ḡ creatura:et ita ex prima opinione sequit q paternitas sit creatura.et ita si prima opinio ē vera:vltima opinio asserit de creatura q sit deus.et si vltia ē vera:prima asserit de eo quod est deus:q ē creatura.ꝛ vtrūq; est hereticū.ergo altera opinio ē heretica.quia oportet q altera sit vera:cum sibi ꝓtradicāt. Jtem probat q isti vel illi peccent mortalit.qz dicit btūs augustinus q nichil fructuosius inuenitur q̄ in trinitate:ꝛ nunq̄ periculosi⁹ errat.sed vel isti vel illi errāt in trinitate: ergo periculosissime errant:ḡ mortalit peccāt. Sed hoc videt esse ꝓtra beatū ambrosiū qui dicit q mgri qui docēt falsum de deo(sed non pertinaciter)ferunt secū lignum/fenum/stipulā:ḡ nō peccāt mortaliter. ¶Solutio.dicimus q neutra illarum opinionū est heretica.cum enim in sacra scriptura non habeamus deterīatū de notiōibus:ideo licet magistris opinari: sed non licet eis asserere. Si enī quis asserat aliq̄d de deo qō non sit determinatū in sacra scriptura:vel qō nō sequatur directe ex fide mortaliter peccat.quia se constituit supra deum. Judex enī est supra id de quo habet iudicare.talis enim est ordo iudicādi:vt deus iudicet oīa:spūalis homo iudicet oīa que sub se sūt: vt aīales hoies ꝛ oīa inferiora. Animalis aūt homo nō potest iudicare de spūalibus:scz de hoie spūali.qz aīalis homo nō percipit ea q̄ dei sunt.vt dicit aplus. sed aīalis homo bene potest iudicare porcos ꝛ hmōi tñ. Qui ergo sua auctoritate aliquid asserit de deo: ponit se supra deum:quia iudicat de eo.et ita peccat mortaliter. Hec est supbia intellectus quā prohibet apostol⁹ vbi dicit Nō plus sapere q̄ oportet sapere. Magistri aūt theologie nichil asserūt:sed tñ opinātur inquirētes de talibus:ad defensionem fidei cōtra hereticos.et ideo qz nichil asserunt non peccāt:licet ꝑpter aliquas rōes versetur animus eoꝝ ad vnā partē magis q̄ ad aliā.qō est optnari. Ad secundo obiectū dicimus q re vera si magister in sua opinione manet sibiipsi gloriādo de ingenio suo:cōstat q ipse peccat. sed si ita leuiter glorietur q paratus sit ad correctiōez: venialit peccat. Et in hoc casu dicit btūs ambrosius q ferūt secū lignū/fenum/stipulā. Si vero ita vehemēter glorietur q pertinax sit:mortaliter peccat.vel si asserit aliq̄d de talibus mortalr peccat. Et ideo dicit btūs augustin⁹ q nunq̄ periculosius errat. Error enī in alijs non est pctm̄ vel tantū pctm̄. Sed q̄rit quare liceat magistris aliq̄d asserere de notiōibus. Nō videtur esse alia ratio nisi qz hoc est ꝓtra fidem:sed si hoc eadem rōne nō licet magistris aliq̄d opinari cōtrarie de notiōibus:quia nō licet dubitare cōtra fidē:ḡ nec opinari. Jtem si prima opinio est vera:ꝓbat q scda est cōtra fidem.qz probatū est ſm primam opinionē

Argumentū a simili.

Jtē arguit ℒ

Eadē ē argumētatō.

Solutio.

Nō de spiratōe actiua correlariū.

Nō sufficiunt ad notionem.

Nō de xpo.

Dra notionum.

Ad argumētū ꝑ sile

Ad ꝑmam rationem. Quō itelligit de⁹ est quinus.

Ad aliud.

Rancidus & vietus

Tertia ḡo hui⁹ capli.

Aī primo.

Eadē

Item aī.

Solutio.

Nō ista.

De supbia intellectus

Nō ꝺ errore.

Nō icidēs Aī primo.

Secundo.

q̄ paternitas est creatura:ꝛ scđa opinio ponit paternitatē esse deum:ꝯ ponit creaturā esse deum.et hoc est ꝓtra fidem.ergo si prima opinio est vera:nō licet scđam sustinere.qm̄ si pria est vera:scđa est ꝓtra fidē.

Ad idem. Jtē si scđa opinio est vera:prima dicit ꝓtra fidē.qz si scđa opio estvera:pater ꝛ paternitas sūt idē.sed pria dicit paternitatē non esse patrē:ergo dicit patrē non esse patrē.ꝛ hoc est ꝓtra fidem:ꝯ sequit q̄ vel isti vel illi dicant ꝓtra fidē. ¶Solutio.Ad primū dicimus q̄ nō licet magistris asserere cōtrarie de notionibus.

Solutio. q̄re nō lz aliq̄d asserere cōtrarie.ꝛc ꝓz solutio primi. non qz hoc sit ꝓtra fidem:sed qz nō est determiatū in sacra scriptura.nec debet aliq̄s sua auctoritate aliq̄d asserere de deo.ꝛ ita soluit prima obiectio per interemptionē. Ad scđo obiectū dicimus q̄ q̄uis prima

Ad secūdū M opinio sit vera:nō tn̄ scđa est ꝓtra fidem.quia prima opinio nō diceret q̄ paternitas esset creatura:nec diceret q̄ eēt deus:tn̄ diceret q̄ ē idem q̄ deus.Et illa ratio augustini.omne bonū aut est deus:aut a deo.

Ad tertiū. tenet in deo et creaturis tn̄. Ad tertio obiectū dicimus q̄ patrem nō esse patrē:ꝛ paternitatem non esse patrem:non sunt idem licet equipolleant.ꝛ duorum equipollētiū vnum potest esse ꝓtra fidem:reliquum

q̄re aliquid dz̄ fidem. non. Non est enim determinatū in sacra scriptura an paternitas sit pater:sed determinatū est q̄ pater est

Nō diligēt M pater:nec determiatū an supposita paternitate supponat pater.et propter hoc vnū illoz est ꝓtra fidem ꝛ alio mō significatū non est ꝓtra fidem.sicut dicitur

Nō dictum ꝓphete. in Osee.ij. Vocabit me vir meus et non vocabit me vltra baalim:et tn̄ idem est baalim q̄ vir meus.

q̄rta q̄stio hui⁹ capit̄. ¶Utrū adiectiua eēntialia predicent de notiōibus.

Arguitur. A Arca quartū capitulū notandū est q̄ adiectiua essentialia dicūtur de notiōibus.paternitas enī siue filiatio est immēsa/eterna/siue omnipotens.qđ patet per hoc qđ dicitur:paternitas est.sic predicat eēntia diuīa de paternitate:ꝛ eēntia diuīa est eterna: ergo paternitas habet esse eternū.ergo paternitas

Scđo ar. est eterna:eadē rōne immensa ꝛ oīpotēs. Preterea cum notio sit deus:sequit q̄ sit immēsa/omnipotēs/ ꝛ eterna.cum ꝯ adiectiua eēntialia dicant de notioni

B bus:querit quare eodem modo adiectiua notiōalia Queſtio non dicūtur de essentia.quia nec essentia generat nec generat: nec spirat nec spirat. ¶Solutio.dicimus

Solutio. q̄ eēntia siue esse cōe est ꝛ indistinctum quid.et ideo adiectiua q̄ copulāt diuinam essentiā predicant ꝛ de personis ꝛ de notiōibus ꝛ indistincte.adiectiua vero que copulāt notiōes propria sunt:ꝛ ideo predicātur tantūmodo de notiōibus inq̄tū sunt propria.et hec est ratio quare potius eēntialia predicant de notiōibus q̄ ecōuerso.nō omnia tn̄ adiectiua predicant de notiōibus:vt illa q̄ preter naturam aliq̄d cōnotant

C qđ non cōuenit notioni.vt ista adiectiua:trina/incarnata.Eēntia enim est trina.i.trium vna siue cōis.vt dictū est supius.nulla aūt notio est cōis triū psonaꝝ. Sillter eēntia diuina ē incarnata:qz ipsa est associata siue vnita humane nature in eadē psona.Hec aūt nō

Nota hic. cōcedit:filiatio ē incarnata.qm̄ associatio siue vnitio talis inter illa attendit.s.nature ad naturā notionis ad naturā. Jtē cum notio sit psona sicut est essentia:

q̄stio icidēs querit quare adiectiua psonalia non dicant de notionibus sicut adiectiua notiōalia:imo potius deberet ita esse.quia maior est affinitas notionis ad personā: ꝯ ad essentiam.quia notio est psona:notio distīguit

Arguit. personam:sed non distinguit essentiam.ergo potius predicari debēt adiectiua personalia. id est personis ꝓuenientia:q̄ eēntialia.Si hec cōcedat.ꝓtra.paternitas spirat spiritū sctm̄:ꝯ spiratio inest paternitati.sz spiratio nō est paternitas vt prius probatū est:ergo aliqua res inest paternitati q̄ nō est paternitas:ergo aliqua cōcretio est in paternitate.qđ est impossibile.

In oppositum. ¶Solutio.sicut dictum est adiectiua que cōueniūt

Solutio. D psonis ꝓprie significāt ea q̄ sunt in psonis:sz actus proprios psonaꝝ:vt generare/spirare/que sūt actus theologici scilz non naturales.agere aūt proprie ad personā siue ad eēntiā pertinet:non ad notionē que est relatio:cuius esse est ex toto ad aliō se hr̄e.ꝓpter hoc ergo q̄ adiectiua cōuenientia essentie significant rem cōem ꝛ indistinctam:ideo potius predicātur de notiōibus ꝯ adiectiua ꝓuenientia personis q̄ propria sunt psonaꝝ:ꝛ qz etiā non pertinet ꝓprie ad notionē agere:sed ad personam vel ad substantiā. Sed itez

Jtē arguit probat q̄ hec ē vera:paternitas generat.quia dictū est supius q̄ cum dicit paternitas est vna.sic paternitas denoiat ab ipsa:quia ipsa est vnitas:quia ipsa est vna.ergo eadem rōne non denoiabit seipsam.sic paternitas generat. Sed diceremus q̄ nō valet hec argumentatio:qm̄ ipsa fm q̄ est vnitas principium est discernēdi.et ideo fm hoc habet se denomiare.quia principium discernēdi seipso discernit:ꝛ ideo est sibi quasi forma.et ideo fm talem intētionē denominari habet a seipsa. Hec aūt ratio nō posset inueiri in hac ꝓpositiōe paternitas generat:imo significat gñatio tanq̄ forma siue actus proprius specialis persone.et fm hanc intentiōem non habet denominari a seipsa. sicut nec in naturalibus potest dici q̄ cursus currat: vel motus moueatur.

Paternitas non genat

Solutio.

E ¶Utrum deus est qualis sine qualitate.

q̄stio quīta hui⁹ capit̄. A Jrca quintū capitulū notandū qđ dicit boetius in libro de trinitate q̄ deus est qualis sine qualitate:quātus sine quantitate:non tn̄ est relatus sine relatiōe.Sedvidet hoc nichil esse:qz deus est qualis

arguit pio qualitate q̄ est super oēm qualitatem:sicut ipe dicit. que qualitas nō est predicamentalis nec accidētalis. silliter ipse est relatus relatiōe q̄ deus est:q̄ est super oēm relationē que nec est p̄dicamentalis nec accidētalis:sicut ipe non est qualis ad modū naturaliū nec quātus ad modū naturaliū:nec relatus est ad modū naturaliū.ergo sicut ipse est qualis sine qualitate/et quātus sine quātitate:ita relatus est sine relatione.

Solutio F ¶Solutio.quia noia qualitatiua vel quantitatiua dicta de deo significāt diuinam essentiā:nec recedūt a predicamēto substātie:nec faciūt aliud p̄dicamētū nouū.quia substantiā indicāt.relatiua vero dicta de deo non indicāt substantiam sed relationem.et ideo faciūt aliud predicamentū siue alitū modū predicādi cōformem prorsus predicamēto relatiōis naturalis. Et ideo dicit boetius q̄ deus nō est relatus sine relatione:licet sit qualis sine qualitate:quātus sine quātitate.quoniā relatio supessentialis predicat de deo ad modū naturalis relatōis:non ad modū substātie.

Rō dicti. Hoc aūt ideo cōtingit q̄ fm relationē nō est motus vel aliqua rei mutatio.nec sunt relationes de ipsa re vel in ipsa re proprie sed quodāmodo extrīsecus affixe sicut dicit boetius.ideo plures relatiōes de diuinis ꝛ de vna psona p̄dicari possunt manente oīmoda simplicitate ipsius psone.qđ nō posset esse si plures qualitates vel quātitates predicarent de psona vel

Filiatio non est Incarnata:

Quare. p. & fi dicā vnū pn̄m. ſſ.

Alia ſilitudo.

essentia. fm enim qualitates siue quātitates consistit motus siue mutatio. Inde est etiam q̄ dicit boetius relatio multiplicat trinitatē. sola enim relatiōe drīnt psone. Et damas. dicit qm̄ fm oia vnum sunt pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs p̄ter generationē/et filiationē/⁊ processionē. cogitatione vero est quid diuisum. Unū enī deum cognoscimus. in solis vero proprietatibus ⁊ paternitatis/⁊ filiatiōis/⁊ processiōis: ⁊ fm causam ⁊ rationabilē perfectionem yposta sis. s. fm existentie modū: differentiā intelligimus. Sicut enī in naturalib⁹ nō est cōitas nisi solo intellectu: vt supius dixerat damas. ⁊ realis in oibus diuisio: tgit̄ tres psone vnū sunt in eēntia realit̄: sed solo intellectu diuidit̄ eēntia dū ipsa invnaquaq; psona quasi separatim intelligit̄. sicut enim indistāter sunt diuerse tres persone quod exigit inter se summus ⁊ mutuus amor. non enī eēt ibi summa fruitio: nisi ibi esset summa cōiunctio siue summa vnitas. Q[aūt dicit damasce. eas differre fm causam: expositio est eius qd̄ dixerat fm paternitatē ⁊ generationē. est enim pater causa. i. origo filij fm paternitatē. dicit enīz eas differre fm rōnabile. i. fm rōem ⁊ perfectionem yposta cos vel yposta seos. i. fm modum existētie. q̄ perfectio siue modus nichil aliō

Ih

Arguit. intelligit: q̄ notio psonalis. Sed videt falsum dicere q̄ pater ⁊ filius ⁊ spūs sctūs differūt relatiōibus suis que in re sunt: ergo realiter sunt diuisi: nō ergo sola cogitatione.

Solutio. Sed ad hoc dicimus q̄ intelligendum est ita. sola cogitatiōe sunt dd diuisum. i. sunt eēntia sola cogitatiōe diuisa a personis. quia per hoc nomē diuinitas significat diuina essentia vt abstracta a personis. que abstractio sola cogitatiōe est. realiter enī diuina essentia est in personis.

Expō opīa auctoꝝ damascēi.

Utrum paternitas est pater ita suppositā.

q̄stio sexta huiꝰ capit̄. opio p̄positiui.

Iso quō debeat sustineri cōis opinio de notiōibus: videdū est qualiter possit sustineri opinio magistri p̄positiui q̄ est multū probabilis. que dicit q̄ sicut paternitas ē pater: ita suppositā paternitate supponit̄ pater. nec est differentia nisi in mō loquēdi siue in mō significādi.

Pria ratō. Cuius opinionis probabilitas apparet in hoc. qz sicut deus ꝓpter hoc q̄ ē oīmodo simplex nō eget aliqua actiōe ad hoc vt agat in creaturam sed seipso agit in creaturā: nec aliqua relatiōe eget qua referat̄ ad creaturam sed seipso refert̄. ita deus pater cum sit oīmodo simplex seipso refert̄ ad

J

q̄d dicāt tenētes hanc opinionem filiū: seipo generat filiū: sicut deus seipso creat seipo iustificat: propter oīmodā simplicitatem. Qui g̃ hāc opinionē voluerit sustinere: sic poterit respōdere ad obiectiones cōtra factas. pater eodē modo se habet ad filiū ⁊ ad spm̄ sctm̄: sed ad filiū se habet vt pater. licet enim q̄tū in se est eodē modo se habeat ad filiū ⁊ ad spiritū sctm̄: propter tm̄ simplicitatē suā diuerso mō se habet ad illos q̄tum quasi ad plures effectus.

Contra p̄dicta aī. Instantia. deus mq̄tū in se est eodēmō se hz ad oēs hoīes: sed ad bonos se habet vt pater spūalis: ergo ad malos se habet eodē mō. si aūt ꝓponat gñaliter sic prosus eodē mō se habet pater ad filiū et ad spm̄ sctm̄. Negāda est hec. sicut ⁊ hec deus prosus eodē mō se habet ad bonos hoīes et ad malos.

Solutio. Ad aliud. Ad obiectū siliter respōdemus: quia ista duo ꝛba gñat ⁊ spirat q̄tū ad deum patrem idem significāt: tamen cōnotant diuersa ex modo significandi: sicut ista duo noīa dns/creator/dicta de deo idē prosus significant q̄tū ad deum: tm̄ cōnotant diuersa ex mō significandi sicut prius dictū est. Ad tertiū obiectū respōdemus q̄ hec est vera: pater ⁊ filius sunt vnū principiū spūs sancti. eodē modo loquendi quo spūs sctūs dicitur multiplex ꝓpter diuersos effectus eodem mō quasi propter vnū effectū quē habent pater ⁊ filius qui est spūs sctūs dicunt̄ vnum principiū: ⁊ quia eodē modo prosus ꝓcedit ab eis spiritus sanctus per modum benignitatis: vt dictum est.

Ad tertiū.

Utrum paternitas aliquomodo sit pater. Ca. vij. K

Dicto de notiōibus in gñali: dicēdū est de eis in speciali: ⁊ primo de paternitate ⁊ filiatiōe circa qd̄ primo q̄rit̄. vtrū paternitas aliquomō sit pater. secō vtrum paternitas ⁊ filiatio dicant̄ de patre per essentiam vel per participationem. tertio de potētia generādi vtrum sit in filio. quarto vtruz paternitas ꝓprie sit potētia generādi actiue. quinto de innascibilitate. sexto de cōi spiratiōe. septimo de spiratione qua spūs sctūs spirat̄ a patre ⁊ filio: ⁊ quō spūs sctūs procedat ab eis vt amor. ⁊ vtrum spūs scūs sit amor ꝓprie vel a ꝓprietate: ⁊ de alijs notiōibus q̄ conuenīūt spiritui sctō qualiter ei cōuenant. octauo de his que appropriate cōueniūt personis ⁊ non proprie. Circa primū querit̄ sic. cum dictū sit superius q̄ paternitas est pater: querit̄ vtrū paternitas aliquo sit pater: vt sumat̄ hoc nomen aliquo generaliter ad essentiam ⁊ personā sicut sumit̄ ab aug. Filius nō eo est verbum quo est. si enim paternitas aliq̄ non eēt pater: seq̄ret̄ q̄ nullomō esset pater. si ꝓcedat̄ q̄ paternitas aliquo est pater: non nisi paternitate: g̃ paternitas paternitate est pater. Si cōcedat̄. cōtra. paternitas non inest paternitati: g̃ paternitas paternitate nō est aliq̄d nec alicuius modi. eadem obiectio est de illis ꝓpositiōibus: eēntia paternitate est pater. essentia filius filiatione est filius. essentia hūanitate est homo.

Pria q̄o huiꝰ capit̄.

Aī affirmatiue.

Aī i oppositum.

Aī a sili.

Ad hoc dicit̄ gñaliter q̄ hec est falsa: paternitas paternitate est pater. quia sic (vt dicūt) exigit̄ q̄ res ablatiui: insit rei noīatiui. Unde dicunt q̄ hec argumētatio nonvalet: paternitas ē pater: ergo vel aliquo vel aliquibus est pater. Sed ꝓtra. cum dicitur paternitas paternitate est pater. iste ablatiuus paternitate significat paternitatē vt causam formalē: sed nō vt causam formalē subiecti sed tm̄ predicati scz patris: g̃ ex vi locutiōis nō exigit̄ q̄ paternitas insit subiecto sed tm̄ p̄dicato. hoc aūt vez est: ergo illa est vera. qd̄ concedimus. et ideo dicimus q̄ hec est vera: paternitas paternitate est pater. nec ex vi locutiōis res ablatiui oīdit̄ inesse rei noīatiui scz res ablatiui significat̄ tm̄ in habitudie ad rem p̄dicati: scz vt causa formalis vel quasi formalis. et hoc verum est q̄ paternitas est causa formalis vel quasi formalis patris. Talis g̃ modus argumētādi albedo nō inest sorti: g̃ sortes albedine nō est aliquid vel alicuius: tenet in naturalibus. qm̄ in naturalibus in propositōe affirmatiua exigit̄ q̄ forma rei p̄dicate sit forma rei subiecte: cum idē oportet supponi per subiectū ⁊ p̄dicatū. sed non tenet talis modus argumentādi in theologicis terminis vt propositio affirmatiua sit vera: neq; proprietas p̄dicati est ꝓprietas rei subiecte. vt in istis propositiōibus: paternitas est pater. essentia est pater. essentia est filius. essentia est homo. Et ideo cum dicit̄: paternitas paternitate est pater. vel essentia est pater: non exigit̄ q̄ res ablatiui sit ꝓprietas rei subiecte: sed tm̄ q̄ sit causa formalis vel quasi formalis rei p̄dicate. et de illis idē est iudiciū.

Solutōe generalis fm aliquos L

Opinio doctoris.

Diuersitas in naturalibus ⁊ theologicis.

Scda q̃stio huiꝰ capli.

Utrum generatio predicatur per participationem vel per essentiam.

Argumen tū añ oppo situm.

Arca scōm capitulū querit vtrum in ista ꝓpositione: iste generat. demonstrato patre: predicet gñatio de illo. Si sic: g̃ vel predicat per ptic̃ipationē vel per essentiā. si dicat q per participationē: g̃ illud qđ predicat non est id de quo predicat. si dicat q per essentiā: ergo illud qđ p̃dicat nec actu nec intellectu potest separari ab eodē de quo p̃dicat. ergo gñatio (demōstrato pr̃e) nō potest separari ab isto: nec actu nec intellectu. Sed ꝓtra. cū dico inascibilis. sic intelligo patrē: nec sic intelligo paternitatē. ergo paternitas potest separari a patre intellectu. sed ꝓtra. aliqđ predicat de aliquo per participationē: g̃ nec actu nec ītellectu potest separari ab eo de quo predicatur: vt substātialis differētia. sed id qđ predicat per essentiā multo familiarius predicat q̃ aliquid qđ predicatur per participationē. ergo quicqđ predicat per eēntiā: nec actu nec intellectu potest separari a patre. quod

Opinio doctoris.

cōcedimus. Sicut enī in hoc quod dico homo intelligūtur oīa superiora non distincte sed quodāmodo implicite: ita cum dico inascibilis intelligo patrem: licet nō distincte sed quodā ineffabili modo qui non posset reperiri in naturalibus. inascibilis id ē pater & est paternitas. et ideo necesse est q illo intellecto intelligatur aliquomō paternitas.

Utrum potentia generādi sit in filio.

Tertia q̃o huiꝰ capli. Coīs opio Contra arguit p̃mo.

Ertio ca. notandum est q cōis est oīm opinio q cum dicit: pater potest gñare filiū. hoc v̄bū potest predicat diuinā essentiā. Sed ꝓtra hoc multipliciter obicit. potētia generādi filiū nichil aliud est q̃ diuina eēntia: sed diuīa eēntia cōmunis est tribus personis: g̃ potentia generādi filium cōis est tribus personis. et per ꝓsequēs potētia generādi filiū est in filio: ergo filius potest generare. qđ falsum est. qr nō potest eē nisi vnicus filius in trinitate. Item quicqđ

Secūdo ar

potest pater potest filius ⁊ ecōuerso: sz pater potest gñare filiū: g̃ filius potest generare filiū. Similis est

Alr arguit

obiectio si sic dicam⁹. quicqđ potest pater põt filius ⁊ spūs sctūs et ecōuerso: sed filius ⁊ s.s. potest mitti: g̃ pater põt mitti. Vel sic. quicqđ põt pr̃ potest filiꝰ: filiꝰ potest audire a patre: ergo pater potest audire a patre. qđ falsum est. quia audire a patre est habere sciaz a pr̃e vel esse a patre. sicut ỽt btūs augustinus.

Item aliter arguitur.

Opinio doctoris.

Dicimus q iste tres argumētatiōes vltie nō valent. ⁊ est ibi duplex fallacia. Primo est ibi fallacia ex cōmutatiōe predicamēti: qm̃ ipse proponit p̃dicamētū substātie: postea assumit ⁊ cōcludit predicamentum relatiōis. posse enī generare non est posse quid. quia

Est hic duplex fallā.

suppositā gñatiōe non supponit quid: sed que. siīter posse mitti: posse audire: nō est simpliciter posse q̃d. et ita ista duo verba mitti ⁊ audire non tm̃ predicāt diuinam essentiā: sed etiam cōnotant relationem scz

Scda falla

esse ab alio. Scda fallacia ē in illis argumētatiōibus ex eo q res verbi in assumptione retorquet ad vnam personā: in cōclusiōe ad aliam. et ideo est ibi fallacia fm accidēs. propter solum primam rōem non valet

Nō istā argumentationem.

hec argumētatio. quicqđ potest eē pater potest esse filius: sz pater potest eē pater: ergo filius potest esse pater. quia posse esse patrem non est posse esse quid. propter solā scdam rōem nōvalet hec argumētatio:

Silr hec nō valet.

quecūqz potentia est in patre est in filio: sed potentia generādi est in patre: g̃ potētia generādi est in filio. qr res gerūdiui verbi psonalis prius in assumptione retorquet ad vnam psonā: in cōclusione ad aliā. sicut patet in talibus argumentationibus. quicqđ scit iste scit anima eius: sed iste scit citharizare: ergo aīa eius scit citharizare. Silr et hoc: quicqđ vult iste vult pater eius vt sit ita: sz iste vult ducere vxorē: g̃ pater eius vult ducere vxorem. non sequit. posito q pater eius non velit ducere vxorem: sed vult q filius suus ducat vxorē. Notandum tm̃ q hec est duplex. potētia generādi est in filio. quia si hoc gerundiuū generādi sit gerundiuū verbi psonalis actiui falsa est vt dictū ē: ⁊ fm hoc hec ē incōgrua vl ī̄pfecta: potētia gñandi est diuina essentia. quia res gerundiui non potest ibi retorqri ad aliqđ suppositū. sed fm q illd gerūdiuū est gerūdiuū verbi impersonalis vera ē hec. potētia gñandi est in filio. i. potētia qua aliquis potest gñare est in filio. et in hoc sensu hec est vera: deus scit artē inuenīdi. i. artem qua aliqs inuenit. nec tm̃ sequit: g̃ deus scit inuenire. impediente fallacia fm accidens. quia res gerundiui que retorq̃bat ad generāte suppositum in cōclusione: retorquet ad deum.

Silr hec nō valet. Potentia generandi est in filio

Utrum paternitas sit potentia generādi proprie.

ārta q̃stio huiꝰ capli. Ar p̃mo.

Arca quartum capitulū sic obicit. sicut se habet innascibilitas ad patrē ita se habet nascibilitas ad filium: sed innascibilitas est proprietas notiōalis patris: g̃ nascibilitas est ꝓprietas notiōalis filij. sed nascibilitas idem est q potētia nascendi: sicut mutabilitas idem est q potētia mutādi: ⁊ risibilitas idem est q potētia ridēdi. g̃ iste terminus potētia nascēdi siue potentia generādi passiue qđ idem est: supponit notionē filij nō essentiā. ergo cum dicit: pater potest generare. hoc verbum potest copulat notiōem: non essentiā. Item regula est. cuius est actus eius est potentia: sed actus generādi est proprius patris: ergo ⁊ potētia est propria patris: sed essentia non propria est p̃is. relinquit ergo q illa potētia ꝓpria sit notio patris. Item cum dicit: pater potest gñare filiū. ista duo verba potest/gñare/constringunt vel cōstruūtur inter se. ergo mediāte aliqua habitudine. qm̃ si non esset ibi aliq̃ habitudo nec aliqua ligatio: ⁊ ita nulla cōstructio. querit ergo q̃ sit illa habitudo: ⁊ non poterit dici nisi habitudo originis. Ex illa g̃ ꝓpositiōe proprie sequit q diuina eēntia habeat se vt origo ad generationē filij. ergo diuina eēntia generat filium. qđ necessario improbatū est in sentētijs: quia seqret q diuina eēntia nō esset filius. Solutio. ad primo obiectum dicimus q si nascibilitas dicat ipsa filiatio vera est prima ꝓpositio: sicut se habet innascibilitas ⁊c. si aūt nascibilitas dicat potētia nascendi falsa est. et sic soluit instātia per distinctionē equiuocationis.

Scd̃o ar.

Tertio ar.

Solutō ad primū.

Ad scōm

Ad scdo obiectū dicimus q hec propositio in rebus naturalibus vera est: sed non est vera generaliter in theologicis. et hoc ideo contingit qr in naturalibus vna sola potentia vnius solius est: sed in theologicis vna sola potētia plurīū est. Et ideo non valet hec argumētatio. cuius est actus/eius est potētia: sz actus generādi proprius est patris: ergo potētia generādi propria est patris. impediente fallacia fm cōsequēs. sicut hic. cuius est risibilitas/eius est sensibilitas: sed risibilitas proprium est hoīs: g̃ sensibilitas proprīū est hoīs. fit enim ibi processus ab inferiori ad superius in negatiōe que intelligit in hac dictione proprium.

Falla cōsequentis

Nō dictuz hoc.

Ad vltimo obiectum dicimus q hec est vera: eēntia

Ad vltimū

Concedit ista, q quid potest eē pr pt eē filij
Quecūqz pa est in pre est in filio.

Essenᵃ se hꝫ ut origo ad generones fi⁹ & tm̃ nō gnat fm̃

se habet vt origo ad generationē filij:sed non per se neqꝫ fm̃ se:sed tm̃ prout ē in patre se habet vt origo ad generatiōez filij.sicut ꝛ in naturalibus forme non agunt per se:sed subiecta formis suis agūt proprie. Ad̃ non valet hec argumētatio.potentia qua sortes generat platonē se habuit vt origo ad generatiōem platonis:ergo illa potētia generat platonē.Eodem mō nonvalet hec argumētatio.eēntia diuīa se habet vt origo ad filium:ergo essentia diuīa generat filiū.

hec nō valz

silr̄ hec non valet.

Falla accidentis.

impedit enī fallacia accidētis:cum enim deberet denoīare subiectum denoīat naturā.qꝫ aūt ita sit appet per hoc quod dicit in psalmo.Ex vtero ante luciferū genui te.Uterus enī dei patris ē eius sūma bonitas que nō permisit ipz esse sterilē vt supra dictū est:que summa bonitas in patre est origo filij.et illā originē notat hec ꝓpositio ex.cū dicit Ex vtero ante luciferū genui te.

¶ De innascibilitate. Ca.vij.

Quita q̄o huiꝰ capit.

Ꝓria opio

Cōtra hāc.

Scdo ad̄.

Tertia rō.

Expō opionis.

Cōtra hoc arguit.

Alia opio

cōtra scdaz arguit.

R

Alia opio.

Cōtra hāc arguit.

Scdo ad̄.

Alia opio doctoris.

POsito de paternitate ꝛ filiatione dicendū est de innascibilitate.de qua multe sunt opiniones. Quidā dixerūt qꝫ innascibilitas est quedā ꝓprietas q̄ ineſt patri:ex eo qꝫ ipe a nullo est/ꝛ alij sunt ab eo. Sed ꝓtra.qꝫ ipse a nullo est hec negatio est:qꝫ alij ab ipso sint/affirmatio est:sed ex affirmatiōe ꝛ negatiōe nichil est:cum negatio nichil sit.ꝯ innascibilitas non est ꝓprietas ex illis nata. Itē qꝫ alij sint a patre hoc in alijs est/non in patre:ꝯ ex hoc nō debet esse aliqua ꝓprietas in p̄e sed in alijs. Item si aliqua ꝓprietas ineſt patri ex eo qꝫ ipse a nullo est/ꝛ alie persone sunt ab ipso:eadem rōne aliqua proprietas ineſt spūi sctō ex eo qꝫ nulla persona est ab ipso ꝛ ipse est ab alijs.ꝛ silr̄ aliqua proprietas ineſt filio ex eo qꝫ ipse est ab aliquo/ꝛ alius ab eo:ꝛ ita plures erūt notiōes q̄ distincte sint supius.propter hoc exponūt qꝫ sic intelligendū est:innascibilitas est ꝓprietas q̄ ineſt patri ex eo qꝫ ipse a nullo est/ꝛ ipe est principium alioꝝ.Sed itez obicit.pater nō est principiū alioꝝ:nisi ꝑ gnationem/vel spirationē/vel per creatiōem:ergo fm̃ hoc innascibilitas nō est aliqua noua notio alia a gnatiōe vel spiratione.Alij dixerunt qꝫ innascibilitas est vīs auctoritas siue principalitas q̄ in solo patre ē.eēntia enim diuina nō habet auctoritatē:nisi respectu creaturarū.Sed ꝓtra.aut dicit vniuersalis principalitas qz pater est principiū oīm:aut qz est vīter intellecta. si primo mō ergo illa principalitas vniuersalis nō est aliud qꝫ gnatio/vel spiratio/vl̄ creatio.si dicitur vīs principalitas quia est vīter intellecta:nō ꝓpter hoc erit alia notio qꝫ generatio vel spiratio:nisi ponatur homo cōis qui nō sit sortes vel plato.ꝛ sic de alijs.sz hoc nichil est. Alij dicūt qꝫ innascibilitas est fontalis plenitudo q̄ est in p̄e ꝛ nō est ad aliq̄d.sicut grāmatica licet sit alicuius:nō tm̃ est ad aliquid.ita fontalis plenitudo licet sit alicuius plenitudo tamen non est ad aliq̄d. Sed ꝯtra.dicit augustinus qꝫ quicq̄d dicit de deo:aut dicit fm̃ essentiā aut fm̃ relatiōem.ergo fontalis plenitudo si nō dicit de patre fm̃ relatiōem: dicit de eo fm̃ essentiā.ergo fontalis plenitudo dicit de essentia diuina:ꝯ ꝛ innascibilitas.ꝛ hoc falsuz est. Itē fons inq̄tū fons habet fluere:ergo est ad aliq̄d. Alij dicūt (quibus consentimus) qꝫ innascibilitas est notio patris per modū priuatiōis.est enī innascibilitas priuatio essendi ab alio in eo a quo sunt oēs alij: sz in patre.dignitas enī est patri a quo sunt oēs alij/ nō esse ab alio:sicut dignitas est alicui regi nō habere regnum ab alio.et per hoc distinguit pater ab alijs personis:sicut ouis non signata ab oue signata. Nec sequit innascibilitas est notio:ergo est.sicut nō sequitur passio christi est articulus:ꝯ passio christi est.et qꝫ ita sit videt per augustinū qui dicit qꝫ ingenitus non dicit de patre q̄d sit sed quid non sit:ꝛ prepositio illa priuatiua nō mutat predicamentū.Aristoteles enim dicit qꝫ sicut risibile est proprium hoīs:ita nō risibile est proprium non hoīs.et ita negatio distinctiua est. Itē probat augustinus qꝫ innascibilitas ē alia notio q̄ paternitas.qz si pater nūq̄ genuisset filiū:nichilominus eēt ingenitus vel innascibilis.sz si nō genuisset non eēt pater.ꝛ ita paternitas non esset sz innascibilitas esset.ergo innascibilitas proprie est alia notio q̄ paternitas. Sed videt prima propositio eē falsa:qz si pater nunq̄ genuisset nō eēt pater:ꝛ ita paternitas non esset:ergo hec persona nō esset.quia paternitas facit hāc personā.ꝛ ita si pater nūq̄ genuisset simpliciter nō esset:ꝛ ita non eēt ingenitus vel innascibilis. Ad hoc dicendum est qꝫ augustinus nō habuit hunc respectū ad naturā essendi sed ad naturā intelligēdi. cōcedimus enī qꝫ si pater non genuisset non esset:sed intellecto qꝫ nō genuit bñ potest intelligi qꝫ sit ingenitus vel innascibilis:quia intellecta innascibilitate non intelligit paternitas ad minus distincte.si vero aliqs velit dicere qz priuatiōes dicunt de ente ꝛ non ente:posset dicere qꝫ hec argumētatio nōvalet.pater nō est:ꝯ non est ingenitus.Ex p̄dictis pz qꝫ deceptus fuit arrius volēs probare qꝫ pater est maioꝛ filio hac argumētatione.pater est innascibilis vel ingenitus: filius est genitus:ꝯ pater est maioꝛ filio.nōvalet hec argumētatio propter cōmutationem predicamenti: quia innascibilis pertinet ad p̄dicamentū relationis: maioꝛ pertinet ad predicamentum substātie:cum sit adiectiuum quātitatiuū.Dicimus ꝯ qꝫ innascibilitas notio est priuatiua in eo a quo fluit quicquid fluere potest.ſ.in patre notio est quia per eam cognoscitur pater ꝛ discernit.proprietas est qz ei soli conuenit.si enī essent due psone in deitate quaꝝ vtraqꝫ nō eēt ab alio:nō esset summa germanitas ꝛ summa iocūditas ibi.Sciēdū est etiā qꝫ cum dicit pater est actoꝛ filij ꝛ spūs sancti:hoc nomē actoꝛ significat cōiter paternitatem ꝛ spiratiōez:ꝛ p̄terea innascibilitatē.qz prout auctoritas dicit esse in solo patre tm̃ valet actoꝛ q̄tū principiū sine principio.sed qđ dictū est qꝫ innascibilitas est notio priuatiua:videt esse ꝓtra illud qđ supra dictū est:scz qꝫ pater inq̄tū deus innascibilis generat filiū.priuatio enī cum nō sit nec est causa nec cōcausa gnatiōis.ergo hec est falsa:pater fm̃ qꝫ deus innascibilis gnat. ¶ Solutio.proprie loquēdo sola eēntia diuina origo est generatiōis.vnde Ex vtero ante luciferū genui te.id est ex mea essentia.tm̃ cū circūstātia priuatiōis:sicut aliqs diues largus non vult cōedere solus:ꝛ cum nō hēat socios secū querit socios extra. vnde est qꝫ q̄rit socios extra:ex sola largitate est:tm̃ fm̃ qꝫ est cum hac negatione sine socijs.Silr̄ deus pater ex sua redūdātissima largitate cum nō habeat sociū ante quia a nullo est:quodāmō querit extra et generat aliū cui cōicaret delicias suas.Posset tm̃ eē negatio causa materialis in cōsideratiōe:sicut aliqs dat indigēti quo mō indiget:indigentia tm̃ nichil est. Adhuc obicit de illa locutiōe:si pater non genuisset filiū nichilominus esset ingenitus vel innascibilis.et

Innascibilitas est notio & tm̃ nō est nisi ꝓ nō esse esse ingenitꝰ qz nō dr̄ de ente & nō ente:

Nō similitudinē.

q̄re nō sequit ꝓpt dictuz suum.

Scdo ꝓpt idem.

S

Contra primam ad̄.

Solutio.

Cōcedit doctor.

Alr̄ ꝓt dici

Contra arrium.

Hec argumētatio nō valet.

Nō causam

Opinio doctoris.

Notandū ē

T

Cōtra ad̄.

Solutio.

Vel alit dicitur.

Primo videtur q̄ vera sit simpliciter. quia deus dicit in euā gelio Johannis octauo. est pater meus qui glorificat me quem vos dicitis q̄ deus vester est: ergo patrem nouerunt iudei. sed non inquantum pater est: quia iudei nō distiungunt personas: ergo in q̄tum innascibilis est: et ita cognoscitur ille qui est pater inquantum innascibilis vel ingenitus sine paternitate. Scdo ar. Item iudei et gentiles philosophi bene concedunt istam. ille qui est a nullo creauit celum et terram: ergo ille qui est innascibilis creauit celum et terram. de patre vero inquantum est pater nichil sciunt: ergo q̄tum ad illos nullomodo intellecta paternitate vera est hec iste creauit celū ꝛ terram demōstrato illo qui est innascibilis: ergo pater et si non genuisset nichilominus esset ille qui est innascibilis: ergo nichilominus esset persona. quia iste terminus ille qui est non potest supponere nisi pro persona. Tertio ad idem. Itē dictū est q̄ deus pater non in q̄tum pater sed in q̄tū deus innascibilis generat filium aut innascibilis dicit principium a quo fluūt omnia aut principium a quo omnia possunt fluere. si primo modo ergo innascibilis dicit fluxuz filij ergo paternitatem: ergo pater secundum q̄ pater generat et hoc falsum. si innascibilis dicit principium a quo omnia possunt fluere dicit ergo patrem nō prout est pater. sed prout potest generare. sed potest intelligi posse generare et si nō generet. ponatur ergo q̄ non genuerit vel intelligatur Sic formatur ratio. intelligetur tamen posse generare. Inde sic iste est innascibilis: ergo iste potest generare: ergo iste est. et ita verū est simpliciter q̄ q̄uis pater non genuisset nichilomin⁹ esset et esset ingenitus. Item predicta ꝓpositio non mutat suppositionem terminoz̄: ergo cum dicitur ille qui est potest generare. terminus ille qui est supponit pro persona et tantum pro vna persona. quia in deitate non est nisi vnus qui possit generare: ergo supponit tantum pro ista persona ꝛ ita pater et si non genuisset nichilominus esset ꝛ esset hec persona. In q̄rtū ar. Sed cōtra. si pater non genuisset non haberet paternitatem. et ita non haberet esse personale cum paternitas faciat personam: nec haberet esse nocionale cū nō esset psonalis: ergo si esset non esset nisi essentia id est non haberet nisi esse essentiale: ergo non posset generare. quia essentia nō potest generare. Itē si iste demonstrato patre q̄ potest generare est eadem rone demonstrato filio quia potest generari est: et si hoc ergo filius est ergo pater est: ergo pater nō potest intelligi posse generare quin genuerit. ✠ Solutio. sicut dictum est si respectus habeatur ad naturam et essentiam rei diuine falsum est qđ dicit augustin⁹. qz secundum naturam rerum diuinarum si pater potest generare generat cum sciat et velit. vnde si non generat non potest generare. et ita si non genuisset non esset. vel potest haberi respectus ad naturam intellectus et hoc dupliciter. vel ad naturam intellectus fidei vel ad naturam intellectus humani methaphorici. si ad naturam intellectus fidei iterum falsum est. ponit enim intellectus fidei q̄ si potest generare generat. sz habito respectu ad naturam intellectus humani methaphorici verum est qđ dicit augustinus loquendo de diuinis sicut loquimur de humanis. Adam enim et si nullum genuisset: nichilominus esset ingenitus. et licet pater non haberet paternitatem in actu: tamen haberet esse personale. distingueretur enim ab ipo paternitate existente illi in potentia: per hoc q̄ dico potens generare. Ad vltimo obiectum dicimus q̄ non valet hec argumentatio pater quia potest generare est: ergo filius quia potest generari est: quia potētia generandi actiue sequitur esse rei vel cōcomitatur: sed potentia generandi passiue precedit esse rei. Ex predictis videtur q̄ hec sit vera. pater in q̄tum potest generare generat: quia potentia generandi est originalis causa generationis: sicut ibi contingit dicere causam. ergo hec est falsa: pater in q̄tum deus innascibilis generat: quia vnius rei non sunt diuerse cause in eodem genere cause. dictuz est autem q̄ vera est. ✠ Solutio. hec est vera: de⁹ pater in q̄tum deus innascibilis generat. et hec vox in q̄tum notat causam quasi primā ꝛ per se. hec iterum vera est: deus pater in q̄tuz potest generare generat vt notetur qualiscunq̄ causa non prima: vel quasi prima. sicut hec est vera: homo in q̄tū homo potest generare. non tamen penitus est simile de homine ꝛ de deo: quia hec est vera. homo in q̄tū homo potest generare. Sed hec est falsa. deus in q̄tū deus potest generare: quia non cuilibet qui deus est querunt posse generare. et sicut hec est vera: pater in q̄tū potest generare generat: ita hec est vera. filius in q̄tum potest generari generatur. vt notetur quasi causa materialis. Item hec est vera. filius in q̄tum deus generatur vt notetur quasi finis vel terminus generationis. deitas enim prout est in filio data vel donabilis est prout est in patre dans vel datrix est. Ex predictis patet qualiter intelligendū sit de innascibilitate et philosophi et iudei patrē cognouerūt vt innascibilē. Añ glosa dicit super apocalipsim q̄ de patre nullus errauit qđ verum est q̄tum in se est. sed in comparatione ad filium error aliquis fuit de patre.

Ad aliud.

Argu⁹

Solutio. Quid importat in q̄tum.

A dissimilitudo.

queuit

Nullus errauit⁹ prēz sic itelligit

✠ De communi spiratione.

Dicto de tribus notionibus: scilicet paternitate filiatione et innascibilitate: dicendum est de cōmuni spiratione qua pater et filius communiter spirant spiritumsanctum qua scilicet pater est principium spiritussancti: et filius principium spiritussancti. et dicit Augustinus q̄ pater et filius sunt vnum principium spiritussancti. queratur ergo pro quo reddat locutionem veram iste terminus principium. si dicatur q̄ pro persona sed pater est persona: ergo filius est eadem persona. non potest autem dici q̄ iste terminus principium teneatur pro essentia: quia essentia non spirat spiritumsanctum. Ad hoc dixerunt quidam q̄ hec est vera et propria: pater ꝛ filius sunt vnū principium spiritussancti: dicentes q̄ hoc nomen principium non supponit ibi pro essentia nec pro persona sed pro communi spiratione que etiam est et pater ꝛ filius: eo tamen supposito nō supponit pater vel filius nec simul pater et filius. Sicut diuina essentia est tres persone et est quelibet illarum: ea tamen supposita non supponuntur tres persone nec aliqua il-

Sexta q̄o huius capli

Querit ꝑ.

Pria opio

B

hec opio re cessit abvsu

larum. Hec solutio recessit ab vsu: quoniam non potuit de facili sustineri. Est autem regula: q̄ omnis terminus supponit secundum exigentiam sue forme vt iste terminus homo supponit naturaliter pro omni eo cui inest humanitas. similiter iste terminus album supponit pro omni eo cui inest albedo. et sic de talibus: ergo iste terminus principium supponit pro omni eo cui inest forma a qua imponitur: scilicet cōmunis spiratio: sed ipsa inest tam patri q̄ filio: ergo iste terminus principium naturaliter supponit tam pro patre q̄ pro principio. Hec ratio sufficiens est ad improbandum predictam opinionem. Cōis autem opinio est q̄ ꝑprie loquēdo hec est falsa pater ⁊ filius sunt vnū principiū spiritussancti. sed dicūt q̄ augustinus sumit hoc nomen principiū adiectiue in illa locutione. vnde is est sensus. pater ⁊ filius sunt vnū principiū spiritussancti. pater ⁊ filius vna spiratiōe spirāt spūm sanctū. sed probatur q̄ illa ꝑprie loquēdo vera est et fm hoc hoc nomen principiū tenetur substantiue. dicit enim boecius in principio sui libri de trinitate q̄ philosophi ex propriis suis rationibus ita argumentant. soztes est homo plato est homo cicero ē homo ergo soztes et plato et cicero sunt homines. theologi autē ex propriis suis rationib⁹ ita argumētātur. pater est deus/ filius est de⁹/ spūssanctus est deus: ergo pater et filius et spiritussanctus sunt vnus deus. inferunt autē ꝑti pluraliter propter pluralitatē humanitatum q̄ sunt in pluribus hominibus. theologi autem singulariter propter singularitatē deitatis fit talis illatio singulariter. pater est deus filius est de⁹ spiritussanctus est deus: ergo pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt vnus de⁹: eadē ratiōe propter singularitatē spiratiōis. fiet aūt talis illatio singulariter. pater est principiū spūssancti filius est principiū spūssancti: ergo pater et filius sunt vnū principiū spūssancti: ergo sicut hec ꝑpositio prope est vera. pater et filius et spūssanct⁹ sunt vnus deus. ita hec erit ꝑprie vera pater et filius sūt vnū principium spūssancti. Preterea hoc nomen principiū supponit pro patre ideo q̄ spiratio inest patri. similiter supponit pro filio. quia spiratio inest filio: ergo eodemmodo supponit pro illis duob⁹ insimul quia eadē spiratio inest illis duob⁹ sil: ergo hec est ꝑprie vera pater et filius sunt vnū principiū spūssancti: vt hoc nomē principium teneatur ꝑ duabus psonis simul. qd̄ concedimus hac ratione sequentes beatū augustinū. hec similiter est vera pater et filius sunt vnum principiū spiritussancti fm q̄ hec dictio vnum respicit solā formam. quia pater et filius vna spiratione sunt principiū spūassancti. nec valet hec argumentatio. pater et filius sunt vnum principium spiritussancti: ergo pater est principium spiritussancti et filius est idem principium impediente fallacia vniuocationis vel equiuocationis. q̄ in prima hoc nomen principium supponit pro duabus psonis simul in conclusione vero oportet q̄ teneatur pro vna sicut hic. ista duo dolia sunt vinum: ergo hoc dolium est vinum et illud dolium est idem vinum. Ad cōsequens obiectū patet solutio. quia cum dicitur pater et filius sunt vnū principium spiritussancti: hoc nomen principium non tenetur pro essentia. nec tenetur pro persona. sed pro duabus personis simul. licet autem hec ꝑprie sit vera. pater et filius sunt vnum principium spiritussancti non tamen est propriissime vera. secūdum

filio

hec rō sufficit

Alia opio.

ꝓbat q̄ illa ꝓprie sit vera.

Opio doctoris.

hec nō valz

Arguit ꝑ simile.

Ad obiectum patz

enim rectissimam determinationem oporteret q̄ hec dictio vnum significaret vnitatem non solum formē sed etiam suppositi cum pater principium sit spūssancti et filius principiū sit spūssancti. Inuestigat aug. vtrū pr̄ ⁊ filius sint plura principia spiritussancti aut vnum. et ipse determinat q̄ pater et filius non sunt plura principia spiritussancti sed vnum principium. Sed contra hoc principium spiritussancti est demonstrato patre. similiter principium spiritussancti est demōstrato filio. et hoc principium non est illud principiū: ergo hoc principium spiritussancti ⁊ illud principiū spūssancti non sunt nisi pater et filius: ergo pater et filius sunt principia spiritussancti: ergo sunt plura principia spiritussancti. Item iste terminus principiū spiritussancti equiualet huic termino persona spirās spiritūsanctus sed pater et filius sunt plures persone spirantes spiritumsanctū: ergo pater et filius sunt plura principia spiritussancti. Preterea hoc nomen principiū supponit pro pluribus personis: ergo q̄tum ad suppositus potest trāsferri plurale. Similiter q̄tum ad formam q̄ forma pluraliter significat cū dicitur forme spirantes spiritūsanctū: ergo hoc nomen principium potest trāsferri ad plurale in ista significatione sic et cōgrue et ita hec erit vera pater ⁊ filius sunt plura principia spiritussancti. Item indirecte hec notio spiratio quia vna est facit patrem et filium esse principium qui illa notione spirant spiritumsanctū: ergo eadem ratione due notiones scz generatio et spiratio: quarū vtraq̄ pater est principiū faciunt patrem esse duo principia: ergo secundū hoc pater est multa principia: ⁊ hoc falsum. Ad primo obiectum dicimus q̄ hec est incōgrua hoc principium est: demonstrato patre siue filio: siue hoc nomen principiū teneatur substātiue vel adiectiue. q̄ si teneatur substantiue cōstat q̄ non potest demonstrare nisi essentiam. si autem teneatur adiectiue falsa est. q̄ hec dictio principiū quantum ad formam singularis est. sicut hec est incōgrua: iste deus vel aliquis deus est. q̄ sicut dictum est nō habet locum distinctio vbi nō est ex diuersis causis vnio. Ad secūdo obiectum dicimus q̄ iste terminus principium et iste terminus persona spirās spiritumsanctum non prorsus equipollent. quia iste terminus principiū non significat nisi vnicam formam singularē que prohibet ipsum transferri in plurale. sed hoc nomē persona spirans spiritumsanctum propter personalitatem quam significat potest transferri ad plurale. hoc autem nomen principium solum datum est a spiratione singulari. et idcirco licet spiratio possit significari pluraliter vno modo respectu plurium personarum: tamen q̄ non potest in se et secundum se recipere distinctionem: ideo non potest transferri ad plurale. hoc enim exigeretur ad hoc vt haberet plurale sicut dictum est de hoc nomine deus. Ad vltimo obiectum dicimus q̄ generatio et spiratio non faciunt patrem duo principia: quia non sunt eiusdem generis vnitates. paternitas enim talis vnitas est que facit patrem indiuisum in se et indistinctum a quolibet alio. et hoc non facit spiratio: cum habeat esse in pluribus. Item dicendū est q̄ hec non est propriissime vera. pater et filius sūt vnum principium spiritussancti. Sed probatur q̄ immo sic. Plures notiones personas faciunt esse plures ꝑprie: ergo per locū a contrarijs vna notio ꝑprie faciet esse vnū: ergo vna notio ꝑprie facit esse patrē

Inuestigatio augustini

Cōtra aī.

Scdo aī.

Tertio aī.

Aīr arguit

Quarto aī

Ad primū.

Nō causa.

Ad scdm.

Nēt pricipiū ⁊ psona

Ad vltimū

Ad idem.

Hoc

Cur [illegible] vitas nō

Sept hui⁹

Que

Aug In 2r

Sol

Arg

Mō t

Af

Sol

ḡo in

H

Scdo

ēr q̄t pn̄m. ss. & filius est idez prin̄) pla.

et filium esse vnum principium spiritussancti vel aliquid aliud vnum: cōstat q non nisi vnum principium spiritussancti: ergo pater et filius sunt proprie vnum principium spiritussancti quod est contra communē opinionē omnium. Nos autem bene concedimus q sunt proprie vnum principium spiritussancti licz non proprissime quia spiratio quasi preuenit personaruz pluralitatem. ꝛ ideo eas non potest penitus vnire sicut proprie dicit vnus populus ꝛ tamen nō proprissime: quia vnitas siue vnio qua populus dicitur vnus non est proprissime vnitas. Sed videtur q hec sit vera: pater est vnum principium spiritussancti et filius est idem principium. quia sicut hec dictio vnum respicit formam: ita hec dictio idem. sed hec est vera: filius eadem notione est principium spiritussancti: ergo illa est vera. ¶ Solutio. licet hec dictio idē respiciat formā: tñ qz nō solam formā sed refert idē suppositū est em̄ relatiuuz idēptitatis in grāmatica: ppter hoc illa est falsa. sīr hec est falsa: filius est aliud principiū ppter formā. Unde sicut nō valz hec argumentatio: deus genuit deū: ergo se deū vel aliū deū. ita nō valet hec: pater ꝛ filius sunt vnū principiū: ergo idē principiū vel aliō. querit postea de causa originali spirationis. pater spirat spm̄sanctū nō scōm q spirator: qz sic idē esset causa sui/nec scōm q deus. qz sic ipe spiraret se: nec scōm q pater vel innascibilis. qz scōm hoc filiꝰ non spiraret: ergo vt videtur nō est aliqua causa originalis spirationis: ergo spiratio nō est. ¶ Solutio patet quodāmodo p predicta: qz si respiciamꝰ ad naturā rei vel ad intellectū fidei sicut hec est vera. pr̄ secundū q potest generare generat. ita hec est vera. pater inq̄tum pōt spirare spirat. Si vero respiciamus ad intellectū humanum ꝛ loquamur de deo: ad proportionē in naturis nō est per se vera. sicut hec nō est per se vera. sortes inq̄tum pōt currere currit. sed hec est per se vera. pater inq̄tum sūme bonus iprocessibilis spirat. sicut hec est vera per se. deꝰ pater inq̄tū deus innascibilis generat: sed innascibilitas nocio est persone. importat cm̄ dignitatē vt dictū est: sz improcessibilitas nō importat dignitatē. vnde nō est nocio persone.

Opio doctoris.

Af iteruz.

Solutio.

Nō diligēt

Cur/nq̄ ꝓssi vitas nō ē notio

¶ De processione qua spiritussanctus procedit a patre et filio.

Septia q̄o huiꝰ capli.

Queritur.

Augustinꝰ In ꝑtū af.

Scdo af.

DIcto de communi spiratione qua pater et filiꝰ spirant spiritumsanctum. Dicendum est de processione qua spiritussanctus procedit ab vtroq̄. quia nota vna correlationū per consequens et alia cognoscitur. Queritur tamen circa sextuz capitulum quomodo spiritussanctus procedit vt amor. dū enim pater et filius spirant spiritūsanctum tanq̄ amorez qui est nexus et cōcordia patris et filij. Et ideo dicit augustinus q pater et filius diligunt se spiritu sancto. Sed videtur q hoc sit falsum: quia diligere est esse. Sed pater et filius non sunt spiritu sancto. quia non habent esse suum a spiritu sancto. sed potius spiritus sanctus ab eis. ergo hec est falsa. pater et filius diligunt se spiritu sancto. Preterea si pater diligit dilectione qua spirat eadem ratione est sapiens sapiētia quam ipse gignit: ergo secundum hoc ab illa esset. quoniam esse sapientem siue sapere est esse. ꝛ ideo ipse non est sapiens sapientia quā ipse gignit. sed eadē ratione pater non diligit dilectione quam ipse spirat quia diligere est ibi esse. ꝛ ita oporteret q pater esset dilectione quam ipse spirat. Ad hoc dicunt quidam q cum dicitur: pater et filius diligunt se spiritusancto: iste ablatiuus spiritusancto non est ibi causatiuus sed signatiuus. ipse enim spiritussanctus non est causa vel quasi causa quare pater et filius diligunt se. sed est signum q pater et filius diligunt se. quia enim pater et filius simul eodem modo concorditer spirant spiritumsanctum signum est q pater et filius diligunt se. sed filius non est ita expresse signum q pater sit sapiens. et ideo nō cōceditur hec pater est sapiens filio vel sapiētia generata. hec enī filius factus est homo iudicauit nobis scientiā patris. tñ inq̄tum est ab eterno deus nō est ita expresse signū q pater sit sapiens sicut spūssanctus expresse est signū q pater ꝛ filius diligūt se. magister prepositiuus dicebat q cū dicitur pater ꝛ filius diligūt se spūsancto is est sensus pater et filius diligūt se per spm̄sanctū ꝛ hec dictio p notat subauctoritatē. est enī regula q hec dictio per iuncta cū verbis transitiuis notat subauctoritatē cū alijs. cū ei dico rex coripit ciues huiꝰ ciuitatis per p positū hec dictio per. notat subauctoritatē et est sensus. prepositus coripit et hoc a rege habet. Si autē dicā iste est bonus per illum. hec dictio per. notat auctoritatē. similiter cū dico pater et filius diligunt se spūsancto vel p spiritūsanctū. sic notat subauctoritas per ablatiuū vel per hanc dictionē per. propter trāsitionē huius verbi diligūt. et ideo est vera et est sensꝰ pater et filiꝰ diligunt se spūsancto vel per spm̄sanctū id est spūssanctus diligit patrē et filium et hoc habet a patre et filio. sed hec est falsa pater est sapiens filio vel per filiū. qz sic notatur auctoritas per ablatiuū vl̄ per prepositionem cū non sit ibi verbum trāsitiuum vnde illa prepositio exigeret q filius esset auctor patris: vt sit sapiens et itavt sit. ꝛ ideo illa est falsa. videtur q ille opintones nulle sint. Primo obicitur contra primam. q enim pater diligit filium qui est summa sapientia cuius radij sunt omnes sapientie create propter quod de ea dicitur omnis sapiētia a domīo deo est et cum eo fuit semper et est ante eum. hoc inq̄ q deus genuerit talē sapiētiā expressissimū signū est q pater est sapiens: ergo eodēmodo quo hec est vera pater et filius diligunt se spiritusancto secundū q notatur signum per ablatiuum. ita hec est vera pater est sapiens filio. Preterea signum non conuenit eis quorum est signum. si ergo spiritussanctus est tātum signum quo pater et filius diligunt se. secundum hoc non erit spiritussanctus nexus patris et filij quod falsum est. non enim est nexus patris et filij spiritussanctus: nisi quia ipse est amor patris et filij. Consimilis obiectio potest fieri contra secūdam opinionem. per hoc enim q spiritussanctus diligit patrem et filium. et hoc habet a patre et a filio non est spiritussanctus nexus patris et filij. sicut si ego diligo aliquos duos non propter hoc illi sunt connexi imo forte inimici sunt adinuicem: ergo spiritussanctus non est nexus patris et filij in hoc q pater et filius diligunt se spiritusancto quod falsum est. non enim posset assignari in quo alio modo esset nexus et concordia amoris vl̄ aliorum. Item spiritussanctus procedit a patre et filio per modum benignitatis. et ita vt donum et vt primum donum. sed primū donū est amor: ꝫ spiritussanctus est amor quo pater diligit filiū et econuerso

Prīa opio

Solu° tacitē obiectionis: q̄

opio ꝓpria tui.

Regula.

Ho hn̄ istaz opiōez

Scdo af.

eodēmō af ꝑ scdam.

Tertio af.

Dilectio non est de eẽntia bẽatitudinis

Sed amor proprie loquendo informat amantem in quo est: & proprie loquẽdo spũssanct⁹ informat patrẽ et filium: ergo cũ dicit̃ pater et fili⁹ diligũt se spiritu sancto: ille ablatiu⁹ ꝓprie formalis est. qđ concedunt

opio alioꝝ Soluũtur obiectiões

q̃dam dicẽtes q dilectio ꝓprie ꝺr de spũsancto. Et illas duas primas obiectiones soluũt p distinctionẽ dilectõis. aliqñ em̃ sumit dilectio essentialiter: vt in. i. ca. ad colloceñ. Trãstulit in regnũ dilectionis sue. aliqñ psonaliter scꝺz q amor ꝓprie ꝺr de spũsancto. et sic sumit̃ dilectio cũ ꝺr pater ⁊ fili⁹ diligũt se spũsctõ. ⁊ sic hoc verbũ diligunt nõ significat esse: sed saperet intelligere significat esse. Et q spũssanct⁹ dicat̃ amor

Dilectõ capit̃ dupl̃r scũdũ istos. Aꝰ primo.

ꝓprie et nõ a ꝓprietate tm̃. probat̃ multis medijs. dicit augusti. q spũssanctus est donũ eterna relatiõe ergo ꝓprie est donũ. sed nõ est donũ nisi inq̃tũ est amor. qz oẽ donũ aut est intrinsecũ et sic amor: aut extrinsecũ sicut illud qđ ex amore datur. ergo amor ꝓprie ꝺr de spũsancto. Itez dictum est superi⁹ q filius fm q deus genit⁹ est a patre ꝓut deitas est quasi cã finalis gñationis: hoc mõ nõ est hecvera. spũssanctus inq̃tum deus ꝓcedit a patre ⁊ filio. qz fm hoc illa ꝓcessio esset gñalis. intẽtio em̃ gñalis est dare suũ esse.

Scꝺo aꝰ. Ll

q̃re spũssanct⁹ ꝺr amor

Procedit ergo spũssanctus a patre ⁊ filio inq̃tuz amor. Et ita amor ꝓprie ꝺr de spũsancto ꝓpter finem quẽ habet ista emanatio: cũ emanatio filij habeat finem cõem scz deitatẽ. Forte illud cõcedet aliqs cum dicet hãc esse falsam: pater ⁊ filius diligũt se spũsctõ fm q ablatiuus ille formalis est. Sz ꝓtra hoc primo ⁊ summo verbo oĩa sunt dicibilia: ergo prio ⁊ sũmo amore oĩa sunt amabilia formaliter: ergo pater ⁊ filius diligũt se spũsctõ prout ablatiuus formalis est.

Arguit̃ ꝯ.

Scꝺo aꝰ.

Item in deo sunt oĩa bona: ergo in deo est amor naturalis ⁊ amor gratuit⁹. de naturali dicit aplus. Trãstulit in regnũ filij dilectionis sue. ibi dilectio sumit̃ essentialiter. qz si sumeret̃ psonaliter ꝓ spũsctõ: ergo filius esset filius spũssancti. ita dicit Augusti. Cũ ergo dilectio dei naturalis sit eẽntialis ꝺz q amor gratuitus sit psonalis: licet in deo idẽ sit amor gratuit⁹ q naturalis: sicut psona idẽ q essentia. tm̃vno noĩato nõ noĩatur alius. ⁊ sic amor gratuitus ꝓprie ꝺr de spũsctõ. Itẽ aĩa similis est deo in amore gratuito scz caritate ⁊ alijs virtutib⁹: ⁊ est ymago illius q̃tuz ad naturalia scz q̃tũ ad potẽtiã cognoscẽdi ⁊ diligendi: ergo in deo ꝺz aliqđ respõdere ⁊ similitudini ⁊ ymagini. ⁊ ita in deo est amor naturalis ⁊ gratuit⁹. ⁊ inde vt prius. Itẽ dicit augustin⁹ Non est alt̃r duoꝝ quo genitus a genitore diligit̃: genitorẽq; suũ diligit. nec dono alicuius supioris: sz suo ꝓprio dono seruãt vnitatẽ: ergo suo ꝓprio dono sunt cõcordes formaliter ergo spũsctũs ꝓprie amor est et nexus ⁊ cõcordia patris ⁊ filij. Sed cõtra. diligere aliqđ est velle ei bonũ sz pater ⁊ filius diligũt se spũsctõ: ergo volũt sibi bonũ spũsctõ. Sz velle in deo est eẽ. probo. posse/scire/velle/sunt tria ꝓncipia: sz tã posse q̃ scire est in deo eẽ ergo velle in deo ẽ eẽ: ergo diligere est eẽ: ergo sicut pater ⁊ filius nõ sant spũsctõ: ita nõ diligunt se spũscõ formaliter. Itẽ vnica est beatitudo patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti: sz nichil est cõe trinitati nisi essentia: ergo bẽatitudo significat eẽntiã: sz bẽatitudo cõsistit in cognitione ⁊ dilectõe: & dilectio significat eẽntiã: ergo non ꝺr ꝓprie de spũsctõ. Itẽ amor siue sumat̃ in habitu siue in actu qualitas est: cũ em̃ sumit̃ in actu passio est in tertia specie qualitatis. Sed noĩa qualitatis dicta de deo nõ recedũt a ꝓdicamẽto substãtie: ergo amor

Arguit̃ ꝯ.

Cõtra aꝰ.

Dilectõ sumitur essẽtialiter.

Tertio De imagie et silitudie

Quarto

Scꝺo aꝰ.

dictus de deo significat essentiam: ergo non dicitur ꝓprie de spũsancto. Ad ꝓdicta dicimus sine preiudicio melioꝝ sẽtẽtie q hec est ꝛa pr̃ ⁊ filij⁹ diligũt se spũsctõ fm q ablatiuus ille formalis est vel q̃si formalis. Et prima obiectio soluẽda est p distinctionẽ voluntatis sicut em̃ in deo duplex est amor naturalis scz et gratuit⁹. ita duplex est velle scz naturale et velle qđ ẽ tm̃ per modũ mere liberalitatis. quo noĩato nõ noĩatur esse. sed amor ꝓcedẽs qui inq̃tũ est ꝓcedẽs intelligit̃ ꝓsona nõ eẽntia cũ essentia ipa nõ ꝓcedat. Scꝺa obiectio soluit̃ p interemptionẽ hui⁹ beatitudo ꝓsistit in cognitiõe et dilectione imo ipsa dilectio nõ est de eẽntia beatitudinis. sz est cõsũmatio beatitudinis. dicit em̃ beat⁹ augustin⁹ q dilectio nõ facit beatũ. sed fruitio. et dñs in euãgelio. hec est vita eẽna vt cognoscãt te. ⁊c. et augustin⁹ sup illud verbũ qui nõ credit tã iudicat⁹ est. dicit q vita ⁊ beatitudo est credere et cognoscẽ. nõ credere aũt et nõ cognoscere dãnatio ẽ. Qui em̃ nõ credit iam est in inferno spũali et in tenebris spũalib⁹. amor aũt cũ est sine visione lãguor est. Ãñ in cãticis amore lãgueo. vñ cũ sit languor nõ est beatitudo nec pars illi⁹ fm se nec etiã ꝓsũmatio fm se nisi inq̃tũ est in visione illa. Ad tertio obiectũ dicimus q amor nõ sequit̃ regulã aliorꝝ noĩm qualitatiuoꝝ ꝓpter multas causas. Prima est qz amor passio est vel passibilis q̃litas. Est autẽ passibilis q̃litas vel passio inferẽs vel illata parũ vel diu durãs cũ subiecto. Amor aũt in deo nõ est illat⁹. sed tm̃ inferẽs. vñ semp in actu est et ꝓpter hoc magis ꝓtinet ad ꝓdicamentũ actionis. ⁊ sic ad ꝓdicamentũ relatiõis magis q̃ ad ꝓdicamentũ substãtie. sicut si semp et inseparabiliter calor ignis calefaceret cui⁹ eẽ trãsiret quodãmõ in agere. Scꝺa causa est qz amor vinculũ etvnitio est forme essentialit̃ et sic ꝓtinet ad ꝓdicamentũ relationis. Tertia est qz amor gratuit⁹ q̃ in deo est ꝓcedẽs est et ita psonalis. Sz fm hoc videt̃ q spũssanct⁹ beatior sit q̃ pater ⁊ fili⁹. qz pat̃ diligit filiũ spũsancto: & nõ ꝓ se. et spũssanct⁹ diligit patrẽ et filiũ seipo. sz qđ ꝓ se tale magis est tale q̃ qđ nõ ꝓ se est tale: ergo magis diligit spũssanct⁹ q̃ pater et fili⁹: ergo maiorẽ habet dilectionẽ: & et maiorẽ cognitionẽ. qz ibi cognitio et dilectio pares sũt: & maior est spũssanct⁹ q̃ pat̃ ⁊ fili⁹.

Ad primũ.

Prima cã

Amor aũt in deo ⁊ in creata dñt

Mõ hic.

Scꝺa cã.

Tertia cã.

Contra dicta aꝰ.

Solutio. Solutio. Solutio.

cū natura ipsi⁹ rei importat relatio ex mō significādi vt cū dicit iste est demōstrato patre exvi demōstratio nis significat relatio distinguēs. ex natura eīm rei ali quando significatur relatio per hoc nomen dilectio sicut per hoc nomē donum. Est enim spiritussanctus donū relatiōe eterna vt dicit augustin⁹. et sic pz solu tio ad p̄dictā obiectionē. Itē querit q̄re p̄termittit aplūs spm̄sanctū cū dicit gr̄a vobis ⁊ pax a deo patre et a domino nr̄o iesu xp̄o. Ad hoc dicunt quidā q̄ in patre et filio intelligitur spūssanctus sicut in vinctis vinculū. sed hocvidet esse falsū. q̄ in patre et filio fm q̄ pater et fili⁹ nō intelligit spūssanct⁹ nec inq̄tū iūcti sunt. quia intellecto q̄ non spirāt nichilominus iūcti sunt naturali dilectione. quia se diligūt. Et ad hoc di cimus q̄ non p̄termittit spiritussanctus. intelligitur enī in gr̄a et pace tanq̄ in donis suis. nō enī datur do nū extrinsecū nisi prius detur donū intrinsecū. Ex p̄= missis patet quare simpliciter dicit deus caritas est ⁊ non dicit deus caritas mea sicut dicitur deus est spes mea. deus est fortitudo mea. hec enī vltima dicūtur tm̄ per causā. q̄ deus nō est ipsa spes sed causa eius. Sz essentialiter deus caritas est sicut deus spūs est. Ām̄ augustin⁹ non dicturi sumus caritatē propterea dm̄m deū esse q̄ illa caritas illa sit substantia que dei digna sit nomine. quasi dicat. hec non est ratio quare dicimus caritatē. sed q̄ donū sit dei sicut dictū est deo tu es patientia mea nō quia dei substantia est patien tia nr̄a. sz quia ab ipso nobis est. vnde alibi ab ipō est patiētia mea. tale enī est: tu es patiētia. quale est. tu es dn̄e spes mea. et deus meus. et misericordia mea. non est autē dictū. dn̄e caritas mea aut tu es caritas mea. aut deus caritas mea. sed ita dictum est deus ca ritas est. sicut dictum est deus spūs est. Ex predictis etiā patet q̄ errāt greci dicentes spm̄sanctum tantuz procedere a patre. q̄ non inuenitur in scriptura q̄ p cedat a filio. sed hec ratio friuola est: procedit enim per modū benignitat⁹: ⁊ eadē est benignitas p̄r⁹ ⁊ fi lij. sz p rōnē naturalē nitūt illud ꝓbare dicētes q̄ vni⁹ effectus vna est causa ꝓpria. sed spūssanctus non est nisi vnus effectus vel quasi effectus: ergo non habet nsi vnicam causam propriam: ergo a solo patre pro= cedit. Sed ad hoc respondet anselmus cantuarīēsis q̄ spiritussanctus non procedit a patre et filio inq̄tū diuisi sūt. sed inq̄tū vnus q̄ inq̄tū de⁹ q̄ ꝓcedit p mo dū benignitat⁹ et eadē ē beignitas p̄r⁹ ⁊ filij. Sz fm hoc videt q̄ spūssctūs ꝓcedit a se. Itē obicit ꝓtra gre cos q̄ pat spirat spm̄sanctū: g̃ vel inq̄tū pat vel iq̄tū deus. ⁊ nō inq̄tum pater q̄ relatio in naturis non est principiū agendi. calidū enī nō calefacit q̄ ꝓtrariū fri gido. sz q̄ calidū. g̃ pater inq̄tū de⁹ spirat spm̄sanctū ergo et fili⁹ cū sit idē deus. Itē spūssanctus ꝓcedit a patre p modū benignitatis et eadē benignitas est in filio: g̃ ꝓcedit a filio. Itē inuenit spūs xp̄i spūs filij: g̃ ꝓcedit a filio. Itē tohis xvi. nō ei loquet a semetipo sed quicq̄dvel quecūq̄ audiet loquet. si audiet: g̃ di scet. sz q̄cūq̄ discit a ꝓria ⁊ vera sapiētia discit: ergo a filio. et ita spūssanct⁹ ꝓcedit a filio. ad idē facit illud quod in eodē capō. ille me clarificabit q̄ de meo ac cipiet. hijs et multis alijs modis pōt ip̄robari error grecorū. dicim⁹ cū anselmo q̄ spūssanct⁹ nō ꝓcedit a patre et filio fm q̄ diuisi sūt. sz fm q̄ vn⁹ deus inspi rabilis sicut dictū est supērius.

¶ De eis que appropriate et nō ꝓprie dicunt de per sonis. Hic incipit octauum capitulum.

OCtauo dicendū est de eis que nō proprie sed ap propriate dicunt de personis. Et primo dicēdū est quare potentia approprietur patri ⁊ sapientia fi lio et bonitas spūsctō. Secundo de illa auctoritate apostoli ex ipō et p ipm et in ipō sunt oīa. quare pri mū approprietur patri. secūdū filio. tertiū spūsācto Tertio de illis que tantū approprīātur filio et spūs sancto. Queritur ergo in primis cū eadē sit potētia in tribus personis. quare patri appropriat potentia. Ad hoc assignat augustinus rationē dicens. q̄m̄ hoc fit ad remouendū carnalē intellectū. Solent enī pa tres ꝓpter antiquitatē esse imbecilles ⁊ impotentes et ne istud intelligatur de deo patre. approprīatur ei potētia. Item solent filij propter iuuentutē esse insi pientes. ⁊ ne hoc intelligatur de deo filio approprīa tur ei sapientia. Item hoc nomē spūs sonat in super biam ⁊ indignationē. Unde nō permanebit spiritus meus in homine in eternū: q̄ caro est. ⁊ ne hoc intel ligatur de spūsctō. approprīatur ei bonitas siue beni gnitas. Secūda ratio est. q̄ sicut ex patre procedit fi lius ⁊ ex vtroq̄ spūssctūs. ita ex potentia ⁊ sapientia procedit bona volūtas que est bonitas aīme. Tertia ratio est quare filio approprīat sapientia. Uident enī philosophi q̄ sine intellectu nō est beatitudo. ⁊ q̄ in intelligentia maxime cōsistit beatitudo. Unde cū de⁹ sit beatissimus posuerūt ipm esse summā ⁊ primā in telligentiā. Uiderūt etiā q̄ nullius rei sine socio io cunda est possessio. posuerūt etiā sūmū intellectū ab eterno sociū habuisse q̄ vocauerūt noyn et mūdum archetypū qui est filius. Et augustinus vocat filiū ar cem vel artē omipotentis dei plenā oīm rationū vi uentiū: q̄ enī imediate est a sūmo intellectu. ideo di citur sapientia. Sapientia enī que est proles intelle ctus. et ideo dicitur noys arx vel ars mūdus archety pus. Patet ergo quare sapiētia approprietur filio. Quarta ratio. q̄ filius est verbū et ymago dei p̄r⁹: et speculū rationale in quo videntur oīa. ipe enim perfecte loquitur bonitatē dei p̄r⁹: ⁊ i eo pōt pfecte videri bonitas p̄r⁹ qui nō inuidet suā equalitatē. vi sio vero ad sapientiā ptinet. nec tm̄ p̄ in hoc speculo videt: sz oīa ibi videtur. q̄ expressissime ibi videt cā oīm scz bonitas dei. ⁊ iō q̄ i ipō sciūtur oīa dr̄ sapia.

¶ De illa auctoritate apostoli ex ipō ⁊ per ipm et in ipō sunt omnia.

SEcundo notandum est q̄ sicut artifex operatur per artē siue p sapientiā suā: ita pater dr̄ opera ri per filiū. ideo etiā pater dr̄ operari p filiū: q̄ filius est verbū eternū ⁊ ineternū quo p̄r expsse loq̄tur suā bonitatē vt supi⁹ dictū est. Creature aūt sunt x̄bū ex teri⁹ qb⁹ tanq̄ x̄bo exteriori p̄r loq̄tur suā bonitatē Dis autē loquēs loq̄tur exteri⁹ p verbū interi⁹. ⁊ iō pater loq̄tur exteri⁹. i. facit opa exteriora p verbū in teri⁹. ⁊ iō pater opat p filiū. Dicit tamē ambrosi⁹ cū exponit illa x̄ba apli: ex ipso ⁊ p ipsum ⁊ in ipso sunt oīa. q̄ idē est esse ex ipso ⁊ p ipm ⁊ in ipso. Sz cōtra rius est beat⁹ augu. dicēs q̄ sic distinguunt psone: dicit q̄ apostolus dixit ex ipso ꝓpter patrē. p ipz ꝓpter fi liū. in ipso ꝓpter spm̄sctm̄. Et vident esse cōtrarij be atus augu. ⁊ beat⁹ ambro. pz: si idē est ex ipso ⁊ p ipz ⁊ in ipso videt q̄ coplatina ꝓiūctio incōgrue apponat Ad hoc dicim⁹ q̄ beat⁹ ambro. respectū habuit ad p prietatē ⁊ nō ad approbationē. ⁊ ꝓpt hoc qđ ꝓpe si gnificat voces dixit q̄ idē est ex ipō ⁊ p ipm ⁊ in ipso inchilomin⁹ tn̄ q̄tum ad approprīationē diuersa cō=

augustinus Solutō ra tionis.

Opīa opīo

Ꝫ hoc aī.

Opinio do ctoris. quō dat spi rituscts. q̄re deus dr̄ caritas.

Augustinus

diuisitas lo cutionū.

Sedt alīd Cōtra gre cos. rō friuola. greci nitūt ꝓbare.

Rñsio āsel mi.

obiectō pt fieri Ꝫ āsel mum. aī Ꝫ grecos

Scda ratō Ꝫ grecos. Tertia rō ad idem. q̄rta rō.

Quīta ad idem.

pz improbatio grecoꝝ

Opīo do ctoris.

Scda rō.

Tertia rō.

Hota

Augustin⁹

Augustin⁹ rationē assi gnat.

Quarta rō

Et sic patet

q̄re p̄r ope rat p filiū. ꝓbat p sīle

Alia ratio Quō crea ture sūt ver bum dei.

Dictuz am brosij.

Exponit au gusti. dictū pauli.

Opīo do ctoris.

Improbat⁹ error grecoꝝ dñi nr̄i ih̄u xp̄i a ꝑsbo p̄re procedere:

quō itelligi tur dictum ambrosij.

notant. Significant ergo ꝙtū ad ꝓprietatē iste tres ꝓpositiones causalitatem quā habēt tres persone ad creaturas: et ad hoc habuit respectū beatus ambrosius. Quātū aūt ad appropriationē hec ꝓpositio ex preter causalitatē significat auctoritatē primam q̄ soli patri iest. Simuliter hec ꝓpositio per preter causalitatē significat subauctoritatē que inest filio respectu patris: et hec prepositio in. significat conseruationem in esse que pertinet ad dei bonitatē que appropriatur spiritui sācto. ⁊ ideo hoc quod dico in ipo appropriat spiritui sancto simpliciter: ergo nō est idē eē ex ipso et per ipsū et in ipso. Sed ꝙtū ad propriā significationē prepositionum fm q̄ per prepositiones non significatur nisi causalitas. Sigillatim enī vere potest dici omnia sunt ex patre: oīa sunt ex filio: ⁊ ex spiritusancto. Simuliter omnia sunt per patrē ⁊ filiū et spūsanctū. et omnia sūt in patre et filio et spūsancto. sed cū dicitur oīa sūt ex patre per filiū hec prepositio per notat subauctoritatē respectu patris: ⁊ causalitatē respectu creaturarū. hec eī ꝓpositio ex notat causam efficientē et ideo cū dicitur oīa sunt ex patre vl̄a patre per filiū idē est ac si diceretur pater operatur omnia per filiū. Constat autē q̄ hec prepositio p notat hic subauctoritatē fm ꝯsuetudinē sacre scripture. Sed cōtra hec est vera pater operatur omnia per filiū. quia filius habet a patre q̄ operatur omnia: ergo etiā hec est vera pater scit oīa per filiū. q̄ q̄ filius scit omnia hoc habz a patre. Preterea apostolus dicit q̄ deus pater predestinauit nos per xp̄m. ergo p locū a parivel simuli prescivit oīa per xp̄m. eadē rōne prescivit oīa p filiū: ergo scit oīa p filiū: ergo est scīēs siue sapiēs p filiū. quā negat btūs augustinꝰ. ¶ Solutio. Solutio. si hoc verbū scire teneat ꝓ approbare vera est hec deꝰ scit oīa per filiū. q̄ fm hoc illud verbū scire est verbū transitiuū cū connotet effectū in creatura. si autē scire sumat ꝓ simplici noticia falsa est hec. deus scit omnia per filiū q̄ fm hoc: hoc verbū scire non est vere transitiuū cum non cōnotet effectum in creatura vt postea dicet. Nō valet ergo hec argumentatio pater predestinauit nos per filiū: ergo prescivit nos per filium. licet fiat processus ab inferiori ad superiꝰ tamē variatur significatio ꝓpositionis: q̄ priꝰ adiūgitur cūverbo transitiuo et in cōclusione nō. fm tamen cōmunē vsū loquēdi hec ꝓpositio per cū verbo trāsitiuo pōt notare vtrūlibz scz auctoritatē ⁊ subauctoritatē. Unde vtraq̄ istaꝝ cōcedit seruus operat ꝓ dōm dōs operat per seruū. sed fm vsū sacre scripture non notat nisi subauctoritatē cū verbo trāsitiuo. frequēt enī dicit in sacra scriptura q̄ pater operatur per filiū vt ibi: omia per ipsū facta sunt. ⁊ ibi in principio fecit deus celum et terrā. ⁊c. pater per principiū. i. p filiū et ibi omnia in sapientia tua dōne fecisti. Unde in tali materia non sunt concedende propositiones nisi fm modū loquēdi sacre scripture. Sed iterū obicit. hoc ꝟbū approbat nō ponit aliquē effectū in re approbata. q̄ si ego approbo aliq̄d nō ꝓpt hoc ego facio illd q̄ approbare dz de deo trāsitiue: g̃ dictū de deo nō significat effectū in re approbata: g̃ hec est falsa pat approbat p filiū. qđ cōcedim9 si hoc ꝟbū approbat nō cōnotet effectū. si vero cōnotet vera est. de nomib9 enī nolum9 cōcedere. tñ ex vi rei bñ sequit deus vult vel approbat aliq̄d: g̃ facit vl̄ fecit vel faciet illud. ⁊c. Itē sciendū est q̄ nō valet hec argumētatio. spūssanctus ꝓcedit a filio per patrē: ergo spiratur a filio p patrē.

Contra dicta arguit. S

Ad idem.

Contra augustinum. Solutio.

Scire capī dupliciter.

Argumentatō nō valz

vsus cōis ⁊ vsus sacre scripture differūt.

Iterum aī

Opio doctorꝫ p demonstrationem.

T

q̄ hoc verbū procedit significat nō transitiue nec vt effectū. Unde hec ꝓpositio per cū illo verbo ponit auctoritatē in re sui casualis. sed hoc verbū spirat q̄ passiuū est significat vt effectū. et hoc verbū spirat vt actum trāseuntē. Uñ cū hmōi verbis vel verbo hec ꝓpositio per/scdm vsuz sacre scripture ponit subauctoritatē in re sui casualis. vnde hec est falsa: filius spirat p patrē. ⁊ hec vera. pater spirat p filiū. verū est tñ q̄ idem est ꝓcedere ꝙtū ad formā q̄ spirari: sed modus significandi alius est. Spirari et procedere differunt.

¶ De illis que appropriant tantū filio et spiritusancto. Ca. viij.

Tertio querit de illis que tñ appropriant filio et spiritusanctō: sicut est mitti et ꝓcedere. pater eñ nunq̄ legit missus. vt dicit Augustinꝰ. Est autem ꝓcessio duplex. scz ꝓcessio eterna: qua filiꝰ eternaliter ꝓcedit a patre: et spūssanctus ab vtroq̄. Et ꝓcessio tēporalis qua mittit et filius et spūssanctus in corda fideliū. de qua ꝓcessione siue missione hic dicēdum est ꝑmo. Quid sit ista ꝓcessio. Scdo vtrū spūssanctus det se ⁊ mittat se. Tertio vtrū idē sit simpliciter dari spūsanctū ⁊ dari gratiā eius. Quarto vtrū cū dātur pater et filius et spūssanctꝰ: detur vnꝰ pānis aut plures. Circa primū ꝓbatur q̄ ꝓcessio tēporalis sit diuina essentia: q̄ regula est theologica q̄ oē adiectiuum dictū de deo siue sit nomē siue sit verbū qđ significat siue cōnotat effectū in creatura significat principaliter diuinā essentiā. et ratio istius est: q̄ ille effectus a tota trinitate est inq̄ꝙtū trinitas est deus: ergo ꝓcessio illa est diuina eēntia. sed diuina essentia est eterna: ergo illa ꝓcessio est eterna: nō ergo tēporalis Dupleꝛ ꝓcessio. Quid ꝓcessio. Ꝓria q̄o. Uī de ꝓcessione tpali.

¶ Solutio. hec argumētatio nō valet: processio est diuina essentia: ⁊ diuina essentia est eterna: ergo processio est eterna. Instātia. actio a deo est: et pctūm est actio: ergo pctūm est a deo. Uel sic: ens est a natura: et statua est ens: ergo statua est a natura. Et in oībus huiusmodi argumētationib9 est fallacia accidentis. q̄m ꝓprie a libero arbitrio est pctūm. vnde non recipit nominationē nisi a libero arbitrio. ⁊ statua ꝓpe ab arte est. vnde nō recipit denoiationē a natura. Similiter effectus cōnotatus p hūc terminū ꝓcessus/tēporalis est tñ. vnde nō recipit oppositā denoiationem. Solutio. Similitudo. Aliter. Fallacia accidentis. Assignat causam

¶ Utrum spūssanctus det se et mittat se.

Secundo q̄ritur vtrū spūssanctus det se ⁊ mittat se. Et probat Augustinꝰ duobus argumētis q̄ spūssanctus dat se. Quoꝝ primū est. Si spūssanctus nō potest dare se: et pater et filiꝰ possunt dare spiritui sanctū: aliq̄d possunt pater ⁊ filiꝰ qđ nō potest spūssanctus. et hoc falsum est. Secundū est. si pater ⁊ filius dāt spūsanctū et spūssanctus nō dat spūsanctum: aliquid faciūt pater ⁊ filius qđ non facit spūssanctus: ergo nō sunt indiuisa opera trinitatis. Sed videt q̄ hec ꝓbatiōes nō valeāt. q̄ dare spūsctū nō est dare q̄d: Sicut nō sequitur pat pōt gñare filiū: filiꝰ nō pōt gñare filiū. ergo aliq̄d pōt pater qđ non pōt filiꝰ. q̄ posse gñare filiū nō est posse q̄d. Et ad hoc dicēdū ē q̄ ꝓpe loquēdo dare spūsctū nō est dare q̄d: sed ꝙuertibile q̄ cū dat spūssctūs dat eius gr̃a q̄ est q̄d. ⁊ ꝓpter hāc ꝙuertibilitatē necessarie sunt ille argumētatiōes. Uñ cōcedēda ē hec. spūssctūs dat se ⁊ dat a se: ifundit se ⁊ ifundit a se. Sz q̄rit vtr hec sit vera. spūssctūs mittit se. ⁊ cōcedit illā mgr̃ in sētētijs auctoritate augustini q̄ dicat q̄ filiꝰ misit se in carnē. Si eñ hec est vera: eadem rōne hec est vera: filius mittit se in corda fideliū Sca q̄stio hui9 capli. Uī duab9 rōnibus Sca rō. Cōtra has ꝓbatiōes Solutio. Hee sūt cōcedende Nō icidēs opio mgr̃i Arguit ꝫ.

Sicut enim inc̄tū deus incarnauit se.et ob hoc dicit se misisse in carnē: ita filius inc̄tum filius infundit se et ob hoc debet dici mittere se in corda fidelium: ꝛ si hoc:ergo spiritussanctus mittit se in corda fidelium: ergo spiritus mittitur a se.cōtra.aut hocverbū mitti tur importat subauctoritatem aut nō.si nō:ergo hoc verbum mittit nō importat auctoritatem: ergo hec est vera pater mittit se et mittitur a se.et hoc est con tra augustinū.sed hoc verbū mittitur importat sub auctoritatē et respectu missi ad mittentē:ergo spiri tussanctus habet subauctoritatem ad seipsum et hoc falsum.Ad hoc dicūt quidā q̄ hec estvera.spiritussā ctus mittitur a se. et hoc verbum mittitur importat subauctoritatē nō ad mittentē:sed ad aliquē indeter minate.Unde is est sensus.spūssanctus dat a se ꝛ ha bet subauctoritatē ad aliquem.Dicunt etiā q̄ hoc verbū mittit nō iportat auctoritatē.qz hec esset falsa spūssanct⁹ mittit se cū spūssāct⁹ nullā habeat auctorita tē.qz nulla psona ab eo est.dicunt etiā q̄ hec est falsa pater mittit se.non qz hoc verbū mittit importet au ctoritatez ad missum. sed quia sequeretur hec pater mittitur a se. et ita pater haberet subauctoritatē ad aliquem. Sed hec solutio nulla videtur esse quia si passiuum notat subauctoritatem actiuum debet no tare auctoritatē. Item ex hac pater mittit sē non de bet sequi hec pater mittitur a se. quia fm hanc solu tionem hoc verbū mittitur nō est vere passiuū huius verbi mittit.ppter hoc videt melⁱ⁹ esse dicēdū q̄ hec est falsa spiritussanct⁹ mittit se.ista tamē est vera filⁱ⁹ misit se. quia fm q̄ deus habet auctoritatē ad se ho minē. Sz est sciendū q̄ triplex est missio filij.vna fm quā mittitur in corda fideliū. et fm illam a solo pa tre mittitur. Alia qua missus est in carnē.et fm hanc similiter missus est a solo patre. quia fm q̄ deus in carnatus est et fm q̄ deus non habet subauctoritatē ad patrem. Alia fm quā missus est ad predicandum Unde in ysaya.euangelizare pauperibus misit me et fm hoc missus est a tota trinitate:qz vero dicit augu stinus filius misit se in carnē.posset sic exponi misit se fm carnē.vt potest dici q̄ hoc verbū misit ibi potest sumi impropꝛie et nullam importat auctoritatem.ꝛ est sensus filius dei incarnauit se. Sed obicitur cōtra predicta.dicit enī augustinus q̄ spūssanctus inc̄tum est donū refertur eterna relatione ad patrē ꝛ filiū. inc̄tum datus vel donatus refertur ad illū qui dedit et ad illum cui datur. Sed concessum est q̄ spiritus sanctus datur a se: ergo refertur a se vt ad dantem: ergo distinguitur a se quod est impossibile. Ad hoc dicūt illi qui respondent fm opinionem magistri.q̄ hec est duplex: spiritussanctus datur a se quia si illa p positio a importat causalitem respectu effectus ꝓnotati per hoc verbum datur vera est. Si vero preter illam causalitatē importet auctoritatem ad illū cui datur falsa est.quia spūssanctus nō habet auctoritatē a se: hec autē spūssanctus mittit a patre et filio vera est in vtraq̄ illarū significationū. Et cum dicit augustinus q̄ spūssanctus inc̄tū dat refertur ad dantē nō intelligit q̄ ad quēlibet dantē referat.sz tm̄ ad patrē et filiū. Sed videt augustinus esse contrarius sibi ipsi:probat enī sicut dictum est q̄ spūssanctus dat se et datur a se: si datus fm ipsū augustinū refertur ad dantē:ergo spiritussāct⁹ refertur ad se. Hec obiectio est cōtra nos ꝛ ꝓtra augustinū. Itē q̄ ratiōe p̄batū est q̄ spūssanct⁹ dat se. aliter enī nō eent indiuisa opera trinitatis:probari potest etiā q̄ spiritussanct⁹ mittit se.aliter enz non essent indiuisa opera trinitatis: qz pater ꝛ filius mittūt spiritumsanctū. Ad hoc dicim⁹ q̄ Augustinus sumit aliqñ verbum dandi p infusio ne:aliqñ pro missione.secundū q̄ pro infusione nulla importatur subauctoritasvel auctoritas:et secundū hoc hec est vera.spiritussanct⁹ dat se et datur a se.si p missione falsa est:qz importatur auctoritas vel sub auctoritas proprie loquēdo.et secūdū hoc dicit Au gustinus q̄ spiritussanct⁹ inc̄tum datus refertur ad dantem secundū q̄ datio nō importat auctoritatēvel subauctoritatē. Non est simile de datione ꝛ missione Unde patet q̄ non sequitur:spūssanctus dat se:ergo mittit se. Nec valet.pater et filius mittūt spiritūsanctum:et spiritussanct⁹ nō mittit spiritūsanctum:ergo aliquid faciūt pater ꝛ filius quod nō facit spiritussan ctus.mutatur em̄ ad aliquid in quid. qz mittere pre ter causalitatē quā significat respectu effectus causa ti notionē importat. Itē solet obici de hoc quod di cit Augustin⁹:q̄ filius qz insufflando in apostolis de dit eis spiritūsanctum:significauit q̄ eternaliter pce dit ab ipso spiritussanct⁹:ergo qz spiritussanctus pro cedit a se tēporaliter/significatur q̄ eternaliter pro cedit spiritussanct⁹ a se. Sed negamus hanc:spūssanc tus pcedit a se temporaliter.qz hocverbū procedit subauctoritatē importat magis expresse q̄ hoc ver bum mittitur.aut si vera est impropria est. et ppter hoc nō est simile. Item licet secundū predictā regu lam hoc verbū mittit principaliter significet diuinaz essentiā:et hoc nomē missio supponat diuinā essenti am:tñ hec est falsa diuina essentia est missa. qz secun dum hoc pater esset missus. Et ratio huⁱ⁹ est: qz sub auctoritas que importat per hoc nomen missio non copulatur supposito huius noīs missio scilicz diuine essentie:sed illi supposito cui inest diuina essentia scz filio et spūsancto. Noīa enim abstractiua quedaz co pulant non suo supposito sed supposito sui suppositi sicut paternitas importata p hoc nomē paternitas nō copulatur paternitati sed supposito paternitatis scz patri.sed secus est de concretiuis noībus. illa enī quicquid copulāt suo supposito copulant. Unde cū dicit diuina essentia est missa subauctoritas notatur diuine essentie: ꝛ propter hoc illa est falsa. Unde hoc nomen missus vel missa nō habet dici nisi de ꝓsona.

Opio doctoris. Z

datio ꝛ missio dr̄ñ.

Iterū af̄ p pter dictus augustin.

Opio doctoris.

Aliud ad oppositū.

Nota de noībus. A

Cōcreta et abstracta.

Utrum spiritussanctus proprie detur aut dicatur dari tātū qz eius gr̄a datur.

Tertia q̄o huⁱ⁹ capit̄.

TErtio querit vtrum spiritussanct⁹ ꝓprie detur aut dicatur dari tantum qz eius gratia datur. Et ꝓbatur multis modis q̄ non ꝓprie datur. Primo sic.iste cui modo infundit de nouo gratia nichil habet qđ nō haberet prius p̄ter gr̄am:qz spūsanctus habebat prius cū vbiq̄ sit essentialiter. ergo hac in fusione nō infundit spūssanctus ꝓprie loquendo. Itē sola gratia infundit isti:ergo nō spiritussanct⁹. Item gratia nō est spiritussanct⁹:ergo dare gratiam nō est dare spiritūsanctū:ergo est intelligere vnuz sine alio intellecto. Itē huic detur gratia et nō spūssanctus: ꝛ alij detur gratia ꝛ spūssanct⁹:iste cui sola data est gra tia habet fidē spem et caritatem quibus fruitur deo sicut et ille alius:ergo et ille alius non magis habet deum q̄ iste:ergo ei non est datus nisi propter gra tiam sibi datam.et ita non proprie datur spiritussan ctus. Item angeli non aliter habent deum nisi per

Af̄ primo.

Scđo af̄.

Tertio af̄.

quarto af̄.

Quito af̄.

B visionem siue cognitionem et dilectionē: nō ergo habent eum per se: ergo nō est datus per se. eadē ratione nec nobis. Sed cōtra panis corporalis ꝓprissime datur: ergo panis spiritualis proprissime datur. sed spiritussanctus est panis spiritualis. vnde panem nostrū quotidianū da nobis hodie. Iterū beatꝰ qui māducat panē in regno dei: ergo spiritussanctus proprissime datur. Item spūssanctus ꝓprissime amor ē ⁊ primū donū. sꝫ quicquid datur ꝓprie ex amore dat. Si enī ex timore detur redemptio est. si daturvt det negociatio est: ergo cum ex amore dentur alia dona amor ꝓprissime datur ⁊ ita spūssanctꝰ ꝓprissime datur. Ad hoc enī videtur dicendū ꝙ gratia ꝓprie dat vt insit et vt faciat animā frui deo: et spūssanctus proprie daturvt cibus spūalis. et itavtrūq; datur suo mō Et ad primo obiectum dicimus ꝙ nō valet hec argumentatio. nichil habet iste quod nō haberet prꝰpter gratiā: ergo spūssanctus nō infunditur ei ꝓprie. sicut non valet iste nichil tenet nisi frenum: ergo nō tenet equū. ꝑ gratiā enī et in gratia habetur et datur spūssanctus. Itē nō valet alia ratione qꝛ in gratia datur spūssanctus: vt contentū in continente quodāmō Est enim spūssanctus ꝓpria et inseparabilis materia gratie circa quā negociatur grā. vnde quodāmō in gratia cōtinetur. vnde sicut cū datur vas plenū vino datur vinū ꝓprie: sic cū datur gratia datur spūssanctꝰ in ea. non est vsq; quaq; simile quia vinū nō est materia vasis. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ nō valz hec argumentatio. sola gratia infūditur nō ergo spūssanctus. instantia solūvas plenū vino, datur non ergo vinum datur. Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ nō valet hec argumentatio dare gratiā non est dare spiritūsanctū ergo est intelligere vinū sine alio. nō enī est intelligere vas plenū vino sine vino. Similiter patet solutio ad quarto obiectū. nō enī sequitur angeli non aliter habēt deū nisi per cognitionē ⁊ dilectionem nō ergo habent deū per se. Sed obicitur contra hanc solutionē. spūssanctus datur per gratiā sicut equus tenetur per frenū. sed cōstat ꝙ frenū tenetur īmediate ⁊ equꝰ mediate. vnde magis propē tenetur frenū ꝙ equus: ergo magis ꝓprie datur gratia ꝙ spūssanctus. non ergo spūssanctus ꝓprissime datur. Item videt ꝙ idem sit penitus dare gratiā ⁊ dare spmsanctū: qꝛ dare vineam nichil aliud est ꝙ dare liberā potestatē vtendi vinea et fructibus ad voluntatē eius cui datur: ergo dare spiritūsanctum nichil aliud est ꝙ dare liberam potestatem fruendi spiritusancto. sed illa potestas libera est gratia. vnde dedit eis potestatem filios dei fieri. ergo dare spiritumsanctum nichil aliud est ꝙ dare gratiā. Item cuz infundit isti gratia infundit spūssanctꝰ: et vnica est ibi infusio: ergo idē est simpliciter infundere gratiā et infūdere spmsanctum. Itez ꝓbatur ꝙ spūssanctꝰ magis ꝓprie est donū ꝙ gratia quia spūssanctus nō est donū nisi inq̄tū panis. similit gratia non est donū nisi inq̄tū panis. vñ in euangelio Amice accomoda michi tres panes. i. fidem spem et caritatem. sed spūssanctus est verius panis ꝙ gratia qꝛ est panis q̄ nos reficit. ⁊ gratia est panis quo reficimur: ꝯ spūssanctꝰ magis ꝓprie est donū ꝙ grā. Itē nō ē donū nisi qvtile. sꝫ nichil vtiliꝰ deo vt dicit augustinꝰ ergo spūssanctus magis ꝓprie donum est ꝙ gratia. Sed contra. deus nō est vtilis nisi inq̄tum facit nos frui se: sed hoc idē facit gratia: ergo deꝰ nō est magis vtilis ꝙ gratia nec econuerso. ¶ Solutio. ad primo obiectū dicimus ꝙ dare multipliciter dicit de donis extrinsecis et intrinsecis. Dat enī gratia vt insit. hoc modo nō datur ager vel vinea. Sed dicit dari extrinsecū inq̄tum dat libera potestas fruendi vel vtēdi ergo gratia vt insit. Datur autē deus vel spūssanctus inq̄tum datur libera potestas fruendi deo. Et qꝛ dare equiuocum est non valet hec argumentatio. gratia datur sine medio: et spūssanctus datur per medium: ergo magis ꝓprie datur gratia ꝙ spūssanctus. et non est ibi cōparatio cū ibi sit equiuocatio. et etiā si ibi esset vninocatio adhuc nō sequeretur. sicut non sequitur: aer videtur sine medio/coloratū non videt sine medio/imo per medium: ergo magis proprie videtur aer ꝙ coloratum. qꝛ hec regula ꝓpter vnūqd̄q; tale et illud magis. locū habet in vninocis. vel qñ vnum est aliquale per alterum tale. Ad secundo obiectum dicimus ꝙ nonvalet hec argumentatio: dare spiritūsanctum est dare liberam potestatem fruendi deo. et illa libera potestas est gratia: ergo dare spiritumsanctū est dare gratiā. quia iste terminus libera potestas et si supponat pro gratia: tamē non in ratione gratie. Unde est ibi fallacia accidētis sicut hic. hoc dulce est hoc coloratuz: ergo gustare dulce est gustare hoc coloratū. ꝑ preterea cū dicitur dare spiritūsanctum importatur hec gratia que dat et materia eius scz deus. sed cū dicitur dare gratiam non importatur materia. Est ergo dare equiuocū sicut cedo est equiuocum qñ importat dare locum: et quādo importat dare tantū. Ad tertio obiectuz dicimus ꝙ non valet hec argumentatio: vnica infusione infunditur gratia et spiritussanctꝰ: ergo idem est infundere gratiam et spiritūsanctum. Instātia. vnico desiderio desidero deum et desidero deū michi: ergo idem est desiderare deum et desiderare deū michi. Ad quarto obiectuz dicimus ꝙ spūssanctus est donū non solum inq̄tū panis: sed ꝓpter alias vtilitates. Ad quinto obiectū dicimus ꝙ re vera deus est vtilioꝛ ꝙ gratia. si enīz gratia facit nos frui deo hoc idē facit deus. Et preterea est materia fruitionis: qꝛ est dulcedo fruitionis et cōseruās est ipsam gratiā. Non tamen sequit ex hoc ꝙ magis proprie detur: qꝛ dari equiuocum est vt dictū est. Sed sequeret ꝙ esset melius donū nisi similiter qꝛ donū equiuocuz illis scilicet spūisancto et gratie.

Quarto queritur vtrū pater et filius suntvnꝰ panis inq̄tuz dant aut multi panes ex parte sua. ꝓbatur ꝙ tantū vnus: qꝛ vnica est bonitas et suauitas et dulcedo quia reficiūt nos: ergo sunt tantum vnus panis. Sed cōtra. filius det nō solum inq̄tum deus diligit nos sed etiā inq̄tum homo. nec pater inq̄tum deus solū reficit nos sed etiam inq̄tum generat filiū sibi equalem: ergo ex parte personaruz sunt diuerse origines dilectionis et refectionis nostre: ergo sunt multi panes. Item beatitudo nostra non solum consistit in cognitione dei inq̄tum est deus: sed etiam in cognitione trinitatis. Unde hec est vita nostra eterna. ⁊c. ergo trinitas ex parte sua habet multas origines dilectionis nostre. vnde vt prius. ¶ Solutio. trinitas ex parte sua non est nisi vnus panis: sed quātum ad nos est multiplex: sicut spiritussanctus in se vnicus est: sed quātum ad nos multiplex est. Soluenduz ergo est per interemptionem huius diuerse sunt origines dilectionis. ⁊c. imo vnica est origo scilicet bonitas et suauitas dei. Et qñ obijcitur ꝙ filius

ad primū.

datur

Equocatio

Alia solutio posset dari.

Quō intelligit regula cōis

Ad secūdū

Falla accidentis.

Item.

Equocatio de dare.

Ad tertiū.

Nō istud.

Ad quartū

Ad quintū

Alia cā.

Quarta q̄stio huius capituli.

Af primo.

In cōtrū af.

Scdo af.

F

Solutio.

Quō ē vnꝰ ⁊quō multiplex.

ad obiectū

dei inc̃tum hō nos delectat/bene ꝓcedimus:sed hoc habet a deitate.vñ si tollat deitas:iam non delectat. sīlr q̃ pater inc̃tum generās filium nos delectat: hoc habet a deitate ⁊ bonitate sua que est gñationis (vt supra dictum est)origo.

¶ De his que appropriant vni psone tñi.

Ultimo q̃rit de eis que appropriant vni psone tñi. Querit ergo in primis quare spiritui sctō appropriatur docere.vñ Docebit vos oēm veritatē. Spūs sctūs docebit vos oīa.⁊ illud. Unctio docebit vos de oībus.q̃ spūs sctūs illuminat.sed potius ista debent appropriari filio qui est sapientia:quoniā ad sapientiā proprie pertinet docere ⁊ illumiare:nō ad bonitatē.queritur q̃ quare approprient spiritui sctō ea quevidentur potius appropriāda filio. Ad quod dicimus q̃ re vera induisa sunt opera trinitatis:et si spūs sctūs docet ⁊ illumiat:idem facit pater ⁊ filius. sed quia spūs sctūs est amor proprie ⁊ donū vt dictū est supius:ideo appropriant ei dona posteriora que procedūt ex amore proprie.ideo etiā talia de spiritu sctō dicunt:vt dona q̃ nobis a deo dant intelligimus dari nobis ex puro amore. Ex hoc manifestū esse pōt q̃ nō tñi quia spirat essentialiter a patre ⁊ filio ⁊ spū sctō dicitur spūs sctūs vel spiramen:sed quia inspirat nobis id est occulte infundit ad illuiationē ⁊ sctificationē cordium nostrorū. Patet etiam quare dicitur digitus dei.sicut enī digito corporali ostendūtur res corpales oculis corporalibus:ita digito qui est spūs sctūs ostendunt res spūales oculis spūalibus. Dicit etiā digitus ꝓpter discretionē donorū:q̃ et discrete dat:⁊ discreta sunt que dat.vnde diuisiones gratiarū sunt.et cum hoc sicut decē sunt digiti:sic sunt decem opera misericordie q̃ dat spūs sctūs:septem corpalia ⁊ tria spūalia.scz corripere/docere/idulgere. Et sicut in quolibet digito sūt tres tūcture:ita in q̃libz bono opere sunt quasi tres tūcture.scz numerus/mēsura/⁊ pōdus:siue species/modus/⁊ ordo.quia deus oīa in numero pondere ⁊ mensura disposuit.sicut in datiōe elemosine (si meritoria est)ista tria opz esse.primum est vt fiat ꝓpter deū.et sic habet numerū siue speciē. scōm est vt detur tantū q̃tum dandū est.et sic habet mēsurā siue modum.tertium est vt detur cui dandū est/⁊ q̃n/⁊ vbi.et sic habet pondus siue ordinē.circūstantie enim ordināt actionē. Et dicit augustinus q̃ vbi hec tria sunt:species/modus/⁊ ordo/bonum est. vbi maxime sunt/maxime bonū est:vbi mediocriter sunt/mediocriter bonū est:⁊ vbi minime sunt/minime bonū est. Querit postea cum spūs sctūs oīno sit sīlis patri:quare non dicat imago p̃ris sicut filius. Huius ratio triplex est. Prima:q̃ filius imitat patrē quasi in exterioribus dispositionibus.q̃ sicut pater spirat spiritū sctū:sic ⁊ filius. Secūda est q̃ imago proprie repzesentat rem a qua deducta est:sed spiritus sctūs nullū tale proprie repzesentat:quia nō tñi est ab vno sed a pluribus. Tertia est per modū emanatōis qua emanat filius a patre.generās enim intēdit dare q̃d habet genito:⁊ pfecte generare sibi simile.et ꝓpter hoc filius non solum appropriate sed proprie dicitur imago p̃ris.cui dicit. Omnia mea tua sunt:⁊ oīa tua mea sunt.hec aūt ꝓprie dicunt de filio.s.filius/v̄bū/imago/speculū. Ex p̄dictis aliq̃tenus eluceskit quare intelligende sunt due difficillime auctoritates. Una augustini scz hec.in patre est eternitas:in filio equalitas:in spū sctō eternitatis/equalitatisq̃ cōnexio.et oīa sunt eterna propter patrē:equalia ꝓpter filium: cōnexa propter spiritū sctm. Altera est hylarij:⁊ hec est.vnitas est in p̃re:spēs in imagine:vsus in numine vel munere. Sed querit.cum eadem sit eternitas in tribus personis:quare appropriet p̃ri eternitas,sīlis est q̃stio: quare appropriet filio equalitas, ꝓpterea q̃ si oīa sint equalia propter filiū:q̃ pater est equalis spiritui sctō propter filiū:q̃ habet equalitatē a filio. et hoc falsum. ¶ Solutio.eternitas appropriat p̃ri tantum ꝓpter primam auctoritatē.caret enim pater principio non solū inceptionis:sed etiā principio finq̃ a nullo est. Equalitas aūt appropriat filio duabus de causis. Prima est q̃ equalitas quasi primo est in filio:q̃ ipse imediate procedit a patre tñi. Scōa est. quia filius in hoc adequat patri:quia sicut pater dat suā summā bonitatē spiritui sctō:ita ⁊ filius.dicūtur aūt omnia equalia propter filium:quia filius in quo quasi p̃ō est equalitas.dat equalitatē spiritui sctō: in quo complet ⁊ ꝓsummat equalitas personarū. Vñ hec dictio propter.non cōnotat causam quasi gñalē que dat oībus personis equalitatē:sed q̃si cōpletiuā ⁊ cōsummatiuā. vñ non sequit q̃ pater hēat equalitatē a filio quasi propter spiritū sctm sunt ꝓnexa oīa. hoc supius dictū est. Sed de auctoritate hylarij q̃rit quare vnitas appropriet patri:cum eadem sit vnitas in tribus personis,sīlter quare appropriet filio pulchritudo. Sic enī exponit augustin⁹.spūs ī imagine id est pulchritudo in filio.videtur etiam q̃ falsum est q̃d dicit vsus in munere:quia spū sctō non est vtendū sed fruendū tñi. ¶ Solutio.vnitas appropriat patri duabus de causis. Prima est q̃ sicut vnitas est principium oīm numerorū:ita pater est principium oīm. Scōa est quia sicut vnitas in se ducta nō generat nisi se:ita pater quasi in se ductus non generat nisi filium qui est eiusdē substātie cum ipso. Pulchritudo autē appropriatur filio duabus de causis. Prima ē quia pater lux prima ē siue prima intelligētia siue meōria naturalis:de qua quasi lapidicia exit filius/exit spūs sctūs. Primum aūt q̄d a luce ꝓcedit:splendor est.et filius est splendor p̃ris vt dicit ad hebreos.⁊ in libro sapiētie dicit candor lucis eterne.splēdor aūt ⁊ candor ad pulchritudinē pertinēt.⁊ propter hoc species siue pulchritudo appropriatur filio. Scōa ratio est:quia filius est sapiētia ⁊ speculum ⁊ exemplar oīm rerum viuentiū:et ars oīm artium ineternum. Vñ vt causa formalis est species:⁊ ꝓpter hoc species appropriat filio. vsus sīlter appropriat mūneri duabus de causis. Prima q̃tū ad ipsos:q̃ pater ⁊ filius fruūtur se spū sctō:quia diligunt se spū sctō. vt sumat vsus pro fruitione. Secūda est q̃tū ad nos:quia per spiritū sctm dantur nobis omnia dona que sunt nobis vtilia.⁊ sic vsus sumit proprie.

¶ De illis que dicuntur de deo in comparatione ad creaturas.

Dicto de illis que dicunt de deo sine cōparatiōe ad creaturas:dicendū est de illis que dicunt de deo in comparatione ad creaturas.sicut de scientia ⁊ potestate/⁊ volūtate/⁊ iustitia/⁊ misericordia dei:et qualiter sit sp ⁊ vbiq̃. Et primo dicēdū est de sciētia dei:quia gñalior est. Circa quam inquiramus primo qualiter deus scit oīa,scōo de multiplicatione huius

Opinio doctoris.

Etiā patz.

Etiā dicit.

Decez opa mie.

Bonitas a ct⁹ i tribus

augustinus

q̃stio icidēs

Triplex rō ꝓña ratō

Scōa rtō.

Tertia rō.

auctoritas augustini quō itellgi tur.

q̄o incidēs

Arguitur.

Solutio.

Nō ista.

Ꝓña cā.

Scōa cā.

Ptz solutio ad auctoritatē augu. ad auctoritatē hyla. q̄o incidēs

Solutio.

Ꝓña cā.

Scōa cā.

pulcritudo atribuit filio,ꝓpter duas causas.

Ꝓma.

Secunda.

vsus appropriat muneri ꝓpter duas causas.

De scia q̃rit multa.

filius quodāmodo similior est patri q̄m ymago. s. th. 1a ipe dr ymago & no. ss.

Quid significet hoc verbum scire dictum de deo & quomo deus cognoscat mala.

verbi scire fm q dicitur de deo: & vtrum deus plura possit scire q sciat. tertio de predestinatione & de his que ad predestinationem pertinet. quarto vtrum non appositio gre sit effectus reprobationis diuine. quito qd sit illud occultum dei iudicium quo deus reprobauit esau. sicut dicit btus augustinus. Propter qd exclamat apostolus O altitudo. tc. sexto vtrum aliqd bonum creatum insit homini ex eo q est predestinatus. septimo quo intelligenda sit illa auctoritas apli: Quos deus predestinauit: hos & vocauit. tc. octauo vtrum aliqs possit facere q sit predestinatus. nono vtr deus predestinet aliquem: quia est bonus. decimo videndum est quo intelligenda est illa auctoritas beati ambrosij qui dicit q predestinatio iuuat precibus sctorum. vndecimo quo deus presciat vel preuideat res immutabiliter: que tamen mutabiliter & contingenter sunt prescientia. duodecimo & vltimo vtrum deus presciat aliqd antequ sit verum. Notandum aut q hoc verbum scit: duas habet significationes. quoq enim scire idem est q approbare. et fm hoc deus scit tantum bona. quoq scire idem est q simpliciter cognoscere: & fm hoc deus scit tam bona q mala. Quarto aut quid significet hoc verbum scit. in hac significatione cum dicitur: deus scit omnia. Si enim dicat q pure significat diuinam essentiam: & idem significat q hoc verbum est. ergo si hec est vera: deus scit oia. hec erit vera: deus est oia. qd patet esse falsum. Reliquit ergo q hoc verbum scit: aliquem effectum connotat in creaturis. Sed fm hoc probatur q hec est falsa: deus scit mala vel malicia: qr malum vel malicia non est effectus dei. nec aliqs effectus dei in malo est: siue in malicia.

Notandum est.

scire capit dupliciter.

Quarto & primo.

Argumentum.

Solutio.

¶ Solutio. dicimus q scire de deo dicit p similitudinem naturalium. in qualibet aut scientia est assimilatio intellectus ad rem. vnde hoc verbum scit significat diuinam essentiam vt exemplar. sicut enim dicit btus augustinus q visio qua videt coloratum est imago colorati in oculo. siue & dicat hoc btus augustinus per essentiam siue per causam: patet q deus dicit scire oia quodammodo propter sue exemplaritatis imaginem. & ex hoc modo significandi q hoc verbum scit significat diuinam essentiam vt exemplar: connotat in creaturis quandam imitationem qua creature imitant summum bonum. in omnibus enim creaturis expressum est aliqd vestigium summi boni. Sed fm hoc etiam videtur q deus nesciat mala: quia nullo modo imitant deum nec deus est aliquo modo exemplar malorum: ergo hec est falsa deus scit mala. Preterea sile simili cognoscitur: et nulla est similitudo dei ad mala vel ad malitiam: qr non est conuentio christi ad belial. & deus non cognoscit mala. Sed contra. dicit btus gregorius q prophete videbant in libro vite ea q prophetabant: et mala prophetabant. ergo in libro vite mala videbant: ergo mala scripta sunt in libro vite. sed constat q non sunt ibi scripta nisi per exemplaritatem. ergo liber vite est exemplar malorum: ergo imago & similitudo malorum. qd primo improbatum est. Preterea si deus non cognoscit mala per exemplaritatem: queritur quo cognoscit. cum res non habeant cognosci naturaliter nisi per aliquam assimilationem. vnde intellectus quo aia res apprehendit & cognoscit est anime passio: rei autem similitudo. Preterea dicit btus dionysius q eoipso q deus cognoscit se/cognoscit omnia: quia est causa oim: qr ipse non est causa mali. & non eo q cognoscit se/cognoscit malum: nec per aliud: ergo nullo modo cognoscit malum. Item si cognoscit malum: aut per se cognoscit aut per aliud. si per se: ergo per exemplar. & deus est exemplar mali. si per aliud sed per se cognoscit bonum: & magis cognoscit bonum q malum. Contra. vtrumq summe cognoscit: non ergo alterq magis. Item si malum non cognoscit per se sed per priuationem sui oppositi. sed ipm malum est priuatio sui oppositi: & malum cognoscit p se.

Argumentum.

Solutio.

¶ Solutio. concedimus q malum cognoscit per exemplar: sed non per proprium exemplar sed per exemplar sui oppositi. sicut cecitas non cognoscit per suam oppositionem: sed p hoc q visus deficit vbi debet esse. Cognoscit ergo malum fm hoc sine malicia. non per exemplaritatem sui: sed per exemplaritatem sue oppositionis. et sic soluuntur due prime obiectiones. Ad tertio obiectum dicimus q prophete legebant malum in libro vite non per proprium exemplar: sz per priuationem sui oppositi. vt tam diceret. Ad quarto obiectum dicimus q licet deus non sit causa mali: est tn causa boni per qd cognoscit malum. Ad quinto obiectum dicimus q hec est duplex: deus p se cognoscit malum. quia si hec vox per se determinet verbum in comparatione ad nobiliatiuum vera est: quia sua essentia cognoscit deus quicquid cognoscit. vt excludat ois immediatio: qualis est in aia nostra. anima enim quedam cognoscit per suas imagines: vt res extrinsecas. quedam per sui presentiam: vt scire/cogitare/diligere: & consimilia. seipsam etiam cognoscit per reflexionem quandam ipsius supra se. si aut hec vox per se determinet verbum in comparatione ad accusatiuum falsa est. nec sequit ex hoc q magis cognoscat bonum q malum. Ad vltimo obiectum dicimus q malum cognoscit per priuationem boni. hoc modo. Si bonitas esset in anima/scripta esset in libro vite & ibi videret: & quia ibi non est scripta nec per hoc videt: scitur q non est in aia. & ita malum est ibi. sicut silentium cognosco per priuationem auditus. hoc modo. si aliquis esset hic loquens ego audirem: et quia non audio/certum est michi q nullus hic loquit.

In contrarium arguitur.

Secundo ad idem.

Solutio.

Soluit p hoc duo p ma.

Ad tertium.

Ad quartum

Ad quintum.

¶ De hoc verbo scire dicto de deo.

Secundo dicendum est q hoc verbum scire dictum de deo multipliciter accipit. quoq pro approbare: quoq pro simplici noticia. et sic dupliciter. vno modo significat diuinam essentiam vt visionem: & per hanc scientiam scit deus tm ea que fuerunt futura: quia visio exigit rei presentiam: & deo presentia sunt quecumq fuerunt futura. Secundo modo significat diuinam essentiam vt intelligentiam siue vt scientiam largissime sumptam. et fm hanc scit deus omne excogitabile siue sit siue non sit: siue nec sit/nec possit esse. Secundum hoc scire de deo tres habet significationes. In prima significatione vera est hec. deus potest scire plura q scit. siue intelligatur connecta siue diuisa. & hec similiter vera scientia dei potest augmentari. vt intelligat augmentum quotum ad numerum rerum scitarum. Hec enim est vera: deus plura approbat q approbauerit. In tertia significatione falsa est vtroq modo: quia deus non potest excogitare plura q possit excogitare. In secunda significatione vera est hec: deus potest scire plura q sciat. fm q intelligit diuisa: falsa autem fm q intelligit connecta siue de dicto. Hec enim est impossibilis deus videt plura q viderit. quia quecumq videt & visurus est vidit ab eterno. Falsa etiam est hec in hac significatione scia dei potest augmentari. Non enim valet hec argumentatio: deus potest scire plura q sciat. vt intelligitur de re: ergo scientia dei potest augmentari. et est ibi fallacia accidentis a diuisa propositione ad connectam: quia si scientia dei augmentat: deus scit aliqua q prius nesciebat. et hoc impossibile in secunda significatione. qd

Multiplicit de⁹ dr scire

Scire triplicat sumit.

Mo sensus positus et diuisum

Fallia accidentis.

Deus cognoscit impossibilia // De ista Deus potest scire plura quia scit: —

aũt dicimus q̄ in hac significatiõe hec est vera: deus potest scire plura q̄ sciat. in vno sensu intelligẽda est de scientia rerum incõplexarũ. multa enĩ possunt esse que nunq̄ erũt. Sz de sciẽtia enũciabiliũ nõ est verũ: qz fm reales cum deus incipit scire aliqđ enũciabile desinit scire eius ꝓtradictorie oppositum. Hec valet: deus sciebat hoc ꝓius ⁊ modo non scit: g̃ oblitus est illud. qz per trãscendentiã rei accidit q̄ nõ scit. Sed fm noiales qui dicunt: qđ semel est verum semp erit verũ. deus nihil incipit vel desinit scire. ⁊ hoc magis concordat augustino ⁊ magistro in sententijs.

fm reales.

fm noiales Opio noialiũ ꝓcordat augustio ⁊ magistro.

De predestinatione ⁊ reprobatione.

De pdestinatione.

TErtio dicẽdũ est de pdestiatiõe ⁊ reprobatiõe. primo ergo videndum quid sit predestinatio ⁊ effectus eius. scõo vtrum deus reprobãs sit causa nõ appositiõis gratie in presenti. tertio vtrũ aliqđ bonũ insit predestinato: ex eo q̄ est predestinatus. quarto de illo x̄bo apli Quos predestinauit. ⁊c. quinto vtrũ prescietia dei inferat necessitatẽ rebus: vel singularibus vel vniuersalibus. Sciendũ g̃ q̄ hoc nomen pdestiatio significat diuinã eẽntiã in triplici hitudine. videlz in habitudine antecessiõis ꝓpter hãc prepositionẽ pre. et in habitudine exemplaritatis ꝓpter scientiam ibi intellectam. Est enĩ domini predestiare aliquẽ: ⁊ dñi prescire se daturũ alicui gr̃am in presenti/⁊ gloriã in futuro: ⁊ in habitudie causalitatis ad duplicẽ effectũ scz ad gr̃am in presenti ⁊ gloriam in futuro. Sic g̃ in predestinatiõe sunt tria. deus predestinãs: ⁊ gratia: ⁊ gl̃a. primũ est causa scõi ⁊ tertij: ⁊ scõz ẽ causa tertij. In reprobatiõe itez tria intelligunt. vt ỹt magister in sentẽtijs. Est enim reprobatio ꝓscientia malicie in pñti: ⁊ ꝓparatio intermiabilis pene in futuro. vñ ibi est deus reprobãs: ⁊ malicia presens: ⁊ pena eterna. primum est causa tertij: nõ scõi. scõm est causa tertij. Ex hoc enĩ per hoc nomẽ reprobatio significat deus duplici in habitudine. ad scõm scz in habitudine antecessiõis ⁊ in hitudine exẽplaritatis per accidẽs. sed ad tertiũ in triplici. vt patet ex iam dictis. sicut etiã hec ẽ falsa deus predestinauit istum ꝓpter merita: ita hec ẽ falsa fm hoc deus reprobauit istum ꝓpter merita. qz non meruit suã maliciam: licet meruerit penam eternã.

Triplex suit pdestinatio

Duplex effect⁹ pdestinationis.

In pdestiatiõe sũt tria

In reprobatione tria.

qđ reprobatio.

Contra ar. Augustin⁹

Sed ꝓtra hoc videt eẽ qđ dicit augustinus. dicit enĩ q̄ deus iuste reprobauit esau: ergo reprobauit ipm ꝓpter merita: g̃ merita eius fuerũt causa reprobationis. ergo tẽporales sũt cause tm̃ quia reprobatio dei eẽna est. Et ad hoc dicũt fere oẽs q̄ hec ẽ duplex: deus iuste reprobauit esau ex ãphibolia. quia si hoc aduerbiũ iuste determiet verbum respectu noiatiui vera est. qz is ẽ sensus: deus iustus reprobauit esau. Si aũt hoc aduerbium iuste determiet verbum fm habitudinẽ quam habet ad accusatiuũ: falsa est. qz is est sensus. deus reprobaut esau ꝓpter merita. Sz hec solutio nulla. qz eodẽ mõ potuit dixisse augustinus q̄ pie ⁊ misericorditer reprobauit esau. qz deus qui pius ẽ ⁊ misericors: reprobauit esau. Ad hoc dicimus q̄ btũs augustinus aliter sumit hoc verbum reprobare: q̄ mgr̃ in sententijs. dicit enĩ sup epistolã ad romanos btũs Aug. super illũ locũ Deus cuius vult misereꝫ: ⁊ quẽ vult indurat. q̄ reprobare aliquẽ est p̃scire illũ esse damnandũ: vel preparare illi dãnationẽ eternam. Et fm hoc hec est vera: deus ꝓpter merita reprobauit esau. quia hec deteriatio ꝓpter merita: determiat hoc verbum reprobauit. non rõne principalis significationis: sed ratione connotati siue effectus reprobatiõis. s. dãnatiõis eterne. merita enĩ esau fuerunt causa damnatiõis eterne. Hec valet hec argumẽtatio: deus reprobauit esau ꝓpter merita: ergo merita esau fuerunt causa diuine reprobatiõis. quia hec determiatio ꝓpter merita. in prima (fm q̄ est vera) determiat x̄bũ rõne cõnotati: et ipse ꝓcedit acsi deteriaret illud rõne principaliter significati scz diuine eẽntie: que supponit per hunc terminũ diuine reprobatiõis. patet g̃ ex his q̃ predicta sunt q̄ pdestinatio ⁊ reprobatio significãt diuinã essentiã in habitudine causalitatis: sed nõ est ita de prescietia vt dicit origenes. quia p̃sciuit deus res/ideo prefuture sunt: sed quia prefuture sunt/prescit. Sed ꝓtrariũ dicit augustinus qui dicit q̄ deus prescit res ideo sunt: sed non ꝓtrariũ. quia origenes sumit verbũ prescidi pro simplici noticia: augustinus x̄bo pro approbatõe. Et potest dici q̄ fm augustinũ prescientia dei ẽ causa exẽplaris rez. Sz videt falsum eẽ qđ dicit origenes. res enĩ non sunt cause prescientie dei: quia tpale non est causa eterni. Ad hoc dicunt quidã q̄ hec dictio qz notat ibi causam sine qua. quia nisi res future essent: deus non p̃sciret eas. Sed hec solutio nulla est. quia fm hoc hec ẽ x̄a. qz deus prescit res: ideo future sũt. qz si non p̃sciret: nõ essent future. et ita falsum dixisset origenes. ⁊ nos dicimus q̄ ibi notat causa quasi materialis. res enĩ scite sunt causa materialis prescietie dei: sicut colorati est causa materialis visiõis. qz per hoc x̄bũ scit/diuina eẽntia cõsignificat vt visio: ⁊ ipm visum significat vt materia visionis.

Deus Reprobauit esau ꝓpter merita.

Hec argumẽtatio nõ valet.

Nõ obligẽt ꝓrium videt augustinus dicere. R ꝓcordat augustinus et origenem. Cõtra ar. opio aliq̄ hec solutio nulla

Opinio doctoris.

Utrum deus reprobans sit causa non appositiõis gratie in presenti.

SEcundo querit vtrum deus reprobãs: sit causa non appositionis gratie in p̃senti. Diffinit enim augustinus sup nonũ ad romanos/reprobationẽ hoc mõ. Reprobare ẽ nolle misereri: ⁊ nolle misereri est nõ apponere gr̃az in pñti ⁊ dãnare in futuro. fm hoc in reprobatiõe tria sunt. deus reprobãs primũ. scõm est non appositio gratie. tertium est dãnatio eterna. Querit ergo vtrũ primũ sit causa scõi. probat q̄ sic. quia dicit apl̃us Deus cuius vult misereꝫ: ⁊ quẽ vult indurat. sed (vt dicit augustinus) indurare dicitur nõ imponẽdo maliciã/sed non apponẽdo gr̃am: g̃ volũtarie nõ apponit gr̃am: ergo eo volente non apponit gratia. sed idem est deo volente ⁊ deo auctore: g̃ deo auctore non apponit gratia: g̃ deus est causa non appositionis gratie. Itẽ in exodo Indurauit deus cor pharaonis ⁊ volũtarie. g̃ deo volente nõ apposita est gratia pharaoni. ⁊ inde vt prius. Item i nono exodi Idcirco posui te vt ostẽdã fortitudinẽ meã: ⁊ narret nomẽ meũ in oĩ terra. Et ita deo volẽte induratus est pharao: vt ostẽderet deus magnalia potẽtie sue. et inde vt prius. Item in apocalipsi Justũ est vt qui in sordibus est sordescat adhuc. iustum ẽ vt ei qui in sordibus est subtrahat gr̃a: qua subtracta sordescat magis. g̃ subtractio gratie a deo est. cum oĩe iustũ sit a deo. Item non appositio gr̃e q̃dã pena est iusta: ergo est a deo. Sed ꝓtra. non appositio gratie nichil est: g̃ nec est a deo nec ab alio. Itẽ deus est causa non appositiõis gr̃e: ⁊ cõstat q̄ nõ materialis/vel formalis/vel finalis: g̃ est causa efficiẽs: g̃ facit non appositionẽ gratie. sed negatio non fit nisi per affirmatiõez. sicut aliquis cum sit albus: per cõsequẽs fit nõ niger. ergo

Queritur Augustin⁹ qđ p̃batõ fm augustinum.

Ad idem. Ad idem. Ad idem. Ad idem.

In cõtrarium arguit Scõo

Predestinã & Reprobã q̃lz deuz significet & q̄ merita no sunt eaꝫ ãe

An deus sit causa nō apponis gre & quō. ci ibi de duā Rephne eterna s. & tempali

Concordia Ambsii dnis q deus dat gram ꝙp̄ merita & augl dnis q no.

deus facit aliqd per qđ sequit q non apponit gratia: sed illud solum est pctm̄:ergo deus facit pctm̄.qđ est

Anselmꝰ. impossibile. Jtē ūt anselmus.homo non habet gr̄az nō quia deus non dat:sed qz homo nō vult accipere.

ergo deus nō est causa q homo non habeat gr̄am:r

Solutio. ita non est causa non appositiōis gratie. ¶ Solutio. dicimus q deus est causa nō appositiōis gr̄e q̄dām nō

scz per modū quiescēdi:non per modum agēdi.sicut natura dicitur principiū quietis per modum cessandi

T volūtas ca pit duplicit a motu. Sciendū ergo q hec est duplex.deo volente non apponit huic gratia. Volūtas enim aliqñ dicitur appetitus quo aliquis mouet ad aliqd acq̄rendū vel fugiendū.et sic nō vult deus non apponere gratiā:qz

nō est causa non appositiōis gratie per modū agēdi.

qñcz dicit volūtas cōsensus in hoc q aliqd fiat vel nō

Ad primū fiat.r hoc mō vult deus nō apponere gr̄az:qz ꝓsentit in hoc r iudicat non esse apponendā.et hoc modo nō sequit deo volēte non apponit gratia:g deo auctore

Ad primū nō apponit gratia. Ad primo obiectū dicimus q nō valet hec argumētatio.non appositio gr̄e nichil est:

ergo a nullo ē.habet enim negatio causam suo mō.

Ad scōm. vel per cōsequens qñ aliqd fit ex quo sequit negatio vel per iudiciū vel pervoluntatē. Ad scdo obiectum

diuisio illa ē ī sufficiēs dicimus q nō valet hec argumētatio.deus est causa non appositiōis gratie:g efficiēs.rc.illa enim diuisio

Ad tertiū. tenet in effectibus qui vere fiunt. Ad tertio obiectū dicimus q nonvalet hec argumentatio.deus non est

causa q homo non habeat gr̄am:g non est causa non appositiōis gratie.qz non habere gr̄az ex parte hois

est:sed nō apponere gr̄az ex pte dei est. Ex his patet

Duplex mō Reprobacionis q reprobatio est p̄sciētia dei qua ab eterno scit deus se nō appositurū isti gr̄am in pnti:et se dānaturū istū

in futuro. Añ sūt ibi duo effectus:r vtriuscz deus est

De grā et gloria. causa. Et ex hoc pz q dicit augustinus q deus q̄cūcz reprobat/iuste reprobat:r q̄cūcz p̄destinat/p̄destinat

A misericorditer:r gratia apponit in p̄senti ex sola mia dei.sed iuste nō apponit:quia si est paruulus iuste nō

apponitur propter pctm̄ originale.si est adultus iuste non apponit propter pctm̄ actuale r originale.et ita

patet q quicūcz reprobat iuste reprobat. Quare ūt augustinus q esau reprobatus fuit iudicio dei eqssimo:sz occultissimo.et quare sup hoc exclamat aplus

Duplex dilectio. O altitudo diuitiar̄ sapiētie r scientie dei. Et ad hoc dicendū q sicut est duplex dilectio dei.eterna scz qua

diligit predestīatos ab eterno:r tpalis qua in p̄senti

Duplex reprobatio. apponit gr̄am. Jta duplex reprobatio eterna scilz r tēporalis indurātio.s.qua in presenti indurat aliquē

non apponēdo ei gr̄az. De eterna reprobatione non intelligit hic.deus reprobauit esau iudicio eqssimo

sz occultissimo.sed de tpali intelligit r in cōparatiōe ad iacob.occultissimū enī fuit iudiciū quare potius

ꝫ hoc ar. iacob in vtero magis apposita gr̄a q̄ esau.cū neuter adhuc aliqd mali vl boni egisset. Sz obicit. Judicio

eqssimo sed occultissimo reprobauit deus esau:ergo aliqua causa occultissima. Illa vel ē creata vel increata. Si increata. ¶ causa increata oīm nō est nisi volūtas dei.et hoc oībus patet:ergo nō est occultissima.

Ad idem. Jtem.iudicio equissimo reprobauit deus esau:ergo discretissimo.sed non dicit aliqs discrete facere:quia facit tm̄ ꝫm voluntatē suam.ergo ad illā discretionē iudicij exigit aliqua causa alia q̄ volūtas dei r illa de necessitate creata est.g illa causa occultissima est creata aut fuit antecedēs ad positionē gratie ī iacob:aut sequēs.si antecedēs:sz iacob r esau tūc oībus pares erāt.ergo qua ratione reprobauit esau:eadem rōne reprobauit iacob.si sequens:g si propter futura opa reprobauit deus esau:eadē rōne elegit iacob ꝓpter opa sua futura. Et hoc est ꝓtra augustinū qui dicit q sic ꝓpter opa euacuaret gr̄a. Sed videt ābrosius contrarius esse augustino.dicit enī sup nonū ad Romanos q deus dat gr̄am alicui:ideo quia scit ipm nō seruiturū.et hoc est dare cui dandū est:et nō dare cui non dandū est.quasi dicat hoc est discrete dare r discrete non dare.ergo deus dat gr̄am ꝓpter opera.et augustinꝰ ūt oppositū. Et ad hoc dicebat p̄positiuꝰ r bene q vterq verū dixit:sed hec p̄positio ꝓpter notat causam finalē ꝫm ambrosiū respectu gr̄e.deus enim dat gr̄am ꝓpter opa.i.ad opera:vt scz bonis operibus seruiamus deo.ꝫm augustinū vero hec p̄positio ꝓpter notat causam meritoriā.et sic falsa ē hec: deus dat gr̄am ꝓpter opera:quia gratia sic nō daret gratis. Dicimus g q electiōe tpali elegit deus iacob ꝓpter opera.vt notetur causa finalis.r ꝓpter alias vtilitates quas ipe sciebat.et silr reprobauit esau propter opera mala r alias inutilitates. Et hoc est iudiciū occultissimū:qz et soli tūc erant nota opa futura r vtilitates q̄ ex post fctō patuerūt alijs.sicut patuit in pharaone:quare prius eū indurauit deus. Patet enī q visis tot r tantis miraculis dei non credidit deo.et hoc solus deus sciebat prius.patet etiā modo quare cecitas cōtigit in israel.occasione enim illi⁹ cecitatis intrat plenitudo gentiū:qz iudei testes fidei nostre sunt. Sed dubiū est vtrum hec sit vera: deus predestinauit ipm ꝓpter opa. Dicimus q vera est:si hec dictio ꝓpter q̄tū ad primum effectū notet causam finalem:q̄tū ad scōm meritoriā.sicut hec est vera:socrates albedie est albus r sīlis platoni diuersis sīlitudinibus.si vero non potest hec dictio propter sīlitudines notare illas causalitates:dicēdū est q illa est falsa.

Opio ꝓpoſi tiui.

ꝺd ſignificet ꝓpter.

Opio doctoris.

Opio doctoris.

dubium.

Opio doctoris.

Ad idem.

Ad idem.

TErtio q̄rit vtrū predestinato insit aliqs bonū ex eo q est predestīatus.videt q sic.quia dicit aug.sup iohānem q melius fuit nathanaeli celos ei aperiri/r necessariū naturā in christo cognscere:q̄ esse predestinatū.ergo nathanael habuit aliqs bonū ex eo q fuit predestīatus. Jtem dicit aug.q p̄destīatio multis fuit causa standi r nulli causa merendi:ergo predestinatio est aliqs bonū in predestinato qđ est ei causa standi r citius resurgēdi. Jtē sumit hec dictio predestinatus noīaliter:sicut hoc nomen reprobus. hec est vera:iste est p̄destinatus.demonstrato aliquo predestinato qui est in aliquo pctō mortali.g forma copulata per hoc nomē predestinatus ineſt isti:ergo aliqs bonū ineſt isti ex eo q ē predestinatus.g aliqs malū ineſt reprobo ex eo q est reprobatus. Aut malum culpe:aut pene.si culpe:nō nisi originale.sz illud idem erat in iacob:ergo iacob erat reprobus.et hoc falsum.si pene.sed oīs pena infligitur pro pctō:sz in esau non erat peccatū nisi originale.sed idem erat in iacob:g r pena illius:ergo iacob habuit malū reprobationis. Jtem si in isto predestinato qui est in pctō mortali est bonum predestinatiōis illud est aliquod accidens:aut est relatio:aut qualitas aliqua bona.si relatio:g habet aliquā causam/aliquā qualitatē/aut quātitatē vel actionē bonā:r nichil tale est assignare in isto.si illud bonū est absolutū:ergo nō dependet de futuro:g necessariū est istum esse predestinatū.et hoc falsuz. Ad hoc dicimus q nullū bonū ineſt p̄destīato

Queritur tertio. V Augustinꝰ

Opinio doctoris.

In Reprobo aut predestinato nichil est ꝓpr predestinacionez aut Reprobacionez

Nemo pt facē q sit predestinatꝰ ipe. t. alꝫ

ex eo q est pdestinatus.cum dicat Aug.sup.vij.toh. q predestinatio ad solū deum pertinet.predestinato enim nullū ius acquiritur in regno celoꝝ ex eo q est predestinatus. Ad primo obiectum dicimus q aug. imꝓpꝛiam facit cōparationē et loquit̄ ꝑm presentē statū cum dicit.melius fuit nathanaeli.ꝛc.id ē nathanaeli erat aliqđ bonū videre deum per fidem:ꝛ erat ei delectabile:sed esse predestinatū non erat ei aliqđ bonū actuale.sicut dicit̄.Bonum est sperare in dño: q̄ sperare in principibus.id ē primū est bonū:ꝛ scām non.Sed obicitur.dicit apl̄us Elegit nos ante mūdi cōstitutionē.hoc erat apostolo multum delectabile. ḡ predestinatio erat ei multū delectabilis ꝛ actualit̄: ergo pdestinatio erat in eo bonū actuale. Et ad hoc dicendū q non valet hec argumētatio.predestinatio erat ei delectabilis actualiter:ḡ actuale bonū.qꝛ nō entia per apprehēsionē fidei q̄ est supꝛa tps delectāt aīam.bonum autē nō imporꝛat solam dilectionē:sed etiā causam dilectionis.ꝛ licet esse iustum actualiter melius sit q̄ esse predestinatū:tñ esse predestinatū est magis eligendū:quia maius bonū.sequit̄ etiā q esse pdestinatū melius est q̄ esse iustū nō habito respectu ad hoc tps determiatū. Ad scđo obiectū dicimus q predestinatio multis modis fuit causa standi.i.deus predestinās.qꝛ eadē rōne qua predestinat:cōseruat ꝛ facit pseuerare. Ad vltio obiectū dicimus q potest solui dupliciter.potest enī dici q cū dicit̄:iste homo est predestinatus.licꝫ hec dictio predestinatus sumatur noialiter:tñ nihil copulat qđ in isto sit:sed tm̄ in deo respectu istius.ꝛ silr̄ de hoc nomine reꝓbus.nec sequit̄ etiam q iste sit.sicut cum dicitur:chimera est opinabilis.vel potest dici q hoc nomen predestinās copulat aliq̄d qđ in isto est:scilꝫ entitatem rōnalē.vñ sequit̄ q iste sit:sed ex hoc nō sequitur q aliqđ bonū insit isti ex eo q idem habeat in hac:iste est reꝓbus.

Z

Contra aī.

Ad scām.

Ad vltimū

Nō istā iste est predesti natus.

¶ De hoc verbo apostoli.quos predestinauit:hos ꝛ vocauit.

q̄rit q̄rto. Augustinꝰ Cōtra aī.

Quarto querit̄ de verbo apl̄i.Quos pdestiauit/ hos ꝛ vocauit:ꝛ q̄s vocauit/hos ꝛ iustificauit: ꝛ q̄s iustificauit/hos magnificauit.De quo dicit aug. q primum in deo est:tria vltima in nobis.Sed ꝓtra. sicut tria vltima v̄ba significant principaliter diuinā essentiam/ꝛ cōnotant effectū in creatura:ita ꝛ primū. ergo qua ratione predestinatio in deo est:eadē rōne ꝛ alia tria.et sicut seq̄ntia ꝓtinēt ad nos:ita ꝛ primū.

Opiō doctoꝝ.

Ad hoc dicimus q ratio dicti augustini hec est.quia verbū predestināti aliq̄d ponit in deo:nihil in hoīe. non enī sequit̄ q si deus pdestinauit ipm q ipse hēat aliqđ bonū vel etiam q ipse sit.Sꝫ reliqua tria v̄ba presentialiter ponūt effectū misericordie dei in hoīe. quoniā hoc verbum vocauit significat ibi interiorem vocationē que est per gr̄am.et ideo dicit augustinus ea pertinere ad nos.non tm̄ nō negauit q̄n pertineāt ad deum.sed predestinare ꝓtinet ad solū deum.Sed querit̄ vtrum aliq̄s possit facere q sit predestinatus.

q̄ incidēs Aī q sic.

Et videt̄ q sic.quia potest tm̄ facere q habeat gr̄am ꝛ q in ea perseueret:ꝛ ita saluetur.sed si saluabitur/ pdestinatus est:ergo potest facere q sit pdestinatus.

Ad idem.

Item potest facere q sit de numero beatoꝝ: ergo potest facere q sit de numero predestinatoꝝ: ergo potest facere q sit predestinatus. Sed contra.

In ꝓtrariū arguitur.

esse predestinatum/est esse eternum:ergo non potest facere q sit predestinatus.quod cōcedimus.quia nō potest facere q habeat gratiā.Et nō valet hec argumentatio.iste potest tm̄ facere q habeat gr̄am:ergo potest facere q saluet̄.et est ibi fallacia cōsequētis.qꝛ non sequit̄ q si aliq̄s possit facere antecedēs:q̄ possit facere cōsequēs.quia si aliq̄s potest facere aliquid vt aperire fenestram:quo facto sol illuiabit domū:non tm̄ potest facere q sol illuiet domū.Et sic ptꝫ solutio ad primo obiectum.Ad scđo obiectū dicimus q hec est falsa de non habente gr̄am:iste potest facere q sit de nūero predestinatoꝝ.quia si hoc verbū respiciat totum qđ sequitur falsa est:si non respiciat formam pdestinationis vera est.ꝛ est sensus.iste potest facere q sit de numero illoꝝ qui sunt pdestinati.sed ex hoc nō sequitur:ḡ potest facere q sit predestinatus.quia mō predestinatus cadit sub potentia. Sed querit̄ an aliquis possit facere q alius sit predestinatus.quod videt̄.quia dicit ambrosius q predestiatio dei iuuat precibus sctoꝝ:ḡ per preces sctoꝝ deus predestinauit aliquē. Item sancti merent̄ alicui infusionē gratie ꝛ salutē eternā:et hoc est esse predestinatū:ergo sancti merent̄ alicui predestinatiōem. Itē per merita sctoꝝ remunerat deus istum vita eterna.et hec deteriatio per merita sctoꝝ.determiat verbum tantū gratia cōnotati:non gr̄a principalis significati.sic enim falsa esset.eadem rōne hec est vera:deus pdestinat istū per merita sctoꝝ:vt determiatio determinet verbum tm̄ gratia effectus. ¶ Solutio. Nullus potest facere q aliquis sit predestinatus:qꝛ sic tpale est causa eterni. Sciendū ergo q pdestinare duas habet assertiones. vnam principalē ꝛ eternā.aliam secundariā ꝛ tpalē. Idem enī est deus predestinat istum:q deus ꝓuidit ab eterno se daturū.ꝛc.Et cum dicitur predestinatio iuuat precibus scoꝝ.illa deteriatio respicit secūdariā assertionē non principalē.et ex hoc nō sequit̄ q sancti faciant q iste sit predestinatus:qꝛ mō respicit principalis.per hoc patet solutio ad secundo obiectū. Ad tertio obiectū dicimus q hoc verbū remunerat.vnā solā habet assertionē ꝛ illam temporalē.propter hoc non est simile de hoc verbo predestinat.

¶ Vtrum presciētia dei:necessitatem inferat rebus.

Quinto q̄rit̄ vtrū presciētia dei iferat necessitatē rebus. ꝓbat̄ q sic.deus preuidit illum esse dānandū.sit ita.ergo iste damnabit̄.sed necessariū est deū preuidisse istum esse dānandū.ꝓbatio.presciētia dei infallibilis est ꝛ inuariabilis:ḡ deus infallibiliter ꝛ ineuitabiliter preuidit istum esse damnandum:ergo necessario preuidit istum esse damnandum:ergo necessariū est istum esse dānandū. Item deus īmutabiliter preuidit istum esse dānandū:ergo non est ei imputādum si damnetur. Item deus immutabiliter preuidit istum esse dānandū:ergo nō potest esse quin iste dānet̄. Ad hoc dicūt quidā q hec ē duplex:deus immutabiliter preuidit hoc.quia si hec determiatio immutabiliter determinet verbū in comparatiōe ad rem noiatiui:vera est:qꝛ in deo nulla ē mutatio.si in cōparatiōe ad rem accusatiui falsa est:qꝛ in re preuisa mutabilitas est. Sꝫ hec solutio nulla est:qꝛ sicut nō potest esse q deus modo preuideat aliquid qđ ꝓius non preuidit vel ecōuerso:ita nō potest esse q aliqua res sit modo preuisa/ꝛ ꝓius nō fuerit preuisa.et ista mutabilitas ex pte rei inq̄tū preuisa est.preuisiōem enī oportet ibi cōtineri:quia aduerbiū determiat v̄bū. Preterea hec erit duplex:deus necessario ꝓuidit hoc.

Falla ꝓnt̄.

Ad primū.

Ad scām.

B

q̄ incidēs Aī q sic.

Augustinꝰ

Quita q̄o. Aī q sic.

Secūdo aī

Ad idem.

Ꝓña opiō

hec solutio nulla est

Ad scām.

Ad tertiū.

C

Opīa Replicā

Deus immutabiliꝫ & infallibiliꝫ ꝓscit nec tn nec & quo ꝓscitiꝫ erat ab eterno xtm

Prescientia dei dicit ve[l] imponit nec[essitatem]. & de ista Numeri predestinatoꝝ pe augr

ꝛ erit vera in vno sensu. hec eni est vera: deus qui est necessario preuidit hoc. Sed ꝓtra. deus cōtingenter preuidit hoc. fm q aduerbiū determinat verbum in cōparatiōe ad deum. quia deus qui preuidit hoc non

D

potest preuidisse hoc. ergo hec ē falsa vtroq modo: deus necessario preuidit hoc. qđ concedimus. Et hec

Opinio doctoris.

est vera vtroq mō: deus imutabiliter preuidit hoc. sed nō sequit: g necessario preuidit hoc. et est fallacia

Falla ꝓntis

cōsequētis a supiori ad infertus affirmādo. qz omne necessariū est imutabile: sed nō ecōuerso. qz antixpm fuisse futurū est vez: et imutabile fm cōem opinionē

Hec argumētatō non valet.

non tñ est necessariū. Et non valet hec argumētatio. deus imutabiliter preuidit hoc. ſ. istū esse dānandū: ergo nō potest esse quin iste dānet. et est fallacia acci-

Falla accidentis.

dentis a ꝓiūcta predicatiōe ad diuisam. qz imutabile duo negat comūctim. est eni sensus q deus puideat modo istum esse dānandū: ita q prius nō preuiderit.

Lp impole est

ꝛ est instantia. antichristum fuisse futurum est verum immutabile: g nō potest esse quin sit verū. Simiter nō valet. deus imutabiliter preuidit istum eē dānandū: ergo nō est isti imputandū si damnet iste. ¶Prescietia

Nō diligēt

eni dei nō imponit necessitatē rebus: qz deus puidet res tales quales future sunt: ſz necesse illas preuidet

si necessarie

in necessitate: si ꝓtingētes in ꝓtingētia. vñ si preuidet quoddā cōtingens futurū ꝓtingēs est deū preuidisse

q̄o incidēs.

illud. Sed q̄rit in quo est illa ꝓtingētia. Et nos dicimus q illa cōtingētia est in deo: quia illa cōtingentia

Opio doctoris.

nichil aliud est q potētia preuidendi q̄ est in deo fm q se habet ad duo oppositā: scz preuidere ꝛ non pre-

Contra af.

uidere. Sed itez obicitur. si homo prescit aliquid necessariū est ipm sciuisse illud: sed certior est scientia dei q̄ scientia hois: g si deus sciuit vel preuidit aliqđ necessariū est ipm preuidisse illud. et ita oia ex neces-

Nō diligēt Iterū af.

sitate euenūt. Ad hoc dicendum q non est simile de scietia hois ꝛ de scietia dei. quia scietia hois generat a rebus q̄ ponunt imagines suas in aia. vñ necessariū est res generasse scientiā sui in aia. sed scietia dei non formal a rebus imo seipso videt non tantū preterita

Ad idē af.

ꝓnta: sed futura cōtingētia. est g certior dei scietia q̄ scietia hois q̄tū ad infallibilitatē: sed non q̄tū ad rei fixionem vel determiationē. Item deus prescit ab eterno antichristum fore: sed antichristū fore nō erat verum ab eterno. qz veritas eius non fuit ab eterno. ergo deus prescit illud anteq verū esset: ergo ꝛ qñ erat falsum. et hoc impossibile: qz falsum non scitur.

opio aliq.

Item antichristum fore non erat verū ꝙ eterno: nec veritate rei/nec xitate dictiōis. quia nec res erat: nec aliqs qui enūciaret. ergo deus sciuit illud anteq eēt verum. Ad hoc dicūt quidam q hec est duplex. deus

xitas rei et xitas dictionis.

prescit antichristū fore. si intelligatur de re siue de euētu vera est: si de dicto falsa est. Sed potest dici q duplex est xitas. scz veritas rei qua homo verus est: vel argentū verū. ꝛ sic de aliis. et veritas dictiōis que est adequatio intellectus ad rem. nō solū intellectus humani vel angeli: sed etiā diuini. Ad qñ dicimus q

Augustin⁹

hutusmodi veritatē antichristū esse futurū est verum ab eterno: ꝛ mundū fuisse futurū. siliter ꝛ illa veritas est adequatio intellect⁹ diuini ad rem. ꝛ est illa xitas increata idem q deus. probat eni aug. q veritas est eterna: ꝓpter hoc q mūdum fore erat verum anteq mundus esset. patet ergo q hec est falsa: deus sciuit

Alia q̄o ꝑn a palis.

antixpm fore anteq esset verū. Querit postea vtrum prescietia dei imponat necessitatē in aliquo vniuersali.

Af q sic.

Et videt q sic. quia dicit in apoca. Sustinete modicū tēpus donec impleat nūerus fratrū vr̄oz. Numerus p̄destinatoz̄ implebit: ꝛ nichil potest impedire quin impleat. hoies enim non possunt impedire p̄destinationē. nec deus potest impedire: quia non vult. ergo necesse est numerum predestinatorum impleri. Item

Scđo af.

E

nūerus predestinatoz̄ inchoatus est ꝛ non est adhuc impletus. nec potest remanere imperfectus: quia de deo nō potest dici: iste cepit edificare ꝛ nō potuit cōsummare. quia dei pfecta sunt opa. igitur necesse est

Tertio af.

numerū p̄destinatoz̄ impleri. Item in apoca. Tene qđ habes: ne alius accipiat coronam tuā. ergo si iste non habet: altus habebit. et sic necesse est numerum

In oppositum af.

predestinatoz̄ impleri. Sed ꝓtra. quod est in libero arbitrio non est necessarium: ergo nō est necessarium

Secundo.

numerū predestinatoz̄ impleri. Item nūerus predestinatoz̄ nō est impletus: et possibile est q oēs qui mō

Tertio.

sunt dānent. qđ patet in singulis siliter. Item possibile est q oēs qui futuri sunt dānent: qz possibile est istos mille dānari: ꝛ istos duo milia/ꝛ istos decem milia/ꝛ ita de oibus: g possibile est oēs qui modo sunt ꝛ qui futuri sunt/dānari. ergo non est necessariū numerum

Solutio.

p̄destinatoz̄ impleri. ¶Solutio. dicimus q p̄destinatio siue electio dei huic vniuersali infert necessitatē.

ſz legz.

vñ necesse ē numerum predestinatoz̄ impleri. Et ad

Ad primū.

p̄ma obiectū dicimus q hec ē falsa: in libero arbitrio hominū est numerum predestinatoz̄ impleri. imo in predestinatiōe ꝛ ꝓuidentia dei: qui etiā per malos ꝛ impedientes implet numerū predestinatorum: quia

Nō ista diligenter.

deo militat omne quod optat. sed in libero arbitrio cuiuslibet est an ipe dānet. Ad scđo obiectū dicimus q nō est possibile oēs qui sūt vel futuri sunt/dānari.

Ad scām.

Et ad hāc: possibile est centum milia vel mille milia dānari. respōdendū est ꝓbabiliter. sistendū est enim

doctor manet ꝟ dubꝫ q̄stio icidēs

alicubi: sed nescimus vbi. Item solet queri an nūerus predestinatoz̄ possit augeri vel minui. et dicimus q fm q intelligit cōposita nō potest augeri vel minui: quia nō potest esse q tot sint hodie p̄destinati: ꝛ heri pauciores vel cras. sed si itelligat diuisa/dubia est: qz nescimus an huic numero (demōstrato nūero p̄destinatoz̄) posset addere deus tres vel q̄ttuor aut subtrahere. Credendum est enim q tātus erit numerus

Nō iterum istud.

predestinatoz̄ q si adderent aliquot non esset maior iocūditas vel festiuitas in ciuitate dei: siliter si aliqui subtraherent non minueret iocūditas. Notādum est

Nō de electione.

autē q idem est electio dei eterna q p̄destinatio. Ñ apls Elegit nos añ mūdi cōstitutionē. et in euāgelio

F

Nō vos me elegistis: sed ego elegi vos. Sz videt q

ꝺ dicta af.

electio non debet dici de deo: qz eligētia est volūtas cōsiliata. consiliū autē non cadit in deum: quia cōsiliū est de ignorato vel ignorabili. non eni consiliat aliqs an bñfaciendū sit parentibus. g eligentia non dicitur de deo. Item dicit damas. q volūtas dicit de deo: sed

Scđo af.

electio ꝛ cōsiliū nequaq. Et ad hoc dicendum q non

Solutio.

proprie dicunt de deo: sed sicut dicunt studia dei. vñ Annūciate inter gentes studia eius. facta exq̄sita acsi per multū tēpus studuissent. similiter consiliū dei est volūtas certissima acsi diu deliberata eēt. Ñ electio dei importat quattuor. primo certam voluntatem. scđo diuinam eēntiā: vt eius causam. tertio gr̄am in presenti. quarto gloriā in futuro. et predestinatio tria vltia significat: sed in primo differt ab electiōe: significat eni añcessionē quā nō significat electio. Sciēdū

q̄d studiuz dei ꝛ q̄d cōsilium.

Electio importat q̄ttuor. p̄destinatio ꝓportat tria

antē q Quis non esset nisi vnus predestinatus: tñ ille diceret electus. qz q dicit electus q̄si ex alijs electus

Nō etiā de electione.

Multiplices diões diuine prouidentie.

ethimologia est ⁊ non est de significatione vocabuli. sicut hic. lapis dicitur quasi ledens pedem.

damascen⁹. qd prudentia.

¶ De prouidentia diuina. Ca.xi.

Consequēter dicendum est de prouidētia diuīa: q̄ est cura ⁊ diligētia qua deus subditis ministrat necessaria siue sint bōa siue sint mala pene. s. flagella quib⁹ deus flagellat hoīes ad correptionē. Vñ dicit ioh. damas. q̄ prudentia est volūtas dei propter quā omnia q̄ sunt/cōuenientem ducatum suscipiūt. probat ioh. damas. duobus argumētis q̄ deus est oīm prouisor. quia si eēt alius creator/alius prouisor/uterq; eēt impotens. iste prudēdi/iste creandi. Item hoīes ⁊ irrōnalia aialia propriis filijs prudent naturaliter: et qui nō prouidet/improbat. i. vituperabilis est. sed deus nullo mō vituperabilis est: ḡ ipe prudet oībus.

Probat dupliciter.

scdo probat

ꝯ illud ar.

Dicit aūt damas. q̄ si dei volūtas est prudentia oīno necesse est omnia que prudētia fiunt ⁊ optima ⁊ deo decentissima fieri ⁊ vt non est melius fieri. sed si hoc: ergo oīa q̄ fiunt prudentia diuina optima sunt: ergo delectabilissima. q⁊ bonū est cuius apphensio delectatio est. ergo oīa que fiunt per prudentiā diuinam summe delectāt hoīes. et hoc falsum: imo in multis cōtristatur. Item dicit damas. q̄ prouidentia diuina duplex est. q̄dā est fm acceptiōez: q̄dā fm cōcessionē. fm acceptionē sunt quecūq; in ꝓtradictiōe sunt bōa: sicut gra/gla/⁊ hmōi. Dicit damas. q̄ deus añcedēter vult oēs saluari: ad hoc enī est eius añcedēs volūtas ⁊ acceptio ex ipso existens. bona enī spūalia ex corde suo dat. prouidentia fm cōcessionem est volūtas dei cōsequens ex nra causa: sicut punire qđ nobis infligit ex pctō nostro. Sed fm hoc videt q̄ deus aliq̄d vult prius qđ nō vult posterius: ⁊ aliud posterius qđ non vult prius: et ita mutabilis ē. ⁊ quicq̄d vult/ab eterno vult.

Solutio. Ad primū

¶ Solutio. Ad primā dicimus q̄ oīa optima sunt in genere suo et ordine. sicut dicit in gen. Vidit deus cūcta que fecerat: ⁊ erāt valde bona. In vltate enim valde bona sunt ⁊ in se delectabilia sūt. Sed q̄ aliquos non delectent: hoc accidit duabus de causis.

Pria cā. Scda cā.

prima est propter infirmitatē hoīm. oculi enī infirmi non possunt videre radios solis. secunda est propter admixtionem operis diaboli. tristant enim hoīes qñ vidēt malis dignitates dari. et hoc est ꝑpter malicia quā vidēt in ipsis. sed si attenderēt malos creaturas dei/⁊ deum dare bona creaturis suis: non tristarētur imo delectabile eis eēt.

Ad scdm.

Ad scdo obiectū dicimus q̄ velle antecedēter ⁊ velle ꝯsequēter sumunt prout velle in actu ⁊ ꝑ signo diuine volūtatis. et ex hoc nō sequit q̄ deus mutabilis sit. sicut nō sequitur si modo creat hanc aiam ⁊ prius nō creabat: q̄ sit mutabilis.

prudentia fm ꝯcessionē.

Prouidentiā fm ꝯcessionē vocat damas. derelictionē quā diuidit in duas species. Est enim quedam derelictio dispensatiua eruditiua: ⁊ quedā derelictio est finalis desperatiua qua derelinquūtur mali incorrigibiles.

Duplex derelictio.

Dispēsatiua eruditiua est q̄ ad directionē/⁊ gloriā/⁊ salutē patiētis fit/⁊ alterius zelum ⁊ imitationē: vel etiā ad gloriā dei. ⁊ hāc diuidit damas. in septē spēs.

Prima

Pria est cum deus cōcedit iustū incidere in calamitates: vt eam que ipsi latet virtutē/alijs manifestam faciat. vt in Job.

Secunda.

Scda est cum cōcedit ꝯuenientiū qđ agi vt per opationē sicut estimat cōuenientē magnū quid ⁊ mirabile dirigat. vt per crucem salutē hoīm.

Tertia.

Tertia est cum cōcedit pati sctm̄ mala: vt non a recta cōsciētia excidat: vel ne de data ei virtute ⁊ gratia in supbiā incidat. vt i paulo.

Quarta.

Quarta ē cum dereliquit quis ad tempus in directionē alioz: vt quod fm ipm est intuentes alij eruditanē. vt in lazaro ⁊ in diuite. ad instructiōem enim nostram derelictus est lazarus in miserijs.

Quinta.

Quinta est cum dereliquit quis in alterius gloriā vt ꝑ ppriū vel parentū pctm̄. vt in ceco nato.

Sexta.

Sexta est cum ꝯcedit quis pati in alterius zelum: vt gloria eius qui passus ē magnificata in zelū. id est in imitationē alijs fiat passio spe future glie ⁊ desiderio eternoz bonoz. vt in martyribus.

Septima.

Septima est cum cōcedit qs incidere in nefariā opationē in directionē alterius deterioris passionis. vt cum aliqs est elatus in virtutibus cōcedit hūc deus incidere in adulteriū: vt ex casu in sensum veniēs ppie infirmitatis humilietur ⁊ cōfiteat dño. Sed ꝯtra ista videt dicere aug. sup psalteriū. qui dicit q̄ oīs pena que in pnti nobis infligitur: aut infligit ad purgationē/aut ad cōuersiones/ aut ad inittum pene eterne. videt ḡ diminutus vel damascen⁹ supfluus.

ꝯ ista videt augustin⁹. Psalteriū

Solutio.

Ad hoc dicēdū q̄ in diuisiōe quam facit aug. non cadit septima species neq; scda. septima enī excludit cum dicitur: oīs pena q̄ infligit. deus enī non infligit vicia. secūda excludit cum dicit: in presenti. filius enim dei mō non crucifigit. sed alie quinq; spēs cōtinent sub primo mēbro: vt patet diligenter intuenti. oēs enim purgatorie sunt. martyres enim in martyrio purgabātur. vñ vasa figuli probat fornace. ⁊c. Dicimus ergo q̄ sufficiēs est diuisio aug. quod patet quia vel infligit pena bonis vel malis. si bonis: ad purgationem. si malis: aut corrigibilibus aut incorrigibilibus. si corrigibilibus: ad ꝯuersionē. si incorrigibilibus: ad initiū pene eterne. dicit enī damascenus q̄ multi sunt modi prudētie diuine ⁊ neq; sermone interptari nꝫ intellectu cōprehēdi potētes. sed oportet scire q̄ oēs tristes superuētiones his qui in gratiam actionum suscipiūt: ad salutem inducunt.

Opio doctoris. quō intelligit diuisio augustini ⁊ quō illa damascen multi mōi prudētie.

¶ De potentia dei. Ca.xij.

Post predestinationem ⁊ prudentiā: dicendū est de potētia dei. Circa quā prio dicēdū est quare deus dicat omnipotēs: ⁊ q̄tū se extendit potētia dei. scdo fm quid debeat dici possibile simpliciter. tertio vtrū mutatio aque in vinū fuerit miraculosa. quarto an mutatio virgarū magoz fuerit naturalis. quinto an deus possit saluare iudam ⁊ dānare petrum. sexto vtrum possit facere de corrupta virginē. Circa primū dicit q̄ deus est omnipotēs: q⁊ potest oīa. sed si hoc: ergo potest currere: ḡ potest peccare.

Pōt queri vtrū de⁹ sit oēs ⁊ ē prima questio huius capli. De⁹ ē oēs. Contra ar.

Ad primū dicendū est q̄ nō valet: quia cū dicit deus potest oīa. per hūc terminū oīa significant creature vt subiecte potētie diuīe: nec retorquet ad deum vt ad subiectū. sed cum dicit potest currere deus. significatur cursus nō solū vt subiectus diuīe potētie: sed etiā vt accidēs deo tanq̄ subiecto. vnde est ibi fallacia accidētis.

Ad primū. Falla accidentis.

Ad hoc aūt argumētū deus potest oīa: ḡ potest peccare. duobus modis rndet fm illos qui dicūt q̄ peccatum nichil est non valet argumentatio: quia peccare non cōtinet sub illa vniuersalitate. malicia enim fm aug. nō habet causam efficiētē sed deficientē. fm illos qui dicūt q̄ pctm̄ est aliq̄d dicendū est q̄ deus non potest facere oīa simpliciter: sed omnia q̄ posse est pure potentie: sed posse peccare non est pure potentie immo impotētie potius. non solū aūt potest deus ea q̄ sunt fm cursum nature sꝫ ea q̄ sunt supra naturā: vt cecos illuminare/mortuos suscitare/⁊ de costa ade mulierē

Ad scdm. fm augustinum. duplex pt dici ad hoc. Alia dr oēs

Deus est omnipotens & pt facē de hoīe asinū q̄ quis Impossibile est q̄ homo sit asinus

Augustin⁹ dicit. ꝫ hoc aī.

facere:ꝛ cōsimilia que natura nō potest facere. Unde dicit aug. q̄ in costa erat vt ex ea posset fieri mulier: sed nō erat in costa vt ex ea fieret mulier. Sz hoc videtur esse falsum: quia si in costa erat vt ex ea posset fieri mulier: ergo in costa erat causa vnde ex ea fieret

Scdo aī.

mulier: ergo in costa erat vt ex ea fieret mulier. Itē in quocūq̄ ē potētia currēdi: in eo est vt currat. ergo cū in costa eēt potētia vt ex ea fieret mulier: in costa

Solutio.

eratvt ex ea fieret mulier. Et ad hoc dicendum est q̄

I duplex potentia.

duplex ē potētia. scz materialis ꝛ passibilis: ꝛ formalis siue actiua. potentia materialis nō habet posse super effectum nisi in suscipiēdo. sed potētia formalis siue actiua habet posse sup effectū. Dicimus ꝫ q̄ in costa

Opinio doctoris.

erat tm̄ potētia materialis ꝛ susceptiua forme mulieris: sz in deo potētia actiua q̄ poterat spoliare costā forma sua ꝛ inducere formā mulieris. et qz potentia materialis nō habet posse sup effectum: propter hoc hec est falsa. in costa erat vt ex ea fieret mulier. Unde

Instantia.

patet q̄ nō valet pīa argumētatio. instātia in domo est vt possit illuīari: ergo in domo est vt illumīetur.

Ad scām.

Ad scdo obiectū patet solutio: quia potētia currēdi potētia actiua est. et nō est simile de potētia actiua: ꝛ

Iterū aī.

de potētia passiua. Sz obicit ꝓtra hoc. quia sicut ad potentē dare ptinet dare ista: sic ad potētē suscipere pertinet ista suscipere. ꝫ si in costa erat vt ex ea posset fieri mulier: in costa erat posse suscipere formā mulieris. igit in costa erat vt ex ea fieret mulier. Item in

Ad idem.

hoīe est non solū posse illuīari a deo: sed etiā illuīari. vñ Cōuertimini ad me: ꝛ ego cōuertar ad vos. ergo in costa erat nō solū posse suscipere formā mulieris: sed etiā suscipere. et inde vt pīus. ¶ Solutio. q̄dā

Solutio. potētia passiua cū volū tate ꝛ sm̄ voluntate.

potētia passiua ꝛ materialis ē sine volūtate: ꝛ quedā cum volūtate. et que cum volūtate duplicem potest habere statū: aliq̄n enim habet potentiā actiuam vt formalē sibi paratam: aliq̄n non habet. verbi gratia. homo potest illuīari a deo: ꝛ p̄ter hoc habet potētiā actiuam per quā potest facere qđ in se est: quo facto deus faciet qđ in se est. sm̄ hoc est cōcedendū quia in hoīe est non solū vt possit illuīari a deo: sed etiam vt illuminet. Item iste potest hīe prebēdā paristēsem:

ꝓbat a simi.

habet eni potentiā suscipiēdi. sed quia nō habet secū potentiā actiuam preparantē ad suscipiendū: non est in ipo habere vel suscipere prebendā illam. similiter nō erat in costa suscipe formā mulieris: qz non hēbat aliq̄modo potentiā actiuam p̄parattiā vel p̄parantē

Nota hic. ꝫ hoc aī.

ad suscipiendū. vnde nō in quocūq̄ est posse suscipere est suscipere. Itē in costa erat vt ex ea posset mulier fieri: quia poterat fieri a deo. ergo in hoīe ē vt ex eo posset fieri asinus: qz homo potest fieri asinus a deo: ergo hō potest fieri asinus. silr potest fieri capra. ꝛ sic de alijs. ergo potest fieri quidlibet. ꝛ hoc videtur incōuentēs. Item si hō potest fieri asinus a deo (cum eius potētia sit amplissima) potest ꝫ facere q̄ homo

Scdo ad idem.

sit asinus: qua rōne diuisim/ꝛ eadem rōne ꝓiūctim. et ita potest facere q̄ idem sit homo ꝛ asinus simul: ꝛ q̄ idem sit albū ꝛ nigrum simul. Ad hoc dicūt quidā q̄

K Solutio aliquoꝝ.

in hoīe nō est vt possit fieri asinus: sed in hoīe est potentia vt possit fieri asinus. sicut in beata virgine non erat potētia vt pareret: sed erat potētia vt posset parere. vnde negāt hāc ꝛ cōsimiles: de hoīe potest fieri

ꝫ hoc aī. Scdo aī.

asinus. Sed ꝓtra. deus facere potest de asino hoīez: ergo de asino potest fieri homo a deo. Item de limo terre factus est homo. hoc nō potest negari. ergo de limo terre poterat fieri homo: ergo multo fortiꝰ de asino potest fieri homo: quia maior est similitudo. Itē

Tertio aī.

de ouo potest fieri aīal. ꝛ hoc est per corruptionē: qz potest corrumpi forma oui/ꝛ introduci forma pulli. silr potest asinus corrumpi ꝛ spoliari forma sua: qz que deus cōiunxit potest diuidere ꝛ introduci forma hoīs: ꝛ ita ex asino potest fieri homo. Itē dicit aug.

Quarto p augustinū.

q̄ in qualz re ē naturalis obediētia qua deus potest facere quicq̄d vult de ea. vñ de aqua potest fieri naturaliter vinum: ergo de asino potest fieri homo. qđ

Opio doctoris.

cōcedimus. potest eni fieri a deo q̄uis nō possit fieri a natura. non tū concedimus q̄ deus possit facere q̄ idem sit homo ꝛ asinus simul: aut q̄ idem sit nigrū ꝛ album simul. quia nō potest negare ꝛ nec facere ꝓtra se. faceret aūt ꝓtra scientiā suā ꝛ ordinationē ꝛ bonitatē suā qua optime oīa disposuit: si faceret q̄ idē

ꝫ hoc aī.

esset hō ꝛ asinus. Sed obicit de illa naturali obediētia. sicut cera naturaliter susceptibilis ē impressiōis: ita iste cecus naturaliter susceptibilis ē visus: ꝓpter naturalē obedientiā q̄ in rebus est. ergo naturaliter potest habere visum: ꝫ naturaliter potest videre: et

Solutio.

naturalit est regressus a priuatiōe ad habitū. Solutio. hec est duplex iste cecus potest videre. si sumatur videre pro vti visu falsa est: ꝛ hoc verbū potest significet potentiā actiuā. si pro hīe visum vera est: ꝛ hoc ꝟbū pōt significet potentiā materialē ꝛ susceptiuā.

¶ Utrū possibile simpliciter dicat tantū fm causas superiores aut fm inferiores.

Secūda q̄o huiꝰ capti.

Secundo queritur vtrū possibile simpliciter dicat tantū fm causas inferiores: aut tātū fm causas superiores: aut aliq̄n fm illas: aliq̄n fm alias. et sup

triplex opinio.

hoc triplex est opinio. Quidā eni dicunt q̄ solū illud est possibile simplicit qđ est possibile fm causas inferiores. vñ fm istos nō sequit. hoc est possibile deo: ꝫ est possibile. fm istos etiā virginē peperisse ē impossibile: licet sit verum quia nō est possibile fm causas inferiores. nec valet fm eos ista argumētatio. si virgo peperit cum viro cōcubuit: sed virgo peperit: ꝫ cum viro cōcubuit. quia propositū est in terra ꝛ assumptū est in celo. Sed hec solutio nulla ē: est eni ꝓtra artē.

Q d sit possibile secūdū istos.

hec solutio nulla est.

Regula est ꝫ istos est augustinus

quia regula est si aliq̄d sequit ad aliud: si primum est verū ꝛ vltimū. Item ꝓtra istos est aug. qui dicit sup illud ꝟbū apostoli. Stultā fecit deus sapiētiā huius mūdi. sapiētia mundi impossibile iudicat qđ in naturis rerum nō videt. hanc aūt stultam fecit deus possibile fore declarādo atq̄ faciēdo qđ ipsa impossibile iudicat. et loquit de huiusmodi virginē parere. ꝛc. ꝫ si

Ad idē est augustinus

deus declarauit hoc esse impossibile antē q̄ euenisset erat possibile ꝛ non fm causas inferiores. ergo non solū illud ē possibile qđ est possibile fm causas inferiores. Item dicit aug. q̄ anteq̄ mūdus esset/mundū fore erat verū: ergo erat possibile nō fm causas inferiores. ꝛ inde vt pīus. Item fm istos deum esse non est possibile: nec deum esse eternum ꝛ vnum. propter hoc dicimus q̄ hec opinio nō pōt sustineri. Alij dicūt q̄ omne illud ꝛ solum est possibile simpliciter qđ est possibile fm causas superiores. vñ fm istos bene sequitur. hoc est possibile deo: ꝫ est possibile. Sed fm hoc virginē parere/cecū videre/fuit possibile ante euentū sicut ꝛ in ipso euētu: ergo quādo euenit non fuit miraculum. Item simpliciter ante incarnatiōem virgo manē virgo non potest parere: quia non habet potentiā pariendi. ꝫ impossibile est virginē manentem virginē parere. ꝛ tñ possibile est deo. ergo non omne

Ad idē aī.

Pīa ratō huiꝰ opinionis.

Oīa ꝓlīa dm̄ ſ̄n or̄ne ad ſōla dīna ꝓ.

Nota⁹ a ꝙ ī vinū ſ̄n nupt̄iis fuit miracl̄z.
Alia t̄n multo maī ꝙ q̄otidie fiūt nō ſt̄ miracla:

scđo ad idē

ktia opīnio

fz hoc duob⁹ mōis deus facit de impossibili possibile.
M

ꝫ hanc aī.

Scđo aī.

Opinio doctor⁹.

Ad primū

Ad scđm.

Nota istud

Ad tertiū.

est deo possibile est possibile simplr. Itē deus stultaz fecit sapiētiā hui⁹ mūdi possibile fore declarādo atq; faciendo qđ ipa īpossibile iudicat: ꝙ deus de īpossibili facit possibile. ergo anteq; fecisset nō erat possibile añq; fecisset de⁹ illud eē possibile: ꝙ nō semp fuit possibile. ꝛ tñ semp fuit possibile deo: ꝛ inde vt pr̄⁹. Ꝓpter hoc dicūt alij q; nec tñ fm causas īferiores dicit̄ qđ possibile nec tñ fm cās supiores: fz aliqñ fm has aliqñ scđm illas: qz fm diuersa adiūcta hec dictio possibile copulat ꝑ diuersis possibilib⁹. Ūñ cū dr possibile est deū esse hec dictio possibile copulat ꝑ possibilitate fm causas superiores. ꝛ sic est vera. et cū dicitur possibile est cecū videre copulat ꝑ possibilitate scđm causas inferiores. vñ falsa est. isti dicūt q; virginē pertisse mō est possibile: aliqñ tñ fuit īpossibile. ꝛ de⁹ de īpossibili facit possibile duob⁹ modis. vno mō reparādo naturā sicut in ceco illuiato: ꝛ tūc potētia est mirackosa: fz act⁹ nakal. alio mō dādo nouā potētiā sicut dedit btē virgini potētiā ꝯcipiēdi sine viro: ꝛ tūc potētia miraculosa est ꝛ act⁹ sīlr miraculosus est. Sz iteꝝ ꝓtra hāc opinionē obicit̄: qz si aliqđ est albū aliq albedine est albū simplr: ꝙ si aliqđ est possibile aliqua possibilitate est possibile simpliciter. Sz virginē manentē virginē parere sp fuit possibile aliqua possibilitate: qz possibilitate diuina. ꝙ sp fuit possibile. Itē sīmus ante īcarnationē. si deus facit q; ℣go manēs virgo pariat virgo manēs virgo parit: fz possibile est pr̄ mū. modo eīm cōstat q; de⁹ facit illud: ꝙ vltimū. et ita virginē manentē virginē parere sēp fuit possibile. qđ cōcedim⁹. Unde adherem⁹ scđe opinioni q̄ dicit q; oē illud ꝛ solū est possibile simplr qđ ē possibile fm cām superiorē. ſ. fm deū ꝛ nō excludit̄ qđ est possibile fm causas īferiores: qz oē tale est possibile deo. sed non ecōtrario. Et ad primo obiectū dicimus q; q̄is ꝑus esset possibile cecū videre: virginē parere: tñ cū eueīt miraculū fuit. qz ille euētus sup naturā fuit. In hoc eīm est miraculū q; de īpossibili fm naturā fecit verū. Ad scđo obiectū dicim⁹ q; nō valet hec argumētatio virgo manēs virgo nō pōt parere: ergo virginē manē tē virginē parere est īpossibile. De re eī vera ē: fz de dicto falsa. Unde scđa opīo de re pōt sustineri. de dicto non. Ad tertio obiectū dicim⁹ q; de⁹ nō fecit de īpossibili possibile: fz qđ erat possibile pr̄⁹ fecit in actu. Ūñ auctoritas sancti augustini sic est intelligenda. stultā fecit deus sapientiā huius mundi: possibile fore faciēdo/declarando oq; ꝛc. Fecit quidē qđ ꝓius erat possibile ꝛ declarauit illud esse possibile cū crederet illud esse impossibile. Unde dicimus q; virginē parere ante incarnationē fuit possibile possibilitate increata: sicut et mundū fore anteq; mūdus esset fuit verū veritate increata: ꝛ possibile possibilitate increata. veritati eīm increate respondet possibilitas increata: sed de hac non cogitauerūt philosophi. vnde iudicabant illud īpossibile qđ deus ostēdit possibile faciēdo illud et ideo stultā ostendit esse illā sapiētiā. Unde in illa auctoritate augustini intelligitur īpossibile scđm qđ secundū opinionem philosophorum.

Utrum deus fecerit miraculū mutando aquam in vinū.

Tertio ꝙ h⁹ capituli ℣ q; non.

TErtio queritur vtrum deus fecerit miraculum mutando aquam in vinum. videtur q; non: qz dicit augustinus super illuz locum q; deus quotidie multa maiora facit qñ per totū mūdū in vitib⁹ mutat aquam in vinum: et sic multa maiora facit et multo mirabiliora. qz admiratio vt dicit Aug. nichil aliud est q; timor de magno fantasmate vel magna ymaginatione. ꝙ si ista maiora nō sunt miraculuz nec illud.

qđ admiratio fz aug.

Solutio.

CSolutio. sine dubio maiora facit deus quotidie ꝛ fm quātitatē et fm qualitatē. tñ hoc faciēdo nō facit miraculū: qz hoc facit mediāte natura. sed aquā mutauit in vinū non mediāte natura. vñ qz illud fuit supra naturā fuit miraculū. qz ibi apparuit magis potestas dei: ꝛ ex maiori apparitiōe potētie dei fuit maior admiratio.

q̄re aliqđ dr miracl̄z.

CUtrū mutatio virgarū magorū pharaonis fuerit naturalis aut miraculosa.

Quarta q̄stio h⁹ capit̄li Aī q; nō ꝑ simile.

QUarto queritur vtrū mutatio virgarū magorum pharaonis in serpētes fuerit naturalis an miraculosa. si naturalis/eadē rōne mutatio virge moysi in serpentē fuit naturalis: qz eadez natura erat in virga illa. si miraculosa/ergo de⁹ fecit miraculū ꝑ magis ꝛ cōtra moysen et cōtra se. Itē magi et pharao erāt infideles: et de⁹ ꝑ infidelibus nō facit miraculū. Itē dicit augu. sup illū locū: qz demones qui velocissime discurrūt ꝑ mūdū attulerūt magis semina serpentū. fz si deus vellet facere miraculū non essent semina necessaria. Itez queritur an illa semina mutata fuerūt in serpentes. si sic/nō ergo virge mutate fuerūt in serpētes si non/quare ergo dicunt semina serpentū? ex semine eīm fiunt que ex semine generātur. Ad hoc dicendum est q; mutatio virgaz magorum naturalis fuit. qz fuit mediātibus seminibus. sed mutatio virge moysi fuit miraculosa: qz ex sola potestate et voluntate dei nō mediante natura. Ad illud autē q; queritur an semina mutata fuerint in serpētes: potest dici q; nō. dicuntur tñ semina serpentū per effectū: qz potentiā actiuam habebāt cōuertendi virgas in semina serpētum vel potest dici q; ipsa semina cū virgis mutata fuerūt in serpentes.

Secūdo aī ad idem.

Ad hoc aī.

Secūdo ꝑ apostolum Augustin⁹ Ad idem.

CUtrum deus possit damnare petrū et saluare iudam.

Quita q̄o h⁹ capit̄li Aī q; sic.

QUinto queritur vtrū deus possit dānare petrum vel saluare iudā. Uidet q; sic. qz super illū locū gen. vbi dicit angelus ad loth. nō potero quicq; facere donec ingrediaris illud. dicit augu. possum de potentia: fz nō possum de iusticia. ꝙ multa pōt de⁹ de potentia q̄ nō pōt de iusticia. ꝙ fz de iusticia nō possit dānare petrū vl saluare iudā: pōt de potētia. ꝙ simpliciter pōt. Itē pōt vtrūq; reuocare ad statū p̄sentis vite in quo possit vterq; peccare et nō peccare. ꝙ pōt dānare petrū et saluare iudā. Ad hoc dicūt quidā q; deus non pōt dānare petrū tñ potest saluare iudā. qz miserationes ei⁹ sup oīa opa ei⁹: ꝛ mia superaltat iudiciū. Sed ꝓtra. sicut de⁹ sūme misericors est ita sūme iust⁹ est: ꝙ sicut non pōt facere ꝓtra suā miaz ita non pōt facere contra suā iusticiā. ꝙ nō potest saluare iudā cuz hoc sit cōtra suā iusticiā. Itē dicit apostolus. si nō credimus ille fidelis pmanet negare seipsum nō potest dicit augustinus quin puniat: ergo non potest esse q̄n puniat iudā. aliter enim negaret se. Itē quicquid facit de⁹ aut de misericordia aut de iusticia facit: ergo nichil potest quod non possit de misericordia aut de iusticia: sed manēte loth in sodomis nō poterat de iusticia punire. nec de mia poterit: qz punire nō est op⁹ misericordie dei: ꝙ nullo mō poterat: ergo falsa est

Magi conuertere ẏgas ſn serpentes ſn miracul:~

Deus nō pt damnare petrꝝ & saluare Judā // De vv corrupta dc⁹ pt facē vginē
& quare deus dicat omipotens?

Solutio. auctoritas q̄ dicit. poterat de potentia. ¶ Solutio. Ad hoc dicimus q̄ quidā sūt absolute saluati ex dif
finitiua sententia irreuocabili: ⁊ quidā absolute dānati sicut dr de illis q̄ peccāt in spūm sctm: qr nō remit-
Nota diligēter istud titur eis nec in hoc seculo nec in futuro. ⁊ sic de absolute saluatis ⁊ dānatis dicim⁹ q̄ deus nō pōt dānare
istos vel saluare illos. Unde dicimus q̄ de⁹ nō reuocabit petrū nisi salua cōfirmatione sua: sz sunt alij mediocriter boni vel mediocriter mali qui nō sunt absolute ⁊ irreuocabiliter saluati aut dānati. Sicut tra-
P
Nō de traiano. ianus qui resuscitat⁹ fuit ⁊ reuocatus ad statū pītis vite precibus bti gregorij: ⁊ multi alij qui precib⁹ sā
ctor resuscitati sūt. De talibus dicim⁹ q̄ deus potest
Ad primū istos saluare et damnare illos. Ad primo obiectum dicimus q̄ deus de potentia pure considerata potest damnare petrum habito respectu ad potentiam dei et potentiam petri naturalem qua potuit peccare et non peccare: sed non sequitur. ergo potest damna-
re petrū: quia hoc verbū pōt in ꝯclusione respicit me
Opio gilberti de p̄terito q̄ pt non fuisse. rita. vel si verū est q̄ dicit magister gilbert⁹ sup libꝝ boetij de trinitate. Dicit em̄ q̄ deus pōt facere q̄ petrus nunq̄ fuisset: pōt dici scm̄ hoc q̄ de⁹ pōt dānare petrū: qr potest facere q̄ petrus modo incipiat esse ⁊ possit peccare ⁊ peccet: ⁊ sic dānet. Sed iteruz obicit
Jtē ar contra hoc. deus nō poterat punire eternaliter sodomitas nisi bene: ergo nō nisi iuste. ergo q̄cq̄d poterat ibi facere po-
scdo ad idē terat de iusticia. Jtē nichil poterat ibi de potētia nisi iuste: ḡ quicq̄d poterat ibi de potētia poterat de iu-
Solutio. sticia. Ad hoc dicendū est q̄ nō valet hec argumēta-
Hec argumētatio nō valet. tio q̄cq̄d poterat ibi facere poterat de iusticia: ḡ q̄cquid poterat ibi de potētia poterat de iusticia: qr cuz dicit quicq̄d pōt deus facere significat diuina potētia cū oīmoda bonitate sua: sed cū dr pōt de potētia nō
Falla ex qd ad simplr significatur cū bonitate. vn de quodā mō diminuitur ratio potentie. ⁊ est fallacia fm quid ⁊ simpliciter sicut hec sortes nullo modo est albus: ergo nō est alb⁹
Ad scm. pedē. Ad scdo obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumētatio nichil poterat ibi de potētia nisi iuste: ergo quicq̄d poterat ibi de potētia poterat de iusticia: qr in prima hec dictio iuste nō respicit statū qui tūc erat sed cōmuniter ac si diceretur quocūq̄ tp̄e ⁊ quocūq̄ modo de⁹ eos puniat iuste punit: sz in cōclusione hec determinatio de iusticia respicit tm̄ statū qui tūc erat
Alr pt dici ¶ Posset ad hoc plan⁹ dici q̄ quicq̄d poterat ibi deus de potētia poterat de iusticia ⁊ ecōuerso. Sed distin
Duplex iusticia. guenda est: qr duplex est iusticia scz iusticia cōdigni ⁊ iusticia cōgrui. de iusticia cōdigni non meruerat loth q̄ deus parceret sodomitis eo p̄sente. Unde de iusticia condigni poterat punire eos eo p̄sente. Sed de
Q cōgruo meruerat loth q̄ dns parceret eis eo p̄sente.

¶ Utrum deus possit facere de corrupta virginem.

Sexta qō h⁹ capituli. Alr q̄ non. Jn oppositum ar. Dupler solutur. Sexto queritur vtz de⁹ possit facere de corrupta virginē ⁊ dicit hiero. q̄ cū de⁹ oīa possit: de corrupta nō pōt facere virginē. sz ꝯtra. naturā cecit ⁊ oīno mortui pōt reparare: ḡ naturā xp̄is pōt reparare faciēdo eā clausā ⁊ sigillatā ⁊ integrā sicut pr⁹. ⁊ hoc solui duob⁹ mōis. Prio dicēdo q̄ de⁹ de corrupta pōt facere virginem: sed dicitur non posse quia non ostendit se posse: quia non legitur hoc fecisse. sed legitur cecos illuminasse et mortuos suscitasse. vel potest di
Aliter dr. ci q̄ deus non pōt facere de corruptavirginem q̄tum ad omnē dignitatemvirginitatis. potest quidē incorruptā facere q̄tum ad aiam ⁊ clausam q̄tū ad corp⁹ sed nō potest facere quin fuerit corrupta. et nō fuisse corruptā est quedā dignitas invirgine scdm quā meretur aureolā. sicut in rege dignitas est nō habere alium regē supra se. Sed obicit. de⁹ dedit huic corrupte oīmodā dignitatē virginitatis aut nō. si pōt ergo potest facere de corrupta virginē. si nō potest modo dare vt pr⁹ dedit: ergo aliq̄d impedit. nō nisi preteritio: qr qđ factū est nō potest nō fieri: ergo aliq̄d impedit potentiā dei: ergo de⁹ non est ops. Propter hoc vel pōt dici sicut dicit magister gilbert⁹ q̄ de⁹ potest facere q̄ ista nunq̄ fuerit corrupta: qr q̄tum in se est nō se hz aliter ad res q̄ se haberet ab eterno. Uñ presens ꝑteritū ⁊ futurū ex pte rerum sunt nō ex pte dei vñ cuz dr qđ factū est nō pōt nō fieri: necessitas est ex pte rei nō ex pte dei. Sz nos cōsueum⁹ hmōi loq̄ cū suppone preteriti. Uñ hieronim⁹ loquit cuz suppone preteriti cū dicit: deus nō potest facere de corrupta virginē. nō em̄ potest facere cū suppositione preteriti: potest tm̄ fm se cū sit ops. ⁊ in oīpotētia eius intelligūtur quattuor. deus em̄ ops dr vt dicit augustin⁹ qr potest facere q̄cq̄d vult. Sed q̄rit mgr in sentētijs an intelligat sic: potest facere q̄cq̄d vult facere. aut sic potest facere q̄cquid vult fieri. ⁊ dicit q̄ vltimo mō: qr si primo mō sic esset petrus omps. potest em̄ facere q̄cquid vult facere: aliter nō esset beat⁹. Sed melius dicēduz est q̄ deus est omps qr potest facere ex se et p se q̄cquid vult facere. et p hoc q̄ dr q̄cquid intelligit impletudo potētie que nō est determiata ad aliquem effectū: sicut potestas calefaciēdi determiata est ad calefacere. p hoc q̄ dicit ex se et p se remouentur tria: scz indigentia auxilij extrinseci et coactio ⁊ impedimentū extrinsecū. si enim posset impediri vel cogi vel indigeret auxilio nō esset omnipotens.

Contra af.

Opio gilberti.

Quō exponit hiero.

q̄ttuor imporat ops q̄rit mgr in sentētijs.

Opio doctoris. R q̄re dr ex se et per se.

¶ Utrum deus possit aliquid melius facere q̄ faciat.

Ultimo queritur vtrū de⁹ possit aliq̄d melius facere q̄ faciat. Videt q̄ nō. qr boni inq̄tum est bonū ꝓpriū est bene agere: ergo optimi ꝓpriū est optime agere. ergo cuz deus sit optim⁹ optime facit quicq̄d facit. ergo nō pōt melius facere q̄ facit. Jtez dicit beat⁹ dyonisius. optimi est optima adducere. ⁊ inde vt pr⁹. Sed cōtra. dicit beat⁹ augu. q̄ de⁹ potuit facere hoiem talē qui peccare nō posset: ⁊ si talē fecisset meliorē fecisset: ergo meliorē rē potest de⁹ facere q̄ faciat: ḡ melius q̄ faciat. Sz q̄ritur vtrū possit aliud facere q̄ facit. videt q̄ nō: qr nō potest facere nisi qđ bonū et iustū est: sed oē qđ bonū est ⁊ iustū fieri ipse facit: ergo nō pōt aliud facere q̄ facit. Jtē nō potest facere nisi quod bonitas ⁊ iusticia sua exigūt: sed quicquid bonitas et iusticia sua exigit ipse facit: ergo nō potest aliud facere q̄ facit. Jtē non potest facere nisi qđ ipse debet: et q̄cquid debet facere facit: ergo nō potest facere nisi qđ facit. ¶ Solutio. ad primum dicūt quidā q̄ hec est duplex: deus nō pōt melius facere aliq̄d q̄ facit: qr si hoc aduerbiū melius determinet verbū in ꝓparatione ad rē noiatiui vera est qr deus de eterna ratione facit q̄cquid facit: et nō potest meliori ratiōe aliq̄d facere. Si vero determinet verbū in ꝓparatione ad rē accusatiui falsa est. qr meliorem rē potest facere. Alie obiectiones soluuntur p distinctiōnē huius verbi est qđ potest significare actu alē inherentiā vel naturalē coherētiā. Uñ dicimus q̄ hec est duplex: deus non pōt facere nisi qđ bonum et

q̄o septima huj⁹ capit. Ar q̄ non. Scdo ar p dyonisiū. Jn oppm vr eē aug. q̄o incidēs. Ar q̄ non. scdo ad idē Tertio ad idem. Solu⁹ aliquorum Solu⁹ aliorum p distinctionem.

iustum est fieri. Si hoc verbū est significet actualem inherentiā falsa est: si naturalē coherentiā vera est. sz in hac significatione falsa est. omne qđ iustū ꝛ bonū ē

Hec sīr distinguitur.

nō ipe facit: ꝛ sic nō procedit argumētatio Similiter distinguēda est ista de⁹ nō pōt facere nisi qđ bonitas et iusticia sua exigit: qz hocverbū exigit includit in se

S Ad tertiū.

hoc verbū est. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hoc verbum debet nō propie dicī de deo: qz deus ꝓpie nō obligaī nobis qz sue ꝓmissiōes nō sūt nisi declarationes bonitatis sue. Et similiter distinguēda est sicut ꝛ

Nota. ℈ dicta aī.

predicte. sed videt ꝙ hec distinctio nō soluat: qz si de⁹ facit aliqđ illud est actu bonū. ergo nō pōt facere nisi qđ est actualiter bonū. Sz dicēdū est ꝙ hec argumētatio nō valet: qz in prima iste termin⁹ actu bonū non supponit tantū pro eo qđ est actualiter bonū: sz etiā pro eo qđ pōt esse. In cōclusione vero supponit tātū pro eo qđ est actualiť bonū. Unde est ibi fallacia vniuocationis sicut hic. si antichristus est hō est hō ḋ est. ergo antichristus nō pōt esse nisi hō qui est. Sz obicitur contra distinctionē hui⁹. deus non pōt aliqđ melius facere ꝙ faciat: qz scōm ꝙ est vera aut hoc aduerbiū melius determinat rē noiatiui habēdo respectū ad effectū aut nō habendo. si nō habēdo: ergo nullo modo determinat verbuz. preterea fm hoc hec esset vera deus miserecordissime punit in inferno. si aduerbiū nullū respectū habeat ad actū: qz deus qui est sū me misericors punit malos in iferno. Si vero hoc aduerbiū melius habeat respectū ad actū: ergo de⁹ optime facit ḋcquid facit inq̄tuz facit: ergo ḋcḋd a deo fit optime fit inq̄tum fit: ergo hec est vera deus non pōt melius facere aliud ꝙ facit: siue hoc aduerbium melius determinet verbū in cōparatōne ad noiatiuū et in ꝓparatione ad accusatiuū. Quod cōcedimus. ꝛ nō valet hec argumētatio deus potest meliorē rē facere ꝙ faciat: ergo pōt meli⁹ facere ꝙ faciat. Instātia de⁹ pōt preuidere res mutabiles: ergo pōt preuidere mutabiliter. Dicimus tñ ꝙ homo optim⁹ creat⁹ est in statu ꝛ in ordine in quo creatus est: est eī creatus in libero arbitrio. Et dicit augu. ꝙ meliozes iudicauit de⁹ hoīes si ei liberaliť deseruirēt. vñ dicim⁹ vnūquodq̄ optimū esse i ordie suo ꝛ statu iuxta illō. Vidit deus cūcta q̄ fecerat ꝛ erant valde bona. ꝓ predicta patet ꝙ de⁹ nō pōt aliqđ melius facere ꝙ facit. pōt tñ aliud facere ꝙ faciat. Sed ista duo vidētur repugnare sibi: qz cum ðz deus optime facit ḋcquid facit ille modus optimus aut est in solo deo nō habendo respectū ad rem aut habēdo respectuz ad rem. ꝛ primo modo esse nō potest. qz dicit btūs dionysius ꝙ optimi est optima adducere: ergo aliquid de illo mō est in re. Itē vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat ꝛ erāt valde bona. Et dicit aug. ꝙ qlz ꝓ se bona sūt: sz in vniuersitate valde bona sūt: ꝯ illi modo optio aliqđ respōdet i re

Vr' velle qđ eri In gđ° naliť amplie

Vocatōis ꝓra hoc aī

Ad idē.

Augustin⁹

T ℈ ista aī.

Secūdo aī Augustin⁹

Tertio aī.

Itē nō ðz aliqs artifex sapiētissime agere nisi sapientia ei⁹ relucescat in ope suo: ꝯ de⁹ non ðz optīe agere nisi illa optimitas vt ita dicā relucеat in re: ꝯ optimū est ḋcḋd deus facit: sz qđ ꝓ supabundantiā ðz vni soli cōuenit: ꝯ si aliud faceret de⁹ ꝙ facit illud nō eēt optimū: ꝯ iste due sūt ipossibiles. Quicqđ deus facit est optimū de⁹ pōt aliud facere ꝙ facit: sed iste due sunt eq̄pollētes ḋcḋd facit de⁹ est optimū deus optīe facit quicqđ facit: siue nō pōt melius facere ꝙ facit: potest facere aliud ꝙ facit. Ad hoc dicendum est ꝙ hec regula qđ ꝓ supabūdantiaz ðz vni soli cōuenit. intelligiť in reb⁹ absolute bonis ꝛ cōparatōe bonitatū ea-

Solutio Regula intelligitur.

aduinicē. et hoc modo vnū solum est optimū. sed cōparatis oībus rebus ad deū inq̄tuz ab ipso fiūt ꝛ ordinātur quodlibet optimū est nō simpliciter sz in genere et in ordine suo. Unde etiā malū ꝑut ordinatū est a deo vtilissimū est vniuersalitati: sz non ꝓ se sit vtilissimū sed inq̄tum ordinatū inq̄tuz bonū in cōparatione ei⁹ magis eluceſcit et magis placet: et mali optime sedēt in penis. Queritur postea de hoc ꝙ dicit augustin⁹ ꝙ deus potuit facere hoīem meliorem ꝙ fecit: aut eī voluit eū facere meliorē aut nō voluit. si voluit et potuit et cōstat ꝙ sciuit ergo fecit. si vero potuit ꝛ noluit ergo inuidus fuit. Sic obicit augustinus. si deus pater potuit gñare ab eterno filium sibi equalē ꝛ noluit inuidus fuit. Et ad hoc dicēdū est ꝙ inuidia nō est nisi vbi res exigit nos ad aliud velle ꝙ velimus. Natura vero gñationis exigit vt pater velit filiū sibi equalē generari. vnde si nollet ꝛ posset inuidus esset: sz natura creationis nō exigit hoc. Unde nō est simile de creatione hoīs ꝛ de gñatione filij dei et ꝑterea hoīem fecit impfectū vt scōm impfectionē duceret ad pfectionē. vnde nō fuit ibi inuidia. Dicit eī augustin⁹ ꝙ meliozes iudicauit de⁹ hoīes si liberaliter ei deseruirēt. meliozes dico sz nō in principio. Queriť posteavtrū de⁹ possit plura facere ꝙ hō intelligere possit. Probaī ꝙ sic. qz potētia dei est infinita ꝛ intellect⁹ human⁹ est finit⁹: qz creaut de⁹ oīa numero pōderet mēsura: ꝯ plura pōt de⁹ facere ꝙ hō intelligere possit. Itē pax dei exsupat oēm sensuz dicit augu. i. oēm intellectū humanū. eadez rōne potētia dei superat oēm intellectū humanū: ꝛ inde vt pri⁹. Contra. hō pōt intelligere deū: ꝛ deus nō pōt facere mai⁹ se: ergo nō pōt aliqđ facere de⁹ qđ hō non possit intelligere. ꝯ non pōt plura facere ꝙ hō possit intelligere

¶ Solutio. duplex est intelligētia: quedā aperta et plena de qua ðz: si nō crediderītis nō intelligetis. sz plene. de hac pōt dici ꝙ de⁹ pōt plura facere ꝙ homo possit intelligere plenarie atq̄ pfecte. quedā autē intelligētia est simplicis apphēsionis q̄ antecedit fidē: ꝛ de hac falsa est hec. de⁹ pōt plura facere ꝙ hō intelligere possit. i. apphendere siue ꝓ se siue ꝓ aliud sz ꝓ auxiliū gratie. ꝛ fm hoc nō valet prima argumētatio qz intellect⁹ human⁹ nō est oīno finitus. est eī infinitus ꝙtum ad apphēsibilia. deus eī non pōt aliqđ facere in quo nō reluceat bonitas eius. ꝛ intellect⁹ humanus est ymago dei. vnde quicqđ potest de⁹ facere pōt humanus intellect⁹ capere siue ꝓ se siue ꝓ aliud. est tñ finitus duobus modis. vno modo ꝙtum ad essentiā cognoscēdi. alio modo ꝙtum ad intētionē cognoscēdi. limpidius eī cognoscit deus ꝙ aīa xp̄i. et anima xp̄i ꝙ intellectus angelicus. et intellectus angelicus ꝙ intellectus humanus. Ad illud quod obicitur ꝙ pax dei exsuperat omnem sensum dicimus ꝙ verus est duobus modis. Primo quia homo per se nō attingit ad illam. Secūdo qz deus infinit⁹ est et immēsus secundū essentiā. et intellectus humanus finitus est secundum essentiam.

Pāa argumētatio nō valet.

Ad obictū Opinio doctoꝝ.

X Intellt. hūanus finit⁹.

¶ De voluntate dei. Capitulum. xiii.

OJcto de scientia et potentia dei: dicendū est de voluntate dei. Hec eī tria sunt causa omnium rerum. Circa quā primo dicēdū est quid sit volūtas dei fm ꝙ dicit beneplacitū dei aut signū beneplaciti Secundo vtrū deus velit mala fieri. Tertio vtrum

Quid significat hō vbū vult dēs de deo & scr hō p̄cepit ꝓhibz ꝓmittit cohibz consulit opa q̄ que omnia significant votz hn placiti & quid bnplaceat deo ſnpcto & q̄plr de ꝑcpt.

mala fieri sit verum a prima veritate. Quarto vtrū teneamur velle quicquid scimus deū velle voluntate dei que dicitur beneplacitū eius qua simpliciter et

Pōt queri an volūtas dei sp ipleā

oibus modis vult aliquid esse vel fieri. Et hec voluntas nūq̄ est inexpleta. Unde oīa quecūq̄ voluit fecit. Et apostolus.. volūtati eiꝰ q̄s resistet? Propter hoc dicit augustinꝰ q̄ idē est aliq̄d fieri deo iubēte q̄ deo auctore. Et propter hoc bene seq̄tur: deus vult hoc. ergo facit illud vel faciet. Sed cōtra hoc obicit. hoc

Contra aī.

verbū vult methaphorice dicitur de deo ſm similitudinem creaturaꝝ: ſz in creaturis nō sequitur iste vult hoc: ergo facit vel faciet illud. ergo nec in deo seq̄tur

Secūdo aī

Item deus voluit ab eterno creare mundū: nō tamē ab eterno creauit. Similr vult creare aīam antichristi: nō tamen creat: sed creabit. ergo nō est idē deo auctore q̄ deo volēte. Item deus vult creare aīam antichristi: ergo vult creationē aīe antichristi. Sed idē est deo volēte et deo auctore. ergo idē est deū velle & deū facere. ergo si deus vult creationē aīe antichristi deus facit creationē aīe antichristi: et hoc falsū. ergo

Ad idem.

velle dictū de deo nō significat actionē. ergo non seq̄t deus vult hoc: ergo facit vel faciet illud. Forte dicet

Responsio aliquorum

q̄ nō sequit ex vi vocis: sed sequitur ex natura rei: q̄ in deo semp potentia et scientia cōcomitātur volūtatem dei. Sed cōtra cū dicit deus vult hoc. hoc verbū

ꝫ hoc aī.

vult significat diuinā essentiā aut preter illā aliq̄d cō notat aut nichil. si nichil: ergo idē est penitꝰ deꝰ vult hoc q̄ deus est hoc. Et hoc falsū. Si aliquid: illud est in re: ergo ex vi vocis ponit effectū in re. Itē hoc ver

Secūdo aī

bum vult significat diuinā essentiā vt volūtatē: ergo vt affectū illi modo aut aliquid respōdet in re aut nichil. si nichil: ergo idē est dicere deus vult hoc et deꝰ est hoc. Si aliquid illud nō est nisi effectus. ergo hoc verbū vult dictū de deo ex vi vocis cōnotat effectum in re. qđ concedunt quidā dicentes q̄ hoc verbū vult

Alij dicūt.

significat deū vt causam cōmuniter respectu presentis et futuri. Unde dicūt ex vi vocis sequitur deus vult hoc. & facit vel faciet. Sz cōtra hoc. Non habet hoc

ꝫtra hoc aī

verbū vult a methaphora sicut ostensum est. Itē cuz

Secūdo aī

dicitur deꝰ vult se esse ibi nullus effectus videtur cōnotari si dicatur q̄ cōnotat esse in creatura. Unde is ē sensus. deꝰ est essentia a qua habēt res affluere. & ſm hoc esse trāslatiue dr de deo sicut et alia verba qđ est

Contra.

cōtra augu. q̄ dicit q̄ esse dr de deo sine methaphora

Opio doctoris.

Et nos dicimus q̄ hoc verbū vult dictū de deo in cōparatōne ad creaturas ex vi vocis iportat causalitatē sub cōditione. Et hz a methaphora. qz cū dr iste vult facere hoc: bñ seq̄tur. ergo facit vel faciet nisi ipediat

Nō diligēs

Aut eñ ipedit vel p ignorātiā vel p aliquā aliā cām Et qz in deo nullū ipedimentū est: bene seq̄t deꝰ vult hoc facere: & facit vel faciet. ſz nō ex vi vocis tantū: qz hoc verbū vult significat volūtatē q̄ est quedā causa sed partim a natura rei: quia voluntati dei coniuncta est potētia & sciētia. ſz cum hoc verbū vult dr de deo nō in cōparatōe ad creaturas sicut cū dr deꝰ vult se eē trinū & vnū nullo mō simplr nec sub cōditiōe iportat causalitatē. Differt tñ ab hoc verbo est in modo significādi & illi modo nichil respōdet in re nisi qđ adminiculās ē: quasi quadā manuductiōe intellectū hūanuz ad hoc vt capiat supessētialr & supabūdanter se hz. in se aūt siue in ꝓparatōe ad creaturas vult se eē maxie

Iterum aī

et maxie amat se & delectat se & cognoscit se. Sz iterz obicit. Deꝰ pcepit ade vt nō comederet de ligno sciē tie boni & mali: & illud pceptuz fuit signū voluntatis bñplaciti dei: & volūtate bñplaciti volebat deꝰ q̄ adā nō comederet pomū vetitū & comedit. ergo volūtas beneplaciti fuit ibi impleta. Ad hoc dicūt quidaz q̄ Solutio se cūdū aliqs.

preceptū dei signū est volūtatis beneplaciti dei: sed aliquādo est verū signū/aliquādo non. qz fallacia signa solēt fallere. vnde nō seq̄tur: deus pcepit hoc: ergo voluit hoc. Sed cōtra. deus pcipiēdo hoc dabat ꝫ hoc aī.

signū q̄ ipse vellet hoc: aut verū signū dabat aut falsum. si verū: ergo volebat hoc & inde vt pus. si falsuz ergo decipiebat: quod est incōuentēs dicere de deo.

Alij dicūt.

Propter hoc dicūt alij q̄ pceptū semp ē verū signū beneplaciti dei: sed nō semp beneplacet deo illud qđ pcipit: sed aliq̄d iuxta ipm. sicut in abraham placuit deo nō illud qđ pcipiebat scz imolatio ysaac: sed obedētia abrahe & remuneratio: qz placebat deo remunerare obedētiā abrahe. Sz adhuc remanet q̄o. q̄d

Adhuc remanet q̄o.

placuit deo in pcepto dato ade? si eñ obedientia vel remuneratio obedētie/cōstat q̄ neutra illaꝝ fuit: ergo volūtas bñplaciti remānsit inexpleta. ¶ Solutio

Solutio.

dicimꝰ q̄ hoc verbū vult ſm q̄ significat volūtatē beneplaciti duobꝰ modis accipit. qz qñq̄ accipit simpli

Vult capit dupliciter.

citer: sicut cū dr deus vult bona eē. qñq̄ ſm q̄d: sicut dicit apls: deꝰ vult oēs hoies saluos fieri nō simpli

A

citer sed q̄tū in se est. Et notandū est q̄ q̄q̄d deꝰ pcipit: aut pcipit ad exequendū: sicut cuz pcipit aliquos actus virtutū. aut ad tētandū: sicut pcepit abrahe immolare filiū suū. aut ad cautelā: sicut cū pcepit leproso sanato vade nemini dixeris. docēs p hoc vitare inanem gloriā. Cū ergo pcipit aliq̄d ad exequendū pceptio signū est q̄ volūtate bñplaciti deꝰ velit illud qđ pcipit. velit dico aut simplr aut q̄tū in se. vñ bñplacebat et q̄tū in se est q̄ adā nō comederet pomū. Cuz aūt pcipit aliq̄d ad tētandū pceptio signū est q̄ deus velit obedētiā etiā q̄tū in se est. & cū pcipit ad cautelam signū est q̄ deus velit vitationē inanis glorie q̄tū in se est. Sūt aūt multa signa volūtatis bñplaciti dei q̄ notātur hoc versu. Precipit/et ꝓhibet/pmittit/cōsulit/implet. Ista hmōi vba dicūtur a mgris significare signa volūtatis bñplaciti dei: nō q̄tū ad principalē significationē. significat eñ hoc vbuz pcipit pn cipalr diuinā essentiā q̄ idē est q̄ volūtas beneplaciti dei scz q̄tū ad rē accusatiui. Unde dicūt q̄ ipm pcceptū inq̄tū pceptio est signū bñplaciti dei: et ipm ꝓhibitū inq̄tū ꝓhibitū simplr. & sic de aliis. sz bene pōt dici q̄ ipsa pceptio. i. ipse deꝰ pcipiens est signū sui volētis inq̄tū pcipiēs est. Dicimꝰ ergo q̄ pceptio q̄ fit ad exequendū et ꝫsiliū & opatio signa sunt q̄ deꝰ velit qđ pcipit et ꝫsulit et fit. velit dico aut simplr aut q̄tuz in se est. in ꝓhibitiōe simplr beneplacet ei vel simplr vel q̄tum in se est q̄ nō fiat ipm ꝓhibitū: sz in pmissione q̄ pmittit peccatum fieri. Querit quid beneplaceat ei cōstat q̄ non ipsum peccatū nec punire pro peccato: qz inuitus punit. Sed dicimus q̄ beneplacituz est ei vtilitas quam ipse elicit de peccato. Dicimus autem q̄ hoc verbum precipit dictum de deo significat principaliter diuinā essentiaz et connotat obligationem in eo cui fit preceptio et prohibitio. et hoc verbū permittit significat principaliter diuinā essentiam et connotat priuationem prohibitionis. et hoc verbum cohibet dictum de deo significat principaliter diuinam essentiam & connotat effectum in homine quo homo vitat peccatum: vt timorem vel paupertatem vel aliquid tale. et hoc verbū consulit significat principaliter diuinā essentiam et connotat doctrinam p quam

Opio doctoris.

ꝫ inciděs.

Opio doctoris.

B

Ista pncipaliter significant diuinā essentiam.

scimus q; si illud quod p̄cipit fiat affert p̄miū. si nō fiat infert supplicū. Et hoc verbū operatur dictū de diuinā essentiā ⁊ ꝓnotat affectionē in re per quā refertur factura ad factorē.

Secūda q̄o hui⁹ capituli. ⁊ p̄t fieri an deꝰ velit mala fieri.

De hoc verbo vult vtrum deus velit mala fieri.

Circa scd̄m capitulū notādū q; prout hoc verbū vult significat volūtatē beneplaciti. simp̄r hec est falsa deꝰ vult mala fieri. ⁊ hec similiter deus vult mala nō fieri: q; si vult non fieri non fiunt. Similiter demōstrato illo qui est in pctō mortali. vtraq; istarū est falsa: deꝰ vult istū eē bonū: deus vult istū esse malū Similiter hec est falsa: deus nō vult istū esse malū secundū q; hec vox nō vult est vna dictio. Est em̄ sensus deus vult istū nō esse malū: sed prout est oratio vera est. Si vero hoc verbū vult significet volūtatē beneplaciti fm quid scz qualiter in deo est vere sunt oēs iste. deus vult mala nō fieri: deus vult istū esse bonū deus non vult istū esse malū prout hec vox non vult esse vna dictio: q; deus q̄tum in se est vult mala non fieri. Sed obijcitur in ezechiele. Nolo mortē pctōris ergo deus non vult mala fieri prout hec vox nō vult est vna dictio. Item iste peccat cōtra deū: ergo facit contra volūtatem dei. ergo deus vult istū non peccare. Item deus irascitur peccatori. ergo odit peccatū ergo vult pctm̄ nō fieri. Solutio. Ad primū dicēdum est q; hoc verbū nolo sumit̄ p̄ nōvolo. vel pōt dici nolo inq̄tū in me est. Ad scd̄o obiectū dicim⁹ q; hec argumētatio nō valet. iste facit cōtra deū ergo facit cōtra volūtatē dei: scd̄m q; volūtas accipit̄ ꝑ beneplacito simpliciter. Dicitur em̄ aliquis facere contra deū: q; facit cōtra p̄ceptū vel ꝓhibitionem dei. Ad tertiū dicimus q; hec est duplex deꝰ odit peccatū: q; si hoc verbū odit sumitur p̄ irasci prout dicit gregorius (vt in ira possideamus odiū victor) tunc vera est. Dicitur enim deus irasci peccatori quia punit ipsum. Si vero odire sumitur p̄ velle non esse sumit̄ p̄ beneplacito simpliciter falsa est. Si scd̄m quid videlz q̄tū in deo est vera est. Sed iterum obicitur. quicq̄d placet deo illud vult volūtate beneplaciti ⁊ ecōuerso. ergo q̄cquid displicet deo illud nō vult scd̄m q; hec vox nō vult est vna dictio: sed deo displicet mala fieri. ergo deus nō vult mala fieri. ergo deus vult mala nō fieri: sed mala sunt. ergo volūtas beneplaciti manet inexpleta. Item rex tēporalis dicitur aliquid velle simpliciter: q̄ tñ non vult oībus modis. sicut ꝺz velle q; oīmoda iusticia fiat i ciuitate sua: sustinet tñ nō fieri: sed si bene vellet aliter fieret. Sed velle ꝺz de deo trāslatiue ꝑ similitudinē rerū. ꝙ deus vult aliq̄d simpliciter q̄ tñ nō vult oīb⁹ modis Debet ergo dici deus velle simpliciter mala nō fieri licet mala fiant. Et ita volūtas dei manet inexpleta.

Hec est ſta. Hec est ſta. Nō vult p̄t eē oratio vna dictio. Ali⁹ sensus q̄verus est. Af ex dicto ezechielis. Scd̄o. Tertio. Solutō ad primū. Ad scd̄m. Ad tertiū. Deus odit peccatū est duplex. Gregorius Iterum af Scd̄o. Solutio. D Ad primū. Ad scd̄m.

Solutio. Displicere mala fieri multipliciter accipitur sicut ⁊ odire. ꝺz em̄ deus odire mala: q; mouet ad iudicandū ⁊ puniēdū. Et in hac significatōe ſp deꝰ odit mala: et ſp ei displicēt. Dicit etiā deꝰ odire mala q̄n mouet ad destruēdū illa: ⁊ i hac significatōe aliq̄n odit mala ⁊ displicent illi sicut quando destruit illa: aliquando non. Tertio modo dicitur deꝰ odire mala: quia vult q̄tum in se est q; non fiant. Et in hac tertia significatione semper deꝰ odit mala et semper ei displicent. Soluendus est ergo primo obiectum per distinctionē. Ad secūdo obiectū dicim⁹ q; nō est simile de rege tēporali et de deo: q; cum rex tēporalis vult aliquid simpliciter sed nō oībus modis hoc est aut ꝓpter negligentiaz: aut ꝓpter impotentiam. sed in deo nichil est tale.

Utrum mala fieri sit verum a prima veritate.

Tertio q̄rit̄ vtrū mala fieri sit verū a prima veritate. Probat̄ q; sic. q; dicit augustinus in soliloquijs q; omne verū a veritate est. veritas autē deꝰ est: ergo omne verū habet deū actorē. Itē dicit ambrosius: oīne verū a quocūq; dicatur a deo est: ergo a deo verū est istuz peccare: ergo a deo est vt iste peccet. Ad hoc dicunt quidaz q; oīs veritas a deo est et deus vult veritatem hui⁹ enūciabilis mala fieri que veritas est in illo enūciabili. tamē hec est falsa: deus vult mala fieri. Oportet em̄ vt intelligat̄ de re. ⁊ deus nō vult mala fieri nec vult actionē malorum. Sed obicitur cōtra istos: q; aut dicūt q; oīs actio est a deo aut nō omnis. si oīs: ergo est vera deus vult mala fieri. q; vult actionem quā ipse facit. si nō oīs: ergo mala actio est ab hoīe vel a diabolo: sed ipermixta sunt opus dei ⁊ op⁹ dyaboli: ergo nichil quod est in opere dyaboli est a deo. ergo veritas huius enūciabilis mala fieri nō est a deo. Alij soluūt ꝑ distinctionē veritatis. Dicūt em̄ q; triplex est veritas. Est em̄ veritas pure negationis: sicut veritas hui⁹ enūciabilis te nō esse asinum. ⁊ talis veritas nichil est sicut ⁊ ipsa negatio nichil est. Secūda veritas est veritas p̄uationis sicut veritas hui⁹ enūciabilis: istū esse malū. et hmōi veritas partim est ⁊ partim nō est. sicut ipsa malitia partim est et partim nō est. Tertia veritas est rerum q̄ simpliciter sunt: sicut veritas hui⁹ enūciabilis hominē esse et consimiliū. Et de tali veritate intelligit̄ quod dicit augustin⁹ ⁊ ambrosius. Sed contra. dicit augustinus q; mundū fore erat verū anteq; mundus esset et nō veritate creata: ergo increata. Simil̄ anteq; mundus esset mala fore erat verū: ergo erat verum veritate increata. Simil̄ ⁊ modo mala fieri est verū veritate increata. Item sp̄ūsanct⁹ docebat vos omnē veritatē: ergo sp̄ūsanctus docet veritatē hui⁹ enūciabilis istū peccare: ergo cū nō doceat nisi bonū veritas illa bona est ⁊ a deo est: q̄ cōcedim⁹. Aū dicit augustin⁹ sup illū locū: si diminute sunt veritates a filijs hoīm. q; oēs veritates a prima veritate sunt. illa ergo distinctio veritatis locū hz in veritate rei in cōplexe. sed veritas cōplexi est veritas dictionis qua scz enūciabile est verū. i. vere dicibile. Et illa veritas nō est nisi adequatio intellect⁹ ad rē. Et illa veritas increata a deo est. deꝰ em̄ vere potest dicere oē verū in angelo vero ⁊ hoie creata est ⁊ est a p̄ma veritate increata.

Tertia q̄o hui⁹ capit̄. Af ꝙ sic. Scd̄o per ambrosiū. opio aliq; ꝫ hoc af. Alij distinguunt. Triplex veritas. E ꝫtra hoc af Ad idem. Ad idem. Ad idem. Opinio doctoris. Veritas rei et veritas dictionis. Veritas dictōis q̄d sit

Utrū teneamur velle quicq̄d scimus deum velle. Ca. xiiij.

Quarto querit̄ vtrū teneamur velle q̄cq̄d scim⁹ deū velle. Circa q̄ primo videndū est vtrū gñaliter teneamur cōformare volūtatē nostrā volūtati diuine. Scd̄o vtrū sciēter peccās teneat velle q; deꝰ subtrahat ei gr̄am. Tertio de volūtate sensualitatis q̄liter nō sit cōforma volūtati dei. Quarto de volūtate. Quinto vtrū in aliq̄ casu teneat̄ velle q̄s q; deꝰ p̄mittat ipz peccare mortal̄r. Sexto vtrū scti debeant optare penas reproborum. Septio an eccl̄ia dēat orare ꝑ eo quē scit esse in pctō mortali. Circa p̄mū ꝑbat̄ multipl̄r q;

Af q; sic.

Tenem⁹ velle q̄cqd scim⁹ deū velle vo^tr rōnis' ſ3 non vo^tr sensualis^t

Tristia xp̄is & aplorū de morte dn̄i fuit sen sualis & nō meritor^a ſ3 nō gr̄ia^e rōnalis a^t dīne vo^tr

tenemur velle quicquid scimus deū velle super illuz locū psalmi. Nō adhesit michi coz prauū dicit glosa. prauū et distortū habet coz qui non vult qđ de⁹ vult.

Secundo. Et iterū. volūtas dei regula est cui debemus conformari vt simus recti. ⁊ constat q tenemur rectificare nos. ergo tenemur velle quicquid scimus deū velle.

Tertio Item christus docuit nos vt subiceremus voluntatē nostrā voluntati diuine cū dicit: verūtamen non sicut ego volo sed sicut tu vis. Et eius magistrū tenemur sequi. ergo tenemur velle quicquid scim⁹ deū velle.

Quarto Item. deus nō vult nisi qđ iustū et bonū est: sed tenemur velle omne bonū et iustū. Et inde vt pr⁹.

Quinto. Item indirecte si licite possumus velle contrarium eius qđ scimus deū velle: eadē ratione et dicere et facere. qz

euasio q̄dā voluntas est radix et locutionis ⁊ operis. Forte dicetur q ex ꝓpassione possumus licite velle contrarium eius qđ scimus deū velle: vt si reuelata sit michi dānatio alicuius possum ex cōpassione licite velle illum

ꝫ hoc ar. saluari. Sed cōtra. q̄tum ad hoc q per reuelationez scio istū tunc reprobū sum in statu eorū qui sūt in paradiso. qui nullo modo volūt istum saluari. ergo nec

Ad idem. ego possum velle licite istū saluari. Item velle cōtrariū eius qđ scimus deū velle est murmurare cōtra deū. ⁊

Apostol⁹. hoc est mortale pctm̄. Unde dicit apls. Neq murmuraueritis sicut quidā eorū murmurauerūt ⁊ perierūt ab exterminatore. ergo nō possum⁹ velle cōtrariū ei⁹

Ad idem. qđ scim⁹ deū velle. Item. q̄tūcunq possum⁹ tenemur acquirere beatitudinē: ꝯ et pacē. sed si volum⁹ cōtrariū ei⁹ qđ scimus deū velle nō querim⁹ pacē. Contra

In ꝫriū videt esse augustinus. dicit augu. q quis licite vult cōtrariū ei⁹ qđ scit deū velle sicut patrē suū nō mori: quē tñ deus vult mori. Et aliqs illicite vult qđ deus vult vt patrē suū mori

pro cupiditate hereditatum. ergo nō tenemur velle quicq̄d scim⁹ deū velle. Solutio. q̄tū ad istū articulū pertinet distinguēda est duplex volūtas. scz volūtas rationis ⁊ volūtas sensualitatis. volūtate rationis tenemur velle q̄cquid scimus deū velle. volūtate

Augu. sic ī telligitur. sensualitat' nō. qz nec xp̄s volūtate sēsualitat' voluit quicq̄d pater voluit. ⁊ qđ dicit augustinus q aliquis licite vult cōtrariū eius qđ scit deū velle. Intelligit de voluntate sensualitatis.

Solutio. Mō diligēt Opīo doctoris.

¶ Utrum ille qui sciēter peccat mortaliter teneatur velle q deus subtrahat ei gratiā.

secūda q̄o hui⁹ capīi. Af q sic. Secundo quer̄itur. vtruz ille qui scienter peccat mortaliter teneatur velle q deus subtrahat ei gratiā suam. videtur q sic: quia scit hoc esse iustum ⁊ scit deū velle omne iustum. ergo tenetur velle q de⁹ subtrahat ei gratiam cū teneatur velle quicquid scit

In oppositū arguit. deum velle. Sz cōtra. iste tenetur orare vt deus det ei gratiam et orat in oratione dominica libera nos a malo. ergo nō tenetur velle q deus subtrahat ei gra

scđo ad idē tiam siue auferat. Item. si teneatur velle q deus subtrahat ei gratiam. ergo tenetur velle se non habere

Cōfirmat. gratiam. ergo tenetur velle se non esse bonū. Cōtra deus non vult ipsum non esse: ergo nec tenetur ipse

Solutio. velle hoc. Solutio. Deum subtrahere gratiā est deū non apponere gratiam. deus enim nō subtrahit

Mō diligēt Opīo doctoris. isti gratiam per se ita q extingat gratiaz in isto. Sicut enim deo auctore fieret iste malus. Dicimus ergo q iste tenetur velle q deus subtrahat ei gratiaz modo quando peccat. id est tenetur velle q deus nō apponat ei modo gratiam. sed nō tenetur velle q de⁹ subtrahat ei gratiam. id est non apponat. hoc enim esset velle q non apponeret nec in presenti nec in futuro. Similiter non valet iste tenetur velle q deus substrahat ei gratiam modo: ergo tenetur velle non habere gratiam: qz cum verbo volēdi non valet argumētatio ab vno cōuertibili ad aliud: nec ab infertori ad superi⁹ et ecōuerso. et est fallacia cōsequentis. Fallacia ꝫnītis

¶ De voluntate sensualitatis.

Tertia q̄o hui⁹ capīi. Tertio quer̄it de volūtate sensualitatis. Unde q̄ritur de fletu ⁊ tristicia apostolorū ⁊ beate virginis de morte dn̄i de quo dicit in psalmo. Ad vesperum demorabit fletus. ⁊ in euāgelio dr ad beatā virginē. Et tuā ipsius aiam ptransibit gladius. ſ3 dolor passionis. Quer̄it ergo an dolor ille fuerit meritor⁹

Questio. Af q sic. Videt q sic. qz bonū fuit ergo potuit esse meritoriuz Sed maxime ꝓbabile est q si potuit esse meritoriuz fuit meritorū in beata virgine: ergo beata virgo meritorie tristabat de morte dn̄i. Itē illa tristicia subia-

scđo ad idē cebat libero arbitrio. erat enim ex aliqua volūtate ⁊ nichil adeo est in potestate liberi arbitrij sicut ipsa volūtas: ergo cū esset bona ⁊ subiaceret libero arbi-

ctio ad idē trio erat meritoria. Itē dicit apostolus: si cōpatimur ⁊ cōregnabim⁹: ergo ex cōpassione meremur regnuz celor: ergo apostoli ⁊ beata virgo cōpatiēdo xp̄o meritorie tristabant de morte ipsius. Sz ꝓtra. si tristitia

In oppositum ar. illa fuit meritoria ergo ⁊ voluntaria: ergo ab aliqua volūtate: nō nisi ab illa qua volebāt xp̄z nō mori. Si eñ nōvellent xp̄m nō mori nō tristarent de morte ipsius: sed volūtate qua volebāt xp̄m nō mori scienter volebāt cōtrariū volūtati diuine: ergo illa voluntas

Opīo doctoris. nō erat meritoria: ergo nec opus ꝓcedēs ab ipsa. qđ ꝓcedit⁹. fuit eñ illa volūtas sensualitatis. carnaliter eñ diligebāt apostoli dn̄m qz carnales erāt tunc. qđ mori tristari ⁊ sīlia nō sūt meritoria.

patuit in petro qñ negauit dn̄m. ⁊ q illa tristicia carnalis fuerit ꝓz in psalmo. Sustinui q̄ simul cōtristare tur ⁊ nō fuit. tristabat eñ xp̄s spirituali tristicia de cecitate iudeorū. et nō erat q̄ sic tristaret. Dicit⁹ ergo

Ad primū. ad primo obiectū q nōvz hec argumētatio: illa tristitia fuit bona: ergo potuit esse meritoria. nō eñ potuit subesse libero arbitrio. Ad scđm obiectū dicit⁹ q

Ad scđm. quidā motus sunt q̄ sunt ad necessariū ⁊ habēt sensuz necessariū. sicut sunt fames ⁊ sitis. stomacus sentiens inanitionē suā appetit de necessitate. ⁊ tales mot⁹ nō subsunt libero arbitrio nec secūdū esse suū nec ſm ꝓ

Duplices motus aie gressuz. Sūt alij mot⁹ qui lz sint ad necessariū. habēt tñ causam et sensum voluntarium. vt videre audire ⁊c. talis erat tristicia apostolorū. videntes autē xp̄m pati nō poterant nō dolere: tamē videre erat volūtarium. et hmōi tristicia nō suberat libero arbitrio q̄tum ad esse: sed q̄tuz ad ꝓgressum ne tñ ꝓgrederet

Quō tristicia subest libero arbitrio. q generaret timorē humanū. opus autē meritoriuz debet subesse libero arbitrio ⁊ ſm esse suū et ſm ꝓgressum. Et qđ augustin⁹ dicit nichil adeo est in potestate nostra sicut volūtas: intelligit de volūtate rationis. Ad tertio obiectū dicim⁹ q intelligit de cōpassione volūtaria que fit ad imitationē passionis xp̄i. Unde is est sensus. si cōpatimur. i. si ad imitationem xp̄i patimur ⁊ cōregnabimus. Per hoc pz q volūtas sēsualitatis et volūtas rationis nō sunt cōtrarie: qz non sunt circa idē susceptibile: nec sunt cōformes. Et propter hoc volūtas sensualitatis et volūtas dei nō sunt cōtrarie. Volūtas eñ dei et volūtas ratōis cōformes sunt: qz vtraq est ad virtutez. Sed quer̄itur de fletu xp̄i qui fleuit videns ciuitatē hierusalez. qz si cogno-

Dictū aug. sic ītelligit Ad tertiū.

q̄o incidēs Af q sic.

Sciēter peccās q de⁹ nūc ei auferat graz̄ ſ3 nō q sim⁹ auferat:~

fletus ame sup ihrlz rōnalis wō fuit & meritoꝝ ſz nō triſtā flentiū mazthm

Christus hieremias & alii sancti flentes ppr pcta popli non voluit ea nō ee fuisse at forte simꝫ ſz sb̄ ꝺiōne:

uisses et tu. ille fletꝰ fuit meritorius: ergo ab aliqua voluntate meritoria et illa volebat christus aliquid non nisi qꝫ ciuitas non destrueret: ergo meritorie volebat ciuitatē nō ēe destruendā. cōtra. sciebat deū velle oppositū: ergo nō meritorie volebat illud. Ad hoc dicūt quidā qꝫ fletus ille fuit ex volūtate sensualitatis Sed cōtra. sensualitas nō mouet nisi p̄ apprehēsionē sensus vel ymaginationis. ſz destructio futura nō fuerat in sensu nec in imaginatione qz nichil est in ymaginatione qꝺ̄ prius non fuerit in sensu: ergo volūtas illa nō fuit sensualitatis. forte dicet qꝫ in ītellectu fuit illa destructio quā pro volūtate sua facit etdē in ymaginatiōe et deinde in estimatiōe ⁊ ex hoc doloꝝ in sensualitate ex quo fletus. Sed hec solutio nulla videt esse. est enī cōtra ordinē naturalē. a sensu enī et imaginatione puenit ad intellectū non ecōuſo. Preterea dicit aug. qꝫ xp̄us p̄ hoc qꝫ esurijt timuit fleuit. ⁊c. instruxit nos. ostendit enī se esse verū hoiem: ergo non descēdit ab intellectu ad ymaginationē. hoc enī ē miraculū et miracula faciēdo nō ostēdebat se eē verū hominē. Propt̄ hoc dicim⁹ qꝫ nō fleuit p̄ destructione ciuitatis iudeoꝝ. sed pro pctis iudeoꝝ pro quibus destructa fuit ciuitas et volebat ꝺ̄tū in ipso erat pctā eoꝝ non esse. Itē circa volūtatē sensualitatis. queritꝫ vtrū meritorie velle vel nolle possimus passiones sanctoꝝ. Dicit magister in sentētijs qꝫ possum⁹ easvelle meritorie ⁊ demeritorie ſm diuersos fines. sicut si aliqs vult aliquē sanctū pati vt maiorē habeat coronā meritorie vult. ſz si intuitu tormēti demeritorie vult et hocvidet velle eccl̄ia q̄ cantat. piū est gaudere martino intuitu ſcz glie ei⁹ et piū est flere martinū intuitu desolationis populi: ḡ fletus ille cum esset ex pietate erat meritoꝝ: ḡ et volūtas ex qua erat ille fletꝰ erat meritoria. ſz volūtate illa nō volebāt nisi martinū nō esse martinū. Cōtra. sciebāt deū velle cōtrariū: ḡ volūtas illa nō erat meritoria. qꝺ̄ cōcedim⁹. et aliter est in passionibus preteritis et presentibus in quib⁹ est certa volūtas dei aliter in futuris. in eis enī in quib⁹ certa est voluntas dei non licet velle cōtrariū voluntate rationis. vnde voluntas qua illi qui flebant martinū volebant ipsum non esse martinū non erat meritoria nec erat rationis sed sensualitat̄ flebāt enī ex pietate naturali nō gratuita sicut triſtes erāt apl̄i de nece dn̄i sui triſticia sensualitatis. carnales enī erant et secundum carnē dolebant de humano solatio sibi subtracto. sed in futuris passionib⁹ in quibus non est certa voluntas dei possumus meritorie velle contrariū et⁹ quod deus vult sicut illi quibus inuitis ibat paulus in hierusalē meritorie dolebāt paulū non pati p̄secutiones illas quas predicebat agab⁹ prophet̄a qz non erat eis certū an agabus esset verus ꝓpheta.

Utrū pseudo ꝓpheta ꝓphetasset hierm̄ nō esse destruendā velletate seu volūtate conditionali.

Quarto queritur de velleitate siue volūtate cōditionali. est eī velleitas promptitudo volēdi sub aliqua conditione. Obicit̄ ergo de hieremia qui cū ananias pseudo propheta ꝓphetasset hierusalem nō esse destruendam amen respōdit. et glosa dicit optat fieri qꝫ ille mentitur: ergo nolebat hieremias ciuitatem hierusalē eē destruendam. contra. sciebat deum velle contrarium: ergo peccabat mortaliter volendo illud. Ad hoc dicunt quidam qꝫ hoc dicit hieremias ex sensualitate et voluntate sensualitatis volebat hieremias non esse destruendam. Sed contra sensualitas nō mouetur nisi sensu p̄cedente: sed ibi non fiebat mētio nisi de destructione futura que non erat in sensu: ergo nō dixit illud ex sensualitate. Itez sensualitas nō eligit interverū ⁊ falsum: qz sensualitate nō magis volum⁹ hoc esse verū qꝫ illud. Propter hoc dicimus qꝫ hieremias ex ratione fidei respondit amen: sed nō volebat hierusalē simpliciter nō esse destruendā: sed volūtate cōditionali siue velleitate. Unde tm̄ valet hieremiā dixisse amen: qꝫtū si dixisset vellem qꝫ ita fieret sicut tu dicis. i. paratus essem velle si populus penteret. sicut intelligit illud apostoli. optabā ego anathā esse ꝓ fratrib⁹ meis. i. optarē si optabile esset. et qꝺ̄ dicit glosa: optat fieri qꝺ̄ ille mētit sumit hoc verbū optat ꝓ volūtate cōditionali. Itez hieremias flebat pctā populi ꝓpter q̄ destruēda erat hierusalē. Unde dicebat: qs dabit capiti meo aquā ⁊c. ille fletꝰ etiā erat meritoriꝰ: qz beati qui lugēt ⁊ ꝓ suis pctis patiunt. ergo volūtas ex qua erat ille fletus erat meritoria. sed illa volūtate nō volebat nisi iudeos nō eē peccaturos. ḡ meritorie volebat iudeos nō esse peccaturos. Cōtra. vera amicitia est idez velle et nōvelle: ḡ sicut tenemur velle id qꝺ̄ scim⁹ deū velle: ita tenemur nō velle id qꝺ̄ scim⁹ deū nō velle. sed debebat iudeos nō esse peccaturos: ergo hieremias nō debebat velle iudeos nō eē peccaturos. Sillis enī est obiectio de penitēte q̄ flet ꝓ pctis que fecit: ⁊ fletꝰ ille meritoriꝰ est: ergo ⁊ volūtas ex qua est ille fletꝰ est meritoria. sed illa volūtate vult se nō peccasse: ḡ meritorie vult se nō peccasse. Cōtra. deus nō vult hoc et scit deū nō velle hoc. ⁊ inde vt p̄z. Eadē est obiectio de xp̄o qui flebat ꝓ pctis iudeoꝝ. posset enī queri ab ipso: aut vis iudeos nō esse peccaturos: aut nō vis. si vis: ergo nō peccabūt. si nō vis: quare fles? Solutio. in istis trib⁹ casibus dicendū est qꝫ fletꝰ nō est ex voluntate p̄dicta: sed ex volūtate flēdi. Unde dicenduz est qꝫ flebat hieremias non qz volebat iudeos absolute nō esse peccaturos: sed qz vellet. i. paratꝰ esset velle si penitērēt. simil̄r et deꝰ vellet. Unde pz qꝫ hmōi velleitas nō est cōtraria volūtati diuine: ſz vellet se nō peccasse si esset reuocabile. Ex his etiaz colligit̄ qꝫ sancti flent ꝓ pctis populi nō qz volūt ea nō esse: sed qz vellent. eo dēmodo flent ꝓ penis ⁊ miserijs populi non qz volūt eas nō esse: sed qz vellēt. Sed obicit̄. habitꝰ flendi vel potētia flendi nō exit in actū nisi p̄ aliquod actuale: sed velleitas nō est actuale aliqꝺ̄: ergo sancti nō flent actualiter qz vellēt. i. p̄ōti sunt velle: sed qz volūt actualiter pctā vel miserias nō esse. Et ad hoc dicendū est qꝫ ipsa velleitas nichil aliud est q̄ ipsa caritas qua sancti parati sunt velle ꝓp̄ō oīe bonū adesse: ⁊ oē malū abesse. vñ illa velleitas est habitꝰ flendi. Ex caritate enī tanq̄ ex habitu est fletꝰ actualis. ⁊ ille habitꝰ exit in actū p̄ aliqꝺ̄ actuale sed nō p̄ voluntatē actualē: sed p̄ actualē cōsiderationē culparū vel miseriarum.

Utrum in aliquo casu aliquis teneatur velle qꝫ deus permittat ipsum peccare mortaliter.

Quinto queritꝫ vtrū aliqs in aliquo casu teneat velle qꝫ deꝰ p̄mittat ip̄m peccare mortal̄r. ꝓbat qꝫ sic. ponat enī qꝫ deus reuelet alicui qꝫ ipse peccabit mortaliter. Si dicatur qꝫ hoc nō potest esse qz huius

In oppositum ar. de fletu christi dicūt q̄dam.

Jopio alioꝝ hec solutio nulla est. Itē augustinus.

Opio doctoris.

Alia q̄o incidens. magr̄ in sētijs.

quō intelligit̄ qꝫ eccl̄ia cātat de martino

In oppositum ar. Opio doctoris. Aſſ in passionib⁹ p̄teritis p̄sētib⁹ ⁊ futuris. Kmozthm q̄re flebāt apl̄i de morte dn̄i et eccl̄ia de morte martini.

agab⁹ prophet̄a.

Sexto

Questio q̄rta huius capituli. ar de hieremia.

In oppositum ar.

Ad primum dicendum qꝫ sicut dictum est in primo libro distinctione xlviii. articulo primo questione prima ad primum. Christus assumpsit naturam humanam cum omnibus naturalibus defectibus. Inter quos defectus naturales fuit ignorantia. Et ideo dicendum qꝫ christus non fuit ignorans ex defectu intellectus possibilis. Sed ex defectu intellectus agentis. Et ideo dicendum qꝫ christus non cognouit omnia in verbo. Sed cognouit omnia que cognoscibilia erant in verbo. Et ideo dicendum qꝫ christus non cognouit omnia que deus facere potest. Sed omnia que deus facere potest cognoscibilia sunt in verbo. Et ideo dicendum qꝫ christus non cognouit omnia que deus facere potest. Sed omnia que deus facere potest cognoscibilia sunt in verbo. Et ideo dicendum qꝫ christus non cognouit omnia que deus facere potest. Sed omnia que deus facere potest cognoscibilia sunt in verbo.

Deꝰ nō pōt dcui Reuelaē dāpnāncz at
pēz mōrle nz Ipē at sh' opeat penas Reproꝝ

ꝫ euasionē. modi reuelatio esset hoī penalis. Cōtra. maiorē penam etiā tēporalez infert deus hoī ꝙ sit pena que ex hmōi reuelatione sequit: ergo hmōi penam potest intelligere: ergo potest reuelare alicui ꝙ ipse peccabit mortaliter. Itē acerbius punit hoiem qñ punit eum ad mittū eterne dānationis sicut puniuit herodē ꝛ anthiocū epiphanen. ergo pōt hoī reuelare ꝙ ipse peccabit mortaliter. qz si potest intelligere maiorē penā potest intelligere minorē. sed si hoc est ergo iste scit ꝙ deus ꝓmittit ipsum peccare mortaliter. sed qz ꝙcquid deus ꝓmittit vult ꝓmittere: ergo iste scit ꝙ deus vult permittere ipsum peccare mortaliter. sed tenetur velle quicquid scit deum velle: ergo tenet velle ꝙ deus ꝓmittat ipsum peccare mortaliter. sed deū permittere aliquē peccare mortaliter est inducere ipsum in tentationē: ergo tenetur velle ꝙ deus ipm inducat in tentationē. Cōtra. tenetur orare ꝙ deus nō inducat ipm in tentationē. quia forma orādi quā tradidit dñs est ars orandi que īmutabilis est: ergo non tenetur velle ꝙ deus inducat ipm in tentationē. ꝛ ita nō tenetur velle ꝙ deus ꝓmittat ipsum peccare mortaliter. ¶ Solutio. Ad hoc dicendū est ꝙ deus non potest reuelare alicui ꝙ peccabit mortaliter. quia vt dicit augustinus donū scientie est donū pietatis: ꝛ donum pietatis datur hoī advtilitatē nō ad perniciem. Unde deus nō potuit reuelare primo homini nec primo angelo casum suum. fecisset eñ cōtra misericordiam suā et ita cōtra se si inflixisset penā sine culpa. Ad illud ergo quod obicit ꝙ maiorem penā etiā tēporalem infert deus: dicimus ꝙ verū est q̄tum ad sensum sed nō q̄tum ad dānū. Si eñ reuelaret alicui suā dānationem vel ꝙ ipse peccaret mortaliter ꝓcluderet ei viam salutis. Ad secundo obiectum dicimus ꝙ ꝓprie loquēdo nunq̄ deus inflixit penā in p̄senti ad mittium eterne dānationis nisi secūdum euētum. Quātum eñ ad intētionem dei q̄tum in se erat tam herodi ꝙ marie sorori moysi inflixit penā ad correctionez sed qz herodes nō est correctus secuta est eius eterna dānatio. Iz eñ q̄tū ad volūtatē dei actualē vel dñplactū eiꝰ inflixit ei penā ad mittiū pene eterne: tñ q̄tuz advolūtatē ꝛ itētionē ꝓditionalē erat ad correctōez.

¶ Utrum sancti debeāt optare penas eternas reprobozum. Et videtur ꝙ nō: qz sup illum locum psalmiste. Cōuertant pctōres ad infernū dicit glosa. hoc nō optādo dicit sed p̄dicēdo ꝛ diuine volūtati ꝓsentiēdo ergo sm hoc nō optabat dauid penas eternas reprobor. Sed cōtra. qz deꝰ volebat penas eternas reprobozū ꝛ sancti volūt easdē. et q̄to sanctior tāto magis vult: sed dauid multū sanctꝰ erat: ergo dauid volebat penas reprobor: ergo optabat. qz idē est multū velle ꝛ optare. Itē velle penas reprobor ꝛ optare easdē in eadē vi vident esse ꝛ eiusdē virtutis: ergo qua rōe vnū est meritoriū ꝛ reliquū. ¶ Ad hoc dicendū est ꝙ sancti nō optāt penas reprobor. Optare eñ vel desiderare nō se hz ad delectabilia ꝛ ad instabilia. Uñ nō vz: volūt penas reprobor: ergo optant. ꝛ est fallacia ꝓsequētis. nec ipse deus optat penas reprobozū imo q̄si cū dolore infligit eas. Uñ dicit in ysaya. Heu ego ꝓsolabor sup hostibꝰ meis ꝛ vindicabor de inimicis meis. Et in fine cāticor sup illū locū: fuge dilecte mi dicit glo. hoc nō optādo dicit sz volūtati dilecti ꝓsētiēdo. qs eñ optat fugere quē diligit? nec est vez ꝙ velle penas reprobor ꝛ optare easdē sint i eadēvi. qz volūtas illa idē ē ꝙ ꝓsensus q̄ ē in rōe. sz optare penas ē in irascibili. Sed obicitur contra predicta. quia dicit augustinus ꝛ boetius ꝙ omne qđ est inq̄tū est bonū est: ergo pena eterna inq̄tū est bonū est ꝛ etiā inq̄tū pena eterna. sed bonū est perfectio cuius apprehensio est delectatio: ergo pena eterna inq̄tū est bona est delectabilis. sed omē bonū delectabile optandū est ergo sancti debent optare penas eternas reprobozū Ad hoc dicimus ꝙ pena eterna inq̄tum est bona est. sed non inq̄tū pena vel puniens nisi sm accidens: videlicet quia ibi apparet iusticia dei. Cōtra predicta augustinus et boetius. Opio doctoris.

¶ Utrū ecclesia debeat orare ꝓ eo quē scit ee reprobum.

Septimo queritur. an ecclesia debeat orare ꝓ eo quē scit esse reprobū obstinatū. Uidetur ꝙ non quia si michi reuelatū est ꝙ deus isti nunq̄ dabit gratiam suā teneor ipsum non diligere ex caritate. quia teneor ei nō velle summū bonū vel scz per gloriā vel gratiā. Similiter et ecclesia si ipsi idē reuelatū sit: ḡ non debet orare pro eo. Ad hoc dicendū ꝙ hec vltia argumentatio nonvalet. in statu enī reuelationis nō debet orare pro huiusmodi reprobo. sed quia possibile est ꝙ non sit in statu reuelationis concedenda est hec. possibile est ꝙ ecclesia debeat orare pro isto. Septima q̄o huꝰ capituli. eodemmō ecclesia. Solutio. ꝓ

¶ Utrum volūtas nostra ex eo sit bona ꝙ est conformis voluntati diuine.

Ultimo queriꝝ. vtrum voluntas nostra ex eo sit bona ꝙ est conformis volūtati diuine. Uidetur ꝙ sic. Queriꝝ enī quare tenemur cōformare voluntatē nostram volūtati diuine nisi ex hoc fieret bona. qđ si concedaꝝ probaꝝ oppositum. sit ita ꝙ aliquis ex caritate velit ipsū pauperē facere diuitē vt habeat necessaria et alius ex inuidia velit eundē pauperē semper esse pauperē et hec est volūtas dei vt semp sit pau ꝓ ꝙ stat ꝙ volūtas primi bona est ꝛ tñ dissona est volūtati diuine. ꝛ volūtas scōi mala est ꝛ tñ ꝓsona est volūtati dei: ḡ volūtas nra nō est bona ex eo ꝙ est ꝓformis volūtati dei. qđ cōcedūt quidā dicētes ꝙ nos nō tenemur velle quicqd scimꝰ deū velle nisi i p̄ceptis ꝛ phibitis. sed in hoc an ista musca fuerit vel nō fuerit non tenemur ꝓformare volūtatē nram volūtati diuīe. Sz cōtra dicit aug. ꝙ impij sūt quibꝰ displicet diuīa puidētia: sed quilibz tenet esse pius: ergo quilibet tenetur ad hoc vt ei placeat puidētia diuīa: ḡ si velit ꝓtra puidentiā diuinā peccat mortaliter. sz oñe qđ est ex puidentia diuina est: ḡ si aliqs vult nō esse qđ est peccat mortaliter: ergo in oībus tenemur velle qđ scimꝰ deū. Itē murmurare contra deū est peccatū mortale vñ aplus. neq murmurauerītis sicut quidā eoz murmurauerūt. ꝛc. sz velle ꝓtra volūtatē dei est murmurare: ḡ velle scient cōtrariū eiꝰ qđ deꝰ vult est peccatū mortale ꝛ indevt pius. Itē in iob. qs resistit ei ꝛ pacē habuit. sed q̄libz pacificus tenet esse. ḡ quilibz tenet non resistere deo: ḡ tenet nō velle cōtrariū eiꝰ qđ scit deū velle. Itē dicit btūs dionysiꝰ. optimi est optia adducere: ḡ quicqd facit deꝰ optime facit. Sz cōtra. optima nō debemꝰ velle: ḡ nō in oībꝰ tenemur velle q̄cq̄d scimꝰ deū velle qđ cōcedimꝰ. tñ volūtas nra nō ē bona ex eo solo ꝙ est ꝓformis volūtati diuīe in volito. sed opto ꝙ sit ꝓformis in fine volūtatis ꝛ i aliis bonis circūstātijs. Adhuc ꝓbaꝝ ꝙ in oībꝰ tenemur velle q̄cq̄d scimꝰ deū velle qz nullus vie tue veritas. veritas autem operum dei vt dicit anselmus cantuariensis nichil aliud est q̄ rectitudo Octaua q̄o huꝰ capitū. Aꝝ ꝙ sic. In oppositum aꝝ. opio aliq̄ꝝ ꝫ hoc videt augustinꝰ. Ad idem. Ad idē est iob. ad idē videtur eē dionysius. Opio doctoris. Iterū aꝝ ad idem. Anselmus

In oibꝫ tã ꝓceptꝭ ꝯ nõ tenemur voꝫ3 nras
dine cõforare ꝫ nõ sufficit gforare/n volto nisi
gforẽ ∞ erꝭ /n fine & mõ volendj

operum dei fm quam a summa sapiẽtia exeunt ꝛ ad eum tendũt.igitur qui in aliquo ope dei siue musca sit siue alia creatura vult cõtrariũ eius qõ scit deum velle:deuiat a veritate.ꝯ peccat.propter hoc culpaꝫ diabolus qꝛ in veritate non stetit.ergo in nullo licet velle ꝓtrariũ eius qõ scimus deum velle.Item dicit aug.ꝙ qui sciẽter dicit falsum ipse peccat:qꝛ declinat ab eo qõ est/ad illud qõ non est.hoc est a veritate ad falsitatẽ.Sed siliter quivult ꝓtrariũ eius qõ scit deũ velle/declĩat a veritate:ergo peccat.ꝛ inde vt ꝓius.

Dyabolus nõ stetit in veritate.

Nõ solũ in ꝑceptꝭ ꝛ ꝓhibitꝭ tenemur cõformare nos volũtati divine ad philippẽses.

Hec opio nulla est

Ꝓpter hoc dicimus ꝙ nõ est sustinẽda illa opinio que dicit ꝙ solum in preceptis ꝛ prohibitis tenemur velle quicqd scimus deũ velle.Aliorũ est opinio sed paucorum qui dicũt ꝙ tenemur velle volũtate rõnis quicqd scimus deum velle:sed licitum est desiderare fm vim ꝓcupiscibilẽ contrariũ eius qõ scimus deum velle.Et hoc dicũt se hꝫe ab apl̃o qui dicit ad philip. Cõfidens scio qꝛ manebo ꝛ ꝑmanebo.et tñ cupiebat dissolui ꝛ esse cum chꝛisto:ꝛ hoc erat cõtra voluntatẽ dei.Et hec opinio nõ potest sustineri.sicut enim sunt quedã virtutes in rõne:sic sunt q̃dã in cõcupiscibili ꝛ irascibili:sed in oibus virtutibus tenemur assimilari deo.ꝯ non solũ in eis que pertinẽt ad rõem tenemur velle quicqd scimus deumvelle:sed etiam in eis que pertinẽt ad irascibilem ꝛ cõcupiscibilem.Item dicit aug.ꝙ omnia sunt vera a prima veritate:ꝛ oĩa bona a prima bonitate.ꝯ sicut peccat qui voluntate rõnis vult ꝓtrariũ eius qõ scit deũ velle(qꝛ deuiat a prima veritate)ita peccat qui voluntate concupiscibili vult ꝓtrariũ eius qõ scit deum velle.Sed fm hoc obicit. ponat ꝙ iste sciat in habitu aliquẽ alium eẽ pauperẽ et velit ꝙ iste sit dives modo nõ attendẽs ꝓuidentiã dei nec sciens in actu illum esse pauperem:querit an iste peccat volendo istum esse divitẽ modo.Videt ꝙ non.quia vult bonum.bonuz enim est vt ille habeat necessaria/ꝛ nõ scit in actu deum velle oppositũ:ergo nõ peccat.Item ignorat istum esse pauperem:ꝛ hoc ignorãtia facti:paup enĩ est per formã.sed ignorãtia facti ex toto excusat:ꝯ iste nõ peccat.Sed ꝫ.Impius est cui displicet divina ꝓuidẽtia.i.infidelis.fides enĩ dicit ꝙ oĩa fiunt ꝛ regũtur divina ꝓuidẽtia.ergo per divinam ꝓuidẽtiã iste est pauper.ꝛ hoc scit iste saltẽ in habitu ꝛ displicet ei hec pauptas.ergo displicet ei divina prouidentia:ꝯ est impius:ergo peccat.Item hec videt esse ignorãtia iuris:qꝛ de iure divino est oĩa fieri per ꝓuidentiã divinã:ꝯ ꝛ pauptatẽ illius.ꝫ iste ignorat hoc:ꝯ habet ignorantiã iuris.sed ignorãtia iuris neminẽ excusat:ꝯ iste peccat volendo ipm fieri divitem mõ.Ad hoc dicẽdũ est ꝙ nõ peccat:cum non aduertat divinã ꝓuidentiã circa hoc:nec est impius sed esset impius si actualiter aduerteret ꝓuidẽtiam divinam ꝛ vellet ꝓtrariũ.Et ad illud qõ obicit ꝙ hic est ignorãtia iuris distinguendũ est:ꝙ deus quedam facit per se esse de iure:quedã per aliud.sicut ꝙ oĩa fiant per divinã ꝓuidẽtiã hoc vniuersale per se facit deus esse de iure:sed ꝙ nõ pluat mõ/vel iste sit paup/ ꝛ hmõi singularia facit deus de iure esse ꝑ aliud:sicut per materiã ꝛ formam.ꝛ in talibus materia excusat. Dicimus ergo ꝙ vbi non aduertit aliquis divinam ꝓuidentiã:non est pcñvelle oppositũ eius qõ deus vult.vñ dicimus ꝙ ex caritate poterãt flere martinũ cõsiderato dãno subditorũ ex morte ipsius:non cõsiderata actualiter divina ꝓuidẽtia:sed actualiter ipsa cognita/impius est volẽdo oppositum.Sedvidet ꝙ deus impius fuerit flendo lazarũ:quia reuocabat ad ꝓsentes miserias.ipse enĩ actualiter sciebat omnia: ergo actualiter sciebat deum velle lazarũ reuocari. Et solutio est ꝙ humane miserie dupliciter possunt cõsiderari.vno mõ fm ꝙ sunt medicine ꝛ venũt a divina ꝓuidentia:ꝛ sic non est flendũ pro ipsis.alio mõ ꝓout ortum habẽt a pctõ:et sic flende sunt:quia hoc mõ nunq̃ placẽt deo nec sanctis.vñ Heu michi quia incolatus meus prolongatus est.ꝛc.

Ad idẽ est augustinꝰ.

Ꝫ hoc aꝝ.

Ad idẽ aꝝ.

Ꝫ istud aꝝ.

Ad idẽ aꝝ.

Ꝭ Solutio.

ad illud de ignorantia iuris.

Duplr aliquid est de iure.

Opio doctoꝝ.

aꝝ ꝙ deꝰ fuerit impꝰ.

Ꝭ Solutio. hũane miserie dupl̃r cõsiderant.

Ꝭ De misericordia ꝛ iusticia dei. Ca.xv.

Dicto de volũtate dei:dicẽdũ est de misericordia dei ꝛ iusticia.qꝛ misericordia dei/voluntas dei est:qua vult revelare miserias.ꝛ iusticia dei volũtas dei est qua vult reddere vnicuiqꝫ qõ suũ est.sunt aũt mia ꝛ iustitia dei idem in subiacenti:sed differunt in effectu.Primo modo querit vtrum omnia opa dñi generaliter sint ex misericordiavel iusticia.secũdo de cõmensuratione pene ad culpam.tertio vtrum deus misericordius agit cum vno q̃ cum alio.quarto de adequatione premij ad meritum.quinto vtrum tam iuste puniatur aliquis a deo q̃tũ meruit.sexto vtrũ iustificare sit opus iusticie.septimo vtrũ pena quam deus infligit:ad maiorem coronã sit iusticie vel mie.

mia ꝛ iustitia in deo. Ꝓia q̃stio huꝰ ca pl̃i.

Circa ꝑmũ aꝝ.

Circa primum sic obicit.Vniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas.ꝛ sumit veritas pro iusticia sicut dicũt scti. et alibi.Oẽs vie tueveritas.ergo gñaliter omnia opa dñi sũt ex mia vel ex iusticia:vel exvtraqꝫ.Sed ꝓtra. prima opera creationis sicut celũ ꝛ terra non sunt ex iusticia.quod ꝓbat.quia tripliciter potest aliqd dici eẽ ex iusticia dei.ꝑmo fm ꝙ reddit aliqd fm merita. secõ qñ reddit quod ꝓmisit.tertio qñ dat aliqd fm exigentiam nature.res enim imperfecta naturaliter exigit perfici.vnde ex iusticia deividelz fm exigentiã rei datur perfectio rei impfecte.fm hec opa dispositionis ꝛ ordinatõis possunt dici esse ex iusticia.materialis enĩ impfectio rerũ naturaliter exigebat pfici. Siliter opera propagatiõis hoc mõ sunt ex iusticia. imperfectio enĩ siue corruptibilitas individui exigit saluari ꝑpetuo in specie:cum non possit semp saluari in individuo.sed prima opatio creatiõis nullo istorũ modoꝛ est ex iusticia.hec patet.neqꝫ est ex mia quia nulla precessit miseria.ꝯ nõ est verum generaliter ꝙ omnia opa dei sint ex mia vel ex iusticia.

Ꝭ Solutio Duobus modis potest intelligi hec auctoritas.vniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas.potest enĩ intelligi gñaliter de oĩbus opibus dei:ꝛ tũc misericordia non sumit fm ꝙ respicit miserias:sed sumit pro supfluẽti bonitate dei:siue ꝑ mera liberalitate dei.veritas siliter nõ sumitur pro iusticia:sed pro rectitudine operũ.Sed distinguit anselmus cantuariẽsis triplicẽ veritatẽ.s.veritatẽ enunciatiõis:veritatẽ volũtatis: ꝛveritatẽ opis.veritas enũciatiõis est cum enũciatio significat illud ad qõ fuit instituta ꝛ ꝓout fuit instituta.sic affirmatio significat de eo qõ est esse:ꝛ negatio de eo qõ non est nõ esse.et veritasvolũtatis idem est ꝙ rectitudovolũtatis.vñ in euãgelio.ille in veritate non stetit.i.in rectavoluntate.veritas opis idẽ est ꝙ rectitudo operis fm quã res sunt in actu ꝓut fuerũt eternaliter in mẽte divina.et hoc modo oĩa opa dei sunt recta ꝛ omnia indicant sapientiam ꝛ potentiã ꝛ bonitatẽ dei.et sic verum est ꝙ vniuerse vie dñi sunt misericordia ꝛ veritas:quia omnia opera dñi sunt ex supefluẽti bonitate dei.et sic ꝑz ꝙ prima opa crea-

triplex veritas scõm anselmum. Ꝛitas enũciationis. Ꝛitas volũtatis. Ꝛitas opis

ꝑt ñ intelligi ꝓticulariter.

et sic soluit obiectio

tionis sunt mia et veritas. Potest etiã intelligi hec auctoritas ꝓticulariter. vniuersevie dñi misericordia ⁊ veritas. vt intelligat de illis oꝑibus quibus deus ad nos venit reuelãdo scilz miserias nras ⁊ reddẽdo vnicuiq; quod suũ est: vel puniẽdo vel remunerãdo. Siliter vniuerse vie dñi mysericordia et ẋitas. quibus nos imus ad deum sunt mia ⁊ veritas. misericordia enim ad ipm cõpatiẽdo miserijs ⁊ reddẽdo vnicuiq; quod suum est: nobis scz ꝓximo ⁊ deo. Et sic cessat obiectio de primis operibus creationis.

Scda q̃stio huiꝰ capli. Aſ q; sic.

In oppoᵐ

ad idẽ apostolus.

Opinio doctoris.

Ad primũ

hec nõ valz Nõ ista de iustitia.

Falla ꝓñtis ꝫ ista aſ

in euãgelio

In ysaia.

Ad idem.

Ad idem ysaias.

Ad idem plꝰ exigit in penis q̃ ⁊c.

Ad idẽ.

Ad idem Opio gregorij.

ꝫ qđ aſ. aliq̃ solutio.

ꝫ quos aſ.

Vtrum deus possit punire aliquem q̃tũ meruit.

Secundo queritur vtrũ deus possit punire aliquẽ q̃tũ meruit. probat q; sic. qz iste meruit puniri tanta pena demõstrata cõdigna: ergo iustum est istũ puniri tanta pena. non nisi a deo: g̃ iustum est q; deus puniat istum tanta pena: g̃ deus de iusticia sua potest istũ punire tanta pena. Cõtra. dicit auctoritas. culpa est prosequi culpam totã. ergo si hoc culpabile est in hoie misericorde: multo fortius est culpabile in deo qui summe misericors ẽ. ergo deus nõ potest punire aliquẽ q̃tũ meruit. Itẽ dicit apls q; deus nõ potest negare seipm. negaret eni seipz si nõ puniret malos: negaret eni iusticiam suã que ipse est: sisiter negaret misericordiã suam q̃ ipse est. ergo non potest punire imisericorditer: ergo nõ potest punire aliquẽ q̃tum meruit. qđ cõcedimus. nec illud est ei impotẽtia imo laus. Ad prio obiectũ distinguẽda est duplex iusticia scilz ſm exigentiã meritorum ⁊ ſm iusticiam dei. ſm exigentiam meritorum iustum est istum puniri tãta pena: ſz nõ de iusticia dei cum de necessitate admixta est misericordia. Añ nõ valet hec argumẽtatio. iustũ est q; deus puniat istum tãta pena: g̃ deus de iusticia sua potest istum punire tãta pena. qua in prima hec dictio iustum tenet cõiter pro iusticia meritorũ ⁊ pro iusticia dei: in coclusiõe hec dictio iusticia tenetur tm̃ pro iusticia dei. ⁊ ita procedit a superiori ad inferius affirmãdo. Sz cõtra ꝓdicta obicit. dicit in apocalipsi de babylone. q̃tũ glorificauit se ⁊ in delicijs fuit: tm̃ date illi tormentũ ⁊ luctum. et in euangelio. In qua mẽsura mensi fueritis/remetiet vobis. et in ysaia. In mensura ꝓtra mensurã cum abiecta fuerit iudicabit eam. scz in mensura pene/ꝓtra mensuram culpe. His auctoritatibus videtur q; deus puniat pctõrem q̃tũ meruit. Itẽ in apoca. Cum poculo qđ miscuit vobis miscete illi duplũ. Et vocat poculum penam qua babylon afflixit sctõs. sicut in hieremia. Sume calicem vini furoris huius. vocat calix pena. g̃ magis puniuit deus babylonem q̃ meruit puniri in afflictiõe sctõz. Ad idẽ facit illa auctoritas ysaie Suscepit de manu dñi duplicia pro oibus pctis suis. Item sup illũ locũ psalmiste Ex vsuris ⁊ iniq̃tate redimet aias eorum. dicit auctoritas. Plus exigit in penis: q; cõmissuz sit in culpis. ergo plus punit peccator q; meruit. Item plus puniuit deus iob pena tẽporali/q; meruit. vnde ipe dicit Non peccaui. scz tm̃. Eadẽ rõne deus potest aliquẽ punire pena eterna plus q; meruit. Item cum culpa sit momẽtanea: quare punitur eternaliter. Ad hoc dicit greg. q; qz iste peccauit in suo eterno: deus punit eum in suo eterno. Sed hec solutio nulla videtur esse: imo potius in suo eterno. Ꝑpter hoc soluũt quidã aliter dicẽtes q; iste punit eternaliter: qz reatus eternus ẽ: qz in inferno nõ potest deleri cũ in inferno non possit esse caritas. Sz hec solutio nulla est: quia ponit in solutiõe qđ dignũ est poni in q̃stiõe. Queri enim potest quare nõ deleat reatus: cum pro momẽtanea culpa hõ sufficienter punitus videat per centũ amos vel mille. vel quare ponit eum deus in loco in quo non potest deleri reatus: cũ alibi possit eum sufficiẽter punire. Solutio. Tres ꝑme auctoritates intelligunt vt fiat cõparatio in gñe hoc mõ. si multũ glorificauit se: multũ date illi tormentũ. et si magna fuerit mẽsura culpe: magna sit mẽsura pene. sed non ꝓpter hoc punitur aliquis q̃tum meruit. In quarta ⁊ qnta auctoritate itelligit duplicitas ſm ꝓportionẽ ⁊ ſm qualitatẽ eoz in quibus punit pctõr. vnde is est sensus. miscete ei duplum. i. puniatis in corpe ⁊ aĩa. Ad sextã auctoritatẽ dicimus q; plus exigit in penis q; cõmissum sit in culpis. i. pena maior est duratiõe ⁊ acerbitate: q; ꝺlectatio culpe fuerit dulcis. acerbitas enim pene vincit delectationẽ culpe: ⁊ duratio durationẽ. et nõ plus exigitur in penis q; exigit meritum culpe: qz exigit penam eternam sicut postea patebit. Ad septimo obiectum dicimus q; iob nõ fuit magis punitus q; meruit: quia punire est penã infligere pro pctõ: et iob nõ fuit tota illa pena inflicta pro pctõ: sed pars ad maiorẽ coronã. Ad vltimo obiectũ quesitũ dicit aug. q; hec questio quare culpa tpalis puniatur eternaliter fit acsi sola circunstantia tpis aggrauaret pctm̃. quod nõ est verum: imo ꝑsona in quã peccatur aggrauat peccatũ. magis eni peccat qui peccat cõtra imperatorem: q; qui ꝓtra consulẽ. vnde cum peccatũ mortale sit cõtra deum qui eternus ẽ: eterna pena ei debetur. Due ergo sũt cause quare peccatũ mortale punit pena eterna. prima ẽ: qz est ꝓtra deum eternũ. scda est quia pctõr peccat in suo eterno: ⁊ q̃tum in se est non imponit finẽ pctõ. Et has duas causas ꝓsequitur greg. cum dicit quia iste peccauit in suo: eterno/deus puniuit ipm in suo eterno: quia cum dicitur peccauit intelligit peccasse ꝓtra deum eternum. quia pctm̃ est factum/vel dictum/vel concupitũ cõtra legem dei. ⁊ ita ꝓtra deũ. Sed adhuc videt posse probari q; deus punit aliquẽ pena cõdigna etiã maiori: qz paruulos qui decedũt sine baptismo punit in carentia visionis dei pro pctõ originali: ⁊ carẽtia visionis dei est pena condigna originali: ergo deus punit paruulos pena ꝓdigna. nõ eni potest dici q; minori carẽtia q; ꝓdigna puniat eos: quia carẽtia visionis dei cum sit priuatio nõ recipit magis ⁊ minus. Item dicit aug. q; carẽtia visiõis dei maxia pena est: et pctm̃ originale minimũ est: ergo pctm̃ minimũ punit maxima pena: g̃ maior ꝓdigna est. Item ex visione dei maxima gloria est: g̃ ex carẽtia visionis dei maxia pena. quia maxima glia ⁊ maxima pena cõtraria sunt: ergo paruuli puniũtur maxima pena. et inde vt prius. Item ex visiõe dei est maxima delectatio: g̃ ex carẽtia visiõis dei est maxia tristicia: g̃ maxia pena. et inde vt prius. Itẽ si adulti qui sunt in inferno viderẽt deũ ⁊ delectarent in ipso: tantam haberẽt delectationẽ ex visione dei q; mallẽt eẽ in penis eternis sensibilibꝰ et videre deũ: q; carere visione dei ⁊ nullam penam materialẽ sentirẽt. ergo carẽtia visionis dei maior pena est q; ignis gehenne. ⁊ inde vt prius. Solutio. Ad primo obiectũ dicimus q; pctm̃ originale ꝑprie loquendo nõ punit: sed verũ est q; nõ remunerat. visio enim dei/remũeratio bonorũ est. verũtamen eo mõ loquendi quo paruuli dicũtur puniri concedimus q; carẽtia visionis dei est pena ꝓdigna originali. Sz nõ valet hec argumẽtatio.

ꝑt q̃ri q̃re nõ deleat reatus.

Solutio tres auctoritates itelligũtur.

In q̃rta et qnta auctoritate.

Ad sextam auctoritatẽ Z

Ad septimum iob ꝑpe nõ puniebat.

Ad vltimũ dicit augu. ꝑsona offẽsa aggũat offensam.

Due cause q̃re mortale punit eternaliter

A quid pctm̃ Adhuc aſ. De paulis

Itẽ augustinus.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Soluto. ad primũ. originale ꝑprie nõ punitur.

paruuli puniũtur pro originali/carentia visionis dei: sed carentia visionis dei est pena cõdigna originali: ꝑ puniunt pena cõdigna. sicut nõ sequitur: sortes videt hoiez/ꝛ plato est homo: ꝑ sortes videt platonẽ. quia multe sunt carẽtie: ꝛ deus punit eos minori carentia ꝙ sit condigna. ꝙuis enim carentia ſm se non recipit magis et minus: tñ recipit ſm illud qõ priuat. Dicit enim aug. ꝙ quilibet aliquid habet de circũfulgẽtia bonitatis dei q̃ vbiq̃ ẽ. et qui minus habet/maiores tenebras patit. vnde quedã carẽtia visiõis dei maior est alia. vñ dicimus ꝙ deus minorẽ carentiã visionis siue infligit paruulis: ꝙ exigat peccatũ originale. Ad scdo obiectũ dicimus ꝙ carẽtia visionis dei/maxima pena est ꝙtũ ad damnũ: sed minima ꝙtũ ad sensum.

Ad tertiũ ꝛ quartũ. Ad tertio ꝛ quarto obiectũ eadẽ est solutio. non enim valet hec argumẽtatio. ex visione dei est maxima delectatio: ꝑ ex carẽtia visionis dei est maxima tristicia.

Nõ est hic locꝰ a ꝓrijs hec argumẽtatio nõ valet. nec est locus a cõtrarijs: qz deus qui est sũme bonus non habet ꝓtrariũ: nichil enim est summe malũ. Sicut nec valet hec argumẽtatio. ex potu dulci est delectatio: ergo ex carẽtia potus dulcis est tristicia. sed hoc sequit: ꝑ ex potu amaro est tristicia. eo mõ quo dicit arismeticus ꝙ delectatiõi q̃ est ab eo ꝙ est ꝓsiderare quia dyameter est assimeter coste nichil est contrarium. qz illud in quo ẽ delectatio nõ habet contrariũ. quia illud ſm qõ est nõ habet cõtrariũ. et delectatiõi que est ſm corporalẽ actum scz ſm coitum nichil est cõtrariũ. Ad vltimo obiectũ dicimus ꝙ nõ valet hec argumẽtatio. mali magis vellent esse in igne hehẽne ꝛ videre deum: ꝙ nõ esse in penis ꝛ carere visiõe dei: ꝑ carẽtia visiõis dei est maior pena ꝙ ignis gehẽne. non enim sunt comparabilia: ignis gehẽne/ꝛ carẽtia visionis dei. equiuoce enim dicuntur pene. vnum vt damnum: reliquum vt tormentum.

Ad vltimũ ꝛ ista nõ sũt cõparabilia.

¶ Utrum deus misericordius agat cum vno ꝙ cum alio.

Tertia q̃o Aſ ꝙ sic. TErtio querit vtrum deus misericordius agat cum vno ꝙ cum alio. ꝓbatur ꝙ sic. sint duo quoꝝ vnus sit duplo magis pctor ꝙ alius. ꝛ sicut ꝙ decedat. culpa vnius est dupla ad culpam alterius: ꝑ pena condigna vnius est dupla ad penam cõdignam alteriꝰ: ꝛ vnus in iferno duplo magis punit ꝙ alius: ꝛ cõstat ꝙ deus aliq̃d vtriq̃ relaxat de cõdigna. ergo magis in quãtitate subtrahit de pena ꝓdigna vnius: ꝙ de pena cõdigna alterius. qõ patet etiã in nũeris. si enim aliquis nũerus sit duplus ad alium ꝛ de vtroq̃ fiat subtractio ita ꝙ in residuis remaneat dupla proportio: plus subtrahitur de duplo ꝙ de subduplo. ꝑ plus relaxat isti de pena ꝙ alij. sed in hoc ꝙ relaxat/ misericorditer agit: ergo misericordius agit cum vno ꝙ cum alio: ꝛ cum isto qui magis peccauit. qõ videt iniustũ. Item iacob elegit in vtero matris/ꝛ esau nõ: ergo misericordius egit cum iacob ꝙ cum esau. Itẽ multa beneficia dat quibusdã que nõ dat alijs: ergo misericordius agit cum vno ꝙ cum alio. Sed cõtra. ꝙ dignꝰ est iste sua pena/tam dignus est ille sua: ergo ꝙ iuste punit deus istum/tam iuste punit illum: ergo deus nõ iustius agit cũ vno ꝙ cum alio. ꝑ nec misericordius. Itẽ quicq̃d deus iuste agit iustissime agit: ꝛ hoc qz iustissimus est. ꝑ quicq̃d deus misericorditer agit/misericordissime agit: qz ipse misericordissimus est. Item dicit btũs dionysius. optimi ẽ optima adducere: ꝑ misericordissimi ẽ misericordissime agere. ꝑ quicq̃d deus misericorditer agit/misericordissime agit: ꝑ non misericordius agit cum vno ꝙ cum alio.

Ad hec dicũt quidã ꝙ deus nõ iustius agit cum vno ꝙ cum alio: tamen misericordius agit cũ vno ꝙ cum alio. et hoc est quia iusticia respicit debitum: ꝛ malis equaliter debẽtur pene sue: ꝛ bonis equaliter premia. sed misericordia respicit actum: ꝛ effectus mie maior est in vno ꝙ in alio. Sed hec solutio nõ potest stare: qz in deo sunt virtutes exẽplares: ꝛ oĩs virtus mediũ est duorũ viciorũ. et quãto magis accedit ad mediũ/ tãto maior virtus ẽ: ꝛ quãto magis recedit a medio tãto magis accedit ad viciũ. Virtutes aũt dei verissime sunt: ergo sũt in verissimo medio: ꝑ misericordia dei in verissimo medio est: ꝑ quicq̃d deus misericorditer agit misericordissime agit. qz opa sunt q̃ a verissimo medio exeunt ꝛ maxime sunt talia. ꝑ deus non misericordius agit cum vno ꝙ cum alio sicut nec iustius.

Prima opinio.

hec solutio nulla est.

¶ Solutio. Dicimus ꝙ vtraq̃ istarũ est duplex. deus iustius agit cum vno ꝙ cum alio: deus misericordius agit cum vno ꝙ cum alio. qz si fiat cõparatio habito respectu tñ ad actus vera est vtraq̃. qz sicut effectus misericordie maior est in vno ꝙ in alio: ita ꝛ effectus iustitie si nõ fiat cõparatio habito respectu ad actus cum oĩbus suis circũstantijs tam persone ꝙ negocij falsa est vtraq̃. quia deus (pẽsatis oĩbus circũstãtijs) nec iustius nec misericordius agit cũ vno ꝙ cum alio. quia pẽsatis oĩbus circũstãtijs deus dat vnicuiq̃ ſm proprijam virtutẽ vt dicit in ambrosio: ꝛ hoc est dare cui dandum ẽ vt dicit ambrosius. vnde dicimus ꝙ si aliqui duo peccatores sint oĩno pares: si deus dat vnũ grãm/dat ꝛ alij. ꝑ distinctionẽ istã patet qualiter rñdendũ sit ad predictas obiectiões. Sed mirꝝ videt ꝙ in iferno ei qui magis peccauit plus remittitur de pena ꝙ ei qui minus peccauit. magis enim indignus est mĩa dei ille qui magis peccauit: ꝑ minus misericorditer deberet agere deus cum ipso. Solutio. ad hoc est ꝙ deus in pñtivita respicit circũstantias: quia homo preparat se cooperante deo. est enim hoc tẽpus merẽdi. sed in futuro nõ respicit circũstantias: ſz vbi maior miseria: maiorem effectũ misericordie exhibet.

Solutio.

Quõ deus iustius agit cũ vno ꝙ cũ alio.

¶ De adequatione premij ad meritum.

Quarta q̃o hꝰ capituli Aſ ꝙ sic. QUarto querit de adequatiõe premij ad meritũ et querit vtrum deus iustius corõet petrum ꝙ linũ. probat ꝙ sic. quia petrus magis meruit coronã ꝙ linus: ꝑ iustius est petrum coronari ꝙ linũ. nõ nisi a deo: ꝑ iustius petrus coronat a deo ꝙ linus: ꝑ deus iustius agit cũ vno ꝙ cũ alio: non ꝑ iustissime agit cũ q̃libet. qõ est ꝓtra ꝓdicta. ¶ Solutio. Hec ẽ triplex. petrus iustius coronat a deo ꝙ linus. si intelligat sic. petrus maiori effectu iusticie corõat ꝙ linus vera est. si sic magis exigũt merita petri ꝙ petrus coronetur a deo siue exigẽtia maiorũ meritorũ coronat petrus a deo ꝙ linus: itex vera ẽ. si vero sic intelligit. magis respõdet corona petri suo merito: falsa est. si vero sic diceret: iustius corõatur petrus a deo suo premio ꝙ linus suo: simpliciter falsa eẽt. quia non haberet nisi tertiam significationẽ. quia ꝙtum dignus est petrus suo premio: tantũ dignus est linus suo. Sikiter solet obici de adequatiõe pene ad culpã hoc mõ. demõstrẽtur duo ꝙr alter est in duplo peior alio. ꝙtũ dignus est iste sua pena/tñ dignus ẽ ille sua: sed ꝙtũ dignus est iste sua pena: tñ dignus ẽ iste puniri/ꝛ sikiter ille: ꝑ ꝙtũ dignus est iste punirt: tñ dignus ẽ ille puniri.

Solutio.

Simili af.

solutio ali quorũ.

Hec solutio nulla ẽ

Ad idẽ.

Alia solutio.

Ista opio est falsa.

Opio doctoris.

D

et hoc falsum.qz in duplo peior/duplo magis dignus est puniri. Ad hoc dicũt quidã q hec est falsa:q̃tum dignus ẽ iste sua pena:tantũ dignus est ille sua.quia sensus est(vt dicũt ipsi)quanto merito vel demerito est iste dignus puniri:tanto ille.et hoc falsum.qz inequalia sunt demerita.Hec solutio nulla videt.quia hec cõcedit simplicit.q̃tũ potens est iste valde fortis ferre illum magnũ lapidem:tñ potẽs est ille minus fortis ferre illum paruũ lapidem. Preterea vterq; iustissime punit in inferno sua pena:ergo non magis iuste punit vnus q̃ alius:g̃ equaliter iuste.ergo q̃tũ dignus est iste sua pena:tñ dignus est ille sua.quod cõcedũt quidã:sed dicũt q sequẽs argumẽtatio non valet.sed hoc non potest dici:quia illa argumẽtatio resolubilis est in duos sillogismos hoc modo.q̃tum dign⁹ est primus sua pena/tñ dignus est secũdus sua pena:sed q̃tũ dignus est scds sua pena tñ dignus est pena:tq ecõtrario.ergo tantum dignus est primus puniri q̃tum dignus est scds sua pena:t q̃tũ dignus est secũdus sua pena tñ dignus est puniri.ergo q̃tũ dignus est primus puniri:tñ dignus est scds puniri. Propter hoc dicimus q prima est vera t argumẽtatio necessaria.sed hec est falsa:q̃tũ dignus est iste sua pena:tantũ dignus ẽ puniri.qz sic adequat cõparatio pene ad culpã ipsi culpe vel demerito.et talis cõparatio nulla est:qz illa adequatio nõ est culpavel qualitas aut actio est.t ita sũt res diuersorum generum vnde non sunt cõparabiles inter se.quod dicendũ est de omnibus similibus.

Utrum tam iuste puniatur aliquis a deo q̃tum meruit.

Quita q̃o h⁹ capituli Af q sic.

Scdo.

Solutio.

Quinto querit vtrum tam iuste punit aliquis a deo q̃tũ meruit. Videt q sic.quia q̃tũ meruit istum puniri tam iustum ẽ istum puniri:t q̃ iustũ est ipm puniri tam iuste punit a deo.similiter ille punit qui duplo peior est q̃tũ meruit puniri tñ iuste punitur a deo.sed isti duo eque iuste puniunt a deo:ergo iustissime:g̃ isti eque meruerũt puniri.qd manifeste falsum est.Item deus summe iuste punit istum:sed iste nõ meruit summe puniri:ergo magis iuste punit istũ q̃ meruit puniri. Solutio.Cũ dicit tam iuste punit istum.demõstrat adequatio pene ad culpã vel quãtitas adequatiõis.et cum dicit iste tantũ meruit puniri:demonstrat ipsa culpa vel quãtitas culpe.sed culpa t adequatio pene ad culpam non sunt cõparabiles nec in se nec fm effectus.sicut due quantitates diuersaꝝ specierum aut colorũ diuersarũ specierum cõparabiles sunt fm effectus.quia q̃tum hec albedo disgregat/tñ hec nigredo congregat:vel magis vel minus.Dicimus ergo q hec ẽ falsa.q̃tũ meruit iste puniri/siue q̃ iustum ẽ istũ puniri:tam iuste punitur a deo.quia nõ est ibi cõparatio.et si eẽt ibi cõparatio hec esset ẽa:magis punit iste a deo q̃ meruit puniri. qz summe iuste punitur:t nõ summe meruit puniri.

Utrum iustificare sit opus iusticie.

Sexta q̃o h⁹ capituli Af q sic.

Ad idẽ augustin⁹.

Sexto querit vtrum iustificare sit opus iusticie. qd videtur:quia sicut se habet misericordia ad misereri:ita se habet iusticia ad iustificare.sz misereri est opus misericordie:g̃ iustificare est opus iusticie. Item dicit aug.sup epistolã ad romanos.qz si deus non reciperet cõfugiẽtes ad se iniquitas esset:igitur recipere cõfugiẽtes ad se ẽ iusticia:sed hoc est cõferre gram siue iustificare:ergo iustificare ẽ opus iusticie. Cõtra. de misericordia iustificat deus:nõ g̃ de iusticia. Solutio. Ad primũ dicimus q hec ẽ falsa.sicut se habet misericordia ad misereri:ita iusticia ad iustificare.quia misereri ẽ opus misericordie.sz iustificare nõ est opus iusticie:imo iustificare est ipsam iusticiã facere.posset tamen dici iustificare est opus exẽplare iusticie:quia creata exemplũ est iusticie increate exẽplaris q̃ in deo est.vnde iusticia creata exit a iusticia increata vt a causa formali exẽplari:sed nõ vt a causa efficiẽte. Ad scdo obiectũ dicunt mgri q nõ recipere fugiẽtes ad se iniquitas esset.i.infidelitas.non enim esset deus fidelis in verbis suis:si nõ reciperet fugiẽtes ad se cũ ita promiserit.tñ recipere solius mie est. Possumus tñ q̃tum ad presens distinguere duplicẽ iusticiam.vnam fm exigentiã meritorum:aliam fm promissiõem.veritas enĩ qua homo dicit verax nullo mõ volẽs alium decipere in ẽbis/species est iusticie. vt ỽt tullius.vñ dicimus q iustificare ẽ opus iusticie promissiõis.veritas dei que est virtus exemplaris in ipso.ipse enim ita ꝓmisit Cõuertimini ad me:t ego cõuertar ad vos.

In oppositum af.

Solutio.

Ad primũ

Aliter potest dici.

Justificare est opus iusticie.

E

Utrũ pena quã infligit deus ad maiorẽ coronã:vt in Job.vel ad cautelãvt in Paulo:sit opus iusticie.

Septia q̃o h⁹ capituli Af q non.

Septimo querit vtrũ pena quã infligit deus ad maiorẽ coronam vt in iob:vel ad cautelã vt in paulo sit opus iusticie. Probatur q nõ.quia iob nõ meruit illã.vnde dicit Non peccaui.nec ẽ misericordie quia misericordie nõ est punire.g̃ non Inuisevie dñi misericordia t veritas. Ad hoc dicũt magistri q illa pena ẽ misericordie dei large sciz bonitatis dei.sed ỽtra hoc dicunt multe auctoritates q oĩs pena iusta est:t ita oĩs pena videt esse ex iusticia dei.qd cõcedimus. Sz distinguẽda est multiplex iusticia.est iusticia meritorum fm quam iudex punit reos.et est iusticia promissionis fm quã dicit homo verax reddendo qd promisit.et est iusticia correctiõis t promotiõis quã debet pater filio.t iusticia promotionis quã debent superiores inferioribus.Justicia enĩ importat debitũ. debemus enim superioribus obedientiã t reuerentiã: paribus cõsiliũ t auxiliũ:inferioribus protectionẽ t correctionem.illa g̃ pena q̃ infligit a deo ad maiorẽ coronam vel ad cõseruationẽ humilitatis:de iusticia correctiõis vel promotionis vel protectiõis est.vnde patet q non valet argumẽtatio.iob non meruit hãc penã:ergo hec pena nõ est de iusticia dei.cõcedimus tñ q hmõi pena est de misericordia dei:sed mediate quia mia mouet iusticiã q infligat penam huiusmõi.

Quid debem⁹ superioribus qd eqlibꝰ et qd inferioribus.

Hec argumẽtatio nõ valet.

De locali compositione creatoris ad creaturam. Ca.xvi.

Multipliciter aliqd dr eẽ i loco

ỽ opatiõis ỽmiatoẽz

Dicto de nominibus psonalibus t essentialibus dictis de deo siue cõnotent effectũ in creatura siue non:dicendũ est de locali comparatiõe creatoris ad creaturã. Sciendum est g̃ q multipliciter dicitur aliquid in loco.primo fm loci circũscriptiõez vt dicit damasc.prout locus ab ipso diffinit sic. Locus ẽ finis cõtinẽtis id qd cõtinet fm q cõtinet.et hoc est dicere Locus est superficies rei ambiẽtis.fm hũc modũ sola corpora sunt in loco:nec oĩa quia vltia spera cum nõ ambiat ab alio nõ est in loco. Scdo mõ vt ỽt damas. dicit aliquid esse in loco per alicuius opatiõis deter-

minationē.et hoc mō ſpūalis et incorporea ſubſtātia eſt in loco:vt āgeli ⁊ aīe.ſed nō circūſcribunt a loco. Tertio mō dicit aliquid eē in loco per circūſcriptam preſentiā.et hoc mō deus dicit eſſe vbiq;. De primo mō nichil ad p̄ſens:ſed de duobus vltimis dicamus.

Utrū deus ſit vbiq;.

¶Primo ꝙ videdū eſt vtrum deus ſit vbiq; ⁊ quo mō ſit vbiq;.ſecūdo de loco angelorum ⁊ ſctārum aiarū. tertio qualiter intelligēdū eſt ꝙ dicūt ſcī deum eſſe ſemp.

Aſ ꝙ ſic.

¶ deus ſit vbiq; oſtendit primo auctoritatib⁹. dicit enī in libro ſapientie Spūs dñi repleuit orbem terrarū.et hoc intelligit tam de repletiōe eēntiali ꝙ de repletiōe per gr̄am.et hoc vltimo modo vocatur eccleſia orbis terrarū.quia ſicut extra orbem terrarū nichil viuit corpaliter:ita extra eccleſiā nichil viuit

Ambroſi⁹.

ſpūaliter.Et per hāc auctoritatē probat ambroſius ꝙ ſpūs ſctūs eſt deus:quia ſolius dei ē replere orbē terrarū ⁊ eē vbiq;.et per hoc patet nullā eē opinionē adamitarū qui ponūt vniuerſale eſſe vnum numero: ſi hec enī eſſet ſubſtantia vna numero eſſet vbiq;. Jtē

Ad idem.

in libro ſapiētie dr Attigit vbiq; ꝓpter ſui mūdiciā. et iterū Attingit a fineuſq; ad finē fortiter. ¶Per has multas auctoritates patere poteſt ꝙ deus eſt vbiq;.

Sz oſtēdit idē rōnib⁹.

Rōnibus etiā idem ꝓbari poteſt.quidā enī effectus non poſſunt eſſe ſine eſſentia ⁊ p̄ſentia ſue cauſe:ſicut corpa nō poſſunt eſſe ſine eſſentiali p̄ſentia materie ⁊ forme.et hoc eſt ꝓpter vehemētiā cauſe ⁊ indigētiā effectus.ſz deus cauſa cauſaliſſima eſt:⁊ q̄lz creatura marīe indiget eo.ergo nulla creatura poteſt eē ſine eēntiali p̄ntia dei:ḡ deus eſt vbiq;. Jtē deus ſumme

Scda rō

potēs eſt:ḡ per ſe facit quicquid facit:ḡ ſine medio: ergo indiſtāter.ḡ vbicūq; operat ibi eſt per eēntialē

Tertia rō.

p̄ſentiā dei.ſed vbicūq; operat:vbicūq; ergo eſt. Jtē ab omni parte mūdi influit fons bonitatis dona ſua:

Quarta rō

ergo vbicūq; ē fons bonitatis. Jtem dicit anſelmus ꝙ deus ē quo magis vl melius excogitari nō poteſt: ſed maioris liberalitatis ⁊ bonitatis eſt per eēntialē preſentiā illustrare ⁊ viſitare oīa q̄ per abſentiam:⁊ deus liberaliſſimus ⁊ optimus eſt:ergo per eēntialē

Quō deus eſt vbiq;

preſentiā illustrat oīa:ḡ deus eſt vbiq;.Quō autē ſit vbiq; dicūt ſctī ꝙ potētialiter/p̄ſentialit/eēntialiter. potētialiter p dñium ⁊ gubernationē.ſed ne putaret

F

aliquis ꝙ tm̄ eſt vbiq; ſicut rex terrenus potētialiter eſt in toto regno ſuo:ideo addit p̄ntialiter.ſed quia

Duplex p̄ſentia.

p̄ntia ē duplex:mētalis qua amicus dr p̄ſens amico/ ⁊ eēntialis:ne intelligeret de mētali addit eēntialit. eſt ḡ deus vbiq; potentialiter per dñium ⁊ gubernationē.preſentialiter per p̄ſentiā eſſentialē.Dicit autē

Criſoſtom⁹ Contra criſoſtomū aſ

ioh.criſoſtomus ꝙ qz deus eſt vbiq; ſcimus:quomō autē eſt vbiq; intellectu nō capimus.Sed videt nichil dicere.quia ſicut per fidem ſcimus ꝙ deus eſt vbiq: ita per fidem ſcimus ꝙ deus ſit vbiq; potentialiter/

ſcō ad idē

p̄ſentialiter/⁊ eſſentialiter. Jtem ſicut ſcimus ꝓbare ꝙ deus eſt vbiq;:ita ſcimus ꝓbare ꝙ deus ē vbiq;

Tertio ad idem.

illo triplici mō. Jtem itellectus addit ſupra fidē.vñ Si non crediderit is nō intelligetis.Fides enī ſimpliciter ꝓſentit credendis:ſz intellectus q̄rit cauſas.ſed nos ſcimus aſſignare quare deus ſit vbiq; potētialit/ preſentialiter:ḡ intellectu capimus quo mō deus eſt

Solutio.

vbiq;. ¶Solutio. ¶Per fidē ſcimus ꝙ deus ē vbiq; ⁊ etiam illos tres modos:ſed intellectu nō capimus quo mō eſt vbiq;:eo modo quo ē vbiq;.eſt enī vbiq; incircūſcripte.intellectu autē nō capim⁹ q̄ circūſcripte ſit vbiq;.vñ ſup illud exodi Nō videbit me homo et viuet,dicit glo.non videbit me per incircūſcriptam eſſentiā. Jntellectus enī noſter in p̄ſenti vita angustus eſt:vnde nō poteſt capere incircūſcriptam eſſentiam/ vt incircūſcripta eſt:ſz in futuro capiet q̄n ampliatus erit. Jn preſenti enī imbutus eſt fantaſijs ⁊ imaginibus rerū corporearū in quibus res corporeas cōprehēdit localiter et incircūſcripte:ſed in futuro q̄n non loquētur ei res ſed ipe deus incircūſcriptā eſſentiam incircūſcripte capiet. Ēn aug.in libro ꝓfeſſionū.Cui ſileat tumultus carnis/ſileāt fantaſie/terre ſileant/et poli ſileant/⁊ ſomnia/⁊ imaginarie reuelationes oīs lingue/⁊ omne ſignū:⁊ loquat ipſe ſolus non per ea/ ſed per ſeipm.hoc eſt intrare in gaudiū dñi tui. Sed ꝓtra predicta obicit.deus eſt cauſa efficiēs cuiuslibet creature ⁊ finalis ⁊ formalis vt exēplar non formalis q̄ ſit de re.materialis aūt cauſa eſſe non poteſt deus. ſed cauſa efficiēs et finalis ⁊ formalis per modū exēplaris extra rem ſūt:ergo deus extra quālz creaturā eſt:ḡ non eſt vbiq;.Forte dicet ꝙ ꝓpter cōſeruationē creature neceſſe eſt deū eſſe in qualibet creatura per eſſentialē preſentiam.ſed hoc modo nulla res poteſt corrūpi:qz in infinitū potētior eſt deus ad cōſeruādū q̄ aliquid aliud ſit ad deſtruēdū. Jtem dicit boetius in libro de trinitate ꝙ intellecto pauliſper primā bonitatē non eſſe gratia diſputatiōis:nichilominus erit res alba ⁊ rotūda ſz nō eſt erit bōa.ſed deus ē prima bonitas:ḡ intelligi poteſt deum nō eſſe ⁊ tñ creatura erit alba ⁊ rotūda:ḡ erit:ergo creatura ad eſſe ſuum nō exigit eſſentialē preſentiam creatoris/nec creator hoc exigit:ergo nō eſt neceſſe deum eſſe vbiq;. Jtem maioris potētie eſt cōſeruare res per abſentiā q̄ per preſentiam.hoc patet in rege eterno.ſed qđ maioris potētie eſt/potius deo attribuendū eſt:ergo potius dicendū eſt deum cōſeruare res per abſentiam q̄ per preſentiā.⁊ ita potius dicēdū eſt deum nō eſſe vbiq: q̄ eē vbiq;. Jtem ſi deus eſt eſſentialiter in qualibet creatura:ḡ ſi in aliqua adorandus eſt/eadem rōne et in alia.ſed adorādus eſt in aliqua.moyſes enī adorauit eum in rubo:ḡ adorandus in qualibet. Jtem iſte adorat deum in crucifixo et nō peccat.ponat ꝙ alius adoret ipm̄ in lapide penitus eadem intētione:vult enī deū honorare ꝓpter ſe/ſed in lapide in quo deus eſt ⁊ relucet:ḡ nō errat ſicut nec primus. ¶Solutio

Solutio.

Ad primo obiectū dicimus ꝙ nō eſt ſimile de cauſis naturalibus et de deo.qz deus cauſa cauſaliſſima eſt ⁊ vehemētioris adherētie q̄ alie cauſe.qz ipſa materia ⁊ forma nō eſt cauſa niſi p primā cauſam.dicimus ergo ꝙ deus extra quālibet creaturam eſt q̄tum ad integritatem:quia nō eſt de integritate rei.ſed nō eſt extra creaturā q̄tū ad diffinitionē:quia in diffinitiōe cuiuslibet creature eſt eſſe:⁊ eſſe dictum de creatura dicit in cōparatiōe ad primum eſſe:quia eſſe creatum eſt abeſſe increato.aliter enim procederet in infinitū. propter hoc dicit btūs dionyſius.Deus eſt vita oīm

Dionyſius

viuentiū:⁊ eēntia oīm exiſtētiū.vñ nō eſt ſeparabilis ab eis.vnde ſicut ſeparata prima bonitate nulla res eſt bona:ſic ſeparata prima eſſentia nulla res eſt.⁊ ſic patet ſolutio ad id qđ dicit boeti⁹. Ad ſcō obiectū dicimus ꝙ deus cōſeruat oīnes res in eſſe:ſed q̄ diu ordinauit nō eſt ex impotētia cōſeruantis q̄ aliq̄ res corrumpūtur ſed ordinatiōe dei qui ordinauit hmōi reciprocam generationē ⁊ corruptionem. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec eſt falſa:maioris potentie eſt cōſeruare res per abſentiam q̄ per p̄ntiā.derogaret enim potētie dei ⁊ immēſitati eius ſi poneret abeſſe

Quare nō itelligim⁹ deum icircūſcripte in hac vita.

Auguſt⁹ in ꝓfeſſionib⁹ 5

Cōtra predicta aſ.

Ad tō boetius.

Ad ſcō ad idem.

Ad tertiū.

Ad ſecūdū

Ad tertiū.

ab aliqua re.si enī ita esset in aliqua re q̄ non in alia: aut posset moueri ab illa aut nō posset.si non posset: ḡ nō posset esse vbi vellet:ꝛ hoc inc̄uenīēs.si posset: ergo esset mutabilis. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ nō in quolibz signo adorādus est deus/sed in ꝓprio: sicut moyses adorauit deū in rubo in quo loq̄bat ei ꝛ verbo ꝛ facto:rubus enī ardebat ꝛ nō cōburebat.ꝛ abraham in angelo.vnde nō est adorādus in lapide: esset enim idolatria de non ꝓprio signo dei facere ꝓprīū.vnde peccat qui in lapide adorat: aliud enī exigit q̄ intētio. Item sicut dicit aug.idem est posse ꝛ esse:ergo idem est deum esse vbiq̄ potentialiter et essentialiter. Item idē est ꝓsentē esse ꝛ esse:ḡ idem est deū esse essentialiter ꝛ ꝓsentialiter:ḡ idem sunt illi tres modi:ergo male dicunt esse tres. Item dicit boetius q̄ deus dicit esse vbiq̄ non quia cōtineat ab omni re:sed quia ipse p̄sens est omni rei.sed deū esse ꝓsentē omni rei/ꝛ oēm rem esse ꝓsentē deo nō est esse vbiq̄:ergo cum dicit deus est vbiq̄ nō significat diuina eēntia vt vbi:ḡ predicamentū vbi nō predicat de deo: ergo mentiūtur oēs expositores qui dicūt q̄ omne predicamentum predicat de deo. ¶ Solutio. Ad primo obiectum dicimus q̄ idem sunt esse vbiq̄ potētialit ꝛ essentialit q̄tū ad principale significatū: sed differūt q̄tum ad cōnotatū.quia cum dicit deus est vbiq̄ potētialiter:significat diuina essentia ꝛ vbi in cōparatione regētis ad id qđ regit.et cum dicitur est vbiq̄ p̄sentialit ꝓut differt ab esse vbiq̄ eēntialit significat diuina eēntia ꝛ vbi in cōparatiōe cognoscētis ad cognitū.et cum dicitur est vbiq̄ essentialiter: significatur tm̄ diuina essentia per p̄sentialē essentiā. Ad illud qđ dicit boet⁹ dicimus q̄ circūlocutio est nō expressio ꝓpria significatio huius locutiōis deus est vbiq̄.licet enim deus nō cōtineat vel includat in aliqua re:tm̄ quodāmō est in qualibet re sicut locatū circūscriptū in loco.sicut enim locatum circūscriptū vndiq̄ ē in loco fm oēm sui partē:ita deus vndiq̄ est in hac re ꝛ fm quālibet partē huius rei.sed in hoc est differētia q̄ deus etiā extra rem istā est:circūscriptū aūt nō est extra locum suū. Item deus est in mūdo ꝛ nō est extra mundū:ergo est in mūdo per loci determinationē. Itē dicit aug.q̄ sicut deus est in suo macrocosmo ita aīa est in suo microcosmo:sed aīa est in suo microcosmo ꝓ loci deteriationē non enī est extra corpus suū:ergo deus ē in suo microcosmo per loci determiationē. ¶ Cōtra.dicit aug.q̄ deus est in mūdo non inclusus extra mundū non exclusus supra mūdū nō elatus infra mundū non prostratus:ergo deus est extra mundū.non ḡ est in mūdo ꝓ loci deteriationē. q̄ concedimus. Et ad primo obiectū dicimus q̄ hec est falsa:deus nō est extra mundū.est enī extra mūdū potētia:q̄ si infiniti tales mundi essent oēs repleret. est etiam actu quodāmodo extra mundū:est enim in seipso qui maior est mundo.deus enī sibi proprie est locus. Ad scđo obiectū dicimus q̄ nō est penitus sic de aīa ꝛ de deo:sicut patet per iam dicta.aīa enī non potest eē in diuersis corpibus simul:sed deus potest esse in diuersis mūdis simul. Itē deus est vbiq̄:ḡ est hic.ꝛ eadē rōne deus est illic.et hocvidet inc̄ueniēs quia dicit auctoritas q̄ deus nusq̄ est. Ad hoc dicūt q̄dā q̄ hec argumētatio est necessaria.deus ē vbiq̄ ꝛ ergo deus est hic.ꝛ cōclusio est vera.sed non est vera nobis:q̄ intellectus noster cum sit plenus fantasijs ꝛ imaginibus rerum corporalium semp recurrit ad

In q̄ sit adorād⁹ de⁹

Adultimū

Itez aī cōtra dicta p⁹ Augustin⁹

Ad idē.

Ad iō boetius.

Solutio

Ad primū quō dīnt isti tres mōi

Ad boetiū

In oppositum vī esse augustin⁹.

¶ Opio doctoris.

Ad primū quō de⁹ est extra mundum.

Ad secūdū

Itez aī

¶ Opio aliquorum.

circūscriptionem.sicut hoc nomē antichristus nobis significat cōem.ſ.quendā hoīem qui faciet se deum: sed in se significat discretā formam quā nō intelligimus:quia nusq̄ futt i sensu nostro. Sed cōtra hoc sic obicit.hec ꝓpositio deus est hic.fm boetiū nō significat q̄ deus ꝓtineat ab hac re:sed q̄ deus ꝓsens sit huic rei.ꝛ ecōtrario.sed hocverum est ꝛ intelligibile nobis:ḡ hec ꝓpositio deus ē hic.vera est nobis. Itē cum dicit deus est vbiq̄.aut intelligit deū esse vbiq̄ circūscripte aut incircūscripte.si circūscripte:ḡ falso: ergo hec ē falsa nobis deus ē vbiq̄.si incircūscripte: ḡ potest intelligi deū esse hic incircūscripte. ¶ Prezeta falsuz dicit greg.qui dicit q̄ nō possumus intelligere incircūscriptā dei eēntiā. ¶ Solutio. Ad hoc potest dici q̄ hec ꝓpositio deus est hic.plus significat sicut dictū est q̄ illa deum esse p̄sentē huic rei:sed illō plus nō possumus intelligere nisi recurrēdo ad circūscriptionē. Ad illud qō q̄rit an deus intelligat esse vbiq̄ circūscripte an incircūscripte dicimus q̄ duplex est.si dicat intelligi incircūscripte id ē sine circūscriptione: verū est.si dicat intelligi incircūscripte.i.in maiestate sua incircūscripta falsum est:sic enī non potest modo intelligi a nobis. Sed ꝓtra obicit.dicit aug.deus est in quolibet loco nō inclusus:ergo deus ē in hoc loco nō inclusus.hoc est vez ꝛ intelligit a nobis:ergo hec ꝓpositio deus est hic.est vera nobis. Item cum dicit deus est intra locū.non intelligit ex vi locutōis:quia ibi sit inclusus vl exclusus.ergo esse intra locū istum abstrahit ab inclusiōe ꝛ exclusione.ḡ cum dicit:deus est hic.non intelligit q̄ deus sit ibi inclusus:sed tm̄ q̄ sit intra locū istum ꝛ verū est ꝛ intelligibile:ergo hec propositio deus est hic.est vera nobis. Item deū esse totū vbiq̄ est proprīū dei ꝛ hoc intelligimus:hoc aūt est esse in loco incircūscripte quocūq̄ modo sumatur incircūscripte:ḡ intelligimus deū esse vbiq̄ incircūscripte quocūq̄ modo sumatur incircūscripte.et hoc ꝓtra predicta ꝛ cōtra greg. Item deū esse totū vbiq̄ ꝛ in infinitū excedere quēlibz locū est proprie ꝓprīū dei:ꝛ hoc intelligim⁹ et hoc ē deū esse incircūscripte vbiq̄:ḡ intelligimus deum esse vbiq̄ incircūscripte. ꝛ inde vt prius. Item intelligimus deū esse in seipo: quia ante mundum non erat nisi in seipso:sed ipse est incircūscriptibilis et amplissimus locus sui:ḡ intelligimus eius incircūscriptibilitatē ꝛ amplitudinem:ḡ intelligimus eum incircunscriptibiliter amplissime. ¶ Solutio. q̄tū ad p̄mas duas obiectiōes dicimus q̄ hec ꝓpositio deus est hic.est vera nobis.quia ex vi vocis non sequit q̄ hic sit inclusus ita q̄ non alibi.ex natura enī rei sequit:hoc corpus ē hic:ḡ nō est alibi. sed nō sequit ex vi vocis.vñ sequit ibi est alia natura rei vt in deo qui attingit vbiq̄ propter sui mūdicitā: et ideo nullū inc̄natū in illū incurrit duab⁹ de causis. prima est q̄ impermiscibiliter est in rebus:ꝛ ideo nō inquinat ab eis.scđa est quia non habet cōtrarietatē ad aliquā rem. Ad tertio obiectū dicimus q̄ deū eē totum vbiq̄ non est proprie proprium dei:quia non cōueniebat ei anteq̄ mūdus esset. Eodem mō potest rīderi ad quarto obiectū.dicim⁹ dato etiā q̄ deū esse totum vbiq̄ ꝛ in infinitū excedere locum quēlibet sit proprie proprīū dei:non tamen per hoc intelligimus incircūscriptam maiestatē dei:quia in infinitum dicit sine fine:ꝛ cognoscere deū per imaginē est nō cognoscere naturam dei:sicut cognoscere equū vel asinum per non hoīem:non est cognoscere naturam equi vel

Cōtra istā obicit

Ad idem.

ad idē gre.

Solutio.

Cōtra istā arguit

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Solutio.

Ad duas p̄mas.

Prima cā

Scda cā.

Ad tertiū.

ad quartū

assm. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ q̄uis cognoscamus deum esse immēsum: non tñ cognoscimus eum immense imo per mensuram videlicet per speculum creaturarum: que creature sunt in numero/pōdere/ꝛ mēsura. Cum enī intellectus noster in pñti intelligit deum coartatur per creaturam: aut si extēdit ad priuationē extendit que non dicit naturam dei vt dictū est. et propter hoc non intelligimus deum sicuti est.

Ad vltimū

¶ Quot modis deus sit in rebus.

Quattuor mōis deus ē ī rebꝰ

IJso quomō deus sit vbiq̄: videndum est quot modis sit in rebus. dicit aūt eē in rebus quattuor modis. Primo per naturam: et hoc tripliciter. potētialiter/presentialiter/ꝛ essentialiter. Scō per grām sicut in sctis. ꝛ hoc mō non solū dicit esse in eis sed etiā habitare in domo ꝛ templo suo. Tertio per gloriam: sicut est in angelis ꝛ aīabus que iam habēt stellam suam. Quarto per vnionem: sicut in christo. primus modus bonus est. secundus melior. tertius optimus. sed de isto mō nichil ad pñs. Sed cuz illi quattuor mōi vel sex/diuiso primo in tres nō differūt nisi per effectus/ꝛ lōge plures effectus dei sūt q̄ sex: queri quare tñ sex modis dicat deus esse in rebus.

Scōa q̄o hꝰ capituli.

¶ Solutio ad hoc ē q̄ oēs effectus in quibus creatura imitat deum reducūtur ad trinitatē: quia in eis vel imitat patrē vel filiū vel spiritū sctm. vnde deus est aut per potentiā que pertinet ad patrem: aut per presentiā siue per sapientiā que pertinet ad filiū: aut per essentiā siue per bonitatem que pertinet ad spm̄ scm̄. In hoc enim apparet summa bonitas dei q̄ per presentialē essentiam est in rebus: sed fm hoc esse in rebus per grām/per gloriā/pervnionem/cōtinet sub illo tertio mō: qō verum est prout bonitas dei sumit cōiter ad bonitatē naturalē ꝛ gratuitā. vnde fm hoc deus nō est in rebus: nisi aut per potentiam/aut per sapiētiā/aut per bonitatē. sed si sumat bonitas tantū pro bonitate naturali sicut cum dicit esse eēntialiter in rebus (essentia enim sonat in natura) tūc sex modis dicit deus esse in rebus. dicit enim deus esse in aliqua re per opertam operatiōez: vt in celo in quo apparet magis q̄ in alijs corporib⁹ potestas/ꝛ sapiētia/ꝛ bonitas eius. et iste modus reducit ad tres primos.

Solutio

¶ De loco angelorū et aīaꝝ.

Tertia q̄o hꝰ capituli.

ITertio queri de loco angelorū ꝛ aīaꝝ. et videt q̄ solus deus locus eorū sit: quia dicit greg. q̄ anime hūane deus locus est. Item illud est locus in quo quiescit locatū: sz in solo dō quiescit āgelus vel aīa: g̃ solus deus est locus angeli. Sed ꝓtra. locus ꝛ locatū cōmetiūtur se. g̃ si deus sit locus angeli: cum deus sit immēsus/angelus est imensus: ergo nō facit deus oīa in numero/pōdere/ꝛ mēsura. Item si deus est locus angeli: cum deus vbiq̄ sit/ergo angelus est vbiq̄. quia non est ratio quare potius sit hic q̄ alibi: cū deus sit vbiq̄ qui est locus eius. ergo vel nusq̄ est vel vbiq̄. sed non nusq̄: g̃ vbiq̄. Item dicit āb̄rosius q̄ spūs veritatis q̄n mittit nō mutat locum: ergo ita est alicubi q̄ nō alibi: ergo habet aliū locum q̄ deū.

Af̄ p greg.

Ad idem.

In oppositum af̄

scō ad idē

Tertio dicit āb̄rosiꝰ.

q̄rto ad iō. q̄nto damascenꝰ dicit.

Ørto ad iō. Item dicit auctoritas q̄ spūs creati q̄n mittūtur intra deū currunt: ergo mutāt locum. ꝛ inde vt prius. Item ō damas. q̄ est locus intelligibilis in quo est spūalis incorporea substātia per opatiōis deteriationē: ergo angelus habet alium locum q̄ deum. sed si hoc cum angelꝰ sit simplex: ergo locus est simplex/g̃ pūctalis: ergo cum angelus mouet/tñ linealiter mouet. Sed cōtra. si angelus est in pūcto ꝛ aīa in toto corpe suo: ita q̄ totū in qualibz pte vt dicit aug. g̃ cum eē vbiq̄ sit propriū dei: aīa magis accedit ad proprīū dei q̄ angelus. ꝛ hoc falsum.

In ōrīū af̄

¶ Solutio. Dupliciter est in loco aīa vel āgelus. est enī in loco preter deum sicut ostensum est: ꝛ est in deo tanq̄ inquietante desiderū eius. et sic pz solutio primarū obiectionū. Ad vltīo obiectū potest dici q̄ q̄uis angelus simplex sit: tamē in loco magno ē ita q̄ totus in qualibet parte illius loci fm q̄ est superioris ordinis vel pluribus hoīb⁹ prelatus maiorē habet locum. hoc tñ non asserimus: quia nō habemus expressum a sctis. Sz adhuc videt posse probari q̄ nec āgeli nec aīe sctē in loco sunt: q̄z dicit aug. q̄ fides/spes/caritas/supra tēpus sūt: ergo cōtemplatio angelorꝝ ꝛ sctārꝝ aīarꝝ supra tempus est: ergo non est in tpe: g̃ nec angeli sunt in tpe: ergo nec in loco. sunt enim tps ꝛ locus due cause rerū gñales: sed extrīsece ꝛ accidētales. Item angeli sunt in eternitate: ergo nō sunt in tpe: ergo non sunt in loco. Itē vltima spera nō est in loco: sed tñ operat operatiōes suas. ergo angeli nō indigent loco ad operandū: non ergo sunt in loco per operatiōis determiationē. Itē locus nichil videtur cōferre angelis: g̃ ipsi nō indigēt loco: ergo inutiliter ponūtur esse in loco: et ita videt q̄ nō sint in loco. Sed ꝓtra. dicit in gen̄. In principio creauit deus celum ꝛ terrā. dicit glo. celum empireū ꝛ angelos cōtentos in eo. ergo angeli cōtinent in eo: vt in loco. Item christus ascēdit sup oēs celos/super oēs sctōs angelos: ꝛ ascensus ille fuit localis: g̃ sancti angeli sūt in loco. Itē ordinate sunt creature in mūdo fm suprema ꝛ īferiora loca: ergo dignissime creature dignissima ꝛ suprema habēt loca: ꝛ ita angeli sunt in supremo loco. Item angeli nō cessant clamare sctūs sctūs sctūs. ꝛc. clamor ille successiuus ē: ergo in tpe: ergo angeli q̄tū ad illam operationē sunt in tēpore: ergo in loco. Itē opatio angelica principiū habuit: ergo tēporalis est. ergo q̄tum ad operationem sunt angeli in tpe: g̃ ꝛ in loco. qō cōcedimus hīs rōnibus. Et ad primo obiectū dicimus q̄ non valet hec argumētatio. cōtemplatio angelica ē supra tempus: ergo non est in tēpore. sed bene sequit ergo nō est subiecta tēporali mutationi q̄tū ad cōcomitantiā et mēsurationē. virtutes enim in tpe sunt. Eodem mō rñdēdū est ad scō obiectum. Ad tertio obiectū dicimus q̄ vltima spera immobilis est ꝛ ita nichil operatur: et si operatur aliquid operaret inq̄tum locus ꝛ ita in locato. ꝛ fere idē est operari in loco ꝛ locato. Ad vltīo obiectum dicimus q̄ locus confert angelo q̄tum ad opatiōes suas. dignus enī indiget indignior ꝓpter operationes.

Ad ꝑmas. Ad vltimā

Iterū af̄ q̄ nō sit ī loco Augustinꝰ

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

In ꝓtrariū in genesi.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Opinio doctoris.

Ad primū

Ad scām.

Ad tertiū.

Ad vltimū

¶ Querit quomō deus est semp.

Quarta q̄o hꝰ capituli

QUarto querit qualiter deus est semp. dicūt enī sancti q̄ deus est semp: ꝛ intelligūt sic. deus est dum presens est: fuit dum preterita fuerūt: erit dum futura erūt: ꝛ naturalit precedit oīa tpa/et naturalit subsequit omnia tēpora. Sed obicit. deus est semp: ergo in quolibz tpe: ergo in isto. demōstrato tēpore hesterno. ergo deus est ꝛ hoc nō est. Item hoc verbū est. aut significat eternitatē in illa locutiōe: aut tps. si eternitatē: ergo si hoc aduerbiū semp significat tps ibi est oppositio. ꝛ ita hec ē falsa: deus sp est. eodem modo si aduerbiū significat eternitatē et verbū tps.

Af̄ contra.

Ad idem.

si vero vtrūq; eternitatem:ergo non significatur ibi ꝯcomitātia tēporalis.ꝛ hoc est ꝟra sctōs.et si vtrūq; significat tps redit prior obiectio. Ad hoc pōt dici ꝙ vtrūq; significat eternitatem tm in triplici habitudīe ad tēpus:in habitudine.s.cōcomitātie antecessionis subsecutionis.vel potest dici ꝙ aduerbium est tpale et hoc verbū est significat presens tēpus cōfuse.ꝛ fm hoc nō sequitur:ergo deus est hic impediēte fallacia equiuocatiōis.quia in prima hoc verbū est significat tempus confuse:ꝛ in cōclusione determinate.

Ad hoc potest dici.

Alr ꝓt dici

Fallatia equocatōis

¶ Finit primus liber summe magistri guillermi altissiodorensis.

¶ Cōtinuatio secundi libri cum primo per modum questionis:in qua questione declarātur aliqua vtilia ad intelligendum materiam secūdi libri.

¶ Questio addita in fine primi que nō inuenitur in antiquis exēplaribus:ꝛ tamen satis vtilis videtur ad cōtinuādum primum cum secūdo:et declarat aliqua vtilia pro materia secundi.

Augustin⁹ ꝙ vr⁹ filius sit ydea rez

Af ꝙ non.

Ad idem.

Opio cōis

Ad hec quecūq; dicamus de creatiōe mundi:videndum est de exēplari per cuius imitatiōem factus est mūdus ille sensibilis. Primo ergo videndū quid sit illud exēplar:ꝛ vtrū alicui substātie propie cōueniat esse exēplar siue ydea mundi sensibilis. Scōo vtrum filius dei sit mūdus archetipus. Tertio qualiter res iste sensibiles fluxerūt ab exēplari eterno. Circa primū capitulū dicit btūs aug. Qui negat ydeas esse:negat filiū dei esse. Sz querit quare potius dicit negat filiū dei esse:ꝙ patrem vel spiritum sctm. Preterea sicut cognitio oīm spūaliū rerum ē in filio:sic in patre:sic in spū sctō.qua rōne ergo ꝺr filius exēplar siue ydea rerum:ꝛ nō pater vel spūs sctūs. Ad hoc dicūt mgri ꝙ exēplar siue ydea rerum est tota trinitas.deus enī nō habuit aliō exēplar a se aliqō ad cuius imitationē faceret mundū sensibilē:sed se solū habuit exemplar qui se solo per se solū coḡscebat ab eterno res fiēdas a se.ea tm rōne qua appropriatur filio dei sapiētia:ea rōne appropriat ei esse exēplar siue ydea mundi.que ꝓpriate filius dei dicit exēplar. Sed ꝟra. filius dei dicit proprie imago non tm appropriate:igit ꝛ ydea: igitur et exēplar. Item sicut donum siue amor dicit ꝓprie de spū sctō ꝛ non appropriate in quadā significatione:ita exēplar proprie ꝛ nō appropriate dicit de filio fm ꝙ ipse est imago. Si enī spūs sctūs est donū vniuersale in quo dātur omnia:eadem rōne filius est imago in qua videntur oīa videda.igitur sicut donū proprie et non appropriate dicit de spū sctō:ita ydea siue imago de filio. Item in gnatiōe pfecta vnūqōq; intendit generare tale quale ipm est.sed gnatio prīs perfectissima est:igitur pater generādo filiū intēdebat ab eterno gnare talem qualē ipse est:ergo filius inq̄tū filius ē talis qualis est pater:igit inq̄tū filius est imago patris:ꝛ ita est imago patris.nec ē imago talis in qua videat pater solus:sed in qua vident oīa ꝛ relucent.eo enī ipso ꝙ in ista imagine lucet summa bontas patris qua nichil sibi voluit retinere ꝓpriū: quod non vellet cōicare modis oībus.vident oīa ibi quia videt ibi proprie causa oīm. Omne enī causatū cognoscit ꝛ est in sua ꝓpria causa. Relinquit ergo ꝙ dei filius nō tantum appropriate sed etiā proprie sit imago ydea exemplar oīm rerum.propter hoc enim dicit filius de verbū:qz expresse loquit dei bonitatē: ꝛ eam loquēdo loquit oīa.sicut dictū est in principio huiꝰ tractatus. Solutio. Dicimus ꝙ exēplar siue ydea dicit de filio dei et proprie ꝛ appropriate.quia tota trinitas exēplar ē oīm rerum in quo sunt rōnes oīm rerum ꝛ dispositio tota mundi sensibilis.sed qz dispositio ad sapientiā pertinet per appropriatiōem potest dici de filio ꝙ sit exēplar vel ydea rerū:sed fm ꝙ ipse dicit proprie imago patris eadē rōne qua ipse est verbū ꝛ in illa imagine predicta rōne relucēt oīa: fm hoc ꝓprie dicit ipse ydea vel exēplar rerū.ꝛ ideo potius de filio ꝙ de patre vel spū sctō dicit aug.qui ydeam negat esse.ꝛc.

Quare filius ꝺr ✠bū.

Solutio.

Ymago ꝺr de filio proprie et appropriate.

¶ Hic non videtur nisi continuatio materie tacte in precedēti questiōe:quia esse mundū archetipū nō est aliud ꝙ esse principale exēplar huius mūdi.potest tm poni hic questio q̄ est declaratiua p̄cedētis. Melius dicitur hic secūdus articulus.

Af ꝙ nō.

Triplex opinio.

Prima

Secunda.

Tertia.

Opio platonis.

Cōtra quā est paulus.

Glosa aug.

Ad idem.

Ad idē augustin⁹.

Secundo capitulo q̄rit vtrū filius dei sit mūdus archetipus. Si dicat ꝙ sic. ꝟra. Iste terminus mūdus archetipus supponit filiū dei:igit preter filiū dei aliqd cōnotat vel nichil.si nichil:igit idē est filius dei ꝛ mundus archetipus:ḡ filius est essentialiter et ꝗdditatiue mūdus archetipus.qō patet esse falsum. si aūt cōnotet aliqō creatum:igit filius dei nō fuit ab eterno mūdus archetipus.et hoc itez patet eē falsuz quia ydee rerum ab eterno sunt vel fuerūt. Sup hoc est triplex opinio.dicūt quidā ꝙ mūdus archetipus idem est ꝙ deus. Alij dicunt ꝙ mūdus archetipus ꝛ mundus sensibilis idem sunt essentia:sed drīt rōne. quia mūdus sensibilis dicitur inq̄tū subiacet sensui. archetipus aūt dicit idē mūdus inq̄tū est inuisibilis ꝛ in mente diuina. Alij dicūt ꝙ mundus archetipus neq; est deus neq; mūdus sensibilis.sed iste ydee que fuerunt ab eterno in mente diuina nec sunt deus nec mūdus sensibilis.ꝛ hec est opinio platonis.vñ dicūt ꝙ collatio istaꝝ ydeaꝝ est mūdus archetipus. Cōtra scām opionē est auctoritas apli qui dicit in epistola ad hebr. Fide intelligimus aptata esse secula verbo: vt ex inuisibilibus visibilia fierēt.ibi ꝺr glosa btī aug. Ex inuisibilibus.i.ex inuisibili mūdo qui in sapiētia dei ē dispositto qua ab eterno disposuit oīa vt fierēt visibilia.i.mūdus iste visibilis.ḡ inuisibilis ē dispositio diuina:ergo est deus:igit nō est idem ꝙ mūdus sensibilis. Item si idem sit mūdus archetipus ꝛ mūdus sensibilis:ḡ idem ē exēplatū ꝛ exēplar. Mūdus igitur iste visibilis fm ꝙ ab eterno fuit in mēte diuīa est exemplar suiipsius:ergo est exēplar fm eandem dispositionē quā mō habet:vel fm illam quā habuit ab eterno in mēte diuīa.si dicat fm istam quā modo habet.sed fm istam est exemplatū:quia quicquid est creatū exemplatū est ꝛ traductū ab exēplari eterno: igit fm idē est exēplatū et exēplar.qō esse nō potest. si dicat ꝙ est exēplar fm istā dispositionē quā habuit ab eterno in mēte diuīa:querit que ē ista dispositio? non nisi ordinatio rerū.ergo ordinatio rerum q̄ fuit in mēte diuīa est exēplar.non ḡ iste mūdus sensibilis est exēplar suiipsius. Preterea sicut dicit btūs aug. Oīa dicūt deus nos fecit:et in oīb⁹ creaturis relucet trinitatis vestigiū.ergo creature imitant aliquomō deum:igitur mūdus iste sensibilis imitat aliquomō deum:et in hoc est factus.ḡ mūdus iste ꝓpie factus

est ad imitationē dei: ergo deus ꝑprie est exemplar mūdi ad cuius imitationē factus est mūdus iste significabilis. Quarta opinio inferi⁹ reprobatur. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ mūdus archetypus nichil aliud est ꝙ diuina dispositio siue ordinatio q̄ fuit ab eterno in mente diuina de creaturis faciendis. Unde fili⁹ quodāmodo est mūdus archetypus appropriate. quodā modo ꝑprie vt dictū est de exēplari. ⁊ dicimus ꝙ iste terminus mūdus archetypus siue exemplar cōnotat preter filiū dei vel preter diuinā essentiā exēplaritatē in creaturis: ⁊ hoc ex modo significādi. Nec oportet ꝙ exēplaritas ab eterno fuerit. qm̄ etiaz in creaturis naturaliter prius est exēplar ꝙ exemplatū. Non em̄ oīs relatio exigit coexistētiā siue correlatōnis: quia ꝙ significat diuina essentia vt exemplar per hoc nomen mūdus archetypus nichil ipedit quin dei fili⁹ ab eterno fuerit mūdus archetypus. Licet ex modo significandi cōnotetur aliq̄s creatū qz nō notat vt coexistēs sed vt post futurū. sicut hec dictio dñabilis ad creaturas: ⁊ ex modo significādi ꝓnotat aliq̄s creatū. tamē ab eterno fuit dñs dñabilis. i. potēs dñari. filiū ergo dei esse mundū archetypū nichil aliud est ꝙ ipm esse ydeā siue ymaginē rez. Propter qđ dicit btūs iohānes. qđ factū est in ipo vita erat. Archetypus em̄ dicitur ab archos qđ est princeps ⁊ typus qđ est figura q̄si principalis figura. Sed cōtra. diuersa sūt exēplata siue ydeata: ergo diuerse sūt ydee: sed in deo nulla est diuersitas: ergo deus nō est ydea. q̄ non est mundus archetypus. Itē dicit btūs augustinus ꝙ oīa in deo sunt vnū: ergo in deo nō sunt res distincte: sed in mūdo archetypo sūt res distincte suis ydeis: ergo deus nō est mūdus archetypus. Itē in deo est ydea hoīs similiter idea asini. ergo aut ꝼm idē aut ꝼm aliud. Si ꝼz idē. ergo eadē prorsus est idea hoīs et idea asini. ergo in mūdo archetypo idē est homo et asinus. Sz sicut fuit ab eterno in dei ordinatione siue in mūdo archetypo ita modo est in re: ergo modo idem est in re homo et asin⁹. si dicat ꝼm aliud: ergo in deo est aliud et aliud. Item in libro vite aliquid scribitur per presentē iusticiā: aliquid per predestinationē. qđ scribit per presentē iusticiā potest deleri vt iudas. ergo aliqđ est nouū in libro vite qđ prius nō erat: sz in deo nichil est qđ prius nō esset: ergo deus nō est liber vite sue mundus archetypus. Item prophete videbant in libro vite mala futura: ergo mala sunt in libro vite. ergo idea mali est in libro vite. Sz nichil est in libro vite qđ ab eterno non fuerit in libro vite: ergo idea mali ab eterno fuit in libro vite siue mundo archetypo. Sed idea mali nō est deus. qm̄ ꝼm hoc aliqua deformitas est in deo: ergo idea aliqua que nō est deus ab eterno fuit in mente diuina. eadem ratione ⁊ idee illarū rez ab eterno fuerunt in mente diuina: ⁊ tamē non sunt deus. ergo deus nō est mūdus archetypus cū nō sit ydee rex. ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus ꝙ deus est diuerse idee eo tropo loq̄ndi: quo dicit in libro sapientie ꝙ spūssanctus est multiplex. et in euāgelio dicit filius. Oia mea tua sūt. Hoc em̄ dicitur ꝑpter diuersos effectus siue ꝑpter potentiam qua potens est ex se ꝓducere infinitos effectus in se: tm̄ deus simplicissimus est ⁊ inuariabilis. vnde patet ꝙ ista argumētatio nō valet. diuerse sūt idee i mūdo archetypo: et in deo nulla est diuersitas. ergo de⁹ nō est mūdus archetypus. Cū em̄ dicuntur diuerse idee diuersitas non notatur in exemplari sed in exemplatꝫ

Opio doctoris.

Nota de relationibus

q̄re filius dz mundus archetypus.

Johānis. i.

ꝓtra hoc ar

Ad idē augustinus.

Ad idem

Ad idem.

Ad idem.

Solutio. Ad primū q̄re deus dz multiplex.

Ad secundo obiectū dicimus ꝙ licet omia sint i deo vnū. tamē in deo sunt omia diuersa ⁊ distincta: nec valet hec argumentatio. Omia sunt in deo vnum: ergo non sunt distincta. qm̄ ipe secūdū idem est causa oīm et secundū cōe esse plurū et scdz discreta esse. ⁊ ideo nō est mirū si in eo sunt res et discrete et distincte: qđ re vera super intelligentiā humanā est q̄tum ad presentem statū. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. isto modo nō est scriptus in libro vite et ante hoc erat scriptus. ergo aliqđ nouū advenit in libro vite qđ ibi prius non erat. Ratio patet ex predictis. Qz em̄ aliquid scriptū est in libro vite qđ prius nō erat scriptū vel ecōuerso: nō est hoc propter varietatē libri sed propter varietatē eorū que ibi scribuntur. sicut aliquid modo fit a deo qđ prius non fiebat vel ecōuerso sine tm̄ aliqua mutatione. Similiter dicit aliquid deleri de libro vite nō propter libri mutationem: sed propter mutationē rei. Propter hoc em̄ decepti fuerunt philosophi volētes ꝑbare mundum esse eternū dicentes ꝙ intellectus purus ⁊ ver⁹ dicit ꝙ aliqua causa eodēmodo prorsus se habente si aliqđ exit ab ea prius exibat ab ista. nō intelligentes ꝙ deus sine sui mutatione quādoq̄ operaretur q̄nq̄ non. Ad vltimo obiectū dicim⁹ qđ videtur mala in libro vite per modū priuationis sicut tenebra visu perpitur: ⁊ silentiū auditu. Unde nō oportet ꝙ malū habeat aliquā ideā ꝑpriā in libro vite. Sedm aūt ꝙ aliquid dicitur esse scriptū in libro vite ꝙ predestinationem nullus pōt deleri. vnde nō valet hec argumētatio. iste est scriptus in libro vite ⁊ pōt nō esse scriptus ergo pōt deleri. ⁊ est ibi fallatia scdz cōsequēs a diuisa predicatione ad cōiunctā. Sicut hic antichristum fuisse futurū est verū ⁊ pōt esse falsū. ergo potest alterari. Aliavero fuit opinio philosophoꝝ de ideis qui posuerūt ideas esse in mēte diuia ⁊ nō esse deū sz gña et species rez. Hui⁹ opinionis prim⁹ auctor fuit plato quoꝝ hec sūt rationes. Sensus ⁊ intellectus sunt diuerse virtutes aie. ergo eoꝝ obiecta sūt diuersa. q̄ sensibile ⁊ intelligibille sunt diuersa. ergo intelligibilia sunt extra vim sensibilē. Sed ista intelligibilia sūt genera et species siue idee rerū: ergo idee rerum habent suum esse preter mundū sensibilē. Sed constat ꝙ hec species homo scz homo itelligibilis nō est de⁹ ergo idea hominis non est deus: eadem ratione nec idea angeli: ergo nec idea mundi sensibilis est deus. ergo deus non est mundus archetypus. Preterea si deus nō est homo intelligibilis nec asinus intelligibilis eadem ratione nec mūdus intelligibilis: ⁊ sic ire p̄ primū. Itē scientia est de incorruptibilibus scz de generibus et speciebus de q̄titate et de numero: ergo illa nō sunt deus. cū de ipsis scientia diuersa sit a scientia dei: ergo genera et species non sunt deus: q̄ idee rerum non sunt deus. Item ad hoc ꝙ aliqua res fiat tria exiguntur: scz causa efficiens materia de qua fiat et exemplar ad cuius imitationē fiat: ergo cū ista sint tria aliud erit artifex q̄ exemplar ad cuius imitatōez illud fiat: et ita deus non est idea rerū. Item omnis potentia nititur ad actum suū: quia eius actus est ei⁹ perfectio. Sed pura potentia dei est perfectissima et sufficientissima ad actū suū: ergo ab eterno fecit mundum aliquem: non istum mundum sensibilem quin variabilis est: ergo ab eterno fecit mundum archetypum. sed si fecit illum non est ille. Item de⁹ per se est causa mūdi aut per aliud. Non per aliud. quia sic

Ad scdm.

Ad tertiū.

q̄re aliqđ dz scribi in libro vel deleri.

q̄re fuerūt decepti ꝓbi

Ad quartū Quō videt mala ī deo

Falla ꝓnt.

Opio ꝓborū de ideis Prima rō platonis.

Ad idem.

Ad idem

Ad idem

Ad idem.

esset indigens:ergo per se est causa mūdi.Sed si aliqd alicui per se cōuenit ei conuenit q̄diu illud fuit.sicut patet in triangulo cui cōuenit habere tres angulos equales duobus rectis: q̄diu fuit. quia ei per se conuenit eadē ratione: ergo cū esse causa mūdi per se cōueniat deo:cōuenit ei q̄diu deus fuit:ergo ab eterno ei cōuenit.ergo ab eterno fecit mundū.non mundum sensibilē:ergo archetypū.Sed cōtra.dicit boetius q̄ idē est singulare et vniuersale: sz singulare est sentitur.vniuersale dū intelligitur: ergo idē est sensibile et intelligibile. ergo idē est mundus sensibilis et mundus intelligibilis. Sed mūdus sensibilis non est ab eterno:ergo nec intelligibilis.ergo genera et species non sunt ab eterno. ¶ Solutio. Ad primo obiectū dicimus q̄ hec argumentatio non valet Sensus et intellectus sunt diuersa:ergo itelligibilia et sensibilia sunt diuersa. volūtas et potentia sunt diuersa in me:ergo nō sunt de eodē. ergo nō idē est q̄d possum ⁊ quod volo.q̄d falsum est.Dicimus ergo q̄ sensibile ⁊ intelligibile tantūmodo differunt ratione Ad scōm obiectum dicimus q̄ genera et species non sunt ydee rerū sicut dicebat plato. sed sunt idē q̄d et ipse res sicut bene dicit boetius. Uniuersalia tamen sunt incorruptibilia: ⁊ propter hoc quia generatio ⁊ corruptio sunt singulariū tm̄ tum singularia: ⁊ propter successionē indiuiduoꝝ que genera et species facit esse perpetua. Et nota q̄ hec appellatio mundus intelligibilis duob⁹ modis potest sumi:qz potest dici mundus intelligibilis ipe mūdus sensibilis prout cadit in intellectū.⁊ si hoc:deus non est mūdus intelligibilis: ⁊ sic idē est mundus intelligibilis q̄d sensibilis ¶ potest etiā dici mūdus intelligibilis ydea mūdi sensibilis:sicut figura ⁊ exemplar alicuius domus quandoqz dicit domus:⁊ pictura hoīs homo.Et sm hoc deus est mundus intelligibilis:quia mūdus itelligibilis idem est tūc q̄ mūdus archetypus. Eodem modo potest distingui hoc deus est homo itelligibilis.¶ Per ignorantiā huius distinctionis dixerūt quidam heretici.deus est asinus: et ita deus est quilibet Ad tertio obiectū dicimus q̄ re vera in artifice creato exigūtur pluraliter tria ad hoc q̄ ipe faciat aliqd. sed in primo artifice scz in deo nō exigūtur. Esset em̄ insufficiens et nō summe potens si ad aliquid faciendum indigeret alio a se. ⁊ in hoc errauit plato q̄ corporalē artificē equabat deo.Ad quarto obiectū dicim⁹ q̄ hec propositio oīs potētia nititur ad suū actū intelligēda est in rebus naturalibus vbi res imperfecta tendit ad suā perfectionē:⁊ vbi potentia perficitur per actū suū q̄d non est in prima potētia que pfectissima ⁊ sufficientissima est per se.Ad quinto obiectum dicimus q̄ re vera deus per se est causa mundi non tamen ab eterno. q̄m est causa mundi per modū volūtatis⁊ intellectus. Q̄d ergo dicit.quicquid per se conuenit alicui q̄diu est cōuenit ei: nō tenet nisi in illis que naturaliter conueniūt.non in eis que volūtarie cōuenunt. Cum autē deus sit sua voluntas q̄m per volūtatem suā fecit mundū: per se fecit mundū.

In primū est boetius.

Solutio. Ad primū.

Dupliciter dicitur mūdus itelligibilis

Ad scōm.

quid sit vle

Quō hō pōt hō ⁊c.

q̄reheretici errauerunt in istis.

Ad tertiū.

Error platonis.

Ad quartū

Ad vltimū

¶ Tertius articulus in quo docet quomodo creatura fuit a deo.

Circa tertiū articulū querit quomodo res fiant ab exemplari:de quo christiani ab ipo deo edocti dicunt q̄ mūdus sensibilis fluit a deo imediate sz sit corruptibilis.Sed philosophi decepti dicūt q̄ nō fluit a deo imediate hūs rationibus.Causa rerū prima ⁊ propria ⁊ imediata est inuariabilis: ergo effect⁹ imediate exiens ab illa est inuariabilis. Itē oīa sunt bona:quia sunt a bonō vt dicit augustinus. Eadē ratione omīa sunt inuariabilia qz ab inuariabili.Item exēplatū imitatur suū exemplar: ⁊ exemplar est inuariabile:ergo ⁊ exēplatū.Itē dicit augu.q̄ omēs rerū cause in primo sūt imutabiles ⁊ permanētes tanq̄ in arce:ergo ⁊ earū effectus imediati sunt immutabiles Itē omīa sunt bona: qz sunt a bono. quare nō oīa iusta:qz a sūme iusto. Itē cū omīa fluant a deo per modum liberalitatis. quare dictū est in psalmo. Oīa in sapiētia fecisti.quare non dicūtur omīa in liberalitate vel in bonitate tua. ¶ Solutio. Diximꝰ q̄ primū argumentū non valet.Et hec est ratio.qz vt dicit augustinus.Omīa licet sint a deo:tamen nō de deo:sed de nichilo. et ideo qz res sunt de nichilo sunt variabiles ⁊ corruptibiles:qz reducibiles in nichilū tanq̄ in suū principiū.sicut dicit beatus augu.in libro contra epistolā fundamenti. Unde dei filius qz nō tantū est a patre:sed etiā de patre inuariabilis est.Et per hoc patet solutio ad scōo obiectū.Ad tertio obiectū dicimus q̄ exēplatū nō habet in oībus similitudinē cum suo exemplari. Habet em̄ similitudinē in forma: sed non in materia: sicut ymago achillis que fit de ere:similitudinē cū achille habet in forma:non in materia et ideo non oportet q̄ exēplatū habeat similitudinē cum suo exemplari in dispositionibus materialibus Cum ergo res significabiles variabiles sint a sua materia:quia sunt de nichilo nō oportet q̄ in hoc imitētur suū exemplar.Ad quarto obiectū dicimus q̄ licz cause rez in mente dei sint inuariabiles et permanentes.non tamen earū effectus immediati sunt inuariabiles qm̄ exeunt per modū voluntatis et materiam hm̄t ex nichilo creatam.i. non de essentia diuina. Ad quinto obiectū dicimus q̄ bonitas dei causa est essendi rebus et nō iusticia dei. q̄m ex sūma eius bonitate fuit q̄ voluit cōmunicare bonitatem suā creaturis: ⁊ ideo verū est q̄ omīa sunt bona: quia a bono sunt.tamen non omīa iusta q̄m a iusto. quia iusticia dei non est causa propie loquēdo quare res sint:qz de⁹ nulli debebat aliqd cū fecit res.Advltimo obiectū dicim⁹ q̄ re vera res exierunt a deo per modū liberalitatis. Est em̄ deus causa efficiens rez ⁊ formalis siue exemplaris siue cā finalis.sz nullo mō est causa materialis Dicimus ergo q̄ cū dicitur omīa in sapientia fecisti. hec dictio in notat causam formalē exemplarem.Si vero diceretur oīa in bonitate fecisti ⁊c.vez esset sm q̄ hec dictio in notat causam efficientem vnde potuit hoc bene dici sicut et illud.Itē nota q̄ sicut philosopht decepti fuerūt in hoc q̄ dixerūt.Ab vno non exit nisi vnū immediate:q̄m dicit dns p moysen.In pncipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā:ḡ celū et terra sūt ab vno deo imediate. Suā autē opinionē voluerūt probare rationibus sic.Nullū oppositū ducit ad esse suū oppositum:sed simplex et cōpositum sunt opposita.similiter vnum et plura: ergo nec cōpositum est a simplici nec plura sunt ab vno. Item indirecte sic.plura sunt ab vno.dicantur ista plura.a.et.b.et inde sic.a.et.b. sunt ab vno.non tm̄ tum sunt plura:sed vnum:ergo ab alio sunt:et ab alio sunt plura:sed a deo sunt: non ergo sūt plura a deo.Propter hoc melissus ⁊ pmenides decepti dixerunt q̄ omnia sunt vnum et nichil

Opio phorū hz rones

Prima

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Augustini

Quinta

Sexta.

q̄o incidēs

Solutio. Ad primū.

Ad quartū

Ad quintū

Justicia dei ppe nō est cā rerum.

Ad vltimū

q̄d notat illa prepō in.

Prima rō p phis.

Scōa rō.

Parmenides ⁊ melissus.

est diuersitas. Quod etiam sic probant. si enī aliqua differunt aliquibus differentijs differunt. Item iste differentie differunt: ergo aliquibus differentijs differunt: et sic in infinitum. Sed non est sic procedere: ergo nulla differunt. Item prima causa est simplicissima ⁊ summe vna. ergo ex ea nec est compositum nec ex ea sunt plura. Sed contra. Ex vno lumine sine sui diminutione sunt plura lumina. ergo multo fortius ex prima causa sine sui diminutiōe sūt ⁊ possūt eē plura. Preterea si ex vno nō nisi vnū: ergo primū non dz dici omps: sz vnipotēs. Preterea aliqd imediate ē a deo illud aut ē forma: aut est materia. sz nō est forma per se cū forma non possit esse sine materia: nec materia pure pōt esse a deo cū materia non possit esse sine forma: ergo illud qd̄ imediate exit a deo ē cōpositū ex materia et forma: ḡ cōpositū ex simplici ⁊ plura ex vno. Item ad idē. illud qd̄ primo fuit a deo aut est simplex aut cōpositū. si cōpositum: habeo ꝓpositū. si simplex oīmoda simplicitate. Sed tale simplex est idem quod est ⁊ quo est vt dicit boeti⁹. ⁊ sic aliqd̄ creatum est bonū: ḡ erit sua bonitas cū aliter in eo nulla sit cōpositio vel cōcretio. ḡ illud est bonū per essentiā: non ergo deus solus est bon⁹ per essentiā. qd̄ est ꝓtra ipm dīm q̄ dicit in euāgelio. Nemo bon⁹ nisi solus deus. Preterea si illd̄ creatū est sua bonitas: ḡ bonitas ei⁹ est essētia ei⁹ ⁊ nō pōt ab eo separari actu vel itellectu ergo est sūme bonū cū sit pure bonū et pura bonitas sicut pure albū est sūme albū. ¶ Solutio. Ad ꝑmo obiectū dicim⁹ q̄ oppositū pōt sumi stricte vel large stricte sz q̄ cōprehēdit tantū quattuor gña oppōnis opposita vt cōtraria. opposita relatiua. vt priuatio et habit⁹. vt affirmatio ⁊ negatio. et sm hoc concedim⁹ q̄ nullū oppositū ducit ad esse suū oppositū. sed sm q̄ oppositū dicit large. sz q̄ quelibet disparata dicūtur opposita dicim⁹ q̄ prima ꝓpositio est falsa. imo vbicūq; aliquid ꝓducit aliud in esse: oppositū ꝓducit suū oppositū in esse. multo forti⁹ igit̄ produceret deus alia in esse cū non habeāt aliquā oppositōnē ad ipm. Omia eñ appetunt diuinum esse et participare illud secundū possibilitatem suam. Ad secundo obiectum dicimus q̄ cū dicit. a. et. b. ab alio sūt et ab alio sunt plura. Si loquitur de causa efficiente falsum est immo ab eo a quo sunt sz a deo sunt plura. Si autē de causa formali loquitur: verū est. Ab alio eñ formaliter sunt quia sua essentia sunt. ⁊ ab alio sunt plura: quia pluralitate sunt plura. Ad obiectionē illam parmenidis et melissi notandū est q̄ in solo predicamento substantie sunt veri nois genera et species: qz forma nō est forme. Unde substātie differūt suis substantialibus differentijs. Sed ille differētie differunt seipsis. qñ non alijs differentijs substātialibus differunt: cū forma non sit forme. ⁊ sic non erit ꝓcedere in infinitū. Ad vltimo obiectum dicimus q̄ licet primū sit simplex: tamē ab eo sunt res cōposite: qñ non exeunt ab eo per modū nature: sed per modū voluntatis. sicut patet ex volūtate anime q̄ est simplex a qua est cōpositus motus corporis. ⁊ sicut ab vno artifice sunt plures cultelli immediate. Sed videtur falsum qd̄ dictum est sz q̄ disparatū producit in esse suū disparatum. Dicit eñ boetius q̄ species non iuuat aliam speciē ad esse: sed due species nō sūt opposite nisi sicut disparatū: ergo disparatuz non producit ad esse suū oppositum disparatū. Preterea. causa producit ad esse suū causatū: sed causa ⁊ causatū sunt stricte opposita: quia sunt opposita vt relatiua: ergo oppositū vnū producit ad esse suū stricte oppositū. qd̄ pr⁹ negatuz est. Ad primo obiectū dicendū est q̄ species re vera non iuuat ad esse alterius speciei logice loq̄ndo quoniā species non consistit nisi ex genere et differentia. sed solum indiuiduū naturaliter producit ad esse suū disparatū. Uel potest dici q̄ species non iuuat oppositā speciē in esse: quia naturaliter similia ex similibus procreant. Quod aūt mulus generatur ex equo et asina: dicendū est q̄ mulus nō est opposita species ab equo et asina: sz quasi media inter istas duas. Ad secūdo obiectū dicimus q̄ re vera causa producit in esse suū causatū: sed non inq̄tuz causa. Similiter nec pater inq̄tū pater generat filiū: sed inq̄tū habet potestatē generandi. Item nota q̄ quidā dicunt notiones assistere deo ab eterno que nō sunt deus. Hec autem opinio similis est opinioni platonis de ydeis: ⁊ eandem habet improbationē. His tamen ratōnibus suā opinionē videntur probare sic. deus est remunerator ⁊ punitor: inq̄tum iustus est remunerator ⁊ punitor inq̄tum autē liberalis est dator oīm bonorum ⁊ patiēs ⁊ nō punitor: ergo aliud significat̄ per hoc nomē iustus: ⁊ aliud per hoc nomen liberalis de deo: sz nō in essentia aliud. nec aliud in persona: ergo alia notio Et iste assistunt diuine essentie et nō sunt deus vel diuina essentia: quia in diuina essentia nulla est diuersitas vel alietas: et ab eterno assistunt ei quia deus ab eterno iustus est et liberalis: ⁊ ita notiones que non sunt deus assistunt deo ab eterno. Item cū dico deus est iustus deus est liberalis: per vtrūq; istoz noīm significatur diuina essentia. Preter diuinā autē essentiam cōnotantur diuersa ex parte dei: aut non. si diuersa habeo ꝓpositū. Illa enī diuersa nō sunt nisi notiones diuersificātes. Si non: ergo si hec est vera de⁹ inq̄tum iustus punit hec erit vera. deus inq̄tū liberalis punit. cū idē prorsus notetur esse causa vtrobiq; et secundū idē. cū ex parte cause nulla sit vel notetur esse diuersitas. Hec obiectio alto mō potest fieri aptius sic: quia deus inq̄tuz est causa exēplaris iusticie create non est causa exēplaris pacientie vel liberalitatis: ergo secundū aliud ⁊ aliud est ille causa exēplaris iusticie create ⁊ pacientie ⁊ nō secundū essentiā: ergo secundū aliā notionē. et sic iterū primū. Item deus ab eterno fuit iust⁹ ⁊ liberalis. hec cōiūctio et notat diuersitatem: ergo in eo fuit diuersitas inq̄tū iustus ⁊ liberalis. sed non essentiaz vel personaz: ergo notionum et sic iterū primū. ¶ Contra multipliciter obicit̄. Primo sic. sicut dicit btūs augustinus: oē bonū aut est deus aut est a deo: sed notio est aliud bonū. non eñ potest esse non bonū in quo deus est sūme iustus vel summe liberalis: ergo ista notio aut est deus aut est a deo: sz nō est deus vt ipi dicunt: ergo est a deo. ergo de⁹ produxit in esse illā. ergo vel de nichilo vl̄ de aliquo. Si de nichilo: ergo est creata. ergo incepit esse. ergo nō fuit ab eterno sicut ipi dicūt. Preterea si talis notio est creata cuz sit de nichilo: sequitur q̄ talis creatura dederit deo vt sit iustus et vt sit liberalis. et nisi talis creatura esset deus non esset iustus vel liberalis. qd̄ hereticum est dicere et omni rationi repugnans. Si vero dicat q̄ deus produxit istam notionez in esse de aliquo ab eterno. non nisi de sua substantia. quia ab eterno nichil aliud habuit q̄ suam essentiā: ergo ista notio est a deo et essentia dei: ergo est deus. Hoc autem falsū est. sicut dicit btūs augustin⁹ in libro cōfessionū⁹.

Ad idem.
In oppom arguitur.
Ad scōo ad idē
Tertio.
Quarto
Quinto
Solutio.
Ad primū
Duplex oppositio.
Unū oppositū ꝓducit aliud.
Ad scōm.
Ad pmeni dē ⁊ melissū
Ad vltimū
Ō vnū dictū arguit.
Boetius.
Ad idem
Ad primū.
Aliter dz.
De asina et equo.
Ad scōm.
q̄re pr̄ generat filium.
Prima rō.
Tertia rō.
In oppositū arguit. Augustin⁹
Scōo ad idē
Aug. in cōfessionib⁹.

slonū dicēs.dñe tu fecisti oīa nō de tua substātia: qz si de tua substātia essent id quod es. q̄re dñe de nichilo fecisti oīa. Preterea sit de⁹ iustus notōne aliqua que
Ad idem. nō est ip̄e:& ip̄e nō est sūme iustus. Hoc em̄ dicit btūs augu. q̄ si de⁹ esset bonus bonitate que nō est ip̄e. nō esset sūme bon⁹. Et hocvez est ſm istos. qz ip̄e iustus est notione q̄ ip̄e nō est: et liberalis notione q̄ ip̄e nō est. Eodē mō pōt ip̄obari opinio platōis. De ydeis
August. de ydeis quid dicat. tñ dicit augu. q̄ qui negat ydeas esse expers est x̄pia-ne religionis: quodverū est eo mō quo dixim⁹ ydeas esse mūdū archetypū. Sed eas negare sepatas a deo put dz plato posuisse nō est cōtra x̄pianā religionem.
Solutō ad primum Solutio. Ad p̄mo ob iectū dicim⁹ q̄ si volum⁹ ꝓprissime loqui de deo dicemus ita. deus qz est de⁹ punit: qz est de⁹ remunerat qz est de⁹ creat. Largit̄ sua bona: pctā sustiet ⁊ hmōi Scōm idē em̄ est ip̄e causa oīm et ꝓprie ⁊ vniuersaliter. Sed specificamus istā cām efficiēt̄ ēt̄ū ad modū significādi nō in sua essentia: sz ēt̄ū ad effect⁹ q̄sdā Unde dz iustus ēt̄ū ad effectus quosdā speciales: nō ēt̄ū ad oēs. Sic liberalis dz ēt̄ū ad effect⁹ quosdā.
Nō ista. Talē aūt specificationē ſm modū intelligēdi facim⁹ per ꝓportionē siue imitationē quam habēt virtutes create ad deū. Unde cū dz dñs est iust⁹ significat deus vł iusticia. i. in cōparatione ad tales act⁹ quales ex se elicit iusticia creata. Ip̄emet tamē est ip̄a cōparatio. Seip̄o em̄ cōparabilis est de⁹ ad oēs suos effect⁹. Cū ergo dz de⁹ est iustus: ⁊ de⁹ est liberalis. ēt̄ū ad ꝑ nō est diuersitas ex pte dei: sed est diuersitas in modo significādi ⁊ in eis q̄ cōnotātur ex parte creaturaꝝ per talē modū significādi. Per hoc pz solutio ad oīa pte
Sic soluūt argumēta. obiecta. Patet em̄ q̄ nō valet hec argumētatio: de⁹ inēt̄ū iust⁹ est remunerator ⁊ punitor: inēt̄ū liberalis largit̄ dona sua: & aliud significat per hoc nomē q̄ p illud de deo deberet addere vel alio mō.
Ad secūdū Ad secdo obiectū sili dicendū q̄ nulla diuersitas significat per ista noīa ex pte dei. Sz diuersimode significant. Ūñ non seqtur q̄ si nulla diuersitas est vel nō significat ex pte cause. q̄ ideo sit de⁹ iust⁹ qz dator est oīm bonoꝝ vel liberalis qz punit. qz licet idē significēt ex pte dei: tñ
Eodēmmō ad aliud. diuerso mō. Eodē modo dicēdū est de exēplari deus em̄ inēt̄ū iustus est cā iusticie create: inēt̄ū mās uet⁹ exēplar siue cā exēplaris māsuetudis create: et sic de
Ad vltimū aliis. Ad vltio obiectū dicim⁹ q̄ cū dz de⁹ ab eterno fuit iust⁹ ⁊ liberalis. Hec cōiūctio et notat diuersitatē nō essentie diuine ad essentiā diuinā: sed effect⁹ ad effectū. Est em̄ sensus: de⁹ ab eterno fuit iustus ⁊ liberalis. i. ab eterno fuit habilis ⁊ ꝓptus ad opa misericordie ⁊ ad opera liberalitat⁹. Unde ista diuersitas nō asseritur actu fuisse ab eterno cū dicit de⁹ ab eterno fuit iustus et liberalis: sz in habitu.

Explicit liber primus.

Capitula et tituli questionum primi libri.

Utrum fides rationibus debeat ostendi: et vtrū fides sit argumentum vel conclusio.
Utrum heretici decepti fuerunt qz ꝓprias rationes naturalium coaptauerunt rebus diuinis.
Utrum deus sit et quibus rōnibus ostenditur.
Q; deus est simplex omnimoda simplicitate et q̄ nichil est in deo quod nō sit ipse: ⁊ q̄ sit incorruptibilis et inuariabilis et eternus.
Q; in natura diuina seu deitate sunt tres ꝑsone que sunt vnus deus pater et filius et spiritussanctus.
Q; spiritussanctus procedit a patre et filio ⁊ ita sunt tres persone.
Q; alio modo potest ostendi trinitas personarū.
Q; tantū sunt tres persone diuine et non quattuor.
Quomodo deus dicitur habere nomē cum sit innominabilis.
De contrarietate que videtur esse inter beatum dyonisium et iohannem damascenum de proprio et principali nomine dei.
De significatione huius nois deus quid significet.
De suppositione huius nois deus quam habet suppositionem.
Utrum hoc nomen deus in prima significatione possit habere plurale.
De hac propositione: deus est trinus et vnus vtrum sit vera: et quomodo.

Ad primā rationē contra primā partē negat antecedens. ⁊ ad probationē cōceditur maior ⁊ negatur minor ⁊ ad ꝓbationē cōcedit dictū apostoli ⁊ ad minorē cōceditur et negat cōsēqntia: qz ip̄e virtutes cardinales inclinant ad dilectionē x̄pi: ⁊ ideo qui diligit x̄pm habet virtutes cardinales p quas inclinatur ad huiusmodi dilectionē christi.
Ad secundā cōcedit antecedēs ⁊ negatur cōsēqntia ⁊ ad probationē cōsequētie conceditur assumptū ⁊ negatur cōsequētia: qz virtutes non dicūtur cardinales quia sint principaliores sed alia de causa.
Ad tertiā admissa maiore ⁊ minore negat ꝯsequētia propter eandē rationē que dicta est ad secundā.
Ad quartā negatur antecedēs ⁊ ad probationē conceditur maior ⁊ distinguit minor vel q̄ tēperātia repugnet inclinationi naturali id ē materie ⁊ forme et sic ego nego vł q̄ repugnet inclinationi naturali. i. inclinationi aliquoꝝ que p longā cōsuetudinē transierūt in naturā vel qualitatū individualiū nobis ingenitarū que nō cōsequūtur totā spēm et sic cōceditur.
Ad quintā negat añs. et ad ꝓbationē cōcedit dictuꝫ philosophi ⁊ negat minor. qm̄ temperātia cōsistit inter temperantiā et insensibilitatē extrema vicia.
Ad sextam negatur maior.
Ad primā rōnem cōtra secdam partē concedit assumptū et negat minor. et dico q̄ est moderatrix oīm delectationū et tristitiaꝝ nō arduaꝝ. Et ad ꝓbationem negatur assumptum.
Ad secdam trāseat añs et negatur ꝯña. et ad probationē negat assumptū. et iterū ad ꝓbationē cōcedit q̄ prudētia hoc mō diligit: sz ex hoc nō sequit q̄ ipsa hēat

ponere regulã se sola inter oẽs delectationes ⁊ tristi cias siue arduas siue nõ arduas.
Ad tertiã dico q̃ est moderatrix tristiciarꝫ et delecta tionũ nõ arduarꝫ existentiũ circa materiã ipius tẽpe= rantie. Et ad ꝓbatõnẽ q̃ nõ dico q̃ illa ꝓbatio nichil facit intra me.
Ad q̃rtã distinguit añs. vel delectationes ⁊ tristicias q̃ sũt circa materiã tẽperantie ⁊ sic ego nego: vel fm materiam alteri⁹ virtut⁹: ⁊ sic ego cõcedo.
Ad primã cõtra tertiã partẽ negat añs: ⁊ ad ꝓbatio nem cõcedit añs q̃ defectuose se hñt circa tales dele ctationes ⁊ tristicias: ⁊ ad minorẽ nego eã. Et ad au ctoritatẽ danielis ⁊ glose sup illo passu dr q̃ intelligũ tur q̃ daniel fuit vitare oẽs delectatões cubit⁹ pot⁹ nõ ad defectũ nature: sz q̃tũ erat sibi necessariũ ꝑ salute
Ad scdaz negat alio⁹ simplr loq̃ndo de q̃buscũq; de lectatõib⁹: ⁊ ad ꝓbationẽ nego. vniuersalit loquẽdo de omibus delectationibus.
Ad tertiã cõcedit dictũ bti dionysij: ⁊ dico q̃ dionysi⁹ nõ intelligebat de omi abstinẽtia delectationũ: sz de deordinata solũ. ⁊ ad auctoritatẽ q̃ hr̃ danie. i. dr con cedẽdo eã ⁊ negando ꝓñam loquendo de repulsione inordinata.
Ad cõfirmationẽ negat ꝓña: qz magis vitare ꝑt q̃ñq; dicere defectum vicioſum.
Ad scdam cõfirmationẽ cõcedit dictũ apli de desidẽ= riis cardinalib⁹ inordinatis ⁊ illicitis.
Ad primã rationẽ cõtra q̃rtã ptẽ ꝓcedit añs ⁊ negat ꝓña: qz maxima abstinẽtia excedẽs regulam abstinen tie est vicioſa.
Ad scdam trãseat maior ⁊ minor et negat ꝓña: quia maxia abstinẽtia nõ est bona: ⁊ iõ nõ est maxie bona.
Ad cõfirmationẽ trãseat maior lz nõ opz: ⁊ ad minorẽ cõcedit. ⁊ cõcedit ꝓña: ⁊ cũ subsumit abstinẽ est bonũ ego cõcedo: ⁊ nego de abstinere inordinate et vltra re gulam abstinentie.
Ad tertiã admitto casum ⁊ negat q̃d iferr̃ q̃m in tẽ perãtia sũt certi grad⁹ et certa mẽsura: et ad ꝓbatio nem q̃ non/ negatur consequẽtia.
Ad cõfirmationẽ cõcedo q̃ assumit et negat ꝓña. Et ad replicã cõcedo q̃ posset aliq̃s tm̃ ieiunare q̃tũ ie= iunauit moyses adiutus a dño.
Ad primã questionẽ circa hãc cõclusionẽ dr q̃ in pro posito tẽperãtia est habit⁹ moderatiu⁹ delectationũ et tristiciarum nõ arduarum.
Ad scdam q̃stionẽ dr q̃ virt⁹ cardialis est q̃ habẽs eã hz potissimos virtutũ habit⁹ et q̃ inclinat ad act⁹ oĩm aliaꝝ virtutũ moraliũ ⁊ eos limitat.
Ad tertiã questionẽ dico q̃ hoc est vt per hoc differat ab alijs virtutib⁹ cardinalib⁹ et maxie a fortitudine.
Ad quartã q̃stionẽ dico q̃ hoc ideo est: qz maxie ab= stinere dicit supabũdãtiã excedẽtẽ regulã tẽperãtie.

Incipit secundus liber de mundo creato.

Ostq̃z dictum est de mundo archetipo dicẽdum est de mundo creato de quo dicit moyses in principio geneſis. In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. Gen. primo.
Per celũ intelligit celũ empireũ et cõtenta in eo: scz angeli qui in eo fuerunt creati. Per terrã xo materia oĩm visibiliũ. Primo igit dicun⁹ de dignioꝛib⁹ creaturis scz de angelis. Et primo de pmo statu eoꝝ. Scdo de scdo statu maloꝝ angeloꝝ. Tertio de bonis angelis. Primũ aũt capitulũ diuidit in quinq; capitula. In pmo querit vtruz In pão capitulo q̃rũtur q̃nq;. in pão statu suo ãgel⁹ hũit caritatẽ. Scdo suppoſito q̃ nõ hũit caritatez sz tm̃ naturalẽ dilectõez vtrũ illa naturali dilectõe frueret se. Tertio vtrũ de illa dilectiõe de via faceret finẽ: ⁊ de creatura deũ suũ. Quarto vtrũ illa dilectio naturalis fuerit symoniaca vtrũ illa dilectione diligeret deũ sũme: sicut volũt ꝓbare quidã opinãtes q̃ naturali dilectiõe diligebat angelus deũ in pmo statu sũme scz ppt̃ se ⁊ sup oĩa. Quarto ⁊ vltimo vtrũ dilectio naturalis ãgeli in pão statu fuerit ordinata vel inordinata et iusta estimatrix rei vel iniusta. Quoꝛũdã opinio.

Circa primũ capitulũ pmo videt q̃ nõ habuerit caritatẽ in pmo statu sic. Qm̃ in pncipio geñ. dicit augu. q̃ cũ dr. in pncipio creauit de⁹ celũ ⁊ terrã. p celũ intelligit angelica natura iformis. p hoc aũt qõ seq̃tur fiat lux. intelligit eadẽ natura formata ad deũ conuersa. Q; aũt habuit caritatẽ p illud qõ dicit ysaias xuij. Quõ cecidisti lucifer q̃ mane oriebaris. qz ḡ habebat tantã claritatẽ vt diceret lucifer videt q̃ haberet gr̃am. Itẽ in ezechi. xviij. Tu signaculũ similitudis eius fuisti Et itez in eodẽ de eodẽ lucifero. oĩs lapis pciosus operimentũ tuũ. p lapidẽ pciosum vident si= gnificari ẋtutes: ḡ in pão statu hũit ẋtutes. pterea de eodẽ dr: tu plen⁹ sapiẽtia et decoꝛe in delicijs para diſi fuisti. Et beat⁹ aug. de ãgelis dicit: simul cõdiẽs naturã ⁊ largiẽs gr̃am. Hoc idẽ ꝑt ꝓbari rõnib⁹. qm̃ ãgelus in pão statu aliqua lege ligat⁹ erat: aliter nõ potuiſz peccare. ⁊ potat demereri trãsgrediẽdo pcepta illi⁹ legis sicut pz ex euẽtu: ḡ iplẽdo pcepta illi⁹ legis poterat mereri: sz mereri nõ poterat nisi hñdo caritatẽ: ḡ habebat caritatẽ. Preterea ĩ pão statu aut diligebat deũ q̃tũ debebat ⁊ sicut debebat aut nõ. si sic: ḡ ex caritate diligebat eũ. qm̃ sola caritate sic diligit de⁹. si nõ: ḡ omittebat hoc pceptũ qđ erat scriptũ in mẽte sua. diliges dñz deũ tuũ. ⁊c. Itẽ in pão statu ãgel⁹ aut diligebat deũ ppt̃ se ⁊ sup oĩa aut nõ. si sic ḡ ex caritate. qm̃ meliori mõ nõ ꝑt diligi de⁹. si nõ diligebat deũ ppt̃ se deũ sz ppt̃ se. i. ppt̃ se ãgelũ ergo magis diligebat se q̃ deũ. ḡ peccabat mortalit. qm̃ ex hoc est pctm̃ cupiditatis. qm̃ ea magis diligit creatura q̃ creatoꝛ: et silr luxuria et hmõi. Solutio. ꝓpositiuus ⁊ multi alij dixerũt q̃ angeli creati fuerũt in naturalib⁹ ⁊ gratuitis. Et respõdẽt ad illud qđ dicit augu. q̃ ãgelica natura in pão statu fuit informis nõ simpliciter: sz in ordinatiõe ad statũ confirmatiõis. Nobis magis placz via cõis. s. q̃ nõ habuerũt gratuita. Q; aũt dr Tu aũt signaculũ ⁊c. dr ppt̃ naturalia pspicaciſſia q̃ hẽbat lucifer ꝑ alijs ãgelis. Qđ dr oĩs lapis pcios⁹ ⁊c. p lapidẽ pciosũ ãgli nõ itelligũt ẋtutes sz alij ãgli q̃ in ordinatõe sui ad ipz ornabãt ipz. qm̃ in ordinatiõe rei min⁹ pulcraꝝ magis appet pulcritudo pulcriozis. silr cũ dr tu plen⁹ sapiã ⁊c. itelligit ꝺ sapia quã hẽbat pspicaci rõe ⁊ de decoꝛe claritatis nãliũ ⁊ de delicijs q̃b⁹ de

Prima auctoritas. Augu. sup geñ. in pri. Aff q̃ non. In oppoſitũ arguit. Scda auctoritas. scdo ad idẽ Tertia auctoritas. Prima rõ. Scda ratio Tertia rõ. Solutõ ad q̃stum. Augustin⁹ Opõ doctoris.

lectabat in deo p naturalē cognitōnē ⁊ naturalē amorem. sicut alīqs delectat naturaliter vidēdo pratū vi
ride. ¶Quod aūt dr simlr audiēs naturā ⁊ largiēs gratiā intelligit sic. simul dedit eis naturalia bona gratis
Ad primū obiectū Ad primo obiectū dicim⁹ q hoc argumētū nonvalet angel⁹ in primo statu habuit sufficiēter vñ posset demereri: ḡ hmōi sufficiēter bñ posset mereri. qm̄ plus exigit ad meritū q̄ ad demeritū: qm̄ sol⁹ hō pncipiuz est mali sz nō boni: qm̄ de⁹ est pncipiū oīs boni. lz aūt
Ad secūdū angelus nō haberet sufficiēter ꝙ posset mereri gratiā in primo statu habebat tm̄ quo posset mereri. s. libero arbitriū quo poterat mereri accepta tm̄ gra. Ad aliō dicim⁹ q angelus diligebat deū in primo statu q̄tuz debebat: ⁊ sicut debebat ex eis q̄ data erāt ei. i. ex naturalibus. diligebat ḡ deū angelus q̄tū debebat: et
Nō ista. sicut debebat diligere tūc. non tm̄ diligebat eū simplr q̄tū debebat vel tenebat diligere: qm̄ habebat mandatū caritatis scriptū in mēte sua. tenebat ḡ eū diligere ex caritate: sz nō nisi pr⁹ accepta gra. Ad illud dici
Ad tertiū. mus q angelus naturali dilectōe magis diligebat se q̄ deū. nec sequitur: ḡ peccabat mortaliter. Impediente
Falla p̄ntis fallacia scōm cōsequēs: qm̄ illa p̄dicta se hñt vt excedētia ⁊ excessa. qm̄ dilectio qua aliqs diligit se plus q̄
dilectio naturalis ⁊ in naturalr dif ferunt. deū q̄ libido est. i. qz vult frui creatura est pctm̄. talis dilectio ē in luxuriosis/supbis/cupidis: ⁊ hec dilectio naturalis est. sz dilectio q̄ creatura diligit suptilitatē vel cōseruationē suā naturalis est: ⁊ lz tali dilectōe diligat se creatura plus q̄ deū: tñ nō peccat in hoc qm̄ nō est ei datū aliqd naturaliter quo diligat deū plus q̄
Alia ratio. se nec p se sup̄a se. Jtē angls cognoscebat et diligebat deū: ḡ de⁹ cadebat in ei⁹ intellectū ⁊ ei⁹ affectū: sz ita est in sensibilib⁹ q si dulce cadit in gustū nō infectū sz bene dispositū delectat ip̄z. ⁊ scm q magis dulce magis delectat: ḡ cū sūme delectabile caderet i affectū angli siue i gustū ei⁹ spūalē nō infectū: sz bñ dispositū sūme delectabat ip̄z qm̄ si delectabile iq̄tū delectabile delectat: ḡ sūme delectabile iq̄tū sūme delectabile sūme delectat: ḡ angls i p̄mo statu sūme delectabat i deo: ḡ
Solutio. sūme diligebat deū. sz sūma dilectō dei ē caritas: ḡ diligebat deū ex caritate. Solu⁹. Cōcedim⁹ q̄ āgls sūme delectabat i deo q̄tū ad statū: nō tū sūme simplr: et hoc tō ꝓtigebat qz gust⁹ spūalis nō erat i angelo i op
ymago ⁊ similitudo ḡ tuita dr̄nt. tia ⁊ultia dispōe. s. dispōe gre. Erat q̄dē dispositⁿ p ymaginem nō p similitudinē gratuitā: ⁊ tō nō sūme delectabat angls i deo simplr: sz sūme delectabat i eo scm capacitatē quā tūc hēbat. Jtē oīs potētia magis se hz
Alia ratio. ad illō ad q̄ pncipaliter ⁊ p se ē q̄ ad illō ad q̄ nec pncipaliter nec p se ē: sz vis ꝓcupiscibilis se hz ad diligēdū deū p̄cipaliter ⁊ p se: sz ad diligēdū creaturā nec pncipaliter nec p se: ḡ magis se hz ad diligēdū deū q̄ ad diligēdū aliquā creaturā: sz hō p eā solā potēs ē diligē aliquā creaturā ⁊ultia dilectōe. s. ppter se ⁊ sup̄ oīa sz hoc ē mot⁹ caritatis: ḡ i p̄mo statu āgls hūit caritatē
Alia rō ad idem. et antea. Jtē sicut se hz hīt⁹ ad hītū ita potētia ad potētiā: sz hīt⁹ q̄ diligit de⁹ ē maior q̄ hīt⁹ q̄ diligit creatura. qm̄ sicut d⁹ aug. caritas magis diligit legē dei q̄ cupiditas milia auri ⁊ argēti: ḡ potētia q̄ diligit de⁹
Augustin⁹ magis se habet ad diligendum deum q̄ potētia qua diligitur creatura ad diligēdū creaturā. ⁊ idevt p̄⁹.
Alia rō ad idem. Jtem q̄ natura est tale magis est tale q̄ qō nō est tale natura: sed ille naturaliter diligit deū demōstrato aliquo auaro et nō naturaliter diligit diuitias mūdi
ḡ ꝓtra naturā: ergo magis diligit deū q̄ diuitias mūdi. nō ergo p̄ponit diuitias mūdi deo: qō aperte falsum est. ¶Solutio. cōcedim⁹ cōclusionē duaruz p̄marū obiectionū. vis em̄ concupiscibilis magis se hz ad diligendū deū q̄ ad diligēdum tpalia. qm̄ ad diligendū deū se hz naturaliter ⁊ ex naturali sua intētione: ad hoc enī data est. ad diligendū autē tpalia nō fuit data. tm̄ talis facta est q ea posset hō diligere tēporalia vel debito mō vel indebito modo. sicut enīz intellectus hz ap̄hendere oīa et eterna et trāsitoria: sic vis cōcupiscibilis ei annexa hz cōcupiscere et eterna ⁊ trāsitoria. Nō valet aūt hec argumētatio: cōcupiscabilis magis se hz ad diligendū deū q̄ ad diligendum tpalia: sed sola pōt diligere tpalia ꝓpter se ⁊ super oīa: ergo et deū. qz nō cōcludit qō ꝓpositum. ꝓpositum enī de simplici dilectione: ⁊ ipse cōcludit de dilectione pfecta ad quā vis cōcupiscibilis nō magis se hz q̄ ad diligendum pfecte tpalia ꝓpter quattuor causas. Prima est qm̄ ad opus pfecte dilectiōis exigit multiplex electio siue multiplex deliberatio. ad actū autē vicij nulla exigit deliberatio sicut dicit Origenes q virt⁹ est tarda. viciū autē p̄ceps. Scda cā est q vis cōcupiscibilis se hz ad pfecte diligendū deū tm̄ p mediā caritatē: qz aliter non pōt ferri supra se sz immediate se hz ad diligēdū tpalia. Tertia cā est qz dedus modo nō videt: qz deū nemo vidit vnq̄. tēporalia autē apte vidētur. Quarta cā est fomes. dicim⁹ autē q vis cōcupiscibilis nō hz se p se ad diligendū deū dilectione volūtaria: imo p ap̄hensionē et extrinsecuz mouēs. Ad tertiū obiectū dicim⁹ q hoc nomē natura tripliciter accipit sicut dicit boeci⁹ in li. de duabus naturis ⁊ vna psona xp̄i. Primo mō dr natura principiū motus p se et nō scōm accidēs. Scdo vniuscuiusq rei specifica differētia. Tertio quelz res q̄ intelligi pōt. Scōm primā significationē intelligit regula aristotelis. qz scm hoc intelligit natura q̄ est principium alicui⁹ rei p se. scm hoc liberū arbitriū non est natura respectu suaz opationū. qz nō p se mouet ad opa interioza vel exterioza: est tm̄ natura scm scdam significationē q̄ idez est q ratio. Natura tm̄ scm primā significationē posset dici scm aliquez effectū quē p se elicit vel scm aliquā dispōem quā p se habet. Per hoc ptz solutio ad tertiā obiectionē. qz scōm primā significationē vis cōcupiscibilis nō se habet naturaliter ad diligendū deū vel tpalia: sed extrinsec⁹ mouēs. scdz autem scdam significationē se hz ad vtrūq naturaliter qz ex libero arbitrio qō est natura vt dictū est.

¶Utrū angelus naturali dilectione frueret se.

Scdo capitulo q̄ritur vtruz angelus naturali dilectione frueret se. Qō ꝓbatur. qz angelus i p̄mo statu diligebat se ⁊ ꝓpter seipm: sz frui est amore iherere alicui rei ꝓpter se. ḡ āgelus in p̄mo statu fruebat se: ḡ fruebat creatura. sz dicit Aug. q totū ⁊ solū malū hoīs est frui creatura: ḡ naturalis illa dilectio erit pctm̄. Jtē dicit aug. in li. de ci. dei: q amor sui est fūdamētū ciuitatis dyaboli: sicut amor dei ē fūdamētuz ciuitatis dei. ḡ amor sui pctm̄ ē. ḡ amor q̄ āgelus diligebat se ꝓpter se pctm̄ erat. Sz vr hoc ipossibile: qz delectatio ē ꝓiūctio ꝓuenientis cū ꝓuenienti: sz nichil pōt ꝓiūgi sibi: ḡ nullus pōt delectari in se ꝓpter se: ḡ null⁹ pōt se diligere amore libidinoso: ḡ amor sui nō pōt eē pctz ḡ nō est fūdamētū ciuitatis dyaboli Solutio. amor naturalis sui est ille q̄ dsvult sibi bonū. s. eē/viuere/itelligere. ⁊ talis amor nō tēdit nisi ad ꝓseruatōez sui. qm̄

Solutō duar ꝓmaruz obiectionū

Nota

Nō vr hec.

Prima cā.

Origenes.

Scda cā.

Tertia cā.

Quarta cā

Ad tertiuz obiectum.

Primo.

Secundo.

Tertio

Aristotel.

Nō de libero arbitrio

Scda q̄stio

Pria rō affirmatiua.

Augustin⁹

August. de ciuitate dei

Scda rō.

Nō in oppositum.

Solutio.

Amor sui quid est. Hieremias

aūt dr amor sui.i.amor ꝑpe excellētie.r ꝑm hoc idez est q̄ supbia.qñq; amor sui dr amor libidinosus huiꝰ vite tꝑalis.sicut ez aliqs in diuitijs gliaī.i.ppt̄ se delectaī vel in fortitudine qđ ꝓhibet ꝑ hiere.ca.ix.Nō glorietur diues in diuicijs suis:nec fortis in fortitudine sua.rc. Ita qñq; aliquis ꝓpter se delectaī in vita ista tēporali r trāsitoria et bene pōt contīgi vite sue per apprehensionē:qz p apprehēsionē cōtīgit homo rei etiā nō existenti qñq;.vt cū aliquis delectaī in spe alicuius boni qđ nec habet necvnq̄ habebit. De tali

Gregorius

amore dicit greg. q̄ ē filia luxurie r pōt dici q̄ amor sui in scđa vel tertia significatione est fundamētū ciuitatis dyaboli:qz magis se habet homo ad deliberādū se q̄ ad aliud:r ideo hō coꝛruptus citius r vehementius diligit se amore libidinoso q̄ aliud.

Tertia qō tercij capīi. Prima rō. Augustinꝰ

Utꝛ illa dilectō devia faceret finem.

Arca tertiū capitulū q̄rit vtꝛ illa dilectō devia faceret finē:r ō creatura deū suū.videt q̄ sic: qz dicit augu.ve illis q̄ diligūt nutus tuos ꝑ te. Nutus dei sūt oēs creature.peccāt igr amatores mūdi qz de nutu faciūt rē:de via finē:ḡ naturalis dilectio sī ꝓꝓhē

Scđa ratio

dit nutū ꝑ re viā ꝑ fine pctm̄ est. Preterea gulosus de vētre facit deū suū: qz facit ipm supremū finē sibi. Eodē mō auarꝰ thesaurꝰ diuitiaꝝ facit sibi deū:qm̄ diligit eas ppt̄ se: ḡ cū hō naturali dilectōne diligat se ppt̄ se r faciat se suprēmū finē sue dilectōis. restat q̄ ipe tali dilectōe facit se deū suū:sz cōstat q̄ ipe nō ē verus deꝰ suus:ḡ tali dilectōe peccat:qm̄ nobis precipit

Tertia rō.

Abijcite deos alienos de medio vestri. Itē angelus naturali dilectōe diligebat se ꝑpter se r nō ppt̄ deū illa ḡ naturalis dilectio excludebat vltimū finē: ḡ in ea erat priuatio speciei:qz oīs actꝰ volūtatis species ē et relatio ad deū:ḡ in illa dilectōe erat malitia.ḡ illa dilectio erat pctm̄. Solutio. Dicimꝰ q̄ naturali dilectōne q̄ diligit se hō ppt̄ sui vtilitatē nō peccat: qm̄ illa dilectōne non fruit se nec tēdit ad fruēdū se quod esset seipm facere finē sibi suprēmū r seipm facere sibi deū. Cū em̄ bonū naturaliter sit finis oīm:tunc hō facit creaturā sibi supmū finē r deū suū qñ diligit eā vt sūmū bonū.i.vt delectet in ea ppt̄ se:sz cuz diligit creaturā ppt̄ naturalē aliquā vtilitatē.talis dilectio nō excludit vltimū finē: sz ex hoc q̄ se diligit ppt̄ suā vtilitatē pōt puenire ad hoc vt vere diligat deū.cum autē vere diligat deū tūc pfecte diligit se ppt̄ suā vti

q̄d est vngulā findere.

litatē:qm̄ oē aīal mundū findit vngulā. Pervngulā significat finis volūtatis siue operis: qz oīa desideria et opa nra debemꝰ referre ad gliam dei r vtilitatem nostrā:qm̄ hoc vult deus vt eiꝰ sit gloria.sicut ipe dicit ꝑ ysaiā.ca.xlij. Gloriā meā alteri nō dabo.ideo cā

Ysaias.

tamus ei quotidie glia patri rc.in fine psalmoꝝ ꝑ qs intelligit operatio. Utilitatē aūt vult deꝰ esse nostrā qm̄ ipe bonoꝝ nostroꝝ non eget.r ideo pz q̄ dilectio naturalis nō est cōtraria caritati nec repugnās ei: sz

Ad duo ꝓma obiecta

pōt esse via ad ipam. Per hoc patet solutio ad duo obiecta. Patet etiā solutio ad tertio obiectū: qz licet illa dilectio naturalis careret debito fine nō tñ excludebat debitū finē qz susceptibilis erat illius sicut

Ad tertiū.

contingit in actionibus indifferentibus.

Questio quarti capituli vtrū illa dilectio fuerit symoniaca.

Prima rō. Propte affirmatiua.

Arca q̄rtū capitulū sic obicit. Angls i pmo statu diligebat deū nō ppt̄ deū sz ppt̄ seipm siue ppt̄ suāvtilitatē:ḡ illa dilectōe ītēdebat acq̄rere rē tpalē siue suāvtilitatē:ḡ illa dilectio ē symoniaca qm̄ ex eo est symonia r pctm̄ q̄ aliqs aliq̄d ītēdit acq̄rere tpale ꝑ spirituali. Ideo pro maximo spirituali intendebat acq̄rere tēporale:ergo illa dilectio erat maxime symoniaca ergo erat pctm̄. Forte ad hoc dicet aliqs q̄ licet hoc ꝑ spūali intēderet acquirere tēporale tñ in hoc nō peccabat qm̄ illud nō intendebat ex cupiditate. Sed cōtra.si aliqs epūs non habēs vnde sustentaretur vēderet vel intēderet dare alicui prebendaz ꝑ re tēporali:hac intētione tm̄ vt ex illo tēporali sustentaret:cōmitteret symoniā.hoc nō est dubiuz licet illud nō intēdatur ex cupiditate.eadē ratione et in dilectione naturali erit symonia:ergo ipsa est peccatū. Propter cōsimiles obiectiōes q̄ infinite possunt hic fieri dixerūt quidā:et adhuc dicunt multi q̄ angelus siue adam in principio diligebat se nō ꝑpter se sed ꝑ pter deū:et deū ꝑpter deū tm̄ et q̄ naturali dilectione diligebat deū ꝑpter se et sup oīa.quod nituntr q̄dam ꝓbare sic.naturali dilectione nō diligit quis nisi suā vtilitatē:hoc em̄ est diligere se:ergo maiorez sui vtilitatē magis diligit:ergo summā vtilitatez sūme diligit.deus autē sūma est vtilitas creature siue sibi sūme vtile:ergo naturali dilectione sūme diligit deū ergo diligit deū ꝑpter se et sup oīa:vel ad mīnꝰ diligit deū equaliter sibi cū diligat deū sūma dilectione et se sūma dilectione. Itē hoc ꝓceptum diliges deuz rc.est ꝓceptū morale:ergo erat scriptum a natura in mēte angeli in primo statu:ergo naturaliter insitum erat angelo diligere deū ex toto corde rc.ergo naturali dilectione diligebat deū ꝑpter se et sup oīa. Sz contra.angelus in primo statu diligebat deuz ꝑpter se et sup oīa:sed hmōi dilectione dilector integer reuz estimatoꝝ est q̄ iuste estimationi nec aliq̄d addit nec aliq̄d detrahit.talis est q̄ iuste r sancteviuit sicut dicit augu.in primo li.de doctrina xp̄iana. ergo sola dilectione naturali iuste et sancteviuitr:qđ est hereſis pelagiana. Preterea excellētissimꝰ modus diligēdi deū est diligere deū ꝑpter se et sup oīa:sicut dare elemosinā est quidā actus informis sed per circūstātias format.vt si q̄s det elemosinā dādo q̄tum debet/ qñ debet/et cuiꝰ gra debet:talis motꝰ est informatꝰ talibus circūstātijs. Similiter diligere est motꝰ informis secundū se:sed si apponātur circūstātie scz ꝑpter se r sup oīa plenissime erit formatꝰ.qm̄ nō sunt alique circunstātie q̄ possint addi vt meliorē efficiāt motū illū ḡ talis motꝰ diligēdi deū est excellentissimꝰ vt nichil bonitatis posit addi:ḡ talis motꝰ diligēdi deū ē gre nō nature. Solutio.duplex dilectio naturalis scz volūtaria r inuolūtaria:siue naturalis rōnalis r irrōnalis. Est autē duplex dilectio inuolūtaria.vna quaz habemꝰ cōem cū brutis qua hō diligit se.i.vitā suā salutē et sanitatē et cōseruationē illoꝝ: qm̄ tali amore diligimꝰ mēbra nostra r magis diligimꝰ magis necessaria:vt caput ꝑ quo ꝓseruādo exponimꝰ cetera mēbra.tali dilectōe diligūt se bruta q̄ ꝑ vim estimatiuā fugiūt nociua r appetūt innocua:r ea q̄ ꝓseruāt eē vel bene eē:talis dilectio nō pōt esse pctm̄ qm̄ nō est volūtaria nec pōt esse volūtaria.oē autē pctm̄ est volūtariū. Est aūt dilectio naturalis inuolūtaria q̄ ꝑprie est hoīs siue hūane nature qua naturaliter aīa diligit summū bonū appetēs beatitudinē sine oī deliberatōe et ꝑlectione.qm̄ sicut dicit tulliꝰ:deꝰ est vox nature r sicut dicit boetiꝰ:deꝰ est bonū qđ ab oībꝰ desiderat.de ista dilectōe dicit eccle.cāti.iij. In lectulo meo ꝑ noctes q̄siui quē diligit aīa mea. Et augustꝰ.deū diligit

Opio quo rūdam.

Rō opionis

Scđa ratio opinionis.

Impꝛobat doctoꝝ hāc opinionem

Augu.de do.xp̄iana. libꝛo prio. Scđa ipꝛobatio.

Soluto ad quesitum. Dilectō nā lis duplex.

Pctm̄ est volūtariū.

Tullius. Boetius. Canticoꝝ Augustinꝰ

ḡcḡd diligere p̄t. Nec igit dilectio: qz est irratōalis ꝛ inuolūtaria non pōt esse pctm̄. Dilectio aūt voluntaria diuiditur in duas. s. in cōcupiscentiā et in auaritiā seu benivolentiam. Concupiscentia est dilectio qua diligimus omne illud quo frui appetimus vel qđ habere volumus: sicut aliquis dr dilgere vinū qz appetit frui eo. Dilectio que dr amicitia est qua diligim⁹ oē illud cui bonū volumus. i. cuius bonis cōgratulamur. vtraq; dilectōne siue cōcupiscētia siue benivolēntia diligim⁹ deū p naturā sine adiutorio gratie et p gratiā. per naturā vero qm̄ est inducta p creaturaz testimonia qm̄ creature sūt sufficiētes ad inducendū testimonia de suauitate dei per q̄ cōcupiscentiā aliquaz possūt accēdere in aīa hūana sicut habeꝫ sapiētie. xiij. et talis cōcupiscētia inducta testimonijs creaturaruz est amor quo diligit deus p modū nature. sic possunt creature psuadere deū esse dignū cui bonū diligatur et cuius bonis cōgaudeatur dū ostēdunt nobis ꝛ clamant q ipe fecit nos ꝛ nō ipi nos: ꝛ q oīa visibilia fecit ppter nos. ꝛ sic inducūt in nobis dilectionē que est amicitia vera ad deū: ꝛ talis amor dei naturalis ē qz per naturalia acq̄situs sine gratia gratū faciente: nec tm̄ est symoniacus qm̄ natura nō facit ipm̄ viā ad acq̄rendū aliq̄d aliud. ideo tali amore volum⁹ deo sūmū bonū et ei⁹ bono ꝓgratulamur: licet inde nichil boni nobis accidat. sicut amor quo pater diligit magistrū filij sui ꝓpter filiū suū. ille amor est gratuit⁹ ex parte cause finalis: licet sit inductus ab amore filij qm̄ vult ei bonū. licet nichil cōmodi inde ei ꝓueniret. Ex hoc patet solutio ad primū quo diligit deus nō est symoniac⁹ sicut amor cupidorū q̄ diligūt deū ꝓpt nummū ordie puerso sicut dicit augustinus. Et ideo amor naturalis quo diligit de⁹ gratuit⁹ est ex parte cause finalis. nō tm̄ est oīno gratuitus qm̄ nō est gratuitus ex parte cause efficiētis cū sit inductus a rationibus naturalibus ꝛ innitit illis: sed amor q̄ est caritas siue sit cōcupiscentia siue amicitia gratuitus est ex omni parte. Ad scōm dicim⁹ q illе amor naturalis quo diligit aīa humana deū sicut sibi optimū siue sicut suā sūmā vtilitatē ille iō amor est amor quo diligit se homo. Est em̄ regula generalis q omī amore qui est ꝓcupiscētia diligēs se diligit illud quicq̄d aliū illo diligit. Et dicim⁹ q illo amore diligit homo deū sūmē scōm statū in quo est. s. scōm possibilitatē nature. Similiter angelus in primo statu tali dilectione deum diligebat naturaliter nec magis nec minus q̄ se: nec equaliter. sicut iste non magis diligit dulce q̄ vinum vel minus vel equaliter. et hoc contingit: quia ex eadem dilectione numero et eodē modo se habēte qua diligit dulce diligit vinū. Quod autē dictū est superi⁹ q̄ homo magis diligit se q̄ deū naturali dilectione: dictum est de dilectione amicitie qua diligit deus. Adultimo obiectū dicim⁹ q hoc preceptū diliges dn̄m ex toto corde ꝛc. institus est in corde hois q̄tum ad scientiā non q̄tū ad faciēdi potestatē. qm̄ hec est potestas solius gratie vt p eā diligat homo deū plus q̄ se. et vt leuet se supra se. tre nozū. iiij. ideo dicimus q nō valet hec argumētatio. hoc preceptū diliges dn̄m deū tuū ꝛc. erat scriptū in mēte angeli naturaliter: ergo naturaliter erat ei insitum diligere deū ex toto corde ꝛc. qm̄ differentia est inter legē et gratiā. qm̄ lex docet quid faciendū: gratia dat potestatē. vnde debet cōcludere: ergo naturaliter erat ei insitū q̄ deus erat diligēdus ex toto corde ꝛc. erat em̄ per solā cognitionē: sed non p operationē. hoc em̄ erat solius gratie vt diligendo deū plus q̄ se leuaret se supra se.

Duplex dilectio volūtaria.

Amor ꝓcupiscētie.

Amor amicitie q̄d sit.

Nō diligēt

Inducitur q̄s ad diligēdū deū p creaturas.

Amor naturalis sn̄ gra

Optimum exemplum

Ad primū

Ad scōm.

Rō ḡnalis

Adultimū

Quinto capitulo queritur sic. vtrū naturalis dilectio qua diligebat angelus deū in primo statu erat ordinata aut inordinata. Probat. augu. in libro de doctrina xp̄iana assignat talē ordinē caritatis. Primo debem⁹ diligere deū. Scōo nos. Tertio illud quod iuxta nos est. Quarto corpus p̄priū. Dilectio ergo naturalis aut tota est ordinata scōm hūc ordinē: aut aliquid habet cōtra hunc ordinē. Si primū ergo est simpliciter ordinata. si secūdū/ergo est inordinata. ergo naturalis dilectio aut est ordīata aut inordinata. Sed augusti. dicit q ordinata dilectio caritas est: ergo si naturalis dilectio est ordinata ipsa est caritas: ꝛ si inordinata est pctm̄. cum ordo caritatis sit in p̄cepto. ergo naturalis dilectio aut est caritas aut peccatū. sed cōstat q non est pctm̄: ḡ ipsa est caritas. et ita angeli in primo statu habuerūt caritatē. Item angelus tenebaꝫ diligere deum ex caritate in primo statu: ergo tenebaꝫ diligere deū plus q̄ se ꝛ diligebat deū minus q̄ se ꝛ se magis q̄ deum. ergo peccabat. Preterea illa dilectio erat iniusta: estimatrix ꝛ pōderatrix dei: qz magis diligendū minus diligebaꝫ ea: et minus diligēdū magis: ergo erat peccatū. Solutio Dilectio naturalis angeli in primo statu differebat a caritate in duobus tantū scz in causa efficiēte siue originali ꝛ causa inducente siue motiua. Causa em̄ efficiens naturalis dilectionis est sola potētia. Causa inducens siue mouens sunt bona tēporalia: neutrū aūt istoz neq; ista simul faciunt contrarietatē dilectionis ad dilectionē: sz solus finis dilectōnis. Unde dilectio qua tendit creatura ad fruendū creatura vel ad delectandū in ea est ꝓtraria dilectioni qua ḡs fruitur deo vel tendit ad fruendū eo ꝓpter se. vnde vna istaz est pctm̄: alia est virtus. Dilectione aūt naturali qua diligitur de⁹ delectaꝫ aīa in deo: ꝛ ita naturalis dilectio nō repugnat q̄tum ad finē causati. imo pot⁹ ꝙuenit cum ea. et ideo non est ei contraria licet sit disparata patet igit q naturalis dilectio nec est inordinata fm q inordinata notat vicium vel cōtrarietatē respectu caritatis ordinate: sed nō ex toto ordinata. siliter hec ꝓpositio est falsa quam ipse ponit. naturalis dilectio aut est ex toto ordinata fm hunc ordinem: aut habet aliq̄d ꝓtra hūc ordinē. qz re vera nichil habet ꝓtrariū huic ordini sed disparatū vt patet ex predictis. siliter illa dilectio nō est iniusta estimatrix dei: qm̄ hec dictio iniusta importat viciū: sed non est cuuslibet rei iusta estimatrix. quod si esset: esset caritas.

Quinto capitulo queritur sic. vtrū naturalis dilectio qua diligebat angelus deū in primo statu erat ordinata aut inordinata. Probat. augu. in libro de doctrina xp̄iana assignat talē ordinē caritatis. Primo debem⁹ diligere deū. Scōo nos. Tertio illud quod iuxta nos est. Quarto corpus p̄priū. Dilectio ergo naturalis aut tota est ordinata scōm hūc ordinē: aut aliquid habet cōtra hunc ordinē. Si primū ergo est simpliciter ordinata. si secūdū/ergo est inordinata. ergo naturalis dilectio aut est ordīata aut inordinata. Sed augusti. dicit q ordinata dilectio caritas est: ergo si naturalis dilectio est ordinata ipsa est caritas: ꝛ si inordinata est pctm̄. cum ordo caritatis sit in p̄cepto. ergo naturalis dilectio aut est caritas aut peccatū. sed cōstat q non est pctm̄: ḡ ipsa est caritas. et ita angeli in primo statu habuerūt caritatē. Item angelus tenebaꝫ diligere deum ex caritate in primo statu: ergo tenebaꝫ diligere deū plus q̄ se ꝛ diligebat deū minus q̄ se ꝛ se magis q̄ deum. ergo peccabat. Preterea illa dilectio erat iniusta: estimatrix ꝛ pōderatrix dei: qz magis diligendū minus diligebaꝫ ea: et minus diligēdū magis: ergo erat peccatū. Solutio Dilectio naturalis angeli in primo statu differebat a caritate in duobus tantū scz in causa efficiēte siue originali ꝛ causa inducente siue motiua. Causa em̄ efficiens naturalis dilectionis est sola potētia. Causa inducens siue mouens sunt bona tēporalia: neutrū aūt istoz neq; ista simul faciunt contrarietatē dilectionis ad dilectionē: sz solus finis dilectōnis. Unde dilectio qua tendit creatura ad fruendū creatura vel ad delectandū in ea est ꝓtraria dilectioni qua ḡs fruitur deo vel tendit ad fruendū eo ꝓpter se. vnde vna istaz est pctm̄: alia est virtus. Dilectione aūt naturali qua diligitur de⁹ delectaꝫ aīa in deo: ꝛ ita naturalis dilectio nō repugnat q̄tum ad finē causati. imo pot⁹ ꝙuenit cum ea. et ideo non est ei contraria licet sit disparata patet igit q naturalis dilectio nec est inordinata fm q inordinata notat vicium vel cōtrarietatē respectu caritatis ordinate: sed nō ex toto ordinata. siliter hec ꝓpositio est falsa quam ipse ponit. naturalis dilectio aut est ex toto ordinata fm hunc ordinem: aut habet aliq̄d ꝓtra hūc ordinē. qz re vera nichil habet ꝓtrariū huic ordini sed disparatū vt patet ex predictis. siliter illa dilectio nō est iniusta estimatrix dei: qm̄ hec dictio iniusta importat viciū: sed non est cuuslibet rei iusta estimatrix. quod si esset: esset caritas.

q̄stio quinti capituli.

Ꝓia ratio Aug. de doctrina xp̄ia.

Augustin⁹

Scōa rō.

Tertia rō.

Solutio.

Differebat in duobus.

Nota

Utrum dilectio angeli in primo statu sit eiusdē speciei cum dilectione caritatiua.

Arca vltimū capitulum videtur q̄ dilectio qua diligebat angelus deū in p̄o statu: erat eiusdē speciei specialissime cū caritate. ꝓbatio. Illa dilectōe naturali diligebaꝫ idem ꝓpter idem quod diligit caritate. s. deus ꝓpter se ꝛ ꝓprie idem ꝓpter se ergo illa dilectio erat eiusdē speciei specialissime cū caritate. Hec argumentatio est necessaria vt patet in alijs affectiōibus. sed nichil est eiusdē speciei specialissime cum caritate q̄ non sit caritas: sicut nichil est eiusdē speciei specialissime cum albedine quod nō sit albedo. ꝛ sic de oīb⁹ sīlibus. ḡ naturalis dilectio est

Ꝓia rō.

Solutio. caritas. Ad hoc dicendū q̄ actus dilectiōis naturalis et actus caritatis sunt eiusdē speciei specialissime: nō tñ habitus ex quibus insurgūt vel p̄cedūt illi actus sunt eiusdē spēi. habitus enī non sunt ad simpliciter agere sed ad facile agere: ⁊ vbi habitus explicat aliā difficultatē est alterius speciei. et ideo quia habitus caritatis explicat talem difficultatē qualē non potest explicare naturalis dilectiōis habit⁹: habitus qui est caritas est alterius speciei q̄ naturalis dilectio. sicut patet in largitate ⁊ p̄digalitate qui sūt diuersi habitus diuersarū specierū p̄opter difficultatē specialem quam expetit largitas: ⁊ tamen ex eis surgunt actus eiusdem speciei scz dare danda.

¶ Secundus tractatus secundi libri.

¶ De statu malorum angelorum.

Dictū est de primo statu āgelor: qui fuit status innocētie. scōs stat⁹ angelor fuit status culpe. scōs status bonorum angelor statu glorie. Primo dicendū est de secūdo statu malorum angelor. Circa quem septem principaliter sunt inuestiganda. primo vtrū malus angelus potuit p̄scire casum suū. scōo de primo pctō angeli vtrum fuerit pctū omissionis: an pctū actuale. s. peccatū supbie. tertio que fuerit causa illi⁹ pctī. quarto quare nō perseuerauit lucifer in bono sue cōditionis. quinto qō fuit peccatū aliorū angelorū. sexto quare peccatū malorū angelorū siue demonū fuit irremediabile. septimo vtrū malus angelus quolibz motu suo peccet. ¶ Q malus angelus non p̄sciuit casum suū aperte dicit aug. qm̄ scientia est fructus pietatis: ⁊ cum angeli pij essent nō debuit eis dari ad damnū/sed ad fructum. Sed querit vtrū potuit malus angelus p̄scire suū casum. probat q̄ sic. quia āgeli in primo statu videbāt futura in v̄bo: viderūt enī firmamentū et alias creaturas esse faciēdas anteq̄ fierēt: eadem rōne p̄uiderūt casum suū. Scōo sic. qz dñs potuit p̄dicere ei. tu per supbiam cades. sicut dixit petro ter me negabis. ergo potuit certificare eum de suo casu. ergo iste potuit p̄scire casum suū. Itē si dñs creasset angelū in misero statu: non eēt iniuriatus ei. qm̄ (sicut dicit aplus) figmentū non potest dicere suo factori: cur me ita fecisti? ergo iusticia nō repugnabat q̄n de⁹ potuisset fecisse āgelū p̄scium sui casus: licet ex illa p̄sciētia seq̄ret dolor vel miseria: ⁊ nichil alid repugnabat: ergo dominus simpliciter potuit facere eum p̄sciū sui casus. Sed ꝯtra. si āgelus p̄sciuisset hec/habuisset dolorē: ergo penā: g̃ pena p̄cessisset culpā. sed hoc ē impossibile q̄ deus puniat sine culpa. g̃ non potuit reuelare suū casum. Item dicit beatus aug. q̄ scientia est fructus pietatis: qz ex bonitate dei est q̄ ipse pijs cōfert sciaz ad fructum/non ad damnū. Sz apostolus in epistola ad Thimotheū ca. ij. dicit q̄ deus non potest negare seipsum. ⁊ ideo nō potest negare iusticiā cum ipse sit iusticia. ergo eodē modo nō potest negare bonitatē: cum ipse sit bonitas. sed opus bonitatis est conferre pijs scientiā ad fructum/nō ad damnū: ergo dñs non potuit ꝯferre angelis pijs scientiā cōtrario mō: ergo non potuit eis cōferre scientiam ad damnū: ergo non potuit eos facere p̄scios sui casus: qz sic coegisset eos desperare et dolere. Dixerunt igitur quidam q̄ dñs potuit eis reuelare suū casum: tñ ipsi non potuerunt p̄scire suū casum: qm̄ non habebāt potestatē sciēdi hoc: sed si dñs conferret eis talē scientiā bene posset. sicut modo non habeo potestatē faciendi miracula: sed dominus posset cōferre michi et tūc haberē. Hec solutio improbatur per predictas obiectiones. ideo videtur q̄ angelus nō potuit esse p̄scius sui casus: nec deus potuit eis reuelare suum casum. Hec argumētatio. deus potuit eis p̄dicere suū casuz: ergo potuit eos certificare de suo casu. Est enim fallacia fm cōsequēs a superiori ad inferius affirmādo. Si autē deus dixisset angelo: tu per supbiam cades. angel⁹ debuit intelligere hoc parabolice dictū. sicut apostoli putabant sepe dominū parabolice loqui: cū tamen non loq̄ret parabolice. vel sub cōditione sicut ninuite intellexerunt verba Jone cum dixit capi. iij. Adhuc quadragīta dies ⁊ ninive subuertet. quoniā intellexerūt nisi peniterent. Eodē mō debuit petrus itelligere qñ dñs dixit ei. ter me negabis nisi caueris tibi. vel credere q̄ dñs loqueretur parabolice. siliter intelligendū est de angelo si deus dixisset ei. tu cades per superbiam. Ad primo obiectum dicimus q̄ non habet rōnalis creatura iudicare nisi de his q̄ sub ipsa sunt. quia ergo omnia visibilia subiecta sūt angelice nature: ideo preuiderūt in verbo creaturas faciēdas anteq̄ fierent. vñ Gen. ij. dr q̄ dñs adduxit oīa aīalia ad adam: vt videret q̄d vocaret ea. sed de supioribus vel paribus nō habet iudicare rōalis creatura: vnde non vident angeli ea q̄ sunt liberi arbitrij nisi fm q̄ reuelant eis a deo. sicut patet in angelo danielis cui restitit āgel⁹ persarū. Daniel. x. Ideo licet āgelus viderit alias creaturas anteq̄ fierēt: tñ casum suum preuidere nō potuit. Vñ aplus. i. ad Corinth. iij. sed neq̄ meipm iudico. Ad scōo obiectū dicit q̄ nō valet hec argumentatio. Ad tertio obiectū dicendum q̄ si deus creasset āgelū in misero statu: duo ꝯtradictorie opposita seq̄rent. sicut ex hoc q̄ dñs puniret aliquē eternaliter sine culpa: sequeret q̄ eēt iniuriosus. ⁊ sic soluit tertia obiectio. Itē dictū est q̄ dñs non potuit reuelare lucifero casum suū in statu innocentie. qm̄ si hoc esset: pena precederet culpam. sed constat q̄ dñs multotiēs infligit hoībus penā sine culpa vt martyribus: postq̄ purgati erāt ex toto ab omni culpa infligebat eis dñs multa tormēta. ergo nō est ꝯtra bonitatē dei q̄ deus inferat penā sine culpa/vel añ culpā. ergo in statu innocētie potuit angelo inferre penam sine culpa: g̃ nulla ratio impedit q̄n potuit reuelare eis suam dānationē. ¶ Solutio. Est pena ꝓmouēs: ⁊ pena suffocans. Pena promouens est que purgat/instruit/⁊ cōfirmat: et sunt flagella tribulationū. talē penā potest dñs infligere sine omni culpa. Pena aūt suffocans trahit ad desperationē. talē nō potest deus infligere maxime sine culpa precedente: qm̄ trahere aliquē ad desperationem nulla culpa precedēte esset cōtra bonitatē dei. ⁊ hac ratione dicit q̄ deus habēti caritatem non potest reuelare suam damnationem.

Quātū ad primū.

Augustin⁹

Prima rō

Scōa rō

Tertia rō.

Apls ad romanos. ix.

Prima rō ad oppo⁹.

Scōa rō in oppositum augustin⁹.

Paul⁹. ad thimot. ij.

Rñsio cuiusd opioīs

Improba⁹ hⁱ opīonis

Resolutio doctoris.

Falsa ꝓnīs

Jone ctio.

Ad primū

Ad secūdū

Ad tertū.

Replica et alia obiectō

Solutio.

¶ De peccato luciferi vtrū fuerit pctū omissionis aut peccatum superbie.

Circa secundū capitulum de primo pctō luciferi Queritur vtrum scz fuerit pctū omissionis: an pctū actuale supbie. ⁊ que fuerit causa illius peccati Dicūt magistri q̄ ideo peccauit qz voluit esse similis deo. sicut ipse lucifer dixit ysaye. ca. xiiij. Ascēdam in celū/et ero similis altissimo. Sed ꝯ. hoc est q̄d deus maxime expetit vt simus similes ei. ergo nō peccauit

Rñsio magistroz.

Obiectio ꝯ solutiōez.

lucifer eo q̄ voluit esse simulis ei: qz tenebatur velle hoc:ḡ nō ꝓpter hoc fuit dānatus. ¶ Solutio. multiplex est similitudo: scz nature de qua dicit lucifero in ezechiele.xxviij. Tu signaculū similitudinis eiꝰ fuisti. Est similitudo gratie:qm̄ sicut pctm̄ facit hoiem dissimilē deo:ita gratia facit similē. Est sīlitudo glorie de qua dz iohānis prime.ca.iij. Carissimi/filij dei sumus sed nondū apparet quid erimꝰ:sed cū apparuerit scimus q̄ erimus similes ei. Est iterū similitudo equiparātie quā appetijt lucifer qñ voluit eqparari deo:volēs ꝓesse et nō subesse. volens autē excellētiā diuinā voluit rapere diuinitatē.et ideo amisit felicitatē. Sed cōtra.dicit em̄ anselmus id appetijt qđ habuisset si perseuerasset:scilicz beatitudinē eternā.

Solutio. Solutio.in hoc peccauit quia ante tps ⁊ sine datore voluit hoc et sine labore vel merito.et in hoc voluit deo equiparari. Sed cōtra.angelus habuit ratiōem perspicacissimā:ergo bene sciebat creaturā nō posse eqparari suo creatori:ḡ nūq̄ appetijt hoc. Solutio. Dicimus q̄ bene sciebat hoc in habitu:sed ipse cōsiderauit pulchritudinem suā nec contulit hoc.⁊ ideo appetijt hoc. Item auctoritates ⁊ magistri cōcordāt in hoc q̄ supbia fuit primum pctm̄ angeli ꝓpter qđ cecidit. Sed ꝓtra.ideo cecidit primus angelus quia considerauit pulchritudinē suam ⁊ non cōtulit:ergo tenebaꝫ conferre. Qđ etiam probaꝫ sic.ipse tenebaꝫ vitare motū supbie:⁊ non poterat nisi cōferēdo siue ratiocinādo:ergo tenebaꝫ cōferre et nō cōtulit:ergo omisit. Preterea tenebaꝫ vitare ⁊ nō vitauit:ḡ omisit. Item ratio est rex in regno anime.sicut dicūt auctoritates ⁊ sancti.ḡ ratio tenebaꝫ regere in angelo oēs motus sicut in hoīe.et non regebat qñ necesse fuit:ḡ omisit.ergo pctm̄ omissiōis fuit in angelo qñ primo peccauit per supbiā.et illud naturaliter p̄cessit pctm̄ supbie.quontā ideo superbiunt q̄ non cōtulit:et non ecōverso.ergo pctm̄ supbie non fuit primū peccatū.

opio q̄rūd. dicētium q̄ oē pctm̄ est omissio. Qđ ꝓcedūt quidā dicētes q̄ quicūq; peccat actualiꝫ peccat omittēdo.vt ille qui fornicaꝫ peccat eo q̄ non vitat fornicationē. Qđ ergo dicit a sanctis q̄ supbia fuit primum pctm̄ angeli dicūt q̄ hoc debet intelligi de peccato actuali tm̄. Sed cōtra.angelus qñ primo peccauit cōsiderādo suam pulchritudinē nec cōtulit tūc etiam habebat liberum arbitrium:ergo poterat tunc ipse flectere liberū arbitriū ad bonū ⁊ ad malū: ergo nō erat necesse tūc q̄ ipse cōferret:qz sine omni collatiōe poterat ipse flectere liberum arbitrium ad bonū:ergo non tenebaꝫ tunc cōferre:ergo nō omisit eo q̄ non cōtulit.et ita nō fuit illud pctm̄ omissionis.

Impbat hāc opioez

Alia rōz secunda. Preterea.bonus angelus cōfirmatus modo potest cōsiderare pulchritudinem suā etiā non cōferendo:⁊ tm̄ non mouebiꝫ motu supbie.ergo talis cōsideratio etiā sine tali collatiōe non est necessaria causa supbie. ergo nec in lucifero fuit necessaria causa superbie.et

Tertia rō. inde vt patus. Preterea.si eo q̄ cōsiderauit pulchritudinē suā et non cōtulit/necesse fuit ipsum supbire: ergo supbia habuit in eo necessariā causam.non nisi bonā:quia nichil erat in eo nisi bonū:ergo bonū fuit in eo necessaria causa mali.quod est impossibile.qm̄ inde seq̄reꝫ q̄ supbia non eēt et imputāda. Propter

Solutō dctoris et resolutio. hmōi rōnes dicimus q̄ nulla fuit omissio in lucifero qñ primo supbiuit. Dicimus ḡ q̄ hec est fala:tenebatur tūc cōferre:qz aliter q̄ conferēdo poterat liberū arbitriū non flectere ad malum:quia cōsideratio siue excellētie potuit eē via ad laudē dei vel ad reuerētiā etiam sine collatione. Hec autē est duplex tenebatur vitare motum supbie.si hoc verbum vitare sit tantū priuattiuevera est sub hoc sensu.id est tenebatur non moueri motu supbie.si autē hoc verbū vitare significet positiue aliquē motū:falsa est vt pz per p̄dicta. Ad tertio obiectū dicimus q̄ hec est falsa:ratio non regebat oēs motus in angelo qñ necesse fuit.qz tunc nō erat necesse cum alio modo posset euadere quēlz motum malū.bonū tñ ⁊ expediēs fuisset si cōtulisset: ⁊ per rōem motus suos in deū retulisset. Item videt posse probari q̄ supbia non fuit primum pctm̄.quia nullus appetit nisi bonū/vel apparens bonū:nullus enī appetit aliquid nisi estimet illō bonū.sicut patet in oue q̄ non fugit lupū nisi estimet cum sibi nociuū: cum enī estimat de lupo q̄ sit canis/nō fugit.eodem modo visus non appetit mel:nisi estimet sibi dulce. Ex his sīlibus colligiꝫ q̄ nihil appetitur nisi estimetꝫ bonum:ergo angelus quādo appetijt esse sicut deus estimauit eē sibi bonum:ḡ credidit q̄ bonum erat se preesse ⁊ non subesse.sed hoc credere erat pctm̄ infidelitatis:qz vera fides dicit q̄ quilibet debet ⁊ tenetꝫ subesse deo.ergo peccatū infidelitatis fuit in lucifero qñ appetijt esse sicut deus ⁊ primo.quia regula est q̄ estimatio precedit appetitū:non ḡ pctm̄ supbie fuit primū in ipso. Item hō nō potest peccare mortaliter quin primo peccet per cōsensuz anteq̄ per appetitū: semp enī est cōsensus primū pctm̄ vt patet p singula. eadem rōne angelus non potuit peccare mortaliter: nisi p cōsensuz primo peccet.ḡ lucifer prius peccauit per cōsensuz q̄ per appetitū:ergo appetitus ille siue supbia non fuit in eo primum peccatū. ¶ Solutio. Dicimus q̄ re vera lucifer estimauit bonū illud qđ appetijt:sed nō oportet q̄ estimauerit bonum illud/ bonum sibi.sicut aliquis vidēs pulchram mulierem appetit illam per estimationē solā:quia estimat eam delectabilē. Apprehensum enim delectabile(vt dicit aristoteles)mouet.non dicit q̄ apprehēsum delectabile sibi moueat subiectū:⁊ ita non opz q̄ ibi p̄cedat peccatum infidelitatis. Ad scđo obiectū dicimus q̄ naturaliter anteq̄ appeteret preesse et nō subesse cōsensit in illum appetitū:⁊ ille consensus fuit mortale peccatū.sed erat idem pctm̄ cum illo appetitu.sicut consensus in pctō luxurie appetitus ⁊ opus exterius sunt idem pctm̄.et hoc ideo cōtingit qz in sensu rōnis est intellectꝰ ⁊ prima auctoritas mouēdi alias vires anime ⁊ membra exteriora.

Solutiō secundū.

Ad tertio obiectum.

Obtia obiectio.

Alia ratio.

Solutio.

Ad primū.

Ad secūdo obiectum.

Actꝰ intior ⁊ extior sūt vnū pctm̄.

¶ De causa primi peccati.

Q Jrca tertium capitulum queritꝫ de causa primi peccati/sic. Nichil est cuius ortū legitima causa non p̄cesserit.ergo prima volūtas āgeli habuit legitimam ⁊ sufficientē causam sui:ḡ habuit necessariam causam sui.non nisi illam cōsiderationē pulchritudis sue/cum priuatiōe collatiōis.ḡ dum ꝓsiderabat pulchritudinē suā nō poterat vitare primū motū supbie nisi cōferret:ergo tenebaꝫ cōferre in tali statu:et non cōtulit/ergo omisit. Dicimus q̄ hec argumētatio nō valet.prima voluntas mala habuit legitimā causam ⁊ sufficētem:ḡ necessariam.qm̄ talis argumētatio nō tenet in volūtarijs causis.sicut patet in mūdo cuius deus fuit causa sufficiens:non necessaria. Item dictū est q̄ mala voluntas nō habuit causam necessariā sed sufficiētem:⁊ q̄ angelus quādo pulchritudinē suam cōsiderauit ⁊ non cōferendo potuit flectere liberum

qō tertij capituli.

Ratio.

Rñsio ad rōem istam

Obiectio.

arbitriū suum ad bonū.ponat igitur q quidā alius angelus in eodē statu scz in cōsideratiōe sue pulchritudinis sine collatiōe flexerit liberum arbitrium ad bonū.inde sic.Non est causa vel ratio quare potius iste peccat q̄ ille:t iste peccat/ergo ille. Huiusmodi obiectionē facit aug.in li.de ciuitate dei.de duobus hoibus qui eodē modo se habēt q̄tum ad corpus t q̄tū ad aiam/t q̄tū ad naturalia et q̄tū ad gratuita: t videant pulchram mulierē.vnus appetit:alius nō. inde sic.Nō est ratio quare iste potius peccat q̄ ille: scz iste peccat/ḡ t ille.qm̄ non potest dici q corruptio carnis sit causa quare iste potⁱ peccet q̄ ille:quonā eadē est corruptio carnis in vtroq;.silr non potest dici q pulchritudo mulieris sit causa:cum eādē mulierem videāt t eodē modo.similiter non potest dici q tēptatio diaboli sit causa.tc.qm̄ pono q ipsi cōsilii tēptatiōe tēptent et prorsus equali tēptatiōe.Forte dicet q vnus peccat:alius nō.qm̄ deus cōseruat vnū: t nō alterū.sed ex hoc sequit q quia deus non cōseruat istum:ideo naturaliter prius iste peccat:ergo dñs nō cōseruat istum q̄ ipse peccet.qđ est impossibile.quia hoc eēt falsuz qđ dixit dñs Josue ca.i.Non te deserā neq; derelinquā.non te deserā in bonis faciēdis:non te derelinquā in malis cauēdis.quonā deus nullum deserit prius q̄ deseratur.Si dicat q nulla fuit causa sufficiēs quare iste potⁱ peccat q̄ ille:sed aliqua fuit causa deficiēs.hoc nō potest dici:cum idem defectus sit in vtroq;.Forte dicet q hec argumētatio nō valet nō est causa quare potⁱ iste peccet q̄ ille:iste peccat: ergo ille. Sed ꝓtra.hec argumētatio est necessaria: nō est causa q̄re potius iste claudicat q̄ ille:iste claudicat:ḡ ille.vtroq; existēte claudo.ergo si hec argumētatio nō tenet in claudicatione materiali:nec etiā in spūali scz in pctō. Dicimus q hec argumētatio nō valet:nō est causa quare iste potius peccet.tc.et hoc cōtingit ꝑpter libertatē arbitrij:q̄ sola cum defectu est causa sufficiens peccati nō necessaria.vnde modus argumētandi non tenet in claudicatione spūali:licet teneat i materiali.qm̄ causa claudicatiōis materialis scz vis gressibilis cum suo defectu nō se habet ad oppositа scz ad claudicare t ad recte ambulare:sed tm̄ ad claudicare.sed liberum arbitriū cum defectu suo habet se ad oppposita scz ad male agere/qđ est claudicare spūalit:et ad bene agere/qđ est recte ābulare spiritualiter.et est in tali argumētatione fallacia fm ꝓsequēs:ex hoc q causalitas facit necessariā ꝓiūctionem in quibusdā/t in quibusdā non. Item aug.dicit q peccare ē spreto incōmutabili bono:rebus mutabilibus adherere.qđ facimus libero volūtatis arbitrio:ergo liberū arbitriū est causa sufficiens peccati. quonā nō potest dici q sit alterius modi causa.Sed aug.dicit cōtrariū in duodecīo libro de trinitate dei. vbi loquit de angelis.qz dicit q male volūtatis non est causa efficiens sed deficiēs:quia ipa nō est effectio sed defectio.ḡ liberum arbitriū non est causa efficiēs peccati. Preterea.si in primo pctō angeli fuisset causa efficiēs:ergo vel per modū volūtatis/vel per modū nature.si volūtatis:ḡ per volūtatem bonam vel per malā fuit illud causa prime volūtatis.si per bonam: ergo bona volūtas fuit causa prime male volūtatis. qđ esse non potest.qm̄ iam non esset prima volūtas: cum haberet malā volūtatē causam sui.si per modū nature:ḡ mala fuit natura que fm se fuit causa mali. Si dixerit q ipe angelus fuit cā sue prime male voluntatis:ergo vel fm illud qđ habebat/vel fm illud qđ non habebat. Nō potest dici q fm illud quod nō hēbat:qm̄ nichil potest agere fm illud qđ nō habet. si dixerit fm illud qđ habebat:sed non habebat nisi bonū t ipe erat bonus:ergo bonum fm q bonū fuit causa mali.silr obicit dicto q liberum arbitrium vel quodcūq; aliud fuit causa prime male volūtatis.

Augustinꝰ de ciuitate dei.

Cauillatio

ꝓbatio.

Joſue.c.i. t ad hebre os.xiij.

Cauillatio

Remotio cauillatōis

Contra aī.

Solutio.

Falsa ꝓnti. Ratio.

Augꝰ quid sit peccare.

Augꝰ de angelis i. xij. de trinitate

Alia ratio.

Cauillatio

Alia obiectio.

Solutio.

¶Solutio.dicimus q revera liberum arbitriū fuit causa prime voluntatis male:sed non fuit eius causa per se nec causa necessaria.et ideo dicit aug.q nichil est causa efficiēs prime male volūtatis:qm̄ nichil per se t necessario est causa ipsius.tm̄ liberum arbitrium est causa male voluntatis non fm se sed fm accidens scilz per defectū.qui duplex est scz quasi materialis t quasi actiuus.Quasi materialis defectus est hoc qđ aīa siue angelus est creatura de nichilo creata.vnde dicit btūs aug.in libro ꝓtra epistolam fundamēti.q cum dico natura corruptibilis:duo dico.qđ dico natura/pertinet ad deū:qđ dico corruptibilis/pertinet ad nichilum.et ideo quia de nichilo est corruptibilis est tanq̄ reducibilis in suū principiū:scz filius dei qui non est de nichilo sed de substantia dei patris non est corruptibilis nec potest peccare.ex hoc defectu et libero arbitrio habet homo q pōt peccare.Defectus aūt q̄si actiuus est priuatio vtilis actus ex quo habet homo q peccat actu.peccat enim propter defectum. defectus est causa defectus:sicut negatio negatiōis. Ex eo enim q angelus cōsiderauit excellētiā suam t excellentiā dei supra se/t nō cōtulit:ex hoc actualiter peccauit.t ita liberū arbitriū cum illo defectu causa fuit pcti.sicut in claudo vis gressibilis est causa claudicatiōis.non fm se nec per se:sed per defectū qui est in altero crure vel pede.et in ceco vis gressibilis est causa quare cadat in foueā:non propter se sed ꝓpter defectū visus.similiter liberum arbitriū fm se nō est causa pcti:sed fm illū defectū. Ex hoc patet solutio ad obiecta.patet enim q beatus Aug.dicit q libero arbitrio male agimus.tm̄ eius causa non est efficiēs: sed deficiēs.quia liberū arbitriū non est per se causa eius qđ est male agere sed per accidēs:scz p defectū illum naturalē.sicut patet in claudicatiōe. Sed q̄rit adhuc de appetitu diaboli quomō appetendo excellentiā dei peccauit mortaliter.qz appetēdo illā/non appetijt nisi bonū:ḡ in hoc non peccauit. Preterea. vel peccauit fm viam superiorem intellectus:vel fm inferiorē.vidit q non fm inferiorē:qz nō cōsiderauit id qđ erat inferius sed id qđ erat supius.ergo si peccauit fm alterā viam:peccauit fm viam superiorem. sed hoc est impossibile:qz intellectus fm viā supiorē nunq̄ permiscet fantasie:t semp dictat bonū. Aliter ꝑ nichilo dixisset ysaias ca.xlvi. Redite p̄uaricatores ad cor. Et dñs iobis.xiij. Locavirum tuū. Item dicit aug.q aīma media est inter deum t creaturas.et q̄n ꝓiūgitur deo per cognitionē t dilectionē:illuminat/ meliorat/t perficitur.quādo vero cōiungit inferiori creature:obtenebrat t corrumpitur.sed eodē modo angelus medius ē inter deum t creaturas:t per appetitū quo appetebat excellentiam dei cōtūgebat se superiori:ergo illuminabat et meliorabat:non ergo peccabat. Item diabolus appetebat id qđ surſuz erat: et in hoc corrūpebat et fluebat.ḡ non debet dici diabolus.id ē deorsum fluēs:sed potius surſum fluens. scz homo pctōr potius debet dici diabolus.i.deorſuz fluens:quia fluit diligēdo inferiora.

Augꝰ i lib. ꝰ epłam fū damēti.

Exemplū.

Aliud exm

Augustinꝰ

Prima rō.

Scda rō.

ysaie.xlvi.

Alia ratio.

Augustinꝰ

Alia ratio

¶Solutio.Ad Solutio.

Ad primū primum dicimus q̄ diabolus re vera appetijt bonū: sed nō bonū sibi: imo ꝓtra naturam eēt q̄ ipse p̄esset

ad secundo obiectum. t non subesset. Ad scd̄o obiectū dicimus q̄ peccauit fm viam inferiorē intellectus. cōsideratio enī excellentie sue cum predicto defectu occasio fuit et quasi quedā persuasio appetēdi excellentiā dei. t ita quasi fuit fantasticus intellectus eius per excellentiā inferiorem ad appetēdum superiorē.

Ad tertio obiectum Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ re vera q̄n cōiūgit hō vel angel⁹ deo debito modo illuminat t perficit: sed angelus indebito mō voluit ei ꝓiūgi cōtra ordinem obedientie t hūilitatis quē debebat habere ad deum volens auferre deo qđ ꝓprium est ipsius scilz preesse t non subesse: t in hoc nō tm̄ dissimilis sed etiā deo cōtrarius fuit. vnde magis recessit a deo q̄ alij pctōres. qui si per pctm̄ dissimiles fiant deo: non tm̄ ita cōtrariant sicut angelus. et ideo angelus magis elōgauit se ab altitudine dei q̄ aliqs peccator. et ideo potius debet dici deorsuz fluēs fm fluxum spiritualē: merito cuius secutus est et fluxus localis.

Alia obiectio. Item sicut habem⁹ in ysaia ca. 14. dicit diabolus. Ascendā in celum: sedebo in montē testamēti in lateribus aquilonis. id est in malis. ergo diabolus voluit esse princeps malorū. Hoc autē falsum est: qz

Solutio. voluit esse princeps oim: nō tm̄ malorū. ¶ Solutio. Dicimus q̄ ꝓpheta apposuit hoc de suo. s. in lateribus aquilonis. ꝓpter intentionē diaboli ostendit nō qđ diabolus voluit: sed qđ secutū est eius volūtatē.

Nota ista. sicut cū dictū est in euāgel. Inuēta est invtero habēs de spū sctō. euangelista apposuit de suo. hoc qđ dico de spū sctō. ꝓpter intentiōem ioseph. Silter cum dicit in ꝓpheta Venite disperdamus oēs dies festos dei a terra. ꝓpheta hoc apposuit de suo: scz dei. gētiles enim nō credebāt dies festos iudeoꝝ eē dies dei.

¶ Quare lucifer nō perseuerauit in bono statu sue conditionis in quo creatus est.

q̄stio quarti capituli. ¶ Circa quartū capitulū querit. quare lucifer non perseuerauit in bono statu sue cōditiōis in quo creatus ē. Dictū est enī q̄ angelus q̄nq̄ fuit in bono

ꝓpria obiectio. statu. s. in statu innocentie. sed dns videt cōtradicere in euāgelio vbi dicit q̄ diabolus in veritate nō stetit: t q̄ mēdax fuit a principio. Sed faciēda est vis in eo

Expositio notāda. qđ dixit dns non stetit. id est nō perseuerauit. q̄n aūt dixit: mendax fuit a principio. hec p̄positio/a. non est inclusiua sed exclusiua principij. vt sit sensus. mēdax fuit a p̄ncipio. i. mendax fuit paulo post principiū. Et

q̄n cecidērūt āgli vt credit. credit q̄ in scd̄a die ceciderunt angeli. qđ videt fuisse reuelatum ecclesie: que scd̄a die cantat de angelis ad honorē angelorū stantiū qui confirmati sūt. q̄n mali angeli ceciderūt. Sed sup illud Gen. 1. Diuisit deus lucem a tenebris. dicit glosa. āgelos bonos a malis.

Gen. ꝑmo. Glosa. Opio ꝑor contraria. t hoc fuit factū prima die. vn̄ verius videt q̄ pria die ceciderūt. sed ecclesia cantat de ipsis scd̄a die: qz post deum ipsis debemus scd̄m honorem: qui nos de dei p̄cepto custodiūt/ t scd̄am habent post deū naturalit dignitatē. Sed obicit. angelus in veritate non stetit id est nō perseuerauit: g̃ non habuit perseuerātiam. quare nō habuit perseuerātiā: ideo scz quia nō dedit ei deus. aliter enī nō potuit habere nisi deus dedisset ei. et qz non habuit perseuerantiā/ideo cecidit. ergo pctm̄ eius potius imputandū est deo q̄ illi. Si dicat q̄ hec ē falsa: malus angelus nō habuit perseuerātiā quia dns ei non dedit. probat q̄ est vera. quia omnis accipiēs perseuerantiā a deo/ideo accipit: quia deus ei dat. ergo oīs nō accipiēs perseuerantiā a deo ideo non accipit: qz deus ei non dat. Juxta regulā aristo. sicut affirmatio est causa affirmationis: t negatio negationis. Vbi gratia. sicut habere pulmonē est causa respirādi: ita nō hre pulmonē est causa nō respirādi. ideo malus angelus ideo non accepit perseuerantiā quia deus non dedit ei. et quia non accepit: ideo non habuit. et qz non habuit perseuerantiā: ideo cecidit. ergo casus ei⁹ imputādus est deo. Solutio. Regula illa tenet in naturalibus causis t non in voluntarijs: qm̄ materialis causa p se est causa sui effectus: t ideo negatio eius per se est causa negationis sui effectus. sed causa volūtaria est causa per aliud. scz per multa alia intrinseca: t ideo in causis voluntarijs non tenet illa regula. Licet igit (sicut vult anselm⁹ cantuariēsis) dare sit gnaliter causa accipiendi: tm̄ non dare non est gnaliter causa non accipiēdi. quia q̄nq̄ sic/q̄nq̄ non. vbi enī aliquis vult accipere aliqd/sed ille qui habet non vult dare: in hoc casu verū est q̄ nō accipiēs ideo non accipit/quia non dat ei. sed vbi aliquis vult dare aliqd alicui sed ille nō vult accipere: vt quādo pater porrigit pomū filio/sed ille nō vult accipere. t in hoc casu falsum est. quia ideo pater non dat: q̄n ille non accipit. t nō ecōuerso. sz sicut se habet pater ad filiū: ita deus ad nos. vnde nunq̄ est verū q̄ quia deus nō dat/hō non accipit vel non habet gr̃am siue pseuerātiam: sed quia homo non accipit/ideo deus non dat. q̄n deus semper paratus est dare nec in eo remanet.

Solutio. Silitudo. Falla ꝓnt. Obiectio. Secūda obiectio. ꝓbat etiā. argumētū a simili. Tertia obiectio. In oppo⁹

Patet etiā q̄ hec arguūtatio nō valet. oīs accipiēs a deo gr̃am vel pseuerantiā ideo accipit qz deus dat ei: ergo oīs non accipiēs ideo non accipit/quia deus non dat ei. et est ibi fallacia fm cōsequēs. q̄n sicut in cōtrarijs q̄nq̄ est ꝓsequētia in ipo/q̄nq̄ ecōtrario: ita in ꝓtrarijs est q̄nq̄ causalitas in ipso: q̄nq̄ ecōtrario. Sed videt iterꝝ hec solutio nulla esse. quia hoc quod deus dat alicui in effectu gr̃am causa est quare aliqs habet gr̃am: t hec causa ē causa per se t immediata: quia actio est causa per se t immediate passionis. sed hec regula si affirmatio ē causa affirmatiōis et negatio negatiōis tenet alicubi: non nisi in illis causis q̄ sunt per se cause t immediate: g̃ tenet hic. ergo sicut verū est q̄ qz deus dat ideo homo accipit: ita verū est q̄ qz deus nō dat ideo homo non accipit. Item qz domus illuīat a sole iccirco domus est illuīata: constat q̄ hec est causa per se et imediata. g̃ qz sol nō illuīat domū: iccirco domus non ē illumiata. Qđ etiā probat per hoc q̄ non est alia causa ꝓpria quare domus nō sit illuīata: nisi qz lux nō illuīat eam. non enī potest dici q̄ hec sit ꝓpria causa quare non sit illuīata scz quia fenestre sunt clause: quia possibile est q̄ fenestre sint clause et tm̄ q̄ domus sit illuīata: vt si sol vel alia lux sit in domo vndiq̄ clausa. ergo ꝓprie t per se verum est q̄ ideo domus nō est illuīata quia lux non illuīat eam: eadem rōne ꝓprie t per se loquendo verū est q̄ homo nō est illuīatus quia lux non illuīat eum. ergo ꝓprie t per se loquēdo ideo homo nō habet vel nō accipit gratiam: quia deus nō dat ei. Item querit de paruulis: q̄ est causa quare habeāt gr̃am. non potest alia assignari causa ꝓprie t per se: nisi quia deus eis dat in baptismo. ergo cum eadē causa sit in adultis: erit in adultis ꝓprie t per se causa. quod enī gnaliter est causa/magis ꝓprie t per se est causa. sed si hoc est q̄ homo ideo nō accipit gr̃az quia deus non dat ei/et hoc est ꝓpria causa: g̃ imputādum est deo q̄ homo

nō habeat gratiā.qđ manifeste falsum est.quia deus sp seipz offert. ¶Solutio.Illa regula/si affirmatio est causa affirmatiōis ꝛ negatio negatōis.locū habet in causa q̄ est causa p se et pmo.vñ licet hoc qđ deus confert grāz sit causa p se ꝛ imediata q̄ homo habet vel accipit grām.tñ non est primo causa:quia est alia causa antecedēs.qz ideo non dat:quia homo nō prepārat se/vel quia renuit. Nec ē sīle de luce materiali que non est tantūmodo causa p se ꝛ imediata quare domus illumīetur:sed etiā primo est causa quia non habet hoc ab alia causa:nec expectat aliđ prius fieri ad hoc vt talem effectum ex se ꝓducat.Eodē modo dicendum est de paruulo q̄ ideo non habet grām:qz non est baptizatus:non ideo primo qz deus non dat. Si aūt grāt quare lucifer non pseuerauit.Rñdendū quia malū voluit/ꝛ iustitiam esuriuit:ꝛ ita iustitiā deseruit.Si aūt querīt quare malum voluit.Huius nō est causa necessaria sz sufficiēs:qm̄ liberū arbitriū fuit causa quare malumvoluit cum predicto defectu naturali.Ex p̄dictis patet solutio ad obiectionē que sic fit.lucifer fuit actor primi pcti ꝛ non inq̄tū bonus peccauit:g̃ inq̄tū malus peccauit.qđ falsum est.imo quia peccauit fuit malus.qm̄ aliter se habet in bono aliter in malo.qm̄ in bono ita se habet q̄ quia ipe est bonus bene agit ꝛ nō ecōuerso:sed in malo ecōuerso tm̄.Ad hoc quidā dicunt q̄ hec est duplex.diabolus inq̄tū malꝰ fuit actor primi peccati.si hec vox inq̄tū notat ꝯcomitantiāvera est:si ordinem falsa.Sed hec solutio nulla est:qz vox hec inq̄tū:nō notat cōcomitantiā nec ordinem/sz causam.vnde eadem obiectio potest fieri cū hac dictiōe qz sic diabolus fuit auctor primi pcti:ergo vel qz bonꝰ vel qz malus.et sic perit illa solutio nec habet hic locum.Ad hoc dicimus q̄ hec argumētatio nō valet.diabolus fuit actor primi peccati.ergo vel inq̄tū bonꝰ vel inq̄tū malus:vel qz bonus vel quia malus.ꝛ est ibi fallacia fm ꝯsequēs. sicut hic cū dicit iste est coloratus:ergo albedine/vel nigredine/vel viriditate.qm̄ insufficiēter diuidit.qm̄ diabolus nō fuit actor primi pcti inq̄tum bonus vel inq̄tum malus:sed inq̄tū habens liberum arbitriū cum defectu.

Solutio.

ꝗre deꝰ dat gratiam.

Dissimilitudo

Opinio q̄rundam.

Solutō obiectionis.

¶Quomō diabolus traxerit secum tertiam partem stellarum.

Obiectum est qđ fuit pctm̄ primi angeli ꝓpter qđ cecidit:scilz superbia.Sed circa quintū capitulū querīt qđ fuit pctm̄ eorū qui sunt cum eo.Nō potest dici q̄ quilibet eorū voluit eē sicut deus:ita q̄ quisq̄ peccaret p se.qm̄ sic eēt falsum qđ dicit in apocalipsi ca.xij.q̄ draco traxit secum tertiā partem.i.magnā partē stellarū.qm̄ angelus apostata traxit magnam partē angelorū.Restat igit q̄ minores angeli peccauerūt per ꝯsiliū.vel quia eius suggestioni ꝯsenserūt: vel alterius modi cōsensu.Si quia eius suggestioni cōsenserūt:g̃ lucifer primo peccauit:postea suggessit eisvolūtatē suā:ꝛ postea illi ꝯsenserūt ꝛ peccauerūt. ergo aliqđ tps fuit inter pctm̄ luciferi ꝛ pctm̄ aliorū. Item si dicat q̄ alio consensu peccauerūt:eadem est obiectio.qz anteq̄ cōsentirēt oportet q̄ cognoscerēt eius volūtatē prius ꝛ postea peccarēt.ergo oportet q̄ lucifer prius peccaret ꝛ postea illi cognscerent eius voluntatem ꝛ postea peccarēt.ꝛ ita oportet q̄ aliqđ tempus fuerit inter pctm̄ luciferi ꝛ pctm̄ aliorū.Qđ cōcedūt fere oēs dicētes q̄ lucifer per aliquantū tps morat̄ est in paradiso anteq̄ caderet localiter:ꝛ in illo tēpore persuasit eis voluntatem suā:ꝛ illi cōsenserūt ꝛ ita peccauerūt.sed boni āgeli videtes malos angelos peccare:conuersi sunt ad dñm ꝛ cōfirmati sūt. vnde auctoritas dicit q̄ casus malorū fuit causa cōfirmationis bonorū. Sed obicit eis de hoc qđ dicit q̄ oēs boni āgeli cōfirmati sunt simul peccāte lucifero. Dicūt q̄ nec eccla nec sacra scriptura curat de inimicis.Sed obicit cōtra eos.quonā si supbia fuit causa quare lucifer cecidit:ergo q̄cito fuit superbia/tācito cecidit:ergo tācito viderūt eum mali āgeli cadentē. ergo probabilissimum est q̄ si lucifer suggessisset eis voluntatē suam non cōsensissent ei:cum viderēt eum ruētem. Preterea si sic eētvidissent eum turpissimū per supbiā:g̃ ei non cōsensissent.qm̄ prius non depēdebāt ab eo:nisi q̄ videbāt eum pulcherrimū et nobilē. ¶Solutio.ꝓpter hoc dicimus sicut dicit prepositiuus q̄ q̄cito peccaut lucifer:alij viderūt eius volūtatem in eo instāti.sicut q̄cito fit chorusatio in oriente tācito videt in occidēte:tñ hoc nō est prorsus simile.qm̄ aliqua successio est in corporali visiōe:sed nulla est successio in visiōe angelica:qm̄ eorvisio non fit p medīū.vñ q̄cito lucifer peccauit in eodē instāti viderūt eiusvolūtatē alij angeli ꝛ statim peccauerūt ꝛ cōtinue post hoc.qm̄ in instāti non est motus.vnde simul ceciderūt cum eo.g̃ sicut subito viderunt eius volūtatē ita subito cōsenserūt ei sine omni collatiōe: quia dependebāt ab eo propter eius pulchritudinē ꝛ excellētiā.Sed obiect adhuc sicut prius.qz lucifer in illo instāti habuit illam turpitudinem:ergo si alij angeli viderūt eum in illo instāti viderūt eius turpitudinē.qz nullus potest videre hoīem turpē in facie: quin videat eius turpitudinē.eodē modo illi angeli non potuerūt videre faciem luciferi in illo instāti qn viderēt eius voluntatē.quia volūtas angeli/est eius facies.g̃ stultissimi fuerūt si cōsenserunt ei. Solutio. Re vera viderūt eius turpitudinem tunc:sed tamen videtes eius volūtatē tunc cōsenserūt ei hac occasiōe quia solliciti erant videre voluntatē eius ꝛ cōstanter ei cōsentire.hac eadem occasione non cōtulerūtvnde esset illa turpitudo:ꝛ ideo cōsenserūt ꝛ stati cum illo ceciderūt. Alij vero non cōsentiētesvidētes eos peccare ꝛ ruere:cōuersi sunt ad deum ꝛ confirmati sunt. sicut si aliqs homo faceret quicqd in se est:dñs infunderet illi grām. Dicimus g̃ q̄ casus malorū angelorꝝ fuit spūalis Fuit etiā localis fuit.spūalis fuit qz ceciderunt de scīa in ignorātiā/amissavera luce:de dilectiōe in odium.qm̄ per supbiā inuiderunt:ꝛ per inuidiam oderūt.similiter de felicitate in miseriā. Localis etiam fuit.qz ceciderūt a celo empireo in quo creati sūt:in illū aerem caliginosum qui est eis quasi carcer ꝓpter amenitatē loci a quo ceciderunt. De lucifero legit q̄ post passionē christi religatus est a christo in inferno: sed in fine mūdi soluet.que solutio nichil aliud est q̄ permissio qua permittet tēptare in propria persona. Origenes dicit q̄ soluet post mille annos.i.post istā septimā etatem in qua perficit numerus electorū.et ideo significat per millenarū qui ē nūerus pfectus. Qui ceciderunt in istum aerem caliginosum habet ab apło dicēte ad ephe.6.ca. Non est nobis colluctatio aduersus carnē et sanguinē tm̄:sed adūsus spiritalia nequitie q̄ sunt in celestibus.i.in aere caliginoso. Et dñs in euāgelio Math.13.et volucres celi cōederūt illud. Et multe alie auctoritates tales sunt.

Obiectio ꝫ solutionez. Solutio.

Obiectio ꝫ eosdem.

Alia ratio.

Solutio. ꝓpositiuus. Dissimilitudo

Obectio.

Solutio.

Origenes.

Apls ephē seos.vi.

matth.xiij.

Questio ḋn ti capituli. Ratio.

Apoca. capitulo.xij.

Assimilt.

Opinio q̄rundam.

¶Quare peccatum angeli fuit irremediabile: peccatum hominis non.

Questio sexti capituli Prima rō.

SExto capitulo queritur quare pctm̄ angeli fuit irremediabile: cum pctm̄ hoīs fuerit remediabile. Q; ita non debuit esse probaꝫ. quia dicit dn̄s in euāgelio q hoīes angelis equabunt. sl g̈ intellectus hoīs erit equalis glie intellectui āgeli: g̈ intellectus hoīs non est in infinitum minus bonus q̄ intellectus angeli ſz est et ꝓportiōalis in bonitate. ⁊ ita intellectus angeli non erit in infinitum melioꝛ q̄ intellectus hoīs: g̈ nec aliqua naturalia angeli erāt in infinitum melioꝛa q̄ naturalia hominis: g̈ ꝓpter excellentiā naturaliū pctm̄ angeli non fuit in infinitum maius q̄ peccatū hoīs. Nec ꝓpter genus pctī: quia idem fuit genus pctī luciferi ⁊ eue ſcz pctm̄ superbie: quo tam ille q̄ illa voluit esse sicut deus. g̈ nec ꝓpter genus pctī nec ꝓpter naturalia bona fuit peccatū angeli in infinitū maius q̄ peccatū hoīs: ⁊ magnitudo peccati vtriusq; nō cōsistebat nisi in illis duobus. quia circūstātie pctī angeli erāt naturalia: ⁊ cōstat q magnitudo oīs peccati cōsistit in genere et circūstantijs. ergo simpliciter pctm̄ luciferi non fuit in infinitum maius q̄ pctm̄ hoīs. ergo si pctm̄ hoīs fuit remediabile per aliquā satisfactionē: ⁊ pctm̄ luciferi remediabile fuit per maiorē satisfactionē que eēt tam maioꝛ q̄ maius fuit peccatū angeli q̄ hoīs. Si autē dicaꝫ q hoc facit pctm̄ angeli irremediabile: quia homo peccauit alio suggerēte: ⁊ angelus per se. hec causa nulla est. quia hō q̄ncq; peccat alio suggerēte: q̄ncq; nullo. nec fornicatio aliqua est in infinitum maius pctm̄ qua homo fornicaꝫ per se q̄ q̄n alio suggerente: sed multo parū maius. ¶Solutiōez huius q̄stionis habemus a btō dionysio vbi ipe dicit in libro de diuinis nominibus. Demonis malum est cōtra deiformez intellectū esse aīe cōtra rōem: corpis cōtra naturā. deiformis intellectus dicitur esse in āgelo. quia sicut deus videt oīa facienda in instāti sine omni collatiōe siue rōcinatiōe: ita angelus in instāti videt oīa facienda: nec opꝫ ipm ratiocinari. homo aūt quia caro ē: suo intellectu qui est sua ratio nō videt facienda sine ratiocinatiōe. vnde homo dicitur aīal rōnale. nec intellectus angeli dicit ratio: quia in instāti videt facienda. et ideo cum instās in infinitū sit minus tēpore: angelus in infinitū citius videt facienda. et ꝓpter hoc eius pctm̄ in infinitum maius est pctō hoīs: quia caro est. ideo aīa eius que naturaliter vnita est corpori non nisi in tpe qō exigit ad actum ratiocinādi potest videre quid faciendum. Et ideo licet pctm̄ hoīs fuerit remediabile: tm̄ pctm̄ luciferi non. qz deiformem intellectū hēbat. Et ideo dicit dn̄s in Heñ. ca. 6. Non ꝑmanebit spūs meus in hoīe: qz caro est. Homo enī quia caro est habet aīam intētam ⁊ in carne pfectibilē: ⁊ ideo ꝓpter ꝓiūctionē cum grossa substātia indiget tempore ad cōferendū. angelus aūt non. et ideo angelus cū in instāti videat quid faciendū: nullam habet excusationē si peccet: et eius peccatū est irremissibile. Sz obicit. dictum est q angelus peccauit quia non cōtulit: hoc nō est dictum in soluendo īmo ꝓtrariū. g̈ angelo necesse est cōferre sicut ⁊ homini. g̈ sicut necesse ē vt homo habeat tps ꝓpter collationem: necesse est q angelus habeat tps eodē modo postvel propter collationē: ⁊ ita videt q nulla sit p̄dicta solutio. Ad hoc dicim⁹ q duplex est collatio. est enī collatio que per mediū facit aliquid cognosci: ⁊ talis collatio est in homie. Et est collatio simplex q̄ per solam rerum habitudinē discernit eas non per aliqd̄ mediū: et talis est in angelo. non enim indiget angel⁹ vel sillogismo vel inductiōe vel ēptimemate ad hoc vt videat quid sit faciēdū: sed homo indiget. ⁊ ideo peccatū diaboli est irremissibile: licet peccatum hominis sit remediabile.

Euasio.

ꝫ hoc aī.

Solutio q stionis.

Dionisi⁹ de diuis noib⁹

Heñ. sexto.

Obiectio.

Solutio. Duplex collatio.

¶Utrum oīs actio diaboli est pctm̄.

Questio septimi capi Ista q̄o ꝓtinet multas q̄stiones.

SEptimo capitulo q̄rit. vtrum oīs actio diaboli est pctm̄. Et primo gn̄aliter discutiet hec q̄stio. scdo vtrum credere diaboli sit ei pctm̄. tertio de eius spe. quarto vtrum diabolus velit esse malus: et vtrū habeat ꝓscientiā remorderē. quinto vtrū diabolus velit deum esse: ⁊ vtrum velit adhuc esse similis deo. sexto vtrum diabolus habeat fomitē ⁊ penitentiam sicut homo. septimo et vltīo de speciebus machinationū diaboli dicemus. Circa primū q oīs actio diaboli sit pctm̄ probaꝫ sic. glosa sup illum locū scē ad Corinth. 6. Que conuentio christi ad belial? dicit q christus oīa bene egit: diabolus vero oīa male. Et si diabolus oīa male agit: oīs sua actio est pctm̄: ergo omni opere suo peccat. Itē angeli cōfirmati in bono non possunt nisi bn̄ agere: g̈ angeli cōfirmati in malo non possunt nisi male agere. Item Superbia eorū qui te oderūt ascendit semp. ergo superbia diaboli ascēdit semp: ergo semp superbe agit cōtra deum: g̈ quolibet motu suo peccat. Item dicit auctoritas. omnis vita infideliū est pctm̄. sed nullus ē ita infidelis sicut diabolus: g̈ oīs vita diaboli est pctm̄: ergo omni tēpore ⁊ omni motu suo peccat. Cōtra. diabolus ante pctm̄ naturaliter diligebat se: ⁊ ex sola natura diligebat se et adhuc habet eādem naturam: ergo ex ea adhuc se diligit. sed diligere se est motus qui non est peccatū. ergo non oīs motus diaboli est pctm̄: g̈ non in omni tpe suo peccat. Si cōcedaꝫ q diabolus diligendo se naturaliter non peccat qz naturalis est dilectio: eadē rōne diabolus naturaliter diligit deū. Cōtra. diabolus odit deū. qz superbia eorz qui te oderūt ascēdit sp. ergo diabolus non diligit deum: vel eūdem diligit ⁊ odit. Itē cū dn̄s dixit demoni Exi ab eo. ⁊ ipe exiuit cōstat q ipse exiuit vellet nollet. ergo ille exitus non fuit in eo pctm̄: ſz ille exitus fuit in eo volūtarius. qz coacta volūtas/volūtas est. non ergo oīs motus volūtarius ē in diabolo pctm̄. Probaꝫ aūt q fuit pctm̄ qz licet dn̄s p̄cepisset iudeis q asportarēt vasa aurea ⁊ argētea ab egiptijs: tm̄ peccauerūt qz ex cupiditate illa asportauerūt: non ꝓpter actum sed ꝓpter modū agēdi. eadem rōne diabolus exeūdo ab hoīe obsesso sicut dn̄s precepit/peccauit tm̄ propter modū agēdi: quia cum murmure exiuit. Sed cōtra. ille exitus nō fuit ex murmure: ſz murmur fuit de illo exitu: ergo murmur illud nō deformauit illum exitū nec aliud: ergo ille exitus nō fuit pctm̄. ¶Solutio. Diabolus non omni motu suo peccat: quia nō peccat motu qui pure naturalis est. Ad primum g̈ dicimus q cum dr christus oīa egit bene id ē merito rōie: intelligendū est de opibus liberi arbitrij. qm̄ motu sensualitatis non meruit christus: nec motu quo timuit mori vel quo voluit non mori. cum aūt dicitur: diabolus oīa male egit. similiter intelligēdū de opibus liberi arbitrij tm̄ ⁊ de his q̄ exeunt a libero arbitrio libere non per violentiā. sicut ptz in exitu diaboli de corpe obsesso. ille enī exitus non fuit pctm̄: qz nō fuit ex murmure sed tm̄ ex dei coactione. ⁊ fuit illa volūtas coacta nec

Prima rō

Scda rō

Tertia rō. Psal. 73.

Quarta rō Augustin⁹.

Rō i oppositum.

Obiectio.

Solutio.

Ad primū.

Nota hoc.

Remotio cauillatōis cōtra cauillationem.

Scda rō.

Rō i oppositum.

fuit pctm̄:quia non erat ex libertate arbitrij sui. Nec est simile de illis qui asportauerūt vasa egiptiorum: quia hoc fecerūt ex cupiditate:sed hi tm̄ ex coactiōe.

Opinio q̄rundam.

Dicūt tm̄ q̄dā q̄ ille exitus nullomō fuit volūtarius/ sed oīno violētus:sicut qñ q̄s exit de domo violēter expulsus manuⁱ⁹ sine sua volūtate.

Ad secūdū

Ad scōm obiectū dicimus q̄ hec argumētatio non valet.angeli cōfirmati in bono non possunt nisi bene agere:ergo āgeli ꝓfirmati in malo nō possunt nisi male agere.q̄ āgeli boni nō possunt cogi ad malū:āgeli ℞o mali possunt cogi ad bonū.

Ad altud.

Q; aūt dicitur:oīs vita infidelium est pctm̄.intelligendū est eodē modo quo intelligit illud q̄ dicit aplus.ad Ro.14.Omne quod nō est ex fide pctm̄ est.id est omne q̄ fit ꝓtra fidem.i.ꝓtra ꝓfessionem vel fidem catholicam.Eodē mō intelligendū est hic: omnis vita infideliū est pctm̄.i.omnis qui agit cōtra cōscientiam vel fidem catholicam peccat.

Aplus ad roma. xiiij.

Ad tertiū. Psalmista

Ad tertium obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumētatio.supbia eoꝝ qui te oderunt ascendit sp:ḡ demones quolibet motu suo peccant.et est ibi cōmutatio predicamēti. nō enī omni motu suo peccat diabolus:sz cum omni motu suo peccat.si enī bonū agit vt exeūdo a corpe obsesso precepto dñi:murmurat.

Ad vltimū

Ad vltimū dicit q̄ diabolus ꝛ odit ꝛ diligit deum.deū diligit dilectiōe naturali:ꝛ odit odio volūtario.et ideo illa non sunt cōtraria.sicut aliquis febricitans vult bibere vinum voluntate sensualitatis:non bibere voluntate rōnis.

De fide diaboli.

Scda q̄stio huⁱ⁹ capli.

Secūdo querit de fide diaboli.de qua dicit btūs Iacobⁱ⁹.Demōes credūt ꝛ cōtremiscūt.

Prima rō.

Querit ergo vtrū credere sit eis pctm̄.Probat q̄ non.quia sup predictum locū btī iacobi dicit glosa q̄ plus est. quasi dicat.plus est credere diaboli q̄ credere tuum o christiane:qui credis ꝛ non times deum.igit si credere diaboli plus est q̄ credere hoīs habentis fidem informē.ꝛ tale credere non est peccatū:ergo credere

Scda ratio

diaboli non est peccatum.Item diabolus velit nolit credit:quia vellet scire deum non esse.ḡ eius credere non est voluntariū/nec est motus liberi arbitrij:ergo non est peccatum mortale.et cōstat q̄ nō est veniale: qm̄ diabolus nunq̄ peccat venialit:ḡ credere diaboli

Tertia rō.

non est pctm̄. Item diabolus ante pctm̄ habuit fidē ꝛ illā non amisit propter peccatū:ergo adhuc habet illam:ꝛ illā quā habuit anteq̄ peccaret habuit a spū sctō:ergo illa quā mō habet est a spū sctō.ergo eius

Quarta rō

motus est a spū sctō:ḡ non est peccatū. Item nullus motus alicuius virtutis est peccatū siue formate siue informis.qz si aliqs det elemosinā causa inanis glie: talis motus nō est virtus informis:quia sic relinquit ad minus vna circūstātia.s.circūstātia finis.ḡ motus ille cum non sit vestitus oībus suis circūstantijs non est motus ℣tutis:qz non est īmediate. Ex hoc patet q̄ nullus motus ℣tutis etiā informis est pctm̄:ergo motus fidei informis in diabolo non est pctm̄:ḡ eius

Probat q̄ fides dyaboli sit iformis.

credere nō est pctm̄.Q; aūt diabolus habeat fidem informē que est virtus informis:probatur per hoc q̄ eiusdem rōnis sunt credere diaboli/et credere praui catholici.quia neuter credit in deum sz vterq̄ credit deo ꝛ credit deum et in oībus articulis:ḡ sicut vnus habet fidem informē et alius.Sed cōtra.credere est

Obectio.

motus liberi arbitrij.qđ ꝓbat̄ p hoc q̄ eius motus ante pctm̄ fuit liberi arbitrij:sed oīs motus diaboli qui est ex libero arbitrio est pctm̄ vt dictum est:ergo credere diaboli est peccatū. Preterea.credendo remurmurat ergo credendo peccat:ḡ eius credere est peccatū.sicut dicit fere ab oībus q̄ diabolus exeūdo ab obsessis corpibus peccabat licet dñs ei pciperet: quia exeundo remurmurabat:ꝛ ideo eius exire erat pctm̄.eadem rōne credere diaboli est peccatum:quia credēdo remurmurat.

Scda rō.

Solutio. Credere diaboli q̄ñq̄ est peccatum q̄ñq̄ non.qñ eius credere ꝓcedit ex pura libertate arbitrij pctm̄ est:quia regula est q̄ omnis eius motus volūtarius qui ꝓcedit ex pura libertate ipsius libert arbitrij ē pctm̄:tunc enī credit actu ex superbia vt impugnet deum vel aliqđ qđ dei est.illud vero credere qđ extorquet ab eo per penas tantū vel per creaturas solas inimitī velit nolit nō est pctm̄.vnde eius voluntas siue coacta siue libera non

Solutio.

Ad primū.

est pctm̄. Ad primū ergo dicimus q̄ illud quod dicit glosa sup epistolā iacobi.iō dicit qz ex fide diaboli sequit timor cogscēdo dei potentiā:sed ex fide hoīs mortua ad cauendū pctm̄ non sequit timor. Ad scōm obiectū dicimus q̄ hec argumētatio non valet.diabolus credit velit nolit:ḡ credere eius nō est voluntariū:vel ḡ credere eius non est liberi arbitrij.qm̄ et volūtas coacta ꝛ volūtas non coacta est opus liberi arbitrij.hec aūt est vera:diabolus velit nolit credit. quoniā cogit credere verberibus illatis a deo.sicut hec ē vera:iste velit nolit exit a domo a qua cogitur exire acerrimis ℣beribus.

Ad scōm.

Notandū aūt q̄ hec verba vel nolit significant voluntatē non liberam.vñ hec est vera:ille velit nolit exit:et tamen exit volūtarius voluntate coacta.exit ḡ volūtarius ꝛ inuitus.sīliter diabolus q̄ñq̄ credit velit nolit:ꝛ tm̄ eius credere est volūtariū ꝛ motus liberi arbitrij. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet:fides in diabolo est a spū sctō:ergo eius motus ē a spū sctō. Instātia. liberū arbitriū est a spiritu sctō:ergo ꝛ eius motus. et licet credat oīa credēda/non tm̄ habet habitū fidei informis:qz piget eum credere et murmurat in credendo ꝛ tristat̄.sicut dicitur de eo qui ꝓtinet ꝛ tristat̄ q̄ non est castus.Vel aliter dicimus q̄ diabolus non habet aliquam virtutē siue formatam siue informē: vel non habet fidem q̄ possit dici virtus siue formata siue informis:sed habet fidem vel habitum credendi ex supbia/vel inuidia/vel inani glia.et ita non habet fidem q̄ sit a spū sancto:nisi ꝑm q̄ est habitus. Ideo aūt nō habet fidē que sit habitus informis:quia non credit:piget enī credere ꝛ murmurat in credēdo.vñ licet credat oīa credenda:tm̄ non habet fidem que sit virtus formata vel informis.sicut ille qui abstinet ab oī illicito coitu:sed in hoc tristat̄ q̄ non est cōtinēs/sz potius incōtinēs.eodem mō diabolus credēdo sicut credit scz cum displicentia/nō est fidelis sed infidelis.

Ad quartū

Ad quartū dicimus q̄ revera nullus motus virtutis etiā informis est pctm̄: sed fides diaboli non est virtus informis sed est sciētia naturalis qua naturaliter cognoscebat deū et adhuc cognoscit per speculū: qz nūq̄ vidit deum facie ad faciē.Qđ sit illud speculum postea dicetur qñ de cognitione angelorum dicetur.

Ad vltimū

Per hoc patet solutio ad vltimo obiectū:quia licet tam diabolus q̄ prauus xp̄ianus credat oīa credēda tm̄ qz placet homini ꝛ displicet diabolo:ideo potius virtus informis est in prauo christiano q̄ in diabolo. Ad primo obiectū ex oppositā parte dicimus q̄ hec est falsa:oīs motus qui est in diabolo ex libero arbitrio est pctm̄:quoniā ille qui violētia extorquet non

est pctm̄.vnde dicim⁹ q exitus quo exibat diabolus a corporibus obsessis non erat peccatū:nec voluntas illa erat pctm̄ qz erat coacta. Nec valet hec argumētatio.credēdo murmurat/siue credēdo peccat:ergo credere ē ei pctm̄.qz actus cōcomitatus nō deformat aliū actum:nisi p̄cedat ab eo.sicut si aliqs ad ecclīaz eat:t dum it videt mulierē ad cōcupiscendū:illa cōcupiscibilitas non deformat intentiōem:sed si ex illa p̄cupiscētia iret ad ecclesiā tūc primus motus deformaret scōm:qz retorq̄ret ipsum ad suū finem. Eodē mō dicimus q murmur diaboli q murmurat exeūdo non facit q exitus sit peccatū:tm̄ fere omnes dicūt q eius exire erat peccatū t q diabolus erat perplexus in exeundo inter duo mortalia.quoniam remanēdo peccaret mortaliter faciēdo ꝓtra p̄ceptū dei.exeūdo etiā peccaret mortaliter:qm̄ ita est obstinatus q nō posset exire nisi murmuraret. Sed hec solutio videt nobis impossibilis:quia fm hoc deus p̄ciperet aliqd diabolo qō sciret ei esse pctm̄ necessario.qō est cōtra bonitatē dei:quia summe odit peccatū.quoniā ꝓtra bonitatē dei eēt p̄cipere homini qō sciret ip̄m non posse facere sine pctō:ergo eadē rōne cōtra dei bonitatem eēt p̄cipere aliqd diabolo qō nō posset facere sine pctō diabol⁹. Et sic patet q illa soluto nulla est.

Opinio q-rundam

Improbat doctor

¶ De spe diaboli.

Tertia q̄o huj⁹ capli. Ratio. Rō i oppositum.

TErtio q̄rit de spe diaboli sic. Diabolus habet spem.sicut habet in iob.ca.xl.spes ei⁹ frustrabitur:t vidētibus oīb⁹ anichilabit.g diabolus sperat se habiturū vitam eternā. Cōtra.scit se habitur⁹ post diem iudicij ignē eternū sicut dz in baptisterio. Nec te lateat sathana imminere tibi penas:imminere tibi tormenta. Et demones in euangelio dicunt. Jesu fili dauid cur venisti ante tēpus torq̄re nos?g cum sciat se torquēdū in penis eternis:non habet spem future beatitudinis. Ad hoc dicūt quidam q licet credat se vehemēter torquēdū in penis eternis:tm̄ ex p̄sumptione sperat beatitudinē eternā. Et hoc videt velle glosa btī gregorij sup̄ p̄dictū locū Job.xl.que dicit Diabolus de mia dei blanda sibi mentit ꝑmissione. Hoc etiā videtur velle beatus gregorius qui dicit q auctoritas illa itelligi debet de mēbris diaboli.mēbra enī diaboli ex p̄sumptiōe promittūt sibi impunitatē.per eādem auctoritatē videtur eodē modo q diabolus ꝑmittat sibi impunitatē. Sed si diabolus speraret a deo beatitudinē eternā:non summe hēret eū odio nec summe vellet eum p̄sequi. Ideo nobis videt potius dicendū q diabolus non sperat btūdinem eternā a deo sed sperat magnā dilationē penar⁹ suarū t diei iudicij multo maiorem q̄ erit:et de mia p̄sumit vel sperat se per maximum tempus habere libertatem regnādi in hoībus sicut mō regnat.t hoc est in quo ꝑmittit sibi ipunitatē. Tm̄ posset dici sicut aliqui dicūt q diabolus tāte est arrogātie t obstinationis q speraꝝ a deo se habiturū aliqm̄ vitam eternā licet eum summe habeat odio.sicut aliquis sperat se habiturū multa bona ab aliquo dño quē tm̄ multum odit.vez est enim q eius membra licet modo sint in inferno:aliquā tm̄ spem habēt adhuc. Ām sicut habet Mathei.7.aliqui dicēt:domine nōne in nomine tuo ꝓphetauimus.ꝛc̄. et codē ca.25. Dñe domine aperi nobis.sed dicetur eis Nescio vos. Utrū autē hoc idē sit in diabolo q ita speret non potest scari:cum nō sit determinatum in scriptura.

Solutō alī quorum

Job.xl.

In ꝓmū ar.

Resolutio doctoris

Solutō alī quorum

Math.vii.

¶ Utrum diabolus velit se esse malum.

Quarta q̄stio hj⁹ capli

Ꝓma ratio q sic.

Scda ratio

Tertia rō.

Ꝓma rō in oppositū.

Scda rō.

Alia ratio.

Solutio.

QUarto querit vtrū diabolus velit se esse malū. qō sic probat. Diabolo placet malicia sua:qm̄ gaudet t ridet qn̄ facit hoīes ruere de pctō in pctm̄: g vult se esse malū. Item bonū inq̄tū bonū displicet diabolo:g malū inq̄tū malū placet ei:g malicia sua placet ei:ergo vult esse malus. Item diabolus vult agere cōtra deū:quia vult ei resistere:ergo vult male agere:g vult esse malus. Si cōcedat.cōtra.diabolus vult se esse malū:ergo vult sibi malū:g odit se. Item diabolus nō vult se esse miserum:qm̄ non vult affligi penis a deo:qm̄ ꝓpter hoc q affligitur a deo valde indignat.ergo si non vult se esse miserum/vult se esse beatū:g vult sibi bonū:ergo diligit se:g non odit se. Item q diabolus velit eē btūs sic probat.diabolus vult q oīa optata sibi succedant:t hoc est esse beatū: ergo vult eē btūs. ¶ Solutio.dicimus q diabolus non vult se esse malum.qm̄ cum ipse velit se esse/non vult corruptionē sui esse vel suoꝝ bonoꝝ naturaliū: malū aūt nihil aliud est q̄ corruptio boni naturalis. Dicimus g q hec est duplex:diabolo placet malicia sua.Si malicia dicit priuatio boni falsa est.si malicia dicit malū opus:itez duplex ē.qz si respectus huius verbi vult/cadat sup̄ totū scilz actionem t maliciam actionis falsa est.si sup̄ actionem vera est:qz vult illā actionē t sibi placet.et fm hoc nō valet hec argumētatio:diabolo placet malicia sua:g diabolus vult eē malus.quia ꝓma vera est fm q hoc verbū vult/nō respicit nisi actionē t cōcludit acsi inspiceret totū:qm̄ in cōclusiōe hoc ꝟbū vult includit in se totū qō sequitur. Ad scdō obiectū dicimus q hec arguṁtatio nō valet:bonum inq̄tū bonū displicet diabolo:g malū inq̄tū malū placet ei.qm̄ corrupto palato displicet t dulce t amarū:ita diabolo qui est ex toto corruptus displicet bona actio.tm̄ ei nō placet mala actio inq̄tū est mala vt ipsam habeat:quia non vult corruptionē suoꝝ bonoꝝ naturaliū.vult tm̄ malā actionem in hoībus inq̄tū est mala:t ipsa malicia id ē corruptio boni placet ei in hoībus qz scit q per hoc trahet eos post se. Ad tertio obiectū dicimus q hec argumētatio non valet:diabolus vult agere cōtra deum:ergo diabolus vult male agere.et ē ibi fallacia fm ꝓns.qz nō sequit q si aliqs vult vnū ꝙuertibiliū q velit aliō. hāc aūt negamus:diabolus vult male agere.qz non vult actione sua corrumpere sua bona naturalia:qm̄ hoc aduerbiū male/significat corruptiōem:sicut suū nomen. Ex hoc patet q diabolus nec vult sibi malū pene nec malū culpe:t ita diabolus non vult sibi malum.et ideo ꝓprie loquēdo dicimus q diabolus nō odit se:hoc enī est ꝓprie odire aliquē velle ei malū. Tm̄ potest dici tropice loquēdo q ipse odit se:qz ita operatur acsi odiret se.s.seip̄m peccatis corrūpēdo t interficiēdo.sicut dicit ibi.qui diligit iniquitatē odit aiam suā. Ad vltimo obiectū dicimus q hec est falsa diabolus vult esse btūs.nec valet hec argumētatio: diabolus vult q oīa optata succedant sibi:ergo vult esse btūs.qm̄ hec nō est diffinitio beati. Btūs est cui oīa optata succedunt.et ambrosius apponit:t nichil mali vult.quasi dicat.btūs est cui oīa optabilia succedūt.i.optāda.t hoc nō est ī diabolo:qm̄ diabolus non vult q aliqd optandū sibi succedat.quoniā non vult frui deo nec vult aliquā participatiōem habere cum deo:tm̄ vult esse btūs quadam falsa btūdine vt oīa que ipse optat succedant ei. Item diabolus non

Adscōm.

Ad tertiū.

falla ꝓntis.

Opinio doctoris.

Ambros⁹.

vult esse malus sicut dictū est: ergo habet remordentem cōscientiā sicut homo qñ facit malū. ⁊ sinderesis

Solutio. nō est extincta in eo. ¶Solutio. Sinderesis est ī diabolo ſz est extincta ī eo trib⁹ mōis. ℙrimo. qz nō promouet eū ad bonū nec ꝓmouere pōt: qz nō pōt eligere bonū. Scdo. qz ex supbia vult agere cōtra deū licz sciat q ex hoc continget nocumētum suum: quia scit q ex hoc grauius punietur. Tertio. qz potius vult se esse q̄ nō esse vt pugnet cōtra deū: cū multo melⁱ⁹ esset ei nō esse q̄ esse. ℙrimo modo extincta est in oībus dānatis. Scdo autē et tertio in solo diabolo est extincta. qñ hoies dānati potius vellēt nō esse q̄ esse ꝓpter penas ifemi in quibus sunt. Sed de solis pauulis dz q melⁱ⁹ est eis sic esse q̄ nō esse. qz nullā sentiunt penā actualē ⁊ habent aliquā iocunditatē ex eo q̄ sunt. ℍabet tñ diabolus ꝓscientiā remordentē nec in eo extincta est aliquo modo sinderesis dn sp cōtradicat ⁊ mordeat ipm. hoc enī est pena eius maxima.

¶Questio quinti capituli.

ꝓbat q̄ sic Quinto capitulo querit. vtz diabolus velit deū esse. qđ sic ꝓbatur: diabolus vult se esse: ⁊ vult se esse creatorē vel creaturā: sed nō vult se esse creatorem. qz etiā hoc non voluit a principio: ergo vult se esse creaturā. ergo vult se esse creaturā dei. ergo vult deū esse creatorē sui. ergo vult deū esse. Item anteq̄ diabolus peccasset volebat se esse creaturā dei volūtate naturali. ⁊ adhuc habet eandē naturā: ergo adhuc vult se esse creaturā dei: ⁊ inde vt prius. Itē diabolus voluit esse sicut deus ⁊ adhuc idē sibi arrogat sicut dicit hieronym⁹. ergo adhuc vult esse sibi deo. ergo vult deū esse. Itē diabolus naturali dilectione

In oppositum āſ. diligit deū vt probatū est prius: ⁊ diabolus naturali dilectione vult deū esse. Contra. diabolus odit deū: ergo displicet ei q̄ de⁹ est. ⁊ nō vult deū esse. Itē diabolo displicet q̄ deus potest eū tā acerbis penis affligere: ⁊ diabolo displicet q̄ de⁹ē opꝰ: ⁊ nō vult deū eē

Solutio. oīpotentē. ſz deū esse oīpotentē est deū esse: ⁊ nō vult deū esse. ¶Solutio. ℙdiabolus volūtate rōnali siue volūtate liberi arbitrij nō vult deū esse. nec valet hec argumentatio diabolus vult se esse: ergo vult se esse creatorē vel creaturā. qñ nō sequit si ego volo alterū⁹ uor equipollentiū q̄ ego velim reliquū: et in his argumētationib⁹ est fallacia cōsitis: qñ cōstat q̄ ipe non vult se esse creatorem nec vnq̄ voluit: nec vult se esse cteaturā dei: qñ nō vult aliq̄d habere a deo. imo piget eū q̄ habet aliq̄d a deo: ⁊ ideo nō vult se esse creatorē vel creaturā. tñ si cōcedat q̄ vult deū esse creatorem sui. nō seqtur ⁊ vult deū esse. sicut nō seqtur: ego volo q̄ iste det michi centū marchas: ergo volo istuz

Ad scām. esse demōstrato aliquo hoie quē ego maxime habeo odio. Ad scām dicimus q̄ hec argumētatio nō valet diabolus ante pctm̄ volebat se esse creaturā volūtate naturali: ⁊ adhuc habet eādē naturā: ergo ⁊c. qñ duplex est volūtas diaboli: rationalis ⁊ irrationalis. diabolus ante pctm̄ voluit se esse creaturā dei voluntate rationali ⁊ nō volūtate irrationali: qz esse creaturā cū dicitur relatiue nō subiacet volūtati irrationali et ita ante pctm̄ volebat se esse creaturā tantū voluntate rationali q̄ corrupta est in ipo ⁊ mutata. vñ non

Ad tertiū. idē vult illa qđ solebat velle. Ad tertiū obiectū dicimus q̄ diabolus non vult se esse similem deo: qz scit

hieronym⁹ tantum propter hoc se puniri. ℚ aūt dicit hieron⁹. q̄ idē sibi arrogat diabolus dz nō qz idē sibi arroget sed qz se habet ac si idē sibi arrogaret: quia facit sibi apostolos suos et ꝓphetas et martyres ⁊ regnū contrā regnū dei. Ad quartū dicimus qz diabolus vult deū esse volūtate naturali irrātōnali. sicut diligit deū volūtate naturali irrationali. ℙotⁱ⁹ tñ dicēdū est q̄ non vult etiā volūtate irrationali deū esse: quia volūtas illa est cōcupiscentia quedā qua nō vult aliud nisi sibi de quo dicit btūs dionysius q̄ ipi cōcupiscent esse viuere ⁊ intelligere. Et ita diabolus nō vult deū esse illa volūtate: ſz illa volūtate cōcupiscit ipm tanq̄ sūmū bonū. Cum aūt non velit deū esse volūtate rationali: tñ non vult ipm nō esse: qz scit hoc esse īpossibile

Contra aī. Sz obicit. sicut dz in apoca. diabolus q̄tūcunq̄ pōt impedit glorificationē corporis xp̄i. i. ne numer⁹ predestinatoz impleat: ne dies iudicij ueniat in qua scit se detrudendū in penas inferni. ⁊ vult impedire glificationē corpis xp̄i et scit hoc esse īpossibile: imo scit etiam sctōs ꝓficere ex sua tētatione ⁊ afflictiōe. ⁊ vult illud qđ scit esse īpossibile. ⁊ nulla est ratio qua dictū est q̄ diabolus nō vult deū nō esse: qz est īpossibile. Dicim⁹

Solutio. ergo q̄ diabolus vult multa que scit esse īpossibilia: qñ sicut dicit hieron. sup illū locū ysa. Audtuim⁹ su

hieronim⁹ perbiā moab ⁊c. ꝑcipitata audacia plus audet q̄ posſit. Et tō bene pōt esse q̄ diabolus vult deū nō esse. sicut vult īpedire glificationē corpis xp̄i: ſz sciat hoc eē

ℙrima cā īpossibile. ⁊ hoc vult ipe ꝓpt duas cās. ℙria est ꝓpt irā suā saciādā. sicut alicꝰ irat⁹ blasphemat inimicum

Scda cā. suū: licz credat hoc illi ꝓdesse vt satiet irā suā. Scda causa est: qz diabolus gaudet qñ tentatiōe sua trahit aliquē ad regnū suū et diminuit regnū dei falso gaudio qđ ei cōpetit.

¶Questio sexti capituli.

Aī q̄ sic. Sexto capitulo q̄rit vtrū diabol⁹ habeat fomitē et penitētiā sicut hō vel aīa. qđ ꝓbat: qz fomes nichil aliud est q̄ ꝓnitas ad male cōcupiscēdū: sed in diabolo est multiplex ꝓnitas ad male cōcupiscendū: ⁊ diabolus hz fomitē. Itē. eccle. xxij. ipⁱ⁹ cū maledicit diabolū aīaz suā maledicit: qz de cōsilⁱ⁹ idē est in diuiduū. Cū ⁊ diabolus ⁊ aīa ipⁱ⁹ sint similia: ⁊ cū aīe

scdo ad idē ipioz penitēat videtes dānationē suā ⁊ dicētes sapiētie. v. Quid nobis ꝓfuit supbia ⁊c. eadē rōne diabolus videt dānationē suā penitet. Sz mō videt dānationē suā: ⁊ modo penitet. ¶Solutio. Dicim⁹ q̄ re

Solutio. vera diabolus nō hz fomitē. Fomes ei est corruptio

ad fomes. ꝓcedēs a carne in aīam rōnalē trahēs cōcupiscentiaz humanā subito ad male ꝓcupiscēdū. ſ. añq̄ ratio posſit deliberare vel cōsentire. Añ dz fomes a fouēdo qz

fouet a carne ⁊ in carne. Michee. vij. ab ea q̄ dormit in sinu tuo ⁊c. ⁊ talis ꝓcupiscētia subita est: ⁊ ideo est pctm̄ veniale: qz fit sine cōsensu rōnis q̄ est rex ī regno aie: ⁊ hz principalē auctoritatē mouēdi siue ad bonū siue ad malū. Ex hoc ꝑz q̄ diabolus nō habet fomitē hz habeat multiplicē ꝓnitatē ad malū. ℙis enī ꝓnitas eⁱ⁹ est mortale pctm̄: nec opat aliud nisi ꝑ ꝓsensū sui deformis itellectⁱ⁹. Ad scdo obiectū dicim⁹ q̄ dia

Ad scām. bolus nō penitet nec penitere pōt de pctō suo. Dicit enī btūs aug. de pctō in spū sctō. tāta est labes etus pctī q̄ hūilitatē subire nō pōt. multo fortⁱ⁹ pctm̄ diaboli nō pmittit ipm subire hūilitatē penitētie vel cōfiteri pctm̄ suū. hz ꝓscientia remordeat eū. Talis ei est natura supbie ipⁱ⁹ q̄ hz torqueat eū ꝓscientia ⁊ remordeat nō pōt tñ confiteri pctm̄ suū vel enūciare ꝓpter maximā et obstinate superbie arrogantiam.

De speciebus machinationum diaboli.

Septimo capitulo queritur de speciebus machinationū diaboli. Unde notandū q̄ super illud iob.xl. Ecce behemoth quē creaui tecū fenū vt bos comedet.ꝛc.dicit bt̄us greg. Dēs antiqui hostis machinatiōes dn̄s fideli seruo iob ostēdit.s. q̄ opp̄imēdo rapit q̄ insidiando circūuolat q̄ minando tenet ꝛ q̄ suadēdo blādit̄r q̄ desperādo frangit q̄ p̄mittendo decipit. Dēs ergo machinationes diaboli cōp̄hendūtur sub istis sex speciebus machinationū. Sed contra. Apoca.xij. Proiectus est accusator fratrum nostrorū qui accusabat eos die ac nocte. Una ḡ machinatio diaboli est vt accuset hoiem. Sz ista machiatio non est aliqua illarum sex. nec continetur sub aliqua illarum sex. qđ probatur per hoc quia finis nō est eius quod est ad finem. Q; autem diabolus minādo terret vel suadendo blandit̄ vel aliqđ illorum facit: ideo facit vt accuset hoiem: ergo accusatio talis nō est aliqua illar. Nō ergo oēs machinationes diaboli continentur sub illis sex. qđ est cōtra bt̄m gregō. qui dicit q̄ omēs machinationes diaboli fideli seruo suo iob ostēdit. Solutio. Dicendū est q̄ accusatio diaboli cōp̄hendit sub se oēs machinationes: q̄ eius accusatio nichil aliud est q̄ eius tētatio fm q̄ ea reddit hominē accusabilē. Et ita ois eius tētatio: q̄ hoiem reddit accusabilē accusatio est: ꝛ ita ois machinatio diaboli accusatio dr. Sed fm habitudinē quā habet ad finē diaboli qui est vt nos simus accusabiles. i. digni iudicio et condēnatione: et ita patet q̄ accusatio diaboli nō est aliud q̄ aliqua illarū machinationū. Sed eadē ratione videt q̄ illa machinatio qua diabol⁹ insidiando circūuolat cōp̄hendat oēs diaboli tētationes: q̄ de quolibet pctō pōt diabolus tētare insidiando et circūuolādo: ergo talis machinatio est cōis ad oēs tētationes: ḡ nō debet distingui ab aliis sicut dictum est de accusatiōe. Itē diabolus tētauit dn̄m tm̄ scz de supbia: de auaritia: ꝛ de gula. ꝛ primū hoiez similiter. Et in hoc docuit nos dn̄s vincere oēs tētationes diaboli: ergo oēs tentationes diabolivel sunt de supbia vel de auaricia vel de gula siue luxuria. Sed iste sūt alie tētationes q̄ ille sex. q̄ iste tres nō continētur sub illis sex vel ecōuerso. nō ergo oēs machiationes diaboli sub illis sex cōp̄hēdunt. Item dicit bt̄us bernar. q̄ diabolus pacientiā nostrā tētat p tribulationes: mundiciā p voluptates. ḡ ois machinatio diaboli cōtinet sub his duabus. Itē dicit bt̄us augustin⁹ q̄ due sūt porte mortis. s. timor ꝛ amor: sz insidiari circūuolādo non cōp̄hēditur sub aliqua istarum duarum: quia vel cōp̄hendit vtramq; vel neutram: ergo insidiari circūuolando non est aliqua specialis machinatio diaboli. Item per voluptates tentat nos diabolus dum suadēdo promittit. per timorem autē tentat vel occulte scilicet per insidias: et sic cadit in secūdam speciem. vel aperte ꝛ hoc per factavel per dicta. et sic cadit in primā speciem vel in tertiam Sed omnis machinatio diaboli fit per voluntatem siue per amorem vel timorem: ergo omnis machinatio diaboli continetur sub aliqua primarū quattuor ergo relique due sunt superflue. Item videtur q̄ idē sit suadendo blandiri q̄ promittēdo decipere. Cum enim suadendo blanditur falso promittit blanda: et cum promittendo decipit/suadet et blanditur. et ita videntur esse idē quarta species et sexta. Solutio

Gregorius

In oppo⁹

In oppo⁹ arguitur.

Alia ratio

Alia ratio Bernard⁹.

Alia ratio Augustin⁹

Alia ratio

Alia ratio

Solutio.

Dicimus q̄ non est simile de accusatione et insidijs: quia omnis machinatio diaboli quocunq; modo fiat siue occulte siue aperte continetur sub accusatione: vt patet ex predictis. Sed sub insidijs non continentur nisi occulte machinationes. Et ideo machinatio que fit insidiādo distinguitur ab his que aperte fiūt. Ad secundo obiectum dicimus q̄ non omnis tentatio nec omnis machinatio continetur sub aliqua illarum triū tanq̄ sub superiori. Sed omnes possūt reduci ad illas tanq̄ ad radices ꝓpter hoc q̄ sunt de radicibus viciorum. Unde qui deuincit diabolū in his tribus tentationibus: per cōsequens deuincit illum de omni peccato et omēs eius tentationes. ꝛ ideo in tentationibus dn̄i non fit mentio nisi de illis tribus. Machinatio tamen non est idem secundū rationē q̄ tentatio. quoniā machinatio dicit tētationē diaboli secundum intentionē cause. Unde per causas precipitandi hoiem in peccato distinguitur machinatio. Est enim machinatio intētio diaboli precipitandi hominem in peccatū per aliquā causam scilicet vel per insidias vel per minas vel aliquā causam siue occultationem. Notandū est autē q̄ diabolus intendit quandoq; precipitare hominē in peccatū simpliciter: et secundum hoc omis eius machinatio cōp̄hendit sub aliqua de primis quattuor: quia vel intendit precipitare hominē in peccatū per insidias: ꝛ sic est secunda species. vel aperte: et hoc fit per voluptates. et tunc est quarta species: vel per timorem ꝛ hoc fit vel p facta atrocia: ꝛ tunc est prima species: vel per dicta cōminatoria et tunc est tertia species. Prima ergo intentio eius est precipitare hominē in peccatū simpliciter: ꝛ omnis talis intētio est machinatio aliqua de primis quattuor. Secūda intentio diaboli est postq̄ p̄cipitauit hominē in peccatū precipitare ip̄m in profundum peccati. ꝛ hec machinatio diuiditur in duas que sequūtur: et ita non superfluunt ille due. in profundum autē peccati precipitat vel per desperationē et sic est quinta species. vel per promissionē impunitatis: et est sexta species. et per illas duas precipitat in impenitentiā. Ex predictis etiā patet que sit differentia inter quartā et sextam machinationē. Potest tamen sexta species cōp̄hendere nō tantū p̄missionem impunitatis: sed etiā quamlibet aliam p̄missionem: ꝛ secundū hoc diuiditur a quarta specie q̄ quarta species rationi innititur qđ notatur in verbo suadendi. Sexta autē vtitur sola promissione. Sed queritur sub qua istarū cōp̄hēditur machinatio qua diabolus intendit precipitare hominē in peccatū inuidie vel ire vel accidie. videtur q̄ non cōp̄hendit̄ sub aliqua illarum. Solutio. Dicim⁹ q̄ in peccatū inuidie quod torquet hoiem intendit precipitare hoiem blandiēdo per inanē gloriā. In peccatum autem ire vel accidie per blanditias inanis glorievel auaricie: quia ista peccata quandoq; procedūt ex inani gloria. quandoq; ex auaritia. et ita diabolus intē dit precipitare in illa vel per blāditias hui⁹ vel p blāditias illius. et ita p quartā speciem.

Adsōm.

Machiatō et tēptatio dn̄t secūdū rōnem.

Quid sit machinatō

Questio.

Solutio.

De statu bonorum angelorum.

Dicto de statu malorū angelorū: cōsequēter dicendum est de statu bonorū. Et primo de ordinib⁹ et de distinctionibus et noibus eorū. Secūdo vtrum oēs mittātur. Tertio de angelis deputatis ad custodiā hoim. Quarto de scientia ꝛ contēplatione eorū.

Diuisio

Dyonisius qd sit ierarchia.

Primo ergo dicendū est quid sit ordo angelicus.et qm̄ ordines distingūtur p ierarchias inchoandū est a ierarchia quā describit btūs dionysius sic. Jerarchia est rep sacrap et rationaliū ordinata potestas in subditis debitū retinēs dñatū. Ordinata potestas ponit ibi vt genus.rationaliū ponitur ad differētiā irrationalitū. Sacrap ponitur ad differentiā demonū t prauop hoīm quop et si potestas sit ordinata:qz ois potestas a dño deo est.sicut dicit apostol⁹. non est tamē sacer eop principatus in subdit⁹.debitū retinēs principari:qz nō habent sub se subditos. Est aūt triplex ierarchia.supcelestis/celestis/subcelestis. Supcelestis cōsistit in tribus psonis.celestis in sctis angelis. subcelestis in prelatis religiosis. Cū aut dictū sit de prima ierarchia.dicendū est de secūda.s. de celesti q̄ triplex est. Superior:media:t inferior.q̄ grece dr epyphania: tperphania: tpophania. Superior ierarchia celestis siue epiphania cōtinet tres ordines angelorū scz cherubin et seraphin t thronos. Seraphin int̄pretatur ardēs siue succēdēs: qz angelorū primi ordinis ministeriū est accēdere hoīes in dilectione dei: et ipsi pre alijs ardēt in dilectiōe dei. Denoīatur aūt primus ordo a caritate: quia caritas est excellētissimū donū. Post caritatē vero scientia siue cognitio dei excellētius donū est: t ideo secūdus ordo a sciētia denoīat. quoniā cherubin int̄pretat sciētie plenitudo. Post scientiā aūt sequit iudiciū: ideo ordo tert⁹ a dono iudicij nomen habet:t dicitur ordo iste thronoi.quasi sedes iudicis:qz p̄ ceteris donū iudicij plen⁹ acceperūt et habēt i ministerio vt doceāt hoīes iudicare Describit autē a magistris sic epiphania t sumit ista descriptio a verbis bti dionysij in ierarchia sua. Epiphania est incalescētis affectionis incendio:altioris intellect⁹ fastigio. iudicij libra resultatio distributa. Resultatio dicit ordo angelicus emphatice: qz in eo resultat pulchritudo dei expresse. Distributa autē dicit quasi diuersis officijs tributa. et ponūtur ibi tres ablatiui propter tres angelop ordines superiores quos continet epiphania vt dictum est. Aīn sensus est. Epiphania est resultatio incendio.i. p̄ icēdiū incalescētis affectionis.hoc ptinet ad seraphin. Altioris intellect⁹ fastigio hoc pertinet ad cherubin. iudicij libra ad thronos. Dicit autē epiphania ab epi qđ est supra et phanos qđ est apparitio: qz in istis ordinib⁹ expressi⁹ apparet dei pulchritudo q̄ in alijs. De istis ordinibus btūs grego.dat talē regulā.vnusquisq ordo illi⁹ rei censetur noīe quā plen⁹ accipit in munere. Sz videt hoc esse falsū:qm̄ cherubin denoīat a dono scientie:q̄ fm hoc cherubin maiorē hz sciam q̄ seraphin. quod pz esse falsum.qm̄ hr̄ apoca.penultio.latera ciuitatis sūt equalia:t dicit ibi glosa.fides/spes/caritas t operatio:ergo in supna ciuitate q̄to q̄s magis diligit tanto plus cognoscit. Sed seraphin habet maiorē dilectionē:ergo maiorē sciam. ¶ Solutio. Auctoritas grego.sic est intelligēda.Unusquisq ordo illi⁹ rei cēsetur noīe quā plen⁹ accipit in munere:plen⁹ respectu inferioris ordinū. vl sic:quā plen⁹ accipit in munere.i.in officio siue i ministerio. Jtē queri⁹ quare dñs potius dicit sedere sup cherubin q̄ sup seraphin:cuz dñs potius quiescit in caritate q̄ in sciētia. Hui⁹ duplex est ratio. prima est ad retūdendū presūptionem hoīm:qz nulla sciētia naturalis siue gratuita pōt attingere pfecte ad deū. ideo dr sedere sup cherubin.i.super plenitudinē scientie. Unde perscrutator maiestatis opprimet a gloria. puer.xxv. t nō erigas oculos tuos ad opes quas habere nō potes. Scda ratio ēvt ostendat homini q̄ debeat querere deū sup scientiaz vt i caritate q̄ est sup scientiā: qm̄ in caritate ē et dēs et delicie t perfectio quietis t deliciap: t ibi inuenitri pōt non in sciētia secm̄ se. Sicut aūt scds ordo denominatur a sciētia que est minus donū q̄ caritas.ita t tert⁹ ordo denoīatur a iudicio qđ est min⁹ donum q̄ scientia. Qualis enī differētia est inter theoricam et practicā:talis est differētia inter scientiā et iudicium qz scientia dictat qđ faciendū.iudiciū operat scōz preeūtis sciētie intellectū. Dictū est q̄ caritas est excellētissimū donū. Szvidetur posse ꝓbari q̄ sciētia sit excellētior t melior q̄ caritas. qz scientia siue cognitio dei est vita eterna. Aīn iohā.xvij. Hec est vita etna vt cognoscāt te deū verū t quē tc. Szvita eterna excellētior t melior est q̄ aliqđ qđ possit esse in homine:ergo scientia est excellētior et melior q̄ caritas. Jtē ratio est excellentior et melior omni alia vi aīe:qz ipa est ymago dei:ergo rationis perfectio ē excellētior t melior q̄ cuiuslibet alterius potētie:ergo est melior q̄ perfectionis cōcupiscibilis. Sed pfectio rationis est sciētia siue cognitio dei.perfectionis cōcupiscibilis ē caritas:ergo scientia est excellētior et melior q̄ caritas ergo primus ordo potius debet denoīari a sciētia q̄ a caritate. ¶ Solutio. Dicimus q̄ sciētia siue cognitio dei dignissimū t acceptissimū donū est int̄ptum est beatitudo et vita eterna. In ea enim omēs sunt delicie sicut dicit beatus augustinus super illum locum. ps.lxxvij. Et ostendā illi salutare meū. q̄ visio est tota merces t quia generat eam regit t ei imperat. qm̄ rationis est imperare per cognitionem. Caritas aūt est excellentissimū donum int̄ptum cōsummat beatitudinem siue dei fruitionem. Non enī est magna delectatio comedere sine desiderio. quod aūt cū desiderio comeditur: delectabilius comeditur. Unde ecclesiastici.xxiiij. Hereditas mea super mel t fauum. memoria mea in generatione seculop. Qui edūt me adhuc esurient tc. Est etiā excellētissimū donū in hoc q̄ mouet ad opera. Eo enī q̄ aliquis desiderat rē mouetur ad illam et operaturvt illam habeat. Unde qz caritas est consummatio beatitudinis ponitur super ipsam sciētiā que est beatitudo:et ideo etiam patet quare caritas dicatur plenitudo scientie a btō augustino. Media ierarchia que dicitur iperphania continet tres ordines. s. principatus: dñationes: t potestates. Est autē ipphania diuina illuiatio sui participes int̄scalari reuerētia īsignīēs vsū dñandi docēs arcēsq̄ cōtrariū. Sui ptices i ter̄schalari reuerētia īsignīēs dicit ꝓpter p̄ncipatus q̄ pre ceteris possidēt donū reuerentie. Aīn misteriū eop est docere hoīes exhibere reuerētiā his quib⁹ exhibēda est. q̄busdā magis. q̄busdam vero minus fm diuersos gradus prelationis. sicut dicit apls Roma.xiij. Cui honorē honorē nemini quicq̄ tc. vsū dominādi edocēs hoc ptinet ad dñationes q̄ docent nos qualiter debem⁹ subditis dñari. qđ dñū nichil aliud est q̄ docere subditos volūtatē dei. vnde grego. Prelatus totiēs ad apostasie crimen dilabitur quotiēs preesse delectatur. Arcēs cōtrarium pertinet ad potestates q̄ arcēt a nobis cōtrarias potestates ne nos ipediāt q̄tum vellent in exhibēdo reuerentiā vel in dominādo subditis vel in alijs bonis

Triplex ierarchia sclz supcelestis celestis subcelestis.

A q̄ denoīatur primus ordo.

a quo scds

a quo tert⁹.

Regla bti gregorij.

Improbat doctor rlz bti grego.

Glosa.

Solutio.

Auctoritas gregorij exponitur

Rō hui⁹ q̄onis duplex

Scda rō.

Dña iter scientiā et iudicium.

probat doctor q̄ scia sit excellēti or q̄ caritas

Scda rō.

Solutio p̄ dicte q̄onis

Excellētia caritatis.

Alia excellētia caritatis.

Aplus roma.xiij.

Gregorius

operibus. Dicit aũt yperphania ab yper qđ est inter et phanos qđ est apparitio quasi interna siue media apparitio: qz in angelis ierarchie istius medio modo apparet dei similitudo. Tertia ierarchia q̃ dicit ypophania tres habet ordines. s. virtutes/ archangelos/ angelos q̃ describit sic. Infezior ierarchia celestꝭ siue ypophania est diuinũ participiũ nature legib⁹ occurrens/secreta reuelãs pro capacitate discreta. Nature legibus occurrens. hoc pertinet ad virtutes q̃ miracula t docent sctos qñ desteriũ habent faciendi miracula t docent sctos qñ debeant miracula facere. Secreta reuelãt. t hoc pertinet ad archãgelos t angelos. pro capacitate discreta ponit ad differẽtiã angelo⁊ t archangelo⁊. qñ maiores maiora vt archãgeli. minores minora reuelãt vt angeli. per archangelos reuelantur ꝓphetis maiora secreta vt hoc Eccevirgo cõcipiet. Esaie. vij. sicut per angelos minora. vt illud de iuda. episcopatũ eius accipiet alter. ps. xviij. Et Actuum primo. Et dicitur ypophania ab ypo qđ est sub t phanos qđ est apparitio qñ in inferiori modo t minus q̃ in alijs ordinib⁹ apparet dei similitudo in ordinibus hui⁹ tertie ierarchie. Obicitur autem de media ierarchia. quia videtur q̃ ordo cui⁹ officiũ est reuereri debet poni super oẽs ordines. qz dicit Ecclesia. xxx. timor dñi sup oĩa se supposuit. Sed cõstat q̃ hic est timor reuerẽtie q̃ est dignissimus timor: ergo timor reuerẽtie est super caritatẽ t super sapientiã. g̃ ordo principatus cui⁹ est timor reuerẽtie est sup cherubin t seraphin. Itẽ primũ preceptũ decalogi est de reuerentia dñm dei tuũ adorabis t illi soli seruies. Exodi. xx. seruies seruitute q̃ dicit latria cui⁹ species est reuerẽtia. Sz cũ eadẽ sit mensura hoĩs q̃ t angeli: sicut dz in Apoca. xix. g̃ sicut reuerentia q̃ species latrie est: est prima mẽsura hoĩs. ita debet esse prima mẽsura angeli. g̃ vel prima in ascẽdendo vel in descendendo. ergo ordo angelic⁹ cuius est reuereri vel est de suprema ierarchia vel de infima: nõ ergo de media. Itẽ reuerẽtia est suprema pars vite actiue qua volum⁹ honorare deũ ꝓpter se. nec expectãdo inde lucrũ vel tẽporale vel eternũ. hec est filialis reuerẽtia qua nullũ seruitiũ grati⁹ est deo Sed prudẽtia spũs est de vita actiua qñ eius est regere operationes virtutũ: ergo ordo reuerẽtie. s. pncipatus debet esse supra ordinẽ prudẽtie. i. sup thronos quorum est iudicare qđ non potest esse nisi p prudẽtiã. Itẽ reuereri tantũ est minor: dñari tñ est maior: sed qđ maioris est fm q̃ maius dignius est. ergo dignior est ordo dñantiũ q̃ principatuũ: ergo debent poni super illũ. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ re vera timor dñi sup oĩa se superposuit qđ etiã sic est itelligendũ. quia q̃tomagis quis diligit deũ et saporat eius dulcedinem: tantomagis timet admittere et magis vult honorare. Timor ergo super omĩa est non tanq̃ continens aliasvirtutes vel beatitudinẽ: sed tanq̃ custos aliarũ t simul tenens illas sicut pondus virtutũ sicut dicit btũs gregorius. Anchora mentis pondus timoris. et ideo caritas que consũmat beatitudinem potius ponitur in supremo gradu q̃ timor qui non consũmat sed tantũ custodit. Ad secũdo obiectũ dicimus q̃ reuerentia quedã est filialis: quedã initialis. Filialis reuerentia consũmatio est vite actiue: t ideo principatus cuius est reuerentia filialis ponitur ĩme diate post superiorẽ ierarchiã que virtutibus perficitur contẽplatiuis. Reuerẽtia aũt initialis in prio gradu est t pertinet ad primũ preceptũ. Ad tertio obiectum dicimus q̃ prudẽtia duo habet officia: vnũ quo regit operationes virtutũ. aliud quo quietat aĩam a muscis mordentibus ne perdant suauitatẽ vnguenti et secundũ hoc est virtus contẽplatiua et super totaz vitã actiuã. Ad quarto obiectũ dicimus q̃ reuerẽtia est cõmunior: t magis necessaria est q̃ dñari: t ordiat hoĩem ad deũ faciendo et seruire filialiter. dñatio vero ordinat hoĩem ad subditos suos nec necesse est vt per hoc seruiatur deo filialiter. Multi eñ plati mercẽnarie seruiũt deo: qz inde expectãt premiũ eternũ. Item obicitur de dñationibus. Qui eni dñatur alijs oportet q̃ per sapientiã dñetur. vnde Math. v. Vos estis sal terre. t tertij regũ. iij. Dabis dñe seruo tuo cor docile vt possit iudicare populũ tuũ et discernere bonũ et malũ per sapientiã: ergo quã petebat volebat regere subditos. Dñatio g̃ ꝓprie est p sapientiã ergo dñatio statũ sapientie habet: ergo de primo ordine vel in secũdo. t ita de prima ierarchia. Itẽ potestatũ est arcere demonia: illud idẽ pertinet ad archangelos. Unde dz de btõ michaele Apoca. xij. Factum est prelium magnũ in celo. tc. vbi dz q̃ michael eiecit diabolũ ab ecclesia: t in thobia docet raphael archãgelus modũ eiciendi omne gen⁹ demoniorum: ergo idẽ est officiũ potestatũ t archãgelo⁊. Sz ordines distinguntur fm officia: ergo idẽ est ordo potestatũ t archãgelo⁊. Item maius est facere miracula q̃ arcere demonia: qz arcere demonia pertinet ad oẽs sctos. facere aũt miracula ad paucos t sctissimos. ergo dignior est ordo virtutũ q̃ ordo potestatũ: ergo debẽt ordiari sup illũ. Itez maius est reuelare secreta q̃ habere plenitudinẽ sciẽtie: g̃ ordo archãgelo⁊ melior ẽ et dignior q̃ ordo cherubin. ¶ Solutio. Ad pdictorum euidentiã notandũ est q̃ ordo predictus qui assignat scdz btũ gregorũ distinguitur fm status. Primus status est incipientiũ quoꝝ solũ est implere precepta legis diuine tãtũ. Unde simplicibus sacerdotib⁹ qui talibus presunt dz malachie. ij. Labia sacerdotis custodiũt scientiã et legẽ. tc. angelus eni dñi exercituũ est. Sacerdotes eni simplices habent officiũ angloꝝ ĩfimi ordinis quoꝝ officiũ est illuminare hoĩes ad faciendũ precepta legis diuine. Scdus status est ꝓficiẽtium qui habent virtutes purgatorias que enumerãtur a dño. Math. v. Bti mites. bti qui lugent. bti q̃ esuriũt t bti misericordes. Per vsus ei istarũ virtutũ purgatur homo ab oi labe pcti post primũ statuz quẽ dñs ostẽdit ibi bti pauperes spiritu. Iste stat⁹ secũdus ptinet ad archãgelos q̃ illuminãt aĩas maiori luĩe quo ostẽdũt hoĩb⁹ virtutes xpi ad imitationẽ. vt mansuetudinez christi et alias. vt sic perfecte purgentur et plene excludatur ab eis potestas diaboli: ideo medici sunt animaꝝ angeli t archãgeli. Tertiꝰ status est perfectoꝝ: qui habent tam virtutes purgati aĩm: quem statum dñs ostendit cum dicit. Bti mundo corde. beati pacifici. Istis proprie debetur potestas faciendi miracula: quoniam reducti sunt ad primũ statum in quo dominus fecit hominem ad imaginem t similitudinem suam. In quo statu domin⁹ dixit ade. Dñami piscib⁹ maris. tc. Gen. ij. Uñ btũs martinus imperauit coruis: t heremite solẽt imperare bestijs. Et apls prime ad colꝛ. iij. dicit q̃ tales edificant aurũ et argẽtũ t lapides pcciosos. sicut eni lapis pcciosus habet mirabilẽ virtutem: ita t ipsi. hoc non est mirum quia per sapientiam qua eis desipit oĩs caro viuũt in carne supra oẽm carnẽ. et ideo debeꝭ ꝓprie eis ptãs

Nota.

qđ sit ypophania.

Ecclc. xxx.

Scda rõ.

Exodi. xx.

Apoca. xix

Tertia rõ.

Quarta rõ

Solutio. et p hoc ad primum.

Gregorius

Adscõm.

Ad tertiũ.

Duo officia prudentie.

Ad quartũ

Obiectio dñatiõibus

Alia rõ de ptãtibus.

Tertia rõ.

Quarta rõ

Solutio.

Primꝰ status incipiẽtiũ.

Scdus statꝰ ꝓficientiuz

Tertiꝰ statꝰ pfectoꝝ.

Gen. ij.

faciendi miracula in quibus presunt eis virtutes.sed
qñ diabolus fiduciã habet q̃ iordanis influat in os
eius ⁊ q̃ sternat sibi aurũ quasi lutũ: et q̃ sub eo sint
Job.vij. radij solis Job.7.machinat eis spiritualia suscitare
certamina quib⁹ eos molit deicere.Mã qui acceptus
est deo necesse est.i.vtile vel etiam ineuitabile: quin
tẽptatio ꝓbet eũ.ne aũt in agone succũbat cõfortat⁊
corroborat ab angelicis potestatibus:que mãcipate
sunt officio cohercẽdi noxias potestates.que ãgelice
Quart⁹ gd⁹ seu stat⁹ potestates appropriato nomine appellant.Et hic est
quartus gradus hois qui per exercitiũ belli spũalis
potest defendere ⁊ regere regnum suum spũalevt de
sititudie dei nichil amittat: nichil de sitidie diaboli
subintrare permittat.Cũ autẽ sic se habet homo:tũc
potest ceteris dñari.vnde elegãtissime dixit ille Tũc
oĩa iure tenebis cũ poter[rex esse tui. Qualiter aũt
oporteat prelatiõis dñium exerceri suggerũt dñatio
nes angelice ab officio sicvocate:scilz q̃ dñari debent
subditis suis.dñari in hoc tñ vt de his voluntatẽ dei
nũcient ⁊ eis dei sitidinẽ imprimant et cõtrariũ per
iusticiã destruant. Sed q̃ ꝑcedentia mõ mercẽnario
fieri possunt scz propter regnũ celoꝝ acquirendũ vel
Sext⁹ gra d⁹ seu stat⁹ habendũ:ideo post hũc gradũ sequit sextus gradus
vt predicta faciat homo.non propter vtilitatẽ suam
etiã eternam:sed solius amore dei vel honore ad qõ
promouet per iocunditatẽ mentis quã habet in pre-
cedẽtibus opibus et ꝑ ammonitionẽ ⁊ instigationẽ
angeloꝝ qui dicũtur principatus:qui edocende reue
rentie magisterii acceperũt.quoꝝ officio vtitur apls
Mõ optiaz sitidinẽ. cuz dicit. Siue mãducatis siue bibitis siue q̃d aliud
faciatis:in gloriã dei facite.Cum autẽ venerit homo
ad hunc sextũ gradũ:positus est in summo cacumine
vite actiue: nondũ tñ immunis est a strepitu muscaꝝ
egipti turbantiũ aliq̃tulũ sabbatũ mẽtis ⁊ perdẽtiũ
suauitatem vnguẽti.quapropter et opus est flagello
prudentie spũs cum quo abigat cinifes volitates:
id est curas et sollicitudies subtilissime: tñ ĩportune
se ingerẽtes.vñ apls ad Ro.viij. Prudẽtia spiritus
vita ⁊ pax.qua exĩte in corde hois ibi habitat deus.
quia In pace factus est locus eius.ad similitudinem
angeloꝝ qui dicũtur throni a quibus etiam iuuãtur
hoies in hoc ⁊ promouent.cum aũt tali quiete exĩte
in anima nullũ est obstaculũ inter aiam ⁊ deum.tunc
pura mẽtis acie videt deum per cõtemplationem ad
sitidinẽ angeloꝝ octaui ordis qui dicunt cherubin:
a quibus etiã in hoc iuuãtur ⁊ ꝓmouẽtur sm officiũ
sibi a dño delegatũ. Postq̃ enim homo de virtute in
virtutem processerit: quasi de mãsione in mãsionem
vsq; in hrlm.i.visionẽ pacis:efficit de dño ⁊ magiste
rio angelorũ octaui ordinis qui docent sobrietatem
Otia simi- litudo. intellectus et contẽplatõis: et q̃ q̃nq; transeũdũ est
ab amplexu rachelis ad amplexus lye.cum aũtvidet
homo dei pulchritudinem pura mentis acie inflãma
tur amore dei ad similitudinẽ angeloꝝ noni ⁊ vltimi
ordis qui dicunt seraphin.a quib⁹ etiã in hoc iuuant
Ultim⁹ sta- et promouent hoies .hic aũt est vltim⁹ gradusvltra
tus seu gra quẽ homo ascẽdere nõ potest. Aperte ꝯ demõstratũ
dus. est quare precise sunt tot ordines angeloꝝ scz nouẽ ⁊
Ad vltimũ nõ plures.et ex hoc pz solutio ad vltimã obiectionẽ.
Ad primũ. Ad primo obiectũ dicimus q̃ licet dñationes vtant
dono sapientie in executiõe sui officij sicut ⁊ seraphin
non tñ est idẽ ordo.quia non distingũtur ordines pe-
nes dona quibus angeli habẽt promouere homines
sed penes ea in quibus ipsi prevalẽt vt dictum est:et
in quibus hoies promouent. archãgeli autẽ vtũtur
eodem dono ad purificandũ aĩas que purificant sm
speculationẽ speculi.i.per cognitionẽ dei q̃ est sapien
tia. Ad scõm rñdemus q̃ archãgeli remouẽt demo- Ad scõm.
nes a dño hoĩm ⁊ expellũt eos dñantes. potestates
vero eos excludũt ne dominiũ sibi vsurpent vbi non
dominant. Ad tertiũ dicimus q̃ officiũ potestatũ est Ad tertiũ.
cohercere aduersarias ptãtes: vt nullo mõ dominẽ-
tur. Licet enim gñale sit ad omẽs remouere demonia
specialiter tñ pertinet ad angelicas potestatesvsus ⁊
exercitiũ remouendi demones a cordibus sctõꝝ iam
purgatis: ⁊ hoc etiã pauciorũ est q̃ facere miracula.
ad hoies enim sctos tam penitus purificatos pertinet
opatio miraculoꝝ.Ad quartũ dicimus q̃ sciẽtia que Ad quartũ
ptinet ad cherubin est cognitio diuina sm q̃ eavident
res diuine pura mentis acie.reuelatio vero secretoꝝ
que pertinet ad archãgelos est de illis q̃ pertinẽt ad
ꝓmotionẽ fidei:vt de natiuitate filij dei ⁊ eius virtu
tibus et factis ipsi⁹ per q̃ subleuat homo sup ꝑcepta
legis naturalis ad maiorẽ assimilationem per quam
purgatur magis ac magis. ⁊ ex hoc patet q̃ dignius
est officiũ cherubin q̃ archangeloꝝ. Ex ꝑmissis patet Corrolariũ
quomõ assignãda est distinctio angelicorũ ordinũ sm
beatũ grego.licet aliter assigneꝫ a btõ dionysio:sicut
sequẽtia declarabũt. In hoc tamẽ est q̃uentia inter
ipsos q̃ neutrius assignatio fit penes diuersitatẽ do-
norũ vel virtutũ: cum in oĩbus ijdẽ sint pares in suo
mõ:sed penes prerogatiuas siue excellẽtias in donis
seu in virtutibus quibus sunt prediti.non q̃ adiuicẽ
se excellãt in essentijsvirtutũ sed in priuilegio operũ
vel vsũ.sicut est etiã in hominib⁹:q̃ quidam in vsu
mãsuetudinis ꝑminẽt alijs: vt moyses. alij vsu hu-
militatis:vt dauid.⁊ sic de ceteris. Hec aũt varietas
et distinctio prerogatiuaꝝ siue excellentiaꝝ requirit
vt sit armonia in ierarchia celesti.

Dubitatio orta ex verbis gregorij.

His visis restat adhuc dubitatio de tota diuisi-
one.quia dicit greg.sup illud Math.v.Beati Gregorius
pacifici.q̃ octo sunt btitudies.dicit inquã q̃ illa bti Mathei.v
tudo q̃ tãgit cum dicit Beati qui psecutionẽ pa.ꝛc. Prima rõ
non consummatvel pficit beatitudinẽ que in septem
precedẽtibus plenarie ptinet:sed qñ pfectũ ⁊ cõsum
matũ iudicat⁊ ostendit.Et ibidem dicit alia glosa q̃ Glosa.
cõsummatio dñici sermonis in illis septez cõsistit.qñ
aũt subdit Beati qui psecutionẽ pa.ꝛc.nõ est additio:
sed precedentiũ explanatio.sed ille septẽ btitudines
in illis tribus primis ordinib⁹ habẽtur.ergo reliqui
ordines q̃ supsunt inutiliter subsequunt.vñ abũdãs
et superfluusvidet esse numerus ordinũ.Itẽ sup illud Scda rõ.
Deutono.vi.Diliges dñm deũ tuũ.ꝛc.btus Bernũ. Bernard⁹.
sic exponit.diliges dulciter/sapiẽter/⁊ fortiter. ergo
cum per sapientiam diligatur deus sapiẽter ⁊ preter
sapiẽter sic fortiter.videt q̃ sapientia nõ sit suprem⁹
⁊ vltim⁹ gradus.vñ nec seraphin qui dono illo predi
tus est debet esse suprem⁹ et vltim⁹ ordo:imo alius
assignãdus est ordo sup illum scz decimus. Itẽ cum Tertia rõ.
ierarchia hũana ad instar et exẽplũ celestis ierarchie
ordinata sit⁊ distincta:sicut moysi figuraliter ꝑceptũ
est vt tabernaculum erigeret in terris iuxta typum⁊
sitidinẽ eius qñ ei mõstratũ est in celis.cuz excellẽ
tissimus in ierarchia humana scz christus non nisi se-
ptez caracteꝛib⁹ preditus fuerit q̃ enumerat Isa.xi. Isaie .xi.
cũ sm precminentiã donorũ debeãt assignari ordies

Notandū. angelor: videtur q ordines angelor sub septēnario debent claudi. Ad horum determinationē notādum q in angelis q̄tū ad primos ordines est pfectio puritatis: q̄tum ad tres medios ordines excellētia opis sup simplicē puritatē: q̄tum ad tres vltimos ordies consummatio contēplationis. status enī puritatis in hoibus distinguitur in tertiū gradū et sex seq̄ntes. sz tertius gradus est status simplicis puritatis sine prerogatiua dignioris opatiōis. Ad p̄mo ergo obiectū dicimus q septēnarij donor cōprehendit t respōdet nouenario angelor ordinū. per timorem enī habuit christus statū primi ordinis: scz statū prime sīlitudis. qz qui timet deum faciet bona. per pietatem que adaptatur māsuetudini statū purgatiōis et sic statū scōi ordinis. per scientiā vero qua se bene regit homo in dei sīlitudinē in medio prauе t puerse natōis habuit statum prime puritatis in quo assimulatus est angīs tertij ordinis. p fortitudinē aūt cuius ē tenere regnū suum t fortiter aduersarios debellare: cōparatus est potestatibus. per hoc etiā q p fortitudinē gubernāt prelati subditos sapiēter t facile. propter qđ dicit de illis in canticis. v. Manus tue tornatiles. i. faciles et leues ad opera. obtinēt ipsi statū dñatiōis. p consiliū sīliter duo ordies cōprehēdunt. per cōsiliū enī spūale opa sua excellētia subleuat ad hoc vt oīa illa faciant sibi ad honorem dei. qđ pertinet ad principatus. per cōsiliū etiā qđ est idem in essentia cum prudētia spūs quietat mēs hoīs vt sit quieta sedes dei quod ptinet ad thronos. per intellectum status cherubin obtinet per sapientiam status seraphin. Per predicta patet solutio ad vltimū ad vltimo obiectum t ad primū: quia septez bītudines siue septē dona cōprehendūtur in primis tribus ordinibus siue gradibus q̄tum ad oēm suam plenitudinē t prerogatiuā. sed sicut dictū est septem beatitudines siue septem dona cōprehendūt nouem ordines. vñ sicut dicit glosa. ea que sequunt addūtur ad explanationē septem beatitudinū. explanātur enī septē bītudies per ea q̄ sequūtur t adaptant ordini bus angelor. Exprimit enī status p̄batōnis t officiū potestatū per hoc qđ subdit. Beati qui persecutionē patiūtur propter iusticiam. status autē prelationis t officiū dominātiū exprimitur cū dicitur Vos estis sal terre. quia sale sapiētie debetis salire subditos vīos qđ est eos facere sapiētes t deiformes. hoc enī est officiū ierarchie vt dictum est. status vero filialis reuerentie qui pertinet ad principatus exprimit a domīo vbi dicit. Sic luceāt opa vestra corā hoibus vt glorificetur pater vester qui in celis est. status vero plene quietis qui respōdet thronis ostēditur a dño cū dicit Math. v. t Luce. vi. Si quis pcusserit te in vnam ꝛc. gradus vero cherubin t seraphin ostenditur a dño in hoibus cū dicit Vos estis lux mūdi. In luce enī duo notātur. scz cognitionis illuminatio: t amoris ardor

Ad scōm. Ad secundo obiectū dicimus q beatus Bernardus distinguit tres modos diligendi deū. primo enī debz diligi deus sapiēter id est discrete. vt nichil preter ipsum diligatur. secundo dulciter: vt preter eius dulcedine omnia alia ei desipiant. etiam fortiter: vt nullis aduersitatibus possit auelli a deo. et sic cōprehendūtur omnes status: sed non distincte. quia in omnibus superioribus statibus inuenitur fortis dilectio. in secundo t tertio inuenitur primo dulcis. in primo aūt inuenitur sapiēs et discreta. Et per hoc patet solutio ad secundo obiectum.

Glosa.

Cāticor. v

Ad primū.

De distinctione ordinū fm btm dionysiū.

Postq̄ distincti sunt ordines fm grego. restat vt distinguātur fm dionysiū. Conuenīūt autē eor distinctiones in hoc q fm prerogatiuas officiorum t numerū ipsorū donorum quibus prediti sunt angeli distinguūtur. Et hoc est qđ dicit beatus dyonisius q vnusquisq ordo sortit noīationē propriā excellentiā exprimentē. et huic consonat qđ ait greg. vnusquisq ordo illius rei censet nomine: quā plenius accepit in munere. Non plenius respectu inferior sicut exponitur a q̄busdā: sed plenius q̄tū ad officiū. In assignatione enī trīū ordinū superioris ierarchie cōueniunt. sed dionysius in media ierarchia p̄o ponit dñatiōes deīde virtutes: tertio loco potestates. in īferiori vero ponit p̄o principatus: in quo disgregat a gregorio. Reliqui duo scz archāgeli t angeli ab vtroq̄ simlit ordinant. Querit aūt dionysius cum inferiores spūs appropriata noīatōe censeant angeli: quare vocabulum illud ad oēs spiritus extendat. Et ad hoc soluit ipse q oēs sūt manifestatiui sīlitudinis dei in hoibus. hoc aūt vicinius/propinquius/ac familiarius faciunt angeli infimi ordinis. hoc aūt t solū est eorum dignitas. vnde licet ad eos restringat nomen angeli: tn ad ceteros ampliat propter officiū qđ oībus est cōe. Sz videtur q aut gregorius aut dionysius preposteram faceret assignationē. Respōdemus q nō est inter eos discrepātia: nisi fm superficiē. nec ē ibi realis p̄postera tio: sed tm noīalis. qz dñatiōes fm dionysiū mouent in deū et ei famulantur omī seruitute deposita absq̄ reflexiōe ad cōmodū temporale vel eternum. et hoc etiā docent hoīes. hoc aūt officiū habēt principatus fm greg. qui solo reuerētie filialis motu amant deū et bona eius: nō sibi sed illi. Itē dñatiōes fm grego. essentialiter idem sunt q virtutes scōm dionysiū. qz virtutis fm dionysiuz est docere prelatos vt facile et perseuerāter q̄ ad officiū prelatiōis attinēt exequant gaudēter tollerādo. sicut dr in actib⁹. Ibāt apostoli gaudentes. ꝛc. et in canticis. Canticor. v. tornatiles vocant prelati quo ad facilitatē operum. idem autez opus dñationū scōm greg. Item ad principatus fm dionysiū pertinet vniuersalis ducatus t vle regimen in dei sīlitudinē. hoc aūt facere virtutū est fm assignationē gregorij. In potestatibus vero cōuenīūt: quar est (vt ait dionysius) cadere ne aliquid aduersū possit nocere. in archāgelis etiā non discrepāt: licet beatus dionysius dicat q eor sit prophetias reuelare. vt gabrielis qui nūcius fuit incarnatiōis. qz eoipso ptinet ad eos docere hoīes vtutes christi q̄ scz sunt purgatorie. Sic ergo patet quomōvtraq̄ assignatio alterā vicissim includat. cum q̄ essentialit reducat ad alterā nulla debet esse de noībus contentio. Sed magister hugo de sctō victore ponit in questione. cū btūs dionisius habuit ab apl̄o q̄cq̄d dixit de hmōi ierarchijs quia apl̄s vidit intuitu dei que ei reuelauit. vñ btūs dyonisius vocat eum preceptorē et mgrm. nō debuit (vt videt) alium ordinē angelor ponere q̄ illū quem ponit aplus ad Ephe. 3. dicens. Multiformē sapiam suā reuelauit deus dñationib⁹. ꝛc. Non autē sic ordinantur a dyonisio sicut ibi ordinant ab apostolo. Ad qđ rndit idem magister hugo q non nominātur ab apostolo ad ordinādū sed ad ostēdendū quibus per apl̄os reuelatū fuerit mysterīū incarnatōis. prius enī nō angelis innotuit. sed sicut dr Isaias. lxiij. in psona eor. Quis est iste qui venit de edom. ꝛc. Et ipsemet

Quō cōueniūt et quo mō differūt dyonisius t gregorius

questio bti dyonisij.

Solutio.

Alia ratio

Alia ratio

Obiectiō predicta.

Solutio.

mgr hugo addit inquiēs.ꝛ ſi qua alia ratio eſt quam non poſſum videre mō. Non eſt aūt pretermittēdum quod dicit btūs dionyſius q̄ ierarchie eſt regere ſe ꝛ etiam alios in dei ſimilitudie ꝛ per dei ſimilitudinē. hoc enī eſt facere hoies deiformes. vnde iſdē dicit q̄ ierarchia eſt imitatio ad deū ꝛ vnitas q̄tum poſſibile eſt. Inquit xp̄s. Johis. xvij. Rogo vt ip̄i vnum ſint ſicut ꝛ nos vnum ſumus. Facta diſtinctione ordinū in nouenariū opponit in ꝓtrariū ex v̄bis beati dionyſij. ait enī ſeraphin eē mobile calidū acutum inceſſabile feruidum ſupferuens. Mobile dicit ꝓpter naturā ignis ſiue amoris. eſt ergo in eo motus amoris. Dis aūt motus (vt aſſerit Aug.) eſt ad aliq̄d adipiſcendū vel non amittēdum. nam omnis motus imitātis aut fugiētis aliq̄d eſt. ſz cōſtat q̄ motus quo ōr ſeraphin mobile: non eſt motus fuge ſed potius imitatiōis et electionis. talis enim motus ſemp eſt ad nobiliorē ꝛ digniorē ſtatum acquirendū q̄ ſit ſtatus in quo eſt id qō mouet ad ip̄m: alias enī non moueretur ad illū. nam finis melior eſt ꝛ magis eligendus his q̄ ad finē & ſtatus ille excellentior eſt q̄ ſtatus ſeraphin ex quo ſeraphin mouetur ad eū. & ab illo deberet noīationē recipere ordo aliquis: qui tāto erit dignior ſeraphin quāto gradus gradū precellit. ꝛ ſic videt q̄ ſeraphin nō ſit ordo nouiſſimus aut ſupremus. Opponit etiā de v̄bis dionyſij. nam cum deus ſit centrum prorſus imobile. quāto aūt aliquid vicinius eſt centro: tanto minus habet de motu. ſeraphin aūt cōiūctione imediatiſſima appropīquat deo. quō eſt verum ſeraphin eē mobile ſicut dicit dionyſius. Itē ſeraphin vocatur acutum ab ip̄o: q̄ penetrat vſq̄ ad archana dei. Sed cōtrariū videt dicere dionyſius cum dicit q̄ mouetur circa diuina. ſi enī circuit non penetrat. Reſponſionē q̄d ſit motus quo ſeraphin dicit mobile aperit btūs pertus. prima ℙetri primo dicēs. In qnē deſiderāt angeli ꝓſpicere. Et mgr hugo de ſcō victore exponit terminū illius motus. dicit enī q̄ in cognitiōe ſiue in cognoſcere eſt motus ille. quia illud cognoſcere eſt videre/guſtare/ꝛ ſic de alijs ſenſib⁹ ſpūalibus. vñ eſt ſtatus oīm bonorū cōgregatione pfectus. et iō dicit aug. q̄ viſio eſt tota merces. Et ſic ſimpliciter potior eſt cognitio q̄ dilectio. tñ qr dilectōnis q̄ eſt bonitas ipſius viſionis perfectio cōſūmatiua et augmētatiua atq̄ ꝓſeruatiua penes deſiderū amoris cōſiſtit: ſicut ſuperius diffuſius monſtratū eſt. cōſummatiuū aūt naturā ſuppoſitionis hz. ideo amor viſioni ſupponitur: ꝛ ordo ſeraphin ordini cherubin. ꝛ ſic ſoluit ꝓma oppoſitio. Ad aliā rñdendū eſt q̄ eſt motus laborioſus qui eſt actus imperfectus. qui quanto magis incendit: tanto amplius elongat id qō mouet a centro imobili qō eſt de⁹: et is eſt motus inferior mobilitū ſeu naturalium. Eſt et alter motus qui pot⁹ cauſatiuus eſt quietis: imo quietationē auget ꝛ cōplet eo q̄ appropīquat ad deum ꝛ vnit deo: qui ſolus ſtabiliſq̄ manēs dat cūcta moueri. ꝛ iſte motus in ſupmis ſpiritibus locum habet. tali igitur motu denoīatur ſeraphin mobile. Ad tertiū et vltimū reſpōdendū q̄ licet ſeraphin diuine maieſtat⁊ archana rimet expte q̄tum ſe extēdit poſſibilitas creature: verūtñ diuinitatis celſitudinē nō attingit. illū enīz gradū retinuit ſibi trinitas: que ſola ſuiipſius contēplatrix eſt. qr ſic ſibi ſoli nota eſt et homini aſſumpto qui eſt tertia in trinitate ꝑſona. et ideo ſeraphin dicit penetrare circa diuina: non aūt penetrare diuina.

Obiectiō iſtā obiecti onē ordinū

Rō ꝓ quaz ꝓbat oppoſitum.

Scōa rō.

Rō in ꝓriū

Solutio.

Hugo

Augustin⁹

Ad primaz oppōnem.

Ad ſcōam duplex motus qui fit in deum.

Ad tertiū.

¶ Quartus tractatus.

OJcto de ordinibus ꝛ miſterio angelor gñaliť: dicēdum eſt ſpecialiter de miniſterio angelorū qui cuſtodiūt homines: ſcilz de angelis deputatis ad cuſtodiam hominum. Dicit aūt auctoritas ſup illud euāgeł. Math. 18. Angeli eorū ſemp vident faciem patris mei qui in celis eſt. Magna dignitas animar: quibus deputati ſunt angeli ad cuſtodiam. Cuilibet aīme (ſicut dicit auctoritas) deputati ſunt duo āgeli. vnus ad cuſtodiam: reliquus ad exercitiū. Circa hāc queſtionem primo querit vtrum angelus qui deputatus eſt ad cuſtodiā hominis: ſemp cuſtodiat hoiez cum effectu. ſcōo vtrū angelus cuſtodiens pcōrem: ſuo deſiderio fruſtret. tertio vtrum deus fruſtret ſua intētione qua dat homini angelū malū ad exercitiū. quarto vtrū angelus aliq̄s deputatus fuerit chriſto ad cuſtodiam: ſiliter vtrum antichriſto fuerit aliquis angelus deputatus ad cuſtodiam. quīto vtrum diabolus intret in cor peccatoris: et vtrum ſit immiſſor malarum cogitationū. ſexto vtrum bonus angelus aliquādo relinquat hoīem ꝓpter peccatū. ſeptimo vtrum diabolus ceſſet aliq̄n a tēptatione. octauo de illo verbo Job. 25. Qui facit ꝓcordiā in ſublimibus ſuis. nono dicemus de merito bonorū angelorum. decimo et vltimo vtrum angeli pmiet⁊ ſuo premio: ſcilicet gaudio quod habent de conuerſione hoīm.

Job. xxv.

¶ Queſtio vtrum angelus ſemp cuſtodiat hoīem cum effectu.

ARca primū. videt q̄ āgelus ſp cuſtodiat hoīez cum effectu ſic. qr amicus ē ꝛ habet hoc in mādatū. bonus aūtē eſt ꝛ obediēs ꝛ p̄terea fortior eſt in infinitū diabolo: & poteſt eū oīno reprimere. et ſcit ꝛ vult. igitur. ꝛc. ¶ Preterea. angelus deputatus eſt ad cuſtodiā hoīs: ſed angelus ſp facit qō debet facere: & angelus ſp cuſtodit hoīem. igit⁊ homo ſemp cuſtodit⁊ ab angelo: igitur homo nunq̄ peccat. Ad hoc dicūt quidā q̄ nō valet hec argumētatio: angelus cuſtodit hoīem: ergo homo cuſtodit⁊ ab angelo. et hoc ꝓpter auctoritatē ℍieremie. 51. Curauimus babylonem: ꝛ non eſt ſanata. Sed hec ſolutio nulla eſt: qr ſi vnus fortiter ſumat⁊ actiuum ꝛ paſſiuū: cōcluſio vera eſt ſicut prima. ¶ Solutio. Cuſtodire accipit⁊ duplicit⁊: quia cuſtodire preciſe poteſt dici de āgelo nichil omittēte de cōtingētibus q̄tum in ſe eſt ad hoc vt homo non peccet. ꝛ ſm hoc angelus ſemp cuſtodit hoīem: ꝛ hō ſemp cuſtodit⁊. ſed non ſequit⁊: homo ſemp cuſtodit⁊: & non peccat. ꝛ ē ibi fallacia ſm ꝓſequēs. licet enī illa ſint ſibi adiūcta: non tñ ex neceſſitate. ſicut hic. iſte eſt comptus ꝛ errabūdus de nocte: & eſt adulter. Si v̄o cuſtodire dicat⁊ angelus. i. per ſuū officiū facere vt hō nō peccet. ſm hoc nec angelus ſemp cuſtodit hoīem: nec ſemp homo cuſtodit⁊ ab angelo. quia ſi hoc eſſet: nunq̄ peccaret. angelus tñ ſemp cōſequit⁊ finem q̄tū in ſe eſt. qr nichil omittit de ꝓtingētibus ſicut orator vel medicus vt ſit bonus vult iſtum ſaluū fieri ſicut deus ſcilicet q̄tum in ſe eſt.

Prima rō

Scōa rō.

Solutō ali quorum

Improbat doctor hāc opinionem

Solutio.

Falſa ꝓnſ.

¶ Queſtio vtrum angelus malus datus ſit homini a deo ad exercitium.

ARca ſcōm ſic q̄rit⁊. Angelus mal⁹ datus eſt hoī a deo ad exercitiū: ſcz vt cautior ꝛ humilior fiat et ad hoc dat⁊ ei a deo: igit⁊ deus vult q̄ iſte fiat inde cautior. ſed non fit. ſit ita. & non quicq̄d deus vult fit.

Scōa q̄ſtio hꝰ tractatꝰ

Prima rō

Miralis propo

Solutio ꝙ rundam

Ad hoc dicunt quidã ꝙ cum dicit.angelus datus est hoi a deo ad exercitiũ:vt hõ exerceatur.iste dictões ad.vt.diuersas hñt significatões. qñq enĩ significant cãm finalẽ.vt ibi.Paulo datus est stimulus sathane vt hũiliet:vel ad hũiliationẽ.qñq notãt cõsecutionẽ vt ibi.Lex subitrauit:vt abũdaret delictũ.ad Ro.v. qñq debitum siue obligationem:vt hic. sed ẽm hoc

Probat.

probatur ꝙ obligatio sit circũstãtia obligatõis:vt cũ dicitur iste obligat vt faciat hoc vel ad faciendũ hoc.

Opinio doctoris.

Nos vo dicimus ꝙ hmõi dictiones in tali loco significant causam finalem:ꝛ non valet illa argumẽtatio. deus donat istũ angelũ ad exercitiũ istius/ vel vt iste exerceat:ergo deus vult vt iste exerceat.et debemus inferre.ꝯ vult vel vellet ꝙ iste exerceatur.Si enĩ iste exercet:vult hoc deus. si aũt non exercetur non vult sed vellet:quia paratus est velle ꝯtum in se est.nũꝙ enĩ vult ꝙ diabolus exerceat eum ẽm illos qui dicũt ꝙ actio mala ẽ a diabolo ꝛ nõ a deo.sed ẽm illos qui dicunt ꝙ oĩs actio est a deo vera est hec.deus vult ꝙ diabolus exerceat istũ. demõstrato illo quẽ exercet. qz hocverbũ exercet nullã notat deformitatẽ.

¶ Questio vtrũ angelus bonus frustretur desiderio suo:et vtrũ tristet de casu hoĩs.

TErtio querit vtrum angelus bonus frustretur a desiderio suo:ꝛ vtrum tristetur de casu hoĩs. videt ꝙ sic.quia gaudet de resurrectiõe illius.Item delectatio est ei ex ꝓiunctiõe cõuenientis cũ conuenienti:

Bernard⁹.

ergo tristicia ex separatiõe.Item btus bernardus.Malos angelos inuidie passio: bonos cõpassio mouet: vt sic semp in nos attendãt.Itẽ isaias.xxxiij.Angeli pacis amare flebũt.Item christus fleuit ꝓ pctis iudeoꝝ. Videns inquit ciuitatẽ.ꝛc.Luce.xix.Item sup illud psal.lxviij.Quesiui qui simul cõtristaretur. glosa.ꝙ apostoli tristes erant de morte christi. solus christus tristis erat de peccatis iudeorũ. Tristicia illa nõ erat sensualitatis que pctã non attingit:sed aĩme rõnalis

In oppoᵐ

ẽm quã christus magis erat cõfirmatus ꝙ angelus. ergo si tristatus est:et angeli possunt tristari.In oppositũ.angeli sunt impassibiles:ꝯ non possunt pati:ꝯ

Solutio.

neq compati.Rñsio.vtrũq potest dici. quia questio quasi de facto est:nec est alterũ in scriptura diffinitũ. Sustinẽtes aũt ꝙ non tristãtur(qz tristicia tormentũ et dolorẽ atq miseriã dicit)soluemus oẽs auctoritates q̃ hoc videtur velle:exponẽdo sicut illã.Tremebunt angeli.i.ad modũ trementiũ se habebunt.quia

De ãgelis

volũtas qua vellent hoĩes non peccare: si eẽt in hoĩbus passibilibus tristicia esset.

De xpo.

De christo dicimus ꝙ fletus ille sensualitatis fuit.Licet ꝯ gaudeãt: tñ non possunt tristari.qz nõ est necesse ꝙ susceptibile vnius cõtrarij sit susceptiuũ alterius:imo fallit in his quoꝝ alterũ ineſt a natura.Sic ꝯ ptz ꝙ licet de cõuersatiõe bona hoĩz letent boni angeli:nõ tñ de mala tristant.

De aĩa xpi Heñ.vi.

Similiter dicẽdũ est de anima christi:quia simile est huic et videt.sed sicut dicit in Heñ.6.ꝙ deus tactus dolore cordis intrinsecus ait.Penitet me.ꝛc.non ꝙ ipse doleret: sed qz ad modũ vehemẽtissime dolẽtis se hẽret.et illa volũtas q̃ in eo erat:si eẽt in subiecto passibili verus dolor ꝛ vera tristicia eẽt.Eodẽ modo

De ãgelis

dicũtur angeli pacis amare flere:quia voluntas qua volũt (ꝯtũ in se est)hoĩes non peccare:si esset in subiecto passibili dolor eẽt et tristicia:tñ in veritate non dolẽt.sicut nec christus ẽm superiorẽ rõnis portionẽ neq voluit neq fleuit.Q; aũt ita sit de ãgelis aperit greg.cum dicit ꝙ volũtati diuĩe astricti sunt ꝛ ligati.

Gregorius

et christus similiter.lachrimas ergo eius de quibus legit ꝙ lachrimatus est sup lazarũ resuscitãdum ꝛ ꝙ

Johis.xij. Luce.xix.

fleuit ꝓ excidio ciuitatis hierlm referimus ad sensualitatẽ.tamen hmõi lachrimas procurauit ratio.quia ipse per rõem videns illud cõtristabile scilz ciuitatis excidiũ:pro volũtate sua fecit illud cadere in imaginationẽ:ꝛ de imaginatione in estimatiuã.estimatiua autẽ statim mouet sensualitatẽ ad fletum.sicut patet in brutis:cum amittũt fetus vel cum estimãt aliquid nociuum dolent.Si aũt velimus sustinere ꝙ angeli compatiũtur hoĩbus ꝛ de horum ruina tristant tunc

Triplex passio.

dicemus triplicem eẽ passionem.vnam que pure est delectabilis ꝛ nullomõ affligẽs:vt muliebris passio. aliam que est partim delectabilis:partim affligens. tertiam q̃ est pure affligẽs.primã habẽt:scz gaudiũ. scõam sñiter:qz partim sunt viatores:partim cõprehensores.et illam habẽt rõne ministerij quo hoĩbus ministrant.et sñiter christus eam habuit rõne simlis mĩsterij.tertia xo q̃ est tristicia seculi mortẽ operãs (sicut ỹt apls.et de qua dicit ecclesiasticus.Eccl.30. Tristiciã longe expelle a te.)illam non habent.neq christus.qõ ostẽdit isaias cum ait.Isaie.2.Non erit tristis neq turbatus. Oẽs ꝯ auctoritates que ꝓbãt passionem nõ esse in angelis vel in christo:expone de tertio genere passionũ.illas aũt que ꝓbãt oppositũ intellige de alijs generibus passionum.

¶ Questio vtrum christus habuit angelum ad custodiam sui.

QUarto querit vtrum christus habuit angelum ad custodiã sui.qõ videtur.quia super illũ locũ psal.90.Angelis suis mandauit de te.dicit glosa ꝙ

Glosa.

hoc intelligit tam de capite ꝙ de mẽbris.Et post ỹt in euãgelio.Luce.22.ꝙ angelus astitit ei cõfortans eum.et si astabat ei ꝛ cõfortabat eum:ꝯ custodiebat eum.Cõtra.dicit greg.super matheũ ꝛ lucam.ꝙ illa

Rõ in oppositum.

auctoritas Angelis suis mandauit.ꝛc.non intelligit de capite:sed de mẽbris.ꝛ iteꝝ dicit glosa ꝙ illud qõ

Glosa.

bene intelligit de mẽbris:diabolus male itellexit de capite.Preterea ꝓbat hac rõne.qz fortior ꝛ potentior

Alia ratio

erat christus omni angelo etiã ẽm ꝙ homo:ergo nõ indigebat custodia:ꝯ supflue deputat⁹ eẽt ei ãgelus ad custodiam.Ad hoc est cõis solutio ꝙ angelus nõ

Solutio.

fuit deo deputatus ad custodiẽdũ sed ad mĩstrandũ. Q; igit dicit glosa ꝙ illa auctoritas nõ intelligit de

Glosa.

capite:intelligẽdũ est principaliter et aperte.sicut ỹt 3.Regũ.8.in Deutero.ꝙ in archa erãt tantũ tabule testamẽti:intelligẽdum est principaliter.quia preter tabulas erat ibi vrna aurea ĩ qua erat mãna ꝛ deuteronomiũ ꝛ virga aaron.Qõ autẽ dicit Angelis suis mãdaut de te vt custodiãt te.sic intelligit.vt custodiant te et assistant tibi ad ministrandum.et ponitur impropie vt custodiãt.sñiter cum dicitur Astitit illi angelus cõfortans eum.intelligẽdũ est sic.cõfortans eum.i.habẽs se ad modum confortãtis.Illa autem

Expõgloſe

auctoritas.qõ intelligit de mẽbris:intellexit diabol⁹ male de capite.sic itelligẽda est.qõ plane de mẽbris est verum:et diabolus male.i.peruerse intelligit de capite.quia itelligebat diabolus christum indigere custodia angelorũ.Sed ab istis qui hoc dicũt querit.

Optia q̃o.

cum christus eẽt in aliquo minor angelis:vt in eo ꝙ

mortalis ⁊ in eo q̄ hēbat aīam passibilē per sensualitatem. quare non potuit habere angelū cōuenienter ad sui custodiā in eo q̄ erat minor eis. maxime cum scriptura psalmor hoc dicat. Si dicatur q̄ ideo quia supfluū eēt: qr fortior erat illis. verū est fm deitatē ⁊ fm virtutes: sed non fm sensualitatē. quid g̃ impedit quin hēret āgelū ad custodiam q̃tū ad sensualitatē. Si dicaī q̄ ideo quia sufficiebat sibi ad custodiā sue sensualitatis: eadem ratione cum ipse sufficiēs sit ad custodiam oim hoim: supfluū est q̄ aliquē angelum deputet ad custodiā alicuius hois. Licet enim deus sit sufficiens ad custodiā oim hoim: vult tñ deputare angelos ad custodiā hoim: ⁊ ppter meritū angelor ⁊ propter mutuū amorē hois ⁊ angeli: et ppter hoc vt homo itelligat suā dignitatē. Propter hoc nobis videt q̄ aliquis angelus proprie custodierit christū: sicut dicit scriptura psalmorū ⁊ glosa. et fm hoc non oportet dici q̄ verbū custodiēdi improprie ponaī in psalmo. 90. vbi dr. Custodiant te in oībus vijs tuis. poterat enim supplere defectus christi āgelus quos assumpsit cum nra natura. vt qñ per ministeriū āgeli venit piscis ad petrū: in cuius ore inuenit petrus staterem siue didragma qđ soluit petrus p se ⁊ p dño. Eodē mō ad supplēdū alios defectus. s. sitis/esurie/ ⁊ hmōi alios defectus sensualitatis potuit hre āgelū ad sui custodiā. Scōz hoc intelligēde sūt alie auctoritates vt prius: excepta illa q̃ dr q̄ astitit ei angelus cōfortans eum. quā sic exponūt magistri. cōfortās. i. habens se ad modū cōfortantis. Sed ctra. Angelus aut loq̄bat christo suo modo: aut non. si non. quomō ergo confortabat eum? si sic. non nisi sic. noli timere: quia prope est resurrectio. vel aliquo tali mō. sz hoc est proprie cōfortare: ergo proprie confortabat eum angelus. Si hoc. cōtra. Angelus confortabat eū sic. noli timere: quia prope est resurrectio. sic g̃ docebat summā sapientiā. ergo supflue cum incōparabilis sit sciētia angeli sapientie christi. ¶ Solutio. Dicimus q̄ angelus proprie cōfortabat ipm q̃tum ad motum sensualitatis quo christus horrebat mortē: sicut xps ratione cōfortabat suam sensualitatē. sicut ⁊ scti cum dicūt Quare tristis es aīa mea: ⁊ quare cōturbas me? Spera in deo. Angelus ergo cōfortās christum non docebat mineruam: sed ei cōsentiens cōfortabat eius sensualitatē. Silter queritvtrum antichristus hēbit angelū bonum ad custodiā sui. Videt q̄ non. qr dicit in daniele q̄ carebit angelor p̃sidio. Preterea. indura tus erit ⁊ obstinatus malicia sua: nec potest bñfacere cum totus possidebit a principe demonū: igitur pro nichilo hēret angelū ad sui custodiam. Propter hoc dicūt quidam q̄ re vera non habebit angelum ad sui custodiam. Sed ctra. Aut in principio sue creatiōis erit obstinatus sua malicia: aut post. si a principio: g̃ pctm̃ non erit ei imputādū: cum obstinatus sit in sua malicia a primis generātibus: quia ppter naturalia non est aliquis vituperādus. si post: g̃ nichil impedit q̄n ante habuerit angelū. Qđ cōcedimus. tamen q̄n indurabitur in suo pctō intantū q̄ se proponet facere deum ⁊ extollet sup omne illud quod dicit deus: tūc primo deseret eum angelus ex toto. et speciale est in antichristo q̄ angelus semel deputatus ad sui custodiam deseret ipsum.

¶ Questio vtrū diabolus intret in cor hominis.

Quinto queritˢ vtrū diabolus intret in cor hois: ⁊ vtrū sit immissor malarum cogitationū. Qđ videt. quia dicit greg. sup iosue q̄ virtutes angelice intra nos sunt. Idē dicit glosa sup illū locū Bñdicite oia que intra nos sunt dño. Si g̃ boni angeli intrant corda hoim q̄ī p̄sident eis: eadē rōne diabolus q̄ī p̄sidet eis. Preterea in euāgelio Johis. 13. dicitur q̄ diabolus intrauit in cor iude. Dicimus q̄ re vera nec bonus angelus nec malus illabitˢ in cor hois. i. in aīam hois vt intret in ipsam per essentiā: sed tm̃ per potētiā ⁊ dñium: scz per suggestionē quā extra opat dñat. sicut dr Osee. 7. Oēs adulterātes q̃si clibanus succensus a coquente. Item queritˢ vtrū diabolus sit immissor malarum cogitationū. Videt q̄ non. qr sup illū locū euāgelij. Mathei. 16. De corde exeūt male cogitatōes/furta/homicidia. ⁊c. dicit beda. diabolus nō est immissor malar cogitationū: sz incēsor. Preterea. diabolus nō immittit homini malam volūtatē. quia si hoc esset: peccaret homo vellet nollet. g̃ eadē rōne non immittit ei malā cogitationē. Preterea. bonus angelus non immittit ei bonā voluntatem vel cogitationē: ergo nec malus malā. Contra. Habuzardan incēdit ihrlm̃: sed prius eam cepit. g̃ diabolus prius capit ciuitatē cordis hūani q̃ eam succendat. sed non capit eam nisi immittēdo malā volūtatē vel cogitationē: quia non posset dici q̄ aliter caperet eam. ergo diabolus immittit malā cogitationē vel volūtatem. Preterea. dicitur in euāgelio Johis. 13. q̄ diabolus intrauit in cor iude vt traderet dñm. Preterea. diabolus cōsulit hoi malū: sicut bonus angelus bonū. sz ille qui cōsulit immittit cogitationē illi cui cōsulit: qr facit ipm cogitare de eo de quo consulit: g̃ diabolus immittit homini malā cogitatiōez. Preterea. si nichil immitteret in cor hois diabolus quō tēptaret sctōs? Non videt q̄ posset dici quō. et si non poterit aliquid immittere in cor hois: quō incendit? non videt posse dici. Preterea. angelus malus et anima nostra sunt cōuentētia: earūdem enī proprietatū etiā accidētaliū sunt susceptibiles: ergo spūaliter se cōtingere possiunt. igitur sicut corpus calidū calefacit aliqđ corpus qđ tangit: eodem mō diabolus aīaz quā spūaliter tāgit fm suā pprietatē immutabit. g̃ potens est diabolus imutare aīam fm maliciam: ⁊ ita erit immissor malarū cogitationū. ¶ Solutio. Dicimus q̄ re vera diabolus immissor est cogitationū. primo vno modo quia imagines rerum sensibilium delectantium imprimit instrumento imaginationis. quia data est ei potestas vi misceat seipz sensibili ⁊ imutet ipm quādoq̄ sicut pmittitˢ imaginibus rerum delectabiliū: ⁊ sic immittit cogitatiōes de rebus delectabilibus. sicut aliqs ponens ante me aliqđ speculū immittit michi visum rei q̃ resultat in speculo. Scit enī diabolus q̄ delectabile apprehēsum mouet. et ideo immittit apprehensionē rei delectabilis: vt moueat hoiem ad concupiscendū rem delectabilē. et sic potest immittere cogitatiōem mali. sed nō potest immittere cogitationē malā que sit peccatū que est malavoluntas. fm q̄ dicit peccaui cogitatiōe. Et bene dicit beda q̄ diabolus nō est immissor malar cogitationū. i. malarū voluntatū. quia non eas immittit proprie nisi per occasionē vel causam voluntatū. sicut apprehensio delectabilis gñat malā volūtatē: non tanq̄ causa necessaria sed tanq̄ occasio vel causa voluntaria. Alio modo immittit diabolus cogitationē mali scz per modū psuletis: sicut āgelus

Prima rō Gregorius

Scda ratio Solutio.

q̄o vtrū diabolus sit immissor malar cogitationum.

In oppm Solutio.

Scda rō. Tertia rō.

Quarta rō

Quinta rō

Solutio.

Prima re sponsio.

Scda re= sponsio.

Opio doc= toris.

Replica ꝫ solutionē.

ctra hoc aī

Solutio.

Psal. xli.

q̄o incidēs Prima rō Scda rō.

Solutō ali quorum Improba= tio hui⁹ opi nionis.

Resolutio doctoris.

bonus immittit cogitationem boni.ꝛ talis immissio suggestio dicit.qua aūt lingua vocat angelus bonus vel malus cōsulendo homini vel āmonendo:semotū est a sensibus nostris.Hoc vltio mō potest diabolus tēptare hoiem de inuisibilibus:vt qñ facit hominem errare in fide.per hoc patet solutio ad omnia.

¶Questio vtrū angelus datus homini ad custodiā ipsius:aliquando deserat ipsum propter peccatum.

SExto q̄rit vtrū angelus datus hoi ad custodiā ipsius aliqñ ipm deserat propter peccatū.Ad
Prima rō. videt.qꝛ vt dicit Isa.5.loquēs de vinea dñi.Auferā
Scda rō. ab ea sepem.ōt glosa.i.custodiā angelorū.Itē sicut
dicit in euangelio nazarenorū.imminēte captiuitate
iudeorū dixerunt angeli.trāsmigremus ab his sedi-
Tertia rō. bus.Preterea.dicunt angeli de babylōe.Hiere.51.
Curauimus babylonē ꝛ non est curata vel sanata.ōt
Glosa. glosa.sub sūma medicorū sunt āgeli medici curātes
aīas:quos a nobis repellimus cum eoꝝ consilio non
Glosa. acquiescimus.et itex dicit ibi glosa ex persona eorū.
Alia ratio Relinquamus eos:ne in manus nr̄as moriātur.Itē
hieronimꝰ dicit hieron⁹.Maledictus qui confidit in hoie.i.qui
Alia ratio nō habet deum hospitē:nec presidia angelorū.Item
in Isa.13.de babylōe.Hō erūt pastores.glō.i.angeli
qui presunt hūano generi.His auctoritatibus ꝓbat
In oppoⁿ ꝙ āgeli deserūt hoies propter pctā.Sed ꝓtra.Cum
hoies peccant tunc sunt infirmiores ꝛ magis indigēt
medicis:igitur tunc nō debent deseri ab angelis qui
sunt eoꝝ medici.vicium enī esset medico si desereret
Scda rō. infirmū suū cum magis indigeret eo.Preterea.de
nemine desperādum est dum est in via:ꝙ angelus nō
deberet desperare de hoie quē habet in sua custodia
igitur nō debet ipm dimittere:qꝛ medicus nō debet
Solutio. dittere infirmū suū donec desperet de ipo.¶Solu-
tio.Dicimus ꝙ āgelus qui deputatus est homini ad
custodiā nunq̄ deserit ipm q̄tum ad custodiam quin
paratus sit sp auxiliari si hō velit.qñq̄ tamen āgelus
deserit hoiez quo ad quid:sez q̄tū ad hoc ꝙ exponit
ipm tribulatiōibus et tēptatiōibus vt inde resipiscat
ꝛ cogat redire.sicut fecit dñs de filio prodigo.angeli
Solutio p̄ me aucto- eni dñm imutant oībus modis.Prima ꝙ auctoritas
ritatis. intelligit de desertione qua deserunt angeli iudeos:
Ad secūdā vt sint in ea vilitate in qua videmus eos eē.Secūda
auctoritas intelligit de āgelis qui sunt gñales custo-
des vt michael.qui ante aduentū domini erat custos
Ad tertiā. iudeoꝝ:quādo erāt ecclesia dei.modo aūt est custos
ecclesie.Tertia auctoritas de obstinatis intelligitur
a quoꝝ custodia actualiter desistunt angeli:sicut dñs
qñq̄.vñ ipe ait.Zelus meus a te recessit:non trascar
tibi āplius.Paratus est tñ ꝛ angelus ꝛ deus ad talē
custodiā si redire vellent.nunq̄ eni ex toto deseritur
Ad quartā homo ab āgelo vel deo. Ad quartam auctoritatem
dicimus ꝙ sic debet itelligi.ꝙ ille qui cōfidit in hoie
nō habet angelū custodem sui in effectu:qꝛ culpa sua
caret fructu quē deberet habere ex custodia āgeloꝝ.
et sic pz ꝙ talis auctoritas intelligit de oībus pctōri
Ad vltimā bus.Ad vltimam que dicit ꝙ non erunt ibi pastores
dicim⁹ re vera.in babylōe nō sunt angeli tanq̄ ciues:
qñ sunt ciues ecclesie tantū:sed tñ sunt in babylone
tanq̄ custodes hoim deputati etiam malis hoibus.

¶Questio vtrum angelus relinquat hoiez cui ad exercitiū est deputatus.

SEptimo q̄rit vtrum angelus relinquat hoiem cui ad exercitiū est deputatus.Videtur ꝙ non.
Prima rō. Primo per illā auctoritatē beati petri.1.Petri.5.
Scda rō. Aduersari⁹ vester sp circuit.ꝛc.Itē p illud Job.30.
Tertia rō. Qui te cōedūt nunq̄ dormiūt.Itē p aliud Job.41.
aurū sternet sibi quasi lutū:ꝛ radij solis sub eo erūt.
Quarta rō Item p illud Ecclastici.2.Fili accedēs ad seruitutē
ꝛc.et p̄para aīam tuā ad tēptationē.Ex quo videt ꝙ
quāto pfectior est hō:tāto magis infestat a diabolo.
Ex his videtur ꝙ nūq̄ desistat diabolus ab exercitio
tēptationis.Sed ꝓtra.dicit btūs Jaco.4.Resistite
In oppoⁿ diabolo ꝛ fugiet a vobis.Itē bonus angelus in infi-
Ratio scda nitū feruentior est in custodia q̄ malus tēptando.qō
patet per naturam virtutis ꝛ vicij.sed bonus desistit
a custodia:ꝙ malus aliqñ desistit a tēptatiōe.Ad idē
Origenes. videtur facere auctoritas origenis sup numeri.puto
Solutio. inquit sane.ꝛc.¶Solutio.Credimus ꝙ alicꝰ a deo
purificatus ē ꝛ purgatus ꝙ ipse iam ascēdit ad statū
thronorū et habet prudentiā spiritus oculatā ante ꝛ
retro ad instar animaliū.Ezech.1.et.3.et Apoca.4.
Quē inq̄ prudentia se hz ad modū ancille hostiarie
nullū penitus motum illicitū permittens intrare vel
pmittētis intrare.sed dicētis.pepigi fedus cū oculis
meis:vt non cogitarē de virgine.Tunc habet in tali
statu plenam victoriam de diabolo:ꝛ tuncverū est ꝙ
diabolus ipm desinit infestare:licet q̄tū in se ē semp
sit paratus.sicut bonus qñq̄ reliquit hoiem:licet sp
q̄tū in se est paratus sit custodire.licet paucissimi.i.
fere nulli sint in tali statu.sz anteq̄ plenū de diabolo
ipse obtinuerit triūphū potest eū diabolus tēptare:
sed nunq̄ relinquit eum q̄diu homo est in tali statu.
Per hāc diuersitatē statuū patet solutio obiectorū.
quia prime auctoritates referri habent ad statū ante
plenā victoriam habitam de diabolo.sequētes vero
ad statum post plenam victoriam.

¶Questio de verbo Job.

OCtauo capitulo queritur de illo ꝟbo Job.25.
loquētis de deo.Qui facit pcordiā in sublimi-
bus suis.In celesti hierusalē summa pax ē ꝛ summa
cōcordia inter ciues illius ciuitatis.Sed ꝓtra.videt
In oppoⁿ ibi eē discordia inter ciues illius ciuitatis:qꝛ videtur
angeli ꝓtrariā habere volūtatē volūtati dei:ꝛ ita nō
habere pacem.qꝛ ds restituit ei ꝛ pacē habuit:vident
etiā adinuicem habere ꝓtrarias volūtates.de primo
patet:quia angelus quē custodit diligit:ꝛ ita vult ei
vitam eternā.deus autē vult ei mortē eternā.posito
ꝙ angelus nesciat vtrū sit p̄destinatus vel reprobus:
ꝛ in ꝟitate reprobus ē.¶Soluūt ꝙ āgelus nō vult
Solutio. simpliciter illud qō dubitat deum velle:sed vult sub
ꝓditiōe.ſ.si deus velit.Hec solutio duplicit improba
Improbat tur in quaterno.ꝛ p̄terea tertia ratio est ꝙ ex quo di-
ligūt ꝛ diligere nos tenent simpliciter:volunt nobis
vitam eternā simpliciter:licet ipsi nesciant deū velle
cōtrariū.Nos autē dicimus ꝙ facta priori positione
Resolutio angelus vult hominem quem custodit saluari ꝛ vult
doctoris. ꝓtrariū diuine voluntati:non tñ vult cōtrarie:nec est
eius volūtas ꝓtraria volūtati diuine.cuius tres sunt
Prima rō. rōnes.Prima:qꝛ volūtatē suā subicit volūtati diuie
Scda rō. ꝛ paratus est reuocare cum diuinā nouerit volūtatē
respectu cōtrarij.Scda est:qꝛ vult illd cuius ꝓtrariū
vult deus.non volūtate añcedēte sed volūtate ꝓnte.
Damasc⁹ sicut distinguit damas.Est aūt volūtas añcedēs bona
dei volūtas qua ex corde ꝛ bonitate sua vult hoibus

bõa eterna. Volũtas aũt cõsequẽs siue per aliud aut per accñs est illa quavult nõ ex corde sed q̃si coactus ꝛ inuitus humiliare ꝛ abicere filios hoĩs dãnando ꝛ pumẽdo eos pctis exigentibus. Tertia rõ est qꝛ hoc vult angelus ex dilectiõe qua tenẽ diligere ꝛ diligit hoĩem quẽ custodit et velle ei id cuius cõtrariũ vult ei deus: donec constet ei de volũtate dei. Jtem videt esse discordia inter angelos adinuicẽ. quia sicut dixit angel⁹ danieli in Daniel. 10. Angelus persaꝛ restitit michi. qꝛ cum ꝓphetasset hieremias iudeos a captiuitate babylõica liberãdos post. lxx. ãnos: illis trãsactis instabat daniel pro liberatiõe ppli sui: ꝛ ãgelus eius silĩter: ꝛ etiam dixit ei q̃ statim liberaret ppl̃us. angelus aũt persarum restitit ei: et ita discordia fuit inter ppl̃os. Jtẽ videt q̃ angelus persarũ irrõnabilẽ habuit voluntatẽ: quia volebat persis dñium: cum tñ plus expediret eis seruitus vel nõ dñium. nã dñium effert hoĩem: seruitus aũt humiliat. Unde apl̃s. 1. ad Corith. 7. Exhortamur vt si q̃s seruus est: nõ multũ curet fieri liber. Jtem videt q̃ angelus danielis non haberet rõnabilẽ voluntatẽ: qꝛ volebat iudaico ppl̃o ꝓsperitatẽ liberationis: multo aũt vtilioꝛ ꝛ melioꝛ ꝛ magis appetẽda est aduersitas q̃ ꝓsperitas. ¶ Solutio. Nichil aliud fuit illa resistentia nisi q̃ angelus persarũ reuelauit angelo danielis cum eẽt eo supioꝛ et aliquid eẽt et reuelatũ q̃d nõ ei reuelauit: inquit ei ipm velle ꝓtrariũ eius q̃d deus volebat: ꝛ ille acq̃euit et voluntatem suam voluntati diuine suppoſuit. Ad aliud dicendũ q̃ hoc volebat angelus persarum scilz iudeos nõdum liberari: vt satiaret et cessaret odium persaꝛ respectu iudeoꝛ qui eos psecuti fuerãt aliq̃n. ꝛ fortassis ipe erat archãgel⁹ ꝛ ei reuelauerat iudeos non plene purgatos. quod tñ nõ reuelauerat angelo danielis qui erat de simplicibus angelis. Ad vltimũ dicimus q̃ humiliãdis vtilioꝛ est aduersitas: sed sufficienter hũiliatis magis vtilis est prosperitas. iudei aũt hũiliati erãt satis: licet nõ vsquequaq̃ sufficiẽter.

Tertia rõ.

ꝓbat iterũ esse discoꝛdiam inter angelos.

Alia ratio

Solutio.

Ad aliã obiectionem.

Ad vltimũ

¶ Questio de merito angeli boni.

In hoc capitulo queritur de merito ãgeli boni. videt enim q̃ in instãti cõfirmatiõis meruerũt per auctoꝛitatẽ greg. In angelis stantibus. ꝛc. Sed ꝓtra. Nõ meruerũt habendũ. qꝛ si sic. habẽdum illud nõ est nisi augmentũ gratie: ꝛ ita angeli infimi ordis possent tñ mereri q̃ ascenderẽt ad ordinẽ supremũ: ꝛ ita q̃ non eẽt nisi vnus ordo. Silĩter nec meruerũt habitũ duplici rõne. vna est qꝛ angeli mali nõ merentur q̃d habẽt: sed q̃d habebũt. ⁊ eodẽ modo ꝛ boni. Altera est qꝛ si q̃d habent merent: sequit (vt videt) q̃ caritatẽ merent. hanc enim quasi btitudinẽ vel partẽ beatitudinis habent. si hoc. ⁊ idem merent seipso. i. caritatẽ seipsa. q̃d nõ potest eẽ. ¶ Solutio. Merent quod habent. nec valet q̃d obicit de malo angelo. qꝛ regalis munificentie est ꝛ largitatis q̃nq̃ aliq̃d dare anteq̃ recipiens meruerit illud. Ad scõm dicimus q̃ caritas inq̃tum est gratia motus elicies meritorios: principiũ est merendi ꝛ est id quo meret. inq̃tũ autẽ est tocũdãs ꝛ delectãs siue rõne tocũditat⁊ ꝛ delectationis quã facit premium est siue id q̃d ipsi merent. Q⁊ autẽ possit esse meritum ꝛ premiũ patet in laude que et meritũ est ꝛ premiũ. cum enĩ angelus gaudet de cõuersiõe hoĩs: illud etiã gaudiũ premiũ est. ꝛ ꝑm hoc videt q̃ possit homo frustrare angelum aliquo premio. quia in potestate sua habet vt conuertat vel non cõuertat. ꝛ ita in potestate sua habet vt gaudeat angelus vel nõ gaudeat. et ita põt angelus amittere suũ gaudiũ ꝛ premiũ q̃d ꝓius hẽbat. Ad hoc dicim⁹ q̃ angelus de substantiali premio quo deũ videt ꝛ in eo delectat nichil potest amittere: ꝛ semel habitũ nõ potest amittere. gaudiũ aũt q̃d habet de cõuersione hoĩs non est proprie premiũ ipsius nisi per accidens: quia per bonitatẽ q̃ data est eis in premiũ gaudẽt de bono nr̃o. Et licet incipiãt tale gaudiũ nõ habere: vt q̃n homo incipit peccare: tñ non amittũt illũ. ad hoc enĩ vt dicat aliq̃d amitti: vnum istoꝛ trium exigitur: culpa/doloꝛ/indiscretio. Si enĩ culpa mea indignus sum aliqua re quã ꝓius habebã vel habere debebã dicoꝛ illud amisisse. similiter si de re nõ habita doleo potest etiã cõtingere q̃ nec ex culpa sua perdat aliq̃s nec inde doleat. tñ dicẽdum est eum amisisse: quia ex indiscretiõe eius est q̃ non habeat. sed nullum istoꝛũ est hic. quia nõ est hic culpa angeli q̃ non gaudet de cõuersione de qua ꝓius gaudebat: sed potius est de culpa hoĩs. Jtem nõ dolet de subuersiõe istius. quia compati non potest: cum sit confirmatus ꝛ addictus volũtati dei: ꝓpter quã vult angelus vt permittat homo cadere q̃d scit deum ꝓmittere. Hoc etiã nõ est ex eius indiscretiõe: imo est discretio q̃ ꝓius gaudebat modo nõ gaudet. et dicunt quidam q̃ loco illius gaudij habet angelus maius gaudium vel equale ex iusticia dei qua ꝓmittit istũ cadere. Sed hec solutio non valet ꝓpter hoc. qꝛ q̃ deus ꝓmittat ipm ruere de pctõ in pctũ non est optabile: licet sit vellibile. vt ita loquar. sicut q̃ mali puniantur in inferno non est optabile vt supꝛadictum est: licet sancti teneant illud velle cum sciant illud deum velle.

Solutio.

Tria q̃ req̃rũt ad hoc q̃ aliq̃d dicat amitti.

Opinio q̃rundam. Improbat

¶ Questio vtrũ angelus bonus teneatur velle quicquid scit deum velle.

Circa hoc q̃rit vtrũ angelus bonus teneat velle quicq̃d scit deũ velle. demonstret quidã de quo suus angelus nescit ipsum eẽ dãnandũ. inde sic. Jste angelus vult salutẽ istius: silĩter vult salutẽ illius: et sic de singulis. posito q̃ de nullo sciat ipsum eẽ dãnãdum. igitur vult salutẽ cuiuslibet hoĩs. sed ipe scit q̃ deus nõ vult salutẽ cuiuslibet hoĩs: ⁊ iste angelus nõ cõformat voluntatẽ suã volũtati diuine. igit peccat. Ad hoc dicũt q̃ iste angelus non vult salutem istius hoĩs absolute: sed vult si deus vult. Cõtra. ponat q̃ isti angelo reuelet q̃ iste saluabit. inde sic. Jste ãgel⁹ voluit istum saluari: igit necessariũ est istum angelũ voluisse hoc. quia hoc est dictũ de ꝓteritoverũ: cuius veritas non depẽdet ex futuro. igitur necessariũ. sed possibile est ipm esse dãnandũ: igitur possibile ẽ hoc totũ esse q̃d iste angelus voluit istum esse saluandũ ꝛ q̃ dãnet. ergo iste potest velle aliq̃d q̃d nõ vult deus. Preterea. si angeli nõ debent velle nisi q̃d sciunt deũ velle: pari rõne nec scti qui silĩter debent conformare voluntatem suã volũtati diuine. igitur nullus debet velle de aliquo simpliciter q̃ saluet. Jõo dicimus q̃ angelus iste bene debet velle q̃ iste saluet: vel istum esse saluãdum absolute quẽ nescit eẽ reꝓbum: licet deus non velit illud. Nec valet hec argumẽtatio. iste angelus vult salutẽ cuiuslibet hoĩs: nec scit deũ velle salutẽ cuiuslibet hoĩs. igitur iste angelus vult salutẽ alicuius hominis: cuius scit deum nõvelle. Instãtia. posito q̃ iste videat quẽlibet hoĩem: ⁊ nesciat an ille alius videat istũ vel illũ: scit tñ q̃ nõ videt quẽlibet.

Ad scõm.

Replica.

Gregorius In oppoⁿ

Prima rõ

Scõa rõ.

Solutio.

Ad primũ

Prima rõ

Rõsio quorundam Improbat

Alia ratio

Solutõ doctoris.

inde sic. Iste videt quēlibet hoiem: ꝛ scit ꝙ ille alius non videt quēlz hoiem: ꝯ aliquis est quē scit illū non videre. Item angelus desiderat salutē hois propter tria. scilz vt numerus angelorū restaureť ex hoibus. et dixerunt quidā ꝙ de solis virginibus restaurabit. vnde patet ꝙ multo plures fuerūt futuri hoies ꝙ si angeli non peccassent: ꝛ ꝙ sumus fratres eoꝝ ꝛ amici etiusdē hereditatis: ꝛ qꝫ augmētabit eoꝝ gloria cum impleta fuerit hoibus curia celestis. Desiderant igit angeli augmentū illius gaudij ꝛ nō habēt illud: igit non oia optata eis succedūt: ꝯ non sunt bti. Prēterea. spes q̄ differt affligit aiam. sicut dt salomon puer. 13. ergo spes qua expectāt angeli augmentū sue glorie affligit eos: quia differt eis: igitur nō sunt beati: quia afflictio nō potest esse cum brītudie. ¶ Solutio. Est desiderū rei statim habēde: ꝛ de tali dicit Spes que differtur affligit aiam. Est etiā desiderū rei habite in ope suo. sicut dꝛ de christo In quē desiderant angeli ꝓspicere. Est etiā desiderū rei habēde in tpe suo. et tale desiderū siue spes de tali desiderio non affligit: ꝛ tale desiderū habēt angeli de augmēto glorie sue. Nec valet hec argumētatio. oia optata eis nō succedunt: ꝯ non sunt beati. licet enī omnia optata q̄ desiderāt in futuro nō succedant eis: tñ omnia succedunt eis que optant habere nunc. et ideo sunt beati.

Alia ratio

Alia ratio puer. xiii.

Solutio. Duplex desiderū scilz rei hite et rei habēde

¶ De cognitione angelorum.

Sequit de cognitiōe āgelorꝝ. Circa hūc tractatū multa occurrūt dubitabilia. primum est vtrum angeli melius cognoscāt res in verbo siue in speculo eternitatis: ꝙ in ꝓpꝛio gñe. scōm est: quid sit angelū videre in speculo. tertiū est: vtrum angeli videāt oia in speculo eternitatis. quartū est: vtrum angeli visiōe qua vidēt res in ꝓpꝛio genere videāt eas ꝓ mediū vel sine medio. quintū: quomō intelligēda sit auctoritas apli qua dꝛ. Multiformis sapiētia dei innotuit per eccleſiā potestatibus et principatibus. sextum et vltimum est vtrum sciētia angelorum quā habent in verbo sit necessaria.

¶ Questio vtrū angeli melius cognoscāt res in verbo ꝙ in ꝓpꝛio genere.

Circa primū capitulū querit primo. vtrū angeli melius cognoscāt res in verbo ꝙ in ꝓpꝛio gñe.

Prima rō Augustin⁹

pbať ꝙ sic. quia dicit btūs aug. sup illū locū Heñ. 1. Fiat firmamētū. ꝛc. ꝙ fiat pertinet ad factionē rei in verbo: fecit ad factionē in cognitiōe angelorꝝ: factum est aūt pertinet ad factionem rei in ꝓpꝛio gñe. cetera ꝯ ab angelis ꝓius facta sunt in sapīa: post in āgelorū cognitione: tādem in suo gñe. Inde sic. Fieri in sapīa nō est simpliciť fieri: siłr fieri in cognitiōe angelorꝝ nō est simpliciť fieri. qꝫ si hoc esset supflueret tertius modus fiendi. ergo angeli nō cognoscunt res in ℣bo fm se ꝛ simpliciter: qꝫ ibi nō sunt fm se nec simpliciť: sed cognoscūt eas in ꝓpꝛio gñe fm se ꝛ simpliciter. ergo melius cognoscunt res in ꝓpꝛio gñe ꝙ in ℣bo. quia qđ ꝓ se cognoscit ꝛ simpliciter: magis cognoscitur ꝙ illud qđ nec per se nec simpliciter. Itē indirecte Verius cognoscit res in ℣bo ꝙ in ꝓpꝛio gñe: ſz qđ verius cognoscibile est/verius est: qꝫ nō vere cognoscit res nisi fm ꝙ ens. ꝯ verius ē res in verbo ꝙ in ꝓpꝛio genere. sed ex hoc ꝙ est in ꝓpꝛio gñe simpliciter est: igitur ex hoc ꝙ res sunt in ℣bo multo fortius debēt dici eē simpliciter. Tertio sic. verius cognoscit deus in ꝓpꝛia natura sua ꝙ in speculo suo: igitur eadem rōne melius cognoscit res in se ꝙ in suo speculo siue ꝙ in suo ℣bo. Quarto sic. q̄ videt rem in speculo nō ꝓpꝛie videt illam. quod pbať per hoc ꝙ deus non ꝓpꝛievidet. dicit enī btūs iohēs. Joh. 1. ꝙ deū nemo vidit vnq̄. sed cum videtur res per speculū: eius idea siue sīlitudo videt ꝓpꝛie. A simili. cū angeli cogñscūt creaturā in verbo: non ꝓpꝛie ipsam sed eius ideam cognoscūt in ℣bo. ꝯ non ita ꝓpꝛie cognoscūt in ℣bo sicut in ꝓpꝛio gñe: ꝯ magis cognoscūt rem in ꝓpꝛio gñe ꝙ in ℣bo. Item dicit btūs aug. Oēs res in ℣bo sunt: vñ et oia sunt ibi vnū. igit oia sunt ibi indistincta et nō cognoscunt res in ℣bo nisi fm ꝙ ibi sunt. ꝯ res cognoscūtur in ℣bo vt indistincte: sed in ꝓpꝛio gñe cognoscunt vt distincte. ergo melius cognoscūtur in ꝓpꝛio genere ꝙ in ℣bo. Item res in se cognoscūtur per causas necessarias ꝛ imediatas: qꝫ per sillogismū demōstrattuū. in verbo nō cognoscunt nisi ꝓ causam cōtingentē. quia non sequitur ꝙ si res sit in verbo ꝙ necessariū sit tpaz esse futurā. igitur vertus cognoscūtur in se ꝙ in ℣bo. Cōtra rōnabiliť obicit. dicit btūs aug. in. xi. libꝛo de ciuitate dei. Angeli creaturā melius in sapientia dei tanq̄ in arte in qua facta est ꝙ in seipsa sciunt: et ꝓ hoc seipsos ibi melius ꝙ in seipsis. ibi enī tanq̄ in matutina cognitiōe: in seipsis tanq̄ in vesptina vidēt. Item sup illū locū Heñ. 1. Fiat firmamentū. ꝛc. dicit btūs aug. Vespera huius lucis est cū firmamētū nō iam in ℣bo dei sicut ante: sed in ꝓpꝛia natura cognoscitur. que cognitio qꝫ minor est: vespa vocať. et ita multū inest inter cognitionē rei in ℣bo: ꝛ cognitionē eius in ꝓpꝛia natura. vt illud ad mane pertineat: hoc ad vesperam. Et infra dicit. prelucet q̄ in verbo ē cognitio. His oībus auctoritatibus dicit aperte btūs aug. ꝙ melius cognoscūtur res in verbo ꝙ in ꝓpꝛia sua natura. Qđ etiā pbať rōnibus sic. Res nō habet cogñsci nisi in sua luce vel in sua causa: sed fm ꝙ cognoscit in verbo/cognoscit in sua vera ꝛ sūma luce: in sua vera ꝛ sūma causa. ꝯ verꝰ cognoscitur in ℣bo ꝙ alibi: ꝯ melius cognoscit in verbo ꝙ in sua natura. Qđ hac rōne cōcedimus cum beato aug. Opinio enī aug. fuit ꝙ oia creata fuerūt simul: nō tñ materialiter sed ꝛ forāliter. ꝛ opa sex dierū appellat sex distinctiones creaturarū: quas distinguit moyses prout erāt in cognitiōe angelorꝝ. et vocat cognitionē rei future in ℣bo: mane. cognitionem aūt rei facte in ꝓpꝛio genere: vespere. Cum autē ipsi non cognoscūt se futuros in ℣bo: ꝓz ꝙ prima cognitio quā habuerūt de creatura fuit illa qua cognouerūt se factos. et ita prima dies nō habuit mane: sed vespe. patet ꝯ ꝙ fm btūm aug. melius cognoscit res in ℣bo ꝙ in ꝓpꝛio genere. Ad primo igit obiectum dicimus ꝙ re vera fieri in verbo non est fieri simpliciter: sed tñ cognosci in verbo est simpliciter cognosci. quia vere cognoscit res in sua luce ꝛ ī sua causa verissima. Et nō valet hec argumētatio. Res ꝓ se cognoscūtur in suo gñe: ꝛ nō per se cognoscunt in ℣bo: ꝯ magis cogñscunt in ꝓpꝛio genere ꝙ in ℣bo. Illa enī regula aristotel. qđ per se est tale magis ē tale ꝙ illud qđ nō est ꝓ se tale. tenet in naturalibus vbi naturalia naturalibus cōferūtur: ſz vbi naturalia cōferūtur prime cause nō tenet. Non enim est mirū si illud qđ cognoscit nō per se in prima causa magis cognoscit ꝙ illud qđ per se cognoscit in ꝓpꝛia natura. quia illud qđ cognoscit in pria causa cognoscitur in sua luce. qđ aūt cognoscit in ꝓpꝛia

Quarta rō

Alia ratio Augustin⁹

Alia ratio

In oppom Aug. xi. de ciuitate dei

Augustin⁹

Ad primū.

Replica aristotelis

natura in tenebris cognoscit. visus enī philosophorū
ꝛ oīs visus naturalis est sicut visus noctue q̄ nō videt
Ad scōm. nisi in obscuritate. Ad scōm dicimus q̄ non valet hec
argumētatio. verius ē res in ℣bo q̄ in ꝓpria natura:
sed p hoc q̄ est in ꝓpria natura debet dici simpliciter
esse: ḡ ex hoc q̄ est in ℣bo debet dici simpliciter esse.
Instātia. Iste ē magis albus in pede q̄ in totali cor-
pore: ꝫ ex eo q̄ ē albus totali corpe est albus simpli-
citer: ḡ ex eo q̄ est albus in pede ē albus simpliciter
Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumē-
tatio. deus verius cognoscit in sua propria natura q̄
in suo speculo: ḡ verius res cognoscit in se q̄ in ℣bo.
ꝛ hoc ideo cōtingit. quia cum deus in se cognoscit in
sua luce cognoscit: cum aūt res coḡscit in se cognosci
Ad quartū tur ī tenebris. Ad quarto obiectū solumus p inter-
emptionē huius. quividet rem in speculo: non ꝓprie
videt eam. et qđ dicit bt̄us Joh. 16. deū nemo vidit
vnq̄. intelligendū est in ꝓpria essentia in hac mortali
vita. res enim proprie videri habet per suā imaginē.
siue videt per imaginē expressionē siue minus expres-
Ad quintū sam: nichilominus ꝓprie videtur. Ad q̄nto obiectū
dicimus q̄ hec argumētatio non valet. res in verbo
cognoscit vt indistincta: in se cognoscit vt distincta. ḡ
magis cognoscit in se q̄ in ℣bo. licet enim cognoscat
in verbo vt indistincta: in eodem tm̄ verbo cognoscit
vt distincta ꝛ fm eandē ideam. Sicut enī prima causa
fm se ꝛ ita fm idem est causa: ꝛ vnius fm q̄ est vnū/ꝛ
plurū fm q̄ plura. ita eadē idea fm se ꝛ ita fm idem
est imago siue exemplar ꝛ vnius fm q̄ vnū: ꝛ plurū
Solutō ob fm q̄ plā. Nec valet hec argumētatio. Imago hois
iectionis. fm q̄ est homo (cum sit cōis ad quēlibet hoiez) nō est
imago alicuius hois particularis fm q̄ est distinctus:
similiter imago albi fm q̄ est albū nō est imago alicui⁹
particularis albi fm q̄ est distinctū ab aliquo albo. ḡ
eadem rōne prima idea cum sit imago oīm rerū: non
est imago alicuius ꝑticularis entis fm q̄ ē distinctū.
Sicut enī in naturalibus vna natura est coartata ad
vnum actū ꝛ non se habet ad quēlibet: ita vna imago
naturalis coartata ē vt sit signū specialiṫ illius cuius
est imago. ꝫ sicut prima causa nō est coartata ad ali-
quē effectū: vel ad hoiem fm q̄ ē homo/vel ad asinū
fm q̄ ē asinus/vel ad vnū fm q̄ est vnū/vel ad plura
fm q̄ plura: sed se habet ad oīa illa ꝛ fm idē. ita pā
idea non est coartata circa aliqđ signatum: sed oīnia
signabilia significāt idem in oībus diuersitatib⁹. Ad
Ad sextuꝫ. sexto obiectū dicimus q̄ hec argumētatio nō valet.
res in ꝓpria natura cognoscit per causam necessariā
propriam ꝛ immediatam: in verbo nō: igitur magis
cognoscit in sua natura q̄ in ℣bo. ꝛ hoc triplici rōne.
prima est. quia in demonstrationis multa supponūtur
de quibus nō est certa cognitio. vnde nō est ibi certa
probatio nisi sub cōditiōe: vnde non est ibi absolute
scientia. scōa ratio est. quomā in naturalibus est visus
noctue. tertia rō efficatior. q̄ causa necessaria diuina
magis est causa omni suo effectui q̄ aliqua causa na-
turalis q̄tūcūq̄ sit necessaria ꝛ immediata causa suo
effectui: q̄ oīs cause naturales q̄ sunt cause habent
Res triplr̄ ō eē i deo. a prima causa. Ad euidentiā eorū q̄ dicta sunt ꝛ que
dicenda sunt/notandū q̄ res triplicit̄ dicit̄ eē in deo:
scz per causam/per gratiā/per cognitionē. Per cām
fm q̄ dicit bt̄us paulus in actibus ap̄ol̄. Actuū. 17.
de deo in quo viuimus/mouemur/ꝛ sumus. sup illū
Augustin⁹ locū dicit bt̄us aug. Nō tanq̄ eius substātia sic in eo
sumus. sicut dicitur vitā habere in semetipo. sed cum
aliud sumus q̄ ipse: non aliter in eo sumus nisi q̄ id
operat̄ vnde viuimus ꝛ sumus. fm hūc modum non
fuimus in deo ab eterno scz p causam nisi potētialiṫ.
Per grām vero sunt in eo viri scti. q̄ sunt sicut pal-
mites in vite: ꝛ ram⁹ in arbore. vñ in Ecclasti. 47.
de viro sctō ꝛ excelso in ℣bo gñe. i. in filio dei. quāto
magis aliquis sanctior est: tāto excelsior est in verbo
gñe. i. in filio dei qui est arbor vite. sicut aliq̄s ramus
excelsior est in aliqua arbore alio ramo. Scōz aūt q̄
res dicunt̄ eē in deo per cognitionē fuerūt res in deo
ab eterno. et fm hūc modū dicunt̄ vnum esse in deo:
ꝓpter vnā ideam qua oīa repsentant̄. fm quē tropū
dicit aristo. q̄ aīa quodāmodo est oīa: q̄m imagines aristoteles
oīm rerum inprimi habēt in anima. fm hūc tropum
ō auctoritas q̄ creatura in deo est essentia increata:
in se aūt creata. proprie enī loquēdo hereticum esset
hoc dicere.

¶ Questio quid sit dicere angeli vident in speculo.

Queritur quid sit dictu Angeli videt in speculo.
Speculū enī non solū dicit vel supponit diuinā
essentiā. q̄ tūc idē eēt dicere Angeli videt in speculo Ratio
q̄ angeli videt in diuina essentia. si aūt aliquid preter
diuinā eēntiā cōnotat̄ in creatura aut aliqđ effectus:
non videt̄ ille effectus esse nisi illumiatio qua illuiat̄
angelus: mediāte qua illuiatiōe videt q̄ resultant in
speculo. sed cum oēs videntes aut coḡscētes habeāt
hmōi illuiationē: videt̄ q̄ de quolz hoīe etiā viatore
possit dici sicut de angelo q̄ ipse videt in speculo. qđ
falsuz est. Solutio. Speculū supponit diuinā eēntiā Solutio.
vel ipm̄ dei filiū. nec cōnotat aliquem effectū in crea-
tura: sed potius aliquā relationē. quia non supponit
essentiam vt causam in actu vel habitu: sed supponit
ipsam essentiā vel personā filij vt imaginem: et ita in
quadā relatiōe ad creaturā. et sic soluit̄ hec questio.
Si aūt querat̄ vtrum fm naturā speculi vel volūtatē Alia q̄stio
ipsius: vel etiā fm naturam aut dispositionē videntis
fiat hmōi visio. Dicimus q̄ fm naturā speculi qđ per Solutio.
naturam suā imago est. ꝛ etiā per voluntatē: quia ex
mera liberalitate erit q̄ ipse dabit se ad videndum ꝛ
īmediate vel etiā pro parte est fm dispōem intuētis.

¶ Questio vtrū angeli videant omnia in speculo essentiali.

Hic q̄rit̄ s. angeli videāt oīa in speculo eēntiali.
Videt̄ q̄ sic per greg. qui dicit. Quid est qđ nō Prima rō
videt: qui videntem oīa vident? Scōo p auctoritatē Scōa rō.
dionysij. Deus videndo se videt oīa. Tertio q̄ ageli Tertia rō.
corpalia vident. multo fortius spūalia: q̄ spūs sunt.
ergo videt oīa. Quarto q̄ nō est aliqđ impedimētū Quarta rō
quin oīa videāt. nec ex parte visorum q̄ eadem sunt:
nec ex parte speculi: nec ex parte ipsor̄ videntiū. cum
oīa possint ibi videre. Quīto. cum res in re sint eedē Quinta rō
ꝛ per qđ vident̄ idem: si est diuersitas ex pte videntiū
nō erit nisi ex diuersitate dispositionū in ipsis videnti-
bus. dispositio aūt illa: dispositio est gratie. sed hmōi
dispositio nihil facit ad hoc vt plura vel paucioza vi-
deātur: sed solū ad modū videt̄ oparī: vt qui maiori
gra dispositus est magis videat ꝛ limpidius: qui aūt
minori gratia dispositus est videat minus clare. ꝛ ita
oīa vident̄ ab oībus. sed ab alijs clarius: ab alijs mi-
nus clare. Sexto. cum aīa sit potēs intelligere oīa ꝛ Sexta rō.
oīa sint potētialiter intelligibilia ei per irradiationē

luis.de quo ꝺr in psalmo.35.In luīe tuo videbimus lumen.de potēcia intelligēte fiat actu intelligēs.ꝛ q̄ potēcia erāt intelligibilia:fiant actu intellecta.et nō quedam solum:sed oīa.et ita in lumīe speculi eterni videbit aīa oīa actu illuminata:igitur et angelus ibi videt oīa. Ad solutionē obiectorum prenotanda est quintuplex visio. Est enim q̄dā naturalis ꝛ gr̄ialis.vt q̄n intellectu angeli et aīe impressa est noticia boni ꝛ ibi relucet prima ver̄itas:in luce prime ver̄itatis videt ꝛ ibi relucet prima ver̄itas:in luce prime ver̄itatis videt aīme ꝛ angeli principia iuris naturalis.sicut ꝺr btūs aug.in libro soliloquior̄.et etiā principia facultatū: sicut idem dicit in libro de libero arbitrio:ꝛ ibidem. Est alia visio naturalis ꝛ spūalis qua videt angeli ea solum q̄ subsunt arbitrio eor̄ seu iudicio.fm q̄ dicit apl̄us.1.ad Cor̄ith.2.Spūalis homo oīa dijudicat: a nemine aūt iudicaī.ꝛ alibi.Qui me iudicat(inquit apl̄s.1.ad Cor̄.4.) dn̄s est.q.d.nō angelus. Angeli enī non iudicāt nos:sed potius adiuuāt ꝛ cōseruant. ꝛ ideo āgeli tali visiōe nō videt nisi ea q̄ sibi subsunt: et iam non vident ea q̄ sunt liberi arbitrij nr̄i in quo sumus eis pares. Est tertia visio ꝓphetalis qua prophete illuīati a deo videbāt ea q̄ volebat eis oīdere fm q̄ sciebat hūano generi expedire. Quarta aūt est visio glorie qua ꝛ nos ꝛ angeli videbimus in patria: videndo aperte ipm speculū ꝛ ea q̄ nobis in speculo resultabunt. Quinta visio est angelici ministerij siue reuelatiōis per quā reuelant ea q̄ ad officiū eor̄ circa nos ptinēt. Per hāc distinctionē patet quō soluēdū sit ad obiecta. Notādum aūt q̄ angeli ex eis q̄ habēt non vident in speculo nisi ea q̄ ipsor̄ iudicio subiecta sunt ꝛ q̄ pertinēt ad eorū gloriā ꝛ salutem. Per hoc soluīt auctoritas greg.scz hec Quid est qꝺ nō videt qui videntem oīa vident? q̄r illa auctoritas intelligīt de eis q̄ pertinēt ad eorū gloriā. Ad scām dicendū q̄ non sequīt.quia est ibi locus a maiori:qui non tenet ꝓstructiue. Ad q̄rto obiectū dicimus q̄ impedimētū videndi oīa a parte videntiū est qui non vident ibi nisi ea q̄ resultāt deprope ꝛ aperte.q̄dā enī eis resultant ibi de lōge ꝛ tenuiter ꝛ obscure. Ad tertiū pz solutio per hoc. Ad quintū dicendum q̄ ex hoc q̄ angelor̄ quidā perspicatius intuenī in speculo q̄ alij:cōtingit etiā q̄ quidā plura videt ꝛ alij pauciora. Ad vltimū dicendū q̄ etiā anima illumīata ab illo primo lumīe non potest videre nisi q̄ subiecta sunt iudicio eius.q̄ autē ad subtilissimam dei ordinationem pertinēt:vt redēptio generis humani ꝛ cōsimilia.nō viderūt ibi angeli oēs:sed aliquibus per ecclesiā innotuit.sicut dicit apl̄us ad Ephe.3.Ecclesie ver̄o quinto modo per reuelationem. Adhuc videtur posse ꝓbari q̄ angeli videant omnia in speculo eternitatis.quia sup illud Job.28.Nō adequabīt ei vitrū.ꝛc.dicit glo.Unusquisq; mētē ab oculis alteri⁹ corpulētia non abscōdet.ergo in patria videbūt hoīes cogitatiōes alior̄: igitur ꝛ angeli tunc videbunt cogitationes.sed nunc eque clarū visum habēt:q̄ nunc videt singulas cogitationes hūanas:et ita in speculo videt oīa nō solū in vniuersali sed etiā in singulari. Prefea.si non videt angeli hmōi cogitatiōes particulares in speculo:nec alibi istud cōstat.igitur simpliciter nonvidēt cogitationes hoīm:ergo neq; alij scī vt beata virgo ꝛ btūs petrus.sed si hoc:quomō igit possunt orare pro supplicantibus sibi.nonvideī.vnde redit qꝺ prius:scz q̄ angeli videt omnia in speculo eternali. ¶Solutio. Loquēs iohēs in apoca.21.de ciuitate eterna supna que tam triūphat ꝺr q̄ deus illuīabit eam.et loquīt de interna illuīatiōe:ꝛ q̄ lucerna eius erit agnus quo ad exteriorē illuminationē.tunc enī oīa reuelabūtur etiā abscōdita tenebrar̄.propter qꝺ dicīt dies iudicij dies reuelationis.de qua reuelatiōe habes in multis locis in scriptura.Eccla vero militās etsi mō illuīet ad videndū deū pro modulo status sui:tn̄ videt ipm in nube ꝛ caligine:ꝛ multa ei operta sunt q̄ tunc erūt ei aperta. Dicimus g̃ q̄ angeli tūc ita illuminabūtur interius ꝛ exterius q̄ videbūt multa q̄ tn̄ modo sunt eis occulta.quia tūc impleto numero elector̄ maior erit claritas in oīm ꝟsummatiōe. Et sic patet solutio ad primo obiectū. Ad scām dicendū q̄ beata virgo ꝛ alij scī norūt cogitationes ꝛ orōnes hoīm q̄tū deus vult eis reuelare:reuelat aūt eis prout nouit hūano generi expedire.reuelat etiā eis qui sunt inter hoies eorū intercessione digni ꝛ qui non.

Ad scām ob iectum.

¶Questio vtrum aliquis angelus adeo limpidum habeat visum q̄ in speculo videat omnia.

Quer̄it vtrū aliquis angelus adeo limpidū hēat visuz:q̄ in speculo videat oīa. Videt q̄ sic.quia oīa resultant ibi.ꝛ alicꝺs angelus vt cherubin limpidissimū habet visuz:ergo oīa videt ibi. Preterea.q̄ alicꝺs angelus de supremo ordine videat ibi oīa:non est cōtra hoc qꝺ dicit apl̄us ad Ephe.3.Multiformē dei sapiētiā per ecclesiā innotuisse principatibus.ꝛc. nec cōtra aliam vt videt. Item dixit dn̄s ad Job.38. Nūquid nosti ordinē celi et rōem eius pones in terra qꝺ non tu sed ego faciam.q̄ sicut angeli cognoscunt futura in speculo:ita ꝛ hoīes in sideribus ꝛ planetis videant futuros euentus. Sed aliquis astronomus posset adeo perfectus eē et ad plenū illuīatus q̄ oēs futuros euētus cognosceret:g̃ multo fortius aliquis angel⁹ adeo potest hīe limpidū intuitū q̄ oīa futura cogīscat in speculo. Cōtra.dicīt in euāge.Math.24. De die illa nemo scit neq; āgel⁹ neq; fili⁹.ꝛc. ¶Solutio. Licet aliquis angelus limpidissime ibi videat fm q̄ sustinet puritas sui status:non tn̄ limpidissime videt ibi modis oībus.q̄r non adeo limpide q̄n deus limpidius ꝛ aīa christi ō omnia videt ibi nō ita clare videt ibi. Et sic soluīt primo quesitū. Ad scām dicēdū q̄ imo scriptura repugnat illi.s.qua dixit Isa.6.Uolauit ad me vnus de seraphin. Si enim missus est ad mundādū labia prophete qui mundus erat ab omni mortali:videī q̄ nō prius sciebat se mittendū q̄ mitteretur.quia ministris a dn̄o sua voluntas monstraī. Ad vltimū dicimus q̄ nullus potest adeo peritus eē in astronomia quin frequenter fallaī propter infinita particularia de necessitate obseruāda.qꝺ facit dn̄s ad eius instructionē ꝛ hūiliationē ꝛ etiā sue imperfectiōis indiciū. Eodē mō etiam facit cum angelis q̄ aliqua archana claudit eis:vt sue paruitatis memores etiā dei celsitudinem āmirenī.

Prima rō

Scꝺa rō.

Tertia rō.

Ad scām.

Ad vltimū

¶Questio de visione angelorum qua vident res futuras in ꝓprio genere.

Quer̄it de visiōe angelor̄ qua videt res futuras in proprio gne. Illa enim visio aut est ꝑ mediū aut sine medio.si ꝑ mediū:nō nisi ꝑ mediā imaginationē a reb⁹ in intellectū angeli resultātē. Sed ꝓtra. res non sunt:ergo nō resultat ex eis aliqua imago in intellectu angelico:non igitur videt ea q̄ futura sunt

Ratio.

In oppm

In oppm

Solutio.

Ad scām.

Euasio. per medili. Si forte fingat quis aliquā formā quam habent angeli a prima cōditione ⁊ dicat q̄ per illam
Cōtra hoc. mediā videant res futuras. Cōtra. hoc est qz per illā nō possunt videre nisi qz per illā habēt assimilationē ad res: vnde illa est quasi silitudo. sed cum ipse intellectus seipō assimilet oībus: vt quid oportet ponere extraneā simlitudinē que sit mediū vidēdi? videt q̄ nō oportet: imo angelus seipō sine oīni medio videt
Ad idem. que videt et per se. sed si hoc: g̃ semp videt actu. Itē ex hoc sequit q̄ ex quo cum oībus habet silitudinē: q̄ oīa videt. Eodē mō potest obici ꝓtra id qđ supius dictū est. quia per illā formam que fingit in ipso esse assimilās ipm rebus cognoscit res: cum ipa assimilet ipm indifferenter oībus per illā videt oīa. et inde vt
Euasio. prius. Si aūt velit ds dicere q̄ nō est possibile āgelū cognoscere res futuras in ꝓprio gñe sed in speculo.
Cōtra quā Contra. Si videt in speculo eas quis prohibet quin abstrahat eas a speculo per intellectū abstrahentē: ⁊ sic abstractas cogitet: ⁊ sic cog̃scat eas in ꝓprio gñe.
Secundo. Prekea ex hoc sequit per sile multiplex incōuentēs.
Primū genus. Primū q̄ cum christus predicebat res futuras non cog̃scebat in proprio gñe: ⁊ ita aliqua ignorātia erat in ipso. qđ est absurdum. Prekea. si nō cognoscebat in proprio gñe res futuras: vt passionē/resurrectionē suā. ⁊ cōstat q̄ abrahā vidit hoc. sicut ipa ✠itas testat Abrahā inquit exultauit vt videret diem meū: vidit ⁊ gauisus est. ergo aliqua cognouit abraham q̄ non christus: g̃ christus nō fuit magister magistroꝝ. quod
Solutio sine p̄iudicio obhorret a fide Solutō. Sine p̄iudicio saluo hoc qđ dicit in isaia cherubin velare caput et pedes dñi. quia q̄ ante mūdi exordiū erāt: et q̄ post eius cōsummationē futura sunt: nobis velata sunt ⁊ angelis silr q̄tū ex scriptura possumus cōiscere. et p̄cipue innitēdo illis auctoritatibus iobis et greg. Cū apparuerit silles ei erimus: ⁊ mentē vnuscuiusq̄ oculis corpulētia nō abscōdet. Dicimus ꝫm q̄ nobis videt q̄ angeli
duplex medium. vidēt res existētes in proprio genere per mediū: sed distinguendū est duplex mediū. videlz mediū quo: et mediū per qđ. medium per qđ est ipe intellectus qui per hoc q̄ assimilat deo vltia assimilatiōe est expressa imago oīm ⁊ expressum speculū oīm. vnde per seipz sine speculo ⁊ sine alia imagie q̄ vult dirigere aciem supra res ipsas potest eas videre. et ipsa directio est mediū quo eas videt distincte actu. ⁊ in hoc consistit libertas eius. In hoc aūt differt in vidēdo a deo imo
Quō āgelus iudicat de futuris. deficit ab eo: qz deus oīa videt sp actu. angelus autē potentia videt non actu: nec etiā oīa. res aūt futuras abstrahit a speculo: et de abstractis iudicat et sic eas cognoscit. Videt g̃ angelus per duplex medium scilz per speculū qđ ipe est licet vniuersale: ⁊ per medium quo discernit eius visio. i. per directiōem aciei intellectus sup rem siue preteritam existentē siue futurā. et hoc modo videbit anima q̄n erit in gloria: dū erit plene speculum intelligibile. sicut dicit quidā phūs. Et per hoc patet solutio obiectorum.

Sexta questio huius tractatus.

Prīa ante oppositum Sequēti capitulo q̄rit de hoc qđ dicit apostolus q̄ multiformis sapiētia dei innotuit per eccliaz principatibus ⁊ potestatibus: ⁊ qz innotuit eccle per gabrielē. g̃ per gabrielē innotuit principatibus. ⁊c. g̃
In oppositum. minores angeli reuelāt maioribus. sed si hoc: igitur ibi ē preposteratio. quia dr btūs dionysi⁹ q̄ maiores
Ad idem minoribus manifestāt que ipsi ignorant. Ad hoc idē facit qđ dicit in euāge. Dedit vnicuiq̄ dūs ꝫm ꝓpriā virtutē. Ad hoc facit qđ dicit btūs Bern̄. in libro de Ad idem
ꝓsideratiōe. scribēs ad eugeniū papam ꝓtra illos qui volunt ⁊ procurāt exēptiones ab eis quibus subesse deberēt. dicit enī q̄ angeli non querūt aut procurant exēptiones suas. vnde nec hoies debēt. Solutio. Solutio.
Est qđdā officiū angeloꝝ q̄si naturale: cui scilz a pria natiuitate ⁊ institutione mācipati sunt. de quo dicit. Unusquisq̄ ordo illius rei censet noie quam plenius accepit in mūere. ⁊ q̄tū ad hoc officiū semp descēdit reuelatio dei archanorum a maioribus ad minores. Sed cum opus incarnatiōis preter naturam ⁊ super
De officijs angelorū. natura fuerit: nō oportuit q̄ reuelatio tanti mysterij seq̄ret processum officij naturalis. imo sicut in veteri testamento per gabrielē innotuit mysterū hoc vnde in daniele legit Vidi ⁊ ecce vir q̄ dixit. gabriel ostēde ei visionē. scz de. lxx. ebdomadibus: quibus cōpletis vēturus erat christus. ita in nouo testamēto p eundē innotuit idem mysterium btē virgini ⁊ ecclesie: ⁊ per
Ꝓprio dyonisij. ecclesiā angelis superioribꝰ. Quis aūt fuit ille āgelus ⁊ de quo ordine qui dixit gabrieli vt visionē oīderet daniel? dicit btūs dionysius. estimo q̄ fuit de ordine cherubin. qđ vult ipse habere p qđdā simile scriptū in ezechiele. ibi enīz dicitur q̄ gloria dñi apparuit de cherubin. qđ est qz per angelū de illo ordie reuelata est ⁊ manifestata gloria dñi. et dixit angelus qui erat indutus lineis vt signaret thau. i. signum passionis ⁊ Thau.
cruc̄is sup frōtes virorū gementiū ⁊ dolentiū. Item btūs bern̄. volēs ostēdere eugenio pape q̄ abbates Bernardꝰ.
procurātes exēptiones non debent exaudiri. dicit in libro de cōsideratione q̄ nunq̄ audiuit angelū dicētē nolo eē sub archāgelo. ⁊ ita mīores sp subsūt maioribus ex quo nunq̄ eximūtur. Sed angelū eē sub alio
Quō sciūt mīores angeli. nichil aliud est q̄ per ipm audire dei volūtatē. sic enī presunt maiores minoribus q̄ eos illuminant et dei volūtatē docent. Ex hoc sequit q̄ nichil sciūt mīores nisi qđ a maioribus excipiūt. et ita q̄cqđ sciūt mīores sciunt maiores. qđ est cōtra verbū apli. Solutio. Solutio.
Quo ad officiū qđ sortiti sunt āgeli a prima cōditiōe verum est q̄ a maioribus accipiūt minores quicquid sciūt. sed quo ad quedā excellentia que naturā officij trāscēdūt: vt sunt ea q̄ supra intellectū oīm sunt tam angelicū q̄ humanum: vt fuit mysteriū incarnationis potest eē q̄ angelus superior qđ sibi immediate a deo reuelatur reuelat angelis de infimo ordine: non per medios. sicut legatus ordiat aliquid in eccliā suffraganeis absq̄ mysterio metropolitani.

Septima questio huius tractatus.

Arca hoc capitulū quo querit vtrum cognitio angeloꝝ in ✠bo sit necessaria. opponit sic. pona
Ar primo. tur q̄ iste angelus videat in ✠bo istum esse dānandū. Ista scientia fuit in isto angelo: ⁊ necessariū est fuisse istam scientiā in isto angelo. ⁊ loqmur de scia actuali angeli: quia qđ factū est non potest nō esse factū. igit motus qui fuit/nō potest nō fuisse: igitur iste motus qui fuit in hoc āgelo: non pōt nō fuisse in hoc āgelo.
Prekea. si aliqs motus fuit in aliq̄ corpe: necessariū
Sco ad idē est illū fuisse in illo corpe. ergo eadem rōne si aliquis motus fuit in aīa vel angelo: necessariū est illū motū fuisse in aīa vel in angelo. et ille motus est hec scia: g̃ necessariū est istam scientiam fuisse in hoc angelo. sed hec sciētia fuit scia huius: nec potest fuisse nisi sciētia huius: ergo necessariū est scientiā huius fuisse in hoc

In oppo^m angelo.sed si sciētia huius fuit in hoc āgelo/hec erat q̄ ipe saluabitur:ḡ necessariū est istum esse saluandū.

Euasio. qđ falsum est.Forte dicet q̄ sicut deus eadem sciētia scit antichristū fore ⁊ potest scire eius oppositum:ita sciētia ista istius angeli fuit sciētia huius:sed eadem potuit esse sciētia oppositi.vnde dicūt q̄ nō est neces=

Ꝫ hanc aī. sariū hanc scientiā fuisse huius.Sz hec solutio nulla est.quia vt dicit aristo.motus idem est nūero qui est etusdē subiecti ab eodē in idem ⁊ in eodem tpe.igit hec sciētia q̄ est motus anime et est sciētia huius non

Scđo ad idē potest eē alterius:ita q̄ sit in numero eadem.Item impossibile ē q̄ idem motus in nūero sit in hoc loco et in alio.eadem rōne impossibile est illū eūdē motū

Eodemmō arguitur. in numero qui est in hoc/eē in alio. Eadem obiectio potest fieri de sciētia ꝓphete qua scit aliquid futurū cōtingēs:⁊ de sciētia aīe christi qua scit aliq̄d futurū

Solutio si nē ꝑiudicio cōtingēs. ¶Solutio.Sine ꝑiudicio melioris sentētie dicimus q̄ hec ē falsa.necessariū est hāc scientiam fuisse in hoc angelo.cum enim a ꝑbis dicat sciam esse assimilationē apprehēdētis ad apprehēsum:dicimus q̄ illa apprehēsio inq̄tum erat expresse assimilata rei apprehēse erat sciētia.q̄cquid igitur intelligit in illa scia fm q̄ erat sciētia huius preter apprehensionem: erat relatio dependēs ex futuro. vt possibilitas ⁊ veritas oro̅nis:sicut patet in veritate huius enunciabilis antichristū fuisse futurū.Dicimus igit q̄ necessarium est hūc motū vel hāc appꝫhēsionē fuisse in hoc āgelo: nec tm necessariū est hāc scientiā fuisse in hoc angelo. quia accidētale erat huic apprehēsioni esse scientiā ⁊

Scia ꝑt eē opinio. dependēs de futuro.⁊ possibile ē q̄ fuerit tm̄ angelica opinio:cum nō sit necessariū angelū per illam vidisse rem in speculo eterno:necesse ē eum cogitasse de illa re ⁊ assensum prebuisse de illa re q̄ eēt futura:sed nō est necesse q̄ cogitauerit vl̄ assensum ꝑbuerit vt erat futurū in re.hoc enim eēt scire in verbo et dependens de futuro.

¶Sextus tractatus.

QVoniam ꝓphete ea q̄ vident/vident in speculo eternitatis sicut angeli:post āgelor cognitionē agendū est de prophetia.⁊ primo videndū est quid sit ꝓphetia.scđo dicendum erit de spectebus ꝓphetie. tertio quō ꝓphetia euacuabit.quarto vtrum exposi

Quid est ꝓphetia. tores sacre scripture dicendi sunt ꝓphete.quinto de officio ꝓphetar.¶Prophetia sic describit.prophetia est diuina inspiratio rerum euētus immobili veritate

q̄ttuor mo dis dr̄ pro= phetia. denunciās. Notandum aūt q̄ hoc nomen prophetia quattuor modis accipit.quia dicit prophetia sermo

Opinio ali quorum prophēticus.secūdo actus prophetādi.tertio ipsum ꝓphetatū.et fm hoc dicūt quidā q̄ nullū enūciabile potest esse prophetatū sicut nec prescitū.si enim esset

Opio doc= toris q̄d ē enūciabile. prescitū sciret anteq̄ esset verum:⁊ ita sciret dum est falsum.Sz nos qui dicimus q̄ enūciabile nichil aliō est q̄ ipa res. vñ dicimus q̄ enūciabile bene ꝓphetat ⁊ bene prescit.vt hoc enūciabile antichristum eē.sed non prescit anteq̄ sit verum:sed prescit et prophetat anteq̄ sit.quarto mō dicit prophetia donū ꝓphetie: scz habitus mētis qua cognoscit anima res q̄ aperte sibi ostendunt a deo.quinto etiam modo potest dici ꝓphetia ipse actus ꝓcedēs ex tali habitu scz actualis cognitio taliū rerum.vtroq̄ istorum modorū potest accipi in p̄dicta diffinitione.Est enī prophetia:diuina

Prima q̄o h⁹ tractat⁹ inspiratio.i.inspirata sciētia a deo.Querit igitur de illo habitu qui est prophetia vtrū sit virtus aut non. hoc probat:quia est habitus mētis bene cōstitute.ex tali enī habitu ꝓcedūt motus meritorij.merebātur enim ꝓphete ꝓphetādo populis:cōminādo penam et ꝓmittēdo bona eterna.ḡ per motus illi⁹ habitus merebant ipsi vitam eternā:ḡ ille habitus ē virtus.

Prima rō

Forte dicet q̄ ille habitus nō est virtus:quia motus illius nō fm se ⁊ per se sunt meritorij:sed q̄ sunt me=

Euasio.

ritorij tm̄ habent ex caritate. Sed ꝓbat q̄ hec ratio nulla sit.q̄ fm hoc ꝓbat q̄ iusticia/largitas/nō sunt virtutes:q̄ eorū motus nō sunt meritorij nisi a carī= tate.⁊ ex hoc sequitur q̄ nichil sit virtus nisi caritas.

ꝓtra hāc aī

¶Solutio.Re vera illud donū nō est virtus ꝓpter duas causas.prima est quia motus x̄tutū fm q̄ sunt a suis virtutibus meritorij sunt. Motus enī largita tis ē dare dāda cui debet ⁊ vbi debet ⁊ gratia cuius debet.et fm hoc motus talis vestitus omnibus suis circunstātijs procedit a sua virtute.vnde oīs motus virtutis fm q̄ est motus virtutis est meritorius:q̄m difficile ⁊ laudabile est in tali medio cōsistere.motus igitur iusticie fm q̄ est motus iusticie per se et fm se meritorius est:licet hoc habeat a caritate:q̄m ⁊ ipsa iusticia ⁊ ipse motus quicq̄d habet hoc habet a caritate.motus aūt prophetie non fm se medium aliq̄s laudabile tenet:q̄ eius motus nō est nisi videre res que aperte ei ostēdunt.nec habet aliquā difficultatē sicut nec habet difficultatē q̄ oculis corpalib⁹ video aliquā rem.Scđa ratio est quia sciētia q̄ est ꝓphetia vt in pluribus non est de his q̄ pertinēt ad cultū dei: sola enī cognitio illa q̄ de deo est vel de similitudine eius in nobis x̄tus est ideo q̄ credimus eas cum nō videamus.et hec est vna causa q̄re logica ⁊ alie artes liberales nō sunt virtutes.alia ratio est quia vtūtur naturalibus rōmbus ⁊ principijs que p̄ se cognoscit hūanus intellectus.et ideo nō hñt meritū apud deū.

Solutio.

Prima cā

Oīs mot⁹ virtutis est meritor⁹.

Scđa cā.

Tertia cā.

ADhuc videt posse ꝓbari q̄ ꝓphetia sit virtus: ⁊ specialiter de illa prophetia qua vidit isaias x̄ginē parturā cum ait.Ecce virgo ꝯcipiet ⁊ pariet. querit vtrum ipsa sit virtus vel opus x̄tutis.Qđ sic videt:quia per illā visiōem leuauit se supra se.aliter enim nō vidisset.quia res visa oēm intellectum tam angelicum q̄ humanū trāscendebat.omne aūt illud quo leuat quis se supra se est virtus. Et preterea illa visio siue cognitio erat de deo et de reb⁹ diuinis.oīs autē ⁊ sola talis cognitio virtus est. Item licet visio glorie sit aperta:hoc nō impedit quin sit virtus.igit hmōi visio qua videbat ꝓpheta apte in speculo x̄pm de virgine nasciturū:propter apertionē nō impediet quin sit x̄tus.nec aliud est quod impediat. Preterea. Assensus qui est in fide perficit eādem et facit ipsam virtutē.⁊ assensus in idem erat in hmōi visiōe.⁊ inde vt prius.Item aut videbat ꝓpheta in speculo p̄ me= diū:aut sine medio. si sine medio videbat ī speculo: ergo imediate videbat in speculo:igitur immediate videbat speculum:ḡ raptus erat.qđ falsum est.si aūt per mediū vel per aliquā aliam imaginē a speculo: illa visio nō videt alteri⁹ speciei q̄ visio fidei.Forte dicet q̄ ꝓpheta videbat mediāte quodā radio egre= diente de speculo:qui inq̄ radius illumīabat ipm̄ et faciebat videre qđ videbat.Sed hoc non videt posse sustineri:q̄ cum oīs qui aliq̄d videt quicq̄d illud sit per lumen sibi datū a deo videat oēs fm hoc viderēt in speculo.qđ falsum est. Preterea. Ad hoc vt sit in actu visio non sufficit illumīatio:sed exigitur imago

Ad idem.

Iſayas.

q̄o incidēs Aī q̄ sic.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem

Ad idem.

aliqua mediante qua fiat visus.igitur eodē modo ex parte ista preter huius irradiationē que ibi fingit oz ponere aliquā ymaginē per quā mediā fiat visus. et inde vt prius. ¶ Solutio. Duplex est visio.est enim visio adherentie ꝛ est visio nō adherentie.visio nō adherentie stat in apprehensione veri:ꝛ est in speculatiuo intellectu.ꝛ ideo tpa nō est virtus. visio aūt adherentie que est in intellectu practico ꝛ trāsit ab apprehensione veri vsq; ad delectationem boni virtus est. visio aūt ꝓphetice primi generis erat nō scīt: ꝛ ideo non erat virtus.Respōdendū est ergo per ordinē ad obiecta. Ad primū soluendū est q; in hui⁹ visione nō leuabat se supra se:sed spūs leuabat eū supra se vt dicit ezechi.de se. Eleuauit me spūs ꝛc. Scōz soluitur qz operatio visionis non prohibebat illā visionē esse virtutē:sed aliud hoc scz q; ipe vidēs.i.ꝓpheta īmutebatur ex toto apertioni ꝛ certitudini ipius visionis ꝛ non prime veritati siue rei vise ꝓpter primāveritatē ¶ Propter istā eandē rationē visio sensibilis colorati non est virtus:qz in huusvisione vidēs magis acq̄escit visioni q̄ viso. Sed in visione que virtus est magis immittitur vidēs rei vise ꝓpter se q̄ ꝓptervisionē. Sicut aūt est de visione q̄ non est virtus:sic est de credulitate qua quis diligēs magistrū suū et ex affectu credēs ipm esse sūmū in facultate sua. cū audit aliqd ab eo quod p se est dignū fide magꝭ credit illi rei propter hoc q; magister suus dicit eā q̄ ꝓpter ipsius rei veritatē. Ad tertio obiectū dicendū q; non est isdem assensus in visione ꝓphetica et in fide: qz nō est eisdē circūstātijs vestitus. quia in fide acquiescitur rei vise nō visioni. ¶ hic aūt econtrario. Et preterea visio fidei subiacet libero arbitrio:hic aūt non. Ad vltimū dicimus q; propheta videbat īmediate in speculo siue p speculū illū articulū: non tñ videbat tūc ipm speculū quia intellect⁹ hūanus tantā habet affinitatē ad speculum ꝛ tam īmediatā contūctionē q; per ipm videt non tamē ipm videt. sicut patet in visu exteriori qui fit per ymaginem in organovidēdi receptam que tamen non videtur.

Solutio.
Duplex visio.
Ad primuz obiectum.
Ad scōm.
Visio virt⁹ et visio non virtus.
Ad tertiū
Ad vltimū

DIctū est quomodo intelligēdū sit q; propheta est diuina inspiratio.i. aperta scientia a deo inspirata. ¶ Qui autē sequitur rex euentus. sic intelligit. Rerum euentus.i.res prout habent esse siue sicut future siue presentes siue preterite. Moyses propheta fuit manifestādo rex creationē: de quibus aperta cognitio data fuit a deo ei:ꝛ si aliquis ita a deo illumiaretur vt aperte videret per intellectū deū esse trinuz et vnū propheta esset: ꝫ magis proprie propheta dr qui nūciat res futuras. Ex hoc patet q; ysaias duplicem cognitōnē habuit de hoc articulo Ecce virgo cōcipiet.s.cognitionē fidei et cognitionē prophetalem sed in actu nō potest istis duabus vti simul. ¶ Qui autē sequitur immobili veritate denūciās. sic intelligit.i. necessaria veritate vt intelligat de necessitate determinata siue conditionali nō absoluta. vnde hec est duplex. Omnē ꝓphetiā necesse est euenire vt p prophetiam accipias ipm prophetatū non vocē prophetalē. quia nichil esset dictuz vocem euenire. Si hec dictio necesse significet ibi necessitatem absolutam falsa est. Si determinatā vera est. Eadem multiplicitas solet hic assignari. Omne grāmaticuz necesse est esse sciēs si hec dictio necesse significet necessitatem inherentie falsa est.si coherentie vera. ¶ Per hoc patet q; hec argumentatio nō valet. Omne prophetatū necesse est euenire:sed hoc prophetatū est: demonstrato contingenti.ergo necesse est hoc euenire. Instantia. Omne grāmaticum necessario est sciens:hoc est grāmaticū. igitur hoc est necessario sciens. Et est in hmōi argumentationib⁹ fallacia cōpositionis ꝛ diuisionis: quia in vno sensu hec dictio necessario determiat pure subiectuz respectu predicati: ꝛ secundū hoc significat necessitatē inherentie. In secundo autē sensu determinat subiectū cum accidente.ꝛ scōm hoc significat necessitatem determinatā siue necessitatem coherentie In prima tamen argumentatōne proprie est fallacia compositionis ꝛ diuisionis vbi subiectum et accidēs significantur diuersis dictionibus. Sed in sequēti argumentatione que inducta est pro instantia est fallacia amphibolie scōm quosdam. Sed obicitur cōtra hoc qđ dicitur superius.q; prophete vidēt in speculo eternitatis.et dictū est superius q; omia sunt ibi vnū et ꝓphete vident ibi res ꝑm q; ibi sunt:igitur vident ibi res vt vnū. Sed scōm q; sunt ibi vnū habēt necessitatem absolutā: igitur vident ibi res in necessitate absoluta. qđ prius negatū est. Dicimus q; tropica ē locutio cū dicitur omēs res esse vnū in verbo dei. vt supra dictū est. Unde licet proprie videāt res in libro vite.s.non tamen eas sic nunciant. sed scōm q; ꝓprie vident eas in libro vitevt diuersas.sicut eñ deꝰ videt res vt diuersas ꝛ vt sunt future:ꝛ;videt eas in cōtingentia si cōtingenter sint future: ita ꝓprie ibi legunt eas ꝛ ita nūciant eas. Unde dicit btūs augu. Non est necessitas rez ex eloquio ꝓphetaz:sed sola exhibitio veritatis.i.sola rez manifestatio ꝓut vēture sūt.

Falla ꝓpōis vel.diuisionis
Falla āphibolie.
Ꝑ dicta aī.
Solutio.
Augustin⁹
Deꝰ q̄si inuitus infert mala.

DIcto quid sit ꝓphetia.scōo capi.dicendū est de speciebus ꝓphetie:ꝛ primo de distinctiōe spēz scōo de ꝓphetia cayphe.tertio ō ꝓphetia tone. q̄rto de necessitate ꝓphetati. Diuidit aūt ꝓphetia in duas partes.in ꝓphetiā prescientie ꝛ ꝓphetiā cōminatōis ¶ Prophetia ꝑscientie est q̄ semp descēdit a dei ꝑscientia.etiā ꝑm sensum quē videtur sonare verbū siue de bono siue de malo sit ꝓphetia. ¶ Prophetia aūt cōminationis est qua cōminabātur ꝓphete pctōribus nec sp necesse erat esse ex dei prescētia scōm litterale sensum. ¶ Prophetia aūt prescientie siti q; large sumitur diuiditur in prophetiā predestinationis ꝛ prophetiā prescientie stricte.vt dicatur prophetia p̄destinationis que erat de bono euenturo: ꝓphetia prescientie que erat de malo euenturo. De prophetia predestinationis dixit btūs augustinus q; prophetia predestinationis est quā necesse est omnibus modis euenire vt sine nostro impleatur arbitrio. ¶ Qui autē dicit omībus modis ita intelligi potest.i.ex dei volūtate. Est enim dei voluntas ad hoc scz omnibus modis vt det bona. Quasi eñ inuitus infert mala.vel omnib⁹ modis dicitur.i.duobus modis scilicet quantū ad litteralem sensum et q̄tū ad spiritualē. vt hec prophetia predestinationis Ecce virgo cōcipiet que in btā virgine cōpleta est q̄tū ad litterā. In ecclesiavero iplet spiritualiter que manens virgo per integritatē fidei generat christū spiritualiter in cordibus fideliuz. Et secundū hoc per hoc q; necesse est oībus modis euenire differt prophetia predestinationis a ꝓphetia cōminationis quā non est necesse implerizet ad litteraz et spiritualiter vt patet in prophetia tone ꝛ prophetia ysaie qua dixit ezechie. Dispone domui tue quia

Duplex ꝓphetia.
Augustin⁹
Deꝰ q̄si inuitus infert mala.

morieris tu ꝛc. ꝑ hoc ait q̄ ꝟr vt sine nostro impleatur arbitrio differt prophetia predestinationis a ꝓphetia p̄scientie que per liberū arbitriū hoīs īplet

Obicit ꝫ. vt illa qua dixit dñs petro. ter me negabis. Sed obicitur. si beata virgo non cōsensisset angelo non natus esset de ea xp̄s: ergo illa ꝓphetia Ecce virgo cōcipiet non fuit impleta sine libero arbitrio hoīs. Non ergo contingit omni ꝓphetie predestinatōis q̄ impletur

Opinio aliquorum sine nostro libero arbitrio. Ad hoc dicūt quidam q̄ hoc ita intelligendū est sine nostro arbitrio. i. sine libero arbitrio alicuius certe persone. Si eñ btā maria nō cōsensisset nichilominus īpleta esset illa ꝓphetia in alia virgine.

ꝫ hoc aī. Sz hec solutio nulla est. quia hoc cōuenit ꝓphetie p̄scientie qua cōmuniter ꝓphetaī malū suū aliquibus sine cōminatōne. vt illa qua dixit dñs iudeis. vos in peccatis vestris moriemini. i. multi de vobis. ꝙpter hoc dicim⁹ q̄ hoc ita est intelligendū vt sine nostro īpleatur arbitrio. i. sine operatione vel cooperatione liberi arbitrij.

Opinio doctoris. Non enī dico sine libero abitrio operante vel cooperāte adimpletionē ꝓphetie. Intelligendū est tamen de illis prophetijs predestinationis quibus dñs promittebat se aliquid facturū supra naturā. Nō eñ potest intelligi de prophetia personali vt de illa qua ꝓmissa est abrahe spiritualiter terra promissionis vel qua predicerētur de aliquo q̄ bonū opus meritoriū facturus esset.

Mōndū hic Gregorius

CArca scōm capitulū notādū est q̄ sicut potest cognosci ex verbis beati grego. spūs sctūs qñq; tāgebat corda prophetaꝝ q̄tū ad vocē tantū vt in prophetia cayphe. qñq; q̄tum ad vocē et q̄tū ad merita vt in iona quādo dixit. adhuc erunt. xl. dies ꝛ ninive subuertetur. quandoq; tangebat corda prophetarū q̄tum ad vocē et q̄tum ad merita ꝛ q̄tuz ad inferiores cās. vt in ysaia qñ dixit ezechie. morieris tu. quādoq; ad ꝓuidentiā siue ad consiliū diuinū vt in ysaia

Prima q̄o huiꝰ secūdi capituli. cū dixit. Ecce virgo cōcipiet. De primo genere ꝓphetie queritur vtrū cayphas dixit verū. probatur q̄ ita quia super illū locū exod. vbi filij israel dicūt. fetere nos fecisti coram pharaone dicit glosa. verū dicunt nescientes sicut cayphas.

Item. Preterea dicit textus euāgelij q̄ a spiritu sancto dixit hoc: ꝛ a spiritu sctō non potuit dicere nisi verū. igitur ipe dixit verum.

In oppoᵐ Contra. Ipe intendebat tantū modo q̄ expediebat xp̄m mori ne ipi amitterent locū et gentē. ꝛ hoc erat falsū vt patuit ex post facto. igitur non intendebat dicere nisi qđ erat falsū: ꝛ nichil dicebat nisi qđ intendebat. igit

Opinio ꝓpositi. dicebat falsū. Ad hoc dicebat magister prepositiuus q̄ spūs sctūs vsus est caypha tanq̄ instrumento. ꝛ illa locutio qua locutus est tanq̄ instrumento tantū non fuit fructus sue male volūtatis: qz illa nō fuit nisi bona. volūtas vero eius non nisi mala. Sed obicit

ꝫ hoc aī. contra hoc quia intēdebat persuadere ppō q̄ expediret christū mori: ꝛ nō intendebat nisi hac voce persuadere. expedit vt vnus moriatur ꝛc. ergo prolatio illius vocis ꝓcessit ab eius mala intentōne: ergo fuit pctm̄ non igitur fuit a spiritu sancto. Nobis videt q̄ quatuor debent considerari. Primum est volūtas siue intentio ipius. Secōm est actio qua protulit vocē prophetica. Tertiū est ipe sermo ꝓphetalis. Quartum est intelligentia eius qđ intimauit ei spūs sctūs scz q̄ expediret christū hoīem mori ꝛc. Duo prima peccata fuerunt nec fuerunt a spū sancto scōm illos qui dicunt q̄ non omis actio est a deo. duo autē sequentia

Scōm doctorē q̄tuor sūt considerāda

fuerūt a spiritu sancto. Q; eñ vsus est illa voce a spiritu sancto fuit. Similiter quartuz fuit a spiritu sctō quia ei reuelauit q̄ expediebat christū hoīez mori ꝓ populo. i. cōmodū erat siue tēporale siue spirituale: et ita hoc verbū expedit cōmuniter se habebat ad cōmodū temporale et cōmodū spirituale scōm reuelationem sibi factā. Ipe autē ex malicia sua abusus est intelligentia illa et conuertit illud cōmune ad cōmodum tēporale tantū. Dicimus igitur q̄ tam volūtas q̄ actio eius fuit peccatum nec fuit a spiritu sctō.

Opinio doctoris. Q; igitur dicitur q̄ illud fuit a spiritu sctō sic est intelligendū. i. ab intelligētia sibi data a spiritu sancto. Dicebat ergo verū licet intenderet falsum. sicut si aliqs diceret homo currit intendēs de platone ꝛ solus sortes curreret. nec tantū q̄tum ad vocē tetigit cor eius spiritus sctūs sz etiā q̄tum ad intelligentiā qua ītelligentia ille abusus est retorquēs eam ad suā prauā voluntatē. Sed cū eius actio fuerit ꝓphetatio queritur a quo fuerit ꝓphetatio. Nō pōt dici q̄ a diabolo: quia cū esset pōtifex anni illius. sicut dicit in textu euangelij. i. propter dignitatē sacerdocij locutus est a spiritu sancto ꝛ factus est prophetā a spiritu sācto

ꝙ̄o incidēs. Argumtur. Si dicatur q̄ a deo fuit prophetatio: ergo illa actio aliquid habuit a deo. igitur in opere diaboli est aliquid qđ est a deo qđ esse non pōt.

Solutio. CSolutio. Dicimus q̄ nō valet hec vltima argumētatio. Illa eñ ōr ꝓphetatio non ab eo qđ in se est: sed ab eo qđ est in instrumento illius actionis scz in voce. Est ei sensus. Cayphas ꝓphetauit. i. ptulit vocē significatiuā eius qđ spūs sanctus intēdebat. sicut iste laudat cesarem. Relatio illa q̄ facit cōstructionē verbi ad accusatiuū non est in illa actione: sed in instrumēto illius actionis. s. quia est sensus iste profert voces significatiuas bonorum operū cesaris. Scōm eos aūt qui dicūt q̄ oīs actio est a deo. nō est dubiū quin illa actio fuerit a spiritu sancto.

CAlia questio minus principalis.

QUerit de scōa spē ꝓphetie ꝛ de ītia. ꝛ q̄rit de iona vtr̄ verū vel falsū dixit cū dixit ninive subuertet. ꝓbat q̄ dixit falsū: qz ipe nō intēdebat nisi de corporali subuersione. sicut neq; ysaias cū dixit ezechie. dispone domui tue ꝛc. De vtroq; eñ ōr in glosa. sup ysaiā q̄ dñs nō reuelauit ei cōsiliū suū: ꝛ ita nō reuelauit ione spūalē subuersionē. ꝙ cū intēderet de corporali subuersione ꝛ nō ita contigit dixit falsū. Preterea dixit glosa sup ionā q̄ prophetia ione nō descendit a prescētia dei: sed si sic esset euentuz sicut ionas predicebat cōstat q̄ descēderet a prescētia dei. ꝙ nō erat ita euenturū. igit dixit falsum. Itē vt in eadē glo. super ysaiā habem⁹ dicit btūs augu. q̄ qui credit sicut loquitur licet non vera sint q̄ loquit fideliter tñ loqt et hoc dixit propter ionā ꝛ ysaiā. ꝙ neuter dixit verū. igitur vterq; dixit falsū. Preterea nō excusatur apostolus quin dixerit falsū qñ dixit q̄ iret ad hispanos licet non iuisset. quare potius in hoc excusatur ꝓpha

Aī q̄ dicit falsum. Glo. i ysaya

Sed probatur q̄ ipe dixit verū: qz ipse locutus est a spiritu sancto ꝛ prophetice: ergo locutus est ex reuelatione spūs sancti. Sed spūs sanctus nō reuelat nisi verū: igit ipe dixit verū. Itē dixit eadē glosa sup ysa. q̄ ionas dixit verū illud qđ legit in libro vite scilz q̄ ninive subuerteret scōz merita eoꝝ ꝛ hoc erat vez: ꝙ ipe dixit vez.

scōo ꝓ glosam. Solutō aliquorum. CSolutio. Quidā dicūt q̄ ionas dixit vez. s. dictū cōc ad subuersionē corporalē et spūalem

Ad idez in eadē glosa. Tertio ad idem. In oppositum. Scōo per glosam.

Dicebat ergo verū simpliciter: sed tamen falsū ꝙtuz in se erat sicut dictū est de caypha. ⁊ dicūt ꝙ ꝓphetia ione descēdit a prescientia dei: sed ꝙtū ad euentū ꝓut intendebat nō descendit a prescientia dei. Dēs ꝑ argumentationes q̄ videtur velle ꝙ ionas nō dixit verū retorquētur ad euentū pro quo ionas intēdebat. Dēs vero ille q̄ videtur velle ꝙ dixerit verū retorquētur ad illud qđ dixit ionas. Sz difficile est respōdere ad qđ dicit glosa ꝙ dns seruis suis reuelauit sentētiā et non consiliū. Si enī reuelauit illud ione scz ꝙ ninive subuerteretur corporaliter vel spiritualiter: ⁊ cōstat ꝙ hoc erat consiliū dñi. relinquit ergo ꝙ dns reuelauit ei consiliū suū. Propter hoc nobis videt melius vt dicamus cū glosa ꝙ ionas dixit illud qđ legitur in libro vite scz ꝙ ninive subuerteretur corpaliter ſm merita sua. i. merita sua hoc exigebāt: ⁊ ita dixit verū. Ad primū vero obiectū diximus ꝙ re vera dns non reuelauit ione cōsiliū suū. et ꝙ intelligebat de corporali subuersione tantū: sed nō asserit eam simpliciter. Sed cū hac determinatione ſm merita: ⁊ ideo nō dixit falsum. Ad auctoritatē vero q̄ dixit ꝙ prophetia ione nō descendit a prescientia dei. Dicimus ꝙ re vera nō descēdit ſm sensum quē ꝓprie exprimebāt verba illa: ꝓprie enī significabāt falsuz. Ipe vero trāstulit ad significandū verū instinctu spūs scti. Illa enī propositio simpliciter ꝓposita magis fuit cominatoria ꝙ si esset appōsita determinatio. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ aug. attēdit similiter sensum verboꝝ p quē dicitur ꝙ neuter dixit verū. tū vterq; dixit vez ſmpli. Ad quartū vero obiectū dicimus ꝙ aliquis dicit falsū spū sctō operante: sz nullus pōt dicere falsū spū sctō reuelante. qz reuelare est scientiā dare. Cū ergo nō possit sciri falsum: ꝑz quare potiꝰ excusat ꝓpheta ꝙ aplūs a dictione falsi. Dauid enī quādo dixit ꝙ edificaret domū dñi dixit hoc a spū sctō operāte: qz dixit hoc a caritate. sed nō dixit hoc a spū sancto reuelāte: qz nullā domū edificauit dño. Item videt esse falsuz qđ dicit grego. ꝙ dns mutat sententiā: sz nō cōsiliū. Non enz mutat sententiā ione verboꝝ cum sentētia esset vera qz dixit hoc illa locutione ꝙ subuerteret ninive scōm merita. i. merita sua exigūt hoc. Hanc veritatē nunq̄ dns mutauit. ꝓpter hoc voluerūt quidā dicere ꝙ ionas dixit falsū: licet legisset in libro vite verū. ⁊ dixit illud falsū ex sua opinione nō ex dei reuelatione. Hec solutio nō potest sustineri ꝓpter hoc qz ipe ꝙtū in se erat vehemēter opinabatur ꝙ dns parceret niniuitis sicut postea dicetur. Ad hoc dicim⁹ ꝙ dicit mutasse sniam qz fecit ꝙ ninive q̄ digna erat subuerti: postea non fuit digna subuerti ſm merita. etiā et ita vtrāq; sniam mutauit: ⁊ illā quā proprie verba significabāt et illā quā improprie ꝓpheta expressit. Sed contra ionas dixit verū qñ dixit ꝙ ninive subuerteret: qz intelligebat scōm inferiores causas: ergo eadē ratōne Si aliquis modo diceret virgo nō peperit diceretve rum: qz subintelligēdū est hoc ſm inferiores causas. Patet aūt ꝙ hoc esset hereticū dicere: qz cōtra fidē. Ad hoc dicimus ꝙ nullus ex sua auctoritate de deo loqui debet nisi ꝓprie. vnde hereticus esset qui sic de deo vellet loqui nisi in aliqua auctoritate inueniretur talis modus loquēdi. Jonas aūt locutus est iproprie instinctu spūs scti: qz magis cōminatorie locut⁹ est ꝙ si addidisset determinationē: ⁊ ideo non est trahēdū ad consequentiā. Dictū est ꝙ ionas intellexit de corporali subuersione quando dixit ninive subuertetur

Hoc etiā potest haberi ex glosa super principiū ione que dixit ꝙ ionas erat ignarus diuine dispositionis. Sz contra in eadē glosa dicitur is cū illuminātē prophetia videret petōres niniue misericordiā cōsecuturos ⁊c. ergo ionas illuminātē prophetia videbat dispositionē dei de misericordia exhibenda. igitur non erat ignarus dispositionis diuine. Preterea sicut habemus in ipo textu. dixit ionas nūquid nō hoc verbū meū cū adhuc essem in terra mea: ꝓpter hoc preoccupaui vt fugerē in tharsis. Scio enī ꝙ tu es deus clemens ⁊ misericors ⁊ multe miserationis ⁊ ignoscens super malicia: igitur certus erat ionas etiā ꝓphetia reuelante ꝙ ninive nō subuerteretur corporaliter: et ita falsum est ꝙ iste esset ignarus diuine dispositionis et si intenderet tantū de corporali subuersione cū dixit. Ninive subuertetur: videt ꝙ locutus fuit contra conscientiā. ¶ Solutio. Dicimus ꝙ nō est locut⁹ cōtra cōscientiā: qz nō intellexit de corporali subuersione simpliciter: sed cū hac determinatione ſm merita Suspicabatur tamē ꝙ deus dimitteret peccata illis penitentiā agētibus: sed nō erat certus. ⁊ ideo bene dixit glosa ꝙ ignarus erat diuine dispositiōis. In illa aūt auctoritate is cū illuminātē ꝓphetia videret ⁊c. Hoc verbū videret iproprie sumitur. i. vehementer suspicaretur: ⁊ illi duo ablatiui nō notant ibi causam rei verbi: sed sunt ablatiui absoluti notantes concomitantiā.

¶ Tertia questio huius capituli.

TErtio queritur de necessitate ꝓphetati. Demōstretur ergo aliquod ꝓtingēs ꝓphetatū ab aliquo propheta. hoc est dictū ab isto: ergo necesse est hoc esse dictū: quia quicquid est factū necesse est esse factum: ergo eadē ratione quicquid est dictū necesse est esse dictū. Preterea necesse est hāc dictionē fuisse quia actio et passio que iam preterite sunt nō dependent a futuro. ⁊ si hec dictio fuit: fuit dictio huiꝰ quia non potuit esse dictio alterius. igitur necesse fuit hoc fuisse dictū et hoc dictū fuisse a spiritu sctō. Qđ probatur: qz hoc dictū fuit a spiritu sancto: ⁊ spūs sāctus fuit causa huius dictionis. ergo tā cā ꝙ effectus fuit ergo nec causa scōz ꝙ causa: nec effectus ſm ꝙ effectꝰ dependebat de futuro. ergo necessariū est hoc dictuz fuisse ꝓphetice. Sz si hoc est dictū ꝓphetice hoc erit igit necessariū est hoc fore. ¶ Solutio. Necessariū ē hoc fuisse dictū: sed nō necesse est hoc fuisse dictū prophetice. qz nō est necesse ꝙ spūs sctūs illud reuelauerit cū non sit necesse ꝙ propheta huiꝰ habuit scientiā Nec valet: necesse est hoc esse dictū a spiritu sctō. igit necesse est hoc fuisse dictū ꝓphetice. et est ibi fallacia ſm cōsequens a superiori ad inferius affirmando. sicut patet ex superiꝰ dictis. ex futuro pendet ꝙ ꝓpheta habuerit scientiam huius ꝓpter relationē que intelligit in hoc nomine scientia. que relatio exigebat suam correlationē in futuro.

TErtio capitulo queritur vtrum prophetia euacuabitur. Qꝫ si est: ergo non fuit in christo. igitur christus nō fuit ꝓpheta qđ falsū est. Ipe enī propheta fuit sicut dixit moyses in deutero. prophetam suscitabit tibi deus ⁊c. Et preterea sicut verus propheta cōminatus est iudeis excidium vrbis futurum

Hoc nō videt satisfacere.

Opinio doctoris.

Ad primū

Ad auctoritatem.

Ad tertiuz

Ad quartū

ℨ dictū gregorij.

Opinio aliquorum ℨ quā ar.

Opinio doctoris.

ℨ hoc ar.

Solutio.

Glosa sup ionam.

ℨ hoc ar.

Secundo.

Expō dicti glose.

Prima rō

scōa ratio.

In oppoⁿ

Solutio.

Falla ꝓntis

Ar ꝙ non.

peccatis exigentibus et eos in peccatis morituros. Preterea rerū euentus sibi diuinitus inspiratos sm

Q; nō euacuabit, pbat

q̄ homo īmobili veritate predixit. Q; aūt nō sic euacuanda ꝓphetia apparet: qz fuit in xp̄o in quo nichil imperfectū nichil ex parte fuit. dat⁹ est enī ei spūs nō ad mensurā: qz in xp̄o habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter. igitur ꝓphetia nō videt esse ex parte

Ad idem.

solū aūt qđ imperfectū est euacuabit. Preterea prophetia seu visio ꝓphetalis plena visio est. plene enī ꝓphetia seu visio ꝓphetalis plena visio est. plene enī ꝓphete videbant ꝓphete futura in speculo tanq̄ in

Ad idem.

sua luce ꝛ causa et hoc visione prophetali. Preterea easdē res videbit ꝓpheta ī futuro quas modo videt futuras ꝛ per idē. qz per idem speculū et sub eisdē dispositionibus: ergo eadē visione videbūt illas quas modo vident. igitur visio ꝓphetalis nō euacuabitur

Solutio.

¶ Solutio. Est visio simplex qua videtur res sm se nō inq̄tū sunt via et nut⁹ dei: ꝛ ab hac visione simplici dicebātur ꝓphete videntes. Hec euacuabit qz non est realis. qz nō habet illā delectationē sibi annexam de qua dr. delectasti me dñe in facie tua. Et licet plena et perfecta sit hui⁹ cognitio aliquo genere perfectionis ꝛ plenitudinis: nō tamē habet oīm plenitudinem et perfectionē que requritur ad hoc vt visio non

Solutō rationū patz.

euacuet. ꝛ per hoc soluūtur obiectiōes ad hoc facte. Est visio realis que vtitur rebus vt vestigijs ꝛ indicijs diuine bonitatis: ꝛ hec est plenissima ꝛ perfectissima. Habet enī predictā delectationez sibi annexā de qua loq̄tur p̄s. ꝛ hec stabit qz per eā modo oīa nota sunt: ꝛ in futuro plenius. Visio aūt specialis qua fuit in xp̄o excellētioz fuit q̄ aliqua visio alteri⁹ ꝓphete. Fuit enī perfect⁹ hebreus in quo nō fuit aliqua visio simplex creature. vnde ab excellētiori visione dicitur ꝓpheta q̄ alij ꝓphete. Deinde obiect. videt ei posse pbari q̄ expositores sacre scripture fuerūt ꝓphete. Nam pharao licet viderit septē boues ꝛc. nō dicitur fuisse ꝓpheta: sed q̄ exposuit visionē. s. ioseph. Eodē modo nabugodonosor aut balthasar: sed danel qui exposuit visionē: ergo eodē modo cū ezechiel viderit

Gregorius videt ꝓpha

speciē electri nō tamen exposuit sed gregor⁹. potius dicēdus est grego. ꝓpheta q̄ ezechiel. Preterea eodem spū quo sūt edite sacre scripture sūt exposite. sz spiritu ꝓphetico sūt edite: ergo spū ꝓphetico sūt exposite. igit scti in exponēdo ꝓphete fuerūt.

Solutio.

¶ Solutio. Nō ideo soli ꝓphete dicti sūt danel ꝛ ioseph qz visiones regū exposuerūt: imo qz eis in speculo ostēse sunt figure: ꝛ eor signa reuelata sunt eis ꝛ aperta in eodē speculo. Licet autē grego. ꝛ alij figuraꝝ veritatē cognouerunt spiritu sctō docēte ꝛ illumināte: nō

Solutō ad primum.

tamen reuelāte vel in speculo ostendēte. Et per hoc soluit primo obiectū. Ad scōm. Abrahā habuit duplicē visionez.

Ad scōm dicimus q̄ ibi est paralogismus accidētis. Ex his patet q̄ duplici visione scz ꝓphetie ꝛ fidei vidit abrahā incarnationē filij dei et ꝓphetia fuit in eo simplex. q̄ autē fidei fuit in ipso realis et pfecta. et de illa dicit dñs in euāgelio. Abraham exultauit vt videret diem meū vidit et gauisus est. Hic enim finem sibi habet gaudiū et exultationem. Non autē simul actu habuit has visiones.

¶ De officio prophetarum. diuiditur autem hoc capitulum in tria.

In hoc capitulo q̄rit tria.

Quarto capitulo queritur vtrū statim credendū sit prophete maxime in differentibus. Secūdo vtrum obediendū sit prophete precipienti contra legem dei. Tertio de pena pseudo ꝓphete. Q; creden

dum sit videtur: quia prophete erant os dei. quia oz in prophetis. Os dñi locutū est: igitur eis credendum erat sicut et dño. Itē ioachim ꝛ sedechias vituperabantur quia non crediderūt hieremie prophetāti captiuitatē hirlm: ꝛ hoc erat indifferens. ergo ioachim et sedechias debebāt credidisse hieremie in tali casu Eadez ratione alijs prophetis debet credi semp vbi prophetant indifferentia. Contra. dicit glosa q̄ prophete loquebātur quādoq̄ a spiritu sancto quādoq̄ a suo. sed populus nesciebat vtrū a spiritu sancto vel suo loquerentur. ergo non tenebat credere. quare ꝯ reprehenduntur ioachim et sedechias. ¶ Solutio. Veri prophete discernebantur per tria. vnū est bona vita. scōz q̄ ꝓphetata ab eis sepe euenerāt sicut fuit de hieremia. tertiū est q̄ quādo ꝓphete veri loquūt de spiritu suo statim corrigūtur. sicut patz in nathan qui dixit dauid volenti edificare domū dño. fac quicquid cogitasti qz dñs tecū est. Sed statim correptus est a dño dicente. vade et dic dauid seruo meo: nō edificabis domū michi qz vir sanguinū es. quia igit hieremias persistebat ꝓphetando captiuitatē hierusalē cum etus ꝓphetie multotiēs enenissent ꝛ bone esset vite: tenebantur ei credere.

Prima rō añ oppom. Scda rō.

In oppoſitum.

Solutio. Tria signa veri ꝓphe.

Phec pz solutio rōnū.

¶ Secunda questio huius capituli.

Secundo capitulo queritur vtrū obediendum sit prophete precipienti contra legē dei. qđ videtur: quia micheas dixit cuidā percute me. ꝛ cū noluisset eū percutere dixit: quia noluisti obedire voci dñi venit leo de silua ꝛ deuorabit te: ergo ille tenebatur obedire. ꝛ constat q̄ precipiebat contra legē dei Preterea prophete sunt os dñi: ergo eis credendum est sicut dño. Sed si dñs preciperet alicui q̄ interficeret filiū suū teneretur hoc facere. sicut patet in abraham: ergo si propheta precipit aliquod tale tenētur homines ei obedire. Cōtra. dicit apostolus q̄ si etiā angelus de celo contrariū dixerit anathema sit. Si ꝯ non est credendum angelo venienti de celo et dicenti contra legem dei. ergo multo fortius nec prophete.

Aſſ q̄ ſic.

Secundo.

In oppom

¶ Solutio. Aliquid est contra legē dei in se: sed nō scōm se. vt interficere hoiem: qz hoc bene pōt fieri. ꝛ si tale quid precipiat ꝓpheta. cōstantibus tribus predictis debent ei credere: tamen cū timore et expectatione sm q̄ graue magis vel minus esset. Si vero illud qđ precepit est contra legē dei in se ꝛ scōz se vt negare xp̄m vel fornicari: nō esset ei credendū vel angelo vel ꝓphete. ꝛ in tali casu loquitur apostolus. de illo autē qui noluit obedire michee dicim⁹ q̄ forte nullam penā meruerat: ꝛ pena illa nō est inflicta illi pro peccato. Non enī oīs pena infertur ꝓ pctō. vel forte aliqđ signū habebat micheas quo a spiritu sctō dicebat hoc sicut credit abrahā habuisse. Abrahā enī qñ credidit angelo dicenti: īmola michi filiū tuū. signuz apertū habuit q̄ dñs hoc dicebat: vel discretionē spirituū habebat. Est ergo gñaliter verū q̄ iteratio prophetie semp debet expectari si nō habeat certū signū de ꝓphetia vel discretio spirituū. Sz ex hoc videt q̄ achaz nō tenebatur statim credere ysaie dicēti. Pete tibi signū a dño. Precipiebat enī cōtra legem dei quia cū hō habet aliqđ qđ pōt facere consilio hūano nō debet totū negotiū dimittere deo: qz hoc esset tentare deū. Añ videt q̄ bene respōdit cū dixit. Nō petā et nō tentabo dominū; ergo pro nichilo redarguitur

Solutio.

Quō est aliquid cōtra legē dei.

Pena bñ iferf sñ ctra.

Pria solutio rōnis.

Abrahā habuit signuz apertum.

Rīa gñalis

Item añ.

Solutio istius. á sanctis ꝓpter hoc ꝙ voluit petere signū. ¶ Solutio. Si illud ex humilitate dixisset non peccasset: sed quia ex contẽptu peccauit. Nolebat enī ꝙ gloria attribueretur deo: sed ydolis q̄ ꝓponebat deo. Obicitur autē de fine illius auctoritatis: quia cū ita esset ꝙ maxima opportunitas petendi signū data esset achā vel de celo vel de terra vel de quocunq; alio loco: et ipe ex indignatione ⁊ contẽptu noluit petere. cōuertit se propheta ad filios israel dicens. Audite igitur dñs ⁊c. q. d. nunquid parū vobis est superbire contra hoīes nisi ⁊ contra dñm superbiatis? ⁊ subiunxit propter hoc ⁊c. Sed dicere debuit. propter hoc non dabit dñs vobis signū cū vos et rex vester superbiatis contra eū.

Iteruz ar. Ꝓterea obicitur a iudeis ꝙ illud Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filiū ⁊c. non est simpliciter intelligẽdū de beata virgine: quia signū rei debet rem precedere cuius est signū. Sed liberationez ab illis duobus regibus de quibus ibi fit mẽtio nō precessit signū illud. qz beata virgo longe post nata fuit ⁊ longe post peperit. ideo dicūt iudei ꝙ illud intelligitur de vroze ysaie.

Arguūt iudei.

Solutio. ¶ Solutio. Sic est intelligenda prophetia. ꝓpter hoc ꝙ achaz adeo superbus ⁊ indignabundus est contra dñm: idcirco nō dabitur ei signum sed hūilibus sī qui sunt de domo iacob. vel sic ꝓpter hoc. i. propter superbiā eius dabit vobis dñs signuz tale qđ non oēs intelligunt: sed soli hūiles sicut dicitur in iohāne. in iudiciū veni in mundū vt qui non vident ⁊c. q. d. dñs saluauit mundū per emanuelē natū de virgine qui erit deus et homo: qz emanuel. ⁊ hoc credentibus est signū liberationis iudeoꝝ a duobus regibus qui infestabant hierusalē siue regnū iudeoꝝ

Ad arguū tuz iudeoꝝ Quia enī de iudeis nasciturus erat saluator oīm ꝑpēdi poterat ꝙ iudeos saluaret ab illis. Ad obiectū iudeoꝝ respondemus ꝙ signū qñq; sequitur rē. sicut

Signū altqñ sequit signatum in Exo. dixit dñs moysi. hoc erit signū ꝙ miserim te. immolabis ⁊c. tamē hebrei distingūt ibi ꝙ miserim te et ibi incipit alia sentētia. immolabis ⁊c.

Ꝓz ī moyse et saulis vnctione. Ꝓpter hoc recurrendū est ad vnctionē saulis in regē. ꝑmi Regū que precessit signū ei predictū a samuele scz ꝙ inueniret duos viros iuxta sepulchrū rachel qui dixerent ei ꝙ inuente sunt asine patris sui. ⁊ hoc fuit signū ꝙ inunctus erat a dño: ⁊ circūcisio abrahe secuta est perfectam iusticiā abrahe. cuius tamen signū fuit.

Nō dictū a lexādri pape. Iteꝝ dixit deus: quos deꝰ cōiunxit homo non separet. Cum ergo alexander papa dixit ꝙ vinculū matrimoniale soluitur per ingressum in religionē. videtur ꝙ nō debuit illi credi statim: licet dicatur ꝙ canones promulgati sunt a spiritu sancto: quia loquebat cōtra legem dei.

Solutio. ¶ Solutio. Non loquebatur contra legem dei. imo hoc habebat ab ipso dño qui vocauit btm̄ iohānem euangelistā a nuptijs ad statū perfectionis. s. ad officiū aplat. ⁊ alexāder nō statuit ꝓ legē dei sz explanauit nobis legē dei. Cū enī aliqs trāsit ad frugē meliorꝭ vite ante carnalē copulā nō ipe separat matrimoniū sz deꝰ. Ante eiz carnalē copulā vinculū tantū spirituale est: ⁊ idcirco potest solui per spiritualē mortē sicut quando est carnale potest solui per carnalē mortem.

Iteruz ar. Iteꝝ dicitur in hieremia propheta. quivaticinatus est pacem cum dictū eius euenerit scietur esse propheta domini: igitur cū non credebant hieremie prophetā ꝛ destructionem hierusalem non peccabant cū illud non euenisset.

Solutio. ¶ Solutio. Tenebantur ei credere: quia ꝓ aliqua prophetata ab eo que iam euenerant debebant scire ipm esse verꝝ prophetā. predicta ergo auctoritas de nouellis prophetis et de illis qui faciebant se prophetas intelligenda est.

Tertia questio huius tractatus.

Tertio capitulo queritur de pena pseudo ꝓphete. Habetur enī in deutorono. ꝓpheta qui coruptus noīe meo vel alioꝝ deoꝝ falsum dixerit interficiatur. Sed nō potest cognosci ꝙ falsum dixerit nisi per eius dictū. s. ꝙ eius significationē vocis quā profert: sed ſm ꝓpriā vocis vel locutionis significationē ionas dixit falsū: ergo niniuite qñ viderūt ꝙ non subuertebatur ninive ī tpe determinato a iona debuerūt eū lapidare ſm legē.

Ratio ante opposituz.

Solutio. ¶ Solutio. Naturale ē homini sp ꝙ speret de mia de: imo etiā oi alali. Ad qđ dicebat a iona intellexerūt niniuite ſm merita et nisi penituerēt: ⁊ ideo nō debuerūt eū interficere cū a spū sancto intellexerūt sensū ꝓphetie scz ꝙ merita eoruz exigebāt ꝙ subuerteret ciuitas. ⁊ ideo voluerūt mutare merita vt dñs eos nō subuerteret.

¶ Septimus tractatus.

Dicto de angelis. dicendū est de alijs creaturis inter quas primo dicendū est de primo creatis et eaꝝ principijs. Scđo de operibus sex dieꝝ et distinctione illoꝝ. Tertio de hoīe de quo principaliter intendimus. de primis creaturis dicit moyses in principio geñ. in quo libro docemur ꝙ deus creator est visibiliū ⁊ inuisibiliū de trinitate ⁊ incarnatione ꝙ̄ immolatione ysaac ⁊ de hmōi articulis fidei. Et ideo liber geñ. primꝰ est inter libros theologie. qñ instruit nos in articulis fidei q̄ est prima virtutū loquēs de ꝑmis creaturis. moyses in ꝓncipio geñ. dicit gñaliter īstinctu spūsancti. in ꝓncipio fecit deꝰ celū et terrā. In principio. i. in filio siue in sapientia. sicut aliqs artifex per sapientiā suā operatur aliquā rem corporalē. ita deꝰ ꝑ sapientiā suā eternā operatus est mundū. Unde in sapientia tua dñe fecisti oīa: et in euangelio. Oīa per ipm facta sūt ⁊c. vel in principio. hoc est in principio tēporis siue in exordio creaturaꝝ fecit deꝰ celū empireū cū contētis suis angelis. et terrā. i. materiā oīm visibiliū. ꝑ hoc ꝙ dicit in principio. i. in initio tēporis excludit opinio aristotelis qui mundū dixit eternum cuius opinio supertus īprobata est. per hoc qđ dicit creauit excludit opinio platonis qui dixit tria fuisse principia: artificē: materiā: ⁊ ydeā. Locutus est enīz de deo carnaliter ad similitudinē carnalis artificis q̄ ad hoc ꝙ faciat aliquid oportet ꝙ habeat materiam ex qua faciat et exemplar ad ymaginationē cuius faciat: et sic derogauit potentie diuine loquens de deo tanq̄ non posset aliquid facere sine materia exteriori ⁊ indigeret re extrinseca ad hoc ꝙ operaretur qđ falsum est. qđ ostenditur per hoc ꝙ magis est potēs qđ per se est potens q̄ id qđ per aliud est potens. Si ergo deus est oīpotens per se potest facere quicquid vult: nec indiget aliquo extrinseco siue materia siue instrumento siue corporatore. ⁊ hanc oīpotentiam dei per se operantis ostendit moyses cū dicit. creauit id est de nichilo in esse produxit sic excludens opinionem platonis ⁊ epicuri qui posuit duo esse principia athomos et inane. ex quibus dicit mundū esse factuz non creatum. per hoc etiam ꝙ dicitur creauit celum excluditur opinio manichei qui duo posuit principia reruz scz deū benignū principiū rex incorpeaꝝ ⁊ deū

Quō intelligit in ꝓncipio.

Conuincit aristoteles Cōfutatur plato.

Platoꝝ epicurus.

Cōfutatio manichei.

lucis ⁊ noui testamẽti ⁊ aliũ deũ malignũ quẽ vocat deũ tenebraꝝ et deum veteris testamẽti. ⁊ hunc dicũt principiũ esse oim visibiliũ. que qz mutabilia sũt mala sunt ꝑm eos. et suã opinionẽ ꝓbare volũt ꝙbusdam maximis. quaꝝ prima est. Cuius causa inuariabilis est ipm quoqz inuariabile. Cũ ergo deus benignꝰ sit causa inuariabilis nõ est causa variabiliũ. Secũda nõ est eadẽ causa cõstructiua et destructiua eiusdem. Cũ ergo deus sit causa destructiua maloꝝ hoiz. non est causa cõstructiua eozũdẽ. Tertia. cõtrarioꝝ cõtrariorum sunt principia. cũ ergo bonũ et malũ sint cõtraria cõtraria habẽt principia. cũ ergo summũ bonũ sit cã bonũ: summũ malũ erit principiũ mali. De prima dicim⁹ qꝺ ipa est falsa. ꝓbatũ eiz est qꝺ oia variabilia absq; vno inuariabili sũt ⁊ hoc qz nõ de seipo illa facit: sz de nichilo. De scda dicimus qꝺ nõ tenet in aliquib⁹ causis voluntarijs. Aliquis enĩ artifex causa est cõstructiua maloꝝ quo ad essẽtiã: ⁊ causa destructiua eozũdẽ quo ad malitiã. De tertia dicimus qꝺ non est gñalis. Patet enĩ qꝺ nõ tenet in primis ↄtrarijs: vt in calido et frigido. qz nõ habent ante se aliquã cõtrarietatem Bonũ autẽ et malũ nõ sunt recte contraria si accipiatur bonũ nature vel etiã bonũ gratie: qz malũ nichil est. et ideo nõ oportet qꝺ habeat aliquã causã sui existentẽ. Unde dicit aug. qꝺ ideo manicheus deceptus fuit: qz prius voluit scire vnde malũ ꝙ quid malũ. Si enĩ scuisset qꝺ malũ nichil aliud esset ꝙ corruptio vel priuatio boni. sciuisset qꝺ malũ nõ est nisi in bono nec posuisset cãm efficientẽ deficientis. Defectꝰ enĩ in deficiente causam nõ habet efficientẽ: sz defectũ siue priuationẽ. Hoc ergo qꝺ dicit moyses. creauit. i. de nichilo fecit siue ꝙ se fecit siue admiculo alteriꝰ ostendit qꝺ qui creauit per se potuit ꝓducere in esse. per se autẽ posse facere aliqd oipotentia est. oipotẽtia vero non põt esse nisi in summo bono. ⁊ ideo per hoc qꝺ dicit creauit deus celũ et terrã excluditur opinio manichei. Itẽ cum manichei dicãt qꝺ quicqd est ex inuariabili sit inuariabile. sequtur cũ aĩe sint ex inuariabili qꝺ sint inuariabiles. ergo nõ possunt peccare. Ad qꝺ ipi dicũt qꝺ aĩe per se ⁊ ꝑm se peccare nõ possũt: sz ex carnis coniunctione vel ex diaboli suggestione peccant. Quaritur ergo vtz necesse sit ipas peccare a diaboli suggestione vel nõ. Si sic: ꝯ nõ est eis imputandum. Si vero necesse non est sed volũtarie accidescunt: ꝯ diabolus nõ est potẽs per se nocere eis: nec per se potẽs est sibi nocere qz nõ potest peioꝝ esse. ꝯ per se nõ põt alicui nocere. ꝯ per se nõ est potẽs agere male: quia nichil est malũ nisi in aliquo noceat. Contra. ipse est summe malus: ergo ꝓ se potens est male agere. Itẽ cohibere malũ est bonũ. hec ꝓpositio est per se nota igitur posse cohibere malũ est bonũ posse. igit est in summo bono: qz aliter nõ esset ops. igit summe bonus scz deus potest cohibere diabolũ a malo. igitur diabolus nõ per se potest facere malũ. Contra. est summe malus: igitur per se potest facere malũ ⁊ nõ põt ipediri sicut summe bonũ potest facere bonũ ⁊ non potest impediri. Item dicunt qꝺ nisi esset vnũ principium et deus tenebrarũ non esset assignare ratio quare prius tenebras creasset ꝙ lucẽ. qꝺ ipi volunt habere ex illo textu. ⁊ tenebre erant super faciẽ abissi. qñ sequitur dixit deus fiat lux ⁊c. Sed ista opinio nullius est momenti. Nam omnia entia et creata ab vno fluxerunt principio. qꝺ insinuatur cũ dicit in principio. de quorum numero non fuit tenebra cũ ipsa nichil sit nisi sola priuatio vel absentia lucis. Alias etiã rationes sophisticas ad muntendũ ꝓ prium errorem inducunt quarum vna est qꝺ bonũ et malum sunt contraria: et magis bonum et magis malũ similiter. igitur et maxime siue summũ bonum ⁊ maxime siue summũ malum. ergo aliquid est sũme malũ sicut aliquid est sũme bonum. Sz ista ratiocinatio inefficax est et inepta et habet instantiã in acuto ⁊ obtuso: quia acutum et obtusum in angulis habent contrarietatem et magis acutum et magis obtusum: non tamen sũme acutum et summe obtusum. quia nullus angulus est talis. scilicet adeo obtusus ꝺn possit esse obtusioꝝ. Similiter ex hac parte est. Re vera enim si aliquid esset summe malũ ipsum ⁊ summe bonũ contrarientur sibi adinuicem. Alia ratio quã ad idem astruendum afferunt talis est. Aliquid dicitur magis bonuz alio secundũ qꝺ magis accedit ad bonũ in summo. hoc est ad summũ bonũ: igitur aliquid simiter iudicanduz est magis malũ quia magis accedit ad summe malũ igitur aliquid est summe malũ. Ad hanc enĩ respondet qꝺ licet magis bonũ dicatur aliquid secundũ appropinquationẽ ad sũme bonũ. tamen magis maluz nõ dicitur nisi quia magis recedit a bono. Unde magis malũ dicitur qꝺ maioris bonitatis est priuatiuũ et sic dissoluitur illa obiectio. Tertiã rationẽ adducunt talẽ. Est bonũ per participationẽ: et est bonum per essentiã. ergo est malũ per participationẽ ⁊ malũ per essentiã. ergo est sũme malũ sicut est sũme bonũ. Istud sicut primũ soluitur. Nam contra naturã mali est qꝺ aliquid sit sũme malũ siue per essentiã: qz malum nõ potest esse sine bono et nisi in bono sicut probat dionysius per hoc qꝺ non est malum si non nocet. Confutatis igitur ⁊ infirmatis rationibus quib⁹ impietatẽ suã moliuntur tueri proponende sunt in medium demonstrationes quibus eoꝝ impietas euidenter suggillatur ⁊ eliditur. Et primũ adducemus rationes ad hoc. deinde auctoritates veteris testamẽti qꝺ solũ ipi admittunt. prouocantes tamen ⁊ aperientes errorẽ suuz qui talis est. sicut continetur in libro manichei qui dicitur epistola fundamenti: et sicut in libris suis recitat augustinus. Posuerunt enĩ principẽ lucis cũ hitatoꝝ⁹ suis cuiꝰ habitatio est ẽra lucis ꝙ terra lucis secũdũ eos est sup ista visibilia. Posuerunt ex aduerso principẽ tenebrarũ cũ suis habitatoribus quoꝝ habitatio est terra tenebraꝝ. etiã ibi posuerunt turbationẽ et obscurationẽ merorẽ et tenebras que omnia dixerunt esse a principe tenebrarum et omnia corruptibilia et mutabilia dixerunt esse ab eodem. Sed contra eos multipliciter opponitur. primo sic. Quicquid est aut est bonum aut malum hanc cõmunẽ conceptionẽ negare non possent. Corruptio igitur rerũ aut est bona: ⁊ sic a deo benigno. nam quicquid est bonũ est a deo benigno. hoc bene concedunt. Et si ipa est a deo: ergo et corruptibilia inꝯtum habitus sunt ab eodẽ. Si autẽ mala est corruptio: ergo ipa corruptibilia bona per aliam maximã. sz si sũt bona: ꝯ a deo vt prius. Itẽ demõstretur aliquid corruptibile. inde sic hoc est malũ aut ergo est sua malitia: et sic esset summe malum. et sic essent plura mala summe et non vnũ solũ. aut si non est sua malicia abstrahatur illa malicia preter ipsam sibi aliquid remanet. de illa queritur vtrum sit bonum aut malum. Qꝺ malum dici non potest: quia malicia abstracta est. si bonũ: ꝯ est a deo. igit hoc corruptibile

Prima rõ manichei scda rõ illi⁹

tertia rõ ei⁹

Prima rõ nulla ⁊ falsũ assumit. Scda ſſr nichil valet

Tertia non tz gñaliter

Bonũ ⁊ malũ nõ sunt ꝓprie ꝓria Aug. dicit ꝙre decepi⁹ ẽ manichei⁹

Alia rõ ꝓ manicheoꝝ

Alio dictũ manicheoꝝ

Ista opio nulla est

Alia ratio manicheoꝝ

Alia ratio manicheoꝝ

Solutõ rationis.

alia rõ illoꝝ

Solutio.

Liber manichei ẽ epistola fundamenti.

cõtra hoc aĩ

cõfirmatio illius rõnis

Aug.argu it ꝓ eos.

est a deo. Itē augu. duas rationes inducit cōtra eos quaꝝ prima est talis. O tu manichee in rebus corruptibilibus vituperas corruptionē ⁊c. et ego tecum. Lauda ergo mecū ordinationē speciē ⁊ salutē ⁊c. et

Prima rō augustini.

si hec si illa dicis mala qꝛ corruptibilia ⁊ vituperabilia. ista mecū dicas bona: quia laudabilia. ⁊ precipue cum illa q̄ ibi vituperas nō sunt talia quibus amotis pereat res. Hec autē que mecū debes cōmendare talia sunt quibus absentibus res nō manet. Si igitur ista sunt bona ⁊ sūt naturaliter inherētia rebus ipīs et ab eis inseparabilia: igit̄ et res naturaliter bone. et inde vt prius. Alia talis est dicit aug. q ipī maiestatem diuinā detractāt vt malū in loco suo ponant.

Scōaratio augustini.

qnia ponūt terrā tenebraꝝ et terrā lucis sese cōtingere in latere vno: sed vtramq; imensam esse. vnā sursū alterā deorsum. ⁊ dicūt q deꝰ benignus non habitat illā terrā tenebraꝝ. Sed contra hoc sic obicit augu.

Aug.ꝯ manicheos.

Intellectꝰ tuus o manichee attingit terrā illā: ergo deus multofortius cū ipe infinite sit magnitudinis ⁊ maior tuo intellectu. Itē dicūt ipi q aia ratōnalis ly

Aliꝰ dictū eorum.

sit a deo et de substātia ipius dei facta. tamē peccare potest. et cū peccat detrudit̄ in corpus ignobilius vt ibi torqueat̄ vt in corpus canis vel cōsile. Unde mgr

Dictuꝝ prepositiui.

prepositiuus q̄ diu cōuersatus est inter eos ⁊ paucos potuit ad vtā veritatis reducere. turabat se audisse ꝓprijs auribus q cū videbant canē alludentē cauda dicebant. Aia isti⁹ cito purgabit̄ et liberabit̄. Si igit̄ aia licet a deo benigno nō impeditur q̄n possit peccare: ergo corpus licet sit a deo maligno nō ipedietur

Alia rō cōtra eos.

quin possit benefacere. ergo potētia benefaciendi est in eo ⁊ illa est bona. igit̄ ꝯm illā est a deo bono. Itē

Gloſa aug.

sūme bonū est tale quo non pōt excogitari melꝰ vel eque. ⁊ sūme potēs est facere bonū quodcūq; excogitari pōt. igit̄ cū destruere malū sit bonuꝝ ⁊ destruere summe malū erit valde et summe bonum: q̄ summe

Alia ratio

bonum pōt destruere summe malū. Eodē mō ecōtrario. Summe malum est aliq̄d: q̄ ipm pōt facere malum qđ maius excogitari non pōt. q̄ potest destruere summū bonū: qꝛ hoc esset summū maluꝝ. sed hoc est falsum. Sic enī nō esset summū bonuꝝ summe potēs

Corrolariū

qđ non est itelligibile. Ex hoc idirecte sequtur q̄ im-

Alia ratio

possibile est aliq̄d intelligi summe malum. Itē summe malū qđ est fons ⁊ origo oīs mali sicut ipī dicunt cōstat q̄ potest facere malū. sꝫ illud malū pōt nocere aliter enī nō esset malū. igit̄ pōt adimere aliquod bonum. nō nisi ipsi summe malo. q̄ aliquod bonū est in

Alia ratio

eo: igit̄ nō est summe malū. Itē summe bonū ⁊ summe malum cōueniunt in esse: sꝫ esse inq̄tuꝝ esse est bonum. q̄n ab oībus desiderat̄. Bonum aūt est qđ oīa optāt sicut dicit aug. igit̄ summe malum habet in se

Arguit̄ auctoritate.

aliq̄d bonum. igit̄ non est summe malū. Auctoritate autē noui testamenti eliminatur error iste euidētissime. dicit enī apostolus. An nescitis q̄n mēbra vestra tēplum sunt spiritus sctī? qui igit̄ violauerit tēplum

Gloſa aug.

hoc disperdet illum deꝰ. Et ibi dicit gloſa aug. q littera grecoꝝ est. qui corruperit tēplum hoc corrumpet illuꝝ deus. q̄ corruptio est a deo. qđ est ꝓtra ipos

Ad idem

Itē si mēbra nostra tēplum sunt spiritꝰ sctī: igit̄ sunt bona: qꝛ spiritꝰ sanctꝰ cum sit summe bonus nō habitat nisi in bono. sꝫ si sunt bona: igit̄ sunt a sūmo bono Itē si summū bonum habitat in mēbris nr̄is. igitur habitat in terra tenebrarum qđ iterum est cōtra eos

Ad idem.

Item contra omnē heresim que nō recipit vetus testamētum est illa auctoritas dñi in euāgelio. Habēt moysen ⁊ prophetas: audiant illos. Si moysi ⁊ prophetis nō credunt. neq; si aliquis ex mortuis resurrexerit credent et. igit̄ qui nō recipit vetus testamētum neq; nouū. Has aūt hereses pmittit dñs pullulare ⁊ superseminari cū tritico propter vtilitatē suoꝝ qui visa vilitate hereticoꝝ et pena gratias agāt q nō sūt permissi sic errare. ⁊ vt etiā exerceātur: qꝛ sicut dicit apls. O portet et hereses esse vt qui probati sunt manifesti fiant.

¶ Scōm capitulum.

MAnifesta ⁊ improbata opinione manicheoꝝ accedendū est ad scōm capitulū in quo agēdū est de operibus sex dieꝝ per ordinē. Et primo de opere

Aug.ꝯ manicheū.

prime diei. Dicit autē btūs augustinꝰ in libro suo cōtra manicheū qui manicheus denidet librū geñ. in cuius initio dꝛ. In ꝓncipio creauit deꝰ celū ⁊ terrā ⁊c. Querit enī manicheus in quo principio. nā si in principio tēporis ante ergo ociosus erat. ociositas aūt vituperabilis erat ⁊ viciosa. Preterea si in inchoatione tēporis opatꝰ est qđ nō ante tēpora eterna fecerat subito atq; repente operatꝰ est. qđ silr in ipo vituperabile est. Et ad hoc respōdet aug. q obiectio ista procedit ac si tēpus fuisset anteq̄ deus creasset tempus. ¶ Cū ergo ante tēporis creationē nō esset tēpus nō valet qđ obiciūt. Nam ociositas et subito tēpus dicunt et preterea ociositas dicit cessationē ab opere quādo congruū et ꝓuenies est operari. Anteq̄ aūt operaꝝ deus non erat conueniens ipm operari. Item obicit manicheus. si non posset deus aliqua bona facere impotentia esset. si aūt posset et nōvellet inuidia. igitur si anteq̄ faceret res nō potuit eas facere ipotēs fuit. si aūt potuit ⁊ noluit inuidus fuit. Et soluendū scōm augu. q ab eterno nō debuit mundū creare. Sic enī equalis esset creatura creatoꝝ in aliquo. scz in duratione. Non aūt sic debet esse vt qđ est ab aliquo coequet ei. ly qđ de illo est ei possit equiparari. sicut apparet in hoīe qui bene facit de se. i. de sua substantia hoīem equalē sibi. sed alia que nō sūt de ipso non pōt facere equalia sibi. Eodē modo itellige in deo. Qđ enī de ipo est vt filius eiꝰ equale est ei. qđ aūt ab ipo est nullatenus equari ei possit. Si aūt queras licz ab eterno facere nō debuerit: tñ potuit facere anteq̄ fecisset per aliqđ spaciū: nichil est hoc. qꝛ solutionē huius questiōis sequit̄ questio silis. Si aūt queras quare tunc fecit. dico q tu queris causam volūtatis diuine que tamē suprema est oīm. Si aūt queris finalem causam dicit aug. O tu manichee purga oculos mētis et esto amicus deiꝰ vt sic aperiātur tibi archana eiꝰ Non est ergo ponere inuidētiā in deo ex hoc q ante non est operatus. Nā inuidentia dicit volitionē operandi cū debitū est aut saltē cōueniens ⁊ oportunum quoꝝ deus nullū obmuttit. Itē super geñ. ad litterā querit augu. Cur in creatione celi et terre nō apponitur verbū dicendi sicut in creatōne lucis. Et soluit̄ q verbū dicendi distinctionē designat: quia per ipm insinuatur verbū eternū qđ plene loqtur et aperte bonitatem dei. Est enī plena et perfecta ymago ipsius et ideo etiā iohānes locuturus de incarnatione filij dei quia ideo incarnatus est vt per ipm reformaretur hō in dei ymagine qui deformatus est per peccatum vocat ipꝫ verbū. Hinc est q̄ in creatōe materie informis obmittit̄ verbū dicēdi qđ tñ nō tacet vbi fit mētio de distinctiōe ⁊ formatōe informiū. Sꝫ cōtra hoc est qđ supra dictū é. s. corruptio ⁊ informitas ⁊ etiā putredo

Creata nō ꝑt eq̄ri deo

Si dicatur

Ad hoc dꝛ

Carpit manicheum.

q̄rit augu. sup geñ.

Solutio.

Qre tacet ꝙ bū dicendi. ꝯ dicta ar.

habent rationē suā in deo. sicut dicit illa auctoritas. ego putredo domui iuda dicit dñs. Itē obicit de illo verbo qđ dicit aug. sup geñ. q res corruptibiles nō sunt de arte. Sed contra. imo de arte ⁊ de ordinatōe artis eterne que est plena rationū viuentiū est ipa corruptio ⁊ oia corruptibilia. Ad qđ respōdemus q de arte. i. de ordinatione artis sūt oia q̄ sunt: sed nō sunt de arte. i. de ꝓprietate artis omia vt corruptio ⁊ illia et si rationē suā habeant in deo: non tñ fm actionem quā ex se et fm se eliciat. sed fm actionē quā elicit secundū accidēs. talis aūt actio est corruptio. Nam cū anteq̄ res essent nō esset nisi eternū: nō fecit autē eas de se eterno: fecit eas de nichilo. Ex hoc aūt habēt q sunt corruptibiles. ⁊ hoc est qđ aug. dicit alibi. cū dico naturā corruptibilē duo dico. Nam qđ dico naturam ptinet ad deū. Q̄ dico corruptibilē pertinet ad nichilū. Patet ergo q corruptio/mutabilitas sūt in deo siue in exemplari non per imitationē sed per rationem et ordinationē siue per rationē ordinationis sed non per dispositionis imitationē vel ꝓprietatem dei: ꝫ p ꝓprietatē sue originis q̄ quasi de nichilo sūt.

Ꝯ dictuz augu. in geñ. Solutio.

Augusti. Ꝯ manicheū.

COnsequēter sciendū est qđ dicit aug. in libro cōtra manicheuz q in principio fecit deus tria celum terrā tēpus. vt celi noīe cōprehendas celū empireū et angelicā naturā. noīe terre materiā oīm visibilium. Cū ergo mūdus factus fuerit in ꝑncipio tēporis et nondū erat tēpus qr nec motus cui⁹ tēpus ꝯsura est: motus aūt nō erat. qr si esset tūc possem dicere aliq̄d mouetur. Sed si hoc aliq̄d prius mouebat: hoc enī sequit ex natura motus: sed hoc falsum. ergo motus nō erat neq; tēpus. Si ergo tēpus nōdū erat nec ante fuerat ⁊ mūdus erat: ergo mūdus fuit ante tēpus. nō igit coequeua fuerunt mundus ⁊ tempus.

Af contra augustinū.

Solutio.

Solutio. Licet existēte mūdo nec esset tēpus nec prius fuisset: tñ non fuit ante ipm mūdus. sicut linea ꝑpendicularis nec est citra lineā supra quā cadit nec vltra. Similiter supficies muri nec vltra murū nec citra. Licet enī mūdus in initiali termiō tpis eēt tps: tamē non erat scōm existentiā suā que in successione ꝓsistit. Instās enī nichil est ad tēpus. sicut nec punct⁹ ad lineā. Si aūt vellet quis dicere mūdū esse ante tēpus. i. ante tpis existentiā successiuā bene posset hoc cōcedi nec esset cōtra intentionē sctōz. Postea obicit de verbo creandi. nā cū creare sit de nichilo rē facere aut hoc est ex partim nichilo ⁊ partim aliquo qđ esse nō pōt: qr fm hoc ante oēm creaturā aliq̄d p̄cessisset: aut ex penitus nichilo. Q̄ si est: ergo cum oīa creata sint ex nichilo: oīa equaliter de nichilo. Sed qr de nichilo sunt corruptibilia sūt: vt ait aug. ergo omia eque corruptibilia. qđ plane falsum: non ergo qr de nichilo corruptibilia sūt. Itē potētia corrūpēdi passiue cū sit aliqua potentia ⁊ nō actiua potentia patiendi est: ergo passibilitas est: sed passibilitas a materia est: sed materia est a deo. igitur res corruptibiles sūt non quia de nichilo: ꝫ scōm aliq̄d quod habēt a deo. Itē ad idē est q materia est subiectū gñationis ⁊ corruptionis ⁊ oīs passionis. Itē corrūpere est agere: ⁊ corrūpi est pati. ergo potētia corrūpendi est potētia patiēdi. ⁊ inde vt pri⁹.

Scō af de potentia.

Tertio aī. Quarto aī

Solutio. Q̄ res sunt corruptibiles.

Solutio. Q̄ res ex nichilo sunt facte q sunt corruptibiles quo ad ꝑncipiū materiale. sed qr vna forma nobilior est alia: ideo magis accedit ad primū principiū vna q̄ alia. ⁊ ideo magis est corruptibilis vna q̄ alia. Q̄ aūt obicit: quia potētia corrūpēdi potētia passiua est: falsū est. qr nō est potētia sed poti⁹ ipotētia resistēdi corrūpenti. Q̄ aūt potentia corrūpendi nō sit potentia patiendi ꝑz. nā aer recipit colores ⁊ amittit nichil patiendo. sīlr ⁊ illuiationes Ad aliud aūt dicendū q corrūpere nō est agere ꝫ poti⁹ deagere. vnde corrūpi est deagi. Preterea nō sequit corrūpere est agere: ⁊ corrūpi est pati. Non enī omī actioni respōdet sua passio vt ꝑz in actiōibus aie. sicut in actione qua vult aliq̄d vel cōsiderat aliq̄d sua passio. Dicendū est q hoc. in principio fecit de⁹ celū et terrā sic est intelligendū fm aug. i. in verbo fecit deus spiritualē. i. angelicā creaturā vel celū empireū cū cōtēt et materiā oīm visibiliū. Sed sūt q̄ cōtradicūt inquientes p celū et terrā intellexisse moysen celū sidereū et terrā visibilē. Loquebat enī ppō rudi nō mīsvisibilia capienti. q̄bus dicit aug. Bene pōt esse verū qđ vos dicitis si vobis hoc ostendit illa lux sūma īdicarmentiū que per moysen locuta est. licet nō ipse intellexerit qui scripsit Nā quicq̄d intelligit inuestigator scripture: etiā si nō intellexerit hoc ille qui scripsit dū modo nō deuiet a fide ⁊ rōne. dicendū est spm̄ sanctū in illis verbis hoc sensisse fide et rationibus. tō dico qr partim p fidē. i. scripture inspectionē vt plato inspiciens libros moysi. ptim p rōnes habuerūt hoīes noticiā scripturaz. Ne aūt aberret catholic⁹ i expōne sacroz eloquioz ponit aug. nouē q̄si maxias ⁊ p se notas. prima est. Dñe verū ē te fecisse celū ⁊ terrā ⁊ oīa. Scda est. verū ē sapientiā tuā esse principiū oīm in q̄ fecisti oīa. Tertia est. verū est omne mutabile aliquā informitatē īsinuare noticie nostre fm quā capax est forme ⁊ mutatur ⁊ vertitur. Quarta est. verū est tēpora ꝑpeti illud qđ adeo inheret incōmutabili forme qđ quāuis sit mutabile nō mutat. Quīta est. verū est informitatē que prope nichil est vices tēm non habere. Sexta verū est q oīm informatoz nichil informitati vicinius est q̄ terra et abyssus. Septima verū est quodā locutionis genere nomine alicui⁹ censeri id de quo factū vt noīe celi et terre vñ facta sunt celū ⁊ terra. Octaua. verū est q deus fecit non solum omne qđ causatur ⁊ mutat: sed etiā oīne causabile ⁊ mutabile. Mona ē q omne qđ est ex informi formet ꝑius est informe q̄ formatū. Nota ergo quīq; expōnes huius in principio fecit de⁹ celū ⁊ terrā. quas ostēdit spūs sanctus scrutatoz⁹ sacre scripture. Et oīs amplectende sunt sicut asserit aug. in. 12. confessionū Prima est in principio ⁊c. i. in verbo eterno fecit de⁹ intelligibilē ⁊ sensibilē. siue spūalē ⁊ corporalē creaturā. Alia est. i. vniuersam istā molē corporei mundi huius. i. sidereū celū ⁊ terrā. i. superiorē et īferiorem creaturā cum oībus cōtentis. Tertia est. i. informem materiā creature spūalis ⁊ corporalis. Quarta. i. informē materiā creature corporalis vbi cōfusum adhuc erat celū ⁊ terra. que iā distincta ⁊ formata sensu corporeo cernimus. Quinta ē. i. in ipso rerū exordio fecit deus informē materiā cōfuse habentē celū et terram vñ formata modo apparent cū oībus cōtentis. Simuliter quintuplex est expositio eius qđ sequitur in textu Geñ. Terra inquit erat inuisibilis et incomposita. Prima. i. incorporale illud quod fecit deus adhuc erat materies corporearum rerum sine forma sine ordine sine luce. Scda. i. hoc totū qđ celū ⁊ terra appellatum est: adhuc informis materies erat vnde fieret celum corporeum ⁊ terra corporea cum oībus cōtētis sensui subiectis. Tertia est. i. illud totū quod

Ad primū

Ad aliud.

Nō oī actioni corrīdz sua passio.

Opio aliq̄rū Ꝯ augu.

Rīsio aug.

Opinio doctoris.

Nōit aug. nouē ꝓpōnes tāq̄ maximas.

In ꝑncipio fecit de⁹ ⁊c. q̄nq; mōis intelligit.

Prīa expō

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Terra erat inuisibilis ⁊c. q̄nq; mōis exponitur.

Prīa expō

Secūda.

Tertia.

celū et terra appellatū est adhuc informis materies vnde fieret celum intelligibile: qđ alibi celum celi ⁊ terra. i. oīs corporea creatura. in quo cōprehendit eē celū corporeū. i. vnde fieret oīs visibilis ⁊ inuisibilis

Quarta. creatura. Quarta. id ē iam dum fierēt celum ⁊ terra in suis formis erat materies informis de qua p̄dixerat deum fecisse celum ⁊ terrā. i. spūalem et corpalē

Quinta creaturā. Quinta. i. iam dum fierēt celum ⁊ terra in suis formis erat materies informis de qua p̄dixerat deum fecisse celum ⁊ terram. i. supiorē ⁊ inferiorem

Primū cor mūdi partem. Ex his q̄ dicta sunt vident sequi duo.

relariū pro Unū: q̄ illa materies informis ex qua fecit deus oīa

platone. ab eterno fuit sicut platoni imponitur. Scōm est: q̄

Scōm cor terra aliqua fuit quā non fecit deus cū illam nō dicat

relariū pro fecisse. ⁊ sic non oīa fecit deus. qđ posuit manicheus.

manicheo. Sed intelligendū est illam materiā a deo factam: vt nō incidamus in errorē platonis. et illam terrā factā ab eodē: vt nō incurramus impietatē manichei. quia intelligi debet q̄ terra erat tūc tanq̄ prior naturaliter illis ⁊ facta in illis. q̄ sic fecit materiam ⁊ materiatū:

Textus sed naturaliter prius materiā. Sequit. Et spiritus dñi ferebat sup aquas. i. sup materiā informē ⁊ fluxibilē

Expō aug. ⁊ quasi in oēm formā ductilem. Ferebat autē inquit aug. non locali motione sed operādi potestate: ⁊ sm hoc in verbo ferēdi ptās designat. In sua aūt lingua habet. incubabat sup aquas ad instar auicule q̄ sup oua incubat ⁊ fouet illa donec formentur in pullos. ⁊ sm hoc insinuatur amor dei ⁊ bonitas qua ex mera

Textus bonitate ⁊ amore hoīm mūdū faciebat. Seq̄t. Dixit deus. Fiat lux. Dixit inq̄ nō sono corpali: cum nōdū eēt auditor. cum etiam nōdum esset in quo formaret loq̄la. nec ipe haberet organū corpale quo formaret vox illa. id est verbū genuit in quo erat vt fieret lux.

Querit au Querit aūt b̄tūs aug. an illa lux quā quidam ponūt

gustinus fuisse corpalē: irradiabat ⁊ illuiabat vndiq̄ machinā

Arguitur. mundialē. Qđ si sic. nunq̄ nox succedebat diei. an tm ex altera parte. qđ nō videtur posse esse. nam nōdum erat aer per quē agitata supius ⁊ inferi⁹ hemisperiū

Euasio vicissim illustraret: et sui reuolutiōe diem noctemq̄ faceret. Si aūt dixerit q̄s q̄ aque vaporabiles occupabāt spaciū aeris vsq̄ ad locū in quo mō est sidereū celum ⁊ per illas ferebat: q̄ ipse erāt loco aeris. q̄rit

Querit au aug. quomō tāte aque potuerūt in tam modico loco

gustinus. congregari: vt terre facies nudaret ⁊ appareret arida.

Respōdet Et rndet q̄ pdēsate includi potuerūt in terre visceribus: vt tra parūper subsidēs eas q̄si in matrice reciperet.

Cōtra hoc Obicit aūt cōtra hoc adhuc ab aug. Si enī aq̄

arguit idez vaporabiles erāt sup terrā: ⁊ erāt distincte a terra: ⁊ terra ab eis. ergo terra suā formā habebat. eo q̄ oīs

Expō aug. distinctio seu ordinatio est a foīa. Quid est ⁊ qđ subinfert Terra erat inuisibilis ⁊ incōposita. Soluit ipe quia inuisibilis ob hoc solū dicit. quia etsi tūc eēt qui posset videre: tm videri nō poterat. nam eius faciem

Arguit ite cōtexerāt aque. Obicit aug. Si terra distincta erat ⁊

rum ipse. formata: cur non dicit in die facta sicut cetera foīata.

Ad idem Item cur non dicit facta in verbo vt demōstret. dixit deus fiat terra: ⁊ fctā est. dixit fiant aq̄. ⁊c. Huiusmōi

Non soluit aūt obiectiōes nō soluit ipse: sed respōderi potest ad

ista: tm pōt ambas q̄ nec in die nec ad imitationem verbi eterni

dici. dicit terra facta sicut cetera formata. que nondū erat vsquequaq̄ formata: cum nondū esset a mari diuīcta sicut ipse dicit.

¶ Vtrū lux creata sit ante oēm diem.

Querit aūt de formatiōe seu creatiōe illius lucis seu nubecule lucide. Aut fuit facta añ oēm diē Añ q̄ non. et sic sequit q̄ facta ē cum celo ⁊ terra. ex quo seq̄ret q̄ terra nō erat tenebrosa. qđ est ꝓtra textū. Aut fctā est in die. qđ non potest eē. quia ipsa reuolutione sua fecit primum diem: ḡ nō fuit illo die facta: nec in aliq̄ sequentiū hoc cōstat. Item qn̄ facta est: aut erat tps/ Secundo. qđ esse non potest: nam tūc non erat nisi informitas: sed informitatē impossibile est vices tpm habere per quintam maximā. nam vbi est tempus ibi est prius ⁊ posterius: ⁊ ita successio et ordinatio que non est sine forma. Si aūt tunc nō erat tps: ḡ facta est ante omne tempus: igit facta est qn̄ facta sunt celū ⁊ terra. et ex hoc sequitur vt prius q̄ tenebre non erāt sup faciem abyssi. Ad primum rndemus per distinctionē diei: q̄ Ad primū. dies qn̄q̄ appellat illud spaciū tpis ex die artificiali ⁊ nocte artificiali: vt dicat dies artificialis pūtia solis Dies duo- vel alicuius loco solis sup nostrū orizōta illuminātis bus modis aera. Nox autē vmbra que iacit ex obiectu tenebrosi capitur. corpis. i. terre ad solem. et sic accipiēdo diem nō fuit facta in die imo ante: ⁊ tm in tpe. et sm hoc est verum q̄ aliq̄n fuit tps: quādo tm non erat nox aut dies. Si aūt dicatur dies tm spacium tēporis q̄tū est spacium xxiiij. horar: re vera facta fuit illa lux in parte prime diei. sed etsi facta fuerit in tali loco ad quā euenisset a principio nostri orizontis circiter per vnā aut duas horas: tūc reuolutio eius ad idem pūctum dicit vna dies naturalis: cuius pars fuit illud modicū tempus qđ eius creationē precessit. Ad aliud autē dicendum Ad aliud. q̄ cum creata ē lux: tēpus erat. quia mouebant aque vaporabiles sursum vsq̄ ad locum illū in quo postea cōglobate sūt ⁊ ꝓsolidate vt ex eis fieret firmamētū. ⁊ sic erat motus: quare ⁊ tps. Q̄ aūt obicit informationē tūc esse: quam dicit aug. vices tpm habere non posse. dicimus q̄ ille intelligit hoc de pura informatione quā nō habebat machina mundialis. hēbat enī Intelligit formā: sed cōfusam. sicut in lacte cōfuse sūt tres sub- sic augusti⁹ stātie et earū forme. Adhuc obicit de illa luce si erat Item añ de corpalis et mouebat circulariter. cum omne corpus illa luce. celeste circulare sit ⁊ perpetuum ⁊ incorruptibile. eo q̄ sicut motus circularis non habet ꝓtrariū: sed neq̄ corpus circulare habet corpus nature sue ꝓriū. oīe autē qđ corrūpit: per ꝓtrariū corrumpit. vt videtur. sequit q̄ lux illa non erat corruptibilis: igitur adhuc manet. Hoc idē videt. nā si erat corruptibilis: hēbat scdo ad idē cōtrarietatem aliquam. quod est falsum. nam prime ꝓtrarietates q̄ fundate sunt in p̄mariis ⁊ elemētariis qualitatibus: origines sunt aliar cōtrarietatū. sz illa nōdum erat: cum elemēta nondū erāt. Ex hoc sequit vt prius quia lux illa non erat corruptibilis: ḡ adhuc manet. sed si est: vbi est ⁊ ad quē vsum? Item aut illa Tertio añ. lux facta est ad idē ad qđ sol: aut ad aliud. Q̄ ad idē videt: quia ad diei noctisq̄ successionē. Sed si hoc: ḡ supflue ē creatū alterum illorū. duorū enim ad idem suffragantiū: alterū est supfluū. et cum sm affinitatē rerum in qualitatibus debeat esse affinitas in locis ⁊ tēporibus inter ea sz cum indistantiā habuerint lux illa ⁊ sol in qualitatib⁹. aut in eadē die creari debuerunt: aut in sequētibus ⁊ cōtinuis. non aūt sic factum est. et cum per hoc vidit deus q̄ esset bonū intelligat approbatio dei respectu operū cōpletor vt manerēt in esse creationis. Añ in ceteris diebus non subiūgit nisi post cōpletionē operū vniuscuiusq̄ diei. et primo die facta sunt tria. lux ipsa. diuisio lucis a tenebris. et

appellatio diei et noctis.non sine causa rationabili est q̄ statim post lucis creationē subdit hoc nec expecta tur cōsummatio ceterorum operum illius diei.

¶Secunda questio de luce. que est cōtinuatio materie.

Af q̄ non. ITem queritur si lux illa fuit opus prime diei. videtur q̄ nō.q̄ fecit primū diē. Si dicat ds q̄ diuisio lucis ⁊ tenebraꝝ fuit opus prime diei.hoc nichil est.eo enī ipso q̄ facta est lux:facta ē illa diuisio. Si autē dicatur q̄ appellatio diei ⁊ noctis.tunc obi-

Augustin⁹ cit aug.nūquid expendit deus tantā morā tēporis in illa appellatione?nūquid deus magnus adeo ma gnum os habet q̄ illa appellatio ore dei formam ad sui prolationē seu formationē tantū tempus exigit?

Ad primū ī alia q̄one Ad hec per ordinē respōdemus. Dicimus igitur ad primū q̄ illa ꝓpositio:Oīne corpus celeste circulare perpetuū est et incorruptibile intelligibile fm q̄ve ritatē habet de corporibus plenis ⁊ pfectis quale est corpus solare quod plenitudinē ⁊ pfectionē luminis habet ⁊ consimilibus.omnia plena ⁊ perfecta sunt:⁊ ideo in se ꝓpetua.i.q̄tum est de proprietate nature non habentis cōtrarietatē. sed q̄tū est de natura cō positionis corruptibilia sunt: de dei voluntate incor ruptibilia. sicut dr̄ in thimeo . Lux autē licet creata sit perfecta in ordine suo.nā dei pfecta sunt opera sic cut dicit moyses: tñ non plene pfecta. hoc autē factū est vt in impfectione creaturaꝝ minus nobiliū lege ret homo suā imperfectionē.vt sicut p̄mo creata est lux minus lucida:deinde sol maioris luciditatis.ita

p hoc pz so lu° ad 2m. itelligeret hō se debere disponere ascēsiones in cor de proficiendo de fide in sapientiā.Meliores enī iu dicauit deus seruos suos si ei liberaliter deseruirēt.

Ad tertiū. per hoc patet solutio scōi.Ad tertiū dicēdum q̄ suo tēpore sufficiebat lux ad vsum ad quē facta est:sicut

Ad quartū sol tpe suo.Ad quartū dicēdū q̄ post lucis creationē dilata est creatio solis:qz prius oportuit firmamētū

Prima rō fieri q̄ solem ⁊ cetera luminaria quibus ornādū erat.et sic necesse fuit incidere diem inter lucis ⁊ solis crea

Scōa ratō moralis tionē.Alia est rō ad idem iuxta tropologiā sumpta. nam per lucem dicit intelligi fides:per firmamētum spes:per cōgregationē aquarū in locum vnū caritas

Nota ista que delectatōes carnales cōgregat in sentinā sensua litatis:vt iam nō inueniat locus eaꝝ amplius in celo rōnis:sed appareat arida.i.facies rōnis serenata ⁊ ab humidis vaporibus primorū motuū pe terra carnis

sol lūa stel le q̄d signi ficent. ascendētibus immunis ⁊ libera.per solē aūt sapiētia designat.per lunam sciētia. per stellas cetere ꝟtutes quibus ornat celum mentis serenate.A statu q̄ fidet vsq̄ ad statū serenitatis ⁊ trāquillitatis nō venit nisi per duo opera media.et ideo inter creationē lucis ⁊

Ad quintū solis interueniūt duo dies. Ad quintū dicimus q̄ cū per tenebras accipiatur informitas quā nō approbat deus ad manendū sed vt transeat in formam:lux aūt approbet a deo ad manēdū statim post lucis creatio

Textus Dupliciter exponitur. nem subiūgit Vidit deus.⁊c.quasi q̄ placuerit in dei p̄sciētia vt fieret:placuit in ꝓpria eēntia vt maneret. Alia ratio est q̄ illud vidit deus.⁊c.per qđ ostendit approbatio dei respectu creaturaꝝ:non subditur nisi post opera immediate a deo facta.diuisio aūt lucis ⁊ tenebraꝝ non fuit immediate a deo:sed lucis creatio a qua fuit illa diuisio tā q̄ effectus.et ideo post lucis creationē statim subsecuta est approbationis diuine expressio:quā subsecutus ē effectus scz dicta diuisio.

Ad sextū qđ querit scilz si lux illa fuit opus prīe diei vel fctā ante oēm diem:habes solutionē per p̄dicta. Ad sextum.

Ad vltimū dicendū q̄ appellauit.⁊c.id est appellari fecit vel appellabilem reddidit dādo eis ꝓprias vocationes a quibus sumūtur noīm impositiones. Ad vltimū

¶Item arguit augustinus de luce.

ADhuc obicit aug.de illa luce si fuit corporalis et fecit vicissitudinē diei noctisq̄.Qđ duplicit poterat esse.s.sua circūuolutiōe:vel radiorum suorū emissione ⁊ cōtractione.cum enī nondū essent hoies quibus exhibēdū erat dicte vicissitudinis beneficiū: q̄ necessitas erat tūc vt sic circūvolueret illa nubecu la lucida ad dictā vicissitudinē faciendā.de ꝓtractiōe vero ⁊ emissiōe:aut impossibile eēt aut difficile aliqđ occultū aut manifestū exēplū supponere.vñ ipse dr̄. non est ponēda illa vicissitudo esse per emissionem et ꝓtractionē.Si aūt velit quis exemplū supponere de emissione ⁊ cōtractione radiorū visualiū non cōpetit. nam lux que est in organo videndi radios emittēdo ꝓpter exiguitatē suam ad visum actū nō sufficit:nisi luce maiori forinsecus āminiculāte.Hanc aūt obiec tionēvidet aug.insolutā relinq̄re.Ideo rndemus q̄ sicut sol modo suo principiū est gnatiōis ⁊ corruptio nis et distinctiōis:ideo non superuacue precessit eius creatio creationē gnabiliū ⁊ corruptibiliū creandoꝝ in sequētibus diebus ⁊ distinguendorū.sic ⁊ lux illa corpus luminosum erat ⁊ principiū distinctiōis in eis que erāt scōo ⁊ tertio die:vt firmamenti ⁊ ceterorū. Firmamentū aūt causa est distinctionis elementorū: sicut posuerūt pbi.et cū motus eius sit causa caloris in inferioribus:elementū qđ calidius est ītediatius ordiat ad ipz:⁊ alia ordinat fm accessum ⁊ recessum ab eo.et sic patet necessitas vicissitudis diei ⁊ noctis quā sua circūuagatione faciebat lux illa.Sicut enim coagulum distinguit ⁊ separat illas tres substantias lactis:sic illa lux ad hoc circulariter:vt que ꝓmixta ⁊ ꝓfusa erāt abiuicē secernerent.sic solut illa obiectio. Aug.autē non soluit eam:quia magis inclinabat ad opinionē suā:scz q̄ lux illa nō eēt corpalis sz spūalis. de qua alibi dicit scriptura:Primo omniū creata est sapiētia.Non tñ opinionem illā reprobat:imo dr̄ q̄ tādiu nō est ꝓtra fidē:q̄diu nō potest certis documē tis.i.certis scripture auctoritatibus ꝓbari.Fides enī primē ꝟitati innitit ⁊ auctoritatibus eā exprimē tibus.dicere enī ⁊ ptinaciter defendere ꝓtrariū eius qđ testificat auctoritas est dicere cōtra fidem.Si aūt illa lux spūalis erat vt dicit aug.tunc querit quid eēt distinctio lucis ⁊ tenebraꝝ:quidvespere:quid mane: quid nox:quid dies? Et dicendū q̄ ad litterā lux illa spiritualis:erat angelica natura.de qua alibi habet: Omnia oīm creata ē sapiētia.Et distinctio lucis a tene bris intelligit formatio creature spiritualis informi materia corporū in sua informitate relicta vñ cetera que formāda erāt formarent.vespe autē est cōpletio rei formate:mane aūt significatio formāde.qz quadā creatura formata:informitas remanens significat q̄ formanda erat sicut ⁊ illa.dies autē distinctio diuini operis vel ipsa lux:potest intelligi celestis hierusalē mater nostra.

Nāc rōnez non soluit augu.sz do ctor soluit illam.

ꝙre aug.nō soluit rōez.

Lux spūal quid est.

Vespere et mane.

¶Opera scōe diei.

SEquitur de opibus secūde diei de quibus dicit legislator.dixit deus.Fiat firmamētū in medio Textus

Prima qstio litteralis Responsio augustini.

aquaꝝ.ꝛc.de quibus primo q̄rit quare verbū fiendi ter ponat in factione firmamēti:scz fiat/fecit/et factū est. Ad qđ rñdet btūs aug.quia ꝛ in ordinatione dei id est in verbo dei qui ordinauit se facturū illud:ꝛ in cognitione angelorū quibus ad deum cōuersis deus tanq̄ amicis suis oñdit res creādas ꝛ in ꝓpria eēntia factū est firmamentū.in creatione aūt lucis.i.angeli dicit fiat.ꝛ facta est.quia angelus cum oēm creaturā prevaleat saltem ſm dignitatē vt inferius ostēdet in sola cognitione dei ꝛ ꝓprio gñe creatus est. Deide dubitationē habet cum aque naturaliꝝ locari habeāt imediate sup terrā:et sic sub aere ꝛ igne ꝛ ꝑ ꝓsequēs sub firmamēto:sub quo sunt hmōi elemēta:quomō sup firmamētū locate sunt.sicut dicit legislator dicit q̄ miraculose.qđ improbat btūs aug.dicit enī. Non q̄rit quid deus possit facere:sz quō que fecit sapiēter ordīauit. Prefea. In nūero/mēsura/pōdereq̄ fecit aquas.nec solum ſm loca distinxit elementa:sed ſm exigentiā qualitatū.ḡ cum aque ſm naturalē qualitatem locum deorsum petant ꝛ deorsum debuerunt collocari.ꝛ hoc apparet ī exēplo aug.de igne facule que si demittitur ignis tñ sursuz reflectit. Ecōtrario aūt in aqua dicit ab alijs q̄ cum sidus saturni ex cōtinuitate motus sui calefiat ꝛ sit supremū inter planetas per aquas illas superiores sibi ꝓximas infrigidat q̄ ad hoc ibi sunt collocate. Sz cum motꝰ firmamēti sit velocior.nam ꝛ ad motū eius mouentur planete. plus cōtingeret tm calefieri ꝛ plus indigeret infrigidari ab aquis illis et posset plus:cum ꝓximus sit eis ꝛ imediatius.sed hoc eēt absurdū dicere fontem totius caloris infrigidationē admittere. Quidā aūt dixit(cuius opinionē approbat aug.)q̄ celū vocatur hic aer aque superiores aque vaporabiles in superiori parte aeris instar nubeculaꝝ subtiliū existētes:q̄ sine turbie vel pluuia ibi suspēse sūt leuitate sua ꝛ quiete sunt ibi sine motu.inferiores ꝟo q̄ inferiori pte sunt densiores turbinibus ꝛ ventis cōgerunt ꝛ in pluuias resoluunt. Aer enī diuidit in duas partes.ſ.in partē inferiorē vbi fiunt turbatiōes tonitruorū ꝛ pluuiaꝝ: ꝛ partem superiorē quietā.et ibi dicūt esse illas aquas superiores. Hanc aūt opinionē quo ad hoc ꝓmēdabilē reddit aug.q̄ auctoritatibus scripture fulcit q̄ dicit aera celū ibi. Volucres celi.ꝛc.ꝛ qr non est ꝓtra fidē. tamen non potest stare:quia celi noīe intelligitur ibi firmamētū:qđ in quarta die lumīaribus est ornatū. Jđo iuxta mentē aug.respōdemus q̄ cum aque per subtiliatiōem possint rarefieri ꝛ in infinitū subtiliari possūt ꝛ adeo subtiliari ꝛ attenuari vt q̄si omni gravitate deposita manentes tñ aque in loco illo qui est sup firmamētū formate fuerūt ꝛ adhuc ibi ꝑmaneāt sub quibus factum est firmamentum diuidēs eas ab inferioribus.preserti cum ipse facte sunt ex suprema ꝛ subtilissima parte informis materie q̄ nomē aquaꝝ sortita est ꝓpter sui trāslucentiā.pars vero corpori tenebroso ꝓpinquior nomen aquaꝝ inferiꝰ tenuit. pars aūt corpi luminoso ꝓpinquior scz celo empireo aquaꝝ superiꝰ vocabulo nūcupata est:subtiliorem habēs substantiā ꝛ digniorem q̄ inferiores:ꝓpter ꝓpinquitatē nobiliꝛis corporis. In primordio enī materies intendebat a loco in quo mō est terra:vsq̄ ad celū empireū.et de illa superiori ꝛ rariori ꝑte(sicut dictū est) formate sunt aque in loco qui nūc est supra firmamētū.et vocant aque ille celum aqueū in glosa sup Deutcī.vbi distinguūtur septem celi.aereum ꝛ ethereum/olimpiū scz orbis ignis/sidereum/aqueū/empireū:ꝛ celum sctē trinitatis.qr forsitan aque ille saphirini coloris sunt. Quare aūt sunt ibi aque ille ꝛ ad quid non determīatur a scriptura.nec est nr̄m.sed curiosis indagatoribus relinquit:quoꝝ disputationi tradidit deus mūdū. Similiter neq̄ quō sunt ibi aque ille certificat scriptura. Nos aūt vt ꝺt aug.supponimus eas ibi eē:cum maior sit huiꝰ scripture auctoritas q̄ omnis humani ingenij capacitas. Nōnulli ꝟo autumant ornatū illius celi aquei:aias sctās esse.qđ astruere conātur per hoc q̄ ornatus celi sidereꝰ sunt substātie corpee.empireꝰ vero substātie incorpee:vt angeli.ḡ medij medie substātie:vt anime oīm sctōꝝ. Sed hoc est ꝓtra fidē.nam christus ꝛ btā virgo exaltati sunt sup oēs angelos:ꝛ angeloꝝ ruina reparabitur ex hoīb⁹. Opinio aūt btī gregorij est vt ꝑ aquas superiores intelligant angeli ſm statum in quo fuerūt mutabiles.ꝑ ꝟtutes aūt idē in statu īmutabilitatis. ibi Bñdicite aque q̄ sup celos sūt dño ꝛc. ¶ Querit autē quare scđa die nō est dictum:Vidit deus q̄ esset bonū. Ad qđ soluit mgr̄ in hystorijs q̄ ido omissum est:quia cōpletionē operis scđe diei q̄ tertio die fctā est:non debuit ꝓcedere expressio approbationis:sed vsq̄ in tertiū diem reseruata est. Sed hoc non videt sufficere.qr scđa die cōsummata est factio firmamēti ꝛ aquarū superiorū:ꝛ diuisio aquaꝝ sub aquis.et sicut hec deo placuerūt vt eēnt ꝛ sic eēnt:sic ꝛ approbauit eaꝝ vt manerēt:ꝛ sic manēt.igitur quo ad hoc ꝓ illo die dici debuit Vidit deus q̄ eēt bonū. Dicimus ꝟo qr aquaꝝ inferiorū diuisio nō placebat deo vt maneret sicut fctā erat scđa die:imo vt fieret eaꝝ segregatio sicut factū est tertia die.qua facta tunc adūctū est Vidit deus q̄ eēt bonū. Tñ aug.ſm aliquā trāslationem videt ponere hoc Vidit deus q̄ esset bonū.etiā scđo die dictum post cōpletionē dictoꝝ operum:scilz firmamēti ꝛ aquaꝝ superiorū:et diſionē aquaꝝ ab aqs.

Mos supponim⁹ cū augustino.

Opinio aliquorum ꝓbat opiō

Hec est contra fidem.

Opiō gregorij.

Alia qstio litteralis. Opiomgri in hystoria.

ꝺ opinionē illam.

¶ Questio circa opa tertie diei.

Sequit de opibus tertie diei.que tñ fctā fuerūt ꝛ formata ꝛ ordiata ꝛ ad imitationē ꝟbi eterni sicut opa prime ꝛ scđe diei. Jdeo hoc irratiōabiliter q̄ri potest:cur de his non dicit fiant ꝛ facta sunt:quēadmodū ꝛ de alijs:sz fit ꝟboꝝ variatio. Cuius ratio est ſm sniam aug.q̄ opa huius diei scz aqua et terra lōge differentē speciem habēt ꝛ lōge minus nobilem q̄ lux ꝛ firmamentū que facta sunt prima ꝛ scđa die: ꝛ q̄si informia respectu illoꝝ.nam informitati ꝓpiora ꝛ minus expresse minusq̄ de prope ꝟbi imitationem tenent q̄ imitationē expressam ꝛ ꝓpinquā exprimūt: fiat.factū est.nec ob hoc estimādum est quin hec formata fuerint illo die. Acceperūt enī aque formā illā quā nūc videmus eas habere.que formatio insinuat cum dicit Segregent aque in locū vnū. Forma enim segregat ꝛ discernit. Licet enī aquaꝝ superiꝰ formatio non exprimat in scriptura:tñ intelligēdū est eas formatas:nec ab eterno fuisse sicut posuit manicheus. Cum aūt cōstat mūdū ex ꝟtuoꝝ elemētis subsistere: dubitat aug.cur de aere ꝛ eius disp̄one tacet scriptura.et huic adiungimus dubitationē sīliter ꝛ de igne. Et rñsio est ſm ipm q̄ mos est scripture nomīe celi ꝛ terre totum mūdum cōplecti.quādoq̄ aūt adiungit nomen maris. Per terrā ḡ sine aqua:nebulosa pars aeris accipit.per celum eius pars superior que magis perspicua est.per celum ꝟo:ignis intelligi dat. Cum

Opio aug.

Textus

Contra manicheum

Querit augustinus

Soluit ipe

enim(vt supra diximus)aque superiores facte sint ex suprema ⁊ rarissima ꝑte illius informis materiei que porrigebatur vsq; ad empireū.sub eis ē collocatum firmamētū:cuius motu distincta sunt elemēta.vt illa pars informitatis q̄ propior erat firmamēto ex caliditate suscepta fieret ignis:minus ꝓpinqua aer:reditate suscepta fieret ignis:minus ꝓpinqua aer:remotissime aqua ⁊ tra. Et ex hoc appet veraces fuisse assertiones philosophoꝝ dicentiū celum nō eē factū ex elemētis:sed ex informitate.cum creatio celi tanḡ causa precesserit elementoꝝ distinctionē.hoc autē scz celum vocat quinta eētia.tñ quinta eētia nūcupat oīs natura lumīosa quecūq; sit illa siue empireū siue sidereū celum siue stelle siue quecunq; alia:dūmodo non sit elementū siue elementatum. Liber aūt Heñ. distinguit inter opera huius diei tertie:ponendo ad germinationē ⁊ fructificationē ipsius x̄bū dicēdi qō est ad insinuādum eoꝝ distinctionē ſm diuersas eorū naturas.nam q̄dā eoꝝ inaiata sunt:vt terra ⁊ aqua. cetera x̄o aīam vegetabilē habēt:vt arbores/herbe/ fructus/speciositatē multā habent ⁊ quasi expressam imitationē habent ad purā speciem siue ad verbum eternū:ideo verbū dicendi ponit in distinctiōe talium. licet prius non esset positū in distinctiōe aque ⁊ terre ꝓpter cōparatiuā informitatē quā habēt. Sz ex hoc orit questio.cur sic eadē die diuersa sunt facta.nam si alterius diei fuit celi creatio ⁊ eius ornatus:similiter distictio aque et eius ornatus.eodē mō alterius diei debuit eē terre formatio ⁊ eius ornatus. Q; si dicas ipam terrā eadem die distinctā ⁊ ornatā:quia ea que ornāt ipam et adherēt.eodem mō cum stelle fixe sint in firmamēto:ad eādē diem qua factū est firmamētū pertinere debēt. Sed rñdet ſm mentē aug.q; vegetabilia vt terre nascētia ei adherēt radicitus:⁊ ab ea trahūt vitam ⁊ ex eadē facta sunt.stelle x̄o nō habēt materiā firmamentū:imo ſm q̄sdā facte sunt ex igne subtilissimo ⁊ depurato. Dicendū tñ est q; facte sunt ex īformi materia:sicut ⁊ celum.et sub quinta eētia cōprehendunt de herbis mutilibus ⁊ infructuosis et de minutis animātibus et noctuis q̄ facta sūt.diffusius dt aug.q; ꝓducta sunt post pctm a terra maledicta.sicut dr in Heñ.Spinas ⁊ tribulos geriabit tibi.

Dictū philosophoꝝ.

Distinctio operū tertie diei.

q̄re x̄bū dicēdi

q̄o incidēs

Rñsio scd̄z augustinū.

Opinio doctoris.

Aliq̄ facta post pctm scd̄z augu.

¶ Alia questio de opibus tertie diei ⁊ potest eē vtrū multa facta sint illo die.

Adhuc restat q̄rere de opibus tertie diei. Cum enī vna res species ad sui creationē exigat vnā diem:vt patet in luce.et diuerse diuersas.vnde aug. Diuersi dies diuerse rerum distinctiones ⁊ quattuor elemēta ⁊ vegetabilia sunt.quinq; autē rerū species nō in paucioribus q̄ in quinq; diebus creāda fuerūt. Preterea.si in vna sola die creata sūt:⁊ vnica dies eoꝝ ornatui debuit assignari. De primo ponit aug.gñaliē rōem. Lux enī.i.spūalis ⁊ angelica intelligentia siue superna ciuitas ꝓpter sui nobilitatem ⁊ primū diem habuit digniorē locūq; tenuit.et sic habemus vnum qd̄ est ps pāa senarij.duabus aūt sequētibus diebus factus est mūdus:et quo ad superiorē ⁊ inferiorem sui partē.⁊ sic habemus binariū qui est scda pars aliq̄ta senarij. In tribus relicis ornata sunt q̄ creata fuerāt: et sic hēmus ternariū qui est tertia ps aliq̄ta senarij. Ex his autē simul cōgregatis tanḡ ex suis aliquotis resultat senarius qui est nūerus pfectus.vñ aug. Nō ideo senarius est pfectus nūerus quia fecit opa deus sex diebus:sed ecōtrario.q.d.perfectionem operum insinuauit deus p senarij pfectionē. Sz rō specialior potest assignari q̄re elemēta ⁊ vegetabilia facta sunt vna die.q̄ est q; elemēta ab vna causa sunt proxima ⁊ ꝓiūcta scilz a motu firmamēti ⁊ lucis prius create:⁊ ad vnū finē sunt ordiata scz vt ex eis simul fiant terre nascētia ad seruiendū hoibus.⁊ ideo quasi vnū sunt. Vegetabilia enim a terra habent originē eēndi et ei adherētvt diximus.vñ quasi indiuisa sūt ab ea.et sic quattuor elemēta cumvegetabilibus sunt quasi vnū opus:⁊ ideo creationi eoꝝ vnica assignatur dies. Ex hoc etiā habeť certificatio scē questiōis.ornamenta enim alia elementoꝝ talem habent diuersitatē que ad diuersos dies pertinent.vt post patebit.

Rō spāliorꝝ

¶ Opera quarte diei.

Circa opa q̄rte diei q̄rit augu.

Sequit de opibus quarte diei:scz de luminaribus. vbi querit aug. Que cōsequētia(inquit ipse)q; prius creata sunt opaca corpa ⁊ quasi turpia.s.terra: aqua.postmodum lucida ⁊ speciosa.cum econtrario videat facīēdū. Preterea.cum luminaria causa sint vegetabiliū:eoꝝ creatio debuit anteponi. Preterea.cur dicunt ista luminaria facta in dies ⁊ noctes:cum iam precessisset trina diei noctisq; vicissitudo? Ad primū trahit lr̄alis solutio ex iam dictis.prius enī se expediuit ꝓditor de creatiōe mūdi q̄tū ad superiores mūdi partes:vt ē celum.⁊ q̄tū ad inferiores:vt sunt aqua ⁊ terra.deinde ad ornatū mundi creati se trāstulit.et sicut a superiorib⁹ creationē inchoauerat:sic ⁊ ornatū. Ratio aūt moralis supius p̄libata est.nam p cōgregationē aquaꝝ in vnum locum:intelligit coartatio ⁊ cōclusio delectationum carnalium in sensualitate.ne metas sensualitatis excedāt:et ne vsq; ad consensum rōnis ꝓcedāt. Per apparitionē x̄o aride cōpetēter accipit liberum arbitriū a cōcupiscentijs carnalibus expeditū ⁊ q̄si exsiccatū:⁊ tam fructificās p exercitiū bonoꝝ operū. Per luminaria x̄o designātur spūales ⁊ contēplatiue x̄tutes quibus aia post operū exercitia decorat ⁊ illuminat:tenebris carnaliū motuū remotis. Ad scd̄m dicēdū est q; licet actualiter fructificēt vegetabilia p motū luminariū:tñ sicut eē ꝓtraxerūt a terra:sic ⁊ potestatē fructificādi.et ideo nō incōuenienter ante luminaria creata sunt. Hoc aūt dicimus supposito q; nō statim fructificauerūt actu.non enim est hoc cōtra fidē.sed si dicamus scz q; fructificauerūt actu aīa luminariū creationē:hoc fuit bñficio lucis:sicut mō bñficio solis. Ad tertiū est rñsio iuxta opinionē sctoꝝ q; licet per lucem fiat successio diei et noctis:tñ post plenius ⁊ perfectius facta est per ortū solis. Tñ ſm aug.vocat(vt supra dictū est)dies distinctio rei p introductionē speciei.per noctē informitas vñ faciēda est alia creatura.et sic aut fuit tēpus ſm aug.anteq; essent luminaria.facta aūt sūt luminaria in signa scz tēpestatis ⁊ serenitatis ⁊ tpa.i.in distictionē quattuor tpm: ⁊ in mēses.i.in distinctionem duodecim mensiū:et in annos.i.in distinctiōem annoꝝ solariū ⁊ lunariū. Itē obicit cōtra illū qd̄ dicit moyses. Posuit(inq̄t)deus stellas in firmamēto celi.quod gñaliter intelligendū est de alijs a sole ⁊ luna siue sint erratice siue fixe. Sz tūc non est verū q; dicit eas positas in firmamēto.nā ceteri planete mouētur sub firmamēto vnusquisq; in ꝓprio orbe ⁊ ꝓpria spera.sicut sol ⁊ luna. Ad quod soluendū dicit aug.q; cū dr posuit eas in firmamēto celi.nō vocat firmamentū orbis stellaꝝ fixarū:sed

Rō moral.

Ad scd̄m.

Ad tertiuꝫ ſm sctōs

Scd̄m augustinum.

Expō illius textus

Ꝑ aliud aī.

Solutō scd̄i aug.

noie firmamēti accipit regio supior illa scz pars que porrigit ab isto aere turbulēto in quo gnant tēpestates ⁊ grandines et hmōi vsq ad celū sidereū. In hac aūt superiori parte est aer quietus et serenus: in quo mouent planete p circulos suos. aues aūt nō possunt per illū volare ꝓpter corpulentiā suā et aeris nimiā subtilitatem atq raritatē. que tāta est q philosophi ascendentes ad illū super olimpū ponebāt spongias plenas aqua in naribus ad attrahendum grossiorem aerem. et littere facte in puluere durāt ibi per annū. sicut ōt aug. ⁊ sicut tāgit in hystoriis. Q aūt sic vtat scriptura noie firmamēti habes per sile in alia trāslatione. q vbi nos hēmus volatile sub firmamēto celi: habet volatile fm firmamētum. i. iuxta. qd nō posset intelligi de celo sidereo: sicut ostēsum est. Item q̄rit hic aug. vtrū luna creata sit plēa. qd sic videtur eo q cum in principio creata fuerit in materia informi qn facta sunt celum ⁊ terra. in quarta die facta est in sua specie atq plenitudie. et qr indecens esset deū cuius pfecta sūt opa. vt ōr in cāntico Deute. opus impfectū creare. ⁊ quia ōr textus ipsam factam in inchoatione noctis: sed illo tēpore nō apparet nisi cum est plena. Propt has rōes fuerūt qui dicūt ipaz in plenilunio esse creatam. alij etiam dicūt q non. nam plena nō est nisi cum est. xiiij. tunc aūt erat plena qn facta est. Ad hoc ōr aug. q vtrūq dict potest. cum enī vt ipse dicit ipsa facta sit in plenitudine eēntie ⁊ in plenitudie accidētalis luiositatis quā habet a sole semp q̄tū in se est quādo non est eclipsis licet qnq appareat nobis corniculata: si de tali plenitudie inrogemur ⁊ dixerimus eam fuisse creatā plenā. Ad vltimā obiectiōez rndebim⁹ q. xiiij. creata est. i. talis qualis est cum est mō. xiiij. si aūt dixerimus eam nō esse creatam plenā plenitudie visitata apd nos patet solutio ad obiecta. Concedimus enī cum hoc q facta est in plenitudine speciei: licet nō in plenitudie luis accidētalis. nec est indecēs deum aliqd impfectum facere: qd ipse solus postea perficiat. nec obuiat q facta dicit inchoatione noctis. sic enim est intelligendū. i. in principio siue in principatu. qd innuit greca trāslatio q̄ habet archin: vbi habemus inchoatione. ⁊ inrpretat grecum illud principatus. ⁊ ita videt q facta sit circa mediā noctē.

Dictū aug. qd alie hystorie hnt.

Aliud q̄rit augustin⁹. Aī q sic.

Opinio aliquorum

Opinio pri oris ꝓtraria.

Opio augustini.

Ad vltimū

De operibus q̄nte diei. scz de ornatu aque ⁊ aeris.

Queritur prio de ornatu aque et aeris.

Aliud dubium.

Aliud dubium.

Ad primū.

De gnatōe piscū ⁊ auium.

Sequitur de opibus sexte diei: in qua facta sunt aialia ambulabilia et homo. vñ q̄stionē habet cū plus differat homo vel eque ab his ābulabilibus q̄ hec a natabilibus ⁊ volatilibus ⁊ abūdet in esse ab his in rōali sicut hec ab illis: cur ipse vna die cum his creatus est: hec aūt cum illis non vna die creata sunt sed diuersis. Cuius rō est. qr homo ⁊ aiantia ex eodē elemēto facta sunt. s. ex terra ⁊ ad ipsius ornatū. quā ꝓuenientiā nō est reperire in aiantibus ābulabilibus ⁊ natabilibus ⁊ volatilibus. Vel si placet recurre ad illā solutionē gnalē aug. q cū in senario fecerit deus opera sua volens ostēdere pfectionē operum: noluit sensibilia ⁊ hoiem facere diuersis diebus ne excederet senariū. ideo etiā hoc fecit vt homo vidēs se factū ex eadem materia ex qua animātia: fragilitatem sue cōditiōis agnosceret ⁊ huiliaret. Si aūt dubitauerit aliqs cur opibus quinte diei adūcta ē dei bndictio: non aūt opibus ceteroz dierū. Dic q in vno die fctā bndictio: in oibus intelligēda est esse facta. Q autē cur de aialibus dictū sit q facta sunt fm genus suū: ⁊ non de hoie dictū est. Hoc enī potes dicere q genus ibi dicat gnalē ⁊ originalem oim creaturaz rōem scz eternā artem: cum in eius ordinatiōe creatus sit hō. non potest dici q dicat vim generatiuā per quam fit ꝓpagatio ⁊ indiuiduoz successio: vt q̄ in se corrūpuntur in specie cōseruet. nam ⁊ hoc genus cōe habet cū brut⁹. Solutio. Genus ibi dicit multitudinem atq collectionem indiuiduoz sub specie vel specierū sub gne: ⁊ prefea vim gnatiuā fm q ipsa est ad subuenīē dum spēi ne pereat: cum in eisdē nūero corrūpat: sed in successione eorūdē specie cōseruet ⁊ maneat. Sed nō sic factus est hō fm genus: cum vnus solus primo plasmatus sit: cum etiam si in statu primo perstitisset vi gnatiua siue ꝓpagatiua opus ei nō eēt ad restitutionē singulariū pereuntiū. cum corruptio non hēret in eo locum. Querit etiam de ordie sex dierū vtrum attendēdum sit illos esse artificialiter ordinatos fm dignitatē operū: aut naturaliter fm eēntias ⁊ naturas rerū. sicut differēter ordinant septē dona in euāgelio ⁊ in isaia. Nō potes dicere q ordo dignitat⁹ obseruatus fuerit. nam celū empireū non est dignius āgelica natura q̄ significat per lucē. nec terra q erat informis materia elemētoz̄ dignioz firmamēto. nec elemēta lumiaribus. nec natabilia/aut volatilia/aut sensibilia hoie. Simiter nec ordo naturalis ibi seruari videt. qr angelus qui primo factus est nō fuit causa vel principiū essendi ceteris creandis: nec alia aliis: q̄ tñ prius creata sunt illis. et ita nō fuit ibi ordo artificialis qui inchoat a dignioribus. Quidā arbitrant ordinem in opibus assignandū. scz vel fm principiū siue cām rei:

Patet per hoc ad fm. Ad tertiuz dubium.

questio circa ista.

Solutio.

Dubium.

Solutio.

Alia q̄o.

Arguit sic.

Solutio.

Solutio.

Alia q̄stio.

Dona ordinant i isaya ⁊ i euāglio

Arguit sic.

Opinio aliquorum.

vel locum vel fundamentū rei. Celū enim empireū: locus est angelor. terra autē causa ⁊ principiū locus ⁊ fundamentū: his q̄ de ea facta sunt. et aqua his que de ea fctā sunt causa ē ⁊ principiū. et firmamentū ſm motū suū causa est ⁊ principiū elementor posterius

Alior opinio. creator. luminaria aūt sensibiliū. Alij aūt ordinant ſm maiorē ⁊ minorē participationē ipsius esse. terra q̄dē in principio facta est: in qua erāt cōfusa ⁊ ꝑmixta elemēta potentia etiā vt separari possent. sicut videt in tribus substantijs lactis q̄ de facili sepabiles sunt. Et ideo asserūt non dictū fuisse tertio die fiāt aqua ⁊ terra: ſz segregent aque ⁊ appeat arida. Scōm istos ergo facte sunt q̄dā creature scz celū ⁊ terra in prima die. ⁊ dispositio q̄dā ad id qđ faciēdū erat scđa die. s. lux q̄ disposuit materiā ad hoc vt ex ea fieret firmamentū. deinde ℞o scđa die fctā est dispositio ad creationē elementor ⁊ vegetabiliū. s. firmamētum. per cuius motū scđa die dispositā ē materia ad hoc vt ex ea fierēt elemēta ⁊ vegetabilia. tertia vero die facta sunt elemēta et vegetabilia. quarta die dispositio ad sensibilia oīa: siue natabilia siue volatilia: siue ābulabilia: siue etiā rōnabilia vt ē homo. Et hec facta sunt duobus diebus. q̄nto scz ⁊ sexto. dispositio autē preambula quarto die. s. luminaria. Ex his colligit duplex ordo naturalis in opibus sex dierum. vnus ſm rōem triplicē: scz principij/fundamēti/⁊ loci. alter ſm simplicitatē eēndi. Sed ꝓtra vtrūq; multipliciter obicit ꝓmo de luce. per quā intelligit angelica natura q̄ fuit opus prīe diei. neutro tñ modo ordinabilis est ad opa reliquor: sicut euidēter apparet. Obicit ītō ⁊ de opere tertie diei q̄ nec sic nec sic antecedit opera quarte. sicut ꝑ se patet. Tertio de opibus quinte: q̄ ad opa sexte diei ad min⁹ ad aialia bruta ābulabilia: neq; ſm primā neq; ſm scđam rōez ordinari videtur.

Juxta hec pōit duplex ordo i operibus.

ꝯ ista ar.

Sili ar.

Tertio ar.

Solutio. Respōsio est q̄ nec primum ordinē dignitatis solum secutus ē moyses: nec ordinē naturalē solū. ſz aliqua sic/aliqua sic ordiauit: et vsus est ordine siue tali siue tali. Angelica enī creatura q̄ noīe lucis censet: primo die creata est ꝓpter sui nobilitatē ⁊ excellētiā. Tñ si dicerem⁹ ſm aug. q̄ lux est celestis ecclia: tunc posset inueniri causalis ordinatio. nam ipsa est finalis causa oīm. etiā hoīs. fuit enī hō creatus ad hoc vt cōpleret illam. ⁊ sic bene preordinat lux operibus formatis ⁊ distictis tanq̄ causa finalis oīz. ⁊ ideo prior est dignitate ⁊ cōsideratione. Scōm aūt q̄ celum ōr angelica natura informis: lux aūt eadē ſm q̄ formata: patet q̄ celū prius est ꝓpter maiorē simplicitatē eēndi. Per terrā vero ⁊ celum q̄ ante dies creata sunt: intelligit informitas oīm formādor tam visibiliū q̄ inuisibiliū. et ideo cōpetenter preordinata sunt vniuersis. Et sic

ꝑ hec patet ad primz.

patet solutio ad primo obiectū. Ad scōm ℞o dicēdū q̄ ideo opa tertie diei precedūt opa quarte naturaliter q̄ sunt de cōstitutiuis mūdi: cui⁹ cōstitutio ꝓambula est ad ornatū: ⁊ cōstitutiua ſm hūc aspectū priora sūt

Ad scōm.

Ad tertiuz ornatis. Ad tertium ℞o dicendū est q̄ tō natabilia ⁊ volatilia sensibilibus preponunt. non q̄ naturaliter priora sunt eis altero modorū: sed q̄ ꝓmptior sunt esse scz luminaribus ex natura trāsparenti ex qua sunt: q̄ ꝓiūctior est luminarib⁹ q̄ terra ex qua sensibilia ꝓducta

Iteruz ar. sunt. Sz obicit q̄ post pure lumia subsequit firmamētū tanq̄ dispositio ad vegetabilia: ⁊ deide luminaria tanq̄ dispositio ad sensibilia. q̄ eadem rōe post illa debuit ordinari aliquid qđ eēt dispositio ad rōnalia creāda: precipue cū sit aliqua talis dispositio maxie ſm illos qui dicūt q̄ sol preest vite naturali: luna vite aīmali: venus vi. gnatiue: mars irascibili: mercuri⁹ prudētie ⁊ eloquētie. Rndendū est q̄ homo ſm rōem nec elemētis nec corpibus supcelestibus obnoxius est vllo mō per se loquēdo ⁊ ꝓprie. cum eius volūtas super oēm motum ⁊ tps sit. ⁊ ideo li. ar. nuncupat. Per se dico. q̄ quodāmodo ⁊ p accidēs pronitatē ⁊ inclinationē ad malū vel ad bonū trahit a cōplexiōe in qua cooperātur elementa ⁊ supioza corpa. Dicit enim q̄ colerici demētiores sunt in estate. sanguinei ℞o prociores ad largitiōes. Scōm igit partem istam nō est aliqua causa disponēs ad eius factionem: nisi solum bñplacitū cōditoris. sed ſm corpus aliq̄mō subiacet motibus luminarū ⁊ supior corporum ⁊ elemētis ex quibus cōpositus est: ⁊ pcipue terre de qua sumptus est. longe tamen aliter q̄ aiantia que ab ipsa ⁊ ex ipa sumpserūt originē. nam ex ipsa quedā producta sunt āminiculo solis: vt bocrate ⁊ lacerte ⁊ silla. quedam aūt ad imperiū creatoris: vt natabilia/volatilia/ambulabilia. corpus aūt humanum sola dei opatiōe de terra factū est ⁊ formatū. Et hanc diūsitatē elegāter insinuauit moyses in his ℞bis. Producat tra iumēta. ⁊c. et post. Plasmauit de⁹ hoīez de limo tre. ⁊c. Ex p̄dictis manifestū est q̄ inferiora inq̄tū sunt vegetabilia ⁊ sensibilia vegetant ⁊ sensificātur ſm motus supior: q̄ qui de illor euētibus iudicāt ſm illa recte iudicant tanq̄ de effectibus per causas. vt quid ergo arguunt a sctis? dicit enī ad Galathas. Seruat⁊ dies ⁊ annos ⁊ menses. et ibi in ℞bo reph̄ēdit eos beatus ambrosius. Si dicas q̄ non arguūtur q̄ tū ad hoc q̄ dicūt aliqua inferiora causari ab illis supioribus: sed quia de oīb⁹ gnalit tam naturalibus q̄ volūtarijs hoc affirmare cōtendūt. Cōtra. hoc est obiectio aug. qui dicit sup Gen. q̄ in eodem agro ſm diuersas sui partes vel in agris cōsimilibus contingit silla semina seminari ⁊ sub eadem cōstellatiōe: que tamen varios ꝓgressus ⁊ actus seu fructificatiōes recipe dinoscit. et sic videt innuere q̄ nec etiā dispositio vegetabiliū subiaceat illis supioribus corporibus aut eor motibus. Ad qđ respondendū est q̄ tales pronūciatores futuror sup duobus reph̄ensibiles sunt. Primū est curiositas. ipsi enim studiū nimium ⁊ inuestigationē supuacuā impendūt in talibus: quor certitudinē vel impossibile vel difficillimum est habere in hoc statu. Nā licet inferiora aliqua ſm aliq̄d causent a supioribus: tñ tot sunt accidētia ⁊ adiūcta q̄ impediūt q̄ vix potest ℞itas discerni aut ꝓpēdi. Dicūt enī astronomi q̄ de cōplexiōe hoīs iudicandū est ſm signū ascendēs in natiuitate illius. Et dicit ascēdens signū qđ oritur tūc qñ nascit homo. vt si fuerit calide et sicce nature. ⁊ talis est cōplexionis colerice. ſm autē ortū planete exñtis in illo signo: iudicandū est de motibus illius. vt si planeta frigidus ⁊ humidus: et ille qui nascitur hēbit motus fleumaticos: licet sit colericus. Qđ bñ potest eē vez nec abhorret a ℞itate: sed quasi inumeris casib⁹ potest hoc ipediri. ideo curiosum ⁊ inutile hoc nimis pscrutari: nimiāq; fidē talib⁹ iudicijs adhibere. Propter ğ impedimēta emergentia obicit aug. de seminibus. nam diuersos ꝓgressus et fructificatiōes differētes recipiunt. quia forsitan diligētior cultura adhibita est huic agro q̄ illi ⁊ copiosior irrigatio. vel ꝓpter alias causas. Secđo arguunt qui de futuror euētibus sciolos se iactitāt. vt geneatici qui ordiationē naturalē non solū in naturalibus asserūt:

Solutio. Nō q̄ se nō subdit corporib⁹ celestibus.

De inclinatione rōne cōplexionis

Quō diūsa diūsimode fōrata sūt.

Correlariū

Ambrosij. Euasio.

Cōtra ar ꝑ augustinū.

Solutio.

Dicunt astronomi

Signū ascēdens.

Judicium hoc ꝓpter mīta fallit.

ꝯre arguit augustinus

Geneatici dicunt.

verũetiam naturã dicunt eẽ ordinationẽ et dñationẽ motuũ voluntariorꝝ.nam infidelitatẽ incurrunt.ipsi enĩ euacuãt libertatẽ arbitrij:cum verũ ꝛ certum sit ꝛ in astronomia notissimũ ꝙ deus ꝛ animus dñant in astris.Istorũ aũt assertionẽ elidit aug.obiciendo eis ortũ geminorũ qui simul nascunt:verũ motibus voluntatũ diuersificantur vsq; ad hoc ꝙ alter optimus: alter pessimus efficit qđ in volũtate li.ar.ꝛ potestate est.Doctrine aũt hmõi geneaticoꝝ admiscet diabol⁹ aliquãtulã noticiã.ꝛ hoc quattuor de causis vt dicit aug.sup genĩ.Primo perspicatiõe suoꝝ naturaliũ ꝛ ãminiculo quarũdã coniecturaꝝ futura conicit ꝛ eis aperit.Scõo per longam experientiã aliqua futura perpẽdit.Tertio sctis angelis reuelãtibus ei aliqua reserant ad illusionem maloꝝ:ꝛ exercitium bonorũ.

Aug.hos confutat.

Diabolus dat aliqualez notitiã.

Prima cã
Secunda.
Tertia.

Quarto qz q̃ facturus est ipse prenunciat se facturũ.

Quarta.

Dicit aug.ꝙ tales rões ꝛ ꝟsultationes nobis asserere conant fatũ eẽ aliqđ.ponũt enĩ fatũ esse dispositionẽ quãdam in supioribus exĩtẽ corpibus:oĩa inferiora regentẽ.Sz ꝼm hoc in rei ☧itate nichil ẽ fatũ.ꝑpter hoc qz libertas arbitrij excedit naturã ꝛ oĩa visibilia

Augustinꝰ

ꝛ hoc aſ.

alia q̃o lr̃aꝫ

Post q̃rit cur in factiõe hois non ponit nisi bis ☧bũ fiendi.Et soluit ꝙ ideo qz licet sit factus in ordiatiõe verbi ꝛ etiã in ꝑpio gñe:tñ non est factus in cognitione dignioris creature.Angelus enim nõ est eo dignior:cum ipse imediate se hẽat ad deũ vt angelus.

Solutio.

Si autẽ obicias ꝙ ꝼm opinionẽ aug.qui dicit oĩa sil̃ facta fuisse.nõ est verꝝ ꝙ cetere creature facte fuerũt in cognitione dignioris creature scz angeli.nã simul facte sunt cũ eo:vnde nõ cognouit eas fiẽdas.☧ñsio ꝼm augu.ꝙ angelus nouit creaturas minus dignas fiendas post:non tpe sed dignitate.Vltimo q̃rit cur non est ornatus ignis elemẽtum in regione sua:sicut cetera elemẽta ornant.Si dicaꝫ ꝙ ibi nõ posset aliqd viuere.falsum est hoc.nam dr ꝙ salamãdra ꝛ in igne viuit ꝛ ex igne.Sed rñdendũ est ꝙna causa ẽ huius ꝙ si eẽnt ibi aialia volatilia aut alia in nullo seruirẽt hoĩbus.cum nõ posset ad hec capienda attingere vel per se vel per alia aĩmalia predalia.ꝛ ideo in regione inferiori vt sup terrã ꝛ in aquis ꝛ in aere turbulento sunt aialia/pisces/et aues:q̃ non eẽnt ibi vt dr hiero. nisi eẽnt hoies. Alia causa ẽ qz ignis est spẽs elemẽtorũ:ꝛ ideo ex ipso nõ sunt fctã aliqua aialia.ex eisdẽ aũt ex quibus sunt aialia ex eisdẽ nutriũtur ꝛ viuũt. vnde in regione illius ignis puri et ex illo non posset aliqđ aial viuere.neq; etiã salamãdra viuit in igne ꝛ ex igne inferiori q̃ grossus est.Q; aũt dr ꝙ quattuor sunt q̃ cõstant ex puris elemẽtis:vt talpa/gamaleon/ alec/salamãdra.Intelligẽdum est ꝼm supabundãtiã ꝛ dominium.

Solutio ſe cũde rõnis

Solutio.

Dupler cõ sũmatõ rex

Opio hieronimi.

Alia causa

Quõ itelligit dictum cõmune.

Solutio.

Octauus tractatus.

Dicto qualiter intelligẽda sit distictio sex dierũ ꝼm cõem opinionẽ sctõꝝ.restat videre qualiter intelligẽda sit ꝼm opinionẽ aug.qui ponit oĩa simul fuisse facta ꝛ ꝼm materiã ꝛ ꝼm formã.Innitit aũt illi auctoritati qui viuit in eternũ creauit oĩa simul:ꝛ qz deus ꝼm naturam suam non indiget tpe vt operetur successiue.Sz si sic oĩa simul facta fuerũt:quid est ꝙ legislator distinxit opa ꝑ dierũ successiões?Itẽ cum lux ꝛ tenebre ꝑpter oppositionẽ ꝛ repugnantiã quã habent simul eẽ nõ possent:quõ simul facte sunt?Itẽ sil̃iter obicit de mane ꝛ vespere.q̃ neq; sil̃ esse:neq; sil̃ fieri posse videtur.Et dicendũ est ꝼm aug.ꝙ moyses ita distinxit opa per dierum successiões quattuor de causis.prima fuit mĩor capacitas auditorum.scõa vt per senarij pfectionẽ iudicaret operũ pfectio.tertia vt ꝑ huius successionẽ sex dierũ depingeret sex etatũ mũdi futura successio.Per opus prime diei qđ fuit lux intelligit prima etas scilz puericia vel innocẽtia. per opus scõe diei scz firmamentũ intelligit archa q̃ facta est in scõa etate.quia sicut firmamẽtum diuisit aquas inferiores ab aquis supioribus:ita archa.per cõgregationem aquarũ tertia die factam intelligitur circũcisio q̃ in tertia etate distinxit ppl̃z dei a nõ ppło dei vt posset fructificare sicut apparuit arida fructificans in tertia die.per lumiaria quarte diei intelligit quarta etas ꝓphetis et regibus velut spiritualibus luiarib⁹ insignita.per pisces ꝛ aues quinte diei intelligitur trãsmigratio sctõrum patrũ in babylonicam captiuitatẽ:qui in aquis tribulationis dulces erãt:ꝛ per cõtemplationẽ ad alta volabãt.per hoiem sexto die creatũ intelligit fili⁹ dei factus hõ in sexta etate. cetere etates nõ sunt de hoc mũdo.Quarta cã iuxta sensuz moralẽ assignat.vt per lucẽ accipiat fides.per firmamentũ spes.per congregationẽ aquarꝝ caritas. per luiaria virtutes purgati animi.per pisces ꝛ aues status cõtẽplationis.per hois creationẽ status hois oĩno purificati ꝛ ad statũ pristinũ restituti aĩmalibus imperãtis ꝛ mĩracula facentis:sicut legitur de sctis patribus. Ad scõam rõem dic ꝙ per lucẽ ꝛ tenebras intelligit duplex status materie q̃ ꝼm naturalẽ ordinem itelligẽdi prius fuit in statu informitatis ꝙ formationis.licet ꝼm actualẽ existẽtiam in tpe nõ prius iformis extitit ꝙ formata. Ad tertiũ debes dicere ꝙ per vespe intelligit cognitio rei facte in ꝑpio gñe. per mane intelligit cognitio in ☧bo rei faciẽde.quas cognitiões habuit angelica intelligẽtia. Sz obicies quomõ habuit cognitionem rei faciẽde:cum ipsa nõ precesserit aliquã rem.Ad qđ rñdet ꝙ si non tpe:tñ dignitate precessit.Quõ aũt in opibus fuit ordo ꝼm prius ꝛ posteri⁹ cum res sil̃ create fuerint materialit̃ ꝛ formaliter ponit aug.exemplum satis cõueniẽs de oculo materiali qui simul ꝛ vno ictu videt rem ipaz in oriente positã:ꝛ tñ ptrãsit multa media ꝼm prius ꝛ posterius.qđ tñ quasi impossibile videt ad exteri⁹ rõem.Sz intelligẽdũ est ꝙ visus ibi fit ĩ eodẽ instãti q̃tũ ad perceptionẽ:sed q̃tũ ad successionẽ mediorũ per q̃ fit ꝛ deferturvisus est ibi successio qui est actus videtis.sic est a parte ista.nam ex parte operãtis dei non est successio:licet ex parte operum operatorum contingat eam reperire.

Prima cã
Scõa cã
Tertia cã.
Nõ istã expõnem

Quarta cã iuxta moralitatem.

Quõ visio fit in instãti ꝛ in successione.

De septimo die.

Sequit de septimo die.de quo scriptũ est.cõsummauit deus die septio opa sua ꝛ requieuit.ꝛc. Alia tñ translatio dicit.Cõsummauit deus opus suũ die sexto.Sz obicit de mane septime diei.de q̃ dictũ est Factũ est vespe ꝛ mane dies sextus.Mane eĩ diei intelligit initiũ seq̃ntis.Istud inq̃ mane cõstat ꝙ nõ est factũ in sexto die:ex quo erat mane diei septime. ergo factũ est ipsa die septima.non g̃ cõsummata sũt oĩa die sexto. Ad qđ dicẽdũ ꝙ est consũmatio operũ dupler.Una q̃ est ipsoꝝ operũ in se ꝛ ꝼm se.et hec est termiatio atq; pfectio rerũ ipsaꝝ.et hec facta ẽ sexto die.Est alia cõsummatio rerũ in deo.ꝛ oĩa tam rõnabilia q̃ irrõnabilia pro modo suo cõquiescũt in deo. Oĩa enim cõtendũt ad hoc vt participent esse diuinũ

Textus.

Cõtra aſ.

Solutio.

ꝓbat dictũ suũ exẽplo

Paul⁹ ad epheseos

Deinde af

Solutio.

Iteruz af.

Solutio.

Iterum af

Solutio.

alia ꝙo lr̄a⁹ Solutio.

Exponit illud verbuz redeunt.

alia ꝙo lr̄a⁹

Solutō secūdū aug.

Solutio secūdū alios

pro possibilitate sua. Quāobrē dicit ap⁹s ad ephes. Qui descēdit ipe est qui ascēdit: vt impleret omnia. primo enim consummata sunt oīa sexto die. scōo mō septimo. Postea obicit de ipsa septima die. q̄ si post sextā diem facta est: nō oīa consūmata sunt sexta die. Ad qd̄ debes dicere ꝙ cum āgelica cognitio dicta sit dies: t vna sola fuit dies et septē. vna ex pte cog̃scēt̄. plures aūt fm numerū cognitoz̄ t pfectoz̄. Item si requies t sctificatio facta sunt septīo die: non oīa die sexto cōsūmata vident. et dicēdū est ꝙ oīa fm genus illa die cōsummata sūt atq; pfecta. Item cum mane dicat initium rei factē de vel cognitio eius: non videt septīa dies habuisse mane. Solutio. dicim⁹ ꝙ aliter accipit mane in hac die q̄ in ceteris. nam vocatur hic mane initium quiescendi in deo. Querit autē quare potī⁹ istū diem q̄ ceteros significauit. Ad qd̄ dicēdū ꝙ illud ꝝbū requieuit. ꝛc. fm aug. multiplicē recipit expositiōem. nam dz requieuisse: qz se requieturū in sepulchro p̄signauit: qz nos requiescere facit. qz nō in operibus suis sed ab opibus in seipso extra opera requiem habet: et nos non in opibus suis sed in deo quiescere docet. cum aūt sic in ip̄o quiescimus: sctifi= camur. i. scti hoc ē sine terra efficimur. Ultima q̄stio est. cur non dicta sit hec dies septima habuisse vespe. Et fm aug. soluendū est ꝙ nō habuisse dicit vespe: qz quies in deo finē nō hz. ideo potius dz sctificasse illū diem septimū q̄ alium. Sed fm alios qui materialē faciunt dierū assignationē. dicendū est ꝙ ideo nō assi= gnatur ei mane: propter scz significationē quietis in deo nō habiture finē. q̄m ea que sex diebus facta sūt: in mensura/numero/t pondere dispōsita sunt a deo. sicut dicitur. xi. sapiētie. Omnia in mēsura/numero/ t pondere dispōsuisti dñe.

Nonus tractatus in quo querit septem.

Prima ꝙo vtrū nūer⁹ pōdus t mē sura sint creature an nō

Aī ꝙ non.

Secūdo p augustinū.

In oppm Solutio.

Ista sumūt dupliciter.

Glō augu.

Aliomō sumitur.

POst q̄ determiatū est de opibus: restat inq̄rere de his tribus in quibus oīa facta sunt. Circa q̄ septem occcurrūt q̄stiōes. prima vtrū illa tria creata sunt aut increata. scōa. cur potius in his tribus q̄ in alīs dicunt oīa dispōsita: t qd̄ est vnūquodq; . tertia. quō in his relucet vestigiū trinitatis. quarta. an inter hec sit eētialis diuersitas. quinta. an vnā vel plures cōstituāt in qualibet re bonitates. sexta. vtrū in ma= teria cōtingat hec reperiri. septima. an hecp̄a dispo= sita fuerūt in mēsura/nūero/t pondere. Circa p̄mā sic p̄cedit. Nichil est id in quo factū est: omne creatū factū est in his tribus: ḡ nullū creatū est aliq̄d istoz̄: ergo nullū istoz̄ est creatū. igitur quodlibz istoz̄ est increatū. Hocidēvidet per aug. in originali sup gen. q̄rit enī ibi. Erant hec anteq̄ res dispōnerent in eis. cōstat ꝙ non erāt in creatura: cum nulla tūc eēt. igit erāt in creatore. scz quicq̄d est in eo: est ipe. igit erant ipse creator. igit increata. t adhuc sunt idē qd̄ erant. et inde vt p̄mus. Sed ꝓtra. Sunt ꝓprietates in reb⁹ creatis exītes: igitur sunt creata. Rñsio. Dupliciter possūt accipi illa tria. vno mō ꝓut sunt in deo dispō= nente respectu rerum dispositarū. et sic dicetur deus mēsura omni mēsurato modū seu mensurā tribuens siue oīa terminās: numerus omni rei spēm p̄bēs: pōdus oīa ad stabilitatē trahēs. sicut dicit glo. aug. sup illd̄ ps. Et sapiētie eius nō est numerus. alio mō possunt accipi ꝓut sunt dispositiōes siue ꝓprietates in quibus res create sunt t dispōsite: derelicte in re= bus ex dispositione dei. primo modo increate sunt. t dicunt oīa in his facta: sicut in causa disponente. scōo mō creata sūt. t dicunt oīa in his facta: qz hec creata sūt in rebus factis vt eaz̄ ꝓprietates. vtpote corpus dz fieri in colore: qz color fit in corpe tanq̄ ꝓprietas in subiecto. Q; aūt aug. q̄rit. cū deus dicat mensura pondus nūerus: siue mēsura nūero pondere. cur nō similiter possit dici color siue colore determinandū est. vt dicamus fm ip̄m ꝙ sicut dicimus ip̄m mensuram numerū t pōdus: quia ratio istoz̄ p̄out sunt ꝓprie= tates create apud ip̄m est. sic possumus dicere ipsum esse colorē p̄o tāto: qz scz ratio colorū in eo est: licet nō ita dicat. ex quo enī de rebus certū est: de noībus nō debet esse cōtrouersia. vñ dicit ipse ꝙ de noiatiōi= bus aut dictiōibus nulla debet esse cōtentio. tamen rōnabilit̄ potest dici q̄ licet censeat noīe mensure. ꝛc. non tñ noīe coloris. eo ꝙ actus qui ab his sumūtur: scz mēsurare/nūerare/pōderare: eius sunt imediate. sed actus siue effectus coloris: vt mouere visum. ꝛc. non est eius nisi p mediam creaturā. Hinc patet etiā qd̄ dicit aug. ꝙ ipse potius dicit lux quasi lapis. nam actus lucis qui est illuīare ei ꝓpriissimus est et ap= propriatissimus. Scōa q̄stio est. cum plura bona na= turalia sint in creaturis. nā circiter enumerant. xuij. ab aug. in li. de natura boni. vt pax: potētia: sal⁹. ꝛc. quare potius in his tribus q̄ in alīs dicit scriptura deū dispōsuisse vniuersa: t quid est eētialit̄ vnūqd̄q; istoz̄. Et videt ꝙ ista tria sunt illa tria de quib⁹ dicit aug. in. vi. de trini. ꝙ in eis apparet vestigiū trinita= tis. hec aūt sunt vnitas: spēs: t ordo. Q; aūt hec tria sint illa tria nitūtur quidā probare primo sic. In his quēadmodū t in illis relucet vestigiū trinitatis duo ad duo redeūt: vt species et ordo ad nūerū t pōdus. igitur tertiū ad tertiū scilz vnitas ad mensurā. Scōo sic. In his scz in vnitate ꝛc. relucet vestigiū trinitat̄. igitur in istis cōsistit plenitudo et pfectio omnis rei. et cōstat ꝙ in mēsura. ꝛc. consistit plena pfectio rerū: igitur inde vt p̄ius. Et hoc concedunt suis p̄dictis rōnibus t dicūt ꝙ cōtingit rem dupliciter cōsiderare scz in se t absolute. prout scz infra proprios termios claudit tñ se extendēs t non plus. et sic assignātur ei vnitas t mensura. Ad alterū vero dupliciter cōparat. primo per modū distinctiōis: t sic debet ei numerus siue spēs. scōo per modū cōicatiōis t cōuenētie: put scz ipsa infundit aliīs creaturis qd̄ ei a primo t sūmo bono qui est fons oīs boni infusuz est. Vñ dionysius dicit ꝙ bonū est diffusiuū ipsius esse: t sic cōpetunt ei pondus t ordo. Istoz̄ ḡ sentētia est ꝙ mēsura idē est ꝙ vnitas. Sed ꝓtra eos multipliciter opponit. dicit enī aug. in originali. ꝙ non est solū mēsura in lapidi= bus t ceteris corpibus: sed etiā est mensura aliquid agēdi. sed extēsio corpalis nō est vnitas corpis. Istō certū est. nec extensio virtualis est vnitas in eo cuius est virtus aut ptās. qd̄ euidens est per aug. in lib. de quantitate aīe dicentē ꝙ aīa non dicit quāta propter magnitudinē eētie scz virtutis. Ex hoc sequit aperte ꝙ mēsura non est vnitas. Itē dicit boetius q̄ vnitas est eē rei discretio. sed discretio rei ē spēs vt ipsi aūt. ergo vnitas est spēs fm eos. nō igit est mēsura. Hoc idem videt per rōem vnius. vnū enim est qd̄ in se est indiuisum: diuisum autē ab alīs. ḡ vnitas ē indiuisio rei fm seipam et diuisio ab alīs. t inde vt p̄ius. Itē nūerus duarū aiaz̄ est binarius: igitur nūerus huius singularis aīe est vnitas eius: et ita vnitas ē species:

differētia.

Rō fz aug.

Scōa q̄o.

Aug. enūerat .xuij. bona nālia

Aī ꝙ aug.

Rō aliq̄uz

Secundo.

Opinio aliquorum

Dionysius

Cōtra istos aī primo.

Augustin⁹

Augustin⁹

Secūdo p boetium.

Tertio rōe

Quarto

Quinto. cum ſpecies et numerus ſint idem: et inde vt prius. Item illa tria que enumerat augu. ſcz modus: ſpēs: et ordo. aut ſunt idē q̄ iſta menſura numerus ꝛ pondus: aut non. Si non. Contra. iſta ſunt perfectio vniuerſe creature: quia malū eſt priuatio horū. malum autē non eſt niſi priuatio perfectionis: vt teſtant̄ philoſophi. Si aūt hec ſunt illa. ſed dicit btūs dionyſius q̄ malū non corrūpit naturā: ſed eſt defectus ſiue priuatio eius qđ eſt iuxta naturā ſcilz cōmenſurationis armonie et ordinis ſcz menſure ſpeciei ꝛ ordinis. Si ergo malū non ē corruptiuū nature: igitur neq̄ vnitatis. ꝛ eſt corruptiuū menſure: igitur mēſura nō eſt vnitas. Item dicit augu. q̄ vbi hec ſunt magna ꝛ magnum bonū eſt. vbi maxima maximū. vbi mediocria mediocre. vbi minora minimū. igitur vnūquodq̄ iſtorū recipit magis ꝛ minus. Sed vnitas non recipit magis ꝛ min⁹: igitur vnitas nō eſt aliquod iſtorū. igit̄ non eſt menſura. qđ cōcedimus his rationib⁹: ꝛ aliis q̄pluribus que ad hoc poſſent induci. Determinaturi vero per ꝓprias eſſentias iſtorū quaſi pro fundamēto ſupponimus auctoritatē auguſtini qui dicit q̄ menſura eſt aliq̄d agendi: et auctoritatē bti dionyſij ſcz malū nō corrūpit naturā: ſed eſt defectus ſiue priuatio eius qđ eſt circa naturā ꝛc. Et dicim⁹ q̄ in iſtis potius q̄ in aliis naturalibus bonis dicitur oīa diſpoſuiſſe de⁹: qr in his potiſſime attendit̄ plenitudo atq̄ perfectio vniuerſe creature. qđ euidēti⁹ erit ſi determinauerimus quid ſit eſſentialiter vnūquodq̄. Dicimus ergo q̄ ſpecies in vnoquoq̄ eſt habitudo vel habitus naturalis operatiōis ſeu habilitas qua ſe habz res ad vſuz aut opus exequendū ꝓpter qđ vel quē creata eſt: vt patet in equo. Cū enī eſt habilis ad portandū hoīem bene: bonā ſpeciē habet. i. bon⁹ equus eſt. cū ad melī⁹ meliorē. cū ad optime optimā. Bonitas enim illius actionis ſiue habitudinis aut habilitatis ad actionem requirit menſuram et ordinem. Menſurā vt nec nimis cito portet nec nimis tarde: ſz mediocriter vt mediocrē faciat dietā. Ordinē vero in iactione pedū vt ſcz pedes ordinate moueat: et ſic ſuauiter ambulet. Si ḡ in eo fuerint hec bona magna: bon⁹ eſt valde. Si maiora melior: ſi optima optimus. ſimiliter euidens eſt in aīa ſcōm actionē. Naturaliter enī eius ſpecies eſt vt diligat deū ꝓpter ſe. Ad hoc enī naturaliter abilis eſt. cuius dilectōis modus eſt et menſura vt in infinitū diligat ipm: quia eſt in amore modus nō habuiſſe modū. Ordo aūt vt ſup omīa. Menſura enī et ordo circūſtantie ſunt actionū habilitas aūt qua ſe habet aīa ad hmōi actionē habitudine naturali reddit ipſam bonā bonitate nature. Sed habitudo qua ſe habet ad hoc habitudine gr̄e reddit ipam bonā bonitate gratie. Similit̄ apparet in corpore cui⁹ ſpecies ꝺr bonus color q̄ nō ſufficit ad hoc vt cenſeatur corpus pulchrū niſi aſſit debita ptiū ordinatio ꝛ partiū bene ordinatarum debita proportio ꝛ cōmenſuratio. Et dicimus q̄ mēſura numerus et pondus idē ſunt q̄ modus ſpēs ꝛ ordo. De mēſura et modo palā eſt: ſpēs aūt ꝛ numerus idē. Sed tñ in hoc differūt: q̄ numer⁹ eſt quaſi effect⁹ ſpeciei. Nā ſpecies rē numerat. i. diſcernit ꝛ diſtīguit. Similiter ordo quaſi effect⁹ eſt ponderis. nā pondus collocat ꝛ ordinat rē in loco ſibi debito. Ad obiectiōes ḡ quib⁹ conātur ſuā opinionē aſtruere per ordinē reſpōdem⁹ et ad primū dicimus q̄ q̄uis tū in his tū in illis appareat trinitatis veſtigiū: et duo ad duo reducūtur: non tamen tertiū ad tertiū. quia nō in his ſolis: ſz in alijs pluribus relucet trinitatis veſtigium. neq̄ valet hec argumentatio. ſed habet inſtantiā apertiſſimā in exemplis augu. Ponit enī aīa memoriā intellectiuā ꝛ voluntatē ex parte vna. mentē/notitiā/ ꝛ amorem ex altera in quibus ipa gerit ymaginē trinitatis. Et licz notitia et amor ſiue intelligentia et volūtas que pro eiſdē reputantur idē ſint q̄ ſpecies ꝛ ordo ſiue numerus et pondus. Nam pondera aīar affectiones earū ſunt. Species vero doctrine ꝛ artes. tñ mens et memoria non eſt idē q̄ menſura. Ad ſcōm dicimus q̄ lz in his. ſ. vnitate ꝛc. reluceat trinitat⁹ veſtigiū. nō ideo ſequitur q̄ in his cōſiſtat plenitudo ꝛ perfectio omīs rei. qđ ideo eſt: qr non ſūme in his ſed in alijs ſūme relucet. ꝛ ideo in alijs ſūme cōſiſtit vniuſcuiuſq̄ perfectio. ſ. in menſura/numero/ ꝛ pondere. ſicut ſuperius explanatū eſt. Sed contra ſolutionē noſtrā videtur poſſe opponi. Nam dicit augu. q̄ vbi hec ſunt magna magnū bonū eſt. vbi maiora maius. vbi maxima maximū: igitur iſta bona maius ꝛ minus recipiunt. igit̄ ſpecies rei intenſionē ꝛ remiſſionem poteſt recipere qđ tamē incōuenīēs videt̄. Ad qđ ſoluendū oportet triplicē ſpeciē diſtinguere. primā ſcz ſubſtantialē que eſt prima rei perfectio. ſcōam que eſt naturalis perfectio. tertiā ꝛ vltimā que accidētalis. vt patz in oculo in quo ſubſtātialis ꝛ prima perfectio eſt aptitudo ad actū videndi. ſcōa et naturalis eſt habilitas qua ſe hz ad ꝓſum actualiter exequendū. Et licet prima nō recipiat maius et minus. tñ ſecūda recipit maius ꝛ minus. Hoc etiā patet in angelis qui in prima ſpecie cōueniūt: ꝛ eā equaliter participāt ſcz in aptitudine intelligēdi: ſz in ſcōa naturali ſpē q̄ ē abilitas itelligēdi ſiue ſpicacitas ꝓuenīt. tñ eā hz grad⁹ ptcipāt. ꝛ tō diuiſi ſūt ordies angl̄orū. Nā hm grad⁹ naturaliū diſtincti ſūt grad⁹ gratuitorū. Dedit enī vnicuiq̄ hm ꝓpriā ⁊rutē. ſic̄ hz ī hoīb⁹ Nā lz oēs eque ptcipāt aptitudinē ratiocinādi. tñ ſcōm mai⁹ ꝛ min⁹ habiles ſūt ratiocinari. Sic igit̄ manifeſtū ē q̄ ſpecies naturalis recipit maius ꝛ minus: ꝛ ideo dicit aug. Malū eſt priuatio modi ſpeciei ꝛ ordinis naturalis. Obiciet̄ etiam de hoc qđ dicit aug. q̄ vbi hec oīa non ſunt. nichil eſt qđ vidēt falſū cū quodlibz iſtorū ſit accidēs. Accidēs aūt eſt qđ adeſt ꝛ abeſt ꝓeter ſubiecti corruptionē. et ita intellecto q̄ hec oīa deſtruātur: nichilomin⁹ intelligit̄ remanere ſubiectū. Et ad hoc dicendū q̄ licz iſta non ſint de primis ꝛ ſubſtātialibus perfectōibus ſz accidētalib⁹ et ſcōis: tñ his ſublat⁹ nō remanēt prīe pfectōes. aut ſi remanere itelligūt̄ penit⁹ mutiles ſūt ſine iſtis. Q⁹ etiā ſcōis pfectōib⁹ interēptis iterimāt̄ et prime ptz in elemētis q̄ cū ſubſtātie ſint (ſubſtātie aūt nichil ſit ꝓtrariū) nec hñt cōtrarietatē adinuicem nec agūt nec patiūtur ꝓ primas pfectiones ſuas: ſed potius ꝓ ſcōas. quib⁹ tñ corruptis corrūpunt̄ et ipſe ſubſtātiales elemētorū ſpecies ꝛ pfectiones ꝛ ipa elemēta. Si aūt querat q̄s cū illa tria bona: mēſura/numer⁹/pōdus. trib⁹ gñib⁹ cauſar⁹ reſpōdeāt. ſ. efficiēti formali ꝛ finali. cur nō ponit̄ quartū quod quarto generi cauſar⁹ reſpōdeat. ſ. materiali. Ad qđ dicendū q̄ hoc ideo eſt: tū qr cauſa materialis nō eſt gñale p̄ncipiū oīm ſubſtātiar⁹: qr angli ꝛ aīe cām materialē non hñt ad modū corporū. tū qr materia eſt initiū rei ꝛ nō cōplemētū. tū quia creator in triplici genere cauſe ſe habet ad creata et nō in quarto. Nullaten⁹ enī materialis cauſa eſt creatorū. tū quia nullius perſone coap

Dionyſius

Solutio ꝓ auguſtinū.

Opinio doctoris.

ꝙd ſit ſpēs.

Simil⁹ hec ſunt in aīa.

Modus in amore non hūiſſe mod̄

Sil⁹ in corpore

Quō iſta tria dñt.

Ad rōnes.

Ad primā.

Dictū aug.

Ad ſcōam

Ꝓ ſolutōem doctoris aſ Auguſtin⁹

Solutio.

Triplex eſt ſpecies.

Exemplū i oculo.

Exēpluz in angelis.

Exēpluz in hoībus.

Auguſtin⁹

Iterum aſ ꝓpt̄ dictuz auguſtini.

Solutio.

Exēpluz in elementis.

Si querat.

Reſpōſio.

Aſſignat 5 q̄tuor rōes

tabilis est materia. Iz cetera causaꝝ genera singula personis singulis coaptētur. Et propter hoc fm eam nō est rei perfectio sicut infertus ostēdeꝫ.

¶ Tertia questio.

ITem tertia questio est quō in his trinitatis reluceat vestigiū: ꝛ quō singula singulis coaptenꝫ

Aꝫ primo. personis. Videtur autē primo q̄ singulis. Nā ordo bonitati spūs sancti reddendus est: vt videtur. Species sapiētie filij: igitur modus aut mensura potentie patris. Hoc idēvidetur per augustinū qui dicit q̄

Scdo per augustinū. In oppm in magnitudine creaturaꝝ iudicatur potentia creatoris. magnitudo aūt aperte mensura est. Sedvidetur q̄ spiritui sancto cui appropriaꝫ bonitas debeāt oia hec attribui. Nā quia bonus est nos sumus: ꝛ omia

Aꝫ etiaꝫ q̄ oia ad filiū sunt vt ait augustinus. Deinde videtur q̄ oia ad filiū referenda sūt: quia filio appropriate cōuenit esse exēplar vel artē. Oia autē inq̄tū sunt indicia sunt ꝛ ymagines ꝛ exēplata: ꝛ scdm hec ad exēplar cōparari videntur.

Solutio. ¶ Solutio. Oia oibus ꝙuenūt: ꝛ q̄ assignātur quedā quibusdā. nō est scdm proprietates personarū: sed potius scdm appropriationes. sicut in artifice materiali est q̄ ad hocvt ipe operetur exigitur potentia. ꝛ ars seu exēplar ad cuius imitationē operet vtilitas siue bonitas que ad operandū mouet ipm sic et in primo artifice est reperire potentiā que pris est. artē et sapientiā que filij: bonitatē que spūs sācti Similiter licet ista tria vestigia sint totius trinitatis scz mensura/numerus/ꝛ pondus. tamen scdm appropriationē singula singulaꝝ sunt vestigia personaꝝ vt

Sittudo i feriorꝝ ad diuina. ostensū est supra. Cm̄ vero sicut est in artifice iferiori q̄ finis mouet efficientē. efficiēs vero operat iuxta exemplar. ita est in supremo opifice q̄ ipse operatur iuxta artē eternā. Ad operādū aūt mouet ipm bonitas siuevtilitas creaturarū quā intendit. ideo quidā

Dictū aliq̄ rū qđ ipro bat. bonitatē referunt ad causam finalē. Sed videtur potius referenda ad cām efficientē. Nam causa efficiēs

Itē ad idē. aristotelis existentie rei est bonitas dei: q̄ enī bonus et sīmus et preterea bonū est diffusiuū ipius esse. Et ad hoc dicendū est q̄ bonū tripliciter sumit. sicut dicit aristo. scz honestū. ꝛ fm hoc dicit dns. Estote sancti q̄ ego sanctus sum. Delectabile fm q̄ dicitur bonū est cuiꝰ apprehensio delectatio est vel bonū est qđ oia optant.

Dionisius. siue bonū est qđ ab oibus desideratur. dicit etiā conferens: ꝛ scdm hoc dicit btūs dionysius. Bonū est diffusiuū esse. vt est bonū delectabile pōt reduci ad cām finalē. vt est cōferens sic ad causā efficientē: ꝛ idez est causa finalis et efficiēs ꝓpter qđ sūmū bonū de seipo dicit: Ego sū alpha et o primus et nouissimus.

¶ Questio quarta.

Aꝫ q̄ non. QUarto queritur vtr illa tria vnicā in re efficiāt bonitatē. et videtur q̄ non: imo plures. Nam vnūquodq̄ eoꝝ propriā habet bonitatē quā in re derelinquit: igitur ex his tribꝰ tres relinquūtur in qua-

Scdo aꝫ. libet re bonitates. Preterea. si est vna sola bonitas ex his tribꝰ creata: dicas que est illa. ꝛ nō est assignare vt videtur. Si autē vnius solius bonitatis effecti

In oppm ua sint: hoc videtur. Nā vnaquēq̄ res vna sola bonitate predita est que ab istoꝝ bonitatibus ortū habz

Solutio. et hoc cōcedimus: ꝛ dicimꝰ q̄ illa bonitas ex his tribus est ordinatio reꝝ duplex. vna ad ipz primū bonū in quo quiescere appetūt: ꝛ ex ipo appetitu mouent vt quiescant in eo oia alia q̄tū volunt vt rationalia. Alia q̄tū possunt vt irrationalia. Oia enī ad hoc tēdunt vt participent esse diuinū pro modo suo. Alia ipaꝝ reꝝ adinuicē per quāvnaquēq̄ qđ ei a pmo fonte infusum est: in aliā diffundere contendit et satagit et scdz q̄ nobiliores et meliores sunt creature ꝛ magis infundūt vt supiores creature eo. s. q̄ fonti essendi propinquiores suntvt sol et luna ꝛ hmōi. Est ergo

Bonitas cuiusz qđ est vnuscuiusq̄ substātie bonitas habitudo principalis operationis sue in ordine ꝛ mensura sua. vnde idē est in ea etꝰ bonitas ꝛ etꝰ pulchritudo. ¶ Quinta q̄stio

Questio. v est. an ista tria bona differāt essentialiter. videtur aūt q̄ idē sunt. Nā amor pondus aie est ꝛ ipa species est qđ probaꝫ dupliciter. Primo qꝛ ipa est habitudo na

Aꝫ q̄ non. turaliū operū: ꝛ hoc est qđ superius esse assignauimꝰ esse speciē. Scdo qꝛ ipa facit aiam speciosaz. vnde cō

Secundo. Salomon. paratur auro in scriptura ibi Fecit salomon thronū ꝛ vestiuit eū auro fuluo. Si ergo caritas q̄ pondus est et species est: ergo species ꝛ pondus idē sunt. Hic ha

Hic videꝫ q̄ caritas iformat fidē betur argumentū contra illos qui dicūt q̄ caritas nō informat essentialiter fidē. videt enī q̄ imo: qꝛ si caritas est pondus aie trahit ergo eā sursum. ergo oē id quod vehit eā sursum habet a caritate. Sed cū mouetur motu fidei nō eleuatur sursū ad primā veritatē nisi per illā circūstantiā que ꝓpter se sup oia que circūstat actū fidei: igitur illā habet a caritate. Si ergo caritas motum fidei vestit circūstantia sua nobiliori. ponit ergo eā in medio: ergo iformat eā. sed circunstantia q̄ est actualis actui est de essentia virtutis: igit caritas essentialem informationē confert fidei. Et ad hoc dicendū est q̄ licet caritas sit habitudo aut abilitas naturalis operationis: quia per ipam abilis est aia ad opus dilectionis dei ad qđ est nata. nō tamen est species: quia species nō vocatur hic oīs habitudo vel abilitas ad opus ad quod est res naturaliꝫ ꝛ pncipaliter. hoc aūt est cognoscere. Nā cognoscere perfecte est beatitudo pfecta in patria. ꝛ cognoscere imperfecte est beatitudo iperfecta in via. Dicit ei aug. q̄ credere beatitudo est. vnde fides potiꝰ est species q̄ caritas: ꝛ licet caritas aiam faciat speciosam. tamē speciosiorē eā efficit fides. Licet etiā auro cōparetur caritas tū propter speciositatē. tū propter opeꝝ subtilitatē. tū quia mouetur sursū ad instar ignis. tū propter claritatē finis. tñ sapiētia fidei veriꝰ cōparaꝫ auro ibi. Filij syon inclyti amicti auro primo ꝓpter predictas causas. Tū etiā quia ipa ē ipa claritas aie: vñ sapiētia siue fides potiꝰ dicēda est species. Advltmū dicendū q̄ deꝰ solus essentialiter pficit fidē ꝛ caritatē silr: ꝛ licz fides ꝓprie loq̄ndo nō habeat motū eo mō quo dicit btūs diony. q̄ primꝰ motꝰ rationalis aie est dilectio. tñ nichilominꝰ actū habet qui cōiungit aiam deo sine motu q̄ precedit motū caritatis tanq̄ gñatiuus ipi. Sed posq̄ penes aiam iā sunt fides ꝛ caritas: ipa caritas p motū desiderij q̄ est casus ꝓpriꝰ fidē eleuat neq̄ cessat donec fides adepta fuerit qđ intendit ꝛ in fine suo quiescit: qđ tūc solū obtinet cū ipam primā pulchritudinē aperte videt aia fidelis.

Ad vltimū

Dictū dionysij.

¶ Questio sexta.

SExta questio est. an ista tria bona sint in materia. Si enim ibi non sunt: et vbi ipsa non sunt

Aꝫ primo. Augustinꝰ omnino nichil est. vt dicit Augustinus. materia secundum hoc nichil esset. quod falsuz est. Nam materiatum consistit ex materia et forma existentibus.

In oppo^m Sed ex alia parte cū materia bona sit vt dicūt sancti eoipō q capax est forme. ⁊ ois bonitas ex tribus prędictis surgat oportuit materiā reperiri. ¶Solutio Solutio. Ad dicit augu. qvbi hec maxima bona sunt maximū bonū est: vbi mediocria mediocre. vbi minima minimū. loquitur de solis substantijs ⁊ nō se extendit verbum illud ad materiā. Posset tamen dici q ipa materia eoipō q particeps est esse particeps est istorum vnde cū sola possibilitate et capacitate qua est receptibilis forme habeat esse: ⁊ sic habet illa tria. cū aūt est terminata ⁊ finita per formā et tā est actu sub forma: ⁊ similiter habet illa tria. q̄tū autē ad presens attinet tantū de ipsa dicim⁹ q eius vtilitas et bonitas hec est sola q ipa est inutilū oīm corporaliū: et est fundamentū armonie quā facit deus in cithara vniuersi ex generationibus sibinuicē succedentibus cum quibusdā interceptis corruptionib⁹ sicut in cithara matertiali redditur simphonia ex successiōe sonorū cū interpolatione quorūdā silentiorū. sicut testatur augu. in libro musice suc. ¶Septima ⁊ vltima questio est vtrū illa tria facta sunt vel disposita in mēsura numero et pondere. Ad si quis cōcesserit nō erit status sed ibitur in infinitū. Si dicatur q non: videtur q imo. Mā solus deus est mensura sine mēsura: ⁊ sic de alijs vt dicit aug. ergo vnūquodq istorū habet mēsurā numerū ⁊ pondus. Itē vbi ista magna sunt magnū bonū est. sicut dicit augu. ergo ista magnitudinē habēt igitur ⁊ mensurā. Itē vnūquodq eorū speciē habet. nam vnūquodq eorū est alicuius speciei. Itē ordinē habent hec inter se. Nam mēsura videtur precedere alia duo. ¶Solutio. Re vera solus de⁹ caret ⁊ mensura mensurāte ⁊ mensura mēsurata. Et similiter intellige de alijs. Hec aūt et si mensurā mensuratā nō habent. mensurantē tñ que est deus aut act⁹ aie mensurātis habere nō dubitant: ⁊ sic soluit primū. Scōm soluitur per equiuocatōnē magnitudinis. nā ⁊ si magnitudinē intensionis habere nō prohibeātur: tamē q̄titatis nullā habent. Tertiū similiter per equiuocationē speciei dissoluitur: qr licet alicuius speciei et alicuius generis sit vnūquodq. nō tamen aliqō illorum speciē habet sicut supra determinauim⁹ speciē habitudinē naturaliū operationū. Quartū similiter eodēter soluitur per distinctionē ordinis multiplicis. Nā est ordo antecessionis qui nō videt in his deesse: ⁊ est ordo ordinata collocatio inter creaturas ꝑut requrit vtilitas vniuersi. ⁊ hic est ordo quē pondus superius vocauimus qui in his minime reperit. De ordiatiōe tamen istorū qui fm prius ⁊ posteri⁹ attendit dubitat Mensura etenī siue modus ⁊ ordo dispositiōes atq circūstantie actionū sunt naturaliū: ergo posteri⁹ sūt eis. Sed species est habitudo actionū: g̃ prior est eis vt causa. sed quicqd est pri⁹ prioze est pri⁹ posterioze igitur species prior ē modo ⁊ ordine. Itē species cū ipa sit formale principiū dignitate prior est vt videt. Itē ordo cū respiciat finē gratia cui⁹ sunt oīa: ⁊ qui ē primū mouens oībus vt videt debet anteponi. Itez videtur cōtrouersia de ordinatione istorū inter libros sapientie qui ponit primo mensurā. ⁊ glosam augu. super ps. qui preponit numerū: ⁊ btm dionysiū q preponit ordinē. ¶Solutio. Ad primū dicendū q et si mensura in cōparatione ad actionē cuius est circūstātia naturaliter subsequatur: tamen prout cōparatur ad potentiaz cuius est habitudo aut abilitas naturaliū operationū de necessitate precedit. Ad seq̄nta

Solutio.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad quartū

Duplex ordo.

Iterum aī

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad primū.

Ad alia.

Solutio est vnica q scōm diuersas considerationes diuersas recipiūt ordinationes. Nam species dignitate precellit: ordo vero ratione finis primo intenditur: mensura autē in alia consideratione prior est. et ideo non mirū si a dissimiliter considerantibus dissimiliter ordinantur.

De ordine istorū fm augu. diony. ⁊ libri sapie.

¶Decimus tractatus.

Post alias creaturas dicendū est de homine q̄ est finis aliarū creaturarū visibiliū: et de quo principaliter intendimus. Primo ergo dicendum est quo modo homo factus est ad ymaginē ⁊ similitudinem dei. secūdo de primo statu ade. tertio quomodo trāsgrediendo mandatū discipline cecidit in miseriam. quarto de causa peccati eius ⁊ de generibus peccatorum in que cecidit. Postmodū in tertio libro de liberatore generis humani ⁊ de eis per que liberat scz de virtutibus. Circa primū sex principaliter querenda sunt. Primo quare homo factus dicitur ad ymaginem ⁊ similitudinē dei et nō angelus. Secūdo vtr in veritate sit aliqua similitudo hoīs ⁊ angeli ad deū Tertio de verbis apostoli quib⁹ dicit q vir est ymago dei non mulier. Quarto de intelligentia hui⁹ auctoritatis Faciamus hoīem ad ymaginē et similitudinem nostrāvel dei. Quinto quō assimilatur homo trinitati increate: memoria/ intellectu/ et voluntate Ultimo qualiter assimiletur eidē trinitati per mentē notitiam ⁊ amorē. Primo ergo queritur quare homo factus est ad ymaginē ⁊ silitudinē dei ⁊ non angelus. Potius enī videtur q angelus diceretur fact⁹ ad ymaginē et similitudinē dei. Dicit enī btūs dionysius q prima ymago dei est angelus: ⁊ q angelus habet intellectuz deiformē. Dicit enī q malū angeli est contra deiformē intellectū esse. malū hoīs contra rationē. malū corporis cōtra naturā. Ad hoc dicimus q angelus a meliori ⁊ excellentiori dono nomen sortitur: ⁊ dicitur lux in gen. cū dicitur fiat lux. Et in ezechie. tu signaculū similitudinis eius fuisti. quod est propter deiformitatē ⁊ perspicacitatē sui intellectus. cuius luciditas ⁊ subtilitas tāta est propter subtractionem a carne q sine tēpore sine mora collatōnis vel rationis videt quid faciendū quid fugiendū. nec tantuz facienda videt in prima veritate sicut homo: sed etiā futura preter ea que li. arbi. sunt que non sunt ei subiecta. Homo vero cuius intellectus nō est omino abstractus sine mōra collationis videre nō potest quid faciendū quid nō. maxime in pluribus: ⁊ ideo dicitur factus ad ymaginē ⁊ similitudinē dei: quia hec est ei⁹ suprema dignitas. Sed hec nō est prima dignitas angeli: ⁊ ideo poti⁹ dicitur hō ad ymaginē ⁊ silitudinez dei q̄ angelus. Et ideo qr ex vno hoīe sūt oēs hoīes sicut ex vno deo sunt oīa.

Hic q̄runt q̄tuor i. tij. capitulis.

In prō cā. q̄rit sex.

Prīa q̄o.

Aī primo. Dionysius

Solutio.

Angel⁹ dr lux.

Quare hō dr ad imaginē dei.

¶Scda questio huius capituli.

Queritur que sit illa similitudo qua hō fact⁹ est ad ymaginē et similitudinē dei. Videtur enī q nulla sit similitudo hominis ad deū: quia proprīū est qualitatis secūdū eā simile vel dissimile dici. Sz nulla qualitas est in deo cōmunis cū hoīe: ergo de⁹ non est similis hoī. nec ecōuerso. Itē dicitur in euāgelio nemo bon⁹ nisi solus de⁹. Sed pticipātis ad nō participās nulla est collatio. g̃ de⁹ nō est silis hoī inq̄tū est bon⁹. Eadē ratiōe nec inq̄tū est iust⁹: ⁊ ita videt q in nullo sit ei similis. Preterea dicit ysa. Omēs iusticie

Aī primo.

Scdo per euangeliū.

Tertio per ysaiam.

nostre quasi pānus menstruate coz̄ eo: ⁊ ita iusticia nostra in nullo cōmunicat cū iusticia dei: igitur nō sumus ei similes in iusticia. eadē ratione in nullo alio.

Opio aliq̄rum. ꝫ hanc aī.

Propterea dicūt quidā q̄ nulla est similitudo hois ad deū. Sed tropice dictuz est q̄ homo factus est ad ymaginē ⁊ similitudinē dei. Sed cōtra. Justicia creata ⁊ iusticia increata cōmunicāt in hoc q̄ sicut de⁹ iusticia sua icreata reddit vnicuiq̄ qđ suū est. ita homo iusticia sua creata reddit vnicuiq̄ qđ suū est: ergo hō

Secundo. Tertio per augustinū.

iustus inq̄tū iustus cōuenit cum deo. igit in hoc est similis ei. Itē pctm̄ dissimilat deo: igitur virtus assimilat deo. Itē dicit btūs augu. q̄ ad deū appropinquamus pedibus mētis non corporis. Appropinquatio autē ista nō est nisi aliqua ei assimilatio: ergo aliqua

q̄o incidēs.

est similitudo hois ad deū. Querit etiā cur nō de vniuersis creaturis dictū est ipsas ad dei ymaginē factas

Augustin⁹

esse cū dicat aug. in libro. lxxxiij. q. q̄ ydee exēplares ab eterno fuerūt in deo ad quaz imitationē facta sūt vniuersa. Per hanc auctoritatē videtur q̄ oīs creatura ymago dei sit. Sed cōtrariū videt per augu. in

In oppo⁹. ꝑ augusti.

eodē. dicit ei q̄ ad ymaginē dei format ⁊ q̄ nulla alia creatura ītermedia format vt nichil sit deo contūcti⁹ Sz sic formari solū hōi ⁊ angelo cōuenit. quare solū homo et angelus ad dei ymaginē creati sūt. Q̄ cōcedimus: hee igitur sole creature dicūtur ymago dei

Opinio doctoris.

quia deo imediate coherent: ⁊ qz in his⁊ expressius⁊ tanq̄ in ymagine propria cōspicatur ipse de⁹. Cetere vero creature nec imediate ad deū se habent: sed mediantibus superioribus qz propter hoiem facte sunt

Ad primū ꝺz q̄triplex est silitudo

¶ Solutio. Ad preobiecta distingūt magistri triplicem similitudinē. Est enī similitudo cōformitatis. et est similitudo repzesentatōis ⁊ imitatōnis in opibus discrete factis. Et hoc solo modo fact⁹ est hō ad ymaginē et silitudinē dei. Ad primū dicimus q̄ aristo. intendit de prima similitudine. ſ. de similitudine cōformitatis proprietatū. Ad aliud dicim⁹ q̄ solus de⁹ bonus est essentialiter: ⁊ scōm hoc nō cōuenit cū hoīe: sz tantū in effectū bonitat⁊ cōuenit cū hoīe vt in effectu et mīe ⁊ iusticie. Unde cōmunicat cū hoīe inq̄tū bonus inq̄tū iustus inq̄tū misericors propter effectum

Ad aliud

Sed licet aliqua sit cōuententia hois ad deū: maxia tamen est differentia. ꝓpter quā dixit ysaias. Justicie

Ad dictuz ysaye.

vestre quasi ⁊c. Ad quarto obiectū dicimus q̄ mundus factus est ad similitudinē dei. i. ad similitudinez

Ad quartū

repzesentatōis. Solus aūt hō ad similitudinē imitationis. nō cuiuscūq̄ imitatōis: sed imitationis in operibus discrete factis. Est igit factus homo ad ymaginem dei ꝓpter cognitionis immediatā adherētiā et coniūctionē: aut ꝓpter expzessam imitationē operuz discrete factoz siue operū virtutū. Et per hoc ptz q̄ creature visibiles nec ad ymaginē et similitudinē dei facte sunt.

¶ Tertia questio huius capituli.

Tertio queritur qualiter vir factus est ad ymaginē ⁊ silitudinē dei: nō mulier. Videtur enī

Arguitur.

hoc esse falsū: quia mulier habet rationē que renouatur de die in diē in agnitionē dei sicut ⁊ vir. Solutio

Solutio.

Dicimus q̄ trib⁹ de causis dicit hoc apls. Prima est

Hoc dicit apostolus ꝓ pter tria.

qz vir imediate fact⁹ ē ad ymaginē ⁊ similitudinē dei mulier vero mediāte viro: qz facta est ꝓpter virz. vñ dicitur in geñ. Faciam⁹ ei adiutoziū simile. Secūda ratio est: qz vir perspicatiozē intellectū habet naturaliter q̄ mulier. ⁊ sz ozdinē nature mulier ꝺz ei subici

Tertia ratio est: quia sicut ab vno deo sūt oīa. ita ab vno hoīe sunt alij hoīes ⁊ mares ⁊ femine. Augu. tñ dicit q̄ illa verba apli trahenda sunt potiꝰ ad figurā dant enī tantū figuratiue intelligi virū et mulierem esse in hoīe interiozi. Ibi enī vir superioz pars est rationis. femina vero inferioz pars rationis q̄ disponere habet terrena. Superioz aūt pars ratōnis regere

Augustin⁹

Expō aug.

debet inferiozē que est tanq̄ femina. qz scōm cōtēplationē eternoz debem⁹ ꝓ imitationē disponere terrena sc̄z iuste et misericoziter. Cū ergo quodāmodo duas habeat partes: vnā qua contēplat celestia. aliā qua disponit terrena: scōm illā qua contēplatur celestia factus est tñ ad ymaginē ⁊ similitudinē dei ⁊ nō scōm aliud. Sed hoc videt esse falsum. qz scōm hanc imitatur deū in operibus discrete factis. igitur scōm illā factus est ad ymaginē ⁊ similitudinē dei. Itē dicitur: qz homo ymago dei est scōm naturalia. similitudo vero scōm gratuita. Sed obicit: qz dicit augu. q̄ mens est oīm que sunt in aīa ⁊ dignitate sublimioz: ⁊ sublimitate integrioz. habens ymaginē dei in potentia cognoscendi ⁊ similitudinē in potentia diligendi. Ex hoc videt q̄ cū potentia diligendi naturalis sit sicut potentia cognoscēdi nō solū attendat ymago penes naturalia: sed etiā similitudo. Itē cur potiꝰ dicit q̄ in potētia cognoscēdi est dei ymago. in potētia diligendi est dei similitudo. cū ecōtrario videat equalit posse dici. Itē videtur augu. sibīpi cōtrarius. Dixit enī in libro de trinitate q̄ aīma rationalis est ymago trinitatis ꝓ memoriā intellectuā volūtatē: siue mentem noticiā et amorē. Ex hoc sequit q̄ in amore siue in potētia diligēdi est aīa ymago dei. Sz videt q̄ nō penes potentiā diligendi sit aīa ymago: sed solum penes potētiā cognoscēdi. qz ad ymaginē formatur qđ nō ꝓ aliā creaturā format ita vt nichil deo sit cōtūcti⁹ Sed augustinus dicit q̄ amare aliquid est velle illud presto esse ad fruendū. Presto autē non est aliq̄d aie nisi per cognitionē: ⁊ ita ad dilectionē preexigitur cognitio: ergo dilectio formatur per intermediā creaturā. igitur nec ipa nec potentia ad ipsam neq̄ aliq̄d per eā est ymago. Q̄ cōcedimus hac ratione. ⁊ etiā ꝓpter verbū apostoli qui dicit q̄ vir est ymago dei id est intellectus siue superioz pars rationis. Hic enī est interioz homo qui renouatur in agnitionē dei. Ex hac enī ratione sumitur solutio ⁊ intelligētia illi⁹ verbi sc̄z q̄ mens est ymago in potentia cognoscendi. similitudo aūt in potentia diligēdi. Nam sicut in dilectione sic in cognitōne fit fruitio: quia vna est delectatio in fide ⁊ in dilectione ad quā caritas mouet fidē: quia caritas est desideriū fruendi. ⁊ ita immediate se habet potētia diligendi per dilectionē ad deuz: sicut potentia cognoscendi per cognitionē. tamen mediate se habet dilectio ad deū q̄tū ad hoc q̄ non nisi per cognitionē preambulā mouet ad ipm. qz ergo ymago assignatur scōm immediationē. ideo potius refertur ad cognoscendi potentiā q̄ ad potentiā diligēdi. Per p̄dicta patet solutio ad oīa preobiecta. Dir enī

Opinio doctoris

est ymago dei ⁊ gloria. ymago quia per cognitionem intellectus immediate conungitur deo. Ymagines enim appellamus quibus res apprehendūtur et cognoscūtur que per dictiones significātur: per intellectū aūt nō tñ tanq̄ per speculū: sz tanq̄ ꝑ ymaginē expressissimā cognoscitur deus. i. qua nulla est expssioz et qua imediate aīa coniūgit deo tanq̄ conueniēs cū cōueniēti. gloria aūt ꝺz vel ꝓpter delectationē que

Fruitio ꝓsistit ī cognitione ⁊ dilectione.

Quare vir ꝺz ymago dei.

Quare vir dr gra dei. Hec dr dupliciter.

principaliter est in cognitione dei vel propter laudē cognitū per intellectū laudamus: ⁊ quia in quo deū cognitū per intellectū laudamus: ⁊ quia intellectus est maxima materia laudis dei. Gloria enī duob⁹ modis accipitur. vel ipa gloriatio vel delectatio vel ipa laus: ⁊ ideo dicitur intellectus gloria dei: quia per ipm delectamur in deo ⁊ laudamus ipsum

Augustin⁹ Alit dr hō ad imagiez ⁊ siltudinē dei.

Licet autē scōm beatū augustinū predicto modo distinxerit inter ymaginē et similitudinem. tamen alio modo distinguitur scōm ipm ⁊ scōz alios sanctos vt dicatur homo factus ad ymaginē fm naturalia. ad similitudinē fm gratuita. Nichil enī impedit vnam et eandē auctoritatē diuersimode cōpetēter exponi.

Questio quarta.

Dicit iudi

Dicit aug.

Ex adulatione pcessit.

Quarto queritur de intelligentia hui⁹ auctoritatis qua dixit faciamus hoiem ad ymaginē et similitudinē. Loquitur pater ad filiū ⁊ spiritū sanctū. Non enī potest dici q̄ ad angelos loquat sicut dicunt iudei: quia angeli non sunt creatores hoim neq̄ habent vnā ymaginē cū deo ad cuius imitationē fieret homo. propter hoc necesse est dicere q̄ pater loquit ad filiū et spm̄ sctm̄: vel q̄ sit vox triū personar vt dicit btūs augustinus q̄ per istas duas dictiones plura litas personar designatur. Utitur enī sacra scriptura naturali modo loquendi nec vnq̄ vnicā personā pluraliter significat. Ex adulatione enī processit q̄ vnaz personā pluraliter significamus. Per ista vero duo ymaginē et similitudinē vnitatis essentia designatur vnde hoc nomē ymaginē supponit diuinā essentiā in habitudine ad naturalia hoīs: ⁊ hoc nomen similitudinem similiter in habitudie ad hoīs gratuita: ⁊ hec est perfecta significato huius locutionis faciam⁹ hominē ad ymaginē ⁊ similitudinē nostrā. Scōm autē beatū augustinū ⁊ scōm beatū hylariū iste due dictiones faciamus ⁊ nostrā non significant tantū pluralitatem personar: sed etiā vnitatem essentie per hoc scz q̄ designant vnā operationē triū psonar. Similiter per ista ymaginē ⁊ similitudinē nō tantū vnitas essentie designatur fm beatū hylariū: sed pluralitas personarū. Similitudo enī in diuina essentia nō tantū modo se habet in habitudine ad hoīs gratuita: sed designat mutuā distinctionē personaruz. Unde is est sensus. Faciamus hoiem ad ymaginē et similitudinē nostram. i. ad similitudinē qua sumus inuicem simules. Eodē modo dicendū est de hac dictione ymaginē: et est sensus. Faciam⁹ hominē ad ymaginē nostrā. i. ad ymaginē qua imitamur nos adinuicem.

Augustin⁹ Prima cā fm augu.

Scda cā

Ex adulatione pcessit.

Augustin⁹ Hylari⁹ sic exponit.

Augu. ⁊ hylarius.

Questio quinta.

Quinto queritur quomodo assimilet homo trinitati increate hac trinitate creata. memoria intellectiua voluntas. Dixit enī augustinus q̄ aima rationalis assimilatur trinitati increate in memoria intellectiua ⁊ voluntate propter multas causas. Pria est ad remouendū carnales cogitationes in deo. Solent ei carnales patres nō memorari ppter nimiā senectutē: ⁊ ideo attribuit patri memoria ad remouē dū talē fantasticā cogitationē. Silr solent filij esse insciī: ⁊ ideo attribuit filio intellect⁹. Spūs aūt qñq̄ solet esse nomē inflationis: ⁊ ideo spūi sctō attribuit benignitas siue voluntas ⁊ amor. Scda ratio est: qz sicut ex patre filius. ex patre et filio spūs sctūs: ita est ex memoria intellect⁹. ex meōria ⁊ intellectu voluntas. Sed hoc videt esse falsū: qz meōria potius videt esse ex intellectu q̄ ecōuerso. sicut dicit btūs augu. res generant scientiā sui in aīa siue intellectu: ⁊ ab intellectu transfertur ad memoriā vt ibi reseruet. Nō enim est memoria de inuisibilib⁹ nisi prius intellectis. sicut nō est memoria de visibilib⁹ nisi prius visis. ⁊ ita potius videt esse memoria ex intellectu q̄ ecōuerso. Quod quidē verū est a principio: sed posq̄ forme rer sūt in memoria. ex memoria est act⁹ intelligēdi siue cognoscendi. Tertia ratio est: qz sicut pater ⁊ filius ⁊ spūs sanctus sūt vnū in essentia: sz differūt in relatione. ita memoria intellect⁹ et volūtas sūt vnū in essentia ⁊ differūt relatione. Nō sunt aūt ita ꝓprie vnū in essentia sicut pater ⁊ filius et spūs sctūs. Sed suo modo sūt vnū in essentia: qz habēt vnū subiectū qd dicit essentialiter cōstitutū tāq̄ forme substātiales. vt hoc dicat de ipis potētijs. Differūt aūt relatione: qz ad seinuicē relatiue dicūtur large sic. Memoria intellectoz ⁊ volitoz memoria: intellect⁹ memoratoz ⁊ volitoz intellect⁹ volūtas memoratoz ⁊ intellectoz volūtas. Sz obiect Dixit enī btūs augu. q̄ memoria memorat seipsam intellect⁹ intelligit seipm. igit idē est memoria q̄ memoratū: ⁊ intellect⁹ dū intelligit se idē q̄ intellectū. Non ergo differūt memoria ⁊ intellect⁹ inq̄tū sic dicūtur relatiue memoria memorati memoria. nec ista tria differūt fm q̄ dicūtur relatiue cū vnū ⁊ idē ad se sic referat. Ad hoc dicendū q̄ nullus act⁹ memorādi memorat seipm: sed ex vno actu memorandi meōrat aliquis act⁹ memorādi: ⁊ ita in singulari semp alius est actus memorādi ⁊ ipm memoratū: ⁊ aliud est intellectū ⁊ actus intelligēdi q̄ ipm intellectū. In illo autē actuali intellectu intellectū ipz intelligo. maxime fm illos qd dicunt q̄ cū dicit iste memorat falsū simplr sit falsus quo ad qdver⁹. sicut dicit aristo. Patet igit q̄ illa tria cū ad seinuicē dicunt relatiue differt. Quarta ratio est q̄ sicut pr̄ et filius ⁊ spūs sctūs sūt equales: ita memoria intellec⁹ ⁊ volūtas sūt equales. vñ colligūt tres ꝓpositiones quas oz esseveras. quar̄ pma hec est Quicqd volo vel intelligo memini. sz hec oīno videt esse falsa. qz quod de nouo intelligo nō reduco ad memoriā. vñ nō qcqd volo vel intelligo memini. Ad hoc dicūt magistri q̄ hoc verbū memini nō ponit ibi actu sed habitu. Quicqd enī volo vel intelligo memi: qz de facili possū illud reducere ad meōriā. Sz tñ videt velle augu. q̄ intelligat de aīa bene dispositā in qua scripta est lex dei. sicut dicit btūs hiere. Scribā legē meā in cordibus eoz. Non cōtingit ergo cognoscere aliqd fm aug. actualiter nisi prius fuerit cognitū vel cogitatū actu per memoriā vel quasi p formas iā expressas in meōria. vt intelligat illud causatū de reb⁹ illis qbus spūalis hz iudicare sicut dicit apls. oīa iudicat de oībus sciētiā habet: maxie de eis que ptinēt ad salutē aīe. Secūda propositio est. quicquid volo vel memini intelligo. que silr vera est in aīa bene dispositā. Tertia propositio est. quicquid memini vel intelligo volo. Sed videtur hec aperte falsa: qz memini et intelligo me peccasse: nec tamen volo me peccasse. Similiter intelligo istum esse egrum: et compatior. non tamen volo ipsum esse egrū: ergo aīa bene dispositā aliquid intelligit qd non vult. ergo non quicqd memini vel intelligo volo. Ad primū dicim⁹ q̄ non valet. quicquid memini vel intelligo volo: sed memini me peccasse vel intelligo: ergo volo me peccasse. qz in pria hec dictio qcqd nō suppōit nisi ꝓ reb⁹ naturalib⁹ qbus bñ possum⁹ vti. ⁊ hoc ē qd dicit aug.

Hieremias

Paulus.

Scda ꝓpō.

tertia ꝓpō.

Secundo.

Ad primū.

quicquid intelligo volo dū vtoꝛ.i.duꝫ possum vti eo qđ intelligo. Ipe autem assumi t pro pctō qđ non habet naturale esse ꝛ quo nemo bene potest vti scōm ꝙ vti stricte accipitur. Ad scōm dicim⁹ ꝙ cū video egrū debeo ipm velle egrū tunc: qꝛ scio deū velle hoc. ꝛ nō valet hec argumētatio. Iste cōpatitur isti meritoꝛie in hac egritudine: igitur nō vult istū esse egrū. debet enī addi vel nō vellet istū esse egrū. Paratus ei esse debet ad similitudinē de⁹ velle ꝙ nō sit eger. s. vt cesset pctm̄: ꝛ cessante pctō cesset pena pcti. licet tm̄ nunc vellet istū egrū: tm̄ vult ipm non esse egrū in futuro. quia super hoc nescit dei voluntatem.

Ad scōm.

¶Sexta questio huius capituli.

Vltimo querit quō assimiletur homo trinitati increate in his tribus: mens/ notitia/et amoꝛ. Hanc alīā assignat btūs greg. trinitatē increatam in qua aīa rationalis assimilat trinitati increate. s. mētē notitiā ꝛ amoꝛē. Sicut enī ex patre est filiꝰ et ex pre et filio spūsctūs. ita ex mente siue ex sinderesi ꝛ notitia ꝛ ex illis duobus amoꝛ. Ipse autem sinderesim vero aīa intelligens cognoscit se: ꝛ p hoc ꝙ intelligit ꝛ cognoscit se diligit se. ꝛ ita sicut pater ꝛ filiꝰ et spūsctūs sūt equales: ita ista tria. Mens ei bene dispōsita cognoscit se tantā q̄ ta est cū cognoscit se esse supervisibilia bonitate ꝛ dignitate p hoc ꝙ facta ē ad ymaginē dei et cognoscit se esse sub deo ꝛ nichil boni se posse habere nisi a deo: ꝛ tantā se esse estimat cū se amat sup oīa visibilia ꝛ minus q̄ deū vt ita sit sine tumoꝛe sup bie qua hō magis ꝓprīā excellentiā diligit q̄ deū: et ita illa tria sunt equalia. sicut etiā quelibet psona est in qualibet: ita quodlibet istoꝝ est in quolibet. Iz nō ita proprie nec eodē modo: sicut persōne mutuo sūt in seipis. Notitia ei ꝛ amoꝛ sūt in mente tanq̄ effectꝰ in causa: ꝛ preterea effectꝰ est in mente tanq̄ in subiecto suo. Amoꝛ enī et notitia sūt in anima cognoscēte tanq̄ cognitū in cognoscente ꝓpter assimilationē cognoscētis ad cognitū. sicut dicit aristo. ꝙ aīa quodā modo est oīa. Mens enī ꝛ notitia sunt in amoꝛe. i. in aīa diligente tanq̄ amatū in amāte. ita amoꝛ est conīunctio diligētis ad dilectū. vnde ꝓpter illā ꝓiūctionē dicitur amatū esse in amante. Ad maioꝛē euidentiaꝫ eoꝝ que dicta sūt nota ꝙ btūs augu. in libꝛo de trinitate. xi. duas trinitates creatas distinguit. Ipa tria continet. s. speciē coꝛporis visi: ꝛ speciē siue ymaginē que resultat in oculo a specie coꝛporis visi. ꝛ volūtatem q̄ comūgit visū cū re visa vt fiat visū actu. primū est quasi parēs. scōm quasi proles. tertiū vero qđ nec est parēs neq; proles nec quasi parens nec quasi proles: sed cōiungens vtrūq;. Scā trinitas est q̄ cōplectitur similr tria. s. speciē que est in memoꝛia q̄ transmissa est a specie rei vise q̄ est in sensu: ꝛ spēm q̄ est in acie intellectus cogitantis. ꝛ voluntatē que ꝓiungit vtrūq;. Cū ei aliquis vult reminisci aliud dirigit aciē intellectus ad aliē speciei que est in memoꝛia: ꝛ sic fit actualis cogitatio siue intelligētia. vt enī dicit beatꝰ augu. in eodē libꝛo. ca. viij. Sicut in coꝛpib⁹ sentiēdi sic in memoꝛia est modus cogitādi. ꝛ. ix. c. dicit. visiones due sūt. vna sentientis: altera cogitantis. vt autē possit esse visio cogitātis ideo fit in memoꝛia sentiētis aliquid simule quo se ita cōuertat in cogitando acies animi sicut se in cernendo cōuertit ad coꝛpꝰ acies oculoꝝ. Propterea duas in hoc genere trinitates volui cōmendare. vnā cum visio sentientis formatur ex coꝛpoꝛe. aliā cum visio cogitantis formatur ex memoꝛia. mediā vero nolui: quia non ibi soletvisio dici cuꝫ memorie cōmendatur forma que fit in cernentis sensu. vbiq; tamen voluntas nō apparet nisi copulatrix quasi parentis et prolis. ꝛ ideo vndecunq; procedet neq; parēs neq; proles dici potest. Hāc ergo trinitatem creatā dicit augustinus esse ymaginē trinitatis increate in humana aīa. Sicut enī ex memoꝛia est actualis cogitatio siue intelligentia: ꝛ ex his duobus voluntas. sic ex patre est filius: ꝛ ex patre ꝛ filio spīritusctūs. Quo autē sensu dicantur ista tria esse vnum potest videri per hoc ꝙ ipe dixit eodē libꝛo. capi. iiij. in fine vbi dixit. ita qđ est ad coꝛporis sensum aliqđ coꝛpus in loco. hoc est ad aīmi actē similitudo coꝛporis in memoꝛia: ꝛ quod est aspiciētis visio ad eam speciem coꝛporis ex qua sensus formatur: hoc est visio cogitantis ad ymaginē coꝛporis in memoꝛia constitutam ex qua formatur aīmi acies: ꝛ qđ est ītentio voluntatis ad coꝛpus visum visionēq; copulandā vt fiat ibi quedā vnitas triū q̄uis eoꝝ sit diuersa natura hoc est eadē voluntatis intentio ad copulandā ymaginem coꝛporis que ineſt in memoꝛia: ꝛ visionē cogitantis. i. formā quā cepit acies animi rediens ad memoꝛiā vt fiat. ꝛ hic quedā vnitas ex tribus nō iam nature diuersitate discretis: sed vniꝰ eiusdēq; substātie quia hoc totū intus est ꝛ totū vnus aīmus. Quidam tamen dicunt ꝙ hec tria sunt ꝓprie vnū: ꝛ intelligitur hoc de ipa potentia. Dicunt enī ꝙ aīa idem est ꝙ sua potentia: sed dicūtur tres potentie ꝓpter diuersos actus cū non sit nisi vna aīa ꝛ vna potētia in essentia. ꝛ hoc volunt habere ex verbis beati aug. qui dicunt ꝙ hec tria sunt vna vita vna aīa: ꝛ per hoc ꝙ ipe dixit ꝙ hec tria nō sunt in aīa vt in subiecto. igitur nō sunt qualitates aīe sed ipa aīa. Ad qđ dicendū est ꝙ augustinus dixit illa tria esse idem qđ aīa: quia compleant ꝛ perficiunt idez esse aīe. sicut dixit magister in sentētijs. Et ideo dicit augu. ꝙ illa tria nō sunt in aīa sicut in subiecto vt color est in coꝛpoꝛe. quia non sunt aduēticia ipi aīe: sed cōpletiua esse ipius. Quod aūt est aduenticium vt color coꝛpoꝛi non cōplet esse eius predicta vero opinio ꝛ est contra deitatē ꝛ cōtra deū. Ex illa enī opinione sequitur ꝙ anime et angelo idē est esse ꝛ posse. qđ soli deo conuenit ꝓpter sui extremā simplicitatem. licet in prima materia videat idez esse qđ posse suscipere formā quālibet. Talis enī potentia non est aliqua potentia: sed informitas potentie precedens oēm potentiā et oēm formā. Sic ergo nulla res habens esse non in aliā formā habet que nō ipa est: sed materia q̄ habet esse in alio ꝛ ante: deinde perfectionē naturaliter nullā habet formā q̄uis denominetur a noīb⁹ format⁹ per aliquā similitudinē et ideo non sequitur ꝙ si materia est sua potentia ꝙ aīa sit sua potentia. cū ꝓprie nō dicatur materia habere aliquam potentiā vel aliquid posse. Itē eadem optnio est contra oēm philosophiā. Dixit enī porphirius ꝙ rationale predicatur in quale: ergo rationale est qualitas. ergo non est idem ꝙ anima. Preterea sequitur ex hac opinione ꝙ anima et angelus nō conuenīt in aliquo gne: qꝛ non ꝓueniūt in aliquo substātiali: qꝛ nec aīa nec angls habet aliqđ substātiale qđ nō sit ipa: ꝛ ita cū aīa et angelus sint diuersarū specierum nō cōicant in aliquo substātiali: igit non cōicant in aliquo genere. qđ manifeste falsū est. Ex hoc etiaꝫ

Gregoꝛius

Quō mens bñ dispōita cogscit se.

Aristotel.

Aug. xi. de trinitate.

Duplex trinitas creata Prima

Scda trinitas.

Augu. eodē libꝛo.

Duplex visio.

Augustinꝰ

Quō ista sunt vnū.

Opio aliqꝝ rū scz noialium.

Solutio.

Magisteri sententijs.

Cōtra hanc opinionem

Potentia materie.

Potentia aīe nō ē aīa Scdo ꝓ eā dē opionē.

Tertio ad idem.

Quarto

Quinto. sequitur q intellectus hois et angeli sint diuersarū specieꝝ: ꝛ probat q hoc sit falsū cū sint de eodē et habeant eandē perfectionē. Ex hoc etiā sequitur q aīa non predicat substātialiter et in quid de hoīe et alijs aīalibus. Potentia enī sciendi non est eadē in specie in hoīe ꝛ alijs aīalibus: qz potētia sciendi in hoīe idē est q aīa hois. Quia vero hec pertinēt ad aliam facultatem supersedemus.

¶ In secundo capitulo quinq̄ querūtur.

In hoc scdo capitulo queritꝝ de primo statu ade. Circa qđ primo q̄ritur q̄ precepta dederit deus homini postq̄ posuit eū in paradiso. scdo de īmortalitate ade quā habuit in primo statu. tertio vtrū adā potuit mori ante pctm̄. quarto de partu eue si peperisset ante pctm̄: ꝛ de statu matrimonij in primo statu vltimo de trāslatione homis in personā celestē sl nō peccasset. Circa primū queritur sic. Fecit deus hoīez in agro damasci et posuit in paradiso vt sciret q esse in paradiso nō est nature: sed gratie. Per hoc etiam intelligimus q nō est nobis naturale esse in spūali paradiso. s. in ecclesia. Postq̄ aūt positus fuit in paradiso dedit et dns triplex preceptū scz nature: ꝛ quoddaz alīd discipline. Nature triplex. quoddā pertinēs ad sui sustētationē: vt illd de oī ligno paradisi. q̄ddā ad multiplicationē humani generis vt illud. Crescite et multiplicamini. Tertiū fuit pertinēs ad dilectōnē dei et primi. et proprie primū preceptū dedit illi: qz homo habebat corpus aīale indigēs alimonia ciboꝝ vnde si nō comederet mozeret: ergo erat mortalis. i. potēs mori. ¶ Scdo queritꝝ hic de īmortalitate ade in primo statu. Queritꝝ igitur vtrū fuit in eo mortalitas. qđ videt: qz eadē est potentia currēdi ꝛ nō currēdi: ergo eadē ratiōe eadē potētia fuit in adā moriēdi et nō moriēdi. igitꝝ eadē fuit in eo mortalitas ꝛ īmortalitas. Secundo. Preterea potētia moriēdi in adā aut se habebat ad opposita aut ad alterū tm̄. Si tantū ad alterum scz ad mori: ergo necesse erat adā mori. Itez ad alterū tm̄ sicut firmamentū nō se habet nisi ad alterū oppositoꝝ. s. ad moueri. qua ratione firmamentū necesse ē moueri: necesse erat adā mori. Itē sicut calor ignis de necessitate se habet ad calefaciendū: eadē ratione necesse erat adā mori qđ falsū est. Relinquitur igitꝝ q illa potētia se habebat ad opposita. s. ad mori et ad nō mori. igitꝝ eadē potentia erat in eo moriendi et nō moriēdi: ꝛ ita mortalitas ꝛ īmortalitas fuit potentia in adā. Contra. potētia semp viuēdi ꝛ potentia semp nō viuēdi erat in adā potētia naturalis. sed potentia moriēdi fuit in eo īpotētia naturalis: ergo aliud erat in eo potētia nūq̄ moriendi ꝛ potētia moriendi. igitꝝ aliud erat in eo mortalitas ꝛ īmortalitas. Secundo. Itē mori nichil est: igitꝝ potētia moriendi ꝓpter loq̄ndo nichil est. cū mori sit pura priuatio. Si igitꝝ potentia nō moriendi est aliq̄d ipa est potētia spviuēdi. nō enī pōt dici q potētia nō moriēdi sit potētia cessandi ab aliquo actu cū mori nō sit actus: sz pura priuatio. Sed cōstat q potētia viuēdi est naturalis potētia. potentia aūt moriēdi naturalis īpotētia. igitꝝ potētia nō moriendi est aliud q̄ potētia moriēdi: g̃ aliud fuit in adā mortalitas ꝛ īmortalitas. qđ p̄cedm̄ respōdētes ad obiecta dicētes q nō valet. eadē est potētia currēdi ꝛ potētia nō currēdi: g̃ eadē est potētia moriēdi et nō moriendi. qz liberū arbitriū se habet ad vtrūlibet et ideo eadem ratione est potentia currendi ꝛ potentia nō currendi. Mori nō est opus liberi arbitrij: imo hature corrupte: ꝛ qđ dicit q potentie quedā sūt ad vtrūlibet ꝛ q quedā ad vnū oppositoꝝ tantū dicitur de formalibus potentijs tantū. Potentia vero moriendi naturalis est impotentia ex qua non habet se nisi ad mori vl̄ per naturāvel per aliud scz p aliqđ accidentale aduenies. s. per pctm̄. In naturalib⁹ aūt actionibus se habet natura ad agere per qđ est principiū motꝰ cū acquisitū fuerit id ad quod fuerat ille motus cessat natura ab illo motu de necessitate. Patet etiā q potētie q̄ se habent ad duo opposita se habent ad illa vl̄ per modū liberi arbitrij vel per modū nature que est principiū motꝰ ꝛ quietis. Patet ergo q nec sic nec sic se hz potentia moriendi ad opposita.

Mori nō ē liberi arbitrij.

¶ Questio incidens.

Item queritur vtrū immortalitas q̄ fuit in adā erit in patria. Qđ videtur: qz idē erit liberū arbitrū qđ modo est: licet modo homo p ipsum possit peccare ꝛ nō peccare. in futuro vero nō poterit peccare. Eadē ratōne eadē immortalitas qua hō in primo statu potuit mori et potuit nō mori erit in patria: qz nō poterit mori. Preterea īmortalitas ade fuit potentia resistendi omibus causis illatiuis mortis. eadē potentia erit in futuro: ergo eadē immortalitas erit in futuro. ¶ Solutio. Dicim⁹ q re vera eadē īmortalitas erit in futuro q̄ fuit in adā si dicatur īmortalitas illa potētia resistendi siue sempvtuendi. Sz q̄nq̄ dicitur īmortalitas priuatio potētie moriendi scz nō posse mori: ꝛ hec erit in futuro ꝛ nō fuit in primo statu. Unde patet q hoc scdo modo nō est verū q eadē īmortalitas q̄ fuit in adā erit in futuro. nec est simile de libero arbitrio. In hoc enī cōsistit esse liberi arbitrij q homo facit eo sine coactione qđ vult. qđ qz est in presenti ꝛ in futuro. Idē est liberū arbitriū in p̄ti et in futuro. Non sic se habet īmortalitas ad mori et ad nō mori sicut liberū arbitriū ad peccare et ad non peccare. tm̄ sicut liberū arbitriū idē est modo ꝛ in futuro. ita et īmortalitas sm primū modū eadē erit in futuro q̄ fuit in primo statu ꝛ hec sūt duo cornua que habuit primus hō scz īmortalitas ꝛ liberū arbitriuz sine seruitute. Ista duo cornua sūt de quibus dr. Exaltabūtur cornua iusti. qm̄ per liberū arbitriū non poterit homo peccare ꝛ ab īmortalitate auferetur mortalitas quē in p̄mo statu ꝓmunicabatur īmortalitati vnde in psal. Exaltabūtur cornua iusti q̄ in hoc loco scōm aliā expositionē dicūtur virtutes.

Aī q sic. Secundo. Solutio. Duplex immortalitas Quō intelligit exaltabūt cornua iusti.

¶ Alia questio incidens.

Item queritur vtrū adam per peccatum amisit immortalitatē. Et videtur q non. quia immortalitas erat ei naturalis. qm̄ eā habebat quando erat in statu naturaliū. Sed constat q spoliatus gratuitis et vulneratus in naturalibus fuit. igitur non spoliat⁹ immortalitate fuit: sed vulneratus cum illa. igitur post peccatū remansit in eo immortalitas. qđ falsum est. ¶ Solutio. Dicimus q illa auctoritas Primus homo spoliatus fuit gratuitis et vulneratus in naturalibus vniuersaliter intelligenda non est. Fuit vero vulnerat⁹ in aliq̄b⁹ naturalib⁹, ꝓpter pctm̄ suū. Prio in illis in quibus cōsistit ymago dei. ille enim primo

Aī q non. Solutio. Quō intelligit vulneratō naturaliū hois.

cozrupte fuerũt per pcm̃:ꝛ de illis naturalibus tãtũ intelligenda est illa auctozitas. ℙena aũt illa pcti illata est ei scz necessitas moziendi ex decreto dei: ꝛ iõ amisit imoztalitatẽ quã pzius habebat. Eodẽ modo non fuit spolistus oĩbus gratuitis nisi tm̃ illis q̃ faciunt hoiem gratũ deo. s. virtutibus theozicis. ℙon cni fidem quã habebat de trinitate amisit ꝛ de incarnatione quã vidit qñ raptus fuit in extasi. Obicitur autẽ contra hoc qõ dictũ est q̃ imoztalitas fuit ei naturalis. dicit enim btus augu. q̃ imoztalitas fuit ei de ligno vite. non de cõditione nature tantũ: igitur imoztalitas nõ erat ei naturalis. Sed dicim⁹ q̃ ita est intelligendũ. ℙon erat ei de cõditione nature tm̃: sz de ligno vite. qz ad hoc q̃ nunq̃ mozeret sed ad hoc q̃ semp viueret exigebatur q̃ semp de ligno vite comederet tpe cõpetenti. Unde ipe augu. dicit. vtebantur adã et eua alĩs cibis ne sua cozpoza aliqd molestie esuriendo vel sitiendo sentirent. de ligno vite gustabant ne moꝛs vndecũq̃ subreperet: vel cõfecti senio decursus tpm̃ spaciis interirẽt. Fuerũt ergo illis alimenta ꝓpter alia ligna paradisi. illud fuit sacramẽtum. significabat em̃ panẽ angeloꝛ q̃ dicit ℙanem angelorum manducat me viuit ꝓpter me. de quo salomon loq̃ns in ꝓuer. ybi loquit̃ de sapiẽtia dicit. Lignũ vite est hĩs qui appzeẽ ꝛ q̃ tenuerit eã btus. Erat ergo lignuz vite adã ꝛ eue sicut electuariũ eos cõseruans sine defectu ꝛ incõmodo senectutis: ꝛ sine omi nocumento qõ posset accidere extrinsecus. Aliaꝛo ligna erãt solum in alimento.

¶ Tertia questio principalis.

TErtio queritur vtz adã posset moꝛi ante pctm̃ videtur q̃ sic. qz ipe habebat cozpus aiale: igit si nõ comedezet naturaliter dissolueret. ergo potuit moꝛi sine pctõ. ℙozeterea omẽ cõpositũ natura dissolubile est: ergo cũ adã esset cõpositus natura dissolubilis erat: ꝛ ita poterat naturaliter moꝛi añ peccatũ. ¶ Contra. dicit apl̃s q̃ stipendia pcti moꝛs: ergo moꝛs est pena debita pctõ. Sed ipossibile est q̃ pena pzecederet culpã: ergo ipossibile erat adã moꝛi ante pctm̃ ℙozeterea aĩa cũ sit perfectio cozpozis ꝛ perficitur in cozpoze et cozpus naturaliter appetit ipam tanq̃ sui perfectionẽ. igitur nõ potuit ibi esse naturalis dissolutio. igitur nõ potuit naturaliter moꝛi ante peccatũ ¶ Solutio. Dicimus q̃ re vera nõ potuit moꝛi ante pctm̃ si hec determinatio ante pctm̃ determinet infinitiuũ. Qđ igitur dicit q̃ habebat cozpus aiale vez est: ꝛ verum est q̃ nisi comederet mozeret: qz si nichil comederet peccaret. Sic em̃ quodãmodo manũ inicezet si nõ comederet de cibis sibi imperatis a deo satisfaciendo appetitui naturali ꝛ moderato. vñ dictuz est ei a dño: de oĩ ligno paradisi comede. Qđ obicit q̃ omẽ cõpositũ natura est dissolubile. si hoc intelligit̃ de natura naturante verũ est. siue de uaturali intelligentia silr vez est. si de natura inferioꝛi falsũ est. sicut celũ empireũ non est dissolubile natura inferioꝛi nec vera essentia secundũ aristotelẽ.

¶ Quarta questio principalis.

QUarto queriṫ de partu eue vtrũ peperisset ante pctm̃: ꝛ de statu matrimonij in primo statu. scz de precepto nature qđ datũ fuit ante ꝓpagationẽ scz crescite et multiplicamini. Utz si eua peperisset i primo statu sine fractõne vel cũ fractione peperisset. Si sine fractione: ergo manẽs virgo peperisset. igit̃ non fuit miraculũ q̃ beata virgo manens virgo peperit. Si cũ fractiõe: igitur eius mẽbza poterant ledi absq̃ omi pctõ. igit̃ eadẽ ratione alia mẽbza. ¶ Solutio. Si verbũ frangẽdi importat violentiã dicim⁹ q̃ sine fractione potuit cognosci. Si autẽ verbũ frangendi importat solã separationẽ concedimus q̃ bene poterant frangi illa mẽbza generatiua in muliere. sed tm̃ a membzo naturali ꝛ deputato ad hoc. sicut adamas potest frangi sanguine hircino tm̃. vñ patet q̃ postq̃ eua esset ꝓtus cognita nõ mansisset virgo: ꝛ qz fracta ꝛ qz ꝓtus cognita neutrũ vero fuit in beata virgine. Adãvero cognoscendo vxozẽ suã naturalẽ decisionẽ a se pateretur in mẽbzis suis. aliaꝛo decisionẽ violentam pati nõ posset. Itẽ si in primo statu adam cognouisset vxozẽ suã delectatus fuisset in ea. ℙon em̃ esset sine delectatione opus matrimoniale. cũ em̃ nõ haberent mẽbza stupida delectãdo in vxoze amoze ihereret ei ꝓpter se: ergo frueret ea. ergo peccaret: qz nõ est fruendũ nisi summo bono. ¶ Solutio. Dicim⁹ q̃ ibi esset delectatio naturalis. Sz talis delectatio nõ est fruitio sed illa tm̃ que est ex amozevolũtario et q̃ est volũtaria: ꝛ ideo nõ est meritoꝛia neq̃ demeritoꝛia. nec est adiũcta actui volũtario inq̃tũ est volũtarius. Notandũ aũt q̃ q̃tum ad primũ statũ nõ haberet locũ ista distinctio qua distinguit̃ fruct⁹ cẽtesim⁹. lx. xxx. qz tũc erat matrimoniũ ad officiũ ꝛ in ꝑcepto non in remediũ. ℙost pctm̃ vero fuit in officiũ et remediũ. ꝛ maxime in statu patriarchaꝛ qñ rarus erat ppls dei. Unde ꝺz q̃ celibat⁹ iohãnis nõ preferẽ cõiugio abzahe. modo vero matrimoniũ magis est ad remediũ. nec est in precepto: sed potiꝰ in ꝓmissione. qm̃ modo populus dei augmẽtatus est ꝑ totũ mundũ ꝛ innumerabiles nuptievbiq̃ modo generãt filios dei ad sufficientiam.

¶ Quinta questio huius capituli.

HIc q̃nto breuiter q̃rit̃ quasi de translatõe hois in paradisũ si nõ peccasset. Unde q̃rit btus aug. si null⁹ vnq̃ peccasset ꝛ ita hoies nũq̃ mozerent quõ deus trãstulisset eos in paradisũ. ꝛ nõ determinat. Sz ꝓbabile est q̃ post cõpetentẽ mozã fm q̃ hõ maiozẽ vel minozẽ haberet strẽnuitatẽ ad merendum: citius vel tardius transferrentur.

¶ Tertium capitulum in quo queruntur quattuoꝛ.

QUatuoꝛ preceptũ discibile quattuoꝛ sũt ꝓsiderãda primo quare dicat̃ preceptũ disciplinę ꝛ q̃d fuerit pctm̃ primoꝛ parentũ. scõ vtrũ adã illo pctõ peccauerit quo voluit esse sicut deꝰ: an tm̃ voluit hoc mulier. tertio de q̃titate ipi⁹ pcti. quarto vtz adã in primo statu potuit peccare venialiter. Ad pmũ igit̃ dicim⁹ q̃ illud pceptũ sic dictũ est. s. ꝑceptũ disciplie: qz illo expti sũt hoies q̃d iter sit bonũ obediẽtie ꝛ malũ inobediẽtie. Uñ arboꝛ illa in qua oẽs ꝑuaricati sunt dicta ẽ arboꝛ sciẽtie boni ꝛ mali: ꝛ hoc ab euẽtu circa nos cõtingente. voluit ꝙ dñs primos parẽtes ꝓhiberi a re indifferẽti ne si eos a re mala ꝓhibuisset caluz suũ illius rei malicie iputarẽt: ꝛ ideo etiã vt ꝓbaret̃ eoꝛ obedientia per quã ꝓpria volũtas mactaṫ. vt dicit glo. vñ salomon vir obediens loquitur victoꝛias. Hosa. Queriṫ aũt qđ fuerit primũ peccatũ hois. Et dicẽdũ q̃ mendes. vt dicunt sancti q̃ illud fuit superbia qua voluit esse primũ pctz sicut deus. Sed quidam volunt pzobare q̃ illud fuit superbia.

nõ fuit spoliatus oĩbus gratuitis.

Quidvidit adã raptus in extasi.

Ꝺ hoc aī. Augustin⁹

Solutio.

ꝙreuelcebãtur diuersis lignis.

Sacramtũ Salomon

Ad primũ.

Ad scdm.

Aī q̃ sic.

Scdo aī.

In oppm

Secundo.

Solutio.

Argumt.

Solutio.

Iteruz aī.

Solutio.

In statu innocentie nõ fuissent diuersi stat⁹.

Matrimonium non est in ꝑcepto

Aſſ q fuit i fidelitas.

infidelitas. alij q omissio. alij q dubitatio. Q̄ fuit infidelitas sic p̄obāt. Bonū apphensum mouet. nisi eni cadat in estiationē vt bonū non mouet appetitū. sicut patet per ꝓtrariū. quis enim non fugit lupū: nisi estimet sibi nociuū. ꝯ anteq̄ mulier appetijt eē sicut deus: estimauit q posset eē sicut deus. sed talis estimatio īfidelitas est. ꝯ primum eius pctm infidelitas fuit.

Aſſ q fuit omissio.

Alij volunt ꝓbare q illud primū peccatum fuit omissio sic. Si tpa contulisset apd se q creatura pura non potest equari creatori cōstat q non appetisset: ꝯ nec peccasset. et tenebatur nō peccare: igitur tenebat cōferre ꝛ non contulit. igit omisit. ꝯ primū pctm fuit omissio.

Opinio doctoris.

Ad primū dicim⁹ q primū pctm fuit infidelitas sicut ꝓbatū est: sed illud idē pctm fuit superbia intellectus. Et supbia hic large sumit fm q ipsa cōis est ad quattuor spēs timoris q̄ notātur in hoc versu:

Quō capit hic supbia.

Ex se pro meritis falso plus oībus inflat. Et nō dicit hic supbia amor ꝓprie excellētie. sic ei stricte sumit. Ad patet q non valet hec argumētatio. primū pctm fuit infidelitas: nō ergo supbia.

Aliter pt dici

Aliter tn posset solui vt diceret q primū pctm fuit supbia ꝛ nō infidelitas. ꝛ tūc diceret q mulier estimauit hoc eē bonū scz esse sicut deus: ꝛ nō estimauit sibi eē bonum.

Ad aliud.

Ad hoc qd dicit q primum pctm fuit omissio. dicimus q ad q̄dā tenemur per se: vt ad opa virtutum ꝛ ad ea q̄ sunt in p̄cepto. ad q̄dā aūt per accidēs. Vbi gra. Monachus tenet pulsare campanam tali hora. ad pulsandū p se tenet: ꝛ in hoc omittit si ꝓtēpnit facere. per accidens aūt tenet ad antecedētia hūc actum. vt ad trahēdum cordam: ad surgendū: ꝛ hmōi. ꝛ circa hec nō est pctm omissionis si non fiat. Ad patet q nō valet hoc argumentū. Tenebat cōferre ꝛ non cōtulit. ꝯ omisit. quia ad hoc scz ad cōferre nō tenebat per se sed p accidēs.

Obligamur ad aliquid dupl'r.

Alia aūt rōne nō valet fm nr̄az opinionē. qz dicimus q omissio nō cōsistit in pura negatiōe sed in contēptu faciēdi qd faciendū est. fm q dicimus q oīe peccatū voluntariū est.

Dubiū qd voluit lucifer.

Jtem dictum est q pctm luciferi fuit supbia qua voluit eē sibi deo similitudine equiparātie.

Anselm⁹.

Dicit tn anselmus cantuarien. q nō voluit eē similis similitudine equiparātie: sed similitudine virtutū. i. noluit ei eē similis in virtutibus qd bonū est proculdubio. vñ dicit q bonum male voluit. credidit enim q ex seipo virtutes habere posset. Nos aūt non sequimur eum in hoc: nec etiā in hoc habet aliquē sequacem.

Opio hieronimi.

Dicit eni hiero. q voluit eē sibi deo similitudie equiparātie: ꝛ adhuc in se ꝛ in mēbris suis quotidie presumit sibi idē arrogare. vñ primū eius pctm fuit supbia. similiter ꝛ hoc primū pctm fuit supbia.

Alia q̄stio incidens.

Jtem queritur si pctm precesserit in eua dubitatiōis. qd videtur. quia q̄siuit ab ea diabolus. quare ꝓhibuit deus vobis ne cōederetis de ligno sciētie boni ꝛ mali? Respōdit. ne forte moriamur. ꝯ videt q dubitauerit tūc.

Aſſ q eua dubitauit.

Solutio.

Solutio. dicimus q dubitatio nō fuit primū pctm eius: sz supbia vt dictum est. Ad dicimus q li forte nō est aduerbiū dubitādi sed euētus. Et q nō peccauerit pctō dubitationis patet ex eo q scti dicunt q pctm primi hoīs fuit remediabile et non angeli. qz hō peccauit altero suggerēte: angelus nō. ꝯ si dubitatio est eius primū pctm: esset ex suggestione precedēte. sed illa questio diaboli scilz quare prohibuit dns vobis. ꝛc. non fuit suggestio sed tētatio sola. ergo peccatū dubitatiōis non fuit primum in hoīe.

qd significat ibi forte

¶ Scda questio principalis huius capituli.

Jrca scdm queritur. vtrum adam voluit esse sicut deus. Od nō videt. quia dicit aplus. Vir non est seductus: sz mulier. Jtem ōt aug. q adam peccauit sicut salomon qui adorauit idola: nichil tñ numinis credebat i eis: sz hoc fecit ne ꝓtristaret suas delicias. id ē suas cōcubinas. Jta adam comedit pomū. nō qz crediderit q eēt vel eē posset sicut deus: sed ne cōtristaret vxorē. Jtem ad idē dicit aug. Non est credēdū q adam spūali mēte preditus voluit esse sicut deus. ergo nō voluit eē sicut deus: nec credidit q eē posset sicut deus. Sed ꝓtra sup illud ps. que non rapui tūc exsoluebā. dicit glosa. Adam ꝛ eua voluerūt rapere diuinitatē: ꝛ amiserūt felicitatē. ꝯ eodem pctō peccauerūt adam ꝛ eua. sed pctm eue fuit q voluit eē sicut deus. Jtem sup illō ad hebr. Non rapinā arbitratus est se esse equalē deo. dicit glō. Christus equalis deo nō est arbitratus hoc esse rapinā: sicut primus homo hoc arbitratus est q posset eē equalis deo p rapinā. ergo adā voluit eē equalis deo.

Aſſ q non. Scdo per augustinū.

Tertio per augustinū.

Jn oppm

Scdo ꝓglosā ad hebr.

Solutio. Dicimus q adam in vitate nonvoluit eē sicut deus. sicut dicūt aplus ꝛ aug.

Ad primū.

Ad auctoritates q̄ vident q voluit esse sicut deus. dicimus q qz caput mulieris est vir: tenet eam regere ꝛ docere ꝛ arguere si errat: ꝛ si nō redarguit peccat qz cōsentit. Hec est eni vna spēs cōsensus cum nō redarguit homo cum possit ꝛ debeat. Dicit igit q adam voluit eē sicut deus: quia volentē vxorē nō repressit vel redarguit. His habitis opponitur de illo vbo aug. qd supradictū est q nō est credendū q vir spiritali mēte ꝓditus voluit eē sicut deus. Numqd lucifer magis erat spiritali mēte preditus q̄ adam? Si non. ergo adam proportiōalis erat lucifero: igit pctm eius peccato luciferi non in infinitū maius. ꝯ si vnū remediabile ꝛ reliquū.

Aſſ primo ꝓ dictū aug.

Jtē adhuc videt q pctm luciferi fuit remediabile p hoc qd habet in euāgelio vbi dicitur q equabimur āgelis dei. sed hoc erit fm pfectionē intellectus. igitur pfectio hoīs ē ꝓportionalis pfectioni angeli. igitur pfectū pfecto. igit totū toti. igitur pctm vnius: pctō alterius. igitur si vnum est remediabile ꝛ reliquū.

Aſſ q pctm angeli fuit remediabile.

Solutio. Ad primū dicūt quidā q adam fuit in triplici statu. primo in statu innocentie. secūdo in statu gratie. s. postq̄ dns dedit ei precepta scilz preceptū discipline ꝛ alia. tertio fuit in statu culpe post peccatū.

Lucifer fuit in duplici statu.

Lucifer autē non fuit nisi in duplici statu: scz in statu nature et culpe. Dicūt ergo q illud vbū aug. Nō est credendū. ꝛc. intelligitur de adam fm q fuit in statu gre: qui status satis melior est q̄ status nature in quo angelus fuit. Nō est ergo mirū si dicat aug. q nō est credendū de adam qui erat in statu gre q nō voluit esse sicut deus: licet dicatur ꝛ credat de lucifero qui erat i statu nature q voluit eē sicut deus. Sz ista solutio nō euadit obiectiōes fctās propter qd dicimus q mirū fuit q lucifer voluit esse sicut deus. vñ admiratur Jsaias dicēs. Quō cecidisti lucifer. ꝛc. De hoie silr fuit mirū q voluit esse sicut deus. Sic igr intelligimus vbū aug. Nō est credēdū q vir. ꝛc. cū sacra scriptura hoc nō asserat: imo ꝛriū. de lucifero tn credēdū est: qz asserit sacra scriptura q voluit esse sicut deus.

Ad hanc solutionē aſſ.

Exponit dictū augu.

Ad aliud dicendū q sicut dicit dionysi⁹. Malū angeli est ꝓtra intellectum deiformē eē. malū hoīs ꝓtra rōem eē. malū corpis ꝓtra naturā esse. Angelus vo hēbat itellectū deiformē abstractū ab oīi nubilo fantasie carnalis. vnde ꝛ in instāti poterat eligere quid bonū/quid malū: sine oīi rōcinatione siue argumēto. homo aūt plenus erat fantasijs

Ad aliud

Autoas Anselmi subscripta.

Item angeli peccat ex ignorantia non culpabili

carnalibus quo ad intellectū. Vñ dñs ob hoc de ipso dicit in geñ. Non ꝓmanebit spūs meus. i. indignatio mea in hoīe. qz caro est. vnde opz q habeat tps: et q vtaꝫ argumento ad eligendū quid bonū quid malū.

Hō nō erat ꝓportionalis āgelo.

Imꝓportiōalis ꝙ erat hō angelo. nō quo ad bonitatis pfectionē: sed quo ad eligētie virtutē. qō patet quia angelus nil hēbat carnalis fantasie: homo autē aliqd carnalis fantasie hēbat. Item oportebat q hō hēret tps ad eligendū: angelus aūt in instāti poterat eligere. Sz ista sunt ipropoꝛtiōalia: aliqd/nichil/tps instans. Patet ꝙ quare pctm̄ angeli fuit irremediabile: pctm̄ vero hois fuit remediabile. Damas. tñ ծt q ideo pctm̄ diaboli est irremediabile: qz non habet carnē in qua posset agere penitētiā. Ex p̄dictis patet q hec argumētatio nō valet. virtutes hois et angeli sunt proporꝛtiōales: igitur ꝛ pctā. nam in pctō angeli est circūstantia in infinitū aggrauās: sic aūt non est in pctō hois. Et excusat hoīem a tanto etsi non a toto: minor facultas iudicādi siue minor pspicacitas mior q facultas merendi. Angelus autē inexcusabilis est ꝓpter pleniorē facultatē ꝛ discernēdi ꝛ merēdi: cum hēat deiformē intellectū. Sed cum malū sit ex infinitis causis sicut ծt dionysi⁹. videt q quedā ignorātia scilz actualis incōsideratio fuerit in angelo. non enim cōsiderauit nec cōtulit qñ debuit. ꝛ illa incōsideratio videt debere excusare pctm̄ eius. Ad qō dicimus q non. qz illa nō fuit nisi priuatio ꝛ defectus quidā. Si obiciaꝫ vltra q ipa fuit vituperabilis ꝛ ita pena. igit pena precessit pctm̄. Dicendū q neq; laudabilis neq; vituperabilis fuit: cum fuerit simplex negatio. ideo non fuit vituperabilis ad minus q̄tum in se est.

Mō dilīget

Dionysius Arguitur.

Solutio.

Iterum aī Solutio.

¶ Questio incidens. vtrum virtutes hois ꝛ angeli sint eiusdem speciei.

Aī q non.

ITem dictū est q eedem fm spēm sunt virtutes in angelo ꝛ in hoīe. Et ex hoc sequit q idem est fm spēm intellectus āgeli cum intellectu hois. nam quoꝛ pfectiones sunt eedem: ꝛ ipsa sunt eadē. vñ cum eedē sint fm spēm pfectiones intellectus hois ꝛ āgeli scz scientie ꝛ virtutes: ꝛ ipsi sunt idē fm spēm. Item eadē est scientia hois ꝛ āgeli: qz idem scitū vel scibile. igitur idē scire: ꝙ idem intelligere. nam idē est opus potētie naturalis ꝛ scientie dirigētis illā potentiā. qz qō natura difficile opaꝫ: hoc sciavel ars facile. Opus enim scientie est facilis vsus potētie. sicut dicit aug. in lib. de li. ar. q opus virtutis est bonus vsus potētie. Si igit idē est intelligere in angelo ꝛ in hoīe: igitur idē intellectus. fm spēm loquoꝛ. Et in ista rōcinatōe supponit qz ratio in hoīe ꝛ intellectus essentialit nō differūt. Item qz idem dilectū: ideo eadē dilectio. qz idem visum eadē visio. igitur cum ita sit in hoīe ꝛ in angelo: qz idem scitū ꝛ dilectū ꝛ eadē erit scia ꝛ dilectio: ꝛ ita eedem perfectiones. ꝛ inde vt prius. Et ego loquoꝛ de pfectiōibus quibus nate sunt pfici intelligibilia angelica ꝛ aīa rōnalis. et quia irrefragabiles vident nobis hmōi rōes: ideo cōcedimus eūdē specie intellectū angeli ꝛ hois. Et hinc pōt sumi argumētū ad destruendū istam opinionē q aīa est sua potētia. nam si anima est suus intellectus: et angelus suus. et intellectus anime ꝛ angeli idem sunt fm speciē sicut probauimus: et angelus ꝛ aīa idem sūt fm speciem: quo nichil est absurdius.

Secundo.

Augustin⁹

Tertio

Intellect⁹ āgeli ꝛ hois sūt eiusdez speciei.

¶ Alia questio incidens.

QUerit autē posimodū penes quid habeāt sumi differētie essentiales angeli ꝛ anime rōnalis. et que sint huiusmōi differētie. Et sunt qui dicūt q suis pfectibilibus scz aptitudinibus assequēdi pfectiones debitas diūsificant. nam in aīa per āminicula sensuū acquirit spēs intelligibiliū. angelus ծo a prima luce habet. et ita aīa quasi a deorsum mendicat p organa sensuū. angelus a sursum recipit. vel etiā ipe species intelligibilium naturaliter impresse sunt in itellectu angeli: sed depingunt in intellectu anime. vñ dicit q angelus est intelligentia plena formis. et dicit etiā q angelus est substātia intelligibilis illuīatiōis que est a primo prima relatiōe pceptiua. anima ծo scda relatione est earūdem pceptiua. Sed cōtra istos obicit. querat enī ab eis an ipsi intelligunt de materialibus aptitudinibus q̄ sunt susceptibilitates similitudinū. sed constat q per hmōi possibilitates suscipiēdi non diuersificantur. an intelligant hoc de aptitudinibus actiuis q̄ sunt siliter eedem invtrisq;. nam in aīma est hmōi aptitudo actiua sicut dicit dama. fm quam ipa iudicat ꝛ discernit: cōsiliat: eligit: vult: imperat: agit. sed hec eadē sunt ꝛ in angelo: et ita penes assignatas aptitudines non videtur eoꝝ substātiales differentie posse sumi. redit ꝙ questio penes q̄d. Et sunt alij qui dicūt q angelus substātialiter differt ab aīa eo q ipe per se est stās corpis vnione vel admixtiōe non egēs quēadmodū aīa. et hoc non videt vez esse. Nam qō dico p se stās in priuatiōe sonat. qō patet si resoluas. sz negatio siue priuatio cum nichil sit: quō dabit alij eē aut diuersitatē fm esse. qō est proprū substātialis differētie. Item nō est possibile eoꝝ differētias posse assignari fm reflexionē ad primū p̄ncipiū ꝛ supremū finem: cuius assecutiōe pficiunt et beatificant. in quo etiam mō suo vnient cum ponēt illud sibi caput vnū ꝛ seruiēt ei hūero vno in chorovno ex angelis ꝛ hoībus cōstituto. cuius figura et typus ꝓcessit in cōsummatione arche in cubito vno. ergo fm q ad seinuicē cōparant: opz diuersitatē oriri. Videtur aūt q penes diuersos modos interꝑtandi aut exprimēdi inclinationes suas differāt. quia ծt dama. q angelus ē substātia intelligibilis deo mīstrās. Et apls q oēs sunt admiuistratoꝛes spūs. Et daniel q milia miliū ministrabāt ei. ꝛc. Et dama. ծt q āgeli tradūt suas intelligētias siue illumiatiōes alijs inferioꝛibus: ꝛ etiam aīabus sermone intelligibili intelligibiliter fōato. et hoc videt esse substātiale angelis. ꝛ sic superioꝛes angeli p talē ostensionē loquūtur inferioꝛibus. Sed q̄rit. Aut hoc habēt a speculo. qō si sic. soli boni haberēt hoc ꝛ non mali: cum illi soli illuminent ab ipo. Sz hoc falsuz: imo mali hñt. sicut ծz ī isaia. Dixerūt anime tue. ꝛc. angeli mali supple. Si autē hoc habēt a natura propria. querit de illo mō loquēdi siue tradendi. Aut enī fit per ostēsionē ipsius eēntie rei. s. q ipsa actualis itelligētia aut volūtas angeli eoipso q est ostēdit se inferioꝛibus. ꝛ sic supioꝛes angeli p talē ostensionē loquūtur inferioꝛibus. Sz hoc nō potest esse. quia tunc oēs eque cognoscerent: eque traderēt illumiatiōes suas sibīnuicē inferioꝛes supioꝛibus vt ecōuerso. nam si eas reciperēt inferioꝛes a supioꝛib⁹: seqꝛet q supioꝛes reciperēt eas ab inferioꝛibus. Cū enī idem sit modus intelligendi: opz q si intellectus inferioꝛ sit per susceptionē formaꝝ exemplariū. qō si posuerit alicꝭ: habet idem incōuenīēs q prius. Aut hoc erit fm diūsitates linguaꝝ de quibus loqꝛ apls. Paulus.

Opinio ali quoꝝum

Aīa ꝛ āgelus dīter cognoscit.

Cōtra hāc opionē aī.

Damasce⁹.

alioꝝ opio

ꝓ hanc aī.

Secundo

Figura i cōsummatiōe arche.

Alia opio. Damasce⁹. Apostolus Daniel.

Quō āgeli loquunt ad inuicem. q̄o incidēs.

Aī q non. Isayas

Si linguis hoim loquar(inquit)et angelor.Q; aũt debeat sic esse videt p supradictã auctoritatẽ dama. qui dicit q tradũt angeli alijs angelis ꝛ aiabus sctis illuiatiões suas sermõe intelligibili.non sono vocis formato.aie vero sermõe sensibili sensibiliter forato suas illuiatiões cõicant.Et hoc cõcedim9 q scz penes hmõi modos formãdi sermões suos aut penes idiomata sua.i. penes ptãtes a qb9 sunt hmõi linguagia actualia ꝛ actuales forationes siue traditiões differũt substãtialr.Sz obiciet aliqs q ot greg.Qor ãgelor est in laude creatoris ãmiratio intime cõtẽplatiõis. Et idẽ.In aures incircũscripti spũs voces imprimus:cum in tpm p desiderũ tendim9.Ex his auctoritatibus colligit q desiderio loquunt angeli deo.sz sllter ꝛ aie.quia ot greg.in principio moraliũ q aie ꝛ etiã angeli loquũtur deo intimis affectiõibus cordium.et ita in loqla ꝛ in modo loquendi non vident differentie sumi. Ad hoc rñdendũ q si sit eis modus loquẽdi cõis prout cum deo loquũtur:tñ fm q inter se loquũtur differẽtes habẽt loqlas.ꝛ sic intelligẽdũ quod diximus.Sz hoc dicto oritur questio.An.ꝛc.

Opinio doctoris.

Ꝑ hoc arr p gregorium

Solutio.

¶Alia qstio q nõ est de quattuor principalibus huius capituli.

An aia exuta hẽat formare fmonẽ intelligibilẽ intelligibiliter:quo ipsa tradat ꝛ ãgelis ꝛ aiabus sctis illuiationes quas a prima luce suscepit.Et videtur q sic.qr cum est admixta ꝛnita corpori non potest hoc:sed impedit per cõiunctionẽ quã habet ad corpus.igit cũ est absoluta potest.Prẽterea.Cõiuncta corpori potest formare fmonẽ sensibilẽ sensibiliter: igit separata poterit formare sermonẽ intelligibilẽ intelligibilr. Item ptãtem habet spũaliorẽ actionẽ exercendi:scilz contẽplandi deum.igit minus spũalẽ poterit exercere:scz hmõi formationẽ sermõis intelligilis intelligibiliter forati. Item christus tradidit illuiatiões suas angelis ꝛ aiabus sctis sermõe intelligibili intelligibiliter forato.sicut ot damas.ğ cum aia christi hẽat hanc ptãtem et oẽs aime sunt eiusdẽ speciei.ꝛ cetere aime exute saltim ꝛ a mole alleuiate eandẽ ptãtem habebunt.Ad qstionẽ.dco d sit de aia exuta ad minus cõiuncta non habet hmõi sermonem formare per hũc modũ:qr sic inutiliter essent ei data organa vocalia ad forationẽvocũ sensibiliũ sensibilr Sed videt rõnibus supradictis q imo:qr ꝛ ipa exñs in corpe spũaliores actiones exercet:dum scz diuina ptẽplat.Si aũt cõcederet q aie aut exute aut adhuc in corpibus habitantes habent potestatem sermonẽ intelligibilẽ intelligibilr formãdi:seqret q substãtialiter nõ differãt ab angelis.per hoc pm cum nulli dubiũ sit quin eedẽ sint fm substantiã incorporate ꝛ extra corpus posite.Prẽterea.Non satis cõuenienter diceret apls Si linguis hoim loquar.ꝛc. Sed q diuersitas linguar nõ faciat diuersitatẽ angelor ꝛ aiar appet ex illo xbo apli.Lingue inquit cessabunt.Si enim cessabũt:ğ nõ sunt substãtiales:nec substãtialiter differre faciẽtes. Item ãrit quid sit sermo ille intelligibilis quem intelligibiliter format ãgelus:ꝛ quõ formet:et quõ agit angelus in angelũ cui suã illuiationẽ tradit aut ei cõicat.Aut p medium fit hoc:aut sine medio. Si p mediũ.per qđ mediũ.nũquid per mediũ corpale? cõstat q nõ.Si per aliud:dicas illđ. Si sine medio:tũc videt q angelus vel angeli et aia sint in pncto loci.qđ est cõtra predicta.Et ad hec oia

Arr q sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Damasce9.

Solutio.

Ꝑ hoc arr.

ꝓbatio opinionis doctoris.

Ꝑ rõnem ꝓdictam arr.

Iterũ arr q angelus nõ loqt ãgelo

respondemus fm ea q̃ predicta sunt q aie nec exute a corpibus nec in corpibus manentes habent vsum formandi sermonẽ intelligibilẽ intelligibiliter:quia ipse non ministrãt spũaliter.prelatus enim ministrat sensibiliter inferiori:et aia prelati aiabus subditorũ ministrat sensibilr.sed intelligibile ministeriũ tãtũmõ est ãgelor.Q; obicit q spũalius opus faciũt.dicẽdũ est q est verũ in alia ordinatiõe:scz qñ loquũtur cum deo.et sic non habet locũ obiectio.Q; obicit de xpo dicendũ q ipse dñs iesus christus inq̃tũ deus habet ptãtem tradẽdi illuiationes suas ꝛ intelligibiliter ꝛ aliter fm q bñplacet ei.sed ipse inq̃tũ hõ non habet aliud gen9 loqle q̃ ceteri hoies:qđ est glia/honor/ ꝛ dignitas maxia hoiz.qr ipse dñs cõtẽt9 est loqla eor. Ad alid est dicendũ q sicut supradiximus ꝛ sine preiudicio melioris sentẽtie replicam9 q penes loqlas ꝛ linguas est diuersitas fm speciem inter ꝓdicta.Et a potestatibus a quibus sũt locutiões hmõi sumunt differẽtie specifice.hoc tñ saluo q presumptio temeraria videtur conari differentiam specificam vnicuiq assignare:cum hoc sit difficillimũ et conatus hũanos excedẽs:cum vnius alicuius rei mime vt festuce non posset forsitan homo ꝑpriã naturã inuentre.Q; aũt obicit de cessatiõe linguarũ:intelligẽdũ est de visibus eaꝝ pntibus.Ad vltimũ dicimus q sicut sermo sensibilis siue sonus ẽ qualitas sensibilis auditu corpeo pceptibilis:sic sermo intelligibilis ẽ qualitas intelligibilis auditu interiori pceptibilis.De angelo aũt dicimus q locus eius nõ est p modũ pncti:sz determinat per eius opationẽ et fm maiorẽ maior.fm q pincie vr ciuitati deputatus est vel psone.ꝛc.et sic hmõi locus spũalis ẽ ꝛ intelligibilis. Circa predicta obicit q oĩs loqla format per aliqua instrumẽta.sed angelus nõ hz instrumẽta quibus loqlã suã formet. non enim est pfectio corpis organici.i.instrumẽtalis sicut aia:igitur nec loqlã habere dicẽdus est.Rñsio est q non oĩs loquela habet formari per instrumẽtũ corpeũ:sed illa sola q̃ corpalis ẽ formar corpalibus instrumẽtis.que aũt spũalis est vt angelica spũaliter formar:nec indiget organo corpali.Obicit autẽ de hoc qđ dicit.Luce.16.q dives epulo qui sepult9 est in inferno loqbar ad abrahã petens guttam aque ad refrigerium lingue sue.cum enim anima eius eẽt exuta a corpe quõ loquebar:cum non haberet instrumẽta corpalia quibus vocẽ foraret? Añ corpalis nõ videt esse hmõi locutio:nec spũalis.tum qr aia exuta non habet talẽ modũ loqndi.tum qr etiã per hũc modũ non posset loqui cum abrahã.quia sicut ipse testat magnũ chaos erat diuidens eos.Ex hoc eodem non videtur fuisse q linguã haberet.quid est ğ qđ dicit dñs ipz cruciari in lingua:ꝛ ideo ad refrigerium lingue petere aquam? Respõsio est ad primũ q sicut angeli interdũ assumũt corpa quib9 aliquas actiões exercẽt ad instructionẽ hoim:sic ꝛ aie in corpibus assumptis possunt aliqđ opus exercere quo eruditamur.sic aũt fuit in aia diuitis:vnde ipa loqbar in voce corporali corpaliter forata. Ad scđz silr dicimus q sicut hõ exterior habet suos sensus:silr hõ interior habet suos.potẽtia enim videndi corpali visu visus est aime. prima dico potẽtia proxia ꝛ remota.proxia autẽ potentia q̃ est i organo vidẽdi visus corpalis ẽ.Silr intellige de alijs sensibus.Quo aũt anima crucier in igne materiali et patiar ab eo habes determinatũ in quarto libro in questione de igne purgatorio.Dictũ

Responsio doctoris Mistertuz hoim ꝛ angelor dñt

Ad rõnem

Ad aliud fr xpo.

Ad aliđ fr fm ꝓiudicio

Difficillimũ est naturas rer cognoscere.

Ad vltimũ

De loco angeli.

Solutio.

Arr de loq̃la epulonis

Prima ꝓbatio.

Secunda.

Videt q nõ habebat linguam.

Ad primũ.

Loqbar ille corpaliter.

Ad scđm.

ꝓz quō angeli aīe loquuntur

est quō angeli ⁊ anime sibīmuicē loquūtur.deo autē loquūtur aīe non exponēdo aut enūciādo:sz petēdo ⁊ confitēdo.Quō enim malignī spūs deo loquūtur/ ⁊ deus eis:exponit greg.in glo.sup Job in ꝓncipio. Loquīt enī deus diabolo quattuoꝛ mōis.vias eius reprehēdendo.i.reꝓhēsibiles esse ostēdendo.bonoꝝ iusticiā indicando.tēptare ꝑmittēdo.tēptatiōis eius impetū ꝓpescēdo.Que quattuoꝛ notanī in illo ẋbo Ānvenis sathan.nūqd cōsiderasti seruū meū iob.ꝛc.

Quattuoꝛ mōis deꝰ loqꝫ diabolo

Grego.sup illo: vñ venis sathan.

¶Tertia q̄stio principalis huius capituli.

Dictū est qꝫ adam non voluit eē sicut deus:sicut eua ⁊ angelus.restat iuestigare de peccato ade vtrū fuit maius peccato eue.an econuerso.postea de causa pcti ade.Videī qꝫ peccatū ade maius fuit pctō eue.qꝛ adam peccauit ex certa scīa.nō enī excecatus fuit per pctm̄ qō ante fecisset:qꝛ nullū pctm̄ fecerat. eua aūt iam excecata erat per pctm̄ supbie.Sz dicit hiero.Ubi maius ē donū scīe:ibi trāsgressoꝛ maioꝛi subiacet culpe.igīt adā magis peccauit ꝙ eua.Quo cōcesso.cōtra.Eua peccauit scīēs ⁊ prudēs.qō patet. quia sic ⁊ non aliter ꝑmisit deus eam tēptari:vt ante oculos eue poneret diabolus inhibitionē dñi dicēs. Quare ꝓhibuit vobis deꝰ.ꝛc. Itē peccauit ex supbia:adam ẋbo eo qꝫ noluit cōtristari vxoꝛē suā.igitur magꝭ peccauit eua ꝙ adam.Qō cōcedimus.Ībus enim circūstantijs aggrauātibus peccatum ade ꝓponderat hoc qꝫ eua peccauit ex tanta superbia:quia voluit esse sicut deus.

Af qꝫ sic

In oppoᵐ

Secundo.

Solutio.

¶Prima questio incidens.

Postmodū querīt de causa pcti ade.⁊ videtur qꝫ fuit eius causa ignoꝛantia.quia ōt aug.qꝫ adam inexpertus diuīe seueritatis iusticiā:credidit veniale quod erat moꝛtale.Qō sī dicaī.ꝓtra.Ista ignoꝛātia aut fuit culpa:aut pena.quoꝝ neutrū.quia seqꝛeī qꝫ aut comestio pomi nō fuisset eius primū pctm̄:aut qꝫ pena ꝓcessisset pctm̄.Sed qꝫ fuit culpa videī ꝓ hoc qꝫ hmōi ignoꝛātia fuit erroꝛ in moꝛibus.sicut sī alīqs nō crederet foꝛnicationē esse pctm̄:erraret in moꝛibꝰ ⁊ peccaret moꝛtaliter.ergo adam ignoꝛādo illud eē moꝛtale vel credēdo veniale peccauit moꝛtaliī. Itē aliter videī posse ꝓbari qꝫ causa pctī eius fuit ignoꝛrantia.ex hoc enim peccauit qꝫ non cōtulit.vñ quedā ignoꝛantia actualis fuisse videī causa eius pctī.quod cōcedimus.Sed illa ignoꝛantia nō fuit nec culpa nec pena:qꝛ ē pura negatio ⁊ defectꝰ de nūero defectuū. de quibus dicit btūs dionysiꝰ qꝫ malū est ex infinitis defectibꝰ.silīter ista ignoꝛantia qua nescīuit pctm̄ qō cōmisit ita grauiter puniēdū sicut fuit punitū.ꝓpter qō dicit aug.qꝫ ⁊ illud pctm̄ veniale esse credidit.nō quin sciret illud esse moꝛtale:sed qꝛ cito se adepturū de illo veniā ⁊ indulgentiā estimauit.nec culpa neqꝫ pena fuit.et sic soluīt primū. Ad scōz dicimus qꝫ illa non collatio actualis nō debet dici fuisse ignoꝛātia q̄ sit culpa:qꝛ ignoꝛātia q̄ est culpa dicit habitū.⁊ ꝓterea talis ignoꝛantia est ex hoc qꝫ nescimus aliq̄d qō scire tenemur.qualis nō fuit in eo. Ꝑna silīter non fuit. quia neqꝫ pena toꝛquēs:nec pena damni.quia nichil ademit nichil abstulit.

Af qꝫ peccauit ex ignorantia.

Augustinꝰ In oppoᵐ

Af qꝫ ille erroꝛ fuit peccatum.

Iterum af qꝫ peccauit ex ignoꝛātia.

Solutō doctoꝛis.

Dionysius

Sic soluīt primū.

Ad scōm.

Ignoꝛātia illa non fuit cꝭpanec pēa

¶Secūda questio incidens.

Post querīt vtrum pctm̄ ade fuit ex libidine.Et videī qꝫ non.imo ex quadā cōpassiōe ⁊ pietate: vt vxoꝛi moꝛem gereret:vt eam non cōtristaret.Qō sī sic.ḡ nō omne pctm̄ est ex libidine.qō est ꝓtra aug. in libꝛo de li.ar.vbi ōt ipe qꝫ omne pctm̄ ex libidine. Obicit glō sup illud ps.Incensa igni ⁊ suffossa.ꝛc.q̄ dicit qꝫ omne pctm̄ est ex timoꝛe male humiliāte:vel ex cupiditate male inflāmante.igitur nō omne pctm̄ ex cupiditate:ḡ nec ex libidine. Et ipse soluit qꝫ oīne peccatū est ex libidine siue ex cupiditate mediate vel īmediate.tamen qōdā pctm̄ est īmediate ex timoꝛe: qōdam aūt mediate. Sz illud qō est ex timoꝛe īmediate:ē etiā ex cupiditate mediate.quia timoꝛ est ex cupiditate. Silīter pctm̄ ade siue mediate siue īmediate fuit ex libidine.fuit autē ibi duplex libido.vna qua nimis dilexit vxoꝛem ⁊ eius delicias.altera qua comedit pomumvetitū.Silīter ⁊ in pctō eue duplex fuit libido.vna in appetēdo eē sicut deus.alīa in appetēdo esu ligni vetiti.Vidit inqt lignū mulier.ꝛc.

In oppoᵐ videī aug.

Soluit augustinus

pctm̄ ex duplici libidie

In mulieꝛe duplex libido.

¶Tertia questio incidens.

Consequēter q̄rīt vtrum pctm̄ ade fuit in spīritū sctm̄.Et videtur qꝫ sic.quia adam nō peccauit in patrem:qꝛ nō peccauit ex infirmitate.Nec in filiū.nō enī peccauit ex ignoꝛātia:sed ex certa scīa.ḡ peccauit in spīritū sctm̄. Item quātitati pene rndet quātitas culpe.sed nullū peccatū a deo fuit punitum tm̄:q̄tū pctm̄ ade.ergo peccatū ade fuit maximū.sed peccatū in spīritū sctm̄ est maximū pctoꝝ:ergo pctm̄ ade fuit pctm̄ in spīritū sctm̄.Cōtra.Nec fuit desperatio:neqꝫ ꝓsumptio/nec finalis impenitētia:nec impugnatio gratie/nec impugnatio ẋitatis agnite.igitur nō fuit pctm̄ in spm̄ sctm̄.Qō cōcedimus.Ad primū dicētes qꝫ hec diuisio pctoꝝ.aliud in patrē:aliud in filiū:aliud in spīritū sctm̄.non diuidit pctm̄ sufficiēter.non enim omne pctm̄ est in patrē/vel filium/vel spīritū sctm̄:vt est mendaciū quod fit qm̄ alīqs mētīt ex certa scīētia. Ad hoc qō querīt siue obicīt qꝫ quātitati pene rndet quātitas culpe.dicendū qꝫ hoc vex est de pena illata ꝑ diffinitiuā sniam siue de pena post moꝛtē.⁊ non est vex de pena tpali.qm̄qz enī deus tpaliī magis punit minus pctm̄ qꝫ magnū.sm qꝫ magis videt expedire. Pctm̄ ḡ ade punitū est tpaliter pluſq̄ alia:duabus de causis. Pria est status.decens enim est vt in statu nostre miserie magis abūdet effectus mīficoꝛdie:q̄ in statu ade qui erat in delicijs paradisi. In hoīe enī sm istius miserie statū sunt sagitte dñi.⁊ ita multum pene secū poꝛtat. Alia cā est gnalis hoīm instructio. vnde ꝑ hoc qꝫ dns tm̄ puniuit peccatū ade:instruere voluit quēlibet hoīem a principio mundi vsq̄ in finē q̄tū habet odio peccatum.vt sic homo cesset a pctō.

Af qꝫ sic.

Secundo

In oppoᵐ

Solutio.

Ad primū.

Illa diſio pctī est īsufficiens.

Ad scōm.

Pria cā q̄re pctz pluſ punīt tpaliī

Scōa cā.

¶Quarta q̄stio principalis huius capituli.

Vltimo q̄rīt vtrū adam potuit peccare venialiī in primo statu.Et videtur qꝫ sic.qꝛ dicit aug.qꝫ pctm̄ adeo voluntarium est qꝫ sī nō est volūtariū non est pctm̄.Nichil aūt in ptāte nra ita est sicut volūtas. sicut ipe aug.dicit. Et bern.ōt.Voluntas est motus animi liber sui.Sz primus motus ē volūtarius:igīt est in volūtate hoīs:igitur est in potestate hoīs.⁊ est pctm̄ veniale cum est illicitū.igitur in ptāte hoīs est peccare venialiter ꝑ primos motus.sed eandē ptātē quā habet homo in hoc statu habuit adam in primo statu.igīt in primo statu adam potuit peccare venialiter.Cōtra.pctm̄ veniale est ex fomite:sed adam nō habebat fomitē:ergo nō poterat peccare venialiter.

Af qꝫ sic ꝑ augustinū.

Augustinꝰ Bernardꝰ.

In oppoᵐ

Secundo. Item infirmitas carnis facit q̄ peccatū sit veiale.sed adam non habebat infirmitatē carnis:g̃ non poterat peccare venialit. Item nōdū versatū erat stratū eius in infirmitate eius: ergo nōdū erāt inordinate vires eius in īpo.igitur nondum poterant cōcupiscibilis ꝛ irascibilis mouere īpm ante cōsensum rōnis.sed hoc est pctm̃ veniale:scz cum cōcupiscibilis vel irascibilis mouet hoiem in illicitū ante consensum rōnis:g̃ non poterat peccare venialiter.qđ cōcedunt multi.Sed ꝓtra. Dicit aug.sup illud aplī Lignū/fenū/stipula.q̄ qui dā diliguntvxores ꝛ filios plus debito:tm̃ minus q̄ deum.ꝛ hi venialiter peccāt.alij plus q̄ deum:ꝛ hi mortaliter peccāt. Sz adam plus debito poterat diligere vxorē ꝛ filios:et tm̃ citra deum.igitur poterat peccare venialiter. Qđ cōcedim⁹ dicētes q̄ duobus modis cōtingit cōmitti peccatū veniale. prīo mō cū ꝓcedit ex fomite siue ex volūtate coacta:vt ē videre in prīo motu qui est pctm̃ veniale.est enī volūtarius a volūtate coacta:et est volūtarius quia volēte rōne surgit. Et talis motus non poterat ꝓcedere vel surgere in adam in primo statu.vñ non poterat peccare venialiter hac via.poterat autē peccare venialiter in diligēdo vxorē vel filios plus debito:tm̃ citra deum sicut ꝓbatū est.vñ et tale veniale est cōsensus siue ex cōsensu. Ad̃ in argumēto illo ē figura dictiōis. Eādē potestatē quā habet homo mō habuit adam in prīo statu.sed hō mō potest peccare venialiter:igit adam poterat peccare venialiter. Etsi enī eādem potestatē habuit quam hō modo habet.nō tamen oīno talem quia magis liberam habebat q̄ mō habeat homo.

Opio multorum. p̄ hāc videt esse augu.

Opinio doctoris. Duob⁹ modis cōmittitur veniale

Adā potuit prīo peccare venialr

Falsa figure dictiōis.

¶ In hoc tractatu tria principaliter querūtur ſm q̄ sunt tria capitula.

In prīo capitulo q̄rūt quinq̄.

OJcto de lapsu ꝓmi hoīs ꝛ eius peccato:ꝑtis est dicere de alijs pctīs.quoꝝ qz liberum arbitriū est origo:primo dicēdū est de illo.deinde de pctīs in generali.tertio de peccatis in speciali. De libero arbitrio quinq̄ sunt inquirenda.primū:cum se habeat ad bonū et ad malū:quare potius dicatur bonum q̄ malum.scōm:de eēntia ꝛ eius diffinitiōe.tertium:de libertate eius.quartū:de ptāte.quintū:si supioꝝ ps

Af primo. rōis possit peccare. Circa primū sic. Liberū arbitriū eque se habet ad malū ꝛ ad bonum.g̃ qua rōne dicit bonū:debet dici malū.imo oñdit q̄ magis se habet ad malū.nam sine aliquo operante vel cooperāte se

Secundo. habet ad illud.ad bonum aūt non sic. Item prontius

Tertio. est ad malū et facilius inclinat ad illud. Proni enim sunt sensus hoīs ab adolescētia in malū. Item li.ar. est principiū primū mali:non aūt boni. Ex his aūt pz q̄ magis se hz ad malū q̄ ad bonū.et inde vt prius.

In oppom Sed q̄ magis se habeat ad bonū ostendit per hoc q̄ naturaliter est ad īpz.nam ad illud datū est. Qđ aūt natura tale est magis est tale q̄ qđ non natura tale.

Secundo. Item eēntialit creatum est ad bonum.qm̃ eius finis bonus est ad quē creatus est.igitur magis se habet

Solutio. ad bonū q̄ ad malū. Et hoc cōcedimus qm̃ ad bene vtendū datū est:tm̃ contingit īpo abuti.sicut patet in cultro.ꝛ in hoc est ei laus q̄ pōt declinare in malū: qm̃ nō declinat. Meliores enī iudicauit de⁹ seruos suos: si ei liberaliter deseruirēt.et ex hoc etiam erit qđ̃ gaudiū electis q̄ potuerūt trāsgredi et nō sunt trāsgressi.sicut gaudētius cōedit qui simbolū apposuit.

Ad primū. Ad primū obiectum dicimus q̄ non se habet liberū arbitriū ad malū magis q̄ ad bonū.qz licet sine aliquo cooperāte se habeat ad illud:non tm̃ sine aliquo cooperāte. Mali enī nō est cā operās sed cooperās. sicut ōt aug. Malū non est causa efficiēs sed deficiēs. quia malū nō est effectio sed defectio.nō effectus sed defectus.īmo ex infinitis defectibus creat sicut dicit btūs dionysius. Quia g̃ ex infinitis causis est malū: ideo facilius se hz ad illud lib.ar.non tm̃ magis.sicut facilius est destruere q̄ cōstruere.non tm̃ causa agens magis se habet ad destruendum q̄ ad cōstruendū scz opifex. Ex predict̄ patet solutio ad vltimū.qz li.ar. nō est primū ꝛ primū principiū mali:īmo p defectū.

Augustin⁹

¶ Scda questio huius capituli.

SEcūdo q̄rit quid sit liberū arbitriū. Et ōt aug. Liberū arbitriū est facultas volūtatis et rōnis qua bonū eligit gr̃a assistente.malū vo gr̃a desistēte. Cū ergo duos habeat actus scz velle ꝛ discernere:et diuersitas potentiaꝝ dinosci habeat penes varietatē actuū:videt aliquibus q̄ neq̄ sit ratio neq̄ volūtas: sed potētia mixta ex his. Sz eodē mō possent dicere q̄ ex illis tribus fit quarta.ꝛ sic ī infinitū. Quia g̃ nō possunt assignare actū illius potētie quā sic fingunt: ideo dicunt alij q̄ liberū arbitriū est quarta potētia preter anime vires:ꝛ est potētia eligēdi. Sed cōtra. dicit damas. Liberū arbitriū libere cōsiliat:inquirit: iudicat:vult. Judicare aūt rōnis est.igitur li.ar.non est alīd q̄ ratio. Prekea. Actus eligēdi est de necessitate annexus his actibus vnde est vna ꝛ eadē potētia.potentie enī diuersificant̄ per actus tanq̄ p fines ad quos sunt.quia essentia potētie nichil aliud est q̄ habitudo qua se habet ad talē actum. Item eligere aut est appetere consiliatū:aut est cōsentire in illud. Sz vtrūlibet dicat̄ sequitur li.ar.qđ tu ponis eē potentiam eligēdi non erit potētia preter cōcupiscibilē aut rōnabilē ad quas ptinent dicti actus. Dicimus g̃ q̄ li.ar.idē est q̄ ratio:ꝛ est potētia eligēdi. Eligere aūt est cōsentire in alterū deliberatoꝝ vel cōsiliatoꝝ. Et ideo subtilissime ōt aug. Li.ar.ē facultas vo.ꝛc. Ratio enī ponitur pro discretiōe:voluntas pro inclinatione in alterū. Ex diffinitione predicta quā ponit aug.de li.ar.scilz q̄ liberū arbitriū est facultasvolūtatis ꝛ rōnis.ꝛ ex hoc q̄ ipse ōt in libro de li.ar. Liberū arbitriū est volūtas libera. videt q̄ li.ar.comprehēdat oēm vim aīe. Nam in omni vi est habitus volūtarius qđ est virtus.sicut patet per glosam sup illud geñ. Fluuiꝰ egrediebat de locovoluptatis.vbi dicitur q̄ iusticia circuit oēs vires. Et sicut patet per euāgeliū sup illū locū Sīle ē regnū celoꝝ.ꝛc.vbi ōt gregoꝝ q̄ in rōne est prudētia.ꝛc. Item qz ꝑtiari/ indere/discernere/velle/eligere:eiusdē sunt coordinationis ꝛ cōnexionis:eiusdem sunt potētie scz li.ar. Sz appetere eiusdē est cōnexionis.nam appetere de necessitate sequit eligere.qz si qđ eligitur:appetit.g̃ appetitus est li.ar.sed appetitus est in qualibet vi.g̃ in qualibet vi est li.ar. Sed videt q̄ sola ꝓcupiscētia sit li.ar.quia in ea est caritas penes quam est primū meritū. Sz q̄ sola ratio sit li.ar.habet ꝑ hoc q̄ ratio est optimū in aīa ꝛ imperatissimū.qz est rex in regno anime ꝛ qz est vir.ꝛ preterea quia volūtas q̄ est in solo libero arbitrio est in sola rōne. Et hoc cōcedimus q̄ illud in quo est primū meritum vel demeritū:illō in quo solo est volūtas liberrima est liberum arbitriū. et hec est sola rō:quia eius volūtati debēt obediētiā volūtates ceterarū virtū. Per hoc patet solutio ad

Opinio aliquorum ꝑ quam af.

Alia opio. ꝑ hoc est damascenus

Secundo.

Tertio.

Brego.sup euāgeliuz.

ꝑ dicta af.

Aliter af

Opinio doctoris.

Liberū arbitriū videt cōpēdere oēm vi aie.

Ad tertiū. duas glosas. Ad tertiū dicendum q̄ appetere nō est eiusdē cōnexionis cum eligere. q̄ appetere potest eē sine eligere. vt patet in p̄ō motu in q̄ est appetitus: nulla tñ electio. tñ q̄ eligere dignius est q̄ appetere et se habet ad illud sicut imperās ad imperatū. quia p̄ius est cōsentire in alterum deliberatorum vt fiat: posmodum sequitur appetere.

¶ Potest q̄ri incidētaliter. an in libero arbitrio sit meritum vel demeritum.

Af q̄ nō p bernardū. Obijcit̄ est q̄ eligere est motus li.ar. sed cum fm aliam diffinitionē dicat̄ li.ar. liberū de volūtate iudiciū. iudiciū aūt idem est q̄ discretio faciēdi a non faciēdo. q̄ discretio nō est meritoria aut dēmeritoria. Nam vt ait Bernū. discretio non tam est virtus q̄ auriga x̄tutū. videl̄ q̄ in li.ar. nō sit meritū aut demeritū. Secundo. Preterea. Cum hmōi discretio faciendorū a non faciēdis regat̄ per supius aliq̄d scz per synderesim q̄ legit in p̄ma x̄itate: videl̄ q̄ huiusmōi discretio siue potētia a qua ē nō sit imperātissima: sed habet aliq̄d imperans super se. et ita li.ar. non est id in aīa q̄d est liberrimū. q̄d est ꝓtra predicta. Rñdeo q̄ est iudiciū duplex. Vnū est iudiciū quo iudicat quis q̄d faciēdū: quid nō. et hoc est iudiciū mere discretiōis penes q̄d nullū est meritū aut demeritū. sicut ꝓbatū est supra. et hoc per viam iuris naturalis: quia per viam fidei vel intellectus dom bene potest eē meritorium. Alterū est iudiciū quo q̄s sciēs p deliberationē et collationē aliquor quid faciendū quid nō: et diffinit et sententiat et imperat vt hoc fiat: illd nō. Et hoc est primū opus x̄tutis q̄d ē. aristoteles gendi q̄ est liberum arbitriū. Licet enī dicat ethicus q̄ eligere ē appetitus cōsiliati: quia eius cōsideratio nō est nisi circa x̄tutes politicas quar opera sunt ab Thelogus appetitu interiori: tñ theologus qui acutꝰ et sublimius loquit̄ dt q̄ eligere est cōsentire in alterū deliberatorū vt fiat. nō enī solas politicas attēdit theo- Ad primū. logus: imo opa theologicarū dicit oriri a libero ar- Ad scōm. bitrio. per hoc patet solutio ad primū. Ad scōm dicendū q̄ li.ar. id est discretio liberi arbitrij hz aliq̄d superius nō imperās sed consulens. nam li.ar. est ita imperās q̄ non imperatū. Ex his palā est quō sit illa diffinitio intelligēda li.ar. quā ponit aug. Liberum arbitriū est facultas volūtatis et rōnis. i. liberū arbitriū est facilis potentia. i. potētia facile volendi id in q̄d est cōsensus ex deliberatiōe et discretiōe ꝓhabita. Corrolariū Ex dictis etiā insinuat̄ q̄ liberū ar. aliud est in eēntia Opinio alī q̄ cōcupiscibilis aut irascibilis. Sunt tñ qui dicūt q̄ quorum idem sunt in eēntia et q̄ aīa est sua potētia. innitētes Dictū aug. illi auctoritati aug. q̄ meōria/intelligētia/et volūtas nō sunt tres vite sed vna vita: nō sunt tres essentie sed vna eēntia. Dicūt etiā q̄ si potentia ratiocinādi esset naturalis potētia aīe de gñe qualitat̄ eēt ei accidēs: neq̄ p eam differret aīa rōnalis ab aīa irrōnali. vnde neq̄ aīalia rōnalia neq̄ irrōnalia specie differrent. q̄d est absurdū dicere. Sz cōtra eos est q̄ solus deus est bonus p eēntiā: q̄ solus deus est sua bonitas. igitur solus deus est potens per essentiā: igitur solus deus est sua potētia. Propter hāc rōem et alias q̄ supius Exponit di inducte sunt ad hoc vbi de hoc eodē disputatū est in ctū augu. capitulo scz de differentia aīe rōnalis ad angelū. dicimus q̄ nō est idem aīa q̄ sua potentia. et auctoritatē aug. sic exponimus. sunt vna essentia. i. vni eēntie sūt cōplementū conferentia. i. per eas attingit anima sue pfectioni. ad hoc enī creata est vt fruat̄ deo. quod nō potest nisi p potentiā cognoscēdi et diligēdi. Ad alīd dicimus q̄ substantiale est quod cōfert esse ex quadā cōpositiōe. Cōpositio autē q̄dā est physica ex materia et forma. quedam aūt logica ex gñe et substātialibus differētijs. Sciz hmōi cōpositionē dicere ē q̄ aliqua que sunt accidētia. i. de alijs gñibus a substātia: sunt substātiales differētie. dicit enī porphirius q̄ differētia predicat̄ in quale. Adhuc ꝓbat̄ q̄ li.ar. non sit ratio sic. Alia est potentia cognoscitiua siue apprehensiua albi et nigri. alia dulcis et amari. Igit̄ et eadem rōne: alia potētia cōgscitiua siue apprehensiua veri et falsi: alia boni et mali. Sz potētia cognoscitiua veri et falsi est ratio. potentia cognoscitiua boni et mali est li.ar. ergo li.ar. nō est ratio. Ad hoc solumus. nō est sile. Solutio. quia intellectus est imago dei. vnde sicut deus oīa cognoscit: ita intellectꝰ oīa intelligit. sz differēter: q̄ Quō itellectꝰ itelligit deꝰ oīa actu: intellectus autē possibr. vt intelligibile et ens ꝓuertunt̄. Intellectus enī quodāmō est oīa: q̄ oīa. similitudinē habet cum oibus. Vñ sicut verū et bonū idē in eēntia sunt: ita idē intellectus cognoscit et verū et bonū. Non aūt idem ē sensus albi et nigri: dulcis et Nullꝰ sēsus amari. non est enī sensus aliquis vna cōis potētia ad est oīm sen hoc: sicut intellectus ad oīa. quia sensus est potentia sibilium. coartata circa aliquā materiā. intellectus aūt ad oēz materiā se habet rōne predicta. Item alia ē potētia Iterum aī qua aīma quiescit in bono: alia qua quiescit in vero. ad idem eadē rōne alia est potētia electiua boni: alia electiua veri. Sz li.ar. est potētia electiua boni: ratio est potentia electiua veri. igitur li.ar. nō est ratio. Ad hoc Solutio. dicimus q̄ eadē est vis q̄ quiescit in vero et q̄ quiescit in bono scz intellectus. Alia enī fm vim cōcupiscibilē desiderando mouetur vt ipsa fm vim rōnabilē fruat̄ p̄ia x̄itate ḋescēdo in eius aspectu. qui inꝰ aspectus est vita eterna. et quiescendo in vero quiescat in bono vbi est cognitio virtutis. Sed si verū est q̄d dictū est Iteruz aī. scz q̄ eligere est cōsentire in alterum deliberatorū vt fiat: sequit̄ q̄ credere non est eligere: quia non est ibi ꝓsensus vt aliq̄d fiat. Ex hoc aūt sequit̄ vel q̄ credere non sit meritorium: vel q̄ non sit primo meritū in fide: vel q̄ in li.ar. nō sit primo meritum vel demeritum. Solutio. Cōsensus in alterū deliberatorꝫ vt fiat vocatur a nobis iudiciū diffinitiuū. et hmōi iudicium est Solutio. in fide. q̄ ibi est triplex iudiciū. scz q̄ hoc sit credēdū Judiciū fi illud nō: q̄ hoc credat̄ illud nō: et q̄ ita sit et nō aliter: dei triplex. et q̄libet istorꝫ ē in q̄libet. quia fides q̄ est in supiori parte rōnis nō habet cōsiliū vel imperiū nisi a se. i. nō ab alia x̄tute q̄ sit prima virtutū nisi tñ a deo. Et q̄ fides est in supiori parte rōnis q̄ tāto liberior quāto a serpente scilz sensualitate abstractior et remotior et minus potēs ab ea trahi. non aūt sic est in virtutibus actiuis q̄ sunt in inferiori parte rōnis q̄ propinquior est sensualitati. et tanto in seruitutem promptior/quāto magis ab ea trahi potest. ex x̄bis damasc. qui dicit q̄ li.ar. libere iudicat: libere appetit: libere vult: libere eligit. et sic de alijs actibus insinuari videtur q̄ li.ar. volūtas ꝑt se extēdat ad oēm vim. q̄ actus p̄dicti nō sunt vnius sumi p ap sz plurū virū. et hoc potest ꝓcedi. sed tūc oporteret petitu. ampliari volūtatis nomen q̄d accipit̄ in rōne li.ar. vt appellaret̄ volūtas appetitus. Sūter oporteret dicere q̄ non solū est liberum arbitriū id in quo aīa q̄d Li.arb. lar ab oīni seruitute coactiōis et subtractiōis liberū est: ge sumit sed omne quod ab omni coactiōe est imune. Sūter

oporteret dicere q̄ nō solū liberum arbitriū est id in quo p̄ius est meritū vel demeritū: sed oīne id in quo siue p̄imo siue nō p̄imo est meritum aut demeritū. Sz p̄ior solutio nobis magis placet: cum ꝓpie (vt dictum est) libera volūtas sit in sola ratione. Ād dicit aristoteles in topicis. peccant qui ponunt voluntatē esse genus amicitie. q̄ volūtas est in rōnali. amicitia in concupiscibili.

Approbat magis p̄imā solutionem.

¶Tertia q̄stio principalis huius capitulī.

Dicto de liberi arbitriī eēntia ꝛ diffinitiōe: dicēdum est de libertate li. ar. Et q̄rit̄ quid sit eius libertas: vtrū sit priuatio coactiōis vel flexibilitas in vtrālibet ptē: vel flexibilitas in id qđ vult hīs li. ar.

Af primo.

Si dicat̄ q̄ sit priuatio coactiōis. fm hoc erit magis libertas arbitriī in diabolo q̄ in hoīe scō in via. quia eius liberū arbitrium nō potest flecti ad bonū: quia obstinatus est. nec ad malū. deus enī non potest eum flectere nec cogere ad malū: quia non vult. Sctī aūt in via possunt flecti ad malū. vñ clamāt. qđ nolo hoc ago. Nō est autē tanta libertas arbitriī in diabolo q̄ in sctō homīe: igitur libertas arbitriī nō est priuatio coactionis.

Paulus

Si dicat̄ q̄ sit flexibilitas invtrāq; partē. fm hoc nō erit li. ar. in sctis qui sunt in patria: nec in angelis bonis: nec in malis. quia eoꝝ li. ar. nō potest flecti in vtrāq; ptē.

ꝫ aliā ptez arguit.

Si dicat̄ q̄ sit flexibilitas in id qđ vult habēs li. ar. fm hoc iterꝫ. maior erit libertas arbitriī in demonibus q̄ in sctis. q̄ libertas arbitriī in demonibus non potest flecti nisi in id qđ volūt: scz in malum. Sctoꝝ autē libertas arbitriī potest flecti ad vtrūq;: scz ad bonū ꝛ ad malū. vñ clamāt De necessitatibus meis erue me. ꝛ Quod nolo hoc ago. igitur libertas arbitriī non est flexibilitas in id qđ vult hīs li. ar.

ꝫ tertiam similiter af.

Psalmista

Solutio. Triplex libertas.

Ad hoc dicendū q̄ libertas arbitriī est abilitas eligendi qđ sinderesis dictat. Est aūt triplex notāda libertas in li. ar. Ōnalis scilz libertas necessitatis siue a necessitate/a peccato/ꝛ a miseria.

Libertas a necessitate duplex.

Libertas a necessitate duplex est. scilz a necessitate ineuitabilitatis. et hec libertas nō est in diabolo: q̄ ineuitabilit̄ peccat. Et a necessitate coactiōis extrīsece. et hec est in omni habēte liberū arbitriū.

Libertas a ꝓctō

Libertas a peccato. ꝛ hec est magna libertas. quia qui facit pctm̄: seruus est pctī. ꝛ alibi. Miseros pp̄os facit peccatū. Et hec libertas tantūmodo est in bonis hoībus quos deus per gr̄az liberat. nō vt peccare non possint: sed vt pctm̄ eis nō dñetur.

Libertas a miseria.

Item est libertas a miseria. et hec est in sctis in patria. qñ creatura liberabit̄ a seruitute coꝛruptionis in libertatē adoptionis filioꝝ dei. Tūc enī dicēt. Laqueus cōtritus est: ꝛ nos liberati sumus. Patet ergo q̄d sit libertas arbitriī. Ex quo etiam patet q̄re non diximus q̄ cum dr̄ li. ar. est facultas volūtat̄. ꝛc. q̄ facultas hmōi sit abilitas potētie q̄ est li. ar. sed est ipsa potētia q̄ sic noīat̄ ꝓpter abilitatē sibi annexā.

Opinio doctoris.

Dicimus enim q̄ hec facilitas siue abilitas potentie libertas p̄dicta est q̄ est sine coactiōe in omni habēte liberum arbitrium. Sed ꝓtra. Dicit aug. q̄ volūtas coacta ē volūtas. igit̄ volūtas potest cogi. igit̄ li. ar. potest cogi. Qđ etiā patet ꝑ hoc q̄ multi in p̄mitiua ecclesia coacti sunt negare chr̄istū.

ꝫ hoc videt esse augu.

Secundo Solutio.

Solutio. Duplex est coactio

Duplex est coactio. scz sufficiēs: et hec non cadit in voluntatē neq; in liberū arbitriū. Et coactio inducēs: et hec bñ cadit in voluntatem ꝛ in li. ar. Et de hac dicit aug. q̄ coacta volūtas: volūtas est.

ꝫ superi⁹ dicta af.

Cōtra hec que dicta sunt obicit. Nam si libertas ē flexibilitas ad id qđ dictat supior ps rōnis: nō videt diabolus libertatē arbitriī hr̄e. nam flexibilitatē ad bonū nō habet. Si dicas q̄ libertatē iudicādi habet et discernēdi. nichil est hoc. q̄ iudicare. i. discernere nō est opus potentie eligēdi que est li. ar. imo potius eligere. Preterea. Hoc dicto sequit̄ q̄ eque li. ar. est in malis āgelis sicut in bonis cum hmōi iudiciū equale sit invtrisq;. nam huiusmōi iudiciū est a naturali perspicacitate: quā nō amiserūt cum demones facti sūt. Unde dicit btūs dionysius q̄ adhuc splēdidissima habēt naturalia. qđ vult hr̄e ex illo v̄bo dñi in euāgel. Videbā sathanā quasi fulgur de celo. ꝛc. Et ad hoc dicendū q̄ diabol⁹ flexibilitatē siue abilitatem aut habitudinē naturalē ad bonū nō amisit penitus. nam bonū naturale non penitus coꝛrūpitur ꝑ pctm̄. Sz re vera illa p̄optitudo naturalis siue potestas adeo lesa est ꝛ vulnerata. adeo extincta ꝛ sopita ꝛ ligata vinculo pctī ꝛ seruituti pctī addicta q̄ licz naturaliter sit ad bonū: non tñ potest effectiue in aliqđ opus bonū. sicut hō egrotus pedibus gressibilitatē quidē habet: sed tñ in actum gradiēdi non potest exire. Sed sicut dr̄ aug. de pctō in spiritū sctm̄ scz q̄ tanta est labes huius pctī q̄ existēs in hoc pctō non potest subire penitentiā. Qđ sic est intelligēdū: id ē vix potest. Ita diabolus nō solū vix potest: imo nullo mō potest bonum aliqđ agere.

Secundo.

Dionysius

Labes pctī in spm̄ sctm̄

¶Quarta questio principalis huius capituli cōtinens duas questiones.

Quarto querit̄ de ptāte liberi arbitriī. Hec autē questio diuidit̄ in duo mēbra. Primū est. vtrū li. ar. potens sit in opa de gr̄ie bonoꝝ per se sine gr̄a supaddita naturalibus. Scōm est. vtrum possit ex se sine gratia in opa meritoria: ꝛ vtrū potētia credendi sit naturalis. Circa primū duplex est opinio. Quidā enim dicunt q̄ li. ar. potest in opa de gr̄ie bonoꝝ sine gratia supaddita naturalibus. Alij dicūt q̄ non sine gratia excitāte. et hoc volūt ꝓbare auctoritatibus ꝛ rōnibus. Auctoritatibus primo. dicit dñs in iohāne. Sine me nichil potestis facere. ꝛ in isaia. Oīa opera nr̄a opat⁹ es in nobis dñe. ꝛ aplus. Non q̄ sufficiētes sim⁹ aliquid cogitare ex nobis quasi ex nobis. Et in trenis. Miricordie dñi est q̄ non sumus consumpti. Per hanc vltimā auctoritatē ꝑz q̄ nec etiā decliare possumus a malo nisi ex gr̄a: igitur multo magis nō possumus facere bonū in gr̄ie sine gr̄a. Rōnibus idē ꝓbare volūt hoc mō. Triplex ē bonū opus: scz bonū opus nature. bonū opus qđ ē de gr̄ie bonoꝝ. ꝛ bonū opus meritoriū. Sz bonū opus nature habet suam radicem scz naturā. bonum meritoriū suā scz gr̄am. ꝯ bonū opus qđ est de gr̄ie bonoꝝ habet suā radicē nō nisi gr̄am excitātem vt videt. et aliō est quo bonū in gr̄ie est. aliud quo ē bonū in genere. sed natura est id quo est: ꝯ id quo ē bonū est supra naturā. sed hoc est gr̄a. igitur li. ar. nō potest in bonū in gr̄ie nisi per gr̄am. Item homo per pctm̄ spoliatus est gratuitis ꝛ vulneratus in naturalibus. ꝯ vulnerata fuerūt naturalia hoīs ꝛ diminuta. sed ante peccatū li. ar. nō se habuit in āpliorē effectū q̄ ad opus de gr̄ie bonoꝝ. ergo post pctm̄ nō potest ex se in opus de gr̄ie bonoꝝ sine gr̄a. Quo cōcesso. Contra. Liberū arbitriū est ꝛ ad bonū ꝛ etiam datū ad bonū. cum autē est ad malū in seruitutē redigit̄. per se aūt sine aliquo supaddito potest in malū: ꝯ per se potest in bonū in gr̄ie. Item dicit aug. Nichil est ita in potestate hoīs sicut volū-

Due opiones p̄rie.

ꝓbat illa auctoritate dñi.

Prima rō

Scda rō.

In oppm

Scō per augustinū.

tas.ergo velle bonum est in potestate li.ar.ꝫ ꝛ posse
Solutio. merituz est ex tribus. bonum tale est in ptāte li.ar. Solutio. Ad ꝓbiecta dicimus ꝙ opus meritoziū semp est ex tribus.scz ex li.ar.originalit.ex gra elicitiue ꝛ a deo principaliter mouente. Siliter opus de genere bonoꝝ qñcz est ex tribus:scz ex li.ar.originaliter.ex gratia scilz aliqua ꝟtute infozmi elicitiue. In paucis enī cōtingit ꝙ nō habeant aliquā gratiā.i.virtutem infozmē:ꝛ ex deo principaliter mouēte.verūtamen qñcz opus de gne bonozū est sine omni gra supaddita li.ar.et dicimus ꝙ li.ar.ꝑer se sine gratia est potēs in bonū tale.non tñ excluso deo sine quo nichil tale bonū est. Ad hoc qđ dicit Sine me nichil potestis facere.sic dicimus. sine me operante vel cooperāte. Et bñ dicit sine me. nō sine gra. Et sic patet solutio ad alias obiectiōes.

Ad tres ꝓmas aucto. ꝓz solutio.

Ad vltimā ex trenis. Ad hoc aūt qđ dicit Miricozdie dñi est ꝙ nō sumus cōsumpti. Soluimus ꝙ in ꝟitate mie dei ē.qz li.ar. cozruptū est vehemēter. Añ cum homo appetat naturaliter delicias.cū caret veris appetit falsas.et ita peccat ꝛ pctō cōsumeret:nisi diuina mia subueniret.

Ad primaz rōnem. Ad hoc aūt quod obicit ꝙ bonū nature habet suam radicem:et bonū meritoziū suam:ꝫ bonū in genere suā.cōcedimus ꝙ li.ar.est radix ꝛ causa boni in gne. et in hoc patet li.ar.quia li.ar.supza naturam habet discretionē de se.quia vestit hmōi opus quadā circūstantia virtutis vel quibusdam circūstātijs.licet non oībus possit. Ad hoc aūt qđ obicit ꝙ bonum in gne habet quo est scz naturā:ꝫ id quo est bonū est supza naturā.dicimus ꝙ duplex ē natura.scz natura aīalis siue bestialis.ꝛ supza hanc est li.ar.quo opus in gne est bonū.ꝛ est natura supza bestialē scz hūana natura et supza hāc nō est li.ar. Ad hoc aūt qđ obicit. Ante pctm nō poterat li.ar.in ampliozē effectū ꝙ in opus de genere bonozū:ꝫ cum per pctm sit diminutū mō nō poterit in tale opus. Dicimus ꝙ mō li.ar.in tale opus potest:sed nō ita de facili sicut añ pctm ꝓpter diminutionē naturalis potētie. Dicto ꝙ li.ar.potest in opa de genere bonozū sine gratia:non tñ sine deo operātevel cooperāte. Cōtra. Demōstrato aliq̄ ope de gne bonozū possum vere dicere.deus operat vel cooperat ad hoc vt opus hoc fiat:ꝫ aliquid inest isti operi a deo.illud aūt gratis inest vl datū est ei.quia nullus meruit ꝙ deus operetur vel cooperet ad hoc vt eēt.ꝫ cū nullū opus de gne bonoꝝ possit fieri sine deo operāte vel cooperāte:nullum opus de genere bonoꝝ potest fieri sine gra.igitur li.ar.non est potēs in opera de genere bonoꝝ sine gra. Solutio. Gra sumit dupliciter. Gratia stricte ꝛ large sumitur. Sm enī ꝙ dictū est ꝙ li.ar.pōt in opa de gne bonozū sine gra.gratia ꝺr ibi habitus supadditus naturalibus:ex quo habitu potest elici actus. Scōm aūt ꝙ gra large sumit ꝓ omni gratis dato a deo.bene cōcedimus ꝙ li.ar.nō potest in opa de genere bonoꝝ sine gratia. Et hoc vltio mō sumit graz beda in quodā libello.qđ fecit ꝓtra Jouinianū hereticū.in quo dicit ꝙ nichil boni facit hō sine gra.

beda cōtra iouinianū.

Scōs articulus quarte questionis.

Arca scōz articulum querit.an li.ar.sine gratia possit in opa meritoria. Quod videt primo per auctoritatē aug. Posse inqt credere natura est hoiz crederevero gratia est fideliū.ꝫ ex solis naturalibus potest li.ar.in actum credendi formatū.de tali enim loquit auctoritas.qđ apparet ꝙ hoc qđ subiūctū est. Credere gra est.ꝛc. Rōibus ꝟo multiplicit deteriari videt hoc idem.et primo ꝙ appositionē circūstātiaꝝ quibus pficit et format actus meritorius. Nam ipse actus fm substantiā est in potestate liberi arbitrij et oēs circūstātie vt videt q̄ ad ipm faciendū meritoziū requirūtur.vt patet per singulas currenti.si enim in aliquā potest ex se ꝛ in quālibz.quia qua rōne in vnā ꝛ in oēs. Si aūt dicat quis ꝙ non.qz hmōi opa supza ipm li.ar.sunt.supza se autē non potest nisi per gram eleuet.eadē rōne nec in opa de genere bonoꝝ potēs eēt absq̄ habitu gre:cū illa sint sup ipm. Et dicimus ꝙ re vera li.ar.nō potest dare actui oīs circūstātias que ei necesse sunt ad hoc vt sit meritorius.nam etsi aliquas posset apponere:nō tñ oēs.verbi gra. Velle dare elemosinam gratia cuius danda est:ꝛ qñ ꝛ quō ꝛ quo tpe:potest li.ar.gratia non existēte.sed nondū est ibi meritū nisi addat hec circūstātia q̄tum debet. que prout debet esse circūstātia meriti nō solum per aduerbiū quātitatis exprimit quātitatē rei date:sed etiā quantitatē voluntatis.q̄ tanta debet esse in ope meritorio:quantā nouit eam caritas mēsurare.tāta enī debet eē volūtas ad hoc ꝙ ei nō adequet aliqua volūtas respectu alicuⁱ tpalis in se. Ad auctoritatē vero aug.rñdēdū est ꝙ li.ar.potest credere formatū per naturalia:sed nō per ea nisi adiūcta gratia. Et ꝙ ita accipiēdum sit aperit aug.sup epistolā ad Ro.in expositiōe illius ꝟbi apli Gentes naturaliter legem implent.qđ sic exponit.naturaliter.i.per naturā adiutam gratia. Ex his ꝫ videt ꝙ li.ar.potest ꝓ naturā in opa meritoria.ꝓ naturā tñ adiutā per gram. Sed obicit ꝓtra hoc.qz cecus cozpalis non potest videre. nec habēs oculos erutos.nec auis sine pēnis volare. necꝫ petrus sup mare materiale potuit naturalit vel ambulare.ꝫ qui est in mortali nec videre potest cum sit cecus ꝛ habens oculos erutos:nec volare cum sit sine pēnis:necꝫ sup mare spirituale ambulare.ergo potētia vidēdi spūaliter.i.potētia credēdi nō est naturalis. Rñdeo. Non est sile de ceco cozpali ꝛ spūali. qz cecus spūalis hz potentiā preparatiuā ꝛ opatiuā ad vidēdū:qz potest facere aliq̄d quo facto videbit. Item habet potentiā operatiuam hmōi.i.potentiā actiuā ad videndū.quia cum infundit ei gra eliciens actum vidēdi ab ipsa potētia videndi:nō dat ei noua potētia videndi. Itē qz possibilitatē habet naturalē recipiēdi visum. Nullū hoz trium reperire est in ceco materiali. Ad scōm qđ obicit ꝙ hns oculos erutos nō potest videre.distinguendū est ꝙ sunt oculi spūales duplices:scilz naturales ꝛ gratuiti:sicut ꝛ aures. Oculus spūalis naturalis est ratio.sicut dicit aug.in libro soliloquiozū.imo ipsa ratio que introducit ibi loquēs. Ego (inqt) sum in aīa sicut oculus in cozpe. Oculi aūt gratuiti sunt dona gratiaꝝ. Pctōr potest diabolus ocłos spūales et gratuitos eruere:quēadmodū ꝛ aures precidere.naturales autē non potest. Ad tertiū dicimus ꝙ auis manēs sine pennis volare non potest:sed que pēnis caret potest eas recipere ꝛ volare. Ad vltimum dicimus ꝙ corpus ponderosuz nō potest per naturam sup aquā ferri:sed anima per pctm aggrauata naturaliter ē ad hoc vt ferat super aquas spūales.quia dns sup maria fundauit eam:et sup flumina preparauit eam. Sic igit patet ꝙ li.ar. potest in opa meritoria naturaliter:non tñ sine gra.

Ad vltimā ex trenis.

Ad primaz rōnem.

Ad aliud

Duplex natura.

Ad aliud

ꝫ ista af.

Solutio. Gra sumit dupliciter.

Ad scōm.

dupler oculus spūalis

Ad tertiū.

Ad quartū

Sed videt posse probari ꝙ imo.cū ratio sine gra se leuet non solū sup naturam imo sup diuina.

Prima rō

Euasio:cōtra quā af.

Solutō ad istū articulum. ꝓ ista af.

Ad augu.

Expō aug.

Resolutio ꝙtū ad istū

Assignt tres differētias.

Solutio.

Af ꝙ sic ꝙ augustinū.

sicut ratio sabellij q̄ posuit q̄ gignēs gigneret se. qđ est cōtra oēz naturā ⁊ cōtra diuina. qz sicut dicit aug. in libro de trinitate. Nulla res est naturalis aut diuina q̄ seipam gignat: ⁊ sic videt q̄ sine gr̄a oi possit hō p rationē leuare se supra se ⁊ extēdere se ad opa meritoria. Solutio. Ad hoc q̄ aliquis credat credulitate formata opz q̄ abneget semetipm. i. ꝓpriū sensuz et carnis intellectū in obsequiū christi ad obediendū deo ⁊ prime veritati ⁊ q̄ nulli rationi innitat: sed soli auctoritati prime veritatis. Et si ei fiat aliqua argumētatio q̄tūcunq; apparēs in cōtrariū cui⁹ etiā cām fantasie nō stati pria fronte cognoscat dz eā reputare paralogismū: ⁊ qui sic ducit mouet supra se. Sabellius aūt lz leuaret se supra se ⁊ ꝓtra se q̄tū ad creditū non tñ q̄tū ad modū credēdi siue q̄tū ad ipm credere: qz ratiocinationi sue fantasie inītebat: ⁊ sm naturales regulas volebat regulare diuina. Alio mō pōt ꝓbari q̄ li. ar. possit ex se ⁊ per se in opa meritoria. ⁊ hoc ꝓpter propinquitatē verbi ad cor humanū: qz dicit moyses in deutero. ꝓpe est verbū in ore tuo ꝓpe est verbū in corde tuo. Et apls exponēs dicit. hoc est verbū fidei qđ predicam⁹. Aut ergo ꝓpe est appropiatione mediata aut īmediata. Si īmediata: igitur īmediatū est ad cor. g̃ cor hūanū pōt illud p se cognoscere. Sed cognoscere illud verbū est credere articulos fidei: g̃ cor hūanū pōt p se plene credere. Dz plene credere meritoriū est: g̃ per se sine gr̄a pōt i opus meritoriū. Hoc idē videt per aliā viam. nam fiat iste sillogism⁹. Dē dictū a prima veritate est verū. hoc scz filiū dei esse hoiem est dictū a prima veritate: igr̄ hoc est verū. Ꝑria ꝓpositio est p se nota cuilibet. Scda sumit ex auditu sic ratiocinādo sibi facit ratio plenā fidē de cōclusione ⁊ nō nisi per mediū illi⁹ sillogismi. Mediū aūt illi⁹ sillogismi est veritas prima: ergo per primā veritatē: ⁊ ꝓpter primā veritatē credit plenarie illi cōclusioni. Sed hui⁹ ratiocinationē ex se ⁊ per se pōt facere li. ar. g̃ ex se et p se pōt in plenā cognitionem siue credulitatē alicui⁹ articuli: ⁊ inde vt prius.

Contra. Cognitio hmōi est cognitio cōclusionis: g̃ nō est vere fidei. qz fides est argumētū nō cōclusio. sicut dicit apls. Si aūt diceret q̄ verbū fidei ꝓpe est cordi hūano. si nō sic ꝓpe quin aliqđ ꝓpi⁹ qđ est īmediatuz ad ipm loq̄mur de illo īmediato ⁊ habebim⁹ idē qđ prius. qz cū nō contingat ꝓcedere in īfinitū tandē occurret ei aliqđ īmediatū.

Solutio. Verbū fidei ꝓpe est cordi hūano trib⁹ de causis. Prima est testimoniū scripture legis ⁊ ꝓphetaꝝ. Sicut enī dicit augu. sup ps. Judei capsarij siue librarij nri sūt. Sūt enī puerī deferētes libros post nos tāq̄ post dnos: vt si aliqua ꝓponātur ab aduersarijs statī afferāt et explicēt vbi inuenim⁹ testimoniū legis ⁊ ꝓphetie. q̄bus errores īpugnātiū fidē catholicā elidam⁹. Scda cā est bonitas dei cui⁹ qz est optim⁹ est optima facere ⁊ optima adducere. Ea enī q̄ fides nra p̄dicat magꝭ incutiūt timorē ⁊ inducūt amorē dei q̄ aliqua alia. Ān ipa sola est vera fides: qz fides vera est de his solis q̄ maxime sūt talia. Tertia causa. Effect⁹ fidei q̄ multiplex ē vn⁹ est. q̄ fides facit hoies silles dei. Qui enī credit q̄ de⁹ dabit sibi vel illi tot ⁊ tāta bona diligit ipm sup oīa. Silr q̄ credit q̄ oēs sum⁹ frēs ⁊ filij dei statim diligit proximū sicut se. ⁊ efficitur iustus ⁊ mansuetus ⁊ misericors. Similiter qui credit q̄ corpus suū templū est spūs sancti statim efficitur castus. Alius est effect⁹ scz opera miraculoruz que solis fidelibus priuilegio fidei cōcessa sunt. Unde etiā ille alexāder ꝓpter modicam fidē qua crediderat solū deū hebreoꝝ esse verū deū: verbo suo ⁊ oratione sua inclusit decē tribus intra caspios montes. Licet ergo tot modis prope sit verbū dñi vt credat cordi humano. tamē dū per hos modos accedit cor humanū vt credat. non est illa credulitas nisi fidei informis dū adhuc testimonijs ⁊ miraculoꝝ argumētis inheret. Sed vt vere ⁊ plene credat necesse habet soli veritati prime pure ⁊ nude penitus inherere. nullā certitudinē extrinsecā requirendo. qđ nō potest nisi gratia fidei illustretur: qz ante eā adueniat vera fides pōt adhuc calūpniari hō et hesitare. sed cū ipa aduenit oēm hesitationē et calūpniaz exterminat ⁊ expellit vt nō iam crederent samaritani testimonio samaritane. Sed dicūt iam nō propter tuā credim⁹ ⁊c. Et sic patet solutio ad primū.

Alexāder īclusit iudeos.
Fides informis qđ facit
Ad primū.
Ad scōm.

Alio etiā modo videtur posse ꝓbari ꝓpositū. Nam absq; muliere ⁊ viro natus est prim⁹ hō. absq; muliere de viro facta est eua: ⁊ de viro ⁊ de muliere ipa posteritas. de muliere sine viro christus hō. Si liberū arbitriū pōt per naturalia sua capere notitiā prime generatiōis qua nat⁹ est hō virgo sine viro et muliere. cur ⁊ quartā capere nō poterit naturaliter cum ipa non magis repugnet ei. qđ si sic est: cum hoc sit articulus scilicet hoiem natum de virgine. videtur q̄ ni credere meritoriū possit li. ar. per se soluz ꝓterea cū melior sit hec generatio q̄ altera predictarum magis videtur q̄ deus qui operator est optimorum eā fecerit q̄ aliquā illarum: ergo si per se capax est q̄ ille a deo facte sunt. multo fortius et illa. ꝓterea dei perfecta sunt opera. sicut scriptū est in deutorono. Sed hec generatio ad perfectionē operum dei requirebatur: necesse ergo erat hanc generationē fieri. Sed contra. Alius fuit nostre liberatiōis modus deo possibilis. vt dicit augustinus. Solutio. Licet capacitas liberi arbitrij ad hoc se extēdere possit q̄ credat hoiem posse nasci de virgine. nō tamē in illud excellens poterat vt crederet filiū dei de virgine natum nisi per gratiā cleuantē ipm ad tantam altitudinem capiendā. Qđ obicitur q̄ hec melior. dicimus q̄ potuit deus facere multa meliora q̄ fecerat. sed omnia fecit talia qualia. primo in vniuerso optima sunt. Sed cum istud filiū dei esse hoiem sit vtilissimū toti vniuersitati: quia et angelis qui ipm desiderant prospicere: ita scz q̄ homo hoibus qui procul dubio idem desiderant. Videtur q̄ necesse fuerit hoc fieri: ⁊ inde vt prius. Item si optimi est optima producere: ⁊ necesse est optimū optima producere. cum optimū esset filiū dei incarnandū: ⁊ ideo creature rationali vtilissimū. Unde gen. xv. in quarta generatione reuertētur filij tui de captiuitate: necesse g̃ fuit vt filius dei incarnaret. Qđ quidā cōcedunt dicentes q̄ ex quo peccauit homo necesse fuit filium dei incarnari. Dz hoc est cōtra augu. qui dicit q̄ alius fuit modus nostre liberatōis deo possibilis. Sed nullus nostre

Alio etiā modo
Iterum aī ad idem.
scōo ad idē
Ad idem
Genesis
Opio aliquorū ꝙ quā videt augu.

Errabat sabellius
Aīr aī q̄ li. arbi. possit mereri.
Moyses Exponit ꝟ paulus.
scōo ad idē
In ꝟriū aī.
Euasio.
Solutio.
Prima cā. Augustin⁹ sup psalmū
Judei sunt librarij nri.
Scda cā.
Tertia cā. Multiplex effect⁹ fidei
Primus.
Secūdus

Solutio. miserie sanãde cõueniẽtioꝛ. Solutio. Non valet hec argumẽtatio. Ab optimo necesse est optimũ produci. Incarnatio filij dei optimũ est: igit̃ ꝛc. quia sicut aliquid eo ipo q̃ fit ex arte artificiosũ est ꝛ artificiose fit. similiter aliq̃d eoipso q̃ ab optimo fit ꝛ optimũ est et optime fit. Et ideo nõ valet hec argumentatio qꝛ si istud non fuisset factũ: aliud fuisset factũ loco eiꝰ qđ et optimũ ꝛ optime factũ esset.

¶ In hoc duodecimo tractatu queruntur tria.

¶ Am dictũ sit q̃ liber ar. est ratio. Primo queritur vtrũ ratio peccet. ꝛ precipue vtr̃ ratio superioꝛ siue sinderesis peccet. Scđo vtr̃ peccet ꝑm viam superioꝛẽ. Tertio vtr̃ illa sola peccet. Prio igit̃ probatur q̃ ipa peccat qñ ipa est li. ar. in quo est meritũ et demeritũ. Itẽ qꝛ qñq̃ errat in credẽdo: sed errare in credẽdo est mortale: g̃ ratio aliqñ peccat mortaliter Sed cõtra. dicit aristo. q̃ intellectꝰ semp est verꝰ. fantasia qñq̃ vera qñq̃ falsa: g̃ in ratione nũq̃ est erroꝛ. ergo nec pctm̃. qꝛ nõ põt esse pcm̃ in ratione nisi erroris. Itẽ sup ezecchie. vbi loq̃tur de quattuoꝛ aialiꝰ dicit glosa hiero. qꝛ per hoiem vitulũ ꝛ leonẽ intelligunt vis rationalis cõcupiscibilis irascibilis. Preter hec aũt ꝛ extra hec est quarta vis quã greci sinderesim vocãt: q̃ scintilla cõsciẽtie nõ fuit extincta in cayn qua victi voluptatiꝰ vel furoꝛe vel interdũ ipa ꝓpis decepti similitudie nos peccare sentimꝰ quã ꝓprie adle deputãt nõ se miscentẽ cũ aliꝭ tribꝰ: sed ipa errantia coꝛrigentẽ. Hãc quoq̃ precipitarividemꝰ ꝛ amittere locũ suũ: vt qñ homo sine pudoꝛe peccat ꝛ đꝛ ei frõs meretricis facta est tibi noli .ꝛc. Hic est spũs q̃ interpellat ꝓ nobis gemitibꝰ inenarrabilibus. Nemo enĩ scit ea q̃ sũt in hoie nisi spũs hois q̃ est in illo. Ex hac auctoꝛitate hr̃ q̃ sinderesis nõ admiscet se pcis alioꝛ imo coꝛrigit: ꝛ ita videt q̃ non peccat. Itẽ ois q̃ peccat peccat idiscrete ꝛ irrationabiliter: igr̃ ois qui peccat cõtra rationẽ peccat. igr̃ nullus ex ratione. igit̃ ratio nõ peccat. Itẽ sensus nũq̃ errat: qꝛ offert aie solũ modo suã immutationẽ sicut imutat a re sensibili extrinseca: qꝛ nõ attingit rẽ nisi scđz q̃ imutat a re sensibili. Res aũt sensibilis nõ mutat sensũ nisi scđz dispositionẽ quã hz: igr̃ sensus nõ accipit rẽ nisi talẽ qualis ipa est: ꝛ non renũciat aie nisi talẽ qualẽ accipit. g̃ sensus nõ renũciat aie nisi talẽ rẽ qualis ipa est ꝑm veritatem. Ois sensus verus: g̃ cũ eadẽ ratio sit in itellectu ois intellectus erit verus: qꝛ ois intellectꝰ sicut ꝛ sensus mutat a rebus. Vñ dicit aug. q̃ ipe res generant scientiã sui in aia. si ergo intellectꝰ nũq̃ errat nec ratio peccat. Ad hoc dicũt quidã q̃ ratio nũq̃ peccat: ꝛ distingũt dnq̃ potentias aie. s. sensum/imaginationẽ sensualitatẽ/rationẽ/ intellectũ. Sensus est potentia qua aia sentit sensibilia extra se p̃sente materia. Imaginatio est vis qua apprehendũtur sensibilia absente materia. Sensualitas est vis qua aia moueri habet ad appetendũ ea que sũt vtilia vel delectabilia coꝛpoꝛi. Ratio est vis qua hz discernere aia vez ꝛ falsũ: bonũ et malũ. Intellectus aũt est vis aie qua pcipit res in coꝛpeas a sensibilibꝰ abstractas. Rõnis aũt duo sunt oculi: scilicet cognitõis ꝛ amoꝛis. oculũ cognitõis nitit̃ auferre imagiatio coꝛrupta ꝑ erroꝛẽ. oculũ amoꝛis nitit̃ eruere ꝑ coꝛcupiscentiã sensualitatis. ꝛ dicũt q̃ si erroꝛ est in hoie non est ex ratione sed ex imaginatione sicut prauus amoꝛ nõ est in ratione sz in sensualitate.

¶ Contra hanc opinionẽ arguitur.

Sed videt q̃ in sinderesi est pctm̃: qꝛ in predicta auctoꝛitate đꝛ Hanc interdũ precipitarividemꝰ et nõ nisi ꝑ pctm̃: igr̃ sinderesis qñq̃ peccat. Preterea ibiđ hr̃ q̃ eiꝰ est coꝛripere alias ꝛ non coꝛrigit qñ necesse est. s. qñ alie errant: g̃ obmittẽdo peccat. Itẽ donũ sapiẽtie quod est supremũ inter dona est in superiori parte rationis: qꝛ per ipm̃ cognoscit deꝰ: et ipa sita est in sinderesi: igr̃ meritũ in sinderesi: igr̃ ꝛ demeritũ igit̃ ꝛ ipa peccat. Itẽ fides virtꝰ est ꝛ in superioꝛi parte rationis: qꝛ per ipaz imediate mouet in deũ: igr̃ vitiũ ibidẽ est. qꝛ cũ virtus ꝛ vitiũ sint cõtraria idẽ hñt susceptibile. Itẽ hieremias. filij mẽpheos cõstupꝛauerat tevsq̃ ad ỽticẽ. Hoc đꝛ aie peccãti. ibi glo. greg. q̃ constupꝛat aiavsq̃ ad verticẽ qñ coꝛrũpit̃ in ea integritas fidei. Sed vertex aie nichil aliud est q̃ superioꝛ pars rõis siue sinderesis: g̃ coꝛruptio fidei est in sinderesi: igr̃ ꝛ pctm̃. Itẽ cuiꝰ est apprehẽdere etiamdẽ est cognoscere: ꝛ cuiꝰ est cognoscere eiꝰ est iudicare: g̃ cũ intellectꝰ solus habeat cõprehẽdere ꝛ cognoscere insensibilia: soliꝰ intellectus est iudicare de insensibili nõ ergo fantasie. igr̃ si i iudicio itelligibiliũ est erroꝛ est in itellectu nõ in fantasia cũ vis inferioꝛ nõ attigat ad ea que sũt vis superioris sicut dicit boetiꝰ. Sẽsus eni nõ est potẽs de insensibilibꝰ iudicare nec de eis q̃ sunt in fantasia vel imaginatione: igit̃ nec fantasia attingit intelligibilia. g̃ nec eoꝛ erroꝛẽ. Erroꝛ igit̃ ille quẽ dixit arriꝰ filiũ esse minoꝛẽ pr̃e nõ fuit in fantasia sz in itellectu. Et ita ratio siue intellectꝰ peccat. Quorũdã est opinio q̃ ratio peccat: sz sinderesis nõ est ratio nec pars rõnis. sz quedã natura in aia qua aia appetit bonũ naturaliter ꝛ reꝓbat malũ. nõ ꝑ modũ intellectꝰ et volũtatis: sed ꝑ modũ nature. ꝛ iõ in ea nõ est meritũ vel demeritũ. Cõtra eos ẽ qđ dicit hierony. q̃ videmꝰ eã multotiẽs ꝓcipitari: qꝛ ipa coꝛrigit alias: i hoc ꝓcipue est meritũ vel demeritũ: ꝛ si coꝛrigit alias est dignioꝛ oibꝰ aliꝭ. Et ita dignioꝛ ratione Non g̃ rationale est differentia substãtialis hoise: qñ nõ nisi a dignioꝛi đꝛ res noiari. Preterea q̃d ẽ magis meritoꝛiũ q̃ illđ qđ dicit btũs hiero. Hic ẽ spũs qui ꝓ nobis oꝛat gemitibꝰ ienarrabilibꝰ: ꝛ quõ oꝛat si nõ intelligit vel discernit? Silr̃ quõ coꝛrigit si non discernit vel cognoscit. si aũt discernit vel cognoscit est ratio vel pars rationis. Per hanc solutionẽ non mutãtur obiectiones q̃bus ꝓbat q̃ ratio nõ peccat.

Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quito per hieremiaz. Glosa gregorij.

Sexto.

Boetius.

Error arrij

Alia opio.

Solutio. Robis videt sine preiudicio q̃ sinderesis ẽ superioꝛ pars rationis: ꝛ ipa aliqñ peccat. In ea enĩz fuit pctm̃ arrij ꝛ sabellii. Sz notãdũ q̃ duas hz vias vnã qua icipit a ꝓma forma ꝛ ꝑm q̃ in ea videt regit se. Cũ eni ipa sit vera imago dei i se videt deũ in quo videt verã iusticiã verã mansuetudinẽ: ꝛ sic de aliꝭ. Et scđm q̃ dono sapiẽtie magꝭ fuerit illustrata ꝑspicaciꝰ videt pctã in prima forma: ꝛ sic hũiliat se ꝛ cõfoꝛmare se et nitit̃. Videẽs eni q̃d faciendũ q̃d nõ faciẽdũ qꝛ videt ibi oia q̃ sũt iuris naturalis. scđm hãc viam nũq̃ peccat ratio siue sinderesis: ꝛ si hõ hãc viã seq̃retur nunq̃ peccaret. Et ideo dicitur penitentibus per isayam. Redite preuaricatoꝛes ad coꝛ vbi potestis videre formã summi boni. Et in euangelio dñs samaritane. voca viruz tuum. ꝛ in deuterono. qđ recitat apls ad Ro. ꝓpe est verbũ in coꝛde tuo ꝓpe ẽ in oꝛe tuo. Habet ratio aliã viam cuz incipit discretionem

Duplex via sinderesis.

Isayas.

In euãgllo

In deuto.

Alia via sinderesis.

suã a sensibilibus: ⁊ scõm hanc viã põt decipi per rationes sensibiliũ apparẽtes vt arrius volens p rationes naturales eterna metiri. Sideresis ḡ q̃tũ ad primã viam sentit nos errare vel cupiditate vel furore vel ratõnis similitudine deceptos. Cũ enĩ ratio inferior per errorẽ decipiť si sideresis cõsulat primã forrõ cozrigit seipsam. mã statim cozrigit inferiorẽ partẽ ratõnis. Et dicim⁹ q ratio cozrigit seipaz q̃tũ ad diuersas vias. Ad primũ dicim⁹ q intellect⁹ duob⁹ modis accipiť. qñq; dr Ad primuz Intellect⁹ capiť dupliť intellect⁹ cognitio principioz in vnaquaq; facultate fm q dicit aristo. q ĩtellectus est acceptio ĩmediate ppositionis. et scõm hoc intellect⁹ semp est verus in speculatiuis. Eodẽ mõ sideresis semp est vera q̃tũ ad primã viã in faciendis. qz sicut in speculatiuis sũt quedã q̃ per se sunt nota q̃ sunt pura natura speculationis. Ita in agẽdis sunt q̃dam principia agẽdi p se nota in quib⁹tus nature cõsistit. Qñq; dr intellectus potẽtia intelligẽdi vsualiter. ⁊ huj⁹ est cõferre intelligibilia: ⁊ qñq; vtť apparẽtibus rõmb⁹: qñq; existẽtibus: ⁊ sic ĩtellect⁹ qñq; est verus qñq; est falsus. sicut dicit aristo. qz intellect⁹ potẽs est fingere multas cõpositiones q̃ nõ euenũt in rez natura. Fãtasia aũt tripliciter accipiť. qñq; dr idẽ q sensus cõis qõ btũs augustin⁹ vocat sensũ interiorẽ. qñq; dr ipa imaginatio siue idolũ impressum in instrumẽto imaginatiõis vel memorie. Tertio modo dr fãtasia opinio q̃ acq̃ritur ex apparẽtib⁹ ratiõibus: ⁊ ideo qñq; vera qñq; falsa. Aristoteles Fãtasia capiť tripliť. Augustin⁹ Secundo. Tertio. Pctz arrij et sabellij. Pctñ arrij ⁊ sabellij fuit ex fantasia. i. ex opinõe falsa quã acq̃siuit ex apparẽtib⁹ rationibus male collocatis. Ad scõm. Ad scõm obiectũ dicimus q sideresis est extra hoc ⁊ supra hoc q̃tũ ad cõtẽplationẽ dei vel scõm primã viam ⁊ sup scipam scõm diuersas sui partes: nec intermiscet se alijs scõz ppriã viã. Ad tertio obiectũ dicimus q nõ valet. Omẽ pctñ fit cõtra rationẽ: igiť nullũ pctñ fit a ratione. qñ scõm diuersas vias rõnis vtrũq; vez est. nec ista duo sunt cõtraria esse a ratiõe et esse cõtra rationẽ scõm diuersas vias q̃ scõm vnam viã essent cõtraria. Ad vltimo obiectũ dicim⁹ q virtũ apprehensiuaz quedã sunt apprehẽsiue tñ ⁊ nõ opatiue vt sensus/imaginatio. quedã apprehẽsiue ⁊ opatiue vt ratio ⁊ intellect⁹. q̃ nõ tñ apprehẽdũt sed etiã cõferũt. ⁊ in collatione põt decipi alicjs Iz nõ sit deceptus in apprehẽsione. Añ Iz sensus nũq; sit falsus qõ ppriꝛ ptingit in ppzio sensato bñ se habẽte: itellect⁹ tñ siue ratio qñq; decipiť in cõferẽdo. Ad tertiuz Ad vltimũ Dur lexvis apphẽsiua. Aristotelẽ In oppm

Scda questio huius tractatus.

Añ q sic. Secundo. Tertio. Quarto. Onsequẽter q̃ritur an ratio siue li. ar. scõm viã superiorẽ peccare possit. Qõ videť: qz vbicunq; põt esse collatio põt esse erroꝛ. Nam vbi est cõsiliatio seu deliberatio põt esse erroꝛ. Sed in illa supioꝛi via est collatio: igiť erroꝛ hz ibi locum: q̃ pctñ. Itẽ in vsu pncipioz cognoscẽdi quo ad sũptionẽ medij cõtingit errare: qz difficile est mediũ inuenire: igiť ⁊ in vsu pncipioz agẽdi cõtingit errare. Sz vsus pncipioz agẽdi bene ad superiorẽ ptinet viã: igiť in via superioꝛi põt occurrere pctñ. Itẽ angls viã superiorẽ tenebat: qz de inferioꝛib⁹ nõ cogitabat ⁊ tñ peccauit. Itẽ q̃ peccat in spñm sctñ cõtra ipa principia bñ agendi peccat q̃ dirigũt viã superiorẽ. Derogat enĩ diuine mie desperãdo: ⁊ diuine iusticie psumendo. ⁊ indevt prius. Et ex hoc etiã apparet falsũ esse qõ dicit pbs q intellectus pncipioz sp verus est. Econtrario videť q via superioꝛ nõ habeat deuiũ vel erroꝛẽ. dicit enĩ aug. de vera religione. Noli exire foras: ad te redi. int⁹ habitat veritas. cuius ducat⁹ cũ sit rectissim⁹ ⁊ magisteriũ certissimũ. nõ videť q qui sequũtur ipm vel ipaz peccent nisi ab ea declinauerint. Item nõ videť q angelus per viã superiorẽ incederet cũ peccauit. ĩmo pulcritudinis sue respectu ceteroꝛ angeloꝛ excellẽtiam videndo. nec se ad equalitatẽ cõditoꝛis nõ posse pertingere cõferẽdo equalitatẽ illã appetijt. ⁊ averitatis semita declinauit. Augustin⁹ Secundo. Solutio. Solutio. Dicim⁹ q sideresis q̃diu seq̃tur superiorẽ viã imunis est ab erroꝛe. Nec ẽ verũ q vbicunq; põt esse discretio aut collatio possit esse erroꝛ: qz licet in qualibet vi. ⁊c. non tñ in quacũq; via ⁊c. aut quocũq; ducatu aut quocunq; magisterio Mã dum pergit p viã illã ⁊ sese regulatur p regulas legis prime ⁊ forme icõmutabili se pformare satagit et mgrõ iteri⁹ cõsulẽti ⁊ docẽti pemt⁹ acq̃escit nõ precipitať. sz aliaz virtũ errata corrigere cõtendit. Hũc enĩ mgrm cõsultũ naturaliter ozãt qui in arte alicui⁹ interrogatõis sũt. q̃ cõsultatio nichil aliud est q̃ q̃dã premeditatio qua videm⁹ vti respõsuros ad interrogata. sicut dicit aug. in libro de mgrõ. ⁊ q̃dã pbs ait q nichil aliud est studiũ q̃ superne ⁊ interne illustrationis expectatio. Augustin⁹ Pz ad pm. Ad scõm. Per hoc soluť primo quesitum. Ad scõm respondẽdũ est q in vsu pncipioz agẽdi nõ se admiscet erroꝛ. si cõsideret ⁊ ispiciat sideresis primã legẽ ⁊ magisterio ppzij magistri se sine difficultate submittat. Añ pbt veritatis prime cognitionẽ habẽtes legi ⁊ doctrine atq; magisterio etusdẽ se subicere recusaueŕt: qz cũ cognouissent deũ ⁊c. ĩmo sicut dicit amos Judicũ. i. discretionẽ seu cognitõnẽ in absinthiũ. hoc est in amaritudine idolatrie cõuerterunt et ideo viã illã rectissimã deseruerũt: ⁊ erroꝛes varios incurrerũt. Ad tertio obiectũ dicendũ est sicut ꝓbatum est q angelus dũ ad sue pulcritudinis speculatõnẽ descẽdit ⁊ eã nõ posse equari pme pulcritudini nõ ꝓtulit p equalitatis illi⁹ appetitũ a via supioꝛi divertit. Amos pzo pheta ꝓtra pbos. Ad tertiũ. Ad vltimũ respondendũ est q ille q̃ peccat in spñm sctñ temere psumẽs de det mia fantastica ratiocinatione seducit. Nã ex tẽporalitate pctĩ arguit Augustin⁹ solãvltionẽ tẽporalẽ sibi debere infligi. cũ dicat aug. q tpis circunstãtia facit vt pctñ eternaliter puniatur Sed circũstãtia tpis illi⁹ in quẽ peccať qui cũ sit eternus ⁊ iplentib⁹ mãdata eterna bona ꝓmittit. transgressoꝛibus vero penas cõminať eŕnas. eoipo dignũ et iustũ est vt qui in suo eterno eternũ iudicẽ offendeŕunt: in ei⁹ eterno eternaliter cruciẽtur. Ad aliud Qj obiectũ est q ex quo circa pncipia cõtingit errare nõ est ĩtellectus pncipioz sempverus: respõdẽdũ est q ĩtellect⁹ pncipioz spverus est qñ purus est ⁊ sine admixtione fantasie. Sed cũ fantasmatibus se admiscet de facili labiť in erroꝛẽ. sicut q̃dã circa pncipia errabeŕt negãtes ipa prima principia dicẽtes q nõ oẽ totũ maj⁹ est sua parte decepti hac fantasia. Naz hõ totũ est pstãs ex corpe ⁊ aĩa: nõ tñ est suo corpoꝛe maioꝛ. Intellect⁹ mixt⁹ fantasie errat aliquando.

Tertia questio huius tractatus.

Añ p augustinum. Ertio videť posse ostendi q sola sideresis peccat ⁊ q eius est omne pctñ. q sine ea nõ est aliqõ peccatum. Dicit enĩ augustinus q optimũ est in aĩa cui obtẽperare opz cetera. Sz cõstat q sideresis optimũ est ĩ aĩa: igiť cetera dñt ei obtẽpare oĩa. ⁊ hoc

est qđ dicit salomõ. Bñdicta terra cui⁹ rex nobilis est

Gloſa Augustin⁹

vbi dicit gloſa. rex. i. ratio. Et idem. ve terre cuius rex puer est. vnde dicit augu. q ratio siue sindereſis habet primã auctoritatẽ mouẽdi mẽbra ad opa exercenda. Si ergo penes sindereſim cõsistit totum regimen ꝛ iperium aĩe oĩa sunt ei iputanda. igit omne

Secundo.

petñ ei⁹ est aut sine ipa nõ fit. Jtẽ ea posita ponit̃ meritum ea circũscripta nõ est meritum. qz ea circũscripta nõ est cognitio qua circũscripta non est fides aut caritas in qbus est totũ meritum: igit̃ penes eã solaz est oẽ meritum. igit̃ ꝛ oẽ demeritum. ꝛ indevt prius

Tertio.

Jtẽ malum est auersio a bono incõmutabili: sz hmõi auersio est in sola sindereſi. sicut cõuersio ad incõmutabile bonũ in ea sola est: g̃ maluz est in ea sola. Sed

In oppoᵐ

ecõtrario ꝓbat̃ q ipa nunq̃ peccat: qz sicut dicit aug. Optimũ est illud fm qđ debet viuere aĩa. Si g̃ sindereſis optimũ est in aĩa fm eã optime viuit̃: igit̃ scõm eam nunq̃ peccat̃. Si eñ fm eã peccare contingeret nõ fm eã viuẽduz esset neq; fm eã optime viueretur.

Scõo per augustinũ.

Jtẽ dicit aug. q notio boni p se ipressa est in aĩabus nr̃is ꝛ ꝓstat q in sindereſi est hmõi ipressio. Ex hoc sequitur q sindereſis p se cognoscit bonum ꝛ q de necessitate cognoscit bonum: ergo p se et de necessitate appetit illud ꝛ reprobat malũ: igit̃ nunq̃ appetit nisi bonum: nunq̃ reprobat nisi malũ. imo vt videt̃ naturaliter hoc appetit ꝛ illõ reprobat. igit̃ nunq̃ peccat

Tertio per dionisium.

Hoc idẽ videtur per illud qđ dicit btũs dionysius in tractatu de malo vbi dicit q demones eo q sunt ꝛ ex optimo sunt ꝛ bonum ꝛ optimũ cõcupiscunt. pu⁹ tõe autẽ et fuga ꝛ casu a naturalib⁹ bonis mali sunt. Si ergo inq̃tuz sunt ꝛ ex bono sunt bonũ appetũt. cum appetit⁹ ille nature sit ꝛ nõvoluntat̃. qz si esset voluntatis siue li. ar. pctñ esset: qz oĩs mot⁹ li. ar. in eis est pctñ. Sed videt̃ q sindereſis sit ille appetit⁹. sed ipa semp ꝛ de necessitate sic appetit: qz naturaliter scõm

Opio aliq̃rum.

q sindereſis siue fm q superior pars rõnis. ipa ergo nunq̃ peccat. qđ ꝓcedunt. Ad primũ dicim⁹ q ꝛ si sindereſis in regno aĩe iperare habeat nõ tñ ipa sola. vñ nec ipa sola peccat nec ei soli pctã sunt iputanda. Ad scõm dicẽdum q licet ipa p̃sente sit merituz. ipa vero absente absit meritũ. nõ tñ in ipa sola est meritũ. Sz cõcludi potuit: g̃ in ipa sola est primo meritũ qđ q̃dẽ verũ est. Ad tertium dicendũ qnõ cõuersio ab optio nec ad ipm cõuersio in sola sindereſi est nisi loq̃ris de auersione ꝛ cõuersione imediate q̃ sunt primo in sindereſi. Ad quartũ dicendum q ipa optia est ꝛ in agẽdo ꝛ in essendo scõm q nõ egredit̃ terminos supioris vie. Ad q̃ diu sic se hz nec ipa peccat neq; scõm ipam peccare ꝓtingit. Q⁹ enĩ ꝺr sindereſis aut ratio aut cõcupiscibilis aut irascibilis peccare ex eo sensu accipiẽdum est: qz aĩa ipa scõz aliquã hanc potẽtiam seu virtũ pctã cõmittit. Ad qntum ꝛ sextũ vnica est respõsio vt dicatur q sicut intellectus principia speculatiõis dupliciter speculatur. s. absolute vel in collatione ad cõclusiones que oriuntur ex eis. Sic ꝛ sindereſis principijs operatiõis dupliciter vtitur. ꝛ sicut speculatiuus intellectus scõm primũ modum penitus ĩmunis est ab errore. Scõz vero altex de facili labitur in pctñ siue errorem. Sic et sindereſis aut ratio dũ circa principia agendi versatur scõm vnũ modum peccare potest. secundum alterum vero non est possibile q ipsa peccet.

Quõ intelligit illa locutio.

Ad quintũ et sextum.

Jntellect⁹ dupl̃r speculat̃ ꝓncipia

¶ Primũ capitulũ huius tractatus.

Dicto de li. ar. cõsequens est dicere de his que a li. ar. ꝓcedunt: vt de actõibus seu bone sint seu male. ꝛ primo de malis que ab ipo imediate ꝓcedũt Sed primo determinãdum est de malo invniuersali vt postmodum ad specialia mala de quib⁹ sigillatim tractãduz est facilioz et cõpetẽtioz sit descẽsus. Circa malum in vniuersali certificãduz est an sit. qđ sit ꝛ vñ sit malũ: ꝛ de eius natura in genere. Q⁹ autẽ sit malum multiplex est ostẽsio. tum p eius ordinationẽ. tũ p ei⁹ nocumẽtum. tũ per ei⁹ intẽtionẽ. tum p ei⁹ effectum. tũ per ei⁹ cõtrarietatẽ siue eius oppositionem.

Quicq; me dijs probat maluz esse.

Primũ ꝓbat̃ p cut dicit aug. in libro de ordine q bona ꝛ mala in ordine sunt. Sed quicq̃d habz ordinẽ est: igit̃ malũ est.

Primũ ꝓbatur q malũ est per ei⁹ ordinationẽ. qz si

Jtẽ aug. in euche. Malũ bene ordinatum ꝛ suo loco positũ eminẽtius cõmendat bona vt magis placeant bona ꝛ laudabiliora sint dum cõparãtur malis. Cum ergo malũ habeat ꝓpriũ locum ꝛ ꝓprium ordinẽ: g̃ est ens.

Jdẽ augu.

Jn oppoᵐ

Preterea malũ est bene ordinatũ: igit̃ nõ est priuatiuuz ordis. Queri⁹ etiã cui insit ordo iste quo malum est bñ ordinatũ. Si enĩ ineſt malo. igit̃ malũ est aliquid. Si autẽ nõ ineſt malo: ergo nullus ordo ineſt malo: g̃ maluz nõ est bñ ordinatum. Nec potest dici q malum sit ordiatum p bonũ: qz si hoc esset nichil diceret aug. dicẽs mala ordinari ad cõmẽdatõnẽ bonoꝝ. Jtẽ si malũ sit ordinatũ queri⁹ per qđ est ordinatuz. aut p malitiã qđ esse nõ põt cũ malitia pura priuatio sit ꝛ nichil sit. Aut p actionẽ et hoc itez esse non põt: qz sic p bonũ ordiaret. actio enĩ bona est: igĩ malũ vt videt̃ nõ est ordinatum.

Secundo

Jtẽ dicit orige. sup

Tertio per origenem

numeri. Boĩes teterrime vite bñ ordinati sunt ad vilia officia vt purgent vicos ꝛ cumulos ciuitatis vt delectabilis sit bonis habitatio in ea: igit̃ mali bñ ordinati sunt in vili loco: g̃ malum bene ordinatum est in vili loco. igitur inordinati sunt in eminentiori loco siue male ordinati. Dicit enĩ ecclesiastic⁹. x. est maluz qđ vidi sub sole stultum positũ in dignitate sublimi.

Solutio.

Solutio. Sicut dicunt sancti dicim⁹ q malicia nichil est: qz pura priuatio nichil est. sicut etiã dicunt philosophi. Dicunt enĩ q malũ est priuatio perfectionis.

Augustin⁹

malũ tamen bene ordinatũ est sicut augu. dicit in libro de natura boni. Ut enĩ deus in quibusdam locis tenebras facit ꝛ ita decenter vt deus. ꝛ sicut nos in cãtando silentiũ interponimus. ita deus oĩm rerũ artifex inter bona mala ordinat. Est ergo malum bñ ordinatuz ꝛ nõ sequitur. est bene ordinatum: ergo est.

Ad primũ.

Jnstãtia. Silentiũ est bene ordinatũ inter acutum ꝛ graue: igit̃ silẽtiũ est. De hoc qđ querit cui insit ordo dicendũ est q ordinatio ineſt malo ratione loci ĩ quo ordinatur in pena. sicut tenebris ineſt ordiatio ratione loci in quo ordinãtur: ꝛ sicut silentio ratione temporis.

Ad aliud

Ad hoc autẽ q querit per quid est malũ ordinatum. dico q ordinatũ est sed nõ ex natura tantum. neq; ex natura actionis siue subiecti tñ: sed ex natura mixti. Malum enĩ quoddã mixtuz est ex ente ꝛ nõ ente sicut dicit dionysius. Unde et bene ordinatur in

Dionisius.

Ad aliud.

pena scõm exigẽtiã meriti. Ad hoc autẽ qđ post obicitur dicimus q hoc argumentũ non valet. Mali bene ordinati sunt in vili loco: igitur male ordiati sunt in sublimiori loco. Dicimus enim q est quedam ordinatio mali manifesta: vt cum ordinatur malum in pena eterna. Unde mali demerguntur in profundum lacꝰ et in pena tempozali. vnde humiliantur peccatores vsq; ad terram. Et est ordinatio mali occulta

vt cum dñs multis de causis facit ipocritam regnare que cause nobis occulte sunt. Sz hoc facit quãdoqz propter pctã ppli.q̃ meritis pctõz exigẽtib⁹ malũ re ctorẽ suscipit: qz bono indignũ se reddidit vt quales sũt habitatores ciuitat⁹ talis sit rector eoz. sicut dñs dicit in osee. Dedi eis regẽ in furore meo. qñqz autẽ dat eis dñs in ira sua ⁊ in furore suo tyrãnũ quasi vir= gã aut flagellũ: ĩmo quasi securi ⁊ malleũ vt oppressi et flagellati p flagella redire cogãtur a vijs suis pes= simis: qz pena aperit oculos qs culpa claudit. Ut etiã boni eruditi⁹ ⁊ purificẽtur. ⁊ vtralibz ordiatio mali cõpetẽs est ⁊ debita. Sz prima manifestã ⁊ euidentẽ hz cãm. scda latentẽ ppt qđ significãt dicit sapiẽs Vi di malũ sub sole q̃sti p errorẽ egrediẽs a pncipe. Non eni est error: qz sapiẽtia ekna in ordiatione rex nõ fal litur. Sz tñ quasi error reputat dñi ordiatõis vtilitas ignorat. Itẽ dicit aug. in libro de vera religiõe. Malũ bñ ordinatũ nõ deturpat vniuersũ. Cõtra. Mulier eo q̃ maculã nõ habet pulchrior est. vñ eo laudat⁹ spõsa in cãtic⁹ q̃ maculã nõ hz. cũ dr. Tota pulchra es ami ca mea ⁊ macula nõ est ĩ te. ꝯ bonũ si maculã mali nõ haberet pulchri⁹ esset. igr̃ malũ deturpat bonũ. qđ ẽ cõtra aug. Itẽ albi⁹ est qđ nigro ipermixtus est. Sz si malũ nõ esset bonũ ipmixti⁹ esset malo q̃ mõ sit: igr̃ esset melli⁹: ꝯ pulchri⁹. Nã in bonitate rei relucet eius pulchritudo. qđ pz p augu. dicentẽ q̃ vbi spẽs nume rus ⁊ ordo minima bona mũme bonũ. vbi mediocria bona mediocre bonũ: vbi maxia bona maxime bonũ Penes aũt hec tria est rei pulchritudo penes q̃ dicit aug. ꝓsistere bonitatẽ rei. Solutio. verbũ aug. verũ est ꝑm q̃ ipe intelligit. Et si eñ malũ ꝑm se deturpat bonũ: tñ ipm malũ ordinatũ bene nõ deturpat: ⁊ hoc duabꝰ de causis. Pria: qz ex eo q̃ malũ ordinat⁹ in pe na magꝭ apparet dei iusticia siue ordiatio iusticie dei cui iust⁹ cõgratulat⁹. sicut dicit in psal. Letabit⁹ iustus cũ viderit vindictã. Alia causa est: qz in opatiõe mali magꝭ elucescit bonũ. Ad hoc aũt qđ obicit q̃ mulier sine macula pulchrior est q̃ maculã habẽs. Dicimus q̃ mulier in tali loco posset hꝫ maculam q̃ inde pul chrior esset. sicut pz q̃ aliqua corpis ĩdecẽtia qñqz de cet militẽ qñ est vbi decet esse. Sic⁹ sentina: ⁊ si in se sit res turpis ⁊ fetida tñ oculis ratõis pulchrorẽ red dit domũ cũ est in suo loco ordinata. Ad hoc aũt qđ obicit q̃ melli⁹ est qđ malo ipmixti⁹. Dicim⁹ q̃ simpl⁹ et p se loq̃ndo vez ẽ. tñ cũ suppositõe mali nõ est vez Hoc aũt supposito q̃ hõ peccauerit melli⁹ est malũ eẽ ordinatũ in pena. Negaret eñ de⁹ iusticiã suã si nõ pu niret malũ. qđ esse nõ põt. Sicut si hoies nũq̃ furarẽ tur oculis rõnis pulchrior esset ⁊ delectabilior ciuitas ad habitandũ in qua non suspẽderentur homines q̃ illa in qua suspẽderent⁹: tñ hoc posito q̃ hoies furant⁹ in ciuitatibus pulchrior est in qua suspẽdunt⁹ q̃ illa in qua nõ suspẽdũt. Sic dico q̃ hoc supposito q̃ hõ pec cauerit melli⁹ est q̃ malũ ꝑmixtũ sit pene siue ordina tũ in pena q̃ si nõ esset in pena ordinatũ.

Sapiens.

Augustin⁹ ꝫ dictũ au= gustini ar.

Secundo.

Per aug.

Solutio.

Prima cã.

Psalmista

Alia cã.

ad obiectũ

Ad aliud

Melius ex suppõne

¶ Probauit in. i. c. q̃ malũ sit p eius ordiatõnẽ: mõ ꝓbat qz corrũpit bonũ.

Prima rõ. Circa scdz capitulũ ꝓbat⁹ p mali nocumẽtũ q̃ ma lũ est: qz malũ corrũpit bonũ Bonũ ei nõ hz cor rũpi nisi p malũ. Sz bonũ nõ põt corrũpi nisi p actio nem aliquã. sicut pz in bono corporali: qz corrũpi nõ potest nisi sit aliquid agens. igitur malum agit in bo num: igitur malũ est. Itẽ malũ inq̃tuz malũ pugnat contra bonũ ipm expellendo. sed quicq̃d pugnat est: ergo malũ est. Itẽ omne qđ corrũpit agit ⁊ omẽ qđ agit est: igitur oẽ qđ corrũpit est. sed malũ corrũpit: ergo malũ est. Itẽ dicit btũs dionis⁹ ⁊ btũs augu. q̃ malũ est corruptio boni. Sed corruptio vni⁹ est gña tio alterius: ergo malũ nõ est tñ corruptio vni⁹: sed generatio alteri⁹. ergo malũ effectiuũ ẽ alicui⁹: ergo malum est. Solutio. Notãduz q̃ sicut dr bonum in opere ⁊ bonũ in quiete. ita malũ dicit⁹ malũ in opere et malũ in quiete. Bonũ in opere idẽ est qđ bonum opus. bonũ in quiete est illud in quo q̃escit agẽs bo num. Eodẽ modo malũ in opere idẽ est qđ maluz in opere. malum in quiete nõ dicit⁹ illud in quo quiescit malũ agens: sed corruptio siue diminutio boni natu ralis ex malo actu vel habitu acq̃sit⁹ ex freq̃nti male agere ꝑm q̃ malũ simplicit⁹ dr ipa corruptio siue pri= uatio boni malũ nichil est. Secm hoc aũt q̃ dr malũ malus act⁹ vel malus habit⁹ inq̃tum malũ nichil est sed inq̃tũ act⁹ vel habitus aliq̃d est. Vñ beat⁹ diony. malũ actum affirmat mixtũ ex ente ⁊ nõ ente. De hoc eni dicit q̃ malũ per se corruptio est. p bonũ autẽ et ens est bonoz factiuũ. Ad primo igit⁹ obiectũ dicim⁹ q̃ malum corrũpit bonũ deagẽdo: ⁊ hoc facit de virtute boni. Sicut eñ dicit beat⁹ dionysius. tãta est su perexcellẽs magnitudo boni q̃ malũ non põt pugna re cõtra bonũ nisi ex virtute boni: vt fornicatio cũ cor rũpat bonũ naturale hois hoc hz a potẽtia gñatiua que introducit delectatõnẽ aliquã que de se bona est vt pz in brutis. Sz qz ista actio priuata sit modo spẽ vel ordie: ideo corrũpit naturale bonũ hois. Est aũt eadẽ fornicatio actio ⁊ deactio siue corruptio. Actio est inq̃tũ gñat carnalẽ delectationẽ. deactio autẽ est siue corruptio inq̃tũ innaturalis est aie rõnali q̃ nata est ad hoc vt in solo deo delectet⁹: dum eni vicio tẽdit ad fruẽdũ creatura obuiat nature rõnali q̃ nata est vt in solo deo delectet⁹. Dicim⁹ igit⁹ q̃ hec argumẽtatio nõ valet. Malũ corrũpit bonũ ⁊ nichil corrũpit nisi p actionẽ: igit⁹ malũ agit in bonũ. Nõ eni p suã actionẽ corrũpit: sed p actionẽ boni sibi admixti. Ideo dicit btũs diony. q̃ malũ nõ agit nisi p bonũ. vñ ꝓprie lo quẽdo malũ p bonã actionẽ corrũpit. sicut pz i equo claudicãte. Equ⁹ ei inq̃tũ ambulat et ex defectu quẽ hz in pede claudicat. Nec claudicat inq̃tũ ãbulat nec inq̃tũ hz defectũ. Sic⁹ cecus inq̃tũ ambulat cũ cecitate cadit in foueã. nec inq̃tũ ambulat nec inq̃tuz est cecus. sed tamen ex virtute ambulationis cum defec tu et claudicat equus et cadit cecus. Unde simplici= ter loquendo malũ non agit: agit tamen per bonum sibi immixtum. Per hoc autẽ patet solutio ad scdo obiectuz. quia hec est falsa. Quicquid pugnat est/ qz malũ pugnat proprie deagendo. Agendo autẽ pro= prie aliquid nõ facit nisi vt patet ex predictis. Ad ter tio obiectũ soluendum est per interemptionẽ huius Omne qđ corrumpit agit: quia proprie loquẽdo fal sa est. quia malũ proprie corrũpit. Sed per accidens agit scilicet per bonum. Ad quartũ obiectuz dicim⁹ q̃ re vera corruptio vni⁹ est generatio alterius. Ma lum eni per bonũ generat bonum eadẽ actione qua corrumpit bonum. Fornicatio autẽ inq̃tuz est actio est generatio vnius scilicet delectationis carnalis: in quãtum autem fornicatio est actio innaturalis ani= me rationali corruptio est. et ita generatio vnius est

Secunda

Tertia.

Quarta p dionisiũ.

Solutio. Duplex bo nũ ⁊ duplex malum

Quõ malũ est aliq̃d Dionysius

Ad primũ.

Actꝰ malus est actio et deactio.

Hec argu= mẽtatio nõ valet.

Nota hec exẽpla.

Sic solui⁹ secundũ.

Ad tertiuz

Ad quartũ

corruptio alterius quod est in oī actuali pctō. Ꝑredicta aūt solutio habeť ex verbis btī dionȳ. dicētis. Optimi est optima adducere. mali aūt est corrūpere nocere bonū amittere ⁊ destruere. Et per hoc ptz q̄ ꝑprie cōuenit bono agere ⁊ geneficū esse. ꝓaccidens autē malo scz per bonū sicut dicit btūs dionȳ. Dicit enī q̄ malū non est geneficū nec entiū factiuū. bonuz autē ⁊ est geneficū ⁊ entiū factiuū.

Dionisius.

Opinio ponentiuz duplicē corruptionem

Pbāt opinionem ꝫ hāc aī.

Secundo.

Ꝓrima rō ad idem.

Scda rō.

Alia ratio

Ꝺ Jctū est superi⁹ q̄ malū corrūpit bonū p actionē violentā. Sūt tī qui dicūt q̄ duplex est corruptio. vna per violentā actionē: vt cū alicui eruūtur oculi per vim corrūpit in eo visus. Est alia corruptio vt cū impedit causa ne sup causatū influat. sicut pōt cū nubes recipitur inter solē ⁊ aerē cessat irradiatio solis ⁊ lumen fugatur ab aere ⁊ corrūpit. Et isti dicunt q̄ malū non corrūpit bonū violēter agendo in illud: sed p modum ipedimēti. Est enī nubes spiritualis q̄ opponit inter spm̄ ⁊ lucē inuisibilē. s. deū: quo facto cessat irradiatio vere lucis ⁊ sequtur obtenebratio spiritus in naturalibus: ⁊ hmōi obtenebrationē vocant ipi corruptionē naturaliū bonoꝝ. ⁊ suā assertionē cōfirmāt auctoritate illa. Opposuisti nubē ne transeat oratio. Ibi p nubē intelligit pctm̄. Sed contra hanc multipliciter obicit. primo p auctoritatē dionȳ. Dicit ei dionysi⁹ q̄ malū agit in bonū p virtutē ipi⁹ boni non ergo per modum impedimenti. Item idē dicit q̄ malum pugnat contra bonum. Ex his aperte sequitur q̄ malum corrūpit bonum per violētiā actionis. nō solum p modum ipedimēti cause ne suas bonitates influat causato. Rationib⁹ autē ostedit illud idē: qz virtus ⁊ viciū cōtraria sūt vel ad modū contrariorꝝ se habent: ḡ mutuo expellūt se. Scz virt⁹ ex se et per se agit in viciū violēter illud expellēdo ⁊ corrumpendo: ḡ ⁊ viciū et p se ⁊ ex se violēter agit in virtutē eā exterminando. silr ⁊ in naturalia ea diminuendo. Itē est bonū naturale et pmanēs quod cā trāseunte remanet tm̄ vt albedo ⁊ cōsilia. ⁊ ē bonū naturale qđ transit cum cāvt lumen aeris. qđ cessat dū cessat influētia cause. Sic autē est q̄ bonū naturale qđ per malū corrumpit est pmanēs ⁊ stabile: ḡ nō corrūpit precise causa cessante. ⁊ per ꝑns nō per modum ipedimēti. ⁊ inde vt prius. Itē dicit btūs dionysi⁹ q̄ sicut se habet egritudo in corpib⁹ ita ⁊ malū in aīabus. Scz corruptio corpalis salutis p egritudinē corporalē violēta est: igit ⁊ corruptio boni p malū. Item lux vera immediata est ad spm̄ cum essentialiter sit in eo pctm̄. ḡ nō pōt se interponere. ⁊ inde vt prius.

¶ Tertium capitulum.

Ꝓrima rō.

In oppm

Secundo.

Euasio.

ꝫ hanc aī.

Ꝺ Ertio per intensionē mali ꝓbať q̄ malū est: qz alicꝺs hō est magꝭ malus alio: igit vna malitia ē magꝭ intēsa alia. ḡ malitia est: igit malū est. Sed q̄rit̄ cui insit intēsio malitie. an bono inq̄tuz est bonū Non enī pōt dici q̄ ꝓpter maⁱ⁹ bonū alicꝺ sit maius malū alio. Si dicať q̄ intēsio mali inest malo: igitur inq̄tum est malū inest ei aliqua ꝓprietas: igit maluz inq̄tum malū est. Itē malitia inq̄tum malitia nichil aliud est q̄ priuatio boni. s. spēi modi ⁊ ordis naturalis. sed nulla priuatio maioꝝ est altera: igit nullus hō magꝭ malus altero hoīe. Si forte dicat q̄ cuz dz magis malū vel maius malū intēsio nō notať in malo: scz bono priuato siue corrupto vt dicať maⁱ⁹ malū ꝓpť priuationē maioris boni siue corruptionē. Contra.

Aliqs locus nō dz magis tenebrosus alio ꝓpter priuationē maioris luminis: ḡ a sili non dz dici alicꝺ alio magꝭ malū ꝓpter priuationē maioris boni. Ꝓbatio prime. Ecce domⁱ⁹ habēs vnicā fenestrā. ecce alia domⁱ⁹ hns duas fenestras: claudať ergo in vtraq̄ domo vnica fenestra. ecce priuať equale lumē vtrobiq̄ et tm̄ vna remanet magꝭ tenebrosa alia. Si dicat forte q̄ dz malū magꝭ alicꝺ alio ꝓpť priuatōnē boni melioris. sicut videť velle augu. dicēs. malū nō est appetit⁹ malaꝝ rez: scz desertio melioꝝ. Contra. Ecce duo fornicatores q̄ pares sūt in oīb⁹ excepto q̄ vn⁹ maioꝝ voluptate siue ardore fornicať q̄ alter. ꝓstat q̄ vnus magꝭ peccat q̄ alter: non tm̄ meli⁹ bonū vel maⁱ⁹ priuatur in vno q̄ in alio. qz in vtroq̄ bonū continentie nec ꝑuať in isto q̄ magꝭ peccat aliqꝺ bonū qꝺ nō ꝑuať in alio. Mō ḡ ꝓpť ꝑuatōnē melioꝝ boni dz magꝭ malū

Exemplum

Aliaeuasio cui videť fauere augu. ꝫ hanc aī.

Itē obiciať de sacerdote ⁊ layco q̄z vterq̄ fornicatur peccat tm̄ sacerdos magꝭ: ⁊ tm̄ meli⁹ bonū nō priuatur in vno q̄ in altero. qz in vtroq̄ priuať bonū cōtinētie Mō igit ꝓpť priuationē maioris boni dz magꝭ malū.

Alia ratio ad idem

Solutio. Dicim⁹ q̄ magis malū aliud alio dz quattuoꝝ modis. Ꝓrio ꝓpter priuationē maioris boni. sicut ptz in duob⁹ fornicatorib⁹ ꝑdictis q̄z alter magꝭ peccat ꝓpter voluptatē maiorē inordinatā. Mō dico ꝓpter voluptatē tm̄: nec ꝓpter inordinationē tm̄. sed cōiunctim ꝓpť inordinatā voluptatē ⁊ maiorē. sicut febris est calor ūnaturalis a corde in arterias ꝓcedēs suoq̄ ledēs effectu. Mō ledit aūt febris inq̄tuz calor nec inq̄tū unaturalis: scz inq̄tū calor ūnaturalis. Secūdo modo dz maius malū aliud alio ꝓpter ꝑuationem melioris boni. Hoc mō dz infidelitas magꝭ malū q̄ fornicatio. qz infidelitas priuat fidē q̄ est meli⁹ bonū q̄ continētia quā priuat fornicatio. Tertio modo dz aliqꝺ magꝭ malū alio ꝓpter priuationē plurimoꝝ bonoꝝ. hoc mō dz adulterū magꝭ malū q̄ fornicatio Quarto mō ꝓpť priuationē boni magis debiti. hoc modo dz magꝭ malū fornicatio sacerdotis q̄ layci. Ex predictis ptz solutio ad tria primo obiecta ⁊ ad duo vltima. Ad aliꝺ dicim⁹ q̄ sophisticū est silr ꝓpť hoc q̄ nō sunt vtrobiq̄ pares circūstātie. Si enī in oībus essent pares circunstātie vtrobiq̄ priuationē equalis luminis seq̄reť equalitas tenebrositatis. vñ ꝓcedo q̄ q̄tū ad priuationē equalis luis est equalis tenebrositas vtrobiq̄. non tm̄ equalis simpliciter.

Solutio. Ꝓrimo p augustinū. Secundo. Tertio. Solutio.

Ꝺ Contra hoc qꝺ dctm̄ est q̄ aliqꝺ dz magis malū alio quattuoꝝ modis opponit. Ostēditur enī q̄ malū non dz magis malū nisi qz priuat magis bonū. Et primo p hoc qꝺ dicit aug. in libro ꝺ li. ar. q̄ peior est corruptio aie q̄ auri: qz aia melior est auro. igitur maior malitia dz: qz maⁱ⁹ bonū priuat. Itē cū dz maior malitia aut copulatur maioritas respectu corruptiōis aut respectu boni cuⁱ⁹ ista corruptio est. qz corruptio nichil dicit nisi corruptionē boni. Sed respectu corruptōis nō pōt ipoꝛtari maioritas cū hmōi corruptio sit ꝑuatio ⁊ nichil sit. Restat ḡ q̄ respectu boni dz: ḡ maior malitia dz: qz maiorꝭ boni corruptiua. Itē illud malū qꝺ est ꝑuatiuū boni magꝭ debiti. aut est ꝑuatiuū melioꝛꝭ boni aut nō. Si nō: igit nō priuat maius bonū. igitur nō magis nocet: igitur nō est magis malum. Si autem est priuatiuum maioris boni habeo propositum: quia tunc nō dicitur diuersimode magis malū scz aut quia maioris boni corruptiuum aut quia boni magis debiti peremptiuum. Ad hoc

dicimus q re vera nō habet hec oratio magis malus quadruplicē significationē. Sed dicim⁹ magis malū quattuor modis dici ꝓpter diuersitatē causaꝝ aut circūstantiaꝝ. Malus enī malū vnā solā tenet significationē. s. maioris boni priuatiuū. Sz primo modo dr mai⁹ malū maioris boni in q̄titate priuatiuū vt i illo qui maiorē habet fornicādi voluntatē cum in ceteris sint pares maior est malicia. q̄ maius malū fm q̄titatē priuat in eo. Scdo modo dr maius malū q̄ melioris boni priuatiuū. i. maioris bonitatis. fm hoc infidelitas maius malū est q̄ fornicatio. Tertio modo dr maius malū. i. maioris boni corruptiuū. Maioris dico q̄ maioris debiti vt in sacerdote ⁊ laico fornicātibus. Quarto modo dr maius malū maioris boni priuatiuū ꝓpter hoc q̄ plurū ordinationū est priuatiuū vt in adulterio ⁊ simplici fornicatione.

Exponit dictū suū positum primus.

Ꝑ ꝓdicta arguit Dionysius

Deinde videtur q̄ intētio malicie sit aliq̄d: sz cōstat q̄ malicia nichil est. q̄ sicut dicit btūs dionysius ⁊ sicut diximus q̄ est morbus corporalis ⁊ est morbus spūalis siue malicia in aīab⁹ sicut suppositū est exēplū de febre corporali q̄ nichil aliud est q̄ calor innaturalis ⁊ intēsio illi⁹ caloris est intēsio febris. Similiter videt q̄ intētio volūtatis in fornicatore sit intētio malicie in eodē. Sed intētio caloris aliq̄d est sicut calor aliq̄d est: igit et intentio volūtatis aliq̄d est sicut et voluntas aliquid est. Sed ipa malicia est ipa volūtas mala sicut febris est ipe calor innaturalis: ḡ intētio volūtatis est intētio malicie. ergo cū intentio volūtatis sit aliq̄d ⁊ intētio malicie est aliq̄d. Et tamē

In oppm

malicia est nichil cū sit priuatio. Sed cōtra. Intentio malicie est aliq̄d: ergo aliqua dispositio inest malicie igit malicia est sicut intentio malicie est aliq̄d. Et ad

Solutio.

hoc dicēdū q̄ sicut in morbo corpali tria sūt. s. ipe calor ⁊ ipa inaturalitas ⁊ ipa corruptio q̄ tria insinuantur cū dr Calor inaturalis est febris suo ledēs effectu

In morbo aīe tria sūt.

Eodē modo i morbo spūali. in malo sz tria est reperire. ipam. s. actionē ⁊ ipam inordinationē actionis ⁊ ipam corruptionē. Et cū dr maior in malicia ꝑportat maioritas respectu vltime forme. s. corruptiōis: ⁊ respicit ipa corruptio ab intētione nō scdm se: sz ꝓpter id q̄ corrūpitur. s. ꝓpter bonū. Et sicut calor nō est febrilis distēperātia nec etiā intentio caloris. sed ipa innaturalis siue incōmensuratio caloris ad naturam

Eodē modo ipa volūtas aut volūtatis intensio nō est

ad obiectū

malicia: sed inordinatio volūtatis. ⁊ sic patet solutio

Iterum arguit

ad illā obiectionē. Sed adhuc cōtra hoc q̄ dictū est q̄ magis malū quadrupliciter accipit. videt enī posse ꝓbari q̄ nō dicat aliquid magis malū alio nisi intensior est volūtas peccādi: q̄ sicut sepe tā dictū est sicut se habet morbus in corpore: ita malū in aīa. Sed cū morbus corporis vt febris intēdatur fm intēsionem cause. Cū enī calor sit causa febris vbi maior calor et maior febris: igit cū sola volūtas sit causa pcti solo volūtati attribuēda est maioritas pcti. Sz hoc falsū. q̄ esto q̄ sacerdos ⁊ laicus equales habeāt voluntates peccandi: ergo equaliter peccāt. q̄d falsum est: q̄ sacerdos magis. Et ad hoc dicendū est q̄ nō solum penes intētionē cause attendit intentio causati. Sz opz attēdere circunstātias cause q̄ ad hoc faciunt. sicut pz

Solutio.

nō exēplū

in aceto ⁊ aqua. Licet enī sit frigidissima naturaliter et ita frigidior q̄ acetum et frigidi sit infrigidare. nō tamen magis infrigidat q̄ acetum: sed acetum magis quia propter subtilitatē substātie sue magis penetrat et ideo infrigidat. Similiter licet pares sint concupiscentie siue voluntates in sacerdote ⁊ laico: tamē magis peccat sacerdos. q̄ inordinatio voluntatis ei⁹ priuatiua est ordinis magis debiti. ordinis dico naturalis: quia magis debitus est in ipo propter circunstancias ordinis sacri.

¶ Tractatus. tertius. in quo queritur quid sit malum.

Determinato an malū sit: ⁊ dicto q̄ malū inq̄tū malum nō est. Sequit scda questio de malo sz quid dicat malum. ⁊ circa hanc questionē tria principaliter inquirunt. ꝓmū est vtr malum sit priuatio siue cōsistat in priuatione. Scdz est cuiusmodi priuatio sit malum. an sz sit priuatio speciei modi ⁊ ordis naturalis ⁊ quid sit modus spēs ⁊ ordo. Tertiuz est an malū sit priuatio istoꝝ triū cōiunctim. an vnituscuiuscq̄ per se. ꝓmo ḡ videt q̄ malum nō sit priuatio nec etiā cōsistat in priuatōe. Dicit enī beat⁹ ioh. Nolite diligere mundū neq̄ ea q̄ in mundo sunt. Ecce diligere mūdū ꝓhibitū est: igit est malū. Sz in hoc q̄d dico diligere mundū nulla est priuatio: ḡ malū nō cōsistit in priuatione. Itē comedere pomū vetitū fuit pctū ade. sed in hoc nulla est priuatio: igit malū non cōsistit in priuatione. Itē eodē modo pōt opponi de hoc q̄d dico comedere carnes in quadragesima. vbi penitus nulla priuatio videt. Itē eodē mō opponit de hoc q̄d dicit augu. ꝓctū est spreto incōmutabili bono rebus cōmutabilib⁹ adherere: vbi nulla similiter est priuatio. Itē cum malū est auersio ab incōmutabili bono ⁊ cōuersio ad cōmutabile bonū. sicut dicit aug. queritur vtrum sit malū fm q̄ est auersio hmōi aut fm q̄ est cōuersio hmōi. videt q̄ scdm q̄ est auersio. Dicit enī aug. q̄ malū non est appetitus malarū rex: sed desertio melioꝝ. Itē intelligat conuersio ad

Cōfirmat

cōmutabile bonū in isto hoīe circūscripta tū auersione a deo: ⁊ hoc possibile est intelligere. q̄ etiā hoc in brutis apparet. Hoc modo pt̄z q̄ cōuersio hmōi non est mala: igit malū non est cōuersio ad creaturas: sed auersio a deo. Contra. dicit aug. q̄ aīa posita est media inter deū et creaturas. cū conuertit ad deū illuīat melioratꝝ ꝓficit. Cū autē cōuertit ad creaturas obtenebrat peioratur destruit: ḡ cōuerti ad creaturas est

Ꝑ hoc arguit.

malū aīe. Itē diligere creaturā plus debito ē malū. sed ibi nulla est priuatio. Si dicat q̄ imo: q̄ per ꝓfectionem nichil est. q̄ hoc mō posset intelligi in qualz dictione vt homo. i. res q̄ nō est asinus: ⁊ sic in alijs. Itē sicut morbus sz in corpore: ita malū in aīa. Sed hec est vera: calor excedens inq̄tū excedēs corrūpit et gñat morbū: nec tū ibi est aliqua priuatio sz in hoc q̄ dico calor excedens: igit in corruptione boni aīme non est aliqua priuatio. Sed malū est corruptio bonoꝝ aīe: igitur malū non est priuatio. ergo malū non ꝓsistit in priuatione. Ad primū igitur dicim⁹ q̄ triplex est dilectio: gratuita q̄ est caritas naturalis qua diligitur aliquid pro aliqua necessitate vt deus: quia benefic⁹ Alia est libidinosa: et de hac intelligitur auctoritas iohānis sz nolite diligere mundū ⁊c. Et hec dilectio in se realiter habet priuatōnē modi speciei ⁊ ordinis Minus enī diligit creaturā qui diligit eam ad fruendum. Sic enim solus deus est diligendus. Ecce priuatio modi priuatio speciei: q̄ talis amor priuatōnē hz debiti finis. Jn hoc ei q̄ dico frui creatura ē ꝑnatio debiti finis. Hoc est enī delectari in ea tm ꝓpter

Tria q̄runtur in hoc tractatu.

Ad primū.

Triplex dilectio.

Est ibi ꝑuatio mōi spēi et ordinis.

se et ita nō propter deū. Est etiā priuatio ordinis: qr tēporalia debent diligi in ordine suo. s. in infimo ordine. s. ad sustentationē tm̄ huius misere vite. nō in sūmo sicut libido ipa diligit: r sic ptz solutio ad primū

Eodemmō ad aliud

Eodē modo dico q adā in primo statu nō potuit comedere pomū cōtra prohibitionē dñi nisi ex libidine

Simlr ad aliud.

et sic ibi fuit priuatio. Similiter dico de eo qđ est comedere carnes in quadragesima Hoc enī non potest facere chrīstianus nisi ex libidine magna: qr qđ fit cōtra conscientiā non pōt fieri nisi ex libidine. Et si entz fieret ex timore ille timor esset ex libidine. r sic priua

Silr ad augustinum.

tio speciei modi r ordinis. Similiter patz solutio ad verbū augustini. pctm̄ est spreto incōmuta. rc. Adhe

Ad aliud

rere enī per amorē rebus cōmutabilib⁹ est frui Creatura: r ita est ibi priuatio speciei modi r ordinis. Ad hoc aūt qđ queriturvtrū malū sit auersio a deo an cō uersio ad creaturas. Responsio. vtrūq; potest dici et ꝓprie r q idē est in essentia auersio q cōuersio. Sed

Nota ista

cū dicimus malū est auersio tangimus cām formalez mali. eo modo quo contingit ipm̄ habere cām. Conuersio enī est amor libidinosus creature q priuat spē modo r ordine. Et dicimus q nō est possibile intellectū separare inter hec in hoīe. s. inter auersionē r con

Cōuersio r auersio in hoīe idem.

uersionē: qr idē sunt in hoīe. Conuersio autē ad creaturam cōtraria est deo r imagini dei que est in hoīe. Sed in brutis non habet contrariū. r ideo in brutis

Ad vltimū

conuersio nō est auersio. Advltimū dicimus q nō est verū: quia calor excedens inq̄tū hmōi fit morbus in corpore aut causa morbi naturalis. Sed inq̄tum est innaturalis r incōmēsurat⁹ nature siue ipropoītōalis Similiter et amor aut volūtas non vt est nimius est morbus spūaliter aut eius causa: sed vt est voluntas inordinata aut amor inordinatus: qr neq; minus neq; nimis in corporibus aut spiritibus sūt morbus aut

qđ morbus vrcā morbi

morbi causa ꝓprie loquendo r per se. sed cōmune ad hec. s. innaturalitas aut incōmensuratio aut inordinatio. Sicut habere tres angulos equales duobus rectis nō est ysochelis neq; tetragoni: sed triāguli que est natura cōis ad hoc. Similiter dico in morbo aie q voluntas excedens inq̄tū volūtas excedens nō corrūpit: sed inq̄tū voluntas innaturalis.

¶ Secunda questio hui⁹ tractatus.

Secūdo capitulo querit cuius modi priuatio sit malū. Dicitur enī q est priuatio speciei modi r ordinis naturalis. Queritur primo quare malitia dicatur potius priuatio istoz bonoz q̄ alioz bonoz q̄

Augustin⁹

enumerat aug. in li. de natura boni dicēs sic. Cōnumeram⁹ oīa bona vt in his sublatis alijs aliavera remaneant cū oīs vita et salus memoria/intellectus/tranquilitas/virtus/lumen/suauitas/mēsura/sanitas/pulchritudo r pax: r maxime alia que per oīa reperiunt siue spūalia siue corporalia oīs modus oīs spēs oīs

Prima rō inqsitiua.

ordo a dño deo sit. Cū ergo alia q̄ ista sint a quib⁹ ex opposito diuidunt quare potius dicit malū priuatio istoz triū q̄ alioz: vt sic diceretur. Malū est priuatio

Scda rō p augustinū.

vite vel pacis vel alicui⁹ alioz. Preterea pax est bonum ad qđ oīa tendūt: qr etiā a suo cōtrario querit r ꝓpter qđ oīa facta sunt. sicut dicit btūs aug. si q malum est priuatio alicuius boni potius debet dici priuatio pacis: qr maioris boni priuatio magis nocet q̄ priuatio alicui⁹ boni minoris. r qđ magis nocet magis est malū sicut dicit btūs aug. q malū ideo ē malū

Augustin⁹

qr nocet: r sic priuatio pacis poti⁹ debet dici malū q̄ priuatio speciei/modi/ordis. Eodē modo querit quare dicit salomon in libro sap̄. xi. de⁹ fecit oīa in numero pōdere r mēsura poti⁹ q̄ in alijs bonis. cū alia sint bona creaturaz sicut ista tria r maiora r minora r equalia. vt pz ex p̄dictis. Itē dicit btūs diony. q malū est defect⁹ scie vel erronee scietie vel fidei vel desiderij vel opis boni. nō igit malū tm̄ est priuatio speciei modi vel ordinis. Preterea q̄ritur qđ priuatio istoz triū dicat malū. nō nisi qr nocet. non nocet aūt nisi qr admit bonū: eadē ratione q priuatio alteri⁹ boni cuiuslibet dz dici malū: qr nocet admēdo bonū. Itē si malū est priuatio spēi malus hō priuat a sua spē. sed hō non hz nisi vnicā spēm: igit malus hō priuatus est specie hoīs: r ita nō ē hō. qđ videt velle boeti⁹ q̄ dicit q mali hoīes nō sunt: r ita sacra scriptura videt velle hoc q̄ malos hoīes vocat noīe brutoz aialiū Sz ꝓtra Dicit in p̄s. verūtñ in imagine ptransit hō. p qđ hī q imago dei q̄ est in hoīe. s. ratio non pōt amitti: et ita oīs hō existēs in pctō habet imaginē dei. s. rationē et ita est aīal ratōnale r ita est hō. Itē dicit btūs diony. q nō corrūpitur a malo qđ existētiū sm̄ q est essentia et natura: sz defect⁹ iuxta naturā ordinis armonie et cōmensuratōis: igit malū nō corrūpit essentiā siue naturā rei. r ita videt esse falsū qđ dicit aug. q malū est corruptio spēi modi r ordinis naturalis. ¶ Solutio Dicim⁹ q malū est priuatio spēi modi r ordinis naturalis. sicut dicit btūs aug. ideo aūt poti⁹ malū est priuatio istoz triū q̄ alioz bonoz: qm̄ in istis trib⁹ cōsistit pfectio gñalit cuiuslibet rei siue corpalis siue spiritualis. Malū aūt ꝓprie est priuatio siue corruptio pfectōis in vnaquaq; re corruptibili. Spēs enī in vna quaq; substātia appellat habitudo siue habit⁹ naturalis quo pficit substātia ad opationē suā ad quā naturalit est p quā sua vtilitate imitat aliquo mō diuinā opationē siue deū in hoc dz armonia qm̄ per hoc cōsonat vtime opationi r alijs creaturis q̄ oēs tēdūt ad vtilitatē vniuersi. qm̄ vero q̄libet substātia habet spēz hāc nō sine mēsura. qm̄ solius dei bonitas est immensa. ideo naturalit quelz substātia spēm suā hz in modo. qm̄ etiā hz eā ad vtilitatē vniuersi: ideo hz eā naturaliter in ordine. Ām pz q perfectio cuiuslibz rei cōsistit in his trib⁹: r tūc est pfecta res qm̄ hz hec tria. et tūc est res specioſa qm̄ habet suā spēm in suo mō et suo ordine. qđ ptz in hoīe exteriori. Tūc enī corpus specioſū est qm̄ habz spēm siue colorē naturalē in specioſa mēsura debito modo r ordie vt nō sit nasusvel aliud mēbrū maior q̄ dz scōm ꝓportionē ad alia mēbra r in ordie debito. Preterea in his trib⁹ imitatur creatura creatorē vt dictū est: r iō poti⁹ dr malū priuatio istoz q̄ alioz bonoz. Ex hoc ptz solutio ad primā obiectionē. Ad scōm dicim⁹ q pax est bonū cōsequēs pfectionē rei siue bonū annexū pfectōni rei: r iō malū non dr priuatio pacis sed pfectōis cui est annexa pax r qua remota remouet pax. vñ de malis carētib⁹ sua pfectiōe dr in ysaia. Nō ē pax impijs dicit dñs. Preterea pax in reb⁹ inaīatis nichil aliud est q̄ cessatio a motu. In aīabusvero vel angelis pax est des. i. cessatio a motu in btūdinē creatā siue in fruitōe dei detantā aīam. Quocūq; aūt mō dicat pax ptz q nō dz dici ꝓprie malū priuatio pacis. s. primo et ꝓprie. Ad tertiū obiectū pz solutio. Eadē ei q̄vocat salomō numerū pōdus r mensurā vocat aug. modū spēm r ordinē r btūs diony. armoniā ordinē r ꝓmēsuratōnē. In spē eiz est numerus siue rei discretio. in pōdere ordo. qm̄

Itē ad de dicto sapiētis

Ad idem q diony⁹lium.

Ad idem.

Boetius

In oppm Psalmista

Scdo q dyonisium

Solutio.

Ista pr⁹dicta sunt.

Perfectio cuiusz rei⁹ sistit in his tribus.

Pulcritudo r pfectō hoīs.

Alia ratio

Patz ad p mum.

Ad scōm.

Ysaye.

Alia ratio

Ad tertiuz

quō ista mr tis mōis nomūatur.

pond⁹ nichil aliō est ꝙ inclinatio sue substātie ad suū locū. patet aūt ꝙ mensura idē est ꝙ mod⁹. Quelibet aūt substātia istis tribus quasi trinitatē creatā habet in se vestigiū trinitatis increate. per modū aūt rīdēt potentie dei que relucet in magnitudine creaturaꝝ. Quelz enī creatura ſm capacitatē suā magnā habet virtutē in vniuerso in quo est valde bōa. sicut dicitur in principio Geñ. per speciem ẋo suā quelz creatura rep̄sentat dei sapientiā que est forma oīa formificās. per ordinē vero suū in quo est quies in quo et fructū suū affert et suā vtilitatē: repzesentat quelz creatura dei bonitatē. Qm̄ ergo in istis tribus quelz creatura imitatur ſm posse suū trinitatē increatam: ideo etiā potius dicūtur oīa facta esse in illis tribus ꝙ in aliis bonis: ideo etiā potius dicit malū p̄uatio alicuius istoꝝ ꝙ p̄uatio alteri⁹ boni. Ea ẋo q̄ sunt accidētia pfectioni istis p̄uatis p̄uant: aut si nō p̄uant eoꝝ p̄uatio nō est malū: quia per hoc non affertur nocumentū ipsi pfectioni. Ad euidētiā aūt eoꝝ q̄ sequunt

In principio Geñ.

duplex spēs substātie.

Notādū ꝙ duplex ē spēs substātie. Una substātialis in qua cōsistit esse rei que non est susceptiē magis vel minus: nec corrūpitur nec minuitur re manēte in suo esse. et talis species non p̄uatur: vel corrūpitur vel diminuit per malū culpe. Et hoc est quod dicit btūs

Dionisius.

Alia spēs ñ substātialis

Dionysius ꝙ non corrūpit a malo q̄d existentiū ſm ꝙ essentia vel natura. Est etiā spēs naturalis nō substātialis q̄ est nō aptitudo ad naturales operatiōes: sed habitudo siue habit⁹ siue abilitas siue pfectio vltīa naturalis se habēdi ad operatiōes naturales: q̄ bene pōt corrūpi re manēte in suo esse. cuius spēi p̄uatio

Dionisius.

malū est. sicut ōt btūs dionysius ꝙ malū est defectus habitudis naturaliū bonoꝝ. Hoc etiā patet in hoīe

Exemplum.

exteriori. qz cecitas p̄uatio est visus. i. habitus siue habilitatis vidēdi nō p̄uatio aptitudis ad videndū q̄ substantialis ē. Ex his etiā predictis potest habēri solutio ad oīa sequētia. Cum enī malicia sit p̄uatio modi vel ordinis vel spēi naturalis. hoc est vez ꝛ de

Duplex malitia.

malicia qua homo est malus: ꝛ de malicia qua actus est malus. Quō aūt malicia qua homo est malus sit p̄uatio modi spēi ꝛ ordinis: dictū est. Malicia autē qua actio est mala siliter p̄uatio est modi. ꝛc. vt ptz in actu diligēdi. Dilectio eī qua diligit deus ex caritate suā habet spēm. i. in hoc ꝙ diligitur deus ꝓpter se. Spēs enim ois ſm finem attendit. Ordo eius est

Ista tria in dilectōe dei

ꝙ eo diligit deus sup̄ omnia. Modus: qz eo deus in infinitū sup̄ oīa. Siliter opa misericordie habēt suā spēz in eo ꝙ fiunt ꝓpter deum. Modū in eo ꝙ fiunt in quantitate debita. vt qui plus habet: plus largiat

Silr in mia et alijs opibus ẋtutū.

paupibus. Ordo est in eo ꝙ fiunt debito tpe: debito loco. ꝛ si q̄ alie circūstātie sunt q̄ pertinēt ad ordinē. Patet ꝫ ꝙ in opibus virtutum tam interioribus ꝙ exterioꝝ⁹ est spēs ꝛ ordo debitus ꝛ modus: cuiusmōi species/modus/ꝛ ordo p̄uantur in opibus viciorū. cum enim sicut dicit aug. libido sit primū peccatum ꝛ principium omnis alterius peccati.

¶ Qualiter in omni opere malo sit p̄uatio speciei modi ꝛ ordinis.

Ulso qualiter in libidīe sit p̄uatio modi/spēi/ ꝛ ordinis: per cōsequēs videri potest qualiter in omni ope malo sit p̄uatio speciei/modi/ꝛ ordis.

Libido q̄d est.

Libido aūt nichil aliō est ꝙ ꝛcupiscētia siue volūtas improba qua diligit res transitoria: vt in eo delectet homo ꝓpt se. que dilectio p̄uat debito fine: qz non licet aliaz rōnalē delectari in aliquo ꝓpter se nisi in deo. quia cum delectat in creatura ꝛ non ꝓpter deū: de creatura facit deum. suū. qz qō plus diligit: hoc est ei deus. Ꝓuat ꝛ debito mō. qz tali dilectiōe diligit creatura plus debito scz mēsura qua sol⁹ deus debet diligi. Bona aūt fortune non debēt diligi nisi infimo modo diligēdi: ꝓpter scz sustentationē huius vite. Eodem modo opa viciorū que procedūt ex libidine p̄uata sunt specie modo ꝛ ordine suo. que p̄uatio est malicia qua ipsa sūt mala. Ad hoc aūt quod dicit btūs dionysi⁹ in ca. de malo. ꝙ malū est p̄uatio scie vel errātis scientie: vel fidei vt desiderij vel opis boni. Dicendū ergo non est p̄uatio solū trium p̄dictoꝝ. Dicendū est ꝙ malū dicit p̄uatio alicui⁹ dupliciter. dicit enī p̄uatio modi speciei ꝛ ordinis. qz hec p̄uat in substātijs in quibus sunt. dicit aūt p̄uatio scie. ꝛc. quia p̄uat aliquid q̄d in his est. quod postmodū melius apparebit cum exponemus verbū btī dionysij. Sic ꝫ hec ozatio: malū est p̄uatio alicuius. duplex est ſm amphibolīā. Dicit enī malū p̄uatio hui⁹: qz p̄uat hoc in aliquo. dicit et malū p̄uatio huius: qz p̄uat aliq̄d in hoc. Si aūt obicit ꝙ videtur cōtrarietas eē inter aug. et diony. qz dicit aug. ꝙ malū p̄uat spēm naturalē. alter dicit ꝙ a malo nō corrūpit q̄d existiū ſm ꝙ est eēntia vel natura: sed ē malū defectus iuxta naturā. ꝛc. Solutio huius pz ꝓ ꝓ suppositā diuisionē eius q̄d est spēs. Btūs eī diony. vocat naturā eēntiā ꝛ primam spēm. Aug. vero loquit de specie scdaria. Ultra hoc q̄d dictū est ꝙ malū est p̄uatio speciei et ordis naturalis opponit. quia malū culpe non habet cōtrarietatē ad bonū nature. tum quia simul est cum eo: imo nō est sine illo. tum qz vnū vm cōtrariū est: ꝛ bonū nature et bonū gratie diuersa bona sunt. Qñ si malū culpe est cōtrariū malo gratie: planū est ꝙ non est ꝓtrariū bono nature. sed ꝓtrariū p̄uatiuū est sui cōtrarij si alicuius est p̄uatiuū. ꝫ potius debuit dici malū esse p̄uatio speciei modi ꝛ ordinis gratuiti ꝙ naturalis. Ad q̄d dicendū est ꝙ ideo malū potius dz p̄uatio boni naturalis ꝙ gratuiti. qz ſm se et semꝑ p̄uat tale bonū. Non aūt ſm se nec sp p̄uat bonū gratie: qz non semꝑ p̄sens est hmōi bonū. Semꝑ aūt est p̄sens bonū nature. nō potest aūt p̄uari nisi q̄d p̄sens est. Licet autē diuersa sint ſm essentiā bonū nature ꝛ bonū gratie: tñ formaliter vnū ꝛ idem sunt et etiā finaliter. qz vnum est pfectio alterius. gra enī naturam pficit. et ad eūdem actum ꝛ opationē sunt: ꝛ etiā ad eūdem finē vlteriozē. et inde est ꝙ illud q̄d est vni ꝓtrariū: alteri est repugnās. Qñ malum culpe cōtrariat gre. qz ipsi⁹ finis est fruitio creature: gra ẋo fruitio creatoris. sed ꝓprie repugnat bono nature. ꝛ ideo proprie repugnat cōtra illud ꝛ p̄uat ipm. Sūt aūt qui dicūt ꝙ in ope meritoꝝ: vt in ope caritatis q̄d est diligere deum ꝓpter se ꝛ super oīa. per hanc prepositionē ꝓpter. denotat circūstātia ordinis. tum quia illa habitudo que per hmōi prepositionē datur intelligi: relatio est creature rōnalis ad deū. ꝛ ita ordinatio eius ad ipm. tum quia per hāc circūstantiam ꝓpter se inclinatur aīma ad locum proprium qui est deus. inclinatio aūt ad locum pōderis est. pōdus aūt nichil aliud est in eēntia ꝙ ordo. Tum quia in datiōe elemosine tria cōsiderātur. ꝙ propter deum. ecce cōparatio ad finem ꝛ comparatio ad essentiā circa quā est: sciz ad ipm datum q̄d tm̄ est vel debet esse tm̄. et comparatio ad materiā a qua ꝛ in qua: scz ad ipsum

Ne me petim puatur mō spē ꝛ ordie

Dionysi⁹ videt sētire ꝫ rīū p̄dictoꝝ

Solutio.

Malū dz p̄uatio dupl'r

Hec ozō est duplex ſm āphibolīā.

Augu. ꝛ dicit. vident esse ꝫrij.

Solutio.

ꝫ p̄dicta ar. Ꝓria ꝓbatio.

Secunda.

Solutio.

Bonū nature ꝛ bonum gre quō sūt vnū et quō non.

Opīo aliq̄rum.

q̄d ipoztat propter.

Secundo.

Tertio.

Tria in elemosina.

subiectū.ꝛ penes materiā circa quā est datio attēdit
modꝰ ꝛ mēsura penes materiā a qua cōsiderat spēs.
Ergo penes cōparationē ad finem q̄ cōsignificat per
hāc ꝓpositionē ꝓpter.cum dr propter deum.attēdit
ordo.sed si ita est in datione elemosine:ꝛ in dilectiōe
5 hoc ar. similiter debet eē.Sed ꝓtra.Perfectio sumit a fine vt
appet in differētijs specificis q̄ perfectiue sunt spēz.
rōnale aūt dicit aptitudinē ad actum ratiocinādi ad
quē est homo:et per quē ordinatū est ad vltimū finē
scz ad btitudinē.igitur cum dicit diligere deū ꝓpter
se ꝛ sup oīa.cū hec ꝓpositio ꝓpter.notet habitudinē
Secundo. ad finem penes hoc ipm propter se.debet cōsiderari
spēs ꝛ non ordo. Preterea.Ordo est inclinatio rei ad
locum debitū.sed per hāc circūstantiā ꝓpter deum.
q̄ circūstat dationē elemosine non inclinatur aīma ad
locum suum.quia existens in mortali potest infinitas
Tertio. datiōes ꝓpter deum exercere:sp tñ extra ꝓprium locū
remanēs qui deus est. Item in his tribus:scz modo/
specie/ꝛ ordine:attendit rei perfectio que nō est a rei
Opinio do ctoris. materia.igitur nō debet aliqd istorū a parte materie
sumi.igit falsum est qd ipsi dicūt.Et idcirco dicimus
q̄ a fine sumit spēs.speciositas enī operis est a fine.
Ad primū et secundū. Ad cui dico:diligere ꝓpter deū.hoc qd dico ꝓpter.
tangit spēm.Quod primo obicit qr sic refertur anima
ad deum.verū est.non tamen sic ordinat ad ipm aut
inclinatur qui debet esse ꝓprius locus eius.imo hec
circunstātia:sup oīa.expressiua est ordinis ꝛ colloca=
tiua aīe in loco ꝓprio.per hāc enim eleuat sup oēm
inferiorē creaturam ꝛ sub deo in loco ꝓprio stabilit.
Hec enī est ordinata dilectio.vt qui superexcellit oīa:
sup oīa diligat.Et sic patet q̄ ordo dilectionis rīdet
ordini rei dilecte.per hoc soluunt due prie obiectio=
Ad tertiū. nes.Ad tertiā que ē q̄ modus sumit ex pte materie
circa quā.dicēdū q̄ falsum est.quia non solū requirit
velle dare tñ.vt li tñ dicat quantitatem rei date.sed
exigitur tñ velle.vt li tñ quātitatē volūtatis signi=
ficet.tantū dico q̄tum requirit caritatis mēsura:que
multo amplius vult impletionē operū legis q̄ aliqd
tēporale.quia ipsa plus diligit legē dei:q̄ cupiditas
milia auri ꝛ argenti.

¶Arguit cōtra dictum dionysij.

Consequenter obicitur de illa auctoritate beati
dionysij.Malū est defectus scie.vel scie errātis.
vel desiderij fidei vel operis boni.ꝛc.loquit enim de
malo culpe.Scz scientia nō est virtus.igitur defectus
Secundo. scientie nō est vitiū:igit nō est malū.Preterea.Multis
Tertio. ineſt defectꝰ scientie qui tñ carent malo:qr multi boni
multa ignorāt.Item cum dicit:errātis scientie.videt
Quarto. oppositio in adiecto.qr oīs scientia eo q̄ est scia:recta
est.ꝛ sic nulla scia errās est.Item nō videt sic ꝓprehēdi
omne malū.Nam sub nullo mēbro ibi posito cōpre=
Quinto ar ō ebetudie henditur insipientia siue stulticia quam ponit greg.
Solutio. oppositū sapientie.Similiter obicit de ebetudine quam
Duplex est cognitio de deo. ponit ꝓtrariā eē intellectui:ꝛ de pusillanimitate quā
ponit circa timorē.Et ad hoc dicēdum est q̄ sicut est
duplex cognitio dei.vna q̄ modū nature quā habue=
runt philosophi:qui ductu rōis ꝓprie in eius noticiā
puenerūt.qr sicut dr tullius.Vox oīm ē vox nature:
ꝛ deum esse est vox oīm ꝛ ita vox nature. Altera aūt
Cognitio fidei magis avoluntate dependet. est per modū volūtatis.sicut cognitio qua per fidem
ipm cognoscimus. Similiter rerum spūaliū vt ecclesie
triumphātis vt aiaꝝ sctāꝝ ꝛ angelorꝝ ꝛ bonorꝝ que in
eis sunt duplex est cognitio.vna naturalis q̄ legē scz
naturalē ꝛ q̄ principia iuris naturalis.ꝛ hac cognoscunt
virtutes naturali cognitione:ꝛ q̄ cōtrariū vicia. Alia Intellectꝰ donum qd facit.
per modū ii.ar.ꝛ hec est per rōnes fidei:ꝛ habet per
itellectū donū qui ꝓcedit ex eis q̄ fides suppōit. Hic
est de q̄ dr in psal. Intellectꝰ bonus oībus facientibus
eum. Hanc duplicem cognitionē prout est in habitu
priuat defectus scie:ꝓut ē in actu priuat eā defectus
errātis scientie.duplicem aūt cognitionem dei priuat
defectus fidei.scz in actu ꝛ in habitu. Per hoc patet ad duo pri=
solutio ad duo primo obiecta. Soluendū enī est ad ma.
primū q̄ interēptionē huius:nulla scientia est virtus:
quia scientia dñi est virtus. Ad scōz aūt dicendū est q̄ Errās scia
errans scientia vocat error in spūalibus siue falsa opīo qd est.
de illis.et hec scia est in malis hoībus qui actu ignorāt
ea que agnoscerēt vellent nollent si ad cor redirēt.et
ideo signāter vocat errans scia a bto dion̄y. Vbi gra.
Cum quis videt mutatiōes rerum mundanarꝝ putat
mūdū casualiter agitari et sine rectore moueri:intñ
vt sit sicut insipiēs qui i corde suo dicit. Nō est deus.
et sic errare dicit. Bene aūt scientia errans dr.qr q̄uis
talis ignoret actu:scit tñ habitu spūalia.et si rediret Error i fide
ad cor suū:ꝛ mgrīm interiorē sciret actu. Tali errore
errat qui fornicationē opinat non eē pctm̄ mortale.
Vñ defectus scientie non tñ priuat habitum naturalē
qui subest dono intellectus:sed illū qui subest dono
scientie ꝛ dono consilij.defectus aūt scientie non solum
vocatur ibi ignorantia simplex:sed praua electio ex
errore ꝓcedēs. Ad hoc quod obicit q̄ diuisio videt Ad aliud
insufficiēs.respōdemus q̄ sufficiēs est.quod patet ex
hoc q̄ malū aut est in intellectu aut in affectu. Cū enī Quīq; ẋtutes intellectꝰ
quinq; ẋtutes sint in intellectu.scz donū scientie:donū
intellectus:donum consilij:sapientie:ꝛ fidei donum.
Defectus scie cōprehēdit tria vicia in habitu ꝓtraria Defectꝰ scie
tribus donis prenoiatis.qr defectus est priuatio na= ꝓprehendit
turalis habitus qui subtractus est cuilibet de tribus tria vicia.
donis prenoiatis.defectus aūt errātis scientie ꝓtraria
vicia ꝓprehēdit in actu eisdē tribus donis. Defectus Defectus
aūt fidei cōprehēdit malū ꝛ in actu ꝛ i quiete ꝓtrariū fidei.
fidei ꝛ sapientie q̄ est fides vt dicit greg. Defectus aūt Defectꝰ de
desiderij dicit malū in affectu quod in solavoluntate siderij.
cōsistit. Defectus aūt operis boni dicit malum qd ex Defectꝰ bo
volūtate ꝓrūpit in opus. Predictis aduersari videt ni operis.
q̄ sicut dicit ibtūs aug.sup Gen̄.vbi tractat illud ẋbū ꝑ p̄dicta ar
de.xi.sap̄. Oīa fecit deus.ꝛc. Spēs inquit aīaꝝ sunt ꝓprio aug.
scie ꝛ artes.pōdera vero sunt amores. Si ḡ amor est
pōdus:ḡ falsum est qd dictum est q̄ relatio denotata
per hāc ꝓpositionē sup.cum dico diligere deum sup
oīa.sit pondus aut ordo.qd idē est. Item oīs virtus Scdo ar.
est spēs aie:qr facit aīam speciosam.ḡ amor est spēs.
ergo nō est pondus aut ordo. Si aūt dixeris q̄ amor Euasio.
pondus est:qr locat aīam in loco ꝓprio qui est deus.
Tūc videt q̄ fides sit pondus:qr similiter locat aīaꝝ in
eodē loco.scz in deo. Sed hoc falsum.quia fides est ꝑ quā ar
cognitio quedā siue scientia:ḡ est spēs aie.artes enī ꝛ
scientie spēs sunt aīaꝝ. Solutio. Cum dictū est supra Solutio.
q̄ supra oīa comprehensiuū est ordinis aut pōderis:
intelligebat hoc de ordine actiōis. Cum aūt dicit ab Aliter dr.
aug.q̄ amores pōdera sunt aīaꝝ.locutio fit de ordie
anime.ꝛ ideo nō est cōtrarietas.vel pōt dici q̄ ꝓprie
loquēdo amor est pondus locans et ordinās aīam in
loco suo.sed relatio ista est ipa locatio siue ordiatio.
vbi autē vnum est ꝓpter alterū:idem vtrobiq; tñ.et
ideo non valet prima argumētatio. Ad scōm dicēdū Ad scōm.
est q̄ amor ꝛ est spēs ꝛ est ordo aut pōdus. Sm aūt q̄

aiam efficit specioſam atq; decoꝛam ſpecies iudicat: ſm autē q eam trahit ad locum debitū:pondus eſſe non dubitat. Ad vltimum qđ obicit de fide.dicendū q ipſa actum hz ſine motu:et eſt ꝯiūctio ꝛ inherētia aīe rōnalis qua deo cōiungit et adheret. Caritas aūt cū ipſa ſit ẋtus qua deſideram⁹ frui deo ſicut aſſerit aug.mouet ad hoc vt hmōi ꝯiūctio ſiue inherētia ſit in actu.ꝛ hocvult aug.aperte ſup illđ pſal. Accedite ad eū ꝛ illuiamī.dicit enī ibi in glo. Fide adherendo ꝛ pedibus gemine caritaſ currēdo. Magis ꝓprie ergo amoꝛ aut caritas pondus eſt. Fides aūt magis ꝓprie eſt ſpēs.cum ipſa ſit lumen intellectus.

Ad vltimū

Auguſtin⁹

Gloſa aug.

¶ Tertia queſtio.

TErtio capitulo q̄rit.an malum ſit priuatio oꝛdinis tm̄:vl̄ ſpeciei tm̄.ꝛ an ſufficiat ad hoc q malū ſit:q ſit pondus vnius iſtoꝛ tm̄. Videtur.quia priuatio oꝛdinis eſt priuatio boni.ſed malū eſt priuatio boni.igitur ſufficit ad hoc q malū ſit:q oꝛdo priuet.igit̄ non oꝛtet addere alia duo. Jtē eſto q aliquis ẋberet ſeruū cā iuſte coꝛrectiōis: ſed excedat in ẋberādo. Jbi nō videt eſſe malum ex aliquo vl̄ aliqua circūſtantia:niſi ex priuatiōe modi. igit̄ priuatio mōi tm̄ ſufficit ad hoc q malū ſit. Quo cōceſſo. Cōtra. Malū eſt priuatio pfectiōis.ſed ſpēs eſt pfectio.igitur malū eſt priuatio ſpēi. Jtem q̄diu ſpēs naturalis manet in aīa eſt aīa aſſimilatiua deo: igitur bonitas ē in ea:non igit̄ malicia.igitur non eſt coꝛruptio ſolius oꝛdinis:ſed etiā ſpēi. Jtē dicit aug. q virtus eſt oꝛdo amoꝛis.igitur ſi malū eſt priuatio virtutis:erit priuatio et oꝛdinis. Jtem oīe peccatū moꝛtale priuat in hoīe debitū oꝛdinē ad quē eſt hō. igitur omne pctm̄ eſt priuatio oꝛdinis. Jtem omne pctm̄ eſt ex libidine:ſed oīs libido eſt ex īmoderata cōcupiſcētia:ergo in oīni libidine eſt priuatio modi. igit̄ in omni peccato eſt priuatio modi.igitur ad hoc q peccatum ſit:oꝛtet q ſit priuatio ſpeciei/modi/ ꝛ oꝛdinis inſimul. Qđ cōcedimus dicētes q malum ꝓprie ꝛ principaliter ꝛ per ſe et ſemp ē priuatio ſpēi naturalis.et quia hec ſpēs nō eſt pfecta ſine oꝛdine ꝛ modo:ideo nō poteſt priuari ſine oꝛdine ꝛ mō. Sed ſpēs priuat principaliter:modus ꝛ oꝛdo ex ꝓſequēti. qꝛ annexa ſunt ei.ſpēs enī hmōi eſt hītudo naturalis ad operādum debito oꝛdīe ꝛ mō. Ad hoc igit̄ quod primo concludit q priuatio oꝛdinis ſufficit ad hoc q malū ſit.ſoluimus per interēptionē dicētes q nullū iſtoꝛū triū poteſt priuari ſine alio. Ad hoc igitur qđ obicit de illo qui verberat ſeruū cauſa coꝛrectiōis.ſi excedit modū dicimus q exceſſus iſte non poteſt eſſe niſi ex libidine.libido aūt nō poteſt eē ſine priuatiōe ſpeciei modi ꝛ oꝛdinis.

Af q ſic.

Secundo

In oppo⁹ Secundo.

Tertio per auguſtinū.

Quarto.

Quinto.

Solutio.

Ad primū.

Ad ſcām.

¶ Cōtra vnum dictū prius arguitur.

Item obicit de eo qđ dictum eſt ſupꝛa ſcilz q in caritate hec circūſtātia ꝓpter ſe.dicit ſpēm.hec aūt ſup oīa.dicit oꝛdinē.dicit aug.ſup Geñ.q artes ꝛ virtutes ſunt ſpēs aīe:amoꝛes ẋo ſunt pōdera.ſed caritas ē amoꝛ.igit̄ caritas eſt pōdus.igit̄ hec circūſtātia caritatis ꝓpter ſe.eſt pondus aīe:nō igit̄ ſpēs. Sed ꝓtra. Virtutes ſūt ſpēs aīe:igit̄ caritas eſt ſpēs anime:nō igitur pōdus. Jtem ſi caritas dicat̄ pōdus aīe:eadem rōne videtur poſſe dici q fides ſit pōdus aīe.quia dicit aug.ſup illđ ps. Accedite ad eum.ꝛc. Accedite fide in habēdo et gemine caritaſ pedibus currēdo.igit̄ fide inheremus deo.q̄ fides ponit aīaz in loco ſuo.ergo fides eſt pōdus anime ſicut caritas. Reſpōdemus ad primū q cum dictū eſt ſupꝛa q hec circūſtātia caritatis ꝓpter ſe.ponit ſpēm.et hec ſup oīa.ponit oꝛdinē:hoc intelligit̄ de ſpecie et oꝛdine actionum non anime. Qđ autē dictum eſt q ſpēs eſt habitudo naturaliū opationū.hoc itelligit̄ de ſpecie aīe ꝛ non de ſpecie actiōis. Vel poteſt ſolui aliter vt diceret̄ q cum dicit aug. Amoꝛes ſunt pondera.non intelligit̄ de quocūq; amoꝛe:ſz de amoꝛe pleno hñte oꝛdinē ꝛ ſpēz.et ī tali amoꝛe vnū eſt ibi ꝓpter alterū. quia oꝛdo per ſpēm.vñ nō excludit alterū.ſicut cum dico album eſt diſgregatiuū viſus:albedo ē diſgregatiua viſus.nō duo diſgregatiua dico ſz vnū:ꝛ vnū alterū nō excludit. Non ſequit ergo.amoꝛ eſt pōdus: non igit̄ ſpecies.nec ecōuerſo. Ad aliud dicimus q aliqua virt⁹ diuerſis reſpectibus bñ poteſt dici ſpēs ꝛ pondus:ſicut caritas q̄ poteſt dici ſpecies inq̄tum ſpecioſam reddit aīaz ꝛ inq̄tum ſpecificat ꝛ cōponit eam.inq̄tū autē oꝛdinat eam ad deū:ꝛ eius pōdus. Ad hoc aūt qđ obicit de fide q fide inheremus deo: ꝛ ita videt q fides oꝛdinat aīaz ad deum:ꝛ ita videt eſſe pondus ſiue oꝛdo.rñdem⁹ q fides magis ꝓprie dicit eſſe ſpecies aīe q̄ pōdus:ꝛ caritas magis ꝓprie pondus q̄ ſpēs. Fides enī illuminat aīam ꝛ decoꝛat: ꝛ prekea ipſa eſt cōiūctio aīe ad deum.caritas aūt eſt motus ad illam cōiūctionē.pondus autē eſt qđ facit rem inclinari ad locum ſuum.vnde ꝓprie caritas eſt pondus ꝛ nō fides. Credere enī actus eſt ſine motu: ſicut dicit ariſtoteles q cogitare eſt actus ſine motu.

Ad aliud

¶ Decimusquintus tractatus habet duas queſtiones preambulas.

DIcto de malo q̄d ſit.tertia queſtio principalis eſt de malo vnde ſit. Ille enim due queſtiones preambule ſunt ad iſtam. Ūñ dicit aug.in libꝛo ꝓtra epiſtolā fundamēti.q ideo deceptus eſt manicheus q prius voluit ſcire vnde malū q̄ quid malū.ſi enim ſciuiſſet q malum nihil eſt.nunq̄ aliqđ ens principiū mali poſuiſſet. Hec aūt q̄ſtio vñ malū.tripliciť intelligitur.quia hac q̄ſtione vnde malū.poteſt queri vñ malū materialiter.et ſic deteriat eam Aug.in libꝛo cōtra epiſtolā fundamēti.dicēs q ideo ſunt res coꝛruptibiles:qꝛ ſunt de nichilo.vñ dicit.Cum dico natura coꝛruptibilis.duo dico.q dico natura ꝓtinet ad deū:q dico coꝛruptibilis ꝓtinet ad nichilū. Jdeo enī filiꝰ dei coꝛrūpi non poteſt:qꝛ de aliq̄ eſt ſcz de eterna ſubſtātia.ideo etiā peccare nō poteſt.ſed quia li.ar. de nichilo eſt:per ipz poteſt homo peccare. Jtē hac q̄ſtione vnde malū.poteſt q̄ri vnde malū effectiue.ꝛ ſic deteriat eā aug.in libꝛo de li.ar.dicens. Peccare eſt ſpreto incommutabili bono:rebus mutabilibus adherere.qđ facimus libero volūtatis arbitrio.ecce notat̄ cā efficiēs mali in hoc qđ dico.qđ facimus.ꝛc. Jtem in hac q̄ſtiōe vnde malū.poteſt q̄ri vnde malū foꝛaliť.et ſic deteriat eam aug.in lib. De natura boni dicens. Malum eſt priuatio ſpeciei:modi:et oꝛdinis naturalis. Priuatio enī malicia eſt q̄ eſt quaſi cauſa foꝛmalis mali.

Ad ſcām.

Ūñ malum materialr.

q̄re filiꝰ dei coꝛrūpi nō poteſt.

Ūñ malum effectiue.

Ūñ malum foꝛmaliter.

¶ Determinat cōtroverſiā que videtur eſſe inter auguſtinum ꝛ dionyſium.

CIrca hanc queſtionē conſequēter querit̄ de illa cōtroverſia q̄ videt̄ inter aug.ꝛ btm̄ dio.ōt enī

aug.q malū est ex li.ar.vbi ōt.Peccare ē spreto rē. quod facimus li.volū.ar.Et btūs diony.ad idē dicit q aīa est causa mali.Sz ipse postea videt sibi r aug. cōtradicere.vbi ōt q malum non est ex principio.rē. Ad qđ dicendū q btūs dionysius loquit p se r ppter r cum pcisiōe.A principio enī fm q est exūs r debet principiare alia existēna q̄ sunt ab ipso non est origo mali.Sz per modū deficiendi puenit ex eo malum. eo enī q nō cōsiderat nec aduertit ratio q̄ cōsiderāda r attendēda sunt:procreat ex se malū.Et hoc est qđ dicit btūs dionysi⁹.Malū est ratio intelligēs.qz non cōsiderat ratio q̄ debet.et irrōnale:quia nō cōfert qđ debet. Et dñs dicit in euāgelio.Hoc faciūt quia non cognouerunt patrem neq; me.Et sic patet q nō est ptrarietas inter sctōs:quia precise loquit dionysius. Aug.vo simpliciter r cōiter.Sz obicit cōtra hoc qđ dicit btūs diony.q non est ex fine malū.quia auarus intendēs habere diuitias tanq̄ finem:inde se trāsfert ad fraudes r furta.Itē videt falsum qđ ōt dionysius q malū nō est ex cōsilio.nam malū eligit gr̄a desistēte sicut ōt aug.igitur malū est ex electiōe.igit ex cōsilio. Et ad hoc rñdeo q fōalit loquēdo:malum nō est ex fine.qz sicut dicit btūs dio.nullū operās malū intq̄tū operās malū intendit aliqđ.quia oīs operās intēdit bonū.quia bonū voluit esse finis.Sed si malū intelligitur ipa actio q̄ subiacet malicie vel est q malum habet finē:r etiā est geneficū r entium factiuū.qđ tū fm primū modū non est verū.Per hāc distinctiōem patet solutio ad illa duo obiecta. Sed nota q ībuē sunt in illa auctoritate btī dionysij.dicit enī q malū nō est ex via.i.ex cōi fluxu creaturaꝝ.Vidit nāq; deus cūcta que fecerat:r erāt valde bona.Item non est ex visione.i.a nullo deducit exēplari.Non enī est aliqđ exēplar penes aīaz ad similitudinē cuius estimet malū. Item non est ex natura.quia nichil est per se r fm se malū intq̄tū hmōi. Item non est ex causa:quia nichil existēttū fm q tale habet ex se pducere malū in rōne mali.Postmodū xo subdiuidit btūs dio.cām et ōt q malū nō est ex principio.Noie principij cām intelligit efficiētem. Item malū non est ex fine.i.ex causa finali mouēte ad ipm.neq; ex termino.i.ex cā formali. Forma enī terminus est rei. Item nō est ex consilio. id ē nō ex alio docēte extra vel cōsulēte.r sic remouet principiū extrinsecum.r ita diuidit efficientē in duo. in principiū r cōsiliū. Itē malū non est ex substantia. id ē ex causa materiali.materiam enim substātiā appellat.Cōtra pdicta obicit.dicit enī btūs dio.q tāta est superexcellēs magnitudo boni q malum nō potest ptra bonū pugnare:neq; ipm corrūpere nisi ex vtute boni.et cōstat q li ex:dicit habitudinē cause efficiēt[.] ergo videtur q bonū sit per se r fm se r ppria causa corruptionis boni.sed corruptio boni malū est.ergo bonū ppria r per se est causa mali.Item.si q virtutē suā est bonū causa corruptiōis boni:igit per virtutē suā est causa mali:igitur p se ē causa mali.igit malū est ex causa.qđ supius negatū est.Item si ex virtute boni corrūpit bonū:igitur bonū corrūpit seipm.sed non est corruptio nisi p ptrarietatē:igit bonū sibipi est ptrariū. Et ad hoc dicendū est q sicut dictum est: bonū non est causa mali nisi p modū deagēdi et deficiendi.qz sicut ōt aug.Male volūtatis non est causa efficiēs sz deficiens.qz malū nō est effectio sz defectio. Licet ḡ proprie.i.sine improprietate figure verū sit q bonū est causa mali:non tū per se bonum est causa mali.Et p hoc patet solutio ad primo obiectū. Ad scōm. scōo obiectū siliter patet solutio.quia licet p virtutē suā sit causa corruptiōis boni:non tamen p se sed per defectum r mordinationē vt dictum est.Ad tertium dicendū q licet bonū corruptiuū sit suipsius:non tū sibi est ptrariū.quia non corrumpit se nisi per mediā actionem quā ex se elicit.que qz mordinata est causa corruptionis r dissipationis.

Quare rō peccat.

Dionysius

Dñs in euā gelio.

Cōtra dionisium aī.

Ad duo pma.

Ex via.

Ex visione.

Ex natura.

Ex causa

Ex pncipio

Ex fine.

Ex termio.

Ex cōsilio

Ex subā.

Ad scōm.

Ad tertiū.

¶Secūda questio.

Circa scōz capitulū querit de causa fōali ipsius mali.de qua dicit aug.q malū est priuatio spēi mōi r ordinis naturalis. Sz fm hoc obicit de actiōe indifferēte.probat enim q sit mala:qz priuata specie mō r ordine.qđ pz qz ipsa est apta nata suscipe spēm modū r ordinē.et non habet.ḡ priuata est specie:mō r ordine.quod pbat per sile.Catulus enī ante nonū diē aptus natus est habere visum.vñ si tūc nō habet dicit esse cecus.igitur eadē rōne cum actio indifferēs sit apta nata suscipere spēm modū r ordinē r tūc non habeat:ipa dicetur priuata specie/mō/r ordine.quia susceptibilis ē mōi spēi r ordis.r nō habet.Et si hoc ois actio indifferens eēt mala.aut quia qñ debet hre non habet.i.qñ vtile est habere ea non habet.aut qñ necesse est propter preceptū.Si dicat q ideo quia nō habet qñ est vtile hre ea.fm hoc ois actio indifferēs priuata est istis:quia ḡcito vtile eēt hre ea. Si scōz. cōtra.Nulla actio inq̄tū actio ē in pcepto.igit nunq̄ necesse est ppter pceptū q actio inq̄tū actio habeat spēm modū et ordinē.Item dicit aug.q aliqua sunt q̄ nullo fine bñ possunt fieri:vt fornicari furari.ḡ ista nec habuerunt nec hēbūt vnq̄ spēm modū r ordinē. igitur non possūt priuari istis.igitur non sunt mala. Solutio.Ad primuz rñdeo q tūc dicit actio priuata specie mō r ordine qñ necesse est eam hre illa ad hoc q nō sit mala et non habet.Et nō intelligitur hoc de qualibet actione:sed de actiōe ordinata ad creaturā. id ē de ea qua mediante homo vult delectari in creatura.Si enī talis actio habet spēm modū et ordinē: bōa est.qz ea mediāte delectat hō in creatura ppter deū.vt possit dicere.Delectasti me dñe i factura tua. Si aūt nō habet spēm modū r ordinē:mala est.quia ea mediāte fruit homo creatura qđ est totum r solū malū hois.sicut ōt aug.Sic enī ptingit de via facere finē:de vmbra veritatem.sic contingit peccare.qđ est spreto incōmutabili bono:rebus mutabilib⁹ adherere.De actione xo indifferēte patet q nō est necesse q hēat spēm pottorē:modū aut ordinē q̄ habet.licz possit hre. Notādū enī est q ois actio aut est a principio virtutis aut a principio nature:aut a principio libidinis.Illa q̄ est a principio virtutis habet finē scz deum.r illa hz dignissimā spēm et dignissimū ordinē r modū. Que ē a principio nature habet finē necessitatē vel vtilitatē aliquā naturalē:r hz spēm/modū/ r ordinē per modū nature.nec necesse est q hēat alīū qz natura reflexiua est in seipam.Que aūt est a principio libidis habet finē:scz delectationē in creatura. Ad hoc aūt qđ obicit de catulo:patet q non est sile: quia fm naturā deteriatū est q potētia vidēdi in ipo exeat in actum post nonū diem.Nō est aūt deteriatū q actio indifferēs aliqñ habeat pottorē spēm:modū aut ordinē.Ex his ergo patet solutio ad primū r ad scōm.Ad hoc qđ vltio obicit dicit q q̄uis formicari: furari r hmōi nō possint fieri bono fine:tamē subsūt

Ad primū de catulo.

Ad primuz et secundū.

Ad vltimū

Solutio.

Ad primū.

Ō dictuz augustini aī.

Exemplū

In oppm

Euasio.

Multiplex operatio.

eis actiões q̄ fm se bone sunt.vñ per diuersas circū=
stantias ꝛ bono fine ꝛ malo fieri possunt:ꝛ ideo pri=
uari possunt.

¶Arguit̄ q nulla actio sit mala.

QAm dictum sit q malicia qua aliqd est malum:
sit priuatio modi/spēi/ꝛ ordinis naturalis vt pz
in aīa:q̄ ideo dr mala qr priuata est specie/mō/ꝛordie
naturali.obicit̄ de actiōe mala.et videt̄ q nulla actio
sit mala:qr nulla actio est priuata mō specie ꝛ ordine
naturalibus.qr spēs nō est naturalis actioni:ꝛ p ꝯs
neq modus neq spēs.imo spēs est accidētalis actiōi
quia dicit relationē ad finē q̄ in veritate potest inesse
ꝛ non inesse actiōi.potest enī actio referri ad deum:
potest referri ad inanem gloriā vel ad aliquid aliud.
ergo malicia nō est priuatio accītaliū:sed naturaliū.
Malicia enī non dicit̄ priuatio albi aut nigri.q̄ acci=
dētalia sunt:sed est malicia tm priuatio naturaliū.nō
videt̄ malicia in actiōe esse. Jtem.ecce duo layci qui
equales siue pares sunt in omnibus.excepto q alter
magis vult fornicari alio: et sic est magis malus.sed
q̄rit̄ quare magis malus?nō enī potest dici q ꝓpter
priuationē maior boni aut meliozis ordis.in vtroq
enī priuat̄ bonū continētie ꝛ ordo cōtinētie. Jtē non
pōt dici magis malus ꝓpter priuationē boni magis
debiti.equaliter enī tenebant̄ ad cōtinētiā.quō ergo
alter dicet̄ magis malus? Jtem q̄rit̄ de habitu malo
quō dicat̄ malus.aut ꝓpter malū actum:aut ꝓpter
hoc q cōseruat maliciam in aīma. Si primū.Cōtra.
Malus actus nō est in illo qui modo nō peccat:licet
peccauerit nec penituerit.ꝛ tñ iste ē malus.& malus
habitus nō dicit̄ malus ꝓpter malū actum.Si scdz.
Cōtra.Malicia potest cōseruari in aīa sine malo ha=
bitu cōseruāte ipsam.ergo nō ideo dicit̄ malus quia
cōseruat maliciā in aīa.Q̄ pria sit vera pz.qr in isto
qui prio fuit auarus:ꝛ mō sine penitētia sue auaricie
ꝓdigus est factus:remanet malicia auaritie.non enī
deleta est per virtutē ꝛ penitentiā aduentē:ꝛ alio
mō nō potest deleri.igitur adhuc habet maliciā illā
in aīa ꝛ nō habitū malicie cōseruantē ipaz.qr ꝯtrariū
habitum habet ipi auaritie.ꝛ ita videtur q nullomō
posset dici malus habitus. Q̄ ꝓcedūt quidā.licz sit
ꝓra aug. Jtem sic solet obici.Malū corrūpit:ergo
malū est potēs corrūpere.igit̄ malū est potēs.igitur
malū est. Solutio.Rñdeo ad primū q cum dr mala
actio.tria intelligūtur.scz ipsa actio:ꝛ ĩma turalitas
actionis quā dicim⁹ priuationē spēi/modi/et ordinis
in ipsa actiōe:ꝛ p̄ter hec ipsa corruptio imaginis dei
in aīa per ipsam actionē.nisi ergo apponat̄ magis ad
cōclusionē malū fertur ad tertiū.quia magis mala est
actio eo q magis vulnerat aīaz. Ad hoc aūt qđ obicit
q species modus ꝛ ordo accidūt actioni:igitur eorū
corruptio nō est mala. Rñdeo q eor corruptō nō est
mala fm se sed fm q actio nociua est aīe.fm se enim
cōsiderata ꝛ nō relata ad aīam nō adimit aliqd boni:
et ita non nocet ꝛ ita nō est mala. Ad scdo obiectum
dicimus q ille de duobus qui magis vult fornicari:
magis est malus.ꝓpter maioris boni priuationē in
quātitate quod in maiori quātitate priuatur ꝓpter
maiorem voluntatē. Tanta enī est excellētia boni:vt
malū non possit pugnare cōtra bonum nisi ex virtute
boni sicut dictum est supra.sicut patet ĩ duobus qui
equalē defectū habēt in vi gressibili.tñ citius currēs
magis claudicat.nō ꝓpter maiorē defectū:sed ꝓpter
maiorē motū cum defectu.sīliter acutum in cultello
bonū est:tñ magis acutū magis ledit. Ad hoc aūt qđ tertio obicit rñdem⁹ q malus habitus dicitur malū ꝓpter hoc q cōseruat maliciā in aīa q̄diu ipse ē in ea ꝛ disponit eam ad male agendū. Ad hoc aūt qđ dicit q malicia ꝑseruat sine habitu ꝑseruāte ipaz.rñdem⁹ q bene verū est.quia efficiēte causa cessante:nō tamen cessat eius effectus sed manet.vnde cessante auaritia in isto:malicia tñ bene potest remanere.tñ verū est q q̄diu habitus malus est:cōseruat maliciā in ipa. Ad vltimū argumentū rñdemus q non valet: hoc corrūpere potest:igitur potest.qr potētia corrūpendi non est potentia.vñ processus est fm quid ad simpliciter.

Ad tertiū.

Ad iproba tionem

Ad vltimū

¶Tertia questio huius tractatus.

QArca tertiū capitulū querit̄ quid faciat actionē malā.videt̄ q sola ꝓhibitio.qr actio bona ē in se:cū sit a deo.et si non eēt ꝓhibita a deo nō imputaretur a deo.igit̄ ex sola ꝓhibitiōe habet q est mala. Jtem.pctm̄ est dictum vel factū vel cōcupitum cōtra legē dei. Hec est diffinitio peccati. Sed p hoc q dico dictū/vel factū/vel cōcupitū:non significat̄ nisi bonū. per residuū vero significat̄ malicia.s.per hoc q dico: cōtra legē dei.igitur hoc est esse peccatū qđ est cōtra ꝓhibitionē legis diuine.ergo sola ꝓhibitio causa est quare actio sit mala. Jtem dicit aug.aliquā actionē esse malā.qr est ꝓhibita.igitur ꝓhibitio facit aliquā actionē esse malā.& cum eiusdē cause idē sit effectus: ꝛ oīs actio mala ꝓhibita sit:ꝓhibitio in oñi actiōe causatiua est malicie. Sed si hoc.non bñ distīgueret aug.quedā mala esse qr ꝓhibita:ꝛ quedā ꝓhibita ideo qr mala. Jtem si sola ꝓhibitio eēt causa malicie in omni actione:oēs actiones essent equaliter male. ¶Prꝛeꝛea.cum ꝓhibitio sit ipe deus ꝓhibēs.deus eēt causa malicie in actiōe.quod absit. ¶Prꝛeꝛea.ex eo est mala actio q per eam adheret hō cōmutabili ꝛ fruit eo incōmutabili spreto.igitur non est oīs actio mala quia ꝓhibita. Solutio. Dicimus q si nulla facta eēt ꝓhibitio:tñ aliqd eēt malū culpe siue pctm̄.qr sicut dicit btūs aug.q aīa posita est inter deū ꝛ creaturas rōnabiles visibiles.vnde si p amorē coniūgat se deo tanq̄ superiori:illuīatur ꝛ oībus bonis ꝑficit.si vo per amorem coniūgat se visibilibus rebus obtenebrat̄ ꝛ oībus bonis dei diminuit̄. Unde etsi nulla facta esset ꝓhibitio:tñ frui creatura eēt ei malū quia nociuū:ꝛ esset tale malum quia eēt voluntarium:ꝛ ita pctm̄ sine culpa. Sz ad vitādū tale malū data est rōni cognitio huius mali a deo qui scripsit legē nature in ipsa per quā caueret tale malū. Et ido fornicari ꝛ adulterari ꝛ hmōi sunt ꝓhibita quia mala.ꝛ non ecōuerso. Q̄d ergo dicit̄ q actio bona est in se ꝛ non mala:nisi quia ꝓhibita. Rñdēdū est q hoc est falsum.imo mala est: quia ea male vtit̄ homo.ꝛ qr sic mala:ideo ꝓhibita. Diffinitio & quā ponit aug.ī fine ꝓmi libri de libero arbi.est vera ꝛ p se diffinitio pctī.hec scz ¶Peccare est spreto incōmutabili bono:rebus ꝛmutabilibus adherere. Jncōmutabile bonum spernitur:cum in alio btūdo q̄rit̄ q̄ in ipso:ꝛ ex hoc q ei⁹ imago ab hoie dissipatur ꝛ maculat̄.et ex hoc sequit̄ q sit cōtra legē dei:q̄ ostendit hoi q eēt malū. Alia diffinitio pctī nō est p essentiā:sed p id qđ cōsequit̄ eēntiā assignata est hec.scz ¶Pctm̄ est dictum factū vel cōcupitū cōtra legē dei. Eo enī dicit̄ pctm̄ malū per se loquendo:qr est auūlso ab incōmutabili bono:ꝛ cōuersio ad cōmutabile bonū.et ex hoc sequit̄ q sit ꝓra deū ꝓhibentē

Ad primū.

Ad scdm.

Ad tertiū.

Ad primū.

¶Pctm̄ dđē fm augu.

¶Pctz ad secūdū p hoc

Alia diffinitio pctī.

Ad primū.

Ad scdm.

Ad tertiū.

Ad primū.

Ad scdm.

Ad tertiū.

Ad primū.

Ad scdm.

Ad tertiū

phibitio q̄ mō est cā.

malū. prohibitio igit̄ dei non est causa nisi impropriesiue per cōsequens. Ad hoc aūt quod tertio obicit q̄ vbicūq; est eadē cā: est idē effectus. falsa est ꝓpō. nisi sic intelligat̄ de causa propria ⁊ īmediata siue ꝓiūcta

Ad tertiū.

⁊ patiēte etiā se habēte eodem mō vtrobiq;. Etsi enī ignis agēs in aquā frigidā calefaciat eam: nō sequit̄ q̄ sp agens in aquā idem faciat. pōt tn̄ calida magis calefacere. et ita nō opz q̄ causa pcti eundem effectū in oīb⁹ penitus opet̄. Ad hoc autē qđ obicit̄ quarto hec dictio quia. non causam sufficientē neq; primam sed scōdariam ⁊ impropriam notat.

Ad quartū

¶ Arguitur q̄ omne peccatum ideo sit tale: quia prohibitū.

Dicto q̄ quedā sunt mala quia ꝓhibita. quedā prohibita qz mala. et hec ideo mala sunt: qz ex libidine sunt q̄ est ad fruendū creatura. Sed probat̄ q̄ qlibet pctn̄ ideo est pctn̄: quia prohibitū. Dicit enim dionysius q̄ ira in cane est bonū: silr̄ luxuria in porco non est malū. ⁊ tn̄ porcus luxuria fruit̄ creatura. ꝯ libido fm se siue frui creatura in porco nō est malū. igitur non est malū fm se. igitur luxuria nō est malū: quia ex libidine est. et est malū in hoīe. igit̄ est malū: quia ē prohibitū. Eodē mō potest probari de furto ⁊ de oībus alijs. igitur omne pctn̄ est malum: qz prohibitū. igitur nullū est prohibitū qz malū. Itē intelligat̄ q̄ aliqđ peccet ꝓtra aliqđ mandatū ⁊ nō ex libidine: actio illius est mala. sed non qz ex libidine: igitur qz ꝓhibita. ⁊ inde vt prius. Item iste solutus fornicat̄ timēs ne ista q̄ similiter est soluta interficiat seipaz nisi cognoscat: ⁊ ita coḡscit eam nō ex libidie. cōstat q̄ actio illi⁹ est mala. non qz ex libidine: igitur quia prohibita. ⁊ inde vt prius. Solutio. Ad primū rndem⁹ dicētes q̄ ira bonū est in cane: quia est qđā custoditiuū dn̄i sui. ⁊ luxuria similit̄ in porco non est mala: quia cōsentanea est nature porci. nec corrūpit spēm/modū/vel ordinē in porco. tn̄ est malū in hoīe fm se: quia priuat debitū modū/spēz/⁊ ordinē in eo. Sicut enī acetum aceto mixtū non corrūpit acetū: tn̄ vino mixtū corrumpit vinū. sic amor creature bruto īmixtus nichil in eo corrūpit: īmixtus tn̄ anime rōali per amorē corrūpit in ea bona eius. Anima autē (vt dictū est) quedā nobilis creatura ē inter deū et alias creaturas: ⁊ cū deo ꝯiūgit̄/illuiat̄/meliorat̄/pficit̄. cū ꝺo creatur obtenebrat̄/deturpat̄/diminuit̄. Ad hoc aūt qđ consequēter obicitur dicimus q̄ nemo sciēs ⁊ prudens facit ꝓtra preceptū: quin hoc sit ex libidine. Vñ q̄ sic faciat cōtra preceptū sine omni libidine: nō est intelligibile nec possibile: neq; sustineri debet. Cū enī facit cōtra preceptū priuat ordinē obedientie qui esse debet inferioris ad suū superiorē. hec aūt priuatio ex libidīe ꝓcedit. Fit aūt qñq; pctn̄ ex ꝓpria libidīe: qñq; ex aliena. Et sic patet solutio ad duo vltima.

Dionysius

Eodez mō de furto.

Scdo principaliter.

Tertio.

Solutio.

Ad primū.

Exemplū.

Nota bene

Ad aliud.

Ad duo vltima.

¶ Quarta questio huius tractatus.

Circa quartū capitulū qđ addimus querit̄. vtrū mala actio sit a deo operante vel cooperante.

Ꝑria opio

Sup hoc ē duplex opinio. Quidā dicūt q̄ oīs actio mala ē ab hoīe vel a diabolo.

Alia opio.

Alij dicūt q̄ oīs actio mala est a deo. eo q̄ solūmodo deus dat potentiā ad illam exercendā.

Tertia opinio.

Alij dicunt q̄ oīs actio mala inq̄tū actio ⁊ bona est ⁊ a deo est. Et q̄ hec vltia opinio sit vera probat̄ auctoritatibus ⁊ rōnibus. et primo per auctoritates Isaie. dicit enī de sennacherib. Nūquid gloriat̄ securis ꝓtra eū qui secat in ea? q. d. dn̄s ⁊ tu sennacherib debes ne gloriaz attribuere tibi de eo q̄ per te quasi per instrumentum destruxi iudeos? q. d. non. ꝯ dn̄s erat principalis actor illius actiōis sennacherib q̄ mala erat. ergo mala actio est a deo. Item in eod̄ ca. Virga furoris mei assur. q. d. ⁊ tu assur. i. sennach. tu es virga furoris mei. q. d. per te quasi per virgam ꝟberaui iudeos. ergo deus erat actor illius actionis. ⁊ inde vt prius. Item p rōnes sic. Cōstat q̄ passio christi optima ⁊ ꝺuenientissima fuit. igitur eius causa fuit bona. sed eius causa, ꝓpria ⁊ ipsius illatiua fuit actio iudeoz qui nobis non sibi mellificauerūt. vt posset de eis sic dici. Nobis nō vobis mellificastis apes. igit̄ illa actio fuit bona. ꝯ boni effectiua. Dicit enī tripliciter bonū: scz honestū/delectabile/et expediens. et hoc fuit bonū expediēs. Itē iste fornicādo generat sctn̄ ꝓphetā. possibile est hoc. Hec actio est causa boni: igitur ipsa est bona et mala. ꝯ actio mala inq̄tū actio: bōa est et a deo. Qđ cōcedimus dicētes q̄ deus ē causa efficiēs/formalis/⁊ finalis/male actiōis: sed non materialis. Efficiēs eius causa est: qz eius est principalis actor. Sed obicit̄. Si est principalis eius actor: ꝯ debet ei mala actio imputari: ⁊ non homini vl diabolo. Itē quicqđ est causa cause est cā causati: sed deus est causa male actiōis: ⁊ mala actio cā mali. igit̄ deus est causa mali. Solutio. Rndemus ad hoc dicentes q̄ mala actio habet duos fines. Vnū habet vanū finē qui libidinis est: scz frui creatura qua nō est fruendum. hoc est fruivanitate. fm hunc finem mala actio hoī vel diabolo est imputāda: et non deo. sicut licet faber sit causa cultelli: non tn̄ ei imputat̄ homicidiū. Habet et aliū finē bonū fm quē imputari deo debet ⁊ non hoī. sicut patet in fornicatiōe que habet finē quē intēdit fornicator. scz frui creatura. et habet finem a deo scz delectationē naturalem q̄ bona est in eo in quo nata est scz in brutalitate vel gn̄atiōe ꝓlis. Ad hoc aūt qđ obicit q̄ quicqđ est cā cause: est causa causati. dicimus q̄ verū est in causis ꝓprijs ⁊ ꝯiūctis. sed etsi deus est causa actiōis male inq̄tum est actio: actio tamē inq̄tū est actio non est ꝓpria causa mali. Possem tn̄ dicere soluendo cū aug. in libro de li. ar. in principio. dicit enim. Non est multū curādū a quo sit mala actio siue malus actus: dum certissime sciamus q̄ est malus actus ⁊ a nobis oruūdus.

Alia auctoritas.

Prima rō ad idem.

Scda rō

Opinio doctoris.

ꝯ hoc aī.

Secundo.

Solutio.

Actō mala hz duos fines.

per hec ptz ad primuz.

Ad scdm.

Aliī soluit fm augu.

¶ Questio incidens.

Item cum dictum sit q̄ mala actio inq̄tū actio a deo est. inq̄tū mala non est a deo. Querit̄ fm hoc an cōcedēdū sit q̄ pctn̄ sit a deo. Qđ videt̄ posse probari sic. Mala actio ē a deo: sed peccatū est mala actio: igitur pctn̄ habet eē substātiale actiōis: ergo habet eē substātiale: tgr̄ pctn̄ est. Sz quicqđ ē a deo est: igitur pctn̄ est a deo. Igit̄ mentit̄ iohānes dicēs Sine ipo fctn̄ est nichil. Sz ꝺr btūs diony. Optimi optima est adducere: sed mala actio non est optima: igit̄ dei non est ipām adducere: igit̄ deus nō adducit eam. igit̄ nō est a deo. Item in gen̄. Vidit deus cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Sz mala actio non est valde bona īmo mala: igitur non est facta a deo: igit̄ nō est auctore deo: igit̄ nō est a deo. Si dicat q̄ mala actio inq̄tū est a deo est. inq̄tū est mala nō est a deo. quia malicia nō est a deo. Cōtra. videt̄ etiā q̄ malicia sit a deo. qz cōstat q̄ malicia sit diminutio boni in aia

Aī q̄ sic.

In oppm

scdo ad idē

Euasio.

ꝯ euasionē arguitur

et diminutio boni in aia facit minoritatē boni in aia. sed minoritas est aliq̄d in aīma: g̃ diminutio boni est aliq̄d in aia. sz diminutio boni ē pr̄uatio boni. ergo corruptio boni est aliq̄d in aīma. sed corruptio boni et malicia penitus idem sunt. Item dr aug. q̄ pctm̄ est pena pcti. et dicūt magistri q̄ sic est intelligēdum ꝓctm̄ est pena pcti puniēs. g̃ pctm̄ ē pena. Sz pena est a deo: g̃ pctm̄ est a deo: g̃ malicia peccati ē a deo. ꝓpr̄ has rōnes et alias cōcedūt q̄dā q̄ corruptio/ pr̄uatio/destructio ⁊ hmōi bōa sint: ⁊ a deo sūt hmōi. sed nullū istor cōcedūt esse maliciā. Sed ꝓtra. Cum iste peccat: cōstat q̄ aliq̄d boni corrūpit in ipo. igitur iste peccat: cōstat q̄ aliq̄d boni corrūpit in ipo. igitur boni accidētalis/vel substātialis/vel naturalis. Non accidētalis. pono enī q̄ nullū accidētale sit in ipso: qr caret virtutibus ⁊ donis ⁊ omni gr̄a gratū faciente. Itē nō substātialis boni. Substātiale enī nō recipit magis vel minus. Nec corrūpit substātiale bonū per pctm̄ vt vult btūs dionysi⁹. vt ostensuz est supra. Est igitur boni naturalis. sed non nisi spēi/modi/⁊ ordis naturalis. sed hoc ē malicia: igit corruptio ē malicia. Item dr in ps. Persequat inimicus aiam meā. i. dei imaginē corrūpat in me ⁊ adnichilet. Hoc enī est qd̄ principaliter intēdit diabolus: scz corrūpere imaginē dei in hoīe. Sz corruptio vt dicūt est a deo: g̃ corrūpere est a deo: g̃ deus corrūpit sui imaginē in hoīe: g̃ deus facit illud qd̄ diabol⁹ facere principaliter intēdit. ergo nec hō nec diabolus est culpādus pro eo q̄ corrūpunt dei imaginē. quod falsum est. hoc tātū est propter qd̄ deus irascit hoī ⁊ flagellat eum et sīliter diabolū. igitur ista corruptio est homini imputanda ⁊ diabolo. ergo est ab hoīe ⁊ diabolo. alioq̄n iniuste imputat eis. Nō est g̃ a deo. Sz quicq̄d est a deo est: et corruptio nō est a deo: g̃ corruptio nō est. igit corruptio nichil est. g̃ corruptio ⁊ malicia idem. Quod cōcedimus rndētes ad primū q̄ hec argumētatio nō valet ꝓctm̄ est mala actio: ⁊ mala actio ē a deo: igit pctm̄ est a deo. impedīte fallacia fm accidēs. Omne es est naturale: statua est es: igit statua est naturale. Solet etiā dici ⁊ bene q̄ noīa scde impositionis non recipiūt adiectiua neq̄ determiationes noīm prime impositiōis. nec ecōuerso. vñ nichil est dictu capa cathegorica. aut sillogism⁹ albus. Añ patet q̄ cum dr. mala actio ē a deo. hec deteriatio a deo. nō est determinatiua malicie actiōis: sed actiōis fm se. Hec enim ꝓctm̄ est a deo. nullo mō est cōcedēda. Ad hoc aūt qd̄ obicit secūdo q̄ mala actio habet esse substātiale actionis. dicendū est q̄ duplex est esse male actionis: scz materiale et forale. Materiale esse actiōis est esse ipsius fm q̄ est actio. Forale esse male actiōis est esse actionis: vt est informata malicia. Et sic pz q̄ nō valet argumentū Mala actio habet substātiale eē actiōis: sed pctm̄ est mala actio: igitur pctm̄ habet. ⁊c. Pro enī li esse sumit pro esse naturali actionis: in cluslōe vero pro esse forato. Ad hoc autē qd̄ tertio obicit q̄ optimi est optia adducere. sic est intelligēdū. optimi est. ⁊c. in his que agit deus p se ⁊ ex sua volūtate. In his q̄ agit deus per se dico. quia actio ī qua deus cooperatur hoī bene potest eē mixta. Ex sua volūtate dico. qr cum deus agit quasi inuitus: id qd̄ tunc agit potest esse malū. vt cum infert penam eternā p pctō. Unde dr aug. q̄ peior est pena eterna pctō. Notādū est tm̄ q̄ hic nō fit collatio pcti ad penam fm essentiā pcti ⁊ pene. quia pctm̄ nichil est. sed fm effectus. ⁊ est dictu ꝓpeior est acerbitas pene eterne q̄ mentis angustia quā efficit. Inuitus aūt infert deus penam. vñ dicit Heu ego cōsolabor sup hostibus meis. ꝓpositum dici si placeret q̄ pena eterna est bona ⁊ optima in gne suo. Quicq̄d enī est in q̄tū est optimū est in gne suo. vñ sol non est in gne suo melior q̄ asinus in suo. vñ eccl. Non est dicendum hoc nequius illo est. Et sic patet solutio ad tertiū ⁊ ad quartū. Ad q̄ntū dicim⁹ q̄ sicut dr dionysius ꝓpr̄iū est peccati corrūpere/ destruere/et hmōi. vñ ꝓctm̄ corrūpit. hec est per se. Hec aūt p accidēs siue p cōsequens ꝓctm̄ diminuit. Añ non est idē diminutio q̄ corruptio. qr diminutio sequit ad corruptionē. Ad hoc aūt qd̄ obicit q̄ pctm̄ est pena. distinguendū est. Est enī pena que est dānū. ⁊ hec nichil est. et de hac dicit q̄ pctm̄ est pena. Et est pena torquēs ⁊ affligens. et hec aliq̄d est. et hec pena non est pctm̄: nec pctm̄ est hec pena. imo hec pena est sequela pcti. Ex iam dictis pz satis q̄ malū corrūpit bonū in aia. non bonū accidētale: nisi ex accidēti. nec bonū substātiale aie: qr illd̄ non corrūpit: sz naturale bonū. Iste g̃ qui peccat tm̄ admit bonū p scdz pctm̄ siliter tm̄. et nō sunt in aīa infinita tanta: igitur totiēs potest peccare q̄ totū bonū destruet in aia. ꝓbonat hoc ⁊ q̄ itez peccet. hoc vltimū pctm̄ q̄d corrūpit in isto. nō bonū naturale: quia totū corruptum est. nec accidētale: quia nō habebat illud. nec substātiale: qr illud non corrūpit. g̃ nichil corrūpit isto. igitur malū nō est corruptio boni. Ad hoc dixerūt quidā q̄ pctm̄ non corrūpit naturalia aie: sed obfuscat tm̄. Sz ꝓtra. dicit aug. ꝓctm̄ si nō admit bonū non nocet: ⁊ si nō nocet nō est malū: igitur si non corrūpit nō est malū. sed malū est malū: igitur malū corrūpit. Itē si malū non corrūpit bona naturalia aie nec admit: g̃ tantus manet splēdor ⁊ tanta lux siue decor in aia post pctm̄ quāta fuit añ. g̃ bona aie non sunt obfuscata p pctm̄. Item si pctm̄ non corrūpit nec admit bonū in hoīe: igitur adeo ē bonus post pctm̄ sicut ante. igitur per pctm̄ nō fit homo peior. quod falsum est. Itē si malū non corrūpit bonū. quid est dictu: et gloriā meam in puluerē deducat. igitur malū corrūpit: igit illa opio nulla. Solutio. Rndem⁹ q̄ sicut dr aug. in libro de imortalitate aime. Anima q̄ fctā est ad similitudinē dei capax dei ē. Añ ⁊ imediate est a deo ⁊ plus habet de eē ⁊ de bonitate nature in infinitū q̄ alie creature inferiores. habet tamē ad mensurā. non ad mensurā inferiorū creaturax: sed ad mensuram q̄tū in se. Oia enī creata sunt in numero: pondere: ⁊ mēsura. Sicut christus habuit dona spūs scti ad mēsuram q̄tū in se hoīe fuit: non tm̄ ad mensurā aliax creaturax. vñ bōa naturalia aie nō possunt corrumpi ex toto per pctm̄. Unde dr diony. q̄ demōes qui tm̄ peccauerūt splēdidissimi sunt ⁊ lucidissimi. et hoc dicit maxime ꝓpter auctoritatem dñi dicentis Videbam sathanam quasi fulgur de celo cadentē. Et ita pz q̄ bōa naturalia nō sunt in eis ex toto corrupta. Ad argumētū ergo premissum quo probat q̄ malū corrūpit bona naturalia aime ex toto. soluimus resistēdo ad hāc: et non sunt infinita tanta in aīma. dicētes q̄ imo. sicut patet q̄ si demat punctus a linea: aut linea a superficie aut āgulus cōtingētie ab angulo recte linee. in quolz tamē istor in infinitū est illō quod remanet respectu eius quod demitur. In infinitū dico proportione numerali.

¶ Tractatus decimussextus.

Consequēter q̄rit de pctō venali. vtrū corrūpat vel nō. et videt q̄ sic. Si enī non corrūpat bonū

Scdo per augusti.

Opinio aliquorum ꝓ hanc aī.

Dionysius

Scdo dr in psalmo.

Opinio doctoris.

Ad primū. Falla accidentis.

Hec est falsa pctm̄ est a deo.

Ad scdm. Duplex eē male actōis

Falla equocationis.

Ad tertiū.

Augustin⁹ sic itelligit.

De⁹ punit inuitus.

Aliter pōt dici.

Ad tertiū ⁊ quartū sit.

Ad q̄ntū sz dionisium

Diminuere ⁊ corrūpere differunt.

Correlariū

Nō diligēt

Iterum aī

Solutō alioꝝ. ꝓ hoc videt augustinus

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

aīa excellit alias creaturas i infinitū

Dionisius.

Ad argumentū.

Aī primo.

non admit bonum: si nō admit bonū non nocet: ⁊ si nō nocet nō est malū. sed est malum: igitur corrūpit.

In oppoⁱⁿ Et q̄rit quid? Non enī corrūpit bonū substāntiale: q̄ illud nullo mō corrūpitur in aīma per pctm̄. vt pz ex dictis. Nec bonū accidētale q̄ est gratificās xp̄tus. quia veniale pctm̄ ⁊ bonū accidētale sese cōpatiūtur in eodē. igr̄ si aliq̄ bonū corrūpit illud est naturale. Sed q̄ illud non corrumpat videt. quia si non potest corrūpere bonū accidētale: multo minus videtur q̄ possit corrūpere bonū naturale: cū minus repugnet.

Secundo Itē in pctō duo sunt. scz appetitus illiciti: ⁊ cōsensus in idem. Appetit⁹ illiciti corrūpit vim cōcupiscibilē. cōsensus aūt vim rōnalē. igitur due sūt corrupc̄ões. sed corruptio ē malicia: ergo due sunt malicie in vno pctō. igitur nō potest hō vnū pctm̄ facere quin faciat

Tertio. duo. Item veniale malū corrūpit bonū naturale aīe cum corrūpit abilitatē alicuius potētie eius: ⁊ tūc dr corrūpere potentiā. igitur malum corrūpit potentiā anime. hec potētia demōstrata illa est bona vt prius ⁊ tantam habet bontatē quā prius: q̄ est in caritate sicut prius. igitur potētia non est corrupta. igitur est

Solutio. corrupta ⁊ incorrupta. q̄d videt impossibile. Solutio

Ad primū. Ad primū rñdemus q̄ pctm̄ veniale corrūpit. sz cum sit in infinitū min⁹ q̄ pctm̄ mortale: in infinitū minus corrūpit. ⁊ in infinitū minus est illud q̄d admit pctm̄ veniale de bono: q̄ illud q̄d admit mortale. sicut in infinitū minus est illud q̄d admit mortale de bono:

Exemplū q̄ illud q̄d remanet. Sicut si admak̄ p̄ctus a linea: aut linea a supficie: aut angul⁹ cōtingētie ab angulo recto: in infinitū maius est q̄d remanet in q̄lz istox q̄

Ad aliud q̄d admit. Q̄d autē obicit q̄ pctm̄ veniale nō potest corrūpere bonū accītale: igr̄ nec pōt corrūpere bonū naturale. Nō valet. q̄ pctm̄ veniale in bono naturali

Dionisius. bonū est ⁊ in eo manet. Ad̄ sicut dr dionysius q̄ bonū fantasticat priuationē suimet: verūtamen nō est natū

Augu. ponit triplex bonum. in bono accidētali. quia vt dr aug. quedā sunt maxia bona: vt xp̄tutes quibus male vti non possumus. q̄dā media quibus ⁊ bñ ⁊ male: vt bona naturalia. quedā

Exemplū. mīma. Sicut ḡ patet q̄ vermis corrūpit illud in quo nascit q̄ uis illud sit magis resistēs ⁊ minus penetrabile q̄ illud in quo non nascitur: q̄d tñ corrūpere non

Ad aliud. potest. sic pctm̄ veniale potest corrūpere bonū naturale: non tñ bonū accidētale. Ad hoc aūt q̄d obicit q̄ in vno pctō sūt due corruptiões: ⁊ ita duo pcta. rñdemus q̄ vna ē ibi p alterā ⁊ ppter alterā. vbi aūt vnū

In quo ꝑsistit pctm̄. ppt alterū: vtrobiq̄ tñ vnū. Q̄d ptz. q̄ penes li. ar. resident auctoritas mouendi mēbra. vñ cōsensus eius in illicitū pficit pctm̄. vnde ⁊ ibi ē vna malicia pfecta

Ad vltimū ⁊ quo ad imputationē vnica inūgitur penitētia. Ad hoc aūt quod vltimo cōcludebat q̄ eadē est potētia corrupta ⁊ incorrupta ibi. dicimus q̄ verū est ⁊ bene possibile est hoc. q̄ ē incorrupta q̄tū ad viā supiorē: corrupta aūt q̄tū ad viam sensualitatis. Sic iudeus odio habet christū inq̄tū christus ē: diligit tñ inq̄tū

Nō exēplū deus est. q̄ d̄ū diligit q̄cq̄d potest diligere. Et sicut tu diligis istum ⁊ odis. diligis quia bñficus est: odis q̄ interfecit patrē tuū: si ītras p̄ris tui interfectorē.

ꝑ hāc solutionem aī. Ex hoc pz q̄ malū est corruptio naturaliū. Sz videt hoc esse falsuz. q̄ sicut dicūt phisici Coitus moderatus acuit intellectū. quod patet et p hoc q̄ est via ad intellectū. ḡ remoto impedimento a sensu: remouet ⁊ ab intellectu. et cum remouent superflui humores remouet impedimentū sensus: ḡ ⁊ intellectus impe-

Solutio. dimentū. Solutio. Ad hoc dicim⁹ q̄ duplex ē intellectus: sicut inuit aug. sup illō ps. Mane astabo tibi ⁊ videbo. dr glō. videbo itellectu adherēte. Duplex est ergo intellectus. scilz adherēs ⁊ non adherēs: vel realis ⁊ noīalis. quod idem est. Adherēs siue realis intellectus est qui trāsit a vero in bonū. Intellectus nō adherēs siue noīalis est qui sistit in vero. Intellectus ḡ noīalis bene acuit per coitū siue fornicationē. Realis aūt nequaq̄. imo a timore. Realis intellect⁹ est in bonis ⁊ ꝑtēplatiuis. Noīalis aūt i malis mḡris sacre scripture. sicut fuit in Balaā. de quo dr Homo cui⁹ obturatus est oculus. s. realis. ⁊ videt tñ visiōes dei visiōe noīali. Intellect⁹ realis ꝑfundit in sensum ⁊ delectationē. Noīalis aūt nō in sensum vel in delectationē ꝑfundit: q̄ delectationē habet in tpalibus: ⁊ ita delectari in summo bono nō potest: eo q̄ impeditur per aliam delectationē. Intellectus realis ē in fide. sm q̄ dicit aug. Credere est beatitudo. et trāsit in affectum ⁊ intellectus donum.

Duplex intellectus.
Intellect⁹ adherēs
Intellect⁹ noīalis.
In balaam
Augustin⁹

Tractatus decimusseptimus.

Prima q̄o hr tractat⁹.

Circa quartā questionē de malo. q̄rit primo An aliq̄d pctm̄ sit maius alio in gñe. Q̄d nō videt: quia nullū pctm̄ in gñe est aliquantū deteriate. sicut homo inq̄tū hō nō est alicuius quātitatis deteriate. igitur ex quo nullū malum est aliquātū in gñe: nullū malū est alio maius in gñe. Cōtra. Q̄is malicia q̄ est in fornicatione est in adulterio ⁊ alia ꝑterillā. ergo adulteriū sm se ⁊ in gñe suo maius pctm̄ est q̄ fornicatio. Solutio. Si sic intelligatur in gñe: hoc est sm gñalitatē siue vniuersalitatē. i. gñaliter ⁊ vniūsaliter maius peccatum est q̄ fornicatio adulteriū. falsa est intelligētia. quia nec sic nec ecōuerso. Nam neq̄ ois fornicatio est maius q̄ oñe adulteriū. nec ecōuerso. imo se habent vt excedētia ⁊ excessa. q̄ aliqua fornicatio talibus pōt circunstātijs vestiri q̄ maius pctm̄ est q̄ adulteriū. et ecōuerso potest esse q̄ aliq̄d adulteriū sit maius fornicatiōe. Si aūt sic itelligat in gñe id ē sm naturā gñis. i. sm ꝑpriā naturā ⁊ dr̄iaz specificam statuentē ipm in gñe suo: maius ē adulteriū q̄ fornicatio: sic ē ver⁹ intellect⁹. Q̄d xo obicit q̄ malū in gñe non est aliquātū p̄cise ⁊ deteriate: igit nullū maius ē alio. non sequit cōcessa prima in vno sensu. ⁊ aperta instātia. Mons inq̄tum mons nō est alicuius quātitatis deteriate ⁊ p̄cise: nec miliū sīliter. ḡ mons in gñe nō est maius q̄ miliū. Maius enī et minus nō determiat quātitatē aliquā ⁊ ꝑcedit acsi deteriaret.

Af q̄ non.
In oppoⁿ
Solutio.
Fornicatio ⁊ adulteriū cōparant.
Adulteriū maiꝰ est fornicatione.
Ad primū.

Secunda questio.

Secundo querit vtrum malicia gñis sit equalis alicui malicie singulari. Videt q̄ nō. q̄ malicia singularis surgit ex gñe ⁊ circūstantijs: ḡ ois malicia singularis maliciā gñis excedit. Sed cōtrariū videt p auctoritatē bti petri dicēt⁹ q̄ magis peccāt xp̄iani redeuntes ad vomitū: q̄ generales fornicatores. Et gñales fornicatores intelligit (vt videt) illos qui non habēt aliquam circunstantiā aggrauātem: sed solam maliciā. quox fornicatio (vt videt) equalis est fornicationi in gñe. Itē aliqua ē fornicatio q̄ per circūstātias diminuitur: aliqua per circūstātias aggrauātes auget. igitur aliqua est in medio: et illā potest aliq⁹ tenere: ⁊ illa est malicia gñis p̄cise. ⁊ inde vt prius. Item potest esse q̄ aliqua fornicatio nullas hēat circunstātias aggrauātes: sed oēs dirimētes. et inde vt prius. Sed q̄ nulla sit equalis malicie gñis patet. q̄

Af q̄ non.
In oppoⁿ q̄ bīz petrū
Secundo.
Tertio.
Iteruz af.

sit aliqua singularis illa pōt diminui p remissionē voluptatis ⁊ circūstātias diminuētes. Ex hoc sequtur q singularis aliqua malitia pōt eē minor q malitia generis. Sz hoc est ipossibile q aliqua malitia singularis adequet malitie gn̄is vel minor sit ea: imo ipa malitia gn̄is minor est minima. Q̄ nō cōcedimus. Ad obiecta dicendū est q gn̄ales fornicatōes vocāt que nullam circūstātiā accidētalē preter naturalē addiderūt

Soluttio.
Ad primuz p oppositū

Ad aliud dicim⁹ q nō dicūtur circūstātie aggrauatiue vel diminutiue habito respectu ad malitiā gn̄is: sz ad malitias singulares. imo aggrauās circūstātia dr respectu diminuēt: ⁊ diminuēs respectu aggrauātis. Ad aliud dicim⁹ q nulla pōt sumi a deo diminuta per circunstantias diminuentes quin ipa sit maior q malitia generis.

Ad aliud

Ad tertiū.

¶ Conclusio sequens ex predictis.

Scda q̄stionis hui⁹ capit. Aff q sic.

EX p̄dictis manifestū est q fornicatio in gn̄e minor est q aliqua singularis fornicatio. Cōsequnt querit vtr in infinitū sit minor: videt q sic. qr q̄tūcūq decrescat siue remittit illa singularis fornicatio qualibet demōstrata adhuc tn̄ est fornicatio i gn̄e minor.

Probatio

Sz ista singularis pōt in infinitū decrescere vel remitti. qd̄ ꝓbat: qr ei⁹ remissio vel decremētū attēdit fm decremētū vel remissionē volūtatis q̄ in infinitū pōt remitti: qr nō est aliqua adeo pua q̄n posset esse i duplo minor ⁊ triplo ⁊ quadruplo: ⁊ sic ascēdēdo. Pōt ei in infinitū ascēdere ad infinita. Si g̃ ista singularis volūtas q̄ est in ista singulari fornicatione potest in infinitū remitti: ⁊ ipa fornicatio silr. ⁊ q̄tūcūq remittat fornicatio in gn̄e est minor ea: g̃ fornicatio in gn̄e ē in infinitū minor. Q̄ si cōcedat ex hoc sequtur q q̄libet circūstātia in infinitū aggrauet pcm̄ ⁊ q̄lz sciētia: ⁊ hoc falsū est apte. qd̄ ꝓbat p hoc q iste demōstrato q̄cūq sciēte magis tenet se abstinere a pcto ex p̄cepto dei q̄ ex sua sciētia. g̃ maior est malitia sua ꝓpt trāsgressionē p̄cepti q̄ ꝓpt sciētiā suā: g̃ circūstātia sciēte non aggrauat pcm̄ ei⁹ in infinitū. silr nec aliqua alia circūstātia. Dicim⁹ igr q re vera sicut supradictū est q sicut vtr est fm oēz opinionē q fornicatio gn̄is minor est q̄ aliqua singularis: sz nō in infinitū. Nō enī in infinitū pōt decrescere vel remitti singularis fornicatio vel ei⁹ volūtas: lz posset in infinitū accedere ad infimā vel ad minimā. qr decremētū vel remissio ꝓprie nō attendit fm accessū ad infimā: sz secm recessum a supremo Albedo enī mediocris lz in infinitū possz accedere ad minimā: qr nō scdz aliquā ꝓportionē q̄n scdz minorē. non tn̄ in infinitū remitti. nec in infinitū minor esse q̄ suprema. Et q ita debeat esse ostēdit p hoc qd̄ dicit aristote. q vnūqd̄q̄ mēsurat optio sui gn̄is. vt oēs equi optio equo: ⁊ oēs hoies optio hoie. Q̄n scdz accessū ad optimū sui gn̄is dr q̄d melius alio: ⁊ secm recessum ab eo dr alter min⁹ bonū. malū aūt nō habeat accessum ad bonū: sz elōgat ab eo dr mag⁹ vel min⁹: qr magis elōgat vel recedit. qr malū est ipa amissio aut corruptio siue diminutio imaginis dei: ⁊ ita elōgatio ab ipo bono. Pz igr q hec argumētatio nō valeret hec fornicatio secm voluntatē suā pōt in infinitū accedere ad infimā: g̃ pōt in infinitū remitti.

Probatio

Nō diligēt aristoteles

q̄re vnū dr magis malum alio.

¶ Tertia questio principalis. Ca. iij.

Aff q non. In oppm

POstmodū q̄rit vtr fornicatio in gn̄e sit aliq̄ta: videt q nō: qr pōt esse cū maiori vel minori intētione q̄d nō pōt esse si esset aliq̄ta. Sz q sic: ꝓbat per hoc q singlar⁹ fornicatio q̄ ꝓstat ex gn̄e ⁊ circūstātijs est aliq̄ta. Mō enī in infinitū argumētat p circūstātias si ergo totū est finitū: igr totū est aliq̄tū q̄d̄ p circūstātias appositū est aliq̄tū est ⁊ finitū. igit resīduū hec ē malitia gn̄is aliq̄tū est ⁊ finitū. hoc etiā aliter ꝓbat. Ponat enī q aliq̄s peccet ita q in ipo non sit aliqua circunstātia loci vel tpis addēs malitie. Sz in hoc cōsistat pctm̄ q̄d̄ est ꝓtra rationē ⁊ in rōnabili volūtario siue in rationali volūtate. ex quo surgit malitia gn̄is videt q ita possit eē: qr pōt esse q circūstātia tpis nō augeat pctm̄ nec circūstātia loci: qr si locus delectabilis auget ⁊ loc⁹ grauis diminuit videt q loc⁹ mediocris nec auget nec diminuit. Et ita hoc pctm̄ habebit malitiā gn̄is tantū: ⁊ ita tantū erit p̄cise q̄tū ⁊ genus et ita cū ipm̄ sit aliq̄tū ⁊ gen⁹ est aliq̄tū. Ex hoc sequt cōtrarū ei⁹ q̄d̄ dictū est supra. q malitia gn̄is minor est qualibet malitia singulari. Preterea si ista fornicatio tāta est p̄cise q̄nta est fornicatio in gn̄e: g̃ secūda fornicatio vel tertia vel q̄rta quā iste cōmittet in hoc instāti equalis erit fornicatōni gn̄is. Sz ꝓbo q imo debet esse minor: qr ista quarta minor est q̄ prima: qr ignorātia siue excecatio diminuit eā ⁊ pria erat equalis fornicationi in gn̄e: igr ista minor est q̄ fornicatio in gn̄e. qd̄ est aperte cōtra p̄dicta. Propt hoc dicēdū q re vera scdm opinionē fornicatio in gn̄e est aliq̄tū malū lz sit cū maiori vel minori intētione. Hoc enī nō ipedit q̄n habeat aliq̄tā malitiā: ⁊ ego loquor de fornicatione in gn̄e. nō scdm q in gn̄e idē est q in vniuersali: sed scdz q in gn̄e dr fornicatio q̄ nō habet aliquā circūstantiā preter essentiā gn̄is. Ad aliud dicendū q nulla fornicatio singular⁹ est equalis fornicatiōi gn̄is vel minor ea: sz oīs maior sicut supra ꝓbatū ē. Q̄n dicēdū q null⁹ pōt cōmittere tantū pcm̄ precise q̄tū est gen⁹ pctī: qr nullus est q̄n habeat aliquā circūstantiā et si nō respectu sui stat⁹: tn̄ respectu alteri⁹ q̄ est vel pōt esse. Nullus enī est qui nō habeat rationē excellētiorē aliquo q̄ est vel qui esse pōt. Sūma hui⁹ solutionis p̄cedētis est q fornicatio in gn̄e est minor qualibz singulari: ⁊ q ipa est in qualibet singulari et in qualz augmētat per circūstantiā tpis vel psone vel scientie vel ordinis vel etiā p circūstantiā que est intēsio naturalis spēi. s. habitudinis naturalis: ⁊ scdz hāc solutionē nō dr circūstātia augēs vel diminuēs nisi respectu alteri⁹ circūstantie augētis vel diminuētis ⁊ nō respectu gn̄is: qr scdz hanc solutionē malitia gn̄is minima est. Aliter posset dici ⁊ bn̄ q malitia gn̄is est equalis alicui malitie singulari. vt si esset creatus aliq̄s in mtnimis naturalib⁹ ⁊ nō haberet aliquā p̄rogatiuā respectu alteri⁹ nec haberet aliquā accidētalē circūstantiā naturalibus supadditā si peccaret talis solo gn̄e peccaret. Dico autē illū in minimis naturalib⁹ creari qui scdm nature sue capacitatē ⁊ largitatē dr nō esse susceptiuus minor⁹ naturalū. Sz opponit cōtra istā solutionē qd̄ prius opponebatur. s. esto q aliquis sit in cōsimili statu ⁊ peccet scdo vel tertio q iste minus peccat solo gn̄e pctī: igr malitia gn̄is est minor i isto q̄ in p̄cedēti. g̃ precedēs pctm̄ nō erit equale malitie gn̄is. Et dicēdū est ad hoc scdz istā solutionē q i pctō hui⁹ hois est malitia gn̄is. Sz nō gn̄is pleni ⁊ integri sz min⁹ pleni. sicut dr q hō curtatus pedib⁹ hō est ⁊ si non plenus hō aut integer. ⁊ sicut dicit btūs bernar. q homines mali non sunt: quia non pleni homines. Secundū autem illā solutionem dicitur circunstātia magis augens vel diminuens respectu generis nō respectu alterius circunstātie minoris vel maioris.

Secūdo

Tertio.

Solutō p̄z ad primuz.

Ad aliud

Aff p̄t dici

q̄s minim⁹ in nāt̄alib⁹

Aff ꝑ hanc solutionē.

Solutio.

Bernard⁹.

nota ista diligenter qr dubia sunt

¶ Quarta questio principalis. Ca.iiij.

Arca quartū capitulū q̄rit vtrū fornicatio in genere sit magis malū q̄ supbia vel ecōuerso. Videtur q supbia sit magis malū. qz dicit grego. q spiritualia pctā minoris infamie: sz maioris culpe. igr superbia est maioris culpe q̄ fornicatio: et ita est magis malū. Itē maxima supbia est magis malū q̄ maxima luxuria. igr per doctrinā aristotelis supbia est simpliciter magis malū q̄ fornicatio simplr. Itē per superbiā peccat hō ꝓprie z primo z imediate in deū. sicut dicit eccl. Initiū supbie hois est apostatare a deo. per fornicationē aūt peccat hō in suum corpus. sicut dicit apls. Qui fornicat in corpus suū peccat. Sed magis malū ē simplr peccare in deū q̄ i creaturā: igr supbia simplr est magis malū q̄ fornicatio simplr siue in gñe Sed cōtra. Fornicatio in gñe est mortale pctm: quia ois fornicatio est mortale pctm: z supbia in gñe nō est mortale peccatū: qz aliqua superbia est venialis vt in anis glia est venialis. Sed oē peccatū mortale magis malū est q̄ illud qd nō est mortale: g̃ fornicatio in genere est magis malū q̄ supbia in gñe. Itē supbia i genere est venialis peccatū. qd ꝓbatur per hoc q supbia in se cōsiderata sine aliqua circūstantia aduentē extrinsecus semp est veniale. Omnis enī totū est in induis: igr cū aliqd indituiduū sit veniale pctm ꝓpter gen̄ nō erit nisi veniale illud indituiduū. igr z ipm genus cū sit pctm erit pctm veniale. Sz fornicatio in genere est peccatū mortale: igr fornitatio in gñe est magis pctm sive mai⁹ malū q̄ supbia in gñe. Itē supbia est pctm: g̃ mortale vel veniale. nō mortale: igr venia le: z indevt pr⁹. Solutio. Aliqd dr mai⁹ in gñe trib⁹ modis. Prīo vt dicā mai⁹ malū alio in gñe. i. fm natura ipi⁹ gñis sive gñaliter qd idē est. Et fm hoc fornicatio in gñe nō est maius malū q̄ supbia in gñe vel cōuerso. imo scdm hoc sūt excedētia z excessa: qz fm significationē hāc ad hoc q aliqd sit mai⁹ malū alio: oportet q quodlibet ꝓtentū sub illo gñe sit mai⁹ malū quolibet cōtento sub alio gñe. Vñ scdm hoc hec ē falsa Adulteriū in gñe est magis malum q̄ fornicatio simplr in gñe. Scdo dr aliqd magis malū alio in genere. i. in sua natura cōsideratum nō habito respectu ad aliquas circūstātias: z fm hoc accipit superbia large ad supbiā veniale z mortale. Si aūt acciperet stricte ꝓ supbia mortali: tunc verū esset q fornicatio est minus peccatū q̄ supbia. z supbia mai⁹. Scdm autē significationē ei⁹ qd est in gñe: et fm q supbia sumit large ꝓ venali z mortali cōcedim⁹ q fornicari est maius malū in gñe q̄ supbia in gñe: qz velle excellentiā suā hoc ipm cōsideratū scdm se in gñe veniale est. z iō abstractis oibus circūstātijs pz q fornicari est maius malū in gñe q̄ supbire. Tertio dr aliqd maius malū alio in gñe. i. scdm posse gñis qd est potens in magis malū indituiduū scdz naturā suā q̄ aliud scdm q probat aristoteles q equus simplr melior est asino. quia optim⁹ equus est melior optimo asino scz vere posse equi. Sic enī intelligit aristo. Alioqn nulla esset probatio: qz cōtingente q oēs equi essent mali. optimus asinus esset melior quolibet equo: et hoc sensu supbia in gñe est maius malū q̄ fornicatio in gñe: qz natura hui⁹ gñis pōt in mai⁹ indituiduū: qz maxima supbia est mai⁹ malū q̄ maxia fornicatio. Per hanc distinctionē pz solutio ad obiecta. qz vtraq; istaruz est vera. Fornicatio in genere est mai⁹ malū q̄ supbia in genere: z supbia in gñe est maius malū q̄ fornicatio in genere. Q̄ aūt dicit greg. intelligendū est de peccatis mortalib⁹. Eodē modo ad illud eccl. Initiū superbie ꝛc. Verū enī est q superbia mortalis in genere mai⁹ malū est q̄ fornicatio in gñe: non tantū tertio modo sed scdo. qz supbia magis ꝓtra deū est q̄ fornicatio. Supbia enim potentiā dei z dignitatē sibi arrogat dū auctoritate sua dñari vult rationalis aia q̄s soltus dei est. vt dicit aug. in sexto libro musice. Primo aūt mō cōstat q neutrū mai⁹ malū alio. Ad alias obiectiones in cōtrariū factas respōdeo q cōclusio vera est in tertia significatiōe. Si autē quer⁊ vtr⁊ superbia in genere sit veniale vel mortale. dicendum est q veniale.

Ad grego.
Ad illud ecclesiastici
Augustin⁹
Ad alia in cōtrarium.

¶ Tractatus decimusoctauus de mendacio. Capitulum primū.

Arca primū capitulū ꝓbat q mendatiū sit mai⁹ pctm in gñe q̄ homicidiū: z loquor de mēdatio qd est cōtrariū veritati qua hō dz esse veridic⁹ ꝓprio nō de capitali mendatio qd est in īfidelitate: de q̄ post dicetur. Sic g̃ ꝓcede in xpm. mēdatiū mai⁹ malū est q̄ maximū homicidiū. qd ꝓbat: qz magis peccauerit iudei in xpi morte mētiēdo q̄ milites in crucifigēdo. vñ in euangelio. Propterea q̄ me tradidit tibi magis peccauit. Sz interficere xpm maximū homicidiū fuit: q̄to enī dignior est q occidit tāto mai⁹ est homicidiū. maximū ergo cōmiserūt mēdatiū iudei cū dixerūt. reus est mortis. Qd mendatiū maius malū fuit q̄ homicidiū maximū: g̃ mēdatiū in gñe mai⁹ malum est q̄ homicidiū. Cōtra. Homicidiū in gñe ē peccatū mortale: mēdatiū vero nō. qz aliquod mēdatiū venale est. Preterea vtrūq; nocet ꝓprio: sed homicidiū magis nocet: igr est mai⁹ pctm. Ad hoc solum⁹ p iteremptionē h⁹. Mēdatiū est mai⁹ malū q̄ maximū homicidiū q̄ ipi iudei iterfērūt filiū dei. Inkfecerūt aūt iudei tpm xpm auctoritate z nō solo mēdatio: qz ꝑcerūt interficere dicētes crucifige: z magis peccauerit dicēdo crucifige q̄ dicēdo re⁹ ē mortis. Utroq; aūt. s. mēdatio z homicidio suo magis peccauerit iudei q̄ milites crucifigētes eū. Judei enī mētiti sūt ex sola iuidia: qz credidert ipm esse messiā. Milites xo ex ignorātia peccabāt. Sz q̄rit de ꝑdicto mēdatio z de ꝑdicto homicidio iudeor⁊ qd fuit mai⁹. videt q mēdatiū fuit mai⁹ qz fuit pctm spūale. Homicidiū aūt carnale g̃ cū cetera sint paria mai⁹ fuit pctm mēdatij in eis q̄ homicidij. Q̄ ā eēnt paria pz: qz ex eadē iuidia siue libidine mētiti sūt z inkfecerit z ꝓtra eādē pſonā vtroq; pctō peccauerit. Preterea cū pctm dicat mai⁹ aliquadruplr q̄rit quo illor⁊ modor⁊ homicidiū iudeor⁊ dicat mai⁹. Nō ei pōt dici mai⁹ prio mō: qz ex eque ītēsa volūtate mētiti sūt z inkfecerit. Nec scdo mō vt videt qz nō fuit ibi priuatio melioris ordis. qz in vtroq; fuit puatio ordis quē debuerit hīre iudei ad xpm sibi ꝓmissū. z ita videt q homicidiū nō fuit mai⁹ q̄ eor⁊ mēdatiū. Et ex hoc seq̄t q homicidiū in gñe nō ē mai⁹ pctm q̄ mēdatiū in gñe. Solutio. Sicut dictum est ad euidentiā taliū conclusionū semp recurrēdū est ad virtutes oppositas talib⁹ vicijs z per hoc apparebit ei⁹ malitia cui⁹ sit in pctō cōtrario. Cōstat aūt q homicidiū cōtrariū est caritati: mēdatiū autē veritati. dignior autē z melior est ordo q̄ est in caritate q̄ qui est in tali veritate. nō tm ꝓpt hoc q tā caritas q̄ ei⁹ effect⁹ nūq̄ excidet sed erit in patria in actu z in habitu. sed ordo veritatis qua hō est veridic⁹ in actu nō erit i pria sed etiā ꝓpt hoc q caritas i se dignior ē q̄ talis virtus

Prima q̄o
Ad primo.
In euāgelio.
In oppm
Secundo.
Solutō ad primū.
Pctm iudeorum.
Arguitur.
Probatio
Secundo.
Solutio.
Malitie g̃uitas cogn̄scit ex magnitudie virtutis q̄rie.
Caritas et virtus comparātur.

qz immediate est in bonū ꝓp ter qđ oīa bona facit in caritate cōmunia qđ non cōuenit virtutibus spūalib⁹

Homicidiū ē grauiꝰ mendacio.

Patet igr ꝙ in homicidio est priuatio melioris ordinis ⁊ est priuatio ordinis magis debiti ꝙ in mēdacio Et ita ptz quare homicidiū sit maius malū in gñe ꝙ mendaciū.nō tantū tertio mō sed etiā scđo. Ⓠ autē obiciť ꝙ mendaciū est pctm̄ spūale ⁊ homicidiū carnale.dicēdū ꝙ falsū est. Carnale pctm̄ dr qđ tūc facit delectari in carne. Sed homicidiū nō habet delectationē in carne: sz in vindicta. Ex libidine enī vindicte ꝓcedit eius actꝰ. Hula enī et luxuria solū mō sūt peccata carnalia. Sz obiciť cōtra illud qđ dictū est in solutione prima. Scđm talē solntionez videť sequi ꝙ ꝓdigalitas ⁊ auaritia sunt paria pcta:qz eidē virtuti scz largitati opponūtur. Sed cōtra. In ꝓdigalitate magis de refulgētia diuine bonitatis sicut dicit aug. qz ꝓdigus cōicat bona sua in quo imitať quodā mō deū licet sinistrā habeat intēţionē. Et ad hoc dicendū ꝙ auaritia maiꝰ pctm̄ est ꝙ prodigalitas:qz ibi est priuatio plurīū ordinū. Cū enī largitas ordinet ad primū cui cōicanda sūt bona ⁊ ad res q̄ cōicāde sūt: ⁊ ad res dupliť ordinet hō scz ne in eis delectet ⁊ ne eas retineat. In auarita priuatur vterq; ordo: qz res ipsas que create sūt vt bonitates suas effluāt retinet et incarcerat auarꝰ. ꝓpť qđ dicit dñs i osee Liberabo linū meū ⁊ lanā meā. sed in ꝓdigalitate non priuať ordo iste. Et iusdē aūt determinatōis sūt iste q̄stiones quaꝝ vna est vtr maius sit mendatiū in genere quo mēntiti sunt iudei dicētes Reus est mortis. ꝙ homicidiū quo auctoritate et precepto interfecerant eum dicentes. Crucifige. ⁊c.

Cāhōicidiū Hula⁊ luxuria.

ꝫ ptꝰ dictū arguitur.

Augustinꝰ

Solutio.

Auaritia ⁊ ꝓdigalitas

Dñs i osee

De superbia et infidelitate.

Ultia q̄stio

Ultimo queriť de vicijs spūalibus. ⁊ queriť de superbia ⁊ infidelitate vtrū sit maius in genere.

Arguitur.

Videť ꝙ infidelitas:qz infidelitas est priuatio dignioris ꝙ aliq̄d aliđ vicīū:qz est priuatio fidei. Fides aūt gñat spē.spes aūt caritatē:igr fides est aliqua cā ⁊tutum.ꝙ dignioz.ꝙ infidelitas est priuatio dignioris ꝙ

Secundo.

superbia:ꝙ est maius pctm̄. Itē infidelitas magis punit ab ecclesia ꝙ aliud pctm̄ ⁊ iuste:ergo maius pctm̄ est

Tertio per augustinū.

Itē infidelitas est priuatio melioris boni ꝙ superbia: igr est maius pctm̄. Itē ꝓbatio prime. Dicit ei aug. in libro de vera religione ꝙ credere est btitudo. Nō solū vt intelligatur ꝙ cām vt volūt quidā: sed etiam essentialiter. Nō credere aūt mors est eterna:igiť infidelitas est recte priuatio melioris boni ꝙ superbia qz et si supbia priuet btitudinē non tamē directe:igr

In oppoⁿ

infidelitas maiꝰ pctm̄ est ꝙ supbia. Cōtra. Maximū pctōz supbia dr. Ām a delicto maximo mūda me. i. a supbia:ꝙ superbia est maximū pctm̄.igr est maius ꝙ

Secundop gregoriuz.

infidelitas. Itē supbia est directe ꝓtra deū vt dictū est vt dicit grego. Supbia erecta ceruice pugnat cōtra

Tertio.

deū:infidelitas aūt nō.⁊ inde vt prius. Itē maxia superbia maius malū est ꝙ maxima infidelitas:igr supbia in genere maius malū est ꝙ infidelitas. Itē pctm̄

Quarto.

in spiritū sanctū est irremissibile. infidelitas est remissibile pctm̄:ꝙ peccatū in spiritū sanctū est maius. Itez

Quito per augustinū.

dicit aug. ꝙ tanta est labes illius pcti ꝙ humilitatem penitētie subire non pōt. sed infidelitas de facili subit humilitatē penitētie. qđ ptz in idolatria q̄ est infidelitas q̄ in primitiua eccla facile ⁊ sepe remittebatur: quia facile conuertebātur idolatre. ergo peccatum in spiritum sanctū est maius peccatum ꝙ infidelitas.

Consequēter videť ꝙ fraternū odiū sit maius peccatū ꝙ infidelitas vel aliquod aliud spūaliū. qz sicut odiū dei se habet ad pctā que sūt in deū: ita fraternū odiū ad peccata q̄ sunt in proximū. Sed odiū dei maximū est pctm̄ inter pctā q̄ sunt in deū:igr fraternum odiū maximū est inter pctā q̄ sunt in primū:ꝙ maius iuidia ⁊ oībꝰ aliis q̄ possūt eē in primū. Itē tm̄ pctm̄ ē fraternū odiū vt ꝓpter ipm dicāť redire pctā. ꝓpter infidelitatē nō dicūtur redire: igr fraternū odiū ē maius pctm̄. Ecōtra videť ꝙ infidelitas est maius pctm̄ qđ pz in pctō desperationis qđ est pctm̄ infidelitatis. Credere ei ꝙ maius sit pctm̄ aliqđ ꝙ dei mia infidelitas est sicut pz in chayn qui dicebat ꝙ maioz est iniq̄tas mea ꝙ vt veniā merear. Sed huiꝰ infidelitati annexa est maioz pena ꝙ pctō fraterni odij:⁊ hoc ex dei iusticia est infligente in pñti tali pctō prelibationem pene infernalis q̄ est vermis cōscientie quē tā patiūť desperātes: ꝙ cū hoc pctm̄ sit magis penale ꝙ fraternū odiū maiꝰ est pctm̄. Solutio. Ad primū respōdem⁹ ꝙ tres sūt modi dicēdi pctm̄ esse maiꝰ in gñe alio. sicut ꝓmo dictū est. Scđm primū modū supbia ⁊ infidelitas sūt excedētia ⁊ excessa. Scđm aūt secūdū modū infidelitas est maius pctm̄ in gñe ꝙ supbia. Nō valet tm̄ quoddā argumentū qđ ad hoc fiebat hoc.s. infidelitas maioꝝ pena punit ⁊ iuste:igr est maius ꝙ supbia. Nō enī magis punit ꝓpter maioꝛtatē pcti ꝫ ꝓpť pñs:qz alios inficit. Est enī morbus cōtagiosus et leuis volatilis:⁊ pz simile in adulterio ⁊ furto. Magis punit furtū ꝙ adulteriū. ꝓpť hoc ꝙ fures interficiūt et tm̄ furtū minus pctm̄ est ꝙ adulteriū. sicut dicit salomon. Ad hoc aūt qđ obiciť.s. ꝙ supbia dr peccatū maximū dicim⁹ ꝙ hoc dr duab⁹ de causis. Prima est ꝓpter gñalitatē suā:qz supbia prima est de redeūtibus a deo:⁊ vltima de accedētib⁹ ad deū. Alia cā est qz ipa dr maximū pctm̄ esse iter capitalia. tm̄ aliquod nascit ex capitalib⁹ qđ maius est. Ad hoc aūt qđ obiciť ꝙ infidelitas nō est recte in deū:ꝫ supbia. dicendū ꝙ falsū est:imo infidelitas directe est in deū. qz directe ⁊ imediate aufert ei cultū debitū ⁊ oīpotentiā vt est in idolatria. Supbia aūt ꝓprie appetit dñari. et hoc ē respectu ꝓprioꝝ. Ad hoc aūt qđ obiciť ꝙ maxima supbia est maiꝰ malū ꝙ maxima infidelitas. Dicendū ad hoc ꝙ verū est:ꝫ hoc nō est fm naturā gñis supbie:ꝫ ex circūstātia. ꝓpter hoc scz ꝙ diabolꝰ prudēs ⁊ sciēs regnū dei ipugnat illđ eo ꝙ scit esse regnū dei. Preterea hoc cōtingit ex diuersitate subiectorū qz forte si superbia maxima ⁊ infidelitas maxia esset in diabolo:maioz tm̄ esset eiꝰ infidelitas. Ad hoc aūt qđ obiciť de pctō in spiritū sanctū. dicimus ꝙ infidelitas ⁊ pctm̄ in spiritū sanctū sunt excedentia ⁊ excessa. Scđm primū modū dicēdi maiꝰ pctm̄ est in gñe. sed fm modū pctm̄ in spiritū sanctū est maiꝰ. Notādū tm̄ ꝙ aliqđ peccatuz in spiritum sanctū est infidelitas vt desperatio sicut patuit in opponēdo. Ad hoc autem qđ obiciť de fraterno odio. dicimꝰ ꝙ nō valet. Odiū dei est maximū inter peccata que sunt in deum: ergo odium fraternū ⁊c. qz in odio dei est priuatio optimi ordinis ⁊ etiā plurīū ordinū. Sed plurīū ordinuz est priuatio in aliquo peccato qđ est in spiritum sanctuz scilicet in impugnatione caritatis fraterne vel agnite veritatis ꝙ in fraterno odio. Ad hoc autem qđ obiciť ꝙ propter fraternum odium redeunt peccata. Dicim⁹ ꝙ hoc non dr ꝓpter hoc ꝙ sit maiꝰ pctm̄ ꝙ alia.

Sexto.

Septimo.

In oppoⁿ

Chain.

Solutio. Ad primū.

Ultima rō nō ꝓcludit.

Adulteriū est grauiꝰ furto.

Ad aliud q̄ re superbia dr maxia.

Ad aliud

Ad aliud.

Alia causa

Ad aliud

Nota hec.

Ad aliud

Ad aliud

sed dicitur quo ad quandã coadaptationem. Instat enĩ vt eadẽ mensura remetiet hoĩ a deo qua ipe mensurat ꝓmo: ꝙ cũ non velit ei remittere irã: iustũ est vt deus ei irã suã nõ remittat. de infidelitate autẽ et
Primũ argumentũ. odio dei postea patebit. Videt ꝙ odiũ dei maꝰ sit pctm̃ ꝙ infidelitas: qz odiũ fraternũ est maximũ peccatũ inter pctã que sunt in ꝓximũ: ergo odiũ dei est
Scdo ar. maximũ pctm̃ inter pctã que sunt in deũ. Itẽ odium dei est maximũ pctm̃ in diabolo. Est enĩ maius pctm̃ ꝙ superbia. qđ patet: qz odiũ dei est priuatio melioris boni scz melioris virtutis: qz caritas ꝙ superbia q̃ est priuatiua humilitatis: igr̃ est maius pctm̃ cum sit priuatiuũ melioris boni: igr̃ odiũ dei est maius pctm̃
Tertio. spualiũ. igr̃ est maius ꝙ infidelitas. Itẽ odiũ dei magis mouet ad opera ꝓtraria virtuti ꝙ infidelitas: igr̃
Quarto. est maius malũ. Itẽ odiũ dei est priuatiuũ dei ꝑm ꝙ deus finis oĩm est ⁊ qm̃ bonus. vñ ꝓfitemini dño qm̃
Augustinꝰ bonus. infidelitas aũt nõ sic. Dicit enĩ aug. ꝙ qui ex infirmitate credit christũ nõ esse deũ peccat in patrez nõ in spiritũ sanctũ ⁊ tñ ifidelis est: ergo odiũ dei ma
In oppom tius pctm̃ est ꝙ infidelitas. Contra. Fides est pria virtutũ ⁊ cã: qz alias generat ⁊ dignissima est. Est enĩ ai
Secundo. rationalis ad deũ ⁊ etiã prima cognitio ⁊ maxia virtutũ: ꝙ infidelitas cũ sit eius priuatiua est maius peccatũ ꝙ odiũ. Itẽ fides est cognitio veri ⁊ nõ solũ cognitio veri sz etiã cognitio boni inq̃tũ bonũ sicut veri inq̃tũ verũ. Credo enĩ ꝙ deus est sũme bonꝰ: ⁊ ita motus fidei est in verũ inq̃tũ verũ: et in sũmũ bonuz
Tertio. inq̃tũ sũmũ bonũ: igr̃ per priuatõnẽ maioris boni nõ põt ꝓbari ꝙ odiũ dei sit maius pctm̃ ꝙ infidelitas q̃ est priuatio maioris boni vel equalis: igr̃ infidelitas est equale malũ vel maꝰ ꝙ odiũ dei. Itẽ infidelitati
Solutio. annexa est maior pena ꝙ odio dei: ꝙ maius peccatũ. Solutio. Dicimꝰ ꝙ odiũ dei est maꝰ pctm̃ in gñe ꝙ
Prima cã. infidelitas tribꝰ de causis. Prima est difficultas que est in fide. In nulla enĩ virtute est a deo difficilis motus sicut in fide. Hoc enĩ est vnũ de tribꝰ mirabilibꝰ.
Bernardꝰ. sicut dicit btus bernñ. Tria enĩ sũt mirabilia. ſ. ꝙ virgo peperit: ⁊ deꝰ hõ qđ homo credit. vñ dñs. Si potes credere: oĩa possibilia sũt credẽti. In caritate aũt
Scda cã. hensũ mouet ⁊ gñat sui appetitũ. Alia cã est ignorãtia. Qui enĩ discredit aliq̃ articulũ deceptꝰ est aliqua fantastica ratione ꝑ quã fallit ⁊ fit ignorãs: ⁊ hec
Augustinꝰ ignorãtia excusat aliq̃tulũ. In odio aũt dĩ nõ ẽ ignorantia: qz si odit oportet ꝙ cognoscat. vñ dicit augu. ꝙ inuisos possumꝰ diligere: incognitos nõ. sicꝫ nec incognitos possumꝰ odire. Tertiũ est: qz odiũ dei ma
Tertia cã. gis mouet ad opa cõtraria virtuti q̃ infidelitas. Ex
ad obiecta. his ptz solutio ad obiecta: ⁊ ptz ꝙ nõ valet argumentũ primũ. fides est maxima virtutũ: igr̃ infidelitas est maximũ viciorz. qz difficultas q̃ est in fide facit ꝙ non
Ad aliud. tantũ peccet infidelis q̃tũ deũ odiẽs. Ad hoc aũt qđ scdo obicit ꝙ infidelitas est priuatio equalis boni vl maioris ꝙ odiũ. dicimꝰ ꝙ si sit priuatio equalis boni non tñ eque debiti. Qui enĩ odit deũ cognoscit: ⁊ ex hoc magis deberet diligere. Qui aũt est infidelis nõ cognoscit articulũ ꝓpter quẽ nõ creditũ vz infidelis.
Ad tertiũ. Ad tertiũ dicimꝰ ꝙ nõ valet hec argumẽtatio. maior pena annexa est infidelitati q̃ odio dei. ergo maꝰ est peccatũ. Dicimus enĩ ꝙ est pena inflicta q̃nz iudicio
Duplex pena. hoĩm: quandoq̃ iudicio dei. ⁊ hec duplex. quedã substantialis: quedã accidentalis est. Item pena annexa est pctõ. De sola aũt pena inflicta iudicio dei recte sequitur ꝙ si maior infligitur maius est peccatũ. Non autẽ de annexa sequitur. Maior enim est pena luxurie q̃ superbie. ⁊ tamen luxuria minus est peccatum ꝙ superbia.

Tractatus decimusnonus. Ca. i.

Multiplex diuisio pcti

Dicto de pctõ ⁊ eius diffinitione. dicendũ est de eius diuisione qđ multipliciter diuidit. diuidit q̃nz bimẽbri diuisione. vt omẽ pctm̃ ex amore vel timore. q̃nz trimẽbri: vt omne qđ est in mũdo aut est concupiscẽtia carnis. ⁊c. Et sup apoca. iobis habetur ꝙ dicũtur tria principalia esse vicia cõtra q̃ pugnam⁹ auaritiã/ vanã gloriã/ cupiditatẽ. q̃nz quadrimẽbri: vt in peccatũ cordis/oris/operis/ꝓsuetudinis. ꝓpter qđ quater dicitur in cantic̃ Reuertere reuertere ⁊c. Et in hiere. in principio. vt euellas ⁊ dissipes ⁊c. q̃nz in septẽ vicia capitalia. Primo dicẽdũ est de illa Oẽ
Prima q̃o Af primo. qđ est in mũdo ⁊c. Queritꝰ vtrũ fiat diuisio ꝑ spẽm. qz si sic: erit insufficiens. qz nec ira nec inuidia nec accidia sub aliquo triũ illoꝝ cõtinetur. Si per radices
Augustinꝰ contra. vnica est tantũ radix libido. ſ. vt dicit aug. in libro de li. ar. Itẽ scdm apostꝫ. Cupiditas est radix oĩm maloꝝ: nõ igitur tres. Itẽ ibi incensa igni ⁊ suf-
Scdo aug. fossa. augu. ponit duas radices. ſ. timorẽ et amorem. Timor nõ continetur sub aliquo illoꝝ. nec ecõuerso
Tertio. igit male posite sũt tres. Itẽ alia ratione videt ꝙ tm̃ sunt due. ſ. luxuria ⁊ supbia. qz filij israel intrauerunt terrã promissionis superatis tantũ duobꝰ regibꝰ scz rege amorreoꝝ. i. amaricãtiũ: ⁊ rege basan. i. turpitudinis. i. superbia ⁊ luxuria. ergo si his superat̃ ascendimus in hierusalẽ ad quã viciũ nõ intrat: ille due radices sunt oĩm. Preterea septẽ sunt capitalia vicia q̃
Quarto non sunt genera vel spẽs aliorz: sed radices. qz ab his oĩa oriũtur. ⁊ hec oĩa nõ cõtinent̃ sub illis tribus vel illoꝝ aliquo nec ecõuerso. vt videtur de inuidia/tra/et accidia. Item q̃nz sunt q̃ timẽtur. infamia/iopia/
Quinto. infirmitas/inimicitia/mors. ꝙ q̃nz eis opposita diliguntur. qz maxime in his q̃ inuite amittim⁹ et volentes acquirimus versantur quattuor affectiones: gaudium de habito/dolor de amisso/spes de habendo/timor de amittendo vel nõ obtinẽdo. Sũt aũt q̃nz desiderabilia: vita/amicitia ⁊c. Cũ ergo scdz illa tria desiderabilia sint tres radices: igr̃ eadẽ ratõne circa hec
Baruth quinq̃ ⁊ quinq̃ radices. vt amor vite et amor amicorum. Amor enĩ vite radix est plurimoꝝ. vñ baruth. Juuenes viderunt lumen ⁊ perierũt illi. ſ. q̃ semper volunt esse in floze iuuentutis. Respõsio. Ad primũ
Solutõ ad primum dicimus ꝙ prima argumẽtatio non valet: qz ille tres continẽtur sub illa vnica. Ad scdm dicimus ꝙ timor
Ad scdm. multa generat mala ĩmediate. non tamen ponitur radix: qz hunc timorẽ semp alius libidinosus amor generat. ⁊ agit̃ hic de ꝑmaria radice. Ad tertiũ dicit̃ ꝙ
Ad tertiuz species ponitur pro genere. superbia pro spualivicio luxuria pro carnali. Ad quartũ dicimus ꝙ ira et inuidia ⁊ accidia ex aliquo amore libidinoso procedunt
Ad quartũ et ista septẽ ad tria redigũtur. Ad q̃ntũ dicimꝰ ꝙ et si sint q̃nz desiderabilia: nõ tñ q̃nz radices ꝑmarie de
Ad quintũ quibus hic agit̃. Vita enĩ ⁊ naturaliter diligit̃: et tũc sine vicio. nec hz ꝑm̃ sc̃vel delectationẽ vel aliã ꝓsuetudinẽ ĩclinatẽ aĩmũ ad diligẽdũ nisi alio libidinoso ꝓcedẽte amore. sicut luxuriosi vt diuti⁹ suã possint explere libidinẽ amãt se et vitã suã. vnde amor sui ponit̃ luxurie filia. Idem dicimus de amore amicorum

q̃re aliq̃ q̃rũt amicos

q aut est naturalis: aut si est libidinosus ẽ ex aliquo precedẽte amore libidinoso. Sũt enĩ q̃ querũt multos amicos vel ob supbiã vel inanẽ gloriã vel ob cupiditatẽ vt inde timeãtur ⁊ plura acquirãt. Sicut ei dicit augu. In potẽtijs honorũ dignitatibꝰ nõ queritur nisi excellere vel preesse. Añ penes hec licet distingãtur nõ distinguit pluralitas radicis. Sed cõtra hoc videt esse qđ dicit aug. in scõo libro cõfes. dñe singula vicia puerse nitũtur imitari te: vt supbia in dñio cũ tu solus sis dñs. Ambitio in honorũ cũ tu solus honorãdus: g̃ cũ diuersa ponãtur vicia supbia ⁊ ambitio in potencijs ⁊ honorũ. nõ idẽ libidinose queritur nec in his idẽ vicijs ꝓsistit qđ est ꝓtra ꝓmo dictũ

Augustinꝰ

ꝓ ꝓdicta aꝫ p augusti.

Secundo. Solutõ hꝰ

ꝓterea querit quare penes honorẽ nõ distinguit vna radix vt penes dñationẽ. Dicit q honor q̃q̃ ꝺr ipa dignitas siue ipa excellẽtia: ⁊ sic ambitio idẽ q superbia. Jtẽ honor q̃q̃ idẽ est q honoratio q̃ fit vel a corde vel ab ore vel a manu: ⁊ ꝑm hoc idẽ est ãbitio

Aliter aꝫ.

q inanis gla q̃ est filia supbie: ⁊ sic ꝑz solutio. Jtem bonũ finis est oĩm: qr vt dicit diony. Dis agẽs intendens bonũ agit vel verũ scz vel apparens: ⁊ ita bonũ finis est oĩm actionũ: verũ bonũ oĩm bonor. Apparens bonũ oĩm malor actuũ ⁊ vicior. Sz bonũ tripliciter ꝺr delectabile ⁊ honestũ ⁊ vtile: igr̃ ⁊ apparens bonũ similiter. i. apparẽs delectabile apparẽs honestum apparens vtile. ⁊ sic erũt alie radices prorsus a tribus primis. Dicimꝰ q ꝙto finis vlterior tãto prior vt ꝑz in exẽplo vetule q̃ appetit btitudinẽ: ⁊ ꝓpt hoc deovult seruire: ⁊ ꝓpter hocvult sana esse. ꝓpt quod querit medicinã vadit ad forũ emit olus. Ultimi finis volũtas prima est: ⁊ generat volũtates oĩm q̃ sũt ad finẽ. ꝓpter hoc appetitꝰ vtilis nõ potest esse radix de amore vite vel amicorum.

verũ bonũ triplex.

Sitr appẽs

Solutio.

Secunda questio.

Aꝫ q sic.

Secundo.

Solutio. Ad aliud

ꝓbat illud multiplr.

Augustinꝰ

Secũdo querit de curiositate vtrũ sit vna alia radix. Naturaliter quidẽ omẽs hoies scire desiderant ⁊ q̃q̃ sapere plus q̃ opz. Augu. in scõo libro de li. ar. originẽ pctĩ ostẽdens sic ait. Volũtas aũt auersa ab incõmutabili bono ⁊ cõt et cõuersa ad ꝓpriũ bonũ aut exterꝰ aut interꝰ peccat. Ad ꝓpriũ cũ sue potestatis vult esse. Sitr ad exterius cũ alior ꝓpria vel quecũq̃ ad se nõ pertinẽt cognoscere studet. Ad inferius cũ volũtatẽ carnis diligit atq̃ ita hõ supbus aut curiosus aut lasciuus affectus ab alia vita excipit ⁊c. Si ergo triũ ex equo positor primũ est vna radix scz supbia. vltimũ scz voluptas carnis est alia. tertiũ scz curiositas erit ⁊tia radix. Quare g̃ penes hoc desiderabile nõ erit vna radix. s. curiositas. Hec ꝓterea tres sunt vires irascibilis cõcupiscibilis rationalis. penes duas distingũtur due radices. quare nõ penes rationalẽ. Solutio. De amore sciẽtie vt de amore vite et amicor dictũ est. Ad scõm dicimꝰ q cũ in cõsensu qui est rationis consũmet pctĩ invi rationabili: sunt oẽs tres radices tanq̃ scz in iperãte. Jtẽ cũ quis appetit scire plus q̃ oportet vtrũq̃ scz ⁊ scire ⁊ excedẽtervolũtarie agit: g̃ si ibi est pctĩ erit ex ꝓpria libidine ipi sciẽtie: ⁊ ita sine alia libidine pretacẽte curiositas erit pctĩ. Jtẽ cũvnãquãq̃ creaturã possit aliquis facere deũ suũ. vt dicit augu. qr qđ quis magis diligit illud colit: g̃ et scientiã p se. ⁊ inde vt priꝰ. Jtẽ quidã diligunt scire vt alios doceãt. talis volũtarie trãsit ⁊ apponit illũ finẽ: g̃ põt non apponere finẽ illi sed sistere ibi vt diligat scire ꝓpter ipz scire. Jste fruit creatura quia amore inheret illi rei ⁊ ꝓpter se: ergo ibi ẽ fruitio. g̃ pctĩ. nõ ex alia libidie: ⁊ ita curiositas erit radix. Jtẽ solet ita distingui q aliquis vult scire vt excellat ⁊ illud supbie est. alius vt sciatur: ⁊ illud ianis glie. aliꝰ vt lucret: ⁊ illud cupiditatis. aliꝰ vt ꝑsit alijs illud caritatis. aut ꝓpter ipm scire: ⁊ illud curiositatis. Sed cõtra. Si curiositas est vna radix: igitur cũ oĩ pctõ vt malũ sit libido dñat. vt dicit aug. Jbi erit libido: ergo amor rei eiꝰ quã quis inuitus amittere potest. Sed hic nõ est amor nisi scientie: igr̃ scientiaz quis inuitus amittere põt: qđ est falsũ. cũ sit in aia perfectio vt virtus. Jtẽ ẋtus et sciẽtia sũt perfectões aie sed oĩs perfectio dignior est eo qđ perfict: ergo cum q̃s mouet in sciẽtiã mouet in superꝰ. ergo nõ est ibi casus si non mouet in inferiꝰ sine casu: aut nõ est pctĩ et inde vt priꝰ. Jtẽ scientia est bonũ quoddã delectabile: sed nõ sensus. g̃ spũale ⁊ delectabile intellectus naturaliter. Ergo sicut cũ sensus naturaliter delectat in suo delectabili nõ est pctĩ. ita nec si intellectus in scientia cũ naturaliter in ea delectet. ⁊ inde vt prius. Jtẽ virtus et sciẽtia sũt due ꝑfectiones aie: ⁊ virꝰ ex se libidinose non põt diligi. qr eadẽ dilectione diligit deus ⁊ virꝰ vt dicit orige. g̃ nec sciẽtia a simili p aliꝺ virtus põt diligi ex libidine vt ipocrita continentiã. ꝓpter hoc dicimus q curiositas nõ est radix. Ad primũ ⁊ ad scõm dicimꝰ q si ita cõtingat q illud erit ex libidine. Ad tertiũ dicimꝰ q illa fruitio cũ sit naturalis nõ erit pctĩ sicut in eo cui ex sola naturali pietate placent opa mie nõ est pctĩ. qr natura nõ est cõtraria gr̃e: sed via ad ipam. Ad quartũ dicimꝰ q illa distinctio est magistralis. Non g̃ est curiositas radix: sz tñ est pctĩ. ex alia tñ libidine sicut multa talia sunt pctã. vt patet in eo qui occidit hoiem vt habeat hereditatẽ inuitꝰ a cupiditate trahit ad homicidiũ qđ displicebat in se. Jtẽ cũ quidã error sit pctĩ. queritur vtrũ sit vna radix qđ videt: quia vt dicit diony. Omis agens intendit bonũ. bonũ scz vel apparẽs bonũ: igr̃ et in concupiscentia omni qua appetit aliquid illud appetit intendens q id sit bonum. igitur appetit vt estimat sibi bonũ. igitur falsa opinio siue error semper precedit. Sed secundũ hoc videtur q in primo peccato luciferi hec falsa opinio precessit quando appecijt preesse: quia existimauit illud sibi esse bonum. Et ita error in omni peccato precedit: ⁊ ita erit radix cum scilicet dicat philosophus q omnis peccans errant. Jtem in ecclesiastico. Ubi sunt multa sompnia multe vanitates. id est vbi sũt multe false opiniones multe false concupiscentie et vere quas nos multos oportet relinquere. Dicimꝰ de lucifero q potuit estimare preesse esse bonuz sibi: ⁊ fuit hec opinio peccatum et superbia intellectus. vel solum estimauit preesse bonum et hinc appecijt: ⁊ sic error non precessit. De errore autẽ distingo. aut est in articulis ⁊ est semper peccatum scilicet infidelitas. vel indeterminatis moribus. vt qui dicit pudicitiam malũ: fornicationẽ bonum. De quibus dicit ysayas. ve qui dicit bonum malum. quia hoc de rebus accipitur non de personis et semper peccatum. Sed cui virtuti contrarium dubium est. Sed non potest esse radix: qr sẽp est ex alia libidine. qr cũ scientia faciẽdor sit naturalis sp error iste ꝑmꝰ iuasit. vel ex cupiditate vel luxuria vel ex aliq̃ vicio. postea ex amicitia vl successiõe. Error in psonis

Tertio.

Quarto.

Origenes.

Opinio doctoris.

Ad primũ et scõm.

Ad tertiũ.

Ad quartũ

ꝙo incidẽs.

Dionysius

In oppoᵐ

Secundo.

Solutio.

Triplex error.

Ysayas.

Error in psonis.

qñcz non est pctñ. Nam opinatio qñcz violẽta vt cũ video aliquẽ fornicãtẽ velim nolim credo illũ malũ Sed si habeã indicia ꝓbabilia ⁊ ex iuidẽtia inclinor potius ꝙ sit malus ist: eerror iste volũtari⁹ est ⁊ pctñ tentatõis hũane. Sed nõ est radix: qz ex alio vicio ꝓcedit error in factis idifferẽtibus. vt cũ credit ds ꝙ dicie sint sibi bone nusqz ex se est pctñ ꝓpter qõ dicimus ꝙ error simplr nõ est radix.

Error de se nõ est pctñ

¶ Tertia questio.

Aſ ꝙ sic.

ITem querit de ifidelitate vtrũ sit radix. Sit alt quis simplex bon⁹ absqz pctõ mortali. aliqs hereticus alloquit ipm ⁊ tandẽ ꝑ multas rõnes discredit in articulo. hec ifidelitas nõ est ex aliquo pcõ ergo erit radix. Itẽ sup hoiem. si nõ venissem ⁊ locut⁹ non fuissem pctñ nõ haberẽt. glosa: scz infidelitat. Aug. Merito hoc posuit: qz hoc retẽto oia retinẽtur. ꝛc. Sed hoc solet dici de cã et effectu: igit videt ꝙ hoc pctñ sit cã alioz: ⁊ ita radix.

Secundo. Augustin⁹

Ad primuz

Ad ꝓmũ dicim⁹. Qz enĩ vt ꝓbs ait. vox oim est deũ esse. Itẽ ⁊ apls. ppe ẽ vt vbũ in ore tuo ꝓpe est ĩ corde tuo vt dixi. Infidelitas ꝓmo vel ex cupiditate vel auaricia vel ex luxuria ob repsit. vt hiere. dicit. Postea ualuit vel ex successio nevel amicitia: ⁊ ideo hic radix nõ ponit pctĩ. Ad ꝓm dicimus ꝙ de hac vr ꝙ cõuenit oĩ pctõ. ideo scz qz hius cõtraria est fides q̃ cor mũdat: ⁊ ideo quasi ex natura sui ꝑ cõtrarietatẽ hac sublata oia tollũtur. Itẽ qz fides infrenat hoiem ne abeat libere post concupiscentiã suã: ⁊ ideo hec soluit habenasvt libere cuꝛꝛat ꝑ cãpos licẽtie. iõ vr ꝙ hoc retẽto. ꝛc. Itẽ dicit aug. in libro de fide ad petrũ scõm q̃litatẽ vite cuiuscunqz siue bone siue male dabit retributio. male autẽ vite qualitas ab ifidelitate ꝓcedit q̃ ex origialis pctĩ reatu ũtiũ sumpsit: igr infidelitas est initiũ oĩs pctĩ. Itẽ si credere est initiũ oĩs boni: ꝯ discredere initiũ omis mali. Dicim⁹ ꝙ per primũ pctñ tenebre facte sũt sup faciẽ abyssi. Infidelitatẽ ergo hec vocat aug. vel defectũ quẽdã seu ꝓnitatẽ ad male credẽdũ vel difficultatẽ ad bonũ. Hec ꝯ infidelitas ꝑ modũ ꝓuationis cã est oĩs pctĩ: sz per modũ radicis cõcupiscẽtia. Sicut cecitas causa est ꝙ iste in foueam cadat: facit circa hoc qõ dicit in euãgelio ꝙ ideo hec fecerunt: qz neqz sciuerũt patrẽ meũ neqz me. q. qz nõ crediderũt.

Item quare

Ad idem

Tertio.

Quarto

Euasio.

ꝺ quã aſ.

Euasio.

Cõtra quã.

Solutio.

Ponit tres causas

Ad argũm tuz de hñte caritatẽ.

ꝺ ꝓdicta aſ

Solutio. nõ ordinãt vicia sicut virtutes

Iterum aſ

Alia ratio

Opinio doctoris.

Exemplũ.

¶ Secundũ capitulum.

Hic facit ꝗt tuor princiꝑaſ de superbia.

Supbia secundũ aug. ꝺ diffinitionem aſ.

Secundo. Tertio.

Quarto. Quinto. Cõfirmat.

In oppom

Secundo.

SEquitur de septimẽbri diuisione q̃ est in. vij. capitalia vicia quor oĩm vr supbia regina. Unde primo dicendũ est de supbia hoc ordine. primo quid sit supbia. scõo quõ est initiũ omis pctĩ. tertio de speciebus supbie. quarto de q̃titate ei⁹. Dicit aug. ꝙ superbia est amor ꝓprie excellẽtie. Sed hoc nonvidet pctñ: qz tres sũt nobis fines scõm tresvires: verũ rationalis: bonũ cõcupiscibilis: honor irascibilis. Si ꝯ amorvertivel amor boni nõ est pctñ: igr nec amor honoris: ꝯ dignitatis vel excellẽtie. Itẽ btũ paupes: qñ ipor est regnũ celor. Itẽ sermo dei de regalib⁹ sedibus venit appetit⁹ regie dignitat ⁊ sedis nõ est pctñ et inde vt pri⁹. Itẽ qui epatũ desiderat. ꝛc. Itẽ velle excellere qñcz bonũ est: qñcz est malũ. igr in se nõ est malũ. Itẽ excellere est idifferẽs sicut comedere ⁊ loqui: igr velle excellere sicutvelle loqui. ⁊ indevt pri⁹ Sed cõtra. Qui epatũ desiderat bonũ opus desiderat. ibi dicit glosa. Opus dicit non dignitatẽ. q. d. amare dignitatẽ malũ est: sed bonũ amare seruitutẽ. Item oẽs hoies natura sunt pares: ergo cõtra naturã est ꝙ vnus ꝓeest. igr velle ẽsse hmõi. nõ ergo bonũ cũ nõ sit ex virtute nec ex natura: sz est ex libidine. igitur est malũ. qz oẽ volũtariũ in nobis vel est a natura vel ex virtute vel ex libidine. Propter hoc dicim⁹ ꝙ amor ꝓprie excellentie est pctñ. Qui enĩ amat expresse vt prosit ꝓprĩũ nõ amat sed cõe. Itẽ appetit⁹ illi⁹ excellentie qua oia sub pedib⁹ nris erũt subiecta. vt dr in psal. qñ oia erũt nra vt dicit apls. qz illa nõ est ꝓpria: qz vniuersalis non est pctñ. ⁊ sic soluit primũ scõm ⁊ tertiũ. Ad quartũ dicim⁹ ꝙ nõ valet. velle excellere qñcz ẽ bonũ qñcz malũ: ꝯ nõ ẽ malũ scõz se. Instãtia. Interficere qñcz est bonũ qñcz est malum. igitur. ꝛc. Ad quintũ dicimus ꝙ nõ est simile. qñ comedere loqui ⁊ hmõi naturalia sunt: ⁊ ad hec mouet qñcz natura. Sed excellere cõtra naturã est: vñ ad hoc nõ mouet natura nec virtus: sed libido.

¶ Secunda questio.

Aſ ꝙ sic.

In oppom Euasio

ꝺ quã aſ.

Ad idem

Tertio.

Quarto Euasio.

ꝺ quã aſ.

Euasio.

Cõtra quã.

Solutio.

Ponit tres causas

Ad argũm tuz de hñte caritatẽ.

ꝺ ꝓdicta aſ

Solutio. nõ ordinãt vicia sicut virtutes

Iterum aſ

SEcũdo queritur si est initiũ oĩs pctĩ: qz vr in eccl. initiũ oĩs pctĩ supbia est. ⁊ vr ibi in glo. f. ꝙ hec est initiũ oĩs pctĩ cui⁹ septẽ sũt filie. Sed si hoc obicit qz vt dicit apls. Cupiditas est radix oĩm pctõr: quia vtrũqz non põt esse initiũ cuiuslibet pctĩ. Si dicas sicut mgr in sentẽtijs ꝙ ibi est distributio inter genera singulor. ꝛc. Opponit de luxuria. qz nõ est pctñ qõ qñcz ex ea nõ surgat: qz ⁊ gula/rapina/furtũ/periurĩũ idolatria: ꝯ põt dici ꝙ est ũtiũ oĩm pcõr. Preterea si talis eẽt distributio ad q̃d dicit ꝙ si ẽ ista philargia ponitur ista species ꝑ genere. Nã amor pecunie qñcz mala oia operat. Itẽ si dicat ꝙ supbia sit initiũ omis pctĩ. ponatur ꝙ aliqs habẽs caritatẽ vidẽs mulierez cõcupiscit eã ĩã est mechatus eã in corde suo cõcupiscẽtia hec ex qua supbia ꝓcedit. Item quare superbia erit initiũ oĩs pctĩ. Si dicat qz amor ꝓprie excellentie est quasi amor sui: ⁊ ad sui amorẽ ꝓnus est hõ. Contra. Amor sui siue vite presentis est filia luxurie si forte dicat qz proni sumus ad appetendũ honorẽ. Sed similiter proni sum⁹ ad appetendũ bonũ: ꝯ cũ in luxuria/auaritia appetatur apparẽs bonũ: erunt hec pari ratione initium oĩm pctõr. Dicimus ꝙ superbia secundum ꝙ est crimen speciale est initiũ cuiuslibet peccati: ⁊ hoc ꝓpter tres causas simul ĩctas. s. quia amor ꝓprie excellentie est amor sui ad qõ est hõ pronus. Item qz ad honorẽ appetendũ sumus ꝓni. Itẽ quia honore habito seu prelatione habet omẽ delectabile ⁊ carnis et oculor: sed non ecõuerso. Ad hoc qõ obicitur de habente caritatẽ dicimus ꝙ iura aptãtur ad ea que frequẽtius accidunt. Sed cõtra predicta obicitur. Homo rectus ⁊ bene ordinatus magis appetit verũ bonũ in ratione boni ꝙ quidlibet aliud igitur homo curuus magis appetit apparẽs bonum ꝙ aliquid aliud. Sed in luxuria vel auaritia appetit apparens bonum. in superbia apparens honor: igitur magis appetitur qõ in his diligitur ꝙ quod in superbia diligitur. Dicimus ꝙ illa argumẽtatio nõvalet. quia in virtutibus est ordo sed nõ invicijs: ⁊ si enĩ fides sit prima in virtutibus: non tamẽ infidelitas. et si superbia est regina viciorũ: non tamen humilitas est regina virtutum sed caritas. vt dicitur in libro de conflictu vicior et virtutũ. Tamen contra dicit sup Lucã. xviij. duo hoies. ꝛc. In glosa ibi dr ꝙ hũilitas regnat. Itẽ dicit aristo. ꝙ delectatões carnis naturales sũt: ⁊ idcirco magꝭ infestãt: at appetitus honoris

nō est naturalis: igr magr appetit delectabile carnis.

Solutio. Sz ad hoc dicim⁹ q᷑ t naturaliter apptim⁹ honores.

¶Questio incidens.

Ar q᷑ non. ITem queritur quare superbia dicatur regina vi-cioꝝ. Si qz est primū et initiū pcti: igit fides dz dici regina virtutū: qz est prima virtutū. Sed tn non dicit regina: sed caritas vt dicit aug. in libro de cōflictu virtutū t viciorum. Si qz mouet omia alia vicia ad suū finē: qz gulā et luxuriā. ꝛc. Vult enī superb⁹ gllari et excellere in magnis ferculis in pulchriorib⁹ femi-nis ꝛc. Pari ratione erit luxuria regia q᷑ mouet alia vicia ad suū finē. Mouet eī auaritiā rapinā furtū ꝛc.

Solutio. Dicimus q᷑ dr regia vitioꝝ eadē ratione qua caritas dr regina virtutū. videlicet qz caritas regit t dirigit oēs ad suū ꝓpriū finē: t sine ea cetere nichil sunt. Ita superbia substātialiter mouet et cōmouet ceteta vicia ad suū ꝓpriū finē. Inuenit enī suū finē in oībus. in lu xuria vult excellere in pulchris mulierib⁹. In gula in magnis ferculis. t sic de oībus alijs. Vndevt dr in li-bro de cōflictu viciorum. Superbia dicit suo subiecto. Omēs excelle in verbo/in sciētia/in honorib⁹/in diui cijs t in cunctis q᷑ carnalibus vel spūalibus cōpetunt primatibus. Oēs ergo despice t temetipm oībus su periorē agnosce. Sic ergo oīa alia substātialiter mo uet t cōmouet ad suū finē. Et non obstat de luxuria: qz et si cōmoueat alia hoc fit ab accidēte. qz scz indi-get. vellet luxuriosus quiescere: sed qz eget vt suum consequatur finē: iurat t deierat rapit. ꝛc. Itē cetera vicia sine ea nichil sūt: qz ea absente succedit hūilitas ac humilib⁹ deus dat gram q᷑ oīa vicia tollit. sz nō est ita in alijs vicijs. Et nota q᷑ licet caritas dicat regina tn fides est quasi iperatrix: qz imperat ceteris virtuti bus: t caritas quasi quod iperatū est exequit. Dicit greg. q᷑ vltima est in recessu t prima in accessu. Sed cōtra. videtur q᷑ prima sit in recessu: qz ita dicit petr⁹ q᷑ de⁹ hūilib⁹ dat gram. Sed cōstat q᷑ nō expellit pec catū nisi p gram: t hūilitas cōtrarta est superbie. vn ad uenīēte hūilitate recedit superbia: igr prima est in re cessu. Qd cōcedimus quo ad textū: sed glosa illud di cit propter quosdam motus primos superbie qui re manent post superbiam.

Alia ratio ad idem

Fides et ca ritas.

Gregorius ꝫ dicta ar.

Solutio.

¶Tertia questio.

SEquitur de spēbus superbie q᷑ quattuor sunt sm greg. Job. xxxij. in pncipio in glosa. Quattuor

Ar primo. sunt spēs timoris. Sed videt q᷑ necvere sūt assignate ille spēs nec sufficienter numerate: qz prima spēs est: qn quis bona q᷑ hz attribuit sibi. Sz dicere q᷑ hec bo na nō sunt a deo infidelitas est: sicut dicere q᷑ hec vili bilia nō sūt a deo. infidelitas aūt nō est spēs superbie

Secundo. Itē tertia spēs est cū ds iactat se hre qd nō hz: igr ia-ctātia est spēs superbie. Sz hec ponit a greg. filia ianis gre q᷑ est prima filia superbie: igr videt q᷑ est neptis su

Tertio. perbie nō spēs. Itē opponit de arrogātia q᷑ cū sit vi-ciū necz ptineat ad alia capitalia erit spēs superbie: qz

Quarto. nō est filia. t ita insufficiēs est illa diuisio. Sitr de cō-tēptu videt q᷑ sit spēs superbie eadē rōne nec est vnū il-

Solutio. superbia lar-ge et stricte

lorꝝ quattuor. Dicim⁹ q᷑ superbia qnicz large qnicz stri-cte accipit. Stricte sm q᷑ est pticulare viciū: t tūc sup bia est amor ꝓprie excellētie. t sic illa qttuor nō sunt spēs superbie nec eas pōit greg. spēs superbie sz tumor qnicz large sm q᷑ superbire est supra se ire qd ē tumere t illd fit qttuor modis. qn supra se it hōvel respectu sui illis trib⁹ modis: respectu alioꝝ quarto mō ibi po sito: t sic nō obstat de infidelitate vel iactātia. Sitr de arrogātia q᷑ ptinet ad primā spēm qn quis bona sua sibi attribuit. dicit enī arrogās q᷑ se superiorē existiat alijs oīb⁹ q᷑ a se hz nō ab alio sicut nabugo. Dan. iiij Mone hec est babilō quā ꝛc. t sic veri⁹ ad quartā spēm pertinet tā arrogātia q᷑ contēptus q᷑ est cū ceteris de spectis singulariter vult videri. Superbus enī se supe riorē oīb⁹ existimat: sz se pluris oīb⁹ appreciat: alios modicū appreciat aut nichil. vn dicit. Oēs q᷑ alios cō spice t temetipm superiorē oīb⁹ agnosce q᷑ hoc a te-tpo nō ab alio habeas. Posset aūt ds arbitrari se su periorē: sz adeo q᷑ nō esset superbie. Sitr vnū ac idē vi-ciū est quo se superiorē existimat t quo alios despicit sed ab hoc q᷑ se superiorē existimat dr arrogātia. Ab eo q᷑ despicit dr cōtēptus sicut parcitas t largitas ea dem virtus: sed aliūde t aliūde sic noiat.

per hec ptz ad tria.

Exemplū.

¶Iteum arguitur contra diuisio nem prius positam.

ITem alics vult excellere in hōrib⁹. alics in scīē tia alics in robore alics in pulchritudie. t sic de singulis. Mone q᷑ ibi sunt diuersa volita sm diuersas materias. Sicut igr iusticia q᷑ tribuit cuicūcz qd suū est scōz diuersitatē materiaꝝ diuersificat p spēs: ita t superbia. t ita plures essent spēs superbie q᷑ ille. Dicim⁹ q᷑ sicut miseret alics alij dando cibū alij dando potū vestimentū hospitiū. ꝛc. tn sm hec nō diuersificatur mīa per spēs: qz hec nō sunt materia ꝓprie mīe: sz sūt materie materiei mīe cui⁹ ꝓpria materia est velle re leuare inopiā ꝓprie vel subuenire ꝓprie primo siue in hoc siue in hoc: t sic de alijs. Sic vt dixim⁹ superbie prima et ꝓpria materia est velle excellere siue in diuitijs si-ue in nobilitate. ꝛc. Vn hec sūt materie materiei sup bie t nō sunt ꝓpria materia. t q᷑ ita sit dicit aug. in li bro de vera religione. In appetitōne nobilitatis/ho norꝝ/dignitat⁹/diuitiaꝝ t hmōi. hoc est in superbia: in seculi pōpa nichil alīd appetit hō nisi q᷑ sit solus si po test fieri cui oīs alia creatura subiciat peruersa imita tione omipotētis dei: igr in superbia nichil appetit nisi solū excellere. Itē dr in libro de li. ar. Cū aīmus hūa nus sibi placet in se delectat: inaniter gloriatur. et fit vanitas vanitatū. Sz primū est superbientis aīmi: t ita superbire est ianiter gloriari: q᷑ ianis gloria est superbia. igitur est species superbie t nō filia. Dicimus q᷑ ianis gloria siue gloriatio dupliciter sumitur. stricte scz t large scōm q᷑ infra dicetur. Itē humilis seipm contē pnit t volūtarie. Velle ergo contēpni est humilitat⁹ igitur velle nō contēpni superbie est: t superbie est vel le excellere. igitur cuz iste materie sint diuerse velle excellere: velle non contēpni erūt diuerse species su-perbie. Solutio. Dicimus q᷑ contēnere duobus mo dis dicitur: qz vel est minimū appreciare vel oppro-bria vel cōuicia dicere. t ita velle contēni duob⁹ mo-dis dicitur. Primo modo est humilitatis: t sic velle contēpnere est superbie. qz quo se plus iusto estimat eo alios minus estimat. Scōo modo velle contēpni est māsuetudis. vn velle ꝓtēpnere erit vicij cōtrarij. s. ipatiētie vel inoīati. Itē hier. xlviij. Audiuim⁹ superbiā moab superb⁹ est valde. sublimitatē ei⁹ t arrogā tiā et superbiā t altitudinē cordis eius. videt igitur q᷑ sublimitas: itez altitudo cordis sint alie spēs superbie: qz in genere dixerat. Audiuim⁹ superbiā moab t post subdiuidit sublimitatē. ꝛc. Itē videt esse sibi-

Solutio. contēpnere capit dupl. Et velle cō tēpni sīr.

Iterum ar ꝫ diuisionē

Solu⁹ ians sūt dupl. Iterū ar ꝫ diuisionem

scōo ad idē

met cõtrarij in enumerãdo.qz fm q dixi videt q superbia sit genus. Sz p hoc q postea copulat sic sublimitatẽ t arrogantiã et superbiã. t alit videtur q non sit genus:qz nõ copulatur spẽs ita generi. Item dicit hiere. nõ gliet sapiens in sapientia t fortis in fortitudine. ꝛc. et sic appetũtur diuersa in quib⁹ gloriat quis:t ita diuersa volita:t ita diuersa vitia. Respondemus q supbia quasi in duo diuidit. s. intellectũ et affectũ. vt appetitus excellẽtie sit in affectu:t hec superbia specialiter supbia appellat qñ est idiuisibilis. vnde siue in sciẽtia siue in sapiẽtia siue in fortitudine semp in his vnũ appetit. sicut dictũ est. s. precellere. In itellectũ fit estimatio:t hec diuisibilis. qz vel existimat se dñm oim vt dixit sathan. Hec omia tibi dabo. ꝛc. quasi ego sũ dñs. t põt hec sublimitas dici. vl existimat se omnia posse facere vltra id qd põt: vel se superiorẽ oib⁹. t fm hoc distingue altitudinẽ cordis et arrogantiam.

Tertio ad idem.

Solutio. Duplex est superbia

Duplex supbia intellectus.

¶ Iterũ arguitur cõtra diuisionem quam ponit gregorius.

ITem berñ. ponit. xi. gradus superbie. hec scilz curiositas/leuitas/inepta leticia/iactantia/t singularitas. arrogãtia/presũptio/simulata cõfessio/peccati defensio/rebellio cõtra superiores vel frẽs/ libertas peccãdi. quõ igit solũ sũt q̃tuor spẽs supbie? Itẽ obicitur de his gradibus. Obicit primo. Curiositas non cõtinet sub aliqua quattuor species supbie. Itẽ nec est inanis glia que qñq supbia dr. quõ ergo gradus superbie? Itẽ fm isidor filia est accidie:nõ ergo gradus supbie. Itẽ iactantia est filia inanis glorie:ḡ non est gradus supbie. Itẽ inepta leticia est filia gule:nõ ergo gradus supbie. Dicim⁹ q sepe inanis glia noiatur gloriãs ianter siue gloriosus qñ vult t q̃rit in sua gloria cõfirmari. Inde est q querit t inq̃rit q̃d dicit de nobis mgr̃is parisien. t hec est curiositas: et multũ differt ab illa q̃ est filia accidie:talis ẽ gloriosus et curiosus. Leuis aũt efficit:qz nũc audit se laudari et tũc sibi est magnus. nũc vituperari:t tũc sibi ẽ paruus vel nullus. Talis qui sic pascit ventũ necesse est q sit leuis t mobilis. vñ bern. Stultus vt luna mutatur:nũc sibi magn⁹ nunc paruus nunc nullus prout placuit linguis hoim nũc tp̃m laudare vel vituparet. et talis inepte letat visa depressione vel audita alicui⁹ qz per hoc putat hunc maxime excellere. t hec dicit ab illa q̃ est filia gule:qz illa in liris t tybijs et hmõi. vñ isaias. Lira t tybia. ꝛc. Talis aũt qui sic querit in laude cõfirmari si viderit q ab alio nõ obtineat qd q̃rit in se querit:t tũc incipit sua grãdia enumerare. vt sennacherib in isaya. dixit enim. In fortitudie man⁹ ꝛc. et nabugo. Dane. iiij. nõne hec est babilon ꝛc. Post hec nõ est satis ei q laudat nisi singulariter vt ei⁹ dicta t facta pre ceteris predicẽtur. Et hic est q̃nt⁹ gradus post q̃ oim dñs vult t haberi t videri:qz vt dicit aug. vellet si fieri posset solus esse cui omis alia creatura subiceret:t ecce arrogantia vltra vult oia dicere: vult oia facere t ad se t supra se pertinẽtia: et hec est presũptio. Postea sequit̃ alij quattuor grad⁹ priores:qz supbus vt precellat in moribus ficte et simulate pctã cõfitet: hec est simulata ꝓfessio. Postea si peccauerit nec dissimulare possit suũ defendit peccatũ et factũ excusat. hec est defensio pcti. tũc t superiori et pari rebellat. hec est rebellio siue inobedientia quã isidorus ponit filiã superbie. Postremo sequitur qñ nec superiorẽ nec parẽ habet vt iam nec deum timeat nec hoiem reuereatur: abiecto freno discurrit per cãpos licentie. i. vbiq post ꝓcupiscẽtias: t est cui dicitur a ꝓpheta. Isaie. iij. pctm̃ suũ sicut sodoma p̃dicauerũt t nõ abscõderũt. t Iere. frõs meretricis ꝛc. Et hoc est qđ dicitur ipius cũ in profundũ pctõrũ venerit cõtẽpnit. puer. Hec est libertas peccãdi. Et nota q his. xi. gradibus vel speciebus vel filie status siue dispositio vicij significãtur. vt arrogantia species est forte superbie in statu. simulata cõfessio vel defensio peccati filie leuitas libertas forsitaz status viciorum sicut constãtia nõ dicit virtutẽ: sed dispositionẽ virtutis. Itẽ nota q vt dicit augu. viciũ qñq est in trãsitu sicut adulterium t homicidiũ. qñq in permanentia. ergo hij. xi. gradus sunt superbie permanentis non transeuntis.

Sparh af ẽ curiositate

Sith de inani glia.

de iactãtia.

De iepta letitia.

Solutio.

Leuis q̃d ẽ

Bernard⁹.

Exemplũ.

Augustin⁹

Nota hanc declaratõez diligẽter

Isayas

Hieremias

puerbioꝝ.

Mõ ꝛz aug.

¶ Quarta questio huius capituli vtrũ superbia sit maximũ peccatorum.

SEquit̃ de q̃titate huius pcti. t videtur q maximũ: qz ita dicitur in psal. Et emũdabor a delicto maximo. glosa. i. a delicto superbie. qđ est vltimũ redeũtibus ad deũ t primũ recedẽtibus. ꝛc. Itẽ iob xxxi. Si osculat⁹ sum manũ meã que est iniq̃tas. ꝛc. Itẽ maxima superbia maior est cuiuslibet gñis quolibet pctõ. vt patet in superbia luciferi: igit superbia in genere est maximũ pctm̃. sicut optimus hõ melior est optimo asino: igit hõ simpliciter melior est asino. Sed contra. opponit de pctõ in spm̃ sctm̃ qđ est irremissibile Superbia est remissibile: ergo illud maius pctm̃. Itẽ ois fornicatio est mortale pctm̃. quedã superbia est mortale pctm̃: quedã veniale: igit fornicatio simpliciter maius peccatũ est q̃ superbia. Ecõtra dicit igitur q quarta spẽs superbie magis nos assimilat diabolo q̃ vna aliarũ triũ: ergo q̃ prima. Sz pria est infidelitas: ac infidelitate nullũ est maius pctm̃: qz vt dr supra psal. predictũ. Non est enim maius pctm̃ q̃ apostatare a deo: igit a primo supbia est maxia oim. Solutio. Dicim⁹ q supbia est maximũ quo ad gen⁹ et effectũ: qm̃ ẽ oim causa mediata vel imediata. Sz desperatio dr maior hoc respectu: qm̃ pncipia destruit fidei: t ita reuertendi ad deũ: t ita talis reuocari ab erroꝛe nõ potest. qz cũ destruẽte principia non est disputandũ: t sic hoc respectu maius: qz periculosius t magis nocet. Sed hoc qualecũq̃ q̃tũcunq̃ põt gñare superbia media causa tristicia. vñ et in genere maius Item non obstat de fornicatione: qz fornicatio noiat actũ cũ accidente quo sublato non ois esset mortalis sed quedã venialis: vt in primis motibus.

Af q sic.

Scdo q auctorita. Iob

Tertio.

In oppo⁹

Secundo.

q hec soluũ tur obiecta

¶ Tractatus vicesimus in qua agitur de filiabus superbie.

SEquit̃ de iani gl̃ia q̃ ꝛz gre. est pma filia supbie Primo videndũ est qd sit inanis glia t quare sic noiet. Scdo quare dicat filia et pria supbie: Tertio cui virtuti opponat. Quarto de filiab⁹ ei⁹. In pmis q̃rit de illa auctoritate hier. ix. f. Nõ gliet sapiẽs in sapiẽtia ꝛc. phibet hic viciũ ianis glie. qđ videt: qz glia ri in sapiẽtia fortitudie diuicijs phibet: t hec vana t ianis gl̃iatio. qz de trãsitoriis: q̃ sic phibet inanis gloriatio: igit inanis glia. Cõtra. Inanis glia est appetit⁹ laudis hũane q̃ hic nullo mõ exprimit. Sith videt q nõ phibet supbia qz est amor ppie excellẽtie: cui⁹ tñ hic nulla fit mẽtio. Sz ostat q hic phibet aliqđ viciũ ergo vel antecedens ad superbiã qđ est falsum: qz sic

Primũ capitulũ de iani gloria.

Prima q̃o

Af q sic.

In oppo⁹ Secundo.

non esset initiū ⁊ causa oīs peccati:igitur subsequēs
Euasio. aliqđ genus. Si dicaṫ q̄ iactātia. Cōtra. Tertia spēs
Contra. supbie est qñ quis iactat se hr̄e bonum qđ nō habet.
Secundo. qđ non prohibeṫ hic. g̃ nec iactātia. Preterea in omni
pctō est inanis gl̃iatio:qr vana delectatio. qr in omni
amore est delectatio de adepto amato:tristicia de a-
missō:igiṫ in omni est inanis gloria. g̃ gñale viciū est
Tertio. ad omnia:vel aliud est inanis gloria. Et p̄terea si est
speciale queritur qđ est gñale oīm sibi approprians?
Solutio. Dicim⁹ q̄ inanis gl̃ia stricte et large accipitur. fm q̄
Inanis gl̃ia large sequēs est ad omne viciū. Stricte. ⁊ fm hoc est
dupl̃ capiṫ speciale viciū ⁊ prima filia supbie. et sic fm substantiā
velimus oīa noīare:hic est appetitus laudis hūane.
Sed tñ ad ostensionē huius pctī appellata est inanis
gl̃ia. et qđ cōe est:sibi appropriauit. Cum enī in oīni
re trāsitoria gloriatio siue delectatio sit vana:vanior
est(vt đt chrisostom⁹)ea q̄ est in laude hūana. Sicut
enī dicit sapiēs. Stultus vt lūa mutaṫ. quia inaniter
gloriās:nūc sibi magnus/nūc sibi paruus/nūc nullus
sibi videtur:fm q̄ placuit linguis hoīm ip̄m laudare
vl̄ vituperare. In diuitijs/luxurijs/aliqua saltem ad
q̄re inanis vē hoc delectatio est:sed hic nulla. Uñ et vēto cōparaṫ
to cōparaṫ. in osee. Effraym pascit vētū. ⁊c. Uñ ⁊ dicit chrisosto.
q̄ hic plus habet tristicie:sed modicū delectationis.
Ad primuz Ad primū dicimus q̄ in hieremia nec inanis gl̃ia fm
q̄ est speciale viciū:nec supbia stricte ꝓhibeṫ:sz viciū
sequēs supbiā scz iactantia. Licet enī in tertia specie
supbie ponaṫ verbū iactantie:tñ ⁊ prima ⁊ scđa spēs
potest dici iactātia vt tertia. qr falso iactat se habere
bonum qđ habet qui sibi attribuit qđ hic specialiter
ꝓhibeṫ. cum đt. in sapiētia sua. q̄ iactat eam hr̄e a se
Et ideo đt in fine. Sz in hoc glorieṫ scire ⁊ nosse me.
quasi in scia dei ⁊ a deo. Et soluiṫ ꝓtrarietas cuiusdā
auctoritatis que sibi videbatur cōtraria.

¶ Utrū inanis gloria sit filia supbie.

Scđa q̄stio Secūdo queriṫ quō est filia supbie ⁊ prima. quia
huⁱ capl̄i. gl̃iosus intēdit principaliṫ ⁊ solū videri bonus
Uñ q̄ non. vt laudeṫ:et hoc q̄rit ⁊ satis est si laudaṫ. nullā ergo
intēdit excellentiā vel in nullo:si satis est vt videatur
bonus vel sapiēs vt laudeṫ. At supbia semp intēdit
excellere. g̃ in tali nullo mō est vel fuit superbia. quō
Euasio: ꝑ igitur eius filia est inanis gl̃ia? Si dicat q̄ qñq̄ eam
quā ar. generat. sz certe ⁊ gula eam qñq̄ generat ⁊ luxuria.
quia vt hi possint cōsequi finē suū simulāt se bonos
vt laudenṫ et sic possint hr̄e accessum ad mulieres:vl̄
bōa eis dentur quibus gule seruiāt. igitur pars rōne
Solutio. erit filia gule vel luxurie. Dicimus q̄ recte est eius
filia et prima. Qui enī est cupidus proprie excellētie
⁊ in hoc manet:statī vult in hoc cōfirmari. sicut electus
in ep̄m si in hoc manet vult cōfirmari. sed cōfirmabiṫ
approbatione vel intētione hoīm. Vult g̃ laudari in
quo amabat excellere. ⁊ quia hoc non potest esse nisi
appareat excellēter bonus vel excellēter sapiēs ⁊ sic
de alijs:idcirco appetit videri bonus. nō simpliciter
quia hoc parū eēt ad hoc q̄ laudareṫ:sed vult videri
excellēter bonus. vñ inde est q̄ semp intēdit gl̃iosus
q̄re inanis excellentiā ⁊ non in eēntia:sed in apparētia. Et ita qr
gl̃ia est filia idē sp finis est inanis gl̃ie ⁊ supbie licz diuersimode.
supbie. Ideo qñq̄ alter noīe alterius noīaṫ:licet tñ sit aliud.
Quō inuidia vel ira et sic patet quō sit filia eius qr ab ipsa gñaṫ:et prima
gñanṫ ex su quia ex se substātialiter oritur. Inuidia quidē vel ira
perbia. a supbia quasi extrinsecus generaṫ. vt quia videt aliū
se excedere vel parificare vel accedere ad suū statum
tristaṫ de bono illius:⁊ inde querit depressionē. Non
est sic de gula:quia ab accidēte mouet. Sic enī sese
cōmouent ⁊ sibi imperāt singula vicia. Dicit aug. in Augu. de ꝓ
libro de cōflictu viciorū. q̄ inanis gl̃ia ita đt. Milites flictu vicio-
per enses ⁊ gladios michi fuire facio. quicq̄d clerici rum.
agunt ⁊ legūt disputāt studēt:q̄ extremas regiones
discurrūt mihi seruire facio. hoc meū q̄cq̄d mōachus
in spirituali ope agit. oīs michi seruiūt illo excepto
qui adeo sibi vilis ē ⁊ abiect⁹ qui michi seruire nō sit
idoneus. Sz nichil ꝓhibet q̄n talis gulosus et luxu- Iterum ar
riosus:⁊ talis potest velle videri bon⁹ vt supradiximus. Solutio.
⁊ inde vt prius. Dicimus q̄ velle videri bonus
potest esse v̄tutis vt fuit in paulo. potest esse nature Amor lau-
vt sc̄ū veram naturam querat. ⁊ nec sic pctm̄. potest dis q̄ est
esse libidinis ⁊ sic vicij. sed tūc nunq̄ erit simpliciter pctm̄.
in hoc q̄ velit videri bon⁹:sz excellēter vt p̄dictū est.

¶ Tertia questio huius capituli.

Tertio q̄rit cui virtuti opponaṫ. Videṫ q̄ hūili- Ar q̄ sic.
tati. quia Joh. 1. qr nō sum ego christus. glosa
Hec est humilitas iobis qua maius nihil. cum posset
credi christus. igitur noluit credi magnus:igitur nec
videri magnus. igitur hūilitatis est non velle videri
magnus. ⁊ velle videri magnus est inanis gl̃ie:igitur
inanis gl̃ia opponiṫ hūilitati. Itē đt aug. q̄ hūilitas Scđo per
est sensus ꝓprie paruitatis vere. g̃ hūilis sentit de se augustinū.
parua. g̃ dicit. g̃ vult de se dicere parua tñ. Sz velle
dicere de se magna est cōtrariū huius velle dicere de
se parua:⁊ hoc est iactātie:igitur hūilitas est ꝓtraria
iactātie. Cōtra. Hūilitas est cōtraria supbie. qr velle In oppm
subijci oīb⁹:qđ est hūilitatis:est cōtrariū huius qđ
velle p̄cellere oīb⁹. qđ est supbie. Dicim⁹ q̄ supbia Solutio.
qñq̄ stricte accipiṫ:prout est amor ꝓprie excellētie. Supbia ca
quādoq̄ large prout continet oīs species tumoris piṫ tripl̃r.
largissime scz fm q̄ noīat inanem gl̃iā. Sic scz ari- aristoteles
stoteles hoc nomē vtitur vbi đt q̄ veritas est quedā
medietas qua scz hō vera dicit de se. qui aūt excedit:
supbus est. Sic dico q̄ hūilitas ⁊ stricte ⁊ large qñq̄
sumitur. vt i illa auctoritate sup Joh. large accipiṫ.
Et nota q̄ tria sunt pticularia vicia:vocabulis ꝓprie
sumptis noīata. Supbia:q̄ est amor proprie excellē-
tie. Inanis gloria vel amor laudis hūane. Jactantia
qua vult magna de se dicere. vt in illo q̄ ait Dañ. 4.
Nōne hec ē babylon. ⁊c. Possem⁹ ⁊ quartū ponere:
qñ estimat ⁊ sentit de se magna. qđ ꝓprie đ tumor.
Et hec licet diuersa sint:tñ qñq̄ noīe supbie ꝓtinenṫ. Hūilitas cō
cōia ⁊ cōiūcta. sic iuxta est sumere quattuor virtutes tinet q̄tuor
particulares ⁊ ꝓpria noīa non habētes. tamen large virtutes.
sumpto noīe in hūilitate cōtinenṫ. Est enī vna virtus
qua quis vult alijs subijci:et si in summo fuerit vult
maiori/pari/⁊ minori subijci:⁊ ita oīni. Et hec ꝓprie
et iuste diciṫ humilitas. Hec ē illa oīs iusticia de qua
christ⁹ in luca Sic oportet me implere oēm iusticiā.
Est alia qua quis se paruū reputat:parua de se sentit
aut nulla. vt qui dicit Loquar ad dñm meū cum sim
puluis. ⁊c. Et stricte qñq̄ đ hūilitas prout aug. đt. Augustin⁹
Humilitas est sensus ꝓprie paruitatis. ⁊ hec proprie
cōtrariaṫ vicio p̄dicto. Est alia qua vult de se ab alijs
parua dici. q̄ etiā opponiṫ inani gl̃ie. et pro hac dictū
est Hec ē humilitas iohānis. ⁊c. Et est alia qua de se
vult parua dicere. que cōtrariaṫ iactantie.

¶ Quarta q̄stio. vtrū inanis gl̃ia hēat spēs.

Quarto querit de speciebus inanis glorie. vtrū spēs habet. Qd videt fm glo. Iere. 48. Maledictus q̄ facit opus dei negligēter vel fraudulēter. Ibi dr q̄ ē munus a corde: vt qui vult videri bonus

Triplex munus.

t in hoc instat. A lingua: vt qui vltra ꝓgredit scilz q̄ vult laudari ex bono ope ꝓio nō cōtentus. A manu vt qui querit sibi lucrū. Sic igit fm hec tria munera

Secundo.

sumūtur tres maledictiōes: igitur t tria vicia. Item hee sunt tria principalia volita: t ita tres principales fines. igit tria vicia. q̄ fm hec et volūtates t ⁊tutes

Tertio.

t vicia distinguūtur. Item primum qd est cupiditas substātialiter differt a scdo t tertio: g eadē rōne scdz

Quarto.

a tertio. Item primū habet tm vnicū finem scz velle videri bonus. scdz sicut qui vult laudari habet duos fines. quia t hūc t primū: q̄ vult videri vt laudet. et

Quinto.

ita differūt specie. et inanis glia hec duo cōtinet. Itē hec sūt penitus diuersa: excellere/videri bonus/laudari. igitur fm hec tria: tres differentes volūtates. s.

Sexto.

velle excellere. tc. et inde vt prius. Ad idem per illā auctoritatē Milites p enses et gladios. tc. q̄ miles glorioſus: t clericus glorioſus: t monachus gliosus circa diuersa penitus se exercent. primus circa opera fortitudinis: scds sapientie: tertius in spūalibus. que penitus sunt diuersa. ergo et eorū vicia fm diuersas

Euasio

materias erūt diuersa. Si dicat q̄ non sequit. q̄ etsi materie diuerse: tn in vno cōueniūt. quia vnusquisq̄ in sua ꝓpria materia idem intēdit: scz velle laudari.

Cōtra af.

Opponit de iusticia. q̄ in omni materia idē intēdit: scz t vna causa faciēdi. s. vnicuiq̄ qd suū est reddere.

Secūdo p augustinū.

ergo nō sūt diuerse spēs iusticie. Itē dr aug. in. 8. de trinitate. q̄ prima volūtas habet vnū finem: t ille est substātialis. scda duos: scilz vnū accidentalē t alium substātialē. et sic de seq̄ntibus. Et est finis substātialis quo adepto quiescit volūtas. verbi gra. Iste vult videre trāsire trāseūtes. Sit hec pria volūtas. sz hec vnicū habet finē. Hinc vult aperire fenestras. Huius scde substātialis finis est aperire fenestras. accētalis videre trāseūtes. Et distīguūtur volūtates fm fines

In oppm dns in cuāgelio.

principales. ergo cum hic sint diuersi fines. g tc. Sz ꝓtra. Dicit dns in euāgelio Gloriā meam alteri non dabo. g soli⁹ dei est. Sz ois glioſus hāc sibi vsurpat: siue miles siue cleric⁹. tc. in qua materia se exerceat in vno hoc tm peccat q̄ gloriā vsurpat. igit est ibi tm

Secundo

vnicū pctm. Item circa vnicam rōem credēdi q̄ est q̄ omnia bona vbicūq̄ sint t in quocūq̄ sint a deo sint. quare ipse solus laudādus in se t in creaturis. igitur cum in vno tm t ꝓtra vnū vel circa. vnū est tm pctm.

Opio mgri

qd cōcedit mgr. Ad primum t ad scdm dicit q̄ velle

Ad primuz et secundū.

videri t velle laudari scz in primo t scdo munere nō est nisi vnū volitū scz laudari: sz vel in ore vl in corde. Sicut g quātitas immobilis genus hz multas spēs

Exemplū a simili.

scientia tm quātitatis immobilis fm q̄ hmōi vnica est in specie. Ita licet laudari sit vnū sale ad laudari ore t ad laudari corde: volūtas tm hui⁹ scz laudari: vnica est in specie. t vbiq̄ vnū est volitū: t ideo vnicū vicium. Sz ab hoc vltato bene diuersum est lucrum tpale. t ideo cupiditas aliud. sed vicium inanis glie vnicum. Cetera patent nisi q̄ fm hoc non eēt distinguendum nisi duplex munus.

¶ Prima questio huius capituli. vtrum inobedientia sit filia inanis glie. Ca. 2.

Sequit de filiab⁹ eius. scdo vtrū sufficiēs sit illa enūeratio. tertio quō cōueniat assignatiōi isid.

Af q̄ non.

Pro obicit de inobedientia. hec enī nascit ex ꝓtēptu superioris. sz est contēptus idem q̄ supbia. q̄ ꝓtēptus est estimatio minus iusto. sed eiusdē vicij ē estimare se plus iusto t alio minus. primū est supbie: g scdm. ergo cōtēptus superioris est supbia. Inobediētia fm hoc est filia supbie: nō inanis glorie. Preterea. Iste

Secundo.

contēptus aut est supbia. t inde vt prius. aut est aliū vicium ex supbia ꝓueniēs. et sic hoc aut imediate: t tūc erit filia supbie vt ponit Isid. et nō sunt tm septē supbie spēs vt ponit. igit scz septē vicia capitalia. aut mediate: t si hoc non nisi inani glia mediāte. ergo cū inobediētia sit ex contēptu: non erit inobediētia filia

Solutio. Contēptus triplex.

inanis glie sz neptis. Dicimus q̄ cōtēptus tripliciter dicit. primo vt dictū est: t sic idē q̄ supbia intellect⁹. scdo cōtēpnere: nolle subiici: sic ē supbia intellectus. tertio idē q̄ facere ꝓtra ꝓceptū. et hec inobediētia

Glosa.

ꝓut hic accipit. et quia hec est ex supbia vt frequētius mediāte inani glia: ideo ponit glosa filiā inanis glorie. t qm̄ potest imediate exire a supbia. i. ꝓtēptu

Isidorus.

superioris vt dixi: idcirco isid vocās eam ꝓtēptū ponit ipam filiā supbie. Sequit de cōtentiōe. Sz nōne idē

Af de cōtētione.

est cōtētio q̄ rixa? videt. sed rixa ē filia ire. Dicimus

Solutio.

q̄ aliū est cōtentio ꝓut hic sumitur: aliū rixa Et est

Augustin⁹ Rixa dd ē.

cōtentio solū in verbis scz impugnatio veritatis seu eius qd dicit cum confidentia clamoris vt dr aug. et ꝓprie est hereticorum. Rixa ⁊bo est altercatio pene cōminatoria t est tm filia ire. alia inanis glorie. q̄ sic argumētosus est vt videatur excellēter sapiens vt sic laudet. Sequit de iactātia. Sed nōne iactantis se est

Af de iactātia.

enūerare bōa q̄si sua: vt ita se laudet sicut ille. Jeuno bis in sabbato. tc. igit hmōi est velle laudari a se. sed eadē materia ē velle laudari a se t ab alijs et illd est inanis glie. ergo inanis gloria est iactātia: nō eius mater. Si forte dicatur imo ꝓprium est inanis glie

Euasio.

velle laudari: sed iactantia est velle nūerare bōa sua. Cōtra. Hoc ipm ē laudare se. t inde vt prius. Dicim⁹

ꝫ quā af Solutio.

q̄ hoꝝ diuersa sunt volita principalia. Ille enim qui sibi magnus est q̄ hoc pat est sibi vt dictū est vult in sua excellētia cōfirmari. t ita querit laudem alioꝝ in testimoniū sue excellētie. vnde hec est pura materia inanis glorie. sed iactātie est solū sua numerare. et sic

Af de ypocrisi.

laudare se nō ponit vltra ad alienū testimoniū. Sequit de hypocrisi. t videtur q̄ non sit aliud vicium q̄ inanis gloria. qm̄ vterq̄ vult videri vt laudetur ab hoibus.

Secundo. Tertio.

Preterea. Iste vult ire ad ecclesiam: vl aliqd aliud de genere bonoꝝ facere coram hoibus. inde sic. Velle ire ad ecclesiā nullā habz maculā. g si fiat vt videat bon⁹ hoc ipm q̄ vult videri bonus ē ibi culpabile. ergo in

Quarto.

glioso t hypocrita idem tm culpabile. t ita idē vicium. Item videt q̄ hypocrisis multas hz spēs. q̄ opponit simplicitati que multas virtutes continet. quia si dat elemosinā propter deū tm pietas est. similiter si reddat alij in iudicādo qd suū est et ꝓpter deum tm iusticia est q̄ est simplicitas. g cum vnū vicium in superfluitate vel egestate cōsistens vni virtuti cōtrariet: oportet q̄ si simplicitas plures hēat spēs q̄ t hypocrisis plures

Solutio.

Ad hoc dicimus q̄ simplicitas non dicit virtutē: sed

Ad primū.

statum virtutis. Et ad primū dicim⁹ q̄ hoꝝ differētes

Ypocrisis t inanis glia differunt.

sunt materie. q̄ inanis glie est (vt dixi) velle laudari ab alijs. sed hypocrisis est velle lucere. Et fm hoc in sermone iohānes erat lucerna ardēs t lucens. Velle lucere est velle vanum: ardere bonum. velle ardere t lucere perfectum.

¶ Scda questio. vtrum pertinacia/discordia/t contentio differant.

Aſ q non. SEquit de pertinacia ⁊ diſcordia.et videt q non differāt a cōtentiōe.qr (vt dixi)cōtentio in ẋbis victoriam q̄rit.ſed ſiliter tam ptinax q̄ diſcors.ergo cum in oñibus idem volitū:debet idem eē vicium.

Solutio. Dicimus q hec ſm ꝓprias materias ita poſſunt diuidi.vt cōtentioſus qui querit victoriam in ẋbis:vt

Contentioſus q̄d eſt. ſapiens compareat.ideo quicq̄d dicat vel fiat nititur

ptinax q̄d ē improbare.Pertinax q̄cq̄d dixit vel fecit irreuocabiliter ẋbis vult defendere:nec q̄rit victoriā ſz fugit

Diſcors q̄d eſt. vinci.et in hoc materie differūt.Diſcors qui vult cōtrariare.⁊ ideo eo q aliq̄d fit vel dr:ꝓtrariū aſſumit:

ꝫ dicta aſ. vt q hoc videat ſciolus.⁊ ita triū diuerſe ſūt pariter materie. Sed cōtra.Mie corpalis ſeptem ſunt opa corpalia:ſcilz veſtio/poto/cibo/tectum do/calefacio/ſepelio.Sicut ſpūalis tria.Si ignorat doce:ſi peccat

Scōa. corripe:ſi penitet dimitte.Et ita decem in vniuerſo. ꝓpter qđ decem digiti ī manu articulari:qr oīa cum diſcretiōe factēda.Sz hec oīa ſunt opa ẋtutis ⁊ mie in ea conſeruatiua vite vel corpalis vel ſpūalis.ideo quia ⁊ in vnā tm̄ ſm hec cadūt rōem Mia eſt tm̄ vna virtus.Unde cum ẋtus ſit mediū duorū vicior:hinc inde habet vnū vicium tm̄ in ſupfluitate mia ſpūalis ſcz qñ quis ẋba vite ꝛſeruatiua nimis effundit.vñ dr Ex ore fatui reprobat parabola.quia nō dicit eam in tpe ſuo.g eodē reſpectu vnum tm̄ in diminutiōe.Aſ cum bilinguis ſiue adulator/detractor/cōtentioſus/diſcors.⁊c.qñ omnia vnius ẋtutis corruptiua ſunt: omnia erūt vnum viciū.ſicut in corpali materia ſiue gladio ſiue veneno ſiue alimēti ſubtractione necare

Secundo. idem erit viciū. Ad idem diſtinguit ariſtoteles tres

Pruma. medietates in cōicatiōe dicti ⁊ facti ad ꝓximū.Pria noiata q̄ eſt ẋitas in cōicatiōe dictorū:qñq̄ de ſe dicit ꝓput debet ⁊ qñ.⁊c.vnde viciū in diminutione ⁊ viciū

Scōa. in ſupfluitate.Scōa ⁊ innoiata in cōicatione ludorū. qñ in ludis prebet ſe delectabile prout oportetviciū

Tertia. in diminutione a glia vt q̄ eſt in aggreſti:quia minus ſe exhibet ī his. Tertia circa ōlectabile nature ſi excedat ſi q̄d nullius rei cauſa dicitur ſi alicui⁹ cōmodi cauſa blāditor:ſi enī diminutus vel contentioſus vel diſcolus.i.diſcors.⁊ ita cōtentio ⁊ diſcordia idē viciū

Dicit mgr. in diminutiōe cōſiſtēs.Propter hoc dicit mgr q oīa illa vicia idem ſunt in forma.quiavnā ſpēm anime.i.

Aſ ꝓt dici. ẋtutē tollūt:ſz diuerſa in materia.Uel dici poteſt q ſicut ſanitas vnica eſt tantū in ſpecie ⁊ in ſupfluo ⁊ in diminuto habet multos ſibi ꝓtrarios:nec ſunt idem in ſpecie eo q vnā ſanitatē expellunt ſed ſunt diuerſa in ſpecie:quia vitiū infinitū virtus eſt vnica.ita iuxta vnāquāq̄ virtutē eſt ſumere vicium ⁊ in ſupfluo ſua natura infinitū ⁊ indiuiſibile.vñ et in diminuto ſiliter. qđ ſcz innuit illa auctoritas ariſto.q̄ ponit in ſupfluo placitū blāditor q̄ in diminuto cōtentioſū ⁊ diſcolū.

Ultia filia inanis glorie.et formaſ queſtio vtrum nouitatum preſumptio ſit filia inanis glorie.

Aſ q nō ſit vna. Ultima eſt nouitatum preſumptio.Sed ꝓtra. videt q hec aſſignatio ſit inſufficiēs.Sicut enī iuxta opa ſcīe ſumit vna filia ſcz nouitatū ꝑſumptio: eodē mō ⁊ debet vna aſſignari iuxta fortitudinē.⁊ ſic

Scōo aſ de detractōe. eſt.quia ōt inanis glia Milites facio michi ſeruire p enſes ⁊ gladios.Item obicit de detractiōe.quia hāc generat īmediate inanis glia.quia enim videt aliū in bono vl in potētia ſibi parificari vl excedere:idcirco detrahit ei ⁊ diminuit famam eius vt magis laudet.

Siliter obicit de adulatiōe.Laudat enim aliquē vt ille ipm alias laudet.et ita filia ē inanis glie.Siliter obicitur de timore.qñ qui eſt inanis glorie cupidus ſemp timet līguas hoīz:ne ibi vel ibi vituperet ⁊ ſic minuat nomen eius.et ita timor eſt filia inanis glie. De eo enī recte poteſt dici:ſonitus terroris in auribus eius. Item obicit de gradibus aſſignatis a btō

Primo. berñ.Primo de curioſitate quā gignit inanis glia. Siliter de ſimulata cōfeſſione.de defenſione peccati et cetera q̄ nō ꝓtinent ſub illis ſeptē filiabus:cum tñ ſint de prole inanis glie.Item obicit de ꝓdigalitate quā gignit inanis gloria.Sed de hac dicimus q ſub hypocriſi ꝓtinet.Eſt eī quaſi duplex hypocriſis.Una que\amie cōparatur q̄ oculos eruere nititur.Hec eſt in opibus bonitatis volēs latitare:ſed non poteſt quia ſimia non habet caudam.propter verbū dñi.quia ex opibus eorū cognoſcetis eos.Eſt alia q̄ cōparat cigno: qui nō nocet ſed tm̄ alios oſtētat.qualis eſt ꝓdigus qr nocere nō vult:ſed ſatis eſt ei ſi laudet.Ad primū

Ad primū. dicimus qñ de opibus potēte nō obſtat:qr ſi in his glorioſus q̄rit laudē licet ſit media non ira.⁊ idcirco ſm hoc nō aſſignabit filia inanis glie. De detractiōe

ad illud de detractōne dico q ipſa eſt ꝓprie inuidie.Unde detractio ē filia liuoris. De adulatiōe dicimus q eſt ꝓpria filia auaritie.hanc enī ſm ſui naturā gnat auaritia.Aſ terra

Ad illō de adulatōne. dedit ranas in penetralibus regum ipſorū.Nam etſi glioſus qñq̄ aliquid laudat:hoc eſt ꝓtra ſui naturalē volūtatē.Timor ſequit vbiq̄ tanq̄ diſpoſitio.curioſitatē reduco ad ꝑſumptionē nouitatum.rebellionē

Ad illud ex bernardo. ad defenſionem pcti vel ꝓtentionē vel ad pertinaciā. Sed cōtra hoc qđ diximus de opibus potētie videt

ꝫ vnū dictū arguit. qñ multi abſq̄ ira ſola ẋtutis oſtentāde cauſa talia

Secundo. Euaſio. agūt coram hoībus.vt illi qui ludūt in paleſtra.Item qui lapidē iactāt vt vincentes laudent.Si dicatur q hoc viciū ſit iactātia quia nō refert vtrum quis dictō vel facto numeret vel oſtēdat magna opera ſua ſicut ſupradiximus:q̄tū ad gen⁹ vicij non refert vtrū velit laudari corde vel ore.Sz ſm hocvideat q ſub hypocriſi debeat cōprehēdi.qñ hic facto bonitatē prefert

ꝫ hoc aſ. non ẋbo.⁊ ſi hoc:hypocriſis eēt iactātia.et ita male poſite eēnt tanq̄ diuerſe filie.Dicimus q illud viciū

Solutio. reducem⁹ ad iactātiā et nō ad hypocriſim.nec ꝓpter hoc idē q hypocriſis erit iactantia.qñ hypocriſis eſt

Ypocriſis iactātia dr̄ñt. qñ facto aliq̄ exteriori pretēdit quis caſtitatē quā nō habet:vl pietatē:vel religionē.⁊ ita eſt cum ſimulatione ſemp hypocriſis.ſz iactātia eſt quādo ẋbo vel facto pretēdit bonitatem/vel ẋtutē/vel excellentiam

ꝙo incidēs. ſiue habet ſiue non. Poſtea q̄rit quare glō.ſeptem poſuit filias:nec plures nec pauciores.Nō ſine rōne videt hoc feciſſe.Ad plures pōt dici q nō eſt plures filias aſſignare q̄ ad has non reducant.qñ cum quis vult vel querit laudari vel hoc erit per ẋba vel facta aut q̄ dicit de ſe ⁊ tunc non niſi bona.quia ꝑ mala de ſe dicta non laudaret et ſi bona erit iactātia ſed dicta de alijs hoībus.ſi aperte mala detractio.ſi apte bōa

Nota iſta adulatio.⁊ de his dictū eſt.Si de alio dicta ſunt qō= cūq̄ illud ⁊ in his q̄rit laudari ſi ad impugnationem dicti alterius erit cōtentio vel diſcordiavel ptinacia. Si ad defenſionē ſui ſi per facta vel opa que ſunt ſub

Ꝫ hoc aſ. ꝑcepto aut erit inobediētia vel hypocriſis vel iactātia vel ꝑ opa ſciēte tunc nouitatū ꝑſumptio:vel per opa potētie large vt cōtineat nobilitatem dignitatē

Ite aſ. et tūc nō erit niſi iactātia. Sed cum hic ponat ſeptē: iſidorus quattuor:cōtētio/hereſis/iactātia/nouitatū

Solutio. ꝓsumptio.aut iste supfluus:aut ille diminutus.Sed certe sub cōtentione cōprehēdit ptinaciā:ꝛ discordiā sub heresi.De ordine aūt harū filiarꝫ non est cōtētio facienda:qm̄ ex quo filie sunt inanis glorie imediate vt frequentiꝰ generant ab ea.alioquin recte filie non ponerētur.Sꝫ inobediētia ponit primo:qm̄ supbus non respicit priorem et superiorē.qō procedit ex inani gloria:per quā cōfirmaūt in excellētia sua precipue per inobedientiam.

¶Tractatus vicesimus primus continens quattuor capitula.

Ꝑria q̄stio vtrū iuidia sit pctm̄. Af q nō p augustinū. Gregorius Scdo per damascē. Tertio. Solutio. In delectatōe duo sūt In dolore similiter. q̄o incidēs Af q nō p gregoriū. In oppom Opinio alioꝝ quoꝝdam Opinio doctoris. ꝯ hoc af. Solutio.

SEquit de inuidia.primo an sit pctm̄:et si est idē q odiū.scdo cui ꝛtuti opponat.tertio definicio iob ꝛ de materia inuidie:ꝛ quid sit iuidia.quarto de eius filiabus.Et videt q nō sit pctm̄.qm̄ nulla passio est pctm̄:qm̄ pctm̄ est actus deficiens a bono.vt dicit aug.in scdo de li.ar.Sꝫ oīs inuidia est passio.qm̄ est dolor felicitatis aliene.vt ōt greg. Item angustiari vel tristari nō est voluntariū:qꝛ nullus hoc vult.sed inuidia est tristicia de bono alieno.vt ōt dama.ergo inuidia nō est volūtaria:igitur non est pctm̄.qꝛ omne pctm̄ volūtariū.Itē delectatio est ꝓiūctio cōuenientis cum ꝓuenīte.q̄ dolor seu tristicia est disconuenientis cum disconuenīte cōiūctio.ꝛ ita tristicia est naturalis seu natura.q̄ non est pctm̄.Dicimꝰ q sicut in delectatione seu gaudio sunt duo:scz actus q̄dā seu motus qō potest esse ꝛtutis vel vicij.pro quo ōr Delectare in dño.et Gaudete in dño.et iste ē liberi arbitrij ꝛ in ptāte nostra.Item est passio quedā mulcebris actui annexa.vñ ab eadē actus ꝛ motus denoīat.et hec nō est virtutis vel vicij:sed merces seu premium.Ita in dolore vel tristicia duo distingue.motū vel actum ꝛ passionē annexā.primū est vicium inuidie:ꝛ noīatur a cōsequēte.i.a passione ānexa.Sed q̄rit quid sit ille motus inuidie:et querit si idem q odiū? Et videt q non.qm̄ ꝛm greg.ex inuidia est odiū.Sed ꝯ.Eiusdē ꝛtutis est velle alij bonū ꝛ delectari de bono eius:qꝛ caritatis.A sili.eiusdē vicij ē malū velle alij ꝛ delectari de malo eius.sed hoc est odij.similiter q non vult ei bonū vt sit vna dictio est odij.sed est inuidie etiam qꝛ vt ōt aug.14.li.de trinitate dei.Inuidia ē decisio a bono alterius nocente.Et ita idem vicium inuidia q odiū.qō quidā ꝓcedūt.Sed odiū noīat non ꝛm totū imo ꝛm actum hūc q et vult malū:inuidia ꝛm q non vult bonū.Et q̄tū ad hoc ōr q odium nō est inuidia sed ex ea:sicut parcitas ꝛ largitas idem supponūt sꝫ aliter ꝛ aliter sicut luxuria ꝛ adulteriū:quia partem luxurie non totū.Sed verius est vt sint diuersa vicia (vt post dicemus)vni ꝛtuti ꝓtraria.Sed cum iuidia sit tristari de bono alteriꝰ ꝛ gaudere de malo:quare potius dicat tristicia q̄ exultatio. Sꝫ ad hoc dico q tristari de bono est ꝑmiꝛ eius effectꝰ et quasi substantialiꝛ.ideo potius ab eo denoīatur vel diffinit.

¶Scdm capitulum.

Arguit q pietati. Scdo per damascē. Tertio.

QUerit cui ꝛtuti opponat.Et videt q pietati:qꝛ sicut dicit sup lucā.ibi.Assumit septē spiritus nequiores.ōt glo.Septem vicia capitalia:septē donis cōtraria.ꝛ ita opponit pietati.Item tristari de bono alterius:tristari de malo alterius:sunt quasi tristicie cōtrarie.qꝛ circa ꝓria.sed vnū est mie sicut ōt damas. alterū inuidie.igit sunt cōtraria.Item caritas est de bono simplicit.sed inuidia de bono vt apparēte nocente.ergo cum cōtraria circa eandē materiā habent esse.igit.Sed iuidia non est cōtraria caritati vel mie vel pietati.qō idem est.Itē iste qui iuidet socio suo q eque benevel magis addiscit vult ei omne bonū ꝛ nullū malū:ꝛ ita nullo motu cōtrario caritati movet circa eum:sed movet motu inuidie cōtra eum.ergo inuidia non est cōtraria caritati. Cōtra.Caritatis est delectari de bono alicuiꝰ:tristari vel cōpati de malo alicuius.quia caritas ōr Qui infirmatur ꝛ ego non infirmoꝛ:sed inuidie est ecōtra tristari de bono et letari de malo.igitur cum hec inuicem cōtrarientur:ꝛ inuidia ꝓtrariat caritati.Itē inuidia dissentit a bono alterius.vel simpliciter quia bonū.aut qꝛ nocens scz diminuēs.Si qꝛ diminuēs:igitur vel excellentiā suā vel eius laudē.Si excellentiā:illō erit tm̄ supbie.qꝛ sicut supbus letat in sua excellentia:ita invilificatiōe alioꝝ.et ita tristatur in diminutione sue excellentie. Similiter si vt diminuēs laudē erit solitus inanis glie.ꝛ si hoc.q̄ inuidia dissentit a bono simpliciter:ꝛ caritas similiter assentit.q̄ est cōtraria caritati.Ad cōcedimus primo directe.sed tm̄ pietati contrariū mediāte caritate q̄ miaz que est in largitiōe bonoꝝ generat.sicut dicit q timoꝛ est cōtrarius supbie scz mediāte hūilitate quā generat.et est bonū ꝛm q bonū est materia inuidie.quia non vult ei tm̄ bonū.Ad inuidia ꝛ odiū sunt diuersa mala in specie:quoniā diuersi sunt fines substātiales.Odiū enim vult malū alij.Inuidia non vult bonum vel bona.vñ volita sunt diuersa.quibus adeptis cōquiescit volūtas ꝛ ideo diuersa vicia.licet in diminutiōe cōsistāt vni virtuti cōtraria scz caritati que scz vult alij oīe bonū ꝛ quantūcūq bonū.Et ab hac q̄litate excipit inuidia:qꝛ nō vult tm̄:ꝛ ob hoc cōtrariat caritati.Odium ꝛo cōtrariat circa ꝓtraria. Patet q̄ q inuidia est dissensio a bono alterius apparēte nocēte.Dicimus q non sic notatur dispositio materie inuidie sed causa motiua.sicut cum dicimus q iusticia tribuit quod suū est:sic nō notat dispositio materie sed causa movēs ad opera iusticie in ꝑticulis materijs.

In oppom Secundo. ꝯ hoc af. scdo ad idē Solutio. Inuidia et odiū differt.

¶Utrum bonum simpliciter sit materia inuidie. Tertiū ca.

Ꝑria q̄stio huius capli. Af q non. Scdo per augusti. In oppom Solutio. puulus ōr tripliciter. Augustinꝰ Hosa. Ad primū. Ad scdm.

QUerit de hoc qō dicat Paruulū occidit iuidia. quia ita ōr glo.sup Job.5.Paruulum occidit inuidia.qꝛ ei inuidet quē putat maioꝛē.vt diabolus homini.cayn fratri.cuius sacrificiū suo ꝓferri noluit. Paruulus igit inuidia occidit:qꝛ nisi esset superioꝛ de bono alterius nō doleret.et sicvidet q materia inuidie non sit bonū simpliciter sed excellēs inq̄tū excellens.qō est cōtra ꝓdicta.Item dicit aug.q qui amat excellētiā inuidet inferioꝛi ne ei parificet.item paribus:quia equātur.item superioꝛibus:qꝛ eis nō parificatur.ꝛ ita oīs inuidia est ex supbia.Sed cōtra.dicit glosa in eodē.Si qua tpaliū desideramꝰ:illi inudemus qꝛ ea penitus accipit:vel partē hñdo quātitatē nobis restringit.q̄ ex sola auaritia nascit inuidentia. Dicimus q paruulus dicit virtute suspicatiōe reputatione.qꝛ talis nichil sustiere potest:statim movet. Añ inuidus dū alicuiꝰ bonis affligit:quasi de radijs solis obdurat.Suspicatōe hoc notat aug.vbi iuidet inferioꝛi ne ei parificetur.Reputatione:vt enī glō ei inuidet quē putat maioꝛē. Ad primum ñdemus vt patus.quia p supius nō notat materie dispositio:sed causa.Adultimū dicimus q si ex auaritia non excluditur supbia:quia materia viciоꝝ finem suuz invenit

Iterum af

ꝛ q̄rit:qz in pecuniis/ferculis/in vino/in mulieribus: et ideo appellata est supbia vite.Videt scom esse qđ diximus q bonū ſm q bonū materia sit inuidie.qm ita ðz Bonū est cuius apphensio delectat.ergo bonū apprehēsum non cōtristat.g non est materia tristicie:

Solutio.

igitur nec inuidie q̄ est tristicia.Sed ad hoc dicimus q illud verum est ſm se q bonū est cuius apprehēsio delectat. Item in habēte palatū bene dispositū.Sz

Aug.in cōfessionibus

certe secus ē in supbo:sicut ðt aug.in libro ꝓfessionū Lux egris oculis odiosa est:q̄ sanis ē amabilis.Xps enim iudeis grauis fuit ad videndū:quia contrarius oꝑib⁹ eoꝝ.Sap.2.In quē angeli ðsiderāt ꝓspicere. sicut febricitāti dulce videt:ꝛ est illi in ꝛitate amaꝝ.

¶Secda questio huius capituli.

Af q sic p grego.

Qerit si inuidia est solū de tpalibus.qz videtur per ꝛba greg.Paruus est qui terrena diligit. Paruulus iuidia occidit.qz hac peste nullus morit nisi qui terrena appetit.ꝛc.Ad idem in fine e.glo Si qua desideramus inuidemus quia ea penitus accipit aut partem habēdo nobis quātitatē restringit.Sed in spualib⁹ nō est restrictio.qz vt ibi ðt glo.Nec tota nō proueniūt pluribus.Item de eodē et circa idem. Falsa delectatio nō est nisi in terrenis et de terrenis. igit nec falsa tristicia.sed inuidia est tristicia.igit.ꝛc. Item aug.in libro de vera religiōe.Tristicia animi est carētia ab his rebus quib⁹ fruat vel frui volebat. Sed fruitio mala nō est nisi de terrenis.quia hoc est totū malū hois frui creatura:igitur hoꝝ carentia est tristicia.ꝛ indevt prius.Sz cōtra.diximus q obiectū proprie inuidie est bonū scz ſm q bonū.g siue tpale siue spuale.Preterea.diabolus homini iuidet ꝓpter regnum eternū.ꝛ ita inuidia de spuali.Itē diabolus castitatē vel sobrietatē nobis non inuidet:qz carnali delectatiōe non vtitur:sed caritatē ꝛ cōcordiā quā in paradiso amisit.igitur.ꝛc. Item isaie.13.Suscitabo sup vos medos qui argētū nō velint.ꝛc.Itē christus iudeis fuit grauis ad vidēdum:non nisi ꝓpter opera spualia.Itē aug.in.13.de ciuitate dei.Inuidia est ab his q̄ nobis nolētibus accidūt.hec sunt etiā spualia. igit.Itē ꝓtristabile est qđ volūtati resistit.Propter hoc dicim⁹ q inuidia est tam de bono spuali q̄ tpali. et ꝓpter hoc dicitur fera pessima.Dicimus q etsi de bonis spualibus ꝛ tpalibus sit:tñ sp propter terrena mouetur iuidia.Aliqđ enim terrenū semp est causa mouēs seu cōmouēs inuidiā.Et ꝓpter hoc ðt greg. Paul⁹ hac peste morit nisi q̄ terrena appetit.Silr vbi inuidet quis alij sciam vel virtutes:ideo inuidet quia eas hñdo partem sibi restringit scz rei tpalis.i. laudis. Ad tertiū dicim⁹ q delectatio falsa pmanēs nō est nisi de trāsitoriis.Sed trāsiens potest esse ꝛ de spualibus.sicut qui diligit castitatē/carnis mūdiciā/ ꝛ hmōi.in his quidē delectat:sed tñ in his finem non ponit.Et hoc est qđ de his ðt bernā.Praui negociatores ordie puerso de celestibus imitant per tpalia. Silr respōsum ē ad quartū:quia fruitio talis ꝛ est de celestibus ꝛ large sumit ibi frui ꝓ vti cum delectatione.Si q̄rat de diabolo qm videt deū ꝛ inuidet. Et dicit videt ꝛ inuidet.quid inuidet.quia nonvidit nisi eternum.quod verū est.tamē inuidet temporale scilz preesse in suo regno.

Secundo. Tertio.

Quarto p ysaiam

Quinto.

Sexto per augustinuz

Septimo.

Solutio.

Gregorius

per hec ad duo prima.

Ad tertiū.

Bernard⁹.

Ad quartū

Si q̄rat de diabolo re spondet.

¶Arguitur cōtra illud:quia tpale bonum est causa motiua inuidie.

Dictum est q materia inuidie est bonum tpale siue spuale:sed tñ causa motiua semp est tpale bonū.Sed ꝺ.in Marco i fine.Qui blasphemauerit in spm̄ sctm̄ reus erit eterni delicti:scz inuidie ꝛ odij. Inuidia g eternū delictū est.igit causam motiuā nō habet.quoniā tñ spuale.qm̄ vt dicit iohēs.Mūdus peribit ꝛ cōcupiscētia eius.Si ergo manēte inuidia transibit amor terreni:non est inuidia solū ex amore terreni. Item dicit glo.Diabolus nō inuidet nobis ꝓtinentiā carnis:quia carnali delectatiōe non vtitur. Item abstinentiā:qz cibis non vtitur:sed caritatē et ꝯcordiā.quia id docemus in exilio qđ amisit in celo. Qđ enī tpale eum mouet vt hoc nobis inuideat imo eternā manet felicitas amissa quā speramus.Quid est ergo qđ dicit glo.Null⁹ hac peste morit:nisi qui terrena diligit. Item vt ðt aug.Tristicia est carētia ab his rebus quib⁹ fruebat vel frui volebat vel sperabat.Inuidet diabolus hoī.tristatur.ergo in eo est carētia eius rei qua fruebat vel frui desiderabat illō igitur frui volebat.ꝛ inde tristat qz eo caret.Aut est eternū ꝛ tristicia bōa:non igit inuidia.Aut est tpale ꝛ terrenum.g ex amore alicuius terreni in eo surgit inuidia.Item esto q aliqs multū desiderauit aliquā prebendam ꝛ tādem adiudicata sit ei oīno:et postea collata sit alij amico vel fratri qui in nullo obfuerat. Certe licz rem desideratam videat in isto:non tamen ei inuidet.Ergo sola prospectio rei amate habite in alio non mouet inuidiā in diabolo.g erga hoīem. oportet igit q aliud ibi sit:non nisi tpale. Ad primū dicimus q verū est q̄tū ad actum ꝛ non q̄tum ad habitū qui remanet in aīma.ſm qđ dicit aug.q viciū est mala qualitas qua aīa claudicat:imo si posset cōcupisceret.sicut dicit de timēte seruiliter:qz viuit in eo peccandi volūtas.ꝛc. Ad scom dicimus q diabolus non inuidet nobis cōtinere/sed caritatē.verum est tñ:sed etiā caritatē et adhuc nobis inuidet ex amore tpalis rei.Sicut enī prio in se elatus appetijt pesse:ita (vt ðt glo.) adhuc idē sibi arrogat vt regnet in mūdo.et qz per caritatē hoīem videt excellere hoc bonū tanq̄ sue excellētie nociuum inuidet homini.

Af q sic p augustinū.

Solutio.

per hec ptz ad argumē tum.

¶Tertia questio huius capituli.

Qerit vtrum inuidia sit amor.Qđ videtur.qm̄ oīs virtus vt ait aug.est amor ordinat⁹.igit per ꝓtrariū oīe viciū est amor inordinatus.igit inuidia est amor.Sz in omni amore est gaudiū siue leticia:ꝛ tristicia siue dolor.quia gaudiū de adeptione amati. tristicia de absentia vel amissione.igitur inuidia est tristicia.igit in tristicia est leticia.Dicimus q inuidia est amor.qz est dissensio ab his rebus quas ꝓtingere volumus.quia nō vult ei tm̄ bonū.vñ in hmōi adeptione erit leticia:in carētia huius boni est tristicia in pntia.Propter hoc nō sequit q in tristicia sit leticia. quoniā de alio tristicia:de alio leticia.ꝛ cum inuidia dicit tristicia nō ſm sui spēm noiatur:sed a cōsequēte vt dictum est.

Af q non.

¶Prima questio vtrum odium sit prima filia supbie. Ca.4.

Qerit de filiabus quare prima ponit odiū filia inuidie.qm̄ sicut caritas vult proximo oē bonū ꝛ quātūcunq̄ bonum:ꝛ vult nullū malū.ita odiū qđ est ꝓtrariū:vult omne malū ꝛ non vult bonū:nec tm̄ bonū.sed inuidia vult non tm̄ bonū.g inuidie et odij

Secundo. idē volitū.et ita idē.Preterea videt q̄ sit filia supbie vel inanis glie vt inuidia supbus qui amat excellere ꝓspicit in illo tm̄ bonū per qđ sua excellentia minuit̄ ⁊ destruit̄.ideoq; quia p̄ hoc minuitur sua excellētia et nō vult ei malū:sed tm̄ nō vult ei bonū.sed ob hoc dicit̄ inuidia filia supbie:igitur eadem rōne et odiū.

q̄o incidēs. Item querit̄ de suſurratione q̄ est scda spēs quid sit. Si dicat̄ q̄ sit detractio occulta.ſz occulta detractio ⁊ manifesta nō differūt in specie sed in solo accidēte: igit̄ male posita est cū detractiōe:imo sola detractio

Scdo af q̄ non sit filia inuidie. ponēda eēt. Item querit̄ quō dicetur detractio filia inuidie.qm̄ inuidia non mouet detractionē ad suum finē:nec ibi inuenit̄ finis iuidie.Sic enī auaritia gñat rapinā et homicidiū:q⁊ per hoc finē suū acquirit.sic

Af de exultatione. supbia inanem gloriā.Item obicit̄ de exultatione in aduersis quę ponit̄ filia inuidie.quia videt̄ esse viciū inuidie ipsius.qm̄ de inuidia dicim⁹ Risus abest quē non alicui fecere dolores.g̃ exultatio est ipa inuidia.

Secundo ꝓ bernardū non igit̄ filia inuidie. Item bern̄.dr q̄ inepta leticia est gradus supbie.at hec q̄ est gradus supbie est de casu siue de aduersitate ꝓximi.et hec est exultatio in aduersis.igitur exultatio nō est ponēda filia inuidie.

Af de tristitia in ꝓsperis. Similiter obicit̄ de tristicia in ꝓsperis.q̄ ponitur q̄nta filia.qm̄ videtur q̄ hec non sit filia inuidie:imo videt̄ esse ipa inuidia.quia de inuido dr.Inuidus alterius

Glosa. rebus macrescit opimis.i.tristat̄.Et glō dicit.Inuidus dum alienis bōis affligitur:quasi de radijs solis obscuratur.g̃ affligi de bonis alter⁹ siue tristari est

Solutio secūdū aliqs. solitus inuidie.nō igitur eius filie. Solutio.Quidā dicūt ſm hāc ratiocinationē qm̄ in specie idem viciū inuidia et odium.sicut luxuria et adulteriū:vel sicut

Opinio doctoris. fornicatio ⁊ adulteriū.et ꝓpter differētiā in accidēte dicit̄ odium esse ex inuidia vel eius filia.Sed verius dico q̄ inuidia in specie differt ab odio.et horū fines substantiales diuersi sunt vt supradictū est.et inuidia naturaliter p̄cedit vt frequētius odium.vt inuidere possumus alijs quib⁹ nullū malū volumus.si inuidia permanēs fuerit gñat odiū quo alij volumus malū.

Augustin⁹ Inuidia enī que ē dissensio a bono apparēte nocente gñat odiū.et q⁊ vt ait aug.aīa est locus delectatiōis:

Ad scdm. vt obiciat tristiciam gñat odiū quo vult ei malū.quo adepto letatur.Et sic ꝑ solutio ad scdo obiectū.qm̄

Ad tertiū. odium exit a supbia mediāte inuidia.Ad tertio obiectū potest dici q̄ suſurratio ⁊ detractio non differūt nisi ſm statū.et latens dr filia inuidie operta: crescit in rixam:⁊ ē filia ire.Et idē viciū ſm diuersos status

Aliter dr. potest ad diuersas mſes reduci.Vel ver⁹ detractio est filia inuidie.iuxta illud Simul ⁊ detractio mater filia liuoris.et est qm̄ quis malū aperte dicit et palā.

suſurro/biliguis/⁊ detractor Suſurratio qm̄ in secreto:non palam.Biliguis qm̄ malū non dicit:sed qđ bñfactū est inuertit in malū.et sic hi tres differūt.De quib⁹ Ecclīastici.28.Suſurro ⁊ biliguis maledictus.⁊c. Et dr inuidia mater horū

q̄re inuidia est mſ istorū nonvt auaritia rapine piurij:sed q⁊ disponit ⁊ inclinat mentē ad illa,sicut vnū viciū dicit̄ esse causa alterius:

Nota hec tum quia in detrahēte possunt eē diuerse intentiōes: vt illū vilificet ⁊ sic mouet supbia.vel vt nō appareat sic inanis gloria.vel vt bonū quod apparebit nociuū

Ad illud dr exultatiōe. iminuat sic inuidia.vel vt noceat ei sic odium.Ad id quod dicit̄ de exultatiōe: dico q̄ cum dicit̄ de inuido Risus abest.⁊c.hoc nō dicit̄ rōne mſis sed rōne filie.

Aliter dr. Vel dic q̄ exultatio ē de infortunio quod accidit:sed risus ꝓprius inuidie de malo consequit̄ infortunū de pauptate vel infirmitate vl̄ hmōi.Ad illud quod obicit̄ de inepta leticia dicimus q̄ ſm diuersas intē- tiones deteriatas(vt diximus)possunt ibi esse leticie inepte.adulterū dicitur(vt dictū est) de exultatione. et potest dici q̄ exultatio et tristicia sclz: sed ꝓpter diuersos actus diuersimode noīatur.

Ad illud dr inepta leti- tia.

¶Secunda questio vtrum filie inuidie sint sufficiēter assignate.

Af q̄ non. ITem q̄rit̄ de tali diuisiōe.quia videt̄ insufficiēs quia inuidus qui dissentit a bono apparēte nocente:⁊ tristat̄ ⁊ nitit̄ destruere ⁊ hoc vult solū volūtate ⁊ sic est odium.aut verbo ⁊ sic est suſurratio/vel detractio/vel exultatio.Sz sicutverbo ita ope.g̃ ſm opus suum desunt filie inuidie.vt iuxta x̄bū.Ex sola enī inuidia:non p̄cedēte ira vel cupiditate:potest q̄s alteri⁹ domū incendere.Si forte dicat̄ odiū vt vulgo dicit̄.Sed cōtra.Odiū dr volūtas dicendi q̄ opponit̄ pietati:vt amor mali ꝓut opponitur caritati:redit ꝓior obiectio.Si ponit̄ in illa diuisione ꝓut est vo- lūtas nocēdi:g̃ male omittat̄ odiū oppositū caritati. Si ꝓut vtrūq; ꝓprehēdit:nō videt̄ q̄ positio possit sustineri.quia nocere qđ est terminus alterius est in gñe malum:qđ est materia alterius nō est in genere. quia vt dr aristo.Bonū ⁊ malū nō sunt in gñe:ſz sunt genera aliorū.Dicimus q̄ sunt ille q̄ in facto cōsistūt reducunt̄ ad exultationē.Item querit̄ de exultatiōe in aduersis.vtrū de solis aduersis spūalibus videtur q̄ hoc sit odiū qđ opponit̄ caritati q̄ vult bonū spiri- tuale.vt odiū vult malum spūale.⁊ ita eo aduenīēte letat̄ idem de spūalibus et tpalibus simul.quia sicut caritas oīe bonū ⁊ quātūcunq; ita odium oē malū ⁊ quātūcūq; malū.Restat g̃ q̄ exultatio hec cum nō sit odiū erit de solis tpalibus.Quo cōcesso opponit̄ eo q̄ balaā ex sola inuidia peccauit:vt filij israel for- nicarētur:quo facto exultauit:⁊ hec fuit de spirituali aduerso.Dicimus q̄ sicut supradictū est inuidia na- turaliter est de oī bono tpali vl̄ spūali:et si causaliter de solo tpali.Ita dico de exultatōe eius filia.quoniā materialiter est de omni bono tpali vel spūali:etsi sp tēporale moueat.Sed est vt supradiximus de malo extrinsecus aduenīēte:aut de ablatiōe rerum suar: de infirmitate ⁊ si qua hmōi sunt.Sed odiū est de eo qđ intus accedit:vt de pauptate aut debilitate.Sicut obiectio potest fieri de tristicia in prosperis.⁊ eadem erit solutio.Et dicimus q̄ inuidia vnū viciū carnale ⁊ spūale ⁊ capitale a fomite exit plerūq; imediate vel mediate supbia que non est capitale viciū:sed videt̄ vna ⁊ regina septem capitalium viciorum.

Af q̄ non.

Euasio:cō- tra quā af.

Solutio.

In oppm

Solutio.

¶Tertia q̄stio huius capituli vtrum ira sit vicium capitale. Ca.2.

Af q̄ non. SEcūdo q̄rit̄:si est vicium capitale.Qđ nō videt̄ quia vt dr Inuidia est audax mēdax lese cōcu- piscētie.vt cum auaro auferuntur diuitie:luxurioso femine:guloso subtrahūtur epule.Et si hoc videt̄ q̄ singula vicia cōsequat̄ ⁊ ex his oriat̄.non g̃ erit capi- tale.Sed videt̄ q̄ ex sola supbia oriat̄.qm̄ cū auarus

Secūdo af tracit̄ de oppressione ⁊ de violentia:furto:rapina:et de diminuto tristat̄.⁊ hoc est supbie.et ita videtur q̄ ira exeat a supbia vbi et tracit̄ pro cōcupiscētia lesa.

In oppm Quo ꝓcesso.Cōtra.de illo cui dolo ⁊ furtim res au- feruntur tracitur:⁊ cum est ibi alia oppressio violēta.

Solutio. Dicimus q̄ semp vel frequētius ira vicium mortale sclz ira deliberata est ex supbia.quia vt ꝑbs.Cum vis

trascibilis diſcōfortat:timet/deſperat.cum ꝛo cōfortatur:ſperat/audet/iraſcit.Ergo qui iraſcit ſp prius eſtimat ſe poſſe obtinere ſe ſuperiorem eſſe.et ideo mento ex ſupbia eſt ſemp et dicit audax mendax cōcupiſcentie leſe.

ꝙd audax

¶Tractatus viceſimusſecūdus ꝓtinēs ſex capitula.

SEquit de ira.Querit vtrū iraſci ſimpliciter ſeu in ſe ſit malū:ꝛ cuiuſmōi ſitvicium.ſcōo quō ſit capitale vicium.tertio cui ꝛtuti opponat.quarto de perturbatiōe q̄ annexa eſt ire.quīto de ſpēbus quas ponit damaſ.ſexto de eius filiabus.¶Primo videt q̄ iraſci ſimpliciter ſit malū.qm̄ eſt pmiſſiōis vt ꝺr ibi. Iraſcimini ꝛ nolite peccare.Sꝫ malum tm̄ pmittit.

Af primo.

Itē iubemur cohercere motū ire ſi ſurgat.vt ibidē dicitur.ꝛ qō malū eſt ſolū debemus cohibere.Item ibidē ꝺr q̄ venialis eſt ira q̄ non ducit ad effectū.Sꝫ nichil veniale niſi malū.igitur illa ira q̄ non ducit ad effectū eſt mala.ſed cōſtat q̄ illa q̄ ducit ad effectum mala eſt ꝛ mortalis.ꝑ oīs ira maluꝫ ſimpliciter ſiue iraſci ſimpliciter. Item dicit dionyſius q̄ ira in cane laudabilis vtpote ſue nature cōuenīēs:quia eſt aīal cuſtoditiuū.in hoīevituperabilis:vtpote ſue nature diſſonū.Eſt enī homo natura aīal manſuetū. Itē ira eſt appetitus cōtrarij doloꝛis.ſedvelle alij doloꝛē eſt velle alij malū.ſed malū eſtvelle alij malū.igit iraſci in ſe malū. Itē ira eſt appetitus vindicte.Sꝫ ait dñs Michivindictam ꝛ ego retribuā.vt legit.ix.in principio.f.f.lxx.vbi habemus Appꝛopinquauerūt viſitationes tue.ꝑ appeterevindictā qō̄dā malū eſt. Itē Leuitti.xix.Non q̄ras vltionē:nec memoꝛ ſis iniurie ciuiū tuoꝝ.Sed hoc eſt iraſci ſm hanc diffinitionem. ergo iraſci in ſe malū. Sed ꝓtra.Appetere vindictā ſm q̄ hic accipit.i.vel p ſe vel p alū poteſt eē bonuꝫ ꝛ malū.per altum bonū:quia opus iuſticie.qꝛ vindicatio eſt vna ſpēs iuſticie ſm tullū.et poteſt eē malū qm̄ per ſe in caſu nō cōceſſo a iure.ꝑ eſt indifferēs. Itē vt ꝺr in predicta glō.primus motus ire qui ſurgit in nobis nō eſt in ptāte nra. Item eſt inuincibilis.ergo videt q̄ iraſci ſimpliciter nō eſt malū. Item videt q̄ ira idem ſit q̄ odiū.qm̄ ira eſt appetitus ꝛrij doloꝛis qui doloꝛ eſt malū pene ꝛ ira malū.ꝑ ira ē appetitus mali:et ita amoꝛ mali qō ē odiū. Solutio.Dicimus q̄ iraſci pꝛout ꝺr ira appetitus contrarij doloꝛis in ſe malū eſt.ſicut velle p̄eſſe:velle laudari in ſe vel ſimpliciter malum.Sed ſm q̄ ira eſt appetitus veri eſt indifferēs.Nā illud ſm aug.Michivindictā.tē.locū habet vbi nec per ſupioꝛē nec per alū ius michi fieri poteſt illud leuiti.qm̄ recōciliatio fctā eſt.Sed cōtra hoc ſic.Qō in pīa diffinitione diffinit eſt ſimpliciter malū.qō in ſcōa indifferens.ꝑ non idem in ſpecie hic inde diffinit.Sed dico q̄ non idem ſm idem eſt diffinitū.Ad aliud dicimus q̄ ira eſt appetitus contrarij doloꝛis iungendi doloꝛē ꝓtra doloꝛē.vt ipſe actus ſit pīa ꝛ ꝓpꝛia materia ire.at ipꝫ malū ē materia odij.

Secundo.
Tertio.
Quarto
Solutio.
Auguſt. exponit illud ꝛ hoc af.
Solutio. Ad aliud.

¶Tertium capitulum.

TErtio querit cui virtuti opponit.Videt q̄ patiētie.quia ita ꝺr Iſidoꝛus ſup Deutero.7.vt in coꝛde nſo fornicatiōis caſtitas obtineat locū : furoꝛis patiētia locū:triſticie ſalutaris leticia Sꝫ caſtitas ꝓtraria eſt fornicatōni: triſticie leticia ſalutaris.ergo pumū. Item videtur q̄ ſit cōtraria iuſticie cuius eſt

Tertia q̄o Af primo.
Secundo.

vindicare pꝛout oꝛtet:qꝛ vindicatio eſt eius ſpēs. ergo appetere vindictā ꝓut nō oꝛtet erit iuſticie que eſt cōtraria iuſticie. Item videt q̄ ſit cōtraria ire per zelū cuiꝰ eſt vellevindicare pꝛout oꝛtet.igitur erit vicij oppoſitū.Sꝫ hoc eſt ire vicij.ꝑ primū.ſicut velle dare pꝛout nō opꝫ eſt vicij oppoſiti ſcꝫ ꝑdigalitatis. Item videt q̄ opponat māſuetudini.qm̄ ille māſuetus eſt vel mitis quē non rancoꝛ vel ira afficit. ergo māſueti eſt nō affici ira pꝛout opꝫ eſt māſuetudinis.Sꝫ ire vicij eſt iraſci pꝛout non opꝫ.ergo ſicut motꝰ ſunt ꝓtrarij ita ꝛ radices ſcīlz ira ꝛ māſuetudo. ſicut dare pꝛout nō oꝛtet et nō dare pꝛout opꝫ:ſed dare ꝛ retinere ſunt vicij ꝛ virtutis cōtrarij ſcꝫ prodigalitatis ꝛ largitatis. Itē ſm hoc videt q̄ ira p zelū ꝛ māſuetudo ſint vna virtus ꝛ eadē:quia habēt vnū vicū ſcꝫ trā vicū cōtrariū.Nam vnū:vni tm̄ eſt ꝛrium. Item ire per zelū pꝛout opꝫ māſuetudinis nō iraſci pꝛout opꝫ.ꝑ ſicut dare pꝛout opꝫ:nō dare pꝛout opꝫ ſunt eiuſdē virtutis.ita iraſci pꝛout opꝫ:ꝛ non iraſci pꝛout opꝫ eiuſdē.ꝑ primū. Itē hic ſunt duo extrema dare ſuperflue:non dare ſupflue.i.minus retinere.ꝛ vtrūq̄ vicij inter hec duo media laudabilia.ſcꝫ dare pꝛout opꝫ:non dare vt opꝫ.et vtrūq̄ vnius virtutis. qui ab altero ſcꝫ a dare dicitur largitas:ab altero ſcꝫ nō dare dicit parcitas ꝛ vnica q̄dē virtus.igit a ſimili cū hic ſint duo extrema.iraſci ſupflue:non iraſci ſupflue ſcꝫ nūq̄.et vtrūq̄ vituperabile.Silīter inter hec erūt duo media laudabilia ſcꝫ iraſci ꝓut opꝫ.ꝛ erunt eiuſdē virtutis ab altero ſcꝫ ab iraſci dicta māſuetudo.Quo ꝓceſſo.eadē rōne ira per zelū erit patiētia. quia ſicut ſe habet manſuetudo circa oppꝛobꝛia:ita patiētia circa coꝛporis aduerſa.Quo cōceſſo.Cōtra. ¶Patiētia eſt ſpēs foꝛtitudinis.ira p zelū iuſticia.igit hec nō eſt illa.cum iuſticia non ſit ſub foꝛtitudine vel ecōuerſo.Solutio.Dicimus q̄ ira vicū opponit ire per zelū.Ad primū dicimus qm̄ patiētia nō opponit directe ire:ſed qm̄ per quādam conſequētiam excludit iram.Qui enī equanimiter tolerat illata incōmoda de facili nō iraſcit.idcirco dicit locū teneat ire potiꝰ. Ad ſcōm patet ſolutio.Ira per zelū eſt iuſticia.ira ei oppoſita iuſticia q̄dā.Ad quartū ꝛ quintū ſoluimus per interēptionē.dicimus enī q̄ non iraſci pꝛout opꝫ nō eſt māſuetudīs ſed equanimiter pati oppꝛobꝛia. et ex hoc ſequit nō iraſci.Et ꝓpter hoc ꝺr in glō.ſup math.q̄ mitis ira vel rancoꝛe nō afficit.Sꝫ cum ꝛria habeāt eſſe circa idem.i.circa eādem naturā.quoniā vicū ſm q̄ ſupfluū ꝛ diminutū inoꝛdiat.virtus media oꝛdinat ponēs ꝛ cōſtituēs medium.vñ opꝫ q̄ ſint circa eādē.et ira p zelū iraſcit vicijs.ira vicū nature. ꝛ hec non ſunt eadē vident non eſſe cōtraria.Sed ad hoc dicim⁹ q̄ cum dico iraſcit vicijs nature.nō pono per datiuos materiā:ſed circūſtātias.ſicut cum dico dare diuiti.dare paupi.ſm hoc videt q̄ ira per zelū inter iram vicū ꝛ vicū ei oppoſitū qō ꝓſiſtit in diminutione. Sed ꝛ.Ariſtoteles in ethicis ꝺr q̄ hūilitas media eſt inter iracundiā et iraſcibilē.non ꝑ ira.cum hec ſit ſpēs iuſticie:ꝛ illa foꝛtitudīs. Solutō.Ariſoteles ponit ibi nomen cauſe pro noīe effectus.hūilitas facit q̄ hūilis nō iraſcit qm̄ debet:nec cui.et ſic de alijs.Itē facit q̄ iraſcit pꝛout debet.que oīa ſunt ire per zelū:ideo quia hūilitas cauſat eam.et ſic ariſto. cām poſuit pro effectu. Sꝫ cum dixit q̄ veritas q̄ eſt virtus qua aliqs dicit veridicus.i.vera dicēs de ſe et de his q̄ ad ſe ptinēt habet vicū oppoſitū in ſupfluo

Tertio.
Quarto.
Solutio.
Ad primū.
Ad ſcōm.
Ad quartū et q̄ntum
ꝛ hoc af.
Solutio.
Iterum af
Solutio.

supbiā.qđ esset falsuz:nisi poneret causa pro effectu. Ex supbia enim est seu inani gloria qđ vere idem est sit q homo supabundet dicendo de se vera:ꝛ tamen non est proprie superbia vel inanis gloria.

¶Quartum capitulum.

Quarta q̄stio.

Af q sic p glosam.

Quarto queriť de pturbatiōe.vtrum oīi ire sit annexa:vel ire inq̄tū ire. Af ire vicio sit ānexa cōstat. Item videť de ira per zelū.quia glosa dicit q hec turbat mētis oculum:vt postea reddat clariozē sicut colliriū oculū cozpalē.ꝛ ita omni ire est annexa perturbatio.ꝛ ita ire fm q ira. Sz cōtra. Jra p zelū fuit in chzisto q̄ est virtus:qñ eiecit vendentes.ergo perturbatio.ꝛ non sensualitatis sed rōnis.quia ira per zelū q̄ est virtus est tm̄ rōnis.ğ pturbatio etus solius est rōnis.ğ fuit in rōne perturbatus. Cōtra. Isa. Mō erit tristis nec turb.qz hoc nō posset itelligi de pturbatione sensualitatis fm quā legiť pturbatus fuisse. Item falsum videť dixisse isaias.qz iohēs dt. Mō perturbauit se ihesus. Mō nisi volūtarie.ğ illa pturbatio fuit volūtaria.igitur li.ar.ğ rōnis. Item queriť vnde est q ira purgat mentis oculū. Dicimus q ire fm q ira nō est ānexa pturbatio:sz ire vicio fm naturā infirmi subiecti.quia est in hoīe infirmo.hoc nichil aliud est q̄ suspicatio impotētie siue timoz de infirmitate.qđ idem est.qz timoz est suspicatio mali. Non enī iratus pturbať:quia suspicať ꝛ timet ne se possit vindicare.

In oppom

Sed cōtra hoc est isaias.

Iterum ar

q̄o incidēs.

Solutio.

Mō de xpo

Ad argum tum.

Ad vltimū

Exemplū.

Ad vltimū dicimus q oīs motus penalis qui est ex caritate cadens in aiam eam purgat eo q est cōtrarius radici omnis pcti scilz libidini.idcirco extirpādo radicē pcti ab aia purgat eam.sicut lisciuia q̄ sordes purgat/lauat.quas si non inuenit:vestem clariozē reddit. Dictū est q ire pturbatio ānexa est p quā ita cōtrariať sciētie vt dicūt scti

ℑ dicta ar.

dono spūs sancti que est electio faciendoꝝ. Sed hec pturbatio nō est nisi suspitio vel timoz siue estimatio q non possit vindicare.et hec forsan est veritas q̄dā. Veritas aūt ꝛitatē non excludit a cognitiōe nec cecitatē inducit.vt dt Aug.in libro de pfectione iusticie Infirma mēs est que qđ faciendū est vel cecitate non iuidet vel difficultate nō prebet. Sic ğ per hāc suspitionē nō est sanitas in aia per quā impediatur videre quid facīēdum.et ideo fm hoc ira nō est cōtraria scie dono nec ꝓpter malā volūtatē:sic omni pctō ꝓtrariū eēt donū sciētie.

Solutio.

Augustinꝰ

Dicimus q ibi est duplex estimatio: seu timoz seu suspitio illa quā diximus. Item alia q̄ estimat illū qui iniuriam intulit inimicum vel timet seu suspirat:q̄ inimicitia est vnū eoꝝ que timenť sicut infirmitas.ꝛ hec estimatio vel suspitio falsa sp. Mali enī qui nos exercent nō sunt reputādi inimici:qz sunt flagellū vt dicit Aug.quibus dñs flagellat quē recipit:ꝛ lima qua limat in electis rubiginem pcti.ergo hec falsa suspitio caliginē ꝛ cecitatem inducit ꝛ illam perturbationem.

¶Tractatus vicesimustertius.

Sequiť de spēbus ire quas ponit damas.et sunt tres vt dicit. Fel siue fellea passio inauia q̄ significatur:scilz ira simplex ira pmanēs q̄ inauia dicit vel a permanēdo vel a meōrie tractādo. Item ira tēpus vindicte obseruās. Fellea aūt passio est eius cui circa coz est sanguinis ascensio ꝛ ex acutis vapoꝛibus fellis feruēs. Cum enī nobis iniuria inferť vel estimamus inferri tristamur:ꝛ ex cista fellis stricta exalanť acuti vapoꝛes vsq ad coz qui sanguinē circa coz accendūt ad appetitū repūctiōis seu vindicte.vñ dicit q fellea passio est habēs principiū ꝛ motū:qua scz ē desiderū repūctionis principiū scz ascensionē sanguis. Sz quō spēs he distinguūtur. Nūqđ ira trāsiens:ira pmanēs sunt eiusdē spēi:sicut sunt luxuria pmanēs luxuriosa trāsiēs. Item ira que tps vindicte obseruat ꝛ que nō obseruat:nōne eiusdē spēi sunt? Dicimꝰ q sic.sit ista diuisio ex accidēs.sicut dicit q homo thebanꝰ:homo romanus sūt diuerse spēs hoīs.qđ innuit idem post ponēs in diffinitiōe ire in qua oēs ꝓueniūt scz Jra est audax vindex ℑ legē. Sed iter obiciť sicut damas.q fel siue fellea passio est passio mixta. Sz cōtra vt dicit hec est habēs principiū scz ascēsionē sanguinis motu scz desideriū repūctionis.primū non est in aia sz scdz solū:ꝛ est simplex passio. Item sicut dicit damas.duo sunt in aia:rōnale et irrōnale.primū qđ imperat. Itē irrōnale duplex.vnū qđ est inobediens rōnali sicut ꝛ dicit.i.pulsatiuū per actionē scz inspirādi ꝛ expirādi siliter nutritiuū/augmētatiuū/formatiuū. Obediens duplex:cōcupiscibile scz ꝛ irascibile. Si igitur ira est passio mixta:igitur ex cōcupiscentia ꝛ ira. Et videť q ita dēat dici q ideo dicť mixta:qz ibi duplex passio cōcupiscētie ꝛ ire. Appetit qui irascitur vindictā:qđ est desiderū repunctionis. Itē appetit delectari in vindicta vt hec sit cōcupiscibilis:sicut volumus cognoscere deum in deo cognito.et hec non sunt vnius virtutis: sed primū fidei:scdz caritatis cuiꝰ est desiderū fruēdi deo. Scdz hoc erit ire appetitus vindicte inq̄tū vindicte.sed cōcupiscētie erit desiderū delectādi in vindicta. Sed ℑ. Fellea passio est (vt dixi) habēs pncipiū ꝛ motū qui ē desiderū repūctiōis q ascēsio sanguis preceſſit ad cōmouendū desiderū illud.vnde dz Fel ꝓmouet iram. Nullus alius modus preceſſit qui eēt delectādi in vindicta abstinētia.et ita eiusdem tantū virtutis est ꝛ abstinere de abstinēdo vl in abstinēdo. Idem de castitate.ğ siliter eiusdē vicij est desiderare vindictā:ꝛ delectari in vindicta. Itē ira est desiderū vindicte scz inq̄tū boni.qz qui irascitur illū qui iniuriā infert vl quem estimat iniuriā inferre estimat dignū angustia.ꝛ ita in eo est desiderū vindicte vt boni scz delectabilis. Sed qui appetit vinum vel dulce vel in vino delectari vel in dulcedie vini idē appetit ꝛ vult: igitur a simili.qui desiderat vindictam vel delectari in vindicta idē volitū hoc frui vindicta et hec est ipsa libido vindicte q̄ est ira viciū.et ita falsum est q vnū sit concupiscibilis:altez sit ire. Nec est silē qđ inducit de fide ꝛ caritate. Cum quis enī vult cognoscere deū ꝛ delectať in deū cognouit deū.non dico in cognitiōe dei qđ esset fidei proprie.ꝛ hoc aliqs vult vindicari ꝛ vult delectari in ipsa vindicta:non in alio a vindicta. dicitur tamē mixta passio:quoniā semp ibi est aliqua cōcupiscentia lesa:vt dictum est.vnde ira dicť audax vindex concupiscentie lese.

Prima q̄o

Alia q̄stio.

Solutio.

Quid ira.

Iterum ar

Secundo.

Duplex obediens.

quid appetit q̄ irascit

ℑ hoc ar.

Secundo.

¶Scm capitulum.

Prima qo vtrū ira sit filia ire.

Af q non.

Scdo af de alijs. aristoteles

Solutio.

In oppm

Solutio.

Uellevindicare tvindicare.

Exemplū a simili.

ꝫ ista af.

Augustinꝰ

Jeiunare ē iusticie t tēperantie

Exemplū.

Solutio.

Sed dō q̄rit de filiabꝰ ire q̄ sunt sm glosā. rixe/timor/cōtumelie/clamor/indignatio/blaphemia De rixa primo querit quō sit filia ire. Hec enī est altera a generatiua pene. Qui enī irā ꝓminat nō inferit eam. Nō ergo ira q̄ est appetitus vindicte rixā gnat p mediationē nec p affinitatē vel cōtrarietatē. Item videt q̄ contumelia/clamor/indignatio/blasphemia nō sūt filia ire: sz q̄ sint ira q̄ est vt dicit aristo. appetitus vindicte ꝓpter apparentē examinationē. i. contristationē. Irascēs enī et q̄ sibi infert iniuriā vel quā estimat sibi inferre appetit dolorē. Contra. Estimat eū dignū angustia. vt dicit damasce. at his quattuor angustia infert. t hec est repunitio: sed etꝰ vicij ē velle repunire qō est ire. t repunire qō fit in illis quattuor. Sicut etiamsdēvicij est velle fornicari t fornicari velle adulterari t adulterari. igr a simili: velle repunire t repunire. t ita cū his quattuor repuniamꝰ nō sunt filie ire: sz ipa ira. Sic ꝓbat q̄ homicidiū est ira qr occidēdo aliqs sevindicat. sīlr t rapina. Sepe enī aliqs volēs vindicare occidit: alij aufert bona sua. Dicimꝰ q̄ verū est q̄ ira est desideriū repunitionis vel vindicte. t lz vindicare sit gnale: qr vel rapiendo vel occidendo vel opprobriū dicēdo. t cū se vindicat aliquis: tñ volūtas q̄ cadit in istud gnale particulars est et particulare facit viciū. t voluntates q̄ cadūt circa diuersa particularia vt occidere rapere blasphemare particularia vicia generāt. t sic velle vindicare se et vindicare nō sunt eiusdē vicij. Sz ꝑmūviciū. viciū scōm vicia multiplicat. t si enī genus multas spēs cōtineat ꝑdicatione: tñ volūtas q̄ stat in gne nō est generalis ad volūtates q̄ stant in spē. sicut ptz in scientia cogitatione: t quasi in oibus q̄ sūt ratōnis. Sz cōtra hoc obicit. Subuēire egētibꝰ est gnale t executionē recipit in mults. s. potare sitētes: vestire nudos t sic de alijs. tñ qr hec oia cōuenīūt in hāc cōmunē ratōnē scz subuenire egēti in quo est intēsio mie. Omia ista opa spe differētia sunt: tñ vniꝰ virtutis in spē t vniꝰ t eiusdē virtutis est velle subuenire ꝓmo egēti: t vel le potare cibare de carcere soluere: t sic de alijs. ad q̄ scz tenemur ex amore quē habemus ad corpus tenemur iuuare t sustētare: igr a silri. cū vindicare sit genꝰ executionem habēs in multis. s. rixari indignari clamare cōuitiari percutere occidere rapere. q̄ oia conuenīūt in cōmunē rationē. vindicare certa est intētio ire eius: g̃ eiusdē vicij cuiꝰ est velle vindicare. Dicimus qm̄ in vicijs t in virtutibꝰ quedā opa tñ habēt vnā ordinationē ad corpus: q̄dā plures cōparatōnes siue ordinationes. verbi gra. Jeiunīū est afflictiuum quoddā corpis. Jtē ieiunio. i. cibo et potu horis. i. statutis t certis t tēperate sūptis ad suas opationes naturales t volūtarias q̄ in eo exercet humiliꝰ reddit tur. vñ augu. Qui corpus affligūt nō id agūt vt corpus nō habeant sed vt ipm ꝓptū ad diuina seruitia possideant. q̄tū ergo ad hoc qō est afflictiuū corporis ieiunare ē satisfacere. vñ cū satisfactio sit spēs iusticie sic ieiunare est opus iusticie: q̄tū ad scdam ordinationem est opus tēperātie. Et ita idem opus plurīū virtutū. Jdē est in coitu cū vxore: qr potest esse iusticie. item t continētie. Similiter distinguendum in vicijs vtvbi aliquod opus plures habet ordinationes posset esse diuersoꝝ viciorꝝ. vt in occidere hoiem in blasphemare: t sic de alijs. qr in q̄tū ad hoc q̄ ē repunitō possunt esse ire: t q̄tum ad alteram ordinationē sunt alterius vicij. qō non est ira: sed eius filia. vt in operibus misericordie differentibus nō est nisi vna ordinatio q̄tum iuuant et sustentāt. Et idcirco cū illud tantum intendat qui miseretur non sunt nisi vnius tantū virtutis ola opera scz misericordie. sicut fornicari nō habet nisi vnā fornicationē vnde velle fornicari t fornicari. Sed nisi vnū opus particulare diuersas hīet operationes in vno opere possent esse diuersa vicia vt in deflorationē virginis: quia homicidium et fornicatio. ꝛc. et vnum vicium et diuersa. Hec circa talem diuisionem.

Prima questio vtrum timor sit filia ire. Capitulum tertium.

Af q non.

Secundo.

Solutio.

Duplex timor.

quō ira generat timorē

qstio icidēs de clamore

Solutio.

Alia qstio.

Respōsio.

Af de blasphemia.

Solutio.

Nunc de partibꝰ t primo de timore. quomodo ponitur filia ire: quia si posq̄ ille qui vult vindicare se timet ne possit assequi qō amat: pari ratiōe erit filia superbie inanis glorie: qr ille timet ne possit excellere qō amat. altus ne possit assequi laudem quam affectat. Et idem de omi vicio vbi est aliquis amor quomodo generat timorem: quia non peꝛmediationem cū per hanc nō assequatur finem suū: imo magis expellitur a fine suo. Jtem nō per affinitatem vel similitudinē: quia ira est corruptiua timoris: sed nec per contrarietatē: quia sit contrarius dono scientie: ergo non est eius filia. Solutio. Jlle timor quez diximus nō est filia ire: sed est comes cuiuslibet vicij Ubicunq̄ enī est amor ad minus illicitus sequitur timor: vel de non adipiscendo amato vel de amittēdo Sed est ibi naturaliter alius timor. s. inimicitie que est vnū de quinq̄ que timentur. Semper enī quivult se vindicare timet hīe inimicū. sicut q̄ alij benefacit expectat eū habere amicū. generatur aūt ab ira nō per similitudinē: sed affinitatē vel vicinitatē. sicut humilitas mansuetudinē. Queritur quid sit clamor i quo a rixa et cōtumelia differt t quomodo generetur ab ira. Et dicimus q̄ est immoderata exultatio vocis timorem incutiens. vt quādo dns in domo sua iratus immoderate vocē exaltans toti familie timorē incutit. Ex quo patet differentia a rixa que est in cōminatione pene t cōtumelia que est in exprobratione turpium et inhonestorū. et generatur ira per mediationem qm̄ semper angustiatur quibus irascitur: timorem enī semper sequitur mentis sicut species que est expectatiua boni semper iocūdat: t ita est mediatio. vnde in clamore ira suū sequitur finez. Querit quid sit indignatio. t dicimus q̄ est assertio vel mente vel voce. seu assertio vtilitatis eiꝰ cui irascitur: quare hoc fecit michi ribaldus ille: ille talis: qō maxime illuz angustiat sc̄z hec abiectio t vilificatio t generatur ab ira per mediationem. Sed obicitur quomodo blasphemia sit filia ire. quia hec est quādo de deo vel de sanctis maledicimus. t quid ad iram que est desiderium repunitionis in eo qui nobis intulit iniuriam re vel appetitu. Dicimus q̄ iratus non solum ei qui intulit iniuriam irascitur: sed et ei cuius auxilio vel auctoritate vel consilio reputat esse factum et vult eum repunire. Sed qō est summa stulticia hic turbatꝰ credit deū hoc ei fecisse vel scm̄ petrū. et iō turpia dicit qō est demētia magna: deū qm̄q̄ talis videt cōtristare et cōtristat lz nō vere. sicut cū qs exprobrat viro sctō

Glosa. ipm ꝙtū in se contristat: sed nō vere. qz vt dicit glosa Qui non amat gloriā non timet infamiā.

¶Contra predictā diuisionē arguit.

Secūdo Tertio. ITem videt ꝙ diuisio p̄dicta insufficiēs sit: qz vt ptz p predicta homicidiū est filia ire. Itē ysido. ponit eā filiā ire. Item opponit de odio qđ naturali ter seqtur cū quis irascit vult ei dolorē ⁊ penā: et ita malū et amor mali. Itē videt ꝙ odiū sit capitale vi-

Quarto Quinto ciū vt ira: qz ex qua causa ira ꝓcedit ex ea odiū ⁊ equi distāter: scz ex cōcupiscētia lesa. Si ḡ vnū capitale ea dem ratione ⁊ aliud. ¶Preterea caritas est caput om nium virtutū. Itē cū quis se vindicet ⁊ ore ⁊ opere frequēti ope ꝙ ore. videt ꝙ filie ire maxime illius q̄ tēpus obseruat ad vindictā eque vel magis in opere cōsistat ꝙ in sermone. Sed glosa nō assignat nisi illas

Ad vltimū que i ope: igit insufficiēs fuit illa enumeratio. Ad hoc vltimū dicim⁹ ꝙ verum est ꝙ et filie ire in ope consi stūt nec hee ptermittūtur: scz sub rixa cōtinētur vt ap

Glosa Ad illd de homicidio paret ad galath. in fine. Ire rixe. ⁊c. glosa. qñ exteri⁹ se pcutiūt. Ad illud qđ de homicidio obicit dicim⁹. qñ hic precipue fellee passionis filie ponūtur: ⁊ p̄me tantū que si in opere cōsistūt sub rixa cōtinentur q̄ est in vulneratiomb⁹ ⁊ percussiomb⁹ quas seqtur homi-

De odio ꝺz cidiū. ⁊ ꝓpt̄ hoc glosa: qz homicidiū nō posuit quasi inter filias: qz nō est de primis. Ysido. alia ratione po suit de odio. Dicim⁹ ꝙ nō est filia: sed comes ire. ⁊ est odiū vbi nō precessit ira. vñ pot⁹ filia inuidie ponit. Itē si sit comes ire. nō tñ est capitale viciū vt ira: nec vt caritas virtutū. Caritas enī naturalē hz audaciaz ad oīa aggrediēda ⁊ tolerāda. q. iustus vt leo ꝓfidit odium. q. timiditatem habet annexam: sed ira auda ciam. vnde videt audax dicitur. Idcirco quia alia potius ꝓmouent suum finem: ideo multa ꝺz gñare.

Glōr ysido. vident ꝺrij. Solutio. Alia q̄stio. Solutio. Itē glosa ponit sex filias. ysido. tres. igit hic supflu⁹ vel ille diminutus. Non seqtur. nā sex ad tres redu cūtur. Ad clamorē contumeliā indignationē blasphe miā reducit ⁊c. Sz quare tot posuit igit ⁊ nō plures? Dicim⁹ vt dicit dama. ꝙ delicie aut sūt tm̄ spūales. s. spūs scm̄ se. aut medievel mixte spūs ⁊ corpis. i. spi rit⁹ in corpe sol⁹ corpis nulle: sic ⁊ tristicie. Cū ergo filie ire precipue quas p mediatōnē gñat in repuni-

Cōtristabi le duobus modis con tristat. tione cōsistāt. ad has merito oēs est reducere. Cōtri stabile duob⁹ modis angustat. vel expectatōne illius vt in timore q̄ angustiat. Est enī expectatio cōtrista-bilis sicut spes exaltat q̄ ē expectatio boni vel p ipi⁹ presentiā. sicut ⁊ bonū his duobus modis delectat. Licz dicat dama. ꝙ leticia sit penitētia boni ꝙ ad tri sticiā corporalē seu mixtū ad rixā que in pcussiomb⁹ cōsistit ois talis filia ire reducitur. Itē cū timor incu tiatur distincte per rixā: indistincte per clamorē. ⁊ nō pluribus modis. omnis repunitio que sic infertur p expectationē contristabilis: vel ad rixam verborum vel clamorez. Vere aūt repunit faciens presens con-tristabile. Ideū quis intulit refert ad contumeliā vel indignationē: quarū vna verbo vilificat: alia mente vel vna explicādo conuicia: alia non explicādo. si au xiliator em irati iudicio referre ad blasphemiā de ti-more non loquitur quem non generat hoc modo vt dictum est.

¶Tractatus vicesimus quartus conti nens quinq̄ capitula.

SEquitur de accidia. Primo videndū est quid sit ⁊ an sit viciū. Scdo cui virtuti sit contrariū. Tertio an sit capitale viciū. Quarto cui vicio in su-perabundātia sit oppositū. Quinto de filiab⁹. Inde sic. Augu. dicit ibi super ps. Oēm escā abhoīata est aiaꝝ eoꝝ. ⁊c. ꝙ accidia est tedium boni: ⁊ econuerso si bene assignauerit. Sed omne pctm̄ est tediū boni vt patet per singula. Luxuria enī abhominatur in vindi ctam carnis ⁊ refugit: ⁊ quelibet virtus abhoīatur ⁊ refugit suū contrariū. ita ⁊ viciū similiter, sīvni sicut febricitanti corporaliter re vera dulce est amarum ⁊ ipm refugit ⁊ abhominatur: ⁊ ita febricitāti spūaliter qđ dulce est spūaliter videtur amarū: ergo sic omne peccatū est accidia. Nō est ergo vnū viciū spūale ⁊ ca pitale. Item damasce. Accidia est aggrauās: sed in-uidia est tristicia aggrauās. ꝓstat ꝙ tristicia similiter erit aggrauās: quia omne peccatū aggrauat sicut vir tus subleuat. Et preterea pēne dicūtur quibus vola mus sursum. sed peccatū suo pondere premit. Unde iniquitates mee sicut onus graue: ⁊ iniquitas dicitur sedere super talentū plūbi: ergo accidia est inuidia: q̄ male in hac diuisione adinuicē distingūtur. Itē aug. in libro de moribus eccleśie dicit ꝙ ois virt⁹ est amor ordinatus: ergo a cōtrario. Omē viciū est amor inor-dinatus: ergo accidia est amor inordinatus. Item vt dicit aug. Omē peccatū est voluntariū: ergo accidia est voluntaria: ergo est volūtas vel cū voluntate vel in ea est volūtas. Sed omis volūtas est boni vel ap-parētis boni: ergo accidia est amor vel in ea est amor Item virtus ⁊ viciū scm̄ pm̄ fiunt circa delectatio nes ⁊ tristitias. ⁊ hoc est generaliter dictū de omi vir tute et vicio: ergo ⁊ accidia est circa delectationes et tristicias: ergo ei est delectatio ⁊ tristicia annexa. Sz amori hec annectuntur: igitur accidia est amor. sed amori iest leticia scz in p̄sentia rei amate. vñ in puer. xiij. dicitur. Desiderū si cōpleat delectat aiam: ergo in accidia est leticia siue delectatio. ⁊ accidia est tristi cia: ergo in tristicia est leticia. Solutio. Dicimus ꝙ tediū boni scm̄ ꝙ est generale ⁊ comes est cuiuslibz vicij seu ē dispositō cuiuslibz vicij. Sz tediū boni put est graue in cōsideratōne infirmi siue difficile est sol⁹ accidie. Est enī accidia ꝓprie prout de ea loquuntur sancti diffidētia de implēdis mandatis dei per q̄ ventur advitā. Accidiosus enī cōsiderat mādata dei que multa sibi videtur ⁊ difficilia ⁊ grauia ⁊ q̄ diu nō pos sit ferre. vnde diffidit de his iplendis. qđ sepe contin git in monachis mandata ⁊ obseruātias plurimas si bi graues ⁊ difficiles intuentibus. ⁊ hec diffidētia sp generat tristitiā spūaliter aggrauantem mentē sicut confidentia que est spēs fortitudinis delectat et gau dium generat. vnde Spe gaudentes. Si ergo secū-dum essentiā sui nominetur dicetur diffidentia de im plendis mādatis. Sed quādoq̄ a cōsequēte noīatur et dicitur tristicia vt diximus de inuidia. Ad secūdo obiectū dicimus ꝙ inuidia est tristicia aggrauās ge-nerali tristicia que est cuiuslibet vicij: sed nō particu-lari tristicia. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ accidia est amor ⁊ omis virtus amor vt fides cuius est credere et velle credere. Similiter inq̄tū amor eius est velle credere: sed inq̄tum fides eius est credere. sic ⁊ acci-die. vult enim diffidere quando diffidit vt ꝺz. ¶Pecca tor cum venerit in profundum peccatorū contemnit id est sine fine vult peccare. In hoc enī est aliqua de-lectatio: sicut ei q̄ ex tristicia vult mori inest ei aliqua delectatio orta absorpta a maiori tristicia. Currit e-nim ad laqueū volens. vel potest dici cū sicut dicitur. Si diuicio delectatio inest aliqua. accidia est viciū: igit

¶Prima q̄o vtr̄ accidia sit pctm̄ spe ciale.

Af ꝙ non.

Secūdo p damascenū

Tertio.

¶Psalmista

Quarto p augustinū.

Quinto p augu.

Sexto.

in puerbijs

Solutio.

Duplex te dium.

Accidia q̄d est.

Exemplū i monachis.

Quō noiat dupliciter.

Ad scm̄

Ad tertiū.

Si arguat

et ineſt leticia.fallatia eſt ſcōm accidēs. tamen pōt cōcluſio concedi ſi ſcōm hoc noiet: ſecus ſi a ꝑte.

Soluttio.

¶Secunda queſtio.Ca.ij.

Vt q caritati.

QVerit cui virtuti opponit: videt q caritati ſic. Quor effect⁹ cōtrarij:ipa ꝗq contraria.ſz accidia facit q homo abhoiet bonū nec delectetur in illo Sz ecōtra.caritas facit vt delectet in bono. Si dicas q accidia facit abhoiari bonū nō ſcōm q bonū:ſz ſm q graue.Caritas aūt facit vt delectet in bono ſcōz q bonū.Videt q hoc ſit falſū:qz ibi dicit augu.q caritas facit oia bona vel facilia: ḡ caritas delectat in bono ſcōz q graue vel difficile.Itē ad idē p expulſionē qz videt q accidia ꝑ caritatē expellat et ei ſuccedat cū expellit:qz ōr ab aceo aces.Per hāc enī tranſit aīa in acetoſū ſapozē. Hoc aūt nō niſi p expulſionem ignis ſpūalis.ſicut vinū nō fit acetoſū niſi p euapozationē ptiū igneaz Ignis aūt eſt caritas:ḡ loco caritatis ſuccedit accidia:igr opponit illi. Cōtra.math.vi. ibi Bti qui eſuriūt t ſitiunt iuſtitiā: ḡ fortitudini opponit accidia. Itē yſido. ſup deutero. Loco accidie incolat fortitudo. Propter hoc dicim⁹ q opponitur fortitudini ſiue cōfidentie de iplendis dei mādatis t nō caritati:qz caritas eſt de bono ſcōm q eſt in quiete et nō eſt de bono ſcōm q eſt in agere. Sed vez eſt q generat alias virtutes t dat oībus dulcedinē t iocunditatē fidei.ꝑpter qd etiā difficilia vidētur facilia.vñ nō delectat caritas in bono ſcōm q in agere niſi ſcōz q gnat cōfidētiā de qua ōr a dño.Cōfidite qz ego vici mundū.t illud.In dño cōfido: t btūs vir q cōfidit in dño. Et ſic pz q nō ſūt effect⁹ cōtrarij caritatis t accidie.ſed inuidia q triſtat de bono ſcōz q bonum vt dictū eſt ſupza. Ad ſcōm obiectū dicim⁹ q facere acredinem in aīa cōuenit cuilibet pctō mortali ſcōm q ē dei offenſa t ſm q aīam interficit. Et ſic omē pctm eſt cōtrariū caritati:tñ hoc appzopziat accidie:qz diffidētia gnat deſperationē t tozpozē circa p̄cepta.vñ plus hz acredinis:t ideo qd eſt cōmune illi appzopziat.

Quō caritas ē in bono.

Ꝑ hoc ar ꝑ augustinū.

Secundo.

Exemplū.

In oppom

Secundo.

Solutio.

Ꝓ ſm q

Ad ſcōm.

¶Tertia queſtio.Capitulū tertiū.

Af q non.

QVerit vtrū ſit vitiū capitale.videtur q nō.dicit gloſa.Ira turbata gnat triſtitiāvel accidiā:igr eſt ex ira:igr nō eſt capitale viciū. Itē ex hoc videt q nō ſit pctm:qz oē pctm vel eſt libidovel eſt ex libidie Sz hec nō eſt libido nec ex libidine:ſz ex ꝓturbatiōe ire ꝙ nō eſt libido. Itē ex hoc videt q male fit ſupza aſſignata accidia Scz accidia eſt de iplēdis mādatis diffidētia ꝑ que venit ad vitā:imo videt q ſit diffidētia reſpectu alicui⁹ tpalis cōcupiſcētie. Ira enī turbata gnat accidiā vt dixi.ira eſt audax vindex cōcupiſcētie leſe.Cū enī ds concupiſcit excellere vel hre gram inter aliōs t ōr ei cōuiciū traſcit:qz cōcupiſcētia ledit et ex hoc triſtat et ex triſtitia cū videt q nō pōt aſſeq̄ qd deſiderabat diffidit q illud nō poſſit hre:ḡ diffidētia eſt reſpectu rei tpalis quā cū nō pōt cōſequivult repellere ꝙ ſibi nocēt ad aſſeq̄ndū illud.Dicimus q accidia ſcōm q a ſctis accipit nō eſt niſi diffidentia de iplēdis mādat⁹ dñi ſicut ꝓbāt auctozitates iſte ſupza et ſup illū locū.Bti q̄ eſuriūt t ſitiūt iuſticiā.Et ē viciū capitale lz ex ira ꝓueniat ſepe.Licz enī vnū viciū capitale ſepe ex alio oziat nichilomin⁹ ē capitale: qz ex gula ozit ſepe luxuria:nichilomin⁹ tñ eſt capitale. Sed cā qre eſt capitale hec eſt.qz eſt vel pōt eē ex ſuperbia vel fomite:t pōt eſſe ꝓncipiū ad multa vicia. et hoc eſt in accidia.Freqnter enī ꝓuenit ex ſuperbia pura et fomite.verbi gra.Aliqs eſt inter frēs.videt q alij habēt aliquas gras quas nō pōt aſſequi et per hoc videt q non poterit excellere triſtat t diffidit.et ꝑterea proni ſum⁹ ad malū t ad remiſſe agēdū:t ꝑterea ex hac naſcūtur plura pctā.t ideo eſt capitale. Ad ſcōm dicim⁹ q accidia ex libidine eſt. Ad hoc qd dicit q eſt ex ꝓturbatōne ire verū eſt:ſz mediāte libidine. Interuenit enī alia libido ꝑ qd triſtat. aliter eī triſticia nō gnat accidiā: imo non aliter eſſet triſticia niſi libido adeſſet.verbi gra. Aliqs eſt in claustro et vellet bñ agere.videt murmurātes ꝙ eum deridēt t cōuiciātur triſtatur t iraſcit:qd ex libidine eſt:qz qui nō querit gram nō ſentit cōtumeliā:t ex illa triſticia cadit in diffidētiā vt nō poſſit bene agere inter eos. Aliqn aūt ex libidine luxurie vel cupiditat⁹ t amor⁹ parentū ſubintrāte hmōi gnat onus religionis. Vñ amaz eſt ei eſſe ibi: t qz nō habet delectationē tpalē in claustro nec ſpūalē (cū aīa nata ſit ad delicias)incipit vagari ꝑ claustrū t verboſus eſſe:nō aliquid facit tēpoze opoztuno.t ſi facit:facit contra coz.t ita advltimū exit vt luxurietꝫ in mūdo. Ad tertio obiectū dicimus q accidia vel diffidētia dupliciter pōt accipi.vel cōiter vel ſtricte. Stricte accipit ſcōm q eſt de mādatis iplendis.t ſcōz hoc eſt vnū viciū capitale. Large ſm q diffidentia iplēdoz mādatoz vel repellendi alia q̄ contra noſtrā volūtatē accidūt. t ſcōm hoc yſid. cuz dixiſſet q eſſent ſeptē capitalia vicia ex ſeptēplici fomite poſuit triſtitiā diuidēs ab accidia. vñ accidiā et diffidentiā cōiter acceptā diuiſit in duo. In diffidētiā mādatoz iplēdoz q̄ ꝓprie ōr accidia.t diffidētiā aſſequendi qd cupimus: vel repellēdi qd obſtat:t ſic uidit triſtitia contra accidiā.et ſic patet ſolutio ad tertium per diſtinctionem.

Per hec ad primū.

Ad ſcōm.

Quō accidia gnat ex libidine

Ad tertiū.

Accidia dupliciter capitur

Iſidorus.

¶Quarta queſtio..Ca.iiij.

Af q nulli

QVerit cui vicio ꝑ ſupabūdātiā opponit accidia cū enī ſit triſticia pmanēs ex eo q diffidit ds ſe nō poſſe iplere mādata ei opponet leticia ſpiritualis quā habet ds in mādatis. Sz cōſtat q illa leticia ſpiritualis nō pōt eſſe nimis abundās:qz cū ſit gaudiuz ſpūale bonū eſt q̄tūcunq; ſit imenſa. Itē ſi accipiat accidia accidie act⁹.ſ.diffidētia de auxilio dei.ꝓbat q nullus pōt de eo nimis cōfidere.qz ſcriptū eſt Beat⁹ vir qui cōfidit in dño. Dicim⁹ q accidia eſt nomē act⁹ cū ſua actōne paſſione. Unde ſi ds velit ſumere viciū ei oppoſitū per ſupabūdantiā dz ſumi act⁹ ille.ſ.confidentia qua hō confidit de implēdis mādatis de viribus ſuis t auxilio dei. Unde dicimus q accidie opponitur nimia cōfidētia de ſuis viribus t auxilio dei ſicut apparet in illo qui non eſt multū exercitatus in bonis operibus t vult ad arcē contēplatōis aſcēdere cū oporteat eū ꝓ̄io ſe exercere in cāpo actiōis. Hui⁹ ꝑſonā gerebat petrus cū ait. Si oportuerit me mori tecū non te negabo.vbi aug. Auis ſane pennis volare nititur.t in exodo.

Secūdo

Ꝓſalmiſta Solutio.

Nimia ꝓfidētia oppo nitur.

Petrus Augustin⁹

¶Quinta queſtio.Ca.v.

Af q ſic.

QVerit vtrū accidia ſit maximū pctm.videt q ſic qm oē qd maxie vulnerat aīam eſt pctm maximū. Sz accidia maxie vulnerat:igr eſt maximū pctm Probatio ꝓme. Omē pctm vulnerat: t ideo ē peccatū quia vulnerat. quia inde eſt malū.ſ. quia nocet vt dicit aug. ꝓbatio medie i eccliaſtico. Omis plaga eſt triſticia cordis. Item omē illud qd maxime facit

Augustin⁹ Secundo.

aiam descẽdere in infernũ est maximũ pctũ. Sz accidia est hmõi.qz vt dicit ysido. pondus in spiritib⁹ est tristitia cordis. Itẽ quod maxie separat aiam a deo est maximũ pctũ:ꝛ tale ḋd est accidia. qz sicut letitia maxime cõiũgit et facit aiam fortẽ:ita tristitia maxie reddit eã debilẽ. Dicimus ꝙ accidia non est maximũ peccatũ;sz desperatio.ꝑ qđ dicit. Omis plaga est ꝛc. gñaliter põt intelligi ꝛ spãliter. Si gñaliter fm ꝙ dicim⁹ ꝙ cuilibet pctõ naturalit est annexa tristitia: qz oñe peccatũ plagat aiam. ꝛ ex illa plaga est pena tristitie q̃ est cõsũmatio illi⁹.sicut sanitas aie cũ incipit a virtute ꝛ pficit p leticiã. tũc est sensus. Ois plaga.i. omẽ pctũ tristitia est:ꝛ sic nõ quelibet tristitia ẽ pctũ tristitia.i. q̃ est in desperatõnẽ q̃ est filia accidie. ꝛ sic nõ opz ꝙ sit maxi mũ peccatũ. Ad scõm dicim⁹ ꝙ illud solũ est maximũ peccatũ: qđ effectiue maxie descendere facit. Sz nõ quod formaliter: qz tristicia põdus est ꝛ formalit facit descẽdere:ꝛ qđ sic facit descẽdere nõ est peccatũ sicut letitia spũalis q̃ formaliter facit ascẽdere nõ est virtus. Sitr ad illud qđ maxime sperat ꝛc. Dicim⁹ ꝙ falsũ est si intelligat effectiue ꝛ formaliter ꝛ gñaliter Sed si de prima causa effectiua verũ est. Si de imediata falsũ est. qz in opposito pz ꝙ letitia est q̃ maxie cõtungit deo.nõ tñ est virtus: sz caritas q̃ effectiue et primo cõiũgit deo.illa maxime est virt⁹.cõiũctio formaliter contigit letitia effectiue est caritas:sz letitia imediate. Ad quartũ soluendũ qđ maxime debilitat aiam est maximũ pctũ.verũ est effectiue.

Isidorus Tertio.

Solutio. Ad primũ.

Que tristitia est maximum pctũ

Plaga desperatiõis. ꝺ dictuz isidori aꝰ.

Solutio.

aliter dr negãdo miorez.

Dupliciter intelligit.

tristitia naturalis ꝛ tristitia voluntaria.

Ad scõm.

Ad aliud.

Letitia et caritas tungũt deo differenter.

Ad quartũ

¶ Tractatus vicesimusquintus continens duo capitula.

Primo q̃o vtrũ malicia sit filia accidie.

Reprobat dictũ alioꝝ

Queritur de filiabus accidie. Primo de malitia si sumitur vt dicit tullius. Malitia est exultatio de dãno primi siue pprio modo. Inuidie est filia.vt dicit greg. Si scõm ꝙ sumit aug. Ro.i. p volũtate machinãdi malũ ex ira potꝰ pueniet vel ex auaritia si(vt dicũt quidã)malitia est amaritudo mẽtis qui etiã dicũt ꝙ accidia est amaritudo mẽtis ex displicentia spũalis actionis pueniẽs. Hoc nichil est: quia hoc in omni peccato sequitur prout dicit aug. ꝙ ex accidia prouenit talis malitia: vt patet in monacho. abbas cõminatus est ei:trascitur/tristatur. Primo intendit vt repellat a prelatione. ꝛ cũ diffidit tandẽ machinatur malũ ꝛ ppinat potionẽ. Nõ videt ꝙ sit filia accidie.qm̃ ex spe confidẽtia. vñ aplꝰ. Spe fortes.et confidẽtia spẽs est fortitudinis:igitur ex desperatiõe diffidentia.nõ ergo ecõuerso. Dicim⁹ ꝙ nonvalet argumentũ ꝓpter duas causas. Prima qm̃ in cõtrarijs non est semp consequentia in ipo:sed qñq̃ a cõtrario Preterea regula aristo.locũ habet in cõtrarijs naturalibus. In volũtarijs nõ tenet:qz vnũ viciũ nõ est ex alio de necessitate:quia non sũt cõnexa sicut virtutes. Instãtia. Ex fide est castitas:ꝑ ex infidelitate est luxuria vel ecõuerso. Itẽ desperatio ꝓcedit ex considera tione magnitudinis pcti cuiuscũq̃. sicut ille ḋ dicit. Maior est iniq̃tas mea. ꝛc.ergo nõ est filia specialis alicui⁹ particularis vicij. Itẽ spes est ex quocũq̃ merito ꝛ cuiuscũq̃ virtutis: ꝑ desperatio etiã ex quolibz pctõ potest nasci.qđ verꝝ est:sed semp nascit mediãte diffidentia visa magnitudine pcti diffidit implere digñã penitentiã: ꝛ ita semp est filia accidie q̃ est diffidentia.

Exẽplũ monachi cõtra abbatẽ.

Solutio.

quõ vz ꝓña in cõtrarijs

¶ Scõa questio de pusillanimitate ꝛ alijs filiabus accidie: et vtrum pusillanimitas sit filia accidie. Capitulũ scõm.

Sequit de pusillanimitate:ꝛ videt ꝙ non sit filia accidie:imo videt ꝙ potꝰ temeritas . quia qui desperat sicut fur dicit. Nõ sũ moritur⁹ nisi vna morte et aggredit grauia periculosa ꝛ difficilia. ꝛ sic fit audax ꝛ temerari⁹:non ꝑ pusillanimis. Solutio. Recte dr filia accidie vel diffidẽtie:qz accidia ẽ diffidẽtia non solũ de auxilio dei:imo ꝛ hoim ꝛ virtũ ꝓpriaꝝ.vnde gl̃osa. Accidia siue tristicia ꝓbat nõ esse vñ gaudeat cũ oẽs hoies sibi amaros ispiciat. Alñ aliud est de desperatione:aliꝺ de diffidẽtia.qz desperãs q̃ñq̃ ꝓfidit in suis viribꝰ vel hoibꝰ:ꝛ ideo fit temerari⁹.sz accidiosus de nullo. Sequtur de rãcone q̃ ẽ odiũ inueteratũ. sed odiũ filia ẽ inuidie. Dicim⁹ ꝙ odiũ simplr est filia inuidie:sz scõm hũc statũ est filia accidie q̃ est quasi irreuocabile.iuxta illꝺ in eccl. Est amicitie reuocatio excepto cõuicio iproperio plaga dolosa ꝛ misterioꝝ reuelatõe. De torpore circa ꝑcepta q̃rit.videt ꝙ non sit filia accidie: sz cuiuslibet vicij: qz luxuriosꝰ torpet circa ꝑcepta castitat⁹.gulosus circa ꝑcepta abstinẽtie Solutio. Torpor põt dupliciter accipi.ꝓ cõtẽptu seu negligẽtia seu abhoiatione respectu preceptoꝝ:ꝛ hic ẽ gñalis in omni peccato. vel potest accipi pro quadaz insensibilitate qua homo nõ potest induci per verba vel per verbera ad executionem mãdatoꝝ dei. sicut dicit hieremyas. Percussisti eos ꝛ nondum.ꝛc.et in ꝓuerbijs loquitur homo secundũ hunc statũ. Percusserunt me ꝛ non sensi ꝛc. Sequitur de euagatione mentis ad illicita:quia videtur hec sequi oĩa peccata. Sed dicimus ꝙ duplex est euagatio generalis et particularis.particularis sequitur omne peccatũ:qz luxuriosus ad illicita carnis vagatur . et sic de alijs. Sed generalis generaliter ad omnia est solius accidie. Qui enĩ absorptus est a profundiore tristicia cũ anima locus sit delectationis ꝛ in se non habet foras vagatur per omnia vt in alio delectetur. et hec euagatio generalis solius accidie est ꝛ non dicit peccatũ sed statum peccati.

Aꝰ ꝙ non.

Solutio.

Desperans ꝛ accidiosꝰ dr̃ñt.

Aꝰ de rancore.

Solutio.

de torpore aꝰ ꝙ nõ sit filia accidie

Solutio.

Torpor caꝑ dupliciter.

Hieremias

de euagatõne mẽtis aꝰ

Solutio.

Duplex euagatio generalis ꝛ particularis.

CTractatus vicesimussextus.Ca.i.

De potentia li.arbitria ꝓncipaliter ꝙrunt

DIcto quid sit liberꝫ arbitriū ⁊ q̄ peccata sunt ex eo.seqtur de potestate liberi ar. Circa qđ ꝓuidēdū est vtrū li.ar.ꝑ se sine oi gr̄a possit se mouere ad opa de gn̄e bonoꝝ. Scđo de potētia credēdi vtꝫ ipa sit naturalis:⁊ dicit q li.ar. Tertio de opib⁹ malis vtrū sint ex solo arbitrio: ita q nō a deo.

Triplex bonum.

Notandum ergo q tria sūt gr̄a operū bonoꝝ.Est enī opus bonū natura solū.vt comederet filia.⁊ hoc pōt li.ar. sine gr̄a.Est op⁹ bonū meritoriū vite eterne.De hoc denūciant scti q non pōt in hoc sine gr̄a gratū facīte qm̄ oia talia ꝓcedūt a caritate vel ex fide operante ꝑ dilectionē.Est opus mediū qđ dicit de gn̄e bonoꝝ vt dare elemosinā ꝓpter deū.declinare a malo ⁊ facere bonū ꝓpter deū.De hoc dubitat vtꝫ li.ar.sufficiat sine gr̄a ad ꝓducendū ex se talia opa. et sup hoc sunt opiniones.

Prima quo. Due opiniones.

Quidā dicunt q li.ar.non sufficit ⁊ distinguūt duplicē gr̄am scz gratū facientē q̄ est cōcausa operū meritoriorū: ⁊ gr̄am excitantē q̄ est cōcausa operū de gn̄e bonoꝝ in eis q̄ sunt in pctō mortali.Cū enī hō dormit in mortali gr̄a excitās excitat ipm ad bonum vt euigilet et surgat.

Prima ꝓ. Prima ꝓbatō auctoritatib⁹.

Hoc nitūtur ꝓbare auctoritatibus ⁊ rationib⁹.Dns enī dicit in euāgelio.sine me nichil potestis facere.⁊ ysay.xxvi. oia opa nr̄a opat⁹ es in nobis dn̄e.De auctoritates gn̄aliter loquunt de oibus bonis opibus.⁊ ita videt q nō sine gr̄a pōt hō facere aliqđ opus bonū.

Auctoritas hieremie.

Q̄ aūt non pōt hō declinare sine gr̄a a malo.ꝓbat auctoritate hiere.q̄ dicit.Miserationes dn̄i est q nō sum⁹ consūpti.

Secundo.

Et ita declinare a malo ē a mia dei.Itē bonū natura suā hz ꝓpriā radicē.Sicut bonū meritoriū suā ꝓpriā:ḡ et bonū in gn̄e qđ est in numero suā habet ꝓpriā:igr̄ eius radix nec est natura nec gr̄a gratū faciens:ḡ eius radix est gr̄a excitās.

Tertio.

Preterea hoc opus de gn̄e bonoꝝ alio est ⁊ alio est bonū:q̄ nō est per essentiā bon⁹.Sed a potētia est:ḡ a potētia nō potest esse bonū.restat ergo q a gratia.

Quarto

Itē due sūt partes iusticie.s. declinare a malo ⁊ facere bonū:igr̄ si ꝑ li.ar. pōt hō declinare a malo ⁊ facere bonū:igr̄ per li.ar.pōt hō perfecte esse iust⁹. Sed iustis debetur vita eterna.qm̄ iusti ipetuū viuent igr̄ per liberū arbitriū potest hō mereri vitā eternā

In oppm

Hec ergo heresis pelagiana.Cōtra. Li.ar.est liberū et ad bonū ⁊ ad malū.aut ad bonū tm̄ vel ad malum tantū.Si ad malū tm̄:ḡ nō est liberū.qm̄ libertas ad malū nature seruitus est:ḡ est liberū ad bonū:

Secundo.

ḡ ꝑ se est potēs in bonū sicut i malū. Itē dicit aug.q li.ar. datū est tm̄ ad bonū ⁊ nō ad malū.sed datū est tale q per illud pōt fieri malū: ḡ ꝑ accidēs se hz ad malū.sz ꝑ se ⁊ substātialiter ad bonū: ḡ magis se hz ad bonū q̄ ad malū.Sed ꝑ se sufficit ad malū: ḡ et ꝑ se ad bonum.

Tertio per augustinū.

Itē nichil ita est in ptāte nr̄a sicut volūtas vt dicit aug.igr̄ li.ar.est potētissimū ad velle.igr̄ per se ⁊ ex se est potens ad velle opus bonū: ⁊ volūtas est cā sufficiens bont operis: igr̄ li.ar.per se sufficit ad bonum opus.

Quarto.

Itē sicut vires apprehensiue se habēt ad recte cōprehendendū siue ad recte cōsiderandū res ⁊ scientias:ita vires motiue ad recte operandum ⁊ ad virtutes. Sed vires apprehēsiue sufficiūt per se sine gratia ad recte considerandū ⁊ ad scientias cōparandas per intellectū ⁊ voluntatē ⁊ ad scientiā de deo ꝑ visibilia.vt dicit aplūs de pbis:ḡ a simili motiue sufficiunt ad recte operandum sine gratia ⁊ ad virtutes.

Paulus

Primi dicunt.

Illi qui sunt in hac opinione dicūt q si quis cadit in peccatum mortale ⁊ postea tēptetur a diabolo nullo modo potest resistere. Nec sequit scđm eos:ergo nō est imputandū ei si ceciderit.qm̄ ex culpa sua in talez necessitatē se ingessit. Sed hieron⁹.dicit sup ysayam Violētiā facit deo qui exigit ab eo qđ soluere nō pōtest.quoniā ex quo exigit vt nūc reddat qđ nō potest quodāmodo cogit deū vt det ei cum aliter nō possit habere nisi a deo. igitur cū insania sit instare vt nunc soluat qđ nullo modo pōt. hoc requirere non cadit in miam hois:ergo multo minus cadit in misericordiam dei qui est sūme misericors vt exigat ab isto q resistat nunc si nō potest resistere modo.Sed constat q deus hoc exigit ab isto.restat ergo q potest resistere modo.posito q non habeat gr̄am nisi naturalia:ḡ solo li.ar.pōt homo declinare a malo ⁊ resistere cuilibet pctō.

Hieromi.super ysayam

Opinio doctoris.

Nobis videt q nullus est vel rarus qui non habeat gr̄am aliquā/ fidem informē vel timorē serui lem vel aliquid tale.Si tamen ponat aliquis in solis naturalib⁹ dicimus q pōt declinare a malo in hoc statu et facere opus de genere bonoꝝ sine gratia naturalib⁹ addita.Sed nō sine deo q̄ est principalis actor et fons oīs boni operis: ⁊ principalis causa effectiua. vnde circunspective dicit dns in euangelio.Sine me nichil potestis facere. Non dixit sine gr̄a mea.⁊ apls Non q sufficientes simus cogitare aliquid de nobis quasi ex nobis: sz sufficiētia nostra ex deo est. Nō enī possum⁹ cogitare aliquid boni sine deo principaliter operāte. Eodē modo soluit auctoritas ysaye.Omia opera nostra ⁊c.Huic solutioni cōcordat glosa super illud euāgelij. Ibat iesus docens ⁊ predicās sicut dicit glosa.docens naturales virtutes.Ad illud hiere. Misericordie dn̄i ⁊c.Dicimus q hoc ideo dicit:quia homo nō posset stare diu cōtra tot insult⁹ nisi dei misericordia adiuuaret ⁊ sustentaret. Ad illud qđ dicit q opus de genere bonoꝝ alio est.alio est bonū.dicimus q hoc est verū. Sed a potentia inq̄tū potentia est et a bonitate potentie est bonū siue a potētia inq̄tum est bona:⁊ ita non oportet q a gratia.

qs sine gr̄a pōt bene agere.

Exponit dictū euāgelij

Sic soluūt prime auctoritates.

Glosa

Ad aliđ ex hieremia

Ad aliud.

Natura capit tripl̄r.

Ad illud dicimus q natura tripliciter accipitur. qñq̄ enī dicit natura principiū motus ⁊ quietis per se. qñq̄ natura dicitur vniuscuiusq̄ rei differentia specifica. qñq̄ dicitur natura quelibet res q̄ est a natura naturante. In prima significatione li.ar. non est natura:quia nō ꝑ se:sz ꝓuolūtatē ⁊ ꝑ intellectū mouet ad opa. Ideo dicit aug.q li.ar.est facultas volūtatis ⁊ rōnis. Vel est igr̄ q opa de gn̄e bonoꝝ hnt suā ꝓpriā radicē scz li.ar.⁊ qñq̄ adiutoriū hnt aliquā gr̄az.s. fidē informē et hmōi.Sz illa q̄ sunt pure naturalia a natura in prima significatione nō hnt li.ar.principiū sui pure: sed naturā vel aliquā volūtatē:vt comedere vel appetere comedere.Sed velle comedere hora debita mensura debita est opus li.ar.⁊ est opus de genere bonorum.

Augustin⁹

Ad illud ꝺ iusticia politica ⁊ theologica.

Ad aliud dicim⁹ q iusticia politica pōt acquiri pfecte ꝑ li.ar.sine gr̄a.vñ virtutes politice dicunt naturales vt hr̄ in ꝓdicta glosa.Sz iusticia fm q est virtus theologica solo deo est infusa nō acquisita ꝑ li.ar.et iustis tali iusticia debet vita eterna.

Opiones ꝓdicte ꝓueniunt.

Notandū q due predicte opiniones ꝓueniūt in hoc q li.ar.solū nō est sufficiēs cā operū de gn̄e bonoꝝ.Sicut enī ꝓma opinio dicit q li.ar.sine gr̄a non sufficit ad bona opa.ita scđa dicit q nō sufficit nisi deo operāte.vñ ꝓme obiectōes q̄ facte sūt cōtra ꝓmā opinionē fieri possūt cōtra scđam.

Ad primaz rationē

Ad ꝓmā dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. Li.ar. est liberū ad bonū:ergo per se se hz ad bonum. immo ex eo est plus liberum q nichil potest

facere sine deo q̄ est gr̄alissim⁹ fons oīs boni ⁊ liberri
mus. Si tñ excluderet sola gr̄a verū esset q̄ li.ar. per
Ad aliud. se potens est ad bonū. Ad aliud aūt dicimus q̄ li.ar.
magis se hz ad bonū q̄ ad malū. Nec seq̄tur: g̃ per se
se habet ad bonū sicut ad malū. qm̄ li.ar. hz multa in
uamina ad bonū. s. deū: delectationē/naturā/gratiaz
paratā. Ad malū non hz aliqđ adiutoriū cooperās si
cut ad bonū. qm̄ nō est vnus fons gr̄alis malor̄ sicut
bonor̄. Licet ergo potens sit p se ad malū ⁊ non per
Nota simi- se ad bonū. tñ nō seq̄tur q̄ plus se habeat ad malū q̄
litudinem. ad bonū: sicut fides in eo q̄ fecit votū contin̄etie p se
sine contin̄etia sufficiebat antevotū ad saluandū illū.
post votū non p se sufficit: ⁊ tñ fides antevotū nō erat
magis potens q̄ post.

¶ Contra dicta arguit̄ per augustinū.

Dictū est q̄ li.ar. non est potēs p se in opa meri
toria sine gr̄a. Sz contra. aug. dicit q̄ posse cre
dere est natura hoīm. sz credere gr̄a est fidelitū: g̃ po
tētia credēdi est naturalis: igr̄ naturaliter pōt hō cre
dere. Eadē ratione sperare pōt ⁊ diligere: igr̄ li.ar. p
se potēs est in opera meritoria naturaliter. Contra.
Exemplū a Cecus corpaliter non pōt videre: g̃ cecus spūalit̄ non
simili. pōt videre: igr̄ potētia vidēdi spūaliter nō est natura
lis. Sz videre spūaliter ē credere: g̃ potētia credēdi
Solutio. non est naturalis. Solutio. Hec argumētatio nō va
let. Cecus corpaliter non pōt videre: g̃ cec⁹ spūaliter
non pōt videre. qm̄ aliud est de ceco corpali. aliud de
Dissimilitudo ceco spūali: q̄ cecus corpalis non pōt facere aliquid
quo facto videat nec pōt se illuīare. Cec⁹ aūt spūalis
licet nō possit illuīare se: tñ pōt facere aliqđ quo fctō
Exemplū. sequat̄ q̄ ipe illuīetur. sicut iste nō pōt illuīare domū
aprire fenestrā. Sim̄r si iste aperiat ostiū liberi arbitrij
id est si faciat qđ in se est statim subitrabit lux vera ⁊
Potentia illuīabit̄ spūaliter. ⁊ tūc poterit videre ex ea potētia
credendi quā pr⁹ habebat. Et ita ptz q̄ potētia credēdi est na
Iterum ad turalis: q̄ est ante actū ⁊ ante habitū. Item auis sine
idem. pēnis non pōt volare: sz qui est in mortali nō hz pen
nas. qm̄ non hz virtutes: igr̄ non pōt volare: g̃ nō pōt
credere: cū credere sit volare. g̃ potētia credēdi nō est
Tertio. naturalis. cū iste habeat oīa naturalia Item petrus nō
potuit ambulare supra mare p naturalē potētiam: g̃
multo fortiⁿ p naturalē potentiā non pōt ābulare ali
quis supra mare mūdi. s. supra fluxū tribulatōnū. Sz
hoc fit p motū virtutū theologicar̄: g̃ nullus p natu
Quarto. ralē potentiā potest credere vel sperare vel diligere.
Item tria exigūtur ad hoc q̄ aliqđ fiat meritorie. po
tentia/sciētia/volūtas. Sed duo vltima sūt gratuita
sc̄z sciētia ⁊ volūtas bñfaciendi: g̃ eadē ratōe primū ē
gratuitū. s. potētia bñfaciēdi: ergo non est naturalis.
Solutio. Solutio. Dicim⁹ sicut de ceco corporali q̄ aliud ē in
pennis siue in auib⁹ corporalib⁹: ⁊ aliud in spūalibus
qm̄ auis corpalis non pōt volare anteq̄ habeat alas.
sicut cecus corpalis non pōt videre añq̄ habeat ocu
los aptos ad hoc. Sz auis spūalis hz ante habitū vo
landi ⁊ pēnas spūales: ⁊ potentiā volādi ⁊ potentiaz
formalē qua ipe volabit anteq̄ habeat pēnas. i. virtu
duplex dria tes. Est g̃ duplex differētia ceci ⁊ auis corpalis ad ce
inter corpa cum ⁊ auē spūalē. q̄ cec⁹ corpalis non pōt facere ali
lia ⁊ spūalia quid quo facto videat: nec auis sine pēnis existēs po
test facere aliquid quo facto habeat pēnas. Sed ce⁹
et auis spūalis potest facere aliqđ quo facto ⁊ videat
Scda dria et volet vel sit habilis ad vtrūq̄. Scda differētia est:
quia cecus ⁊ auis corporalis nō hñt potentiā formalem ad videndū ⁊ volādū ante instrumēta videndi ⁊ volādi: licet potentiā habeāt materialē ante. sz cec⁹ et auis spūalis anteq̄ habeāt oculos spūales et pennas aptas habēt potentiā formalē ad videndū ⁊ volādum. Et hoc ideo cōtingit q̄ potētia bñ agendi iter se et suū actū habet habitū medīū. Sed potentia formalis naturalis inter se ⁊ suū actū nullū hz habitum medīū. qm̄ ipa est habit⁹ naturalis. Ad scd̄m dicim⁹ Ad scd̄m. q̄ dñs potuit facere q̄ petr⁹ ambularet supra mare sine noua potentia. vel potuit et dare nouā potentiā. Adhuc tñ non est simile de naturalib⁹ ad ea que sunt Aliter dr. li.ar. vt dictū est de ceco ⁊ aue. Ad tertiū dicimus q̄ Ad tertiū. hec argumētatio nō valet. duo extrema sūt gratuita igit̄ primū: qm̄ potentia p̄cedit gr̄am ⁊ motū gratie et q̄ precedit non est mirū si ipa sola naturalis est. tñ q̄q̄ virtus dr potentia siue potestas vt fides ibi. Dedit eis potestatē filios dei fieri. Et sc̄z hoc potest dici q̄ potentia bene agendi est gratuita.

¶ Secūda questio ꝓpter dictū augustini.

Item dr in euāgelio q̄ facilⁱ⁹ est camelū intrare
p foramen acus q̄ diuitē intrare in regnū celor̄.
Et dicit ibi augu. qđ impossibile est hoīb⁹: possibile
est deo. Sed contra. Aut ipe intelligit auctoritatem Ad primo.
euangelij ꝓiūctim aut diuisim. Si coniūctim: vtrūq̄
est ipossibile deo. qm̄ deus nō potest facere q̄ amator
diuitiar̄ manens talis intret in regnū celor̄. Et ita in
hoc casu nō est verū qđ ipossibile est hoībus est possi
bile deo. Si diuisim vtrūq̄ est possibile: ⁊ hoībus et
deo. ⁊ ita vtroq̄ modo videt̄ q̄ nō habeat locū qđ di
cit augu. Solutio. Illa auctoritas quattuor modis Solutio.
exponitur. sed sufficiūt duo. Primo sic. Facilⁱ⁹. i. mi Illa auctoritas exponit̄ q̄ttuor modis.
nus impossibile vtrūq̄ coniūctim accipiat̄. Primū
eni est impossibile nature. Scd̄m est impossibile na
ture ⁊ deo. Dⁱ⁹ enī qui clausis ianuis intrauit ad di
scipulos pōt facere q̄ camelus intret p foramē ac⁹ ad
litterā: sz non pōt facere q̄ dives manēs talis īret in
paradisū. qm̄ hoc esset contra iusticiā suā. Scd̄o mō Acus qđ ē
sicut acus intelligat̄ esse q̄dā parua porta in hir'lm ad
quā cū cameli venirēt onerati oportebat eos exone
rari ad hoc q̄ intrarēt p illā. Ita diuites gibbosos ⁊
oneros⁹ pōdere pctōr̄ ⁊ diuitiarū opz exonerari ad
hoc q̄ intrēt per artāviā in celestē hirlm. ⁊ sm hoc in
telligit̄ auctoritas diuisim: ⁊ vtrūq̄ illor̄ est possibile
Diues enī licet manēs diues pōt intrare in re. ce. sed
non est facile. qm̄ pressus est mala ꝓsuetudine: ⁊ ideo
dicit dñs q̄ facilⁱ⁹ est ⁊c. Licet possibile sit diuitē ītra
re in re. ce. diuisim: tñ hoc est ipossibile hoī. qm̄ hō nō
posset facere q̄ intraret. licet posset facere aliqđ quo
facto intraret. Sicut ipossibile est hoī q̄ hec domus Exemplū a
illumineť qm̄ non potest facere hoc. tñ hec dom⁹ po similū
test illuminari. Ita diuiti ipossibile est q̄ intret in re
gnū celor̄. Diues tñ potest intrare in regnū celor̄z
Ideo dicit aug. qđ impossibile est hoībus possibile
est apud deū. qđ sic est intelligendū sm istā scd̄am ex
positionē qua intelligit̄ diuisim auctoritas. Ideo di
cit augu. q̄ maius est facere de ipio piū: q̄ creare ce Augustin⁹
lū ⁊ terrā. Sz hō non pōt creare celū ⁊ terrā: igr̄ non
potest facere de ipio piū quod maius est: g̃ nō pōt se
iustificare. Contra. Ipe potest credere: ⁊ per fidē iu Cōtra vnuz
stificat̄ hō: g̃ hō potest se iustificare. Preterea pōt pe dictum ar.
nitere: ⁊ p penitentiā iustificat̄ hō. g̃ hō pōt se iustifi scd̄o ad idē
care. Solutio. Dicim⁹ q̄ nullus homo pōt se iustifi- Solutio.

care.i.facere de iniusto iustū. hoc enī facit solus deꝰ.

per hec ad primum

Hecvalet hec argumentatio.hō pōt credere:ꝛ ꝙ fidē iustificaꝫ.hō ergo ꝛc.Deberet enī dicere.ꝛ ꝙ credere iustificaꝫ hō qđ falsū est.qm̄ nō per credere iustificaꝫ hō:sed ꝙ fidē.ꝛ qm̄ nō pōt dare sibi fidē. ideo nō pōt iustificare se.

Ad scōm.

Ad scōm dicimꝰ qꝫ hec ꝓpria est falsa.ꝙ penitentiā iustificaꝫ hō:sed etiā ꝙ penitētiā magꝭ iustificaꝫ hō.sicut dr in apoca.

Iterum aī

Justū est vt q̄ iustꝰ est iustificeꝫ adhuc. Itē qui est in mortali mortuꝰ est morte spūali.Sz nullus mortuꝰ pōt se resuscitare:igr̄ qui est in mortali nō pōt resuscitare seipm̄ a morte spūali & nō habet potētiā se resuscitādi.& non hz potentiā resurgēdi.igr̄ non pōt resurgere. Cōtra. Iste statim resurget.sit ita:& pōt resurgere. Preterea pōt mutare volūtatē suā in melius ꝙ prius: & pōt resurgere.

In oppm Secundo.

Solutio.

Solutio.Hec est duplex.iste qui est in mortali hz potētiā resuscitādi.si gerūdiuū descēdit a verbo actiuo falsa est.si a passiuo vera est:qm̄ hz potētiāvt suscitet a deo.

Ista est duplex.

Patet & q̄ hec argumētatio nō valet.Iste nō hz potentiā resuscitādi:& nec resurgēdi.qm̄ in prima ām q̄ est vera significaꝫ potētia formalis:in cōclusiōe potētia materialis.vñ hec est vera.Iste pōt resurgere qm̄ pōt recipere fidē/spē/caritatē.qđ est resurgere

Sīr ista ē duplex.

Sīr hec est duplex.Iste non hz potētiā qua resurgat qm̄ si iste ablatiuꝰ qua significet cām efficientez ita ꝙ hoc nomē potētiā supponat potētiā formalē vera est illa negatiua.si ablatiuꝰ qua significet cām materialē et hoc nomē potentiā supponat potentiā materialez falsa est. vñ ptz ꝙ hec argumētatio nō valet. Iste nō hz potentiā qua resurgat:& nō hz potētiā resuscitādi qm̄ prima propositio est vera in prima significatione. Ipse aūt concludit in scōa. Vera est igit̄ hec ꝓpositio Iste pōt resurgere:sz nō ꝙ se.qm̄ hō est spūs vadēs ꝛ nō rediēs.Et sic signatur potētia materialis ꝛ nō formalis sicut hic.iste pōt esse iustus.Item de iudeis dr in euāgelio iohīs ꝙ tpī nō poterāt credere:& potētia credēdi nō est naturalis cū iudei haberēt oīa naturalia.Solutio.Negatiua particula adiūcta cū hoc verbo potest nō semp remouet purā potentiā:sz facilitatem.sicut cū dr Iste non pōt ambulare qui hz pedes ligatos. Judei enī indurati erāt ꝓpter pcm̄ suū: et ideo nō de facili poterāt credere nec cōuerti ad dm̄ vt crederēt in eū. Itē aug.dicit ꝙ in nra potestate est mutare volūtatē in melꝰ. sz hec potētia nulla est nisi detur a deo.Sz hoc videt eē falsū.qm̄ prius ꝙ aliqua detur hoī a deo habet hō potestatē illā.s.mutādi voluntatē suā in melius.Solutio.Ita intelligendū est qđ dicit aug.hec potētia nulla est nisi det a deo.i.effectus huiꝰ potētie nullus est nisi detur a deo.Itē queritur vtz ꝙ li.ar. sine gr̄a pōt hō credere fide informi videt ꝙ nō.qm̄ credere fide informi nō est naturale:& est gratuitū.igr̄ nō pōt esse ex li.ar. puro sine gratia.

Iterum aī de dicto aug.

Solutio.

qo incidēs.

Aī ꝙ non.

In oppm

Contra.Illi qui audiebāt p̄dicationē apostolorꝫ tenebāt credere verbis eorꝫ:qꝫ videbant miracula.q̄ miracula erāt in eis sufficiēs ꝓbatio eorꝫ q̄ dicebātur ab apostolis.& per huiꝰ argumēta poterāt tpī venire in notitiā articulorꝫ fidei sine omni gr̄a.qm̄ miracula erāt supra naturā: & sufficiebāt ad ꝓbandū ea q̄ sunt supra naturā.ꝛ ideo hō ita poterat hre fidē informē sine oi gratia.Contra. Liberū arbitriū nō pōt supra se:sed credere articulos fidei siue motu formato siue informi est supra naturā:igr̄ liberū arbitriū nō pōt in hoc.Solutio.Concedimꝰ ꝙ nullus ꝙ solū liberū arbitriū potest sibi acquirere fidē articulorꝫ formatam vel informē.Per miracula tamen potest venire in fidem informē tanꝙ per argumēta. supra naturaz pōt venire in credulitate eorꝫ que sūt supra naturā: ꝛ qm̄ talis fides nō innititur prime veritati:sed argumenti non est vera fides.Est tn̄ aliqua illuminatio p̄ambula ad verā fidē vt per illā illuminationē faciat homo qđ in se est:ideo dr in psal. Illuxerūt choruscationes tue ꝛc.Et in apoca.miracula dicūt fulgura. vt in illa auctoritate.de throno procedebant fulgura ꝛ voces et tonitrua.

Scđo aī ꝓ pte aī oppositum

Solutio.

Psalmista

Apocalips

Ex predictis patet ꝙ bona opera sunt a tribꝰ.s. a libero arbitrio vel a potentia.s. a libero arbitrio originaliter.ꝛ a gr̄a effectiue:ꝛ a deo principaliter operante. Sūt enī a libero arbitrio p̄ncipaliter.principalius a gratia:principalissime a deo. Opa autē de genere bonoꝝ qñq̄ sūt a duobꝰ tm̄.s.a deo et a li.ar. vt qñ hō nō hz nisi naturalia: qualis fuit adā ī primo statu .Qñq̄ sunt a tribꝰ vt qñ hō habet aliquā gr̄am licet nō gratū facientē vt fidē informē vel timorē seruilē: tunc opa de gñe bonoꝝ sūt a tribus scz a libero arbitrio a gr̄a a deo. Opera vero mala a libero arbitrio sunt.hoc certū est.Certū est etiā ꝙ non sūt a gr̄a Sed dubiū est vtrū sint a deo.ꝛ sup hoc due sūt opiniones. Quidā enī dicūt ꝙ quicqđ est mg̃tū ē bonū est:ꝛ etiā a deo est siue sit actio siue aliud. Isti dicūt ꝙ malitia nichil est.qm̄ nō posset dicere ꝙ esset a deo Alij dicūt ꝙ nō quicqđ est est a deo:dicūt enī ꝙ male actiones sicut non sūt male a deo:ita non sunt a deo. Primo ergo videndū quō potest sustineri hec vltia opinio.Multipliciter enī obicit contra eā. primo sic Ponatur ꝙ iste det elemosinā cā inanis gloriе.Hec actio est de gñe bonoꝝ:qm̄ dare elemosinā est bonus in genere.Sed qcqđ est de genere bonoꝝ est bonum naturaliter:ꝛ quicqđ est naturaliter bonū est bonū a deo:ergo hec actio est a deo. Preterea hec actio potuit referri ad bonū finē. qm̄ non est substātiale ei vt referatur ad manē gloriā.Si enī referret ad deū non mutasset substantiā:sed esset eadē actio numero.qm̄ esset eiusdē ꝛ in eodē tēpore: ꝛ de eodē ꝛ ad eundem finem essentialē. igitur hec actio numero potuit esse bona.igitur naturaliter bonū.igitur est a deo. Item comestio qua adā comedit pomū mala fuit:ideo tantum quia prohibita.Sed potuit non esse prohibita: igitur potuit esse bona: igitur erat naturaliter bona et ita a deo:ꝛ ita mala actio erat a deo. Item bonū ꝛ malus contraria sunt: ergo quicquid est susceptibile vnius est susceptibile alterius nisi alterū insit per naturam.Sed cōstat ꝙ malū non inest huic actioni per naturam:ergo alterū potest inesse huic:igitur potest esse bona.igitur naturaliter est bona. & a deo. Item sola aīa est susceptibilis virtutis:ergo ꝛ malitie. ergo omne aliud qđ dicitur malū dicit malū per accidens ergo omis actio mala per accidens dicit mala: ergo nulla actio naturaliter est mala.Sed omis est naturaliter bona vel mala: ergo ois actio est naturaliter bona:& a deo. Itē genꝰ actio aut est a deo aut a diabolo aut ab hoīe. Nō pōt dici ꝙ sit a diabolo.qm̄ genera siue principia rez nō sunt a diabolo. Nec sūt ab hoīe similiter.qm̄ non ois actio est ab hoīe.Restat & ꝙ hoc genus actio est a deo: ergo omis actio inq̄tuz actio est a deo. ergo actio mala inq̄tum actio est a deo.ergo mala actio est a deo. Item ponatur ꝙ aliqs det elemosinā cā inanis gloriе.aliꝰ det elemosinā ꝓpt

Conclusio ex p̄dictis.

Opa bona ex gñe tm̄

Dubium.

Due opiniones.

Alia opiō.

Ō hāc scđaz aī primo.

Secūdo

Tertio.

Quarto

Quinto.

Sexto.

Septimo.

deū. Iste due actiones sunt eiusdē spēi specialissime: ḡ sūt eiusdē nature. Sed naturavni⁹ est bona: ḡ natura alteri⁹ ē bona. Sz oīs natura bona est a deo: ḡ vtraq; natura est a deo. ergo mala actio est a deo. Solutio.

Solutio.

Augustin⁹ ꝛre pōt hō p se i malū ꝛ nō i bonū

Ad ꝗttuoꝛ pria argumenta.

Ad intelligētiā p̄dictoꝛ notādū ſm hāc opinionē q illud qđ dicit aug. q dcd est inq̄tū est inq̄tū est bonū ꝛ a deo est. Intelligendū est tm̄ de substātijs ꝛ naturis. sicut ꝛ ipe aug. dicit. Alligauit enī ita dn̄s sibi potētias vt nullo mō possint moueri ad bonū nisi de⁹ eas moueat. Ad malū aūt possūt moueri p se. qm̄ vn⁹ est fons oīm bonoꝛ: sed nō vnus fons maloꝛ. Ad quattuoꝛ ḡ p̄obiecta dicendū q hec est duplex. dcd est naturalit bonū est a deo: qm̄ si asserit bonitas nature vera est. si bonitas potētie falsa est. qm̄ idem est ac si diceret: dcd est potētialiter bonū ē a deo. ꝛ hoc falsū est. Sz dcd est actu bonū est a deo bonū: ꝛ dc quid est potētialiter bonū a deo est potētialiter: ꝛ sic

Ad quintū

soluūtur quattuoꝛ p̄me obiectiōes. Ad q̄nto obiectū dicim⁹ q aliter dr̄ actio bona: aliter aīa bona vel mala. Aīa dr̄ mala ꝓpt malū actū aut ꝓpter maculā q est in aīa. Actio aūt dr̄ mala ꝓpt relationē ad indebitū finē. ꝛ ideo non sequit q malitia q̄ p se dr̄ de aīa per accidēs dicat de actōne.

Ad sextuz.

Ad sextū dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. Iste due actōes sūt eiusdē nature. natura vni⁹ est bona: igr̄ ꝛ alteri⁹. qm̄ ille due actiones sūt eiusdē nature. spē nō numero. ꝛ est ibi fallatia vniuocatōis. sicut cū dr̄ Sortes ꝛ plato sūt vn⁹ hō in specie: ꝛ sortes est hō albus: igr̄ plato est hō alb⁹.

falla vniuocationis

Ad septim

Ad septīm dicim⁹ q hoc gen⁹ actio nō est a deo simpliciter nec ab hoīe simplr̄. Sz ſm quedā cōtēta sui est a deo ꝛ scdz alia est ab hoīe vel a diabolo. Dicim⁹ enī sicut dicit aristo. q vniuersale nō est vnū p̄ter multa. Actio igr̄ inq̄tū est actio est a deo vel ab hoīe vel a diabolo Sed nulla pars diuisionis concedēda est p se. sicut aīal inq̄tū aīal est rationale vel irrationale. tm̄ neutra pars cōcedenda est per se. Itē si potētia qua iste vult dare elemosinā potuit p se elicere actū illū scilz dare elemosinā ad iperiū appetit⁹ inanis glie: ḡ ꝛ ad iperiū alteri⁹ rei eadē ratiōe potuit elicere p se talē motum. ꝛ ita p se potuit elicere bonū motū. Et ita sicut motus malus nō est a deo: ita aliqs bon⁹ motus non est a deo.

Ulle nō ē p̄ter singularia.

Iterum aī p̄dicta.

Opinio aliquorum

Opinio aliquorum

Ꝓpter hoc dicūt quidā q nulla actio nullus mot⁹ est a deo: sz substātie ꝛ eaꝝ nature sūt a deo Substātie vero p potētias sibi datas agūt ꝛ mouēt q actiones ꝛ motus sūt ab ipis substātijs non a deo.

Ꝓpionem aī p ysayaz.

Sed huic opinioni obuiat ysayas apte dicēs. Omia opa nr̄a operat⁹es in nobis dn̄e. Itē dn̄s in euāgelio Sine me nichil potestis facere. ꝛ itez. Mō vos estis q̄ loqmini ꝛc. Et illud. pater in me manēs ipe facit opa

Secūdo

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Ꝓterea si hoc est: gnatio segetū nō est a deo: et ita nō sunt dona dei. qđ esset hereticū dicere. Itē act⁹ cognoscendi deū quo pbi cognouerūt deū nō fuit a deo ergo non peccauerūt attribuēdo sibi illā cognitionē actualē. Quō igr̄ dicit apls. q̄ cum deū cognouissent nō sicut. ꝛc. Itē cōstat q gra debeat deo de oīb⁹ operibus bonis. sicut dr̄ in euāgelio. Sic luceant opa vra bona vt glorificet pater vester. ꝛc. Ꝓpter hoc enī redarguit gētiles dn̄s p apostolū q nō glificauerunt deū. Sz scdm illos cū bona opa nō sint a deo nec de⁹ est cā eoꝝ. quare debeat glorificari ab illis pro illis?

Sexto.

Euasio cōtra quā aī. alia euasio

Euasio cōtra quā aī. alia euasio

Si dicat q ideo: qz dedit potentiā faciēdi illa. Eodē modo dedit potētiā faciēdi opera q̄ mala sunt: ergo pro illis debet vituperari sicut p illis laudari. Forte dicet q pro bonis debet laudari: qz non tātum dedit potentiā faciendi illa opera bona. sed etiam p̄cepit vt fierent illa. Sed nō videt q ideo debeat esse eius gloria: qm̄ si quis faceret ycoīā pulcherrimā de auro rege īperante ꝛ dante ei aurū ꝛ oīa instrumēta ad hoc valētia. tm̄ potius esset laus ei⁹ qui faceret q̄ ei⁹ qui p̄ciperet ꝛ facultatē daret. Itē dicit aug. Oīne bonū aut est ipe aut ab ipo. Itē cū vnic⁹ sit fons oīm bonoꝝ nō potest esse aliqđ bonū qđ nō sit ab ipo. Sicut si vnic⁹ esset fons aque tm̄ nō esset aqua q̄ nō esset ab illo fonte. Ꝓpt hoc dicim⁹ scdm hanc opinionē q oīs actio bona est a deo p̄cipaliter cū ipe sit fons vnic⁹ oīs boni. Dicim⁹ ergo q hec argumētatio non valet. Liberꝝ arbitriū per se sufficit ad eliciendū hūc actū scz dare elemosinā ad iperiū inanis glie: ḡ eadē ratione vel multo forti⁹ per se sufficit ad eliciendum eundē actū ad iperiū dilectionis dei. qm̄ vnū est p̄ncipiū boni nō vnū mali. Hec liberꝝ arbitriū habz ante se fontē mali sicut fontē boni. Sed obicit. Si vnicus esset fons aque nō esset aqua q̄ non esset ab illo fonte sed vnicus est fons essendi: ergo nullū est esse qđ non sit ab illo. igr̄ quicd est ab illo est. Itē vbi habet locū hec regula: dcd est causa cause est cā causati: nisi vbi tertiū fluit a scdo scdm illud scdz qđ scdm fluit a primo? Sed act⁹ scdm q actus est a potentia scdm q est potentia qm̄ potētia scdm q potētia est ad hoc vt ex ea exeat act⁹. Ꝓpter hoc aūt secūdū q potentia est a deo: ergo act⁹ est a potētia secūdū illud scdm qđ potentia est a deo. ergo ibi est direct⁹ fluxus. ergo in hoc casu tenet illa regula aut nusq̄. ergo act⁹ scdm q act⁹ est a deo. ergo oīs act⁹ est a deo. Itē mala actio secūdum q est actio est a potētia scdm q est potētia. Sz potentia scdm q potentia est bonū: ergo mala actio est a bono secūdū q bonū. ergo malū est a bono scdz q bonū. qđ videt esse falsū: qz nullū cōtrariū generat suū contrariū scdm se: per accidēs aūt posset hoc esse Ad hoc dicūt quidā q hec est falsa Mala actio est a potentia scdm q potentia. imo est a potētia secundū q est deficiens. Sed cōtra. Oīs actio est a potētia naturaliter: nec pōt naturaliter esse act⁹ qui nō sit a potentia: ergo oīs actus scdm q est act⁹ est a potētia secundū q potētia. ergo a bono scdm q bonū. Ad primū dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. Si vnic⁹ esz fons aque non esset aqua q̄ non esset ab illo: ergo cū vnic⁹ sit fons essendi nō est esse qđ nō sit ab illo: ꝛ hoc ideo ꝓtingit qm̄ fluxus naturalis nō est similis fluxui liberi arbitrij. Fluxus enī q̄ procedit a fonte non pōt deriuare ex se aquā nisi eā quā accepit a fonte. Sed li. ar. ꝓducit aliqđ ex se quod nō habet a fonte eēndi scilicet malā actionez. quoniā liberum arbitrium est fluxibile ad duo ꝛ potest elicere ex se nouū quid. aliter non esset liberū ad bonum ꝛ malum. Sed fluxus naturalis nō se habet nisi ad vnū vt secundū q ex fonte est ex se deriuet. Ad secundū dicimus q illa regula tenet vbi est directus fluxus causarū in suos effectus. Hec tamen argumentatio non valet. Tertium fluit a secūdo secundū illud secundū qđ secundū fluit a primo: ergo tertiū fluit a primo. Debet enī dici secundum illud ꝛ ad illud qđ falsum est. quoniā secundum fluit a primo tantū ad bonū finem. qm̄ deus dedit liberꝝ arbitriū tantū ad bonū finem. licet dederit tale qđ flecti pōt ad malū: ꝛ ideo nō est direct⁹ fluxus qm̄ licet secundū idem sit fluxus: non tamen ad idem Ad tertiū dicimus q malū siue mala actio ē a bono ſm q bonū inq̄tū actio. sicut casus contingit qñq; ex

Ꝓ hoc aī.

Septio p augustinū.

Octauo

Opinio doctoris.

Ad primū.

Secundo.

Tertio.

Opinio aliquorum

Cōtra opionem hāc aī

Ad primū.

Ad scdm.

Hec argumētatio nō valet.

Ad tertiū.

fortitudie ſm q fortitudo:ſz nō per ſe niſi ex accīti.

Exemplū. Mala enī actio non habet aliquā cauſam q̄ per ſe ſit cauſa eius:qm̄ non habet niſi cauſam volūtariam vt ſupra oſtenſum eſt.vnde malū inq̄tum malum nō eſt a bono ſm q bonū.qm̄ non eſt a potētia ſm q potē-tia:ſed a potētia ſm q eſt deficiēs vt ſupra dictū eſt. Eſt igitur verum q a bono ſm q bonū per ſe nō eſt niſi bonum:ſed per accidens eſt ab eo malum.

¶Item arguit contra dictū auguſtini.

ITem ōt aug.q poſſe peccare nō eſt poſſe aliq̄d ſed potius nō poſſe.Sz hoc videt eſſe falſuz ſm hanc opinionē.qm̄ pctm̄ in eo q pctm̄ eſt aliq̄d.ergo poſſe peccare ꝓprie eſt poſſe aliq̄d.Q̄ō ſi eſt:videt q deus nō eſt omps:qm̄ nō poteſt oīa:cum nō poteſt

Secūdo peccare.Preterea.Si peccare non eſt ꝑprie poſſe aliquid:g potētia peccādi nō eſt ꝑprie potētia ſz potius impotētia. Cōtra.Aug.dicit q male agere eſt incō-mutabili bono ſpreto:rebus mutabilib⁹ adherere. qō facimus li.volūtat arbi.g li.ar.eſt potētia male

Solutio ſe cunduz hāc opinionē. agēdi.g t potētia peccādi.Ad hoc dicendum eſt ſm hāc opinionē q re vera poſſe peccare eſt poſſe aliq̄d. ſed ideo ōt aug.q poſſe peccare nō eſt poſſe aliq̄d:qz poſſe peccare non eſt aliquid poſſe:qō poſſe ſit pure

Poſſe pu-re potētie. potētie.Cum enī ōr potētia peccādi.p hūc terminū non ſignificat pura potētia:ſed potētia cum defectu. Et ideo ōr deus omps non qz poſſit gnaliter oīa:ſed

Iterum aī quia poteſt oīa que poſſe eſt pure potētie.Item hec actio demōſtrata actione qua aliquis dat elemoſinā cauſa inanis glie eſt mala.illa malicia non eſt ei ſub-ſtātialis.qō ꝓz per hoc qz eſt eiuſdē ſpēi ſpecialiſſime cum bona datiōe remoueat malicia ab ea nulla mu-tatione facta.Inde ſic.Hec actio eſt.g bona vl mala. Nō mala.qm̄ malicia remota eſt.igitur eſt bona.igit a deo.et nulla alia mutatio facta eſt:ergo prius erat

Solutio. a deo qm̄ erat mala.Solutio.Poſitio eſt impoſſibilis

Quō actio ꝓcedit a li. arbi. tripli Dis enī actio ꝓcedit a li.ar.p modū gīe/vel nature/ vel vicij.Si ꝓcedit p modū gratie vel nature:ſemp retorquet ad aliquē bonū finē.t ideo bona eſt.Si p modū vicij:retorquet ad aliquē malū finē et ē mala. vñ ſi remouet malicia:ſequit q ibi ſit boīas.t ideo

Solutō ali quorum poſitio eſt impoſſibilis.Tm̄ quidam dicūt q remota malicia actio remanet in eē naturali.Unde ſicut prīa materia nec ſimpliciter eſt nec ſimpliciter non eſt:ita

Impꝛobat hec ſolutio ꝙ auguſti. illa actio nec ſimpliciter eſt nec ſimplicit non eſt.Sz hec ſolutio ꝓbat eſſe nulla p hoc qō dicit aug.q vo-luntas eundi ad feneſtras cauſa videndi tranſeuntes duos habet fines.primus eſt ſubſtātialis:ſcilz ire ad feneſtras.alius accidētalis ſcilz videre tranſeuntes. vltimus enī imponit ei a rōne t quaſi p accidens ſiue extrinſecus.Eadē rōnevoluntas qua aliqs vult dare elemoſinā cauſa inanis glie duos habet fines.primū ſubſtātialē:ſcōm accidentalē.Primus igitur ſtatuit eam quaſi in ſpecie ſubſtātiali.g remoto ſecūdo fine remanebit in ſuo eſſe ſubſtātiali.ſed remoto fine re-mouet malicia:g remota malicia remāebit in ſuo eē ſpeciali vel ſubſtātiali:ergo remāebit in ſuo eſſe ma-teriali.quod cōcedimus.

¶Item cōtra dicta arguit a medio.

ITem Oia per ipm facta ſunt:t ſine ipo factum eſt nichil.nichil.i.pctm̄.Sup hunc locū ōr aug. q oīs forma:oīs cōpago:oīs modus a deo eſt.Sed

In oppm mala actio eſt aliqua forma:igit eſt a deo.Sed dicit aug.q nomen mali cōſiſtit in pura priuatione.Dicit etiā q ſi videris aliq̄d qō non habeat modū/ordinē/ t ſpēm:dicere potes q nihil eſt.Sz illa volūtas qua aliqs diligit nūmū ſup oīa non habet modū/ordinē/ t ſpēm.cōſtat enim q nō habet modum.i.menſurā. qm̄ per ipam plus debito diligit creatura:nec diligit creatura in ſuo ordine.g illavoluntas non habet illa

Eodemmō de alijs. tria.g poſſumus dicere q nichil eſt.Eadē ratiōe oīs mala actio nichil eſt. Item pctm̄ eſt ꝓtra naturā.qm̄

Tertio. corrūpit naturam.g nō eſt alicuius nature:g non eſt alicuius ſpēi:g nec alicuⁱ gnis.ergo nō eſt actio vel alia res predicamētalis. Solutio.Scōz hāc opinionē

Solutio. pctm̄ dicit nichil eē duplici de cauſa.Prima eſt.quia

Prima cā. facit recedere a vero eſſe corrūpēdo bonū naturale, t ſic facit accedere ad nō eē.Scōa cauſa eſt.qm̄ pctm̄

Scōa. ſiue mala actio nō eſt pfectiuū alicuius ſpēi.qm̄ ſicut homo qui habet curtatos pedes eſt homo impfectⁱ: ita oīs actio mala vel volūtas mala ꝓz eē impfectū. pars enī eſſe cuuslibet rei eſt q ſit via ad deū.quod auferet male actioni per hoc q retorquet ad indebitū finē.Eſt g res alicuius ſpēi:ſed impfecte.ſicut homo curtatus pedibus.Q̄ō ergo ōr pctm̄ nichil eſt.videt

Nota iſta eſſe ꝓtra hāc opinionē.ſed qō dicit fctm̄ eſt.videt eſſe pro hac opiniōe.Q̄ō aūt dicit aug.q oīs forma:oīs

Ad primū. cōpago.tc.a deo eſt.intelligēdū eſt de forā naturali que vel a natura eſt:vel directe natura eſt.i.a forma ſubſtantiali etiā mediate vl imediate.tm̄ mala actio poſſz dici res naturā large.qm̄ eſt a natura quocūq; mō.Ad ſcōm dicim⁹ q priuatio duob⁹ mōis accipit.

Ad aliud. qm̄q; priuatio alicuius rei pōt dici abſentia illius rei: et ſm hoc malum ſiue pctm̄ nō eſt priuatio.priuatio aūt poteſt dici id qō priuat vel corrūpit aliquā rem: et ſm hoc malū ſiue pctm̄ pōt dici priuatio. Ad aliō dicimus qō dicit aug.q illud qō non habet modum ſpēm et ordinē nichil eſt.ſic ē intelligēdū.i.nō habet

priuatio ca pit duplr. Ad aliud pfectū eſſe.Ultima obiectio ſoluēda eſt p equiuoca-tionē huius nominis natura ſicut patet ex predictis.

Ad vltimū

¶Item arguit q pctm̄ ſit a deo.

ITem actio qua aliqs dat elemoſinā ꝓpter deū: eſt a deo t a libero arbitrio.Deus aūt magis ē cauſa illius q liberū arbitrium.deus enim eſt cauſa cauſaliſſima cuiuſcūq; eſt cauſa.qm̄ alie cauſe habēt ab ipſo q ſint cauſe.t nō ecōuerſo.quoniā ꝓpter qō vnūqōq; eſt tale:illud eſt magis tale.Sed hec actio nunq̄ potuit eſſe quin eſſet a libero arbitrio:g nunq̄ potuit eſſe quin eēt ab eo.g multo fortius nunq̄ po-tuit eſſe quin eēt a deo qui eſt magis cā ipſius.Dici-

Solutio. hec argum̄ tatio nō vz. mus q hec argumētatio non valet.qm̄ licet deus ſit magis cauſa actionis illius li.ar.tm̄ liberum arbitriū eſt magis ꝓprie cauſa illius.qm̄ deus ē gnalis cauſa illius.t nō eſt addict⁹ ita ſpeciali effectui ſicut liberū arbitriū vel ſpeciali nature. Item ſup illū locū iſaie

Iteꝝ aī ad idē p glosā Ego deus creās tenebras t faciens malū.dicit glosa Nō malū in eo q malū:ſed malū in eo qō iuſtū.Hoc autē intelligit de malo pene aut de malo culpe.Non poteſt dici de malo pene:qm̄ pena inq̄tū pena t affli-ctio a deo eſt.reſtat ergo q intelligat de malo culpe. ergo malū culpe ē a deo.igitur mala actio eſt a deo.

Solutio. Illō intelligit de malo pene.quoniā licet malum pene ſit a deo:eſt tm̄ ab ipſo quaſi inuito.nec eſt ab ipſo miſericordi:ſed ab ipſo iuſto.qm̄ nō eſt ex ꝓprio eius corde.i.ex eius mīa.Aīa in trenis dicit. Non enī ex corde ſuo hūiliauit t abiecit filios hoīm.

Pena quō est a deo.

Item ar ad idē p ysaiā.

Propt hoc dictū est q malū pene nō est a deo inq̄tū malū: sed inq̄tum iustū. sicut iudex dicit latroni Ego nō suspendo te: sed pctā tua suspēdūt te. Item isaias Nūquid eleuabit securis aduersus eum qui secat in ea? Ibi ōr sennacherib virga/serra/baculus dei. et tñ ibi dicit q ipse superbiebat in exequēdo volūtatē dei. Cōstat g q eius actio erat mala: ⁊ tñ ipse erat instrumentū dei in actiōe illa. Sz cōstat q actio proprie est illius qui vtit instrumēto: ergo mala actio illius fuit a deo. Ibi etiam dicit glosa q sicut hmōi iustrumēta p se nichil sunt agētia/sed per eos qui secant p ea: ita sennacherib p se nhil opatus est. Dicimus q sennacherib dicit instrumētū dei non propter actionē sed propter passionē quā ex sua actione sennacherib non potuisset elicere: nisi dns dedisset ei potestatē flagellandi malos. glosa. propter ptātem flagellādi quam dedit ei deus: et ꝓpter flagellatiōem passionē quam deus volebat fieri fecit. ōr sennacherib securis/serra/baculus dñi. Item in illa die sibilabit dns muscę que est in extremo fluminū egipti. i. egiptijs imbellibus ⁊ immūdis. Sz dns nichil inspirauit eis nisi volūtatē destruēdi iudeos: g illa volūtas fuit a deo inspirāte: ⁊ tñ erat mala. Solutio. Dns inspirauit volūtatem destruēdi iudeos dando eis aliqđ signū destructiōis: q dereliquerāt legē sibi datā. ⁊ volūtas eor in principio fuit bona q̄diu secuti sunt dei inspirationē. sed postea superbiebāt et sibi attribuebāt: cum dns daret eis potestatē sine qua nihil facere poterāt. Item dicit obijci de ꝓphetia caiphe. Sed de ea dictū est satis in tractatu ꝓphetie. Item in isaia sup locū illū Reuersus est rapsaces. ⁊c. dño permittēte venit: ⁊ dño p̄cipiēte recessit. Sed videt q hec distinctio sit incōpetēs. qm̄ eius aduentus ⁊ recessus fuit mortale peccatum. qm̄ in aduētu ⁊ recessu intēdebat ipe facere volūtatē dñi sui regis assyrior quē diligebat vel timebat. igit non ex permissiōe dei fuit aduētus ⁊ recessus ex p̄ceptiōe. Item iudei ex precepto dei spoliauerūt egiptios. et dicit glosa q factū fuit in p̄cepto: ⁊ modus in pmissione. Et ita videt q factū fuit a deo p̄cipiēte: sz mod⁹ a diabolo. Sz cōstat q factū quorūdā fuit pctm̄: scilz illor qui asportauerūt ex cupiditate. ergo illud fuit a deo. Ad primū dicunt quidā q ibi ponit antecedēs pro cōsequēti: cum dicit q ipse recessit deo p̄cipiēte. qm̄ deus non precepit eius recessum qr fuit mortale pctm̄: sed p̄cipiebat ciuitatē non obsideri ab eo. sicut dicit q diabolus exiuit de obsessis corpib⁹ ex p̄cepto dei: quoniā ex precepto dei fuit cōsequēs ad exitū scz cessare a lesiōibus. Sed q hec solutio nulla sit ꝓbat per hoc quia sicut cōsequēs ad recessum rapsacis fuit bonū ⁊ placuit deo: ita ꝑns ad eius aduētū. qr p eius aduentū hūiliauit ipse iudeos incutiēdo eis timorē. qđ multū placuit deo. et ita qua rōne ōr recessus fuit in p̄cepto ⁊ aduentus. Nobis videt q recessus in gne fuit in p̄cepto: cm̄ p ꝓsequēs ad recessum eius voluit dns cōsolari pplz suū. qđ est actus misericordie dei qui proprius est bonitatis dei ⁊ ex corde dei. sed terrere: punire: nō est ex corde dei siue ex bonitate sicut dicit Iere. in trens. Non enī ex corde suo hūiliauit ⁊ abiecit filios hoīm. Et ideo dictū est q recessus fuit in precepto: sed aduētus fuit in pmissione. Eodē modo dicimus q dns precepit q diabolus exiret: sed nō q sic exiret scilz ex odio ⁊ ira. cm̄ qđ dicit q eius exitus fuit peccatū. Similiter dicimus q dns p̄cepit iudeis q asportarēt vasa. sed non sic. Et ideo dicit q factū fuit in precepto: sed non modus. quia factū fuit in gne in precepto: sed nō in singulari prout vestitū erat circūstantijs deprauātibus ipm. Alia est opinio q̄ dicit q oīs actio est a deo. Cōtra quam obicit multipliciter. Auctoritatibus prīo sic. Fulgētius ōr. Illi⁹ rei deus est vltor: cui⁹ nō est actor. Cum ergo male actiōis sit vltor: nō est actor eius. Item ōr aug. Materiā idoli fecit deus: formā aūt adinuenit malicia hoīm. g fora idoli non est a deo. g non quicqd est: est a deo. Item rōibus sic obicit. cum oīs actio sit a deo: queri vnde dicit actio mala? Si dicit q ideo ōr mala: quia refert ad malū finem. Sed itez relatio qua refert ad malū finē est a deo. g cuz ideo sit mala quia refert ad malū finē: erit mala a deo. qđ est absurdū. Si dicitur q est mala: qr priuat bono fine. sed Ambrosius ōr q q̄dā sunt que nō possunt fieri aliq̄ bono fine: aliqua bona intētione. ergo tales actiones scz adulterari: furari: nō possunt priuari bono fine: cum nō possint fieri debito fine. et tñ sunt. nō ergo sunt male quia priuātur debito fine. Si dicit q priuari debito fine est non hre debitū finē. sic actiōes indifferētes essent male. Forte dicet q mala actio ideo dicit priuari fine debito: quia per id qđ fit ꝓtra legē ꝓhibet referri ad debitū finē. Sed obicit de illis q̄ prohibent ideo quia sūt mala. quedā enī sunt mala qr prohibita: vt comestio pomi ade. quedā sunt ꝓhibita qr mala: vt furari/fornicari/ ⁊ silia. Ista igit naturalr prius sunt mala q̄ ꝓhibita: ergo p hoc q fiunt ꝓtra legē det non ꝓhibent referri ad bonū finē. sed ecōuerso. Item mala actio ē a deo. igiturvel est a deo operāte ⁊ mouēte: vel non. Si est a deo non operante: relinquit q nō sit ab eo nisi quia dedit potētiā ad illā. sed idem est vez fm aliā opinionem: g hec opinio nō differt ab illa. Sz si ōr q mala actio est a deo mouente ⁊ operāte: sed constat q non sc̄dario imo principaliter operante. qm̄ quicqd facit principaliter facit. igitur sicut in bona actiōe deus est actor p̄ncipalis: ⁊ homo minister. ita in mala. g male actionis deus est actor principalis. sed actori potius imputat actio q̄ mīstro: g mala actio potius imputāda est deo q̄ hoī. Item comestio qua adam cōedit pomum fuit a deo. g deus fuit actor illius actiōis. g deus voluit illam actionē: ⁊ voluit etiam exercitiū ⁊ inherentiā illius actionis. g voluit q adam cōederet pomum. Cōtra. prohibuit illud: g non voluit. aliter enī esset duplex ⁊ sibi cōtrarius. Item iste est malus: illa malicia non est a deo: ⁊ quicqd est a deo est. ergo illa malicia nichil est. Eodē modo. oīs malicia nichil est: g nulla malicia maior est alia. g nullus est magis malus alio.

Pbec soluti tur argu ta

Opinio alq quorum

ꝰ quā ar p mo auctori tatibus.

Secūdo p augustinū.

Tertio rōe

Ambrosij.

Euasio

ꝰ hoc ar.

Secundo.

Tertio.

Contra.

Iterum

Eodēmō.

¶ Itez arguit continuādo.

Item queri quid dicat malicia. et cōstat q malicia (fm eos) ꝑuatio boni est. g ē priuatio boni gratuiti vel naturalis. Si gratuiti. Sed cōstat q deus priuat hoīem bono gratuito. qr subtrahit ei gr̄az. vt dicit Ambro. sz q deus indurat hoīez nō impartiēdo malicię: sed subtrahendo gr̄am. ⁊ ita deus priuat hoīem bono gratuito. sed priuatio boni gratuiti est malicia: g homo a deo est malus. Si boni naturalis. ꝓtra. Pctm̄ priuat hoīez bono naturali. g vel inq̄tū est actio: vl inq̄tū est pctm̄. Sed non inq̄tū est actio. qm̄ inq̄tū est actio: est bonū quid. ⁊ bonū inq̄tum est bonū: non corrūpit bonū. Restat ergo q pctm̄ inq̄tū pctm̄ priuat hoīez bono naturali. igitur inq̄tū pctm̄ corrūpit bonū naturale. Cōtra. inq̄tū peccatū nichil

Ambrosij.

In oppm

est:igitur inq̃tũ peccatum nichil agit:ergo inq̃tum pctñ nichil corrũpit.igitur inq̃tũ pctñ non corrũpit bonũ naturale.Non potest aũt dici q̃ pctñ ideo corrũpit bonũ naturale:qz propter tpm corrũpit a deo. sic enĩ oporteret dicere q̃ malicia eẽt a deo:cum sclz priuatio boni naturalis sit a deo:cum ab ipo corrũperetur bonũ naturale.Itẽ bene cõcedit hec.Iste vult fornicari.non qz velit deformitatẽ que importat per hocverbũ fornicari:sed actionẽ que significat per idẽ verbũ.Eadem rõne hec debet cõcedi.deus fecit homicidiũ.quia fecit actionem que supponitur per hũc terminũ homicidiũ:non tñ fecit deformitatẽ.g̃ eadẽ rõne deus fecit pctñ.silr hec est concedenda:pctñ est a deo.Solutio.Ad primam auctoritatẽ dicimus q̃ sic est intelligẽda.Illius rei.rẽ.i.non eiusdẽ rei et ẽ fm idem deus est vltor r actor.qñ male actionis est actor fm q̃ actio:vltor aũt fm q̃ mala.Ad scdz dicimus fm aug.q̃ idolũ est statua digna adoratõe sicut falso diffiniebãt gẽtiles.talis autẽ dignitas nichil est quam fingebãt gẽtiles circa idolũ.quia erat fm eos forma idoli.r de tali forma ītelligit auctoritas aug.

Ad primaz rõnem. Ad primam rõez dicimus q̃ actio dicit mala qz sistit in re mutabili non ꝓpter deum.si hoc faceret ꝓpter deum nõ eẽt mala:sed qz non ꝓpter deũ ideo mala. hoc enĩ est facere de via finẽ.r talis actio dicit priuari debito fine:qz si talis actio est sp est mala nisi referat ad deũ.talis ergo nõ relatio ad deũ in tali actione est malicia actionis.Nec est silr de actiõe indifferẽti:qñ actio indifferẽs vt dare elemosinã ex naturali pietate ex naturali amore dei ẽ.vñ finaliter est ad deum quẽ diligit quicqd potest diligere siue sciens siue nescies sicut dicit aug.Qd aũt dr aug.q̃ quedã sunt que nõ possunt fieri fine bono:vt furari r similia:r ideo non priuant debito fine.Dicimus q̃ ille actiões q̃tũ in se est naturaliter sunt referibiles ad bonũ finẽ.vt patet in asportatiõe qua iudei asportauerũt vasa egiptior ab egipto.quia ex precepto dei fuit:nõ fuit furtũ.qd alias eẽt furtũ.Adulterari tñ r furari inq̃tũ talia sũt nõ possunt fieri ꝺbito fine:cũ iam habeãt in se prauũ finem.sicut pz in actione nabuchodonosor vel sennacherib.qua dñs flagellauit iudeos ad correctionem. inq̃tũ enĩ illa actio erat a deo ad finẽ correctiõis bõa erat:sed inq̃tũ erat a libero arbitrio nabuchodonosor vel sennacherib ad gloriãdum in sua ptãte vel in acquisitiõe dñij.i.ad delectãdũ in hoc non ꝓpter deũ mala erat.hoc enĩ est contẽpto summo bono:cõmutabili bono adherere.Ad scdaz rõem dicim9 q̃ mala actio est a deo mouẽte et operante principaliter.nec inde sequit q̃ agẽs malã actionẽ sit mĩster dei in illa actione:sicut bonũ agẽs in bona.quia bene agens nõ tñ agit qd deus agit:sz ad id ad qd deus agit.qd nõ potest dicere de male agente:vt pz in sennacherib r nabuchodonosor quor actio erat ad delectãdum in victoria vel in acquisitiõe dñij tpalis.vñ erat ꝓuersio ad creaturã r auersio a deo inq̃tum erat opus hois siue li.ar.fm aũt q̃ erat a deo:erat ex dei intẽtiõe ad exercitiũ r correctionẽ iudeorũ.vñ Aug.dicit q̃ dñs malas voluntates hoim vertit ad bonũ.Ad tertiam rõem dicim9 q̃ deus fuit actor illius actiõis qua adã comedit pomũ. Sz quidã dicũt q̃ hec argumẽtatio non valet.deus voluit comestionẽ ade:igitur voluit adam comedere pomũ.qz prius significabat actio in suo esse fm q̃ est a deo.in cõclusiõe significat in exercitio respectu ade.vnde sic significatur deformitas vt dicũt. Sz hec solutio nõ valet.qñ ante dei prohibitionẽ:hec ofo adam cõedere pomũ:non significabat deformitatẽ.g̃ nec post. Nos dicimus q̃ sicut vtraq̃ istar ẽ vera.deo placuit hec actio: deo displicuit hec actio.placuit enĩ fm suũ esse:displicuit fm deformitatem.ita vtraq̃ istar ẽ vera.deus voluit adã cõedere pomũ:deo displicuit q̃ adam comederet pomũ.Nec valet hec argumẽtatio.deus ꝓhibuit hoc:ergo non voluit hoc.quia ꝓhibuit ꝓpter deformitatẽ:voluit ꝓpter essentiam.Sicut nec valet ista.deo placet hec actio:non g̃ displicet deo hec actio.Ad quartã rõem dicimus q̃ hec argumẽtatio nonvalet.malicia nichil est:g̃ nulla maior est alia.quomã malicia nõ dicit esse maior fm suũ esse:sz fm id qd priuat.Non enĩ maior malicia dicit maior mali priuatio: sed maioris boni priuatio.sicut maior vmbra que maius lumẽ priuat respectu eiusdẽ susceptibilis.Ad quintam rationem dicimus q̃ ꝓprie malicia ẽ priuatio boni naturalis: per accidẽs aũt ꝓuatio boni gratuiti.qñ priuat ipm si inueniat.si nõ:non.et ideo p accñs priuat r q̃dãmõ tñ priuat:quia per se cõtrariat ei. Ad hoc qd obicit vtrũ pctñ corrũpit bonũ naturale inq̃tũ peccatũ vel inq̃tũ actio vel inq̃tũ aliquod bonũ.dicunt quidã q̃ inq̃tũ bonũ.sicut ignis corrũpit ligna inq̃tũ ignis r inq̃tum aliqd bonũ.r tamen intentio ignis nõ est vt destruat aliq̃ mõ nec vt auferat:sed magis vt det qd suũ est.sed ex cõtrarietate accidit q̃ destruat.Sic ex bono p accñs est malũ:sicut ex largitate q̃ principalr intendit ablatio.sicut q̃libet res intẽdit dare qd suũ est:sed p accidẽs aufert scz per ꝓtrarietatẽ. Sz cõtra hanc opinionẽ obicit.qñ si pctñ inq̃tũ bonũ corrũpit bonũ naturale.corrũpit igitur imaginẽ dei in aĩa Illa aũt corruptio actio a deo est.silr et corruptio passio.ergo deus corrũpit imaginẽ suã in hoĩe qñ hõ peccat.quare g̃ imputat hoi qd ipse facit? Prẽterea.si ipse corrũpit bonũ naturale in hoĩe:g̃ priuat hoiem bono naturali.ergo priuatio boni naturalis est bõa r a deo.r ita malicia est a deo. Item ex hoc sequit q̃ mala actio inq̃tũ est bõa:est mala.qd patet qz inq̃tũ est bona corrũpit bonum naturale:sed inq̃tũ est bõa est a deo:ergo inq̃tũ mala est a deo. Propter has r ꝓsiles rõnes dicimus q̃ volũtas mala est sicut nubes posita inter aĩam humanam r verũ solem.cum enim volũtas refert ad deum et sit bona illuĩat aĩam:cum aũt cõstituit finẽ in re tpali obtenebrat eam p modũ deficiẽdi.sicut nubes sua interpositiõe facit deficere lumen in aere supposito.qz nõ pmittit solẽ accedere. per hoc enĩ q̃ mala voluntas priuata est debito fine: facit q̃ vera lux siue vera bonitas non fluit sup aĩam sicut prius.vt intelligat hic tantũ negatio esse causa negatiõis.Et sicut nube interposita deficit lumen in aere supposito:deficit inq̃ in seipso ꝓpt hoc q̃ cessat causa influens r magis deficit fm q̃ densa est nubes. eodẽ mõ interposita nube pctõ deficit bonũ naturale aĩe in seipso:r magis deficit quanto maius est pctñ. Per hoc pz q̃ pctñ inq̃tũ pctñ licet nichil sit inq̃tũ peccatũ corrũpit bonũ naturale:nõ p modũ efficiẽdi sed per modũ deficiẽdi. Pctñ aũt est maius quãto magis aĩal rõnale cõuertit ad creaturã et adherẽdo aliq̃ mõ inherẽdi.ex hoc q̃ ꝓhibet p talẽ cõuersionẽ in aĩa rõnali:ne intret lux siue bonitas diuina.si enĩ non ꝓhiberet lucem diuinã.i.si nõ faceret eam irradiare aĩam ratiõalẽ non eẽt mala:sicut nec in brutis aĩalibus.Et ideo pz q̃ cõuersionẽ eẽ malã nichil est.

Euasio cõtra quã aſſ. Ad idem

Eodẽmõ.

Solutõ ad auctoritatẽ

Ad scdam auctoritatẽ

Exẽpla biblie.

Ad scdam rõnem

Augustinꝰ

Ad aliud

Ad tertiaz rõnem

Opinio aliquorum.

Ad hãc solutionem.

Opinio doctoris.

hec argumentatio nõz.

Simlr nec ista.

Ad quartã rõnem

q̃re vna malitia est maior alia.

Ad quintã rõnem.

Opinio aliquorum

Exemplũ i naturalibꝰ

Ad hanc aſſ.

Secũdo

Tertio.

Opinio doctoris.

Exemplũ.

Eodez mõ in ꝓposito

Conclusio ex dictis.

¶ Tertia questio.

ITem querit vtrū mala volūtas sit pctm̄ inq̄tū est auersio a bono incōmutabili: vel inq̄tum est ꝓuersio ad cōmutabile bonū. Dicit anselm⁹ cantuariensis q̄ inq̄tū est auersio. qđ etiā videt per hoc q̄ inq̄tū est cōuersio: est aliquid. inq̄tū aūt pctm̄: nichil est. igitur nec inq̄tū cōuersio est pctm̄. Sed ꝺ. Aug. dicit q̄ aīa est media inter deum ⁊ creaturas. quādo cōiungit deo ꝓ amorē illuminatur et meliorat: qm̄ creature obtenebrat ⁊ peiorat. ergo ex eo q̄ aīa ꝓuertit ad creaturam corrūpit. igitur ꝓuersio ad creaturam inq̄tū cōuersio est corruptio aīe. ꝯ ꝓuersio ꝑm q̄ ꝓuersio est pctm̄ anime. nō igitur ꝑm q̄ auersio. Dicimus q̄ mala voluntas ꝑm q̄ est auersio est pctm̄. et si sumat hoc nomen cōuersio ꝑm q̄ nullā importat negationē dicimus q̄ hec est falsa. mala volūtas est pctm̄ ꝑm q̄ est conuersio. qm̄ si aliquis ꝓuertit ad creaturā ⁊ ibi non sistat non erit pctm̄ si referat ad deū. Si aūt hoc nomen cōuersio importet negationē siue priuationē vt sit sensus. anima cōuertit ad creaturam ita q̄ non ad deum. tunc potest dici q̄ mala voluntas ꝑm q̄ est cōuersio est pctm̄. Similiter hec distinguit duplex. Aia inq̄tum cōuertit ad creaturam corrūpitur.

Arguit anselmus.

In oppm̄ ꝓ augusti.

Solutio.

¶ Quarta questio.

ITem querit vtrum hec sit cōcedēda. Pctm̄ est a deo. qđ ꝓbat. qm̄ oīs mala actio est a deo: sed omne pctm̄ actuale est mala actio: ergo omne pctm̄ actuale est a deo. Item iste vult fornicari. ⁊ hoc ꝟbū vult respicit hoc verbū fornicari rōne substātie: non rōne deformitatis. Eadē rōne hec est vera. deus vult fornicationē: qr vult actionē que est fornicatio. ergo a deo actore fornicatio est. qr idem est deo actore q̄ deo volēte. ⁊ ecōuerso. igitur deus est actor fornicationis: igit est actor pctī. ꝯ pctm̄ est: ꝯ pctm̄ habet esse. sed eius esse non est nisi a deo. igitur pctm̄ habet esse a deo: ergo peccatū est a deo.

Af q̄ sic.

Secūdo

Tertio.

Solutio.

Ad primū.

Solutio. Prima argumētatio non valet. Instātia. Omne es est naturale: oīs statua ē es. igitur. ⁊c. qm̄ sicut statua est opus artificis: ita fornicatio significat opus liberi arbitrij nō nature vel dei. Et dicimus q̄ hec est falsa proprie loquēdo. iste vult fornicari. sicut ista. ille vult peccare. quoniā proprie respicitur actus

Ad scām.

infinitiui cum deformitate. Ad aliud dicimus q̄ hec est ꝟa pctm̄ est ⁊ hoc pctm̄ ꝯ esse. qr hec est ꝟa: pctm̄ est actio. sicut hec: statua est es. qm̄ in talibus ꝓpositionibus vbi ponit essentia: scz vbi hoc ꝟbū est ꝑdicat eēntiale esse pure respicit hoc nomen fornicatio ꝓ sua substātia. similiter hoc nomen peccatū. In alijs aūt

Nō ista diligenter.

ꝓpositionibus respicit ꝑm vltimā pfectionē. quoniā significat proprium opus liberi arbitrij: ⁊ maxie vbi fit predicatio originis. Et ideo nonvalet argumētatio: Pctm̄ habet esse a deo: ꝯ peccatū est a deo. sicut nec illa: Forma habet eē a natura: ergo est a natura. nisi demōstret q̄ in ꝯclusiōe hoc ꝟbū est significat eēntiā et nō est tertium adiacēs. sicut cum ꝺr. Socrates est in hac domo. hoc ꝟbū est predicat eēntiā: et ꝓ deteriationē cōpredicat res de predicamēto vbi. Si quis vellet sic dicere oporteret eum cōcedere q̄ peccatū est a deo. Sed ꝑm illos qui dicunt q̄ hoc ꝟbū est. est tertium adiacēs cum dicit Socrates est in hac domo: nec ꝑdicat nisi vbi. dicendū est q̄ falsa est hec. peccatū est a deo. sicut hec. statua est a natura. qm̄ ꝑm hoc nō predicatur nisi origo. et sic non valet illa argumētatio. qm̄ in prima

Alr ꝑt dicit

Falsa equocationis

fit predicatio essentie in cōclusione originis.

¶ Quinta questio. vtrum pronitas peccādi sit a deo.

ULtimo querit de pronitate peccādi a quo sit. Probat q̄ a deo. qm̄ dicit aug. quia hō noluit vitare peccatū qm̄ potuit: ideo inflictū est ei nō posse cum velit. Item dicit qr homo nō obediuit suo superiori inflictū est ei vt ei nō obediat suū inferius. ꝯ pronitas peccandi inflicta est a deo ⁊ iuste. qm̄ nullus poterat eum punire iniuste. sed q̄cq̄d iuste infligit a deo infligitur. ꝯ pronitas peccādi inflicta ē a deo. ergo deus facit hoiem pronum ad peccandum. Scām illos qui dicūt q̄ nō quicq̄d est a deo est. et distinguūt duplicē penā. Est enī pena cōtracta: et pena inflicta. Cōtracta non est a deo sed a pctō: que contrahit per gnationē. Sz pena iuste inflicta est a deo. Qđ ꝯ dicit aug. quia homo noluit. ⁊c. dicunt inflictū: ponit impropie. qm̄ dicit inflictū per pmissionē: qr ꝓtractū a dei pmissiōe. sicut dicit aplus q̄ deus tradidit homies in passiones ignominie ⁊ in reprobū sensum. Et ita ꝑm illos pronitas peccādi non est a deo: sed a corruptiōe originali que est a pctō primi parētis. Sz ꝑm opinionem illorum qui dicūt q̄ oīs actio est a deo. dicūt quidā q̄ pnitas peccādi nichil est nisi defectus quidā per quē homo cadit de facili in peccatū. sicut defectus qui ē in pede equi facit vt de facili cespitet equus. Sed cōtra. Ille defectus ē boni gratuiti aut naturalis. Si boni gratuiti: ille fuit ī adam: ꝯ pronitas peccādi fuit in adā. qđ falsū est. Si naturalis: ꝯ est corruptio boni naturalis: ergo est pctm̄. ꝯ nō est pena inflicta a deo. qđ est cōtra predictam auctoritatē aug. Item ex frequenti bene agere innascit habitus ad bene agendū: ꝯ eadē rōne ex frequēti male agere inascit habitus ad male agendū. igitur habitus ad male agendū est aliq̄d. nō nisi pronitas. ergo pronitas ad peccādū est aliq̄d qđ potest videri in fornicatore qui est ꝓnissimus ad peccandū in fornicādo: qr frequēter fornicatus est. et sic pronitas peccādi est aliq̄d. et ita a deo. Cōtra. Habitus bene agēdi ⁊ habitus male agēdi sunt ꝓtraria. sz habitus bn̄ agendi est bonitas siue virtus. ꝯ habitus male agēdi est malicia ꝓ regulā aristotelis istam sz: Si duo ꝓtraria sunt: ⁊ vnū continet sub vno: reliquū sub eodē. Item habitus bene agēdi est pulchritudo anime: qr est virtus. ꝯ habitus male agēdi est turpitudo aīme: ⁊ ita deformitas aīe. ergo est pctm̄. ꝯ non est a deo. Item per habitū male agendi nō potest hō bene agere: ergo habitus ad male agēdū non est ad bonū. ergo nō est bonus. qr quicq̄d preter deum est bonū: ideo est bonū qr est ad bonū verū. et si ille habitus nō est bonus nō est a deo. Si ꝓcedit q̄ habitus male agēdi sit aliq̄d: sequitur vt patet ex predictis q̄ talis habitus sit viciū siue malicia. Sed cōtra. ponat q̄ aliqs trāseat de ꝑdigalitate ad auariciam nō mediante caritate. cōstat q̄ auaricia aduenies excludit ꝑdigalitatē. ꝯ in tali casu diluit prodigalitas. i. talis habit⁹ ad male agendū. sed talis habitus est pctm̄: ꝯ in hoc casu diluit pctm̄. ꝯ pctm̄ diluit sine gratia. Ad hoc dicimus ꝑm opinionē eorum qui dicūt q̄ quicq̄d est a deo est. q̄ ꝓnitas peccādi est aliq̄d: et similiter habit⁹ ad male agendū est aliq̄d ⁊ est pctm̄ ⁊ macula anime siue turpitudo: ⁊ de eo iudicandum est sicut de mala actione. ⁊ dicimus q̄ ille habitus nō est ad bn̄ agere et tn̄ est ad bonū natura. scz ad actionē que est bona naturaliter. sicut enī ex actione naturaliter bona est:

Af q̄ sic p augusti.

Scđo per eādem

Prima opinio.

Pena īflicta et ꝺcta.

Ad primū dicunt.

Paul⁹ sic exponit.

Alia opio q̄ iteruz est duplex.

ꝺ hoc af.

Secundo.

Tertio.

Secundo.

Exemplū.

Iterum af ꝓ opiniōe.

Sz ꝺ soluto ad aliq̄ tacta.

ita ex eo exit actio naturaliter bona. Et sic aristo. 8t. qualis ẽ actus: talis est habitus. Ad vltimũ dicimus q̃ peccatum q̃ñq̃ delet aliquo mõ sine gr̃a sed nõ ex toto. quónã transit aliqñ peccatum actu ⁊ remanet reatu. sed per solã gr̃am ex toto destruitur peccatũ.

Ad vltimũ Quõ pctũ deletur sine gratia

¶Contra vnũ dictum supius arguit.

OJctũ est q̃ pctũ corrũpit bona naturalia. sicut dicit in euãge. Hõ quidã descẽdebat ab hierlm in hierico ⁊ incidit in latrones. ⁊c. ergo cum peccatũ sit corruptio boni naturalis: per aliquãtũ peccatum diminuit aliquãtũ ⁊ per aliud tm̃: ⁊ non sunt infinita tanta. ergo per multitudinẽ pctõr possunt naturalia anime ex toto destrui. ꝯ aĩma ex toto potest destrui. igitur non est ĩmortalis. ℙrẽterea. ℙorphirius dicit q̃ eẽ vniuscuiuscq̃ ret nõ recipit magis ⁊ minus. ergo naturalia aĩe non suscipiũt magis et minus: igit non possunt augeri ⁊ minui. Jtem peccatũ corrũpit bona naturalia: ꝯ inq̃tũ pctũ habet aliquã potentiã. igit inq̃tũ est peccatũ est aliq̃d. Ad primũ dicũt quidam q̃ per primũ pctũ potest demi tm̃ de naturali bono aĩe. sed per scũm pctũ non potest demi in quãtitate tm̃: sed tm̃ in ꝓportiõe respectu residui. Sz sl primũ peccatũ destruit millesimã partẽ boni naturalis: scũz pctũ destruit millesimã residui q̃ minor est q̃ millesima totius. ⁊ sic nunq̃ erit ex toto destructũ bonum naturale. Sed ꝓtra hanc opinionẽ obicit. quia scũm peccatũ inuenit aĩaz debiliorẽ q̃ primũ: ergo magis susceptibilẽ lesionis: ꝯ magis ledit eam: cum sit tãtũ q̃tũ primũ. non ꝯ ledit eam min⁹ sicut dicũt. Aliter potest dici ⁊ melius q̃ anima cum sit inter creaturas simlima deo abundat in esse: cum sit affinis summo esse. etsl infinita tãta demãtur: nõ tm̃ ex toto destruit. sunt enĩ infinita tãta ⁊ plusq̃ infinita. sicut in angulo recto sunt infiniti anguli ꝓtingẽtie Ad scũz dicimus q̃ esse aĩe non diminuit per peccatũ nec eius potẽtie: sed eius habitus naturales. quia aĩma non tantũ fuit creata in potentia ratiocinandi vel intelligẽdi: sed in habitu sub facilitate ratiocinãdi ⁊ itelligẽdi. ⁊ tales habitus licet sint naturales nõ sunt de eẽ anime. Ad tertiũ dicimus q̃ hec argumentatio non valet. pctũ inq̃tũ peccatũ habet potentiã corrũpẽdi naturalia: ergo inq̃tũ pctũ habet aliquã potentiã. qm̃ potẽtia corrũpendi non est potẽtia. sicut facere q̃ non illuiet aĩma a vero luie non est: aliq̃d facere. Jtem peccatũ corrũpit naturalia. ergo vel fm q̃ est malicia: vel fm q̃ actio. non fm q̃ malicia: qm̃ malicia nichil est. igit fm q̃ est actio. sz cum actio sit bõa: quomõ diminuit bonũ: ℙrẽterea. Actio est effect⁹ potentie: sed nullus effectus destruit suam causam. ergo actio nõ destruit suã potentiã vel aliq̃d adiũctũ sue potẽtie. quoniã si hoc eẽt: aliq̃d destrueret seipm. Hec obiectio difficilior est ad soluendũ fm eos qui dicũt q̃ oĩs actio est a deo. sed soluit per hoc q̃ re vera cum ipsa potentia elicit a se malã voluntatẽ. excludit a seipsa verã lucẽ opponendo sibi nubẽ. sicut 8t Hiero. Et qð dictũ est q̃ nullus effectus destruit suã causam. intelligẽdum est ꝑ modũ efficiẽdi: sed hoc potest eẽ ꝑ modũ repellendi a se verã lucem. Et ita per accidẽs aĩa corrũpit seipaz: quia ipsa nõ agit in se vt corrũpat: sed ꝑ malã voluntatẽ impedit ne illuiẽtur a vera luce vt prius. et sic deficit bonũ naturale in ipsa deficiente causa vt dictũ est. Jtem ꝑ peccatũ corrũpunt ⁊ obfuscant bõa naturalia. igit homo efficit minus potẽs intelligere ꝑ peccatũ: ⁊ min⁹ potẽs ratiocinari. qð falsum est. quia per moderatũ coitum efficitur homo meliorls ingenij vt dicũt phisici: licet ille coitus sit peccatum.

Ad hoc dicendũ q̃ bona naturalia diminuuntur per pctũ q̃tum ad spũalia contẽplanda vel prẽgustãda: licet q̃tum ad naturalia et visibilia prõptior fiat hõ. Dicũt tm̃ quidam q̃ corruptio illa nichil aliud est q̃ obfuscatio bonor naturaliũ per peccatum vel fumũ pcti. vel elõgatio a deo. et q̃ per pctũ non minuit de bono naturali. Sed cõtra hoc est qð dicit aug. Si nõ nocet nõ est malũ: ⁊ si non admit aliquod bonũ non nocet. igitur a primo: si nõ admit aliqð bonũ non est malũ. igitur oĩe malũ admit aliqð bonũ. ℙrẽterea. fm hoc adam habuit tantũ de bonitate post q̃ ante: ergo eque bonus fuit post ⁊ ante peccatũ. Jtẽ bonũ in moribus ⁊ malũ sunt cõtraria: ⁊ vnũ vni cõtrariũ. ergo malũ in moribus non est ꝯtrariũ bono nature. ꝯ sese cõpatiũtur nec vnũ diminuit de alio. ℙrẽterea. aug. videt mẽtiri dicẽs q̃ ibi fallit regula dialeticor hec scz Cõtraria sunt q̃ non cõpatiũtur se in subiecto eodẽ. quia bonũ naturale et malũ in moribus simul sunt. quoniã non sunt cõtraria vt probatũ est supra. Dicimus q̃ malũ in moribus non est cõtrariũ bono nature: qr sese cõpatiuntur. sed ideo dicit aug. q̃ sunt ꝯtraria ⁊ q̃ ibi fallit regula dialeticor: qr oppositissimos fines habẽt. quoniã natura eũdem finẽ habet cum gr̃a. Et qr oppositos fines habent malũ culpe ⁊ bonũ nature: ideo repugnãt inter se et vnũ diminuit reliquũ. licet nõ possit esse sine illo. quia malũ culpe non potest esse nisi in bono nature. sed qr malũ culpe ex toto opponit bono morali siue bono gratie: ideo expellit ipm ex toto. qm̃ malũ culpe tẽdit ad defectũ eẽndi: bonũ aũt gratie ad plenam ꝑfectionẽ essendi.

Opinio alĩ quorum

ℑ hoc ar ꝑ augustinũ.

Secũdo

Tertio.

Quarto ꝑ augustinũ.

Solutio. August. sic intelligit.

¶Ultima questio huius tractatus.

OJcto de vulneratione naturaliũ: dicendũ est de spoliatiõe gratuitorũ. Unde notãdũ q̃ triplex incõmodũ sequit pctũ. scz subtractio gr̃e: corruptio naturaliũ: pena malor. Duo prima statim infligunt: quare nõ tertiũ. qr pius pater nos expectat ad pniaz. Jtẽ subtractio gratie est pena ⁊ oĩs pena a deo: ergo vult penã istam infligi isti: igiturvult gr̃am subtrahi isti. et iste tenet cõformare voluntatẽ suamvoluntati diuine: ⁊ scit q̃ deus vult sibi gr̃am subtrahi: ꝯ tenet velle gr̃am sibi subtrahi. Cõtra. Tenet velle habere gr̃az: ꝯ tenet ad duo opposita. Jtem par pena debet parib⁹ pctis: esto q̃ iste cadat a gr̃a ꝑ mortale pctũ. Jtem erñs in mortali facit pctũ equale primo. pena que est subtractio gratie infert huic pro primo: et nõ pro scũo: oĩb⁹ alijs paribus. ꝯ paria pctã nõ puniunt pari pena. Solutio. Est pena et est damnũ. vñ sliter est in scũo pctõ illud dãnũ: sed nõ denoiat subtractio sicut in primo pctõ. Est enĩ subtrahere gr̃am idem q̃ incipere nõ apponere gr̃az. quoniã non proprie subtrahit deus gr̃am siue aufert hoĩ: sed ipse homo in se destruit gr̃az per peccatũ suũ. Hoc enim est qð deus maxie vult et petit a nobis q̃ habeamus eius similitudinẽ. Et per hoc patet solutio ad illã obiectionẽ. qr non appositio gr̃e est damnũ cõe omni pctõ mortali: non tantũmodo primo. Quõ aũt rñdendũ sit ad illã obiectionẽ Jste debet velle sibi subtrahi gr̃az. dictũ est in q̃stione de volũtate dei. Ex p̃dictis patet q̃d sit peccatum. qm̃ peccare est spreto incõmutabili bono: rebus mutabilibus adherere. Uñ ptz quare cõestio

ℙctz facit triplex malum. vtz hõ ẽ be atvelle spoliari gr̃uit ꝑ pctũ. Ad q̃ sic. In oppom Secũdo

Solutio.

q̃d gratiaz subtrahere

Ad argumentũ Solutõ ad aliũ patuit supra. Conclusio ex dictis

Ad scũm. quõ eẽ aĩe diminuit.

Ad tertiũ.

Jterũ ℑ dicta pr⁹ ar.

Secundo.

Solutio.

hieronim⁹.

Jterum ar cõtra dicta.

pomi in primo hoīe fuit pctm̄.quoniā dicit in geneſi
q̄re pecca= Vidit mulier lignum q̄ eſſet pulchrū viſu ⁊ ſuane ad
uit eua. veſcendū.⁊ itavoluit delectari in re mutabili:ſpreto
incōmutabili bono.hoc enim eſt libido qđ eſt primū
peccatū ⁊ principiū omnis mali.vtrum aūt hoc ſit in
omni peccato diſcutietur:cum de ſingulis agemus.

¶ Iſte tractatus cōtinet ſex capitula. Ca.i.

PEccatorū aliud originale: aliud actuale.Prīo
videndū vtrum pctm̄ originale ſit aliquid.ſcđo
quid ſit:⁊ quomō deleť in baptiſmo.tertio vtrū vnū
originale ſit maius alio.quarto qua iuſticia aīa que
nullū fecit pctm̄ cōtrahat peccatū originale.quinto
vtrum originale ſit peccatū mortale ante baptiſmū.
Prima q̄o ſexto vtrum ſint plura originalia.Multipliciter pōt
vtrū pctm̄ probari q̄ nichil ſit pctm̄ originale.primo indirecte
mortale ſit ſic.Oēs peccauim⁹ in adam.vt ōt apſtus.ſed deus eſt
aliquid. promptor ad miſerandū q̄ ad ꝑdēnandū.ſed p iuſticiā
Aſſ q̄ non. dei oēs peccauim⁹ in adam peccāte:ḡ multo fortius
ſatiſfecimus in adam ſatiſfaciente.et ſi hoc eſt:nullū
contrahimus pctm̄ ex ipſo.⁊ ita peccatum originale
Secundo. nichil eſt. Preterea.Ideo peccauimus in adam:quia
eramus in lumbis eius q̄n peccauit.ergo eadē rōne
ſatiſfecimus in adam:quia eram⁹ in lumbis eius q̄n
Tertio. ſatiſfecit. Itē ſi peccauimus in adam prīo peccante:
eadē rōne peccauimus in adam ſcđo peccāte.quoniā
ſiliter tunc eramus in lūbis eius.et eadē rōne pecca=
uimus in ipo peccante tertio. eadē rōne peccauimus
in oībus patribus nr̄is:q̄ eramus in illis q̄n pecca=
bant.Et ſi hoc:infinita originalia cōtrahit quilibet q̄n
Solutio. naſcit.Solutio.Ad primū dicimus q̄ prīa argumē=
Ad primū. tatio nonvalet.quoniā peccatū eſt ex naturali libero
arbitrio ⁊ naturaliter corrūpit naturā:⁊ ideo poteſt
cōtrahi naturaliter.ſz gr̄a qua homo ſatiſfacit a ſolo
deo ē ⁊ nō a naturali libero abitrio:et ideo nō poteſt
Ad ſcđm. contrahi p naturā.Ad ſcđm dicimus q̄ hec eſt falſa:
ideo peccauimus in adam q̄ eramus in lumbis eius
q̄re ꝑhim⁹ quādo peccauit.Nec enim non eſt ſufficiēs et precīſa
pctm̄ origi= cauſa:ſed illa duo ſunt ſufficiens ⁊ precīſa cauſa quia
nale. ſumus in eo quādo natura fuit corrupta ⁊ naſcimur
q̄re x̄ps nō ab eo p ꝓcupiſcentiā carnis.Ex hoc patet q̄ chriſtus
peccauit in nō peccauit in ipo:ſicut nō fuit decimatus in abrahā:
adam. et hoc ideo q̄ nō deſcēdit per cōcupiſcentiā carnalē.
Ad tertiū. Ad tertium dicimus q̄ hec argumētatio non valet:
peccauimus in adam primo peccāte:ergo ſcđo.quia
Prima cā hūana natura per primū pctm̄ ade corrupta fuit.non
per ſcđz duabus de cauſis.Prima eſt ꝓpter naturā
corruptionis.ſicut pannus madeſcēs ex toto non eſt
Scđa cā. ſuſceptibilis alterius madefactiōis:⁊ aqua calefacta
ex toto nō eſt ſuſceptibilis alteri⁹ calefactiōis.Scđa
cauſa eſt nouitas hūane nature ꝓpter quā tunc erat
valde ſuſceptibilis corruptiōis ⁊ firmius.vnde Qđ
Exemplū i noua teſta capit:inueterata ſapit.Sicut etiam patet
ſpeculo no in ſpeculo qđ quādo eſt nouū inficit ex viſu mulieris
uo. menſtruate:ſi aūt vetus eſſet non inficeretur.

¶ Alia via arguit q̄ aīa non cōtrahit originale:vel q̄ contrahit a deo.

ITem cōſtat q̄ aīa non cōtrahit pctm̄ originale ex
ſui creatiōe:ſed ex ꝓiūctiōe cum carne corrupta.
In carne aūt non eſt aliqđ peccatū:quia caro non eſt
ſuſceptibilis virtutis:nigit nec vicij ſiue peccati.ergo
corruptio illa q̄ eſt ex carne nō eſt pctm̄ ſed tm̄ pena.
Dis aūt pena cum ſit iuſte inflicta a deo ꝓpter pctm̄:
a deo ē.ergo illa corruptio carnis a deo ē.ſed ex illa
corruptiōe immediate ⁊ directe eſt peccatū originale:
ergo pctm̄ originale ē a deo.Nec poteſt poni inſtātia
in li.ar.ex quo eſt malū.q̄ li.ar.directe eſt ad bonū:
⁊ q̄n ex eo ē malū diuertit a recto.Illa aūt corruptio
non ſe habet ad duo.ad vnū directe ⁊ aliud oblique.
quoniā non ſe habet ad aīam niſi vt cauſa corrūpens
⁊ inficiēs.Item illa corruptio ē tm̄ pena:⁊ imediate Itē ad idē
agit in aīam:ḡ non introducit in aīaz niſi penam.q̄n
non poteſt dare niſi qđ habet immediate.ſicut ignis
cum agit in aliud corpus opz q̄ calefaciat prīo illud.
quia cum illa corruptio non ſit niſi pena ⁊ bonū:quō Tertio.
introducit malū immediate et per ſe:Item cōſtat q̄
aīa q̄n infundit non habet aliquā maliciā ex ſui crea=
tione:ſed ex corruptione carnis trahit maliciam vel
maculā:que corruptio eſt ex culpa.ḡ ſi culpa potuit
introducere in carnem corruptionē talē ſiue feditatē
carnis(cum gratia ſit potētior qualibet culpa)potēs
fuit remouere eandem feditatē:quādo data fuit ade
penitenti.ḡ illa feditas nō remāſit in adam:ergo nec
in filijs eius.ḡ nec peccatū originale eſt traductū ab
eo. Item intellectus eſt impermixtus carni.q̄n nec Quarto.
eius ē nec eius opatio dependet a carne.ḡ nō trahit
aliquā maculā ex permixtiōe carnis.Aīa enī ligatur
carni per ſenſum/imaginationē/⁊ ceteras vires bru=
tales.nō per intellectū.ergo intellectus in cōmixtiōe
ad carnē nō trahit maculā:eadem rōne nec vis cōcu=
piſcibilis hūana nec vis rōalis hūana.quar opatiōes
ſunt abſtracte a ſenſibus.ergo in ꝓmixtiōe anime ad
carnē non maculať anima ſm vires hūanas:ergo non
trahit aliqđ pctm̄ in aliqua vi humana ex cōmixtiōe.
igitur ſimpliciter nullū.quia aīa nō eſt ſuſceptibilis Quinto.
virtutis niſi ſm vires hūanas.ḡ nec vicij. Itē igrātia
inuincibilis excuſat a toto:⁊ ſiliter oīmoda impoſſi=
bilitas.ſed aīa pueri nullo mō poteſt vitare maculā
illam qua maculať a carne.ḡ nō eſt ei pctm̄.Solutio Solutio.
Duplex eſt corruptio.Eſt enī q̄dā corruptio paſſibi= duplex cor=
litatis:eſt alia vicij.Corruptio paſſibilitatis eſt qua ruptio.
paſſibilis eſt anima a nimio frigore/calore/fame/ſiti/
labore/morbo/morte:q̄ ſunt ſagitte infixe a domino
ꝓpter primū peccatū primi parēt⁹.hec corruptio eſt
a deo:nec ex hac eſt peccatū originale. Item eſt alia Corruptio
corruptio vicij ſiue feditatis carnis que cōtrahiť ab vicij.
adam:⁊ hec eſt ex pctō ade tantū.non a deo.ſm illos
qui dicūt q̄ nō ois actio a deo.et ex hac corruptione
ſiue feditate naſcit peccatum in aīmabus paruulor.
Soluimus ḡ ad prīo obiectū per interēptionē hui⁹ Ad primū.
Dis pena eſt a deo.quia pena cōtracta non eſt a deo:
ſed inflicta.Ad ſcđm dicimus q̄ licet in carne non ſit Ad ſcđm.
corruptio niſi pene:tamē corrūpit aīam corruptione
pcti.Et non eſt gr̄aliter verū hoc.nullus poteſt dare
qđ non habet.Duobus enī modis aliqđ introducit
ꝓprietatē eius ſpēi ſcz per formā quā habet:vel per
hoc qđ mediate introducit vt vinū ebrietatē:vel per
hoc q̄ agit ī ſubiectū alteri⁹ modi ſiue alterius ſpēi: Exēplū ad
vt coloratū agēs in aera non introducit colorem ſed ꝓpoſitum.
imaginē coloris.quoniā nō eſt tm̄ in agente q̄ intro=
ducat aliquē effectū:ſed etiā in patiente.⁊ ideo caro
corrupta tm̄ corruptione pene poteſt corrūpere aīaz
corruptione pcti.quia ḡ illa corruptio q̄ eſt in carne
tantū pena eſt ex culpa precedēte introducit culpā in
aīam.Ad tertiū dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet: Ad tertiū.
culpa potuit introducere corruptionē vicij in carne:
ergo q̄n gratia aduenit potuit eum remouere:cū ſit

potentior ꝙ culpa.quoniã non est tm̃ in agẽte:sed in patiẽte effectus agẽtis.quoniã culpa quãdo inuenit naturam nouam inuenit eam facile corruptibilẽ ⁊ ei corrupte tenacissime ⁊ inseparabiliṫ adhesit corruptio.⁊ ideo gratia aduenies postea non potuit eam amouere:licet esset fortior. Ad quartum dicimus ꝙ intellectus nõ est permixtus carni:ita vt eius esse vel eius opatio dependeat a carne.nec ꝑ talẽ pmixtionẽ cõtrahit maculã:sed per cõcomitantiã ⁊ coherentiã cum sensu et imaginatiõe.qm̃ vires hũane per vires brutales operãtur in sensibus ⁊ patiũtur ab eis. Vñ dicit ꝙ colerici iracũdiores sunt in estate ꝙ in hieme quia feruor estatis accendit coleram.colera accensa: accendit vim concupiscibilẽ brutalẽ.q̃ accensa trahit vim cõcupiscibilẽ humanam:licet non ex necessitate tm̃ ꝓpter coniunctionẽ. Ad aliud dicimus ꝙ ign̄ãtia inuincibilis excusat a toto.similiter oĩmoda ipotẽtia. sed cum potẽtia sit ad agere:impotẽtia non excusat nisi ab omissione actus.et ideo non excusat originale pctm̃:quia nõ est ex omissione actus:sed ex naturali infectione. Item aia pueri ex cõmixtione ad carnem trahit malicią.ergo voluntarie:vel violẽter:vel naturaliter. Cõstat ꝙ non volũtarie:quia puer tũc non habet vsũ li.ar. Si dr ꝙ violẽter ⁊ ex toto violẽter: quia nõ potest dici ꝙ partim voluntarie partim violenter.igitur nõ est ei imputãdũ.quia qđ prorsus est violentũ non est ei imputandũ. Si dicit ꝙ naturaliṫ Sz ꝓpter naturalia nõ est homo vituperabilis neq; laudabilis:igiṫ ꝓpter pctm̃ originale nõ est vituperabilis.ergo nõ est ei imputãdũ.g̃ nec pctm̃.nec ꝓpter illud damnãdus est. Dicimus ꝙ naturaliter generaṫ pctm̃ in aia pueri.non de natura fm̃ primã institutionẽ:sed de naturali.i.de corruptione q̃ inoleuit pro natura. Et bñ sequit̃ est naturale:g̃ nõ est vituperabile ei primo:nec est ei imputandũ primo.nec etiam imputandũ ad penam sensitiuã:sed reprobatur quia facit indignum presentari conspectui dei.

Ad quartũ

Colerici.

Ad quintũ

Quõ ignorãtia excusat.

Iterum aĩ ꝓra ꝓdicta

Solutio.

¶Scõm capitulum.

Vlso quõ potest sustineri fm̃ fidem ꝙ peccatũ originale sit aliq̃d.scõo capitulo vidẽdũ est q̃d sit originale pctm̃:⁊ quõ deleatur in baptismo. Sup hoc duplex est opinio. Quidã dicũt ꝙ pctm̃ originale est fomes siue promitas cõcupiscendi rem sensitiuam illicite. Alij dicũt ꝙ pctm̃ originale nõ est fomes sed macula aĩe.et hoc volũt probare multipliciter.quia fomes non delet̃ in baptismo siue promitas peccandi sed pctm̃ originale delet̃ in baptismo:g̃ nõ est fomes. Itẽ accidentale est fomiti ꝙ sit pctm̃ originale:quia post baptismũ est ⁊ non est pctm̃. Illud autẽ accidẽs quo fomes est pctm̃ delet̃ in baptismo ꝑ grãm ⁊ non fomes:igitur illud accidẽs est magis cõtrariũ gratie ꝙ fomes.sed illud qõ maxime est ꝯrariũ in paruulo gratie est pctm̃ originale: igiṫ illud accidẽs est pctm̃ originale in paruulo ⁊ non fomes. Item aĩ baptismũ etiã fomes imputatur ad penam eternã.g̃ per se vel per aliud. Si ꝑ se:g̃ ⁊ post baptismũ sicut ante. Si ꝑ aliud:g̃ illud aliõ obligat ad penã eternã:ergo illõ est potius pctm̃ originale ꝙ fomes.qõ multi ꝓcedũt his rõnibus. Sed cõtra.dicit aug.ꝙ pctm̃ originale transit reatu ⁊ remanet actu. Sed macula ex toto in baptismo delet̃ nec remãet aliq̃d de ea nec actus nec reatus:g̃ macula nõ est pctm̃ originale. Item dr aug. ꝙ pctm̃ originale est cõcupiscentia que paruulũ facit ꝓcupiscibilẽ:adultũ cõcupiscẽtẽ.et ita pctm̃ originale est fomes:quia fomes nichil aliud est ꝙ ꝓcupiscẽtia. Itẽ aplus. Non regnet pctm̃ in vro mortali corpe.i. fomes pcti. Itẽ gra est habitus ad bene agendũ.sed nichil ita est cõtrariũ habitui ad bñ agendũ:sicut habitus ad male agẽdũ.sed in paruulo est habitus ad male agendũ scz fomes:nec est in eo aliꝰ habitus ad male agendũ.g̃ qõ maxie repugnat gratie in puero est fomes.sed qõ maxie repugnat gre in paruulo est pctm̃ originale:ergo fomes est pctm̃ originale. Item habitus ad bene agendũ est decor aĩe:ergo habitus ad male agẽdũ est turpitudo aĩe.igitur cum fomes sit habitus ad male agendũ in paruulo ẽ turpitudo aĩme paruuli.⁊ ita est macula.qr idem est turpitudo ꝙ macula. Si ergo turpitudo q̃ est in aia paruuli est pctm̃ originale:fomes est peccatũ originale. Ad hoc dicimus sine ꝓiudicio melioris sentẽtie qr fomes est pctm̃ originale:⁊ dicimus ꝙ fomes delet̃ in baptismo non inq̃ntũ est fomes sed inq̃ntũ est pctm̃. Sicut si diceretur. Iste amittit fidẽ ꝑ pctm̃ mortale.qr amittit fidem formatã:licet eadem fides remaneat in eẽntia fm̃ illos qui dicũt ꝙ naturalia fiunt gratuita.⁊ sicut fides formata facit dignũ vita eterna in intensione in qua formata est.sed aduenięte pctõ mortali nõ facit dignũ vita eterna licet eadẽ remaneat:qr nõ remãet in eadem intẽsione. Ita fomes pcti ante baptismum facit dignũ morte eterna.sed qr in baptismo debilitatur ⁊ remittit:ideo post baptismũ non facit dignum morte eterna nec est pctm̃.sicut fides informis nõ est vera virtus:⁊ ẽ macula aĩ baptismũ.post baptismũ aũt est signum ꝙ sumus filij ade ⁊ quodãmõ macula in aia inseparabilis. Ad scõm dicimus ꝙ hec argumẽtatio nõ valet Illud quo fomes est pctm̃ deletur in baptismo et fomes nõ delet̃ essentialiter a gratia: ergo illud magis repugnat gratie ꝙ fomes.quoniã sicut per pctm̃ mortale delet̃ intensio fidei ⁊ nõ fides in eẽntia:⁊ tm̃ intensio fidei non repugnat pctõ mortali sed potius fides sic intensa:quia ex ea efficiuntur motus cõtrarij actui pcti. Ad tertium dicimus ꝙ nõ valet Fomiti debeṫ pena eterna ante baptismũ ⁊ nõ post:igitur ꝓpter aliud:igitur illi alij potius debeṫ pena eṫna ꝙ fomiti.sicut ꝙ hoc nomẽ cursus sit nomen habet a mõ significãdi:⁊ tm̃ modus significandi non est nomen. Et similiter fortitudo ꝙ parit victoriam habet ab intensione:⁊ tm̃ intensio fortitudis nõ parit victoriã:sed fortitudo sic intẽsa. Ita fomes intensus ante baptismũ ꝙ repugnet gre habet a sui intensiõe: tm̃ eius intẽsio non repugnat proprie gre:sed fomes sic intensus. Item hec argumẽtatio non valet Eadẽ causa efficiẽs ⁊ sufficiens est aĩ ⁊ post:g̃ idẽ effectus. qm̃ ante baptismũ corruptio carnis erat cã efficiẽs ⁊ sufficiẽs peccati ade:post baptismũ aũt non:licet tũc sit.et hoc ideo qr inuenit ipm̃ patiẽs scz aĩam in alio statu.qm̃ prius inuenit eã in statu nature ⁊ nouitat̃. sed post baptismũ in statu gre qm̃ nõ est ita passibilis.

Tertio.

In oppoⁿ ꝑ augusti.

Secũdo ꝑ eundem

Duplex opinio.

Prima

Alia opio.

Prio aĩ ꝑ scda opinione.

Secundo.

Tertio.

Tertio per apostolũ.

Quarto.

Quinto.

Opinio doctoris sine ꝓiudicio

Simile.

Fomes aĩ baptismũ ⁊ post.

per hoc pz ad primũ

Ad scõm.

Ad tertiuz

Intẽsio fomitis et fomes itẽsus hec argumẽtatio nõ vz

¶Tertia questio tractatus. Ca.iij.

Tertio capitulo qrit̃:vtrum vnũ pctm̃ originale sit maius alio. Qđ ꝓbaṫ multipliciter. Prio sic.primũ pctm̃ ade inq̃ntum peccatũ corrupit naturã carnis:g̃ scõz peccatũ inq̃ntum pctm̃ corrũpit eãdem naturã alia corruptione vel augmentat primã.sicut pctm̃ corrũpit naturalia aĩe:⁊ quãto sunt plura pctã tanto magis corrũpit anima.g̃ eadẽ rõne si propter

Aĩ ꝙ sic.

peccatū inq̄tū pcīm corrūpit natura carnis.et quāto plura sunt peccata:tanto plus corrūpitur.magis est corrupta caro nunc q̄ fuit antiquitus.sed corruptio carnis est p̄cīsa causa peccati originalis:ḡ maius est

Secūdo

pcīm originale modo q̄ prius.Item pcīm originale cōtrahitur ex libidine siue ex cōcupiscētia carnali:sed aliq̄s generat in maiori pctō cōcupiscentie alio:ergo maius cōtrahit peccatū originale.qm̄ vbi maior est causa:ibi maior est effectus. Q; autē prima sit vera

Augustin⁹ Tertio.

p̄bat per hoc qđ dicit aug.Non ꝓpagatiōe:sed libidine trāsmittit peccatū originale ad posteros.Item aliq̄s promior est ad malū alio:sed promtas ad malū que est fomes est pcīm originale:igitur vnum pcīm

Ad primū.

originale est maius alio.Ad primum dicimus q̄ hec argumētatio nonvalet.primum pcīm inq̄tum pcīm corrūpit naturā.et sc̄ōz peccatū.ꝛc̄.et hoc ideo quia nō est in solo agente vt introducat aliquē effectū:sed in patiente.et hoc ideo qz pcīm inuenit naturā nouā ꝛ facile corruptibilē corrūpit ipsam.sed fm peccatū inuenit ip̄az iam corruptā tali corruptione q̄ nō fuit susceptibilis alteri⁹ corruptiōis:nec potuit augmētari.sicut aqua calefacta nō potest calefieri:ꝛ pānus madidus.ꝛc̄.Nec est simile de corruptiōe anime.qm̄ eius corruptio est naturalitū diminutio.vnde potest magis ꝛ magis corrūpi.qm̄ naturalia possūt magis ꝛ magis diminui.sed corruptio carnis talis ē qualis est noui vasis q̄ supra se non recipit aliquā corruptiōnē aliam.Ad scōm dicimus q̄ hec est falsa:peccatū originale est ex feruore cōcupiscētie.imo ex feditate carnis vt dictū est.Nec ideo nō ꝓtraxit christus pcīm originale qz nō fuit natus per cōcupiscentiā:sed ideo quia sanguis ille de quo formatū fuit corpus christi opatiōe spūs sc̄ti fuit depuratus a corruptione vicij: sed remānsit in eo corruptio passibilitatis.Qđ igitur dicit aug.Non ꝓpagatio sed libido:ita intelligendū est.libido.i.causa libidinis scz corruptio vicij q̄ est in carne.Ad tertiū dicimus q̄ q̄tū est de ipsa promitate nullus est magis pronus ad malū alio.qz oīs tales promtates sunt equales.naturaliter tñ dicit q̄ aliq̄s est magis pronus ad malū alio ꝓpter adiuuantia:vt sanguine⁹ cuius cōplexio iuuat ꝓnitatē ad coeundū. sicut aliquis dicit potētior alio ad aliquid faciendū: quia habet plures coadiutorez q̄ alius.licet q̄tū in se non sit magis potens.

Ad scōm. Añ causat originale.

Asserit cāz q̄re xp̄s nō ꝓxit originale.

Ad augu.

Ad tertiū.

¶Quarta q̄stio:vtrum anima iuste cōtrahat originale. Ca.4.

ITem circa quartū capitulū sic obicitur.Cū aia ex sui creatione nullā habeat īmundiciā neq̄ ex propria volūtate.videt q̄ iuste potest cōqueri de deo qui eam infundit vasi corrupto.posset ei dicere.Cur

Af q̄ nō p ezechielez.

me incarceras:quid merui? Añ dixerunt quidā vt in ezechiele habet.Non est equa via dñi.patres nostri comederūt vuā acerbā:ꝛ dentes filioꝝ obstupescūt.

Augustin⁹

quasi dicat.patres peccauerūt:ꝛ filij puniunt.Puniꝛ tur enī q̄libz filius ꝓpter pcīm patris.Añ aug.Dū sumus in lumbis punimur pro pctō primi parentis:

Secundo.

sed cum sumus separati a lūbis tūc habet locū.Aia q̄ peccauerit morietur.filius.ꝛc̄.Itē si aliq̄s infūderet vinū bonū vasi corrupto:cum equa facilitate posset

Solutio.

infundere illō bono vasi:nōne insipiēter ageret? Ita facit dñs. Solutio.Dñs infundit aiaz vasi corrupto quia noluit mutare suā cōstitutionē qua cōstituit q̄ ex hoīe generet homo naturaliter.Hoc etiā facit ad hūilitatē:vt hoc mo hūiliatus qui per supbiā cecidit: hūilitatē suā.Nec iniuste agit cum aīa sic eam infundēdo:q̄m sic esse melius est ei q̄ nō esse.sicut dicit aug.q̄m ipm esse in quo cōuenit cum primo esse:est ei delectabile. nec facit deus iniuriā aīe:si non dat ei vitam eternā.

q̄re deꝰ ita facit.

Per hoc patet solutio eius qđ dicit aug.q̄ filij ante

Ad augu.

separationē punīūtur ꝓpter pctā parentū.i.incurrūt dānationē pro pctis eorū.sed postq̄ sunt separati nō punīūtur nisi ꝓpter sua pctā.Sed ꝓtra videt esse qđ

ꝓ hoc añ.

dicit dñs in exodo.Ego sum deus zelotes vindicans pctā patrū in filios vsq̄z ad tertiā ꝛ quartā gnationē. ergo videt q̄ postq̄ separati sunt a lumbis punīūtur

Solutio

ꝓpter pctā parentū.Sz solutio huius sequit statim in exodo.In his qui oderunt me.qm̄ non punit dñs filios ꝓpter pctā patrum:nisi filij imitētur nequitiā eoꝝ:sed tūc punit eos q̄libz citius ꝓpter pctā patrū:

Ad aliud.

nunq̄ tamen pure ꝓpter pctā patrū punit eos.Ad vltimū dicimus q̄ hec ē falsa Si aliquis infunderet bonū vinū.ꝛc̄.quonia posset hoc facere aliqua rōnabili causa:scilz vt vinum illud fieret acetum:vel alia rōnabili causa.Ita dñs infundens aīaz vasi corrupto hoc facit rōnabili causa.et ideo non insipienter agit.

¶Quinta q̄stio huius tractatus. Ca.5.

QUinto capitulo q̄rit vtrum pcīm originale ante baptismū sit peccatum mortale:post baptismū

Af q̄ sic.

veniale.Quod videt.qm̄ ante baptismū debet pena eterna scz carētia visiōis dei.post baptismū nō debet ei nisi pena tēporalis scz mors corporalis. Solutio.

Solutio.

Proprie peccatū mortale non dr nisi illud cui debet mors eterna ꝛ etiā talis.post baptismū nulla debet ei pena:quonia penitus est dimissum.vnde si statim moreret euolaret.Sed querit cum pcīm originale sit

ꝙ incidēs.

dimissum:quare moriūtur hoīes baptizati? videt q̄

Arguit q̄

oīs pena debet remouerī cum pcīm sit dimissum.vñ igit tot miserie:morbi:fames:ꝛ hmōi? Ad hoc dici-

nō debēt.

Solutio.

mus q̄ non ad puniendū aliqđ pcīm remanserūt:sed ꝓpter alias causas.quaꝝ prima est.qz si baptizati nō

Prima cā

morerent morte corporali:peterēt potius baptizari ꝓ vita talī ꝛ obliuiscerent vite eterne.Scōa causa

Scōa cā.

est.vt ista misera vita semp cogat nos ad cogitandū de vita eterna. Tertia.vt homo afflict⁹ his miseriis

Tertia cā.

ꝛ hūiliatus p hūilitatē redeat advitam eternā a qua cecidit per supbiā. Qđ aūt dicit aug.Quicq̄d sustinemus pctā nra meruerūt.intelligēdum est sic.i.nisi

Augustī.sic exponit.

essent pctā nostra non sustineremus.Item dicit aug. q̄ carētia eterne visionis dei est mitissima pena.Sed

ꝙ augustī.

cōtra.Auctoritas dicit q̄ carētia visiōis dei est maxia penarū. Solutio.Maxia dāno:minima acerbitate. Solutio.

¶Sexta q̄stio huius tractatus. Ca.6.

SExto capitulo queritvtrū plura originalia sint in hoīe.Quodvidet.qm̄ dauid dr in psal.Ecce

Af q̄ sic ꝙ

enī in iniquitatibus cōceptus sum.ꝛc̄.ꝛ dr glosa.i.in pctis originalibus.Preterea.sicut vis irascibilis est

glosam. Secūdo

corrupta per pcīm:ita vis cōcupiscibilis ꝛ rōnalis.et sicut promitas peccandi est in vna:ita et in alia.igitur sicut fm vnā est pcīm originale:sic fm aliā.et sic sunt plura pctā originalia.Item q̄dā glosa sup Numerū

Tertio per

dicit q̄ septem sunt fomites.vbi loquit de septē carnalibus vicijs ad q̄ pronus est homo ab adolescētia.

aliā glosaz

sicut dicit in libro sapiētie Proni sunt sensus hoīs in malū ab adolescētia sua. Solutio.Quidā dicunt q̄

Solutio.

vnicū est peccatū originale. nec est peccatū originale nisi scōz cōcupiscibilē que infecta ⁊ lesa est ꝑ peccatū primi parētis. Alie aūt vires sūt tātū lese. Sz hec solutio nulla videt esse cū oē peccatū sit malitia aie: nō tantū peccatū luxurie. ⁊ in qualibet vi est ꝓnitas ad peccandū. Non videt ratio quare potiꝰ vna ōz ifecta ꝙ alia. Ꝓpter hoc dicimꝰ plura esse pctā originalia in eodē hoīe: qz plures sūt ꝓnitates ad peccandū. tñ possunt dici vnū peccatū ꝓpter vnā obligationē. qñ vnica pena debet ei. s. carētia visionis dei. q̄ tñ carentia diuersificat ꝑm diuersas vires si q̄s subtiliter ispiciat. Itē sūma delectatio et sūmū premiū est videre deū: igr̄ sūma tristicia ⁊ sūma pena est carere visione dei. Dicimus ꝙ nō valet. qñ delectatio q̄ est ex visione dei nō habz cōtrariū. qñ deus nō hz contrariū: cū nichil sit sūme malū. ⁊ ideo delectatio q̄ est in ipo nō hz cōtrariū. qñ sicut dicit aristo. delectationi q̄ est cōsiderare qñ diameter est assimeter nichil est cōtrariū qñ diameter esse assimeter coste nō habz cōtrariū cū feteco nichil sit cōtrariū. Et similiter delectatio q̄ est scōm carnalē actū nō habet cōtrariū: qz causa eiꝰ contrariū non hz. Et sicut delectatio q̄ est ex dulci est cōtraria tristicie q̄ est ex amaro: ⁊ nō illi tristicie q̄ est ex carētia dulcis. Ita delectationi q̄ est in deo contraria esset tristicia q̄ est ex summe malo si aliqd esset tale ⁊ non est contraria illa q̄ est ex carētia visionis dei quā habent etiā illi qui sunt in inferno q̄ tristātur de carētia visionis dei. qz multotiēs cogitauerūt de bonitate dei. Ꝑuuli aūt nō cōtristātur ex hoc. qz nūq̄ cogitauerūt de hoc cogitatione volūtaria. Ꝓz ergo ꝙ ꝓdicta argumētatio nō valet nec est ibi locus a cōtrario. Itē originale habuit oztū a pctō primi parentis quo comedit pomū vetitū: ⁊ qz scōm vim cōcupiscibilē peccauit: illo pctō corrupta fuit vis illa. Sz illa vis plures habet partes. vnā que est ad comedendū alia que est ad coeundū: g̃ potiꝰ fuit infecta ꝑm illam q̄ est ad comedēdū ꝙ ꝑm illā q̄ est ad coeundū: ergo potiꝰ debēt eē pctā primi motꝰ ad comedendū ꝙ primi motus ad coeundū. Solutio. Quidā dicūt ꝙ de iusticia dei nō de natura pctī magis est corrupta vis cōcupiscibilis scōz partē que est ad coeundū ꝙ ꝑm illaz que est ad comedendū. qñ scōm dei iusticiā debebat pena pctī trāsire ad posteros: ⁊ scōm partē illā fit ꝓpagatio. ⁊ post peccatū sensit adā mēbra illa inobediētia primo. Sed videt ꝙ hec solutio nō possit sustineri. qñ scōm istā opinionē sequtur ꝙ corruptio boni sit a deo: ⁊ ita malicia siue peccatū esset a deo. Nos dicimus ꝙ illa pars q̄ est ad comedendū magis vel eque fuit corrupta sicut illa q̄ est ad coeundū. Sed qz maioz est delectatio in illa q̄ est ad coeūdū. ideo magis ꝓ corruptōnē suā trahit ad peccatū. Illa enī q̄ est ad comedēdū trahit ad necessitatē magis ꝙ ad delectatōnē Sz q̄ est ad coeūdū magis ad delectationē. ⁊ iō potiꝰ primi motꝰ ad coeūdū sūt pctā ꝙ primi motꝰ ad comedēdū. i. potiꝰ surgūt ꝑmi motꝰ ex illa q̄ est ad coeundū ꝙ ex vi q̄ est ad comedēdū. Itē dicit aug. ꝙ oē peccatū adeo est volūtariū ꝙ si nō sit volūtariū nō est peccatū: g̃ peccatū originale est voluntariū. Ad hoc soluit augu. dicens ꝙ peccatū originale est voluntariū voluntate remota: nō ꝓpinqua. s. voluntate parentum: nō voluntate paruulorum.

¶ Tractatus vicesimusoctauus.

Sequit de pctō actuali. Actualiū aliud veniale aliud mortale. Primo dicēdum est de veniali. et primo de primus motib⁹ hoc ordine. ꝑmo vtr primi motus sint peccatū. scōdo q̄ sit causa ꝙ primi motꝰ sūt peccatū. tertio q̄ sit cā ꝙ peccatū veniale sit venia le ⁊ q̄ sit differētia inter veniale ⁊ mortale. Q̄ primi motꝰ sint peccatū. ꝓbatur sic. Apls dicit quod nolo hoc ago. Illud non pōt intelligi de pctō mortali. qđ constat esse volūtariū. Restat ergo ꝙ intelligitur de primo motu. sicut dicit btūs augu. Itē dicit apls. qđ odi malū illd facio. Cū autē nichil sit odiēdū nisi peccatū. ⁊ apls dicit primū motū: g̃ primus motus ē peccatū. Ꝓterea apls dicit ꝙ primꝰ motꝰ est malū: igr̄ malū culpe vel malū pene. Si pene. illd est a deo maxime scōm quosdā. ⁊ sī hoc: apls nō debz illd habere odio cum sciat deū velle illud esse. Restat igit ꝙ primus motꝰ sit malū culpe: ⁊ ita est peccatū. Itē primꝰ motus est ad illicitū: igr̄ est illicitū: igr̄ est peccatum Cōtra. Sup locū illum Irascimini ⁊ nolite peccare. dicit aug. Si surgat primꝰ motꝰ q̄ nō est in nra ptāte g̃ nō possumꝰ vitare primū motū. Sz aug. dicit. ꝙ nemo peccat in eo qđ nō pōt vitare: g̃ nullus peccat in primo motu. g̃ primꝰ motꝰ nō est peccatū. Itē primi motꝰ nō sunt volūtarij: qz nō sūt in nra ptāte: ⁊ nichil est ita in nra ptāte sicut volūtas vel volūtariū: g̃ primi motꝰ nō sunt volūtarij. Sz oē peccatū adeo ēvoluntariū ⁊c. g̃ primi motus nō sunt pctā. Itē primus motus est naturalis: qz est cōis nobis cū brutis. Sed nullū naturale est vituperabile vel laudabile: igr̄ primus motꝰ est nōvituperabilis. igr̄ nō est peccatū. Itē Sensualitas est cōis nobis cū brutis: g̃ in ea nō est virtus nec viciū: igr̄ nec peccatū. Dicimꝰ ꝙ primꝰ motꝰ est peccatū. qñ ꝓnus motꝰ ōz ille quo hō mouet voluntarie ad illicitū ante iudiciū siue deliberatōnē rōis Ad primū ōz ꝙ primi motꝰ sunt in nra ptāte in singulari ⁊ nō in vniuersali. qñ de quolz primo motu pōt aliqs vitare vt nō veniat. Sz nullus pōt vitare qn aliquis ꝑmꝰ motꝰ aliqñ veniat. qñ illū primū mōtū quo aliqs cōcupiscit mulierē potuit ipse vitare añ si cogitasset de deo ⁊ penituisset de pctis suis. Sz nō pōt eē diu aliqs quin surgat aliqs primus motus. sicut ille nauta pōt vitare ꝙ aqua nō intret ꝙ illud foramē: tñ non pōt vitare qn intret ꝙ aliud. Ad scōm dicimꝰ ꝙ primi motꝰ sūt volūtarij. Sz distinguēdū inter motū vis cōcupiscibilis brutalis ⁊ mōtū vis cōcupiscibilis hūane. Motꝰ vis cōcupiscibilis brutalis nō est volūtariꝰ: sz naturalis. ⁊ ideo nō est peccatū ad mūꝰ prio. Sed cōcupiscibilis hūane est voluntariꝰ. ⁊ pctm etiā qñ mouet ante iudiciū rōnis ad delectādū in re sensibili. Ex hoc ptz solutio ad tertiū obiectū: qz primus motus nō est naturalis sed volūtariꝰ. Ex hoc etiā ptz solutio ad quarto obiectū. qñ primus motꝰ non est in sensualitate brutali. Sz potiꝰ ōz esse in sensualitate large sūpto nōie sensualitatis vt dicatur sensualitas quelibet potentia qua pōt aliquis delectari in re sensibili.

¶ Secunda q̄stio huiꝰ tractatus. Ca. ij.

Secundo capitulo querit q̄ sit cā quare ꝑmꝰ motus sit peccatū. An hoc habeat ab origine an a fine. si ab origine. Contra. Fomes non est peccatum post baptismū: maxime secundum eos qui dicunt ꝙ fomes est pena illata a deo. quoniam si fomes est bonus: igitur non propter fomitem pure erit primus

m

Opinio doctoris. Ꝑre ꝑua pcā originalia dicunt vnū. Arguit sic. Solutio. aristoteles Ꝑre puuli dānati non tristātur. Iterum aī Solutō alī quorum. Ꝑmꝰ motus ad libidinē ⁊ primꝰ ad gulā dicūt. Iterum aī Solutio. Ad ꝑmū. Aī q̄ nō origine. Ad scōm. Motꝰ brutalis et humanꝰ dicūt. Ad tertiū Ad quartū Exemplū naute. Primo de venialī. Prima q̄o vtrū primi motus sint pctā. Aī q̄ sic ꝑ pauluz ⁊ ꝑ augustinū. Secūdo ꝑ eūdē paulū Tertio. Quarto. In oppoᵐ ꝑ augusti. Augustinꝰ Secundo. Tertio. Quarto. Solutio.

Secundo. motus peccatū. Preterea si fomes nō est peccatum igr̄ non ex eo q̄ aliq̄d est a fomite est peccatū sicut est in li.ar, qm̄ nichil ex eoip̄o q̄ fit in li.ar. est peccatus

Ar̄ etiaz q̄ a fine. Si a fine: qz est ad illicitū. fm hoc ꝓbat̄ q̄ prim⁹ motus in vroze nō est peccatū. qm̄ eo nō mouet hō ad illicitū. Cōtra. In primo motu nō est aliqua discretio qz tūc non discernit hō vrozē a nō vroze vel ecōuerso ḡ non est maioz contēptus in non vrozē q̄ invrozē: ḡ si mot⁹ in vrozē nō est peccatū: nec mot⁹ in non suam

Ad idem. Preterea. mot⁹ quo aliq̄s mouet ad cognoscendum vrozē suā spe prolis tantū est meritoz⁹: t ille est a fomite. qm̄ illa actio non est tantum a naturali potētia coeūdi: sz etiā a ꝓnitate coeūdi. nō igit̄ ex eo q̄ aliq̄d est a fomite est peccatū. nō igr̄ primus mot⁹ est pcm ex eo q̄ est a fomite. qm̄ non est a fomite nisi in q̄tum pulsat potentiā coeūdi. Sic enī mot⁹ meritoz⁹ est a

Solutio. q̄re primus mot⁹ ē pcz fomite. Dicim⁹ q̄ primus mot⁹ ideo ē peccatū: qz est ad illicitū. Mouet enī aiaz hūanā ad delectādū in re sensibili. t hoc facit ꝓpt̄ fomitē. Fomes ḡ est ozgo vt sit peccatū: qz solus operat̄ et mouet ad illicitū: ḡ si velim⁹ assignare cām efficientē quare prim⁹ motus est peccatū dicem⁹: qz fomes mouet volūtatē hūanā ad illicitū. s. ad delectandū in re sensibili. qz cū hō debeat totū coz suū deo sicut p̄ceptū est. Diliges dñm deū tuū ex toto coꝛde t̄c. nō licet ei dare aliquā partem creature vt aliquo mō delectet̄ in illa. Hec ē ꝓia causa. Alia cā est cū aīa humana ꝓtūgitur creature p delectationē obūbrat̄ ab ea t peiorat̄. sicut q̄n cozp̄ū gitur deo illuīatur t meliorat̄. Talis enī volūtas imꝓba oz libido q̄n aliq̄s vult delectari in creatura: t est p̄mū peccatū t principiū oīs pcī. sicut dicit aug. ergo si querit̄ cā vnde hz prim⁹ mot⁹ q̄ sit peccatum dicēdū est q̄ a fomite q̄ est corruptio ꝓueniēs ex peccato primi parētis. Sic enī fit questio de cā origiali. q̄n fomes q̄n per se opat̄ nec trahit̄ ad bonū finē imperio rationis: nec mouet nisi ad malū per se. Causa aūt formalis q̄ dignoscit ex fine quare peccatū origiale sit peccatū est: qz ad illicitū. Ex p̄dictis pz q̄ prim⁹ motus in ꝓpriā vrozē est peccatū. tñ aliq̄s pōt cognoscere ꝓpriā vrozē sine oī pcō. vt si fm aiam humanā displiceat ei oīb⁹ modis carnalis delectatio. vel si nullo modo placet ei vt nō conglutinet̄ vel contaminet̄ dei imago cū re sensibili ꝓ delectationē.

Cā formālis

Prim⁹ motus in ꝓpriā vrozem est pcm̄.

¶ Questio incidens.

Ar̄ q̄ sic. Item querit̄ vtrū primus mot⁹ ad comedēdum sit peccatū. qō videt̄ in illo q̄ statim appetit comedere cū tenet̄ tñ ieiunare vsq; ad hozā nonā. Iste motus est ad illicitū: igr̄ est peccatū. eadē rōne qua t prim⁹ mot⁹ ad coeūdū.

In oppm Cōtra. Ille mot⁹ nō subiacet li.ar. qm̄ velit nolit appetit ille comedere: igr̄ nō est peccatū.

Solutio. hec argumentatio nōz. Solutio. Appetit⁹ ad comedēdū qui ē in vi brutali nō est peccatum. nec valet hec argumētatio. Iste motus est ad illicitū: igr̄ est peccatū. qm̄ non est ad illicitū potētie brutali: sz est ad illud qō est illicitū li.ar. siue volūtati hūane. Sed si mot⁹ ille est a li.ar. tūc est peccatū. vt pz in lecatoze saturo q̄ dolet qz nō pōt comedere bonū morsellū: ī eo mouetur volūtas hūana t nō brutalis appetit⁹. Sicr̄ dicēdū est de p̄mo motu ad coeūdū. qm̄ si mouet tantū ꝓcupiscētia brutalis nō est peccatū. qm̄ nō est actuale peccatū sine volūtate hūana. vñ aug. Si cōcupiscētia q̄ preter legez volūtat̄ mouet sine pctō est in corpe dormiētis q̄to mag̃ in corpe nō ꝓsentiēt̄. Aliō tñ est de ꝓcupiscētia ad comedēdū: t aliō est de ꝓcupiscētia ad coeūdum. qm̄ concupiscētia ad comedēdū mouet sine oī apprehensione. t ideo nullo mō subiacet li.ar. Sz concupiscētia ad coeūdū mouet p apꝓhēsionē: t ideo aliquo modo subiacet li.ar. Et ideo nō pōt ratio refrenare motū ad comedēdū. tñ pōt refrenare motū ad coeundū. qm̄ vis nutritiua q̄ est sustētiua spēi mag̃ est naturalis q̄ vis gñatiua q̄ est cōseruatiua spēi. hec aūt argumētatio nō valet. Iste mot⁹ ad coeūdū aliquo mō subiacet li.ar. ḡ est volūtari⁹. qm̄ nō subiacet fm se: sz ꝓpter p̄cedentē apprehēsionē. Qm̄ enī carnale delectabile cadit in apprehēsionē t in estimationē de necessitate mouet cōcupiscētia brutalis velit nolit li.ar.

Cōcupiscētia ad comedendū t coeundū dīt

hec argumentatio nōz.

¶ Alia questio incidens.

Ar̄ q̄ sic. Item querit̄ vtrū primus motus ad coeūdum sit aliq̄n peccatū mortale. videt̄ q̄ sic in eo q̄ prouocat p̄mos motus p electuaria vt p diasataron. qm̄ tales primi mot⁹ sunt ex tali ꝓuocatione q̄ est mortale peccatū: igr̄ t prim⁹ mot⁹ est mortale peccatū. qm̄ si aliqua volūtas est ab aliqua volūtate mortali tūa est mortalis. Si ꝓpter hoc dicim⁹ q̄ prim⁹ motus in tali casu est mortale peccatū.

In oppm Cōtra. Per talē p̄parationem libera vis cōcupiscibilis ab impedimento. sicut vis gressibilis per aliquā medicinā liberatur ab aliquo impedimēto. vel vis appetitiua ad comedendū tamen non diceretur tūc q̄ appetitus ad comedēdū vel motus gradiēdi esset a natura a medicina. Eadē ratione primus motus in predicto casu nō est ab illa preparatione: igitur ꝓpter illā non est mortale peccatum nec ꝓpter aliud. ergo nō est sic mortale peccatū. qō concedim⁹ hac ratione. qm̄ et si medicina sit potens ad introducendū motū brutalez: non tamen potens est ad introducendū motum voluntariū. qm̄ primo primi motus ad coeundū non sunt pctā. Sed scō primi sunt pctā: qz sunt voluntarij.

Solutio.

Prio p̄mi scō primi differūt.

¶ Alia questio incidens.

Ar̄ q̄ sic ꝑ augustinuz Item querit̄ vtrū primi mot⁹ sint in ꝓhibitione qō ꝓbat̄: qz peccatū ita diffinit̄ ab augu. Peccatum est dictū vel factū vel cōcupitū cōtra legē dei: igr̄ qōlibet peccatū est cōtra legē dei. sz primi mot⁹ sunt pctā: igr̄ sūt cōtra legē dei: ḡ sūt in ꝓhibitōe. Prete rea vñ essent pctā nisi eēnt cōtra legē dei. Preterea apls dicit. Cōcupiscētiā nesciebā nisi lex diceret nō cōcupisces. hoc nō pōt itelligi de pctō mortali. qm̄ apls discretissim⁹ bñ sciebat t de cōsensu t de ope q̄ esset pctm̄ mortale: igr̄ loq̄t de p̄mis motib⁹. igr̄ cū dz. nō cōcupisces. sic ꝓhibet primi mot⁹: igr̄ primi mot⁹ sūt in ꝓhibitōne. Itē fere oēs dicūt q̄ adā nō potuit peccare venialit̄. p̄mo ḡ primi mot⁹ fuissent in eo mortalia: ḡ erant in ꝓhibitōne legis naturalis. qm̄ tūc non subiacebat ipe nisi legi naturali. Sz lex naturalis est īmobilis: ḡ adhuc sūt in ꝓhibitōne. Itē aug. dicit q̄ q̄dā precepta nō possunt ipleri in via vt hoc. Diliges dñm t̄c. et hoc p̄ceptū Nō cōcupisces gñalit̄ itellectū de q̄tidianis venialib⁹ t mortalibus erat p̄ceptū qō nō poterit cōpleri in via: sz iplebit̄ in pria. igit̄ in hoc p̄cepto ꝓhibet̄ p̄mi mot⁹. t ita p̄mi mot⁹ sūt in ꝓhibitōe. Dicam⁹ q̄ nō sūt in ꝓhibitiōe: sz in cohibitōe et cū dz peccatū est dictū vel factū t̄c. Diffinitio ē peccati actualis mortalis tātū qō oīmoda ꝓtrarietate ē cōtrarū legi dei. tamē si dicitur esse diffinitio peccati generaliter actualis siue venialis siue mortalis. tunc

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto p augustinuz

Solutio. ꝓhibitio t cohibitio.

ꝑ hec patz. dicendū est ꝙ hec dictio cōtra non notat oīmodā cōtrarietatē in illa diffinitiōe: ſz qualēcūqz repugnātiā de qua dicit apls. Sentio legē in mēbris meis repugnātē legi mētis mee. Ad aliud dicim⁹ ꝙ primi mot⁹ lz nō sint in ꝓhibitione: tñ sūt pcta: qz ducūt ad illicitū et ad illud qđ est cōtra legē dei. ⁊ ꝓpter hoc dicūtur repugnare legi mētis siue legi dei. Ad tertiū dicim⁹ ꝙ cū dr Non cōcupisces. is est sensus. Post cōcupiscentias tuas siue post mot⁹ concupiscētie tue non eas ꝑ consensū vel ꝑ operationē: ⁊ constat ꝙ sic nō ꝓhibet ꝑ legē nisi cōsensus ⁊ opatio. Sz oblique ostēdit primū mot⁹ esse malus ꝑ legē. sicut si aliqs diceret filio suo. Noli ire post istū hoiem. inuit ꝙ iste hō sit mal⁹ qz ergo ꝑ legē cognoscit primū mot⁹ esse malus. ideo dicit apls. Cōcupiscētiā nesciebā. ⁊c. Q aūt illō preceptū non concupisces sit ꝑdicto modo intelligendū patz per illud qđ dicit in ecclastico. Fili post concupiscētias tuas nō eas. Ad quartū sm nos patz solutio. qm dixim⁹ supra ꝙ adā in primo statu bene potuit peccare venialiter. Ad vltimū dicim⁹ ꝙ licet aliqđ ꝑceptū affirmatiuū sit qđ nō pōt invia ipleri. tñ nullū negatiuū est tale: ⁊ ideo contingit ꝙ ꝑceptū affirmatiuū nō obligat ad sp. ſz negatiuū obligat ad semꝑ.

Quid ꝓpe ꝓhibetur

Paulus Ad aliud.

Ad tertiuz

Paulu⁹ exponit paliō

Ad quartū

Ad vltimū ꝑceptuz affirmatiuū ⁊ negatiuuz differunt.

¶ Alia questio incidens.

Af ꝙ non.

Secundo.

Primo motus qđ est.

In oppm

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Dupl⁹ mot⁹ est i rōe.

ITem queritur vtr primi motus sint in ratione videl⁹ ꝙ nō: qz primꝰ motus est q̄ preoccupat iudiciū rationis. Sz nullus mot⁹ est in rōne q̄ sit pctm̄ et ꝑoccupet iudiciū ratōnis: ⁊ nullus ꝑm⁹ mot⁹ est in ratione. Preterea si aliqs mot⁹ primꝰ est in ratione ille est erroris. qm̄ de aliquo alio motu rōnis nō videtur hoc posse dici. Sz oīs error aut est in articulis fidei aut extra articulos fidei. Si in articulis fidei est peccatū mortale ⁊ non est primꝰ motus: cū oīs primꝰ motus sit peccatū veniale. Si extra articulos nullo modo ē peccatū: ⁊ ita non est primꝰ motus. Restat ⁊ ꝙ nullus error est ꝑmus mot⁹: ⁊ nullū iudiciū erroneū est ꝑmus mot⁹ nec aliq̄d aliud qđ sit in ratiōe est primus motus: ⁊ nullus primus mot⁹ est in ratione. Contra. Sicut vis cōcupiscibilis ⁊ irascibilis sūt corrupte: ita vis rōnalis est corrupta. igr̄ sicut in illis surgūt primi mot⁹: ita in ista. Preterea sicut ille prone sūt ad malū sic ⁊ ista: ⁊ sicut in illis est ꝑmus mot⁹ sic in ista. qm̄ in illis nō surgūt primi motus nisi ex ꝓmptate ad malū. Itē sicut vis cōcupiscibilis delectari hz in sūma bonitate. ita rationalis in sūma veritate. igr̄ sicut vis cōcupiscibilis peccat delectādo in bonitate creata: qñq̄ venialiter ⁊ qñq̄ mortaliter. ita vis rōnalis siue ratiō peccat qñ delectat i veritate creata qñq̄ venialiter qñq̄ mortaliter. ⁊ ita ꝑmus mot⁹ venialis erit in ratione. Dicim⁹ ꝙ primꝰ motus pōt esse in ratione dupl⁹ modis. Primo modo cū aliqs mouetur subito ꝑ corruptionē rationis leuiter motu erroris in cōtrariū articulo fidei siue deliberatōe rōnis ꝑcedēte et qz est sine deliberatōe ꝑcedēte: ⁊ in illicitū ex sola corruptōe ꝑm⁹ mot⁹ est ⁊ venialis. Si aūt esset ex deliberatōe ꝑcedēte pctm̄ eēt mortale. Talis aūt error q̄ est ꝑmus mot⁹ est aliqua dubitatio subitanea siue aliqs cōsensus leuis ⁊ subit⁹ incōtrariū articuli ex sola corruptōe ꝓcedēs. qm̄ dubitare ē vtriqz pti ꝓtradictionis equalit cōsentire. Scdo mō est pctm̄ in rōne cū subito ⁊ ex corruptōe sola delectat ratio in aliā veritatē q̄ in primā. qm̄ si hoc esset ex deliberatiōe ⁊ delectaret magis in veritate creata q̄ increata peccatū esset mortale. Si minus peccatū est veniale: sicut dr de dilectione creature.

¶ Alia questio principalis vtrū veniale et mortale differunt.

SEquit de pcō veniali. prio de differētia venialis ad mortale. scdo vtr veniale pōt fieri mortale. tertio q̄ pena debet venialt. Prio sic obicit. dns dicit in euāg. De oī verbo ocioso reddituri sūt hoies ratiōnē. ꝑ hoc videt ꝙ verbū ociosū sit pctm̄ veniale ad min⁹. Ociosū aūt dr qđ nō est vtile ad vitā eternā: igr̄ cū opa indifferētia nō sint vtilia ad vitā eternā erunt pcta venialia. Prekea q̄rit quare potiꝰ dr de oī ꝛbo ocioso ⁊c. q̄ de oī ope ocioso. Itē dr ꝙ ebrietas si nō ducit in cōsuetudinē est veniale pctm̄. si ducit in ꝙsuetudinē est mortale. Contra. Scda fornicatio nō est infinitū maior ꝑma: nec tertia q̄ scda. oīb⁹ aliis circunstāciis paribus. ⁊ sicvsqz cēteſimā vl̄ millesimā: igr̄ nec ebrietas scda ē maior in infinitū q̄ pria: ⁊ sic deinceps igr̄ si scda ē veniale peccatū ⁊ tertia non erit mortale peccatū. qm̄ oē mortale peccatū est in infinitū maiꝰ q̄ veniale. Silr̄ de cēteſima vl̄ millesima pt ꝓbari ꝙ nō erit mortale: ⁊ ebrietas siue ducat in ꝙsuetudinē siue non: nō erit peccatū mortale. Forte dicet ꝙ ebrietas nō ē mortale peccatū: ſz ꝙsuetudo inebriādi se. Cōtra. Consuetudo inebriādi aut dicet iteratio inebriādi aut habit⁹ inebriādi. Si ꝑmū. ꝓbat ꝙ cōsuetudo illa nō est peccatū. qm̄ iteratio inebriationis non est act⁹: sed dispositio act⁹ non ē peccatū: ſz potiꝰ ipe act⁹. Si habit⁹. ꝓbat ꝙ nō ē peccatū mortale. qm̄ sicut dicit. ari. quales ꝑcesserūt act⁹ talis est habit⁹ q̄ est ex actibus. Solutio. Difficile ē diffinire q̄d sit peccatū veniale ⁊ assignare dr̄am gñalē venialis ad mortale. vñ in multis locis qm̄ augu. vult diffinire venale peccatū ponit exēplū de spālib⁹ pcis venialib⁹. Sz in libro d li. ardat doctrinā ꝑ quā potest itelligi dra venial ad mortale. vbi dicit ꝙ libido est cā oīs pcti. Est aūt libido iꝓba volūtas qua mouet aīa rationalis ad hoc ꝙ delectet in creatura: ⁊ si illa volūtate diligit creaturā plus q̄ deū peccatū est mortale. si min⁹ peccatū veniale. Vñ dicit ꝙ min⁹ amor uxor⁊ ⁊ filior⁊ est peccatū veniale si non ꝑponit amor dei. Ex hoc ꝑz dra venialis ad mortale. Ad primū dicim⁹ ꝙ verbū ociosū ē qđ ꝓcedit ex iꝓba volūtate sicut est mēdacium ociosum ⁊ ē pctm̄ veniale. ⁊ dr ociosū qz ꝑm se est iutile ad vitā eternā ⁊ impedimētū. qđ non est verū de idifferētib⁹ q̄ naturalit sūt bona: ⁊ ideo vtilia q̄dāmodo. Sz pctm̄ veniale cū repugnet legi dei vt dictū est oīb⁹ modis inutile est ad beatitudinē. Ad aliud dicim⁹ ꝙ ꝑ hoc qđ dicit de oī verbo ⁊c. satis dat intelligi ꝑ locū a minori ꝙ de ope ocioso ⁊c. Ad aliud dicim⁹ ꝙ ebrietas qua delectat hō in vino non ꝑponēdo illā delectationē delectationi q̄ est i deo est peccatū veniale. Si aūt ꝑponat est mortale: igr̄ siue sit decima siue vicesima est peccatū veniale sl ꝓio modo se hz. si scdo mortale Q aūt dr ꝙ ebrietas ducta in consuetudinē est peccatū mortale: ideo dr qz frequēter contingit ꝙ cū aliquis freqnter cadit in ebrietatē magis ⁊ magis delectat in dulcedinē vini: ⁊ sic cadit in ebrietatē mortalē per precedētes ebrietates occasionaliter. ꝓpter qđ dicit aug. ꝙ nichil adeo est veniale qđ nō fiat mortale dū placet. i. dū occasionaliter facit cadere in illā delectationē. Silr̄ debet intelligi illud qđ dicit augu.

Af qnō differt ab idifferenti.

Scdo inq̄sitiue.

Tertio.

In oppm

Ad scdm.

Ad tertiū.

Euasio. ꝑ quā af.

aristoteles

Solutio.

Augustin⁹ de li. arbi.

In q̄ dr̄it veniale et mortale.

Ad primū.

Exponit illud dictuz cōe.

Augustin⁹

Uitasti grādia:caue ne obruaris arena. Itē sicut fornicatio est excupiscētia carnalis:ita ebrietas. ⁊ sicut fornicatio absorbet rationē:ita ebrietas.imo magis et sicut fornicatio fit sciēter:ita ebrietas. ꝙ qua rōne fornicatio est pctm̄ mortale⁊ ebrietas.vel quare nō.

Aſſ af de ebrietate.

Si dicit.ideo:qz dns phibet fornicationē ⁊ nō ebrietatē.Contra.Deus nō phibet fornicationē nisi quia mala.Sed eadē ratio malicie est ī ebrietate q̄ est in fornicatione vt ostēsum est: ꝙ qua ratione ois fornicatio est m phibitione:⁊ ois ebrietas.

Euaſio. ꝫ quam af.

Solutio. Mō est simile.qm̄ ebrietate mouet hō in rē licitā q̄ est necessaria individuo.⁊ ideo sequtur predictā regulā de delectatiōe ⁊ amore rei licitæ.Sed fornicatiōe mouetur hō in rem nō necessariā ⁊ illicitā.qm̄ tendit ad solā delectationē vel ad min⁹ non hz tantū de necessitate sibi adiūcta.Preterea ebrietate nō maculat hō nisi aiam suā:sz fornicatione ⁊ suā ⁊ alteri⁹.ideo fornicatio pti⁹ est peccatū mortale q̄ ebrietas. Item dictū est q̄ minor amor tēporalis est venial peccatū Sit ergo q̄ alicꝰ quadruplo minus diligat tpalia q̄ deū.ex hoc peccat:⁊ q̄to plus diligeret tpali amore plus peccaret.si duplo duplo:⁊ sic deinceps. Cōtra. Si q̄druplo magis diligeret q̄ mō diligeret illa equaliter deo fm pportionē:⁊ si hoc mortaliter peccaret et si mortaliter peccaret magis peccaret in infinitū q̄ modo.qm̄ oē mortale est mai⁹ infinicies q̄ venial. Non ergo si quadruplo magis diligeret tpalia magis peccaret m quadruplo q̄ modo. imo in infinitū magis

Drīa inter ebrietatē ⁊ fornicatōez

Alia drīa cōtra aliud dictū aſſ.

Solutio. Dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. Si duplo magis diligeret duplo magis peccaret.Si triplo magis triplo magis peccaret: ꝙ si quadruplo magis diligeret quadruplo magis peccaret.qm̄ qñ venit ad quadruplā pbationē nō sola circūstantia intēsionis augmentat peccatū sicut pri⁹:sed etiam equalitas dilectionis creature ⁊ dei augmentat peccatū in infinitū magis q̄ prius.

¶ Secūda questio huius capituli.

Secundo querit vtrū venial pōt fieri mortale. qđ multipliciter pbat. Primo sic. Dicit q̄ delectatio morosa est peccatū mortale:⁊ nō morosa est peccatū venial.Sz pstat q̄ de nō morosa fit morosa igr de venali fit mortale. Itē primo motui delectationis pōt aduenire cōsensus ratōnis: ꝙ idē motus q̄ prius erat venialis sine cōsensu: postea cadit sub consensu.Sz motus cū consensu ad illicitū est peccatum mortale:igr tūc venial efficit mortale. Itē aliqs diligit filios ita q̄ amādo peccat venialiter:⁊ iste amor pōt intendi tantū q̄ erit peccatū mortale. Hoc nō est dubiū:ꝙ vniuersale pōt fieri mortale. Si cōcedatur.

Aſſ primo q̄ sic. Secundo. Tertio.

In oppo⁹ Cōtra. Peccatū venial ⁊ peccatū mortale sūt diuerse spēs pcti:sed nulla res pōt pmutare spēm:ꝙ venia le non pōt fieri mortale. Itē sicut in paradiso fuerūt tres.serpens:mulier:vir. ita in paradiso spūali scz in aīa hūana sūt serpēs:mulier:vir. Serpens est pmus motus q̄ suggerit mulieri vt comedat pomū vetitum sive caro q̄ semp primū motū suggerit. Mulier ē inferior pars rationis q̄ tūc comedit pomū vetitū qñ cōsentit illicite delectatōni. Vir est superior pars rōnis q̄ comedit pomū vetitū qñ cōsentit eidē delectationi Cōstat aūt q̄ anteq̄ mulier comedisset pomū nō debebat eici vir vel mulier de padiso terrestri:ergo similiter in paradiso spūali anteq̄ mulier comedat pomū vetitum.i.anteq̄ inferior pars rationis cōsentiat illicite delectationi non est eiecta de paradiso.adhuc ergo nō est aliquod peccatū mortale:ergo nec morosa delectatio ante cōsensū est peccatū mortale:sz consensus est pmū peccatū mortale. Cōstat aūt q̄ nichil qđ fit ante cōsensū est sive efficit consensus: igr nullū peccatū veniale qđ fuit ante cōsensū efficitur mortale Itē dicit aug.q̄ cogitationes sive voluntates nostre modo sūt decedētes modo succedētes sibinuicē. In futuro aūt erūt oēs simul qñ in vna imagine.s.in speculo eternitatis videbūtur simul oīa. Cōstat autē q̄ eadē cogitatione manēte manet eadē volūtas.idem peccatū sive veniale sive mortale.qm̄ eadē cogitatōne prorsus manente nō augmētatur volūtas. Aduenīente aūt alia cogitatōne sive apprehēsione decedit prima volūtas.qm̄ cessante causa cessat effect⁹.⁊ aduenit nova volūtas aduenīēte apprehensione q̄ est mortale peccatū statim:ꝙ precedēs volūtas non efficitur mortale peccatū.qm̄ nō manet eadē:sed succedit alia volūtas q̄ est mortale peccatū. Per hoc pbat gñaliter q̄ nullū veniale pōt fieri mortale. qđ cōcedimus

Tertio per augustinū. Solutio. Ad primū.

p̄dictis rationib⁹. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ nulla delectatio dr morosa nisi illa q̄ est ex cōsensu. Aliter nō esset peccatū mortale. qm̄ nullus motus ante consensum est peccatū mortale vt pbatum est superius.

Ad scōm. Ad scōm dicim⁹ q̄ ratio dr cōsentire primo motui.i. ei qđ suggerit primus motus .s. fornicationi vel alij operi illicito. Aduenīēte enī cōsensu mutat volūtas sive desiderium.qm̄ mutata est apprehēsio sive cogitatio. Ad tertiū dicim⁹ q̄ amor mūdi nō pōt intēdi nisi qz loco amoris minus intensi sequtur alius amor numero magis intensus sive alia voluntas intensa: vt patet ex predictis. Cōcedim⁹ tm̄ bene q̄ possibile est q̄ ratio cōsentiat nō in actum:sed in delectationem q̄ est pter primū motū. ⁊ tunc queritur vtrum ille cōsensus sit venialis aut mortalis. videtur q̄ sit mortalis.qm̄ mulier tunc comedit pomū. Sed pbat q̄ est venial.qm̄ consentire venialī est venial:vt cōsentire iocoso mendacio est veniale. Dicimus q̄ consensus in delectatione primi motus.i.in talē delectationem qualis delectatio est in primo motu est mortale peccatū.qm̄ ex cōsensu nō potest esse delectatio talis nisi mortale peccatū. Sed mēdaciū iocosū est veniale in se nec ducit nisi ad veniale:⁊ ideo consensus in ipsum venialis est.

Ad tertiū. Solutio. Cōsensus ī veniale est venialis.

Sed q̄ cōsensus in delectatione primi motus sit peccatū veniale.pbatur auctoritate augustinī.dicētis in scdo sententiar in.i.ca. Hūc superest ostendere q̄ per hec tria.s.serpentē/mulierē/virū cōsummatur peccatū in nobis. Serpēs enī suadet in nobis mulieri comedere pomū vetitum cū motus sensualis scilz primus motus suggerit inferiori parti rationis id est rationi cui deputata est scientia que si cōsenserit illecebre mulier comedit pomū vetitum.post de eodem dat viro cū superiori parti rationis.i.rationi cui deputata est sapientia eandē illecebrā suggerit:q̄ si consenserit.tunc vir cū muliere comedit pomū vetitum Si ꝙ in motu sensuali tm̄ pcti illecebra tenet venial ac leuissimū est pctm̄. Si aūt inferior pars ratōis ꝫsenserit. ita vt sola cogitatōis delectatione sive voluntate perficiendi teneatur: mulier sola comedit non vir cui⁹ auctoritate cohibet volūtas nevsq̄ ad op⁹ pueniat

Iterum aſſ q̄ augustū.

Nota similitudinem.

Si aũt assit plena volũtas perficiendi vt si assit facultas ad effectũ perducat: vir quoq; mãducat. qz superior pars rationis illecebre cõsentit: t tũc est dãnabile t mortale peccatũ. Qñ aũt mulier sine viro gustat qñq; est venale qñq; mortale. vt eni dictũ est. Tunc mulier sine viro gustat cũ ita delectatõe cogitatõis peccatũ tenet vt faciendũ nõ decernat vel cũ vir facit vt nõ liceat mulieri effrenata libertate in pcñ egredi Jgr si peccatũ nõ diu tenet delectatione cogitatõis sed statim postq; tetigerit mulierẽ a viro repellitur venale est. Si aũt diu tenet in delectatione t si volũtas pficiendi desit mortale est: t pro eo dãnabit vir t mulier simul. i. totus hõ. qz vir nõ cohibuit mulierẽ sicut debuit. vñ potest dici cõsensisse. Hec sunt verba magistri exponẽtis verba aug. q̃ sequũtur in eodem capitulo vbi dicit. Sicut in cõiugio prioꝛ hoim. ꝛc. Ex hac aũt ptz q; qñ mulier comedit pomũ vetitum qñq; est venale peccatũ. ꝓ quo dicendũ est Dimitte nobis debita nra. ꝛc. Sz mulier non comedit pomũ nisi cũ inferior pars ratiõis cõsentit illecebre: g̃ aliqs cõsensus rõnis in illecebras ꝑmi mor̃ est venale peccatũ. qd̃ pr̃negatũ est. Jtẽ obicit. videt posse ꝓbari ꝓ predicta q; vir comedit pomũ qñ sola pars inferior rõnis mouet. qñ tũc vir comedit pomũ qñ adest plena volũtas pficiendi peccatũ: vt si assit facultas pducatur ad effectũ. Sed pfecte velle q; peccatũ luxurie perducat ad actũ hoc est in inferiori parte rationis q̃ se hz ad oĩa inferiora disponẽda: g̃ per motũ inferioris partis rationis comedit vir pomũ vetitũ. qd̃ falsũ est: ĩmo mulier. Jtẽ videtur ꝓbari q; idẽ sit ratio superior t ratio inferior. qñ idẽ hñt officiũ. Actus eni superioris rationis est cõsentire illecebre. Hoc idem est actus inferioris: g̃ est idẽ officiũ superioris t inferioris. qd̃ est cõtra aug. dicentẽ q; ratio superior t inferior nõ differũt essentia: sed officio. Ad primũ dicimus q; duplex est ꝓsensus in illecebrã carnis. Est eni quidã cõsensus subit̃ nõ per prehabitã deliberatõnẽ sed ex sola corruptione rõnis p̃cedẽte apprehensione sensibili in primo motu: t talis cõsensus dr surreptio et est pcñ venale cũ sit ex sola corruptõe: t tunc mulier comedit pomũ. t nõ diu tenet peccatũ in delectatione cogitatõnis: sed statim a viro. i. superiori parte rõnis repamit t adnichilat. Sed si est cõsensus ex deliberatione rõnis t diu tenet in delectatiõe cogitationis est pcñ mortale. Iz nõ assit plena volũtas pficiendi. Ad scõm dicimus q; proprie loquẽdo cõsentire in illecebrã carnis est act̃ solũ inferioris ptis rationis. Dicit tñ improprie ratio superior cõsentire qñ nõ cohibet eã per legẽ scriptã in corde suo: t hoc est qñ hõ nõ reuertit ad cor nec ad primã veritatẽ q̃ relucet in corde suo. Ex hoc patet solutio ad vltimo obiectum Notandũ autẽ q; beatus grego. aliter distinguit illa tria q̃ augu. vocat eni serpentẽ diabolũ qui porrigit pomũ vetitũ mulieri. i. sensualitati qñ tentat exteri̊ de illecebra carnis. Mulier aũt. i. sensualitas siue caro comedit pomũ vetitum in primo motu. vir aũt comedit pomũ in consensu rationis: t ita videntur contrarij grego. t augu. Solutio. Dicim̃ q; btũs greg. attendit q; eua nõ fuit ejecta de paradiso propter suã comestionem. sicut nec homo ejcitur de spirituali paradiso ꝓpter primũ motũ. Sed augu. attendit q; tã vir q̃ mulier ejecti sunt de paradiso postea: qz vterq; peccauit mortaliter. t ideo ꝓpter diuersas rõnes nõ est mirũ si diuersimode loquuntur auctores.

mulier gustat sñ viro

Scõo aꝛ.

Tertio.

Ad primũ. Duplex cõsensus in illecebra.

Ad scõm.

Quõ superior ps dr cõsentire.

Ad vltimũ Greg. t augusti. aꝛ loquunt hic.

Solutio. Cõcordat illos.

¶ Tertia questio huius capituli.

TErtio queritur vtrum venali pctõ debet pena eterna. qd̃ probatur: qñ in inferno nulla est remissio: ergo cum peccatũ venale in inferno puniatur nõ remittitur pena illa: igitur ineternũ punit̃. t non punitur nisi ex merito. ergo ex merito debetur pctõ veniali pena eterna. Jtẽ cũ aliqs decedit in pctõ mortali t veniali reatus siue macula venialis nũq̃ delebitur. qñ nõ potest deleri nisi per caritatẽ que non põt esse in inferno: ergo macula pctĩ venialis semper erit ergo macula pene venialis semper erit. qñ peccatũ venale est cremabile: igit̃ semper punit̃ homo ꝓ veniali sine fine. non nisi ex merito: igitur ex merito ꝛc. Contra. Per peccatũ venale meret̃ homo tẽporalẽ penã: igitur iniuste agitur cũ eo si pro eo punit̃ pena eterna. Preterea. sicut se hz peccatũ mortale ad penã eternã: ita se habet peccatũ venale ad penã tẽporalẽ Sed mortale facit hoĩem debitorẽ pene eterne tñ: igitur venale facit hoĩem debitorem pene tẽporalis tantum. Jtem peccatũ venale non crescit in inferno ex adiunctione pctĩ mortalis: t scõm se non debetur ei maior pena q̃ in purgatorio: quia nõ est maius in inferno q̃ in purgatorio. t scõm mensurã culpe mẽsuratur pena. Sed in purgatorio non debetur ei fm se nisi pena tẽporalis. nec ex adiuncto debetur ei pena maior: quia ex adiũcto nõ crescit. ergo simpliciter non debetur ei nisi pena tẽporalis: ergo iniuste agitur cum eo si punitur ibi pena eterna. Jtez sit q; aliquis existens in caritate peccet venialiter t post nõ deleto illo pctõ veniali cadit in peccatũ mortale: t sic decedit. Jnde sic. Iste hoc pctõ non meruit nisi penã tẽporalẽ: quia quãdo cecidit hoc pctõ non fuit dignus nisi pena tẽporali cũ haberet caritatẽ. nec postea fuit augmẽtatũ illud peccatũ: igitur nunq̃ pro ipo fit debitor pene eterne: ergo nec in inferno. Ad hoc dicũt quidam q; mereri dupliciter dicitur. s. actiue t qualitatiue. et dicunt q; hoc peccato veniali non meretur iste nisi penã tẽporalem actiue. Sed qualitatiue meruit illo pctõ penã eternã. qñ fuit dignus eo pena eterna quãdo fuit adiunctũ mortali. sicut qualitatiue meretur homo maiorẽ penã per peccatuz in quo moratur ꝓpter solam moꝛã. Sed ꝓpter hoc non euadũt priores obiectiones. vnde dicimus sicut dicit prepositiuus q; per peccatũ veniale q̃tũ in se est non meretur homo penã tẽporalẽ precise nec penã eternam precise. Sed scõm quasi diuersa fora diuersas meretur penas. quia q̃tum ad forũ inferni meretur penam eternã. q̃tum ad for̃ presentis satisfactionis vel purgatorij meretur penã tẽporalẽ tantum. Sicut aliquis paruo furto meretur parisius mutilationem auris: carnoti truncationẽ pedis. Ex hoc pz solutio ad omia obiecta. qñ hec est falsa. Per peccatum veniale meretur homo penã eternã nisi intelligat cũ determinatione. Similiter hec est falsa. Sicut se habet peccatũ mortale ad penã eternam. sic se habet peccatũ veniale ad penã tẽporalem. ꝛc. si intelligit̃ vniuersaliter. Ad tertio obiectũ ptz solutio.

Secundo.

In oppom

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutõ aliquorum.

Jsta opio nõ soluit. Opinio doctoris et põ positiui.

Exẽpluz a simili Ad omnia obiecta.

¶ Quarta questio.

ITem queritur vtrum pcñ veniale sit maius q̃ originale. videtur q; originale sit maius: quia solum originale facit dignum pena eterna qđ non facit solũ venale: g̃ est maior. Preterea maior nocumẽtũ facit originale q̃ venale. g̃ maior. Cõtra. Augu. dicit q; pena debita originali est minima: g̃ pcñ minimũ. qđ

Aꝛ q; originale sit maius.

In oppom ꝓ augusti.

Solutio. concedimus. Ad primo obiectū dicimus q̄ peccatū
Ad primū. originale potest esse solū. Sed peccatū veniale non:
q̄ aut est cū mortali aut cū caritate. gr̄a cuius debet
ei minor pena. Nec est verū gn̄aliter q̄ originale ma
Iterum aī gis noceat q̄ veniale: imo eis qui sūt in inferno ma-
gis nocet veniale q̄ originale. Itē sit q̄ aliq̄s veniēs
ad annos discretōnis primo peccet venialiter. ꝛ sic de
cedit. aut puniet ꝑ veniali in purgatorio aut in īfer-
no aut in limbo inferni. In purgatorio nō. q̄ ille lo-
cus sctō̄ est tantū. nec in īferno: q̄ nullū hz mortale
nec in limbo. quoniā ille locus paruloꝝ est tantum
Solutō ali Ad hoc dicūt quidā q̄ impossibile est q̄ aliq̄s primo
quorum. peccet venialiter. quoniā si nō habet verā fidē exit-
tit in primo instāti discretionis: ꝛ ita peccat mortaliť
ꝙ hanc aī. Sed contra. Nōne posset hō dormire vel cogitare de
deo naturali ductu rationis. nō tñ omitteret q̄ face-
ret q̄d in se est vt deus illustraret eū: g̃ non in primo
instāti discretōis hz hō peccatū mortale. ꝛ tūc potuit
moueri motu veniali: ergo potuit primo peccare ve
Opinio do nialiter. q̄d ꝓcedim⁹ dicētes q̄ iste puniet in exterior
ctoris. parte inferni ꝑ solo veniali ꝛ originali. Sed pena ꝑ
venali illata minor est in infinitū q̄ illa q̄ infert in īfer
Dictū cōe. no pro mortali. Unde solet dici q̄ pena illata in infer
no pro mortali est sicut soliditas illata in īferno. pro
venali est sicut sup̄ficies illata i purgatorio. ꝑ venia
Similitudo li est sicut linea illata in p̄nti. ꝑ veniali est sicut p̄ct⁹
Unde sicut illa quattuor sunt ip̄roportōnalia. ita ille
pene. Si quis aūt in primo instāti discretionis venia
liter peccaret paruulus esset. i. ꝑ paruulo deberet re
putari: q̄ nō exigit ab eo q̄ in primo instāti faciat q̄d
in se est. Sed datur ei tēpus deliberādi vt deliberet
de creaturis: ꝛ p̄ creaturas de creatore vt hoc ordie
moueat in creatorē suū cognoscēdo/honorādo/dili-
gendo: ꝛ sic faciat q̄d in se est. nec omittit nisi cū trās-
acto illo tēpore cōpetenti nō facit q̄d in se est. Aliter
dns nimis stricte ageret cū talibus: ꝛ ideo infra illud
q̄o incidēs. tēpus habēdus est pro paruulo ꝛ pōt peccare in illo
Aī q̄ sic. venialiter vt dictū est. Itē quer̄it vtrū pena sit inun
genda pro veniali de quo quis penitet. Et videtur q̄
In oppo^m ita: q̄ ei debetur pena tēporalis: ergo pro eo est in-
iungēda pena tēporalis. Cōtra. Pena tēporalis est
inūgēda pro mortali. Sed q̄libet pena tpalis ē pro
portionalis cuilibet pene tpali: g̃ nulla pena tpalis ē
Solutio. iniungenda ꝑ veniali. cū veniale sit ip̄roportionale
mortali. Solutio. Hec est falsa. Dis pena tpalis est
ꝓportionalis cuilibet temporali. q̄m cōtritio ꝑ mor
tali est maior in infinitū q̄ illa q̄ est ꝑ veniali. q̄m aīa
bene disposita scōm mēsurā culpe magis ꝛ min⁹ cōte
Cōfessio de ritur. Sed de penis exterioꝝb⁹ pōt esse verū. vñ nul
mortali tñ la exterior dz inūgi nisi ad cautelā nec aliq̄s tenetur
cōfiteri venialia. vt dz in sentencijs.

Tractatus vicesimusnonus.

delictū ꝛ cō Dicto de pctō veniali. dicendū est de mortali q̄d
missum. in duo diuidit. in delictū ꝛ cōmissū. Delictū est
q̄n aliquis nō facit q̄d tenet facere: ꝛ est cōtrariū man
dato dñi affirmatiuo. Cōmissum est q̄n aliq̄s facit q̄d
Primū ca tenetur nō facere: ꝛ est cōtrariū ꝓhibitioni. Pro⁹ di-
plm ꝓtinet cendū est de delicto q̄d diuidit in ignorantiā ꝛ omis-
tiij. q̄ones. sionē. ꝛ primo de ignorātia. Uñ p̄o videndū est vtr̄
Prima q̄o vtr̄ ignorantia sit peccatū. Secundo vtrū ignorātia legis
ignorantia diuine vel canonū sit peccatū sacerdotibus. Tertio.
sit pctm̄. vtrum de quolibet pctō mortali teneamur scire vtrū
sit mortale. Postea dicēdum erit de diuersitatibus
ignorantie. Q̄ ignorantia sit peccatū multis modis Aī q̄ sic p
ostenditur. Sicut enī dicit btūs augu. q̄ ignorantia augustinū.
eoꝝ que facere potuerūt et noluerunt est peccatum
mortale. ꝛ ambrosius. Grauissime peccas: quia igno Ambrosi⁹
ras. ꝛ apostolus. Ignorās ignorabitur. Itē non face Paulus
re id q̄d tenemur facere ex mandato est peccatū: igit̄ Secundo.
non scire id q̄d tenemur scire est peccatū: ergo igno-
rantia eoꝝ que tenemur scire est peccatū. Itē sciētia Tertio.
donū spiritussancti est virtus: ergo aliqua sciētia est vir
tus. ergo aliqua ignorātia est peccatū. Forte dicetur Euasio
q̄ scientia donū non est virtus: quia cōsistit in specu-
latione. Contra. Prudētia virtus est que consistit in ꝙ quā aī ꝑ
virationabili. sicut dicit btūs grego. ꝛ etiā aristote. gregoriū.
Sed quia q̄ regit operationes est virtus: ergo eadē
ratione sciētia donū spiritussancti q̄ regit nos in operi
bus nostris erit virtus: q̄ per donū scientie recte cō-
uersamur inter homines prauc ꝛ peruerse nationis.
Preterea cognitio faciēdoꝝ magis se habet ad ope Secundo.
rationē ꝛ motū q̄ cognitio credēdoꝝ: q̄ cognitio dei
vel trinitatis que est per fidē magis cōsistit in specu-
latione q̄ cognitio faciendoꝝ. Sed cognitio facien-
doꝝ est scientia donū spiritussancti ꝛ cognitio credēdo
rum est fides. ergo fides magis est in speculatione q̄
scientia. Sed q̄ fides est in speculatōne non impedit
quin sit virtus: igit̄ non impedit quin scientia sit virt⁹
nec aliquid aliud impedit: igitur scientia donū est et
virtus. igit̄ aliqua sciētia est virtus: ergo aliqua igno
rantia est peccatū. Itē dicit btūs grego. Mētes scie Tertio per
diuine legis inherētes mūdana iniquitas non inquinat gregoriū.
igitur scientia diuine legis excludit peccatū. Sed oē
tale est virtus: igitur aliqua scientia est virtus: igitur
aliqua ignorātia est peccatū. si hoc concedat. Cōtra. In oppo^m
Nulla sciētia est virtus: ergo nulla ignorātia est pec
catum. Q̄ aūt nulla sciētia sit virtus: videtur ꝑ hoc
q̄d dicit aristo. q̄ scientia ꝛ virtus sunt gn̄a opposita aristoteles
et illud. scientia parū aut nichil prodest ad virtutem
Itē sciētia preceptoꝝ que tradit̄ in libris salomonis Secūdo
non est virtus. q̄d ꝓbatur ꝑ hoc q̄ potest haberi sine
omi virtute: ꝛ per hoc q̄ nō est necessaria ad salutē: g̃
scientia moraliū preceptoꝝ non est virtus. igit̄ nulla
scientia est virtus ꝑ locū a maiori. Itē scientia facien Tertio.
doꝝ non est virtus. Forte dicet q̄ hoc est verum nisi Euasio.
dū est illuminata lumine caritatis vel fidei: q̄ sciētia
faciendoꝝ ineſt hoī a primis generātibus: q̄ de deca
logo legit̄. sicut dicit btūs aug. q̄ est scriptū in corde Augustin⁹
hois a natura. In decalogo continētur omia faciēda
et non facienda: ergo scientia faciendoꝝ est tantum
naturalis. ergo non est virtus siue sit illuminata siue
non. Item aliquis philosophus habet cognitionem Quarto.
de deo per rationes. Ponatur q̄ cōsentiat fidei ma-
nens in peccato mortali ita q̄ habeat fidem informē.
Si adueniat caritas informabitur fides ꝛ erit virtus
formata. Quer̄itur ergo vtrū cognitio quam habet
iste per rationes de deo fiat virtus formata aduenīē- Opinio ali
te lumine caritatis. Aliqui dicūt q̄ nō. Contra. Scīē quorum
tia que de deo est est melior et dignior q̄ sciētia de fa Cōtra quā
ciendis: quia de meliori subiecto est. et sciētia que de
deo est adueniente lumine caritatis non efficitur vir-
tus: ergo scientia faciendoꝝ adueniente lumine cari Pōt dici.
tatis nō efficitur virtus per locum a maiori. Ad hoc
potest dici q̄ fit virtus formata adueniente caritate.
quoniā non erit differentia inter fidē et illā. impossi-
bile esset q̄ in anima essent due cognitiones de deo

quaꝝ vtraq; eẽt virt⁹ formata. Impossibile enĩ est q; duevirtutes sint in aĩa q̃ habeant eũdẽ primũ actum scz cognitionẽ dei. ⁊ per hoc pz q; talis sciẽtia de deo non põt fieri virtus etiã aduenięte caritate nisi q; fides nõ innititur rationib⁹ hũanis: sz prime veritati

Quinto p aplm.

Sciẽtia aũt innitit rationibus hũanis ⁊ nõ prime veritati ꝓpter se. Itẽ dicit aplꝰ. Persecut⁹ sũ eccleſiã dei ⁊ secut⁹ sũ veniã: qz ignorãs feci. cõstat q; ipe persecut⁹ est eccliam ꝓpter nullã ignorantiã nisi ꝓpter ignorãtiã eoꝝ q̃ tenebat scire: g̃ ignorãtia eoꝝ q̃ tenebatur scire excusauit eũ. igr̃ nõ erat pctm̃ p locũ a maiori.

Solutio.

Solutio. Dicim⁹ q; ꝓprie loq̃ndo nulla ignorantia est pctm̃ ⁊ nulla sciẽtia virt⁹. Cõstat enĩ q; sciẽtia demõstratiua q̃ vtit rationib⁹ naturalib⁹ virt⁹ nõ est. de sensitiua magꝭ cõstat. De sciẽtia vero naturali quã hz hõ de factẽdis ꝓpter hoc q; ius naturale scriptũ est in corde hoĩs a primis generãtib⁹ cõstat breuiter q; nõ est virt⁹: qz naturalia nõ laudãtur. Scientia vero moraliũ preceptoꝝ q̃ traduntur in libris salomonis et alijs libris theologie duplex est. Est enim quedã scientia moraliũ põceptoꝝ q̃ sequit ex ꝓncipijs iuris naturalis quo ad partẽ. Maior enĩ pars moraliũ preceptoꝝ sequtur ex ꝓncipijs iuris naturalis: ⁊ iõ talium cognitio nõ est virt⁹. qm̃ acquisita est p naturã et ratõib⁹ naturalib⁹ vtit. Sũt etiã quedã moralia precepta q̃ nõ sequũtur ꝓncipia iuris naturalis: sz articulos: sicut hoc. Qui viderit frẽm suũ necessitatez habentẽ ⁊ clauserit viscera sua ab eo quõ caritas dei manet in eo? Qꝭ enĩ sumus frẽs ⁊ filij dei p adoptionem nõ subiacet sentẽtie iuris naturalis: sz fidei. ⁊ iõ talis cognitio: qz nõ innitit hũanis ratiõnib⁹ sed prie veritati meritoria est: ⁊ ideo ẽ virt⁹. Cognitio g̃ preceptoꝝ primi gñis ꝓprie sciẽtia dr. qm̃ põcepta ista sequũtur ex principijs q̃ sunt p se nota. Sed cognitio põceptoꝝ q̃ sequũtur ex articulis fidei nõ est sciẽtia: sz potiꝰ fides. Et notandũ q; prudẽtia fm q; est virtus politica regit a sciẽtia naturaliũ preceptoꝝ. Est autẽ differẽtia inter virtutẽ politicã ⁊ sciam moraliũ preceptoꝝ naturaliũ: qz sciẽtia illa dictat q̃d faciẽdũ q̃d non. Hoc enĩ est primũ iudiciũ rõnis q̃tũ ad opa exteriora: ⁊ q̃tũ ad hoc iudiciũ se hz tanq̃ cõsiliari⁹ siue doctor. Aliud est iudiciũ sequẽs quo iudicat iudicto diffinitiuo q̃d faciẽdũ q̃d nõ. Hoc iudicto dictãs imperat vt hoc fiat ⁊ illud nõ fiat: ⁊ fm hoc ratio se hz tanq̃ ꝑator penes quẽ est auctoritas faciendi vel nõ faciendi. ⁊ fm hoc sciẽtia cui⁹ est primũ iudiciũ nõ est virt⁹: sed prudẽtia cui⁹ est. Scõm iudiciũ est virt⁹ qz penes scõm iudiciũ est auctoritas faciẽdi vel non faciẽdi. ⁊ vtit ibi prudẽtia virtus politica rõne iuris naturalis. Sic enĩ imperat. Moli auferre huic capaz suã: qz nemini est iniuriandũ. Et hoc est q̃d dicit btũs bernar. Discretio nõ tã est virt⁹ q; auriga virtutũ. i. regitiua virtutũ p modũ cõsiliarij. Sciẽtia vero que est donũ spũssci est prudẽtia theologica ⁊ sequtur ratiões fidei ⁊ eis initit. Sic enĩ imperat. Moli huic iniuriari: qz est frater tu⁹. qz filꝰ dei est. Qz g̃ sciẽtia ⁊ prudẽtia ita affines sũt: iõ prudẽtia theologica sciẽtia appellat. neq; tñ est ꝓpt hoc scia: sz magꝭ prudẽtia. Hoc intellecto facile erit respõdere ad obiecta. q̃d dicit btũs aug. Ignorãtia eoꝝ q̃ facere potuerũt ⁊ noluerũt est peccatũ. Dicim⁹ q; sumit ibi ignorantia p cõtẽptu dei vel p omissione illa q̃ est cõtraria sciedono. vñ nõ dr ꝓprie ignorãtia: sicut scia donũ nõ dr ꝓprie scia. Qꝭ aũt dicit btũs aug. Grauissime peccas:

qz ignoras. sic intelligendũ grauissime. i. periculosissime. Ignorãs enĩ peccatũ suũ medicinã nõ q̃rit ab illo pctõ. nõ qz ignorãtia sit pctm̃. Qꝭ aũt dicit aplꝰ. Ignorãs ignorabitur. nõ ꝓpter hoc dicit: qz ignorãtia sit peccatũ. Sed ideo qz ignorãtia iuris neminez excusat. Ad quarto obiectũ dicim⁹ q; hec argumẽtatio nõ valet. Nõ facere id q̃d tenemur facere est peccatũ: g̃ nõ scire id q̃d tenemur scire est pctm̃. Facere enĩ id q̃d tenemur facere est opus virtutis: ⁊ tõ ad illud ꝓprie ⁊ per se tenemur. Sed scire nõ est opus virtutis: sed antecedẽs ad virtutẽ. ⁊ ideo nõ tenemur p se et ꝓprie ad scire nisi ꝓpter illud. s. ꝓpt facere. Unde ex eo q; non scim⁹ id q̃d tenemur scire nõ peccamus. Sicut si abbas precipiat monacho q; pulset cãpanas tali hora ⁊ ipe sit inobediẽs cõstat q; ille monach⁹ tenebatur pulsare ⁊ ire ad locũ illũ vbi pulsaret: tñ nõ omittit nisi ex eo q; nõ pulsat cãpanas: qz ad hoc propie ⁊ per se tenebat. Nõ enĩ ex eo omittit q; nõ it ad locũ in quo pulset: qz ad hoc nõ tenet nisi p accidẽs. Eodẽ modo nõ tenet ad scire nisi ꝓpt facere. ⁊ iõ nõ scire id q̃d tenemur scire nõ est peccatũ. Iz non facere id q̃d tenemur facere sit peccatũ. Per hoc pz q; hec argumẽtatio nõ valet. nõ facere id q̃d tenemur facere est peccatũ: g̃ nõ scire id q̃d tenemur scire est pctm̃

Ad paulũ.

Ad quartũ

Exẽplũ de monacho

Nõ diligẽt

Patet ergo solutio ad sequẽs obiectum. Ad hoc. Scientia donũ est virtus: ergo ignorantiã quedã est peccatũ. Sicut enĩ scientia donũ improprie dr scientia: ita eius oppositũ improprie dicit ignorãtia. Ad quinto obiectũ dicimus q; scientia faciẽdorũ non est virtus: quia est a primis generantibus. vel sequitur ex principijs iuris naturalis per se notis. Et preterea ipa consistit in speculatiõe: quia ipa cõsiderat solum quid faciẽdũ quid nõ. Hoc enĩ est speculationis in faciendis. quid faciendum quid non. Prudentia vero imperat ipm facere ⁊ nõ cõsistit in speculatione. Sed regit a pcedẽti speculatõne tanq̃ practica a theorica Ad aliud vero q̃d queritur q; scientia faciendorum magis consistit in operatione q̃ cognitio credẽdorũ igitur debet magꝭ dici virtus. Dicimus q; cognitio credendorũ innititur prime veritati propter se ⁊ super omia. ⁊ ideo apud primã veritatẽ meritũ habet et ideo nõ est virtus. Scientia vero faciendorum innititur rationibus naturalibus: et ideo non est virtus. Fides vero magis mouet ad operationẽ q̃ scientia faciendorũ: quia fides totũ hominẽ vinificat interiorem ⁊ exteriorẽ ad motus bonos vel ad bona opera Scientia vero faciendorũ sola theorica est que parũ aut nichil prodest ad virtutes. sicut dicit aristoteles cum tamẽ adest virtus ipa est auriga virtutũ. Ex hoc patet q; illa argumentatio nõ valz. Licet enĩ sciẽtia faciẽdorũ magꝭ consistat in opatione scõm sui essentiã rñ nõ ita hz sui efficaciã. Ad aliꝰ obiectũ dicim⁹ q; cũ dr. nichil ita vulnerat sicut indiscretio. Intelligendũ est de his qui sunt cum caritate. Indiscretio enim id est minor discretio potest esse cum caritate. vt patet in beato petro. quoniã beatus paulus reprehendit eum de discretione ciborum: quia suo exemplo cogebat gentes iudaizare. Sicut enim discretio sine sciẽtia sepe caritatem conseruat et prouocat. Ita indiscretio multotiẽs vulnerat caritatem: quia quãdoq; amittit caritas per indiscretõnẽ. Ad vltimo obiectũ dicimus q; scientia diuine legis licet nõ sit virt⁹: tamẽ qz cõsiliari⁹ est virtutis cõseruat mẽtes hũanas ⁊ quodammodo retrahit ab amore rerum transeuntiũ ne

Ad aliud

Ad vltimũ

aristoteles hec argumẽtatio nõvz.

Ad aliud

De petro ⁊ paulo.

Ad vltimũ

inquinẽtur ab eo. Sicut bonus cõsiliarius regis causa est quare rex bene regat imperiũ suũ.

¶ Scda questio huius capituli.

SEcundo quesitũ est vtrũ ignorãtia legis diuine sit pctm̃ sacerdotibus. ꝓbatio sup illud ꝓphe.

Aꝝ q sic. Interrogat⁹ sacerdos si ignorat legẽ dei sacerdos nõ est sicut dicit glosa: g̃ sacerdos teneꝯ scire legẽ dei. et nõ scit qm̃ teneꝯ: g̃ omittit. g̃ peccat ex eo q nescit: igr̃

Secundo. ignorãtia est ei pctm̃. ꝓterea ignorãtia est in eovi tuperabilis. Sed nichil est vituperabile nisi peccatũ sicut nichil laudabile nisi virtus vel opus virtutis: g̃

In oppo^m ignorãtia est ei pctm̃. qđ si cõcedaꝯ. ¶ Cõtra. ponatur q ille sacerdos q̃ mõ ignorat cras addiscat qđ ignorat: sed nõ peniteat. Inde sic. Hoc pctm̃ est ei⁹ ignorantia. sz hoc peccatũ erit cras in isto: g̃ iste cras ignorabit qđ modo ignorat. qđ falsũ est. Itẽ fiat positio ecõuerso. q iste cras peniteat de pctis suis: sz cras nõ addiscat. Inde sic. Hec ignorãtia cras erit in isto: et hec ignorãtia est hoc pctm̃: g̃ hoc pctm̃ cras erit ī isto actu vel reatu. qđ patz esse falsum scdm̃ positionem.

Solutõ ꝼz aliquos Solutio. Illi qui dicũt q ignorãtia est pctm̃ dicunt q tale pctm̃ qñcz trãsit actu: sed remanet reatu vt in primo casu. qñcz aũt transit reatu: sed remanet actu vt in scdo casu. s. qñcz penitet ⁊ nõ addiscit. Et ita ꝼz eos ignorãtia peccatũ est mediũ inter actuale et originale.

Opinio doctoris. Nos vero dicim⁹ q proprie loq̃ndo sacerdos nõ teneꝯ scire legẽ diuinã sz teneꝯ eã addiscere sub cõditione. s. si vult ꝑmanere in suo officio. s. vt habeat curã aiar. Quãdo ergo ignorans accessit ad ordinẽ et ad curã aiar nõ peccauit ex eo q ignorabat: sed ex eo q ignorãs ꝑsumpsit accipere illud officiũ ⁊ cũ voluntarie maneat in illo officio peccat in eo q nõ addiscit.

Auguſt. de libe. arbi. Unde dicit btus̃ aug. in libro de libero arbitrio q nõ peccat q̃s ex eo q ignorat inuitus: sz ex eo q negligit scire. q. d. nõ ipa ignorãtia: sed scidi negligentia est culpabilis.

Ad vltimũ Ad vltimo obiectũ dicim⁹ q ignorãtia legis diuie culpabilis est in sacerdote. nõ ꝓpt̃ se: sz ꝓpter negligentiã addiscẽdi. s. q nõ vult addiscere vel quia vult nõ addiscere.

¶ Tertia questio huius capituli.

TErtio queriꝯ vtruz de quolibet mortali teneaꝯ scire quilibz q sit mortale. ꝓbatio. Nõ põt vitari malũ nisi p̃cognitũ: ⁊ q̃lz teneꝯ vitare quodlz mortale: g̃ quilibet teneꝯ de quolz mortali cognoscere q sit mortale. Ad hoc dicunt quidã q quilz teneꝯ scire in vniuersali de quolz pctõ mortali q sit mortale: sed nõ in particulari. Sed contra. Quilibet teneꝯ scire de quolibet mortali q sit mortale eodẽ mõ quo teneꝯ vitare ipm̃. Sz q̃lz teneꝯ vitare quodlz mortale in pticulari: g̃ teneꝯ cognoscere de quolz mortali ī particulari q ipm̃ sit mortale. Itẽ qđ ꝓcipiꝯ nobis tenemur facere cũ discretione. Sed tenemur vitare quodlz peccatũ mortale ex p̃cepto dei: g̃ cũ discretõe ergo cũ scitia: g̃ prima est vera. Si cõcedaꝯ. ¶ Contra ponaꝯ instantia in subtilissimis laqueis simonie ⁊ vsure. de quib⁹ etiã dubitãt maxim̃i magistri. Iste laic⁹ non põt scire de hoc mortali q sit mortale: g̃ nõ tenetur scire q sit mortale.

Aꝝ q sic.

Opinio alicuorum

Cõtra hanc opiniõez aꝝ

Secũdo

In oppo^m

Solutio. Solutio. Re vera ex pctõ primi parẽt̃ obscurata fuit prima ratio ita q nõ põt hõ ꝑspicaciter intueri qđ faciendũ et qđ nõ. Et ꝓpt̃ talẽ penã cõtingit q non potest hõ intelligere quosdã laqueos vsure ⁊ simonie. Unde nõ quilz teneꝯ scire de quolibet pctõ mortali q sit mortale: sz teneꝯ scire vel dubitare: ⁊ per hoc vitare. Est enĩ regula q si aliqs dubitat de aliquo an sit mortale et facit illud peccat mortaliter. Ad ꝓmo g̃ obiectũ dicim⁹ q illa auctoritas sic est intelligẽda. Nõ põt malũ vitari nisi p̃cognitũ. i. nõ põt ita de facili ⁊ cõpetẽter vitari ac si cognosceret. Ad scdo obiectũ dicim⁹ q re vera q̃libet teneꝯ vitare quodlz peccatũ mortale cũ discretione: qz discretio dz p̃cedere vt faciat ipm̃ scire vel dubitare de pctõ q sit peccatũ. sicut dicit solomon. Palpebre tue p̃cedãt gressus tuos. Itẽ sciẽtia donũ ⁊ ignorantia vicii sũt cõtraria. g̃ mediata vel ĩmediata. ĩmediata nõ põt dici: qz aliqs scies oia sciẽda põt esse in pctõ mortali: ⁊ ita nõ habebit ignorantiã vel sciẽtiã donũ ergo nõ est necesse alterũ ineſſe suo susceptibili: ergo sũt cõtraria mediata. Queraꝯ qđ sit mediũ. nõ põt dici nisi sciẽtia informis q̃ hz acq̃ri per exercitiũ naturaliũ. Ponaꝯ ergo q aliqs habẽs ignorãtiã viciũ acq̃rat sibi sciam illã informẽ. Sic g̃ habebit ignorantiã et scientiã informẽ: ⁊ ita hz mediũ ⁊ altez extremoz simul inerunt in eodẽ susceptibili qđ est ipossibile vt ptz in alijs cõtrarijs mediatis.

Ad ſcdm. Solutõ aliquorum. Scdm̃ illos q dicũt q naturalia fiũt gratuita. dicendũ est q ignorãtia nõ est cõtraria sciẽtie dono formato. nec ecõuerso. Sz sciẽtie gñaliter formate vel informi. sicut infidelitas nõ est cõtraria fidei formate: sz fidei ꝼm q generaliter cõprehẽdit fidẽ formatã ⁊ fidẽ informẽ. Dicim⁹ tñ ꝼm hoc q scitia ⁊ ignorãtia sũt cõtraria mediata ⁊ mediũ est abnegatio extremoz. sicut inter castitatẽ et luxuriã medi⁹ est stat⁹ neutralitas. Scdm̃ aũt eos qui dicũt q naturalia nõ fiũt gratuita dicẽdũ est q ignorãtia viciũ opponiꝯ scientie dono formato.

Opinio doctoris. Mediũ inter castitatẽ et luxuriam

Quõ intelligitur illa opinio. Sz distinguẽdũ est vtrũ velit vocare ignorãtiã ipam omissionẽ ĩperãdi q̃d fiat vel q̃d nõ fiat. ⁊ secũdũ hoc sciẽtia informis mediũ est nec põt esse cũ illa. gñaliter enĩ verũ est q viciũ omissionis non est cũ virtute formata vel informi nisi reatu solo. Sz si vocet ignorantiã maculã cõtractã ex omissione tali. dicendũ est ꝼm hoc q mediũ inter illã maculã ⁊ suũ cõtrariũ. s. sciẽtiã donũ formatũ nõ est nisi neutralitas: qm̃ scia informis aut qđ ex ea relinq̃tur nõ est de eadẽ ordinatiõe.

Correlariũ Ex hoc etiã patet q ignorãtia prout ꝓprie accipitur non est peccatũ. qm̃ si hoc esset cõtingeret aliquẽ idẽ scire ⁊ ignorare nisi diceretur q aduenientẽ scientia acquisita peccatũ ignorãtie trãsiret actu et remaneret reatu vel habitu.

Ignorãtia triplex Notantũ etiã q est ignorantia simplicis negationis. ⁊ est ignorantia priuatiõis ⁊ ignorantia dispositionis. Ignorantia simplicis negatiõis est in paruulis qui nesciunt multa que nec sciunt nec tenẽtur scire: quia non sunt in statu in quo apti nati sunt ad sciendũ: ⁊ talis ignorantia nõ est culpa nec est pena. qm̃ si nũq̃ peccatũ fuisset nec sciuissent illa nisi processu tẽporis proficiendo in scientia.

Duplex ignorãtia priuationis Ignorantia vero priuationis dupliciter intelligitur. quia potest dici ignorantia priuatiõis nescientia rei quam expediens est scire ad salutem. licet nõ teneatur quis scire illam. et secundũ hoc ignorantia pena est solũ modo

Item ignorantia priuationis potest intelligi nesciẽtia rei quã quis tenetur scire: ⁊ hec iterũ est pena tm̃ non culpa: sed ꝓuia ad culpam. sicut scientia de bonis op⁹ nõ est virt⁹. sed p̃uia ad virtutẽ.

Ignorãtia dispõnis. Ignorãtia vero dispositionis est qua quis aliter opinatur de re

Ignorãtia iuris ⁊ facti.

q̃ sit.et talis q̃dã est ignorãtia iuris:quedã ignãntia facti. Ignorãtia facti a toto excusat adhibita diligẽtia debita.vñ non peccat ille cui supponitur non sua ⁊ cognoscit eam credẽs esse suam adhibita diligẽtia debita. Ignorantia vero iuris neminẽ excusat. Et de

q̃o incidẽs. Añ q̃ sic.

hac q̃rit vtrũ sit pctũ.videt enĩ q̃ sic.qz qui estimat simplicẽ fornicationẽ nõ eẽ pctũ mortale vituperabilis est:et si pertmax esset in hoc infidelis iudicaret ex hoc solo. Sed nichil est de hoc fm se vituperabile nisi pctũ:igitur talis opinio est pctũ:⁊ talis ignãtia

In oppom

iuris scz dispositiõis est peccatum. Cõtra. Sciẽtia ⁊ ignorãtia sunt opposita:sed sciẽtia iuris nullomõ est virtus vel potest eẽ:ḡ ignorãtia iuris q̃ est ei ꝯtraria nullomõ est vicium vel potest esse. Prẽterea. Si ignãtia

Secũdo

iuris est peccatũ:ḡ opponit alicui ẋtuti.cõstat añ q̃ si alicui opponit q̃ nõ nisi prudẽtie. Sz q̃ nõ sit ẽria prudẽtie patet p hoc q̃ prudẽtie solũ est iudiciũ scdz nõ primũ.vñ error in scdo iudicio opponit prudẽtie: non error in primo iudicio.ḡ cum ignorãtia iuris sit

Solutio.

error in primo iudicio:non erit cõtraria prudẽtie nec alij virtuti.hoc cõstat.igit talis ignorãtia nulli ẋtuti est ꝯtraria:igitur nõ est peccatũ. Solutio. Et iudiciũ primũ quo iudicat ratio quid sit faciendũ et fm quo imperat ratio de faciẽdo q̃ fiat:prudẽtie virtus est.

q̃s error ẽ pctũ.

Sz scdz eius est p essentiã:primũ eius est p suppositionẽ.⁊ ideo vterq; error.et ille q̃ est cõtrarius ꝑmo iudicio ⁊ scdo cõtrarius est prudẽtie ⁊ est peccatum. Error enĩ qui est in prio iudicio non tñ est cõtrarius scientie iuris naturalis quia ei cõuenit p essentiã:sed

ꝑ hoc añ.

etiã cõtrarius est prudẽtie virtuti per suppositionẽ. Sed tñ obicit.qz hoc mõ potest probari q̃ scia naturalis est virtus p suppositionẽ.si enĩ error in primo iudicio ideo est vicium:qz cõtrariat per suppositionẽ prudẽtie virtuti q̃tũ ad id qõ supponit:eodẽ modo

Solutio.

per cõtrariũ sciẽtia iuris naturalis erit virtus qz per suppositionẽ tangit prudentiã virtutẽ ne possit prudentia esse virtus nisi incitat ab ipsa. Sed dicimus q̃ hec argumentatio non valet quia plura exigũtur ad virtutẽ q̃ ad vicium:⁊ prẽterea talis sciẽtia non subest libero arbitrio:sz error ille volũtari⁹ est ⁊ ideo subest

Itez q̃dru plex ignorã tia.

libero arbitrio. Tñ quedã ignorantia ẽ simplex:alia crassa ⁊ supina:alia affectata. Prima excusat a tanto licet non a toto.q̃n alicꝺs nescit ea q̃ debet scire:facit tñ alicꝺ vt illud sciat. Scda minus excusat.q̃n alicꝺs

ꝑ hoc añ.

negligit scire alicꝺ quod tenet scire. Tertia in nullo excusat. Sed cõtra. Btũs paulus hẽbat ignorãtiam affectatã q̃n persequebat ecclesiã dei.nesciebat enĩ filiũ dei esse hoiez:⁊ hoc affectabat nescire.ḡ illa ignorãtia nullomõ excusabat illũ. Cõtra. Ipe dicit Veniam

Solutio.

cõsecutus sum:quia ignorãs feci.ergo illa ignorãtia excusabat illũ. Solutio. Duplex est ignãtia affectata

duplex ignãtia affectata.

Una qua alicꝺs affectat aliquid nescire:de quo tamẽ deteriatũ est apud eum q̃ illud tenetur scire.et talis ignorãtia affectata neminẽ excusat. Est ⁊ alia ignãtia affectata qua alicꝺs nescit alicꝺ qõ tenet scire:nec tñ determiatũ est apud eum q̃ illud teneat scire.⁊ talis

Iterum añ

ignorãtia affectata fuit in btõ paulo:⁊ excusat a tãto licet nõ a toto. Sz videt q̃ ignorãtia affectata nichil sit:qz nullus affectat nescire illud qõ tenet scire.quia nullus affectat peccare:ḡ nullus affectat se ignorare

Solutio. Hec est duplex.

aliquid.igitur nichil ẽ ignorãtia affectata. Solutio. Hec ẽ duplex.alicꝺs affectat se nescire qõ tenet scire. Si hocverbũ affectat respiciat hoc totũ se nescire qõ tenet scire:falsa est. Si vero respiciat infinitiuũ ⁊ nõ includat ẋbũ tensionis vera est. Et in hoc sensu dicit aliquid esse ignorãtia affectata.

¶ Alia diuisio ignorãtie.

Item ẽ ignãtia vincibilis ⁊ invincibilis. Ignorãtia aũt invincibilis:alia invincibilis p naturã et hec ex toto excusat.vt illa que ẽ in sene decrepito qui non potest aliq̃d discernere. Alia est invincibilis ex culpa:vt illa q̃ est i furioso qui ex culpa sua cecidit in furiã.et de tali q̃rit vtrũ ex toto excusat. Et dicũt quidã q̃ non. Furiosus enĩ fm eos peccat qui ex culpa sua cecidit in furorẽ. Sed cõtra. Ebrietas ꝓcedẽs excusat adulteriũ sequẽs. Sz nõ excusat nisi in q̃tum ligat rõez.igit quãto magis ligat rõem:tãto magis excusat.ḡ si ex toto ligat ex toto excusat.sed in furioso ex toto ligat ratio:igit furiosus ex toto ligatus excusat. Ad hoc rñdent mgri q̃ prima argumẽtatio nõ valet. Instãtia. Hec medicia calefacit hũc frigidũ et sic reducit ipm ad temperãtiã.ergo quãto magis calefacit:tanto magis reducit ipm ad temperãtiam. Sed hec instãtia nulla est.qz nõ ex eo pure q̃ calefacit frigidũ prius reducit ad temperantiã:sed ex eo q̃ calefacit tam frigidũ. Item adam in primo statu non potuit peccare venialiter vt multi dicunt:sed in scdo statu potuit peccare venialiter p primos motus. Illi ergo primi motus qui alias eẽnt mortales p infirmitatem siue per impotentiã facti sunt in eo veniales. ergo eadem rõne vel multo fortius motus ⁊ actiões q̃ alias eẽnt mortales per impotentiã vtendi libero arbitrio facti sunt veniales ⁊ etiã non pctã.cũ maior sit infirmitas in furioso ⁊ etiã magis captiuãs rõem. Item alicꝺs ex culpa potest cadere in furorẽ incurabilem.cõtingat hoc.pctõ meruit iste hanc penam:scz q̃ nunq̃ de cetero posset penitere. Cõtra. Hoc pctũ de natura sua potest remitti in via:ergo ex se nõ habet inferre talẽ penã q̃ nunq̃ de illo hõ posset penitere. et si pro eo talis infligit in via pena:videtur ḡ iniuste cum hoc pctũ sit in se remissibile in via. Itẽ ignorãtia facti q̃nq; ex toto excusat.⁊ quare nisi quia in illo statu liberũ arbitriũ non potest aduertere veritatẽ. Eadem rõne cum in furioso liberũ arbitriũ nõ possit diiudicare quid faciẽdũ:non potest aduertere ẋitatẽ ex toto excusat furiosus. Item esto q̃ alicꝺs cadat in furorẽ ex culpa veniali existẽs in caritate:querit vtrũ adulteriũ et homicidiũ sint ei pctã mortalia an non. Si dicat q̃ sũt ei pctã mortalia. Cõtra. ergo in statu furoris potest amittere caritatẽ.qõ dicere ẽ iniquũ. Si dicat q̃ sunt ei venialia pctã:querit quid facit vt sint ei venialia. Nõ potest dici nisi colligatio liberi arbitrij.ḡ cum penitus sit ligatũ facit vt nullũ penitus sit ei pctũ siue adulteriũ siue homicidiũ. Itẽ iste nõ habet vsum lr.ar.in statu furoris:igitur nullũ habet motũ voluntariũ.sed omne pctũ actuale est motus volũtari⁹:ḡ iste nullũ habet pctũ actuale volũtariũ. igitur. Itẽ iste non mouet libero arbitrio siue motu volũtario ad faciendũ homicidiũ vel adulteriũ:ergo mouetur sola sensualitate brutali.sz in sensualitate brutali nõ est viciũ:qz ibi non potest esse virtus.ergo ille motus nõ potest eẽ pctũ.⁊ ita nõ peccat adulterando vel occidendo. Sed cõtra. Dicit btũs greg. q̃ qui in somno polluit nocturna illusione peccat. vnde in Deuto.23.ca.dr q̃ si dormiens polluit:in crastinũ lauetur aqua ⁊ mũdetur. Sed illa ablutio significat ablutionẽ penitentie.ḡ si ꝺs dormiẽs polluit:debet inde penitere.et ita dormiẽs peccat:lz nõ sit in statu

quarta q̃o vtrũ ignãtia invincibilis excusat.

Opinio aliquorum ꝑ hanc añ.

solutio fm aliquos.

Hec instãtia nulla ẽ.

An adã potuit primo peccare venialiter.

Añ de furioso.

ꝑ hoc añ.

Item añ.

Iterum añ

Ad idẽ añ.

Itẽ ad idẽ

In oppom p gregoriũ

De polluti one noctur na.

Secundo. li.ar. Item dicit in Señ. q̄ qñ loth ꝯcubuit cum filia sua non sensit qñ illa cōcubuit vel qñ recessit: ꝓpter nimiam ebrietatē. igitur tūc non hēbat vsum li.ar. ergo qua rōne furiosus nō peccat: nec loth peccauit tūc. Cuius ꝯtrariū dicit glosa sup Señ. scz q̄ merito ebrietatis incidit in incestū. Item furiosus nō peccat ideo quia non habet voluntatē peccandi. ꝯ nec loth fecit incestū: qz nō habuit voluntatē cognoscēdi filiā. nec lamech fecit homicidiū: quia nō habuit volūtatē inficiendi hoiem qñ interfecit cayn sed ferā. Sed ꝫ. dicūt auctoritates q̄ merito bigamie ꝓpetrauit ho= micidiū. Item hō qui est in pctō mortali non potest vitare quin peccet: ⁊ tamen illa impotētia nō excusat eum a toto. ꝯ ignorātia furiosi nō debet eū excusare a toto. Itē si furiosus non peccet qz in illo statu non potest discernere: eadē rōne ille qui ab īfantia inclu= ditur in carcere paganoꝝ nec potest habere aliquem qui eū īstruat non peccat si nō credat articulos fidei ꝓpter impotentiā. Cōtra ōt apls. Sine fide impos= sibile ē placere deo. igitur iste tenetur credere. ⁊ ita status impotētie non excusat eum penitus a pctō. ꝯ nec furiosum. Itē sit q̄ iste ante furorē habuit pctm̄ ignorātie. ista ignorātia ꝓius fuit in eo peccatū: nec penitet nec pōtuit de ea. ergo adhuc pctm̄ mortale est in eo: igitur adhuc peccat pctō omissiōis ex eo q̄ nescit quod tenet scire. et si peccat pctō omissionis in hoc statu: ꝯ eadem rōne potest peccare pctō actuali in hoc statu. Item iste in hoc statu aut tenet aliqua lege aut nulla. si nulla lege tenet: quis eū absoluit? si enī absolut⁹ est ex vel a culpa sua: ꝯ reportat lucrū ex culpa sua ex qua cecidit in furorē. Prelea. ꝓius tenebat naturaliter a lege dei: sed natura eius eadē est q̄ ꝓius: ergo adhuc tenet in hoc statu: ꝯ si contra legem dei facit in hoc statu peccat. sed cōtra legē dei facit adulterādo vl occidēdo. ꝯ sic peccat.

Quarto.

Quinto.

Ꝫ aplm.

Sexto.

Septimo.

Octauo

Solutio. Dicim⁹ q̄ re vera si furiosus non habet ex toto li.ar. ligatum peccat ⁊ magis vel minus: fm q̄ magis vel minus ligatū est eius li.ar. Ille aūt furiosus in quo ex toto ligatum est li.ar. nullomodo peccat nisi qñq̄ habet lucida īterualla. De dormiēte siīter dicimus q̄ nō peccat: sed debet se reputare pctōrē. quia talis pollutio solet ꝓcedere ex immūdis cogitationibus in statu vigiliarū. quandoq̄ talis pollutio ex natura exonerāte se ex supfluis humoribus ꝓtingit. qñq̄ ex immūdis cogitatiōibus p̄cedētibus. Qui autē patit talē pollutionē suspicari debet q̄ ꝓuenerit ex īmun= dis cogitatiōibus. et ideo debet penitere ⁊ lauare se aqua lachrimaꝝ: sicut exigit auctoritas predicta. In tali enī casu locū habet qđ dicit btūs greg. Bonarū mentiū est ibi culpā cognoscere: vbi culpa nō est.

ad obiecta Eñ ꝓuenit pollutō no cturna.

Gregorius

Ad scām.

Ad scdo obiectū dicim⁹ q̄ in loth nō erat ex toto ligatū li.ar. per ebrietatē. Qđ ꝯ dicit Nō sensit qñ ꝯcubuit filia. dicimus q̄ non sensit. i. paꝝ sensit. Auctoritates aūt que dicūt q̄ non peccauit: intelligēde sunt q̄ non peccauit cōparatiōe illius pctī qđ cōmisisset: si sciens ⁊ prudēs cognouisset filiam. Nec est silē de furioso ⁊ lamech: quia furiosus non mouetur motu volūtatis sicut lamech ⁊ loth mouebantur motu volūtatis qñ lamech fecit homicidium ⁊ loth incestum.

Loth pec= cauit cōꝯ= scēdo filiaꝫ.

De lamech

Ad tertiū. Exñsi mor tali ꝑtvita= re mortale ꝛveniale

Ad tertio obiectum dicimus q̄ ille qui est in pctō mortali non habet absolute īpotentiā vitādi pctm̄ mortale: īmo simplicit̄ habet potentiā vitādi pctm̄ veniale ⁊ mor= tale: sed vix potest vitare per magnū tempus q̄ non peccet maxie venialiter.

Ad quartū

q̄ ille ductus ab īfantia ad paganos: cum venerit ad tempus adultū nō habet impotentiam credēdi īmo potest credere. quia si faceret qđ in se ē dñs illuīaret eū ⁊ ita crederet. ⁊ ita differētia eius est ad furiosum.

Ad qnto obiectū dicimus q̄ re vera iste habet idem pctm̄ ignorātie qđ ꝓius hēbat: sed nō omittit noua omissione ex eo q̄ nescit qđ tenetur scire.

Ad quintū

Ad vltimo obiectū dicimus q̄ re vera iste (demōstrato furioso) tenet lege diuina: tm̄ qñ ipse fornicat nō ipse hō facit ꝓtra legē dei. quia ipse inq̄tū homo non operat: sed inq̄tū brutū animal. non ex potētijs humanis sed tm̄ brutalibus. Eñ sicut ōt apls. Non ego operor illō: sed qđ habitat in me pctm̄. Ita potest dici q̄ iste fu= riosus nō opat illud: sed qui habitat in eo furor vel brutalitas vl carnis corruptio.

Ad sextuz.

Paulus Furios⁹ nō peccat tpe furie.

Itē sit q̄ iste ex culpa sua cecidit in furiam ⁊ adulteretur. iste non peccat sic adulterādo: sed peccaret nisi esset furor qui precessit ex culpa sua. et ita videt q̄ ex culpa sua reportet lu= crum.

Ꝫ dicta aſ.

Solutio. Solutio. Dicim⁹ q̄ ō tūc lucrū reportaret sic. sed non est ita. Non enī ille vt hō facit adulteriū illud. i. hāc actionem qua cognoscit alienā qui ꝓius culpam cōmisit: sed brutū operatur illam actionē.

Iterum aſ

Itē sit q̄ deus īfligat hoi ꝓpter pctm̄ aliqđ furiā incurabilē. Probatio q̄ hoc possibile est. quia hoc pctō meruit iste penā eternā: ꝯ hoc pctō meruit quātālibet penā temporalē. scz iste furor incurabilis est pena tpalis: ergo pro pctō potest ei deus īfligere furiam incurabilē penā. ponat. Iste nō potest peni= tere de pctō suo. hoc est magna pena inflicta a deo. ꝯ iste meruit hāc penam. Cōtra. Hoc pctm̄ est remissi= bile de natura sui: igitur eo non merebit quis vt nunq̄ possit penitere de illo. quoniā si hoc esset: esset causa impotētie penitēdi: ergo non esset remissibile de sui natura. Restat ꝯ q̄ iniuste agit cū eo: si pro hoc pctō inferat ei deus furorē incurabilē. Forte dicet q̄ deus non potest ei inferre talem penam pro pctō. qm̄ hoc eēt cōtra mīam dei. Cōtra. Hec pena ē vtilis isti. qm̄ si eēt sine furore magis peccaret. ꝯ nō est cōtra mīam dei q̄ talis pena inferat ei: cum sit vtilis ei. Qđ conce= dimus hac ratiōe. Nec valet hec argumentatio. Iste meruit hanc penā hoc pctō q̄ nunq̄ possit penitere: ergo hoc pctm̄ nō est remissibile. Vel hec. Hoc pctm̄ est remissibile: ꝯ eo nunq̄ merebit quis vt nunq̄ peni= teat. quia deus non infligit quālibet penā quā posset iuste infligere: tamen pctō mortali non merebit homo determiate nisi penam eternam: sed tpalē merebit non determiate et absolute. tm̄ ꝓ eo infert deus qñq̄ penā tēporalē scilz ꝓpter correctionē vel aliam causam. et quātācunq̄ inferat iuste infert: quia maiorē meruit.

Euasio

Ꝫ hanc aſ

Solutio. Nec argu= mētatio nō valet.

¶ Prima questio huius capituli. Ca.2.

Hic querit quattuor. Aſ q̄ sic.

Sequit de omissione. ⁊ primo vtrum omissio sit pctm̄ actuale vel non. scdo vtrum teneamur ad impossibile. tertio vtrum dormiēs peccet omittēdo. quarto vtrum omissio finis sit pctm̄. Circa primū sic. Dis iusticia est facere bonum vel declinare a malo. et sumat hoc verbū declinare non prout significat pure priuationē: sed prout significat actum. ergo per locū a cōtrarijs Dis iniusticia est facere malū vel declinare a bono. ⁊ sumatur hoc verbū declinare positiue sicut prius. sed omne facere malū vel declinare a bono est pctm̄ actuale: ergo dis iniusticia est pctm̄ actuale. sed dis omissio est iniusticia: qm̄ sicut iusticia cōprehēdit oēm virtutē. sic enim accipiebatur prius hoc nomen

iusticia.ita iniusticia comprehēdit oñe vicium.ergo oīs omissio est pctñ actuale. Item deus est promior ad miserendū ꝙ ad condēnandū:sed nullum hoiem remūerat deus ꝓ declare a malo:nisi motus liberi arbitrij sit ibi.ꝯ per locū a maiori deus nullū hoiem condēnat pro declinare a bono:nisi motus liberi ar. sit ibi.ergo qñ condēnat hoiem pro omissiōe:opz ꝙ in omissiōe fuerit motus li.ar.ꝛ ita omissio est pctñ actuale.ꝛ ita omne pctñ erit actuale.Cōtra.Facere qđ lex dei prohibet est pctñ:ergo non facere qđ lex dei iubet est pctñ.sed hec est pura priuatio.ꝯ pura priuatio est pctñ:igitur nō omne pctñ est actuale. Itē nullū preceptū est prohibitio vel ecōuerso:ergo nullū facere bonū est declinare a malo.ꝯ ꝓ cōtrariū nullū facere malū est declinare a bono.sed declinare a bono est omittere:ꝯ omittere nō est facere malū. sed oī pctō actuali facit homo malū:ergo omittere non est peccatū actuale. Item deus p̄cepit isti vt det hodie elemosinam.sit ita.et iste tota die fecit opera indifferētia.inde sic.Deus p̄cepit isti.ꝛc.et nō dedit: ergo omisit.ꝛ ex hoc est culpabilis.hoc cōstat.ꝯ illa omissio est pctñ.sed nō est actus:qñ nullū actū fecit hodie nisi indifferētē:ergo illa omissio non est pctñ actuale. Solutio. Dicimus ꝙ hec argumētatio non valet Omnis iusticia est opatio boni vel declinatio a malo:ergo oīs iniusticia est opatio mali vel declinatio a bono:ſm ꝙ declīatio importat actū et sumit vniformiter.ꝛ hoc ideo cōtingit:quia plura exigunt ad opus ℣tutis ꝙ ad opus vicij.qñ ad opus ℣tutis nō tm̄ exigit genus operis:sed oēs circūstātie bōe. sed ad eē vicij sufficit genus pcti vel omissio alicui⁹ circūstātie.ꝓpter qđ dicit Aristoteles ꝙ difficile est inuenire medū:facile aūt diuerti a signo siue a centro. Propter hoc priuatio q̄ est sine motu li.ar.nō est meritoria neq; opus ℣tutis.sed alia priuatio sine omni motu est demeritoria. Ad scō obiectū sīliter pz solutio.qñ re vera deus ē ꝓnior ad remūerādū ꝙ ad condēnādum:quia est promptior ad remūerandū opa virtutis ꝙ ad ꝯdēnandū opa vicij.Et ideo licet non remūeret propter priuationē:tñ cōdēnat ꝓpter priuationē.quoniā aliqua priuatio est peccatum:sed nulla priuatio est virtus vel opus virtutis.

aristoteles

pura omissio est pctz.

Ad scām.

¶Scda questio huius capituli.vtrū aliquis obligatur ad impossibile.

Arca scām capitulū primo probat ꝙ nullus ad impossibile obligat sic.Oñe volūtariū subest libero arbitrio:sed omne meritorium vel demeritorium est volūtariū:ergo omne meritorium vel demeritorium subest li.ar.Item omne qđ est in p̄cepto vel ꝓhibitiōe est meritorium vel demeritorium:ergo oñe quod est in precepto vel prohibitione subest li.ar.ergo nullum impossibile est in precepto vel prohibitiōe.sed oñe qđ sub tentione cadit est in precepto vel ꝓhibitiōe: nullū impossibile est in precepto vel ꝓhibitiōe:ergo nullū impossibile cadit sub tentiōe.ergo ad nullum impossibile tenemur.Primā propositionē cōstat eē veram per diffinitionē eius qđ est volūtariū:quoniā voluntariū est qđ subest libere volūtatis arbitrio.ꝛ ita omne volūtariū subest libere volūtatis arbitrio. Assumptio primi sillogismi ꝓbat multiplicit.cōstat eni ꝙ omne meritū est voluntariū.qz omne meritū primo ꝛ principaliter cōsistit penes voluntatem.qñ sicut dicit btūs aug.Omne pctñ adeo est volūtariū ꝙ si non est volūtariū non est pctñ. Preterea.Virtus ꝛ viciū sunt cōtraria:ergo habēt idē susceptibile.Sz oīs virtus est in volūtario:qñ non est in sensibili ſm ꝙ sensibile:qñ sic eēt in brutis.ergo omne pctñ est voluntariū:ꝛ ita omne demeritoriū est voluntariū. Item sumat opari prout gñale est ad operor ꝛ non operor(sicut dt aug.)ꝛ opatio sīliter.Inde sic.Oīs opatio hoīs aut est violēta/aut naturalis/aut volūtaria:ergo oīs opatio pctī est violēta vel naturalis vel voluntaria.sed nulla actio peccati est violēta vel naturalis:igitur oīs operatio pctī est volūtaria.sed oñe demeritoriū est opatio pctī:ergo oē demeritoriū est volūtariū. Q; aūt hec sit vera Omne qđ est in precepto vel ꝓhibitiōe est meritorium vel demeritoriū cōstat.quoniā ad hoc precipit aliqđ vt eo quis mereat.ad hoc ꝓhibet aliqđ:ne eo quis demereat. Item ad idē.Adam in prio statu nō potuit peccare venialiter:sed in scdo statu potuit peccare venialiter per primos motus.Illi ꝯ motus fuerūt veniales in scdo statu:qui erāt mortales ſm primū statū.cuius causa est sola infirmitas.ꝯ sola infirmitas soluit adā a tentione primorum motuū.qñ cum prius teneret vitare illos:mō nō tenet vitare.qz nullus tenet vitare veniale pctñ.ꝯ si sola infirmitas soluit tētionē vel obligatōez:ex q̄ infirmitate nascit difficultas resistēdt primo motui nō impossibilitas.ꝯ multo fortius vbi est impossibilitas soluit tentio.Forte dicet ꝙ impossibilitas illa ideo nō soluit tentionē:quia ex culpa sua se ingessit in illā impossibilitatē. Cōtra.Infirmitas ade licet ex culpa sua se ingesserit in eā soluit tētionē illius ad qđ primo tenebat:ꝯ multo fortius impossibilitas soluit tensionē in hoc casu:licet ex culpa sua se ingesserit ī talē necessitatē. Item ebrietas p̄cedēs excusat adulteriū sequēs.non nisi inq̄tū ligat rōem. igitur cum ex hoc pure excuset ꝙ ligat rōem:quāto magis ligat rōez tāto magis excusat.ergo si ex toto ligat ex toto excusat.ꝯ si ex toto impotēs ē ratio vti actu suo soluta est ab omni tentiōe:vt in furioso qui ex culpa sua cecidit in furorē:vel in ebrio.ergo si in talibus vbi prorsus ligata ē rō impossibilitas soluit tentionem:eadem rōne vbi est impossibilitas soluet tentionē. Itē lex dei est benignissima:ergo q̄tū in se est neminē ligat ad ī possibile. Preterea.eadē lex posita ē bonis ꝛ malis:ꝯ ſm se ad idē ꝓsus ligat bonos ꝛ malos.sed bonos nō ligat ſm se nisi ad possibile:ꝯ nec malos.ergo lex diuina q̄tū in se est non ligat nisi ad possibile.cōstat aūt ꝙ ipsa ligat ſm se ad vitandū mortalē motū libidinis.sed si vitat mortalis motus libidinis:aut vitat qñ est mortalis aut non.igitur lex diuina ligat q̄tū in se est ad hoc ꝙ vitet motus libidinis mortalis qñ est mortalis aut nō.ꝯ ligat ad hoc disiunctū q̄tū in se est.sed vna pars illius disiūcti est impossibilis:ꝛ lex diuina q̄tū in se est nō ligat nisi ad possibile.ergo nō ligat q̄tū in se est nisi ad alterā ptē disiūcti.ergo q̄tū in se ē ligat ad hoc ꝙ vitet motus libidinis mortalis anteq̄ sit mortalis:ergo ligat ad hoc ꝙ vitet qñ est venialis. Qui ꝯ pmisit motū libidinis ꝓcedere donec esset mortalis:omisit siue contraxit maculā omissionis ex eo ꝙ nō vitauit motum libidis quz erat venialis.Sz illā maculā nō cōtraxit ante.A.Sit a.instans in quo primo motus ille fuit mortalis:qñ in nullo instanti ante.a.posset dici ipm cōtraxisse maculam omissionis.quia adhuc poterat

Augustin⁹ scō ad idē

Tertio per augustinū.

Quarto.

Euasio.

ꝑ quam ar.

scō ad idē

Tertio ad idem.

vitare ne fieret mortalis in.a. Igit cōtraxit maculā omissionis ex eo q nō vitauit ante.a. illū motū: dum erat venialis. ergo non cōtraxit maculā omissiōis ex eo q nō vitabat tūc motū illū: sed ex eo q ante.a. nō vitauerat. ℊ non tenebaꝫ vitare motū illum in.a. sed

In oppoⁿ ante.a. et ita non tenebaꝫ ad ipossibile. Cōtra. ponaꝫ q aliqua vouerit ℵgitatē ꝛ postea fornicaꝫ. inde sic. Ista vouit virginitatē ꝛ non est absoluta a voto. qm̄ pctm̄ suum non absoluit eam: quoniā sic de pctō suo reportaret lucrū. ℊ adhuc teneꝫ ad votū virgitatis.

sed impossibile est istam esse virginē: igitur teneꝫ ad

Secundo. impossibile. Item iste teneꝫ reprimere motū libidis anteq̄ sit mortalis vel postq̄ ē mortalis. Nō p̄t̄ est dici q teneaꝫ reprimere motū libidis anteq̄ sit mortalis. qm̄ inde sequereꝫ q declinare teneretur a pctō veniali. ꝛ ita pctm̄ venale eēt in prohibitione. quod falsum est. Restat ergo q iste teneꝫ reprimere motū libidis postq̄ est mortalis. Simus ergo in.a. et a. sit instans in quo p̄mo motus ille est mortalis. inde sic.

Tertio. Iste teneꝫ reprimere motū istū: sed motū in.a. ipossibile est q reprimat ipe in.a. cum a. sit. ℊ tenetur ad impossibile. Item quilibet teneꝫ cōteri de pctis suis qm̄ hoc est preceptū: et illud preceptū potest aliquis omittere. hoc nō est dubium. ponaꝫ q omittat illud preceptū in a. Inde sic. Ille omittit in a. ex hoc q nō cōteriꝫ. Aut tenetur cōteri in a. aut non. Si nō: ergo non omittit in a. ex hoc q non cōteriꝫ in a. Si dicit q tenetur cōteri in a. Sz hoc est impossibile: cum assit.

Quarto ergo teneꝫ ad impossibile. Itē ponaꝫ q iste fornicet. inde sic. Iste teneꝫ nunq̄ peccare mortaliter: ℊ teneꝫ abstinere semp a pctō mortali: ℊ teneꝫ abstiere in a. a peccato mortali. Sit. a. instans in quo fornicaꝫ. Sz impossibile ē q abstineat a pctō mortali in a. quoniā

Quinto fornicaꝫ in.a. ℊ teneꝫ ad impossibile. Itē quilz teneꝫ credere. aliquis potest omittere ex hoc q nō credit. ponaꝫ. Iste omittit in hoc instāti ex hoc q nō credit in hoc instāti: ℊ tenetur credere in hoc instāti. Eodē mō tenetur/sperare/diligere/ꝛ cōteri de pctis suis in hoc instāti: ergo teneꝫ moueri istis ꝗttuor motib⁹ in hoc instāti. sed hoc est ipossibile per se. ergo aliquis teneꝫ ad impossibile p se. Qđ oīs negāt. licet dicāt q multi teneant ad impossibile p accidēs: tm̄ dicūt q

Solutō ali nullus teneꝫ ad impossibile per se. Solutio. Quidā quorum. dicūt q tenemur ad impossibile p accidēs. tm̄ dicūt q

Opinio do nullus teneꝫ ad impossibile p se. Sed qz nobis videꝫ ctor' q nul q ad obiectiōes que facte sunt non posset sufficiēter l⁹ teneꝫ ad rñderi: nobis videꝫ q nullus teneꝫ ad ipossibile siue ipossibile. per se siue p accidēs. Ad primo obiectum cōtra hoc

Ad primū. dicimus qm̄ illa que fregit votū virginitatis non est absoluta a voto: tm̄ non teneꝫ ad virginitatē sz teneꝫ ad ꝓtinentiā oīmodā sicut p̄mus. vñ patet q ipa non reportat lucrū de pctō suo. licet non teneaꝫ ad virginitatē vt p̄mus: qm̄ ab hoc absoluit eā ipossibilitas.

Ad scām. Ad scām dicimus q quilibet teneꝫ reprimere motū libidinis anteq̄ sit mortalis: ꝛ teneꝫ reprimere ipm dū est venialis: vt sic declinet a mortali nō vt decliet a venali: qm̄ per repressionē venialis declinat homo

ri diculosa a mortali. Ridiculosa aūt est opinio eoꝝ qui dicūt q opinio. tenemur reprimere motū libidinis dum ē mortalis. Idem enī est acsi diceret q aliquis teneꝫ vitare tunc

hec argum tm̄ ne cadat in fouea: qui iam cecidit in eam. Sz non tatio nō vz valet hec argumentatio Iste teneꝫ reprimere motū libidinis anteq̄ sit mortalis ꝛ nō reprimit: ℊ omittit anteq̄ sit mortalis. Im q hoc ℵbū omittit importat deformitatē ꝛ principaliter significat carentiā actus debiti. dicimus enī q carētia actus debiti ꝛ deformitas q̄ inde prouenit nunq̄ sunt simul. Qm̄ dicimus q impossibile ē aliquē omittere ꝼm hāc significationē. Sz si omittere significet tm̄ deformitatē omissiōis: tūc dicendū est q ille qui non reprimit motū libidis omittit in illo instanti in quo ille motus omissionis incipit eē mortalis: ꝛ omittēs deformitatē omissiōis cōtrahit. Nō ex hoc q nō facit in hoc instāti qđ teneꝫ facere in hoc instāti. sz ex hoc q nō facit in hoc instāti qđ p̄ius teneꝫ facere in hoc instāti vl̄ ante. Sicut si p̄ceptū eēt alicui q cogitaret de deo ante terminū hui⁹ diei. Si nō cogitat nō est culpabilis a terminū huius diei. Nō potest dici q cōtrahat maculā omissionis ante terminū huius diei ita q in aliquo instāti ante. qm̄ inter illud ꝛ terminū diei est aliqđ tps totū in quo potest cogitare de deo et iplere illud p̄ceptū. Patet ℊ q talis argumētatio nō valet. Iste teneꝫ cogitare de deo ante terminū huius diei ꝛ nō cogitauit: ℊ omisit ante terminū hui⁹ diei. Debet enī addi. vel cōtraxit maculā omissionis in termio huius diei. qđ verū est: quia tūc p̄mo fuit culpabilis. Et p hoc

Ad tertiū. patet solutio ad scām obiectū. Ad tertiō obiectū dicimus q aliqs potest omittere ex hoc q nō cōteriꝫ in hoc instāti. non tm̄ dicimus q iste tenetur cōteri in hoc instāti: qz hoc impossibile: et impossibilitas eum absoluit. sed tūc omittit. i. maculā omissiōis ꝯtrahit: quia non cōteritur in hoc instāti: nec est cōtritus cum p̄ius cōtinue teneret cōteri in hoc instanti vel ante. Cum enī homo peccauit nō statim omittit ex hoc q non cōteriꝫ. qm̄ impossibile eēt q statī cōtereret. qm̄

q̄d requirit ad ꝓtitōez ad hoc q aliquis conteraꝫ oportet q p̄ius deliberet cogitādo de peccato suo/ꝛ pena eterna/ꝛ iusticia dei ꝛ hmōi. vñ danꝫ ei indutie a deo: scz tps deliberatiōis. qm̄ si a iudice seculari darentur indutie: multo fortius a iudice spūali. quia benignus est. Sed q̄tū tempus

Sz hō iducias ad ꝓte rendū. precise detur ei nemo scit. Teneꝫ ergo conteri in tpe indutiaꝝ vel in termio illius tpis. et si non cōteriꝫ in tpe illo vel in terio tpis omittet in termio tpis. i. cōtrahit maculā omissionis. Tūc enī p̄mo est vitupe-

Doctrina gñalis. rabilis ꝛ omittit ex hoc q tunc non cōteriꝫ: cum non fuerit p̄ius cōtritus ꝛ tenebatur p̄ius cōteri in hoc instāti vel ante. Si tm̄ fiat vis in hoc q cōtritio exigit tps. quoniā ad hoc q aliquis cōteraꝫ oportet multa p̄cedere vt dictū est. Scām hoc dicendū est q iste nō omittit in terio tpis indutiaꝝ: sed in instāti in q̄ p̄mo efficit impotēs cōteri in tpe indutiarū. Est enī gñalis doctrīa q si aliqs teneꝫ ad aliquā actionē in hac die: si illa actio nō exigat tps ad sui impletionē sed potest impleri in instāti: tūc trahit omissio in terio nō citra. Si aūt illa actio exigit tps ad sui impletionem: tunc cōtrahit omissio nō in terio sed citra in instāti in quo p̄mo efficitur impotens implere actionē illā in hac die. Ad aliud dicim⁹ q cum dr Iste teneꝫ nunq̄ pec-

Ad quartū care mortaliꝫ. hoc ℵbū peccare teneꝫ ibi p̄o futuro tm̄ non p̄o p̄nti: quia id qđ est in p̄nti sive affirmatio sive negatio tā nō subest libero arbitrio. Sicut nullus teneꝫ non peccasse: qm̄ nō subest libero arbitrio. eodē mō null⁹ teneꝫ nō peccare in hoc instanti: qm̄ nō peccare in hoc instanti nō subest libero arbitrio iam.

Tertia questio huius capituli.

Item cū quilibet teneaꝫ credere: querit quādo omittit aliquis ex hoc q nō credit. Et obiciꝫ de

paruulo nō baptizato: vtrū in instanti in quo incipit esse adultus omittat credere. Probat q sic. quoniā si decederet dānaret in iferno sicut adultus. ḡ ppter aliqd pctm̄ mortale. non nisi ppter pctm̄ omissionis: qm̄ peccatū actuale nō fuit in eo. Sz nullum peccatū omissiōis fuit in eo nisi illō quo omisit credere. nulla enī omissione potuit vituperari potiꝰ q̄ ea q̄ omisit credere. qm̄ credere est primus bonus actus ad quē ds tenet. ergo restat q in illo instāti omisit credere.

Af q sic.

In oppm Cōtra. Omisit credere: ḡ tunc tenebatur credere vel prius. sed non prius: qm̄ non erat tūc in statu in quo posset vti li. ar. ḡ in illo instanti tenebat credere. sed hoc impossibile erat q crederet tūc: igit tūc tenebat ad ipossibile.

Solutio. Solutio. Dicimus q nō omisit in statu in quo primo fuit adultus. quoniā ad hoc vt teneat: exigitur tps deliberatiōis. oportet enim cōsiderare creaturas q̄ sunt via ad credendū deū. Ideo dns dat puero indutias qm̄ venit ad adultā etatē: vt ꝓsideret creaturas t cōferat ad creatorē. Nemo autē scit q̄tū tps deliberatiōis dat pcise tali incipiēti eē in adulta etate: sed bn̄ scimꝰ q dat ei aliq̄tū tps deliberatiōis: in quo tpe si non credit cōtrahit omissionē in termio illius tpis. sicut dictū est de cōtritiōe. Omittit enim credere in terio illius tpis: quia nō credit in illo cum prius teneret credere in illo vel ante et nō prius credidisset. qm̄ hoc est omittere sm̄ hāc opinionem sm̄ quā dicimus q nullus tenet ad impossibile. t si moreretur iste homo ante terminū illius tpis iudicaret sicut paruulus non sicut adultus: licet in veritate sit adultus. qm̄ nōdum habuit tps in quo posset facere cōpetenter ea q̄ sunt adulti. Sed sm̄ opinionē illoꝝ qui dicūt q aliquis tenet ad impossibile. omitere est aliqd nō facere incōtinenti in quo tenet aliqd facere. Et notādū q aliqs existēs in mortali tenet credere: sperare: diligere: conteri. sed si est omissor verum est omissionē fidei esse primā in eo: oēm motus fidei naturaliter est prior in iustificatiōe. Sz postq̄ credidit: pōt omittere/sperare/diligere vel cōteri: si negligēs fuerit ad exercendū actus illos. vt patebit in sequēti questione. Ex hoc pz q nullus tenet moueri sil̄ istis quattuor motibus: scilz motu fidei/spei/caritatis/et cōtritionis. qm̄ hoc est impossibile p se. Impossibile enī est aliquē moueri simul istis quattuor motibus. qm̄ sic moueret aia t sil̄ t semel ad diuersa ex eadem parte. i. ex eadem vi. cum oīs motus cōtritiōis sit in aliqua vi aie: oporteret q eēt in eadē cū motu fidei/ vel spei/vel caritatis. t ita si sil̄ moueret istis q̄ttuor motibus: seq̄ret q moueret ex eadem vi ad diuersa. Tm̄ quidā dicunt q simul potest aliqs moueri motu fidei/spei/t caritatis: vt ex diuersis potētijs diuersis motibus moueat sil̄. qd̄ non est incōueniēs sm̄ eos: t bn̄ potest dici ita. Sikiter possibile est q aliqs ex diuersis potētijs moueatur sil̄ motu cōtritiōis t motu fidei: vt in iustificatione impij. In qua autē vi sita sit cōtritio de pctis inferius patebit. Ex p̄dictis videt q quicūq; peccat pctō actuali: peccat pctō omissiōis. vt ille qui fornicat peccat peccato actuali: t peccat pctō omissionis ex eo q prius tenebat vitare motū mortalē libidinis t nō cauit. Ad cōcedimus simpliciter. ad hoc enī data est hoi prudētia t tēperantia: vt per tales ⁊tutes caueat motus illicitos mortales. Sed sm̄ hoc videtur q aliqs habeat infinitas omissiones simul t semel. qm̄ illa omissio est pctm̄ mortale. igit tenet vitare illam t non vitat: ergo ex hoc omittit. t ita si sm̄ hoc ꝓtrahit omissionē: eadem rōne cōtrahit tertiam t quartā ex eo q non vitat. et sic in infinitū. et ita simul t semel cōtrahit infinitas omissiones. qd̄ patet esse falsum. Dicimus q nullus omittit ex eo q non vitat p se eam omissionē. qm̄ omissio non debet vitari sm̄ se sed per aliud. In hoc enim vitat omissio q vitat motus illicitus. qm̄ ex hoc incurrit omissio: q incurrit motus illicitus quē debebat hō cauere. t ideo cauetur omissio quādo vitatur motus illicitus.

Af q sic.

Solutio.

In oppm

Euasio

Cōtra quā

Secūdo

Opinio aliquorum

Ista via est dulcis.

Scōz alios

nemo simꝰ tenetur ad ista q̄ttuor

Opinio aliquorum

Conclusio ex dictis.

ꝫ hoc af.

Tertium capitulum.

Circa tertiū capitulū q̄rit: vtrū dormiens potest omittere. Ad̄ videt. Ponat q abbas p̄cipiat monacho q surgat ad matutinas. ille autē inebriat se et obdormit: nec audit cāpanas: nec surgit ad matutinas. Iste tenebatur surgere t nō surrexit: ḡ omisit. Queritur ergo qm̄ omisit. Si qm̄ dormiebat. Cōtra. Tūc non erat in statu in q̄ posset vti libero arbitrio: igitur tūc nullo mō peccabat. sicut puer nō peccat qz nō est in statu in q̄ possit vti libero arbitrio. Si dicit q omisit qm̄ inebriauit se. Cōtra. Poterat cōteri de ebrietate añ matutinas t surgere tpe debito: igitur adhuc nō omittebat. Preterea. Mondū tenebat surgere qñ vigilabat: ḡ nondū erat inobediēs: igit nōdū erat omissor p̄cepti: ḡ non omisit qñ vigilabat nec qñ dormiebat. ergo simpliciter nō omisit. Ad hoc dicūt quidā q omisit vigilando ex eo q nō posuit in corde sm̄ sollicitudinē surgēdi ad matutinas anteq̄ dormiret. Illa enī sollicitudo euigilasset eū. sicut sollicitudo iuuenis qui sollicitus est pascere accipitrē suum mane: euigilat eum mane. t magistrū sīliter qui sollicitus est surgere mane ad legēdū. Cum igit abbas p̄cipit monacho q surgeret ad matutinas: intelligit ei duo p̄cepisse: scz ipm̄ surgere t ipsam sollicitudinē ad surgere. Sed ꝫ hoc est. qm̄ sine illa sollicitudine potest audire campanas t surgere ad matutinas: ḡ nō tenebat ad illā sollicitudinē. Ad hoc dicimus q cum precipit abbas monacho. ⁊c. intelligit pia conditio: scz si audierit campanas. Añ dicimꝰ q nunq̄ aliquis omittit dormiēdo: tamen si ꝓscientia dictat monacho q sine sollicitudīe nō sit auditurꝰ cāpanas: vel dictat ei q tali hora solet pulsari ad matutinas et q sine sollicitudine surgere non posset. tunc ex hoc q tenet ad opa circūspectiōis tenet ponere talē sollicitudinē in corde suo āteqū dormiat. Si aūt posuit talē sollicitudinē in corde suo anteqū dormiat: t tamē dormit nec audit campanam nec surgit ad matutinas: dicimus q nō omittit. Et nō valet hec argumētatio Preceptū erat ei q surgeret ad matutinas t non surrexit hora debita: ḡ omisit. Et hoc ideo qz non tenebat surgere absolute: sed sub hac cōditiōe si audiret campanas. Et dicimus q qñ inebriauit se nō omisit: tñ ebrietas fuit maius peccatū q̄ si nichil preceptū esset ei. ex eo enī q erat ei preceptū q surgat ad matutinas magis debuit cauere se ab impedimētis: t ita ab ebrietate.

ꝫ hanc af.

Solutio.

Nō diligēt

Ad argum tum.

p̄ceptū aggrauat ebrietatem.

Quartum capitulum.

Circa quartū capitulū querit: vtrum modus sit in p̄cepto. i. vtrū quicq̄d tenet facere: teneat facere ex caritate. Videt q nō. qm̄ aliqs pōt honorare parentes ex naturali pietate sine pctō: qz natura non habet vicii. ergo aliqs potest honorare parētes sine pctō et nō ex caritate. non ḡ tenemur honorare parētes ex caritate, non ḡ q̄cq̄d tenemur facere: tenemur

questio ārti capli.

Af q non.

Secūdo p augustinū.

facere ex caritate. Item aug. dicit q̄ declīare a malo semp vitat penā: sed nō semp merek palmā. ergo fit aliqñ sine caritate ⁊ tamen est bonū: quia vitat penā. ergo possumus declinare a malo non ex caritate sine pctō: ⁊ ita non tenemur declinare a malo ex caritate.

Tertio per gregoriū.

pctō: ⁊ ita non tenemur declinare a malo ex caritate. non ꝯ quicq̄d tenemur. ⁊c. Itē ōt btūs greg. Interī fac boni quicquid potes: vt deus illustret cor tuū ad penitentiā. Ex hoc pz q̄ ille qui ē in mortali peccato potest facere aliq̄ bonū sine pctō non ex caritate: vt

Solutio.

potest facere aliq̄ bonū sine pctō non ex caritate: vt dare elemosinā. ⁊ hmōi. ꝯ q̄cq̄d. ⁊c. Ad hoc dicimus q̄ tenemur ad opa virtutū siue ad opa meritoria nō in specie sed in gñe. qñ sufficit aliquē moueri q̄cūq̄ motu meritorio: siue ille mot⁹ sit fidei/siue spei/siue

Pbatio opinionis.

caritatis siue cuiuscūq̄ alterius ℣tutis. et hoc pbat sic. Iste tenet moueri motu caritatis aliquo instāti. demonstret illud. Iste tenet moueri motu caritatis in hoc instāti. Cōtra. Ille potest moueri motu fidei vel spei sine pctō in illo instāti: ꝯ non tenetur moueri motu caritatis in illo. Hoc modo potest pbari q̄ ad nullū motū specialē alicuius virtutis tenet aliq̄s. qđ

Ꝯ opinionē arguitur.

nullū motū specialē alicuius virtutis tenet aliq̄s. qđ ꝯ opinionē ipsi asserunt. Sed ꝯtra. Non tenet ad opera virtutū nisi q̄ sunt in ꝑcepto. sed opera virtutū specialia ⁊ in speciali sunt in precepto. ꝯ tenemur ad opa specialia

Secundo.

virtutū. Item iste prelatus videt q̄ si fidem predicet multi q̄uertent: si non p̄dicet multi subūtent. Cōstat q̄ in hoc casu tenet iste predicare fidem: ergo tenet moueri motu fidei: ⁊ ita tenet moueri motu speālis

Tertio.

℣tutis. Itē qñ aliq̄s tentat de luxuria tenet resistere tali tentatiōi ⁊ nō potest nisi motu temperātie: ⁊ ita

Ꝓhoc pz īprobatō opinionis.

tenet moueri motu specialis virtutis. Propter has ⁊ hmōi obiectiōes tradim⁹ predictā opintonē nullā esse. Alij dicūt q̄ non tenemur ad opera virtutū siue

Alia opio.

ad opa meritoria. qñ sicut virtutes nō sunt in ptāte li. ar. ita nec opa virtutū. sed sufficit si facimus qđ in nobis ē. sicut ōt btūs greg. Interim fac. ⁊c. Et q̄ sit

Hec opinio ꝓbatur.

verum probat. qñ aliq̄s potest diligere deū naturali dilectiōe sine pctō: igitur non tenemur diligere deū ex caritate. ergo multo fortius nichil aliud tenemur

Secūdo

facere ex ea. Itē idirecte si aliq̄s tenet moueri motu caritatis in aliquo instāti. quer̄ in quo? Si dicat q̄ in q̄ instāti cogitat de bñficijs dei. Sz in eodē instāti poterat moueri motu dilectiōis naturalis ad diligēdum deū sine pctō: igitur tunc nō tenebatur diligere deum ex caritate. Si dicat q̄ in illo instāti tenet diligere deū ex caritate in quo cogitat de bonitate dei. Cōtra. In illo instāti potest ipse moueri motu fidei vel spei. nō igitur tenebat moueri motu caritatis in

Tertio.

illo. Item nō tenemur ad virtutes: q̄ nō sunt in nra potestate. ergo eadem rōne non tenemur ad motus

Cōtra hāc opionē ar.

formatos: q̄ non sunt in nra ptāte. Cōtra. Deformatio operū est in ꝓhibitiōe: ergo informatio ē in p̄cepto.

Secundo.

igitur tenemur ad faciendū precepta ex caritate. Itē p̄cepta nō sunt data nisi ad hoc vt p eorū impletionē acquiramus vitam eternam. qñ propter hoc lex dei dicit testamētū: quia sunt littere hereditatis: vt per eas habeatur hereditas eterna. ꝯ precepta legis dei data sunt principaliter vt eis acq̄ramus siue mereamur vitam eternā: ꝯ tenemur ad mereri vitā eternā. sed mereri vitā eternā est moueri motu formato ad

Tertio.

habēdā illam: ⁊ ita tenemur ad motus formatos. Itē indirecte. Si per legē dei nō tenemur nisi ad motus informes ⁊ p li. ar. potest quilibet moueri motu informi sine caritate. ergo per li. ar. sine caritate potest aliquis seruare totā legē dei. sed si aliq̄s seruat totā legē dei saluabit: igitur aliq̄s potest sine caritate saluari. et ita si non tenemur ad motus formatos: falsum est qđ ōt aplus. Finis p̄cepti est caritas. Itē moyses dicit in Deutero. Juste qđ iustū est exeq̄ris. ꝯ aliq̄s modus est in p̄cepto. Item cum ōt. Diliges dñm deū tuū ⁊c. hoc est preceptū ⁊ modus precepti. Sed hoc potius est preceptū q̄tū ad modū q̄ q̄tū ad actum. qñ actum potest habere quilibet stultus: sed motū meritorū facit modus. ꝯ potius tenemur ad modū q̄ ad actum. Item btūs iacobus ōt Qui offendit in vno fact⁹ est oīm reus. Et ōt ibi glō. Qui offenderit in vno mādato caritatis: oīm est reus. igit tenemur ad implendū mādatū caritatis: ꝯ tenemur ad motū caritatis. non ꝯ tenemur ad motus iformes. Quod cōcedimus his rōnibus dicētes vniūsaliter q̄ quicq̄d tenemur facere: tenemur facere ex caritate. Ad p̄mo obiectum dicimus q̄ hec argumētatio nō valet Iste potest honorare patrē. ⁊c. et non ex caritate: nō ergo tenemur eos honorare ex caritate. Siliter non valet hec argumentatio Iste potest diligere deū naturali dilectione sine pctō ⁊ nō ex caritate: igitur non tenet diligere deū ex caritate. q⁹ licet aliq̄s teneat diligere deum ex caritate: tñ nō tenet ad diligēdū semp eum ex caritate. vñ qñ aliq̄s diligit deū naturali dilectiōe non tenet tūc diligere eum ex caritate. quonīa est in apprehēsione q̄ est tm̄ gñatiua naturalis dilectiōis. Qñ enī aliq̄s apprehēdit beneficia dei siue deum vt beneficū et hoc tm̄ apphendit de deo: talis apphēsio non est gñatiua nisi naturalis dilectionis: ⁊ ideo non omittit tunc si non diligit eum ex caritate. Eodē mō licet aliq̄s teneat honorare parētes ex caritate: tñ nō tenet ad hoc vt qñcūq̄ honorat eos honoret ex caritate. sicut nō tenet aliq̄s ad hoc vt qñcūq̄ diligit deū diligat eum ex caritate. Ex hoc pz solutio ad q̄ttuor prima obiecta. tūc tm̄ tenet homo diligere deum ex caritate qñ habet caritatē ⁊ est in apphensiōe que est naturaliter gñatiua motus caritat⁹. Qñ enim aliq̄s habens caritatē cogitat q̄ deus est summe suauis in quo sunt oēs delicie: tūc tenet moueri motu caritatis in ipsum. ⁊ si tūc non moueretur motu caritatis: omitteret. Nec tūc potz moueri motu naturalis dilectionis: qñ non eēt tunc in eo apprehēsio gñatiua naturalis dilectiōis tantum: neq̄ tunc posset moueri motu alter⁹ virtutis. qñ ex quo apphensio gñatiua caritat⁹ erat in eo: nō poterat tūc esse in eo apphēsio gñatiua alterius virtutis. Ex hoc pz solutio ad q̄nto obiectū. et q̄ ita sit patet: q̄ ōt btūs aug. q̄ fide/spe/ ⁊ caritate colitur deus. cum ꝯ teneamur colere deū: tenemur colere ip̄m motu fidei/spei/et caritatis. Sz motus fidei habet suam apphensionē p̄cedentē q̄ est gñatiua ꝓprie eius: illā scz qua apprehēdit deum vt primam veritatē cui super oīa est credendū. ⁊ hmōi. Silīter apprehensio proprie gñatiua motus spei est qua apphendit deus vt sūma largitas qua seruientes suos liberalissime remūerat bonis eternis. Apphē-sio aūt proprie gñatiua motus caritatis est qua apphenditur deus vt summa bonitas in qua sunt omnes delicie. Eodem mō cuiuslibet virtutis motus habet suā apprehēsionē precedētem: neq̄ tenet hō moueri motu alicuius virtutis nisi qñ habet virtutē ⁊ qñ est in eo apphensio gñatiua motus illius virtutis. Sed cōtra. In q̄lz instāti poterat iste moueri motu fidei: sz si in aliquo instāti poterit iste moueri motu fidei non tenebatur moueri motu caritatis in illo instāti:

Ꝓ paulū.

Quarto p moysen.

Quinto.

Sexto per iacobum.

Hosa.

Solutio.

Ad primū.

Nec etiam nō valet.

A q̄ causat nalis dilectio.

Ad q̄ttuor prima

Qñ tenet hō diligere deū ex caritate

Ad quintū Augustin⁹

Act⁹ fidei spei ⁊ caritat⁹ a q̄ cognitōe fiūt

Ꝓ ista aūt

maxime fm illos qui dicũt q̃ non possumus simul ꝛ semel moueri motibus pluriũ virtutũ.ergo in nullo instãti tenebaꝯ iste moueri motu caritatis.Q̃ autẽ media sit vera probaꝯ.qm̃ si aliqs potest moueri hoc instãti motu fidei:non teneꝯ moueri motu caritatis eodẽ instanti.qm̃ si aliqs implet aliqd mandatũ in aliquo instanti non tenetur adimplere aliud in eodẽ instãti.cum ambo sic implere non possit.ꝛ ita media ꝓpositio ẽ vera.Solutio.Dicim⁹ q̃ media est falsa: siue hec deteriatio in aliq̃ instãti.determiet hoc ῡbũ poterat.siue hoc ῡbũ moueri.sed si ad vtrũq; verbũ ponaꝯ deteriatio:vera est ꝓpositio.Hec enĩ est vera: si in aliq̃ instãti poterat iste moueri motu fidei:tunc non tenebaꝯ moueri motu caritatis in eodẽ instanti. Hec tm̃ etiã vera est cum vna deteriatiõe.si aliqs põt moueri motu fidei in hoc instanti:non teneꝯ moueri motu caritatis in eodẽ.qm̃ verba non possunt modo pertinere nisi ad vnũ instans.sed si ponaꝯ hoc verbũ poterat.ibi cũ vna deteriatiõe:ῡba possunt ptinere ad diuersa instãtia.Ad aliud dicimus q̃ nõ tenemur ad ῡtutes:ideo qꝛ virtus nõ est opus liberi arbitrij. sed opa virtutũ sunt opa liberi arbitrij.et ideo licet non teneamur ad ῡtutes:tm̃ tenemur ad opa ῡtutũ. et ideo qꝛ tentio respicit omissionẽ:omissio ῡo actũ. Est enĩ omissio priuatio boni actus non habitus.Ex predictis ptz q̃ hec argumẽtatio nõ valet.Iste teneꝯ diligere deũ ex caritate ꝛ non diligit eũ ex caritate:g̃ omittit.quia sicut dictũ est:non quotiẽscũq; aliquis diligit:teneꝯ ipm̃ diligere ex caritate.qm̃ aliqd bonũ est diligere ipm̃ naturali dilectiõe.Eodẽ mõ nõvalet hec argumentatio.Iste teneꝯ honorare patrẽ.ꝛc̃.ex caritate:ꝛ honorat eos nõ ex caritate:igitur omittit. qm̃ nullus omittit ex omissione tali diligẽdo deum: nisi cum habens caritatẽ habet apphensionẽ propie geueratiuã caritaꝯ:ꝛ ex dilectiõe dei collatiue videt quid debeat proximo.in tali casu tenetur moueri in proximũ ex caritate motu alterius virtutis.sicut tũc dando elemosinã non ex caritate omittit:tamẽ datio elemosine non est pctm̃.sed omissio motus caritatis est pctm̃:cum non moueaꝯ illo motu quo teneꝯ moueri.Ille aũt qui non habet caritatẽ in tali statu non teneꝯ facere aliqd ex caritate:cum nõ hẽat⁹vñ possit. sed fm ꝓsilũ btm̃ greg.teneꝯ se ꝓparare ad suscipiẽdũ gratiã.et ideo non omittit nisi qm̃ est in mora:vel qm̃ cogitat de deo et de peccatis suis collatiue:tũc enim tenetur dolere de peccatis suis.

Solutio

Sẽsus ꝓpo sit⁹ ꝛ diuis⁹

Ad aliud.

Omissio hec argum̃ tatio nõ vz

Hec silr nõ valet.

De negligentia. Ca.5.

Hieremias

Gregorius in iob.

Sic hz alia trãslatio

q̃o hui⁹ capli qd ẽ negligentia. Aſ q̃ nõ sit indeuotio.

DIcto de omissione:dicendum est de negligẽtia que videꝯ esse quedã omissio.Hieremias dicit Maledictus qui opus dei negligẽter facit.Itẽ btus greg.dꝛ sup locũ illũ Job.Verebar oĩa opera mea. duo ĩ bonis sũt timẽda.desidia ꝛ fraus.Desidiã facit minor amor dei.Fraudẽ facit nimius amor sui:dum pro bñ actis tacita humani cordis gratia vel fauoris aura aut quelz res exterior desideraꝯ.De ista fraude dicit Hiere.Maledictus hõ qui opus dei facit negligẽter vel fraudulenter.De qua diceꝯ postea qm̃ ageꝯ de fine actionũ.Hic aũt dicẽdũ est de negligẽtia siue desidia.Queriꝯ ergo q̃d sit negligẽtia siue desidia. Si dicaꝯ q̃ negligẽtia idẽ est q̃ indeuotio.g̃ quicũq; facit opus dei sine deuotiõe icurrit illã maledictionẽ. ergo si quis dat elemosinã non apponẽs cor incurrit maledictionẽ:licet prius habuit bonam volũtatem.

Cõtra.Illa datio processit a bona volũtate:ergo nõ est pctm̃.igitur per illã non incurreꝯ illa maledictio.

Secundo.

Itẽ illa auctoritas Maledictus hõ qui opus dei negligẽter facit.Aut itelligiꝯ de opibus priuilegiatis tm̃:vt de cõsecratione eucharistie ꝛ baptismo:aut de oĩbus opibus ꝛ solis factis ex caritate:aut de oĩbus bonis gñaliter q̃ sunt in p̃cepto.Si de priuilegiatis tm̃.Sz dicere horas canonicas nõ est tale opus priuilegiatũ.qm̃ aliqs põt dicere horas canonicas sine pctõ:habẽs tm̃ ꝓscientiã mortalis pcti.g̃ quãtũcunq; negligẽter dicat hic nõ incurrit illã maledictionẽ.qd̃ aperte falsum ẽ.Si de solis opib⁹ factis ex caritate: tũc ipossibile est q̃ aliqs incurrat illã maledictionẽ. quia oĩs qui tale opus facit:mereꝯ vitam eternam.ꝛ sic maledictionẽ nõ incurrit.Si gñaliter de oĩbus opibus in p̃cepto legis dei.g̃ quicũq; dat elemosinã sine deuotiõe siue sine diligẽtia:incurrit illã maledictionẽ.qd̃ pz eẽ falsum.Item negligẽter ꝛ diligẽter sunt ꝓtraria:meritorie ꝛ demeritorie sunt ꝓtraria.sz quicũq; facit opus dei negligẽter facit illud demeritorie:ergo quicũq; facit opus dei diligẽter facit meritorie illud.Cõtra.Aliqs exns in mortali pctõ facit opus dei diligẽter:non tm̃ meritorie.Ad hoc dicẽdũ q̃ illa auctoritas itelligiꝯ in pluribus casibus.vel qm̃ aliqs omittit ex toto opus dei:vel qm̃ facit opus dei cum accidia sive cũ murmuratiõe:vel qm̃ aliqs dicit horas canonicas sine deuotiõe ex cõsuetudine.Sed ꝓbaꝯ nullo istor casuũ debet itelligi illa auctoritas.Prio obiciꝯ ꝓtra primũ casum sic.Qui ex toto omittit opus dei nõ facit opus dei:ꝛ q̃ nõ facit opus dei/negligẽter non facit opus dei:et ita non incurrit illam maledictionẽ.Preterea.Negligẽtia ꝛ diligẽtia sunt dispones actionis:g̃ neq; negligẽtia neq; diligẽtia est vbi ex toto omittiꝯ actio.Et sic illa propositio non est intelligẽda in primo casu.Q̃ neq; in secũdo sit intelligẽda probaꝯ.qꝛ aliqs seruus facit opus sibi iniunctum diligẽter:ꝛ tm̃ cum accidia ꝛ murmure.g̃ negligẽter facere nõ est facere cũ accidia ꝛ murmure Q̃ non in tertio casu sit intelligẽda probaꝯ.quoniã qm̃ aliquis dicit primo horas canonicas indeuote:nõ peccat mortaliter.eadem rõne nec scõo nec tertio.et sic de alijs.qꝛ indeuotio nõ est maior scõo vel tertio q̃ primo.Sit ita positũ ꝛ sint eedẽ oẽs alie circũstãtie.ergo cõsuetudo illa non est pctm̃ mortale:g̃ per illam non incurriꝯ maledictio.Solutio.Dicimus q̃ duplex est negligẽtia.Est enĩ negligẽtia qua homo est negligẽs.ꝛ fm hoc negligẽtia est omissio tpis.de qua prius dictum est.Est etiã negligentia qua aliqd diciꝯ facere negligẽter.et fm hoc negligẽtia ẽ omissio alicuius circũstãtie debite ineſſe actiõi quã teneꝯ facere.vt omissio tpis vl̃ modi.Tẽporis:vt cũ aliqs tenetur facere aliquid et tarde facit illd.Cõtra illud qd̃ dicit salomon in ꝓuerbijs Noli dicere amico tuo cras reuertere:cum statim possis dare.Omissio mõi est qm̃ aliqs omittit informare actionẽ suam caritate qm̃ debet eam informare.sicut dictũ est prius.et talis negligẽtia est dispositio actionis:sicut diligẽtia qua aliquis aliqd facit diligẽter.Hanc scõam negligẽtiã copulat hoc ῡbũ negligẽter in predicta auctoritate. Per hoc pz solutio ad oĩs precedẽtes obiectiones excepta illa de cõtrarietate.ad quã respõdemus sic. Negligẽter ꝛ diligẽter sunt cõtraria:meritorie ꝛ demeritorie sunt ꝓtraria.sed omne opus bonum qd̃ fit diligẽter fit meritorie.ꝛc̃.patet q̃ non valet:qꝛ plus

Tertio.

Solutõ alĩ quorum.

Õ expositio nem aĩ.

Secũdo

Ad idem

Ad idem.

Solutõ ꝑz doctorem.

Duplex negligentia

Consilium salomonis

Omissio modi.

Ad oĩa argumẽta ꝓdicta excepto vno.

exigit ad meritū q̄ ad demeritū. Nō in talibus ꝓrijs poti⁹ tenet ꝓsequētia in cōtrario q̄ ꝓsequētia in ipō. vñ potius deberet inferre sic. ḡ omne opus quod fit meritorie fit diligēter. Qđ verū est. quia qđ fit meritorie fit debito tpe. debito mō. qđ est cōtrariū negligentie fm q̄ est pctm̄ mortale. qm̄ nulla negligentia in hac scda significatione est pctm̄ veniale: sicut nulla omissio est pctm̄ veniale. qz fm hoc nō est negligētia nisi omissio circūstātie ad quā tenebat homo. ⁊ ideo hmōi omissio est pctm̄ mortale. Si aūt ad illā circūstantiā non tenet eius omissio nō est pctm̄. tñ posset distingui negligētia que esset indifferēs. vt si aliquis differat opa dei ad q̄ tenet: tamen non intm̄ differt q̄ omittēdo peccet mortaliter. sed si citius operaretur diligētior esset ⁊ magis strenuus in opando. et ideo negligenter opari: qm̄ non multū diligēter aut multū strenue opat. licet aliquātulū diligēter opet: quia nō omittit aliqđ ad qđ teneatur scz vel tps vel modū. Sz obicit. ponat q̄ ille iustificet. Iste mouet motu fidei ⁊ motu cōtritionis: ergo facit opus dei ⁊ subito: qz in primo instanti sue iustificationis. ḡ facit opus dei nulla adhibita diligentia: ḡ non facit opus dei diligēter. ⁊ cōstat q̄ illđ facit meritorie. Nō ergo quicqđ fit meritorie fit diligēter. qđ prius negatum est. quia si ita eēt in p̄dictis ꝓtrarijs non eēt ꝓnītia in cōtrario nec in ipso. quod est contra artē aristotelis.

Mala omissio ꝓpe est venialis

ꝫ hoc aī.

Solutio.

q̄o incidēs.

Solutio.

Nō diligēt

Dicimus ḡ q̄ hec argumētatio non valet. Iste facit hoc subito: ḡ nulla diligentia adhibita facit hoc. fm q̄ diligētia ē opposita negligētie. de qua dr. Maledictus hō qui facit opus dei negligēter. Tñ q̄nq̄ dr diligētia magna p̄deliberatio ad aliqđ opus faciēdū Et fm hoc necessaria est p̄dicta argumētatio. Item queritur vtrū ille qui dicit horas canonicas sine deuotione: teneat eas repetere vel reiterare. Ad qđ dicimus q̄ si dubitat vtrū dixerit eas an nō: tenet reiterare. sed nō est ibi negligētia nisi sit ibi omissio tpis: vt si dicat vltra tps debitū sicut illi qui dicūt matutinas in hora meridiana: vel nisi sit ibi omissio finis vt q̄n tenet referre ad deū ⁊ nō refert: qđ aliq̄n cōtingit licet difficillimū sit determinare quādo hoc cōtingat.

Scda pars huius tractatus continens sex capitula.

Dicto de delicto: dicēdū est de ꝓmisso. i. de pctō actuali. Primo de eius diffinitiōe. Scdo vtrū omne pctm̄ sit volūtariū. Tertio de fine actiōis: scilz quis finis informet. Quarto vtrum peccatū actuale mensuret fm intentionē. Quinto vtrū euētus sequēs aggrauet pctm̄. Sexto. vtrū volūtas ⁊ opus sint idē

qđ pctm̄ fz augustinū.

Diffinitio sic itelligit

ꝓpterea ꝓpter peccatum.

boni. qm̄ hoc solū in nobis est culpabile per quod in nobis imago dei obscurat et destruit. Nec actio nec volūtas dicit mala: nisi qz diminuerit imaginē dei in nobis. De macula aūt querit quid ipsa sit. et dicunt multi q̄ idē est macula aīe q̄ deformitas siue priuatio boni naturalis: et idē est q̄ malicia qua homo dr malus. et hoc maxīe dicūt illi qui dicūt q̄ quicqđ est a deo est. illi solēt dicere q̄ pronitas ad male agēdū: nichil est. Cōtra. Ex frequēti bene agere relinquit in aīa habitus ad bene agendū: ḡ eadē rōne ex frequēti male agere: relinquit habitus in aīa ad male agēdū. Preterea. Videmus aliquos qui nō possunt abstinere a fornicatiōe. similiter fures qui nō possunt abstinere a furto. hoc nō nisi ꝓpter pronitatē illam quā habēt ad male agendū. ḡ habit⁹ ad male agendū est aliqđ. Si cōcedat. Cōtra. Habitus ad bñ agendū est virt⁹: ergo habitus ad male agendū est pctm̄. sed cōstat q̄ habitus ad male agendū non est mala voluntas: nec mala actio vel deformitas. relinquit ergo q̄ habitus ad male agendū sit macula. Qđ etiā ꝓbari potest p locū a ꝓrijs sic. Habit⁹ ad bñ agēdū est pulchritudo aīe quia est virtus: ergo habitus ad male agendū est turpitudo aīe siue macula. ḡ macula nō est priuatio boni. Preterea. Si habitus ad male agēdū sit aliqđ: sequitur q̄ opera demeritoria habēt qualitates sibi substractas sicut opa meritoria. Inde etiā sequit q̄ quia aliqs est malus male agit: sicut quia aliquis est bonus bñ agit. sicut enī ex habitu bono sequunt bōa opera: sic ex habitu malo sequuntur mala opa. Nos dicimus fm oēm opinionē q̄ habit⁹ ad male agendū est aliqđ ⁊ ē macula aīe. sicut habitus ad bñ agendū est virtus ⁊ decor aīe. Tñ non est gñaliter verū q̄ qz homo est malus male agit: sed est gñaliter verū quia bonus est bñ agit. qm̄ in primo male agere nō qz est malus male agit: ꝫ ecōuerso quia male agit malus est. Ex hoc ptz q̄ nō est gñaliter verū q̄ male actiōes habeāt sibi qualitates substractas: ꝫ generaliter est verū q̄ bone actiones habeāt q̄litates sibi substractas. Et ideo potius dr de bonis actiōibus q̄ habeāt qualitates substractas q̄ de malis.

q̄d macula

Opinio alī quorum

ꝓ hanc aī.

Secūdo

In oppm

Secundo.

Tertio.

Solutō fz doctorem.

Nis actus bon⁹ includit aliđ positiuum.

Scda q̄stio vtrum volūtas sit circa pctm̄.

Quam aūt peccatū sit motus interior vel exterior cōtrarius legi dei: interior causa est exterioris. quoniā mala volūtas siue cōcupiscētia est causa male actionis. Et ex hoc ptz q̄ cōcupiscētia siue cupiditas est radix oīm malor. Sed cōtra. Superbia est initiū oīs pcti sicut dr aug. ḡ supbia est radix oīm malorū: non ḡ cupiditas. Item infidelitas est radix oīm malorū. probatio. Fides est principiū oīm bonor. dicit etiā aug. quia infidelitas est pctm̄: quo retento oīa retinent: quo dimisso oīa dimittūtur. ḡ si infidelitas est radix oīm malor: non ḡ cupiditas. Item sup illū locū epistole iobis Quicqđ ē in mūdo: aut est cōcupiscētia carnis/ aut cōcupiscētia oculor/ aut superbia vite. dicit aug. q̄ oēs amatores mūdi non habēt nisi hec tria in quibus oīa vicior gña cōtinent. Aut igit aug. appellat ibi gña materiā: aut gña quasi origies Nō potest dici q̄ materiā: qm̄ non omne pctm̄ ꝓtinet sub vno illorū trium. vt homicidiū ⁊ silia. ḡ vocat gña id est origines. ḡ tres sunt origines oīm malor. non ergo cupiditas ē radix oīm malor. Item septē sunt vicia capitalia: ḡ septē sunt vicia q̄ sunt radices oīm malor. non ḡ sola cupiditas. Item sup illū locū ps.

Af q̄ non.

Secundo.

Cōfirmat q̄ augustinū.

Tertio per Jo. i cano.

Augustin⁹

Quarto

Quinto

Tollite portas principes vras. dicit augu. Due sunt porte mortis. amor mūdanus: ⁊ timor mundan⁹. Et sup illū locū. ps. Incēsa igit ⁊ suffossa. dicit q oia peccata aut nascūtur ex cupiditate male inflāmante aut timore male hūtiante: g cupiditas ⁊ timor sunt due radices oīm malor. nō ergo sola cupiditas. Sz ꝓtra Septē dona spūssti nō sūt ꝓncipia oīm bonor. imo fides/spes/caritas: g septē vicia septē donis cōtraria nō sunt radices capi. oīm malor. quare ergo dīr capitalia cū nō sūt capita oīm malor. Solutio. Ad primū dicimus q cōcupiscētia siue mala volūtas est radix oīm actualiū pctōr. qm̄ est causa efficiēs oīm malr actionū ⁊ in gñe ⁊ in numero. Sed cupiditas. i. amor mūdanus est radix oīm malor. Ideo scz q nō est aliquod gen⁹ pctī qđ non nascat ex cupiditate aliquādo. Nec valet hec argumētatio. Supbia est radix oīm malorum: nō ergo cupiditas. Et hoc ideo: qr cum dr supbia est radix oīm malor vel cupiditas est radix oīm malor: sic cōprehendūtur gña singulorum nō singula generū. Sed si cōprehēdūtur singula generū tūc necessaria esset argumētatio. qm̄ illa diuersa in specie nō ꝓprie esse possunt ⁊ in eodē gñe causa eorūdē numero: sz bñ possunt eē cā eorūdē in gñe diuersor in numero. Similiter dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. Infidelitas est radix oīm malor: non ergo cupiditas. vtrūq enī est radix suo modo. Cōcupiscētia p modū cause efficiētis vt dictū est. Infidelitas p modū deficiētis sm q infidelitas est carentia fidei. sicut defect⁹ alicui⁹ mēbri vel alicuius potētie est claudicationis causa in equo. Si aūt infidelitas ē falsa opinio de deo. tūc ptz q infidelitas est cā efficiens oīs pctī in gñe. nichilomin⁹ tñ cupiditas. sicut dr de supbia ⁊ cupiditate. Et ideo dicit aug. q pctō infidelitatis retēto oīa retinētur: ⁊ eo dimisso remittūtur oīa. qđ fit per fidē formatā. Ad tertiū dicim⁹ q cōcupiscētia carnis ⁊ cōcupiscētia oculor ⁊ superbia vite sunt tria genera viciōr. i. tres origines. Nec valet hec argumētatio. Tres sūt radices oīm viciōr: nō ergo vnica radix. qm̄ ille tres advnam reducūtur tanq̄ ad suā causam. Sīlr septē sūt capitalia vicia: ⁊ ita septē origines viciōr. ⁊ tñ vna est origo: qr oēs alie reducūtur ad vnā. s. ad supbiā vel auaritiā. Ex vtraq enī nascūtur oīa alia pctā in gñe. Sīlr respōdem⁹ ad seqns obiectū. qm̄ amor mūdan⁹ ⁊ timor mūdan⁹ sunt due porte mortis. tñ vna est porta: qr vna reducīt ad aliā. Quod enī fit timore amittendi tpalia: fit cupiditate tpaliū. sīlr quod fit timore mort[fit cupiditate hui⁹ vite. Cupiditas aūt est causa timoris mundani.

In oppom

Solutio. Ad primū.

Hec argum tatio nō vz

Ad aliud.

Quō infidelitas ⁊ cupiditas sunt cā malorū.

Augustin⁹

Ad tertiuz

Hec nō vz.

¶ Capitulum secundum.

q̄stio huius capituli. Af q sic.

Secūdo p augustinū. Tertio.

Quarto p aristotelē

q̄nto rōe af

QArca fm capitulū querīt vtrū oē peccatū sit voluntariū. ꝓbat q sic. qm̄ oē peccatū est ex concupiscentia vt dictū est. ⁊ cōcupiscentia idē est q praua voluntas: ergo omē peccatū est ex praua voluntate: ergo omē peccatū est voluntariū. Itē augu. dicit. Omne peccatū adeo est voluntariū q si nō est voluntariū nō est peccatū. Itē oīs motus est naturalis vel violētus vel volūtari⁹: sed nullū peccatū est mot⁹ violentus vel naturalis. ergo oē peccatū cū sit mot⁹ erit motus volūtarius: g oē peccatū est voluntariū. Itē aristo. dicit q virtus est habit⁹ voluntari⁹: g oīs virtus est in voluntate: ergo oē viciū est in volūtate: qr cōtraria sunt nata in eadem vi ⁊ circa idē: g oē pctm̄ est voluntariū. Itē rōne ꝓbat sic. volūtate hominis manēte in sua bonitate sine corruptiōe malitie nichil est peccatū. qđ ꝓbat ꝓ hoc q in terra pax hoīb⁹ bone volūtat[. ⁊ habita pace habētur omēs virtutes. ⁊ habita oī virtute nullū peccatū est in hoīe: g voluntate hoīs existēte bona nullū peccatū est in hoīe. g omē peccatū aut est in volūtate aut est ex volūtate: g omē peccatū est volūtariū. Cōtra. Obicīt de illo q coact⁹ peccat. iste coact⁹ facit hoc: g inuitus: igr nō volūtarie facit hoc ⁊ peccat. igr nō omē peccatū est volūtarium ¶ Preterea. iste coact⁹ facit hoc ⁊ volūtas cogi nō pōt ergo facit hoc nō voluntari⁹: g peccatū ei⁹ nō est volūtariū. Itē demōstret aliqs qui ignorāter cōmittit symoniā. Iste ignorāter facit hoc: igr nō voluntarie: qr si sciret nunq̄ faceret nec ꝓ vellet. qm̄ firmiter ꝓposuit se nunq̄ peccare: g iste nullo mō vult peccare ⁊ peccat g ei⁹ peccatū est nō volūtariū. Itē btūs augu. dicit q hoc quod ipe pr⁹ dixerat q oē pctm̄ adeo est volūtariū q si nō est volūtariū nō est peccatū. Intelligīt de actuali pctō ade. qm̄ illud peccatū fuit volūtariū tm̄. qm̄ nō ꝓcessit ab aliqua ifirmitate ipellēte: igr pctā q modo ꝓcedūt ex aliqua ifirmitate nō sūt voluntaria igr nō oē peccatū est voluntariū. Preterea obicīt de originali pctō qđ nō est voluntariū. qm̄ non ꝓcedit a voluntate cū puer nō habeat motum li. ar. Solutio. Cōcedimus q oē peccatū est voluntariū rōnib⁹ predictis. Ad primo igīt obiectū dicimus q hec argumentatio nō valet. Iste coact⁹ facit hoc: nō igr voluntari⁹. Est enī duplex volūtas. s. absoluta ⁊ collatiua siue determinata. volūtas absoluta est qua aliqs vult aliqd ꝓpter se sine collatione ad aliud. Volūtas collatiua siue determinata est qua aliqs vult aliqd nō cōsiderātione sui: sz cōsideratōne alicui⁹ cause ipellētis. Est g in p̄dicta argumētatione fallatia p̄ntis. s. ab inferiori ad superi⁹ negādo. qm̄ negat vtrūq cū deberet negare volūtatē absolutā tantū: qr bñ sequīt. Si aliqs facit aliqd coact⁹ nō facit illud volūtate absoluta: sz facit illō volūtate determinata. Sicut enī dicit aristo. Tales actiones volūtarie sunt dū fiunt. Ad scām dicimus q volūtas nō pōt cogi coactione sufficiēti. pōt tñ cogi coactione efficiēti. Ad tertiū dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. Iste facit hoc ignorāter nō ergo volūtarie. qm̄ ille q ignorant̄ ꝓmittit vult facere hoc sed nō vult volūtate vniuersali: qr nō vult hoc mq̄tū est symonia vel mq̄tum est peccatū. Sed vult hoc in q̄tum videtur sibi vtile: ⁊ hec est duplex. Iste nullo modo vult peccare. Si res hui⁹ verbi transit in actū signatum per infinitū pure falsa est. si in actum cū deformitate vera. Ad aliud dicimus q augustinus intelligit de primo peccato ade illud qđ dicitur. Omē peccatū ⁊c. et dr omē peccatū. i. oīm peccatū: qr oēs peccam⁹ in illo. ⁊ illō revera pctm̄ pure fuit volūtariū qm̄ adā nō habebat aliquā ifirmitatē q ipelleret ipz ad peccādū. Sz peccata q modo facim⁹ nō sunt pure volūtaria: qr sunt ex ifirmitate. vt dr in gen. ꝓni sunt sensus hoīs ab adolescētia sua in malū. vñ dicit apls. Qđ nolo hoc ago. ⁊ dīs in gen. Nō ꝓmanebit spūs meus in hoīe meternū: qr caro est. De pctō originali dicim⁹ sicut dicit aug. q non est voluntariū volūtate admota: sed voluntate amota.

In oppom

Secūdo

Tertio.

Quarto q augustinū.

Quīto de originali af. Solutio.

Ad primū.

Duplex voluntas.

Absoluta.

Collatiua.

Fallā p̄ntis

aristoteles

Ad scām.

Ad tertiū.

Hec e duplex.

Ad quartū

Quō pctm̄ ade af ēvolūtariuz q̄ nostra. Paulus.

Ad aliō q̄mō origiale est volūtarium.

¶ Capitulum tertium continet duas partes.

QArca tertiū capitulū q̄rīt de fine actōis. qđ capitulū diuidīt i duo. ꝓmo inuestigabīt de corpalib⁹

actionib⁹ ḋs finis ifozmet easvel defozmet. Scō de
Prima ḡo spūalibus actionibus. Primo q̄rit quid sit ille finis
Aſ q null⁹ ꝓpter quē actio dr mala siue ꝺtra legē dei. Videt q
sit finis pcti sola carentia finis debiti sit actio mala: qr dicit aplūs.
Siue māducatis siue bibitis oīa in gl̄iam dei facite.
Hoc est pceptū aplī. ḡ tenemur facere ḋcḋd facimus
ad gl̄iam dei: ḡ si nō facim⁹ peccam⁹ mozraliter: ḡ so-
In oppo^m la carētia debiti finis facit actionē esse peccatuz. Tñ
sci implēt hoc pceptum aplī: ergo ḋcḋd faciūt faciunt
ad gloziam dei: sed faciunt peccata venialia: ergo pec
Solutō ali cata venialia fiūt ad glozīā dei. qd̄ ptz esse falsū. ꝓpt
quoꝝm. hoc dr q auctozitas aplī itelligēda est negatiue sic. i.
ꝫ hoc aſ. nichil faciam⁹ cōtra glozīā dei. Sz hoc nichil est. q̄m
fm hoc dormiēs pōt implere hoc pceptū: r similiter
ille ḋ est in mozrali q̄ñq̄ ipleret illud q̄ñ scz nichil fa
Alia opio. cit ꝺtra glozīā dei. Ideo dicūt quidā q nō est pceptū
ꝫ hāc aſ. sed cōsiliū. Sed cōtra. Nos tenemur ad mot⁹ virtutū
formatos. vt ꝓbatū est in. iiij. ca. superi⁹: ḡ tenemur
ad motus tēperātie formatos: ḡ tenemur tēperate
comedere r ad glozīā dei. Eadē ratione tenemur bi
bere ad glozīā dei. eadē ratōne tenemur oīa bona fa
cere ad glozīā dei. igr̄ qd̄ dicit aplūs est pceptū nō con
Secundo. silīū. Itē oēs mot⁹ deformes sūt in ꝓhibitione: ergo
eadē ratione oēs motus formati sūt in pcepto. Sed
oēs tales r soli cōtinent in illo verbo aplī: igr̄ illud ē
Tertio per preceptū et nō consiliū. Itē aug. dicit q oē peccatuz
augustinū. est ex fomite ḋ est ꝓnitas ad malū: igr̄ eadē ratōne si
ꝓnitas ad bonū sit in hoīe oīa bona opa ei⁹ ꝓcedūt
ex illa ꝓnitate. r ita in habente caritatē oīa opa eius
erūt ex caritate. Sed ad oīa opa caritatis tenet ḋlz.
ergo ḋlibet tenet oīa bona facere ex caritate: r ita in
gloziā dei. igr̄ qd̄ dicit aplūs est preceptū nō consilium
ꝫ istas rōes Cōtra. Sit ita q iste negociet tantū hac intētione vt
arguitur. subumbret filios. Constat q ille non peccaret: quia
nō habet malā intentionē nec actio ei⁹ est mala in se
nec in collatione ad talē finē. imo bona est r vtilis ta
lis actio: igr̄ ille nō tenet oē opus bonū facere ex cari
tate nec ꝓpter glozīā dei. ḡ qd̄ dicit aplūs est cōsilium
Solutio. nō preceptū. Solutio. Dicim⁹ q est pceptū. r intelli-
git affirmatiue: r cōcedim⁹ q tenemur māducare et
bibere ex caritate pro loco r tēpore. vt q̄ñ sumus in
apprehēsione q̄ naturaliter gñatiua est mot⁹ caritat⁹
nō tñ peccam⁹ si q̄ñq̄ bibim⁹ aut comedim⁹ et nō ex
caritate: qr nō tenemur ad hoc vt ꝙ bonā actionē re
feramus ad finē debitū: ad deū scz nisi pro tpe r loco
hec argūm vt patebit inferi⁹. Patet igr̄ q hec argumētatio nō
tatio nō vz valet. Tenemur bibere r oīa facere ad gloziā dei: ḡ
Ad scām si nō facimus peccam⁹ mozraliter. Ad fm dicimus q
illud qd̄ dicit aplūs intelligit de opibus bonis tantū.
vnde nō valet hec obiectio vel obiectū de venialib⁹.
Ad aliud Aſ obicit q oē malū opus est ex fomte. rc. Dicim⁹
q argumētatio non valet. q̄ñ pauciora exigūtur ad
opus vicij ꝙ ad opus virtutis. Sola enī apprehēsio
mali sufficit ad hoc q moueat ad malū. Sed ad hoc
q moueat hō ad bonū exigit apprehēsio finis r circū
stancias r collatio ad finē r hmōi multa. Et inde est
q nō valet hec argumētatio. Apprehensio etiā finis
multiplex est. q̄ñ possum apprehēdere deū vt bene-
ficū pure. r hec apprehēsio mouet me ad motū vile
ctionis naturalis. Itē possū apprehēderevt sūmū bo
num r principiū bonoꝝ: r talis apprehēsio in haben
te caritatē generat motū caritatis. Quelibet aūt ap
prehensio mali sufficit ad mouendū ad malū. et ideo
non valet predicta argumentatio.

Secunda questio huius capituli:

Item querit de illis ḋ cōstituūt sibi duos fines.
vbi gr̄a. Ponat q aliqs surgat ad matutīas ꝓ
pter deū et ꝓpter nūmos: ḋ nō surgeret nisi speraret
se nūmos habiturū. q̄riturvtrū talis actio pōt eē me
ritoria. ꝓbatio q nō. q̄ñ dēpto nūmo non surgeret Aſ q non.
posito nūmo surgit: igr̄ principaliter surgit ꝓpter nū
mos: nō ergo principaliter ꝓpter deū. Sz ipossibile
q alicui⁹ actio sit meritoria nisi ꝑncipaliter fiat ꝓpt
deū: ergo ipossibile ē q talis actio meritoria sit. Itē Secūdo
iste surgit ꝓpter nūmos r ꝓpter deū: ḡ vult seruire
deo r māmone. Sed nemo pōt duob⁹ dñis seruire: ḡ
non seruit deo nec māmone: ḡ nō seruit deo: ḡ actio
eius nō pōt esse meritoria. Itez surgit ad matutinas Tertio.
ꝓpter nūmos: ergo surgit ex cupiditate. Sz ipossibi
le q actio q̄ est ex cupiditate sit meritoria: ergo illa
actio nō pōt esse meritoria. Itē surgere ad matutīas Quarto
est res spūalis r est res ipreciabilis r surgit ad matu
tinas ꝓpter nūmos: ḡ rem ipreciabilē ponit sub pre
cio: ḡ eius actio est symonia: ḡ non pōt esse meritoria
Sed contra. Iste surgit ad matutinasvt nūmos ha- In oppo^m
beat ex quibus p elemosinaꝝ largitionē seruiat deo
vt per seruitiū suū habeat vitā eternā: ḡ ꝑcipaliter
surgitvt habeat vitā eternā. Non ergo ꝓ cupiditate
ergo nichil ipedit quin actio illa possit esse meritoria
vt ptz in exēplo ꝓphetico. mulier egrotās ex cōstipa
tione egritudine cōpulsa ad desiderandū vitā eternā
cogitauit q nō possit habere vitā eternā nisi seruiret
deo: nec poterat seruire deo nisi sana r nisi laxaretvē
trem: ideo voluit emere olera. ideo voluit ire ad fo-
rum. hec est analosis. i. recta solutio. Oēs enī sequē-
tes actiones resoluūtur in primā. voluit ire ad foꝝ
propter oleravt laxaret ventrē vt fieret sana: vt serui
ret deo: vt habeat btītudinē. Ex hoc ptz q omēs ille
actōes sint bone cū illa sit bona in quā resoluunt. ea
ratione volūtas qua iste hō voluit surgere ad matu-
tinas ꝓpter nūmū fuit bona: qr resolubilis est in pri-
mā voluntatē bonā qua voluit habere beatitudinē.
Preterea. iste surgit ad matutīas vt habeat nūmos Secundo.
qui ei debent: ḡ surgit ad matutinasvt habeat quod
ei debet: ergo nō peccat. In hoc forte dicet q nō est Euasio.
simile. q̄ñ ire ad foꝝ ꝓpter olera est actio corpalis.
surgere ad matutinas est actio spūalis: r ideo nō licz
surgere ad matutinas ꝓpter nūmos: qr est symonia.
Contra. Hoc pōt facere quilibet tā stultus ꝙ sapiēs ꝫ hoc aſ.
clericus r laycus. sicut ire ad ecclesiā: ergo nec hoc ē
spirituale nec annexū spirituali: ergo surgere ad ma
tutinas ꝓpter nūmos non est symoniacū. Quod con Solutio.
cedimus hac ratione. Unde dicimus q surgit ad ma
tutinas vt habeat nūmos r inde faciat elemosinam
vt sic acquirat vitā eternā. Omēs huiusmodi volun
tates possunt esse meritorie si sint ex caritate. q̄ñ licz
ponere tpalē finē sub fine spūali. Si ḡ ponat tpalē fi Finis sub
nē vltimū ipossibile est q talis actio sit meritoria. vñ fine.
Augustin⁹ aug. Qui surgit ad matutinas ꝓpt nūmos ponēdo
duos fines vltimos actio demeritoria est. qr ex cupi-
ditate est. De talib⁹ dictū est in eccl. ve ingredientib⁹ Dictū sapi
terrā duabus vijs. Si aūt aliqs vult surgere ad ma- entis sic in-
tutinas vt oret r laudet deū ꝓpt nūmos. Nec volun telligitur.
tas vel actio nō pōt eē nisi symoniaca ad quēcūq finē
referat. q̄ñ orare vel laudare deū est res spūalis r im
ꝑciabilis. sicut volūtas qua ep̄us vult dare ꝑbendaꝫ
ꝓpter nūmos est symoniaca. licet inde non velit hr̄e
nūmos nisi vt faciat ecclesiam propter deum.

¶Tertia questio tertij capituli.

ITem queritꝝ vtrū ex vno motu caritatis informē tur plura seqntia.verbi gra.Ponatꝝ aliqs ꝓponat ex caritate se dare decē nūmos ⁊ primū det ex caritate:⁊ alios det successiue.ita tñ ꝙ tūc nō cogitat actu de deo. Queritꝝ vtrū scda datio vel tertia sit meritoria.ꝓbatꝝ ꝙ sic:qꝛ ꝓcedit ex caritate. qꝛ ex ꝓposito ꝓꝛio:ḡ est meritoria. Si dicit ꝙ nō est meritoria: qꝛ nō referꝝ actualr ad deū.cōtra. Nñ iste dat elemosinā ꝓpter deū pr̄ꝰ mouetꝝ i deū actu.postea cogitat de datione elemosine ⁊ de elemosina actu: ⁊ tūc non cogitat actu de deo.qñ nō possumus cogitare plura actu:⁊ tñ illa datio elemosine est meritoria:ḡ ad hoc ꝙ aliqua actio sit meritoria nō oꝫ ꝙ agēs cogitet de deo actu.⁊ ideo nō opꝫ ꝙ referat actu illā actionē ad deū ad hoc ꝙ sit meritoria. Si dicit ꝙ sit meritoria. Cōtra.Cessāte causa cessat effectꝰ. Sꝫ cessauit ip̄erū caritatis: ḡ illa actio nō est ex ip̄erio caritatis: ḡ non est meritoria.Solutio.Notādū ꝙ caritas ꝓuet virtutē motiuā q̄ est in aīa. Virtꝰ aūt motiua q̄ est i aīa sicꝫ is cōcupiscibilis vel irascibilis mouet virtutem motiuā imperatiuā q̄ est in corpe. Illa aūt mouet lacertos ⁊ neruos: ⁊ sic fit motꝰ volūtarie qui q̄diu durat ex eodē imperio meritoriꝰ est. qꝛ ꝓcedit ex ip̄io caritatis p̄sentis siue ex ip̄erio cōcomitāte siue p̄eūte Oēs igr̄ actiones siue dationes tā scda ꝙ tertia ⁊ sic de alijs meritorie sūt ex quo sūt ex ip̄erio caritatis. Iꝫ illō ip̄erū p̄cesserit.Nec hꝫ locū in volūtarijsvel etiā in causis efficiētibꝰ regula illa.Cessante cā cessat effectus.tñ cōcedimꝰ hāc.Illa scda actio vel tertia actualiter referꝝ ad deū: nō actu ip̄ius caritatis actualiꝝ p̄cipiēte: sed actu q̄ tūc exercetꝝ qui ex ip̄erio caritatis p̄cedētis mouetꝝ ad finē caritatis. Verū est igr̄ ꝙ q̄diu hō mouetꝝ ex ip̄erio caritatis p̄sentis tali motu mouetur.Iꝫ illud ip̄erū nō sit actualiter. Sꝫ si remouetur ip̄erū caritatis tūc opꝫ aliud venire ip̄erū ad hoc ꝙ actōes seqntes sint meritorie. vt si aliqs mouetur ex ip̄erio caritatis vsqꝫ ad eccliam bti stephani. Iste motus est meritoriꝰ fm q̄libet sui partē. qñ est ex ip̄io caritatis q̄ est p̄sentialiter in subiecto.licꝫ illō ip̄erū p̄cesserit ⁊ nō sit.⁊ Iꝫ iste q̄ mouetꝝ moueatꝝ in aliud q̄ in deū.dū tñ nō cadat interim a caritate. Si enī caderet a caritate nullus motꝰ esset ei meritoriꝰ. Si aūt reuocaꝝ illud ip̄erū ita vt cesset motꝰ ille ⁊ postea incipiat aliꝰ motus tūc opꝫ aduenire nouū ip̄erū caritatis ad hoc ꝙ ille aliꝰ motꝰ sit meritoriꝰ. Itē ponaꝝ ꝙ aliqs vouerit ex caritate se iturū ad sanctū iacobū sed accelerat iter suū ex naturali pietate vt ibi videat frēm suū quē diu nō vidit.inde sic.Illa actio qua ille vadit ad sanctū iacobū aut est meritoria aut nō. ꝓbatio ꝙ est meritoria:qꝛ est ex ip̄erio caritatis.qñ naturalis pietas nō excludit caritatē: ergo est meritoria. Cōtra.Qꝫ ille modo it nō est ex caritate.qñ naturali pietate accelerat iter suū nō ex caritate:ḡ nō ex caritate it modo:ḡ nō est ei meritoriū ire mō ad sanctū iacobū.ḡ hec actio nō est mō ei meritoria.Solutio. Dicimꝰ ꝙ hec argumētatio nō valet.Nichil est meritoriū qđ nō sit ex caritate.sed ꝙ modo it ad sanctū iacobū nō est ex caritate: ḡ nō est ei meritoriū. ⁊ est ibi ꝓmutatio p̄dicamēti. Qꝫ enī it est ex caritate.ꝙ tamcito it nō est tantū ex caritate: sꝫ ex caritate ⁊ naturali pietate. Sicr nō valet hec argumētatio. ꝙ iste mō it ad sanctum iacobū non est ex caritate:ergo non est ei meritoriū. Et est fallacia scd̄m consequēs. qñ esse meritoriū est superius ad esse ex caritate. Illud enꝫ quod pti est ex caritate parti ex naturali pietate meritoriū est. vt ꝙ ille modo vadit ad sanctū iacobum nec est ex caritate nec ex naturali pietate: sed ex illis duobus.

¶Quartū capitulū de fine actionis.

QOnsequenter dicendū est de spūalibꝰ actionibꝰ quō informātur vel deformantur a suo fine. Et primo.vtrū talis actio deformetꝝ a fine cupiditatis. videtꝝ ꝙ nō.qñ aplꝰ dicit. Siue ꝓ veritatē siue ꝓ occasionē annūcietur xp̄s in hoc gaudeo:sed ⁊ gaudebo. Ex hoc aplꝰ gaudebat si xp̄s annūciabatur per occasionē.Sed hoc est christū annūciari ꝓpter lucrū temporale:ḡ aplꝰ gaudebat si xp̄s annūciabaꝝ ꝓpter lucrum tēporale:ḡ finis cupiditatis nō deprauat actionem.qđ ptꝫ esse falsum. Illa enī actio symoniaca est ibi ponit̄ impreciabile sub precio: igr̄ illa actio est mortale peccatū.Solutio. Aplꝰ gaudebat nō de eo ꝙ xp̄s annūciabatur per occasionē: sed de ꝓfectu audientiū qui inde proueniebat. sicut dicit bt̄us iaco. Oē gaudiū existimate fratres cū in varijs tēptationibus incidentis. Ibi dicit glosa. In varijs tēptationibus.i.in varijs cōcupiscētijs.Cōstat aūt ꝙ bt̄us iaco.nō docebat eos gaudere de ꝓꝓrijs motibꝰ cōcupiscētie ꝓpter se:sꝫ ꝓpter ꝓñs.s.ꝓpt victoriaꝫ q̄ inde sequit. Unde aplꝰ non dixit de hoc gaudebo: sꝫ in hoc gaudebo.i.in ꝓfectu hmōi qui ꝓuenit ex hoc vel p̄t dici ꝙ aplꝰ gaudebat de passione nō de actiōe gaudebat enī ex eo ꝙ xp̄s annūciabaꝝ.i.manifestabatur.licet occasione illius qui p̄dicabat ex cupiditate. Si quis tñ vellet dicere ꝙ annūciat ⁊ annūciaꝝ idē significāt sicut laudat ⁊ laudaꝝ.nulla hec solutio vltia Sꝫ nō oportet hoc dici qñ manifestatio passio est.ꝓlaciovocū quibus exprimitur bonitas xp̄i.Sed̄ꝫ hāc solutionē cum dꝛ christus annūciatur per occasionem ab isto. Hec determinatio per occasionē determinat verbū nō rationē passionis:sed rationē actionis.i. nō secundum habitudinē quā habet ad nominatiuū:sed quam habet ad ablatiuū.

¶Secunda questio huius capituli.

SEcundo queritur.vtrū actio predicationis deformetꝝ a bono fine.qđ ꝓbaꝝ.posito ꝙ ille pauper nō habeat vnde sustētetꝝ ⁊ velit sustētari: ⁊ ex hac voluntate predicat ad hocvt ex predicatione sua habeat vnde sustentetꝝ.queritur vtrū illa actio sit peccatū.Si dꝛ ꝙ sit peccatū.Contra.Hec predicatio actio non procedit ex mala arbore siue ex radice. qñ volūtas qua illevult sustentari est bona. nec referꝝ ad malum finē.qñ bonū est ei sustentari:ergo hec actio nō est mala.Preterea.ille laborando in vinea vel in agro materiali causa lucri tēporalis vel vt inde sustentetur non peccat. Talis ergo finis non deformat talem actionē:ergo nec illā.cum enī non sit mala nō facit malum. Si forte dicit ꝙ licet ille finis in se sit bonus:tamen est indebitus respectu talis actionis. videtur potius contrariū. qñ ei qui predicat debētur temporalia.Unde apostolus.Si nos vobis seminauimus spiritualia.ꝛc.Et iterum. Cōmunicet autem is qui cathezizatur ei qui se cathezizat in oībus bonis.Et p̄s.Sumite psalmū ⁊ date tympanum. Et in ecclesia.In diuisione sortis va ⁊ accipe.Et apostolꝰ. Non alligabis os bouis triturātis.Sic ergo p̄dica-

Af ꝙ sic. Euasio. Ꝫ quam af.

In oppoᵐ

Solutio. Virtꝰ motiua ḋ est.

Nō diligēt

Cōfirmatō opinionis.

Cōtra hāc rōnem af.

Solutio.

Falla figure dictionis

Falla ꝓñtis

Ꝓria ꝙ. Af ꝙ nō ꝓ apostolum

In oppoᵐ

Solutio.

Hosa.

Alr ꝓt dici

Scdz aliqs

Af ꝙ non.

Secūdo

Euasio

Ꝓtra quā af

Ad idem.

Psalmista

In eccles.

Paulus

Tertio. tori debeꝯ sustẽtatio vite: ꝑ sustẽtatio vite nõ est finis indebitus respectu predicationis: qm̃ ei debeꝯ. Preterea necessitas nõ hz legẽ. necessariũ est isti vt sustentetur ⁊ nõ hzvnde. Sit ita. Necessitas aũt facit de eo

Quarto qd̃ alias esset peccatũ mortale ꝙ nõ sit peccatũ. Itẽ aliqs potest abstinere a pctõ tantũ causa vitãdi penã tẽporalẽ: ⁊ sic abstinẽdo nõ peccat. Eadẽ rõne aliqs põt abstinere a malo causa habẽdi aliqd̃ bonũ tpale tantũ nõ peccãdo. Similiter põt facere bonũ cã adipiscendi bonũ tẽporale tantũ nõ peccãdo: ꝑ aliqs potest dare elemosinã causa adipiscendi bonũ tẽporale tantũ nõ peccando. Eadẽ ratione põt ꝓdicare cã adi-

In oppo[m] piscendi bonũ tẽporale nõ peccãdo. Cõtra. Est mercẽnari⁹: qz tantũ pro lucro tẽporali ꝓdicat: ꝑ est ꝓhibit tẽdus. Sed permissio nõ habet locũ nisi vbi est pctũ

Secũdo ergo ibi est peccatũ. Preterea. Ille venit hac actõe cõtra hoc ꝓceptũ. gratis accepistis gratis date. ꝑ hec

Tertio. actio est peccatũ. Itẽ iste ꝓpinat verbũ dei cã tpalis emolumẽti: ergo vendit spũale vt habeat tẽporale: ꝑ

Quarto. cõmittit simoniã. ꝑ peccat mortaliter. Itẽ aut debemus mãducare vt euãgelizemus: nõ euangelizare vt manducem⁹. Sed ille euãgelizat vt mãducet: ꝑ pec-

Quinto. cat. Preterea. si aliqs prebẽdã daret ꝓpter nũmos qb⁹ se sustẽtaret peccaret mortaliter: qz faceret simoniã. Eadẽ ratione. iste cõmittit simoniã qui ꝓdicat vt

Solutio. habeat vñ sustẽtet. qd̃ cõcedimus. qm̃ predicatio/cõsecratio/oratio/actus baptizãdi: ⁊ hmõi sũt opa priulegiata ⁊ spũalia ⁊ de re spũali. de qbus ꝓcipit ꝗ gratis accepistis gratis date. ⁊ ideo nõ possũt fieri causa

Ad primũ. lucri tẽporalis. Ad primũ dicimus ꝙ predicatio qua ille predicat vt sustentetur duplicẽ hz radicẽ siue du-

Duplex radix actus. plicẽ arborẽ vnde nascit. Pria radix est volũtas qua vult sustẽtari simpl̃r: q̃ bona est. Scda radix est volũtas q̃ nascit ex predicta volũtate ⁊ libero arbitrio. s. volũtas qua vult ꝓdicare vt sustẽtetur. ⁊ hec voluntas est mala ⁊ simoniaca. ⁊ ex hac tanꝙ ex mala arbore ꝓcedit prauus act⁹ predicãdi simoniacus q̃ malus

Ad scõm est. qm̃ ponit ipreciabile sub precio: ⁊ ita cõtẽnit donũ dei ⁊ deũ in suo dono. Ad scõm dicim⁹ ꝙ nõ est simile de fossione in vinea vel in agro ⁊ de ꝓdicatione

Ad tertiũ. qm̃ fossio est actio corpalis: ⁊ ideo bene cadit sub precio tẽporali. Ad tertiũ dicimus ꝙ sustẽtatio tpalis non est finis debitus predicationi: sed est res debita ꝓdicationi. nõ res quã debet acq̃rere ex ꝓdicatione: sed res quã mereꝯ ex ꝓdicatione. vñ aplꝰ. Qui arat in spe debet arare. i. q̃ predicat dz predicare in spe habendi necessaria. nõ tñ pro spe habendi illa. vñ dñs in euãgelio. Dignus est operari⁹ mercede sua vel cibo

Ad quartũ suo. Ad quartũ dicim⁹ ꝙ quedã sũt ꝓhibita: qz mala et quedã mala: qz ꝓhibita. In scõo gñe necessitas excusare põt. Unde necessitas excusauit dauid qm̃ comedit panes ꝓpositiõis. qm̃ comedere tales panes non est malũ in se: sed qz ꝓhibitũ. Sic̃r discipuli excusant per necessitatẽ qua cõfricabãt spicas ⁊ comedebant. Sed vbi est aliud malũ in se: necessitas excusare non

Ad vltimũ potest. Unde cũ velle ꝓdicare ꝓpter tẽporale sit malum in se: necessitas in hoc casu excusare non potest. Ad vltimũ dicimus ꝙ hec argumentatio nõ valet. Aliquis potest dare elemosinã causa adipiscẽdi bonum tẽporale nõ peccãdo: ergo eadẽ ratõne ꝓdicare qm̃ elemosinã dare ẽ res corporalis ⁊ actio corpalis et de re corpali. ⁊ iõ põt fieri ꝑ re tpali sine pctõ. ⁊ iõ non est simile quod inducitur pro simili.

¶ Tertia questio huius capituli.

Tertio querit vtrũ actio ꝓdicãdi sit pctõi mortale peccatũ. qd̃ videꝯ. qm̃ sup illũ locũ ps. peccatori dixit deꝰ. quare tu enarras iusticias meas. dicit glosa. Nõ debet laudare cui obuiat cõsciẽtia: ꝑ talis nõ debet laudare siue ꝓdicare: ergo peccat. Preterea. mercẽnario obuiat cõscia: igr̃ mercẽnari⁹ non debet ꝓdicare. igr̃ ꝓhibẽdus est a ꝓdicatione: nõ igr̃ tollerãdus. Itẽ sup illud. ⁊ assumis testamẽtũ meũ ꝑ os tuũ. dicit glosa. ꝑ os tuũ pollutũ: igr̃ talis profert verbũ dñi ꝑ os suũ pollutũ. ⁊ ita polluit nomen dñi q̃tũ in se est: ꝑ peccat mortaliter. igr̃ est ꝓhibẽd⁹ nõ ergo tollerãdus. ⁊ ita mercẽnarij nõ sũt tollerãdi Itẽ predicare/cõficere/sũt opa priulegiata: igr̃ sicut peccat aliqs mortaliter cõficiendo si ei obuiat cõscia. ita ꝓdicando. ⁊ ita mercẽnari⁹ predicãdo peccat: ⁊ iõ est ꝓhibendus: ⁊ ita vt prius. Itẽ sup illũ locũ. Non est speciosa laus. ⁊c. dicit glosa. Nõ est speciosa: qz nõ est missus. Sed si nõ est missus peccat predicãdo. qm̃ aplꝰ dicit. Quõ predicabũt nisi mittãtur? ⁊ ita mercẽnarius peccat. ⁊ inde vt prius. Itẽ aplꝰ dicit. Castigo corpus meũ ⁊ in ser. re. ne forte ⁊c. glosa. Non dicit cũ alijs legerim. Sed dicit. ne forte cũ alijs predicauerim. Ex hoc videtur ꝙ ille q̃ nõ castigat corpus suũ potest alijs legere: sed nõ predicare. ⁊ ita mercenarius nõ potest predicare vt pri⁹. Contra. Sup epistolã ad philippẽ. distingũtur tria gña predicatorũ. s. pastores/ mercẽnarij/fures. Pastores sũt amplectẽdi. mercẽnarij tollerandi. fures eiciendi. ꝑ mercẽnarij sunt tollerandi ⁊ nõ eiciendi. qd̃ probatur per hoc qd̃ dicit dñs in euãgelio cũ discipuli dixissent ei. Mñe vidimus quẽdaz in noĩe tuo demonia eiciẽtem: ꝙ nõ sequitur nos. ⁊ ideo ꝓhibuim⁹ eũ. dixit eis dñs Nolite ꝓhibere. qm̃ qui me ꝓdicat non male loqtur de me. Qui nõ est cõtra nos pro nobis est. ⁊ dicit glo. Nullꝰ est arcẽdus a bono qd̃ hz: sed ꝓmouẽdus ad bonum qd̃ non hz. Solutio. Mercẽnari⁹ est tollerãdus ꝓpt̃ fructũ ꝓdicationis. Ad illud qd̃ obicit. Pctõi dixit deꝰ ⁊c. dicim⁹ intelligendũ de manifest̃ siue notorijs pctõrib⁹ quoꝝ ꝓdicatio gñaret scandalũ. vt si habeat fornicariã aperte ⁊ horret cõtinẽtiã peccat mortalit̃. qm̃ gñat scãdalũ. ⁊ ideo ꝓhibẽdũ est ne talis ꝓdicet. Qd̃ aũt dicit dñs. Nolite ꝓhibere: dupliciter solui vel qz occultũ erat eis ꝓpt̃ quẽ finẽ ꝓdicabat ille. vel qz ꝓdicabat bono fine. Iz illi nescirẽt. Ad illud qd̃ dz ꝓhibeꝯ laudare cui obuiat ꝟscia. Dicim⁹ intelligẽdũ de illo cui⁹ pctm̃ est notoriũ. qm̃ duplex ꝟscia pcti et ꝓdicãdi obuiat. qm̃ ꝟscia dictat ei ꝙ nõ dz ꝓdicare: qz scãdalizat. Ad aliꝺ dicim⁹ ꝙ hec argumẽtatio nõ valet. Iste ꝓfert nomẽ dñi p̃os pollutũ: ꝑ polluit nomẽ dñi q̃tũ in se est: qz nõ ꝓfert nomẽ dñi p os pollutũ inq̃tũ pollutũ: qz ex bona volũtate ꝓfert. Si aũt prava cõscia ⁊ ex prava volũtate ꝓferret ipm̃ polluere ipz q̃tũ i se ẽ. ⁊ talis mercẽnari⁹ bñ dz remoueri a tali ꝓdicatiõe. vñ sup illud. quare tu enarras ⁊c. dicit glosa. i. cõi sermone ad populũ narras. Ad aliud dicimus ꝙ sunt q̃dã opa spũalia necessitatis: vt baptizare orare: ⁊ ideo ista possũt fieri in pctõ mortali: licz illꝺ peccatũ sit notoriũ. Sũt etiã q̃dã opa excellẽtissima: vt cõsecrare. qd̃ nõ põt aliqs facere ꝟsci⁹ mortalis sine mortali. qm̃ ꝓhibeꝯ ne ds accedat indign⁹ ad mẽsam dñi ꝓpter dignitatẽ cibi qui sumit ibi. Sũt etiã opera spiritualia media: vt ꝓdicare. que propter fructz fieri possũt in pctõ mortali nõ notorio. quoniam si esset notorium impediretur fructus predicationis

Ar ꝙ sic ꝑ glosam.

Secũdo

Tertio per aliã glosaz

Quarto

Quinto ꝑ vnã glosaz

Sexto.

In oppo[m]

Ad aliud.

Ad aliud

Ad aliud

Triplex oma pus.

Ad aliud. Ad aliud dicimus q licet mercēnarius nō sit missus tamē est permissus ꝓpter fructū quē facit. Ad aliud
Ad aliud dicimus q qui publice predicat ⁊ corpus suū nō castigat reprobat a dño. Lectio aūt .i. inspectio librorū nō est ei ꝓhibita nec alij q̄tūcunq; sit peccator: sed lectio solēnis introducit ei sicut predicatio.

Cōtra dctā aī q hiero. Secundū hoc videtur q pinguissimus p̄dicās ieiunū peccet mortaliter. Qđ videt velle hiero. dicēs. An nō confusio est ⁊ ignominia xp̄o pauperē ⁊ mendicū fartis predicare corporibus ⁊ ieiunorū doctrinā rubētes buccas tumētiaq; ora ꝓferre. ⁊ ita videtur q talis predicator peccet mortaliter. Eadē ratione q̄ hz duas p̄bendas ⁊ predicat pauptatē xp̄i: peccat mortaliter. eadē ratione ep̄i de quib⁹ cōstat q sūt diuites peccāt mortaliter p̄dicādo pauptatē christi.

Eodēmō. ⁊ est confirmatio.

Solutio. Quod dicit hiero. intelligendū est de illis q̄ vtuēdo deliciose se ipinguāt. tales peccāt mortaliter p̄dicando: qz scādalisant. Sūt aūt quidā pingues naturalit̄ q̄ bene possūt p̄dicare nisi generēt scādalū: ⁊ maxime vbi noti sūt. sed cauere debēt ne illi q̄ noscūt eos scandalizent: qz cārn scādali portāt secū. Q; autē dicitur Nō est speciosa laus. ⁊c. sic est intelligendum .i. meritoria. vel nō est speciosa .i. cōuenies: qz laudās non cōuenit cum laudato.

Exponit illud dictuz.

Cōtra vnū dictū p̄ius aī q glosā. Obiectū est q mercēnari⁹ est tolleradus. Sz ꝓbat q est amplectēdus. q̄m sup illū locum luce. facme sicut vnū de mercēnarijs tuis. dicit glosa. Seru⁹ est q̄ timore p̄nis penevite vel future tēperat se a vicijs. Mercēnari⁹ qui spe ⁊ desiderio regni celor. Filius q̄ amore virtutū succensus q̄cq̄d est cōtrariū illis detestat. vñ filiꝰ ꝓdigus in se reuersus famis suppliciū timēs statū mercēnarij cupiebat. Sz pater nō cōtentꝰ minora cōcedere pristine dignitati filiū restituit Et ita mercēnari⁹ est qui spe ⁊ desiderio regni celesti tēperat se a vicijs. Sz tales sūt amplectēdi: q̄ mercē

Secundo. nari⁹ est amplectēdus. Itē mercēnari⁹ abstinet a peccato amore regni. filiꝰ amore virtutū. Sz regnū ē dignꝰ ⁊ melꝰ q̄ virtꝰ: q̄ melꝰ est abstinere a pctō amore regni q̄ amore virtutis. q̄ statꝰ mercēnarij melior ē

Solutio. mercēnariꝰ multiplex q̄ statꝰ filij. qđ est ꝓtrariū tā textui q̄ glose. Solutio Mercēnariꝰ multiplr accipit. q̄nq; enī mercēnariꝰ dr ois ille q̄ predicat: sz nō ex caritate q̄ est in pctō mortali. sz predicet ꝓpter deū. Secō modo dr mercēnarius qui tm̄ p̄dicat cā lucri vel inanis glie. Tertio mō dr mercēnariꝰ q̄ seruit deo spe ⁊ desiderio regni celorum. scdm hoc accipit hic. primꝰ nō mereꝝ nec demeretur. scds demereꝝ. tertiꝰ mereꝝ ⁊ est amplectēdus.

Ꝓz solutō ad primū Per hanc distinctionē ptz solutio ad primo obiectū

Ad scdm Ad scdm dicim⁹ q amor mercēnarij est cōcupiscētia q̄ desiderat hre deū ⁊ frui eo. Et ideo dr mercēnariꝰ: qz suā vtilitatē q̄rit. Amor vero filij est amicitia qua diligit deū ⁊ vult ei bonū q̄uis nō esset habiturus eā sz tm̄ sibi nulla sit vtilitas. Et ille amor filij q̄ est amicitia melior est ⁊ gratior deo: qz magis gratuit⁹ q̄ amor p̄dictꝰ mercēnarij q̄ est cōcupiscētia q̄ tm̄ bonꝰ est et gratuitꝰ sz ꝓ eū querat hō suā vtilitatē. ⁊ hoc ideo qz nichil facit suā vtilitatē nisi deū. Distiguēda est q̄ illa ꝓpositio: amor regni est melior q̄ amor virtutis

Amphibolia. Est enī duplex ex amphibolia: qz amor virtutis pōt dici amor quo diligitur virtꝰ: ⁊ sic vera est. vel pōt dici amor virtutis amor quo virtute diligit deꝰ: ⁊ sic falsa In hoc sensu accipitur in predicta auctoritate.

Quarta questio huius capituli.

Vltimo queritꝝ vtꝝ inanis gl̄ia q̄ est pctm̄ venia le deformet p̄dicationē ⁊ faciat eā pctm̄ veniale ꝓbatꝝ q̄ sic. q̄m vana gl̄ia mortalis aduenies p̄dicatōi facit eā pctm̄ mortale: q̄ eadē ratione vana gl̄ia venialis aduenies p̄dicatōi facit eā peccatū veniale. Sed p̄dicationi aplor adueniebat inanis gl̄ia: qz cōtrahebant puluerē in pedib⁹. q̄ apostoli p̄dicādo peccabāt venialiter. qđ falsū est: imo merebanꝝ. Solutio. Si alicꝫ incipiat p̄dicare bonavolūtate ⁊ postea occasione p̄dicationis glorieꝝ de hoc q̄ bene p̄dicauit. talis gloria nō facit predicationē peccatū: siue sit venialis siue sit mortalis. Sz si vana gl̄ia moueat hoiez ad p̄dicādū vt p̄dicatio referatꝝ ad finē inanis gl̄ie: tūc p̄dicatio illa est mortale peccatū. Nō enī credim⁹ q̄ inanis gl̄ia q̄ est venialе peccatū posset mouere illū ad p̄dicādum qui hz caritatē. sic enī dormiret caritas. Predicatio enī est de deo ⁊ de his q̄ dei sūt. Et ideo cū prio ꝓponit predicare statim mouet caritas q̄ fortior est in infinitū q̄ inanis gl̄ia venialis. vñ ptz q̄ hec argumētatio nō valet. Inanis gl̄ia mortalis p̄dicationem prius meritoriā pōt facere pctm̄ mortale: q̄ inanis gl̄ia venialis p̄dicationē prꝰ meritoriā pōt facere pctm̄ veniale. q̄m per mortale pctm̄ excludit caritas non ꝓveniale. Unde alicꝫ pōt incipere predicare bona voluntate. sed p̄dicationē illam postea refert ad inanē gloriam. tunc predicatio illa efficitur mortale pctm̄ scdz vltimā sui partē. Talē potentiā nō posset hr̄e inanis gl̄ia venialis vt predicationē meritoriā referret ad suū finē. Impossibile est etiaz q̄ alicꝫ p̄dicet partim ex caritate partim ex inani gl̄ia: qz nulla est cōuentio xp̄i ad belial. Sed bene posset esse in eo qui nō hz caritatē q̄ predicaret partim ꝓpter deū partim ꝓpter inanē gloriā. vt hō ꝓstituat sibi duos fines. ⁊ pōt esse q̄ illa predicatio sit mortale peccatū vel venialе: sm q̄ inanis gl̄ia est venialis vel mortalis. Utrū aūt non habens caritatē ex sola inani gl̄ia venialі pōt p̄dicare pōt dubitari. Sz credim⁹ q̄ bene possibile est q̄ tāta sit inanis gl̄ia venialis q̄ preoccupet amorē dei naturalē et moueat ad predicandum.

Ad primū.

Dubium

Opinio doctoris.

Capitulum quintū.

Quinto capitulo queritꝝ vtrū opus cōmēsuretur scdm intētionē. Quod videt. q̄m sup illū locū mathei. Bonus hō de thesauro suo ꝓfert bona. sunt due interlineares quaꝝ vna est hec. q̄tū boni intēdis tantū boni facis. Altera est. q̄tū mali intendis tantū facis. Ex his duabus colligitur tertia regula gñalis. q̄tū intēdis tantū facis. Cōtra hanc regulā sic obicit Ponatur q̄ ille cōmittat simplicē fornicationē ⁊ credit q̄ talis fornicatio nō sit mortale peccatū: sed tātū venialе. Inde sic. Quātū ille intendit tantū facit: sed ille intendit peccare venialiter: ergo peccat venialit̄.

Ꝓma q̄o Aī q sic ꝑ glosas

Ꝑ hāc regulam aī.

Preterea si aliquis intendit peccare mortaliter peccat mortaliter: ergo multo fortius qui intendit peccare venialiter peccat venialiter. cū deus promptior sit ad remunerandū vel miserandū q̄ ad dānandū: igit cum ille intendit peccare venialiter peccat venialiter

Secūdo

Contra. Apostolus dicit. Ignorās ignorabitur. hoc autem intelligitur de ignorantia iuris diuini qđ magis hō teneꝝ scire. Sz scdz ius diuinū ois fornicatio est mortale pctm̄: igr̄ nō ignorātia excusat illū q̄n peccet mortaliter: igr̄ ipe peccat mortaliter. nō ergo venialit̄

Ꝑ hoc aī.

Sed ille intēdit peccare venialiter.nō igit̄ q̄tū intendit tantū facit. Solutio. Hec est multiplex.q̄tū intēdis tantū facis.q; hec dictio q̄tū potest teneri aduerbialit̄.ꝛ sic ēt est duplex:q; hec dictio q̄tū pōt notare q̄titatē intēsiōis vt sit sensus.q̄tū intēse intēdit aliq̄s agere bonū vel malū.tantū bonū vel malū facit:ꝛ sic falsa.q; nō tantūmodo penes intēsionē intentionis attēdit̄ bonitas vel malitia actionis.Sz penes alias circūstantias attēditur malitia. Bonitas vero potiꝰ penes radicē. Ad hec dictio q̄tū potest notare q̄titatem qualitatis vt sit sensus q̄tū bona vel mala est intentio:tā bonavel mala est actio: ꝛ sm hoc est vera. Hoc enī est qđ dicit btūs ambro. Affectus tuꝰ operi tuo nomen īponit:q; si bonꝰ est affectꝰ bonū est opus si malus:malū.vel ille dictiones tantū q̄tū possūt teneri noīaliter in accusatiuo casuvt sit sensus. Quātū intendit aliq̄s facere tantū facit: ꝛ est idē sensus siue determinet trāsitionē huiꝰ verbi intendit siue determinet hoc verbū facere subintellectū. Et sm hoc falsa est sm q̄ intelligitur pro bono:q; q̄titas bonitatis non attēditur tantū penes illud qđ intēdit̄: sz potius penes radicē.vñ nō sequit̄. Si intēdis multū mereri multū mereris:vel si intēdas parū mereri parū meremeris. Sed sm q̄ intelligitur in malo ꝛ ascēdendo ꝛ in generevera est:vt sit sensus. Si intēdis multū peccare multū peccas.vñ patz q̄ hec argumētatio nō valet Quātū iste intēdit tantū facit. sz ille intēdit peccare venialiter: ḡ peccat venialiter īpediente fallatia vniuocationis:q; ille dictiōes tñ q̄tū nō tenebāt pro nisi pro q̄titate pcti mortalis.ꝛ cōcludit ac si tenerēt pro q̄titate pcti venialis. Sil̄r nō valet hec argumētatio. Si q̄s intēdit peccare mortaliter peccat mortaliter:ḡ si q̄s intēdit peccare venialiter peccatvenialiter.q̄ñ sola intētio mortalis facit mortale.sed non sola intētio venialis facit veniale peccatū: q; nō solū illud qđ intendit̄ facit ad q̄titatē pcti:sed etiā genus pcti ꝛ alie circūstantie.vñ patz q̄ si illa ꝓpositio intelligit̄ in descēsu falsa est.q; non sequit̄. Si ille intēdit tantū peccare q̄tū peccauit lucifer tantū peccat.q; in hoie est circūstantia diminuēs peccatū q̄ nō fuit in lucifero.ſ.fragilitas nature et fragilitas pene.sicut dicit dñs in gen̄.non permanebit spiritus meus in homine:quia caro est.

Solutio

Hec ē multiplex.

Ambrosiꝰ.

Ad primū. Falla vniuocationis

Ad aliud.

Dñs i gen̄.

Item sint hic duo quorum vnus cōmittat adulteriū alius simplicē fornicationē. Sz ambo credūt secōmittere simplicē fornicationē. nec alter eorū hz intentionē factēdi adulteriū.ꝛ in oībus sūt pares. preterq̄ in hoc q̄ vnꝰ cognoscit cōiugatā:aliꝰ solutā. Iterum aī de sic. q̄tū aliq̄s intēdit tātū facit: sz isti duo intēdūt equalit̄ peccare.q; nō intēdūt nisi fornicari:ḡ equaliter peccāt. Cōtra. Unus adulterat:aliꝰ fornicat. sed adulteriū est peccatū maius in gn̄e q̄ fornicatio:ḡ cū oīa alia sin paria magis peccat q̄ adulteratur q̄ qui fornicat.qđ cōcedūt quidā. Sz cōtra. Ubi est par cōtēptꝰ est par peccatū.sed ibi est par ꝓtēptus:ḡ equaliter peccāt. Itē genus pcī nō augmētat peccatū nisi in q̄tū neglectū. qđ ꝓbat̄ per hoc: q; si aliq̄s cognoscit nō suā credēs cognoscere suā adhibita oī diligētia quā potest et debet nō peccat. sicut dicit btūs ambrosius. ꝛ isti duo parit̄ negligūt genꝰ peccati: ergo equaliter peccāt q̄tum ad genus peccati.ꝛ q̄tum ad alia est omīmoda paritas:ergo simpliciter isti equaliter peccant.qđ concedimus hac ratione. Nec valet hec argumentatio. Iste adulteratur. ille fornicatur et alia sunt paria: igitur qui adulteratur magis peccat q̄ qui fornicatur.q̄ñ talis argumentatio teneret in simplici adulterio ꝛ in simplici fornicatione. Simplex adulteriū dico quādo aliq̄s adulteratur: et scit se adulterari. Similiter simplicē fornicationez dico quādo aliquis fornicatur: et scit se fornicari sciens se cognoscere solutā. In talibus enī semper verū est q̄ adulteriū est maius fornicatione alīs paribus. Sed vbi est mixtū adulteriū ꝛ mixta fornicatio.ſ.vbi ignoratur genꝰ peccati ꝛ negligit̄. ibi potest esse q̄ adulteriū ꝛ fornicatio sunt equalia peccata. etiā alīs paribus. ideo quia equaliter negligitur genus peccati Item sint hic duo quorum vnus intendit fornicari: sed in rei veritate adulteratur. Alius autē intendit adulterari:sed fornicatur. Queritur quis istorū magis peccet.videtur q̄ qui adulterat̄:q; in eo est genꝰ peccati maius.ꝛ alie circūstantie sunt pares:q; circūstantie persone sunt pares.q̄vterq̄ laycus:ꝛattributa cetera sunt paria. Sit ita:ergo primus qui adulteratur magis peccat. Itē adulteriū est maius peccatū in gn̄e q̄ simplex fornicatio. Primus cōmittit adulteriū.secūdus simplicē fornicationē: ergo primꝰ magis peccat q̄ secūdus. Forte dicet q̄ secūdus non cōmittit simplicē fornicationē:q; cōmittit adulteriū in voluntate. Sed cōtra. Probatur q̄ maius est adulterium in re q̄ in volūtate sola.q; qui cōmittit adulteriū in re:ꝛ in se peccat ꝛ in proximū. Qui aūt committit adulteriū solavolūtate in se peccat ꝛ nō in proximū: ergo alīs paribus magis peccat qui adultera tur in re q̄ qui volūtate sola. ꝛ ita primus magis peccat q̄ secūdus. Contra. Ubi est maior contēptꝰ maiꝰ peccatū. Sed secūdus magis contēpnit:ḡ magis peccat. Itē secūdus intendit facere maius peccatū q̄ primus.q̄ñ intēdit adulterari: ꝛ primus nō intēdit nisi fornicari. Sed q̄tum intendit vterq̄ tantum peccat: igit̄ secūdus magis peccat q̄ primus. Itē anteq̄ voluntates istorū exeāt in actū secūdus magis peccat q̄ primus. q; maius peccatū est volūtas adulterādi q̄ volūtas fornicādi. Sed sicut se habet volūtas ad voluntatē.ita actus ad actū. Sivolūtas secūdi ē maius pctm̄ q̄ volūtas primi:ergo actus secundi est maius peccatū q̄ primi. ꝛ ita scꝰs magis peccat q̄ primus. qđ concedimus hīs rationibus. Ad primū dicimus q̄ circunstantie nō sunt pares.quia quedā circūstātia est in scꝰo q̄ multū aggrauat pctm̄ ꝛ facit q̄ scꝰs magis peccat q̄ primꝰ. Illa aūt circunstantia est opinio qua scꝰs opinat̄ se adulterari. Ad sm dicimꝰ q̄ licet primus peccet in ꝓximū ꝛ in se.secūdus in se et nō in ꝓximū:tamen secundus magis peccat. q; ly non peccet actu in proximū:tamen voluntate peccat in proximū.qđ maius est peccatū q̄ peccare in proximū solo actu sine intentione.q̄ñ q̄ actio sit mala habet a voluntate:non ecōuerso.et ideo cum voluntas secundi sit peior:actus eius est peior.

Iterum aī

In oppm

Opinio aliquorum ꝓ hanc aī.

Secundo.

Ambrosiꝰ.

Solutio.

Ad primū.

Item dictum est q̄ hec ꝓpositio:q̄tū intēdis tātum facis est falsa in bono secundū vltimā significationem. Sed probatur q̄ est vera in bono. quia super predictum locum dicit interlinearis.quantum boni intendis tantum facis. ꝛ in hac auctoritate non potest intelligi tantum nisi nominaliter. Item deus est promptior ad remunerandum q̄ ad condemnandum. Sed deus magis cōdemnat illum qui magis intēdit peccare: ergo deus magis remunerat eum

Duplex ad ulterium.

Af indistincte

Secūdo

Euasio.

ꝓ hoc aī

In ꝓrium.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad primū.

Ad scām.

Iterū ꝓra aliud dictū arguitur.

Secūdo

qui magis intēdit mereri: ꝛ ita ꝓpositio intelligēda
In oppm est in bono. Contra. Meritū attēdit penes radicem
tantū: ꝛ pōt esse ꝙ habēs maiorē caritatē intēdat mi
nus mereri: ꝛ habēs minorē intendat magis mereri
igitur non ꝙtū intēdit mereri aliqs tantū merebit: igr
Solutio. illa ꝓpositio falsa est in bono. qđ cōcedimus. Et dici
Ad pmū mus ꝙ illa interlinearis sic est exponenda. ꝙtū bonī
intendis tantū facis. i. ꝙtū boni est in intētione tantū
bona est actio. i. ꝙ bona est intentio tā bona est actio
Ad scđm vt reducat ad scđam significationē. Ad scđo obiectū
dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet. Deꝰ est ꝓnior
ad remunerandū ꝙ ad condēpnandū: sed magis con
dēpnat illū qui magis intēdit peccare: ꝑ magꝭ remu
nerat eū ꝙ magꝭ intēdit mereri. Et hoc ideo: qr meri
tum attēdit penes radicē tantū: nō scđm intentionē.
Demeritū aūt ꝛ scđm intentionē ꝛ scđm circunstātiā
Jtē sint hic duo habētes pares caritates quor vnus
vult ieiunare ꝛ ieiunat ꝓpter remissionē pctōr suor.
Alius dat elemosinas ꝓpt remissionē pctōr suor.
Sz ille ꝙ ieiunat credit se facere maius opus ꝛ maꝰ
Af indistīe meritū ꝙ faciat. Si ille qui dat elemosinas tantū in
tendit ꝙtuz facit. quert quis istor merebit maiorē re
missionē pctōr. videt ꝙ primus scz ieiunās qr intēdit
maius bonū facere ꝙ alius ꝓpter remissionem pctōr
Sed ꝙtum bonū intendit aliqs tantū bonū facit: igr
primus maius bonū facit ꝓpter remissionē pctōrū ꝙ
Secūdo secūdus. ꝑ primꝰ mereb maiorē remissionē pctōrū ꝙ
secūdus. Preterea hec regula est vera. ꝙtū bonū in
tendis tantū facis. Sed cōstat ꝙ non tenet in merito
premii: qr nō sequit ꝙtū premiū intēdis mereri tātū
mereris. Restat ergo ꝙ regula illa habet locū in me
rito dimissiōis pene. aliter nusq habaret locū. Sz pri
Jhoc af. mus intendit maiorē remissionē pctōr: ꝑ mereb ma
iorē remissionē pctōr. Cōtra. Scđs facit opꝰ mie qđ
melius est ꝙ ieiunū. qr sicut dicit apls. Exercitatio cor
poris ad modicū valet. pietas aūt ad oīa: ꝑ secundus
facit maius opus ꝓpter remissionē pctōr ꝙ primus.
Solutio. Solutio. Hec ꝓpositio ꝙtū boni intēdis tantū facis
simpliciter intellecta est falsa: qr scđm ꝓpriā significa
tionē hec dictio ꝙtū tenet nomialiter in accusatiuo ꝛ
determinat transitionē huiꝰ verbi intēdis. Sz in pro
pria significatione vt supra est exposita vera est. Jpe
aūt ꝓcedit in ꝓpria significatiōe in qua ꝓpositio fal
sa est: ꝛ ideo nō valet ꝓcessus eius. Jeiunare enī ꝛ da
re elemosinā ꝓut sunt ex pari caritate paria sūt ꝙtū
ad meritū vite eterne. Sed sunt excedētia ꝛ excessa
ꝙtū ad meritū dimissionis pene: qr tm̄ pōt eē ieiunū
et tā parua elemosina ꝙ tanto ieiunio merebit quis
maiorē dimissionē pene ꝙ illa pua elemosina. ꝛ econ
uerso potest esse qm̄ i iudicio operis ꝙtū ad meritū
vite eterne nō pensat deus nisi caritatē: sz in iudicio
operis ꝙtū ad meritū dimissionis pene pēsat deꝰ tria
Iterum af scz caritatē intētionē ꝛ statū. vt pz in paupcula vidua
ꝙ tantū duo minuta posuit in gazophilatio dñi. Jtē
sint hic duo quor vnus vult fornicari gnaliter cū ali
qua: nō determinās cū qua. Alter vero vult fornicari
Af ꝙ ꝓmꝰ cū ista: ꝛ in oībus alijs sint pares. Querit ergo vter
minus. istor magis peccet. ꝓbo ꝙ primꝰ minus peccat. qm̄
nulla circūstantia aggrauat eius peccatū ex parte per
sone ꝙ cōcupiscit. Sed in scđo peccatū aggrauatur ꝑ
In oppm aliquā circūstantiā malā quā secūdus cōsiderat in re
cōcupita: igr primus minꝰ peccat ꝙ secūdus. Cōtra.
Exterior circūstantia qnq aggrauat peccatū qnq di
minuit. vnde minꝰ peccat qui cognoscit pulchrā tra
ctus pulchritudine ꝙ qui cognoscit turpē: igr potest
esse ꝙ secūdus minus peccet. Sed cōtra hoc est ꝙ in
specie intelligitur genus: ergo cū secundū peccatuz
se habeat quodammodo vt species ad primuz. tota
malicia primi pcti includitur in secūdo. ergo ipossi
bile est ꝙ secūdus minus peccet ꝙ primꝰ. Dicimꝰ ꝙ Solutio.
re vera illa duo se habent vt excedētia et excessa. vt
ptz per duas primas obiectiones. Ad vltimo obie- Ad vltimū
ctum dicimus ꝙ malitia gñis duobus modis accipit
qm̄ potest dici malitia gñis quā habz tpm genus. qđ
est vniuersale. vl potest dici malicia gñis illa malicia
quā habet aliqs in suo genere. i. in sua natura. nō ad
hibita aliqua alia circūstantia extrinseca aggrauante
vel diminuente peccatū. Scđm primū modū est hec
nugatoria. Tota malicia gñis includit in spē: qr nul
la est determinata malicia gñis. In sola enī singulari
actione est determinata malicia: sed scđm hm modū
falsa est illa ꝓpositio. Qꝫ aūt ita sit ꝛ quō ita sit pate
bit qm̄ agemus de bono ꝛ malo in gne. Alicui videre Fantasia a-
tur ꝙ velle fornicari cū muliere simpliciter nichil est liquorum.
qm̄ vniuersale nō mouet sensū. ꝛ ois motus ad coeū
dum est ex sensu vel imaginatione q̄ sunt tantū circa
singularia. Ad hoc dicimus ꝙ revera vis brutalis nō Solutio.
potest moueri in hoīe ad coeundū nisi per apprehen
sionē singularis mulieris. Sed vis humana cōcupi
scibilis pōt mouere ad coeundū ex apprehēsione vni
uersalis. vt qm̄ ex sola libidine mouet aliquis ad for
nicandū cum quacūq querens aliquam non curans
quam inueniat dummodo aliquam inueniat cū qua
fornicetur.

Capitulū sertū.

QJrca sextum capitulū queritur vtrū euentus se Ꝓria q̄ꝺ.
quēs aggrauet peccatū. ꝓbatur ꝙ sic. qm̄ cū la- Af ꝙ sic.
mech credidit se interficere ferā ꝛ interfecit hominē
reputatū est ei homicidiū. maius etiā homicidiū im
putatum est ei ꝙ cayn. sicut dr in gen. Qui interficiet
cayn septuplū punietur. Si ergo lamech nō interfe-
cisset cayn nō esset ei imputatū tantū homicidiū: ꝛ ita
seqns euētus aggrauauit pctm̄ ipi. Jtē sint hic duo Secundo.
qui emittāt duas sagittas. vterq intendit interficere
hoīem. vnꝰ interficit: aliꝰ nō. Ꝓbatio ꝙ ille q̄ inter
ficit magꝭ peccat. qm̄ ei iputat homicidiū actus ꝛ vo
lūtatis: alij tm̄ homicidiū volūtatis: ꝑ plus peccat q̄
interficit ꝙ ille q̄ nō interficit. qm̄ est reus vnus dupli
ci homicidio. aliꝰ tm̄ vno. Ꝓterea. ille q̄ interficit Tertio.
incurrit irregularitatē: aliꝰ nō. ꝛ alie pene debētur ei
pares: igr maior pena debet ei q̄ interfecit ꝙ ei q̄ nō
interficit: igr magꝭ peccat ille qui interficit ꝙ ille qui
nō interficit: ꝛ ita euētus seqns aggrauat pctm̄. Hoc Quarto ꝓ
etiā probat ꝓ simile. qm̄ si duo intendūt adulterari ꝛ simile.
vnus cognoscat ꝓpriā vxorē: aliꝰ nō suā cōiugatā ce-
teris paribus plus peccat qui cognoscit non suā. qm̄
ꝙtitas pcti surgit ex gne ꝛ circūstāciis. ꝑ si licet intē-
tiones sint pares: tamen peccata sunt ipia propter
euentus incidentes. eadem ratione in predicto casu
licet intentiones sint pares in eis qui intēdunt inter-
ficere: tamen propter euentꝰ emergentes magis pec
cat qui interficit ꝙ ille qui non interficit. Forte dicet Euasio
ꝙ non est simile. quoniam euentus concomitans ag
grauat peccatum: sequens non. Sed contra. Ꝑria Jhoc af.
sunt peccata in eis q̄ intendūt interficere. Sed nulla
ratione nisi qr volūtates sunt pares. cō paritas volun
tatū facit ꝙ euentus seqns nō aggrauat pctm̄. Eadē

ratione paritas volũtatũ faciet q euẽtus cõcomitãs
alia euasio nõ aggrauat peccatũ. Forte dicet q vterq euẽtus et
ꝓ quã ar. cõcomitãs ꝛ subsequẽs aggrauat peccatũ. Contra.
Ponat q ille emittat sagittã hac intẽtõne vt interfi
ciat hoiem ꝛ priusꝙ sagitta veniat ad eũ q est interfi
ciendus mort qui emittit saggitã ꝛ descẽdit in infer
nũ. Cõstat q in inferno nulla est remissio: ꝫ nulla est
pene mitigatio. ꝫ siue interficiat ille ad quẽ emittit
saggitta siue nõ: nõ mitigat pena isti⁹. ergo euentus
Secundo. sequẽs nõ aggrauat peccatũ. Preterea intẽtio boni
cũ ignorãtia facti ex toto excusat. sicut in illo qui co
gnoscit alienã ꝛ intẽdit suã cognoscere adhibita de
bita diligẽtia: ꝫ per cõtrariũ. intẽtio mali ꝛ ignoran
tia facti ex toto excusat: ꝫ ille q intẽdit interficere et
nõ interficit tantũ peccat q̃tũ ille q intendit interfice
re ꝛ interficit: ꝛ ita sequẽs euẽtus nõ aggrauat pctm
Tertio. Itẽ sit q aliqs existẽs in caritate eatvenatũ vt pascat
pauperẽ ꝛ anteq̃ emittat sagittã adhibet diligentiã
quã põt ꝛ debet ne interficiat hoiem: ꝛ sic emittat sa
gittã. Possibile est q ex hac emissione interficiat hõ
Sit ergo q ille moriat anteq̃ sagitta veniat ad locũ
ad quẽ ventura est. Inde sic. Ille decedit in caritate
ergo est in paradiso: ꝛ verũ est ipm esse in paradiso.
ꝺ hoc ar Cõtra. Possibile est q ex illa emissione sagitte inter
ficiat hoiem: ꝫ possibile est q sit reus homicidij ꝛ fi
Secũdo naliter: ꝫ possibile est q nõ sit futurus in padiso. Itẽ
si sequẽs euẽtus malus aggrauat peccatũ: ꝫ cõseqũs
euẽtus bon⁹ diminuit peccatũ: ꝫ minus peccauit iu
das interficiendo xpm q̃ si interfecisset altũ hominẽ.
qm̃ ex interfectione xpi melior euẽtus secut⁹ est q̃ ex
Ad idem interfectione alteri⁹ hois. Preterea solet dici q vo
lũtas ꝓ facto reputat. Sed vbi erit hoc verbũ nisi in
pdicto casu vbi volũtas in actu ꝓgredit q̃tũ ad agen
tem: ꝛ ita equaliter peccabũt illi duo. s. interficiẽs et
Ad idem. nõ interficiẽs. Preterea. equaliter intendũt peccare
Solutio. ergo equaliter peccãt. Ideo dicim⁹ q sequẽs euent⁹
nõ aggrauat peccatũ: ꝛ pdicti duo equaliter peccãt
sc3 interficiẽs ꝛ nõ interficiẽs. qm̃ volũtas ꝓgressiua
in actũ pro facto reputãda est. vt qm̃ aliqs facit dcd
Ad primũ. potest vt interficiat hoiem. Ad primũ dicim⁹ q ideo
lamech ĩputat homicidiũ. nõ qm̃ haberet illud in in
tentione: sed qz cuz sciret homicidiũ ꝓ chayn esse ma
ximũ pctm̃ nõ cauebat illud: sed emittebat freq̃nter
sagittas ignorãs in dd. ꝛ dz de ipo q septuplũ punie
Alr itellr. ret: nõ qz magis punit⁹ fuerit ꝓ homicidio q̃ chayn.
sed qz punitus fuit septuplũ. i. pfecte. Alio mõ etiaz
exponit illud. vt hr̃ in hystoriis. Lamech etiã punit⁹
fuit nõ pro homicidio quo ĩterfecit cayn tãtũ: sz etiã
pro illo quo interfecit iuuenẽ qui ductor erat ipi⁹ cũ
Ad scõm. esset cecus: ꝛ pro bigamia quã introduxit. Ad scm di
cimus q interficiẽs ꝛ nõ interficiẽs equaliter peccãt
etvterq est reus duplicis homicidij. Licet enĩ aliter
nõ interficiat hoiem actu: tñ habet pro interficiente.
qm̃ talis volũtas ꝓgressiua qualis vel q̃tũ in ipo est
Irregulari pro facto reputatur. Irregularitas aũt non est pena
tas. peccati: sz que infligitur ab ecclesia propter horribi
litatem operis. Interficiẽs enĩ hoiem siue peccet si
ue non peccet contrahit talẽ penã: ꝛ ideo per ipsam
Ad aliud non potest probari maioritas peccati. Ad aliud qõ
inducitur pro simili. Respondem⁹ q re vera nec euẽ
tus sequens nec cõcomitans aggrauat peccatum nisi
inq̃tum est in intentõne vel inq̃tum negligitur. sicut
probatũ est. Et dicimus similiter q equaliter peccãt
illi duo qui intendũt adulterari. licz alter cognoscat
suam: alter non suã coniugatã. qõ superius plenius est
determinatũ. Unde scõm nos idẽ debet haberi iudi
cium de euentu sequente et cõcomitante. In hoc scz
q euentus nõ aggrauat peccatum nisi in hoc q est in
intentione vel inq̃tum negligitur. In hoc tamen est
differentia q sequens euentus nunq̃ aggrauat pec
catum quando est: sed tantũ quando est in intẽtione
vel in negligentia facientis. Et propter hoc solet di
ci q euentus sequẽs nõ aggrauat peccatum.

¶ Contra predicta arguit per augustinũ.

Sed contra hoc obicitur. qz dicit augu. Ignora
tur pena arrij: quia ignoratur quot per eius do
ctrinã fuerãt subuertẽdi. Ergo si plures sint subuer
tendi maior est eius pena: ergo maius peccatũ: ergo
sequens euẽtus aggrauat peccatũ. Solutio. Magi- Solutõ ma
stri dicunt q hoc intelligitur nõ de pena quã patitur gistrorum.
arrius apud inferos: sed de infamia que est quedam
pena: quia q̃to plures corrũpũtur per eius doctrinã
siue sunt corrũpendi tanto infamior est apud eccliam Alr ꝓt dici
vel potest intelligi de accidentali pena nõ de substan
tiali. qm̃ duplex est gaudiũ in paradiso sc3 substantia
le quo sancti fruunt deo: ꝛ accidẽtale quo sancti gau
dent de nostra conuersione. sicut dicitur in euãgelio
Gaudiũ est angls. ꝛc. Similit duplex est pena apud Duplex pe
inferos. Substãtialis qua puniũtur mali pro pecca na.
tis suis. Accidẽtalis qua puniũtur quando vidẽt pa
rentes suos descendere ad inferos vel quos corrum
punt in hac vita vel per prauã vitam vel doctrinã: et
hec pena actualis potest crescere sine augmento pctĩ
et de tali pena intelligitur quod dz de arrio. Itẽ obi Iterum ar
citur contra illud qõ dictũ est q ex interfectione que ꝺ aliud dictũ
nõ est peccatũ surgit irregularitas. qm̃ phinees trãs
fixit iudeũ coeuntẽ cũ madianitide ꝛ inde valde lau
datus est. nec cõtraxit aliquã irregularitatẽ. Achor
etiã ex precepto dñi interfectus fuit. Si ergo interfi
cere malefactorẽ est preceptũ in veteri lege. nec fuit
preceptũ cerimoniale: ergo fuit morale. Q; enĩ phi
nees interfecit iudeũ non fuit figure: sed virtuti. Sz
moralia adhuc manent: quia sunt inuariabilia. ergo
adhuc preceptũ est interficere malefactorez: ergo ex
hoc non contrahitur aliqua irregularitas. non ergo
ex quacunq̃ interfectione cõtrahitur irregularitas.
Solutio. Dicimus q illud qõ precipiebatur in vete Solutio.
ri lege. i. de interfectione transgressor non erat pre
ceptum morale nec cerimoniale: sed erat preceptum
legis siue preceptũ iudiciale sicut est preceptũ talio
nis. oculũ pro oculo: dentem pro dente. ꝛc. que iudi
cia vel precepta data sunt in veteri lege ad domãduz
duriciam iudeor. Sed in nouo testamento vbi cor
da emolita sunt per fidez que corda humiliat nõ fuit
opus talibus iudiciis. Sz reputatur irregularis ois
interfector hominis propter crudelitatem et horro
rem sanguinis ad significandũ q sacerdotes et consti
tuti in sacris ordinibus expressissime debent imitari
christum in hoc q dicit. Discite a me quia mitis sum
et humilis corde. Item preceptũ est in lege q si ali- Iterum ar
quis percusserit mulierem pregnantem ita q fecerit ad primuz.
abortum si puerperiuz erat formatũ reddet ei aiam
pro anima. Si informe punietur pena pecuniaria
tantum: ergo sequens euentus aggrauat penã: ergo
et peccatum. Itẽ dictũ est in lege q si aliquis fecerit Secũdo
domũ ꝛ non fecerit in ea luricula siue appodiationes

et aliquis cadit de domo illa:puniet qui fecit domū. ergo euētus sequēs fecit hoīem debitorē pene.ergo aggrauat pctm̄. Dicim⁹ q illa argumētatio nō valet Euētus sequēs aggrauat penā:ḡ aggrauat peccatū. qm̄ multe pene imposite sunt iudeis sine omni pctō. quoniā sicut dicit btūs aug. Lex data est rudibus in pedagogum.duris in flagellū.perfectis in signum.

Solutio.

Augustin⁹

¶Septimum capitulum.

DIcto quō mēsuret opus fm intētionē:septimo capitulo videndū est vtrū intentio ⁊ opus sint idem pctm̄:an diuersa. Intētio enī idē est q volūtas subiecto siue realiter:sed relatiōe differūt. Id enim qđ dicitur volūtas respectu primi finis:dicit intentio respectu vlteriōris finis.vt in exemplo btī aug. Iste vult ire ad fenestras vtvideat trāseūtes. Ille motus quo iste vult ire ad fenestras dicit voluntas respectu primi finis qui est ipm volitum illo motu:scilz ire ad fenestras.idē aūt motus ðr intētio respectu vlteriōris finis qui est videre trāseūtes. Q. volūtas ⁊ opus sint diuersa pctā ꝓbat multiplicit sup illū locū apli. Repletos omni malicia:homicidijs.⁊c.dicit ibi glō Bene ðr homicidijs pluralit:qr plura sūt homicidia volūtatis ⁊ opis.ḡ volūtas ⁊ opus sunt diuersa pctā. Itez sup illū locū Appone iūctatē ⁊c.dicit glō. Qui malū opus addit male voluntati:iniquitatem addit iniquitati.ḡ diuersa sunt pctā volūtas ⁊ opus. Item diuerse sunt prohibitiōes voluntatis ⁊ opis.qm̄ alia prohibitiōe prohibet opus:vt hac Nō mechaberis. Alia prohibitiōe prohibet mala volūtas:vt hac Nō cōcupiscesvxorē ꝓximi tui. Si ḡ diuerse sunt prohibitiones et diuerse trāsgressiones:ergo diuersa pctā volūtatis ⁊ opis. Itē impossibile est q eadē malicia nūero sit in volūtate interiori ⁊ opere exteriori:ergo alia est malicia nūero in actione q̄ in volūtate.ergo pctm̄ volūtatis est aliud q̄ pctm̄ opis ⁊ materialiter ⁊ formaliter.qm̄ alia ē mala volūtas q̄ opus:⁊ alia est malicia.ergo pctm̄ volūtatis ē prorsus aliud q̄ pctm̄ opis:igitur nullomō est idē pctm̄. Item volūtas est altertus spēi specialissime q̄ opus exterius.ergo nō est idem nūero cum illo:ḡ non est idem pctm̄ cū illo. Cōtra. Unicus est contēptus in volūtate ⁊ ope:ergo vnū est pctm̄. Item vnica penitētia iniungit pro volūtate ⁊ ope ab eccīa ⁊ non decipit.ergo vnica pnīa est iniūgenda.igitur vna pena debet pro volūtate et opere.sed cuilibet pctō debet sua pena:igitur vnū est pctm̄ voluntatis ⁊ opis:cum vnica debeat pena. Itē Xtus ⁊ malicia se hñt vt ꝯria:ḡ hñt idē susceptibile. sz virtus nō est nisi in aīa:ḡ malicia nō est nisi in aīa.ḡ si actio exterior ðr mala:ðr mala a malicia volūtatis q̄ est in aīa.igitur nō est alia malicia opis q̄ volūtatis. ergo nec aliud est pctm̄ voluntatis ⁊ opis. Item idē est reatus malevolūtatis ⁊ male actiōis. Nullus pōt dicere q diuersi sunt reatus formaliter in aīa simul.qr impossibile ē q due ꝓprietates eiusdē spēi specialissime sint in eodē subiecto.ergo cum idem sit reatus volūtatis ⁊ opis:idem est peccatū volūtatis ⁊ opis. Dicimus q pctm̄ voluntatis ⁊ peccatū opis diuersa sunt in subiecto:sed idem pctm̄ sunt q̄tū ad effectū ⁊ finē.quoniā volūtas ⁊ actio dicunt male qr referunt ad finem indebitū.et quia referunt ad eūdem finem indebitū:ideo possunt dici idē pctm̄.et qr diminuunt idem bonū naturale in homine simul ⁊ sunt ab eadē radice ⁊ vnū ab alio:ideo possunt dici vnū peccatum ꝓpter finem ⁊ effectum. Nec valet hec argumētatio Peccatū volūtatis ⁊ peccatū opis sunt diuersa materialiter ⁊ formaliter:ergo sunt prorsus diuersa. Non enī diuersum vel differēs dicitur tantū aliqd ab alio ꝓpter materiā vel formā:sed ꝓpter effectū/vel finē/ vel relationē.vt patet in alijs teris. Malicia aūt fm q est habitus ad male agendū vel deformitas anime siue priuatio boni se habet ad virtutē vt ei cōtraria. Sed est alia malicia que est in actione:et illa non est cōtraria virtuti sed bonitati qua actio meritoria dicitur bona. Ex his patet solutio ad omnia obiecta.

Ad primū.

ad oīa alia

ITem ex voluntate est actio.actio autē exterior agit in rem:non in aīaz. Ita videt.quoniā cum aīa mouet corpus per voluntatē ⁊ intelligentiā:aīa agit in corpus:nō corpus in aīaz.ergo actio exterior non diminuit bonū naturale aīe. Preterea. Malicia q̄ est in actione corpali non habet ꝓtrariū nisi bonitatē que est in actione corpali.vt dictū est.igit non habet ꝓriū in aīa.ḡ nō habet aliquid in aīa qđ ei repugnet. igit nō diminuit in aīa aliqđ bonū. Sed sicut ðt aug. Si aliqd non nocet:nō est malū.intelligit si nō nocet aīe.qm̄ corruptio boni corpalis non est malū culpe. igitur mala actio nō est mala malo culpe. Propter hmōi rōnes dicunt quidā q̄ actio non est mala malo culpe.quoniā in sola aīa est malicia. Sed dicit actio mala per modū circunstātie.quoniā actio exterior q̄ procedit ex mala volūtate est circunstātia volūtatis que aggrauat eius maliciaz.et ideo ðr mala.non qr habeat malicia in se:sz sicut ordo aut alia circūstātia que aggrauat peccatū. Sed hoc videt esse hereticū. quia lex dei docet q deus reddet vnicuiq fm opera sua.ergo malis reddet mors eterna propter opa.qđ eēt iniustū si actio in se nō haberet malicia. Preterea. propter bona opa est aliqs laudabilis:propter mala vituperabilis.ḡ mala opa habent in se malicia. Qđ cōcedimus vt prius dictū est.et dicim⁹ q mala actio corpalis agit in aīam ꝓpter colligantiā q̄ est corpis ad aīaz.quoniā sicut anima agit in corpus per rōem ⁊ intellectū propter colligantiā anime ad corpus:ita corpalis actio agit in aīam ꝓpter colligantiā aīe ad corpus. Unde colerici demētiores sunt in estate q̄ in hyeme.sicut ðt aristo.in libro de aīa.⁊ in ethica dicit q boni actus exteriores augmētant habitū bñ agēdi qui est in aīa.sicut de frequēter disputare auget scia disputādi que est in aīa. Eodē mō mali actus exteriores augmentāt habitū male agēdi qui est in aīa:et per eandē viam corrūpunt bonū naturale aīe.⁊ ideo habēt in se malicia.et licet illa malicia vel mala actio non hēat in aīma sibi cōtrariū:habet tñ in aīa habitū naturalē sibi repugnantē:vt infectio habet māsuetudinē naturalem sibi repugnantem in anima.

Iterum aī q̄ sunt diuersa.

Secundo.

Augustin⁹

Opinio aliquorum

ad hoc aī.

Secundo.

Solutio.

aristoteles

¶Scda questio huius capituli.

ITem queret vtrū mala volūtas sit maius pctm̄ q̄ actio procedēs ex ea.vel ecōuerso. Probat q mala volūtas sit maius peccatum.qm̄ mala volūtas separat aīam a deo.vt ðr in libro sapiētie Peruerse cogitatiōes separāt aīam a deo. Mala aūt actio non separat aīam a deo.quia inuenit eam separatam.sed nullū damnū est maius q̄ separatio a deo.ergo mala volūtas magis nocet q̄ mala actio.igitur magis est mala.ergo est maius pctm̄. Item mala actio non est mala nisi a mala volūtate.sed ꝓpter qđ vnūqđq̄ est

Aī q sic.

Secūdo

tale:tm̄ ē magis tale.igitur mala volūtas ē magis mala ꝙ mala actio.Item velle interficere hoīez sine causa debita est malum per se ꝛ ꝟm se.sed interficere hoīem sine causa debita nō est malum per se ꝛ ꝟm se. qm̄ potest fieri sine petō.vt in cementario proiciēte lapidē quo iterficit aliqs adhibita diligētia cōpetēti Sed qđ per se est tale magis est tale ꝙ illud qđ non per se ē tale.ḡ velle interficere hoīem sine cā debita est magis malū ꝙ interficere hoīez sine causa ōbita. igiturvolūtas inficiēdi est magis mala ꝙ ipsa interfectio.Cōtra.Propt malā actionē est aliqs irregularis:sed non ꝓpter malā voluntatē.ḡ mala actio est magis mala ꝙ mala volūtas.Itemvolūtas meritoria ꝛ actio ꝓcedens ex ea sunt eque meritorie.igitur a silī volūtas demeritoria et actio ꝓcedēs ex ea sunt eque demeritorie:igit sunt eque male.Itē voluntas nocendi est mala propter finē ad quē est.scz propter nocere ꝓmo.sed mala actio magis nocet proximo ꝙ mala volūtas:ergo est magis mala.Item ecclesia maiorē iniungit penitentiā pro homicidio actuali ꝙ pro volūtario ꝛ non decipit:ergo maior pena debet homicidio actuali ꝙ homicidio volūtat.ḡ homicidium actuale est maius peccatū ꝙ voluntariū.Item vbi par contēptus par peccatū.sed par contēptus est in mala volūtate ꝛ mala actione:ḡ par peccatū.Itē cadē est causa quare actio sit mala ꝛ volūtas scz priuatio debiti finis.ḡ neutra ē magis mala ꝙ reliqua.

Qđ cōcedimus.Necvalet hec argumentatio.Mala voluntas magis nocet ꝙ mala actio:ergo est magis mala.qm̄ male volūtati accidētale est qđ sepat aīaz a deo.Tūc enī separat qm̄ inuenit contūctam deo.nō separat qm̄ non inuent ꝓiūctā.ꝛ hoc habet ex natura ꝓtrarietatis:non ex intētione malicie.Scz hec argumētatio est necessaria Ex dei iudicio maius debetur nocumentū male volūtati ꝙ male actiōi:ergo mala volūtas ē magis mala ꝙ mala actio.qm̄ deus infert maiorē penam vel minorē ꝟm quātitatem culpe:sed mala volūtas non infert maius tale nocumentū ꝟm suā maioritatē vel quātitatē.qm̄ quātūcūq; sit mala siue parū siue multum:facit tm̄ nocumētū ꝙ separat a deo.dūmō sit mala malicia mortali.et ideo ex sua cōtrarietate facit tale nocumentū:non ex sui magnitudine. Ad scōm dicimus ꝙ hec ꝓpositio ꝓpter qđ vnūqđq; est tale ipm̄ est magis tale.intelligit de eo qđ per se est tale ꝛ facit aliud tale.et gn̄aliter vez est ꝙ omne tale est magis tale ꝙ illud qđ per ipsum est tale.dūmodo vtrūq; participet.i.firmius ē tale. non tm̄ oportet ꝙ sit intensi⁹ tale.vt patet in igne qui calefacit plumbū vel aliqđ aliud vsquequo sit tantū calidū actu ꝙtū ipse ē.quonīā causa ignis nō desinit agere donec vltimet in suo effectu.voluntas aūt siue actio nō est mala ꝓ se:sed ꝓ aliud.scilz quia refert ad finem indebitū:vel qz priuat debito fine.Ex hoc ptz solutio ad tertiū.Qm̄ enī velle interficere hoīez sine causa debita sit ꝓ se malū:hoc est ꝓpter circūstantiā non propter naturā ipsius volūtat.qm̄ ipsa volūtas per aliud est mala.vt dictum est.et ideo non per hāc viam potest probari ꝙ mala volūtas sit magis mala ꝙ mala actio.

¶ Tertia questio huius capituli.

ITem querit mgr̄ in sententijs Cum intellectus volūtas ꝛ meōria sint vires aīme:quare potius meritū ꝛ demeritū sita sint in volūtate ꝙ in itellectu ꝛ meōria.Ad hoc dicūt mgri ꝙ intellectus ꝛ meōria non mouent ad opus:sed voluntas mouet ad opus. quonīā sicut dicit btūs aug.Volūtas ē motus animi ad aliqđ adipiscēdū vel nō adipiscendū:vel ad aliqđ faciendū ꝛ fugiendū.Scz videt posse ꝓbari ꝙ meritū ꝛ demeritū sita sint in intellectu sicut in volūtate:qz intelligere est voluntariū.Sicut enī aliquis qm̄ vult intelligit:sic qm̄ non vult non intelligit.ḡ intelligere cum sit voluntariū potest referri ad debitū finem vel ad indebitū:ergo potest eē meritoriū ꝛ demeritoriū sicutvelle.igitur sicut in volūtate situm est meritū ꝛ demeritū:ita in intellectu.Itē fides est in intellectu: sed primū meritū est motus fidei:ḡ primum meritū est sitū in intellectu.ḡ potius debet dici ꝙ meritū est situm in intellectu ꝙ in volūtate.Si cōcedit.Cōtra. Aug.dt ꝙ res generant noticiā sui in aīa:ḡ generāt intelligētiā sui in aīma.ḡ intelligere non est in ptāte nr̄a:cum sit a rebus exterioribus.ḡ nō est volūtariū: igitur nec meritoriū. Item priscianus dicit ꝙ verba ptinētia ad sensum in actiua voce significāt passionē. ḡ videre est pati a visibili:et sentire ē pati a sensibili. scz sicut se hz sentire ad sensibile:ita intelligere ad intelligibile.sed sentire ē pati a sensibili:ḡ intelligere est pati ab itelligibili.sed passiones nō sunt meritorie vel demeritorie:ḡ nec possunt esse.ḡ intelligere non potest eē meritoriū vl demeritoriū.sed oīne credere est itelligere:ḡ nullū credere potest eē meritoriūvel demeritorium.Qm̄ autē omne credere sit intelligere probat ꝓ hoc qđ dicit aug.Credere est cogitare cum assensiōe.Sed illđ cogitare est ꝓ intellectū.cogitare aūt per intellectū est intelligere.inde sequit ꝙ omne credere est intelligere.sed nullū intelligere potest eē meritoriū vt probatū est:ḡ nullū credere potest esse meritoriū vel demeritoriū.igit mot⁹ fidei nō potest esse meritorius.ergo fides nō est virtus. Itē intelligere est pure speculari:sed in pura speculatiōe nō est meritū vel demeritū nec potest eē.ḡ intelligere non potest eē meritoriū vel demeritoriū.ꝛ inde vt prius. Item credere ꝙ deus est:nō est velle ꝙ deus est.qm̄ demones credūt ꝙ deus sit:sed nō volūt ꝙ deus sit. nec aliqs actus meritorius p̄cedit hūc actū credere. quonīā si hoc eēt:fides non eēt prima intervirtutes. ergo aliqs motus est precedēs oēm volūtatē qui est meritorius.non ḡ in sola volūtate cōsistit meritū vel demeritum.Dicimus ꝙ volūtas siue potētia volēdi non est nomen alicui⁹ potētie specialis:sed ē nomen cōmune oīm virtū motiuar̄ q̄ sunt in aīa:vel nomen solius rōnis imperantis.sicut dictū est in tractatu de libero arbitrio.Dicimus ꝙ oēs ꝟtutes politice sunt volūtates.sicut ex supradictis patet.et oīs alia ꝟtus volūtas est.i.oīs motus ꝟtutis estvelle.excepta fide ꝛ vltimis duobus donis spiritus scti:scz intellectu ꝛ sapiētia.ꝛ except⁹ forsitan spe ꝛ timore.quonīā sicut videt nec sperare nec timerevelle est.Qz ꝟo credere nō est simpliciter intelligere vl meōrari sed est cogitare cum assensiōe:ideo credere nō est sine volūtate. Vñ aristoteles dt ꝙ virtus aut est voluntas:aut non est sine volūtate.Et aug.dicit ꝙ cetera potest homo nō volēs:credere ꝟo nō potest nisi volēs.vñ heretici nullomō possunt cogi ad credere:qz credere voluntariū est.Solutio.Dicim⁹ ꝙ intelligere duob⁹mōis potest esse meritoriū.quonīā intelligere prout est in speculatione voluntariū est.maxime cum habemus imagines rerum apd nos in meōria.quonīā qm̄ volo imaginor matrē meā:quia habeo in meōria imaginē

Tertio.

In oppo⁹

Secundo.

Tertio.

Quarto

Quinto.

Sexto.

Solutio.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Opinio aliquorum

Augustin⁹ ō hoc ar.

Secundo.

In oppo⁹ p augustī.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Nota istud

aristoteles

Augustin⁹

Solutio.

ipsius quā sepe vidi.illam aūt quam nunq̄ vidi non imagino2 q̄ volo:quia non habeo imaginem eius in meō2ia.Eodē mō intelligibilia q̄z imagies habem⁹ in meō2ia intelligimus q̄n volumus:ꝛ eas itelligere est in nr̄a potestate.Sz nō est pure ex nobis.cum enī imago rei intelligibilis est in memo2ia:liberū est aīe dirigere aciem intellectus ad imaginem q̄ est in me=
Augustin⁹ mo2ia.sicut ỽt btūs aug.in libro de trinitate.ꝛ sic ab imagine q̄ est in memo2ia resultat in acie intellectus imago retvisibilis.et sic itelligit actu aīa.Et ideo q2 anima hab et oīa ista in sua ptāte:voluntarium est ei itelligere.vt si q̄s itelligeret actu logicā vt doceret subditos suos ad glo2iā dei:tale intelligere est me=ritoriū.tale intelligere non est in pura speculatione. sed est meritoriū a volūtate a qua est non fm se.Et fm hāc viam patet q̄ principaliter situ est meritū in volūtate.scō mō intelligere potest eē meritoriū:q̄n per modū volūtatis surgit supra se.operāte tñ gr̄a. vt in motu fidei quo acquiescit aīma p̄me veritati ꝓpter se ꝛ sup oīa.et tale intelligere q̄ est credere meritoriū est:ideo quia fm ipm aīma magis assentit p̄e veritati q̄ sibiꝑi ꝛ magis q̄ alicui positioni vel rō̄i vel argumētationi.Licet ꝯ credere nō sit velle: tñ voluntariū est naturaliter existēs cum voluntate.
Ad p̄mū. ꝙbatet ꝯ solutio ad p̄ō obiectū.Ad scām dicimus
Ad scām. q̄ quicq̄d dicat p̄iscianus videre est agere.sed dicit esse pati p2opter passionē cui ipm est annexum.sicut
Augustin⁹ emphatice ỽt aug.q̄ imago colo2ati ipressa in oculo est visio qua videt colo2atū.Eodē modo dicimus q̄ intelligere non est passio sed actus anime:licet sit ex
Ad tertiū. passione vt patet ex predictis. Ad tertiū dicimus q̄ intelligere q̄dā est in pura speculatiōe nec ē meri=toriū:sed potest esse meritoriū a volūtate meritoria.
Iterum aī Item dicit aug.q̄ pctm̄ adeo est volūtariū:q̄ si non est voluntariū non est pctm̄.sed volūtas est peccatū: ergo volūtas est volūtaria.Sed cum nichil denoiet seip̄z.Albedo enī non est alba:nec cursus currit:nec motus mouet.eadē rō̄e volūtas non est volūtaria. ergo nulla voluntas est pctm̄:ergo nulla volūtas est demeritoria.ꝯ meritum ꝛ demeritū non sunt sita in volūtate Si hoc nomen volūtaria significet origine
Solutio. Dicendū est q̄ auctoritas bti aug.intelligit tantū de
Aliter ỽr. actiōibus malis q̄ sunt volūtarie.i.procedētes a vo=lūtate.Vel potest dici q̄ hec dictio volūtaria signifi=cat libertatē volūtatis.fm q̄ ỽt aristoteles q̄ volū=tariū est cuius principiū est in nobis.i.q̄ libere pos=sumus facere.i.q̄ in ptāte nr̄a ē q̄ faciamus vel nō. et fm hoc ē hec vera Volūtas est volūtaria.quoniā nichil est ita in ptāte nr̄a sicut volūtas.nec sic denoia tur volūtas a seipsa:sed a sua libertate naturali.q̄n volūtas est motus animi liber sui.Et patet q̄ nō est simile de talibus Albedo est alba.Cursus currit.

¶De contemptu.

Ambrosi⁹ Dicto quō pctm̄ mensuret fm intentionem siue volūtatē:dicendū est de cōtēptu fm quē silr̄ mensurat pctm̄.quoniā sctūs ambrosi⁹ dicit Ubi par
Cōtempt⁹ contēptus ibi par pctm̄. ꝙrius videndū est quid sit
q̄d est scd̄z contēptus.Quidā dicūt.Contēptus est reatus siue
quosdā. macula q̄ est in aīma inq̄tū surgit ex genere peccati ꝛ circūstātijs.et ita exponūt illā auctoritatē ambro.
ꝯ hoc aī. sic.Omne pctm̄ est ex contēptu.i.cum cōtēptu.Sed hec expositio est mirabilis.Idem enī est p̄ ꝯsequēs: acsi diceret Omne pctm̄ est ex ꝓtēptu.i.ois ꝓtēptus est pctm̄.q2 cum dicunt Omne pctm̄ est cum ꝓtēptu. notat ibi ꝯcomitātia effectus ad causam.q̄n fm eos ꝓtēptus est effectus pctī ꝛ non ecōuerso.Sed obicit ꝙctm̄ mēsurat fm mēsurā ꝓtēptus.sicut ỽt ambro. Ubi par cōtēptus ibi par pctm̄.Sed constat q̄ pctm̄ mēsurat fm intentionē siue volūtatē.q2 q̄tū intēdis tñ facis.ergo contēptus est intētio vel volūtas ꝛ nō macula vel reat⁹.quare enī diceret macula ꝓtēptus: cum ea mchil ꝓtēpnat? ꝙrecea.ipsi dicūt q̄ ꝓtēptus surgit ex genere pctī ꝛ circūstantijs.Sed ponatur q̄ hic sit quidā laycus qui nullā habeat circunstātiam aggrauantē pctm̄ suū.qđ bene ē possibile.q̄n potest esse talis qui nichil didicit de deo:et ita scientia non aggrauat pctm̄ in eo.imo pot⁹ ignorātia diminuit. nec facit pctm̄ suum tpe sacro:nec sacro loco.ꝛ sic de alijs circūstantijs.cōstat aūt q̄ ipse peccat.nec ē ma=cula surgēs ex gñe peccati ꝛ circūstātijs.ꝯ non est ibi aliqs contēptus. Non ꝯ omne pctm̄ est ex contēptu vel cum contēptu:sicut ipsi dicūt. Item obicitur de
Augustin⁹ cōtrarietate qua videntur esse ꝓtrarij aug.ꝛ ambro. ꝛ ambrosi⁹ loquētes de cōtēptu.dicit enī ambrosius q̄ oē pctm̄ vident ꝯrij est ex cōtēptu.Aug.dicit q̄ omne pctm̄ est ex igno=rātia/vel ex supbia/vel ex contēptu.ꝯ non oīe pctm̄
Solutio. est ex ꝓtēptu.Dicim⁹ q̄ hoc nomen ꝓtēptus multas habet significatiōes.dicit enī qñq̄ contēptus appre=ciatio rei minor iusto.fm hoc ꝓtēpnere est opus rōis
Cōtempt⁹ Contēpnere idem est q̄ aspernari siue irasci rei tanq̄ multiplicit vili.fm hoc cōtēpnere est opus vis irascibilis.Qñq̄ capitur. aūt cōtēpnere est negligere siue nō curare.ꝛ fm hoc p̄uatio est.in qualz istarū triū significationū potest accipi cum dicit ꝙctor cū in ꝓfundū venerit vicio2: contēpnit.i.desperat appreciando miam dei minus iusto dicens.Maior est iniquitas mea:q̄ vt veniam merear.Talis enī aspernat deū ꝛ odit ipm.q̄n nihil boni expectat a deo:ideo vellet ipm nō eē.Uñ ꝓpter talē retractat btūs aug.qđ dixerat Nulli⁹ vnq̄ ꝓscia deū odio habere potuit.Soli enī desperāti cōuenit posse odire deū ꝛ irasci ei tāq̄ rei vili.In tertia signi ficatione potest accipi.q̄n desperās contēpnit.i.non curat.i.sine freno tēperātie currit p̄ campos licentie In quarta significatiōe dicit cōtēptus malavolūtas. ꝓut homo auertit se a deo quasi vertēs ei tergū:vel ꝓut est vestita circunstātijs ꝓpter quas ỽ dimittere peccatum ꝛ non dimittit.In hac significatiōe accipit
Augu.acci a btō ambrosio cum dicit Omne pctm̄ est ex ꝓtēptu pit ī p̄ia si Intelligit enī hoc de peccato actuali qđ procedit ex gnificatiōe. mala volūtate. ꝙer hāc distinctionem soluūtur oēs predicte obiectiones.

Cōtra p̄dicta aī. Sed cōtra.probat q̄ non tantū peccatū opis:sed etiā peccatū volūtatis est ex contēptu.quoniā quālibet malā voluntatē teneat homo vitare non nisi in articulo necessitatis:sed eam nō vitat ille q̄ peccat pctō volūtatis.ꝯ omittit.ꝛ ita negligit siue ꝓtēpnit. et ex hoc peccat p̄ malā voluntatē:q2 negligit vitare eam.ꝯ pctm̄ volūtatis est ex contēptu siue ex negli=gētia. Solutio. Datur rō̄nt tps deliberādi a deo:vt
Solutio. per deliberationē vitet pctm̄.Anteq̄ aūt sit in mora id per qđ homo debet vitare malā voluntatē potest homo male velle.vñ non opz ex necessitate q̄ malā voluntatē cōcomitet omissio vel negligētia. Item sup
Item aī. illū locū apli An ignoras q2 patiētia dei ad pniaz te adducit? dicit btūs ābro. Grauiter peccas q2 impu=nitatē peccāti tibi promittis.grauius quia ꝓtēpnis. grauissime q2 ignoras te ꝓtēpnere.ꝯ grauius peccat

qui contēpnit q̄ qui impunitatē sibi promittit.ergo qui impunitatē sibi promittit non contēpnit.ꝫ eius peccatū non est ex ptēptu.Item contēpnere in se nō est peccatū in spiritū sctm̄:sed ꝓmittere sibi impunitatē est peccatū in spiritum sctm̄.ergo magis peccat qui impunitatē sibi ꝓmittit q̄ qui contēpnit.quoniā pctm̄ in spiritū sctm̄ est maximū inter pctā. Solutio Contēptus accipit hic specialiter ꝛ non generaliter. accipitur enī pro contēptu desperatiōis de quo iam dictū est.Dicūt aūt mgri q̄ ille qui contēpnit magis peccat q̄ qui impunitatē sibi promittit.ideo sclz qz qui contēpnit.i.desperat:peccat cōtra miam dei.sed qui impunitatē sibi promittit peccat ꝓtra iusticiam. et quia mia eius super oia opera eius.magis peccat desperās q̄ impunitatē sibi ꝓmittēs.Sz ꝓtra.Qui desperat nimis coartat misericordiā dei ꝛ nimis extēdit iusticiā.ꝫ peccat ꝓtra vtrāqz.sīliter qui impunitatem sibi ꝓmittit nimis extēdit miaz ꝛ nimis coartat iusticiā.et ita ꝓtra vtrāqz peccat vterqz.Non ꝫ alter magis peccat:quia peccat ꝓtra miaz.Item misericordia ꝛ iusticia idē sunt subiecto:sed differūt in effectu tm̄. sed dignior est effect⁹ iusticie q̄ mie.quoniā effectus iusticie est ꝓpria vita eterna qui debet meritis:et nō est effectus mie nisi p accidēs scz rōne fundamēti.sed vita eterna est dignissimus effectus oīm virtutū.ꝛ ita dignior est effectus iusticie q̄ mie.ꝫ qui peccat cōtra iusticiā magis peccat q̄ qui peccat ꝓtra miam.ergo qui impunitatem sibi promittit magis peccat q̄ qui contēpnit.Dicimus q̄ vterqz peccat ꝓtra misericordiā ꝛ iusticiā.sed qui ꝓtēpnit siue desperat magis ꝓprie peccat cōtra miam:q̄ qui impunitatē sibi promittit. qm̄ magis peccat ꝓtra miam qui eam nimis coartat: q̄ qui nimis extēdit.sicut auaricia maius est vicium q̄ prodigalitas.Et ꝓpter hoc licet vterqz peccet ꝓtra miam ꝛ iusticiam:tm̄ vnus dicit peccare cōtra miam alter cōtra iusticiā. Ad scām dicimus q̄ vita eterna magis ꝓprie est effectus mie q̄ iusticie. Q̄ enī vita eterna debet meritis hoc est ex mia dei:ꝛ nō ecōuerso. et ideo p accidēs debet meritis:per se autē debetur mie talis effectus. Item obicit ex illa pte auctoritatis Grauissime peccas qz ignras te.videt enī q̄ leuissime qm̄ ignorantia excusat pctm̄. Preterea.Quicqd scis: scis te scire.qcqd dubitas:scis te dubitare.similiter quicqd odis scis te odire:quicqd diligis scis te diligere.ꝫ eadē rōne quicqd contēpnis scis te ꝓtēpnere. Solutio. Auctoritas sic ꝺbet exponi Grauissime.id est periculosissime peccas.quia contēpnēte te ignras. qm̄ qui ignorat morbū suū nō querit medicū.tamen quedā ignorātia est q̄ valde parū excusat:scz ignātia infidelitū cum presto habeāt cognoscere deum:et ad hoc summe teneatur homo. Ad scām dicimus q̄ hec argumētatio non valet.nec est a simili.quoniā p illa verba significat solos actus mētis quos aīa videt in se si ibi sunt.in cōclusione aūt verbū contēpnēdi non significat purū actū mētis:sed significat eum respectu rei extrinsece quā non oportet aīam videre in se actu vel habitu.Aī sicut hec est falsa:quicquid diligis ex caritate:scis te diligere ex caritate.quoniā in verbo diligēdi sic intellecto forte intelligit hec circūstātia sup oia.quasi extra aīam ꝛ extra actum qui est in aīa quē non oportet vt videat in se aīa.et ita hec ē falsa: quicqd cōtēpnis scis te ꝓtēpnere.Amare enī mūdū est actus quē videt aīma in se.sed q̄ ille actus sit aut non sit a deo non ops q̄ videat.Item querit ām quē contēptū mensuret pctm̄ qs facit furiosus dum est in furore suo.Hoc require in questione de furioso.

In oppm

Solutio.

ꝫ hoc aī.

Secundo.

Solutio.

per hoc pz ad primuz.

Ad scām.

Iterum aī

Solutio. per hoc ad primū.

Ad scām.

ꝙ incidēs

¶Tractatus tricesimus de circunstātijs.

Quoniā ꝓtēptus surgit ex circunstantijs:ꝛ sicut mensurari habet pctm̄ per contēptum sic ꝛ per circūstātias:ideo post contēptū dicendū est de circūstantijs.Licet aūt non inueniat diffinitio circūstantie data ab auctore:tamen doctrinalit sic posset describi Circunstātia est proprietas persone vel negocij ex se ptinēs ad laudē vel vituperiū:diminuēdo vel augēdo vel cōtrahēdo in genus.Cōstat apud oēs q̄ circūstantia aggrauat peccatū.Sed ꝫ.Deus ē promior ad miserandū q̄ ad cōdēnandū:sed bona circūstātia non auget meritū apud deum:ergo nec mala circūstātia auget demeritū apd eundē.Preterea.Talis circūstātia est bona in se:ꝫ si cōiungat malo non augmentat illud:imo potius diminuit.Forte dicet q̄ bōa circūstātia non per se auget pctm̄ sed per accidēs:scz quia auget obligationē.et ex hoc sequitur q̄ ille qui facit cōtra illā obligationē augmentātem magis peccat. Sed ꝓpter hoc nō cessat obiectio.qm̄ si facere cōtra maiorē obligationē est maius pctm̄ siue demeritū: facere ām maiorē obligationē erit maius meritū vel ecōuerso.quoꝛvtrūqz est falsum.qm̄ ex primo sequit q̄ bona circunstātia auget meritū.scām est manifeste falsum.qm̄ nō quisqs magis mereret facit ām maiorē obligationē. Dicimus q̄ pria argumētatio nō valet qm̄ meritū attendit tm̄ penes caritatis intensionē:et ideo non augeret meritū propter aliā circūstantiā.Sz quia peccatū nō habet aliquā certā radicez ām quā mensuret:ꝛ ad eē peccati pauciora exigūtur q̄ ad eē ℞tutis:ideo alia sunt q̄ augent demeritū q̄ q̄ meritū Est aūt quasi per se notū q̄ magis obligatus magis peccat si facit cōtra illā obligationē.sed magis obligatus nō magis meretur.qm̄ seruicia quāto magis debita tanto sunt minus grata.Ad scām dicimus q̄ re vera circunstātia non obligat per se:sed p accidēs vt dictū est in opponēdo.nisi sit q̄ essentie siue quam habet a deo annexa est obligatio.sic enī sumpsimus ex se in diffinitiōe circūstātie.Nec valet hec argumētatio Quicūqz facit ꝓtra maiorē obligationē magis demeret:igit quicūqz facit ām maiorem obligationē magis mereret.vel ecōuerso.Nec est ibi locus a ꝺr̄ūs: quoniā facere cōtra maiorē obligationē ꝛ facere ām maiorē obligationē nō sunt cōtraria.sed facere cōtra maiorē obligationem ꝛ facere ex caritate ām maiorē obligationē sunt cōtraria.sicut hec duo.facere cōtra cōscientiā ꝛ facere ām cōscientiā nō sunt cōtraria.sed hec duo facere contra cōscientiā:facere ām cōscientiā ex caritate sunt cōtraria.quoniā facere ām maiorem obligationē est cōe ad vnū cōtrariorꝛ ꝛ ad mediū:scz ad opus ℞tutis forate ꝛ ad opus bonū sed informe.

Circūstantia ꝺd est.

ꝫ hoc aī.

Secūdo

Euasio

ꝫ hāc aī.

Solutio.

ꝓz ad ꝓmū.

Ad scām.

hec argumentatio nō ꝓz

¶Arguitur q̄ meritum non mensuratur ām quantitatem caritatis.

Item ꝺns dicit in euāgelio Qui minimus est in regno celorum est maior iohāne baptista.et ita minimus angelus habet maiorē caritatē ꝗlz viatore Sz cōstat q̄ aliqs viator mereret premiū equale alicui angelo.qm̄ ruine angelorꝛ reparabūtur ex hoīb⁹:ꝛ btā virgo exaltata ē sup choros angelorꝛ.et ita aliqs homo ex minori caritate meretur tm̄ premiū q̄tum angelus ex maiori.Non ꝫ ām caritatem tm̄ mēsurat

meritum:sed ſm circūſtātias.vnde non gñaliter vbi par caritas:par premium.Dicimus q hoc contingit propter diuersos status.Sed querit quare diuersus status diuersificet meritū:cum status sit circūſtantia psone potiꝰ q alie circūſtātie.Ad hoc dr q hoc ideo cōtingit qm angelus meret habitū:sed homo meret habendū.Sed hec rō nulla videt esse.quoniā si duo hoies fodiūt in vinea alicuius equaliter:t alteri det premiū priusq fodiat:non ideo diuersificant merita. eadem rōne nec in spūali merito diuersificat propter hoc meritū.Alij dicūt q hoc cōtingit ꝓpter raritatē caritat in via respectu caritat patrie in qua est abū= dantia caritatis.et hoc ideo qr omne rarū pretiosum pretiosior ē caritas in via q in patria.sicut vinū pre= tiosius est in hybernia q in gallia.Sed querit quare hmōi raritas hoc faciat? Non nisi ꝓpter difficultatē vtendi caritate in fragili corpe.Et ita sequit itex q circunſtātia auget meritū.Item si diuersi status dif= ficultas auget meritū:eadē rōne in hoc casu.igit ſm hoc mulier q est debilior magꝭ meret in pari caritate q vir qui fortior est.qd patet eē falsum.Dicimus q hoc cōtingit ex hoc q angelus meret ex gloria:sz hō ex gra.ideo angelus nō potest peccare:sed hō potest peccare.et qm hō potest peccare t non peccare:ideo ista libertas liberi arbitrij augmētat meritū in hoie. Sed itex redit obiectio:qm illa libertas est circūſtā tia.t ita circūſtātia auget meritū.Qd vex est in hac sola circunſtātia q naturalis est in libero arbitrio in pria sui creatiōe et ē naturalis mater t primordialis meritorū.vñ in laudē viri scti dicit Qui potuit trās= gredi t non est trāsgressus.vel etiā posset dici q hec circunſtātia nō auget meritū nisi p occasionē t nō ex se.Dino enim essentie sue aliqd annexum est:ex qua necessitate siue causaliter tm meritū premij augmē= taret.Posset etiā dici q augmentū dicit ꝓprie eorū q sunt vnius gnis t vnius ꝓportiōis t vnius status.

Solutio. q̄o per modum argumenti.
Solutio.
Alia solu°
Alia q̄stio.
Secundo.
Solutio.
Cōtra hāc solutionē
Pōt dici.
Alr p̄t dici

¶Secūda questio.

Item q̄rit vtrū magis peccet fidelis q infidelis in eodē gne peccati.alijs circūſtantijs paribus. Probatio q fidelis.qm plus cōmissum est ei.et cui plus ꝓmittit:plus ab eo exigit. Item cadit a maiori bono t magis ledit.t non leditur nisi a pctō inq̄tum pctm.igitur magis peccat.Itē fortiora habet arma quibus potest defendere se:igit magis est imputādū ei si succūbit.Ad idem facit quod dicit btūs petrus. Melꝰ est viā veritatis non agnoscere:q post agnitā retro ire.Si hoc ꝓcedat.Igit infidelis minꝰ peccat. igitur aliqua circūſtātia minuit pctm.Non nisi infi= delitas.g de dolo infidelitatis reportat lucrū.Item falsus christianus dicit equus pallidus in apocalipsi. verus christianus equꝰ albus: infidelis equus niger Cōstat aūt q pallor est mediꝰ inter albedinē t nigre= dinē.ergo falsus christianꝰ medio mō se habet inter verū christianū t infidelē.g est minus pctōr q infide= lis.igit nō sp magis peccat eodē gne pcti.Dicimus q re vera fidelis magis peccat in eodem gne peccati q infidelis alijs circunſtātijs paribus ꝓpter p̄dictas causas.Nec valet hec argumētatio Infidelis minus peccat:g aliqd diminuit in eo pctm.ꝏbet enī addere vel aliqd in alio augmētat pctm.sicut ille qui habet mediocrem sciam minus peccat eodē gne peccati q qui habet excellentiorē scientiam.tn nichil diminuit in eo peccatum simpliciter.

¶Tertia questio.

Item querit vtrū aliquis theologus existens in mortali magꝭ peccet q vetula q cadit a caritate alijs circūſtātijs paribus.qd videt.qm vt dicit greg. Ubi est maius donum sciētie:ibi transgressor maiori subiacet culpe.Et in euāge.Seruus sciens volūtatē dñi sui t non faciēs vapulabit plagis multis.Cōtra. Hec vetula magis ledit.cum amittat caritatē.et ille nō.et non ledit nisi quia peccat.igitur magis peccat. Item fortiora habet arma ad se defendēdū:scz cari= tatem.igitur magis est ei imputādum si succumbit. Item vetula q est in caritate hz sciam donū spūs scti q̄m infinitū est melior q sciētia huius theologi.g in infinitū clarius videt quid faciendū quid non.igitur magis est ei imputandū si succumbit.Dicimus q re vera theologꝰ magis peccat.Nec valet hec argumē= tatio Vetula magis leditur:et nō nisi qr a pctō:ergo magis peccat.Qꝫ enī magis ledit a peccato:hoc ē ex accidēti.quia pctm inuenit qd aufert scilz gratuita:q nō inuenit in theologo.Sz hec argumētatio teneret si sic diceret Magis leditur i naturalibꝰ a pctō:ergo magis peccat.Ad scām dicimus q hec argumētatio non valet Fortiora habet arma quibus se defendit: igitur magis est ei imputādū si succūbit.deberet enī addi.et maiorē hz industriā vtendi armis.Ad tertiū dicimꝰ q vetula habet clariorē sciam:sed theologus abūdātiorē t p plura scit discernere t cōferre nocu= mentū pcti.t ideo magis peccat.Licet aūt nulla cir= cumstantia ita aggrauet pctm sicut scia:tn episcopus magis peccat minus sciēs q simplex theologus.Et hoc ideo qr ignorantia eius parū aut nichil diminuit pctm.quoniā tenetur scire nouū t vetus testamētū. dignitas aūt multum aggrauat.

Af q sic p gregorū
Secūdo
In oppm
Secundo.
Ad primū
Ad scām.
Ad tertiū.
Tertio.
Quarto.
In oppm
Secundo.
Solutio.
Ad primū.
Epiſcopus tenetur.

¶Quarta questio.

Item querit de circunſtātia tpis.vtrū scda fornicatio sit maius pctm q pria.alijs circūſtātijs paribus.Probatio q pria maior.qm in pria habet homo arma quibus defendere potest se.In scda nō. igitur magis peccat in pria q in scda.Preterea.Pria fornicatio magꝭ nocet.qm aufert caritatē.t nō nocet nisi qr peccatū.g maius pctm est prima q scda.Item cui plus cōmittit plus ab eo exigit:sz plus cōmissum est hoi in prima fornicatione q in scda:igitur magis exigit ab eo:igitur magis peccat.Itē maiorē habet sciam in prima q in scda:g magis peccat in pria cum alia sint paria.Cōtra. Scda fornicatio magꝭ accedit ad peccatū ꝓsuetudinis q prima.t ita magis accedit ad maximū peccatū:igit est maius peccatū q primū. Preterea.Decima ebrietas est mortale peccatū:quia tam est in consuetudine:g scda ebrietas est magis q prima:qr magis accedit ad decimā.g scda fornicatio maior est q prima. Solutio.Dicimus q pria fornica= tio est maius peccatū q scda:tn impossibile ē oēs alias circūſtātias esse pares.Necesse est enī q in scda fornicatione hō sit magis ignorās t magis infirmus q in pria.q duo diminuūt pctm in scda fornicatione. Nec dicimus gnaliter q quāto magis recedit a pria: tanto est minus peccatū.alijs paribus circūſtātijs q nō sunt naturaliter annexe.Nec est vex q peccatum cōsuetudinis.i.peccatū iteratū frequenter sit maius q simplex peccatum opis.Dicit tn q sit maius pctm ꝓpter duo.scz qr pctm tunc est in peiori statu ꝓpter maiorē cumulum pctōr:t quoniā propter maiorem

Af q pria.
Secūdo
Tertio.
Quarto.
In oppm
Secundo.
Solutio.
Ad primū.
q̄re ꝓsuetudo dr maꝰ pctm.

infirmitatē ⁊ cecitatē citius cadit in peccatū desperationis ⁊ p̄sumptiōis. Ad scōz dicimus q̄ hec est falsa
Ad scām. Decia ebrietas ē mortale peccatū. nisi in illa p̄ponat homo amorē vini amori dei. qō silr potest dici de
Iterum ar ad p̄incipale prima. Itē cōstat q̄ circunstātia tpis aggrauat pctū. Sit igit̄ q̄ mala volūtas istius duret per aliquātum tēpus ⁊ silr mala actio. cōstat q̄ in q̄lz instāti huius temporis ille est deterior q̄ prius. ⁊ in quolz instāti maius est peccatum illius q̄ prius. ⁊ q̄libet instans aggrauat peccatū huius. ſz infinita sunt instātia. igit̄ hoc peccatū aggrauab̄ in infinitū. per infinitas circūstantias. ergo in infinitū ē maius peccatū in fine q̄ in principio. qō falsum est. quoniā peccatū mortale non potest esse in infinitū maius alio mortali: qz oportet
Solutō hui q̄ infinita pena deberetur ei q̄ sustineri nō posset. Ad hoc dicimus q̄ hec argumētatio non valet. Infinitis circunstantijs hoc peccatū aggrauab̄: ergo in infinitū aggrauab̄. quoniā illa aggrauatio instāt̄ nō se habet in aliqua ꝓportione ad totale peccatū. sicut angulus cōtingētie non se habet in aliqua ꝓportiōe ad āgulū rectilineū. et si anguli cōtingentie infiniti adderētur angulo rectilineo: non ꝓpter hoc in infinitū augmētaretur angulus rectilineus vel eēt in īfinitū maior.

Cōtra vltimū dictū ar Sed q̄ aliquod mortale sit maius in īfinitū alio mortali: probab̄ per circūstantias psone. qm̄ in infinitū teneb̄ homo magis diligere deum q̄ p̄imū. qō probab̄ per hoc. qz null⁹ teneb̄ diligere aliq̄d nisi quia bonū: sed deus est in infinitum magis bonus q̄ ꝓimus: igitur in infinitū magis teneb̄ quilz diligere
Secūdo deum q̄ proximū. Item caritas diligit prout p̄cipit diligi: ⁊ caritas diligit deum prout teneb̄ qs diligere deum. sed caritas diligit deum in infinitum magis q̄ proximū. ⁊ in infinitū teneb̄ quis magis diligere deū
Solutio q̄ proximum. Solutio. Dicimus q̄ hec est falsa: In infinitū teneb̄ quis magis diligere deū q̄ ꝓimū. sm q̄ hec deteriatio in infinitū. deteriat verbum tenēdi. si verbū diligendi vera. quia proprie diligimus rem q̄ bona est. Licz enī diligamus ⁊ teneamur diligere rem q̄ bona est: qz bona ⁊ qz p̄cipit diligi: tū ꝓprie diligit̄ quia bona. et proprie teneb̄ diligi: qz p̄cipit diligi. Quoniā ⁊ eadē est causa ꝓprie qua tenemur deum diligere ⁊ qua tenemur ꝓximū diligere: ideo nō in infinitū tenemur magis diligere deū q̄ ꝓximū. sm q̄ deteriatio deteriat v̄bū tenendi. Eodē mō hec
Hec est duplex. est duplex. Caritas diligit deum ꝓut teneb̄ diligere. qm̄ si hoc aduerbiū ꝓut. deteriet hoc v̄bū diligere: vera est. si hoc v̄bū teneb̄. falsa. qm̄ inter dilectionē ⁊ tentionē diligēdi nō est aliqua collatio: cum sint res
q̄o p modū argumēti. diuersi gn̄is ⁊ non participēt in alio. Item ille furab̄ isti vnū nummū: ille centū. alijs circūstātijs paribus. querit̄ vter eorū magis peccet? videt q̄ qui furatur
Secundo. vnū. qm̄ minorē habet causam motiuā. sicut magis peccat qui fornicab̄ cum turpi muliere. Itē qui furab̄ ex pauptate min⁹ peccat q̄ si non hēret cām motiuā: igitur eadē rōne per ꝓtrariū qui habet minorē cām
In oppm motiuā plus peccat. sed qui furab̄ vnum numinū minorē habet causam motiuā: ⁊ magis peccat. Cōtra. Uterq; peccat proprie in proximum: ⁊ neuter peccat ꝓprie in proximū nisi qz dānificat ipm. ⁊ qui magis dānificat magis peccat. sed qui furatur centum plus
Solutio. dānificat: ⁊ plus peccat. Qō cōcedim⁹ dicētes q̄ hec
Ad primū. argumētatio nō valet. Qui furab̄ vnū habet minorē causam motiuā: ⁊ magʃ peccat. debet enī addi. ergo magis peccat q̄tū ad hoc. Potest enī esse alia circūstantia ex alia pte q̄ magis aggrauat: scz circunstātia facti q̄ dānificat ꝓximū magis vel minus scz nūerus illoz in quib⁹ dānificat: qui quodāmō cadit in eēntiā pctī dum per eum dānificat proximū. Item notādū q̄ sicut scia ⁊ fortitudo aggrauāt pctū: ita ignorātia
Ꝯ aliud af. ⁊ infirmitas diminuūt pctū. Sed ꝓtra. Quanto ille infirmior est tanto magis promior est ad peccandū: ⁊ quāto ꝓnior ad peccandū tanto intensius mouet ad peccandū: ⁊ quanto intensius mouetur ad peccandū tāto magis peccat. igitur a primo quāto alicjs infirmior ⁊ tāto magʃ peccat. ergo infirmitas augmētat
Solutio. pctū: non ⁊ diminuit. Solutio. Infirmitas p modū cause motiue augmētat pctū: ſz p modū circūstātie diminuit. et ideo vtraq; istaꝝ vera est. quāto aliquis infirmior est tanto magis peccat. quanto alicjs infirmior est minus peccat. quia infirmitas vno mō augmētat: alio mō diminuit. sicut etiā pauptas peccatū
de motiuis ad luxuriā luxurie augmentat ⁊ diminuit. diminuit inq̄tum est cōpellēs ad acquirēdū necessaria p luxuriā. augmētat aūt inq̄tū est medicina et frenū cohibēs a petō. et ita diuersis modis verum est ⁊ in diuersis casibus q̄ eadē circunstātia augmētat ⁊ diminuit idem peccatū
Iterum ar p aliū casū. etiā sm q̄ circūstātia sed diuersa rōne. Item sint hic duo qui habeāt pares caritates ⁊ oēs circūstātie sint paresvtrobiq; ꝓter hoc q̄ alter diutius habuit caritatem. inde sic. Ille qui diutius habuit caritatem si caderet a caritate magis peccaret: ergo magis teneb̄ declinare a malo. igit̄ magis teneb̄ mereri declinādo
In oppm a malo. ergo magis tenetur mereri. Cōtra. Pares caritates sunt in illis duobus ex quibus est oīe meritū: ergo pariter tenentur mereri.
Solutio. Ad cōcedimus dicētes q̄ hec argum̄tatio nō valet. Ille teneb̄ magis mereri declinādo a malo: ⁊ magʃ teneb̄ mereri. Nos aūt dicimus q̄ hec est necessaria: sed nō valet. Pares sunt caritates in istis: ergo equaliter tenenb̄ mereri. Teneb̄ enim homo et ex cōmisso ⁊ ex dimisso. Teneb̄ etiā nō tm̄ ex cōmisso quod est caritas: sed etiā ex q̄lz bono cōmisso. vnde diuturnitas caritatis augmētat
hec argum̄tatio nō vz tentionē non tm̄ ad declinandum a malo: sed etiā ad diligendū ⁊ ad merendū. Item notādū q̄ hec argumētatio nō valet. Hoc pctū duplo magis aggrauab̄ q̄ illud: ⁊ est duplū ad illud. qō ptz. qz si isti ternario addab̄ vna vnitas et alij ternario addab̄ binarius qui est duplo maior nūerus: nō tm̄ excresc et duplo maior nūerus. qm̄ quinarius nō est duplus ad quaternariū.

¶ Scām capitulū huius tractatus.

Sequit̄ de hypocrisi. quoniā circunstantia modi in opibus hypocrisim opab̄: primo ⁊ videndum est vtrum grauius sit aperte peccare q̄ occulte. scdo quid sit hypocrisis: ⁊ vtrū hypocrisis sit vnū peccatū per se distinctū a pctō cupiditatis ⁊ a pctō inanis gl̄ie. tertio quō velle videri bon⁹ sit malū in se siue in gl̄ie. quarto quare dns ita frequēter reph̄edit hypocritas potius q̄ alios pctōres. q̄nto quō intelligēda sit hec auctoritas euāge. Ab fructibus eoz cognoscetis eos. sexto vtrū alicjs potest simulare se malū. vltio vtrū
Prima q̄o Af q̄ sic p hieronimū Secundo. alicjs potest se simulare hypocritam. Circa primū sic dicit. hiero. sup isaiā in fine oneris moab. q̄ de duobus malis melius ē aperte peccare q̄ sctitatē simulare. Item alia auctoritas. Simulata equitas nō est equitas: sed duplex iniq̄tas. Cum ⁊ in eo qō est apte peccare nō sit nisi vnicū peccare: ⁊ in eo qō est occulte siue simulate peccare sint duo peccata: relinquitur q̄

occulte peccare sit maius peccatū q̄ aperte peccare.

In oppo^m Contra.Hiero.sup isaiam dicit q̄ prima tabula post naufragiū est abscondere pctm̄ suū ⁊ non publicare. ergo leuius est occulte peccare q̄ aperte.vnde solet

Secundo. dici Si nō caste:tm̄ caute.Prꝛeꝛea.Qui apte peccat: peccat in se ꝫ in proximum.qm̄ scandalizat proximū. Ad̄ sup euāgeliū Si peccauerit i te frater tuus.dicit

Glosa. glosa.in te.i.in te scīēte.quia qui coꝛam alio peccat: peccat in eum qꝛ scādalizat eum.ꝫ qui aperte peccat peccat in se ⁊ in proximū.sz qui occulte peccat/tm̄ in se peccat:ergo grauius ē aperte peccare q̄ occulte.

Solutio. Dicimus q̄ leuius est aperte peccare q̄ sanctitatem simulare.vt ōt Hiero.qm̄ in eo qō est sctītatē simulare sunt duo pctā scilz simulatio ⁊ peccatū.quia per simulationē tegitur.sed in aperte peccare non est fm se nisi vnicū pctm̄.quoniā non quicūq̄ aperte peccat: aliū coꝛrūpit vel scandalizat.Licet enim q̄tū in se est aliū scandalizet:tm̄ non semp aliū scādalizat.vel quia

Ad rōnem pfecti sunt illi coꝛam quibus peccat qui ꝓn de facili scandalizarent.vel qꝛ talis pson̄a est q̄ eius dicto vel facto nullus innititꝝ.Cū igit̄ ōz Qui apte peccat in se ⁊ in ꝓximū peccat.itelligēdū est q̄tū in se ē.Occulte aūt peccare est superius ad simulate peccare siue ad sctītatē simulare.vnde dicimus q̄ occulte peccare est leuius in gn̄e q̄ aperte peccare.qm̄ manifestatio pctī facit scandalum q̄tū in se est.occultatio vero non.In singlari aūt sūt excedētia ⁊ excessa.qm̄ qōdā occulte peccare(sicut illud qō ē in hypocrisi)grauius est q̄dā aperto pctō:⁊ qōdā apertū peccatū grauius est alto occulto:scz illo quo aliq̄s occultat pctm̄ suū saltem pudoꝛe mūdi:vel qꝛ nōvult aliū coꝛrūpere.Et in hoc

Exponit dictū hiero. casu dictū est illud a btō hierony.q̄ scōa tabula post naufragiū est abscōdere peccatū suū.et illud Si non caste:tamen caute.

¶Secunda questio.vtrum hypocrisis sit speciale pctm̄.

Af q̄ non. ¶Arca scōm sic.Q̄ aliq̄s vult videri bonus:hoc ip̄m fm se est indifferens.vñ aliquis potest hoc velle ⁊ bñ ⁊ male:igitur hoc fm se non est pctm̄.ꝫ si aliquis vult videri bon⁹ causa cupiditatis vel inanis gl̄ie:nec erit hoc aliud pctm̄ q̄ peccatum cupiditatis vl̄ inanis gl̄ie. sed hec est hypocrisis.ꝫ hypocrisis nō

In oppo^m est aliud peccatū q̄ cupiditas vel inanis gl̄ia.Cōtra. Hypocrisis consistit in hoc q̄ ea aliq̄s appetit videri bonus fm se ⁊ ꝓpter se:sed hoc appetitu nō appetit aliquis aliq̄d lucrū tpale vel inanē gloriā siue laudē

Solutio. populārē:ꝫ hypocrisis non est pctm̄ cupiditatis vel inanis gl̄ie. Ad̄ cōcedimus dicētes q̄ hoc q̄ aliquis vult videri bonus nō est malū fm se:sed tm̄ est malū in se.Semp enī est malū ⁊ ex necessitate nisi alia circunstātia bona apposita faciat illd̄ bonū.sicut interficere hoīez est malū in se:licet nō sit malū fm se.Ex̄ patet q̄ hoc q̄ aliq̄s vult videri bon⁹ nō est ita indif-

Ad ꝓmū ferēs sicut ire per viam:tm̄ est sic indifferēs q̄ non est bonū fm se nec malū fm se:licz sit malū in se.Ex hoc patet q̄ prima argumētatio non valet scz q̄ aliquis vult videri bonus est indifferēs.⁊c.ergo si quis vult videri bon⁹ cā cupiditatis vl̄.⁊c.et hoc ideo cōtingit qꝛ licet hoc non sit malū fm se:est tm̄ malū in se absq̄ pctō cupiditatis vel inanis glorie.sicut velle foꝛnicari cum vetula pꝛo pecunia non est peccatū cupiditatis: q̄uis grauet tali circunstātia.

Af q̄ hoc nō sit pctm̄ ¶Item ꝓbat q̄ velle videri esse bonus est bonū. quia esse bonus est bonū:⁊ videri esse bonus est bonū:ergo ⁊ volūtas respectu illius est bona.quia si aliq̄d est bonū:⁊ volūtas respectu eius est bona.Si aliq̄d indifferēs ⁊ voluntas indifferēs.ꝫ velle videri bon⁹ est bonū.ꝫ nisi deformet̄ ab extrinseco ē bonū. fm hoc non est vitiū hypocrisis.Cōtra.Si hoc velle

In oppo^m videri bonus est bonū:ꝫ aliud bonū potest ordinari ad ip̄z.vt dare elemosinā.ergo totū bonum est dare elemosinā vt videatur bonus. Item bonū est velle

Secundo. videri eē bonus:ꝫ ⁊ velle laudari.qō falsuz est.cum hoc sit rapere ꝓpriū dei.Itē ille vult videri bonus

Tertio. esse:vel ꝓpter aliud vel non ꝓpter aliud.si ꝓpter aliud.non ꝫ simpliciter est illud bonū vel malum.si non ꝓpter aliō ⁊ vult videri eē bonus:igitur ꝓpter se.sed talis volūtas libidinosa est.ꝫ primū.ergo illō in se malū est.Qō cōcedit mgr̄ et rn̄det ad primū q̄

Opīo magistri. licet videri eē bonus sit bonū:tamen velle videri eē bonus non est bonū.quia pctm̄ non est tm̄ appetitus

Ad primū scōm eum. malax naturarū:sed etiā malus appetitus bonax.i. malavolūtas.Non enī potest eē nisi triplex volūtas:

Triplex volitio. naturalis vel libidinosa vel meritoꝛia.sed hec nō est naturalis vel meritoꝛia:igitur libidinosa.Et non est

hec arguñ tatio nō vz sic̄ si obiciat̄ velle comedere vl̄ aliquo talū.cum talis volūtas sit naturalis.Nec valet si obiciat̄ q̄ ꝓpt̄ se nō est in intentiōe eius qui vult videri esse bonus. quia sicut caritas diligit deum ꝓpter se ⁊ super oīa: licet hoc ip̄m ꝓpter se ⁊ sup oīa nō cadat in intētiōe: ita ⁊ hec volūtas siue in intentione tali iam mala est cum ꝓstat in creatura non ꝓpter necessitatē ⁊ non sit naturalis.

Af ad ꝓnci pale p gregoꝛium. ITem videtur q̄ hypocrisis sit plura pctā.Dicit greg.sup danielē.sup locū illū Et egressa ē alia belua siles pardo:hñs alas q̄ttuoꝛ.Greg.Pardus: hypocrita.Ale q̄ttuoꝛ:simulatio/dissimulatio/iactā tia/excusatio.ergo videt̄ q̄ hypocrisis sit hec q̄ttuoꝛ

qd q̄ttuoꝛ ale. vicia.Prꝛeꝛea.cum hypocrita simplicit̄ velit videri bonus eē nulla deteriata bonitate imo qualibet.sed

Secūdo hec in ipso sit priuatio simulate bonitatis:in ipso est priuatio cuiuslibet bonitatis.sed nō priuat̄ bonitas nisi oppositio vicio.ergo in hypocrita fm q̄ hmōi sūt

Solutio. plura vicia.igit̄ hypocrisis ē plura pctā. Rñsio.Hec q̄ttuoꝛ simulatio dissimulatio.⁊c.cōsequūtur hypocrisim ⁊ nō sunt de eētia eius.vñ bene dicunt̄ ale:qꝛ his ꝓtegit se ⁊ talib⁹ se leuat ad alta ⁊ volat.Similiter cupiditas ⁊ inanis gloria nō sunt de essentia eius:sed plerūq̄ circūstant.Similiter licet simulet diuersas bonitates loco ⁊ tpe:tm̄ vnica ē libidiosa intētio gn̄alis.

¶Questio incidens.

Af q̄ sic. ITem querit̄ vtrū dissimulare peccatū:sit pctm̄. Qō videt̄.quia hypocrita simulās sctītatē:dis-

Solutio. simulat pctm̄.ergo dissimulare est malū.Rñsio.Dissimulare peccatū est bonum:quia ꝓpter pudoꝛē vel aliquid talū.et est volūtas naturalis ⁊ multum differens ab altera.

Alia q̄stio. Itē q̄rit̄ quare hypocrita cū peccet cōtra bonū:et magis sit peccare cōtra bonū q̄ verū. quare non deponit̄.cum is deponat̄ qui peccat cōtra

Solutio. verum.i.fidē.Rñsio.Potest eē reatus equalis:sed probationes contra hypocritam difficile est habere.

¶Tertia questio.vtrū velle videri bonus sit malum.

Af q̄ non. ¶Arca tertium capitulū sic obicit̄ ⁊ probat̄ q̄ hec velle videri bonus non est malū in se.qm̄ aplus dicit Placere oībus ⁊ per oīa.igit̄ si hoc est p̄ceptū vel cōsiliū scz q̄ velimus placere oībus non est malū

Secūdo in se. Item hoc est bonū alia circunstātia addita: alta addita circunstātia est malū. igit̄ hoc nec simpliciter est bonū nec simpliciter est malū. igit̄ hoc nec est in se

Tertio. malū: nec in se est bonū. Item in hoc qđ dicit aliquid velle videri bonū non intelligit̄ alia deformitas. igit̄

Quarto. hoc nō est in se malū. Prēterea. Ire per viam non est malū in se. ideo sez qm̄ non importat aliquā deformitatem: ⁊ potest eē bonū aliqua addita circūstantia. ꝯ eadem rōne: hoc ꝙ aliquis vult videri bonus nō est

In oppm malū in se. Cōtra. Apls dicit Si hoīb⁹ placerē: seru⁹ christi non essem. igitur velle placere hoībus ē malū

Scđo per glosam. in se. Item sup illū locū hiere. Maledictus qui facit opus dñi fraudulēter. dicit glosa Fraudulenter ꝙ facit opus dñi qui querit munus a corde: vel a lingua: vel a manu. Sed qui vult hoc in se vt videat bonus q̄rit

Solutio. munus a corde. igit̄ est maledictus. igit̄ hoc ꝙ aliqs vult hoc in se ꝙ videat bon⁹ facit hoiez maledictū. ꝯ malū in se. Quod cōcedimus. qm̄ cum aliqs appetit videri bonus in se: ⁊ hoc appetit nō ꝓpter aliud: tūc appetit delectari in alteri⁹ opione. et ideo talis appetit⁹ ē libido .i. volūtas qua aliqs appetit delectāri in re tpali. ⁊ ideo talis appetit⁹ est malus in se ⁊ facit

Ad primū. hoiez incurrere maledictionē hieremie q̄rēdo mun⁹ a corde. Qđ igit̄ dicit apls Placere. tē. itelligēdū est cum determiatione quā dñs apponit in euāgelio dicēs discipulis suis Sic luceāt opa vra cora hoībus vt glorificēt patrē vrm qui in celis est. Loquit̄ enim apls ꝗbusdā christianis cōmorātibus inter infideles ⁊ hoies praue nationis monēs eos vt bono exemplo

Ad scđm. suo ꝓuocēt eos ad bonū. Ad scđz dicimus ꝙ aliqs vult videri bonus: ē bonū aliqua circūstātia addita: ⁊ malū alia addita circunstātia. Sed nō inde

Malū scđz se q̄d est Malū i se. sedt̄. igit̄ nec ē in se bonū nec ē in se malū. deberet enī potius cōcludi. igitur nec ē fm se bonū: nec est fm se malū. sicut interficere hoiez est bonū alia circūstātia addita: ⁊ malum alia circunstātia addita. ⁊ tamen in se malum est: licet non fm se malum sit. De hac autē ꝓpositiōe hoc nec ē simpliciter bonū nec simpliciter malū. iudicandū est fm ꝙ vis cōstituit in hoc adūbio simpliciter. qm̄ aliquid potest dici simpliciter bonū vel malū quontā est in se bonum vl malum: vel quia est fm se bonū vel malū. et ideo distinguēda est ꝓpō illa in qua ponit̄ hoc aduerbiū simpliciter. Dicimus aūt malū fm se qđ nullomō potest esse vel fieri bonū sicut dicit aug. vt fornicari adulterari. In se aūt dicimus malū illud qđ semp est malū q̄tū in se est: licet

Ad tertiū. possit fieri bonū alia circūstātia extertus aduenīēdo: vt interficere hoiem. Per hoc ptz solutio ad tertio obiectum. qm̄ hec argumētatio nō valet In hoc qđ dico velle videri bonū. nō intelligit̄ aliqua deformitas. igitur hoc nō est in se malū. deberet enī cōcludi.

Falla ꝓnūtis ergo nō est fm se malū. et est ibi fallacia cōsequētis: qm̄ fit processus ab inferiori ad suptus negādo. Ad

Ad vltimū vltimū soluendū est per interēptionē prime ꝓpōnis qm̄ hec est falsa Ire per viam non est malū in se. ideo sez qz non importat aliquā deformitatē ⁊ potest esse bonū aliqua circūstātia addita. qm̄ hec nō est cā sufficiens ad hoc ꝙ aliqđ sit malū in se: sz illa q̄ ꝓdctā est.

¶ Quarta questio huius capituli.

Aī ꝙ nō debuit. Solutio Prima cā Querit̄ quare dñs frequētius rephēdit hypocritas q̄ alios pctōres. potest ei aliqua hypocrisis esse venīale pctm̄ sicut aliqua inanis gl̄ia: ⁊ potest esse mimū mortale. Solutio. Sup hoc ꝓnt dici plures rōes. Prima est ꝙ hęretici ⁊ alij mali hoies facilius decipiūt per hypocrisim. vñ caput malorz sez antixps maxīe per hypocrisim decipiet. Secunda causa est ꝙ hypocrita inq̄tū talis vsurpat sibi gloriā soli deo debitam. Dicit enim dñs in Isaia Gloriā meā alteri nō dabo. Aī hypocrisis est apostasia. ꝓpter qđ dicit Si osculatus sum manū meam. qđ est iniq̄tas maxima ⁊ negatio cōtra deum altissimū. Tertia causa est qz illi quibus loquebat̄ dñs erāt hypocrite. Quarta causa est quia hypocrita bonū minus debito appreciat. qm̄ bonū opus quo potest habere vitam eternam vēdit pro inani gloria.

Secđa cā. Tertia cā. Quarta.

¶ Quinta questio. quomodo intelligitur illa auctoritas.

Aī ꝙ illam

Sic obicit̄. Dñs dt i euāge. de hypocrit̄. A fructibus eorz cognoscet̄ eos. Cognoscunt̄ ꝯ hypocrite a fructib⁹. .i. ab opibus. ꝯ vel ab opibus occult̄. aut manifestis. A manifestis non. qm̄ manifesta eorz opa nō sunt nisi bona: ⁊ ꝙ bona non possunt ipsi cognosci esse hypocrite: ꝯ non a manifestis. Nec ab occult̄. qm̄ per occultū nichil potest cognosci. et ita videtur ēsse falsuz qđ dicit dñs A fructibus eorz cognoscet̄ eos.

Solutio. Solutio. Qđ dicit dñs intelligit̄ de occultis que tm̄ manifesta possunt esse aliquibus scilicz familiaribus hypocritarū: qui de facili possunt cognoscere occulta mala q̄ ipsi faciunt. hec enī sunt ꝓprie fructus eorū a quibus possunt cognosci. Nō enī a pelle ouina qua se tegunt cognosci possunt. In alio etiā casu verū est

Aīt vificat qđ dicit dñs. quoniam qm̄ promouētur hypocrite ad honorez ad q̄s ipsi tēdebāt prius: eis adept̄ desinūt facere opa bona ⁊ faciūt aperte mala quibus cognoscitur ꝙ prius erant hypocrite.

¶ Sexta questio huius capituli.

Aī ꝙ sic. Secundo. ꝓbat̄ aīa. Tertio. Quarto. In oppm Solutio. Ad primū.

Querit̄ vtrū aliqs potest simulare se esse malū. Qđ probat̄. quia aliqs potest simulare se esse bonū: ꝯ a simili ꝓ contrariū potest simulare se eē malū Item Ieu simulauit se idolatram. qm̄ simulauit se velle adorare idola: vt posset cōgregare oēs sacerdotes baal ⁊ eos interficē. Simulauit igit̄ se eē idolatrā: igitur simulauit se eē malū. Q̄ aūt simulauit se esse idolatrā probatur. quontā si aliqs vult eē fornicator est fornicator. igitur si aliqs vult eē idolatra est idolatra. ergo si aliqs simulat se velle eē idolatrā simulat se esse idolatram. Sed Ieu simulauit se velle esse idolatrā: igit̄ simulauit eē idolatrā: igitur simulauit se eē malū. Item Ieu simulauit se eē idolatrā. ꝯ per locū a diffinitione simulauit se esse talem pctōrē. igit̄ malū. et ita aliqs pōt se simulare eē malū. Itē ꝓbat alio modo. Sit ꝙ aliqs iudex ꝓdēnet iniuste aliquē ita ꝙ oēs circūstātes sciāt hoc ⁊ scandalizent̄ de hoc nisi ille qui condēnatur fingeret cōmisisse illud qđ ei imponit̄. ille igitur fingit se esse malū cum nō sit: qm̄ non est malū ꝙ ipe vult videri malus. qz vult videri malus bona intentiōe sez ne illi scandalizent̄. ⁊ ita qm̄ vult videri malus cum nō sit simulat se eē malū. igit̄. Cōtra. Aliquis simulat se eē malū: igitur vel ꝓ bonū opus vel ꝓ malū opus. per bonū non. qm̄ bonū non est signum mali. et ita ꝓ malū opus qđ facit. ⁊ ita est malus. igit̄ nō simulat se esse malū. Dicim⁹ ꝙ nullus potest simulare se esse malum. Ad primū dicimus ꝙ argumētatio facta a simili per cōtrariū non valet. et hoc ideo qz bonū potest fieri male. sed malū: vt fornicatio adultertū non potest fieri bene. malū etiā qđ est malū in se si bene fiat per illud non simulat aliqs

Ad scõm. se esse malũ. Ad scõm dicim⁹ q hec argumẽtatio non valet. yeu simulauit se velle adozare idola: igr̃ simulauit se esse ydolatrã. qm̃ licet adozare ydola ⁊ velle adozare ydola sint cõuertibilia q̃tũ in se est naturaliter. qm̃ bene seq̃tur. Si aliq̃s vult adozare ydola est ydolatra ⁊ ecõuerso. tm̃ nõ sũt ꝓuertibilia cũ quocũq; adiũcto. vt ptz in hoc verbo vult. qm̃ nõ sequr̃. Iste vult sinistrũ oculũ esse similẽ dextro: igr̃ vult dextrũ esse similẽ sinistro. Iz illa duo sũt cõuertibilia naturaliter. Eodẽ modo cũ hoc verbo simulat nõ seq̃r̃ vnũ cõuertibiliũ ad reliquũ. Hec enĩ est falsa. yeu simulauit se eẽ ydolatrã. qm̃ hec dictio ydolatra iportat deformitatẽ sicut hoc nomẽ fornicator. qm̃ idẽ est ydolatra q̃ pctõr talis. Ipe aũt yeu nõ intendebat facere aliq̃d ꝑ qđ videret illis sacerdotibus esse pctõr talis Illi enĩ nõ credebãt q̃ adozare baal esset peccatũ. sicut aliq̃s vt alios deprehendat hereticos simulat se credere idẽ cũ eis. tm̃ non simulat se esse hereticũ. qm̃ hoc nomen hereticũ iportat deformitatẽ. Ad tertiũ dicim⁹ q̃ qui fingit se cõmisisse aliq̃d maluz ne multi scãdalizentur de prauo iudicio iudicis a quo dãpnat peccat: qm̃ eoipo scãdalizat eos: qz facit q̃ illi suspicent̃ ⁊ male iudicẽt de ipo. s. vt innocentẽ iudicẽt esse malũ: vel fuisse malũ. qđ đdẽ peccatũ est. Sed scõm hoc videt̃ q̃ yeu peccauit. qm̃ fecit q̃ sacerdotes male suspicarent̃ de ipo. s. q̃ vellet adozare ydola. Sed dicim⁹ q̃ nõ est sic̃. qm̃ qđ illi suspicabãtur ipm velle adozare ydola. hoc nõ est in se malũ. Sed iudicare q̃ aliq̃s sit malus: hoc est in se malũ. sicut patebit qm̃ agem⁹ de iudicijs. Opinari siue suspicari de aliquo q̃ sit malus nõ est gn̄aliter malũ. qm̃ hoc possum⁹ facere sine pctõ qm̃ habem⁹ rõnes ꝑbabiles ad hoc. Sed iudicare ⁊ asserere q̃ aliq̃s sit malus. hoc gn̄aliť malum. ⁊ ad hoc ꝓuocare aliquẽ est scãdalizare ipm qđ non fecit yeu. vt patet ex predictis.

¶ Septima questio huius capituli.

Septimo querit̃ vtrũ aliq̃s põt simulare se esse ypocritã. Quod videt̃. qz aliq̃s habitans inter ypocritas simulat se esse similez eis: g̃ simulat se esse ypocritã. Prẽterea. ꝓtendit se esse ypocritã ⁊ vult videri se esse ypocritã cũ nõ sit: g̃ simulat se eẽ ypocritã Cõtra. Aut ille est bon⁹ aut malus. Si bon⁹: igr̃ nõ facit nisi bona opa. qm̃ arboz bona nõ põt fruct⁹ malos facere. igr̃ ꝑ ea q̃ facit nõ apparet nisi bon⁹. igr̃ ꝑ ea q̃ facit nõ prẽtẽdit se esse ypocritã. igr̃ nõ simulat se esse ypocritã. Si malus. ⁊ simulat se esse ypocritã igr̃ ꝑ opera bona vel ꝑ mala. si ꝑ bona. Sed ꝑ bona nõ videt̃ nisi bon⁹: g̃ per illa opa bona apparet eẽ bonus cũ non sit: qz est malus. igr̃ ꝑ illa nõ apparet esse ypocrita: g̃ ꝑ illa nõ simulat se esse ypocritã. si ꝑ mala Cõtra. Per mala opera nõ prẽtẽdit aliq̃s se esse nisi malũ: g̃ ꝑ illa nõ prẽtẽdit aliq̃s se esse bonũ cũ non sit igr̃ ꝑ illa non q̃rit videri ypocrita. igr̃ ꝑ illa nõ simulat se esse ypocritã. ⁊ ita videt̃ q̃ nullus possit simulare se esse ypocritã. Contra. Aliq̃s põt ꝓtendere signa quibus iudicet̃ ypocrita siue papalardus ab hoibus habẽdo longas vestes ⁊ sozdidas: vultũ humilẽ ⁊ demissũ in terra et hmõi. quib⁹ signis iudicat̃ ab hoib⁹ ypocrita. et constat q̃ aliquis potest prẽtendere illa signa: igitur aliquis potest prẽtendere signa quibus iudicetur ab hominibus ypocrita. ita tamen q̃ non sit ypocrita in veritate. qm̃ prẽtendere illa signa non est malũ. igitur aliquis manens bonus potest prẽtẽdere illa signa: ergo aliquis põt prẽtẽdere signa ypocrite cũ non sit ypocrita: igr̃ aliquis põt simulare se esse ypocritã. Contra. Nullus potest simulare se esse malũ. vt ꝓz⁹ ꝑbatũ est: igitur nullus põt simulare se esse bonũ in aperto et malũ in occulto: ⁊ hoc est esse ypocritã: igitur nullus potest simulare se esse ypocritam. qđ concedimus. qm̃ si aliquis vult videri bon⁹ in aperto ⁊ malus in occulto iam est malus: ⁊ ita iam ypocrita. Et ita si aliquis vult videri ypocrita est ypocrita: ⁊ ita nullus põt simulare se esse ypocritam. põt tamen prẽtendere se esse ypocritã. Ad primũ dicim⁹ q̃ aliquis inter ypocritas potest prẽtendere se esse similẽ eis scz q̃ sit ypocrita. sed nõ potest simulare hoc qm̃ si simularet tam illo esset ꝼm q̃ esse similẽ eis est esse ypocritã. Si aũt hoc esse similẽ eis nõ intelligr̃ idem esse cũ hoc esse ipocritã nichil impedit quin ipe potest simulare se esse similẽ eis. tale quid potest eis ineſſe qđ nõ potest simulare Ad scõm soluendũ ꝑ interemptionẽ huius. Aliquis vult videri ypocrita cũ non sit. qm̃ ipa est falsa. vt patet ex predictis. Advltimũ dicimus q̃ hec est falsa. Prẽtendere signa ypocrite non est malũ: ĩmo hoc est malũ. qz hoc est scandalizare. Habere aũt in se predicta signa ypocrite nõ est malum. Sed prẽtendere illa vt videatur ypocrita vel velle videri ypocrita per illa illud generaliter est malum.

¶ Octaua questio huius capituli.

Vltimo queritur vtrũ aliq̃s põt appetere sine pctõ q̃ videat̃ bonus vt dent̃ ei tẽpozalia ad sustentationẽ tantũ. Probat̃ q̃ põt. qm̃ non peccat in hoc q̃ vult videri bon⁹. qm̃ non appetit hoc scõm se nec peccat in hoc q̃ vult habere tẽpozalia ad sustẽtationẽ tantũ: igr̃ nec peccat in toto scz in hoc q̃ vult videri bonus vt habeat tẽpozalia. Itẽ ista volũtas nõ est libido. qm̃ ea nõ tendit ad delectandũ in creatura igr̃ cũ libido sit principiũ oĩs pcti. vt dicit augu. in libzo de libero arbi. in isto non est prima origo pcti: g̃ nullũ peccatũ est in isto: igr̃ nõ peccat in hoc q̃ vult videri bonus vt dentur ei tẽpozalia. Cõtra. Si aliq̃s vult laudari ab hoibus ꝓpter tẽpozalia peccat. qm̃ querit munus a lingua: igitur a simili. si aliq̃s vult videri bon⁹ vt dent̃ ei tẽpozalia peccat. qm̃ querit munus a corde ⁊ a manu. Itẽ cũ occidere hoiem sit malum in se. occidere hoiem ꝓpter tẽpozalia semp est malũ: igr̃ a simili. cũ velle videri bonus sit malũ in se sequitur q̃ velle videri bonus ꝓpter tẽpozalia semp sit malũ. Prẽterea. ille q̃ vult sic videri bon⁹ aut vult videri bon⁹ in se aut in deo. nõ in deo. qm̃ nullũ respectũ hz in deo: igr̃ vult videri bon⁹ in se tãtũ. ⁊ ita vsurpat sibi gr̃am dei: igr̃ peccat. qđ cõcedim⁹. Ad ꝓmũ dicim⁹ q̃ hec est falsa. Ille nõ peccat in hoc q̃ vult videri bon⁹: ĩmo peccat qm̃ querit mun⁹ a corde. qm̃ vult vt laudet̃ a corde hoĩm. ⁊ ꝑ hoc vult acq̃rere bona tpalia: ⁊ qz vsurpat sibi quod dei est peccat. Et iõ volũtas ei⁹ est volũtas iproba. qm̃ sicut aug. di. Prẽcare est spreto icõmutabili bono reb⁹ cõmutabilib⁹ adherere. Hac aũt volũtate adheret iste cõmutabili bono spreto icõmutabili bono. qm̃ vsurpat sibi bonitatẽ q̃ est sol⁹ boni icõmutabilis. Et ideo volũtas illa est volũtas iproba: ⁊ peccatũ est forte libido si extendit vt in eo delectet̃ q̃ videt̃ bon⁹. Si aũt nõ tẽdit ad hoc nõ est libido. qm̃ nõ oĩs volũtas iproba ẽ libido vt illa q̃ ꝓtẽpnit deũ vkodit deũ. ⁊ mlte alie hmõi.

Ad scõm.

Hõ ꝺ hieu

Ad tertiuz

ꝺ hoc af.

Solutio.

Af q̃ sic.

Secundo.

In oppom

ꝓbat mioz

Iterum af ad ꝓncipale.

Iterum af ꝑ oppom.

Solutio.

Ad primũ.

Ad scõm.

Ad vltimũ

Af q̃ sic.

Secundo.

Augustin⁹

In oppom

Secundo.

Tertio.

Solutio

Ad primũ.

Augustin⁹

¶Tertium capitulum de falsis iudiciis.

Triplex iudiciū:temeritat⁹ suspitionis⁊ certitudinis.

Prima q̄o Aſſ q sic p glosam.

Secūdo p aliā glosaz

Tertio pez aliā glosaz

Quarto p aliā glosaz

q̄d festuca ⁊ q̄d trabs

Quinto

Sexto.

Septimo.

Octauo

In oppom p gregoriū

q̄d suspitio ſz gilbertū

Dubitatio et suspitio differūt.

Judicium q̄d est.

In psona q̄ mō ꝟsatur iudicium.

In re psōe fiūt iudiciū ⁊ suspitio.

DIcto de ypocrisi q̄ multotiēs solet fallere iudicia hoīm.dicēdū est de prauis iudiciis. De q̄b⁹ dr in euāgelio. Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini. Ibi dicit glosa.q̄ est iudiciū suspitionis ⁊ iudiciū temeritatis ⁊ iudiciū certitudinis. Judiciū temeritat⁹ est de malo ipm credere eē obstinatū vel incorrigibile:⁊ illud asserere. Judiciū suspitionis stricte ē de bono credere ipm esse malū ⁊ illud asserere. Judiciū certitudinis est iudicare de manifestis ⁊ certis. Quae ritur ꝯ primo vtrū taliter suspicari sit peccatū. ꝓbat q̄ sic. Dicit glo.sup illū locū ps. Amputa ob.m.q̄ suspi.sū. Maximū viciū hūanitatis est suspicio: quia aliter viciū putat q̄ sit veritas.vt de malis bona vel de bonis mala dicam⁹. Itē sup ps. De necessitatibus meis erue me.dicit glosa. Multe sūt necessitates vt suspicari de infideli bonū:⁊ malū de fideli:⁊ ita pcm̄ est.q̄m petit remoueri a se talē necessitatē.i.suspicari malū de fideli. Itē sup illuz locū apli. Tēptatio vos nō apprehendat nisi hūana. distinguit glosa q̄ est dia bolica p̄sumptio iudere maiorē ⁊ sīlia. humana excedere in corrigendo vel aliter sapere q̄ res se habeat. et est angelica certitudo in nullo aliter sapere q̄ res se habeat.⁊ ita humanā tēptatōnē distinguit.vt si aliquis corripit aliū ⁊ excedit in corrigēdo: q̄ etiā in bonis est. Dicit etiā q̄ tēptatio hūana est de aliquo aliter sapere q̄ res se habeat: et ita talis suspicio est pcm̄. Itē sup illud. Nolite iudicare ⁊ non iudi. distinguit glosa inter trabē ⁊ festucā:⁊ dicit trabē iudiciū temeritat⁹.q̄m trabs excecat oculū:festuca turbat.⁊ dr festuca iudiciū suspitionis:⁊ ita iudiciū suspitionis turbat oculū: ꝯ est pcm̄. Hoc idē dr sup illū locū ysaye. Ue q̄ dicūt bonū malū ⁊c. Itē suspicari de bono malum tale q̄d est q̄ nisi resistat ei efficit peccatū mortale:igr̄ ad minus est peccatū venale. Preterea. Cum solius dei sit iudicare de occultis hō hoc faciēdo vsurpat sibi q̄d solus dei est:igr̄ peccat. Itē hō tenet sp suspicari de alio in meli⁹:igr̄ si suspicet de eo malū peccat. Si cōcedit. Cōtra. Brego. dicit. Si p̄dicas aliq̄bus sepe ⁊ vides q̄ nō recipiūt p̄dicationē tuā.si imperfect⁹ es potes ab eis recedere. Sz nō recedet nisi qz suspicet eos incorrigibiles: igr̄ licite pōt aliq̄s suspicari de aliq̄bus q̄ sint incorrigibiles. Hilbertus. Suspicio est opinio in alterutrū titubās: magis tñ in alterū vergēs. Q̄d nō inter affirmationē ⁊ negationē titubat nō est suspicio: sed iudicium. quia tantum in alterā partē vergit. Itē si nō magis in alterū vergat nō est suspicio: sed pura dubitatio. Ad hoc q̄ opinio sit suspitio duo concurrūt.s.vt ⁊ opinio titubet in alterutrū: ⁊ nō per firmas cōiecturas magis vergat in alterū. Judiciū vero est post cōtrouersiā deliberatio nis sentētia firma ⁊ certa. Sed iudiciū et suspitio in duobus tantū versantur.s.in persona ⁊ re. Persona est q̄libet hō. Res p̄sone cogitata ⁊ dicta ⁊ facta ip⁹ hois. In p̄sona aūt quadrupliciter versant cū scz suspicamur vel iudicam⁹ bonū hoīem bonū: vel malū malū :vel bonū malū: vel malū bonū. In duob⁹ vltimis capimur vel iudicādo bonū malū vel malū bonum. In alijs duobus fallimur. Sed circa talia iudicia est error pniciosus suspicio hūana tēptatio.⁊ prouenit ex coniectura exteriori ⁊ infirmitate interiori. et ideo dr humana tēptatio. Sed hic bonū vel malū non dicimus nisi eos qui fide christi ⁊ sacramētis participant. Item in re persone dupliciter attenduntur suspicio et iudiciū.s.aut in noīe rei aut in re nominis In re noīs versatur iudiciū ⁊ suspitio quadrupliciter In iudicio enī et suspitione persone tātū fallimur cū malū malū vel bonum bonū putamus. Et in iudicio tantū est tūc error pernicios⁹. In suspitione vero et iudicio rei tunc fallimur cū bonū putamus malū vel malū bonū:et vtrusq̄ tam in iudicio q̄ in suspitione est error pernitios⁹. Bonū hic dicit q̄d censet noīe boni siue sit bonū siue nō bonū. Dicimus q̄ tale iudicium siue suspitio semp est peccatū: admin⁹ veniale. Unde quādo surgit debem⁹ illud reprimere q̄tum possumus. Q̄d aūt dicit grego. Intelligendū est q̄ aliquis debet recedere ab eis quibus frequēter predicauit nec profecit non ideo q̄ iudicet vel asserat in corde suo eos esse incorrigibiles. Sed qr experimento putat se nichil pfecturū. Judiciū enī suspitiōis vel temeritatis:ideo peccatū est.q̄m per illud homo asserit q̄d nescit.vñ sibi vsurpat q̄d solius dei est. Propter hoc dr in euāgelio. Qui dixerit fratri suo racha reus erit cōsilio. Licitū autē est nobis per violētas coniecturas opinari de proximo ipm esse malū. licet ad hoc nō de facili flecti debeam⁹. Judicare aūt siue asserere semp est peccatum:⁊ ita suspitio siue opinio erit temptatio que nō erit peccatū. Judiciū autē suspitionis semper est peccatum.

q̄drupl⁹ in re noīs

Quid bonum hic Solutio.

Ad primū.

q̄re iudiciū est pcm̄

Quōpossu mus iudicare aliquem esse malū.

¶Iterum contra dicta arguitur.

Item dubia in meliorē partē sunt interpretāda igitur de proximo potius debet suspicari bonū q̄ malū.ergo eadē ratione de te debes potius suspicari bonum q̄ malū. Contra. Gregor⁹ dicit. Bonar mentū est ⁊c. Et in ecclesiastico. Justus in principio sermonis accusator est sui. Quilibet etiā sanct⁹ de se dicit. Ego reus ⁊ indignus confiteor deo. Solutio. Dicimus q̄ prima argumētatio nō valet. Poti⁹ enī de alio debet suspicari bonū ⁊ bonum loqui q̄ de se. q̄m laudare aliū est signū naturalis bonitat⁹. Et esse prōptū ad aliū laudādū signū est caritatis. Laudare etiā aliū est effectiuū pacis ⁊ cōsentiēs largitati spūs scti. Sed laudare se est signū arrogātie ⁊ effectiuū discordie. Q̄⁹ ergo iustus dicit se reū ⁊ q̄ accusator sui est. Hoc est ideo qr cognoscit se habere fomitē.⁊ q̄m semp debet timere ⁊ credere q̄ habeat aliq̄d peccatum adminus veniale. Ad hoc significādū cherub in tempore ezechielis habebat faciē hois ⁊ faciē leonis debet enī esse hō.i.māsuetus alijs.leo sibi. Itē pona tur q̄ aliq̄s confiteatur alicui aliquod maximū peccatū q̄d fecit. cōstat q̄ illud peccatū nō est maximū sacerdoti.q̄m manifestū est proprie q̄d subiacet visui:ꝯ est incertū sacerdoti. Sed incerta debent in meliorē partem interpretari:ergo poti⁹ debet credere q̄ non fecerit illud peccatū q̄ fecerit illd pcm̄: ꝯ nō dr ei iniūgere pniam pro illo pcō. q̄d falsū est. Solutio. Re vera sacerdos nō ē vsquequaq̄ cert⁹ de pcō illo q̄m nō vidit peccatū illd.tñ credere dr q̄ pcm̄ illd fecerit. Credēdū enī est illi q̄ peccatū suū cōfitet ad correctionē. Nec est ei tale dubiū q̄d debeat interptari in meliorē partez. Dubiū enī tale est q̄ habet equales rationes ad hoc q̄ sit ⁊ q̄ non sit.

In oppom p gregoriū

Sapiens.

Solutio.

Ad primū

laudare se et laudare alium.

Ad aliud.

¶Scda questio huius capituli.

Item querit vtrū aliq̄s pōt de aliquo asserendo dicere: iste est malus. ita q̄ dicat hoc sine pcō. ꝓbat q̄ sic.q̄m tot ⁊ tātas coiecturas hz iste ad asserēdū q̄ sit mal⁹: quot ⁊ q̄tas hz ad asserēdū q̄ sit bon⁹

De facie cherub.

Iterum ar

Solutio.

Aſſ q sic.

Sed sine pctō pōt asserere de aliquo q̄ sit bonus: igr̄ sine pctō pōt asserere de aliquo q̄ sit malus. Jtē scti hoies sepe dicūt de malis hoīb⁹ q̄ sūt mali et q̄ sunt dyabolo pleni ⁊ hmōi. sicut xp̄s de iudeis dixit. Vos ex patre dyabolo estis. g̃ aliqs ali⁹ pōt silr̄ dicere sine pctō. Jtē aplūs dixit q̄ ivit ad hyspanos ⁊ dixit falsum Sz qm̄ nō dixit cōtra cōscientiā suā: q̄ credebat illud ideo nō peccauit dicendo illud: igr̄ eadē ratiōe. si aliquis dicit de aliquo q̄ sit malus: si nō dicit hoc cōtra cōsciētiā suā cū credat illud nō peccat. Et ita aliqs de aliquo sine pctō asserēdo potest dicere ille est malus.

Secundo.

Tertio.

In oppom Cōtra. Jp̄e nescit vtr̄ spūs sctūs visitauerit eū in hoc instāti. igr̄ nō debet asserere q̄ sit malus in hoc instāti. et si asserit facit cōtra bonitatē spūs scti: ergo peccat. qđ ꝓbat p hoc qđ dicit in euāgelio. Qui dixerit fratri suo fatue reus erit gehēne ignis.

Solutio. Dicim⁹ q̄ nullus sine pctō pōt dicere de alio determinate ille ē malus.

Ad primū. Nec valet hec argumētatio. Tot ⁊ tantas coniecturas ⁊c. q̄ licet habeat tot ⁊ tātas cōiecturas ad asserēdum de alio q̄ sit malus. quot ⁊ q̄tas ⁊c. tm̄ nō habz tot ratiōes ad hoc vt ad illd. qm̄ ꝓpter amplificationē spūs scti et cōseruationē pacis. potiꝰ dz asserere qs de aliquo q̄ sit bon⁹ q̄ q̄ sit malus.

Ad scdm. Ad scdm dicim⁹ q̄ scti dicūt qñq̄ ex feruore caritatis de aliqb⁹ q̄ sint mali ad cautelā vel ad correctionē. nō determinate: sz cōfuse sumētes verbū pñtis tpis vel ex reuelatōe spiritus scti. De xp̄o aūt nō est simile. qm̄ oīa sp̄ sunt et fuerūt nuda et apta oculis ei⁹. ⁊ ideo de occultis pōt

Ad tertiū. asserere scdm veritatē. sed nō est sic in nobis. Ad tertiū dicim⁹ q̄ aplūs dicēs illud falsū nō est mētitus nec peccauit dicendo falsū. Sz q̄ nō peccauerit dicendo falsū nō est hoc cā sufficiēs: q̄ nō est locut⁹ cōtra ꝓscientiā. Sz hec duo sūt sufficiēs cā. s. q̄ nō est locut⁹ cōtra cōsciam. ⁊ q̄ dicēdo illud falsū nō derogauit spūi sctō imo volebat ei⁹ largitatē ampliare. Sed q̄ asserit de aliquo q̄ sit malus. lz nō dicat hoc cōtra cōsciam suā tm̄ dicendo hoc derogat largitati spūs scti. sicut dicit

Glosa. glosa sup illd. Qui dixerit fratri suo fatue re⁹ erit gehēne ignis. qm̄ qui vocat frēm suū fatuū derogat spiritui sancto salienti.

Af q̄ male facit. ITem qñq̄ cōtingit q̄ aliqs a iudice iudicat esse fur ⁊ ꝑcipit suspendi. Videt q̄ iudex male facit.

qđ furtum qm̄ furtū sic describit. Furtū est contrectatio rei alienе iuuito dño. Hec descriptio nō est sufficiēs. qm̄ aliqs

Cōtra diffinitionē af. pōt cōtrectare rē alienā iuuito dño sine pctō. vt si hoc facit cā ludi. Añ debet addi huic descriptioni. Furtū est contrectatio rei aliene inuito dño fraudulēta ⁊ lucri faciēdi cā. Sed illud est penes intēnonē quā non

Secundo. videt iudex: g̃ male iudicat esse furtū. Jnsuper. nescit vtr̄ inspiratū sit ei a deo q̄ accipiat rē alienā sicut precepit iudeis q̄ furriperēt vasa egiptior̄. Jnsuper. iudex

Tertio. nescit vtrū iste fuerit in extrema necessitate ī qua oīa sūt cōia: igr̄ male iudicat eē furtū. Jnsuper. forte

Quarto. incurrit maledictōnē isaye. Ve q̄ dicūt bonū malū ⁊c.

In oppom Cōtra. Judicat scdz leges: g̃ bene iudicat.

Solutio. Dicim⁹ q̄ si iudex ꝓ posse suo iudicat scdm leges potest punire aliquē tanq̄ furē. licet in veritate non sit fur quo ad reatū ad conseruationē pacis. aliter non possz conseruari pax inter hoies. Non enī pōt homo iudicare de occultis. vñ non semp potest iudicare scdm veritatem cū non videat intentionē ex qua fiūt opera exteriora. Sed sufficit si per violētas presūptiones iudi-

ad tria pāa cet sicut docet lex humana. Jnsuper hoc patet solutio

t

ad tria prima obiecta. Ad quartū dicimus q̄ illa auctoritas ysaye intelligitur de adulatorib⁹ ⁊ detractoribus. ⁊ ideo non habet locū in iudice qui iudicat secundū legē ⁊ consciam. Talis aūt iudex nō debet iudicare istū esse furē vt determinate sumat verbū presentis tpis. qm̄ hoc esset cōtra ꝑdicta. Sz debet iudicare q̄ ille furatus fuerit tale aliqd. Jtē oīs qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. q̄ dixerit fratri suo racha reus erit cōsilio. q̄ dixerit fratri suo fatue reus erit gehēne ignis. Scdm grad⁹ penar intelligūt gradus pctōr̄. qm̄ minor pena est esse reū iudicio q̄ esse reū consilio. qm̄ qui reus est iudicio. i. dign⁹ accusatione ⁊ dānatione adhuc restat ei locus defensionis. Qui aūt reus est cōsilio nō habet locū defensiōis. qm̄ sapiētes tā ꝓuenerūt ad determinādū penā hui⁹ quē constat esse puniendū. Jtē maius est esse reū gehēne ignis q̄ esse reū consilio. qm̄ maior pena nō pōt intelligi q̄ gehē. ignis. Eodē modo gradus est in pctis. qm̄ minus peccat ille q̄ irascit q̄ qui dicit ei racha. et minus q̄ dicat ei racha q̄ qui dicit fatue. Cōtra. Racha sicut dicit ibi glo. interp̄tat sine cerebro. Sz maior cōtumelia est dicere fratri suo q̄ ipe est sine cerebro vel excerebrat⁹ vel furiosus q̄ dicere fatue. Solutio. Sicut dicit ibi glo. Racha est interiectio indignātis significās vituperationē gn̄aliter nō descēdendo ad aliquā specialē. ⁊ ideo minor contumelia est q̄ dicere fratri suo fatue. qm̄ sic est simplex vituperatio quoniā idē est fatue nō sulse. vñ sic derogat spūi sctō a quo saluti habet homo. Q; igr̄ dz racha interp̄tari sine cerebro. dicendū est q̄ interp̄tatio nō est sp̄ de significatione dictionis. vt lapis dz ledens pedē. Non tm̄ ledēs pedē siue lesio pedis cadit in significationē huius dictōnis lapis. vel pōt dici q̄ aliquis dz sine cerebro large. i. nō habēs cerebrū bene dispositū. vt sit generalis vituperatio cū dz aliqs sine cerebro. i. non habens cerebrū bene dispositū oīno. qđ generale est omni vicio.

De duplici ira. s. per zelum et per vicium. Capitulum septimū.

QUoniam aūt tria predicta pctā que distinguūtur in predicta auctoritate ꝓcedūt de prauo iudicio de quo nūc agimus: nunc dicendū est de pctō illorum sez de ira. Notandū est q̄ duplex est ira. s. p zelū et per vicium. Jra per zelū trascitur vicio non persone ira per vicium ecōuerso. Jra per zelū qñq̄ dz habitus quo aliquis est habilis siue promptus ad irascendū pctō proximi ex zelo. i. ex caritate. qñq̄ aūt ipe motꝰ quo actualiter irascitur pctō proximi. ira similiter p vicium dicitur qñq̄ promitas ad irascēdū indebito modo qua aliquis dicit iracundus. ⁊ est vicium contractum ex natura. qñq̄ ira per vicium dz motꝰ quo irascimur persone: non vicio. Talis aūt duplex est. quomā quidam est subitus surgens ante deliberationē ratōnis et de tali dubium est an sit peccatum. Alius est qui est ex deliberatione rationis qui est mortale peccatū et de solo tali dicitur. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. De ira per zelum primo queritur vtrum sit virtus. secundo in qua vi anime sita sit. tertio de ira per vicium. Q; autem ira per zelum secundum q̄ ipa est habitus sit virtus sic probatur. Ira p zelū est habitus mentis bene constitute: g̃ est virtus Jtē irasci p zelū est meritorium: igr̄ est opus alicui⁹ vir

o ij

Ad quartū

Expō illius auctoritatis

ꝓ quaz af q̄ glosam.

Solutio.

Nota ista.

Ad rōnem

Alr ꝓt dici

duplex ira.

duplex motus ire

Prima qō Af q̄ sic.

Secundo.

tutis nō caritat⁊. qm̄ cū irasci p zelū sit mot⁹ interior virtutis opz q procedat ex aliqua virtute imediate. Sed non ꝓcedit a caritate imediate. qm̄ ex caritate nō ꝓcedit imediate nisi motus q̄ est diligere. Relinquit ergo q irasci p zelū sit imediate ab aliqua virtute. ſ. ab alia q̄ a caritate. licz sit mediate a caritate. ſicut velle dare elemosinā immediate est a mia mediante caritate. Jtē de dño dr. Jrat⁹ est furore dñs. g̃ ptz q ira per zelū est virtus exēplar⁊ in dño: g̃ est virt⁹ exemplata in sctis. Si cōcedit. Cōtra. Dis gr̃a est lux: sed ira p zelū est gr̃a: g̃ est lux. g̃ illuminat. Contra. Turbat: igr̃ nō illuminat. Dicit enī btūs greg. q ira p zelū turbat. ira p vicū excecat. Jtē dicit aug. Dis virt⁹ sua sincera possessione nos delectat. Sz ira p zelū est virtus: g̃ nos delectat. Cōtra. Turbat: igr̃ nō delectat. Jtē ira p zelū fuit in xp̄o: g̃ turbatio fuit in xp̄o: g̃ mētitus est ysayas dicēs de xp̄o. Nō erit tristis neq turbulentus. Jtē turbatio rationis est defectus sz nullus defectus fuit in rōne xp̄i: igr̃ nulla fuit turbatio in eo. Cōtra. Jp̄e dicit in euāgelio. Anima mea turbata est. Item in suscitatione lazari. Turbauit se ieſus. vt dr in euāgelio. Jtē xp̄s assumpsit oēs defectus nr̄os p̄ter peccatū ⁊ ignorantiā. Sz turbatio est alics defect⁹ qui nō est peccatū vel ignorātia: igit̄ turbatio fuit in ip̄o. Dicimus q ira p zelū est virtus. Ad p̄mū g̃ obiectū dicim⁹ q hec est falsa. Dis gr̃a est lux. qm̄ sola gr̃a q̄ sita est in ratiōe siue in itellectu est lux. vt fides/sciētia/donū: ⁊ hmōi. Ad scd̄z dicim⁹ q ira p zelū imq̄tū est virtus delectat. vñ hec argūmētatio nō valet. Turbat: g̃ nō delectat. qm̄ tp̄a delectat fm essentiā qua est virt⁹. turbat aūt ex adiūcto scz ex susceptione ipotētie. qm̄ irascēs suspicat̄ se non posse destruere peccatū quod vellet destrui cū ad hoc tendat p motū ire. Notandū q xp̄s habuit irā per zelū et eius motū qm̄ eiecit vendētes et emētes de tēplo. tm̄ illa ira nō turbauit eius rationē. qm̄ suspicio ipotētie nō erat annexa ei: qm̄ sciebat se posse facere dc̄quid vellet. Sicut ergo timor dñi fuit in xp̄o sine oi angustia cū in eo nō fuerit cōsciētia alicui⁹ pcti. sic ira p ip̄m zelū fuit in ip̄o sine oi turbatōe rōnis. habuit tm̄ turbationē sensualitat⁊ ex horrore mort⁊. vñ dixit Anima mea turbata est. Q⁊ aūt dr q se turbauit. videt q turbatio illa fuit in volūtate: ⁊ ita in rōne. Sz dicimus q horribile q̄d erat in intellectu xp̄i fecit cadere p̄o volūtate sua in imaginationē: ⁊ ex imaginatione in vim estimatiuā in quā post q̄venit horribile de necessitate sequitur horror ⁊ turbatio. Talis turbatio fuit in xp̄o. sed nō turbatio rōnis. Ex p̄dictis patet q hec argumētatio nō valet. Jra p zelū nocet: g̃ est culpa vel pena. vel ergo nō est virtus. qm̄ non nocet fm se: sed ex adiūcto vt dictū est.

Tertio.

In oppo^m

Gregorius

Secūdo

Tertio.

Jterum ad p̄incipale.

Ad idem.

Ad idem

Solutio.

Ad p̄mū.

Ad scd̄m.

Xp̄s habuit iram

Timor in xp̄o.

Jterum a⁊ Solutio.

Pz p hoc ad aliud

¶ Secunda questio.

Item queritur in quavi aīe sita sit ista virt⁹. ſ. ira p zelū. ꝓbatur inv̄i irrationabili. Jra enī per zelū est volūtas destruēdi peccatū. Sz volūtas sita est in vi rationabili vt dicit aristo. igr̃ ira p zelū sita est inv̄i rationabili. Cōtra. Jrasci ꝓmo p zelū est velle destruere peccatū ꝓmi. Sz velle destruere peccatum ꝓmi est velle destructionē pcti in ꝓprio. Velle autē destrui peccatū in ꝓmo ē velle bonū in ꝓprio. velle bonū in ꝓmo est diligere ip̄m: igr̃ a p̄ncipio irasci p zelū ꝓmo est diligere ip̄m. Sz diligere ꝓmū ē in vi cōcupiscibili: igr̃ irasci p zelū est in vi cōcupiscibili: ergo virtus q̄ est ira p zelū est in vi cōcupiscibili. Sz ꝓbatio q est in vi irascibili. Jrasci p zelū est insurgere in peccatū vt destruat̄. Sed tale insurgere est inv̄i irascibili: g̃ ira p zelū est in irascibili. q3 cōcedimus. Ad p̄mo obiectū dicim⁹ q hoc nomē volūtas multipliciter accipit̄. vt dictū est in q̄stione de li. ar. qm̄ secundū q volūtas est cōsensus vt aliq̄d faciat est in vi rationabili. ⁊ sic sumit̄ ab aristo. Scd̄m hoc ira nō est volūtas. Q̄nq̄ dr voluntas appetit⁹. fm hoc non est tantū in rationabili: sed in concupiscibili ⁊ irascibili. Scd̄m hoc ira est volūtas: qr est appetit⁹ cōtrarij dolōris. Ad scd̄z dicimus q velle destruere peccatū xp̄i vel velle destructionē pcti in ꝓmo ꝓprie loquēdo est in vi irascibili. qm̄ talis volūtas essentialiter tēdit ad victoriā. Loq̄ndo tm̄ p accidēs velle destructionē pcti in ꝓmo imq̄tū est quoddā bonū ⁊ vtile est inv̄i cōcupiscibili. qm̄ hoc nomē velle bonū quocunq̄ demonstrato est in vi cōcupiscibili. Scd̄z hoc ptz q hec est duplex. Velle destructionē pcti in ꝓmo est velle ei bonū. Ꝓmo mō falsa. scd̄o modo vera. ⁊ sic patz solutio ad scd̄z obiectū Jtē ira p zelū est quoddā bonum. qr est virtus: g̃ q̄tomagis aliq̄s irascit̄ per zelū tanto melius est ei. Cōtra. Quātomagis irascitur per zelū tātomag⁊ turbat̄. q̄tomag⁊ turbat̄ tanto peius est ei. g̃ a ꝓmo: q̄tomag⁊ irascit̄ per zelū tāto peius est ei. nō ergo melius. Ad hec dicim⁹ q ꝓma argumētatio nō valet. ⁊ ponit instātiā sic. Comedere ē bonū igr̃ q̄tomagis aliq̄s comedit tāto melius est ei. Sz hoc nō est simile. qm̄ comedere idifferēs est ⁊ p̄t esse act⁹ virtutis vel act⁹ pcti. Sed irasci p zelū sp̄ est act⁹ virtut⁊. Cōcedim⁹ ergo vtrāq̄ istar. Quāto aliquis magis irascit̄ p zelū tanto melius est ei ⁊ pei⁹ est ei: sz scd̄m aliud ⁊ aliud. qm̄ melius est ei ꝓpter intēsionem motus virtutis. Peius est aūt q̄tū ad penā annexā illi motui. ⁊ ideo nō valet hec argumētatio. Quāto aliq̄s magis irascitur p zelū tanto melius est ei: g̃ non peius. Debet enī inferri: igr̃ nō peius q̄tū ad idē. Et notandū q turbatio dupliciter accipitur. qm̄ q̄nq̄ dr turbatio pena annexa motui. qm̄q̄ motus cui est annexa talis pena sicut delectatio. q̄nq̄ dr quedā mulcedinis passio. qm̄q̄ aūt motus cui annexa est talis mulcedinis passio. vt ibi delectare in dño. Turbatio autē passio quādoq̄ est in sensualitate: qm̄q̄ in ratōne. illā que est in ratione nō assumpsit xp̄s sicut dictum est. ⁊ hoc ideo qr non decuit q esset ignorans: sicut non decuit q esset leprosus. qm̄ oēs nostras infirmitates et penalitates assumpsit ip̄e p̄ter illas quas non decuit ip̄m assumere. Sed nō decuit ip̄m assumere turbationē rōnis. qm̄ ipa impedit contēplationē dei.

Iterum ad oppo^m. Jterum a⁊ ꝏ hoc a⁊. Solutio. Exemplū. Jstud non soluit. Opinio doctoris.

Ad illd̄ qd̄ arguebat

duplex turbatio. Delectatō duplex capit̄

d̄s penas a⁊ sūpsit xp̄s.

¶ Prima questio. Capitulū scd̄m.

Dicto de ira p zelū. sequit̄ de ira p̄viciū qua hō insurgit ad nocēdū hoi. Queritur igit̄ de illa ira q̄ anticipat actū rōnis vtrū ipa sit peccatuz. ꝓbat̄ q est peccatū veniale. qm̄ sup illud ps. Jrascimini ⁊ nolite peccare. dicit glosa. Si ꝓim⁹ mot⁹ q̄ nō est in nra potestate surgit in hoīe nō cōsentiat ei ratio: g̃ nō dr ei cōsentire. ergo est malus. Dicatur etiā ibi q ꝓmus motus ire permittitur: sed punitur. Sed nichil punitur nisi peccatū: igitur talis ira est peccatū. Pr̄eterea. ira p̄viciū vult hō nocere alicui. igit̄ est pcm̄. Pr̄eterea. si ratio cōsentiat in talē irā ē peccatū mortale: igr̃ ira q̄ est a⁊ ꝏsensū rōis ē pcm̄ veniale. Cōtra Nocere est idifferēs. qm̄ eq̄ se hz ad nocere qd̄ ē pcm̄ sicut ad nocere qd̄ non est peccatum. sicut interficere

Af q in rationali

In oppo^m

Secūdo

Tertio.

Quarto In oppo^m

hoiem est indifferēs:igr nō debet dici q sit peccatum
Secūdo Tertio aī q sit mortale. Preterea.oē peccatū est ex fomite: sed talis ira non est ex fomite:g nō est peccatū. Itē ꝓbaī q ira p viciū est peccatū mortale.qz irasci p viciū est velle malum alij:sed velle malū alij est odire ipm. sed odiū expellit caritatē.qm amor t odiū nō possūt esse simul.t nichil expellit caritatē nisi peccatū mortale:igr ira p vi
Solutio. Ad primū. ciū est peccatū mortale. Dicim⁹ q primus motus ire ē peccatū veniale. Ad primo obiectū dicimus q lz velle nocere alij sit indifferens fm se: tn est malū in se.vt
Ad scōm. ptz ex ꝓdictis. Ad scōm dicim⁹ q fomes pōt dici cōcupiscētia stricte q̄ est in cōcupiscibili sola.t fm hoc mo
Aliter dz. tus ire nō est a fomite.vel pōt dici fomes cōcupiscentia large q̄ dz improbavolūtas t libido.t fm hoc ira est ex fomite. Hec distinctio satis pz p ea q̄ dicta sunt
Ad tertiuz in questione de ꝑmis motib⁹. Ad tertū dicim⁹ q hec est falsa Irasci p viciū est velle malū alij.qm alterum istoz est in cōcupiscibili:alterz in irascibili. Itē dictuz
Cōtra alid dictū aī. est supra q irasci p zelū est velle nocere alicui inordinate vel sine causa debita. Sz obicit. Velle nocere et velle iuuare sūt cōtraria. qm nocere t iuuare sūt contraria. Sed velle iuuare est in cōcupiscibili.qm velle
Secundo. iuuare est velle alicui bonū:g velle nocere est in vi cōcupiscibili:igr t irasci. Preterea.velle auferre velle dare sūt cōtraria. Sed velle dare est in cōcupiscibili.
Solutio qm largitas est in cōcupiscibili: g velle auferre est in cōcupiscibili:g velle nocere:igr t velle irasci. Dicim⁹ q velle iuuare t velle nocere qm vtrūq; tendit advictoriā vel ad dnium est in vi irascibili. similiter velle auferre:velle dare.

¶ Tertium capitulum.

Quonia acceptio psonaz procedit ex prauo iudicio de quo supra dictū est. Ideo dicendū est de
q̄d acceptō psonarū acceptōne psonaz. Q̄ aūt acceptio psonaz ꝓueniat ex prauo iudicio ostēdit iacobus in canonica dicens. Frēs mei nolite in psonaz acceptōe tc.eteni si introierit tc.vsq; cogitationū iniquaz. Ex quo ptz q psonaz acceptio ꝓcedit ex prauo iudicio. Est aūt accipe
Prima q̄o psonā:honorare aliquē ex causa indebita. Primo q̄ queri vtrū ꝓpter honores t diuitias sit alicis magis honorādus sine acceptōe psonaz. Scdo vtrū ꝓpter cōsanguinitatē sit ꝓponēdus alicis alij in spūalib⁹ sine
Prio aī ꝙ dcz iacobi pctō qd est acceptio psonaz. Tertio vtrū ꝓpter nobilitatē sit alicis ꝓponēdus alij in spūalib⁹ absq; eodem pctō. Quarto vtrū min⁹ dign⁹ pōt ꝓferri magis digno
Secundo. in spūalibus sine pctō. Primo de auctoritate iacobi obicit qua dicit. Frēs nolite in psonaz acceptiōe hre fidē d.n.gre.t eni si introierit tc. Prio queri quare
Tertio pz augustinū. potius dicit fidē q̄ spem vel caritatē. Preterea cuz deferāt oēs psonis diuitib⁹ videtur q totus mūdus trāsgredi. Preterea.dicit aug. ibi. Nō peccat nisi
Quarto p paulum cū apud semetipm intus ita iudicat vt ei tāto melioz q̄to ditioz ille iudicatur. Sed hoc nullus sani capitis faceret. Preterea apls dicit. Cui honorē honorē tc.
Osee. Sic prelatis debem⁹ deferre honorē. eadē ratiōe diuitibus.qm sicut aliqs habet prelationē a deo. ita diuitias hz a deo q̄cūq; hz eas.vn osee.ij. Vedi eis aurū t argētū t ipi inde fecerūt baal.igr diuites sūt plus
ꝙ istud aī. honorādi. Cōtra. Deus magis diligit pauptatē q̄ diuitias.qm deus elegit ꝓtēptibilia t stultavt fortia q̄q
Ad primū cōfundat. Sz qd elegit sapiēs magis ē eligēdū. Ad primū dicim⁹ q potius dicit de fide q̄ de alia ꝟtute.qm p fidē potius assimilat deo q̄ p aliā ꝟtutē.qm per cogni
tionē fides gnat spē.spes caritatē.caritas alias virtutes.t intantū hō dz hōrificari q̄tū est similis deo: vt hec sit mēsura q̄tū ꝑtinet hō dign⁹ sit hōrificari q̄tū ē deo similis.qm tātū nobilis t alti gnis est q̄tū est similis deo.
Debem⁹ tn magis hōrare ꝓlatos ꝓpter duas cās.s.qz in eis magis dz relucere dei similitudo p verā doctrinā et bonā vitā:t ꝓpter vitandū scādalū. Ideo dicit apls Cui honorē hono.tc.Ro.xiij. Diuites etiā magis debem⁹ hōrare q̄ pauperes ꝓpter scādalū vitādū tātū Ex hoc ptz q hec argumētatio nō valet.Magis debemus hōrare diuites q̄ paupes: g diues est magis honorandus siue dign⁹ honorari q̄ paup. Per hoc etiā ptz q d magis honorat diuitē tatū mō ītuitu diuitiaz acceptor est psonaz.qm hoc est ex cupiditate qua homines honorāt diuitias in hoib⁹ et ꝓponūt imagini dei q̄ est in paupe. Tales redarguit iacob⁹ in ꝓdicta auctoritate. Ad auctoritatē aug.dicim⁹ q aīs ponit ꝓ ?ñte hic. Nullus peccat nisi cū apud semetipm intus ita iudicat: vt ei tāto melioz.i.dignioz honore q̄to ditioz videt. In hoc ei peccāt acceptores psonaz:qz iudicāt aliquē magis honorādum ꝓpter diuitias.i.dignū honorari.qd falsū est.cū tantū ꝓpter imaginē vel similitudinē dei sit honorandus. Diuitie enī nō se hnt in aliqua ꝓportione ad imaginē t similitudinē dei sicut pūct⁹ ad lineā. vnde ꝓpter eas nō est aliqs magis honorād⁹. Ideo cū aliqs ꝓpter eas tātū aliquē plus honorat alio derogat imagini dei. Sequtur.vtrū ꝓpter cōsanguinitatē aliquis sit preponēdus alij in spiritualibus vita q̄ nō sit acceptio personarum.

¶ Secunda questio.vtrum propter consanguinitatem.tc.

Sic obicit. Sit hic duo equalis meriti prorsus excepto q̄ alter est cōsanguine⁹ hui⁹ epi. tō iste
Aī q non. eps dat ei ꝓbendā potius q̄ alteri. Videt q ille eps in hoc sit acceptor psone.qm ꝓponit istū illi ꝓpter cām indebitā.s.ꝓpter cōsanguinitatē tātū. Cōtra. Apls dt maxime aūt ad domesticos. Preterea.sine cōsanguinitate posset preferre istū illi:igr t cū ?sanguinitate
In oppm ꝙ paulum. Preterea.ordinata caritas est q̄ magis diligam⁹ domesticos q̄ extraneos: g iste nō peccat preponendo consanguineū suū illi cū in alijs sint pares. qd concedimus. Et dicim⁹ q hec est falsa. Iste preponit istum
Secundo. Tertio. ꝓpter causam indebitā.qm cōsanguinitas cū equali merito est causa debita qua dz eū preponere ei: t talem attēdit eps ille.aliter esset acceptor psone. Sed si cōsanguineus ei⁹ esset minoris meriti:tunc esset acceptor psone.qm preponit in spūalibus vbi causa spiritualis preponēda est carnali.
Solutio. Ad arguñ tū aī oppōsitum.

¶ Tertia questio.vtrū propter nobilitatē sit aliquis alteri preferendus.

Obicit. Sint hic duo quoz vn⁹ est ignobilis bene litterat⁹:alter nobilis illitterat⁹. videt q primus
Aī q non. sit ꝑferēdus.qm custos est melior.s.aiaz quaz vna ē melioz toto mūdo. Preterea.dns phibet in leuitico
scdo ad idē ne eunuchus ītret in eccliā dei. Sz talis illitterat⁹ est eunuch⁹ nō potēs gnare filios spūales:g nō ē ꝑferēdus alteri. Cōtra. Talis nobilis melius pacē eccle
In oppm sie conseruat t melius resistit lupo venienti:ergo est ꝑferēdus. Dicim⁹ q talia sūt excēdētia t excessa.qm
Solutio. ignobilis litteratus qñq; dz ꝓponi.vt quando eccliaz hz sufficiēter alias psonas defendere potētes eccliaz. vt totū corpus eccle non sit vnū mēbrū.qz sicut dicit

apostolus. Si totuz corpus ecclesie esset oculus vbi manus? nobilis qñq; pponẽdus est: nõ ppter nobilitatẽ suã: sed ppter pseqns. s. ppter pacẽ ecclesie. si tñ sit oĩno illitteratus vel nõ sufficiẽter non est dandũ ei beneficiũ cui est annexa cura aiaꝝ. qñ hoc est contra cõmunẽ phibitionem.

Nõ diligẽt

¶ Quarta questio vtrũ minus dign? põt pferri magis digno in spũalibus.

SIc obicitur. Sint hic duo boni: ꝛ alter melioꝛ qui equa facilitate põt haberi ad istã dignitatẽ

Aꝛ q non. In oppm

Querit vtrũ melioꝛ debet pponi. videt q non. qꝛ decretũ dicit. sufficit si bonus. Cõtra. Cõscia dictat eꝑo q melioꝛ debet pferri: igr facit cõtra cõscientiam: nisi pferat. Preterea. eps est architectoꝛ ecclesie: igr melioꝛẽ colũpnã quã põt debet i ea ponere: g pferẽdus est melioꝛ. qñ equa facilitate põt haberi. igr si aliter facit peccat. qd cõcedim?. Ad decretũ dicim?. Sufficit si bon? vbi melioꝛ nõ põt haberi. vel vbi p minus bonũ melꝰ põt cõseruari pax ecclesie. Itẽ dꝛ in deut. Nõ accipies psonã in iudicio vel munera. Ponat q aliqs iudex p pecunia data sibi male iudicet: iste pꝛe fert iniustũ iusto ppter cãm indebitaz: g est acceptio psone in hoc. Cõtra. Peccat auaritia nõ ergo p acceptionẽ psone. qñ lex distinguit nõ acci. in iudicio psonam vel munera. ꝛ ita aliud est accipe psonã aliud accipe munera. qd cõcedimus. Sed ex vno seqtur alid et sunt simul in eodẽ. vt in pdicto casu. qñ ex cupiditate est in illo acceptio psone. tñ põt distingui hoc nõ. vt acceptio psone in iudicio intelligat tantũ qñ timore vel amoꝛe psone praue iudicat iudex. ꝛ tũc distinguitur inter accipe psonã ꝛ accipere munera. nec sũt simul nisi qñ aliqs parti reuerẽtia psone: parti amoꝛe pecunie praue iudicat. Itẽ obicit cõtra illud qd dictum est q accipe psonã est honoꝛare psonã ppt causam indebitã. Dicit dñs in euangelio iudeis. Nolite iudicare scdm faciẽ. hoc dicit eis q̃ rephendebant eũ de illuminatõe ceci ꝛ pferebãt ei moysen. q. d. Moyses põcepit circũcisionem in die sabbati et circuncidit. quare ergo me rephenditis de illũinatione in die sabbati? Sed in hoc solo pferebant moysen dño q dicebant. Scimus qꝛ moysi locutus est dñs. sed hoc non erat causa indebita: igr nõ erat acceptio psonaꝝ: igit p nichilo dixit eis dñs. Nolite iudicare scdz faciem. Dicimus q non tantũ est acceptio persone vbi tantũ honoꝛat aliqua psona ppter causam indebitã: ꝛ etiã vbi inhonoꝛat aliqua persona ppter causã indebitã. sicut iudei inhonoꝛabant xpm: quia videbãt eũ in abiecto et vili habitu. ꝛ ppter hoc contẽpnebant eum. ideo dicit eis dñs. Nolite iudicare scdm faciem. q. d. nolite contẽpnere me in vili habitu. Itẽ dñs dicit in euangelio. Si oculus tuus fuerit simplex totum coꝛpus tuũ lucidũ erit. Sed ille nõ habet oculũ simplicem qui vadit ad ecclesiã vt deũ oꝛet et ibi negociet. Eadẽ ratione. Ille non habet oculũ simplicẽ qui dat pbendã alicui: qꝛ est bonus. ꝛ quia cõsanguineꝰ eius. qd est contra pdicta. Solutio. Non est simile. qñ in pmo hec dictio vt notat causaz finalẽ. Sed in secũdo hec dictio qꝛ notat causam motiuã. qñ consanguinitas et honestũ officiũ potest esse causa motiua quare eps det alicui pbendã potius q̃ alij sine omi peccato vbi deus est causa finalis motiua ꝛ principalis. Per hoc patet q non valet solutio illoꝝ q̃ dicunt q ibi est finis sub fine. quontã consanguinitas vel honestũ seruitium non est causa finalis quare eps det illi pbendam. Sed est causa motiua secundario non pncipaliter sl dat vt debet.

Solutio. Ad primũ añ oppm. Iterum aꝛ ex textu sacre scripte. ꝛ hoc aꝛ. Solutio. ꝛ aliud dictũ primus aꝛ. Solutio. Iterum aꝛ ex alio. Solutio. Ad rõnem ẽm aliqs

¶ Contra illud dictum petri arguit.

ITem dixit petrus. In veritate ꝛperi q non est acceptio psonaꝝ apud deum. quomodo p cornelij electionem cõperit hoc cum sciret prius. quia dñs equaliter est paratꝰ oĩbꝰ. Preterea a ꝛtrarijs. Si dñs non visitasset corneliũ nõ esset hoc argumentũ ad pbandũ q est acceptio psonarũ apud deũ: ergo q devisitauit eũ non fuit argumentũ ad pbandũ q nõ est acceptio apud deũ. Solutio. Beatus petrus ꝓcepit in visitatione cornelij q nõ est. ꝛc. qñ hoc magis cognouit q̃ prius. quoniã p illud factũ intellexit vocationẽ gentiũ siue conuersionẽ. Ad scdm dicim? q argumẽtatio a ꝓrijs est necessaria siue intelligatur de cornelio psonaliter siue de signato per ipm. s. de gentibus. Sed primo modo ꝛ prima ppositio ꝛ conclusio est vera. Scdo modo vtraq falsa. qñ gentiũ vocatio est argumentũ: qꝛ apud deũ non est acceptio psonarum. ꝛ non vocatio fuisset aliqd argumentũ q apd ipm est acceptio personaꝝ. Ideo aũt vocauit potius cornelium q̃ aliũ: qꝛ cornel? habilitauit se ad gram suscipiendã. ꝛ hec est ratio vocationis eius. Sed obicitur de iacob ꝛ esauvbi videt deus fuisse acceptoꝛ personarũ vel psone cũ nulla esset causa quare potius reꝓbaret esau q̃ iacob. vel ecõuerso. Solutionẽ huius assignat btus ambꝛosius vbi dicit q deus confert gratiã et quẽ videt sibi seruiturũ. sicut dictum est in questione de pdestinatione. Itẽ aliter videt posse ꝓbari q acceptio psone sit apud deum. qñ dñs dicit in euãgel. Ve tibi coꝛozaym ve tibi bethsaida ꝛc. Dñs enim predicauit eis quos sciebat non cõuertendos ꝛ non predicauit eis quos sciebat cõuertẽdos. ꝛ nõ nisi qꝛ illi erant iudei cognati sui: ꝛ ita ppter cognationẽ ptulit illos istis ꝛ in re spirituali: igitur xps fuit acceptoꝛ psone. Solutio. Non ppter cognationẽ tantuz sed ppter pmissionẽ patribus factã ptulit eos. sicut et primo dixit discipulis suis. In viã gentiũ ne abieritis. Itẽ querit quare sacra scriptura ita frequenter detestatur acceptõnẽ psonarũ. ꝛ dñs laudatur in hoc q nõ est acceptoꝛ psone. Dicimus q acceptio psonarum vituperatur. maxime qꝛ est contra hoc qd est excellentissimũ in deo scz cõtra largitatẽ dei qui nõ tantum est deus iudeoꝝ: sed etiam gentiũ in quo nõ est nobilis vel ignobilis ꝛc. qui est lignũ positũ i medio paradisi. ideo laudat in eo ita frequenter hoc q ipse nõ est acceptoꝛ personarum et vituperatur in hominibus contrarium.

Secũdo Solutõ ad primum Ad scdm Solutõ ꝫ ambꝛosiũ Secũdo aꝛ ad idem ꝙo incidẽs Solutio.

¶ Duplex opinio de peccato in spiritũ sanctum. Capitulum quartum.

POnit duas opiniones in sententijs. Prima sumit peccatũ in spiritũ sanctũ large. vt est ppositum nõ pentẽdi siue finalis ipenitẽtia dicat in spiritũ scm Scda vero stricte. vt tantũ illud qd est cũ finali ipenitẽtia dicat in spiritũ sanctũ. ꝛ taleverissime dꝛ irremissibile. Quert tñ de pctõ illo vñ sit irremissibile. Aut enĩ hoc est ex pte remittẽtis aut ex pte subiecti aut ex parte ipius pctĩ. Nõ primo modo cõstat. quia dñs potest remittere quodlibet peccatũ. Similiter non ex parte subiecti. quia vnum et idem contingit esse subiectum peccati in patrẽ ꝛ peccati in filiũ ꝛ peccati in spiritum sanctũ. Si de natura subiecti vnũ illoꝝ esset irremissibile. eadem ratione reliqua. Si

Prima ꝙo huiꝰ capũ. Aꝛ q nõ sit irremissibile.

ex parte ipius pcti. aut ergo hoc est ex pctō inq̄tum peccatū. aut ex cōiunctione ei⁹ ad subiectū. Non p̄mo modo: qz sc̄o hoc quodlz peccatū esset irremissibile si sc̄o modo. illa ergo aut est separabilis aut inseparabilis. Si separabilis: igr tale nō faceret peccatū irremissibile. Si inseparabilis: g̃ nec tale peccatū pōt separari. qō est cōtra aug. Solutio. Peccatū in spiritū sanctū dr irremissibile septē de causis. Prīa est. qz nō habet annexū colorē excusationis aliquē: sz est simplr voluntariū z ex pura malitia: nō ex ignorātia vel coactione aliqua. Sc̄da causa est. qz aduersatur fonti pietātis. s. bonitati diuine in spiritū sanctum. Tertia causa est. qz nullo modo p̄parat se ad gr̃am. Quarta est. qz talis nō penitet. Quinta. qz nūq̄ legitur talis penituisse. Sexta. qz meret nō penitere. Sz tunc cōtra hoc obicit. Talis meret nō penitere: g̃ de cōdigno vel de cōgruo. si primo modo. Sed quicq̄d alic̄s meret de cōdigno dū modo nō cadit de merito de necessitate habebit: g̃ talis de necessitate nō penitebit. qō falsū est. si de cōgruo. Sic̄ quodlīc̄ pctō meretur de cōgruo nō penitere: z sic p hāc rōnē quodlz peccatū est irremissibile. qō falsū est. Ad hoc dicēdū q̄ peccās in spiritū sanctū meret de cōgruo nō penitere. nō tn sic peccās in patrē z filiū. Qui enī peccat ignorātia si sciēs esset nō peccaret: imo vellet oppositum. Unde quodāmodo vuit in ipo volūtas z bonū Sic̄ in eo qui peccat ex infirmitate vel coactione. sed i eo q̄ peccat ex pura malitia volūtas ad bonū simplr mortua ē. Ān nichil ē in ipo de radice pietātis: sz in illis est aliq̄d volūtatis ad bonū. z ꝓpter hoc meretur de cōgruo nō penitere potiꝰ q̄ illi. Septima cā est. qz nichil remittit de pena talis pcti. i. nullā circūstātiā ꝓpter quā minuēda sit pena. hec septē notātur his versibus. Annexum aduersans vix raro non legis vnq̄. Plene punitur non penituisse meretur.

Solutio pctm̄ est irremissibile ꝓpt̄ septez causas.

ꝯ istam ar.

Solutio.

Septia cā

ꝯ hāc ar. alia euasio

Sequitur de pcō in spiritū sanctū qō grauissimū est: z nascit ex alijs. Prīo igr dicendū est q̄d sit et q̄ sint eius spēs. sc̄o cur dr irremissibile. tertio de finali ipenitētia. Notādum g̃ q̄ peccatū in spiritū sanctum dr illud qō est ex certa malitia fm q̄ solēt distinguī tria gr̃a pctōr. Peccatū in prez ex infirmitate humana. Peccatū in filiū ex ignorātia: qz patri appropriat potētia: filio sapiētia Peccatū in spiritū sanctū ex certa malitia. q̄m bonitas attribuit spūi sc̄tō. Huiꝰ pcti prima spēs est p̄sumptio. sc̄da est desperatio. tertia ipugnatio veritat̄ agnite. quarta ipugnatio fraterne societatis. quinta finalis ipenitētia. Cōtra has distinctiones obicit. Eadē est bonitas z maiestas triū psonar: g̃ idē honor: g̃ eadē offensa: ergo q̄ peccat in vnā peccat in aliā. Nō ergo aliō est peccatū in prez q̄ peccatū in filiū vel spiritū sanctū. Preterea q̄ peccat p̄ p̄sūptionē peccat eo q̄ ignorat iudiciū dei q̄ puniet in eternū peccātes: g̃ peccatū p̄sūptōnis est ex ignorātia. Sz oē peccatū ex ignorantia est peccatū in filiū: g̃ peccatū p̄sūptōis est peccatū in filiū: nō ergo in spiritū sāctū. Forte dicet q̄ ipa ignorātia siue falsa opinio quam habet p̄sumēs cōtra iusticiam dei est ipa p̄sūptio: z peccatū p̄sūptōnis nō est ex ignorātia: sz est ipa ignorātia. Cōtra. Ignorātia est in rōne. p̄sūptio est in vi irascibili: g̃ hec non est illa. Forte dicet q̄ p̄sūptio nō est ex mera ignorantia. q̄m licet p̄sumens ignoret iusticiā dei z falso opinet de illa. tamen apud se habet vnde cognoscat iusticiā dei licet nolit cōsiderare. vñ psal. Noluit intelligere vt bene ageret. q̄m habet apud se vnde cognoscat deum esse summe iustū sicut sūme misericordē. z sicut deus ex sūma misericordia bonos remunerat eternaliter. ita deus ex sūma iusticia malos punit eternaliter. Per hec et similia pōt de facili ductu rationis cognoscere iusticiā dei. z ideo peccatū p̄sumptionis nō dicit̄ procedere ex ignorantia: sed ex certa malicia. Sed cōtra hoc obicit̄. q̄m qui fornicat̄ simplici fornicatione credens nō esse peccatū licet ignoret eā esse mortale peccatum tn̄ habet in se vnde pōt scire hoc. s. ex lege naturali q̄ scripta est in corde ipius: g̃ talis hō nō debet dicī peccare ex ignorantia: sz ex certa malitia. sicut dictuz est de p̄sumēte: g̃ talis peccat in spiritū sanctū nō ergo in filiū. qō falsum ē. Itē sicut bonitas appropriatur spiritui sc̄tō. ita veritas filio. g̃ sicut qui peccat cōtra bonitatē dei peccat in spiritū sanctum. ita q̄ peccat ꝯtra veritatē dei peccat in filiū: g̃ impugnatio veritatis agnite est peccatū in filiū non in spiritū sanctum. Itē nullus magr̃ destruit bonitatē spūs sc̄ti q̄ ille qui asserit spiritū sanctū nō esse sūmū bonum. sicut arrius qui dicebat ipm esse purā creaturā: g̃ arriꝰ dicēs hoc peccauit i spiritū sanctū. Cōtra. Arriꝰ dicēs hoc peccauit in filiū qm̄ hoc erat in eo ex ignorātia: g̃ eadē rōne dicēdo spiritū sanctū nō esse summū bonū peccabat in filium. qm̄ hoc erat ex eadem ignorātia. Solutio. Ad hoc q̄ aliquid sit peccatū in spiritū sanctum tria exigunt̄. s. q̄ sit ex certa malitia z cum obstinatione siue ptinacia mētis. Tertium genꝰ pcti in spiritū sanctū p quod hō directe z p̄mo impugnat gratiā dei. vel p̄sūptionē nimis extēdendo. vel p desperationē eā minuēdo. vel p ipugnationē veritat̄ agnite vel societatis fraterne. vel p finalē ipenitētiā. i. p positū nō penitendi. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ idē est honor z offensa triū psonar. z ꝓprie loq̄ndo omē peccatū est peccatū in patrē z filiū z spiritū sanctum. q̄m oē peccatū ē offensa triū psonar. Iste tn̄ appellatōes peccatū in patrē peccatū in filiū pctm̄ i spm̄ sctm̄ appropriātur ad significandū quedā gr̃a pctōr vt dicatur peccatum in patrē qō est ex infirmitate. q̄m p̄pr̄ appropriat̄ potentia. Peccatum in filiū dr quod est ex ignorantia. q̄m filio appropriat̄ sapientia. Peccatum in spiritū sanctū dicitur quoddā genus pcti qō ē ex certa malitia z cū mentis obstinatione. Ad sc̄z dicimus q̄ peccatū p̄sūptōnis licet sit ex ignorātia. i. ex quadam opinione falsa. tn̄ est ex certa malitia. Cognitio enī vnius dei siue sūmi boni naturaliter est īsita hoī z q̄ deus est sūme misericors z sūme iustus. Ān falsa opinio in quā hō cadit cōtra hāc cognitionē naturalē potius dicit̄ ex certa malitia q̄ ex ignorātia Peccatū aūt fornicationis potius dr esse ex ignorantia. q̄m aīa ex cōiunctione ad carnē magr̃ est corrupta in parte inferiori q̄ in superiori: qua cōtēplatur deū. Ideo oīm vox est deū esse: sed non oīm vox est q̄ simplex fornicatio sit peccatum mortale. Ex hoc ptz solutio ad tertio obiectū. q̄m hec argumentatio nō valet. Sicut bonitas appropriat̄ spūi sc̄tō. ita veritas filio. g̃ sicut q̄ peccat cōtra bonitatē dei peccat i spiritū sanctū. Ita qui peccat cōtra veritatē dei peccat in filiū fm q̄ peccare cōtra bonitatē dei est peccare cōtra gr̃am dei directe z p̄mo. Sz si aliq̄s dr peccare cōtra bonitatē dei: qz sua assertione destruit summā bonitatem dei siue in vna siue in aliqua psona. sicut aliq̄s

Psalmista

ꝯ hanc ar.

Secūdo

ꝯ istā vltiaz rōnem ar.

Solutio. q̄t redrunt ad pctm̄ in spiritūsc̄m

Ad primū.

ꝯre ita distīguunt pctā

Ad sc̄m.

Fornicatio in casu positō.

Ad tertiuz

dicitur peccare cõtra veritatẽ: qz asserit aliqd contra veritatẽ. ſm hoc neceſſaria eſt p̃dicta argumẽtatio. et ſcõm hoc nõ oĩs q̃ peccat cõtra bonitatẽ dei peccat in ſpm̃ſanctũ. vt q̃ ex ignozãtia asserit filiũ vel ſpiritũ ſanctũ nõ eſſe ſũmũ bonũ ſicut arri⁹. Ex̃ pz q̃ ipugnatio veritatis qñq̃ eſt peccatuz in filiũ. vt qñ aliq̃s ex ignozãtia ipugnat veritatẽ. qñq̃ peccatũ in ſpm̃ſctm̃ vt qñ impugnat aliq̃s veritatẽ agnitã. Ex p̃dict̃ ptz q̃ nõ oẽ peccatũ eſt peccatũ in pr̃ezvel ĩ filiũvel in ſpiritũſanctũ. vt ſi q̃s impotẽs fornicari ex ſola libidine velit fornicari. qm̃ hic nõ eſt genus pcti. qđ exigit ad hoc q̃ aliq̃d ſit peccatũ in ſpiritũſanctũ. Itẽ cũ diſtinguatur triplex peccatũ ⁊ ita triplex demeritũ ſm tres p̃ſonas. q̃ritur quare nõ diſtinguit triplex demeritũ ſcõm easdẽ tres p̃ſonas. Solutio. Quidã dicũt q̃ ſecus eſt in demerito q̃ in merito. qm̃ plura exigũt ad meritũ q̃ ad demeritũ. Nobis videt q̃ eodẽ mõ põt meritũ q̃ demeritũ. ſcõm tres p̃ſonas. qm̃ in aĩa ſunt tres vires per quas aĩa eſt imago dei in q̃b⁹ ſunt tres x̃tutes q̃b⁹ aſſimilat tribus p̃ſonis. ſ. fides/ſpes caritas. Fide p̃ cognitionẽ filio. Spe p̃ fortitudinez patri. Caritate p̃ dilectionẽ ſp̃ũ ſctõ. ⁊ ex eis eſt triplex meritum qđ tribus perſonis reſpondet per appropriationem.

Impugnatio x̃itatis q̃le pctm̃ ẽ.

Nota.

ꝫ dicta aſſ.

Secũdo

Tertio.

Quarto p auguſtinũ.

In oppoⁿ

Secũdo p auguſtinuz

Tertio.

Solutio.

Ad primũ

Ad ſcõm

Ad tertiũ.

Ad quartũ

Scõo dicit irremiſſibile. qm̃ habet finalẽ ipenitentiã ſibi annexã. ⁊ ſcõm hoc peccatũ in ſpiritũ ſanctum nõ põt remitti. i. vix vel ipoſſibile eſt remitti. ⁊ ex futuro pendet vtz ſit peccatũ in ſpiritũ ſanctũ an nõ. Tertio modo õz peccatũ in ſpiritũ ſanctũ irremiſſibile: qz de pena et⁹ nichil demer̃: nec in hoc ſeculo ſi peniteat p ip̃o: nec in futuro ſi dãpnetur pro illo. In alĩs pctis ſemp eſt aliqua remiſſio ꝓpter infirmitatẽ vel ignorantiã. Sed in hoc pctõ nulla eſt cauſa quin plene puniat̃ ſine aliqua remiſſione. qm̃ nõ eſt color excuſationis ibi. Itẽ ſup illum locum marci. vbi õz q̃ blaſphemia nõ dimittit̃. ⁊c. dicit̃ q̃ iudei mouebãtur ſpiritu blaſphemie cũ dicebant. In beelzebub principe demoniorz eicit demonia: ⁊ qm̃ dicebãt. demoniũ habes

quare irremiſſibile.

Iterum aſſ ex alio.

Contra. Contra. Hoc dicendo nõ blaſphemabãt grãm ſpirit⁹ ſancti nec ipugnabãt. q̃ nec peccabãt in ſpiritũ ſanctũ de cuius gratia nõ cogitabãt: ſz tantũ de x̃po. Sicut ſi aliq̃s blaſphemaret petrũ. nõ ideo peccaret in ſpiritum ſanctũ. Solutio. Ideo peccabãt ĩ ſpiritũ ſanctũ qz videntes q̃ opa eius erãt bona inuidie facib⁹ agitati intẽdebant diminuere gratiã dei in eo. cũ opera que ſciebãt eſſe dei attribuebãt demoni. ⁊ ita in eis erat impugnatio gratie. qđ ſimiliter eſſet in blaſphemãte petrũ ſi eandẽ haberet intẽtionẽ. Itẽ ſi aliquis fornicaꝛ et intẽdit adulterari nichilomin⁹ adulteraꝛ: ergo eadẽ rõne ſi q̃s intẽdat peccare pctõ in ſpirituz ſanctũ licet nõ peccaret. nichilomin⁹ peccat illo pctõ. Cõtra. Ibi eſt ignozãtia nõ certa malitia: q̃ nõ eſt ibi peccatũ in ſpiritũ ſanctũ. Solutio. Mõ eſt ſimile. qm̃ adulterari ſcõm ſe eſt adulterari. Sz peccatũ in ſpiritum ſanctũ nõ ſcõm ſe: ſed ex circũſtanciis aduẽticiis eſt peccatũ in ſpiritũ ſanctũ. qm̃ adulterari eſt genus peccati ſolum. Sed in peccato in ſpiritum ſanctũ nõ tantum eſt genus peccati vt dictum eſt.

Iterum aſſ

Contra.

Solutio.

Quia idẽ capitulũ notãdum q̃ hec appellatio finalis ĩpenitentia duobus modis accipit̃. qm̃ õz finalis impenitentia priuatio penitẽtie in fine ſcõm q̃ hec appellatio peccatũ in ſpiritũ ſanctũ iportat finalẽ ĩpenitẽtiã. ⁊ ſcõm hoc nõ valet hec argumẽtatio Neceſſariũ eſt ip̃m p̃ſumpſiſſe: ſed p̃ſumptio eſt peccatum in ſpiritũ ſanctũ: q̃ neceſſariũ eſt iſtuz peccaſſe pctõ in ſpiritũ ſanctũ. Fallacia eſt ſcõz accidẽs. Qñq̃ õz finalis ĩpenitẽtia. i. finale ꝓpoſitũ nõ penitẽdi in q̃ hõ decedit. ⁊ ſcõz hoc nõ valet her argumẽtatio Iſte põt penitere de quolz pctõ. Sed finalis ĩpenitẽtia eſt aliqõ pcm̃: igr̃ ip̃e põt penitere de finali ĩpenitẽtia ſe cũdũ q̃ hoc verbũ põt reſpicit totũ qđ ſequit̃. Si aũt reſpiceret ſuppoſitũ p̃ hoc nomẽ ipnia ⁊ nõ accidens ſignificatũ p̃ hãc dictionẽ finali. neceſſaria eſſet argumẽtatio in hac ſignificatiõe. Itẽ de nemine deſperandum eſt õ vñ eſt in via. Cõtra. Sit iſte invltimo inſtãti vite ſue nec penitet. ipoſſibile eſt q̃ ille peniteat vel modo vel de cetero: igitur de eo deſperandum eſt. Solutio. Quidã dicũt q̃ nõ ẽ iſtãtia ĩ iſto cũ nõ ſit ĩ via: ſz in termino vie. Alij dicũt q̃ lz iſte nõ peniteat in hoc inſtãti: põt tñ penitere in hoc inſtãti cũ penitere ſit in aĩa ⁊ in inſtãti. ⁊ ideo nõ exigit̃ tẽpus ad hoc q̃ aliquis peniteat. Sed re vera ſi p̃cogitaſſet de peccatis ſuis conſiderando ea reſpectu iuſticie dei: tunc poſſet aliquo modo dici q̃ ille poteſt penitere in hoc inſtanti licet non peniteat in illo. Nec eſt ſimile q̃ aliquis non poteſt eſſe albus in inſtanti in quo eſt niger quoniam ad hoc exigitur tempus compoſitum. ad actum anime non. Item iſte peccato deſperationis

Dupl̃ capitur finalis ĩ penitẽtia.

falla accid̃

Sẽſus ꝓpoſit⁹ ⁊ diuiſ⁹.

õ aliud dictum aſſ.

Solutõ aliquorum.

Alia opio.

Hãc in pte ꝓfirmat doctoz.

Iterum aſſ

merek q nunq conferat ei dñs gram:igitur merek q nõ penitеat de cetero.sz necessariũ est istũ desperasse: igitur necessariũ est istum nunq de cetero penitere. igitur impossibile est q isti remittat suum peccatũ.

Solutio. Solutio.Nullus potest ex condigno mereri q deus nunq cõferat ei gram:sed ex cõgruo bene potest hoc mereri.qz q̃diu hõ est in via non claudit ei introitus in gratia vel si audit vocem dñi clamãtis post tergũ.

Iterum af Item in marco vbi legit q est pctm qđ non dimittit nec in hoc seculo nec ī alio.dz q talis est reus eterni delicti.et ita videtur q talis merek q nũq peniteat.

Euasio. Si dicat q eternũ delictum accipit pro eterna pena.

Contra. similiter potuit dicere de quolz mortali q facit hoiem

Solutio. reũ eterna pena.Solutio.Eternũ delictũ dicit odiũ bonitatis dei:qđ merẽtur peccãtes in spm sctm.sicut enī caritas nunq excidet a sanctis:ita odiũ dei nunq excidet a desperatis ꝛ impugnãtibus graz spũs scti. Añ talis potest fieri diuisio q est peccatũ tempozale tpaliter puniẽdũ:vt pctm fornicatiõis/vel adulterij/

Multiplex peccatũ. vel furti de quo penitet hõ.Est etiam pctm tẽpozale eternaliter puniẽdũ:vt fornicatio de qua nõ penitet homo.et est pctm eternũ tpaliter puniendũ:vt pctm desperatiõis de quo penitet homo in tpe.et est pctm eternũ eternaliter puniendum:vt pctm desperatiõis vel presumptionis de quo non penitet aliquis.

¶Quintum capm in quo q̃rit quattuoz.

Dicto de spẽbus pctozum:ad vltimũ dicẽdũ de gnali questione qua querit vtrũ pctm sit pena peccati.scdo quõ deus puniat pctm per pctm.tertio vtrũ pctm sit pena simpliciter ꝛ propze.quarto vtrũ quia deus permittit hoiem peccare ideo peccet.vel

Prima qo Añ q pctm sit pena p augustinũ. ecõuerso Primo pbat q peccatum est pena peccati. Aug.dicit inter primam apostasiam ꝛ vltimũ ignem gehẽne media q̃ sunt.et sunt pctã ꝛ pene pctoz.ergo peccatũ est pena peccati.Item peccatũ est corruptio naturaliũ:sed oĩs corruptio pena:igitur omne pctm est pena.Prekea.Oĩne peccatũ est mors aie:sed oĩs mors est pena:igitur omne pctm est pena.g est pena contracta vel illata.Non cõtracta.quoniã loquimur de pctõ volũtario.g est pena illata.non nisi pro pctõ. ergo oĩne pctm est pena illata pro pctõ.igit oẽ pctm est pena pcti.

In oppm Secundo. Cõtra.Dis pena ẽ a deo:pctm ẽ pena: igitur peccatũ est a deo.Prekea.Cum peccatũ non sit pena cõtracta:qz est volũtariũ:erit pena illata.sed

Tertio. dis pena illata pro pctõ est a deo:g peccatũ est a deo. Prekea.Videt q pria auctozitas sit falsa.qm habet instãtiã in illo q̃ post inocentiã baptismi prio peccat. illud primũ pctm post baptismũ non est pena peccati precedẽtis:cum nullũ in eo precedat qui prozsus est innocẽs.Solutio.Tales ppositiões impzopze sunt

Solutio. ista locutio est ipzopa. Pctm est pena peccati.Pctm est causa pcti.In pria est impzopzietas in noiattuo.qm cõsequẽs ponit pro antecedẽte.qm is ẽ sensus Pctm est pena peccati.i. subtractio gre.ex qua sequit Pctm est pena peccati pcedẽtis.Sed in scda impzopzietas est in genittuo. quoniã is est sensus.i.peccatũ est causa subtractiõis gratie ex qua sequit aliud peccatũ.qm subtracta gra

Ad augu. de facili cadit homo in aliũ peccatũ.sicut aliquis de facili cadit in lubzico. De auctozitate aug.dicim9 q vera est in illa impzopzietate qua dz q pctm est pena precedẽtis pcti.Añ hec argumẽtatio non valet Dis pena est a deo.ꝛc.quoniã media ẽ impzopzia ꝛ procedit quasi eẽt propzia.Peccatũ etiã dicit corruptio quia corrũpit non per modũ efficiendi sed per modũ deficiẽdi.vt dictum est in questione vtrũ oĩs actio sit a deo.sicut dz q nubes inter nos ꝛ solem posita facit tenebzas.i.facit q aer non illuiat.Ad aliud dicimus Ad aliud q non est sike de morte aie ꝛ morte corpis.qm̃ mors corpis est violẽta:mors aie est volũtaria scz peccatũ. tm̃ peccatũ nõ propzie dicit mors aie:sed per causam non per essentiã.quontã pctm̃ facit q deus nõ illuiat aiam.et ita facit lucem q̃ deus est recedere ab aia:et sic facit vitam q̃ deus est recedere ab aima que prius illuiabat eam sua illuiatiõe.Ad aliud dicũt quidã q Ad aliđ fz auctozitas aug.non est gnalis.ꝛ habet instantiam in aliqs. illo ꝑpio peccat post baptismũ. Sz btus aug.dz in Augustin9 libzo de ciui.dei.q omne peccatũ est ex cõcupiscẽtia. que alibi dz improba voluntas q̃ est origo oĩs pcti. sicut ipse dicit in libzo de libero ar.et est cõcupiscẽtia in omni vi fm diuersas suas spẽs.quontã ꝛcupiscẽtia delectatiõis ẽ in vi ꝛcupiscibili.cõcupiscẽtia vindicte est in vi irascibili.cõcupiscẽtia scie est in vi rationali. Peccatũ ergo qđ fit post baptismũ est pena pcti.vt ponat ꝛsequẽs pro añcedente.quontã ꝛcupiscẽtia ex qua est peccatũ illud post baptismũ est pena peccati. quia est pena pcti ade. Peccatũ vero punit triplicit. Triplr punit peccatũ effectiue duobus mõis.materialiter vno mõ. Pzio quia spoliat hoiem deo.qđ considerãs anima tristat naturaliter.Scdo cum homo liberatus a pctis cõsiderãs qđ egerit tristat.Tertio materialiter.qz vero sicut ozdiata dispositio partium naturaliter letificat visum:ita inozdiatio cõtristat.Et qz peccatum nichil aliđ est q̃ priuatio spẽi/modi/ꝛ ozdis:ideo ꝛsiderãs cõtristat.Has penas peccatũ facit non per se sed per accidẽs:scz per hoc q est in cõsideratione.Nichil enī non potest esse causa alicui9 per se sed per accns.sicut percepto silentio aliquis cõtristat.

¶Secũda questio vtrum deus puniat vnum peccatũ per aliud.

Añ q sic p augustinũ. Sic obicit.Aug.dicit.Que sunt oblectamenta hois facietis:sunt instrumẽta dei puniẽtis.Sz hec sunt pctã.g pctã sunt instrumẽta dei.sed peccata vulnerãt hoiem in naturalibus ꝛ spoliãt gratuitis ꝛ sunt instrumẽta dei.g ꝓprie loquendo deus per ea vulnerat hoiem ꝛ spoliat gratuit.g deus in homine vulnerat ꝛ dissipat suam imaginẽ ꝛ spoliat hoiez sua similitudie.Cõtra.Hoc est illđ qđ deus exigit ab hoie: In oppm scilz q habeat gram siue dei similitudinẽ.g non spoliat hoiem illa.Solutio. Peccatũ punit duobus mõis. Solutio. Uno modo p modũ efficiẽdi.quontã dum p peccatũ aia priuat deo ꝛ bonis ꝓpter q̃ facta est/et ad q̃ facta est/ꝛ ad q̃ naturalit tendit:naturalit timet ꝛ turbat. sicut stomach9 sentiẽs suã inanitionẽ appetit.Scdo mõ punit p modũ deficiẽdi vt dictũ est.Primo mõ pctã sunt instrumẽta dei puniẽtis.scdo mõ nõ. Iterum af Item sup illđ ad Ro.Tradidit illos deus ī pas.ig.dz glõ. p glosam Facit deus vt faciãt q̃ non cõueniũt:sed non facit vt non cõueniãt que faciũt.Sed facere vt faciãt que nõ cõueniũt est facere peccare:igitur deus facit homies peccare. Solutio. Solutio. Illa glosa est gnalis gilberti qui dixit q oĩs actio est a deo.ꝛ q̃tũ ad primam partem auctozitas illa diuisim intellecta vera est.conĵctim falsa.et non valet hec argumentatio q̃ inde fit:impediente fallacia cõpositionis. Iterum af Item pctm inq̃tũ pctm obfuscat rõem.g quãto maius est pctm:tãto magis obfuscat.g luxuria magis obfuscat rõez q̃ ebzietas.

Iu ȝrium. Cōtra. Ebrietas magis turbat rōem: g magis obfuscat. Solutio. Verum est q̄ quāto maius est peccatū magis ledit rōem q̄tū in se est: sed p accidēs cōtingit q̄nq̄ q̄ aliq̄d peccatū magis quo ad actum impedit rōez: licet sit minus vt ebrietas. p hoc q̄ instrumētū imaginationis dissipat a qua incipit intellectus siue ratio. silr luxuria p hoc q̄ q̄nq̄ supfluos humores purgat: reddit instrumēta sensus ⁊ imagiatiōis apta ad serutēdū rōnī. et ita p accidēs expedit rōem. Sed

Rīa gn̄alis gn̄alis est regula q̄ magis obfuscat siue obtenebrat mai⁹ pctm̄ illa obtenebratiōe qua obtenebrat ratio

Iterum aī priuatiōe vere lucis. Itē sit q̄ aliq̄s cadat p simplicē fornicationē a caritate: et post fornicationē cōmittat adulteriū. Primū peccatū punit maxia pena que est subtractio gr̄e. scōm peccatū non puntur tāta pena: quoniā subtractio gr̄e est maius dānū et maior pena q̄ aliqua q̄ possit eē: etiā maior q̄ pena inferni. nullū enī damnū potest huic cōparari. Sed fm quantitatē pctī punit deus. igit̄ primū pctm̄ est maius q̄ scōm.

Solutio. q̄ falsum est. Solutio. Subtractio gr̄e maxia pena est. Sed hec argumētatio non valet Primum pctm̄ magis nocet vel punit q̄ scōz: ⁊ non nocet nisi in q̄tū peccatum: g est maius pctm̄ q̄ scōm. qm̄ licet noceat in q̄tū peccatum: illud tm̄ nocumentū quo subtrahit gr̄am non habet nisi per accidēs: scz tm̄ quia inuenit gratiam quam expellit. Perfectius hoc inuenies in questione de circunstātijs.

Tertia questio. vtrum pctm̄ sit pena simpliciter ⁊ proprie.

Aī q̄ sic. Arca idem capīz querit. vtrum peccatū proprie loquēdo dicat ⁊ sit pena. Probat q̄ sic. quoniā oīs inuidia est dolor felicitatis aliene: ⁊ oīs dolor est ꝓprie pena: g inuidia ꝓprie est pena. vñ illō Inuidia

Secundo. seculi. ⁊c. Prefea ps. Ignis sulphur. ⁊c. et post sequit pars calicis eor. i. pars pene eorū. Pena dicit calix. qm̄ pena mensurat a deo sicut potus in calice. Ignis ergo cupiditatis ⁊ luxurie pena est. g pctm̄ est pena.

Tertio per oſee. Itē Osee Effrain in amaritudinibus suis ꝓuocauit me. i. in pctis suis. ergo pctm̄ est amaritudo. igit̄ est

Quarto pena. Item in cantico Deutero. Fel draconū vinū eorum et botrus amarissimus. igitur peccatū est res

Quinto. amarissima. igitur ē pena. Prefea. Solum peccatū expellit ab homīe summam dulcedinem dei: ⁊ nō fit expulsio nisi p cōtrariū. g peccatū est ꝯtrariū summe dulcedini. g peccatū est summa amaritudo: g pena.

Solutio. Solutio. Hec dictio dolor. potest supponere motū mētis cui annexa ē angustia mētis vel ipam angustiā

⁊ sic ad primum. que ꝓprie est pena et passio mētis. primo mō est hec vera: oīs inuidia est dolor. scōo mō falsa. Q̄ aūt dicit inuidia est tormentū. dictū est hoc per cām: scz ꝓpter

Ad scōm. angustiā que est ei ānexa. Eodē mō dicimus q̄ ignis luxurie pena est per causam: qr consumit diminuēdo

Ad tertiū. bōa naturalia. Ad tertium dicimus silr q̄ peccatū est amaritudo propter amaritudinē annexam. Unde notandum est q̄ est pena cōtracta: ⁊ est pena innata ⁊

Pena ꝯcta illata. Cōtracta vt in originali cum quo contrahit ab

Pena īnata. origine hō multiplicem penam. Pena innata q̄dām mō est amaritudo mētis que naturaliter sequit ex pctō.

Pena illata vk̄ īflicta Pena illata vt illa que inferr̄ a deo p peccato. Hec distinctio valde vtilis est in hac q̄stione. Sed obicit.

Iterum aī Peccatū est amaritudo ⁊ amarificat aiam. ergo vel in q̄tū pctm̄ vel in q̄tū actus. Si in q̄tū pctm̄. Cōtra. In q̄tū pctm̄ nichil est. teneat ista opinio. g in q̄tum peccatum nō agit in aiam: g non amaricat. Si fm q̄ actus. Cōtra. Scōz q̄ actus est bonū quid: g fm hoc non expellit dulcedinē dei ab anima. nō ergo fm hoc amaricat aiam. Solutio. Hec propositio est duplex: Peccatū fm q̄ peccatū nichil est. fm illā opinionem que dicit q̄ quicq̄d est/a deo est. quoniā si hec dictio fm respicit solam deformitatē vera est. si actum cum deformitate falsa est. Primo mō hec est falsa Pctm̄ in q̄tū pctm̄ amaricat aiam. Scōo mō vera. sicut hec Cecus quia cecus cadit in foueam. falsa est fm q̄ hec dictio quia. respicit purā priuationē. quia cecitas nō est propria causa quare iste cadat nisi per accidēs: scz per vim gressibilem q̄ propria est causa in q̄tū habet cecitatem annexam. Eodē modo actus malus in q̄tū actus malus causa est p modū deficiendi amaritudis anime. est enim causa per medium: scz quia excludit dulcedinē dei qua anima sentiēs se spoliatam habet naturalē dolorem/timorē/⁊ mali suspitionem. et iste pene sunt a deo. qr nulla est causa illar̄ propria. pctm̄ aūt est ear̄ causa predicto modo. Sic dicendū est fm illos qui dicunt q̄ oīs actio est a deo. Sed fm aliam opinionē: peccatum proprie amaricat aiam in q̄tum pctm̄. nec talis amaritudo ē a deo: sed a pctō directe. vnde sicut pctm̄ nō est a deo: ita nec illa amaritudo.

Ad pbatio mi noris. Solutio. Quō actus amaricat. Alr̄ p̄t dici

Quarta questio. vtrū homo peccet quia deus permittit.

Aī q̄ non. Arca illud sic obicitur. Dicit aplūs Propter qs tradidit illos deus in pas. ig. ergo propter pctā hoīz permittit deus eos peccare. Cōtra. Btūs aug. dicit q̄ nichil est qd̄ non faciat deus. vel illud sinēdo: vel illud faciēdo. g quia deus pmittit: homo peccat.

In oppm Secundo. Preterea. Quia deus cohibet hō non peccat: ergo quia deus nō cohibet homo peccat. sed nō cohibere: est pmittere. g quia deus pmittit homo peccat. Non igitur ecōuerso. Solutio. Deus cohibet q̄nq̄ hoīes ne peccēt: per infirmitates/per flagella/per doctrinā verbi sui ⁊ similia. Et tūc verum est q̄ quia deus non permittit vel cohibet hō non peccat. Quādoq̄ aut̄ deus propter precedētia peccata permittit q̄ homo cadit in alia. nec cohibet ipsum sicut ipse dicit Zelus meus recessit a te: nō iracscar tibi ampli⁹. In hoc casu vtraq̄ istar̄ est vera. quia deus permittit iste peccat. quia iste peccat deus permittit eum peccare. quoniā qr deus nō cohibet ipm propter precedētia peccata: ideo cadit in sequētia. et quia iste peccat primo: ideo deus permittit ipm cadere in pctā sequētia. Et ideo vtraq̄ p̄dictar̄ ꝓpositionū est vera: sed pro diuersis. Cum aūt homo peccat quia deus pmittit tūc habet locū qd̄ dicitur sup illū locū Tradidit illos deus. ⁊c. Crimīa criminib⁹ vindicant. Dicto de pctis q̄bus homo lapsus est in perditionē: dicēdū est de reparatore vel de filio dei. Hoc ordine procedemus. ⁊c.

Solutio. Quō intel ligit dictus pauli.

Explicit liber secundus.

In tertio agitur de reparatione generis humani q̄ fit per verbum dei incarnatū.

¶Incipit liber tertius summe doctissimi magistri guillermi altissiodorensis.

¶Primum capitulū de incarnatiōe.

Dcto de pctis quibus homo lapsus est in perditione: dicendū est de reparatiōe. scz de filio dei. Hoc ordine procedemus. De incarnatione primo. Scdo de predestinatione christi. Tertio vtrū christ⁹ fuit decimatus in lūbis abrahe. Quarto quō sit caput eccle. Quīto de scia eius. Sexto de duplici volūtate eius. Septimo de merito. Octauo vtrum alit potuit redimi gen⁹ humanū q̄ p passionē eius. Nonovtrum filius dei fm q̄ homo iustificare possit. Decimo ⁊ vltio vtrū christus ī triduo fuerit homo.

Prima qo huj⁹ capli. Ponit ḋn q̄ rōnes Prima.

¶Primo q̄rit quare potius fuit fili⁹ incarnatus: q̄ pater vel spiritus sctus. Sup hoc sunt infinite rōnes quar quinq̄ sufficiunt. Prima est vt eadē sit imago recreatiōis que fuit creatiōis. Sicut enī per filiū oia facta sunt vt dr in euāgelio. ⁊ illud Oia in sapia fecit. Ita cōpetēs fuit vt per eundē reedificarentur oia. vt qui per fidē videt filiū dei in carne: q̄ est expressissima imago dei ipm imitādo recuperet similitudinē dei. qđ est eius recreatio. ⁊ sic recreabit per quē creatus est.

Paulus Secūda

Ad qđ inuitat apls dicēs Induimini dñz nr̄m ihesum christum. Scda ratio est q̄ filius dei dicit verbū. per verbū aūt manifestat ille cuius est verbū et eius voluntas. Ideo filius ē incarnatus vt manifestaret illū cuius est verbū. i. patrem. ⁊ eius voluntatē. i. spiritū sctm. vnde euāgeliū Pater manifestaui nomē tuum hoibus. Tertia rō est confirmatio hereditatis. deus enī pater ꝓmiserat patriarchis ⁊ ꝓphetis se daturū eternā hereditatē. sz quia possent dicere. dñe tu filiū habes cuius est hereditas illa. qui ꝓtradicere potest Ideo misit deus pater filiū suū vt ꝓmissionē patris cōfirmaret. vt sic esset hominibus oīmoda certitudo hereditatis eterne. vñ Sicut locutus ē ad pres. ⁊c.

In euāge° Tertia.

In cantico marie.

Quarta

Quarta rō est: vt cōmēdaret deus pater caritatē suā in nobis. Est enim cōis animi cōceptio q̄ deus pater summe diligit filiū suum vnigenitū: ideo dedit nobis filiū suū vt ostēderet nichil esse qđ non esset paratus dare nobis. sicut dicit aplus. Quinta rō. Ideo filius dei fact⁹ est homo: vt homo fieret filius dei. vñ apls. Misit deus filiū suum: vt adoptionē filior recipere-mus. Circa incarnationē filij dei tres sūt opiniones.

Paulus.

Quinta

Paulus.

Triplex opinio.

Prima dicit q̄ filius dei nō est nisi vnū solū: licet sit aliqd fm q̄ homo. Scda dicit q̄ christus est duo: scz deus ⁊ hō. Tertia dicit q̄ christus nō est aliqd fm q̄ homo: sed alio mō se habēs. Isti dicūt q̄ hoc nomen homo nō predicat hāc spēm homo de christo sicut de alijs hoibus sed habitū. vñ is est sensus. filius dei est homo. i. humanatus. et hoc volunt cōfirmare verbis apostoli dicēt, habitu inuentus vt hō. Et in psal. In idumeā extendam calciamētum meum. Hec opinio reprobata est p dec. alex. ideo nihil est dicere de illa.

Relict tertiā improbatam.

Prima opio vr̄ securior

Prima opinio magis videt consona scripture iohis Nemo ascēdit in celū nisi qui descendit de celo filius hois qui est in celo. Hec opio habet familiarē modū vnionis deitatis ⁊ humanitat, fm quā maior oīdet dilectio dei ad hoiem. Cum g̈ deus per incarnationē voluit ostēdere nobis dilectionē suā per cōiunctionē deitat, ad humanitatē: patet q̄ familiari mō se iūxit humanitati: vt sic expressius erga nos dilectionē suā ostenderet. Ex hoc ptz q̄ vera est prima opinio: quia magis inflāmat ad fidē. Iste tres opiones habuerūt ortū ab hac obiectiōe q̄ ita primo facta est. filius dei est aliqd qđ est pater. qz est diuina eētia q̄ est pater. similiter filius dei est aliqd qđ nō est pater. qz est homo qđ nō est pater. g̈ filius dei est aliqd qđ nō est pater: ⁊ aliquid qđ nō est pater. ergo si filius dei est aliqd ⁊ aliquid: ergo filius dei est plura. Ad hoc dicunt qui tenebant tertiā opinionē q̄ hec est falsa. filius dei est aliqd: qđ non est pater. quia nō est aliquid fm q̄ hō. Sustinētes scdaz ꝓcedūt cōclusionē. Nos sustinētes primā dicimus q̄ hec argumentatio non valet. filius dei est aliqd qđ est pater ⁊ aliquid qđ non est pater: ergo est plura. et ē ibi fallacia accidētis. quonīā licet humanitas sit substātialis homini qui ē filius dei: tñ accidētalis est filio dei fm q̄ est filius dei. Instantia. Sortes est aliqd qđ non est plato: et est talis qualis non est plato: g̈ est aliquid ⁊ aliqd. quia enī hūanitas est in filio dei tanq̄ accidentalis: ideo supposito illo hoīe supponit filius dei ⁊ econtra. et ideo ille homo est diuina eētia. vnde nō est ibi aliud ⁊ aliud. Prio ergo ꝓsequamur primā opinionē hoc ordine. primo inuestigabimus vtrū filius dei assumpsit hoīez. scdo quō assumpsit humanam naturā. tertio vtrum filius dei ꝓpter duas naturas ḋbeat dici duo. quarto vtrū diuina natura fuerit incarnata. quinto si filius dei assumpsisset aliā aiam et aliud corpus: vtrū eēt magis vn⁹ hō vel plures hoīes. sexto si deus pr̄ assumpsisset eādem aiam ⁊ idem corpus cum filio suo: vtrum eēt idem homo vel alius homo q̄ filius suus. septimo: intellecto q̄ due vniones deficiāt ⁊ tertia remāeat scz anime ad corpus: vtrum idem hō remāet qui prius. octauo ⁊ vltio vtrū filius dei sit ꝑsona fm q̄ homo.

Prima opio vr̄ securior

Scdm tertiā opinionem dicerēt.

Scda dicēt

Opinio doctoris.

falla accūt,

Instātia a simili.

Prima qo declaratia ꝑme opinionis.

¶Primum argumentum ante oppositū procedit ex auctoritatibus.

Arca primum capitulū sic obicitur. Probatur auctoritatibus ⁊ rōmbus q̄ filius dei assumpsit hoīem. Auctoritatibus. qz dicit in psal. Btūs quem eleg. ⁊ assump. hoīez. Aug. Anathema sit qui negauerit filiū dei hoīez semel assumptū deposuisse. ergo filius dei assump. ho. Rōibus sic. filius dei assumpsit corpus ⁊ aiam simul iūcta. sed corpus et aia sic iūcta faciūt hoīem: g̈ filius dei assumpsit hoīez. Itē homo proprie loquendo denoiat a proprietatibus aie. qm̄ ꝓprie dicit rōnalis. similiter a proprietatibus corpis dicitur homo ꝓprie coloratus. ergo multo fortius a proprietatibus vtriusq̄ scz aie ⁊ corpis denoiabit. Cū g̈ assumptio fuerit dispositio aie et corpis ꝓprie debet dici hō assumptus. g̈ filius dei ꝓprie assumpsit hoīez. probat quare negat hic filius dei assumpsisse hoīem. nisi propter diuersitatē quā exigit hoc verbū assumpsit. Sed ctra. Hec est vera. filius dei fecit hūc hoīem. licet hoc v̄bū fecit exigat diuersitatē factoris ad factū. g̈ etiā sequit hec ē vera. filius dei assumpsit hoīem: g̈ assumpsit aliquem hoīem. licet hoc verbū assumpsit. exigat diuersitatē assumētis ad assumptū. Cōtra. Assumpsit aliquē hoīez. non nisi istum. ergo ille homo est assumptus. g̈ ꝑsona est assumpta. et ita ꝑsona assumpsit ꝑsonā. qđ negat ab oib⁹. Solutio. Quattuor sunt ꝓpositiōes. persona assumit ꝑsonā: natura ꝑsonā: natura naturam: persona naturā. Due prime sunt false: tertia vera: quarta dubia. Dicimus

Prima rō.

Scda rō.

Tertia rō.

In oppo^m

Solutio.

ergo q̄ hec est falsa ꝓprie. filius dei assumpsit hoiez. qm̄ v̄bū significat ꝯiūctionē assumētis ad assumptū. q̄ idē est assumpsit q̄ sibi ꝯiūxit. Est ḡ impropria hec

Ad primā auctoritatē

Btūs quē ele. ⁊ assūp. ⁊ sic exponēda. i. cuius naturā

Ad primā rōnem.

assump. Nec valet hec argumētatio Filiꝰ dei assūpsit corpus ⁊ aiam ꝯiūcta q̄ sufficiēter factūt hoiez: ḡ. ⁊c. et est fallacia vnuocatiōis ⁊ accidētis. quia hoc v̄bū assump. in pria tenet pro diuersis assump. in ꝯclusiōe tm̄ provna. ppter singularem accusatiuū qui sequit.

Ad scdam.

Ad scdm dicim⁹ q̄ homo denoiat a dispositiōe suaꝝ partiū: sed non ab oibus. denoiatur enī ab absolutis. non a respectiuis. qm̄ pars est hois aīma: non tamen homo est pars hois. ⁊ ideo cum assumptio sit ꝓprietas respectiua: non opz q̄ denotet totū licet denotet

Ad tertiā.

partem. Ad aliud dicimus q̄ hoc verbum facit. non notat diuersitatē essentialē semp sed qñq; accītalē. qm̄ hec est vera: ille facit se grāmaticū. sed nō potest dici: ille cōiungit sibi grāmatico. vel ille assumpsit se grāmaticū. qm̄ nichil se assumit vel se sibi ꝯiūgit nec per se nec p accidēs. sed aliquid facit per se: aliqd per

Ad vltimā

accidēs. quia facit se grammaticum. Per hoc patet solutio ad vltimo obiectum.

¶ Scda questio huius capitulī.

Circa scdz sic obicit. Filius dei assumpsit hūanā naturā: ⁊ ideo corpus ⁊ aiam. Sed queritꝰ quō

Af primo.

⁊ quid est assumere corpus ⁊ aiaz? Videtur q̄ nichil aliō sit nisi ꝯiūgere sibi illa vt partes. non enī ꝯiūxit

In oppm

ea sibi vt formas. Si hoc cōcedit. Cōtra. Dicit dūs aug. q̄ talis fuit illa susceptio q̄ deum faceret hoiem ⁊ hoiez deū. ḡ illa susceptio fuit causa quare ille fuit deus. ḡ naturaliter prius fuit susceptio illa q̄ ille hō esset deus. sed illa susceptio fuit aīe ⁊ corpis cōiūctio vt partiū: ḡ corpus ⁊ aīa naturalit prius fuerūt ptes filij dei q̄ ille homo eēt deus et q̄ filius dei esset hō. qō patet eē falsum: qm̄ non sunt eius partes nisi fm

Solutio

q̄ homo. Dicimus q̄ illud assumere corpus ⁊ aiam: nō fuit facere illa sibi ptes vel vnire siue ꝯiūgere sibi illa vt ptes. qm̄ si hoc eēt naturaliter eēnt prius ptes

Nō hoc qz falsum est.

filij dei q̄ filiꝰ dei eēt hō. sed re vera ex illa susceptiōe siue ex illa vnione subsecutū est vt illa esset ptes filij

ḡo incidēs Solutio.

dei. Si istet q̄rēs qualis fuit illa susceptio siue vnio. Dicimus q̄ talis q̄ faceret deū hoiem ⁊ hoiem deū. nec potuit āpliꝰ deteriari q̄ deteriat btūs aug. Fuerit enī ibi tres vniones. vna filij dei ad carnē ⁊ econuerso. alia filij dei ad aiaz ⁊ ecōuerso. tertia aīme ad

vniones

carnē ⁊ ecōuerso. Dicemus ḡ q̄ prime due opiones fuerūt taliter vnite q̄ fecerūt filiū dei hoiez: ⁊ hoiem filiū dei. ⁊ q̄ oīs ꝓphetas illius hois esset filij dei et ecōuerso. ⁊ q̄ nichil eēt verū de illo hoie: qō non eēt verum de filio dei ⁊ ecōuerso. familiarior enī ꝯiūctio

Alia q̄stio incidens

non potest intelligi. Si v̄o adhuc q̄rit vnde habeat hoc illa cōiūctio. Nulla est talis questio. sicut si q̄rat a phisico quare colera de tertio in tertiū mouetur: ⁊ melancolia de quarto in quartū. non amplius posset rn̄dere medicus nisi q̄ talis nature ē colera et melācolia. qm̄ in nulla redditꝰ ratio principioꝝ. Circa hoc arguit. Nō valet: filius dei assumpsit hūanā naturā: sed quicqd facit filius facit pater. quia indiuisa sunt opa trinitatis. ḡ pater assumpsit humanā naturā. Et est fallacia accidētis. sicut hic Quicqd vult iste: vult eius pater. Sit ita. Sed ille vult ducere vxorē: ergo ⁊ eius pater. Accidēs qō significat per predicatū ad aliud suppositū retorquet in conclusione q̄ in prima propositione. Simile de tribus puellis induētibus tertiam ipsaꝝ. tres enim psone quasi induunt filiū de humanitate: solus tn̄ filius seipz induit. Posset etiā dici q̄ in p̄dicta argumētatiōe est fallacia ex diuersa relatiōe. qm̄ in hoc verbo assumpsit: intelligitur hoc relatiuū se qō ad aliud refert in cōclusiōe q̄ in prima propositione.

Aliud exēplum

Aīr p̄t dici

¶ Tertia q̄stio. vtrū christus sit duo.

Circa tertiū articulū sic obicit. Christus ē deus ⁊ homo. ⁊ esse deum est esse quid: ⁊ eē similiter

Aī q̄ sic.

hoiez est esse quid. ergo christus est q̄d ⁊ quid: ergo christus est vnū ⁊ aliū. ḡ christus est duo. Itē christus

Secundo.

est vnum vnitate creata: et est vnum vnitate increata essentialit. ḡ christus habet duas vnitates eēntiales: ergo christus est duo essentialiter. Item vna natura

Tertio.

facit tres psonas. scz patrem ⁊ filiū ⁊ spiritū sctm̄ esse vnū: ergo a simili in ꝯtrario plures nature faciūt vnā personam esse plura. Item sicut se habet accidētalis

Quarto.

qualitas ad faciēdū rem eē alterius modi ⁊ alterius mōi quātitas ad faciendū maius: ita se habet substātialis dīa ad faciēdū aliū. sed due forme substātiales sunt in christo. ḡ sicut hec est vera: christus est maior se: christus est alterius modi a se rōne accidentalium ꝓprietatū: ita rōne substātialiū christus ē aliud a se. ergo ē duo. Item christus est id qō est pater: ⁊ est id

Quinto.

qō est non pater ⁊ est vnum solū. ergo vnum solū est pater et nō est pater. ergo aliquid est pater qō nō est pater qō posset esse filius. Solutio. Hec est duplex. Filius dei est deus ⁊ homo. qm̄ si fiat copulatio rōne

Solutio. hec ē dupl̄

suppositorum falsa est: si rōne naturaꝝ vera. sicut hec

Ad primū.

Ille ē dux ⁊ episcopus. Ad scdm dicimus q̄ re vera

Ad scdm.

christo inest binarius essentialis. sed quia vnavnitatū illius binarij est: licet sit eēntialis tamē degenerat in accidentalē sicut ⁊ ipa humanitas. ideo binarius ille nō nūerat suppositā sed naturas: sicut binarius accidentiū non nūerat subiecta sed suas formas. Ad tertiū

Ad tertiū.

dicimus q̄ hec argumentatio non valet Una natura facit tres psonas esse vnum: ḡ plures. ⁊c. et hoc ideo cōtingit qz vna illaꝝ naturaꝝ degeneraret in accīs: ⁊ quia natura qua pater ⁊ filius sunt vnū non tantū est natura trium psonaꝝ sed etiā eēntialis substātia. Si enī ille tres psone essent vnius nature: ita q̄ nō essent illa natura non seq̄ret q̄ ille tres persone eēnt vnum ꝓpter illam naturā. Et ideo non est simile de natura q̄ est suū subiectū: ⁊ de natura q̄ non est suū subiectū. deitas enī est suū subiectū: sed humanitas nō est suū subiectū. Ad aliud dicimus q̄ nō valet hec argumētatio Sicut se habz facere alterius mōi ad qualitatē alterius spēi ⁊ facere maiorem ad quātitatē alterius speciei: ita se habet facere aliō ad substātialē formā alterius spēi. sed christus est maior se ⁊ alteri⁹ modi a se: propter diuersas qualitates et quātitates quas habet. ergo est aliō a se ꝓpter diuersas substātiales formas quas habet. qz vna illaꝝ substātialiū formaꝝ degenerat in accidens. Ad vltimum dicimus q̄ hec

Ad quartū

Ad quintū

argumētatio nō valet Christus est aliqd qō est pater ⁊c. ergo vnū solū est pater et non est pater. Et est ibi fallacia vnuocatiōis a pluribus suppositionibus ad vnam. qm̄ in premissis ꝓpositiōibus nō fit suppositio pro eodē. qm̄ iste tres aliqd quod est pater. supponit pro diuina eēntia. ille tres aliquid qō non est pater supponit pro christo hoie: ⁊ non pro diuina essentia. In cōclusione aūt iste tres vnum solū vnicam habet

Fallā equo cationis

suppositionem.vnde oportet q teneatur pro diuina essentia tantū:vel pro christo homine tantum.

¶Quarta questio.vtrum diuina eētia sit incarnata.

Af q sic p damasce. t rōnē simul

Querit vtrum diuina essentia sit incarnata.Hoc asserit Joh.damas.et potest probari sic.Diuia essentia ē filius dei:ergo diuina eētia est ille homo. demōstrato christo hoie.ergo diuina essentia est hō: et diuina essentia nō semp fuit hō:ergo diuina eētia incepit esse homo:ḡ diuina essentia facta est homo:ḡ diuia eētia facta est caro.Hoie enī carnis intelligit homo.cum dicit Verbum caro factū est.ergo diuina

In oppm essentia est incarnata. Cōtra.qz filius dei est incarnatus:ideo factus est passibilis t mortalis.ḡ eadē rōne qz diuia eētia est incarnata:t ideo fctā est passibilis t mortalis.ergo diuia eētia ē passa t crucifixa:sicut

Secundo. filius dei passus t crucifixus.qđ falsuz est.qm̄ deitas nichil est passa sed tm̄ humanitas:sicut dicūt sctī.Itē cum dicitur:diuia essentia est homo.sic predicat iste terminus hō de diuina essentia t vere.ergo hec spēs homo ineſt diuie essentie.t ita humanitas q̄ est fora creata ineſt diuie essentie.ḡ t accidētales forme que sequūtur eam insunt diuine essentie:scz passibilitas t

Solutō ali quorum. mortalitas.qđ falsum est.Ad hoc dicūt quidā q hec est vera:diuina essentia est hō.et sic predicat hec spēs homo nō de diuina essentia sed de re predicati:scz de

Hec solutō nō valet re suppositā per hūc terminū homo.Sed hec solutō artificialis est t ridiculosa.quia illud qđ predicat:nō predicat nisi de subiecto.subiectū enim et predicatū sese respiciūt correlative.Quicqd ḡ predicat in hac propositione:diuina eētia est hō.predicat pro diuia essentia.sed hec spēs homo predicat de diuia eētia.

Solutō 2a t indevt prius.Solutio.Hec argumētatio nō valet: quia filius dei est incarnatus ideo ē passibilis factus t mortalis.ḡ qz diuina essentia.tē.qua alio mō dicit filius icarnatus.i.carne indutus vel carni vnitus:ita

Ad pmū. q illa vnio faciebat eum deū t hoiem:t oēm ppietatē illius hois ppietatē filij dei sicut dictū est.Sed diuia eētia dicit incarnata.i.nature carnis associata in eadē psona.ita tamē q nulla ppietas carnis siue hominis fm q homo ineſt diuie essentie.quia nulla proprietas creata ineſt diuine essentie.Non enī isaac id est deitas:sed aries.i.hūana caro īmolata est.cum ergo dicit:diuia eētia ē incarnata siue carni sociata

Ad scōm siue vnita.sic significatur diuina essentia vt associatio siue vnio: t ex modo significandi cōnotat cum carne associatio eius ad diuinam essentiā.Ad scōz dicimus q in hac ppositiōe:diuina essentia est homo.re vera predicat hec spēs hō.sed non predicat in habitudine forme ad subiectū:sed in habitudine idētitatis.quia non dicimus q hec spēs hūanitas sit hō.fm q homo dicit subiectū qđdā.Sicut ḡ dictū est q diuia eētia alio mō dz incarnata q̄ filius dei:ita alio mō assūpsit humanā naturam q̄ filius dei.diuina enī essentia as-

q̄o incidēs sumpsit humanā naturam.i.sibi vniuit mō predicto. cum ḡ dicit:diuina essentia est vnita carni.hec dictio vnita.significat diuinā essentiā vt relationē.Querit ergo quid significet hec dictio vnitus.cum dz Filius

Opio cōis ptra quā af dei est vnitus carni.Et dicūt fere omnes q significet diuinā eētiā. Sed ꝫ.Unio qua filꝰ est vnitus carni est diuia eētia:t ea supposita supponit diuia eētia: et diuina essentia ineſt patri.ergo vnio ad carnē ineſt patri:ḡ pater est vnitus carni:ergo pater est incarnatus.Ad hoc forte dicet q vnio ad carnē ineſt patri:sz non vt vnio.i.non vniens ipm.Contra.Solus filius q̄m af. assumpsit carnem:ḡ caro ē vnita illo genere vnionis soli filio dei.ḡ solus filiꝰ dei refert ad carnē illo gne vnionis:non ergo diuia essentia.cum ergo significet propriū solū filij cum dicit:filius dei est vnitus carni. non significat diuina essentia.Probat.si significaret ꝓbatio diuina essentia per hāc dictionē vnitus.cum dz filius dei est vnitus carni.ergo diuina essentia eēt illa vnio t illo gne vnionis ē vnita carni.si enī cum dicit filius dei creat.significet diuia essentia:sequit q diuia eētia creet vel iustificet eodē mō quo filius.Similiter cū dz Aliud sit. filius dñatur in creaturis.significatur diuia essentia. sequit q diuia essentia eodem genere dñij dñetur in creaturis.Eodē mō si filꝰ dei supior est oi creatura Aliud eodem gne suprioris erit diuia essentia supior.ḡ etiā sequitur si filius dei diuina eētia est vnitus carni:q diuia essentia eodē gne vnionis sit vnita carni.quod patet eē falsum.qm̄ inde sequit q facta eēt passibilis t mortalis.Propt hoc dicim9 q filius dei nō diuina Solutio. essentia sed seipso vnitus est carni.et ideo cum dicit: filius dei vnitus est carni.hec dictio vnitus.nō significat tm̄ filiū dei adiectiue tanq̄ vnione suiipsius ad carnē tunc cum dicit filius dei assumpsit carnem.hoc verbū assumpsit significat diuinā essentiā:qz significat effectū in creatura.est enī sensus.filius dei assumpsit carnem.id est fecit q sibi vniretur caro.

¶Quinta q̄stio.vtrū verbū esset plures homines si assumeret aliam hūanitatē nichil deserēdo:t vtrum denoiaretur noie illius.

Arca quitū articulū sic obijcit.Ponat q filius dei assumpsit aliud corpus t aiam aliam quam traxerit de virgine maria.et fm hanc naturā sumptā dicat petrus.querit vtrū hec sit vera Jesus ē petrus Probatio.suppositio iesu supponit filius dei.t ecōuerso suppositio petro supponit filius dei.t ecōuerso Af q sic. etiā sequit:ḡ suppositio iesu supponit petrus:ḡ iesus est petrus.Itē licet in christo sint due nature:tamen Secūdo christus non est duo.qz vna illaꝝ naturaꝝ degenerat in accidēs.ergo etiā sequit cum ille hūanitates degenerēt in accidēs ppter illas duas hūanitates nō erit christꝰ simpliciter duo vel duo hoies. Itē hec negat Tertio. Christus assumpsit hoiem.qz seqret inde q christus assumpsit psonā.ḡ eadē rōne hec negāda:xps est hō. et hoc qz inde seqret q christus eēt persona t psona. Sed ꝓbat q filius dei est plures hoies.qm̄ boetius In oppm dicit.phi arg.sic ex ppriis rōnibus.fortes est homo: plato est hō:ergo sūt plures hoies.Et solum ppter plures hūanitates phi inferunt.ergo similiter filius dei est plures hoies ppt plures hūanitates. Itē diuersa Secūdo sunt cōposita petri t iesu:ergo diuersa sunt cōposita. ergo petrus t iesus sunt diuersa.nō nisi hoies.ergo diuersi sunt hoies.Probat indirecte.si ab idētitate ꝓbat indi- assumētis iudicat idētitas assumptoꝝ.ḡ a diuersitate recte. assumētiū iudicatur diuersitas assumptoꝝ.ḡ si pater assumpsit idem corpus t eādem aiam cum filio suo: debet dici q pater t filius sunt diuersi hoies.Cōtra. Alia diffi- Non est nisi vnica aia t vnicum corpus:ergo non nisi cultas vnus hō.Solutio.Dicimus q filius dei fm p̄cedētē Solutio. ppositionē est plures hoies.tm̄ cōcedim9 hāc Jesus Ad pmū est petrus.qm̄ est idem idētitate psonali:tm̄ est alius alietitate naturali.Nō igitur valet hec argumētatio Est idem cum petro:ḡ non est alius a petro.Ad scōz Ad scōm dicimus q hec argumētatio non valet.licet christus

habeat plures naturas nō est tñ plura:quiavna illaꝝ degenerat in accidēs.ergo etiā sequit qꝛ due hūanitates filij degenerāt in accidētia:per eas nō est filius dei plures hoies vel plura.ꝛc.qm̄ licet vtraq; illarū hūanitatū degeneret in accidens respectu filij dei:tñ in collatiōe mutuavnius ad alterā neutra degenerat in accidens.sed distinguūtur a se mutuo:cum sint in diuersis materijs. Ad tertiū dicimus q non valet Filius dei est homo ꝛ hō.et hoc nomen hō supponit ibi pro psona primo ꝛ scdo.ergo filius dei est psona ꝛ psona. Et est fallacia equiuocationis.qꝛ hec dictio significabat in prima diuersitatē eēntalē:in ꝓclusiōe aūt psonalē. Ex hoc pz q nonvalet hec argumētatio hec negatur chꝛistus assumpsit hoiez.quia sequꝛet q chꝛistus assumpsisset psonā.g hec denegāda chꝛistus est homo ꝛ hō.qꝛ inde seqꝛet q filius dei esset psona ꝛ psona.qm̄ variat significatio ꝓiūctiōis vt dictū est.

Ad tertiū.

Falla equocationis

¶ Sexta questio.si pater et filius assumerēt eādem naturam vtrum essent vnus homo vel plures.

QUarta sextū articulū sic obijcit. Posito q deus pater assumat idem coꝛpus ꝛ eādem aiam cum filio suo.queꝛit vtrum pater ꝛ filius sint idē homo vel plures hoies. Probatio q nisivnicus hō.qꝛ non est ibi nisi vnū coꝛpus ꝛ vna aīa.non g nisivnicus hō. Probat. Jesus nō est nisivnicus hō natus devirgie: et pater ꝛ filius nō sunt nisi iesus.ergo pater ꝛ filius nō sunt nisi vnicus hō. Jtem hec ē vera:deus reddit a patre.ꝛ hec dictio deus.reddit locutionē verā pro duabus psonis:tñ quia supponit illas duas psonas sub vna diuinitate nō est hec ꝛa Plures dij ꝓcedūt a patre.ergo eadē rōe in istis duabus ꝓpositiōibus: pater est homo.filius est homo.iste terminus homo supponit pro duabus psonis:tñ quia supponit illas sub vna hūanitate nō est hec vera:pater ꝛ filius sunt plures hoies. Sed ꝓbat q sint diuersi hoies:qꝛ ille hō demōstrato patre:nō est ille demōstrato filio.ergo ille homo ē alius homo q iste homo:ergo pater est vnus hō ꝛ filius est alius homo.g pater ꝛ filius sunt plures hoies. Jtem indirecte pater ꝛ filius sūt vnus homo:ergovn9 solus hō est pater ꝛ filius:ergo alid9 homo est pater ꝛ filius.demōstret ille. Jnde sic. Jste hō est pater et filius.queritur quid demōstretur per hūc terminū iste homo.an pater an filius. Si pater: falsa est.si filius:falsa est.g simpliciter falsa est.cum oporteat demōstrari patrem vel filium. Probatur q supponit tam pro patre q pro filio:qm̄ supposito isto hoie supponitur filius dei.ergo demōstrato illo hoie demonstrat filius dei.sed ille homo demōstrat: ergo filius dei demōstratur.sed non conuenit ei q sit filius ꝛ pater:ergo locutio ē falsa. Jtem si filius dei assūpsisset infinita coꝛpa ꝛ infinitas aīas ꝛ ita infinitas hūanitates:tñ propter identitatē assumētis non esset nisi vnicus homo vt probatū est supꝛa.ergo sequit in ꝓtrario licet pater ꝛ filius non assumerēt nisi vnicum coꝛpus ꝛ aīam:tamen propter diuersitatē assumētiū debēt dici plures homies. Solutio. Dicimus q ℞ pdictā positionē pater ꝛ filius nō sunt nisivnus solus hō. Sed notādū q ille terminus iste hō.demōstrato iesu.habet quasi geminā suppositionē. Unā primā ꝛ substantialē qua supponit illum hoiem vt vel illum hoiem.et q̄tum ad hāc suppositionem est terminus discretus. Habet etiā aliam suppositionē accidētalē qua supponit p patre ꝛ filio. Patet g q hec ē falsa: ille hō demōstrato patre:non est ille hō demōstrato filio.qm̄ cōis est demonstratio pro patre ꝛ filio:et fit abnegatio pro vtroq;. Cōcedimus tñ q iste est alius ab illo hoie alietate psonali:non alietate eēntiali.qꝛ non est alius hō:licet sit alia psona. Ad scōz dicimus q hec est vera:iste homo est pater ꝛ filius.et iste terminus iste hō.q̄tū ad primā suppositionē supponit pro illo hoie.℞ q ille hō.q̄tū aūt ad scōam suppositionē supponit pro patre ꝛ filio vna suppositiōe.et hoc ideo cōtingit qꝛ illa singular hūanitas sicut ineſt vni psone ita ꝛ duabus. Dicimus aūt ℞ hāc positionem si notetur cōditto q hec est falsa:suppositio isto hoie supponitur filius dei.cum iste terminus iste hō cōiter supponat p patre ꝛ filio. Ad tertiū pz solutio ex predict.dictū est enī si filius dei assumeret multa coꝛpa ꝛ multas aīas q non ppt idētitatē suscipiētis erit idem hō.et ita nō ꝓcedit obiectio sua p ꝓtrariū.

Multi negant hoc.

Ad scōm.

Ad tertiuz

¶ Septima questio.

QUarta septimū articulū queritur vtrum omnibus vnionibus desinentibus esse preter illā que est carnis ad aīam:idem remaneat hō qui prius. Dicunt aūt q̄dā quinq; vniones ibi eē.duas:quibus vniūtur caro et aīa filio dei.tertiā:qua filius dei vnitur carni ꝛ aīe.quia seipovnit eis.quartā aīe ad carnē.quintā: carnis ad aīam. Alij cōprehendunt oēs illas vniones sub tribus.q̄ꝫ pz.ponatur ergo q due psone desināt eē ꝛ tertia remāeat.℞ hoc queꝛit vtrum idē homo remaneat qui prius.q̄ꝫ probat sic. Jdem est coꝛpus eadē aīa:ergo eadem ꝓiunctio:quia eadē vnio.g idē coniūctum.g idem homo. Jtem q̄dā sunt cause rei scz efficiēs ꝛ finalis.q̄ non sunt de eē rei materialis ꝛ ꝛ formalis q̄ sunt de eē rei ꝛ faciūt rem esse.vbi ergo eadē materia ꝛ eadē forma.ergo eadē res.sz hec est eadē materia ꝛ eadē forma:g eadē res:ergo idē hō. Jtem porphirius dꝛt q alia forma substantialis facit aliud.nō accidētalis.g eadem substantialis facit idē. sed hic est eadē substātialis:qm̄ eadē hūanitas.ergo idem hō. Probat.idem homo natus est de virgine. demōstrato illo hoie.quia si coꝛpus eius fuit ꝓceptū de virgine ꝛ natū:et vnus solus homo fuit natus de virgine qui fuit filius dei.ergo ille homo ē idem illi q̄ fuit filiꝰ dei.g est idē qui prius. Si ꝓcedat. Cōtra. Boetius dicit in principio de trinitate.q differentiā in nūero sola varietas accidētiū opat.ergo varietas accidentiū operatur differētiā in numero.sed hic est varietas accidētiū.qm̄ ille hō fuit filius dei:ꝛ nō est. fuit redēptoꝛ mundi:ꝛ non est.et sic de multis alijs. ergo iste homo differt ab illo nūero:ergo ē alius ab illo. Jtem iste hō fuit filius dei:ꝛ iste hō nō est filius dei:ergo iste hō non est ille. Jtem simus in instāti in quo due primevniones desinūt eē:queꝛit vtrum hec sit vera:filius dei cras erit hō.probatio.filius dei nō est homo.ergo quicq̄d cōuenit huic hoi cōuenit filio dei.ꝛ ecōuerso.sed isti hoi cōuenit foꝛe cras hoiem. qm̄ iste homo cras erit homo.ergo filio dei cōuenit cras foꝛe hoiez.ergo filius dei cras erit hō.sed filius dei cras erit purus deus:qꝛ hēbit deitatē non ꝓiūctā humanitati:nō ergo cras erit homo. Probat.filius dei cras erit homo:ergo verū est filium dei cras esse hoiem.q̄ꝫ falsum est.quia cras non poterit vere dici filiū dei esse hoiem. Solutio. Dicimus q destructis duabus primisvnionib9 idē manet homo qui prius.

Ad vltimū

Ad tertiū

Falla accidentis

Ad scōm

Ad tertiū

Ad quartū

Ad quintū

Ad sextū

Ad septimū

Ad octauū

Ad nonū

Ad decimū

Ad vndecimū

Ad duodecimū

Ad tertiū decimū

Ad quartū decimū

Ad quintū decimū

Ad sextū decimū

Ad septimū decimū

Ad octauū decimū

Ad nonū decimū

Ad vicesimū

Ad vicesimū primū

Ad vicesimū scōm

Ad vicesimū tertiū

Ad vicesimū quartū

Ad vicesimū quintū

Ad vicesimū sextū

Ad vicesimū septimū

Ad vicesimū octauū

Ad vicesimū nonū

Ad tricesimū

Ad tricesimū primū

Ad tricesimū scōm

Ad tricesimū tertiū

Ad tricesimū quartū

Ad tricesimū quintū

Ad tricesimū sextū

Ad tricesimū septimū

Ad tricesimū octauū

Ad tricesimū nonū

Ad quadragesimū

Ad quadragesimū primū

Ad quadragesimū scōm

Ad quadragesimū tertiū

Ad quadragesimū quartū

Ad quadragesimū quintū

Ad quadragesimū sextū

Ad quadragesimū septimū

Ad quadragesimū octauū

Ad quadragesimū nonū

Ad quinquagesimū

Ad quinquagesimū primū

Ad quinquagesimū scōm

Ad quinquagesimū tertiū

Ad quinquagesimū quartū

Ad quinquagesimū quintū

Ad quinquagesimū sextū

Ad quinquagesimū septimū

Ad quinquagesimū octauū

Ad quinquagesimū nonū

Ad sexagesimū

Ad sexagesimū primū

Ad sexagesimū scōm

Ad sexagesimū tertiū

Ad sexagesimū quartū

Ad sexagesimū quintū

Ad sexagesimū sextū

Ad sexagesimū septimū

Ad sexagesimū octauū

Ad sexagesimū nonū

Ad septuagesimū

Ad septuagesimū primū

Ad septuagesimū scōm

Ad septuagesimū tertiū

Ad septuagesimū quartū

Ad septuagesimū quintū

Ad septuagesimū sextū

Ad septuagesimū septimū

Ad septuagesimū octauū

Ad septuagesimū nonū

Ad octuagesimū

Ad octuagesimū primū

Ad octuagesimū scōm

Ad octuagesimū tertiū

Ad octuagesimū quartū

Ad octuagesimū quintū

Ad octuagesimū sextū

Ad octuagesimū septimū

Ad octuagesimū octauū

Ad octuagesimū nonū

Ad nonagesimū

Ad nonagesimū primū

Ad nonagesimū scōm

Ad nonagesimū tertiū

Ad nonagesimū quartū

Ad nonagesimū quintū

Ad nonagesimū sextū

Ad nonagesimū septimū

Ad nonagesimū octauū

Ad nonagesimū nonū

Ad centesimū

Ad centesimū primū

Ad centesimū scōm

Ad centesimū tertiū

Ad centesimū quartū

Ad centesimū quintū

Ad centesimū sextū

Ad centesimū septimū

Ad centesimū octauū

Ad centesimū nonū

Ad centesimū decimū

Ad centesimū vndecimū

Ad centesimū duodecimū

Ad centesimū tertiū decimū

Ad centesimū quartū decimū

Ad centesimū quintū decimū

Ad centesimū sextū decimū

Ad centesimū septimū decimū

Ad centesimū octauū decimū

Ad centesimū nonū decimū

Ad centesimū vicesimū

Ad centesimū vicesimū primū

Ad centesimū vicesimū scōm

Ad centesimū vicesimū tertiū

Ad centesimū vicesimū quartū

Ad centesimū vicesimū quintū

Ad centesimū vicesimū sextū

Ad centesimū vicesimū septimū

Ad centesimū vicesimū octauū

Ad centesimū vicesimū nonū

Ad centesimū tricesimū

Ad centesimū tricesimū primū

Ad centesimū tricesimū scōm

Ad centesimū tricesimū tertiū

Ad centesimū tricesimū quartū

Ad centesimū tricesimū quintū

Ad centesimū tricesimū sextū

Ad centesimū tricesimū septimū

Ad centesimū tricesimū octauū

Ad centesimū tricesimū nonū

Ad centesimū quadragesimū

Ad centesimū quadragesimū primū

Ad centesimū quadragesimū scōm

Ad centesimū quadragesimū tertiū

Ad centesimū quadragesimū quartū

Ad centesimū quadragesimū quintū

Ad centesimū quadragesimū sextū

Ad centesimū quadragesimū septimū

Ad centesimū quadragesimū octauū

Ad centesimū quadragesimū nonū

Ad centesimū quinquagesimū

Ad centesimū quinquagesimū primū

Ad centesimū quinquagesimū scōm

Ad centesimū quinquagesimū tertiū

Ad centesimū quinquagesimū quartū

Ad centesimū quinquagesimū quintū

Ad centesimū quinquagesimū sextū

Ad centesimū quinquagesimū septimū

Ad centesimū quinquagesimū octauū

Ad centesimū quinquagesimū nonū

Ad centesimū sexagesimū

Ad centesimū sexagesimū primū

Ad centesimū sexagesimū scōm

Ad centesimū sexagesimū tertiū

Ad centesimū sexagesimū quartū

Ad centesimū sexagesimū quintū

Ad centesimū sexagesimū sextū

Ad centesimū sexagesimū septimū

Ad centesimū sexagesimū octauū

Ad centesimū sexagesimū nonū

Ad centesimū septuagesimū

Ad centesimū septuagesimū primū

Ad centesimū septuagesimū scōm

Ad centesimū septuagesimū tertiū

Ad centesimū septuagesimū quartū

Ad centesimū septuagesimū quintū

Ad centesimū septuagesimū sextū

Ad centesimū septuagesimū septimū

Ad centesimū septuagesimū octauū

Ad centesimū septuagesimū nonū

Ad centesimū octuagesimū

Ad centesimū octuagesimū primū

Ad centesimū octuagesimū scōm

Ad centesimū octuagesimū tertiū

Ad centesimū octuagesimū quartū

Ad centesimū octuagesimū quintū

Ad centesimū octuagesimū sextū

Ad centesimū octuagesimū septimū

Ad centesimū octuagesimū octauū

Ad centesimū octuagesimū nonū

Ad centesimū nonagesimū

Ad centesimū nonagesimū primū

Ad centesimū nonagesimū scōm

Ad centesimū nonagesimū tertiū

Ad centesimū nonagesimū quartū

Ad centesimū nonagesimū quintū

Ad centesimū nonagesimū sextū

Ad centesimū nonagesimū septimū

Ad centesimū nonagesimū octauū

Ad centesimū nonagesimū nonū

Ad ducentesimū

Ad ducentesimū primū

Ad ducentesimū scōm

Ad ducentesimū tertiū

Ad ducentesimū quartū

Ad ducentesimū quintū

Ad ducentesimū sextū

Ad ducentesimū septimū

Ad ducentesimū octauū

Ad ducentesimū nonū

Ad ducentesimū decimū

Ad ducentesimū vndecimū

Ad ducentesimū duodecimū

Ad ducentesimū tertiū decimū

Ad ducentesimū quartū decimū

Ad ducentesimū quintū decimū

Ad ducentesimū sextū decimū

Ad ducentesimū septimū decimū

Ad ducentesimū octauū decimū

Ad ducentesimū nonū decimū

Ad ducentesimū vicesimū

Ad ducentesimū vicesimū primū

Ad ducentesimū vicesimū scōm

Ad ducentesimū vicesimū tertiū

Ad ducentesimū vicesimū quartū

Ad ducentesimū vicesimū quintū

Ad ducentesimū vicesimū sextū

Ad ducentesimū vicesimū septimū

Ad ducentesimū vicesimū octauū

Ad ducentesimū vicesimū nonū

Ad ducentesimū tricesimū

Ad ducentesimū tricesimū primū

Ad ducentesimū tricesimū scōm

Ad ducentesimū tricesimū tertiū

Ad ducentesimū tricesimū quartū

Ad ducentesimū tricesimū quintū

Ad ducentesimū tricesimū sextū

Ad ducentesimū tricesimū septimū

Ad ducentesimū tricesimū octauū

Ad ducentesimū tricesimū nonū

Ad ducentesimū quadragesimū

Ad ducentesimū quadragesimū primū

Ad ducentesimū quadragesimū scōm

Ad ducentesimū quadragesimū tertiū

Ad ducentesimū quadragesimū quartū

Ad ducentesimū quadragesimū quintū

Ad ducentesimū quadragesimū sextū

Ad ducentesimū quadragesimū septimū

Ad ducentesimū quadragesimū octauū

Ad ducentesimū quadragesimū nonū

Ad ducentesimū quinquagesimū

Ad ducentesimū quinquagesimū primū

Ad ducentesimū quinquagesimū scōm

Ad ducentesimū quinquagesimū tertiū

Ad ducentesimū quinquagesimū quartū

Ad ducentesimū quinquagesimū quintū

Ad ducentesimū quinquagesimū sextū

Ad ducentesimū quinquagesimū septimū

Ad ducentesimū quinquagesimū octauū

Ad ducentesimū quinquagesimū nonū

Ad ducentesimū sexagesimū

Ad ducentesimū sexagesimū primū

Ad ducentesimū sexagesimū scōm

Ad ducentesimū sexagesimū tertiū

Ad ducentesimū sexagesimū quartū

Ad ducentesimū sexagesimū quintū

Ad ducentesimū sexagesimū sextū

Ad ducentesimū sexagesimū septimū

Ad ducentesimū sexagesimū octauū

Ad ducentesimū sexagesimū nonū

Ad ducentesimū septuagesimū

Ad ducentesimū septuagesimū primū

Ad ducentesimū septuagesimū scōm

Ad ducentesimū septuagesimū tertiū

Ad ducentesimū septuagesimū quartū

Ad ducentesimū septuagesimū quintū

Ad ducentesimū septuagesimū sextū

Ad ducentesimū septuagesimū septimū

Ad ducentesimū septuagesimū octauū

Ad ducentesimū septuagesimū nonū

Ad ducentesimū octuagesimū

Ad ducentesimū octuagesimū primū

Ad ducentesimū octuagesimū scōm

Ad ducentesimū octuagesimū tertiū

Ad ducentesimū octuagesimū quartū

Ad ducentesimū octuagesimū quintū

Ad ducentesimū octuagesimū sextū

Ad ducentesimū octuagesimū septimū

Ad ducentesimū octuagesimū octauū

Ad ducentesimū octuagesimū nonū

Ad ducentesimū nonagesimū

Ad ducentesimū nonagesimū primū

Ad ducentesimū nonagesimū scōm

Ad ducentesimū nonagesimū tertiū

Ad ducentesimū nonagesimū quartū

Ad ducentesimū nonagesimū quintū

Ad ducentesimū nonagesimū sextū

Ad ducentesimū nonagesimū septimū

Ad ducentesimū nonagesimū octauū

Ad ducentesimū nonagesimū nonū

Ad trecentesimū

Ad trecentesimū primū

Ad trecentesimū scōm

Ad trecentesimū tertiū

Ad trecentesimū quartū

Ad trecentesimū quintū

Ad trecentesimū sextū

Ad trecentesimū septimū

Ad trecentesimū octauū

Ad trecentesimū nonū

Ad trecentesimū decimū

Ad trecentesimū vndecimū

Ad trecentesimū duodecimū

Ad trecentesimū tertiū decimū

Ad trecentesimū quartū decimū

Ad trecentesimū quintū decimū

Ad trecentesimū sextū decimū

Ad trecentesimū septimū decimū

Ad trecentesimū octauū decimū

Ad trecentesimū nonū decimū

Ad trecentesimū vicesimū

Ad trecentesimū vicesimū primū

Ad trecentesimū vicesimū scōm

Ad trecentesimū vicesimū tertiū

Ad trecentesimū vicesimū quartū

Ad trecentesimū vicesimū quintū

Ad trecentesimū vicesimū sextū

Ad trecentesimū vicesimū septimū

Ad trecentesimū vicesimū octauū

Ad trecentesimū vicesimū nonū

Ad trecentesimū tricesimū

Ad trecentesimū tricesimū primū

Ad trecentesimū tricesimū scōm

Ad trecentesimū tricesimū tertiū

Ad trecentesimū tricesimū quartū

Ad trecentesimū tricesimū quintū

Ad trecentesimū tricesimū sextū

Ad trecentesimū tricesimū septimū

Ad trecentesimū tricesimū octauū

Ad trecentesimū tricesimū nonū

Ad trecentesimū quadragesimū

Ad trecentesimū quadragesimū primū

Ad trecentesimū quadragesimū scōm

Ad trecentesimū quadragesimū tertiū

Ad trecentesimū quadragesimū quartū

Ad trecentesimū quadragesimū quintū

Ad trecentesimū quadragesimū sextū

Ad trecentesimū quadragesimū septimū

Ad trecentesimū quadragesimū octauū

Ad trecentesimū quadragesimū nonū

Ad trecentesimū quinquagesimū

Ad trecentesimū quinquagesimū primū

Ad trecentesimū quinquagesimū scōm

Ad trecentesimū quinquagesimū tertiū

Ad trecentesimū quinquagesimū quartū

Ad trecentesimū quinquagesimū quintū

Ad trecentesimū quinquagesimū sextū

Ad trecentesimū quinquagesimū septimū

Ad trecentesimū quinquagesimū octauū

Ad trecentesimū quinquagesimū nonū

Ad trecentesimū sexagesimū

Ad trecentesimū sexagesimū primū

Ad trecentesimū sexagesimū scōm

Ad trecentesimū sexagesimū tertiū

Ad trecentesimū sexagesimū quartū

Ad trecentesimū sexagesimū quintū

Ad trecentesimū sexagesimū sextū

Ad trecentesimū sexagesimū septimū

Ad trecentesimū sexagesimū octauū

Ad trecentesimū sexagesimū nonū

Ad trecentesimū septuagesimū

Ad trecentesimū septuagesimū primū

Ad trecentesimū septuagesimū scōm

Ad trecentesimū septuagesimū tertiū

Ad trecentesimū septuagesimū quartū

Ad trecentesimū septuagesimū quintū

Ad trecentesimū septuagesimū sextū

Ad trecentesimū septuagesimū septimū

Ad trecentesimū septuagesimū octauū

Ad trecentesimū septuagesimū nonū

Ad trecentesimū octuagesimū

Ad trecentesimū octuagesimū primū

Ad trecentesimū octuagesimū scōm

Ad trecentesimū octuagesimū tertiū

Ad trecentesimū octuagesimū quartū

Ad trecentesimū octuagesimū quintū

Ad trecentesimū octuagesimū sextū

Ad trecentesimū octuagesimū septimū

Ad trecentesimū octuagesimū octauū

Ad trecentesimū octuagesimū nonū

Ad trecentesimū nonagesimū

Ad trecentesimū nonagesimū primū

Ad trecentesimū nonagesimū scōm

Ad trecentesimū nonagesimū tertiū

Ad trecentesimū nonagesimū quartū

Ad trecentesimū nonagesimū quintū

Ad trecentesimū nonagesimū sextū

Ad trecentesimū nonagesimū septimū

Ad trecentesimū nonagesimū octauū

Ad trecentesimū nonagesimū nonū

Ad quadringentesimū

Ad quadringentesimū primū

Ad quadringentesimū scōm

Ad quadringentesimū tertiū

Ad quadringentesimū quartū

Ad quadringentesimū quintū

Ad quadringentesimū sextū

Ad quadringentesimū septimū

Ad quadringentesimū octauū

Ad quadringentesimū nonū

Ad quadringentesimū decimū

Ad quadringentesimū vndecimū

Ad quadringentesimū duodecimū

Ad quadringentesimū tertiū decimū

Ad quadringentesimū quartū decimū

Ad quadringentesimū quintū decimū

Ad quadringentesimū sextū decimū

Ad quadringentesimū septimū decimū

Ad quadringentesimū octauū decimū

Ad quadringentesimū nonū decimū

Ad quadringentesimū vicesimū

Ad quadringentesimū vicesimū primū

Ad quadringentesimū vicesimū scōm

Ad quadringentesimū vicesimū tertiū

Ad quadringentesimū vicesimū quartū

Ad quadringentesimū vicesimū quintū

Ad quadringentesimū vicesimū sextū

Ad quadringentesimū vicesimū septimū

Ad quadringentesimū vicesimū octauū

Ad quadringentesimū vicesimū nonū

Ad quadringentesimū tricesimū

Ad quadringentesimū tricesimū primū

Ad quadringentesimū tricesimū scōm

Ad quadringentesimū tricesimū tertiū

Ad quadringentesimū tricesimū quartū

Ad quadringentesimū tricesimū quintū

Ad quadringentesimū tricesimū sextū

Ad quadringentesimū tricesimū septimū

Ad quadringentesimū tricesimū octauū

Ad quadringentesimū tricesimū nonū

Ad quadringentesimū quadragesimū

Ad quadringentesimū quadragesimū primū

Ad quadringentesimū quadragesimū scōm

Ad quadringentesimū quadragesimū tertiū

Ad quadringentesimū quadragesimū quartū

Ad quadringentesimū quadragesimū quintū

Ad quadringentesimū quadragesimū sextū

Ad quadringentesimū quadragesimū septimū

Ad quadringentesimū quadragesimū octauū

Ad quadringentesimū quadragesimū nonū

Ad quadringentesimū quinquagesimū

Ad quadringentesimū quinquagesimū primū

Ad quadringentesimū quinquagesimū scōm

Ad quadringentesimū quinquagesimū tertiū

Ad quadringentesimū quinquagesimū quartū

Ad quadringentesimū quinquagesimū quintū

Ad quadringentesimū quinquagesimū sextū

Ad quadringentesimū quinquagesimū septimū

Ad quadringentesimū quinquagesimū octauū

Ad quadringentesimū quinquagesimū nonū

Ad quadringentesimū sexagesimū

Ad quadringentesimū sexagesimū primū

Ad quadringentesimū sexagesimū scōm

Ad quadringentesimū sexagesimū tertiū

Ad quadringentesimū sexagesimū quartū

Ad quadringentesimū sexagesimū quintū

Ad quadringentesimū sexagesimū sextū

Ad quadringentesimū sexagesimū septimū

Ad quadringentesimū sexagesimū octauū

Ad quadringentesimū sexagesimū nonū

Ad quadringentesimū septuagesimū

Ad quadringentesimū septuagesimū primū

Ad quadringentesimū septuagesimū scōm

Ad quadringentesimū septuagesimū tertiū

Ad quadringentesimū septuagesimū quartū

Ad quadringentesimū septuagesimū quintū

Ad quadringentesimū septuagesimū sextū

Ad quadringentesimū septuagesimū septimū

Ad quadringentesimū septuagesimū octauū

Ad quadringentesimū septuagesimū nonū

Ad quadringentesimū octuagesimū

Ad quadringentesimū octuagesimū primū

Ad quadringentesimū octuagesimū scōm

Ad quadringentesimū octuagesimū tertiū

Ad quadringentesimū octuagesimū quartū

Ad quadringentesimū octuagesimū quintū

Ad quadringentesimū octuagesimū sextū

Ad quadringentesimū octuagesimū septimū

Ad quadringentesimū octuagesimū octauū

Ad quadringentesimū octuagesimū nonū

Ad quadringentesimū nonagesimū

Ad quadringentesimū nonagesimū primū

Ad quadringentesimū nonagesimū scōm

Ad quadringentesimū nonagesimū tertiū

Ad quadringentesimū nonagesimū quartū

Ad quadringentesimū nonagesimū quintū

Ad quadringentesimū nonagesimū sextū

Ad quadringentesimū nonagesimū septimū

Ad quadringentesimū nonagesimū octauū

Ad quadringentesimū nonagesimū nonū

Ad quingentesimū

Ad quingentesimū primū

Ad quingentesimū scōm

Ad quingentesimū tertiū

Ad quingentesimū quartū

Ad quingentesimū quintū

Ad quingentesimū sextū

Ad quingentesimū septimū

Ad quingentesimū octauū

Ad quingentesimū nonū

Ad quingentesimū decimū

Ad quingentesimū vndecimū

Ad quingentesimū duodecimū

Ad quingentesimū tertiū decimū

Ad quingentesimū quartū decimū

Ad quingentesimū quintū decimū

Ad quingentesimū sextū decimū

Ad quingentesimū septimū decimū

Ad quingentesimū octauū decimū

Ad quingentesimū nonū decimū

Ad quingentesimū vicesimū

Ad quingentesimū vicesimū primū

Ad quingentesimū vicesimū scōm

Ad quingentesimū vicesimū tertiū

Ad quingentesimū vicesimū quartū

Ad quingentesimū vicesimū quintū

Ad quingentesimū vicesimū sextū

Ad quingentesimū vicesimū septimū

Ad quingentesimū vicesimū octauū

Ad quingentesimū vicesimū nonū

Ad quingentesimū tricesimū

Ad quingentesimū tricesimū primū

Ad quingentesimū tricesimū scōm

Ad quingentesimū tricesimū tertiū

Ad quingentesimū tricesimū quartū

Ad quingentesimū tricesimū quintū

Ad quingentesimū tricesimū sextū

Ad quingentesimū tricesimū septimū

Ad quingentesimū tricesimū octauū

Ad quingentesimū tricesimū nonū

Ad quingentesimū quadragesimū

Ad quingentesimū quadragesimū primū

Ad quingentesimū quadragesimū scōm

Ad quingentesimū quadragesimū tertiū

Ad quingentesimū quadragesimū quartū

Ad quingentesimū quadragesimū quintū

Ad quingentesimū quadragesimū sextū

Ad quingentesimū quadragesimū septimū

Ad quingentesimū quadragesimū octauū

Ad quingentesimū quadragesimū nonū

Ad quingentesimū quinquagesimū

Ad quingentesimū quinquagesimū primū

Ad quingentesimū quinquagesimū scōm

Ad quingentesimū quinquagesimū tertiū

Ad quingentesimū quinquagesimū quartū

Ad quingentesimū quinquagesimū quintū

Ad quingentesimū quinquagesimū sextū

Ad quingentesimū quinquagesimū septimū

Ad quingentesimū quinquagesimū octauū

Ad quingentesimū quinquagesimū nonū

Ad quingentesimū sexagesimū

Ad quingentesimū sexagesimū primū

Ad quingentesimū sexagesimū scōm

Ad quingentesimū sexagesimū tertiū

Ad quingentesimū sexagesimū quartū

Ad quingentesimū sexagesimū quintū

Ad quingentesimū sexagesimū sextū

Ad quingentesimū sexagesimū septimū

Ad quingentesimū sexagesimū octauū

Ad quingentesimū sexagesimū nonū

Ad quingentesimū septuagesimū

Ad quingentesimū septuagesimū primū

Ad quingentesimū septuagesimū scōm

Ad quingentesimū septuagesimū tertiū

Ad quingentesimū septuagesimū quartū

Ad quingentesimū septuagesimū quintū

Ad quingentesimū septuagesimū sextū

Ad quingentesimū septuagesimū septimū

Ad quingentesimū septuagesimū octauū

Ad quingentesimū septuagesimū nonū

Ad quingentesimū octuagesimū

Ad quingentesimū octuagesimū primū

Ad quingentesimū octuagesimū scōm

Ad quingentesimū octuagesimū tertiū

Ad quingentesimū octuagesimū quartū

Ad quingentesimū octuagesimū quintū

Ad quingentesimū octuagesimū sextū

Ad quingentesimū octuagesimū septimū

Ad quingentesimū octuagesimū octauū

Ad quingentesimū octuagesimū nonū

Ad quingentesimū nonagesimū

Ad quingentesimū nonagesimū primū

Ad quingentesimū nonagesimū scōm

Ad quingentesimū nonagesimū tertiū

Ad quingentesimū nonagesimū quartū

Ad quingentesimū nonagesimū quintū

Ad quingentesimū nonagesimū sextū

Ad quingentesimū nonagesimū septimū

Ad quingentesimū nonagesimū octauū

Ad quingentesimū nonagesimū nonū

Ad sexcentesimū

Ad sexcentesimū primū

Ad sexcentesimū scōm

Ad sexcentesimū tertiū

Ad sexcentesimū quartū

Ad sexcentesimū quintū

Ad sexcentesimū sextū

Ad sexcentesimū septimū

Ad sexcentesimū octauū

Ad sexcentesimū nonū

Ad sexcentesimū decimū

Ad sexcentesimū vndecimū

Ad sexcentesimū duodecimū

Ad sexcentesimū tertiū decimū

Ad sexcentesimū quartū decimū

Ad sexcentesimū quintū decimū

Ad sexcentesimū sextū decimū

Ad sexcentesimū septimū decimū

Ad sexcentesimū octauū decimū

Ad sexcentesimū nonū decimū

Ad sexcentesimū vicesimū

Ad sexcentesimū vicesimū primū

Ad sexcentesimū vicesimū scōm

Ad sexcentesimū vicesimū tertiū

Ad sexcentesimū vicesimū quartū

Ad sexcentesimū vicesimū quintū

Ad sexcentesimū vicesimū sextū

Ad sexcentesimū vicesimū septimū

Ad sexcentesimū vicesimū octauū

Ad sexcentesimū vicesimū nonū

Ad sexcentesimū tricesimū

Ad sexcentesimū tricesimū primū

Ad sexcentesimū tricesimū scōm

Ad sexcentesimū tricesimū tertiū

Ad sexcentesimū tricesimū quartū

Ad sexcentesimū tricesimū quintū

Ad sexcentesimū tricesimū sextū

Ad sexcentesimū tricesimū septimū

Ad sexcentesimū tricesimū octauū

Ad sexcentesimū tricesimū nonū

Ad sexcentesimū quadragesimū

Ad sexcentesimū quadragesimū primū

Ad sexcentesimū quadragesimū scōm

Ad sexcentesimū quadragesimū tertiū

Ad sexcentesimū quadragesimū quartū

Ad sexcentesimū quadragesimū quintū

Ad sexcentesimū quadragesimū sextū

Ad sexcentesimū quadragesimū septimū

Ad sexcentesimū quadragesimū octauū

Ad sexcentesimū quadragesimū nonū

Ad sexcentesimū quinquagesimū

Ad sexcentesimū quinquagesimū primū

Ad sexcentesimū quinquagesimū scōm

Ad sexcentesimū quinquagesimū tertiū

Ad sexcentesimū quinquagesimū quartū

Ad sexcentesimū quinquagesimū quintū

Ad sexcentesimū quinquagesimū sextū

Ad sexcentesimū quinquagesimū septimū

Ad sexcentesimū quinquagesimū octauū

Ad sexcentesimū quinquagesimū nonū

Ad sexcentesimū sexagesimū

Ad sexcentesimū sexagesimū primū

Ad sexcentesimū sexagesimū scōm

Ad sexcentesimū sexagesimū tertiū

Ad sexcentesimū sexagesimū quartū

Ad sexcentesimū sexagesimū quintū

Ad sexcentesimū sexagesimū sextū

Ad sexcentesimū sexagesimū septimū

Ad sexcentesimū sexagesimū octauū

Ad sexcentesimū sexagesimū nonū

Ad sexcentesimū septuagesimū

Ad sexcentesimū septuagesimū primū

Ad sexcentesimū septuagesimū scōm

Ad sexcentesimū septuagesimū tertiū

Ad sexcentesimū septuagesimū quartū

Ad sexcentesimū septuagesimū quintū

Ad sexcentesimū septuagesimū sextū

Ad sexcentesimū septuagesimū septimū

Ad sexcentesimū septuagesimū octauū

Ad sexcentesimū septuagesimū nonū

Ad sexcentesimū octuagesimū

Ad sexcentesimū octuagesimū primū

Ad sexcentesimū octuagesimū scōm

Ad sexcentesimū octuagesimū tertiū

Ad sexcentesimū octuagesimū quartū

Ad sexcentesimū octuagesimū quintū

Ad sexcentesimū octuagesimū sextū

Ad sexcentesimū octuagesimū septimū

Ad sexcentesimū octuagesimū octauū

Ad sexcentesimū octuagesimū nonū

Ad sexcentesimū nonagesimū

Ad sexcentesimū nonagesimū primū

Ad sexcentesimū nonagesimū scōm

Ad sexcentesimū nonagesimū tertiū

Ad sexcentesimū nonagesimū quartū

Ad sexcentesimū nonagesimū quintū

Ad sexcentesimū nonagesimū sextū

Ad sexcentesimū nonagesimū septimū

Ad sexcentesimū nonagesimū octauū

Ad sexcentesimū nonagesimū nonū

Ad septingentesimū

Ad septingentesimū primū

Ad septingentesimū scōm

Ad septingentesimū tertiū

Ad septingentesimū quartū

Ad septingentesimū quintū

Ad septingentesimū sextū

Ad septingentesimū septimū

Ad septingentesimū octauū

Ad septingentesimū nonū

Ad septingentesimū decimū

Ad septingentesimū vndecimū

Ad septingentesimū duodecimū

Ad septingentesimū tertiū decimū

Ad septingentesimū quartū decimū

Ad septingentesimū quintū decimū

Ad septingentesimū sextū decimū

Ad septingentesimū septimū decimū

Ad septingentesimū octauū decimū

Ad septingentesimū nonū decimū

Ad septingentesimū vicesimū

Ad septingentesimū vicesimū primū

Ad septingentesimū vicesimū scōm

Ad septingentesimū vicesimū tertiū

Ad septingentesimū vicesimū quartū

Ad septingentesimū vicesimū quintū

Ad septingentesimū vicesimū sextū

Ad septingentesimū vicesimū septimū

Ad septingentesimū vicesimū octauū

Ad septingentesimū vicesimū nonū

Ad septingentesimū tricesimū

Ad septingentesimū tricesimū primū

Ad septingentesimū tricesimū scōm

Ad septingentesimū tricesimū tertiū

Ad septingentesimū tricesimū quartū

Ad septingentesimū tricesimū quintū

Ad septingentesimū tricesimū sextū

Ad septingentesimū tricesimū septimū

Ad septingentesimū tricesimū octauū

Ad septingentesimū tricesimū nonū

Ad septingentesimū quadragesimū

Ad septing

Ad primū Ad primū obiectū dicim⁹ q auctoritas boetij:dūz in nūero.ꝛc.intelligit sic.operatur.i.ostēdit.non enī sortes est alius a platōe suis accidētibus proprie loquēdo sz sua singulari hūanitate.accidētibus enī est

Ad scōm. aliter vel aliomō se habēs.Ad scōm dicimus q non valet:iste homo fuit filius dei:ille homo nō est filius dei:ergo iste homo nō est ille.quia sicut ille filio dei inq̄tū filio dei fuit accidentale esse hoiem.ita illi hoī inq̄tū homo fuit accidentale esse filiū dei.accidētale

Ad tertiū. aūt non facit aliud. Ad tertiū dicimus q hec ē vera: filius dei cras erit homo.nec valet hec argumētatio filius dei cras erit purus deus:ergo cras nō erit hō.

falla accñt; Impedite fallacia accidētis a cōiuncta positione ad diuisam.idem enī est acsī diceretur:filius dei cras nō hēbit humanitatē cōiunctā diuinitati in eadē psona: ergo cras non hēbit hūanitatē.Sed hec est duplex. filius dei cras erit tātū deus.nam si hec dictio tantū excludat tpalē associationē falsa est.si socialē ꝓiūctio nem vera.et illud idem est acsī diceret:filius dei cras erit purus deus.ꝛ non valet hec argumētatio:filius dei cras erit tm̄ homo:ꝫ cras non erit deus ꝛ homo.

Ad vltimū ꝓcedit enī ab vna significatiōe ad aliam. Ad vltimū dicimus q hec argumētatio nō valet:filius dei cras erit homo:ergo cras erit verum filiū dei esse hoīem. In prīa enī ꝓpositiōe iste terminus filius dei.habet vnicam suppositionē quasi duplicem scz essentialem qua supponit filiū dei vt filiū dei.et accidentalē qua supponit illum hoīez.In prima ergo propōne tenet terminus ille pro accidētali suppositione.in ꝓclusiōe

Alr etiā ōz aūt opz q teneat pro substantiali.ideo est ibi fallacia accidētis:licet accidēs non exprimat ibi.Dicim⁹ etiā q filiꝰ dei cras erit deus ꝛ homo:ꝛ cras erit duo.hec tm̄ est falsa:filiꝰ dei cras erit duo:q̄z vnū erit reliquū.

Jterum ar hec tm̄ vera:filius dei cras erit duo.de q̄z vtroꝫ vez est q ip̄m non est reliquum.Item sit a.instās in quo due vniones pereunt:ꝛ simus post illō filius dei in a.

In oppom fuit homo.ꝛ post a.nō fuit homo:nec erit de cetero. Sit ita.ꝫ in a.deficit esse homo.Contra.simus in a.

Solutio. filius dei cras erit homo.hec est cōcessa.ergo in a.nō desinit esse homo.Dicimus q primū argumētū non valet.hec enim dictio filius dei.habet quasi geminā suppositionem scz principalē ꝛ essentialem:scdariā ꝛ accidentalē.In prima ergo propōne cum dicit:filius dei in a.fuit homo.iste terminus filius dei.tenet pro scdaria ꝛ accñtali suppōne.In assumptiōe aūt:filius post a.non fuit homo.tenet pro eēntiali suppositiōe tantū.quia iungit cum verbo qō tenet pro tpe tm̄ in quo filius nō fuit habiturꝰ nisi diuinitatē.in ꝓclusiōe aūt fit abnegatio pro vtroq; supposito p negationē que intelligit in hoc ꝟbo desinit.Item simus post a. ex predictis patet q hec est vera:filius dei est p̄destinatus.vt hec vox est p̄destinatꝰ.sit suppletio p̄teriti. qm̄ hec dictio filiꝰ dei.habet q̄si geminā cōsuppōem: et pro accidētali est vera.sīr hec est vera:filius dei

hec argum tatio nō vz est p̄destinatus ad habendū glām in p̄nti ꝛ gloriā in futuro.Nec valet hec argumētatio:licet videat fieri a positione antecedētis.si filius dei est predestinatus ad habendū glām in p̄nti ꝛ gloriā in futuro:habebit gloriā in futuro.sed filiꝰ dei est p̄destinatus.ꝛc.ergo filius dei hēbit gloriā in futuro.vt intelligat de glia creata.qm̄ in premissis ꝓpositionibus:iste terminus filius dei.habet quasi geminā suppōem.in cōclusiōe aūt non habet nisi essentialē:propter ꝟbū futuri cui adiūgit.tm̄ si prima ꝓpositio proponeret sine eclipsi: falsa eēt.Hec enī est falsa.si filius dei est p̄destinatus ad habēdū glām in presenti ꝛ gloriā in futuro:filius dei hēbit gloriā in futuro creatam.Item simus in a. Jterum ar querit vtrum hec sit ꝟa demōstrato christo:si ille hō est homo ille est homo.Si sic.sed verū erit cras istū hoiem esse hoiez.hic non est dubium.ergo cras erit verum istū esse hoiez.sed istum esse hoiem est filium dei esse hoiem.ꝫ cras erit verū filiū dei esse hoiem. Solutō alī qō manifeste falsum ē. Ad hoc dicūt quidā q hec est quorum. falsa:si ille homo est homo:ille est hō.quia cras erit verum antecedēs sine ꝓsequēte.sicut dicūt q petrus sciebat istum hoiem pati:qñ videbat eum pendentē in cruce:non tñ sciebat istum pati.dicunt enim q hoc ꝓnomen ille ꝼm q subiectiue tenet demōstrat psonā

Ꝺ hanc ar vt psonā.Sed ꝓtra hoc obicit.si querat quis currit. cōpetēter rñdet iesus.ergo hoc ꝑdicm iesus est directe cōtentū sub hoc noīe q̄s:ꝛ sīr sub hoc noīe aliq̄s. ergo aliq̄d ꝓnomen discretū sub hoc noīe aliquis se habet ad demōstrandū iesum sicut ad demonstrandū filiū dei.nō nisi hoc pronomen ille.ꝫ hoc pronomen ille demōstrato ꝟpo nō potius demōstrat filiū dei vt

Secūdo filiū dei:q̄ iesum vt iesum.Itē cum ōz.iste est demōstrato iesu.hoc ꝓnomē ille significat mere suppositū. Si significet ex vi demōstrationis:illō non cadit sub assertione.aliter enim hec eēt vera.si hoc est:hoc est albū.demonstrata re alba.Restat ꝫ q cum dicit iste est.demonstrato iesu.q non demonstrat filius dei vt filius dei:potius q̄ iesus vt iesus.Ideo dicimus q

Solutio. sicut hec vera:petrus credebat istum pati:ita hec est vera petrus sciebat istum pati.et ita idem sciebat et credebat.vt postea dicemus qñ agemus de fide. ꝼm hoc dicimus q hec ē vera scz iste homo ē homo.ille est homo.demōstrato christo.et dicimus q cras erit verꝫ illū eē hoīem.sed hec est falsa illū esse hoiem est filiū dei esse hoīem.Sed cōtra nos sic obiicitur.Hoc

Contra do ctorem ar. ꝓnomen ille cōiter se habet ad hoiem ꝼm duplicē suppositionē.ꝫ hec ꝓpositio iste est homo.significat vnū essentiale q̄si duplex:nec aliā hēbit cras suppōez q̄ mō.Circūscribant aliq̄ significationes aliq̄z hoīm Sed conuenit q hec ꝓpositio ille est hō.significabit cras duo eēntialia.vnū:demonstrato filio dei.aliud: demōstrato illo hoīe.nec mutabit suā significationē ab ea quam habet mō.ergo illud eēntiale qō modo significat:erit cras duo eēntialia.sz vnū illoꝝ eēntialiū semp erit verū:aliud semp erit falsum.ergo hoc essentiale illū esse hoiem qō modo significat per istā

Solutio. propositionē ille est homo.semp de cetero erit verꝫ ꝛ semp de cetero erit falsum.ꝫ idem essentiale semp erit verum ꝛ falsuz.qō videtur esse impossibile ꝛ non intelligibile. Sed dicimus q re ꝟa illud eēntiale sp erit verū ꝛ semp erit falsum.nunq̄ tñ erit verꝫ dicere q ip̄m sit verꝫ ꝛ falsum.et hoc ideo cōtingit quia hoc essentiale est modo quasi duplex ꝓpter quasi duplex suppositū qō in ipso intelligitur.q̄tū enim ad vnum suppositū semp erit verū:q̄tū ad aliō sp erit falsum. sed qm̄ ipse cras erit duo diuisa:q̄z vnū sp erit verū alterū semp erit falsum:ideo nūq̄ erit verū dicere q ipsum sit verꝫ ꝛ falsum.Sunt tñ alij qui reputāt hoc

Opinio alī quasi incōuenies q aliq̄d semp erit verū ꝛ falsum.vñ quorum dicunt q hoc dictū:istum esse hoiem cras erit falsum ꝛ nonverꝫ.qm̄ istum eē hoīem:est filiū dei esse hoiez. quia ꝼm eos hoc pronomen iste.subiectiue positum significat personā vt psonā:quia significat triplicem distinctionē:singularitatis/incōicabilitatis/ꝛ dignita=

tis. Sz si ponat eis q̄ hoc ꝓnomen iste. nō significet determiatiōē dignitatis sed tm̄ alias duas: redibit eadē obiectio ⁊ oportebit concedi ꝑm hoc q̄ aliquid semp erit verum ⁊ semp falsum: sed ꝓ diuersis.

¶ Octaua questio.

Octauo queritur vtrum christus ꝑm q̄ homo sit persona. Et verū est q̄ christus non ꝑm q̄ hō est persona. nec etiā sortes ꝑm q̄ homo est persona: qm̄ nullū vle est ꝓsona. vt patere potest per diffinitiōem ꝓsone. Sed melius q̄rit vtrū christus ꝑm q̄ iesus sit ꝓsona: sicut sortes in eo q̄ ē sortes ē ꝓsona. ℘obat q̄ sic. qz persona est rōnalis nature substātia indidua

Aī q̄ sic.

q̄d ꝓsona secundū boetium.

Hec est diffinitio ꝓsone quā ponit boetius. sed iesus inq̄tum iesus est rōnalis nature substātia indiuidua: qz est indiuiduū huius spēi homo. ergo iesus inq̄tū iesus est ꝓsona. Itē sor. suis accidētibus indiuiduāti

Secūdo

bus ipm̄ est ꝓsona. scz certo colore: qualitate: quātitate: figura: situ ⁊ habitu. siue ē indiuidu⁹ siue marie distinctus. sed talis maxima determiatio idem est q̄ personalitas est in re rōnali. ꝯ accidētia indiuiduātia sor. faciunt ipm̄ esse ꝓsonā. ⁊ eadem accidētia sunt in iesu ꝑm q̄ iesus: ergo iesus ꝑm q̄ iesus est ꝓsona. qm̄

Tertio.

vbi est eadē causa: idem debet esse effectus. Itē ioh. damasc. Caracteristica idiomata determinatiua sunt ypostaseos: nō essentie. sed iesus in eo q̄ iesus habet caracteristica idiomata. s. significatiuas siue determiatiuas ꝓprietates: qm̄ habet fasciculū siue collectionē accītiū. qđ in nullo alio est reperire. ꝯ illa caracteristica idiomata determiatiua. ergo illa caracteristica idiomata determinatiua sunt ypstaseos. i. ꝓsone. sed non ꝓsone nisi iesu ꝑm q̄ iesus. ꝯ iesus ꝑm q̄ iesus est

Quarto

persona. Itē iesus ꝑm q̄ iesus p̄dicatur in quis. qm̄ ꝙueniēter rndet ad interrogationē factam per quis. vt si querat quis currit: ꝙueniēter rndet iesus. sed ds non q̄rit nisi de ꝓsona inq̄tū ꝓsona: ergo iesus inq̄tū

Quinto.

iesus est ꝓsona. ℘terea. nullum sequitur incōuemēs dicto q̄ iesus inq̄tum iesus sit ꝓsona. nec sequit q̄ sit

Rō magri nulla est.

quaternitas in ꝓsonis: qm̄ non valet probatio mgri que talis est. Si filius dei ꝑm q̄ iesus est ꝓsona: ergo creata vel increata. sed non increata: ergo creata. sed creata ꝓsona non est pater/non est filius/non est spūs sctūs: ꝯ quaternitas est in ꝓsonis: non ꝯ tm̄ trinitas. Si enī dicat q̄ est creata ⁊ q̄ creata ē increata: nullū sequit incōuenies. recte enī dicit q̄ filiꝰ dei est tpalis ⁊ eternus: creatus ⁊ increatus. Si ꝙcedit q̄ iesus sit

In oppm

ꝓsona sic. Cōtra. In niceno ꝯsilio dr q̄ in incarnatiōe filij ꝓsona cōsumpsit ꝓsonā. non natura naturā. ergo ꝓsona increata cōsumpsit ꝓsonā creatam. i. adnichilauit. nō ꝯ ꝑm q̄ iesus est ꝓsona. ℘obat. Joh. dama.

Secundo.

dicit q̄ non est cōem spēm predicare de christo. ergo hec cōis spēs homo nō predicat de christo. ꝯ christus nō est indiuiduū huius spēi homo nec alterius spēi: ergo nō est indiuiduū: ꝯ non est substātia indiuidua:

Tertio.

ergo nō est ꝓsona. ℘terea. videtur eē aperte falsum qđ dicit ioh. da. quia si non est cōem spēm p̄dicare de

Solutio.

christo: ꝯ videtur q̄ christus non sit homo. Solutio. Dicimus q̄ iesus inq̄tū iesus non est ꝓsona. Ad hoc

Triplex determiatio.

enim q̄ aliq̄d sit ꝓsona exigitur triplex determiatio. singularitatis q̄ est in aīa sor. ⁊ in sor. qui sua singlari existētia differt a qualibet alia re: qm̄ distinguitur ab vniuersali. et distinctio incōicabilitatis q̄ est in sor. ex eo q̄ non est cōicabilis vt pars in cōpositione cū alio: talis distinctio non est in aīa vel corpe. ⁊ ideo nec aīa nec corpus ꝓprie est ꝓsona: quia non est per se vnum vel per se sonās. sicut dicit boetius in lib. de duabus naturis ⁊ vna ꝓsona christi. nichil enī est ꝓsona creata vt ibi dicit. Tertia est dignitatis q̄ est in sor. ex eo q̄ eius hūanitas non est cōmixta digniori forme in eo: sed est distincta a qualibet digniori. et tam petrus q̄ paulus est vere ꝓsona: quoniā in eo ꝙcurrūt ille tres distinctiōes. Sed vltima distinctio in iesu non est ꝑm q̄ iesus: qm̄ iesuitas cōtūgit digniori forme in filio dei. ⁊ ita non distinguitur a digniori. ℘per hoc patet verū esse qđ dicit cōsiliū. q̄ ꝓsona cum ꝓsona. quoniā vnio illa hūanitatis ad deitatē excluſit tertiā distinctionē que exigitur ad esse ꝓsonā. et ita dignior forma adueniēs cōsumpsit ꝓsonā. et ideo subtūgit in ꝙsilio persona. ⁊c. quoniā persona est nomen iuris: natura vero ē nomen gñis. ℘persona ē nomē iuris. i. ptātis ⁊ dignitatis. vñ quia humanitas in iesu non opat per se in iesu: imo quicq̄d operat/opat a diuinitate q̄ est in eadē ꝓsona: ideo non est per se sonās vel ꝓ se vnū. ideo christus non est persona inq̄tū homo vel inq̄tū iesus. natura ē nomen gñis. i. maneriei rei. Hec aūt dictio indiuidua. significat triplicem distinctionē ꝑm q̄ ponit in diffinitiōe a boetio. vñ hec est falsa Jesus ꝑm q̄ iesus ē rōalis nature indiuidua substātia. ⁊ ꝑm hoc aīma non ē res indiuidua vel indiuiduū. qñq̄ tm̄ hoc nomen indiuiduū significat distinctionē singularitatis tm̄. et hec aīa est indiuiduū. ⁊ iesus indiuiduū huiꝰ spēi homo.

Mō diligēt

Ad damascenum.

Ad damascenum dicimus q̄ ipse loquit de ꝓprietatibus eternis siue de notiōibus quas vocat caracteristica idiomata. i. ꝓpetates significatiuas siue determiatiuas q̄ sunt determiatiue ⁊ distinctiue ypostaseos. i. persone et non eētie.

Ad aliud

Ad aliud dicimus q̄ accidētia indiuiduātia sor. faciūt ipm̄ singulare: sed non ꝓsonā nisi cum aliis distictiōibus.

Ad aliud

Ad aliud dicimus q̄ si hoc ꝓnomen quis. gñaliter significet distinctionē singularitatis tm̄: tunc ad hāc interrogationē quis currit? cōpetēter rndetur iesus. Si aūt significet gñaliter triplicem distinctionē: non rndet ꝙueniēter. Dicimus etiā q̄ ꝓbatio ē necessaria q̄ si iesus inq̄tū iesus esset persona: iesuitas non esset ꝙiūcta diuinitati. i. filio dei. et ita iesus eēt alia ꝓsona q̄ filius dei: et sic iesus non esset filius dei. et sic esset quaternitas in ꝓsonis. Illa auctoritas dama. ℘Mō est cōem spēm p̄dicare de christo. sic intelligēda est. ℘Mō est. i. non cōtingit predicare de christo cōem spēm. i. cōflatam ex duabus. s. ex diuinitate ⁊ hūanitate. Hec enī dixit ꝙta euticiū hereticū dicentē q̄ christus non est deus nec homo: sed partim deus partim homo. ⁊ itavolebat q̄ quedā cōis spēs ex illis duabus cōflata sit: ita q̄ neutra illarū p̄dicaret de christo. Vel potest sic intelligi auctoritas ℘Mō est cōes spēm. ⁊c. id ē non cōtingit cōes spēm predicare cōiter de christo. qz hec spēs homo si predicet de christo sicut de aliis hoīb⁹: non tm̄ ponit cōiter. i. cōi modo. i. eo mō prorsus quo de aliis hoībus. de aliis enī hoībus ita predicatur q̄ cōprehēdit totū esse ipsor: sed non cōprehendit totū esse christi. quia non cōprehēdit diuinitatē eius. Hec tm̄ auctoritas simpliciter intellecta est ꝑm tertiā opinionē que dicit q̄ christus non est aliq̄d ꝑm q̄ homo. qm̄ ꝑm eos illud nomē dictum de christo non p̄dicat hāc spēm hōr. sed qđdā accns de p̄dicamēto habitus. sed hec opinio reprobata est ⁊ reprobanda. Sed ꝑm opinionē q̄ dicit q̄ christus est duo. videt probari q̄ iesus inq̄tum iesus est persona. sed ꝓpus videndū est

Ad aliud dicz doctoris.

Ad aliud dicz

Ad aliud dicz

Ō euticium

Alr intellr

Adhuc alr dr.

Iste opinio nes differūt in tribus.

differentiā inter istā opinionē et primā. differūt autē in tribus. Prīo. qz pma dicit q filius dei nō assūpsit hominem: sed humanitatem. Secunda q hominem quia prima dicit q oīs proprietas que inest illi homini inest filio dei. ⁊ econuerso. Secunda dicit q licz homo sit filius dei: tamen nulla proprietas que inest illi homini inest filio dei. ⁊ econuerso. licet filius dei sit diuina essentia: tamen nulla ꝓprietas filij dei inest diuine essentie. vnde dicunt q omēs iste sunt impropie. filius dei est passus: filius dei est crucifixus ⁊ huiusmodi. quoniā si propie accipiantur omēs sunt false. Tertio differunt in hoc: quia prima dicit q suppositto illo hoīe supponit filius dei. ⁊ ecōuerso. Scda dicit q licet filius dei sit iste homo. tamen suppositto filio dei non supponitur ille homo. nec econuerso. sic suppositto illo filio dei non supponitur diuina essentia. licet filius dei sit diuina essentia.

scdo dīnt.

Tertio differunt.

Cōtra hanc scdam aī.

Contra hanc secundā opinionem sic obicitur. Humanitas non est cōiuncta diuinitati in eodē suppositto: ergo forme digniori est impermixta. ergo in iesu est distinctio dignitatis. Et de alijs duabus distinctionibus cōstat: ergo iesus secundum q iesus est individua substātia. ⁊ constat q est respectu nature: ergo iesus scdz q est iesus est psona. qđ falsum est. qm̄ consilium dicit q persona cōsumpsit personā: non natura naturam. Scdm istam opinionem dicendū est q humanitas est cōiuncta diuinitati. non quia sit in eodē suppositto cū illa: sed qz est in eo qui deus est. ⁊ ideo non est in iesu distinctio dignitatis. Ideo secundū hanc opinionē non est persona iesus scdm qđ iesus. Item contra hanc opinionem videtur auctoritas euangelij vt illa. Nemo ascēdit in celum ⁊c. Sed ipi dicunt auctoritatem impropriam. Quādo enī christus erat in terra predicās iudeis. tunc propie loquendo filius hominis non erat in celo. Sed dictū est improprie: quia ille qui est filius hominis. s. filius dei erat in celo. Similiter exponūt hanc auctoritatē. Iste puer creauit stellas. i. ille qui est ille puer scilicet filius dei. Item contra hanc opinionem est auctoritas sancti augustini dicentis q ḋcquid inest filio dei per naturā inest filio hominis per gratiā. Sed filio dei inest per naturam q sit oīpotēs q creauit omia: ergo idem inest filio hominis p gratiam. qđ falsum est secundū hanc opinionem que dicit q nichil qđ inest filio dei inest filio hoīs. ⁊ ecōuerso. Dicendū etiam scdm hanc opinionem q auctoritas augustini est impropria. sicut dictū est de predictis. Sed scdm primā opinionem vera est. vt coniunctim intelligatur: quantum ad vltimam partē sui. omnes enī iste ꝓpositiones. filius hominis per gratiā est deus. filius hominis per gratiam est oīpotens ⁊ hmōi. si coniūctim intelligantur vere sūt. si diuisim false. Item filius dei assumpsit hominē: ergo vniuit sibi hominē ergo coniūxit sibi hominē: ergo filius dei est coniunctus illi homini: ergo filius dei nō est ille homo. qm̄ non est intelligibile q aliquid sit cōiunctū sibi. Forte dicit q hec argumentatio non valet. filius dei vniuit sibi hoīem ⁊c. quia is est sensus. filius dei fecit q ille homo esset ipe vel eadem persona cum ipo. Sed sic debet concedi secundū primā opinionē q filius assūpsit hoīem ⁊ vniuit sibi hoīez: quia fecit q ille homo esset eadem persona cum ipo. et ita conceditur scdm secundā opinionē eodem modo: qz filius dei assūpsit hominem sicut secundum primā. Sed dicendum est secundum secundā opinionem q non est talis sensus ideo filius dei vniuit. i. coniūxit sibi hoīem: ⁊ tamen est ille cui coniunctus est. Sed quia hoc non est plene intelligibile prime opinioni adheremus.

auctoritas augustini fm istos ē impropria

Iterum aī

Euasio.

Scdz pmā opionē dz.

Magistroz opinio fuit q christus sub hoc sensu dicitur homo id est habēs humanam naturam sibi vnitam scilicet animā et carnem ex quibus asserebant nichil esse constitutū nichilq dictum q substantialis proprietas que est humanitas sit substantialis filio dei. quia non concedunt q christus secundum q homo sit aliquid ita q propie accipiatur hec dictio aliquid: sed sub hoc sensu concedunt eam. est aliquid id est alicuius modi. et dicunt q vnio carnis ⁊ anime ad verbum facit hoīem. ⁊ vnio anime ad carnem facit ōnientem. Unde in triduo. qz soluta fuit illa vnio que est anime ad carnem ideo mortuus fuit. et quia alia vnio que fuit anime et carnis ad verbum non fuit soluta: ideo fuit homo. nec concedunt q homo dictū de christo predicet speciem sed habitum. Unde apostolus. Habitu inuentus vt homo. Tamen glosa exponit id est vere homo. et habitu signat ibi conuersatōnem. sicut cum dicitur quomodo se habet in claustro. a tali sumptū est hoc nomen habitus. Hanc autem pauperrimā opinionē indignam iudicamus auctoritatibus et rationibus. ⁊ propterea alexander bene improbauit eam in sua decretali. sicut expressū est ibi. Alioz est opinio quā principaliter asserit archiepiscopus senonensis ⁊ sequaces eius q filius dei assumpsit quēdam hominem sufficienter ex anima rationali ⁊ carne constantem. sicut aliquis alius homo constat ex anima et carne. Et quia verbum assumpsit et vniuit sibi illum hominem. ideo homo ille est filius dei. et filius dei est homo ille. Et sicut filius dei incepit esse homo ille. ita homo ille incepit esse filius dei et incepit esse deus. Non tamen dei natura: sed persona verbi est. Item assumens id est filius dei est assumptum scilicet filius hominis: et assumptū est assumēs scz filius dei: ergo filius hominis est filius dei Item ille homo est aliud a patre et pater aliud ab illo homine et ille homo nō est duarum naturarū sed humane tm̄. et suppositto illo homine non supponit filius dei nec ecōuerso. Item possū loqui de illo homīe: licz non loquar de filio dei: vt cū dico ille incepit esse vel incepit esse deus: quoz neutrū possum dicere de filio dei. Item sunt termini qui supponūt hoīez et nō filium dei. vt ille homo ille puer et cōsimiles. Quidam sunt qui supponūt filiū dei. s. christū et personā et non filiū hominis vt isti. verbū. filius dei. sapiētia patris. vnde quedā predicant de filio dei que non de filio homis. vt tonare ⁊ similia. vnde hec est falsa propie accepta ille puer creauit stellas. Dicimus q attribuitur filio hominis quod ⁊ filio dei. quia filius hominis est filius dei. quedā dicunt de filio hominis que nō de filio dei vt illa. incipit: passus. et similia. vnde huiusmodi propositiones sunt duplices. filius dei est passus. si teneat substantiue ille terminus passus vera est. si adiectiue propie intellecta falsa est. que propie recipitur vera quia filio dei attribuitur quod est filij homis qui ipse est. Item cū de filio homis predicatur aliquod eternum falsa est propie sumpta. vt he. ille puer est eternus. est a patre genitus. Si eternus tenetur adiectie falsa est. si substantiue vera est. Si autem substantiue tenētur tales dictiones in neutro. vt eternum omnipotens false sunt suppositto filio hoīs per substātiuū vt ille. hic puer est eternū. vel hic puer est omnipotēs

Ihāc ē glosa.

Ihāc etiam improbant

Alia opio. Archiepi senoñ.

Prima rō

Secūda

Tertia.

Quarta

Opinio doctoris

Alia dictū doctoris.

neutraliter. Jtē filius hois nō est diuine nature: sed diuina natura. vnde hec est vera. filius dei est duo. q̄ est diuina natura: ⁊ est homo. ⁊ ita est duo in neutro genere. sed nō in masculino. nō em̄ assumpsit psonam ⁊ esse hūc hoiez nō est esse psonā. vnde si hoc ꝓnomē ille teneat adiectiue ita vt homo sit termin⁹ substantiuus: ⁊ p ꝓnomē fiat demōstratio psone incōgrua ē illa: iste est homo. Sed si hec dictō ille teneat substātiue: credo q̄ est recipienda: dūmodo iste termin⁹ hō teneat adiectiue. Similiter suppositō hoc ꝓnomine iste psonaliter nihil est dictu: ille est. demōstrato filio hois. tm̄ enī valet ille quantū hec psona. vñ incōgrua est hec demōstratio sicut hec demōstrata diuina natura vel essentia. Jtē hec argumētatio nō valet. filius hominis est filius dei. ergo quicquid est filius dei: est filius hois. ℔Preterea filius dei ē diuīa natura: g̈ quecūq̄z psona est diuina natura: est filius dei. Jtem filius dei est due substātie: quarū neutra est alia sed vtraq̄z est ille quod quidē dicit. Ān⁹ oīno nō ꝑfusione substātie ⁊c. Sed dubiuz est de hoc noīe christus: vtrū supponat ꝓ essentia vel ꝓ psona. Secundū hāc opinionē dicendum est q̄ supponit psonā ⁊ tamē copulat humanitatē: q̄z tm̄ valet quantū verbū hūanitatis. vnde nos audiuim⁹ in lege q̄ christus manet in eternū. ⁊ ad hebreos. hodie ipse ⁊ in scīa. et in simbolo. deus et hō vnus est christus. hec opinio multorū sctōꝝ auctoritatibus fulcit. Sed ꝓtra hāc sic obīcit: qd̄ dicit in iohanne. ℔Nemo ascēdit in ce. nisi qui de ce. descendit. filius hominis qui est in ce. ⁊ ergo filius hois tūc fuerat in celo descendens de ce. g̈ ꝓius fuerat in ce. Jtem exiui de mūdo et in mundū veni. Solutio ad hoc dicit q̄ iste locutiones improprie sūt. attribuit em̄ filio hois qd̄ est psone que est filius hois. Aug. Filius hois descendens de ce. q̄ fi. dei qui ē fi. hois. Jtē Ego principiū qui ⁊ loquor vobis. aut igit principiū creaturarū aut principiū spiritussctī Si principiū creaturaꝝ: g̈ a fi. ho. fuerūt creature: g̈ creauit. Si spūs scti: g̈ spūs sctūs ꝓcedit a filio hois. Dicim⁹ q̄ principiū tenet substātiue ꝓ filio dei. ⁊ ita locutio est vera. Si em̄ adiectiue falsa esset nec ex hoc sequit q̄ creature sunt a fi. hois: vel spūs sctūs scōm q̄ fuit a principio. qd̄ est filius hois. Jtē hoc nomē deus dicit vniuoce de filio dei ⁊ filio hois. sed vniuoce de patre ⁊ filio dei: ergo vniuoce de pre ⁊ filio hois cum nō habeāt diuersas significationes quantū ad illos. g̈ filius hois ⁊ pr̄ sunt vn⁹ deus. vel plures dij. Sed non plures dij: g̈ vn⁹ deus: g̈ est vna essentia vel vna psona. qd̄ falsum est. q̄z filius hois non est diuina essentia. Dicim⁹ q̄ nō valet cū infert. g̈ sunt vn⁹ deus vel plures dij. filius hois nō dicit rōne essentie sed rōne persone. psona autem dicit deus ratione essentie q̄z est diuina essentia. ⁊ rōne psone. q̄z est diuina psona. vñ cū nō sint nisi essentia vna: nō possunt dici nisi vnus deus nec rōne psone cū sint vna psona. in plurali aūt nō pōt p̄dicari: q̄z nō pōt habere plurale. sicut dictū est longe supra. ℔Preterea. pater est p̄ncipiū spūs. s. filius est p̄ncipiū spūs sctī: g̈ sunt vnū p̄ncipiū vel duo p̄ncipia. sumpto hoc noīe p̄ncipia substantie

His visis de facili respondendū est ad has argumentatōes sophisticas. ille hō recēter est de⁹. g̈ est recens de⁹. q̄ p̄ma sit vera ꝓbat: q̄z nūc p̄mo est de⁹. Simus in instāti incarnationis. g̈ recēter est de⁹. q̄ vltima sit falsa: ptz q̄z dicit aug. q̄z si xp̄us nr̄ ⁊ si sit recēs hō: nō tm̄ est recens de⁹. q̄z in p̄ma aduerbiū cū sit adiectiuū verbi ponit significationē suā nō cōtra suppositū sed circa copulatū. Sz recēs cū sit adiectiuū suppositi ponit recētiā in suppositō ⁊ ē ī existētia p̄ p̄riū. Jste qui dormit habet similē timorē. g̈ non sibi timet. vel sic. Jste recēter est senex. g̈ est recēs senex. Jtē ille hō nō est diuine eēntie sz ē tm̄ hūane. g̈ est pur⁹ hō. g̈ nō est de⁹. nō valet q̄z hec dictio hō tenet eēntialit: ⁊ hec dictio pur⁹ facit exclusionē suā rōne alteri⁹ eēntie. vnde sic esset inferendū. ē pur⁹ hō: nō g̈ est alia eēntia. ⁊ hoc vez eēt licet filius dei sit diuine eēntie. tm̄ iste hō ē vna eēntia videlz hūana q̄ nō ē diuina. scōz hāc opinionē nec suppositā humana supponit diuina. nec est illa. et etiā suppositā hūana substātia nō supponit diuina p̄sona. sed est illa. Jtē hō assumpt⁹ nō creauit: g̈ nō est creator eius. p̄terea statua nō est naturalis: g̈ non est res naturalis. Jtem quocunq̄z differt pater essentia: differt filius essentia ⁊ ecōuerso. ergo quicquid differt a patre essentia: differt a filio essentia. sed homo assumptus differt a patre essētia: g̈ ⁊ a filio differt essentia. g̈ est alicuius essentie cuius nō est filius. qd̄ falsum est. ℔Dico q̄ nō valet cū infert. g̈ quicquid ⁊c. preterea. A quocūq̄z differt hec vox alb⁹ essentia: differt hoc nomē albus essentia. g̈ quicquid differt essentia ab hac voce albus. differt ab hoc noīe alb⁹ essentia. hec em̄ vox alb⁹. differt ab hac voce albi essentia: nō tamē ab hoc noīe alb⁹. eodē modo homo assumpt⁹ differt a patre essentia nec tamē a filio dei. filius enim dei est essentia que est pater. ⁊ est essentia que est hō assumptus que diuerse sunt scōm hanc opinionem. Jtem iste homo incepit esse g̈ vere potest dici illo demonstrato. tu ante nō semp es: etiā sequit tu nō fuisti in tpe. g̈ iudeus dicens hec nō cōtradicebat ei: vere em̄ poterat dicere nō fuisti in tpe abrahe: demonstrato homine assumpto. Dicim⁹ q̄ ⁊ si ꝓpositiones non sunt cōtradictorie: tamē christus ⁊ iudei vtebantur eis pro cōtradictoriis: q̄z xp̄s vtebat pro tali ego sum ille qui fui tpe abrahe. qd̄ iudei intendebāt negare. Sed hec ꝓpositio: tu non fuisti in tpe abrahe: demonstrato homine assumpto nō significat nisi verum hominem. Jtem hominem assumptum genuit mater. ⁊ illum nō genuit pater. Sed hec est duplex. homo assumpt⁹ est fili⁹ matris. si hec dictio fili⁹ adiectiue teneatur. scōm q̄ talis vera est ⁊ non est filius patris. Si substantiue vt sit sensus. ille qui est. falsa est. immo est verissimus filius patris. Jtem notandum q̄ non est recipiēda conuersatio inter hanc personam ⁊ hominem assumptum: cum homo assumpt⁹ sit persona. Sed nunq̄ debet recipi: quia dicit augustinus. aliud ꝓpter hominem: aliud ꝓpter verbū. nec illud dicit augustin⁹: vt innuat q̄ verbū sit essentia scōm q̄ verbum sicut scōm q̄ hō: sed vt innuat q̄ alia essentia erat verbi cū nunq̄ esset hō ita q̄ modo est vna et alia. Scōm tertiā opinionē sic exponimus aliud. id ē alterius nature est fm̄ q̄ homo: ⁊ alterius fm̄ q̄ deus. Jtem dicit ioh. damasc. ℔Non est sumere cōem speciem in dño nostro iesu christo. qd̄ sic exponitur fm̄ hanc opinionē. ℔Non est sumere cōem spēm complectentē totum eē dñi nostri iesu christi. Totū esse appello vtranq̄z substantiā dñi nostri iesu christi. ℔Nec enī spēs homo non cōplectit nisi tm̄ substātiam humanā fm̄ tertiam opinionem. sicut nō est sumere cōem spēm. ⁊c. hec enim spēs non designat nisi alterā naturam tantū. Jtem filius dei assumpsit hoiez. sicut dicit ioh. damasc. q̄ assumpsit omnia idiomata hois. id est omnes ꝓprietates hominis. et personalitas est

Aliud dicz

Aliud dicz

Aliud dicz

Dubium.

ℑ hanc opinionem.

Secundo. Solutio.

Jterum ar

Solutio.

Jterum ar

Solutio.

Jterum ar

Solutio.

Ad idē ar.

Ad rōnes sophisticas ℔Prima sophistica.

Secūda

Solutō ꝑz aliquos.

Alia ratio

Alia ratio

Solutio.

Exemplūz

Jterum ar

Solutio.

Jterum ar

Solutō ꝑz ēciā opiōez

Dictum damascem exponitur.

Scōm aliā opinionem

proprietas.ergo assumpsit personalitatē hoīs:ergo assumpsit personā.et ita assumpsit persona personā. qđ est hereticum dicere. Item oīs homo est psona: sed nulla persona assumpta est a verbo:ergo nullus homo assumptus est a verbo. Itē dicto q assumpsit omnes ppietates.sed nulla proprietas q̄ est in alio homine personalitas fuit in illo homīe personalitas propter supuenientē proprietatem digniorem.Alia ratio non valet.et est ibi aperte fallacia fm accidēs. non enim omnis homo fm q est homo est persona. ideo forte nullus homo fm q homo ē persona:quia iste terminus homo non dicit personā.sed terminus proprius for.pla.cicero.ꝛ huiusmōi non magis sunt indiuiduantia.ꝛ cōuenit persone si sit indiuidua.sed qđ habeķ in diffinitione illius instantie:omnis statua est es:sed nullū es est artificiale:ergo nulla statua est artificialis.Item homo assumpsit filiū dei aut in eo q filius dei cōuenit cum patre:aut distīguiķ a patre. Si in eo q conuenit cum patre in eo q est filius dei: ergo pater est filius dei.Si distīguitur a patre:ergo aliquo quo ē filius dei distinguiķ a patre.sed nullus est alio filius dei nisi filiatiōe:ergo filiatiōe distīguiķ a patre:ergo filiatio est proprietas homīs assumpti. sed omne subiectū naturaliter est prius sua proprietate.ergo homo assumptus naturaliķ est prius filiatione.quod falsum est:cum filiatio lōge ante fuerit. Dicamus q hec vox in eo q:nō potest nomīare causam efficientem siue formalem.et sic simpliciter falsa est. si notat intransitionē proculdubio vera est.homo est assumptus ens filius dei.distinguiķ a patre.

Secūdo

Tertio.

Fallā accidentis.

Hō non signficat psonam.

Iterum aī

Solutio.

¶Scōm capitulū de predestinatiōe.

pdestinatꝰ qsōr duplr

DIcto de incarnatione filij dei: dicendum est de pdestinatiōe eius. Notandū aūt q hoc nomen predestinatus duobus modis accipitur. scilicet absolute et respectiue.Absolute quando ponitur sine determinatione:vt cum dicitur ille homo est predestinatus.id est ab eterno prescitus ad habendam gratiam in presenti ꝛ gloriam in futuro. ꝛ fm hoc significat dei prescientiam : ꝛ determinat effectum. scilicet gratiam ꝛ gloriam scōm augustinū. Quando respectiue sumitur significat prescientiam diuinā: sed non determinat prescitū:sed vult determinare extrinsecum vt sic hoc nomen preparatus.Tamē circa illud extrinsecum determinatum notat q sit ex gratia. vnde fm hoc idem est predestinatus quod prescitus siue preparatus ex gratia.ꝛ scōm hoc sumiķ ab apostolo vbi dicit: q qui predestinatus est filius dei invirtute.ꝛ intelligitur q hoc nomen qui supponit ibi pro christo in humanitate. ille enim homo in humanitate est predestinatus vt sit filius dei vel sic. qm̄ ex gratia est q ille homo sit filius dei:qm̄ ille homo ex gratia est filius dei.ꝛ ad hoc est predestinatus ex gratia.ꝛ non valet hec argumentatio:ille homo est predestinatus vt sit filius dei:ergo filius dei est predestinatus vt sit ille homo.quoniā esse hominē non est ex gratia vel filio dei vel filio hoīs:sed esse filiū dei est ex gratia illi homini. Similiter solet dici q hec argumentatio non valet.vnio humanitatis ad deitatem est predestinata: ergo vnio deitatis ad humanitatem est predestinata. vnio enī humanitatis ad diuinitatē ex gratia est illi homini:ꝛ non est illi predestinata.vnio autē deitatis ad humanitatem nulli est ex gratia.non em̄ ille homo inquantū ille homo ex gratia vnitus est humanitati:nec filius dei inquantū filius dei ex gratia similiter vnitus est deitati.proprie tamē loquēdo solum subiectum gratie predestinatū dicitur. per accidens tamē loquendo posset concedi conclusio predicti argumenti: quoniā vnio deitatis ad humanitatē est diuina essentia que inest illi homini ex gratia : sed non inest ex gratia humanitati filio dei vt dictū est.Item queritur de hac.filius dei est predestinatꝰ . probatio ille homo est predestinatus: sed supposito isto homine supponitur filius dei.ergo quicquid conuenit illi homini:cōuenit filio dei ꝛ econuerso. sed isti homini cōuenit esse predestinatū: ergo filio dei conuenit esse predestinatū.ergo filius dei est predestinatus. Item filius dei fuit ab eterno preparatus ad habendū gratiam in p̄senti ꝛ gloriā in futuro: vt dicit deus pater per ysaiam pphetā. Ecce puer meus dilectus quem elegi.sed ille puer erat filius dei:ꝛ est. ergo filiꝰ dei fuit electus ab eterno:ergo fuit p̄destinatus ab eterno.Si dicatur.vel scōm humanā naturā vel diuinā non potest dici q scōm diuinā: qm̄ scōm illā nulla potest ei inesse gratia.Si scōm humanā.ergo filius dei est predestinatus ab eterno scōm humanā naturam. Contra non habuit ab eterno humanā naturā:ergo non fuit ab eterno predestinatus scōm illam. Item simus ante incarnationem.queritur vtrū hec sit vera filius dei ab eterno fuit predestinatus.probatio.filiꝰ dei ab eterno est preparatus ad habendum gratiam in presenti ꝛ gloriā in futuro.ergo ab eterno fuit predestinatus.ergo vel scōm q deus vel scōm q homo. non scōm q deus:ergo scōm q homo.ergo secundū humanitatem quam habuit:vel quam habet:quorū vtrumq̄ est falsum. talis autem illatio videtur esse necessaria:quia hec dictio homo cum verbo preteriti et presentivel eius suppletione non potest teneri nisi pro humanitate que est vel q̄ fuit.Solutio. Quidā dicunt q hec est falsa:filius dei est predestinatus.sed nos dicimus q ipsa est vera ratione dicta in opposito quia quod conuenit illi homini: conuenit filio dei licet per accidens: ꝛ concedimꝰ q filius dei est predestinatus ab eterno scōm humanā naturam: quia iste terminus humanā naturam ampliatur ad supponēdum pro humanitate futura. sicut cū dicitur aliquis homo fuit prescitus ab eterno ad mortē. iste terminus aliquis homo supponit pro antichristo. licet ponatur cum suppositione preteriti. quia tale preteritum habet ampliare futurū:sicut ꝛ multa alia preterita.Unde patet q nō valet hec argumētatio. filius dei nō habuit humanā naturā ab eterno.nō ergo ab eterno fuit predestinatus scōm humanā naturā.ꝛ est ibi fallā vniuocationis.quia fit ꝓcessus ad ampliatā suppositionē tāquā esset restricta.prorsus eadē rōne nō valet hec argumentatio. filius dei scōm q hō fuit p̄destinatus ab eterno. ꝑ scōm humanitatē quā habet vel quā habuit:debet cm̄ addi. vel quā habebit ꝓpter ampliationē termini. Itē quidā dicūt. q hec argumētatio nō valet:filiꝰ dei est p̄destinatꝰ ptīcipaliter.ꝛc.ꝑ filius dei est p̄destinatꝰ noīaliter. ꝛ hoc iō qꝛ hec dictio p̄destinatꝰ copulat noīaliķ quoddā bonū creatū.ꝛ ideo ꝯclusio est falsa in tpe ante incarnationem : sed premissa sunt vera in eodem tempore. Nos autem improbauimus hanc opinionē cum egimus de p̄destinatione sctōr. Sed reuera dicimus q hec argumētatio nō valet. qꝛ hec dictio p̄destinatus scōm q nomen importat humanitatem in presenti.

Prima q̄o Aī q sic.

Secundo.

In oppom

Secundo.

Alīqui dicunt

Solutō alīquorum. Opinio doctoris

Cōtra hāc opinionem hec non vz

Ad primū.

Falla eq̄uocationis

Ad aliud.

In conclusione vero in preterito sicut hec dictio reprobus cum dicitur. iste est reprobus. importat humanitatem in presenti. ℙ prescientia vero dei ad mortem eternã in preterito. ⁊ quomodo hoc sit: dictum

Iterum aſ est in predestinatõne sctõrum. Itẽ scimus ante incarnationẽ hec est vera sicut dictum est: filius dei est predestinatus. Sed contra. Solius creature est predestinari: ergo iste terminus predestinat⁹ copulat creatum quid. ⁊ hoc verbũ est/est tertii adiacẽs: ergo copulat illud creatũ filio dei. Sed nullũ creatum ineſt

Secundo. vel infuit filio dei: ergo illa ℙpositio est falsa. Item ponatur per impossibile q̃ filius dei fuit homo: sed de cetero nõ erit homo. ⁊ q̃ ille homo qui fuit filius dei de cetero nõ sit nisi purus hõ. Inde sic. Quicũq; est predestinatus habebit gloriã creatam in futuro. sed filius dei est predestinatus vt patet ex predictis:

Iñ oppoᵐ ergo filiꝰ dei habebit gloriã creatã in futuro. Cõtra. Iste terminus filius dei cũ verbo futuri tẽporis non supponit pro aliquo homine: quia nullus homo est vel erit filius dei. ⁊ ita non supponit pro aliqua creatura. Conuenit enĩ q̃ non supponit pro alia: sed sola creatura rationalis habebit gloriam creatã in futuro: ergo hec est falsa. Filius dei habebit gloriam

Solutio. creatam in futuro. Solutio. Notãdum q̃ hec dictio predestinatus habet in se quasi duo participia inclusa. Idem enĩ est predestinatus qđ prescitus habiturus. Quantum ad participiũ prescitus copulat indirecte non predestinato: sed predestinanti. Quantum ad hoc participiũ habiturus copulat directe. ⁊ illud qđ copulat copulat in futuro respectu preteriti. Hec

Ad rõnem valet hec argumẽtatio cũ dicitur. Filius dei est predestinatꝰ. copulatur creatũ quid filio dei. et nullum creatũ ineſt vel infuit filio dei: ergo hec est falsa. Filiꝰ dei est predestinatꝰ. Et est ibi fallacia vniuocatõis ad magis amplã copulationẽ tanq̃ esset minus ampla. Unde in media debuit assumere: ⁊ nullũ creatũ ineſt vel infuit vel inerit filio dei. Hec enĩ dictio predestinatus propter duo participia que includit in se vnũ preteriti. aliud futuri. ad omẽ tẽpus pertinet. Unde potest dici de sanctis futuris. vnde hec est vera. Iste homo est predestinatus. demonstrato aliquo sancto

Ad scõm qui nunc non est: sed erit. Ad scõm dicimus q̃ hec argumentatio non valet. Quicunq; est predestinatus habebit gloriã creatã in futuro: sed filius dei est predestinatus: ergo ⁊c. Et est ibi fallacia vniuocationis theorice. Cũ enĩ iste terminꝰ filius dei habeat quasi duplicẽ suppositionem. primã substantialẽ: et secundam accidentalem vt supra dictũ est. in media ℙpositione tenetur pro suppositione accidentali. ponitur enĩ cum suppletione preteriti. In conclusione vero oportet q̃ tantũ teneatur pro suppletiuo substãtiali vt patet ex predictis. Si vera. concluderet ecliptice sic. Filius dei est predestinatus: ergo habebit gloriã in futuro. vel sic: ergo ipe habebit gloriã creatã i futuro.

Solutõ ꝫ doctorem. Necessaria esset argumentatio. quia idem suppositum sic intelligitur in conclusione: quod prꝰ intelligebatur in assumptõne. ergo melius dicimus q̃ hec argumentatio non valet. ſ. filius dei est predestinatus. ergo habebit gloriã fu. Sꝫ filiꝰ dei est predestinatus: ergo habebit gloriã creatã in futuro. Sive cõcluderet ecliptice vel cũ regula: necessaria esset argumentatio. ⁊ est prorsus eadem ratio que prius. Item dictum est q̃ hec est falsa. filius dei est predestinatus esse homo. Contra. Ex gratia dei est q̃ filiꝰ dei est homo. qm̃ homo non est a natura. ⁊ nõ est hoc ex gratia nisi ex gratia predestinatõnis siue ex gratia predestinata: ergo filius dei ex gratia predestinatõis est homo. ergo filius dei ex predestinatiõe est homo ergo filius dei predestinatus est esse homo. Ad hoc dicunt quidam q̃ hec est duplex. Ex gratia filius dei est homo. si intelligatur propositio coniũctim vera ẽ si disiunctim falsa est. Sed contra. Filius dei ẽ homo ergo ex gratia vel ex natura est homo. non enim alia causa potest assignari: ⁊ intelligatur propositio diuisa. Sed constat q̃ filius dei non ex natura est homo: ergo filius dei ex gratia est homo. qđ concedimus. quocunq; modo intelligatur propositio siue coniunctim siue diuisim. ⁊ est vera propositio illa duabꝰ de causis. ℙrima est. quia filius dei ex gratia. i. ex deo gratis operante est homo. Secunda causa est. quia filiꝰ dei ex gratia. i. ex vnione gratuita est hõ. Nec valet hec argumentatio. filiꝰ dei ex predestinatõne siue ex gratia predestinata est homo: ergo filius dei predestinatus est esse hõ. quoniã in prima notat q̃ esse hoiem ex gratia cõueniat filio dei: sed in conclusione notatur q̃ esse hoiem sit ex gratia. ⁊ idem est ac si diceret. filius dei ex gratia est homo: ergo esse hoiem est a gratia. Si tamen diceremus q̃ hec dictio predestinatus notaret illud qđ sequitur esse ex gratia: ⁊ nõ esse gratiam vera esset conclusio. Item queritur vtr hec sit vera. filius dei est predestinatus vt sit filiꝰ dei. ℙrobatio. Iste homo predestinatus est esse filiꝰ dei sed quicquid conuenit isti homini conuenit filio dei: et econuerso. ergo filius dei predestinatus est esse filius dei. Contra. Hec dictio predestinatus notat antecessionem causalem: ergo alia causa antecessit qua filius dei est filius dei. Ad hoc dicunt quidam q̃ hec est duplex. Iste homo predestinatus est esse filiꝰ dei. Si intelligaſ coniuncta vera est. si diuisa: falsa. Unde dicunt q̃ nonvalet prima argumentatio: quia ibi est fallacia diuisionis. quia prima secundum q̃ est vera intelligitur coniũctim et ipe procedit quasi intelligeretur diuisim. Contra. Hec non est duplex. Iste homo est mortalis. licet predicatum cõueniat secundum vnam naturã: non scõm aliam. sed tamen vera est: q̃ eadem ratione hec nõ erit duplex. Iste homo predestinatus est esse filius dei: sed vera tantum. Item cũ hec per se sit vera. Iste homo est mortalis propter hoiem: ideo hec est vera per accidens. Filius dei est mortalis: quia supposito illo homine supponitur filius dei: ergo eadem ratione cum hec per se sit vera Iste homo predestinatus est esse filius dei. hec erit vera per accidens. filius dei predestinatus est esse filius dei. Itẽ hec est vera per se. Iste homo per gratiam habet vt sit filius dei: ergo hec est vera per accidens. Filius dei per gratiam est filius dei. qđ negatur a sanctis. Solutio. Est predicatio simplex: et est predicatio determinata. Ubi est predicatio simplex locum habet precedens doctrina. Ubi autẽ est predicatio determinata non semper habet locũ. vt quando notatur in locutiõe determinatio temporalis vel causalis. temporalis vt si dicatur Ille est predestinatus esse filius dei. non sequitur ex hac tanq̃ per accidẽs. filiꝰ dei p̃destinatꝰ est esse filiꝰ dei. ⁊ hoc ideo cõtingit q̃ successio q̃ notaſ p hãc p̃positionẽ pre. respicit illd qđ est exp̃sse significatũ in locutiõe. sicut apꝰ

Ꝫ aliud dictũ arguit.

Solutio ꝫ aliquos.

Ꝫ hanc aſ.

Solutio ꝫ doctorem

ℙrima cã. Scda cã.

Ad rõnem

q̃o incidẽs

Aſ q̃ sic.

Iñ oppoᵐ arguitur. Solutio ꝫ aliquos.

Ꝫ hãc aſ

Secũdo

Tertio.

Solutio ꝫ doctorem.

patet in casuali determinatõne. Bene enī sequit q̄ si aliquid est coloratū ip̄m est corpus. sz nõ sequtur. Si aliquid coloratum est colore q̄ sit corpus colore coloratū. eodē modo ꝓpter causalē determinationem nõ sequit. Iste homo p gratiā est filiꝰ dei: ergo filius dei per gr̄am est filius dei. Et est in talibus argumētationibus fallacia scōm accidēs. Est ergo hec falsa. Filiꝰ dei per gratiā est filius dei: qz hec determinatio causalis per gratiā nō inuenit aliq̄d expressū in locutione respectu cuiꝰ vere notet causalitatē. Similiter hec est falsa. Filius dei predestinatus est esse filiꝰ dei: quia hec dictio pre posita in cōpositione vult notare antecessionē respectu alicuius expresse significati ibi Sed cōtra. Btūs ambro. ista verba apli. Qui predestinatus est filius dei invirtute: exponit de psona sub hoc sensu. q̄ filius dei predestinatus est esse. i. manifestari filius dei. Sed hec est vera. Filiꝰ dei predestinatus est manifestari. qz modo aliq̄d est expressum respectu cuiꝰ vere potest notari antecessio. q̄ hec ē vera Filius dei predestinatus est esse filiꝰ dei. cū hm expositionē ambrosij sit vera. qđ cōcedimus: qz btūs ambrosiꝰ subintelligit esse. i. manifestari. Scōm autē q̄ subintelligit esse ꝓprie falsa est. Alio etiā modo exponit illa auctoritas apli. Exponit enī de humana natura sic. qui. i. cuiꝰ natura p̄destinata est esse filiꝰ dei. i. viri filio dei. qz prestita est natura hūana vt exaltaretur inestimabiliter in vnione ad filiū dei.

falsa accēs

Cōtra aī z ambrosiū.

Opinio doctoris.

¶ Tertium capitulum.

quēstio bimembris. Aī q̄ sic ꝑ paulum

DIcto de predestinatiōe filij dei. Dicēdū est vtz christus fuit decimatus in lūbis abrahe. z vtrū eius sacerdotiū sit dignꝰ leuitico sacerdotio. quod ꝓbat apls in epistola ad Hebre. sic leui decimatꝰ fuit in lūbis abrahe. Sicut enī oēs peccauerūt in adā. qz oēs fuerunt in lūbis ade quādo peccauit. ita leui decimatus fuit in lūbis abrahe. qz leui fuit decimatꝰ in lūbis abrahe quando decimatus fuit abrahā: q̄n sz abraham dedit decimas melchisedech. sed sicut dicit apls. Dignior est qui accipit decimas q̄ qui dat decimas: ꝑ melchisedech fuit dignior q̄ leui. Preterea. Dignior est qui benedicit q̄ qui benedicit. Sz melchisedech benedixit abrahā: ꝑ fuit dignior eo. ꝑ melchisedech fuit dignior tota posteritate abrahe: ergo fuit dignior leui. ꝑ sacerdotiū melchise. fuit dignꝰ sacerdotio leui. Sed sacerdotiū melchisedech fuit expressa figura sacerdotij christi: ergo cū veritas sit dignior q̄ figura: sacerdotiū christi fuit dignius sacerdotio leui. Sacerdotiū aūt melchisedech fuit expressa figura sacerdotij christi: quia melchisedech obtulit panē et vinū ad similitudinē sacerdotij christi. Et iterū melchisedech non legitur habuisse patrez neq̄ matrem. sicut christus sine matre est in deitate: sine patre in humanitate. Sed probatur q̄ predicta probatio apostoli non valet: quia si dominus papa erat in lumbis patris sui quando pater suus dedit decimas alicui simplici sacerdoti. non ex hoc sequitur q̄ papa sit indignior illo simplici sacerdote. Eadem ratione non sequitur q̄ leui sit indignior melchise. licz leui fuerit in lumbis abrahe quando abraham dedit decimas melchisedech. ¶ Solutio. Dicimus q̄ probatio apostoli simpliciter intellecta nō valet. tamen est necessaria cum hac constantia q̄ abraham dignior sit omni posteritate sua. pmā ergo propositionem hanc scilicet abrahā fuit indignior melchisedech probat apostolus. Et per hoc q̄ abraham dedit ei decimas. z per hoc q̄ benedictus est ab eo. Hanc autem propositionem. leui fuit indignior q̄ abraham subintelligit apostolus z supponit tanq̄ pro cōstanti sillogisans ex talibus qualia dedit ei respondens. quia cōmunis erat opinio oīm iudeorum q̄ abrahaz erat dignior inter omnes iudeos qui tunc erant vel vnq̄ fuerunt. Unde in euāgelio iactant se dicentes. Nos filij abrahe sumus z nemini seruiuimus vnq̄. Ex illis autem duobus propositionibus sequitur q̄ leui sit indignior melchisedech. z q̄ sacerdotiū melchisedech sit dignius sacerdotio leui. z ita sacerdotiū christi. ꝛc. sicut si pater pape esset indignior aliquo simplici sacerdote et papa esset indignior patre suo. ex illis duobus sequeretur q̄ papa esset indignior illo simplici sacerdote. Item apostolus dicit. q̄ leui decimatus fuit in lūbis abrahe. z q̄uis decimatus fuerit in lumbis abrahe: christus tamen non fuit decimatus in lumbis ip̄ius. Sed contra. Quia omnes fuimus in lumbis ade quādo peccauit: ideo peccauim⁹ omnes in lumbis ade. ergo eodem modo omnes leuite fuerunt in lūbis abrahe quando decimatus est. Ideo omnes leuite fuerūt decimati in lumbis abrahe. ergo eadē ratione christus fuit decimatus in lumbis abrahe cum tunc esset in lumbis eius. Solutio. Ad hoc notandū quod augustinus dicit q̄ massa humani generis z vulnus habuit z medicinā vulneris. Vulnus habuit: quia tota corrupta fuit per peccatū primi parentis. medicinā vulneris per ip̄am carnem christi quam habuit in se materialiter. Dicit glosa. q̄ illud decimabatur quod curabatur. non vnde curabatur: quia caro christi est medicina qua curatur nō que curatur. Ad illam ergo obiectionem dicendum est q̄ leui duobus modis fuit in abraham: scilicz materialiter z formaliter. Materialiter: quia descendit ab eo a quo derivata est materia corporis sui. formaliter: quia per actū concupiscentie ab ip̄o descendit: z ideo peccatum originale contraxit propter quod indigebat curatiōe a peccato originali que curatio fiebat per circuncisionem. per decimationē. per hostias et huiusmodi. Christus vero non fuit in lūbis abrahe nisi primo modo. Non enim descendit ab eo per actum concupiscentie: sed operatione solius spiritus sancti. per quem sine omni peccato fuit. z ideo curatio in eo locum non habuit: z ideo non fuit decimatꝰ quia non fuit curatus.

Exemplum a simili.

Ad rōnem

Quō xp̄us fuit in lumbis abrahe

¶ Contra dicta arguitur.

SEd obicitur. Christus fuit circuncisus z in templo oblatus. quare similiter non dicitur decimatus fuisse. licet non indigeret decimatione. sicut nec circuncisione. Solutio. Apostolus dicit q̄ christus non fuit decimatus in lūbis abrahe propter hoc tantum: quia abraham nō dedit decimas pro eo effective. quoniam nichil valeret christo qui nichil peccauit de peccato. Circuncisus autem fuit. non pro se: sed pro aliis. Hec ergo propositio. leui decimatus fuit in lumbis abrahe: quia erat in eo quādo decimabatur. falsa est. si hoc quod dicitur esse in eo intelligatur generaliter. Sed contra. Probatur q̄ christus duobus modis fuit in lumbis abrahe. quia beata virgo que fuit cuiꝰ caro fuit duobus modis in

Solutio

Cōtra pr̄s dicta aī.

lūbis abrahe. ꝑer actū enī concupiscentie nō de spū sctō cōcepta fuit. ⁊ ideo cōtraxit pctm̄ originale. ⁊ lō mauricius epūs parisien. ꝓhibuit ne festum cōceptio nis eius celebraret in ecclesia parisien. Si g tota ca ro btē virginis duobus modis fuit in lūbis abrahe: ergo ⁊ caro xp̄i duobus modis fuit in lūbis abrahe.

Secūdo Jtē tota caro btē virginis fuit in lūbis abrahe decimata: g quelz ei⁹ pars fuit decimata. qz nō posset dici quare pot⁹ vna ꝙ alia. Sz caro xp̄i fuit eius pars: g caro christi fuit decimata in lūbis abrahe. ergo chri

Tertio. stus fuit decimatus in lumbis abrahe. Jtē tota mas sa hūani gn̄is fuit corrupta in adā. Sed caro xp̄i fuit de massa hūani gn̄is: ergo caro xp̄i fuit in adā co nupta: ergo caro christi fuit curabilis: ergo ⁊ decimabi lis. ergo christus similiter fuit decimabilis: ergo xp̄s fuit decimatus cum alijs decimatis in lūbis abrahe.

Quarto. Jtē cū dico caro leui fuit in lum. abra. vel leui fuit in lū. abra. Utraq; istar ꝓpositionū ꝓprie loq̄ndo simpliciter fala est: qz caro xp̄i scd̄m essentiā suā non fuit ibi: sz tantū scd̄m materiā. Jdeo ergo dr ea caro leui fuisse in lūbis abrahe: qz materia ei⁹ fuit ibi. Sz materia eius fuit ibi duobus modis: ⁊ ideo decimata. g caro christi fuit ibi duob⁹ modis: ⁊ deciata sub eodē tropo loq̄ndi. s. tantū ꝓpter materiā. sicut ⁊ caro leui dr ibi fuisse decimata. Solutio. Dicim⁹ ꝙ hec pro

Solutio. positio caro xp̄i fuit deciata in lūbis abrahe. vera est per accidēs sub illo tropo loq̄ndi quo aliq̄d attribuitur materiato pro materia sua. Sed p se loq̄ndo fal sa est. Nō enī caro xp̄i fuit decimata in lum. abra. inq̄tū caro xp̄i: nec etiā materia carnis xp̄i inq̄tū mate

Hec rō non valet ria carnis: qz nunq̄ indigebat curatione. Scd̄m hoc non valet hec argumētatio. Dis caro descendens ab abrahā fuit decimata in lū. abra. Sz caro xp̄i fuit descendens ab abrahā: g caro xp̄i fuit decimata in lum

A simili. bis abra. sicut hec argumētatio nō valet: Dis triāgulus hz tres angulos equales duob⁹ rectis: sed isoceles est talis: g isoche. hz tres angulos equales duo

Patz solutio ad duo bus rectis. lz cōclusio sit vera p accidēs. loq̄ndo p ea que dicta sūt ptz solutio ad duo ꝓa obiecta. Ad ter

Ad tertiū. tio obiectū dicim⁹ ꝙ duplex est corruptio. corruptio vicij ⁊ corruptio passibilitatis. Corruptio vicij est fedi tas carnis ex qua est peccatū in aīa pueri nō baptisati Talis aūt corruptio nūq̄ fuit in carne xp̄i: quia caro xp̄i anteq̄ esset caro xp̄i mūdata fuit ab oī inq̄namento siue feditate pcti p opationē spūsancti. Corruptōnē aūt passibilitatis habuit caro xp̄i. passa enz fuit caro christi a frigorib⁹ ⁊ caumatibus. Pro tali aūt corruptiōe tollēda nō fit decimatio vel circūcisio vel hmōi curatio siue expiatio q̄ fieri solet p pctis. vñ pz ꝙ hec argumentatio nō valet. Caro christi fuit curabilis: g

Fallacia ꝓnis fuit decimabilis. ⁊ est ibi fallacia scd̄m ꝓns a supiori ad inferi⁹ affirmando. qm̄ caro christi fuit curabilis a corruptione passibilitatis. sed nō fuit curabilis a corruptione vicij: g ꝓptervtrāq; corruptōnē dr caro humana curabilis. Sed decimabilis nō dicitur nisi pro pter primā corruptionem scilicet propter corruptionē vicij. Jtē aug. dicit. Decimabat quod curabat: sed

Jterum ad nullus fuit curatus in abra. qm̄ ipe abra. et tota posteritas eius vsq; ad christū descendebant ad inferos Jnde sic. Decimabat quod curabatur: sed nullus curabatur in abrahā. ergo nullus decimabatur in abra.

Solutio. Solutio. Quasi dicat ꝙ auctoritas augustini sic est intelligenda. Decimabat. id est ad reddendum decimā. quod curabatur. i. quicunq; indigebat curatione. soluēdo igitur decimā significauit abrahā ꝙ quicunq; indigeret curatione obligatus esset ad reddendum decimā. Christus autē non indigebat curatōne tali qua purgaretur a peccato: ⁊ ideo nō fuit obligatus ad reddendū decimā: quia ipe natus est solus inter mortuos liber. Omēs autem filij abrahe obligati sunt ab abraham ad reddēdū decimā nisi esset speciali lege solutus. sicut aaron ⁊ successores eius quibus domin⁹ precepit dari decimas non soluere. sicut

Ꝑ illud af. modo ecclesia non dat decimā. Sed hoc videtur esse falsum. Pater enī nō potest obligare filiū suum ad aliquā religionem ꝙtumcūq; sit sancta religio: ergo

Solutio. nec abrahā poterat obligare posteros suos ad soluēdum decimas. Solutio. Jlli qui sustinēt primā opinionem dicunt ꝙ abraham obligauit posteros suos ad soluendū decimas. non simpliciter: sed sub condi tione. s. si vellent habere eternā hereditatē. Abrahe enī dixit dns. dabo tibi terrā lacte ⁊ melle manātē. i. patriam celestē. ⁊ semini tuo. i. imitatorib⁹ tuis qui

alia solutō te imitabuntur in soluendo decimas ⁊ alijs in q̄bus placuisti michi. Alij dicunt ꝙ hec auctoritas decimabatur quod curabatur. intelligenda est in sua ꝓpria significatione. ⁊ hec est falsa. Nullus fuit curatus in abraham: imo multi fuerunt curati in abra. Sed nullus fuit plene curatus nisi in christo. qm̄ patriarche et ꝓphete pro se ⁊ pro suis soluebāt decimas. ⁊ q̄tū magis soluebant tantū magis debilitabatur peccatū originale ⁊ accedebant ad plenā curationē que fuit facta per solū christū. sicut dicunt ꝙ exorcismo debilitatur virt⁹ diaboli in puero etiā ante baptismū. debilitatur etiā peccatū originale. Et si decederet ante baptismū minores paterēt tenebras siue minorē carentiā visionis dei. ꝑer solū autē baptisma curat ex toto peccatū originale et fugatur.

Quartum capitulū.

Querit 8 octo.

Jcto de illa dignitate predestinationis filij dei propter quā non fuit decimatus in lūbis abrahe. Dicendū est de dignitate scd̄m quā ipse est caput ecclesie. Et primo querit quare ecclesia dr incepisse a mēbro illo quod est abel. Scd̄o quō ⁊ scd̄m quam naturā christus sit caput ecclesie. Tertio quō christ⁹ fuit caput abel. Quarto quare potius dr christus caput ecclesie q̄ cor. Quinto que mēbra habuit christus in sui constitutione ⁊ que nō. Sexto vtrū xp̄s sit mēbrū ecclie. Septio quō xp̄s dr hre delicias in hominib⁹. Octauo et vltimo de vnitate corpis capitis.

Prima questio.

Af a simili inq̄situe.

Secundo.

Solutio. Pma rō

Secūda

Ad rōnem

PRimo ergo queritur. cum adā vir sanct⁹ fuerit post penitentiā quam egit de peccato suo quare ecclesia non dicitur incepisse ab adā sicut ab abel. Jtem ecclesia incepit ab abel. ⁊ ecclesia erat quando abel erat: ergo cōgregatio fideliū tunc erat. qđ falsū est. cū solū tunc abel eēt de ecclesia. Solutio. Jdeo dicitur ꝙ non incepit ab adā. quia adā incidit in peccatum mortale post sanctitatē quā prius habebat. et ita si ecclesia diceret icepisse ab adā ecclesia desijsset esse. et hoc esset incōueniens ꝙ ecclesia desijsset pot⁹ q̄ incepisset. Alia rō est. qz abel fuit ille q̄ prim⁹ gessit exp̄esse typū ecclie ꝓptervirginitatē ⁊ innocentiam suā q̄ significat v̄ginitatē spūalē ⁊ inocētiā ecclie. nec

valet hec argumẽtatio. Ecclesia icepit ab abel: ergo ecclesia fuit qñ abel fuit. Preterea. hec dom⁹ incipit hic: ḡ hec dom⁹ est hic. tñ cõclusio videt esse vera. qñ dicitur q adã et eua fuerunt iusti qñ abel erat. et ita tunc ecclesia erat. i. congregatio fideliũ.

Exemplũ.

¶ Secunda questio huius capituli.

caput capit multiplr.

SEcũdo queritr scõm quã naturã christus dr esse caput ecclesie. Notãdũ q hoc nomẽ caput multipliciter accipitr. sicut hr in aplo vbi dicit. Caput mulieris vir. caput viri xps. caput xpi deus. Vir autẽ dr caput mulier; ꝛ debet eã regere sicut caput regit totum corpus. Deus aũt est caput xpi scõm q xps per gñationẽ capit a deo patre quicqd habet. Xps vero est caput viri. i. oĩm sanctor scõm vtrãq naturã. Dicitur enĩ christus scõm q deus caput sctõr: quia eos viuificat et sensificat sctõs pũ. alitur ꝛ vitur eis ad libitũ suũ sicut mẽbris suis. ꝛ scõm hoc tota trinitas ẽ vnũ caput ecclesie: ꝛ habet mẽbra ipos sctõs. sicut pz per illã auctoritatẽ malach. Si cõfigit homo deum suũ: qz vos configitis me dicit dñs. ꝛ ita dr deus pati in mẽbris suis. Scõm aũt q christus est hõ dr caput ecclesie metaphorice. qñ caput viuificat corp⁹ totũ et sensificat. ita a christo tanq̃ a capite procedũt sensus et mot⁹ spũales in ecclesia tanq̃ in corpus quod de plenitudine eius nos oẽs accepimus: ꝛ ppter conformitatẽ nature quã debet hr caput ad totum corpus. Scõm hanc significationẽ xps non est caput angelor: qz cũ eis nõ est conformis nature: sed tantũ cũ ecclesia. sed inq̃tũ deus est caput eor sicut et hominu m. Sed videt q nõ sit caput ecclesie fm q homo quia homo scõm q homo non viuificat vel sensificat spũaliter ecclesiã. Hoc enĩ soli⁹ dei est: ḡ scõz q hõ nõ est caput ecclesie. Itẽ caput naturale dr caput a virtute influente sensũ et motũ alĩs mẽbris: ḡ cũ xps dicatur caput metaphorice scõm q homo dr caput a virtute influẽte sensũ ꝛ motũ spũalẽ. sed talis virtus influendi non est nisi deitas: ḡ christus non scõm q hõ sed scõm q deus est caput ecclesie. Itẽ si fili⁹ dei fm q hõ est caput ecclesie: sed nõ fuit hõ ante incarnationem: ḡ non fuit caput ante incarnationẽ. Sed ecclia tunc erat: ḡ ecclesia tunc erat sine capite: ḡ acephala erat tũc ecclesia. Solutio. Ad primo obiectũ dicim⁹ q a xpo hoie scõz q hõ fluxerũt sensus gr̃e in ecclesia tribus modis. p modũ meriti: qz meruit nobis oĩa carismata. p modũ doctrine: qz christ⁹ ppio ore docuit nos: ꝛ adhuc p suos põdicatores nos docet. i. per modũ fidei. qñ per fidẽ qua credim⁹ in ipm volum⁹ ei assimilari ꝛ assimilamur. Hõ aũt a xpo hoie scõz q homo defluxerũt carismata p modũ auctoritatis: sz a sola deitate. Et est in christo duplex virt⁹ influendi carismata. vna increata. s. deitas a qua fluũt p modũ auctoritatis carismata. Alia creata. s. plenitudo gr̃arum q̃ est in christo a quo fluũt carismata per modũ fidei: qz per fidẽ volum⁹ assimilari ei qui est expressissime similis deo ppter plenitudinẽ gr̃arũ. Ex hoc patet solutio ad oĩa obiecta preterq̃ ad vltimũ. Ad qõ dicimus q ecclesia nunq̃ fuit acephala. sicut patebit postea.

Tertio.

Solutio. Ad primũ

duplex dr⁹ influendi.

Ad oĩa preter vltimũ. Ad vltimũ

¶ Tertia questio vtrum christus fuit caput abel.

Af primo q non.

SIc obicitur. Abel fuit mẽbrũ xpi: ḡ aut qñ xps fuit hõ aut qñ xps nõ fuit hõ. sĩ pmo mõ. Cõtra. Tunc abel nõ erat qñ filius dei fact⁹ est homo: ḡ tũc non erat eius mẽbrum. Si scõo modo scz qñ christ⁹ non erat hõ vt in tpe abel. Contra. Tũc christus non erat homo: ḡ tũc xps non erat abel caput scõm q hõ ergo tũc non erat abel mẽbrũ xpi. Itẽ iste terminus caput aut significat creatũ qd aut pure increatuz. Si creatũ: ḡ hec ppositio filr⁹ dei ẽ caput abel fuit falsa in tẽpore abel. qñ nullũ creatũ erat filio dei. Si pure icreatũ: ḡ hec est vera. Xps fuit caput abel ab eterno: ergo ab eterno fuit abel mẽbrũ christi. Probat. Christus dr caput ecclesie ppter cõformitatẽ nature sed filius dei nõ fuit cõformis in natura ecclesie añ incarnationẽ: ḡ xps non fuit caput ecclesie ante incarnationẽ: ḡ nõ fuit caput abel qñ fuit abel. nec postea qñ abel non fuit. ḡ xps nunq̃ fuit caput abel. Nec põt dici q abel fuit mẽbrũ christi ãteq̃ xps fuit caput abel qz mẽbra scõz hoc ꝛ caput dñr relative. In oppositũ sicut dicit augu. Eadẽ fuit fides incarnationis future que est modo preterite: ḡ eadẽ virtus de incarnatiõe futura q̃ modo est de pterita. Sed fides de incarnatione preterita facit hoiem mebrũ xpi: ḡ fides de incarnatione futura fecit hoiem mẽbrũ xpi: ḡ abel p fidem suã erat mẽbrũ xpi qñ erat. Solutio. Dicim⁹ q per hoc nomẽ caput supponit filius dei in hũanitate non in humanitate simplr: sed in humanitate creata. Unde cõcedimus q xps fuit caput abel qñ abel erat ꝛ scõm hũanitatẽ nõ que tũc erat simplr: sed q̃ erat in fide abel. Fides enĩ supra tẽpus est. vñ hũanitas que significat in fide non significat in aliquo tpe determinato. vñ non valet her argumẽtatio. Filius dei scõm hũanitatem fuit caput abel in tpe abel: ḡ tũc fuit hõ. Et est ibi fallacia scõz qd ꝛ simpliciter. sicut hic. Chimera est opinabilis: ḡ chimera ẽ. Ex hoc pz q eccla nunq̃ fuit acephala. et sic pz solutio ad pmo obiectũ Patet enim q fili⁹ dei tũc erat hõ qñ ipe erat caput abel: ꝛ abel mẽbrũ ipi⁹. tñ scõz hũanitatẽ erat caput ipius tunc. Et ex hoc pz solutio ad sequẽtia obiecta qz patet q nõ valet hec argumẽtatio. Hoc nomen caput significat creatũ qd: ḡ hec ppositio Filius dei est caput abel fuit falsa ante icarnationẽ. qz nullũ creatũ erat filio dei: qz illud creatũ nõ significabat simplr sed vt in fide. Sicr pformitas nature significat in xpo nõ simplr: sed vt in fide. Ex hac ergo Fili⁹ dei est caput abel. exigit q aliqd creatũ insit psentialiter abel sz nõ exigit q aliqd creatũ insit psentialiter filio dei. sicut in hac Cesar laudat ab illo. nõ exigit q aliqd in sit cesari psentialiter. Hoc aũt ideo cõtingit: qz fides supra tẽpus est. ꝛ de pteritis pntib⁹ ꝛ futuris. Unde per fidẽ credidit abel xpm fore plenũ carismatib⁹. et fore simillimũ deo voluit ei assimilari ꝛ assimilat⁹ est. et ita p fidem in ipm fluxit aliqd de plenitudine xpi sicut in nos p fidẽ. ꝛ etiã per meritũ christi fluxerunt in nos. Adhuc qz minor ablutio exigit in nobis q̃ si essemus sine fide christi. prorsus ꝛ per doctrinã: quia ea q̃ docuit ore ppio modo illuminat totũ mundũ.

Ad primũ.

Duplex

Exemplũz

Ad alia

Exemplũz a simili.

¶ Quare potius dicitur christus caput ecclesie q̃ cor.

Quarta q̃stio. Af q potiꝰ dr dici cor.

SIc obicitur. Christus metaphorice dicitur caput. quoniã sicut a capite fluunt motus et sensus ad membra. ita a christo fluunt motus et sensus ecclesie. Sed sensus motus vitales sunt principaliter in corde. qđ patet: qz mortificat; illis mẽbris adhuc

remanet vita in corde: ḡ si per hanc metaphorā dicit xps caput ecclesie. potiꝰ dr dici cor. Solutio. Quidā motus sunt pure naturales. vt motus epatis humores ad alia mēbra dirigātis. Quidā vero sūt partim voluntarij ptim naturales. vt motus q̄ sunt in corde aliquo enī modo subiacēt rationi. nō vt dirigentur non vt potius inde fiant. Motus aūt pure volūtarij sunt in capite. motus aūt grāz qui fluunt pure a xpo sunt pure volūtarij. ⁊ inde potius dicitur christus caput q̄ cor ecclesie.

Solutio.

q̄re dr capt potiꝰ q̄ cor

Duplex corpus christi.

Notandū q̄ corpus xpi duobꝰ modis intelligit vno modo dr corpus xpi naturale quod traxit de virgine. Alio modo dr corpus xpi misticū et gratuitū q̄ est ipa ecclesia. Et dr ecclesia corpus xpi metaphorice: qr sicut oia mēbra vniꝰ hois viuificant ab vna anima que habet sedez in capite: ita oēs fideles viuificātur ab vna aīa. i. a spūsctō qui pncipaliter hz sedē in capite xpi. ⁊ sicut naturale corpus xpi constat ex purissimis mēbris. ita corpus xpi misticum. qđ est ecclesia cōstat ex purissimis fidelibus. ⁊ ideo corpus xpi naturale est sacramentū corporis mistici. Sed de corpore xpi naturalis nō sunt mēbra nisi glorificanda ergo similiter de corpe xpi misticī nō sunt nisi mēbra glorificāda. ḡ nullus reprobus est mēbrū xpi. Cōtra Alicꝺs reprobus hz fidē/spē/⁊ caritatē. ḡ est mēbrum xpi: qr viuit de spūsctō. Solutio. Dicimus q̄ pria argumētatio nō valet. qr similitudo naturalis corpꝰ xpi ad corpus misticū non respicit nisi presens. s. qr sicut corpus xpi naturale cōstat in psenti ex mēbris purissimis: ita corpus xpi misticum non respicit nisi presens. s. quia sicut corpus christi constat ex fidelibꝰ purissimis.

Af q̄ soli electi sunt mēbra xpi.

In oppm

Solutio. Ad rōnem

Sexta questio vtrum christus sit mēbrum ecclesie.

Utrum xps sit mēbra ecclesie. Sic obicit. apls dicit. Vos estis mēbra de mēbro: ḡ xps est mēbrū. Sed oīs homo aut est mēbrū xpi aut mēbrum diaboli: ḡ xps est mēbrū xpi aut diaboli. Sed cōstat q̄ nō est mēbrū diaboli: ḡ est mēbrū suiꝰpi. Solutio Dicimus q̄ hec est falsa. Omis hō aut est mēbrū xpi aut diaboli. Habet enī instantiā in xpo. qm̄ xps non est mēbrū xpi: sed est mēbrū ecclesie. Tm̄ hoc nomen xps duobus modis accipitur: qr xps q̄ndoq̄ dr filiꝰ virginis. ⁊ scdm hoc non est mēbrū xpi. q̄ndoq̄ dicitur xps integer. s. caput cū mēbris. ⁊ sczꝫ hoc xps est mēbrū xpi. vt diuersimode accipiat xps. Eodem modo iste terminꝰ corpus christi misticū siue ecclesia dr caput cum corpore. ⁊ sczꝫ hoc xps est mēbrū ⁊ caput ecclesie. scdm q̄ hoc nomen caput notat impartialitatez. Q̄ndoq̄ aūt corpus xpi misticū siue ecclesia dr residuū a capite. ⁊ scdm hoc xps est caput ecclesie. ⁊ tm̄ nō est mēbrū ecclesie scdm q̄ hoc nomen caput non significat partialitatē: sed quod supradictū est.

Af q̄ sic p paulum.

Solutio.

Xps dupl̄r capitur.

Ecclesia capit dupl̄r.

Utrū delicie sint deo eē cum filijs hoim.

Septima questio.

Sic obicit. Dicit in puer. 8. ca. Delicie sunt deo esse cum filijs hoim. sed hoc videt esse falsum. qr deus non requiescit nisi in se. sicut dr in genesi. ibi. requiemt ab oīm opere qđ patrarat. Requiescit enī deus non in opibus: sed ab opibus. in se solo. si enim in operibus suis hēret delicias: iciperet hre delicias quas nō habuit ab eterno: ergo beatior incepisset eē q̄ fuisset ab ēno. Ad hoc dicūt quidā q̄ aīa scī viri est similitudo ⁊ quasi speculū dei: in quo deus videt seipm: et ita delectat ibi in seipso. vnde cū delectat in sctis: nō delectat nisi in seipso. Sed cōtra. Indignior est visio qua aliqd in speculo et per aliud: q̄ illa qua videt res facie ad faciē: ⁊ per se. ergo si deus videt se in speculo: qđ ē in aīa sctā: impfecte ⁊ mō indigniori cognoscit se. in patria aūt fides euacuabitur quia est impfecta: cum sit per se speculū. sed impossibile est q̄ deus cognoscat se iperfecto modo. et ita falsa est vt videtur prima opinio. Preterea. anteq̄ scūs eēt iste fuit deus in eo per essentiam: ergo deus videbat se in hoie i quo erat: ḡ ⁊ ibi delectabat in se: sz nō delectabatur nisi delicijs eternis: ḡ in aīa nō sancta habet delicias eternas sicut in anima sācta qñ est. ḡ q̄ delicie sūt et esse cū filijs hoim. i. cū scīs. Ad hoc dicimus q̄ de hz delicias in nobis vt in mēbris suis: qr facit nos delectari in se. sicut dicit apls. q̄ spūs sanctus orat p nobis gemitibꝰ inenarrabilibus. ⁊ dns in euāgelio. Non enī vos estis q̄ loqmini: sz spūs pris vri q̄ loquit in vobis. Magis enī sūt hmōi opera dei q̄ nostra: qr principaliter sūt a deo. ⁊ finaliter delicie p quas facit nos delectari magꝭ sue q̄ nostre. Et ideo dr hre delicias in sctis: nō in pctōribus. qr nō delectātur in deo: sed in rebus trāsitorijs. sicut dr dns pati in nobis: q̄si in mēbris suis. Unde saule saule q̄d me psequeris? ⁊ in apoca. Christus agnus imaculatus natꝰ est ab origine mundi.

Prīa opio

ꝓ hanc af.

Secūdo

Opinio doctoris.

Quō intelligitur.

De virtute corporis et capitis et ecclesie et sponso.

Querit de vnitate corporis ⁊ capitis. loquit enī ecclesia de capite ⁊ corpore. de sponso ⁊ sponsa tanq̄ de eadē persona. vñ isay. dicit. Sicut spōso alligauit michi mitram ⁊ sicut spōsa ornauit me. ⁊ dicit aug. q̄ est sponsus ⁊ sponsa: ḡ sponsus est spōsa. ⁊ ita xps est suū corpus. qđ est impossibile. Solutio. Duplex est forma siue pfectio ecclesie. sīlr et xpi. Est enī forma siue pfectio naturalis ⁊ ecclesie q̄ est hūanitas et q̄tū ad hanc pfectionē sponsus est aliꝰ q̄ sponsa. s. xps q̄ ecclesia. ⁊ est alia perfectio xpi ⁊ ecclesie. s. gratuita pfectio q̄ est spūsscti. ⁊ ꝑm illā perfectionē sponsus est sponsa: qr eadē est pfectio xpi ⁊ ecclesie. s. spiritussci. Per hanc vnitatē dictū est. multitudinis credentiū erat cor vnū ⁊ aīa vna: ⁊ q̄ oēs vnū sumus in xpo ꝓpter illā vnitatē loquit xps: q̄ndoq̄ in psona sua q̄ndoq̄ in persona ecclesie. non mutata persona que est prima regula ticonij.

Octaua q̄o huiꝰ capīi.

Solutio.

De eius scientia. Capi. v.

Dicto quō christus sit caput ecclesie. dicendū est de eius scientia q̄ est vnū de carismatibꝰ q̄ fluūt a christo capite in ecclesiā. Notandū ergo q̄ duplex ē sciētia xpi. vna creata: alia increata. Increata quā hz scdm q̄ deus. Creata quā habet scdm q̄ hō. qua ipse scit ⁊ sciuit ab instanti cōceptōis q̄cqd ipe scit ab eterno. q̄n ab instanti cōceptionis datus est ei spūs. non ad mensurā quod hīt pōt ex verbis hieremie. Nouū faciet dns sup terrā. femia circūdabit virū. i. invtero virginis erit iste vir qui pfectus est. plenus scientia ⁊ virtutibꝰ. Hoc etiā habet ab illa auctoritate isa. qua de xpo dr. Butirū ⁊ mel comedet. butir ⁊ mel. i. sor

duplex scia xpi.

Exponit dictū ysaie

bilia ⁊ infantilia comedet tanq̄ verus puer.ita tñ vt sciat reprobare malū ⁊ eligere bonū.ita tñ vt in ipsa infantia habeat pfectā sciam ⁊ electionē boni ⁊ mali

In oppm p lucam

Sed cōtra dr in luca. Xps ꝓficiebat etate ⁊ sapiētia apud deū ⁊ hoies.ḡ ꝓficiebat sapiētia:ḡ sapiētia poterat crescere in eo.si ergo ab instanti cōceptiōis habuit dona spūssicti.nō ad mensurā. Preterea.si iesus ꝓficiebat ꝓfectione corpali.quare nō ꝓficiebat profectione aie.

Secūdo

Solutio. Dicim⁹ q̄ iesus non ꝓficiebat in se:sed in alijs.sapiētia:qr faciebat eos ꝓficere.doctrina ⁊ exēplo apud deū ⁊ hoies.apud deū.i.ad gloriā dei.⁊ apud hoies.i.apd vtilitatē hoim. Erat enī iesus xps aial mundū findēs vngulā.i.faciēs opa sua ad gl̄am dei ⁊ ad vtilitatē hoim.

Ad scdm.

Ad scdm dicim⁹ q̄ in ꝓfectiōe aie cōsistit btitudo.⁊ ideo cū xps sit sp sū me btūs ab instātī cōceptōis ptz q̄ nō poterat ꝓficere in bonis aie q̄tū ad se. Sz ꝓfectio corpalis nō est pars btitudinis:⁊ tō nichil ipedit qn potuerit ꝓficere in illa.

Iterum aī ad principale

Itē xps scit oīa ꝓpt vnionē quā hz ad v̄bū quare nō pōt oīa ꝓpt eandē rationē. Sz enī sciat oīa q̄ scit pr̄.nō tñ est eque sciēs cū pr̄e.eodē mō ex eo q̄ possit oīa:nō tñ seqtur q̄ eque potēs sit pr̄i.⁊ ita non seqtur q̄ sit ops.⁊ ita nullū seqtur incōueniēs. Si dicat q̄ xps ſm q̄ hō pōt oīa.si ꝓcedat. Cōtra. Xps ſm q̄ hō pōt oīa:ḡ pōt creare.creet igr. Inde.xps ſm q̄ hō creat: ḡ xps scdm q̄ hō est creator: ḡ xps scdm q̄ hō est de⁹. propter hoc dicunt qdā q̄ xps scdm q̄ hō non pōt oīa:qr ex hoc sequeret q̄ esset ops ⁊ de⁹. Sz ꝓbatur q̄ hoc sequit ex illo:qr nō seqtur. xps scdz q̄ hō creat:ḡ xps secūdū q̄ hō est creator. qr hoc nomē creator determinat suā materiā siue suū subiectū: qr idem est creator q̄ deus creans.sicut idē est ꝓpheta q̄ hō intelligens futura.sicut ḡ non sequit:intelligit futura:ergo ē ꝓpheta.qm̄ angelus intelligit futura non tñ est propheta.ita non sequit:christus ſm q̄ hō creat:ḡ est creator.et ita nullū sequit incōueniēs.

Opinio aliquorum ꝑ hanc aī.

alia euasio

Si dicat q̄ christus ſm q̄ homo potest oīa:quare ḡ non potest oīa:sicut scit oīa? Ad hoc dicunt quidā q̄ hoc verbū scit.habet tres ꝓstructiōes.quia qñq̄ cōstruit cum appellatiōe dicti.vt cum dicit.iste scit deum eē. qñq̄ cōstruit cum accusatiuo noialiter significāte.vt cum dicit.iste scit dīm.qñq̄ cōstruit cum infinitiuo: iste scit legere.iste scit creare.et ſm q̄ sic cōstruit hoc v̄bū scit.cōcedūt q̄ quicqd scit christus ſm q̄ homo potest.⁊ ecōuerso.sicut enim non potest creare:⁊ ita nō scit creare.quia cum dicitur:christus ſm q̄ hō scit creare.actus infinitiui retorquet ad subiectum. Sed hec solutio ē valde ridiculosa:qm̄ per significationē vocū ostendit res.non enī ad sciendū q̄ sortes currit per plateas:opz recurrere ad significationem huius nois sor.vel huius v̄bi currit. Preterea querit ab eis quare potius data est christo scientia oīm:q̄ potētia oīm? et non possunt adhibere predictam solutionē. qm̄ in hac questione non ponit verbū sciēdi. Quidā dicūt q̄ aie christi non est data potētia oīm:sicut scia oīm:ideo quia non est ita capax potētie sicut sciētie. sed hec solutio non valet:qr magis est capax potētie q̄ sciētie. Ad hoc dicimus q̄ sciētia ptinet ad btitudinē etiā sciētia facturarū. Vñ etiā in psal. Delectasti me dñe in factura tua.cum ḡ ille homo creatus sit in summa beatitudine:data est ei scia oīm.sed potentia faciendi aliam creaturā non pertinet ad btitudinē:⁊ ideo nō est ei potētia oīz data. Alia rō est.ne poneret spes in hoīe ſm q̄ homo:⁊ ne homines facerēt de via finem. Hūanitas enī christi via est.non finis.sicut ipe dicit in euāge. Ego sum via.⁊c. Ut ḡ ad locum vnde fluūt fluia reuertātur.s.ad primū fontē summi boni: ideo non est data hūanitati christi potētia oīm.sicut dicit dns per isaiā Gloriam meā alteri nō dabo. Et christ⁹ in euāg. Si glorior in me:gl̄ia mea nichil est. ideo dicit Maledictus qui cōfidit in hoie. Item aīa christi habet sciaz oīm nec tñ est eque sciēs patri:qm̄ non ita limpide scit sicut pater. Cōtra. Sciētia aīme christi est limpidissima:qr nō est mixta alicui ꝓtrario vel actu vel potētia.ergo sicut nichil potest intelligi albius eo qd̄ nō habet admixtū de ꝓtrario:ita nichil potest intelligi limpidius q̄ sciētia christi.qm̄ nichil habet admixtū de ꝓtrario.actu vel potētia.ḡ sciētia dei patris non intelligit limpidior. Item deus pater limpidius scit q̄ aīa xpi.si hec ē vera.ex vi cōpatiōis exigitur q̄ ibi sit aliqua cōitas ⁊ aliquis excessus.qm̄ participātis ad non participans nulla est cōparatio. sed non est ibi aliqua communitas scientie dei patris ad scientiā christi:ergo nulla est cōparatio.ergo hec est falsa:deus pater limpidi⁹ scit q̄ aīa xpi.

Iterum aī ad principale

Euasio ꝑ hoc aī

Scdo inq̄sitiue.

Solutō alī quorum

Solutō doctorus

Alia rō.

Solutio. Ad primū dicimus q̄ scientia aīe christi nichil habet admixtū de suo ꝓrio actu vel potētia:qm̄ non potest ignorare aliqd ꝓpter vnionē:sed inq̄tū est de natura sua potuit aliquid ignorare.de gratia enī est q̄ nihil possit ignorare.qr igitur q̄tum est de natura sua potuit habere aliqd admixtū de cōtrario:ideo sciētia anime christi minus est limpida q̄ sciētia dei patris. Ad scdm dicimus q̄ hec ē vera Pater limpidius scit aliqd q̄ aīa christi.et est ibi cōitas in potētia:quia ex limpiditate patris potest ꝓcedere tāta limpiditas quāta est in aīa christi:⁊ potens est cōferre maiorē q̄tū in se est si aliqua natura sit susceptibilis.qd̄ ergo in limpiditate dei patris potētialiter est limpiditas sciētie aīe christi ⁊ eo amplior est ideo ibi cōitas ⁊ excessus. Et hec similiter est vera:pater limpidius scit q̄ aīa xpi. Eodē mō iudicandū est de talibus propositionibus: deus est melior vel iustior petro. Tñ quidā dicūt q̄ sciētia patris excedit in limpiditate sciam aīe christi seipsa:⁊ ipa est suus excessus quo excedit illam:sicut linea ē seipa maior pūcto. Sed hec solutio nulla est. nec est simile.qm̄ in hac comparatiōe:linea est maior pūcto.est aliqd cōe:scz punctus qui est in ipsa linea.⁊ aliquis excessus:scz ipsa linea q̄ est aliud q̄ punctus. Sed in alia cōparatiōe:deus scit aliqd limpidius q̄ aīma christi.non potest assignari aliqd cōe ⁊ excessus nisi ad predictam solutionē recurrat:vt dicat q̄ alīd est cōe ibi ⁊ aliud excessus ſm potentiā fluēdi. Item in euāgelio habetur q̄ spūs datus est christo non ad mensurā.qd̄ duobus modis intelligit.primo sic.non ad mēsurā.i.totaliter:non particulariter.qr quicqd potuit deus dare ei de spiritu:dedit ei. qñ enī aliqd datur ad mēsurā aliqd datur ⁊ aliqd retinet:sed xpo totū est datum quicqd potuit ei dari de s.s. Item ipe plenitudinē accepit:⁊ nos de plenitudine eius accepimus. Sed ꝫ. Christus non habuit fidē ⁊ spem:qm̄ fuit cōprehēsor.ḡ nō habuit oīa dona s.s.ḡ nō habuit plenitudinē donoꝝ. Solutio. Triplex est pleitudo. scz plenitudo sufficiētie:que est in quolz fideli qui hz fidē ⁊ oīa dōa necessaria ad salutē. Est etiā plenitudo numerositatis siue vnitatis q̄ est in ecclesia in qua nō deest aliqd donū. Est etiā plenitudo excellentie q̄ est in christo qui non habet dona impfectionis.vt fidem ⁊ spem.sed loco fidei habet perfectam cognitiōem.

Sititudo Solutō alī quorum.

Ꝫ hanc aī.

Iterū ꝓtra dictū euangelij aī.

Solutio. triplex plenitudo.

Ad rōnem loco ſpei pfectā comprehēſionē. et ideo patet q̄ non valet hec argumentatio: chriſtus nō habet oīa dona: ergo non habet plenitudinē donoꝝ. qz ex habere oīa dona: ſequitur hr̄e plenitudinē donorū. qm̄ oppoſita ſūt habere oīa dona: ꝛ hr̄e ple. do. qm̄ qui habet oīa dona: habet fidem ꝛ ſpem. ꝛ ita habet imperfectionē dona: habet fidem ꝛ ſpem. ꝛ ita habet imperfectionē donoꝝ: ꝛ ita non plenitudinē. Aliomō exponitur illa auctoritas ſic. Chriſtus habuit ſpm̄ non ad mēſurā. id eſt ſup oēm proportionē reſpectu alioꝝ hoīm. qm̄ caritas chriſti excedit in infinitū caritatē alioꝝ hoīm ſctōrum. qm̄ gratie chriſti non ſunt proportiōabiles gratijs alioꝝ ſctōꝝ. Sed ꝓtrariū videt de heliſeo qui petijt ab helia: ſpūs tuꝰ duplex fiat in me. et factū ē eſt ei. ergo heliſeꝰ habuit duplicem ſpiritū helie. ſed p heliſeū ſignificat eccleſia: per heliā chriſtus. ꝯ eccleſia habuit duplicem ſpm̄ chriſti. ergo chriſtus nō habet maiorē ſpm̄ q̄ eccla: vel imꝓportiōabilē. Dicimus q̄ vltima argumētatio nonvalet. Eccleſia enim dicit habere duplicem ſpm̄ chriſti duabus de cauſis. quia habet ſpiritū chriſti ad duo. ſ. ad remiſſionē pctōꝝ: et ad beatificādū. cum ꝯ nō habuit niſi ad beatificādū. Scō mō habet eccleſia duplicē ſpm̄ chriſti. id eſt ad duo. ſcz ad illuminādum intellectū: ꝛ ad inflāmandū affectum. ad que duo chriſtus etiā habuit ſpm̄ ſctm̄.

Aliter exponitur illa auctoritas.

Ꝛ hoc aī.

Solutio

Nota iſta.

¶ De duplici volūtate chriſti. Ca. 6.

DIcto de duplici ſciētia chriſti: dicendum eſt de duplici voluntate eius. Fuit enī in xp̄o duplex volūtas. ſcz volūtas creata: ꝛ volūtas increata. volūtas creata fuit duplex in eo: ſcz volūtas rōnis ꝛ volūtas ſenſualitatis. Volūtate rōis ſemp voluit quicqd vult volūtate increata q̄ eſt cōmunis tribus pſonis. Volūtate ſenſualitatis p̄priū aliqꝺ voluit quod nō voluit voluntate rōnis: nec voluntate increata. ſ. non mori. Primo dicendū eſt de volūtate ſenſualitatis: vtrum fuerit ꝓtraria volūtati rōnis. ſcō vtrū fuerit meritoria in chriſto. tertio vtrum petitio qua petijt Pater: ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. fuerit petitio rationis vel ſenſualitatis.

¶ De aīalibus q̄ fuerūt pacata in archa noe.

¶ Prima q̄ſtio. vtrū volūtas ſenſualita tis fuit cōtraria volūtati rationis.

ARca primū capitulū ſic obicit. Dicit btūs aug. ſup gen̄. Oīa aīalia fuerūt pacata in archa noe. Archa noe eſt aīma chriſti: in qua oēs motus pacati fuerūt. qz in eius aīa nullus fuit motus etiā primus repugnās rōni. qm̄ in eo caro nō cōcupiuit aduerſus ſpiritū: nec ſpūs aduerſus carnem. Cōtra. Aug. dt in libro de trin. q̄ ſm diuerſitatē volitoꝝ diſtinguūtur diuerſe ſpēs voluntatis. qm̄ volitū eſt proprius finis volūtatis. Inde ſic. Si penes diuerſitatem volitorū eſt diuerſitas voluntatū: pari rōne penes ꝓtrarietatē volitorū erit contrarietas voluntatū. ſed mori ꝛ non mori ſunt cōtraria: ergo velle mori ꝛ velle non mori ſunt cōtraria. ꝯ volūtas eſt cōtraria volūtati. ꝯ volūtas ſenſualitatis in chriſto: fuit ꝯria voluntati rōnis. Item chriſtus tenebat cōformare voluntatem ſuam volūtati diuīe: ꝛ ſciēter voluit ꝓtrariū volūtati diuīe ſcz velle mori: ꝯ peccauit. Item chriſtus tenebat ad hoc ſcz velle mori. qz hoc p̄ceperat ei deus. et voluit cōtrariū huic precepto. ꝯ mouebat tunc ad illicitū. ꝯ ille motus erat illicitus. ergo peccauit. Itē nō mori eſt pura priuatio: ꝯ nō cadit in ſenſuz vel in imaginationē vel eſtimationē: ꝯ nec i ſenſualitatē. ergo velle non mori eſt motus ſenſualitatis. Solutio. Ad pmo obiectū dicimus q̄ penes diuerſitatē vel ꝓtrarietatē volitoꝝ: attendēda eſt diuerſitas vel cōtrarietas voluntatū. nec tm̄ quoꝝ mō nec quarūlibet volūtatum: ſed eaꝝ tm̄ que ſunt in eodē ſuſceptibili. ſed volūtas rōnis qua chriſtus voluit mori erat in vi rōabili ſiue in aīa rōnabili ſm q̄ eſt rōabilis. volūtas aūt ſenſualitatis erat in vi brutali ſiue in aīa chriſti ſm partem brutalē. Volūtas etiā ſenſualitatis non proprie dicit volūtas: qm̄ volūtas ꝓprie loquēdo ſm ſe libera eſt. volūtas aūt ſenſualitatis nō eſt libera: ſed in vnā tm̄ partē mouēs. eſt enim appetitus irrōabilis. vñ tales due volūtates non ſunt poſite ſub eodē gn̄e ꝓprio. Prꝛeꝛea. volūtate ſenſualitatis vult homo non mori ſiue fugit mortē ſm ſe: non ꝓpter aliꝺ. volūtate vo rōnis vult homo mori: non ſm ſe ſed ſm accidēs. nec ꝓpter ſe: ſed ꝓpter aliud. vt chriſtus qm̄ voluit mori propter redēptionē generis humani tm̄. ꝛ ideo quia illaꝝ voluntatū ſm ſe non ſunt cōtraria ſm ſe volita: patet q̄ non ſunt contraria. Ad ſcōm dicimus q̄ hec argumētatio non valet: chriſtus tenebat cōformare volūtatē ſuam volūtati diuīe. ꝛc. ergo peccauit. ſm q̄ prima ꝓpō intelligit indiffinite: ſm hoc ſillogizat ex indiffinitis. ſi aūt intelligat prima ꝓpoſitio vliter: falſa eſt. qm̄ hec eſt falſa: chriſtus oēm voluntatē ſuā tenebat cōformare volūtati diuine. propter volūtatē ſenſualitatis qua licet velle homini aliquid proprīū. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ re vera chriſtus tenebat ex precepto ad hoc ſcz velle mori. et motus q̄ mouebatur ad non mori erat ad illicitū rōni: ſed nō illicitū ſenſualitati. non tm̄ illicitus ſicut ille q̄ eſurit mouet ad comedēdum in die ieiunij ante horam ſolo motu ſenſualitatis: ꝛ ille motus eſt ad illicitū non tamē eſt illicitus. quia eſt ad illicitū rōni non ſenſualitati. Ad quarto obiectum dicimus q̄ velle non mori eſt velle fugere mortē ſiue horrere mortē. Et ita pz q̄ velle non mori non ſonat in puram priuationem.

Af q̄ nō p auguſtinū.

In oppm

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio. Ad primū.

Ad idem.

Ad ſcōm.

Ad tertiū.

Ad quartū

¶ De pauore ꝛ quō cepit chriſto tedere.

¶ Tertia queſtio. vtrū pauere in chriſto fuerit meritorium.

SIc obicit. De xp̄o dictum ē. cepit ieſus pauere et tedere anteq̄ ꝓduceret ad crucē. ꝯ horribile illud nondū inciderat in eius ſenſum: ꝯ nec in imaginationē: ꝯ nec in eſtimationē. ergo nec ſenſualitas in eo adhuc fuit mota. ergo pauor ille ſiue timor mortis ſiue voluntas non moriēdi non erat ſenſualitas: ꝯ erat ex rōne ſiue ex libero arbitrio. Itē petrꝰ timorē mortis minuebat dulcedine caritatis. ſiīter andreas q̄ ſecurus ꝛ gaudens ibat ad crucem. ſed in infinitū maior erat dulcedo caritatis ſiue dilectio in chriſto q̄ in andrea: ergo chriſtus dilectōe quā habebat in deū delectādo poterat ex toto delere illū timorē. ꝯ talis motus non fuit in chriſto ex ſenſualitate: fuit ergo in eo ex libera volūtate ſiue ex libero arbitrio. ſed oīs motus qui fuit in eo ex libero arbi. fuit meritorius: ergo motus ille fuit meritorius in eo. Item chriſtus voluntatē qua volebat non mori retorq̄bat ad bonū finē: qz ad nr̄am inſtructionē. quaſi diceret illo motu cuilz nr̄m: videte in me. licet tibi velle aliqd proprīū: ſed referre motū ad debitū finē. hoc autē non eſt niſi

Af q̄ ſic.

Secundo.

Tertio.

rationis.g ille motus fuit a rõne.g fuit meritorius.

Quarto. Item christus oblatus est qr voluit.siliter passus est quia voluit.ergo eadē rõne timuit quia voluit.g ille timor fuit ex libera volũtate siue ex libero arbitrio.

Quinto. ergo fuit meritorius. Prꝛeꝛea.Christus voluit non mori:ergo volũtarie vel inuolũtarie.si inuolũtarie: ergo nõ volẽdo voluit non mori.qõ est impossibile. si volũtarie:g non necessitate.sed a libera voluntate siue ex libero arbitrio voluit nõ mori.illud igit velle

Solutio. fuit ex libero arbitrio.voluit nõ mori. Solutio.Ad

Ad primũ. primum dicimus qꝛ re ꝟa timor siue horror mortis siue volũtas non moriẽdi fuit in christo tm̃ ex sensualitate.et licet in christo oĩno non cecidisset horribile in sensu eius nec imagiationē assensus:tm̃ sicut voluit fecit cadere illud horribile ab intellectu in imaginationē:ab imaginatione aũt in estimationē:in sensualitatem necessario. Prꝛopꝛie.g volũtas prima nõ fuit causa sed occasio illius timoris.qr non per se sed per accidẽs fuit causa illius.qm̃ fecit ꝺdda quo fctõ exist ille timor.nõ ab illa volũtate:sz ab estiatiõe sensuali siue imaginali.sicut ille qui aperit fenestrã nõ illuiat domum nisi occasiõaliter.quia facit aliqd quo facto domus illuiatur.non ab ipso sed a sole.et sicut volũtas illius qui vult ieunare diu et ieunat diu:non est

Exemplu causa q̃re ipe appetat comedere.appetit enī cõedere velit nolit.sed est quedã occasio quia facit aliqd scilz diuturnã abstinentiã:quo facto fit ille appetitus.nõ ab illa prima voluntate:sed a vi appetitiua sensibili. stomachus enī sentiẽs suã inanitatẽ naturaliꝝ appetit

Ad scõm. t necessario.Eodẽ mõ fuit in timore xpi.qr voluntas illius fuit pꝛia occasio:sed nõ causa pꝛopꝛie.Ad scõz dicimus qꝛ petrus t andreas bñ poterant reprimere siue diminuere timorẽ mortis in semetipsis a principio.qm̃ in eis erat cogitare de horribili vel nõ cogitare.sed postq̃ cecidit horribile in estimationem:nõ potest aliqs scũs facere ꝺn timeat.Eodẽ mõ christus poterat vitare timorẽ mort̃ si placuisset ei.sz postq̃

Ad tertiũ. voluit qꝛ horribile illud caderet in estimationē:non potuit vitare illud.Ad tertiũ dicimus qꝛ hec ẽ falsa: christus volũtatẽ nõ moriẽdi retulit ad instructionē nr̃am.sed re vera appꝛobatiõe illius volũtatis retulit ad instructionē nr̃am.appꝛobauit enī ratio motũ illius vt nos instrueret i hoc.s.qꝛ martyres veniẽtes

Ad quartũ ad patibulum non desperarẽt si timerẽt mortẽ:cum ipse filius dei timuerit mortẽ.Ad quartũ dicimus qꝛ hec cõclusio:christus timuit mortẽ quia voluit.vera est.si hec dictio quia.notet occasionē.si vero causam

Ad vltimũ immediatã:falsa ẽ. Ad vltimũ dicimus qꝛ si hec duo aduerbia volũtarie et inuolũtarie sumãtur gñaliter t pro voluntate sensualitatis et pro voluntate rõnis cõcedimus hanc:christus volũtarie voluit non mori. qm̃ volũtate sensualitat̃ voluit nõ mori.sed fm hoc nõ valet hec argumẽtatio.volũtarie voluit nõ mori: ergo ex libera volũtate voluit non mori.et patet qꝛ

Fallaciõntis ibi ẽ fallacia fm cõsequẽs quasi a suptori ad inferius affirmãdo.si vero illa aduerbia sumanꝫ pꝛopꝛie pro voluntate rõnali siue pro libera volũtate:tũc hec eẽt vera:christus inuolũtarie voluit nõ mori.et hec sliter christus non volendo voluit non mori.i.non volẽdo volũtate rõnis:voluit nõ mori volũtate sensualitat̃.

¶ De petitione christi.pater si possibile est.

¶ Tertia questio huius capituli.

QUeritur vtrum petitio illa qua christus petijt. Prꝛ si possibile est trãseat a me calix iste.fuerit rõnis vel sensualitatis. Prꝛobatio qꝛ fuit rõnis.quia Aĩ qꝛ rõnis dicit salomõ Sermo tuus pꝛio veniat ad limã:q̃ ad linguã.i.pius veniat ad limam rõnis q̃ ad linguam oris siue ad ꝓlationẽ.cum g christus fuerit sapiẽtissimus impleuit illud pceptũ.ergo petitio sua pius venit ad limã rõnis q̃ ad pꝛolationẽ. Itẽ sensualitas Secũdo non cogitat de celestibus:ergo nullomõ se erigit ad celestia:g non erigit se ad deũ oraõdo.sed illa petitio siue oratio fuit directa t erecta ad deum patrẽ:ergo non fuit sensualitatis.et fuit sensualitatis vel rõnis:g fuit rõnis. Itẽm hec petitio ꝓponit sub conditione. Tertio. sensualitas aũt non attẽdit aliquam cõditionem sed simpliciter.rõnis aũt est ꝓferre res siue per ꝓditionẽ siue alio mõ.ergo illa petitio nõ fuit sensualitatis:sz potiꝰ rõnis. Cõtra.christus petijt hoc et discrete.qm̃ In oppm nichil egit indiscrete:cum ipe sit sũma sapiẽtia.ergo ipse voluit qõ petijt:scilz remotionẽ calicis.g voluit illõ rõne vel sensualitate.non rõne.quia sic voluisset cõtraria simul volũtate rõis.ergo voluit sensualitate illõ qõ petijt:t cõstat qꝛ illa petitio fuerit a volũtate interiori.g illa petitio fuit ex sensualitate.g petitio illa fuit sensualitatis. Itẽ ipse petijt hoc totũ:pater Secũdo si possibile est.tc.ergo hoc totum petijt vel rõne vel sensualitate.non rõne:quia rõne non petebat remottionẽ passiõis.g petijt hoc sensualitate.g sensualitas attingebat cõditionẽ.et hoc ẽ falsum. Itẽ ipse petijt Tertio. petẽdũ vel nõ petendũ.si nõ petendũ.g indiscrete. ergo stulte.sed hoc est falsum.si petendũ et discrete petijt t non petijt nisi hoc t nõ est exauditus in hoc: ergo inuste actum est cum eo cum exaudiẽdus eẽt. Prꝛeꝛea. Ipe erat summus sacerdos:ergo debebat Quarto impetrare qõ petebat t non impetrauit:ergo iuste actum est cum eo. Prꝛeꝛea. Ipse non fuit exauditus Quinto in hoc.videt ergo qꝛ apls mẽtiat in epistola ad hebr. Paulus. dicẽs de christo In oiꝫ exauditus est pꝛo sua reuerẽtia. Videt etiã mẽtiri psal. dicẽs de xpo. t volũtate Psalmista labioꝝ eius nõ fraudasti eum. Solutio. Dicimus qꝛ Solutio. illa petitio fuit rõis et fuit etiã sensualitatis:sz aliter t aliter.rationis fuit tanq̃ illa ꝓponẽs.sensualitatis fuit qr vice sensualitatis pꝛoposita fuit a rõne. Ratio enī inclinata a sensualitate ad hoc ꝓposuit illã tanq̃ aduocatus sensualitatis:t eam pꝛoposuit ad nostrã instructionẽ duplicẽ. Prꝛia est quia p illã instruimur Prꝛima cã. qꝛ nobis licet velle aliqõ pꝛopꝛiũ ex sensualitate:t qꝛ martyres non debẽt timere si horreãt mortem:cum filiꝰ dei exhorruerit mortẽ. Scda ẽ vt nos instrueret Scda cã. qꝛ nos debemus supponere volũtatem sensualitatis volũtati diuine. Aĩ subiũgit.verũtamen nõ sicut ego volo:sed sicut tu. Ad primo obiectũ dicimus qꝛ hec Ad primũ. argumẽtatio non valet.christus discrete petijt hoc t ex rõne:g voluit hoc ex rõne.quia non petijt hoc pꝛo se sed pꝛo suis. Ad hoc dicimus qꝛ hec dictio si possibile est.non est de petitiõe inq̃tũ ꝓponit pro sensualitate:sed est addita ab ipsa rõne.ratio enī ex pte sua illõ pꝛoponit.sicut aduocatus multa pꝛoponit qñq̃ Nota similitudinem. que nescit ille cuiꝰ est aduocatus. Hoc aũt fecit ratio christi ad nr̃az istructionẽ:vt doceret nos supponere voluntatem sensualitatis volũtati diuine:et discrete petere sub cõditione cõpetẽti. Est enī sensus Pater petitio xpi trãseat a me calix iste.et hoc est ex parte sensualitat̃. a quo est si possibile.hoc est ex parte rõnis.et est sensus.si possibile est qꝛ multitudo gẽtiũ subintret ad fidem sine

excecatione iudeorū.transeat a me calix iste.Siliter

Aliter exponitur.

exponit illa petitio:vt nec pro se nec pro sua sensualitate loquat christus sz pro mēbris suis ad similitudinē sui.vt sit sensus.trāseat a me.i.a meis.calix iste.id ē passiones mūdi sint trāsitorie discipulis meis.vt illi non absorbeātur ab eis:sicut nec ego absorbeor.Ad tertiū dicimus q hec argumētatio nō valet.christus petijt petendū et discrete:g debuit exaudiri.qm̄ non petijt illud ex volūtate rōnis.sed exauditus fuit xps in oibus q̄ petijt rōnis volūtate.propter qd̄ tm̄ dicit apls Jn oibus exauditus est pro sua reuerētia.qm̄ in oibus q̄ petijt volūtate rōis.qd̄ optime psalmista exponit dicēs.in volūtate labiorū eius non fraudasti eum.id ē in omni petitione labiorū quā proponit ex volūtate rōnis q̄ proprie dicit volūtas.exaudisti eū.

Ad tertiuz

Exponitur paulus et psalmista.

¶De merito christi. Ca.7.

De merito xpi.

Dicto devolūtate xpi:dicēdū est de eius merito Omne enī meritū in volūtate cōsistit.Notādū ergo q christus in oibus opib⁹ suis meruit sibi vitā eternā iam habitam ad similitudinē angelorū.oibus etiā suis opibus q̄ retulit ad nos meruit nobis vitā eternā habendā.sed vtrum omnia opera sua ad nos retulerit nescitur.probabile est tm̄ q oia retulerit ad nos:qm̄ venit in mūdum propter nos.vñ isa.Puer natus est nobis:t filius datus ē nobis.Hūilitate aūt passiōis meruit nobis tria simpliciter.scz liberationē a diabolo:liberationem ab inferno:apertionē ianue paradisi.Sibi etiam hūilitate passionis meruit tria. scz accelerationē gloriose resurrectiōis:quoniā non expectauit gnalē resurrectionē que erit in fine mūdi Jtem clarificationē nois sui.vñ apls Christus factus est obediens vsq ad mortē:ppter qd̄ deus exaltauit illū et dedit illi nomen qd̄ est sup oē nomen.s.dedit p manifestationē:qz post resurrectionē manifestatū est mūdo q homo ille eēt deus t dei filius naturalis. Tertiū est iudiciaria ptās qua iudicaturus est viuos t mortuos.quā meruit in hūilitate passiōis.vnde in euāg.ioh.Potestatē dedit et facere iudicium:quia filius hois est.Cōtra hoc qd̄ dictū est obicit.Christus ab instāti suc ceptiōis habuit pleitudinē carismatū q̄ data sunt ei nō ad mensurā.sed rta ē.vbi ē par caritas:ibi est par premiū.g christus cum semp habuit equalē caritatē:sp habuit equale premiū.g q̄tūcūq meruit vno opere tm̄ meruit alio.sz vno ope meruit apertionē ianue:ergo t alio.nō ergo tm̄ humilitate passionis meruit nobis apertionē ianue.Jtem oīe meritū est ex caritate:t qlibet opus christi fuit meritoriū:ergo fuit meritorium ex caritate.ergo opus quo meruit nobis apertionem ianue fuit ex caritate meritorū.ergo ex caritate meruit nobis apertionē ianue:non g hūilitate passionis.Jtē tota vis merēdi ꝓsistit penes caritatē:t in oīi opere christi fuit eadē t equalis caritas:g in omni opere christi fuit equalis vis merendi.sed in vno fuit vis merēdi apertionem ianue:g t ī alio.Ad hoc forte dicit q auctoritas ista Ubi par.tē.intelligit tm̄ de premio vite eterne:t nō de alio premio.sicut est premium remissionis pctōr: apertiōis ianue:t hmōi.Sed cōtra hoc obijcit.quia tota vis merēdi siue vitam eternā siue qcūq aliud: cōsistit penes caritatē.g regula debet intelligi nō tm̄ de p̄mio vite eterne:sed etiā de qcūq alio.Solutio. Dicimus q regula intelligēda est tm̄ de merito vite eterne.Siliter t qd̄ dicitur q omnia opera ex equali caritate procedētia sunt meritoria vite eterne:intelligendū est siliter de merito vite eterne.qm̄ tota vis t totus effectus merēdi vitam eternā cōsistit in caritate.t licet tota vis merendi alia cōsistat in caritate: non tm̄ totus effectus.Sicut tota vis cōburēdi ligna cōsistit in igne:non tm̄ totus effectus.quantā effectus cōbustionis partim cōsistit ex parte materie.qm̄ ſm q est min⁹ sicca vel magis sicca citius vel cito minus cōburit.Eodē mō nō in sola caritate erat q christus mereī nobis apertionē ianue cum effectu:sed ī caritate t in excellētia operis siue magnitudine operis. Ad scdo obiectū dicimus q hec est duplex.christus ex caritate meruit nobis apertiōem ianue.qm̄ si hec dictio ex.notet quācūq causam siue propinquā siue remotā:vera ē.si aūt notet causam propriā t immediatā falsa est.et ſm hoc christus sola voluntate passionis meruit nobis apertionē ianue.Ad tertio obiectū patet solutio per predicta.qm̄ re vera tota vis merēdi cōsistit in caritate:sed non totus effectus.vñ licet nobis meruerit aptionē ianue vno opere:nō tm̄ alio.Ad quarto obiectum siliter patet solutio.Sed querit cum penes caritatem cōsistat tota vis merēdi siue vitam eternā siue aliud:t penes caritatē constat totus effectus merēdi vitā eternā:quare penes caritatē non cōsistit totus effectus merēdi alia.vt remissionē pctōr.apertionē ianue t hmōi. Ad hoc dicim⁹ q caritas est ignis sursum tendēs.propter illā circūstantiā que ponit in diffinitiōe eius.scz sup oīa.vnde ſm se meritoria est vite eterne.et ꝓpter hoc tota vis t totus effectus merēdi vitam eternā cōsistit in caritate.ad merēdū aūt illa non inclinat se nisi cū inclinat ad materiā scilz ad opa.vñ quia non per se sed p opa mereī caritas alia q̄ cadunt sub merito:patet q non totus effectus merēdi illa consistit penes caritatem. Per hoc pz solutio ad oīa p̄obiecta.Cōtra predicta sic obicit.Christus existens in corpe mortali fruebat deo t erat in statu cōprehensoris:sed sctī t angeli dei in patria non mereī quia sunt in statu cōprehēsiōis t fruitionis.ergo cum christus in terra eēt in eodem statu nihil merebat:g neq̄ sibi neq̄ nobis merebat. Solutio.Angeli duplicem habent cōparationē.vnā ad deum in quē mouenī motu dilectiōis t fruitiōis. et ſm hāc cōparatiōez ſpecialem nichil mereni.Aliā vero cōparationē habent ad nos quibus seruiūt humiliādo se ad seruiendū vilissimis hoibus.et ſm illā cōparationē merētur sibi vitam eternā collatam sibi a principio mūdi.Eodē mō christus ſm q mouebat diligēdo deum t fruēdo ipso nichil merebat sibi nec alijs.sed ſm q hūliauit se vel ꝓpatiēdo vel p̄dicādo hoibus merebatur sibi et nobis.Aliter potest solui p̄dicta questio vt dicat q alia est ratio de angelis vel sctis qui sunt in patria:et alia de christo.qm̄ christus cum eēt in terra:erat in corpe mortali t propter hūc statū merebat ipse oibus motibus virtutū etiā motu delectatiōis in deum.sed nō est ita in angelis vel sctis qui sunt in patria.Jtē christus q̄lz suo motu meruit nobis vitā eternā qd̄ maius est:ergo t q̄lz motu suo meruit nobis aptionē ianue.qd̄ min⁹ est.vel q̄re nō. Preterea.christus quolz suo motu mereī nobis vitā eternam:g quolibz motu suo meruit nobis illud qd̄ est ex necessitate annexū vite eterne.s.aptionē ianue. Dicimus q per p̄dicta patere potest solutio.qm̄ xps licet meruerit nobis vitam eternā quolibet suo ope ex natura solius caritatis.scz inq̄tū illud opus est ex

Ad tertiū.

Exemplū in nāalib⁹

Ad scdm.

Ad tertiū.

Ad quartū q̄o incidēs

Solutio.

Sic soluūt rōnes. ꝑ dicta aī.

Jterum aī

Ad idem

Solutio.

caritate pure.tñ opus passionis non fuit opus meritorij apertiõis ianue ex caritate pure:sed inq̃tũ erat ex caritate ⁊ tam exellens ⁊ tam magnũ. Preterea. Opus qđ est ex caritate tñ.aliud ẽ meritoriũ tñ:vt ipz diligere ex caritate.aliud meritoriũ ⁊ satisfactorium: vt elemosine/ieiunij/martyrij. Hũilitas igit passiõis christi non tñ fuit meritoria vite eterne:sed etiam sibi ⁊ nobis satisfactoria pro peccatis primoꝝ parẽtũ.Et ideo ꝙ eã nobis meruit apertionẽ ianue. qñ per eam datũ est sufficiẽs preciũ redẽptiõis nre. quia tanta fuit hũilitas in redẽptore:quanta supbia fuerat in ꝑuaricatore.hoc ẽ medicamentũ medicatũ a sapiẽte.quo facta ẽ curatio gñis hũane per ꝯrariũ sicut dicit in psalmo.⁊ in iob.Si fuerit ãgelus.i.dei filius loquẽs vnum de similibus miserebit eius.In multis est hõ silis deo:vt in caritate/iusticia/⁊ hmõi. Iam ⁊ caritatem poterat hre homo ante aduentũ christi:sed veram iusticiam non poterat hre.quia nõ poterat satisfacere pro peccato originali vel pro pctõ primoꝝ parẽtũ.Et ideo dt iob.Si fuerit angelus.i. dei filius qui loquat pro eo.i.ꝓ hoie vnũ de silibus. scz nuncians equitatẽ pro eo:miserebit eius.Et dixit deus pater filio suo.libera eũ ne descẽdat in corruptionẽ.Item dicit aplus Christus mortuus est ꝓpter delicta nra:sed surrexit ꝓpter iustificationem nram. Fuit enĩ christus mortuus vt nos moreremur pctõ: sed surrexit vt resurgerem⁹ in nouitatẽ vite.Sed ℈. Mors christi sicut fuit causa destructiõis pctõrũ:ita fuit causa gratie ⁊ nouitatis vite ĩ nobis.eodem mõ resurrectio fuit cã vtriusq̃.quare ꝯ potius attribuit iustificatio nra resurrectiõi xpi q̃ morti sue.Preterea Christus in resurrectiõe non fuit in statu merẽdi:qñ nõ habuit corpus mortale.ergo eius resurrectio nõ fuit causa meritoria nre iustificatiõis.nec fuit alterꝰ modi causa vt videt.ergo simpliciter non fuit causa nre iustificatiõis.et ita videt esse falsum qđ dicit aplꝰ Christus resurrexit propter iustificatiõem nostram. Solutio.Dicim⁹ ꝙ mors christi fuit causa ⁊ meritũ ⁊ figura remissionis pctõrũ in nobis.causa fuit.quia cõsideratio mortis christi mouet nos ad penitentiã. similiter meritum fuit quia morte sua meruit nobis remissionem pctõrum.quia ꝓpter hoc passus fuit vt auferret a nobis delicta nra.figura fuit.quia per illã nobis figurauit ꝙ sicut ipse mortuus est semel:ita et nos semel pctõ moriamur.ſz mors christi revera fuit causa ⁊ meritum nouitatis vite in nobis.sed non fuit figura.ideo morti christi potius adaptatur remissio peccatoꝝ:q̃ nouitas vite.Sz resurrectio christi fuit causa ⁊ figura nouitatis vite in nobis.non causa meritoria.quia christus non fuit tũc in statu merẽdi.sed causa motiua dupliciter.scz in consideratione nra: ⁊ in cõsideratiõe dei patris.In cõsideratiõe nostra.qñ dũ cõsideram⁹ gloriã resurrectiõis christi mouemur ad desiderãdũ cãdẽ gloriã.et ita resurgim⁹ in nouitate vite.In cõsideratiõe dei patris.qñ de⁹ pater dans resurrectionẽ filio suo:amore filij sui mouet ad dãdum eãdem gloriã fratribus eius.sicut rex qñ facit militẽ filium suũ:amore filij sui mouetur ad hoc vt multos faciat milites cum eo.Figura vero fuit.qñ sicut christus resurrexit in nouitate vite:⁊ ita nos in nouitate vite debemus ãbulare.Sz licet resurrectio christi fuerit causa remissiõis pcti.causa dico motiua mouẽs nos ad excutiendũ vetustatẽ peccati:tñ nõ est signũ vel figura remissionis pctõrum.et ideo potius adaptat nouitas vite resurrectioni christi q̃ remissio pctõꝝ. Ñ btus Greg.sequẽs ẋba apli dicit de xpo. Qui mortem nram moriẽdo destruxit:⁊ vitã resurgẽdo reparauit.Sed cum hoies quotidie moriant: non videtur ꝙ christus destruxit mortẽ.Dicimus ꝙ xpus destruxit mortẽ tribus modis.Pmo destruxit mortẽ.i.pctm vt dictum est. Scdo destruxit mortẽ. id est imperiũ siue regnũ mortis.qñ mors regnauit vsq̃ ad christum.ante aduentũ christi trahẽs omnes hoies ad inferos quãtũcunq̃ essent iusti.Tertio mõ destruxit mortẽ:dũ in gloriã ĩmortalitat resurrexit. et ita destruxit eam in se.in nobis etiã iam destruxit eam ꝯ spe.tãdẽ in re.Item abrahe facta est ꝓmissio ⁊ de christo nascituro de semine eius:⁊ de etna hereditate.Tibi dabo terrã fluẽtem lac et mel.Probat ergo ꝙ abraham meruit eternã hereditatẽ.quoniã si aliquis seruiat regi tẽporali pro bono tpali meret bonũ tpale.ꝯ multo forti⁹ si alicꝫ seruiat regi etno: pro bono eterno sibi promisso meret illud.ſz abrahã seruiuit deo ꝓ hereditate sibi ꝓmissa:ergo meruit illã. Preterea.Caritas est supra tps sicut dicit aug.ꝯ ⁊ eius meritũ est supra tẽpus.ergo debet remũerari premio qđ sit supra tẽpus.⁊ ita abraham meruit illã hereditatẽ eternam.quia propter caritatem dicit de ecclesia ꝙ fundata est supra mũdũ.vñ in psal.Qz ipe sup maria fundauit eam.⁊c.Itẽ quãtũcunq̃ est bõa caritas modo:tantum bona fuit in tpe abrahe:ergo quãtũcũq̃ est mõ preciosa:tantũ fuit preciosa in tpe abrahe.sed mõ est meritoria vite eterne:ergo ⁊ tũc. et ita abrahã meruit vitã etnã paradisi:⁊ ita abrahã meruit intrare paradisuz:ꝯ meruit apertionẽ ianue paradisi.non ꝯ oportuit ꝙ christus per mortẽ suam mereretur illã.et ita videt ꝙ christus pro nichilo sit passus.qñ sine morte eius intrassent hoies paradisuz. Preterea.si abrahã meruit introitum paradisi:ergo meruit apertionẽ ianue.ꝯ manẽte merito necessariũ erat ipm esse intraturũ siue christus moreret siue nõ moreret.et ita pro nichilo videt mortuus fuisse xps. Solutio.Cõcedimus ꝙ abrahã meruit introitũ paradisi q̃tum fuit ex se:sed nõ habuit illã hereditatẽ. qñ terra sibi promissa erat obligata debit. Ñ sicut cõtingit in naturalibus ⁊ ciuilib⁹ ꝙ si pater alicuius habet terram et illã obligat debito:filius debet hre terrã illam de iure hereditario cum sit verus heres. sed non potest hre illam:quoniã hoc impedit debitũ pris:oportet enĩ ꝙ prius sit soluta a debito.Similiter fecit dauid.adam.obligauit enĩ terrã illam debito: ꝓpter peccatũ suũ.Abraham igitur ⁊ alij patriarche debebãt hre iure hereditario terram illam q̃tũ erat ex se:sed qz obligata erat debito peccati:oportebat ꝙ debitũ illũ solueret prius.Dicim⁹ igit ꝙ hec argumẽtatio nõ valet Abrahã meruit intrare paradisum ergo meruit apertionem ianue paradisi.qñ apertio ianue nihil aliud intelligitur q̃ absolutio debiti pro pctõ originali.Instãtia.Iste debet intrare terrã suã: ꝯ debet absolui a debito pro quo obligata est hereditas sua.sepe enĩ contingit ꝙ alicꝫ meret ꝓsequẽs: nõ tñ antecedẽs.solus enĩ christus potuit satisfacere pro pctõ originali:vñ solus meruit apertionẽ ianue paradisi. Item q̃rit vtrũ christus post resurrectionẽ fuerit beatior q̃ ante.Qđ videtur.quoniã btitudo eterna attendit fm duplicẽ stolam.scz fm stolam aie et fm stolam corpis quã habuit post resurrectionẽ. qñ incorruptibilitatem:stolam aie:et si habuit ante

Cõfirmatõ solutionis

dictũ pauli

Cõtra illũ dictum af.

Secũdo

Solutio.

Fuit cã meritoria duplicater.

Exempluz

Nouitas vite.

Gregorius ꝓ hoc af.

Solutio. Xpus destruxit mortez tripliciter.

Iterum af ꝙ hõ meretur sibi.

Probatio

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Exemplũ.

Ad primũ.

Instantia.

ꝙo incidẽs. Af ꝙ sic.

passionem:tñ non plene:qñ non habuit impassibilitatẽ.sed in resurrectiõe habuit plene ⁊ pfecte stolam aïe.ergo cum duplicẽ stolam tũc habuerit perfecte:

Secundo. videl q̃ beatior fuit post resurrectiõez q̃ ante. Item felicitati quã habuit post resurrectiõez nulla fuit admixta miseria.quia ipe dr de se Ego sum paup ⁊ do. ergo purior fuit btitudo quã habuit in resurrectiõe: q̃ beatitudo quam habuit ante passionẽ.sicut aliqua albedo purior est q̃ nõ habet admixtionẽ sui ꝓtrarij: q̃ illa q̃ habet admixtionẽ sui ꝓtrarij.et ideo maior.

In oppõ Cõtra.Christus nõ habuit maiorẽ cognitiõez de deo post resurrectiõem q̃ ante.nec maiorẽ caritatẽ.et sic de alijs virtutibus.ergo nõ habuit maiores virtutes

Solutio. post q̃ ante.ꝫ non fuit beatior q̃ añ.Ad cõcedimus hac rõne.qñ btitudo proprie consistit in virtutib us.

Ꝓz p hoc vñ patet q̃ hec ẽ falsa:btitudo eterna cõsistit in stola

ad primũ. aïe ⁊ stola corpis.imo ꝓsistit in stola aïe.quonã sola

Ad scõm. aïa cognoscit:diligit:fruit deo.qd est esse beatũ.Ad scõz dicimus q̃ hec est falsa:felicitati xpi añ passionẽ fuit admixta miseria.vt itelligatur de vera miseria. qñ sicut vera btitudo consistit in virtutibus:sic vera miseria cõsistit in peccato.Unde btitudo christi quã habuit ante passionem non habuit aliqd admixtũ de suo ꝓtrario.qñ passibilitas:mortalitas:pauptas nõ sunt vere miserie.et si dicãtur miserie:non tñ habent cõtrarietatẽ ad veram btitudinẽ que est in aïa:licet habeãt ꝓtrarietatẽ ad beatitudinẽ que est in corpe.

Alia q̃stio incidens. Item queritr vtrum post resurrectionẽ habuerit xps maiorẽ coronam q̃ ante meruerit.Ꝓbatiõ q̃ nõ.

Af q̃ non. qñ christus cum moriebat hẽbat maximam caritatẽ quãtãcũq; poterat ei dare de⁹:ꝫ ea meruit maximũ premiũ.sed nõ potuit hre maius premiũ q̃ maximũ. ergo post resurrectionẽ nõ habuit maius premiũ q̃

In oppõ ante meruerat.Cõtra.Deus semp remunerat supra meritum/⁊ punit citra cõdignũ:ergo maiori premio remũerauit christũ q̃ meruisset.qñ Uniuersevie dñi misericordia ⁊ vitas.In premio christi apta ẽ iusticia.

Secũdo quia illud meruit.sed in quo sit mia non videtur nisi remũerauerit ipz supra meritũ. Ꝓterea dr in euãg. Mensurã bonam ⁊ cõfertã ⁊ coagitatã supefluentẽ dabũt in sinum vrm.Si ergo christo data est mẽsura supefluens:ꝫ datum est ei maius premiũ q̃ meruit.

Solutio. Solutio.Christus inter hoies est exẽpte excellẽtie. qñ ab instãti cõceptionis data sunt ei carismata non ad mensurã.vñ non tenet illa regula in christo:deus remunerat supra meritũ.qñ meritũ eius fuit dignũ premio maio:ppter maximã caritatẽ quã habuit.

Ꝓter hoc ad rõnes et in ꝓmio christi fuit mia non q̃tũ ad eẽntiã premij: sed q̃tũ ad fundamẽtũ premij.eodẽ modo non q̃tũ ad essentiã premij sed q̃tũ ad fundamentũ fuit in ipo supefluentia:qñ data est ei gratia supra mensuram.

De effectu meriti. Ca.8.

Dicto de merito christi:dicendum est de effectu meriti.scz de redẽptione generis hũani.et q̃rit

Ꝓma q̃o vtrum alio mõ potuit redimi genus humanũ:q̃ per

Af q̃ sic p mortẽ filij dei.Videl q̃ sic.quonã dcit aug.q̃ alius

augustinũ. modus nre liberatiõis fuit deo possibilis:sed nullus

ꝫ scõz ptẽ nostre miserie sanãde fuit cõpetentior.Cõtra.Deus

illi⁹ aucto. potuit sola volũtate sua nobis cõferre imortalitatẽ ⁊ eternã salutẽ:ꝫ pro nostra salute non oportuit filiũ dei cõtumelias pati/crucifigi/⁊ iudeos excecari.maximas ꝫ expẽsas fecit deus pro liberatiõe nra:et sine oibus expẽsis potuit nos liberare.qñ solavolũtate.

ergo alius modus nostre liberatiõis fuit cõpetẽtior.

Solutio. Solutio.Hec vltima argumentatio non valet.qñ si solavoluntate nos liberasset:euacuatũ esset liberum arbitriũ siue meritũ liberi arbitrij.Dicit enĩ aug.in lib.devera religiõe.q̃ meliores iudicaret deus suos suos:si liberaliter eidem serutrẽt.per hoc enĩ magis placet dño seruus:⁊ seruus magis gaudet in premio ⁊ securius.Inde est q̃ dñs noluit saluare hoiem nisi saluo merito liberi arbitrij.non potuit competẽtius liberare hoiem q̃ sic.qñ nõ potuit liberum arbitriũ magis accedere ad suũ amorem q̃ per incarnationẽ et mortẽ filij sui.sicut ipsemet dr Maiorem caritatẽ nemo habet.⁊c.maiorem caritatẽ.i.maius signũ dilectiõis.Non enĩ alia via potest amor magis allici:q̃ per signũ dilectiõis.Ꝓterea.Ideo nullus alius fuit cõpetẽtior:quia nullus morbus competẽtius curat q̃ per suũ ꝓtrariũ.oportuit enĩ q̃ sicut purus homo voluit ascẽdere ad excelsa dei per supbiam suam:ita purus ⁊ verus deus descẽderet vsq; ad infima hoiꝫ. scilz vsq; ad mortem crucis.et sic per ꝓtrariũ facta est pfectio curatiõis hũane.Alij dicunt q̃ nullo mõ alio potuit redimi genus hũanũ q̃ p mortẽ filij dei.⁊ hoc volũt dicere q̃ deus promisit per pphetas ⁊ p adam qui hoc vidit in extasi q̃ deus p mortẽ filij sui liberaret genus hũanũ.sed iustũ erat q̃ promissum impleret:ꝫ iustum ex promissione q̃ filius dei moreret pro hoie.sed deus qui est summa iusticia non põt negare seipm quin faciat qd iustum est.ergo necessariũ fuit a principio cõmissionis q̃ filius dei moreret.ꝫ genus humanũ aliter nõ potuit redimi vel liberari nisi per mortẽ filij dei.Ad cõcedunt quidã ⁊ exponũt verba augustini sic.Alius modus nre liberatiõis fuit possibilis deo.i.non de impotẽtia fuit q̃ aliter nõ potuit liberare:sed de promissione.q̃si diceret aug.si respiciamus ad purã potentiã dei:alius modus fuit possibilis deo:scilz q̃tũ ad potentiã puram.sed propter promissionẽ que iam facta erat:necessariũ erat filium dei esse passurũ:⁊ sic redimendũ genus hũanũ.Dixit igitur aug.de deo qd per se nõ vez erat sed p accns. scilz per promissionẽ q̃ facta erat.simpliciter non fuit alius modus possibilis deo nre liberatiõis vel redẽptionis.Sz hec opinio sustineri nõ potest.quonã sm hoc seqret q̃ oia quecũq; ꝓmisit deus de necessitate essent futura:⁊ q̃ oia q̃ pdixit necessario eẽnt futura. qñ eius promittere nichil aliud est q̃ predicere.Ad hoc dicimus q̃ si xbũ promittẽdi importet obligationẽ verum est qd dicit scz q̃ iustũ erat deo implere promissum.sed sm hoc deus nunq̃ promisit filiũ suũ nasciturũ vel moriturũ.qñ non obligauit se ad hoc. Si xo verbũ promittẽdi importat simpliciter boni pdestinationẽ sine obligatiõe:tunc falsa est hec.iustũ erat q̃ deus impleret ꝓmissum:imo miricordie erat q̃ impleret bonũ qd predixerat.deus enim preuidet res ꝓut sunt future siue necessitate siue in cõtingẽtia in qua sunt future.et eodẽ mõ predicit bona futura. Et cum pdicit bõa futura nõ ideo se obligat.sicut hõ cum predicit se daturũ aliqd alicui:non tñ intendit se obligare.nec talis promissio si debet dici ꝓmissio est obligatoria.⁊ ita nõ fuit necessariũ post talẽ promissionẽ filiũ dei eẽ incarnandũ vel moriturũ.Item sup illud apli ad Hebr.Decebat eum ꝓpter quẽ oia.⁊c. dicit aug.Nisi christus moreret:hõ non redimeret:⁊ nõ redẽptus periret.Qd si esset:frustra fcta fuissent oia.ad idem falsa etiã eẽt predestinatio de filijs ad-

Alia cã.

Alia opio.

Ꝓbatio

Cõcedũt quidam

Cõtra hanc opinionem arguit.

Solutio.

per hec ptz solutio

Iterum af q̃ augusti.

ducēdis.sed impossibile erat q falsa esset p̄destiatio dei:t q frustra fctā eēnt oīa.ergo impossibile erat q filius dei non moreret siue christ⁹ non moreret.ergo necessariū erat christum esse morituꝝ.et ita non fuit alius modus nr̄e liberatiōis deo possibilis. Ad hoc dicunt q̄dā q hec dictio redimeret.dupliciter potest sumi.large:vt idē sit redimere q liberare.stricte: vt idem sit redimere q liberare cum solutiōe iusti p̄cij. In prima significatiōe est hec falsa:si christus nō moreret hō nō redimeretur.q̄m aliter potuit redimi.i. liberari.Sed in scōa significatiōe est vera.q̄m nullū fuit aliud preciū vel satisfactio pro pctō humani gn̄is nisi mors filij dei.et sic opz sumi in auctoritate apl̄i.

Solutio ꝓz aliquos.

Nō viligēt

ꝓ hoc ar.

Sz ꝓm hoc videt esse falsuz qđ sequit in eadē auctoritate.scilz et non redēptus periret.q̄m aliter potuit liberari q̄ per redēptionē.quoniā sola voluntate dei potuit liberari sine oī satisfactiōe vel precij solutiōe.

Secundo.

Itē videt impossibile qđ sequit in eadē auctoritate: q falsa eēt predestinatio de filijs ad quā impossibile

Solutio.

est q predestinatio dei sit falsa. Solutio. Cum dr hō non redēptus periret.subintelligit repeti hec dictio si.sub hoc sensu.si homo non eēt redēptus periret.si ergo hec dictio redēpt⁹ intelligit large:vera est.siue hec dictio si.teneat cōsecutiue siue adiūctiue.si vero stricte falsa est ꝓm q hec dictio si.teneat consecutiue.

Exemplū.

Si aūt teneat adiūctiue vera est.sicut si diceret alicui demōstrata via periculosa.si vadis per istā viā interficieris a latronibus.q̄si diceret.vix cōtigisset hoiem saluari nisi p mortē filij dei.q̄m nullus alius modus

Ad vltimū

nostre liberatiōis potuit eē ita efficax sicut mors filij dei. Ad vltiō obiectū dicimus q impossibile erat q p̄destinatio dei eēt falsa:ſz auctoritas est intelligēda sic.falsa esset predestinatio de filio si.ad.i.falsum eēt illud qđ predestiatū erat ab eterno de filio a.quoniā predestinatū erat q per mortem t resurrectionē filij dei adducerent a p̄mogenito filio dei oēs filij dei in vnā ecclesiā triūphantē.et loquit apl̄us sicut ꝓpheta qui dicit Utinā non haberē spm̄ t mendaciū loq̄rer: vt illud qđ ego loquor eēt falsum:t nō loq̄rer aliud

Dictū ambrosij.

a spū sctō. Cōsimiliter rn̄dēdū ad auctoritatē ābrosij sup illū locū ad Hebreos.et ideo noui testamēti est mediator.&c.vbi dicit q tm̄ fuit pctm̄ nr̄m vt saluari non possemus nisi vnigenitus filius dei moreret pro nobis debitoribus mort⁹.quasi diceret.non fuit alia via ita facilis et secura nr̄e saluti sicut p mortem filij dei.magna enim securitas est hr̄e tantū ducem in via huius mundi. Item dictū est q nullus alius modus

Tres cause

fuit cōpetentior nr̄e miserie sanāde q̄ per mortē filij dei.et assignande sunt sup hoc tres cause. Prima est meritum liberi arbitrij. Scōa est modus sanādi per cōtrarietatē. Tertia cā est qr voluit nos ita liberare vt per talē modū nos instrueret t informaret in hoc

Augustin⁹

q magis diligerem⁹ vincere p iusticiā q̄ p potentiā. vn̄ Aug.loquēs de xp̄o dr Prius omisit qđ potuit: vt ostēderet qđ oportuit.omisit enim potentiam:vt

Augustin⁹

ostēderet iusticiā. Quō aūt per iusticiā vicit christus diabolū oñdit aug.dicēs.quia diabolus misit manū in illū in quo nihil iuris hēbat:iustū fuit vt amitteret illos in q̄b⁹ aliq̄d iuris hr̄e videbat. Sed ꝓ. Diabol⁹

ꝓ ista ar

misit manū in hieremiā in quo nihil iuris hēbat:q̄m sctificatus fuit in vtero.ergo p hoc q misit manū in hieremiā debuit amittere oēs alios hoies.ergo per

Euasio.

mortē hieremie potuit liberari genus hūanū. Forte dicet q licet hieremias fuerit sctificatus in vtero:nō tamen penitus fuit mūdatus ab originali:quia fuit debitor pene pro originali vnde descēdit ad inferos. et ideo diabolus aliq̄d iuris hēbat in eo:q̄m nō erat

ꝓ hanc ar

imunis penitus a pctō. Sed cōtra. Cōstat q dn̄s potuit creare aliquē nouum hoiem sicut creauit adam imunē ab omni pctō t debito pctī.ergo si diabolus misisset manū in talē hoiez in q̄ nichil iuris habuisset amisisset oēs illos in quib⁹ aliq̄d iuris hr̄e videbat. ergo per talē hoiem potuit genus hūanū liberare.t ita videt q alius modus fuit cōpetentior nr̄e liberationi. Solutio. Re vera per mortē hieremie nō potuit dn̄s liberare genus hūanū.quoniā licet nō hēret originale:tn̄ debitor erat pene p originali scz descēsus ad inferos.sicut btūs iohēs baptista sanctificatus in vtero/dixit. Ego a te debeo baptizari.i.a pctō originali penitus mundari. Et si dn̄s creasset nouū hoiem per illū nō potuit redimere genus humanū.quoniā nō eēt sufficiēs premiū: nec curatio fctā eēt per p̄riū. quor vtrūq; fuit in christo. Tn̄ si dn̄s curasset genus humanū sola volūtate:nō feciſſet iniuriam diabolo. q̄m diabolus nō erat nisi custos carceris t detinebat iniuste hoiem q̄tum in se erat.tn̄ homo detinebatur iuste a diabolo. Tn̄ manēte dei decreto non poterat deus liberare genus hūanū nisi p mortē filij sui.q̄m ex quo prim⁹ homo peccauit:decreuit deus pater q nullus hō de cetero intraret paradisum nisi prius satisfactū esset ei de illo pctō.qđ nō potuit fieri nisi per mortē filij dei.cum enī adam eēt reus lese maiestat⁹. per hoc q voluit rapere diuinitatē cōmisso eius:dānata fuit eius posteritas tota:siue totū gen⁹ hūanū. Totius aūt gn̄is hūani nō potuit eē sufficiēs preciū: nisi homo qui valeret oēs hoies:t cuius hūilitas tn̄ placeret deo in contrario:q̄tū displicuerat ei supbia primi parētis.t talis nō potuit eē nisi hō deus.vt ptz ex p̄dict⁹. Un̄ apl̄s dicit q christus sustulit de medio cyrographū.i.meōriā decreti dei affigēs illud cruci: vt non de cetero iudicet homo:ꝓm cyrographū qui deletus est per mortē filij dei.vñ Isa.dicit de christo Disciplia pacis sup eum t liuore eius sanati sumus. Tn̄ diabolus manū posuisset in hoiez nouū in nouitate.de quo dictū est Justū fuisset vt amitteret illos in quibus.&c. Justum dico fuisset q̄tū ad diabolum cuius lōga p̄scriptio vel quasi p̄scriptio rupta fuisset merito per tale factum.sed nō fuisset iustum q̄tū ad deū cui oportebat satisfieri. Sed ꝓtra. Diuina iusticia exigebat q satisfaceret p pctō primi parētis:sed non poterat satisfieri nisi p mortē filij dei:ergo necessariū erat filiū dei eē morituꝝ. Item sup illō apl̄i ad Ro. Sicut p vnius hois inobedientiā multi sunt pctōres cōstituti:ita p vnius hois obedientiā multi sunt iusti cōstituti.dicit aug. Nota q non ait per vnius dei vel x̄bi:sed p vnius hois obedientiā. Ne putes ātiquos solo x̄bo dei.i.soli⁹ verbi fide:sine fide incarnatiōis liberari:sine qua nec moderni nec ātiqui liberari potuerūt. Illa enī fides est sana qua credimus nullum hoiem siue maioris siue paruule etatis liberari a cōtagione mortis antique t obligatiōe pcti qđ cōtraxit a prima natiuitate:nisi per vnū mediatorē dei t hoiz iesum christum.sed necessariū erat genus humanum liberari.aliter enī frustra fctā essent oīa.q̄ necessariū erat ipsum liberari per fidem incarnatiōis et passiōis et per hoiem mediatorē.ergo necessariū erat filium dei esse incarnandū t morituꝝ. Solutio. Dicim⁹ ad primū q diuina iusticia exigebat q iuste liberaretur

Solutio.

Exponit dictū iohis

Necessitas mortis xp̄i.

Paulus.

Isaias.

Nō bene

ꝓ ista ar.

Secūdo p augustinū.

Solutō ad primum.

genus hūanū:nō quia exigeret ad hoc ex necessitate satisfactionē ⁊ simplicit:sed ad hocvt melius/leuius/dulcius/competentius liberaret.nichil enī ita dulce est sicut audire q̄ xp̄s filius dei passus est ⁊ mortuus ꝓ redēptiōe gn̄is hūani. Tanta ẋo pena siue miseria quam passus est filius dei pro emēda fuit de iusticia: non ex iusticia.hoc necessitate exigēte sicut dictū est. sed exigente hoc vt cōpetentius fieret liberatio gn̄is hūani. Ad scd̄o obiectū dicimus q̄ Aug.loquit cum quadā suppōne.cum enī dicit q̄ nullus vn̄q̄ potuit saluari sine fide incarnatiōis ⁊ mediator⁹ dei ⁊ hoiz. hoc dicit cum hoc supposito q̄ filius dei eēt incarnādus.qđ quidē ver erat:sed non necessariū. Itē dictū est q̄ deus redemit nos per iusticiā:non p potentiā. Sed ℈. Aplus dicit Nō ex opibus iusticie q̄ fecimus nos:sed fm suā mīaz saluos nos fecit.ḡ deus saluos nos fecit per mīam:nō per iusticiam. Solutio. Non per iusticiam nr̄az fecit nos saluos:sed per iusticiam xp̄i.i.nō per meritū nr̄m sed per meritū xp̄i.qđ meritū xp̄i fuit iusticia q̄tum in se:sed mīficordia q̄tū ad nos.vñ circūspecte dicit aplus Nō ex opibus iusticie q̄ fecimus nos:sed q̄ fecit xp̄istus. Et notādū q̄ cum tres assignauerim⁹ causas quare deus voluit liberare genus humanū per mortē filij sui:cum alio mō posset liberare.alias tres causas superaddimus. Prima est.vt sicut ipe fuit creator gn̄is humani:ita ipse eēt recreator ⁊ redemptor.vt oēs gratie ad ipm retorq̄renk:et flumia gratiaꝝ ad locum vnde exeūt reuerterenk. Vñ ipse dicit per isaiā Ego te feci ⁊ ego ferā.quasi diceret.ego te creaui et ego te p passionē recreabo.vñ ipse iterꝫ dicit per isa. Gloriā meā alteri non dabo.qđ faceret si alius esset redēptor ad quem referrenk gratie liberatiōis. Scda cā est.vt q̄ potēs fuit pditor infunderevirus pcti ⁊ mortis:tam potēs eēt redēptor infundere gr̄amviuificantē.qđ non potuit esse nisi eēt deus.vñ aplus. Sicut in adam omnes moriunk:ita ī xp̄isto oēs viuificabunk. Tertia causa est qr deus in prima creatione fuit in vera possessione generis hūani.vt ḡ possessionē illā quā amiserat per pctm̄ recuperaret:cōueniēs fuit vt proprīū precium daret p qđ redimeret suam possessionē.vt eēt redēptor.i.iterꝫ emptor.i.iterꝫ per emptionē possessor. Itē dñs potuit p aliquē hoiez innocentē de nouo creatū liberare gen⁹ hūanū:et si nō redimere et si placuisset ei.et sic ⁊ alio mō potuit liberare nos q̄ per mortem filij dei. Iste ḡ mod⁹ quo nos liberauit:aut ē melior illo/aut eque bonus/aut minus bonus. Si melior ⁊ potuit alio modo liberare:ḡ potuit dimittere mai⁹ bonū pro minus bono.sed hoc ē opus stulticie ⁊ malicie:scz dimittere maius bonū pro min⁹ bono.ergo nō potuit cadere in deū. Si min⁹ bonū ⁊ ipse dimisit illud.ḡ dimisit maius bonū pro min⁹ bono:ergo nō est optimus nec optime agens.et hoc est falsum. Si aūt eque bonus:et vtroq; potuit nos liberare. ergo nō fuit maior ratio q̄re potius liberauit nos isto mō q̄ alio mō.vel si fuit aliqua rō ille modus fuit rationabilior ⁊ competētior.⁊ ita melior.qđ prenegatum est. Solutō. Iste modus q̄ nos liberauit fuit melior omni alio mō.sed hec est duplex:deus potuit dittere maius bonū pro minus bono.si intelligit cont̄uctim falsa est.qm̄ impossibile ē hoc totū q̄ deus dimittat maius bonū pro minus bono.omni extrinseca ratiōe reōta.si aūt itelligat diuisim:ita q̄ hec dictio potuit respiciat subiectum sine accidēte vera est.qm̄ potuit

Ad scd̄m.

Ꝛ aliud dictū arguit per aplm. Solutio.

Notandū.

Ponit hic alias tres causas.

Isaias.

Secūda cā

Paulus.

Tertia cā.

Iterū Ꝛ dicta arguit.

Solutio. Hec est duplex.

dimittere hoc pro illo.sz si hoc faceret non illud eēt melius. Item dñs redemit nos a diabolo:ḡ per p̄cūm datum diabolo.⁊ dedit se precīū:ḡ dedit se diabolo. Solutio. Hec argumentatio nonvalet.dñs redemit nos per precīū datū diabolo:ergo dedit precīū diabolo.et ē ibi fallacia fm cōsequēs.qm̄ fit ibi ꝓcessus a supiori ad inferius affirmando.qr redimere precio dato supius est dare precium diabolo.qm̄ diabolus detinuit homies in carcere tanq̄ custos.custodi aūt carceris non soluit precīū:sed dño carceris.deus enī est dñs iferni:⁊ ita precīū illō dandū erat et reddēdū deo p̄ri. Ex hoc ptz q̄ deus destruxit regnū diaboli. qđ dupliciter potest itelligi.regnum diaboli.i.dñtūm eius destruxit.quoniā ante passionē xp̄isti diabolus trahebat ad iferos oēs hoies etiā bonos.qđ dñium dñs abstulit ei.tm̄ dominiū illud erat ex permissione dei:nec erat verus dñs nisi vsurpatiue. Alio etiā mō dñabat diabolus mundo.qm̄ plures erāt demoniaci ante aduētū xp̄isti q̄ mō sint. Et ideo dicit diabolus habuisse duas manus.manū attrahētē qua trahebat oēs ad inferos.q̄ amputata est ei q̄tum ad bonos.et manum flagellantē que debilitata est.qm̄ non habet tantam potestatē intrādi in corpa hoiz ⁊ eos vexādi sicut solebat.vexat tm̄ bonos ad exercitiū vt prius. scd̄o modo dicit regnum diaboli destruxisse.i.pctm̄.

Iterum ad

Solutio.

Fallacia cōsequtis

De destruxit regnū diaboli qđ est duplex

Duplex manus diaboli.

De statu xp̄isti in triduo. Ca.9.

Vltimo q̄rit de statu xp̄isti in triduo.et primo vtrum xp̄istus fuerit hō.scd̄o quō intelligēdū sit q̄ xp̄istus fuit totus in sepulchro:sed non totus. tertio.vtrum cōcedenda sit hec propositio Jesus est homo.quarto vtrū xp̄istus fuerit tunc redēptor/vel mediator/vel hostiū. Si xp̄istus fuerit hō tūc.pbat qr de xp̄o dr Tu es sacerdos in eternū.ḡ nunq̄ desijt esse sacerdos:ergo in morte non desijt esse sacerdos: ergo in illo triduo fuit sacerdos.sz nō fuit sacerdos nisi fm q̄ homo:ḡ in illo triduo fuit hō. Itē ioh.da. dicit. Anathema sit qui dixerit filiū dei ex quo semel assumpsit hoiez deposuisse hoiez.i.humanā naturā. ergo in illo triduo erat vnitus hūane nature:ergo in illo triduo fuit hō. Itē aug. Talis fuit illa susceptio que deū faceret hoiem:⁊ hoiem deū.sz illa susceptio fuit in illo triduo.qm̄ ex quo semel assumpsit hoiem nūq̄ deposuit.sed illa susceptio tūc fecit eum hoiez: ergo tūc fuit hō. Item notandū q̄ in xp̄isto fuerunt tres vntones.vna ipsius ad carnem.⁊ ecōuerso.q̄ prō vna habenk. Scda ē vnio ipsius ad aiam.⁊ ecōuerso. que siliter habētur prō vna. Tertia anime ad corpus et ecōuerso. Due prime non desierūt eē in morte filij dei:sed tm̄ tertia.qm̄ mors non facit nisi dissolutionē corpis ab aia.⁊ econuerso. Inde sic. Vnio filij dei ad aiaz añ mortē faciebat ipm rōnalē rōnalitate creata: qr non potuit dici q̄ alia vnio hoc faceret vel ad hoc oparek.quoniā vnio xp̄isti ad corpus nō faciebat q̄ esset rōnalis rōnalitate creata:nec operabat ad hoc. quoniā opposita spēs non cooperat ad esse oppositе nature. Relinquit ergo q̄ vnio filij dei ad aiaz faciebat ipm rōnalē rōnalitate creata.sed illa vnio fuit in triduo:ergo filius dei in triduo fuit rōalis rōalitate creata. Qđ quidā pcedūt hac rōne.qđ ipsi etiā volūt probare hoc mō.qm̄ filius dei in triduo erat ꝓiūctus aie.ergo vt parti:vel vt habēs eius naturā.non enī videt posse intelligi alius modus cōiūctiōis.sed non erat ꝓiūctus anime vt parti:ḡ vt habēs eius naturā.

Prima q̄o

Af q̄ sic.

Scd̄o p damascenū.

Tertio p augustinū.

Quarto.

Opinio aliquorū q̄ sic ꝓbatur.

Scda rō. ḡ tūc erat rōnalis rōnalitate creata Itē verū ē q filiꝰ dei descendit ad inferos ī illo triduo. sed ille descensus fuit accidentalis proprietas aīe. ḡ accidentalis ꝓprietas aīe tūc infuit filio dei. ḡ est substantialis. qm̄ accidentalis nō mest: nisi p substantialē. Similiṫ accidentalis ꝓprietas corporis tūc ifuit filio dei. qm̄ filiꝰ dei iacuit tūc in sepulchro. ḡ ↄ substātialis ꝓprietas corporis tunc infuit ei. Item hec dra rōnale p̄dicatur de filio dei in triduo. sed ois differentia ꝙuertiṫ cū aliquo gñevl spē: ḡ hec dra rōnale conuertiṫ cū aliq̄ gñe vel specie. hoc genꝰ substātia p̄dicaṫ de christo in illo triduo. Sed constat q nulla substantia ē rōnalis nisi angelus vl aīa. vl hō. ḡ hec species angelꝰ vl hec spēs hō. vl aīa p̄dicaṫ tunc de xp̄o. sed constat q nec angelꝰ nec aīa. ḡ homo tūc p̄dicaṫ de xp̄o. ḡ tūc erat hō.

Cōfirmatō

Tertia rō.

Solutio.

Solutio. secūdū duas ꝑmas opiniones de hoīe assūpto nullo mō dicendū est. q xp̄s in triduo fuit hō. quoniā hoc nomē hō fm illas p̄dicat spēz: sz illi q̄ solebāt sustinere tertiā que reꝓbata ē. dicebant q xp̄s in triduo hō fuit. qm̄ hoc nomē hō fm illos p̄dicabat speciē ꝑmi p̄dicati: sed tm̄ habitū quo vestitus erat xp̄s corpore ↄ aīa. quasi indumento quodā: vt appareret visibilis hominibus siue mundo. hec aūt opinio ꝓbata ē supra fm veritatē: cū xp̄s fuerit ↄ adhuc sit hō constans ex corpore ↄ aīa. facta dissolutione corporis ab aīa p mortē. christus nō fuit homo in illo triduo.

Ad ꝑmū

Ad ꝑmā ḡ auctoritatē dicim⁹: q xp̄s ōr sacerdos in eternū. qz eius sacerdotio nunq̄ succedet aliud sacerdotiū. sicut sacerdotio leui successit sacerdotiū cristi. qm̄ sacerdotiū xp̄i spirituale debet durare ēternum sed sacerdotiū leui carnale non debuit durare nisi ad

Aliter p̄t dici.

tēpus. tm̄ p̄t dici q sacerdotiū xp̄i mansit in apostolis in triduo ↄ xp̄s fuit sacerdos: tunc in mēbris et nō ī se sed mō ē sacerdos in se et in mēbris: ↄ sic erit vsq̄ ī finem mundi.

Ad damascenum.

Ad auctori. iohā. damasceni. dicimus q sic ē intelligenda. Deposuisse hominē. i. humanā naturā. i. carnē et aīam. fuit enī in triduo vnit⁹ humane nature. i. corpori et aīe: sed nō humanitati. qz tūc non habuit humanitatē. i. naturā hoīs: qua hō ē hō.

Ad augustinum.

Ad auctoritatē augustini. Dicim⁹ q augustinus loq̄tur nō cū p̄cisione. qm̄ illa susceptio qua filiꝰ dei suscepit corpus ↄ animā nō fuit precisa causa qua filiꝰ dei factꝰ ē hō. sed illa susceptio. i. ille prime vniones filij dei ad corpus et aīaz cū tertia vnione q̄ ē aīe ad corpus fiūt p̄cisa causa quare filiꝰ dei eēt hō. susceptio ḡ illa nō sola: sed cum vnione corporis ad aīam fecit filium dei hominē.

Ad aliud.

Ad sequēs obiectū. dicim⁹ q reuera filius dei in triduo fuit coniunctus aīe: tm̄ nō habuit naturā aīe nec fuit rōnalis rōnalitate creata. qm̄ in triduo nulla ei ifuit forma creata. siue substātialis siue accidētalis. cū enī erat hō añ mortē nō habuit aliā formā creatā: nisi inquantū erat hō: et ideo ea sola q̄ fecerunt ipsū hominē fecerunt: q haberet formā creatā: et ideo vnio qua filius dei erat vnit⁹ aīe non faciebat q ei inesset rōnalitas creata. sed alie due vniones cooperabāt ad hoc: qz eoīpo cooperabāt ad hoc

Ad aliud.

q eēt hō. Ad illud qd obicit: q filius dei fuit tūc contunctus aīe quod ex illa ↄ ex illis duabus factū ē: vt filius ita aut hō ↄ ois proprietas illius hominis eēt proꝑetas filij dei: vt dictū ē superius. Sed si hoc q̄rit vnde hoc scz q huiusmōi vniones talē effectū habeāt

Mō est q̄rē da ratio.

Dicim⁹ q hec nō ē q̄stio in theologia. qz ē principiuz in theologia: sicut dictū ē in q̄stione de incarnatione

Ad aliud.

Ad sequens obiectū dicim⁹ q cū ōr christus descendit ad inferos. christus iacuit in sepulchro. oēs huiusmodi ꝓpositiones synodochice sunt. qz attribuit filio dei quod ē partiū non partiū. que tunc eēnt: sz q̄ fuerant prius et future erant eius partes.

¶ De auctoritate qua ōr q xp̄s fuit totus in sepulchro et non totus.

Scda questio huiꝰ capitulī.

Utr totus xp̄s fuit in sepulchro.

Querit de auctoritate iohan. damasceni. Dicit enim q christus in triduo totus fuit in sepulchro. sed non totum. totus in inferno. sed non totum Cōtra. Totꝰ xp̄s fuit in sepulchro in triduo: ḡ quelz eiꝰ pars fuit in sepulchro. qd̄ falsū est. qm̄ tunc fuit in iferno. Cū enī ōr totꝰ xp̄s fuit in sepulchro in triduo hec dictio totꝰ est dictio distributiua ptiū: ḡ si xp̄s tūc totus fuit in sepulchro totꝰ in inferno q̄lz eiꝰ pars tūc fuit in sepulchro: ↄ q̄lz eiꝰ pars tūc fuit in inferno. q̄z vtrūq̄z falsū est. Ad hoc dicendū q fm damas. hec dictio totꝰ cū sit masculini gñis ad p̄sonā ptinet: sz hec dictō totū cū sit neutri gñis ad naturā ptinet. fuit igr illa tota p̄sona tūc ī sepulchro ↄ ī iferno. Ut hec dictio tota nō sit distributiua partiū: sed quasi ptiū. qualis distributio fit ibi. oīa mea tua sūt: ↄ tua mea sūt. Oīa mea. i. potētia mea. sapiētia mea bonitas tua est pr̄. Uñ sic fit distributio vnꝰ in eiusdē ꝓpt̄ diuersos effectus. Fuit igr totꝰ xp̄s in sepulchro. totꝰ in inferno. i. totalis p̄sonaliṫ. qm̄ nichil erat illiꝰ p̄sone fm q p̄sona quod tūc nō esset in sepulchro ↄ in iferno: qz scdm hoc totꝰ est vbiq̄. fuit igr xp̄s tūc totꝰ in sepulchro totus in iferno: sz nō totū. qm̄ nō vtraq̄z eiꝰ natura tunc fuit in sepulchro nec in iferno. qm̄ hūana natura tunc nō fuit tota in iferno vel in sepulchro. Per hoc patz solutio ad predictā obiectionē

cōtra dictū damasceni

Solutio.

In iohāne

Per hoc ad rōnē.

¶ Utrū in triduo hec ꝓpositio sit concedēda: deus est. Tertia q̄o hꝰ ca.

Querit vtz posito q sim⁹ in triduo hec ꝓpositio sit cōcedēda Jesus est. q̄ ꝓbaṫ ita qm̄ iesus fuit ab eterno ↄ erit ineternū: ḡ iesus nō desijt esse in triduo ḡ iesus est in triduo. ḡ hec ꝓpositio est cōcedēda In triduo iesus ē. Ꝓterea: suppositio iesu supponit filiꝰ dei. ↄ ecōuerso: ḡ q̄cq̄d cōuenit iesu cōuenit filio dei. et ecōuerso. Sz filio dei cōuenit esse in triduo: ḡ iesu cōuenit eē in triduo: ḡ iesus ē. Sz iesus nō ē nisi iesus ḡ iesus ē iesus ī triduo: ḡ iesus est hō. Solutio. Dicimus q hec est falsa. In triduo iesus est: qz hoc nomē iesus est ꝓpriū nomē hoīs xp̄i: ↄ iportat eiꝰ singularē hūanitatē. Hec aūt est duplex. iesus nō desijt eē. sicut hec. Hoc albū nō desijt eē: posito q sortes fuerit albꝰ et modo sit niger. qm̄ si hocverbū desijt respicit subiectū sine forma vera ē. si aūt respiciat subiectū cū forma falsa ē. sicut hec ꝓpō Mical⁹ musicꝰ corrūpet cras vera est fm q verbū respicit subiectū cū forma. si aūt respiceret subiectū sine forma falsa eēt. Ad scdō obiectū dicim⁹ q hec est falsa. In triduo suppositio iesu supponit filiꝰ dei. ↄ ecōuerso: qz cū dico In triduo filiꝰ dei ē: hec vox filiꝰ dei nō supponit nisi ꝑ iesu: qz nō supponit ibi ꝑ aliq̄ hoīe. quia si supponeret pro aliquo homine tamē verbo presentis temporis oporteret q supponeret ꝑ hoīe q̄ est: sz extra triduū cū filiꝰ dei est hō est. ↄ hec vera ē: suppositio iesu supponit filius dei. ↄ econuerso.

Hec est duplex.

Patet ad ꝑmū.

Ad scdm.

¶ Qd filius dei est in triduo.

Redēptor capitur duplicater.

Notandū est q hec ꝓpositio ē vera. In triduo filius dei ē redēptor generis humani: secūduz

q̄ hec dictio redemptor notat auctoritatē redēptionis.secūdū vero q̄ notat ministeriū redēptionis falsa est qr christ⁹ non fuit redēptor.i.minister redēptionis nisi fm q̄ hō.secundum istas duas significatiōes

Illa oratō terminaf.

diuersimode p̄t terminari hec oro. Fideliū de⁹ oim conditor ⁊ redemptor ⁊c.qr si primo modo intelligitur debet sic terminari.Per dñm nr̄m iesū cristū filium tu.⁊c.Si autē secūdo mō intelligaf debet sic terminari.Qui viuis ⁊ regnas ⁊c. Hec aūt ꝓpositio tā

Mediator

tūmō falsa fuit. In triduo christus ē mediator.ē enī duplex mediatio.s.mediatio substātialis ⁊ mediatio accidentalis.Mediatio substātialis ē illa qua christ⁹

Mediatio substātialf.

est mediator fm duas naturas.Unā scz quā habet cōmunē cū deo patre.Aliā quā habet cōmunē cū hoibus: propter qō dicit in iob. Nō est qui vtrūq̄ possit

Job.

arguere.aut ponere in ambob⁹ manū nisi.s. christ⁹ q̄ posuit in ābobus manū qm̄ manū reconsiliatiōis posuit in ābob⁹.per hoc enī q̄ fuit deus hō germanitatem habuit cū vtroq̄ extremorū.vnde ipse fuit cōueniens mediator pacis inter deū ⁊ hominē.sicut cōsanguineus aliquorū est cōueniens mediator pacis iter

Mediatio accidētalis

illos.Mediatio accidētalis est illa que attenditur secundū accidentalia ipsius secūdū q̄ homo qm̄ christ⁹ secundū q̄ fuit iustus cōueniebat cū deo. secundū q̄ mortalis et passibilis.conueniebat cū homine. quia ergo erat iustus poterat arguere vtrūq̄ deū enī quo dā modo arguit de nimis diuturna detentione hominis in carcere.hominē vero arguit de iniusticia.vnde posuit manū reconciliationis in vtrūq̄ et ita auctoritas illa iob:p̄t intelligi de vtraq̄ mediatione.Sed

Ꝟ dicta aſ.

contra Si cristus per hoc q̄ fuit iustus ⁊ mortalis fuit mediator dei et hominū.eadē rōne Petrus vl̄ quilibet alius sanctus:per hoc q̄ fuit iustus ⁊ mortalis

Solutio.

fuit mediator dei et hominū. Solutio. Dicimus q̄ hoc intelligit de iusticia perfecta quā habuit iust⁹ cristus per cuius meritū aperta est nobis ianua paradisi et intelligētia scripturarū sicut dicit ioh̄ā. i apocalipsi.Qr nemo fuit inuent⁹ dign⁹ qui aperiret librū et solueret septē signacula et⁹ nisi leo de tribu iuda

In apoca.

et secundū hoc etiā dicit christus hostiū.vnde augu.

Augustin⁹ de hostio.

super illud euangelij.Ego sum hostium: dicit. Alij sancti cetera noīa cōmunicant cū xp̄o. sed christ⁹ sibi soli hoc nomē hostiū retinuit.qm̄ per ipsū principaliter introimus in paradisū ⁊ aperit nobis intellectus sacre scripture.Sed contra.Dicitur in cāticis de fi-

Ꝟ illd augustini ꝑ illd in canticis.

delibus.Si murus ē edificemus super eū propugnaculū argenteū Si hostiū est cōpingam⁹ illud tabulis cedrinis.et ita sancti sunt hostiū.Nō ergo solus xp̄s

Solutō Ꝟz aliquos.

est hostiū.Ad hoc dixerunt quidā q̄ hostiū dupliciter dicitur.s.ipsa apertura vel cōpactū ex asserib⁹.primo modo dicit christus hostiū.secundo modo sācti dicunt hostiū:qm̄ per clauos quas habēt vl̄ p doctrinam quibusdā viā aperiunt:que via est christus:dicū

Ꝟ hanc aſ.

tur hostium:quibusdā vero claudunt.Sed hec solutio videtur esse nulla.quia etiā sancti sunt in paradiso.ad minus exēplo ⁊ ita sunt hostium secundū q̄ hostium dicitur apertura.etiam christus quibusdā claudit quibusdā aperit viam que ipse est:et ita est hostium.Secundū q̄ hostium dicit cōpactū ex asseribus:

Opio doctoris.

propter hoc dicimus q̄ prop̄e christus dicitur hostium.quia merito passionis sue aperuit nobis ianuā paradisi:et etiā aperuit nobis intelligentiā scripturarum:qō nullus alius homo facere potuit.vt ostensū

Augustin⁹

est in precedenti questione:et ideo dicit beat⁹ augu. q̄ hoc nomen hostium sibi soli retinuit xp̄us.patet ꝫ ex predictis: q̄ christus in triduo non fuit mediator vel hostium.quia vtrunq̄ istorū nominum formam creatam importat.

¶ De virtutibus. ¶ Scōs tractat⁹.

Dicto de liberatione generis humani.s. de xp̄o dicendū ē de his per q̄ liberat.s.de virtutibus de quibus hoc ordine agendum. Primo questiones p̄ambulas ad virtutes tractabim⁹. Secundo q̄d virtus et quis numerus virtutū et que virtus in qua vi anime sita sit. Tertio de speciebus virtutū per ordinem. Et primo de theologices. Secūdo de donis spiritus sancti. Tertio de cardinalib⁹ virtutib⁹ ⁊ eaꝝ speciebus. Quarto questiones quibus aperitur generalis natura virtutum. Exequamur postea de preceptis decalogi.quibus opera virtutū p̄cipiuntur inter questiones p̄ambulas ad virtutes. Primo de

Notandū. In iustificatiōe ipij q̄tuor reqrūtur.

iustificatione impij. Secundo:vtrum aliquis mereatur p̄mā gr̄atiā bonis operibus. Tertio ad quid valeant bona op̄a facta in mortali peccato cū nō sit meritoria alicuius. Quarto naturam boni inuestigabimus:ideo qr bonū ponit in diffinitione virtutis. Notandū igitur:q̄ in iustificatione impij quatuor exigūtur.vt doctrinabiliter solent dicere mgr̄i.s.infusio gratie:motus liberi arbitrij:contritio peccatorū:remissio. Primū non meremur nec primo meremur:quia non ē motus vnde eo nō meremur formaliter. Scōz non meremur cū alius mot⁹ nō precedat ipsum:ꝫ eo meremur duo sequentia cū sit motus gratie. Tertiū meremur et tertio meremur. quartum sed quarto non meremur.quia non ē mot⁹.fm hanc assignationē infusio gratie precedit remissionē peccatorū. Fuerūt tñ qui dicerēt remissionē peccatorū precedere infusionem gratie.et vtrum hoc sit verū. Primo inuestigabimus. Secundo:vtrum remissio peccatorū precedat motū liberi arbitrij. Tertio quid sit ille motus liberi arbitrij. vtrum oporteat q̄ sit motus fidei. an possit esse mot⁹ alterius virtut⁹. Quarto qm̄ remittitur pctm̄.aut qm̄ ē.aut qm̄ non est. Quinto ⁊ vltimo vtr̄ hec argumētatio sit necessaria. Iste facit qō in se

Opio aliquorum.

est.ergo deus dat ei gratiā. Q̄ remissio peccatorum p̄cedat infusionē gratie.probat auctoritatibus et rationib⁹. Ambrosius dicit. Egress⁹ vicij virtutis operatur ingressum:ergo remissio pctōrū operatur infusionē gratie:q̄ est causa illius. ergo naturaliter p̄cedit gr̄e infusionem. Item dñs Jhere.constitui te super gentes et regna:vt euellas et destruas ⁊ disp. et dissi.et edifices et plantes:et ita pr⁹ est eradicare vicia q̄ plātare v̄tutes.q̄ remissio pctōr̄ p̄cedit infusionē gr̄e. Item boeci⁹.q̄ serere vult granū agro. p⁹ liberat arua fructib⁹ fructicibus.ratiōib⁹ sic. Ignis calefaciēs aquā pr⁹ expellit frigiditatē ab aqua q̄ introducat calorē. q̄ a sili. Ignis spiritalis spūssancti pr⁹ expellit frigiditatē pctī q̄ introducat calorē fidei spiritualē spei ⁊ caritatis: ergo remissio pctōr̄ precedit infu.gr̄e naturaliter. Item remissio pctōr̄ facit hoiem mundū.gr̄a aūt facit dignū vita eterna p se ⁊ imediate. Sed eē mundū prius est naturaliter q̄ esse dignū vita eterna:ergo remissio pctōr̄ precedit gr̄am. cum effectus imediat⁹ p̄cedat effectū mediatū. Item si de⁹ vellet facere successiue ista duo remissionē peccatorū infusionē gratie. ex necessitate prius remitteret peccatum q̄ infunderet gratiā.q̄ enī pr⁹ ipe infunderet gr̄am ⁊ post remitteret pctm̄ fieri non potest. qm̄ sic

Prima ōo

Aſ q̄ sic p ambrosiū.

Scōo per hieremiaz.

Tertio per boetium.

Prima rō ad idem.

Scōa rō.

Tertia rō.

faceret q̄ virtus et peccatū mortale simul essent qđ ipse nō potest facere quia faceret contra seipsū. restat igitur q̄ remissio pctōrū precedit infusionē gratie naturaliter. Jtē indirecte infusio gratie naturaliter precedit remissionē peccatoꝝ. ergo virt⁹ naturaliter pri⁹ aduenit q̄ peccatū exeat. ergo virtus ꝛ pctm̄ mortale simul sūt naturaliť. ergo homo naturaliter simul est dignus morte eterna ꝛ vita etiā. quod est ipossibile. restat ergo q̄ primū est falsū. ſ. q̄ infusio gratie p̄cedit remissionē peccatoꝝ. Sed q̄ infusio gratie p̄cedat remissionē peccatorum probatur multipliciter Dicit beat⁹ petrus Fide mundans corda eorū: ergo fides est causa mundicie cordis: ergo est causa remissionis peccatoꝝ. ergo naturaliter eam p̄cedit. Jtem sol materialis prius illuminat aera naturaliter q̄ fuget tenebras illuminatio aeris est causa quare fugentur tenebre. ergo a simili. Sol spiritualis prius illuminat animam naturaliter q̄ ab ea fuget tenebras pctī. ergo prius naturaliter infundit gratiā qđ est illuminare q̄ expellat pctm̄ ꝛ ita infusio gratie naturaliter precedit remissionē peccatorū. Jtem gratia non potest expelli nisi per peccatū. ergo econuerso peccatū non potest expelli nisi per gratiā. ergo gra expellit peccatū. ergo gratia tanq̄ causa naturaliter precedit remissionē peccatorū. Jtem gratia facit hominez gratū deo sed grat⁹ nō est homo deo. nisi existat mūdus et paratus seruire deo. ergo gra facit mundum et paratū deo seruire. aliter non faceret deo gratum ergo gratia precedit mundiciā. et ita remissionē peccatorū. quod concedim⁹ his rationibus. et ideo notādum ē q̄ aliud ē remissio peccati aliud desertio act⁹ peccandi. Remissio peccatoꝝ est deletio culpe ꝛ naturaliter sequitur infusionē gratie tanq̄ effect⁹ suam causam. Sed desertio act⁹ peccādi precedit infusionem gratie. quoniā anteq̄ gratia infundatur homini oportet q̄ habilitet se ad suscipiendū gratiam. ſ. q̄ se proponat nunq̄ de cetero peccaturū ꝛc. huiusmodi Auctoritas igit̄ ambrosij intelligitur non de remissione pecca. sed de desertione actus peccādi ꝛ ponitur p̄ns pro antecedēte. ꝛ est sensus. Egressus vicij virtutis operatur ingressū. Desertio actus peccandi habilitat hominē ad suscipiendū gratiā quo facto ingreditur gratia siue virtus. sicut ille qui aperit fenestrā ꝺz facere q̄ sol ītret domū. cum tū nō propie faciat hoc sed facit aliud ex quo hoc sequit̄. Eodēmodo intelligēda est auctoritas Jeremie. scz de extirpatione actus peccati q̄ ipedit edificationē ꝛ plantationē virtutum. vel potest intelligi de eradicatione ꝛ destructione ipsoꝝ peccatoꝝ q̄ fit per infusionē virtutū. ꝛ secūdum hoc intelligitur de edificatione et plantatione bonoꝝ operuz: ꝛ hoc modo intelligitur auctoritas boecij. ſ. de eradicatione pectōrū per virtutes ꝛ plātatione bonoꝝ operum. inuitat̄ aūt homo ad eradicationē peccatorum nō quia ipe eradicet peccata vl etiā cooperetur ad hoc sed qz facit aliquid quo facto illud fit sicut dictū est de aperiēte fenestram. ipe etiā homo habita gratia remouet peccatū magis ꝛ magis quantū ad debitū pene temporalis ꝛ alias reliquias peccati p bona opera ꝛ interiorē contritionē ad int⁹ per gratiā. Ad p̄mā rōnē dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. Ignis materialis prius expellit frigus q̄ introducat calorē actualiter: q̄ a simili ꝛc. Notādū enī q̄ quedā expellūtur p medīū. quedā sine medio frigiditas enī expellitur sine medio. i. sine infusione sui cōtrarij facta actualiter. sed expellit̄ ab ipo calore ignis. per medīū aūt expellit̄ ab infusione vt quando expellitur per infusionē sui contrarij vt sol fugat tenebras per infusionē luminis: quādo q̄ expellit̄ aliquid sine medio. tunc prius expulsio est q̄ aduentus sui cōtrarij. ecōtrario aūt vbi p medīū expellit̄ aliqd ibi aduentus cōtrarij prior est naturaliter q̄ illud expellatur. vicīū aūt expellit̄ a deo nō p se sed p medīū ſ. per infusionē gre. siue fidei: vnde petr⁹. Fide mundans corda eorū nō est: q̄ qđ inducitur p simili simile scz de igne. sed eēt simile de sole fugante tenebras. Ad secundū dicimus q̄ gratia facit dignū vita etna. sed non immediate hoc facit īmo per hoc q̄ facit mūdū ꝛ promptū seruire deo. qm̄ nō ex hoc tantū est hō dignus vita eterna qđ īmaculate seruit deo sed etiaz ex hoc q̄ē mūd⁹ ꝛ p̄opt⁹ seruire deo. Predict⁹ autē mod⁹ arguendi teneret ꝓbaliter i effectib⁹ immediatis ꝛ non in mediatis Ad tertiā rationē dicim⁹ q̄ hec argumētatio Si de⁹ vellet operari successiue ista. remissionē pctōrū. infusionē gratie ꝛc. prius remitteret peccatū q̄ infūderet gratiā. ergo remissio peccatoꝝ precedit infusionē gre naturaliter. qz si successiue operaret illa oporteret q̄ p̄mo ꝛ immediate remoueret peccatum et q̄ alio modo ageret q̄ modo agat: quoniam non infundendo gratiam et per infusionez gratie delēdo peccatum sicut modo agit posset precedere remissionē pecca. tēpore. ꝛ ita nō deberet concludere: ergo naturaliter precedit remissio pcōr: sed precederet si successiue ageret. Ad quartū dicim⁹ q̄ hec argumētatio non valet. Virtus naturaliter pri⁹ aduenit q̄ peccatū recedat: ergo virtus ꝛ peccatū natura simul sunt. sicut pz in aduētu lucis ꝛ expulsione tenebraꝝ. Et hoc ideo cōtingit: qz licet aduent⁹ virtutis naturaliter prius sit q̄ remotio pcti. tamen naturaliter est simul cū illo. Sicut fides naturaliter prior est q̄ alie virtutes: tū naturaliter est simul cum illis. Est enī prior aliis virtutibus naturaliter per naturā causalitatis. ꝛ est naturaliter simul scōm naturā connexionis. Similiter aduētus virtutis naturaliter est prior q̄ recessus pctōrū scōm causalitatē naturā: ꝛ est naturaliter simul cū illo p naturā contrarietatis. Et ideo non seqtur q̄ simul possūt esse virtus ꝛ peccatū Ubi enī aduētus vnius p̄cedit naturaliter recessū alterius ita q̄ nō esset cū illo sequeret̄ q̄ illa simul possent esse. qđ non est hic. Et p̄terea recessus pcti nichil aliud est q̄ quod nūc primo nō ineſt peccatū. per hoc aūt q̄ virtus incipiat esse: peccatū incipiat nō esse. non sequitur q̄ peccatū ꝛ virtus simul sunt.

Sikitudo nō est ad p positum.

Ad secūdū

Ad tertiā.

Ad q̄rtum

Utrum remissio peccati precedat motū liberi arbitrij.

Scda q̄o hui⁹ ca.

Queritur vtr remissio pcti precedat motū liberi arbitrij. ꝛ ꝓbatur q̄ sic. qm̄ peccatuz imediate expellit gratiā: ergo gra imediate expellit peccatum ergo expulsio siue remissio pcti est imediat⁹ effectus non ergo mot⁹ liberi arbitrij vel contritio p̄cedit remissionē peccatoꝝ. Jtē motus liberi arbitrij q̄ est in iustificatione ipij est meritorius: sed ipossibile est q̄ aliquis motus sit meritor⁹ nisi ꝓcedat a radice mundata et purgata: ergo naturaliter pri⁹ est radix liberi arbitrij mundata q̄ ex eo surgat mot⁹ meritor⁹. Sz purgatio li. ar. nichil aliud est q̄ remissio pctōr: q̄ remissio pctōr naturaliť p̄cedit motū meritoriū li. ar. ꝛ contritionē. Non ergo motus li. arb. vel contritio precedunt remissionē peccatoꝝ: q̄ male ponūt mgri

Af q̄ sic.

Secundo.

quartū remissionem pctōrum in iustificatione impij.

Solutio. Duplex est remissio pcti.s.ꝙtum ad culpā et ꝙtum ad penā. Remissio pcti ꝙtum ad penam duplex est.s.ꝙtū ad penā eternā ⁊ ꝙtū ad penā tēporalem. Remissio pcti ꝙtū ad culpā ⁊ penā eternā est effectus gr̄e immediat⁹. ⁊ ponenda est in iustificatione impij scō loco. qm̄ solus de⁹ operatur eā in hoīe p solā gr̄az non p hoīs meritū. sicut dicit in ysa. Ego sū qui deleo iniquitates tuas ꝓpter me.i. ꝓpter bonitatem meā. ⁊ ponitur pronomen prime persone discretiue. Remissio aūt pctōrū ꝙtū ad penā tēporalem ex merito hoīs est. ⁊ quinto loco debet poni in iustificatione ipij: qz primo loco debet poni infusio gr̄e. scō remissio pctōrū ꝙtum ad culpā et penam eternā siue ꝙtum ad maculā ⁊ reatum. tertio motus liberi arbitrij. quarto cōtritio. quinto pctōr remissio ꝙtum ad penam temporalem.

Solutio. Duplex est remissio.

Iteruz duplex.

Ysaias.

Nota bñ.

¶ De motu liberi arbitrij.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af ꝙ p̄t eē alterius.

QUerit vtrū motus liberi arbitrij oporteat ipm esse motū fidei aut nō. Dubitat et probat ꝙ potest esse motus alterius virtutis ꝙ fidei. qm̄ ante infusionē gratie potest hō habilitare se sperādo motu spei informis. dū autē se habilitat potest in eo infūdi gratia: ergo gratia p̄ōt infundi dū mouet motu spei. Contingat: ergo infusio gratie nō expellit illū motū spei: qz nō est ei contraria. imo debet augmentare: ḡ in infusiōe gratie mouetur iste motu spei et nō motu spei. sicut nec ante: qz non mouet simul diuersis motibus: ergo primus motus in iustificatōne est motus spei.

Eodez mō af de motu caritatis.

Eodē modo prorsus p̄ōt ꝓbari ꝙ primus mot⁹ in iustificatione p̄ōt esse motus caritatis vel alterius virtutis. ⁊ ita non est necessariū ꝙ prim⁹ mot⁹ sit fidei

In oppo⁹ est paulus.

Contra. Apls dicit. Fide iustificati sum⁹: ergo necessariū est motū fidei esse in iustificatōne ipij. quoniā si posset esse primus motus caritatis vel alterius virtutis: quare potius dixisset apls. fide iustificati sum⁹ ꝙ alia virtute. Preterea. cū homo iustificat incipit esse nouus homo. Sed dū hoc est in veteri statu non p̄ōt moueri motu dilectionis in deū quin primo moueat motu cognitionis suo modo: ḡ eadem ratione hō nouus in iustificatione non p̄ōt moueri motu dilectiōis suo modo: sed motu fidei. ⁊ ita necessariū est ꝙ in iustificatōne primus mot⁹ sit fidei. Preterea. si posset precedere motus alteri⁹ virtutis quare diceret fides prima virtutum. vel quare diceret apostō. fide purificās corda eoz.

Secūdo

Tertio.

Solutio. Dicim⁹ ꝓpter has rōnes ꝙ necessariū est in iustificatōe ipij p̄cedere motū fidei. ⁊ dicimus ꝙ hoī sperāti motu spei informis p̄ōt infūdi gr̄a. Sz necessariū est ꝙ ille motus informis incipiat non esse in instāti infusionis gr̄e. nō qz sit cōtrari⁹ gr̄e: sz ei oppositꝰ. sicut aduenīēte caritate expellit timor seruilis. licet sit bon⁹. Nouus enī hō nouis motibus mouet: qz ex nouis causis. i. virtutib⁹ tūc de nouo datis. Unde opz ꝙ act⁹ veteris hoīs siue deformes siue informes cessent aduenīētibus formatis. Item videt posse ꝓbari ꝙ sit necessariū ꝙ mot⁹ cōtritōis sit in iustificatōe ipij. qm̄ possibile est ꝙ post motū fidei in iustificatōe mouet motu spei. et postea motu caritatis et ꝙ motibus illorum virtutum delectetur in deo et ibi sistat: quia nichil impedit quin sic posset moueri illis virtutibus cū eas habeat in illo statu iustificabit cū virtutes incipiat habere. tūc ergo nō est necessariū ꝙ motus cōtritiōis sit i iustificatione impij. maxime cū motus virtutū sint volūtarij. et ita maxie in potestate nostra. Cōtra. Psalmista dicit. Justicia et iudicij preparatio sedis tue. ergo necessariū est ꝙ quādo preparat sedes dei in corde hoīs ꝙ iusticia sit ibi. sed in iustificatione preparat sedes dei in corde hoīs tm̄ ergo necessariū est ꝙ in iustificatione sit iusticia. sz iusticia non potest esse ibi nisi per cōtritionē. ergo necessariū est ꝙ ibi sit contritio.

Per hoc ptz solutio ad primū.

Af ꝙ nō sit ncca ꝓtritō

In oppo⁹

Solutio. Dicim⁹ ꝙ fides habet duas vias. vnā ad gaudium: aliā ad merorem. via fidei ad gaudiū est qm̄ fide mouet quis ad credendum se habituruz gaudia eterna a dei largitate. post hunc enī motū sequitur motus spei. et motus caritatis quibus homo delectatur in deo. via autē fidei ad merorē est quando aliquis credit se offendisse creatorem suum et per peccatū suū et per hoc meruisse penas eternas et amissionē bonorū eternorū. et sperās veniā per cōtritionem conteritur et flet pro peccatis et deprecatur pro eis. In iustificatione autē necessarium est mouēri fidem secundū viā merorīs. qm̄ aliter euacuaretur dei iusticia que secundū psalmistā preparat in nobis sedē deo. quoniā gratia non infunditur peccatori nisi sit in via merorīs licet informiter: quoniam nō infūditur gratia peccatori nisi doleat de peccatis et proponat se de cetero non peccare et tūc datur ei gratia vt hoc impleat efficacius. Adam vero i primo statu cum non haberet peccatum cū primo infusa est ei gratia potuit procedere per viam gaudij. Item ex predictis patet ꝙ in iustificatione sunt illa quinque vt dicunt magistri simul tempore. sed nō natura ergo simul mouetur in instanti motu fidei ⁊ motu cōtritionis: sed nō potest moueri motu fidei quin cogitet de deo. nec motu cōtritionis quin cogitet de peccatis ergo simul cogitat de deo et de peccatis qđ est contra aristo. dicentem. Scire quidem multa: intelligere aūt vnū solū. ideo etiā dicit ꝙ nomīe semel posito non est vtendū equiuoce. quia non possumus cogitare de diuersis simul. Item augu. dicit. Deus simul oīa videt et fortassis i futuro cogitationes nostre non erunt volubiles. Sed omnia q̄ sciemus vno intuitu videbimus ergo cogitationes nostre modo sunt volubiles ergo nō possum⁹ multa cogitare mō

Euasio.

Fortе dicet ꝙ motus fidei et motus contritionis nō sunt simul in eodē instanti. sed in paruo tēpore ⁊ primo mouetur motu fidei: postea motu contritionis.

Cōtra hoc arguitur.

Sed ꝓtra. in instāti quo mouebatur motu fidei erat iustificat⁹ et sine cōtritione: ergo sine iusticia et iudicio parata erat sedes dei i corde ei⁹. qm̄ sola cōtritio i iustificatione ē op⁹ iustitie ergo mētit propheta dicēs. Justicia ⁊ iudiciū p̄parato sedis tue.

Solutio.

Solutio. Ad hoc p̄ōt solui dupliciter sc̄z ꝙ bene p̄nt esse mot⁹ fidei ⁊ motus contritiōis simul. ⁊ licet non possimus plura scire distincte sicut volūt auctoritates ⁊ maxīe illa q̄ dicit ꝙ noīe semel posito ⁊c. tm̄ possum⁹ plura itelligere vel scire cōiunctīvt cū itelligit enunciabile intelligunt res p̄dicati ⁊ res subiecti simul in eodē instāti. in instāti ḡ illo i quo actualiter credit penitens se offēdisse creatorem suū itantū ꝙ dignus est penis eternis ⁊ amissiōe sūmi boni. i eodē instanti p̄ōt moueri motu fidei cū cogitet de creatore suo et motu contritiōis cū cogitet de pctis. ⁊ sic patet.

Per hoc

Solutio. Qm̄ aīa bene potest moueri diuersis motibus simul. secū soluit. dū diuersas vires sicut aliqs mouet diuersis motib⁹ corporalib⁹ scōm diuersas partes sui.

Alit p̄t dici

Alio modo potest dici ꝙ illi motus sunt in diuersis instantib⁹. vnus

tamen generat aliū per modū imperij. Unde nō opz
Ad auctoritatem. ꝙ sint simul. Qđ obicit de illa auctoritate. iusticia et iudiciū ꝛc. Dicimus ꝙ sic est intelligenda. Preparatio sedis tue. i. mansionis in quiete. Anteꝙ enī sit in aīa penitētis motus cōtritionis est deus per gr̄am in coz de hoīs in primo motu fidei: sz nō habet quietā mansionē donec cōtritio paulatim ꝛ paulatim mūdet palatū cordis: ꝛ tunc fit pax ꝛ serenitas cōscientie. sicut
Psalmista psalmista dicit. Justicia et pax osculate sunt.

¶In quo instanti remittitur peccatū.

¶Quarta questio huiꝰ capituli.

Queritur in quo instanti remittit peccatū. cōstat ꝙ in instanti infusionis gratie. qm̄ nō pōt dici ꝙ
Af ꝙ gr̄a nō expellit peccatum. ante. Tunc enī gratia primo expellit pctm̄. Inde sic. Gratia expellit peccatū ꝑ modū contrarietatis: ergo ꝑ modū agēdi: ergo gr̄a agit in peccatū. Sed īpossibile est ꝙ quid agat in non ens: ergo peccatū qđ expellit est. ꝛ gratia q̄ expellit illud est: ergo gratia et peccatū simul sunt. qđ est īpossibile. qm̄ loquimur de
Secundo. Ad primū. pctō mortali. Itē peccatū expellit: ergo peccatū est. qm̄ si expulsio passio inest ipi opz ꝙ sit. Ad hoc dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet. Gr̄a expellit peccatū per modū agendi: ergo gr̄a agit in peccatū. qm̄ gratia expellit peccatū per modū agēdi. nō quo gr̄a agit in peccatū: sed quo deus agit in aīam. Dum enī deus infūdit gr̄am agit in aīam. Gratia vero nō propr̄ie agit: sed deus per gratiā expellit peccatū ꝓpr̄ie
Forma nō agit ꝓpe. non enī forma agit propr̄ie: sed per formā aliq̄d agit Infusio ergo qua deꝰ infundit gratiā est expulsio qua deus expellit peccatū. quoniā infusio gratie facit vt tunc primo nō insit peccatū. nec valet hec argumētatio. Peccatū expellit: ergo peccatū est. potius enim theologice excludēdo deberet inferre: ergo peccatū
Nō dr̄am i naturalib⁹ ꝛ in theologia. non est. In naturalibꝰ enī non teneret talis argumentatio: imo sic deberet naturaliter inferri. Hoc expellit: ergo partim est: partim nō est. theologice aūt sic. Hoc expellit: ergo hoc nō est. Expulsio autē ꝛ passio peccati idē est quod infusio passio qua infundit gr̄a: sed dicit illa infusio passio ꝓpter susceptionē gr̄e pr̄i⁹ non habite. Expulsio aūt pctī dicitur ex hoc ꝙ per eā efficit ꝙ tunc primo nō insit peccatum mortale. sicut cū aliquid efficitur albū eoīpo fit vt non sit nigrū. sic etiā laudatio passio qua cesar laudat idem est ꝙ prolatio passio qua ꝓfert vox significatiua laudis cesar.

¶De donatione gratie.

¶Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrū hec argumentatio sit necessaria: Iste facit quicquid ī se est: ergo deꝰ dat ei gr̄am
Af ꝙ non. ꝙ non valet. probat. qm̄ cuicūq; deus dat gr̄am gratis dat ei et ex sola mia: sed qđ ex sola mia facit aliqs pōt illud facere et nō facere: ergo deꝰ cuicūq; dat gratiam pōt ei dare et non dare: g̃ prima argumētatio nō
Secūdo ꝙ ambr̄osiū. est necessaria. Itē ambr̄osius dr̄ ꝙ deus dat gr̄am illi quē scit sibi esse seruiturū. ei aūt nō cōfert quē scit sibi non seruiturū et hoc est dare cui dandū est: et nō dare cui nō dādū ē. sz possibile est ꝙ aliqs faciat q̄cq̄d in se est ꝛ tñ cognoscit eū deꝰ nō futurū sibi: g̃ possibile est ꝙ tali nō sit cōferēda gratia. et si nō est conferēda gr̄a
In oppm nō cōfert: g̃ possibile est vt ei qui facit quicq̄d in se est nō cōferat gr̄ā: g̃ prīa argumētatio nō tenet. Contra dicit dñs Cōuertimini ad me et ego ꝙuertar ad vos et īpossibile est deū mētiri: g̃ necessariū est ꝙ si aliqs cōuertit ad dūm ꝙ dñs cōuertat ad ipm: sed hō ꝙuertitur ad deū faciēdo qđ in se est: deꝰ cōuertit ad hoiez ꝓferēdo gr̄az: g̃ necessariū ꝙ si hō faciat qđ in se est ꝙ deus cōferat ei gr̄am. ꝛ ita argumentatio est necessaria. Itē apls. fidelis est deꝰ q̄ nō pt negare seipz. seipz aūt negaret si nō faceret iusticiā vbi faciēda est. cū ipe sit summa iusticia. Hoc enī intēdit apls. sicut exponit augu. g̃ multofortius negaret seipm si nō faceret misericordiā vbi faciēda est. cū magis se habeat ad opa misericordie ꝙ ad opa iusticie. Sed mia nō est faciēda alicui potius ꝙ ei qui facit q̄cq̄d in se est: ergo si in tali casu nō faceret opera mīe negat seipm. Sz īpossibile est ꝙ neget seipm: g̃ necessariū est ꝙ faciat mīam faciēti q̄cq̄d in se est. ꝛ ita argumētatio est necessaria.
Tertio in apocalipsi. Item in apoca. dicit dñs. Si quis michi aperuerit intrabo ꝛ cenabo cū eo. Sed iste aperit faciendo qđ in se est: g̃ deus intrat cōferendo gratiā: ergo si aliquis facit qđ in se est deus dat ei gratiā. ꝛ ita argumētatio est necessaria. Fortе dicet ꝙ hec cōiunctio si: nō tenet
Euasio. ꝓ hanc af consecutiue: sed adiectiue. Contra. Deꝰ pulsat ad hostiū vt intret. Iste aperit qui facit qđ in se est: g̃ aut deꝰ intrat aut nō intrat. Si non intrat: g̃ pro nichilo pulsat. Sed hoc est īpossibile: ergo necessariū est ꝙ deꝰ dat ei gratiā. ꝛ ita argumētatio est necessaria. Item
Quarto ꝙ augustinū. super illō ad Roma. Fide iustificati sumꝰ. dicit aug. ꝙ deus recipit cōfugientes ad se. aliter esset iniq̄tas in eo. Sed impossibile est ꝙ iniquitas sit in eo: g̃ necessariū est ꝙ recipiat cōfugientes ad se: ergo necessarium est ꝙ det ei gratiā qui facit quicquid in se est. ꝛ ita prima argumentatio est necessaria. qđ cōcedimus
Solutō ad primum. his rationibus. Et ad obiecta respōdemus ꝛ dicimꝰ ꝙ hec argumentatio nō valet. Deus ex sola mia dat
Augustinꝰ isti gratiā: ergo potest dare ꝛ nō dare gratiā. Hec enī laus mie ꝛ largitatis dei ꝙ nō potest nisi misericorditer agere. vt dicit augu. ꝙ sicut virtuperiū est volūtatis humane ꝙ non pōt credere. ita laus est volūtatis dei ꝙ non pōt seipz negare: qz nō pōt nisi iuste agere
Ad scām vbi est iuste agendū: nec nisi misericorditer vbi ē misericorditer agendū. Ad scām obiectū dicimꝰ ꝙ istud qđ dicit ambr̄osius. ꝙ deus nō dat ei quem videt sibi non seruiturū nec ꝓseueraturū in bono. intelligi debet tantū de illis qui nō faciūt qđ in se est. quibꝰ q̄ñq; non dat deus gratiā. licet gratiā det aliis qui nō magis se prēparant propter causas quas bene exprimit
Af ꝙ sic. btūs ambr̄o. ei aūt q̄ facit q̄cq̄d in se est ꝙ dat gratiā aliter nō reciperet cōfugientes ad se. quod nullo modo competit eius misericordie.

¶Utrū aliqs pōt mereri sibi primā gr̄am.

¶Sexta questio huius capituli.

Post predicta q̄rit vter aliqs pōt mereri sibi p̄mā gr̄am. videt ꝙ sic. qm̄ dñs dicit. Cōuertimini ad
Af ꝙ sic. me ꝛ ego cōuer. ꝛc. Ita ꝓmisit dñs q̄ verax est in promissis: g̃ de veritate dei. Et ita de iusticia dei debetur gr̄a illi q̄ facit qđ in se est. qđ est conuerti. ꝛ sic pōt hō facere bonis operibus vt gr̄a sibi debeat. qđ est mereri sibi gr̄az. mereri enī est facere de idebito debitū
Secundo. Itē opib⁹ factis in caritate pōt aliqs mereri sibi vitā eternam. Hoc enī nō est in bonitate siue benignitate oper. qm̄ nō est cōdigne ꝛc. vt dicit apls: g̃ hoc est ex ꝓmissiōe et largitate dei q̄ ꝓmisit hmōi opib⁹ factis vitā eternā: g̃ maiori rōne hmōi bonis opib⁹ fctis extra caritatē ex dei ꝓmissione ꝛ largitate eiꝰ pōt aliqs mereri sibi primā gratiā. qm̄ magꝫ excedit vita eterna opa caritatꝫ ꝙ gr̄a p̄dicta opera. Si dicit ꝙ ideo iste
Euasio. non mereꝝ: qz est indignus oīni bono. etiā pane quo vescat. Obiciꝝ de prīo hoīe qm̄ fuit ī statu innocētie: qz
Af ꝫ hoc.

indignitas nō habet locū ibi si dicat q̄ per peccatum mācipauit se seruitio diaboli: ⁊ est addictus et Unde deo non potest seruire: quia alienus seruus est. et ita nichil potest mereri a deo seruiendo deo cū dei seruitio non sit addictus: sed alieno. Cōtra. Augu. dicit. Seruitia q̄tomagis indebita tanto gratiosa: sed ei⁹ qui alieno seruitio est addict⁹ seruitia sūt magis indebita: ergo apud deū plus valere debent. Certum est enī q̄ talis potest p̄o deo opa misericordie exercere Solutio. Dicim⁹ q̄ nullus potest mereri sibi p̄mā gr̄am. qm̄ non est gratia nisi gratis detur. Si autem aliquis posset mereri eā tam potius meritis reddere tur q̄ gratis daret. vt dicit bt̄us augu. Ad p̄mū di cimus q̄ illis verbis Cōuertimini ad me ⁊c. nulla fit promissio vel obligatio: sed fit bonitatis ⁊ largitatis dei tantū declaratio. et sic soluta est vtraq; obiectio. Ad alia dicimus q̄ ideo mereri nō potest: q̄ meritū est seruitiū deo gratis exhibitū. et iste nō habet vnde possit deo seruire. Nō enī est seruitiū alicui⁹ quod nō sit ad eius vtilitatē. fuit enī homo factus ab initio vt et delectaretur in deo: ⁊ deus delectaret sic in eo cui⁹ sunt delicie esse cū filijs hoīm. cū ergo non possit delectari in deo nisi per fidem/ spem/ caritatē. q̄ hȳ sunt tres panes. Unde patz q̄ existens in peccato mortali non hz vnde deo possit seruire. Unde licet bona opa ad deum referat: tamen nō seruit deo ad cui⁹ vtilitatem nichil agit. Item esto q̄ aliquis existens in caritate considerans infirmitatē suā et hostis versutiam oret ad deū vt si ceciderit resurgat. Queriturvtrum iste potest mereri sibi p̄mā gr̄am si postea ceciderit qō videtur. qm̄ augustin⁹ dicit q̄ nichil dignū⁹ potest peti: ergo dz exaudiri. Itē iste orat p̄o se quod spectat ad salutem. ⁊ pie: q̄ ex caritate. ⁊ perseueranter ergo debet impetrare. q̄ enī perseueranter videtur. Ponatur enī q̄ hic orauerit per decem annos. qm̄ si aliquis caritatē habuerit p vnā diē ⁊ decedit dicitur perseuerantiā habuisse. Si dicit q̄ perseuerātia non attenditur respectu longinquitatis tēporis: sz respectu finalis perstitētie. Contra. Meritū absq; tali perseuerantia meritū est vite eterne. sicut patet in multis reprobis qui habent caritatē. ⁊ tunc quolibet opere bono mereturvitā eternā absq; tali pseuerātia: ergo eadē ratione meritū absq; pseuerātia meritū est gr̄e. Item licet peccator nō possit mereri sibi gr̄am: tamē vir sctūs potest mereri alij. ergo a simili. Iste cum sit in caritate sibi postea facto pctōr pōt p̄mereri gr̄am Si cōceditur. esto igit̄ q̄ ille cadit. Inde sic. Pctm̄ mortale euacuauit omne meritum in iusto. qm̄ dicit ezechiel. Si ceciderit iust⁹ a iusticia sua oīm iusticiarum suarum nō recordabor: ergo propter iusticiam prete rita nō debetur ei gratia in futuro: q̄ nō meruit cz ex preterita iusticia. Solutio. Nullus meret sibi p̄mā gr̄am. vt dictū est. Ad primo obiectū dicimus q̄ ideo dicit aug. Nichil dignū⁹ posse orari. qm̄ q̄ hoc petit petit cū amore/ timore/ ⁊ reuerētia dei. ⁊ talis oīo pōt et valere: vt qm̄ ceciderit facili⁹ resurgat. qm̄ cum minor preparatōe resurgeret q̄ si hoc nō orasset. verūtamē ex illa orōe nō meruit vt post casū resurgeret qm̄ conditio posita in orōne. s. hec. si cadā resurgam. cōtraria est pseuerātie. ⁊ ita nō orat pseuerāter. licet oret hoc p mille annos. qm̄ idē est ac si dicat. peto vt dimittas michi si optime verberabo te. Uerūtamen pseuerātia nō exigit ad meritū vite eterne. qm̄ opus caritatis oia tēporalia excedit. ⁊ ꝓpr̄ie opus caritatis est ad vitā eternā: non ad gr̄am. qm̄ opere caritatis non tenditur ad gratiā: sed ad gloriā: tamen cum predicta oratione petit aliquis gratiā: non meretur eam propter conditionē appositam: quia cōtraria est perseuerantie. per quā tantum merita remunerātur Tamen illa petitio est meritoria vite eterne. quoniā respectu vite eterne habet perseuerantiā ad min⁹ potentialiter. quoniā si cum tali petitione meritoria decederet saluaret: sz respectu gratie quā petit impossibile est interuenire perseuerantiā. Et ideo nō est ibi etiam potentialiter perseuerantia. ⁊ ideo non est ibi meritū. Tamen in alio respectu est meritum. qm̄ respectu vite eterne ipossibilis est illa petitio cū perseuerantia peruenire advitam eternā. sed non est vt cū perseuerantia peruenat ad gratiam post casum. Ad vltimo obiectū dictmus q̄ non valet hec argumentatio. Aliquis sanctus meretur alij p̄mā gratiā: quia est in caritate. multofort⁹ ille qui est in caritate sibi p̄mā gratiam potest mereri ex caritate si cadat. qm̄ in illo qui meretur alij nullū est impedimentum merendi: sed in illo qui petit sibi dari p̄mā gratiā post casum. Duplex est impedimentū. s. priuatio potētialis perseuerātie que intercluditur per conditionem et ipe casus qui cōditionatur ibi. Perseuerantia enī non consistit in diuturnitate cōtinuationis: sed tantū in continuatione finali. Dicūt tamen multi q̄ nullus meretur alij p̄mā gratiā de condigno: sed tantū de congruo. qm̄ si de condigno p̄mā gr̄am mereretur necessariū esset q̄ daretur ei. Sed non est hic necessariū. sicut patet per hiez. cui dixit dñs. Noli orare p̄o populo isto: qz nō exaudiā te. Sed ꝓtra. in euāge. dz Videns iesus fidem illoz dixit paralitico. fili: dimittuntur tibi pctā tua. Glosa. Multū valet apud deū fides propria cum tantū valuerit aliena. vt hoīem sanaret in aīa ⁊ corpore: ergo merito fidei alicne sanauit dñs paraliticū. ⁊ ita proprie aliquis meretur alij p̄mā gratiā. Itēvera amicitia est idēvelle idē nolle ergo si de natura auaritie est vt amicusvelit quod suus amicus vult. Et talis est liberalitas amicitie hominis: ergo mltofort⁹ cū liberalitas dei sit maior in infinitū. liberalitas scz dilectōis dei. sequit q̄ amicus de necessario īpetret a dño p̄mā gratiā alij hoī: qz nichil ita meretur apud aliquē sicut amic⁹ ab eo quē diligit et a quo diligitur: ergo ex condigno meretur alij p̄mā gratiā nisi sit ibi aliquod impedimentum qō concedimus. Semper enī ad preces alicui gratia nisi sit ibi impedimentū. s. nisi ille pro quo orat oīno contradicat gratie per propositū peccādi. ⁊ maxime per peccatū in spiritum sanctū. sicut dicit glosa super predictū locuz hieremie. in quo etiam casu dicit dñs per hieremiā alibi. Si steterint moyses ⁊ samuel coram me: non erit aīa mea ad populū istū. Itē q̄ nullus pōt mereri p̄mā gr̄az sibi: hoc est de natura hoīs aut de natura gr̄e. aut de natura stat⁹. Nō pōt dici q̄ hoc sit de natura hoīs. qm̄ hō creat⁹ est ad merendū maius. s. gr̄am eternā. si de natura gr̄e. Contra. Qō maius est cadit in meritū scz gloria que est maior q̄ gratia: ergo et id qō min⁹ est scilicet gratia potest cadere in meritū de natura sua. Si ꝓpter statū. qm̄ hō in mortali indignus est o mī bono. Obicit de primo hoīe vt prius. Forte dicet q̄ nō est in statu merēdi: qz ei⁹ opa nō placēt deo. ⁊ ita nō sūt delectabilia deo. et qz de⁹ i eis nō delectat. iō p ea nō fuiuit deo hō. Sz ꝛ De lucifero est dictū añ q̄ caderet. In delicijs paradisi

Alia euasio

ꝛ p augustinum.

Solutio.

Ad p̄mū.

Ad alia.

tres panes

nō incidēs.

Af q̄ sic p augustinū. Secūdo

ꝓtra quā af

Tertio.

In oppm

Solutō ad p̄mum.

nō diligēt

Ad vltimū

Duplex im pedimētū.

Opinio ali quorum

ꝛ hanc af.

Glosa.

Secundo.

Solutio.

Iterum af ad p̄ncipale

Euasio.

ꝛ hanc af.

fuisti:ergo in operibus eius delectabat dñs:ergo eⁱ⁹ opera erant deo seruitia.⁊ ita erant meritoria:et tamen non habebant nisi bona naturalia. Item angeli merentur id qđ habent.similiter christus meruit qđ habebat.s.gratiã sibi datã. Quare similiter non pōt homo mereri grãm tam sibi datã? Dixerũt quidã q aliquis potest mereri primã gratiã meritis coherentibus:sed nõ meritis precedẽtibⁱ⁹. Sed cõtra. Motu inq̃tum motu nullus mouet:sed inq̃tũ formatus est ergo qui primã gratiã meretur meretur eam motu inq̃tũ formatus est a gratia est posterior gratia. sed iterꝫ illa gratia est/ est premiũ illius motus. ſꝫ omne meritũ precedit suũ premiũ:ergo ille motus inq̃tuꝫ est formatus est prior q̃ gratia ⁊ posterior vt ostensũ est. ergo idẽ ⁊ scõm idẽ est prius ⁊ posterius eodem qđ videtur esse ipossibile. Restat ergo q nullus meretur sibi primã gratiã etiam meritis coherentibus Sed hec iprobatio probatur nulla esse. qm̃ cõclusio quã ipe habet pro impossibili vera est. idẽ enĩ et fm idez est prius ⁊ posterius alio. vt causa finalis inq̃tũ causa finalis est posterior efficienti in essendo. qm̃ cã efficiens data finali vt sit etiã causa finalis:inq̃tũ finalis est prior q̃ causa efficiẽs in intẽtione facientis. qm̃ causa finalis dat efficienti vt sit efficiens. et ita idem est prius ⁊ posterius eodez. sed scõm diuersa genera prioritatis ⁊ posteriozitatis. Eodẽ mõ põt esse in merito et premio vt meritũ sit prius premio et posteriⁱ⁹ etiam scõm idẽ. vt in eo qui laborat in vinea ⁊ prius recipit premiũ q̃ mereatur illud. Constat q meritũ est posterius in essendo: sed prius in intẽtione dãtis. et ita patet q predicta iprobatio nõ valet:igit nichil impedit quin aliqs possit mereri primã grãm. Dicimus q nullus meret sibi primã gratiam ꝓpter tres causas. Prima est idignitas statⁱ⁹.qm̃ qui est in mortali indignatus est omni bono. Scda est.qz nõ habet causam merẽdi.s.grãm. Meritũ enĩ est seruitũ gratis ⁊c.dilectione ipensum. Tertia causa est ipossibilitas obtinendi aliquid pro alio statu. Prima ⁊ scda causa ipediũt vt ille qui est in mortali nõ mereat sibi primã gratiã. Scda causa ipedit ne angelus vel homo in primo statu meruerit primã gratiam. Ad hoc quod dictũ est de angelo dicendũ est q duplex est dilectio.s.gratuita ⁊ naturalis. Angelus aũt in primo statu delectabatur in deo naturali dilectione tantum qm̃ non delectabat in eo tanq̃ in sũmo bono:ſꝫ tanq̃ in suo beneficio. qm̃ natura motũ habet reciprocum qm̃ in se flectitur. tendit enĩ ad suã vtilitatem vel ad suam ꝓfirmationẽ semper.gratuita vero q̃ est ex fide spe/⁊ caritate:⁊ alijs virtutibus q̃bus deus ꝓpter se creditur/speraꝫ/diligitur:quibus aĩma propter se in deo delectaꝫ.per quas homo parat cibũ deo vt deus comedat cũ eo.⁊ econuerso. sicut dixit ysaac filio suo fac michi palmentũ vt comedã:et benedicat tibi aĩa mea.⁊ in apocalipsi. Si quis michi aperuerit ⁊c. Si obicitur de contritione que est meritoria.⁊ tamen in ea non delectatur penitens:sed tristatur. Dicendum est q re vera in ea est tristicia de peccatis:sed delectatio in deo et in destructione peccati propter deũ. qm̃ ipa contritio est ex caritate. Unde nõ potest esse non delectabilis. Deⁱ⁹ enĩ in ea delectatur ⁊ angeli.vnde in euangelio. Gaudium est super vno peccatore. ⁊c. Ad hoc quod dicit de meritis coherentibus. dicimⁱ⁹ q prima gratia non cadit sub merito:quia est primũ principiũ merendi. Datur enĩ ad hocvt homo per eã mereatur vitam eternã. Christus autem non meruit primã gratiam sibi datam:sed quã tam habebat que cadit sub merito. Eodem modo dicimus de angelis Sicut enĩ primũ principiũ creandi non creaⁱ. nec primũ principiũ mouendi mouetur:ita primũ principiũ merendi non cadit sub merito. ⁊ ita patet q nec meritis precedentibus nec meritis coherentibus potest quis mereri primã gratiam. Tertia causa.s.impossibilitas impedit scz ne existens in gratia possit sibi mereri primã gratiã orando q si ceciderit resurgat. qm̃ impossibile est q per talẽ orationẽ impetret gratiã. qm̃ si cadit per mortale indignⁱ⁹ est omni bono: ⁊ deⁱ⁹ oĩm iusticiaꝝ suarũ non recordabitur amplius. ⁊ ita per merita precedentis oratõnis non potest ipetrari prima gratia. si vero non sit casurus cõstat q nõ impetrabit vt eam habeat. Item aliquis rex dat alicui equum vt seruiat ei.sicut aliquis dat denarios alicui vt laboret in vinea sua. Jñ sic. Aliqs vtẽdo isto equo mereꝫ istũ equũ:q̃ vsu eq̃ mereꝫ equũ. q̃ a silli. Aliqs vsu grãe mereꝫ ipaz gratiã.qm̃ gratia est equus spũalis per quẽ imus ad deum. Ad hoc dicunt quidam q sicut vsu equi meretur aliquis ipm equũ: ita aliquis vsu gratie meretur ipam gratiã. non per modũ precedentis meriti: sed per modũ coherentis siue subsequentis meriti. vt patet in illo qui recipit denarios vt laboret in vinea. Ad hoc enĩ datur vt subsequẽter deseruiat. Sed dicimus q hec solutio non valet. qm̃ si daretur gratia vt eã mercretur homo meritis coherentibus vel subsequẽtibus iam non esset gratia. qm̃ equus nõ daⁱ gratis q̃ ideo daⁱ alicui vt eũ deseruiat. nec danⁱ denarij gratis alicui q̃ tõ danⁱ vt laboret in vinea. Dicimus q̃ q equus a rege duplr daⁱ.scilicz ex mera liberalitate. qz liberalissimⁱ⁹ et benignissimⁱ⁹ quoniã nõ considerat precedẽs seruitiũ vel coherens vel subsequens. et hoc modo dandi non meretur aliquis equũ vsu equi.ſꝫ aliud. Secũdo mõ datur equⁱ⁹ a rege militi vt militet cũ eo et seruiat ei. ⁊ sic aliqs vtendo equo meretur eum.dicimus igit q hec argumentatio non valet. Aliquis vsu equi mereꝫ equum ergo aliquis vsu gratie meretur gratiaꝫ. qm̃ gratia non datur secũdo modo.sed primo modo tm̃. Et sic duplex est modus dandi equũ.sed vnicus dandi gratiam.et hoc ideo contingit.quia vnicũ premiũ prepositus est homini scilicet deⁱ⁹ siue beatitudo eterna qua homo quiescit in deo.que etiam dicitur premiũ propter ipm deũ. ⁊ ad illud premiũ merendum daⁱ hoi gratia.non propter aliud.

Utrum bona opera facta extra caritatem sint meritoria.

Alia questio preambula ad virtutẽ est qua queritur ex quo bona opera facta ante gratiã siue extra caritatẽ non sunt meritoria gratie:ad quid valeãt. Et dicitur cõmuniter q valẽt ad tria.s.ad bonũ temporale habendũ.ad habilitationẽ gratie.⁊ ad diminutionẽ pene eterne. Primũ probatur auctoritatibus ⁊ rationibus. dicit ysay. Si volueritis ⁊ audieritis me:bona terre comedetis. Et in exodo. Si feceritis hoc et hoc:dabo vobis terram fluentẽ lacte ⁊ melle. sic dñs promittit bona temporalia faciẽtibus bona opera:licet sint sine caritate. quoniam existens in caritate magis mouetur per promissionem bonorum eternoꝝ q̃ temporaliũ:ergo dñs ex promissione sua bona tpalia debꝫ bonis opib⁹ factis extra caritatẽ

Ad idem.

Solutio ꝟz aliquos. ℈ hanc aⁱ

℈ hãc rõez arguiⁱ.

Solutõ ꝟo ctoris.

Prima cã.
Secunda.

Tertia.

Ad rõnem

Dilectio naturaⁱ ⁊ dilctõ gratuita dñt.

Aⁱ de ꝓtritione.
Solutio.

Ad aliud.

De christo

De angelis

Mõ ꝓpter predicta.

Iterum aⁱ ad ꝑncipale

Solutõ ꝟz aliquos.

℈ hanc aⁱ.

Solutõ ꝟo ctoris.

Ad rõnem

duplex modus dandi equũ.

Septia q̃o

Opiõ cõis

Probatur pmũ auctoritatibus ⁊ rõnibus.

sed nichil debetur nisi de iusticia. qm̃ quod de mia fit non debetur: ergo bonis operib⁹ factis extra caritatem de iusticia dei debent bona tẽporalia: sed nichil debetur de iusticia bonis operib⁹ nisi per modũ merendi: ergo bonis operib⁹ factis extra caritatẽ meret aliquis bona tẽporalia. Itẽ operibus virtutũ debentur bona eterna. nõ ex bonitate ip̃oz operũ: qz ip̃ortionabiliter se habent opa meritoria ad suũ premiũ quod est deus. q ergo illa opera sint meritoria tanti premij non est ex bonitate sua: sed ex ꝓmissione dei: ergo eadẽ ratione cõtinget ex promissione dei q bonis operib⁹ factis extra caritatẽ meret aliqs bona tẽporalia. qm̃ magis distat de⁹ in bonitate ab operib⁹ meritorijs q̃ bona tẽporalia ab operib⁹ bonis factis extra caritatẽ. Itẽ sup illũ locũ iob. Omnipotẽs oẽs vias meas cõsiderat ⁊ oẽs gressus meos dinumerat. dicit interlinearis. Nulla bona vel mala sunt sine remuneratione: ergo omne bonũ habet aliquã remunerationem: ergo bonũ opus quod fit extra caritatẽ habet aliquã remunerationem. sed nõ habet remunerationem boni eterni: ergo habet remunerationẽ boni tẽporalis: ergo aliquis meretur per ip̃m bona tẽporalia. Cõtra. Augustinus dicit q peccator est indignus etiã pane quo vescitur. Preterea. si ꝓpter opus bonũ factũ extra caritatẽ meret aliquis bona tẽporalia: ergo ꝓpter maius bonũ opus meret maiꝰ bonũ tẽporale: ergo si deus non dat iniuste agit cũ eo. qd̃ falsum est. Multis enĩ bonis aufert bona tẽporalia que malis dat in abũdãtia. Solutio. Ad primo obiectũ dicimus q dñs promisit iudeis bona tẽporalia tanq̃ paruulis ⁊ carnalibus vt eos sic allicer et paulatim ad bonũ ⁊ debebat eis bonuz tẽporale si facerent eius mandata. Debebat enĩ eis tẽporalia de iusticia: non de iusticia operũ cum non essent in statu merendi. qm̃ illis operibus non merebãtur bona tẽporalia: sed debebat de iusticia. i. de veritate ⁊ fidelitate sua. qm̃ verax est in verbis suis et fidelis in promissionibus. Ad scd̃o obiectũ dicimus q operibus meritorijs debetur beatitudo. non tantũ ex promissione: sz qm̃ opera illa sunt seruitia quibus seruitur deo. vt patet per precedentẽ questionẽ. operavero facta extra caritatẽ non sunt seruitia quibus seruitur deo. qm̃ qui est in peccato mortali est in statu seruiendi diabolo ⁊ nõ deo. qm̃ tantũ ille qui est in statu gratie est in statu seruiendi deo. Ad vltimo obiectuz dicimus q nec bona nec mala sunt sine remuneratiõe aliqua. ita tamen q remuneratio accipiatur ip̃ropꝛie Deus enĩ pro bonis operibus factis extra caritatem quodãmodo remunerat hoĩem: quia dat pro eis aliquod bonũ tẽporale tanq̃ meruisset illud. cũ tamẽ non meruerit cum sit indignus etiã pane quo vesci. Cum autẽ deus modo non promittat tẽporalia non debet in nouo testamento bona tẽporalia peccatoribus nisi dicatur q debet eis de iure creationis sicut et brutis aialibus. nec valet hec argumẽtatio. Omne malũ est dignũ punitione: ergo omne bonũ est dignũ remuneratione. nec est ibi locus a contrarijs. quoniã malũ culpe ⁊ bonũ generaliter nõ sunt contraria: sed malum culpe ⁊ bonum gratie sunt contraria. In hoc autem apparet largitas dei q bonum licet non sit dignum remuneratione: tamen deus quasi remunerat illud dum pro eo dat bonũ tẽporale. idco q̃uis nõ placeat deo opus illud. i. licet non delectetur in eo. tamen vult illud: quia est bonum in genere id est vtile: sed non est ꝓpꝛie bonũ id est delectabile. Item aliquis fodiens in vinea alicuius meretur ab eo bonum tẽporale recta ratione merendi: ergo aliquis laborans in vinea domini multo fortius meret apud ipsum bonũ tẽporale recta ratione merendi. sicut patet de illo qui predicat verbũ domini bona voluntate. bona intentione. sed sine caritate. Forte dicet q illa argumentatio non valet. quoniam non est simile quoniam homo considerat opus exterius. dominus autem cõsiderat opus interius. quoniã non considerat q̃tum: sed ex q̃to. deus enĩ considerat cor. Cum igitur in corde ei⁹ nõ sit radix meriti .s. caritas nichil meret apud deũ. Contra. Iste fodiẽs in vinea ⁊ si seruiat isti licet non ex amore. quoniam istũ nõ diligit. tamen ꝓpter laborem suũ meretur apud eũ recta ratione merendi. ergo multo fortius cũ deus sit largissimus et benignissimus licz iste seruiat ei nõ ex caritate meret tñ apd̃ eũ bona tꝑalia. recta ratiõe merẽdi. Itẽ iste habet bonã voluntatẽ: bonã intentionem et pro deo facit quod facit. radix est bona. fructus est bonus. finis est bonus: ꝯ habet per qd̃ placet deo. ⁊ facit etiam per q d̃ placeat deo: ꝯ recta r̃one merendi meretur apud deũ bonũ tẽporale. Forte dicet q non quoniã non est seruus dei. sed seruus diaboli qm̃ per pctm̃ mãcipauit se seruitio diaboli. Sed cõtra. iudei erant obligati dño ad faciendũ opa legis. qm̃ suscepe rant eã. sicut igit̃ qui laborat in vinea meretur bonũ tẽporale recta ratiõe merẽdi et hoc ꝓpter pactũ qd̃ interuenit. eadẽ ratiõe iudei ꝓpter pactũ merebãtur bonũ tꝑale faciendo legẽ dei. Preterea obligati erant ad faciendũ precepta dei: ꝯ obligati erant seruire deo: ergo mãcipati erãt seruitio dei. Preterea diabolus est seruus dei. sicut dicit dominus in iob de diabolo Nũquid enĩ facies tibi seruũ in sempiternũ? quasi ita nõ potes facere. sz ego faciã. cũ ergo diabolus sit seruus dei solius nature pacto. multofortiꝰ hõ licet sit pctõr seruus est dei ex pacto nature et pacto baptismi. Solutio. ad primũ dicim⁹ q nullus seruit deo ꝓpꝛie loquẽdo nisi qui facit quod de⁹ precipit et sicut p̃cipit. igit̃ q̃ p̃dicat sine caritate non seruit ꝓpꝛie deo. licet enĩ faciat quod deus precipit nõ tamen facit sicut precipit. quoniã nõ facit illud ex caritate q̃ est impletio legis: vt dicit apls. vñ apostolus. Omne quod nõ fit ex fide pctm̃ est. i. inutile est. Vñ quicquid non ex fide ⁊ caritate non potest esse seruitium quo seruiat deo ꝓpꝛie loquẽdo. ⁊ nõ est simile de fodiẽte in vinea: solo labore suo facit quod intẽdit ille cuius est vinea. sed homo siue predicator siue alius non facit quod intendit deus nisi faciat illud ex caritate: et ita non seruit ei nisi seruiat ei ex caritate. quoniã seruire deo est regnare. Qui autem est in mortali licet faciat aliquid ꝓpter deũ tamen deus non est principale mouens ad illud. sed mouetur ad illud opus faciendum vel timore pene quam timet incurrere propter peccata vel pro aliqua vtilitate quã intendit natura vel fides informis. qm̃ deus nunq̃ est principale mouens cor hominis nisi per fidem/spem/ ⁊ caritatem. et ita nunq̃ est pure gratuitum opus nisi ex gratia sicut plenꝰ ptz in q̃stiõe de dilectiõe naturali. Qd̃ autem obicitur bona est radix: bona intentio: bonus finis. ergo iste habet vnde placeat deo: siue vnde dominus delectetur in eo. Dicimus q non valet argumentatio. quoniam eius intentio non est bona bonitate gratuita. vt ꝑz ex predict̃. Ad aliud dicimus

Hoc ꝓbat.

Tertio p glosam.

In oppoⁿ p augusti.

Secundo.

Solutõ ad primum.

Ad scd̃m.

Ad vltimũ

Solutõ q̃stiõis tacte

Iterum ad

Euasio.

Ad idem.

alia euasio

Secundo.

Tertio.

Solutõ ad primum.

Nemõ pro ꝓpꝛie seruit deo sine caritate.

Qñ deꝰ ꝑncipaliꝫ mouet hoĩem

Ad rõnem

Ad aliud.

q̄ iudei obligati erāt seruire deo: non tñ seruiebāt: ⁊ ita non erāt ꝓprie serui dei. nisi dicaṫ q̄ erāt serui dei: quia tenebaṅ ei seruire ex pacto. Diabolus aūt dicaṫ seruus dei vel seruire deo impꝛopꝛie: quoniā ex malis opibus diaboli elicit deus bonū. ei enī militat omne quod obstat.

¶ Quomō bona opera valeāt ad habilitatē gratie.

¶ Octaua questio.

Ꝓima rō ꝛ illā aī. Queritur quō bona opera valeant ad habilitatē gratie. q̄m̄ per talia opa habilitat se homo ad suscipiēdum gr̄am. ergo quanto magis exercet se in talibus opibus: tāto ꝓpinquioꝛ ē gr̄e. Cōtra. Ꝑctōꝛ quāto magis moꝛaṫ in pctō suo: magis est pctōꝛ. q̄m̄ malicia non potest minui sed crescit per circūstātiam tꝑis. et quāto magis est pctōꝛ tāto magis est reōtus a gr̄a. sed iste est magis pctōꝛ q̄ꝑ prius per circūstātiā tēpoꝛis: ꝫ est magis remotus a gr̄a q̄ꝑ prius. Cōtra. Magꝭ se exercet bonis opibus q̄ꝑ prius. ꝫ est magis habilis ad suscipiendū gr̄am q̄ꝑ prius. ꝫ ꝓpinquioꝛ est gr̄e q̄ꝑ prius: non ergo magis remotus. Solutio. Cōcedimus q̄ talis in tali statu remotioꝛ est a gr̄a et ꝓpinquioꝛ gratie q̄ꝑ prius: sed ſm diuersa. est enim remotioꝛ ſm quātitatē peccati: ꝓpinquioꝛ aūt ſm habilitationē suscipiēdi. sicut eger q̄m̄ est in augmēto moꝛbi iuxta crisim reōtioꝛ est a sanitate ꝓpter augmentū moꝛbi: tñ magis ꝓpinquus sanitati ꝓpter habilitatiōem materie que magis habilis ad hoc vt educatur q̄ꝑ prius. Itē aliq̄s existens in moꝛtali facit multa bona opa ꝓpter deū. qꝛ diligit deū naturali dilectione: vl̄ ex fide infoꝛmi. Inde sic. Dñs dt Ego diligētes me diligo. sed iste diligit deū: ⁊ ex dilectiōe dei facit ista opa. ergo deus diligit istum: ⁊ in se ⁊ in suis opibus. ergo diligit istum ad bōa eterna: vel ad cōferendū gr̄az: vel ad bonum tꝑale. ad bona eterna non: quia est in peccato moꝛtali. ad gr̄am nō: quia est indignus. ꝫ diligit eum ad bonū tꝑale. et necessariū est ipz diligere ad illa: ergo necesse habet dare bonū tꝑale. ꝫ ex necessitate dat ei bonū tꝑale. ⁊ non potest nō dare ei: quia diligētes se diligit. non ꝫ ex mīa dat ei. Cōtra. Ex mera liberalitate sua dat ei. q̄m̄ ea que dant ex mīa ex sola liberalitate dātur vel voluntate: nō ergo ex necessitate. Ꝑterea. Dat ei ⁊ non ex mīa: ergo ex iusticia. et nō nisi qꝛ diligētes se diligit. ergo iste apud deum de indebito facit debitū. et ita meret apud deū bona tꝑalia. Solutio. Dicimus q̄ deus ex necessitate dat ei aliqua bona. sed nō valet: ex necessitate dat: nō ergo ex mīa. q̄m̄ mīa dei ē eius largitas supefluēs qua etiā indignos aliquo mō remunerat. Uñ sicut deus qꝛ est summa iusticia negaret seipsum nisi faceret iusticiam: ita ipse qui est summa mīa: non potest facere q̄n faciat misericoꝛditer. quoniā aliter negaret seip̄m. qd̄ est impossibile. sicut dictum est in q̄stione de iustificatione impij. Et ideo nō valet talis argumētatio. facit hoc ex necessitate: non ꝫ ex mīa. ⁊ est ibi fallacia ſm accidēs vel cōsequēs. q̄m̄ disparata videntur eē facere aliq̄d ex necessitate: aliq̄d ex mīa. sed nō sunt. Item dicit dñs in ezechi. Fili hoīs quia nabuchodonosoꝛ fuuit mihi in thyro: do ei egiptū. Hec dictio qꝛ. notat cām: ꝫ vel materialē/ vel foꝛalē/ vel finalē/ vel efficiētē. Sed duplex est causa efficiēs: scz per modū agendi: vel per modū merēdi. Sed nō potest dici q̄ notetur causa efficiēs per modū agēdi. q̄m̄ actio nabuchodonosoꝛ non fecit hoc ipō actu: vt haberet egiptū. ꝫ notat causam efficientē per modū merēdi. ꝫ nabuchodonosoꝛ licet infidelis eēt meruit bona tꝑalia. ꝫ multo foꝛtius fideles licet sint in pctō bonis opibus suis merentur bona tꝑalia. Solutio. Dicimus q̄ hec dictio qꝛ. notat causam efficientē. sed triplex est causa efficiēs: scz in agēdo/ in mouēdo/ ⁊ in merēdo. Hec igiṫ dictio qꝛ. notat causam efficiētem: non actiuam/ nō meritoꝛiā/ sed motiuā. motiuā dico largitat̄ dei. cum enī deus sit sūme largus ⁊ summe liberalis cito mouet ad dandū. sicut q̄m̄ aliquis fecit vnum bonū versum: datur ei ꝓbenda ab epiſcopo. ille bonus ✠sus non est cā meritoꝛia vl̄ actiua quare det ei ꝓbēda: sed est causa motiua q̄ mouet ad hoc liberalitatē epiſcopi. si tñ moueretur deus vl̄ eps ad remunerādū illud opus tūc notari potest cā finalis. sicut si dicam. rex cōfert isti tot bona: qꝛ seruiuit ei. i. vt remuneret eius seruiciū. sed si det nō vt remūeret ſz ex largitate tñ dat tali: notaṫ tñ ibi causa motiua largitat̄ cum dicaṫ. epiſcopus dat illi ꝓbendā quia est bonus ✠ficatoꝛ. Eodē modo ē ꝓꝛsus iudicādū de donatiōe qua dñs dedit egiptū nabuchodonosoꝛ qꝛ seruiuit ei in thyro. i. quia thyrum euertit. qđ dñs volebat. et ideo impꝛopꝛie dicitur seruisse: quia non placuit deo actio eius ad minus vt iudicaret dignam remūeratiōnē. vel iō ex sola largitate dedit ei egiptū.

Solutio.

Exemplū.

Alī ꝓt dici

¶ Utrum bona opera facta extra caritatem valeant ad diminutionem pene. ¶ Nona questio.

Queritur quō bona opera facta extra caritatem valeāt ad diminutionē pene eterne. qđ dicunt omnes. Sed cōtra. Ꝑer vnū bonū opus dimittitur aliquātum de pena eterna ⁊ ꝓ aliud tñ. ꝫ tot potest facere bona opa q̄ nō sentiet penā inferni. sed hoc est falsuz: qꝛ si decederet in moꝛtali sentiet penā inferni. Dicimus q̄ bona opa facta extra caritatem valēt ad diminutionē pene eterne q̄ non debeaṫ: sed q̄ deberet nisi faceret illa bona opa. q̄m̄ cum sit in pctō moꝛtali nisi faceret illa bona opa nō posset eē diu dn̄ caderet in aliud peccatū. q̄m̄ peccatū quod per penitentiā nō diluiṫ: pondere suo ad aliud trahit. Ualēt ergo opa bōa fcta extra caritatē etiā ad alia tria. ad retardādū peccatum. q̄m̄ peccatū est ignis siue febꝛis cōsumens totam aīaz: nisi per bona opera retardeṫ ne ꝓcedat. sicut gallina apposita moꝛbo regio non sanat moꝛbū sed retardat ne ꝓcedat vlteri9. Ualēt etiā ad assuefactionē bonoꝛū operū. quoniā qđ male fers: assuesce: feres. Ualēt etiam ad circūstantiā tꝑis: ne peccatum crescat ī moꝛa. q̄m̄ q̄ diu homo insistit bonis opibus nō est in moꝛa: nec augmētaṫ in eo peccatū ex moꝛa: nec est etiam in eo negligentia vel moꝛa.

Alī ꝓt dici

Exemplū.

Secundo.

Solutio.

Ad rōnem

Falla accidentis.

Iterum aī

Duplex cā efficiens.

Aī q̄ non.

Solutio.

Ualent ad alia tria.

Exēplū de moꝛbo regio.

¶ De bono qđ est virtus. ¶ Decima q̄stio.

Decima questio preambula ad ✠tutē est questio de bono de quo prius agendū q̄ꝑ de virtute. qꝛ ponit in diffinitione virtutis. et quoniā bonū est finis virtutis: finis priꝛ est in intentione q̄ꝑ illud qđ est ad finem. Prius igitur inuestigandū quid bonū ⁊ quid bonitas: ⁊ vtrū oīa dicaṫ bōa a prima bonitate que deus est. Scdo: q̄ differētia inter bonū esse: ⁊ esse ſm q̄ aliq̄d dicaṫ bonū ex natura. Tertio: que differētia inter bonū ⁊ verū. Quarto: de ꝑtate boni ⁊ mali. Quīto: de bono in gñe ⁊ malo. Notādum igiṫ q̄ scī Dīsio bonī

diuidũt sic bonũ. Aliud bonũ in essentia: aliud bonũ per participationẽ. Bonũ in eẽntia est cuius essentia est sua bonitas. i. qõ seipso est bonũ. et ꝑm hoc solus deus est bonus. sicut ipe dicit in euãg. Nemo bonus nisi solus deus. Bonũ per participationem est ql̃ibet creatura q̃ respectu bonitatis diuine quãdam habet particularẽ bonitatem quodãmodo ꝛ valde a longe imitantem et repꝛesentãtem bonitatẽ diuinã. Et ꝑm hoc multipliciter dicit bonũ: scilz bonũ natura/ bonũ in gñe/ bonum gr̃e. De bono nature ỽt aug. Omnia inq̃ntũ sunt: bona sunt. Querit ergo vtrum oẽs creature dicunt bone a pꝛima bonitate increata: an a bonitate creata. Q̃ a pꝛia bonitate ꝓbat multiplicit. Pꝛio sic. cum dicit: hec creatura est bona. hec dictio bona. põdicat aliquã bonitatem. illa bonitas est bona quoniã quicq̃d est inq̃ntũ est: bonũ est. sed illa bonitas est. ergo est bona se bonitate vel alia bonitate. Si se bonitate: g̃ est bona seipsa: ergo est bona ꝑ essentiã: ergo ẽ pꝛima bonitas. et ita habeo ꝓpositũ. Si alia bonitate: q̃rit de illa bonitate scda vtrũ sit bõa seipa vel alia bonitate. Si seipsa est: igit pura ꝛ pꝛia bonitas. altera enim non est pura bonitas: sed quid bonũ pꝛima bonitate. cum g̃ dicit: hec creatura ẽ bona. sic ponit bonitas. i. quid bonũ. vt hec dictio bonũ significet pꝛimã bonitatem. eodem mõ potest pꝛobari q̃ de omni creatura bonũ pꝛedicat pꝛimã bonitatẽ. Si vero dicit q̃ scda bonitas nõ est bona seipsa: sz tertia bonitate. item querit de illa tertia vtrũ sit bõa seipsa vel alia bonitate. et sic erit ꝓcedere in infinitum. vel peruenie ad talem bonitatẽ que est bona seipsa. sed non est ratio quare potius tertio vel quarto loco q̃ scdo. et inde vt pꝛius sequit q̃ oĩs creatura sit bona a pꝛima bonitate. Pꝛeterea. Quocũq; loco occurrat illa bonitas q̃ est bona seipsa: pꝛobat q̃ bonũ põdicat de creatura pꝛimã bonitatem. q̃m in pꝛima bonitate non intelligit nisi quid bonũ. silr̃ in scda nõ intelligitur nisi bonũ. silr̃ in tertia ꝛ quarta. Quinto aũt loco intelligitur pꝛima bonitas. Sit ita. quoniã eadẽ est rõ. si sextovel septio loco occurrat ꝛ sic deinceps. Quinta igitur bonitas itelligit in quarta. quarta in tertia. tertia in scda. scda in pꝛima. ergo a pꝛio quita intelligit in pꝛima. ergo cum ỽr. hec creatura ẽ bõa. sic intelligit pꝛima bonitas ꝑ hoc nomen bona. Alia ratio est. q̃m aug. dicit in octauo li. de trini. Bonum hoc: bonũ illud. quia bõa est domus/ bonus equus/ bõa facies/ bonus hõ. tolle hoc: tolle illud: ꝛ videbis bonũ. nõ bonũ alio bono: sed bonum oĩs boni. et ita omne bonũ est bonũ pꝛia bonitate. Boetꝰ etiã dicit in libꝛo de trini. qõ intellige pauli sper gr̃a disputãdi pꝛimã bonitatẽ non esse creaturis existentibus aliq̃d erit album aliq̃d erit rotundũ: sed nihil erit bonum. Ex hoc sequit q̃ quidlibet ỽr bonũ a pꝛima bonitate. Forte dicet aliq̃s q̃ cum dicit: hec creatura est bona. sic ponit. quedã bonitas creata q̃ est bona seipsa: sed non a seipsa. ꝛ ideo non est pꝛia bonitas. Cõtra. Hec bonitas seipsa est bõa: ergo est bona ꝑ essentiã: ergo est deus. quoniã sancti dicũt q̃ solus deus bonus est per essentiã. Item omne verũ est verum pꝛia ꝛitate. qõ pꝛobat ꝑ hoc qõ ỽr btũs aug. in libꝛo soliloqꝛ. q̃ mundũ forte fuit verũ anteq̃ mũdus esset veritate eterna. alia enĩ non poterat. eadem rõne: omne aliud verum est verũ veritate increata: g̃ eadem rõne oĩe bonũ est bonũ bonitate increata. Item hec bonitas seipsa est bona: ergo bonitas nõ est separabilis ab ea

Solꝰ deus bonꝰ essentialiter.

triplex bonũ creatũ.

Augustinꝰ Questio.

Ad primo

Secũdo

Augustinꝰ

Boetius.

Euasio.

ꝓ hanc ad

Tertio pncipalit̃ per augustinũ.

Quarto.

actu/ vel potentia/ vel intellectu. ergo ipsa est sũme bonũ. vt pz per auctoꝛitatẽ bti aug. Pꝛeterea. aristo. dicit q̃ denominatiue sũptũ a genere non dicitur de specie. q̃m albedo non est coloꝛata. quoniã nõ potest dici q̃ albedo sit alba. q̃m non potest seipsa esse alba: ergo eadẽ ratione illa bonitas creata non potest esse bona seipsa. Forte dicet q̃ bonitas qua creatura est bona ita est bonitas q̃ nõ est bona. sicut albedo ita ẽ albedo q̃ nõ est alba. Sed scdm hoc falsũ est quod dicit augustinus q̃ quicquid est inquãtũ est bonum est Pꝛeterea illa bonitas est bonitas: ergo est pura bonitas vel quid bonũ. si quid bonũ: g̃ ipsa est bona. Si pura bonitas sequit̃ per põdictã auctoꝛitatẽ augustini q̃ ipsa sit pꝛima bonitas que est deus. et ita habem⁹ pꝛopositũ. Si aũt dicit q̃ cũ dicit. quicquid est bonũ est. sic pꝛedicat̃ pꝛima bonitas de qualibet creatura Contra cũ dico. iste est bonus sic pꝛedicat̃ pꝛima bonitas que est deus: ergo eadẽ ratione cũ dicit̃ iste est iustus sic ponit̃ pꝛima iusticia que est deus. ꝛ cũ dicit̃ iste est sapiens. sic ponit̃ ꝑma sapientia q̃ est deus. et cũ dicitur iste est potens sic ponit̃ pꝛima potẽtia que est deus. qõ manifeste falsum est. q̃m cũ dicitur iste est iustus ponit̃ iusticia que est virtus creata. Similiter cũ dicitur iste est sapiens. sic ponit̃ septimũ donũ spũs sancti. Itẽ oĩa sunt bona: qꝛ sũt a sũmo bono: ergo eadẽ ratione omnia sunt iusta: qꝛ sũt a sũmo iusto et sic de alijs. Itẽ malũ est coꝛruptio boni: ergo est coꝛruptio bonitatis: sed nõ est coꝛruptio pꝛime bonitat̃ quoniã illa nõ põt coꝛrũpi: g̃ est coꝛruptio bonitatis create: ergo bonitas creata est in hoĩe: g̃ cũ dicit̃ hõ ẽ bonus sic ponit̃ bonitas creata. nõ ergo bonitas pꝛima. Solutio. cũ dicit̃ sortes est. sic ponit̃ duplex esse sz esse creatũ qõ est in sorte. et esse increatũ. esse creatũ ponitur de sorte vt in quo. sed esse increatũ ponit̃ vt a quo. oportet autẽ ita esse pꝛopter simulẽ obiecti onẽ que facta ẽ de bono. q̃m oportet ꝓcedi q̃ cũ dicit̃ sortes est. sequit̃ q̃ esse sortis est a seipso vel ab alio. et sic in infinitũ. vel occurret tale eẽ qõ seipso est. sed non est ꝓcessus in infinitũ. ideo dicendũ q̃ esse sortis est ab illo esse quod seipso est. Unde cũ dicit̃ esse sort̃ est. sic ponit̃ esse dei nõ vt a quo. sz esse sortis est esse sortis. cũ aũt esse vniuscuiusq; rei intelligat̃ in illa re pz q̃ in quolibet esse creato intelligatur esse diuinũ. et ideo cũ dicitur quelibet creatura est. sic ponit̃ duplex esse sz esse creatũ quod est in creatura: et esse diuinũ vt a quo est illud esse. eodẽ modo cũ dicit̃ quicquid est bonũ est: secundum q̃ intelligit̃ de substãtijs sic ponitur dupelx bonitas. sz bonitas increata ꝛ bonitas creata. bonitas creata. vt que ineset ipi substãtie bonitas autẽ increata. vt ad quã est omnis bonitas creata. q̃m bonitas naturalis cuiuslibet substantie nichil aliud est q̃ substantialis differentia: que dicit̃ bonitas scdm cõparationẽ quã habet ad pꝛimã bonitatem. i. secundũ q̃ est inductiua velutilis ad pꝛimã bonitatẽ. Ex hoc patet q̃ circũscripta pꝛima bonitate ꝛ re ꝛ intellectu nichil est bonũ vel intelligit̃ esse bonũ sed aliquid est albũ aliquid rotũdũ vt dicit boetius. ex hoc pz veritas augustini auctoꝛitatis supꝛadicte q̃m omis creatura est bonũ hoc/ bonũ illud. ꝛ cũ sublatũ fuerit hoc et illud nõ remanebit nisi bonũ quod est deus. Ad primo ergo obiectũ dicim⁹. q̃ pꝛima argumentatio nõ valet. cum dicit̃ homo est bonus. sic ponit̃ pꝛima bonitas que est deꝰ: ergo eadẽ rõne. ꝛc. quoniã hoc nomẽ bonũ hoc qõ pꝛedicat/ pꝛedicat in

Quinto

Euasio.

ꝓ hoc q̃ augustinum.

Ad idem.

In oppm

Secũdo

Tertio.

Solutio.

Duplex est cũ ỽr creatura est.

Duplex bonitas.

correlariũ.

Ad primũ

habitudine ad primā bonitatē vt dictū est. q̄ secundū q̄ prima bonitas finis est omniū: sed hec noīa iust⁹ sa
Ad scōm. ptens significant habitus ad speciales actus. et ideo non est simile. Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ hec argumentatio nō valet: omia sunt bona q̄z sunt a sūmo bono: ḡ oīa sūt iusta. ꝛc. q̄z hoc nomē bonū nature est generale: sed iustū est nomē speciale actus specialis. ita solvit boet⁹ in libro de ebdomadib⁹. hoc enī nomē bonū est generale nomen nature prout ꝓparat generali ꝓparatione ad suū p̄ncipalē finē: qui deus est. q̄ñ omnia clamant deus fecit nos. et oīa appetunt illud bonū: appetitu qui eis cōgruit. et ideo omia sunt bona quia a bono. q̄z enī sunt a sūmo bono ideo deducti
Ad tertiū. ua sunt vel vtilia ad sūmū bonū et suo mō habent appetitū sūmi boni. hoc nomen iustum vt dicit boetius significat specialē habitū ad simplicē actū. et ideo nō est simile. Ad tertio obiectū ptz solutio per premissa quoniā malū est corruptio bonitat⁊ corrupte. nec valz hec argumētatio cū dicit homo est bon⁊ sic predicat bonitas creata nō ergo sic predicatur bonitas increata. q̄ñ vtrūq; sic p̄dicatur quoniā nō potest predicari creata alicubi: quin predicet ibidē bonitas increata quoniā bonitas creata dicit in cōparatione ad primā bonitatē. q̄z nulla bonitas creata est pura bonitas: ſz quid bonū. vt patet per auctoritatē augustini. sed sola prima bonitas est pura bonitas q̄ñ seipsa est bona vbi non est aliud bonū q̄ sua bonitas. ex hac ratione contingit q̄ bonitas creata est bona. non tamen iustitia creata est iusta: nec sapientia creata sapiens.

¶ Que sit differentia inter esse et esse bonum.

¶ Undecima questio.

Af q̄ nulla Scdo p augustinū. In oppo⁹ Secundo. Solutō ad primum. Ad scōm. QUeritur que sit differētia inter esse et esse bonū ꝓbat q̄ idē est q̄ñ omnia inquātū sūt bona sunt: ḡ esse cuiuslibet rei est bonitas ei⁹: ḡ idē est esse et esse bonū. Itē aug. dicit quia deus est bonus nos sumus boni cōstat q̄ quia deus est bonus nos sumus boni: ergo eadē est causa quare sumus ꝛ quare sum⁹ boni: ergo idem est effectus: ergo idē est esse et eē bonū. Contra. intellige paulū per gratia disputādi prima bonitatē nō esse. aliquid erit albū. ꝛc. et ita aliqd est et non est bonū. nō ergo idē est esse et esse bonum Itē nichil est magis alio. q̄ñ porphirius dicit esse cuiuslibet rei non recipit magis vel minus: sed aliquid est maius bonū alio. nō ergo idē est esse ꝛ esse bonum qđ concedimus. nec valet hec argumentatio. Omnia inquantū sunt bona sūt: ergo esse rei est bonitas eius et sic idē est esse et esse bonū. quoniā cū dicit quicqd est inquantū est bonū est. sic nō ostendit q̄ essentialitas rei siue esse eius sit bonitas ipsius: sed ostendit q̄ essentialitas rei siue esse rei sit bonū tanq̄ habēs bonitatē sibi annexā ideo. s. quoniā quodlibet bonū ductiuū est ad primā bonitatē vel imitatiuū primi boni alio modo et hoc bene recipit magis et minus. sed esse non recipit magis vel minus. vnde patet q̄ sicut non est idem esse et esse album. ita non idem esse et esse bonum. Ad secundo obiectum dicimus q̄ non valet hec argumētatio. Eadē ē causa quare sum⁹. ꝛc. quoniā similiter posset probari q̄ omnia sunt vnum quia habent vnā causā scz deum. sicut enī dictū est in prima causaverū est q̄ ab eodē secūdū idē sūt diuersa

¶ Que differentia est inter bonū ꝛ verū.

¶ Duodecima questio.

QUeritur q̄ est differētia inter bonum ꝛ verum. Boetius. Boetius dicit. Bonū est qđ ab oībus desiderat. quoniā aūt nō diligit vel desiderat nisi cognitū. sicut dicit aug. sequit q̄ bonū qđ p se diligit ꝛ naturaliter quia per se naturaliter sit cognitū. Et tō dicit aug. in Augustin⁹ octauo li. de trin. q̄ notio boni per se impressa est in aiabus nr̄is. Ih̄ sic. Bonū est qđ desiderat ab oībus Aſſ q̄ nō dif siue qđ oēs exoptāt. ergo idē est bonū q̄ quietatiuū ferunt. desiderij siue qđ in se quietat desiderū. sed constat q̄ intellectus nr̄ quiescit in prima veritate siue in prima luce sicut affectus in prima bonitate. Item constat q̄ Secūdo. cuius est quies eius est motus ad quietē: sed motus ad quietē est desiderū. ergo cuius est quies in prima veritate eius est desiderū prime veritatis. sed cōstat q̄ quies in prima veritate non est nisi desiderū intellectus. ergo desiderū prime ☧itatis inq̄tū est prima veritas est desiderū intellectus. ergo prima veritas inq̄tū prima veritas est quietatiua desiderij. ḡ inq̄tū est prima ☧itas est bonū. ergo amor prime veritatis inq̄tum est prima veritas est amor primi siue summi boni. sed amor summi boni nihil aliud est q̄ caritas: sed cōstat q̄ caritas est in vi cōcupiscibili: ergo amor prime ☧itatis inq̄tū est pria ☧itas est in vi cōcupiscibili. ḡ desiderū prime ☧itatis inq̄tū est prima ☧itas est in vi cōcupiscibili: nō ergo in ītellectu. qđ tñ prius probatū est. Item bonū dicit tripliciter. scilz bonum Tertio. delectabile: vt deus. bonū honestū: vt virtus ꝛ opus virtutis. bonū vtile: vt tribulationes mūdi ꝛ oīa alia que sunt vtilia ad habēdum summū bonū. Inde sic. Prima ☧itas est illud in quo delectatur intellectus fm q̄ est prima veritas. ḡ prima veritas fm q̄ prima veritas ē delectabile. Intellectus ergo fm q̄ prima veritas est: est bonū. ḡ amor prime ☧itatis fm q̄ pria veritas est amor summi boni. et inde vt prius. Forte Suasio. dicet q̄ amor boni dupliciter accipit. q̄ñ primo dicit amor boni ille amor quo aliqs desiderat frui cognitione summi boni. secūdo mō dicitur amor boni quo aliqs desiderat frui ipso bono. Scōz secundū modū amor boni idē est q̄ caritas. sed fm primū modū est in intellectu amor scz prime ☧itat⁊. et est de substātia fidei. Cōtra. Intellectus delectatur in prima ☧itate Ꝑ hāc aſſ. per fidē: ḡ eius desiderū est delectari in pria ☧itate. ergo amor prime veritatis est amor quo intellectus desiderat delectari in pria ☧itate: ꝛ ita in ipso bono. et ita nulla est precedēs distinctio. Preterea. Si alius Secundo. eēt amor quo aia desiderat delectari ī summo bono: ꝛ alius quo desiderat delectari in cognitione summi boni. ergo eadem rōne alius est amor quo desiderat aia delectari in summo bono: et alius quo desiderat delectari in amore summi boni. qđ patet eē falsum. quoniā eodē modo quo diligo primū bonum diligo eius caritatē et frui amore eius. ergo a simili eodem amore quo diligo primā veritatē: diligo cognitionē eius. Qđ cōcedimus dicētes q̄ primū bonū. i. primū Solutio. delectabile qđ deus ē: est delectabile duobus mōis. Primo mō fm q̄ est lux illuminans delectabilis est intellectui per modū visus siue p modū cognitiōis. ꝛ Notā du= talis delectabilis amor vt dictū est ē de substātia fidei plicē dele= Scdo mō est de⁹ delectabilis inq̄tū suauis delectās ctationē de siue delicias ipm affectum siue vim cōcupiscibilē per deo. modū tactus. et fm hoc amor summi boni ē caritas. et sicut maior est dilectio in tactu q̄ in alio sensu: ita maior est dilectio in caritate q̄ in alijs virtutibus. et ideo magis mouet aiam ad bona opa q̄ alia virtus:

Ad rōnes. ℔ hāc solutionē aī.

Solutio.

Desiderū duplex.

Hec solutō ꝓfirmatur.

aristoteles

Scdo per eundem.

Tertio.

Quarto

⁊ ideo potius attribuit ei iformatio operū exterioꝝ: q̄ alij virtuti. ℔er hoc pz solutio ad ꝓobiecta. Sed ꝓtra hāc solutionē sic obijcitur. quia si est vna virtus que delectat aiam in deo per modū visus spūalis scz fides: ⁊ alia q̄ delectat aiam per modū tactus in deo spūalis scz caritas. eadē rōne est vna virtus q̄ delectat aiam in deo per modū auditus spūalis: alia p modū olfactus: alia per modū gustus. ⁊ ita ſm q̄nq̄s sensus spūales erūt quinq̄s virtutes theologice. et cōstat q̄ non sunt nisi tres. Ad hoc dicim⁹ q̄ amoꝝ est in qualz ☧tute vt post dicet: ⁊ amoꝝ cognitiōis pme ☧titis fidei est. amoꝝ aūt summi boni inq̄ntū bonū: caritatis. nec dicimus q̄ dilectio est ſm tactum spiritualē sicut caritas: sed ē finis motus caritatis. eodē mō dilectio que est in gustu vel odoratu spūali nō est caritas: sed finis motus caritatis. eodem mō intelligendū est de visu spūali. Dicimus ḡ q̄ desiderū cognoscendi deū est intellectus fidei: sz desiderū delectādi in deo vel per modū visus/vel odoratus/vl̄ gustus/vel tactus: caritatis est. hoc enim est desiderū boni ſm q̄ bonū. id est delectabilis inq̄ntū delectabile. Utrū autē sunt quinq̄s sensus spūales ⁊ ſm eos quinq̄s ☧tutes theologice inferi⁹ patebit in q̄stione de frui ⁊ vti. Ⓠ hec solutio sit vera potest videri in desiderio coꝝpali. qz desiderium delectandi in delectabili sensibili est in vi cōcupiscibili: sed delectatio q̄ est finis illius desiderij est in sensu. ℔atet etiā q̄ idem est verū q̄ bonū. sed verū dr inq̄ntū est finis intellectus siue speculationis: bonum vero inq̄ntū est finis desiderij et actiōis. vnde Aristo. in libro de aīa. idē est verū q̄ bonū. sed verū dicitur inq̄ntū est sine actu: bonū inq̄ntū est cum actu.

¶ De cōtrarietate boni ⁊ mali. ¶ Questio. 13.

Queritur de cōtrarietate boni ⁊ mali. Sz prius notandū q̄ bonū dicit multipliciter. bonū per eēntiā vt deus. bonū per participationē: ⁊ hoc triplr

Iterum triplex bonū.

℔rio mō dr bonū nature ſm illud Vidit deus cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona. Scdo mō bonū in gñe. ſm q̄ ire ad eccleſiā est bonū. Tertio mō bonū gre. ſm q̄ virtutes et opa virtutū sunt bona. Bonū per essentiā non habet ꝓtrariū. qm̄ nichil ē summe malū. vt dictum est alibi. Siliter bonum nature non habet ꝓtrariū. qm̄ malū culpe non potest esse nisi in bono ⁊ cū bono nature. Siliter bonū in gñe nō habet ꝓriū. quoniā bonū in genere bn̄ patit secū malū culpe: sed bonū gratie habet cōtrariū. quoniā virtus ⁊ vicium sūt cōtraria: vel se habēt vt cōtraria. qm̄ sese expellūt mutuo circa idem susceptibile. Cōtra hoc sic obijcit. Aug. dicit q̄ malū est priuatio boni: quare malū nō potest esse nisi in bono. vñ qui dicit hoiez malū. dicit bonū malū. Et dicit q̄ hic fallit regula dialectice. qm̄ hic cōtingit cōtraria esse in eodē. qd̄ est cōtra regulā. cōstat q̄ non dicit hic nisi de bono nature: ergo bonū nature ⁊ malū sunt ꝓtraria. quod prius dictū est esse falsum. Item aug. dicit q̄ bonū ⁊ malū sunt ꝓtraria. ergo posita sub eodē gñe maxime a se differūt. ergo bonū ⁊ malū sunt in aliquo gñe. sed hoc est falsuz. qz dicit q̄ bonū ⁊ malū non sunt in gñe: sed sunt genera aliorū. ℔rekea. Bonū idem est q̄ virtus q̄ est qualitas mētis bene cōstitute. malū idem est q̄ vicium qd̄ est habitus mētis male cōstitute. et ita virtus ⁊ vicia sunt habitus. ⁊ ita bonū ⁊ malū sūt qualitates: ergo sunt in genere. ergo aristo. mētitur. Item virtus est medium inter duo vicia: scilz superfluitatē ⁊ indigentiā: ergo virtus nō est alterū extremoꝝ: g̱ non est ꝓtraria vicio. non ergo bonū ⁊ malū sunt cōtraria. Solutio. Dicim⁹ q̄ malū culpe ⁊ bonū nature nō sunt ꝓtraria: quia cōpatiuntur sese in eodem subiecto: sed dicūtur cōtraria ꝓpter cōtrarios fines. qm̄ natura ē ad eūdē finem ad quē gratia. quia gra est pfectio nature. qm̄ gra tēdit ad btitudinē: vicium ad miseriā. ℔ropter cōtrarios igitur fines dicūtur ab augustino cōtraria: malū culpe et bonū nature. et ideo dicitur ibi fallere regula dialectice. qm̄ in naturalibus non est inuenire aliquas q̄litates hr̄e cōtrarios fines nisi sint cōtrarie. sed quoniā bonum nature ⁊ malū culpe nō sunt sub eodē proximo gñe. bonum enī nature non est in aliq gñe. ideo licet repugnēt sibi per ꝓtrarietatē finiū: nō tamen repugnant sibi maxie. sed malū culpe et bonū gre maxie sibi repugnāt: qz sūt sub eodē gñe ⁊ habēt cōtrarios fines. Qd̄ autē dicit aristo. q̄ bonū ⁊ malū non sunt in genere. sic est intelligēdum. i. nō sunt sub aliquo gñe ꝓtrarietatis: sed sunt qdā primū genus ꝓtrarietatis sub quo cōtinent multe spēs ꝓtrarietatū: vt iustum. iniustū. ⁊ silia. Ad tertio obiectū dicimus q̄ virtus ē media inter vicia in se cōtenta: vt largitas inter ꝓdigalitatē et auariciam. iusticia inter austeritatē ⁊ remissionē. et siliter cetere ☧tutes medie inter viciū superfluitatis ⁊ viciū indigētie. tamen ois virtus extremū est respectu generis quod cōtinet duo vicia cōtraria circūstātia illā virtutē. vt iusticia est ꝓtraria iniusticie ſm q̄ continet austeritatē ⁊ remissionē siue pusillanimitatē. Eodē mō intellige de qualibet alia ☧tute qd̄ est medium et extremū: sz nō respectu eiusdē nec ſm idem. qm̄ sicut dr aristo. in ethica. virtus q̄tū ad perfectum et bonū est extremitas. qm̄ ſm hoc est cōtraria vicio qd̄ diminuit bonū anime. ſm aūt q̄ dd est. i. ſm eē diffinitiuū medietas. quoniā ſm q̄ ꝓficit aiam in bono est extremitas. qm̄ ſm hoc est cōtraria vicio: quoniā diminuit bonū anime. ſm aūt q̄ dd est id ē ſm eē diffinitiuū est medietas. quoniā ſm q̄ ordinat ⁊ adducit actiones in medium per circūstātias debitas excludēdo superfluitatē et indigentiā: ſm hoc est medietas. et hoc est eius esse diffinitiuū vt statuat actiones in medio. vt patet per diffinitionē positā ab aristo. q̄ talis est Virtus est habitus volūtarius īmediate existēs quo ad nos. i. exīs īmedietate ꝓsonali: non īmedietate rei. Item sup illud geñ. Vidit deus cūcta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bona. dicit Aug. q̄ malū etiam bonū est in vniuersitate bn̄ ordinatum. Cōtra. Aut aug. ponit hoc nomē bonū in eadē significatiōe in qua sumit in textu: aut ī alia. Si in eadē. sed cōstat q̄ in textu sumitur ꝓ bono nature: g̱ malū est bonū nature. qd̄ patet eē falsuz. Si in alia. nichil est igitur dictu qd̄ dicit aug. sicut nichil est dictu: ois homo est albus. asinus quoq̄ est niger. Solutio. Dicimus q̄ nec prorsus in eadē nec prorsus in alia significatione accipit. quoniā bonū nature ideo dicit bonū: quoniā per se vtile est ad summū bonū. sed malū est vtile nō per se vel ex se: sed per aliud. ⁊ ita nō prorsus in eadē significatiōe accipit propter hāc differētiā ex se ⁊ per se. nec prorsus in alia. quoniā vtrobiq̄ ponitur vtile. Est enī malū bonū vtile non per se: sed per aliud ſm q̄ est bene ordinatū in vniuersitate rerū. qm̄ ordiatū est in inferiori loco: vilificatione/abiectiōe/ꝓpressiōe. Vñ dns per ysaiam. Celum michi sedes est: terra aūt scabellū pedum meoꝝ. Terra. id est pctōres qui non diligūt nisi terrena: sunt scabellū pedum meoꝝ. quia

Ad rōnes. ℔ hāc solutionē aī.

Solutio.

Malū culpe ⁊ bonū ⁊ gre

Ad aristotelem.

Ad tertiū.

Quō ☧tus ē in medio.

Augustin⁹ sup geñ. ꝓ dictū augustini aī.

Solutio.

Expō dicti ysaie.

eos deprimo ꝛ cōculco. Ūñ in euāge. Proiȝcite eos in tenebras exteriores. Igitur ex hoc ꝙ malū ponit ordinate in loco inferiori in vnīūsitate rerū pervilificationē et abiectionē magis relucet bonitas dei. qm̄ malū qđ est male ordinatū in se: bñ ordiatur in pena. vñ credibile est ꝙ diabol⁹ sedet in īferno in suo loco: vt gēma in auro. Item boetius dicit. Bonum nō est causa mali: sz malū est causa boni. Hocidē dicit aug. Bonū est malū fieri: sz nō est malū bonū fieri. Cōtra. Malū non est causa boni nisi p occasionē. qm̄ impossibile est ꝙ vnum ꝓrariox sit proprie causa alterius. nec per se est causa boni: sed per aliud scilz per hoc ꝙ homo cōsiderat eius vtilitatē ꝛ eius nocumentū. sed eodē modo bonum est causa mali per occasionē. qm̄ occasione boni orit supbia. ergo sicut malū est causa boni: ita bonū est causa mali. ꝛ sicut est bonum malū fieri: ita est malum bonū fieri. et ita mentit vteroz sz boeti⁹ et aug. Solutio. Malū tripliciter ē vtile. Primo p suā ordiationē: vt dictū est. Scđo per suā coactionē qua cogit hoīez exire a pctō suis amaritudinibus ꝛ miseriis. Ūñ hiere. Arguit te malicia tua: ꝛ auersio tua īcrepabit te. Et i exodo. egiptij cōpellebāt filios israel exire de egipto. Illa coactio vtilis erat non inq̄tū mala: sed inq̄tum coactio. sicut actio iudeox nobis fuit vtilis nō inq̄tū mala fuit: sz inq̄tū effecit nobis mel dñice passiōis. sicut dr in psalmo de eis. Circūdederūt me sicut apes. Ūñ potest eis dici. Sic vos nō vobis mellificatis apes. Tertio mō malū est vtile per cōsiderationē. quia ex eo ꝙ hō cōsiderat malum: ꝓficit naturaliter. qm̄ synderesis detestatur naturaliter malum. Ūñ propter duas causas vltias patet ꝙ malū est naturaliter causa siue occasio boni. bonum ℞o nō est occasio mali nisi per defectū. Item diabolus ē melioz naturali bonitate q̄ iste hō pctōz. ꝛ neuter est bonus nisi bonitate naturali. ꝯ diabolus est simplicit melioz isto hoīe. Cōtra. Diabol⁹ habet maius peccatū q̄ iste hō. ergo ē peioz. ꝯ est melioz ꝛ peioz eodē. Ad hoc dicūt quidā ꝙ diabolus quo ad quid est melioz. quo ad quid peioz. simliter et hō. Sed cōtra. Iste hō potest esse similis deo/diabolus non: ꝯ iste hō simplr est melioz diabolo. qđ ꝓcedimus dicē do ꝙ hec est falsa. diabol⁹ est melioz isto hoīe naturali bonitate. qm̄ licet diabolus habet potentiā cognoscendi deū. et delectandi in deo. tñ nō habet habilitatem ad hoc qm̄ in eo ex toto extincta est. sed iste hō habet illā habilitatē et ꝓpter hoc simpliciter est melioz diabolo: licet diabolus quedā naturalia indifferentia habeat meliora illo hoīe: vt habilitatē cognoscendi naturas rerū et similia.

dictū boecij Augustin⁹ q̄ illud ar.

Solutio. Malū triplicit ē vtile.

Dictū psalmiste.

Iterum ar

q̄ hoc ar.

Solutio q̄z aliquos. q̄ hanc ar. Solutō doctoris.

¶ De bono et malo in genere.

¶ Questio decimaquarta.

Dicendum est de bono in genere ꝛ malo in gñe. qm̄ prius dictū est de bono per essentiā ꝛ de bono nature. hic de bono in gñe. Postea dicet de bono gratie. scz de virtutib⁹. primo dicendū de bono in genere quid sit. Scđo vtrū oīa bona virtutū sint eque bona in genere. Tertio vtrū virtus sit melioz in genere q̄ suus actus vel minus bona vel eque. Quarto de malo in genere.

¶ De primo articulo.

Circa primū articulū sic obicit. dare elemosinā ē bonū in genere ita dicit cōmunit. Sz cōtra. q̄dā datio elemosine est mala. vt q̄ fit inanis glorie causa ꝯ dare elemosinā nō est generalit bonū: ꝯ nō ē bonū Preterea dare elemosinā pōt esse bonū ꝛ potest eē malū: ergo est indifferēs. et nō ergo est bonū in gñe. Eodē modo pōt probari ꝙ interficere hoīem nō est malum in genere per duo argumēta similia. Tertio etiā argumento pōt ostendi. qm̄ hoc ipsū interficere hominē nō habet difformitatē sibi annexā. qm̄ nulla difformitas intelligit in hoc qm̄ pōt fieri iuste: ꝯ hoc ipsū interficere hoīem nō est malū in se: ꝯ nō est malū in genere. Solutio. bonū in genere duob⁹ modis accipit. Primo mō dicit bonū in genere qđ scđm se hz gñaliter sibi annexā bonitatē et ex necessitate vt hꝫe caritatē. Scđo modo dr bonū i genere qđ in se et quātū in se est. generaliter est bonū nisi aliqua circūstantia deformans ipsū extrinsecus aduenīat et scđm hoc dare elemosinā est bonū in genere. dicim⁹ igit ꝙ scđz primū modū aliquid est bonū in se et scđm se. vt habere caritatē. sed scđo mō aliquid est bonū in se ꝛ nō secundū se. vt dare elemosinā. Similiter dicimus ꝙ malū in genere duob⁹ modis dicit. scđm primū fomnicari est malū. secundū secundū modū interficere homīnē est malū in genere. qm̄ est in se malū vniuersalit sed non scđm se. hec igit argumētatio dare elemosinā generalit est bonū: ꝯ nō est bonū in gñe. necessaria est scđm primū modū. sed nō valet secundū scđm modū. est etiā dare elemosinā indifferens scđm primū modū. qm̄ nec est bonū generaliter. et ex necessitate nec est malū gñaliter et ex necessitate. nec est bonum scđm se nec est malū secūdū se. sed scđm scđm modū dare elemosinā est bonū in genere et nō indifferens per hoc patet solutio ad preobiecta.

Secundo. Cōfirmat. Tertio.

Solutio.

Bonū etiā gñe duplex

Malum ex gñe duplex

Ad primū.

¶ Utrū omnia opera virtutum sint eque.

¶ Questio decima quinta.

Queritur vtrū oīa opera virtutū sint eque bona in genere. Probat ꝙ sic. qm̄ omēs ℞tutes sunt eque bone in genere. Unde in apocal. latera ciuitatis sunt equalia. i. virtutes qm̄ homo nō est magis bon⁹ vna virtute q̄ alia. Cū ergo virtutes sint eque bone: opera virtutū sunt eque bona in genere. Preterea opera virtutū nō habent bonitatē nisi a virtutibus: ꝯ sicut virtutes sūt eque bone in genere ita opera virtutū. Itē opera mala meritoria mortis eterne sunt eque mala in genere. nisi circūstātia impediat. per circūstantias enī potest min⁹ malum equiparari maiori malo in genere. vt aliqua fornicatio pōt equiparari adulterio per aliquā circūstātiā: ergo a simili per cōtrariū omnia opera meritoria vite eterne sunt eque bona in genere. nisi circūstantia impediat quoniā cōstat ꝙ circūstantia nō impedit qm̄ circūstātia nō facit ad meritū. sed sola radix caritatis: ergo oīa opa meritoria vite eterne sunt eque bona in genere. Item oīs virtutes sūt eque bone in genere. quoniā faciūt eque dignos vita eterna: ergo eadē rōne oīa opa virtutū sūt eque bona in genere. qr sūt eque meritoria vite eterne. Itez. sicut se habet aliqua virtus ad suū actū. ita se habet alia virt⁹ ad suū actū: ergo permutatim sicut virt⁹ ad virtutē. ita actus ad actū. sed ita se habet virt⁹ ad virtutē. quia sūt eque bone in genere ergo actus ita se habet ad actū q̄ōes sunt eque boni in genere. Contra. ergo ille qui dat vnū nūmū facit adeo opus magnū sicut qui dat centū marcas ꝓpter deū: ergo dare. c. marchas propter deū et dare vnum nūmū sunt eque bona in genere. Inde sequit ꝙ dare

Ūñ ꝙ sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto

In oppm

solū nūmū et vēdere oīa que habet quis et dare pau
peribus sunt eque bona in genere: qđ patet esse fal=
Secundo. sum. Itē apls dicit, maior hoꝝ est caritas: nec intelli
gīt q caritas sit maior alijs virtutib⁹ diuturnitate tm̄
sed tantū quantū magis cōtingit deo et plus facit de
lectari in deo q̄ alia virtus: ergo magis facit frui deo
q̄ alia virtus: ḡ magis est bona q̄ alia virtus. nō ergo
oēs virtutes sūt eque bone in genere: ḡ nec opera vir
Tertio. tutū. Itē sicut dicit apostolus, pietas habet ꝓmissi=
onē vite que est nunc et future qđ nō habet alia vir=
tus: ḡ magis bona nō ergo oēs virtutes sūt equales
nō ergo oēs virtutes sūt eque bone in genere: ergo
Ad primū. nec opera. ꝛc. Ad primū dicim⁹ q hec argumētatio
non valet, bona opera virtutū nō habēt bonitatē nisi
a virtutibus ergo. ꝛc. et hoc ideo cōtingit, qr ex eadē
virtute manēte in eadē intentiōe possunt exire opera
magis intēsa et min⁹ intensa scōm diuersa cooperan
tia. qm̄ opera meritoria nō tantūmodo valēt ad vitā
eternā imo habēt triplicē vtilitatē. qm̄ sūt meritoria
vite eterne ꝛ sunt meritoria augmenti gratie: ꝛ sunt
meritoria dimissionis pene debite pctō nec est simile
de operib⁹ demeritorijs qm̄ illa nō sūt meritoria nisi
mortis eterne tm̄. et ideo nō valet hec argumētatio
Opera mala eque meritoria mortis eterne sūt eque
mala in genere: ergo oīa opa bona eque meritoria
vite eterne sūt eque bona in genere. qm̄ mala opera
non sūt meritoria nisi vnius: sed bona opera sūt me=
Alr dicit. ritoria triū vt dictū est. Dicimus tm̄ q oīa opa virtu
tum inquantū ꝓcedūt ab equalib⁹ virtutibus vel ex
eadē virtute sūt eque bona in genere naturali. licet
non in genere formali. s. sunt eque bona inquātū opa
meritoria ex eadē radice procedētia. qm̄ scōz hoc sūt
meritoria equalis glorie: sed inquantū talia opa ma
gis informant per bonas circūstantias. vt dare centū
marchas pro deo. edificare cenobia. dare oīa ꝓpter
deū. scōz hoc sunt magis bona in tali genere formali
querit in genere min⁹ formatio. quoniā magis sunt
vtilia. sunt enī vtilia ad augmentū gre et ad maiorē
dimissionē pene q̄ opera minus formata. qm̄ dare. c.
libras pro deo magis est meritoriū et augmenti gre
et dimissiōis pene q̄ dare obolū pro deo. Simplicit
autē verū est q omēs virtutes sunt eque bone in ge
Caritas q̄= nere. quoniam faciūt hominem eque dignū vita eter
re melior. na et eque bonum. tamen vnomodo caritas est me=
lior quoniam magis cōiungit deo et magis facit de=
lectari in deo. sed hoc non est de strēnuitate liberi ar
bitrij. sed ex ratione finis quoniā affectu caritat⁊ tra=
hitur immediate a dulcedine siue a suauitate dei. vir
tutes aūt sequētes nō trahunt abvltimo fine nisi per
aliū finē intermediū. vnde ꝑ q ipsa magis cōiungit
deo q̄ virtutes sequētes. et etiā q̄ fides et spes quo
niā sūmū bonū mouet fidē et spem per modū estima
tionis. caritas autē mouet per modū tactus suauita=
te sua: quoniam igīt in omnibus virtutibus est eadē
strēnuitas liberi arbitrij. ideo sunt eque bone in gne
quoniā faciūt eque dignos vita eterna. licet vna ꝑmi
neat in quodā alijs. vt caritas in eo qđ dictum est et
pietas q̄ habet ꝓmissionē vite. que nunc est ꝛ future
hoc enim habet pietas per quādā coactionē quoniā
tustū est. vt qui aliū sustentat in vita temporali q̄ su=
stentetur a deo in vita temporali. sed hoc non facit q
pietas sit magis bona alijs virtutibus. quoniam vi
ta temporalis quasi pro nichilo habenda est. cum sit
vapor ad modicum parens.

De motu virtutis. Questio decia sexta.

Queritur vtrū motus virtutis sit melior sua vir
tute. probatio. virtus nō valet nisi ad beatitudi Af q̄ sic.
nem. s. qr facit dignū vita eterna. sed opus virtutis
valet ad tria. s. ad meritū vite eterne. ad augmētum
gratie. ad meritū dimissiōis pene eterne: ḡ mot⁹ sim
pliciter est vtilior q̄ sua virtus: ergo simpliciter me=
lior. Itē si aliqua duo sunt bona quoꝝ vno habito: Secundo.
habet reliquū et non ecōuerso. illud est magis eligē
dū quo habito. habetur reliquū q̄ illud quo habito
nō habet reliquū. sed opus virtutis et sua virtus sūt
talia. quoniā habito motu virtutis habetur suavirt⁹
et nō ecōuerso: ergo act⁹ virtutis est magis eligend⁹
q̄ sua virt⁹ ergo melior. Itē regula ē qđ propinqui⁹ Tertio.
est fini est magis eligēdū. ſz act⁹ ✠tutis est ꝓpinquior
fini. quoniā actu virtutis imediate cōiungīt deo aīa
virtute autē deo nō cōiungīt nisi mediante suo actu:
ergo actus virtutis est magis eligendus q̄ sua virt⁹:
ergo melior. Itē finis est melior q̄ illud qđ est ad fi= Quarto.
nem. vnde hō est melior mundo. qm̄ mūdus fact⁹ est
ꝓpter hoīem. Similiter actus virtutis est finis virtu
tis. qm̄ virtus est ad suū motū tanq̄ ad finē. sicut cari
tas ad diligere deū: ergo actus virtut⁊ est melior sua
virtute tanq̄ finis eo q̄ est ad finē. Itē virtutis actu Quinto.
frumur deo ꝛ non virtute: ergo act⁹ virtutis melior
est q̄ virtus. Contra. Qđ per se est magis est tale q̄ In oppo⁹
illud qđ per aliud est tale. Item q natura tale mag⁊ Secundo.
est tale q̄ illud qđ non natura tale. Sed virtus per se
est bona ꝛ naturaliter. qm̄ bonū ponit in diffinitione
virtutis. Diffinitur enī sic a btō augu. Virt⁹ est bona
qualitas mentis ꝛc. ꝛ ita virtus per se est bona: ꝛ na=
tura est bona. qm̄ esse suo diffinitio est bona. Sz act⁹
virtutis per aliud est bonus: qr a virtute hz q̄ sit bo=
nus. ꝛ a circūstancijs quib⁹ informatur: ḡ virt⁹ est ma
gis bona q̄ suus act⁹. Itē ex virtute elicit act⁹ tanq̄ Tertio.
ex sua causa: ergo virt⁹ dat suo actui vt sit ꝛ vt sit bo=
nus: ergo dat ei suā bonitatem. Sed nichil pōt dare
maius q̄ habeat. vt calidū non potest magis calefa=
cere q̄ sit calidū: nec lucidū potest magis facere luci=
dum q̄ sit lucidū: ḡ actus virtutis nō hz maiorē boni
tatē q̄ ✠t⁹. ḡ act⁹ virtut⁊ nō ē melior q̄ sua virt⁹. qđ cō
cedimus. Dicimus. qm̄ oīs virt⁹ melior est suo actu Solutio.
simpliciter. qm̄ nichil est melius virtute qua hō sīlis
est deo. Virtus enī dat suo motui bonitatē quam hz
vnde accidētaliter habet bonitatē act⁹ virtutis. Vir= Ad primū
tus aūt substantialiter. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄
hec argumentatio nō valet. Nulla virt⁹ est vtilis nisi
ad vnā. s. ad vitam eternā: sed act⁹ virtutis est vtilis
ad tria predicta: ḡ actus melior virtute. qm̄ q actus
virtutis valet ad tria hoc habet a virtute. licet tamē
virtus nō valeat imediate nisi ad vnū illoꝝ triū. Ta=
mē simplicitervalz ad illa tria per motū quē elicit ex
se. Ad scōo obiectū dicimus q hec est falsa. Virt⁹ et Ad scōm
actus sunt talia quoꝝ habito vno habet reliquum. ꝛ
non ecōuerso. imo ꝛ ecōuerso. qm̄ habita virtute ha=
betur motus virtutis quādo placet hoī. Ad tertiū Ad tertiū.
dicimus q hec regula Qđ propinqui⁹ est fini ꝛc. ma
nifeste falsa est. Intelligēda est cū hac determinatiōe
✠tū ad hoc sicut ꝛ illa. qđ diuturni⁹ est magis est eligē
dum. Hec enī manifeste falsa ē nisi subintelligat hec
determinatio quo ad hoc. Ad quartū dicim⁹ q̄ hec Ad q̄rtum
similiter est falsa generaliter intellecta. Finis melior
est ꝛc. sed vera est tantū vbi illud quod est ad finē nō

Ad quintū facit suū finē. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ hec est duplex. Motu virtutis fruimur deo ꝛ nō virtute. qm̄ si iste ablatiuus virtute notet cām formalē sicut ꝛ iste motu virtutis vera est. Si efficientē falsa est. quoniā et virtute ꝛ motu virtutis fruimur deo. Sed aliter ꝛ aliter virtute effectiue fruimur deo. motu aūt formaliter. Itē obicitur. Virtus ꝛ actꝰ sūt diuersoꝝ genex. qm̄ virtus est de predicamēto qualitatis. actꝰ virtutis de predicamēto actionis: g̃ virtus ꝛ suus actꝰ nō sunt cōparabiles nec cōmensurabiles. qm̄ quilibet regulatur et mensurat optimo sui gn̄is vt oēs albedines regulātur pe accessum ad summā albedinē. ꝛ oēs equi mensurant in comparatione ad optimū equū. ꝛ sic de alijs. ergo cū virtus ꝛ suus actus non sint sub aliquo genere nō habent aliqd optimū sui gn̄is per qd̄ regulentur vel mēsurent: ergo non sūt cōparabiles vel mē surabiles: ergo vtraq; ista est falsa. Virtꝰ est melioꝝ suo motu. motus virtutis est melioꝝ virtute. Ad hoc dicimus q̄ virtus ꝛ suus motus nō sunt cōparabiles scōm suā naturā propriā ꝛ ppriū genus nō sūt cōparabiles scōz hoc genus cōe. Bonū qd̄ tamen non est genꝰ ppriē. qm̄ non predicat in quid. Nō enī est vnū genus oīm nec pōt esse. Dicimꝰ enī q̄ bonū dr̄ vniuoce de oībus creaturis. licet quidā dicant q̄ dr̄ multipliciter sicut ens. De creaturis enim dr̄. bonū. i. vtile ad primā bonitatē habendā. Optima ergo bona regulātur ab optimo sui gn̄is. qd̄ bonum spūale qd̄ est optimū inter oīa bona creata vt est intelligentia. qm̄ non pōt dici q̄ illud optimū sui gn̄is sit deꝰ. qm̄ bonū dicat equiuoce de deo ꝛ de creaturis. qm̄ deus nō pōt dici bonus. i. vtilis. In hoc tm̄ regulātur oīa bona p summū bonū: qr̄ q̄tomagis aliqd accedit ad ip̄m. vel est vtile ad ip̄m: tanto est magis bonū. ꝛ hoc ideo cōtingit. qr̄ q̄tomagis aliqd accedit ad summū bonum tātomagꝭ accedit ad optimū sui gn̄is. ꝛ ecōuerso.

Iterū. aī q̄ non sūt ꝓpabiles.

Solutio.

Bonuz de deo ꝛ creaturꝭ quō dr̄

De malo in genere.

Questio decimaseptima.

Queritur de malo in gn̄e sic. Adulterari est maius malū in gn̄e q̄ fornicari: ꝛ neutrū ē infinitū malū. ergo vtrūq; est aliq̄tum malum. Querit̄ ergo vtrū aliquis pōt facere precise tantū malū q̄tū malū est fornicari in genere. Et est sensus hui⁹ questionis. Utrū aliqua singularis malicia pōt esse precise tanta q̄ta est malicia sui gn̄is. Qd̄ probat. qm̄ cū fornicari in genere sit aliq̄tum malum meritorum est aliquā te pene eterne. Sit q̄ tante. Sed aliquis qui fornicatur meretur aliquantam penam. et potest mereri minorē et iterū minorē. qm̄ potest peccare minus et minus qm̄ nō potest aliquantū peccare: quin minus. quoniā semper pōt decrescere voluntas peccandi: g̃ tandē pōt peruenīri ad quātitatē tante pene. quāta est pena debita malicie generꝭ. ꝛ ita aliqua particularis malicia potest esse tanta precise quāta est malicia generis. Beatꝰ etiā petrus dicit in epl̄a canonica. q̄ fideles fornicatores in generali iudicio maiora patiē tur tormēta q̄ gn̄ales iniqui. gn̄ales iiqui appellantur illi quoꝝ malicia tāta est: quāta est malicia generis in quo peccāt vt pagani. demonstret̄ hic quidam paganꝰ qui faciat simplicē fornicationē. iste paganus non pōt minꝰ peccare q̄ peccat. quoniā nulla scientia nullū donū spūssancti. nullus alius sacer locus nulla alia circūstantia aggrauat eius peccatū: g̃ precise tm̄ peccat quāta est malicia generis: g̃ aliqua singularis malicia est tanta quanta est malicia sui generis. Contra. maioꝝ est malicia que est ex genere et circūstātijs q̄ illa q̄ est ex solo gn̄e. sz nullus est qui non habeat circūstantiā aliquā aggrauatiuā pcī respectu alteriꝰ quoniā nullus est ita ignorans quin alius possit esse magis ignorās: g̃ nullus potest peccare quin peccet magis q̄ sit malicia illius generis in quo peccat. qd̄ cōcedūt quidā dicētes. q̄ malicia generis se habet ad alias malicias. sicut punctus ad lineā. dicūt enī q̄ q̄libet singularis malicia est in infinitū maioꝝ q̄ malicia sui generis. sed ex hoc sequitur q̄ aliqua circūstātia aggrauat in infinitū peccatū. sed q̄ hec solutio sit nulla. ꝓbatur: quoniā peccatū per se secundū genus suū est cōtra legē dei. vt scientia/sacer locus/ꝛ huiusmodi. sed tm̄ in cōparatione ad peccatū potest esse cōtra legē dei: g̃ circūstantia non in infinitū augmentat peccatū q̄ sit in se: ergo malicia singularis que est ex genere et circūstantijs proporcionalis est malicie sui generis. Preterea: sit q̄ iste fornicetur et nulla sit in eo circūstantia aggrauans peccatū. nulla scientia nullꝰ ordo non sit in sacro loco et sic de alijs. patet igit̄ q̄ iste peccat tātū q̄tū pcm̄ est fornicatio in gn̄e. Forte dicet q̄ hoc est impossibile q̄ aliquis nō habeat circūstantiā aggrauātē peccatū. quoniā rationalis est creatura dei: et huiusmodi. Sed hec solutio nulla. quoniā ista non sunt circūstantie vel persone vel negotij siue attributa negocio. similit̄ nō sunt circūstantie p̄sone. sed potius sūt de substantia ipsius p̄sone. Preterea q̄ homo est rōnalis hoc facit genꝰ peccati. qm̄ ex eo q̄ hō facit contra rationē siue cōtra tus naturale qd̄ scriptū est in rōne ex eo peccat: g̃ q̄ hō est rōnalis nō est circūstantia aggrauans peccatū. sz est dignitas substantialis facies pcm̄. ea aūt dona que sūt addita. s. supernaturalia sūt circūstantie. vt fides/spes/caritas/scientia/et huiusmodi: que sunt circūstātie p̄sone et aggrauāt pcm̄ nō facīt genus pcī. Propt̄ has rōnes cōcedimus q̄ aliqua singularis malicia est equalis malicie generis. i. aliquis tm̄ peccat quantū malū est fornicari in gn̄e scōm q̄ fornicari in genere intelligit̄ ipsū fornicari in se sine additione circūstantie alicuius. et secundū hoc ꝓcedimus q̄ fornicari in genere est aliquantū malū et aliquante pene determinate meritorū. fornicari tm̄ in genere potest intelligi idē qd̄ fornicari gn̄aliter cōsideratū. et scōm hoc fornicari in genere nō est aliquantum malū determinate nec dignū aliqua pena determinata. et secundū hoc nullus potest tantū peccare quantū fornicari in genere ē malū. quoniā fornicari in genere nō est aliquātū malū determinate scm hoc. sicut hō inq̄tū hō nō est alicuiꝰ determinate q̄titatis. sz prīo mō bn̄ peccat aliqs tātū q̄tū est malū fornicari in gn̄e. vt ille i quo nō est aliqua circūstātia aggrauās pcm̄. Per istā distinctionem patet solutio ad primo obiectum. quoniam pōt esse aliqua malicia q̄ nulla circunstantia aggraueť vt malicia generis. licet possit esse minor vt in illo i quo etiā naturalia diminuta sunt per peccatū. Ad secūdo obiectū dicimus q̄ beatꝰ petrus fornicatores vocat falsos christianos qui habēt aliquā gr̄am aggrauantem. vt fidē informē vel alia dona: licet informia. gn̄ales aūt iniquos vocat illos qui nō habent aliquā gratiam aggrauantē pcm̄. sed peccant solo genere peccati quibus maiora tormenta patient falsi christiani quoniā christianꝰ magis peccat in eodē genere peccati q̄ paganus. Ad tertio obiectū dicimꝰ q̄ hec est fal

In oppoᵐ

Opinio aliquorum.

Ꝛ hanc aī

Secundo.

Euasio.

Ꝛ hanc aī.

Secūdo.

Solutio.

Fornicari i gn̄e dupliciter capī.

Ad primū

Ad scōm.

Ad tertiū.

sa.nullus est qui nō habeat circūstantiā aggrauantē peccatū.imo multi sunt qui nullā circūstantiā aggrauantē habent.sed multas diminuētes.illevero solus qui esset in statu naturalitū mediocri si peccaret peccaret precise tantū quantū malū est genus illius pcti

ꝫ p̄dicta aī Contra predicta obicit. Aliquis fornicat ꝓstat ꝙ ip̄e pōt minus velle fornicari et iterū min⁹ et sic in infinitum et cōstat ꝙ intentio volūtas est circūstantia pcti ergo fornicari scōm ꝙ est malū in genere nō se habet in aliqua proportione ad fornicari cū aliqua circūstā

Euasio. tia.Forte dicet ꝙ sicut est albedo aliqua sine intēsiōe sic est aliqua volūtas fornicandi sine intensione ⁊ illa

ꝫ hanc aī. propie est in genere. Sed probat ꝙ nulla alia se habet ad illā in aliqua proportione quoniā quātomagis aliqua superior accedit ad ipsā tanto est magis remissa. sed quelibet supior in infinitū pōt ascendere ad illā qm̄ regula est.ꝙ q̄cquid p̄t accedere ad illō in infinitū p̄t accedere ad illō.si pōt ipsū ꝓtingere:ꝯ illa minima ē i infinitū magis remissa ꝙ aliq̄ supior: ꝯ ois malicia cū circūstantia est in infinitū maior ꝙ malicia

Solutio. generis qō prius negatū est et improbatū. Solutio. regula est ꝙ intensio proprietatis vel naturalis vel gratuite nō attendit secūdū recessum ab infinito gradu.sed secūdū accessum ad supremū gradū . quilibet etiā mēsurat optimo sui generis.attendit enī intēsio proprietatis secundū ad veri nois impositionē remissio aūt attendit secundū recessū a sūmo nō scōm accessum ad infimum. Unde hec est duplex quāto aliqua

Hec est duplex. malicia magis accedit ad infimum tanto est minor.si iste dictiones tāto quanto dicāt excessiones gñaliter vera est quia similiter accedit multū est minor sivero notēt proporcionē falsa est. qm̄ sequit ꝙ si duplo magis accedit ad infinitū est duplo minor . sed si duplo magis accedit ad sūmū est duplo maior:tamē nō cogimur dicere. ꝙ malicia generis sit minima vt patet ex predictis:qm̄ aliqua est minor vt ea qua peccat aliquis in quo sunt paucissime vel nulle circūstantie ag-

Iterū aī. grauantes pcti.sed multe diminuentes. Itē sint hic duo laicus et sacerdos et in oībus alijs sint pares et vterꝙ vult peccare. inde sic quantū vult iste peccare tantū peccat demonstrato laico.probatio.iste peccat ex ista volūtate et nō ex alio sit ita:ꝯ quāta est eⁱ⁹ voluntas tantū est eⁱ⁹ peccatū:ergo prima. eodēmō de sacerdote.quantū vult istē sacerdos peccare tm̄ peccat.qm̄ non vult peccare nisi ex ista voluntate.sit ita. Contra.in sacerdote est circūstantia aggrauās pcti scz sacerdotiū. in laico non:ꝯ magis peccat sacerdos

Solutio. ꝙ laicus qō cōcedim⁹ dicētes ꝙ hec est duplex. Quāta est voluntas huⁱ⁹ tantū est eius peccatū.quoniā intensio pōt notari per modū materie vel per modum

Hec est duplex. forme.si p modū materie ipsa est vera.qm̄ sic cōparatur idem sibijpsi.scz voluntas volūtati. si per modū forme falsa est ita ꝙ fiat cōparatio vel collatio ipsius voluntatis abstracte ad ipsā volūtatē cōcretā.i.ipsiⁱ⁹ voluntatis secūdū ꝙ est volūtas huⁱ⁹ voliti ad seipsā secundū ꝙ est peccatū sine deformitate pcti deformata. et secundū hoc idē est ac si fieret collatio voluntatis ad diffōrmitatē vt sic diceret.quantū est intēsa volūtas ista tm̄ est mala.hoc aūt falsū ē qm̄ nulla ēcollatio rerū prorsus diuersorū generū . Sicut si diceret

Et si dicat. quantū distat pascha a penthecoste tantum distat pa risius ab antisiod.posset tamē dici ita inuno sensu improprie hec volūtas est magis mala ꝙ sit intēsa.qm̄ ex pluribus causis est mala ꝙ sit intensa. quoniā mala est propter intensionē suā.s. qz est contra deum et contra legem dei.

De virtutibus et de ordine eorundem.
Secundum capitulum.

Post q̄stiones p̄ambulas ad virtutes: sequit de virtutibus.de quibus hoc ordine tractabim⁹. Primo de diffinitione virtutis.Secundo de diffinitione specierū virtutis.Augustinus sic diffinit virtutem.Virtus est bona qualitas mentis qua recte viuitur.qua nemo male vtitur quā de⁹ in nobis.sine nobis operatur.qualitas ponitur tāꝙ genus.bona ponitur ad dīam malarū qualitatuz siue malor habitum.vt prodigalitatis et auaricie. licet quidā hoc negent.Sed contra eos est orig⁹.et sancti qui dicunt ꝙ male qualitates sunt in nobis:et etiā mali habit⁹ secundū ꝙ dicitur:veloces pedes eor ad effun . sang . Qua recte viuitur. dicit ad differentiā scientie. quoniā scientia recte intelligimus.virtute rectē viuim⁹. qm̄ cū duplex sit intellectus.s.speculatiuus et practicus.Speculatiuus intellectus in quo ē sciētia . finis est vero practici.in quo est virtus.finis est bonum et operatio.⁊ ideo hec est dīa inter scientiam et virtutem.ꝙ per scientiam vere intelligimus . per virtutē bñ siue rectevium⁹.rectū aūt est cuius media non exeunt ab extremis:⁊ ideo recte viuere est a summo bono ad sūmū bonū tendere . Unde dñs in apocali. Ego sū alphaꝫ o principiū et finis. omis enī actio debet incipere a deo ⁊ terminare in deū. vnde de malis dicit in ysa. Egypto nō opus ꝙ faciat caput aut caudam.Tertia pticula scz hec qua nemo male vtit: ponitur ad differentiā naturaliū potentiarū.Augustin⁹ enī distinguit tria genera bonorū . scz maxima bona media. infima.minima bona sunt bona corporis.media sunt naturales potētie aīe.maxima virtutes.medijs et ifimis possum⁹ bñ ⁊ male vti.sz maxīs.i.virtutib⁹ nō possum⁹ vti nisi bñ.sz qm̄ hec oīa ꝙueniūt politicis virtutib⁹ . ideo ad dīame arū ponitur quarta pticula quā deus in nobis ⁊c.qm̄ hec est dīa inter virtutes polititas⁊ theologicas.ꝙ politice virtutes generantur ex frequēti bene agere.Theologice aūt fiunt a solo deo.Sed obijcitur de prima parte diffinitionis que est.Virtus ē bona qualitas ⁊c.videtur enim ꝙ idem ponatur in sui diffinitione.qm̄ virtus est bonitas qua homo est bonus:nec diffinitur virtus per aliam bonitatem.et ita videtur ꝙ idem ponitur ī sui diffinitone. quod concedunt quidā dicentes.ꝙ qualitas secundum ꝙ ponitur siue intelligitur concrete notior ē seipsa.secundū ꝙ intelligitur abstracte sicut qualitas seipsa describitur cū dr Qualitas est secundum quod quales dicunt.sed secundū hoc pro nichilo apponerētur alie dīe.quoniā ois virtus est qualitas bona et econuerso. cum enim hec dictio bona significet bonitatē gratuitatāvt ipsi dicūt soli virtuti conuenit esse qualitatem bonam . Item virtus est bona et est sua bonitas: ergo est bona bonitate que ipsa estvel alia bonitate.Si bonitate que ipsa est: ergo est bona seipsa : ergo est pura bonitas:quod improbatum est superius. Si aūt alia bonitate est bōa ergo se bonitate vel alia et sic in infinitum.vel occurret alia bonitas que est bona seipsa et illa est diuina bonitas vt probatū est supra.illa bonitas occurret secundo aut tertio et sic deinceps.si dicat ꝙ occurrat secundo loco.sequit ꝙ virtus sit bona prima bonitate

Augustin⁹ diffinit virtutem.

ꝫ p̄t q̄ri vtrū diffinitō virtutis sit bōa.

ꝫ aliqs aī.

Scīētia et virtus dīnt. Recteviuere quid est

actiōis principiū ⁊ finis

Triplicia bona sz augustinū.

ꝫ p̄mā p̄tē aī.

Opīo aliquorum.

ꝫ hanc aī

Secundo.

Si tertio vel quarto loco occurrat. ꝛ sic deinceps: ꝯ aliqua bonitas creata erit bona bõitate increata. Sz virtus inter oĩa bona creata est optimum bonũ: ergo si aliqua bonitas creata est bona bonitate diuina sequitur ꝙ nulla potius ꝙ bonitas que est virtus: ergo quicquid dicatur virtus est bona bonitate diuina. qõ concedimus. Sed contra. Virtus non dicitur bona nisi quia per se est ductiua ad primã bonitatem ergo cũ dicitur virtus est bona. dicit illã ductiuitatẽ non. ergo predicat primã bonitatẽ de virtute: ergo cum dico virtꝰ est bona sic predicatur ductiuitas illa ad primã bonitatez. non prima bonitas. Forte dicet aliquis ꝙ hoc est verum: sed scõz hoc redit precedẽs obiectio. quoniã illa bonitas que est ductiuitas est bona. aut seipsa aut alia bonitate. Et inde vt prius. Propter hoc dicimus ꝙ cum dicitur virtus est bona hec dictio bona predicat primã bonitatẽ tantũ. Nec valet hec argumentatio. Virtus nõ dicitur bona nisi quia per se ductiua est ad primã bonitatem: ergo cũ dico virtus est bona hoc nomen bona dicit illã ductiuitatem. non primã bonitatẽ. Instantia cũ dicit medicina est sana idem est ꝙ medicina est effectiua sanitatis. Sic predicatur illa effectiuitas sanitatis: ergo cũ dicitur medicina est sana. sic predicat illa effectiuitas et non sanitas. qõ falsum est. immo predicatur sanitas in habitudine effectus ad causaz. Similiter cum dicitur virtꝰ est bona sic predicatur bonitas in habitudine: finis ad illõ cuius est finis que habitudo est illa ductiuitas. Virtus enim dicitur bona. i. honesta honestũ aũt est quod suo decore nos allicit: ꝛ sua bonitate nos attrahit. Trahit enĩ nos ad se. ꝛ principaliter ad primã bonitatem. cuius tractio est illa ductiuitas qua virtus per se ductiua est ad primã bonitatem. Item obicitur de hac parte diffinitionis quã debemus in nobis siue nobis operatur. Dicit enĩ augu Qui creauit te sine te nõ iustificat te sine te. ergo deus non dat nobis virtutes sine nobis Item. in iustificatione quattuor exiguunt. quorũ vnum est motus liberi arbitrij: ꝯ ad iustificationẽ nõ exigitur motus liberi arbitrij: ergo motus liberi arbitrij exigitur ad infusionem virtutum. non ergo deꝰ operatur eas sine nobis. Solutio. Dicimus ꝙ deus iustificat hominem sine homine cooperante: sed nõ sine homine operante: sicut sol illuminat domum non sine homine operante qui aperit fenestram: sed sine homine cooperante. quoniam homo non cooperatur solꝫ in hoc ꝙ domum illuminat. Eodẽ modo deus qui est verus sol non infundit virtutẽ sine nobis operantibꝰ qñ nos ꝓparamꝰ nos ad susceptõuẽ ✠tutũ: sz sine nobis operãtibꝰ. qñ nõ coopamur deo in infusione virtutum: sed postea cooperamur ei in moribus et operibus virtutum. sicut dicit apostolus. Coadiutores dei sumus. Ad aliud obiectum dicimus: ꝙ motus liberi arbitrij exigitur ad iustificationẽ impij nõ propter opꝰ misericordie in quo cooperatur: scilicet in infusione gratie: sed propter opus iustitie: scilicet vt per motũ liberi arbitrij conteratur de peccatis suis et puniat peccata sua. et notandum ꝙ augustinus in diffinitione virtutis ponit genus transcendens: sed aristo. ponit genus proximũ dicens. virtus est habitus voluntarius immediate existens quo ad nos: medietas: quo ad nos est medietas personalis que attẽditur secundum diuersitatem personarum. quoniaz ꝙ vni est multuz dare vel comedere. alij est parum.

opinio doctoris. ꝛ dicta aꝝ. Euasio. ad primã. Instãtia. ꝛ aliã partem aꝝ. Augustinꝰ Secundo. Solutio. Exemplũ. ꝙ hoc ad ꝓmum. Paulus. Ad aliud. Augustinꝰ et aristo. Medium ꝙ ad nos.

Sed cum virtus sit immediate pz ꝙ ipsa ẽ medium inter vicia. Sz contra. virtus ꝛ vicij sunt cõtraria: ꝯ virtꝰ est extremũ respectu vicij: ergo non est mediũ inter vicia. Solutio. dicimus ꝙ ipsa est medium ꝗtum ad esse diffinitiuũ: extremũ ꝗtum ad bonum ꝛ ꝙfectum vt dictum est supra. ꝛ ista aꝝ. Solutio.

¶ De speciebus virtutũ.

¶ Scda questio vtz virtꝰ habeat plures spẽs

Queritur de speciebꝰ virtutũ. ꝛ probatur ꝙ vnica est species virtutũ. Virtutes enĩ distinguunt secundũ fines suos potissimos. ꝛ vnicus est finis potissimus et principalis omnũ virtutũ: ergo vnica est species virtutũ Item. dilectio dei ꝛ proximi sũt vnica virtus propter vnicũ finem quem habent. quoniã non videtur esse alia ratio: ergo eadem ratiõe omẽs virtutes sunt vnica virtus propter vnicũ finem quem habent. Item. vnicum malũ potens est mouere oẽs potentias anime et omnia mẽbra corporis ad malũ. Sed quelibet virtus est fortior quolibet vicio vt alibi probatur: ergo vnica virtus sufficit ad mouẽdum omnes potentias anime et omĩa corporis mẽbra ad bonum: ergo alique virtutes superfluũt. Sed cõstat ꝙ nichil est superfluũ in operibꝰ nature vel dei: ergo vnica est species virtutũ Itẽ. tẽperantia virtute vult homo abstinere ab operibus ĩmũdis. ꝛ hoc est bonũ ergo temperantia virtute vult homo sibi bonũ. Sz velle sibi bonũ est diligere se: ergo temperãtia virtute diligit homo se. Sed nulla virtute diligit se nisi caritate: ergo tẽperantia est caritas. Preterea. Munditia virtute diligit se homo. ꝛ munditia mẽtis ꝛ corporis: ergo ea diligit bonũ: ergo tẽperantia est amor boni. Sed amor boni idem est ꝙ caritas: ergo tẽperantia est caritas. Eodem modo prorsus potest probari de qualibet virtute ꝙ ipa sit caritas. Item aug. dicit in libro de moribꝰ ecclesie ꝙ quattuor cardinales virtutes non sunt nisi amor. Amor autem qui est virtus non est nisi caritas. ꝛ ita omẽs virtutes sũt caritas. Dicit etiã augu. in libro de ciuitate dei ꝙ virtus nõ est nisi amor ordinatꝰ vel ordo amoris. Forte dicit ꝙ non est nisi vnica species virtutũ. sed hoc est contra infinitas auctoritates. Aplꝰ dicit. Nunc autẽ manent tria hec. fides/spes/caritas. maior autẽ horũ est caritas. Quedã etiã sunt auctoritates que distinguũt septem dona spiritus sancti et octo virtutes in matheo. ꝛ in libro sapientie. Sapientia docet prudẽtiam/sobrietatem/ꝛ iusticiam. quibus nichil melius est in vita. Itẽ fides est in vi rationabili siue ĩtellectu et similiter prudẽtia. vt dicit aristoteles. Caritas est in vi concupiscibili: ꝛ similiter temperantia. Sed aristoteles ꝛ sancti etiã hoc dicunt Spes in irascibili: ꝛ similiter fortitudo. ergo cũ iste virtutes sint in diuersis virtutibus ꝛ in diuersis subiectis diuersaz specierum sunt. Item. species rerũ distinguũtur scõz fines principales. scõm vltimũ finem. non. quoniã si distinguerentur secundũ vltimũ finem omĩa essent eiusdẽ speciei. quoniã omĩa habent eundem finem vltimũ: ergo restat ꝙ species rerũ distinguũtur secundum fines exteriores. Sed diuersi sunt principales ꝛ primi fines fidei: spei: ꝛ caritatis. quoniã fidei/credere/spei sperare/caritatis/ diligere/ temperantie/ abstinere a carnalibus desideriis. et sic de alijs. ꝯ iste virtutes sũt diuersaz specierꝫ. qõ concedimꝰ hac vltima rõne.

Scõa aꝝ ꝙ non. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto per augustinũ. cõfirmatur Euasio. ꝛ hanc est paulus. mathei ẽ ꝛ in li. sapie. ad idem. Item. Solutio.

Augustin⁹ Dicit enī augustinus q̄ volūtas qua aliquis vult ire ad fenestram vt videat transeūtes duplicē habet finē scz primū et substantialē ire ad fenestram. secundū ⁊ accidentalē videre transeuntes. Distinguuntur ergo species rerum scōm primos ⁊ principales ⁊ substantiales fines. non secundū secundarios ⁊ accidentales

Exēplū in homine p hoc ad p̄mum. vt patet in hac specie homo. Homo enī primo est ad hoc vt ratiocinetur. Secundo. vt per ratiocinari acquirat sibi virtutes. Tertio vt per virtutes acquirat beatitudinē. Sed eius distinctū siue substātialis differentia sumitur a primo fine. vnde ratōnale est eius substantialis differentia. Eodē modo virtutes distinguuntur scōm suos primos fines. ⁊ ideo diuersarum

Stīl mō. specierum sunt cū primi fines sint diuersaꝝ specierū.

Ad scōm. Ad secundo obiectū dicim⁹ q̄ hec est falsa. Dilectio dei et proximi sunt vnica virtus propter vnicū finem. scz deum. sed sunt vnica virtus propter vnicum finē. p̄zimū scz propter vnicū volitū. quoniā idēvolo dilectione dei ⁊ dilectione proximi. quoniā dilectione dei volo michi summū bonū quidem habere. Similiter dilectione proximi volo summū bonū proximo

Ad tertiū. Ad tertiū q̄ dicit. vnū malū potest mouere. ⁊c. ergo multofortius vnica virtus. ⁊c. hoc bene cōcedimus. Sed non inde sequitur: ergo alie virtutes sunt superflue. Virtus enī est ad facile agere. vnde cū in quolibet actuvirtutū sint proprie difficultates: necessarius est proprius habitus cuilibet motui advincendū difficultatē illius mot⁹. vt patet in hoc actu dare q̄ propriam habet difficultatem propter diuersas circūstantias que statuūt illum actū in medio. Et ideo est necessarius vnus habitus qui proprie dirigat istū actuz dare ⁊ statuat ip̄m in medio. ⁊ ideo non valet predicta argumentatio. Licet enī vnica virtus sufficiat ad mouendū omēs vires anime ⁊ omīa mēbra corporis

P̄lures v̄tutes quare ponūtur Ad bonū tamen non potest ita de facili sicut oēs virtutes. quoniam sola fides vel caritas posset mouere ad omnē bonū actum. Sed non ita facile. sicut propria virtus que proprie est directiua illius actus. Ad

Ad q̄rtum quarto obiectum dicimus q̄ hec est dupler. Temperātia virtute volo michi hoc bonū: quia si hoc modū largitatis est etiā finis caritatis delectans eam per modum suauitatis: et ita quodammodo diuersi sūt fines illarum dilectionuz: et ideo dilectiones ille sūt diuersarum specierum: et secundū hoc patet q̄ fidei spei caritatis non tantum sunt diuersi fines quibus

Quare spiritus sāctus ds mltiplex quiescitur: sed etiam earū multiplex est finis in quo quiescitur: scz ipse deus: sicut spiritussanctus in libro sapientie: dicitur multiplex propter multos effectus quos habet in nobis. Item contra hoc quod dictū

Itex p̄ alid arguit. est supra. q̄ voluntates distinguuntur secundum primos et principales fines sic obicit. velle pascere velle vestire: velle visitare: sunt voluntates diuersaruz specierum: quoniam sunt volita diuersarum specieꝝ que sunt primi fines voluntatum: ergo voluntates sunt diuersarum specierum. et constat q̄ ille voluntates sunt motus virtutum: ergo sunt a diuersis virtutibus. sed constat q̄ nulla aliarum virtutum est ab alia virtute: nisi a pietate. ergo pietas nō est species specialissima: sed genus ad plures speciesvirtutū: qđ

Secundo. patet esse falsum. P̄reterea velle dilectiones carnis: velle diuitias: velle dignitates mundi sūt diuerse voluntates propter diuersa volita: ergo procedunt a diuersis virtutibus: et inde vt prius.

Ad idem. Eodem modo potest probari q̄ caritas non est species specialissima: sed genus subalternū. quoniā velle alicuius dampnū et velle gratiā suntvoluntates diuersarum specierū: quia volita sunt diuersarū specierū. ergo procedunt avirtutibus diuersarum specierum. Sed constat q̄vtraq̄ procedit a caritate: ḡ caritas nō est species specialissima: sed gen⁹ subalternū diuersaꝝ virtutum. Solutio. Dicimus q̄ secundū diuersa volita distinguuntur volūtates in specie: sed non scōm q̄cunq̄ volita. sed tantū scōm volita p̄ma ⁊ ppria. Si ergo vis assignare primū et proprīū volitum pietatis dic q̄ pietas est velle reuelare inopiā indigentis. qm̄ hec est prima ⁊ principalis intētio pietatis. sz inopia pauperis multis modis reuelatur. Cū ergo dicitur pietas pascere paupere vel vestire non sic assignatur proprīū et immediatūvolitum pietatis: sed secundarium. ⁊ ideo secundū talia volita nō debēt distingui species pietatis siuevolitū pietatis. Ad scōm dicim⁹ q̄ volitum caritatis est proprie deus qua volo alicui bonum: sed gratia est volitum secundario qua volo alicui gratiā. nō propter gr̄am sed propter deum scz vt illa gratia fruatur deo. Ubi autemvnū propter alterū vtrobiq̄ totum. ⁊ ideovnica virtus est quavolo homini ⁊ qua volo ei gr̄am. ⁊ quasi equipollentia sunt velle alicui bonū ⁊ velle gr̄am. nec tantum sunt equipolentia: imo fere idem. vt patet ex dictis.

Ppr⁹ act⁹ pietatis

Ad secūdū

¶ In qua vi aīevirtus sita sit.

¶ Tertia questio in qua vi aīe sit virtus.

Queritur que virtus in qua vi anime sita sit. Notandum q̄ sicut dicitur super illud geñ. Fluui⁹ egrediebatur de loco vo. ⁊c. P̄rudentia est in vi rationabili. fortitudo in vi irascibili. tēperantia in concupiscibili. iusticia vero non est determiate in aliqua vi: sed circuit omēs vires anime. Et ideo significatur per eufraten. de quo non determinatur in genesi per quas terras transeat. quoniā iusticia circuit omēs vires anime. In vna etiā vi site sunt pluresvirtutes. vt in rationali site sunt iste virtutes. fides/scientia/donū consiliū/intellectus/sapiētia. In vi irascibili. spes/patientia/mansuetudo/luctus/pietas: ⁊ similia. In concupiscibili. caritas/temperantia/abstinentia: ⁊ hmōi. Justicia vero nō est in aliquavi determinate vt dictū est. ⁊ propter diuersitatē istarū virtutū dicitur anima hominis iusti. celū. in ysa. ca. penultimo. Celū michi sedes est. non tantū propter eleuationē a terrenis ad celestia. sed propter picturationē qua depingit aīma predictis virtutibus. Sunt enī predicte virtutes radiantes in aīa sicut stelle in firmamēto. Dicturi ergo que virtutes in quibus viribus aīe site sint. P̄rimo dicemus de affectionibus aīe vtrum sintvirtutes. ⁊ si virtutes in qua vi aīe site sint. Secūdo vtr̄ desiderīū virtutum ⁊ odiū viciorum sint in eadē vi. Tertio de iusticia et eius speciebus. Quarto de concupiscentia amore ⁊ desiderio in quibus viribus anime sint sita. Quinto vtrū plures virtutes theologice sūt in eadē vi. Sunt aūt quattuor affectiones aīe. s. spes/timor/dolor/gaudium. P̄rimo queritur vtrum iste affectiones sint virtutes. probatur q̄ sint. quoniā bonus timor ⁊ bona spes sunt virtutes. ergo a simili. bon⁹ dolor ⁊ bonū gaudium sunt virtutes. Item dñs dicit in euāge. Beati q̄ lugēt. glo. dicit. luct⁹ p pctis ē virt⁹. qm̄ lugere p pctis est meritoriū. ⁊ ita est opus v̄tutis Sed luct⁹ pro pctis idē est q̄ dolor p pctis. est virt⁹:

Expō illi⁹ dicti in genesi.

Mō istā assignationē

Expō dicti ysaie.

q̄tuor affectiones aīe. Utrum iste affectiones sint v̄tutes Secundo. Gloſa.

Tertio p paulum

ergo et gaudiū de virtutibus erit virtus. Itē apls. Gaudete in dño semper:iterū dico gaudete. Pro nichilo ita affectuose inuitaret apls ad gaudiū nisi gaudere esset meritoriū ⁊ opus virtutis.⁊ ita gaudiū est

In oppm

virtus. Sed cōtra. Gaudiū est virtus: ergo politica vel theologica nō est politica. qm̄ non est vna cardinalū virtutū:ergo est virtus theologica. Sed cōstat q̄ non est fides vel spes vel caritas:ergo plures sunt

aī q̄ sit vt theologica

virtutes theologice q̄ tres. Q; aūt sit virtus theologica probat.quoniā virtus theologica propie ē illa qua mouetur in deū imediate.vt fides/spes/caritas. Sz sicut fide/spe/caritate mouemur in deū imediate ita gaudio q̄ mouemur in deū mouemur in ipm imediate.ergo sicut fides/spes/caritas/sūt virtutes theo

Itez aī q̄ gaudiū sit virtus. Euasio.

logice: ita gaudiū est virtus theologica. nec pōt negari quin gaudiū in dño sit virt⁹. quoniā gaudere in dño est meritoriū. ⁊ est in precepto decalogi quo precipitur. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Forte dicit q̄ gaudiū in dño est virtus theologica. Sz est virtus eadem subiecto cū caritate.quoniā caritas habz duos motus in nobis. Unum quo facit nos diligere deum. Aliū quo facit nos gaudere in deo siue delectari. q̄tum ad primū motū dicitur caritas. q̄tuz ad

Ihanc aī. ysaac qđ ft

secūdū dicitur gaudiū. Sed cōtra. Sicut est annexū caritati:ita et spei.vnde apls. Spe gaudentes.⁊ per ysaac.qui interpretat risus intelligitur spes. quoniā spes ridere facit nos. Similiter fidei annexū est gaudium. Sicut enī caritate gaudemus in prima suauitate. ita spe gaudemus in prima largitate. et fide in prima veritate. nec solis virtutibus theologicis annexum est gaudium.sed etiam politicis. Uñ aristo.

aristoteles

Si aliquis abstinet et hoc ipo letatur continens est. si vero tristatur:incontinens est. ⁊ ita continentie annexū est gaudium. Similiter fortitudini annexum ē gaudium.vnde super illud euangelij. Beati qui esuriunt et sitiūt iusticiā. Dicit glosa q̄ fortitudo excludit accidiā.⁊ ita tristiciam seculi. Non potest aūt expellere nisi per suū contrariū.s.gaudiū: ergo fortitu

Glosa.

Eodēmō ō alijs.

dini annexū est gaudiū. Eodē modo potest ꝓbari de alijs virtutibus:ergo gaudiū est annexū generaliter omībus virtutibus: ergo gaudiū nō est aliqua spēs

Iterum ad ꝑncipale aī Solutio. multiplex volutio.

virtutis. Contra. Dolor de pctō est spēcialis virtus. quoniā distingutur ab alijs ibi. Beati qui lugent:q̄ gaudiū de bono est specialis virtus. Solutio. Notandum q̄ velle dicitur multipliciter. Quādoq; dicitur velle idem q̄ appetere.⁊ scōm hoc velle est in qualibet vi.quoniā quelibet vis aīe est appetitiua sui finis in quo est ei quies. Quādoq; velle idē est q̄ cōsentire in aliquid vt fiat vel nō fiat.⁊ scōm hoc velle est tā tum in ratione. Scōm hoc dicit aristoteles q̄ voluntas est in rationabili. Tertio modo dicitur velle idē

Augustin⁹

q̄ placere:vt cum dicitur.volo istū esse bonū.i.michi placet q̄ sit ⁹bon⁹. Scōz ōt hoc aug. in libro de trinitate q̄ placitū est voluntas quieta.qm̄ cum hō habet qō placet ei.quiescit ibi volūtas eius.⁊ scōm hoc velle siue placere non est primus actus alicuius virtutis sed secūdus.quoniā sicut ad quēlibet motū virtutis sequitur hec passio.s.delectatio. ita post primū motum virtutis sequitur iste act⁹ velle siue placere. qō idem est.nec potest aliquis primo moueri hoc motu quoniam primū est vt homo credat gaudia eterna. Secundo vt ei placeant ⁊ in eis gaudeat vt etiam ei

multiplex gaudium.

placeat ipz credere ⁊ gaudeat in illo. In ipa enī fide essentialiter est multiplex gaudium ⁊ multiplex refectio. Non tantū in delectabili multitudine creditorz sed etiam in ipo actu credendi cū super eam fidei intellectus intenderit. Per hoc patet q̄ hec argumen

Ad rōnem

tatio nonvalet. Gaudere in domino est meritoriꝰ motus:ergo est motus specialis virtutis. Hec enim tenet in primis motibusvirtutum:non in secundis. Et

Fallacia cōntis

est ibi fallacia consequentis. quoniam processus fit a superiori ad inferius affirmando. Omnis enim motus specialis virtutis est meritorius.sed nō ecōuerso Per hoc patet solutio ad primū. Ad secundo obiectum dicim⁹ q̄ hec est duplex. Dolor de peccatis est

Ad scōm. Dolor de peccatis ē duplex.

virtus specialis. quoniā si accipitur dolor pro tristicia nō est aliqua specialis virtus:sed est passio vel motus habens sibi annexam illā passionem.⁊ est motus non primus alicuius virtutis: sed secundus cuiuslibet virtutis. Quelibet enim virtus habet duas vias.vnam gaudij.aliam tristicie siue doloris.vt patet

Duevie cuiuslibet virtutis.

in fide.cuiusvia vna est cum cogitat de bonis creditis et in eis gaudet.que estvia gaudij. Aliavia est cū cogitat de suo opposito detestādo infidelitatē q̄ ēvia tristicie. Secundum hoc tristicia et gaudium opponuntur sibi:et sicut vnum non est specialis virtus:ita nec reliquū.vel potest dici:dolor de peccatis idez q̄ planctus de peccatis:quo aliquis vult satisfacere ꝑ peccatis suis.crucifigendo carnē suam cum vicijs et concu.i. quo planctuvult punire in se quod deliquit qui luctus est species iusticie. et secundū hoc non sequitur q̄ si dolor de peccatis est specialis virtus : q̄ gaudium de bono sit specialis virtus.quoniam secūdum hoc dolor de peccatis non ꝑmo loco opponit gaudio.delectatio aūt ⁊ tristicia ꝑut sūt pure passiones non sunt virtutes neq; motus virtutum : sed sūt determinatiue virtutum et operationum ipsaꝝ. Similiter dolor et gaudium prout secundi motus sunt determinatiui ipsarum virtutum: qm̄ sicut dictū est: Si aliquis abstinet et in hoc gaudet:castus est. quoniam quod gaudet in abstinentia sua et ei placet signum est et quedam determinatio q̄ ipse habeat veram caritatem in corpore. Si vero tristatur in abstinendo signum est q̄ non habeat verā castitatem Si autem tristatur de incontinentia signū est q̄ habet castitatem. Item dolor de alieno bono est specia

Tristicia ⁊ gaudiū se habent. Alr ꝑt dici

Luctus ad iusticiā ꝑtinet.

verū signū castitatis.

Itez aī alieno medio

le vicium.s. inuidia. Inuidia enim est dolor felicitatis aliene.ergo per contrariū. Gaudere de bono alterius est specialis virtus:ergo gaudium de bono alieno est specialis virtus. Item dolere de alieno bono

Ad idem.

est primus motus vicij.scilicet inuidie. ergo per contrarium. Gaudere de bono alieno est primus motus specialis virtutis. qō prius negatum est. Solutio. Dicimus q̄ sicut dolor de alieno est motus specialis vicij. ita gaudium de alieno bono est motus specialis virtutis. scilicet caritatis. Sed gaudium in se de hoc bono vel de illo non est motus specialis virtutis:sed omnium. Hec autem propositio est duplex. Gaudium de hoc bono demonstrata fide est in concupiscibili.sicut dictum est q̄ hec est duplex. Desiderium virtutum est in vi concupiscibili. Et sic patet solutio ad primum argumentum. Ad secundum solui

Solutio.

q̄ hec ad ꝑmum.

Ad scōm.

mus interimēdo istam. Dolor de alieno bono est primus motus inuidie. quoniā dolere et gaudere propie non sunt primi motus vel virtutis vel vicij : sed tm̄ secūdi. Uñ si ꝑmū motūvelim⁹ diffinire inuidiā dicim⁹. Ita inuidia est odiū felicitat; aliene.et hoc odium seq̄t dolor siue tristicia felicitat; aliene.⁊ sic prima

duplex motus inuidie.

descriptio inuidie non est data per primū motū suum sed per scōm. Cum aūt vnus sit primus motus inuidie.s.odiū felicitatis aliene. duo sunt secūdi.s. dolor felicitatis aliene:ꝛ gaudiū de infelicitate. Eodē modo est in superbia. Est autē superbia amor nimi⁹ pro prie excellentie:ꝛ in hoc gaudet superbus. Cōtristat autē siue dolet de excellentia alterius.

Act⁹ superbie.

Utrum desideriū virtutū et odiū viciorū sint in eadem vi.

Quarta questio.

Queritur vtrū desideriū virtutū ꝛ odiū viciorum sint in eadē vi. Probatur ꝙ non. qm̄ sup illud euangeliū. Simile est regnum celorū fermento quod acceptū abscōdit mulier i farine sata. Tria ibi dicit grego. ꝙ tres virtutes aīe in vnū redigantur siue vt omēs virtutes fermentētur in vnū. vt in ratiōe possi deam⁹ prudentiā. in ira odiū vicior. in cupiditate desideriū virtutū. ꝛ ita odium vicior est in aliavi ꝙ desideriū virtutū. Contra. Desideriū virtutū ꝛ odium viciorū sūt ptraria: g̃ in eadē vi. Sed desideriū viciorū est in concupiscibili: ergo odiū viciorū est in concupiscibili. ꝛ ibi est desideriū virtutū: ergo desideriū virtutum ꝛ odiū viciorū sunt in eadē vi. qd̄ etiā pōt probari per hoc quod aristo. dicit in topicis. Si odium sequitur irā: erit odiū in furoris specie. illic enī ira. i. in vi irascibili. Sed hoc est falsum: qr eius contrariū scz amicitia est in concupiscibili: ergo ꝛ odiū est in cōcupiscibili. Sed desideriū virtutū similiter est in concupiscibili: ergo desideriū virtutū ꝛ odiū viciorū sunt in eadē vi. qd̄ prenegatū est. Solutio. Odiū dicit tripliciter. Primo vt odium viciorū dicatur motus ille quo aīa insurgit contra vicia ad detestandū ea vel detestādo ea. ꝛ scōm hoc odiū est in vi irascibili. Jn hac significatōne dicit grego. ꝙ odiū viciorū est in ira siue in irascibili. Scōo modo dicitur odiū viciorū voluntas fugiendi seu elongandi se a vicijs: ꝛ scōm hoc est in cōcupiscibili. qm̄ secūdum hoc est contrariū amori siue desiderio viciorū quo anima appetit se comūgere vicijs. Scōm hanc significationē dicit aristo. ꝙ odiū est in vi concupiscibili. In tertia significatione odiū viciorū idem est ꝙ displicētia mali. ꝛ scōm hoc est in qualibet vi. sicut placentia boni est in qualibet vi. et scōm hoc odiū viciorū est annexū virtuti. quoniā quelibet virtus odit vicia sibi oppositū. Has tres significationes habet hoc verbū detestari. habet etiā quartam significationē in qua detestari est iudicare aliqd esse malū ꝛ abhominabile. ꝛ scōm hoc est in ratione.

Af ꝙ nō p gregoriū.

In oppm

Secundo.

Solutio. Odiū sūt tripliciter.

Gregorius

De iusticia.

Circa tertiū capitulū queritur de iusticia in qua vi sita sit et vtrū in vna vi vel in pluribus. Sup illud geñ. Fluui⁹ egrediebat de loco voluptatis ꝛc. dicit quedā glosa ꝙ per quattuor flumia paradisi significantur quattuor virtutes cardinales. prudētia. temperantia. fortitudo. iusticia. Et dicitur ibi ꝙ per eufraten significat iusticia. nec dicit ibi per quas terras fluat eufraten. qm̄ iusticia non est determinate in aliqua vi: sed in oibus qm̄ circuit omēs. Sed contra Constat ꝙ si vnus motus singularis esset in pluribus potentijs non possent distingui potētie per suos act⁹ ergo vnicus actus singularis non pōt esse nisi in vnica vi. Preterea. vnus motus singularis non potest esse in diuersis subiectis: ergo iste motus virtutis quocunq; demonstrato aut proprie est tātum in irascibili aut concupiscibili. aut in irascibili. ꝛ ex hoc sequitur ꝙ sit in vnica vi. Sed vbi est motus ꝟtutis ibi est virtus: g̃ cū motus iusticie sit in vnica vi: iusticia erit in vnica vi. nō g̃ in pluribus. Solutio. Dicimus ꝙ prudentia est in rationabili scōm omēs species suas que sunt. scientia/consiliū/intellectus/sapientia. Similit temperantia scōm omēs species suas in cōcupiscibili qm̄ sobrietas ꝛ continētia sunt in cōcupiscibili. Silr. fortitudo scōm oēs spēs suas est in irascibili qm̄ vis irascibilis est ad victoriam et dominū. qm̄ pacientia magnanimitas/magnificentia siue largitas ꝛ similia sunt in vi irascibili. Justicia vero cū sit genus ad multas species virtutū. scōm quasdā species est in vna vi scōm alias est in alia vi. Veritas enī que est virt⁹ qua hō vult dicere verū tantūmodo primo suo ꝛ non eū decipere per falsitatē species est iusticie: ꝛ est in rōne. Protectio vero q̄ est virtus qua homo bene protegit subditos suos ꝛ mansuetudo que est virtus refrenans irā erga proximū species sunt iusticie ꝛ sūt in vi irascibili. Liberalitas vero siue benivolentia species est iusticie: ꝛ est in cōcupiscibili. ꝛ ita patet ratio qua re dicitur iusticia circuit omēs vires. ꝛ sic solute sunt omnes predicte obiectiones.

Secundo.

Solutio.

Pruden- tia i rōnali Tēperātia in concupi- scibili. Fortitudo in irascibili Justiciave ro. ꝛc. Veritas. ptectio. Māsuetu- do. Patz solu tio rōnis

De concupiscentia.

Queritur primo de concupiscentia in qua vi sita sit. apostolus dicit ad romanos. Concupiscentiam nesciebā nisi lex diceret nō concu. Super hūc locum dicit augustinus. Elegit aposto. quod ē cōmune omnium. s. concupiscentiā a qua procedunt oia mala bona ergo est lex que dū concupiscētiā prohibet oia mala: prohibet. inde sic. Omne malū procedit ex cōcupiscentia: sed omnis motus bonus vel malus dicitur esse in aliqua vi: quia est ab illa vi. g̃ cū oē peccatum sit a concupiscentia: oē pctm̄ est in cocupiscentia ergo omne peccatū est in vi cōcupiscibili: g̃ et omnis virtus est in vi concupiscibili. Est enī regula ꝙ cōtraria sunt in eadē vi. Item primus motus concupiscentie est in sensualitate: sed prim⁹ motus est peccatū: g̃ aliquod peccatū est in sensualitate: sed sensualitas cōmunis est nobis cum brutis: ergo aliquod pctm̄ ē qd̄ communicamus cum brutis: sed contraria sunt i eodem susceptibili in eadem vi: sed constat ꝙ virtus non est in eo quod communicamus cuz brutis. ergo nec pctm̄ est ibi. Sed forte dicet ꝙ sēsualitas ōr pars īferior rōnis cū ōr ꝙ pmi mot⁹ sunt i sēsualitate: hoc non potest dici qm̄ primi motus sunt in concupiscibili anteq̄ adueniat operatio rationis. Solutio. Ad primū dicimus ꝙ cōcupiscentia quādoq; large qnq; stricte accipitur. Stricte dicitur concupiscētia amor delectandi in rē suam. ꝛ scōm hoc concupiscentia tantū modo est in vi concupiscibili. large dicitur cōcupiscētia. quilibet appetitus cuiuslibet rei. Et accipit quādoq; in malo vt dicatur concupiscentia voluntas improba siue libido qua appetit aīa delectari siue fomi cari in creatura. Scōm hoc superbia est concupiscentia ꝓprie excellētie. scōz hoc supbia ꝓprehēdit nō tm̄ cōcupiscētiā carnis ꝛ ꝓcupiscētiā oculor: sz etiā superbiā vite. ꝛ scōz hoc cōcupiscētia est radix oīm malor

Questio. Paulus. Augustin⁹ Af pmo. Secundo. Euasio. ꝫ hanc af. Solutio per hoc ad primum.

scom hoc omne peccatū actuale in concupiscentia est tanq̄ in sua causa. nec inde sequitur: ergo omne peccatum est in concupiscibili. impediente fallacia equiuocationis. quoniam primo accipitur cōcupiscentia large: ꝛ cōcluditur ac si acciperetur stricte. Ad scdo obiectum dicimus q̄ cū dicitur. primi motus sunt in sensualitate. ibi accipitur sensualitas non pro bruta li: sed pro sensualitate humana. Est enim duplex sensualitas. s. brutalis vel que mouetur per modum nature: ꝛ est irrationabilis. nec subest libero arbitrio: quia cōcupiscim⁹ siue appetimus comedere vel coire velimus nolimus in hac. nec est virtus nec est vicū est ꝛ sensualitas humana que est inferior pars vis cōcupiscibilis. Vis enim cōcupiscibilis humana habet duas partes. Superiorē qua cōcupiscit eterna. ꝛ inferiorem qua cōcupiscit temporalia. Et scom vtramq̄ partem mouetur volūtarie. ꝛ ideo in ea est peccatuz et in ea sunt primi motus quibus indebito modo cōcupiscimus tēporalia ante iudiciū ratōis. Per hoc patet solutio ad scdo obiectū. quoniā primi mot⁹ sūt in sensualitate. sed illa nobis nō est cōis cū brutis.

Fallā equocationis.

Ad scom.

Duplex sē sualitas.

Duplex cōcupiscibil.

Vtrum sint plures virtutes theologice q̄ tres.

Queritur vtrū sint plures virtutes theologice q̄ tres in eadē vi. Probat q̄ plures sunt q̄ tres. quoniā augustinus dicit in libro de moribus ecclesie q̄ amor boni est amor sūme potentie. sapientie. concordie. Sed respectu huius finis qui est prima veritas ineſt nobis vna virtus theologica que est fides. ꝛ amor primeveritatis. respectu prime largitatis ineſt nobis spes ꝛ amor pme largitat[is]. Similiter respectu sūme suauitatis ineſt nobis caritas ꝛ amor summe suauitatis. ergo a simili: respectu summe potētie merit nobis quarta virtus theologica que erit amor sūme potentie. ꝛ respectu sūme sapientie. quinta. et respectu summe cōcordie. sexta. Et ita ad minus sex erunt virtutes theologice. vel sic. Prima veritas generat in nobis vnam virtutē theologicā. Prima largitas secundam. prima suauitas tertiam. ergo eadē ratōne prima potentia quartā. prima sapientia quintā. pma theologice cōcordia sextā. ꝛ sic erūt plures virtutes q̄ tres. Item fides/spes/caritas dicūtur virtutes theologice: quia per eas mouemur in deum immediate: ergo eadē ratōne timor erit virtus theologica: quia per ipm mouemur in deū imediate. quoniā sicut caritate diligimus deū propter se: ergo sicut caritas est virtus theologica: ita et timor. Item. sicut prima veritas generat in nobis fidem: ita prima potētia timorem. ergo sicut ꝛc. et ita plures erunt q̄ tres. Sz constat q̄ tantum sunt tres vires aīe: ergo cum oīs virtus sita sit in aliqua vi aīe sequitur q̄ plures virtutes theologice sint in aliqua vi aīe. Contra. Omnis vis habet vnicum finem vltimū. sicut intellectus habet vnicum finē. s. primā veritatem quā querit omibus operibus suis ꝛ in ea quiescere intendit: ergo de⁹ nō est intellectus nisi vnicus finis: ergo in intellectu non est sita nisi vnica virtus theologica qua querit quiescere in prima veritate. Eodē modo potest probari q̄ in alijs duabus viribus non sunt nisi tantū due virtutes theologice: ergo nō sunt plures theologice q̄ tres. Sed iterum obicitur de duobus vltimis donis spiritussancti. s. de intellectu ꝛ sapientia. quoniam eis mouemur in deū immediate: ergo cum sint virtutes erūt ꝛtutes theologice. ꝛ ita plures q̄ tres. Solutio. Dicimus q̄ cum delectemur in deo immediate virtutibus theologicis non erunt nisi tres virtutes theologice. quoniā non sunt nisi tres modi delectandi in ipo summo delectabili. sicut patet in delectabili sensibili in quo non potest aliquis delectari nisi tribus modis. s. vel per modū estimationis vel per modum confidentie vel per modum coniūctionis ad illud. vt quando aliquis desiderat delectabile sensibile. si estimat se posse habere illud de facili. vel si sperat se habiturum vel quando coniūgitur illi per adoptionem siue possessionē delectetur in eo desiderio prius. nec sunt plures modi delectandi in delectabili sensibili. Eodem modo non sunt nisi tres modi delectandi in summo delectabili. Per fidez enī delectamur in ipo per modū estimationis siue cognitionis. per spē. modo confidentie. per caritatem delectamur in ipo per modū coniūctionis. quoniā dilectio est coniunctio diligentis cum dilecto. Deus etiā qui est multiplex finis virtutū theologi. quodā modo nō est nisi triplex finis. Est enī finis vt prima lux ꝛ sapientia. ꝛ scōz hoc est finis fidei. Est etiam finis inq̄tum summe largus et omipotēs. ꝛ secundū hoc est finis spei. Est finis vt summa bonitas siue suauitas caritatis. nec tantū secundū hoc est finis virtutum theo. sed etiam principiū siue causa efficiens earū. Finis enī consideratus fit causa efficiens. cōsideratio enī prime veritatis generat fidem. consideratio prime largitatis et omipotentie simul generat spem. consideratio prime suauitatis caritatem. Omia autē que dicuntur de deo reduci habent ad ista tria. Sapientia. lux reducitur ad hoc quod dicitur prima veritas. Per hoc aūt q̄ dicitur sūma remuneratio ꝛ omnipotentia reducitur ad hoc quod dicitur sūme largus. Sūma concordia. sūma misericordia reduc̄t ad hoc quod dic̄t sūme bonus siue suauis. ꝛ ideo non sunt nisi tres theologice. Per hoc patet solutio ad duas primas obiectiones Advltimo obiectū dicim⁹ q̄ dono timoris nō mouemur imediate in deū qō patet per hoc q̄ timor initialis vel filialis non dicitur timor dei: nisi quia eo timemus offendere deum: sed timore reuerentie non mouemur in deum: sed potius a deo. Est enim timor reuerentie quedam resilitio ab altitudine dei in propriam infirmitatem. Omnis enī timor fuga est: sed non est in aliq̄d sz ab aliquo. Contra hoc quod dicit beatus gregori⁹. q̄ desideriū virtutum est in concupiscibili obijcitur: quoniā velle credere ꝛ credere sūt eiusdem virtutis: ergo eiusdem potentie: sed credere est in ratione: hoc constat ergo velle credere est in ratione. ergo voluntas credendi est in ratione: q̄ desiderium fidei est in ratione: non ergo in vi concupiscibili. Item communis animi cōceptio est: q̄ quilibet desiderat suam perfectionem. sed perfectio rationis est fides: ergo ratio ē desideratiua fidei: ergo desiderium fidei est in ratione. Pari ratione. Desiderium spei est in vi trascibili. et desiderū caritatis est in vi concupiscibili: ergo desiderium virtutum generaliter consideratū nō est potius in vi cōcupiscibili q̄ in alijs viribus. Solutio. Dicim⁹ q̄ desiderū virtutū dupliciter dicitur: quia desiderium virtutū dicitur. i. desiderium earum que sunt virtutes. Et secundum hoc desiderium virtutum est in qualibet vi. vt probatum est. quoniam quelibet vis desiderat suā perfectionem. ꝛ ita virtutē que perficit eam. vel potest

Solutio.

Triplicit dilectamur in sensibili.

Triplicit delectat q̄s in deo

de⁹ mltiplicit ē finis virtutū theologicarum

Ad duas p̄mas.

Ad vltimū

Timor reuerentie

p̄ dictū gregorij.

Secundo.

Eodē mō aī de alijs.

Soluto.

Alit p̄t dici

Alī forma tur rō.

Secundo.

Tertio.

In oppom

Ad idem.

Iteruz ad principale.

dici desideriū virtutum quo desideramus virtutem vt virtutē:non vt fidem vel spem/vel caritatē. ⁊ scdz hoc desideriū virtutū idem est qđ amor boni siue desideriū boni in aliquo.⁊ hoc est amicitia. Et scdz hoc est in vi concupiscibili. Scdm hoc intelligit gregor. scdm hoc hec ꝓpositio est duplex. Iste vult hoc verbum demonstrata fide. quonia si hoc verbū vult respicit solum suppositū per accusatiuū significatur voluntas que est in ratione. Si autē respiciat suppositū cum forma significatur voluntas que est in vi concupiscibili. Eodem modo dicimus ꝙ hic est multiplicitas desiderium virtutum.

Dictū gregorij sic intelligitur. Hec est duplex.

De singulis speciebus virtutū.

Tertius tractatus.

Dicto de essentia virtutum. dicendū est de singulis speciebus virtutum per ordinē. Primo de fide. quonia prima est inter virtutes. iuxta illd. Prima petit camp. ⁊c. de qua sic agemus. primo quid fides siue de diffinitione fidei. Secundo vtrū fides sit virtus. Tertio. vtrum fides sit vna species virtutis an sit genus continens sub se multas species virtutū Quarto. vtruz idem credatur ⁊ dubitetur. Quinto de fide implicita ⁊ explicita. Sexto. de fide distincta ⁊ indistincta. Septimo. de articulis fidei. Octauo et vltimo. vtrū fidei subsit falsum.

Q. Hoc nomen fides capitur multipliciter.

Primū capitulū cōtinēs octo partes.

Fides capr ꝺnoꝙ mōis.

Prius ergo notandū ꝙ hoc nomen fides multipliciter accipitur. Fides quandoꝙ dicitur habitus credendi informis quē habent christiani in mortali peccato ⁊ demones. sicut dicit btūs iacobus. Demones credunt ⁊ contremiscunt. Quādoꝙ fides dicitur habitus credēdi formatus que proprie est virt⁹ de qua dicitur. Justus ex fide viuit. ⁊ iterum. Sancti per fidem vicerunt regna. Et iterum. hec est victoria que vincit mundū fides nostra. Quandoꝙ dicitur fides ipa cognitio aperta quam habebimus in futuro Unde apls. de fide in fidem. vbi dicit augustin⁹. De fide spei transibimus in fidem speciei quādo cognoscemus sicut cogniti sumus. Quādoꝙ dicitur fides ipe motus fidei. vnde augustinus. Fides est credere quod non vides. Quandoꝙ fides dicuntur articuli fidei collectiue. vt ibi. Hec est fides catholica quam nisi quisꝙ ⁊c. De fide scdm ꝙ est virt⁹ ad presens intendim⁹. quā sic diffinit apls. Fides est substātia rerū sperandaꝝ argumentū non apparentiū. qđ sic est intelligendū. Fides est substantia. i. fundamentū rerū sperandarū per quod. s. acquirūtur res acquirende.

Diffinitō fidei.

Dicit etiam fides substantia rer sperandar: qr ꝙ eaz substant in nobis res sperande. in presenti per spē. in futuro per rē. Per fidē enī iam ꝓgustam⁹ dulcedinē felicitatis eterne q̄ consistit in stola aie ⁊ stola corpis que sūt res sperāde. Argumētū nō appar entiū dicit duobus modis. vt solet exponi. Primo: qr per eam cōiunguntur res nō apparentes. qđ sicut hoc modo patriarche et prophete et apostoli crediderunt ista. Pater ⁊ filꝰ ⁊ spūssctūs sūt vnus deus: ḡ ita est. Secundo sic. Fides est argumentū. qm̄ ꝙ fidē probatur de rebus nō apparēt⁹: qr nō apparent sicut ecclesia

Expō diffinitionis

Illa ptica duplicit exponitur

Utrū diffinitō fidei sit bn assignata.

credidit hoc: ergo non apparet. Contra hanc diffinitionem apostoli obicitur multipliciter. qm̄ illa diffinitio non congruit tantū fidei: sed etiam spei. quonia spes est substantia rerū sperandarū. quonia per eam iam substant in nobis res sperande per pregustationem. Est etiam argumentum apparentiū dupliciter. sicut dictū est de fide: ergo diffinitio ista non cōgruit soli fidei: ergo male est assignata. Forte dicit ꝙ fides dicitur substantia. i. primū fundamentum siue primū principiū rerū sperandarum. ⁊ hoc non congruit spei Sed scdm hoc prima pars diffinitionis hec. s. substātia rerū sperandarū congruit omni fidei et soli: ergo reliqua pars male apponit. quoniam a nullo distinguit. Item quelibet res debet diffiniri secundū primū et principalem finem ad quē est. Sz fides primo et principaliter est ad credere: ergo fides debet diffiniri per hunc motū credere. ⁊ apostolus diffinit eam per effectū remotū. videtur ergo ꝙ male. Item queritur quare potius dicit sperandaꝝ ꝙ credendaꝝ vel diligendarum. Solutio. Dicimus ꝙ predicta diffinitio fidei scdm ꝙ intelligitur eo modo quo prius exposita est: congruit et fidei et spei. Sed vltima pars illius diffinitionis duobus alijs modis intelligitur scdm ꝙ illa diffinitio congruit soli fidei. ⁊ secundum hoc pars prima hec. s. substantia rer sperandaꝝ ponitur ibi ad differentiam fidei informis proprie. Reliqua autē pars ponitur ibi ad differentiā virtutum secundum ꝙ intelligitur tertio ⁊ quarto modo. Tertio enim modo intelligitur vt dicatur fides argumētum per similitudinē. quoniam sicut per argumentum venitur ad conclusionis noticiā. ita per fidē magis et magis illuminantem intellectum venitur paulatim in perfectam noticiam etiā bonoruz non apparentium quod soli fidei congruit. quonia sola fides est que prima et per se illuminat intellectum. Quarto modo dicitur fides argumentū non apparentium propter articulos fidei qui sunt principia fidei per se nota. Unde fides siue fidelis respuit eorū probationem. Fides enī: quia soli veritati innititur in ipis articulis inuenit causam quare credat eis. s. deuz. sicut in alia facultate. Intellectus in hoc principio Omne totum est maius sua parte. Causam inuenit per quā cognoscit illud. quonia si in theologia nō essent principia non esset ars vel scientia. Habet ergo principia scilicet articulos qui tamen solis fidelibus sunt principia. quibus fidelibus sunt per se nota: non extrinsecus aliqua ꝓbatōne indigentia. sicut enī hoc ꝓncipiū Omne totum maius est sua parte: habet aliquātam illuminationem per modum nature illuminantis intellectum: ita hoc principium. deus est remunerator omnium bonorū: et alij articuli habent in se illuminationem per modū gratie qua deus illuminat intellectum. vnde esa. vij. Nisi crediderit non intelligetis. ⁊ salomō. iiij. prouerbiorum. Semita iustoꝝ quasi lux splendens et crescit vsqꝙ in perfectam diez Isti duo vltimi modi quibus fides dicitur argumentum non apparentiū non conuenit alijs virtutibus: et ideo per illā vltimam partē differt fides ab alijs virtutib⁹. Ad aliud sequēs obiectū dicim⁹ ꝙ illa diffinitio non est logica vel physica. sicut enī logica diffinit res per genus et differentias: vt cum dicit: ira ē appetitus cōtrarij doloris. et naturalis philosophia diffinit ꝙ naturā: vt ira ē accēsio sāguinis circa cor: ita theologia diffinit rem ꝙ habitudinem ꝓpriam quaz

ꝺ diffinitionem arguit

Euasio.

ꝺ hanc aī.

Scdo ꝓncipaliter.

Tertio.

Solutio.

Diffinitio vnomō cōuenit soli fidei.

Articuli fidei nō ꝓbāntur.

per hoc ad prima.

Ad aliud.

habet ad vltimū finem scilicet deū quod generaliter dicitur q res debet diffiniri per primū t principalem finem locū habet in alijs diffinitionibus. Ad vltimo obiectum patet solutio. quoniam fides principaliter tendit ad omēs et solas res sperandas quibus intendit frui deo: sed non intendit ad omēs res credēdas vel ad omnes res diligendas.

Ad vltimū

non tantum supra opinionē: sed etiā supra scientiam demōstratā. Magis enī credit intellectus per fidem illuminatus prime veritati q̄ sillogismo demonstratiuo. Cum ergo dicitur q fides est media inter opinionem t scientiā. intelligitur de opinione fidei inferiorius t de scientia manifesta qua videbimus deum in futuro facie ad faciem.

Quō fides mediat int scientiam et opinionē.

Vtrum fides sit virtus.

Secunda questio huius capituli.

Af q non.

QVeritur vtrum fides sit virtus. Videtur posse probari q non: quia philosophi dicunt q finis speculatōis est veritas siue verū: virtutis vo finis est bonum. Sed fidei finis est veritas. quoniā fides est cognitio enigmatica bonorū eternorū: ergo eius finis non est bonū: ergo ipa non est virtus. Item cum duplex sit intellectus: speculatiuus: et practicus. In speculatiuo intellectu sunt scientie t speculationes veritatis. In practico intellectu est virtus t bona operatio. Fides autē est in speculatio intellectu: non in practico. quoniā fides non est in inferiori parte mentis: sed in superiori. sicut dicit beatus Gregorius super illud hieremie. Filij mempheos et thāneos constuprauerunt tevsq; ad verticem. Cum ergo fides sit in speculatio intellectu: ergo ipa est scientia siue cognitio quedā: et non virtus. Item fides est media inter scientiam et opinionē. Sed duo extrema. s. scientia t opinio sunt in speculatiuo intellectu. t cōsistūt in pura speculatione: ergo fides est pura speculatio: ergo non est virtus. Solutio. Dicimus q fides est in speculatiuo intellectu: non tamen consistit pure in speculatione. nec eius finis tantū est veritas: immo etiam bonum. consistit enī in speculatione prime veritatis t in estimatione boni: quia dū intellectus per fidē speculatur primā veritatem estimat eam sibi summe delectabilem: t sibi summū bonū. t ideo mouetur in illāvt i ea delectet et q̄escat Sicut ouis p estimationē fugit lupū. ita fides per estimationē mouet in primā veritatē. Et ideo fides conūgit animas sanctas deo. et quia est prima virtus inter theologicas. Intellectus autē speculatiuus in alijs scienciis vti debet sola speculatione et nō estimatione. quoniā nullū subiectum alterius scientie est bonū in quo debeat delectari noster intellectus. Unde non debet moueri per estimationē in illud. s. in quācunq; creaturam vt delectetur in illa. qō si faceret mecharetur. quoniā sicut affectus noster mechatur cū mouetur ad hoc vt delectetur in aliquo bono temporali. ita intellect⁹ noster mechatur quādo mouetur per estimationē ad hoc vt delectetur in aliqua veritate creata. Et ideo in alijs scientijs debet esse pura speculatio. Sed in hac sententia siue scientia ipa speculatio virtus est. quoniaz per modum estimationis mouet ad bonum: ad bonum dico eternū. Non primo loco ad bonū in operatione sicut politice virtutes. tamen ipsa fides mouet ad bonum in operatione per medias virtutes politicas quas omēs ipa mouet. Ipa enī viuificat t hoiem interiorem t hoiem exteriorē. sicut dicit apostolus. Justus ex fide viuit. Cum ergo dicūt philosophi q virt⁹ est sita in practico intellectu hoc intelligūt tantum de politicis virtutibus que consistunt in operatione. De fide enim nichil vel parum cognouerunt. Per hoc patet solutio ad duas primas obiectōnes. Ad tertio obiectum dicimus q fides est substantia

Secundo.

Gregorius sup hiere.

Tertio.

Solutio.

Mota ista.

Exemplū.

Intellect⁹ speculatiu⁹

Fides mouet ytutes

Apostol⁹.

Philosophi nō cognouerunt fidem.

Vtrū fides sit vnica virtus.

Tertia questio huius capituli.

QVeritur vtrum fides sit vnica virtus .i. vtrum fides sit species specialissima an gen⁹ subalternum. Probo q nō est vnica virtus. quoniā aliud est donū quod de deo est. id est donū sapientie. Et aliud est donū quod est de rebus humanis scilicet donū scientie. ergo eadem ratione alia est fides que de deo ē vt qua credimus deū esse trinū et vnum. Et alia est fides que est de reb⁹ humanis. vt qua credimus q homines resurgent in resurrectione vel q mali punientur pena eterna. Item quia non est vnicū genus appetendorū: sed diuersa genera. ideo non est vnica virtus appetendorū: sed diuerse virtutes in specie. qm̄ etiam plura sunt genera credendorū q̄ appetendorū. Item augustinus dicit q scōm diuersa volita distinguūtur diuerse voluntates in specie. quoniā alia est voluntas qua volo honores mundi. alia ē qua volo delectari in carne. alia qua volo excellere alios homines: ergo eadem ratione secundum diuersa credita debent distingui diuerse fides in specie. Contra Apo. dicit vnus dōs: vna fides. vnum baptisma. et augustinus super illum locum dicit: q alia est fides que est in corde istius. alia que est in corde illius: tamen vna est specie et similitudine in cordibus omnium: licet enim sint plures fides numero: vnica tātuz est in specie. Solutio: dicimus q reuera est vnica fides i specie et non valet prima argumētatio. Aliud est donum quod de deo et cetera. qm̄ illa duo dona sunt de diuersis subiectis et de diuersis dispositionibus: et diuersas habent proprias rationes. sed omnes fides siue sint de superioribus siue de inferioribus de eodem sunt. scilicet de deo: quoniam omnes articuli sunt de deo vt post patebit. et habent rationem. quoniam vnica est ratio credendi omnes articulos. qnoniam si queritur quare ita credis hoc vel illud non est nisi vnica responsio: scilicet quia ita docet prima veritas. fides enim soli prime veritati innititur: nec querit aliud medium ad probandum aliquem articulū. quoniam fides est argumētū: non conclusio. sicut dicit Apostolus. Quoniam licet fides haberet plura media ad probandū aliquem articulum: tamen non principaliter inniteretur illis: sed tantum prime veritati. Sicut igit̄ geometria est vna scientia. quoniā de vno subiecto t diuersis medijs. ita et multofortius vnica est fides: quia est de vnico subtecto et vnicū mediū per quod venit in hoc vt credat quicquid credit. t ita patet solutio ad primo obiectū Ad secundo obiectuz dicimus q non valet hec argumentatio. Diuerse sunt species appetendorum siue diuerse virtutes in specie sunt appetendorū: ergo eadem ratione diuerse fides t̄c. quoniā vnica est ratio oīm credendorum vt dictum est. sed non est vnica ratio appetēdorū. Sed hoc videt esse falsū. quoniam sicut omia credenda: credenda sunt propter veritatē ita omia appetenda: appetenda sunt propter deum

Arguit q nō est vnica

Secundo.

Tertio p augustinū.

In oppom

Augustin⁹

Solutio.

Ad primū

Fides initur soli prime ytati.

Ad scm.

ꝫ istud ar.

ergo sicut vnica est ratio credēdoꝝ.ita est vnica ratio appetendoꝝ.ꝛ ita videt ꝙ nō valet predicta solutio.

Solutio. Ad hoc dicimus ꝙ re vera vnica est ratio oīm appetendoꝝ vniuersalis:sed diuerse sunt particulares rationes scōm precedētes virtutes.vt pz in largitate q̄ considerat qñ dandū ꝛ cui dandū gra cuius: ꝛ simulia et in continētia q̄ simliter cōsiderat quare sit abstinēdum a carnalibus desideriis.s.ne violet tēplū dei.ne spūisctō cōtumelia faciat ne corpus faciat habitaculū demonū.Eodē modo intellige de alijs q̄ sūt de appetendis.qm̄ scōm vnūquodq; appetēdū sūt ꝓprie difficultates ꝓpter diuersas ꝛ proprias circūstantias quibus debet vestiri tā volūtas q̄ actus ret appetibilis

Diuerse virtutes appetēdoꝝ. ꝓpter quas etiā sūt diuerse particulares ratioes in particularib⁹ appetendis.ꝛ ideo diuerse sūt virtutes appetēdoꝝ.Sed vnica est ratio oīm credendoꝝ et vniuersalis ꝛ particularis.ꝛ ideo vnica est difficultas in credēdis.et ideo vnus habitus siue vnavirtus oīm credendoꝝ.ꝛ per hoc patet quare nō valet predicta argumētatio.

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ sill' non valet hec argumētatio Scōm diuersa volita distinguūtur diuersevolūtates ꝛc̄.q̄ scōm diuersa credita ꝛc. qm̄ nō est simile de motibus ꝛ habitib⁹. qm̄ ex vno habitu possūt exire mot⁹ diuersaꝝ speciem. vt pz etiā in habitu naturali qui est visus ex quo ꝓcedunt isti actus videre albū:videre nigrū.qui sunt diuersarum speciem. Simliter ex illo habitu q̄ est fides procedunt diuersi actus in specie. s.isti credere deū esse. credere filiū dei esse natū de virgine.credere ꝙ deus puniet ineternū malos:et remunerabit bonos.Sed quoniā omia ista eadē ratione credūtur vt dictū est. ideo non habent nisi vnū habitū ex quo procedūt.Et ita secūduz hoc fides habebit plures mot⁹ in specie.

Exemplū.

ꝫ ista aī. Sed cōtra. Virtutes non distinguūtur scōm vltimū finem. quoniā sic oēs virtutes essent eiusdem speciei sed distinguūtur scōm primos fines ꝛ substātiales. s. secundū motus interiores. Sed diuersi sunt motus interiores fidei scōm diuersa credita:ergo fides non

In ꝫriū. est vnica virtus in specie.Contra. Fides est assentire prime veritati propter se ꝛ super oīa: ergo siue credam hunc articulū siue illum: tale credere nō est nisi assentire prime veritati in hoc articulo vel in illo:ergo quodlibet credere est assensus in primaveritate ꝛ ꝓpter se:ergo omia credere sunt eiusdē speciei.ꝛ ita

Secundo. omēs motus fidei sunt eiusdē speciei. Item intellectus tendit ad hoc vt quiescat in suo fine.sed non tendit ad hoc efficaciter nisi per modū fidei: ergo omnibus motibus fidei tendit ad hoc:ergo omēs motus fidei tendūt ad hoc: ergo tendunt ad eundē finem et immediate.quoniā nullo modo posset assignari me-

Iterū aī in oppositū. dium.ergo omēs motus sunt eiusdē speciei.Sed cōtra. Augustinus dicit ꝙ credere est cogitare cū assensione.sed cogitare illud non est nisividere spirituale. Sed videre album videre nigrū iste visiones actuales sūt diuersarū speciem: ergo eadem ratione intelligere hominē et intelligere asinū sunt motus diuersarum specierū: ergo eadem ratione cogitare deū esse trinū et vnū.cogitare filium dei esse natuz de virgine sunt diuersa genera in specie: ergo motus fidei sunt

Euasio. diuersarum specierum. Forte dicet ꝙ licet sint diuersa credita:tamen nō sunt diuersa credere propter eandem delectationē sibi annexam.quoniā vnica est delectatio qua intellectus delectat in suo fine credēdo.

ꝫ hanc aī. Sed contra. Motus fidei:motus spei:ꝛ motus caritatis habent diuersas delectationes in specie sibi annexas : quia sunt diuersarū specierum. ergo eadem ratione. si motus fidei sunt de diuersis rebus habebunt diuersas delectationes sibi annexas. et ita non erunt eiusdē speciei propter eandem delectationem.

Solutio. Quod concedēdo dicimus propter istas duas vltimas rationes.ꝙ fides habet diuersos motus in specie.

Ad primū. Ad primo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa.Virtutes distinguuntur secundum primos ꝛ substantiales fines. quoniā non distinguuntur scōm motus. ita ꝙ si motus sint diuersaꝝ specierū ꝙ virtutes sint diuersarum specierū.Sed distinguūtur virtutes secūdum

Quō ꝛtutes distinguūtur. diuersas difficultates quas explicant.Virtutes enim non sūt simpliciter ad agere vel ad bene agere. sicut potentie:sed sunt ad facile ꝛ firmiter bene agere.Et quoniā vnica est difficultas credendi in omibus credendis.vt dictum est:ideo non est nisi vnica fides.

Ad scōm. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ hec est falsa. Credere est assentire prime veritati: immo credere est cogitare cū assensione.Q̄d ergo dicit.credere est assentire describit credere per suū consequēs.ꝛ quia diuersificatur cogitare scōm diuersa cogitata diuersificatur credere secundū diuersa credita. Et ideo diuersi sunt motus fidei in numero.tamen vnica est fides in specie. Diuersis etiam motib⁹ fidei diuerse sunt adnexe delectatōnes in specie.Nonvna tantum.quoniā

Delectatio ānexa fidei sicut alia delectatio adnexa est visui quando video vi ride:ꝛ alia visioni qñ video candidū.Ita alia est delectatio que est adnexa motui fidei quo credo deū esse creatorem meū.ꝛ alia illi quo credo deum esse trinū et vnum. ꝛ alia illi quo credo filium dei incarnatum et sic de alijs.

Vtrum idem scitum ꝛ creditum.

Quarta questio huius capituli.

Aī ꝙ sic ꝙ augustinū. Queritur vtrum idem sit scitū et creditū. Probatur ꝙ sic.quoniā augustinus dicit. Quedaz sunt que non credūtur nisi prius intelligātur.Intelligantur augustinus posuit pro sciantur:aliter nichil dixisset.ꝛ ita idem est scitū et creditum.

Secundo. Item philosophi venerunt in cognitione dei per creaturas. ꝛ sic habuerunt scientiam de deo per naturales rationes. quoniā apostolus dicit.Inuisibilia dei per ea que facta sunt ꝛc. Sit ergo ꝙ aliquis veniat ad fidē.cōstat ꝙ quandovenit ad fidē non obliuiscitur ratōnes quibus prius sciebat deū esse:ergo adhuc scit deum esse ergo idem scit et credit.

Tertio. Item scientia sensitiua siue per effectum nō excludit scientiā per causam.vt quādo astronomusvidet eclipsim solis per effectum non excludit scientiā qua scit probare ꝙ eclipsis erat futura hac die. Ergo eadem ratione cognitio que est ꝑ fidē nō excludit sciētiā q̄ est ꝑ ratiōes.et ita idē scit

Euasio. pbs iste et credit. Forte dicit ꝙ per talem effectum nō potest probari ꝑma causa.i.per creaturas qñ nō cōuenit cū eis genere vel specie vel differētia vel proprio vel accidēte.Cōtra. causa cognoscit per suū effectū et inquantum causa : ergo quo magis est eo magis cognosci habet per suū effectū.sed deus maxime est causa creaturaꝝ: ꝙ maxime habet cognosci ꝑ creaturas : ergo deū esse est scitū per effectū creaturaꝝ et

ꝫ hanc aī fides nō excludit talē scientiā: ergo idē est creditū et scitū.Sed cōtra tulli⁹ dicit ꝙ vox omniū est vox natu

In oppm

re.sed deū eē est vox oīm: ḡ deū eē naturaliē est scitū ab oībus: ḡ ipsū nō est meritoriū. qm̄ naturalia non sunt laudabilia vel vituperabilia: ergo deū esse nō est articulus fidei: ergo in hoc casu nō est idē scitū ⁊ creditū quia deū esse nō cadit sub fide qō quidā cōcedūt hac ratione. Sed cōtra. augustin⁹ dt in libro solilo quior q deū diligit quicq̄d diligere pōt.sed cōstat q talis dilectio dei nō excludit caritatē dei: ergo eadē ratione naturalis cognitio et⁹ qō est deū esse non excludit fidē eiusdē. Forte dicit: q idē est scitū et creditum. Sed contra. maiori superueniente lumine lumen minus cessat vt luce solis: lux lune et stellarum: ergo multo fortius aduenīente sole iusticie in aīam hominis cessat lumen nature: ḡ aduenīēte fide nō habet locū ratio naturalis. et ita non est idē scitū et creditū. Jtē per fidē assentit homo prime veritati ꝓpt̄ se et super oīa: ergo non assentit ei propter ratiōes humanas: ḡ rōnes humane nō faciunt cognosci ꝓmā veritatē. nisi est fides. hoc autē fuit signatū per samaritanā cui dixerūt samaritani iam non ꝓpter te credimus. sed quia ipsi vidimus et audiumus. Samaritana significat rationē naturalē samaritani venientis ad fidē nouiter. quoniā venientes ad fidē nouiter dicūt rationi naturali iam nō ꝓpter te credimus. sed quia ipsi vidim⁹ per fidē: ergo aduenīēte fide naturalis ratio nō habet locū. ⁊ ita nō idē est scitū ⁊ creditū. Jtē si ego diligo deū propter tēporalia tm̄ aduenīente caritate cessat illa dilectio: ḡ eadē rōne aduenīente fide ratio naturalis cessat et ita nō est idem scitū et creditū. Solutio. notandū q est cognitio dei naturalis et accidentalis. Naturalis duplex qm̄ adā nō obscurre sed aperte cognoscebat deū in creaturis qm̄ nondū erant tenebre peccati super faciē abyssi. i. cordis humani. Alia est cognitio dei post pctm̄ que ē per speculum et in enigmate. et talis est dīa inter cognitionē naturalē ante peccatū et cognitionē naturalē post peccatū: qualis est inter dignitatē et suppositionē. dignitas enī nō indiget aliqua ꝓbatione vel leui persuasione. sed suppositio indiget ad minus leui persuasione. eodem modo ante peccatū nō indigebat homo vt ei probaret vel alio modo persuaderet deū esse. Accidentalis cognitio dei triplex est. qm̄ quedam est que acquirit̄ per naturales ratiōes qualem habuerunt philosophi. Est alia que innitit̄ testimoniis scripturarū vel miraculorū et hec est fides informis. Tertia est gratuita que est per illuminationem qm̄ lux vera illumiat aīam ad videndū se ⁊ alia spūalia ⁊ talis cognitō ē fides gratuita. q̄ dicit in corde hoīs iam non propter rōnem naturalē credo. sed propter illud quod video. qm̄ tali cognitione aduenīente assētit aīa prime veritati propt̄ se et super oīa. tali cognitione pereunt oēs alie cognitiōes accidētales. ⁊ quātum ad actū et quātū ad habitū: licet quidā dicant q non pereunt quantū ad habitū: sed tantum quantum ad actū: sed hoc est falsum. qm̄ eadē est apprehensio omniū cognitionū accidentalium: quibus cognoscit deus. et cum illa apprehensio venit in animam: fides tanq̄ velocior preoccuparet motus aliarum cognitionum accidentalium si essent ibi. ⁊ ita cuz fides adest iam non est abilis homo ad credendum per rationes quas prius habebat. sed ille rationes non in eo generant fidē: sed gratuitā fidē confirmant et augmentant: sicut beneficia tēporalia non faciunt in hoīe caritatem: sed confirmant et augmentant eam quantum ad suū motū. nec est simile de sciētia que est per effectū. et scientia que est per causam. qm̄ habent diuersa media et diuersas considerationes: ex quibus generantur. Sed omnes accidentales cognitiones de vnica habent considerationem et ideo maior ⁊ velocior non patitur secū alias vt dictū est. Per hoc patet solutio ad secundo et tertio obiecta. Ad primo obiectū dicimus q quedā sunt que non possunt credi nisi prius intelligātur que oportet cognosci pri⁹ naturali cognitione. vt vnum esse principium: prius est intelligibile q̄ creditur. Quedam autem sunt que oportet prius credi q̄ cognosci siue itelligi: vt articuli ad quos non potest attingere ratio naturalis. vt est filium dei esse hominem: vel hutusmodi. Ad aliud obiectum dicimus q hec argumentatio non valet: deum esse est naturaliter cognitū: ḡ non est articulus fidei. Sed hoc postea plenius dicetur: qm̄ de articulis fidei dicemus. Jtem aliter probatur: q idem est scitum et creditum. Sim⁹ in tempore in quo patiebatur christus: inde sic. Petrus scit istum pati. demonstrato christo. Probatio. petrus videt istū pati oculis corporeis: ergo scientia sensitiva scit illuz pati. Jtem hec propositio est vera. Si iesus patitur christus patitur: vel ipse patitur et petrus scit hoc. qz hoc nulli ē dubiū: ergo petrus scit q si iesus patitur ipse patitur: sed petrus scit eū pati: ergo scit ipsū pati: petrus scit istum pati est istum pati demonstrato iesu: ḡ petrus scit istum pati. Preterea: scit istum hominez pati: ergo scit istum pati. Sed credit istū pati: qm̄ credit filium dei pati: et iste est filius dei. ḡ credit istum scz filium dei pati: et ita idem scit et credit. Jtem sint hic petrus et iacobus et christus et iste homo ē certificatus q aliquis ex istis est christus filius dei: sed nescit quis. probatur et hec propositio. Jste homo ē iesus filius dei. constat q non potest respondere: verū est vel falsum est. quia nescit vtrum sic demonstret ei dei filius vel non. respondebit ergo proba inde sic. Jste respondet proba ad istam propositionē et secundum conscientiā. ergo dubitat illam esse verā: ḡ dubitat eius dictū esse verum: et sicut q sit et⁹ dictū. ḡ ipse dubitat eius dictū. et ita iste dubitat istū hominē esse verum filium dei: sed ipe idē credit: qz ē fidelis Sit ita. et hic est articulus fidei. ergo idem est creditum et dubitatum ab isto: ergo eadem ratione nichil impedit quin possit esse scitum et creditum. Solutio fides est de non apparentibus: ideo dicunt quidaz q impossibile est idē essentiale eē scitum ⁊ creditū: et dicunt q hec ē falsa: petr⁹ scit istū pati de dicto. immo tantū credit: qm̄ dicunt q hoc pronomē iste positū substantiue personale est: et idem est ac si diceret. petrus scit hāc personā pati: sed bene cōcedūt eā: secūdum q intelligitur de re. Ad secundo obiectū dicunt q hec est falsa: petrus scit. q si iesus ipse patitur: quoniam petrus scit antecedens: sed non scit consequens et ideo nescit illud. qm̄ si hoc pronomen iste tenetur substantiue falsa est. qm̄ scōm hoc est personale. Si adiectiue vera est. ⁊ scōz hec dicunt q non valet hec argumentatio. petrus scit istum hominē pati: ḡ petrus scit istum pati. Ad vltimo obiectū dicunt q iste dubitat hanc propositionē esse verā: ⁊ dubitat et⁹ dictū eē verū nō tm̄ dubitat et⁹ dictū. qm̄ nescit q sit et⁹ dictū: qm̄ nescit significationē vocū: qm̄ nescit vtrū demōstretur dei fili⁹ an non. sicut aliquis bñ responderet proba ad istam propositionē. Marc⁹ est tullius.

Opio aliquorum.

ꝑ quā aī.

Euasio.

ꝑ quā aī.

Ad idem.

Samaritana ſt rōnē.

Ad idem.

Solutio. duplex notitia natural

Añ pctm̄ ⁊ post.

ꝓbat a sīli.

Accidētal' cognitō de deo triplex

Mō de fide.

Exemplū.

Ad ꝑmum

Ad aliud.

Jtez aī ad ꝓncipale.

Ad idem.

Tertio.

Solutio.

Aliquorum opinio.

Ad scōm.

Ad vltimū

ignorans vtrum illa nomina sunt noīa eiusdēvl'diuersorum:et tamē non dubitat dictū huius propositionis. Sz q hec solutio nulla sit probat multipliciter.

Ꝟ hāc opīonē arguit. ¶Primo sic.petrus videt istū:demonstrato christo et videt eius passionem:ꝙ videt hoc totū istū patī.ꝙ scit hoc totum et ita scit hoc enūciabile:istū patī. ¶Preterea cū dicitur : petrus scit istum patī:hoc pronomen istum aut significat aliquā formā circa suum significatum aut nullam.Si aliquā: aut diuinā aut humanam:non ē ratio quare potius diuinā ꝙ humanā vel ecōuerso:qm̄ sicut demonstrat hominem:ita demonstrat deum et econuerso: sed cōstat ꝙ significat vtrāq:ergo nullam maxime cū sit pronomen substantiaz mere significās.Ex hoc sequitur ꝙ hec est vera.petr⁹ scit istuz patī ex quo nō siguificatur ibi aliqua forma fidei.Item petrus scit si chimera patitur : ipsa patiť similiter scit ꝙ si brunellus patitur ipse patitur: ꝛ sic de omnibus alijs rebus:ꝙ scit ꝙ si iesus patitur ipse patitur:ꝙ tñ ipsi negant:propter hoc dicim⁹ ꝙ solutio illa nō valet.et dicimus ꝙ in hoc casu idez est scitum et creditum.Et dicimus: petrus scit istum patī sive hoc intelligatur de deo sive de re et credit idem sed secundū aliā apprehensionem credit. secundū aliam scit:qm̄ secundū quod apprehendit istum sub formis visibilibus scit istum patī:fm ꝙ apprehēdit eūdem sub forma diuina credit istū patī.sicut solet dici de illo qui interficit patrē platonis et aufugit.sz post longū temp⁹ redijt:ita alteratus ꝙ plato non cognouit eū et adipiscitur familiaritatem platonis: secundum hoc verū est:ꝙ plato odit et diligit istum:sed secundū diuersas apprehensiones.qm̄ secundū ꝙ apphendit eū in statu in quo est diligit istum : sed secundum ꝙ apprehendit eū sub imagine in qua vidit. eū qm̄ interfecit patrem suū odit istū. ꝛ ita eundē diligit et eundē odit secundū diuersas apprehēsiones et eodem modo idem scitur ꝛ creditur idem credit ꝛ dubitatur. per hoc patet solutio ad omnia obiecta

Solutio ꝟz doctorem.

Exemplū.

Jdē scit et credit sītab eodem.

¶De fide implicita.

¶Quinta questio huius capituli.

Vtz simplices teneāť credere explicite oīa q̄ credūt p̄lati.

Utrum simplices teneantur credere explicite omnia que credunt prelati. Dicitur in iob.Boues arabant et asini pascebāt iuxta eos.boues sunt predicatores:sive prelati qui debent arare terrā liberi arbitrij vt fructū faciat.Asini dicūť simplices qui debent imitti dictis maiorum: est ergo sensus ꝙ prelati debent instruere simplices et simplices debent imuti fidei ipsor:quia sufficit simplicibus si aliquos articulos fidei credunt explicite ꝛ alios implicite:sed prelati tenentur credere omnes explicite quia tenentur reddere rationem de ea que est in eis fide/spe/caritate/sicut dicit beat⁹ petr⁹. ¶Credere aūt implicite est credere in hoc vniuersali.q̄cquid credit ecclesia credere esse verū Sz contra obijciť. precipiť in leuitico.ꝙ leprosus ad emundationem suā offerat sextariū olei.i.perfectam mēsuram fidei . sed constat ꝙ si aliquid deest sextario non est sextarius:ꝙ si aliq̄d defecerit de plenitudīe articulor fidei nō est ꝟa fides ꝙ ad hoc ꝙ aliquis habeat verā fidem:exigitur ꝙ credat omnes articulos fidei in propria essentia et explicite.aliter non offert sextariū olei nec mundatur a lepra peccati. ¶Preterea: fidē quorundā articulorū habent heretici.licet non omnium:et credūt in vniuersali omnes alios articulos:qm̄ credunt quicquid ecclesia credit esse verum.quod patere potest p diffinitionē eccle :qm̄ congregatio recte credentiū ē eccla: sed

In oppm̄ p leuiticum.

Secundo.

p̄stat ꝙ null⁹ heretic⁹ ē q̄ nō credat qs̄ q̄cquid credit cōgregatio recte credentiū est verū: ꝙ nulli sufficit ꝙ credat quosdā articulos explicite et alios implicite siue in vniuersali:ergo quelibet vetula tenet credere oēs articlos fidei explicite.Jtē tu dicis ꝙ aliq̄vetula credit aliquē articulū implicite et nō explicite.demōstret ille articul⁹.hec vetula credit hūc articulū ipliciter:ꝙ actuvl'hītu.si actu ꝙ actu cogitat hoc ꝛ mouet actu ī hoc:ꝙ scit hoc explicite.si habitu ille habit⁹ p̄t reduci in actū.reducat et inde vt prius. Solutio. ad primo obiectū dicimus ꝙ sufficit simplicib⁹ credere aliquos articulos explicite ꝛ aliquos invniuersali ita ꝙ nulli eorū cōtradicant in particulari et ideo offert plenū sextariū olei qui oēs articulos credit implicite vel explicite et nullū excipit vt facit heretici. nec valet hec argumentatio.oportet leprosū offerre sextariū olei vel plenitudinē fidei : ergo oportet credere oīs articulos fidei explicite qm̄ deberet inferre sub distinctione explicite vel implicite. Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ non valet hec argumētatio. iste in actu scit hoc explicite: ergo mouet vl'cogitat de hoc actu vel scit hoc actu. et est fallatia secundū quid ꝛ simpliciter sicut hic.scit hoc in vniuersali:ꝙ scit hoc.

Tertio.

Adultimū

Falla scm q̄d ꝛ simpliciter.

¶De fide distincta. ¶Sexta questio huiꝰ capli.

Utrum sine fide possit q̄s bñ agē.

Queritur de fide distincta et indistincta.dictū est cornelio in actibus apostolorū anteq̄ esset baptisatus et conuersus ad fidē Accepte sūt elemosine tue et orones tue apud deū . ꝛ ibidē dicit ꝙ cornel⁹ per opera venit ad fidē qđ videt falsum.non enī quia homo bona facit ideo bonus est . sed quia bonus est ideo bene facit . cū ergo accepte essent eccle cornelij et orationes iā habebat fidē. quoniā sine fide īpossibile est placere deo. ¶Contra.in actibus 9z si sine fide posset esse saluus nō fuisset missus ad eū architectus ecclesie scz petrus. petr⁹ enī missus fuit vt eū instrueret ad fidē et itavt daret ei fidē ministerio et iā dictū erat ei prius. Accepte sūt elemosine et orones tue: ergo per opera venit ad fidē: ꝙ qz bene egit factus ē fidelis qđ falsū est. ¶Preterea. si tunc habebat fidem quando missus fuit ad eum petrus : ad quid ergo missus est ad eum petrus. non vt conuerteret eum ad fidē. qm̄ iam habebat fidē et ita p nichilo missus fuit ad eū. Solutio. est fides distincta ꝛ est fides indistincta. fidē indistinctā habebat cornelius qm̄ missus fuit ad eū petr⁹ . quādo āte missionē illā dictū fuit ei Accepte sunt elemosine tue. ꝛc. sed nō poterāt eē accepte nisi per fidē et ita cōstat ꝙ habebat fidē.sed īdistinctā.quoniā credebat filiū dei eē incarnandū indistincte.nec adhuc distincte credebat ꝙ iam facta essz incarnatio nōdū per fidē p̄ceperat istos sanctissimos rumores.verbū caro factū est.q̄ iā inceperat p̄dicari p mūdū.et ideo nō poterat iam cornel⁹ diu esse iust⁹ sine fide distincta ꝛ vt eam haberet.missus fuit ad eū petr⁹.et hoc est quod dicit.Si sine fide posset eē saluus.ſ.si sine fide distincta que tūc tēporis iā iceperat declarari nō fuisset ad eū missus architectus ecclesie per hanc distinctionē patet solutio ad oīa obiecta.

Ad idem.

Solutio.

per hec ad omnia.

¶De articulis fidei et quid sit articulus et de numero articulorū. Secundū capl'm.

Dicendū est de articulis fidei. ¶Primo q̄d sit articulus. Secundo de numero articulorū. Tertio vtrū fide virtuti vel fidei secundū ꝙ est articulus

subest falsum. Articulus dr ab artando: qr artat nos ad se credendū. Sed obijcatur: fornicationem eē peccatum mortale est tale ad quod credendū artamur: ergo ē articulus. Preterea: si aliquis assereret pertinaciter fornicationē non esse peccatū mortale haberetur ab ecclesia pro heretico: g fornicationē eē est peccatū mortale est articulus. Forte dicet q non est articulus. quia non est de deo: sed eadem ratione resurrectionē carnis eē futuram non est articl9: qm non est de deo: quod est cōtra simbolum: vbi dicit. carnis resurrectionē. si concedet primū. Contra: in nullo simbolo inuenit q fornicatio sit peccatū mortale: sz simbolum est collectio articulorum: ita q omniū aliter insufficiens esset doctrina. g fornicationem esse pctm mortale non ē articulus. Item tu dicis: q fornicationem esse peccatū mortale non est articulus. qm non est de deo. Querit ergo: vtrū deū esse sit articulus: qd probatur: qr de deo est r asserēs ptrariū pertinaciter eēt hereticus: et ita artamur ad ipsum credendū: cū sit de deo: ergo est articulus. Preterea. augu. dicit: q quedam sunt que non possunt credi: nisi prius intelligāt vt deum eē. deum eē oipotentē et remuneratorē oīs boni et huiusmodi: ergo talia sunt articuli fidei. Sz contra: vox omniū est vox nature deū eē est vox oīm ergo ē vox nature: g credere deū eē est naturale: g nō est meritoriū: ergo non est opus virtutis: g nō ē opus fidei. ergo deū eē non ē articulus fidei. Forte dicet q sicut duplex est dilectio. s. naturalis et gratuita. Ita duplex est credere. s. credere naturale et credere gratuitū. primū non est fidei: sed secundū. Sed queritur quid ē illud credere quod ē naturale: per illud enim acquiescit anima prime veritati: g vel propter ipam pmā veritatem: vel propter aliud. si propter ipsam: secūdū hoc non est dīa inter credere naturale et gratuitū. Si dicat q per credere naturale acquiescit anima prime veritati: non propter se: sed ppter rationem naturalem tm̄: sed diligere deū propter temporalia tm̄ ē peccatū: g eadem ratione assētire prime veritati propter rationē naturalē tm̄ ē peccatū. qm̄ sicut pt fornicari affectus a prima bonitate: ita pt fornicari intellectus a pma veritate. et ita aliquod naturale est peccatū. qd falsum est. Preterea. credere naturale aut imititur prime veritati tm̄. aut naturalibus rationibus. si pmū: g nō est dīa inter credere naturale et gratuitū: si secundū: g deū esse non est votū vt dignitas vel suppositio quod tm̄ prius dictum est. Solutio Trta exigit ad hoc q aliqd sit articulus. s. q sit de deo. q in nobis secundū se et directe generet in nobis timorem vel amorē dei. qm̄ per timorē dei vitamus malū: per amorē facimus bonū. in quibus duobus cosistit perfecta iusticia: quā facit in nobis fides: aliter non eēt efficax credere in se. qm̄ non faceret nos vel vitare malū: vel facere bonū: r per hoc pt probari necessario veritas fidei xpiane. sunt enī credēda de deo que credēda generant in nobis timorē vel amorē dei. g de deo sunt maxime credenda q maxie generant in nobis timorē vel amorē dei: sed ea que credunt xpiani maxie generant timorē vel amorem dei: vt patet i speciebus per singulos articulos fidei christiane: g maxie sunt credenda q credūt xpiani: g fides xpianorū ē maxie et verissime fides. Ad primo obiectū dicimus q fornicationem esse pctm mortale non ē articulus: qm̄ nō est de deo nec per se generat in nobis timorē vel amorē dei. qm̄ nisi credatur dei iusticia peccatū nō imitit timorē. verūtm̄ si aliquis assereret pertinaciter fornicationem nō eē pctm̄ mortale: eēt hereticus: non quia assereret contrariū articulo: sed quia assereret contra illud quod fides supponit. s. contra fundamentū fidei. i. contra ius naturale quod naturale dictat rō naturalis: qm̄ fides supponit illa eē pctā: que sunt contra ius naturale. quod patet per hunc articulum. Remissionem peccatorum. quasi dicat: credo q deus remittat peccata eis qui conuertuntur ad eum. sicut ergo faceret contra artem qui destrueret principia artis que precedunt ipsam artem. ita facit cōtra fidem qui destruit fundamentum fidei siue supponens. Quedā igit precedūt ipsā fidē. vt precepta iuris naturalis q fides supponit tanq̄ precedentia ipsā. quedā sūt de ipsa fidevt articuli quedā sunt sequentia fidē vt ea que sequūtur ex articulis et non sūt ppie articuli. vt resurrectionē carnis eē futurā. qd nō est articulus qr non est de deo. sed sequit ex hoc articulo. s. q deus ex potētia sua resuscitabit corpora nostra. quedā ad vitā. quedā ad mortē. Ad secundo obiectū dicim9 q deū esse est articl9 quoniā hoc enunciabile de deo est r generat in nobis timorē vel amorē dei. et bene cōcedimus q hec argumētatio est necessaria. credere deum esse est naturale: g non est meritoriū. quoniā credere qd est naturale nō est meritoriū. sed nō sequeretur si ita inferret gnalit credere deū esse est naturale. nō ergo credere deū eē est meritoriū. sicut nō sequitur. dilectio dei ē naturalis quia aliqua est naturalis. nō ergo dilectio dei est meritoria et est fallatia vntiocationis. qr proceditur a determinata quasi a cōfusa sicut hic homo est alb9 nō ergo homo est niger. et hec est differētia inter credere naturale et credere gratuitū q credere naturale vtit mundo tanq̄ articulo et imitit rōnibus naturalibus. sed fides non vtit mūdo nisi tanq̄ speculo. quoniā licet fides nō imitat rōnibus mūdanis tamē quia deus nō videt mō per speciē ideo indiget fides mūdo tāq̄ speculo siue nutu. sicut ītellectus ad hoc q cognoscit dignitatem indiget sensu. licet dignitas nullā recipiat probationē. Ad vltimo obiectū dicimus q hec est duplex. diligere deū propter temporalia tantū est pctm̄. si hec dictio ppter notet causam motiuā nō finalē falsa est. si causā finalē vera est. cum vero dicit per credere naturale assentit aia prime veritati propter naturales rationes tm̄. hec dictio ppt notat causā motiuā nō finalē. et ideo tale credere nō est peccatū. patet solutio ad oīa obiecta. tamē apo. videt velle q deū esse nō est articulus. quoniā dicit in epla ad hebreos q accedētē ad deū oportet prius credere q deus sit et q est remunerator bonorū: g ad hoc q habeat fidē virtutē q̄ mundat cor oportet ante illā credat deū esse: ergo deū esse nō est articulus fidei virtutis. Sed ad hoc ptz solutio per predicta qm̄ anteq̄ aliquis credat deū esse vera fide optet q prius credat vel intelligat ductu naturalis ratiōis deū esse. A predictis enī verbis apli sūpsit augustin9 illud qd dixit q quedā nō possunt credi nisi prius intelligāt. dicimus etiā q non valet hec argumētatio credere naturale quo naturaliter cognoscim9 deū eē imitit ratiōib9 naturalib9. nō ergo per tale credere cognoscit deū esse. vt dignitas vel vt suppositio. qm̄ ille naturales ratiōes impresse sunt cuilibet nec oportz eas probari aliqua ppbatione violenta: et maxime in statu ante pctm̄ erant note sine aliqua alterius osten

Jus naturale ē fūdamētū fidei.

q̄dā p̄cedūt fidem.

Ad scōm.

Falla eq̄uocationis.

Quō fides indiget mūdo.

Ad vltimū Hec est duplex.

Ar q deus eē nō ē articulus.

Solutō ex dictis.

Augustin9 alia solutō

Hoc ar̄

Secundo.

Euasio.

In oppm

Scdo inq̄sitiue.

Tertio p augustinū.

Hoc ar̄.

Euasio.

Hanc ar̄.

Tertio.

Solutio tria req̄rūt ad articulū

De fide cristianorum.

Ad primū

sione. sicut quedã rationes cognite sunt naturaliter cuilibet etiã ydiote vt ex eis quilibet possit argumẽtari. ita creature sũt argumẽta ad probandũ deũ esse ita videlz q nõ oportet laborare ad hoc sicut ꝓtingit in dignitatibus vel suppositionibus quibusdã.

¶ Utrum articuli vel enunciabilia sunt articuli. ¶ Secunda questio huius capituli.

QUeritur vtrũ res vel enunciabilia sunt articuli Super hoc duplex ẽ opinio. quidã dicũt q res sunt articuli. vt incarnatio passio resurrectio. Alij dicunt q enũciabilia sũt articuli vt filiũ dei resurrexisse a mortuis et hutusmodi: q ipse res sint articuli. pbat multipliciter. quia ipse res coartant nos ad credẽdũ se et de deo sunt et in deo. vt incarnatio filij dei et huiusmodi et generãt in nobis timorẽ vel amorẽ dei: ꝯ per locũ a diffinitione ipse res sunt articuli. Itẽ aug. dicit q tempora variata sũt nõ fides: cõstat q hoc non intelligit de fide virtute. cõstat enĩ q eadẽ est virtus specie. fides apud modernos q̃ fuit apud antiquos: ergo intelligitur de fide. i. de articulis fidei. ergo articuli fidei nõ sũt mutati. sed cõstat q enũciabilia credenda sunt mutata. qm̃ alia credunt moderni q̃ crediderint antiqui qm̃ moderni credũt filiũ dei esse incarnatũ passum. antiqui crediderunt filiũ dei esse incarnãdũ passurũ: igit si articuli non sũt mutati et enũciabilia sunt articuli. enũciabilia nõ sunt mutata. sed hoc est falsũ vt ostensũ est. restat ergo q nõ sũt enũciabilia et ita sunt res. Itẽ tempus aut est de essentia articuli aut non. probat q sit. qm̃ nos tenemur credere sub tempore preterito filiũ dei esse incarnatũ. sed antiqui tenebantur illud credere sub tẽpore futuro. cũ ergo tempus ex necessitate cadat sub actu fidei. sequitur q tempus est de essentia articuli. quoniã oñe id quod cadit de necessitate sub actu fidei est de essentia articuli. sed aliud est modo tempus q̃ fuerit apud antiquos: ergo alij sunt articuli: ꝯ alia fides. et ita fides mutata est quod est contra aug. Itẽ simus in instanti mortis christi. Querit quid mõ sit articul⁹ de morte. nõ potest dici q filiũ dei sit modo articul⁹. qm̃ ignorantia facti excusat a toto eos qui hoc nõ credũt Similiter nec filiũ dei esse mortuũ nec filium dei esse morturũ modo est articulus de morte filij dei. ⁊ ita nullũ enunciabile est articulus de morte. restat ergo q ipsa res scz ipsa mors est articulus quod cõcedunt multi. Sed cõtra. mors christi est articulus: ꝯ mors christi est. quoniã fides non est nisi de veris et omne verum est ens et ecõuerso: ergo si mors christi est articulus mors christi est ⁊ econuerso. Preterea. mors xp̃i nichil est: ꝯ non artat nos ad se credendũ: ergo nõ est articulus. Item indirecte. si res sũt articuli: ergo multi iudei credunt recte. quoniã sicut dicit hieronimus. Quidã iudei credunt q messias quandoveniet erit hõ pur⁹. alij credũt q erit de⁹ ⁊ naturalis dei filius inter istos ⁊ xp̃ianos nõ est dña nisi de tẽpore: ꝯ si sine tempore res sunt articuli. sequitur q tales iudei recte credunt. qm̃ credunt incarnationẽ: passioenẽ: ⁊ resurrectionẽ: sed constat hoc esse falsum. ꝯ ipse res nõ sunt articuli: sed potius enunciabilia. Item cornelius anteq̃ missus fuisset ad eum beatus petrus: habebat fidem de incarnatione. Ad quid igitur fuit miss⁹ ad eum: nisi vt determinaret ei tempus qñ iam exigebatur ad veram fidẽ et distinctã. de qua dictũ est: fi sine fide posset esse saluus ⁊c. ꝯ iam adueniebat temp⁹ in quo oportebat credere q filius dei erat incarnatus passus. ergo ipsa res non erat articulus: sed enunciabile: qm̃ tempus non erat de esse rei: sed de eẽ enunciabilis. Solutio: dicimus q proprie loquendo enũciabilia sunt articuli. et non res. quoniam proprie loquendo credere ⁊ scire sunt de cõplexis: et non de incomplexis. Improprie enim dicitur: iste scit domum suã. i. cognoscit. Ad primo obiectũ soluimus per interemptionẽ huius ipa res. s. incarnatio: passio: resurrectio: artat nos ad credendũ se. quia non res: sed tãtum enunciabilia creduntur: nec est fides de incõplexis. sicut nec scientia proprie. Ad secundo obiectum: dicimus q fides non est mutata. i. articuli non sunt mutati. sed hoc est intelligendũ q non sũt mutati formaliter vel effectiue vel finaliter: tñ sunt mutati essẽtialiter: qm̃ de essentia sua habent tempus aliud. et ita mutati sunt essentialiter: non tñ mutati sunt formaliter vel effectiue: qm̃ eadẽ bonitas vel virtus dei que est forma siue perfectio articulor̃ ostenditur et significatur cum dicit a modernis: filius dei est incarnatus passus resurrexit. ascendit in celũ. que significabant qñ ab antiquis dicebatur filius dei incarnabitur. filius dei patietur: resurget: ascendet in celum: et ita idem sunt articuli formaliter: et ex hoc sequitur q sint idem effectiue. qm̃ propter eãdem bonitatem vel virtutem dei generant in nobis eundẽ timorẽ vl amorem: quem genauerunt i antiquis. Ex hoc etiã sequitur q sint idem finaliter: qm̃ finis articulorum est inquantũ sunt articuli generare in nobis timorez vel amorẽ dei. per hoc patet solutio ad secũdo ⁊ tertio obiectum. Notandum tamen: quia idem articuli sunt formaliter et effectiue apud modernos qui fuerunt apud antiquos: ideo solẽt dicere nominales: q idem sunt articuli apud modernos et antiquos: ⁊ q articuli non sunt mutati nec fides simpliciter ⁊ absolute: et dicunt q hec argumentatio non valet. enunciabilia sunt mutata. enunciabilia sunt articuli. ꝯ articuli sunt mutati. et est fallatia secundum accidẽs. Instantia. hoc nomen albus est hec vox albus: sed ẽ alia vox q̃ hec vox alba. ꝯ est aliud nomen. Ad quartuz dicimus q i instanti mortis christi nichil erat articul⁹ de morte christi: nisi enunciabile cõmune ad oia tempora. s. filium dei esse incarnandum: sed procedente tempore euangelij: claritate lucente per mundũ per predicationem apostolor̃ determinatum est tempus incarnationis: passionis: resurrectionis: et ceperunt esse articuli fidei. filium dei esse incarnatum. filiũ dei esse passum et similia. Contra predicta obijcitur. Oẽ verum est ens et econuerso. sed fides non est nisi de veris: ꝯ non est nisi de entibus: sed fides est de istis enunciabilibus: christũ esse passuz. ⁊c. Sed ista enũciabilia non sunt. qm̃ illa enunciabilia nõ sũt nisi res significate secundum q sunt in cõpositione: ꝯ fides ẽ de non entibus. Preterea. si hoc enunciabile: filium dei esse passum. est articulus. ꝯ est. qm̃ si non est nõ artat nos ad credendum: et ita non est articulus. Solutio: dicimus q hec propositio: Omne verum est ens et econuerso: vera est: si intelligitur de veritate rei: si de veritate dictionis vel de ꝑma veritate qua omne enũciabile verũ. est verũ. falsa est. et licet fides nõ sit nisi de veris. tñ nõ est de nõ entib⁹. nec valet hec argumentatio hoc enũciabile est articulus: ergo ẽ. sz ẽ fallatia secundũ quid ⁊ simpliciter. sicut hic chimera est

duplex opinio.

Secũdo q augustinũ.

Tertio.

Quarto.

In oppm

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad ꝑmum

Ad scm.

Aliud sedt

Ad tertiũ.

Dictũ nominalium.

Falla accidentis.

Ad q̃rtum

ꝑdicta ar

Secundo.

Solutio.

optnabilis vel significatū:ergo chimera est.qm̄ sicut nichil ponit circa chimerā cū dicitur chimera est opinabilis vel significatū . sed circa potentē opinari vel fingere . ita cū dicit hoc enunciabile est articulus nichil ponitur circa hoc enunciabile.sed circa eū qui artatur ad credendū ita tamē enūciabile nō omnino nō est cū sit articulus de deo.⁊ ideo non est miruz si nos artet ad credendū inquātū ostendit bonitatē dei per quā nos artat ad credendū.et preterea nō dicit proprie artare nos ad credendū articulos. sed preceptū dei artat nos ad credendū articulos.

Articulus nō est purū nō ens.

Af q non.

Secundo.

Tertio.

Quarto

Quinto

Sexto.

In oppom

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Euasio.

CDe articulo. CTertia questio huiꝰ capit. QUeritur vtrū fidei virtuti vel fidei secundū q est articulꝰ subsit falsū. probatio q nō. quoniā sicut dicit augustinꝰ. fides est illuminatio mentis.qz illuminatur mens a prima luce.siue a vera luce advidendū bona spūalia.sed vera lux nō illuminat nisi ad videndū verū: ergo fide virtute nō videt nisi verū: ꝫ fidei virtuti nō subest nisi verum.Item lux corporalis non illuminat nisi ad videndū corporalia que sūt: ergo a simili lux vera spiritualis nō illuminat nisi ad videndū spiritualia que sunt:ergo nō illumiat ad videndū falsū quoniā falsū nichil est:ergo fidei virtuti nō subest nisi verū.Itē fides est quedā visio siue quedam scientia eternoꝝ.Unde apo.videmus nunc per speculū in enigmate tunc aūt facie ad faciē. sed visio cum scientia proprie nō est nisi de existentibus et de veris:ergo fides nō est ꝓprie nisi de veris.Itē caritate nō diligimus aliquā rem nisi dignā diligi: ergo fide nichil credimus nisi dignū credi . sed nichil est dignum credi nisi verū : ergo nō credimus fide virtute nisi verū. Itē affectus noster bene dispositus nō querit nisi bonū.nec intellectꝰ mouetur nisi ad verū.qm̄ sicut se habet affectus ad bonū quantū ad suū finem. ita intellectus ad verum quantum ad suum finē.sz virtus directiua affectus nō mouet ipsum nisi ad bonum:ergo virtus directiua intellectus nō mouet ipsum nisi ad verū:ergo fideivirtuti nō subest nisi verū Itē fidei succedet scientia aperta qō ergo subest mō fidei per speculū tunc suberit scientie siue speculo.sz scientie nō suberit nisi verū : ergo fidei modo nō subest nisi verū.si concedit.Contra.spe subest falsū.quoniā existens in caritate sperat se habiturū vitā eternā sed multi sunt tales qui nō habebūt vitā eternam. ⁊ ita spei subest falsum: ergo eadē ratione fidei subest falsum.quoniā qui sperat se habiturū vitā eternam. similiter credit se habiturū illam.Itē sit q sacerdos offerat simplicē hostiā alicui:ergo habenti fidē ⁊ credit se offerre verū corpus christi et dicat egroto cordis hoc esseverum corpus christi:respondet egrotus credo et secūdum conscientiam respondet et ex fide sua:ergo fide virtute credit falsum.et ita falsum subest fidei.Item ante incarnationē filij dei aliqs ex fide virtute credebat filiū dei icarnādū.in istanti aūt incarnationis credit illud idē ex eadē fide. qm̄ ignorantia facti ex toto excusat illud:sed christū esse incarnandū est tunc falsum.ergo fidei eius tunc subest falsū. Itez apostolus dicit.Abraham credidit deo et reputatū est ei ad iusticiam:hoc autē fuit qñ dominus dixit imola michi filium tuū.meruit ꝫ qñ credidit se imolaturum filiū suū deo.ꝫ credidit hoc fide virtute:⁊ illud erat falsuz.ergo fidei eius subfuit falsū.Forte dicit.Abraham non meruit credendo se immolaturuz filium suū deo:sed meruit in hoc q credidit:q si filꝰ suus moreretur deus tñ resuscitaret ipsū: et nichilominus impleret promissionē suā in ysaac. Sed cōtra hoc objicitur:velle immolare filiū suū fuit meritoriū abrahe:ergo eadē ratione credere se imolaturū filiū suū fuit meritoriū.qm̄ nō eēt ratio:quare potꝰ velle hoc esset meritoriū q credere hoc.et si illud credere fuit meritoriū:ergo fuit a fide virtute. sicut enī oīe diligere meritoriū ē a caritate.ita oportet q oē credere meritorium sit a fide virtute.et ita fidei abrahe subfuit falsū.Solutio:sicut nobis videtur fidei virtuti nō subest nisi verū.quia fides est illuminatio mētis ꝓpria luce ad vidēdum bona spiritualia et bōa eterna.talis aūt illuminatio non errat: nec facere videre nisi ens.vñ fidesꝟtus nō est:nisi de articulis qui sunt veri.Ad primo obiectū: soluimus per interemptionem huius : spei virtuti subest falsū:qm̄ qui sperat spe virtute non simpliciter sperat hoc se habiturumvitam eternā:sed sperat se habiturū vitā eternā si perseuerauerit.qm̄ in spe virtute nichil est presumptionis:sed rectum.Eodem modo fide virtute non credit aliquis se habiturū vitā eternā . nisi sub hac conditione.si perseuerauerit:et si aliquis credit vel sperat simpliciter se habiturum vitam eternam:non est talis motus fidei vel spei virtutis . licet credatur esse ꝟtutis:sicut prophete quandoq loquebant spūsancto:quandoq suo spiritu:et qñq loqbant de ꝓpria spiritu.tñ credebant se loqui spiritu prophetico Ad secūm. sta si mouetur motu fidei virtutis non credit illud esse corpus christi quod apparet ibi:sed credit sub illa forma esse corpus christi si recte facta est ibi consecratio. Ad tertio obiectū dicimus q illi qui ante incarnationē credebant filiū dei esse incarnandū : debant considerare tēpus aduentus christi:et discernere:sicut erant edocti a prophetis per quos illuminabantur a vera luce:et debebant sequi illam illuminationem:quod qz non fecerunt iudei.dñs conqueritur de ipsis per ieremiā:vbi dicit. Miluꝰ et ꝯundo et ciconia cognouerunt tempus aduentus sui ⁊c. cuz ꝫ aduenit tēpus incarnationis determinatū a ꝓphetis non debuerunt credere christū eē incarnandū determinate:sed christū esse incarnatū vel incarnari vel incarnandum.vnde patet:q si aliquis in instanti incarnationis credit christum esse incarnandū non credit hoc motu virtutis:sed tantum motu liberi arbitrij relinquens illuminationē vere lucis.qm̄ relinquit tēpus a prophetis determinatū:et prenunciatū aliquo modo.Ad quartū:dicimus q non fuit abrahe meritorium credere se imolaturum filium suum. qm̄ hoc non erat in precepto vt crederet hoc:nec ex precepto tenebatur ad hoc.et poterat rationabiliter dubitare si dñs esset reuocaturus mandatum suū:sed tenebat velle illud ex precepto dei precipiētis q imolaret : ⁊ per consequens q velle immolare.⁊ ideo licet velle imolare esset et meritorium:tamen credere nō erat et meritorium ex necessitate.potuit tamen credere illud meritorie si caritas mouit liberum arbitriuz ad hoc:sed illud credere non fuit fidei.qm̄ fides prōprie non est proprie nisi de articulis:vel de his que prima veritas p̄cipit credēda. Ad illud qō objicit:q oē diligere meritoriū est proprie ex caritate: ꝫ omne credere meritorium est proprie motus fidei.dicimus q prima est falsa.qm̄ non omne diligere meritoriuz est

Ꝫhanc ar.

Solutio.

Ad primū.

A simili.

Ad ꝙrtum

Ad aliud.

hieremias

propie motus caritatis:vt ille quo aliquis sanct⁹ di
ligit bonū temporale honesto viro. caritas enī nō est
ꝓbat a ſſti. ꝓpe nisi de bonis spūalib⁹. Ad sicut aliqua ꝓpositio
est que non subiacet alicui arti propie. tñ iudicatur
ab arte: vt propositiones in quibus est accidentalis
veritas:ita quidā motus sunt qui non subsunt pro=
prie regule alicuius virtutis.vt velle alicui bona tē=
poralia sūt tñ ex virtute: sed non tanꝯ proprij mot⁹
Per hoc tales motus sunt velle ire in hyspanīā:et huiusmodi
soluitur. per hoc etiā potest solui obiectio que ita fit in carita
te potest ds mouere ad falsū:vt ex aposto. Qui ex ca
ritate voluit ire ad hyspanos ꝛ ex caritate dixit se itu
rum ad hyspanos. Si ergo ex caritate ꝑt aliquis mo
uere ad falsum. a simili ex fide ꝑt aliquis mouere ad
Item ex aſ ad falsum.ḡ fidei potest subeē falsum. Item quare di=
principale. cis ꝙ fidei non potest subesse falsū:nisi quia inde seq̄
retur ꝙ prima lux que fuit prima veritas esset magi=
stra falsitatis:sed eadem ratiōe:ex hoc ꝙ caritas mo=
uet ad falsum:sequitur ꝙ ꝑma bonitas siue spiritus
Solutio. sanctus apud ipsos sanctos sit mgr falsitatis. Solu=
tio :dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. caritas
mouet ad falsum.ḡ eadē ratione fides potest move=
re ad falsum.quia caritas non docet quid verū quid
falsum: sed est bonitatis magistra mouēs ad bonū
et quia contingit ꝙ falsum qñꝙ est bonū naturali bo
nitate:vt apo. ire ad hyspanos.ideo caritas quādoꝙ
mouet ad falsū non inquantū falsum:sed inquantum
bonum.fides aūt quia prope est de vero spirituali nū
ꝙ mouet ad falsum credenduz.sicut caritas nūꝙ mo=
uet ad malum appetendū. quia propie est de bono
Ad scām. appetendo. Per hoc patet solutio ad secundo ob=
iectum: qm̄ prima bonitas siue spirissanctus nō mo=
uet ad falsum propie:qm̄ non mouet ad falsū inquā
Iteruz aſ. tum falsum:sed inquantū bonū Item alio mō proba
ri potest subeē falsum. Simus ante incarnationē chri
sti et post decessū abrahe:inde sic. Abraham credidit
filium dei esse incarnandum:sicut dns dicit in euāge=
lio. Abraham exultauit vt videret diē meum.vidit ꝛ
gauisus est ꝛ credidit hoc fide virtute:quonīā filiuz
dei esse incarnandum erat articulus fidei:ergo veruz
est abraham credidsse hoc motu fidei: quoniam hoc
est verum de puro:precepto. sed possibile est filium
dei non esse incarnandum:quonīā sicut dicit augusti.
Alius modus nostre liberationis fuit deo possibl̄.
Aſ sic. Inde sic:hoc ē necessarum:illud possibile. ergo con=
stans ex ipsis est possibile.ḡ possibile est abraham cre
didisse hoc motu fidei.et filium dei non esse incarnā=
dum. Donatur: filius dei non incarnabitur.ergo fi=
lium dei incarnandum eē est falsum.et abraham cre=
didit hoc motu fidei: ergo fidei potuit subesse fal=
Solu. ali= sum. Ad hoc dicūt quidam:ꝙ reuera necessarium est
quozum. abraham credidisse hoc: sed non est necessarium abra
ham credidisse hoc motu fidei:hoc enim sicut dicunt
dependet de futuro. quoniam si christus incarnabit̄
ꝫ hanc solu credidit hoc motu fidei.si non.non.sed ꝙ ista solutio
tionem aſ. nulla sit probatur.qm̄ ꝙ fides fuerit causa hui⁹ mot⁹
non dependet a futuro:qm̄ cause eē inquantum cau=
sa ē non dependet nisi a suo effectu. et econuerso. cū
ergo fides et suus effectus fuerunt in preterito: vtrū
ꝙ habuit sūū plenū esse.ergo neutrius esse dependet
de futuro:ergo ꝙ fides fuerit causa illius mot⁹ :non
depēdet de futuro:ḡ cū sit vez de ꝑterito nō depēdēs
Solutio. de futuro ē vez :sicut alia ꝛa necessaria. Ad hoc dici
mus ꝙ reuera verū est illū motū fuisse motū fidei. ſz
nō est necessariū ꝙ fuerit motus in hoc:demōstrato
hoc enūciabili filiū dei esse incarnādū qm̄ ille motus
habebat duas habitudines. vnā ad suā causā. ſ. ad fi
dem ex qua erat et secundū istā habitudinē nō erat
dependēs de futuro quoniā habebat suā causā. aliā
habebat habitudinē ad suā naturā. ſ. ipsum creditū
et illud nō habebat determinatā veritatē. Unde mo
tus fidei licet esset in illud tamē nō necessario erat in
illud.quoniā impossibile est motū fidei esse nisi inve
rum.vnde cū hoc nō esset de necessitate verū.nō erat
necessariū motū fidei esse in hoc.sed idem motus nu
mero potuit esse in oppositū illius.quoniā visio que nō diliget.
est fides. Similiter visio q̄ est prophecia et visio cre
ata qua videt futura.qz sunt a prima luce que de⁹ est
immediate ideo assimilantur prime luci in hoc quia
sicut prima lux illa eadem visione numero qua videt
aliquid futurū potest videre eius oppositū propter
Iterū aſ. indeterminatā veritatē ipsius. Itē sit ita ꝙ aliquis
proposuerit ysaac innocenti hanc pro positionē deus
non erit homo:ꝛ probet illud per simile naturale sic
magis distant homo et deus q̄ homo et asinus. sed
homo nunꝯ erit asinus:ergo deus nūꝯ erit homo ꝛ
sit ita ꝙ ysaac acquiescat et dicit verū est.ꝙ nunꝯ de⁹
erit homo et sic decedat.inde sic.ysaac credidit cōtra
rīū articulo:ḡ peccauit mortaliter ꝛ sic decessit: ergo
iam dānatus est in inferno: ergo necessarium est ipm
esse damnatum. quia in inferno nulla est redemptio
sed possibile est ꝙ nunꝯ deus erit hō: ergo hoc totū
possibile est ꝙ ysaac dānatus est et ꝙ deus nō erit hō
Aſ sic. Donat̄ inde sic ysaac credidit deū nō esse futurū ho=
minē et hoc est verū ꝙ ysaac credendo hoc credidit
vez:ḡ credēdo hoc nō peccauit nec alia vice peccauit
ꝛ ē dānat⁹ hoc est de positiōe: ḡ est dānatus sine pcō
Solutio. qō est impossibile. Solutio. dicimus ꝙ hec argumē=
tatio non valet.ysaac credēdo hoc nō credidit nisi ve
rum:ergo credēdo hoc nō peccauit. quoniā creden=
Aliqs pec= do verū peccat aliquis qm̄ id quod nō est determina=
cat creden= tum in sacra scriptura aliquis presumit asserere licet
doverum. sit verū.quia hic est ordo naturalis vt de⁹ iudicet ho
minē spiritualē et omnia inferiora. spiritualis aūt iu
dicet carnalē.carnalis aūt nō potest iudicare nisi ea q̄
sunt sub ipso.scz bruta animalia. cū ergo aliquis asse
rit aliquid de deo quod nō est determinatum ab ipso
deo licet sit verū tamē peccat quia facit se iudicē dei
et se quodāmodo cōstituit supra deū ordine puerso
Paulus. quoniā apostolus dicit sed neqz meipsū iudico.q̄ aūt
iudicat me dns est. si autē apostolus nō ꝑsumit iudi=
care seipsum multo fortius presumptio erit iudicare
qō incidēs deū. Itē queritur vtrū aliquis sine pcō pōt credere
Aſ ꝙ sic. contrariū articulo.qō probat̄.sit ꝙ aliqua vetula cre
dat patrē esse maiorē filio per hoc qō audiuit quicqd
habet filius habet a patre.ꝙ hoc possit credere sine
In ārto sē peccato probat̄.quoniā in quarto sententiarum dicit
tentiarum ꝙ si aliquis hereticus predicet nomine augustini et
aliquis ei credat non dicit credere heretico. sed au=
gustino.sed vetula simpliciter credēdo augustino nō
peccat licet hereticus predicet hoc falsum.patrē esse
maiorē filio.et ita nō peccat vetula credēs contrariū
Secūdo articulo. Item ignorātia inuincibilis excusat a toto
sed in hac vetula est ignorātia inuincibilis quoniā est
supra eius facultatē aliquid explicare de patre:ergo
propter ignorantiā inuincibilem que ex toto excusat
Tertio. credendo patrē esse maiorē filio non peccat. Item su
mus in tempore sanctoꝝ hyla.anastasij:eusebij i quo

omnes prelati fuerunt hereticī:exceptis istis tribus inde sic: ista vetula tenetur credere prelato suo iquā tum est prelatus eius.et prelatus predicat patrē esse maiōr filiō:et omnes prelati fere. ꝯ vetula acquie= scēdo prelato suo in hoc non peccat. Contra: credit contra fidem.ergo peccat mortaliter. Jtem si ali= quis facit contrarium eius quod tenetur facere:pec= cat mortaliter:ergo a simili.si aliquis credit quod nō tenetur credere peccat mortaliter Jtem. pius est er rare in via fidei q̄ in via morum.quod probatur per hoc quod supra illum locum euāgelij ōr de peccato quia non credunt ī me. dicit augu.de peccato infide litatis.Quo retēto:omnia retinentur.quo dimisso: omnia dimittuntur.et ita pius est errare in via fidei q̄ in via morum:sed quicunq; errat in via moruꝫ pec cat mortaliter.nec aliqua ignorantia excusat eū.ergo quicūq; errat in via fidei peccat mortaliter.ita q̄ eum nulla excusat ignorantia.Solutio:dicimus q̄ nullus potest credere contrarium articulo:quin peccet mor taliter:quia ignorantia iuris diuini nemīnē excusat. Ad primum:dicimus q̄ illa auctoritas: si aliquis he reticus predicat nomine augustini: intelligenda est ī hoc casu.s.quando hereticus predicat verum:siue de ceptus siue non.quoniā hereti sepe predicant verū licet credant illud esse falsum.quoniam credūt illud verum esse contra ecclesiam.quia hec est intentio eo rum vt destruant ecclesiam.in tali casu intelligenda ē predicta auctoritas:nō in omni casu:ꝛ ad distīguēdū talem casum a tali:iuuabit vetula a spiritu sācto nisi ipsa sit in culpa. si aūt predicet cōtrariū articulo nō ē credendū ei.vnde apostol⁹.si āgelus de celo aliud.i. cōtrariū nobis predicauerit anathema sit qm̄ cū dic= tū sit.q̄ asserere de deo etiā verū auctoritate liberi arbitrij.s.tale verum quod nunq̄ a deo est determi= natū sit peccatuꝫ multo: fortius erit peccatū asserere de deo contrariū vero nec excusata est vetula ignorā tia inuincibili respectu huius articuli:filium dei esse equalem patri in omnibus:quia potest addiscere;ab alio.habet enim quidam per se motum in intellectu suo speculatiuo:scilicet deū esse:quod si bene conside ret glorificabit deum:et sic aperiet hostium vt intret lux vera que illuminet eam sufficienter:nec permit= tet eam errare.Ad tertio obiectū: dicimus q̄ si etiā prelati suo heresim credit quicunq; simplex nec excu satur.quoniam nec si angelus de celo predicet hoc. sic esset credendum ei.qm̄ quilibet habet prope se su premum prelatum : scilicet deum:de quo debet dice re.Audiam quid loquatur in me dñs.hunc prelatuꝫ pnctpaliter et maxime debet sequi quilibet christia nus quantūcunq; potest.quod si fecerit non decipiet ab alijs prelatis:sed quando homines sūt sine docto re isto difficile est tunc recte credere de deo:et sepe cō tingit q̄ propter peccatum populorum non mittit eis dñs veros doctores. Jtem q̄rit in quo instanti te neatur primo credere et ponatur q̄ paruulus statim post baptismū deferatur apud paganos: et moretur ibi donec sit adultus:queritur de isto in quo instanti primo tenetur credere:videtur q̄ in illo instanti in q̄ primo potest dici:iste est adultus:probatio dicatur il lud instans a:si iste decederet:statim post a damnare tur:quia cum sit adultus nec credidit in deū nūq̄ di= lexit deum:ꝯ peccauit mortaliter:nō nisi peccato ob missionis sit:ita ergo obmisit:non nisi in a ꝛ ita obmi sit credere in a:et ita tenebatur credere in a et nō aī a:quoniā nondū erat adultus. ꝯ a fuit primum istās in quo tenebatur credere. Cōtra.apo. dicit. Jnuisi= bilia dei per ea que facta sūt ꝛc.Ad hoc igitur q̄ ali quis credat oportet q̄ prius consideret inuisibilia et conferat illa sue esse.Unde dicit aristo.q̄ credere ē p suasū eē:ſz ad omnia ista facienda exigit tēpus. ꝯ im possibile est per se q̄ aliquis in primo instanti etatis sue adulte credat:ergo impossibile erat per se isti vt crederet in a.sed nullus tenet ad impossibile per se. ergo iste non tenebatur crede re in a. quod concedi= mus dicētes. q̄ nullus tenet credere in p̄mo instanti etatis adulte.iudex enī secularis dat inducias delibe rationis multo fortius iudex eternus qui in infinitū est benignior dat inducias ad credendū in se. quantū vero temp⁹ det ad huiusmodi deliberationē nullus scit.Uñ patz q̄ hec argumētatio nonvalet.iste est ad ultus et non credit ī deū et decedit sic: ergo dānabit quoniā nō fuit in mora credēdi.et iudicat ideo vt par uulus donec tempus deliberationis fuerit elapsum.

In oppo⁹ — In oppo⁹
Secundo. — hec argūm tatio nō va let.
Tertio.
Solutio.

¶ De cognitione dei quā habuerunt gen= tiles. ¶ Quartus tractatus.

POst predicta dicendū est de cognitione dei quā habuerunt gētiles heretici et iudei et discipuli adhuc infirmi.Aps dicit q̄ philosophi deū cognoue runt.sed non sicut deū glorificauerunt. Queritur er go vtrū philosophi cognouerūt tres psonas vel ali= quā illaꝝ.videtur q̄ sic.quoniā augustin⁹ dixit q̄ ma gi pharaonis defecerūt in tertio signo:verterunt enī aquā in sanguinē fecerūt ranas et ciniphes facere nō potuerūt et dicit augustin⁹ q̄ per hoc significat q̄ phi de duab⁹ psonis.s.de pret filio cognitionē habuerūt sed cognitionē de spiritusancto habere nō potuerūt Sed contra.idē est effectus triū personarū in creatu ris quoniā indiuisa sunt opera trinitatis: ergo si per effectum in creaturis habuerūt cognitionē de patre et filio.eadē ratione de spiritusancto. Jtem magi di xerunt digitus dei hic est: ergo habuerunt noticiam de digito dei:ꝯ habuerūt noticiā de patre et spiritu= sancto.Jtem philosophi per potentiā que attribuit patri habuerūt noticiā de patre. similiter per sapien tiam de filio dei:ergo eadē ratione de spūsancto per bontatem. Preterea. bonitas relucet in creaturis magis q̄ potētia vel sapientia.omīs enī creatura cla mat bonitatē dei apertius q̄ potentiā vel sapientiā: ergo si philosophi potuerūt per potentiā et sapientiā cognoscere patrē et filium multo fortius per bonti= tatem potuerūt cognoscere spiritūsanctū quomodo igitur defecerunt in tertio signo. Jtē aug.dicit q̄ in omni creatura relucet vestigiū trinitatis.quoniā cre ature sunt ymagines et signa trinitatis. sed ex yma= ginibus ꝛ signis fiunt sillogismi. qm̄ naturaliter per ymagines ꝛ signa hīt res cognosci:ergo cū ymagies et signa totius trinitatis sint impressa in omni creatu ra tota trinitas est cognoscibilis naturaliter per illa sed apostolus dicit q̄ notū est dei.i.cognoscibile deo manifestū factum est illis. ergo tota trinitas manife= sta facta est philosophis: ꝯ nō defecerunt in tertio si= gno. ex hoc etiā sequitur q̄ articulus de trinitate nō est supra naturā.Jtē de cognitiōe hereticorū sic obi= citur.Quedā glosa dicit super principiū apocalipsi. q̄ nunq̄ fuit creatū in persona patris:ergo videtur q̄ omnes bene senserunt de persona patris. sed constat q̄ pater et filius sunt correlatiua : ergo vno cognito diffinitiue alterū cognoscitur diffinitiue. sed omnes

Paul us. Prima q̄o
Aī q̄ sic p augustinū.
In oppo⁹
Secundo.
Tertio.
Quarto
Quinto p augustinū.
Sexto.

Ad primū
Alia q̄o in cidens.
Aī primo.
Ratio.
per hoc ad oppositū.
Faciēs q̄ ī se est nō er rat in fide.
Ad tertiū.
ꝓholcot.

In oppo^m

Ad primū.

Mō de phis

Alit ꝓt dici

Paulus.

A!.

Ad tertiū.

Ad vltimū

ꝫ hoc aī p augustinū.

Secūdo

Solutio. triplex genus phoꝝ.

senserunt bene de psona patris. ꝑ ꝛ de psona filij Cō tra:arrius dicit ꝙ pater ē maioꝛ filio et filius est mi noꝛ pñe et vtrūq; ē falsū et hereticū: ꝑ erratum ē in persona patris in persona filij. Ad primū dupliciter rñdetur ꝓꝛimo vt dicatur ꝙ phi non cognouerunt tres personas distincte:qm̄ non cognouerunt deum nisi per effectum. effectus aūt non distinguit psonas quoniā pater nō ꝛquantum pater:nec filius inquan tum filius:nec spiritussanctus inquantum talis:sed ī quantum deus habet effectum in creatura. vnde phi losophi dicuntur cognouisse patrem et filium nō ꝓ pter distinctionem personarum:sed quia cognoue runt potentiam et sapientiam que appꝛopꝛiantur pa tri et filio:sed quia non cognouerunt supꝛemū effe ctum bonitatis diuine:scilicet incarnationez filij dei ideo dicuntur non cognouisse spiritum sanctum de quo conceptus est filius dei. Secundo mō potest di ci ꝙ philosophi defecerunt in cognitione persone ter tie:ideo quia sibi attribuerunt sapientiā suā: sicut di cit aposto. de ipsis qui cū deum cognouissent non si cut deum glorificauerunt: nec gratias egerūt: sed euanuerunt in cogitationibus suis dicentes enim esse sapientes:labia nostra a nobis sunt:et hoc est sū ma ignorantia sūme bonitatis:que fons est oīm bo noꝛ ꝝ sibi aliqꝫ bonū attribuit aliquis. et ideo de fecerunt in tertio signo:quoniam licet sufficiēter po tētiā et sapiētiā dei cognoscebant:in predicta tñ co gnitione sūme bonitatis defecerunt. Ad secūdū:dici mus ꝙ qñ magi dixerunt digitus dei hic est: hoc de dei bonitate intellexerunt quā insufficienter cogno scebant:quoniam contradicebant ei ꝙuis in nullo cō tradixerunt potentie et sapientie dei. Adtertio obie ctū dicim⁹ ꝙ bōitas dei magis relucet in creaturis ꝙ potentia vel sapientia:et philosophi magis cogno scebant bonitatem dei ꝙ potentiam et sapientiam quantū ad visibiles effectus qui debent esse principi um cognitionis:sed non quantū ad inuisibiles effe ctus:quelibz etiā inuisibilia bona a fonte sūme boni tat⁹ procedunt: contradixerunt sūme bonitati dū sa pientiam suam attribuūt sibi:non auertentes deū eē fontem sūmi boni et causā principalem. Advltio ob iectū dicim⁹ ꝙ per ymagines et signa sua habēt res cognosci:sed non per quaslibet ymagines et signa:ꝫ tantum per ymagines et signa expꝛessa: vestigiū aūt trinitatis relucet in rebus non expꝛessis:sed remotis et obscuris:non enim dixit aposto. tm̄ quod videm⁹ nunc per speculum:sed addidit in enigmate. non enī est expꝛessū vestigiū in creaturis de hoc ꝙ genuit pa ter filium eiusdē singularis essentie secū:et de hoc ꝙ pater et filius spirant spiritū sanctū simul concoꝛdā ter vniformiter et equalit et eiusdē singularis essētie secū. sed contra. augusti. dicit ꝙ philosophi disputa uerunt de tugatoꝛi et non. i. de patre ꝛ paterna sapiē tia. quo philosophi habuerunt cognitionē personā rum distinctā. Item mercurius philosophus dicit ꝙ monas monadem genuit propꝛiūq; ardoꝛē in se re flexit. Monas monadem. i. pater filium propꝛiū ar doꝛem. i. spiritū sanctū quo pater et filius mutuo se diligūt:et ita philosophus iste distinxit tres perso nas:et ita philosophi distincte cognoscūt tres per sonas. Ad quod dicimus ꝙ tria sunt genera philoso phoꝝ quidā non cognouerūt personas distincte. sed tantū indistincte neq; cognouerūt personas nisi quia cognouerunt propꝛia illarū:scz potentiā et sapientiā

Quidā alij cognouerūt distincte duas personas. sed ad cognitionē tercie nō potuerūt peruenire ꝛ hoc ꝛō quia generatio filij dei satis est ꝓpinqua coꝛdi hu mano quoniā cōsiderauerūt de facili ꝙ deus nō erat sterilis sicut ipse dicit per ysaiam. Mūquid ego q̄ ge nerationes alijs tribuo sterilis ꝑmanebo et ita per hoc cognouerūt philosophi ꝙ de⁹ ab eterno genuit filiū sibi equalem cui cōmunicaret cōmunes diuitias maiestatis sue. alit inuidus eēt retinēs sibi aliqd qđ nō cōmunicaret et quē sūme diligeret aliter nō hꝛet sūmā ꝛ mutuā dilectionē ad aliquē ꝛ ita nō eēt sūme beatus sicut ostensū est in ꝑmo libꝛo. Ꝓꝛeterea. phi dicebant deū esse primā et perfectissimā intelligētiā ex quo de facili intulerūt ꝙ ex illa prima et perfectis sima intelligentia generata est sūma et perfectissima sapientia et sic disputauit de tugat. et non. sed ꝑcess sio spiritussācti multo remotioꝛ erat a coꝛde hūano et ideo nulli philosophi potuerūt venire in cognitio nem spūssancti. licet venissent in cognitionem patris et filij et isse est tertius subtilioꝛ modus respondēdi ad auctoꝛitatē augustini qua dicit ꝙ philosophi de fecerūt in tertio signo. fuit etiam tertium genus phi losophoꝝ qui cognouerūt tres psonas distincte. sed illi fuerūt edocti a christianis. vt mercuri⁹ qui fuit in tempoꝛe christianoꝝ. Ad illud qđ supꝛa q̄situ est ꝙ nunq; fuit erratū in persona patris dupliciter potest responderi. ꝓmo. vt dicat ꝙ nō fuit erratū in persōa patris. quoniā nulla hereſis derogauit maiestati pa tris. quoniā plenā maiestatē diuinitat⁹ ei ascriberet sed alia hereſis derogauit maiestati filij. scz arriana que dixit ꝙ filius erat minoꝛ patre. Secundo modo potest dici ꝙ nūq; fuit erratū in persona patris scōm se. quoniā secundū se omnes cōfitebant ipsū innasci bilē deū omnipotentē sūme bonū. ꝛc. sed in collatio ne ad filiū erratū est in persona patris et in persona filij. Itē queri⁹ de cognitiōe iudeoꝝ vtrū ipsi in ꝑsōe christi cognouerūt personas qđ sic videt. quoniā do min⁹ dicit in euāgelio Jo. Pater me⁹ quēvos dicitis quia deus noster est: ergo iudei de patre christi dixe runt quia deus noster est: ergo cognouerūt patrem. Itē ipsi adoꝛabant patrē. quoniā dñs dicit in euāge lio in persona iudeoꝝ samaritane. nos adoꝛam⁹ qđ scimus vos autē scz samaritani adoꝛatis quod nesci tis. hoc autē itelligit⁹ de psona aut de eēntia. de essē tia nō quia etiā samaritani bene cognoscūt essentiam diuinā: ergo intelligit⁹ de persona: ergo iudei adoꝛa bant personā: ergo cognouerunt personā et ita pa trē et filiū et spiritūsanctū. Itē iudei adoꝛabāt deū: ergo trinū vel nō trinū. sed non potest dici ꝙ adoꝛa bant deū nō trinū quia deus est trin⁹: ergo adoꝛabāt deum trinū: ergo adoꝛabāt trinitatē: ergo adoꝛabāt tres personas: ergo habebāt cognitionē de tribus p sonis. Contra. dicit in euangelio Qui nō honoꝛificat filiū nō honoꝛificat patrē qui misit illū. sed iudei non honoꝛificauerūt filiū: ergo nō honoꝛificabāt patrē: ꝑ nō adoꝛabāt patrē: ergo nec cognoscebāt. quia q̄cūq; cognoscit adoꝛat qꝛ q̄ cognoscit deū vel personā diui nam diligit et qui diligit honoꝛificat et adoꝛat. sed vi detur ꝙ hoc nō sequitur. quoniā apostol⁹ dicit athe nienſibus. quē colitis et adoꝛatis illū vobis annūcio ergo non sequitur ꝙ si aliquis colit aliquā personā ꝙ cognoscat eam. Solutio. notandum ꝙ pater quā doq; adoꝛatur vt pater: scilicet in habitudine ad filiū: quādoq; adoꝛatur vt inasciabilis sub propꝛietate

Yſaias.

Jste mod⁹ subtilioꝛ.

Tertū ge nus phoꝝ

Ad rōnem

Alit ꝓt dici

Alia q̄o in cidēs.

Secundo.

Tertio.

Jn oppo^m

ꝫ hoc aī.

Solutio.

tripliciter pñ adorat.

immascibilitatis tantū.qñq; sub natura sua vt deus. ⁊ his tribus modis adoratur a veris christianis. Sed duobus modis vltimis adoratur a iudeis ⁊ cognoscitur.vnde hec. Judei cognoscebāt patrē non est vera nisi per accidens.quoniā non cognouerunt int̄ptū pater est:sed int̄ptum immascibilis est. ⁊ sic loquēdo per accidens dixit dñs iudeis.¶Pater meus ⁊c.Hec autē est duplex. Judei adorabant deum trinū vel cognoscebāt deum trinū.quoniā si verbū respiciat totā istā oratione deum trinū falsa est.Si primā partem vera est.quoniam adorabant deū qui est trinus. ⁊ re vera sequitur si adorat cognoscit aliquo modo. Sed potest esse q; aliquis adorat quod cognoscit alio modo licet ignoret alio modo. sicut athenienses qui adorabant filiū dei.⁊ tamen ignorabant filium dei int̄ptum filius dei est.sed cognoscebant int̄ptum pius ⁊ miseri cors propter quē sol obscuratus erat cōtra naturam Eodē modo iudei cognoscebāt filiū dei ⁊ ignorabāt cognoscebant int̄ptum erat ille homo.ignorabāt int̄ptum erat filius dei. qđ autē dicit dñs. Nos adoramus qđ scimus.intellexit proprie de iudeis fidelib⁹.

Quō iudei cognoscebant patrē Hec est duplex.

De cognitione discipulorum.

Secunda questio.

Ultimo queritur de cognitione discipulorū adhuc infirmor in quor persona locutus est philippus quando dixit.Dñe ostende nobis patrē ⁊ sufficit nobis.¶Philippus ergo et ei similes aut tūc cognoscebant patrem aut nō. Videtur q; non.quoniaz querit certificare de deo patre.⁊ querebat certificari de deo quod ignorabat:ergo ignorabat patrē.qđ videturvelle dñs dicens. Si cognouissetis me ⁊ patrem meū vtiq; cognouissetis. Loquit etiā dñs quibusdā discipulis suis qui cognoscebant eū licet imperfecte. de quibus erat thomas qui dixerat ei. Dñe nescim⁹ quo vadis.⁊ quō possumusviā scire.quibus dñs probat q; ipi sciunt viam. vt habetur in glosa augustini. hoc argumento. Ego sū via.vos scitis me: ergo vos scitis viam.Dixit enī et me scitis. ⁊ vnde viam scitis quasi diceret ex quo me scitis viam scitis. qm̄ ego sū via.Sed videtur in hac argumentatione dñi esse fallacia scd̄m accidens.sicut hic.Iste cognoscit chorascū chorascus est veniens: ergo iste cognoscit venientem Ad hoc dicunt quidā q; conclusio est duplex. qm̄ verbum potest respicere accusatiuū ratione suppositi cū accidente.⁊ sic falsa.vel ratione tantū suppositi: ⁊ sic vera.⁊ scd̄m hoc intellexit dñs conclusionē.Sz cōtra hanc solutionē obicitur.qđ dñs dixit.¶Philippe.qui videt me videt et patrē meū.⁊ iterum.Si cognouissetis me et patrem meū vtiq; cognouissetis: ergo ad hoc q; aliquis cognoscat christū oportet q; cognoscat et alias eius dispositiones proprias. Sed esse viā est eius propria dispositio:ergo ad hoc q; aliquis cognoscat christū oportet q; sciat eum esse viam.qđ concedimus hac ratione dicentes q; argumentatio est necessaria.⁊ verbū proprie respicit suppositū cum accidente nec est simile quod inducitur pro simili. qm̄ hec dictio venientem significat accidens ⁊ non propriam dispositionē subiecti.quā dispositionē opz cognoscī ad hoc q; subiectū cognoscat. Sed videt q; hec solutio nō valet. qm̄ ipe thomas dicit nescimus quo vadis ⁊ quō possum⁹ viā scire. Ad hoc dicim⁹ q; thomas non aduertebat actu de quo loqueretur. Loquebat enī de gloria patris ad quā itur⁹ erat per mortē. ad quē finē christus erat via anthonomatice secundū suas ꝓprias dispositiones quas cognoscebat thomas ⁊ ei similes:et ita cognoscebat q; ipse esset via ad gloriam dei patris:quoniā sciebat q; per cōformitatē ei⁹ itur ad gloriā immortalitatis in qua est pater: sed quoniam nescebat de quo fine vel loco loqueretur cū dicebat.Ego vado parare vobis locū.iō dixit hoc. Nos non possumus scire viā ad locū ad quē vadis.sicut si aliquis vellet ire remis et alius diceret ei. nescio viā ad locum ad quē vis ire: qm̄ nescio ad quem locum vis ire.licet sciat viā que ducit remis: et q; predicto modo sit intelligēdū patet ex fine glose que sic incipit:hoc dictū est secundū quosdā ⁊c.que etiam de cognoscentibus christū.vult legi totū textū qui sequtur vsq; ibi dicit enī philip.qm̄ philipp⁹ erat de ignorātibus et christus et patrem.¶hoc pz solutio ad primo obiectum.

Af.

Augustin⁹

ꝫ hoc af.

Solutō alii quorum.

ꝫ hāc solutionem af.

Solutio.

ꝫ hoc af.

Solutio.

Probat ꝓ glosam.

Quid sit spes.

Quintus tractatus.

Dicto de fide et cognitione:sequtur de spe. ¶Primo quid spes. secūdo quō differt a fide. tertio quō differt a timore dono. Quarto vtrū spes sit mercenaria. Quinto vtrū sancti qui modo sūt i patria habeant spem ⁊ quō euacuat in futuro. Spes ita describit a btō augustino. Spes est certa expectatio future btitudinis prouenies ex gratia et meritis precedentibus quā natura preit caritas. Sed hoc videt esse falsum. quoniā nulla virtus est ex meritis. ideo omīs virtus gratis infunditur a deo. quoniā sicut dicit aug.Deus operaturvirtutes in nobis sine nobis. ¶Preterea.Dis virt⁹ theologica a solo deo est: ꝫ nō quidā q; sicut fides qñq; dr virt⁹ qñq; dr mot⁹. vt cū dr.fides est credere qđ nō vides.ita spes qñq; dicitur virtus qñq; mot⁹.⁊ ipi dicūt q; sic describit. ¶Nō spes ex meritis:qr ex motu fidei q; naturaliter p̄cedit ipm tanq; cā ipi⁹.Sz fm hocvidet q; nō dz dici ex meritis sz ex merito. qm̄ mot⁹ spei bene pōt p̄cedere ex vno motu fidei. Item.in iustificatione impij omnes virtutes simul infundūtur: ergo cum iustificatus habet insimul omēs virtutes potest vti quacunq; vult primo. quoniam quelibet virtus mouetur voluntarie. et ita potest vti primo motu spei. Et ita ille motus spei nō procedit ex meritis nec ex aliquo merito:qm̄ nullū meritū procedit:et ita videtur inconuenies p̄dicta descriptio.¶Preterea statim post descriptionē dicit augu.ex meritis dico:qm̄ sperare sine meritis non est spes:sed presumptio.constat aūt q; hoc intelligitur de meritis bonorū operum. ergo in descriptione hec dictio meritis supponit pro bonis operibus non pro motuvel motibus fidei:tm̄ videtur esse falsū quod dicit.q; sperare sine meritis non est spes: sz p̄sumptio.quoniā aliquis existens in peccato mortali et habens fidem ⁊ spem informes potest sperare spe informi:ita q; non peccet: quoniā ille mot⁹ est mot⁹ virtutis licet informis:ergo non est peccatū et tamē iste est sine meritis: non ergo sperare sine meritis: ē p̄sūptio.Dicimus q; reuera ibi describit motus spei vel spes per suum motum.q; aūt dicitur ex gra ⁊ meritis p̄cedentib⁹.i. ꝓueniēs ituitu gre dei. i. largitaꝫ

Diffinitio spei.

ꝫ diffinitionem af.

Augustin⁹ Secundo. Solutō alii quorum.

Item af ad principale.

Ad idem.

ꝫ augustinum af.

Solutio.

Audacia mentis.

Ad duo p̄ma.

siue liberalitatis eius ꝛ intuitu meritoꝝ precedentiū vel motus spei vel ipam rem speratā. Spes enim est quedā audacia mētis ex largitate dei cōcepta habendi vitā eternā per bona opera quasi per bellū. Per hoc patet solutio ad duas primas obiectiones. qm̄ si proprie loquēdo spes. i. motus spei est ex meritis: sz cōcipitur intuitu meritoꝝ. ꝛ licet ipe motꝰ spei sit ex gratia creata scz ex spe virtute. tamen hoc nō intelligitur cū dicitur Spes puenies ex gra: sed intelligit puenire ex gratia. i. intuitu supfluētis bonitatis ꝛ largitatis dei. qui quolibet datore largitor est in infinitum ꝓpter quod seruiētes ei expectant ab ipo beatitudinē eternam.

Ad aliud.

Ad aliud dicimus q hec est duplex Sperare sine meritis nō est spes: sed presūptio. Sperare enī est expectare se habiturū: ergo si hec determinatio sine meritis determinet verbū ratione participij inclusi vera est. qz is est sensus. Aliquē hoiez expectare quod habeat sine meritis vitā eternā non est spes: sed presūptio. Quod aūt apponit in diffinitōne quā natura preit caritas oppositū est a mgro cuiꝰ opinio fuit q caritas nichil aliud est q̄ spūssctūs. ꝛ reuera spūssctūs precedit fidem. spem in cordibus hoim tanq̄ causa suum effectum.

Opīo magistri.

¶ In quo spes differt a fide.

¶ Secunda questio.

Queritur in quo spes differt a fide. videtur q nō differant fides ꝛ spes. qm̄ spes est certa expectatio futuroꝝ bonoꝝ. Sed ois certitudo est in fide vel i sciētia: ergo certitudo est illa i qua spes est certa expectatio ꝛc. est in fide. ꝛ est in expectatione illa certa ergo illa expectatio certa est fides. ꝛ ita spes est idez quod fides. Solutio. Duplex ē certitudo. s. vie ꝛ patrie. certitudo vie duplex est. s. fidei spei. Certitudo fidei est intentio cū priuatione dubitationis. Certitudo spei est intentio cum priuatione desperationis vel diffidētie. Certitudo igitur fidei ꝛ certitudo spei nō expellūt timorē separationis a suo subiecto. Certitudo patrie expellit oēm dubitationē oēm diffidentiaz oēm timorē separationis. Patet igit q hec est falsa Omis certitudo est in fide vel scientia. Itē. augu. in eucheridion assignat triplicē differentiā inter fidē et spem. Prima est q fides est de preteritis presentib⁹ et futuris. Spes aūt de solis futuris. Scōa differentia est. qm̄ fides est de bonis et de malis. Spes autē tantū de bonis. s. de futuro premio. Tertia differētia est q fides est de bonis ꝛ sibi ꝛ alijs. Spes aūt de bonis tantū sibi. i. tantū suo subiecto. Contra hoc multipliciter obicitur. qm̄ de me nō debeo p̄sumere q sū bonus: sed reputare q sū peccator. Sed de alio debeo potius credere q sit bonus q̄ malus. ꝛ similiter sperare: ergo de alio potiꝰ debeo sperare q sit bonꝰ q̄ de me: ergo potius est spes de bono alieno subiecto q̄ de proprio. Item. aug. dicit. De nemine desperandū est dū est in via: ergo de quolibet sperandū est dū est in via: ergo spes est de alieno subiecto. Itē. diligere summū bonū sibi et diligere summū bonū alij vtrūq meritoꝝ est ꝛ etiā sdē virtutis: g̃ eadē ratione sperare sūmū bonū sibi spare sūmū bonū alij. vtrūq meritoꝝ est ꝛ etiā sdē virtutis. Sz sperare sūmū bonū sibi est motus spei virtutis: g̃ spes est de alieno subiecto. Cōtra. Spes est audacia mētis puentēdi ad vitam eternā per merita cōcepta intuitu largitatis dei talis aūt audatia est virtus media inter presūptionē et desperationē. Sed sperare per merita mea alij vitam eternā nō est alicuius virtutis: qz hoc fatuū esset Similiter sperasse alij vitā eternā per sua merita nō est aliqua audacia: ergo nō est motus spei: ergo spes non est de alieno subiecto. Ad hoc forte dicet aliquis q hoc est verū. ꝛ in auctoritate augustini qua dicit de nemine desperandū est ꝛc. Hec dictio desperandū potius sonat in oppositū fidei q̄ in oppositū spei. et est sensus. De nemine desperandū est. i. discernendū. qm̄ credere se habiturum vitam eternā et sperare se hre vitam eternā sunt valde affinia sibi. vnde quidā dixerunt q fides idem est in essentia quod spes. Unde cōtraria illis sunt valde affinia sibi. s. discredere ꝛ desperare. ꝛ ideo nomen vnīꝰ qñq̄ ponitur pro noīe alterīꝰ Sed contra. Sicut spes est proprie de futuro bono. ita timor de malo futuro. Sz timor ꝓprie est de aliquo subiecto. qm̄ prelatus meritorie timet ne subditus suus periclitet. ergo eadē ratione spes est de aliquo subiecto. Forte dicit q spes est de aliquo subiecto: sed non spes virtus. qm̄ sperare alij summū bonū non est alicuius virtutis. qm̄ hoc est facile. sicut ire p viā. Accidit tamen ei q sit meritoriū: qz est de gne indifferentiū. Sed contra. sicut sperare alij sūmū bonum est facile. ita velle alij summū bonū siue diligere est facile. Sed facilitas non impedit quin vltimū sit alicuius virtutis. s. caritatis: ergo similiter nō impedit q̄n primū sit alicuiꝰ virtutis. Forte iterū dicet aliqs q spes est de alieno subiecto ꝛ suo. Sz cōtra. Timor dīt quo aliqs timet deū nō est nisi de ꝓprio subiecto q̄n nichil esset dictu. timeo deū petro. sed sicut se habet timor ad malū futurū ita se habet spes ad bonū futurū ergo eadē ratione nō est nisi de proprio subiecto. Solutio. dicimus q tam timor q̄ spes p̄t dici de subiecto suo et de alio. Sed notandū q est timor rei et est timor euentus. Timor rei vt quādo dr. timeo deū. timeo penā eternā. Timor euētus vt cū dicitur timeo separari a deo. Eodē modo spes quādoq̄ respectu rei quandoq̄ respectu euentus. timor igitur et spes secundū q dicuntur respectu rei sunt tantum de pertinentibus ad sua subiecta et nō de ꝑtinentiꝫ ad alia subiecta. sed secundū hoc q dicūtur respectu euētꝰ sūt et de pertinētibus ad alia subiecta. Unde ergo dicit augustinus. q spes est de pertinentiꝫ ad se nō vniuersaliter. sed particulariter intelligendū est. sicut illud qd̄ dicit beatus gregoriꝰ. q caritas est ad minus inter duos. nō vniuersaliter est intelligendum sed particulariter scz de caritate q̄ est amicicia. supra dicta aūt determinatio timoris et spei intelligēda est secundum diuersas habitudines et modos dicēdi nō secundū essentiā. quoniā idem est timor ad minus in specie quo timeo deum et quo timeo offendere deū. Similiter eadē ē spes qua spero vitā eternā et q̄ spero me habiturū vitam eternam.

Euasio.

Opinio aliquorum.

Ꝛ hoc af.

Euasio.

Ꝛ hāc af.

alia euasio

Ꝛ hanc af.

Solutio

Notandū.

Duplex timor.

duplex spes

ad augustinum.

Gregorius

Timor fm essentiam.

¶ De differentia spei et caritatis.

¶ Alia questio huius capituli.

Iterū querit de differentia spei et caritatis videtur autē q nō differūt. quoniā caritas immediate et principaliter mouetur in deū cū sit virtus theologica. similiter spes et fides. et ita vnꝰ et idē est finis principalis et immediatꝰ motuū spei et caritatis. sed species motuū distinguuntur secundum diuersos fines principales et imediatos sicut pz in oibꝰ motibꝰ ergo oēs motꝰ fidei spei caritatis sūt eiusdē speciei

Aī q non differunt.

Solutio. Duplex finis.

Solutio. Duplex est finis. s. finis in quo quiescitur ⁊ finis quo quiescitur siue per quē. finis in quo quiescitur est ipe deus siue beatitudo increata. ⁊ scdz illum finē non est distinctio. Finis aūt per quem quiescāt est beatitudo creata. ⁊ scdm illū finem differūt virtutes Quelibet enī virtū motuaz in quibus sunt theologice virtutes. vt fides in rationabili. spes in irascibili caritas in cōcupiscibili. suam propriā habebit beatitudinē creatā per quā ḋescet in deo qui est finis finiū per finem ergo quo quiescitur fit distinctio.

¶ De differentia spei ⁊ timoris.

¶ Tertia questio huius capituli.

af ꝙ nō differunt.

QUeritur de differentia spei ⁊ timoris. ⁊ videt ꝙ sint eadē virtus: qz virtus consistit imediate. et eadē sunt extrema spei ⁊ timoris. s. presumptio ⁊ desperatio: ergo eoz extremoz idem est mediū: ḡ spes

Secundo.

et timor sunt eadē virtus.

Tertio.

Item. cōtrariox eadem est ars. pari ratione eadē virtus.

Quarto.

Itē. cum virtus sit certior omni arte. vnica aūt ars subiecta sibi habeat bonum ⁊ malū de futuro: ergo ⁊ eadē est virtꝰ de futuro bono ⁊ futuro malo. ⁊ ita timor ⁊ spes sūt eadē virtꝰ

Quinto.

Item. eadem est virtus in cognitione futuri boni et futuri mali. s. fides: ergo eadē ratione eadē est virtus in affectione de futuro bono ⁊ de futuro malo. et ita timor et spes sunt eadē virtus.

In oppm

Item. parcitas ⁊ largitas sunt eadē virtus. licet medient diuersos actus Parcitas enī mediat retinere: largitas dare: tamen quia habent eadē extrema. sunt eadē virtus: ergo similiter licet timor ⁊ spes medient diuersos actus: tamen quia habent eadē extrema sunt eadē virtus.

Secundo.

Si conceditur. contra. Spes euacuabitur in futuro. timor aūt non: qz timor dñi sāctus permanet ⁊c. ergo

Tertio.

spes nō est timor.

Itē. in principio iob dicit a grego. ꝙ spes est vna de filiabus iob. timor vnus de filijs: ḡ non sunt idem.

Item. spes ⁊ timor sūt circa diuersas materias. timor enī habet ꝑpriā materiā offensā dei vel separationē ab illo. Spes vero beatitudinē creatam: ergo spes ⁊ timor sunt diuerse virtutes. sicut iusticia ⁊ tēperantia que consistūt in diuersis materijs. Justicia enī consistit in subueniendo miseris. temperantia in coherendis delectationibus prauis. ⁊ ideo sunt diuerse virtutes: ergo eadē ratione timor ⁊ spes

Solutio

sunt diuerse virtutes. qd concedimus.

Ad pmū.

Ad primo obiectum dicimus ꝙ hec est falsa. Timor et spes habēt eadem extrema. quoniā extrema spei sunt presūptio et desperatio. Timoris autē extrema sunt temeritas et timiditas. temerarius est qui nulla pericula fugit timidus qui oia fugit. Sed timore virtute timentur

Ad scdm.

tantūmodo timenda.

Ad scdm dicimus ꝙ sicut contrarioz eadē est ars. ita eadē virtus. Sed per hoc nō pōt ꝓbari ꝙ timor ⁊ spes sūt eadē virtus. qm̄ nō sūt de cōtrarijs. qm̄ spes est de btitudine. btitudo autez siue creata siue increata nō habet cōtrariū. qm̄ nichil

Ad tertiū

est sūme malū.

Ad tertiū similiter patet solutio.

Ad q̄rtum

Ad quartū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. Eadē est virtus in cognitione. ⁊c. quoniā cognitio que est fides principaliter respicit primam veritatē cui credit. ⁊ de futuris bonis et malis. Spes autē et timor non respiciunt idē. timor enī respicit dei iusticiā. spes dei largitatē. qm̄ vna est ratio cognoscēdi: sz diuerse

Ad quintū

afficiendi. ideo non valet illa argumētatio.

Ad q̄ntū patet solutio ex predictis. quia spes et timor non habent eadem extrema.

¶ Utrum spes sit mercennaria.

¶ Quarta questio huius capituli.

QUeritur vtrū spes sit mercennaria. ꝓbat ꝙ sic; qz spes est certa expectatio futuroz bonoz̄ per quā nō mouetur aīa nisi ad habendū vitā eternā per merita: ḡ per merita tendit tantū ad suā vtilitatē ergo est mercēnaria: ḡ nō est virtꝰ. Solutio. Duplex est mercimonia. est mercimonia qua quis intendit lucrum tēporale. vt ille qui seruit deo ꝓpter tēporalia tantū. ⁊ talis motus mercēnariꝰ peccatū est. quoniā talis ponit deum viam: non finem. De tali dicitur in euangelio. Mercennarius videns lupū venientē fugit. Est etiam mercennarius qui seruit deo propter regnū celeste habendū siue propter beatitudinē habendam. Et talis motus non est peccatum: quia tali motu querit homo vtilitatē suam in deo vbi est. De tali mercēnario dicitur in euāgelio luce. Quāti mercennarij in domo patris mei abūdant pa. ⁊c. hoc modo est spes mercēnaria. tñ nichilominus est virtꝰ.

Af ꝙ sic

Solutio. Duplex mercimōia

Duplex mercēnariꝰ

¶ Quinta questio huius capituli.

QUeritur vtrum sācti habeāt spem ī patria. videt ꝙ sic: qm̄ spes est de gemina stola: aīe. s. et corporis. s. de glorificatione aīe et glorificatione corporis. Sācti aūt in patria expectant glorificationem corporis: ḡ in eis est expectatio future beatitudinis prouenientis ex gratia et meritis precedentibꝰ. ḡ ī eis est spes virtus. Preterea in christo homine fuit spes dum erat in via: qz de eo dicit. Exultauit vt gigas ad currendā viā. vnde in persona eius dicit propheta. In te dñe speraui: et christus erat cōprehensor dum erat in via. ergo eadē ratione alij cōprehensores hñt spem: et ita spes est in patria.

Af ꝙ sic.

Secundo.

Psalmista

Solutio.

Solutio. Dicimus ꝙ spes non est in patria nec est verū ꝙ stola corporis sit beatitudo vel pars beatitudinis proprie: tñ ōr pars beatitudinis: quoniā ex coniūctione aīe ad corpꝰ glorificatum: erit maior delectatio aīe: et ita maior beatitudo. Unde cum bona corporis sint in differentia motus in illa nō sunt propria alicuius virtutis: nisi ꝙ accidens: nec meritorij nisi per accidens. vnde velle alicui bona corporis non est motus caritatis: nisi per statum indigentie. Eodēmodo expectare stolam corporis non est alicuiꝰ virtutis propie nec est motꝰ meritorius: nisi per accidens sicut et alij motus indifferentes. ꝙ aūt stola corporis nō sit beatitudo vel pars beatitudinis patet per illud euangelij. Hec est vita eternavt cog. te. ⁊c. cognitio enī tota est in anima. vñ nulla pars beatitudinis in corpore est: qz ḡ sancti nō expectant visionē illā apertā quam habent. ⁊ patet ꝙ sācti non habēt spem in patria. Unde apo. qd̄ quis habet quomō sperat. Sed iteruz probat ꝙ spes erit in patria: quia spes et timor sunt due mole ītergquas debet moli quilibz christianus. Timor enī reprimit spem ne luxuriet in pūptionē. Spes eleuat timorez ne cadat in desperationē: sed timor erit in patria. qm̄ timor dñi sanctꝰ permanet ī seculū seculi. ḡ pari rōne spes erit in patria. Itē mali habebūt in iferno timorem ⁊ horroreē. vñ in libro sapiētie. Erit enī transitus ab aqs niuiū in caloreē nimiū: et hoc nō fiet sine horrore. cū ḡ timor futuri mali sit in iferno. spes futuri bōi econtrario ē in paradiso. Itē gra mutabit in gloriā ⁊ merita ī pmiū: vt dicit cassio. Et cōstat ꝙ tota anima glorificabit. ḡ quātū ad vim rationabilem irascibilē concupiscibilem. Spes ergo que est in irascibili mu

Mot⁹ corporales nō sūt meritorij.

qd̄ btitudō propie.

Itez af ad pncipale.

Ad idem.

Iterum ad idem p cassiodorum.

tabitur in gloriam: sed in nullam aliam videtur esse mutanda: nisi in seipam meliorata ⁊ perfectam: ergo

Sexto. spes erit in patria. Item, quedā delectatio est in aīa ex eo q̄ per fidē videt deū: ⁊ hoc non destruet in patria. imo augmentabit ex cognitione fidei succedēte Similiter delectatio q̄ est ex caritate non destruetur sed augmētabitur: ergo nec delectatio que est ex spe Sed talis delectatio nō est nisi in certa expectatione ergo huiusmodi expectatio erit in patria: ḡ et spes.

Solutō ad primum. Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ timor erit in patria nō scōm q̄ mola. qm̄ scōm q̄ mola est timor separatiōis vel offense dei talis timor nō erit ibi. Sed timor reuerētie qui est resilitio aīme ab altitudine dei ꝑ propriā paruitatem scōm q̄ timor nō est mola oppositā

Ad scōm. spei. Ad scōm dicimus q̄ nō est simile de inferno ⁊ paradiso, qm̄ in inferno erit tēpus sicut dicit in psal. Et erit tēpus eor in secula, ⁊ in apoca. dicit de babilone q̄ fumus eius ascendet in secula seculor. In paradiso autē erit tātū eternitas, ⁊ ideo nō erit ibi spes futuri

Ad tertiū. boni. Ad tertiū dicimus q̄ hec auctoritas. Hīa mutabitur in gliam intelligit tantū de gratijs ymanētibus. Unde obiectio nō tenet in spe: qr spes euacuabi

Quō fides et spes euacuabuntur tur ex toto ⁊ q̄tum ad genus suū. Fides aūt euacuabitur q̄tum ad differentias suas: sed nō quo ad gen⁹ quoniā cognitio dei remanebit in gñe: sz nō in enigmate. Et ita nō oīno euacuabitur fides: sed spes euacuabitur oīno, non tamen vis irascibilis remanebit irremunerata. imo habebit gliam suā siue perfectionem. s. reuerentiā/humilitatē/ fortitudinē. per quas erit delectatio in deo. sicut enī alijs populus terrenus delectatur in hoc q̄ subijcitur bono regi terreno ita populus dei delectabit in hoc q̄ subijcietur regi

Ad q̄rtum eterno. Ad aliud dicimus q̄ delectatio ex fide erit in patria, quoniā delectabit in deo vt in prima veritate et prima luce ⁊ hmōi. Et hoc ideo qm̄ fides non euacuabitur q̄tum ad genus suū. Spes autē euacuabit q̄tuz ad genus suū nec remanebit delectatio que est ex spe. Unde nō valet hec argumentatio. Delectatio que est ex fide remanebit, delectatio q̄ est ex caritate remāebit: ergo delectatio que est ex fide remanebit caritas enī non remanebit tātūmō eadē specie ⁊ genere: sed eadē in numero. fides aūt euacuabit quātū ad speciem et numerū: sed remanebit in genere. spes autē nec numero nec specie nec genere remanebit eadem: qm̄ nō erit expectatio futuri boni: vbi erit pos

ꝫ dicta aī. sessio pīs oīs boni. Sed obijcitur. per fidē mō delectamur in deo vt in prima veritate. per spē vt in summa largitate. per caritatē vt in sūma bonitate. in patria aliq̄d erit loco fidei quovis rationabilis delectabitur in deo immediate: vt in prima veritate. similit aliq̄d erit quo delectabitur vis concupiscibilis: scilz ipsa caritas quare non erit aliq̄d loco spei quo delec-

Solutio. temur immediate in sūma largitate. Dicim⁹ q̄ duo sunt in anima: intellectus et affectus: intellectu delectamur in p̄ma veritate immediate: sz affectu in p̄ma bonitate: dū absens est nec adhuc possidet: scilicet expectando et diligendo: cū autē presens est et possidetur vnico modo. s. diligendo: cū ergo largitas referatur ad bonitatē dei dū absens est: nec possidemus adhuc eā delectemur in ipsa duobus modis: sed quādo erit pīs et possidebimus eā et quicquid habet dare non delectabitur in ipsa nisi diligendo, quia ex toto euacuabitur illud quo vi irascibili delectamur i deo scz expectare nec remanebit in vi irascibili quo delectemur in deo immediate. vis enim intellectiua p̄pe est ad veruz: vis concupiscibilis prope est ad bonum vis irascibilis proprie est ad remouendū impedimē ta vie: q̄ ducit ad bonū: nec est ad bonū nisi expectando se peruenturam ad ipsum quasi per bella. Mō de tribus virtb⁹.

De caritate.

Aliud capitulum.

Dicto de fide ⁊ spe, sequitur de caritate de qua hoc ordine agendū est. Primo de essentia caritatis. Secundo de ordine caritatis. Postea de alijs questionib⁹ que circa caritatē versantur. Agētes de essentia caritatis. Primo dicem⁹ de diffinitiōe ei⁹. scdo vtrū caritas sit spēs specialissima. tertio, vtrū eodem motu numero diligit deus ⁊ prim⁹. quarto, vtrum possibile sit q̄ equali motu caritatis diligat deus et primus. quinto, quō dilectio dei sit cā dilectōis proximi. vt dicit btūs greg. Sexto ⁊ vltimo quō caritas sit forma virtutū. Aplūs ita diffinit caritatē. Caritas est finis p̄cepti de corde puro ⁊ cōscientia bona. ⁊ fide non ficta. Contra hanc diffinitionē multiplicit obicitur. Primo cōtra primū mēbrū sic. Solus spūssctūs est finis precepti. i. operū que a deo preciptunt. Sed caritas est finis precepti: ergo caritas est spūssanctus que fuit opinio mgri pe. lō. Itē. super istū locū dicit glo. q̄ oīa bona opera que sunt in precepto tendunt ad caritatē: ergo habens caritatē oībus operibus suis bonis tendit ad caritatē. ⁊ ita tendit ad illud qd habet quod est ocioſum vel īpossibile. qm̄ si īpossibile est q̄ motus nature sit ocioſus, multofortiꝰ īpossibile est q̄ motus caritatis sit ocioſus. Item, hoc mēbrum caritas est finis precepti cōuenit omni caritati et soli, quoniā sola caritas est impletio legis: ergo residua mēbra ponūtur superflue ibi. Item, hec dictio corde ponitur ibi pro intellectu, vnde in ysa. Redite p̄uaricatores ad cor. i. ad intellectū, aut hoc intelligit de intellectu vi aīe aut de intellectu dono. Si de vi anime hoc videt falsum, quoniā caritas est a sola gra dei: ergo non ex vi aīe. Si dono: iterū falsum est, qm̄ caritas precedit omia alia dona ⁊ primū donum. s. timoris dñi. Fides enī spes/caritas/sūt theologice virtutes ⁊ prime oīm virtutū. Item, notandū q̄ cōscientia ponitur ibi pro spe, quoniā qui puram habet conscientiam retrahit se a spe ⁊ fide non ficta. i. nō simulata vel non ficta. i. non fictili siue non fragili, sed inter aduersa forti: ergo caritas procedit ex fide ⁊ spe. hoc etiam vult auctoritas ista. Abrahā genuit ysaac Jacob. i. fides spem: spes caritatē. Sed contra. Oēs infundūtur virtutes simul: ergo nulla est causa alterius. Cum ergo dubitatio sit de qualibet parte predicte diffinitionis est quedā dubitatio de tota diffinitione. quoniā in hac tota diffinitione nō ponitur substantialis differētia caritatis. Quod ꝓbatur per hoc quoniā substantialis differētia sumitur respectu primi et principalis actꝰ ad quē est res. Sz caritas pro loco se hz ad diligere. sicut fides ad credere: et spes ad sperare. Patet ergo q̄ nō ponit in hac totali diffinitiōe substātialis differētia: ḡ illa diffinitio nō ē bene assignata. Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. Solus spiritussanctus est finis precepti. Sz caritas est finis precepti: ergo caritas est spiritussanctus. Instantia. Iste tenet solū frenū et tenet equum: ergo frenum est equus, quoniam vbi vnum propter alterum vtrobiq̄ totum, caritas enim ideo

Utrū diffinitio caritatis sit bene assignata.

Diffinitio caritatis.

ꝫ hāc diffinitionē aī.

Scdo per glosam.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Abrahā genuit ysaac.

ꝫ hoc aī.

Probat.

Solutio

Ad primū

Instantia.

Caritas est finis p̃cepti

Opio magistri est falsa.

dicitur finis precepti: quia coniũgit mentem humanam dilectioni spiritussancti. Quod autem falsa sit opinio magistri pe.l. probatur per hoc quia quantũ potens est prima caritas que deus est ad inflãmandum affectum ad diligendũ. tam potẽs est prima lux ad illuminandũ intellectum ad credendũ. ergo sicut prima lux non illuminat intellectũ ad credẽdum nisi per mediũ habitũ qui est fides. ita prima caritas non inflãmat affectum nisi per mediũ habitum qui est caritas creata.

Scõo ꝓtra magistrum

Jtem. sanctus homo quando dormit nec diligit deũ actu nec habitu: ergo non habet caritatem. Si autẽ dicatur habere caritatẽ ꝓpter solã potentiam diligendi: ergo pessimi homines habent

Tertio.

caritatem: quia habent potentiã diligẽdi. Jtem. iste vir sanctus habilis est ⁊ promptus ad diligendũ deũ ergo habet habitũ ad diligendũ deum. Sed constat ꝙ ille habitus est virtus potius ꝙ alius habit⁹: ergo caritas est habitus creatus quod est cõtra magistrũ qui dicit ꝙ fides est habitus creatus. ⁊ spes similiter caritas non.

Ad scõm. Finis capĩ tripliciter.

Ad scõm dicimus ꝙ caritas est finis precepti. sed finis tripliciter accipitur. Est enĩ finis consumptionis. vt cum dicitur. candela finitur. i. consumitur. Est finis consummationis. vt hic. domus finitur. i. consũmatur. Est finis terminatiõis. vt hic. ager iste finitur hic. i. terminatur. Caritas dicit finis duobus vltimis modis. quoniã caritas est consummatio siue adimpletio omis precepti. sicut dicit apostolus. Est etiam caritas terminatio omis precepti. quoniã omia bona opera que sunt in precepto tendũt ad caritatem ratione iocunditatis que est annexa caritati que iocunditas est pars mentis ad quã tendũt omia bona opera hoĩm. ⁊ habens caritatẽ suis operib⁹ tendit ad illam. licet habeat eam: non tamen ociose. qm̃ tenditvt eã magis habeat. vnde in ecclesiastico. Qui edunt me adhuc esurient. ⁊c.

Eccl̃astici. Ad tertiũ

Ad tertium dicimus ꝙ prima pars illius diffinitionis nõ conuenit soli caritati: sed et fidei et spei. Principalius autẽ caritati. qm̃ caritas principaliter mouet ad opera. quoniã ipa est dulcedo mentis per quam homo seruit deo libenter

Ad ꝙrtum Augustin⁹

bonis operib⁹. Ad aliud dicimus ꝙ ibi sumitur corde pro intellectu. sicut dicit augustinus. s. pro intellectu qui est vis anime siue pro iudicio ipi⁹. Per intellectum enĩ qui est vis anime et per eius iudicium preparat se anima rationalis vt sit susceptibilis fidei spei/et caritatis. et ita intellectus ille est principium oĩm virtutum materiale ⁊ ab eo procedũt omẽsvirtutes nõ effectiue: sz materialiter. effectiue autem a deo.

Ad quintũ

Ad aliud dicimus ꝙ caritas procedit ex fide et spe tanꝙ ex causis suis originalibus. tamen omẽsvirtutes simul infundũtur ⁊ simul sunt per naturã connexionis non per naturã causalitatis.

Ad vltimũ

Ad vltimũ dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. Jn hac diffinitione non ponitur substantialis differentia: ergo diffinitio nõ est bene assignata. Est enĩ triplex diffinitio

triplex diffinitio.

phisicha/logica/⁊ theologica. Philosophus enĩ diffinit res per materiã. logicus per formã. theologic⁹ per finem. Unde diffinitio phisica est materialis sicut illa. Jra est accessus sanguinis circa cor. logica diffinitio est formalis que constat ex genere ⁊ differencijs vt hic. Jra est appetitus contrarij doloris. Diffinitio theologica est finalis: quia datur in habitudine ad finem vltimũ. vt predicta diffinitio caritatis. Est igitur sensus. Caritas ẽ finis precepti. i. caritas quietat cor in suo bono per quod ipa est finis oĩm preceptorũ si-

Diffinitio phisica.

Diffinitio logica.

Diffinitio theologica exponit̃ diffinitio caritatis.

ue omniũ bonor̃ operũ que sunt in precepto. Patet ergo ꝙ non valet predicta argumentatio. quoniam tantũ logica diffinitio exigit substantialẽ differentiã.

Utrum virtus que est caritas sit species specialissima.

Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrum virtus que est caritas sit species specialissima. probatur ꝙ non: qz sapientia que est de diuinis est aliud donum ꝙ scientia que est de humanis: ergo eadẽ ratione: alia est dilectio dei ꝙ dilectio proximi. Ad hoc dicimus ꝙ vnica virt⁹ spẽ est caritas qua diligitur deus et qua diligitur proximus. nec est simile de sapientia et scientia: quoniam per sapientiam cognoscuntur aliq̃ dispositiones ꝙ per scientiam et de alio subiecto. Sed cum caritas sit voluntas et diligere velle eiusdem rei principaliter est voluntas qua diligitur deus et qua diligitur proximus: quoniam dilectio qua aliquis diligit deũ est voluntas qua vult ei sũmũ bonũ qd̃ habet. s. ꝙ sit omnipotens summe bon⁹ et huiusmõi. dilectio qua aliquis diligit proximum est voluntas qua vult et idem summũ bonũ. licet non per essentiã: sed per gr̃am. Sed obicitur. Cõstat ꝙ voluntas qua aliquis vult fidem/spem/caritatem: ⁊ alias virtutes. alij est motus caritatis. quoniã illa voluntate vult ei bonũ. Sed constat ꝙ diuersa sunt talia bona volita in spẽ. qm̃ tot sũt quot sunt virtutes. sz scõm diuersa volita distinguuntur diuerse voluntates. vt dicit augustin⁹ ergo diuerse sunt spẽ voluntates caritatis: ergo ipsa caritas diuersificat̃ in specie. Solutio. dicimus ꝙ virtutes sunt diuersa volita naturaliter: sed sunt vnũ volitum formaliter: quia deus est dulcedo virtutũ quas quisq̃ desideratvirtutes. Unde origen. super cantica m principio dicit. Jn ipso deo sine dubio continet̃. vt sapientiam/iusticiã/pietatem ⁊ veritatẽ. omẽsq̃ virtutes pariter diligamus. vnũ enim atq̃ idem est diligere deum et diligere bonum.

Af̃ ꝙ non.

Solutio.

Dilectõ & dilectio proximi.

Utrum de eodem motu numero diligatur deus.

Tertia questio.

Queritur vtrũ de eodem motu numero diligat̃ deus ⁊ proximus. probatio. Augustinus dicit ꝙ in proximo non diligitur nisi deus: ergo eodẽ motu diligit̃ de⁹ et proximus. Jtem eodem visu quo videtur albũ videt̃ albedo: ergo eodez desiderio quo desideratur dulce desideratur dulcedo: ergo eodem amore quo diligitur bonũ diligitur bonitas. sed deus est dulcedo siue bonitas qua diligitur proximus ergo eodẽ motu diligitur proximus quo diligit̃ de⁹ Contra. eodẽ motu numero quo diligitur deus et proximus: ergo non magis diligitur deus ꝙ proximus: vt idem mot⁹ numero erit magʃ intensus ⁊ min⁹. Jtẽ. eodẽ motu diligitur de⁹ ⁊ proximus: sz oĩs dilectio est cõcupiscẽtia vel amicitia: g̃ ille mot⁹ est cõcupiscẽtia vel amicitia. nõ cõcupiscẽtia. qm̃ nõ diligim⁹ proximũ motu cõcupiscẽtie: qz nõ cõcupiscimus primũ: g̃ ille mot⁹ est mot⁹ amicitie. Sz motus amicitie est q̃ aliqs vult alij bonũ: g̃ eodẽ motu numero vult aliqs primo bonũ et deo. qd̃ ptz eẽ falsũ. Propt̃ hoc dicimus ꝙ ipossibile est ꝙ eodẽ motu numero diligatur deus ⁊ proximus. cum igitur dicat augustin⁹. Jn proximo non diligitur nisi deus. hoc verbũ diligitur sumitur impropie. s. in significatione semiplena. qm̃ diligere est optare alicui bonũ. ibi aũt accipit̃ tãtũ pro

Af̃ ꝙ sic ꝙ augustinũ.

Secundo.

Jn oppom

Secundo.

Solutio.

Augustin⁹

per hoc ad primũ.

sñ

optare siue pro velle. Diligimus enī deū in proximo quia volum⁹ siue optamus ip̄m proximo. Ad sc̄ōm diam⁹ q eodem motu quo diligitur dulce diligitur dulcedo dilectione que est cōcupiscētia: sed nō est ita in dilectione que est amicitia. quoniam non eo motu quo volo deū esse in proximo siue opto deū proximo opto deo aliquid. ⁊ ideo non est simile de dilectione que est concupiscentia ⁊ amicitia.

Ad secūdū

¶ De dilectione proximi.

¶ Quarta questio.

Af q sic

Queritur utrum possibile sit q eque intense motu diligaf proximus vt deus. ℙ Probatio. Motus quo diligitur proximus potest magis ⁊ magis intendi. motus quo diligitur deus potest magis ⁊ magis remitti: ergo iste potest equari illi. Jtē. eadē est dulcedo que trahit desideriū in dilectione dei ⁊ in dilectione proximi. s. ip̄e deus. nec est alia causa trahēs desideriū cum eadē sit p̄cise causa trahēs. nec est alia causa dilectionē augmentans nisi illa que trahit desiderium: ergo equalis est dilectio qua diligitur deus et qua diligitur proximus. Jtem. demonstrato dormiente iste magis diligit deum q̄ proximū: ergo vel maiori motu vel maiori habitu. cōstat q non maiori motu: quia nō mouetur. nec maiori habitu: quia eadem est causa qua diligit deū et proximū. Relinquit ergo q non magis diligit deum q̄ proximū. Contra Aliquid est diligēdum quia bonū. sed deus est in infinitum magis bonus q̄ proximus: ergo deus est in infinitū magis diligendus q̄ proximus. Sed caritas diligit deū et proximū q̄tum diligendus est. et sicut quia caritas est recta estimatrix diligendor: ergo caritas magis diligit in infinitum deū q̄ proximum eadē rōne potest p̄bari q habēs caritatē in infinitū magis diligit deum q̄ se. quoniā deus in infinitū est magis bon⁹ in se q̄ sit bonus alicui homini: ergo in infinitum est magis diligendus in se q̄ sit diligēdus alicui homini. Sed habens caritatem diligit eū sicut diligendus est: ergo habens caritatem in infinitū magis diligit deum in se q̄ alicui homini: ergo q̄ sibi. Sed diligere eum sibi est diligere se: ergo habēs caritatem in infinitū magis diligit deū q̄ se. Jtē. quod diligitur propter se magis diligitur q̄ illud quod diligitur propter illud. Et si infiniti homines essent oēs diligerentur propter deū: ergo deus magis diligendus est q̄ infiniti homines. Sed infiniti hoīes in infinitum sunt magis diligendi q̄ vnus eor: ergo deus est in infinitum magis diligendus q̄ aliquis homo. Sed caritas diligit eū sicut diligendus est: ergo caritas in infinitū magis diligit deū q̄ proximū. Jtem. si possibile esset q ex caritate diligeretur proximus vt deus nichil esset ordo caritatis ℙ Propter has ratiōes dicimus q impossibile est q ex caritate equaliter diligatur deus ⁊ proximus. ⁊ hec est falsa. Motus quo diligit deus potest remitti in infinitū. qm̄ motus quo diligit deus sola cōsideratione bonitatis sue quā nō augmētat cōsideratio alicuius bñficij nō p̄t remitti qm̄ non p̄t hīe pauciores causas sue intēsionis. ⁊ iō motor quo p̄rim⁹ diligit nō p̄t ei equari. Ad sc̄ōz dicim⁹ q hec argumētatio nō valet. Eadē est cā trahēs p̄cise in dilectione dei ⁊ dilectiōe p̄rimi: g̃ equale est desiderium vtrobiq. qm̄ oz addi. Eadē est cā trahēs et in eadē cōsideratione prorsus. qđ falsū est. qm̄ de⁹ in-

Af q sic

Secundo.

Tertio.

In oppom

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad primū.

Ad scōm

q̄tū est bon⁹ in se magis trahit affectū q̄ inq̄tū est bonus alicui hoī. sicut ignis est magis calidus in se q̄ calefaciat aliū: ⁊ magis calefacit vnū q̄ aliud. Ad tertiū dicim⁹ q nōvalet hec argumētatio. Iste dormiēs magis diligit deum q̄ p̄rimū: g̃ maiori motu vel maiori habitu. qm̄ cū oz Iste dormiens magis diligit deū q̄ p̄rimū nō asserit maioritas mot⁹ vel maioritas habitus: sz asserit habit⁹ ad maiorē motū. ⁊ ideo oz cōcludere: g̃ diligit deū habitu habilitāte ip̄m ad maiorez motū dilectionis in deū. ℙ Posset tn̄ dici q diligit deū maiori habitu q̄ p̄rimū. ⁊ q eadē caritas est magis et minus intēsa magis intēsa respectu mot⁹ in deū. minus respectu motus in p̄rimū. qđ magis patebit in questione de intēsiōe caritat. Jtē. p̄batio q aliqua creatura ex caritate p̄t diligi equaliter deo. vel magis sic Quātū aliqs diligit deū tantū desiderat eū: ⁊ q̄tū desiderat eū tm̄ desiderat eū sibi: ⁊ q̄tū desiderat deum sibi tantū desiderat hīe deū: ⁊ q̄tū desiderat hīe deū tantū desiderat frui deo. ⁊ q̄tū desiderat frui deo tm̄ desiderat frūitionē siue btītudinē suā creatā. ⁊ q̄tuz desiderat btītudinē tantū diligit illā. g̃ a primo q̄tū aliqs diligit deū ex caritate tātū diligit illā creaturā Jtē scti diligūt deū propter btītudinē suā creatā. qđ p̄bat multipliciter: qz eccl. dicit. Omis labor homis in ore eius. i. q̄cq̄d facit hō facit vt ipleat desideriū. i. p̄pter pacē mentis q̄ est btītudo: g̃ ois hō quoliz motu suo tēdit ad pacē illā: g̃ scti motu quo diligūt deū tendūt ad pacē illā: g̃ diligūt deū p̄pter pacē illā siue p̄pter btītudinē suā. Jtē aug. sup ioh. dicit q omia tendūt ad pacē illā. vñ dicit in libro de ciuitate dei q tantum bonū est pax qđ etiā suo contrario q̄rit. ⁊ ita q̄rit oī motu. Et indeut pr⁹. ℙ Preterea. caritas oz finis omnis p̄cepti: quia quietat cor in deo ad quod tendunt omia opera que sunt in p̄cepto: ergo sancti omni motu meritorio tendunt ad illam quietem: ergo motu caritatis: ergo sancti diligunt deum propter illam quietem siue propter beatitudinē creatā: sed non diligunt beatitudinē p̄propter deū quoniā circulus non potest eē in duabus causis singularibus: ergo sancti diligūt magis beatitudinē creatā q̄ deuz et ita magis diligunt aliquā creaturā ex caritate q̄ deū. Ad hoc dicimus q hec est falsa. quantū aliqs desiderat deū sibi tantū desiderat habere deuz vel frui deo: qm̄ cum dicit: aliquis desiderat deū sibi desideriū transit immediate in deū: sed cum dicit iste desiderat habere deum vel frui deo. desideriū trāsit in creaturam: et ideo non est idem desiderare deū sibi et desiderare hīe deum vel frui deo: per hoc patet q aliqs diligit se magis vno motu q̄ alio. quoniā magis diligit se in infinitū motu quo desiderat deū q̄ motu q̄ desiderat frui deo. Ad secundū: dicimus q hec ē duplex. Sācti diligunt deū propter beatitudinē creatā qm̄ si hec dictio propter notet finē non ī quo quiescit sed quo quiescitur vera est p̄positio. si ecōuerso falsa. Sed contra. Sācti diligunt deum propter beatitudinē suā: ergo propter vtilitatez suā: ergo diligūt deum tanq̄ mercennarij. sed mercennarius est tolerandus: non diligendus: ergo in hoc non sunt diligēdi. ergo talis dilectio non est dilectio caritatis. Qđ etiā p̄batur per hoc qđ dicit beatus ambro. super illud enangelij. Quanti mercennarij abundant panibus in domo patris mei. ibi dicit q mercennarius est q̄ seruit p̄opt regnū celorū: g̃ scī diligūt deū p̄pt btītudinē suā: seruiūt deo p̄pter regnū celeste. g̃ scti

Ad tertiū.

Alī p̄t dici

Jtē p̄t af ad principale.

Scdo per ecclesiastē.

Tertio per augustinū.

Quarto.

Solutio ad primū istorum.

Ad scōm.

Ꝛ hanc solutionē af.

Scdo per ambrosiū.

sunt mercennarij. ergo tollerandi et inde vt prius.

Tertio. Item sancti diligendo deū querunt cōmodum suum ḡ sic diligendo non diligunt deum gratis: ergo nec

Solutio. ex caritate: quia caritas est virtus gratuita. Solutio Notandū q̄ hec ꝓpositio Iste diligit deū ꝓpter deū

Sex significationes. sex habet significatōnes ad min⁹: q̄ hec dictio ꝓpter pōt notare cām mottuā siue efficientem. vt sit sensus Ve⁹ siue dulcedo dei est cā mouēs quare iste diligit deū. sicut bñficia q̄ iste cōfert illi sunt cā quare iste diligit illū. Scōo pōt hec dictio ꝓpter notare cām finalem vt notet ipm deū esse finē dilectionis significate. sicut vsus diligit mel ꝓpter dulcedinē. vel pōt esse sensus. Iste diligit deū ꝓpter deū. i. vt habeat deum ita q̄ noteꝫ habitus dei siue fruitio dei. causa finalis hui⁹ dilectōis. ⁊ scōm hoc duplex. qm̄ fruitio pōt notari vt finis in quo quiescit. ⁊ fm hoc talis motus est mercēnari⁹ pure ⁊ peccatum nec posset esse caritatis. vel pōt notari q̄ fruitio dei sit causa finalis illi⁹ dilectiōis. Nōvt i qua q̄escit: sz qua q̄escit. ⁊ scōm hoc talis motus est mot⁹ caritatis. Quinta significatio est vt hec dictio ꝓpter notet gratitudinē. vt sit sensus Iste diligit deū ꝓpter deū. i. nō propter aliud qđ est gratis diligere. ⁊ sic significet exclusionē alteri⁹ finis et oīs cōmodi extrinseci. Sexto pōt esse talis sensus. Iste diligit deū ꝓpter deū. i. ꝓpter honorē et gloriā

Duo modi caritatis. dei. Notandū igit q̄ duo sūt modi caritatis. vn⁹ quo diligit deus gratis vt dictū est. iste est excellentissim⁹ modus. Ali⁹ modus diligēdi deū est quo diligimus deū vt fruamur deo vt dictū est. ⁊ iste dr mercēnari⁹ vno modo. qm̄ querit in hoc hō vtilitatē suā. Sz qm̄ querit eam vbi vere est vtilitas sua. s. in deo. ideo nō peccat. Hoc enī vult de⁹ vt in ipo sabbatisemus ⁊ delectemur. ⁊ scōm hūc sensū nōvalet hec argumētatio

Ad rōnem Iste motus est mercēnari⁹: ḡ nō est caritatis. In alia significatione esset necessaria scōm q̄ mercennari⁹ dr ille qui seruit pro lucro tēporali. Btūs ambros⁹ sumit hoc nomen mercēnarius in prima significatione sicut sumitur ibi. Quāti mercēnarij in domo patris met abūdant panib⁹. qm̄ mercēnarij in scda significatione nō abundāt panib⁹ spūalibus: sed mercennarij in prima significatione abūdāt panib⁹ spūalib⁹. s. fide spe/⁊ caritate. ⁊ alijs virtutibus quib⁹ spūaliter reficiūtur: ⁊ tales mercēnarij sunt diligendi.

Ad vltimū Ad vltimū obiectū dicimus q̄ illo motu quo scti diligūt deū vt fruātur eo querūt cōmodū suū. Sed nō seqtur: ergo non diligūt deū gratis. qm̄ diligere deū gratis est eū diligere nō querēdo cōmodum tēporale: ⁊ sic diligūt scti. tm̄ nō diligūt eū gratissime ita q̄ nullū lucrū querāt. Sz modus iste quo diligūt eū gratissime nō querendo aliqđ cōmodū nec in deo nec extra deū excellētissim⁹ est inter oēs motus caritatis. ⁊ est modus diligendi deum finaliter.

¶ De dilectione dei ⁊ proximi ⁊ que sit prior.

¶ Quinta questio hui⁹ capituli.

Aī q̄ dilectio sit ꝑ or Secūdo

Queritur vtrū dilectio dei ꝑ or sit q̄ dilectio ꝓximi an ecōuerso? et vtra sit cā alteri⁹. Et intelligit de motu nō de virtute: q̄ cōstat q̄ eadē est q̄ dilectio ꝓximi sit ꝑ or. videt. qm̄ btūs ioh̄ā. dicit. Qui nō diligit ꝓximū quē videt quō pōt diligere deū quē nō videt? Itē ab inferioꝛib⁹ fit ꝓcessus ad superiora. nō ecōuerso Sz dilectio ꝓximi inferior est: ḡ ab ea fit ascēsus ad dilectōnē dei: ḡ dilectio ꝓximi est prior. Itē pr⁹ est qđ est aīale q̄ quod est spirituale. Itē aug. dicit q̄ dilectio dei est prior in ordine p̄ciptēdi. Dilectio ꝓximi prior est in ordine faciendi: ḡ pr⁹ diligit actualit ꝓximus q̄ de⁹. ⁊ ita ꝑor est dilectio ꝓximi q̄ dilectio dei

Cōtra. Greg. dicit sup iob q̄ dilectio dei est cā dilectionis ꝓximi: ḡ est prior. qđ cōcedim⁹. Proxim⁹ enī non diligit nisi ꝓpter deū. s. vel q̄ de⁹ precipit vel q̄ creatura celi est. vel q̄ filj⁹ dei est vel de facili pōt esse q̄ tamē dilectio ꝓximi nutrit ⁊ calescere facit dilectionē dei. vt dicit btūs greg. Ideo dicit btūs ioh̄ā. Qui nō diligit fratrē suū quē videt: quō ⁊c. non q̄ dilectio ꝓximi sit cā dilectionis dei. vel prior illa. Sz qm̄ dilectio ꝓximi est nutrimentū dilectionis dei ꝑ opa caritatis q̄ exhibētur ꝓximo. Dilectio aūt dei nō pōt esse diu sine suo nutrimēto. Ad scōm dicimus q̄ nō sp fit ascēsus ab inferioꝛib⁹ ad superiora nisi tantū vbi inferiora sūt cause superioꝝ. vt pz in donis spūssctī ⁊ virtutibus q̄ enumerātur in matheo. Btī pauperes ⁊c. Hic aūt est ecōuersor quia superius est cā inferioris.

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ nō habet hic locū. qđ dicit apls. Prius est qđ est aīale ⁊c. qm̄ dilectio ꝓximi non est aīalis: sed spūalis. qm̄ in ꝓximo nō diligit nisi deus vel similitudo dei.

Ad q̄rtum Ad quartū dicim⁹ q̄ aug. intelligit hoc de ꝑfecta dilectione dei siue de signo ꝑfecte dilectiōis qđ est ponere aīam suā pro deo. ad quā ꝑfectionē nō quenit nisi ꝑ opera caritatis q̄ ipendunt ꝓximo. vt ꝑ opa iusticie ⁊ ꝑ opa mie qb⁹ purgat paulatim oculus mentis vt de⁹ clare videat ⁊ ꝑfecte diligat et quiescat in deo. ⁊ sic fiet pacificus. ⁊ de septia btītudine ꝓueniat ad octauā q̄ est. btī qui persecutionē patiūtur ꝓpter iusticiā. ⁊ sic dilectio ꝓximi q̄tum ad opera ꝑor q̄ dilectio dei perfecta. i. q̄ hō ꝓpt⁹ sit ponere aiam suam pro deo.

Octaua beatitudo.

¶ Utrum caritas informet omnes virtutes.

¶ Sexta questio hui⁹ capit̄.

Aī q̄ sic. Secundo. Tertio. Quarto.

Queritur vtrum caritas informet omnes virtutes. probatio q̄ sic. Auctoritas dicit q̄ caritas est mater oīm virtutū: ergo caritas dat oībus suā ꝑfectionē. ḡ oēs informat. Itē caritate absente oēs virtutes sunt informes: ⁊ sola caritate aduenīēte oēs formantur. ergo sola caritas omēs informat. Itē nullum opus est meritorium nisi sit ex dilectione dei ex eo enī solū q̄ aliquod opus fit propter deū siue ex dilectione dei est meritoriū: sed nullū est meritorium proprie nisi opus virtutis et idē est meritoriū virtuti et esse perfectū. ergo nullū opus virtut̄ ē meritorium nisi a caritate: sed ex hoc est ꝟtus formata siue perfecta. ḡ nullum opus ꝟtut̄ est meritoriū nisi a caritate. sed ex hoc est ꝟtus formata siue perfecta q̄ elicit ex se opus perfectum. ḡ oīs ꝟtus est formata ex caritate siue perfecta. Itē finis speculationis ē verum. finis ꝟtutis siue operationis est bonū: sed fidei finis est veritas: finis caritatis est bonū. q̄ diligit deum iquantū est bonū. ergo si motus fidei inclinat ad bonum hoc est a caritate: quoniam fides proprie et per se tendit ad veritatem: ergo caritas inclinat fidē ad bonum: quoniam hic est caritatis proprius finis: sed inquantū fides inclinat ad bonum ꝑficit in hoc vt sit virtus: secundū enim q̄ attendit veritatē vel tendit ad veritatem non est nisi speculatio. caritas igit

Quarto. Quarto q̄ augustinū.

In oppom videt esse gregorius

Ad primū. Ad primū. Ad scōm. Ad tertiū. Ad q̄rtum

perficit fidem in hoc quod est virtus: ergo caritas informat virtutē que est fides. ⁊ si informat fidē in hoc q̄ sit virtus, que fides est prima oīm virtutū, multo fortius informat oēs alias virtutes. Cōtra. sup illud. In oppo. p glosam. Abraham genuit ysaac. ⁊c. dicit glosa. Fides genuit spem: spes caritatē. ergo cū fides generet caritatem dat ei suam perfectionē: ergo informat eā. non ergo Secundo. ecōtrario. Itē. pr⁹ est credere q̄ diligere debito mō ergo prius est credere prime veritati ꝓpter se et sup oīa q̄ diligere p̄mā bōitatē propter se⁊ super oīa. ꝯ prius est mot⁹ fidei formatꝰ q̄ motꝰ caritatis formatus: ergo prior est fides formata q̄ caritas formata: Tertio. ergo caritas non informat fidē. Itē. fides delectatur in prima luce, vt probatū est supra et alterⁱ modi delectatione q̄ sit delectatio qua delectat caritas in prima bonitate: ergo sicut caritas habet suū delectabile proprīū, ita fides habet suū delectabile ꝓprīū. q̄n quelibet virtus habet sua ꝓpria delectabilia. Fides igitur inclinatur ad suū proprīū bonū per se ⁊ scōz se ergo in seipa est virtus perfecta: ergo non perficitur siue formatur a caritate. Et si enī fides q̄cq̄ attendit bonū illud quod est ꝓprīū caritatis, tamen nūq̄ tendit ad illud: sed ad suū proprīū bonū. s. ad primū illuminās ⁊ primū est attēdere p fidē proprīū bonū caritatis q̄ tendere ad illud. Caritas igitur nullo modo inclinat fidē ad suū proprīū bonū nec aliud ꝓfir: ergo caritas non perficit fidē in hoc q̄ sit virtus: ergo non informat ipam. Credo rationes istas vltimas esse veras. Ad primū dicimus q̄ hec caritas dicitur Solutio ad primū. esse mater oīm virtutū. nō est auctoritas sancti sed magistri in sententijs qui dicebat q̄ caritas nichil aliud est q̄ spūs sctūs. ⁊ ideo nō cogimur assentire tali auctoritati. Alī p̄t dici tamen caritas potest dici mater oīm virtutū propter motus. Non est enim aliqua virtus quā caritas non moueat ad suū actū. etiā fidē q̄cq̄ mouet. vnde Paulus. apls. Caritas omia credit. Ad scōm dicimus q̄ revera absente caritate virtutes sunt informes. tamen caAd secūdū ritas aduenies non perficit ipas: sed deus qui dedit fidem perficit eam. ⁊ ex eo q̄ perficit fidē generat in homine caritatē. Unde discipuli dñi dixerūt ei. sicut habemus in euangelio mar. Dñe auge in nobis fidē Ad tertiū. Ad tertiū dicam⁹ q̄ hec est falsa. Opus meritoriū ꝓquare act⁹ est meritorius. pter hoc est meritoriū: qz ex caritate. imo ex hoc est meritoriū: quia est a fide/spe/vel caritate. tamē ex eo solo est meritoriū q̄ est ex amore dei: sed amor dei nō tantū est ex caritate: sed est in fide ⁊ spe. vt dictum est Paulus. supra in questione de bono. q̄n apls dicit. Sine fide impossibile est deo placere. ⁊ itez. Quicquid non est ex fide peccatū est. Sicut ꝯ aliq̄d opus placet deo qz ex caritate, ita placet ei ex eo q̄ est a fide vel spe. tamē q̄n maior est iocunditas in caritate q̄ in fide. sicut in actu q̄ visu. ideo caritas magis mouet ad opera exq̄re caritas magis mouet. teriora q̄ fides. ⁊ ideo potius dicūtur opa exteriora esse meritoria a caritate q̄ a fide. Ad quartū patet soAd q̄rtum lutio. q̄n caritas nō inclinat fidē ad bonū. sicut patet per vltimā obiectionem.

¶ Quō sit intelligendū hoc preceptum di. pro. ⁊. s. te.

¶ Septima questio huius capituli

Querit quō sit itelligēdū hoc p̄ceptū diliges do. de. t. ⁊c. qđ aug. exponit sic. Diliges do. de. tu. ex toto corde tuo ⁊c. i. itellectu sine erroze ⁊ ex tota aīa tua. i. volūtate sine contrarietate ⁊ ex tota mente tua. i. meōria sine obliuione. Sz primū qđ dicit videt esse falsum. s. q̄ debem⁹ diligere deū intellectu sine erroze. q̄n nō diligim⁹ deū intellectu: sz affectu. Item Secundo. aug. dicit q̄ hoc p̄ceptū non p̄t ipleri in via: sed iplebitur in prima. quare ꝯ datū est i via. Cōtra. Ponat In oppo. q̄ aliq̄s contēplatiu⁹ cōtēplet deū ⁊ delectet in deo p aliq̄d tēp⁹. In illo tpe iste diligebat deū ex toto corde. q̄n non cogitabat nisi de deo. Sīr diligebat deū volūtate sine cōtrarietate. q̄n nullus primus motus surgebat tūc in eo cōtrarⁱ dilectioni. Sīr diligebat deū meōria sine obliuione. q̄n nichil habebat in memoria nisi deū. ⁊ tunc ita diligebat deū ex toto corde ex to. a. et ex to. mē. et ita hoc preceptū p̄t ipleri in via et maxime qz p̄cepta affirmatiua nō obligant ad sēper: sz pro loco⁊ tpe. Itē si hoc p̄ceptū nō p̄t ipleri Secundo. in via. Querit quare datū ē in via. ad hoc respondet Responsio augu. q̄ datū est ad hoc vt sciamus quo puentre debemus: sz eadē rōne erit hoc p̄ceptū. nō concupisces secūdū q̄ intelligit generaliter etiā de primis motib⁹ q̄n hoc precepto scim⁹ quo pueniendū est licet non possit impleri in via: ergo primi motus sunt in prohibitione: ergo sunt contra legem dei. ergo sunt peccata mortalia. Solutio. Ad primum dicimus Solutio. q̄ cum dicit deus diligitur intellectu: sine erroze iste ablatiu⁹ intellectu causā notat efficientē: intellectus enī fidei ē causa efficiens dilectionis dei: sed cū dr deⁱ diligitur affectu vel volūtate ablatiu⁹ notat causam formalem: sed cū dr memoria sine obliuione sic notatur sīr causa efficiēs. q̄n memoria nichil aliud est q̄ frequens recordatio per quam deus frequenter ⁊ in cessanter diligitur. Ad secundo obiectū: dicunt q̄dā Ad scōm. q̄ est totalitas vie et totalitas p̄ie. totalitas p̄ie est oēs motus suos referre in deum: totalitas vie est diligere deū super oīa ⁊ nichil preferre et. dicūt ꝯ q̄ illud mandatū non potest impleri i p̄sētu totalitate p̄ie: sed bene p̄t ipleri totalitate vie. Sed hec solu- ꝓ hanc solutionē aī. tio nō soluit dictam obiectionē q̄n ille d̄ est in statu cōtēplationis refert oēs motus suos i deū: ꝯ implet illud mandatū: etiam totalitate p̄ie. quod quidem Solutō ꝑz doctorē. verū ē sz hoc non p̄t facere diu: q̄n corpus qđ corrūpitur aggrauat aīam et terrena ihabitatio depmit sensū multa cogitātē. et tō nō p̄t eē hō diu quin cogitet de terrenis et quī moueat q̄cq̄ primis motibus ideo dicit augustinus. q̄ illud mandatū nō p̄t ipleri i via q̄n hō non p̄t eē diu i statu tali q̄ referat oēs Ad vltimū motus suos in deū. Ad vltimū: dicimus q̄ nō est similē de p̄cepto affirmatiuo et negatiuo: qz p̄ceptum affirmatiuū nō obligat nisi ꝓ loco ⁊ tpe: sed negatiuum ad sp obligat ⁊ nō est aliquod p̄ceptū. nō conpisces secundū q̄ primi motus cōprehendūtur.

¶ Secundū capitulū huius tractatus.

Dicto de essētia caritatis dicendū ē de ordie caritatis: cuius causa ē letitia spūalis que est in amore dei. vñ i cāti. dr. spōsa itroduxit me dñs rex i cellā vinariā ordinauit in me caritatē. rex. i. xp̄s itroduxit me in cellā vinariā. i. in ecclesiā i qua bibit vinum spūalis letitie per quā vilescunt oīa tēporalia q̄ nō sunt diligenda: q̄n sunt impedimēta ordinis caritatis et ita remotis ipedimētis p spiritualē letitiam ordinat in hoīe caritas q̄ spiritualis ē. Primo dicendū qđ sit ordo caritatis. Scdo cuiusmōi ordo obseruātib⁹ sit in ꝓximi dilectiōe. Tertio de dilectiōe parentū et filior. Quarto in quo casu extranei sūt p̄ferendi malis filijs. Quīto quō intelligendū sit q̄ ꝓximū magis debem⁹ diligere q̄ corpus ꝓprīū. Sexto

de dilectione inimicorum. Septimo de ordine caritatis in patria.

¶ De dilectione.

PRimo dicit augustin⁹ q primo debem⁹ diligere quod supra nos est. s. deū. secūdo id quod nos sumus. Tertio id quod iuxta nos est. s. primū. Quarto quod infra nos est. s. corpus nostrū ⁊ corp⁹ proximi. et dicit augustin⁹ q nō sunt diligenda ex caritate nisi ista quatuor. sed cū hō debeat se magis diligere q̄ proximū potius debuit ei dari de diligēdo se preceptū q̄ de diligendo primo. Querit cur nō est datū preceptū de diligendo se. Itē post deū nichil est ita bonū sicut virtus. quoniā virt⁹ facit hoiem bonū non ecōuerso: ergo virtus est magis diligenda q̄ hō si ergo homo est diligendus ex caritate multo fortiꝰ virtus est diligenda ex caritate. Forte dicet q in dilectione dei intelligit dilectio ꝓtutis. qm̄ origen. ōt super cantica cāticorū in principio. video proculdubio diligimus veritatē prudētiā iusticiā et mansuetudinem et ceteras virtutes. qm̄ vnūꝰ idē est diligere deum ⁊ diligere bona: ergo diligere deum est diligere virtutē: ergo quātūcūq̄ ex caritate diligit aliq̄s deū tantū diligit virtutē: ergo quantū diligit deū ex caritate tm̄ diligit virtutē siue creaturā. Contra. in infinitum est melior de⁹ q̄ creatura: ergo ex caritate in infinitū plus diligit q̄ creatura. quoniam caritas magis diligit quod est magis diligendū aliter nō diligeret deū sup oīa. Solutio. sicut dictū est homo ex caritate in infinitū magis diligit deū motu amicicie q̄ seipsum. quoniā seipsū nō diligit nisi propter deū. qm̄ nichil est diligendū in hoie preter deū. quoniā homo ē vacuus sine deo nec est in eo aliq̄d delectabile. Ꝓterea. deus est melior in infinitū q̄ sit bonus alicui ⁊ ideo ī infinitū magis est diligēdꝰ in se q̄ aliq̄s hō: ꝯ cū caritas diligat res sicut diligēde sunt: ꝑz q caritas in infinitū magis dili. deū q̄ aliquē hoiem et post deū debet magis diligere se in infinitū q̄ aliū. et si infiniti hoies essent magis deberet diligere se homo q̄ oēs illos. quoniā aūt diligere deū est diligere se. ideo cū precipitur diligere deum precipit diligere se. et ideo nō est datū preceptū aliq̄d per se de diligendo se. Ad secūdū dicimus q diligere virtutes est diligere se. quoniā diligēdo virtutes volo michi bonū. et ideo eadē est dilectio dū diligit alias virtutes et dum diligit se. et ideo nō valet hec argumētatio. virtutes sūt diligēde ex caritate. nō ergo tm̄ illa quatuor. vl dicatur q illa quatuor tm̄ diligēda sunt caritate que est amicicia: virtutes aūt diligēde sūt tm̄ amore qui ē cōcupiscentia. Ad sequēs obiectū dicim⁹ q proprie loquēdo nō est idē diligere deū et diligere virtutes. ꝑz propter maximā affinitatē ⁊ cōuertibilitatē: dicit hoc origen. et quoniā de⁹ est dulcedo ꝓpter quā diligūt virtutes et que diligit in virtutibus.

Prima qo huiꝰ capli. Af p augustinum. Euasio. In oppm Solutio. per hoc ad primum. Ad scdm Af p̄t dici Ad tertiū

¶ De ordine dilectionis proximi.

¶ Secunda questio huius capituli.

Af p̄mo. QUerit cuius modi ordo sit obseruandus in dilectione ꝓximi. videtur q nullus alius ordo nisi q magis bonus sit magis diligendus. qm̄ nō est diligendū aliq̄d ex caritate nisi quia bonū: ergo magis bonū vniuersaliter est magis diligendū. qz nō diligit aliquid ex caritate nisi qz bonū: ꝯ magis bonꝰ magis Secundo. diligendus est ex caritate. Itē. sūme bonū quia sūme bonū est diligendū et sūme diligit ex caritate qz sūme bonū: ergo magis bonū magis diligit ex caritate et minus bonū minꝰ. Itē nos tenemur cōformare nos deo ī virtutibus et maxime ī caritate. i qđ ꝓbat per hoc q caritas est voluntas vt dictū est et constat q teneamur ꝯformare volūtatē nostrā volūtati diuīe cū ꝯ teneamur ꝯformare nos volūtati diuīe ī caritate ⁊ ꝯstat q̄ deꝰ diligit magis bonū magis: ꝯ magis bonū tenet magis diligere. Itē nichil diligetur in hoīe ex caritate: nisi similitudo dei. in omnibꝰ igitur hōibus idem est diligendū et propter idem. ꝯ in omnibus eadē est causa trahēs desiderū caritatis ad diligendū: ꝯ equalis est effectus. ergo omnes equaliter diliguntur ex caritate. quod videtur velle. augusti. vbi dicit: q oēs pari dilectiōe sunt diligēdi. et ex hoc seq̄tur q nullꝰ ordo obseruādꝰ est ī dilectione proximi. qđ est contra beatū ambro. qui dicit. q primo debemus diligere deum: secundo nos: tertio parentes: quarto filios: quinto domesticos: sexto extraneos: qui si boni sunt ꝓponēdi sunt malis filijs: septimo et vltimo inimicos. Ad p̄obiecta: q nullus diligēdus est ex caritate: nisi quia bonus et qz magis ē bonus magis est diligendꝰ alijs circūstantijs paribꝰ similiter non tā simpliciter ⁊ vniuersaliter magis bonus magis diligitur ex caritate. Sunt enim plures cause dilectionis: solus enim deus est causa dilectionis proximi finalis ipse etiam est causa principaliter motiua et efficiens dilectionis proximi. Similitudo aūt dei est causa materialis illius dilectionis: ⁊ post deum est causa motiua et efficiens eiusdē. ꝓter istas causas sunt alie cause secundarie que tantummodo sunt cause motiue vel augmentatiue dilectionis ꝓximi vt paternitas: filiatio: familiaritas: et huiusmodi: sicut beneficia dei non faciūt: sed augmentāt dilectionem dei: hec igitur propositio ē multiplex: non ē aliq̄s diligendus nisi qm̄ bonus. Si hec dictio qz notet causam principalem et propriam vera est. Si vero no tet generaliter causam vt cōprehendet quancūq̄ motiuam: falsa est. vnde patet q sumpta illa ꝓ positione in prima significatione non valet argumētatio. Nō diligitur aliquis ex caritate nisi qz bonus. ergo vniuersaliter magis bonus ⁊c. qz ipse concludit ac si hec dictio qz teneretur generaliter ꝓ omni causa. s. in secunda significatione. Ad secundū: ꝑz solutio qm̄ hec argumentatio non valet. Sūme bonū qz sūme bonum sūme diligitur ex caritate: ergo magis bonum vniuersaliꝫ magis diligit ex caritate: nisi subintelligatur alijs circunstantijs paribus: quoniā vnica causa est quare sūmū bonum diligitur. s. sūma bonitas que excedit īfinitū omnē causā dilectionis. ꝑz plures sunt cause dilectionis proximi vt dictum est Ad aliud: dicim⁹ q nos tenemur ꝯformare nos deo ī caritate et alijs virtutibꝰ: deus aūt non diligit magis vnū hominem alio. i. maiori affectu siue maiori motu: qm̄ quecunq̄ diligit essentia sua diligit. Sed ideo ōr deus vnum diligere plus alio: qz diligit eum ad maius siue ad maiorem gratiam: non tm̄ oportet q magis diligamus eū. i. maiori affectu: quoniā non tenemur deū in hoc imitari qm̄ de ꝯhoc modo nullus magis diligit alio. Ad vltimū patet solutio ex p̄dictis: quoniā equalis est in omnibus alijs causa diligendi principalis. s. similitudo dei vel ipse deꝰ. ꝑz nō sunt eedē cause secundarie vt patet ex predictis: et ideo non oportet q sit equalis affectus. i. q oēs eq̄li affectu diligantur. Item ambro. dicit: q posꝑpome

Tertio. Cōfirmat p augustinū. In oppm ambrosio. Ad primū Hec est duplex. Ad scdm. Ad tertiū. Ad vltimū Iterū af p ambrosiū

sticos diligendi sunt extranei: qui si boni sunt preponendi sunt malis domesticis. ergo et si magis boni: magis diligendi. Item augustinus. sanctiora membra maiori caritate sunt amplectenda. Item sanctior est copula mentium q̄ corporum: ergo extranei si sunt meliores magis sūt diligēdi q̄ domestici: qđ cōcedūt quidā quantū ad effectū exteriorē. qm̄ domestici magis tenēt̄ q̄tū ad beneficia exteriora. Nos autē cōcedimus q̄ affectu et effectu magis tenemur diligere domesticos q̄ extraneos oībus alijs circūstātijs paribꝫ et magis boni magis diligēdi sūt alijs oibꝫ circūstātijs pibꝫ boni Ro extranei sūt pponēdi malis domesticis nō in oībus. sed in qbusdā. s. in spiritualibus vt in prebēdis et cōsimilibus. sed mobilia et victꝫ quotidianꝫ plus debetur cōsāguineis q̄ bonis extraneis si sunt in equali necessitate. sed in tāta necessitate posset esse extranei q̄ magis teneremur eis dare. sed in quanta necessitate hoc sit nō determinat ars vel scientia. sz potius virtus q̄ est melior et certior oīni arte. vnctio enī docet nos de oībus huiusmōi. hoc aūt ideo cōtingit quia spūalitū sumꝫ tm̄ dispēsatores. ppter hoc debemus ministrare ea secundū volūtatē dn̄i. volūtas aūt dn̄i est q̄ magis bonis spūalibus dent spūalia. carnalia vero dant equaliter oībus a dn̄o deo.

Scđo per augustinū.

Opio aliquorum.

Soultō ꝫ doctorem.

¶ De dilectione parentum et filiorum.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritꝫ vtrū magis diligēdi sunt parentes. i. pater et mater q̄ filij. qđ ꝓbatur per ordinē Ambrosij. et per hoc q̄ filij sunt diligēdi tm̄ propter naturam et propter preceptū dei generale parētes aūt et propter naturā et propter preceptū dei generale: et ppter spēale vt illō honora patrem et matrem. ⁊ multa spūalia precepta tradita sūt in ecclesiastico de diligēdis parentibus et preterea propter multa beneficia que habemꝰ a parētibus nō a filijs: ergo simpliciter magis debemꝰ diligere parētes q̄ filios. ¶ Cōtra. apostolus dicit q̄ patres thesaurisant filijs et nō ecōuerso: ergo patres magis tenēt̄ diligere filios q̄ econuerso. Item humor naturalis ascēdit a radice ad ramos et nō ecōuerso: ergo parētes magis dili. naturaliter filios q̄ ecōuerso. sed gra nō est cōtraria nature immo pfectio eius: ⁊ ex caritate magis diligēdi sūt filij q̄ parētes et ita falsū dicit ambrosius. Solutio. Aliquid dicit magis diligi tribus modis. Primo ad maius premiū. Secundo maiori affectu. Tertio quantū ad exhibitionē exteriorē. duobꝰ primis modis magis diligebat christus petrū q̄ iohannē. Tertio modo magis iohā. q̄ pe. qm̄ maius signū dilectionis ei exterius exhibebat. duobus p̄mis cōcedimꝰ q̄ magis diligendi sunt parētes q̄ filij. Tertio mō magis filij q̄ parentes. quoniā filij nascunt paruuli ⁊ propter hoc magis indigent exhibitione exteriori. vnde si in extrema necessitate cōstituti sunt pater meus et filius meus et nō possum subuenire vtriq;. sed alteri tantū plus teneor subuenire filio q̄ patri. si filiꝰ est de familia mea res sua est. sed si sit separatus tunc scđm diuersas circūstantias quādoq; magis teneor patri qm̄q; filio et de hoc nos docet vnctio. ideo autē pluries in sacra scrip. p̄cipimur diligere parētes q̄ filios quia minus proni sumꝰ ad exhibendum necessaria parentibus q̄ filijs.

Aſſ q̄ sic

In oppoⁿ videt paulꝰ

Secundo.

Solutio.

Nō diligēt

¶ Utrum magis diligendus sit proximus q̄ corpus proximū. ¶ Quarta q̄o hui⁹ capi.

Queritꝫ vtrum magis diligēdus sit proximus q̄ corpus ꝓprium et videtur q̄ sic per auctoritatē augu. Item proximus p̄t frui deo nobiscū qđ nō p̄t corpus ꝓprium: ⁊ proximus est magis diligēdꝰ q̄ corpus proprium. Item stola corporis ē quidđā corporale: ergo minus diligenda ē q̄ beatitudo ꝓximi q̄ est spiritualis. si dicit q̄ licet sit corporale tn̄ augmēt beatitudinē aīe: ⁊ augmētat cognitionē: ⁊ cognitio per creaturā erit in pria: ⁊ p speculū: ⁊ fides qđ falsū est. Item exponere teneor mortī corpus ꝓprium pro proximo. ⁊ magis diligendus est proximꝰ q̄ corpus proprium. ¶ Cōtra: stola corporis ē bonū eternū meū et magis teneor diligere meū bonū eternū q̄ bonum eternū proximi. ergo magis corpus proprium q̄ proximi. qđ cōcedimus: licet enim stola corporis sit secū dū se corporalis: tn̄ in collatiōe ad cognitionē anime siue ad beatitudinē quā augmentat est spiritualis ⁊ q̄uis augmentet eā non tn̄ facit eam. vnde nō sequit q̄ in pria sit cognitio per speculū: qm̄ cognitio p speculum sit per speculum. i. per creaturam. ¶ Cōcedimꝰ ergo q̄ in se considerata stola corporis minus est diligēda q̄ proximus: sed in collatione magis.

Aſſ q̄ sic q augustinū.

Secundo.

Tertio.

Euasio.

Quarto.

In oppoⁿ

per hoc ad rōnes ante oppositū.

¶ Utrū ex caritate magis diligendi sint amici q̄ ūmici. ¶ Quīta q̄stio huius capituli.

Queritur vtrū ex caritate magis diligendi sint inimici q̄ amici: et videtur q̄ sic: qm̄ dns i euāgelio. Si diligitis amicos vestros quā mercedē habebitis misericordie. nā ethnici hoc faciunt. diligite inimicos ⁊c. ⁊ maioris meriti est diligere inimicos q̄ amicos: ergo magis diligendi sūt ex caritate. Item augustinus dicit. bonū et magnuz est si ei qui nichil boni tibi fecit es benivolus et beneficus: sed longe melius est ⁊ excellentissime bontatis diligere ūmicos. ⁊ magis sunt diligendi cum illud sit excelentissime bontatis. Item augustinus. non est tante mutitudinis diligere inimicos quātū credimus exaudiri in oratione dominica: sed omnes fideles exaudiūt oratione dn̄ica. ergo nō omēs fideles diligunt inimicos: ergo melius est diligere inimicos q̄ amicos ergo magis sunt diligendi. Contra. caritas diligit ami. sine impedimento inimicos nō: ergo liberꝰ dili. ami. q̄ ini. ergo intensius. Item quantūvnū oppositoꝝ est diligendum tantū eius oppositū est fugiendū. ergo q̄ bonū est diligere ami. tā maluz est odire inimi. et q̄ bonū est diligere inimicos: tā malū ē odire inimi. ergo si melius est diligere inimicos q̄ amicos. ergo maius peccatū est odire inimicos q̄ amicos qđ manifeste falsū est. Item. vltimus gradus caritatis est diligere inimicos: ergo minus sunt diligendi q̄ amici. Solutio. si sumatur dilectio pro affectu diligendi tm̄: tunc verū est q̄ quicunq; dili. ex caritate diligit amicū diligit inimicū. et ecōuerso. tn̄ melius est diligere amicos q̄ inimicos: quoniā alijs paribus dilectio amici sēper intensior et feruentior q̄ dilectio inimici: vt fiat cōparatio motus ad motū Si tn̄ conferatur affectus dilectionis ami. ad affectū diligendi inimi. simpliciter non prout. est ex caritate simpliciter dicenduz est q̄ est melius diligere ini. q̄ ami. simpliciter: quoniā diligere ūmicos importat caritatem: sed diligere amicos nō. sicut hic ipsū diligere ami. ex caritate melꝰ est q̄ hic ipsū simpliciter desiderat diligere amicum. Secūdū hoc dicit dn̄s in euangelio. Si diligitis eos qui vos dili. ⁊c. Si vero

Scđo per augustinū.

Tertio per eūdē aug.

In oppoⁿ

Secundo.

Tertio.

Solutio.

per hoc ad primum.

per hoc ad aliud.

sumatur dilectio pro affectu et effectu et vtrobiq; ex caritate:etiã tũc verũ est q; multi diligunt ami.q̃ nõ diligunt ini.secundũ hoc verũ est qđ augu. dicit. q; longe melius est et excellentissime bonitatis diligere inimi.et similiter illud qđ dicit:non est tante multitudinis ꝛc. Si igitur fiat comparatio diuersoꝝ hominũ respectu diuersoꝝ statuum secundũ predictam intelligentiã:tunc verũ est q; melius est diligere inimicos q̃ amicos. Sub hoc sensu melior est status diligentis inimicos affectu et effectu q̃ status diligẽtis amicos affectu ꝛ effectu:vt intelligitur propositio cũ precisione:quoniã primus motus perfectoꝝ est secũdus:non secundũ hoc loquũtur omnes auctoritates que preferunt dilectionẽ inimicorũ.si autẽ intelligit fieri comparatio diuersoꝝ motuũ in eadẽ psona:motuũ dico dilectionis tunc concedimus q; melius est diligere amicos affectu et effectu q̃ inimicos:qm̃ sẽper intensior est in eodẽ homine motus dilectionis in amicũ q̃ i inimicũ alijs paribꝰ. multi tamen dixerunt q; motus dilectionis in inimi.purior est et melior q̃ in ami.quoniã motus in amicos habet aliquid admixtũ de carnalitate:sed motus i inimi.nichil. vñ sicut iste nũmus totus aureus licet sit minor melior est q̃ iste qui est partim argenteus et partĩ aureꝰ. similiter melior est motus in inimi.q̃ i ami. licet motꝰ i ami.sit maior:sed hoc non est bonũ simile. quoniã natura non expellit gratiã vel remittit: imo potius intendit motũ ipsius:sed argentũ remittit puritatẽ auri ꝛ motus non est meritorius inquantũ est ex gratia mouente naturã:sed inquãtũ est ex natura cooperante gratie vl deo:quoniã inquantũ sumus coadiutores dei in bonis operibus meremur:non inquantũ deus bona opera in nobis operatur.vnde quanto melior est motus tanto magis natura cooperat gre vel deo: siue tanto melior est motus quanto plus natura cooperatur gre vel deo.dictũ est q; sũpto diligere pro affectu et effectu et habito respectu ad diuersos status melius est diligere inimi.q̃ ami. Quod etiã videtur per regulã istã. Si sunt duo bona quoꝝ pmo hito haberẽ scõm ꝛ nõ ecõuerso:pmũ ẽ magꝭ eligẽdũ q̃ pm:sed qui diligit inimicos affectu et effectu diligit amicos affectu et effectu et nõ ecõuerso: ꝯ diligere inimi.est magis eligendũ q̃ diligere ami.sed cõtra hoc est hec regula.quãto vnũ oppositorũ est magis eligendũ tanto eius oppositũ est magis fugiẽdũ quoniã ex hoc videtur sequi q; odire inimi. sit maiꝰ peccatum q̃ odire amicos. Itẽ alia regula: cuiꝰ absentia magis increpatur illud est magis eligendum absentia dilectionis amicoꝝ magis increpat. ꝯ dilectio amicoꝝ magis diligenda. Solutio. Iste due regule vltime tenent tantũ in preceptis et prohibitionibus et non i cõsilijs et supererogatiõibus:qm̃ certum est q; hec est falsa. quanto abstinere a carnibus toto tpe vite sue est magis bonum: tanto comedere carnes est magis malũ:pmũ enĩ magne perfectionis est.secundũ vero non est peccatũ. sed in preceptꝭ bene tenẽt regule:sed diligere inimi.affectu ꝛ effectu non est preceptũ:sed consilium.

Opio aliquorum.

ꝫ hãc af.

Secundo ad idem.

Solutõ ad ista.

cõfirmatio opinionis.

ꝫ hoc af.

¶ De ordine caritatis i patria.

¶ Aliud capitulum.

VLtimo queritur de ordine caritatis in patria ꝛ primo vtrũ idẽ sit ordo caritatis in via et in patria. Scdo vtrum scientia premiũ augmẽtet. Tertio vtrũ in patria sit dilectio in solo deo. Quarto quale debet intelligi murmur de quo in euangelio legitur q; accipientes singuli denarios murmurauerunt.d.q; plus essent accepturi.

¶ Prima questio.

PRimo probat q; idẽ ordo caritatis invia ꝛ in patria.quoniã gratia est perfectio nature ꝛ gloria gratie et perfectio nõ est cõtraria ei quod pficitur: ꝯ idẽ ordo caritatis qui mõ est cũ gratia erit cũ gloria et ita idẽ ordine et patrie. Contra. augustinꝰ dicit in dispari claritate erit par gaudiũ:ergo pariter gaudebimus de gloria eoꝝ:ergo parit volemꝰ eis gloriam ergo pariter diligemus oẽs. Itẽ in patria cõformabimus omnino voluntatẽ nostrãvolũtati diuine.ſz deꝰ nõ diliget vnũ magis q̃ aliũ nisi qz ad maiꝰ: ergo nec nos et ita nõ diligemus maiori affectu vnũ q̃ alium. Itẽ in patria erimus spũales omnino: ꝯ caritas erit omnino spũalis:ꝯ nichil habebit carnalitatis: ꝯ non magꝭ diligẽt ex caritate parẽtes q̃ extranei:ꝯ nõ ẽ idẽ ordo caritatis in patria qui modo est invia. Solutio cõcedimus q; idẽ ordo erit in patria qui modo est in via ꝛ auctoritatẽ illã in dispari claritate erit par gaudiũ.sic exponimꝰ par gaudiũ.i.cõmune. Ad secundũ dicimus q; hec est falsa.in patria omnino pfor. volũ. nostrãvolũtati diuine.quoniã deus diligit tm̃ eẽntia sua et nõ alio effectu quoniã in eo nullus est affectus sed in nobis sunt affectus. Ad vltimo obiectũ dicimꝰ q; caritas erit i patria omnino spũalis. ideo qz nichil habebit admixtũ carnalitatis scõm q; carnalitas importat vitiũ quod impossibile est esse in patria: habebit tamẽ aliquid de natura sensualitatis non de eius corruptiõe. Dicũt tm̃ quidã q; i patria nullꝰ erit ordo caritatꝭ quãtũ ad dilectionẽ primi.qm̃ oms diligemꝰ equaliter ꝛ hoc dicũt ppt hoc q; caritas oino erit spiritualis in patria.vnde post resurrectionẽ nõ fit mentio de beata virgine in euangelio ad significandũ q; post gloriã resurrectiõis nõ habebit locũ aliqua carnalitas vel affinitas.quoniã deus erit oĩa in oĩbus ¶ Preterea. apostolꝰ dicit ꝛ si christũ cognouimꝰ scdz carnẽ.ſz tam nõ nouimꝰ si ergo apostolꝰ existẽs invitã nõ cognoscebat christũ secundũ carnẽ:ergo multo fortiꝰ in patria tam nõ cognoscit eũ secundũ carnẽ: ꝯ multo fortius nulla alia creatura cognoscit in patria secundũ carnẽ vel secundũ aliquã affinitatẽ:ergo parentes non magis diligent in patria q̃ nõ parẽtes:ꝯ non est idẽ ordo caritatis in patria qui est in via. Ad hoc dicimus q; de beata virgine nõ fit mẽtio in euangelio post resur.nõ ad significãdũ hoc q; in patria nõ magis diliget mater q̃ nõ mater.sed ad significandũ q; nulla carnalitas impediet spiritum vel retardabit vllo mõ quo minꝰ ferat ad spũalia sicut ĩvia carnalitas siue amor carnalis ĩpedit carnalitatẽ ne efficiaꝫ omnino spiritualis qm̃ occupatur ad carnalẽ presentiã eius quẽ diligit: sicut patet in discipulis dñi cum adhuc essent infirmi qui carnali amore quo tenebantur in carnali presentia christi nõ poterant in tali statu recipere spiritũsãctum ad robur:sicut dicit dñs in euãgelio.nisi ego abiero spũs paraclitus nonveniet ad vos nisi carnalẽ presẽtiã subtraxero vobis. Item dilectio naturalis aut est ordinata aut inordinata. si ordinata:ergo naturaliter prius diligit deꝰ q̃ homo ab ipso homine.si inordinata:ergo vitiũ est ibi et caritas ordinata est ꝛ etiã ordinat:ꝯ gratia cõtraria est nature. Itẽ.quantũ ad primos idẽ tenet amor dile-

Aĩ q; sic.

In oppoⁿ videt aug.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad primũ

Ad scõm.

Ad tertiũ.

Opio aliquorum.

¶ Prima rõ eorũ.

Secunda.

Solutio.

Confirmat dictum

Ad idem.

ctionis in natura et gratia et gloria. quare igit nō tenet idē ordo quātū ad deū et hoiem diligentē. vt sicut naturaliter magis diligit se homo q̄ deū ita cum gratia magis diligat se q̄ deū cū ita sit in dilectione proximoꝝ. quoniā homo naturaliter magis diligit se q̄ primū. ⁊ similiter ex caritate. Solutio. sine dubio nō est idē ordo nature et gratie in oībus quoniā naturaliter magis diligit se hō magis q̄ deū. vñ quātum ad hoc nō est idem ordo nature et gratie. sed in oībus alijs est idē tamē gr̄a nō est ⁹trarta nature imo perficit quātū ad hoc q̄ in gratia magis diligit se hō q̄ prius diligeret et deū magis q̄ prius. sed quantū ad hoc est mutatio et meliozatio q̄ cū gratia magis diligit homo deū q̄ se. et hoc est quia modo est alia causa dilectionis dei q̄ prius esset in naturali dilectione. qm̄ naturaliter diligit deus tantū qz beneficus. sz cū gratia dulcedo dei est causa dilectionis attrahens hoiem ad diligendū deū super oīa sicut dictū est supra. nō ē ergo naturalis dilectio ex toto ordinata nec est inordinata scd̄m q̄ inordinata dicit vicium. sed non est ordinata.

Solutio.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur sic sit quidā sūmus theologus sicut beatus hyl. et q̄dā simplex vetula et decedāt in pari caritate. cōstat secundū hoc q̄ equalia p̄mia eis addentur: ergo equales cognitiones. sed prius habebant inequales cognitiones. sed si inequalibus equalia addas. tota fient inequalia: ergo inequaliter cognoscēt in patria: ergo theologus magis cognoscet q̄ vetula. sed si magis cognoscit magis diligit vt dicit auctoritas: ergo theologus magꝭ diliget: ꝯ maī p̄miū qd̄ falsū est. Itē. hec est vita eterna vt cognoscant te. ⁊c. sed theologus magis cognoscet: ꝯ maī p̄miū habebit. Itē in dauiele dicit qui ad iusticiam erudierint plurimos fulgebūt quasi stelle in ꝑpetuas eternitates. sed si tm̄ p̄miū habet vetula q̄d proderit theologo labor studij ⁊ doctrie videt ꝑ nichilo p̄mittit eis qd̄ dicitur in daniele. Solutio. equalia erūt patria vetule et theologi. sz hec est duplex theologus magis cognoscet si sic intelligat. i. limpidius falsa est. si magis. i. abūdantius vera est. quoniā sciet probare et improbare qd̄ nō scietvetula ex hoc habebit quoddā gaudiū qd̄ non est de substantia p̄mij. sicut angeli habent de nostra cōuersione quoddā gaudium qd̄ nō est de substātia p̄mij. sed accidētale. si autē dicat q̄ in vetula habeat oēs scientias. in patria tamen theologo profuit docere et studere. quoniam ista conseruabant et augebant in eo caritatem.

Af̄ primo.

Af̄ p̄t dici

¶ Utrum in patria erit delectatio.
¶ Tertia questio huius capituli.

Queritꝫ vtrū in patria erit delectatio in solo deo videt q̄ sic. quoniā ambrosi⁹ dicit. q̄ non debemus delectari nisi in deo. sed in patria non fit nisi qd̄ debet fieri gr̄a prima. Itē. in patria diligit de⁹ ex toto corde: ergo ex toto corde est delectatio in ip̄o. igitur ibi nō est delectatio in creatura. qm̄ sic de⁹ nō haberet totū cor. Itē. si delectatio est in patria in alio q̄ in deo. sed in nullo alio potius q̄ in virtutibus. sz probo q̄ non in ⁊utibus. qz bonū diuidit in honestū vtile. delectabile: ⁊ hec diuisio ē ꝑ oppositā: ꝯ nullū honestū est delectabile et virtus est honestū: ꝯ virt⁹ non est delectabile. ꝯ in p̄ria non est delectatio in ⁊tu te. Contra. sancti gaudent de bonis alioꝝ: et gaudere est delectari. ergo delectant in bonis alioꝝ: non ꝯ in solo deo. Item angeli gaudent de conuersiōe peccatoris et delectant: ergo multofortius delectātur i peccatoris glorificatione Item mensurā bonā. i. magnā et confertā. i. plenā: qm̄ nichil remanebit vacuū qm̄ nullavis aīe erit irremunerata: et coagitatā. i. vndiq̄ sanctorum consortio cumulat ā et superefluentem: quoniā maī p̄miū habebit q̄ meruit: habūt ⁊c. ergo de p̄mio est gaudiū de consortio sanctoꝝ ergo delectatio erit in patria in bonis sanctoꝝ: nō ꝯ in solo deo. Solutio: concedimus q̄ delectatio erit i solo deo et tamē in virtutibus nec sequitur: ꝯ nō i solo deo: qm̄ in virtutibus erit propter deū delectatio quoniam ipse deus intelligitur in ratione virtutis. qm̄ virtus est bona qualitas mentis qua recte viuit i. a deo et ad deū. sicut ꝯ non sequit: iste tenet tantuz frenū: non ergo equū. Similiter non sequitur: delectatio est in solo deo: nō ergo in virtutibus: qm̄ sicut dicit ambr. Cū hō per veritatē placet non hō placet sed veritas. Similiter cū virtus sit delectabilis propter deū: non ipsa virtus est deletabilis: sed de⁹. Ad obiectū de diuisione boni: dicimus q̄ vtile propte dicit qd̄ valet ad beatitudinem: sed nec in se nec a se hz aliquā delectationē: sicut egritudo flagella ⁊ huiusmodi: honestū ē qd̄ in se habet delectationē: sz nō ex se: sicut virtus: delectabile qd̄ in se et ex se habet delectationem. hoc est solus deus: large tm̄ sūpto delectabili honestū est delectabile. Itē notādū q̄ vn⁹ magis gaudet de bono suo q̄ de bono alterius: tm̄ quidā dicūt q̄ tm̄ gaudet de bono alterius q̄ de propio bono: sed magis de bono alterius gauderet si ipsum in se haberet: sed illd̄ nō videt posse sustineri: qm̄ sequeretur q̄ tantū diligeret vnus alīū q̄ se qd̄ ē contra predicta.

In oppm̄ Secundo. Tertio.

Ad aliud

Ad pio aliq̄ rū quā improbat.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de accipientibus singulos denarios. dicitur enī ibi q̄ quidā murmurabant aduers⁹ patrē familias di. nōne hij nouissimi vna hora ⁊c. ⁊ responsū est a patrefamilias vni eoꝝ. An oculus tuus nequā ē: qz ego bonus sū: ꝯ alicꝺ accipiens murmurabat aduersū patremfa. ergo peccabat moztaliter. Item habebat oculū nequā: ergo peccabat moztaliter: non ꝯ accipiebat denariū. Ad hoc potest dici: q̄ ibi fit sermo de iudeis secundū diuersos: scz secundū bonos et malos: de bonis ōz q̄ accipiebant denariū de malis qui murmurabant sicut ibi. cum occideret eos. querebant eū. de diuersis fit sermo secundū secundā regulā chyconij: quoniā illi qui occidebantur non querebant eū. vel potest distingui duplex murmur. s. indignationis: illud est peccatū moztale: de tali ōz in euangelio. Est murmur admirationis secū dū qd̄ murmurant scolares in scolis pre gaudio: cuz audiunt qd̄ placet eis: tale non est peccatū. similiter murmurabant iudei pre gaudio quando videbāt gētiles participari eis in premio. qd̄ autem ōz an oculus ⁊c. sic intelligitur: oculus tu⁹ nequā esset si murmurares ex indignatione.

Arguitur.

Secūdo Solutio.

Af̄ dicāt.

¶ De effectu caritatis.
¶ Quartum capitulum.

Dicto de essentia caritatis et ordine. dicendum Est de effectu caritatis. est aūt vnus effectus

caritatis q̄ per eaz reſiſtim⁹ tētationibus carnis mūdi et dyaboli. Hic querit quantulacunq; caritate poſſimus reſiſtere quantecūq; tentationi. ita q̄ caritas maneat in ſua paruitate. videt q̄ non: qm̄ in fine iob 9r Non eſt ſuper terrā poteſtas que cōparet ei: ergo non quantulacunq; caritate poteſt reſiſtere tentatiōi dyaboli. Similiter in fine iob 9r. Sub ipſo erūt radij ſolis et ſternet ſibi aurū et argentū quaſi lutū. i. ſanctos. ergo ſi ſancti vincūtur a dyabolo non quantulacunq; caritas poteſt reſiſtere tentationi dyaboli

Jtem ſuper illud pſal. proba me dñe et ten. dicit auctoritas: prius vires meas reſpice et poſtea tentari me permitte. quaſi di. non permittas me tentari ſupra vires meas: ḡ poterat tentari ſupra vires. ergo non poterat ex caritate quā habebat reſiſtere. q. t. Jtem ſuper illud. Si oportuerit me mori tecū ⁊c. dicit ieronimus. auis ſine pēnis volare nititur. ſ. ad culmen martirij. ergo petrus non poterat ex caritate quam habebat reſiſtere timori mortis. Jtem apo. fidelis eſt deus qui non permittit nos tentari ſupra id q̄ poſſumus. ergo poſſum⁹ tentari ſupra id q̄ poſſumus: et inde vt prius. Jtē ſuper illud euangelij. mō creditis. dicit glo. vt paruuli: non ſicut illi qui pereunt: ergo nō quantulacunq; fides ſufficit ad nō pare. ergo nō quantulacunq; caritas ſufficit ad reſiſtendū. q. tentationib⁹. Si conceditur. Cōtra. ā. dicit. nichil eſt fortius animo habente caritatē preter illū q̄ dat caritatez. ḡ quantulacūq; caritas ē fortior diabolo: et poteſt reſiſtere q. t. Jtem beatus grego⁹. facile eſt ſuperare diabolū qui non poteſt deijcere niſi volentē. Solutio. due ſunt opiniones: vna que dicit q̄ ex quantulacūq; caritate permanente tantilla: poſſumus reſiſtere q̄tecunq; tentationi. Alia dicit q̄ nō ſed bene concedit q̄ ex quantuncūq; parua ſi creſcat poſſum⁹ reſiſtere quantecunq; tētationi. Primo ſuſtineamus p̄mā auctoritatem. que obiecte ſūt ſic ſoluende. p̄ma ſic. non eſt poteſtas ⁊c. intelligēdū de facili. Omnis enī carit. p̄t re. q. t. ſed non de facili. Sūt aūt ſex que faciunt q̄ caritas facile reſiſtit. primū eſt radicatio caritat⁊: ſecundū intēſio: tertiū feruor motus: quartū exercitatio in bonis operibus: quintum ſtrēnuitas naturaliū ſicut in milite exiſtēte in mortali peccato qui prius permitteret ſe occidi q̄ negaret chriſtū: ſextū ſpiritualis leticia. dicit enī beatus antonius: q̄ vnica ratio eſt vincendi inimicū: leticia ſpiritualis. Ad ſecundā auctoritatem dicim⁹: q̄ ſancti qm̄ q̄ ſunt ſub diabolo: ſcilicet qm̄ peccant: vincunt enim a diabolo duabus de cauſis. prima eſt quia ſancti ſūt ſicut ciuitas fortis ⁊ in parte debilis. ſūt enim fortes ex parte virtutū et debiles ex parte ſenſualitatis et illa parte qm̄q; capiunt a diabolo. Secunda cauſa ē q̄ nō bene vtuntur armis ſuis. vnde boetius. talia tibi contuleramus arma que niſi ⁊c. poſſunt ḡ ſancti reſiſtere: ſed nō de facili imo qm̄q; fatigant a diabolo

Tertiaz auctoritatē ſic exponim⁹. ſimiliter Auis ſine pennis volare nititur. i. ſine pennis quibus de facili poſſit volare. ſimiliter iſtā: prius vires meas reſpice et poſtea me tentari permitte. tentari permitte tētationi cui poſſum de facili re. Similiter eſt intelligendum de alijs. dictū eſt q̄ caritas quantulacunq; p̄t reſiſtere q. t. ſed non de facili: ſed videt q̄ facillime: qm̄ auguſtin⁹ dicit. q̄ nichil eſt ita in poteſtate nſa ſicut velle: ergo conſentire malo vel diſſentire maxie eſt i poteſtate noſtra. conſentire enī et diſſentire volunta-

Prima q̄o

Ar q̄ non.

Cōfirmat

Tertio.

In oppo⁹

Secundo.

Solutio.

Alia opio.

Ad rōnes tenēdo pri mā opionē

Anthoni⁹.

Ad ſcām.

Prima cā

Scā cā.

Boetius.

Ad tertiū.

Ad q̄rtum

Ad illō dictū arguitur.

tes quedā ſunt: ſed diſſentire malo eſt reſiſtere tentationi. ergo maxime in poteſtate noſtra eſt reſiſtere tenta. ⁊ de facili ſic reſiſtim⁹. qm̄ ſolo libero arbitrio poſſumus reſiſtere: alioquin non eſſet homini imputandum peccatum vel libero arbitrio ſi non poſſet reſiſtere: ergo ſi liber arbitriū per ſe poteſt reſiſtere cū gratia de facili pōt reſiſtere et ſic quātulacūq; caritas de facili reſiſtit. q. t. Jtē ſi filius vos liberauit vere liberi eritis: ergo vere liberi ſum⁹ per gratiā quā tulācūq;: ḡ libere reſiſtim⁹ per quātulācūq; gratiam et ſic de facili reſiſtitur. q. tenta. ſi hoc quare ergo tā frequenter clamat dauid ad deum libera me a perſequētibus me. erue a framea deus aiam meā. ⁊c. igit ex quo de facili p̄t reſiſtere. Solutio. Ad primū dicimus q̄ velle eſt ſimpliciter in noſtra poteſtate maxie ſ velle efficacit nō eſt in nra poteſtate. vnde apoſtol⁹ velle michi adiacet. pficere aūt nō inuenio et hoc eſt qm̄ liberū arbitriū. ⁊ ſi ſit cū gratia. nō eſt tñ ſūme liberū q̄uis enī liberū ſit a neceſſitate ⁊ a culpa. nō tñ a miſeria liberū eſt dū ſumus in hoc mortali corpore vnde nō de facili reſiſtit cū quātulacūq; gratia aut ſi de facili nō tamē facillime. qm̄ multa impediūt ne de facili. Sūt enī nouē propter q̄ clamat dauid. primū ē ignorantia. poſt peccatū enī tenebre facte ſunt ſuper faciē abiſſi. i. cordis humani. Secundū negligentia. quoniā vult et nō vult piger. Tertiū corruptio tam corporis q̄ aie. vnde corp⁹ qđ corrūpitur aggrauat aiam. ⁊ apoſtol⁹. infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Quartū eſt humilitas. clamat enim ex humilitate ſubijciēdo ſe ei quē rogat. Quitū ē meritū qm̄ meremur orādo. Sextū eſt exercitatio deuotionis. Septimū eſt laſſitudo ꝓtutis et ipſa accidia. vñ apl⁹ laſſati ſum⁹ ſupra modū itavt taderet nos viuere. Octauum propter impetus hoſtis retinendos. Nonū eſt impotētia. qm̄ ſine deo nichil poſſum⁹. patet igit ſolutio ad primo obiectū. Ad ſecundū dicim⁹ q̄ q̄uis vere liberi ſum⁹ per gratiā. nō tamē ſūme ⁊ propter hoc nō de facili reſiſtim⁹. Sed obicit contra p̄dicta. quoniā ſi quantulacūq; caritas ſufficit ad reſiſtēdū. q. tenta. ḡ q̄libet caritas fortior eſt quātacūq; tēptatiōe: ergo nulla caritas vincit ab aliqua tentatiōe. ergo nullus habēs caritatē poteſt peccare mortaliter. Jtē ſint hic duo habentes pares caritates et parta naturalia et tēptent parib⁹ tēptationib⁹ et alter ſuccūbat reliqu⁹ nō. nō eſt ratio quare pot⁹ iſte vincat q̄ ille. ſed ille nō vincit: ergo nec iſte. Solutio. ad primū dicim⁹ q̄ nō valet. caritas eſt fortior hac tentatiōe: ḡ nō vincit. p̄t enī vinci multis de cauſis q̄ dicte ſūt. Ad ſcām dicimus q̄ ille modus arguēdi tenet in naturalib⁹ cauſis et nō in volūtarijs ſicut p̄z in cā mūdi. eadē enī ē cauſa penit⁹ q̄ fecit mūdū qm̄ factus eſt q̄ feciſſet ab eterno. Cauſa enī volūtaria eſt et nō neceſſaria. vnde nō ſequit iſte nō vincit: ergo nec ille. qui eī vincit a voluntate eſt. Sed obicit contra hoc qđ dictū eſt. q̄ ex minima caritate manēte tāta poſſum⁹ reſiſtere. q. tentatiōi. qm̄ ſi hoc: ḡ tētationi mortis. eſto q̄ aliq⁹ exiſtens in minima caritate manēte tanta reſiſteret tentationi mortis. iſte ex caritate ſubit mortē pro chriſto: ḡ eſt martir: ḡ ſtatim euolat. Contra. eſt in minima caritate ⁊ magʃ diligit vxorē ⁊ filios q̄ debet. ſit ita: ḡ fert ſecū cremabilia: ergo nō ſtatim euolat. Jtem. ſi fert ſecū cremabilia: ergo orandū eſt pro ipſo. Cōtra iniuriā facit martiri qui orat pro eo. Jtē ex minima

Secundo.

In oppo⁹

Ad ſcām

Ad ſecūdū

Solutio ad primū.

Dauid clamat ꝓpter nouem.

per hec ad primū.

Ad ſcām ꝓ pdicta ar

ꝓ iſta iterū arguitur.

In oppo⁹

Secundo.

Tertio.

caritate potest subire martiriū pro christo et maior est subire martiriū pro christo q̄vendere omnia et dare pauperib⁹:ꝯ iste ex minima caritate pōt vēdere oīa ⁊ dare pauperibus. Jstud etiā videt multis rationib⁹ quoniā multi philosophi ex politica ⁊tute reliq̄rūt omnia: ꝯ multo fortius ex minima caritate pōt illud fieri. Jtē multi heretici ex falsa opinione reliquerunt omnia. quoniā credebāt q̄ habere diuicias eēt peccm̄ mortale et fortior est minima caritas q̄ falsa opinio. Jtē. multi ex sola strēnuitate naturaliū subirēt potiꝰ martiriū q̄ negarēt christū:ergo facerēt ex sola strēnuitate qđ minus est. scz vendere omīa et dare pauperib⁹ et fortior est minima caritas cū naturalibus q̄ naturalia per se: ergo iste ex minima caritate pt vendere oīa que habet et dare pauperibus. faciat igitur ita. iste in minima caritate vēdit oīa et dat pauperib⁹ et est in minima caritate: ergo in impfecta. Cōtra. dr in euāgelio. si vis perfectus esse vade et vende oīa. ⁊c. ergo vendere oīa ex caritate et dare pauperibus est opus caritat⁊ perfecte et iste ex caritate vēdit oīa. ⁊c. ergo habet perfectā caritatē. Solutio. dicim⁹ q̄ aliquis in minima caritate potest subire martiriū et vēdere oīa. ⁊c. tamē hoc nō est possibile. istū subire martiriū vel vendere omnia. ⁊c. ex minima caritate manēte tāta. qm̄ si hoc faceret fuiret regi liberalissimo maximo seruitio. vnde hutusmōi seruitio augmētaret seruienti caritatē. et sic nō maneret minima. tamē ipsa caritas minima manens minima potēs est scōm se facere illud: sicut aliquis seruiēs pōt scōm se seruire in paupertate per viginti ānos regi liberali. tñ hoc nō est possibile q̄ seruiat. ⁊c. quoniā rex liberalis et potens nō permitteret tam diu ipsū esse pauperē. Sed videt q̄ vendere oīa et dare pauperibus nō sit opus perfecte caritatis. quoniā augustinus dicit q̄ perfecta caritas dicit. cupio dissolui et esse cum christo. hoc autē maius est q̄vendere oīa. ⁊c. et min⁹ potest haberi sine maiori:ergo aliquis potest vendere omnia ex caritate et dare pauperib⁹. ita q̄ non cupiat dissolui. ⁊c. ꝯ sine perfecta caritate potest vēdere omīa et dare pauperibus:ergo illud nō est pfecte ca. quid est ergo qđ dicit in euangelio si vis pfectus esse vade. ⁊c. Ad hoc potest solui dupliciter q⁊ pōt dici q̄ nō est opus perfecte caritatis. sed est via et pparatio ad perfectā caritatē. vñ auctoritas euangelij sic exponit. Si vis. ⁊c. i. prepara te sic ad perfectā caritatē. vel potest dici q̄ est opus perfecte caritatis. sz perfectior est que dicit cupio dissolui ⁊ esse cū christo et q̄uis quilibet ex caritate vendēs oīa et dans pauperibus habeat perfectā caritatē. non tamen oīs habens perfectā caritatē vendere oīa. ⁊c. sicut patet in patriarchis. abrahā ysaac et iacob. quoniā multi hñt multas diuicias qui nō apponūt cor. et tales possunt habere pfectā caritatē. vñ seneca. Magnanimus qui vtitur fictilibus vt auro. sed nō minor est qui vtitur auro vt fictilibus. dictū est q̄ non valz: iste ex minīa caritate manēte tāta. pōt subire martiriū pro christo ergo possibile est istū ex minima caritate sub. ⁊c. Sz videtur q̄ sit necessaria. quoniā hec possibile est albū esse nigrū de dicto equualet huic albū manens albū potest esse nigrū. similiter hec possibile est istū ex minima caritate subire martiriū pro christo. equualet huic. iste ex minīa caritate manēte tāta pōt subire. ⁊c sz hec est vera:ergo et illa. propter hoc cōcedūt multi q̄ illa argumentatio est necessaria. vnde pcedūt q̄ aliquis in minima caritate manente tanta pōt subire martyriū ⁊ etiā subire possibile est. ⁊ si contīgat euolabit nec valet hec argumentatio secundū eos. iste añ hoc instans habebat venalia et erāt in caritate imperfecta:ergo non euolat:qm̄ qui statim euolat nō est ex effectu caritatis:sed qr falso martirij resecātur omnia venalia. Sed contra obijcitur: ponat q̄ isti duo sint in omnib⁹ pares quantū ad caritatē. ⁊ vterq̄ sit in minima caritate et alter subeat marti. reliquus non:et vterq̄ decedat sic:inde sic. vbi maior lucta ibi maior corona:sed in isto qui subijt martiriuz maior lucta:ergo ⁊c. quoniāvbi haberet locū auctoritas illa nisi in excellentissimo opere caritatis: ergo ille qui subijt martiriū maiorē coronā habebit q̄ ille qui nō subijt martiriū:ergo eius caritas nō manet minima. Jtem caritatem meremur augeri vt aucta mereatur et perfici:sed nullo opere magis meretur augeri q̄ opere martirij:ergo in opere martirij augetur:ergo non manet minima:quoniam non potest dici q̄ illus augmentū detur in futuro. qm̄ illa auctoritas loquitur de remuneratione presentis vite per quā augetur et perficitur caritas in presenti ⁊c. Jtez ā. dicit. iniquitas esset si deus non reciperet confugiētes ad se:ergo si non daret eis gratiā iniquus eēt et tamen ipsi non merentur. ergo iniquus eēt si nō daret augmentum caritatis in presenti ei qui patitur marti. sed impossibile est q̄ deus sit iniquus. ꝯ necessariū est q̄ deus det augmentum caritatis. ergo impossibile est q̄ maneat minima. Jtem apo. Fidelis ē deus qui non permittit nos tentari supra id qđ possum⁹:sed dabit in tentatione prouētū: sed nulla tentatio maior q̄ tentatio mortis. ergo dat deus prouentum. ergo augmentat ibi caritatē:et impossibile est q̄ deus non det prouentū. ergo impossibile est q̄ caritas maneat minima. Qđ concedimus. d. q̄ hec argumentatio non valet:iste ex minima caritate manente tanta potest subire ⁊c. ergo ipossibile est ex minima ⁊c. qm̄ in pria hoc verbū potest significat potētiam secundū quā iste potest subire marti. sed nō de facili. Jn conclusione hec dictio possibile significat potentiā secundū quā pōt subire marti. de facili et est fallatia vniuocationis: qm̄ eadē potentia significat: sed diuersimode. que diuersitas nō exprimitur p dictionē. vnde ista possibile est istū ex minima caritate manente tanta subire marti. pro christo:non equipollet huic. iste ex minima caritate manēte tāta pōt de facili subire ⁊c. hec aūt falsa. pōt tñ dici q̄ nulla argumētatione est falla. equ. qm̄ in prima significat potētia ante actū:scilicet potentia cui aliquid deest ad hoc vt eliciat actū:scilicet facultas quedā. i conclusione aūt significatur potentia ꝯiūcta cum actu.

Opinio aliquorum.

Jterum ad idem.

Ad idem.

Jn oppm

Solutio.

Exponit dictū euāgelij.

Seneca.

Jterū ar.

Opio aliquorum.

Hec argumētatio nō valet.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Solutio.

Falla equocationis

Alr pōt dici

¶ Qualiter opposita opio pōt sustineri.

Dicto qualiter potest sustineri opinio que dicit q̄ ex quantulacunq̄ caritate manente tanta potest resistere. q. ten. Nunc videndū est qualiter opposita opinio pote st sustineri. videt aūt q̄ nō pt sustineri:qm̄ ā. dicit. Qđ nichil est fortius aio habēte caritatē:ꝯ nichil est inuincibili⁹. ergo anim⁹ hns quantulancunq̄ caritatē potest resistere. q. ten. Jtem dominus redarguit petrum quando timuit mergi dicens. Modice fidei quare dubitasti. tunc habebat petrus modicā fidem. ex illa aūt poterat resistere ten. mortis aut non. si non. male redargutus est. si poterat:habemus propositū. Jtem super illud psal. Me

Rōnes oppposite opinionis.

Secundo.

Tertio.

tradas mē dūe a desī.an.pec.dicit glosa.sine q̄ quantuncunq; seruat hostis nichil potest. Item gregor⁹. Non est timendus hostis qui non potest deiscere nisi volentem.vñ ysa.Incuruare.s.ad terrena vt pertranseamus.s.per te verbū est demonū ad animā .ergo si sine voluntate nostro nō vincimur.facille aūt est non velle:ergo facile est resistere et sic habemus propositum. Item in matheo.Omnis qui audit verba hec ⁊ facit ea assimilabitur viro qui edificat domum suam supra petram:et descendit pluuia et venerunt flumina et irruerunt venti in domū illam et non cecidit.fū data enim erat supra firmā petrā.sed anima que habet quantulancunq; caritatem fundata ē supra firmā petram.ergo quan.cari.sufficit ad resistendū pluuie ventis et flu.et ita quante.ten. Item in canticis.Aq̄ multe non poterunt extinguere caritatē:ergo nulla caritatem.ergo minima caritas potest resistere aḡs ⁊ tribulatiōib⁹: et ita quan.ten. Item sup illud psal. Bonus michi lex oris tui sup milia ⁊c.Dicit ā. Pl⁹ diligit caritas legem dei q̄ cupiditas milia auri ⁊ argenti:sed cupiditas tñ diligit aurū quod exponit vitam corporalem pro auro:ergo quan.caritas tñ diligit legem dei q̄ vitam corporalem exponit pro ipsa: et ita minima ca.re.ten.mortis.Ad hoc potest dici q̄ minima caritas quantū in se est p̄t resistere quā.ten. tamē in subiecto debili non potest multis de causis Quarum prima est ignorantia:secunda negligentia tertia vulneratio naturaliū:quarta infirmitas carnis quinta spiritualis tristicia:sexta lassitudo virtutum.: septima dissuetudo bonorū operū:octaua instrennuitas naturalium.Ad primū ḡ dicimus q̄ animus hñs caritatem potest resistere quan.ten.non tamē sequit q̄ homo hñs minimā caritatem⁹ potest resistere. ⁊c.

Quarto p gregoriū.

Quinto

Sexto.

Septimo.

Solutio.

Prima.

Ponit hic octo cās.

Ad primū.

Ad scōm. Ad secūdū dicimus:q̄ petrus non poterat resistere i illa modica fide nec propter hoc redargut⁹:ſz redargutus est quia timuit cum christum haberet tutorē sicut de puero qui videt lupū cui dr.nolt timere non quia potest resistere:sed propter societatē non debet timere.Ad tertiū dicimus.q̄ velle simpliciter est in volūtate nostra:sed tñ efficax velle non est ī potestate nostra:vel potest dici.q̄ velle liberū est:sed non liberrimum:sicut dictū est supra. Ad quartum dicim⁹ q̄ domus fundata est domus radicata:hec autē non ē omnia caritate qñ q̄ hz minimā caritatē nō ē radicat⁹ ⁊ ita nō ē fūdat⁹:vt fiat vis in hac dictione fundat⁹ Ad q̄ntū dicim⁹:q̄ aque multe nō possunt extīguere caritatē quantū in se est:sed ī subiecto debili bñ p̄t. Ad aliud dicimus:q̄ caritas minima qnantū ī se ē p̄t resi.q.ten.mortis:ſz hoc non p̄t ī debili subiecto.Sz contra hoc obicitur.facilius est defendere castrū q̄ expugnare:sed minima caritas potest expugnare castrū possessum a diabolo.s.humanū animū plenum vicijs qñ minima caritas fugat omnia vicia in aduētu suo ḡ minima caritas potest defendere humanū animum contra oīa vicia.et ita minima caritas potest resistere q.ten.qñ si potest maius:p̄t et minus. Item facilius est preuenire morbū q̄ expellere:sed caritas minima expellit quantūlibet peccatū . ḡ potest preuenire . ḡ potest resistere quan.ten.qñ tale preuenire ē resistere.Ad hoc.d . q̄ hec argumentatio non valet. Caritas potest facere maius:ḡ p̄t facere minus. Instātia. Amorrei meruerunt penā eternā.ḡ meruerūt amissionē terre promissionis.vltimū est falsū. Dixit enim abrahe in gen.Modū sunt cōpleta pctā amorreorum et tñ tunc meruerāt penā eternā:et ita meruerāt mal⁹ et non minus.Similiter caritas minima facit mai⁹ i.fugat oīa vicia.non tamen facit minus:qñ non p̄t resi.q . ten.cui⁹ rō ē q̄ cū cari.fugat vicia naturales potētie iuuāt ipsam viriliter.qñ homo tūc est in bono proposito et firmo dimittendi pctū.vnde non est mirū si expurgatur castrū.tñ huiusmodi castrū nō p̄t defendere minima caritas.quoniā naturales potentie nō iuuant ipsam imo cōsentiūt inimicis.⁊ ita quodāmodo perdunt castrū.Sed hec solutio nulla videtur esse.qñ nō q̄rimus quid fiat sed quid potest fieri vnde videtur q̄ hec argumentatio sit necessaria. caritas minima potest facere maius:ergo potest facere minus oībus alijs paribus et certū est q̄ cū fugat vicia cū auxilio naturaliū potētiarū iste naturales potentie debiliores sunt q̄ si caritas est in aīa:ergo si p̄t cū debilioribus naturalibus expellere oīa vicia p̄t cū fortioribus resistere oībus vicijs.ppter hoc aliter soluendū dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. caritas minima expellit oīa vicia:ergo potest resistere q̄ te.tēta.⁊ hec est ratio qñ cū caritas expellit vicia nō homo ipse pugnat.sed deus: qui vtitur caritate tāq̄ instrumēto.sed quādo caritas resistit homo ipse pugnat auxilio caritatis.vnde non sunt oīa paria qñ ex vna parte fort⁹ est pugnās q̄ ex alia vincit:ḡ caritas qz hō hñs caritatē huiusmōi partiz carnalis ē partim et ex āmixtione carnalitatis vincit.sancti vero q̄ sunt in patria ex toto sūt spūales . homo aūt qui ē in mortali pct⁹ ex toto carnalis est sicut dicitur in ysa. Egiptus homo ⁊ nō deus.i.homo peccator est animalis et non spūalis.nec deus participatiue ⁊ eq̄ eius id est sensus caro et non spūs.i.carnales nō spūales.Dicūt autē sensus equi.quoniā operatio pctōris fertur ⁊ regitur scōm sensus.Sed ad hoc obicit aliqua caritas nō p̄t resistere.q. tenta. ḡ aliqua tētatio est maior q̄ illa caritas.demonstrentur illa tentatio et illa caritas hec caritas non potest resistere huic tentationi. ergo duplo minor caritas non p̄t re . duplo minori ten.et iterū duplo minor nō potest resis.duplo minori et sic in infinitū et ita aliqua caritas est que nō p̄t resi.p̄ctiom actus q̄ falsū est.quoniā etiā liberū arbitriū posset resis. ergo multo fortius caritas in hoc subiecto.ita enī intelligimus semp.certū est enī q̄ liberū arbitrium in primo statu ade poterat resistere. quoniā adā habuit tūc vnde staret. i.resisteret. ſz nō habuit vnde proficeret.i.mereret. sed certū est q̄ liberū arbitriū nō est corruptū in infinitū:ergo adhuc per se potest resistere alicui tentationi. Quod concedimus. vnde dicim⁹ q̄ minima caritas etiā in debili subiecto potest resistere magne tentationi.et ad illā argumentationē soluēdū est per interemptionē huius et sic in infinitū . quoniā circa minimā caritatē q̄ est caritas paruuli est reperire aliquā caritatem:qua nō est alia duplo minor.et hoc est quoniā in linea intensionis non est in infinitū descendere subduplando secundū intensionē ꝓprietatis.sed in ascēsu cōtingit in infinitū duplare.et hoc est qñ magis attendit ēm accessum adverā noīs impositionē.vt dicit in fine sex principiorū nō secundū recessū ab infimo et hoc patz de facili in linea intensionis.sumat linea intēsionis albedinis sūma albedo dicat a minima. si alia est dr.e. illa q̄ est recte ē in medio inter a. et e.dr c.contingat q̄ c.magis duplo accedat ad a.q̄ e.⁊ scōm accessū ad tertiū est intensio: ḡ c est duplo intensior q̄ e. ergo c

Ad q̄rtum

Ad quītū.

Ad sextū.

ꝫ hoc aſ.

scōo ad idē

Solutio.

Exemplū.

Exemplū.

Alik soluit

Exponit dictū ysaie.

Quare sē⁹ dicit eq̄. ꝫ dicta arguit iterū.

Solutio.

Nō istud.

est dupla ad e.ꝙ c nō est dupla ad d.sit d.recte inter c et e in medio.quomā si esset dupla ad d. cū sit dupla ad e d.ꝛ e. esset equaliter intense vt patet per ꝓpositionē euclidis. Itē.c nō duplo magis accedit ad a ꝙ d.hoc patet:nō ergo est duplo intensior ꝙ d. quoniā secundū accessū ad a.attenditur intēsio:patet ergo ꝙ d. in linea intensionis non hꝫ subduplam et sic non contigit in infinitū descendere subduplando: sed contingit in infinitū ascendere subduplando:quoniā sūma albedo.s.a nulli inferiorū ē proporcionabilis:qm̄ si est:sit igitur a.dupla ad c.contingat ꝙ inter c.et a. sunt infinite medie.Sit ergo b.recte in medio b.duplo accedit ad a.ꝙ c.ꝛ sic secundū accessū ad a.est itēsio.ergo b.est dupla ad c.et a.dupla ad c. ergo a.ꝛ b sunt equales.hoc aūt impossibile:ꝛ sic patet ꝙ a. nulli inferiorū est proporcionabilis ꝑm dupliciratē. patet etiā ꝙ inter b.ꝛ a.est reperire f.duplā ad b.ꝛ inter f.et a.aliam duplam ad f. et sic in infinitū:et sic duplādo ꝓtingit ascēdere in infinitū. Sed iterū obicitur Dictū est ꝙ caritas magis diligit deū ꝙ cupiditas aurum ꝛ argentū.ꝯ fortior est motus minime caritatis ꝙ motꝰ maxime cupiditatis.sed cupiditas i suo subtecto:tantū potest habere motū ꝙ exponet suū subiectū mori pro auro et argento:ꝯ minima caritas similiter pro deo et ita minima caritas in suo subiecto ꝑt resistere.q.ten.Ad hoc dicimus ꝙ cupiditas non exponit suū subiectū morti:nisi vbi p̄cipitata est sinderesis et rō sopita penitus.vnde tunc nullū impedimentū ineit i ꝓpo subiecto:caritas aūt minima multa impedimenta inuenit in suo subiecto:ꝛ propter hoc nō tenet obiectio.et est simile:calor in mare fortior ē ꝙ in femina:ꝛ tamē calor femine i minori tēpore facit subiectū suū aptū ad nuptias ꝙ calor viri. ꝛ hoc ē qꝛ subiectū femine mollius est ꝛ habilius ad maturitatem ꝙ subiectuꝫ viri.Sed iterum obicitur. Caritas minima manēs tanta in suo subiecto nō potest resistere.q.ten.Esto ꝙ aliquis habeat minorē caritateꝫ manentē tantam tenta. a tāta tentatiōe cui nō ꝑt resistere.et deus permittat ipsū cadere.ꝙ etiā ꝑt ꝓmittere videtur:qm̄ cum aliquis tentatur tentatiōe quā potest vincere permittit deus ipsū cadere.Inde sic: iste ex eis solꝰque habebat non potuit resistere tentationi q̄ tētatus fuit:ꝯ nullomō potest resistere. ergo non est imputandū ei ꝙ cecidit. Similiter obicit de libero arbitrio.Sit enim aliquis in mortali peccato contingit ꝙ eius liberum arbitrium nō est debile i infinitum.vnde alicui tētationi potest resistere et cadit iste ex eis solꝰque habebat:nō potuit resistere huic tētationi.ergo non ē imputandum ei ꝙ cecidit: et sic fornicatio vel adulterium non est imputanduꝫ ei: qđ falsum est.Forte:dicit ꝙ imputandū est ei. quia igesit se in talem necessitatē.Sed contra. ieronimꝰ dicit super illud ysa.Mōne hoc est ieiuniū quod elegi.violentiam facit deo q̄ exigit ab eo qui soluere nō potest cogit enim quodāmodo deū vt det ei.ergo si hoc nō cadit in humanā pietatem.ergo nec in diuinā.ꝯ deus non imputat peccatum ei qui nō potest resistere. Solutio.Dicimꝰ. propositio possibilis ē. s.ꝙ iste habēs minorem caritatem manentē tantā tentetur tētatiōe cui nō potest resistere ex tanta caritate:et ꝙ deus permittat ipsum cadere:sed hec totalis ꝓpositio est impossibilis:cum hoc ꝙ iste vtatur bene armis collatis sibi.s.caritate et alijs virtutibꝰ in principio tentationis.fidelis enim est deus qui nō permittit nos tētari supra id quod possumus:sed facit cum tētatione prouentum:vt possumus sustinere prouētum.an.facit intentatione.cum homo negligit nullomodo: sed facit quod in se est. ipossibile est ꝙ dñs permittat cadere talem:imo augmentat ei virtutes:vt possit ei resistere.vnde patet ꝙ hec argumetatio nō valet.iste ex eis solꝰque habebat nō potuit resis.ten.tāte.ꝛc. ergo nō est ei imputādū qm̄ si fecisset qđ i se erat data vꝫ augmētata eēt ⓖ gꝛa qua possꝫ resistere. Itē. hec argumētatio nō vꝫ iste ex eis solis q̄ ha.nō pōt re.tan.ten. ꝯ nō pōt resis.tante tenta.qm̄ hocverbū pōt in prima tm̄ tenebatur pro potentia sufficienti per se ad talem actū.ꝛ cōiuncta illi actui.in cōclusiōe tenet gñaliter ꝓ potētia ad actū istū siue sufficiēti siue nō sufficiēti. vñ patet ꝙ ibi est fallatia vnuocatiōis. sicut hic demonstrato illo qui est in mortali pctō.iste ex eis solis que habet non potest mereri vitā eternā:ergo nō pōt mereri vitā eternā.Eodēmodo prorsus respondēdū est ad vltimo obiectū. sꝫ ꝙ hec argumentatio nō valet demonstrato illo qui est in mortali iste ex eis solis q̄ habet non potest resistere tentationi:ergo nō est imputandū et si cadit. vel ergo nō potest resistere tentationi. Itē.aliquis ex sola strēnuitate naturalium pōt subire mortez pro xp̄o sicut mules prius ꝙ negꝫ christum et tamen nō deserit pctm̄ mortale. sed minima caritas fortior est ꝙ strēnuitas naturaliū: ergo aliqs ex minori caritate manēte tāta ꝑt subire mortez pro xp̄o. Itē. aliquis ex fide informi pōt subire mortē ꝓ christo. Itē apostolus dicit.si habuero fidē itavt mōtes trāsferā et si tradidero corpus meū ita vt ardeā si caritatē nō habuero nichil michi prodest. sed si ex fide informi pōt aliquis subire mortez pro christo:ꝯ multo fortius ex minima caritate manēte tanta. qm̄ fortior est ꝙ fides informis.Idēvidetur per augustinum qui dicit ꝙ si aliquis nō habēs caritatē ex timore seruili subit mortē pro christo suppliciū eternum patietur et ita videt ꝙ aliquis ex timore seruili pōt subire mortē ꝓ christo. sed timor seruilis est ex fide informi:ergo aliquis ex fide informi pōt subire mor. pro christo et inde vt prius. Itē. aliquis philosophꝰ solis virtutibns politicis subit mortē pro christo sicut legitur de socrate qui hausit venenum. quia noluit negare vnū deū quē colebat.sed fortior est minima caritas quātalibet virtute politica:ꝯ ex mīma caritate manēte mīma pōt aliquis subire mortem pro christo. Itē.hereticus ex falsa fide pōt subire mortē et fortior est veritas ꝙ falsitas: ergo aliquis ex minima caritate.ꝛc.cū habeat verā fidē. Solutio.ad primum.d.ꝙ hec est vera aliquis ex sola strēnuitate.ꝛc. nec sequitur ergo ex minima caritate.ꝛc.ꝛ hoc est qꝛ strēnuitas naturaliū substantialis est.vnde plus pōt in suo subiecto.sed minima caritas est accidens vnde nō tm̄ potest. Sed hec solutio nō videt esse vera duplici ratiōe. Prima est quoniam minima caritas plꝰ assimilat subiectum suum fortissimo et potentissimo scilicet deo ꝙ strennuitas naturalium: ergo plus pōt in suo subiecto. Itē in.i.ad thitū dr pietas habz promissū vite que nunc est ꝛ future. ibi dicit glo. ꝙ si aliquis seqt pietatē:et si lubricū carnis patt sine dubio vapulabit.sꝫ tm̄ nō peribit:ergo si aliquis faciens lubricum carnis faciat largas elemosinas. non peribit i illo caritas ꝛ gratia:sed maior est pietas imponendo vitā pro proximo et maior ponendo pro christo ergo si aliquis habens mortale pctm̄ velit firmiter

alia ꝓbatio

Iterū aī.

Solutio.

Exemplū de viro ꝛ femina.

Iterū aī.

Sicꝫ aī.

Euasio. ꝓ hāc ꝙ hieronimum.

Solutio.

Hec argumētatio nō valet.

Falla ēquocationis

Ad vltimū

Iterū aī.

Ad idem.

Item ad idem.

Ad idē per augustinū.

Exēplū de socrate.

Ad idē aī.

Solutio

Ad primū.

Hec solutio nō valet

Prima rō

Scda ratō

Glosa.

Ad idem.

Solutō ꝟz doctorem.

subire mort pro xpō deꝰ dabit ei gram.qđ cōcedimꝰ. Unde melius videtur dicendum q impossibile est q aliquis ex sola strenuitate naturaliū subeat mortem pro christo.sed ex sola strenuitate naturaliū pōt incipere pugnā et ex gra perficere. Ad scām dicimus q impossibile est ex sola fide informi subire mortē pro christo.nec aplūs hoc asserit: sed sub conditione dicit. Si tradidero corpus meū sine caritate itaut ardeam nichil michi prodest. Hec cōditionalis estvera.nec ex hoc sequit q primū sit verū:vel etiā possit esse verum Similiter dicimus ad tertiū. Ad quartū pōt responderi sicut ad primū. qm potest dici q ipossibile est q pbs ex solis politicis virtutibꝰ ꝛc. imo si icipit hmōi pugnā infunditur ei gra. ꝛ sic forte fuit in multis philosophis qui credebāt vnū deū:et eis infusa est fides de trinitate.vel potest dici q poterat subire mortem pro christo ex politicis perfectissimis. Hec sequtur: q ex minima caritate ꝛc.qm plus possūt potētie perfectissime q̄ minima caritas. ꝛ similiter ad vltimū dicēdum. Ibidē etiam iūgit vehementer excecatio intellectus que nō permittit hereticū recte credere vel videre. Hec est igit differentia inter primā opinionē et secundā.qz prima dicit q ex minima caritate manēte minima pōt aliquis resistere q̄telibet tētatiōi:sed nō de facili. Secūa dicit q nullo modo. Sed prima magis placet nobis.qm dr in cantico deut. Dei perfecta sūt opera:q quecūq deus armat pfecte armat. Virtutes aūt nō dantur tantū ad informandū aīam q̄tulecunq sint:sed etiā ad armandū cōtra oēs tētationes: q q̄tulecūq sint sufficiūt ad resistēdū q̄te.tētatiōi.

Ad scām.

per hoc ad tertium.

Ad ārtum

Alr pōt dici

Ad vltimū

¶Qua resurrectione aliqs resurgit a peccato per caritatem. Capi.iiij.

Dicto de vno effectu caritatis. sequtur de alio.s. resurrectione qua aliqs resurgit a pctō per caritatem. Et quer vtrū si aliqs cadit a caritate p mortale necessariū sit ex virtute caritatis prehabite q resurget si peniteat in equali vel maiori caritate. Sup hoc duplex ē opinio. Prima dicit q necessariū est in maiori vel equali resurgere. Secūa dicit q pōt in minori/maiori/ꝛ equali. Cōtra p̄mā sic obicit. In amos dicit. Non adijciet vt resurgat xp̄go isrl. ibi dicit glo. Nō negat q̄n resurgat:sz dicit q nō resurget xp̄go. qm̄ q̄ oberrat a xp̄itate.ꝛ si aliqn pij pastoris humeris reportet.nō tn cū illa gloria cū qua erat anteq̄ oberrasset. Ex hoc sequtur q nō pōt resurgere in tāta caritate in qua erat prius. Itē.ibidē dr. Urbs de qua egrediebant mille relinquūtur in ea.c.ꝛc.glo. Unitas est sacramētū vniꝰ dei in qua est prima btītudo in denario secūa i cētenario.tertia i millenario. Sūma quā si aliqs amittit vix reuertit ad cētū. ꝛ si illū amittit vix reuertit ad decē:q̄videt q non pōt resurgere in maiori ex quovix reuertit ad minorē. Itē in esdra legit q tēplū salo.destructū a babil.post captiuitatē cū maiori labore reedificatū fuit ꝛ i minori glia. q tēplū cordis nr̄i destructū a diabolo cū maiori labore repat:ꝛ i minori glia.ꝛ ita in minori caritate. Hec tres obiectōes sūt cōtra vtrāq opinionē. Ppie aūt cōtra primā sic. Ponat q aliqs habēs ipfectā caritatē cadit p vnicū pūm mortale.alius hns pfectā caritatē cadit p mille mortalia.cōstat q primꝰ minꝰ est idignꝰ caritate q̄ secūdus. Sz prio pōt ifūdi caritas ipfecta:q scō.ꝛ ita q cecidit a pfecta pōt resur.in ipf. Itē.de sola mia data tur vtriq gra:q non est necessariū q maior det vni q alij. Solutio. Primū potest solui per distinctionem glorie.quoniā est gloria caritatis ꝛ gloria status. Cū ergo dicitur Qui oberrat a veritate ꝛc.non intelligitur de gloria caritatis:sed de gloria status: qz nō redit ad illum statū in quo prius erat.qm̄ gloriosior est status bonoꝝ qui non peccauerūt q̄ bonoꝝ qui peccauerūt. Ad scām dicimꝰ q invnitate est prima beatitudo.i.baptismalis innocētia. In denario est btītudo eoꝝ qui incipiūt exerceri in operibus decalogi. Tertia est in centenario q̄ est proficientium invirtutibus. Quarta in millenario q̄ est pfectoꝝ.qđ dicit q si aliquis amittit mille vix reuertitur ad centū. verū est q vix reuertitur:nec sequtur.qm̄ resurgat in equali caritate vel maiori. Sed remissior et tepidior est ad bona opera q̄ prius esset. quod significatū fuit in institis quibus ligatus erat lazarus qn̄ fuit resuscitat. Ad tertiū patet solutio per predicta. Templū enī reparatur cū maiori labore q̄tum ad opera. ꝛ cū minori gloria q̄tū ad statum. Ad aliud dicimus q hec argumētatio nō valet. Iste est minus indignꝰ caritate q̄ ille. ꝛ isti pōt infūdi caritas iperfecta:q ꝛ illi.qm̄ nō in ifusione gre tm̄ attendit indignitas: sz etiā caritas p̄habita. ꝛ lz de sola mia det deꝰ vtriq gram.tn̄ de iusticia dat tantā vel maiorē. qm̄ iustū est vt opa bona q̄ facta fuerūt in caritate remunerent cū resurgit. vn̄ deberēt remunerari tm̄ q̄tū priꝰ remunerarent.iō necessariū est resurgē in maiori vel eq̄li caritate. Itē in exo. dr q si aliqs percusserit aliū dz expēsas i medicos donec percussus eat sup baculū. ꝛ constat q ille qvadit super baculū:est debilior q̄ prius eēt et significat illum qui resurgit.q qui resurgit debilior ē q̄ prius. ꝛ sic resur.i minori caritate q̄ priꝰ haberet. Ad hoc pz solutio per p̄dicta.debilior enī ē nō quo ad quātitatem caritatis:sed quo ad lesionē naturaliū q̄tū ad exercitū bonoꝝ operum. Sed obicitur.isti q̄ resurgit aut de sola mia infunditur ei tanta gratia quanta ei infūditur aut nō de sola mia.si primo mō:q potest infundi minor:et sic potest resurgere in minori caritate.si non de sola mia.q videtur q caritas p̄habita :faciat ad hoc q tanta infunditur. Contra. In ezechiele dr. Si auerterit se iustus a iusticia et fecerit iniquitatē oēs iusticie eiꝰ nō recordabūtur . q deꝰ p illis nec maiorē nec minorē gratiā infūdit. Itē.iste est idignꝰ oī bono et pane quo vescit anteq̄ infundat ei gra.q nichil ē ex pte eiꝰ ppter qđ aut maior aut minor gra infundatur: et ita de sola mia tanta infunditur: et inde vt prius. Item.si aliqd est ex parte hois non nisi preparatio:qz enī homo facit qđ in se est : deus facit quod in se ē.ergo qz hō preparat se deus infundit ei gratiā.ergo qz magis preparat se maiorē dat ei gratiam. Sed qui cecidit ab iperfecta caritate magis p̄parat se:q̄ ille qui cecidit a perfecta.ponat q illi dat maior gratia:sed illi datur imperfecta cari.hoc ē possibile.ergo et illi qui cecidit a perfecta datur imperfecta:et ita resurgit in minori. Ad primum dicimus q ei qui cecidit et resurgit de sola mia datur caritas sed q maior vel equalis de iusticia ē. Alij dīnt q ꝛ ipsa caritas et ipa quātitas cari. de sola mia ē: sz q non dat minor hoc ē de iusticia.ꝛ ponūt simile de illo quē deus punit in inferno circa merita . q iste punitur tanta pena hoc est de iusticia.sed q non punitur maiori hoc est de misericordia.sed vterq videntur dicere falsum.quoniā anteq̄ gratia infundit et idignꝰ est

Ad idem.

Ad primū.

Ad tertiū.

Ad ārtum

Ad scām.

Solutio.

Mō de istis

Ad tertiū.

Ad ārtum

Itez ar ad principale.

Solutio.

ō hoc ar.

ī ezechiele.

Secundo.

Tertio.

Ad primū

Aliter dr.

ōvtrūq ar.

t

omi bono: ergo de iusticia nichil datur ei nec caritas nec ꝗtitas caritatis. Propter hoc dicim⁹ ꝙ quicqd datur ei de sola mia datur. Sed ex hoc non sequit: ꝙ deus pōt ei dare minorē grām vel caritatē. sicut non sequitur de sola mia. Deus dat grām: ꝙ non pōt dare qm̄ sicut nō pōt nō punire malos. qm̄ nō pōt negare seipm qui est sūma iusticia. ita nō potest non misereri vbi est miserendū. qm̄ negaret seipm q̄ est sūma mia Sicut etiā nō pōt non dare maiorē caritatē vbi dāda est maior. qm̄ negaret seipm qui est sūma liberalitas Unde ei qui preparat se ⁊ qui seruierat pri⁹ ei necessario dat maiorē gratiā: qz prius seruierat ꝙ si nō ser uisset prius. vnde necessario dat ei tantā vel maiorem rita precedētia et ꝓpter illa duo tantā vel maiorem caritatē infūdit. Ad illud qđ obicit ꝙ oēs iusticie nō recordabūtur intelligit ꝙ diu nō penitebit. Per hoc patet solutio ad scđo obiectū. Ad aliud obiectū dici mus ꝙ hec argumētatio nō valet. qz ille se preparat deus dat ei grām: ergo qz magis se preparat maiorē dat et grām. Debet enī addi: ⁊ omia alia sūt paria. ⁊ hoc falsum. qm̄ ille qui cecidit a perfecta caritate magis seruiuit deo ꝙ ille q̄ cecidit ab iperfecta caritate Alioz opinio est ꝙ aliqs potest resurgere in minori caritate. Sed cōtra hanc obicit multipliciter. qm̄ auctoritas ꝙ penitētia restituit oīa ablata: ꝙ et caritatē et ꝗtitatem caritatis: ergo resurgit in tanta caritate et ꝗtam prius habebat. vel in maiori. Item in ezechie. Quacūqz hora ingemuerit peccator oīm iniquitatū eius nō recordabor: ergo isti qui cecidit a perfecta caritate dat caritas cū pentet ac si nulle fuissent iniqtates eius. Sed si nulle fuissent haberet pfectā caritatem: ꝙ datur ei pfecta caritas. ⁊ ita resurgit in equali vel maiori. Itē. apls dicit. Diligētib⁹ deū oīa cooperant in bonū. Et dicit ambro. ꝙ casus in mortale operatur ad bonū. Sz si resurgit in minori casus nō operatur ad bonū: imo ad malū. Item. si in equali casus nō operat ei ad bonū: ergo necessariū est vt resurgat in maiori. Hec obiectio cōis est cōtra vtrāqz opinionē Item. dns dicit p ioelē. Reddā vobis oēs annos qs comedit locusta ⁊ bruchus. rubigo et eruca. i. reddet dns caritatē que amissa est p peccatū: ergo si amissa ē perfecta caritas reddet perfectā caritatē. Idē ꝓbat rationib⁹. deus est promptior ad miserendū ꝙ ad cōdēnandū vel puniendū. Sed cū aliquis cadit p mortale dimissa pctā redeūt ⁊ iudicatur dignus maiori pena pro pctis dimissis ꝙ esset prius: ꝙ cū aliqs resurgit dz esse dign⁹ maiori pmio ꝙ pri⁹ esset añ ꝙ caderet: ꝙ qm̄ aliqs resurgit in maiori caritate ꝙ prius habuit. Et hec obiectio est cōtra vtrāqz opinionē. Itē. esto ꝙ resurgat in minori caritate ꝙ prius habuit. Dicunt sci ꝙ opera facta ex caritate q̄ amissa fuerūt reuiuiscunt ergo si decedat ille in minori caritate remunerabit ꝓ illis bonis q̄ reuiuiscerūt. aut remunerabitur ꝗtum meruit illis operibus aut magʃ aut minus. Si min⁹ ergo deus remunerat citra condignū. si ꝗtū meruit. Sed nō remunerat ꝓ illis nisi ſm caritatē a qua exierūt: ꝙ cū exierit a pfecta caritate. sit ita: remunerabit ſm perfectā caritatē. Sed decedēs in caritate nō remuneratur nisi scōm caritatē in qua decedit: ꝙ ille decedit in perfecta caritate: nō in minori quā pri⁹ habuit. Item. in quo reuiuiscunt opera facta ex prehabita caritate nisi remunerentur secundum ꝗtitatem caritatis a qua exierunt. Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ penitētia restituit oīa ablata si sit satisfactoria plenarie. qm̄ si homo facit totū qđ in se est de⁹ reddit ei tantā caritatem ꝗtā habuit vel maiorē. sed si nō penitet perfecte nō est necessariū ꝙ tāta detur ei caritas ꝗtā habuit prius. Ad scōm respondem⁹ eodē modo qm̄ si perfecte ingemuerit peccator reddet ei tāta caritas ꝗtā pri⁹ habuit. Si iperfecte pōt esse ꝙ reddat minor. Eodē modo respōdem⁹ ad quartū. qm̄ si plene penitet reddit deus annos qs comedit locusta ⁊c. Si semiplene penitet semiplene reddit. Ad tertium dicim⁹ ꝙ casus ꝗtū ad hoc coopat in bonū ꝙ hūilior et cautior resurgit qui resurgit nō qz detur ei maior caritas vel maior humilitas: sed quoniā habet maiorē vsū hūilitatis. quoniā expert⁹ est pericula q̄ humiliant que non erat expertus prius. Ad ꝑmaz rationem dicimus ꝙ peccata non redeunt nisi quantum ad quandam ingratitudinē quoniā sine dubio magis peccat qui cadit ꝗ si nichil fuisset dimissum ei. ſz nō est necessariū ꝙ sit dignus maiori pena ꝗ nūꝗ fuerit. iō ꝑt eē ꝙ sit dignus minori pena. Similiter illi qui resurgit datur maior caritas ꝗ si nunꝗ habuiſſz caritatē. Sed non est necessariū ꝙ maior vel tāta detur. Ad secundam rationē, dicimus ꝙ bene ꝑt eē ꝙ aliquis resurgat in minori caritate: et tñ opera facta ex maiori caritate ꝑhabita renuiscūt: et si decedit hō illa opera remunerantur secundū quantitatē caritatis a qua exierunt. sicut in illo qui non cadit et ei⁹ caritas continue auget remunerant opera facta ex minori caritate secundū maiorē caritatē in qua decedit Si obicitur ꝙ deus non remunerat pro operibus meritorijs minus ꝗ homo meruerit illis operib⁹ meritorijs. Dicimus ꝙ hoc intelligitur de operib⁹ non mortificatis. Ad illud quod querit i quo reuiuiscūt ⁊c. dicimus ꝙ quantū ad tria reuiuiscunt. Primū ē ꝙ maior caritas datur resurgenti ꝗ daretur si nō p̄cessiſſet bona opera. Secundū est ꝙ citius augetur caritas. Tertiū est ꝙ firmius meretur. verum est enī ꝙ si ex eadē caritate nō crescēte fiant multa bona opera non maius premiū meretur omnibus illis simul sumptis ꝗ vno solo eoz: sed meretur omnibus illis firmius ꝗ vno solo sicut contingit in duob⁹ militib⁹ qui in aliq̄ bello merentur equalia: tñ firmius meret vnus et cum maiori labore ꝗ alius. ꝗuis aūt nō mereatur maius premiū omnibus illis operibus ꝗ vno illoz ꝑ se non ē tñ dimittendū q̄n multiplicent. huiusmodi opera enī valent ad octo. Primū ē ꝙ per ipsa vitatur negligentia vel omissio. secundū ē radicatio caritatis. tertiū est augmentū caritatis: qm̄ caritas augetur occasionaliter per hec opera. quartuz est dimissio vel remissio pene temporalis. quintū est debilitatio fomitis. sextum est repulsio diaboli: qm̄ diabolus vulneratur et tabescit cum videt aliquē bene operari. septimū est iocunditas mētis: qz in custodiendis illis retributio multa. Octauū est ꝙ firmius meremur multis operibus bonis ꝗvno solo.

¶ De quantitate caritatis ⁊ quantitate motus eius. Capi. v.

Post hoc dicēdum de ꝗtitate caritatis ⁊ ꝗtitate mot⁹ eius. quoniā scōm maiorē ⁊ minorem caritatē est maior ⁊ minor effect⁹ caritatis. Notandū ꝙ ꝓpetas dz maior alia q̄nqz mōis Prio ꝟz maioritatē subiecti vt albedo equi ē maior ꝗ albedo margarite

Solutō ꝟz doctorē.

Exemplū.

Ad dictū ꝓphete.

Alia opio. ꝓ hanc ar.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

Solutō ad primum.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad aliud.

Ad aliud.

Mendū hauddū

ꝓ hoc ar.

Solutio.

Ad aliud.

Quō opa reuiuiscūt.

Una caritas dz maiora alia q̄nqz

Ualent ad octo.

Scdo scdm maiozitatē durationis vt vn⁹ motus ðz maioz alio: qz per maius tēpus durat. Tertio scdm intensionē vt vna albedo intensioz est alia. Quarto. scdm efficaciā merendi. sicut in eodē hoīe oēs virtutes sunt equales q̄tum ad efficatiā merendi: sed non forte q̄tū ad intensionem. ideo vna est intensioz alia. sicut multi dicūt. Quinto scdm dignitatē. sicut caritas ðz maioz alijs. i. dignioz. Primo constat q nulla caritas est maioz alia. sed tertio ⁊ quarto et quinto constat q vna caritas est maioz alia. Sed scdo modo dubiū est vtrū aliquis motus caritatis sit maioz alio scdm durationē: ⁊ dicūt fere oēs q sic. Ponūt enim motus caritatis esse cōpositos secundū successionem vnde vnus mot⁹ maioz est alio. qm̄ per maius tēpus durat. Sed ꝓbat q hoc est falsū. qm̄ cum cogito deo hmōi cogitare totū simul est: ꝯ ille motus est instantaneus. nō ergo successiu⁹. Eadē ratione. nullus motus caritatis est successiu⁹: ꝯ nullus maioz alio scdm cōpositionē successiuā. Itē. cū cogito deo nec successio est in cogitatōe nec in cogitato. qm̄ nō cogito pr⁹ de vna parte dei q̄ de alia. qm̄ de⁹ nō hz partes: ꝯ iste motus nō est successiuus. ⁊ inde vt prius. Itē. iste cogitat in a. de deo: ꝯ necessariū est hūc motū fuisse. futurū in a. ⁊ possibile est q iste continue post a nō cogitet de deo. Ponatur. necessariū est hūc motū fuisse futurū in a et nō erit post a. ꝯ ille mot⁹ est instātane⁹. nō ergo successiuus. ⁊ inde vt pr⁹. Itē. si ðz successiu⁹ q per tēpus durat. eadē ratōne aīa est successiua. qm̄ per tēpus durat. et hoc falsū. Propter hoc dicimus q nullus motus aīe intelligibilis prout est intelligibilis est cōposit⁹ cōpositione successiua: imo quilibet est instātaneus. Sed mot⁹ aīe sensibilis pōt esse compositus. vnde mot⁹ caritatis est instātane⁹. Durat tm̄ per tēpus vn⁹ et idē numero. Sed hoc videt esse cōtra aristotelē qui dicit q motus vn⁹ ⁊ idē numero est qui est in eodē subiecto. et ab eodē in idē et in eodē tēpore. Sed motus caritatis in diuersis tēporib⁹ totus est: ꝯ nō est idē numero. Sed dicim⁹ q aristo. intelligit illud de motibus successiuis: sic ꝯ nec primo nec scdo modo est vna caritas maioz alia. sz scdm intensionē est vna maioz alia. Sed sup hoc duplex est opinio. Quidā dixerūt q caritas pōt intēdi: sz qn̄ est intensa nō manet eadē numero q̄ pr⁹ erat. Alij dixerūt q manet eadē numero. Cōtra primā opinionē sic obicit. Crescat caritas hui⁹ fm intēsionē ⁊ demōstret sub illa intēsione. hec caritas tāta est ⁊ nō est numero eadē cū prioz. aut est eadē spē aut nō. si est. Inde sic. Hec caritas tā intēsa est. ⁊ prioz caritas est etiscdē nec cū illa: ꝯ prioz caritas potuit remanere ⁊ recipe tātā intēsionē. Itē. vna albedo nō expellit aliā: ꝯ sifr caritas vna nō expellit aliā. ergo caritas intēsa nō expellit prioꝛē ab illo: ꝯ prioz caritas manet. ⁊ si ē alia numero a scda: ergo due qualitates etiscdē spēi sūt in eodē subiecto. qd̄ est ipossibile. Restat ergo q est eadē numero. Si dicit q nec eadē numero nec eadē spē accidit mentitū esse aplz dicentem. caritas nūq̄ excidet. Sicut enī fides excidet. qm̄ loco eius succedet cognitio que est alia specie. similiter caritas excidet. qm̄ loco eius succedet alia species. Itē. tantū idem diligit prioꝛi caritate ⁊ vltima. s. deus. ⁊ propter idē et eodē fine et ab eodē: ergo secunda caritas non est alia spē q̄ prioꝛ. Propter hoc dicimus q alia opinio est falsa et q caritas manēs vna ⁊ eadē numero potest intendi. sed queritur secundū quid attēditur eius intensio vel q̄titas. dicitur cōmuniter q secūdū maximū motum caritatis. Unde si maxim⁹ motus hui⁹ caritat⁊ ē maioz motu illius caritat⁊. hec caritas est maioz illa: sed si hoc pari ratione q̄titas aliarum virtutū attēdit secundū maximos motus earū: ergo q̄titas pietat⁊ attenditur secūdū maximū motū pietatis. Sz in eodē hoīe maxim⁹ mot⁹ caritat⁊ maioz est q̄ maxim⁹ mot⁹ pietat⁊. qm̄ prim⁹ est in deū. scds in primū: ꝯ in eodē hoīe maioz est caritas q̄ pietas. qd̄ falsū est. qm̄ cōis opinio est q in eodē oēs virtutes sūt pares. ⁊ ad hoc est cōis solutio q nō solū q̄titas caritat⁊ attēdit scdm maximū motū caritat⁊ ⁊ nō fm ꝓpr⁹ motus. ⁊ hoc est q̄z caritas est forma aliaꝝ virtutū: ⁊ nō ecōuerso. Caritas eī est cā mot⁹: ꝯ caritas maioz maior⁊ mot⁹: ꝯ mag⁊ attēdit intēsio motus fm intēsionē caritat⁊ q̄ ecōuerso. Si dicit q ideo ðz intēsio caritatis attendi secundū motū. quoniam intensio caritatis nō est alia q̄ intensio motus. Ex hoc accidit q caritas ex se non est intensa. ⁊ ita sequit q nullus melioz ē alio cū oēs boni habeant virtutes equales. Item. maxim⁹ motus caritatis magis est intensus q̄ caritas. quoniam non solū elicitur ex caritate: sed ex cōsideratōne multiplitium bonoꝝ. ⁊ temporaliū/⁊ spiritualiū: que dñs confert. Non sequit ergo q si maxim⁹ mot⁹ hui⁹ caritat⁊ sit tā ītēsus q caritas illa sit tā ītēsa. ⁊ ita nō fm motū caritatis attēditur intēsio caritat⁊. Itē. ysa. Oēs iusticie nr̄e q̄si pān⁹ mēstruate: ꝯ iusticia nr̄a nō ē pura: ꝯ hz admixtū de iniusticia: ꝯ sicut albed⁹ ē qd nigro ipmixtius. ita iust⁹ est qd̄ iusto ipmixt⁹: ꝯ sicut in alijs qualitatibus attenditur ītensio secūdū maiorē et minorē permixtionē cōtrarij: ita in caritate. non ꝯ secundū motū. Solutio. intensio caritatis attenditur secundū motū suū non tanq̄ secundū causā: sz tāq̄ secundū effectū et signū. Dicimus enī q caritas habet suā propriā intensionē q̄ est causa intēsiōis mot⁹ sed intensio motus facit magis cognosci intensionez habitus q̄ econuerso: qm̄ potentie et habit⁹ qui sūt in aīa cognoscuntur per actus: qm̄ melius videmus et cognoscimus actus q̄ habitus. vnde nō valet hec argumentatio. intēsio caritatis ē causa intēsiōis motus. ꝯ intensio caritatis nō attendit secundū intēsionem motus: causā enī contingit cognosci q effectum Ām fit sillogismus qz ⁊c. Ad secundū dicim⁹ q q̄uis maximus motus caritatis altqn̄ sit magis intens⁹ q̄ ipa caritas: tn̄ qz iste motus ē a caritate principaliter bene attenditur intēsio caritatis secunduz illū: qm̄ si magnus ē ille motus magna est caritas: licet non sequatur q si tā intensus ē motus q tā intensa sit caritas. Ad vltimū patet solutio. qm̄ hec argumentatio non valet intensio caritatis attenditur secundū maiorem et minorē pmixtionē cōtrarij. ꝯ non fm motū contingit enī idem cognosci et secūdū causam suam et secundum effectum suum. concedimus ꝯ q virtutes nostre impure sūt et habēt aliqd admixtū de cōtrario nō materialiter: sicut albedo q̄ in cōpositione sua habet aliquid de nigredine: sed potētialiter: qm̄ caritas dei est pura. qm̄ nec actu nec potestate habet contrarium: sed nostra caritas q̄uis actu nichil habet de contrario: tamen qz est multū imperfecta est ptāte hz aliqd de contrario. Sz p̄t q̄ri qd sit ītensio caritat⁊: ⁊ p̄t dici q access⁹ ad veri nois ipōnem sicut in alijs qualitatibus. vel express⁹ potest dici intensio caritat⁊ potestas quedā: qua potest caritas resistere tentationibus. ⁊ est quedā relatio. et que pōt magis

Prima q̄o

Ad primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Hoc videt aristotelis

Solutio.

duplex opinio.

Alia opio. ꝓ prima aī.

Secundo.

Euasio.

Tertio

Solutio.

q̄o incidēs

Ꝯ hoc aī.

Dictū cōe.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad primū.

Ad scdm.

Ad aliud.

Nō diligēt

Alia q̄o incidens. qd intensio caritatis.

Boetius. ꝫ ista aꝛ.

magis est intensa. Sicut dicit boetⁱ⁹ q dñium est potestas cohercẽdi subditos. Sed obicit. Ponatur q hec caritas cõtinue intendat magis ⁊ magꝭ. Inde sic. Hec aĩa continue accidit ad sũmã caritatẽ: ꝯ cõtinue ab eius contrario recedit. s. a sũmo odio dei. ⁊ continue accedit ad sũmã caritatẽ. Mouet ab vno contrariorũ in reliquũ: ergo mouet. sicut si aliquis cõtinue recedit a loco illo et accedit ad illũ mouetur de loco illo ad illum. Itẽ. hec aĩa cõtinue accedit ad summã caritatẽ: ergo mouet ad illã. ⁊ ita mouet. Et est simile iste accedit ꝓtinue ad illũ locũ: ergo mouet ad illũ

In oppoᵐ

Si cõceditur q hec aĩa mouet. Contra. Qualiscũq; est hec aĩa modo erat prius: ⁊ est futura. qñ habebat et habebit eandẽ caritatẽ numero quã modo habet: ergo non mouetur scõm caritatẽ: ergo non mouetur motu alteratiuo nec alio motu. Hoc cõstat: ꝯ simplr

Secundo.

non mouet. Itẽ. nichil variat ibi nisi intensio: sed intensio est relatio. ⁊ scõm relatões nõ est motⁱ⁹. vt dicit aristo. Quod de facili ꝑ qñ modo sũ dexter ad aliũ modo sinister nulla mutatione facta in me: ꝯ hec aĩa

Tertio.

nõ mouetur a minori caritate ad maiorẽ. Item. ipsa est in altero extremoꝝ. s. in caritate ⁊ nichil mouetur ad illud qõ habet. nec ipa mouetur ad oppositum: ꝯ simpliciter nõ mouetur. Item. videt q nec etiã relatio variet ibi. Qualitates enĩ sũt cause hmõi relationum q̃ sunt intẽsiones. Sed nulla qualitas mutatur ibi: ergo nulla relatio noua ibi aduenit. ⁊ sic nec scõꝝ relationes nec scõm qualitates mouet hec aĩa: ergo

Quarto.

Solutõ ad primum.

simpliciter nõ mouet. Ad hoc põtꝺici q hec aĩa non mouet: sed caritas in ipa meliorat. Nec valet hec argumentatio. Cõtinue accedit ad sũmã caritatẽ: ergo mouet ad illã. quonĩã duplex sit accessus. vno modo quando delinquitur cõtraria qualitas que prⁱ⁹ habebatur. s. odiũ ⁊ acquiritur cõtrariũ qualitatis. s. caritas. ⁊ sic est alteratio. hoc modo hec aĩma mouetur. Scõo modo quando caritas iã habita meliorat: ⁊ sic non est necessariũ moueri. nec est simile de accessu ad locũ. qñ accessus ad locũ non fit nisi vno modo. s. cũ derelinquitur vnus locⁱ⁹ ⁊ acquirit alius. Sed hec argumentatio nõ valet. Caritas nõ mutatur: ꝯ nulla intensio vel relatio noua ibi aduenit. Caritas enĩ nõ est nisi cã materialis illiⁱ⁹ meliorationis vel augmenti et deus est imediata cã efficiẽs illiⁱ⁹ augmenti. vñ non dependet a caritate illud augmentũ: sed deⁱ⁹ nõ muta ta caritate meliorat eã qñ vult. vñ in euãgelio dicũt discipuli. Auge in nobis fidẽ/spẽ. Sz vt melⁱ⁹ pateat q̃d sit intẽsio caritat/ videndũ est vtrũ caritas põt re-

Alia q̃o incidens.

duplex opinio.

mitti. Sup hoc sũt due opiniões. vna dicit q sic. alia dicit q non. Videt aũt q põt remitti. qñ in ꝓuer. ꝺr

Aꝛ q põt remitti.

Septies cadit iustⁱ⁹ ⁊ resurgit. ꝺr glo. ꝓventale pctũ ergo ꝓ venniale cadit iustⁱ⁹. Aut ꝯ cadit a caritate aut ab intẽsione caritatis. Nõ a caritate: ꝯ ab intẽsione: ꝯ

Secundo.

caritas remittit ꝓ venniale. Itẽ. sup illꝺ psal. Cũ defecerit virtⁱ⁹ mea ꝛc. ꝺr glo. Lassa virtⁱ⁹ indiget plus cõfirmari: ꝯ cõtingit virtutẽ lassari. ꝯ et remitti. Item sup epla in ad phi. ꝺr glo. Ut gꝛa q̃ data est in nobis in baptismo nõ corrũpat nec fuget nec minuat: ꝯ illa

Tertio.

gratia potest minui: ergo remitti. ⁊ ita caritas potest remitti. Item in exodo. Si rixati fuerint viri intra se vt percusserit alter proximum suum ⁊ ille moꝛtuus nõ fuerit sed iacuerit in lecto. glosa ꝺr. Lesa caritate in eo. et itez ille infirmatus a calore dilectionis languerit caritas. igitur scõm hoc potest ledi ⁊ lãguere

Quarto.

Glosa.

potest ergo remitti. Itẽ in epla ad corinthi. Si cuⁱ⁹

Quinto

opus arseruit patietur detrimentũ minoris glorie. dicit glo. Sed minoꝛ gloꝛia respectu minoris caritatis ꝺr. ergo caritas potest minoꝛari pervenialia: qñ ibi loquitur de venialibus: ergo caritas potest remitti. Item grego. vitasti grandia. i. moꝛtalia caue ne obꝛuaris harena. i. venialibus. ergo venialia possũt obꝛuere caritatem: ꝯ remittere. ergo potest remitti. Rationibus etiã pꝛobatur q caritas potest remitti: quoniã potest intendi. ergo potest remitti. Idez enĩ est susceptibile contrarioꝝ. Item in bello spirituali quod est contra diabolũ potest aliquis deuinci successiue: sicut cum diu resistit et in fine cadit cuz dicat auctoꝛ. Qui spernit modica paulatĩ decidet: ergo successiue redit caritas. ergo potest remitti. Si cõceda

In oppoᵐ

tur. pꝛobatur q non: quoniã auctoꝛitas dicit. caritas aut pꝛoficit aut deficit. i. aut intenditur aut destruitur: ergo nõ remittitur Itẽ auctoꝛitas hec: facit venia le peccatum caritati quod facit gutta aque ĩ caminũ ignis. sed gutta non minuit caminũ ignis: ergo nec

Secundo.

Tertio.

veniale caritatẽ. Itẽ indirecte arguit. Si veniale destruit caritatẽ demonstretur aliquod veniale. hoc veniale tantũ minuit caritatẽ et aliud veniale ei equale tantum et non infinita tanta in hac caritate: ergo tot possunt fieri venialia q ex toto destruet caritas: ergo per sola venialia põt amitti caritas. qꝺ est ipossibile.

Solutio.

Solutio. Generalis opinio est q caritas non potest remitti. Sed quattuoꝛ notanda sunt circa caritatẽ. s. ipa essentia caritatis: ⁊ radicatio ⁊ feruoꝛ ⁊ motus ⁊ exterioꝛ opatio. q̃tũ ad essentiã nõ potest remitti: ꝛz q̃tum ad alia potest remitti. Ad primã auctoꝛitatez dicimⁱ⁹ q septies cadit iustus nõ a caritate: sed in caritate aut a radicatione caritatis vel a feruoꝛe motⁱ⁹ vel ab exterioꝛi operatione. Eodẽmodo responden dũ ẽ ad secundã et tertiã et quartã auctoꝛitatẽ. Ad quintũ dicimus q detrimentũ patit minoris glorie non minoris quãtitate vel intensione: sed minoꝛisve locitate. quando enĩ aliquis hñs caritatẽ decedit ferẽs secum venialia tardius habz gloꝛiã. Ad aliud dicimus q occasionaliter tñ et non per causã põt aliqꝭ obꝛui per harenã. i. põt admittere caritatẽ per venialia: quoniã ex multitudine venialiũ põt cadere in negligentiã vel contẽptũ per q̃ caritas admittit. Ad ꝓ mã rationẽ dicimus q hec argumentatio non valet. caritas põt intendi. ergo põt remitti: qñ habet causam intensionis. s. deũ: sed nõ habet causã remissionis. deus enĩ nunq̃ remittit caritatẽ: sed aut dat aut intendit aut subtrahit ꝓ pctũ moꝛtale. pctũ autem venia le nõ minuit caritatẽ: qñ quãtalibet caritate põt manere cuz venali. Ad aliud dicimⁱ⁹ q ĩ bello spũali qꝺ ẽ cũ diabolo supat aliqꝭ successiue ⁊ paulatĩ decidit non q̃tum ad essentiã caritatis: sed q̃tum ad radicationẽ vel feruoꝛem motus vel exterioꝛi operatione. Sed iterũ pꝛobatur q caritas põt minui. qñ apls dicit. Inuenio aliã legẽ in mẽbꝛis meis repugnantem legi mentis. Lex mẽbꝛoꝝ est fomes. lex mẽtis est caritas. Ex fomite est primus motus scõm quem repugnat fomes legi mentis: ergo primus motus qui est venniale peccatũ repugnat caritati. Sed omne qꝺ repugnat alicui aduenies subiecto alicui destruit in ipo suũ repugnans aut minuit si ibi inuenerit: ergo venia le peccatũ aduenies subiecto caritatis destruit ipsam aut minuit. ꝛz nõ destruit: ꝯ minuit. Itẽ. caritas facit hoĩem moꝛi mũdo: ꝯ maioꝛ caritas facit magꝭ moꝛi: ꝯ pfecta caritas facit pfecte moꝛi: ꝯ habẽs pfectã ca-

Ad aliud.

Ad primã rationem.

Ad aliud.

Iterũ aꝛ q caritas põt minui.

Secundo.

ritatem perfecte mortuus est mūdo: ergo nō diligit patrem ⁊ matrē et vxorē ⁊ temporalia plus debito. Hoc est qđ dñs dicit in euangelio. Qui nō odit patrē et matrē propter me nō est me dignus. ⁊ grego. Sustato spiritu desipiscit caro. i. oīs carnalis amor. ergo qui habet perfectam caritatē nō peccat venialiter in hmōi: ergo si diligit tēporalia plus debito nō habet perfectam caritatē. Esto ꝙ iste habeat perfectā caritatem ille modo nō diligit tēporalia plus debito: sed possibile est ꝙ diligat. Ponatur ꝙ diligat preponendo tamen amorē dei iam non habet pefecte caritatē vt habitū est prius. tamen habet caritatē: ergo īperfectam. ⁊ pr̄ꝰ habebat perfectā: ergo veniale minuit caritatē. Si dicit ꝙ iste nō potest plus debito diligere tēporalia. Contra. Iste potest peccare mortaliter ergo multomagis venialiter. Item. augusti. dicit ꝙ

Tertio ꝙ augustinū. edificare aurū/argentū/ lapides pr̄ciosos pr̄fector est. Edificare lignū/fenū/stipulā/imperfectorū. Per lignū/fenū/stipulam intelligūtur venialia. ergo cum iste perfectus possit edificare lignū/ fenū/stipulā: pōt fieri de perfecto īperfect⁹. ⁊ sic per veniale minuit caritas. Item. aliquis fur vult furari cū cogitat de dēli

Quarto. cijs quas pōt habere per diuitias et nō vult furari cū

Quinto. cogitat de patibulo. Itē. posset etiā tantū timere penam ꝙ destrueretur in eo penitus voluntas furandi. Similiter aliquis diligit deū ⁊ diligit tēporalia citra deum. ⁊ tantū posset diligere deū ꝙ penitus destrueretur in ipo amor tēporalis. ita vt diceret cū prophā Rēnuit consolari aīa mea. qm̄ nullā consolationem vellet habere in tēporalibus. talis aūt haberet perfectam caritatē. Posset tamē redire ad prior̄ē statum.

Solutio. et ita per veniale minueretur caritas eius. Solutio. Concedimus ꝙ veniale repugnat aliquo modo caritati. nec ex hoc sequitur ꝙ simplr̄ minuat caritatē: ꝫ sequitur ꝙ minuat eā in aliquo. s. ꝙtum ad feruorez

ad sequētia motus vel operationem exteriorē: sed non in essentia sua. Ad sequentia dicim⁹ ꝙ perfecta caritas tollit veniale. i. habitū siue prauitatē peccandi venialiter. Nō enī talis frequēter peccat. sed actū peccādi venialiter nō tollit. qm̄ aliqs potest esse in caritate pfecta ⁊ peccare venialiter. Non enī necessariū est vt videt ꝙ tollatur reatus peccati venialis a caritate perfecta. qm̄ si aliquis nō sufficienter contritus cogitet de summa bonitate ⁊ suauitate dei. vt sic in ipo magis ⁊ magis intendatur caritas: sic poterit remanere in caritate. tamen reatus venialis est in eo cū non fuerit cōtritus sufficiēter. Soluendū igitur sic. Si caritas ⁊ veniale appellent habitus tūc pfecta caritas excludit veniale Si actus vel reat⁹ nō est necessariū ꝙ excludat. tū frequent excludit. ⁊ sic intelligit aucto. btī am. Sz ꝓ tra

ꝓ ista aī. obicitur. Ex frequenti bene agere relinquitur habitus bene agendi vel habitus confirmatur. Similiter ex frequēti peccare mortaliter reliquitur habit⁹ peccandi mortaliter. vel cōfirmatur. Sed qui habet perfectā caritatē potest peccare venialiter secūdo tertio. Esto ꝙ peccet venialiter ⁊ frequenter sic relinquitur in ipo habit⁹ peccādi venialiter vel cōfirmat: ꝫ pfecta caritas nō excludit habitū venialis pcti. vel opz ꝙ ta

Secundo. lis habit⁹ faciat de pfecta caritate īperfectā. ⁊ sic minuit caritatē. Item. oīs motus mortalis destruit caritatē. detur minim⁹ mot⁹ mortalis. Ille mot⁹ ex to destruit caritatē: ergo duplo minor debet destruere caritatis medietatē. vel aliquid de ipa. Sz duplo minor est motus venialis: ꝫ pcti veniale minuit caritatem. Preterea cū sit caritati repugnās. vñ hoc ꝙ nec eā destruit nec minuit. sed dicit ꝙ ideo quoniā motus venialis in infinitū minor est ꝙ motus caritatis. Eadē ratione motus mortalis nō destruit caritatem qm̄ est in infinitum minor: qm̄ ā. dicit. ꝙ caritas plus diligit deū ꝙ cupiditas milia auri et argenti et hoc sequitur ꝙ in infinitū magis diligit: qm̄ si equaliter diligeret aliquando posset minus. Forte dicet ꝙ hec argumentatio nō valet. Iste motus ex toto destruit caritatem. ꝫ duplo minor ē duplo minuit: quoniā non ex intentione motus ē ꝙ destruit: sed ex circunstantia. i. qr̄ preponit creaturā creatori. Sed hoc vidēt impossibile. qm̄ iste motus longe minor est ꝙ motus caritatis. ꝫ non ꝑt preponi creatura creatori Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ habens perfectā caritatē qm̄ peccat venialiter statī extinguitur mot⁹ ille ex ardore caritatis: similiter secundus et terti⁹. ⁊ sic. si milies peccaret venialiter non relinqueret habit⁹ qm̄ de precedentib⁹ motib⁹ nichil est relictū. vñ hic habet locū illud qđ facit gutta aq̄ in camino ignis ⁊c. vnde in eccle. 9r. muscę morientes perdūt suauitatē vnguenti. i. cogitationes veniales destruunt deuotionē caritatis non ipsā caritatē. vnde dicūt morientes. qm̄ statim recedūt et extinguūtur ex ardore caritatis. Ad aliud dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. Iste minimus motus mortalis ex toto destruit caritatem: ꝫ duplo minor minuit: qm̄ ex intentione motus non est ꝙ destruit: sed ex cōtēptu: qm̄ vt dicit am. peccare ē spreto īcōmutabili bono reb⁹ cōmunibus adherere. Spernitur aūt quando aliquid fit cōtra preceptū eius. vñ ille motus ex cōtrarietate quā habet ad preceptū dei destruit caritatē. qm̄ plenitudo legis est dilectio. motus aūt venialis non est contrari⁹ pctō. vñ nec caritati: et ideo nec destruit ipsaz nec minuit: nisi eomodo quo dictū est supius. Item probat multipliciter ꝙ cari. nō potest minui. Pr̄io sic. quod facit gutta aque ⁊c. et itez caritati aut ꝓficit aut deficit. Itez apostolus. caritas nunq̄ excidet ergo nunq̄ minuitur. Rationibus sic. Quantalibet caritas cōpatitur secū veniale: ergo quodlibet venia-

Tertio. le cōpatitur secum ꝙtamlibet caritatem. ergo nichil diminuit de ꝙtitate caritat⁹. Item si diminuit in alio demeretur illud in quo diminuit. Inde hoc. veniale tantū aufert de caritate ad veniale equale illi tantum tertiū similiter ⁊ non sunt infinita tanta in caritate: ꝫ per sola venialia potest destruivere caritas: ergo per solavenialia potest homo mereri mortē eternam. qđ est impossibile. Item. si veniale minuit caritatē: ergo

Quarto. minuit premiū eternū. Sed illud qđ aufert de ꝑmio eterno est bonū eternū: ergo per veniale demeretur homo bonū eternū. qđ falsum est. qm̄ per veniale nō mereť hō nisi penā tēporalē. Itē. esto ꝙ hoc veniale

Quinto. diminuat caritatē hui⁹ et postea iste peniteat sufficiēter de illo venali. Cū ergo penitētia oīa ablata restituat redit ad prior̄ē ꝙtitatem caritatis: ergo caritas ei⁹ crescit. et cōtra. Iste nō fecit aliquod excellēs vel superogās: ergo nō creuit caritas eius. qm̄ per hmōi opera tantum solet crescere caritas. Solutio. Bene potest sustineri ꝙ caritas minuitur per veniale. ⁊ pr̄ima auctoritas soluitur per distinctionem venialis. Est enim quoddam veniale magnum quod dicitur lignum. aliud fenum mediū quod dicit. aliud minimū quod dr̄ stipula. ⁊ tale minimū non diminuit caritatē maxie pfectā. ⁊ sic itelligit pr̄ia auctoritas. Scda sīt

Tertio. Solutio.

Ad primā auctoritatē

Ad scdam.

Ad primū. Solutō ad primū.

Ecclāstici. Ecclāstici.

Ad sc̄m. Ad sc̄m.

Aī ꝙ nō ꝑt minui caritas. Aī ꝙ nō ꝑt minui caritas.

Secundo. Secundo.

Rōne etiā arguitur. Rōne etiā arguitur.

non est contra hoc. Concedimus enī q caritas proficit per bona operavel deficit omnino. desinendo esse
Ad tertiā. per negligentiā vel deficit diminuēdo. Tertia auctoritas non habet hic locum. quoniā apostolus dicit q caritas nunq excidet. quoniā remanebit in patria cū
Ad primā rōnem. fides et spes euacuatur. Ad primā rationem dicim⁹ q quantalibet caritas patitur secum aduētū minimi venialis: sed non aduentū venialis maximi sine lesione sui. vnde non procedit obiectio. Ad secundā ratio
Ad secūdā. nem potest dupliciter solui. Potest enim dici q secūdum veniale non aufert de caritate tantū q̄tum primū. Et intelligatur ibi tantum in proportōne non in q̄titate. verbi gratia. Ponatur q primū veniale auferat medietatem caritatis scōm veniale non auferat reliquam medietatē: sed medietatē medietatis per tertiū medietatē residui. ꝛ sic in infinitū. Unde nunq per sola venialia ex toto tolletur caritas. q aūt primū veniale magis in q̄titate aufert de caritate q̄ secundum. hoc est q maior caritas et veniale magis repugnant q̄ minor caritas ꝛ veniale. vel potest dici q equalia in quantitate auferunt primū et secundum.
Alī p̄t dici Sed illud qō aufert primū veniale non est proportionabile veniali. Unde infinita tanta sunt in caritate quoniā si peccatū mortale aufert caritatem et peccatum veniale minus est in infinitū q̄ minimū: peccatū mortale in infinitū minus tollit q̄ peccatū mortale. Unde illud qō peccatū mortale tollit de caritate minus est in infinitum q̄ caritas. Cōcedimus autem q
Exempluz mathematicum. infinita tanta sunt in caritate. ꝛ sic nonvalet obiectio et est simile in angulo contingētie et angulo rectilineo. quoniā angulus contingentie est pars anguli recti linei. ꝛ tamen infinities inuenitur in angulo recti lineo siue infinita tanta inuenīūtur in angulo rectilineo.
Ad tertiā. Ad tertiā dicimus q per veniale aliquod bonū eternum amittitur. ꝛ non sequitur: ergo aliquis per venialia demeretur bonū eternū. quoniā ipsum veniale facit ipam diminutōnē. vnde non eam meretur sicut peccatū mortale facit amaritudinē animi ꝛ non merctur eam. ido proprie meretur penam eternam.
Ad vltimū Ad vltimū dicimus q si aliquis penitcat de veniali restituitur ei prior q̄titas caritat⁹. quoniā facit opus supererogationis quando penitet de veniali. quoniā non tenetur conteri de veniali. Dicimus ergo q pec
Ueniale tria facit catum veniale tria facit. obligat ad penā temporalē et differt premiū sicut dictum est. ꝛ minuit caritatem et per cōsequēs premiū. vnde glosa que dicit. Detrimentū patietur: minoris glorie intelligitur et de dilatione ꝛ de minoratione ipius glorie. Sed itez obi
Iterū aī. citur. Caritas nō augetur nisi per opus meritorii vite eterne: ergo per locū a contrarijs nō minuitur nisi per opus meritorii pene eterne. ꝛ per illud non po-
Secundo. test minui: ergo simpliciter non potest minui. Item. si veniale minuit caritatē. Sint hic duo quorū vnus habeat caritatem alius fuit diu sine caritate: et ille q̄ habet caritatem peccat venialiter alius mortaliter. Inde. hoc peccatū veniale minuit bona gratuita in isto et etiam bona naturalia. Illud peccatū mortale non minuit nisi bona naturalia. ꝛ bona gratuita meliora sunt in infinitum q̄ bona naturalia: ergo veniale hoc magis nocet in infinitū q̄ illud mortale. Sed quoniaz nocet est malum: ergo si hoc veniale minuit caritatē magis est malum q̄ illud mortale. Sed vl-
Solutō ad primum. timū est impossibile: ergo primū. Dicimus q prima argumentatio non valet. ꝛ hoc est quoniā per bona opera meritoria augetur caritas non per modū efficiendi: sed per modum merendi. quoniā ipsa opera non augmentant caritatem. Sed solus deus et per ipsa meremur apud deum. quoniam ipe auget. Sed peccatum veniale facit ipam diminutionē caritatis ꝛ non meretur eam. quoniam nec apud deum meretur cum deus non diminuat eam loquendo proprie. nec apud alium. vnde non valet obiectio. Ad scōm dici- Ad scōm
mus q hec argumentatio non valet. Hoc peccatum veniale magis nocet q̄ illud mortale: ergo est mag⁹ malum: sed hoc bene tenet mag⁹ nocet omibus alijs paribus: ergo est magis malū. q enī hoc veniale magis nocet. hoc est: quia inuenit aiam dispositaz aliter q̄ illud mortale. sicut aliquis paruus latro in domo plena diutijs magis nocet q̄ ille magnus latro in do- Exemplū.
mo paupere. non tamen ille paruus latro peior est illo magno latrone. Uidetur ergo per predicta q opinio que dicit q caritas minuitur per veniale probabilior sit. Cōtraz sic probatur. veniale est malū culpe: ergo adimit aliquod bonū. qō si nullū bonū adimit non est malū. vt dicit augustinus. Aut ergo adimit bonū naturale aut gratuitū. Si naturale. multo fortius gratuitū. quoniā bonū naturale fort⁹ adheret subiecto q̄ gratuitum. Peccatum enim mortale destruit omnia gratuita et nō omnia naturalia. Habemus ergo q peccatum veniale minuit caritatem.
Item. secundū intensionem motus caritatis attenditur intensio caritatis. Sed veniale minuit intensionem motus: ergo et intensionē caritatis. Item. scientia donū spūsscti potest minui. qm aliqs pōt obliuisci aliquid qō scit sciētia dono spiritus sancti: ergo similiter caritas potest minui: q oēs virtutes sūt equales: et ꝛ q dona sunt virtutes: ergo decidente vna decrescit alia. Solutio. Si velimus sustinere q caritas nunq minuitur: Dicim⁹ ad p̄mū q aīa habet duplicem viam. vnā ad inferiora: que fit per sensuz. aliā ad superiora que fit per intellectū: ꝛ in vtraq sūt naturalia. caritas est secundū viam superiorē. veniale q̄ cum adueniat secundum viā inferiorem adimit bonum naturale quod inuenit in ea nec minuit caritatē vel bonum gratuitum: quia non est secundum viam superiorem. Ad secundum dicimus q hec argumen- Ad scōm.
tatio non valet. veniale minuit intensionē motus. q̄ minuit intēsionē caritatis. quia aliquid circūstat motū qō non circunstat caritatem: sicut lassitudo sensualitatis que impedit motum caritatis et non caritatē Preterea vt patet ex predictis: non semper adequā- Ad tertiū.
tur intensio motus et intensio caritatis. Ad vltimum dicimus q cum aliquis obliuiscitur aliq̄d eorum q̄ scit dono spiritus sancti non diminuitur ipm donum vel ipsa virtus. sed consiliarius virtutis. scilz discretio: quoniā non est ita discretus post obliuionem sicut prius erat.

Utrū aliqs teneꝛ ad perfectionē caritatis.

Scda q̄stio pricipalis hui⁹ capituli.

Queritur vtrum aliquis tenetur ad perfectionem caritatis. i. ad opera perfecta caritat⁹: q̄m proprie loquendo nullus tenetur ad virtutes: secūdum q̄ hoc verbum tenetur importat obmissionem Ad primo.
q aliquis tenetur ad perfectionē caritatis. probat multipliciter et auctoritatibus et rationib⁹. In euā gelio habem⁹. vis eē pfect⁹. vade ꝛ ven. oia q̄ habes ꝛ da pauperibus: qui hoc facit pfect⁹ est. Si autez ex

Secundo. voto potest teneri ad hoc: ꝙ ad pfectionē. Preterea Beatus iacobus in epistola canonica. Perfectus est qui non peccat in lingua. Sed ad hoc tenetur quisꝙ ex precepto: quia hoc precipitur ibi. Prohibe linguam tuam a malo ꝛc. ergo quilibet tenetur ad opera perfecte caritatis.

Tertio. Item. in euangelio. Diligite inimicos vestros. dicit augu. ꝙ hoc est perfectoꝝ tm̄ Sed ad hoc tenet quilibet. qm̄ cū dicitur. Dilige proximū tuū sicut teipm. Noie proximi intelligit ois hō tam amicus ꝙ inimicus: ergo quilibet tenet diligere inimicos. ꝛ hoc est opus perfecte caritatis: ergo. ꝛc.

Quarto. Item. dns in euāglio. Maiorē caritatē nemo hz ꝛc. hoc ergo est perfecte caritatis. Sed quilibet prelatꝰ tenetur ad hoc. qm̄ bonus pastor ponit aiam suā pro ouibꝰ suis: ergo quilibet prelatus tenet ad opa perfecte caritatis.

Quinto. Item. pbatur gñaliter ꝙ quilibet tenetur ad hoc: qz quilibet magꝭ tenet diligere primū ꝙ corpus proprīū. sicut dicit augu. ergo quilibet tenetur vitā ponere propriā pro primo. ꝛ ita quilibet tenetur ponere aiam pro fratribus. Que est ꝯ differētia inter prelatos ꝛ subditos quātū ad hoc. Cōtra

In oppoⁿ super illud apli. Humanū dico ppter infirmitatē carnis vre. sicut exhibuistis mēbra vestra seruire ꝛc. Dicit glosa. Inuenūtur aliqui qui iusticie delectationē preponūt delectatōnibus mūdi. Pro iusticia tamen penas mortēqz formidāt. ꝛ hoc est illud humanū qđ precipit apls. ꝛ est status īperfectionis qui sufficit ad salutem. nō ergo quilibet tenetur ponere pro fratribus aiam. Itē

Itez aī rōnⁱᵇ ad ꝑncipale. rationibus pbaī ꝙ quilibet vel aliqs tenetur ad perfectōnē caritatis. qm̄ quilibet tenetur subire martirīū pro christo. Precipitur in euāgelio Nolite timere eos qui corpus occidūt: aie aūt nō habent quid facīāt. ꝛ iterū. Dns in euangelio. Qui me erubuerit coram hoībus ego erubescā eū coram patre

Secunda. meo. Item apls. Corde creditur ad iusticiā. ore aūt cōfessio fit ad salutē: ergo quilibet ad hoc ꝙ saluet tenetur confiteri xpm coram regibus ꝛ principibus. et ita quilibet tenetur subire mortē pro xpo. Sed hoc est opus perfectionis: ꝯ quilibet tenet ad opa perfectio

In oppoⁿ nis. Contra. Ille ex caritate quā habet nō pōt subire mortē pro xpo demōstrato aliquo īperfecto. qm̄ impossibile est ꝙ aliqs ex īperfecta caritate subeat mortem pro xpo. vt ostēsū est supra. Et nullus tenet nisi ad illud qđ pōt: ergo iste non tenet ad hoc vt subeat

Secundo. mortē pro xpo. Item demeretur aliqs qui habet pfectam caritatē iste non pōt saluari sine pfecta caritate. qm̄ caritas nō pōt minui. ꝛ si peccat mortaliter opz ꝙ resurgat in equali vel maiori caritate sustineatur illa opinio. ꝛ ita iste non pōt saluari sine pfecta caritate: ꝯ

Tertio. iste tenet ad perfectionē. Item. iste tenetur diligere deū ex totis viribꝰ suis: ergo tenetur diligere deū ex tanta caritate ꝙtam habet. ꝛ habet perfectā caritatē

ꝑ hoc aī. ergo tenetur ad opera pfecte caritatis. Cōtra. Quātalibet parua caritas sufficit ad salutē: ergo quilibet pōt saluari cum ꝙtalibet caritate parua: ergo nullus

Scđo. tenet ad perfecta opera perfecte caritatis. Preterea. Nullus tenet nisi ex precepto: sed ille qui habet pfectam caritatē implet oīa mandata legis sine operibꝰ caritatis perfecte: ergo quodlibet mandatū dei pōt impleri sine opere perfecte caritatis: ergo nullus te-

Notandū. netur ad opera perfecte caritatis. Ad predictorum solutionem. Notandū ꝙ sunt sex genera perfectiōis.

sex genera pfectionis. Prima est perfectio sufficientie: scđm hoc. quelibet caritas est perfecta. quoniā perficit aiam perfectione prima. ſ. perfectione gratie quo perficienda est vltimo perfectione glorie. De hac perfectione sufficientie dicitur in euāgelio. Estote perfecti sicut pater vester perfectus est. Secunda perfectio est perfectione comparationis. de qua in genesi. Erat noe. vir iustus et perfectus in generatione sua. i. in generatione humana. quoniam in cōparatione hoīm iustus apparebat. licet non in cōparatione angelorū. Tertia perfectio est perfectio sacri ordinis. de qua deus in euangelio. Sunt eunuchi qui castrauerunt se propter regnum celorū. et post subiungit: qui potest capere capiat. hec est perfectio continentiū omīno quibus debet ꝺuctꝰ cētesimꝰ. Quarta pfectio est perfectio religionis de qua in euangelio. Uade et vende omnia que ꝛc. quorū perfectio est vt nichil proprīū habeant et nudi sequantur christū nudum. Quinta perfectio est ponere aiam suam pro subditis suis. sicut dns in euangelio. Bonus pastor ponit aiam suam pro ouibus suis. Sexta perfectio est securitatis. de qua beatus ioh. in epistola canonica. Perfecta caritas foras mittit timorem. hanc habēt illi quibus vita est in pacientia: et mors in desiderio qui dicūt cum apostolo Cupio dissolui et esse cum christo. quoniā cum aliqs homo purgatus fuerit penitus ab amaritudine peccati ꝛ sine obstaculo sentit dulcedinē dei. tunc omnia temporalia reputat quasi stercora: ꝛ pre nimia dulcedine dei cupit dissolui ꝛ esse cum christo. Cum igitur sex sint genera perfectionū. ad primū tenet quilibet. Ad vltimū nullus simpliciter tenet ex precepto. Ad media vero tenētur quidam ex voto vel ex alijs causis. Ad primo obiectū dicimus ꝙ multi tenentur ad opera caritatis perfecte. vt viri religiosi qui ex voto tenentur oībus abrenūciare. qđ est opus perfecte caritatis. i. signum. quoniāvt frequenter procedit ex perfecta caritate: raro ex imperfecta. quoniā qui arbitratur omia tanꝙ stercora facile abrenūciat omnia vt nichil proprium habeat. Sed raro cōtingit ꝙ hoc fiat in caritate imperfecta. ꝛ ideo non est hoc necessarium signum perfecte caritatis. sicut esse comptum ꝛ errabundum de nocte est signū ꝙ aliquis sit adulter sed non necessariū signum. Et ad tale signū perfectionis tenentur viri religiosi. Per hoc patet solutio ad primo obiectū. Ad scđo obiectum dicimus ꝙ perfectus est qui nec mortaliter nec venialiter peccat in lingua. Talis est ille qui cū delectetur in deo sine omni impedimēto nullo modo delectatur in re temporali et ideo non dicit verba ociosa in quibus est aliqua delectatio. licet minima. aliter essent ociosa. Solū autem peccatū lingue quod est mortale est in prohibitione cum dicitur. Prohibe linguam tuam a malo. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec est quedā dilectio inimici que est in solo affectu. ꝛ ad illam tenetur quilibet: ꝛ perfectus ꝛ imperfectus. Et est quedam dilectio inimici et affectu et effectu que solis perfectis cōuenit. sicut dicit am. Ad quarto obiectum dicimus ꝙ quilibet tenetur in casu ad hoc opus perfectionis scilicet vt subeat mortem pro fratribus. sicut probatum est. Tamen prelati magis tenentur ad illud ꝛ ex natura caritatis et ex officio prelationis. Sed subditus nō tenetur ad illud nisi ex natura caritatis. Preterea. prelatus tenetur ad illud in aliquo casu in quo non tenetur subditus. vt quando lupus rapax venit vt dissipet gregem suū tunc tenetur opponere se murum pro domo israel. Sed in hoc casu non tenetur

pfectio noe

pfectio religiosorū.

Ad primū.

Ad scđm.

Ad tertiū.

Ad ꝗrtum

Confirmat dictum

Ad glosã. subditus ad hoc. Ad glosam supradictã dicimus q̃ sufficit ita diligere iusticiã vt p̃ ea mortẽ subeam⁹. i. vt simus parati et prõpti subire mortẽ pro ea qõ conuenit solis perfectis pfectione soli sexti gñis q̃ est sola vera perfectio caritat̃. Ad quintũ dicim⁹ q̃ quilibet tenetur subire mortẽ pro christo. vt probatum est. ⁊ concedim⁹ q̃ quilibet tenetur in casu ad quem tale opus perfectionis. Ad vltimo obiectũ dicimus q̃ ille qui habet perfectã caritatem tenetur diligere deũ motu perfecte caritatis. non ex puro precepto: sz ex precepto ⁊ ꝓmissõ. igitur quilibet tenetur in casu ad opus perfecte caritatis ⁊ ex precepto. sed nõ prio qm̃ imperfect⁹ nõ tenet prio ad op⁹ perfecte caritat̃ sz vt subeat mortẽ pro christo. Non enĩ hoc est possibile q̃ ex eis solis que habet subeat mortẽ pro christo. ſ. ex caritate imperfecta. vt dictũ ẽ supra. quoniã oportet ad hoc vt faciat hoc q̃ ei detur augmentũ caritatis siue perfectio caritat̃. vt probatũ est supra. et ideo dicimus q̃ non tenetur ad hoc primo. qm̃ si perueniat ad illũ casum vt oporteat eũ subire mortẽ pro christo. tunc primo tenetur vt faciat quod in se est ad hoc vt detur caritatis perfectio per quã excluditur timor mundanus ⁊ humanus. ⁊ sic facile possit subire mortẽ pro christo ex caritate quã habet. Dicimus q̃ hoc est falsum. imo potest sed nõ primo. sicut ille qui est in peccato mortali potest diligere deũ ex caritate sed nõ ex illis solis que habet. Sed hec argumentatio non valet. Jste nõ habet nisi tantã caritatẽ ex qua impossibile est q̃ subeat mortẽ pro christo: ergo nõ tenetur ad hoc. Instantia. Impossibile est q̃ iste qui est in mortali pctõ ex illis solis que habz diligat deũ ex caritate: g̃ nõ tenet diligere deũ ex caritate. Patz ergo q̃ qlibet tã perfect⁹ q̃ impfectus tenet ad opus perfecte caritatis in casu. Sed imperfect⁹ nõ tenetur ad illud primo: imo pfect⁹. qm̃ nichil deest ei ad hoc vt faciat illud. ⁊ ideo qz tenet diligere deũ ex totis viribus tenet ad opus pfecte caritatis. nõ ex precepto pure: sed ex p̃cepto ⁊ cõmisso. Sed cõtra. Difficilius est aiam pro xp̃o ponere q̃ vẽdere oia ⁊ dare pauperibus. qm̃ quilibet magis diligit vitã suã. etiã auar⁹ q̃ diuitias mũdi. Sz nõ quilibet tenet ad hoc. ſ. vendere oia ⁊ dare pauperib⁹. qõ est facili⁹. g̃ nec qlibet tenet ad hoc qõ est difficilius. ſ. ponere aiam pro xp̃o Preterea. vendere oia que habes ⁊ dare pauperib⁹ est cõsiliũ. qm̃ est opus pfectiõis. sicut dz in euãgelio Si vis esse pfect⁹ ⁊c. g̃ cũ hoc ponere aiam p̃ xp̃o sit maioris pfectiõis erit consiliũ ⁊ non preceptũ: g̃ non quilibet tenet ad illud. Jtẽ. hoc est preceptũ ponere aiam pro xp̃o. qm̃ ad illud tenemur in casu: g̃ etiã rõne vendere oia ⁊ dare pauperib⁹ est in p̃cepto. qm̃ ad illud tenemur in casu scilicz in articulo necessitat̃. Preterea. honorare parẽtes est in p̃cepto nõ qz tenemur hoc facere sp: sed qz tenemur hoc facere p̃ loco et tẽpore. g̃ eadẽ ratõne duo p̃dicta erũt in p̃cepto. ſ. ponere aiam pro xp̃o ⁊ vẽdere oia ⁊ dare pauperib⁹ qm̃ ad illa duo tenemur i casu. Solu. Ad .i. obiectũ soluim⁹ per interemptionẽ hui⁹ ponere aiam pro xp̃o difficilius est q̃ vendere oia ⁊ dare pauperibus. qm̃ lz hoc factũ aiam ponere pro xp̃o sit difficili⁹ q̃ tũ in se est illo alio facto. tamen ꝓpter cãm ip̃licitã sz hanc pro christo facilius est. quoniã facilius est facere pro christo aliquid difficile magis q̃ facere minus difficile pro proximo. Ad scõm similiter soluim⁹ per interemptionẽ huius vendere oia et dare paupib⁹.

Hec argumẽtatio nõ valet.

Ꝝ ista ar.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutõ ad primũ.

Ad scõm.

Jdeo consiliũ est: qz est opus perfectionis. qm̃ nõ est causa precisa: immo potius hec est causa. qm̃ magʒ te neor prouidere michi q̃ proximo Jdeo nullus tenet ex puro precepto vendere omia et dare pauperibus nec vnq̃ tenemur ad hoc per se: sed qm̃ tenemur per aliud ad hoc. vt quãdo cadit sub alio precepto iuris naturalis. ſ. in articulo necessitatis. qm̃ de iure naturali omia sunt cõmunia. i. cõmunicanda. qm̃ tũc cadit sub hoc precepto iuris naturalis. pasce fame morientem. Et ideo hoc est consiliũ. qm̃ ad hoc nullus tenetur per se. non ex vi alteri⁹ precepti: sed ad ista: honorare parentes. ponere aiam pro xp̃o tenetur aliqs in casu et per se: nõ ex vi alterius precepti. qõ sit de iure naturali. Per hoc patet solutio ad obiecta seq̃ntia. Jtem. queritur vtrũ perfectus magis diligat p̃rimũ q̃ imperfect⁹ deũ. Probatio q̃ ita. quia perfect⁹ paratus est et prõptus ponere aiam pro p̃rimo. Sz imperfectus nõ est paratus ponere aiam pro xp̃o: ergo perfectus plus est paratus facere pro proximo q̃ imperfectus pro deo: ergo perfectus magis diligit proximũ q̃ imperfectus deũ. Cõtra. Sint hic duo habentes pares caritates ⁊ alteri⁹ caritas duplo augmẽtet vt sit pfecta. Jnde sic. Jste q̃ mõ hz pfectã caritatẽ duplo magʒ diligit p̃rimũ q̃ prim⁹. Sz in infinitũ magʒ diligebat deũ prius q̃ modo proximũ. Sed quantũ iste perfectus diligebat prius deũ tantũ et ille iperfectus prius diligebat deũ: quoniã habebant caritates pares: ergo iste iperfectus in infimtũ magis diligebat deũ prius q̃ iste perfectus modo diligit proximũ. Sed quãtũ iste imperfectus prius diligebat deum tantũ diligit modo. quoniaz eius caritas nec est augmentata nec diminuta. ergo iste iperfectus in infinitũ magis diligit deũ q̃ iste perfect⁹ proximũ. Ad concedimus: hac vltima probatione que necessaria ẽ Nec valet hec argumentatio. perfectus magis paratus est facere pro proximo q̃ iperfectus pro deo. g̃ perfectus magis diligit proximũ q̃ imperfectus deũ fallatia secundũ consequẽs: quoniã in prima propositione sumitur caritas ample et ipse concludit tanq̃ sũpta esset stricte. Si enĩ dixisset ita ex pura dilectione proximi paratus est ille magis facere pro proximo q̃ ille ex pura dilectione dei. ex hoc sequeretur illa conclusio: sed q̃ iste perfectus paratus est subire mortẽ pro p̃rimo non est ex pura dilectione p̃rimi: sed potius ex hoc q̃ timor dei excluſit in eo timorez humanũ et mundanũ. prima ergo propositio se habebat generaliter ad omnẽ causam qm̃ non determinabat aliquã et ipe conclusit ac si determinata eẽt causa. ſ. ac si dixisset: perfectus paratus est magis facere pro proximo ex pura dilectione proximi q̃ iperfectus pro deo ex pura dilectione dei. et sic sequeret conclusio. Jtẽ queritur vtrũ perfectus magis tenet diligere deũ q̃ iperfectus. Magistri dicunt q̃ hec est duplex: qm̃ si hec dictio magis determinet hoc ꝟbuz tenetur: vera ẽ. si hoc verbũ dilig. falsa ẽ. Sed cõtra: vbi est maior obligatio ad diligendũ maior exigitur effect⁹ dilectiõis: sed i perfecto homine maior ẽ obligatio: g̃ maior effectus dilectionis exigitur ab eo: g̃ maior actus diligendi. g̃ tenetur ad maiorẽ actũ dilectionis: et ita tenetur magis diligẽ. vt hec dictio magis determinet dilig. ad idẽ facit illa auctoritas. Cui plus cõmittitur plus ab eo exigitur. Contra. iste p̃fectus p̃t diligere deũ magis et minus isto iperfecto et sine peccato. g̃ nõ tenet dili. magis. Solutio. Di

per hec ad alia.

q̃ incidẽs

Ad q̃ sic

In oppo⁹

Solutio ad p̃mum.

Fallaꝯtia

Alia q̃ incidens.

Opio cõis

Ꝝ hanc ar.

scõo ad idẽ

In oppo⁹

Solutio.

cimus q perfectus magis tenetur diligere deū q̄ ī-
perfectus siue hec dictio magis determinet hoc ver
bū tenet siue hoc verbū dili. Sz secūdū q hec dictio
magis determinat hoc verbū diligere: perfectus nō
tenet magis diligere vniuersaliter q̄ ī perfect⁹ cū pa
ribus circunstantijs: qm̄ ex maiori caritate sēper est
maior motus alijs paribus: non tm̄ oportet q vniuer
saliter ex maiori caritate sit maior motus. Unde pa-
Hec argu- tet q hec argumentatio nō valet perfectus p̄t ma-
mētatio nō gis ⁊ minus diligere deū q̄ imperfectus sine peccato
valet. mortali. ergo non tenet diligere magis. Fallacia se-
Falla scōm cundū quid ⁊ simpliciter q2 debuit īferre cū determi
qd ad sim- natione: sic ḡ non tenetur diligere magis vniuersali
plicit. ter siue in omni casu ipse autem infert: siue omni de-
terminatione.

¶ De his que perficiunt caritatē.
¶ Aliud capitulum.

Dicto de perfecta caritate. dicendū est de his q̄
perficiunt ipsam . scilicet de cōmisso ⁊ dimis-
so. Primo vtrū generaliter sit verū: q cui magis di
missū est tenetur magis diligere ⁊ magis diligat. se-
cūdo. vtrū cui magis dimissū ē tenet magis diligere
tertio: vtrū magis tenemur diligere ex dimisso q̄ ex
cōmisso vel econuerso . quarto quomodo parabola
euangelica: duo debitores erāt cuidā feneratori ⁊c.
Prima q̄o adaptetur mistico seusui. Primo queritur vtrū ge-
neraliter sit verū. q cui magis dimittit magis tenet
diligere et magis diligat. Uidetur q sic: qm̄ cū dns
Aī q sic. quereret a phariseo. Quis eor plus diligit. Respon
dit. Estimo. i. iudico q is cui plus donauit. i. condo-
nauit: ⁊ dns dixit. Recte iudicasti. ḡ generaliter ver
est q cui magis dimissū ē: magis diligit: qm̄ si tm̄ ide
finite verū esset potuisset eque respōdisse. estimo cui
minus. ⁊ recte iudicasset: qm̄ iste due sunt simul vere
Secundo. homo currit hō non currit. Item caritas ē ordinata
ḡ qui magis tenetur diligere: magis diligit: sed qui
libet tenetur diligere deū ex precepto ⁊ iste cui di-
missum est aliquid tenetur diligere ex precepto ⁊ di
misso. sed magis tenetur diligere qui ex precepto et
dimisso tm̄: ergo magis diligit qui ex precepto et di-
misso tenet diligere q̄ ille cui nichil est dimissū: ergo
In oppo cui magis dimissū ē magis dili. Cōtra . magis dimis
sū ē magdalene q̄ beate virgini: tm̄ beata virgo ma-
Secundo. gis dilig. Item obicitur de hoc verbo quod dns di-
xit. Propterea dimissa sunt ei peccata multa quoni
am dilexit multum. videtur enim q debuisset dicere
quia dimissa sunt ei pctā multa . propter hoc dilexit
multum. sic enim pertinet ad ꝓpositū quoniam dic-
Solutio. tum erat: cui plus dimissū est magis diligit. Solu-
tio. hec locutio cui plus dimissū ē siue donatū magis
diligit quadrupliciter p̄t intelligi. et quadrupliciter
exponitur a magistris. Primo sic. cui plus dimissuz
q̄tuor mo- est magis diligit : vt frequenter et vt in plurib⁹: qm̄
dis itelligit in pluribus accidit. q illi qui multū peccauerunt et
multū dimissū est feruentiores sunt q̄ illi qui nō pec
cauerunt. Secundo sic. cui magis dimissū est magis
diligit. i. tenetur diligere. Tertio. cui plus dimissū ē
magis diligit. i. magis tenetur diligere in effectu . vi
delicet in gratiarū actione: vt in tetunto ⁊ huiusmōi.
Quarto sic. cui plus donauit. i. cui plus dimisit et de
Ꝫ hanc aī. dit magis diligit. et sumatur hoc verbū donauit q̄si
equiuoce pro dimissione et cōmissione. Sed hec solu
tio impertinens est qm̄ de cōmisso non agitur in hac
parabola: alie etiā nō vident esse vere cū aliter sine violenta expositionc solui possit. Cōcedimus ḡ simpliciter q cui dimissū est donatum est. i. condonatum magis diligit alijs paribus: sicut ordiata caritas magis diligit propinquos q̄ extraneos alijs paribus. p hoc patet solutio ad obiecta. Notandū aūt q hec est duplex. iste magis tenetur diligere deū ex precepto dimisso q̄ ex precepto tm̄. si hec dictio magis determinet hoc verbū tenetur: vera est. si hoc verbū diligere falsa est. quoniā null⁹ tenetur ex p̄cepto diligere aliquātū determiate deū. vñ nec mag nec min⁹ q̄ ex dimis. ⁊ p̄cepto necvalz hec argu. iste nō tenet magis dilig. deū ex p̄cepto ⁊ dimisso q̄ ex precepto tantum nec minus nec equaliter et est falla vniuocationis. debet enī addi et tenetur ex precepto aliquantū determinate diligere deū. et hoc est falsū et sic proceditur a simplici tanq̄ determinata. sicut hic sortes nō ē maior platone secundū q homo nec minor nec ergo equalis est ei scōm q homo. Ad illud autē preterea dimissa sunt ei. ⁊c. dicim⁹ q hec dictio quoniā nō ponit ibi causaliter: sed significatiue. aliter nō cōpeteret precedentib⁹: vñ sic ē intelligenda propterea. s. quoniā dilexit multū. i. multa opera caritatis fecit perpendere potes q dimissa sunt ei pctā multa. Sed obicit cōtra hoc qm̄ glo. dr super illud q ardor caritatis magdalene rubuginē pctōrū cōsūpsit: ergo quoniam dilexit multū dimissa sūt ei peccata multa . vt sumat hec dictio quoniā causaliter ⁊ sic remanet p̄dicta obiectio. Solutio. sine dubio caritas est causa dimissionis peccati quantū ad culpā et reatū. vnde si sumat hoc verbum dilexit pro caritate virtute: p̄t tūc sumi hec dictio quoniā causaliter. sed si sumat pro operibus caritatis tūc p̄t sumi ⁊ causalit ⁊ significatiue. qm̄ opa caritatis sunt signa dimissionis pctī quantū ad culpaz et sunt cā dimissionis peccati quantū ad penā . et sic itez potest sumi hec dictio qm̄ significatiue. sed quia glosa illa exponit textū p̄t dici q hec dictio qm̄ causaliter sumit et hoc verbū dilexit pro virtute. sed qm̄ dilexit multū nō est de aptatione . sed tantū ponit ad remouendū errorē. vnde sic intelligi debet. O simon hec mulier rigauit pedes meos lacrimis ⁊ capillis suis tersit. ⁊c . propt qđ tibi dico remittūtur ei peccata multa. ista sūt tibi signa q dimissa sunt ei pctā. sed ne credas q per huiusmodi opera meruerit dimissionē peccati subiūgit causā hanc. s. quoniā dilexit multum patet igit quomodoverū sit q cui plus dimittit plus diligit. hoc autē verum est generaliter. cui plus committitur plus diligit . quoniā q̄ maiorē habet gratiā et caritatem magis diligit.

Solutō vo ctoris.

Ad rōnes.

Notandū.

Falla eq̄uo cationis.

ad illō euā gelij.

ꝫ hoc aī.

Solutio.

Exponit dictū xp̄i.

¶ Utrum aliquis tenetur diligere magis ex commisso q̄ ex dimisso.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrum aliquis tenetur diligere magis ex cōmisso q̄ ex dimisso. videt q non. quoniā cōmissū et dimissū faciunt eque dignū vita eterna: ergo equaliter tenemur diligere ex cōmisso ⁊ dimisso alijs paribus. Sed cōtra. virtus minima est longe maius bonū q̄ aliquod vicii sit malū . qm̄ in infinitū magis bonū est vita eterna q̄ pena eterna sit malū. ergo melior est cōmissio q̄ dimissio: ergo magis tenemur diligere ex commisso q̄ ex dimisso . nō est ḡ equaliter quod concedimus dicētes. q hec est falsa ꝫmissū ⁊ dimissū faciūt eque dignū vita eterna. qm̄ dimissio proprie nō facit dignū vita eterna . sed facit dignū carere

Aī q non.

In oppo

Solut io.

pena eterna qꝫ patet: ſi intelligatur ꝙ iſta peccata dimittuntur et nō infundaꝫ gratia. tamen notādū ꝙ ex cōmiſſo magis tenemur diligere ꝙ ex dimiſſo vt ſumatur diligere pro affectu. et ex dimiſſo magis tenemur diligere ꝙ ex ꝓmiſſo vt ſumaꝫ diligere ꝓ effectu magis enī tenemur ieiunare ⁊ flere et dare elemoſinas et huiuſmodi.

¶ Tertia queſtio huius capituli.

Aſſ ꝙ ſic. Queritur vtrū magis tenemur diligere ex commiſſo et dimiſſo ꝙ ex altero illorū. tñ videt ꝙ ſic. quoniā ex cōmiſſo tenemur diligere aliquātū ⁊ ex dimiſſo ſimiliter aliquantū: ergo magis ex illis duobus ꝙ ex altero illorū.

In oppoᵐ Sed cōtra non magis eſt iſte dignus vita eterna omībus virtutibus ꝙ vna ſola: ḡ eadē ratione nō magis tenemur diligere ex cōmiſſo ⁊ dimiſſo ꝙ ex altero tantū.

Solutio. Dicimus ꝙ ex illis duobꝰ magis tenemur diligere. ⁊c. nec valet ſequēs argumētatio. qñ oñs virtutes ſunt ad vnū faciendū. ſ. ad faciendū dignū vita eterna. ſed cōmiſſū et dimiſſū. nō ſunt ad idēvt patꝫ per ꝓdicta. ſit hec argumētatio: nō valet: omībus virtutibus ſimul ſūptis nō eſt iſte melior ꝙ vna ſola: ergo oībus vicijs ſimul ſūptis nō eſt peior ꝙ vnicū. oñs enī virtutes idē faciunt qđ vnica ſola. ſed non oīa vicia idē faciunt ꝓciſe quod vnū ſolū quoniā vnū viciū aliquantū diminuit vel corrūpit naturalia et aliud corrūpit aliquantū.

Ad rōnem

Notandū. Ad oīa ſimul ſūpta magis corrūpūt ꝙ vnū ſolū. Et notādū ꝙ ſicut hec ē falſa. iſte tenetur magis diligere ex ꝓcepto ⁊ dimiſſo et cōmiſſo ꝙ ex precepto puro. ita hec eſt falſa. iſte tenetur magis diligere ex precepto et ꝓmiſſo et dimiſſo ꝙ ex precepto puro. ita ꝙ hec dictio magꝭ determinet hoc verbū diligere. imo dicimus ꝙ nec magis nec minus nec equaliter. ⁊ hoc eſt qꝛ ex precepto nō tenemur diligere aliquantū neq; ſcōm nūerū neq; ſecundū acceſſū. verbi gratia. homo ſecūdū ꝙ homo nō habꝫ determiatā quātitatē ſecūdū numerū ſcz ſecundū bicubitū vel tricubitū. ſed ſcōz exceſſū hz determinatā quātitatē quoniā alia quātitas eſt vltra quā nō eſt procedere ſecundū naturā ſpeciei homo. ſz ex precepto nō tenemur diligere aliquantū determinate nec ſecundū numerū nec ſcōm talē exceſſum.

¶ De parabola: duo debitores.
¶ Quarta queſtio huius capituli.

Aſſ ꝫ illam Queritur de parabola duo debitores. ⁊c. hec parabola eſt introducta pro ſymone phariſeo et magdalene et introducitur ad hocvt oſtendaꝫ. ꝙ maria plus diligebat. qñ magis dimiſſum eſt ei: ergo ſi vere eſt introducta pro illis oportet ꝙ vtriq; facta ſit remiſſio pctōrū ⁊ ꝙ marie magis ſit dimiſſū. ergo phariſeo erāt dimiſſa peccata.

Secundo. Cōtra. ſuper illū locū hic ſi eſſet propheta. ⁊c. dicit glo. phariſeus de falſa iuſticia preſumēs: ergo nō erāt ei dimiſſa pctā.

Solutio. Item ſuper illud reſpōdit ieſus. ⁊c. dicit gloſa. cōuinces ſuperbū: ergo non erant ei dimiſſa peccata. Solutio. ſecundū veritatē nō erant ei dimiſſa pctā. ſed tñ ſcōm opinionē ipſius phariſei. vnde quātū ad opinionem ipſius cōpetenter introducitur parabola. vel poteſt

Aſſ ꝓt dici dici ꝙ in principio nō erant ei dimiſſa. ſed in fine parabole dimiſſa fuerūt et ſecundū ſtatū illa pabola adaptatur.

Iterū aſſ. Item glo. allegorica dicit ꝙ duo debitores ſunt duo populi. ſ. gentilis et iudaicus. gētilis debebat quingētos denarios. qñ magꝭ peccauerat. iudaicus. l. gentili plus dimiſſū eſt. vnde plus dlt. ergo ſi glo. illa vere expōit textū ⁊ parabolā oportet ꝙ gentilis populus plus peccauerit ꝙ iudaicus. Contra. melius eſt viā veritatis non cognoſcere ꝙ poſt agnitū retroꝛſū cōuerti. ḡ in oñi genere peccati plus peccabat ꝙ gentilis qui nō habebat legem: ergo magis peccauerat iudeus ꝙ gentilis.

Sed ℞ illi probatur.

Secundo. Item que dimiſſa ſunt vtriq; peccata erāt: ergo debita vtriuſq; erāt peccata. ſz nulli debebāt niſi deo qđ falſū eſt. ſi dicit ꝙ peccata debebāt deo. i. penā pctī: hoc falſū. qñ creditor reſpectu debitoris. ſz deꝰ nō credidit illis pctā nec ꝓmiſit nec pēas. ſiliter ḡ nec pctā nec penas debebāt deo.

Tertio. Item alia glo. ꝙ debitū vtriuſq; populi ē aīa ymagine regis inſignita et multiplicatur per quinarium qñ per operationē quinq; ſenſuū debet exerceri i bonis operibus: ſed conſtat ꝙ huiuſmōi debitū non eſt dimiſſū: nec debemꝰ velle ꝙ dimittaꝫ nobis: ideo ꝙ remanet nobis. ḡ glo. illa non cōpetit textui.

Quarto. Item glo ſa illa loquit de cōmiſſo: textus aūt de dimiſſo. ḡ non conuenit.

Solutio. Solutio. Dicimus ꝙ gentilis populꝰ magis peccator erat ꝙ iudaicus: qñ preter pctā coīa q̄ peccata vterq; habebat: habebat gētilis pctm̄ infidelitatis et ydolatrie. vnde non eſt verū ꝙ in omni genere plus peccauit iudeus ꝙ gentilis: ſed in oī genere peccati in quo vterq; peccabat magis peccauit iudeus.

per hoc ad primū.

Ad ſcōm. Ad ſecundū dicimus: ꝙ peccata dicuntur debita. qꝛ pro eis penas debemꝰ: tñ verū eſt ꝙ nec penas nec peccata credidit nobis deus: ſed naturales potētias et gratiā credidit nobis ⁊ cōmiſit. vnde creditor dicitur reſpectu dimiſſi ⁊ non reſpectu cōmiſſi et non debemus ei cōmiſſū: quoniā debemus pecuniā ſpirituālē dare ad vſurā non corporalem pecuniam.

Ad tertiū. Ad aliud dicimus ꝙ ſine dubio largius ſumitur debitū in glo. ꝙ in textu: qñ in textu ſumitur tantū pro dimiſſo. in glo. ſumitur pro dimiſſo et cōmiſſo: ⁊ tamē incompetenter: ſumitur enī pro cōmiſſo vt oſtendaꝫ cauſa dimiſſiōis: quoniā per gratiā que committitur fit dimiſſio peccati.

¶ Utrum aliquis ſciat ſe habere caritatem.
¶ Quinta queſtio huius capituli.

Aſſ ꝙ nō Queritur vtrū aliquis ſciat ſe habere caritatem videtur ꝙ non: quoniā dñs dicit in euāgelio iohannis. Spiritus vbi vult ſpirat. i. vbi vult ſe infundit et vocem eius audis: quoniā ſācti loquūtur a ſpiritu ſancto: ſed neſcis vnde veniat aut quo vadat. neſcis ergo an ad te veniat an a te recedat: et ita nullus ſcit ſe habere caritatez.

Secundo. Item iob. Si venerit ad me non videbo eū. Si abierit non intelligā.

Tertio Item apo. nichil michi conſcius ſū: ſed non in hoc iuſtificatus ſuz. ergo ſi paulus neſciebat ſe eſſe iuſtificatū nec aliquis alius.

Quarto Item ſalomō in prouer. Qui gloriatur mundū ſe habere cor. quaſi dicat. Nullus poteſt gloriari

Quinto. et ita nullus ſcit ſe habere caritatē. Item in eccle. Nemo ſcit an amore an odio dignus ſit: ſz ſpiritū. ſ. eſſe in te et caritate eē in te: ſūt duo conuertibilia. ꝓmū neſcis quoniā ſpiritū. ſ. eē in te non eſt ſcibile: ſed credibile. ergo nec ſecundū ſcis.

In oppoᵐ Contra. in geñ. dicit dominus abrahe. Nūc cognoui ꝙ timeas dñm. i. cognoſcentē te fieri ⁊c. et loquitur de vero timore. ergo abrahā ſciuit ſe habere amorē: quoniāverꝰ timor nō ē ſine amore vero dei. ergo ſciuit ſe habere caritatem

Secundo. Item ſuper illud apo. Petitiones veſtre innoteſcāt ⁊c. ōt glo. nō ſic accipiendū ē tāq; deo innoteſcāt qui

eas etiã anteq̃ essent nouerat. sed nobis innotescant esse apud deũ: ergo secundũ hoc possumus scire petitiones nostras eẽ acceptas deo. qm̃ nisi possem⁹ scire nulla esset illa expositio: ergo possumus scire nos habere caritatẽ. quoniã nisi habeamus caritatẽ: petitiones nostre nõ sunt accepte deo. Tertio. Item. Jo. in epla ca. in hoc scimus. quia in deo manemus ⁊ deus in nobis quia de spũsancto dedit nobis. i. qm̃ dulcedinẽ et locũditatẽ mentis que est a spũsancto dedit nobis: ergo sancti sciunt se habere caritatẽ. qm̃ sciũt deũ manere in ipsis et se in deo. Quarto. Itẽ perfecta caritas foras mittit timorẽ: ergo qui habet perfectã caritatẽ nõ habet timorẽ: ꝙ est securus et ita cert⁹ et ita qui talis est scit se habere caritatẽ. Quinto Itẽ. in vltimo secunde ad corĩ. dr aplus ipsi vos ꝓbate. an nõ cognoscatis vosmetipos quia christus iesus in vobis est nisi forte reprobi estis ergo poterat scire christũ esse in eis. aliter non essent redarguendi. et sic poterãt scire se habere caritatem

Solutõ aliquorum. Solutio. quidã dicunt q̃ quidã sciunt ꝙ̃ non habere caritatẽ. s. qui sunt in actu vel in proposito peccandi. Alij dubitãt se habere caritatẽ. qm̃ habent eque fortes rõnes ad vtrãq; partẽ contradictionis: scz illi qui inciptunt facere quod in se est. et proponũt nõ peccare de cetero. Alij putant se habere caritatẽ. s. illi qui tam multa bona fecerunt. et diu est q̃ non fuerunt in actu peccandi nec in proposito. tñ adhuc sustinẽt primos motus et ymaginanꝫ turpia ⁊ patiunꝫ in quietudinem muscarũ morientiũ que perdunt suauitatem vnguenti. Alij sciunt se habere caritatẽ. s. qui gustauerunt dulcedinẽ dei. et in quibus fere extinctus est fomes vt maria magdalena et egypciaca post m̃tos fletus. auctoritates q̃ sunt cõtra hoc de facili soluunt

Ad primã auctoritatẽ vt istã. Spũs vbi vult spirat. ⁊c. i. q̃uis ibi sit nõ sequitur tamẽ q̃ tu scias eẽ ibi tñ potes scire. similiter et illã si venerit ad me nõ videbo eã. i. nõ sequitur q̃ videam illã. Simliter illã nichil michi cõscius sũ. ⁊c. non sequitur q̃ propter hoc tustificatus sim. Ad hãc

Ad scdam. Ad tertiã. Ad q̃rtam Quis gloriat. ⁊c. dicendũ q̃ q̃uis aliquis sciat se habere caritatẽ. tamen nõ debet gloriari q̃si a se habeat

Ad quintã sed debet gloriã dare deo. Ad istã nemo scit an amore. ⁊c. dicendũ q̃ intelligitur de amore predestinationis. sed notandũ q̃ duplex est scientia. scz experimẽti que est per se signa et scientia que est vero noĩe scientia. s. cognitio alicui⁹ ꝙ se notivl ex ꝙ se notis deducti

Tria signa caritatis. Primo modo potest aliquis scire se habere caritatẽ et illa signa sunt tria. primũ est locũditas mentis. secundũ bona desideria. tertiũ bona opera. Secundo modo nullus scit si habeat caritatem nisi per reuelationẽ. sicut forte scruit abrahã. Soluẽda est ergo argumentatio vltima per distinctionẽ scientie. et similiter omnes auctoritates q̃ loquũtur de scientia patet igitur q̃ vno modo scimus nos habere caritatẽ. alio modo nõ. tribus de causis scimus. prima est vt cõsolationẽ habeamus in miserijs hui⁹ seculi. secũda est vt gr̃as agam⁹ deo. tertia ẽ vt ad meliora puocemur nescim⁹ aũt vt cautiores sim⁹ ⁊ magis solliciti de n̄ra

Ad vltimã Iterum ar̃ rõnibus. salute. Itẽ rõnibus probatur. q̃ aliquis scit vel scire potest se habere caritatẽ recte sumendo sciẽtiã. ꝑmo per naturã sensus. qm̃ gustus corporalis gustãs aliquã dulcedinẽ corporalẽ si sit bene dispositus nõ stupidus scit illã dulcedinẽ esse in se: ergo gustus spũalis bene dispositus si gustet dulcedinẽ spũalẽ scit illam dulcedinẽ spũalẽ esse in se. sed quicunq; habet caritatẽ gustans dulcedinẽ spũsancti. et habet gustum spiritualem bene dispositũ. ꝫ scit dulcedinẽ spiritus sancti esse in se: sed dulcedo spiritussancti est caritas: ergo scit caritatẽ esse in se. Idem potest probari per visũ: quoniã si aliquis habens visũ bene dispositum et sit in lumine corporali et ei est presẽs visibile corporale habet scientiã verã de illo visibili corporali: sed visus spiritualis limpidior est q̃ visus corporalis et qui habet caritatẽ est in lumine spirituali. qm̃ iodi. in canonica. Qui diligit fratrẽ i luce ẽ: et talis habet visum spiritualẽ bene dispositũ. ergo cum caritas sit ei presens et sit visibile spirituale habet veraz scientiã de illa caritate: ergo scit vero modo se eẽ in caritate. Secundo. Item augu. dicit q̃ anima que habet fidem videt fidem in se: quoniã fides est presens ei et ita q̃ habet fidem scit se habere fidem. ꝫ eadẽ ratione qui habet caritatẽ scit se habere caritatem: qm̃ videt eã in se cũ sit ei presens. Tertio. Item duplex est demonstratio. s. demonstratio propter quid: que est effectus ꝓ causã. ⁊ demonstratio qz est: que est causa per effectũ immediatũ. Si ergo omnis effectus proximus et immediatus aptus natus est ad faciendũ scientiã demõstratiuam de causa sua: et caritas habet effectum proximũ et ĩmediatũ: ille effectus aptus natus est ad faciendũ verã scientiã de caritate: et sic aliquis per illũ effectũ Quarto. potest scire se habere caritatem. Ad hoc notandum. q̃ sicut duplex est fides: informis et formata. Similiter duplex est dilectio. s. naturalis et gratuita. et iste habent tantã affinitatẽ et coniunctionẽ inter se q̃ nõ potest aliquis discernere vtrũ suũ diligere sit motus naturalis dilectionis vel caritatis. de lucifero enĩ dr. in delicijs paradisi fuisti: et tñ nunq̃ habuit caritatẽ. patet ergo q̃ naturalis dilectio habet delitias suas ⁊ dulcedinẽ quãdã. Ad primum dicimus q̃ qui gustat dulcedinẽ spiritualẽ siue dulcedinẽ caritatis scit illã dulcedinẽ esse in se: sed non sequitur. ꝫ scit dulcedinem spiritus sancti esse in se. immo est ibi fallacia accidentis: quoniã ad hoc q̃ conclusio esset vera oporteret q̃ sciret illã dulcedinẽ eẽ a caritate. vnde nõ valet. scit dulcedinẽ eẽ in se et illa ẽ a caritate: ergo scit illam esse a caritate. Ad secundũ dicimus q̃ non est simile de visu corporali et spirituali: q̃uis spũalis limpidior sit q̃ visus corporalis habet multa iuuãtia. s. sicut locũ tempus ⁊ cetera accidentia indiuiduentia per q̃ ꝑt discernere et verã scientiã habere de visibili corporali. sed visus spiritualis non habet huiusmodi adiuuãtia. Ad aliud dicimus q̃ non est simile de fidẽ et caritate: quoniã fides duplex est informis ⁊ formata: et qui habet fidem scit se h̃e fidẽ informẽ vl formatã. sed caritas non est duplex: quoniã non est nisi formata. Ad aliud dicimus q̃ effectus caritatis quãtum in se est aptus natus est ad faciendũ scientiam de caritate: sed defectus est ex parte nostra qui nõ possumus scire minorẽ propositionẽ sillogismi qui fit per effectũ caritatis. sillogismus talis est. Omnis diligẽs deũ propter se et super omnia habet caritatẽ. iste diligit deũ propter se et super oĩa: ergo habet caritatẽ maior propositio est nota nobis: sed minor ignota ẽ nobis: in alijs aũt sillogismis qui fiunt per effectum non est ita. Sed iterum probatur per diffinitionẽ caritatis. q̃ aliq̃s scit habere se caritatẽ. Augustin⁹ dicit: q̃ caritas est amor quo diligitur deus propter se et proximus propter deũ: sed iste qui reliquit omĩa et dedit oĩa que habebat pauperibus propter deum scit se diligere deũ propter se. qz scit se diligere deũ

Tertio.

Solutõ duplex ẽ fides ⁊ duplex dilectio.

Lucifer nõ habuit caritatem.

ad primũ.

Falsa accidentis.

Ad scdm.

Ad tertiũ.

Ad q̃rtum

sillogism⁹.

Iterũ ar̃ q̃ aliq̃s scit se habere caritatem.

non propter lucrū temporale cū dimiserit oīa tēpo=
ralia propter deū :ergo scit se diligere deū ex carita=
te per locū a diffinitione:ergo scit se habere caritatē

Euasio. Si dicit q̄ hec non est diffinitio caritatis Caritas est
amor quo diligitur deus propter se:et proxim⁹ pro=

ꝫ quā aī. pter deū:imo oportet addi hoc.s. super oīa. Pro=
batur q̄ quicunq; diligit deū propter se: diligit eum
ex caritate:quoniā si diligit ipsū propter se non dili
git tm̄,p cōmodo tēporali:ergo diligit ipsū gratis.
ergo amor iste est gratuitus.ergo ex caritate:ꝛ inde

Secundo. vt prius. Item si aliquis diligit vnū hominem plus
q̄ aliū scit se diligere illuz hominē pl⁹ q̄ aliū hoc non
potest ignorare cum diligere sit de primis dispo=
nibus.ergo si aliquis diligit deum plus q̄ se: scit se
diligere deū plus q̄ se:ergo quicunq; est in caritate
scit se diligere deū plus q̄ se.ergo scit se diligere de
um super oīa:ergo a diffinitione scit se diligere deū

Solutio. ex caritate.q̄ scit se habere caritatē.Solutio.ad hoc
dicimus q̄ qm̄ augustinus dicit.Caritas ē amor q̄ di=
ligitur ꝛc.secundū q̄ est diffinitio caritatis oportet q̄
hec prepositio propter denotet duplicē causalitatē.
scilicet cause finalis et efficientis:qm̄ deus efficit ca
ritatem in nobis qui est alpha ꝛ o.i.principiū ꝛ finis
quoniā gratuitus debet esse amor caritatis: ꝛ ex par
te cause efficientis et ex parte cause finalis.amor aūt
naturalis potest eē gratuitus ex parte cause finalis:
sz nō ex parte cause efficiēt⁹:vt pz ī illo.qui diligit ma
gistrū propter filium qm̄ diligit ipsū gratis ꝛ propt
se:quantum ad causam finalem.qm̄ vult ei multa bo
na q̄uis nullum bonū inde accideret sibi: sz ex parte
cause efficientis:non est amor ille gratuitus qm̄ illū

Ad primū. amorem facit amor filij qui est naturalis.Ad primū
dicimus q̄ hec est duplex:iste scit se diligere deū pro
pter se:quoniā si hec dictio propter denotet vtrancq;
causalitatem falsa est.quoniā non scit vtrū deus fece
rit illum amorem an natura:quoniā deus diligitur.
quia creator et benefic⁹ naturaliter. Si aūt denotet
causalitatē cause finalis vera est et nō sequitur ex hoc
q̄ sciat se diligere ex caritate:vt patet per predicta.

Ad scām. Ad aliud dicimus q̄ hec argumentatio nō valet.Si
aliquis diligit vnum hominē plus q̄ ꝛc.q̄ ꝛc.ꝛ hoc ē
quoniam excessus vnius amoris ad alium p̄t cogno=
sci per opera:quoniā plura opera vult facere pro eo
quem plus diligit:sed excessus amoris dei ad meum
non potest cognosci per opera. quodlibet enī facerē
pro me secundum naturalē dilectionem et quodlibz
p̄ deo.Unde nescitur an talis amor sit naturalis an
gratuitus.Sed de hoc quod dictum est q̄ per reue=
lationē potest aliquis scire se habere caritatem sicut
abraham sciuit et paulus dicens.Scio q̄ neq; mors

q̄o incidēs neq; vita et cetera.Queritur qualiter hoc potest eē
et videtur q̄ si aliquis habeat discretionem spiritu=
um et bonus angelus qui scit esse bonum dicat ei
q̄ habet caritatem:sic sit ei reuelatio et ita per reue=
lationem scit aliquis se habere caritatem. sed secun=

ꝫ hoc aī. dum hoc videtur . q̄ alicui potest reuelari sua dāna=
tio:sit enī aliquis qui habeat discretionē spūum an
gelus bonus dicat ei.damnaberis. sicut dominus in
euangelio dicit iudeis.vos in pctis moriemini.vide
tur q̄ eis reueletur dānatio sua . eadem ratione qua

Secundo. et primo reuelabat ipsi habere caritatē. Itē. si nulli
p̄t reuelari sua dānatio ne desper. eadē rōne nulli p̄t

Solutio. reuelari q̄ habeat caritatē ne presumat.Solutio.re
uelari habet duas significationes: vna est secundū q̄
reuelari est dici a bono angelo ita esse . et sic potest
alicui reuelari sua dānatio.tū ille cui hoc dicitur non
debet credere ita esse simpliciter.debz enī credere q̄
ad correctionē dictū sit.vel cōmunicatorie vel propt
aliq̄d tale. Quādoq; aūt reuelatio est inspiratio sci=
entie alicuius rei et sic nulli potest reuelari sua dāna
tio.nō propter hanc rationē ne desperet.sed ne sit p=
plexus in via.quoniā teneť sperare et nō desperare si
fieret et talis reuelatio. sed adhuc per naturā anime Item q̄ aī ad
probať q̄ quicūq; habet caritatē scit se habere carita principale.
tem.quoniā qui cogitat scit se cogitare ꝛ qui scit.scit
se scire:ergo qui diligit scit se diligere . sed ita nescit
anima nisi quia sunt ei presētia: ergo cū caritas sit ei
presens qui habet caritatē scit se habere caritatē . si
dicit q̄ qui diligit scit se diligere quantū ad essentiā
ipsius dilectionis . sed quantū ad perfectionē ipsius
dilectionis nō scit . quoniā perfectio est q̄ deus dili=
gatur super omnia cū caritas est presens aīe et quan
tum ad essentiā et quantū ad perfectionē suā:ergo si
propter p̄sentialitatē scit aliquis se cogitare cū cogi
tat . eadē ratione scit se diligere ex caritate cū diligit
ex caritate. Itē augustinus dicit nemo dicat nō noui Scō per
quid diligā. diligat fratrē et diligat eādē dilectionē augustinū.
magis enī nouit dilectionē quā diligit q̄ fratrē quē
diligit. Ecce iā potest habere deū notiorē q̄ fratrem
plene notiorē.quia presentiorē. qz iteriorē. quia cer
tiorē.Ex hac auctoritate habeť q̄ aliquis magis no=
uit caritatē q̄ diligit fratrē q̄ ipsū fratrē.sed fratrem
secundū scientiā nouit stricte sūpto vocabulo sciētie
ergo et caritatē scit se habere stricte sūptovocabulo
scientie. Itē.si notiorē habet deū q̄ fratrē quia p̄sen= Tertio.
tiorē:ergo notiorē habet caritatē q̄ fratrē.et indevt
prius.Solutio. quedā forme sunt in substātijs q̄ sūt Solutio.
de ipsis substantijs vt forme substātiales.quedā que
non sunt de substantijs.vt forme accidentales absolu
te.quedā vero assūt substantijs vt relationes.Conce
dimus ergo q̄ qui diligit deū scit se diligere deū. nō
tamē scit se diligere deū ex caritate q̄uis diligit ex ca
ritate. caritas enī importat quādam relationē q̄ dici
tur per hoc super oīa .vel per hoc propter se. et illa per hoc ad
relatio adest anime. vnde nō est simpliciter p̄sens ei. primū.
et sic patet solutio ad primū.Ad secundū dicimus q̄ Ad scām.
ille qui habet caritatē magis nouit dilectionē suā q̄
ipsum fratrē.i.firmus siue durabilius.diuti⁹ enī pre=
sens est ei dilecto q̄ frater. qm̄ frater sensibilis est:
et q̄ cito extra sensū ē incertus est. quoniā oīne sensi=
bile extra sensū factū incertū est vt dicit aristo.tamen
magis nouit fratrē.i. discretius . quoniam plura sūt
discernētia fratrem q̄ dilectionē.Queritur aūt vtrū Alia q̄o in
aliquis potest dicere sine peccato se habere caritatē cidens.
quod videtur. qm̄ aliquis magister dicit per ratiōes Aī q̄ sic.
probabiles.paternitas est pater.Alius similiter per
rationes probabiles dicit.paternitas non ē pater et
vterq; meritorie.vterq; enī docet meritorie. Sit ita
et contingat q̄ alter eorū dicat falsū. ergo si cōtingit
dicere falsū meritorie multo fort⁹ contingit dicere
verū sine peccato: ergo aliquis qui habet caritatem
potest dicere se habere caritatē sine peccato . Item. Secundo.
apostolus christi bonus odor sumus . sed dicere hoc
est plus dicere q̄ dicere se habere caritatē. Itē dauid Tertio
in petra exaltasti me et iterū benedictus deus qui nō
ammouit orationē meā et miam suā a me:ergo dice
bat se habere caritatē. Itē.adultus qui sufficiēter cō Quarto
tritus accedit ad baptismū post baptismū statim pōt

In oppo^m dicere ego habeo caritatē et sine peccato. Si ꝓcedit contra.beatus io.dicit si dixerimus qm̄ peccatū non habemus. nosmetipsos seducim⁹ et veritas in nobis nō est: ergo eoipso q aliquis dicit se habere caritatē
Solutio. peccat. Solutio.tribus modis potest aliquis dicere se habere caritatē.primo ad vtilitatē auditoꝝ vt paulus.Secundo ad gratiarū actionē vt ꝓpheta dt benedictus deus qui nō āmouit orationē. ꝛc. Tertio p̄ sumendo et sibi attribuendo.duobus primis modis
Ad illud. nō est peccatū.sed tertio est pctm̄.Ad illud qd̄ obijcitur de auct.io.dicimus q nullus pōt habere signū q nullus habeat pctm̄.vnde illud nemo pōt dicere sine pctō.sed bene potest habere signum de hoc q habet caritatem.

¶Queritur de effectu caritatis.

¶Sexta questio huius capituli.

INter questiones de caritate vltimo queritur de effectu caritatis post mortem.ꝓmuniter dicit q hec argumentatio nō valet:iste decessit in caritate: g̃ saluabitur.et habet instantiā in lazaro. qui in prima morte sua decessit in caritate.vnde inter illā mortē ꝛ suā resurrectionē necessariū fuit illi decessisse in caritate.quia dictū erat de preterito verū cuius euentus ꝛc.tamē ipsū esse saluandū erat cōtingens.quoniā revocandus erat ad statū in quo poterat peccare mortaliter ꝛ sic decedere.cū ergo ex necessario nō sequat contingens nō valet illa argumentatio.Sz ad intelli
q̄o de lazaro. gentiā eorū que dicenda sunt. queritur vtrum mors lazari prima fuit miraculosa vl naturalis.Probatur
Aī q natnralis. q naturalis. quoniā ex morbo infirmabatur vt patet in euangelio iohan. mors autē que est ex morbo
In oppo^m naturalis est:ergo illa mors fuit naturalis. Contra. dns dicit in euangelio infirmitas hec non est ad mor
Secundo. tem:ergo illa mors non fuit naturalis.Itē.si fuit naturalis fuit originalis peccati.et similiter secūda fuit pena originalis peccati: ergo lazarus fuit punitus bis pro peccato originali. Contra.in naum.nō cōsurget
Opinio alī quorum. duplex tribulatio alia translatio.nō iudicabit de⁹ bis in idipsū bis.i.nō puniet bis.p eodē peccato. Ad hoc dicunt quidā q vtraq; mors fuit naturalis et neutra fuit sufficiens pena originalis peccati. et ideo nō fuit punitus bis pro eodē pctō.qm̄ si sufficiēter punit de⁹ pro aliquo peccato nō punit post pro eodē. sed quo
Alia opio. niam auctoritates magis consonant in hoc q prima mors nō fuit naturalis.Melius est dicendū q nō fuit naturalis. nec est verū q fuerit ex morbo sufficienter immo ex volūtate dei volentis manifestare gloriam suā sicut dr de ceco nato et cōfirmare fidē in fidelib⁹.
ꝫ hoc aī. tamē contra hoc videtur esse auctoritas hieremie di. Quicquid mali sup nos adducit peccata nostra meruerūt:ergo videtur q mors prima fuit pro pctō pe
Solutio. na. Sed auctoritas illa sic exponitur ab omibus nisi essent peccata nostra nichil mali induceret sup nos ꝛ ex hoc nō accidit q pctā sint recta cā oīz malorū:sed sunt causa sine qua. sed videt q hec argumētatio sit necessaria.iste decessit in caritate: ergo saluabitur.si mus inter primā mortē lazari et resuscitationē eius. iste est in sinu abrahe: g̃ hz liberū arbitriū cōfirmatū ad bonū:g̃ nō pt peccare:g̃ ipossibile ē ipsū peccare:g̃ ipossibile ē ipsū dānandū:g̃ necessariū ē ipz saluādū
Iterum aī g̃ illa argumētatio est necessaria.Itē.post mortē dat diffinitiā sniā: g̃ cū iste decesserit ī caritate data ē snia q ipse saluabit diffinitiua.s.diffinitiua scientia irreuo
Secundo. cabilis est.ergo necessariū ē istū esse saluandū.Item demeretur aliquis resuscitandus qui decessit in caritate post ascensionē.iste habet liberū arbitriū confirmatū sicut petrus:sed petrus nec potest nec poterit peccare.ergo nec iste et tm̄ revocandus est ad erūpnas istas.ergo illud nō ipedit quin necessariū sit ipm saluari.Item.iste meruit gloriā quā habet.g̃ ex iusti
Tertio. cia data est ei.ergo si auferatur iniuste aget deus cū eo.hoc aūt impossibile.g̃ si decessit in caritate.necessariū ipsū.ē saluari.Item .deus non pōt negare iustici
Quarto. am suam quoniā nō potest negare se.ergo si iuste dedit illi gloriā non potest auferre ei. Solutio. Bene
Solutio concedim⁹ q cuicūq; ex iusticia data sit ei gloria si revocetur ad miserias istas:adhuc habebit liberū arbitriū confirmatū ad bonū:sed si alia de causa fecerit illum dns decedere in caritate accelerando ei mortez bene potest revocari ad istas miserias et habere liberum arbitriū nō confirmatū. Ad primū dicim⁹ q hec
Ad primū argumentatio non valet.impossibile est istū peccare g̃ impossibile est istū esse damnādū:qm̄ in prima priuatur possibilitas tantū respectu status in quo ē iste vnde vna est qm̄ iste non habet potentiā ad peccādū in conclusione priuat possibilitas et respetu presētis et respectu futuri. Fallacia conse.ab inferiori ad su
Fallā ꝫ̄tis perius negando etiā illa argumentatio nō valeret si fieret:iste peccabit.ergo potest peccare. Instātia iste cecus videbit:ergo potst videre demonstrato ceco qui illuminabitur per miraculum. Ad secundū dici
Ad scōm. mus q non semper post mortē datur diffinitiua sententia. Ad tertiū dicimus q non est simile de isto et
Ad tertiū. de petro qm̄ petrus non revocabitur. Ad vltimū so
Ad vltimū lutum est iā.quoniā si iste revocādus est ad istas miserias:ita q habeat liberum arbitriū non cōfirmatū: non fuit ei data gloria ex iusticia:sed alia de causa. Dictum est q si aliquis ex meritis suis iā habeat gloriam non potest revocari ad istas miserias:ita q possit demereri. Sed contra. aliquis qui in inferno est
ꝫ hoc aī. pt revocari advitam istā:ita q potest mereri.sicut legitur de traiano:qui precibus beati gregorij resuscitatus fuit et extractus de inferno et positus in statu
de traiano. merendi: qm̄ si non posset mereri pro nichilo resuscitaretur:constat aūt q quicunq; ē in inferno ex meritis suis ē ibi.ergo si ille qui ex meritis suis est in inferno potest revocari ad statū merendi.a simili per contrarium:ille qui ē in paradiso ex meritis suis potest revocari ad statū demerendi. Ad hoc dicunt quidā q
Opinio alī quorum. non ē simile:qm̄ misericordia superexaltat iudicium sicut dicit beatus iacob⁹. Misericorditer aūt agere tur cū eo qui ē in inferno si revocaretur ad statū merendi.īmisericorditer cū eo qui ē in paradiso:si revocaretur ad statum demerendi. Sed contra. Aposto.
ꝫ hanc aī. dicit.deus non potest negare seipm.ergo sicut nō pt facere contra suā misericordiā sic nō potest facere cōtra suā iusticiā.g̃ cū iste ex meritis suis sit in inferno non potest esse quin a deo puniatur:et ita videtur q non potest revocari ad statum merendi: vel si potest
Solutio. pari ratione alius ad statū demerendi. Solutio. Sicut in vita presēti quidā sunt ita obstinati q deus nō vult q pro eis oret.vnde dixit iheremias. Noli orare pro populo isto. Alij sunt pro quibus vult orari: ita in inferno quidā sunt pro quibus vult non orari sicut pro illis qui decesserunt cōpletis peccatis suis ꝛ in proposito peccandi. Alij sunt qui decesserunt non completis peccatis suis et in proposito penitendi
Nō dilgēt. aliquando pro talibus vult deus q oretur.et tales

possunt reuocari ad statum merendi per merita sanctorum qui sunt conunctissimi deo. quoniam tales non sunt simpliciter damnati. sed sub conditione. et concedimus q̄ non est simile de illo qui est in inferno et de eo qui est in paradiso. qm̄ saluare est dei ꝓpr̄ii sed punire nō ē dei ꝓpr̄ii. quoniā nō ex corde suo humiliauit et abiecit filios hoim sicut dicit hiere. imo quasi iuitus punit. vñ ysa. heu ꝛsolabor. s. de hostib⁹ meis. Itē queritur vtrum resuscitatus potest petere vxorē suā quā prius habuit. videtur q̄ nō. quoniam apostolus dicit q̄ post mortē viri soluta est mulier a lege viri: ergo inter mortē ⁊ resuscitationē potest nubere alij. esto q̄ nupserit: ergo resuscitatus nō potest petere eā ex quo legitime nupsit alij. Contra. aliqua sacramenta remanēt in resuscitato. quoniā si baptisatus fuit baptismus manet et cōfirmatio et ordo. qm̄ si prius fuit sacerdos adhuc est sacerdos: ḡ similiter matrimonium manet. Itē apls. acceperūt mulieres de resurrectione mor. suos. Solutio. dicimus q̄ nō manet matrimonium nec est simile de alijs sacramētis. qm̄ alia sacramenta cōsistunt in vnctione spirituali ⁊ interiori. in baptismo imprimit̄ caracter discretionis quoniā per baptismū discernit̄ populus dei. in confirmatione ⁊ ordine caracter excellētie. in matrimonio nullus caracter imprimit̄. qm̄ causa matrimonij et vtilitas cōsistit in exteriori opatione. Ad auctoritatē apli dicimus q̄ mulieres acceperūt ex resurrectione mortuos maritos. sed de nouo consensu quo cōsentiebāt in cōugalē copulā aliter nō eēt matrimonium int̄ eos. Dictū est q̄ hec argumentatio non valet: iste decessit in caritate: ergo saluabit̄. iste decessit in caritate ⁊ nō reuocabit̄. ergo saluabitur. videt̄ q̄ sic. qm̄ auctoritates dicunt q̄ merita post mortē nō possūt imutari: ḡ cū iste meruerit vitā eternā. ponatur q̄ iste adultus decesserit nec amiserit nec amittet ex culpa. cū nō sit reuocandus habebit vitā eternā. vel deus aget immutate cum eo. Itē. in ecclesia dicitur ceciderit lignū siue ad austrū. i. ad regionē spūssancti siue ad aquilonē. i. ad regionē diaboli ibi erit: ergo si iste decessit in caritate et non reuocabitur saluabit̄: ḡ illa argumētatio est necessaria. Contra. simus ante incarnationē anti qui patres decesserūt in caritate: ergo necessariū est ipsos decessisse in caritate et nō reuocabunt̄. sit ita. nō tamē necessariū est ipsos esse saluandos. quoniā christū esse passurū est contingēs et nullus saluand⁹ nisi p mortē christi. qm̄ per passionē eius aperta fuit ianua ergo cū premissa sit necessaria ⁊ cōclusio ꝓtingens nō valet illa argumētatio. Ad hoc dixerūt quidā q̄ nec virtus nec motus virtutis potuit per se attingere ad visionē dei que est in patria imo exigebat̄ passio xp̄i vnde dixerunt q̄ antiqui patres non meruerūt illam visionem apertam. vnde nec valet illa argumētatio. si sumatur vita eterna vel salus pro illa visione aperta sed si sumatur pro quadā delectatiōe quā habebant sancti in deo. huiusmodi vitā eternā meruerūt et huiusmodi salutē. et sic necessaria est illa argumētatio. Soluebant ergo omnes illas argumentationes per distinctionem.

Alia q̄o incidens.

Ad q̄ nō

In oppm

Secundo. Solutio.

Ad auctoritatem.

ꝑ vnū dictū arguit.

Secundo.

In oppm

Opinio aliquorum.

Sic solusit rōnes ꝑ distinctionē.

¶ De eligentia motuum.
¶ Sextus tractatus.

Dicto de caritate et ordine caritatis et de effectibus caritatis. consequēter dicendū est de eligētia motuū. Circa quod apostolus questionē ꝓponit ad philippē. d. q̄s eligam ignoro. coartor enī ex duobus desiderijs habens dissolui et eē cū christo permanere autem in carne necessariū est propter fratres siue propter vos. ¶ Primo circa hanc questionē querit in qua vi aie sit̄ sit desiderij quo desiderabat apls dissolui et eē cū christo: et cuius virtutis sit. secundo vtrū apls tenebatur velle permanere in carne propt fratres. tertio de contrarietate que videtur esse int̄ augu. et ābro. dicit enī augu. q̄ apls vnū illoꝝ habebat in desiderio. s. dissolui et eē cū christo. Reliquuꝫ in patientia. s. permanere in carne propter fratres. Ambrosius dicit. q̄ vtrūq̄ habebat apo. in desiderio. quarto de eligentia illoꝝ duorū. quinto vtrum apo. voluit illud contūctim an diuisim. sexto et vltio vtrū quilibet debeat velle quantālibet penā quia sibi vtilis ē: sicut apo. voluit mortē: qm̄ sibi erat vtilis

¶ Obiectio motuum.
¶ Primum capitulum.

Circa primū obicitur sic. illud desiderij apostoli erat ex mera et perfecta caritate: et caritas est in concupiscibili. ergo desiderij illud erat in concupiscibili. Item motus ille non videtur fuisse in vi rationabili: qm̄ ratio et intellectus circa vnū sunt. ꝑmo et motus ille non fuit circa verū. imo circa bonū in irascibili nō videtur fuisse. quoniā irascibilitas nō est circa bonū. desiderij aūt illō erat in bonū ⁊ q̄ bonū: ḡ desiderij illō nō erat ī irascibili. sz potiꝰ ī concupiscibili in q̄ sola ē desiderij boni īquātū bonū. Cōtra. fortitudo ē circa ardua ⁊ terribilia: sz sūme terribile est mors. ḡ velle mori pro causa honesta ē motꝰ fortitudinis: sed fortitudo est ī vi irascibili: vt dicūt greg. et ābro. Desiderij illud erat in irascibili. Circa hoc etiā querit̄ vtrū apo. desiderando dissolui et esse cum christo moueretur vnico motu. an pluribus. videtur q̄ vnico: qm̄ vtrūq̄ volebat ex caritate et vtrū q̄ q̄ bonū. ergo cū vtriusq̄ partis esset eadem ratio vnico motu mouebatur in hoc. s. dissol. ⁊ eē cū cristo Contra. esse cum christo ē delectabile: mori nō ē delectabile: sed apo. mouebatur in primū quia delectabile. non ī secundum: ergo nō erat vnica ratio mouēdi in illud. ergo nec vnicus motus. Ad primum dicꝰ q̄ velle mori sumptū simpliciter non est in aliqua vi determinate: immo secundum diuersas causas vl circunstantias ē in diuersis viribus quia velle mori pro defensione fidei fortitudinis est: et ita ē ī vi irascibili sed velle mori inquantū ē via ad esse cum christo siue ad beatitudinem ē motus caritatis: et est in vi concupiscibili: hoc enī ē velle mori inquantū bonum: et hoc modo considerabat et desiderabat illud. apo. vnde desiderij illud apli erat in concupiscibili. ¶ Per hoc patet solutio ad illud q̄s obicitur: quoniā velle mori pro causa honesta nec simpliciter ē in irascibili. nec simpliciter in concupiscibili: sicut velle dare pecuniā simpliciter consideratum nō ē in aliqua vi quia velle dare pecuniā pauperi: q̄ pauper est: ē pietatis motꝰ et est in concupiscibili: quoniā bonitas voliti ē ratio volendi: sed dare pecuniā militibus pro defensione regni est opus magnificentie: et ē in vi irascibili. Eodē modo dicimus de hoc velle mori pro causa honesta: quoniā velle mori pro hac causa: vt sit homo cū christo caritatis est et ē in vi concupiscibili: sed velle mori pro defensione fidei fortitudinis ē et est ī vi irascibili. Ad secundo obiectum dicimus q̄ apo. potuit

Af q̄ sic.

Secundo.

In oppm

Ad primū

q̄ hꝰ solut

Eodem.

Ad secm.

moueri ad coniūctū vnico motu propter vnā rationē cum vtrūq; eēt bonū: quoniā secundū hanc rationē quia mori erat ei via ad eē cum christo erat ei delectabile et ita bonum: nichilominus tamē potuit aplūs moueri in ptes illius ꝓiūcti diuisis motibus: si separatim cōsideraret illas partes vnū ad viā alterum vt terminū vie. Sed iterū videtur q̄ motꝰ ille nō fuerit ex caritate. quia oīs motus meritorius principaliter est ad gloriā dei. sed motus ille qu⁹ apostolus desiderabat dissol. et esse cū christo non erat principaliter ad gloriā dei. qō probaī per hoc q̄ maior gloria dei proueniebat ex permanētia aplī in carne. quoniā pmanere in carne in apostolo erat ad profectū et conuersionē plurimorū ex quorū cōuersione magnificabatur et laudabatur deus. sed in morte aplī nō erat profectus nisi eius solius: ergo apostolꝰ volebat cōtrariū eius qō erat ad gloriā dei: ergo indiscrete desiderabat illud. nec motus ille erat principaliter ad gloriā dei: ergo nec erat meritoriꝰ: ergo nec erat ex caritate. Item. si apostolus desiderabat illud qō desiderabat principaliter propter gloriā dei: ergo qō erat ad maiorē gloriā dei magis debebat desiderare sed desiderabat illud quod erat minus ad gloriā dei vt probatū est: ergo indiscrete. et ita non ex caritate. Solutio. gloria dei dupliciter dicīt. quādoq; dr gloria dei sūma bonitas eius in qua ipse sūme delectaī. et secundū hoc oīs motus meritorius principaliter ē ad sūmū bonū participandū. etiā finaliter qñq; glia dei dicitur frequens fama cū laude. vt cū dicimus adoramus te et glorificamus te. et sic non oportet omnem motū meritorū esse ad gloriā dei nisi q̄ prelati q̄ debent exemplo suo lucere alīs per bona opera sua tenentur ex precepto dei facere bona opera ad gloriā dei. quoniā dicīt eis a dño. sic luceāt opera vestra coram hoībus vt glorificent patrē vestrū. ꝛc. per hanc distinctionē patet solutio ad primo obiectū. Ad secūdo obiectū dicimus q̄ in secunda significatiōe in hec falsa apostolus desiderabat hoc principaliter ꝓpter gloriā dei. qñ non cōsiderabat tūc apostolus nisi sūmā bonitatē dei. cū qua desiderabat esse siuevolebat tamen si concediī illa propositio ꝓpter laudē dei ad quā habet terminari oīs motus meritorius. dicēdū est tamen q̄ hec argumētatio nō valet: apostolus desiderabat illud prīcipaliter propter gloriā dei: ergo qō erat ad maiorē gloriā dei. ꝛc. sicut hec argumētatio non valet: calidū inquantū est calidū calefacit: ḡ magis calidū magis calefacit: potest enī ipedimentū esse in materia. Ad hoc igitur q̄ teneat talis argumētatio debet hoc addi alīs partibus. hoc autē non est verū in propositis. qñ in hoc dissoī. et esse cū christo ē maior vtilitas propria. in hoc autē permanere in carne propter fratres maior est vtilitas ꝓximi. vtilitas autē propria preferenda est vtilitati proximi.

Iterū aī

Secundo.

Solutio.

per hoc ad primum.

Ad scōm

Hec argumētatio nō valet.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrū apostolus tenereī velle pmanere propter fratres in carne. probatio q̄ sic. qñ sciebat se pmansurū in carne vt dixit et sciebat hoc eē bonū: ergo sciebat deū velle illud et tenebatur quicqd sciebat deū velle: ergo teneī velle hoc. Itē apostolꝰ tenebatur ad opera mīe et teneī esse vtilis ꝓximo sed nullum opus mīe maius est ꝛ nulla maior est vtilitas proximi q̄ instruere ipsū et cōuertere ipsū ad fidem: ergo apostolus tenetur velle talē vtilitatē ꝓximorū: ergo apostolus tenebatur velle permanere in carne propt fratres. Itē. quia sūme delectabile ē eē cū christo. propter hoc desiderabat aplūs dissolui similiter qñ valde desiderabile est cupido habere centū marchas. propter hoc cū desiderat esse in luto: ergo eadē rōne. qñ sūme desiderabile est deū magnificari glorificari. et hoc sūme desiderabat apostolꝰ ꝓpter hoc cū illo debebat desiderare ꝓmanere propter fratres in carne et ita tenebatur velle permanere in carne ꝓpter fra. Contra. tenebatur velle ꝓmanere in carne propter fratres ꝛ volebat cōtrariū: ergo peccabat mortaliter. sed constat q̄ nō peccat mortaliter: ergo non tenebatur velle permanere. ꝛc. Solutio. dicimꝰ q̄ apostolus nō sciebat deū velle ꝓmanere se in carne stricte et proprie sūpto vocabulo sciendi. qñ nec sensitiua nec demōstratiua sciēcia sciebat illd nec erat reuelatū ei. vnde nō dixit simpliciter scio. sed dixit cōfidens scio. i. ex cōfidentia. i. per quasdā cōiecturas vehementer credo. credebat enī q̄ deus hoc vellet ꝓpt profectū multorū ꝓpter hoc etiā dixit scio. vt cōsoletur eos de suo pmanere in carne et secūdum q̄ sic accipitur verbū sciendi non sequitur q̄ quilibet tenetur velle quicquid scit deum velle et sic patz solutio ad primū. Ad secundū dicimus q̄ apo. non tenebaī simpliciter predicare fratribus nec magnificare in eis deū: sed sub conditione. s. si viueret. Ad tertio obiectum dicimus q̄ sūme desiderabile erat aplō deum magnificari et glorificari: sed non sequitur. ḡ hic debebat velle se permanere in carne. ꝛ hoc ideo cōtingit quia hoc non erat aplō indifferēs: ideo erat sibi impedimentū eius qō aplūs desiderabat multo amplꝰ: quoniā impedit sanctos multū tēdētes ad patriam vita ista misera. sicut dr in libro sapientie. Corpꝰ qō corrumpitur aggrauat aīam. et apo. Infelix ego hō quis me leberabit de corpore mortis huiꝰ? ꝓ hoc patet q̄ non est simile: quod inducitur pro simili de cupido. et hec argumentatio. Iste cupidꝰ sūme desiderat habere. c. marcas. ḡ cū hic vellet eē in luto. non nisi ratione termini.

Per hec ad primū.

Ad scōm

Ad tertiū.

¶ Queritur de cōtrarietate augu. et ābrosij

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur de contrarietate augu. et ābrosij. Est autē duplex contrarietas inter ipsos Prima ē de distinctione littere. augu. enī sic distinguit litterā Coartor ex duobus vt hic fiat distinctio: et hec oratio ex duobus determinet hoc verbū coartor: qñ secundum augusti. apostolus coartabatur inter duo quorum vnū ipe desiderabat quia melius erat. s. esse cum christo. alterum aūt erat necessariū. s. permanere in carne propter frēs. igitur secundū augu. ꝓmum habebat in desiderio. secundum in patientia tm̄. Sed in istis duobus videtur ei contradicere. ambrosiꝰ ꝓmo i distinctione litterē: qr distīguit litterā sic. Coartor vt hic fiat distictio. ꝛ seqī ex duobꝰ desideriū hñs quoniam illa duo desiderabat apostolus secundū ābrosium: primū qō erat melius. s. eē cum christo: secunduz qō necessariū erat: scilicet permanere i carne ꝓpter fratres: sic ergo contradicit augu. in duobꝰ. primo in distinctione littere. secundo in hoc q̄ dicit aposto. i desideraſſe vtrūq;. Qō etiā potest ꝓbari q̄ hoc qō aplūs volebat permanere in carne ꝓpt fratres: volebat enim predicare et prodesse: et hoc non poterat facere nisi permaneret icarne: ergo volebat

Augustinꝰ

ꝰ augustinū arguit.

permanere in carne .ergo appetebat illud. ꝙ desiderabat illud. Solutio. Ad hoc dicimus cōmuniter ꝙ

Solutio. augustinus sūpsit verbū desiderandi stricte. secundū ꝙ desiderium non est nisi rei delectabilis: et sic aplūs non desiderabat permanere in carne. quoniā hoc nō erat delectabile ei: qm̄ ei conueniebat hec vox ꝓphete. Rēnuit consolari aīa mea. perfectis enī vita ista tediosa est. ambrosius aūt largius sūpsit verbū desiderandi. s. pro verbo volendi: et ita non est cōtrarietas inter eos quantū ad secundū propter equiuocatas

Ad primū. tionē. nec ē cōtrarietas quantum ad distinctionē: sed diuersitas. vterꝙ enim bene distinguit secundū suaz intelligentiā sanā. pz ergo ꝙ hec argumentatio non valet. Apostolus volebat permanere in carne propter fratres. ꝙ desiderabat illud secundū ꝙ desidera re sumitur stricte. et est ibi fallacia cōsequentis a superiori ad inferius affirmando: qm̄ multa sūt volibilia que non sunt desiderabilia. Sancti enī volunt pctōres puniri in inferno: sed non desiderant: qm̄ non volunt illud cum delectatione: volunt tñ illud confirmando voluntatem suā voluntati diuine. Unde bene dicitur. Letabitur iustus cum viderit vindictam

quō intelligit dictum prophete. ꝑ ista aī. non dicit qz videbit. sed cum viderit. non enī letabit de mera vindicta: scilicet pena. sz qm̄ euasit penā vel intuitus iusticie dei nō intuitu pene. Sed econtra ꝓbatur ꝙ permanere in carne propter fratres erat delectabile ei. quia erat bonū et apostolus volebat illud deo etiā deus volebat hoc qui nō vult nisi bonū sed bonū est perfectio cuius apprehensio est delectatio: ergo apprehēsio quā habebat apostolus de illo bono erat delectatio: ꝙ apostolus volebat illud cum delectatione: ergo desiderabat illud. Itē. psalmista

Secundo. dicit in custodiendis illis retributio multa. nō enī tñ pro custodiēdis. sed etiā in custodiēdis mādatis dei est magna retributio. ⁊ hoc ꝺz ꝓpt iocūditatē mētis et pregustationē dulcedinis dei que habet in custodia preceptorū dei: ergo apostolus habebat magnā iocunditatem de viuendo in carne magnificabat deū ergo viuere in carne propter magnificationem ⁊ laudem dei in fratribus erat ei delectabile ⁊ ita volebat illud cū desiderio et ita desiderabat illud. Solutio.

Solutio duo gña ꝓfectorum. duo sunt genera perfectorū. quidā sunt ꝓfecti ꝺvix ⁊ raro molestant a carne et a primis motibus carnis ⁊ talibus perfectis delectabile est viuere in carne ꝓpt fratres. Alij sunt ꝓfecti qui valde molestantur a primis motibus carnis et talibus molestū et tediosum est in carne viuere propter periculū qđ videt immi

Aīr ꝑt dici ꝓcꝺat augustinū et ambrosiū. nere. in quorū persona loquit apostolus dicens infelix ego. ⁊c. et ideo nō sequit ꝙ apostol⁹ desideraret permanere in carne propter fratres. licet vellet illud potest tamen dici ꝙ apostolus desiderabat vtrūq; secundū ꝙ desiderare sumitur stricte. sed augustin⁹ locutus est vt frequēter. quoniā frequētius cōtingit qđ perfectis tediosa est vita ista. qm̄q; tamē cōtingit ꝙ in alia cōsideratiōe desiderāt manere in carne ꝓpt fra. vt quando considerant ꝙ manendo in carne prosunt multis et magnificant deū. Quod ergo dicit augusti

Ad aliud. nus ꝙ alterū illorū est in desiderio reliquū in patiētia: loquitur vt frequēter Ambrosi⁹ aūt vt qm̄q;. Ad aliud obiectū dicimus ꝙ apostolus delectabat in predicando et laudando deū viuendo in carne. nō tamē delectabatur ex hoc ꝙ viuebat in carne.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de eligentia illorū duorū et queritur. vtrū illorū duorū fuit magis eligendū aplō. et videtur ꝙ apostolus nō ignorabat immo bene sciebat. vtrū illorū magis esset eligēddū. dicit enī aristo. quod propinqui⁹ est fini. magis est eligendum ⁊ hoc sciebat apostolus. sed dissolui et esse cū xp̄o propinquius est fini ꝙ viuere in carne propter fratres et hoc iterū sciebat apostolus: ergo sciebat dissolui et eē cū christo eē magis eligendū: ergo falsū dixit qñ dixit quid eligā ignoro. Itē motus quo volet dissolui et esse cum christo erat motus caritatis in deum et motus quo volebat viuere in carne propter fratres erat motus caritatis in proximum. sed motus caritatis in deū maior est in infinitum et melior ꝙ motus caritatis in proximū et hec omīa sciebat aplūs: ergo sciebat primū esse magis eligēdū ꝙ vltimū. et inde vt prius Itē dissolui et esse cū christo est bonū glorie. viuere in carne ꝓpt fra. bonū gratie: ergo p̄mū i infinitū melius ꝙ scꝺz ⁊ hoc sciebat aplūs: ꝙ sciebat p̄mū eē magis eligendū. ⁊ inde vt prius. Contra. apostolus sciebat vltimum esse vtilius sibi qm̄ quanto plus laborabat tantomagis p̄mium acquirebat augmentabatur enī caritas in ipso. Item sciebat illud eē vtilius ꝓpter fratres et etiā deo. cui plures per hoc acquirebantur: ꝙ sciebat illud eē magis eligēdū. Solutio. Multis de causis est magis eligendū aliquid. aut qz vtilius. aut ḋa melius. aut quia diuturni⁹. aut qz accelleratius: et sic de multis alijs causis. vnde nisi excellat in oīb⁹ magis alijs circunstantijs non est necessariū: ꝙ sit magis eligendum. vnde in omībus premissis argumentationibus que pro vtraq; parte facte sunt est fallatia secundum quid et simpliciter. Qm̄ non sequit hoc est propinquius fini ꝙ illud. ergo est magis eligendum simpliciter: sed bene sequitur: ꝙ ē magis eligendum quantum ad hoc: quoniā huiusmodi considerationes aristotelis intelligende sunt cum tali determinatiōe Similiter non sequitur: vltimū est vtilius: ergo est magis eligēdū simplicit: sed sequitur. ergo ē magis eligēduz. quo ad hoc. ꝓ hoc pz solutio ad oīa obiecta Sz iterum obicit. Dictū est ꝙ apo. volebat vtrūq;. s. dissolui et eē cū christo et permanere in carne propt fratres: et etiam vtrūq; desiderabat secundū ambrosiū non tamē male. contingit enī velle contraria bene ⁊ meritorie ex diuersis causis. sicut ysaias volebat qđ eus mitteret ipsum ad predicandū qñ dixit. Ecce ego mitte me. et meritorie volebat hoc. Jerem. xo meritorie recusauit cū dixit. a. a. a. dñe de⁹. Ecce ego nescio loqui: quia puer ego sum. primus volebat mitti ex caritate et vtilitate proximi. secundus autē ex humilitate recusauit mitti. Similiter moyses ex humilitate dixit. Obsecro dñe mitte quē missurus es. potuit ergo aplūs velle illa duo contraria ex diuersis causis honestis. Sed obicitur. apo. volebat meritorie dissolui et eē cum christo. ꝙ discrete. in oī enim sacrificio offerendū est sal. ergo ex deliberatione ⁊ consilio volebat illud: ergo eligebat illud. quoniā eligētia ē voluntas deliberata et consiliata. eligebat ꝙ dissolui et eē cum christo. ergo videtur mentiri cū dicit Quid eligam ignoro. Eodē argumento potest ꝓbari ꝙ aplūs eligebat permanere in carne propter fres. Solutio. Dicimus ꝙ vtrūq; eligebat aplūs in cōparatione ad suū contradictorie oppositū. vtrūq; enī sciebat eē bonū: sed nentrū eligebat in comparatione ad reliquū. quoniā vnū estimabat multo melius: aliud vtilius et alijs et deo et sibi: etiā in futurū. ⁊ propter

Af primo. Secundo. Tertio In oppom Secundo. Solutio. Multiplicit aliqd ē eligendum Falla fz ḋd ad simpliciter. Sīr nō sequitur. Iterū af. ꝑ hoc. Eodē mō. Solutio.

huiusmodi cõparationẽ mutuã ignorabat vtrum illorum duor eligeret dũ conferebat illa duo inter se et propter hoc dixit. Quid eligã ignoro. Item ponat q̃ apls sciret esse se predestinatũ ⁊ sciret q̃ ex hoc permanere in carne propter fratres per biẽnũ vel triennum duplicaretur sibi corona vel triplicaretur. quaeritur scõm hoc an magis deberet eligere permanere in carne propter fratres q̃ dissolui et esse cũ christo? Videtur q̃ sic. qm̃ ex permanere in carne propter fratres peruenuret et duplicatio premij aut triplicatio: sed ex dissolui et esse cũ christo peruenuret premij acceleratio. Sed duplicatio premij in infinitũ melior est q̃ acceleratio premij: ꝯ in infinitũ magis deberet eligere pmanere in carne q̃ dissolui ⁊ eẽ cũ xpo: ꝯ in tali statu nõ deberet desiderare dissolui ⁊ esse cũ xpo. Sz cõtra. glo. dicit q̃ hec vox cupio dis. ⁊ eẽ cũ xpo ẽ vox pfector et apo. in tali statu esset pfect⁹. ꝯ in tali statu desideraret dissol. et esse cũ christo. Solutio. Dicim⁹ q̃ apo. in tali statu non desideraret dissolui et eẽ cuz christo vt nunc: sed posset desiderare dissolui aliquãdo. Ad obiectum q̃ vox illa ẽ vox perfectorũ. intelligendũ ẽ dictũ eor secundũ statũ solitũ. est enim generaliter dictũ de perfectis et iperfectis. Hoc nescit hõ an sit dignus amore ⁊c.

Jterum arguitur.

In oppom

Solutio.

Ad rõnem

¶ Utrum apostolus voluit coniunctĩ an diuisim dissolui et esse cũ xpo.

¶ Quinta questio huius capituli.

Af primo.

Secundo.

Queritur vtrũ apo. voluit coniunctim an diuisim dissolui et esse cũ christo. Si coniunctĩ: sed nullus ẽ adeo imperfectus qui non velit illud coniũctim. ergo illa vox ẽ tam perfectorũ q̃ imperfector igit̃ pro nichilo dicit glo. q̃ illa vox est perfectorum. Si diuisim. ꝯ volebat dissolui per se et desiderabat. Contra. illud nõ erat bonũ p se: ergo apo. nõ desiderabat illud per se siue diuisim. Item mori per se minus est volibile q̃ eẽ in luto. sed iste qui vult eẽ in luto et habere centum marcas non vult diuisim eẽ i luto. ergo multomagis ille qui vult dissolui et eẽ cum christo: nõ vult dissolui simpliciter ⁊ per se. Solutio. Utrũq; vere potest dici. potest enim dici q̃ apo. voluit illud coniunctĩ et diuisim et etiã desiderauit: et q̃uis quilibet imperfectus velit dissolui ⁊ esse cum christo coniunctim: tñ soli perfecti cupiunt hoc. i. desiderãt scz dissolui et eẽ cum christo. hoc enim est eis delectabile. non imperfectis qui adhuc tenentur aliquo amore huius vite. potest etiã vere dici q̃ apostolus desiderauit vtrũq; diuisim et desiderabat dissolui iquãtum estimabat dissolui eẽ viaz ad eẽ cum christo: qm̃ sic erat ei delectabile etiã bonũ: nec est simile de hoc eẽ in luto et habere cẽtũ marcas. qm̃ esse in luto non est via ad habere cẽtũ marcas: sicut dissolui est via pfectus ad eẽ cum christo.

Solutio.

Per hoc pz ad rõnem.

¶ Utrũ quilibet sciens se esse predestinatum debet velle quantãlz penam sibi infligi dũ sit ei vtilis

¶ Sexta questio huius capituli.

Af q̃ sic.

Secundo.

Queritur vtrũ quilibet sciens se eẽ predestinatum debet velle quantanlibet penã sibi infligi dum sit ei vtilis. Quod videtur. qz apo. dissolui volebat. ꝯ volebat mori. sed mori est maxima pena in vita ista. ergo apostolus volebat maximã penã: ergo ad similitudinẽ eius quilibet sciens se eẽ predestinatum debet velle quantanlibet penã sibi infligi. Item predestinatis oia cooperãtur in bonũ. ergo quantalibet pena cooperatur predestinatis in bonũ. ꝯ quãtalibet pena vtilis ẽ eis. ergo qui scit se esse predestinatũ scit quãtãlibet penã esse vtilẽ sibi. ergo debet eaz velle. Item apo. fuit reprehensus qm̃ petijt stimulũ remoueri a se. ergo debebat velle stimulũ inesse sibi Sed stimulus secundũ vnã expositionẽ erat dolor lateris. ergo debebat velle dolorẽ lateris ineẽ sibi. eadem ratione quãtãlibet penã. ergo quilibet sciẽs se esse predestinatũ debet velle quãtãlibet penã sibi infligi. Si hoc: ergo debet velle se esse leprosũ. ⁊. paraliticũ. Quod nõ videtur. apo. enim in secunda ad thessalo. versus finẽ. gratias agit deo pro eo q̃ ipe ⁊ thessalo. non crediderant in tempore tam periculoso: q̃ futurum erat tempus antichristi. Solutio. Status sanitat̃ melior est quibusdam q̃ status egritudinis: quibusdã vtilior est status egritudinis. Similiter dicimus de statu diuitiar et statu paupertatis. Cõcedimus igit̃ q̃ nõ quilibet sciẽs se esse predestinatum debet velle quantamlibet penam sibi infligi. qm̃ nescit vtrũ status oppositꝰ sit ei vtilior vel eque vtilis. Ad primũ ergo dicimus q̃ apls volebat dissolui. qm̃ dis. erat illi imediata via ad esse cum christo. sic nõ est de aliis penis. Ad scõm dicimus q̃ hec argumẽtatio nõ valet. Iste scit hanc penã esse sibi vtilẽ: ergo debet eã velle. Et est instantia in pctõ mortali. qm̃ pctm̃ mortale est vtile predestinato. tñ nõ debet velle illud. Et preterea probabile est q̃ deus ponat hoiem predestinatũ in statu vtiliori sibi. ⁊ ideo nõ debet velle oppositum. Ad vltimũ dicimus q̃ apls fuit iuste reprehẽsus. qm̃ sciebat deũ velle dolorem illũ siue stimulum inesse sibi. ⁊ quoniã sciebat voluntatẽ dei tenebat̃ cõformare vocẽ suã voci diuine. vñ tenebatur velle illũ stimulũ inesse sibi dũ inerat. Sed de aliis penis q̃ nõ erãt nõ tenebat̃ velle cũ sup hoc nesciret vocẽ diuinã

Tertio.

Stimulus qd erat.

In oppom

Solutio.

Ad primũ

Ad scõm.

Similiter.

Ad vltimũ

¶ De politicis ante donũ spũssancti.

¶ Septimus tractatus.

Jus naturale ca pit dupliciter.

Dicto de virtutib⁹ theologicis dicendum est de politicis anteq̃ dicam⁹ de donis spũssancti. et hac ratione. qz de virtutib⁹ politicis nõ est q̃stio an sint virtutes. sz de donis est questio an sint ẋtutes. vñ rectꝰ cõtinuant̃ virtutes politice theologicis q̃ dona. qm̃ sicut patebit inferi⁹. operatio ẋtutũ politicar pcedit operationẽ donor. qm̃ aũt ius naturale origo ⁊ pnci piũ est oim virtutũ ⁊ motuũ iparũ: ideo pri⁹ dicendũ de iure naturali. Circa quod pmo inq̃rẽdũ quõ liget Scõ ovtrũ ille q̃ primo sibi appropriauit aliq̃d peccauit mortaliter. Tertio de differẽtia iuris naturalis ⁊ iuris positiui. Quarto qualiter lex naturalis scripta est in corde hois. Quinto vtrũ pcepta iurꝭ naturalis recipiãt dispẽsationẽ. Sciẽdũ ꝯ q̃ ius naturale qñq̃ large qñq̃ stricte dr. large pm q̃ ius naturale qđ natura docuit oĩa aialia: vt est cõiũctio maris et femine et similia. Et pm hoc ius nõ est virtꝰ vel viciũ. qm̃ pm cõia oib⁹ aialib⁹ nõ est virtꝰ vel viciũ. sic enim bruta susceptibilia essent virtutꝭ ⁊ vicij. Stricte sumit̃ ius naturale pm q̃ dr ius naturale. qđ naturalis ratio sine oi deliberatiõe aut sine magna dictat esse faciendum vt deum esse diligendũ. ⁊ consimilia.

¶ Primũ capitulum.

Af primo.

Arca pmũ ca. sic obicit̃. Scti dicũt q̃ oĩa eẽ cõia sũt pcepta iurꝭ naturalis. et ad hoc tenebãt̃ adã et eua i pño statu. sz nõ tenebãt̃ ad hoc nisi ex pcepto nature: ꝯ cũ eadẽ natura maneat mõ adhuc tenemur ex pcepto nature ad hoc. s. oĩa eẽ cõia: ꝯ q̃ sibi appro

ptiat aliquid peccat mortaliter. cū faciat contra pre-
ceptū nature. et sic totus mūdus inuolut⁹ est in pctō
Euasio. mortali. Si dicit q ad hoc non tenetur nisi in casu. s.
tēpore necessitatis. Tūc enī oīa debent esse cōmunia
ꝫ quā af. illud non soluit argumētationē precedentē. qm̄ non
tenet ſp honorare parētes: sed tantū pro loco et tpe.
tamen in quocūq; tēpore cōtrariū facimus. i. inhono
ramus parētes peccamus mortaliter. Eadē ratione
licet ad cōicationē oīm non teneamur nisi pro loco ⁊
tēpore. tm̄ qñcunq; cōtrariū facim⁹ peccamus morta-
liter. sed appropriando nobis aliq̄d facim⁹ contrariū
Tertio. illius precepti: g̃ peccam⁹ mortaliter. Item aristote.
Quod natura tale. ꝛc. g̃ iustū ꝑm ius naturale magſ
est iustū q̄ quod est iustū scd̄z ius positiuū. Sed dīa
esse cōia est iustū scd̄m ius naturale: ⁊ nō oīa esse cōia
est iustū scd̄m ius positiuū: ergo primū est magis iu-
stum q̄ scd̄m: g̃ magſ tenemur ad primū. g̃ si trāſgre
dimur peccamus mortaliter. Sed appropriando no
bis aliquid transgredimur ipm: ergo tūc peccamus
Solutio. mortaliter. Solutio. Sicut dicit prepositiu⁹. in iure
Precepta sunt quedā precepta ⁊ quedā ꝓhibitiones et quedā
demōstrationes. Precepta sūt hec. Quecūq; vultis
vt faciāt vobis homies ⁊ vos eis faciatis prohibitio
ꝓhibitio. nes vt hec. Non facias alicui qd̄ tibi non vis fieri. et
sub hac ꝓhibitione cōtinentur ꝓhibitiōes decalogi.
Quod patz. qm̄ nullus vellet q̄ alius occideret ipsū
vel q̄ furaret et aliq̄d. vñ nec ipe debz hoc facere alij
Et propter hoc preceptū est. Non occides: non furtū
facies ꝛc. Precepta enī ⁊ ꝓhibitiones iuris natura-
demōstratō lis semp et simplr obligāt. Demōstrationes sūt que
ad tēpus ⁊ ꝑm qd̄ obligant: quaꝝ opposita ꝑm casus
emergētes licet fieri. verbi gra. Scd̄m ius naturale
licet vim expellere vi ⁊ sua repetere. Vindicatio enī
est de iure naturali. vt dicit tulli⁹ in fine rethorice. tm̄
dns precepit apls oppositū dicens. Qui percusserit te
in vnam maxillā prebe ei ⁊ alterā. ⁊ qui voluerit tibi
auferre tunicā: dimitte ei ⁊ palliū. Tēpus enī et loc⁹
sic se offerebāt q̄ p nimiā māsuetudinē trahēdi erāt
hoies ad deū. hoc igit. s. oīa esse cōia de quo obiectū
est cadit sub demōstratione. qm̄ non fuit p̄ceptū iuris
naturalis simplr. sed tantū scd̄m qd̄. Fuit enī p̄ceptū
in statu inocētie siue in statu nature bñ disposite. ſz in
statu cupiditatſ ⁊ nature corrupte nō ē p̄ceptū nec de
bet eē. qm̄ si eēt dissolueret respublica ⁊ mutua cede
Oīa sūt cō perimeret se genus hūanū. Verū est tm̄ q̄ oīa sint cō-
municāda municāda tpe extreme necessitatis. qm̄ naturalis ra-
ſz nō cōia. tio dictat q̄ magis diligēda est salus ꝓximi q̄ ista tē
Ad primū poralia. Ad primū dicimus q̄ licet eadē natura ma-
neat q̄ fuit in statu innocētie. tm̄ qz non manet in eodē
Ad scd̄m. statu nō est modo preceptū. Ad scd̄m dicim⁹ q̄ nō est
sike de hoc honorare parētes. qm̄ illud semp ⁊ simpli
Ad tertiū. citer p̄ceptū est aliud nō. Ad tertiū dicim⁹ q̄ hoc non
oīa esse cōia iustū est non tantū scd̄m ius positiuū: sed
etiam scd̄m iusticiam naturalē. vt patet ex iam dictis
Dictū est enī q̄ hoc Non furtum facies cōtinetur sub
hac regula: iuris naturalis. Nō facies alij qd̄ tibi non
vis fieri: ergo cum furtū sit contra ius naturale aliq̄d
est proprū scd̄m ius naturale. ⁊ sic ptz solutio ad ter
Notandū. tio obiectum. Notandū aūt q̄ q̄uis aliqua esse pro-
pria sit de iure naturali. tamen appropriare sic vel sic
nō est de iure naturali: sed de positiuo. Similiter pu
nire malos est de iure naturali: ſz punire sic vel sic nō
ꝫ dicta af est de iure naturali: sed est de positiuo. Sed obi-
citur. Omnia esse cōmunia est de iure naturali: ergo
est iustum. Item. aliqua esse propria est de iure natu
rali: ergo est iustū. Sed omīa esse cōmunia et aliqua
esse propria sunt cōtraria: ergo iustū est contrariū iu-
sto: ergo bonū est contrariū bono. qd̄ est cōtra aristo
telem dicentē q̄ malū malo cōtingit esse contrarium
et malū bono: sed nunq̄ bonum est contrariū bono.
Item. punire malos est sub precepto iuris naturalis Secundo.
sed punire sic est sub precepto: ergo punire sic est sub
precepto iuris naturalis. qd̄ pr̄⁹ negatū est. Solutio Solutio.
Sine dubio incōueniēs est bonū esse contrariū bono
in eadē ratōne boni. ⁊ ex eadē causa. Sed ex diuersis
et in diuersis casibus nō est incōueniens. sicut refuta-
re officiū predicandi ⁊ recipere officiū predicandi cō-
traria sunt. tamen vtrūq; bonū ex diuersis causis ⁊ in
diuersis casib⁹. sicut predictū est. Eodē modo omnia
esse cōia est iustū ⁊ bonū scd̄m ius naturale. Sīr aliq̄
esse ꝓpria est iustū scd̄m ius naturale. sed aliter ⁊ aliter Rō dictat
qm̄ naturalis ratio dictat q̄ oīa debent esse cōmunia oīa eē cōia
et valde appetit ⁊ amplectit omīa esse cōmunia. Ita et aliq̄ esse
enī erit in statu ad quē tendimus. s. in statu beatitudi ꝓpria.
nis. Sz aliqua esse ꝓpria dictat ratio naturalis quasi per hoc ad
coacta. Scit enim q̄ secundū statum nature qui mo- primum.
do est vtilius est esse aliqua propria q̄ omnia esse cō-
munia. Unde sustinet aliqua esse propria ne peius
accidat. Unde aliqua esse propria est de iure naturali
quasi ex permissione nature: sed omnia eē commu-
nia est de iure naturali quasi ex beneplacito nature.
quia g̃ ex diuersis causis et in diuersis casibus sunt il
la duo de iure naturali: non ē incōuenīēs illa eē cōtra
ria: ⁊ tm̄ vtrūq; est bonū. Ad secundū dicimus q̄ hec Ad scd̄m.
argumentatio non valet. Punire malos est sub pre
cepto iuris naturalis ⁊ punire sic ꝛc. g̃ ꝛc. et hoc ē qz
punire sic nō est essentialiter cōtentū sub punire: ſz p
accidēs. sicut non sequit: linea est sub subiecto geo-
metrie et linea alba vel visibilis est sub linea. ergo li
nea alba vel visibilis ē sub subiecto geometrie: quo
niā linea alba p accidēs est sub linea. Querit postea q̄o incidēs
vtrū hoc preceptū. Oīa esse cōmunia semp liget. vi-
detur q̄ nō: qm̄ non est p̄ceptū ex sola natura: sed ex Ar q̄ non.
natura cū statu innocentie: sed modo nō ē idē stat⁹. g̃
modo nō ligat: g̃ nō semp ligat. g̃ cū hec sit demōstra
tio: sequit q̄ demonstratio nō semp liget: vel nō erit
dra inter p̄cepta ⁊ demonstratiōes. Solutio. Ad hoc Solutio.
potest dici q̄ illud preceptū semper ligat: differenter
tm̄ ligat et ligebat in statu innocentie: modo enī non
ligat ad oīmodā executionē: in oī tēpore: sed tm̄ li-
gat in tempore necessitatis: sed in statu innocentie li-
gabat ad oīmodā executionē ī q̄libet tēpore siue in
tpe necessitatis siue in alio. Ad primū g̃ dicim⁹ q̄ ex Ad primū.
sola natura ligat. sed ex natura et statu innocētie li-
gabat ad oīmodā executionē et cū modo non mane
at idē status. modo non sic ligat. Ad secundo obiec- Ad scd̄m.
tum dicimus q̄ q̄uis demonstratio semper liget: tm̄
adhuc ē differentia inter demonstrationem et p̄cep-
tum: qm̄ contrariū precepti nunq̄ licet facere: sed cō
trarium demonstrationis licet facere.

¶ Utrum ille qui primo sibi appropriauit aliquid peccauit mortaliter.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrum ille qui primo sibi appropriauit aliquid peccauit mortaliter. Videtur q̄ sic. qm̄ Ar q̄ sic.

auctoritas dicit. Iniquitatis est dicere: hoc est meū. hoc est tuū. ergo qui primo dixit hoc iniquus fuit: ꝫ peccauit mortaliter. Sed dicendo hoc appropriauit sibi aliquid: ꝫ qui primo appropriauit sibi aliqd peccauit mortaliter. Itē alia auct. feliciter viuerēt hoies nisi essent ista duo meū tuū: ergo qui primo dixit hoc siue qui primo appropriauit sibi aliquid fecit contra felicitatēvite: ergo peccauit mortaliter. Itē. naturalis ratio dictabat ꝙ omia debebāt esse cōia ⁊ sine dispensatione appropriauit aliquid sibi: ꝫ fecit contra illud qđ naturalis ratio dictabat ei esse faciēdū: ergo fecit contra scientiā: ꝫ peccauit mortaliter. Forte dicit ꝙ dñs dispensauit cum dixit. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Sed probo ꝙ nō oportuit dispensare. nec peccauit qui sibi primo appropriauit aliqd. qm̄ nunq̄ ratio naturalis dixit ei ꝙ oia deberent esse cōia in omi tēpore ⁊ in omni statu. Pernicios̄um enī esset hoc in statu corrupte nature: ꝫ in hmōi statu appropriādo sibi aliquid nō peccauit. precipue cū oporteret terrā excoli ⁊ de labore ꝓprio viuere. Solutio Si ex cupiditate prio sibi appropriauit peccauit mortaliter. sicut nēroth qui ex cupiditate vsurpauit sibi dñium ⁊ ciuitates. Sz si hac de causa appropāuit sibi aliquid. qm̄ vidit nociuū omnia esse cōmunia in statu corrupte nature nō peccauit. nec dispēsauit dñs qm̄ dixit. In sudore vultꝰ tui ⁊c. sed qđ futurū erat p̄dixit. Ad primū ergo dicimꝰ ꝙ iniq̄tatis fuit dicere ⁊c. Ex iniquitate ade ꝓdijt hmōi appropriatio. qm̄ nisi peccasset nō fuisset natura corrupta. ⁊ sic remāsissent oia cōmunia. Ad scām dicimus ꝙ hmōi appropriatio nō est contra felicitatē vite. qm̄ multis modis contingit feliciter viuere. Ad tertiū patet solutio ex predictis. quoniā naturalis ratio nō dicebat ꝙ oia deberēt esse cōmunia in omi statu. ⁊ hoc ideo: qz natura dictat cōtrariū huic hoc esse faciendū oia sunt cōia in casu. Sz non dictat contrariū huic esse faciendū in aliquo casu scz honorare parentes. nec in statu ignocentie nec in statu miserie.

Euasio. ꝫ hanc aī.

In oppoᵐ

Solutio.

Ad primū

Ad scām.

Ad tertiū.

¶ Que sit differentia inter precepta nature et legis diuine.

¶ Tertia questio huius capituli.

Aī ꝙ nulla

Confirmaī

Secundo.

In oppoᵐ

QUeritꝰ q̄ sit differētia iter p̄cepta nature ⁊ p̄cepta legꝭ diuīe. Quibusdā videt ꝙ nulla. Sz aliq̄ dicūt ꝙ tenemur ad p̄cepta: sz nō ad modū. i. nō tenemur facere p̄cepta ex caritate. vñ scām istos nō tenemur diligere deuz ex caritate. Et ita diligere deū ex caritate nō est in precepto. Sed excluso modo precptū de dilectione nō est nisi de dilectiōe naturali. Sic igr̄ scām istos nulla differētia est inter precepta iuris naturalis ⁊ precepta legis diuine. ⁊ hoc sic volūt probare. caritas nō est in potestate nr̄a. Datur enī a deo imediate: ꝫ moueri ex caritate nō est in ptāte nostra Sed deꝰ nō p̄cipit īpossibile: ꝫ nō precipit nobis moueri ex caritate: ergo nō tenemur moueri ex caritate Itē. si tenemur moueri ex caritate: ꝫ tenemur diligere deū ex caritate. Sed cū diligimꝰ deū naturali dilectione tantū non diligimꝰ ip̄m ex caritate: ꝫ cū tenemur diligere ip̄m ex caritate peccamus obmittendo et ita diligendo deū naturali dilectione tantū peccamus mortaliter. Similiter dando elemosinā ex naturali pietate tm̄ peccamꝰ mortalit. hoc aūt falsū est. Restat ergo ꝙ non tenemur ad modū. ⁊ sic nulla est differentia inter precepta ⁊c. Sed videt ꝙ magna sit differentia et ꝙ teneamur ex caritate moueri. Precepta enī naturalia nō sunt data ad merendū. qm̄ mereri est supra naturā: et natura nichil potest supra se. Precepta legis diuine data sunt ad merendum. qđ probatur. Qm̄ augu. dicit ꝙ omēs volunt esse beati: sed non omēs fiunt beati. Quare? qz non oēs volunt antecedens. s. recte viuere. Sed recte viuere non antecedit ad esse beatū nisi scām ꝙ importat meritum: ergo cū precepta legis diuine data sunt ad recte viuēdum: data sunt igit ad merendū. ergo differunt a preceptis naturalibus que nō sunt data ad merendum. Ex hoc sequit ꝙ si meritum est de essentia preceptoꝝ legꝭ diuīe cū meritū nō sit nisi ex caritate ꝙ tenemur ad implendū precepta ex caritate. Itē. si nō tenemur ipl̄re p̄cepta ex caritate ⁊ cōstat ꝙ nō tenemur ipl̄re p̄cepta: ꝫ aliqs pōt ipl̄ere oia precepta ex solis naturalibus sine caritate. Sed ipl̄entib⁹ oia precepta promittitur vita eterna: ꝫ sine caritate pōt aliqs saluari. qđ est hereticū. Item. dominus in eis in sinay in sancto. i. dominus in eis qui implent mandatum. Sina enim interpretatur mandatum. Et dicit glosa ibi. qz sine domino nō potest impleri mandatū. ⁊ ita sine caritate nō implet preceptū meritū. igit est de essentia legis diuine siue de essentia preceptoꝝ legis diuine. ergo precepta naturalia et precepta legis diuine differunt qđ concedimus. Unde dicimus ꝙ nō sunt eadem formaliter: sed materialiter. tenemur ei implere precepta legis diuine ex caritate. Ad primo obiectum dicimus ꝙ hec est falsa. Nō est in potestate nr̄a moueri ex caritate. imo ex quo in ptāte nostra est vt habeamus caritatē possumus moueri ex caritate: et ita in nobis est habere caritatē: qm̄ caritas offert nobis. Unde apo. Videte ne quid desit gratie dei: ⁊ petrꝰ in prima sua canonica. Sperate in eā que nobis offertur gratiā. Quis igitur iste non possit per se habere caritatē. tamē potest dicere ꝙ deus potest dare ⁊ iste potest recipere: sicut quis iste puer nō potest p se habere illud pomū in alto positū. tamē potest habere: qm̄ pater suus potest et dare et ipse potest recipere. Ad secundū dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. iste tenetur diligere deū ex caritate: et nō diligit deū ex caritate. ergo omittit: sed ista tenet. iste tenetur ex caritate diligere deū nūc: et non diligit ex caritate nunc. ergo obmittit nunc quis enī teneamur moueri ex caritate: non tm̄ tenemur moueri sēper: sz tantum qm̄ habemus caritatē: et ea cadūt in apprehensionem nostram: que sunt excitatiua motus caritatis Si quaritur propter quid data sunt naturalia precepta: si nō sunt ad merendū data. Dicimus ꝙ data sūt ad merendū: sed nō primo et principaliter: qz ideo data sūt primo et principaliter vt habilitent nos ad habēdū virtutes politicas: et per virtutes politicas veniamus ad theologas: per quas meremur. precepta autē legis diuine data sūt primo ⁊ principaliter ad merendū et sic patet differentia. Sūt aūt due regule de iure naturali sub quibus cōtinētur omnia precepta iuris naturalis que pertinent ad proximos. s. iste. ne facias alij qđ tibi nō vis fieri. oia q̄cūq̄ vultis vt faciant vobis ho. ⁊c. Ea vero q̄ ptinēt ad deū cōtinentur sub hoc. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo ⁊c. hoc ei ē preceptū iurꝭ naturalis: qm̄ hoc dictat ratio naturalis q̄uis ad illud nō p̄t per se. Sed obicitur. de illa regula. Ne facias. et cetera. Sed nolles ꝙ aliquis occideret te: vel ꝙ furaretur tibi rem tuam. ergo non debes occidere. nec per regulam illam: ergo

Probat ꝙ augustinū.

Secundo.

Tertio.

Caritas est de precepto legis diuīe

Ad primū

Ad scām.

q̄o incidēs

Solutio.

Due regle iurꝭ naturalis.

ꝫ ista aī.

illa precepta: nõ occides. non furtũ facies sunt precepta iuris naturalis. Cõtra. Si sint precepta iuris naturalis: ergo semper fuerũt. Sed in statu nature non corrupte inutile erat tale quid precipere cũ oia essẽt cõmunia. quoniã tunc nõ poterat fieri furtũ. quoniã furtum est contrectatio rei aliene. Item. in statu illo nullus potuit occidere aliũ. quoniã cum acutissimo ense non posset adã occidi ante peccatũ. ad minus secundum quosdã: ergo tunc non erant hmõi precepta iuris naturalis: ergo nec modo. quoniam si modo et

Solutio. semper. Solutio. Tũc fuerũt precepta iuris naturalis non occidere: non furari. Sed nõ pro statu qui tũc erat: sed pro statu qui poterat esse ꝛ futur⁹ erat in veritate. quoniã naturalis ratio bene dictabat ꝙ huiusmodi status esset non esset occidendũ nec furandũ

q̃o incidẽs. Postea querit de regula ista. Quecunq; vultis vt faciant ꝛc. vtrum sit preceptũ vel consiliũ. Si cõsilium ergo non tenemur ad illud. ꝛ hoc falsum. qm̃ certum

Aff̃ ⁊ illam est ꝙ tenemur subuenire indigentibus. Si preceptũ ergo tenemur facere hoibus quecunq; volumus vt faciant nobis. Sed si essemus in statu vellemus ꝙ nõ suspenderent nos: ergo tenemur non suspendere latrones. ꝛ hoc falsuz. qm̃ nisi malefactores punirẽtur

Secundo. respublica destrueretur. Item. si peteremus aliquid ab alijs vellemus ꝙ darẽt nobis: ergo tenemur dare cuilibet petenti: ergo fere omẽs sunt transgressores.

Opinio aliquorum. qd̃ durum est dicere. Propter hoc dicũt quidam ꝙ partim est consiliũ partim preceptũ: qz est preceptuz q̃tum ad articulũ necessitat⁊. q̃tũ ad alios articulos

⁊ hãc aff̃. est cõsiliũ. Sz obicit. preceptũ est in euãgelio. Omni petenti te tribue. teneꝯ ergo dare omni petẽti etiam

Secundo. Tertio. citra articulũ necessitatis. Itez. si expectet articulus necessitatis forte interim moriet pauper. Preterea. potest esse ꝙ in articulo necessitatis nõ poterit sumere cibũ: ergo subueniendũ est ei ante articulũ necessitatis. Ergo etiã q̃tum ad alios articulos preceptuz

Solutio. est illud. Quecunq; vultis ꝛc. qd̃ cõcedimus: ꝛ est intelligendũ sic. Quecũq; vultis ratiõabiliter vt faciãt vobis ꝛc. Sed si essemus in statu latronis non vellemus rationabiliter ordonari nobis. ꝛ si peterem⁹ rem

Ad duo p̃ma. aliquã et non indigeremus nõ vellemus eam ratiõnabiliter nobis dari. Et sic patet solutio ad duo primo obiecta. Ad concedimus ꝙ citra articulũ necessitat⁊ tenemur aliqua dare. s. superflua. tamẽ nõ cuilibet petenti nec in quolibet tẽpore. qm̃ precepta affirmatiua non obligant ad semper. quoniam si aliquis non sũme indigens petit a me aliquid licet michi nõ dare. quoniã possum reseruare magis indigenti vel eque indigenti. Si sit consanguineus meus aut domesticus aut vicinus. ꝛ sic non oportet oẽs esse transgressores. Sed pro quanta necessitate tenemur dare huic petenti et nõ reseruare alij. hoc non est artis determinare: sed potius caritatis que dicit que circunstantia preponderat alij circũstantie: qz virtus est certior omni arte ꝛ melior. vt dicit aristo. Et btũs ioh. dicit. Unctio nos docet de omibus que nõ permittit nos decipi. Dicimus tamen ꝙ illud est preceptũ omi petenti te tribue. Sed intelligit tribue rem vel correctionem vel bonũ verbum.

¶ Quõ ius naturale scriptũ sit in corde hois.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur quomodo ius naturale scriptum sit in

Aff ꝙ sic. Q corde hois. Q⁊ aũt scriptũ sit naturaliter videt quoniã si queratur a puero quinq; annorũ vel sex: an sint puniendi malefactores: dicit ꝙ ita. Similiter si queratur an diligendi sint amici. dicet ꝙ ita. Videtur ergo ꝙ naturaliter sciat hoc. Sed contra. Omis sciẽ

In oppo⁹ tia inchoatur a sensu: sed iste puer nunq; vidit aliquã iusticiã exequi. Sit ita: ergo nõ scit malefactores eẽ puniendos. Ad hoc dicit augustin⁹ ꝙ aĩa rationalis

Rñsio augustini. est ymago dei ꝛ in illa ymagine videt deũ. vnde in se quasi naturaliter videt deũ. Propter hoc dicit tulli⁹ ꝙ deũ esse est vox nature. Videt igitur aĩa rationalis quasi naturaliter in se primã iusticiã: primã largitatẽ primã benignitatẽ. ꝛ propter hoc dicit quasi naturaliter malefactores esse puniendos. largos esse diligẽdos. ꝛ sic de alijs. Quod obicit ꝙ oĩs scientia inchoa-

Ad argumẽtũ post oppositum atur a sensu. Dicim⁹ ꝙ hoc est falsuz scdm augustinũ nec aristote. dicit illud. Sed si aliquis sensus defecerit necessariũ est aliquã scientiã deficere. s. illam que est de vniuersali cuius singularia habẽt cognosci per sensũ illũ. Dicit etiã ꝙ oĩs doctrina ꝛ disciplina itellectua sit ex p̃existẽti cognitõe. ꝛ hoc verũ est. qm̃ disciplina p alĩ recipit. ꝛ icipit ab eis: q̃ p se nota sũt sensu vel itellectu. Sed contra predicta obicit. qm̃ anima

⁊ dicta aff̃. rationalis ymago est diuine essentie inquantũ ẽ diuina essentia. dicunt enĩ sancti ꝙ cum dicit: faciam⁹ hominẽ ad ymaginẽ dei ꝛ similitudinẽ nostrã. ymago ꝛ similitudo ibi significãt diuinã essentiã: ergo aĩa rationalis ẽ ymago dei. secundũ ꝙ ẽ iusticia vel veritas vl̃ bonitas. ergo aĩa nõ videt in se primã veritatẽ: secũdũ ꝙ prima veritas vel primã iusticiã: secundũ ꝙ p̃ma iusticia. Alterius enĩ rationis ẽ secundũ ꝙ diuina essẽtia. alterius secundũ ꝙ ẽ prima iusticia. Sic ergo non ẽ verũ ꝙ per visionẽ prime iusticie scripta sint naturaliter precepta iuris naturalis in corde hominis

Euasio. Forte concedet ꝙ anima non videt naturaliter in se primã iusticiã aut primã bonitatẽ: nisi per accidens. scz quia videt in se diuinã essentiã que ẽ prima bonitas. videtur hoc falsum eẽ: quoniã augu. dicit. ꝙ no

⁊ hãc aff̃. Augustin⁹ tio boni naturaliter est impressa anime. ꝛ alia auctor. dicit. ꝙ quilibet naturaliter diligit bonũ: sed non diligit nisi cognitũ. ⁊ quilibet cognoscit naturalit̃ bonum: secundũ ꝙ bonũ. quod cõcedim⁹. vnde dicim⁹

Solutio. ꝙ aĩa naturaliter videt primã bonitatẽ non tantum prout ẽ diuina essentia: sed etiã prout est prima bonitas: quoniã cũ aĩa videt in se deũ delectat̃ in apprehensione illa: quoniã conuenientis contingit cũ conuenienti. Sed bonũ est illud cuius apprehensio est delectatio. videt igitur aĩma primã bonitatẽ in se secundum ꝙ est prima bonitas. Iterũ qz videt in se primum bonũ et videt: qm̃ non est bonuz ab alio videt qm̃ illud ẽ sũme bonũ: et ita videt ꝙ sũme bonũ sũme odit malũ: et ita punit ipsum. videt igitur in se p̃mã iusticiã et sic est videre in omnibus alijs que per modum dispositionis predicãtur de deo. Sed tamẽ quedã facillime et sine collatione videt in se sicut diuinã essentiã. facillime videt ꝛ primã bonitatem sine collatione aliqua. quedã vero non ita de facili videt nec sine collatione vt omipotentiam iusticiam: omia tamen vt sic loqui liceat naturaliter videt in se.

¶ Utrum possit fieri dispensatio contra precepta iuris naturalis.

¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrum possit fieri dispensatto contra Q precepta iuris naturalis. Sed primo videndũ

q̄d dispensatio.

est quid sit dispensatio et quibus de causis habet fieri. Dispensatio est legittima iuris relaxatio. et dicitur dispensatio quasi diuersorum pensatio. Pensantur enim diuersa vt sciatur quid quo vtilius aut melius. Fit autem dispensatio duabus de causis scilicet aut vtilitate aut necessitate. et quando fit necessitate aut fit necessitate ecclesie aut priuate persone. Queritur ergo vtrū potest fieri dispensatio cōtra precepta

Due cause dispēsatiōis

Aī q̄ non.

iuris naturalis. videl̄ q̄ non. qm̄ dicitur q̄ dns ꝓptea non potest dispensare cōtra vetus et nouum testamentū. ⁊ precepta iuris naturalis sunt de veteri ⁊ nouo testamento: ergo nō potest dispensare contra illa.

In oppo^{m}

Sed videtur q̄ potest. qm̄ preceptū est in iure naturali. nō occides. ⁊ tamen occiditur aliquādo sine peccato. Similiter preceptū est in iure naturali: nō furtū facies. ⁊ tamen dns iussit hebreis asportare vasa egy. et ita videtur dispensasse contra furtū. Similiter secundū ius naturale vnica vxor debet esse vnici: et tamen iacob habuit plures. Similiter dauid ⁊ salomō q̄r qm̄ mos erat peccatū non erat. vt auctoritas dicit. et ita circa matrimoniū dispensatū est cōtra ius naturale. Simili votū est de iure naturali. tamen dns propter ea dispensat contra votū. Solutio. Quedā sūt p̄me necessitatis quedā secunde quedā tertie quedā quarte. Prime necessitatis sunt sine quib^{9} nō saluatur similitudo dei. sicut est diligere deū. cōtra ista nō potest fieri dispensatio. qm̄ homo nō potest dispēsare nec deus vult dispensare. Secūde necessitatis sunt q̄ valent ad cōseruationē similitudinis dei ⁊ ad augmētum caritatis. tm̄ sine illis potest saluari caritas ⁊ dei similitudo. sicut est vnicā esse vnici. Illud enī conseruat caritatem ⁊ nutrit. qm̄ si vn^{9} haberet plures cito posset amitti caritas. qm̄ inuidia ⁊ discordia oriretur inter ipos. Contra. Ista q̄ sūt secūde necessitatis pōt dispensari ⁊ dns dispensauit cū multis q̄ plures vxores habuerunt. qm̄ viri sancti seruabāt mundiciā cordis ⁊ corporis in accedendo ad pluresvxores. q̄r non accedebāt causa delectationis: sed causa ꝓlis generā de vel educande ad cultū vnius dei. Similiter votū recipit dispensationē. qm̄ votum fit ad augmentū caritatis ⁊ sine illo augmento pōt manere caritas et similitudo dei. Contra homicidiū non est facta dispensatio. qm̄ illud preceptū intelligi debet sic. Tu auctoritate tua nō occides. cum aūt prepositus nō suspendit latronē non ip̄m occidit: sed lex. Similiter circa furtū non est facta dispensatio nec hebrei fecerūt furtum. qm̄ dns cuius sunt omia dedit vasa egyptio. hebreis. Unde nō contrectauerūt rem alienā: sed suam q̄uis aūt dispēsatio pōt fieri. ⁊ circa illa q̄ sūt scde necessitatis nō tamen oīmodo. qm̄ non recipiūt dispēsationē ex ea parte qua cōmunicāt cū illis q̄ sunt prime necessitatis. Illa enī sūt prime necessitat̄ q̄ a p̄ncipio naturaliter obligant: ⁊ in gn̄ali ⁊ in spāli illa sūt scde necessitatis q̄ a p̄ncipio ⁊ naturaliter obligāt in gn̄ali sed nō in speciali vt satisfactio pro pctis est scde necessitatis ⁊ obligat naturaliter a principio in gn̄ali. qm̄ necessariū est satisfieri pro pctis. ⁊ illud nō recipit dispensationē. qm̄ homo nō potest dispensare. Nec dē potest: q̄r nō vult. qm̄ non pōt negare iusticiā suā. qm̄ non pōt negare se. vt dicit aplūs. In spāli aūt nō obligat a principio nec naturaliter illo q̄ aliqs teneat̄ satisfacere hac satisfactione. vel illa. Nec est a volūtate sacerdotis iniūgentis penitētiā: ⁊ illud recipit dispēsationē. Potest enī cōmutare sacerdos qui iniungit

Hebrei nō furati sunt ⁊c.

vel propter vtilitatē vel propter necessitatē. sicut faciunt sacerdotes quando dant licentiam comedendi carnes in die mercurij eis qui interfuerūt diuinis officijs. Illa sunt tertie necessitatis que ex actu humano obligant. vt votum. vel que obligant quosdā et non omnes. aut etiam omēs in casu. sicut consilia quosdam obligant sicut ista. Qui te percusserit in vnam maxillā prebe ei ⁊ alteram. Illud precepit dominus a xp̄ianis ⁊ ad hoc tenebantur ip̄i. quoniam per magnam māsuetudinem et pacientiā debebant trahere homines ad amorē summi. Votum autē obligat ex actu humano. Est aūt multiplex votum. s. religionis continentie/peregrinationis/abstinētie. Duo prima non recipiunt dispensationem. duo vltima recipiunt. Quarte necessitatis sunt que ecclesiarū instituunt. s. que instituit papa aut archiepyscopus in ꝓuincia sua aut epyscopus in dioces̄ sua aut abbas in abbatia. et in istis possūt dispensare ip̄i institutores. Sed obicit. Ea que sunt secunde necessitatis obligāt a principio ea que sunt tertie necessitatis non obligant a principio: ergo magis obligāt ea que sunt secūde necessitatis q̄ que tertie. Sed omia que sunt secunde necessitatis recipiunt dispensationē: ergo et omia que sunt tertie: ergo votum continentie recipit dispensationē q̄ est contra predicta. Solutio. Ea que sunt secūde necessitatis non recipiunt dispensationem nisi per recompensationem. ⁊ quia votum continentie non recipit recompensationē propter hoc nō recipit dispensationē. qm̄ nichil pōt recōpensari pro continētia. qm̄ continentia cohibet maximā delectationē que est secundū tactū que delectatio maxime impedit caritatē vnde continētia maxime conseruat caritatē. Sz iterum obicitur. continētia et abstinentia sunt virtutes due eque bone. quoniā omnes virtutes in eodē homine sunt pares. ꝯ vota continētie et abstinētie sunt eque bona. Sed votū abstinentie recipit dispensationem. ergo et votū continentie. Solutio. Continentia et abstinentia sūt eque bone. i. eque meritorie vite eterne: sed non sunt equales. i. eque vtiles ad alia quoniā continentia magis conseruat caritatem q̄ abstinentia: quoniā delectatio que ē secundū gustū minor est q̄ delectatio que est secundū tactū. vñ minus impedit caritatē. et ꝓpter hoc nō sequitur. cōtinētia et abstinentia sunt eque bone. ergo vota sūt eque bona: votum enī respicit vtilitatē. Sed obicitur de matrimonio. matrimoniū enim non obligat nisi ex actu humano. s. ex consensu. ergo recipit dispensationē. ꝯ coniuncti per matrimoniū possūt separari. Solutio. matrimoniū quo ad quid recipit dispensationē: quo ad quid non. quantū ad actum matrimonialē recipit dispensationem: q̄r vir et mulier ex mutuo consensu possunt continere et trāsire ad religionē: sed quo ad sacramentū non recipit dispensationē qm̄ nō recipit recōpēsationē: quoniā sacramentuz matrimonij magnum est vt dicit apo. quoniā significat cōiunctionē christi et ecclesie que optima ē. vnde nec vir nec mulier p̄t transire ad alia vota inuito reliquo. Sz cōtra huiusmodi dispensationes sunt multe aucto. dicitur in deutero. Maledictus qui nō ipleuerit oīa verba q̄ scripta sunt in libro isto. ⁊ apostolus. Quicunq; aliō predicauerit anathema sit ⁊c. In euāgelio. Celum ⁊ terra transibunt: verba autem mea nō transi. videl̄ ꝯ q̄ nullū p̄ceptū recipiat dispēsatōez. Solutio. Ad p̄mū p̄t dici q̄ omnia p̄cepta dicuntur adimpleri siue

q̄le votū recipit dispensationem.

ꝓ p̄dicta aī

Solutio.

votū ꝓtinē tie nō recipit dispensationem.

Iterū aī.

Solutio.

Iterū aī.

Solutio.

ꝓ hoc aī.

Solutio.

secundū se adipleant siue per recōpensationē. vñ non
Vel aliter. sequit quin recipiāt dispen. vel pōt dici q̄ p̄cepta ve-
teris testamēti nō recipiūt dispen. sz quedā p̄cepta
noui testamēti q̄ de nouo p̄cepta sūt recipiūt dispē-
sationē sicut dictū est. Ad auctoritatē apli dicim⁹ q̄
Ad vltimū apls loq̄t de credēdis q̄ sine dubio nō recipiūt dispē-
sationē. Ad vltimū dicim⁹ q̄ verba vñi dicuntur non
transire q̄tum ad effectū. qm̄ eoz effectus nunq̄ tran
sibit. s. vita eterna.

¶ De virtutibus politicis. Capi. ij.

Dicto de p̄cept⁹ iuris naturalis q̄ sunt origo t
quasi scientia virtutū politicaz. Cōsequēter di
cendū est de virtutibus politicis de quib⁹ in libz⁹ fa-

est quo ratio imperat aliquid fierivel non fieri.et ad illud vltimū est virtus. vnde ad operationes bonas se habet scientia in primo iudicio vt cōsiliarius.Virtus aūt in secundo iudicio se habet imperās.hoc mō differt prudentia a sciētia morali. qm̄ moralis sciētia demonstrat quid faciendū:quid nō? Prudentiavero diffinit ⁊ imperat aliquid fieri vel nō fieri. ⁊ sic patet solutio ad primū obiectū. Ad aliud dicimus q̄ licet fides sit cognitio.tm̄ virtus est.qm̄ nō innititur naturalibus rationibus: sed prime veritati per se ⁊ ꝑm se Moralis vero scientia nō potest esse virtus. qm̄ ꝑ se innititur naturalibus preceptis que naturaliter scripta sūt in corde hoīs.⁊ scōm naturalia nō est laus vel vituperiū.Unde cū scōm virtutē sit laus vel vituperiū moralis scientia nō est virtus. Sed iterū ꝓbatur q̄ prudentia sit scientia.qm̄ aug.dicit q̄ ignorātia est viciū:ergo aliqua scientia est virtus.sed nulla potius q̄ moralis scientia: ergo moralis scientia est virtus. Sz nō est aliqua alia virt⁹ q̄ prudentia: ergo prudētia est scientia. Item nō facere aliq̄d cū teneamur facere illud est peccatū:ergo ignorare aliquid cū teneamur scire illud est peccatū. ⁊ ita ignorātia est vicium ergo aliqua scientia est virtus.⁊ inde vt prius. Item ignorare aliq̄d cū teneamur scire illō est vituperabile ergo ignorantia est vituperabilis.Sz nichil est vituperabile nisi viciū:ergo ignorātia est viciū. ⁊ inde vt prius. Item. btūs dionysius ostendēs q̄ malū culpe est defectus boni. Subdiuidit postea cui⁹ boni ⁊ dicit q̄ malū culpe est defectus sciētie vel fidei vel operationis bone:ergo defectus scientie est malū culpe. Sed defectus scientie est ignorantia: ergo ignorātia est malū culpe:ergo ignorantia est vicium. ⁊ inde vt prius. Item.per species prudentie quas assignat tullius potest probari q̄ prudentia est sciētia. Dicit enī q̄ partes prudentie sunt memoria/ intelligētia/ prouidētia. Memoria est per quā animus repetit illa q̄ fuerūt. Intelligentia est per quā respicit ea que sunt Prouidentia per quā ad futurū videtur anteq̄ factū sit. Sed certū est repetere quod dicit nullius esse in memoria ⁊ perspicere qō in intelligētia: ⁊ videre qō in prouidentia ꝓprie pertinēt ad scientiā: ḡ ille tres partes sūt partes sciētie.sed nō sūt partes nisi prudētie:ḡ prudētia est sciētia. Item.nō videt verū qō dictū est superius.s.q̄ prudētie sit iperare. qm̄ memoria ē species prudētie.⁊ certū est q̄ memoria nō ē nisi preteritoꝝ.De preteritis aūt nullū est imperiū.qm̄ ꝓterita aut sunt necessaria aut ipossibilia.De necessarijs inutile est iperiū.de ipossibilib⁹ fatuum.Sic igit memoria q̄ est spēs prudentie nullo modo iperat vt aliquid fiat aut nō fiat.sed tm̄ cognoscit q̄d faciendū q̄d non:ḡ memoria scōm q̄ species est prudētie cognitio quedā est:ḡ alie spēs silr cognitiones sūt: ḡ prudētia est sciētia.Solutio. Dicim⁹ q̄ prudētia nō est sciētia imo differt a sciētia.sicut predictum est.Ad primū ergo dicimus q̄ ignorantia ꝓprie loq̄ndo non est viciū Sed aug.dicit ignorantia esse viciū. nō pro ipa ignorantia:sz pro negligētia sibi annexa.Ad scōm dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. Nō facere cū teneamur facere est peccatū:ḡ nō scire cū teneamur scire est peccatum.Tenemur enī ad opa per se. qm̄ circa opationes est virtus. Sed ad scire nō tenemur nisi propter opera. sicut patet in monacho cui ꝓceperit abbas vt pulsaret cāpanas tali hora.cōstat q̄ tenebatur surgere et ire ad locum in quo erant cāpane. nō tamen obmisit ex eo q̄ non surrexit:nec obmisit ex eo q̄ nō iuit Sed obmisit tātū ex eo q̄ non pulsauit. quoniam nō tenebatur surgere propter surgere:nec ire ꝓpter ire sed propter pulsare. Ad tertium dicimus q̄ ignorantia non est vituperabilis propter se: sed propter negligentiam sibi annexam. ergo scire non subiacet libero arbitrio:quoniam nō scit aliq̄s qm̄ vult nec ignorare subiacet libero arbitrio:qm̄ aliquis ignorat qm̄ q̄ licet non vult ignorare:sed esse sollicitū de sciēdo subiacet libero arbitro:qm̄ aliquis potest esse sollicitus qm̄ vult:et ex hoc est vituperabilis q̄ non est sollicitus et hoc est eē negligentē. Ad quartū dicimus q̄ defectus scientie non dicit prope ignorātia a beato dyonisio:sed negligentia sciendi. Ad quintū dicimus q̄ diffinitiones ille specierū prudentie dant ꝑ causam vnde non sequitur q̄ ille species sint prope cognitiones sicut cū dicit dies est sol lucens super terrā: quia sicut dicit apo.q̄ caritas est de corde puro et conscientia bona et fide non ficta.Est enī caritas ex fide ⁊ spe et sumitur ibi conscientia bona pro spe bona:qm̄ qui bonā scientiā habet bonā spem habet.et ꝓterea caritas est de corde puro.i.de itellectu puro.appellatur aūt intellectus purus quo intelligimus deū esse diligendū super oīa:et similiter prudentia et species ei⁹ sunt ab aliquo intellectu siue ab aliqua scientia.s. a scientia morali.Est enī scientia causa bonarū operationū per modū consiliarij:sicut cōsiliarij regis causa sunt eorum que sunt in regno. Ad vltimū dicim⁹ q̄ memoria secundū q̄ est species prudentie imperat non preterita sed futura:sed per recordationē preteritorū.vnde secundum hoc memoria est prudentia disponens nos ad repetēdū mala preterita ad penitētiam bona ad iterationē siue ad bona que fecerunt sācti vt eis assimilemur.intelligentia autem est prudētia disponens nos ad imperandū bona presentia per discretionē. prouidētia est prudentia disponens nos ad precipiendū futurū.s.vt si sit bonū eligat:si sit malum caueat.Sed iterum obicitur.prudentia est virtus.ergo motus eius voluntarius est.ḡ motus ei⁹ ē a voluntate:ḡ vel a voluntate naturali vel a voluntate deliberata :sed non a naturali qz secundū illam non est laus vel vituperiū.ergo a voluntate deliberata siue consiliata.Sed iterum.illa deliberatio est voluntaria:ergo vel a voluntate naturali vl̄a voluntate deliberata siue consiliata:sed iterum.illa deliberatio est volūtaria.ḡ vl̄a volūtate naturali vl̄a volūtate deliberata:et sic in infinitū. ḡ infinite volūtates precedunt motum prudentie quod est impossibile. Ad hoc dicimus q̄ voluntariū est illud cuius principiū est in ipso cognoscente singularia. principiū autē volūtarij in ipso volente duplex est. scz. potentia volendi et motus eius.Unde in hac argumentatōe est fallatia consequentis.motus prudentie est volūtari⁹ ergo est avoluntate sumptavoluntate pro motu:qm̄ fit ibi processus a superiori ad inferius affirmando: quoniam voluntarium dicitur aut quod est a volūtate motu aut volūtate potentia.velle enim qō exit a vi volendi immediate non est a voluntate motu:sz a voluntate potentia:sed bene sequitur hoc est voluntarium.ergo subiacet voluntati:quoniam ī potestate deliberantis est.

Aliter aī ad principale.

Ad idem.

Tertio.

Quarto p dionysiū

Quinto.

Sexto.

Solutio.

Ad primū.

Ad secūdū

Ad tertiū.

Ad q̄rtum

Ad quintū

Conscientia bona.

sciētia causat opationem.

Ad aliud.

Iterum aī

Solutio.

Duplex ꝑn cipium.

Fallaꝯntis

¶ Utrum prudentia sit species specialissima.

¶ Secūda questio huius capituli.

q̄ sit gen⁹ arguitur.

Secundo.

triplex prudentia.

Tertio.

Secundo.

ysatas.

Solutō ad primum.

Ad scām

Ad tertiū.

QVeritur vtrū prudentia sit spēs specialissima an genus subalternū. Videtur q̄ sit genus subalternū. qm̄ sicut dictū est tulli⁹ diuidit ipāz in tres species. s. in memoriā/intelligentiā/prudentiā. ḡ est genus subalternū cū habeat spēs sub se. Item. phi diuidunt prudentiā in monasticā yconomicā politicam. Et est monastica qua aliquis regit se. vñ dr a monos qđ est vnū. yconomica qua aliquis regit ꝑpriā familiā. yconom⁹ enī idē est q̄ dispensator. Politica qua aliquis regit ciuitatē vel exercitū. vnde dr a polis qđ est ciuitas vel pluralitas. ⁊ sic prudētia multas habz spēs: ḡ est genus. Itē. virtutes differūt per act⁹ proprios ⁊ actus differūt ꝑ materias ꝑprias supra quas transeūt. ⁊ sic per medū spēs virtutū differūt ꝑ materias supra quas sūt operationes virtutū. Sed prudētie mot⁹ trāsit supra materias aliaz virtutū. qm̄ prudentia regit oēs alias virtutes. Imperat enī prudētia q̄ cuilibet reddatur quod suū est ⁊ quod abstineatur a delectationib⁹ carnis. ⁊ sic de alijs. Unde mot⁹ eius trāsit supra materias aliaz virtutū. Cū igit virtutes differāt saltē per materias proprias quot sunt aliaz virtutū scām illas materias tot debent esse species prudentie scām easdē materias. Et sic prudētia plures habet spēs sub se: ḡ non est spēs specialissima

In oppm Si conceditur. Contra. cū prudētia imperat motum alicuius virtutis eius nō est propie ille motus ipe ratiuus: sed et⁹ est tantū imperare. verbi gra. Cū prudētia iperat reddere vnicuiq̄ quod suū est. hmōi red dere iusticie est ꝑprie: sed iperare vt fiat prudēter est Non trāsit igr prudētia supra materiā iusticie. Eadē ratione nō supra materias aliaz virtutū: ergo nō debet habere diuersas species scām illas materias. Cū igit prudentia habeat vnicū motū specialē proprū. s. imperare vt fiat quod faciendū est ipa debet eē vnica virtus specialis. ⁊ sic nō est genus. Itē. vnica virtus in specie est oīm credendoz. s. fides. qm̄ vnica est ratio credendi. s. auctoritas prime veritatis cui ꝑ se inuenitur fides. ergo eadem ratione vnica virt⁹ in specie est imperās omia facienda: qr vnica est ratio iperandi. Prudentia enī imperat: qr ratio dictat sic esse faciendū. Unde dicūt phi q̄ prudentie est oīa ad normā rationis dirigere. ⁊ hoc est consentire diuine voluntati. vnde in ysai. Redite preuaricatores ad cor, quoniā in corde est sinderesis que dicit quid faciendum et quid non. Cum igitur vnica sit ratio imperandi omnia facienda. s. norma rationis siue conformitas diuine volūtatis. Unica virtus in specie debet esse prudentia. ⁊ sic prudētia est species specialissima

Solutō ad primum. qđ concedimus. Ad primo obiectum dicim⁹ q̄ diuisio quā facit tulli⁹. nō est ꝑ species formales ⁊ substātiales: sed per materias que non diuersificant spēm. qm̄ vnica virtus in specie negociatur circa presentia/ preterita/ ⁊ futura. Sed quoniā ex eadē ratione non

Ad scām diuersificatur per species. Ad scām dicimus similiter q̄ illa diuisio nō est per species: imo pot⁹ ꝑ accidētia Diuersificat enī prudētia ꝑ maioritatē ⁊ minoritatē motus sui. Paruus enī est motus prudentie in regimine familie. ⁊ iterꝫ maior in regimine ciuitat⁊. Sed hoc non diuersificat prudentiā scām speciem: nec secundū numerum. qm̄ vnica prudentia numero regit aliquis se et propriā familiam. ⁊ totam ciuitatem et

Ad tertiū. totam regionē. Ad tertium dicimus q̄ motus prudentie attingit materias ceterarū virtutū: sed in alia ratione quā cetere virtutes. verbi gratia. Pruden tia imperat reddere vnicuiq̄ quod suū est. ⁊ reddere vnicuiq̄ quod suū est in q̄tum redderevnicuiq̄ quod suum est motus est iusticie. Sed scām q̄ redderevnicuiq̄ quod suū est in ratione faciendi iperatur a prudentia. ⁊ sic prudentia attingit materias ceterarū virtutum prout ille materie sūt vnite in ratione faciēdi et qr sub vnica ratione attingit illas vnica est virt⁹ in specie. ⁊ hoc est propter illā vnicā rationem. Sed qr cetere virtutes attingūt illas in diuersis rationibus. ideo diuerse sunt scām speciē. Et sic patet solutio ad tertio obiectum.

Utrum prudentia sit prima cardinalium virtutū et an sint tantum quattuor.

Tertia questio huius capituli.

QVeritꝫ vtrū prudentia sit prima cardinalium virtutum ⁊ an sint tantū quattuor cardinales virtutes. Videt enī q̄ quedā virt⁹ q̄ nō est aliqua istaz precedat istas quattuor. qm̄ opus cuiuslibet virtutis dz esse informatū circūstātijs sicut circūstantia tēporis et circūstantia loci/ ⁊ circūstantia finis. Sz aug. dicit in libro de ciui. dei q̄ phi oēs ponūt btitudinē eē finē oīm virtutū politicaz ⁊ opationū eaz: ḡ gra btitudinis operant omēs vtutes politice: ḡ amor beatitudinis mouet oēs virtutes politicas: ḡ amor btitudinis precedit omēs virtutes politicas. Sed amor beatitudinis est virtus: ḡ aliqua virtus etiā in phis p̄cedit illas quattuor virtutes politicas. Sz in phis nō erat nisi virt⁹ politica. ḡ in philosophis erāt plures virtutes politice q̄ quatuor. Solutio. amor beatitudis sine dubio p̄cedit oēs virtutes politicas. sed non est virt⁹ politica: qm̄ nō habet motū exteriorē: sed tātū interiorē. vnde potius debet computari inter virtutes intellectuales q̄ consuebiles. nec est verū q̄ philosophi habuerunt virtutes politicas tantum.

Af̄ non.

Augustin⁹

Solutio.

De temperantia.

Quartum capitulum.

Dicto de prudentia: sequit de tēperātia hac ratione qr pr⁹ est habere secū pacē: postea cū ꝓximo. Tēperantia domat rebellionē carnis et cohibet motus et⁹ illicitos. Sunt aūt due species tēperantie. s. sobrietas et cōtinētia. Sobrietas est abstinētia in cibo et potu et cohibet motus illicitos carnis pertinentes ad gustum. Continētia ē abstinētia a coitu et cohibet motus illicitos pertinētes ad tactū: tñ sobrietas quandoq̄ large sumit: ita q̄ cōprehendit continentiā: vt ibi. Sobrie et iuste ⁊ pie viuamus in hoc seculo. Sobrie quantū ad nos. iuste ad proximū pie ad deū. Primo dicendū de sobrietate circa quā primo q̄rit quid destruit sobrietatē. secundo vtrum oīs motus gule sit peccatum. tertio: quare oīs luxuria sit mortale peccatum et nō omnis ebrietas. quarto. inebrians aliquem peccet mortaliter.

Sobrietas ⁊ cōtinētia.

dictū pauli

Prima questio huius capituli.

ARca primū sic obicitur. Sobrie ⁊ iuste ⁊c. Sz quod corrumpit iusticiā est mortale peccatum Omne quod corrumpit pietatem est mortale peccatum: ergo oē qđ corrumpit sobrietatē ē mortale peccatum. sz oīs ebrietas corrūpit sobrietatē. ḡ oīs ebrietas ē mortale pctm̄. Itē. sobr⁹ ⁊ ebr⁹ sūt ꝓtraria. ḡ nō pñt eē simul i eodē. ḡ sobrietas excludit oēz ebrietatē. sz vt⁹ nō excludit nisi mortale pctm̄. ḡ oīs ebrietas ē mor. pec. Itē delectatio morosa i motu illicite

Af̄ q̄ oīs ebrietas sit mortalis.

Secundo.

Tertio.

gule est peccatū mortale:sed in omni ebrietate ē talis delectatio:ergo oīs ebrietas est mortale peccatū

Quarto Item.omnis cōsēsus in motu luxurie ē mortale peccatum:ergo oīs consensus in motū illicitum gule est mortale peccatū.sed in omni ebrietate est huiusmōi

Euasio. consens⁹.g̃ omnis ebrietas ē mortale peccatū.Forte dicet q̄ ebrietas non ē peccatū:sed assiduitas siue cōsuetudo inebriandi se ē mortale peccatū.et huiusmodi assiduitas appellatur ebriositas.vñ prima ebrietas non est mortale peccatum nec secunda:sed decia vel vndecimavel illa ad quā cum deuentū est dicitur

ꝫ hāc aī. aliquis ebriosus.Sed queritur quid appellatur assiduitas inebriandi:aut enī est ipe actus ingurgitandi se aut dispositio illius.Si dispositio illa non ē peccatum:ergo nec mortale nec venale.si ipse actus sit igitur q̄ aliquis sit ebriosus cum deuētum ē ad decimam ebrietatē sic.igitur decima ebrietas ē mortale peccatum.Contra.ebrietas obfuscat rationem ⁊ impedit vsum eius:sed scientia aggrauat peccatū.propter hoc enim peccatum diaboli fuit irremissibile q̄ maximā habebat scientiam et nullum impellens.g̃ similiter cum iste habeat maiorem scientiam et liberiorem vsum rationis in prima ebrietate q̄ ī decima magis peccat in prima q̄ in decima.ergo si decima ē mortalis multomagis et prima:et sic quelibet ebrietas est mortale peccatuz. Solutio.continētie quando⁊ large quando⁊ stricte sumitur stricte secundū q̄ dicitur continentia est oīmoda abstinentia a coitu

Solutio. Augustin⁹ secundū q̄ dicit augu.in matrimonio.Si continētia non seruatur:dānatio non timetur.large sumitur secundū q̄ continētia dicitur esse in coniugatis qui nō semper continent:sed qñ et vbi: et sic de alijs circunstantijs:et sic est circunstantia virtus:sed primomō

Sīl⁹ sobrietas capitur dupliciter. plus ē q̄ virtus.Similiter sobrietas stricte sumitur secundū q̄ dicitur sobrietas oīmoda abstinētia a superfluo cibo et potu:⁊ sic sobrietas non tñ excludit mortale:sed etiā venale:scz ebrietatē q̄ in se ē venialis.large sumitur sobrietas secundū q̄ non ē omimoda abstinentia a superfluo cibo et potu:sed qñ ⁊ vbi et sic de alijs circunstantijs:et hoc modo dicitur virtutes non excludit ebrietatē que ē venialis.Ad primū igitur obiectum soluendū per interemptionē nō enī verū est q̄ ebrietas corrumpat huiusmodi sobrietatem.Similiter ad secundū.sobrietas enim large sūpta et ebrietas non sunt contraria et in eodē possūt esse:tñ sunt repugnantes quodā modo qñ ebrietas

Ad primū

Ad scām.

Ad tertiū. minuit motū et feruorē sobrietatis.Ad tertium dicimus q̄ nulla delectatio est mortosa citra consensum vnde nulla delectatio ē mortalis citra consensū: quontam sola circunstantia temporis nō potest facere venialī mortale.Ad quartū quod obicitur de consē

Ad q̄rtum su.dicimus q̄ hec argumētatio non valet.consensus in motū luxurie est mortale peccatum.ergo consensus in motū gule est mortale peccatum.nec ē simile: quoniā actus luxurie in quem est consensus non est

Ad vltimū mortale pctm̄.vñ aūt hoc sit postea dicetur.Ad vltimū dicimus q̄ omnibus alijs paribus.si decia vel cēteſima est mortale similiter et prima.nunq̄ enim aliquota ebrietas est mortalis:nisi homo magis delectet ī potu q̄ ī p̄ceptis dei.sz quandocunq̄ ꝓponit delectationem que est in creatura delectatiōi q̄ est ī

Qñ ē pctm̄ mortale. deo peccat sēper mortaliter.vnde illi peccāt mortaliter:quibus magis placet eē in taberna ad gustandū vina q̄ in ecclesia ad audiendū diuina.⁊ hoc modo ꝑ ma ebrietas est mortalis.sz si citra deum delectetur aliquis in potatione vini et inebrietur illa ebrietas est venialis.dicitur tamen decima vel centesima mortalis nō quia sit necessariū.sed quoniā p frequentē ingurgitationem sepe accidit q̄ maior sit delectatio in creatura q̄ in creatore vel preceptis eius. Sed iterū probatur q̄ ebrietas sit mortale peccatū. dicit enī q̄ si aliquis coeat cū sua ex causa necessaria peccat venialiter. sed preter causam necessariā peccat mortaliter.si preter causā prolis vel causā refrenande libidinis vel preter debitū reddēdi cognoscat suā peccat mortaliter.qñ tunc est vehemens amator vxoris prope et auctoritas dicit q̄ omnis vehemēs amator vxoris adulter est:ergo cadē ratiōe qui comedit et bibit p̄ter omnē causā necessariā.sed tñ libidine comedēdi et bibendi peccat mortaliter: ergo ebrietas est mortale peccatū. Solutio. per interemptionē huius.si aliquis cognoscat suā ex causa necessaria peccat venialiter. quoniā aliquis posset esse ita spūalis q̄ non cognosceret suā nisi causa prolis nec vellet delectari in illo opere volūtate rationis.vnde delectatio quā haberet in illo opere esset tantū in sensualite brutali in qua nullū est peccatū.similiter hec est falsa.si aliqs preter omnē causā necessariam cognoscit suā peccat mortaliter.qñ potest esse q̄ aliquis propter solā delectationez cognoscit suā quā nullo mō cognosceret nisi esset sua.talis ꝑt ibi delectari in creatura.tñ citra deū nec propter hoc obmittit q̄n impleat p̄cepta dei nec peccat mortaliter.sed tñ venialiter. nec dicit vehemens amator vxoris nisi magis delectet in ipsa q̄ in deo

Iterū aī

Solutio.

¶ Vtrum primus motus ad gulam sit peccatum mortale. ¶ Scōa q̄o hui⁹ capli

Queritur vtrū prim⁹ motus ad gulam sit mortale peccatū. Ad videt. qñ sicut luxuria ē mortale peccatū.ita et gula:ergo sicut primus motus ad luxuriā est mortale peccatū. ita primus motus ad gulam est mortale peccatū. Itē si primus motus ad gulam nō est mortale pctm̄.quare ita culpatus est esau et punitus pro appetitu lenticule ruffe. si dicat q̄ primus motus ad luxuriā est mortale peccatū. quia vis concupiscibilis quantū ad vim generatiuā corrupta est et infecta prim⁹ motus ad coeūdū est peccatū.sed quantū ad vim nutritiuā tñ corrupta est et propter hoc primus motus ad gulam nō est peccatū. Probatur q̄ hec solutio nulla.quia corruptio et infectio vis concupiscibilis pena est: ergo vtrūq̄ bonū et ex bono inquantū bonū non est malū: ergo ex eo q̄ vis cōcupiscibilis est infecta nō est primus motus ad coeūdum pctm̄: ergo peccatū ex eo q̄ tendit ad illicitum sed similiter motus gule tendit ad illicitū: ergo est peccatum. Item comedere ante horā debitā est illicitū: ergo prim⁹ mot⁹ ad illud est peccatū. Solutio. vis concupiscibilis corruptiōi est et quantū ad vi nutritiuā et quātū ad vim generatiuā. sed nō ē infecta quantū ad vim nutritiuā nisi infectio dicatur intēsio corruptionis. Concedimus ergo q̄ magis corrupta est quātū advi gñatiuā q̄ q̄tū ad nutritiuā cui⁹ hec ē rō.qz adā re⁹ fuit lese maiestatis.voluit enī rapere diuinitatē ⁊ ꝓpt̄ hoc dānat⁹ ē ⁊ in sez in posteritate sua vñ vis ꝯupiscibilis magis corrupta est in pte illa scōz quā fit ꝓpagatio q̄ in alia parte.dicim⁹ ergo q̄ primus motus ad luxuriā est peccatū nō ex parte cause sed ex parte finis.quoniā tēdit ad illicitum.i. ad dele

Aī q̄ sic

Secundo.

Euasio.

ꝫ hoc aī.

Tertio.

Solutio.

ctandū in re temporali. tamen primus motus ad gulā nō est peccatū nisi tendat ad delectandū in cibo et potu. qdā enī ita assueti fiūt in cōmesatiōibus et ebrietatibus q statim quādo appetūt comedere libidinose appetunt et in talibus primus motus ad comedere est pctm̄ in alijs vero nō est peccatū. quoniā comedere scōm se et bibere secundū se licitū est. Esau aūt culpatur quia ardenter et libidinose appetit vñ peccauit. Ad vltimū dicimus q appetere comedere ātē horā debitā nō est pctm̄ scōz se. qm̄ naturaliter et q̄si de necessitate potest hoc aliquis appetere velit nolit vnde nō est in potestate nr̄a appetere: igit̄ comedere quādoq; est peccatū qñq; non. si sit motus naturalis tendens ad corporis sustētationem nō est peccatū. si motus libidinosus. i. tendens ad delectandū in creatura propter se peccatum est.

per hoc ad primum.

Ad illd de esau.

Ad vltimū

¶ Utrū omnis luxuria sit peccatū mortale.

¶ Tertia questio huius capituli.

Af q sic.

QUeritur vtrū omnis luxuria sit mortale peccatum et nō omnis ebrietas. et videt q sicut omnis simplex fornicatio est mortalis. ita quelibet ebrietas ponatur enī q iste velit delectari in hac muliere soluta et delectetur cognoscendo ipsā. alius velit delectari in optimo vino et delectetur in ipso equaliter. inde sic. iste delectatur in muliere et peccat delectando in ipsa. hoc est aūt quia delectatur in creatura sic. sed ille qui delectat̄ in vino equaliter delectat̄ in creatura: ergo equaliter peccat. sz qui delectatur in muliere cognoscendo ipsam peccat mortaliter: ergo et alī peccat mortaliter. et ita ebrietas est mortale pectatum. si dicit nō esse simile. quia vnū est prohibitū reliquū nō. Contra. quedā sunt mala quia prohibita sicut comedere pomū fuit malū quia prohibitū. qdā prohibita qz mala. sed delectari in muliere nō est malū quia prohibitū: ergo est prohibitū quia malum. et ita malū est in se et propter hoc prohibitū. sed delectari in vino eodē modo quo dictū est. malū est in se et ita debet esse prohibitū et sic mortale. Solutio. delectari in creatura citra deū nō est mortale. vnde delectari in muliere soluta cognoscendo ipsā est mortale et cadit sub prohibitione. sed non phibitione scripta tantū. sed sub prohibitione iuris naturalis. quia illicitū est secundū ius naturale cognoscere nō suā. quia si esset licitū non posset saluari respublica. acciderent enī mntue cedes hominū. sed bibere vinū scōm se indifferens est et delectari in vino citra deū venale est nec cadit sub prohibitiōe scripta nec sub prohibitione iuris naturalis. Dicimus ergo q qui cognoscit nō suā peccat mortaliter. nō tm̄ quia delectat̄ in creatura. sed quia cognoscēdo delectatur in non sua. et sic patet solutio ad obiecta. Sed iterū obijcit̄ cognoscere istā secundū se est indifferens. sed quia est soluta ꝓpter hoc est peccatū mortale. quia ꝓtra ius naturale est cognere nō suā. similiter bibere vinū ad superfluitatē propter circūstantiā superfluitatis est cōtra ius naturale. quoniā superfluitas corrūpit naturā: ergo bibere vinū ad superfluitatē est mortale peccatū. sed hoc est inebriare se: g̃ oīs q̄ iebriat se peccat mortaliter: ergo oīs ebrietas est peccatū mortale. Itē q̄cūq; vult voluntate rationis nocere alicui peccat mortaliter: g̃ quicūq; vult rōnis voluntate nocere sibi peccat mortaliter. sed quicūq; rationis voluntate inebriare se vult voluntate rationis nocere sibi: ergo. ꝛc. ergo omnis ebrietas voluntaria est peccatum mortale

Euasio. ꝫ hāc af.

Solutio.

Nō diligēt

per hoc ad rōnes.

Itez af.

Secundo.

Ad primū dicim⁹ q bibere vinū ad superfluitatē non est pctm̄ mortale. et hoc ꝓtigit duab⁹ de causis. s. ppt infirmitatē et ignorantiam. ex infirmitate nature ē q homo cito inebriatur et vinū nocet ei. vnde infirmitas quodāmodo excusat: ignorātia similiter excusat difficile enim est scire quod sit superflum nature: qm̄ aliquid dicitur superfluū qđ non est superfluū: et ecō uerso. et aliquid superfluū vni non ē superfluū alij: sz qui cognoscit solutā peccat mortaliter. qm̄ sit actu vl habitu se cognoscere non suam. vnde non est simile.

Ad primū

Ad secundū dicimus q oīs homo qui vult volūtate rationis inebriare se peccat mortaliter. secundum q velle trāsit supra hoc totum bibere in excessū ad grauamen nature: sed non sequit̄ ex hoc. ergo oīs ebrietas voluntaria est peccatū mortale: qm̄ i conclusiōe hec dictio voluntaria tenetur cōmuniter pro voluntate que transit supra bibere cum delectatiōe et pro voluntate que trāsit supra bibere cū excessu et grauamine nature. vnde fit processus ab inferiori ad supi⁹ cum signo vniuersali. et est fallatia cōsequētis. vel si placet distinguatur cōclusio de diuersis voluntatib⁹ et sic patet solutio illius argumentationis.

Ad scōm.

Falla cōntis

¶ Utrū inebrians alium peccat mortaliter

¶ Quarta questio huius capituli.

Af q non.

UTrum inebrians alium peccat mortaliter. videtur q non: quia inebriat⁹ tm̄ peccat venialiter. ergo et inebrians cum non moueat nisi adveniale. Contra. inebrians alū magis nocet ei q̄ si auferret ei decē sol. quoniā aufert ei vsū rationis. sed si aufert ei decē sol. peccat mortaliter. g̃ si inebriat alium peccat mortaliter. Item. ne facias alij qđ tibi nō vis fieri hoc est preceptū iuris naturalis. sed qui inebriat aliquē facit alij qđ sibi nō vult fieri nec debet velle ergo facit contra illud preceptum. ergo peccat mortaliter. Solutio. Quidā ex sola caritate inuitāt hospites suos ad comedendum et bibendū. qz forte hospites pudet comedere et bibere et ex huiusmōi frequenti inuitatione: sumūt inuitati occasionē bibēdi in excessu: et sic inebriantur. in hoc casu inuitans nec mortaliter nec venialiter peccat: quoniā non inebriat causaliter: sed tm̄ occasionaliter: sicut multi scādalizati sunt in christo et ex dictis eius. tm̄ christus nullum scandalizauit. Quidā vero diligūt amicos suos plusq̄ debent: tm̄ citra deum et inuitant amicos suos ad bibendum cū delectatiōe: quoniā volūt ex nimio amore letificare eos et si ex huiusmodi inuitatone inebrientur ipsi inebriantes non peccant nisi venialiter. Si autē per superfluuz potū grauarent naturā bibētium et excecarent rationē: peccarent mortaliter.

In oppo⁹

Secundo.

Solutio.

qm̄ iebriās peccat mortaliter.

Ad primū

Ad primū dicim⁹ q hec argumentatio nō valet. inebriās plus nocet iebriato q̄ si auferret ei decē sol. sed si ꝛc. ergo ꝛc. qm̄ cū aufert decē sol. aufert causaliter: sed cuz inebriat non inebriat causaliter: sed tantū occasionaliter.

Ad scōm.

Ad scōm potest dici q ille qui inebriat alīū nō facit cōtra illud preceptū. quia nō facit cōtrariū precepto: sed repugnās. venale enī nō est contrariū precepto neq; virtuti. sed repugnans sicut dictū est. sed adhuc videtur q ebrietas sit mortale peccatū. quoniā virtus est mediū viciorum duorū. s. superfluitatis et indigentie: ergo vbi est superfluitas nō est mediū: ergo nec virtus: g̃ nec sobrie

Af pt dici

Iterū af.

tas.sed vbi est ebrietas ibi est superfluitas: ergo vbi est ebrietas nō est sobrietas:ergo omnis ebrietas expellit virtutē. sed nichil expellit virtutē nisi mortale peccatū: ergo omnis ebrietas est mortale peccatum

Secund o Euasio. ꝫ quā aī. Itē aristo.dicit ꝙ virtus corrūpitur per superfluitatem et indigentiā: ergo sobrietas corrūpit̄ per ebrietatē cū ebrietas sit supfluitas.et inde vt prius.si dicit sicut p̄us dictū ēꝙ ignorātia illi⁹ supfluitatis excusat ne sit peccatū mortale. Contra.ignorātia illa aut est vincibilis aut inuincibilis. si inuincibilis excusat a toto : ergo ebrietas nō est peccatū mortale nec venniale si vincibilis:ergo nō excusat quin sit mortale. sicut si aliquis cognoscat nō suā ignorāter cū nō adhibuerit omnē diligentiā quā debuit talis ignorantia nō excusat eū quin peccet mortalit̄ cū ignorātia illa sit vincibilis.

Tertio. Itē probat ꝙ illa ignorantia sit vincibilis. qm̄ sancti vincunt eā qui nunc̄ comedunt vel bibunt superflue.

Quarto p augustinū. Itē augustin⁹ dicit ꝙ alimenta sumēda sunt sicut medicamenta. sed nō sumūtur medicamēta nisi quando scit̄ esse morbus:ergo nec alimenta debēt sumi nisi quādo scit̄ morbus famis vel sitis: ergo sicut ille q̄ accipit medicamēta sine morbo facit cōtra p̄bi cā et contra scientiā regitiuā corporis sic qui accipit alimenta sine fame facit cōtra sciētiā regitiuā anime

Quinto p paulū. ita peccat mortaliter. Itē auctoritatib⁹ p̄bat ꝙ ois ebrietas ē peccatū mortale. ap̄s dicit: carnis curam ne feceritis in desideriis. sed iste ebrius qui delectando in vino inebriat se curā facit carnis in desideriis: ꝯ facit contra preceptū apostoli : ergo peccat mortalit̄

Sexto. Itē in ecclesia.post concupiscentias tuas nō eas.ꝛ in exodo .nō cōcupisces.i. nō ibis post ꝯcupiscētias.ſz q̄ inebriat se sequit̄ cōcupiscētias suas: ergo vadit post concupiscentias suas:ergo facit cōtra preceptū: ergo

Ad primū istorum. peccat mortaliter. Ad primū dicim⁹ ꝙ duplex est superfluitas.scz p̄ceptibilis et imperceptibilis.de perceptibili verū est ꝙ vbi est superfluitas perceptibilis non est virtus.sed de perceptibili nō est verū. vñ hec est falsa generaliter intellecta vbi est superfluitas ibi nō ē virtus. quoniā in ebrietate est superfluitas: sed

Ad secūdū similiter. imperceptibilis.et illā nō expellit virtutē. Similiter

Ad tertiū. respondendū ad secundo obiectū . Ad tertiū dicim⁹ ꝙ ignorantia illa vincibilis est vno modo.alio modo inuincibilis.vincibilis secundū operationē et sic vincunt eam sancti abstinendo ab omi supfluitate cibi ꝛ potus comedēdo ꝛ citra sufficientiā. inuincibilis aūt determinatione. quoniā nec sciētia nec virtus potest determinare superfluitatē illā.et nonvalet hec argu

Hec argumētatio nō valet. mentatio.ignorantia illa est inuincibilis: ergo ebrietas nō est veniale nec mortale. qz alia de cā est ebrietas peccatū.ꝙ ex parte superfluitat̄.ſ. ex eo ꝙ ebri⁹

Ad q̄rtum delectatur in creatura. Ad quartū dicimus ꝙ hec est falsa.medicamēta nō debēt sumi nisi cū scitur eē morbus.est enī quedā medicina curatiua et talis nō sumit̄ nisi qñ est morbus. est enim ꝛ alia q̄ est p̄seruatiua q̄ sumitur ne veiat morbus.similiter cibus aliqñ sumitur ad repellendū famē q̄ iam est. aliqñ sumit̄ ne accidat fames.

Ad paulū. Ad auctoritatē dicimus apostoli ꝙ cū dicitur curā carnis ne feceritis in desideriis ibi p̄hibet diligentia curandi carnē in desideriis .i.voluptuose. sed non omnis ebrius habet huiusmodi curā siue diligentiā. vnde non sequit̄ ꝙ ois ebrius faciat contra

Ad vltimū illud preceptū. Ad vltimū dicimus ꝙ ille vadit post cōcupiscentias qui reliquit mandata dei. et ingredit̄ viā inferni. sed non ita est in ebrio qm̄ si citra deū appetit delectari in vino non propter hoc derelinquit viā dñi: vñ non sequitur ꝙ peccet mortaliter. Itē augustinus dicit. Alimonia est sumenda vt medicina. sed cum ab indigētia transitur ad quietem sanitatis in ipso transitu insidiatur laqueus concupiscentie et cū salus dꝫ eē causa edendi adiungit se tanq̄ pedisse quam periculoso iocunditas et sepe conatur p̄terre vt eius causa fiat quod sanitatis causa faciendū erat et sepe incertū est vtrū ad hoc necessaria corporis cura subsidiū petat an voluntaria cupiditas fallere mysterīū suppetat ad hoc incertum hylarescit infelix aīa gaudens nō apparere ꝙ satis sit moderationi valitudinis vt obtentu salutis obumbret negotiū voluptatis:nec idem vtriusq̄ modus est :nam quod salutis satis ē delectationi parū est.Ex his videtur ꝙ qui comedit circa valitudinem suam vel causa voluptatis peccet mortaliter.qm̄ augustinus dicit . ꝙ infelix est aīa que sic facit.ergo peccat mortaliter ex quo est infelix. Itē qm̄ deuentum est ad statum in quo incert⁹ est aliquis vtrū causa voluptatis comedat aut causa necessitatis tunc tenet̄ cessare:qm̄ teneturvitare motum anteq̄ sit mortalis.ergo si tūc non cessat peccat mortaliter:qm̄ cōmittit se discrimi : et ita videtur ꝙ ois bibens aut comedens causa delectationis peccat mortaliter. Contra.sancti dicūt ꝙ temporalia dātur nobis a deo ad solatiū.ꝯ licet habere consolationez in temporalibus:ꝯ et delectationez.ꝯ non ē peccatū delectari in creatura nec bibere vinum cuz delectatione. Solutio. Duplex est delectatio naturalis ꝛ voluntaria.naturalis sicut qm̄ vis⁹ delectat̄ i viridi colore et huiusmodi delectatio non est peccatum:voluntaria est que ē a libero arbitrio ꝛ talis duplex ē.est ei quedā aialis et diabolica.quedā spiritualis et diuina. Animalis et diabolica est qua delectatur homo i creatura propter se tm̄ et huiusmodi delectatio sēp est peccatum:vt sumatur delectatio pro motu nō ꝑ passiōe tale delectari est frui creatura. Delectatio spiritualis et diuina est qua delectatur homo in creatura citra deū et propter deum et talis est bona. Unde psal. Delectasti me dñe in factura tua . et sic delectātur sācti in temporalibus . Ad auctoritatē augu. dicimus ꝙ aia ōr infelix non propter mortale peccatū sed propter miseriā.ſ.propter infirmitatē nostram ꝛ ignorantiam qua non potest scire.vtrum voluptas moueat appetitus aut necessitas. Ad aliud dicimus ꝙ hec argumentatio nonvalet. tenet̄ rep̄mere motū anteq̄ sit mortalis et non rep̄mit.ꝯ obmittit quoniā in illo instanti determinato ante tenet̄ rep̄mere vt feratur determinatio ad hoc verbū rep̄imere: vt hoc patet in questione de obmissione.

Iterū aī ꝫ augustinū.

Secundo.

In oppm

Solutio.

Ad augustinum.

Ad aliud.

¶ Utrum superfluitas et preciositas vestium sit mortale peccatum.

¶ Alia questio incidens.

Queritur postea vtrū superfluitas ꝛ preciositas vestium sit peccatum mortale.videtur ꝙ sic.quoniam apo.dicit in p̄ma ad thitū. Mulieres sint in habitu honesto et non in tortis crinibus : aut auro aut argēto aut margaritis vel preciosa veste. Sic igitur p̄hibet mulierib⁹ preciositatē vestium : ergo viris multofortius.ergo p̄ciositas talis ē contra preceptū apli.ꝯ est mortale peccatum. Item apo.in eadē.habentes alimenta et quibus tegimur his contēti sim⁹ ꝛ glo.dicit quibus tegamur non ornemur: ꝯ ornatus

Aī ꝙ sic

Secundo.

Tertio. vestium est in prohibitione et inde vt prius. Item. cyprianus martyr mulieres que serico et purpura induuntur christū induere non pñt. et que ornatū monilū et auri habent ornatū cordis perdiderūt et sic peccauerūt mortalit. Itē grego. sup illud luce: hō qdā erat diues qui induebatur purpura et bisso dicit: nisi preciositas vestiū culpa esset. nō ita grauit dānatum ostenderet dñs diuitē in inferno. videtur ergo q sit peccatū mor. Contra. apostolus dicit omnia munda mundis. Itē in euangelio nichil qđ intrat in os coinquinat hoiem. ꝛc. ergo nichil quod applicet corpori coinquinat hoiem. sed tantum qđ exit de corde. Solutio. preciositas vestiū nō est peccatū nisi in corde sit aliqs prauꝰ appetitꝰ. Itē in esdra. comedite pinguia ꝛ bibite mulsū: ꝑ comedere delicate non est peccatū: ꝑ nec vestire delicate. Solutio patet ex predictis. qñ si aliquis delectetur in vestibus citra deū non peccat mortaliter. similiter de cibis. licet enī vestes habere preciosas magis et minus secundū statū persone ꝛ cō suetudinē patrie sicut dicit seneca ad quādā reginam indue te delicate non ꝓpter te. sed propter reginā ne vilescat dignitas regni. Et notandū q sicut in cibis delicatis peccatū est ex delectatione et ex dāno pauperū. ita in vestibus preciosis et primo ex superbia ꝛ ex scandalo. sed euitatis huiusmodi non est peccatū.

Quarto p gregoriū.

In oppoⁿ Secundo.

Solutio. Item ex aī.

per hoc ad rōnem.

¶ Q. ieiunium sit species abstinentie
¶ Quintum capitulum.

DE ieiunio hic dicēdū quoniā ieiunū est species abstinentie. primo de institutione ieiunij. ideo de essentia ieiunij. tertio de vtilitate ieiunij. quarto de tēporibꝰ ieiuniorū. quito de eis qui soluūt ieiuniū

Aff q papa peccauit.

ARca primū sic obijcit. dñs papa iniūxit quique ne ieiunū quarta et vi. feria pro liberatione terre sctē. sed videtur q peccat mortaliter sic instituēdo quoniā legit in iudith q cū olofernes obsedisset betuliā sacerdos indixit ieiunium quinq dierū. vt deus liberaret populū suū de hostibꝰ. qđ cū audisset iudith redarguit sacerdotes dicens. quid tentatis dominū nō est iste sermo qui misericordiā ꝓuocet. sed potiꝰ qui irā excitet. si ergo peccauerūt mortaliter tale ieiunū instituēdo. similiter papa peccat mortaliter cōsimile ieiunū instituendo et de causa cōsimili.

Solutio.

Solutio. non est simile. quoniam ieiunū qđ instituit papa fuit simplicis supplicatiōis non artans aliquo modo dñm ad aliquid agendū. vñ hoc non fuit tētare dñm. artabant enī ipsū quodā modo ad liberandū quoniā proponebant se reddituros ciuitatē nisi statiꝫ post ieiunū quinq dies vel ante liberaret eos. ꝛ sic tētabant dñm. vnde peccabāt: sicut iudei in deserto tētauerūt dñm dicentes. nunquid et panē poterit dare. ꝛc. ꝓponebant ei se redituros in egyptū ad ollas carniū nisi dñs daret eis panē. sed papa in ieiunio illo nō proposuit se facturū aliquid inhonestū si dñs non redderet terrā sanctā peracto ieiunio nec christiani ieiunantes similiter vnde non peccauit

¶ Secunda questio huius capituli.

SIc proceditur. ieiunū est abstinētia a cibo ꝛ potu scōm formā ecclesie causa satisfaciendi ꝓ peccatis vel causa vitandi peccata vel causa habendi vitam eternā. Sed queritꝰ cū ieiunare sit motus meritorius cuius virtutis sit. videtur q temperantie. qñ

Aff q tēperantie.

ieiunare ē abstinere a cibo et potu. et abstinere motꝰ est abstinentie et ita tēperantie. ergo ieiunare ē motus temperantie. Contra. aliquis ieiunat satisfaciendo pro peccatis: hoc ieiunare ē satisfacere: qñ nō sūt ibi duo motus quorū vnus sit ieiunare alius satisfacere. Sed ꝓstat q satisfacere motus est iusticie: ergo cum huiusmodi ieiunare sit satisfacere tale ieiunare est motus iusticie. non ergo tēperantie ¶ Preterea. ieiunare est deuincere ꝛ reprimere motus illicitos carnis: sed debellare et superare motus est fortitudinis et est in irascibili. ergo ieiunare est motus fortitudinis: non ergo temperantie. Solutio. Nichil prohibet motum exteriorem vnum et eundem numero esse duarum virtutum. vnius vt imperantis. alterius vt elicientis. vnde cū aliqs ieiunat vt satisfaciat pro peccato. illud ieiunare est motꝰ iusticie vt iperātis et tēperātie vt elicientis. Et sic patet solutio ad primo obiectū. Ad secundū dicimꝰ q reprimere motus illicitos carnis vno modo est ī concupiscibili et est motus tēperantie. Alio mō in irascibili et ē motus fortitudinis: qñ reprimere motus illicitos fugiendo vel elongando se ab eis in concupiscibili et est motus temperantie: reprimere autē eos per modum belli et quasi insurgēdo in ipsos est in irascibili sicut dicit irascimini et no. peccare. per hoc patet q aliqđ ieiunare est a fortitudine imperante: sed tñ a temperantia eliciente. Similiter aliqđ ieiunare est a caritate imperāte et a tēperātia eliciente: sicut illud qđ fit pure causa eterne vite habende. Sed obicitur. satisfacere est proprius motus iusticie: sed huiusmodi ieiunare est satisfacere. ꝑ hoc ieiunare est proprius motus iusticie. Solutio. motꝰ quo aliquis vult affligere se per ieiunū. vt satisfaciat pro peccatis suis est ꝓprius motus iusticie et ex eo est elicitus. Motus aūt quo aliquis vult abstinere a cibo et potu vt puniat se et satisfaciat est proprius motus tēperantie: ſz ꝓut est imperata a iusticia. Motus aūt quo aliquis vult abstinere a cibo et potu tñ: propter hoc vt habeat vitam eternam est propriꝰ motus temperantie: ſz ꝓut imperata a caritate. Hec igitur propositio: hoc ieiunare est satisfacere proprie intellecta est falsa: sed topice loquendo est vera vt intelligitur per causā: qñ ipsū ieiunū siue abstinētia a cibo et potu causa ē quare volūtas puniēdi se sit satisfactoria. volūtas enī puniendi duꝫ punit est satisfactio proprie: sicut verberatio qua aliquis verberat aliquē pro peccato. s. sacerdos non est satisfactio sed voluntas sustinendi penaꝫ dum sustinet eā est satisfacere proprie. Itē. comedere est voluntarium: ergo potest eē meritorū: siue sit tur debitis circunstantijs: sic igitur comedere temperate ē meritorū vt per aduerbiū importētur debite circūstantie. ꝑ ē motus alicuius virtutis: sed sobrietas idem ē q abstinentia. ꝑ comedere temperate est motus abstinētie. Itē. comedē tēperate ꝓsistit in mediocritate: ergo ē mediū iter aliqua extrema nō nisi iter superflue comedere et diminute comedere: qñ non possūt alia extrema assignari: sed inter eadē extrema mediat abstinentia. ergo comedere temperate ē motus abstinentie. Itē. abstinere et comedere tēperate sunt eiusdē discretiōis: qñ virtus que discernit qñ et vbi et quantū et quomodo abstinendū sit: discernit etiā quādo et vbi et quantū comedendū sit. hoc aūt est comedere temperate. ꝑ eiusdē virtutis sunt abstinere et comedere temperate: ꝑ secūdū hoc co-

In oppoⁿ

per hoc ad primum.

Ad scōm.

Secundo.

Solutio.

Iterū aī

Secundo.

Tertio.

Iterum aī

In oppo^m medē tēperate ē mot⁹ abstinētie: ꝫ si hoc. ꝙ comede re temperate est abstinere vel qui comedit abstinet. quorū vtrūq; est falsū. Ad hoc est cōmunis solutio q^d

Solutō ꝫ aliquos. comedere non ē motus abstinentie sed iusticie: quia hoc debet hō sibi Similiter coire cū sua tēperate nō est motus continentie: sed iusticie hoc enī debet ma=

ꝫ hāc solutionē aī. ritus vxori. Sed eadē ratione potest dici q^d oīs motus virtutis erit proprius mot⁹ iusticie: qr debetur alicui. s. vel sibi vel proximo vel deo: et ita mot⁹ patientie erit proprius motus iusticie cū debeatur deo quod falsū est: quia patientia est species fortitudinis

Solutō ꝫ doctorem. Dicim⁹ ꝙ q^d comedere temperate motus ē cuiusdā virtutis que idē ē q^d abstinentia. vnde motus est abstinentie per accidēs loquendo. sicut retinere retinēda ē motus largitatis per accidens loquendo. quoniā virtus que mediat ista duo retinere omnia dare duos habet actus. s. retinere retinenda: et dare dāda et ex parte retinendi vocatur parcitas et ex parte dāndi vocatur largitas. vnde proprie loquēdo retinere retinēda est parcitas: dare danda proprie loquēdo ē largitas. tñ per accidens loquēdo retinere retinēda motus est largitatis: qr largitas idē est qđ parcitas: et sic non sequitur retinere retinenda ē motus largi

per hoc ad rōnes. tatis. ergo retinere ē darevel ille qui retinet dat. Eodem modovirtus que mediat inter ista duo extrema superflue comedere et diminute comedere: duos habet actus. s. abstinere debito modo et comedere tēperate: ex parte abstinendi vocatur abstinētia ex parte comedendi: non habet nomē. Sic igitur comedere temperate motus ē abstinētie per accidēs loquēdo: nec ex hoc sequitur q^d comedere tēperate sit abstinere vel ille q̄ comedit abstinet: sicut patet ī simili

¶ Qđ ieiunū sit vtile duabus de causis.
¶ Tertia questio huius capituli.

Utrū ieiunū sit satisfactorium. Arguitur. Solutio. ꝫ istud vltimū aī. Ultra vtilitatē ieiunij. Nota q^d ieiunū vtile est duabus de causis. Prima quia satisfactorium Secunda qr medicina. satisfacit enī aliquis pro peccatis suis ieiunando ꝛ affligendo corpus suū sicut dicit apo. q^d si nosmetipsos dijudicaremus: nonvtiq; iudicaremur. Sed obicitur. ieiuuare est motus virtutis. ꝙ consistit in medio: sed natura delectatur ī medio et contristatur in extremis. superfluitas enī ꝛ indigentia corrūpunt naturam. sicut ꝙ vis⁹ delectatur in medijs et contristatur in extremis. sic natura delectatur in medio et cōtristatur in extremis. ꝙ ieiunij est delectabile nature secundū q^d ē motus virtutis. ꝙ nō est ei penale. ꝙ nō satisfacit pro pena peccati: ꝛ ita ieiunū non ē satisfactorū. Solutio. sine dubio ieiunij prout ē in medio delectabile ē nature simpliciter sumpte: sed prout abstrahit a corruptione tamen penale est corrupte nature: quoniā natura corrupta secundū q^d corrupta plus exigit q̄ debet. vnde in tob. versus finē dicitur. venter exactor. in alia auctoritate: clamorē exactoris non audit. i. ventris. qđ intelligitur de viro sancto qui non satisfacit ventri ī oī exactiōe sua. igitur qm̄ ieiunū est penale nature corrupte: propter hoc satisfactorū est et quātū ad hoc vtile est. Item vtile ē iquātū medicina: qm̄ vt dicit auctori. Non sanat oculum quod sanat calcaneum ieiunio sanātur pestes corporis: oratione pestes mentis. sic igitur ieiunium est quasi medicina sanans pestes corporis: id est reprimens motus illicitos carnis. Sed videt q^d ieiunū sanet etiam pestes mentis. quoniaꝫ ieiunium non solū est in abstinētia a cibo et potu corporali. etiā in abstinētia ab omī peccato. vñ dñs per ysa. nōne hoc est magis ieiunij qđ elegi dissolue colligatiōes impietatis solue fasciculos deprimētes. ꝛc. ibi dicit glo. ieiunū deo acceptū est nō solū a cibis. ꝫ ab omnib⁹ rebus illicitis abstinere. ꝛ super illđ. ecce ad lites et cōtētiones ieiunatis. ꝛc. dicit glosa homo intertor vescitur carnibus draconis. sic igitur patet q^d ieiunium non tantum est in abstinentia cibi et potus. sed etiam in abstinentia ab omni illicito et sic ieiunium non tantum sanat pestes corporis. sed etiam pestes mentis Item. duplex est ieiunium. s. meroris et exultationis. ieiunū meroris fit aut pro spirituali absentia sponsi aut pro absentia corporali. pro spūali sicut quādo aliquis plorat pro peccatis suis penitēdo credens se nō habere gratiā dei pro pctis que fecit. p absentia corporali sicut patres antiqui ieiunabant et flebant desiderantes videre diem dñi et frui eius presentia corporali hoc modo ieiunat ecclesia in presenti donec veniat ad amplexus sponsi. ieiunū exultatiōis est quando vir cōtemplatur pre dulcedine ꝓtemplationis et a cibor alimonia ieiunat et ab amore mūdi se penitus alienat sic ieiunat sponsa dicens in cantic. nūciate dilecto quia amore langueo. quoniā pre dulcedine contēplationis languet et deficit oīs carnalitas. sicut dicit auctoritas: gustato spiritu desipit oīs caro. vnde propter dulcedinē cant⁹ dictum est. ipsec̄ balantū grex obliuiscit esū. sic igitur ieiunū non solū est ꝙ abstinentia a cibo et potu. ꝫ etiā ab amore mūdi q̄tū ad ieiunū exultationis: ergo non tantū sanat pestes corporis sed etiā mētis. Preterea. per predicta patꝫ q^d ieiunū valet ad vitā actiuā et ad cōtēplatiuā. et ad vitā eternā. falsū igit videtur dicere aplūs dicēs exercitatio corporis ad modicū vtilis est pietas autē ad omnia vtilis est. Solutio. ieiunū ꝓmo ꝛ per se nō est nisi in abstinētia a cibo et potu corporali. vñ primo et per se nō sanat nisi pestes corporis. verū est tamen q^d huiusmodi ieiunū nō valet nec̄ est meritorū sine abstinentia ab omni mortali. sed nō sequitur propter hoc q^d abstinentia ab oī mortali sit de essentia ieiu. et sic patet solutio ad primo obiectū. Eodē modo dicimus ad secūdo obiectū. quoniā exultatio que est ex dulcedine cōtēplationis nō est de substātia ieiunij. ꝛ verū est qđ dicit aplūs. exercitatio. ꝛc. intelligendū est respectu pietatis. quoniā tale ieiunū non assimilat nos deo ꝓprie et per se. qm̄ deus non abstinet hoc modo. pietas autē assimilat nos deo p se. qm̄ pietas est mīa et deus est mīa. Item pietas habet p missionē vite que nunc est et future quoniā iustū est vt qui vitā tēporalē tribuit alijs. a deo recipiat nunc vitā temporalē et in futuro vitā eternā. Sed queritꝫ quare dicit dñs in euāgelio. q^d filij sponsi nō possunt lugere vel ieiunare q̄diu est spōsus cū illis. videt enī q^d tūc magis possunt lugere. qm̄ mali cū quibus non est sponsus nichil boni possunt agere. vnde nec lugere nec ieiunare. sed boni cū quib⁹ est sponsus possunt lugere. vnde hieremias. vie syon lugent. i. sancti ꝛ prelati qui sunt via ad deū. exemplo et predicatione lugent p peccatis alior. Solutio. dñs dixit q^d filij spōsi. i. discipuli nō poterāt. ꝛc. i. nō erat in eis causa cur ieiunū indicerēt eis. qm̄ nec spūaliter nec corporaliter aberat ab eis sponsus. vnde nō erat in eis causa quare ieiunū meroris indicerēt eis nec verū erat cā q̄re ieiunū exultationis indicerēt eis. quoniā adhuc ha=

Ad idem.

Duplex ieiunium.

Augustin⁹

Tertio.

Solutio.

Ad primū
Ad scōm

q̄o incidēs

Aī ꝫ illud

Dictū hieremie exponitur.

Solutio.

bebāt aliquid de vetustatevite. sicut patuit in petro q̄ advocē ancille negauit dñm. vnde ad ꝓbandū q̄ ieiunium exultationis nō posset eis indici. subiūxit. nemo mittit nouū in vtres veteres.

¶ De temporibus ieiuniorum.
¶ Quarta questio huius capituli.

SEquitur de temporibus ieiuniorū. vnde notandū est q̄ecclesia ieiunat in q̄dragesima multiplici ratione. ¶ Primo vt soluat decimā tēporis. qm̄ xxx. et vi. dies qui sunt ieiunales in sex septiānis ante pascha sunt decima totius ān. i. trecentor et lxvi. diex quinq; dies residui non habēt decimā. ieiunam⁹ etiā vt purificati et mundati possim⁹ celebrare paschā. ieiunamus etiā in tempore illo in quo renouanť creature. vt erubescat homo si nō renoueť exuendovetерem hoiem et induēdo nouū cū cctere creature renouentur. quatuor aūt dies qui sunt ante sex septiānas illas non sūt de essentia decie. sed ieiunamus illos p̄parando nos ad digne ieiunādū et digne reddēdo decimā. ieiunamus etiā illos vt dies ieiunabiles simul fiāt quadraginta ad imitationē christi qui ieiunauit quadraginta dieb⁹. ieiunauit enī hoc numero dierū duplici ratione. ¶ Prima est vt nos doceret ieiunare et penitentiā facere scōm doctrinā decalogi et cuāgelij quaternarius ad euangeliū ptinet. denari⁹ ad decalogū et quaď decem sunt xl. Alia etiā ratione ieiunauit xl. diebus vt doceret nos per ieiunū deo acceptū obtinere remissionē pctōrū partes enī quadragenarij. i. aliquote simul sūpte faciūt. l. et p quinq̄ginta significatur remissio pctōr. quoniā quiquagesim⁹ ānus est iubileus. i. remissiu⁹. qm̄ tunc remittebantur debita tunc liberi fiebant serui tunc quilibet redibat ad possessionē p̄priā per quod significať remissio peccatorū et liberatio spūalis. Sed videť q̄ in die parasceue non esset ieiunandū. dicit enī apostolus michi aūt absit gloriari nisi in cruce dñi nostri iesu christi: ḡ gloriādum est in cruce domini. similiter gloriādū est in die crucis dñi: ergo gaudēdum non ieiunandum ieiunio meroris. Itē celebramus cū gaudio nō ieiunādo passionē beati petri et aliorū sanctorū. multofortі⁹ debemus celebrare diē passionis dñi cū gaudio nō ieiunādo. Solutio. nos ieiunam⁹ in die parasceue. qm̄ tūc dñs ieiunauit et sittuit. vnde dicit Sitio. sitiebat enī salutē nostrā nec comedit in illo die nisi vnicū latronē quē sibi īcorpauit iuxta illō apli. Michi absit. ꝛc. sic ē itelligēdū. michi absit gloriari nisi in dilectiōe quā nobis exhibuit et ostendit patiēdo p̄ro nobis. Ad secundū dicimus q̄ nō est simile de passione petri ꝛ passione dñi. quoniā petrus passus est p̄prie p̄ro se. vñ crucifixus est vultu verso in celū. ac si diceret ego patior p̄ro regno celi vt illud habeā. christus vero passus est p̄ro nobis nō p̄ro se. vnde crucifixus est vultu ꝟso in terrā. ac si diceret p̄ro peccatorib⁹ patior. ꝛ qz in illa die maxime apparuit quantitas nostri pcti p̄ro quo filiū dei oportuit pati. ideo in illa die ieiunamus artius q̄ in alijs dieb⁹. ieiunam⁹ autē in alijs temporibus. sicut in quatuor tēporibus. instituit enī ecclesia ieiunia quatuor temporū p̄ro primicijs in qualibz parte ān istituit tres dies ieiunari vt ieiunat q̄ oīne ieiunū nostrū in fide trinitatis est faciendū. qm̄ aliter non placet deo. quoniā sine fide impossibile est placere deo. in ieiunijs quatuor temporū non est ieiunium exultationis nisi in vno solo tempore ad ieiunādum q̄ pauci ieiunant ieiunio exultationis. fit aūt illud ieiunū in septimana penthecostes: tunc enī acceperūt apostoli spiritū sanctum: et confirmati sunt a spiritu sancto. illi ergo qui confirmati sunt a spiritu sancto et qui vix possunt separari a caritate christi: possūt ieiunare ieiunio exultationis. ideo in illis ieiunijs cantatur canticū exultationis. s. alla. qđ non fit in alijs diebus ieiuniorū. ieiunamus etiā in vigilijs quorūdam sanctorū excellentiū duplici ratione. ¶ Prima est vt imitemur eos crucifigēdo carnē nr̄az cū vicijs ꝛ cō cupiscētijs sicut ipsi crucifixerūt. Secūda ē vt meli⁹ et dignius celebremus festa eorū: qm̄ caro bene nutrita impedit festiuitates dei et sanctorum. Sed obicitur in veteri lege ante incarnationē dies precedebāt noctē: qz homo cecidit a statu glorie in statū culpe. i tempore gratie nox precedit diē quia homo redijt a statu culpe in statum gratie. Unde apo. ¶ Nox precessit ꝛc. sed nos sumus in tempore gratie: ergo quādo ieiunamus debemus in ieiunio nostro abstinere ī nocte precedēte et die sequēte: sic aūt non facim⁹ imo econuerso abstinemus in die et nocte sequente. Solutio. Solutio. quādo ieiunamus repr̄esentamus statū veterē et ideo dies precedit noctem: sicut econuerso in veteri testamento iudei repr̄esentabant statum gratie in solennitatibus suis habebant enim solēnem noctē precedentem et diem sequentem.

¶ Utrū electuaria soluant ieiunū.
¶ Quinta questio huius capituli.

QUeritur circa soluētia ieiunū. querit vtrū electuaria soluant ieiunū. videtur q̄ nō: qm̄ medicina sunt: et facta p̄ro medicina. ergo nō soluūt ieiunium. ¶ Contra. confortatiua sunt ꝛ auferūt penalitatem ieiunij. ergo soluūt ieiunū. Solutio. quedaz electuaria sūt que non confortāt: et illa nō soluūt ieiunium: quedā confortant et illa soluunt ieiunium si causa confortatiōis sumātur et nō tātum causa medicine. Sed si tantū causa medicine sumuntur et causa necessitatis. ¶ Dicebat prepositiu⁹ q̄ soluunt ieiuniaz quantū ad essentiā ieiunij: sed non quantum ad meritū. Sed videtur q̄ etiā soluāt quātū ad meritū: quoniam faciunt ieiunū non penale vel min⁹ penale. ergo minus satisfactorū: ꝛ ita minus meritorū remissionis pene et hoc bene concedim⁹: tñ nō soluūt ipsū quātū ad meritū vite eterne. ¶ De vino similiter queritur vtrū soluat ieiunū. videtur q̄ sic. Est enī cibus et potus: ḡ eque soluit ieiunū: si sum⁹ post prandiū sicut ante. Solutio. si ante sumť soluit ieiunium si post non soluit: qm̄ necessartū est post comestionem bibere. qm̄ potus ē sequela cibi et ducit cibū ad mēbra et iuuat digestionē: et ideo sustinet ecclesia bibere vinū post comestionē absq; solutione ieiunij. aqua vero siue ante siue post bibatur nō soluit ieiunū: qz tñ potus est. que aūt soluūt ieiunū notantur in hoc versu. ¶ Pre propere laute nimis ardenter studiose. pre propere: sicut si aliquis comedit in. xl. ante maorem missam soluit ieiunū: nisi excuset eū necessitas probabilis. laute: qm̄ nimis delicata cibaria facit sibi parari: tunc soluit ieiunū. nimis. qm̄ ad superfluitatem comedit. ardenter qm̄ nim⁹ est appetitus. studiose. qm̄ exquisitas querit salsas: et huiusmodi istis quinq; modis soluitur ieiunū. Sed querit cū multi pisces sint eque delicati vel magis q̄ carnes: cur p̄misit ecclesia generaliter esum piscū et generaliť p̄hibuit esum carnium. Solutio. p̄ro peccato ade non

Ieiunū q̄dragesim̄.

Tribus de causis ieiunamus illo tempore.

q̄re xp̄s ieiunauit.

Remissio q̄ fiebat in iubileo.

Aī primo.

Secundo.

Solutio.

ad illō apli

Ad scōm.

Nota.

De ieiunio q̄tuor tēporum.

Aī q̄ non.

In oppm

Solutio.

Opio p̄po sittui.

ꝑ hāc aī.

Solutō do ctoris.

q̄o incidēs

Aī q̄ sic.

Solutio.

Nota pran dij in q̄dragesima.

Alia q̄o incidens.

Solutio.

fuit aqua maledicta.ꝛ ideo nō ꝓhibeꝫ esus piscīū qui viuunt in aqua.sed terra fuit maledicta.et ꝓpꝫ hoc ꝓhibetur generaliter esus carniū aialiū queviuunt in terra.et ꝓbaꝫ alia ratione qm̄ pisces sunt frigidi generaliter. nec bene nutriūt nec incitant carnē ad libidinē. sed tot possent adiūgi piperate ꝙ equipollerent carnibus et sic posset solui rationium.

Alia rō.

¶De continentia.
¶Sextum capitulum.

DIcto de abstinentia dicendū est de cōtinentia q̄ similiter est abstinentia a coitu illicito.Est autē triplex cōtinentia.cōiugalis.vidualis.virginalis.Cōtinentia cōiugalis est abstinētia ab omni coitu illicito.vidualis cōtinētia est abstinētia ab omī coitu post fractionē corporis. virginalis cōtinētia est abstinētia ab omni coitu cū integritate carnis.Sed queriꝫ vtrū coire moderate.s.cū debitis circūstantijs sit motꝰ cōtinentie cōiugalis.Nō videt qꝛ eadē virtꝰ que in ꝓiugibꝰ moderat abstinētiā a coitu moderatā coitū:ꝙ etiusdē ꝛ̄tutis sūt abstinere a coitu q̄n abstinēdū.ꝛ sic de alijs circūstātijs.ſz abstinere q̄n abstinēdū ē a coitu est motꝰ cōtinētie cōiugalis: ergo coire moderate est motus ꝓtinētie ꝓiugalis.Cōtra.tale coire est reddere debitū.sed oīe reddere vnicuiq; qđ suū est est ꝓprius motus iusticie.sed reddere debitū vxori ē reddere et qđ suū est:ꝙ reddere debitū vxori est ꝓprius motus iusticie nō ergo ꝓtinētie.Solutio.sicut dictū est supra ꝙ comedere tēperate motus est abstinentie.ita dicimus hic ꝙ coire tēperate siue moderate motus est cōtinētie cōiugalis. et sicut dictū est supra nō est incōueniens eūdē esse motū duarū virtutū vnius vt elicientis alterius vt imperantis.vnde dicimus ꝙ coire moderate est cōtinentie cōiugalis vt elicientis:iusticie verovt imperantis.ꝓprie autē dicit motus aliquis meritorius illius virtutis esse q̄ ipm elicit.vnde coire moderate ꝓprie motus est cōtinētie nō iusticie. vnde hec est falsa. omne reddere vnicuiq; qđ suū est.est ꝓprius motus iusticie nisi fiat vis in appellatiōe.coire moderate scōm ꝙ ꝛ reddere debitū nomen habet a iusticia imperante non a iusticia eliciente.vnde ꝓpter hoc magis videtur esse iusticie vnde hec exceptio. quecūq; obiecta sunt supra de comedere temperate possūt hic obiici de coitu moderato.et propter hoc ad ꝓsens supersedemus.

Triplex cōtinentia

ꝓma q̄o huiꝰ capli.
Ad ꝙ sic.

In oppm

Solutio.

¶De virginitate.
¶Prima questio q̄ est scda huius capituli.

SEquitur vt dicaꝫ de virginitate et primovtrum virginitas sit virtus.scō de fructu ipsius. tertiovtrū fructus cētesimus sit duplex premiū.quarto vtrū corrupte per violentiā debetur aureola. quīto de hac auctoritate hieronimi. Cū deꝰ possit omia nō potest de corrupta facere incorruptā.sexto de hac auctoritate apostoli in ꝑma epla ad corī.vij.volo oīes esse sicut meipsū.septimo ꝙ temperantia in oībus sensibus debet obseruari.

Ad primo.

QRobatur ꝙ virginitas sit ꝛ̄tus.sic:illi siue eius motui debeꝫ fructus centesimus et sic p̄miū cētesimū. sed non debeꝫ p̄miū centesimū nisi virtuti vl motui ꝛ̄tutis:ꝙ virginitas est ꝛ̄tus vel motus virtutis et constat ꝙ nō est motus virtutis:ergo est virtꝰ. Cōtra.augustinus dꝛ et si cōtinentia in cōiugio nō seruetur de damnatione nō timeꝫ:ergo licet non seruetur continētia in cōiugio:tm̄ nō peccatur.aꝫ sine cōtinentia coniuges saluari possunt: ergo continentia nō est virtus:ergo nec virginitas.est enī virginitas sub cōtinentia.Item apo.in prima epistola ad corī.vij.Si virgo nubat non peccat.sit ergo ꝙ nubat et cognoscatur a viro suo:et sit ita ꝙ non peccauerit. inde sic. Quācunq; virtutē habuit ista habet modo: sed ꝓꝰ habuit virginitatem.ergo et modo habet eā: sed cōstat hoc esse falsum cū prius eēt virgo et modo non sit.ergo virginitas non est virtus. Item. habet vnā virtutem.s.caritatē.sit ita:et tm̄ cognita ē a viro suo. ergo habet oēs virtutes:sed non habet virginitatē ergo virginitas non est virtus.Item.omēs virtutes sui ꝑpares.ꝙ crescente vna crescunt oēs alie: crescat ergo caritas in hac:ꝙ virginitas crescit.ꝙ ista habet maiorem virginitatem q̄ prius:et hoc falsū. Solutio.hoc nomē virginitas multipliciter dꝛ. quādoq; dꝛ mundicia corporis siue integritas carnis:secundū ꝙ dicitur fatue virgines non sūpserunt oleū.et dicūtur fatue virgines que seruant integritatem carnis propter inanē gloriā vel propter aliqđ lucrū temporale.quādoq; dicitur virginitas oīmoda cōtinētia siue corporis siue mentis secundū qđ dicit apostolus Despondi vos vni viro virginē castam exhibere cristo.hoc modo ecclesia est virgo que parit deo filios spiritualiter:et tm̄ manet virgo post partum ad similitudinē beate marie.Tertio mō dꝛ virginitas omni moda abstinentia coitus cum integritate carnis ꝛ sic est virtus et ē idem qđ cōtinētia:sed importat qđdā accidens.s.integritatem carnis que non ē de essētia virtutis:tm̄ ē accidentalis perfectio virginitatis secūdum ꝙ virginitas.Similiter cōtinētia q̄nq; dꝛ oīmoda abstinētia a coitu ꝛ sic ē virtus:iportat tm̄ qđdā accidens quod nō est de essētia virtutis.s.vniuersalitatem q̄ importatur ꝑ hāc dictionē oīmoda quevniuersalitas nō est de essētia virtutis et gratia illius accidētis.dicit augu.Cōtinētia nō seruari in opere cōugali:tm̄ ipsa essentia virtutis.sed destruit accidēs.s.integritas carnis.Et sic patet solutio ad primum. Ad secundū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. Quācūq; virtutem habuit ꝛc.Dicitur enī amittere virginitatem nō quo ad essentiā:sed quo ad accidēs et est fallatia ex mutatione p̄dicati: vel etiā fallatia accidētis. Instātia.mucalus musicꝰ corrūpitur et nullꝰ hō corrumpitur:ꝙ mu.musi.nō est homo.Ad tertiū dicimus ꝙ hec argumētatio nō valet. Hec mulier habz oēs virtutes:intellige ī specie. ergo habet virginitatem.fallatia accidētis propter accidēs qđ importat hoc nomē virginitas. Ad vltimū dicimus ꝙ hec argumentatio nō valet. virginitas crescit ī ista:ergo hec est magis virgo ꝙ prius:qm̄ in prima hoc verbū crescit importat crementū quo ad essentiam. in conclusione hec dictio magis significat intensionē respectu integritatis corporis que non potest intendi vel remitti:etiam secundum ꝙ est in subiecto.vñ potest nullo modo vere dici.hec est magis ītegra ꝙ illa.

In oppm

Ad ꝙm sic.

Ad primum.

Ad scōm

Falla figure dictiōis vel accidēt

Ad tertiū.

Ad vltimū

¶De fructu virginitatis.
¶Secunda questio huius capituli.

QUeritur de fruciu virginitatis.Sed prius notandū est ꝙ triplex distinguitur:fructꝰ.s. tricesimus qui est coniugatorū quibus sufficit īplere opera decalogi in fide trinitatis: tricesimus enī numerꝰ fit ex terciano ducto in denarū. secūdus ē sexagesi-

triplex fructus.

mus qui est viduarū q̄re dñt hꝰ opa perfectiōis.q̄m et si licet cōiugatis thesaurizare.propter filios tamē illud nō licz viduis.ꝛ multa huiusmodi habem⁹.aut fit ex senario ducto in denariū.senarius autē pfectionem significat.qz deus impleuit opus suū sex diebus ꝛ septima requieuit.Itē centesimus fruct⁹ q̄ ē fruct⁹ virginū predicatorū martyrū qui debēt habere maiorem perfectionē.ꝛ ob hoc assignat eis cētesimus qui transit ad dexterā a leua.Et nota q̄ virginibus debetur centesimus fruct⁹.q̄m ✠gines angelicā vitā hñt que significat per cētenariū.Primo ergo sic obiicit demonstret aliqua que nupsit ✠go et est cognita viro nec amisit caritatē quā prius habuit:sed tantam habet vel ampliorē.inde sic.quantācūq̄ caritatē habuit prius habet modo.ergo quātūcūq̄ premiū pius debebatur ei debetur et modo.sed prius debebatur ei fructus centesimus:ergo ꝛ modo.Cōtra.Conugata est:ergo nō debetur ei nisi tricesimus.Itē augustin⁹ dicit q̄ celibatus iohānis nō pfertur cōiugio abrahe ergo nec premiū premio:ergo nec fructus fructui.sz celibatui iohannis debet fructus centesimus:ergo ꝛ cōiugio abrahe.Solutio.Ad primū dicim⁹ q̄ nō valet hec argumentatio.quantūcūq̄ fructus prius debebatur huic ꝛ modo.secundū q̄ ipoꝛtat per hūc terminū eius fructus.q̄m supra essentiam premij addit quēdā decorē qui debet solis virginibus p̄dicatoribus martyribus.Ad aliud dicimus q̄ non valet hec argumentatio:celibatus iohānis.ꝛc.Itē queriꝫ vtr virgini que nupsit:sed nōdū est cognita a viro q̄ debet fructus centesimus.videt q̄ nō.quoniā ipsa est coniugata:ergo ei debet tricesim⁹ fructus:nō ergo centesimus.Itē nichil est meritorū nisi volūtariū:ergo cū ista velit coire nō habet virginitatē voluntariā.et ista nō meretur fructū cētesimū cū sit adulta:ergo nō debetur ei fructus centesimus.Ad hoc dicūt quidā q̄ fructus centesimus nō debetur alicui virgini nisi tantū illi qui vouit virginitatē quales sūt sanctimoniales.Contra.in apocalipsi dicit de innocentib⁹.hȳ sunt qui cū mulieribus nō sunt coinquinati.virgines enim sunt ꝛ sequuntur agnū quocūq̄ ierit.qđ ꝓpriū est virginū.hoc est enī expressissime imitari ipsū.sz talibus qui expressissime imitant ipm debetur virginitatis fruct⁹.s.cētesimus:ꝯ innocentes habent fructū centesimū nec tamē emiserunt votū virginitatis :ꝯ votū virginitatis nō exigit ad hoc vt debeat fructus centesimus.Alij dicūt q̄ virgini que nupsit et nondū est cognita nō debetur fructus centesimus.quia proposuit se cognituram virū.sed eadē ratione nulli virgini siue sit in ✠iugio siue non.dūmō se cognituram virū proponat:debet fruct⁹ centesim⁹.Nobis videt q̄ si talis sit virgo que propria voluntate sine coactione aliqua parentū nupsit vel nubere proponat cū tā secundū huiusmōi ꝓpositū preponat cōtinentiā ✠iugalem virginali talis habenda est pro conugata nec est virgo verissime.vnde tali nō debet fructus cētesim⁹ Nec valet hec argumētatio.est ✠go mente et corpore:ergo ei debetur fructus centesimus.ꝛ est ibi fallꝫ cōsequētis.quoniā esse virginē mente et corpore supertus est ad esse dignū fructu cētesimo.vel se habēt vt excedentia ꝛ excessa.sed si esset ✠go oībus modis bene sequeret.si autē sit talis virgo que sit in caritate et nullo modo proponat se cognituram virū aut si nupsit coacta nupsit ꝛ quasi inuita:talis quātū in se ē in statu virginū est et ei debetur fructus centesimus.

Af primo.

In oppm Scdo p augustinū āte oppositū.

Solutō ad primum.

Ad aliud.

Af q̄ non.

Secundo.

Opinio aliquorum.

ꝯ hanc af.

Alia opio.

ꝯ hāc af.

Opinio dōctoris.

Ad primū

Falla ꝯntis

quoniā inuita est in statu cōiugatorū.et per hoc patz solutio ad obiecta. Ad rōnes.

Vtrū fructus virginitatis sit duplex p̄miū.

Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrū fructus centesim⁹ sit duplex premiū.videtur q̄ sic:q̄m dicitur ī fine canti.Attr affert pro fructu eius mille argenteos.i. aliquis virtuliter agēs habet pro fructu eius.s.vinee mille argē.i. perfectum p̄miū:q̄m millenarius est numerus perfectionis.Et paulopost dr.et ducēti his qui custodiūt fructum eius.s.vinee.s.predicatores habebūt perfectum p̄miū duplicatum.centenarius enī numer⁹ est perfectionis sicut millenari⁹.Predicatores igit qui custodiunt fructus vinee habebunt duplex premiuz et ita duo premia et equalia.qz centū et centū equalia sūt.Si predicatoribus debentur duo premia ꝛ nō debetur eis nisi fructus centesimus:ergo fruct⁹ centesimus est duplex premiū vel duo premia:et ita virginibus debentur duo premia.Et dicendū videtur p illud.exod.Precepit enī dñs in mēsa fieri quādam coronā aureā ī terra:ꝛ sup ipsā aliā coronā aureolā que dicitur aureola:qz minor erat q̄ inferior que dr aurea.significat vero aurea premiū illud qđ debetur simplicibus fidelibus qui non habuerunt in vita ista prerogatiuā operum.erat aūt ī terra aurea ad seruiendū diuersitatē meritorū.Aureola vero significat premiū quod debetur fidelibus qui habuerunt ī vita ista prerogatiuā operū.s.martyrij vel predicationis vel virginitatis.ꝛ dicitur aureola diminutiue nō quia sit minus in essentia q̄ istud p̄miū quod significatur p aureā:sed q̄m paucorū est.q̄m pauci sunt qui habent prerogatiuā operū.igitur cū aurea ꝛ aureola sint diuerse corone:ergo sunt diuersa premia. Sed virginibus debetur tam aurea q̄ aureola:ꝯ diuersa premia.et sic centesim⁹ fructus qui debet virginibus est duo premia.Hoc etiā videt per hoc qđ ecclesia cantat de iohāne baptista.trina centeno cumulata fructu te sacer ornant.q̄m fuit virgo/martyr/predicator.si trina serta:ꝯ tres corone et sic diuersa premia.Si conceditur.Contra.sit aliquis simplex fidelis qui non habet prerogatiuā operū:et sit aliqs virgo equalem habens castitatē cū illo simplici:et decedant illi in equali castitate.inde sic.vtrūq̄ p̄miatur p̄mio quod est aurea.et preterea virgo premiatur aureola quod est equale vel maius aurea:ergo virgo magis premiatur q̄ ille qui nō fuit virgo.Hoc etiam videtur qđ dicit in leuitico:q̄ cētesimus fruct⁹ ē maior.lx.et virgo premiatur centesimo alius nō.ꝯ magis premiatur q̄ alius.Item.fulgebūt iusti sicut sol Sed maior est claritas solis q̄ lune et aliarū stellarū Claritatē vero solis habebunt qui prerogatiuā operum habuerunt.ꝯ maiorē claritatem habet virgo q̄ alius qui non fuit virgo.ergo magis premiat.Contra.in equali caritate decesserunt.ergo equaliter premiantur.Ad hoc dicunt q̄dā q̄ hec argumentatio nō valet.vterq̄ premiatur aurea:et insup virgo premiatur aureola que est equalis auree vl maior.ergo magis premiatur virgo q̄ alius:q̄m non est magis beatus illis duobus premijs q̄ altero illorū tm̄:sicut ille non est magis bonus duabus virtutib⁹ equalib⁹ q̄ altera illarū tm̄ Sed contra.illud premiū quod virgo habet preter aureā est aliquod gaudiū aut in deo aut in alia re.Si in deo:ergo ē substantiale premiū.

Af q̄ sic.

Cōfirmat.

Cōfirmat secundo.

Scdo p̄ncipaliter.

In oppm

Secundo.

Tertio.

Opinio aliquorum.

ꝯ hāc af.

et ita idē ē q̄ aurea. Si ī alia re.g̃ nō eq̃le auree:g̃ in ifinitū min⁹.aliter esset ibi pcñ mortale.qñ in ifinitū magis ē gaudiū deo siue in deo q̄ in alia re.tḡ nulla est illa solutio.qō concedimus. Unde dicimus q̄ centesimus fructus. vnde premiū est in essentia.s.in aureola.ꝛ in aurea supponit p̄miū subāle.sz cū q̄dā accidente.s.cū quodā signo quod erit in corpore eoꝝ qui habuerūt prerogatiuā operū ꝛ gaudiū de illo accidēte improportionabile gaudio de substātiali premio. qñ se habet ad illud sicut punctus ad lineā ꝛ superficiem.ꝛ ꝓpter hoc nō accidit q̄ virgo magis premiat̄ q̄ non virgo qui decessit in equali castitate. Ad illud quod ꝺr q̄ centesimus fructus est maior lx. Dicimus q̄ verū est q̄tū ad dignitatē: qz semp dignior est q̄tū ad statum: sed non est semp melior. sed in pluribus. Similiter cū ꝺr maior est claritas solis q̄ lune. verū est vt in pluribus.sed non est verū intelligēdo hoc secundū significatū.ad litterā aūt verū est. Qō aūt obicitur q̄ btūs iohannes baptista habet tres coronas. Intelligendū est sic. Coronatur pro trib⁹.ꝛ sic de cō similibus auctoritatibus. Item dicit augu. q̄ status celibū siue virginū melior est q̄ status continētium. Sed contra. Virgines ꝛ continētes se habentvt excedentia ꝛ excessa.qō patet:qz celibat⁹ iohānis nō prefertur coniugio abrahe:ergo aliquis cōtinēs est melior aliquo virgine.ꝛ ecōuerso. ergo vnus status nō est melior altero. Ad hoc dicūt quidā q̄ status virginum melior est.i.dignior. Sed contra. Decedant in pari caritate duo.vnus sit continens:alius virgo.cōstat q̄ equalia premia habēt q̄tum ad illud gaudiū quod est de fruitōne dei:ergo eque sūt beati.quoniā illud gaudiū quod habet virgo de illo signo ꝓ quod cognoscitur esse virgo improportionabile est premio substantiali.vt patet per predicta:ergo per illud non elicitur virgo magis beatus. ergo cū sunt eque beati sūt eque digni: ergo non est verū q̄ status virginum sit dignior. Alij dicunt q̄ status virginum melior est id est similior deo.id est per eum magis assimilamur deo.sed eodē modo potest improbari. Alij dicūt q̄ status virginū melior est in genere q̄ status continentium.qz optimū in statu virginū meli⁹ est optimo in statu continentiū. Unde virgo simpliciter melior est continente. sicut si optimus equus optimo asino melior.equus simpliciter asino est melior. Sed falsa videtur esse ratio quā assignant:qz non est necessarium q̄ optimus virgo sit melior optimo continente.quia si celibat⁹ iohānis nō preferet cōiugio abrahe. ꝯ abraham fuit vel potuit esse eque bonus vt iohānes. Sz nullus est adeo bonus in hac vita quin possit fieri melior. Potuit ergo abraham melior fieri quocūq̄ virgine.ꝛ sic optimus cōtinens potest esse melior optimo virgine. Solutio. Dicimus cū augustino q̄ status virginū melior est proprie loquendo q̄ status cōtinentiū alijs paribus. quoniam coniugatus est quodāmodo diuisus.ꝛ quandoq̄ cogitat q̄ dei sunt quādoq̄ que sunt mundi. Sed virgo in q̄tumvirgo magis est intentus ad ea que dei sunt.vnde plura opera meritoria facit ꝛ sepius q̄ cōiugatus.ꝛ sic auget de⁹ in eo caritatem. Unde omnibus alijs paribus exemptis hijs que ad status pertinent aut semp aut in pluribus maiorem caritatem habet virgo q̄ continens. et ideo melior est. Et sic ad litteram. status virginū melior est q̄ status continentium. nō potest plenius dici q̄ per hunc comparatiuū melior.

Solutō doctoris.

Ad rōnem

Ad aliud.

Ad aliud.

ꝯ dictū augustini.

Opinio aliquorum.

ꝯ hanc aī.

Alia opiō.

ꝯ hāc sicut prius.

tertia opio

ꝯ hanc aī.

Solutio.

De aureola et vtrū per solā violentiā debetur corrupte.

Quarta questio huiꝰ capit̄.

Postea queritur vtrū corrupte per solā violētiam debetur aureola.videtur q̄ sic.quoniā augustinus dicit q̄ non potest corrūpi corpus nisi prius corruptus fuerit animꝰ. sed in ista nō fuit corruptus animus:ergo nec corpus. est igitur integra mente ꝛ corpore:ergo virgo vel pro virgine est habēda:ergo aureola debetur ei. Item. beata lucia dicit. si inuitam me violaueris castitas duplicabit̄ michi ad coronā:ꝯ si violata fuisset multe adhuc deberet ei duplex.et sic tā aurea q̄ aureola deberet ei:ꝯ corrupte p̄ solā violentiā debet aureola. Itē. ābrosiꝰ ꝺt q̄ nullꝰ meret eo q̄ inuitꝰ agit:ꝯ eadē ratione nullꝰ demeretur eo q̄ inuitus agit. qñ oē meritū et demeritū cōsistit in voluntate.ergo ista que per solā violentiā corrūpit̄ a nullo merito cadit:ꝯ quicquid debebatur ei prius et modo:sed prius debebatur ei aureola.ergo ꝛ mō Contra.corrupta est corpore: ꝯ non est virgo. ergo ei non debetur aureola. Item.dicit teronimꝰ.q̄ ille que corrupte sūt:non audeant se sacris virginib⁹ cōparare.nec audeant consecrari. non sunt igitur tanti meriti corrupte:quāti sunt nō corrupte.ꝛ sic videtur q̄ non debebatur eis aureola:quātū enī ad aliud premiū non possūt esse equalis meriti. Solutio. nobis videtur q̄ si per solā violentiā corrūpitur aliqua ꝛ nullomodo consensit inter veras virgines habenda est quantū vnde ei debetur aureola.dicit enim augusti. q̄ cū quedā obstetrix vellet tentare de virgine an eēt virgo corrupit illā manu:tū illa nō amisit propt̄ hoc meritum virginitatis. Similiter dicimus si corrūpit̄ aliqua:vel dormiendo vel alio modo:dū modo non consentiat.non amittit meritū virginitatis:nec valet est corrupta carne.ergo non debetur ei aureola. qñ corruptio corporalis cui non est adiuncta corruptio spiritualis non destruit meritū virginitatis.sed corruptio corporis cū consēsu:meritū virginitatis destruit.ꝛ de tali corruptione loquitur augustinus. Ad auctoritatē ieronimi dicimus.q̄ corrupte per consēsuz propriū non audent se cōparare sacris virginibus:et de talibus loquitur ieronimus.consiliū est etiā vt ille que per solā violentiā corrupte sunt: non audeant ꝛ c.qz dubitare possunt probaliter an consenserit aliquo modo:et tales non debent consecrari nisi certuz esset q̄ nullo modo consenserint. Sed cū hoīes corrupti possunt consecrari.fiunt enim sacerdotes ꝛ epi quare similiter mulieres corrupte non possunt consecrari. Ad hoc dicimus q̄ neq̄ sacerdos neq̄ epūs est verus sponsus ecclesie.s.christi. vñ ipse dicit. Nō sū ego sponsus:sed amicus sponsi.quia sacerdos nō baptizat:nisi tñ mīstrādo.sed christus baptizat qui aīaz mūdat:illa vero que consecratur debet eē vera sponsa christi:et ideo oportet q̄ sit virgo. Sed obicitur iterū de hac aucto. Si inuitā me violauer[ca.du.michi ad c.sit q̄ violetur inuita:ꝯ castitas duplicatur ei ad coronā:ꝯ magis meret castitate q̄ prius.ꝯ modo meretur motu castitatis. Cōtra.corrūpit̄ corruptōne destruente castitatē. ꝯ nō mouetur motu castitatis. qō concedunt quidā dicentes q̄ tunc motu pacientie mouetur. Contra. In pacientia sunt duo.s.voluntas patiendi ꝛ ipa passio: ergo si mouetur motu pacien-

Tertio per ambrosiū.

In oppm

Secūdo p ieronimū.

Solutio.

Augustinꝰ

per hoc ad augustinū.

Ad ieronimum.

ꝯ dicta aī.

Solutio.

Iterū aī.

In oppm

Opinio aliquorum.

ꝯ hanc aī.

tie vult pati passionē siue sustinere. ⁊ hoc falsum: qm̄ inuita violatur. ⁊ ita patitur inuita. Propter hoc dixerunt quidā q̄ motu fortitudinis mouetur tūc. qm̄ fortitudo est in sustinēdis aduersis. Sed cōtra. Quelibet virtus consistit in medio: mediū autem respicit duo extrema: vnde quelibet virt⁹ respicit alio modo duo extrema. vnde sicut largitas dat quando dandū est/ ⁊ nō dat quando nō dandū est: sic patiētia sustinet qm̄ sustinendū est/ ⁊ rebellat vel resistit qm̄ resistendū est. actiua debet esse quelibet virtus. ⁊ ita patientia debet esse actiua: non tantū passiua. Quis ergo lucia inuita patiatur ⁊ resistat q̄tū potest hmōi corruptōi: nichilominus motu patientie moueꝛ. Qd̄ p̄cedit⁹. quelibet enī virtus habet propriū amorē et propriū odiū ⁊ delectatur in sibi cōuenienti: ⁊ contristatur in disconuenienti ⁊ et resistit q̄tum potest. vnde aristo. in ethy. In vnaquaq; virtute sunt propria bona et delectabilia. Motu igitur patientie posset lucia resistere si inuita corrūperetur. Coitus enī nō est tale quid q̄ si sustineatur promoueat hoīem ad melioꝛa. vnde patientia debet ibi resistere. Si contumelie ⁊ verbera sustineātur promouent hoīem ad melioꝛa. vñ non est opus resistētie in hmōi. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ lucia non volebat passionē illā simplr: sed volebat eam anteq̄ negaret fidem: et poterat esse q̄ simul. i. in eodē paruo tempoꝛe moueꝛet motu fidei ⁊ patiētie et motu castitatis. ⁊ si diceretur q̄ simul. i. in eodē instanti moueretur diuersis motibus scōm diuersas vires aīe. non posset hoc improbari: cū videam⁹ simile in motibus corporalibus. Item. queritur cui prope debetur aureola: an virginitati virtuti an motui eius. Si virtuti: ergo ei que est in coniugio que nōdū coiuit sed proponit coire: cum sit integra mente et corpoꝛe debeꝛ aureola. et hoc falsū. Si motui ei⁹. Cōtra. Sit q̄ aliqua virgo perueniat ad adultā etatem et mouetur primo motu fidei vel spei vel caritatis. ⁊ sic decedat. Ista nunq̄ mota fuit motu virginitatis: ergo ei non debetur aureola. qd̄ falsum. Si dicis q̄ ei debetur aureola: qꝛ parata fuit moueri motu virginitatis licet non fuerit mota: ergo eadem ratione huic scholari qui habet scientiam predicandi ⁊ paratus est predicare: licet non predicauerit debetur aureola. ⁊ hoc falsum. qm̄ nō est predicatoꝛ neq; martyr nec virgo: ergo ei nō debetur aureola. Solutio. Dicimus q̄ virginitati nullomodo degenerāti debetur aureola. qm̄ cum virginitas sit filia caritatis ⁊ caritas sp moueat surſū cū sit virt⁹ ignea: ꝛgitas nullo mō degenerās sp dꝫ appetere oīmodā mūditiā tam mētalē q̄ coꝛporalē. ⁊ sic patet q̄ virgo que est in cōiugio ⁊ appetit coire habet virginitatem alio modo degenerantem. vnde nō debetur ei aureola. Potest etiam dici q̄ motui virginitatis existenti in actu vel habitu debetur aureola. nec oportet propter hoc q̄ huic scholari qui habet scientiaꝫ predicādi debeatur aureola: quia multi sunt ita timidi vel remissi qui si mitterentur non reciperent libenter officiū predicationis. Sꝫ si aliquis scholaris habet scientiā ⁊ volūtatem promptissimā recipiendi officium predicandi ita q̄ nō deest nisi q̄ mittatur: tunc concedi potest q̄ ei debetur aureola.

Alia opio.

ꝓ hanc aꝝ.

Opinio doctoꝛis.

Ad primū

Alia q̄o incidens.

Arguitur.

Euasio.

ꝓ hoc aꝝ.

Solutio.

per hoc ad rōnem.

Alr̄ ꝑt dici

Nota.

re post coꝛruptionem. Contra hanc auctoꝛitatem sic obicitur. In resurrectōne integrabit penitus coꝛpus huius coꝛrupte: sed non erit maioꝛis potentie tūc q̄ modo: ergo modo potest eam integrare. ⁊ sic de coꝛrupta potest facere integram coꝛpoꝛe. ⁊ sic virginē. Item. coꝛruptam mente potest facere penitus integram mente. qd̄ probatur. quia dicit hieronymus super illud osee. Sponsabo te michi in sempiternum. Coniugiū hoīm de virgine facit coꝛruptam: sed coniugiū dei de coꝛrupta facit virginem. Cū igitur coꝛruptā mēte penit⁹ possit integrare. i. coꝛruptā coꝛpe pōt penit⁹ integrare ī coꝛpe. Ad hoc pōt solui dicēdo p̄o q̄ dn̄s nō pōt coꝛruptā coꝛpoꝛe integrare coꝛpe i. non significauit se posse. significauit autē se posse resuscitare moꝛtuos quia suscitauit aliquos: et se posse illuminare cecos: quia multos illuminauit. sed nō legitur q̄ coꝛruptā coꝛpoꝛe integrauit. Secundo modo potest dici q̄ coꝛruptā integrare potest de potentia: non de iusticia. sic potest dānare pe. de potētia: ſꝫ non de iusticia. qd̄ nō est consonū iusticie dei: vt huic que coꝛrupta est det aureolam. et sic patet soluto ad primū. Concedimus enī cōclusionē. Ad secundū dicimus q̄ de iusticia non potest deus integrare mente illā que coꝛrupta fuit mēte. sicut enī aliqua dignitas inerit virgini ex eo q̄ non fuit coꝛrupta coꝛpoꝛe: ita quedā dignitas inerit anime ex eo q̄ non fuit coꝛrupta naturaliter: et ad illā dignitatē siue ad statū illuz nō potest de iusticia de⁹ illā instituere. vnde ī amos. Non resurget virgo in israel. quoniā cū aīa resurgit a peccato: non resurgit virgo. i. in omnimoda integritate quā prius habuit. Quidā tamen exponūt predictam auctoꝛitatem sic. deus non potest facere de coꝛrupta virginez. i. non potest facere de coꝛrupta quin fuerit coꝛrupta. sed hoc dubiū est: quoniā gilbertus dicit in glosis super boecū de trinitate. q̄ de⁹ potest facere q̄ mundus nunq̄ fuerit. ⁊ quia dubiū est: aliis solutionibus adheremus.

ꝓ arguitur.

Secundo.

Opio p̄ma

Alr̄ ꝑt dici

per hoc ad primū.

Ad scōm.

Amos.

Expositio aliquoꝝ

¶ Utrum auctoꝛitas apostoli sit vera.

¶ Sexta questio huius capituli.

Queritur de auctoꝛitate apostoli: Volo oēs homines esse sicut meipsum. Videt q̄ apostol⁹ peccat moꝛtaliter hoc volendo. quoniam deus precepit creſcere et multiplicari: apostolus autē volebat oēs homines esse sicut se. i. virgines vel continentes perpetua continentia. volebat eī q̄ non creſceret vl multiplicaretur genus humanū. ergo volebat cōtra preceptū domini. ergo peccauit moꝛtaliter. Item. sciebat q̄ nondū erat finis mundi: ergo sciebat q̄ nōduz erat cōpletus numerus electoꝛū. et sciebat dominuz velle compleri numerū electoꝛum. ipse autē volebat non cōpleri numerū electoꝛū: cum vellet omnes esse continentes continentia perpetua. ergo volebat contrarium eius quod sciebat dn̄m velle. ergo peccauit moꝛtaliter. Solutio. ad preceptum dicimus q̄ preceptum de matrimonio nō fuit eternū: sed tempoꝛale. quoniam illa sola sūt eterna precepta ī quoꝝ ipletione seruat anima similitudinē dei. in matrimonio aūt non ē necessariū seruare similitudinē dei. tempoꝛale igit fuit preceptū de matrimonio. tunc enī fuit matrimoniū in precepto: quando necessarium erat genus humanum propagari: et per vniuersum mundū multiplicari ad preceptum dei. sed in tempoꝛe aposto li erat matrimonium ad remedium tantum: ⁊ modo

ꝓ dictū pauli aꝝ.

Secundo.

Solutio.

per hoc ad primū.

similiter. vnde apostolus non volebat contra preceptum dñi. ꝛ sic patet solutio ad primū. Ad scōm dicimus ꝙ apostolus nō volebat cōiūctim omēs hoīes esse virgines: sed diuisim. i. volebat istum per se virginem: ꝛ illum per se. ꝛ sic de alijs. sicut aliquis vult diuisim de quolibet canonico huius ecclesie ꝙ sit eps non tamē vult cōiūctim ꝙ quilibet sit eps. Sed probatur ꝙ apostolus volebat istud cōiūctim. quoniā melius est illū esse virginem ꝙ in matrimonio esse. similiter melius est istos duos esse virgines ꝙ esse in matrimonio. ꝛ sic de quolibet: ergo melius est omēs pariter acceptos esse virgines ꝙ aliquem esse in matrimonio. sed qō melius est magis est eligendū ꝛ magis volendū. ergo cū apostolus hoc sciret debebat magis velle omēs acceptos simul esse virgines ꝙ aliquē eē in matrimonio. ꝛ qō magis debebat velle magis volebat cū discretus esset: ergo volebat omēs hoies coniunctim esse virgines. Item. si aīma sola est in toto et qualibet parte. cū eadē sit ratio ī vna ꝛ in qualibet: ꝝ melius cum sit istū esse virginē ꝙ esse in matrimonio melius est omēs pariter acceptos esse virgines ꝙ esse in matrimonio. ꝛ inde vt prius. Item. si omēs essent virgines in tēpore apostoli forte cōplet⁹ esset numerus electoꝝ. et hoc erat dubiū apostolo. ergo cū dubia sint interpretanda in meliorem partem ꝛ melius esset omēs pariter acceptos esse virgines ꝙ esse in matrimonio. ꝛ magis debebat velle apostolus oēs pariter acceptos esse virgines: saltem in futuro. cum super hoc ignoret dei voluntatem. sicut si video aliquem summe indigentem debeo velle ipm esse summe indigentē in hoc instanti. cū sciam deum velle illō sed debeo velle ꝙ in futuro habeat vnde sustentetur cum super hoc ignorē volūtatē dei. Solutio. Melius est simpliciter omnes pariter acceptos esse virgines ꝙ aliquem esse in matrimonio: non tamen est magis eligendū vel magis volendū: quia non est magis fructuosū vel vtile reipublice ecclesie. vt in canti. Spōsa inuitat spōsum: veni dilecte mi egrediamur de cubili. cōmoremur in villis. mane surgamus in vineas. quasi dicat. surgamus ad opera actiue que sunt fructuosiora ꝙ opera contemplatiue. ꝛ sic patet solutio ad omnia obiecta.

Ad scōm.

Iterū aī.

Tertio.

Solutio.

Ad rōnes.

De vita contemplatiua et de temperantia.

POst hoc sciendum ꝙ contemplatiua nō tantum consistit in gustu et tactu: sed etiā in alijs sensibus. Cōtingit enim peccare per alios sensus. qō probatur. Dicit enim gregorius. Cum vox blanda queritur: vita sobria deseritur. ꝛ sic per auditum peccat. Item augustinus. Cuz cantus me delectat magis ꝙ res que cantatur: grauiter me peccasse cōfiteor. Item ysaias. Cithara ꝛ lyra ꝛ tympanū et tibia et vinum in conuiuijs vestris. ꝛ opus dñi nō respicitis nec opera manuū eius considerati. ergo peccatū est audire talia. Item in exodo. Cū dixisset iosue ad moysen. vlulatus pugne auditur in castris. Respondit moyses. Nō est clamor adhortātiū ad pugnā nec ꝙ vociferatio compellentiū ad fugā: sed vocē ludentiū ego audio quasi diceret. vocē peccātiū ego audio. ꝝ peccatū est in cantādo et in audiendo. Sed cōtra. Dauid citharizabat coram dño ꝛ psallebat. ꝛ hoc faciēdo merebat: ergo bonū est citharizare ꝛ audire sonū cithare: ergo nō est peccatū. Item. dauid ꝙ vocē cithare et psalterij excitabat in se spīm ꝓphetie. ꝛ hoc erat bonū: ꝝ bonū erat citharizare. ꝛ indevt prius. Item. bonū est videre pulchritudinē firmamēti ꝛ ceteraꝝ creaturaꝝ: vt per hoc miramur: cognoscam⁹ sapiētiā creatoris. ꝝ licitū est audire dulcē sonū cithare. vt per dulcedinem creature cognoscam⁹ dulcedinē creatoris: ꝝ audire talia non est peccatū. Nō cōcedimus si hac intentione audiamus. duplici enī de causa libet huiūsmodi instrumenta audire. Prima est. vt per dulcedinē soni consideremus dulcedinē dei: qui dulcedinē soni creauit. Scōa causa est. vt cōsolationē aliquā hmōi sonis habeamus ad fugiēdū tristiciā seculi ꝙ aliqn mortē aīe operatur: ꝛ ad fugiendū inhonestas ꝛ illicitas occupationes. Sola ergo volūtas ipropa delectādi in citharā cū consensu rationis reprehensibilis et vituperabilis in hmōi est. sicut patet in auctoritate gregoꝝ. et augu. Hoc etiā patet per ysa. dicentē. Cithara ꝛc. id est nō respicitis vosmetipos ad ꝙd facti estis. ꝛ opa manuū eiꝰ nō considerati. i. instrumēta quoꝝ sonos auditis nō considerati. nec per dulcedinē soni dulcedinē dei considerati. ꝛ hoc vobis culpabile est.

Tertio.

Solutio.

per hoc ad rōnes.

De iusticia. Capi. vij.

DIcto de tēperātia: dicēdū est de iusticia de qua hoc ordīe agemus. prīo de spēbꝰ eiꝰ. scōo vtrū omnis motus cuiuslibet virtutis sit motus iusticie. Misericordia. sicut dicit aug. iusticia est in subuentē do miseris. De opere ergo misericordie quod est elemosina: dicendum est primo. ergo videndū quid elemosina: que vtilitas eiꝰ. Secūdo. ī quo articulo omittit aliquis: si non dat elemosinā. Tertio. de electiōe elemosine. s. cui dāda sit elemosina. Quarto. de quā titate. s. quantū dandum sit Quinto. de ꝗbus potest fieri elemosina. Sexto. qualiter meretur dñs per elemosinā factā per manum serui. Elemosina potest sic describi. Elemosina est indigenti propter deū rei necessarie erogatio. Utilitas magna ē. sicut dicit dñs ī euangelio luce. Date elemosinam indigenti: et ecce oīa mūda sunt vobis. Et daniel dicit nabu. Redime peccata tua ele. et īiquitates tuas misericordijs pauperum: forsitā ignoscet delictis tuis. Et apostolꝰ ad timotheū. Corporalis exercitatio ad modicuz vtilis est. pietas animi. i. opera pietatis. s. elemosina vtilis est ad omnia. Contra primā auctoritatē sic obicitur. Multi enī faciunt largas elemosinas: et tñ pmanent in peccato mortali. ergo per dationē elemosine non sunt omnia munda. et sic falsa est illa auctoritas Solutio. Auctoritas sic est intelligēda. Date elemosinā ordinate et sicut debetis: et omnia munda sunt vobis. quoniā dans elemosinā debet incipere a se. vñ in ecclesiastico dicitur. Aime vestre sitiunt vehementer: et esuriunt similiter et moruntur frigore. qui ꝝ vult dare elemosinā debet prius cibare animā suā cibo fidei et spei et caritatis: et vestire eam vestimentis virtutū. de quibus dicitur. Beatꝰ qui custoditve stimenta sua. ꝛc. et tunc faciendo elemosinā erunt ei munda omnia. quoniā mundus erit a culpa et a pena. Potest etiā exponi auctoritas illa de illis ꝙ sunt in pctō mortali. sic. Date elemosinā. i. exercete vos in operibus misericordie: et ecce omnia munda sunt vobis. i. in prōptu est quod vos mundemini. quoniā si preparetis vos: deus infundet vobis gratiā: et remittet culpā et penā. Contra secundā auctoritatem sic obicitur. Daniel sciebat nabuchodonosor esse infidelem: ergo sciebat ꝙ non poterat redimere peccata sua elemosinis. ergo nullum erat illud consilium

Diffinitio elemosine.

ꝓ primā auctoritatē aīr

Solutio.

aīr itelligit auctoritas.

ꝓ secūdam auctoritatē arguitur.

Opinio alī quorum. Redime peccata tua elemosinis. Ad quod dicūt quidam q̄ non consulebat redimere peccata elemosinis nisi per quas euitaret penam eternam: quia sciebat hoc esse impossibile. sed consulebat ei per elemosinas redimere ⁊ vitare penā illam temporalem quam predixerat ei. s. q̄ eiciendus erat a consilio hoīm ⁊ fenum quasi bos comesturus. et hanc temporalē penā

Iterū ar. poterat vitare per donationē elemosinarū. Sed iterum obicitur. Daniel predixerat ei penā illam: ergo sciebat deū velle se illaturū illi penā illā: ⁊ cōsulebat ei q̄ per elemosinas redimeret illā. ergo consulebat contra id qō sciebat deum velle: ergo pecca. mortali

Solutio. ter. Solutio. Hec est falsa: Daniel sciebat deuz velle se illaturū penam illā. quoniā non sciebat hoc simpliciter: sed sub conditione .s. meritȝ nabuchodonosor mouentibus. sed merita poterant mutari: ⁊ sic pena

Isaias. redimi. sicut isa. non sciebat ezechiā moriturū simplr cū dicit. Dispone domui tue: qz morieris ⁊ nō viues. sed sciebat ipm esse moriturum meritis manētibus.

Alr p̄t dici Potest tamē dici q̄ daniel cōsulebat nabuchodonosor redimere pctā sua per elemosinas advitandū penam eternā. nec illud erat impossibile: qz poterat facere tā largas elemosinas q̄ deus infunderet ei gr̄az et sic dimitterētur ei peccata. vnde meditāte poterat

ꝫ auctorita tē apli ar. per elemosinas vitare penā eternā. Contra auctoritatem apli obicitur. Videtur enī falsa esse. quoniam ieiuniū quod est exercitatio corporis vtilꝰ est q̄ pietas. i. q̄ datio elemosine quod est opus pietatȝ. Sit enī q̄ aliquis ieiunet ex caritate ⁊ illeidē det elemosinā ex caritate. constat q̄ hoc ieiuniū ⁊ hec datio elemosine inq̄tum exeūt ab eadē caritate eque sūt meritoria vite eterne: ꝯ quo ad hoc parta sunt. sed q̄tū

Confirmat ad dimissionem pene vtilius est ieiuniū. Probatio. Ieiunū magis grauat q̄ datio elemosine: ergo magis est penale: ergo magis remissiuū pene. ⁊ sic ieiuniū simpliciter vtilꝰ est q̄ datio elemosine siue q̄ elemosina. ꝯ hec est falsa: Exercitatio corpis ⁊c. ad mo-

Solutio. dū ⁊c. Solutio. Hec est falsa gr̄aliter intellecta. Ieiunū magis grauat q̄ datio elemosine. vnde q̄tum ad dimssionē pene se habent vt excedentia et excessa.

Alr p̄t dici Dato etiam q̄ ieiunū vtilius sit q̄tuz ad dimissionē pene q̄ datio elemosine: ⁊ ex eadē caritate procedat: non tamē propter hoc simpliciter vtilius est q̄ datio elemosine. sunt enī in datione elemosine multa bona que nō sunt in ieiunio. qm̄ in datōne elemosine est mentis iocūditas: per quā excitaī deuotio q̄valet ad augmentū caritatis. in ieiunio autē nō est mentis iocunditas. ideo solent hoīes esse tristiores in dieb⁹ ieiuniorum q̄ in alijs diebus. ⁊ sic quodāmodo vtilior

Alia rōne probatur. est ad vitā eternā pietas: q̄ exercitatio corporis. Itē alia ratione. qm̄ misericordia assimilamur deo. in ieiunio nō. vnde dr. Estote misericordes sicut pater vester celestȝ. Item super illū locum apostoli. Pietas

Ambrosiꝰ. ad omia vtilis est. dicit ambro. Omnis disciplina aīe religionis consistit in operib⁹ misericordie. quā si aliquis sequitur ⁊ lubricum carnis patiatur: vapulabit

ꝫ dictū ambrosij ar. sed non peribit. Sed cōtra. aut intelligiī de mortali lubrico carnis: aut de venali. Si mortali: ꝯ hec ē falsa: vapulabit sed nō peribit: ideo peribit. Si venali. similiter non periret si nō faceret opa misericordie: ergo frustra dicitur illud.

Solutio. Solutio. De vtroq; lubrico. s. tam mortali q̄ venali potest intelligi. qm̄ si aliquis sit in lubrico mortali ⁊ insistat operibus misericordie punietur quidē pro peccato. sed non peribit: quia per operibus misericordie preparabit se ad obtinendum gratiam: qua data nō peribit. Similiter si sit in lubrico venali. s. sentiendo primos motus carnis vapulabit .i. punietur pro illis peccatis. sed non peribit: quia opera tusticie sustentabunt ipm. Item. Iterū ar ponatur q̄ hic sint duo habentes pares caritates et dent pares elemosinas et sint pares in omibus. excepto q̄ vnus dat cum maiori grauamine q̄ alius. q̄ autem dare elemosinā sit penale patet: quoniā aliter non esset satisfactorium pro pena. constat secundū positionem q̄ iste due elemosine sint equaliter meritorie vite eterne. sed queritur vtra illarum sit magis meritoria dimissionis pene. videl q̄ que magis grauat. est enim penalis magis: ergo meritoria dimissio

In oppm nis pene: cum omnia alia sint paria. Sed contra. Elemosina est satisfactoria pro pena: ergo equales elemosine sunt equaliter satisfactorie. igitur illi duo e-

Secundo. qualiter merentur q̄tum ad dimissionē pene. Item. Hylarem datorem diligit deus: ergo magȝ hylarem magis diligit. ergo gratior ē deo elemosina eius qui dat cum hylaritate: q̄ eius qui dat cum grauamine: ergo magȝ est meritoria dimissionis pene. Solutio.

Solutio. Ille dationes equaliter sunt meritorie dimissionis pene: oīb⁹ alijs paribus. et hec argumentatio nō valet. hec datio est magis penalis. ergo ⁊c. secunduz q̄ penale sumitur in actu: et quasi secundū quid respectu istius. Sed si eēt magis penalis secundū naturā per hoc ad ⁊ simpliciter tunc teneret: sed prima eēt falsa. qō patet per simile. qm̄ cū album modificatur ex parte aīe dicitur album: ideo q̄ iudicatur albū ab deposito secundū visum. similiter sanū in cibis cum modificatur ex parte hominis dr sanum. quod sanū est omni hōi bene habenti corpus. vt dicit aristo. similiter penale similiter est ideo illi grauans q̄ penale est nature bene disposite. vnde licet hec datio sit magis penalis huic melācolico: nō tñ magȝ est penalis simpliciter. ideo iste due dationes sunt eque penales nature bene disposite: cum sint equales. Item. ex alia parte nō

Hec argumētatio nō valet. valet hec argumētatio. hec datio magis placet deo: ergo magis est meritoria dimissionis pene. quoniaz licet magis placeat: non est tñ maior. vñ nec magis satisfactoria. et patet instantia in duobus. quorū vnꝰ dat obolū ex maiori caritate: alīꝰ. v. sol. ex minori caritate. datio primi magȝ placet deo qz ex maiori caritate: non est tamen magis meritoria dimissionis pene. Sed contra hoc obicitur. Sint hic duo quorum

ꝫ ista ar. vnus valde pauper: et dat duos denarios. alīꝰ valde diues et dat centum flo. inde sic. elemosina est meritoria dimissiōis pene: ꝯ maior elemosina magȝ est meritoria dimissiōis pene: ergo elemosina diuitis cū sit

Cōfirmat. maior est magis meritoria dimissiōis pene. Hoc etiā videtur per istud quod dr in eccle. Utilior est virtus cuz diuitijs. quoniā per diuitias potest diues existēs in caritate merere regnū celor. quod nō pōt pauper. et ita plures modos habet diues satisfaciens p̄ peccatis: q̄ pauper. quod sic dicitur. videtur ergo status

In oppm diuitis melior esse: q̄ statꝰ pauperis. quare ꝯ dicī in euangelio: Beati pauperes. Item. domin⁹ in euāgelio de paupercula muliere que posuit duo era minuta in gazophilaciū. dicit q̄ plus misit q̄ oēs alij. ꝯ

Secundo. non magis meretur diues dās. c. sol. q̄ pauper duos denarios. Quod concedimus. vnde dicimus q̄ argu-

Solutio. mentatio non valet. Elemosina est satisfactoria: ergo maior. et cetera. debet enim addi. alijs paribus.

hoc aũt non est verũ in proposito casu. Concedimus etiam q̃ status pauperis melior est simpliciter q̃ status diuitis. quoniã licet diues habeat diuitias quib⁹ potest mereri dimissionẽ pene: tamen pauper potest magis compati q̃ diues. ꝛ plus est cõpati q̃ dare pecuniam. quoniã compatiendo dat de suo: dando pecuniam dat quasi de alieno. quoniã diuitie sunt accidẽtia diuitis. ꝛ plus est de suo dare q̃ de alieno. vt dicit gregorius. Tamen quo ad quid ꝛ simpliciter melior est status diuitis q̃ pauperis. q̃tum ad hoc. s. qm̃ per diuitias potest mereri diminutõnẽ pene. quod nõ potest facere pauper. ꝛ sic intelligitur auctoritas que est in eccle.

¶Quando omittat aliquis si non det elemosinam.

¶Secunda questio huius capituli.

Queritur quando omittat aliquis ꝯ non det elemosinam. ¶Donatur q̃ hic sit aliquis pauper cuius paupertas euidens est. ꝛ aliquis diues qui habet superflua multa. videt q̃ in hoc casu iste diues omittat nisi det elemosinã huic pauperi: quoniã preceptũ est dare elemosinã. ergo diues iste tenetur dare huic pauperi pro loco et tẽpore. sed modo est tẽpus et locus cumvideat ip̃z indigere ꝛ habeat multa supflua. ergo omittit si non dat modo. Jtẽ in euãgelio. Que enĩ vultis vt faciant vobis hoĩes ꝛ vos eadẽ faciatis illis. Sz iste diues iuste ꝛ discrete vellet sibi dari elemosinã si esset in statu pauperis hui⁹. ergo iste diues tenetur dare elemosinã huic pauperi in hoc casu: ꝯ si non dat/peccat. Jtẽ. in prima canonica. Qui habuerit substantiã mundi huius ꝛ viderit fratrẽ suũ necessitatẽ habere ꝛ clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas dei manet in eo? Sed iste diues habet substãtiam huius mundi et videt fratrẽ suũ necessitatẽ habere: ergo si clauserit viscera sua ab eo si non dat elemosinã ei caritas dei nõ manet in eo: ꝯ si non dat elemosinam ei caritas dei nõ manet in eo: ergo omittit.

Secundo.

Tertio.

Euasio. ℣ quã ar. Si dicit q̃ non clausit: qz cõpatitur. Contra. Ad hoc tenetur tã diues q̃ pauper. ergo pro nichilo premisit apls. Qui habuerit substantiã mũdi hui⁹. nisi daret intelligi q̃ diues tenetur dare. Jtẽ hieron⁹. Aliena rapere cõuincitur qui vltra necessaria sibi retinere cõprobatur. ergo nisi iste diues det huic indigẽti de superfluis: pro raptore est habendus: igr̃ peccat mortaliter nisi det. Ad idẽ facit hec auctoritas Omi petẽti te tribue rem. s. si habes rẽ: si nõ habes saltẽ bonãvoluntatẽ. ergo cũ iste diues habeat rem tenet eã dare. et ita omittit si nõ dat isti. Cõtra. ¶Potest dare eque indigenti. ꝛ si dat absolutus est: ergo non tenet dare isti. Juxta hoc solet obici de illo cui obuiat aliq̃s in extrema necessitate cõstitutus. cõstat q̃ tenet ei dare modo. Sit ergo q̃ preparet se ad dandum ꝛ interim occurrit alius in extrema necessitate ꝯstitut⁹. quer̃t vtrũ tenetur dare primo. Videtur q̃ sic: qz pr⁹ tenebatur ei dare. ꝛ nõ est ab illa tentione absolut⁹: ergo adhuc tenetur ei dare modo. Cõtra. Si det secũdo: absolutus est. posito q̃ non possit reficere nisi alterũ tantũ: ergo non tenetur dare modo primo. Solutio In duobus casib⁹ omittit aliq̃s si non det elemosinã ¶Prim⁹ est qm̃ credit aliquẽ esse in extrema necessitate. tunc aũt credit hoc cũ dicat ei conscientia q̃ nisi det huic iste nõ habebit vnde sustentet. in hoc casu si non

Af q̃ casũ.

℣ hoc ar.

Solutio.

Quarto

Confirmat

In oppom

dat huic: peccat mortaliter. Etiã monach⁹ tenetur in hoc casu dare: licet abbas precepert et q̃ nullomodo det. qm̃ preceptũ abbatis non ligat aliquẽ contra preceptũ dei. vnde absolutus est a precepto abbatis in hoc casu. Alius casus est. qm̃ videt aliũ indigentem valde: licet non in vltima necessitate: et habet multa superflua nec proponit melius dispensare tenet dare illi modo. Sed tm̃ hec est cõcedenda. Jste diues tenetur dare huic indigenti pro loco ꝛ tẽpore. sed hec est falsa: modo est locus et tẽpus: si esset locus ꝛ tẽpus si non proponeret melius dispẽsare. Et sic patet solutio ad primo obiectũ per interemptionem. Ad scõm dicimus q̃ ille diues si esset indigẽs indiscretã haberet voluntatẽ: si oĩbus modis vellet sibi dari ab aliquo siue meli⁹ dispensare ꝓponente siue nõ. Ad tertiũ dicimus q̃ iste diues nõ claudit viscera sua ab hoc indigente q̃uis non det. qm̃ habet bonãvoluntatem dandi nisi proponeret melius dispẽsare. Ad auctoritatẽ hieronymi dicim⁹ q̃ iste diues pro raptore habetur si vltra necessaria retinere cõprobaretur. sed si superflua ꝓponit bene dispẽsare: nõ est habẽdus pro raptore nec cõprobare retinere superflua hoc casu. Ad istã auctoritatẽ Omi petẽti te tribue. dicim⁹ q̃ sic intelligenda est. si rem vel bonã voluntatẽ vel bonum verbũ. Unde iste diues nõ est transgressor huius precepti cũ habeat bonã voluntatẽ dandi sicut dictũ est. Ad illud qõ queritur de duobus in extrema necessitate constitutis vtrum tenetur dare isti. demonstrato primo. dicimus q̃ sic. ꝛ similiter scõo. sed neutri tenetur dare modo. tm̃ tenet dare alteri modo. vt iste terminus alteri teneatur cõfuse. ꝛ patet.

Per hoc ad primũ.

Ad scõm.

Ad tertiũ.

Ad hieronymum.

Ad aliã auctoritatem

Ad aliud.

¶Quibus danda est elemosina.

¶Tertia questio huius capituli.

Queritur de personis quibus danda est elemosina. queritur vtrũm magis danda sit elemosina corporalis consanguineis quibuscunq̃ q̃ extraneis. videtur q̃ sic. qm̃ iste est ordo caritatis: vt pr⁹ diligam⁹ propinquos. deinde extraneos. ergo magis dãda est elemosina consanguineis: q̃ extraneis. Cõtra. in eccle. 9z desudet elemosina ĩ manu tua: donec inuenias iustũ cui des. ergo magis danda est elemosina iusto: q̃ iniusto. ergo si extraneus sit iustus et cõsanguineus non: magis dãda est elemosina extraneo iusto: q̃ consanguineo malo. Jtem. deus magis diligit iustum extraneũ q̃ tuum consanguineũ malũ. sed tu debes illum magis diligere quẽ scis magis diligi a deo. ergo tu debes magis diligere extraneũ bonuz q̃ consanguineum malum. sed probatio dilectionis est exhibitio operis. ergo magis debes dare elemosinam extraneo bono: q̃ propinquo malo. Solutio. Quedã elemosina danda est melioribus et iustioribus pauperibus. vt elemosina que est de testamẽto. quoniã per preces sanctorum pauperum citius liberatur a pena ille qui mortuus est. sed elemosina quã facimus de propriis facultatibus magis danda ẽ propinquioribus q̃ extraneis melioreb⁹: aliis paribus. Similiter concedimus q̃ iustioribus pauperib⁹ magis danda est elemosina aliis paribus. sed pro quãta propinquitate debeã pferre propinquũ extraneo: nõ determiat ars: sed vnctio. Ad istõ qõ obicit. q̃ magis iustum magis debemus diligere: cũ deus magis diligat ipsũ. bene concedimus eo mõ q̃ de⁹ magis diligit

Af q̃ sic.

In oppom

Secundo.

Solutio.

Nota.

per hoc ad primũ.

Ad aliud.

ipsum maiori affectu vel maiori motu. quoniã deꝰ nõ afficitur nec mouetur: sed magis diligit. i. ad maius
Similiter et nos ad maius debemus ipm diligere:
Correlariũ non tamẽ maiori affectu. Ex predictis patet quibus
danda est elemosina. s. pauperibꝰ in quibꝰ est imago
dei et nostra. et quod eis damꝰ quodãmodo deo da-
mus. cũ ipsi sint imago dei et eis demus mꝫtũ tales
Ꝑ ista aꝝ. sunt. Sed cũ in histrionibus sit imago dei: videt ꝙ
dare histrionibus nõ sit peccatũ. mentitur ergo hie-
ronymus dicẽs. qui dat histrionibus imolat demoni
Hieronimꝰ bus. Item. histriones vtuntur arte sua sine pctõ. qm̃
Secundo. non est peccatũ citharizare vel psallere. qõ patet per
helyseũ. qui cuꝫ consuleretur a tribus regibus ut sit
sibi adduci psaltẽ. et cũ caneret psaltis facta est super
eum manus dñi. ergo scõm hoc dare histrionibus nõ
Tertio. est peccatũ: cũ histrio nõ sonet in viciũ. Item. ille qui
dat histrioni non cogitat de diabolo: ergo nõ imolat
Solutio. diabolo. Solutio. Histrio ꝓprie dr qui gesticulatio-
ne corporis prouocat ad risum hoies. Unde hystoria
rerum. g. narratio. sed modo ampliatũ est nomen vt
dicatur histrio quicunq; ioculator qui per musica in-
strumenta vel alio modo excitat hoies ad voluptatẽ
et gaudiũ hmõi. et sic sonat inviciũ. et hac intẽtione da
re est demonibus immolare. qm̃ cuiꝰ dicitur esse res
eius est fructus rei. vnde cũ diaboli sit fructus huius
dationis: propter hoc dr dari diabolo. Hec valet hec
Ad primũ. argumentatio. Iste nõ cogitat de diabolo: ergo non
immolat diabolo. Et est fallacia cõtis. qm̃ excedentia
Fallꝫ cõtis et excessa sunt immolare diabolo et cogitare de dia-
bolo. sed si alia intẽtione detur histrioni. s. aut ꝙtuꝫ
Nota. indiget aut ꝙtum volumus habere consolationẽ ad
remouendũ tristiciã huius seculi que mortẽ aie ope
ratur: huius dare non est peccatum.

De ꝙtitate elemosine.

Quarta questio huius capituli.

Queritur de ꝙtitate elemosine. et querit de illo qui vendit oĩa que habet et dat oĩa pauperibus non retinendo sibi aliquid vtrum peccet mortaliter.
Aꝝ ꝙ sic. Videtur ꝙ sic. quoniã dare superflue est peccatũ mor-
tale. quoniã prodigalitas est peccatum mortale. sed
nulla superfluitas est maior in dando ꝙ dare omia et
nichil retinere sibi: ergo qui sic facit peccat mortaliꝝ.
Confirmaꝝ Dicit enim apls. Rationale sit obsequiũ ꝛc. Facit ergo
In oppoᵐ cõtra preceptum apli. inicit manus in se: ergo peccat
mortaliter. Si cõceditur. Contra. Hoc est opus per-
fectionis. sicut dr in euangelio. Si vis perfectus esse
vade ꝛc. ergo nõ peccat qui sic facit. imo optime agit
Solutio. Solutio. Si dat oĩa sic vt nõ habeat spem habendi
aliũde necessaria peccat mortaliꝝ: sꝫ si oĩa dat habẽs
propositũ intrandi claustrũ in quo habebit omia ne-
cessaria: tũc multa sibi retinet. vñ nõ peccat sꝫ bñ agit.
Iterũ aꝝ. nec dat superflue: quoniã retinet oĩa necessaria sibi.
Sed obicitur de illo qui nimis macerat corpus suũ.
non est simile: quoniã ille inicit sibi manũ. iste non. cũ
oĩa sibi necessaria retineat. Sꝫ queritꝝ ad ꝙtũ tẽpus
Opio cõtis possumus nobis reseruare necessaria. Magri dicunt
q̃o incidẽs. vsq; ad annũ. vnde exponũt sic illud euãgelij. Nolite
sollicti eẽ de crastino. i. de anno futuro. Sed queritꝝ
quare dñs phibet nõ esse sollicitũ de crastino: cũ bo-
num sit sollicitudinẽ et curam habere de sibi necessa-
Solutio. riis. Ad hoc dicimus ꝙ duplex est sollicitudo. s. pro-
uidentie: et ita non prohibetur. et sollicitudo suffocãs
et ita prohibetur. hec impedit hominẽ et retrahit a
multis operibus bonis. vnde dicit dñs. Sufficit diei
malicia sua. quoniam viuendo quiete et sine sollicitu-
dine de crastino satis impedimur et retrahimur a bo-
nis operibus. vnde non est bonum magis inuolue-
re se et angustiare se.

De quibus habeat fieri elemosina.

Quinta questio huius capituli.

Queritur de quibus habeat fieri elemosina. et di
citur ꝙ nullomodo põt fieri elemosina de vsu-
ra/ de rapina/ de rebus male acquisitis. vnde in eccl.
Qui offert sacrificiũ ex substantia pauperũ quasi vi-
ctimat filiũ in conspectu patris sui. quoniã pro homi
cida habetur qui aufert pauperi illud vnde debet su
stentare vitam suam. Sed cõtra. In euangelio dicit. Ꝑ illud aꝝ.
Facite vobis amicos de mãmona iniquitatꝭ ꝛc. ergo
licet facere amicos de pecunia ĩquitatis. ergo de pe
cunia male acquisita licet facere elemosinã. Solutio Solutio.
Usurariꝰ potest facere elemosinaꝫ de denarijs quos
habuit de vsura: si proponat reddere de alijs dena-
rijs. alitervero nõ potest. Hec auctoritas Facite vo- Hec aucto
bis amicos ꝛc. tripliciter exponitur. Primo sic. Faci- ritas tripli
te vobis amicos de mãmona iniquitatis. i. de diui- cit exponit
tijs que vt in pluribus et inique et cũ peccato solent
acquiri. sꝫ nõ inde iubet vel cõsulit facere amicos de
pecunia male acquisita. Secundo sic exponitur. faci
te ꝛc. i. de pecunia que inique retineretur si non dare
tur. Tertio modo sic. Facite ꝛc. i. de pecunia inequa
litatis. i. que inequaliter possidetur. vnus enim plꝰ ha
bet: alius minus. ille enim qui plus habet suppleat
defectũ eorum qui non habent vel qui minus habẽt
Hoc fuit significatum in mãna. quoniã qui plus col Mãna ꝺd
ligerat non plus reperit ꝙ gomor. nec qui minꝰ col- significat.
ligerat minus inuenit ꝙ gomor. Sed obijcit de hoc Ꝺ ꝓdicta aꝝ
quod dicitur. vt cum defeceritis recipiant vos in sua
taber. aut meritis nostris aut suis. si nostris recipere
mini. si suis: ergo meritis alienis potest aliquis sal- Solutio.
uari. quod falsum est. Solutio. sic debet intelligi. re
cipiant vos meritis vestris que habuistis per preces
eorum. quoniã sancti merentur alijs primã gratiam
Item. ponatur ꝙ sit quidã vsurarius qui non habet Iterũ aꝝ.
denarios in bursa sua: nisi quos habuit de vsura. sed
multos habet in archa qui non sunt de vsura: et oc-
currit ei pauper in extrema necessitate positus. que-
ritur vtruꝫ tenetur ei dare de istis denarijs. videtur
ꝙ sic. quoniam in extrema necessitate omnia sunt
communia. ergo iam denarij isti sunt pauperis: ergo
vsurarius tenetur eos dare. Itẽ. de alijs denarijs po Adidẽ aꝝ.
test reddere ei a quo habuit istos. ergo non tenetur
reddere ei istos: ergo ei quem vidit in extrema neces
sitate tenetur dare. Si conceditur. Contra. Isti de- In oppoᵐ
narij non sunt sui. ergo nõ potest eos dare huic: ergo
non tenetur dare. Itez. reddere tenetur eos ei a quo Secundo.
habuit: ergo nõ tenetur eos dare alij. Queritur etiã q̃o incidẽs
vtruꝫ iste pauper debet eos accipere si sciat ꝙ sint de
vsura. Videtur ꝙ sic. quia inceret sibi manũ si nõ ac- Aꝝ ꝙ sic.
ciperet. ergo peccaret mortaliter: ergo deberet eos
accipe. Sꝫ cõtra. Precipit in leuitico. Morticinũ et ca In oppoᵐ
ptũ a bestia nõ comedat. morticinũ est illud qd̃ per
mortale pctm̃ acquiritur. captũ a bestia qd̃ captũ est

a bestiali hoie: ergo cū ista pecunia sit mozticinū et captum a bestia. et hoc sciat ille pauper: non debet accipere eam. Solutio. Jste vsurarius tenetur dare pauperi in predicto casu. etiā si nō haberet vnde redderet. nec valet hec argumentatio. Jsti denarij non sunt sui: ergo non potest eos dare. ꝑ Potest enī recōpensare de alijs cū dederit istos. nec tenetur reddere istos nūmos ei a quo habuit. qm̄ si reddit alios equivalentes absolutus est. ⁊ iste pauper si est in extrema necessitate debet eos accipere: si nō est in extrema necessitate: ⁊ sciat illos esse de vsura nō debet accipere.

Ad rōnem postoppm Alia q̄o incidens. Ad istud qđ obicitur. Mozticinū ⁊c. dicimus q̄ non est mozticinū isti. Facti enī sunt isti denarij pauperis per extremā necessitatem. Queritur postvtrū meretrix de acquisitis per meretriciū potest facere elemosinam. Videtur q̄ sic. qm̄ suū est. qm̄ auctozitas dicit q̄ meretrix turpiter acquirit: sed nō turpiter accipit. et de suo potest cuilibet facere elemosinā. Jtē. mercatozes acquirunt pecuniā per moztale peccatū. qm̄ mentiūtur sepe ⁊ dicūt falsū. et de illa pecunia possūt facere elemosinā. ergo eadē ratione licet meretrix acquisierit pecuniā: tamen de illa potest facere elemosinam. Contra preceptū in lege: Non offeres precium prostibuli vel preciū canis. ergo meretrix non debet offerre preciū prostibuli. ⁊ sic non potest fieri elemosina de acquisito per meretriciū. Jtē. queritur quare ꝓhibetur alicꝫs offerre preciū canis. qm̄ multi canes sunt qui bene valēt viginti solidos. ergo sicut potest aliquis accipere tantū precij de suo cane: et ita licite potest offerre precium canis. Solutio. Meretrix pōt de acquisito per meretricium facere elemosinas priuatas et non publicas. Unde si publica ⁊ notozia sit meretrix ecclesia non debet recipere elemosinam vel oblationē eius. ne videatur peccato eius consentire.

Jdē de vsurario. Jdem dicim⁹ de vsurario. qm̄ ista duo genera hoim ingtum talia sunt: quicquid acquirūt per peccatum moztale acquirunt. vnde in detestatione peccati non debet ecclesia publice recipere oblationē meretricis

Ad illō de mercatozibus. publice: nec vsurarij publici. Nec est simile de mercatozibus. qm̄ negociatio potest exercerī sine moztali peccato. Ad qđ obicitur de precio canis. dicimus q̄

Ad illō de cane. illud preceptū fuit non mozale: vnde dictū est ꝓpter significationē. sicut illud. Nō comedet carnē porci. i. non delectaber in luxuria que significatur per porcū Similiter illud Nō offeres precū canis. i. vozacitatē vel edacitatē que signific̄ per canem. qm̄ hō vozax vel gulosus q̄ caninū habet appetitū nō placet deo.

Alia q̄o ex casu. Jtem. iste habet vnicū denariū et vouit se daturum illū sacerdoti: dū est invia occurrit ei pauper in extrema necessitate. querit vtrū teneat ei dare illū denariū.

Aī q̄ sic In oppm videtur q̄ sic. qm̄ per extremā necessitatē fact⁹ est iste denarius huius pauperis: g̃ tenetur ei dare. Contra. Vouit illū sacerdoti. sed preceptū est prius votū reddere: ergo nisi reddat peccat moztaliter. ⁊ ita non teneat dare isti pauperi. Solutio. Maioz obligatio solvit minozē. Maioz obligatio est ad dandum isti q̄ sacerdoti duplici de causa. Prima est: qz magis vergit ad pietatē ꝑ quaz maxime assimulamur deo dare ibi q̄ dare sacerdoti. Scōa causa ē. qm̄ ad dādū isti obligatus est iste ex natura siue ex precepto nature. sed ad dandū isti sacerdoti obligatur tantū ex voluntate. quoniā volūtarie vouit. Dicimus igitur q̄ in hoc casu non tenetur dare istuz denariū sacerdoti. Jtem. si aliquis in extrema necessitate positus videt panē suum per stallum. queritur vtrū liceat sibi accipere. Videtur q̄ non. quoniā si accipit cōtractat rem a. r. d. ergo committit furtum: ergo peccat mozaliter. Contra. Jpe est in extrema necessitate: ergo sunt ei cōmunia: ergo potest accipere panem istū tanq̄ suum: ergo nō peccat accipiendo. Jtem. dauid comedit panes propositionis quos non licebat edere nisi solis sacerdotibus. et non peccauit. qm̄ necessitas maioz nulla est extrema. g̃ necessitas excusat istū a furto vel rapina. ergo non peccat accipiendo. Jtē. dns excusauit discipulos suos vellentes spicas in die sabbati propter articulum necessitatis. ergo si in veteri lege licebat sine peccato accipere rem alienā in articulo necessitat⁹. cū maioz sit libertas in noua lege licet accipere rē alienam in articulo necessitatis. ergo iste non peccat accipiendo panē. Quod concedimus. nec valet hec argumentatio. Jste accipit rem alienā: ergo cōmittit furtum vel rapinam. quoniā res ista nō est pure aliena: ideo cum accipit eam efficitur sua in articulo necessitatis. Jtem. dicimus de omibus qui habēt depositā penes se: et de illis qui gerunt negocia aliozum. qm̄ in extrema necessitate licet dare depositum indigentibus si non habent propria vnde sustētent eos ⁊ absoluti sunt nec tenentur ad reddendum. excusantur enim per preceptū nature. Similiter illi qui gerunt res aliozū in extrema necessitate tenent ea dare si nō habēt proprias nec tenent ad restitutionē in hoc casu. sed citra extremā necessitatem non licet depositū dare. vnde si aliquis seruauerit diu depositū alicuius qui iuit vltra mare et dz cōmuniter q̄ mortuus ē: si ille q̄ habet depositū consilio ecclesie ipsū distribuit pauperibus: et post redeat qui deposuit tenetur ei reddere. etiā ecclesia teneretur ei reddere si apud eā deposuisset ille.

Aī q̄ non. In oppm Secundo. Tertio. Quarto

De elemosina q̄ fit per manū alterius.

Ultima questio huius capituli.

Ad vltimū q̄ritur de elemosina q̄ fit per manū alterius. ponatur q̄ aliquis sacerdos iniūxit alicui dño dare. xx. sol. et ille precipiat seruo suo dare et seruus dat illos pauperibus. xx. sol. sed cū murmure et rancoze ⁊ mala voluntate. queritur vtrum hec datio sit meritoria dño. videtur q̄ non. quoniam hoc ē moztale peccatum: ergo simpliciter est demeritoria. g̃ nulli ē meritoria. Si cōceditur. Cōtra. hec actio procedit ab imperio dñi et dns imperat ex caritate: g̃ hec actio procedit ex caritate. ergo ē meritoria illi a cuius caritate procedit. Jtem. iniunctū ē isti vt det. xx. vt satisfaciat pro peccatis: et iste dat quod sibi iniunctū ē. qm̄ ille facit cui⁹ auctozitate fit et ex caritate: g̃ satisfacit: g̃ hec actio ē ei satisfactoria. g̃ est ei meritoria. Jtem. si nō satisfacit: g̃ adhuc teneat satisfacere: et si tantū daret per manū serui adhuc fozte non satisfaceret. igitur stulti sunt omnes diuites qui per manum aliozum dant res suas. Jtem. senna cherib dictus ē baculus: quoniā dominus per istum percutiebat iudeos. g̃ illa pcussio actio procedebat a deo et a sennacherib. inquātū procedebat a deo erat bona. inquātum a sennacherib mala. Eadē ratione hec actio inquantū procedit a seruo ē demeritoria: inquantum a dño meritoria. Nō concedit prepositi⁹ ponens exēplū de sacerdote cui scī hoies diuites dicūt q̄ celebret. ipe autem celebrat et consecrat

Aī simili. Opio ꝓpositiui.

cupiditate pecunie tantū. dicit prepositiu⁹ q̄ hec consecratio est demeritoria sacerdoti et meritoria alijs. Similiter in ꝓposito casu dicebat q̄ hec actio est demeritoria seruo ⁊ meritoria dño. ⁊ nō valet hec argumentatio. Hec actio est demeritoria: ergo nulli ē meritoria. Est enī meritoria ⁊ demeritoria scōz diuersa. Hec solutio plana est q̄tū ad eos qui dicūt q̄ omnis actio est a deo. sed scōm illos qui dicūt q̄ mala actio est ab hoīe vel a diabolo in qua nichil facit de⁹. dicē dum q̄ hec actio nulli est meritoria. nec dño nec seruo: nec etiā satisfactoria. tñ deus satisfacit nō ratione dationis actionis: sed ratione ipius dati vel rōne ipi⁹ passionis. qñ istius actio displicuit: passio grata fuit. Sed contra hanc solutionē obicit. qñ si ipm datū satisfacit pro eo: sed ipm datū est pecunia. Sit ita. aut igit ipm datū satisfacit inq̄tum pecunia: aut ꝓpter dationē passionē. Si inq̄tum pecunia: g̃ siue daretur siue nō daret esset satisfactoria. ⁊ hoc falsū. Si ꝓpter dationē passionē. Cōtra. ꝓassionib⁹ nō meremur: g̃ propter illā passionē nō est meritoriū ipm datū: ergo nec satisfactoriū. Item. actio ex qua ꝓcedit imediate passio illa est demeritoria: g̃ passio illa nō est meritoria: ergo nec satisfactoria. Forte dicit q̄ ipm datū nō dicitur satisfactoriū gr̃a meriti: sed gr̃a recōpensationis. Sed contra hoc est quod dr̄ in euāgelio. Quid prodest hoi si vniuersū mundū lucret: ai vero sue detrimētū patiat? aut quā dabit hō cōmutationē ꝓ aia sua? g̃ si in aia remanet aliq̄d vestigiū pcti. s. debitum alicuius pene nō absoluitur per aliquā cōmutationē vel recompensationem nisi motu proprio moueatur ꝓterea. si dñs daret illam pecuniā sua propria manu non satisfaceret nisi actione. quoniam non sunt isti due satisfactiones: cum nō det nisi tantam pecuniam quantam intūxerit ei sacerdos: ergo ipm datum non satisfacit. qđ concedimus. ꝓtest autē solui neutri opinioni derogando. s. nec ei que dicit q̄ omis actio est a deo. nec ei que dicit q̄ non omnis. Dicimus igit q̄ si deus precipiat dari tantā pecuniā et nichil omittat de his que pertinent ad preceptum: satisfacit ipo precepto. tunc autē satisfacit: nichil omittit de contingentibus. quoniā precepit seruo quē credit esse fidelem dispensatorē. ⁊ cum postea inquirit vtrū dederit et quo tempore et quibus dederit. Actio ergo serui qui est in mortali pctō non est satisfactoria dño. sed actus precipiēdi. i. perfecta preceptio nichil omittēs de contingentibus inq̄tum talis: satisfactoria est. tamen si dñs daret ꝓpria manu vtilius esset ei. quoniā excitaretur deuotio sua. ⁊ pauper accipiens elemosinam expressius ⁊ deuoti⁹ oraret pro ipso. Unde facta per manū propriā non solū est meritoria vite eterne et dimissionis pene: sed et augmenti gr̃e potest esse meritoria. Item. ponatur q̄ dñs sit in caritate quando precepit dare elemosinā: ⁊ seru⁹ in caritate quādo datur elemosina. sed dominus non sit tūc in caritate. queritur vtrū hec datio sit meritoria dño. videtur q̄ sic. qñ ꝓcedit a caritate serui ⁊ caritate dñi. qñ seru⁹ dat ex precepto dñi. et preceptū istud fuit ex caritate: g̃ illa actio est meritoria dño cū sit ex caritate ipsius. Contra. Ipe est in mortali peccato: ergo nichil meretur illa actione: ergo illa non est meritoria. Similiter si dominus sit in mortali peccato quando precipit ⁊ in caritate quando datur. queritur vtrum illa actio sit ei meritoria. videtur q̄ non. quoniā nō procedit a caritate eius. Econtra videtur q̄ sic. quoniam seruus qui dat est in caritate: ⁊ dat pro domino suo q̄ est in caritate: ⁊ ratam habet dationē. ergo est ei meritoria. Solutio. Ista actio nō est meritoria nisi dñs sit in caritate ⁊ in tempore preceptionis ⁊ in tempore dationis. quoniā ad hoc q̄ sit ei meritoria oportet q̄ moueatur actu ex caritate nec paratus est moueri. Unde nō est verum q̄ datio illa sit a caritate domini cum non sit in statu caritatis in tempore preceptōnis et tempore dationis. Et est simile de alio qui proposuit ex caritate dare quattuor denarios et dat primo vnum cuz mouetur ex caritate. postea successiue dat alios cogitando de alio q̄ de deo. Omnes iste dationes sunt meritorie si maneat caritas: quia sunt ex eodem imperio caritatis. quoniam paratus est moueri ex caritate. Sed si durante datione non maneat caritas illa datio nō est meritoria. Similiter dicimus in predicto casu. tamen intelligendū est: quia cum dicitur actio serui qui est in caritate facta pro dño velocc dñi q̄ est i mortali nō ē meritoria dño inq̄tū hmōi itelligi dz q̄tū advitā eternā et q̄tū ad dimissionē pene Sz q̄tū ad habēdū gr̃am pōt eē meritoria. qñ aliqs potest mereri alij primā gratiam ⁊ hoc per tria: scilz per orationē/per elemosinā/per consecrationē. quoniam sacerdos impetrat augmentum gratie eis qui intersunt diuinis officijs si habent gratiā. et si nō habent meretur eis semper primā gratiam: nisi ipsi repugnant. Item. seruus existens in caritate dño nesciente dat elemosinā vice dñi sui: et tunc dñs est i mortali. postea reuelat ei qñ dñs est in caritate: et dñs ratam habet dationē et gaudet. queritur vtrū illa donatio fuit meritoria dño. videt q̄ nō. quoniā erat in mortali peccato: quando seruus dabat. ergo ꝓ predicta non erat ei meritoria. Contra. donatio illa retro trahitur et mandato comparatur et dñs habet ratā dationem illam. ergo idem est acsi dñs preciperet. sed si dñs preciperet istud quādo ratū habet meretur. ergo datio illa fuit meritoria ei. Ad hoc dicūt quidam q̄ non meretur illa actione. Qđ obicitur q̄ datio retro trahitur. intelligitur quantum ad repetitionem: quoniam dominus nō potest repetere amplius a seruo: cū ratū habeat. Sed contra. voluntas quam modo habet adeo progressiua est q̄ si haberet quod datum est modo daret: ergo idē est acsi modo daret. ergo datio illa fuit ei meritoria per voluntatem quam modo habet vel modo est ei meritoria Quod concedim⁹. quoniā reputatur ei acsi ipe fecisset: ex quo simpliciter voluntas est progressiua. i. tāta q̄ progrederetur in actum si non esset facta.

Ad rōnem diceret ille

Scōz alios

Ꝑ hāc solutionem.

Secundo.

Euasio.

Ꝑ hāc ar.

Solutio.

Alia q̄o ex casu.

Ar q̄ sic.

In oppo⁹

Ali⁹ casus.

Ar q̄ non.

Ar q̄ sic.

Solutio.

Ali⁹ casus.

Quō aliqs meret alij ꝓmā gr̃am

Alia q̄o ex casu.

Ar q̄ non.

Solutō ali quorum.

Ad argum tum.

Ite ꝑ hoc arguitur.

Solutio.

¶ De specie iusticie.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de illa specie iusticie per quam homo facit quod debet inferioribus. s. de elemosina. sequitur de specie iusticie per quam facit homo qđ debet superioribus: scilicet de obedientia. Primo de essentia obedientie. Secundo an fructus vel virt⁹ sit obedientia. Tertio an habeat aliquid de suo: et an sit species specialissima. Quarto in quibus obediendum prelatis: et in quibus non.

¶ De peccato.

¶ Prima questio vtrum obedientia sit virtus specialis.

Aſ per ambroſium.

Arca primū ſic obicit. Ambroſ⁹ ſic diffinit peccatum. peccatū eſt priuatio legis diuine et celeſtium inobedientia mandatorū. ergo ſi vera eſt diffinitio ꝓuenit cuilibet peccato: ꝫ oē pctm̄ eſt inobediē

Secundo. tia. ergo a cōtrarijs omnis ℞tus eſt obediētia: ꝫ obedientia nō eſt virtus ſpecialis. Jtē materia circa quā eſt obediētia eſt generalis ad materias omniū virtutum. motu enī cuiuſlibet virtutis impleť mandatū: et obedientia eſt ad implendū mādatū: ergo obediē

Tertio. tia eſt generalis virtus. Jtē ſi obedientia eſt ſpecialis virtus habet ſpecialē motū. queriť q̄s ſit ille ſpecialis motus. ſi implere qđ p̄cipiť. ſed hoc fit qualibet ℞tute: ꝫ q̄libet virt⁹ eſt obediētia. qz p̄cipiť. Con

Jn oppo⁹ tra. aliquis poteſt diligere deū ſup omnia quia p̄cipitur. facit ergo qđ precipiť qz precipitur: ergo huius motus eſt ꝓprius motus obedientie. et hoc falſum. qm̄ caritatis eſt propꝛie diligere deū propter ſe

Solutio. et ſuper omnia. Solutio. dicimus ꝙ vno modo obedientia eſt generalis virtus. alio modo ſpecialis. generalis ſecundū ꝙ eius motus eſt implere mandatū ſūpto cōmuniť mādato ad precepta ꝛ prohibitiones. et hoc modo quodlibet peccatū eſt inobedientia. et ſic ſumit ambroſius inobedientiā in diffinitione peccati. ſpecialis aūt eſt ſcōm ꝙ eius mot⁹ eſt velle ꝑple re mandatū. quia huⁱ⁹ motus nullius virtutis eſt niſi obediētie. ille autē motus velle implere mādatū eſt

per hoc ad primum et tertiū. motus interior. vñ dicimus ꝙ obedientia ſecundū ꝙ eſt ſpecialis virtus motū habet proprīū interiorē: ſz non habet motū proprīū exteriorē. et ſic patet ſolutio ad primo et tertio obiectū.

ꝺ ſcōm. Ad ſecundū dicimus ꝙ hec argumētatio nōvalz. materia circa quā ē obedientia eſt generalis: ergo obedientia eſt generalis. inſtantia. gen⁹ eſt cōmune ad ſpeciē: ꝫ ſcientia generis eſt cōmunis ad ſcientiam ſpeciei.

¶ Qualis virtus ſit obedientia.
¶ Secunda queſtio huius capituli.

Aſ ꝙ ſit theologica Qualis virtus ſit obedientia. videť ꝙ ſit theologica. qm̄ eius motus eſt imediate in deū. qđ ꝑz cū dicit iſte obedit deo. quoniā talis motus eſt imediate in deū. ſicut cū dicitur iſte credit in deū: iſte diligit deū. ergo obediētia eſt virtus theologica. Jtem

Secundo. prius eſt velle ambulare ꝙ ambulare. pr⁹ eſt velle comedere ꝙ comedere. ergo prius eſt velle implere mandatū ꝙ implere mandatū: ergo prius eſt implere mandatū de fide ꝙ ipſū credere. et prius eſt velle implere mandatū de dilectiōe dei ꝙ diligere deum. ſed velle implere mādatū quocūq; ſiue de fide ſiue de dilectione dei motus eſt obediētie propꝛius: ergo prius eſt motus obedientie ꝙ credere in deū vel diligere deū: ergo motus obediētie prior eſt quolibet motu alterius virtutis: ergo obediētia eſt prior qualibetvirtute. et hoc falſū qm̄ fides dicitur eſſe prima

Solutio. Solutio. dicimus ꝙ ſecundū ꝙ obediētia eſt virtus ſpectalis: nō eſt ℞tus theologica nec motus et⁹ imediate ē in deū. qđ patet ſi exponitur hec locutio: iſte obedit deo. eſt enim ſenſus. iſte obedit deo. iſte vult

per hoc ad primum. implere mandatū dei. patet ergo ꝙ motus obedientie immediate nō eſt i deū. ſicut cū dr iſte timet deū. motus timoꝛis licet videat eſſe immediate in deū: tm̄ nō. qz ē ſenſus iſte timet deū. iſte timet ſepari a deo.

Ad ſcōm. Ad ſecundo obiectū dicimus ꝙ non omnis voluntas precedit ſuū volitū imo aliq̄ volitū eſt quod p̄cedit ſiue voluntatem ſiue illud quod dulcedine ſua nos allicit ad ſe volendū. ſicut delectatio eſt adeo dulcis ꝛ ſuauis ꝙ ipa allicit hominē ad delectationē ſui: qm̄ diligimus ipſā dilectionē. vnde velle diligere deum non ē prius ꝙ diligere deū: imo econuerſo. et ſic patet ꝙ obedientia non eſt prior qualibet virtute: quomā nec motus eius prior eſt motu cuiuſlibet virtutis immo motus fidei prior eſt: et ex dulcedine que eſt motu fidei et in motu caritatis perfecte vult hō facere mandatū dei. Jtem augu. dicit. ꝙ ſeruitia quātomagis indebita tantomagis gratioꝛa. ergo quanto magis debita tantominus grata. ſed ſeruitia obedientie magis ſunt debita ꝙ ſeruitia aliarū virtutū. quod patet: qm̄ obedientia reſpicit preceptū inquantum preceptum. ꝫ ſeruitia obedientie min⁹ ſūt grata ꝙ ſeruitia aliarū virtutum: ꝫ minus meritoꝛia. ꝓpter quid igitur adeo laudatur obediētia ī ſacra ſcriptura. et propter quid dicit apo. ꝙ per vn⁹ obedientiā iuſti conſtituuntur multi? Jtem. ſeruitia obediē-

Ad idē aꝝ. tie pure debita ſunt: ergo non ſunt meritoꝛia. hoc ꝓbatur ꝑ ſimilitudinē: qm̄ ſi miles terrenus ſeruiat regi terreno ex debito tm̄: nichil meretur apud ipſum. pari ratione. ſi aliquis ſeruit regi celeſti pure ex debito non meretur aliquid apud ipſū: et ita mot⁹ obedientie non eſt motus meritoꝛius. ꝫ obedientia non

Solutio. eſt virtus. Solutio. quelibet virtus ē meritoꝛia quātum ad motum ſuū duabus de cauſis. ℙrima eſt qz

ℙrima cā quelibet virtus leuat ſe ſupꝛa ſe: ſiue ſubiectū ſuum ſupꝛa ſe leuat: ſicut dr in theremia. Leuabit ſe ſupꝛa ſe. qm̄ fide magis credimus deo ꝙ nobis: ꝛ ſpe magis ſperamus in deo ꝙ in nobis: caritate magis diligimus deū ꝙ noſipſos. Quia igitur quelibet virt⁹ leuat ſubiectū ſuum ſupꝛa ſe: ideo dicitur meritoꝛia.

Scḋa cā. Alia ratio eſt. qz qualibet virtute ſeruim⁹ deo grat⁹ i. ꝓpter ſeipſū tm̄: et iſte due cauſe cōmunes oībus virtutibus ſunt in obedientia. et preter iſtas duas habet alias duas ſibi propꝛias. Quaꝝ ꝑma ē. ꝙ ī obe-

ℙrima. dientia magnatur propꝛia voluntas. Secūda. ꝙ per

Secunda. obedientiā confirmamus expꝛeſſe voluntatē nr̄az voluntati diuine per ſe et propꝛie: qm̄ eoipo ꝙ volo facere mādatū dei quo ad executionē mandati dei: volo conformare voluntatē meā volūtati diuine. criſtus enī fuit obedīēs patri vſq; ad moꝛtē. per hoc ꝑz ꝙ ſeruitia obedientie ſunt meritoꝛia. Ad primū. dici-

Ad primū mus ꝙ cum dr ſeruitia quātomagis indebita ꝛc. nō cōparantur opera virtutum ſecundū ꝙ ſunt in precepto operibus virtutum ſecundū ꝙ ſunt in conſilio. ꝛ ſine dubio opera conſilij gratioꝛa ſunt: ꝙ opera p̄cepti. et ſic patet ſolutio ad p̄mū. Ad ſecūdū dr ꝙ ope-

Ad ſcōm. ra obedientie pure debita ſunt: ꝛ tm̄ meritoꝛia. nec eſt ſimile de rege terreno et rege celeſti. qm̄ qui ſeruit regi terreno ex debito ſeruit ei tm̄ propter feodū quē tenet de rege. ſed qui obedit deo nō ſeruit regi celeſti propter feodū. ſ. propter coꝛpus et animaz que habet a rege celeſti: ſed ſeruit ei gratis. ſ. tantuz propter deū. ℙreterea. rex terrenus non eſt ita libe-

Alia ratio. ralis ſēper ꝙ remuneret ſeruitia ſibi debita. ſed rex celeſtis adeo liberalē ꝙ remunerat ſibi debita. et iō ſecⁿ ē de ſeruitijs q̄ debentur regi terreno et de ſeruitijs que debentur regi celeſti duabus de cauſis predictis. Jtem. dixit ſamuel ad ſaul. Melioꝛ eſt obediētia ꝙ victima: et auſcultare magis ꝙ offerre adipem arietum. qm̄ quaſi peccatū ariolandi eſt repugnare et quaſi ſcelus idolatrie nolle acquieſcere. ī hac auctoritate ꝓparat inobedientia idolatrie. Sed obijcitur

ℨ hoc aꝝ.

Augustin⁹ Peccatū idolatrie ē maximū peccatū. qm̄ infidelitas est pctm̄ quo retento cetera retinētur vt dicit augustinus. vñ dicitur antonomastice pctm̄ in euangelio iohannis. si nō venissem et locutus eis nō fuissē peccatū nō haberēt. s. peccatū infidelitatis. ergo inobediētia

Secundo. nō est cōparabilis pctō infidelitatis: ergo male assimilatur inobedientia in predicta auctoritate pctō infidelitatis vel idolatrie. Itē quāto aliqd opus virtutis difficili⁹ ē: tāto et⁹ oppositū min⁹ malū. sz op⁹ obediē

Tertio. tie difficillimū ē: ḡ op⁹ inobediētie min⁹ malū: ḡ male comparat inobedientia pctō idolatrie. Itē cū dicit melior est obedientia q̄ victima. sic ꝓparat opus obediētie operi victime. aut igitur fit cōparatio scd̄m q̄ vtrūq; opus est formatū: aut scd̄m q̄ vtrūq; informe aut secundū q̄ alterū formatū reliquū informe. si primo modo: ergo vtrūq; eque meritorium est: ergo eq̄ bonū. nō ergo vnū melius alio. similis est obiectio si vtrūq; informe. si opus obedientie formatū et opus victime informe. Similit potest dici q̄ melior est victima q̄ obedientia. si opus victime sit formatum et

Solutō ad primum. opus inobedientie informe. Solutio. ad primū dicimus q̄ in detestatione inobediētie cōparat inobediētia peccato idolatrie sicut mos est in sacra scriptura. vnde in detestatione luxurie dicit apostolus. fornicatores et adulteros iudicabit de⁹. tamē multos alios

Ꝛ hoc p̄ gregorium. iudicabit grauius et puniet. Sed contra. gregorius plane dicit q̄ inobedientia cōparat idolatrie. vt de magnitudine pcti ostendat quid de laude obediētie

Solutio. sentiendū sit. Dicimus igit q̄ inobedientia dr esse similis idolatrie. quoniā inobediens inquantū inobediens respuit cultū dei cui ꝓprie debet obediētia. vñ

Ad rōnem in hoc assimilātur inobediens et idolatra. Ad illud quod querit vtrū fiat operū cōparatio. s. q̄ vtrūq; est opus formatū. dicimus q̄ sic. nec valet hec argumentatio. sunt eque meritoria: ergo eque bona. qm̄ possunt esse eque meritoria vite eterne: nō tamē eque bona in genere. sicut ex equali caritate dare centū marcas et dare vnū nūmū sunt eque meritoria vite eterne: tñ non sunt eque bona in genere. Est aūt obediētia melior q̄ victima quattuor de causis. prima ē qm̄ in obedientia mactat propria caro in victima aliena

Scda cā. Secunda est quoniā opus obedientie est spirituale. opus victime carnale. vñ opus obediētie magis assimilat nos deo. Tertia causa est quia obediētia est p

Tertia cā. Quarta cā petua victima tempalis. Quarta causa est scz casū in quo samuel dixit illō qd̄ p̄ceptū erat saul vt nichil reseruaret de p̄da amalech. ipse autē pinguissima animalia reseruaut ad sacrificandū. illi sine dubio melⁱ erat obedire q̄ cōtra preceptū sacrificare aialia.

¶ Q⁹ in moralibus nulla sit obedientia.
¶ Tertia questio huius capituli.

Aꝛ per gregorium. Sic obijcit. gregorius dicit in moralibus nulla est obediētia que habz aliquid de suo. sed obediētia Isaie aliquid habuit de suo qm̄ voluit mittī. inde anteq̄ mitteret dixit. ecce ego mitte me. ḡ nulla fuit illa obediētia: ḡ nō fuit meritoria. Sed cōtra.

In oppo⁹ ipse nō tuisset nisi missus fuisset. impleuit ergo preceptum. qz ex caritate. ergo habuit verā obedientiā

De obediē tia moysi. Similiter obijcit de obediētia moysi qui dixit. obsecro dñe mitte quē missurus es: nō sū eloquēs ab heri et nudiustertius et ex quo locutus es ad seruū tuū impeditioris et tardioris lingue sū. ḡ obediētia illa habuit aliquid de suo: qm̄ ipse moyses nolebat mitti. et sic videtur nulla fuisse illa obedientia. Eadē obiectio est de obediētia hieremie qui dixit. a. a. a. dñe deus ꝛc. Item gregor⁹ videt esse sibi contrarius q̄ dicit. nulla est obedientia que habet aliquid de suo.

Solutio. cuz dicitur nulla est obedientia que habet de suo aliquid: intelligendū est ī aduersis in quibus cui ī peratur inuitus ꝛ cū murmure et rancore īplet preceptum: sine dubio tūc nō ē ibi meritū obediētie. sicut sēper fuit in iudeis: qui tantū timore seruili implebant mandatum. sed in prosperis licet obediētiā habere aliquid de suo. sicut in obedientia ysaie contigit: qm̄ prosperū et bonū erat ire ad predicandū. vn de quasi suū erat velle ire. tñ fuit verus obediens qz iuit propter deū: et non iuisset nisi sibi preceptū fuisset. ī aliqbus ergo nulla ē obedientia que habet aliquid de suo: et in aliquibus aliqua ē obedientia que habet aliquid de suo. ꝛ sic gregorius non ē cōtrari⁹ sibi. Ad illud qō obicitur de moyse et hieremia. dicimus q̄ ipsi non recusabāt mitti aīo cōtradicendi: sz ex sola humilitate ꝛ hoc bonū erat: nec constabat eis deū esse perseueraturū in proposito mittendi. sed qm̄ consistit libenter terūt. vnde illoꝝ obedientia nichil habuit de suo. Sed videt secundū hoc q̄ diuerse sint

Ꝛ hoc aſ. species obediētie: qm̄ aliqua obediētia habet aliqd de suo aliqua nichil. ḡ aliqua obediētia habet aliqd de sui essētia qō nō habet alia. ḡ diuerse sūt species

Secundo. obedientie. Item. diuerse sunt species pietatis. vna in deū que dr theosebia: alia in proximū. ḡ similiter diuerse sunt species obediētie. vna qua tenet hō obedire deo. alia qua tenetur obedire plato. Itē. diuerse sunt species inobediētie. Quedā enim inobedientia ortū habet a superbia. sicut inobedientia eue quafuit inobediens comedēdo pomum vetitum. Quedam habet ortū ex amore proximi: sicut illa qua adā fuit inobediens comedendo pomū vetitum ne cōtristaret delitias suas: scilicet vxorē suam. Quedā habet ortum ex consideratione maioris boni. sicut illa qua fuit saul inobediens reseruando pinguia animalia amalech ad immolandū domino: iudicans illud melius esse q̄ omnia interfici. quod erat ei preceptum. Quedā habet ortū a necessitate: sicut illa qua fuit inobediens ionathas comedendo mel fame cogente. cuz saul precepisset q̄ nullus comederet ante

Tertio. multiplex. iobediētia vesperam. igitur cum plures sint species inobedientie: plures debēt esse species obediētie. Solutio. ad primū dicimus q̄ hec argumentatio non valet. Aliqua obedientia habet aliquid de suo qō non hz alia. ergo ꝛc. dicitur enī aliquid habere de suo propt aliquid annexū vl propter aliā causā: sicut contingebat in iudeis qui tantum timore seruili iplebāt mādatū

Solutō ad primum. Ad secundū dicimus q̄ diuerse sunt species pietatis qm̄ diuerse materie sunt. qm̄ propria materia pietatis in deū que ē diuinus est sūma bonitas. Materia vero pietatis que est in proximū. alia ē. s. mia proximi vel aliqd tale. Sed obediētia qua tenemur obedire deo: et illa qua tenemur obedire prelato eandē

Ad scd̄m. habent materiā. s. preceptū inquantum preceptū. et ideo non est simile. Ad instantiā dicimus q̄ nō oportet diuersas species obedientie esse: licet sint diuerse cause inobedientie: qm̄ ex diuersis causis bene pro

Adrationē ꝛ hoc. uenit idē effectus. vñ dicim⁹ q̄ inobedientia species est et habet vnū motū interiorē specialē. s. velle iplere preceptū. dato tñ q̄ inobedientia habeat diuersas

Aliter dr. species: nō ideo sequit q̄ obediētia habeat diuersas

ſpecies.qm̃ vna virtus ſpecialis habet duo vicia ſpecialia ſibi oppoſita. vt patet in largitate q̃ habz duo vicia oppoſita.ſcz auariciã et prodigalitatem.

¶Quibus obediendũ ſit et quibus non.

¶Quarta queſtio huius capituli.

Notandũ. QVeritur quibus obediendũ ſit et in quib⁹.Notandum q obediendũ eſt deo ⁊ prelatis ⁊ principibus terrenis. Sed dubiũ eſt in quibus precise tenemur obedire ꝓlatis. Similiter hoc ſic obicit.dñs vt in euangelio Sup cathedrã moyſi ſe.ſcri.et pha.oia quecũq; dixerint vobis facite:ſecũdũ vero opera eor nolite facere. Aut fit ſuppoſitio per hũc terminũ quecũq; pro preceptis dei tãtũ.aut pro illis et alijs.ſi tm̃ pro preceptis dei: ſed ad ea tenemur ſiue prelati precipiant ſiue nõ. ergo ſimiliter potuit dixiſſe quecũq; dixerit vobis iſte ruſtic⁹ facite.facta ſuppoſitiõe tm̃. ſi pro preceptis dei⁊ etiã pro quibuſdã alijs q̃ ptinẽt ad cathedrã: ſed ad cathedrã pertinet inũgere penitentiã et dare conſiliũ ad emendationẽ vite. ergo ſi epiſcopus p̃cipiat tibi vt intres clauſtrũ vl̃q portes cilicũ toto tempore vite tue teneris obedire ei ĩ hoc et hoc falſũ. Solutio. obediendũ eſt prelatis in oĩb⁹ que ptinẽt ad cathedrã. Sunt autẽ duo que ptinent ad cathedrã in quibus omẽs ſubditi tenent obedire prelatis.ſ.in preceptis dei:et in pceptiõe ſacramẽtor ecclesiaſticorũ.qm̃ ꝓlatus ſm q ꝓlat⁹ tenet exponere p̃cepta diuina. Labia enĩ ſacerdotis custodiũt ſciẽtiã ⁊ legẽ requirẽt ex ore eius. ſicut dicit in malachia.debet enĩ diſpenſare et diſtribuere ſubditis ſacramẽta eccleſiaſtica. Jn his ergo duob⁹ quilibz ſubdit⁹ tenetur obedire prelato claue non errante manifeſte.qm̃ ſi prelatus inũgat penitentiã que longe maior ſit q̃ cõdigna:nõ tenet ei obedire. Sz preter iſta que dicta ſunt in quibus prelato tenet obedire ſubditus: ſunt quedã ſpecialia in q̃bus minores prelati tenent obedire maiori prelato. ſicut ſi epiſcop⁹ precipiat ſacerdoti q excõmunicet iſtũ.ſacerdos tenet obedire epiſcopo. Sz querit poſito q epiſcopus p̃cipiat ſacerdoti q excõmunicet iſtũ et ſacerdos ſciat iſtũ eſſe innocentẽ et ſciat q epiſcopus excõmunicat iſtũ odio tm̃. querit vtrũ ſacerdos in hoc caſu tenet obedire eĩ. videtur q ſic. quoniam ſacerdotis nõ eſt cognoſcere vtrũ ſcientia ſuperioris ſit iuſta vel non. qm̃ ſi poſſet cognoſcere ſemp poſſet dicere prius cognoſcã vtrũ ſentẽtia ſit iuſta vel iniuſta.et ſic periret humana terarchia et humana obedientia. cum ergo ſacerdotis non ſit cognoſcere tenetur obedire epiſcopo. Sed contra .caſus decretalis eſt q ſi aliquis ſit cõiunctus alicui per matrimonium de facto: ſi poſtea ſciuerit matrimoniũ nullũ eſſe licet hoc nõ poſſit probari: ſi mulier petat debitum a marito maritus nõ debet ei reddere cũ ſciat matrimoniũ nullũ eẽ. qm̃ cotre cum illa eſſet ſibi tunc fornicari. et ſi eccleſia precipiat q reddat nõ tenet obedire eccleſie:imo prius debet pmittere ſe excõmunicari.qm̃ eccleſia precipit ei malũ ſcz fornicari. A ſimili cũ epiſcopus p̃cipiat ſacerdoti punire innocentẽ non tenet ei obedire ſacerdos. Jtẽ ſacerdos ſcit q iniuſtum ſit iuſtũ excõmunicari:⁊ ſcit q deus prohibet omne iniuſtũ:ergo ſcit q deꝰ prohibet contrariũ.ſed regula eſt q cũ duo ſuperiores precipiant cõtraria: maiori eſt obediẽdũ.ergo in hoc caſu ſacerdos debet obedire deo et nõ epiſcopo. Jtem excõmunicare innocentẽ malũ eſt in ſe. ergo ſacerdos nõ debet excõmunicare iſtũ innocentẽ.g̃ nõ tenet obedire epiſcopo p̃cipiẽti iſtud malũ. Solutio. Solutio. afiq; ſacerdos excõmunicet iſtũ debz intiare eꝑo innocẽtiã huius:ſz ſi eꝑs perſeueret ſine dubio ſacerdos tenetur et obedire.aliter periret obedientia humana.ſicut dictum eſt. Et notandũ q hec eſt ſimplicit vera: iuſtum eſt tuſtũ excõmunicari.et hec vera ſimplicit: tuſtũ ẽ ſacerdotẽ excõmunicare iſtum. tuſte enĩ excõmunicat:qm̃ ex obedientia q̃ eſt ſpecies iuſticie. Hec aũt duplex.ſacerdos tuſte excõmunicat iſtum. qm̃ ſi aduerbiũ determinet verbum in cõparatione ad rem nominatim: vera eſt.ſi in cõparatione ad rem accuſatiue:falſa eſt.qm̃ is ẽ ſenſus.ſacerdos excommunicat iſtum ex meritis hui⁹. Ad obiecta.dicimus q punire innocentẽ eſt malũ in ſe:ſed non ẽ malũ ſecundum ſe.qm̃ bene poteſt fieri.ſicut ipſe deus punit innocentes qñq;.Submerſit enĩ pueros ſodomitarũ q̃ erãt innocentes cum patribus eorũ.et hoc bene ⁊ miſeriter.quoniã ſi diuiviſſent:longe maiora ſupplicia meruiſſent. Per hoc patet ſolutio ad vltiõ obiectum. Ad primũ.dicimus q non eſt ſimile de caſu decretalis:qm̃ eccleſia precipit ibi quiddã quod ſcom ſe et in ſe ẽ malum.ſ.fornicari.ſed eꝑus non precipit malum ſecundũ ſe. Ad ſecundũ dicimus q nõ valet hec argumentatio. Sacerdos ſcit q iniuſtũ ẽ iuſtum excõmunicari:g̃ ſcit q deus precipit contrariũ. quoniã deus non precipit nec prohibet hoc.iuſticia vero nõ ẽ niſi reſpectu paſſionis. procedit ergo acſi iuſticia gẽt poſita reſpectu ſacerdotis. quod nõ eſt verũ. Jtẽ.ponatur q rex precipiat prefecto vel lictori ſuo aliquẽ ſuſpendere quẽ prepoſitus et lictor ſcit eẽ innocentme. queriturvtrum tenetur in hoc caſu obedire regi.videtur q ſic: qm̃ eius non eſt cognoſcere vtrum preceptũ regis ſit inſtũ vel iniuſtũ. ſicut pr⁹ dictum eſt de ſacerdote.et occidere hominẽ non ẽ ſecundũ ſe malum ſicut nec excõicare:imo multis prodeſt excõmunicari et occidi.g̃ tenetur obedire. Contra.preceptũ eſt in prouerbijs.Erue eos qui ducunt ad mortem.ſupple iniuſte.g̃ ſi iſte nõ eruit: facit cõtra preceptum iſtud.ergo peccat mortaliter ſi obediat.ergo non tenetur obedire. Jtem. ſi tenetur obedire eadẽ ratione minores iudei tenebantur obedire maioribus iudeis precipientibus occidere chriſtũ quẽ maiores iudei dicebant eſſe deſtructorẽ legis. g̃ minores iudei non peccauerunt occidendo chriſtuz. Si dicis minores iudei non erant ſubiecti maiorib⁹ quo ad puniendũ rebelles legi. Contra.ponat q fuerint ſubiecti quo ad hoc.ergo non peccauerunt occidendo chriſtum: cum eorũ non eẽt cognoſcere vtrũ chriſtus eſſet legis deſtructor. Solutio.dicimus ſicut prius dictũ eſt de ſacerdote. q prepoſitus vel lictor debet facere quod in ſe eſt:vt iſte innocens nõ interficiatur.ſed ſi rex perſeueret tenet obedire. Qđ patet per ſimile.qm̃ ſi aliquis quẽ ſacerdos ſuus ſcit eſſe in mortali petit euchariſtiã a ſuo ſacerdote ĩ loco priuato.non debet ei dare:quia ſcit q peccat mortaliter accipiẽdo.ſed ſi in loco publico corã tota parrochia peteret:debet ei dare.quia ſi negaret quodã modo eſſet proditor criminis et infringeret ſigillum confeſſionis.qđ nullo caſu: nulla coactione infringẽdum eſt.et hoc propter cõmunem vtilitatẽ.quia homines timerent cõfiteri peccata ſua:ſi licite poſſet infringi ſigillũ confeſſionis. Eodẽmodo in predicto caſu prepoſitus tenetur obedire regi propter cõmunẽ vtilitatẽ. qm̃ ſine ſubiectionibus et dñationibus nõ

Alia pertinent ad cathedram.

Alia ẽo in cidens.

Af q ſic.

Jn oppm

Secundo.

Tertio.

Jn oppm

Af q ſic.

Secundo.

Euaſio. ꝫ hoc af.

Solutio.

Similiter.

Eodẽ mõ i ꝓpoſito.

Solutio. duo ptinẽt ad cathedram.

Jn malachia.

Af primo. Secundo.

Ad primū. Ad illō de iudeis.

potest bono mō regi genus humanū. De eo qđ obici tur. Erue eos ꝛc. intelligēdū est si potest: ꝛ si non coherceris a maiori potestate. de minorib⁹ vero iudeis dicitur ꝙ nō tenebant obedire maioribus: imo tenebantur liberare christū. audierāt enī rumores de potestate diuina. s. ꝙ iesus resuscitauerat lazarū et multa alia miracula fecerat per que poterāt credere illū

Alia ḡo incidens

hominē esse deum. Sed posito ꝙ aliqui fuerint inter eos qui nichil sciuerūt de miraculis aut predicationi bus eius: q̄rit vtrū illi peccauerit mortalit interficiē

Aī ꝙ non.

do christū. videtur ꝙ nō per predicta. Sed contra. interficiunt filiū dei: dant ei alapas: cōspuūt ipsū. ergo

Solutō alii quorum. ꝫ hāc aī.

peccant. Ad hoc dicūt q̄dā ꝙ hec sola circunstātia ꝙ ille homo est filiꝰ dei facit ꝙ isti peccēt. Sed obiicit. hec circūstātia nō pōt cadere sub scientia eorū q̄tū in ipsis est. ignorantia eorum inuincibilis est q̄tū in ipsis est: ergo excusat eos a toto et tāto. nō ergo p illā

Solutō do ctoris.

circūstantiā peccant. Nos dicimꝰ ꝙ primo est impossibilis: q̄n nullomodo p̄misisset filiꝰ dei: ꝙ iudei penitus ignorantes in eū manus mitterent. vñ in euangelio dicit. Nemo misit manū in eū: qr nondū venit hora eius et nō placebat ei adhuc pati: quoniā oportebat adhuc p̄dicari iudeis: vt inexcusabiles essent. passus est itaq; quando voluit ꝛ crucifixus est q̄n voluit.

Alia ḡo incidens.

Itē ponat ꝙ prepositus p̄cipiat aliquē interfici innocentē et hoc sciat vniuersus populus. queritꝰ vtrū tenetur liberare eum. videtur ꝙ sic. q̄n preceptum est

Aī ꝙ sic

Erue eos. ꝛc. cōstat ꝙ populus potest liberare eum: ergo tenetur liberare eum. Contra. iste nō tenet liberare eū. q̄n nō potest: ꝫ nō peccat non liberando. similiter nec ille ꝛ sic de alijs. ergo nullus de populo

In oppm

peccat nō liberando. tamē populus peccat nō liberando. ergo aliquod pctū̄ est in populo: ita ꝙ ī nullo de

Solutio.

populo. qđ est impossibile. Solutio. si populus iste non habeat rēpublicā necvniuersitatē cōmunē constituat nō teneꝰ liberare istū: sed si habeat rēpublicā vel cōmunē teneꝰ liberare nisi coherceatur a maiori potestate. et licet iste per se nō tenetur liberare eū tñ iste teneꝰ colliberare et facere quod in se est: et si non

Alia ḡo incidens

facit peccat mortaliter. Itē queritur. si rex precipiat populo expugnare aliquē ꝛ populus scit ꝙ ille est innocens ꝛ ꝙ rex ex odio tantū precipit istū expugnari.

Solutio p distinctiōez

vtrū teneꝰ ei obedire in hoc. Ad hoc distinguēdi sūt diuersi casus. quoniā si iudicatū est ab illis quorū est in regno iudicare. s. a patrib⁹ ꝙ iste debet expugnari

Alia ḡo incidens

tunc teneꝰ populus obedire. si nō: nō teneꝰ. Itē queritur. si capitulū reuocet aliquē canonicū q̄ est in scolis: vtrū teneatur obedire. Ad hoc distinguendū est

Solutio p distinctiōez

ꝙ si nō sit de consuetudine ecclesie ꝙ fiat residētia in scolis: teneꝰ obedire vel prebendā dimittere. si vero

Adhuc distinguendū

consuetudo sit ecclesie ꝙ fiat residentia in scolis adhuc distinguendū est vtrū reuocetur pro cōmodo tē-

Subdistinctio.

porali vl̄ spirituali. si pro tempali: nō teneꝰ obedire. si pro spūali: adhuc distinguendū est vtrū timeat lapsū ille qui reuocat. q̄n si cōcanonici sui malt sint: cū ex quictu formenꝰ mores: si lapsū timeat ex cōsortio

Subdistinctio

eorū nō teneꝰ obedire. si autē nō timeat lapsū adhuc debet considerare vtrū illud cōmodū spūale maius sit pro quo reuocat: ꝙ illud quod ꝓsequitur ī scolis. si sic: teneꝰ. si non: non.

¶ In quibus tenemur obedire deo.

¶ Aliud capitulum.

Ulso in quibus tenemur obedire prelatis et superioribus nostris: videndū est in quibus tenemur seruire deo. vtrū sc̄z tenemur obedire deo precipienti cōtra legē naturalē. quod videtur. quoniā deꝰ precepit abrahe vt immolaret filium. quod erat cōtra legez nature. abraham fuit paratus facere istud. Circa questionē istā primo queritur. vtrū hoc fuit p̄ceptū. Immola michi isaac ꝛc. Secūdo. quantū potest extendi huiusmodi preceptum dei: qđ fit contra legem nature. Tertio. quid tenebatur facere abrahā ex illo precepto.

¶ Vtrum īmola ꝛc. fuit preceptum.

¶ Prima questio huius capituli.

Queritur vtrū hoc: immola ꝛc. fuit preceptum. probatur ꝙ nō. tam directe ꝙ indirecte. indirecte sic. si fuit preceptum: aut deus volebat istud aut non. Si sic. Contra. non fuit factum. ꝫ non volebat. si non volebat et precepit istud. ergo aliud habuit in ore: aliud in corde. ergo locutus est in ore et corde. ꝫ fuit duplex. hoc aūt impossibile. ergo illud fuit preceptum. Item. si deus precepit illud et tñ non volebat. ergo habuit aliquid in ore: et non in corde. ergo in illo fuit est: et non. ipse autē precipit in euangelio Sit sermo vester ē est. nō nō. ergo si istud de immolatione isaac fuit preceptum: precepit ergo deꝰ contra preceptum suū qđ ē in euangelio. qđ est impossibile. ergo istud non fuit preceptū. Forte dicit ꝙ quādo deus precepit istud: ꝙuis aliud habuit in ore aliud in corde: tñ nō fuit duplex. nec fuit in ipso ē. et nō. quoniam non precipiebat istud ad deceptionē. Sed contra. si aliquis asserit oppositū eiꝰ qđ se credit esse verū: duplex ē. siue asserat istud ad deceptionem siue nō. eadem ratione. si deus precepit istud ad deceptionem: siue non. Item. preceptum est signū voluntatis diuine. sed non est signū alicuius rei: nisi illius q̄ precipitur. ergo si deus precepit istud: voluit istō fieri. sed constat ꝙ non voluit istud fieri: ergo nō precepit istud. Item. abrahā īmolare filiū suū erat contra legē nature: ergo erat malū. sed deus nunq̄ precepit malū. ergo non precepit istud. Propt̄ hoc dicūt q̄dā ꝙ non fuit preceptū: sed forma precepti. Cōtra. super istō euāgelij de ceco nato. Vide nemini dixeris. dicit glosa. precipit taceri: quod tñ nō potuit abscondi. ꝫ precepit ibi deus aliquid: quod tñ nō voluit. ꝫ eadē ratione precepit isaac īmolari: et tñ non voluit istud. Si dicis ꝙ non est simile. q̄n tacere indifferens ē: sed īmolare isaac est malū. vnde non fuit preceptū. Contra. super istud ad hebre. Fide obtulit abrahā isaac. dicit glosa. nō erat contraria religio credentis: deuotioni operantis. promissionē tenebat pius pater ī corde: q̄n oportebat īpleri in eo quem iusserat dñs occidi. hoc expresse habetur ꝙ dñs precepit istud. Sed forte exponetur sic. iusserat. i. sub forma precepti proposuerat. Sed queritur. aut abraham ex illa forma precepti tenebatur aliqđ facere: aut nichil. Si aliqđ ergo sub illa forma erat aliquod preceptū. si nichil: ergo pro nichilo preparauit se ad istud. et tamē pro nichilo tribus diebus iuit ad montem moria. Item. si non fuit preceptum: aut hoc est quia istud erat malum: aut quia deus nonvoluit istud. Si qr malū. Cōtra. homines q̄nq; interficiuntur meritorie. dicit etiā ꝙ quidā rex precepit suspendi proprīū filiū: qr latro. et istud non fuit malum. ergo eadē ratione abrahaz potuit meritorie immolare filiū. ergo non erat tale malum propter quod nō posset esse preceptū. Si nō fuit preceptum: q̄n deus non voluit illud. Contra

Aī ꝙ sic.

Secundo.

Euasio.

ꝫ hāc aī.

Secundo.

Ad idem.

Opio aliquorum.

ꝫ hanc aī.

Euasio.

ꝫ hoc aī.

Euasio.

ꝫ hanc aī.

Secundo.

ꝫ aliud.

Dñi scienter ⁊ discrete ꝓcipiũt aliq̃ seruiẽtib⁹ suis ad ꝓbationẽ: q̃ tñ nolũt fieri. ideo qñ vidẽt fuiẽtes suos ꝓparari ad faciẽdũ ea: reuocãt mãdatũ. Similit de⁹ potuit ꝓcipere istud ad probationẽ: licz nollet istud fieri. nec tamen ꝓpter hoc fuit duplex. qđ cõceditur. Et nota q̃ istud nõ fuit preceptũ ad executionẽ: imo forma verborũ cõmunis fuit ad preceptũ qđ est ad probationẽ et preceptũ qđ est ad executionẽ. ⁊ quia sic cõmune fuit forma ꝓcipiendi nq̃ voluit de⁹ abrahã immolare filium suũ: sed voluit abrahã immolare filium: vel q̃ prepararet se ad immolandum. vnde statim post preparationẽ reuocauit mandatũ. multa tamen precepit deus ad executionẽ que nõ voluit fieri simpliciter: sed voluit quantũ in ipso est. sicut multa bona et honesta precepit de iudeis: que tamẽ ipsi non fecerũt. nec deus simpliciter voluit ea fieri: qñ si simpliciter voluissẽt facta fuissent. ℘patet ꝯ q̃ de⁹ nõ habuit aliud in corde: aliud ī ore. cũ ꝓceptũ istud nõ esset determinatũ ad executionẽ. vnde nõ fuit duplex nec fuit in ipso est et nõ. et sic patz solutio ad duo primo obiecta. Ad tertio obiectũ dicimus q̃ nõ est simile de assertione et preceptione. qñ assertio determinata est ad vnũ tantũ: sed preceptio cõmuniter se habet ad probationẽ et executionẽ. Ad quartũ dicim⁹ q̃ ꝓceptũ istud fuit signũ voluntatis diuine. nõ qua voluit abrahã immolare filiũ: sed qua voluit abrahã immolare vel preparare ad immolandũ. vñ hec cõditionalis est falsa. si deus ꝓcepit istud: voluit istud. quoniã nõ precepit ad executionẽ. Ad vltimo obiectũ dicimus q̃ abrahã immolare filiũ est malũ in se: sed nõ secundũ se. et dicitur malũ in se qđ nulla circũstãtia addita est malũ. sicut occidere hominẽ. qđ tamẽ fit bonũ ꝑ additionẽ bone circũstantie. Malũ secũdũ se dicit istud quod non potest fieri bonũ per aliquã circũstantiam quãtũlibz bonã. sicut fornicari cuilibet. abrahã immolare filiũ est malũ in se: tamẽ bonũ erat abrahe ꝑ circũstantiã obedientie ⁊ deus potuit ꝓcipere. et deus potuit: cũ nõ esset malũ secũdũ se. Ex hoc patet q̃ nõ valet hec argumẽtatio. Abrahã immolare filiũ erat in se malũ ⁊ deus precepit hoc: ergo deus ꝓcepit malũ. Sic obijcit. quãdo deus ꝓcipiebat hoc: aut erat bonum aut malũ. si malũ: ergo deus precipiebat malũ. si bonũ: ergo tunc erat ista falsa. Abrahã immolare filiũ est malũ. Itẽ deus non precepit nisi bonũ. ꝯ quãdo ꝓcipiebat istud: ipsũ erat bonũ. Itẽ adã comedere hoc pomũ fuit malũ nulla alia de causa nisi prohibitum. si ergo aliquid est malũ quia ꝓhibitũ tantũ: per locũ a cõtrarijs aliquid est bonũ q⁊ preceptũ tñ. igit abrahã immolare filiũ erat bonũ: quia ꝓceptũ. Si cõcedit. Cõtra. Sortẽ immolare filiũ erat contra legẽ nature: ergo abrahã interficere filiũ erat contra legẽ nature. idẽ enim est ius cuiuslibz patris ad filiũ suũ. sz sortẽ interficere filiũ suũ est ꝓtra legẽ nature: ergo abraham interficere filiũ suũ erat cõtra legẽ nature. ergo erat malũ. Itẽ deus volebat abrahã nõ immolare filiũ. sicut patuit ex post facto. sed non volebat nisi bonũ: ergo abrahã non immolare filiũ erat bonũ: ergo eius oppositũ erat malũ. cum bonũ non sit cõtrariũ bono vel oppositũ. Solutio. dicimus q̃ abrahã immolare filium suũ statim qñ preceptũ fuit: bonũ fuit et pro diuersis tẽporibus. Dicendũ est q̃ argumẽtatio illa nõ valet: ideo peccat scõm fallaciã vniuocatiõis. qñ ꝓcedit scõm diuersas ℘signationes tpis acsi esset vna. sed retorquendo oĩa verba ad idem tempus: ne cessaria est argumentatio. Concedimus igitur q̃ qñ preceptũ fuit: bonus fuit. Ad illud quod obicitur q̃ abrahã immolare filiũ erat contra legem nature. di stinguendũ. qñ ius naturale dupliciter dr. Quãdoq̃ dicitur ius naturale: qđ natura docuit oĩa aialia. et sic abraham immolare filiũ erat contra legẽ nature. sed secundũ hutus ius non est virtus neq̃ viciũ. ⁊ sic non sequitur q̃ abraham immolare filiũ esset malum. Quãdoq̃ ius naturale dr qđ natural' ratio dictat eẽ faciendum. et sic abrahã immolare filiũ non erat cõtra legem nature: imo secundũ legem nature. qñ naturalis ratio dictabat ei hoc esse faciendum. quia de⁹ preceperat istud. Ad aliud dicimus q̃ abraham non immolare filiũ negatio quedã est: et non erat bonus proprie ⁊ secundũ se: sed dicebatur bonũ ex adiũcto. sicut non peccare cũ nichil sit. non est bonũ proprie: sed ex adiuncto. s. qz adiacet virtuti dicitur bonũ. cuz dicatur q̃ bonum non est cõtrariũ bono: intelligitur de bonis que bona sunt proprie.

Ad tertiũ.

Ad ꝗrtum

Ad vltimũ

Malũ in se et malũ secundum se

Jterũ ar.

Secundo. Tertio.

Cõtra hoc

Ad idem.

Solutio.

Ad rõnem

Ad aliud.

Ad aliud.

¶Quantũ possit extẽdi preceptum dei.

¶Secunda questio huius capituli.

Queritur quantuz potest extendi preceptũ dei: scilicet vtrum potest precipere contra oĩa precepta decalogi. videtur q̃ sic. quoniã malus malũ est in se siue in genere occidere q̃ fornicari. sed deus precepit occidere: qñ precepit abrahã immolare filiũ: ꝯ potest precipere q̃ aliquis fornicetur. eadem ratiõe potẽt precipere contra totũ decalogũ. Si dicit q̃ nõ valet argumentatio. qñ occidere non ẽ malũ secũdũ se: vnde nullam difformitatem iportat. sed fornicari est secundũ se malus: vnde difformitatem importat. et ideo deus non potest illud precipere. Si ergo ꝓ precipere omnẽ actum qui non iportat difformitatẽ: etiã hoc cõstante q̃ filius dei incarnabitur. ergo manẽte eadẽ veritate deus ꝓt precipere illud. Sit ergo q̃ ꝓcipiat illud manẽte eadem veritate. inde sic. Abra. credidit filiũ dei nõ esse incarnandũ: et ex precepto dei. ergo meretur. Cõtra. credit oppositum articuli fidei: ergo demeretur. ꝯ eodem motu meretur et demeretur. quod est impossibile. Item in veteri lege precepit deus adulteram lapidari. in nouo testamento precipit oppositũ. ergo precipit contra legem suã. pari ratione potest precipere contra totum decalogũ. Solutio. ad hoc q̃ aliquis possit precipere aliquid alicui: oportet q̃ istũ nõ sit secundũ se malũ: et preterea q̃ recipiat recõpensationẽ. propter primũ nõ potest deus precipere q̃ aliquis fornicetur. quia fornicari importat difformitatem. Nec valet hec argumẽtatio. magis malũ est occidere q̃ fornicari: et deus potest precipere occidere: ergo et fornicari. quoniã ab eo qđ est occidere ẽ malicia separabilis. sed ab eo qđ est fornicari est insepa rabilis. Instantia. sortes est magis albus q̃ plato. et sortes potest fieri niger: ergo plato põt fieri niger. posito q̃ albedo nõ sit separabilis a pla. Propter secundũ deus non potuit precipere abrahe q̃ crederet filium dei non eẽ incarnandũ. quia huius mot⁹ nõ recipit recõpensationẽ: sed dãnũ. quia est ex interfectõe hominũ recipit recõpensationẽ. vt pz in interfectõe hẽticoz: ex qua accidit trãqlitas ⁊ mltiplicatio ecclesie. Similiter nõ potest precipere mihi deus nõ dili-

Ar q̃ sic.

Euasio.

ꝫ hoc ar.

Sz hoc est falsum.

Ad idem.

Solutio.

Ad rõnes. ꝓpter pmũ

ꝓpter scũz

nõ ꝫ mltos

gam ipsum. qz huiusmodi non recipit recõpẽsationẽ.

Ad vltimũ

Ad vltimũ dicimus q hec argumentatio non valet: deus p̃cipit actũ cõtrariũ actui quem precipit: ergo precipit cõtra legẽ suã. quoniã cũ virtus sit habitus immediate existens quo ad nos. secũdũ diuersos status aliquid aliqñ est preceptũ: aliquãdo nõ. et sicvn⁹ et idẽ actus aliquãdo est motus virtutis: aliqñ non. sicut si iste habeat mille marcas et videat homines valde indigentes tenetur dare. si depauperet nõ tenetur. Siliter in veteri lege p̃ceptũ est adulterã lapidari ad refrenandũ luxuriã iudeorũz qui timore seuiebant non ex amore: sed in nouo testamẽto in quo est copia gratiarũ que retinent et refrenant fideles non oportet huiusmodi preceptũ esse. Sed iterũ probat q deus potest precipere contra legẽ suã. quoniã preceptũ est in decalogo. Nõ cõcupisces vxorẽ proximi tui. sed deus potest p̃cipere alicui q cõcupiscat vxorẽ proximi sui. quod probat. quoniã multi boni viri habuerũt duas vxores: vt iacob et dauid. et hoc potuit deus p̃ciperc scz q iacob haberet plures vxores. ergo potest p̃cipere q vnus homo sit maritus duarum vxor simul. ergo potest p̃cipere ecõuerso q vna vxor sit duorũ maritorũ simul. ꝛ sic potest p̃cipere q aliqs concupiscat vxorẽ proximi sui. ergo põt precipere cõtra legẽ suam. Itẽ precepit filijs israel q asportarẽt vasa egyptiorũ: ergo precepit q cõtrectarẽt res alienas vel aliorũ: ergo p̃cepit furari: ergo precepit contra hoc preceptũ: Nõ furtũ facies. ergo precepit ꝛtra legẽ suã. Itẽ legit de beata magdalena q. xxx. ãnis fuit in heremo vbi fruebat colloqo angelorũ. ꝛ huiusmodi status cõtemplationis optimus est. ergo deus potest precipere huiusmodi statũ: ergo potest p̃cipere quicquid sequit ex eo. sed ex eo sequit nõ dare elemosinas: nõ facere opera actiue: ergo potest p̃cipere non dare elemosinas et huiusmodi. ergo põt precipere contra hoc preceptũ: Date elemosinã et omnia mũda sunt vobis. cũ igitur possit precipere cõtra p̃cepta affirmatiua ꝛ contra precepta prohibitiua: pt similit precipere cõtra legẽ suã. si conceditur. Contra. deus non precipit aliquid nisi quod facit ad hoc vt simus similes ei: et ipse non potest p̃cipere q simus dissimiles ei: ergo nõ potest p̃cipere cõtra legẽ suã. quod cõcedimus. Ad primo obiectũ dicim⁹ sicut dictũ est supra. q ad hoc q deus possit p̃cipere aliquid qđ ẽ in se malum oportet q istud recipiat recõpẽsationẽ. vnde dicimus q deus potuit p̃cipere q vnus homo haberet duas vxores. et multa alia mala. tamẽ hoc malũ recipit recõpẽsationẽ. quoniã ex hoc q vn⁹ homo habet multas vxores: genus humanũ multiplicatur ad cultum vnius dei. vnde deus potest p̃cipere istud. et non sequitur: ergo deus potest p̃cipere istud q duo mariti habeant vnã vxorẽ simul. quoniã per hoc nõ multiplicatur genus humanũ. sed per primũ multiplicatur. qñ plus potest vnus vir generare q̃ multe mulieres cõcipere. Ad secundũ dicimus q nõ valet. deus instit asportari vasa egiptiorũ: ergo iussit cõtrectare res alienas inuito dño. qñ egiptij nõ erãt domini illarũ rerũ quando asportabant. quia deus cui⁹ proprie sunt omnia trãstulerat dominiũ ab eis. vñ dicimus q deus non põt p̃cipere hoc cõplexũ cõtrectare res alienas inuito dño: quia est malum secundũ se licet forte nõ exprimat ad formitatẽ. sicut homo fm se est risibile licet non exprimat risibilitatẽ. Ad tertio obiectũ dicimus q alicui et in casu aliquo ꝓ loco et tẽpore potest deus precipere nõ dare elemosinas. qñ expedit aliquẽ sẽper eẽ in contẽplatione. et expedit aliquẽ semper esse i operibus actiue. et expedit aliquẽ esse i contẽplatione aliquãdo ꝛ in actione aliquando. precipiendo aũt hoc alicui non dare elemosinas ꝛc. non precipit cõtra hoc preceptũ: Date elemosinam ꝛc. precepta enim affirmatiua non obligãt ad semper.

De diuersitate tẽpoꝝ

Iterũ ar.

Secundo.

Tertio.

In oppom

Solutõ ad primum.

Ad secm.

Ad tertiũ.

¶ Querit ad qđ teneret abra. ex illo p̃cepto

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur ad quid teneretur abrahã ex illo p̃cepto. et primo vtrũ teneretur velle imolare. videtur q sic. quoniã tenebatur obedire. obedire aũt mentaliter est velle facere quod precipitur: qz precipitur. g abrahã tenebatur velle imolare: quia istud precipiebatur. Item. preceptũ erat ei imolare. ergo tenebatur imolare: et ex obedientia. sed obedientia nulla est: nisi sit voluntaria. ergo tenebatur voluntarie imolare. ergo tenebatur velle imolare. Contra. non tenebatur velle imolare: qz esset preceptũ probatiõis. si hoc esset preceptũ abrahe tantũ ad probationẽ et hoc sciret abrahã: non teneret velle imolare et tamen remaneret preceptũ. ergo preceptio nõ faciebat q teneretur velle imolare: nec alia causa erat quare teneretur. g simpliciter non tenebatur velle imolare. Itez. oẽ p̃ceptũ est preceptũ ad probationẽ vel executionẽ et ecõuerso. ergo si abra. tenebat velle imolare quia sciebat cẽ preceptũ: similiter si sciret esse preceptũ ad executionẽ vel probationẽ teneretur velle ꝛc. sed si sciret esse preceptũ tantũ ad probationẽ sciret esse preceptũ ad probationẽ vel executionẽ. ergo si sciret esse preceptũ ad probationẽ tantum teneretur velle imolare. et hoc falsũ. ergo ꝛ primum. Itẽ. abrahã dubitabat vtrũ istud esset ei preceptũ ad probationẽ vel executionẽ. sed dubia in meliorẽ partẽ sunt interpretanda. sed melius erat dim precipere hoc ad probationẽ q̃ ad executionẽ. ergo abrahã magis debebat credere hoc esse preceptũ ad probationẽ q̃ executionẽ. ergo non tenebatur velle imolare. Ad hoc potest dici q ex illo precepto nõ tenebat simplicit velle imolare: sz sub conditione. s. si nõ reuocaretur preceptũ. Nec valet hec argumẽtatio. tenebatur obedire: ergo tenebatur velle facere mandatũ. sed cum conditione predicta bene sequit. Similr patet solutio ad secundo obiectũ. non enim ex precepto tenetur aliquid velle simpliciter facere. simplicit maxime cũ aliquid graue et difficile precipitur. sz si scireturesse preceptũ ad executionẽ: teneret velle facere mandatum simpliciter. Sed contra hanc solutionẽ obicitur. deus precepit iudeis nõ mechari. non fornicari ꝛc. et ipsi tenebãtur velle nõ mechari ꝛc. qz preceptũ erat eis. cũ ergo preceptũ esset abrahe vt imolaret: tenebatur velle imolare simpliciter. quod concedunt quidã: dicẽtes ad primo obiectũ q abraham non poterat scire hoc esse preceptũ tantum ad precipiat aliquid alicui: cuius oppositum teneatur velle: vel ipsũ quod precipitur velle. Ad secundo obiectum dicimus: non est facile respondere quantum ad ipsos. qñ ipsi recipiũt hãc cõditionalẽ. si p̃ceptũ ẽ abrahe tñ ad ꝓbationẽ imolare filiũ: teneẽ velle imolare. sed abrahã sciebat bene illã consequẽtiã eẽ verã: ergo si sciret primũ sciret et vltimũ. ꝛ hoc ma-

Af q sic.

Secundo.

In oppom

Tertio.

Solutio.

per hoc ad primum.

Ad secm.

ꝫ hãc solutionẽ ar.

Opio aliquorum.

Dicunt ad primum.

Ad secm.

nifeſte falſum.ideo ſi ſciret iſtud eſſe p̄ceptū ad p̄=
bationem tantum:non teneretur velle iſtud.niſi di=
catur q̄ ſi abz̄aham ſciret p̄mum:duo contradicto=
rie oppoſita ſequerentur.et ita ſequeretur q̄ teneret
℈ hoc aī. velle et non teneretur velle.Sed contra.aut ſequūt
ex īpoſſibili quidlibet: aut naturali ꝯſequētia.ſi p̄i=
mo mō fiat petitio q̄ nō recipiat ꝯſequētia naturalis.
Si ergo dicat q̄ duo oppoſita ſequūtur naturali cō=
ſequentia.Contra.abz̄ahe eſt p̄ceptū tantū ad p̄ba
tionem īmolare filiū:et īmolare filiū erat quoddāve
rū inſolubile.ergo ſi deus re uelaſſet illud verū abz̄a
Secundo. he nō p̄opter hoc ſequerētur oppoſita.Preterea.ſi
rex frācie p̄ciperet aliquid alicui:ſufficeret regi ſi ille
vellet:tantū ſub conditiōe iſtud facere.ſcz ſub hac cō
ditione:ſi rex nō reuocaret p̄ceptū.ergo deo debet
ſufficere q̄ ſi p̄cipiat aliquid alicui: q̄ ille velit iſtud
facere ſub conditione.ſ.ſi non reuocatur mandatū.ℊ
hec conſequētia nō valet: ſi abz̄ahe p̄ceptū eſt īmola
Solutio. re:teneret velle ſimpliciter īmolare.Cui cōcedim⁹.
vnde p̄me ſolutioni adheremus.dicim⁹ tñ q̄ abz̄a=
ham non poterat ſcire iſtud eſſe p̄ceptū ſibi tātum
ad p̄ohibitionē.nō p̄opter impoſſibilitatē:ſed quo
niam nō cōgruit bonitati dei p̄cipere aliquid alicui
Ad aliud. quod nō debeatvelle.Ad illud qō obiectū eſt dicim⁹
q̄ non eſt ſimile.qm̄ deus p̄cepit iudeis id qō erat
ſcriptū in cordibus eorū.vnde tenebanturvelle iſtud
ſimpliciter:q̄uis nō eſſet p̄ceptū.ſed abz̄ahe p̄cipie
batur quoddā quod erat in ſe malum ſicut dictū eſt.
vnde non eſt ſimile.

¶Vtrū abz̄aham teneretur credere illud eſſe
p̄ceptum ſibi a deo.

¶Quarta queſtio huius capituli.

Af q̄ non. Queriturvtrū abz̄ahā teneretur credere iſtud eē
p̄ceptū ſibi a deo.videtur q̄ nō.dicit enī apo
ſtolus in principio ad gala.Licz̄ homo aut angel⁹ de
celo euāgelizauerit aliud q̄ accepiſtis:anathema ſit.
et intelligitur aliud quod eſt cōtra fidē vel cōtra bo=
nos mores.ſed iſtud quod p̄cipiebat bonus angel⁹
abz̄ahe erat cōtra bonos mores.quoniam interficere
hoīem eſt cōtra bonos mores.ergo abz̄ahā nō debe=
bat credere ei īmo potius debebat ipſū anathemati=
zare.et ita nō tenebat credere iſtud ſibi eſſe p̄ceptū
Secundo. a deo.Itē.angelus ſathane tranſſigurat ſe in angelū
lucis:ergo abz̄ahā neſciebatvtrū ille āgelus eſſet an=
gel⁹ lucis vel āgelus tenebrarū.nullo enī ſigno pote
rat diſcernere.ℊ nō tenebat ei credere:ℊ non tenebat
Solutō ad credere iſtud eſſe p̄ceptū ſibi a deo. Solutio.dicim⁹
p̄mum. q̄ tenebat credere iſtud eſſe p̄ceptū a deo: nec illō
Ad ſcōm erat ꝯtra bonos mores:qz nō erat malū ſcōm ſe.Ad
ſcō obiectū dicim⁹ q̄ abz̄ahā bene ſciuit angelū illū
eſſe bonū āgelū.quontā habebat donū quod dicitur
diſcretio ſpirituū. quod donū habuit beat⁹ martin⁹
quontā dixit diabolo:ieſuz purpuratū nō adoro.ſed
quo ſigno diſcernatur bonus a malo.nos neſcim⁹: ſz
℈ p̄dicta aī qui habent donū p̄dictū bene ſciunt. Itē.Anſelm⁹
ſuper geneſim dixit.Laudand⁹ erat abz̄aham in con=
ſtantia immolandi et fide ſuſcitandi. ⁊ ſumit ibi con=
ſtantia immolandi p̄o voluntate immolandi. ergo
laudandus erat p̄o voluntate immolandi:ergo vo=
Secundo. lebat immolare.et dictū eſt q̄ non. Item videtur q̄
non eſſet laudādus in hoc.quontā ſi aliquis traderet
aliquā pecuniā alī certus q̄ ſtatim rehaberet:nō eēt
laudandus in hoc. ergo cum abz̄aham vehementer
crederet filiū ſuū eſſe ſuſcitādū nō erat laudādus p̄o
voluntate immolādi. Solutio.ad p̄imum dicimus Solutō ad
q̄ abz̄ahā laudandus erat p̄o voluntate īmolandi. p̄imū.
nec ſequitur q̄ vellet ſimpliciter īmolare:ſed ſub cō
ditiōe.p̄o quavoluntate conditionali laudād⁹ erat.
Ad ſecundū dicimus q̄ aliquo caſu laudādus eſſet q̄ Ad ſcōm.
traderet pecuniā ſuā alī:lz ſciret ſe rehabituꝝ illā.ſi
cut ſi traderet credens ſolū verbo illius cui traditur.
ſed ſi gratis traderet ſine ſpe rehabendi: tunc maxie
eſſet laudandus.Sed iterū queritur.cū abz̄ahā non q̄o īcidens.
p̄epararet ſe ad īmolandū filiū ſine ſpe rehabendi.
īmo cum certa ſpe rehabendi:quare ita ſumme lau=
datur.dicitur enī de ipſo.Senex fidelis:prima credē
di vī eſt.Ad hoc dicimus q̄ ſūme laudandus fuit: Solutio.
quontā credidit deū eſſe omnipotentē et veracē.cre=
didit enī deū poſſe ſuſcitare filiū ſuū. quod inauditū
erat in tēpore ſuo q̄ de⁹ aliquē ſuſcitaſſet. Itē.ſum=
me laudandus fuit:quia filiū ſuū vnigenitū quē dili=
gebatvoluit īmolare.Sz ſecundū hoc videtur q̄ ma ℈ hoc aī.
gis laudandus fuit ſanſon:q̄ abz̄ahā. quontā maius
fecit.quontā maius eſt interficere ſeipſū: q̄ filiū ſuū.
queritur igī quare ſcriptura non laudat ſanſonē: ſz tā=
tum excuſat.Solutio.Facere aliquid inſtinctu ſpirī= Solutio.
tuſſancti multipliciter dicitur:quontā vel ſpiritu ſan
cto monente et iubente:vel ſpiritu ſancto monente.
Primo modo voluit abz̄ahā īmolare filiū ſuū inſtin
tu ſpirituſſancti.quontā ſpirituſſanctus p̄cepit ei ⁊
monuit eū.Secundo modo voluit ſanſon interfice=
re ſe:⁊ interficere inſtinctu ſpirituſſancti. quontā ſpi
rituſſanctus monuit ipſuz ad hoc.vnde illa actio pl⁹
fuit ſpirituſſācti: q̄ ſanſonis.vnde nōvalde laudat eū
ſacra ſcriptura ī hoc facto:ſed excuſat.ſicut nō laudat
aſina balaam:quia locuta fuit.quontā illa locutio nō
fuit p̄opꝛie illius:ſed angeli qui mouit os eius. ve=
rum eſt tamen q̄ ſanſō meruit interficiēdo ſe ⁊ alios.
et ad iſtud mouit eū ſpirituſſanctus:p̄opter ſignifi=
cationē.quontā ſanſon interp̄etatur ſol eorū:⁊ ſigni
ficat in actu ſuo chriſtū.quontā ſanſon interficiēdo ſe
interfecit īmicos ſuos.ſ.philiſteos:ita xp̄s interficiē
do ſe interfecit philiſteos ſpirituales.ſ.demōes. Per per hoc pz
hoc pz quare abz̄ahā maxie laudat:ſāſon nō. Ad illō reſpōſio.
quod dixim⁹ ſup̄a.ſ.q̄ abz̄ahā nō tenebatur ſimpli
citer velle īmolare:ſed ſub conditione:videtur face=
re textus geñ.quontā iſaac querenti vbi eſt victima
olocauſti.reſpondit abz̄ahā.deus ſibi p̄ouidebit vi
ctimā olocauſti. videtur ergo q̄ ipe aliquomō cre= Arguit cō=
deret deum eſſe reuocaturū illud mandatū: et ita nō tra dicta.
volebat ipſum ſimpliciter īmolare:ergo nec tenebat
ſimpliciter velle īmolare.ſed arripuit gladiū: tūc vo
luit ſimpliciter īmolare.Sed obicitur ſicut p̄i⁹. cuz Iterū aī.
dubia interp̄etanda ſint in meliorē partē:et abz̄ahā
dubitaret an illud eſſet p̄ceptum ad p̄obationem
vel ad executionē:debuit ergo nō velle īmolare.So Solutio.
lutio.ſine dubio dubia ſunt interp̄etanda in melio=
rem partem ipſi eligenti.et īmolare filiū meltus erat
abz̄ahe q̄ nō immolare: quontā erat ei p̄ceptum.
vnde tenebatur velle īmolare:vel ſimpliciter vl̄ ſub
ditiōe:vel ſimpliciter.Dīto q̄ abz̄ahā tenebat velle Alia q̄o in
immolare:et tenebatur credere illud eē ſibi p̄cep= cidens.
tum:queriturvtrū teneret īmolare.videt q̄ non.qm̄ Af q̄ non.
p̄ceptū fuit ceco illumīato vt nemī diceret.tū ipe vbi
q̄ diffamauit:nec peccauit ex hoc. ℊ non tenebatur
tacere licet eēt p̄ceptū ei.eadē ratione abz̄a. nō te=
nebatur īmolare q̄uis eſſet p̄ceptū ſibi. Itē. p̄ceptū Secundo.
fuit filīs iſrael q̄ null⁹ duceret vxorē de alienigenis:

sãson autẽ duxit vxorẽ de philisteis et non peccauit. ergo nõ tenebaꝫ obseruare istud preceptũ. endẽ rõne abra. non tenebatur ĩmolare q̃uis ei preceptũ fuisset

Tertio. Item preceptũ fuit iosue q̃ quicũq; acciperet de spolijs iericho igne cõbureretur. et achor deprehensus fuit accepisse. nec tamẽ fuit cõbustus igne: sed lapidatus. et non peccauit ex hoc iosue: ergo nõ tenebaꝫ eũ cõburere igne: licet preceptũ ei fuisset. ergo nec abra

Solutio. ham tenebatur ĩmolare. Solutio. dicim⁹ q̃ tenebaꝫ

Ad rõnem Ad istud qđ obijciꝫ de ceco nato: dicimus q̃ mãdatũ illud fuit reuocatũ a spiritu sancto. vnde glo. dicit super locũ illũ. iustũ iusto est cõtrariũ. quoniã iustũ est tacere quod preceptũ est: ꝛ iustũ est predicare. Ad lau

ꝫ hoc aꝫ. dem dei. Sed secundũ hoc videꝫ q̃ cũ omne iustũ sit bonũ. q̃ bonũ sit cõtrariũ bono qđ supra negatũ est:

Solutio. et nos dicimus q̃ pro diuersis temporib⁹ dictum est hoc iustũ iusto est cõtrariũ. quoniã iustũ erat tacere anteq̃ preceptũ esset reuocatũ et iustũ fuit diffamare siue manifestare post reuocationẽ mandati. similiter pro diuersis temporibus bonũ fuit abrahã immolare filiũ et abra. non ĩmolare filiũ: habito enĩ respectu ad circũstantiã precepti et manente illa circunstantia abra. immolare filiũ nõ poterat nisi bene fieri. et ita

Ad scũm. erat bonũ simpliciter. Ad secundo obiectũ de sãsone dicimus q̃ istud mandatũ fuit reuocatũ ad significãdũ q̃ christus erat relictur⁹ synagogã et copulatur⁹

Ad tertiũ. sibi ecclesiã de gentibus. Ad tertio obiectũ dicimus

Alia q̃o in cidens. q̃ cõbustio ignis sũpta ẽ ibi p q̃libet pena. Posthea queritur quare apostolus dicit fide obtinuit abrahe

Arguitur. isaac. cũ motus ille siue voluntas ĩmolandi fuerit ex

Secundo. obedientia ad preceptũ: et ita non ex fide. Itẽ probatur q̃ ex caritate obtulit. quoniã propter hoc voluit

Solutio. immolare filiũ: quia plus diligebat deũ q̃ filiũ. Solutio. voluntas illa immolandi fuit ex obedientia ad preceptũ et ex caritate impante: sed ex fide fuit tanq̃ mouente et inclinãte. quoniã hylariter et sine oĩ angustia mentis voluit abra. ĩmolare filiũ: et hoc erat ex fide: propter hoc apostolus magis attribuit hunc motum fidei q̃ alij virtuti.

¶ De latria et dulia ꝛ primo quid latria.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de specie iusticie qua tenemur superioribus nostris. s. deo prelatis pricipib⁹. que spes vocaꝫ obedientia. dicendũ ẽ de specie iusticie q̃ tenemur honorare deũ. que grece vocaꝫ latria vel latriosis. latine potest vocari religio que est species iusticie vt dicit tullius. latria est cultus soli deo debit⁹ et exhibitus vel exhibẽd⁹. dulia est honor debitus creatu-

Prima q̃o re. In questione ista primo queriꝫ quid sit latria. secundo de differentia latrie ꝛ dulie. tertio vtrũ idolatria sit latria. quarto quo honore honoranda sit hũanitas christi et ipse christus. quinto vtrũ aliquis põt sine peccato exhibere latriã alicui creature per ignorantiã. sexto de quantitate illi⁹ pctĩ qđ dicit idolatria

¶ Utrum latria sit virtus.

Arca primũ queriꝫ vtrũ latria sit virtus. videtur

Aꝫ q̃ sic. q̃ sic. qm̃ adorare deũ est motus meritor⁹. hoc constat: ergo est motus virtutis: sed nõ est motus nisi

Secundo. latrie. ergo latria est virtus. Itẽ preceptũ est: dominum deũ tuũ adorabis et illi soli seruies. ergo adorare deũ ẽ i precepto. similiter honorare patrẽ ꝛ matrẽ est in p̃cepto. et non intelligiꝫ tantũ de patre carnali immo de spirituali. ergo honorare deum est in precepto. qm̃ de⁹ est pater spũalis: sed sol⁹ mot⁹ virtutis est i precepto: ergo adorare siue honorare deum est motus virtutis: sz nõ est mot⁹ nisi latrie. ꝯ latria est virtus.

Opio aliquorum. Qđ concedunt quidã dicentes latriã non eẽ specialẽ virtutem: sed generalem ad fidem/spem/caritatẽ. et sic de alijs. et q̃ ita sit: probatur multis modis.

Prima probatio. Primo sic. quia credere prime veritati propter se et super oĩa: est honorare primã veritatez propter se et super oĩa: sed huiusmodi honorare est motus fidei. ergo mot⁹ fidei est motus latrie. similiter mot⁹ spei est motus latrie. quoniã sperare in primã largitatem propter se et super oĩa: est honorare primã largitatem propter se et super oĩa. Similiter diligere primã bontatẽ ꝛc. et ita motus cuiuslibet virtutis ẽ motus latrie. ergo latria est virtus generalis. Item

Scda probatio. super istud. dñm deũ tuũ adorabis et illi soli seruies dicit glosa. seruies seruitute que est latriosis siue latria. ergo latria idem est q̃ seruitus dei: sed qualibet virtute seruimus deo. ergo quelibet virtus est latria

Tertio. Item. honorare deũ motu latrie est preponere deuz omnibus: et hoc fit motu caritatis. ergo caritas ẽ latria: et similiter alie virtutes. ergo latria est generalis. Si conceditur: probatur q̃ sit specialis virt⁹: q̃

In oppom credere prime veritate propter se ꝛ super oĩa. ẽ motus specialis virtut⁹. s. fidei. similiter sperare aliquid a prima largitate propter se et super oĩa: est motus virtutis. s. spei. similiter diligere ꝛc. similiter timere primã potentiã ẽ motus specialis virtutis. s. timoris. ergo honorare primã paternitatem propter se ꝛ super oĩa est motus specialis virtutis. eadẽ ratiõe debetur enĩ proprie honor patri: sicut dñs dicit p matheuz. Si ego sum pater: vbi honor meus. sed huius modi honorare non est motus: nisi latrie. ergo latria est specialis virtutis. Itẽ. licet facere quod precipitur non sit specialis motus alicuius virtutis: tamẽ velle facere quod precipitur est specialis motus alicuiꝰ virtutis. s. obedientie. eadẽ ratione: licet honorare deũ non sit specialis motus: tamen velle honorare deum est specialis motus virtutis alicuius: non nisi latrie. ergo latria habet specialẽ motũ. ergo ẽ specialis virtus. Itẽ. si quelibet virtus est latria. ergo omneviciũ est idolatria per locum a cõtrarijs. ergo quilibet existens in peccato mortali: ẽ idolatra. sumpto idolatra stricte: ꝛ hoc falsũ est manifeste. quoniã fideles sũt in mortali: ꝛ tamen non sunt idolatre: cum sũt fideles.

Ad idem. Forte dicũt q̃ latria ẽ specialis virtus. s. reuerentia: siue timor reuerentie: sicut dicitur in principio eccle. Timor dñi scientie religiositas. Sed contra. augu. dicit. q̃ sapiẽtia ẽ theosebia. et latria idem ẽ q̃ theosebia. ergo latria est sapientia. non ergo reuerentia: vel timor. Itẽ omnis idolatra inquantum idolatra est infidelis. ergo idolatra inquantum idolatra est infidelitas. ergo latria inquantũ latria est fides. ergo non est reuerentia vel timor. Itẽ. si latria est idem q̃ reuerentia cum reuerentia moueatur anima in deum immediate. latria mouetur in deum ĩmediate. sed omnis virtus qua mouetur ĩmediate anima in deum est theologica. ergo latria ẽ virtus theologica. nõ ergo sunt tantum tres virtutes theologice.

Solutio. Solutio. notandum q̃ latria proprie est professio maiestatis diuine: vt non solũ appelleꝫ maiestas diuina magnitudo dei qua replet totũ mũdũ. qua etiã repleret infinitos mundos si essent. sed etiã vocetur maiestas diuina summa eius bonitas: sũma potẽtia:

summū dominū.ꝛ sic de alijs.Et est ibi professio triplex.s.corde/ore/opere.corde ꝓfitemur diuinā maiestatē.per fidē et sapientiā credendo deū esse sūme potentie:sūme bonū.ꝛ sic de alijs. Ore ꝓfitemur diuinam maiestatem orando deū vt fontem oīm bonoꝝ. Opere ꝓfitemur sacrificādo/genuflectēdo ꝛ sillibus. vnde latria cōprehendit q̄nq;.s.fidē/sapientiā/reuerētiam/sacrificiū/orationē. per hoc patet q̄ latria nec ē specialis virtus nec est gñalis ad oēs virtutes.Sic enī omne vicīū esset idolatria:sed est spēs virtutis habens sub se multas species. vnde ad omēs predictas obiectiões: qꝛ per quasdā probatur latria esse gñalis virtꝰ ad oēs alias virtutes.ꝑ alias ꝓbatur esse spālis Respondendū est ad primo obiectū.Dicimus q̄ hec est falsa.Credere prime veritati ꝓpter se ꝛ super oīa est honorare primā veritatē ꝛc. scōm q̄ honorare est motus latrie.Similiter est falsa. diligere primā bonitatē propter se et super oīa est honorare primā bonitatē ꝛc.prout honorare est motus latrie. quoniam hmōi honorare idē est q̄ protestatio deū esse summe bonū.ꝛ huiusmodi ꝓtestari nō est diligere deū super oīa nec etiā ꝑ̄s ad tp̄m.q̄m si aliquis diligit aliquid sup oīa.non ꝓpter hoc protestatur illud esse summū bonū. sicut auarus diligit pecuniā super oīa:non tñ profiteꝛ pecuniā esse sūmū bonū. ideo bñ scit q̄ non est sūmū bonū. Patet igitur q̄ honorare prout est motus latrie nō est idē q̄ credere vel diligere.ꝛ sic soluitur ad primū per interēptionē. Ad scōo obiectū dicimꝰ q̄ qualibet virtute seruimus deo:sed nō virtute q̄ est latriosis vel latria.q̄m nō qualibet virtute ꝓfitemur maiestatē diuinā.sicut dictum est.Ad tertio obiectū dicimus q̄ honorare deū prout est motus latrie non est idem q̄ preponere deū oībus. sed hmōi preponere seq̄tur ad hmōi honorare.Soluendum est igit̄ per interemptionē. Solute sūt igit̄ obiectiones ꝑ quas ostēdebat̄ q̄ quelibet virtꝰ esset latria.Nūc soluēde sūt obiectiones ꝑ quas ostendebat̄ q̄ latria esset spālis virtus.Ad primo obiectū dicimꝰ q̄ hec argumētatio nō vz. Credere p̄me veritati propter se et super oīa est motus spālis virtutis.ſ. fidei Similiter sperare ꝛc. Similiter diligere. ꝙ eadē ratione.honorare primā paternitatē ꝛc.nec est iste locꝰ a simili. q̄m honorare quod est motus latrie nō se hz solū ad primā paternitatē: sz etiā ad primā bonitatē et primū dominū.vnde sicut dñs dicit. Si ego sū pater vbi honor meꝰ.vñ prima paternitas nō est ꝓprius finis huius actus:sed primaveritas est finis proprius motus fidei. Ad scōo obiectū dicimus q̄ non est sile quod inducitur pro simili.q̄m facere qđ precipit̄ non est coartatū contra aliquā virtutē. vel etiā generaliter contra virtutē:qꝛ excedit metas virtutū:quia pōt precipi indifferens.sicut dñs precepit malū in genere sicut precepit dñs abrahe. propter hoc generale facere qđ precepit in hac ratiōe est quiddā contra qđ habet consistere laus in se si debite fiat. ideo velle istud est motus specialis virtutis.sed honorare nō excedit metas virtutū. tamen gñale est ad quasdā virtutes. Ideo velle honorare similiter generale est ad easdez virtutes.scōm q̄ velle accipitur pro appetere vel desiderare.ꝛ respicit hoc verbū honorare pro motibus interioribus quibus proprie honoratur deus.Sed si verbum volēdi respiciat honorē in generali vt teneatur pro motu singulari quo aliqs vult honorare deū in generali. tale velle est motꝰ virtutis que habet generale imperiū supra virtutes.scilicet fidei vel caritatis quo aliquis proponit honorare deum siue eligit per discretionem vt per illud veniat ad summū bonū sed secundum q̄ velle accipitur pro appetere caritatis est tantū desiderantis istud in ratione boni.consimili modo oportet dicere de eo quod est velle facere opera virtutis vel velle facere opus iusticie.secundum q̄ velle cadit super tale volitū gñale.quod cōe est.tamen coartatū ad opera multarū virtutum. q̄m tale velle est illius virtutis que habet generale imperiū super alias virtutes.ſ.fidei vel caritatis.vt dictū est. Ad tertio obiectū patet solutio.q̄m non quelibet virtus est latria. Ad auctoritatē tullij que dicit q̄ religio est species iusticie.et ita latria que idem q̄ religio est specialis virtus. Dicimus q̄ latria secūdū catholicum plus cōprehendit q̄ religio scōm philosophos. quoniā philosophi non attigerūt fidem vel sapientiā dei. vnde religio scōm ipsos nō cōprehēdit nisi reuerentiā quā debemus deo:et sacrificiū et orationem.ꝛ sic verum est q̄ religio est specialis virtus non tamen latria propter hoc est specialis virtꝰ:quia plus comprehēdit. Ad istud quod obicitur q̄ latria est reuerentia. bene concedimus de quadam latria: sed non de omni. Et similiter latria est sapientia: sed non omnis latria. Unde ex indiffinitis fit illa argumentatio. de hac autem propositione.Omnis idolatra inquantum idolatra est infidelis. Dicimus q̄ duplex est. quoniam hec vox inquantum potest notare causam formalem. et sic falsa. Non enim forma idolatre: sed idolatria est forma infidelis .ſ. infidelitas. vel potest notare quasi comitātiā proprie dispositionis ad ꝓprium subiectum:et sic vera.sed ex hoc nō seq̄tur q̄ idolatra sit infidelis: sicut non sequitur homo inquantū homo ē risibile:non tñ humanitas est risibilitas.vel sic.triangulus inquātū triangulus habet tres angulos ꝛc.ergo triangulo est habitus ꝛ.a.ꝛc. Ad vltimo obiectum dicimus q̄ hec ē falsa . anima reuerentia mouetur immediate in deū non enī aīa q̄ reuerentiā mouetur in deū:sed potius a deo. Est enī reuerentia resilitio ab altitudine dei in ꝓprīā paruitatem sicut in apocalipsi dicitur.precedebāt.xxiiij.seniores añ sedentē in throno . dicimus ergo q̄ latria non ē virtꝰ theologica nec per illā mouetur immediate in deū ad minus secundū quattuor primas species.vtrū aūt oīone moueatur in deū immediate.determinabitur q̄n de oratione dicetur.dictū ē q̄ fides est latria:et sapientia ē latria.Sed contra.sicut caritas se habet ad opera bona exteriora. sic fides et sapientia ad exteriores donationes veritatis.sed caritas nō facit bona opera exteriora nisi mediante alia virtute ergo fides et sapiētia nō facīt donationes exteriores veritatis nisi mediāte alia virtute . sed professio exterior maiestatis diuine ē exterior donatio veritatis.ergo fides et sapientia non faciunt profiteri exterius maiestatē diuinā nisi mediante alia virtute:ꝛ illa alia virtus est latria.ergo fides non ē latria nec sapientia est latria. Item. profiteri exterius maiestatem diuinam cū hoc sit instruere proximum opus est misericordie:non ergo fidei vel sapientie : est autem opus latrie.ergo fides non est latria : nec sapientia est latria . Solutio . Duplex est latria:scilicet interior et exterior. Fides et sapientia sunt

In latria quinq; sūt.

Resolutio doctoris.

Ad omnes rōnes.

Ad primū

Ad scōm

Ad tertiū.

Ad primū in cōtrariū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad auctoritatem.

Ad aliud.

Hec est duplex.

Exemplū.

Ad vltimū

Reuerētia quid est.

ꝛ p̄dicta ar

Secundo.

latria interior et nõ exterior. vnde bene concedim⁹ q̃ fides et sapiẽtia non faciũt profiteri exteri⁹ maiestatẽ diuinã nisi mediãte alia virtute. s. latria exteriori. et ex hoc nõ seq̃tur: ḡ sapiẽtia non est latria. sed sequit ergo sapiẽtia non est latria exterior. Consistit aũt latria exterior in professione exteriori sũme potẽtie: sũme bonitatis. ⁊ sic de alijs. sicut cãtat eccla Laudamus te. ⁊ hoc est cõe ad laudẽ interiorẽ ⁊ exteriorẽ. benedicim⁹ te. i. bona dicimus de te. adoramus te. i. humiliãdo nos altitudini tue oram⁹ te. glorificamus te. i. pfitemur te esse fontẽ oim bonor. ⁊ hec latria exterior alia est q̃ latria interior. qm̃ habet suam ppriã difficultatẽ et suas circũstãtias pprias. Nã enĩ semp et vbiq̃ profitẽda est exterius diuina maiestas neq̃ semp et vbiq̃ predicãdũ est. qm̃ vt dicit salo. est tẽpus loq̃ndi. Sz adhuc põt videri alicui q̃ latria sit specialis virt⁹. qm̃ diligere deũ sup oĩa est honorare deũ. ⁊ id videt de motibus aliar virtutũ: ḡ honorare deũ est cõe ad oẽs motus oĩm virtutũ. et excedit: qz extẽdit se ad opa consilij q̃ non sũt de necessitate motus virtutũ. ḡ per predicta latria est spãlis virt⁹. Ad hoc soluẽdũ est p interemptionẽ prime. qz hec est falsa ppria loq̃ndo: diligere deũ super oĩa est honorare deũ. sicut hec est falsa. Mgr̃ verberãs discipulũ dicit ipm esse subiectũ sibi. non enĩ ppria dicit ipz esse subiectum sibi: sed solo facto ostendit ita esse. Similiter diligens deũ sup oĩa non ppria profiteť vel honorat deũ: sed ipo facto ostendit esse honorandũ.

Latria exterior.

Jtez aꝝ.

Solutio.

¶ De differentia latrie et dulie.

¶ Secunda questio huius capituli.

Aꝝ q̃ sic.

QUeritur vtrũ idẽ sit latria ⁊ dulia. videtur q̃ sic qm̃ idẽ est q̃ amor dei et ꝓximi. sumpto amore pro habitu: ergo a simili idẽ est honor quo honorať proximus. sũpto honore pro habitu. sed honor quo honorat deus est latria: honor quo honorať proximus est dulia. ḡ idẽ est latria ⁊ dulia. Jtẽ. quia in proximo non diligiť nisi deus aut similitudo dei. ꝓpter hoc eadẽ ẽ dilectio qua diligiť deus et proximus. ḡ eadem ratione: quia in proximo non honorať nisi deus vel similitudo dei. propter hoc idẽ debet esse honor quo honorať deus ⁊ quo honoratur proximus: ergo vt prius. Jtẽ. flectimus genua ante crucifixũ et flectim⁹ genua ante p̃latũ: ⁊ eadẽ est genuflectio. saltẽ in specie. sed illa genuflectio est honor quo honorať deus ⁊ quo honoratur p̃latus: ergo idẽ ẽ honor in specie q̃ honorať de⁹ ⁊ q̃ honorať p̃lat⁹: ḡ idẽ est latria et dulia. Solutio. Ad p̃mũ dicim⁹ q̃ nõ est simle. et hoc est qz virtus aut est volũtas aut nõ est simle. et hoc est qz virtus aut est volũtas aut nõ sine volũtate. vnde cũ idẽ sit volitũ proprie amore dei et amore proximi. s. deus eadẽ est dilectio dei ⁊ proximi. Sed in honore dei et proximi non est idẽ proprie honoratũ. qm̃ in honore proximi proprie honoratur proximus q̃ est imago dei. licet honorẽť propter deũ. Sed vt dicit aug. in ꝓmo non diligiť nisi deus. i. nõ desiderať. pz ḡ q̃ nõ est simile: qz diligere deũ nõ est nisi velle sũmũ bonũ deo. diligere ꝓmũ est velle sũmũ bonũ ꝓmo. vnde idẽ est volitũ in dilectione. Ad secundũ dicimus q̃ hec est falsa. qz in proximo nõ diligitur nisi deus vel similitudo dei. ꝓpter hoc eadem est dilectio dei ⁊c. sed quia in ꝓmo diligitur tãtũ deus sed aliter est in honore: quia in proximo honoratur similitudo dei. Ad tertiũ dicimus q̃ hec argumentatio non valet. Eadem est genuflectio que fit ante deũ et que fit ante prelatũ. ⁊ genuflectio est honor: ergo idem est honor quo honoratur deus et quo honoratur p̃latus. et est fallatia accidentis. quoniaz iste terminus honor supponit genuflectionẽ in cõparatione ad finem. et quia alio fine honoratur deus. alio proximus. conclusio est falsa. ⁊ sunt ad id quasi diuersa accidentia. s. diuersi fines. Instantia. Jdẽ est es q̃ prius. sed es est statua: ergo eadem est statua que pri⁹. vel potest dici q̃ idẽ est honor quo honoratur de⁹ ⁊ proximus in essentia. Diuersus est autẽ in relatione. Sed adhuc probatur q̃ idẽ est honor quo honorať deus ⁊ quo honoratur ꝓrim⁹ siue homo: qz illa genuflexio que fit ante deũ eadẽ est in specie cũ illa q̃ fit ante prelatum. ⁊ vtraq̃ voluntaria: ergo eadẽ actio voluntaria est vtrobiq̃: ergo eadẽ volũtas. Jdẽ enĩ est volitum. s. genuflexio cũ igitur eadẽ sit volũtas. Virtus autẽ aut est voluntas aut nõ sine volũtate: ergo eadẽ debet esse virtus isti ex qua procedit ista genuflectio. et sic idẽ est latria et dulia. Ad hoc dicimus q̃ hec argumentatio non valet. Eadem est volũtas: ergo eadem virtus. et hoc: qz natura virtutis non est ad agere voluntariũ. quoniã ad hoc sufficit potentia. sed est ad facile agere et bene agere. Vnde natura virtutis est ad vestiendum actionẽ voluntariã debitis circunstantijs: quia hoc aduerbiũ bene ipoꝛtat debitas circunstantias. vnde cum alie circũstantie sint in genuflexione qua honoratur deus: et alie in genuflexiõe qua honoratur homo. alia virtus est latria q̃ dulia.

Falla accidentis.

Instantia.

Alĩ p̃t dici

Jterũ aꝝ.

Solutio.

¶ Utrum idolatria sit latria.

¶ Tertia questio huius capituli.

Aꝝ q̃ sic.

QUeritur vtrũ idolatria sit latria. videtur q̃ prẽdicta q̃ sic. qm̃ idolatra iste flectit genua ante idolum penitus eadẽ intentiõe qua catholicus flectit genua ante deũ: qm̃ intẽdit ipetrare ab idolo: et bõa tẽporalia et spiritualia: sicut catholic⁹ a deo. ḡ eadez est genuflexio et eedẽ circunstantie. ḡ idem honor in spẽ exhibetur deo et idolo. ḡ idolatria est latria. Jtẽ idolatria est cultus deo debitus: idolo exhibitus. ergo idolatria est cultus deo debitus: sed oĩs cult⁹ deo debit⁹ ẽ latria. ergo idolatria ẽ latria. Solutio. Ad primũ dicimus q̃ in genuflectione q̃ fit ante deũ ⁊ in ea q̃ fit ante idolũ sũt alique circunstãtie eedẽ: sed nõ oẽs: sicut enĩ in datione elemosine videndũ est cui dãdum. et ẽ quedã circunstantia hec. s. cui dandũ. sic in honore qui est latria videndũ est cui exhibend⁹ ẽ honor ille et hec circũstantia ẽ in honore exhibẽdo deo et non in honore exhibendo idolo. vnde nõ sũt eedez circunstãtie penitus hinc et inde. vnde idolatria non est latria. Ad secundũ dicimus q̃ hec argumentatio non valet. licet videtur eẽ sillogistica. Oĩs cult⁹ deo debitus ẽ latria: et idolatria ẽ cultus deo debitus. ḡ idolatria est latria. qz in matori propositione iste ẽmi nus cultus deo debitus tenetur pro indiuidualibus cultibus qui deo debentur: sed in minori nõ tenetur pro indiuidualibus: nec pro eisdẽ in numero. sed pro specie vel pro eisdem in specie. Est enim sensus. idolatria est cultus deo debitus. i. cultus cui similis debetur deo. qz ergo diffoꝛmiter sumitur mediũ. vnde non valet argumentatio: et est fallatia accidentis. Ad tertio obiectum dicimus q̃ nõ oĩs iterp̃tatio cõuertiť cũ suo iterpretato vt pz hic. trinitas ẽ triũ vnitas ⁊ tñ aliqua trinitas non ẽ triũ vnitas. non tamen trinitas similiter in proposito est.

Secundo.

Solutõ ad primum.

Ad scõm.

Exponit illud dictũ.

Ad tertiũ.

¶ De supdulia. i. de honore quo honorãda ẽ caro xp̃i vl̃ipe xp̃s

¶ Quarta q̃o huj⁹ ca.

Querit de honore qui est exhibēdus excellētib⁹ creaturis.s.humanitati christi ⁊ angelis.Et pri mo de honore qui angelis legit in apoca. q iohānes voluit adorare angelū ⁊ angelus dixit ei. Vide ne fe ceris:ꝑseruus enī tuus sū et frater tu⁹.Sed obicitur Aut iohānesvoluit adorare angelū latria aut dulia. Si latria:g peccauit mortalit.si dulia:sz hoc erat bo num ⁊ meritoriū iohanni.Dicit enī auctoritas q ne mo arcendus est vel prohibēdus a bono: sed potius ꝓmouendo in illo.g angelus nō debuit ꝓhibere io hanni ne ipm adoraret: ergo peccauit ꝓhibēdo. Itē grego.qm extranei eramus a deo extraneos nos im putabāt angeli.sed qm recognouim⁹ regē nostrū re cognouerūt nos angeli ꝓcues suos:⁊ timet angelus adorari ab humana natura quā videt in deo sublima tam.Sed querit quo timore timet. aut timore pene aut timore ꝙparationis/ aut timore reuerētie. Non penevel ꝙparatōnis. qm angelus bene scit se nō pos se ꝙparari a deo nec posse sentire penā. Sed timore reuerentie.hoc falsū est:qr reuerentia ꝓprie est re silitio ab altitudine deivel alicui⁹ maiorꝭ se in ꝓpriā puritatē. Sed hūana natura nō est maior angelica na tura: ergo ibi non est hmōi resilitio. ergo nec reuerē tia: g neq timor reuerētie. Si dicit q propter hoc ē isti reuerentia: qr angelus ꝓfitetur dignitatē hūane nature dicendo: cōseruus tuus sū.sed hmōi professio non est timor: g hec est falsa.angelus timet adorare ⁊c. Solutio. Ad primū dicimus q iohannes voluit adorare angelū dulia et bene meritorie.nec dicimus q angelus ꝓhibuit ipm:qr forte nō habebat potesta tem ꝓhibendi istud iohāni:sz monuit ipm ne adora ret se.⁊ hoc fecit cā hūilitatis: ⁊ in hoc non peccauit. Ad scōz pōt solui dupl̄r: qr pōt dici q angelus timet adorari ab hūana natura timore reuerentie.et est ibi resilitio ab altitudine ꝓsumptiōis:nō que sit in angło vel q̄ esset si ꝓmitteret se adorari.Sz q̄ possent vide ri esse in ipo si ꝓmitteret se adorari. vel pōt dici q ibi est resilitio ab altitudine dei qua angelus vidēs deū hūanū resilit ab altitudine dei habēti.⁊ ꝓpter hoc ti met adorari ab hūana natura. Postea q̄rit qua ado ratione adorāda est caro xp̄i.vtrū latria an dulia.pro bat q latria:qr ioh.damasce.dicit.vn⁹ est xp̄s deus ⁊ hō qui cū pre et spūsctō adorādus est cū incōtamīata carne sua.sed pater et spūsctūs non sunt adorādi nisi latria: g xp̄s cū incontamīata carne sua adorādus est latria:g incōtamīata caro xp̄i adorāda est latria. ⁊ q ita sit ipe ioh.dama.exprimit dicēs.non dico illa,ado ratione qua adorātur creature: sed qua adorat deus ergo incontaminata caro xp̄i adorāda est adoratione qua adorat de⁹.et ita adorāda est latria. Itē.ipe po mit tale simile.timeo tāgere carbonē ꝓpter carboni vnitū ignē:g cū idē sit timor quo timeo tangere car bonē et igne vnitū ei idē debet esse honor quo honorandū est verbū et caro vnita ei.sed verbū adorandū est latria:g et caro xp̄i. Item aug.dicit q periculum mortis incurrit quicūq regalē purpurā et dyadema regale non adorauerit. et loquit scōm consuetudinē quarūdaz religionū in quibus rex adorat qñ hz circa se regalia insignia.⁊ cōstat q eodē honore quo hono ratur rex honoratur purpura. etiā regale dyadema: ergo eadem ratione periculū mortis incurrit quicūq carnem christivnitā filio dei que est sicut regalia insi gnia non adorauerit eodē honore quo honoraturvel adoratur filius dei:g caro christi adorāda est latria.

Si conceditur.Contra.Dns loquens de sua ꝓpria carne dixit in euangelio.Spirit⁹ est qui viuificat.ca ro non prodest quicq̄:ergo non est adorāda latria. Item.caro christi est tantū creatura: ergo nō est ado randa latria.Solutio. Sup hoc sunt due opiniones vna que dicit q caro christi est adorāda latria. alia di cit q dulia. Iste due opiniones possunt reduci ad cō cordiam vt illa que dicit q caro christi adorāda est la tria loquatur per accidēs. Alia que dicit q dulia lo quatur per se. Concedim⁹ enī q caro christi est ado randa tantū dulia per se:sed p accidēs latria.Aucto ritatē damasceni sic exponimus.Christus cū patre et spiritu sancto est adorandus cū incontaminata carne sua.i.christus existens in incōtaminata carne sua ado randus est cū patre ⁊ spū sancto adoratiōe que est la tria.ex hoc non sequitur q caro christi sit adorāda la tria nisi per accidens.s.secundū q vnita est filio dei. Ad istud quod obicit de carbone vnito igni dicimus q bonū est simile si ignis sumit ibi vt substātia.qm si timeo tāgere carbonē ꝓp̄ ignē vnitū carboni ꝓprie loq̄ndo timeo tāgere ignē. Sim̄ si adoro latria carnē xp̄i propter verbū vnitū ꝓprie loq̄ndo adoro verbū et non carnē christi.si aūt carbo sit idē qđ lignū igni tū vt ignis soluet in qualitatē isti:tunc non ē ita exp̄s sum simile: sed is est sensus. timeo tangere carbonē quia ignitus. similiter adoro carnem cristi latria: qr diuina est:et sic per accidens oportet loqui.Concedi mus igitur q loquēdo per se caro cristi adoranda ē dulia.qm.Sed notandū q duplex est dulia. vna q̄ di citur simplex dulia qua adorant homines. alia q̄ dici tur cōperdulia quasi superior dulia: qua honoratur caro cristi et crux cristi.cōperdulia qua adoratur ca ro cristi:nichil aliud est q̄ professio: q caro xp̄i ē cau sa redemptionis nostre.qm in ipsa et per ipsā rede mit nos xp̄s exponēdo carnē suā passioni:et similiter profiteri q ipsa est viuificatrix aiarū. qm caro christi quantum in se est confert gratiā aut auget prehabi tam ei qui digne recipit eucharistiā.similiter cōper dulia qua adoratur crux:nichil aliud est q̄ professio q in ipa operatus est saluator mundi salutē nostram ideo dicimus ei.Salue crux preciosa que in corpore christi dedicata es. ⁊c. et quontā ista non possūt dici de alia creatura.propter hoc dicitur ꝓperdulia huius modi professio de carne xp̄i et de cruce eiusdem.

In oppom

Secundo. Duplex opinio.

Ad damascenum.

Ad aliud.

Duplex dulia.

cōperdulia quid est.

¶ Utrum aliquis per ignorantiā sine peccato potest exhibere latriā creature.

¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrū aliquis per ignorantiā sine pctō potest exhibere latriā creature.ponat q alicui simplici appareat diabolus transfiguratus in figurā christi cum maxima claritate et alijs dispositionibus per quas potest credi christus et dicat illi simplici. Ego sū xp̄s ⁊ ipe credat ei et adoret ipsū latria. que rit vtr peccet mortalit.videur q sic: qr exhibet pure creature cultum soli deo debitū.g facit contra precep tū dei.g peccat mortaliter. Itē si aliqs simplex cre dens fornicationē nō eē peccatū mortale fornicet pec cat mortaliter fornicādo. qr ignorās ignorabit. hoc hz locū maxie in his q̄ sūt cōtra ꝓceptū dei.eadē rōne cū iste faciat ꝓtra ꝓceptū dei lz ignorāt pec.mor. Itē q̄ amat creaturā amore q̄ debet soli deo pec.mor. si cut ille q̄ diligit creaturā ꝓp̄ se et super omīa. ergo qui honorat creaturam puram honore q̄ debet soli

Af q sic.

Secundo.

Tertio.

deo peccet mortaliter ergo iste qui adorat diabolū

Quarto. latria peccat mortaliter. Preterea. si nō pec. mortaliter sed excusat p ignorantiā. eadē rōne. si pcipit ei diabo

Falsa ñtis patet. lus sic transfigurat9 q̄ īmolet ei filiū suū nō peccabit īmolādo: qz excusabitur p eādē ignorātiā. Sz cōtra

In oppm Iste iterficit filiū suū sine p̄cepto dei: īmo ad p̄ceptū diaboli. g̃ peccat mortaliter. Eadē rōne peccat mortaliter adorādo diabolū latria. Si concedit. pbet q̄

Secundo. nō pec. mortaliter: qz iste nō intēdit adorare nisi xp̄m et nō adorat nisi quē intēdit adorare. g̃ nō adorat nisi xp̄z: g̃ nō peccat. Itē. si aliq̄s det elemosinā histrioni

Tertio. credēs illū esse pauperē nō peccat: tñ peccatū est dare histrioni. excusat p ignorātiā ꝛ iudicat p̄m intēt̄ionē vnde nō solū nō peccat: sz etiā meret. g̃ a silī. Iste sim

Quarto. plex adorando aliquē quē credit esse xp̄m iudicādus est scōm intentionē. ꝛ ita nō peccat. Itē aug. dicit. Si aliq̄s cognoscit non suā credēs esse suā adhibita dili

Quinto. gentia quā pōt ꝛ debet non peccat: g̃ eadē rōne. Iste simplex adorādo istū quē credit eē xp̄m cū adhibeat diligentiā quā pōt et debet nō peccat. Itē. illa ignorātia est inuincibilis. nō enim iste simplex pōt scire per se vtrū iste sit xp̄s vel diabolus. sicut dñs dicit ad iob Mūq̄d reuelabis faciē vestimēti ei9. i. diaboli. q. d. nō sed ego. Si ignorātia iuincibilis excusat a toto: ergo p talē ignorātiā iuincibilē excusatur iste a pctō. g̃ nō peccat. Itē. si sacerdos discret9 offerret simplicē hostiā dicēs esse corpus xp̄i iste crederet hoc esse corpus xp̄i sine pctō: ꝛ in hac fide māducaret. Sz augu. dicit q̄ nullus māducat corpus xp̄i nisi pri9 adorete ergo iste adoraret simplicē hostiā quā crederet eē corpus xp̄i ꝛ sine pctō adoraret. ergo eadē ratione iste nō pec

Solutio. cat istū adorādo quē credit eē xp̄m. Solutio. Latria non dz exhibert nisi fm regulā fidei. vñ mēsurari debet fm simbolū fidei vt nullus adoret latria nisi habeat illas cōditiōes q̄ sūt in simbolo. s. paternitatē ꝛ

Expō illius euāgelici. oipotētiā: et cōsimles. ꝛ hoc est qđ dz in euāge. Estote prudētes sicut serpētes. i. habeat serpētinā prudentiā. Serpentes totū reliquū corpus exponunt vt caput seruet illesū. Sic ꝛ nos caput. i. fidē q̄ dz regere oēs opatōes nras debem9 seruare illesam. Cū igr aliq̄s habet discretionē spirituū pōt adorare aliquē determinate q̄ ei apparet. sicut abrahā qui tres vidit et vnū adorauit. sed qñ nō hz discretionē spirituū et nescit de illo q̄ apparet ei an sit xp̄s non debet adorare ip̄m determinate: sed sub hac cōditione si est xp̄s. vñ debet dicere Adoro te si es xp̄s. vel dz dicere Adoro te sed nō diabolū. Sicut btūs tho. dixit qñ fuit addu

Ad primū ct9 añ idolū. Adoro sz nō idolū. adoro sed nō simulachrū. Si igr iste simplex itēdat actu tm̄ adorare xp̄m nō peccat: sz si intendat actu adorare istū q̄ ei apparet peccat mortaliter. Scōm hoc ad primo obiectū dici-

Ad scōm. mus q̄ hec est falsa. Iste nō intēdit adorare nisi xp̄m: īmo intendit adorare istū. Ad secundo obiectū de histrione dicim9 q̄ non est simile: quia nō est prohibitū simpliciter dare histrioni. quoniā possum dare histrioni quē scio esse histrionē et meretrice. nō quia histrio sed quia indigens. Sed simpliciter prohibitū est exhibere latriā pure creature. Unde nō est simile: quia non est simpliciter prohibitū dare histrioni: sed tantū

Ad tertiū. mō̄tum histrio. Ad tertio obiectū dicim9 q̄ nō est simile. qñ in cōcubitu aliene sufficit adhibere diligentiam que solet adhiberi a maritis. ꝛ secūdū diuersas consuetudines diuersa diligētia adhibenda est. Sed in exhibitione latrie nō est nisi vnica diligentia. s. diligentia fidei: ꝛ illā non adhibet iste. sicut patet p predicta. Ad quartū dicim9 q̄ ignorātia illa inuincibilis est isti q̄tum in se est. sed vincibilis est q̄tū ad auxiliū dei. qñ si iste facit qđ in se est dñs docebit ip̄z. vel potest dici q̄ inuincibilis est q̄tū ad dissolutionē. hz vincibilis q̄tū ad euasionē. qñ pōt euadere sic. Adoro te si tu es xp̄s. Ad vltimū soluit per interēptionem. quoniā iste non debet credere simpliciter corpus xp̄i esse sub hac forma: sed debet credere corpus xp̄i esse sub hac forma si rite facta est cōsecratio. Potest enim decipi sacerdos qui porrigit simplicē hostiā credens isti esse corpus xp̄i. vñ iste non debet credere sub hac forma esse corpus christi nisi sub conditione predicta

Ad vltimū

Itē. dicitur in quarto sententiarū q̄ si aliquis credat alicui heretico p̄dicanti sub nomine augustini vel hieronymi nō dicit credere heretico: sz aug. vel hieron. ergo eadē ratiōe si aliq̄s adoret diabolū trāsfiguratū in spē cristi et dicētē se esse cristū non dz dici adorare diabolū sic transfiguratū: et sic asserentē et dictū ē q̄ peccat. Ad hoc dicūt fere oēs q̄ auctoritas illa itelligenda ē in vno casu. s. qñ hereticus decept9 p̄dicat verū qđ credit esse contra ecclesiā: sicut si predicet filium esse equalē patri credens hoc esse contra ecclesiam in hoc casu si quis credat heretico predicāti sub nomine augustini non peccat. Sed contra. ponatur q̄ hereticus predicet aliquid de deo et iste cui predicat consentit ei et asserit istud quod hereticus predicat: qđ tñ non ē certū per sinderesim que nō dicit nisi verū: neq̄ per fidē neq̄ per sacraz scripturā. videtur q̄ iste consentiēs siue vero siue falso consentiat peccat mortaliter. qñ asserit aliquid de deo qđ nō est ei certū p sinderesim. nec per fidē nec per sacrā scripturā. ergo presumit: qñ nichil est asserendū de deo humana auctoritate. ergo peccat mortaliter: siue verum predicet hereticus siue falsum et siue predicet cōtra ecclesiā: siue non. g̃ nec in predicto casu vera ē illa auctoritas: nisi istud qđ p̄dicat heretic9 certū sit aliq̄ casu triū predictorum modoꝝ nec etiā falsa est in omni alio casu si istud quod predicatur sit certū aliqđ triuz predictorum modorum. Item. ponatur q̄ crist9 appareat isti sub specie cristi et dicat se esse cristuz. ꝛ iste credat et adoret ipsū: queritur vtrum peccet. videt q̄ non: qñ adorat christum tantum adoratione ista q̄ debetur cristo. ergo non peccat adorando. Cōtra. ponatur q̄ alij appareat diabol9 i spē cristi pēit9 sub oibus eisdem signis sub quibus apparet christus ꝛ dicat diabolus se esse cristum: et ille credat et adoret ipsum. constat q̄ ipe peccet mortaliter adorādo diabolum: quia ignorat eū qui ei apparet esse christum. quoniā istum esse christū est falsum. peccat aūt qz non adhibet diligentiā quā potest et debet: quia in peccato vbi est ignorantia facti iudicandū est peccatū secūdum intentionem ꝛ diligentiā: immo negligentiam. Similiter iste cui apparet christus ignorat istum esse christum. quoniā signa non certificāt ipsum: quia sub oibus eisdem signis apparet diabolus alij: ergo cuz ille non certificetur per illa signa nec iste per eadē signa: ergo isti duo cōmunicant ignorantia. nec iste qui adorat christum adhibet maiorem diligentiam. Sit ita: ergo cum equales sint diligentie vel potius negligentie equaliter peccant: qñ peccata vbi est ignorantia iudicantur secundū negligentiam et intentionem. sed vnus peccat mortaliter: ergo et reliquus. Si dicit q̄ veritas excusat istū qui adorat xp̄m. pbat

Ad q̄rtum

Alr p̄t dici

Ad vltimū

Iterū ar.

solutō cōis

Ō hoc ar.

q̄o incidēs

Ar q̄ non.

In oppm

q̄ non.qm̄ sl sint duo quor vnus cognoscat suā alius non suā ⁊ neuter adhibeat diligētiā quā pōt ⁊ debet ad sciendū an sit suā peccāt equaliter. nec excusaꝭ qui cognoscit suā.g̃ eadē ratione.isti duo quor vn⁹ adorat xp̄m ⁊ alius diabolū peccāt equaliter. Sī cōcedit

ꝫ hoc aī. p solutiōe. notandum

Cōtra. vnus est idolatra in facto suo.alⁱ⁹ non: g̃ non equaliter peccāt illis factis. Ad euidentiā solutōis istor notandū q̄ q̄nq; sunt vie in quibus aliq̄d asserit de deo. Prima est p sinderesim. Sinderesis enī dictat q̄ vn⁹ est deus retributor bonor et punitor malorū. Scda via est p fidē. qr per fidē asserim⁹ deū esse trinū et vnū. ⁊ multa alia. Tertia via est per sacrā scripturā q̄m creditur q̄ sacra scriptura a deo sit. ⁊ propter hoc de deo asserimus quod in sacra scriptura traditū habemus. Quarta via est per fantasiā. i. p rationes naturales ꝓbabiles per quas asserimus aliq̄d de deo. ⁊ ille q̄nq; vere sunt q̄nq; false. Non enī ita se habet sp in deo. sicut in naturalibus. Propter hoc via ista dr per fantasiā: qr fantasia q̄nq; vera q̄nq; falsa. Quinta via est p exteriorē predicationē vel miracula. qm̄ per predicationē quā audimus asserim⁹ aliq̄d de deo. Sz quarta ⁊ q̄nta via similes sunt. qm̄ nō est eis inmitēdū nec cōsentiendū nisi firmitatē habeant. vel a sinderesi vel a fide vel a sacra scriptura. Qui enī per naturales rationes aliq̄d asserit de deo quod nō est ei certū: nec

q̄liter asserendū ē aliq̄d de deo.

per sinderesim nec per fidē nec p sacrā scripturā peccat moraliter: qr presumit. Hūano enī ingenio asserere aliq̄d de deo presūptio est. Similiter si p exteriorem p̄dicationē asserit de deo aliq̄d quod nō est certū ei per sinderesim nec per fidē nec per sacrā scripturaz

Expō dicti euāgelici.

peccat moraliter. Istud habet locū euāgelij. Si cecus cecū ducat ambo in foueā cadūt. ⁊ istud aplꝰ probat. Spūs sl ex deo sunt. et istud. Si qs vobis aliud

Ad primū.

predicauerit anathema sit. Ad primū dicim⁹ q̄ hereticus p̄dicet aliq̄d de deo quod sit certū p sinderesim vel fidē ꝛc. credendū est ei. ⁊ in hoc casu intelligit auctoritas illa: aliter nō est credēdū ei. Ad istud qđ obtitur de illo qui adorat xp̄z dicim⁹ q̄ positio ipossibilis est. qm̄ impossibile est q̄ xp̄s q̄ est illuminator corditū appareat alicui quin p illuminationē aliquā interiorē manifestet aduentū suū. sed si ita contingeret q̄ xp̄s appareret alicui p̄cise sub eisdez signis sub q̄bus diabolus appareret alij. dicim⁹ q̄ non deberet adorare ip̄m simpliciter: sed sub cōditione sic. Si tu es xp̄s

Ad aliud.

adoro te. ⁊ si adoraret ip̄m simpliciter peccaret moraliter. nec valet hec argumentatio. Iste est idolatra

Similiter.

facto suo. ille non: g̃ non peccāt equaliter. Sicut ista non valet hec actio est adulteriū. illa est simplex fornicatio: g̃ nō sunt equalia pctā. ⁊ pz instātia in duob⁹ q̄z vterq; intēdit cognoscere alienā ⁊ alter cognoscit

ꝫ dicta aī

alienā cōiugatā. reliqu⁹ aūt solutā. Sz cōtra p̄dicta obicit. ponaꝭ q̄ simplex laic⁹ q̄ nec fidē formatā nec fidem iformatā hz nec vnq̄ aliq̄d nouit de deo audiat prelatū suū p̄dicantē equalitatē psonar ⁊ credat p̄dicatiōi p̄lati asserēdo equalitatē psonar q̄ nō est ei certa: nec p sinderesim nec p fidē nec p sacrā scripturam. Videt q̄ iste nō peccet. qr de⁹ dixit in euāgelio. Que dicūt facite: g̃ iste tenet facere qđ suus p̄lat⁹ dixit: g̃ et

Confirmat Secundo.

credere. Dns etiā dicit. si nō venissem ⁊ eis locut⁹ nō fuissez peccatū nō haberēt. Preterea. minores iudei qui legē non nouerāt tenebātur credere xp̄o p̄dicāti illis. Similiter gentiles tenebātur credere p̄dicatiōi aplor. pari ratione. iste simplex tenet credere p̄dicatioⁿi sui p̄lati et credit: g̃ nō peccat. Cōtra. Asserit ali

In ꝓtrariū

quid de deo nō per sinderesim. nō per fidē. nō p sacrā scripturā: g̃ peccat moraliter fm p̄dicta. Preterea. Secundo.

sup illud ad gala. cōicet aūt is q̄ catheszatur xbo ei qui ca. se. in. o. b. dicit aūt vt lex sit dux ei⁹ nō hō. cū g̃ lex nō ducat istū: sed hō. qm̄ inmutꝫ sensui hois peccat moraliter. Forte dicit q̄ veritas q̄ p̄dicat ⁊ cui ip̄e cō

Euasio.

sētit facit q̄ nō peccat. Cōtra. ponaꝭ q̄ nepos abrahe

ꝫ hanc aī.

q̄ fuit circūcisus asseruerit q̄ de⁹ nō fiet hō ⁊ nō peccauerit alio pctō. ⁊ sic decedat. Cōstat q̄ dānaꝭ. qm̄ asseruit ꝓtrariū articulo fidei obligāti. ⁊ possibile fuit q̄ xp̄s nō incarnareꝭ. ponaꝭ. Jñ sic. Iste dānat⁹ est: g̃ necessariū est istū fuisse dānatū: g̃ necessariū est istū peccasse non nisi quia presumit asserere aliquid de deo auctoritate sua: lz istud qđ asserit fuerit verū. g̃ veritas nō excusat istū a peccato. g̃ similiter nec istū simplicē in p̄dicto casu excusabit veritas eius qđ asserit quin peccet moraliter. g̃ peccat moraliter. qđ concedimus. Dicim⁹ tamen q̄ teneꝭ credere prelato suo

Solutio.

sed non debet sequi sensū humanum: sed auctoritatē dei. dicit enim beatus gregorius. Frustra laborat extert⁹: nisi o. i. gr̄a saluatoris. Dicim⁹ g̃ q̄ hec argumē

Ad rōnem

tatio nō valz. teneꝭ credere p̄lato ⁊ credit. g̃ nō pec. ⁊ hoc iō qm̄ nō credit eomō quo debet. qr sequiꝭ sensū humanū et non auctoritatē dei. et ē simile: demōstratis iudeis qui ex cupiditate asportauerꝫ vasa egiptiorū ⁊ ipi asportant. ergo nō peccāt. non sequiꝭ: qm̄ ipi asportant nō eo modo quo debēt: qm̄ non erat eis p̄ceptum q̄ ipsi asportarēt ex cupiditate. ex hoc patet q̄ nullus tenebitur credere vel consētire antichristo licet faciat miracula: qr miraculis nō ē assentiēdū: sz vtendū erit documento beati iacobi dicentis. Si qs indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus sapientiā affluēter. ex hoc patet q̄ ille qui adorat christum negligenter apparentē in eadē forma ī qua diabolus apparet transfiguratus. si adoret eū propꝫ in dicta que videt in eo qui loquitur ei peccat moraliter: nisi habuerit discretionē spirituū. vel christus: sicut semper facit qñ solet apparere aliquod certū in dicū sui dederit aduēt⁹: qm̄ nō est possibile q̄ aliter appareat sicut dictum est.

De magnitudine peccati idolatrie.

Ultima questio huius capituli.

Sic obicitur. Sint hic duo quorū vnus adorat idolū quod credit esse deū. alius cōtemnit adorare istud licet credat ipsū esse deū. Queritur vtrum magis peccet videtur q̄ primus quia ē idolatra. se-

Aī q̄ p̄m⁹.

cundus nō. ergo primus magis peccat. Item. augu-

Ad idē per augustinū.

dicit q̄ idolatria ē maximū peccatū: quo dimisso oīa dimittuntur: quo retento oīa retinentur. primus igtur peccat maiō peccato. secundus nō. g̃ prim⁹ magis peccat. Contra. primus peccat ex ignorātia ⁊ con

In oppoᵐ

sciētia dictante q̄ debet adorare. secund⁹ ex cōtēptu peccat et contra conscientiā. g̃ secūdus magis peccat q̄ primus. Itē. si aliquis honorē debitū regi exhibet

Secundo.

alicui de militib⁹ regis credēs illū esse regē. alⁱ⁹ vero eidē contēneret exhibere honorē regiuz. credens tñ q̄ ipse esset rex. constat q̄ factū secundi pl⁹ displiceret regi: q̄ factū primi. pari ratione. pl⁹ displicet cōtēpt⁹ illi⁹ qui credit creaturā dei eē: et cōtēpnit adorare illam q̄ adoratio illius qui adorat eamdē credulitate ergo secundus magis peccat q̄ primus. Item. vide-

Tertio.

tur q̄ idolatria non sit petñ. qr si aliqs honorē regiū exhibeat alicui militi de quo credit vehemēter q̄ sit rex nō displicet regi. imo placet: qr reputat factū sibi

ergo pari ratione. si aliquis honorē deo debitū exhi-
beat creature de qua credit vehementer q̄ sit de⁹ nō
displicebit deo: imo placebit. qr quod fit tali creatu-
re reputabit factū sibi: sed hoc est idolatria: g̈ idola-
Solutio. tria placet deo. ergo non est peccatū. Solutio. Dici-
mus in casu proposito q̄ secundus magis peccat. qm̄
per contentū peccat contra caritatē. maius aūt pcm̄
est quod est directe cōtra caritatē q̄ illud qđ est dire-
cte contra fidē. qr caritas est magis cōiuncta deo q̄ fi
des: ꝛ magꝭ delectamur per caritatē q̄ per fidē. licet
per hoc ad rōnem. fides generet caritatē. Per hoc patz q̄ hec argumē
tatio nō valet. Primus peccat pctō idolatrie scōs nō
Ad aliud. ergo prim⁹ magꝭ peccat. Ad istud dicim⁹ q̄ idolatria
ꝺr maximū peccatū: qr est periculosissimū. sicut dicit
grauissime peccas: qr ignoras. i. piculosissime. ꝛ pro-
pter hoc: qr sicut fides est origo aliaꝝ virtutū: ita pec
catū infidelitatꝭ ꝛ quasi seminariū alioꝝ pctōꝝ. vnde
illo retento alia retinētur. ꝛ eo dimisso alia dimittūt
Plenarie aūt nō dimittit pcm̄ infidelitatꝭ nisi pverā fi
dē q̄ mūdat corda. ꝛ ita pctō infidelitatis dimisso ple
Ad aliud. ne oīa dimittūtur. Ad hoc quod obicit q̄ videt idō-
latria nō esse peccatū: Dicimus q̄ nō est simile de ho-
nore regis ꝛ de honore dei. qm̄ honor regis terreni ē
eiusdē speciei cum honore exhibendo simplici militi
vnde pōt exhiberi militi simplici sine periculo. Sed
honor debitus deo est alterius speciei prorsus q̄ sit
honor creature debit⁹. ꝛ ꝓpt̄ hoc si exhibet creature
displicet deo q̄ pluries dicit in isa. Gl̄ām meā alteri nō
dabo. Vult enī dñs q̄ ei soli inhereamus p amorē: et
in eo solo delectemur. ꝛ ita patet q̄ non est simile. ex
hibere etiā latriā creature scōm se est peccatum. qm̄
peccare est spreto incōmutabili bono rebus commu
tabilibus adherere.

¶ De oratione. ¶ Aliud capitulū.

Dicto de latria scōm q̄ est reuerentia siue pot⁹
ptestatio maiestatis diuine. dicēdū est de orōe
que est species latrie large sumpto hoc noīe latria se
cundū q̄ est cultus. Primo. vtrū oro sit virt⁹ spālis.
Scō. quomodo sit species satisfactionis. Tertio.
que et quot exiguuntur ad hoc q̄ oratio sit efficax ad
merendū. Quarto de petitōe pauli qua petijt stimu
lum ammouerī a se. Quinto et vltimo de petitione
temporalium.

¶ De oratione ꝛ q̄ sit spālis virtus.

¶ Prima questio huius capituli.

Af q̄ sic. Probat q̄ oro sit spālis virtus. qm̄ alie due spēs
satisfactōis. s. elemosina ꝛ ieiunij. aut sūt spāles
virtutes aut aliaꝝ specialiū virtutū. g̈ eadē ratiōe oro
est alicuius specialis virtutis vel ipa est spālis virt⁹.
Secundo. Itē. orare est mot⁹ volūtar⁹ ꝛ interior et meritorius
qm̄ dñs dicit in euāgelio. Petite ꝛ accipietꝭ: g̈ orare
est alicui⁹ spālis virtutꝭ: g̈ oro est aliqua spēs virtutꝭ.
Tertio. Itē. cōtingit orare supflue ꝛ remisse: et debito mō cū
debitꝭ circūstātijs. ꝺd: qm̄: quō. ꝛ sic de alijs. qs difficil
limū est apponere i orādo. vñ cū mat filioꝝ zebedei
peteret a dño p filijs suis. dic vt filij mei sedeāt: vn⁹
a dextris alt⁹ a sinistris in regno tuo. Rñdit dñs. Ne
scitꝭ qd petitis. potestis bibere calicē quē ego bibitu
rus sū. quasi pat⁹ opz vos pati q̄ regnetꝭ. Igit cū diffi
cile sit vestire debitis circūstantijs hūc actū orare ista
virt⁹ erit expedies illā difficultatē. ꝛ ita orare debito
modo est alicuius specialis virtutis: g̈ oratio est spe-
cialis virtus. Sed cōstat q̄ non est virtus theologica
cum nō sit fides vel spes vel caritas. qm̄ orare nō est
credere vel sperare vel diligere. g̈ cū non sit virt⁹ spe-
cialis erit virt⁹ cardinalis. Quer̄ ergo sub qua quat Iterū ar.
tuor cardinaliū cōtinet. videt q̄ sit spēs iusticie. qr si-
cut dicit tull⁹. Religio est spēs iusticie: ꝛ oro est q̄dā
religio: g̈ oratio ē spēs iusticie. Cōtra. Apls dr. spūs ℈ hoc ar.
orat ꝓ vobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. Spiritū vero
appellat sinderesim: g̈ oratio est sita in ratione. Sed
sola cardinaliū virtutū prudētia vel species prudētie
nō ergo est in ratione. igit iusticie. Itē. ꝓbatur q̄ est Iterū ar.
spēs tēperātie. qm̄ hiero. dr. Jeiunio sanātur pestes
corpis: orōne pestes mētis. g̈ sicut per ieiunū cohibē
tur illiciti mot⁹ carnis. ita q̄ orōnē cohibētur mot⁹ il-
liciti mētis. ꝛ ita tēperātur: g̈ sicut ieiunū est spēs tē
perātie. ita ꝛ oro. nō ergo prudētie vel iusticie. Itē. Ad idem.
orōne sanātur pestes mētꝭ. sz pestis mētꝭ est superbia: g̈
orōne sanat superbia. sz cōtraria ꝓtrarijs sanātur: g̈ oro
est cōtraria superbie. Sz superbie nō est cōtrariū nisi hūi
litas: g̈ nō est spēs prudētie vel tēperātie vel iusticie:
imo hūilitas. ꝛ ita fortitudinis. Itē. videt posse ꝓba Af q̄ sit ca
ri q̄ oro idē sit qđ caritas. qm̄ oro nichil aliō est q̄ ex ritas.
pressio volūtatꝭ boni adipiscēdi vel mali ammouēdi.
Caritas aūt est volūtas eiusdē: g̈ cū volūtas alicuius
et expressio eiusdē sint eiusdem virtutꝭ oro erit idem
qđ caritas. q̄ autem expressio voluntatis caritatis sit
a caritate: patet. quia virtus est certior omī arte: g̈ ca
ritas habet suā certitudinē: g̈ ꝛ suā expressionē. eadē
ratione ipotēs enī videretur si non posset exprimere
quod intendit et appetit. g̈ volūtas boni inquātum
boni et expressio voluntatis eiusdē: ē eiusdē virtutis.
sed voluntas boni inquātū boni est caritas. et expres
sio eiusdē orationis: ergo oratio idem est qđ caritas
non est igitur species alicuius cardinaliū. Item. vide Ad idem.
tur q̄ oro sit ⅋tus generalis ad oēs. quoniā oīs finis
cuiuslibet alterius virtutis cadit sub fine orationis.
orat enī aliquis deum vt det ei suā visionē apertā. qđ
est finis fidei. orat etiā vt deus det ei delectari in sua
suauitate et dulcedine qđ est finis caritatis. ꝛ sic de fi
nibus aliarū virtutū. ergo cum virtutes distinguun-
tur per fines suos et finis oīonis nō sit distinctus ali-
quo fine alterius virtutis. nec oro ē distincta ab alijs
virtutibus. ergo non est virtus spēcialis: sed genera- Solutō ꝫ
lis ad oēs. Solutio. quidā dicūt q̄ oro ē virtus spe- aliquos.
cialis et est species humilitatis. est enī oro secunduz
eos humiliatio siue voluntas de humiliatione: vt bo
num aliquod fiat: vel nō fiat malū. et per hoc volunt
soluere ad obiecta. Sed q̄ hec solutio nulla sit patet ℈ hanc solu
qm̄ aliquis flectit genua corā epo vt det ei prebēdā tionē ar.
et humiliat se vt detur ei bonū vel non fiat malū. ve-
rūtm̄ non orat proprie loquēdo: qm̄ nichil exprimit ni
chil petit. g̈ oratio non est humiliatio ꝛc. Preterea. Secundo.
apo. dicit. Spiritus postulat ꝛc. g̈ oratio est postula-
tio. sed postulatio est in oratione. g̈ oro est in oratione
secundū q̄ ex suo nomine videtur sonare: sed humi-
liatio ꝓpe ē in irascibili: g̈ oro nō est humiliatio: siue
volūtas humiliandi. et ita patet q̄ illa solutio nulla Solutō ꝫ
est. qđ cōcedim⁹. Dicim⁹ g̈ sine ꝑiudicio melior⁹ sēten doctorem.
tie q̄ oro ē virt⁹ specialis: et ē species iusticie. est aūt
oro p se expressio voluntatis caritatis: qm̄ sicut cari-
tas vult bonum inqnanum bonum. et fugit malū in-
quantū malū. sic oro exprimit volūtatē de bono adipi
scēdo inquātū bonū ē ꝛ de malo amouēdo inquātuz
malū est. vnde sicut in habitudine superioris ad infe-
rius est vna virtus. s. obedientia que est volūtas im-
plēdi preceptū. qr preceptū sic in habitudine inferio-

ris ad superius est oratio q̄ exprimit voluntatē boni impetrandi a superiori vel mali fugiendi siue ammouendi beneficio superioris. Ad primū ergo dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet. Oratio est in ratione. prudentia est in rōne: ḡ oratio est prudētia. qm̄ non sola prudentia est in ratione: īmo iusticia est in ratione secundū aliquas sui species. sicut dictū est longe supra. et ita hec propositio est falsa. Sola virtutū cardinaliū prudentia sita est in ratione. Ad scōm dicimus q̄ per orationē cohibētur mot⁹ illiciti mētis. tm̄ oratio nō est tēperantia nisi largissime sumatur tēperantia. qm̄ temperantia scōm q̄ est vna cardinaliū virtutū tantū se habet ad cohibendū mot⁹ illicitos carnis. Ad tertiū dicimus q̄ per orationē sanat̄ superbia mētis. nō tamen oratio est humilitas: q̄ non est directe et proprie cōtraria superbie. quonta superbia sanat̄ q̄nq̄ per timorē. non quia timor sit contrarius superbie ꝓprie sed q̄ timor īducit humilitatē qua mediāte expellit superbiā. Similiter oratio sanat pestē superbie. non q̄ sit contraria ei proprie: sed quia habēs annexā sibi de necessitate humilitatē. q̄n enī profiteor ex humilitate summā bonitatē dei ⁊ superfluentē largitatē ei⁹ oro eū vt det michi aliq̄ bonū. Ad quartū dicim⁹ q̄ expressio voluntatis caritatis ⁊ sua volūtas non sunt eiusdē volūtatis. nec etiā discretio volūtatis ip̄i⁹ caritatis: aut operū ip̄ius est caritatis. tō fidei vel prudētie. qm̄ si caritas haberet in se discretionē/directionē/expressionē: ⁊ hmōi: superfluerent oēs alie virtutes. Ad illud ergo quod obicit̄. virtus est certior oī arte et caritas est virtus: ergo caritas habet suā certitudinem. bene concedimus: sed nō habet eam a se. a fide. Similiter suā expressionē habet. non a se: sed ab oratione. Ad vltimū dicimus q̄ hec est falsa. Omis finis cuiuslibet virtutis est finis orationis ꝓprie loquēdo Oratio enī non tendit ad aliq̄d nisi quia bonū. vñ solus finis caritatis proprie est finis oīonis. tm̄ alia virt⁹ est oīo alia caritas q̄uis sint ad eūdē finē. quonta caritas est ad suū finē per modū voluntatis. oratio per modū expressionis volūtat⁊. Dictū est q̄ oīo respicit fines aliaꝝ virtutū: q̄ tamen non scōm speciales intentiones ⁊ ꝓprias eos attēdit. ⁊ sub quadā cōi. s. q̄ bonū non eadē virtus cū illis: sed est quedā virtus specialis. Sed cōtra. Cōstat q̄ oramus ammoueri a nobis tribulationes ⁊ angustias ⁊ flagella scōm se et p se. ergo plures sunt fines siue plura pcta orationis secundū se ⁊ per se: ergo non reducūtur in vnū finē vni⁹ intentionis: ergo non est vna virtus specialis. qd̄ est contra predicta. Item. finis orationis est bonū scōm q̄ bonū. similiter ⁊ caritas: ergo caritas ⁊ oratio habent finē eundē primū et īmediatū. Sed virtutes distinguūtur p fines primos ⁊ mediatos. sicut ꝓbatū ē supra. ⁊ tantū p hmōi fines: ḡ cū idē sit finis primus ⁊ īmediat⁹ tā caritatis q̄ orōnis erit eadē virt⁹ oīo q̄ caritas. qd̄ supra negatū est. Item. in q̄stione p̄cedenti dictū est q̄ credere ⁊ ꝓfiteri fidē sunt vni⁹ virtutis. s. fidei. nec ē alia ratio nisi q̄ habēt quasdā circūstātias ḡ cū desiderare bonū scōz q̄ bonū ⁊ petē bonū sm q̄ bonū easdē ꝓsus hnt circūstātias erūt eiusdē ⁊ut⁊. Sz primū est caritat⁊: ḡ ⁊ scōm. sz idē est orōis: ḡ caritas et oratio sūt eadē virtus. Forte dicit q̄ nō est sic eo q̄ credere ⁊ profiteri sint vni⁹ potentie. s. rationis sed desiderare ⁊ petere non sunt eiusdē potentie. primū enī est vis concupiscibilis. scōm est rationis. Cōtra Sicut supra est ostensum. virtutes non distinguūtur secundū diuersitatē potētiaꝝ: q̄ scōz hoc nō essent nisi tres ⁊tutes cū nō sint nisi tres potētie mottue ī aīa: ḡ illa rō nulla est. Preterea. diuerse potētie nō p̄nt eē ad eūdem finē primū et principalē: ḡ eū desiderū et petitio habeant eundē finē primū et īmediatū. s. bonuz secundum q̄ bonū non erit in diuersis potentijs. ⁊ sic patet q̄ ratio illa nulla est. Solutio. Dicim⁹ q̄ in hoc differunt virtutes in ratione ab illis q̄ sunt site in affectu. vt in concupiscibili aut in irascibili: q̄ virtutes que sunt in ratione se habent. ita q̄ essentia sua suā regulam siue rationē regiminis habēt ⁊ discretionis. Sz ille que sunt site in irascibili vel cōcupiscibili suā rationem vel regulā mutuant a ratione. ⁊ propter hoc sicut fides est vna virtus: quia eadē est ratio credēdi omnia credenda. sic oratio siue petitio vna est virtus specialis: q̄ vna est ratio petendi omīa petenda. Ad primū dicimus q̄ nichil petitur proprie et per se nisi quia bonū. Ad euidentiā solutionis aliox notādum q̄ sicut duob⁹ modis acq̄rit sibi paup necessaria. sic ē duplex modus acq̄rēdi spūaliter etna. pōt aūt paup acq̄rere sibi necessaria p viā mie ⁊ largitat⁊ auxilium alienū ipetrādo. Sibi p viā labor⁊ ⁊ opis acq̄rit aliq̄s sibi bonū. sicut per caritatē et alias virtutes: aut per modum largitatis dei impetrādo ab illo quod petit et sic per orationē. vñ sic potest describi oratio. Oratio est proprie motus animi ad impetrandū bonum desiderū per viā misericordie et largitatis siue per liberalitatem. patet igit̄ q̄ hec est falsa. Idē est finis primus et īmediatus caritatis ⁊ orationis siue petitionis. qm̄ caritatis finis īmediatus est bonū: sed finis orationis est acquisitio boni. quidā enī volunt habere deū per martirū quidā per orationes. Notandu enī q̄ petere includit in se finem īmediatū. circa quē est. quonta petere sic describitur hic. Petere est mouere ad acquirendū bonū: sicut hoc verbū timere habet in se finē suū īmediatū. est enī timere deū resilire ab offensa dei. Ad tertium patet solutio. dicim⁹ enī q̄ non sūt prorsus eedē circunstātie desiderij boni secundū q̄ bonū et petitionis eiusdē petitiōe enī oportet attendere locū: tempus: modū: conditionē. vt patere potest super istud euangelij. Nescitis quid petatis. ibi dicit glo. bonū est desiderū: sed inconsiderata petitio. cum igitur alia habeat circunstantias oratio q̄ caritas. et alīū finem īmediatū. alia est difficultas ⁊ alia ars. hinc et inde: et alius habit⁹: ⁊ ita alia virt⁹.

¶ Vtrū oratio sit species satisfactionis.
¶ Secunda questio huius capituli.

Sic obicit̄. tres partes siue species satisfactiōis tenuīū/oīo/elemosina/siue eaꝝ opa sūt satisfactoria. inde sic. omnis elemosina ē satisfactoria. Contra. Omne satisfactoriū est penale. quedā oīo nō est penalis īmo suauis et delectabilis et iocunda. ḡ non oīs oratio ē satisfactoria. q̄ oīo sit iocunda patēs sua uitatē in aīa orantis. patet. qm̄ dicitur ī eccle. Muscē mouentes per suauitatē vnguēti. i. praue cogitationes peraunt suauitatē orationis. Item. in exodo. Sume tibi stacten: et onicā. et galbanū: et thus lucidissimum et redige in puluerem et fac michi vnguentum suauissimū odoris. stacten. i. mirram per quam significatur mortificatio carnis. onicā. i. discretionez galbanū caritatē. thus orationem. talis enim oratio placet domino que cum discretione et caritate fit talis oratio non est penalis: et ita non est satisfactoria.

Ad primū. Secundo. Notandū. Diffinitio oīonis. Ad aliud. Ad aliō notabile. Diffinitio petitionis. Ad tertiū. Ad ōdicta ar. Hota. Ad ōrtum Ad vltimū Tertio. Euasio. Ad scōm Ad tertiū. Secundo. Ad hanc ar. Ar q̄ non. Confirmat

Tertio. Item. ſi oratio eſt ſatiſſactoria: q3 penalis ergo que magis ſatiſſactoria magis penalis. ⁊ ecõuerſo. Sed magis penale eſt alicui legere ꝓalteriũ qui ignorat iſtud q̃ ei qui ſcit corde tenus. ergo magis ſatiſſactoriũ. qđ patet eſſe falſum. Solutio. Omis elemoſina ſcõm naturã ſuã ſibi annexã eſt ſuper omne ieiuniũ et ꝓpter hoc oĩs elemoſina ſcõm naturã ſatiſſactoria eſt: ⁊ ſuper omne ieiuniũ. tamen elemoſina nõ eſt aliquãdo ſatiſſactoria. ſ. ei qui dat eã ꝓ vita eterna habenda pure: aut ꝓ caritatis augmento nõ habẽs oculum ad remiſſionẽ pene. Similiter de ieiunio. ſicut patet de ieiunio exultatõis quod nõ eſt ſatiſſactorium ſemper. Sed oratio ſcõm naturã ſuã nõ habet penalitatẽ ſui ſibi annexã. ⁊ ideo nõ eſt ſimile de oratione ⁊ aliis duobus. Bene tamen cõcedimus q̃ oĩs oro q̃ ſit ꝓ veteri hoĩe deſtruendo ſatiſſactoria eſt: ſed oratio q̃ habet oculũ pure ad vitã eternã non eſt ſatiſſactoria.

per hoc ad primũ.

Que oro ẽ ſatiſſctõria ⁊ q̃ non.

Ad aliud. Ad aliud dicim⁹ q̃ magis penalis debet dici oratio vel elemoſina vel ieiunium habito reſpectu ad naturã eni hominis in ſcientia vel virtute non debet ei prẽiudicare. licet igr̃ minus grauet aliquẽ legere ꝑalteriũ ꝓpter ſcientiã. nichilomin⁹ meretur remiſſionẽ pcti ſcõm q̃ penale eſt nature. ⁊ ita patet q̃ probatio nõ valet.

¶ Quot requirunt ad hoc q̃ oro ſit efficax.

¶ Tertia queſtio huiꝰ capituli.

q̃ tuor requiruntur ad oronem. ẽo litterak. Ñiſi o cõis

Querit quot exiguuntur ad hoc q̃ oro ſit efficax ad ipetrandũ. dicit q̃ quattuor exiguũtur. ſ. q̃ ille qui orat petat pie ꝑſeuerãter ad ſalutẽ et ꝓ ſe. Sed querit a quo loco ſcripture accipiũtur ille quattuor circũſtantie. Dicũt magr̃i q̃ ſuper iſtud iohãnis. Petite ⁊ accipietis. dicit aũt pie perſeuerãter. Alie circũſtantie ſumũtur ab illo loco. Quicquid petieritis in noĩe meo fiet vobis: i noĩe meo. qđ eſt ieſus. i. ſaluator. ſic exponit augu. ⁊ ita ad ſalutẽ. Itẽ. fiet vobis. i. quod petieritis fiet vobis. Hec eni dictio vobis

Alia ẽo incidens. diaſinthica eſt et determinat vtrũq3 verbũ. Sed queritur vnde habuit augu. illas duas circũſtantias. pie perſeueranter. conſtat eni q̃ nõ appoſuit de ſuo. Ad hoc dicendum q̃ ipe habuit illas ab illo loco iohannis. Si manſeritis in me ⁊ verba mea in vobis manſerint. quicquid petieritis fiet vobis. Manemus eni in chriſto per fidẽ/ſpem/caritatem. verba aũt eius in nobis manẽt ꝓ exercitiũ bonor̃ operũ. ex hoc igr̃ q̃ dr. Si manſeritis in me ⁊c. ſumit hec circũſtantia pie Pietas eni maxime habet ortũ ab illis tribus virtutibus theologicis q̃ aiam facit religioſaz. ab eo aũt quod ſeq̃t. quicq̃d petierit ⁊c. ſumit hec crcũſtantia ꝑſeuerãter. q3 hoc verbũ petierit futuri tẽpor eſt ⁊ preteriti. ⁊ ita notat perſeuerantiã. Preterea pfecti eſt. ⁊ ſic notat perfectionẽ. ⁊ ita patet. vnde habẽt ortum ille quattuor circũſtantie. Queritvtrũ hec argumentatio ſit neceſſaria. Iſte petit pie perſeueranter

Queſtio. Af q̃ ſic. ad ſalutẽ ꝓ ſe: ergo exaudiet. Probo q̃ ſic. qm̃ idẽ velle idẽ nollevera amicitia eſt. ergo ſi aliquis amicꝰ petit aliq̃d rationabiliter ab amico ſuo ipetrabit iſtũ ſed in ifinitũ maior eſt amicitia dei ad nos q̃ hoĩs ad hoĩem. g̃ quicq̃d petierit ab eo amicus eiꝰ rationabiliter dabit illi. Sz rõnabiliꝰ nõ põt aliq̃s petere aliq̃d a deo q̃ ſi petat pie perſeuerãter ad ſalutẽ ꝓ ſe: g̃ ſi petierit ſic neceſſariũ eſt ipm exaudiri: g̃ ꝓdicta argu-

In oppm mentatio eſt neceſſaria. Cõtra. Ponat q̃ aliq̃s petat pie perſeuerãter ad ſalutẽ ꝓ ſe iſtud qđ petit pſalmiſta. Dñe ne in furore tuo arguas me. i. non puntas me in inferno: neq3 in ira tua corri. i. nõ puntas me in purgatorio. Inde ſic. Iſte petit pie ⁊c. qđ nõ punat in purgatorio exaudiet. in hoc ergo nõ puniet in purgatorio. Cõtra. Eſto q̃ in vltimo inſtãtivite ſue peccet venialiter ex amore filiorũ autvxoris ⁊c. illo cremabili decedat: cõſtat q̃ punietur in purgatorio. qm̃ aut homo punit aut deus punit. nec iſte interruperit perſeuerantiam. qm̃ intantũ petiit ⁊ vſq3 in finẽ. ⁊ tñ punitur in purgatorio: ergo non eſt exaudita oratio eius: ergo illa argumẽtatio nõ eſt neceſſaria. Ad hoc dicitur q̃ iſte non petiit perſeuerãter: q3 ad hoc q̃ aliquis petat perſeueranter duo exiguũtur. Primum eſt q̃ continuevel actu vel habitu petat. Scõm eſt q̃ non faciat aliquid cõtrariũ petitioni ſue: ſed ſicut ille qui petit ne puniatur in inferno facit contra petitionẽ ſuam quando mortaliter peccat. ita ille quivenialiter peccat facit contra petitionẽ ſuã qua petit q̃ nõ puniatur in purgatorio. ⁊ ſic interrũpit perſeuerãtiã petitionis ſue. ⁊ ita non petit perſeueranter. Sed q̃ hec ſolutio non ſit generalis patet ꝑ aliũ caſũ. ponat q̃ aliquis fecerit tot pctã q̃ debitor ſit penitentie. c. annor̃ conuertatur ad dñm. ⁊ poſt cõuerſionẽ petat pie ⁊c. q̃ nõ punit in purgatorio. poſtea moriat pnia incõpleta. Iñ ſic. puniet i purgatorio. qm̃ nullũ malũ impunitũ: q3 aut hõ punit aut deꝰ punit. ⁊ tñ petiit q̃ nõ puniret: g̃ non eſt exaudita oro eiꝰ. ⁊ petiit pie ⁊c. ergo predicta argumẽtatio nõ eſt neceſſaria. ⁊ ſic ptz q̃ illa ſolutio non valet. quoniã nõ poteſt hic adhiberi: quin iſte nichil fecit quod perſeuerãtiam interrũperet. Item. videtur q̃ nõ petierit pie. quoniã de iuſticia dei eſt punire animas in purgatorio qm̃ ferunt ſecũ aliq̃d cremabile. ergo qm̃ petiit q̃ nõ puniretur i purgatorio: petiit contra iuſticiã dei. ergo non pie. Cõtra. petiit ex caritate: g̃ pie. Solutio. predicta argumentatio eſt neceſſaria. et notandum q̃ ille qui ſic petit. dñe ne i furore ⁊c. nõ petit ſimpliciter nõ puniri in pur. ſed petit q̃ deus det ei vt i preſẽti ſic cõpleat penitẽtiã q̃ non oporteat eũ tranſire ꝑ purgatorium. vnde augu. exponens petitionẽ prophete dicit. dñe hicvre hic ſeca. horrendũ eſt enim incidere i manus dei viuentis. ſicut dicit apo. ad hebreos. vnde ſi noſipſos iudicaremus nõ vtiq3 diiudicaremur. Si puniremus nos in pñti. non puniret nos dñs in futuro: quoniã magis placet dño voluntariũ ſeruitiũ q̃ i uoluutariũ. vnde multo magis punit deus in purgatorio q̃ homo poſſet punire ſe hic quaſi eni impertinabilis eſt ignis purgatorij ignis materialis: ⁊ propter hoc pia eſt petitio q̃ nos puniamus ſic in preſenti q̃ non oporteat nos puniri in futuro. per hoc patet ſolutio ad vltimo obiectũ q3 qui ſic petit. dñe ne in ira tua corripias me. ſecundũ q̃ expoſuim⁹ pie petit ⁊ nõ contra iuſticiã dei. Ad primũ dicimus q̃ poſitio impoſſibilis eſt: quia ſi quis peteret pie perſeuerãter ꝑ ſe ad ſalutẽ q̃ dñs daret ei. vt hic ita punietur q̃ in purgatorio nõ oporteat ipſum puniri dñs: qđ neceſſariũ eſſet ꝓpter vinculum et promiſſionẽ dei q̃ falli non poteſt: q̃ iſte non poſſet decedere quin aut penitentiã compleret aut dominus ei immitteret contritionem tantam que ſufficeret ad tollendam culpam et penam. aliter non eſſet verum quod dominꝰ dicit in euangelio. Si manſeritis in me et verba mea in vobis manſerint quecunq3 petieritis fiet vobis.

Ꝛ hãc ſolutionẽ aĩ.

Secundo.

In oppm Solutio.

Augustinꝰ

Paulꝰ ad hebreos.

Ad vltimũ

Ad primũ

Alia ꝙo incidens. ꝫ hoc aꝝ. Item.queritur quid sit petere pie. dicitur ꝙ petere ẽ ex caritate. Cõtra. caritas nõ ẽ nisi de spiritualib⁹ bonis. qz caritate non diligimus nisi deũ et virtutes ergo qui petit ex caritate petit spiritualia bona. sed omne bonũ spirituale valet ad salutem. ergo a primo que petit ex caritate petit ad saluttem. ꝯ in hac circunstantia pie intelligitur hec circunstantia ad salutẽ ergo superflue ponitur hec circunstantia inter ceteras circunstantias petitionis. Ad idem. Itez super illud apostoli. Sine intermissione orate: dicit augu. sine intermissione orat: qui pro spiritualibus orat. sed qui pie orat: orat pro spiritualibus. ergo qui pie orat sine intermissione orat. sed orare sine intermissione est orare perseueranter. ꝯ qui pie orat perseueranter orat. Solutio. ergo hec circunstantia perseueranter superfluit. Solutio. pie orare nõ est orare ex caritate propie ⁊ per se: imo pie orare est orare ex pietate que est cult⁹ dei quonia qñ profitemur mateſtatem dei: vt ꝙ ipse summe potens: sume bonus: et sic de aliis. mouemur ad orandum ipsũ: vt remittat nobis peccata: vt det vitã eternam. et huiusmodi. et sic oramus pie. ex pietate tamen hec circunstantia importat plus. s. ꝙ cum deuotione. Deuotio. Est autẽ deuotio intensio desiderij: quoniaz quando considerat homo ꝙ multum peccauit ex magno affectu caritatis orat ad dominũ: et tunc de facili impetrat ab illo. dicimus ergo ꝙ orare pie est orare ex pietate cum deuotione siue intensione desiderij. ⁊ hoc patet per hoc quod in persona christi dicit psalmista. Domine deus salutis mee. ecce possessio mateſtatis diuine: quasi diceret. domine tu es auctor salutis mee. ⁊ post subdit: in die clamaui: et nocte coram te. ecce oratio que sequitur professione via. Ad primũ. Ad primũ ergo dicimus ꝙ caritas nõ est nisi de spiritualib⁹ bonis per se: tamen per accidẽs siue per aliud diligim⁹ tẽporalia bona: et petimus illa ex caritate: sicut orat ecclesia pro fructu terre: vt pauperes habeãt quo sustententur et sic liberius vacent seruitio dei. verũtñ aliquando non extenditur. quonia penuria plus prodest ad salutẽ aliquãdo ꝙ abundantia. et ideo bene additur hec circũstantia ad salutẽ eo ꝙ non sẽper rogans pie rogando istud quod nõ est ad salutem exaudit. Ad aliud. Ad aliud dicimus ꝙ quando augustinus dicit. Sine intermissione orat qui pro spiritualib⁹ orat loquitur per equipollentiaz: non per essentiã. nõ eniz idem est simpliciter orare sine intermissione ⁊ orare pro spiritualibus bonis. sicut enĩ alibi dicitur nõ cessat orare. qui nõ cessat bene facere: et ita quia per eq̃pollentiã dictũ est: nõ per essentiam. nõ procedit obiectio illa. Iterũ aꝝ. Item. esto ꝙ aliquis existẽs in caritate cõsiderans infirmitatem suã oret ad dominũ vt si ceci ꝙo ici dens deret resurgat. queritur vtrum talis oratio sit meritoria eius quod petit. videtur ꝙ sic. quonia dictum Aꝝ ꝙ sic. est ꝙ hec argumẽtatio sit necessaria. iste orat pie ⁊c. ergo exauditur. Sed constat ꝙ iste orat pie: quia ex caritate pro se et perseueranter. volo enim ꝙ petat instanter et continue et ad salutem. quoniam augustinus dicit: ꝙ nichil diuinus potest peti: ergo exaudit ergo iste huiusmodi oratione meretur quod ipse petit. Euasio. Forte dicit ꝙ non petit perseueranter: propter ꝫ hanc. hanc cõditionẽ. si cecidero: que casũ respicit ⁊ videtur implicare. Contra. aliquis habens caritatẽ per diẽ: si cecidit in ea dicit habuisse perseuerantiã: ergo fortiori ratione cũ iste orauerit cõtinue per. xx. ãnos poti⁹ debet dici perseuerare: ergo ipse orat perseueranter

Si dicis ꝙ pseuerantia nõ attendit secundũ longinquitatẽ tẽporis. sed respectu finalis persistentie. Cõtra. meritũ per se absq; tali pseuerantia est meritum vite eterne: sicut patz in multis reprobis qui habent caritatẽ qua merent vitã eternã. et tamen nõ habent finalẽ perseuerantiã: ergo fortiori ratione iste qui ex caritate orat meretur istud quod petit: ꝙuis non habeat finalẽ perseuerãtiã. Preterea. volo ꝙ oret hic finaliter. Itẽ. nullus potest mereri sibi primã gratiã ⁊ non est alia causa nisi quia ꝙdiu est in pctõ indign⁹ est pane quo vescitur. tamen vir sanctus potest ei mereri: ergo a simili cũ iste sit in caritate: sibi postea facto peccatori potest gratiã promereri. Si cõceditur. Contra. sit ꝙ iste cadit per mortale: meritũ igit huiꝰ euacuatur. quoniã ezechiel dicit. si ceciderit iustus a iustitia sua oim iustitiarũ eius nõ recordabor: ppter iustitiã peritã nullo modo debetur ei gratia in futuro: ergo nõ meruit eã ex iustitia ꝑterita: ergo oño eius nõ fuit meritoria quod ipse petebat. et ita videt ꝙ in hoc casu nõ tenet argumentatio predicta. Sed Augustin⁹ si hoc: quomõ igitur dicit augustin⁹ ꝙ nichil diuini⁹ potest peti. Solutio. dicimus ꝙ predicta argumẽtatio est necessaria. tamẽ qui sic petit ꝙ si ceciderit resurgat nõ meretur exaudiri: licet oratio sua sit meritoria vite eterne: et hoc ideo. quia nõ petit pseueranter: quoniã perseuerantia duobus modis impeditur in illa petitione. quoniã in conditiõe includitur casus per peccatũ qui perseuerantiã interrũpit. et iterũ priuatio potẽtialis pseuerantie. talis enĩ cõditio priuat potentiã perseuerandi. perseuerantia enĩ nõ consistit tantũ in diutina cõtinuatione: sed in cõtinuatiõe finali. vnde in matheo. Qui pseuerauerit vsq; ad finẽ. ⁊c Ad primũ igitur patet solutio. quia ipse nõ petit per Ad primũ seuerãter. Ad secundũ dicimus ꝙ nõ est simile de habẽte caritatẽ per diẽ tantũ. quoniã a caritate eius nõ excluditur potẽtialis pseuerãtia: sed predicta oratio priuat potentialẽ perseuerantiã. Similiter dicimus Eodẽ mõ de reprobo. quoniã caritas eius non excludit potentiã perseuerandi. Ad quartũ patet solutio. quoniam Ad ꝙrtum ꝙuis caritatẽ habeat iste que sic petit. tñ impedit ne mereatur istud propter casũ quẽ implicat in sua potẽtia tanꝙ precedentẽ istud qđ ipse petit. Ad quod dicit augustinus ꝙ nichil diuini⁹ potest peti. dicim⁹ ꝙ dicit hoc ideo. qñ qui petit hoc petit cũ amore cũ timore cũ humilitate et reuerentia dei: potest etiã talis oratio valere ei: vt si ceciderit faciliter resurgat ⁊ cũ minori preparatione ꝙ si hoc nõ orasset nõ tamen per modũ meriti impetrat sibi gratiã. sed dñs attendens seruitiũ eius qđ impẽdit ei aliquãdo facil⁹ reddit ei gratiã et qñq; reddit maiorẽ ꝙ si nichil boni fecisset. Itẽ. ꝙ aliquis petat ex caritate se trãsire ꝑ palmam martirij ab hoc seculo. et petit hoc perseueranter. inde sic: iste petit pie perseueranter pro se ad salutẽ: ergo exauditur: ꝙ ad salutẽ petat. probaꝝ. qñ Iterũ aꝝ. petit istud quod facit per se ad augmẽtũ corone. Sz accidit sepe ꝙ aliquis petendo istud nõ exaudit. qñ forte deficeret in tollerando. Itẽ deus nõ creabit nouos carnifices. et ita cũ nõ sint carnifices parati nõ exaudietur aliquis huiusmodi petitionẽ faciendo. Itẽ Ad idẽ. super istud iohãnis. Si manseritis in me et ṽba mea in vobis mãserint: qđ petieritis ĩ nomĩe meo fiet vobis. augustinus. qui petunt extra regulã magisterij et⁹ nec ipsi manẽt in eo nec ille in ipsis: sed si petentes petũt extra regulã magisterij et⁹ qñ regla magisterij

ei⁹ nō se extēdit nisi ad ea q̄ petūt in oꝛone dn̄ica: sicut patz p glosā. augu. super oꝛationē dn̄icā. & tales nō manent in eo nec ipse in eis. et ita huiusmodi petitio non potest esse ex caritate. Quidā dicūt q̄ nullus debet petere simpliciter martiriū. sed sub cōditiōe q̄m forte deficeret in illo vel cū nō sint carnifices nō placeret deo cui⁹ nō est carnē pꝛocreare. Sed cōtra videtur de beato dionysio qui simpliciter dixit dñe iubeme cū socijs meis ad palmā martirij puenire. ꝛ beatus ād̄eas simpliciter petijt ne deponatur de cruce de necessitate exaudit. sed non opoꝛtet q̄ exaudiatur in hoc. quontā q̄nq̄z nō essz ei ad salutē: imo deficeret in martirio: sed exauditur sepe in alio. quia datur tm̄ augmentū caritatis qđ equaliter pꝛodest et vel magis q̄ martiriū. potest ergo nō exaudiri in hoc. quia nō creabit dn̄s nouos carnifices: sed sepe quando carnifices sunt parati sanctos suos exaudit deus in petitione martyrij vt carnificibus paratis beatū dionisiū ꝛ cruce parata beatū aud̄eā nec est ista petitio extra magisteriū dn̄i imo reducit ad illā petitiōez. adueiat regnū tuū. vbi petitur q̄ regnū militans veniat ad regnū triūphans qđ martiriū impletur. Jtē esto q̄ aliquis petat augmentū caritatis pseueranter. inde sic. iste petit pie. ꝛc. ergo exauditur: quo ad salutē petit quod secundū augmentū caritatis est augmentū salutis: petit etiā istud quo nichil melius in hac vita. p̄t tamen esse q̄ exaudietur neq̄z dabitur ei augmētum caritatis. quoniā forte inde superbiret. Sed dicet aliquis q̄ exaudietur. sed nō statim imo post mortē creꝛscet caritas et coꝛona. sed hoc nichil est. q̄m. s. augmētum vie est augmentū coꝛone. Jtē cū sit hoc bonum dandū in via: quare nō exauditur vt detur in via. Jtē huius petitio est secundū regulā magisterij oꝛatiōis dn̄ice nisi peterētur dona siue virtutes aut augmēta illarū. vnde est de hijs que vere petēda sunt secundū q̄ dicit augustinus super oꝛationē dn̄icā. bon⁹ magister hic docuit nos quid petere debemus: vt si q̄d aliud q̄ hic ꝓtinetur petimus pꝛeter regulā magisterij eius petamus: ex quo est igitur de hijs que vere petenda sunt. si aliquis in via debet exaudiri super aliq̄ petito debet exaudiri super isto. Solutio. dicim⁹ q̄ huius petitio debet exaudiri in via: sed non semper exauditur in eo quod petitur. quia illo habito q̄nq̄z superbiret se in alio. quoniā datur sepe ipsi petenti cōstantia quedā que magis vtilis est ei q̄ augmentū caritatis: nec etiā semper exaudit statim in eo q̄ det augmētū caritatis cui etiā debet dari ipsū augmentum. istō differt deus vt magis desideretur et magis desideratū ardentius querat et habitū diligenti⁹ cautiusq̄z custodiatur. ideo dicit sponsa in cantic⁹. fuge dilecte mi.

Opinio aliquorum.

ℨ hanc aī.

Solutio.

Jtez aī.

Euasio.

ℨ hoc aī.

Ad idem.

Tertio.

Solutio.

¶ De oꝛone pauli q̄ petit stimulū a se āmoueri. ¶ Quarta questio huius capit.

Queritur de oꝛatione pauli qua petit stimulū a se āmoueri. d. dat⁹ ē michi stimul⁹ carnis mee angel⁹ sathane q̄ me collaphiset. ꝓpter qđ ter dn̄m rogaui. ꝛc. stimul⁹ iste ꝺz doloꝛ lateris vel incētiuū libidinis. queritur vtrū apostolus fuit exaudiend⁹ petēdo stimulū āmoueri secundū q̄ intelligit incentiuū libidinis. videt q̄ sic. quoniā q̄n petebat incentiuū libidis āmoueri a se petebat p̄mos mot⁹ in se destrui hoc autē facit beatū: dicente dauid beat⁹ qui tenebit et allidet paruulos suos ad petrā. i. qui destruit in se p̄mos motus in cōsideratiōe chꝛisti: ergo apostol⁹ petebat quod facit beatū: ergo exaudiend⁹ erat. Jtē apl̄s petebat pie q̄z attribuebat āmotionem stimuli deo ꝛ ꝓpter qđ pz cū dixit ne magnitudo reuelationū extollat me. et perseueāter. q̄m nō semel: sz pluries sicut dicit ꝓpter qđ ter rogaui. et ad salutē hoc cōstat & exaudiendus. Forte dicit q̄ non petebat ad salutē q̄m pꝛesentia stimuli ad salutē erat apl̄o. non nisi qa pꝛedestinatus erat. oīa enim cooperantur in bonum his qui secundum pꝛopositū ꝛc. ergo pari ratiōe peccatum moꝛtale est ad salutem. ¶ Pꝛedesti. enī cooperantur in bonum et vt humilioꝛ et cautioꝛ resurgat. sicut patet in beato petro. ergo pꝛedestinatus petēs peccatū moꝛtale āmoueri a se si habeat. non est exaudiendus quod manifeste falsum est. ¶ Pꝛeterea stimulus iste erat paulo ad salutem aut sicut causa aut sicut occasio. non sicut causa: quontā angelus sathane vel stimulus eius non est causa salutis. ergo sicut occasio. Sed similiter. amotio stimuli est causa salutis imo occasio. ergo apo. petens amoueri stimulum a se petijt ad salutē et pie ꝛ perseueranter et ꝓpter qđ. quo nā petebat maluz remoueri a se. ergo debuit exaudiri. quo concesso. Contra. super p̄mā canonicā iohannis in fine dicit augustinus. voluntas dei bona quandoq̄z nostrā stultam voluntatem coꝛrigit: vt in paulo q̄n petijt stimuluz amoueri. ergo volūtas pauli fuit stulta: ergo stulte petijt: ergo nō debuit exaudiri. Jtem. super illud apostoli. nescimus quid oꝛem⁹ vt opz. fallimur q̄nq̄z putātes nob⁹ ꝓdesse bonū qđ nō ꝓdest sicut paulo accidit. vnde responsū accepit a dn̄o q̄ nō exaudiret apo. & putans sibi pꝛodesse amotionem stimuli fallebatur. ergo stulte petebat. ergo non debuit exaudiri. Jtem. beatus iacobus. Omne gaudium existimate fratres cum i varias tētationes incidi. exterioꝛes: scilicet vel interioꝛes: sicut dicit glo. ergo apostolus tenebatur gaudere de tentatione illa. ergo tenebatur non petere tentationē illā āmoueri. ergo petijt stimulū āmoueri. & exaudiend⁹ nō erat Jtem. deus dicit virtus in infirmitate perficitur: ergo paulo erat stimulus iste causa perfectionis: & petendo istum amoueri petebat contra perfectionē suā ergo non debuit exaudiri. quod concedimus. Et ad euidentiam solutionis pꝛedictarū notandum q̄ remota oī exceptione verum est qđ apostolus dicit. Omnia cooperantur i bonū his ꝛc. etiā peccatū moꝛtale. Sed quedā cooperantur et non sunt in bonum sicut peccatum moꝛtale: et foꝛsan peccatum veniale. quoꝝ āmotio petenda est. Quedāvero cooperātur in bonū et sunt in bonū: et talia cooperantur in bonū et sunt in bonū per se vt opera virtutū et virtutes q̄ sunt causa boni per se necessaria. Quedā cooperantur in bonū et sunt in bonū nō per se neq̄z causa necessaria: sed mottua vel amminiculans et stimulans vel exercens: sicut est paupertas que est stimulus et causa motiua ad humiliandū. talis est tentatio exteꝛioꝛ et diaboli que vt dicit auctoꝛitas nō est peccatum: sz materia exercende virtutis. ex hoc patet solutio ad obiecta. Ad p̄mum dicimus q̄ apostolus nō petijt p̄mos motus amoueri a se: sed tentationē exteꝛioꝛem que incitabat eū ad libidinē que a diabolo erat ad decipiēdū. a deo aūt ad exercendū. Ad aliō dicimus q̄ apo. nō petebat ad salutē. q̄m stimul⁹ erat ad salutē: nō āmotio. erat autē causa salutis nō necessa-

Secundo.

Secundo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Notandū.

Ad p̄mū.

Ad aliud.

Aī q̄ sic.

ria. sed āminiculans motiua stimulans et exercens. Sed cū dictū sit q apostolus nō fuit exaudiendus sic

q̄o īcidens Ad q sic petendo. querit vtrū peccauit sic petēdo. q̄ videtur quia aut petijt petendū aut nō petendū. si petendum ergo debuit exaudiri et nō ē exaudit⁹: ergo nō petijt petendū: ergo peccauit. maxime cū petierit cōtra salutē suā vt patet ex glo. ambrosij super illud nescim⁹

Secundo. quid oramus. ꝛc. que superius posita est. Jtē. stulta fuit ei⁹ petitio: qm̄ ō t auctor. voluntas dei bona. ꝛc. vt in paulo: ergo stulte petijt apostolus: ḡ indiscrete sed indiscretio est peccatū: ergo a primo. q indiscretio sit peccatū patet: quoniā omissio actus prudentie est peccatū cū actus prudentie sit in precepto. sed indiscretio est oīs act⁹ īprudentie: ḡ indiscretio est pec

Tertio. catū. Jtē. super petitionē istā oīonis dñice. et ne nos inducas in tēta. dicit glo. nō petit nō tentari. sed in tē tationē nō induci. apostolus autē petebat nō tentari ergo petijt contra regulā magisterij xp̄i dicentis in oratione dñica. quid quomō petendū: ergo peccauit mortaliter. quoniā augustin⁹ dicit: quicūq; petit con tra regulā magisterij christi nec christus in eo est nec ipse in christo: ergo peccauit mortaliter. quod est cō tra eos qui dicunt apostolū sic petendo tm̄ venialiter

In oppō peccasse. quo cōcesso. Contra. si rex vel īperator per egre proficiscēs vltra mare ad succursū terre sācte in via laborans egritudine detineretur constat q si haberet caritatem: et peteret a se ammoueri illam egri tudinem vt peregrinationem posset perficere ad cō modum ecclesie dei mereretur: ergo eadē ratiōe apo

Secundo. stolus petendo simile meruit: ergo nō petijt non pe tendū. nec peccauit quod est contra predicta. Jtem. ecclesia orans pro egrotis sub hac forma. exaudi nos dñe pro famulo tuo vt reddita sibi sanitate ꝛc. mere tur. ad quid enī eēt talis oratio nisi ecclesia sic orādo

Tertio. mereretur. ergo si ecclesia orando sic pro sanitate sui mēbri meretur. eadē ratione nobilissimū mēbrū ec clesie beatus paulus pro sua propria sanitate orans merebatur: ergo nō peccauit sic orando. Jtē. indirecte apostolus orans pro sua sanitate vt intelligam⁹ dominū stimulū illū āmoueri non potuit mereri: ergo fortiori ratione nō potest aliquis mereri orando pro sanitate alterius: ergo nec potest illi cōpati sine peccato. quod falsū est. cū dicit apostolus quis infir mat ꝛ ego nō infirmor ꝛc. primū intelligit de ꝓpassio ne pene alterius. secūdū de cōpassione culpe: ḡ apo

Solutio. stolus cōpatiēdo sibi mereri potuit: ergo non pecca uit mortaliter. Solutio. dicim⁹ q apostolus nō pec cauit īmo potuit mereri vel non mereri illa petitiōe

Ad primū Ad primū dicimus q apostolus petijt p̄cise et per se loquēdo non petendū. quoniā istud erat nō petendū in se tamē petijt petēdū in alia habitudine. vnde pe tijt nō petendū simpliciter: sed petendū secūdū quid

Fallatia. vnde dicimus hec argumentatio nō valet: apostolus petijt non petendū: ergo peccauit. est ibi fallatia se cundū quid et simpliciter. quoniā procedit acsi istud quod petijt apostolus nullo modo esset petendū. i. dignū peti. cū tamen esset dignū peti in alia habitudi ne vt expeditius. s. predicationē suā exerceret. sicut ammotionē egritudinis potest quis petere dignevt

Ad sc̄m. maius habeat spaciū penitendi et dño seruiendi. Ad secundum dicimus q reuera apostolus petijt indi screte. i. non vsq̄q̄ discrete. nec tamē peccauit: qm̄ indiscretio non est peccatum sicut discretio non ē vir tus. quoniā discretio nō tam est virtus q̄ auriga vir tutū sint dicit bt̄us bernar. indiscretio aūt apli nō fuit omissio act⁹ prudētie. qm̄ act⁹ prudētie ꝓpe ē electio alterius cognitor. sz talis electio nō subiacebat nec poterat subiacere scientie apli. vtrū. s. infirmitas eēt ei ad salutē vel obesset. propterhoc ipe dicit. sed neq; meipsū iudico. qui aūt iudicat me dñs est. ꝛ alibi. Michil michi conscius sum ꝛc. patet ergo q si ꝛ indiscretio fuit in apl̄o. i. nō vsq̄q̄ discretio plena. tm̄ nō omisit actū prudentie et ita non sequitur q peccaue rit. Ad tertium dicimus q in oīone dñica nichil ex

Ad tertiū. preſſe docetur peti: nisi quod spirituale est et simpli citer petendum. verūtm̄ potest aliquid peti tēporale sed non expresse propter se: sed tanq̄ ad spirituale q̄d petere ē petere sub regula magisterij christi: ergo pe

Fallatia. tijt contra. Et ē tbi fallatia consequentis. non enī pe tijt amotionem illius doloris laterīs: intendens sani tatem propter se. si enim ex libidinis sanitate hoc pe teret: peccaret mortaliter: sed petijt vt expediti⁹ ex erceret predicationē christi sicut dictum est. patet ḡ q non peccauit. Ad sequentia dicimus q aposto

Ad alia. lus mereri potuit sic petendo vel nō mereri: vt ex sen sualitate et sic non mereri. q aūt ex sensualitate pete rit. videtur: quoniā super illū locum. propter q̄d ter

Aſſ q pec cauit. dñm rogaut. dicit glosa. humane timens. i. mō homi nis qui asperitatē infirmitatis timet ex sensualitate et ita patet q potuit non mereri sic petendo. vnde di cimus q hec argumentatio non valet. Rex petit egri tudinē amoueri a se ꝛc. ergo apostolus petens simi le m[illegible]rebatur. debet ei addi vel potuit mereri. ꝛ hoc verum est. vel sic debet inferre. ergo apostolus pe tens simile et modo cōsimili meretur ꝛ hoc verū eēt sed vtrū ex caritate petierit nescimus. potuit enī ꝛ sic et aliter esse. Ex his patet solutio ad duo obiecta. sed

ad duo alia probatur q non meruit vitā eternā illa petitiōe. Jn omni sacrificio apponi debet sal. sed in sacrificio apli i. in sua petitiōe non fuit sal discretionis: quoniaz pe tijt stulte vt dictū est. ergo cum nullū sacrificiū sit ac ceptabile deo sine sale discretionis: petitio apli nō fu it acceptabilis deo. ergo nō fuit meritoria vite eterne

Jterū aſſ. Jtem sicut dictum est: apostolus petijt contra salutē

Secundo. suam. ideo petitio sua nō fuit ei meritoria salutis. er go petitione illa non meruit vitam eternā. Jtē. apo

Tertio. stol⁹ petijt absolute q̄d petēdū erat sub ꝺditōe. ḡ pec cauit tali petitiōe: nō ḡ meruit q petere deberet sub cōditiōe. ꝑz per hoc q beatus iacob⁹ rep̄hēdit quos dā qui absolute asserebant quod sub cōditione dice re debebant. dicit enī iacobus sic. Ecce nunc qui dici tis hodie aut cras ibimus ī ciuitatē illā et faciemus ibi annū ꝛ meditabimur et ignoratis quid sit vobis in crastinuz. que est enim vita nostra vapor ad mo. parentū ꝛc. pro eo vt dicatis. si dominus voluerit et si vixerimus faciemus hoc aut illud. ergo si illi in crepandi: quoniam sine conditiōe si domin⁹ ꝛ cetera. asserebant: ergo ꝛ apostolus fuit increpand⁹ q̄ petijt absolute: ergo nō meruit vitā eternā illa petitiōe q̄d

Solutio. est cōtra p̄dicta. Solutio. potest dici q meruit q̄uis enī sensualitas excitaret ipsū ad hoc petēdū tamē ex ratione prouenit sua petitio aliter nō rogasset totiēs q ām[illegible]ouere[illegible] stimulus ab ipso. Ad primū dicim⁹ q ī

Ad primū sacrificio apli fuit sal discretionis: licet nō quātū dice ret perfectionē eius. vnde nō valet hec argumētatio stulte petijt: nō ergo cū discretione. quoniā eius petī tio dicitur stulta impropric: sz ideo quia ex toto: si cut q̄ diceret eius perfectionē: deliberationē et discre-

tionem nō apposuit in petēdo. quia si plene deliberasset conditionem istaz apposuisset. si dns voluerit tñ sufficientem discretionē ad merendū adhibuit: qm petijt hoc vt eius predicatio haberet libertorē ꝓcessum. Ad secundū dicimus q nonvalet: petijt contra salutē. nō ergo petendo istud meruit salutē. quoniā prima propositio nō est vera per se. sed per accidens sic. s. petijt id quod erat contra salutē nō secundū se ꝛ per se. sed per occasionē: quoniā stimulus non est ꝑm se ad salutē. et ita amotio stimuli nō est secundū se cōtra salutē: et propter hoc nō valet illud argumentū.

Ad secm

Ad tertiū. Ad tertiū dicimus q cōditio ista. si dns voluerit non est circūstantia que necessario exigatur ad virtutē. iō proprie loquendo nō est circūstantia. si tamē large ꝺz circūstantia. dicimus q nō est circūstantia virtutis: sz augmentū virtutis et ideo omissio illius nō impedit meritū: sed potest impedire augmentū meriti. Ad obiectū de illis quos beatus iacobus reprehendit dicimus q nō reprehendunt propter hoc q nō apponebant circunstantiā illā: sed quia sic asserebant zelo vite temporalis. et de cōfidentia vite sue et virtū suarū de quibus superbiebant. vnde sequitur in auctoritate. nunc autē exultatis in superbijs vestris. si autē sub predicta conditione asserebant vt sic per humilitatē reprimeretur superbia nō essent tunc reprehendi

Ad tertiū.

Ad ꝙliud.

Duplex tētatio. Itē notandum q duplex est tentatio interior et exterio. exterior qua diabolus tentat et hec duplex. quedam per modū afflictiōis. qñ penitus affligit hoiem diabolus. alia per suggestionē primorū motuū. talis tentatio nō est peccatū ipsius tentati. interior tētatio est tētatio carnis per primos motus. Et hec duplex quoniā qñq tentat per motus inuolūtarios prorsus qui dicuntur primo primi. s. quādo natura tendit ad suā alleuiationē a superfluis. talis tentatio nō est peccatū. quoniā augustinus dicit q cōcupiscētia nature non est peccatū. etiā in corpore vigilantis. alia tentatio est per primos mot⁹ qui cū sint aliquo modo volūtarij. peccata sunt: sed venialia. loquamur ergo de tentatione diaboli per modū suggestionis et per primos motus quia fere idē est. Queritꝝ vtrū amotio talis tentationis fuerit apostolo ad salutē. videtur q sic. quia primus motus secundū se est malū et inutile ꝙ ei⁹ amotio secundū se bona est et vtilis: ergo est ad salutē: ergo amotio stimuli erat apostolo ad salutem et hoc petijt: ergo petijt ad salutē. quod est cōtra predicta. Preterea. petijt ad salutē et pie ꝛ pro se ꝛ perseueranter: ergo debuit exaudiri. quod patet esse falsum cū nō fuerit exauditus. Itē. tentatio illa nō fuit bona apostolo nisi quia cooperabat ad bonū. licz nō esset ad bonū: ergo pari ratione peccatū mortale erit bonū cū cooperetur ad bonū: licz nō sit ad bonū. qñ oia cooperantur hijs. ꝛc. ergo sicut nō licet orare ꝑ amotiōe p̄mi mot⁹: siue suggestiōis p̄dicte. ita nō licz orare pro amotione peti mortalis quod patz esse falsum. cum quotidie oraret propheta ab occultis meis munda. Preterea. hoc est qđ sūmopere cauere debemus ne peccemus mortaliter: ergo orando istud maxime meretur. et ita videtur q meritorie potest quis orare amotionē venialiū. Itē aliquis religiosus qui diu perdidit suauitatē vnguēti. i. oronis propter cogitationes se immiscentes ex dono sapiētie potest orare dñm vt misce mortētes nō perdant suauitatē vnguenti: ergo ex dono sapientie qđ est excellentissimum donū spūssancti pōt orare amotione primorum motuum: ergo sapientissime: ergo pari ratione sapiētissime orauit paulus amotionem primorum motuū non ergo petijt stulte quod est ꝓra predicta. Dicim⁹ q amotio stimuli non esset apto ad salutē neq; p̄mor motuū. et non valet hec argumentatio: primi mot⁹ secundū se mali sunt. ergo amotio eorū secundū se ē bona. qm illa duo nō sunt contraria. sed sunt sicut cōtraria. sicut motus et quies non sunt proprie contraria: sed vt contraria: quia mutuo se expellunt. vñ qa amotio nichil est secundū se. patet q secundū se nō ē mala: nec bona. tamē si concederetur q amotio priorum motuū secundū se eēt bonū. tamē non sequit q apostolo esset bonū. quia stimulus ille erat apostolo ad maiorē hmiliationē et coronā. Ad secundū dicimus q non est simile de primis motibus et de peccato mortali: quoniā primus motus cooperatur ad salutem et non aufert salutē. sed peccatū mortale. licet per aliud siue per considerationem aut occasionē cooperetur iusto ad salutē. tamen salutē aufert: et ideo sapientissime semper oratur amotio illius. Ad vltimum dicimus q hec argumentatio non valet. religiosus ex dono sapientie quod est excellentissimū donum spūssancti orat amoueri a se primos motus. ergo sapientissime: et hoc accidit: quia amotio in priuatione consistit. Preterea. et si non oret ex ignorātia potest tamē ignorās petere quod forte dns vult illuz tentari ne euocet per superbiā: sicut de effraym dicit osee. vnde dns qñq debet spirtualiter eē pond⁹

Ad secm.

Ad vltimū

¶ Queritur vtruz temporalia sint simplicit et absolute petenda.

¶ Quinta questio huius capituli.

Queritur vtrum tēporalia sint petenda simpliciter. videtur q sic. Apls dicit ad thimotheuz. i. pietas valet ad omnia promissionē habens vite que nūc est ꝛ future. pietati ergo simpliciter promittitur vita presens: ꝙ temporale. ergo eadē ratione consequens ad vitam presentē. s. tēporalia. sine quibus vita presens non sustentatur. sed si a dño promittūtur tempoalia licite et meritorie possūt possideri: ꝛ etiā peti ab eo: ergo ipsa sunt petēda simpliciter: sicut simpliciter promittit pietati. Itē. salomō in ecclesia. petit simpliciter eā dicēs. dñe diuicias ꝛ paupertates ne dederis michi: sed tantū victui meo tribue necessaria. i. tempoalia: quibus vita sustentatur: sed petendum est sicut ipse petijt. ergo petendum est simpliciter tempoalia: ergo tempoalia sunt petenda simpliciter. Itē. ecclesia petit ea simpliciter dicēs vt fructus terre dare et cōservare digneris te rogam⁹ audi nos. et non decipitur ecclesia quoniā impossibile est generalē ecclesiā decipi: ergo petens tempoalia simpliciter bene petit: ergo tempoalia sūt simpliciter petēda. Itē. esto q in infirmatorio alicuius abbatie sint multi infirmi qui piscibus valde affectent refici ꝛ oret abbas dñm q concedat piscatores capere pisces quibus monachi possint refici cōstat q abbas possit hoc petere ex caritate: ergo tempoalia possunt peti ex caritate. et hoc est simpliciter petere: ergo temporalia sunt petenda simpliciter. Itē in ecclesia. vij. vtilior est sapientia cū diuicijs: ergo diuitie augmentāt vtilitatē sapientie. sed constat q sapientia est simpliciter petenda: ergo et causa vtilitatis: ergo et diuicie si conceditur. Contra. salomon petijt dñe diuicias et paupertates ne dederis michi: ergo petijt q dns nō daret ei diuicias et bene petijt: ergo diuicie non sunt

Ad ꝙ sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto

Quinto.

In oppm

Secundo.

Secundo. petẽde. Jtẽ. super istud: primũ querite regnũ dei. ꝛc dicit glo. non dicit primũ propter hoc ꝙ post temporalia sunt petenda: ergo nec primo nec post temporalia sunt petẽda: ergo nunꝙ. Jtem. domin⁹ in euangelio prohibet esse sollicitum de crastino id est de futuro. ergo illicitum est esse sollicitum de futuro. sed petendo tpalia sollicitus ẽ de futuro. talis enĩ petitio respicit futurũ. ergo illicitũ est petere tẽporalia. ergo tẽporalia non sunt petenda. Jtez. dñs exponẽs illud. Spine suffocauerũt verbũ dei. vocat spinas diuitias: et recte: quia diuitie pungunt sicut spine ꝛ cruentant ex post facto. diuitie ꝑ suffocant verbũ dei: ergo diuitie suffocant vtilitatem sapiẽtie. non ergo melior est sapientia cũ diuitijs. quod est contra predicta Preterea. diuitie suffocant verbum dei. ꝑ impediũt predicationẽ dñi: ergo non est bonũ habere illas. ꝑ non sunt petende. Jtem velle laudari ab oĩbus in se est malũ nec potest aliquis velle laudari ab oĩb⁹ sine peccato q̃uis bonũ sit laudari ab omnibus: vt deus glorificetur. hoc aũt nõ est nisi quia laudari ab oĩb⁹ vanum est. ergo pari ratione velle simpliciter habere diuitias simpliciter malus est: nec est sine peccato cum diuitie sint vane. quoniã vanitas vanitatũ et oĩa vanitas. ergo petere diuitias est peccatũ.

Jtẽ ad idẽ.

Ad idem.

Solutio. Solutio. concedimus ꝙ tẽporalia nõ sunt petenda. i. digna peti. verũtamen licitũ est petere ea in casu sicut in necessitate propria: sicut petebat salomõ: vel in necessitate alterius: sicut petit abbas in casu predicto: vel in statu cõmunis necessitatis. sicut petit ecclesia. licitus est ergo ea petere et habere in casu non ad fruendus sed ad vtendũ. Ad primũ ergo dicimus ꝙ hec argumentatio non valet. tẽporalia licite et meritorie possunt peti ab aliquo: ergo sunt petenda. est ibi fallatia consequentis a superiori ad inferius affirmãdo. quecunqꝫ enĩ sunt petenda. i. digna peti licitũ est petere: sed non ecõuerso.

Ad primũ

Ad scõm. Ad secundũ dicimus ꝙ hec argumentatio nõ valet: salomon petijt tẽporalia et licite et bene: ergo tẽporalia sunt petenda simpliciter quoniã ipse non petijt simpliciter. sed pro necessitate sua. vnde deberet cõcludere sic: ergo tẽporalia sũt petenda sicut ipse petijt: hoc autẽ bene ꝓcedim⁹.

Ad tertiũ. Ad tertiũ similiter dicimus ꝙ abbas bene potest sic petere. qz pro alteri⁹ necessitate petit nec sequit ex hoc ꝙ tpalia sint petenda. i. digna peti sz sũt petẽda. i. licita peti sicut petit abbas.

Ad q̃rtum Ad q̃rtũ dicim⁹ ꝙ eccla nõ petit simpliciter diuicias neqꝫ tpalia. sed in statu generalis necessitatis ex prouidentia siue prudentia et pro alio simpliciter ex caritate. rationalis enĩ creatura q̃ ex toto corde tenetur diligere deum non debet adeo auerti nisi in casu necessitatis vt liberius possit seruire deo et ei adherere ꝑ dilectionẽ. et ita patet ꝙ nõ sequitur ex hoc ꝙ ecclesia orat pro tẽporalibus dandis et conseruandis ꝙ ipsa sint petenda. i. digna peti sed bene sequitur. ergo licitũ est ea petere sicut ecclesia petit.

Ad aliud. Ad aliud dicimus ꝙ salomon loquitur cũ quadã suppositione. s. ꝙ maneat sapiẽtia ꝛ suffocet a diuicijs licz hoc difficile sit. ꝛ in paucis. qm̃ hoc habet locũ in pfectis tantũ. vnde diuicie nõ sũt scõm se causa vtilitatis sapientie vel augmenti eius et propter hoc nõ sequitur ꝙ sapiẽtia est melior cũ diuicijs ꝙ sine. ꝙ diuitie sint petende. i. digne peti: loquitur ꝫ salomon cũ suppõne quadam et vt in paucis. dominus autẽ dicens. ꝙ diuitie suffocãt verbũ dei locutus est simpliciter et vt in multis. Ad vltimũ dicim⁹ ꝙ nõ est simile de laude hominũ: et de tẽporalibus. nam laus humana in se vana est et superfluũ quid est. sed tẽporalia q̃uis vana sint in se: tñ necessaria sunt in multis. sed videtur quod hoc non sit licitũ petere tẽporalia absolute. quoniã super istud psalmi. De⁹ meus clamabo per diẽ et non exaudies et nocte ꝛc. dicit glosa. clamaui per diem. i. in prosperis ne recedãt et nocte. i. pro aduersis vt abeant. ꝛ non exau. quia verbũ delictorũ clamo. ergo qui petit ne prospera recedant: petit verbũ delictorũ: ergo similiter qui clamat vt prospera ventãt peccat. ergo qui petit simpliciter tẽporalia peccat. sed constat ꝙ in cõparatiõe ad finẽ supremũ et conditione debita licet ea petere. ergo qui aliter petit ea peccat. ergo non licet petere ea absolute.

Ad vltimũ

Jterũ aĩ ꝙ nõ lz absolute illa petere.

Jtem. super istud. propter quod ter dñz rogaui. ꝛc. dicit glosa. si petitis tẽporalia. cũ modo petite: et vos deo cũ timore cõmittite vt si ꝑsint det. si sciat obesse non det. tenemur ergo petere tẽporalia qñ petimus ea cum appositiõe modi. i. conditiõe predicta: vt si prosint ei det. non ergo licitum est petere ea absolute.

Secundo.

Jtẽ. ĩ leuitico prohibetur aĩal claudum. et dicit glosa. Animal claudũ offerre est simul tẽporalem vitã: et eternã petere. sz offerre animal claudum est peccatum: ergo petere vitam eternã et tẽporalia est peccatum. sed petere vitã eternã non est peccatum. ergo petere tẽporalia est peccatum. ergo nõ licitũ est petere tẽporalia absolute.

Tertio.

Jtem. sup illõ ꝓme ad corinthios. melius ẽ michi mori ꝙ vt gloriam meã quis euacuet. dicit glosa. ne duos fines vobis constituatis. sed qui petit tẽporalia absolute: et similiter eterna absolute. duos fines constituit sibi. ergo facit qõ glosa tñ prohibet. ergo peccat: sed non peccat ex eo ꝙ petit vitã eternã absolute. ꝫ peccat quia petit tẽporalia absolute: et inde vt prius.

Quarto.

Jtem. in illa auctoritate prohibetur meditari terrenam mercedẽ solã. ergo nõ licet eã meditari sine cõparatione nec petere.

Quinto.

Jtem. caritas est ignis tendẽs sursum. ergo non mouet deorsuz. ergo ex caritate nõ possunt peti tẽporalia absolute. ergo nec meritorie inde sic. tẽporalia non possũt peti absolute meritorie. ergo petere tẽporalia absolute nõ est indifferens quoniã omne indifferens non est meritorium: ergo peccatum. ꝫ non est licitũ. quo concesso.

Sexto.

In oppom

Contra. dñs dat tẽporalia ad subsidiũ. siue ad sustentationẽ ad solatium ad remediũ. ergo licitũ est habere ea ad sustẽtationẽ ꝛc. petere: ergo ꝛ hoc ẽ petere absolute.

Secundo.

Jtẽ domin⁹ promisit tẽporalia iudeis: ergo licitũ fuit eis habere tẽporalia et velle habere. ergo ꝛ petere sed quod fuit aliquãdo licitũ in se et secundũ se sẽper fuit licitũ et erit: ergo etiã modo licitũ est velle habere tẽporalia. ergo licitũ ẽ petere ea absolute.

Tertio.

Jtẽ. agricola laborat in agro vt acquirat sibi tẽporalia ad sustentationẽ nichil aliud intendens: nõ tñ peccat licet non mereatur. ꝫ acquirere sibi tẽporalia propter sustentationẽ tantũ: nõ est peccatũ: imo licitũ: ꝫ et petere illa. ergo licitus est petere tpalia absolute.

Quarto.

Jtem ex naturali pietate possũ velle alicui tẽporalia ad sustẽtationẽ et licite qz ex cõpassione naturali: sz maior est mor⁹ cõpassionis vel pietatis in me ꝙ ĩ aliũ ꝫ et michi possũ velle ex pietate naturali tẽporalia propt sustẽtationẽ. ꝫ ꝛ petere. et ĩde vt prius.

Solutio.

Solutio. dicim⁹ ꝙ duplicit ꝑt quis petere tpalia absolute

qꝛvel ad fruitionē:vt in eis delectet.hoc aūt est pcīm vel ad sustentandū se vel aliū et hoc est licitū. est enī licitū petere tempoꝛalia vel ad sustentandū pꝛopꝛiā naturā.qm̄ natura nō est contraria gratie vel gloꝛie iste est quasi pncipiū vel fundamentū vel ad solaciū s.ad tollendū tediū et tristiciā seculi q̄ mortē operat vel ad remediū contra infirmitatē famis et sitis. qm̄ hoc impediuit multos ne vacent legi dei: et pꝛopter hoc sicut habetur in paralipomenō.date sunt decime leuitis vt vacarent legi dei.potest etiā quis petere li cite tempoꝛalia ad vsū vt possit erogare pauperibus elemosinas et eoꝛū inopiā eleuare. Ad pmū igitur dicim⁹ q̄ glosa sup psal.debet intelligi de illis qui pe tunt ne pꝛosperitas recedat ex amoꝛe et desiderio de lectandi in tpalib⁹. Ad secundū dicim⁹ q̄ auctoꝛitas illa sic intelligitur petite tēpoꝛalia cū modo.i.cū mo deramine intendendo sustentationē nō superfluitatē illud aūt quod sequitur vt si pꝛosint det. ꝛc.nō est p̄ ceptū sed consiliū.nec facit petitionē bonā:sed melio rem nec discretā sed discretioꝛē.discretioꝛ enim ꝛ me lioꝛ esset petitio tempoꝛaliū si fieret cū tali cōditione Ad tertiū dicimus q̄ reuera claudum animal offert qui petit eterna et tēpoꝛalia de pari.i.vt delectari q̄ rat in tempalibus sicut est delectandū in eternis ꝛ sic debet intelligi auctoꝛitas:claudus est talis qui pedē dextrū firmū habet et stabilē sinistrū vero labilē ꝛ ca ducū.sed qui eterna petit ad fruendū.tempoꝛalia ve ro ad sustentandū non est claudus: imo aīal findens vngulā quod erat mundū animal in lege.quoniā ta lis potest dicere leua eius sub capite meo.i.tempoꝛa lia que sunt sinistra dñi et dextra illius amplexabitur me.i.delectaboꝛ in eternis. ꝛ q̄ ad sustentādū debēt peti tempoꝛalia . eterna vero ad fruēdum significat puluinar quod supponitur euangelio qm̄ debet legi euangeliū . et similiter puluinar supposītū capitī dñi quando doꝛmiebat in naui. Ad quartū dupliciter p̄t solui:quoniā pōt dici q̄ glo.loquitur de opere p̄dica tionis qđ pꝛiuilegiatū est.quod pꝛopter talē sustētā tionem non potest exerceri licite.vel potest intelligi glo.cōmuniter cū dicit:ne duos finesvobis ꝓstituat et appellat duos fines:fines oppositos et equales de qualibus dicit de ingredientibus terrā duabus vis vt.s.petamus tempoꝛalia ad delectandū in eis. et si militer eterna.hoc enī est peccatū sine dubio ꝛ nimis delicatū. vnde iero. delicatus es mules si vis delecta ri in seculo ꝛ regnare cū christo. Ad residuū glo.dici mus q̄ petere terrenā mercedē solā est petere tēpo ralia ad fruendū et delectandū. Ad vltimū dicim⁹ q̄ hec est duplex tempoꝛalia non possunt peti absolute ex caritate . quoniā si petere absolute est petere sine condītione falsa est illa pꝛopositio.si petere absolute est petere sine cōparatione.tūc pꝛimo vera est. sed ex hoc nō sequitur q̄ petere tēpoꝛalia nō possit esse me ritoꝛiū.et sic patet solutio ad omia obiecta. Ad vlti mum notandum est q̄ hec argumentatio non valet: tempoꝛalia sunt petēda ad sustētationē ad solatium ad remedium ad vsū:ergo tempoꝛalia sunt petenda fallatia secundum quid et simpliciter.

¶ De oratione qua oramus sanctos ꝛ qua san cti oꝛant pꝛo nobis.

Sexta questio huius capitulí.

SExto queritur de oratione qua oramus sāctos et qua sancti oꝛant pꝛo nobis. vtrū sit nobis vti lis. videtur q̄ non . quoniā sancti sunt beati et in sua beatitudine cōfirmati:ergo confirmāt voluntatē suā voluntati dīne in omnibus : ergo nichil volunt vel petunt nisi quod de⁹ vult. ſz quicquid vult de⁹ dare nobis:dat nobis.ergo siue sancti oꝛant pꝛo nobis siue nō ex quo de⁹ vult dare aliq̄d nobis:dat istō nobis ergo pꝛo nichilo oꝛant sancti p̄ nobis . ergo eoꝛ oīo non est nobis vtilis. Item.sācti vident deū cum sint in sūma luce.dicit ei gregoꝛi⁹. Quid ignoꝛant q̄ vidē tem oīa vident. g̃ sancti vidēt omnia in speculo eter nitatis.ergo vident vtrū petitiones nostre sint exan diende vel non. g̃ sciunt q̄ pꝛo nichilo oꝛarēt cogno scentes circa petitiones nostras voluntatē dei . ergo si oꝛant inutiliter oꝛāt:et inde vt pꝛius. Itē. ſz angeli legant in libꝛo vite et videant in speculo eternitatis tū non vident oīa:sicut patet de angelo danielis qui dicit. Cū oꝛarē pꝛo liberatiōe populi tui angel⁹ per sarum restitit michi.et dicit gregoꝛius q̄ angel⁹ per sarum fuit bonus.angelus qui dicitur restitisse āge lo danielis reuelando ei q̄ eius petitio non erat sta tim exaudiēda pꝛo liberatione populi iudaici. quia ille populus nondum purgat⁹ plene erat igne tribu lationis.ergo angelus danielis nesciebat hoc. g̃ si an geli multa ignoꝛant: igitur et sancti multa ignoꝛant et maxime oꝛationes nostras que ī intimo coꝛdis sūt quoniā sicut in euangelio dicitur. Solus de⁹ nouit cogitationes hominū:g̃ sancti nesciunt oꝛationes no stras.ergo inutile est oꝛare sanctos.et inde vt pꝛius. Item augustinus.oīa sunt in deo vt vnū: ergo peti tiones nostre sunt in deo vtvnū:ergo resultant ī spe culo eternitatis vt vnū:ergo sancti vidētes eas ī spe culo eternitatis vident eas vt vnū:non ergo vt diuer sa:ergo nec distincte:ergo non vident quoꝛū sūt oꝛa tiones quas vident.ergo inutile est oꝛare ipsos.ꝛ ide vt pꝛius. ¶ Pꝛopter istas rationes et consimiles dicūt multi q̄ nec nos oꝛamus sanctos nec ipsi oꝛant p̄ no bis:nisi ipꝛopꝛie:ideo.s.q̄ oꝛamus deū vt sanctoꝛum merita nos iuuent.vnde:adiuuēt nos eoꝛum merita ꝛc. Sed contra.aut intelligunt de meritis pꝛesētib⁹ aut pꝛeteritis:si de pꝛeteritis. Contra. quicquid me ruerunt sancti meritis pꝛeteritis necessariū ē eos me ruisse:qm̄ meritū illud nō dependet a futuro : ergo si modo iuuāt pꝛius meruerunt:ergo inutile est oꝛare q̄ merita sāctoꝛū pꝛeterita iuuēt nos.ergo nō potest intelligi qđ dicunt de pꝛeteritis meritis nec de pꝛesē tibus:qm̄ sancti non sunt in statu merendi:ergo non est verum q̄ sub pꝛedicta impꝛopꝛietate oꝛem⁹ san ctos vł sancti pꝛo nobis. Item.sancti in via merētur nobis pmā gratiā:g̃ foꝛtioꝛi ratione et in patria. g̃ pꝛopꝛie loquendo oꝛant pꝛo nobis. Item.sancti ī pa tria sunt amici dei.ergo possunt impetrare de facili ab ipso et sciunt.hoc cōstat et volūt:qꝛ sunt amici no stri.g̃ cum possint īpetrare et sciant et velint possūt ꝛ oꝛare.et inde vt pꝛius. Item.angeli sūt in statu me rendi nec īpedit q̄ in beatitudine sunt et gꝛa:g̃ pari ratione et sancti sūt in statu merendi et in statu oran di.ꝛ ide vt pꝛius. Solutio.cōcedimus q̄ oramus sā ctos pꝛopꝛie et ipsi oꝛant pꝛo nobis pꝛopꝛie: vt cū di cimus sancte petre oꝛa pꝛo nobis:quia licet hoc no men petre sumatur sinodotice.tñ dicimus q̄ verbū oꝛandi sumitur pꝛopꝛie. Ad pmum dicimus q̄ si sā cti conforment voluntatem suam voluntati dei . non tamen in omnibus:sed in eis que spectant ad salu tem eoꝛum et statum in quo sunt modo : sed non in

Ad primū.
Ad scām.
Ad tertiū.
ād resīduū
Ad vltimū
Notandū.
Ad ām̄rtum
Alī p̄t dici
ām̄re pului nar suppo nit euāge lio.
Ad pmū.
Ad q̄m non.
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Opio cōis
Ad pmū.

omnbus que ad nos spectant et hoc vult deus vt pro nobis sint solliciti. et hoc ad bonū nostruz. et sic
Ad scām. prima obiectio soluitur per interēptionē. Ad secūdū dicimus q̄ sancti nō vident oīa speculo eternitatis nisi que ad salutē eoz̄ prosunt et spectant ad statū eoz̄ in quo sunt. hoc modo intelligēda est auctoz̄itas bti
Ad tertiū. gregoz̄ij. Ad tertiū dicimus q̄ sancti multa ignoz̄ãt vt patet in angelo danielis. tamē deus reuelat sãctis petitiones nostras, put vtile est sue ℞ipublice. expedit enī q̄ vnus iuuet alīū. vt seinuicē magis diligant augmētū enī caritatis ex coz̄de trahitur alieno ⁊ etiã quia statui sanctoz̄um in futuro prodest q̄ pro nobis oz̄ant. quoniã illa superuacuitas suis ciuibus erit repleta quando equabimur angelis dei: reuelat ergo deus petitiões nostras sanctis prout nouit sue reipu
ād incidēs blice expedire. Si querit̄ modus reuelationis. dici-
Solutio. mus q̄ per applicationē speculi ad visionē sanctoz̄ū
Ad q̄rtum fit et illuminationē maioz̄ē. Ad quartū dicim⁹ q̄ oīa sunt in deo vt vnū. et hoc dupliciter. quia ꝛt in eo tã-
q̄ in causa vna sunt. et similiter tanq̄ in vno exēplari concedimus ergo q̄ sancti vident omīa que vidēt in speculo eternitatis vt vnū. sed ideo nō sequit̄ q̄ nōvi deant diuersa isti. quia sicut deus est causa vni⁹ scām q̄ est vnū et secundū idē. ita est causa diuersoz̄ū scām q̄ diuersa. Similiter deus est exēplar vnius secundū q̄ vnū et est exēplar diuersoz̄ū secundū q̄ diuersa. q̄ potest capere capiat. quoniã illud excedit intellectū hominis. et ita in eodē speculo exēplari: vidēt sancti
Ad aliud. vnū secundū q̄ vnū. et diuersa secūdū q̄ diuersa. Ad istud quod obiicitur q̄ sicut angeli sunt in statu merendi. ita et sancti. dicim⁹ q̄ non est verū. qm̄ augustinus dicit in libro de vera religiõe iudicauit dñs suos suos meliozes si et liberius deseruirēt. tocūdioz enī est beatitudo que propriis meritis possidet. in de est q̄ dedit hominibus liberū arbitriū et statū suū merēdi in vit̄ quo merent̄ habendū. Angelis autē creatis in empireo: dedit statū merendi in patria in quo merentur habitū vt gratius habeãt. sicut tocundius comedit qui suū expendit q̄ alienū. merent̄ ergo angeAngel⁹ custodit hominē. li qō habent in seruiendo nobis. quilibet enī homo habet angelū custodē sui. Dicimus ergo q̄ sancti impetrant nobis in patria spūalia bona nō per modum merendi. sed oz̄andi et obtinendi. quoniã nō sunt in habitu merendi sed recipiendi. qz in via meruerunt.
Iterū af. Sed adhuc videtur posse ꝓbari q̄ oīo qua scti oz̄ãt pro nobis nō sit nobis vtilis. qz ille pro quo oz̄ãt aut est dignus exaudiri aut indignus. si dign⁹. ergo siue sancti oz̄ant pro ipso siue nō: exaudiet̄: dū modo īmediate ozet deū. si indignus. ergo nō exaudiētur sãcti oz̄antes pro ipso. qm̄ indignitas eius pro quo oz̄atur impedit effectū oz̄ationis sicut dicūt sancti. et ita videtur q̄ pro nichilo oz̄amus sanctos cū eoz̄ū oz̄atio non
Secundo. prosit nobis: qō est. cōtra predicta.
Ꝫ hoc af. Jtē. ecclesia oz̄at sic: a diuuēt nos eoz̄ū merita. ꝛc. aut intelligit̄ de meritis preteritis aut presentibus. si preteritis. Contra quicquid meruerūt sancti necessariū est eos meruisse et similiter quicquid nō meruerūt necessariū est eos non meruisse: ergo quicquid meruerūt nobis scti vel non meruerūt necessariū est eos meruisse vel nō meruisse nobis: ergo oīones quib⁹ oz̄amus sctōs: nichil operant̄ quo ad preterita merita sanctoz̄ū: ergo inutilis est predicta oz̄atio: si de preteritis meritis sanctoz̄ū illud intelligit̄. si de ꝑsentibus. Cōtra. sancti nichil merentur modo quia nō sunt in statu merendi: ꝙ statuū est oz̄are deum q̄ presentia merita sãctoz̄ū nos iuuent. Jtem. videtur ecōtrario q̄ sancti merent̄ nobis meritis presentibus. esto q̄ aliquis sanctus me- Af q̄ merē
reatur in via alicui primam gratiam: et post moz̄ia- tur nunc.
tur sanctus ille et euolet et oz̄et ex eadē caritate deū pro alio: q̄ conferat ei gratiã ⁊ impetret. inde sic. iste sanctus meruit motu caritatis siue dū esset in via alij primam gratiam ex sola caritate que est radix meriti ergo manente eadē causa: manebit idē effectus: ſz in patria manet eadem causa. qz eadem caritas. ergo similiter isti cui ex eadē caritate ipetrat primā gratiaz meretur: vel quare non. Si dicis q̄ in patria non est Euasio.
statu⁹ merendi obicitur de angelis. ideo forte dicit. ꝓ hanc af.
q̄ hec est ratio: qz firmatum est liberū arbitriū sãctorum in patria. vnde in laude iusti dū esset in via dicit. qui potuit transgredi et non est transgressus. Sz cõtra. cristus habuit in via liberum arbitriū cõfirmatū tamen meruit sic et angeli sunt: verūtamē merentur ergo confirmatio non ipedit quin scti mereant̄ in patria. Preterea q̄is scti non mereant̄ sibi. hñt ꝓmiū Ad idem.
quod dū viuerēt intendebant: ⁊ qō dū viuerent meruerūt quare nō possūt nobis merere habendū. Dici- Solutio.
mus q̄ dupliciter adiuuāt nos sancti oz̄ationibus. s. presētibus et meritis preteritis propter qō valdevti le est oz̄are sanctos. Ad primū dicim⁹ q̄ indign⁹ exau- Ad primū.
diri per se: ad preces sanctoz̄ū exauditur: qm̄ ille qui est in peccato mortali indign⁹ ē pane quo vescit: non tñ indignus vltima indignitate que ē volūtas pmanendi in peccato. sed si dolet de peccatis et atteritur sed minus sufficienter cõplent oīones sanctoz̄ū ⁊ impetrant tali dolenti sic: et oz̄ãt primã gratiã. Auctoritas aūt illa indignitas eoz̄ū ꝛc. intelligitur de ptinacibus in peccatis. de talibus dictū ē hieremie. Noli oz̄are pro populo isto. Ad secūdū dicim⁹ q̄ auctoz̄i- Ad scām.
tas illa. adiuuent nos eoz̄ū merita ꝛc. potest intelligi sic. adiuuent nos ꝛc. i. beatitudo quã habent ex meritis. vel potest intelligi de meritis preteritis. qz sicut dictum ē. sancti adiuuant nos duobus modis. s. oīonibus presentibus: et meritis preteritis. quia dū viuerent meruerunt nobis vt impetrarent nobis gratiã: si post mortē oz̄arent pro nobis. vnde merita eorum simpliciter et quantum ad nos: non pendēt de futuro: sed quantū ad nos pendet effectus suoz̄ū meritorum de futuro: sicut q̄ cristus meruit nobis aditū paradisi per sufficientiã non pendet ex futuro. ⁊ ita patet q̄ istud argumentū non valet. Quicquid meruerunt sancti necessariū est eos meruisse. ergo quicquid nobis meruerunt: necessariuz est eos meruisse nobis quia prima propositio intelligitur de merito īquantū fiat ex parte sãctoz̄ū. cōcludit̄ aūt de effectu meri- Quō meritoz̄um. Merita aūt non sunt causa efficiens et sufficiens salutis nobis: sed sūt causa motiua largitatis illi- salutis.
us qui meritoz̄ū intuitu confert salutē. Ad tertiū di- Ad tertiū.
cimus q̄ preter caritatē que est radix meriti exigitur ad meritum difficultas. virtus enim et ars circa difficillimū. hec aūt difficultas potest eē aut status tantū sicut fuit in cristo propter defectus carnis assumptos aut potest eē difficultas operis: et non status. sicut fuisset in adā si non peccasset. et mō ē in angelis. aut virtus q̄ sicut est in maioz̄ib⁹: q̄ ī statu difficili cū difficultate bene operant̄ cū sollicitudine. s. ⁊ cura. dicim⁹ ꝙ q̄ sancti in patria nō merētur nec sibi nec nobis: quia nō habent difficultatē status: nec operis. qm̄ non hñt aliquam curam aut sollicitudinē de se aut de nobis.

quoniam nichil petunt a deo pro nobis nisi quod sciunt domino placere. angeli vero habent curam de nobis et sollicitudinem sicut in persona ipsorum dicitur. curauimus babilonem & non est sanata: et ita habent difficultatē operis propter que merētur. petunt etiā āgeli a deo pro nobis aliquid quod nesciūt deū velle sicut dictū est de angelo danielis. vnde dici potest q̄ oīones nostras deferunt desiderio adipleni. Jtē. dictū est q̄ vtile est orare sanctos: ergo magis vtile maiores sanctos: ergo fatuū est orare linū vel cletū cū vtilius sit orare beatū petrū quod eque de facili fieri potest. Solutio. oram⁹ plures sanctos duabus de causis. prima est propter deuotionē. q̄dam enī habent maiorē deuotionē quādoq̄ orando linū. q̄ orando petrū. vtilitas autē orationis nō contingit tantū in sanctitate eius qui orat. sed etiā in deuotione orantis. Alia causa est quoniā dicit augustinus impossibile est plurū preces nō exaudiri et ideo vtile est plures deprecari. maxime cū ipsi sint vnū cōcordia et vnione caritatis. Ad vltimū queritur. cū petrus nō sit quare potius dicitur sācte petre ora pro nobis q̄ sic anima sancti petri. cōstat enī q̄ petrus non orat pro nobis: sed aīa eius. Solutio. sancti operib⁹ meritorijs que fecerūt in corporibus dū viuerēt iuuant nos vt dictū est. et propter hoc dicim⁹ cōuenienttius sancte petre q̄ sic: anima sancti petri. ex hijs patet q̄ superna hierusalē dicit mater nostra. quia in ea sunt apostoli et prophete impetrantes nobis gratiā quia sumus filij spūales dei. Jtem. quia per predicationē apostolorū sumus filij ciuiū hierusalē celestis. vñ ecclesiasticus filij sapiētie ecclesie iustorū et natio illorū leticia & dilectio. Jtē. ecclesia militans ordinata est in membris ad exēplar triūphātis. vnde in exo. fac tibi tabernaculū secundū exemplar q̄d in monte tibi mōstratum est.

Jterū ar.

Solutio. Prima cā

Scda cā.

q̄o incidēs

Solutio.

¶ De iusticia in generali.
¶ Aliud capitulum.

DJcto de speciebus iusticie dicendū est de iusticia in generali. queritur vtrum sit generalis virtus ad oēs virtutes vel specialis virtus. videtur q̄ generalis. primo sic. dicit malachias in fine. orietur nobis timētib⁹ nomē meū sol iusticie. i. christus: sed si iusticia esset specialis virtus. nō esset ratio quare potius diceretur christus sol iusticie q̄ prudētie vel tēperantie et sic de alijs: ergo nō est virtus specialis et est virtus: ḡ generalis. Jtē. letamini in dño et exultate iusti: sed in omni virtute letamur in dño et exultamus: ergo omni virtute est aliquis iustus. sed null⁹ est iustus nisi iusticia: ergo quelibet virtus est iusticia et ita iusticia est generalis. Tertio sic super illud matheī beati qui esuriūt & sitiūt iusticiā. dicit glo. esurie vocat amorē boni. sed nichil aliud intelligit per hoc nomē bonū nisi virt⁹: ḡ esuries iusticie idē est q̄ virtus. et inde vt prius. Quarto sic. ōr in q̄dā omelia. redde habitationē tuā deo et eris iustus. i. redde teipsū q̄ debes eē hītatio dei tā q̄ thalam⁹ spūalis ei⁹ sz q̄libet virtute redditur sua habitatio deo. quod probatur per hoc. quia quolibet peccato aufert deo sua habitatio: ergo qualibet virtute est homo iustus: et inde vt prius. Quinto sic due sunt partes iusticie. scz declinare a malo et facere bonū. sed per temperantiā declinamus a malo cohibendo. s. motus illicitos carnis: ergo declinare a malo est tēperantie: ḡ temperātia est virtus qua declinamus a malo: sed hoc est iusticia. ergo tēperātia ē iusticia. pari ratione quelibet alia virtus. q̄ qualibet alia virtute vel declinamus a malo vel facim⁹ bonū. ergo quelibet virtus iusticia. et inde vt prius. Sexto sic. reddere alicui q̄d suū est. est opus iusticie: sed dare elemosinā est reddere pauperi quod suum est: q̄ dicit eccle. fili elemosinas pauperis ne defraudes. quasi diceret suū ē pauperis q̄ ei des elemosinā. ergo dare elemosinā pauperi ē reddere quod suū est. ergo est opus iusticie. sed constat q̄ dare elemosinā pauperi ē opus misericordie. ergo opus misericordie ē op⁹ iusticie. ergo misericordia ē iusticia. multomagis quelibet alia virt⁹ ē iusticia: quoniā minus videtur q̄ mia sit iusticia q̄ de alijs virtutibus. cum quasi ex opposito diuidat ab illa ibi. dispersit dedit pauperib⁹. ecce mia. iusticia ei⁹ manet &c. ecce iusticia. Septimo sic super geñ. vbi loquitur de quattuor fluminib⁹ paradisi. dicit glosa. q̄ per eufratē intelligitur iusticia: quoniā sicut nō dicit quā terrā circueat specialiter eufra. ita iusticia nō habet potestatē anime determinatā. sz omnes circuit regendo motus illarū. inde sic. iusticia regit quēlibz motū omniū virtū anime. sed quelibet virtus regit aliquē motū alicuius virium: ḡ quelibet virt⁹ ē iusticia. ergo iusticia ē generalis. Jtem. mediāte iusticia reddo deo quod suū ē secundum ipletionē mandatorum ipsius. sed idē facio opere cuiuslibet virtutis. ḡ opus cuiuslibet virtutis ē opus iusticie. ergo quelibet virtus ē iusticia. Ultimo queritur cū sic dicit iusticie ē reddere vnicuiq̄ quod suū ē: aut per hūc terminū vnicuiq̄ cōprehendimus generaliter subiectū iusticie cum alijs: aut non vt intelligatur sic. iusticie est reddere vnicuiq̄ quod suū ē. vnicuiq̄ dico alij a proprio subiecto. si primo mō intelligatur. ḡ iusticie est redderere deo et proxio & pprio subiecto q̄d suū est. sed hoc est cuiuslibet virtutis specialis. ergo q̄libet virt⁹ specialis ē iusticia. & inde vt prius. Si secūdo mō. Contra. dicit in psalmo. iusticia et iudicium correctio sedis tue. constat q̄ loquit̄ de virtute speciali non generali. q̄m contritio siue dolor de peccatis: non ē op⁹ cuiuslibet virtutis. ergo iusticia reddit hō sibūpsi q̄d suū ē punēdo se & corrigendo. ḡ hoc reddere vnicuiq̄ q̄d suū ē intelligitur cōmuniter. et ita videtur per rationē iusticie. q̄ iusticia sit virtus generalis ad omnes virtutes. Solutio. ad hoc dicitur cōmuniter q̄ iusticia sumitur large et stricte. large dicitur iusticia virt⁹ qua redditur vnicuiq̄ quod suū ē simplicit & sine reduplicatione. si stricte ōr iusticia virtus qua reddit vnicuiq̄ q̄d suū ē: et q̄ suū est. Soluūt aūt ad quinq̄ obiectiones prius factas secundū ordinē dicētes. q̄ oēs auctoritates ille intelligūtur de iusticia secundū q̄ large accipitur. Ad sextū dicūt q̄ dare elemosinā est opus iusticie: et similiter misericordie. nec tñ sequit̄ q̄ misericordia sit iusticia: q̄ aliter ē mie: aliter iusticie. Mie ē per modū eliciētis iusticie per modum īperātis: qm̄ considerando quod dandum est pauperi: quia suum est: imperat iusticia dare pauperi elemosinam. Misericordia vero volūtatem dandi elicit attendens quoniam dandum ē indigenti. Ad septimum dicunt q̄ iusticia regit mot⁹ cuiuslibet vis aīe. et similiter quelibet virtus specialis regit motum specialis vis anime: non tamen sequitur q̄ quelibet virtus sit iusticia: quia iusticia est regina motuum per modum īperij: virtus autē re-

Sexto.

Septio ar

Octauo ar

Ultimo ar

Solutio.

Sic soluūt q̄nq̄ pmas rōnes.

Ad sextuz dicunt.

ad septimū dicunt.

Ad octauū dicunt. Mō pōt silr solui vltiz. Jō aī ꝫ predicta.

git motū suū ꝓpriis circūstāciis vestiēdo. Ad octauū silr rndent: sz advltio obiectū nō pōt solutio ista adaptari. qm̄ ille q̄ plāgit pctā sua et ꝓut ꝑt destruit nec reddit sic pctō quod suū est: qz suū. iō sic opaī ex iusticia deo sedē preparās: qz deo placet sic quē per pcm̄ offendit: ergo non est de essentia iusticie hec reduplicatio: qz suū. ergo iusticia nō est virtus qua redditur vnicuiq; quod suū est: quia suū. Jt̄ē. hoc probaī multis rationibus. qm̄ diligere formatū est motus caritatis. t si subtrahaī aliqua circunstātia adhuc remanet motus caritatis aut nullius virtutis est. Similiter si addatur: ergo pari ratōne. cū reddere vnicuiq; quod suū est sit motus cuiuslibet virtutis si apponatur alia circunstantia quacūq; apposita erit motus cuiuslibet virtutis. t quacunq; remota aut nullius virtutis erit motus: ergo addita hac circūstantia q̄ suum est huic motui reddē vnicuiq; quod suū est erit motꝰ cuiuslibet virtutis aut nullius. et ita reddere vnicuiq; quod suū est: qz suū est non est motus alicuius ꝑticularis virtutis. ideo si est motus virtutis est motus cuiuslibet

Secundo.

Tertio.

Jtem. teneoꝛ diligere deū et possum ei reddere talē motū: qz debeo ei reddere qz suū est vt diligam illuz et si reddo ei quod suū est: qz suū est. t huiusmodi: est motus ꝓpriꝰ iusticie quo. s. reddit vnicuiq; quod suū est: qz suū est. et est motus caritatis: ergo motus caritatis est motus iusticie. etiā sc̄m q̄ iusticia sumitur stricte. eodē modo pōt probari de motib⁹ aliarū virtutū. t ita motus cuiuslibet virtutis est motus iusticie sc̄m q̄ iusticia stricte sumitur. et ita etiā stricte sumpta generalis est ad omēs virtutes. Forte dicet aliquis q̄ cum dicitur qz suū est. hec dictio qz: potest notare causam materialē. et secundū hoc est motꝰ iusticie secundū q̄ iusticia stricte sumitur. vel potest notare causam motiuā. et sic est motꝰ iusticie generalis sed hoc nichil est: idē est vtrobiq;. sicut dare indigēti qz indigens est cuius virtutis est siue hec dictio quia notet causam materialē siue motiuā. Jtem. oīs motus iusticie ē ad debitū secundū q̄ debitū est: ergo in idem secundū q̄ idem. ergo oīs motus iusticie est ab eadē virtute specie. t ita iusticia est vna virtus specialissima. et hoc est contra tulliū qui diuidit eam in sex species que sunt. religio/pietas/gratia/obseruantia/vindicatio/veritas. Solutio. Virtus habet ordinare hoīem: sed potest ordinari ad se vel ad alium. si ad se hoc fit per temperantiā que habet ordinare motꝰ caritatis ad aīam et reprimere motꝰ illicitos. si ad aliū potest ordinari agendo vel patiendo. si patiēdo fortitudinis est. qm̄ fortitudo est maloꝝ cōsideratio t eorum firma perpessio. non tamen nego quin fortitudo sit in agēdo. sicut in aggressione magnoꝝ operū que non debentur proximo. vnde virtus que habet ordinare hoīem in agendo. ordinare inq̄ ad aliū reddendo et quod suum est dicitur esse iusticia vel prudentia nō prudentia ꝓpie. qm̄ ipa iperat alijs: g̃ iusticia q̄ secundū q̄ ordiat ad deū est religio: sc̄m q̄ ad parētes pietas: ꝑm q̄ ad ꝓximos minoꝝ gra: sc̄m q̄ ad superioꝝ vel prelatos obseruātia: secundū vero q̄ in sermone ordinat hoīem ad aliū est veritas. Non entz opz q̄ quicūq; reddit alicui quod suū est: qz ipe intendat illud ei reddere qz suū est. Pōt enī attēdere vel nō. necvariabit ꝓpt̄ hoc virtꝰ vel motꝰ ꝓtus. Dicimꝰ ergo q̄ iusticia est in agēdo tm̄. et est genꝰ subalternū cōtinēs sub se multas spēs. nō tm̄ nego q̄n hoc nomen iusticia qnq; ita cōiter sumatur vt sit g̃nalis ad omēs virtutes: qz sicut dictū est non opz q̄ quecūq; reddit alicui quod suū est quod ipe intēdat t̄c. Dicimꝰ etiā q̄ ꝑm q̄ est spālis virtꝰ. nō tm̄ spālissima q̄ hz sub se fidē/spē/caritatē. vñ apls. Fide iustificati sumus. t hoc ꝑm theolo. nō ꝑm philo. t politicos. qm̄ lex humana nō respicit interioꝛes motꝰ: sz exterioꝛes tm̄. theologꝰ aūt interioꝛes. Dicit tm̄ tullꝰ in libro de offi. q̄ fides est fūdamētū iusticie. q̄ aūt cōtineat fidē/spē/caritatē ꝓz. qm̄ istis tribꝰ maxie mouemur in deū reddēdo ei quod suū est. dictū est q̄ iusticia large t stricte accipiī large ꝺz iusticia ꝟtꝰ qua reddiī vnicuiq; quod suū est siue subiecto ꝓprio siue alieno agēdo vel patiēdo. sz scꝺm hoc cōis ē ad oēs ꝟtutes. Stricte sumiī iusticia ꝓut est ꝟtꝰ qua reddiī vnicuiq; alij a subiecto ꝓprio quod suū est. reddiī dico ope. scꝺm hoc ꝺz q̄ ꝑma auctoꝛitas hec. s. xp̄s ē sol iusticie. itelligiī cōiter t spāliter. xp̄s enī est sol aīme p illuiationē fidei qua mediā te gñanī in aīa oēs alie ꝟtutes. silr t scꝺa auctoꝛitas letamini i dño t exultate iusti: pōt itelligi vtroq; mō scꝺz q̄ cōiter sumiī ꝑz q̄ itelligi pōt. qm̄ qualz ꝟtute exultaī in deo: sz t spāliter itelligi ꝑt. qm̄ ꝑcia leticia et ꝑmū gaudiū in dño ē p fidē/spē/caritatē: q̄s sicut dictū est sustinet iusticia scꝺm q̄ est vna ꝟtꝰ spālis tertia auctoꝛitas. Btī q̄ esuriūt t sitiūt iusticiā. itelligūt generaliter de iusticia. sicut apparet ex glo. que dicit iusticia. i. virtutem que est amoꝛ boni quā esurit aliquis reddēdo deo quod suū est. t ꝓmo t sibi. t hec iusticia nō potest haberi plene ī nobis donec deus sit oīa Noībus q̄tū ad motus caritatis. vnde hic possumus esurire iusticiam non satiari. et ideo potius dicitur de iusticia. beati qui esuriūt t̄c. q̄ de alia virtute posset tm̄ intelligi de iusticia speciali. qm̄ amoꝛ cuiuslibet virtutis est amoꝛ veri boni dei. qm̄ diligēdo virtutē: non diligimus nisi deū. vt dicit origenes. t hoc est quia dulcedo virtutū est dulcedo dei. et ita q̄ esurit iusticiā esurit dulcedinē dei. t ita diligendo iusticiam creatā diligitur iusticia increata a qua habet iusticia creata quare diligatur. q̄ autē auctoꝛitas bꝛanonis hec. s. redde deo habitationē suā: et eris iust⁹ intelligatur de iusticia speciali. videī. qm̄ ꝑmo et principaliter habitat deus in anima per fidē: spē: caritatem. ergo suā habitationē habet ꝓprie deꝰ in aīa iusti per illas tres virtutes. sed illas continet iusticia specialis vt dictū ē. ergo iusticia specialis reddit deo qđ suū est. s. habitationē suā. t sola: g̃ illa auctoꝛitas intelligitur tm̄ de iusticia speciali. Sed contra. quodlibet peccatū aufert deo habitationē suā que ē cuiuslibet virtutis. g̃ illa auctoꝛitas intelligi debet de iusticia secūdū q̄ ē generalis. Solutio. quodlibet peccatū aufert deo hītationē suā t particulariī et vniuersaliter. ꝑticulariter q̄dē per se et ꝓprie expellēdo ab aīa illā virtutē cui opponiī. sz vniuersaliter nō aufert deo hītationē suā: nisi per accidēs. s. ꝓpter cōnexiōez virtutū. qm̄ ex cōnexiōe virtutis accidit q̄ si vna ꝟtꝰ expelliī ab aīa: q̄ oēs recedūt. et ita ꝑz q̄ nō seq̄ī. si qđlibet pctm̄ aufert deo hītationē suā vniuersaliter et g̃naliī q̄ q̄libet ꝟtꝰ restituat eidē. qz cū pctm̄ opaī per accidēs nō hz ꝟtꝰ operari cōtrariū. virtꝰ enī nō cōtrariaī pctō nisi ī eis q̄ pctm̄ hz ꝓpe t p se: nō autem ī oīb⁹ q̄ p accidēs opaī. vñ ꝑz q̄ ī illo argumēto ē fallā acci. t ita illa aucto. hz tm̄ intelligi de iusticia speciali Quīta aucto. s. q̄ due sūt ptes iusticie. s. decliare t̄c. Jntelligiī tm̄ de iusticia large sūpta. sz adhuc obiciī ꝓtra p̄dctā. qm̄ videī q̄ reddere ꝓprio subiecto quod suū est sit opꝰ iusticie scꝺz q̄ spāliter accipiī. qm̄ psal-

Ad idem.

Spēs iusticie.

Solutio.

Hota ista.

Sufficiētia iusticie.

Opinio doctoris.

Recapitulatio.

Ille auctoritates exponūtur.

Tertia auctoritas exponitur.

Ad ꝫ vnum dictum.

ꝫ vidēī.

Solutio.

Falla accidentis.

Quīta auctoritas.

Jterū ad ꝫ predicta.

misia dicit. Justicia et iudiciū preparatio sedis tue. sed hoc est quando homo punit in se peccatum suum Hoc aūt debet sibi vt sic euitet gehennā et habeat vitam eternā: ergo homo reddit sibi quod suū est quā do punit peccatū suum. sed punitio peccatoꝝ species est iusticie secundum q̄ sumitur specialiter. non ergo reddit iusticia specialis quod suū est aliꝰ a ꝓprio subiecto: sed etiam ipi proprio subiecto. hoc autē est contra predicta. Dicimus q̄ punire peccata non est in se reddere sibi quod suū est: immo deo emendā. scilicet quam expetit a nobis pro peccatis specialis virtus. vnde dicuntur peccata debita: quia faciunt nos debitores deo. vel pene suscipiende vel emende solūēde. vnde tibi soli peccaui. Et sic patet q̄ puniendo in me peccata reddo deo quod suum est: non michi. Post hoc obicitur sic. Facere quod precipit est cōmune ad omnes virtutes. tamen velle quod precipit specialis actus est obedientie. ⁊ ita vnius. sicut animal generale est in se: tamen scientia de animali est scīētia specialis. ergo pari ratione: volūtas cadens super hoc generale opus. s. reddere vnicuiq̄ quod suū est siue sibi siue alij erit volūtas specialis ⁊ alicuius specialis virtutis: q̄ velle reddere vnicuiq̄ quod suū est est actus specialis virtutis. nō nisi iusticie: ergo iusticia est specialis virtus qua volumꝰ reddere vnicuiq̄ quod suū est siue subiecto proprio siue alieno. qō est cōtra predicta. Si hoc ꝓceditur. Cōtra. talis voluntas nō assignatur a tullio species iusticie: ergo cum probabile sit q̄ sufficienter assignauerit species iusticie. probabile est q̄ talis voluntas non est actus specialis iusticie. Preterea. si voluero pascere pauperē cōsiderās q̄ preceptū est michi. motus iste est obedientie precipientis: ⁊ misericordie elicientis. ergo similiter si volo reddere amorem suū ⁊ amorem ipm erit motꝰ iste caritatis elicitiue ⁊ iusticie per modū imperij: q̄ iusticia que est vna cardinaliū aliquādo imperat caritati: ergo virtus cardinalis est dignior caritate. qō est impossibile. qm̄ sicut dicit aug. Caritas excellētissimū ⁊ dignissimū donū ē dei. Et apls. i. ad cor. xv. Adhuc excellentiorē viā vobis demonstro. ⁊ ita patet q̄ illa voluntas specialis cadens supra istud cōmune nō est actus iusticie. Item. aliquis deposuit apud me librū suum post rediens repetit a me reddo ei hoc intuitu tantum: quia est suū. constat q̄ motus iste si sit virtutis non est nisi iusticie. similiter si volo exhibere culturam deo quia sua est: constat q̄ talis volūtas nō est nisi iusticie. ⁊ sic de similibus. ergo velle reddere vnicuiq̄ quod suū est: q̄ suū est est tantum actus iusticie secundum q̄ est vna cardinalis: ergo iusticia est virtꝰ specialis. cuiꝰ materia siue finis principalis est reddere vnicuiq̄ quod suū est: q̄ suū. actꝰ vero eiꝰ est velle reddere scōm intentionē specialem. licet sit supra cōmune. ⁊ hoc est cōtra predicta. Solutio. Ad noticiā preobiectorū notandū q̄ hec vox velle reddere vnicuiq̄ quod suū est dupliciter accipitur. vno modo vt hoc totum reddere vnicuiq̄ quod suū est sit materia volūtatis. ⁊ scōm hoc istud velle solius rationis est. nam q̄ hocvel hoc sit vel hoc cadit: tamen sub aspectu rationis: dictat etiaz ratio bene ordinata q̄ vnusquisq̄ debet habere quod suū est et q̄ illi sit reddendum. scōm hanc acceptionē velle reddere ⁊c. non est actus iusticie: sed fidei vel prudentie. fidei q̄tum ad opera meritoria. Fides enī dictat deū esse diligendū super oīa ⁊ imperat q̄ diligatur. prudentie vero q̄tū ad opera exteriora virtutū. Prudentia enī non regit fidem/spem/caritatem: qz sequitur illas: sed aliarum opera regeret si haberet. dictat enī q̄ est subuentēdū pauperi in necessitate et imperat q̄ detur ei. Itē. hec vox velle reddere vnicuiq̄ quod suū est potest accipi ita q̄ voluntas non attingat intentionē huius prono minis suū sub hoc sensu volo reddere vnicuiq̄ aliquid et istud est suū siue dinoscitur esse suū. secundū hanc acceptionē: velle ⁊c. est actꝰ iusticie nō scōm q̄ est virtus specialis: sed scōm q̄ large sumitur ⁊ circuit oēs virtutes. Ad primū ergo dicimus q̄ non est simile de obediētia ⁊ iusticia ꝓpter duas rationes. Prima est quia facere quod precipitur excedit naturā virtutum sicut patet in p̄cepto ade ne comederet de ligno scientie boni ⁊ mali. ⁊ propter hoc volūtas illius pōt esse specialis volūtas et specialis virtus. sed reddere vnicuiq̄ quod suū est non excedit methas virtutū. volūtas ergo que cadit supra hoc velle facere quod p̄cipit qz cadit supra quiddam nouū extra alias virtutes est voluntas specialis virtutis. s. reddere vnicuiq̄ quod suū est est gñale ad plures virtutes speciales. et ideo velle qō cadit supra hoc est volūtas virtutis vniuersalis q̄ habet regere illas particulares virtutes. Virtutum enim quedam sunt vniuersales ⁊ contemplatiue. quedam particulares ⁊ actiue. ⁊ ideo vōluntas q̄ cadit supra illō quod est vniuersale ad vtutes ē virtutis vniuersalis vt fidei vel prudētie. sicut dictū est. Secunda ratio est qz est vnica materialis ratio ī omnibus motibus obedientie: quoniā obedientia non mouet ad aliquid nisi quia preceptū: sed iusticia secundū suas diuersas species mouet ad diuersa nō ꝓpter vnicā materialē rationē. non enī hec ratio qz suum est. est materialis ratio oīz specierū iusticie. qz cū aliquis colit deū actualiter et debito modo nō exigitur q̄ actu intendat ei reddere quod suū est. similiter quādo aliquis honorat patrem vel matrez vel dicit verum pro christo suo meritorie: non exigitur q̄ ipse intendat actualiṫ reddere ei quod suū est: qz suū. ⁊ sic de alijs speciebus iusticie. tamen aliquis per aliquā speciem iusticie reddit alicui quod suū est si intendat hoc reddere ei quod suū est quia suum est. talis intētio non erit alicuius speciei iusticie. sed erit illius virtutis que est magistra specierū iusticie. s. fidei vel prudentie vt dictum est. Ad secundum dicimus q̄ reuera voluntas qua vult aliquis diligere deū vt reddat ei quod suū est caritatis est. sed ille finis. s. vt reddat ei quod suū est appomtur a precedenti virtute. s. a fide que dictat anime q̄ debet diligere deū super oīa. Ad tertio obiectū dicimus similiter q̄ velle reddere alicui librū suum: quia suus est. est motus specialis virtutis. et dicimꝰ q̄ circunstantia illa est superioris virtutis. Itē. dictum est lōge supra q̄ iusticia adequat hominem proxiō. alie vero cardinales respiciunt proprium subiectū. Sed contra. esto q̄ vxor petat debituz a viro suo et vir reddat ei debitū cognoscens eā. inde sic. iste ordinat motum generantē ad proximū qz est debitum. ergo mouetur motu iusticie. non ergo motu temperantie quod est contra in questione de temperantia vbi dictum est q̄ cognoscere suā cū debitis circunstantijs est motus tēperantie. Solutio. dicimꝰ q̄ cognoscere suā hoc intuitu tm̄ quia debitū motus est iusticie. sed cognoscere suam hoc intuitu vt vim generatiuam ordinet ad finem debitum ad quē data est. s. spe, plis ad cultū dei: motꝰ ē tēperātie. qm̄ sicut

Solutio.

Iterū ar.

Tertio.

Solutio.

Actꝰ fidei vl prudētie

Ad primū

Prima rō

Scda rō.

Ad scōm.

Ad tertiū.

ꝫ aliud dictū ar

Solutio.

temperantia motꝰ illicitos habet reprimere. sic ꝛ habet ordinarevim generatiuã ad suũ finem reprimendo delectationes illicitas que motus generatiue solent concomitari ꝛ impedire ne ad finem debitũ ordinentur. Sic ergo patet ꝙ cognoscere suã potest esse motus pluriũ virtutũ secundũ diuersos respectꝰ. qm̃ nichil prohibet actum exteriorem esse diuersarũ virtutum: sed idẽ actus interior non potest esse diuersarum virtutũ elicitiue. Item. in libro sapientie dicitur Justicia perpetua immortalis. Queritur quare hoc dicitur plus de iusticia ꝙ de alijs cardinalibꝰ. Sicut enim iusticia assimilat aiam humanã deo: sic et alie. ꝛ sicut iusticia manebit in patria. simiter et alie tres. Preterea. cum dicitur iusticia est perpetua. aut ibi accipitur iusticia large aut stricte. si large scõm ꝙ cõmunis est ad omẽs virtutes falsum est scõm hoc quia fides et spes non sunt perpetue: quia secundũ substantiam euacuabuntur. si stricte scõm ꝙ continet fidem/spem et timorem. patet ꝙ secundũ hanc acceptionẽ ipa sola euacuabitur: ergo non debet dici perpetua: sed potius alie. Item hieremias. Ego sum dñs faciens misericordiã et iudicium et iusticiam. hec enim placent michi dicit dñs. Queritur ergo cum quelibet virtus placeat deo. michil placet deo in hoĩe nisi similitudo sua que est per virtutes: quare potius dicit dominus ꝙ ille due virtutes sibi placeant ꝙ alie. Item. scriptura frequenter diuidit misericordiã a iusticia. sicut patet in auctoritate hieremie. ꝛ in psalmo. Uniuerse vie domini misericordia ꝛ veritas. ꝛ micheas. Indicabo tibi homo quid supra bonũ et quid deꝰ requirat a te vtiq; facere misericordiã ꝛ iudicium. ꝛc. Uidet ergo ꝙ iusticia et misericordia sint diuerse species virtutũ Augustinus aũt dicit ꝙ iusticia est in subueniẽdo miseris. sed subuenire miseris est opus misericordie: ꝙ misericordia est iusticia: ergo nõ debẽt diuidi ab inuicem. Solutio. Ad primũ dicimus ꝙ potius dicit iusticia perpetua ꝛ immortalis ꝙ alie cardinales. ꝓpter tres rationes. Prima est: quia statuit aiam humanã in loco proprio: quia per cognitionẽ et assensum prime veritati propter se et super omnia statuit iusticia esse recreationis esse supra esse creationis. per dilectionem vero qua diligimus deũ super omnẽ creaturam statuit iusticia aiam sub deo et super tẽporales creaturas. hic autẽ est proprius locus anime. et ita stabiliendo aiam in debito loco perpetuat eam spiritualiter. propter quod ipa debet dici recte ꝓpetua. Secũda ratio est. quia per speciem suã que est religio religat nos deo spiritualiter a quo et ex quo omis perpetuitas habet esse. Tertia ratio est. quia ipa ꝛ secundum suam essentiã et secundũ vsum manebit in patria. alie vero cardinales ꝛ si secundũ substantiã in patria manserint. non tamen secundũ vsum omnẽ. temperantia enĩ non refrenabit motus illicitos. prudentia vero nõ cauebit ab insidijs: nec fortitudo aggredietꝛ terribilia aut patietur aduersa. Ad scõm dicimꝰ ꝙ ideo placent specialiter iste due virtutes misericordia ꝛ iusticia deo pre ceteris: quia maxime assimilant nos deo. De iusticia patet secundũ ꝙ continet cognitionẽ dei et amorem. deus enim maxime cognitor est suiipius et cognoscendo delectatur. et est summe amator sui. et ita maxime assimulamur ipi delectando in ipo solo per cognitionem et amorem. vnde augustinus dicit ꝙ per hoc maxime assimulamur deo: quia in ipo solo delectamur. sicut ꝛ ipe in se solo delectatur. ꝛ ita per iusticiam maxime assimulamur deo. similiter per misericordiã respectu proximi. vnde in euãgelio. Estote misericordes sicut et pater vester. ꝛc. Sicut enim dñs de bonitate sua superfluẽte facit oriri solem suũ super bonos ꝛ malos: sic nos de misericordia que superfluens est bonitas subuenimꝰ pauperibus dignis et indignis. Ad tertiũ dicimus ꝙ iusticia que est vna cardinalitũ dupliciter accipitur. vno modo scõz ꝙ est ordinatio ad deũ et proximũ. ad deum quidẽ per modum subiectionis. ad proximũ per modum cuiusdam equalitatis. In hoc enĩ est quedã equalitas ꝙ de superabundantia nostra releuamus pauperũ indigentiam. Sicut apostolus dicit ꝙ conferimus eis temporalia que equaliter eorũ sunt sicut et nostra. saltẽ secundum cõditionem nature. vnde secundũ hanc acceptionem non diuiditur misericordia a iusticia: sed est species eius. Et sic loquitur augustinus cũ dicit. Iusticia est in subueniendo miseris non describendo iusticiam: sed in specie notificans per exemplum. Alio modo strictiori sumitur iusticia secundũ ꝙ est ordinatio ad proximũ in eis quibus tenemur ex necessitate secundum hunc modũ diuidũtur misericordia et iusticia abiuicẽ. Sic aũt sumit in aucto. hiere. psalmo. ꝛ michee. et vbicũq; scriptura diuidit illas. Ultio solet ꝓbari ꝙ omẽs iusticie sunt equales sic. Si omẽs motus fidei essent equales. omnes fides essent equales simliter si omẽs motus spei essent equales: oẽs spes essent equales. ꝛ sic de alijs ẋtutibꝰ. ꝯ si oẽs motꝰ iusticie sut equales: oẽs iusticie erunt equales. sed primũ verũ est: qz oẽs equaliter reddũt proximo quod suũ est: quia penitus reddũt. et si aliquid retineretur non esset opus iusticie. ergo omnes motus iusticie sunt equales. ergo et omnes iusticie. Solutio. hec propositio est duplex. oẽs reddunt equaliter proximo quod suũ est: qz potest notari equalitas siue paritas redditorũ et sic vera est propositio: sed nõ ad propositũ. qz a tali paritate non est paritas vel equalitas motuum iusticie. vel potest notari equalitas redditionis motus: et sic falsa. vnde non procedit argumentatio.

Cognoscere suam.

Ad oẽs incidẽs Arguitur.

Secundo.

Augustinꝰ

Solutõ ad primum.

Prima rõ

Scda rõ.

Tertia rõ.

Ad scõm.

Augustinꝰ

Ad tertiũ.

Augustinꝰ

Iterũ arꝓbari

Solutio.

De fortitudine.

Aliud capitulum.

Dicto de tribꝰ virtutibꝰ cardinalibꝰ. s. prudẽtia iusticia: temperantia. dicendum est de fortitudine. Est autẽ fortitudo considerata periculorum susceptio et laborum perpessio. fortitudinis species est patientia de qua prius dicemus. Est aũt patientia vir tus qua propter honestatẽ vel virtutem reipublice sustinet homo miserias minas illatas sibi propꝫ honestatem: vt qm̃ pro fide potius eligit aliqs pati mortem ꝙ neget christũ pro vtilitate. vt quãdo aliquis subit mortem pro salute gregis sui: vel pro spirituali pace ecclesie: sicut beatus thomas cãtuariẽsis. Circa patientiã duo sunt inquirenda. primũ. vtrũ passiones martirũ sint meritorie vite eterne. secũdo vtrum sancti meruerint passiones suas. ꝙ fuerũt passi martires meritorie videtur: qz psalmista dicit. preciosa ĩ conspectu dñi mors sanctorũ eius. sed hoc non ẽ propter aliquod temporale preciũ. quia nullum tẽporale est precioſũ in conspectu dñi. ergo facit dignũ vitam vl meritoriũ est vite ẽne. Itẽ. iaco. Oẽ gaudiũ existimate ffes cũ ĩ varias tẽtationes ciderit⁹. ſz passiões

Diffinitio fortitudis.

Patientia quid est.

Prima q̃o

Aſſ ꝙ sic.

Secundo.

sanctorū sūt maxime tēptationes: ergo gaudendum
Confirmat erat sanctis de passionib⁹. Similiter in actibus sbant
apostoli gaudētes a conspectu consilij. quoniā digni
habiti sunt pro nomine iesu contumeliam pati: ergo
apostoli gaudebant de contumelijs passionum: ergo
Tertio. gaudēdum erat sanctis de passionibus. Ad idem in-
uitat apostolus dicens. Fratres gaudete: quia nō so-
lum datū est vobis vt credatis in eum: sed vt patia-
mini pro eo. ergo si martires et apostoli gaudebant
de passionibus suis ꝛ nō est gaudendū de temporali
ergo passiones sanctorū erāt spirituales: ergo vel vir
tutes vel opera virtutum: sed nō virtutes: ergo ope-
Quarto. ra virtutū. ergo meritorie. Item. sancti meruerunt
aureolam in martirio: ergo vel voluntate patiendi
vel passione. quoniā non est aliud inuenire in marti-
rio: sed non voluntate patiendi cum illā voluntatem
haberent ante martirium. nec tamen merebantur au
reolā: ergo passione. sed si passione meruerūt aureo-
lam: ergo et auream fortiori ratione. ergo passiones
Quinto. sanctorū meritorie fuerunt vite eterne. Item. passio
nes ille voluntarie erant. nam si nō vellent non pate-
rentur: ergo cum circa voluntariū ꝛ inuoluntariū sit
laus vel vituperiū ille passiones erāt laudabiles vel
vituperabiles. ꝛ nonvituperabiles: ergo laudabiles
ergo erant virtutes vel opera virtutū. ꝛ indevt pa⁹.
Sexto. Item. tā actiones anime spirituales ꝙ passiones me
ritorie sunt. sicut amor. spes: gaudium. ergo pari ra-
tione actiones corporales ꝛ passiones meritorie sunt
Euasio. Forte dicet ꝙ non est sic. quia passiones aīme subia-
cent libero arbitrio: sed non passiones corporis. Con
ꝯ hanc aī. tra. aliquis peregrinando laborat: ꝛ est ille labor vo-
luntarius et subiacet libero arbitrio q̄uis sit corpo-
ralis. ergo eadem ratione labor passionis quam pa-
ssolutō cōis titur aliquis pro christo subiacet volūtati. Solutio.
Cōmuniter dicitur ꝙ passiones sanctorū non sunt me
ritorie vite eterne. tamen faciunt dignū vita eterna.
et hoc ideo: quia ab extrinseco inferūtur. vnde nō sub
ꝯ hanc aī. iacent libero arbitrio. Sed contra. Solū peccatum
facit dignū pena eterna: ergo sola virtus facit dignū
vita eterna per locū a contrarijs. sed passio corpora-
lis non est virtus: ergo nō facit dignum vita eterna.
Secundo. Preterea. diabolus in membris suis inferebat sanctis
hmōi passionem: ergo passio sanctorū erat opus dia-
boli: ergo non faciebat sanctos dignos vita eterna.
Solutio. Solutio. Dicimus ꝙ loquendo propie passiōes san
ctorū non sunt meritorie nec facūt dignum vita eter
na: quia q̄uis subiaceāt quodāmodo libero arbitrio
quia si vellent negare christū non paterentur. tamen
non sunt ex libero arbitrio tanq̄ opus eius: immo a
causa extrinseca ꝛ corruptibilitate corporis p̄cedūt.
Ad primū. Ad primū igit dicim⁹ ꝙ mors sanctor dicit preciosa
in conspectu dñi ratione sustinētie cui passio est anne-
xa. qm̄ frequēter attribuitur passioni qđ pertinet ad
Ad scām. motū cui passio est annexa. Ad scām dicimus ꝙ ideo
gaudendū est sanctis de suis passionibus: quia vitam
eternam merentur in patiendo. nō ex passione: sed ex
sustinentia passionū. vnde ratione motus cui passiōes
sunt annexe gaudent sancti. ꝛ etiā propter vtilitatem
quā cōparāt in patiēdo: qr necessariū est ꝙ caritas in
martirio augeatur. Debetur etiā martiribus aureo
la. qm̄ per martiriū multiplicatur corona martirum.
vnde in deuterono. penultimo. Sancti dicūtur sug-
Ad tertiū. gere thesauros absconditos harenarū. Ad tertiū di-
cimus ꝙ martir meret aureolam voluntate patiendi
et nō ipa passione. Sed distinguenda est duplex volūi
tas. s. precedens passionē ꝛ cōcomitans volūtate pre-
uia nō meretur sanctus aureolā: sed voluntate cōco-
mitante meretur. quoniā efficatior est volūtas conco
mitans et strenuior propter operis excellentiā ꝛ pri
uilegiū. vnde aliquid meretur quod prius nō mere-
batur. s. ante passionē. sicut predicator in actu predi-
cationis meretur aureolā quā tamen non mereretur
si non predicaret. ꝛ hoc propter excellentiā ꝛ priule
giū passionis. Ad quartū dicimus ꝙ passio corpora- Ad q̄rtum
lis non subiacet libero arbitrio ita ꝙ sit opus liberi
arbitrij. ꝛ propter hoc nō est meritoria. vnde etiā de
labore peregrinationis dicimus ꝙ nō est opus liberi
arbitrij: licet subiacet sic libero arbitrio ꝙ si vellet nō
sustineret hunc laborē: immo corruptio corporis cau
sa est illius. Unde ex quo peregrinatur aliquis velit Ad vltimū
nolit patitur laborē vie. Ad vltimū dicim⁹ ꝙ duplex
est passio aīe: quia quedā ita est passio ꝙ etiā actio est
siue agens sicut amor dei ꝛ hmōi que illate sunt ꝛ in
ferentes. illate quidē a deo ꝛ inferētes aīe delectatio
nem ꝛ iocūditatē. ꝛ tales passiones meritorie sūt suis
motibus. non scām rationē passionis: sed per modum
agendi. sunt alie passiones que pure passiones sūt. vt
suauitas conscientie: iocūditas mentis. ꝛ similia. Ta
lis autem nō sunt meritorie: quia et si subiaceāt libe-
ro arbitrio: non tamen sunt opus liberi arbitrij: imo
dulcedo dei est causa illarum: sicut dulcedo generata
ex gustu mellis: non est a gustu: sed a melle Si ergo
intelligatur hec propositio passiones anime merito-
rie sūt de passionibus que naturam actionis habent
vera ē propositio in hoc sensu: ꝛ nō est simile de passi-
onibus corporis. si aūt de puris passionibus q̄ ita sūt
passiones ꝙ nō habent aliquā naturā actionis falsa ē
illa propositio: et sic patet ꝙ obietio nō procedit. Sz ꝯ pdicta aī
contra predicta sic obicitur. lucia dicit. Si inuitā me
violaueris: caritas michi duplicabit ad coronā. i. me
rito castitatis addetur michi patiētie meritū p quo
duplicabitur corona. ponatur igit ꝙ alia virgo corru
patur violenter. inde sic. illa virgo corrumpitur vio-
lenter et meretur patiendo. sed non volūtate patien
di: quia patitur inuita. quia recusat et rebellat quan
tūcūq̄ potest ne violetur. ergo passio illa non proce-
dit ex voluntate sua. neq̄ subiacet libero arbitrio. er
go inuita patitur. Contra. scit se pati. ergo scit deus ꝯ hoc aī.
velle pati: ꝛ in caritate est. ergo conformat voluntatē
suam voluntati dei. ergo vult pati. non ḡ patitur iui
ta. Ad hoc dicunt quidā ꝙ in instanti in quo patitur Opinio ali
patitur voluntarie. si ante fuit inuita. et ita volunta- quorum.
te patiendi meretur et non passione. quod ergo dixit
lucia. Si inuitā me violaueris. refertur ad tēpus aī: Ad rōnem
non ad instans passionis. Sed cōtra hanc solutionez ꝯ hanc solu
obicitur. Eadē est discretio oppositorū vt dandi ꝛ nō tionē.
dandi. ergo eadem virtus. ergo sicut eadem virt⁹ est
in dare danda: et non dare nō danda: siue retinere: eo
dem modo eiusdē virtutis erit sustinere sustinēda et
non sustinere non sustinenda siue recusare. ergo cum
talis corruptio non sit sustinenda cum non sit hone-
sta vel vtilis reipublice. respuere talem corruptionē
erit vsus patientie. ergo sufferre illā non est vsus pa-
tientie. ḡ virgo in caritate nunq̄ sustinebit illā passio
nem voluntarie. Solutio. sicut prepositu⁹ distinxit q̄ Solutio p
dā passiones secundū naturā suā i turpē vergūt exitū positiui.
sicut violenta corruptio virginitatis violēta penarū
susceptio cum quis cogitur adorare idola. alie autez

passiones sunt que secundū naturam suam honestatē inducūt vel vtilitatem. sicut flagellorū susceptio pro fide christi et passio mortis. Dicimus igitur cum prepositiuo q̄ pacientia duos habet vsus. s. sufferre sufferenda ⁊ respuere respuenda. licet non sint nominata secundū alterum illorum. Unde concedimus q̄ in predicto casu nō meretur sancta ex sufferentia passionis: sed ex recusatione ⁊ rebellione. ⁊ ita non ex volū tate patiendi: sed ex volūtate non patiendi meretur.

Opinio doctoris.

Ad aliud. Ad istud q̄ obicitur q̄ tenetur velle illam passionez cum sciat deū velle. Dicimus q̄ non tenebatur velle eam simpliciter: sed tantū q̄n est. immo tenebatur rebellare. ne scit in posterū cū scit inhonorata ⁊ turpis. sicut si scio istū pauperē non habere necessaria teneor velle q̄ habeat modo necessaria. non tamē q̄ habeat simpliciter. De futuro enī non est michi certa voluntas vnde teneor velle ipm habere necessaria in posterum. Ex predictis patet q̄ passio nō sit meritoria. Sz contra. Beatus petrus dicit in prima canonica sua secundo capitulo. Que est gratia si peccantes colaphizati sufferti. Et dicit glosa. Que gratia erit vobis cū nichil propter hoc accipietis: ergo sufferentia passiōis non est meritoria alicuius. Item. in eadem epistola super illum locū. Nemo vestrū patiatur quasi homicida: aut fur. dicit interlineal. vbi nulla remuneratio expectatur. Sed forsan initiū est pene. et ita videt q̄ etiā sufferendo passionē suspendū non possit quis mereri. Sed contra. Esto q̄ aliquis ducatur ad patibulum et iniungat ei sacerdos q̄ sustineat penā suspensionis ⁊ opprobriū in remissionē peccatorū. Cōstat q̄ maiorem penitētiā nō posset ei iniungere: ergo si ille sustineat illam satisfaciet sufficiēter pro peccatis suis ergo statim euolabit: ergo sufferentia passionis ē meritoria illi. Item. dexter latro in cruce meruit sustinētia crucis esse in requie. ⁊ inde vt prius. Si cōceditur Contra. Iste fur velit nolit sustinet passionem. non ḡ meretur sustinendo. Preterea. illi qui sunt in purgatorio q̄uis velint pativt citius euolent. tamen nō merentur: quia necessario sustinēt penas ignis. ergo cuz multo minor sit pena mortis q̄ pena purgatorij non erit sustinentia illius pene meritoria: cū ex necessitate et velit et nolit patiatur. Solutio. Concedi potest q̄ talis sustinentia pene non sit meritoria plene liberationis neq̄ valeat sustinēti. ⁊ hoc argumentū non valet. voluntarie sustinet penitentiā iniunctam ⁊ minor sufficeret illi: ergo meretur plenā liberationē. ⁊ hoc ideo: quia non sustinet voluntate libera: sed coacta. q̄uis enī non possit cogi coactione sufficienti. tamen potest cogi coactione efficienti. Ad aliud dicimus q̄ non est simile de latrone pendente cū domino: qz tanta fuit fides illi⁹ latronis ⁊ contritio q̄ suffecit ad plenam liberationē. presentia enī domini multum cōtulit. Posset tamen responderi ad auctoritatem beati petri vt dicatur aliquis pati. sicut fur quādo ex peccato suo et pure patitur inuitus. ⁊ tūc reuera talis sufferentia non meretur remunerationem. Item. sicut sustinentia passionū est meritoria vite. sic velle sustinere penā est satisfactorū pene. Inde sic. velle sustinere penam secūdum se est satisfactorū: ergo magis velle sustinere penam magis est satisfactorium. quod patet esse falsum in duobus sustinētibus penas eiusdem quantitatis. Sed vnus vult sustinere penam ex maiori caritate. alius ex minori. Cōstat q̄ ille qui ex maiori caritate sustinet magis vult illam penam sustinere: ergo si predicta argumētatio teneret magis esset ei satisfactoria. quod patet esse falsum. quia quāto ex maiori caritate sustinet: tanto leuius sustinet: ergo cum minori grauamine: ergo minus satisfacit.

Solutio. Solutio. Dicimus q̄ predicta argumentatio non tenet. et hoc ideo: quia non additur hec dictio magis ad illud ratione cuius principalis est velle sustinere penam satisfactoriam: quia velle secūdum se non est satisfactorium: sed respectu pene. Unde sic debet inferre: ergo velle sustinere maiorem penam magis est satisfactorium. Sed obicitur cōtra hoc. quia cum dicitur velle sustinere maiorē penam est magis satisfactorium. aut intelligitur de maioritate pene in se absolute. aut habito respectu ad grauamen persone sustinentis in se. Si primo modo: ergo eque satisfactorium erit regi velle dare decem nummos sicut alicui pauperi. quod falsum est aperte. Similiter secūdum hoc eque satisfactorū erit siue meritorium fleumatico ieunare quadragesimā sicut clerico. quod falsum est. quoniam fleumaticis non solum non grauat: sed etiam iuuat ieunare et tam corpori q̄ anime est bonum. Si vero intelligatur de maioritate grauaminis persone: ergo magis satisfactorū erit sustinere ex maiori caritate aliquantam penam q̄ sustinere ex maiori tantam. quoniam minus grauat illum qui ex maiori caritate sustinet alijs paribus. ⁊ hoc aperte falsum est: quia sicut dolus nemini debet patrocinari. sic nulli debet obesse sua strennuitas. et ita videtur q̄ velle sustinere maiorē penā non sit magis satisfactorium.

Ꝺ hanc solutionē aī.

Solutio. Solutio. dicimus q̄ velle sustinere maiorem penaz magis est satisfactorium sēper: dum sustinet illam ex caritate. aliter enim non ē satisfactorū: dum mō maioritas pene attendatur secundū grauamen persone sustinentis quo ad naturam eius nō habito respectu ad grauamen: qz sicut dictum est nulli debet obesse sua strennuitas siue bonitas. sub natura aūt comprehendimus fortunā. quia prospera fortuna solatium est nature. infirmis enī sunt diuitie ad solatiū: et propter hoc magis fuit vidue ponere duo minuta: q̄ zacheo dimidiū bonorū suorū satisfactorium. et qz ex maiori affectu ⁊ maiori grauamine secundum statum suum. patet ergo q̄ passiombus merentur sancti et q̄ voluntas sustinendi passionem meritoria est et satisfactoria pene: dum sustinentur ex caritate.

Utrum sancti meruerunt passiones suas.

Secunda questio huiꝰ capituli.

Aī q̄ sic. Queritur vtrum sancti meruerunt passiones suas. videtur q̄ sic. quia dicitur in actibus apostolorum. Ibant apostoli gaudentes a conspectu cōsilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine iesu contumeliam pati: sed non erant digni nisi ex merito. ergo apostoli meruerunt contumelias pati. ergo meruerunt passiones suas. Item. apostolus ad philippenses. Gaudete quia datum est vobis non solum vt credatis in eum. sed vt patiamini pro illo. datum est ergo sanctis pati pro christo. ergo pati pro christo est gratia dei. et non est prima gratia. quia non est fides nec alia virtus. ergo datum est ex meritis q̄ domin⁹ dat gratiam pro gratia sicut dicitur in iohanne. et in zacha. dicitur adequabit dominus gratiam gratie. ergo ex quo pro meritis datum est eis pati pro

Secundo.

christo relinquitur q ipsi meruerunt passiones suas. Itez. ponatur q btūs paulus orauerit dñm q daret ei pati pro christo. Inde sic. Paulus orauit q pateretur et orauit hoc pro se pie perseueranter ad salutē et exauditus est: ergo meruit q pateretur. et inde vt prius. Sed cōtra. Hieronymus dicit super hiere. Quicquid supplicij super vos inducitur pctā vestra meruerunt: ergo quicquid passi sunt sancti passi sunt propter pctā sua: ergo propter demerita. nō ergo bonis meritis meruerūt passiones suas. Itē. super illō cantico. Dilect⁹ meus candidus ⁊ rubicūdus. elect⁹ ex milibus. dicit glosa. Alij ex meritis suis passi sunt christus aūt ex sola dilectione. ⁊ intelligitur de realis meritis: ergo nō ex bonis meritis passi sunt. nō ergo meruerūt passiones suas. Itē obicit contra auctoritatem hieron. q̄ iob dicit. Non peccaui. ⁊ in amaritudinibus moratur oculus meus. i. nō peccaut tantum q tantum deberē puniri. nō ergo q̄cq̄d supplicij. ⁊c. Item. idem dicit. vtinam appēderentur pctā mea in statera ⁊c. ergo plus punit⁹ est q̄ meruit peccatū ei⁹ qō est contra auctoritatē hieronymi. Solutio. Dicimus q sancti nō meruerūt passiones. Notandū autē q duplex est gra. prima q̄ nō cadit sub merito. s. virt⁹ scōa gratia est que cadit sub merito. s. virtutis augmentū. virtus enī nata meretur augeri vt aucta mereatur perfici. Similiter cōstāti fidei ⁊ aliaz virtutū robur et firmitas sunt secūde gre ⁊ cadūt sub merito vnde constantes estote. ⁊c. Ad primū ergo dicit⁹ q apostoli digni sūt habiti ⁊c. dignitate meriti. merue runt enī constantiā qñ pro christo patiebātur. vñ illa auctoritas ⁊ que secūdo apponebaī debet itelligi de cōstantia habita in passione. Ad tertiū similiter dicimus q si paulus orare dñm vt daret ei pati pro xpo aut nō orare cōpetenter: aut de cōstantia in martirio orare siue intelligeret. ⁊ non de ipa passione. Ad vltimū dicimus q auctoritas btī hieron. simpliciter intellecta falsa est. sz sic dz intelligt. Quicq̄d supplicij ⁊c. i. si peccatū nō fuisset nō induceret aliqō flagellū super nos nec pateremur aliquā penā. Dñs enī qñq̄ infligit penā temporalez aliquā sine merito sustinentis. vel ad probationē. vt in tob. vel ad gliam dei manifestandā. vt in ceco nato: vel ad cōseruationē humilitatis. vt in paulo. Sed cū scti non meruerunt passiones suas bonis meritis suis. qrit vtrū eas meruerint ex pctō originali. ⁊ sumat mereri scōm q̄ importat dignitatē. nō secundū q̄ iportat actū. videt q non maxime secundū eos qui dicūt q mors scōz facit eos dignos aureola: qz si mors sctōz facit dignū nō ex debito pctō. qñ nichil debitū peccato ⁊ inflictū pro pctō facit dignū vita eterna: ergo sancti nō meruerūt mortem suā ex pctō originali. Itē. ex pctō originali ē mortalitas. i. necessitas moriendi. sed mors beati laurētij nō fuit ex necessitate moriēdi: imo ex cā extrinseca: ḡ nō fuit ex mortalitate: ḡ nec ex origiali. ⁊ indevt pri⁹. Sed contra. Nullū malū ipunitū: ergo originale fuit punitū in btō laurentio. nō nisi morte illa: ḡ originale beati laurentij punitū est morte illa: ḡ mors illa erat debita peccato originali in eo: ergo beatus laurētⁱ⁹ meruit mortē illā ex peccato originali. similiter ⁊ de alijs martiribus. Solutio. Reuera mors martirum non est debita peccato originali: quia est mors accelerata ex causa extrinseca inflicta. ⁊ non est ex mortalitate sola procedens. verūtamen cōcedimus bene q originale pctm̄ punitū est in beato laurentio morte illa sed qz p cōmutationē pene non sequitur q illa mors originali pctō debeī: aut q beatus laurētⁱ⁹ meruisset eam ex peccato originali. sicut non sequitur. Iste punitur pena cōtritionis pro peccato originali qō cōmisit: ergo peccato illo merut penā illam. peccato enīz debetur pena eterna: non pena tēporalis. tamen dñs cōmutat eternā in temporalē: nec peccatum remanet impunitum. Et notandū q passiones adiacentes non sunt inflicte beato laurentio: sicut q carnes eius sunt assate in craticula et hmōi ad puniendū aliquod peccatum in ipo. sed vt ex illorum pacientia maiorē gloriam consequeretur. sic igitur patientes sancti fuerunt martires. i. testes: quia morte sua spōtanee ⁊ hilariter suscepta testificabātur resurrectionē carnis futuram. Et notandum q quinq̄ sunt genera martyrū Quidam enim fuerunt martyres pro predicatione veritatis. sicut iohānes baptista ⁊ prophete in veteri testamento. Quidā pro defensione legis diuine. vt machabei. Quidam pro defensione fidei. sicut beatus stephanus qui dicitur prothomartyr. nō quia nō fuerint martyres ante ipz: sed quia nullus fuit ante ipm sic martyr. s. pro fidei defensione. Quarto modo fuit specialiter christus martyr pro redemptione generis humani. Unde inter pascha et penthecosten in festis martyrū cantat ecclesia. Filie hierusalem venite ⁊ videte martyrē christū scilicet cum corona supple martyrum qua coronauit eum. ⁊c. Unde quantū ad hoc est corona et cōpertinet antiphona ad festum. Quinto modo fuerunt martyres innocētes in quoz quolz credebaī occidi xps: primi ḡ fuerunt testes veritatis. secundi diuine legis. tertij fidei. cristus summe dilectionis dei patris qua mundū dilexit vt vnigenitum suū daret pro nobis. innocētes aūt testes fuerūt malicie tyrānorū et crudelitatis. proprie tñ ⁊ stricte dicūt martires qui passi sunt p fide cristi. secundū hoc beatus stephanus dicit prothomartir. Sed de innocentibus obicit sic. ipi meruerunt aureolā. ergo vel passione vel voluntate patiēdi: sed non voluntate patiendi. ergo passione. ergo passionibus meruerunt qō est contra predicta. Preterea innocētes q̄uis nō habuerunt vsū voluntatis: tñ digni fuerant ratione martirij ergo pari ratione infans duoz annoz baptisat⁹ dign⁹ est aureola virgitatis. ⁊ hoc falsū. Solutio. innocētes fuerūt digni aureola non passiōe vel merito passiōis sed modo patiendi. qñ cū in ipsis esset christus p fidē et alias virtutes quas habebāt: et in quolibet q̄rere tur et crederetur interfici. pro priulegio et mō passiōis digni fuerūt aureola. vnde pro cristo mortui sūt i. loco cristi et vice cristi. Ad illud qō obicitur de pueris virginibus dicim⁹ q non ē simile. qñ in illis non est aliqua dignitas virginitatis sicut in innocētib⁹ dignitas martirij et ita alia ratio reformat pactum. ex his igitur patet q sancti neq̄ meruerunt passionibus neq̄ meruerūt eas. tñ vtiles fuerunt eis. ⁊ similit bonum ē nobis sustinere patienter flagella dei. qz eruditunt purgant et propter multas alias causas q̄ solent assignari in distinctōnibus: et similiter iniurias nobis illatas: et persecutiones hoim debemus sustinere p pter multas causas. Prima est: ne per impatientiaz nos spiritualiter occidam⁹ pl⁹ iusto hōibus irascentes. Secunda est: vt nō habeamus audientiā irascendi contra proximum quem scimus esse filium dei. sicut non auderemus irasci contra filium regis terreni. Tertia causa est: quia per patiētiā soluim⁹ debita

Notandū.

Quinq̄ gña martirum.

q̄re cātatur ista ātiph.

De innocentibus.

Secundo.

Solutio. per hoc ad primū.

Ad idem.

Conclusio predictorū.

Prima cā

Scōa cā.

Tertia.

In oppom

Secundo.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad vltimū

Ad idē

Solutio.

Aī q non.

Secundo.

In oppom

Solutio.

nostra.sicut dr in euangelio.Dimittite et dimittetur vobis.Propter qd dns precepit nobis vt qn oram⁹ dicamus:dimitte nobis debita nostra ꝛc. nichil autē

Quarta spūalius peti potest.vt dicit glosa.Quarta ratio est. quia qn patimur scimus deū nos velle pati. aliter nō haberemus cor rectū:sed distortū. Licet enī possim⁹ passiones presentes respuere volūtate sensualitat̄.tn non debet sensualitati ratio cōsentire:imo si sciēter et deliberate nobis presentiū passion̄ū presentia displiceat mortaliter peccarem⁹:qr tenemurvelle quod sci

Ꝛ hoc ar. mus deū velle.Sedvidet secūdum hoc q iob peccauit dicens. Non equo iudicio agit mecū. vnde videt

Secundo. murmurasse contra dnm. Item.videt q volūtas dni displiceat ei.qn dixit. vtinā appenderent pe.me.ꝛc. ergo displicebat ei q plus merito puniebatur. tamē sciebat deū velle hoc:ḡ non cōformabat volūtatē suā

Tertio. volūtati dei: ergo mortaliter peccabat. Item.nulla pena tēporalis est grauior morte.sz mors ē pena originalis peccati:ergo q̄tamlibet penā p̄tuit de⁹ infligere iob pro pctō originali: sicut et mortem inflixit ergo q̄tācunq; penā sustineret iob si infligeret ei pro originali:nō puniret supra merita sua. ꝛ ita potuit eē ergo falsum fuit quod dixit.Non peccauit:et in amaritudinibus ꝛc.quasi diceret. non peccauit tantū q tā

Opinio ali grauiter deberē affligi. Ad hoc dicūt quidam q iob quorum. primo peccauit:sed postea penituit. Sed hoc pz esse

Ꝛ hanc ar. falsum. qn circa principiū dixit.in oibus his non pec

Solutio. cauit iob labijs ꝛc.Solutio. Dicimus q iob nō pec-

per hoc ad cauit dicens. Nō equo ꝛc.qr debet sic intelligi. Non primum. equo iudicio q̄tum ad merita mea.licet equo q̄tum

Ad scām. ad dei iudiciū.Ad scām dicimus q presentia passiōis non displicebat iob:imo placebat ei. qn sciebat deū velle hoc.Sz desiderabat ne in furore pateret:et hoc licebat ei:qr de hoc nesciebat voluntatē dei. vnde nō ꝓpter presens:sed propter futurū dicebat.vt appenderentur ꝛc.tamen illa auctoritas exponit mistice de

Ad vltimū christo. Ad vltimū dicimus q taxata est pena quā infligere pōt pro originali de iusticia.vnde dicim⁹ q nō posset infligere q̄tamlibet pro originali.q̄tam tamē posset nouit. credimus tamen q nō posset tantā q̄tā

Ad illd de iob sustinuit. Ad illud qd obicitur q mors est maior morte. pena q̄ aliqua pena tēporalis. Ꝓdz solutio:qr p̄ter molestias quas sustinuit soluit ipe debitum vniuerse carnis.

De perseuerantia.

Aliud capitulum.

Dicto de pacientia.dicendū est de pseuerantia q̄ est vna spēs fortitudis.sicut tull⁹ dicit. de qua

Ꝓxia q̄stio querit̄ an sit vna virt⁹ spālis. qd videt:qr tull⁹ dicit. huⁱ⁹ capit. Perseuerātia est spēs fortitudinis:ḡ est spēs virtus̄ Ar̄ q sic. ḡ et spālis virt⁹. Item in leuiti.p̄cipit̄ offerri cauda ho-

Secundo. stie cū capite q qd intelligit̄ pseuerātia finalis:ḡ pseuerātia est in p̄cepto.Sz nichil est ī p̄cepto nisi opus virtutis:ḡ pseuerare est opus virtut̄.nō nisi pseuerā-

Tertio. tie:ḡ perseuerātia est virt⁹.Item sup illud.Retribuet michi dns secundū iusticiā meā.dicit glo. Pro fide/spe/caritate dat dns in p̄nti perseuerātiā:ꝛ pseuerantia dabit in futuro vitam eternā.reddit̄ ergo premiū eternū perseuerantie: sed nō redditur nisi virtuti vel operi virtutis: ergo perseuerantia est virt⁹ vel opus

Quarto virtutis.sed non opus:ergo virtus.Item.super illd ad gala.Fructus aūt spiritus sunt:gaudiū.pax:pacīē tia.longanimitas.dicit ambro.omnia que tibi numerantur esse virtutes.ergo longanimitas est virt⁹: sed longanimitas nō est aliud q̄ perseuerantia.ille enim longanimus est qui habet aīm siue volūtatē pseuerādi in bono vsq; in finē:ergo pseuerātia est virt⁹. Itē. Quinto. perseuerantie ꝓmittit premiū.sicut patet in euāglio Qui perseuerauerit vsq; in finē hic saluus erit: ergo perseuerare est opus virtutis.ꝛ inde vt prius. Item. Sexto. anselmus cantuariensis dicit. Lucifer perseuerantiā non habuit.non qr de⁹ nō dedit: sed qr ille nō accepit Perseuerātia igitur est donū dei et etiā de optimis donis:ḡ est virtus vel opus virtutis.ꝛ inde vt prius.

In oppm Quo concesso.qui habet vnā virtutē hz oēs: ḡ si pseuerantia est virtus q̄cunq; habet caritatē habet pseuerantiā.ḡ adā qn habuit caritatē ante lapsū habuit pseuerantiā.ꝛ iudas qn habuit caritatē habuit perseuerantiam.qd patet esse falsum: qr perseuerantia est continuatio bone volūtatis vsq; ad finem. Preterea Secundo. sicut dictū est in secunda auctoritate pro fide/spe/caritate dat deus in presenti perseuerantiā: ergo perseuerantia est premiū in presenti.ergo non est virt⁹ vel opus virtutis. Solutio. Hoc nomen perseuerātia sumitur tribus modis. q̄nq; enī dicitur cōtinuatio boni operis vsq; in finē.scām hoc non est virt⁹ vel opus virtutis:sed optima dispositio operū virtut̄:ꝛ in hac acceptōe sumit̄ in p̄dictis auctoritatib⁹. Ad primū ḡ Ad primū dicim⁹ q finalis cōtinuatio bonor⁹ oper⁹ est in p̄cepto non secūdū se:sed gratia operū quorum est. precipiuntur enī nobis opa cōtinuata. nō ipsa continuatio. Ad secundā auctoritatē similiter dicimus q dns di-

Ad scām. citur reddere p̄miū perseuerantie.i.pro operibus cōtinuatis vsq; in finē. vnde ī illa auctoritate sumitur diuersimode. qn cum dr pro fide: spe: caritate: dat dns perseuerantiā in presenti.sic sumitur propie ipa continuatōe finali que reuera ē magnū premiū ī p̄sen- pseuerātia ti:cū autē dr et perseuerātia dat in futuro vitā eter- capit̄ tripli nam.tunc sumitur: non pro ipsa continuatōne:sz pro citer. operibus continuatis. et ita diuersimode respectu diuersorū verborū:sicut hoc nomē pheton cū dicitur hic sit⁹ ē pheton currusa pec. secundo modo dr perseuerantia virtus qua homo ē abilis permanere ī bono vsq; in finē: et secundū hoc cōmunis est perseuerantia ad oēm virtutem.qualibet eī virtute ē homo abilis ad continuandū bona opera vsq; in finē.tertio modo dr perseuerantia propositū siue volūtas pmanendi in bono vsq; ad finem.et secundū hoc dicūt plures q perseuerantia est virtus specialis. Qd videtur qd ꝓbatur posse probari:qr voluntas permanendi in pctō vsq; ī finem est speciale peccatū.s. impenitētia finalis q̄ est species peccati in.ss.ergo pari ratōe voluntas permanendi in bono vsq; in finem est actus vnius virtutis spālis. Itē alia volūtate volo eē colorat⁹ alia alb⁹:ḡ scdo ad idē a ssm. alia ē volūtas qua volo pmanere in bono.alia quavolo pmanere in bono actu fidei vl alteri⁹ virtut̄ spālis:ḡ volūtas quavolo pmanere in bonovsq; ī finē est cuiusdā specialis virtutis:et hoc ē perseuerantie ḡ perseuerantia est virt⁹ specialis. Item. obedientia Tertio. quedā est virtus specialis:licet voluntas procedens ab illa cadat supra qdā ꝓmune.s.facere qd p̄cipitur ḡ a simili q̄uis permanere in bono vsq; in finē sit cōe ad omnes virtutes.tn voluntas cadens super istud commune specialis virtutis.et inde vt prius. quo cōcesso. Contra. cum dicitur velle permanere in bono In oppm est actus perseuerantie: aut intelligitur de bono

secundū rationē boni: aut de bono scōm rationē specialiū bonoꝝ que cōtinētur sub bono. Si primo modo: ergo velle permanere in bono est actus caritatis qñ sola caritas attendit bonū scōm̄ bonū: sed non secundū rationē boni. ⁊ ita perseuerātia nichil aliud est ꝙ caritas. Si intelligat de spālibus bonis: ḡ velle permanere in bono est cuiuslibet virtutis. Nam sicut velle bonū in actu fidei est fidei virtutis, ita velle illō idē modo et postea. ⁊ sic vsq; in finē. Similiter velle bonū in actu spei. et modo et sic vsq; in finē est spei virtutis. ⁊ sic de qualibet virtute: ergo vel perseuerātia erit gñalis ad oēs virtutes vel si est spālis virtus non erit alia ꝙ caritas. Jtē. adhuc videt posse ꝓbari quo lūtas permanendi in bono vsq; in finē non sit vni⁹ alicuius virtutis: qz mora in pctō non facit aliā speciem pctī: sed augmentat pctm̄ sicut mora in pctō fornicationis: ḡ pari ratione morā volūtatis in bono nō facit aliquā spēm voluntatis: ergo nec aliā virtutē. ḡ eadē est virt⁹ qua volo cōtinere et qua volo morari in bono cōtinentie. Pari ratione. velle morari siue pmanere in bono cōtinentie vsq; in finem est cōtinētie. sic et de alijs virtutibus: ḡ voluntas pmanendi in bono vsq; in finē est cuiuslibet virtutis. nō ergo vni⁹ per se ergo pseuerātia non est vna virt⁹ specialis. Jtē ex repetitione actuū non mutat spēs virtut⁹: sed firmat in subiecto. sicut ex repetitione actuū continētie firmat cōtinentia. ⁊ similiter ex repetitione actuū iusticie firmatur iusticia. Quelibet enī virt⁹ habet suā firmitudinē et stabilitatē: ḡ stabilitas siue firmitas in bono est cuiuslibet virtutis. sed hoc est perseuerātia: quia tullius dicit. perseuerātia est in ratione bene considerata stabilis ⁊ perpetua permānsio: ḡ perseuerātia est firmitas cuiuslibet virtutis: ergo nō est alia virtus ꝙ cōtinentia et iusticia. et sic de alijs. Quelibet enī virtus habet stabilitatē et perpetuā mansionē ꝙtum in ipa est in ratione bene cōsiderata. i. in opere suo cōsiliato siue in materia sua quā scōm̄ consiliū ppōjs circūstantijs ab alia materia circūscribit. Jtē. iustus in sapiētia morabit sicut sol. i. sicut sol manet ppetuo in claritate. sic iustus ꝙ sapientiā in sapiētia. Similiter caritate manet hō in deo et vult manere. et hoc cū debitis circūstantijs: ergo ꝙtū debet. sed hoc est ineternum vel vsq; in finē. ḡ cū volūtas manēdi in bono siue in bono increato siue in virtutibus siue in bono opere idē sit quod velle manere in virtutib⁹ et velle manere in deo huius velle caritatis. ⁊ est perseuerantie: ḡ perseuerātia nō est alia virtus a caritate. Jtē. pmanere in bono vsq; in finē cuiuslibet virtutis est. ⁊ nō excedit metas virtutū: ḡ volūtas cadēs supra istud cōe nō est alicuius virtutis siue indiuidualis: sed alicui⁹ vniuersalis q̄ sit magistra aliaꝝ. ⁊ erit ita fidei vel caritatis vel prudētie q̄ sunt vniuersales virtutes: ⁊ aliarū motiue et iperatrices. ⁊ ita videt ꝙ perseuerantia sit fides vel caritas vel prudētia: ḡ pseuerātia nō est aliqua specialis virtus q̄ sit spēs fortitudinis. vel si voluntas illa cadat supra vniuersale ratione singularū. ⁊ talis voluntas nō erit alicuius virtut⁹ solius: sed oīm sicut prius dictū est in questione de obediētia: ḡ cum illa voluntas sit perseuerantie: perseuerantia non est vna virtus specialis. hoc patet in mūdatōe a peccato: quia mūdare siue mūdari cuiuslibet virtutis est ⁊ nō excedit virtutes. et propter hoc voluntas mundandi a peccato non est alicuius specialis virtutis: immo sicut mūdatio a pctō luxurie est continētie, ita volūtas mundandi ab eodē peccato est eiusdē virtutis. Similiter est de alijs. idē patet etiam in voluntate assimilandi deo. quoniā fide volo cognoscere deū. et ita fide volo assimilari deo per cognitionē. Deus enim est maxim⁹ cognitor sui. similiter caritate volo diligere deū et ita assimilari ei per amorē: qz ipe est maximus dilector sui: ergo bonitas cadens supra hoc cōe assimilari deo cuiuslibet virtutis est et nō alicuius specialis per se. pari ratione ⁊. et volūtas permanendi in bono vsq; in finem. et inde vt prius. Solutio. Dicim⁹ quo lūtas permanēdi in bono vsq; in finē tantū ꝓpter deū vel sol⁹ caritatis est vel cuiuslibet virtutis. qñ si cum reduplicatione boni intelligit solus caritat⁹ est siue reduplicatione cuiuslibet virtutis est. Ex hoc pz solutio ad tertio ⁊ quarto obiectū. Cōcedim⁹ enī ꝙ vno modo volūtas permanendi in bono vsq; in finē sol⁹ caritatis est. Alio modo cuiuslibet virtutis pme obiectiōn ⁊ secūde cōsentim⁹. quibus ꝓbat ꝙ pseuerātia scōm̄ ꝙ est voluntas permanendi in bono vsq; in finem non est virtus specialis. Alia a cōtinentia iusticia. et sic de alijs virtutibus nominatis. Sciendū tamen ꝙ q̄uis peccatū mora aggrauet non tamen mora in operibus virtutis augmentat virtutē vel meritum virtutis. quoniā meritū pensatur secundū radicem. demeritū vero secundum circūstantiam peccati. sicut ⁊ secundū genus peccati. sicut dictum est in questiōe de circūstātijs. Si aūt obicit sic. pmanere in bono vsq; i finē est alia materia a materieb⁹ virtutū: ḡ volūtas cadēs sup istud ē alia a volūtatib⁹ aliaꝝ virtutū ergo ē alterius virtut⁹. Dicimus ꝙ q̄uis sit alia materia i essendo in gñe considerata: tñ secūdū particularia contēta. non ē alia secundū ꝙ cadit supra illam materiā. ratione contentoꝝ. vñ non ē alia in cohērendo et propter hoc nō sequitur ꝙ voluntas cadens supra illā materiā sit alia a voluntatibus aliarū virtutum. virtus enī non solū substantiā sue materie attēdit. sed dispositiones cohērētes: sicut scientia proprium subiectū et que sunt dispositiones illius subiecti attendit. Ad hoc ꝙ obicitur supra de obediētia que est specialis virt⁹: licet voluntas eius cadat supra q̄dam cōmune ad oēs virtutes. dicim⁹ ꝙ non ē simile qz facere quod precipitur excedit metas virtutū. sed permanere in bono non excedit virtutes. vnde sicut dictum est. vno mō voluntas permanēdi in bono est solius caritatis. alio mō cuiuslibet virtutis. sicut voluntas mundādi a peccato simpliciter et inquantum peccatum solius caritatis ē. voluntas antē mundādi a peccato in particulari: scz ratione singulorum pctōrum cuiuslibet virtutis ē. sicut a peccato infidelitat⁹ fidei. a peccato incontinentie: cōtinentie. et sic de alijs. Sed de voluntate assimilandi deo: dicim⁹ ꝙ nō ē alicuius specialis virtutis: sed oīm secundum ꝙ volūtas cadit supra illud cōe rōne ꝓtentoꝝ: fm aūt ꝙ cadit supra istud cōe fm rōnē cōmunē est virtut⁹ vniuersalis. Assimilari autem deo duob⁹ modis intelligitur. qz assimilamur deo vel in pulcritudine vel in bonitate. velle autem assimilari deo in pulcritudine fidei ē. in bonitate aūt caritatis est. pz ergo ꝙ distinctio supius posita nō satisfacit q̄rēti q̄d sit perseuerantia fm ꝙ est spēs fortitudinis. nos aūt dicim⁹ ꝙ pseuerātia ē volūtas standi īmobiliter i bono. ⁊ sic iportatur quedaz aggressio contra pctm̄ que propter victoriā est. et est talis voluntas in trascibili tantū cuius ẋtus est perseuerantia et est species fortitudinis. et hec distinctio

Secundo.

Ad idē aī.

Tullius.

Ad idem.

Jtē ad idē

ꝓbat m.

Solutio.

per hoc ad tria.

Ad q̄rtum

Ad rōnem

Ad aliud.

Duob⁹ modis.

Conclusio ex predict⁹.

alie due ſpecies fortitudinis.

in tullij ſupra poſite cõcordat. Jtẽ. preter patiẽtiam et perſeuerantiã ſunt alie due ſpecies fortitudinis. ſ. magnificentia et cõfidentia. magnificẽtia conſiſtit in ſtrẽnua aggreſſione magnorũ et arduorũ. cõfidentia eſt virtus qua cõfidẽter ſperam⁹ aggreſſa perducere ad effectũ. quia igitur tã magnificẽtia q̃ ꝓfidentia cõ ſiſtunt in excellentia operũ iuſticie vel in modo excellenti. ideo ſuperſedeo.

¶ De donis ſpirituſſancti.

¶ Octauus tractatus.

Dicto de cardinalibus virtutib⁹ dicendũ eſt de donis ſpũſſancti. et primo de eſſentia donorũ ꝛ vtrũ dona ſint virtutes. ſecũdo de numero donorum tertio de differentia donorũ ad virtutes cardinales. quarto de ſingulis donis agem⁹ per ordinẽ. quinto ꝛ vltimo de adaptatione donor̃ ad beatitudines. Sũt autẽ dona ſpiritusſancti. ſ. que enumerat yſaias in cri

Sufficiẽtia donorum.

ſto dicens. et requieſcet ſuper eũ ſpũs dñi ſpiritus ſapientie. ꝛc. licet aũt iſta dona dentur a tota trinitate et ſint dona tot⁹ trinitatis. tamen per appropriationem quandã dicuntur dona ſpũſſancti eo q̃ ex mera bonitate dei cõferant̃. bonitas aũt appropriatur ſpi

Notandũ.

rituſſancto. Et notandũ q̃ duo vltima dona. ſ. ſapiẽtia et intellectus ꝓprie pertinent ad vitã cõtẽplatiuã intellectus enĩ eſt propria cognitio ſpũaliũ donorũ q̃ confert deus angelis et aĩabus ſanctis quibus ſanctificantur et angeli et anime. ſapientia vero eſt cognitio dei per ꝓguſtationẽ dulcedinis ipſius vel alio mõ vt poſtea dicetur: et in iſtis duobus perfecte conſiſtit cõtemplatio. ꝛ ideo duo vltima dona perfecte regũt contemplatiuã. alia quinq; regũt ſufficienter actiuã que cõſiſtit in tribus. ſ. in declinando a malo. in faciẽdo bonũ. in patiẽdo benigne aduerſa. per primũ donum. ſ. donũ timoris. declinat homo a malo: quia ſi

eccleſiaſtic⁹

cut dicit eccleſiaſticus. Timor dñi expellit peccatũ. per pietatẽ facit homo bona: ſiue opera iuſticie ſiue opera miſericordie. vt poſtea dicetur. per donũ ſcientie apponit̃ operibus pietatis ſal. diſcretionis q̃ fortitudinẽ digne patitur homo aduerſa quod p cõſiliũ diſcrete operatur. et ita patet q̃ ſeptẽ dona ſufficient̃ regunt vitã humanã tam cõtemplatiuã q̃ actiuã.

¶ Quod dona ſint virtutes videtur.

¶ Prima queſtio.

Arca primũ articulũ queritur vtrũ dona ſint virtutes. probatur q̃ ſic: primo auctoritatibus. ſecũdo rationib⁹. auctoritatibus ſic. Ambroſius dicit

Aſſ q̃ ſic.

ciuitas dei illa hyeruſalẽ celeſtis nõ meatu alicuius fluuij terreſtis abluitur. ſed ex vite fonte procedens ſpiritusſanctus cuius nos breui faciamus hauſtu in illis celeſtibus ſpiritibus. videl̃ redundãtius effluere plene ſeptẽ virtutũ ſpiritualiũ. ſecunda meatu. et ſic ambroſius vocat ſeptẽ dona ſeptẽ virtutes ſpirituales.

Scõo per gregoriũ.

Jtẽ gregorius ſuper iob in principio. cũ ſpũſſanctus mentẽ fecundat plenitudo ſeptẽ ſpũaliũ virtutũ itrat

Tertio rõe

Jdem probat̃ rationibus. quia ☧tus eſt habitus mẽtis bene cõſtitute: ſed ſeptẽ dona ſunt huiuſmodi habitus: ergo dona ſunt virtutes: per locũ a diffinitione

Scõa rõ.

Jtẽ virtus eſt habitus ĩmediate cõſiſtẽs quo ad nos ſed ſeptem dona ſunt huiuſmodi habitus: ergo ſeptẽ

Tertia.

dona ſunt virtutes. Jtem. auguſtinus dicit virtus eſt bona qualitas mentis qua bene viuit̃. qua nemo male vtitur quã deus in nobis ſine nobis operat̃: ſed talia ſunt dona ſpiritusſancti: ergo dona ſunt virtutes.

Jtẽ. timere deũ modo debito eſt meritorũ. vnde eccleſiaſticus. nichil melius q̃ timere deum. Preterea. niſi eſſet meritorũ mõ eſſet in ꝓcepto: ergo timor dei eſt virtus cũ eius motus ſit meritorius vite eterne. Forte dicit q̃ timor dei nõ eſt virtus a deo q̃ eſt paſſio. Cõtra. ſpes ꝛ amor eodẽ mõ ſunt paſſiones ſicut timor dei procedit ex cõſideratione potentie dei: ita ſpes a conſideratione largitatis dei. et amor a conſideratione bonitatis dei: ergo ſi timor non eſt virtus eſt paſſio: eadem ratione nec ſpes nec amor

Quarta. Quinta.

Euaſio. ☞ hanc af.

eruntvirtutes cuius ſint paſſiones. Ad hoc dicunt q̃dã q̃ tria dona pertinẽtia ad affectũ ſunt virtutes. ſ. timor pietas: fortitudo. Quattuor aũt pertinẽtia ad intellectũ non ſũt virtutes. ſ. ſcientia: conſiliũ: intellectus: ꝛ ſapientia. Sed contra. habitus regitiuus virtutũ cardinaliũ eſt virtus cardinalis. ſ. prudentia. ergo eadẽ ratione habitus regitiu⁹ virtutũ ſpiritualiũ eſt virtus ſpecialis. vt ſcientia que regit pietatẽ: ꝛ cõſiliũ que regit fortitudinẽ. Preterea. melior ẽ cõtẽplatiua q̃ actiua et magis grata deo. ſed opera actiue ſunt meritoria vite eterne. ergo opera vite cõtẽplatie ſunt meritoria vite eterne: ḡ ſapientia et intellectus ſunt habitus: quorũ opera ſunt meritoria vite eterne. ḡ ſapia ꝛ itellect⁹ ſũt virtutes. ḡ q̃ttuor dõa pertinẽtia ad itellectũ ſũt ☧tutes: ꝛ ſic oĩa dona ſunt virtutes. Sed contra. ſeptẽ dona diſtinguũtur a virtutib⁹ in matheo. Jtem. gregorius diſtinguit illa a virtutibus theolo. et a virtutibus cardinalibus in principio iob. dicens q̃ per ſeptẽ filios iob: intelligũtur ſeptẽ dona. per tres filias virtutes theolo. ſ. fides: ſpes: caritas. per quattuor angulos domus. quattuor cardinales ☧tutes. et ita ſeptẽ dona nõ ſũt virtutes theologice: nec virtutes cardinales. ergo ſeptẽ donanon ſunt virtutes. Jtem. ariſto. dicit q̃ virtus et ſcientia

Opinio aliquorum.

☞ hanc af.

☞ hoc af.

Secundo.

Tertio.

ſunt duo genera contenta ſub prima ſpecie qualitat̃ ergo nulla ſcientia ẽ virtus. et nulla virtus eſt ſcientia. ergo ſcientia donũ non ẽ virtus. pari ratione nec conſiliũ neq; ſapientia nec intellectus. q̃ iſta conſiſtũt in ſpeculatione. et ita ſunt in ſpeculo intellectus et non ſunt in practico. ergo non ſunt virtutes: ſed potius ſcientie. quoniã in intellectu ſpeculatiuo ſũt ſcientie. in practico ſunt virtutes tm̃. Solutio. dicimus q̃ oĩa ſeptem dona ſpiritusſancti ſũt virtutes rationib⁹ dictis in opponẽdo. Ad primo ergo obiectũ dicim⁹ q̃ ſeptem dona diſtinguunt̃ a virtutibus q̃ enumerãtur in matheo. ſed non ab oĩb⁹. et ideo non ſequitur q̃ non ſũt virtutes: ſed ſequitur q̃ non ſint ille virtutes a quibus diſtinguũtur. Ad ſecundo obiectũ dicimus q̃ hec ẽ falſa. Omnes ☧tutes ſunt cardinales vt theologice. ſecundũ q̃ theologice dicũtur ſtricte tm̃ ille tres. ſpes: fides: caritas. ſunt tm̃ virtutes ſpirituales que nõ ſunt ille tres: nec ſunt virtutes cardinaliũ ſecundũ rationẽ: ſunt tm̃ ſecunduz eſſẽtiã eedẽ cũ cardinalibus: vt poſt dicetur. Ad tertio obiectũ dicim⁹ q̃ ꝓprie loquendo nulla ſcientia ẽ virtus. cognitio enim faciendorum et ſcientia que eſt cognitio non eſt virtus: ſed electio faciendorũ virtus ẽ donũ. ergo ſcientia non ẽ cognitio faciẽdorum: ſed electio faciẽdorum que imperat vt fiãt que per ſcientiã ratio diſcernit eſſe facienda. vnde propter nimiã affinitatem que eſt illius cognitionis ad illã electionem. illud donũ ſcientia nominatur. Qualiter aũt reſpondendum ſit ad vltimo obiectũ inferius patebit: quãdo agemus de ſapientia et intellectu quevidentur eſſe in ſpecula

Ad primũ.

Ad ſcõm.

Ad tertiũ.

Donũ ſcientie q̃re nominatur.

Ad vltimũ dicem⁹ poſt

tione.scientia vero et consilium potius consistunt in
Alia opio. operatione: quia imperant faciēda. Alior ē opinio
q̄ nullū donū est virtus:sed dona sunt abilitationes
virtutū.per dona enim virtutes expediunt facillime
suos actus.vnde glo.que dicit super matheū. q̄ per
dona venitur ad virtutes.secundum eos sic est expo-
nenda.per dona venitur ad virtutes.i. ad merita vir
tutū.s.ad bona opera quibus peruenitur ad beatitu
dines: igitur secundū eos dona sunt effectus virtutū
et sunt a virtutibus sicut et opera bona. et ideo vi-
cūtur dona. ne videātur esse a libero arbitrio p̄ hoc
Ꝓ hanc ar. q̄ sunt a virtutibus sicut et opera. Sed q̄ hec opio
nulla sit multipliciter ostēditur. primo: quia si dona
sunt effectus virtutū immediate:ergo quelibet virt⁹
potens est producere ex se aliquod bonū:ergo quot
sunt virtutes tot sūt dona:sed multo plures sunt vir
Secundo. tutes q̄ septē:ergo multoplura dona q̄ septē. Item
dona sunt a virtutibus: ergo nō sunt imediate a spi-
ritusancto.sed virtutes sunt immediate a spiritusan-
cto: ergo virtutes potius debēt dici dona spūssancti
Tertio. q̄ illa dona que sunt ab eis. Itē. virt⁹ est q̄ suū subie-
ctum bonū facit.et opus eius bene reddit:vt virtus
oculi et virtus equi: ergo similiter virtus anime est
que bonā animā facit.et opus eius bene reddit. sed
quodlibet septē donorū animā bonā facit ꝛ op⁹ eius
Quarto. bene reddit cū abilitet eā ad bonū operandum:ergo
qlibet donū est ℞tus. Itē. ℞tus est habit⁹.habitus
aūt nichil aliud est q̄ abilitas:ergo si virtus generat
donū vna abilitas generat aliā abilitatē.et sic secūda
tertiā eadē ratione sic in infinitū. ꝛ ita in infinitū erūt
Quinto. dona. Itē si virtus abilitat ad bona opera:ergo per-
fecta virtus perfecte abilitat: et quanto est intensior
virtus tanto magis abilitat: ergo vna virtus magis
abilitat ad opa q̄ alia.hoc est maior sua intensiōe: q̄
hoc nō est per abilitatē aliā a virtute. Propt̄ has ra
Solutio. tiones videtur nobis nō esse cōsentiendū prime opio
ni. magister symō tornacēsis dicebat q̄ dōa nec erāt
virtutes nec effectus virtutū:sed seminaria virtutum
ponebat enī q̄ remissio peccati precedit infusionem
virtutis.illius autē remissionis ponebat causā septē
dona que mundant animā a contagio peccati. et ita
sanctificant ac perfecte preparant eam ad susciptēdas
Ꝓ hanc ar. virtutes.et propter hoc et dona et sanctificatiōes di-
cuntur a sanctis. Sed cōtra. virtus secundū se potēs
est expellere quodlibet vicium sine adiutorio alterius
ergo non indiget aliqua alia causa prius mundante.
Secundo. et ita illa septē dona superfluunt. Itē. nichil cōtraria
tur peccato proprie et per se nisi virtus:sed septē do-
na contrariant proprie et per se peccato. quia per se
mundant animā a peccatis vt ipsi dicunt: ergo dona
sunt virtutes.contra hanc opinionē sunt omnes pre-
dicte rationes que probant dona esse virtutes.propt̄
Ultia reso- hoc nobis videtur omia dona esse septem virtutes.
lutio docto
ris.

De numero donorum.

Secunda questio huius capituli.

Af q̄ sint plura. QUeritur de numero donorū. videl enī q̄ plura sint dona q̄ septē. dicit enī beatus iacob⁹ Omne datū optimū et omne donū. ꝛc. ergo omēs virtutes sunt dona spiritussancti. sed plures sunt virtutes q̄
Secundo. septem.ergo plura dona q̄ septem. Item. iuxta vnā virtutē cardinalem que est fortitudo sumitur vnum donū scz donum fortitudinis.ergo pari ratione iuxta alias tres sumuntur alia tria.s.donū iusticie: donum

tēperantie:donū prudentie.et ita erūt decē dona ad
minus. Itez. timor de penis:i. dolor de peccatis sūt Tertio.
due passiones vtiles.et vna ē donū spiritussctī. scz ti-
mor.ergo pari ratione.et alia erit donū.scz dolor de
peccatis. Item. alia dona a timore cōbinant̄ vt sapien Quarto.
tia:intellectus:consiliū: fortitudo:scientia:pietas.q̄
pari ratione timor cōbinabit̄ alij dono. et ita ad mi-
nus erunt octo dona. Solutio. sicut supra monstratū Solutio.
est septē dona sufficiunt ad regnū vite spiritualis.tā i
operibus actiue:q̄ in operibus cōtēplatiue. Ad pri- Ad primū
mū ergo obiectū dicimus q̄ reuera omnes virtutes
sunt dona spiritussancti.sed ista septem dicuntur dona
per quādam appropriatez.quia propter prerogati
uam quā habent mundandi animā.primo et princi-
paliter a septē capitalibus vicijs dicuntur specialiter Sufficiētia
dona. Timor enim per hoc q̄ humiliat expellit sup- donorū.
biam.pietas autē per hoc q̄ gaudet honorare proxi
mum expellit inuidiā.scientia qua cognoscim⁹ proxi
mos esse filios dei vel posse eē de facili expellit iram.
fortitudo que impedimēta mundi excludit: expellit
accidiā.consiliū quod docet nos mercari eterna p̄ tē
poralibus remouet auariciā.intellectus per quē de
lectamur in bonis spiritualibus excludit gulā.sapiē
tia qua pure delectamur in deo et in qua est sūma de
lectatio spiritualis excludit luxuriā: in qua ē summa
delectatio carnalis. que sicut dicit gregor⁹. gustato
spiritu desipit omnis caro. Et alia ē ratio propt̄ quā differētia
illa septē dona dicuntur dona spiritussancti. s. q̄ faci- tutū et do-
unt hoīes spirituales.politice enī virtutes bene ope norum.
rari faciunt ex suppositione preceptorū iuris natura
lis et propter hoc dicūtur aliquādo naturales virtu
tes.et angulis domus cōparant̄ in iob. ideo q̄ sicut
fortitudo domus consistit in angulis. ita fūdamētuz Adaptatio
virtutū consistit in quattuor virtutibus politicis ra-
tiones suas sumentibus a iure naturali.septem autē
dona spiritussācti faciūt bene operari per suppositio
nem spiritualium rationū fidei.verbi gra.prudentia
politica dicit. non eē iniuriandū proximo per hoc q̄
supponit nullū debere facere qđ sibi non vult fieri.
scientia autem donū dictat non eē iniuriandū proxio
quia filius dei est:et non eē trascendū proximo.quo-
niā qui trascitur proxio:reus erit iudicio.q̄ frater ē
et coheres hui⁹.quia ergo ille septē virtutes ex spi- q̄re appel-
ritualibus virtutibus mouent ad operationē:meri- lant dona
to virtutes spirituales et dona spiritussancti appellā spūssancti.
tur specialiter. Ad secundo obiectum dicim⁹ q̄ sicut Ad scōm
iuxta fortitudinē cardinalē est donū fortitudis parū
differens ab illa.sic iuxta prudentiam est donū scientie
et iuxta iusticiā est donū pietatis.temperātia vero re
ducitur ad timorē dñi. q̄ timor dñi tēperat incētiuū Tēperātia
carnis.vñ in psalmo.cōfige timore tuo carnes meas et timor.
et propter hoc non oportuit distīgui istō donū iuxta
tēperātiā cardinalē. Ad tertiū dicim⁹ q̄ nō est simile Ad tertiū.
de dolore et timore.timor eī specialiter expellit vnū
de vicijs capitalibus.s.superbiā. sed dolor nullū vi-
cium expellit:sed satisfactorius est pro petis iam di-
missis.vt patet in questione de iustificatione impij.
Ad vltimū dicimus q̄ timor non obuiatur alij dono Ad vltimū
propter duas causas. Prima est:quia duo dona cō- Prima cā
binantur ideo quia vnū est causa alterius.intellectus
enī quo intelligimus spiritualia bona quibus deus
replet sanctos et sibi assimilat:ducit nos ad delectan-
dū in suauitate dei vt experimēto cognoscamus sua-
uitatem dei:que cognitio est sapientia, et intellectus

generat sapientiã.et ideo cõbinatur ei.similiter cõsiliũ quo pensat homo q̃ nõ sũt cõdigne passiones. ꝛc. est generatiuũ et regitiuũ fortitudinis et pietatis. timor autẽ dñi regitur immediate a tribus virtutibus theologicis. qui enĩ vere credit sperat ac diligit de necessitate timet offendere ipsum et separari ab eo et ideo nõ habet cõparẽ.nõ enĩ oportet ipsũ regi nisi a fide.spe caritate. cũ nõ habeat circũstantias alteri⁹ difficultatis. Secunda ratio est quia sicut dicit ecclesiasticus.xxv.timor dñi super omnia se supponit vel sup sapientiã.quãto enĩ aliquis magis gustat delectationem dei tanto magis timet separari ab eo.vnde semper timor quasi superposit⁹ cõprimit et tenet alia dona.quia ergo est sup alia dona per se positus est. nec habet cõparẽ. Sed videt posse probari q̃ paucioza sunt dona q̃ septẽ.quoniã dilectio qua diligit deus ꝛ qua diligunt homines est vnica virtus: ergo a simili est vnica virtus qua cognoscit deus et qua cognoscũtur homẽs siue humana.sed cognitio qua cognoscit deus est sapiẽtia. cognitio qua cognoscunt homines siue humana est sciẽtia.et talis cognitio est donũ: ergo idem donũ est sapientia et scientia. et ita paucioza sunt dona q̃ septẽ. Jtẽ origen.dicit sup cantica q̃ idẽ est diligere deũ et diligere bona:ergo eiusdẽ virtutis est diligere bona spiritualia. scz virtutes et diligere deũ:ergo eadẽ ratione eiusdẽ virtutis est cognoscere deũ et cognoscere bona.et ita eadẽ virtus est sapientia et intellectus.et ita idẽ donũ. et ita paucioza sunt dona q̃ septẽ. Solutio. Ad primũ dicimus q̃ non est simile de amore et cognitione.quoniam amor voluntas ẽ sũmi boni.amor ei quo diligim⁹ deũ est volũtas qua volum⁹ ei sũmũ bonũ qđ hz p naturã. amor aũt quo diligim⁹ proxim⁹ est volũtas qua volumus ei sũmũ bonũ per gratiã.quia ergo idẽ est secundũ se voluntas in dilectione proximi et dei.ideo eadẽ est virtus dilectio dei ꝛ dilectio proximi.sed aliud est cognitio in deo.et aliũ est cognitio in primo.ꝛ iõ nõ est sic̃ in dilectione et cognitione vt dictum est in questione de caritate. Ad secundo obiectũ similiter dicimus q̃ non est simile. quoniã virtutes diligere est velle eis frui deo.et ideo dicit augustin⁹ q̃ idẽ est diligere deũ et diligere virtutes. quoniã idẽ est volitũ in dilectione dei et in dilectione proximi: sed nõ est idẽ cognitũ in cognitione dei.et cognitione virtutũ.ideo pz q̃ nõ valet vltima argumentatio.

¶ De differentia donorum ad virtutes.
¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur de differentia donorũ ad virtutes cardinales super illud mathei: ibat iesus docens ꝛ predicans.dicit glo.docens naturales virtutes ꝛ predicans regnũ celorũ et alia spiritualia dona circa que cõsistunt spũales virtutes: ergo virtutes cardinales siue politice non sunt dona spũssancti. Jtẽ.super illũ locũ mathei vbi loquit̃ de centurione et seruis ei⁹:dicit glo. q̃ per seruos centuriõis intelligunt virtutes naturales quarum copiã afferunt multi venientes ad christũ:ergo multi habent virtutes cardinales ãteq̃ veniant ad christũ:ergo anteq̃ habeãt virtutes spũales: ergo virtutes cardinales nõ sunt virtutes spũales:ergo nõ sunt dona. Jtẽ in principio iob dicit gregorius q̃ per angulos domus intelligunt̃ cardinales virtutes. quia sunt quasi sustẽtamentũ spũalis dom⁹ per filios intelliguntur dona spũssancti.sed anguli nõ sunt filij.ergo virtutes cardinales nõ sunt dona. Jtẽ. virtutes cardinales sunt habitus acquisiti per frequenter bonum agere. dona aũt sunt habitus infusi a spiritussancto.ergo non sunt idem. Sed queritur sicut supra dictũ est septem dona sufficiunt ad regimen totius vite humane.tam actiue q̃ contẽplatiue. ꝯ si virtutes cardinales non sũt idem quod dona supfluunt quantum ad regimẽ vite humane.sed nõ superfluunt.ergo sũt idem quod dona. q̃ aũt non superfluant patet per hoc qđ dicitur in libro sapientie. Sapientia docet prudentiã:prudentia sobrietatẽ et virtutem.i.fortitudinem quibus nichil melius est in vita Jtem.si non sũt idem virtutes cardinales et dona in essentia.ergo fortitudo donũ in essẽtia differt a fortitudine cardinali. Forte dicet q̃ reuera differt essentialiter.qm̃ fortitudo donũ consistit in aduersor tolerãtia fortitudo virtus in aggressione arduor:sed hoc nichil est.quia fortitudo virtus non solũ cõsistit in patientia:sed etiã in aggressione.vnde magnificentia est eius vna species vt dicit tullius:idem dicit beat⁹ gregorius de bono fortitudinis.s.quod consistit et in patiendo ꝛ in aggrediendo. Solutio. dicimus q̃ in viro iusto idẽ sunt in essentia virtutes cardinales ꝛ dona spiritussancti sed differunt rõe.differũt ei officio ꝛ statu.vnde sicut ratio superior et ratio inferior idẽ sunt in essentia.sed differunt officio:sicut dicit augustinus sic dona spiritussancti et virtutes cardinales idem sunt essentia.sed differũt causa officio et statu.cã differunt quia virtutes cardinales vt dictũ est mouent ad opera ex rationibus sumptis a iure naturali.dona vero ex rationibus fidei que spirituales sunt. Officio autẽ et statu differũt.quia virtutes cardinales attendũtur operibus exterioribus secundũ q̃ per opera exteriora pugnant contra vicia.dona vero dicuntur eadẽ virtutes maxime secũdũ q̃ sunt in actibus interioribus quibus iam sũt in ipso actu vincendi.ꝯ secundũ primũ statũ dicuntur virtutes politice.secũdũ 3m statũ dicũtur virtutes purgatiue.dona ꝯ ille dicunt eadẽ virtutes secundũ q̃ sunt purgatorie. Unde vocantur sanctificationes animarũ:et ita eadẽ sũt in essẽtia virtutes cardinales cũ donis.excepta tẽperantia:que non est idẽ cũ aliquo dono.sed reducitur ad donũ aliqđ.s.donum timoris. Per hãc distinctionẽ patet solutio ad oĩa preobiecta. virtutes igitur cardinales significant per angulos.qm̃ vtuntur rationibus sumptis a iure naturali:et in hoc sunt quasi fũdamentũ totius fabrice spiritualis.dona aũt dicunt filij:qr vtunt rationib⁹ fidei.per quas sumus filij dei. Unde per fortitudinis donũ dulciter toleramus:sed per fortitudinẽ virtutẽ politicã viriliter tantũ.dona ꝯ dicuntur virtutes secundum statũ in quo sũt purgatorie. virtutes enĩ animi iã purgati sunt eadẽ virtutes secũdũ statũ qui est post consũmatã de vicijs victoriã:qm̃ purgata anima perfecte quiescit in amplexus sponsi. vñ dicit origen. q̃ salomon docet in prouerbijs virtutes politicas: ĩ eccle.purgatorias.in canticis virtutes animi iã purgati. Cõtra hanc solutionẽ obicitur. quicquid per se se habz ad aliquid.q̃diu erit se habebit ad illd̃:sz virtutes per se se habẽt ad opera.qđ patere potest per hoc q̃ in diffinitione virtutis ponũtur opera cũ dicit̃ virtus est bona qualitas mentis qua ratione viuim⁹ ergo virtutes q̃diu sunt se habent ad opera.ergo cũ maneant ĩ essentia sua: qm̃ sunt purgatorie vel animi purgati semper se habent ad opera.ergo per opera

Scda cã.
Jterũ aĩ q̃ sint paucioza q̃ septẽ.
Secundo.
Solutõ ad primum.
Ad scõm.
Augustin⁹
Tertio.
Gregorius
Aĩ q̃ dñt.
Glosa.
Secundo.
Glosa.
Quarto.
In oppom
Secundo.
Euasio.
Tullius.
Gregorius
Solutio.
Rõ supior et inferior.
Dñt ĩ tribus.
Causa
Officio et statu.
Origen.
Sctificationes aiarũ.
per hoc ad omẽs rões factas.
q̃re significant per angulos.
q̃re dicunt filij.
Ꝯ hanc aĩ.

Secundo. non differunt a virtutibus politicis. Jtē. virtus p se se habet ad opera: ergo virtus maior magis se habz ad opera: ergo virtus purgatoria vel purgati animi se habet ad opera magis ꝙ virtus politica. quia virtus purgatoria vel purgati animi maior est ꝙ ẋtus politica: ergo virtꝰ politica nō differt per opera a donis. quod est cōtra predicta. Sed cōtra hoc obiicitur

In oppoᵐ opera volūtaria nō habēt causā necessariā. sed opera virtutū sunt opera voluntaria: ergo nō habent causā necessariā. virtus est causa necessaria operū: ergo virtus nō per se habet ad opera. Solutio. reuera virtutes politice differunt a donis per opera exteriora. qm̄

Solutio. in statu in quo sunt politice nō exercent nisi opera exteriora. quoniā homo qui habet solūmodo virtutes politicas nondum gustauit dulcedinem dei. vnde nō est reuocatus adhuc ad meritoria. et ideo occupatur adhuc circa opera exteriora. quando autem peruenit homo ad virtutes purgatorias aliquantulum sentit de dulcedine dei: ⁊ sic aliquantum reuocatur ad meritoria. cum autē venerit ad virtutes animi tam purgati tunc perfecte sentit dulcedine dei: et dicit. rēnuit consolari anima mea. ⁊ itē. laui pedes meos. quomō

Ad primū inquinabo eos. Ad primo igit̄ obiectū dicimus ꝙ reuera virtus que per se se habet ad aliqd ꝙdiu est se habet ad istud. vnde virtutes cardinales. et in statu politico et in statu purgatorio et in statu purgati animi se habent ad opera bona. sed tamen minus exercent illa in statu purgatorio vel purgati animi. quoniam tunc magis reuocat̄ homo ad interiora vbi habet maiores delicias. Ad secūdo obiectū dicimus ꝙ

Ad secōm reuera in statu purgatorio vel purgati animi. magis se habz homo ad opera. vno modo scz cū hac suppletiōe. scz si se intromitteret de talibus alia de causa vl̄ precepto dei vel alia manifesta vtilitate proximi. qz magis habet devnctione que docet omnia. substātialiter autē et quantū in se est. in tali statu minus se habet ad opera exteriora. quoniā maiora habet ad opa interiora quantū in se est ꝙ ad exteriora: ergo quāto maiores virtutes habet homo tanto magis se habet quantū in se est: et simpliciter ad opera exteriora. virtus enim licz se habeat ad opera exteriora. tamen non per modū nature. sed per modū voluntarium se habet ad illa. nulla autē causa voluntaria est necessaria. et ideo nō est necessariū ꝙ si maior est virtus magis se habet ad opera exteriora. licet per se suo modo se habeat ad illa. sed quia mō voluntario se habet ad illa minus. se habet ad illa vbi volūtas minus trahitur: ⁊ ideo minus se habet ad illa in statu purgatorio vel purgati animi ꝙ in statu politico. sed in effectibus virtutis quos ex se producit per modū nature non per modū voluntariū. bene tenet. ꝙ si maior est virtus maior talis effectus: vt ẋtus per se p modum nature sue facit dignū vita eterna et mundat a pctis vnde bene sequitur ꝙ si maior est virtus facit magis dignū et magis mundat a pctis. si inueniat peccata a quibus mūdet. qm̄ igit̄ virtus erit in sua pfectione vltima scz in patria nullo mō se habebit ad opera exteriora quantum erit de statu. quia in illo statu nō erit aliqua vtilitas operū exteriorū. tamē quantū in se est non habito respectu ad illū statū se habebit ad opera exteriora. quia si expediret optime opa exteriora exerceret: vt patet in angelis qui mittunt̄ ad hoies.

¶ Qualiter differunt dona a virtutib⁹ theologicis. ¶ Aliud capitulum.

¶ Jso quomodo differūt dona a virtutibus politicis. dicendū est qualiter differūt a virtutibus theologicis. scz fide spe caritate. in principio iob dicitur ꝙ septē filij iob faciebāt cōuiuia vnusquisqz in domo sua et vocabant tres sorores suas: vnusquisqz ad

Expō dicti iob. conuiuiū suum. in die suo. tres iste sorores sunt fides spes caritas vt dicit gregorius. Sed contra regulare est ꝙ ditior et potentior inuitet minus diuitē et potentē minus ad cōuiuiū suū et non econuerso. scz fides spes caritas sūt ditiores et magis abundantes in deliciis spiritualib⁹ siue deliciis ꝙ septē dona. ergo potius inuitāt dona ꝙ econuerso. ꝙ autē magis abūdāt fides: spes: caritas: deliciis spiritualibus. probatur

Ꝓ dictū gregorij aī. Ꝓbatio minoris. per hoc qz coniunctissime sūt fonti deliciarū. s. deo. per eas enim mouet anima directe in deū. ¶ Preterea in euāgelio dicitur Amice accōmoda michi tres panes quia amicꝰ meus venit de via et non habeo qđ ponā ante illū. verba sunt sine desis: siue intellectus superioris cuiꝰ est prouidere cibuz in domo aīe loquētis qui solus est verus amicus noster. Est ergo sensus. o criste accōmoda michi tres panes. s. fidē spem caritatem. que reficiūt animā spiritualiter. quia amicꝰ meꝰ scilicet amicus humanus venit de via. id est de laboriosa actione mundi et non habet quid manducet. in mundo enim non sunt spirituales delicie: sed pressure tantū. propter quod sepissime mundꝰ dicitur desertum i sacra scriptura. qz igitur fides: spes: caritas: dicunt̄ panes. antonomatice: non indigent deliciis donorū: sed potius econuerso. ergo non debent vocari a donis ad cōuiuiū. sed econuerso. Jtem vnūquodqz donum habet proprium opus distinctum ab oībus aliorum donorū. similiter et quelibet virtus. ꝙ quodlibet donuz et quelibet virtus habet suū proprium cōuiuiū cui non coīcat aliqđ donū: aut aliqua virtꝰ. ergo nō pñt fides spes caritas cū quolz dono cōuiuari et ita nichil est quod dicit gregorius ꝙ dona vocant virtutes ad cōuiuiū suū. Jtem. vnusquisqz filiorū vocat in domo propria tam fratres ꝙ sorores. queritur quid vocetur domus. constat ꝙ opus non dicitur domus ibi: qz est conuiuiū. quia conuiuiū per quod opꝰ intelligitur non est domus neqz potentie aie possunt dici domus. quoniā sic non habent dona nisi tres domos cū nō sint nisi tres potentie: et ita non quodlibet donū in sua domo propria faceret conuiuiū. Reuera magis abundāt deliciis spiritualibus virtutes theologice ꝙ dona: salua excellentia doni: quod ē sapientia. vnde dicimus ꝙ dona non vocant virtutes theologicas ad cōuiuiū suū per modū impij: sed per modum supplicationis. quia virtutes theologice cōdiūt dona sapore celesti. virtutes aūt theologice non vocant dona ad sua conuiuia: quia dona non possūt ascēdere ad illas. sicut enim dicit boetius. Quicquid enī potest vis inferior. potest vis superior et non econuerso. et ita quācunqz materiā potens est agere donum inferius. potens est superius. et non econuerso. Virtutes autem theologice superiores sunt ad dona. fides enī spes caritas sua generalitate extendunt se ad omnia opera et ad omnes materias aliarū virtutum. verbi gratia. cum quis facit opera iusticie vl̄ fortitudinis. fides precucurrit et spes. fides enī credebat: et spes sperabat ꝙ talia opera acquirerentur. Caritas enim est velle omne bonum. nec non spirituale. et ita caritas est velle quelibet opera virtutuz inquantum sunt bona. et ideo fides: spes: caritas: de-

Quarto

Solutio.

Ẋtutes excedūt dōa.

lectantur cum oĩbus donis vel virtutibus: ⁊ ita cum eis conuiuãtur: nõ ecõuerso: ⁊ iõ donavocãt virtutes istas ad sua cõuiuia potius q̃ ecõuerso. imperãt etiã virtutes theologice oĩbus donis vel virtutibus alijs imperando delectanꝫ et cũ eis cõuiuanꝫ. cetera vero dona vel virtutes per alias cõnexiones quas habent inter se cõuiuantur mutuo secũ vel imperando vt prudentia que imperat alijs tribus. et timor que sollicitudine sua mouet oẽs. et tamẽ nullũ videtur esse conuiuiũ in timore: quia facit solicitũ. ſz reuera maximũ est in ipso cõuiuiũ. quia sicut dicit ecclesiastic⁹. timor dñi delectabit cor nõ tantũ propter hoc q̃ sollicitudine sua mouet aiam motibus aliarũ virtutũ. ſz qz animam ordinat ⁊ ponit in loco suo sicut ⁊ alie virtutes. quelibet aũt res habet quietẽ in loco suo et delectationem. ſcz q̃ capax est delectatiõis. per hoc patet solutio. Ad primũ. Ad primo obiectũ. Ad secundũ dicim⁹ q̃ nullum donũ habet aliquod opus propriũ quod non cõmunicet ad virtutes que sunt ita gñales. et licet que dã dona habeant proprias operatiões respectu aliorum. tamẽ propter cõnexionẽ quã habẽt sibi mutuo cõicãtur vt donũ fortitudis vetat pietatẽ ne excedat vel parcendo vel trascendo in vsu patientie. eodẽmõ intellige de alijs. Ad tertiũ. Ad tertiũ dicimus q̃ domus donorum nõ sunt potentie vel actus: sed habitus naturales. vt mãsuetudo q̃ est virtus infusa. sita est q̃si ĩ domo sua in naturali mansuetudine: qua quilibet dicit naturaliter mansuetus. eodẽmodo fides sita est ĩ habitu naturali cognoscendi deũ per speculum creaturarũ. sicut enĩ homo nõ tñ creatus est potẽs ratiocinari. sed etiã abilis ad rõcinandũ. i. nõ tñ rationalis sed rationabilis. ita nõ tantũ creatus est potens recipere virtutes. sed etiam abilis ad recipiendum illas eodẽmodo intellige de oĩb⁹ donis ⁊ virtutib⁹. vnde p pheta dicit de lucifero. tu plenus sapiẽtia: in delicijs paradisi fuisti. delectabatur enim lucifer in deo et in donis sibi a deo collatis. nõ per modũ gratie sed per modum nature.

Quõ cõuiuanꝫ iter se

¶ De donis singulis et primo de timore.

¶ Aliud capitulum.

DIcto de essentia et numero donorũ et differentia ipsorum ad virtutes. dicendũ est de singulis donis: et primo de timore. quonã licet timor sit vltimum donũ dignitate. tamen primũ est naturali ordinatione ascendendi vt postea patebit. Ad sequẽtium euidentiã. notãdum q̃ sex sunt timores scz naturalis mundanus: humanus: seruilis: initialis: filialis. Timor naturalis est q̃ qs timet mortẽ siue horribile. ſz ante deliberationẽ rationis quomõ christus mortem timuit. vnde in euangelio. cepit ihesus pauere ⁊ tedere. iste timor nõ est vitiosus. quia non ex libero arbitrio. Timor human⁹ est quo quis timet pelli sue ex deliberatione rationis. ⁊ iste potest esse peccatũ mortale vel veniale. potest etiã nõ esse peccatũ. mortale est si procedat ex amore presentis vite: si eo magis diligitur vita presens q̃ deus venale est. quo nimis diligitur vita presens tamẽ citra deũ. tunc autẽ nõ est peccatũ: quãdo est ex amore hui⁹ vite qui nõ est peccatum quo diligit homo vitã suã. tãtũ ad conseruationẽ ex deliberatione rationis. quod bonũ est et cõsonũ nature. quia ergo omnis timor humanus generatur ex opposito amore. qualis est amor talis est timor procedens ex eo. Timor mundan⁹ est quo quis timet amissionẽ tẽporaliũ ⁊ potest esse pctũ mortale vel veniale: vel non esse peccatum. sicut amor diuitiarum. ex quo est tñ sicut amor mundi frequenti⁹ sumitur in malo. ita timor mundanus et timor humanus frequentius sonat in vitium. vnde prohibetur a domino in euangelio. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Timor seruilis est in quo quis timet penã gehenne principaliter. Initialis timor est quo quis timet peccare partiz propter penã partim propt̃ amorem dei siue amorem iusticie. quo etiam timeꝫ gehẽna non propter se principaliter. sed propter hoc ne offendatur deus. vel ne homo separeꝫ a deo. vñ timor initialis habet duos oculos. vnũ ad gehẽnã aliũ ad offensam ex amore. Timor filialis est quo quis solo intuitu amoris timet offendere deũ vl̃ separari ab eo ipso. Primus timor nec ẽ a spiritusãcto per modũ gratie nec est contra spiritũ sanctũ. tñ est cum spũsancto vt patet in christo. Secundus et tertius prout sonant in vitiũ. nec sunt a spiritusancto: nec sunt cũ spiritu sancato. Quartus est a spiritu sancto: sed non est causa spiritusſãcti. Similiter prim⁹ q̃nqz cum caritate: sed non est ad caritatẽ. secũdus et tertius nec cum caritate nec ad caritatem. quartus non ẽ cũ caritate: sed ad caritatẽ. Quint⁹ et sext⁹ semper cũ caritate et ab ea. de primis ergo tribus quia nõ sunt dona spiritussancti dimittendũ. Dicitur magis de alijs trib⁹: et primo de seruili hoc ordine. primo de essentia eius et quomodo sit donũ spiritussancti et in quo differat ab initiali. secundo de eius vsu pricipali et primo. tertio de operibus exterioꝛib⁹ que procedũt ex timore seruili. quarto de annexis illius. quinto et vltimo de secundis effectibus: quos habet aia. Q̃ timor seruilis sit donũ spiritussancti patet per hoc qz super istud ad rationes nõ accepistis iterũ spiritum seruitutis in timore. vbi dicit augusti. Idẽ est species vtriusqz timoris: sed constat q̃ timor filialis est donum spiritus sancti. ergo timor seruilis est donũ spiritusſãcti. Contra. quilibet timet naturaliter penã: ergo timere penam est motus naturalis timoris: ergo timere maximã pẽnã est motus timoris naturalis. ergo timere gehennã est mot⁹ timoris naturalis. ergo timor seruilis est timor naturalis. non est ergo donũ spiritussancti. Item. duo sunt fines bonarũ actionũ. ſcz vitatio incõmodi et adeptio cõmodi. ergo sicut habem⁹ vnum donũ quo abstinemus a peccatis pro vitãdo ĩ cõmodo tẽporali. ita debemus haberevnũ donũ quo abstineamus a peccatis: pro habendo cõmodo temporali quod patet esse falsum. Item. indirecte timor seruilis non potest cũ spiritusãcto. ergo timor seruilis est oppositus spũi sãcto: sed oppositũ nõ est a suo opposito. ergo timor seruilis nõ est a spiritusancto. Solutio. q̃dã timor gehẽne est naturalis: vt ille quo sensu vel imaginatiõe recolente cũ estimatione siue deliberatione rationis timetur gehẽna. sic timẽt penas gehenne illi qui eas sentiũt vel senserũt. vnde in libro sapientie dicitur q̃ impij timebant timore horribili. Timor aũt seruilis est de eisdẽ penis nullo sẽsu preuio vel imaginatione. sed sola fide informi qua creditur deus puniturus peccata penis eternis. de iusticia. ex hoc ꝑz q̃ hec argumẽtatio nõ valet Timor seruilis ẽ timere gehẽnã. timor naturalis ẽ timere gehẽnã. ⁊ timor seruilis ẽ timor naturalis: qz procedit ex ĩdefinitꝫ. qz igr̃ timor seruilis ẽ ex fide informi. iõ est donum spiritussĉti: ⁊ est vtilissimus ad caritatem et quasi medicina et quasi habitus abilitans homi-

Notandũ. Timor naturalis.

Timor humanus.

Timor mundanus.

Ad primũ. Ad secom.

Ad tertiũ.

Timor seruilis.

Timor initialis.

Duo oculi iritus.

Timor filialis.

De tribus vltimis.

Prima q̃o vtrũ timor seruilis sit donum.

Aĩ q̃ sic.

Augustin⁹

In oppo⁽m⁾

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad idem.

nem ad sanitatē spiritualem siue ad suscipiendā gratiam dū hominē humiliat et facit abstinere a peccat̄
Ad scdm Ad secundo obiectū dicimus q̄ nō est simile. q̄ pena debetur peccato mortali propte. et propter hoc est quoddā donū spirituale quo abstinet quis a peccato ad vitandū gehennā. sed bona temporalia nō debentur aliquibus bonis operibus. quia debent fieri tm̄ propter vitā eternā que est bonoꝝ operū. sicut gehē na malorū. vnde dns quasi tratus quādoq̄ dat tēpora et aliquando subtrahit iustis. et sic nō est aliqđ donum ad adēptionē boni temporalis.
Ad tertiū. Ad tertiū dicimus q̄ timor seruilis est a spiritusancto. nō vt cum illo sit. sed vt preparet etiā. dat enī spūssanctus hoc donum ad modū medici qui prius vtitur digestiuis
Exemplū a simili. ad preparandā naturā qua preparata dat laxatiua et euacuatiua. similiter spūssactus dat pr̄ timorē seruilem qui humiliat hoiem et facit māsuetū ꝛ hutusmodi. et tūc intrat spūssanctus cū gratia q̄ euacuat morbum et sanat. vnde licet timor seruilis non possit esse cū spiritusancto. non tm̄ opponitur vel cōtrariatur ei
Iterū aī. quia preparat ei ingressū in cor hominis. Sed adhuc obijcitur cōtra hoc. timor seruilis est eiusdē speciei specialissime cū timore initiali. sed timor initialis est cū spiritusancto: ergo et timor seruilis. sicut enī albedo nō excludit albedinē cū sint eiusdē speciei. sic nec timor seruilis excluditur adueniente in aīa caritate. vel timore initiali: ergo manet aduenīente caritate cū qua aduenit initialiter. et sic manet cū spūsancto.
Augustinꝰ Q̄ autē illi timores sint eiusdē speciei specialissime. patz. quia augustinus dicit in octauo libro de trinitate. q̄ volūtates diuerse sunt: q̄rū diuersa sunt volita et eedē quarū idē volitū: ergo pari ratiōe diuersi sūt timores quibus timenť diuersa. ꝛ idē quibus timeť
Euasio. idem. sed idem timeť timore seruili et initiali. scz pena eterna: ergo sunt idem timor in specie. Si dicit q̄ q̄uis idē timeať vtrobiq̄. tamen differūt. quia timore initiali nō timetur pena nisi propter aliud. Cōtra
ℨ hoc aī. hoc est: quia sicut volūtates non differūt nisi per primos fines ꝛ imediatos. ꝛ nō per fines vltimos. quia si sic essent oēs volūtates eiusdē speciei specialissime et similiter oēs ℣tutes. ita neq̄ timores differūt nisi per ea que timētur primo ꝛ imediate: ergo cū primo et imediate timeatur pena eterna timore initiali. nō erūt illi timores diuersi in specie: sed idem in specie
Secundo. Itē. timor initialis habet duos oculos. vnū ad penā quo cōicat timore seruili. aliū ad separationē quo cōmunicat cū filiali. sed propter hoc q̄ cōmunicat cū filialiuno oculo: est eiusdem speciei cū illo: ergo eadē ratione cū cōmunicet cū seruili vno oculo erit eiusdē speciei cū illo. et sic timor seruilis erit cū spūsancto. sicut ꝛ initialis. qđ patet esse falsū. quoniā beatus iob. dicit perfecta caritas foras mittit timorē. quod intel
Solutio. ligunt sancti de timore seruili. Solutio. dicimus q̄ siue naturalia fiant gratuita siue nō. secundū speciem differunt timor seruilis et timor initialis. quoniam timor initialis habet duos oculos. vnū accidētalē quo timet penā. aliū essentialē quo timet separationē. timor enī separationis ab eo quē diligit et⁹ est causa. et propter hoc vnus speciei est cū filiali differens accidente. penā autē timet per accidens siue per aliud. ꝛ propter hoc licet cōueniat cū seruili in accidente. differt tm̄ secūdū speciē. penam autē timet per accidens duobus modis. primo timet eā propter cōscientiam peccati: et stimulū et angustiam cōscientiā timens ne sufficienter sit ei peccatū dimissū. sed cum perfecte cō pleuerit penitentiam vt iam pacē sentiat et dulcedinem in mente. quia iusticia et pax osculate sūt. non timet propter conscientiā peccati aut angustiā: sed tm̄ per modū cautele. s. ne saperetur a deo: et sic penam non quia est pena timet. sz propter conscientiā peccati: et ita vno modo per accidens. Itē. alio modo per
Dupliciter q accidens accidens timet illā: quia non timet ipsā inquantū est pena corporis vel aie sensualis: sed inquantū est pēa dāni siue separātia ab eo quē diligit. et ita per accidens timet penā per se separationē. vnde propriloqueno diuersa timentur timore seruili et initiali et
Ad omnes rōnes. ita dīnt essentialiter illi timores. Per hoc patet solutio ad oīa obiecta. Sed iterū videtur posse ꝓbari
Iterū aī. q̄ timor seruilis non sit donū spiritussancti q̄ eo timet homo offendere deū propter penam. ergo magis timet penam q̄ offensā dei. ergo magis timet penā q̄ deum. sed si aliquis diligit aliquid aliud magis q̄ deum: peccat mortaliter. quia deus super oīa est diligēdus. ergo pari ratione cū deus super oīa sit timēdus quicunq̄ timet aliud plus q̄ deū. peccat mortaliter. sed timore seruili timetur aliud plus q̄ deus: q̄ pena. ergo sic timēs peccat mortaliter. ergo timor seruilis est peccatū mortale. non ergo est donū spiritus
Secundo. sancti. Item. diligens deū propter aliud ita q̄ hec dictio propter notēt causam finalem principalē peccat mortaliter. ergo pari ratione: timēs deū propť aliud peccat mortaliter: sed timēs timore seruili. timet deum propter aliud. ergo peccat mortaliter. et inde vt
Solutio. Ad primū prius. Solutio. timor seruilis est donū spiritussancti cum sit ex fide vt dictum est. Ad primū dicim⁹ q̄ si ꝓ pte intelligatur hec propositio. timens timore seruili timet magis penā q̄ deū: falsa est. qm̄ timere penaz nichil aliud est q̄ timere deū cuⁱ⁹ est infligere penam eternam impenitentibus. siue timere iusticiā dei vel eternū iudicem. sicut enīz dictū est in questione de articulis. penas eternas credere non est articulus: sed assequens articulo. qm̄ omnis articulus est de deo incutiens timorem vel amorem vtrūq̄: et ita deum esse puniturū impenitentes penis eternis est articulus. ex quo patet q̄ idem est timere penam eternam et timere deū: et ita non magis timetur pena q̄ deus
Ad scdm. ex quo patet solutio ad primo obiectū. Ad secundo obiectum similiter dicimus q̄ hec ꝓpositio: si ꝓpte intelligitur est falsa. timens timore seruili timet deū propter aliud. quia iste qui timet penā nō timet illaz quia pena: sed q̄a deo infligenda. sicut qui timet patibulum non timet ipsū: quia illud est: sz q̄ timet suspendi in eo a iudice: et ita propte loquendo qui timet deum tantum propter penā eternā. nō timet deum ꝓpter aliud. tm̄ si propositio intelligatur sub im
Alī pt dici propietate cōcedimus q̄ qui timet deum ꝓpter penam eternā: timet deum ꝓpter illud. cōpetenter tm̄ pt dici q̄ non ē simile de timente deū propter penā ekn̄ā et diligēte propter bonū creatū. q̄ ille qui sic diligit ponit sibi aliū sūmū bonum q̄ deū: vñ peccat mortaliter. sed ille qui sic retinet deū nō propť hoc poīt aliq̄o incidēs
ud sume potēs. ꝛ tō nec pec. mor. Itē q̄ritur vtrum timor quo aliquis abstinet a peccato ne suspendatur
Af q̄ sic. sit donū spiritussancti. qđ videtur. quia vtilis est et ꝑ
In oppm paratorius ad bonū: ergo est a spūsancto. Contra. qđ nō est ex fide peccatū est. vt dicit apostolus. i. deficiēs
Solutio. et inutile et imperfectū. Solutio. dicimus q̄ reuera talis timor nō est donū spūssancti. quia solo libero ar

bitrio potest aliquis abstinere a peccato. vt qui timet patibulū. quia timere talē penā nō est timere deū. ſz hominē. vnde timor humanus est et non est donū spiritussancti sicut patet ex predictis.

¶ De vsu seruilis timoris.

¶ Secunda questio huius capituli.

Augustinꝰ ꝓ illud aſ. QVeritur de vsu seruilis timoris. augustinus dicit q timor seruilis est bonus. timere autē seruiliter est malū. Sed contra. cuius vsus malꝰ est. ipz est malū. sed timere seruiliter est vsus timoris seruilis: ergo seruilis timor est malus. vel si est bonus. timere seruiliter est bonū. qđ est cōtra augustinū. Secundo. Jtē. timor seruilis est bonus. qr eo abstinet homo a peccato. vñ sic preparatur ad caritatē habendā abstinendo a peccato. sed hoc est timere seruiliter: ergo timere seruiliter est bonum. ea rōne qua timor seruilis est bonus. Tertio. Jtē. cū dicitur timor seruilis est bonꝰ. aut bonitas attribuitur timori non habito respectu ad formā seruitutis. aut habito respectu. si primo mō: pari ratiōe. cum dicitur timere seruiliter est bonū. potest attribui bonitas ei. quod est timere nō habito respectu ad seruilitatē importatā per illud aduerbiū: ergo sicut timor seruilis est bonus. ita timere seruiliter est bonū. quia sicut timor est vtilis sic timere seruiliter est vtile. si vero habeatur respectus ad subiectū cum forma seruilitatis: ergo qua ratiōe timere seruiliter est malū eadē ratione timor seruilis est malus. Quarto. Jtē. cum dicitur quis timere seruiliter aut ꝓparat aliqua difformitas aut nulla. si nulla quare ergo dicitur q timere seruiliter est malū. si aliqua ḡ sicut timere seruiliter secundum opinionem que dicit: q mala actio non est a deo nō est a spiritusancto. ita neq timor seruilis erit a deo: ergo nec a spiritusctō. qm̄ eādē difformitatē importat nomē seruilis quā hoc aduerbium seruiliter. et hoc est contra predicta. Solutio. quidā dicunt q timor seruilis nichil aliud est q̄ timor seruilis vnde non attribuitur bonitas nisi essētie timoris. cū dicitur timor seruilis est bonus. sed ad seruitutē habetur respectus cū dicit. timere seruiliter est bonum. Sed hec solutio patet nulla esse. quoniā si nichil aliud est timor seruilis q̄ timor seruitutis: ergo cū timor humanus sit timor seruitutis similiter timor mundanus nō erit alius timor seruilis a timore humano aut mundano. Propter hoc dicūt alij q cū dicit timor seruilis principaliter significat seruilitas que est essentialis differentia huius timoris quo deus timet ne puniat eternum. sed propter hoc cōnotatur vitiū in subiecto timoris. quia vt dicit augustinus. in tali viuit voluntas peccandi. vnde cū nō respiciatur illud cōnotatū cū dicitur timor seruilis est bonus: sic enī nichil attribuit subiecto timoris: sed timori: vera est propositio. sed cū dicitur timere seruiliter est bonū. sic attribuit bonitas timori vel actui eius secundū qđ est in timente. quoniā nichil aliud est timere seruiliter est bonū. q̄ ꝓ hanc aſ. hic aliquē timere seruiliter est bonū. Sed cōtra. qua ratione non respicit subiectū timoris. cū dicit timor seruilis est bonus. eadē ratione cū dicitur timere seruiliter est bonū. quia potest sumi hoc aduerbiū timere pro essentia motus in se. nō secūdū q est actualiter in mouente. vt sic quasi notatū teneat. verba enī secundū se dicta nomina sunt. sicut verū est q legere est bonū q̄uis nullus legat. et ita timere est bonū sicut Secundo. timor seruilis. Preterea. si timor seruilis vitiū coīportat in subiecto: ergo timor seruilis nō est a spūsancto in subiecto: quod patet esse falsum. Solutio. dicim̄ q sicut timor seruilis est bonus: ita timere seruiliter est bonū. nec dicimus q timor seruilis sit timor seruilis nisi secundū nois interpretationem. et non secundum rei significate precisionē. sed ē timor seruilis quo aliquis timet deū ne puniat eū eternaliter: sicut aliquis seruus timet dñm suū ne eū penis tēporalib⁹ affligat. Ad istud quod obicitur qđ augustinus dicit. q timere seruiliter est malum. tamen timor seruilis ē bonꝰ dicimus q non est verū. nusq̄ enī leguntur hec ẏba de augustino: ſz quidā opinati sunt augustinū dixisse hoc. qr dixit q timor seruilis est bonū quo nemo bñ vtit̄. nec ꝓportat iste terminus timor seruilis aliquā difformitatem ex vi sue significatiōis. sed ex vi rei posset intelligi. scz quia certū est q in quocūq̄ ē seruilis timor. in eo est peccatū mortale. cum enī timor seruilis sit donū spiritussancti secundū suum esse stultū est in eo quod est seruilis timor ponere aliquā difformitatem. secundū denominationē: seruilis timor secundū hanc nominationē dicatur ab apl̄o donū spiritussancti. ad romanos. nō accepistis iterū spiritū seruitutis ī timore illo. timere seruiliter est tale quid quo preparatur aliquis ad expulsionē peccati. Sicut oxymel: aut sirupꝰ preparat egrū ad repulsionem egritudinis et ad recipiendū sanitatē. Jtem sic obicitur. augustinus dicit q timor seruilis est bonus quo nemo bene vtitur. Contra. timor seruilis est bonus. ergo eius vsus est bonus. ergo timore seruili ꝓt quis bene vti. Solutio. vtī dupliciter sumitur large secundū q vti est assumere aliquid in facultatē voluntatis. et secundū hoc verū est q vsus timoris seruilis est bonus. s. preparatio ad caritatē per abstinētiam a malo. et hoc modo potest quis bene vti timore seruili. stricte sumitur secundū q vti est vsum rei referre ad id quo fruendū est. et secundū hoc timore seruili nullus potest bene vti: aut male. quia vsus timoris referatur ad deū quo fruendū est. tā non est vsꝰ timoris seruilis: imo initialis vel filialis. sed quia hec solutio non est generalis: ad idē poterit adhiberi post dicenda.

Solutio.

Exemplū. Jterū aſ ꝓ dictū augustini.

Solutio.

¶ De timore seruili.

¶ Tertia questio huius capituli.

ſ Jc augustinus dicit q timor seruilis est bonus non tñ qui timet seruiliter bene agit. Contra. aut augustinus sumit bonū et bonū in eadē significatione aut in diuersis. si in eadē. ḡ sicut timor seruilis est bonū. ita timere seruiliter est bonū agere: per locum a casibus. si autē in diuersis ita q aduerbiū non sumatur a noīe: nichil videtur dicere. Jtem. timor seruilis est virtus eo modo quo est donū spiritussctī qr virtutes informes sūt virtutes. ḡ cū seruilis timor sit virtus. timere seruiliter est timere virtuose. ergo qui timet seruiliter agit virtuose. ergo et bene. quod est contra augustinum. Solutio. facere bonū est facere aliquid de genere bonorū. sed agere bene est agere meritorie: qr agere bene est agere ex bonitate agētis. s. agere ex caritate siue ex virtute gratuita a qua dicitur aliquis bonus simpliciter. vnde dicim̄ q hoc aduerbiū bene non sumitur tanq̄ casus ab hoc noīe bonū: sed sumitur in alia significatione. vnde in hoc argumento timere seruiliter est bonū siue timor seruilis est bonus. ergo qui timet bñ facit. est equiuocatio. sicut aristotele. dicit in ethicis q nō quicunq̄ facit

ꝓ augustinū aſ.

Secundo.

Solutio.

Ad primū

grammaticalia est grammaticus. sed qui secundum grãmaticã que est in ipso. ita dicimus q̃ ille sol⁹ bene agit qui secundũ bonitatẽ que est in ipso operatur. q̃ sicut ars est p̃cipiũ et regula in artificialibus cognoscendis. ita et virt⁹ est p̃ncipiũ et regula in bene agẽdis. Ad hoc aũt quod obĳcitur q̃ minus proprie loquitur augustinus diuersimode sumẽdo hanc dictionem bonũ et hanc dictionẽ bene. dicimus q̃ prorsus loquitur sumendo illas duas dictiones prout debet

Ad aliud. Ad aliud dicim⁹ q̃ timor seruilis simpliciter loquendo nõ est virt⁹ nec virtutes informes sunt virtutes. q̃ hoc q̃ dico informes diminuit de ratiõe virtutis. vñ non valet: timor seruilis est virtus informis: ergo vir

Opio aliquorum. tus. fallatia secundũ quid ad simpliciter. Sed quidã volunt dicere q̃ timor seruilis est malus: qđ nitũtur probare sic. duo sũt quibus specialiter seruim⁹ deo. s. timor et amor. sed si amor creature non refertur ad deũ peccatũ est. eadẽ ratione et timor. sed timore seruili timetur creatura nec refertur ad finẽ suprẽmũ. s. deũ timor ille. quoniã timore seruili nõ timetur nisi

In oppoⁿ pena. et propter se solũ: ergo timor seruilis est peccatũ: ergo non est a spiritusancto. Jtẽ. augustinus dicit q̃ peccare est spreto incõmutabili bono rei naturali adherere. sz timẽs seruiliter inquantũ huiusmodi nõ adheret alicui rei cõmutabili nec spernit bonũ icõmutabile. nõ enĩ derogat eĩ⁹ potentie vel bonitati. et sic de alĳs faciẽdo aliud ab illo sũmũ bonũ. vel sũme potentie. quod fit in timore mundano vbi magis timet potentia principis q̃ deus: ergo nullus in hoc q̃ timet seruiliter peccat. et ita timor seruilis non est peccatũ

Secundo. Jtem. aliquis potest licite desiderare commodum suũ nõ referendo ad suprẽmũ finẽ. sicut patet in illo q̃ fodit in vinea pro sex denarĳs: ergo eadẽ ratione aliquis potest fugere licite incõmodũ suũ referendo ad suprẽmũ finẽ. sed hoc fit timore seruili: ergo timere seruiliter non est peccatũ: g̃ nec timor seruilis: qđ con

Ad rõnem cedimus. Ad illud quod obĳcitur dicim⁹ q̃ hec propositio gñaliter intellecta est falsa. scz amor creature nõ referr̃ ad finẽ suprẽmũ est peccatũ. amor enĩ creature qui nõ est libido non est peccatũ. sicut quãdo diligit tẽporale ad necessitatẽ nec eo spernit deus. ille

Jtem. enim amor est solus quo deus spernetur pctm̃ est. Similiter dicimus q̃ solus ille quo spernit deus est peccatũ. qđ nõ est in timore seruili. sed hoc est in mundano vbi prefertur potentia hoĩs potẽtie dei: et simlit in humano: vbi prefertur vita carnis vite eterne.

¶ De annexis timori seruili.
¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de ãnexis timori seruili. et primo de au

ctõ augustini. ctoritate augustini sup illud psal. Cõfige timore tuo carnes meas. ibi dicit augustin⁹. Timor seruilis ducit ad castũ timorẽ. sed nõ crucifigit carnẽ. viuit enĩ in eo peccandi volũtas et sequeret opus si separaretur operis impunitas in timente: ergo seruiliter vi

In oppoⁿ uit voluntas peccandi: g̃ vult peccare. Cõtra. timore seruili abstinet a pctõ voluntarie: g̃ vult nõ peccare: g̃ vult peccare et vult nõ peccare: g̃ sit et semel habz duas

Opio aliquorum. ꝓrias volũtates. Ad hoc dicebat archiepiscop⁹ senoñ q̃ ibi fit sermo de voluntate cõditionali nõ de absoluta. vnde vult peccare volũtate conditionali. scz si nõ essent pene. sed de voluntate absoluta vult nõ peccare. et hee due volũtates nõ sunt cõtrarie. vnde voluntas illa qua dicitur viuit in eo. peccandi voluntas ẽm eĩ potius deberet dici velleitas: quoniã non proprie loquendo vult peccare: sz vellet si pene nõ essẽt. Sed obĳcitur de illo qui habet timorẽ seruilem vt de illo qui vult furari: quãdo attendit pecuniã. sed nõ cõsiderat penã et pecunia placet ei. ergo potest eã simpliciter furari. et ita in timente seruiliter viuit volũtas peccandi absoluta. Propter hoc dicũt quidã q̃ voluntas q̃ viuit in eo: sensualitatis ẽ. et ẽ absoluta. sed voluntas quã vult non peccare rationis est: nec sunt contrarie. quia non habent idẽ susceptibile. Sz hoc nichil est q̃ vult furari per insidias et huiusmõi quod non subiacet sẽsualitati. et potest etiã hoc facere ex deliberatione rationis.

Solutio. Solutio. triplex status. declaratione notãdi sunt tres status timentis seruiliter qñq̃ enĩ attẽdit pecuniã vt sibi vtilẽ. et statĩ attendit penã. tunc verũ ẽ q̃ vult furari sub cõditione. i. vellet si pene nõ eẽnt. qñq̃ attendit penã tm̃. et tunc vult nõ furari simpliciter. qñq̃ attendit pecuniã tm̃: et tunc vult furari simpliciter siue absolute. et totuz hoc ẽ secundũ voluntatem rationis.

Solutio Cõcedim⁹ g̃ q̃ in timẽte seruiliter due sunt voluntates contrariorũ: et secundum rationẽ: non tm̃ sunt cõtrarie: q̃ non sũt secundũ idẽ. eo q̃ si sunt secundũ eandẽ apprehẽsionẽ vel cõsiderationẽ: sicut si aliquis adipiscatur familiaritatem eius qui occidit patrẽ suũ diligitq̃ illum et odit eundẽ quia tamẽ non eodẽ intuitu non sũt contraria in eodẽ dilectio et odiũ hominis eiusdẽ. dictũ ẽ q̃ timor seruilis semper ẽ cũ peccato. q̃ in timente seruiliter viuit peccandi voluntas. Videtur q̃ sit semper ex peccato superbie. qm̃ gregor⁹ dicit. cũ pena timetur. et facies dei non amatur timor ex timore est non ex amore sed timore seruili fit hoc. ergo ẽ ex timore. ergo ex superbia. Sed contra. timor seruilis humili at hoĩem. g̃ nõ ex superbia. Ad hoc dicũt cõmuniter magistri q̃ auctoritas debet sic intelligi. ex timore. i. cũ timore. vt propositio notet cõcomitantiã nõ causalitatẽ. habet aũt similẽ expositionem hec prepositio ex. sup illud marci. viij. Surgent ꝛc. vbi dicit glo. eo ex. sup illud marci. viij. Surgent ꝛc. vbi dicit glo. eo indigni sunt venia q̃ ex lege sũt infideles. i. cũ lege. causaliter eĩ non facit lex infidelẽ. et ita timor seruilis est ex superbia. i. cũ superbia. Sed contra Timor seruilis preparat animã ad susceptionẽ caritatis. q̃a sicut seta introducit filũ sic timor seruilis introducit caritatẽ q̃ hũiliat hominẽ sub deo. g̃ non ẽ sẽper cum superbia. q̃ superbia retrahit a caritate. Jtẽ. augu. inuestigans illud eccle. initiũ oĩs peccati ẽ superbia. i libro de fide ad petrũ opponit q̃ nõ sit hoc verũ in illo q̃ cũ habeat caritatẽ cadit p̃ peccatũ luxurie tm̃ et dolẽs et gemẽs peccat sub deo. constat enĩ q̃ in talt nõ ẽ superbia initiũ peccati. non g̃ initiũ oĩs pcti est superbia. Soluit aũt augu. q̃ auctoritas illa debet intelligi de initio mediato non de immediato. Superbia enĩ primorũ parentũ fuit corruptionis initiũ totius generis humani ex qua ortũ habet cõcupiscentia siue libido impropria q̃ est initiũ cuiuslibet pcti. Sicut augu. dicit alibi. vnde patet q̃ in predicto casu ẽ peccatum luxurie non cum superbia. ponatur ergo q̃ talis consideret penas eternas: et seruiliter timeat deum. patet q̃ in isto est timor seruilis non cũ superbia. ergo falsum est quod dicit gregorius. siue hec propositio ex: notet concomitantiam siue causalitatem. sed videtur q̃ in omni peccato sit superbia. quoniaz augu. dicit. peccare ẽ spreto incõmutabili bono reb⁹ mutabilibus adherere. ergo in omni peccato ẽ cõtẽ

ꝫ hoc aĩ.

opio alioz

ꝫ hanc aĩ.

ꝫ aliud aĩ.

ꝫ hoc i oppositũ.

Opio cõis

In oppoⁿ

Scdo per augustinũ.

Solutõ augustini.

Augustin⁹

Jterũ aĩ. Augustin⁹

ptus dei.sed contemptus dei est superbia: ergo in oi peccato est superbia. Solutio. Dicimus q timor seruilis potest esse non cū superbia:sed vt frequenti⁹ cū quadā superbia est.s.cū indignatione murmure qō habet aliquis ex consideratione penaruz quas vellet non esse. vnde quod dicit grego. q timor seruilis ex timore est. intelligi debet vt frequēter. habuit enim respectum ad naturā timoris.vt frequētius predicta indignatio cōcomitatur.sicut pusillanimitas murmurat contra verba q̄ sustinet inuitus. Ad aliud dicim⁹ q cōtemptus multipliciter sumitur.qñq; enī dicitur contemptus appreciatio rei minor iusto.scōm hoc contenere est opus ratiōis. Itē.contenere idē quod asperari siue trasci rei tanq̄ vili. scōm hoc cōtenere est in trascibili.qñq; contenere est negligere siue non curare rem tanq̄ vilem:scōm hoc contētus dei comitatur omne peccatū. In speciali aūt significatione sumitur cum dicitur contēptus dei est superbia. t ita patet q in illo argumento est fallatia equiuocationis.

Solutio.

Dictū gregorij exponitur.

per hoc ad primū.

Ad scōm

Falla equocationis.

¶ De effectibus timoris seruilis.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de effectibus timoris seruilis. augustinus dicit q timor vulnerat/caritas sanat:g̃ timor ledit:ergo nocet. ſz sicut augustin⁹ dicit q nō admittit aliqd bonum. non nocet ergo cum timor seruilis non ceat admittit aliquod bonū/aut gratuitū/aut naturale gratuitū:nō q̄ in timente seruiliter nō est gr̄a:g̃ neq; diminutio boni gratuiti neq; diminuit bonū naturale q̄ diminutio boni naturalis ē peccatū/ aut a pcō.qñ in bonis naturalibus saluat imago dei.g̃ timor seruilis est pctm̄:g̃ nō est a spū sctō.qđ est contra predicta.

Solutio. duplex vulnus.

Solutio. Timor seruilis vulnerat t ledit: ſz nō admittit aliqd bonū aīe. Est enī duplex vuln⁹.s. culpe t pene. vuln⁹ culpe est corruptio boni naturalis. t talevuln⁹ est a pctō inq̄tū pctm̄:q̄ ex eo q est peccatū diminuit bona naturalia aīe.ita q imago dei diminuit.talivulnere nō vulnerat timor seruilis.vuln⁹ pene est amaritudo mēt̄ſ t angustia q̄ comitātur pctm̄.vñ hiere. Scito et vide q̄ malū et amarū est te dereliq̄sse dñm deum tuū.tali vulnerevulnerat aīam timor seruilis t ledit ip̄az āgustiās eā:nō tm̄ admittit aliqd bonū et⁹.sicut ex indebita extēsiōe brachij pōt aliqs ledi/ lz nō admittat aliqd. vñ dicim⁹ q in hac argumētatōe ledit:g̃ aliqd membrū admittit:est falla ꝓnt̄ſ. Sil̄r t in hac ledit:g̃ nocet fm q ang.sumit hoc v̄bū nocet cū diminutōis effectu.angustia enī et amaritudo aīmi:t si nō noceant fm qđ:q̄ affligūt aīam:nō tm̄ simpl̄r nocēt: ſz hūiliāt et sic reuocant.

Vlnus pene

Ad primū.

Falla ꝓnt̄ſ

¶ De timore naturali t filiali simul.

Aliud capitulum.

Dicto de timore seruili.dicēdū est de naturali t filiali sil̄. q̄ sūt eiusd̄ spēi/lz dīant accidēte. sicut enī hō alb⁹ t hō niger.ita timor iūtialis t timor filialis sūt eiusdē spēi.tm̄ null⁹ timor iūtialis est timor filialis nec ecōuerso. Primo dicēdū est qđ timor iūtialis et q̄re dicat iūtialis. Scōo si sit vna spēs timor⁹ſ aut due. Tertio de augmēto t diminutōe et⁹. Quarto t vltimo de timore filiali p se. Notandū aūt q hec vox timor filialis q̄nq; sumit possessiue: vt dicat timor filialis timor filior⁹ dei. t scōm hoc nō distinguit filialis ab initiali.q̄nq; d̄r timor filialis p similitudinē ille timor q timet de⁹.sicut filij solēt timere p̄res q̄n timēt separari a p̄rib⁹ solo amore: t

Primū notabile.

si nulla pena eis imineat.sic diuersificat timor filialis ab iūtiali. Initialis aūt timor est quo timem⁹ partim timore pene partim amore glorie.vnde dicit habere duos oculos:vnū ad penā:aliū ad gloriā. ¶ Queritur ergo quare dicitur initialis: q̄ talis amor est incipiētium. Contra. Esto q aliquis perfect⁹ ceciderit a caritate t postea resurgat in tanta.cōstat q talis incepit bonū operari:ergo est icipiēs.ergo si timor initialis est incipientiū iste habet timorē initialem. Contra. Perfecta caritas foras mittit timorē. et hoc intelligatur etiā de initiali. t iste habet perfectā caritatem ergo nō habet timorē initialē.g̃ timor initialis nō d̄r initialis q̄ est incipientiū. Itē.triplex est stat⁹ amor⁹ſ incipiētiū/ꝓficiētiū/t pfector⁹. Primi celebrāt pascha in egypto.secundi in deserto.t tertij in terra promissionis. igit̄ timor distinguit̄ secundū status caritatis vt dicatur timor initialis qui est incipientiū.filialis qui est perfector⁹:et tertius timor proficientium. ei ita in caritate erit triplex timor distinguēdus. Forte dicet q̄ dicitur timor initialis eo q est initium sapientie: sicut dicit ecclesiasticus. Initiū sapientie timor domini. Contra. Fides/spes/caritas precedunt timorē: ergo qua ratione timor est initiū sapientie:a fortiori ratione. fides/spes/caritas/ sunt initia sapiētie.ergo si ꝓpter hoc dicitur timor initialis: pari ratione spes dicitur initialis.t similiter caritas. Item. ecclesiasticus.xxv. Timor dei initiū dilectionis:fidei aut̄ initiū est ei. Queritur ergo quare potius fides que est prima virtutū et timor que est quarta dicantur initia sapientie q̄ fides et spes.vel fides t caritas Solutio. Dicimus q timor dicitur initialis qui est primo incipientium.t sic cessat obiectio de eo qui resurgit in caritate perfecta. Ille enim et si incipiat bene operari:non tamen primo. posset tamen dici quoniam etiam talis habet timorem initialem.quoniam adhuc angustiatur super peccato qđ commisit.perfecta aūt caritas dicit̄ foras mittere timorē initialē quātum ad hoc q habet naturam timoris seruilis secundum hoc.s.q habet oculū ad penā: nō tm̄ totaliter a principio foras mittit illū.sed quādo cōsciētia sua serenatur ad plenū tunc totaliter foras mittit̄ timor initialis. Ad aliud dicimus q non ē simile de caritate t timore.qñ habens caritatē timet aut habēdo cōsciētiā peccati aut non habēdo.si primo mō habet timorem initialē.si secūdo mō filialem:t ꝓpter hoc timoris in caritate non ē nisi duplex stat⁹.potest dici timor initialis eo q initiū sapientie. sola enī fides et timor proprie loquendo sunt initia sapiētie.quoniā hec sola mundant a peccato palatum cordis.de fide enī dicitur in actibus. Fide mundans corda eorū. de timore in eccle. Timor dei expellit peccatū.fides mundat ab omnibus peccatis.timor a reliquijs peccator⁹.qñq; quis aliquis sit sine peccato:tamen quādoq; remanent reliquie.s.difficultas bene operādi: obscuritas intelligēdi et obligatio ad satisfactionē et huiusmodi: ꝓpt̄ quod lazarus suscitatus ligatus erat institis. et cecus videbat homines quasi arbores ābulantes istas reliquias repellit timor initialis.et ita per fidez a macula peccati mundato palato cordis per penitētiam que ex timore dei concipit̄ et a reliquijs p timorem sentit cor saporem dulcedinis dei : et sic sapientia generatur in corde hominis:sicut causa febris expulsa et reliquijs ei⁹ : ubi dulcedinem sentit sanatus a febribus. et ita patet quare specialius q̄ alie

Primā q̄stio huius capitis. ꝓ hoc ar.

In oppm

Secundo.

Eualso.

ꝓ hanc ar.

Secundo.

Solutio.

Alr̄ ꝓt dici

per hoc ad primū.

Ad scōm.

Mō duo ex ēpla sacra.

Exemplū.

t

virtutes dicitur fides initium sapiētie.et similiter timor.vnde bene dicit ecclesiasticus.Timor dei initiū dilectionis eius.fides autē ꝛc. Item. timor initialis dicitur habere oculum ad gloriam siue ad amorem Cōtra.diligere caritatis est:timere timoris.ꝫ timor nō habet oculum ad amorem dei. Solutio. Timor dicitur habere oculū ad amorē dei:qz habet oculum ad separationē ab amato timens ab illo separ.Sed videtur ꝙ due sunt spēs timoris.due enī sūt spēs cupiditatis.Cupiditas qua cupit quis delectari in cibo et potu plus iusto.ꝛ illa qua cupit luxuriam in coitu licet ad idē tendant:ꝫ pari ratōe. timor pene ꝛ timor separationis erunt diuersaꝝ speciey.sicut enī diuerse sunt volūtates si volita sūt diuersa.ita diuersi debent esse timores quibꝰ diuersa timētur.Ad illud supradictū est ꝙ timore initiali nō timetur pena inq̄tū pena sed inquātū separatura. ꝛ ita ꝓprie idē timeť vtroqꝫ timore initiali.s.filiali:ꝛ separatio:ꝛ ꝓpter quod idē sūt in specie.Sed obicit.Sicut fides informis dupli cem habet oculū.s.ad penas eternas quas credit esse ad sūmā bonitatē dei quā credit eē.sic ꝛ fides formata. ergo sicut fides informis motu directo precise intuitus penas eternas generat seruilē timorē quo pure ꝛ precise timetur pena nō habito respectu ad bonitatē dei similiter fides formata potent generare aliquem timorē illo motu quo mouet precise per viā meroꝛ penas eternas nō habito respectu ad sūmā bonitatē dei. sed si hoc erit aliquis timor in caritate quo pena eterna timetur inq̄tū pena ꝛ alius quo timeť separatio:ꝫ due sunt spēs timoꝛ. Solutio. Dis speculatio prius ē de fine ꝙ de his que ad finē. ꝫ cū fides sit quedam speculatio primo respicit finē: ꝙ ea que sunt ad finem.ſz bonū est finis oīm: ergo primo mouetur fides in bonum ꝙ in id quod est ad bonū.vnde intuitu sūmi boni primo de necessitate gñat caritatē ꝙ ituitu penaꝝ gñet timorē.quare is est ordovt caritas sit ī fide timor aūt in caritate.ex quo patet:ipossibile est ꝙ fides formata generet timorē pene scōm ꝙ pena:ſz credens deū esse sūmū bonū in se.et similiter sibi videns ꝙ per penas separari posset generat timorē pene. nō inq̄tū est pena:ſz inq̄tū separať.ꝛ ita patet ꝙ nō erūt in caritate diuerse species timoris . Sed obicit iterū Bonū est finis oīm virtutum:ergo ꝙ fides credit penas eternas esse vel deū punire ipenitētes pena eterna:non est nisi ꝓpter bonū.Esto igit ꝙ secundū viā istā gñet timorē quo timeat quis penas eternas ꝓpť bonū siue vt non separeť a bono.constat ꝙ hutusmōi timoris finis siue materia circa quā est ipa pena. licꝫ vltimus finis eius sit bonus. sicut aug.dicit ꝙ voluntas qua volo ad fenestram ire vtvideā trāseūtes.primus finis est ire ad fenestrā. vltimus est timere transeuntes . initialis ergo timoris quem fides sic generat est ipa pena primus finis. filialis aūt timor primꝰ finis est separatio. sed per primos fines distinguūtur virtutū opera et ipevirtutes.ꝫ cū diuersi fines primi sunt hmōi timoꝛ: isti timores sunt diuersi in spē:ꝫ in habente caritatē sunt diuersi timores in spē: qđ prenegatū est.nec potest dici ꝙ hec argumētatio non teneat.diuersi sunt fines huius primi timoris et illius: ergo diuersi sunt timores in specie.ideo: quia in fide habet instantiam. Fides enim duos primos fines habet.scilicet penas eternas et bona eterna:non tamen sunt due species fidei.aliud enim est de fide aliō de timore.qm̄ fides vna ē eo ꝙ vna est ratio omniuꝫ faciendoꝝ:et propter hoc virtutes que sunt i affectu necessariū est distingui per primos fines siue per materias primas. Item.timere penā eternā propter deū bonū est et meritoriū.ꝫ alicuius virtutis:nō nisi timoris initialis:vt patet inspicienti per singulas virtutes.ꝫ pena inquantū pena timetur timore initiali. separatio aūt timetur timore filiali.et inde vt prius Solutio.sicut dictum est: impossibile est ꝙ fides primus moueatur in penas eternas ꝙ in bonum eternum eo ꝙ necessarium est:ꝙ primo speculetur finē suū bonum.s.vnde prius generat caritatem: ꝙ timorē. ꝛ inde sequitur ꝙ nunꝙ secundū hanc viam generabit timorem pene inquantū est pena.sed si timorē pene generet.hoc erit inquantū est separatiua a bono. Dicimus ꝙ non timetur pena vt non separet a bono hec dictio vt:non est nota vltimi finis: ſz dispositio primi finis pene. s. quia pena timetur:non inquantū pena: sed inquātum separatiua. Preterea. timere penā in quantum pena siue inquantum destructoria vel nociua:non est quid spirituale:sed inquantū separatiua a sūmo bono spirituale ē:et propter hoc primo modo non potest timeri pena ad imperiū virtutis spūalis. sicut sūt fides/ spes /caritas.ſz secūdo mō.s.inquātū separatiua. Per hoc patet solutio ad oīa obiecta:qz soluendū est per interēptionē. Item. esto ꝙ aliquis perfecte considerans ꝙ pena purgatorij retardat a gloria abstineat a venialibus peccatis. Querit cuiꝰ modi timor sit iste timor non est naturalis aut mundanꝰ:aut hūanꝰ:ant seruilis:aut initialis.qz sic timēs perfectus est:nec filialis.qz habet oculū ad penā.ergo iste timor non est aliquis predictoꝝ.ꝫ insufficiens est diuisio timoris supertius posita . qđ multi concedūt. Nos aūt dicimꝰ ꝙ iste timor potest esse naturalis vel initialis. naturalis quidem si ꝙ imaginationē confingentē apprehēdatur pena purgatorij tanꝙ nociua. si vero secundū rationem apprehendať illa pena inq̄tum dilatoria glorie siue separatiua ad tēpus timor ē initialis.vñ dicimꝰ in tali casu ꝛ perfectꝰ timet ad modum incipientis. Item. eadem est virtus qua diligit aliquis cōiūgi eterne glorie ꝛ separari a pena eterna:ergo pari ratione.idem erit timor quo timetur separari a gloria et quo timetur coniungi eterne pene. sed timor separationis a gloria est timor filialis. timor separationis a pena ē timor seruilis: ergo idē est timor in essentia filialis ꝙ seruilis.qđ ꝓnegatū est. Solutio. Timor quo aliquis timet cōiungi pene eterne duplex est:quia si timetur sic pena inq̄tum destructoria vel nociua. timor est seruilis . sed inq̄tum separatiua a deo timor ē initialis. Primo modo nō est verū qđ sit idē in essentia timor quo timetur coniunctio cum pena eterna.secūdo modo verū est. Solueūdū igitur per distinctionē. Similiter posset hec distingui. Eadē est virtus qua quis diligit cōiungi eterne glorie et separari a pena eterna.qz forte separatione glorie et separari a pena eterna non pōt diligi a virtute que est spūalis nisi inquātū pena separat a gloria. Dictū est ꝙ timor initialis vel timens initialiter non timet penā eternā nisi inquātū separatiua est a deo nec timet offendere deū nisi inquātū offensa dei separat a deo. ꝛ sic de alijs nichil ergo timet nisi inquātū separat a deo.nec etiaꝫ tēptationes diaboli timet nisi inquātū separāt a deo sed ꝓpter hoc dꝛ timor initialis hꝫc oculū ad gloriā: qz timet ea q̄ separāt a gria:ꝫ cū nichil timeat nisi qđ a gria sepat nō hꝫ oculū nisi ad griaꝫ . falsū ē ꝫ qđ cōiť

ꝑ aliud dictum aſ. Solutio.

Iterū aſ ꝑ dicta.

Solutō ꝑz ex dictis.

Iterū aſ.

Augustinꝰ

Solutio

ꝑ hoc aſ.

Replica.

De fide et timore aliť dicendū.

Ad rōnem

Iterū aſ.

Ad omnes rōnes.

q̄o incidēs

Opinio aliquorū.

Opinio doctoris.

Iterū aſ

Iterū aſ.

Solutio.

Duplex timor.

Aliť ꝓt dici

Iterū aſ.

dicitur q timor initialis duos habet oculos. vnū ad penā. aliū ad gloriā. Solutio. Duplex est modus diligendi deū ex caritate. Est enī vnus amor filialis. alius mercēnarius. Amor filialis est quo diligimus deum propter se. non habito respectu ad aliquā vtilitatem nostrā prouenientē ex amore illo. sicut filius diligit patrem nō habito respectu ad aliquā vtilitatē prouenientem ex amore illo. & si nulla accideret vtilitas. tamen diligeret. Mercēnarius amor ex caritate est quo diligimus deū. non tantū ꝓpter se: sed habito respectu ad mercedē. s. ad beatitudinē creatā quā dabit nobis in futuro. & etiā habito respectu ad tēporalia bona q̄ dat nobis in p̄senti. tamen in illo amore cū dicim⁹ diligimus deū propter se & propter beatitudinē creatā. et propter bona tēporalia que dat nobis. dissimiliter sumit hec p̄positio ꝓpter. cū enī dicim⁹ diligim⁹ deū propter se. hec p̄positio propter notat finē in q̄ quiescitur. Cū dicimus diligimus deū ꝓpter beatitudinē creatā: notat finē quo quiescit. cū aūt dicimus diligimus deū ꝓpter tēporalia nō notat finē: sed cām motiuā & prouocatiuā & quodāmodo augmētatiuā dilectionis dei. q aūt iste amor mercēnarij sit ex caritate patet in euangelio luce vbi dictū. Quāti mercēnarij in domo patris mei abundant panib⁹. ego aūt hic fame pereo. nō enī abūdarent panibus nec essent in domo patris mei nisi haberēt caritatem. Iste aūt amor mercēnarius ipfectus ē. amor vero filialis pfectus ē. istis duob⁹ amoribus respōdent duo timores. vn⁹ filialis alius initialis. filiali timore timemus separari a deo tantū propter se non habito respectu ad aliquod icō modū extrinsecū quod ex sepatione accidit. et hmōi timor perfectus est: initialis timor est quo timemus separari. non tantū propter deū: sed etiā ꝓpter incōmoda q̄ accidūt ex separatione a deo. s. ꝓpter separationē angelicā q̄ est btitudo creata. & etiā propter penas eternas q̄ infligūtur his qui separant a deo Sed amor dei & amor glorie create ꝓprie generāt timorē initialē. & ꝓpter hoc ꝓprie et per se timor initialis fugit separationē a deo et separationē a gloria. Pena vero eterna nō est ꝓprie generatiua timoris initialis sed est quasi stimulus ꝓuocatiuus & augmētatiu⁹ timoris. sicut bona tēporalia prouocāt et augmētāt timorē mercēnarū. Cū ergo ōr timor ītitialis habere duos oculos nō intelligit q̄ eodē modo & equalitate hēat illos. hꝫ enī oculū ad penā tanq̄ ad stimulū suū ad gloriā aūt tanq̄ ad illud cuius sepationē ꝓprie et per se fugit. Itē. queritur de intēsione & remissione siue de augmēto & diminutione timoris initialis. Augu. dicit q̄ caritas minuit tīorē: q̄ nō diminuit. Solutio. Sine dubio caritas nō minuit timorē q̄tum ad essentiā. et aug. in p̄dicta auctoritate nō loquit de caritate et timore q̄tū ad essentiā: sꝫ q̄tū ad statū. quē timēs initialiter in principio caritatis hꝫ cōscīam pctī: & ita sentit motus & pūctiones cōscientie in illo statu: sꝫ in posterū cū incipit iocūdari nō ita sentit. tū eque timet cautele timore vt pri⁹. vel magis: caritas q̄ minuit timorē q̄tū ad tormētū cōscientie: sed nō q̄tū ad cautelam nec quātū ad essentiā ipi⁹ timoris. Sed iterū obicit. Quāto aliq̄s magis diligit magis sperat: & quanto magis sperat magis cōfidit. & quāto magis cōfidit tātomagis est secur⁹ et quātomagis est secur⁹ tanto min⁹ timet: q̄ a primo quāto aliq̄s magis diligit tāto min⁹ timet. Contra. caritas scōm sc est gñatiua timoris: q̄ maior caritas maioris timoris: q̄ quātomagis magis timet. Item. oēs virtutes sunt pares: ergo crescēte caritate crescit timor: ergo quātomagis diligit aliq̄s tantomagis timet. Solutio. Utraq̄ istarum est vera quāto aliq̄s magis diligit tantomin⁹ timet: & quāto magis diligit tantomagis timet. vt sumam⁹ hoc vbū timet in habitu nō in actu: q̄ quātomagis diligit aliquis tanto abilis est ad magis timendū & min⁹ timendum: sed scōm diuersas vias. q̄m scōm viā spei abilis est ad min⁹ timendū. Ille enī qui magis diligit si motum spei cōsiderādo largitatē dei min⁹ timet q̄ ille qui minus diligit et minus sperat. sed scm viā sciētie q̄ magis diligit magis timet. q̄m cōsideratis eisdē periculis penitus ille qui magis diligit magis timet dum modo alie circūstantie sūt pares.

Secundo

Nota.

¶ De filiali timore. Aliud capitulum

Dicto de timore initiali dicendū est de filiali. circa quē primo videndū vtrū sint diuerse spēs timoris filialis. Scdo q̄ sit differētia inter timorē initialē & timorē filialē. Tertio de timore christi & qualiter sit timor in angelis et in patria.

¶ Prima questio huius capituli vtrū timor filialis sit vn⁹ tantū in specie.

Arca primū capitulū ꝓbat q̄ diuerse sūt spēs timoris filialis. q̄m timor filialis timet offendere deū. & timet separari a deo: q̄ diuersa sunt secundū speciē ea que timentur timore filiali: ergo timor filialis diuersos habet fines primos & imediatos siue diuersas materias. In talibus enī materia vocat finis: sed secundū diuersitatē primorū finū distinguūtur virtutes: ergo diuerse sunt timores filiales scōm speciem.

Aīt q̄ non.

Itē. filius carnalis timet offendere patrē suū. q̄uis nō timet separari ab ipso. sed in infinitū magis diligit filius spiritualis patrē spiritualez q̄ fili⁹ carnalis patrem carnalem. ergo filius spiritualis timet offendere vel potest timere offendere deū: et si nō timeat separari a deo. aliud igitur est timere offendere deum. aliud ē timere separari a deo: et ita timore filiali timētur diuersa secundū speciē. et inde vt prius. Sz cōtra. idem est amor quo diligimus deū secundū spēm et quo diligimus deū habere siue beatitudinē creatam. ergo idem est timor secundū speciem quo timemus opposita illorū duorū. sz timor offense dei: respōdet amori gratuito dei: et timor separationis rīdet amori quo diligimus habere deum. & idem ē timor in specie quo timemus offendere deū: et quo timemus separari a deo. et ita timor filialis nō habet diuersas species. Itē. eiusdē virtutis in specie est volūtas qua volo habere deum et qua volo seruire deo. vtraq̄ enim volūtas caritatis est. q̄ caritatis vī amicicie est velle facere qđ placet deo: & hoc ē seruire deo ergo eiusdē virtutis in specie ē velle seruire deo & velle habere deū. & eiusdem virtutis in specie est timere opposita. sed offendere deū est oppositū ei qđ ē seruire deo et separari a deo est oppositū ei quod est habere deum. & timere offendere deum et timere separari a deo: sunt eiusdē virtutis in specie. & timor filialis non habet diuersas species. Qđ concedim⁹. Ad primum dicimus q̄ filialis timor timet diuersa. sed non vt diuersa. sꝫ vt vnū. timet enī offendere deū inquantū separatiuz est a deo. et propter hoc non valet prima argumentatio. Ad secundum dicimus q̄ non est simile de filio carnali & de filio spūali: q̄ fili⁹ carnalis pt offendere patrē carnalē: ita q̄ nō separetur ab eo nec pater subtrahat ei bona sua. sed filius spiritualis non

Secundo.

Secundo.

In oppm

Secundo.

Solutō ad primū.

Ad scōm

poteſt offendere deū quin ſeparetur ab eo: quia offē-
dere deum eſt peccare mortaliter. ⁊ peccare mortali
ter eſt ſeparari ex deo vel cauſa illius. ⁊ ꝓpter hoc nō
eſt ſimile.

¶ De differētia timoris
filialis ad initialem.

¶ Secunda queſtio huius capituli
vtrū illi duo timores differāt ſpē.

Af q ſic p auguſtinū.

QVeritur de differētia timoris filialis ad initialē
etvideꝰ q differāt ſcōm ſpēm. qm̄ augu. dicit q
quattuor ſunt diligēda ex caritate. primo deus. ſcō
nos. tertio qđ iuxta nos eſt. ſ. proximus. quarto cor-
pus ꝓpriū et proximi: ſic & ſtola corpis diligenda eſt
ex caritate. ⁊ ita ſtola corpis eſt quedā materia p ſe
caritatis: ergo eius oppoſitū eſt per ſe materia timo
ris. ſed eius oppoſitū eſt pena eterna qua affligit cor
pus: ergo pena eterna eſt per ſe materia timoris: ſed
nō eſt per ſe materia filialis timoris: qr timor filialis
non timet p ſe penas eternas: ſed ſolū ſeparari a deo
ergo pena eterna eſt per ſe materia alterius timoris
non niſi initialis: ergo timor initialis ⁊ timor filialis
habent diuerſas materias ꝓprie et per ſe: ergo ⁊ pro
prios fines ꝓprie et per ſe. materia enī in talib⁹ finis
appellatur. ſed ſcōm diuerſos fines proprios diſtin-
guūtur virtutes: ergo initialis timor ⁊ filialis differt
In oppo ᵐ ſcōm ſpeciē. Sed ſi hoc cōceditur videꝰ q aliqua vir-
tus habeat tres fines. qm̄ timor initialis timet penas
eternas propter hoc quia ſeparatiue ſūt a deo. Hoc
ꝓpter deū. quelibet enī virt⁹ mouet ꝓpter deū. Sic
igr timor initialis tres fines hz. ſ. penas eternas. ⁊ ſe-
parationē a deo. ⁊ ipm deum. hoc aūt nō contingit in
aliqua alia virtute. qm̄ caritas nō habet niſi vnū finē.
ſed hz illū duplicatū. caritas ei diligit bonū: qr bonū.
Alie vtutes duos hnt fines: qr ꝓpt materiā quā hnt
pro fine hnt finē caritat⁊. ſ. bonū. Nulla & virt⁹ dz hre
tres fines vtvideꝰ. ⁊ ita timor initialis nō dz hre penas
Secundo. eternas vt ꝓpriā materiā. Itē. caritate vtute nichil
aliud a deo diligit niſi intūtū cōiūgit nos deo: & tiore
virtute nichil timem⁹ niſi intūtū illud qđ timeꝰ ſepa-
rat a deo: & đcđd timet timor initialis timet intūtū ſe-
parat a deo: & ꝓprie et p ſe timet ſeparationē a deo.
ſed hoc proprie et per ſe timet timore filiali: ergo ti-
mor filialis ⁊ timor initialis non differunt ſecundum
ſpēm. cū nō differūt ſcōm ea q̄ per ſe ⁊ ꝓprie timētur
Solutio. qđ cōcedim⁹ hac rōne. Ad iſtud qđ obicit dicimus q
Ad rōnem ſtola corpis nō eſt p ſe materia caritat⁊ niſi intūtū aug
mentat ſtolā aie. vñ nō ſequit q pena ſit p ſe materia
Notandū. timor⁊ virtut⁊. Notādū tñ q pena etna in duplici opa
tione ſe hz ad tiorē initialē. ſ. vt materia ⁊ vt ſtimul⁹.
et licz ſe habeat vt materia: nō tñ tres hz fines. qm̄ cū
dz timet penas etnas vt ſepatiuas a deo nō denotat
duos fines: ſed primū dz vt finis. ſcōm vt diſpō finis.

q̄o incidēs Af q ſic p hieronimū

¶ Queritꝰ poſtea vtr pfect⁹ timeat penā etnā. ꝓbat
q ſic. qr hiero. dicit. Prudēter timeꝰ đcđd pōt acci-
dere. ſz pfect⁹ pōt incurrere penā etrnā: & dz timere eā
et cōſtat q pfect⁹ facit quod dz: & timet penā eternā.
Secundo. Itē. pfect⁹ timet peccare: nō alia rōne niſi qr pōt pec-
care. qr ſi ſciret ſe nō poſſe peccare nō timeret: & eadē
ratione timet ſe poſſe incurrere penā eternā cū ſciat
ſe poſſe incurrere illā. ⁊ ita timet penā eternā. Si cō-
In oppo ᵐ cedit. Cōtra. Hiero. dicit. Qui timet: penā hz. ⁊ loqr
p hieronimū de timore pene. ⁊ đ penā hz nō eſt pfect⁹: & qui timet
nō eſt perfectus: & ſi eſt pfect⁹ nō timet. ⁊ ita pfect⁹ nō
timet penā eternā. Itē. indirecte. ſi pfect⁹ timet penā Secundo
eternā: cū perfect⁹ nō habeat niſi timorē filialē: & tior
filialis timet penā eternā. ⁊ ita habet oculū ad penā
eternā: ⁊ habet oculū ad gr̄az. Hoc cōſtat: & hz duos
oculos ſicut initialis. ergo nō differūt ſcōz hoc timor
filialis ⁊ timor initialis. Solutio. Timor pene eterne Solutio.
duplex eſt. ſ. timor cautele ⁊ timor pūgitiuus đ penā Duplex ti-
hz. Timēs enī initialiter pūgit ⁊ angustiat intra ſe ex mor pene
cōſcientia pcti: de quo neſcit an ſit dimiſſū ſibi. hmōi eterne.
timor pene eterne. ſ. pūgitiuꝰ nō eſt in pfecto: ſed ti-
mor cautele ibi ē: qr cauet penas eternas ſicut cauet
peccare mortaliter. Ad iſtā aucto. Qui timet: penā hz Ad auctori
dicim⁹ q intelligit de timore pūgitiuo. nō de timore tatem poſt
cautele. Ad ſcōm obiectū dicim⁹ q q̄uis timor filia- oppoſitum
lis tiore cautele timeat penā eternā. nō tñ dz hre ocu Ad ſcōm.
lū ad penā eternā: qr nulla bona opa facit intuitu pe-
ne eterne: ſz amore ſolo. qm̄ ſolus amor ſollicitat ipz
in opib⁹. vñ pro ſola acqſitione glorie laborat: ſed cū
hoc accidit q̄ vitatur pena eterna.

¶ Utrum chriſtus habuit
timorem filialem.

¶ Tertia queſtio huiꝰ capituli.

Af q ſic.

QVeritꝰ vtr xps habuit timorē filialē. ꝓbat q ſic
In pſal. 82. Timor dñi ſctūs pmanet in ſcla ſcl
ergo timor dñi ſctūs eſt in patria. Sed timor dñi ſan
ctus eſt timor filialis: ergo timor filialis eſt in patria
et ita eſt in ſanctis qui ſūt in patria ⁊ in angelis. eadē
ratione fuit in chriſto. Item. eccleſiaſticus. xxtij. Ni-
chil melius q̄ timere deum. Sed omnia bona opti- Secundo.
ma fuerunt in chriſto: ergo timor dei fuit in chriſto.
Item. dicit glo. gilberti ſuper illud ad Roma. Non Tertio p
accepiſtis ſpiritū ſeruitutis ꝛc. timore ſeruli ⁊ timo- gloſam.
re filiali timeꝰ ſponſus. ſed timore ſeruli timetur ne
veniat iudicatur⁹. timore filiali timetur ne tardet: et
cum venerit timebitur ne diſcedat. ergo i patria erit
timor ſeparationis: et ita timor filialis. & timor filia- Quarto p
lis fuit in chriſto. Item. ſuper illud iſaie. Egredietur ieronimū.
virga ꝛc. dicit ieronimus. mutatur verbū qm̄ venitur
ad timorē propter minores ne deſperēt ſi timeāt cuz
audiāt criſtū fuiſſe repletū timore. & criſt⁹ fuit replet⁹
timore quo timent minores: ſed minores timent ti-
more initiali. & et criſtus timuit timore initiali: mul- In oppo ᵐ
tomagis filiali. & criſtus habuit timorē filialē. Sz cō
tra. criſt⁹ ſciebat q impoſſibile erat ipſū ſeparari a deo
& non timuit ſeparationē a deo. fatuū ei eſſet timere
qđ ſcitur impoſſibile eē accidere. ſz timor ſeparatio
nis ē timor filialis. & tior filialis nō fuit i xpo nec erit
in patria: cū quilibet ſctūs ſciat impoſſibile eē ſe ſepa- Secundo.
rari a deo. Item. ſpes ē de futuro bono: timor de fu
turo malo. ſed in patria ſpes penitus euacuabit. qm̄
nullū futurū bonū expectabitur. ergo eadē ratione
timor penitus euacuabitur in patria. qm̄ nullū futu- Tertio.
rum timebitur. Item. timor ſeparatiōis ex iperfecti
one eſt ita ex parte. ſed cum venerit qđ perfectum ē
euacuabitur qđ ex parte ē. & timor ſeparationis eua
cuabit penit⁹ in patria. & et timor filialis: ⁊ ita timor Solutio
filialis non fuit in criſto nec erit in patria. Solutio.
timor filialis duas ſpecies habet: ſcilicet timorem ſe Diffinitio
parationis et timorem reuerentie. Eſt autem reue- reuerentie
rētia reſilitio ab altitudine dei in propriam paruita
tem. iſte timor erit in patria et fuit in chriſto. ſed
timor ſeparationis non fuit in chriſto nec erit in pria
Ad illud qđ obicit. Timor dñi ſctūs permanet in ſe- Ad rōnem

culum seculi. ⁊ cū dicit glosa q̄ ille timor dicit ꝑmanere in seculū seculi: q̄ effectus ei⁹ permanet in essentia. sicut dicitur. ℙacientia pauperū non peribit in finem. i. effectus pacientie pauperū non peribit in finē

Patientia pauperum

Ad aliud.

Ad illā auctoritatē nichil meli⁹ q̄ timor dei. dicim⁹ q̄ intelligit̄ de timore reuerentie qui sine dubio fuit in christo. Ad auctoritatē gilberti dicim⁹ q̄ sic debet intelligi. cū sp̄ōsus venerit timebimus ne recedat. i. ad modū timentiū nos habebimus. sicut illud exponitur. Tremebūt angeli. i. ad modū trementiū se habebūt. Advltimo obiectū dicimus q̄ q̄uis x̄ps repletus fuerit timore ꝓpter minores. nō tamen seq̄tur q̄ christus eundē timorē habuit quē et minores. sed sequitur q̄ timorē habuit. Alia tamen p̄ō ratio assignari ꝓeter ratōnē hyeronymi. quare x̄ps dicit fuisse replet⁹ timore. s. q̄ timor reuerētie maximū habuit effectū in christo. Ex timore enī reuerentie hūiliauit se vsq̄ ad passionē ⁊ mortē. vnde ap̄s dicit de christo In oībus exaudit̄ pro sua reuerentia. ⁊ ita reuerētia in x̄po maximū effectū habuit. vnde dicitur fuisse repletus spiritu timoris domini.

Tremebūt ãgeli exponitur.

Alī ꝑt dici

Paulus.

¶ De dono quod est pietas.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de dono timoris. dicendū est de dono pietatis. ℙietas enī immediate seq̄tur donū timoris. Qui enī timet deū ꝓpter se ⁊ sup̄ omia ip̄m sicut debet honorat: ⁊ scripturā ip̄i⁹. ⁊ ꝓrimū ꝓpter ip̄z et in hoc honorare cōsistit pietas. Querit̄ q̄ qualiter sumitur pietas secundū quod est donū. videt̄ q̄ idem sit p̄cise quod mia. q̄m super metū adaptatur pietas secundū q̄ est donū: beatitudini q̄ est māsuetudo que significatur cū dicitur. Beati mites. q̄m ip̄i possidebunt terrā. Sed constat q̄ māsuetudo non est nisi in respectu ad ꝓximū: ergo nec pietas secūdū q̄ est donū. aliter enī incompetens esset adaptatio. sed pietas que non est nisi ad ꝓximū idē est p̄cise q̄ misericordia: ergo pietas donum idem est p̄cise q̄ mia.

Prima q̄o huiꝰ capli. Aī primo.

Scdo per gregoriū.

Item. grego. super iob. in principio dicit: q̄ pietas docet misereri. ⁊ iterū dicit. pietas sine scientia nescit misereri. ⁊ ita videtur q̄ pietas donū idē sit p̄cise q̄ mia. Sed cōtra. Super matheū dicit glo. q̄ pietatis est venerari sctā: sed venerari sctā pertinet ad aliquā sp̄em iusticie. q̄m quādo veneramur sctā reddim⁹ deo quod debemus ei. q̄m de⁹ sctūs est. Similiter enī cū reddim⁹ p̄latis quod suū est veneramur sctā: q̄ p̄lati sūt scti. Eodē modo cū reddim⁹ ꝓxio quod suū est veneramur sctā: q̄ ꝓxim⁹ sctūs est inq̄tū fact⁹ est ad imaginē dei: q̄ cū qualibet sp̄e iusticie veneremur sctā pietas: scōm hoc q̄ cōp̄hendit omēs sp̄es iusticie. ⁊ ita pietas idē est q̄ iusticia. Itē. ois honor deo debitus ⁊ ip̄i exhibitus reducit ad latriam. q̄ eadem ratione. ois honor ꝓximo debitus ꝓ x̄po exhibit⁹ reducit ad dulīā. sz q̄m do elemosinā ꝓxio honoro ip̄m: q̄ ꝓpono ip̄m tp̄alib⁹ q̄bus p̄ponēdus ē q̄ō est ip̄m honorare. sic igī nō est motus alīq̄s alicuius sp̄ei iusticie q̄ nō sit pietat⁹ cui⁹ est honorare sctā. ⁊ ita pietas donū cōp̄hendit oēs sp̄es iusticie. Itē. eiusdem virtutis est velle esse iustū ⁊ velle assimilari deo in iusticia: q̄ eadē est cā relationis ⁊ qualitatis scōm illaz qualitatē: q̄ eadē ratione. eiusdē virtut⁹ est velle dare alicui tēporalia debito modo ⁊ velle ip̄m ꝓponere temporalibus debito modo. sed ꝓmū est iusticie: q̄ et scōm. Sed cōstat q̄ secundū est pietatis: ergo idē est pietas q̄ iusticia. Itē. fortitudo simpliciter scōm oēs species suas est donū sp̄ūsancti: ergo eadē ratione. iusticia scōm omēs species suas est donū sp̄ūsancti. Sed nullū aliud vel maius q̄ pietas: ergo pietas donum idē est q̄ iusticia. Sed contra. Vilificare aliquē ꝛ ista aī. totaliter est motus vis irascibilis: q̄ tendit ad victoriam: ergo velle honorare aliquē est motus vis irascibilis: q̄ cōtraria sūt in eadē vi. sed pietas est velle honorare scōm omēs species suas: ergo pietas scōz oēs species suas est in vi irascibili. sed non est ita de iusticia: ergo non est idē pietas q̄ iusticia. Solutio. Dicimus q̄ pietas scōm q̄ est donū prorsus idē est in essentia q̄ iusticia. sed ab illo dicit illa virtus iusticia. s. inq̄tū procedit ex principijs iuris naturalis. pietas vr eadem virtus inq̄tū procedit ex principio fidei. Ad primo obiectū dicimus q̄ illa adaptatio qua adaptatur donū pietat⁹ māsuetudim facta est nō pietate generaliter: sed ꝓ quadā sp̄e pietatis. Similit̄ auctoritas grego. intelligit̄ nō de pietate gñaliter: sed de quadā sp̄e pietat⁹. s. de mia. Sic̄ mō loquit̄ augu. de iusticia cū dicit. iusticia cōsistit in subueniēdo miseris q̄m sic nō ponit diffinitionē vel descriptionē iusticie. sz est quedā exēplificatio de quadā sp̄e iusticie. Ad vltimo obiectum dicimus q̄ non valet hec argumētatio velle vilificare ꝛc. q̄ velle honorare ꝛc. q̄ velle vilificare et velle honorare non sūt cōtraria. q̄m velle vilificare aliquē est velle ipsū facere vilez. sed velle honorare aliquē nō est velle statuere ipsū in honore: sz velle facere opera quibus ostēdatur ei⁹ dignitas. sz velle statuere aliquē in honore ē contrariū ei quod ē velle vilificare aliquē: et vtrūq̄ illoz ē in vi irascibili. ergo cū idem sit pietas q̄ iusticia et superius dictū sit de sp̄ebus iusticie. patet q̄ dictū est de speciebus pietatis: ꝓpter quod transeundū ē ad tertium donum: sc̄z donum scientie.

Solutio.

Ad primū.

Ad dictuz gregorij.

Ad augustinum.

Advltimū

¶ De scientia dono et primo de contrarietate eius ad prudentiam equus.

¶ Aliud capitulum.

Donū scientie idē est in essentia q̄ prudentia: q̄ prudentia ē regitiua operū iusticie. similiter ⁊ scientia regitiua ē operū pietatis. q̄m opera pietatis non placent deo: nisi fiant ex discretione. vnde in leuitico p̄ceptū ē q̄ in oī sacrificio sal apponat. s. discretio. Est ḡ sciētia donū idem in essentia q̄ prudētia: q̄ est virtus politica. sed differunt in ratione agendi vt dictū est supra. q̄ prudentia procedit ex p̄cipio iuris naturalis. scientia donū ex principio fidei. ⁊ licet sup⁹ dictū sit de prudentia: et ꝓpter hoc de sciētia tñ duo restant determinanda de scientia. primum est de contrarietate scientie doni ad prudentiā carnis siue ad sapientiam mundi. secundum ē de differentia scientie et consilij.

Diffinitio sciētie q̄ est donum.

¶ Prima questio vtrū scia sit idē q̄ prudētia

Arca primū sic obicit. scientia donū et prudētia carnis sunt contraria. sed sciētia donū ē electio faciendoz̄ et fuga nō faciendoz̄. ḡ prudentia carnis est electio nō faciēdoz̄ et fuga faciendoz̄. sed hoc ē pctm̄. ergo prudentia carnis est peccatū. ḡ nō ē a deo Item. apo. dicit. prudētia carnis ē moz: sed non cor poris. ḡ aīe. sed ois moz aīe est pctm̄. ḡ prudētia carnis est peccatū. ḡ non est a deo. Contra. ois sapiētia a dño deo ē. prudentia carnis ē aliqua sapientia: q̄ est sapientia de carnibus. ergo est a deo. Item. in prudētia carnis duo sūt. vnū ē electio fugiendoz̄. aliud est iudiciū quo aliquis iudicat secūdū prudentiā carnis

Aī q̄ non.

Secundo.

In oppo⁹

Secundo.

⁊ tñ

de fugiendo qđ sit eligendū. ⁊ tale iudiciū pōt appellari indiscretio vel error. sed vtraq illoꝝ. s. electio fugiendoꝝ ⁊ illud iudiciū est peccatū: ꝯ illa duo que sūt in scientia q̄ respondēt istis duobus tanq̄ cōtraria aut sunt virtutes aut opa virtutum: ꝯ discretio que est in scientia dono qua iudicam⁹ quid sit faciendū aut est virtus aut opus virtutis. ⁊ dictū est superi⁹ oppositū

Tertio. Quarto. Preterea bene dicit. discretio nō tam est virt⁹ q̄ auriga virtutū. est enī dirigēs opa virtutū. Itē. prudentia carnis est electio oīm carnaliū ⁊ abominatio oīm spūaliū: qz eiusdē virtutis est appetere aliq̄d ⁊ abominari oppositū eius: ꝯ per locū a contrarijs scientia donū est abominatio oīm carnaliū ⁊ electio oīm spiritualiū: ꝯ est electio oīm credendoꝝ ⁊ oīm diligendoꝝ. qđ falsū est. qm̄ illud est fidei quod discernit q̄d

Quinto. credēdum q̄d nō. et eligit credēd'im. silr discernit q̄d diligendū quid nō: qz ipa est lux illuminās aiam. Itē prudētia carnis est mors aīe: ergo prudētia spūs que

Sexto. est scientia donū est vita aīe. et hoc est falsum. Fides enī est vita aīe. sicut dicit abacuch. Just⁹ ex fide viuit Preterea. q̄ fides sit vita aīe in pñti patet. qm̄ cognitio que succedet fidei ī futuro erit vita aīe. sicut dz in

Solutio Ad primū euangelio iohānis. Hec est vita eterna ꝛc. Solutio. Concedimus q̄ prudētia carnis est peccatū et non est a deo. Ad primo obiectū solum⁹ per interēptionem huius. prudētia carnis est aliqua sapientia. non enim est prudētia carnis fm q̄ dicitur mors anime: est prudentia de carnalib⁹. qm̄ illa bona: ⁊ a deo est. sz prudē

Ad scōm. tia carnalis est electio carnaliū voluntatū. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ duplex est discretio faciendoꝝ. vna naturalis. alia gratuita. Naturalis discretio est q̄ habet secūdū principia iuris naturalis. qm̄ naturalis ratio dictat q̄ nō est furādū. nō est mechādū: qz nemini est iniuriādū. hec naturalis discretio nō ē virt⁹ nec op⁹ virtut⁊. discretio aūt gratuita est q̄ fit fm pncipia fidei sicut illa qua discernim⁹ primū esse honorādū ⁊ eidē nō esse iniuriandū: qz imago dei est. ⁊ hec discretio est opus virtut⁊. s. fidei. ⁊ indiscretio q̄ est in prudētia carnis est malū: qz est cōtra discretiōnē fidei. Auctoritas

Ad tertiū. bti intelligit de discretiōe naturali. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ prudētia carnis est electio oīm carnaliū operū: sz tantū illoꝝ q̄ sunt cōtraria carnalib⁹. verbi gra. Alīqs delectat in cibis delicat⁊: talis abominat ieiunīū. Similit

Ad vltimū tactꝰ in cibis delicat⁊: talis abominat ieiunīū. Similit actꝰ aliq̄s delectat in mollicie ⁊ p̄ciositate vestiū talis abhominat cilicīū. ⁊ sic patet q̄ prudētia carnis non est abhoiatio oīm spiritualiū. Advltio obiectū dicimus q̄ scientia donū est vita aīe ⁊ quelibet virt⁹ est vita aīe Sed fides ē prima vita q̄ est prima virtutū. vñ mag⁊ attribuit vita aīe ipi fidei q̄ alijs virtutib⁹. vnde ista argumētatio est bona Prudētia carnis est mors aīe ꝯ scientia donū est vita aīe. sed ista nō valet. Prudētia carnis est prima mors aīe: ꝯ donū est prima vita. cui⁹ ratio est hec. qm̄ bonū est finitū ⁊ ordinatū: sed malū infinitū et iordinatū. Ideo invicijs nō est determinatū primū. Unde prudētia carnis aliq̄n est primū vicium

Hec argumētatio nō valet. per hoc ad alias. aliq̄n infidelitas. aliq̄n aliud. Per hoc pz q̄ hec argumētatio nō valet. Fides est prima vita: ꝯ infidelitas ē prīa mors. Per p̄dicta pz solutio ad hmōi argumentatōnes q̄ solēt fieri. Nulla scientia est opposita scientie ꝯ nulla prudētia est opposita prudētie. prudētia carnis nō ē opposita prudētie spūs: sz scientia donū ⁊ prudētia spūs idē sūt: ꝯ prudētia carnis non est opposita scientie dono. Cōtra. Prudentia carnis est peccatū: ꝯ est opposita alicui virtuti. nō nisi prudētie spūs. ⁊ ita est opposita scientie dono. Itē. de⁹ mortē nō fecit. sicut dz in libro sapi. sed prudētia carnis est mors. sicut dt apls. ergo deus non fecit prudentiam carnis: sed contrarium habetur in baruch. vbi dz q̄ deus adinuenit oēm viā disciplīe. ⁊ ita oēm disciplinā ⁊ oēm prudētiā: ꝯ prudētiā carnis. Solutio. In oībus hijs argumētatiōib⁹ est fallacia fm q̄d ad simplr. qm̄ prudētia carnis nō est simplr prudētia: qz determinatio illa diminuit rationē prudētie. ⁊ ideo nō seq̄tur. illa prudētia est opposita alicui prudētie: ꝯ prudētia carnis nō est opposita prudētie spūs. simile ratione nō valz ista De⁹ fecit oēm prudentiā: ꝯ prudentiā carnis. Sz q̄rī tur vtrū sapientia mūdi q̄ est aliud q̄ sapientia cuius sit cōtraria scientie dono. videt q̄ sic. qz aug. dicit. nō quicq̄d sciri ab hoīe pōt in rebus hūanis vt plurimū supuacue vanitatis est et noxie curiositatis huic scientie tribuo. sed illud tātū quo fides saluberrima q̄ ad verā beatitudinē ducit gignit: nutrit: roborat. defendit: qua sciētia nō pollēt plurimi fideles q̄uis pollēt ipa fide plurimū: qz aliud est scire tantū modo q̄d hō debeat credere ꝓpt adipiscendā bonā vitā siue btām aliud est scire quō hoc ipm ⁊ pjs opituletur et cōtra ipios defendant q̄ ꝓpio vocabulo appellat sciētia. Hec aucto. hz multa disputabilia. qm̄ videt esse falsū qđ dz hic. s. q̄ illō tribuit sciētie dono q̄ fides saluberrima gignit: ꝯ fm hoc donū scientie gnat fidē: ꝯ vel fides nō est pma virt⁹. vel sciētia donū nō est virt⁹. quoꝝ vtrūq̄ est falsū. Obicit etiā cōtra hoc qđ dt q̄ sciētia dono defendit fides. qm̄ videt q̄ dono sapiētie vel intellectus defēdat fides. qz sapiētie ē cās dicere fidei secūdū q̄ fides ē tm̄ de deo: et intellectus ē cās dicē fidei: secūdū q̄ fides ē de deo et de diuinis. sed ei⁹ est fidē defendere cuius est cās fidei dicere. ꝯ sapiētie et intellectus est fidē defendere. nō ꝯ dont scientie. Itē obicit contra hoc qđ dicit q̄ scientia nō pollent fideles plurimi: q̄uis polleant plurimi fide. Cōtra. oēs virtutes sūt pares. ꝯ qui pollet fide: pollet sciētia dono. Item. per illam auctoritatē probat q̄ sapientia mūdi: et scientia donū sunt cōtraria. quia per donū sciētie defendit fides. per sapiētiā mundi impugnatur fides. qz sapiētia mūdi dicit q̄ deus nō potuit esse hō. ꝯ sapientia mundi et donū scientie sūt contraria. Sz contra. fides asserit deū eē hominē. sapiētia mūdi asserit deū nō eē hominē. ꝯ sapia mundi et fides sūt cōtraria: sed tm̄ vnū vni ē contrariū. ꝯ sapientia mūdi ⁊ sciētia donū nō sūt cōtraria. Solutio. cōcedim⁹ q̄ donū scientie generat fidē nō in eodē subiecto in quo ē donū sciētie: sz in alio. vñ q̄uis simpliciter loquendo fides precedat scientiā donū: tm̄ scientia donū p̄cedit fidē quā generat in alijs subiectis. qm̄ donū scientie idē est q̄ prudētia. de qua dz in euāglio. Fidel⁊ seru⁹ et prudens. p̄dicatores ei⁊ p prudentiā suā generāt fidē in cordibus auditoꝝ. Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ sciētia dono defendit: q̄uis sapia vl intellectu defēdat. qm̄ sapia et intellectu defēdit fides mediate. sed scientia dono imediate. sapiētie ei⁊ et intellect⁹ ē dicē cās fidei. ēt invniuersali nō descēdēdo ad spāles cas⁹ in qb⁹ defēdit fides nō considerādo spāles circūstantias. sz sciētia donū cōsiderat spāles casus ⁊ spāles circūstātias qđ est alterius difficultatis: ⁊ ideo alterius virtutis. vnde per ipsū defenditur fides immediate. Ad tertio obiectū dicimus q̄ hec argumētatio nō valet. Scientia donū et fides sunt equales: ꝯ qui pollet

In oppm Secundo. ℈ istud af. Solutio. Ad primū. ℈o incidēs Aī q̄ sic p augustinū. ℈ aliud af. Ad idē. ℈ hoc af. Solutio. Ad primū. Ad scōm. Ad tertiū.

fide:pollet sciētia. quoniā equalitas virtutū respicit essentias virtutū:sed pollere respicit vsum. vsus aūt scientie doni longe maiorē difficultatē habet q̄ vsus fidei.quoniā fides innititur soli prime veritati principaliter.⁊ hoc nō est multū difficile.sed scientia donū cōsistit in defensione fidei ab oībus partib⁹ philosophie quoniā supponit oia q̄bus ꝓbat probabiliter vel necessario id quod est fidei vel quod pertinet ad bonos mores.ideo non tātū supponit ea q̄ scripta sūt libris theorice: sed etiam ea q̄ scripta sunt in tota philosophia quibus vtitur ad probādum q̄ sic et sic credant homines. vel q̄ sic et sic imperant hoies. Alio tamē modo argumentat.alio modo prudētia. quoniā sciētia argumentat concludēdo verū directe vel falsū ducendo ad impossibile.scientia vero donū siue prudentia concludit oratione imperatiuā siue īperiū q̄ imperat actū fidei recte vel actū recte operationis.⁊ ad talem cōclusionē faciēdā supponit oia predicta.vñ isay. Jeronim⁹. Erit nobis liber iste sicut visio oīm. vñ hiero. Quid loquit de phisica/ ethica/ theologia : quicqd sctārum scripturarum.quicqd pōt humana lingua ꝓferre ⁊ mortalium sensus percipere:cōtinetur in libro isaie. ꝓpter hoc est vsus scientie difficillimus.vnde multi pollent Advltimū fide qui nō pollent sciētia.Ad vltimo obiectū dicim⁹ Sapientia mūdi capit q̄ sapientia mundi tripliciter accipit. Quīq̄ enī sapiētia mundi dicitur astutia acquirēdi temporalia quocunq̄ modo et delectandi in eis. ⁊ sic est cōtraria sciētie dono. q̄nq̄ sapiētia mundi dicitur astutia īpugnādi fidem que est in hereticis.⁊ hec similiter est cōtraria scientie dono. q̄nq̄ dicitur sapientia mūdi opinio falsa qua asserit aliquis contra fidē. sicut illa que asserit deū non esse hoiem.⁊ hec est cōtraria fidei. p istā ꝑ ꝓdicta af distinctionē patet solutio ad vltimo obiectum. Sed contra predicta sic obicit. sed prudētia carnis est contraria scientie dono ⁊ sapientia mūdi.similiter cū prudentia carnis ⁊ sapientia mundi sint diuersa: plura secundū hoc sunt cōtraria vni.qđ est cōtra aristo.qui dicit q̄ vnū vni est contrariū. Forte dicit q̄ prudentia carnis et sapientia mūdi sunt cōtrarie sciētie dono. non scōm suas speciales rationes: sed scōm q̄ cōueniūt in quodā cōi quod scōm se est cōtrariū dono sciētie.⁊ sic vnū vni est contrariū.verbi gra. Prodigalitas ⁊ auaritia sunt cōtrarie largitati.nō scōm spāles ratiōes:ꝫ scōm q̄ conueniūt in ratione gēris.sit a: nomen illius gēris quod est cōmune proximū ad prodigalitatem ⁊ auaritiā.qđ patet in intusticia ⁊ iustitia. iustitia enim cōmunis est ad superfluitatē et diminutionem inter quas iustitia est medīū. Est igitur vtraq̄ vitiū actuale per se. Sed contra. Prudentia carnis ⁊ sapientia mūdi non sic se habent vt vnū sit superfluitas reliquū vt diminutio. Est igitur vtraq̄ vitiū actuale per se:q̄ vtraq̄ per se et secundū specialē rationē est contraria alicui virtuti:ergo cū vtraq̄ sit contraria dono scientie accidit vel plura per se esse contraria vni vel scientiam donū habere plures species.sed plura per se nō sunt contraria vni:ergo scientia donū hꝫ plures spēs ergo nō est spēs spālissima: sed gen⁹ subalternum.et ꝓbat rōne. potest probari per rationē. Augustinus dicit in premissa auctoritate q̄ scientia dono defenditur fides:q̄ Secunda. scientie doni est defendere fidē. Item.augustinus sumit auctoritatē iob secundū aliā translationē q̄ dicit Sapientia est pietas.sciētia vero est abstinere a malis.Sic igr scientia donū diuersas habet materias circa quas est. sed fm diuersitatē materie diuersificatur spēs virtutū: q̄ diuerse sunt spēs scientie doni. Forte dicet q̄ oēs ille materie cōtra quas est sciētia vniunt alia euasio in quadā ratione cōi.s.in ratione faciēdi. Sciētia enī circa faciēda est et īperat q̄ facienda fiant. vñ nō opꝫ scientiam donū diuidi in multas species.cum omnes attingat sub vna ratione.s.sub ratione faciendi. Sed ꝫ hoc af. secundū hoc probatur q̄ scientia donū non differat a fide.qm̄ fides habet generale imperiū circa oia facienda.qm̄ cum sit prima virtutū habet imperare oībus.⁊ ita habet imperiū circa omēs materias aliarū virtutum:ergo circa omnia facienda. secundum hoc ergo non differt fides a scientia dono. Forte dicit q̄ fi alia euasio des habet imperiū circa facienda in vniuersali nō descendēdo ad speciales casus ⁊ speciales circūstantias Scientia vero descendit ad casus spāles ⁊ spāles circūstantias. Scōm hoc ꝓbatur q̄ plures sunt sciētie ꝫ hanc af. doni. qm̄ certū est q̄ alij casus ⁊ alie circūstantie cōsiderāde sunt circa carnē:⁊ alie circa opa mūdi. Videt ergo q̄ sciētia debet hr̄e diuersas spēs secundū diuersas circūstantias ⁊ diuersos casus.ꝫ ꝓpter hoc cōcedit q̄ scientia donum habet diuersas spēs. prudentia aūt habet diuersas spēs secundū diuersa faciēda ⁊ diuersa fugienda.⁊ ita erit alia prudētia circa ea q̄ sunt gule.alia circa ea q̄ sūt luxurie.⁊ sic de aliis q̄ nec scti nec ꝑti dixerūt. Preterea.quod regit secundū prin- Secundo. cipia alicui⁹ sciētie pertinet ad illā scientiā circa quācūq̄ materiā sit. sicut circularia vel quadrata vel oblonga circa geometricum sūt in q̄tū ꝓbat ex ꝓncipijs geometrici:q̄ advnā virtutē ptinet oē illd qđ regit ex ꝓncipijs eiusdē virtutis circa quācūq̄ materiā sit. qm̄ circa quācūq̄ materiā negociet sciētia donū sp procedit ex principijs fidei.q̄ ad eandē virtutē specialē pertinent oīa opera scientie circa quancunq̄ materiam sint. ergo scientia donū est species specialissima. Qđ Solutio. concedimus.quoniā donū scientie siue prudentie se habet ad donū pietatis in hoc q̄ probat vt dictū est. Ad primū dicimus q̄ prudētia carnis ⁊ sapiētia mūdi sunt contrarie scientie dono inquantū conueniunt Ad primū. in quadā ratione cōi.s.inquantū imperant actum difformiter deo:vel contra rationē. scientia enī donum dirigit opera ad normā rationis: et ad conformitatē dei dictat oī q̄ hoc fiat.qr sic dictat ratio et sic agere est agere conformiter deo.vñ isaias. Redite prevaricatores ad cor:in quo. s.inuenietis scriptū quid facatis.quid nō.vñ in euāgelio iohā.voca virū tuū.i.cōsule sindereſim.secundū hoc plura sūt contraria vni inquantū sunt vnita in vno cōmuni. sicut sanitas ē cōtraria omnibus speciebus morborū inquātum sunt morbi.tamē sanitas est specialissima. Eodē mō licet vnica ē prudentia fm pluribus spēbus vitiorū.s.prudentie carnis:sapientie mundi.et in prima et i secunda significatiōe:tñ secūdum q̄ illa cōmunicant ī ratione cōmuni vt dictum est. Ad illud quod obicitur.q̄ scientia donum est circa Ad aliud. diuersas materias.et ideo debet habere diuersas species. dicēdum q̄ non sequitur.qm̄ non est circa diuersas materias:proprie loquēdo: nisi secundū q̄ cōueniunt in ratione faciendi et ad illas materias se habet per modum imperandi et nō per modum exequēdi.imperium autem suū exercet in quancunq̄ materiam secundum eandem rationē: scilicet per rationē fidei:et licet illud imperium in diuersis materijs habeat diuersas difficultates:tamē qua per easdem rationes explicātur quātum ad imperium.iō nō ē nisi

vnica virtus imperandi in omnibus illis materijs. sz exequendi plures sunt virtutes. quontã in executiõe propte cõsistit difficultas m qualibet materia. Ex p=

cõclusio ex dictis. dictis patet q̃ sciẽtia donũ ad tria se habet. scz ad de= fensionẽ fidei ad administrationẽ tẽporaliũ cõpetentẽ

Augustin⁹ et ad abstinere a malis. sumit enĩ augustin⁹ hanc au= ctoritatẽ iob. secundũ aliã translationẽ. sciẽtia est ab= stinere a malis. qđ propte loquẽdo falsũ essz. ipsa enĩ scientia non est ipsũ abstinere. sed scientia sollertia est qua abstinemus a malis. abstinere vero a malis est vt

Augustin⁹ dicit augustinus in medio praue t peruerse nationis prudenter quersari. tamẽ omia illa tria cõprehendũt sub eodẽ quod est prudẽter cõuersari in medio pra= ue et peruerse nationis. qui enĩ defendit fidẽ prudẽ= ter conuersatur in medio praue et peruerse nationis. similiter qui bene administrat tẽporalia prudẽter cõ uersatur. ꝛc. t similiter qui abstinet a malis. vnde cõ

Diffinitio scientie. uenienter diffinit sciẽtia cũ sic dicit. Sciẽtia est soller tia qua prudenter cõuersamur in medio praue et per uerse nationis.

¶ Que differentia sit inter donum scientie et donum consilij. ¶ Alia questio.

Af q̃ non differũt. Quaeritur que sit differentia inter donũ sciẽtie et donũ cõsilij. videt q̃ nulla. quoniã similiter se habet scientia donũ ad opera pietatis. sicut cõsilium donũ ad opa fortitudinis. sciẽtia enĩ donũ regit opa pietatis et consiliũ opera fortitudinis. Qđ patet per

p gregoriũ auctoritatẽ gregorij. qui dicit q̃ pietas sine sciẽtia ne scit misereri. fortitudo sine cõsilio p̃cipitatur. sed ea= dem specialis prudentia politica regit opera pruden tie politice et opera fortitudinis politice: ergo eadẽ prudentia spũalis regit opa iusticie spũalis siue pie= tatis t opera fortitudinis spiritualis. ergo sciẽtia do

Opinio alij quoꝝ. nũ et consiliũ donũ sunt eadẽ prudentia spũalis et nõ differunt. Ad hoc dicũt quidã q̃ scientia donũ est sciẽ tia quedã qua homo scit. quid scit. et a quo scit et ad quid scit. qm̃ scientia dono scit homo se esse aĩal ratio nale mortale. et scit se esse a deo et se accepisse a deo talenta que debet multiplicare. vt ad beatitudinẽ p= ueniat. Cõsiliũ autẽ quo homo cauet pericula q̃ sunt in hoc exilio et que sunt in bello spũali quod hõ ha= bet contra mundũ et carnẽ et demonia et que sunt in hoc mari huius seculi per que necesse est nos sapien=

probat̃ per augustinũ. ter nauigare. Et qđ ita sit: videtur per augustinũ qui dicit in libro de doctrina christiana. q̃ scientia dono cognoscunt oĩs fines diuinarũ scripturarum. sed q̃

ꝓ hanc af. hoc sit falsũ probatur multis modis. primo quia nul la cognitio est virtus vt ostẽdetur inferius. nisi cogni tio fidei et intellectus sapientie. sed donũ scientie nõ est aliqua istarũ triũ cognitionũ: ergo vel donũ scien tie nõ est virtus vel non ẽ aliqua cognitio. et ita nõ ẽ

Secundo. scientia qua homo scit quid sit et a quo et ad q̃d. Itẽ omnis virtus semper facit subiectũ suũ laudabile t do num scientie est virtus. ergo ꝛc. sed sciẽtia qua homo scit quid sit et a quo et ad q̃d nõ semp facit subiectuz suũ laudabile. imo aliq̃n vituperabile. quoniã seru⁹

Tertio. sciens voluntatẽ sui donũ et nõ faciẽs vapulabit pla= gis multis: ergo scientia illa nõ est donũ scientie. Itẽ scientia cõsistit in speculatione. virtus autẽ in agere sed donũ scientie est virtus: ergo cõsistit in agere nõ in speculatione. est ergo donũ scientie qđ imper at fa

Solutio. ciẽda sicut dictũ est supra. Qđ cõcedim⁹ et quod dicit

ꝙd augusti num. augustin⁹ q̃ sciẽtia dono cognoscũt oĩs fines diuinaꝝ scripturarum verũ ẽ hoc per suppositionẽ. qm̃ donũ scientie suppponit quecunq; docẽt in sacra scriptura vnde etiã p modum istũ dicitur scire sicut geometer scit q̃ linea ẽ longitudo sine latitudie. t q̃ a quolibz puncto ad quẽlibet pũctũ potest duci recta linea. tñ nescit hoc probare inquantũ ẽ geometer. sed dr scire hoc quia supponit istud. cũ igitur predicta dña scien tie doni et consilij ostensa sit nulla eẽ: remanet pre= dicta obiectio qua probatur eãdẽ prudẽtiã spirttua

Iterũ ar. lem esse et donũ scientie et donũ consilij Itẽ. ad scien tiam donũ pertinet abstinere a malis. ad consiliũ aũt pertinet cauere pericula huius mundi siue sunt pec= cata: ergo idem ẽ cauere pericula et abstinere a ma= lis. ergo idẽ donũ facit cauere pericula et abstinere a malis. ergo donũ consilij et donũ scientie idem sunt.

Ad idẽ af. Item. si donũ consilij facit cauere omnia pericula: tũ in bello spirituali: tum in nauigatione speciali: tuz in exilio presentis miserie. cum istis diuersa sunt gene= ra periculoꝝ debent sibi eẽ diuersa genera consilioꝝ ad vitanda huiusmodi pericula. qm̃ alia ẽ scientia bel lãdi: alia nauigãdi. t sic de alijs. ergo diuerse sũt spe=

Tertio ad idem. cies consilioꝝ. Item. donũ consilij aut regit opa for= titudinis secundũ rationes iuris naturalis aut secun dum rationes fidei. si primũ. et hoc facit prudẽtia po litica. ergo donũ consilij idem ẽ q̃ prudentia politica quia prudentia politica regit opera aliarũ virtutum secundũ principia iuris naturalis que inuenit scripta in corde: siue in sindone. si. vñ isaias. redite preuarica= tores ad cor in quo. s. inuenietis scriptũ quid facere debeatis. et in euangelio ioh̃. dicit. dñs samaritane voca virũ tuũ. s. sindonem. si vero consiliuz regit o= pera fortitudinis secundũ rationes fidei. hoc idem fa cit scientia donũ. quoniã regit opera pietatis secun=

Euasio. dum rationes fidei. idẽ ergo videtur eẽ donũ consilij et donum scientie. Forte dicit q̃ scientia donũ i ipso opere pietatis non inuenit difficultatẽ. sed solũ circa circunstantias. facile enĩ est scire quid deo t nobis et proximo debeam⁹. sed in ipso opere fortitudinis dif ficultas ẽ non solũ in circunstantijs. ardua enim et

In oppm difficilia sunt opera fortitudinis: et propter hoc aliõ bonũ ẽ regitnũ fortitudinis: et aliud operũ pietatis Sed contra. dictũ ẽ supra q̃ q̃uis donũ sciẽtie diuer sas difficultates inueniat i operibus pietatis. tñ qa secundũ principia etusdẽ virtutis. s. fidei explicat oẽs illas difficultates remanet donũ scientie vnũ donum secundũ spẽm. g̃ lz donũ scientie t donũ consilij diuer sas inueniãt difficultates. tñ qr oẽs illas explicãt secũ dũ prĩcipia etusdẽ virtutis. s. fidei debẽt eẽ vnũ donũ secundũ speciẽ. et ita donũ consilij et donũ scientie nõ

Solutio. differunt secũdũ speciẽ. Solutio. potest dici qđ consi

Cõsiliũ capit̃ duplicit liũ qñq; large qñq; stricte sumitur. Large secũdũ q̃ est deliberatio de rebus que a nobis sũt. rebus dico valentibus ad finẽ quẽ intẽdim⁹. sicut si aliquis velit esse eps. deliberat de rebus que ad hoc valent: et hu iusmodi deliberatio cõsilium est tale consiliũ est i oĩ bus rebus que deliberatione indigẽt. et pertinet ad prudentiã. vel ẽ idẽ cũ prudentia. qñq; dicitur consili um deliberatio de rebus excellentibus ad que non te nemur secundũ q̃ hoc dicitur eẽ consiliũ. si vis pfe=

stricte etiã sumitur. ctus esse vade et vende oĩa que habes et da pau. t sic stricte sumitur consiliũ. Item. stricte sumitur cõsiliũ secundũ q̃ ẽ deliberatio de operibus arduis: siue ad que tenemur: siue ad que non tenemur. et hoc ẽ pru dentia excellens. et sic accipitur donum consilij. pru

Cōsiliū vbi situatur.

dentia enī excellens: siue donū consilij est in confinio actionis et cōtemplationis. qz est inter sapientiā ꝛ intellectū ex vna parte. et fortitudinē: scientiā: pietatē: et timorē ex alia parte. pertinent eī sapientia ꝛ intellectus ad contēplationē. et alia quattuor ad actionē et cōsiliū est prudētia excellens siue prouidentia valde exercitata est in medio cōtēplatiuoꝝ duorū ꝛ actiuorum. per huiusmodi exercitiū de facili ascenditur

Gregorius

ad cōtemplationē. vnde gregorius. Qui ad arcē contemplatiōis ascendere desiderat p⁹ necesse ē vt in campo actionis se exerceat. secundū hoc recipimus

Ad primū

primam argumētationem. Concedim⁹ enī q idē sūt in essentia prudentia et consiliū. sed cōsiliū importat quoddā accidens supra prudentiā. ꝛ q ita dicendū

Confirmat illō p phōs

sit videtur. Multi enī philosophi dixerunt q prudētie est cuncta ad normā ratiōis dirigere et hūanis actibus quasi diuinis prouidere. prudentia ergo regit opera nostra ad conformitatē diuinoꝝ operum. hoc

Dionysius

eī itēdere debem⁹ vt sim⁹ cōformes deo. vñ. d. b. dionierarch. i. plati officium est homies face. ꝛ deiformes

q̄nq; ptes prudētie.

Prudentie enī sunt ista quinq;. ratio/intellect⁹/circūspectio. prouidentia cautela. ratio in administratiōe tpalū. itellect⁹ quātū ad ꝓformitatē diuino ꝛ. circūspectio. i. consiliū. prouidētia. de bonis adipiscendis

Alī ꝑt dici

in futurū. cautela per quā vitant mala. Per hoc enī videtur q consiliū sit quedā prudētia. potest etiā solui sicut dicebat q quia opera fortitudinis in se ardua sunt et difficilia propter aliud totū regituū habēt q̄ opera pietatis. et non valet ista argumētatio. Consiliū prouidū est secundū principia fidei et prudētia similiter: ergo prudentia est idē q consiliū. et est fallatia

Fallā ꝓntis

ꝓntis. qm̄ cōe est ad multas virtutes prouidere secundū principia fidei. nō propter hoc multe virtutes sunt vna virtus. sed secūdum hoc prudentia politica non erit species specialissima: sicut dictū ē supra: imo alia species prudētie erit per quā regetur fortitudo et alia species iusticie per quā regetur iusticia vel tēperantia. ideo prima solutio magꝭ placet nobis. Itē

Notandū.

notandū q q̄uis volūtas vandi elemosinas et ipertū vandi elemosinas sunt diuersaꝝ virtutū. primū enim est misericordie. secundum prudentie. tamen cōis voluntas prouidendi sibi et ipertū quo per discretionē homo ꝓuidet sibi necessaria eiusdē sunt virtutis. et hoc est quia volūtas prouidendi sibi necessaria rōnis est. sicut et istud imperū. nec habet aliā difficultatez q̄ istud imperū. sed volūtas vandi elemosinā ꝛ imperū vandi elemosinā sunt diuersaꝝ virtutū ꝛ diuersarū difficultatū. sicut ꝺz q logica theorica et logica

Exemplū.

practica sunt eiusdē scientie: qz eandē difficultatē habent et circa cōmunia ꝛ transcendētia. tamen demonstrata theorica et demonstrata practica nō sunt eiusdem scientie. qm̄ contingit scire ex quibus ꝛ qualib⁹ et qualiter sumptis fiat demonstratiuus sillogismus qđ docetur in posteriozibus analeticis. tamen ꝓpter hoc nescietur natura trianguli. vnde diuerse sunt scientie: demonstratiua docēs demōstrare ꝛ demōstratiua demonstrās agere. ꝛ hoc est qm̄ diuerse sunt difficultates theorice demonstratiue et practice demonstratiue. Itē

Iterū aī

videt posse probari q ipsa scientia ꝓprie sumpto vocabulo sit virtus ꝓpter hoc: qz alia est scientia facientiū siue operādoꝝ. ꝛ alia est scientia operādi qđ patet in architecto: qui scit qm̄ sic ꝛ sic faciēdū est ipe tamen nescit operari: sed manuales artifices executioni mandāt qđ ille precipit. et sic ꝑz q alia est scientia operandoꝝ et alia scientia operādi. Sic igit quedam scientia est eoꝝ que debent fieri. et alia est scientia faciendi illa: sed habitus a quo exeūt bona opera est virtus: quia virtus se habet ad operationē: sz scientia faciendi facienda est habit⁹ a quo bona opa exeūt ergo hmōi scientia virt⁹ est. et sic sciētia donū scōm q propriae est scientia virtus est. qđ est contra predicta.

Solutio. Cum dicit iste scit natare scōm q vsus intelligit illam locutionē. hoc verbū scit non solū copulat sciētiā: sed abilitatē quandā secundū quā iste dicitur abilis ad natandū. Eodē modo cū dicit iste ꝺz sciētiā operandi facienda. nō tantū ponit scientia: sed etiam habitus quidā quo habilis est iste ad operandū ea q̄ debent fieri: ꝛ ab illo habitu exeūt bona opera. nō ab ipa scientia. vnde ipa sciētia nō est virtus: sed habitus ille est virtus. qm̄ ille habitus reddit subiectū suum bonū ꝛ bñ reddēs opus suū. hoc aūt appellat aristo. in ethicis: virtutē. sicut virt⁹ oculi facit bonū oculum et facit ipm̄ bene videre. ꝛ virtus equi facit equū bonum et bene ferentē ascensorem.

Solutio.

Sciētia nō est ỽtus sed hit⁹ iclusus

De differentia inter sapientiam et intelligentiam et fidem.

Aliud capitulum.

Dicto de donis per que regitur vita actiua. dicēdum est de donis p que regit vita ꝓtēplatiua. s. de intellectu ꝛ sapientia. Circa que primo videndum est quid sit intellect⁹ et q̄d sit sapientia. Scō vtrum sint virtutes. Tertio vtrū alie sint virtutes cōtēplatiue quib⁹ cognoscatur deus q̄ iste tres. s. fides/sapiētia/intellect⁹. Quarto vtrū vita contēplatiua sit melioꝝ q̄ actiua: vel ecōuerso. Quinto ꝛ vltimo vtrum virtuti contemplatiue aliquid sit contrarū.

De sapientia.

Prima questio vtrum sapientia et intellectus sint diuersa dona.

Arca primū sic obicitur. Augu. dicit q sapiētia est cognitio solī creatoris. Intellect⁹ aūt est cognitio creatoris et quarūdam rez creaturaꝝ. s. sctōrū angeloꝝ et sctāꝝ aiarū. scōm hoc: ergo sapiētia et intellectus eandē habent materiā. s. deū: sed scōm materias habent distingui virtutes: g̃ cū sapiētia ꝛ intellectus habēt eandē materiā sunt eadē virt⁹. ꝛ ita idē donū. Item. fides est cognitio creatoris ꝛ quarūdaz rerū creaturarū. s. angeloꝝ ꝛ sanctaꝝ animaꝝ. ꝛ etiā multoꝝ aliorū: ergo quicquid est materia sapientie ꝛ intellectus est materia fidei: g̃ fides nō differt a sapiētia ꝛ intellectu.

Aī q non.

Secundo.

Solutio. Solutio. Sapiētia ꝛ intellect⁹ differunt: qz sapientia est cognitio dei absolute. sed intellectus est cognitio dei collatiue. s. in cōparatione ad creaturas. vnde sicut alia est cognitio nois absolute que tradit in maiori volumine prisciani. ꝛ alia ē sciētia vel cognitio nois in cōparatōne ad verbū que traditur in minori volumīe. ita alia est cognitio dei absolute que ꝺz sapientia. ꝛ alia cognitio dei collatiua que dicit. intellectu enī cognoscim⁹ deū inquātū beatificat angelos et aīas gubernat et mouet. vñ cognitio dei que est intellect⁹. quasi cognitio phisica: quia phica siue naturalis phia agit de immobili et cognoscit deū inquātū dat cūcta moueri. vñ i fine octaui phicoꝝ cōcludit q primū pncipiū motus est immobile et nullā habens magnitudinē. sed cognitio dei absoluta est q̄si methaphisica. quoniā methaphisica agit

Exemplū.

Cognitio phisica.

Cognitio methaphisica.

de deo absolute: cõsiderando proprias dispositiones eius. patet ergo differentia inter sapientiã et intellectũ q̃uis enĩ eandẽ habent materiã nõ tamẽ in ratiõe eadem. fides autem differt ab intellectu sicut sciẽtia quia differt a scientia propter quid. fides enĩ innititur prime veritati super oĩa et propter se. vnde cognitio dei q̃ est fides est q̃si cognitio ꝓncipioꝝ. sicut ei in hoc principio. Oĩne totũ est maius sua parte: inuenit causã fidelis in ipsa ꝟitate q̃ credit inuenit causã fidei nec aliã causã q̃rit. intellectus autẽ reddit causã eorũ q̃ fides credit. ꝟbigra. fides credit deũ remunerare bonos sua cõdignũ huic reddit causã itellectus. hoc mõ. dic est largus plus q̃ potest intelligi: ergo remunerat bonos plus q̃ potest intelligi. intellectus enĩ reddit rationem de ea que in nobis est. fide spe caritate. et ad hoc debent esse parati prelati vt reddãt oĩni poscenti rationẽ de ea que in eis est fide spe caritate. vt dicit beat⁹ petr⁹ in pria canonica sua. sicut enĩ differt naturalis sciẽtia ab astrologia. ita differt fides ab intellectu. illi enĩ qui habent naturalẽ scientiã de quadam stella sciunt q̃ est imobilis. de quibusdam alijs sciunt q̃ nũq̃ occidũt. sed propter quid ita sit nesciũt astrologi aũt sciũt ꝓpter quid ita est. fides scit q̃ deꝰ remunerat bonos. itellectus aũt scit propter quid. fides autẽ differt a sapientia eo modo quo sciẽtia alicuius rei per gustũ. verbi gratia. aliquis scit q̃ hoc vinum est bonũ. ⁊ hoc ꝑ auditũ. aliꝰ scit q̃ idẽ vinũ est bonum. et hoc scit per gustũ: ⁊ iste due sciẽtie diuerse sunt. hoc modo differt fides a sapientia. fides enĩ est cognitio ꝑ auditũ. quoniã fides ex auditu dicit apls. sapientia vero est cognitio dei per gustũ. vnde sapientia dicitur sapore virtutũ cõdita scientia. quia per sapientiã gustatur dulcedo siue suauitas dei. vñ in psalmo. gustate et videte quoniam suauis est dñs. et hoc est maxima cognitio dei: cognitio per sapientiã. si enĩ creator cognoscit per effectũ. per maximũ effectũ maxime cognoscit. ⁊ maximꝰ effectꝰ ẽ delectatio quã habemꝰ in deo per caritatẽ ⁊ intellectũ per quã delectationẽ habetur sapientia. et hec est in sapientia dono. vñ per donũ sapientie maxime cognoscit deus.

Intellectꝰ reddit rationẽ fidei.

Fides et sapiẽtia dñt

Maxie cognoscit deꝰ ꝑ sapiẽtiã.

¶ De intelligentia.

¶ Secunda questio vtrũ intellectus sit ꝟtus

Ad q̃ non.

Videtur per predicta q̃ intellectus non sit virtꝰ quia auctoritatas dicit. fides nõ habet meritũ cui humana ratio prebet experimentũ: ergo nulla cognitio habet meritũ cui hũana rõ ꝑbet experimẽtum sed intellectus est cognitio cui humana ratio prebet experimentũ vt habitũ est: ergo intellectus nõ habz meritũ: ergo nõ ẽ virtus. Itẽ. augustinus dicit q̃ itellectu cognoscit creator ⁊ creatura quedã sine delectatione. sed oĩnis ꝟtus est cũ delectatione: ergo intellectus nõ est virtus. Itẽ. ꝑbatur q̃ augustinꝰ dicit falsum. dicens intellectũ esse sine delectatione. est enim delectatio in visione pulchri prati: ergo multo fortiꝰ in visione dei est delectatio: ergo cũ intellectu videamus deũ. delectatio est in intellectu. Itẽ. bonũ est pfectio cuius apprehensio est delectatio. multo fortiꝰ cognitio boni et ꝑcipue optimi est delectatio. et ita in intellectu dono cũ sit cognitio est delectatio. Itẽ. in itellectu dono est coiũctio cõuenientis cũ cõuenienti ergo delectatio. Solutio. dicimus q̃ intellectus donũ est virtus. et sapientia similiter. et fides similiter. quoniã fides apprehendit primã veritatẽ cũ assensione: et intellectus et sapiẽtia similiter assentiũt prime veritati propter se et tale assentire meritoriũ est: cũ non innitatur naturalibus rationibus. sed tantũ primeveritati. Ad primo obiectũ dicimus q̃ intellectui non prebet experimentũ humana ratio. i. naturalis. quia ille rationes quas habet intellectus non sũt humane: sed diuine. quia sumũtur a fide. vnde saltem intellectus acquiescit per consequẽs primeveritati propter se et super oĩnia. Ad secundũ dicimus q̃ intellectus dicitur eẽ sine delectatione. i. sine fruitiõe. q̃a non est fruendũ creaturis quarũ cognitio ẽ intellectꝰ delectari tamen possumus in eis: sed in cõparatione ad deum sicut dicitur in psalmo. Delectasti me domine in factura tua.

Ad primũ.

Ad scõm.

¶ Vtrum sunt alie virtutes contemplatiue q̃ sapientia et virtus.

¶ Tertia questio huius capitulꝰ.

Vtrum sint alie virtutes contẽplatiue q̃ sapientia ⁊ intellectus. videtur q̃ sic. q⁹ fides: spes: caritas. non habent motus exteriores: sed interiores. ergo nõ sunt virtutes actiue: sed contemplatiue. cũ habent tm̃ motus interiores. Si dicit q̃ fides: spes: caritas: imperãt opera virtutũ actiuarum et propter hoc nõ sũt virtutes cõtẽplatiue: eadẽ ratione posset dici q̃ sapientia et intellectus non sũt virtutes contẽplatiue. quoniã imperãt et dirigunt opera actiue. Oĩ probatur. quoniam apostolꝰ dicit ad colocenses. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. ergo sapientia diligit opera exteriora. ergo diligit opera actiue. Itẽ. intellectus bonus omnibus facientibus eũ. intellectus ergo dirigit nos ad opera. Itẽ. in ezechiele. Sub pennis eorũ manus hominis. per pẽnas intelligitur contemplatio. per manus operatio. manꝰ ergo sub pennis: operatio sub contẽplatione. igitur operatio regitur a contẽplatione. cum igitur sapiẽtia ⁊ intellectus que sunt virtutes contẽplatiue dirigãt opera actiue: q̃ fides: spes: caritas: regant opera actiue non impedit quin sint virtutes cõtẽplatiue. Contra. magistri dicunt q̃ contẽplationis tres sunt species. lectio: oratio: meditatio. nullũ istorũ est fidei vel caritatis vel spei. ergo fides: spes: caritas. non sũt virtutes contẽplatiue. Itẽ. videtur q̃ plura dona contẽplatiua debent esse q̃ ista duo. s. sapientia et intellectus. q⁹ in sacra scriptura quadruplex est intelligẽtia prima historialis. secunda moralis. tertia allegorica quarta anagogica. prime intelligentie. scz historiali. non subseruit virtus. secũde: scz morali subseruit donum scientie per quod prudenter conuersamur in medio prauе et peruerse natiõis. quarte itelligẽtie: scilicet anagogice subseruiunt duo dona. s. sapientia ⁊ intellectus quia ista sunt de eis que sunt in triũphanti ecclesia. et anagogicus intellectus est de eisdẽ. vnde dicitur anagogicus quasi sursũ ductiuꝰ. tertie q̃ itelligentie. s. allegorice debet subseruire aliquod donũ proprium. quia ea que sunt in allegorica intelligentia sunt imitanda: aut fugienda. illud vero donũ debet esse prudentia spũs: q̃ de spiritualibus et interioribꝰ debet esse allegoricus intellectus. et prudentia spũs

Vf q̃ sic.

Probatio

Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppoᵐ

Secundo.

debet esse aliud q̃ sciẽtia donũ. q̃ sciẽtia donũ ĩ exteriorib⁹ est prudentia spiritus in interioribus. ⁊ ita videtur q̃ plura sunt dona contẽplatiua q̃ sapientia et intellectus. Itẽ. salomõ in ꝓuer. omni custodia custodi cor tuũ. igitur si oñi custodia seruandũ est cor. sicut vnũ donũ ꝓpriũ est ad seruãdũ opa exteriora ita vnũ ꝓpriũ donũ debet esse ad seruandũ cor. et ita debet esse contemplatiuum cum sit de interioribus. ⁊ hoc videtur quia abrahã abigebat aues a sacrificio suo. per quod significat̃ q̃ nos debemus abigere muscas mouentes. i. imundas cogitationes a sacrificio nostre orationis ne perdant suauitatẽ vnguẽti. i. deuotionẽ orationis. necesse igitur est esse aliquod donũ quod mundet cor et tranquillũ reddat a cogitationibus imũdis et quietis. hoc autẽ debet esse prudẽtia spiritus. de qua dicit apostolus. q̃ ipsa est vita ⁊ pax vita inquantũ mũdat. et mouet suo modo ad spũalia opera exteriora. pax inquantũ facit cor trãquillũ abigendo inquietas cogitationes. sic igitur plura sunt dona cõtemplatiua q̃ sapientia et intellectus. Item. aristo. diuidit virtutes intellectuales in sophiã. intelligentiã. fronesim. intelligentia autem idẽ q̃ intellectus: sophia idẽ q̃ sapiẽtia: ergo preter sapientiam ⁊ intellectũ ponit aristo. tertiã virtutẽ intellectualẽ. s. fronesim que debet esse prudẽtia ſps. et ita tria sunt dona cõtemplatiua. Solutio. dicim⁹ q̃ fides spes caritas nõ sũt actiue ꝓpie nec ꝓtẽplatiue. sẽ cões. q̃ necessarie sunt oĩbus siue incipientib⁹ siue ꝓficientib⁹ siue perfectis. vnde actiue sunt sed nõ proprie: et cõtẽplatiue. sed nõ proprie: nec valet hec argumẽtatio. nõ habent motus nisi interiores: ergo sũt ꝓprie cõtemplatiue. Ad aliud dicimus q̃ hec argumentatio nõ valz: moraliintelligẽtie subseruit donũ scientie et nõ anagogice subseruiũt sapientia et intellectus: ⁊ allegorice intelligentie subseruit propriũ donũ. tamẽ bene cõcedimus q̃ ei subseruit donũ. sed nõ ꝓpriũ. idẽ enĩ subseruit morali intellectui et allegorico. quoniã intellectu allegorico semp dicitur aliquid q̃ imitãdũ est vel fugiendũ scm̃ moralẽ intellectũ. verbi gratia secundũ allegoricũ dicendũ ſm̃ lram̃ vicit goliam. i. christus diabolũ. per hoc instruimur q̃ nos debem⁹ vincere diabolũ et vicia in nobis. et sic allegoric⁹ intellectus inducit̃ ad moralẽ. per ipsũ enĩ instruimur ad cõuersandũ prudenter in medio praue et peruerse nationis. ⁊ ꝓpter hoc idẽ donũ. s. subseruit morali intellectui et allegorico. Ad omia vero sequẽtia argumenta eadẽ est solutio. quia donũ scientie quod idez est q̃ prudentia sufficit ad custodiendũ cor. et abigẽdum imundas cogitationes a sacrificio nostro. quoniam eadẽ virtus est cuius impio homo cõformat se deo in exterioribus operibus. que scm̃ hoc dicitur prudentia politica. et cuius imperio conformat se hõ deo operibus interioribus secundũ q̃ eadẽ virtus & prudẽtia ſps. tamẽ prudentia magis se habet ad opa exteriora q̃ ad opa interiora. quia ad oĩa opera exteriora que virtutis sunt necessaria est prudentia. quia in oĩb⁹ talib⁹ opib⁹ cõsiderãtur circũstantie. sed nõ sẽper in omnibus motib⁹ interioribus cõsiderãtur circũstantie. quia credere in deum et sperare et diligere sẽper bona sũt et vbiq;. sed vbi cautela op⁹ est in credendo sperando diligendo. vt quãdo isurgit tẽtatio vel alia rebellatio necessaria est prudentia. verbi gra si tentetur aliquis de infidelitate. prudentia est necessaria ad docendũ qualiter muniat se homo ⁊ defẽdat contra infidelitatem. ergo nõ semper dirigit motus interiores: sed semper dirigit motus exteriores. propter hoc plus dicitur actiua q̃ cõtemplatiua. Ad istũ quod obicitur de auctoritate aristo. dicim⁹ q̃ aristo. vocauit fronesim virtutem intellectualẽ: qñ aliquãdo dirigit motus interiores sicut dictum est. et quia multũ necessaria est contemplatiuis ad abigendum muscas ne perdant suauitatem vnguenti.

Ad aliud.

¶ De cõparatõe cõtemplatiue ad actiuã.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de comparatiõe vite cõtemplatiue ad actiuã. ⁊ queritur vtra illaz sit melioz. videtur q̃ cõtẽplatiua. qñ gregorius dicit super ezechielẽ. q̃ melioz est vita contẽplatiua q̃ actiua. et hoc dicit propter hanc auctoritatẽ. Animalia ibãt et reuertebantur. aĩalia sunt predicatores qui ibant ad actiões et reuertebantur ad cõtemplationem: sed nõ reuerterentur: nisi melioz esset cõtemplatio q̃ actio. ⁊ melioz est cõtemplatiua q̃ actiua. Item. super illud luce. Maria optimã partẽ elegit ⁊c. dicit glosa. Nõ vituperatur pars marte. sed laudatur pars marie. i. ꝓfert sed pars marie est vita contẽplatiua: pars marte actiua. ergo ⁊c. Item. in gene. lya erat lippa oculis: rachel aũt pulchra facie. et iacob magis diligebat illaz q̃ lyam. iacob significat christum: rachel cõtemplatiuam: lya actiuam. ergo contẽplatiua pulchrior est q̃ actiua. sed pulcritudo illa attenditur secundũ virtutes. ergo meliores habet virtutes contemplatiua q̃ actiua. ergo melioz est. Item cristus elegit magis cõtemplatiuã q̃ actiuã. sicut iacob magis diligebat rachel q̃ lyam. sed christus magis bonum magis diligit. ergo contemplatiua est melioz q̃ actiua. Item. in fine iohã. super illud. Cõuersus petrus vidit illuz discipulum quẽ diligebat ihesus sequẽtẽ ⁊c. dicit glo. Petrus magis diligit: ⁊ iohãnes magꝭ diligitur. sed iohãnes significat virũ cõtemplatiuũ: petrus actiuz ergo cristus magis diligit virũ contẽplatiuũ q̃ actiuum. ergo melioz est cõtemplatiua q̃ actiua. Itẽ. qõ propinquus est fini: magis est eligendũ. sed viri contemplatiui sunt propinquiores fini q̃ viri actiui. probatio. sancti angeli qui sunt cõiũctissimi deo: sũt ĩ pura cõtemplatione. ergo viri cõtemplatiui propinquiores sanctis ãgelis q̃ viri actiui. cũ ergo viri contemplatiui propinquiores sunt sãctis angelis qui sũt ꝓpinquissimi ipsi fini q̃ actiui. ipsi sunt propinquiores fini. et ita cõtemplatiua est propinquior fini q̃ actiua ergo magis eligenda simpliciter. ergo melioz simpliciter. Si conceditur. Contra. terra que fructuosioz est: melioz est simpliciter. ergo vita fructuosioz melioz est simpliciter. sed vita actiua est fructuosior q̃ cõtemplatiua. qñ fecundior fuit lya q̃ rachel. ⁊ actiua melioz est simpliciter q̃ contemplatiua. Item. operibus actiue promittitur vita eterna: et non operibus contemplatiue quia actiuis dicetur ĩ iudicio. venite benedicti patris mei percipite regnũ. Esuriui enĩ et dedistis michi mãducare ⁊c. propter hoc dicit apostolus. pietas valz ad oĩa ꝓbationẽ hñs vite q̃ nũc ẽ et fuit. actiuis igr̃ promittitur vita eterna: nõ contẽplatiuis. ergo actiuis proprie debetur vita eterna. ⁊ actiua proprie est ad vitã eteruã. et ita vtilior est simpliciter: q̃ vita contemplatiua. sed qõ vtilius est simpliciter hoc nunq̃ fallit. sed aliquid potest esse vtili⁹ alicui quod tamẽ nõ est melius simpliciter. ⁊ melioz

Ar q̃ cõtẽplatiua.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppo^m

Secundo.

Tertio. est simpliciter actiua ꝙ contemplatiua. Itē. optimū opus actiue melius est optimo opere cōtemplatiue. scz predicatio vel martiriū. quoniā dicit iniuriā facit martyri qui orat pro ipso. et hoc nō dicit de ptemplatiuo: ergo simpliciter melior est actiua ꝙ ptēplatiua

Quarto. quia sic optimus equꝰ optimo asino melior est. Itē. dictū est ꝙ petrus magis diligit ꝙ iohānes. et petr⁹ significat vitā actiuā iohannes cōtemplatiuā: ergo vita actiua magis diligit ꝙ ptemplatiua: ergo maiorē habet caritatē ꝙ contēplatiua. sed oīs virtutes sūt pares: ergo actiua habet maiores virtutes ꝙ contē-

Quinto. platiua: ergo melior est simpliciter. Itē. spōsus in cā ticis. egrediamur in agrū cōmoremur in villis. sic reuocatur anima a contēplatione ad actionē. sed nō reuocatur a magis bono ad minus bonū: ergo melior est actio ꝙ ptēplatio. ⁊ ita melior ē actiua ꝙ ptēpla-

Solutio. tiua. Solutio. cōparatio contēplatiua ad actiuā duplex potest fieri. primo secundū status vt cōparetur status contēplatiue statui actiue. et dicitur scōm hoc vir cōtemplatiuus qui est abilis ad contēplandū ⁊ de facili cōtemplatur. actiuus qui de facili agit. sed non est abilis ad contemplādū. et sic secundū hunc statū dicitur cōtemplatiuus habere ✠tutes purgati animi actiuus virtutes politicas et purgatorias. secūdum hoc cōtēplatiua melior est ꝙ actiua. qm̄ lya habebat lippos oculos. i. ✠tutes nō bene purgatas. sz rachel

Ad primū. erat pulchra facie. i. virtutes habebat purgatas. Ad primo obiectū dicimus ꝙ hec est duplex. vita actiua est fructuosior ꝙ cōtēplatiua. quoniā potest dici fructuosior. i. maiorē fructū afferens. vel fructuosior. i. pluribus fructū afferens. primo modo falsa. quia cōtemplatiua maiorē fructū affert suo subiecto. secundo modo vera est. et tunc nō sequitur ꝙ actiua sit melior ꝙ contemplatiua. nō est simile qđ adducitur pro simili. quoniā terra dicitur fructuosior in alia significatione. scz quia maiorē fructū affert. Ad secundo ob-

Ad scōm iectum dicimus ꝙ nō tantū actiuis debetur vita eterna. sed etiā cōtēplatiuis. sed primo promittitur actiuis. quia facilior est actio ꝙ contēplatio. quoniā si p-

Figura de loth. mitteretur contēplatiuis: desperarent homīes nō valentes ascendere ad arcē cōtemplationis. vt ergo nullus possit se excusare. promittitur vita eterna actiuis vt saluentur in segor cū loth qui ardua mōtium. i. ad eminentiā contēplationis ascēdere nō possunt. segor ení iterpretatur parua. similiter alia rōne ꝓmittitur vita eterna eis q̄ facīūt opera misericordie. quia per misericordiā maxime assimilamur deo cuius proprium est misereri et parcere et cū homo sit factus ad ymaginem dei de facili cōpatitur ⁊ miseretur. quia homo est animal māsuetū natura et magis se habet ad opa mansuetudinis et pietatis ꝙ ad opera crudelitatis.

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec argumentatio non valet: optimū opus actiue. ⁊c. ergo actiua melior est ꝙ cōtēplatiua. ⁊ hoc est: quia optimū opꝰ actiue nō est solius actiue. imo est cōtemplatiue secundū auctoritatem. quia qđ predicatores hauriunt de scientia dei in octo cōtēplationis effundūt in opere predicationis

q̄re epi. ⁊c. propter hoc habent episcopi domos extra ciuitatem et tumultū hominū vt vacent cōtemplationi et hauriunt ibi quod debent effundere in opere predicationis. sed si optimū opus solius actiue esset melꝰ optimo opere cōtemplatiue: tunc actiua melior esset ꝙ cō-

Ad q̄rtum templatiua. Ad quarto obiectū dicimꝰ ꝙ hec auctoritas: petrus magis diligit ꝙ iohānes: quātū ad pre-

sens exponēda est sic: petrus magis diligit. i. in pluribus magis diligere se ostēdit. etiā hoc nō sequit ꝙ habeat maiorē caritatē. Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ auctoritas illa nō intelligitur de reuocatiōe a statu in statū. sed de reuocatione ab ope cōtemplatiōis ad opus actionis: que in aliquo casu facienda est. quoniā vtilius est alicui in aliquo casu esse in opibus actiue ꝙ cōtēplatiue: cōtemplando igit statū cōtēplatiuorū melior est cōtemplatiua ꝙ actiua. ✠Potest aūt aliter fieri operatio vt cōparetur opus contēplationis ī eo dem homine manente in eadem caritate ad opꝰ actionis etiusdē hominis habentis eandē caritatē: ⁊ secūdum hec. questio ē: vtrū opus actiue in eodē homine ex eadē caritate: sit melius opꝰ contēplatiue: alijs paribus. Videt ꝙ sic. quia super illud canti. Surge propera amica mea. dicit glo. ꝙ melius fit per operationē. ergo secundū hoc melius itur ad deū per operationem ꝙ per cōtemplationē. ergo melior est operatio ꝙ contemplatio. Item. sit aliquis abbas in aliqua religiōne qui videat homines mori fame verbi dei: ⁊ non sit aliquis in illa religione qui sciat eos docere. probatur ꝙ tenetur illis predicare. quia iohan. dicit in epistola canonica. Si qs viderit fratrē suū necesse habere et clauserit viscera sua ab eo ꝙ caritas dei nō manet ī eo. sz maior ē necessitas spiritualis ꝙ necessitas corporalis. igitur si iste abbas clauserit viscera sua ab istis qui moriūtur fame ✠bi dei caritas non est in eo: ergo tenetur predicare istis. ꝯ tenetur dimittere opera contēplationis: pro opere actionis. sed non tenetur dimittere maius bonū: pro min⁹ bono vel eque bonū pro eque bono. ergo opus contēplatiue nō est magis bonū ꝙ opus actiue: vel eque. ergo opus actiue melius est ꝙ opus contēplatiue. Item in isto homine opus actiue et opus contemplatiue sunt eque meritoria vite eterne cum ex eadē caritate fiant. ergo sunt eque vtilia facienti. sed opus actiue vtilius est alijs. ꝯ opus actiue vtilius est simpliciter ꝙ contemplatiue. ergo melius simpliciter. Item. aristo. dicit. Cuius consequens est magis bonum: illud est magis eligendum. sed maius bonū sequitur ex operibus actiue ꝙ ex operibus contēplatiue. ergo magis est eligenda actio ꝙ contēplatio. ergo melior est actio ꝙ contemplatio. Sed contra. beatus martinus dixit ꝙ maior virtus fuit et ante episcopatū ꝙ in episcopatu. qm̄ ante resuscitauit duos mortuos: in episcopatu tantū vnū. ergo maior virtus fuit ei in contēplatione dū esset monachꝰ ꝙ in actione dum esset episcopus. ergo maioris virtutis sūt opera contēplatiue ꝙ opera actiue. ergo meliora sūt simpliciter. Itz. in canti. lauī pedes meos ⁊c. pedes sūt affectus mentis. ergo puriores sunt affectus in contēplatiue ꝙ in actiue. ergo puriora et mundiora sunt opera contēplatiue ꝙ actiue: et alia sunt paria. ergo meliora sūt. qz que mundiora sūt: meliora sunt: alijs paribus. Item. operibus contēplatiōis delectamur immediate in deo. operibꝰ actiue tm̄ mediate. ergo opera contemplatiue propiuquiora sunt optimo ꝙ opera actiue: ergo meliora sunt. Item. ꝙ diuturnior est magis est eligendū. sed opera contemplatiue sūt diuturniora ꝙ opera actiue. hoc patet per euangeliū quia maria optimā partē elegit que non auferetur ab ea. ⁊aristo. vocat virtutes: cōsuetudines morales intellectuales immorales. ꝯ opera contēplatiue sūt magis eligēda ꝙ opera actiue. ergo meliora sūt sim-

Ad vltimū

Alī pt fieri cōparatio.

Alī ponit questio.

Alī ꝙ sic.

Secundo.

Tertio.

Quarto

In oppm

Secundo.

Tertio.

Quarto.

quito ꝙ origeñ. pliciter. Item orige. dicit. ꝙ periculosior est actiua vita q̄ contemplatiua. Est enī vita cōtemplatiua ī virationabili. actiua in irascibili et cōcupiscibili: in quibus multū est excess⁹. quia ī irascibili ē perturbatio in concupiscibili est ardor. ergo vita contēplatiua est tutior q̄ actiua. ergo magis eligenda. et ita melior.

Tamē aī. sed videtur ꝙ contēplatio sit periculosior: q̄ actio. qñ in ratione est error: et ita in cōtēplatione pōt eē

Confirmaī error. Et preterea ociositas que parit fastidiū et accidiā sicut cōtigit in iudeis qui in deserto in quo erāt ociosi. dixerūt oculi nostri nō vidēt nisi māna. anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo. sic ergo periculosior est vita cōtemplatiua q̄ actiua.

Solutio. Solutio. concedimus ꝙ cōsideratis operibus cōtemplatiue in se et operibus actiue in se meliora sunt opera cōtēplationis q̄ actionis. cū enī operibus cōtemplationis īmediate delectemur in deo magis sunt augmētatiua caritatis et confirmātia q̄ opera actiue. sed cōsideratis operibus illis. quoniā ad speciales casus et ad speciales circūstantias: habent se tunc vt excedētia et excessa. quoniā in aliquo casu vtilius est alicui et melius esse in operibus actiue q̄ in operibus cōtemplatiue aliqñ aūt ecōuerso. sed simplicit loquēdo melior ē cō

Ad primū tēplatio q̄ actio. Ad p̄mū dicim⁹ ꝙ hec auctoritas ꝙ melior sit p̄ expositionē loquit in casu .v. verū est ꝙ in aliquo casu melior est opatio q̄ ꝓtemplatio. cū spōnsus hoc dicat cuius imperio et iudicio standū est. sed

Ad scōm similiter. nō sequitur ex hoc ꝙ simpliciter sit melior. Similis est obiectio de scōo obiecto. quoniā in illo casu tenetur predicare abbas .v. dimittere opera cōtemplatiue et melior est in illo casu operatio q̄ contēplatio. non

Ad tertiū. tamē simpliciter melior. Ad tertio obiectū soluim⁹ per interemptionem. quoniā dicimus ꝙ hec est falsa opus cōtemplatiue et opus actionis sūt eque vtilia. cum ex eadē caritate procedāt. qñ non sequit ꝙ sint eque vtilia simpliciter. quoniā sicut dictū est opus cōtemplationis magis valet ad augmentū et radicationem

Ad q̄rtum caritatis q̄ opus actiue. Ad quarto obiectū dicimus ꝙ regula aristo. cuius cōsequēs. .v. intelligenda est sic. cuius cōsequens est magis bonū ipsi eligēti istud est magis eligendū. sed consequēs operū actiue non est magis bonū ipsi facienti q̄ cōsequēs operum contēplatiue. quia opus contemplatiue magis prodest ipsi faciēti q̄ opus actiue alijs parib⁹: q̄uis op⁹ actiue plus prosit alijs. vtilitas enī operū magis habet considerari secundū vtilitatē facientis q̄ aliorum

Ad vltimū quoniā quilibet magis tenet diligere se q̄ alios. Ad vltimo ob. de auctoritate origeñ. dicim⁹ ꝙ sine dubio periculosior est vita actiua q̄ cōtemplatiua. qñ quecūq; pericula sunt in cōtemplatiua sunt in actiua. qñ in actiua est error: perturbatio ardor. .v. qđ obijcitur ꝙ cōtemplatiua est fastidiū et accidia. hoc est ex debilitate humane nature et fragilitate liberi arbitrij. vñ nō magis pertinet ad cōtemplatiuā q̄ ad actiuā.

Utrum contemplatiua habeat cōtrarium

Ultima questio huius capituli.

Aī ꝙ non. Ultimo queritur vtrū virtus cōtemplatiua habeat contrariū. videt ꝙ non. quia sapientia et intellectus sunt quedā scientie. sciētia autē nō habet contrariū. ignorantia enī non est proprie cōtraria sciē tie precipue scientie que est virtus quoniā ignorātia proprie loquēdo non est viciū: ergo sapientia et intellectus nō habēt cōtrariū. et ita virtus cōtēplatiua nō habet contrariū. Item. delectationi que ē considera re ꝙ diamet⁹ ē assimet⁹ coste nichil est contrarium. qz diametrū eē assimetrū coste non habet contrariū. ergo ea dē ratiōe delectatio que ē in deo et a deo nichil habet contrariū: qñ deo nichil ē contrariū. sed sapiē tia donū consistit in hoc ꝙ per sapientiā delectamur ī deo. vñ dicitur sapientia a sapore. ergo sapiētia donū non habet contrariū. Si conceditur. Contra. cuilibz virtuti aliquod viciū est contrariū. ꝯ contemplatiue virtuti aliquod viciū ē contrariū. et ita sapientie .t. intellectui aliquid est contrariū. Item. error in deo vicium est. qñ asserere de deo aliquid qđ nō ē peccatuz mortale est. ergo huiusmodi errori aliqua virtus est contraria: non nisi sapientia et intellectus. qñ asserit de deo quod verum est. ergo sapientie et intellectui aliquid ē contrarium. Item. sicut sapientia gustādo bonitatem dei inuenit ipsū dulcē et delectatur in eo: ita accidia inuenit ipsū amarū et abominatur ipsū. sicut ipse dñs dicit. Posuerūt me abominationē sibi. est autem accidia tediū boni per quod contristatur homo male se habens in ipsa dei bonitate. cū ergo sapientia delectetur in eo quo tristetur accidia: .t. ex hoc accidit tristicia. videtur ꝙ sapientia et accidia sūt contraria. Item. gregorius dicit ꝙ sapientie contraria est stulticia: siue insipiētia: intellectui ebetudo. cōsilio temeritas: fortitudini remissio: sciētie error: quia est prudentia carnalis vel sapientia mundi: pietati impietas: timori pusillanimitas vel timiditas. sic igitur sapiētie et intellectui aliquid ē cōtrariū. Sed videtur ꝙ sapientia non sit contraria insipientie. qñ apo. dicit. Non plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. et prouerbi. prudentie tue pone modum. sic igitur sobrietas est necessaria in cognitione eorum que de deo sunt: et illa est sobrietas specialis cuius omnes motus simpliciter interiores sunt. ei autē contraria est sapientia que est in excessu vel i diminutione. ergo sapientia et insipientia nō sūt cōtraria. Item. sicut necessaria est sobrietas in sapiētia siue i cognitiōe eorū que de deo sunt: ita necessitas est sobrietas in intellectu: siue in cognitione dei et sanctorū angelorum: et sanctarū animarum: .t. sicut sapiētia et intellectus diuersa sunt: ita sobrietas que est in sapiendo et sobrietas que est virtus cōtēplatiua. qñ motus vtriusq; tñ interiores sunt. Quattuor igitur sūt virtutes cōtēplatie .t. hoc est cōtra ysaiaz q̄ tñ duas ponit: et contra aristotelē qui ponit tantum tres.

Secundo. Secundo.

In oppo⁹ In oppo⁹

Secundo. Secundo.

Tertio. Tertio.

Quarto ꝙ gregorij. Quarto ꝙ gregorij.

Iterū aī ꝙ gregorij. Iterū aī ꝙ gregorij.

Ad idē aī. Ad idē aī.

Solutio. Solutio. dicimus sicut dicit gregorius ꝙ sapiētie cōtraria est insipientia: et intellectui ebetudo excessus in intelligendo.

Ad primū Ad primū dicimus ꝙ sapiētia et intellectus proprie loquendo non sūt sciētie: quia scientia proprie loquendo est cognitio per causam et per naturales rationes habentes principium ex per se notis simpliciter siue naturaliter. et ita solui-

Ad scōm. tur prima obiectio per interēptionem. Ad secundum dicimus ꝙ licet delectationi q̄ est in sapientia nichil sit contrariū. tñ sapientie aliquid est contrarium qñ sapientia non t̄ tñ consistit in delectatione. ꝙ etiā in cognoscendo deū. nec est ex vno solo effectu dei: imo ex excellentissimis dei: intellectus enī dicit ꝙ de⁹ summe quietat aīas sanctas: et ex hoc habet sapientia ꝙ deus summe suauis est. et sic de consimilibus effectibus sicut dictum est.

Ad tertiū. Ad tertiū. dicim⁹ ꝙ accidia et sapientia nō sunt contraria. sapia ei cū sit cognitio non cadit proprie supra bonum. sed supra

verū. est enī sapiētia cognitio prime ꝟitatis. accidia vero est tm̄ de bono scō ꝙ bonū. est aūt accidia tediū bonī. vñ potī⁹ est cōtraria caritati q̄ est de bono secūdum ꝙ bonū q̄ sapientie q̄ magis est de cognitione bonī. Ad vltimū obiectū de sobrietate dicimus ꝙ sobrietas spiritualis que est in sapiēdo ⁊ intelligēdo non est alia virtus q̄ sapiētia ⁊ intellectus. imo est cō munis ad sapientiā et intellectū. quoniā ipsa sapiētia consistit in medio nec plus sapit q̄ oportet nec mīn⁹. vnde ipa est sobrietas spiritualis. similiter intellect⁹ sobrietas est: patet ergo ꝙ nō est necessariū quatuor cōtemplatiuas virtutes esse.

¶ De beatitudinibus.
¶ Nonus tractatus. 6

DIcto de donis dicēdū est de beatitudinib⁹. i. de virtutibus que appellātur beatitudies de quibus habetur in euāgelio mathei ⁊ luce. de quib⁹ hoc ordine tractabimus. primo dicendū est de ipsis beatitudinib⁹. secundo de adaptatione donorū spūssancti ⁊ petitionū que sūt in oratione dñica ad ipsas beatitudines. ¶ Primo de prima que est paupertas de qua dicit glo. super matheū. ꝙ paupertas spū est principiū beatitudinū. sed hoc videtur esse falsū. quoniā fides est prima virtutū: ergo est principiū virtutū: ḡ est principiū beatitudinū cū beatitudines sunt virtutes. paupertas aūt spū nō est fides: ergo paupertas spū nō est principiū beatitudinis. Itē. timor dñi est initiū sapiētie. sed ꝑ sapientiā maxime sumus beati: ergo timor dñi est principiū beatitudinū. nō ergo paupertas spū est principiū beatitudinū. Itē. queritur vtrū paupertas spiritu sit aliqua virtus. ⁊ dicūt quidā ꝙ non: sed est abilitas ꝟtutis sicut dicunt de donis spūssancti ꝙ non sūt ꝟtutes. sed abilitates virtutū. Sed cōtra paupertas spū est abilitas alicui⁹ ꝟtutis: aut abilitat ad aliquem actum aut ad nullum. si ad aliquem: aut ad eundem actum ad quem est illa virtus cuius est abilitas. aut ad aliū. si ad eundē: ergo est illa ꝟtus cuius dicitur esse abilitas. et idē actus erit abilitat⁹ eiusdē habitus: quod est falsum. duo enī habitus nō sūt ad eundē finē. si ad aliū et ille est bonus: ergo pauptas spū facit subiectū suū bonū et bene reddit opus eius ergo est virtus. Si dicit ꝙ ad nullū actū abilitat. sed dicitur esse abilitas ꝟtutis. quia reddit ipsā prōptā et expeditā ad eliciendū actū suū. Contra. hoc facere est essentiale virtuti. illud enī proprie dicitur virtus qō potentiā naturalē abilitat ad suū actū. sed hoc facit paupertas spū: ergo pauptas spiritu est virt⁹. Itē ītēsio ipsi⁹ ꝟtut⁹ facit ipsā potētiā prōptā et expeditā ad actū: ḡ propter hoc nō oportet ponere aliū actum Itē. augustin⁹ dicit ꝙ virtutis est vti vtendis et frui fruendis: ergo virtutis est vti tēporalibus. hoc autē contingit fieri dupliciter. aut pfecte aut imperfecte. imperfecte q̄n aliquis erogat tēporalia pauperibus et aliquid proprū retinet. perfecte aūt cū nichil proprū retinet: ergo si hoc facere est virtutis hoc aūt facit paupertas spū: ergo paupertas spiritu est virtus. Itē ꝓtēpt⁹ terrenorū est mot⁹ virtutis. sz pauptate spū ꝓtemnim⁹ terrena. quia glo. ōt ꝙ paupes sūt qui nichil habent et oīa possident: ergo paupertas spiritu est virtus que facit contēnere terrena. Si concedi tur: sequitur ꝙ pauptas spū nō sit p̄cipiū beatitudinis. quoniā talis cōtēptus nō est sine fide magna ⁊ caritate magna que antecedūt huiusmodi contemptū. ergo huiusmōi pauptas nō est principiū beatitudinū

Diffinitio accidie.

Aduersus.

De paupertate q̄ritur primo.

Aī ꝙ non.

Secundo.

Tertio inq̄ sitiue.

Euasio.

Ꝑ hanc aī.

Ad idem.

Ad idē per augustinū.

Ad idem.

In oppm

Itē dicit glo. super matheū. Beati pauperes: hūiles deū timentes. ergo paupertas spiritu est humilitas siue timor dei. ergo nō est cōtēptus diuiciarū. Solutio. sine dubio fides est principiū beatitudinū media tum. sed paupertas spiritu est principiū immediatū sine actu ⁊ efficatia. quoniā immediate liberat aīam a spinis diuitiarū et aliarū rerū terrenarū. q̄n enī aliquis hz tantā fidem et tantā caritatē dei ꝙ omnia naturalia reputet cū apostolo. tanq̄ stercora vt cristuz lucri faciat: tunc primo ē beatus. q̄n tunc habz q̄etē mentis et serenitatē conscientie absq̄ punctionibus diuitiarū. oīs enim amor diuitiarū āgustiat hominē et pungit ipsū et est in multis qui fidem et caritatez habent: diligūt ei tēporalia: tm̄ citra deū: ꝓpt hoc fides est principiū beatitudinū mediatū. et pauptas spiritu est principiū imediatū. iste enim beatitudines sunt virtutes purgati animi. fides autē et caritas sūt virtutes purgatorie. Ead̄ē est solutio ad secundum obiectū de timore. Ad solutionē sequentiū: sciendum ꝙ contēptus mundi dicitur dupliciter. ¶ Primo secūdum ꝙ est estimatio mundanorū tāq̄ vilū respectu spiritualiū bonorū: et secundū hoc est mot⁹ fidei. q̄n fides est certa estimatrix oīm rerū. Secūdo dr contēptus mūdi contēpt⁹ amoris mundi. Et ꝑm hoc quadrupliciter accipitur. primo contempt⁹ amoris mundi dr estimare vel arbitrari amorē mundi tāq̄ vilem et nociuū aīe. et hec arbitratio fidei est. vñ hec ēvictoria que vicit mūdū fides nostra: mundū. i. amorē mūdi. secundo dicitur contēpt⁹ mūdi imperiū quo prudentia imperat fugere mundū: et huiusmodi ipiū est in rōne. tertio modo dr cōtēpt⁹ mundi mot⁹ quo insurgim⁹ in amorē mundi ad destruēdū ipm̄ ⁊ huiusmodi motus est in irascibili. q̄n videtur esse idem qō ira per zelum. quarto modo dicitur contēptus mundi: abstinentia ab amore mundi cū displicētia: et secūdum hoc est idē ꝙ paupertas spiritualis. et sic continet multas species. quoniā amor mundi diuiditur in amorem carnalium voluptatum et amorē diuitiarū et amorem proprie excellentie. abstinentia vero ab amore carnaliuz voluptatū ē tēperātia. abstinētia ab amore diuitiarū est pietas. abstinētia ab amore excellentie est humilitas: et sic paupertas spiritu continet tēperantiā: pietatē: humiliatē. et hoc patet ꝑ glosā q̄n glo. que dicit super lucā. ꝙ pauperes sunt q̄ nō q̄runt illecebrosa: loquitur de paupertate secundū ꝙ ē temperantia. sed illa que dicit super matheū. pauperes spiritu sunt humiles deū timētes. loquit⁹ de paupertate secundū ꝙ est humilitas. illa que dicit ꝙ pauperes sunt qui nichil habent et omnia possident. loq̄tur de paupertate secundum ꝙ est pietas. Et sic ptz solutio ad omnia obiecta.

Secundo. Solutio.

Ad scām. Notandū. Duplex cōtēpt⁹ mūdi

q̄druplex contēptus.

Ad omnes rōnes.

¶ De adaptatione donorum spiritussancti.
¶ Secundum capitulum.

DIcto de paupertate spūs. dicendū est de adaptatione eius ad donum spiritussancti: ⁊ ad petitionē que est in oratione dñica. Adaptatur autē beatitudo que est paupertas petitioni que est prima secūdum naturā: et aptatur primo dono. s. timori. q̄n glo. dicit super matheum. ꝙ per petitiones venitur ad dona: per dona ad virtutes. Est autem prima petitio qua petimus a malo liberari: et hoc est petere ꝙ deus det nobis spiritum timoris ꝑ quem abstineamus a malo ꝓhibito: hoc est ab amore mundi: et sic

fiamus pauperes spiritu. vt tandē habeamus regnū celorū. qm̄ iustū est vt q̄ diuicias ꝛ regnū terrenū abij ciūt propter deū ab eo celestes diuicias et regnū celorū cōsequant. Sequit̄ de adaptatiōe secūde beatitudis ad donū et ad petitionē. Est autē secunda beatitudo mansuetudo de qua dr: beati mites qm̄ ipsi possidebunt terrā. adaptatur aūt secundo dono. scz pietati. sed videtur q̄ male. qm̄ mansuetus inquantū māsuetus est pius: ergo māsuetudo est pietas. sed nichil adaptatur sibiipsi: ergo mansuetudo nō debet adaptari pietati. Ad hoc potest dici q̄ māsuetudo est species pietatis. sed prout adaptātur adinuicē cōsiderantur secundū diuersos status. accipitur eni pietas secūdū q̄ est virt⁹ purgatoria. qm̄ p opa exteriora. scz p largitatem elemosinarū et hmōdi que fiūt ex pietate purgatur anima. mansuetudo autē accipit̄ prout est virtus purgati animi. quoniā mitis vt dicit aristoteles est qui nec patitur nec deducit̄. et ex glo. sup matheū habetur. q̄ mansuetus est qui nullā amaritudinem animi sentit. pius autē licet nō deducatur. aliqn̄ tamē patitur. ꝛ hanc differentiā notauit iob. cū dixit nōne dissimulaui. nōne silui. scz nō vindicādo me de iuriis illatis michi q̄uis mot⁹ fuerim interi⁹. postea subiūgit: in me quieui. scz nō vindicādo nec etiā p̄mū motū interius sentiendo. sic igit̄ secundū cōsideratiōnē diuersorū statuū potest adaptari pietas mansuetudini. vel potest dici q̄ mansuetudo nō est species pietatis. sed poti⁹ fortitudinis mediante patientia. Differunt tamē māsuetudo et pattentia alio modo. qm̄ patientia est in sustinentia molestiarū corporaliū: māsueto vero in sustinētia cōtumeliarū: adapat̄ aūt māsuetudo secunde petitioni. qua petim⁹: ꝛ ne nos inducas in tentationē. i. da nobis spm̄ pietatis quo sciam⁹ honorare proximū cogitādo q̄ ipse est ymago dei. vt non reddamus ei malū p̄ malo. ꝛ sic erimus mites et hoc modo possidebimus terrā cordis nostri: et dominabimur nobis ipsis ꝛ tandē possidebimus eternā terrā. Sequitur de tertia beatitudine de qua dicitur beati qui lugēt qm̄ ipsi consolabunt̄. et adaptat̄ ista virtus tertio dono. scz scientie. sed videtur q̄ potius adaptanda esset dono intellectus. quoniā itellectus est cognitio bonorū spiritualiū: ergo et malorū spūaliū. scz pcōr. cū cōtrariorū sit eadē disciplina: intellectu igitur dono cognoscim⁹ qua de causa lugere debeamus. scientia donū ad interiores operationes se habet cū doceat cōuersari prudenter in medio praue et peruerse nationis: ergo hec virtus que est luctus magis adaptāda est intellectui dono q̄ scientie. Solutio. et fidei et intellectui et scīētie potest adaptari virtus ista. fide eni credimus q̄ deus puniat eternaliter pro peccatis vñ lugendū est. intellectu cognoscim⁹ q̄ qr peccam⁹ in deū eternū puniendi sumus eternaliter vnde lugendū est. scientia vero secūdū cognitionē sic factā per operationē intellectus imperat lugere. vñ quantū ad hoc est quasi practicus intellect⁹. practica eni operatur scōm iudiciū practicū. quia ergo scīētia imperat lugere: propt̄ hoc imediate se habet ad luctum. intellectus vero mediate. et propter hoc magis adaptatur luctus scientie q̄ intellectui. Postea queritur vtrū luctus sit alicuius ꝟtutis specialis: qō videtur per auctoritates sanctorū qui dicūt q̄ est virt⁹ specialis. Sz ꝓbat̄ q̄ lugere pro pcīs nō sit alicuius virtutis spālis imo cuiuslibz: qr delectari in bono nō est alicui⁹ spālis ꝟtutis neqz alicui⁹ spālis potētie. qlibz eni potētia ꝛ qlibet ꝟtus habet suā propriā delectationē i bono proprio: ergo tristari de malo non est alicui⁹ specialis virtutis. sed cuiuslibet. ergo lugere de malis siue de peccatis cuiuslibet virtutis est. g̃ luct⁹ non est specialis virtus. Itē. probatur q̄ lugere sit ꝓprie caritatis qr amor bōi proprie caritatis ē. quia bonū i quātū bonū est propria materia caritatis. sed eiusdē virtutis proprie sunt amor boni: et odiū mali. ꝛ lugere pro peccatis est odire malum. ergo lugere ꝓ peccatis est proprie caritatis. ergo luctus qui est virtus est caritas: g̃ quarta virtus est caritas. sed dicit glosa q̄ quarta virtus que est esuries iusticie est amor summi boni: sed amor sūmi boni ē caritas. ergo quarta virtꝰ est caritas: et tertia similiter. g̃ tertia et quarta sunt eadem virtus. ergo male distinguūtur virtutes diuerse. Solutio. delectari in bono est vno mō cuiuslibet virtutis. alio mō solius caritatis quia si accipitur bonū: ita vt non sistat in ratione boni: sed descendit ad inferiora bona: tunc delectari in bono non est alicui⁹ spālis ꝟtutis: scz cuiuslibz. Si aūt sistat i ratione boni: tunc delectari in bono secundū q̄ bonum solius est caritatis. Eodē modo tristari de malo secūdum q̄ malum tenetur pro inferioribus malis: non est alicuius spālis virtutis. sed si malum sumit̄ in ratione mali. tunc tristari de malo solius caritatis ē. et hoc modo lugere pro mals siue pro peccatis est sol⁹ caritatis. sed hoc dupliciter. qm̄ tristari de malo et lugere pro peccato et odire peccatū fugiendo ipsū motus est vis concupiscibilis et est motus caritatis pure sed lugere pro peccato et odire ipsū tta q̄ insurgam⁹ ad destructionē ipsius est motus ire per zelū ꝛ est i vi irascibili. Et hoc modo accipitur hic. ꝛ per hmōdi distinctionem patet qualiter soluendū sit ad predicta. adaptatur aūt ista virtus tertie petitioni que ē dimittere debita nostra. i. da nobis spiritum sciētie quo cognoscamus et nos et proximum: et si dignitatē ꝓximi cognoscimus dimittim⁹ ei: et si nosipsos cognoscimus lugemus pro peccatis nostris: et sic dimittuntur nobis peccata nostra. post luctum aūt sequitur consolatio. quoniam iustū est vt qui lugent pro peccatis: consolationem recipiant. nō solū aūt per petitiones venitur ad dona: et per dona ad virtutes. sed etiā per virtutes excluduntur septem capitalia vicia. prima virtus. s. paupertas: et primū donū. s. timor excludit superbiā. secunda virtus. s. mansuetudo excludit iram. tertia virtus. s. luctus excludit inuidiā. qm̄ qui luget pro peccatis aliorū non inuidet alijs bona sua. quarta virtus excludit accidiā. esuries enim iusticie excludit accidiā. s. tedium boni. Est autem tedium boni: qm̄ aliquis reputat amarū quod in se dulce est. et de ista accidia queritur vtrū sit spāle viciū. videtur q̄ nō qm̄ tedium boni idem est q̄ tristicia de bono. sed tristicia de bono non est alicuius specialis vicij: imo cuiuslibz. qr luxuriosꝰ cui placet i continētia tristat̄ de cōtinētia. et sic de alijs vicijs. g̃ tedium bōi siue accidia nō ē spāle viciū. Itē ꝓbat̄ q̄ accidia sit viciū directe oppositū caritati qm̄ accidia ē directē oppoīta esurie iusticie et esuries iusticie est amor sūmi boni: et amor sūmi boni est caritas. ergo accidia directe opponitur caritati. Sed contra. desiderium fidei nō est caritatis nec ē in illa potentia in qua ē caritas. sed est eius potentie tu qua est fides. quelibet eni potentia desiderat suaz perfectionē. ergo desiderium iusticie non est caritatis sed esuries iusticie idem est q̄ desiderium iusticie. g̃

pt q̄ri vtrū māsuetudo debeat adaptari pietati.

Aī q̄ non.

Solutio.

Māsuet⁹ ꝛ pi⁹ differūt Job.

Alī pt dici Patiētia ꝛ mansuetudo differūt

De tercia beatitudie ꝓ hoc aī.

Solutio.

Alia q̄stio.

Aī q̄ sic.

In oppo⁹

Secundo.

Solutio.

Ad aliasra tiones.

De adaptatione.

ꝟtutes ꝛ dona excludūt peccata.

Diffinitio tedij boni. q̄o incidēs

Aī q̄ non.

Secundo.

In oppo⁹

Solutio. esuries iusticie nō est caritas. Solutio. sicut dictū est ꝙ delectari in bono nō est vno modo vm⁹ ℞tutis imo cuiuslibz. alio modo caritatis tm̄. ita tediū boni vno modo est cuiuslibet vicij secūdū ꝙ bonū tenet̄ pro inferioribus. alio mō est vicij quod opponitur caritati

Ad vltimū scilicet secundum ꝙ stat in ratione boni. Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ desiderium fidei in ratione est determinate. tamen desiderium iusticie in nulla vi est determinate. et istud intelligo de iusticia speciali quoniam regulariter desiderium iusticie specialit̄ est in illa vi in qua iusticia specialis. desideriū vero iusticie vniuersaliter inquantū est iusticia non est alicuius virtutis opatie: sed est virtutis cōtemplatiue et vniuersalis scz caritat̄: sicut desideriū virtutis inquantū est virtus caritas est. vnde glo. super illud mathei.

Iterū aℓ. beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iusticiā: vocat esuriē iusticie amorē boni. ⁊ sic patet solutio. Sed adhuc obijcitur. aristo. dicit ꝙ circa delectatiōes ⁊ tristicias est oīs virtus et operatio virtutis: ergo nec delectatio nec tristicia est virtus nec opus virtutis vel operis virtutis. eadē ratione nec delectatio nec tristicia est vicij. ergo tristicia de bono nō est vicij: ergo nō est accidia

Euasio. ℨ hanc aℓ. Forte dicet ꝙ defect⁹ sensus siue saporationis dei est accidia. Sz cōtra. in canti. petit spōsa. fuge dilecte mi petit ꝙ remoueri dulcediuē deivt ardēti⁹ postea q̄rat quoniā bonū pregustatū et postea ablatū ardenti⁹ q̄ritur. defectus ergo saporationis dei nō est vicij. qm̄ si esset vicij non peteretur a sponsa: ergo huiusmodi

alia euasio defectus nō est accidia. Forte dicet ꝙ accidia est odiū boni siue odiū siue reiectio et respuitio boni. quod videtur per hoc ꝙ accidia est cōtraria esurieī iusticie et esuries iusticie vehemēs desidertū est iusticie siue boni: ergo accidia que est ei cōtraria est odiū boni. Itē.

Iterū aℓ. videtur ꝙ accidia habet nomē ab accido. vinū aūt fit

Exemplū. accidū prope per subtractionē igneārū partiū. vt dicūt phisici. similiter coꝛ fit accidū per subtractionem ignee partis vel virtutis. scz caritat̄. et sic accidia est

Aℓ ꝙ accidia sit inuidia. contraria caritati: ergo cū caritas sit amoꝛ boni accidia est odiū boni. sed secūdum hoc probat̄ ꝙ accidia sit inuidia. quoniaz amoꝛ boni proprij et boni alieni sunt eadē virtus idem vicij. sed accidia est odiū boni proprij et inuidia est odiū boni alieni: ergo accidia et inuidia sunt idē vicij: ergo male cōputantur pro diuersis vicijs capitalibus.

Alia q̄stio incidens. ℙreterea querit̄ cū iusticia prudentia tēperantia et fortitudo sint diuerse virtutes cardinales. quare potius esuries iusticie sit beatitudo ꝙ esuries alicui⁹ alteꝛ. ℙrekea, pbat̄ ꝙ ista beatitudo male adaptatur dono fortitudis. quia in eadem vi debet esse motus et repressiuū illius motus quia motus incōtinētie est in eadē vi in qua et cōtinētia q̄ repmit motū illū. esuries autē iusticie est in ꝛcupiscibili: sz fortitudo est i irascibili: ꝙ fortitudo nō est

Solutio. repssiua accidie ad min⁹ imediate. ⁊ ita male adaptat̄ esuries iusticie fortitudini. sed potius esset fortitudo adaptāda māsuetudi cūvtraq; sit i irascibili. Solutō qōdā tediū boni est quod nō est vicij: sed tm̄ pena. sicut apostolus grauati sumus etiā supꝛavirtutē. ita ꝙ tederet nos etiāviuere. et sicut iob dicit: tedet aīam. ⁊c. huiusmodi tediū nō est accidia nec defectus saporationis dulcedinis dei est accidia. sed accidia est q̄dā

Diffinitio accidie. debilitas anime qua anima febꝛe et peccati amaritudine infecta coꝛrupta et debilitata respuit vere bonū et vere suaue et vere dulce ⁊ cōculcat illud. vñ ꝓuer. Anima saturata culcabis fenū. et est illud pcm̄ in vi

rascibili contrarium fortitudini spirituali nec accidia est inuidia. quoniā inuidia non est odiū boni alieni tm̄ inquantū est alienū bonū. sed ideo odit ne alius excellat ipsū. superbia enī est amoꝛ prope excellētie: inuidia vero est filia superbie. Ad illud q̄ queri

Ad rōnem tur quare esuries iusticie sit vna beatitudo: et nō esuries alicuius aliarū. dicimus ꝙ iusticia secundū ꝙ sumitur hic cōprehendit spem/fidem/caritatē. que immediate coniungūt nos deo. vñ augu. dicit. ℕichil iu

Augustin⁹ stius ℨ credere quod non vides. hoc enī debem⁹ deo vt ei credamus propter se: et super omnia. q̄ ergo ꝙ iusticiā sic sūptā imediate coniungamur deo: et nō ꝙ alias cardinales. ideo esuries iusticie est vna beatitudo per se: et non esuries aliarū. Ad vltimo obiectū

Ad vltimū dicim⁹ ꝙ hec ē falsa: mot⁹ ⁊ repressio mot⁹ sūt i eadē vi. quia caritas q̄ est in vi concupiscibili multos motus aliarū virtū imperat et repmit. Ad illud quod

Ad aliud. obicitur ꝙ fortitudo deberet adaptari mansuetudini dicimus ꝙ bene posset adaptari. sed ideo nō adaptat̄ quia mansuetudo secundū ꝙ mansuetudo nō reddit animū quietū: misi quantū ad proximū. et ad hoc sufficit pietas. Sed esuries iusticie quietū reddit animū

Fortitudo adaptatur. quantū ad omnia. et ad hoc exigitur fortitudo. adaptatur autē quarte petitioni hoc modo. panē nostrū quotidianū da nobis hodie. i. da nobis spiritum fortitudinis quo confirmati ⁊ roboꝛati nichil aliud esuriamus: nisi iusticiā quā esurieī iustū est vt sequat̄ saturitas. vnde dicitur. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiā: quoniam ipsi saturabuntur. Sequit̄ de quīta beatitudīe de qua dicitur. Beati misericoꝛdes qm̄ ipsi misericoꝛdiā consequentur. Sed videtur ꝙ mia non deberet assignari hic pro virtute: quoniā virtutes que assignantur sunt virtutes purgati animi. misericoꝛdia ℞o virtus politica est q̄ appellatur a philosophis gratia. gratia enī est dare sua. Item. male videtur poni in quīto loco. qm̄ videt̄ ꝙ mia debet precedere mansuetudinē. qm̄ sup illud: beati mites. dicit glosa. ad secundū gradū non ascenditur nisi prius habito primo. facilius ei est habere primū ℨ secundū. sed facilius habet̄ mia ℨ mansuetudo. qm̄ facili⁹ est cōtemnere sua ℨ seipsū. qm̄ iste est oꝛdo spernere mūdum. spernere nullū: spernere sese: spernere honoꝛes sed mia spernitur mūdus. i. mundana: et tēperātia. i. mansuetudine spernit hō seip̄m et quasi mactat se. ℨ mia debet precedere māsuetudinē: ⁊ ita male ponit̄ quinto loco. Solutio. multiplex ē sciētia sctoꝝ. ℙria ma ē qua sciūt separare se a terrenis: et hec fit p precedentes virtutes. s. paupertatē/mansuetudinē/⁊ luctū post quas seqtur esuries: siue vehemens desideriū iusticie siue sūmi boni. Scda sciētia sctoꝝ ē qua sciunt pro terrenis mercari celestia et hoc fit per mīam siue per largitionē elemosinarū. vñ sequit̄ mia post p̄dictas virtutes. Tertia sciētia sāctoꝝ est qua sciunt iubilare deo. vñ in psalmo. beat⁹ popul⁹ qui scit iubilationē. et hec iubilatio fit per sextā et septimā virtutē quibus adaptant̄ intellectus et sapiētia que deo nos coniūgit imediate. Ad primū ergo dicim⁹ ꝙ mia nō sumit̄ hic pro gra: sz p mia secundū ꝙ ē in suo optimo statu et i vehemēti desiderio acquirendi celestia pro terrenis. et sic ē in statu purgati animi. Ad secūdū dicimus ꝙ mercari celestia p terrenis mediū est inter separare se a terrenis et iubilare deo: ⁊ propt̄ hoc misericoꝛdia per quā pro terrenis celestia acquirimus media est inter precedentes virtutes et duas sequē-

Solutio. ℙria scia.

Scda scia.

Tertia scia

Ad primū

Ad scām.

tes.ꝛ est etiam media scom statū in quo accipitur hic vnde secundū huiusmodi statū difficilius est hre misericordiā q̄ māsuetudinē.ꝛ sic soluendū est per interemptionē. Adaptatur aūt misericordie quinta petitio et cōtūctum donū hoc modo.fiat volūtas tua.i. da nobis spiritū consiliij vt sciamus per opera mīe acquirere eterna.hec est enī volūtas dei ꝛ hoc eius consiliū.ꝛ ob hoc dicit magni cōsilij angelus.viciū aūt capitale quod excludit misericordiā est auaritia. Secꝫtur de sexta beatitudine de qua dr. Beati mūdo corde:qm ipi deū videbunt. Queritur ergo vtrū mūditia cordis sit virtus per se. Videt q̄ sic.qm velle mūdare carnē est alicuius specialis virtutis.s.cōtinentie quoniā etiasdē virtutis est mūdare carnē etvelle mūdare carnē:ergo eadē ratione velle mundare aīm est alicuius specialis virtutis. Itē.velle facere quod precipitur est alicuius spectalis virtutis.s.obedientie. licet velle cadat supra illud qđ est cōmune ad oēs virtutes.quelibet enī virtus mūdat cor. Itē.pbatur q̄ munditia cordis sit caritas.qm velle bonū caritatis est et etiasdē virtutis est velle adesse bonū et velle abesse malū:ergo velle adesse malū caritatis est: ergo velle abesse sordes aīe caritatis est. Sz velle mūdare aīam est velle sordes aīe abesse: ꝯ velle mundare aīam caritatis est. Sed contra. Velle mūdare aīam est velle destruere sordes aīe siue peccata: sed hoc non est vis concupiscibilis:sed irascibilis que tendit advictoriā. Caritas aūt est in concupiscibili:ergo velle mundare cor non est caritatis. Solutio. Dicimus q̄ munditia cordis nō accipitur hic pro virtute:sed pro statu quodam q̄ est status purgati animi.ꝛ sciendū q̄ velle mūdare cor dupliciter accipitur. Uno modo scom q̄velle mūdare cor est proponere abicere sordes aīe.ꝛ sic velle mūdare cor est motus prudētie cui⁹ est abigere muscas a sacrificio abrahe. Alio modo velle mūdare cor est velle expellere et destruere pctā.ꝛ iste motus est in vi irascibili:ꝛ est ire per zelū. Dicim⁹ ergo q̄velle mūdare cor nō est caritas.ꝛ hec est falsa. Velle mūdare cor estvelle abesse malū. Adaptat aūt munditia cordis sexte petitioni ꝛ sexto dono hoc mō aduenīat regnū tuū.i.da nobis spiritū intellect⁹ vt expulsis vicior tenebris mundū ꝛ clarū cor fiat ad videndū deū vt eum ardētissime diligendo regnū diaboli a nobis prorsus expellat et solus de⁹ regnet in nobis. Viciū aūt capitale quod excludit mūditia cordis:fieri sicut equus ꝛ mulus quib⁹ nō est intellect⁹ vt seruiāt vētri ad modū bruti aialis. Sequit de septima virtute de qua dr. Beati pacifici:qm filij dei vocabūtur. Super hunc locū dicit glosa q̄ pax estvirtus:et esse filios dei est beatitudo.

Mia adaptatur.

De sexta beatitudine.

Af q̄ sic.

Secundo.

Tertio.

In oppom

Solutio.

Ad rōnem

Ista btitudo adaptat

viciū qđ excludit.

De septia btitudine.

De pace.

Queritur. Af ꝫ hoc.

Circa pacez querit quare plus adaptat paci esse filios dei q̄ alij virtuti. videt q̄ magis deberet adaptari mie. quoniā per opera mie maxime imitamur deū.quoniā miserert est propriū dei.et ipse dicit in euāgelio. Estote misericordes ꝛc. ergo cum filius imitetur patrē ꝛ maxime imitet deū per opa misericordie siue p misericordiā maxime deberet adaptari esse filios dei misericordie.et ita non deberet adaptari paci. Item.queritur vtrū pax sit virtus simplex.videtur q̄ non.quoniā augu.dicit q̄ totius ciuitatis dei finis est pax.qm oēs operationes virtutū tendunt ad pacē.oēs etiā mali querūt pacē ꝛ sūmū bonū.sz querunt istud vbi nō est.vñ in libro sap. Querēt me mali et nō inuenīet.ꝛ in eccle. Dis labor hois in ore ei⁹.i. in desiderio iplendo. cū igit pax sit finis oīm virtutū et operationū earūdem nō est aliqua virtus specialis Item.pax est quies ꝛ cessatio ab oi opere siue labore cū delectatōne quadā in bono aliquo vel in deo. Dis aūt virtus ad delectationē hmōi tendit: ꝯ dis virtus tendit ad pacē:ꝯ pax nō est aliqua virtus. Sed cōtra. Discordia est spāle viciū.vñ in puer. Detestatur de⁹ eū qui seminat inter fratres discordias:ꝯ cōcordia est spālis virtus.sed pax ꝛ cōcordia sūt idē: ergo pax est specialisvirtus. Itē.speciali precepto precipit pax.s. isto. Memēto vt diē sabbati sctifices.hic enī precipitur sanctificare sabbatū siue quietē pectoris.speciali ergo precepto precipitur querere pacē: ergo querere pacē est specialis motus meritori⁹:ergo pax ē specialis virtus. Itē.probatur q̄ pax idem sit q̄ caritas sicut enī querere ꝛ semiare discordias discordie ē: ita q̄rere pacē pacis est.sed pax inq̄tū pax hz delectationē ergo querere pacē siue appetere est appetere delectabile: sz appetit⁹ delectatōis: si meritori⁹ ē caritatis est quia est in vi concupiscibili. qm̄ aristo. dicit q̄ concupiscentia ē appetitus delectationis.ꝯ querere pacem caritatis est.ergo pax idem est q̄ caritas. Sed cōtra. apo.dicit:q̄ prudentia spiritus vita et pax. ergo pax est prudentia.non ꝯ caritas. Solutio. pax prout hic dr:nō dicit virtutē.sed statum virtutis et statū purgatissimi animi in quo ē delectatio in deo sine contradictione mundi/carnis/et diaboli/aut si est aliquantula contradictio inefficax ē. in hoc statu aūt maxime assimilatur anima deo.qm̄ in hoc statu delectatur aīa in solo deo:et deus delectatur in seipso.vt dicit augustinus.et propter hoc magis attribuitur pacificis esse filios dei q̄ alijs Ad illud qđ obicitur de mia:dicim⁹ q̄ nichil assimilat nos deo quātum ad opera exteriora:sicut mia.sed quantū ad interiora magis assimilat pax. Ad illud quod queritur vtrū sit istud virtus spālis.dicimus q̄ pax dupliciter potest accipi. quia potest accipi pro tali statu mentis sicut dictum ē.etiā sic non ē virtus nec generalis nec specialis.vel potest accipi pro concordia cuius ē querere et facere pacem inter fratres.et sic pax est specialis virtus que ē prudentia: sicut dicit apo.ꝛ discordia ē species iprudētie Ad istud qđ obicitur q̄ pax idem ē q̄ caritas. dicim⁹ q̄ non.et licet appetere pacē sit caritatis.non tñ querere aut facere pacem ē caritatis: imo ē prudentie q̄ mouet ꝛ dirigit ad hoc p modū imperij.qm̄ querere aut facere pacē non ē appetere pacē.adaptatur autez pax septime petitioni que est vltima tēpe ꝛ pma dignitate et septimo dono.s.sapientie. hoc modo sanctificet nomen tuū.i.da nobis spiritū sapiētie. in q̄ sapide delectemur in te.et sic sanctificetur.i.confirmet nomē tuū in nobis.vt a xpo dicamur perēniter xpiani et sic sint⁹ filij dei habētes hereditatē ipsius. Viciū aūt capitale quod excludit pax ē luxuria.sapientia ei per quā venit ad pacē: excludit luxuriā. qm̄ gustato spiritu desipit omnis caro.ꝛ sunt contraria sapientia et luxuria.maxime enī differunt. maxima delectatio que est contra deū per luxuriam.qz maior delectatio per tactū q̄ per gustū. Et notandū q̄ scti dīnt aliqn oc to et videt q̄ octaua beatitudo sit de qua dr. Beati q̄ persecutionē patiunt propter iusticiā:qm̄ ipsor ē regnum celor. qm̄ tentatio mortis maior est omni alia tētatiōe.et ita maior ē tētatio eluxurie q̄ vicit p pacē que ē septia btitudo.difficili⁹ ꝯ vicit tentatio mortis

Alia q̄stio. Af q̄ nō p augustinū.

Augustin⁹

Ad rōnem

Ad aliud.

Ad aliud.

cui adaptatur hec.

Viciū ꝑtis

Notandū. Af ꝯ sit octaua.

?

q̄ tentatio luxurie. ergo sicut mansuetudo est q̄dam beatitudo supra paupertatē: qr difficilꝰ est esse mitē q̄ esse pauperē: ita supra pacē debet esse quedā beatitudo qua vincitur tentatio mortis: qr difficilius est eā vincere q̄ tentationē luxurie. Sed ꝓbat q̄ nō sit aliqua beatitudo supra pacē. qm̄ donū sapiētie p quod habetur pax excellētissimū et supremū donū est ergo pax est suprema btūdo: ergo supra illā non est aliqua virtus: ergo supra pacem non est aliqua virtus.

In oppoᵐ

Secundo. Augustinꝰ

Jtem. pax est finis ⁊ cōsummatio oīm virtutū. vt dicit augu. Sed supra cōsummationē virtutū nō est aliqua virtus: ergo supra pacem non est aliqua virtus.

Solutio

Solutio. Dicimus q̄ octo sunt beatitudines q̄tū ad essentiā: sed tantū septē sūt q̄tum ad distinctionē graduū. qm̄ sicut probatū est: supra pacē nō est aliqua virtus. sed preter pacē et quasi a latere est aliqua virtus scz sustinentia pſecutionū ꝓpter iusticiā. ⁊ est ista virtus de necessitate annexa paci. qm̄ qui pacē habet sine contradictione mūdi/carnis/⁊ diaboli: ⁊ cū oīa hmōi silent ei: ⁊ cū solus et deꝰ loquitur. vnde aug. in. ix. li. confessionis. Si cui sileat tumultus carnis sileāt fantasie terre: ⁊ aquaꝝ et aeris. sileant ⁊ poli. ⁊ ipa aīma sibi sileat ⁊ transeat se. nō se cogitando sileant somnia et imaginarie reuelationes oīs lingue ⁊ omne signū et loquatur ipe solus. nō per ea: sed per seipm vt audiamus verbū eius. nō per linguā carnis/neq̄ p vocē angeli/neq̄ p sonitū nubis/ neq̄ per enigma sed ipm quē in his amamus: ipm sine his audiamꝰ. et hec vna vox rapiat et absorbeat ⁊ recundat spectatorem suū in interiora gaudia. hoc enī est. Intra in gaudiū dñi tui. Qui ergo sic pacificus est paratꝰ est superare tentationē mortis: ⁊ ꝓpter hoc sustinētia mortis q̄ luxurie: imo difficilius sit vincere tentationē mortis q̄ luxurie: imo ecouerso. qm̄ multi difficilius vincūt tentationē luxurie q̄ tentationē mortis. Dicit enī aristoteles. loquēs de delectatiōe carnis. difficillimū est relinquere hāc passionē contēporaneā vite. Octauavero btūdo dr redire ad caput duobus modis. Primo: qr idē ei promittit quod prime btūdini. s. regnū celoꝝ. qm̄ iustū est vt qui in hoc mūdo patitur tribulationes ⁊ vilificationē mortis ꝓpter deū habeat in futuro honorem eternū. s. vt sit rex eternus. Secō dr redire ad caput. qm̄ oēs ꝓbat ab vltima vsq̄ ad primā ⁊ examinat vtr vere sint: qm̄ in persecutionib⁹ probātur hoies.

Ad rōnem aristoteles

Octaua beatitudo.

Augustinꝰ

De frui et de differentia inter frui et vti.

Decimus tractatus.

Quam per pacē que est septia virtꝰ et btūdo maxime delectemur i deo. ⁊ delectari in deo sit frui deo. ꝓpt̄ hoc dicto de pace: dicendū est de frui. Prio q̄ sit dria inter frui ⁊ vti ⁊ vtrū qualibet virtute fruamur deo. Secō vtrū virtutibus sit fruendū. Tertio vtrū fruendū sit personis mḡtū sunt persone: ⁊ vtrū persone fruētur seipsis. Augu. diffinit vti sic. vti est id qō cū in vsu venerit refertur ad id quo est fruēdū: est abuti est non vti. Sed videt q̄ hec diffinitio nulla sit. quomā idē diffinitur p se. s. vti per vsū. quomā idē est vti ⁊ vsus. Falsū etiā videt hoc alias abuti est non vti ⁊ vsus. Falsū etiā videt hoc alias abuti est non vti qr possū dare elemosinā pauperi tantū naturali pietate nō referendo actū illū ad deū quo fruendū est. non tamen abutor: qr nō pecco: g̃ hoc est falsū. alias abuti est vti. Solutio. Ad primū dicimꝰ q̄ vti qñq̄ large: qñq̄ stricte sumitur. stricte secm̄ q̄ diffinitū est: large secundū q̄ vti est assumere aliquid in facultatē volūtatis. i. operari de re vel circa rem ad facultatē voluntatis siue volūtarie. ⁊ secm̄ hoc cōprehēdit vti stricte sumptū et frui. ⁊ vsus sumitur secm̄ hanc acceptionē cum dr. Uti est id quod invsūve. s. ad id quo fit. est: g̃ vti: ergo diffinitur secm̄ q̄ stricte sumitur: ⁊ vsus ponitur in eius diffinitiōe secm̄ largā acceptionem. ⁊ sic non diffinitur illud per se: imo diffinitur minus cōe p magis cōmune. Ad aliud dicimꝰ q̄ sic est exponendū Alias abuti est non vti. i. contrario modo vti: abuti ē vtitur aūt cōtrario modo qñ creatura fruimur. ⁊ istō sine dubio abuti est: ⁊ est peccatū. sed dare elemosinā tantum naturali pietate nō est frui creatura. vnde nō est abuti.

Ad scm̄.

Quid sit frui.

Diffinitio frui.

Diffinitio frui secundū augustinum.

Uſo quid sit vti: videndū est q̄d sit frui. Augu. dicit q̄ frui est amore inherere alicui rei tantū propter se. sed videtur q̄ hec diffinitio nō sit conuertibilis cū diffinito: qr fide ⁊ spe ⁊ intellectu ⁊ sapiētia delectamur i deo imediate. fide ei delectamur i pria ꝛtute imediate: ⁊ spe i pria largitate: sicut caritas in pma bonitate: sz delectari immediate i pma ꝛitate ē ꝓpugi deo imediate. hoc aūt ē iherere deo tm̄ ppt̄ se et hoc ē frui. g̃ fide fruimur deo: et spe similiter et intellectu: et sapia. non g̃ tm̄ caritate. ⁊ sic nō oīe frui ē amore inherere ⁊c. Jtem. operatio intellectꝰ tendit ad aliquē finē in cuius adeptione delectat et quiescit et ille finis est prima veritas. Sic enim delectatur intellectus ex eo q̄ considerat q̄ dyameter est costē assimeter. multofortius delectabimur in cognitione prime veritatis. Jtē. delectatio ē in visione pulcri sensibilis. g̃ delectatio ē in visiōe pulcri intelligibilis igit intellectꝰ habet delectationē suā in fine suo ⁊ perfectione. Sed pfectio itellectus est fides. fide igitur delectatur intellectꝰ in deo: et sic fide fruimur deo. ⁊ inde vt prius. Ad hoc potest dupliciter responderi. qr p̄t dici q̄ in illa diffinitione amor sumitur large secundū q̄ amor ē in qualibet virtute. qr fides ē amor prime veritatis: spes ē amor prime largitatis. ⁊ sic i illa diffinitione nō sumit amor solū pro amore qui ē caritas. non ei solius concupiscibilis ē amare et desiderare. sz etiā rationabilis et irascibilis. qm̄ oēs hoies natura scire desiderāt et desiderū illud ratiōis ē. vel potest dici q̄ in illa diffinitione amor sumitur tm̄ pro amore q̄ est caritatis. q̄uis ei fide ⁊ spe fruamur deo tm̄ caritate fruimur maxime ⁊ proprie et per se. bonū enī qō est finis mediatꝰ aliarū virtutū: ē finis mediatus caritatis. fides enī imediate ē supra bonū. sz illud appetit qr bonū. similiter spes imediate se hz ad altum. sz istud appetit qr bonū: caritas aūt appetit bonum: qr bonū: ⁊ propter hoc plus diffinitur frui per amorē alterius virtutis. Jtē. augu. dicit fruimur cognitis in quib⁹ aia delectata cōquiescit: hec locutio p se est. g̃ fruimur cognitis inquātū cognita sunt. Sed cognitio ē per fidem in via. g̃ per fidē fruimur ꝓpte et per se: magis g̃ debuit diffiniri hoc modo. frui ē inherere alicui rei propter seipsam: q̄ sic. frui est amore inherere propter seipsam. Jtem. super istud psalmi. Lōgitudine dierꝫ replebo eū: ⁊ ostēdā illi salutare meum. dicit augustinus. Merces nostra est visio dei. sed merces nostra est fruitio dei. ergo fruitio

Secundo.

Alī p̄t dici

Jtē per augustinum.

Ad idem.

Augustinꝰ

dei est visio dei. si ergo in prima fruitio dei est visio dei. et econuerso. visio dei que est in via est fruitio dei que est in via: sed visio dei que est in via est per fidē ergo fruitio dei que est in via est per fidem. ⁊ inde vt prius. Item. in appetitu delectationis ita est q̄ alterius potentie est appetitus et alterius delectatio. sicut patet in homine qui appetit mulierē ad delectandum in ea. appetit⁹ ille est vis concupiscibilis. quonta aristotel. dicit q̄ concupiscentia appetitus delectationis est. cōcupiscentia vero motus est vis cōcupiscibilis: ergo appetit⁹ quo aliquis appetit delectari in muliere est motus vis cōcupiscibilis. illa vero delectatio non est in vi cōcupiscibili: sed in alia potēta. s. in tactu eodem modo est in illo qui appetit vinū vt delectet in illo. appetitus enī est in vi cōcupiscibili: delectatio autē in gustu. ergo cuz dicitur Iste appetit delectari in visione dei: alterius potentie est appetitus ⁊ alteri⁹ delectatio. sed appetitus delectationis est in vi cōcupiscibili: ergo est illius virtutis que sita est in vi cōcupiscibili. s. caritatis: ergo delectari in dei in visione est alterius virtutis q̄ caritatis: sed nullius nisi fidei cui⁹ est videre deū in presenti: ergo fide delectamur in visione dei. sed delectari in visione dei est frui deo: ergo fide fruimur deo. ⁊ inde vt prius. Sed obicit. si caritas appetit delectari visione dei: ergo appetit videre deū ad delectandū: ⁊ hoc falsum. Appetit⁹ visionis dei est in re nō in concupiscibili: ergo nō est caritatis: sed potius fidei que est in ratione. Forte dicet q̄ caritas nō appetit delectari in visione dei proprie et p se. sed appetit delectari in suauitate dei que delectat tm̄ spiritualē. vñ delectatio qua appetit caritas similis ē delectationi sensibili que est per tactū que est maxia inter delectatiōes sensibiles. Sz cōtra hoc obicit sic. Si suauitas dei delectat tantū spiritualē et ad hmōi delectationē est quedā virtus. s. caritas. eadē ratione delectatio dei delectat gustū spiritualē. ⁊ ad hmōi delectatōnē oz esse quedā virt⁹ alia q̄ caritas. Similiter melodia dei delectat auditū spūalē. ad huius delectationē debet esse tertia virtus. ⁊ sic de alijs sensibus: ⁊ scōm hoc debēt esse q̄nq̄ virtutes theologice: secūdū quinq̄ delectationes q̄nq̄ sensuū spūaliū: ⁊ non sunt tm̄ tres virtutes theologice. Solutio. Tres sūt potētie motiue. s. rationalis/cōcupiscibilis/irascibilis. et tres sūt fines gn̄ales ea⁊. s. verū quacūq̄ veritate sit verū. vis irascibilis ad altū vel glorioſuz quacūq̄ altitudine sit altū. ꝯcupiscibilis ad delectabile quacūq̄ delectatōe sit delectabile. Ad eosdē fines sūt tres virtutes theologice q̄ site sūt i trib⁹ p̄dict⁹ virib⁹. Fides enī ad verū vel ad cognitionem veri. sed spes ad vtilitatē. caritas ad delectationē. nō solū ad delectatōnē q̄ est in tactu spūali: ⁊ etiā ad delectationē cuiuslibet sensus spūalis. qm̄ cū caritas appetit delectari in visione dei īperat fidei vt moueat ad videndū deū. ⁊ sic pz solutio ad vltimo obiectū. Nō enī opz eē q̄nq̄ virtutes theologicas. sufficit enī vna virt⁹. s. caritas ad oēs illas delectatōes. Pz etiā q̄ fides nō est ꝓpie ad delectandū: ⁊ ꝓpie ad cognitionē prime veritat⁹. qm̄ visionē cōcomitat delectatio. cum ergo frui sit delectari meli⁹ diffinit̄ p caritatē q̄ p fidē. vñ sic est intelligēda illa descriptio. Frui est in aliq̄ delectabili p amorē quiescere ꝓpter seipm̄. Ad p̄mo igr̄ obiectū dicimus q̄ hec est p accidēs. Fruimur cognit⁹ ⁊c. Pro p̄e enī delectamur in bono et ꝓpie fruimur bono. Ad scōz dicim⁹ q̄ hec nō est ꝓpie vera. Tota merces est visio dei. qm̄ visio proprie solius rationis est. ⁊ nō sola ratio glorificabitur: sed etiā vis irascibilis et cōcupiscibilis. ⁊ istud est dictū: ptim p essentiā: partim p cām. quia visio illa est pars mercedis eterne ⁊ causa alteri⁹ partis. s. delectationis ⁊ fruitionis dei: quia etiā delectatio est immediatus effect⁹ fidei. Dicit augustinus ad ga. in fine q̄ caritas est in fide: multo fortius delectatio et fruitio erunt in apta visione dei. ⁊ ideo dicit augustinus q̄ visio dei est tota merces. sicut et illud Hec est vita eterna vt cognoſ. ⁊c. Ad tertio obiectuz dicim⁹ q̄ delectari in visione dei fidei est. sed fides nō tendit proprie ad delectandū: sed videndū: quā visionem cōcomitatur delectatio. Dicimus aūt q̄ hec argumentatio non valet. Caritas appetit videre deum ad delectandū siue ad delectabile: ergo caritas appetit videre deū. fallatia accidentis. qm̄ appetitus cuiuslibet boni vel delectabilis caritatis est. sed appetitus eius quod est bonū vel delectabile est diuersaruz virtutum. vnde appetitus videndi deū in q̄tum videre deū fidei est ⁊ non caritatis. sicut nō sequitur. Caritas appetit hoc bonū in q̄tū est bonū: demonstrata victoria de pcīs: ꝯ caritas appetit victoriā de pcīs. qd̄ est falsum. qm̄ talis appetitus est in vi irascibili. ⁊ est ire per zelū. Sed contra predicta obicit. Videt enī q̄ maioz sit delectatio ī fide q̄ in caritate: qz appetit⁹ delectabilis nō habet delectationē nisi appetens credat se posse adipisci illud delectabile: imo si crederet se non posse adipisci: talis appetitus esset cū tristicia. sic ergo mot⁹ caritatis non est delicioſus secundū se: sed secundū fidem. sed aliquid ē in anima qd̄ secundum se habet delectationē: illud aut est virtus: aut non est virtus. si nō est virtus. ergo cū melius sit illd̄ quod secundū se habet delectationē: q̄ illud quod non secundū se aliquid est in aīa qd̄ melius est virtute qd̄ est impossibile. ergo aliqua virtus secundum se delectationē habet. et illa non est caritas: sicut ostensum est. ergo ē fides vel spes. Et fides videt q̄ credere q̄ deus sūme diligit nos: et q̄ remunerabit bona opera nostra: secundū se delectabile est. ꝯ motus fidei secundū se delicioſus ē. sed quod secundū se tale est: magis ē tale ⁊c. ꝯ cū fides secundū se habeat delectationē. caritas aūt non secundū se. sed per fidē. maioz est delectatio in fide q̄ in caritate. Itē. delicie caritatis trahende sunt de cordē alieno: et delicie sapientie de cordē proprio. ergo caritas habet delicias suas de cordē alieno. s. de fide. in hoc enī est amor delicioſus alicui q̄ credit se diligi ab alio: sicut patet in amore illicito. sed fides non dat maiores delicias q̄ habeat: qz sic daret qd̄ non haberet. ergo caritas non habet maiorē delectationem q̄ fides. Sed contra. caritas imediatius se habet ad bonū siue ad delectabile q̄ aliqua alia virtus cū sit immediata fini siue fōti delectationis. Item. per simile videtur hic. nā si aliquis credit se habiturum prebendā: quā nō diligit tale credere non est ei delectabile. sed si crederet se habiturū prebendā quā diligit: tale credere est ei delectabile. ergo huiusmodi credere ex delectatione efficitur delectabile. sed sicut se habet delectatio tēporalis ad credere tēporale: ita delectatio spiritualis ad credere spirituale. sed credere tēporale efficitur delectabile ex delectatiōe tpali. ꝯ credē spūale efficit delectabile ex delectatōe spūali: ⁊ ita fides hz delectatōez a caritate: ꝯ maioz est delectatio in caritate q̄ in fide. Item. omnis operans non predeterminans finem

Ad idē. aristoteles Euasio. ꝯ hanc aī. Eodē mō. Solutio. per hoc ad vltimū. Ad primū. Ad scōm. In oppo^m Ad idem. Augustin⁹ Ad tertiū. Hec argumētatio nō valet. Fallā accidentis Arguitur. ꝯ dicta aī. In oppo^m Secundo. Tertio.

similis est nescienti quo vadat: et omnis credens est operans: ergo si non predeterminat finem similis est nescienti quo vadat. Fides enī mouet ad aliquē finē et ille finis est bonū: ergo fides facit credere bonū. ſz non mouet: ergo bonū dilectū mouet fidē ad credendum. finis enī facit vt efficiēs sit efficiēs: ergo dilectio facit q̄ sic eliciat motū suū. ⁊ ex hoc seq̄tur q̄ caritas habet maiorē delectationē q̄ fides. cū per dilectionē

ex hoc seq̄t

cōiungatur fides fini suo. Ex hoc iterꝝ sequitur q̄ caritas est causa fidei vel motus caritatis causa motus

Solutio

fidei: cū tñ ecōuerso sit. Solutio. Dicimus q̄ q̄libet virtus habet suā ꝓpriā delectationē substātialiť. vñ caritas habet suā ꝓpriā delectationē substātialiter: et fides similiter. ⁊ maior est delectatio in caritate q̄ in fide.

Ad primū.

Ad primū ergo dicim⁹ q̄ appetitus delectabilis nō est motus caritatis nisi īperfect⁹ et diminut⁹ sed appetit⁹ delectabilis siue boni ꝓpter delectabile siue ꝓpter bonū est motus pfecte caritatis. ⁊ hz in se delectatōnē ꝓpter appositionē finis: ⁊ appositio finis est a fide. Caritas enī appetit bonū qz bonū: siue propter bonū. hoc est qz estimat esse bonū: ⁊ hec estimatio fidei est. vñ concedim⁹ q̄ caritas habet delectatio nem a fide: tñ per se et substātialiter hz delectationē. dekmīatio eī illa quā ponit fides est substātialis carı

Ad scām.

tatı. ⁊ sic patet solutio ad primo obiectū. Ad secūdo obiectū dicimus q̄ fides dat delicias caritati. tñ caritas maiores habet delicias q̄ fides. qñ caritas non tantū hz delicias ex fide: sed etiā a ꝓpria materia su-

Ad aliud.

pra quā transit. Ad illud vero quod inducit ad ꝓbādum q̄ fides delectationē habet a dilectione. dicim⁹ q̄ nō est simile de credere tempozali ⁊ credere spūali fides enī virtus hz estimationē secundū quā estimat deū esse summū bonū nostrū cū sit īmediata frui siue fonti delectationis/et sūme diligere nos/et esse remuneratorē oīm bonoꝝ nostroꝝ. per hoc hz gaudium ⁊

Ad vltimū

delectationē suā ꝑ se. Ad vltio obiectū dicim⁹ q̄ hec est falsa. Bonū non mouet fidē ad credendū nisi dilectum: īmo mouet inq̄tū estimatū illa estimatiōe quā dixim⁹. qñ sicut intellectus reflectitur supra se intelligendo se: ita fides q̄ est in ītellectu reflectitur supra se mouēdo ipam: qz ipa est cognitio finis ⁊ estimatio et mouet motu dilectōis in sūū finem per illā cognitionē et estimationē. ⁊ sic in semetipa rationem hz sui

Augustin⁹

motus. ipa enī est prima magistra virtutū. Itē. aug. dicit q̄ fruendū est illa re tantū qua efficimur boni. s.

ꝯ dictū augustini aī.

sūma trinitate. Sed cōtra. Aplūs dicit ad philomenē fruar te in dño: g̃ aplūs fruebať philomene in dño. sed nō fruebatur nisi quo fruendū erat: g̃ fruendum erat philomene: g̃ fruendū est hoībus. nō ergo solo deo.

Ad hāc ōz.

Ad hoc dicimus q̄ apostolus sumit large frui: scām q̄ frui est vti cum delectatōne. ⁊ hoc modo possum⁹ frui hoībus. quonīā possumus vti eis cū delectatione dū mō ibi nō sistam⁹. hoc enī esset frui in stricta significatiōe. vel potest dici q̄ duplex est fruitio: absoluta

Alī ꝑt dici

et respectiua. Prima non est fruendū nisi deo: sed respectiua fruitōe lzvti hoīb⁹. ⁊ sic sūpsit aplūs fui qñ dixit Fruar te in dño. vñ nō dixit fruar te simplr: sed fruar te in dño: hoc est fruar dño ī te siue respectu tui. sicut cum dicitur. Iste fruitur vino in dulcedine. i. dulci in

Alia diffinitio frui. ꝯ quā aī.

vino. sed prima solutio est plantoz. Item augustinus diffinit aliter frui sic. Frui est vti cum gaudio/nec adhuc spei: sed tam rei. Sed videtur q̄ hec diffinitio repugnet diffinitioni predicte. quonīā secūdū diffinitionem predictam fruimur deo in presenti. amore enim presenti inheremus ei: ⁊ propter se in presenti. sed secundum vltimā diffinitionē non fruimur deo in presenti. quoniam nō vtimur cum gaudio rei in presenti sed tantum cū gaudio spei: ergo ille diffinitiones repugnant. Item. secundū primā frui est motus caritatis: quia frui est amore inherere ⁊c. Secundum vltimā frui est motus spei: secundū q̄ frui est in presenti: quia si in patria frui est vti cū gaudio rei: ergo in via frui est vti cum gaudio spei. ⁊ ita frui est motus spei.

Secundo

Tertio.

Preterea. quare dicit frui est vti cum gaudio: nō adhuc spei: sed tam rei. ⁊ non dicit frui est vti cū gaudio non adhuc fidei. sed iam scientie nisi quia frui in presenti est motꝰ spei. Sic igitur prima diffinitio que ponit frui motū caritatis et secunda que ponit frui motum spei repugnant: ergo vel vtraq̄ incōueniens est vel altera. Solutio. Prima diffinitio est de fruitōne semiplena secundum quā fruimur in presenti. Scōa est de fruitione plenaria secundū quā fruimur in futuro. ⁊ sit patet solutio ad obiectū. Non enim repugnant ille due diffinitiones. quoniam non sunt opposita frui in presenti semiplene: et frui plenarie in futuro. vel potest dici q̄ vtraq̄ est de fruitione que est in presenti. qñ vt dicit magister in sentētijs. qui fruitur in hac vita non tñ habet gaudiū spei: sed etiā rei. inquantū enī delectatur in deo quē diligit tenet ipsum aliquantulū. Ad secundū dicim⁹ q̄ sine dubio frui ē motus spei/fidei/et caritatis. vñ augustin⁹ dicit. fruimur cognitis ⁊c. et hoc ad fidem pertinet. et frui est amore inherere ⁊c. hoc ad caritatem: et ē vti cū gaudio ⁊c. hoc ad spem. sed fidei non ōz esse hac ratione. quia omne frui est cum delectatione. sed non omnis motus fidei est cum delectatione. motus enim fidei q̄ est in penas nō est cū delectatōe. ſz frui ōz motꝰ spei qñ spes nō est nisi de bonis eternis: in quibus oībus est delectatio caritatis. aut dicitur esse propter maximā delectationē que est in caritate. sicut dictum ē supra. Item. augustinus q̄rit: cum deꝰ diligat nos vtrū fruatur vel vtatur nobis. qñ si nec fruiť nec vtitur nobis. non videť diligere nos. ergo si diligit nos vtiť vel fruitur nobis: sed ab eterno dilexit nos. ergo ab eterno fruebatur vel vtebatur nobis. Contra. homo non fuit ab eterno. g̃ fruitio vel vsus eius non fuit ab eterno. Solutio. dilectio dei ad nos duplex ē. s. eterna et tempozalis. eterna idem q̄ predestinatio. tēporalis idem q̄ gratie īfusio et aliox bonozū exhibitio de eterna dilectione: non sequitur. si deus diligit nos fruitur vel vtitur nobis. qz frui et vti exigunt presentem materiam. sed de tēpozali bene sequitur. diligit nos deꝰ tēpozali dilectione vtendo nobis. qñ infundit nobis gratiā ꝓpter se. et ita refert dilectionē illaz ad istud quo fruendum est. s. ad se: hoc autē est vti. ⁊ sic vtitur nobis. Postea querit vtrū liceat nobis vti deo. videtur q̄ non. qñ augustinus dicit. Animi hūani est frui fruendis: et vti vtendis. ergo sicut non licet frui vtendis: sic non licet vti fruendis. et ita non licet vti deo. Sed contra. ex caritate diligitur deus. qz bonus: hec dictio bonus significat diuinā essentiā: aut ꝑter diuinā essentiā cōnotat aliquid: aut nichil. si nichil ergo is est sensus. deus diligitur ex caritate qz est. et hoc est falsum. ens enim vel esse non est propria materia caritatis. sed si preter diuinā essentiā connotat aliq̄d illō ē creatū q̄d. s. suauitas vl delectatio quā facit ī nobis deꝰ: g̃ diligiť ex caritate ꝓpť illō creatū. g̃ cari. siue diligēs ex cari. refert dilectonē dei ad aliud

Ad rōnes.

Alī ꝑt dici

Ad scām. Augustinꝰ

aliud dictū augustini.

ꝯ qđ aī.

Solutio.

q̄o incidēs. Aī q̄ nō ꝑ augustinū.

In oppm

Secundo. q̄ ad deū:ergo vtitur deo:ergo licet vti deo. Jtē.sup illud euāgelij. Quanti mercēnarij in domo p̄ris mei abundant panibus ⁊c.dicit glo. Mercēnari⁹ est q̄ seruit p̄opter regnū celoꝝ: ergo hmōi mercēnari⁹ seruitū qō facit deo refert ad aliud q̄ ad deū: ⁊ hmōi mercēnarius est bonus.qm̄ aliter nō diceret abundāt panibus:nec esse in domo patris mei. Panes enī spūales sunt:fides/spes/caritas.g hmōi mercēnarius non peccat referēdo seruitū quod facit deo ad aliō q̄ ad deū.sed sic faciendo vtit deo: ergo nō peccat vtendo

Tertio. deo:ergo licet vti deo. Jtem. cū iste diligit deū p̄opter deū refert dilectionē illā ad deū: ergo ad illud q̄ fruendū est vtitur:g dilectione illa.ergo cum illa dilectio sit motus illa dilectio est vsus.⁊ eadē dilectio est fruitio:qz diligēs deū illa dilectione frui deo:g cum idē sit vsus ⁊ fruitio eodē frui etvtitur.sed frui deo ergo vtitur deo. ⁊ ita licet deo vti: non tantum frui.

Solutio. Solutio.Dicimus q̄ tantū fruendū est deo nō vtendum.tm̄ dicim⁹ q̄ cū dicit deus diligit qz bonus. hec dictio bonus p̄eter diuinā essentiā quā signat connotat aliq̄d creatū.s.suauitatē vel dilectionē vel bitudinem creatā que est finis quo q̄escit in deo. deus autē est finis in quo quiescit. licet ergo diligēs ex caritate

per hoc ad p̄imū. referat dilectionē illā ad aliud q̄ ad deū. nō tm̄ vtitur deo:qz illud aliud nō est finis supra finē:nec est finis q̄ quiescit: sz finis in quo quiescendū est in deo. Sed si refert dilectionē suam quā habet in deuz ad aliud vt ad finē in quo quiescitur: tūc vtit deo.sicut iste q̄ diligit deū p̄pter tēporalia. tēporalia enī non debēt esse finis in quo quiescendū:nec finis quo quiescēdū est in deo.sed bonū quod est q̄etatiuū desiderij cui⁹ apprehēsio dilectio est finis et quo q̄escēdū est. Eadē est so

Ad scām lutio ad scdo obiectū: qz cū dz mercēnari⁹ seruit deo p̄opter regnum celoꝝ.hec dictio p̄pter: nō notat finem in quo quiescit:sed finem quo quiescitur in deo.

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ dilectio q̄ iste diligit deū et est vsus et fruitio. sed ab alio vsus. ab alio fruitio quia est vsus potētie a qua originaliter. et est fruitio respectu dei.vnde nō sequitur. Jdē est vsus ⁊ fruitio: g eodē vtitur ⁊ fruit.sicut est in illo q̄ emittēdo sagittā ab arcu interficit hoiem emissio est interfectio.nō tamen quod emittitur interficitur.

Utrum virtutibus sit fruendum.

Secunda questio.

Af q̄ nō. Queritur vtrū virtutib⁹ sit fruendū.videt q̄ nō

In oppo^m qm̄ aug.dicit q̄ virtutes nō sunt appetēde p̄pter se:sed p̄pter bitudinē:g nō est illis fruendū. Cōtra. super illud ad gala. Fruct⁹ autē spūs sunt pax/ gaudium ⁊c.dicit aug.Virtutes dicūtur: qz p̄pter se ap-

Secundo. petēde sūt.g virtutibus est fruendū. Jtē.virtutes iocundā et quietā faciūt aiam: ⁊ faciunt ipam delectari in deo.sed delectatio in deo ⁊ iocunditas est bitudo ergo virtutes faciunt aiam beatā: ergo amande sunt p̄opter se.sed frui est amore ihērere alicui rei p̄pter

Tertio. se:ergo fruendū est virtutibus.Jtem.si virtutes non sunt diligende p̄opter se: videtur q̄ phi magis dilexerunt virtutes q̄ nos diligimus eas.qm̄ phi dilexerunt virtutes p̄opter se . vnde dicunt q̄ honestas est summū bonum in vita. nos vero diligimus virtutes non p̄opter se:sed p̄opter aliud. sed magꝭ diligitur

falsitas ꝓnti quod p̄opter se diligitur q̄ p̄opter aliud:ergo phi-
ꝓbatur. losophi magis diliguntvirtutes q̄ nos.Sed contra.

Dilectio eorū fuit peccatū: quia de via faciebāt finē. sed dilectio nostra bona est: quia meritoria. ꝛ omne bonū est magis bonum ⁊ magis intensum q̄ aliquod malum sit malum:ergo magis diligimus virtutes q̄ philosophi dilexerunt eas.Solutio. Dicimus q̄ vir Solutio.
tutibus non est fruendū.⁊ hec est distinguenda. Virtutes sunt appetende p̄opter se. quomā si hec dictio p̄opter:notet causam finalē vltimā: falsa est.⁊ sic intelligit augustinus:cū dicit Virtutes non sunt appetende p̄opter se:sed p̄opter beatitudinē.Si autem non notet causam finalem vltimā:sed qualēcunq̄ causam que in ipis virtutibus:tunc vera est.⁊ est sensus. in ipsis virtutibus est causa quare appetentur .s. iocunditas spiritualis vel quies spūalis. ⁊ sic intelligit per hoc ad
augustinus:cū dicit Virtutes sunt appetēde p̄opter primū.
se.⁊ hoc nō sequit q̄ virtutibus sit fruendū. Ad illud Ad aliud.
quod obicit q̄.s.virtutes sunt amande p̄opter se:cū frui sit in amore inherere ⁊c.ergo virtutib⁹ est fruendū.Soluit mgr in sentēcijs dicēs q̄ in diffinitione ei⁹ Solutio
q̄ est frui dz itelligi tm̄ hoc mō. Frui ē amare aliquā magistri.
rē p̄pter seipaz tm̄. Virtutes aūt nō sūt amāde tm̄ p̄pt se.⁊ sic pz solutio.tamen si in diffinitiōe illa notet hec dictio p̄pter cām finalē vltimā:nō opz intelligi tantū Dicim⁹ g̃ q̄ virtutib⁹ est fruēdū elicitue. qm̄ virtutes elicitū mot⁹ qb⁹ fruimur deo:⁊ potētijs fruēdū ē originaliter:qz in origine motuū q̄ sūt fruitōes ⁊ ipis motibus fruēdū ē formaliter.sed solo deo fruendū ē materialiter et finaliter. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ Ad vltimū
hec est falsa.quod p̄opter se diligitur magꝭ diligit q̄ qō p̄opter aliud.nec est regula.sed hec est regula quod p̄pter se diligit:magis diligitur p̄pter se q̄ p̄pter aliud.et hec est similiter regula.qō p̄pter se diligendū est magis est diligendū p̄pter se q̄ p̄pt aliō. Sed probatur:q̄ virtutes non sūt diligēde p̄pter se Arguit q
qm̄ aug.dicit.q̄ virtutes sunt diligēde p̄opter solā ꝛtutes.ꝛc.
beatitudinē.non g̃ p̄pter se. Jtem. virtutes sunt di- Augustin⁹
ligende p̄opter se:et qui recte diligit eas/meritorie Secundo.
diligit eas.diligende sūt g̃ meritorie . ergo diligēde sunt ex caritate. non g̃ tm̄ quattuor sūt diligenda ex caritate.quod ē contra augustinū qui dicit . q̄ in his duobus mandatis.diliges dām deū tuū ⁊c. ⁊ diliges proximū tuū sicut teipsū:continētur oīa que sunt diligenda ex caritate.in primo est illud qō supra nos est scz deus.in secundo qō nos sumus:cū dz sicut teipsū et in hoc intelligitur corpus proprīū qō infra nos est intelligitur etiā quod iuxta nos est.s.primus. et ita quattuor cōprehendunt ibi.s.qō supra nos est.quod nos sumus.quod iuxta nos est. et quod intra nos est et virtus non est aliquod istorum.ergo nō est diligēda ex caritate.Solutio.Ad primū dicimus q̄ hec ar Solutō ad
gumentatio non valet.virtutes sunt diligēde p̄pter primū.
solā beatitudinē:non ergo p̄pter se. qm̄ dictio exclusiua adiuncta suo superiori non excludit finem inferiorē. qz finis superior relinquit pro constanti finem inferiorē.sic igit.si iste termin⁹ beatitudinē tenet p beatitudine increata que de⁹ est:certū ē q̄ non valet argumentatio.si p beatitudine creata similiter non valet.qm̄ adhuc est ibi finis superior:nec valet hec argumentatio.virtutes sunt diligende p̄pter solā beatitudinē creatā.non g̃ propt beatitudinē increatam . vna ei est finis p aliā.qm̄ per beatitudinē creatā quiescemus in beatitudie increata.vñ cū vtraq̄ pōt poni dictio exclusiua. Ad scōz dicim⁹ q̄ diligē ꝛtutes est di- Ad scām.
ligē se: qz diligē ꝛtutes ē eas velle sibi: ⁊ hoc ē velle

Alī ꝑt dici bonū sibi: ⁊ hoc est diligere se. Uel potest dici ꝙ cum augustinus dicit tantū quattuor esse diligenda ex caritate. loquit tantū de substātijs: nō de formis.

¶ Utrum fruendum sit personis.

¶ Tertia questio.

Af ꝙ sic. Augustin⁹

Queritur vtrū fruendū sit personis scōm ꝙ sunt persone. videt ꝙ sic. qm̄ aug. dicit ꝙ tantū tres res sunt quibus fruendū est. s. pater/fili⁹/spūsctūs: ꝯ fruendū est tota trinitate: ergo fruēdum est filio. sed frui est amore inherere alicui ꝓpter se: ergo filius est diligendus ꝓpter se tantū: non ergo propter patrem

Secundo. et hoc falsum est. Itē. pater est finis oīm. vñ in euangelio toh. Dñe ostende nobis patrē et sufficit nobis. Filius ergo est diligēdus propter patrē tanꝯ ꝓpter finē oīm. non ergo est diligendus tantum propter se.

Augustin⁹ Sed cōtra. Augu. dicit ꝙ vna sola imago dei colēda est que. s. est id quod ipe est que non pro patre: sed cū patre colenda: ꝯ filius nō est diligendus pro pfe siue

Ad idem. ꝓpter patrē: sed cū patre. Itē. de⁹ est diligēdus propter temporalia. qm̄ eccla ita dicit. Agim⁹ tibi gras ops deus pro vniuersis bñficijs tuis: ergo si de⁹ est diligendus ꝓpter tēporalia. nō ergo tantū propter se.

Solutio Solutio. Sine dubio fruendū est psonis. sūt enī vna sūma bonitas. vnde sūt vn⁹ sūmus finis. ⁊ ꝓpter hoc nō sequtur: fili⁹ est diligendus tm̄ ꝓpter se. nō ergo ꝓpter patrē: qz nō excludit pater cū sit idē finis ꝙ fili⁹.

Ad duas p̄mas. et sic patet solutio ad duas primas obiectiones. Ad tertiā. Ad vltimā Imago dei nō est colenda pro pfe tanꝯ pro alio sine: sed cū patre tanꝯ cū eodē fine. Ad vltimo obiectum dicim⁹ ꝙ cū dz: de⁹ est diligēdus pro tēporalib⁹. hec prepositio pro: nō notat cām finalē: sed materialē. tēporalia enī sūt causa materialis ꝓuocatiua dilectiōis

Aliō dictū augustini. ꝫ qō af. dei. ⁊ sic patet solutio. Itē. augustin⁹ dicit ꝙ persone fruūtur seipis: ꝯ pater fruit filio: ergo diligit ipm tm̄ propter filiū. sed hec dictio ꝓpter: notat cām finalem ad quā est mot⁹: ergo pater mouet ad filiū vt ad finē sed oīne quod mouet ad aliqd vt ad finē indiget illo

Solutio. ergo pater indiget filio. ⁊ hoc falsū. Solutio. Cū dicitur pater diligit filiū ꝓpter filiū: hec dictio propter ponitur ibi priuatiue pure. ⁊ est sensus. diligit filium non ꝓpter aliud: sicut pater carnalis diligit filiū carnalem propter se. i. nō ꝓpter aliud: qz diligit illū. ⁊ si nichil aliud debeat inde sibi accidere: et non oportet ꝙ pater indigeat filio.

¶ De raptu in deū.

¶ Undecimus tractatus.

Dicto de fruitione dei: dicēdū est de raptu ī deū quo videlz aīa rapit ad cōtēplādū deū. sicut enī fuit rapt⁹ paul⁹ vsq; ad tertiū celū. sicut ipe dicit ī. xij. ij. ad coz. Scio hoiem in xp̄o ante ānos. xiiij. siue in corpe siue extra corp⁹ nescio de⁹ scit raptū vsq; ad tertiū celū. ⁊ scio hmōi hoiez siue in corpe siue extra corpus: nescio de⁹ scit q̄ rapt⁹ est in paradisū et audiut ar-

tertiū celū q̄d est. chana ẏba q̄ nō lz hoi loq̄. Tertiū celū ad quod dicit se raptū tripl̄r intelligit. primo vt dicat tertiū celum celū empireū vt sit primū celū aereū: de quo dz. volucres celi comedent illō. scdz sydereū de quo fiāt luminaria in firmamēto celi. tertiū empireum de q̄ dz. In p̄ncipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā vsq; ad tertiū celū. s. empireū raptus fuit apls vt videret archana celestia.

Scdo ītelligitur. Scdo modo dz tertiū celū tertia visio. s. itellectualis Est enī triplex visio. prima est corpalis. scda imaginaria siue spūalis. tertia itellectualis. Uisio corpalis ē cū ipa res corpalis videt. ⁊ hec visio corpalis dz p̄mū celū inq̄tum celat aliquod secretū. sicut visio balthasar qua vidit manū scrib entē in pariete: mane thetel phares qō signabat ipm in ꝓximo amissurū regnū. ⁊ sicut fuit visio qua moyses vidit rubū ardentē q̄ non cōburebat. Ymaginaria visio est q̄ fit non p corpora: sed p corpoꝝ ymagines. sicut fuit visio bti petri qua vidit quadrupedia ⁊ reptilia in disco: ⁊ dictum est ei macta ⁊ māduca. i. occide vicia ⁊ traīce postea subiecta in corpus ecclie. Intellectualis visio est qñ ipsa res incorporea nō p figuras vel p imagines: ſz p seipsam nude conspicitur: sicut deus conspicit in patria. ⁊ hec intellectualis visio dz tertiū celū ad quāvisionem rapt⁹ est vt ipm deū et archana celestia videret. Tertio modo dz celū tertiū tertia hierarchia angelorum Sūt hierarchie angelor tres. prima cōtinet angelos archāglos: ẏtutes: ⁊ hoc ē primū celū. scda ꝓtinet pncipatus/ptātes/dñatōes. ⁊ hoc ē scōm celū. tertia cōtinet thronos/cherubin/seraphin. et hoc tertiū celū est ad quod raptus est apls vt videret deū eo modo quo angelus de superiori ordine videt ipm.

Tertio intelligitur.

¶ De visione apostoli in raptu.

Arca igr̄ questionē istā pro q̄rit vtr̄ iste termin⁹ hoiem tenet ꝓprie aut ipropr̄e. cū dz Scio hominē ⁊c. Scdo vtr̄ illa visio quā in raptu habuit apls fuit visio cōprehēsor̄ vel viator̄. Tertio vtr̄ illa visio fuerit p mediū aut sine medio. Quarto q̄lit fact⁹ fuit raptus ille in paradisū. sicut dt glo. Quinto qualiter scz sit verū: q̄ vidit archana dei q̄ non licet hōi loqui.

Arguitur.

¶ De hoc quod apostolus quesiuit.

¶ Prima questio.

Arca primuz querit sic. apo. quādo dixit: Scio hominem ⁊c. aut assumpsit hūc terminū hominem proprie. i. pro cōposito ex aīa ⁊ corpore: aut ipro prie siue sinodochice: scz tantū pro anima. Si primo modo et sciuit qualiter sumpsit. ergo sciuit hominez raptū in corpore et aīa. ergo falsū ē qđ dixit. siue ī corpore ⁊c. quia sciuit ꝙ in corpore. siue improprie: scilz tantū pro aīa et sciuit qualiter sumpsit. ꝯ sciuit hominem raptum tm̄ in aīa: ergo extra corpus. ergo falsū dixit cum dixit. siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit. Solutio. apostolus sumpsit hunc terminū hoiem tm̄ sinodochice: quia sciebat ꝙ quocunq; modo fuerit aīa raptum fuit. non sequit ergo sciuit animā raptā tm̄: vel hominē raptū tm̄ in aīa. pr⁹ enī dictio exclusiua determinabat hāc dictionē raptū et est fallatia compositionis et diuisionis.

Solutio.

¶ Utrum visio apostoli in raptu fuit comprehensoris vel viatoris.

¶ Scda questio.

Opīo cōis

Queritur vtrum visio quam habuit apo. ī raptu fuit comprehensoris vel viatoris. Et dīt magistri: ꝙ medio modo se habuit. qm̄ nec ita lūpida fuit: sicut est visio comprehēsoris. nec ita enigmatica: sicut visio viatoris. Sed contra. aut videbat per speculū: ꝫ hanc af. aut non. si per speculum. ꝯ ad modū viatoris. si nō ꝑ speculuz. ꝯ facie ad faciem. ꝯ ad modū cōprehēsoris

Secundo. non ꝯ medio mō videbat cū nichil sit mediū. ꝓtereā augu. dicit. ꝙ intelllectus visio est qua in ipsa forma corporea firma dei potentia mentis intuit⁹ fugitur. ergo intellectuali visione videtur res apta. videtur ergo per modū comphēsoris. Sz cōtra. dñs dicit ꝑ moysen: non videbit me hō ⁊ viuet. ꝯ si apostolus

In oppo⁹

viuebat tunc non videbat deū facie ad faciē.ꝛ ita non videbat ipm per modū cōprehensoris et hoc sciebat

Secundo. Item.si videbat deū per modū cōprehensoris.ꝛ hoc sciebat. sed sciebat deū dixisse hoc. Non videbit me hō et viuet:ergo sciebat se nonviuere:ergo sciebat se

Tertio. raptū extra corpus. Item.videbat deū facie ad faciē et ita legebat res in speculo eternitatis. sed speculū eternitatis est exemplar vniuersi: ergo videbat oīa cū videret exēplar oīm.ergo videbat an esset raptus

Solutio. in corpe an extra corpus.qđ est ꝓbm̄ pdicta. Solutio Concedimus ꝙ visio apostoli in raptu fuit visio com phēsoris.nec vidit deū per speculū:sicut dicit aug.tñ si aīa fuit in corpore qñ apostolus raptus fuit non po tuit ita limpide videre deū ꝓpter ipedimenta carnis sicut vidisset si esset aīa separata a corpore.ꝛ si huiꝰ vi sionē non ita clarā vocent magistri mediastinā visio= nem:bene concedimꝰ in vno casu ꝙ mediastinavisio=

Ad primū. ne vidit deū nec de noīe est contendendū: sed tamē fa cie ad faciē vidit deū.qñ hmōi visio bene recipit ma= gis et minus. Ad illud quod obicit. non videbit me homo ꝛ viuet.dicimus ꝙ sic est exponēda auctoritas illa. Non videbit me homo viuēs.i.hō vtens sensibꝰ et imaginatōne. Apostolus aūt in raptu non viuebat vt homo.i.nō vtebatur sensibꝰ ꝛ imaginatione

Ad aliud. q̄uis aīa esset in corpore. Ad aliud dicimus ꝙ q̄uis aplꝰ sciret se videre deū per modū cōprehēsoris: nō tñ vi debat in speculo eternitatis an in corpe aut extra cor pus videret deū. Nō enī quicūq; legit in speculo eter nitatis legit ibi oīa:sed tantū illa quoꝝ deꝰ se ostēdit exemplar esse.sicut patꝫ in ꝓphetis q̄ nō videbāt oīa in speculo eternitat[:ſ tātū illa q̄ deꝰ illis revelabat et patet etiā in quibusdā angelis q̄ incarnationis mi

ysaias. sterū ignorauerūt.in psona quoꝝ dicit isay. Quis est iste q̄ venit de edon ꝛc. vel si dicat ꝙ aplꝰ viderit hoc

Alī ꝓt dici in speculo eternitatis oblitꝰ est postea qñ rediit ad prio rem statū.vñ verū dicit cū dicit. Nescio an in corpe an

ꝺ dicta aī. extra corpꝰ. Sed ꝓbat ꝙ in nullo casu vidit aplꝰ deū Augustinꝰ mediastica visione.qñ aug.dicit ꝙ aplꝰ vidit i raptu facie ad faciē quā visionē petijt moyses a dño cū dixit Ostēde michi faciē tuā.visionē enī imaginariā nō pe tebat. qñ viderat deū in rubo/in caligine/in saphiro visionē ergo ꝓ speciē querebat:q̄ visio intellectualis quavidebat aplꝰ deū eratvisio ꝓ speciē.non q̄ erat vi

Solutio. sio mediastica. Solutio. Hecvltima argumētatio nō

Ad rōnem valet.qz q̄uis aplꝰ videret deū facie ad faciē:tñ si aīa eiꝰ erat in corpore nō ita limpide videbat sicut vidēt sctī quoꝝ aīe separate sūt a corpore.vñ visio sua erat mediastina ꝛ inter visionē sctōꝝ et visionē enigmati=

Aī a silī. cam. Sed videtur ꝙ quilibet possit rapi vsq; ad ter= tium celū et videre deū per speciem quandocūq; vult quia quilibet potest separare se ab oīb⁹ sensibili bus ita ꝙ non vtatur aliquo sensu vel imaginatione sicut ille dixit. Renuit consolari aīa mea.nolebat enī habere consolatorē in sensibus. Quilibet igitur po= test separare se sic a sensibus: sed cū sic separatꝰ est nō viuit homo. sed quia apostolus non viuebat homo ꝓpter hoc raptus est vsq; ad tertiū celum.i.vsq; ad intellectualem visionē: ergo qua ratione iste non vi= uit homo rapitur vsq; ad tertiū celū.i.vsq; ad intelle ctualem visionem.ꝛ ita quilibet potest rapi quando= cunq; vult vsq; ad tertiū celum. Item.in cantic.dicit

Secundo. spōsa: paulu lū cum pertransissem inueni quē diligit anima mea:eccl̄a pertrāsit custodes muroꝝ.i.aplos petrum ꝛ alios:inuenit in illis magnam religionem magnā fidem.ꝛ sic de alijs. Ipis autem pertransitis inuenit deū quem diligit. apostoli enī immediate se habent ad deum.vnde illis pertransitis:ecclesia im= mediate comūgitur deo. Sed quilibet potest pertrā sire apostolos:ergo quilibet potest immediate con= iungi deo.ꝛ sic potest immediate videre deum quan do vult.hoc autem est rapi vsq; ad tertiū celum:ergo quilibet potest rapi vsq; celū quando vult. Item.in= Tertio. tellectus mundus immediate se habet ad videndum deum.vnde: Beati mūdo corde.qñ ipi deū videbūt et quilibet potest habere mundissimū intellectum si vult: ergo quilibet quando vult potest videre deum immediate.ꝛ inde vt prius. Solutio. Ad primū di= Solutō ad cimus ꝙ duplex est separatio a sensibus.vna affectus primū. alia intellectus. Quilibet potest separare se a sensi= bus quantū ad affectū.sed q̄tum ad intellectū nō pōt qz videmꝰ nunc per speculū in enigmate.nec aliter q̄ in nobis est possumꝰ videre deum in presenti nisi per speculū creaturarū. Inuisibilia enī dei ꝛc.ꝓpter hoc non est verū ꝙ quilibet potest rapi vsq; ad tertiū ce= Ad scōm. lū qñ vult. Ad secundū dicimꝰ ꝙ duplex ē ptrāsitio. scz pertrāsitio imediationis et ptransitio translatio= nis.primā non potest habere aliquis in psenti q̄tū in se est:et sic non rapitur ad tertiā visionē qñ vult. sed secundā transitionē potest habere. sed illa habita nō est verū ꝙ imediate videat deū. et sic patet solutio. Ad vltimo obiectum dicimus ꝙ hec est falsa: intelle Ad vltimū ctus mundus imediate se habet ad videndum deum quoniā necessariū est ꝙ p speculū creature videat deū nisi vtatur seipso vt speculo ad videndū deum.ꝛ quo dāmodo immediate siue per se videt deū. i.non per aliud:et quodāmodo mediate.quoniam per quod= dam speculum.

Utrum apostolus raptu suo vidit deum.

Tertia questio.

Queritur vtrū apostolus raptu suo vidit deum per mediū aut sine medio:quod est q̄rere vtrū visio patrie sit per imaginē vel similitudinē sicut nō videmus vel intelligimus:aut sine imagine.videtur Arguitur ꝙ sine imagine.qñ augustinus dicit ꝙ tantū genus scī.ꝛc. visionis eas res continet que non habēt imagines si= Augustinꝰ ue similitudines que nō sūt quod ipse dilectio enī nō aliter videtur presens in specie q̄ est.et aliter absens in imagine sui simili.sed quantū mente cerni potest ab aliquo magis ab alio minus ipsa cernitur hō aut arbor et alia corporalia et presentia videntur in suis formis et absētia cogitant imaginibus aīs impressis ergo secundū primā partem huiꝰ auctoritatis:deꝰ nō potest videri sub imagine que sit ipse. Sed cōtra. se In oppm cunda visio imaginata est:et illa visione potest vide= ri deus.ergo per imaginem potest videri: et constat ꝙ illa imago non est id quod deꝰ.ergo deꝰ potest vi= dere sub imagine que non est idē qđ ipse est. Solutio Solutio. duplex est imago rei.s.familiaris et extranea:si liceat sic loqui.familiaris ē quā generat res apprehensa in aīo auditoris siue apprehendētis:et hec est passio aīe et similtudo rei: vt habetur in libro periarm̄. imago extranea est sicut speculum. et sic creatura est imago creationis.per imaginē ei extraneā potest videri deꝰ sed p imaginē familiarē que sit aliud q̄ ipe nō prvide ri.ꝛ de tali imagie itelligit augu. Itē.apo.i scda ad Iterū aī.ꝓ corinthios. velamen positū ē sup faciem moysi: nos pter dictuꝫ

autē reuelata facie gloriā dei speculamur: ergo sine velamine dñm in presenti videm⁹: qz remoto velamine tam littere q̄ peccati gloriā in christo cōtēplamur ne tam littere q̄ peccati gloriā in christo cōtēplamur ergo videmus deū facie ad faciē. qđ est cōtra p̄dicta.

Euasio. ꝫ hoc aī. Forte dicet q̄ in presenti videm⁹ deū amotovelamīe tā littere q̄ pcti. s. amoto velamine creaturarū. Sed contra. Creature extra intellectus humanos sūt. de⁹ aūt est presens intellectui humano cū sit essentialiter vbiq̄: ergo creature nō velant deū intellectui hūano ergo nō impediūt quin intellect⁹ human⁹ videat deū facie ad faciē. nec aliud est velamen nisi creaturarū: q̄ simpliciter intellect⁹ humanus videt in presenti deū

Secundo. facie ad faciē. Item. eadē caritas q̄ modo est gr̄a erit gloria cū perficiet. Similiter iusticia q̄ modo est gr̄a erit gr̄a: ergo eadē ratione visio dei q̄ modo est gr̄a fiet gloria. ꝛ erit facie ad faciē: ergo ē modo facie ad

Solutio facie. aliter enī nō esset eadē. Solutio. Bene cōcedimus q̄ in presenti videmus deū remoto velamine tam littere q̄ peccati: sed nō amoto velamine creaturarū. tamen creature non impediunt quin intellect⁹ videat deū facie ad faciē. sed impedimentum est ex parte intellectus: qz intellectus nō est creat⁹ in sua optima et vltima perfectione: imo sicut visus noctue se hz ad istum solē visibilē vniuersalē: sic intellect⁹ noster suo modo ad solē intelligibilē. Est ergo vna causa ꝓpter quā non possum⁹ videre deū facie ad faciē. impfectio intellectus qua ipotens est videre inaccessibilē claritatem lucis eterne. Alia causa est quā assignat greg.

Alia causa gregorius. super illud exodi. Non videbit me homo ꝛviu. Ubi dicit q̄ propter imensitatē dei nō possumus eū modo videre facie ad faciē. q̄m intellect⁹ modo strictus est nimis ad hoc vt deū incircūscriptū videat incircūscripte. ꝛ hec ipotentia non est pena: sed iperfectio intellectus in parte. perfectionē enī optimā debet acquirere intellectus per merita quā cum habebit videbit

Ad vltimū deū facie ad faciez. Per hoc patet solutio ad vltimo obiectū q̄n ex impotētia intellectus est q̄ nō est eadē visio dei in presenti. cū illa que erit in futuro ꝓprie quoniā ista per speculū creaturarū illa sine speculo.

Iterū aī ꝫ augustinū. Postea obicitur de hoc quod dicit augu. q̄ tantum genus visionis continet res q̄ non habent imagies sui similes que nō sunt quod ipe: sicut delectatio: iusticia pax ꝛ similia: q̄ omia videt aīa in se cum sint et presentia. Sed cōtra. sicut de me visibiles se habent ad visū

ꝫ hoc aī. ita forme intelligibiles ad intellectū. sed forme visibiles videtur per imagines que nō sunt id qđ ipe: ꝫ forme intelligibiles intelliguntur per imagines que nō

Secundo. sunt id quod ipe. Item. intellect⁹ human⁹ in futuro intelliget angelū ꝛ non per sui presentiā. q̄m angelus non erit essentialiter in humana aīa: ꝫ intelliget ipm per imaginē que nō est quod ipe angelus eadē ratiōe ꝓpietates angelicas. s. virtutes ꝛ sciētias intelliget per imagines q̄ nō sunt idē quod ipe. et ita tantū genus visionis continet res q̄ habent imagines q̄ nō sūt

Tertio. idē quod ipe. Itē. si in patria videt res sine imaginibus: ꝫ apls in raptu suo vidit deū et alia archana. nō per imagies: sed p presentiā ipāz rez: ꝫ q̄n rediit ad statū priorem nulle imagines rez quas viderat remāserunt in eo: qz nullas prius habuit. nec etiā imago visionis quā habuit q̄n nichil penitus de visione illa remansit in eo: ergo nichil habuit per quod posset recolere se habuisse visionem illā. qualiter ergo dicit se raptum vsq̄ ad tertiū celū ꝛc. ex quo nō recolebat. Videtur ergo q̄ aliqua imago remānsit in ipo. ꝛ ita visio illa fuit p imaginatiōes. ꝛ ita visio patrie est p imagi

Quarto nē: sicut visio mea. Ꝓterea. aug. dicit q̄ qlz res gnat sciētiā sui in aīam. sed nō nisi p imaginē: ꝫ qlz res hz

In oppm imaginē sui simlē que nō est idem quod ipa res. Si conceditur: hoc est contra auctoritatē augustini predictam. Item. vbi veritas rei est nō est necessaria ima

Secundo. go. qui enī cogitat scit se cogitare: ꝛ hoc non est per imaginē cogitationis: sed per ipam cogitationē que presens est aīme. Similiter. qui scit aliquid scit se scire illud: habet enī scientiam. ꝛ hoc non est per imaginem scientie: sed per ipsam scientiam que presens est: ergo cognitio eorum que sūt presentia anime ipi non est per imagines: immo per ipsas res presentes ergo in futuro videbuntur res presentes sine imagi-

Ad primū. ne. qđ cōcedimus cū augustino. Ad p̄mū dicimus q̄ hec ē falsa. sicut forme visibiles se hñt ad visū: ita ꝛc. si intelligat generaliter: q̄m non oī eodē modo se habent: qz forme visibiles nō sūt presentes ipsi visui. nō enī sunt in ipso oculo et propter hoc imago ē necessaria. sed q̄dā forme intelligibiles sūt pñtes intellectui si autē intelligatur particulariter vera est. ſz argumētatio sequēs nō valet. q̄m ex particularib⁹ nō est sillogisandū. Ad secundū dicimus q̄ humanus intellect⁹

Ad scām. intelliget angelū per imaginē. ſz non per imaginē q̄ procedet ab ipo angelo: sed p animā: q̄ imago est angeli. aīa enī per seipsā intelligit se et oīa sibi similia: qz sicut multiplex ē imaginatio: ita multiplex est itel

ymaginatō multiplex. ligentia. Est aūt imaginatio recolens qua imaginamur illud qđ prius fuit in sēsu nostro eo q̄ scim⁹ fuisse in sensu nostro. Et ē imaginatio assimilās qua imaginamur illud qđ non fuit in sensu: sed cuius simile fuit. sicut imaginor herculē per aliquē simlē et q̄ fuit in sensu meo et est imaginatio confingēs qua imaginor chimerā. similiter ē intelligentia recolens ꝛ itelligentia assimilās. et secundū hanc intelligētiā intelligit aīa angelum p hoc q̄ intelligit se que ē similis an-

Ad tertiū. gelo. Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ aliquid remansit in apostolo q̄n rediit ad priorē statum de visiōe illa quā habuit in raptu. qz ei remansit cognitio rationis illi⁹ visionis ꝛ eoz que vidit q̄ ē ratio ponēs altera noīa.

Duplex cognitio. dicit aristo. Est ei cognitio realis et cognitio noīalis liceat sic loqui. realis ē que fit p presētiā rei vl̄ p imaginē que ꝓcedit ab ipa. huiusmodi cognitio nō remānsit in apostolo de eis que vidit in raptu. noīalis q̄ fit p noīa aliquomō exponentia rē. sicut cec⁹ natus cognoscit colorē per rationē istā color ē quod cognoscitur p oculum. cec⁹ aūt nat⁹ habet cognitionē aliquā de colore: sed longe minorem q̄ ille qui videt. consimilem cognitionem hūit apo. postq̄ rediit ad priorē statum quoniā scuit se vidisse archana dei et scuit dicere diffinitionem illius visionis que aliquomō exponebat p nomina illā visionē. vñ cognitionē nominalē habuit de illa visione et non realē. Dicim⁹ aūt q̄ non oīs res generat imaginē sui in aīa. sed tantū res illa que corporalis aut sensibilis est. et de illo itelligit augustin⁹

¶ Si apostolus raptus fuit vsq̄ ad tertium celum sicut dicit glosa.

¶ Quarta questio.

Queritur de hoc q̄ glo. dicit aplm fuisse raptum vsq̄ ad tertiū celū. i. vsq̄ ad tertiā ierarchiam. q̄m dicit glo. q̄ apostolus vidit archana dei eo modo quo illi qui sunt de suprema ierarchia vident. sed videtur q̄ male exponat glo. quoniā asserit q̄ aposto-

Aī ꝫ glosā.

lus dubitat an ille raptus fuerit in corpe an extra corpus. ꝛ si fuerit in corpore aplꝰ nō ita clare vidit archana dei: sicut illi qui sunt de suprema terarchia. ꝛ glo. augustini asserit hoc: ergo asserit qđ apostolꝰ dubitat ergo male.

Solutio. Solutio. glo. nō asserit q aplꝰ viderit ita clare: sicut illi qui sunt de supremis ordinibus. sed q eodē modo vidit sicut illi vidēt: et hoc dicit tribꝰ de

Prima cā causis. Una est propter īmediationē visionis. quoniā apostolus in illo raptu īmediate vidit deū sicut dictū est. licet nō ita clare sicut vidēt angeli vel anime sepa

Scda cā rate a corpore. Secunda causa est quare raptus fuerit vsq ad visionē illā: est propter cōformitatē quam habebat cū illis supremis ordinibꝰ. Seraphin interpretatur ardens et ipse erat ardens in amore dei. vñ ipse dicit qs me sepabit a caritate dei. Cherubin plenitudo scientie et aplꝰ erat plenus sciētia. throni iudiciū et aplꝰ erat spūalis iudicās oīa et a nemine iudicatus. vnde propter hāc cōformitatē raptꝰ fuit vsq

Tertia cā. ad illā tertiā visionem. Tertia causa est qñ ipse erat

Dionysius sūmus ierarcha et ierarche officiū est. vt dicit beatus dionysius. hoīes facere deiformes. ꝛ sūmi ierarche ē facere oēs hoīes deiformes. sicut dñi pape qui est sūmus ierarcha in ierarchia humana est facere omnes homines deiformes siue mediate siue īmediate. et si officiū suū cōpleat sicut debet: perueniet ad beatitudinē supremi ordinis: ergo qr apostolus erat sūmus ierarcha raptus fuit vsq advisionē supremi ordinis. ydēditas enī visionis nō attenditur quantū ad claritatē. sed quantū ad īmediationē.

¶ De hoc quod apostolus vidit archana dei que non licet loqui. ¶ Quinta questio.

Af ꝫ dictū pauli. Queritur qualiter hoc sit quod apostolus vidit archana dei que nō licet hoīm loqui. videt enī q oīa archana dei liceat hoīni loqui. quoniā licz loqui de vnitate essentie. de trinitate personaꝝ de notionibus que sunt secretissima dei: ergo multo fortius licet loqui alia archana. et sic oīa archana dei licet

Secundo. hoīni loqui. Itē. super illud prīme ad cor. nō potui vobis loqui quasi spūalibus: sed quasi carnalibꝰ. di-

Augustinꝰ cit augustinus. nō est necessitas aliqua q aliqđ occultetur paruulis quod reuelat maioribus. sed maioribꝰ sūt reuelāda archana dei sicut reuelata fuerūt apostolo: ꝫ minoribus sūt reuelanda: ergo archana dei q

Tertio. vidit apostolus licet hoīni loqui. Itē. per fidē videt etiā deus ab infirmis quod est primū inter oīa spūalia: ergo ab infirmis possunt videri oīa spūalia: ergo et oīa archana. sed quod licitū est intelligere: licitū ē reuelare: ergo omnia archana dei licet hoīni loqui.

In oppoᵐ Si conceditur. Contra. cū dr in euāgelio. multa habeo vobis dicere que non potestis portare mō: ꝫ non oīa sunt dicēda oībus. quia non possent portare. et ita multa sunt occultanda paruulis que nō possūt capere que sunt reuelanda maioribus qui possunt portare: ergo falsa: est auctoritas augustini p̄dicta. Itē.

Secundo. nemo mittit vinū nouū in vtres veteres: ergo eis qui habent aliquid de vetustate nō sunt predicāda vel reuelanda ea que ad nouitatē pertinēt: ergo nec oīa

Tertio. archana dei licet oībus reuelare. Itē. aplꝰ tanq̄ paruulis in christo lac dedi vobis potū nō escā. sed archana dei sunt esca: ergo nō sunt reuelāda paruulis. Itē

Quarto. si cibus solidus corporalis daret puulo corporali necaret ipsū: ergo a simili. si cibus spūalis solidꝰ detur paruulo spūali necabit ipm. et ita maiora nō sūt par

uulis reuelanda. Solutio. oīa archana dei licet homini loqui que expedit hoīem scire. sed quia nō expediebat homini scire illa archana que viderat apostolus. propter hoc dixit que nō licet hoī loqui. multa enī sūt que non expedit scire. sicut si pater nimis diligit filiū nō expedit q filius sciat hoc. qr forte deterior fieret inde: aut si velit ipsū exheredare non expedit q filius sciat hoc. qđ ergo dicit augustinꝰ nō est necessitas aliqua q aliquid occultet paruulis qđ. ꝛc. hoc in casu illo itelligitur ī quo paruulis expedit scire: ꝫ oīa archana dei licet homini loqui cum expedit scire. Ad primū. Ad primū obiectū dicimꝰ q verbū dei portabile est duobus modis primo per intellectū siue p fidē. secūdo p affectū siue per opationē. per fidē siue per intellectū portat cū intelligitur et creditur ꝛ nō portatur qñ nō creditur sicut patet ī hoc verbo dñi. Nisi manducaueritis carnē filij hominis ꝛ biberitis eiꝰ sāguinē nō habebitis vitā in vobis. multi audientes hoc dixerunt durus est hic sermo: et quis potest eum audire. vnde abierunt retrorsū non intelligentes illud verbū. aliquādo tgr portabile est verbū dei per fidē: aliqñ per affectum vel operationē. sicut qñ fides infirma nō sufficit traducere verbū dei in effectū: et sic erat in aplis anteq̄ essent induti virtute ex alto. poterāt enī portare verbū dei per fidē et intellectū: sed non per operationem. vñ non erat eis indicendū ieiunū exultationis tunc qñ aliquid de vetustate habebāt tūc. sed qñ induti fuerūt virtute ex alto: tūc fides roborata trās dūxit verbū dei in effectum et operationem: sicut ptz in apostolo dicente. Michi autē absit gloriari nisi in per hoc ad cruce ꝛc. p hoc pz solutio ad scđo obiectū. Ad tertio scđm. obiectum sciendū ē q vnū et idem verbum dei quibusdā est venenū: quibusdā cibus. verbi gratia. v̄bū crucis quibusdā ē venenū. s. iudeis. quibusdā ē scandalum. fidelibus autē est cibus. sed quibusdā fidelibus solidus cibus. quibusdam lac. verbū crucis ē lac his qui ī cruce itelligunt tantū virtutes humanas: sicut mansuetudinē pationtiā et huiusmodi. illis est solidus cibus qui ī cruce dñi considerant virtutem dei et qualiter p crucē triūphauerit diabolū. igr̄ paruulis et maioribus predicandū est verbū crucis. cū ipsū sit lac et solidꝰ cibus respectu diuersorū. qđ ꝫ dicit apo. tanq̄ paruulis in xp̄o lac dedi vobis potū non escam. sic est intelligendū. dedi vobis verbū predicationis ī rōe lactis quod vnum et idē numero est esca secundū aliā cōsiderationē. sciendū aūt q si predicatio interfuit tam maiores q̄ minores predicādū est tā maiora q̄ minora. si tñ maiores tñ maiora. si tñ minores tñ minora. vel etiā aliqua de maioribus ad p̄motionem paruulorū. Ad vltimū dicimus q non ē simile Ad vltimū de solido cibo corporali: et solido cibo spūali: qñ nō idem est solidus cibus corporalis et lac. sed idē ē solidus cibus spūalis et lac: vt dictū est. Et hoc videtur gregorius. per aucto. gregorij dicentis. q sacra scriptura ē fluuius in quo agnus peditat et elephas natat. et dicit q fluuius iste secundū oēm sui partē est talis q ī ipo peditat agnꝰ et elephas natat. et ita idē verbū dei est cibus lacteꝰ et solidus cibus. Agnus dr qui ī simplici- Agnꝰ qs dr tate cordis audit verbū dei et est paruulus ī cristo ꝛ facilia capit et propter hoc dicit peditare ī fluuio sacre scripture. elephas dr homo perfectus et capacissimi ingenij q̄ tamen dr natare. qñ non oīa subtiliora ī sacra scriptura potest capere: tam agnꝰ q̄ elephas bonus est. sed peruersi nec peditant nec natant in sacra

scriptura.sed potius submerguntur.

¶ De ordine virtutum.
¶ Duodenus tractatus.

Dicto de virtutibus.dicendū est de ordine virtutum.circa quem mō tria p̄cipaliter q̄rēda sunt. ¶Primo vtrū vna virtus sit naturaliter prior oī bus alijs: et que sit illa. Secundo.vtrū fides vera sit naturaliter prior q̄ caritas vel ecōuerso. Tertio: vtrū naturali ordine necesse sit spem esse mediam inter fidem et caritatem.

¶ Prima questio.

Arguitur. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto. Ad idē ar. Ad idē ar. Ad idem. Ad idē per augustinū.

Sic obicitur. Omnes virtutes naturaliter sūt sibi connexe: quia qui habet vnam habet omnes vt dicunt sancti. ergo oēs virtutes naturaliter simul sunt: ergo nulla naturaliter precedit alias. Itē. oēs virtutes simul infūdunt a deo naturaliter: ergo oēs virtutes naturaliter simul sunt. Itē. quicquid est aut est a casu aut a voluntate aut a natura: ergo cōnexio virtutū vel est a casu vel a volūtate vel a natura. sed cōstat q̄ nō est a casu. qm̄ tunc possent nō esse cōnexe. Itē cōstat q̄ non a volūtate q̄ nō subest libero arbitrio: ergo est a natura virtutū: ergo omnes virtutes naturaliter sunt simul connexe sibi: ergo naturaliter sunt sic. Itē indirecte si fides sicut dicūt multi p̄or est naturaliter oībus ℣tutibus sicut dicit p̄udēti⁹ nō p̄t dici q̄ sit prior oībus alijs nisi quia causa illarū. vnde super illud mathei. Abraham genuit ysaac ysaac autē iacob. fides spem. spes caritatē: ergo fides si generat spē: hoc nō habet a casu vel a volūtate: ergo habet a natura sua: ergo spes naturaliter generat a fide: ꝯ spes est a natura nō a gratia: quod est incōueniēs. Itē. nullum incōueniēs sequitur si dicatur q̄ caritas vel alia virtus sit prima. Item. forma nō agit p̄prie loquēdo: sed subiectū cuius est illa forma: sicut potētia curendi nō currit: sed subiectū cuius est illa potētia. magis p̄ope etiā dicitur calidū calefacit q̄ calor calefacit: ergo si fides generat spē magis p̄ope subiectum fidei generat spem: ꝯ hō in se generat spē. eadē rōne et caritatē ⁊ ceteras virtutes: ergo mentitur augustinus qui dt q̄ fides vel virtus est bona qualitas mentis quā de⁹ generat in nobis sine nobis. Itē. in ecclesiastico dicitur: initiū omnis peccati superbia. ⁊ alia auctoritas dt q̄ superbia est p̄ma recedētibus a deo: ⁊ vltima accedētibus ad deū: ergo supbia est p̄ma iter oīa vicia: ergo humilitas est p̄ma inter oēs ℣tutes. nō ergo fides. Itē. obedientie est facere qđ p̄cipit. sed facere qđ p̄cipitur gñale est ad opera omniū ℣tutū quia quodlibet opus virtutū est in p̄cepto: ergo obedientia est vniuersalis ad oēs virtutes. sed quāto aliquid est vniuersalius tanto naturaliter est prius: ergo obedientia naturaliter est prior oībus ℣tutibus. nō ergo fides. Itē. velle comedere prius est naturaliter q̄ comedere et velle currere q̄ currere: ꝯ velle facere qđ p̄cipit naturaliter ē p̄us q̄ facere qđ p̄cipit. sz velle facere qđ p̄cipit est p̄pr⁹ motꝰ obediētie: cuilibet autē virtutis motꝰ est facere qđ p̄cipitur: ergo p̄prius motus obediētie naturaliter est prior quolibet motu alterius virtutis: ergo obedientia est p̄or naturaliter q̄libet alia ℣tute. Itē. aug. dt de beato paulo. Quersus ē paul⁹ nō qñ p̄stratꝰ cecidit in terrā: sz qñ dixit dñe qđ vis vt faciā. hoc aūt dixit ex obediētia q̄ paratus erat facere qđ p̄ciperet ei dñs: ergo motus obedientie primus fuit in eius conuersione: ꝯ similiter in alijs: ergo motꝰ obediētie p̄mus est inter oēs motus virtutū. ergo ⁊ obediētia ē prior inter virtutes.

Item. super illud primi regū. Melior est obediētia q̄ victima. dicit gregorius q̄ obedientia mactat propriā volūtatē et propriā carnē. sed in victima mactatur caro aliena. propria aūt voluntas facit hominem veterē. ꝯ obedientia remouet ab homine vetustatez. ergo renouat hominem: ꝯ eius motus est primus in renouatione hominis. ergo est primus inter motus virtutū. ergo et obediētia est prior inter virtutes: nō ergo fides. Contra. naturaliter oportet cognosci deū debito modo prius q̄ obediatur ei debito modo. ergo fides naturaliter prior est q̄ obedientia. Solutio dicimus q̄ fides naturaliter prior est omnib⁹ alijs virtutibus: qz ipsa ē cognitio finis ad quē mouētur oēs alie virtutes. Ad primū dicimus q̄ oēs virtutes naturaliter simul sunt. fides enī est necessaria causa spei et caritatis. caritas autē est necessaria cā omnium sequentiū. sed non valet hec argumentatio: oēs virtutes naturaliter simul sūt. ergo nulla ē naturaliter prior oībus alijs. fides enim inquantū est causa spei ⁊ caritatis naturaliter est prior eis inquātū est necessaria causa illarū qua posita ponuntur ille est simul cum illis et ita ex eadē natura est prior illis et simul cū illis sed secundū aliud et aliud: ⁊ est simile in igne ⁊ splē doze. vnde iohānes crisostomus super epistolā ad hebreos dicit in principio: q̄ splendor de igne p̄cedit et est naturaliter coeuus illi: et esset ei coeternus: si ignis esset eternus. et ita patet q̄ ignis naturaliter ē prior splendore et tamen naturaliter est simul cū illo ex hoc patet solutio ad tria primo obiecta. Ad quarto obiectū dicimus q̄ spes est a natura fidei. natura enim tripliciter accipitur: sicut dicit boetiꝰ in libro de duabus naturis et vna persona cristi. qz natura dr qñ q̄ principiū motus per se: nō per accidēs. Secūdo mō dr natura vnuscuiusq̄ rei specifica dria. Tertio modo dr natura quelibet res que intellectu capi potest secundū suā significationem dr q̄ spes est a natura. sz nō ideo sequitur q̄ non sit a gra: qz natura fidei ē gra. Ad quinto obiectū dicimus q̄ fidelis habet duo genera effectuū. quosdā essentiales: quosdā volūtarios essentiales sunt qui facūt homines filios dei dignos vita eterna similes deo. et qz fides purificat animam si aliquid est purgandū in ea effectus voluntarij fidei sunt credere diligere opera alia rū et iperare homini bus suo modo essentiales motus fidei sūt a deo solo qui dat et essentiā. qñ dū deus infūdit in nos fidē facit nos filios suos similes sibi: et huiusmōi motꝰ volūtarij fidei: quoniā sūt liberi arbitrij sūt homis habētis fidem. ad hoc data est fides vt homo per fidem liberū arbitrium leuet ad credendū vere in deum. patet ergo q̄ non est generaliter verū q̄ omnis effectꝰ forme sit effectus sui subiecti. Ad sexto obiectū dicimus q̄ initium omnis peccati est superbia: non ideo q̄ oīs peccans primo peccet necessitate peccato superbie: sed a peccato superbie luciferi et primi parentis habet originē omne peccatū. sic determinat augustinꝰ in libro de fide ad petrū. q̄ aūt dicitur q̄ superbia est prima recedentibus a deo et vltima accedētibus ad deum. dicimus q̄ hoc generaliter non ē verū sed frequentius ita contingit. homo enī naturaliter magis diligit se q̄ alios. et ideo propter corruptionē liberi arbitrij: valde pronus est ad amorē sue excel-

Ad idē per greg oriū. In oppm Solutio. Ad primū Simile in igne. per hoc ad tria. Ad ārtum Natura capitur tripliciter. Ad quintū Ad sextum Augustinꝰ ita dekmat

lentie et magis pronus q̄ ad aliquē alium amorē. et ideo superbia que est amor propie excellētie magis
ad septimū infestat hominē q̄ aliquod aliud pctm̄. Ad septimo obiectū dicimus q̄ obedientia ex parte materie sue ē generalis ad motus virtutū: sed nec eius essentia generalis est ad alias ẋtutes nec propr̄ motus ei⁹ generalis est ad motus aliarū virtutū. quoniā facere qđ
Ad octauū precipitur nō est propriū opus obedientie. Ad aliud dicimus q̄ velle comedere prius naturaliter est q̄ comedere. sed nō est ita in singulis. quoniā velle credere nō est prius q̄ credere: nec velle diligere pr⁹ q̄ di
Ad nonū. ligere: sed ecōuerso vt dictū est supra. Ad aliud obiectū dicimus q̄ illud qđ dicit beatus paul⁹. dñe quid vis vt faciā: potuit esse ex humilitate ꝛ obediētia informi per quā preparauit se ad suscipiendū gratiam sufficienter. vnde suscepta gratia statim cōuersus est
Alī p̄t dici vel potest dixisse hoc ex obedientia formata. sed non sequitur ex hoc q̄ primus motus in cōuersione ipsi⁹ fuerit motus obedientie. imo primus fuit fidei quo credidit ẏbū dei dicentis. Ego sū iesus nazaren⁹ quē
ad decimū. tu persequeris. Ex hoc patet solutio ad aliud obiectū qm̄ obedientia nō interficit veterē hoiem. sed fi
gregorius des que purificat cor. dicit enī beatus gregorius q̄ per obedientiā mactatur ꝓpria volūtas. ideo qr motus obedientie impedit ne propria volūtas surgat in hominem.

¶ Utrū fides vera et formata prior sit naturaliter. ¶ Secunda questio huius capli.

Af q̄ sic. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto per origen. Septimo. Octauo. Nono. Decio per augustinū. Gloſa.

Queritur vtrū fides vera siue formata p̄or sit naturaliter q̄ caritas. probat q̄ sic. quoniā auctoritas dicit prima petit campū. Itē apostolus. fide iustificati sumus. Itē. iust⁹ ex fide viuit: ergo ex fide vere diligit: ergo fides est prior naturaliter q̄ caritas. Itē super illud: abraham genuit ysaac. ꝛc. dicit glo. fides generat spem. spes caritatē. Itē apostol⁹ ad thimo. q̄ caritas est ex fide nō ficta. Itē. orig. dicit sup librū numeri q̄ fides est p̄mogenita inter oēs ẋtutes. Itē fides est generalior oībus alijs virtutibus. quoniam fides est de oībus rebus visibilibus et inuisibilib⁹ vt patet per simbolū: ergo cū fides generalior sit q̄ caritas: prior est q̄ caritas. Itē. prius est vere cognoscere finē q̄ debito modo moueri ad finē illū. sed fides est vera cognitio finis. caritate autē mouetur ad finē ergo fides est prior naturaliter q̄ caritas. Itē vis rationabilis habet imperare cōcupiscibili et irascibili. qm̄ ratio est rex spūalis regni anime. vñ sup illud ecclesiastes ve terre cui⁹ rex puer est: dicit glo. rex. i. rō si ergo ratio tanq̄ rex habet regere alias virtutes: ꝯ ẋtus q̄ sita est i rōne regere habz oēs alias ẋtutes: ꝯ sicut ratio prius debet discernere et impare q̄ vis cōcupiscibilis cōcupiscat: ita fidei operatio debet precedere motus siue opus caritatis. et ita mot⁹ fidei formate debet precedere motū caritatis: ergo fides formata naturaliter precedit caritatē. qr sicut aliquis ex eo q̄ plene credit plene diligit: ita ex eo q̄ aliquis est plene abilis ad credendū est plene abilis ad diligendum. Itē. in motu fidei est delectatio. quoniā augustinus dicit. crede ꝛ māducasti. ꝛ in euāgelio. Amice accomoda michi tres panes. per tres panes intelligitur fides spes caritas sicut dicit glo. ergo cū fides sit panis ipsa est refectio anime. sed si ipsa est essentialiē vera refectio aīe in ip̄a essētialiter ē delectatio. nō nisi in p̄ma veritate siue in p̄ma pulchritudine. qđ ꝓbatur etiā per hoc q̄ visus corporalis delectatur in pulcritudine corpali: ergo multo forti⁹ visus spūalis. s. intellectus delectatur in sūma pulcritudine spirituali non nisi per fidē. ergo fides ex essentia sua delectat in prima veritate siue in prima pulcritudine. ergo essentialiter diligit illā. ergo fides essentialiter est habitus diligendi primā veritatem siue primā pulcritudinē. ergo fides est amor essentialiter: licet non sit ille amor qui est caritas et ille amor est gratuit⁹: qr non tendit nisi ad deum: ergo ille amor meritor⁹ est ergo ipse est perfectus: non ꝯ perficitur a caritate. ꝯ fides nec essentiā suā nec perfectionē suā habet a caritate. ergo caritas nō est naturaliter prior q̄ fides. sed cōstat q̄ altera est prior: qr ordo est in virtutibus ergo fides est naturaliter prior q̄ caritas. Itē. sup illud ad galatas. In cristo iesu neq̄ circuncisio valet neq̄ prepucium. sed fides que per dilectionē operatur dicit augu. Fidei opus ē dilectio. ergo fides est efficiens causa caritatis. ergo naturaliter prior q̄ caritas. Sed probatur econtrario: q̄ caritas est prior naturaliter q̄ fides. qm̄ caritas ē forma omniū virtutum et forma est naturaliter prior q̄ suum formatū. vt albedo prior est q̄ albus. ergo caritas ē prior naturaliter qualibet virtute. ꝯ naturaliter prior ē q̄ fides. q̄ aūt caritas sit forma omniū virtutum patet per hoc qđ augustinus dicit sup illud psalmi. Latū mandatum tuū nimis. q̄ oīa in caritate radicant et formant. Itē. omnes virtutes ex eo sunt virtutes: q̄ referunt ad sūmum bonū. ergo oēs alie virtutes per ipsam referuntur ad sūmū bonū. ergo ab ipsa habēt q̄ sunt virtutes. ergo ea ē prior naturaliter qualibet virtute alia. Item. super illud ad galatas. Fructus autē spirit⁹ ē caritas/ gaudiū/ pax ꝛc. dicit augustinus. attēde q̄ in enumeratione fructuū ipse capit virtutū premisit caritatē: caritas est caput virtutū. ergo naturaliter est prior q̄ aliqua alia virtus. super eūdē locū dicit ieronimus. que alia inter fructus spirit⁹ debuit tenere p̄matū: nisi caritas sine qua cetere virtutes non reputantur esse virtutes et ex qua nascūt vniuersalia bona ergo fides nascitur ex caritate. ergo caritas ē p̄or naturaliter q̄ fides. Item. nullū opus est meritoriū apud deū nisi fiat ex amore dei. qm̄ si ī solo timore aliquis faceret aliquod opus illud non esset meritoriū apud deum. ꝯ nullū opus est perfectū nisi sit ex amore dei. ergo caritas perficit omnia opera virtutū. ergo caritas perficit omnes alias virtutes. ergo ē p̄or illis. Item. quelibet virtus habet duos fines. vnum substantialē et primū. aliū accidentalem et secundarium. sicut patet in iusticia. cui⁹ primus finis ē reddere vnicuiq̄ qđ suū est. secund⁹ et vltim⁹ propter deū siue sūmū bonū: sicut dicit augustinus in libro de trinitate. q̄ voluntas qua aliquis vult ire ad fenestras vt videat transeuntes habet duos fines. primus et substātialis est ire ad fene. secundus et accidentalis est videre transeuntes. hoc modo omnis virtus habet duos fines. s. vnū proprium ꝛ substantialē primū: et vltimū qui est cōmunis oībus virtutibus. s. summū bonum. caritas habet eūdem finē primū et vltimū. s. summū bonum. Est enī caritas dilectio sūmi boni propter bonum. qđ ergo accidentale est virtutibus alijs substātiale est caritati: et ita qđ per se ē caritat̄. q̄ accidēs ē aliarū virtutū. sed quod per se est tale prius est eo qđ per accidens est tale: id enī quod per accidens ē tale quod ē tale habet ab eo qđ per se ē tale. ergo omnes alie virtutes illum finem sibi accidentalem habent a

Undecimo Augustin⁹ In oppo^m maior p̄z p̄ augustinū. Secundo. Tertio per augustinū. Jeronim⁹ confirmat. Quarto. Quinto. Augustin⁹

caritate.cuius ille finis est per se ⁊ substantialiter. sed. ille finis est perfectio omniū virtutū: ergo omīs illa virtus a caritate habz suā perfectionē a caritate q̄ sit virtus:ergo caritas est prior omībus alijs. Solutio. multoꝝ optimo est q̄ caritas precedit omnē virtutē formatā,ppter causas predictas:dicunt tamē q̄ fides secundū essentiā suā precedit caritatē.et motus fidei precedit secundū essentiā suā motū caritatis. Sed cō tra hoc obj̄citur.quoniam si cognoscere naturale precedit diligere naturale: ergo cognoscere gratuitum precedit diligere gratuitum. Quidam qui sustinent hanc opinionem dicūt:q̄ illa auctoritas abrahām genuit ysaac.nō.intelligitur de motibus nō de ℞tutib⁹. dicūt enī q̄ credere informe precedit caritatē. Sed hec solutio potest improbari per hoc. qz si per hoc q̄ credit aliquis diligit: ergo per hoc q̄ aliquis est abilis ad credendum est abilis ad diligendū:ergo si motus est causa motus et habitus habitus siue virtus ℞tus nos aūt sequētes auctoritatē apostoli et expositiōes sanctoꝝ dicim⁹ q̄ fides formata precedit omnē aliā virtutē maxime ppter illā rationē.quia cognitio finis naturaliter precedit motū ordinatū ad illū finem et propter hoc quia virtus que est in rōne regere debet et mouere virtutes que sunt in alijs virtutib⁹ sicut ratio debet regere alias vires.est enī naturaliter cōis cōceptio q̄ ratio debet regerevim concupiscibilem et vim irascibilē et nō ecōuerso: et eis debet ipe rare.et q̄ ita sit ꝓbatur per simile sūptū a brutis animalibus.qz ouis nō fugit lupū nisi per hoc q̄ estimat eū sibi nociuū. si enī estimaret de lupo q̄ eēt canis nō fugeret.eodē modo nullū aīal brutū appetit aliquid nisi naturaliter prius estimaret illud amicabile sibi. cū ergo in brutis ita sit q̄ estimatio gñet in illis appetitū et fugā.a fortiori: ita est in rationalibus q̄ estimatio rationis generabit appetitū rōnalē et fugā rōnalem:sed constat q̄ estimatio boni fidei est: ergo fides precedit caritatē: cuius caritatis est appetere bonū.

Ad obiectiones vero quibus vult ꝓbare q̄ caritas est prior q̄ fides.respōdemus per ordinē. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ caritas dicitur forma virtutū ideo quia reuera informat oēs virtutes sequentes dando eis et essentiā et pfectionē suā. Fidei autē forma ꝓt dici triplici de causa. Primo sicut actus est perfectio potentie. dignissimū enī opus fidei est caritas siue dilectio. vnde eoipso q̄ fides generat caritatē: pficitur in suo effectu siue in suo posse. Secunda causa est qz licet motus fidei sit in se delectabilis:delectabilior tñ est ex cōsortio motus caritatis.cū enī motus quo ds credit se fruiturꝝ sūmo bono ineternū sit delectabilis in se: delectabilior tamē est ex desiderio caritatis quo desiderat frui illo sūmo bono. tāto enī delectabilior est fides et spes quāto est de re magis desiderata: qz ergo caritas perficit fidē in dilectione sui motus merito dicit forma illius. Tertia causa est quia caritas sepe mouet fidē ad suū actū. et tunc eius motū perficit retorquēdo eū ad suū finē.caritas enī q̄nq̄ mouet finē.sicut aliquis ex desiderio fruēdi multere desiderat eā videre ⁊ naturaliter amor facit credere ei quā amat.sicut dicit apostolus:caritas oīa credit. Ad secundo obiectū dicimus q̄ caritas dicit caput virtutū propterhoc: quia sua dulcedine maxime mouet oēs et trahit.desiderū enī rei amate mouet et ad videndum rem et faciendū volūtatē eius: est ergo fides caput origine ⁊ magisterij regimē.caritas aūt est caput mouēdo ⁊ trahēdo oēs alias pre nimia dulcedine sui. inde est q̄ sacra scriptura q̄nq̄ omnia bona attribuit fidei:quandoq̄ caritati. propter etiā eandē causā ꝺt eadē glo.caritatē habere primatum inter virtutes.

Ad sequens obiectū dicimus q̄ nullus mot⁹ ē meritorius nisi sit ex amore:sed non sola caritas ē amor: qm̄ fides ē amor ꝑme veritatis siue prime pulcritudinis.caritas aūt est amor prime bōitatis siue prime suauitatis.iusticia etiā est amor reddendi vnicuiq̄ qđ suum est.et sic de alijs. Dicit enī augu.i libro de moribus ecclesie in principio q̄ quelibet virtus ē amor q̄ aūt fides sit amor probatū est superius.et etiā alio modo probari potest. qm̄ cristus est via et veritas et vita.via est ipse inquātū homo.veritas inquātū deus non est via.ꝯ inquantū veritas:nō est via:sed finis.finis autē non est nisi intellectus qui naturaliter querit veritatem.ꝯ cristus inquantū est prima veritas est finis intellectus.ꝯ est finis virtutis siue in intellectu.s.fidei:cum enī fides sit perfectio intellectus:intellectus non perficitur in acquisitiōe sui finis:nisi per fidem.ergo fides habet quiescere i prima veritate.sed omne qđ habet quiescere in aliquo quod acquirere potest:mouetur ad illud fide. ergo ex natura sua mouetur ad primam veritatem. non nisi per desiderium siue appetitum. ergo desiderium prime veritatis fidei est.sed desiderium siue appetitus prime veritatis est amor prime veritatis.ergo fides est hit⁹ quo amatur prima veritas.ꝯ fides ē amor.quod concedimus. Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ reuera bonum est:materia caritatis et finis secundum q̄ intelligitur in ratione boni nichilominus tñ fidei est finis et materia. materia tamen est inquātū verū.idem enī est verū et bonū in genere. sed verum inquantū est sine motu bonū inquantū est cū motu. oportet enim q̄ bonum prius cadat in estimationem q̄ in desiderū. Aliter enī desideraret casu homo bonum:nisi prius esset estimatum iudicatū. qm̄ vere est bonū:quontā casu mouet in finez q̄ nō predeterminat finē:estimatio vero siue iudiciū siue predeterminatio boni siue finis:opus fidei est.vnde patet q̄ bonū pr⁹ est de essentia fidei q̄ de substantia caritatis. Qm̄ aūt ipse opponit quod bonū est finis accidentalis omnibus virtutibus alijs a caritate.dicimus q̄ hoc ē falsū immo est substantialis finis omniū virtutū inquantū sunt virtutes.qm̄ circunstantie sūt de essentia virtutū tamen ille finis accidentalis est motibus omnium virtutum: etiam motui caritatis/et a fide habet illum finē tam caritatis q̄ mot⁹ eius.Sed forte dicet q̄ isti motus quo quis credit se habiturū vitam eternam: siue mereatur cū proposito merendi est motus caritatis.qm̄ ꝓpositū siue voluntas bene agendi motus est caritatis.ergo motus caritatis naturaliter precedit motū spei et semper.ꝯ caritas naturaliter p̄cedit spem. Item.estimatio qua aliquis estimat per fidem deū eē bonū sūmū siue sūmū delectabile suū genera tiua est desiderij illi⁹ boni.qđ patet per simile in brutis animalib⁹.cum enī canis estimat sibi os delectabile siue amicabile statim mouetur ad illud.et illa estimatio brutalis imediate generat desiderū illi⁹ bōi.ꝯ mot⁹ fidei imediate generat motū caritat⁊.ꝯ nichil ē medium inter fidem et caritatem. non ergo spes est media. Solutio. reuera fides secundū quēdā motuꝫ sui generat motū spei:sc⁊ illo quo quis credit se habiturum vitā eternā si mereatur.tñ cum suppositto-

Solutō cōtra hanc aſſ.

Alia opio.

Ad hanc aſſ.

Opinio doctoris.

Ad rōnes.

Ad primū.

Fides quō est forma ℞tutū.

Prima cā

Scda cā.

Tertia cā.

Ad scdm.

Ad tertiū.

Augustin⁹

Ad vltimū

Ad aliud.

Euasio.

Secundo.

Solutio.

ne ꝓpositi merendi siue prefixio fidei: non ē caritatis hoc enim ꝓpe rationis est prefigere: predeterminare: p̄ponere. motus autē spei cōstat ꝙ generat motū caritatis. et secundū hanc viā motuū spes naturalit̄ est media inter fidē et caritatē: sed secundū aliā viam immediate se habet caritas ad fidē vt ostensum est ꝙ motus fidei īmediate generat motū caritatis. scz estimatio sūmi boni desiderū eiusdē.

¶ Vtrū spes sit media inter fidē et caritatē.
¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrū necessariū sit spem eē mediā inter fidem et caritatē. et vtrū fides motu suo generans motū caritatis ex necessitate ꝓius generet motum spei per quā generet motū caritatis. videt ꝙ sic quia apostol⁹ dicit: finis precepti est caritas de puro corde et cōscientia bona et fide nō ficta. i. fide et spe: ergo spes precedit caritatē et fides est prima oīm: ꝙ spes est media inter fidē ⁊ caritatē. Sed cōtra. fides nō generat spē immediate nisi quia secundū quēdā suū motū gñat motū spei īmediate eo enī ꝙ aliqs credit se habiturum vitam eternam: per merita sperat se habiturum. spes enim est certa expectatio future beatitudinis prouenies ex gratia et meritis precedentibus. sed simili modo fides secundū quēdā suū motum generat īmediate motū caritatis. eo enī ꝙ credo me habiturū vitā eternam de bonitate dei diligo ipsum: ergo qua ratione generat fides spem īmediate eadē ratione ⁊ caritatē: ergo spes nō est media int̄ fidem et caritatē. Forte dicet ꝙ motus quo quis credit se habiturū vitā eternā ex meritis nō est mot⁹ fidei quia hoc est incertū. fides aūt q̄uis sit de inuisibilibus. est tamē de certis. quia fide nichil certius. sed si hoc dixerint: quertur ergo quo motu fidei generetur īmediate mot⁹ spei. Dicet forte ꝙ hoc motu quo credo me habiturū vitā eternā si eā merear. Sed cōtra. illud cōditionale nō generat motū spei cum tam antecedens q̄ cōsequens sit incertū cū nichil intelligatur ibi nisi īcertū per hoc nō gñatur certa expectatio ergo cū fides nō sit de incertis illud cuius antecedēs est incertū nō ē mot⁹ fidei. Dicet forte ꝙ hoc me habiturū vitā eternā ex meritis cū hac suppositione ꝙ ego merear est certū certitudine fidei. et iste motus generatiuus est motus spei. Sed cōtra. cū certus sū ex meritis me habiturū vitā eternā: si merear: desidero habere merita. hoc autē desiderū est caritatis: ꝙ caritas precedit motū spei: ⁊ inde vt ꝓius. Solutio spes īmediate est media inter fidē ⁊ caritatē. Ad hoc quod cōtra obiicitur dicimus ꝙ fides generat motū spei in aliquo quando credit se habiturū vitā eternā ex meritis precedentibus cū quadā suppositiōe leui scz si mereatur: et imperat etiā fides mereri. vñ ꝓpositū siue volūtas merēdi nō est opus caritatis: sed fidei impantis. talis enī volūtas est in rationali. ex hoc patet solutio ad obiecta.

Af ꝙ sic.

In oppo⁽m⁾

Euasio.

q̄o incidēs.

Euasio.

p̄ hoc af.

alia euasio

p̄ hoc af.

Solutio.

Ad rōnem

¶ Vtrū fides spes caritas sint prime omniū virtutum. ¶ Quarta q̄stio huj⁹ capit̄.

Ad vltimū queritur vtrū fides spes caritas sint prime omniū virtutū. qđ videtur per hoc ꝙ iste sole īmediate sūt in deū: vñ theologice dicūtur. Sed cōtra. dicit ecclesiasticus. xxv⁰. Timor dei initiū dilectiōis est: fidei aūt ē initiū agglutinādū est: ꝙ timor est initiū dilectionis: ergo timor precedit caritatē. non ꝙ ille tres sole p̄cedūt alias ⁊tutes. Jtē in iustificatiōe impij prima est fides cuius motus voluntarij sūt. ꝙ potest habere oculum ad penas eternas primo sicut ad gaudia eterna. Esto igit̄ ꝙ habeat oculū ad penas eternas. certum ē ꝙ tunc non mouebitur motu spei vel caritatis: īmo motu timoris vel luctus. mouebit enī per viā meroris: non per viā gaudij. ergo fides in iustificatione impij non generat primo spem de necessitate: īmo potest generare timorē. ergo tīor coeuus ē spei. et inde vt ꝓius. Jtem. xxvij. precepit dñs fieri altare cōcauū ad recipiendū ignē. cōcauitas altaris humilitas est. ignis ingēs caritas. ergo humilitas necessaria est ad sucipiendū caritatem: ꝙ precedit caritatem. non ergo ille tres sole sunt prime intervirtutū. Jtem gregorius. caput oīm virtutum ē humilitas qua ille saluantur et si cetere ledantur salus est in toto: ergo humilitas ē caput virtutū. ꝙ prima. ⁊ inde vt ꝓius. Jtez. super canonicā primā petri: dicit glosa. ꝙ modestia est caput virtutū: ergo prima. ⁊ inde vt ꝓius. Solutio. dicimus ꝙ ille tres virtutes sole prime sūt. Ad primū ergo dicimus ꝙ timor est ūtium dilectionis non per modū cause: sed per modum expeditiōis. qñ timor dñi expellit peccatū. et ita mūdat palatum cordis: quo mundato sentit̄ dulcedo dei et expedite mouet̄ caritas ad diligendum deū: cui⁹ dulcedo ꝓius impediebatur per reliquias peccatoꝝ et ꝓpter hoc quia non ē simpliciter initium: dicit ecclesiastic⁹. fidei aūt initiū agglutinādū est ei: ideo ꝙa fides ē principiū dilectionis per modū cause. Ad secūm obiectum dicim⁹ ꝙ timor dñi ē initialis. sed nō a solo motu fidei habet generari. sed a motu fidei cū motu caritatis. quia timor initialis duos habet oculos: principalem ad amorem dei. secundariū ad penā et impossibile est ꝙ motus fidei solus generet aliquē timorē. non enim esset seruilis cum ille nō sit in caritate nec initialis. cum initialis habeat oculū ad amorem. Ad tertium dicimus ꝙ humilitas ōr caput virtutū per modū preparationis: qr si sit humilitas īfoꝝ mis preparat ad habendum caritatem. dñs enī respicit humiles. humilibus enim dat gratiā. Et vasa vacua implet helyseus. Si vero sit humilitas formata: preparat animā ad recipiendū augmentū caritatis et aliarū virtutū. hoc modo intelligitur auctoritas gregorij. qñ cū virtutes cetere leduntur quantū ad feruorem vel frequentiā motuū et feruorē. Advltimū dicimus ꝙ modestia est temperantia a malo vt comprehēdat large: etiā mansuetudinem. et de hac dicendum sicut de humilitate. ꝓparat enī hominē ad suscipiendū virtutes vel augmentū earum.

Tertio.

Quarto ꝙ gregorij.

Quinto.

Solutio.

Ad primū

Ad scām.

Ad tertiū.

Figura.

Ad vltimū

¶ De merito virtutum.

Dicto de ordine virtutum: dicendū est de merito virtutū. circa quā questionē quinq̄ sūt diffinienda. ꝓmo. in qua virtute sit p̄ma vis merendi. Secundo. vtrū operibus meritoriis meretur q̄s ex condigno vitā eternā. Tertio. vtrum eisdē meretur quis augmentum virtutū. Quarto. quibus operib⁹ meremur primo re. Quinto. vtrum magis mereamur vel min⁹ pluribus op̄ib⁹ caritatis q̄ vno illoꝝ.

¶ Vtrū vis merendi p̄mo sit i fide vl̄ i caritate
¶ Vnicum capitulum.
¶ Prima questio huius capituli.

Queritur vtrum vis merēdi primo sit i fide/an i caritate. constat enim ꝙ primo cōsistit i altera

Aſſ q̄ in caritate.

istarū.probatur primo q̄ ꝓsistunt in caritate.quoniā fides est substantialiter imperfecta:ergo nichil perfectū est ab ipsa: ꝯ nullū pfectū meritū est ab ipa:ꝯ motus fidei nō est plene meritoꝛi⁹ ab ipa:ꝯ si ē plene meritoꝛi⁹ ē ab aliq̄ meritoꝛi⁹ nō nisi a caritate.ꝛ ita i caritate est pꝛio meritoꝛiū. Jtē op⁹ optimū est qđ est meritoꝛiū vite eterne: ergo tale opus inquantū est tale est perfectissimū: ꝯ nō est ab eo qđ est essētialiter imperfectū.et ita nō est a fide ꝛ ita nullū opus est a fide meritoꝛiū restat ergo q̄ a caritate. Jtē apls dicit ꝛple tio est dilectio:ergo caritas est impletio cuiuslibz p̄cepti:ergo est ipletio motus fidei. motus enī fidei ē impletio.sed nō nisi quis informat.qm̄ ipi non dat eē ergo facit ipsū esse meritoꝛiū. Jtē augustinus sꝑ illud psal.latū mādatū tuū nimis dicit: q̄ oīe bonū opus in caritate radicatur et informaꝫ: ergo caritas informat omne opus bonū:ergo facit ipsū meritoꝛiū Jtē. cū dicitur fide credit quis pꝛime veritati ꝓpter se super oīa. queriꝫ quid significet hec p̄positio ꝓpꝫ videtur q̄ causā finalē.quoniā pꝛima veritas est finis intellectus.ad hoc enī datus est intellectus vt p ipm quiescat homo in pꝛima veritate hoc autē facit per fidem.quoniam quod natura difficile facit hoc ars vel virtus facile operatur. motus ergo fidei quo tendit intellect⁹ in suum vltimū finem est in talem quietem et ita hec dictio ꝓpter notat causā finalē. motu ergo fidei mouetur quis in pꝛim amveritatēvt quiescat in pꝛimaveritate:sed si aliquid mouetur in aliq̄d pꝛopꝫ aliud naturaliter mouetur in illud aliud: ergo ꝛeq̄ anima moueatur in pꝛimaz veritatē: vt in illa q̄escat pꝛius mouek naturaliter in illā quietē: sed nō mouek in illā nisi per desideriū. ſz desideriū illi⁹ quietis siue delectatiōis est vis cōcupiscibilis . qm̄ sicut ꝺt aristo. cōcupiscentia est appetitus delectationis:sed illō desideriū est motus caritatis.qm̄ desideriū fruēdi ꝑma caritate est desideriū fruendi deo: ergo motus caritatis naturaliter p̄cedit motū fidei:ergo caritas iformat motū fidei sicut et aliarū virtutū sequentium: ꝛ omnia patent in exemplo de vetula q̄ desiderās beatitudinē vult seruire deo:vt hoc possit facere vult eē sana.ꝛc. pꝛima enī volūtas qua desiderat beatitudinem:causa est omniū sequētiū et ad suū finē altas retorquet.ꝛ ita informat a simili.si motus motus caritatis pꝛimus est omēs alios informat. hoc etiā dicit beatus dionysius in terarchia hūana q̄ ꝑmarius motus aīe rōnalis est dilectio. Forte dicet q̄ ille ꝑmari⁹ motus qui est dilectio fidei nō caritatis.qz est dilectō veritatis. Contra.hec est differētia interverū ꝛ bonū qđverū estverū est sine motu:bonū cū motu verū est finis speculationis bonū affectus tamēidē ē q̄ bonū cū ergo motus est in verū est in ipm motū secundum q̄ bonū:ergo motus ille de quo loquiꝫ dionysius est in bonū secundū q̄ bonū.et ita est dilectio boni sc̄m q̄ bonū.sed dilectio boni secundū q̄ bonū est caritas opus: ergo pꝛimarius motus aīe rōnalis est motus caritatis et indevt pꝛius. Cōtra. probatū est superi⁹ q̄ oīnis virtus est amoꝛ:ergo fides est amoꝛ: qđ etiā pꝛobatur. quia ira ꝑ zelū est amoꝛ.qz est amoꝛ victorie qua homo subijcit sibi vicia et amoꝛ sui finis. eadem rōne fides est amoꝛ sui finis.ſ.amoꝛ pꝛime veritatis et est amoꝛ gratuitus.quia ipa est pꝛima gratia diligit enī pꝛimā veritatē pꝛopter se sicut caritas pꝛimā bontatē pꝛopter se:ergo fides substantialiter est meritoꝛia. quia est amoꝛ substantialiter gratuitus.

Secundo.

Tertio.

Quarto ꝑ augustinū.

Quinto.

Exēplū de vetula.

Cōfirmaꝫ ꝑ dionysiū.

Euasio.

ꝓ hoc aſſ.

Jn oppoᵐ

Confirmaꝫ

ſz cōstat q̄ substātialiter est ipsa pꝛioꝛ q̄ caritas: ꝯ in ea pꝛius est meritū q̄ in caritate.q̄ autē fides substātialiter sit pꝛioꝛ q̄ caritas.pꝛobatur per hoc. quia cognitio finis est pꝛioꝛ naturaliter q̄ motꝰ virtutis ad illū: ergo naturaliter cognitio sūmi boni pꝛioꝛ est q̄ desiderium illius: et ita fides est pꝛioꝛ naturaliter: q̄ caritas. Jtem. constat q̄ in libero arbitrio pꝛimo est meritū inter potentias aīe quod est potētia eligēdi bonū a malo.vt dicit aug.Constat aūt q̄ potentia eligendi est ratio⁊ ita inter potentias aīe pꝛimo est meritū in ratione.ergo inter virtutes pꝛimo est meritum in virtute sita in ratione . et ita in fide pꝛimo est meritū. Jꝑterea.frequenter inuenitur i glosis meritū fidei vel merces fidei. nunq̄ meritū vel merces caritatis:quare hoc Jtem.per fidem abnegat homo seipsū:pꝛimo.ſ.pꝛopꝛio intellectui abrenūciat.ꝑ caritatem abnegat homo pꝛopꝛiā voluntatē.et ita vterq̄ ꝓpter deū et vtrūq̄ meritoꝛiū et hoc meritoꝛium scz quia talibus motibus pꝛeponitur deus creaturis pꝛius ergo est meritū in fide:q̄ in caritate : cū pꝛꝰ sit abrenunciare ꝓpꝛio intellectui:q̄ pꝛopꝛie voluntati Jtem.potentia faciendi miracula datur merito fidei vñ in euangelio.Si habueritis tantā fidem in vobis quantū est granū synapis ꝛc. queritur quare eodem modo merito fidei pꝛimo non dicatur dari vita eterna.Jtem.supꝛa naturam est id qđ creditur:ideo difficilius est credere talia.sed diligere sūmū bonū nō est contra naturā.laudabilius ergo est credere credēda siue credere in deū q̄ diligere deum: ergo potius est meritum in fide q̄ in caritate. Qđ cōcedimus hīs rationibus.Ad pꝛimo obiectum dicim⁹ q̄ hec argumētatio nonvalz.fides substātialiter ē iperfecta.ergo nichil est perfectū ab ipsa.qm̄ nimis generaliter cōcludit.dicimus enim concludere.ꝯ nichil substātialiter est perfectum ab ipsa:et hoc verū est. qm̄ motꝰ fidei substantialiter est imperfectus:tñ est perfecte meritoꝛius.qm̄ ex eo q̄ est substantialiter iperfectus:magis est meritoꝛius q̄ ex eo qđ est.pꝛopter hoc enī qđ credimus deo pꝛopter se et super oīa.licet non videmus ipsū.ideo est meritū in fide. Similiter non valet hec:opus meritoꝛiū est perfectissimū . ergo nō est ab iperfecto substantialiter . et est ibi fallatia vniuocationis.qz hec dictio perfectissimū tenek i pꝛima vna perfectione.ſ.pꝛo perfectione merendi.et ipe concludit tanq̄ teneretur pꝛo perfectione substantiali. Ad tertio obiectum dicim⁹ q̄ caritas est impletio legis: siue perfectio . et quia sua dulcedine mouet ꝛ trahit omēs virtutes ad suū finem:etiā et fidē et spem. sicut dicit apostolus.caritas oīa credit/ oīa sperat/ oīa sustinet.et qm̄ oēs motus virtutū perfecti sunt ꝛ meritoꝛij.ideo quia referūtur ad pꝛimū finē caritatis.ſ. ad sūmū bonū:et quia caritas sua dulcedine augmētat delectationē que ē in alijs virtutibus:etiā illaz q̄ est in fide.magis ei delectatur aīa cognoscendo deū: q̄ diligendo ipsū.et sic intellige de alijs operibus virtutū.pꝛopter has tres rationes dicit augu. q̄ omnia formantur.i.perficiūtur in caritate. Ad aliud dicim⁹ q̄ cum dicitur fide credit quis pꝛime veritati pꝛopꝫ se.hec dictio pꝛopter notat causā finalem vt dictum est in opponēdo.et verū est q̄ anima motu fidei mouetur in pꝛimā veritatē vt illa quiescat.sed hec ꝓpositio nō est generaliter vera.si aliquid mouek i aliq̄d pꝛopꝫ aliud.ꝛc.hoc enī tenet in motib⁹ vniuocis:quorum quilibet est ad habendū:vt in exēplo de vetula.

ꝓbatio minoꝛis.

Secūdo ꝑ augustinū.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Solutio.

Ad pꝛimū.

Ad sc̄m

Falla eq̄uocationis.

Ad tertiū.

Augustin⁹

Ad q̄rtum

sed non tenet in motu ad cognoscendum: et motu ad qnieſcendū ſiue ad habendū: ſequitur cognitio rei habende. Eſt ergo duplex motus aīe in primā veritatē ſiue duplex dilectio prime veritatis. vna qua mouet ad cognoscendum ipſam vt delectemur in ea: ita q̄ hec dictio ad: notet finē quo quieſcitur nō ī quo quieſcitur. alia que mouetur in ipſā. i. ad habendū ipſam vt motus ſit primo in ipſā delectationē: ⁊ ſic eſt motus caritatis. de prima obiectione que eſt fidei dicit beatus dionyſius q̄ eſt primarius motus anime rationalis. ipſum enī credere vel aſſentire nō eſt propē motus, quoniā motus ꝓprie eſt ad habendum vel ad acquirendum aliq̄d: mō deſiderū prime veritatis cognoſcende efficax ſiue perfectū qō eſt fidei primus eſt motus anime rōnalis quo intellect⁹ deſiderat primā veritatē ſiue cognitionē vel viſionē eius: vt in ea quieſcat. q̄ autē delectatio dei ſit in intellectu: patet per hoc qō dicit auguſtin⁹ q̄ diligere deū ex toto corde eſt diligere ipſum in ītellectu ſine errore. diligere ipſum tota anima eſt diligere ipſum voluntate ſine conditione ſine contrarietate. dilectio autē dei qua diligimus ipſū intellectu vt videndo quieſcat in ipſo fidei eſt et primarius motus in deum: ſicut dicit beat⁹ dionyſius. Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ iſte termin⁹ motus in bonū vel dilectio boni duplicē habet intelligentiā. quoniā poteſt intelligi q̄ dilectio ſit primo in hoc ipſū bonū ſecundū q̄ eſt in ratione boni. et ſecundū hoc dilectio dei ſolius caritatis eſt. vel poteſt intelligi dilectio boni. i. eius quod eſt bonū: quia eſt bonū vt bonitas ſit vltimus finis nō materialis finis primus. et ſecundū hoc quelibet virtus alia a caritate eſt dilectio boni. vt patz in ira per zelū qua diligit homo victoriā de vicijs. et quia bonū qō eſt eodem mō dilectio ſui finis eſt in fide. īmo ipſa eſt amor ſui finis īquantū eſt finis ſuus. Sed obijcitur. quidlibz quod habet motū moueri habet in ſuū finē: ſed finis fidei eſt quieſcere in prima veritate: ergo mot⁹ in illam quietē fidei eſt: ſed ille motus nō eſt niſi deſiderium illius quietis ſiue delectandū in deo: ergo deſiderium illius quietis ſiue delectandū in deo eſt fidei ergo deſiderū delectationis in deo eſt mot⁹ fidei: qō patet eſſe falſum. q̄ eſt caritatis. eſt enī inui cōcupiſcibili. Solutio. dicimus q̄ ꝓprie prima veritas eſt finis fidei ad quā tendit in quo quieſcere habet: ſz ꝺes in illa eſt tantū finis quo ſiſtit et delectatur in illa. et ideo non habet moueri in illam quietē ꝓprie. ſed alia virtus ſcilicet caritas que eſt in vi concupiſcibili cuius eſt appetere delectationem. vt ad quam tendit cuius eſt inueſtigatrix. et ideo patet q̄ licet illa quies quodā modo ſit finis fidei. tamē nō eſt ei⁹ materia nec primus finis. ⁊ ideo deſiderū illius quietis nō eſt fidei ſed potius caritatis. Itē oēs virtutes idō meritū habent: quia referuntur ad ſūmū bonū: ergo ſola caritas per ſe habet. alie virtutes per accidēs habent meritū. ſed alie virtutes ab alio non habent niſi a caritate q̄ hoc habet ſola per ſe: ergo meritū ꝑmo cōſiſtit in caritate. Solutio. circūſtantie ſunt eſſentia virtutū. quoniā intelligunt in diffinitione virtutis q̄ talis eſt. virtus eſt habitus volūtarius īmediate exiſtens quo ad nos. per hoc q̄ dicitur īmediate exiſtēs intelligūtur circūſtantie. eē aūt in medio eſt eſſe veſtitum debitis circūſtātijs. ⁊. per hoc eſſētialiter eſt illō quoniā virtutis eſſe cōſiſtit in hoc vt actū volūtarium veſtiat debitis circūſtātijs vt ipſū mediet. tamē nulla circunſtantia eſt de eſſentia alicuius motus virtutis. voluntas enim qua volo ire ad eccleſiā eſt etiaſ ſpeciei quocunq̄ fine hoc faciā. finis enī vltimus nō eſt de eſſentia motus: ſicut dicit auguſtinus. q̄ vero poſſumus diligere ſūmū bonum diuerſis finibus. ſ. propter temporalia vel propter ſe: etiaſ dē eſt ſpēi vtrūq̄ diligere. vnde patet q̄ finis vltimus ī bono propter quē motus virtutū ſunt meritorij accidentalis ē omnibus motib⁹ virtutum: ſed eſſentialis omnibus virtutibus. et ita per hanc viam non poteſt ipē probare q̄ in caritate ſit meritū primo: immo in fide. qm̄ fides dilectioni oſtendit ſuū finē et mō imperij mouet eā ad illū. fides aūt diligit ſe ad ſuum finem et al. ad eum diligit et mouet: ſic enim ratio ſe habet ad alias virtutes.

duplex motus aīe.

Dionyſius

Auguſtin⁹

Ad vltimū

ꝺicta aī.

Solutio.

Itērū aī.

Solutio.

Auguſtin⁹

Vtrum ex cōdigno mereamur vitā eternā.

Secunda queſtio huius capituli.

Queritur vtrum aliquis ex condigno meretur vitam eternā. videtur q̄ non. apo dicit. Nō ſūt condigne paſſiones. Item. ſeruitū omnibus modis debitum non obligat recipientē ad remunerationem vt ſeruitū quo miles pro feudo ſeruit regi terreno: ſed quidquid habet homo tenet a rege celeſti. ſ. corpus ⁊ aīam. ergo omnibus modis debet ſeruire deo de tali feudo. ꝯ ſeruitū hominis quo ſeruit deo cum ſit omnino debitum non obligat deum ad remunerā dnm. ergo non iniuſte ageret deus cum illo: ſi non remuneraret. ergo iſte non meruit ex condigno vitam eternā a deo. Itē. ſūt hic duo qui fuerūt diu in caritate et bonis operibus: et ſūt in omnib⁹ pares: excepto hoc q̄ vnus moritur in peccato mortali: alius in caritate. bona opera illius qui deceſſit in mortali aut ſūt remunerata ſufficienter aut nō. ſi nō: ꝯ deus inſufficiēter remunerat opera meritoria qō nefas eſt dicere. ſi ſufficiēter. ꝯ cū eadē ſūt oīa opera ambor: opera alterius ſūt ſufficienter remunerata. ergo non oportet q̄ remunerētur in vita eterna. ꝯ iſte nō meruit ex cōdigno vitam eternā illis operibus. Item. qui perſeuerauerit vſq̄ in finē hic ſaluus erit. ꝯ nulla opera ſufficiunt ad habendū vitā eternā: niſi hō perſeueret. ergo nullus meretur ſimpliciter habere vitā eternā niſi ſub hac conditione: ſi perſeueret. continuatio ergo boni facit ad efficatiā meriti. ſed continuatio boni eſt circunſtantia operis. ergo aliqua circunſtātia facit ad vim merendi. non ergo penes ſolā caritatē conſiſtit vis merendi. Itē. meritū ſe habet ad premiū: ſicut ſe habet labor in vinea ad mercedē tēporalē: ſicut habetur in euangelio. ſed labore cōpleto in vinea neceſſariū eſt vt merces reddatur aliter fieret iniuria laboranti. ergo eadē ratiōe ex quo hō meruit vitā eternā neceſſariū eſt vt reddat ei quicq̄d poſt accedat ſiue peccet hō ſiue non. Eadē obiectio poteſt fieri de pcio et de eo quod emitur. qm̄ meritū ſe habet ad ꝑmiuz ſicut pciuz ad illud qō emitur. vñ illud. conſiderauit agrū et emit illū ⁊c. et in euangelio. Simile ē regnū celor hōi negociatori ⁊c. precio ei ſoluto neceſſariū eſt vt reddatur res empta. quicquid poſtea fiat. ꝯ eadē rōne: cū iā fuerit meritū: neceſſariū ē vt ꝑmiū deb quidquid poſt fiat. Itē. ſi meritū conſiſtit penes ſolā caritatē. ꝯ opa caritatis ſecundū q̄ ſūt caritatis ꝑ ſe: ſūt meritoria vite eterne. ꝯ quicq̄d p⁹ accidat ſūt meritoria. ꝯ nichil qō p⁹ accidat facit illō cadere a merito. Itē. abrahā fecit opa caritat. ꝯ meruit ex ꝓdigno

Aī q̄ non. Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Eodē mō.

Sexto.

Septimo.

vitã eternã: ꝛ postꝙ decessit nõ potuit cadere ab illo merito: ergo postꝙ decessit necessarium erat ꝙ haberet vitã eternã: ergo siue christus icarnaretur siue nõ necessariũ erat ꝙ habiturus esset eam: ergo incarnatio christi fuit inutilis abrahe ꝛ oĩbus antiquis patribus. quare ergo pro eis passus est christus. Jtẽ super illud apli nõ sũt cõdig. pass. ꝛc. dicit glo. nõ sũt ꝓdig. ad promerẽdũ. quoniã tribulatõ erit cũ fine: merces erit sine fine. sed si hoc est eadẽ ratione pctm. quia est cũ fine non ex cõdigno meretur mortẽ eternã que est sine fine. Jtẽ apostolus nõ ego sed gratia dei mecum si ergo homo operatur cũ gra bona opera et inquãtũ est ex gratia nõ est ab homine / imo a deo a quo solo est gratia: sed cõstat ꝙ nõ est opus meritorium nisi in quantũ ex gratia: ergo ab homĩe nõ est opus meritoriũ. non ergo opere bono meretur homovitã eternã ex cõdigno. Jtẽ indirecte homo ex cõdigno meretur vitã eternã: sed mereri ex cõdigno est facere de debito debitũ vl de debito magis debitũ. ita ꝙ iniuste agitur cum eo nisi reddatur ei quod meruit: ergo deus ageret iuste cũ isto nisi redderet ei vitã eternã: ergo tenetur ei reddere: ergo obligat⁹ est ad hoc: qõ etiã videtur per hoc ꝙ deus promisit iurauit pepigit se daturũ illã in figura terre promissionis: sicut legitur in genesi et in multis alijs locis. si ergo deus ꝓmisit eã et iurauit et pepigit se daturũ abrahe ꝛ semini ei⁹ i. oĩbus fidelibus: ergo tenetur et obligatus est ad dandũ. ꝛ ita deus est obligatus ad dandum aliqd qõ videtur incõueniens: quod põt etiã ꝓbari. quia deus liberrimus est ita ꝙ liberior nõ potest excogitari: ꝯ nõ est obligatus ad aliqd. Jnsuper. si deus per promissiones et pacta et iuramẽta est obligatus: sed ista inceperunt esse: ergo obligatio dei incepit esse. sed cõstat ꝙ talis obligatio nõ est nisi in deo: ergo aliqd incepit eẽ in deo quod prius nõ fuit: ergo deus est mutabilis. Jnsuper has rationes dicũt quidã ꝙ nullus meretur ex cõdigno vitã eternã: et maxime propter duas vltimas. Sed probatur multipliciter ꝙ homo ex cõdigno meretur vitã eternã. quoniã homo ex cõdignis malis operib⁹ mereꝛ mortẽ eternã: aliter ageret deus iniuste cũ eo infligendo eã: ergo cũ bona opa magis sũt bõa ꝙ mala opa sint mala: multo forti⁹ bonis opib⁹ mereꝛ vitã eternã ex cõdigno. Jtẽ. alicꝺ fodiẽs invinea mereꝛ recta rõne merendi ab hoĩe illud quod dictũ est: ergo multo fortius aliquis laborãdo in vinea dñi meretur ratione merẽdi illud qõ dictum est. scz denariũ diuinũ qui est beatitudo eterna. si dicit ad istas duas obiectiones ꝙ nõ est simile. quoniã bona opera nõ sunt hoĩs: sed dei qui dat gratiã. Contra. sicut deus dedit gratiã ita et liberũ arbitriũ. et sicut dedit homini liberũ arbitriũ vtatur illo. ita ꝛ gratiam vt bene vtatur illa: ergo sicut bonus vsus liberi arbitrij est homis. ita et bon⁹ vsus gre est homis: ergo bonũ opus nõ tantũ inquãtũ est liberi arbitrij. sed etiã inquantũ est gratie est homis. et ita nõ valet illa solutio. Jtẽ contraria debenꝭ contrarijs peccato mortali debetur ex cõdigno mors eterna: ergo virtuti vel operi eius debetur ex cõdigno vita eterna. Forte dicet ꝙ non est simile. quoniã peccatũ est proportionale pene eterne: sed bonũ opus nõ est proportionale vite eterne. peccatũ enim qõ est offensa dei a quo homo habet oĩa in infinitũ puniri debet. et est offensa infinita ratione obiecti. quoniam offensa alicuius hominis magna est. ergo offensa dei in infinitũ maior est vel peior. ꝯ in infinitũ magna est. non ꝯ pena maior et ita proportio ẽ culpe ad penã eternã. sed non proportio premij ad meritum. et ideo dicit ꝙ non valet predicta argumentatio. Sed hec solutio nulla videtur. qm̃ licet offensa dei sit in infinitũ magis mala ꝙ illa que eẽt sol⁹ hominis: tm̃ in se finita ẽ: sicut linea respectu puncti infinita ẽ. tamen i se finita est. Preterea bonũ opus qõ fit propter deũ debito mõ infinitũ melius est ꝙ illud qõ fit propter hominẽ tm̃: ergo est bonũ in infinitũ. non ꝯ vita eterna melior secũdũ tuã rationẽ. Preterea mors eterna est eterna separatio a deo in qua erit tristicia sine solatio et sine omi spe. ergo in morte eterna erit pura tristicia: et purus dolor. ergo sicut pura delectatio que est in paradiso nõ se habet in aliqua proportiõe ad illã que mõ est. ita tristicia que ẽ in inferno cum sit pura tristicia nõ se habet in aliqua ꝓportione ad tristiciã presentis tẽporis que est in pecato mortali. que ẽ ergo causa quare nõ mereatur homo vitam eternã bonis operibus. sicut mortem eternã malis. hec enim nõ esti causa ꝙ culpa est proportionalis pene: sed bonũ opus non ẽ proportionale premio. similiter nec hec ẽ causa ꝙ bonũ op⁹ non est homis: qm̃ ostensũ est ꝙ ẽ hominis et ita videt ꝙ nõ ꝑt assignari rõ diuersitat[. Jtẽ. seruitiũ grat[impensũ obligat recipientẽ: hoc est cõmunis animi cõceptio: qm̃ contrarium ei⁹ non recipit hũana liberalitas. aliter enĩ facere ẽ ingratitudo. sed seruitiũ ipensum deo ex caritate est gratis impensũ ei. ergo obligat deũ ad remunerationẽ. ꝯ teneꝭ reddere p emiuz aliꝭ eẽt ingrat⁹. ꝯ iniuste faceret cũ tali: nisi redderet ergo iste meruit ex condigno. ideo dicit dñs per ysa. Venite et redarguite me. s. nisi vos remunerauero. Jtem. operibus virtutum tendit homo ad beatitudinẽ et sapienter. ergo iste ꝑt peruenire p illa ad illã et recte. ꝯ per opera bona potest hõ acquirere rectbtitudinẽ: nõ nisi p modum meriti. ꝯ p bona opa mereꝭ hõ vitã eternã: recta rõne merendi. Jtẽ. sup illõ psalmi. Misericors et miserator et iustus. dicit glosa Misericors dũ expectat: miserator in exhibitione dũ iustificat: iustus dũ remunerat. Jtẽ. sup illud ad thimoteũ. Reposita est michi corõa iusticie quã reddet michi dñs i illum diẽ iustus iudex. dicit glo. ꝙ deus est iustus in remunerando. et ita tam textus ꝙ glosa vult ꝙ vita eterna reddatur de iusticia. ergo hõ meretur eã ex cõdigno. hoc enim dicimus mereri ex condigno. s. facere debitũ sibi de iusticia. Ad hoc dicũt ip si ꝙ deus dicit iustus duobus modis. vno modo a iusticia virtute qua redditur vnicuiꝫ quod suũ ẽ. alio modo ex promisso: et secundũ hoc de⁹ est iustus. i. fidelis in promissis et sic ẽ iustus in remunerando: ꝛ secundũ hoc non sequitur ꝙ homo mereatur ex condigno vitã eternã. qm̃ cõdignũ respicit iusticiã primo modo. Sed hec solutio non valet. qm̃ veritas siue fidelitas in promissis est species iusticie. hoc enĩ dicũt philosophi. veritas enĩz qua hõ est veridicus ꝓmo virtus est et ẽ species iusticie: eadem ratione in deo ẽ virtus exemplaris non nisi iusticie: species. qm̃ nõ est species temperantie vel alterius. Preterea. potest ne deus esse iust⁹ in agendo bonũ. si non. ergo non est perfecte iustus qm̃ iusticia habet duas partes. s. declinare a malo et facere bonũ. si sic. sed non potest esse iustus in agendo bonũ nisi in remunerado bonos et semper sumatur iusticia secundum ꝙ ẽ virtus remunerandi bonum qõ. s. est. ꝯ de⁹ remunerat de iusticia

Octauo.

ꝺ hoc aĩ.

Nono.

Decimo.

Figura.

Cõfirmat.

Undecimo

Opinio aliquorũ.

In oppm tamẽ aĩ.

Secundo.

Euasio.

ꝺ hanc aĩ.

Secundo.

alia euasio

Tertio.

ꝺ hanc aĩ. idem.

Ysaias

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Opio aliquorum.

ꝺ hanc aĩ.

Secũdo.

bonū premio eterno: ergo ipi meruerunt illud ex cō-
digno. Item super ioh. in fine. dicit augu. Facile dice-
rem magis diligentē melioꝛē ⁊ magis diligentē feli-
ciozem si scirē defendere iusticiā mi⁹ diligētis/magꝭ
diligenter ergo de iusticia debet deus magꝭ diligere
magis diligentem. ergo de iusticia debet diligere di-
ligentē: ergo de iusticia remunerat seruientē. Item.
deus non puniendo malos negaret seipm: ergo mul
tofoꝛtius negaret seipm nō remunerando bonos cū
magꝭ sit liberalis ⁊ magꝭ se habeat ad opera benuo
lentie q̄ ad opera punitionis. sed si nō remuneret bo
nos negaret largitatē suā ⁊ magnificentiā: ergo non
potest non remunerare ꝓpter suā magnificentiā: sed
illa est species iusticie: ergo nō potest nō remunerare
de iusticia. Item dicit rebeca filio suo iacob. prepara
duos edos quibus libenter vescitur ysaac. per ysaac
chꝛistus intelligit/ cui penitētes preparāt duos edos
scz pcti aboīationem ⁊ satisfactionē: quibus libenter
vescit homo: ꝯ preparat deo ad comedēdū cibos sibi
delectabiles. vnde in apocalipsi. Si quis apuerit mi-
chi intrabo ⁊ cenabo cū eo et ipse mecū/ sed cocus re-
gis meret a rege non tantū q̄ comedit de eisdē cibis:
sed etiā magna alia munera: ꝯ multofoꝛtius hō qui
preparat cibū delectabilē duo meret recta ratiōe: nō
tantū q̄ edat de eodē cibo scz de eisdē bonis operib⁹
sed etiā aliquid aliud magnū ⁊ ita vitā eternam. Ad
hoc dicim⁹ sine pretudicio q̄ bonis operib⁹ meret hō
vitā eternā ex cōdigno: sic enim gratioꝛ erit hoī vita
eterna ⁊ tamē totū debet deo attribui: qꝛ dedit grām
et quia sine ipso etiā cū gratia nō potest homo facere
bona opera: scz nisi ipsi principaliter cooperet ad illa
et moueat: ⁊ propter etiā ipsa vita eterna dicitur gra
tia ī sacra scriptura sicut dicit glosa sup illud apostoli
repolita est micht cozona iusticie. dicit enī gratia pro
pter fundamentū sed moꝛs eterna tantum delet me-
ritis ⁊ ideo dixit apostolus: stipendia peccati moꝛs.
gratia autē dei vita eterna. Ad primo ꝯ obiectū dici-
mus q̄ nō sunt cōdigne passiōes huius tēpoꝛis ad fu-
turā gloꝛiā. s. ad ꝓmerēdū sicut dicit glo. id est ad ꝓ-
poꝛtionaliter merendū sunt enī tamē cōdigne ad sim
pliciter merendū. Ad secundo ob. dicimus. q̄ reuera
seruitia omnino debita nō obligant recipientē si fiant
hoc intuitu qꝛ sunt debita: sed caritas nō habet hunc
respectū immo ⁊ si non essent debita moueret ad illā
propter solum deum. et ita gratuitū est eius seruitiū
rex autē terrenus qui nō videt ītus nō respicit nisi ad
debitū feudi sui et ita nō est simile. Ad tertio ob. dici
mus q̄ reuera homo bonis operibus mereturvitam
eternam: sed tamē sub cōditione: non sub conditione
merēdi quia simpliciter eam meretur. sed sub condi-
tione habendi: quoniā si per peccatum moꝛtale cadit
a merito: non debet habere quod meruit. et sunt ope
ra caritatis illius quod cadit a caritate sufficienter re
munerata: quantū ad statum suum. Sunt enī remu-
nerata iocunditate mentis sicut dicit psalmista. in cu-
stodiēdis illis retributio multa: scz a meritovite eter-
ne cecidit: qꝛ illā nō meruit nisi sub cōditione predi-
cta. sicut contingit etiā in merito moꝛtis eterne. ⁊ per
hoc patet solutio ad quarto obiectum: quia perseue-
rantia siue cōtinuatio boni nō facit ad quātitatē pre-
mij vel meriti: sed qui cōtinuat bonū nō cadit a meri-
to ⁊ talis solus recipit premium. Ad quinto obiectū
q̄ ille qui fodit in vinea hominis postꝯ fodit: posset
tamen quid facere q̄ nō deberet habere illud quod
meruit vt si istud quod fecit ī vinea dissiparet totum
Eodē modo ille qui post opera caritatis cadit ꝓ moꝛ
tale dissipat quicquid facit quoniā dissipat caritatē ex
qua meruerat: ⁊ ī qua erat vt actus illi essent deo pla
centes ⁊ meritoꝛij. Eodē modo respondēdum est ad quinto obiectū: quoniā qui dedit preciū pro re tēpo
rali: posset tale quid facere q̄ non deberet habere il-
lud quod emit scilicet si nummos quos dedit pro il-
la sua priuaret bonitate vt si auferret eis argentum.
Ad sexto obiectum dicimus q̄ non valet hec argu-
mentatio. Opera caritatis sunt per se meritoꝛia vite
eterne: ergo nichil quod post accidat facit q̄ cadat a
merito: immo debuit īferre nichil quod post accidat
potest facere quin meruit illam. Ad septimo obie-
ctum dicimus q̄ abꝛaham meruit ex condignovitam
eternam: sed illud meritum exceptionem habet si
cut meritum illius qui decedit cum ligno / feno / sti-
pula: habet exceptionem dilatoꝛiam. quoniam si ta-
lis peteret statim vitam eternam quam meruit dice-
ret. Redde prius quod debes: scilicet penam purga-
toꝛij. Eodēmodo si abꝛaham statim post moꝛtē suā
vel alij pres antiq̄ petijssētvitā eternā quā meruerāt
ex ꝯdigno: dictū fuisz eis. Reddite quod debet⁹. s. sa
tisfactionē pro peccato oꝛiginali: et qm̄ nullus homo
purus potuit satisfacere: ideo necessarius fuit aduēt⁹
cristi. Ad octauū obiectū dicimus q̄ ad hoc qd̄ dicit
glo. s. q̄ nō sūt condigne passiones huius tēpoꝛis ⁊c.
quia si tribulatio ē cum fine: merces sine fine: dicim⁹
q̄ passiones nō sunt cōdigne ad ꝓmerendū. i. ad pro-
poꝛtionaliter merendum. sūt tñ condigne ad meren
dum: qꝛ sunt seruitiū et honoꝛ dei. eodēmō dicenduz
est de malis operibus: qꝛ enī sūt offensa ⁊ dedec⁹ dei
sufficiunt ad merendū penā⁹ eternā: licet non ad pro-
poꝛtionaliter merendū. Ad. ix. obiectū dicim⁹ q̄ ita
est intelligendum qd̄ dicit apo. Non ego sed gra dei
mecū. q. d. non ego per liberū arbitriū principaliter:
sed per gratiā principaliter illud ago. et sic nō seqtur
q̄ bona opa nō sūt ab hoīe: imo sūt ab hoīe vtēte gra
sibi data ⁊ merēte: scz ꝓ graz datā sibi. Ad. x. dicim⁹ q̄
deus nō pōt eē obligat⁹ vel dici obligat⁹: nisi transsū-
ptiue. s. qꝛ nō pt quin ita faciat nec potest negare seip
sum quin remuneret seruentes sibi: et non valet hec
argumētatio. liberrim⁹ est. ꝯ nō ē obligat⁹: qm̄ hec ē
sūma liberalitas: q̄ nō potest facere nisi liberaliter. ⁊
q̄ nō potest nō remunerare suos: sicut vera libertas
eoꝛū qui sunt ī patria: est q̄ nō pñt non velle q̄ deus
vult. Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ obligatio que di
cit de deo: est ipsa diuina essentia: sed cū dꝛ deus ince
pit esse obligatus inceptio non notatur ī principali si
gnificato: sed in cōnotato. s. in merito hois per quod
dꝛ deus esse obligat⁹ et propter hoc non sequit: q̄ de
us sit mutabilis. sed sequit vnde habeant opera cari
tatis q̄ ex condigno sūt meritoꝛia vite eterne non ex
bonitate sua: qm̄ premiū est multo meli⁹: et in infini-
tū melius ꝯ merituz. si dicet q̄ hec est a largitatevel
magnificentia dei. Contra. Quāto maioꝛi fiunt ser-
uitia: tanto sunt magis debita: et ꝯto magis debita
tanto min⁹ grata: et quāto minus grata: min⁹ meri-
toꝛia. ergo a primo quanto altioꝛi et maioꝛi fiūt ser-
uitia: tanto minus meritoꝛia. non ergo eo q̄ fiunt
largissimo: meritoꝛia sunt ex condigno vite eterne.
Itē. videtur q̄ non sit simile de merito vite eterne ⁊

Tertio per augustinū.

Quarto.

Quinto.

Figura.

Apocalipsi

Solutō do ctoꝛis.

Nō diligēt

ꝝre beatitu do dꝛ grā.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad ꝝrtum

Ad quitū.

Ad vltimū

Ad sextum

ad septimū

ad decimū.

Ad octauū

Ad nonū.

Iterū aī.

Secundo.

de merito pene eterne: qz peccatū est eque maluz vel
Assūptū pz magis malū q̄ pena eterna: qđ probatur. qm̄ in infinitum magis peccat ḋ peccat in deū q̄ qui peccat in homines tantum. sed ḋcunq; peccat peccat in deū: ergo oīs offensa dei infinita est: sed pena gehenne finita est quo ad culpā: ergo culpa est magis mala vel nō min⁹
Tertio. mala q̄ pena eterna. Preterea: cōiungi deo est magis bonū q̄ sit malū sustinere penā gehenne: ḡ offensa separans a deo est magis mala q̄ pena gehēne: et sī ita est nō est in bonis operibus: qm̄ vita eterna est multo melioz q̄ bona opa: ergo ꝓ hoc q̄ aliq̄s mereť ex con digno mortē eternā nō pōt probari q̄ aliquis mereť
q̄o incidēs ex condigno vitā eternā. Item. ex incidenti querit ur
Aī q̄ non. vtrū cōparabilia sint peccatū et pena eterna. vidēť q̄ nō quontā malicia peccati priuatio est. pena autē passio est. et est aliud: ḡ non sunt etusdē generis: ergo nō
In oppo^m sunt cōparabilia. Contra in apocalipsi. Quantū glorificauit se et in delicijs fuit date ei tormentū ⁊ luctū
Solutio. scz babiloni: ergo ciꝑa est cōparabilis pene. Solutio dicimus q̄ bona opera a duobus habēt q̄ sunt meritoria vite eterne scz a bonitate sua qua delectāt deū: et sunt cibus eius ⁊ magnificentia dei in cui⁹ honore fiunt. sicut mala opera sūt meritoria pene eterne pro pter duo. s. ꝓpter sui prauitatē ⁊ ꝓpter offensam dei
Ad primū eterni oīm iudicis. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ seruitia q̄tomagis sunt debita: tantomin⁹ sunt grata. qm̄ fiūt intuitu debiti: sed qm̄ fiūt ex sola dilectione ⁊ fie-
Ad scām. rent/licet nō essent debita: grata sunt ⁊ meritoria. Ad scām obiectū dicimus q̄ hec argumētatio non ualet. In infinitū magis peccat ḋ peccat in deū q̄ qui peccat in ꝓximū tantū. Sit q̄ aliq̄s possit peccare in ꝓximū
Exemplū. tantū: ḡ in infinitū magis peccat ḋ peccat in deū. sicut linea est in infinitū maioz pūcto: ⁊ tamē nō est īfinita.
Ad aliud. Ad seq̄ns dicim⁹ q̄ hec argumētatio nō valet: q̄ vidēť fieri a contrarijs contūgi deo ⁊c. ḡ offensa separans a deo. ⁊c. qm̄ delectatio q̄ est in deo nō habet contrariū nec delectatio dei eadē ratione: qm̄ nichil est summe
Ad aliud. malū. Ad vltimū obiectū dicim⁹ q̄ culpa est cōparabilis pene ratione delectatiōis vel dilectionis q̄ est in culpa: nō ratione priuationis est ei ꝓportionalis: qm̄ delectatio q̄ modo est non est pura delectatio in deo cū sit admixta vel q̄si admiscibilis tristicie alicui: sz in pena eterna est pura tristicia. s. vermis ḋ non morieť. vnde licet sint cōparabiles: nō tm̄ sūt ꝓportionabiles sicut diameter nō est ꝓportiōabilis coste: tm̄ est ei ꝓpa
aliꝰ exēplū rabilis: qz maioz. Sicr angul⁹ rect⁹ est maioz angulo cōtingētie: ⁊ tm̄ ip̄roportiōabilis. illa auctoritas q̄tū
Ad dictū i apocalipsi glorifi. ⁊c. itelligit in gñe si mltū multū. Cū dictū sit q̄ antiqui pfes merebātur ex cōdigno vitā eternam.
q̄ vnū dictū videť q̄ multofortⁱ⁹ meruerūt ex cōdigno: qđ minus
p̄us aī. est. s. icarnatōnē. Preterea ip̄i petierūt eā pie: pseuerā
Secundo. ter: pro se: ⁊ ad salutē. vñ dicebāt. Dñe: inclina celos tuos ⁊ descēde. ⁊ ysaac. Utinā disrūperes celos et de-
scēderes: ḡ merebātur exaudiri. ⁊ ita meruerūt incar nationē. vñ ꝓpter miseriā inopū ⁊ gemitū pauperuz
Tertio. nūc exurgā: dicit dñs. Preterea. de⁹ ꝓmiserat hoc ⁊ nō pōt negare seipm: qm̄ est veritas: ḡ necessariū erat q̄ incarnareť. nō nisi de veritate ꝓmissionis: ḡ antiq̄s
Quarto pribus debebať incarnatio de iusticia: ⁊ eā meruerūt ḡ ex cōdigno. Preterea. antiq̄ patres erāt amici dei ergo suis precib⁹ merebantur exaudiri/⁊ ex cōdigno
qm̄ de iusticia qua amicus tenetur amico: ergo ex cō-
In oppo^m digno meruerūt incarnationē. Contra. Ex condigno meruerūt ⁊ non poterāt cadere a merito post mortē

ergo necessariū erat q̄ incarnaretur: ergo mētitus est augustinus dicens q̄ alius modus nostre liberatiōis fuit deo possibilis. Item apostolus. Non ex operib⁹ Secundo.
iusticie q̄ fecimus nos ⁊c. ergo antiqui patres nō meruerūt ex condigno incarnationē: qđ cōcedimus. nec Solutio.
sequitur: meruerūt maius ex condigno: ergo minus quia illud tantū cadit sub merito quod ꝓponitur nobis vt coꝛona vel directa via ad coꝛonā siue pars coꝛone: qz reposita est nobis (vt dicit apostolus) coꝛona iusticie quā ⁊c. Qrt⁹ enī que est fundamentū merēdi quare pete
non tendit nisi ad illā. cū ergo incarnatio non sit coꝛo bāt icarna-
na vel pars illius non cadit sub merito. petierūt autē tionem.
illam antiqui patres sicut medicinā nostre infirmitatis: quia medicina omnīū est in festinatione nebule. Item. nichil est ita inflāmatiuū ad amoꝛē dei. sicut q̄ filius dei voluit fieri frater noster et moꝛi pro nobis. hoc aūt insuspicabile ⁊ nouū nullus eēt ausus petere nisi deus promisisset prius. Multis alijs causis incar
natus est: sicut dictū est supra. Ad seq̄s obiectū di- Ad rōnem
cimus q̄ antiqui patres petentes pie ⁊c. meruerunt exaudiri. ⁊ hoc vel in equipollenti. sz nō sequit: ergo meruerunt ex cōdigno incarnationē impediente falla Falla ꝓnīs
tia consequentis. qm̄ ad hoc q̄ aliquis mereatur aliquid ex condigno: oꝛtet q̄ illud reddatur ei vt coꝛona vel pars corone. Ad vltimū dicim⁹ q̄ deus pro- Ad aliud.
misit illud: sed non erat necessarium deum promisisse sicut nec prophetam dixisse nec etiam prouidisse. Eodem modo iudicandū est de promissione incarnationis. sicut et de alijs prophetijs.

¶ Utrum ex condigno mereamur augmentum gratie.

¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur vtrum ex condigno mereamur augmentū gratie. Probatio q̄ sic: qz ex condigno Aī q̄ sic.
meremur maius. s. vitam eternā. Preterea. ex cōdigno meremur totā coꝛonā. ergo partē: qz beatitudo Secundo.
presens est quasi pars future. Preterea. non deest fū Tertio.
damentū merendi neq; dei promissio: qm̄ ipse dixit. habenti dabitur et abundabit. ergo ex condigno meremur illud sicut vitā eternā. Nō enī potest dici q̄ sit ꝫ euasionē.
res non cadens sub merito. quia dicit psalmista. In custodiendis illis retributio mlta. et augustin⁹. cari- Augustin⁹
tas nata meretur augeri ⁊c. Item. si quid petieritis ī Secundo.
nomine meo fiet vobis. sed apostoli petierūt augmētum gr̄e dicētes. Dñe adauge ī nobis fidem. ergo cū amicicia sit idē velle: idem nolle. et amicicia sit spēs iusticie: de iusticia debebatur eis augmentū gratie. ḡ ex condigno merebantur illud. Cōtra. Si bois ope- Inoppo^m
ribus meremur augmentū caritatis. ergo quolibet opere bono augetur caritas in homine. ḡ ex multis multū augetur. quod manifeste falsū ē. qm̄ si hoc eēt exterius apparerent signa: quia ignis non potest absconde re se: nec potest abscondi ciuitas supra montē posita. Itē. imo ex denario diurno cōuenisti mecū. de Secundo.
narius diurn⁹ est vita eterna. ergo cōuenit nobiscum deus de vita eterna danda meritis bonoꝛū operū. sed si illud reddat in quo conuenit nobiscū non teneť ad amplius: nec debet amplius. ergo non debet ex iusti cia augmentum gratie. ergo non meremur illud ex condigno. Solutio. Concedim⁹ q̄ meremur augmē Solutio.
tū gr̄e ex cōdigno: sed nō quibuslibet operib⁹ caritatis: imo tm̄ operibus supererogationis ⁊ strēnuitat⁊

Cum enī operibus caritatis mereamur vitā eternaz secundū mensurā caritatis nonventur ad augmentū glorie nisi p opera supererogationis.nec ad augmentum gratie. Per hoc patz solutio ad primo obiectū qm̄ non oportet q̄ pro quolibet bono opere augmētetur caritas. Ad sequēs obiectū dicimus q̄ denari⁹ diurnus est vita eterna. sed vita eterna iam est in nobis.in futuro aūt perficietur.qm̄ non tantū imago regis in futura vita erit impressa nobis:sed etiā in presenti.Contra hanc solutionē obicit. Si ex condigno meretur aliquis augmentū gratie p opa supererogationis:ergo quandocūq̄ faciet opera supererogationis augmentabitur in eo caritas. qđ videtur falsū in monachis. Forte dicet q̄ augmētatur caritas in tali casu:si expedit.sed non semper expedit: immo forte inde superbiret homo sicut lucifer superbiuit ex pinguedine bonoz suoz.Sed contra.Omīa cooperant in bonū ⁊c. ergo augmentū gratie cooperatur isti in bonū si detur ei:ḡ ad minus in talibus semp augmētatur caritas ex quocunq̄ opere supererogationis. qđ videt falsum cū non appareat extra. etiā post multa talia opera. Preterea. opera nō sunt meritoria nisi scōm mensurā caritatis. sed siue sint simplicia siue supererogationis sunt ex eadē caritate:ergo quicquid meretur quis his operib⁹ ⁊ illis.sed simplicibus non meretur ex cōdigno aliquis augmentū gratie: ḡ nec operibus supererogationis. Item.operibus simplicibus caritatis meretur aliquis ex cōdigno vitā eternam.ergo ⁊ quod min⁹ est.s.augmentū gratie cū illō cadit sub merito.Solutio. Dicimus q̄ operibus supererogatōnis meret quis augmentū gratie sub hac conditione:si expedit.non dicimus sub cōditiōe merendi:sed sub cōditione habendi. Non enī de⁹ sp dat quod petitur:qz nō expedit:sed equipollēs vel melio⁹ ei qui petit vel meretur. nec etiā omībus p̄destinat⁹ p̄dest magis vnū mai⁹ q̄ minus.vel aliud magis p̄dest ei.sicut paulo magis p̄fuit stimul⁹ q̄ amotio eiusdē. licet vtrūq̄ cooperaret ei in bonū. Ad scōm dicimus q̄ hec argumētatio non valet. Opera simplicia ⁊ supererogationis sunt ex eadē caritate. ⁊ penes caritatem est vis merendi:ergo ⁊c.et hoc ideo:qz licet penes caritatē sit totavis merendi primo.non tñ totus effectus vel efficatia.i.dispositiones operū faciunt ad efficatiā merendi. sicut idē calidū: vt sol: quedā magis quedā minus calefacit. ita caritas eadem in quibusdā operibus maiorē habet efficatiā merendi q̄ in alijs. Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ hec argumentatio nō valet: Meremur maius simplicibus operibus:ḡ et minus: qz illud minus tale est ex quo de necessitate sequitur maius primo maiori. et ita mai⁹ est per cōsequentiā/licet sit minus per essentiam.

Ad primū

Ad scōm.

Ꝫ hanc solutionē ar.

Euasio.

Ꝫ hanc ar.

Ad idem.

Ad idem.

Solutio.

Ad scōm.

Ad tertiū.

¶ De merito remissionis pene.

¶ Quarta questio huius capituli.

Queritur de merito remissiōis pene vtrū cōsistat circa intēsionē caritatis an penes magnitudinē operū vel penes grauamē operātis. q̄ nō penes intēsionē caritatis patet.quia secundū hoc dives dans decem ex caritate maiorē remissionē pene meret q̄ pauper dans centū ex minori caritate: quod patz eē falsū Itē nō secūdū magnitudinē operis quod patet quia plus meruit vetula ponendo duo munita q̄ zacheus dimidiū patrimonij:sicut dñs testatur.et cōstat q̄ dñs loquebat de merito remissionis pene et nō de merito vite eterne. quia aliter nō esset ad propositū.qm̄ ipse dixit pauperculā posuisse totū victū suū.hoc enī nō videtur pertinere ad meritū vite eterne:quod in sola caritate totū cōsistit.videt ergo q̄ meritū remissionis pene cōstat penes grauamen operātis.Sed cōtra. Ponūtur duo pares in caritate ⁊ in oībus: excepto q̄ alter dat cū tristicia: alter cum hilaritate.In hoc.Si penes grauamen intēdit meritū remissionis pene:plus meretur qui dat cū tristicia:q̄ qui dat cū hylaritate.Cōtra. Hylarem datorē diligit deus: ergo hylaritas nō facit q̄ hylaris mereat minorē pene remissionē. Itē. grauamē siue tristicia pōt accidere isti ex pctō venali qz plus iusto diligit tēporalia/licet sub deo:ergo illa tristicia nō debet ei patrocinari:ergo p cōtrariū: hylaritas nō debet facere p̄iudiciū alicui in dando. ⁊ inde vt prius.Item.aliqs multa dat pauperibus: ⁊ tanta caritate et tāta hylaritate q̄ nullo modo grauatur in dando.nūquid iste meret apud deū remissionē pene? esto q̄ hac intētione det.Videtur q̄ sic:qz aliter faceret ei p̄iudiciū sua hylaritas.Cōtra.aut deus punit aut hō punit: sed hō nō punit in hoc casu. qm̄ iste non sentit vel habet penā:ḡ de⁹ punit:ḡ iste nullā meruit pene remissionē tali datione.Solutio.Dicim⁹ q̄ penes grauamen siue penalitatē nature operāt⁹ attēdit meritū remissiōis pene:qm̄ pena est resolutoria pene vñ alijs parib⁹ plus meret paup q̄ dives. Cōstat enī q̄ diuitie date sūt hoī a deo ad cōsolationē nature.vñ ecclesia i cāticis.leua eius sub capite meo.⁊ ideo melancolicus q̄ naturaliter est magis auarus magis meretur q̄ sanguineus quantū ad demissionē pene alijs paribus.Ad primū ḡ dicimus q̄ pariter mereret mestus ⁊ hylaris alijs parib⁹. ⁊ quod obicit q̄ hylar⁹ nō grauat:dicim⁹:verū est quo ad actū:sed nō est verū q̄ ad nature statū q̄ pauciora hz ꝓpter hoc cōsolātia.vñ in illo casu hō punit/ hz nullā sentit penā actualē ꝓpt mētis iocūditatē:⁊ dādi strēnuitatē.grauat enī statū nature sue et tēporalia subtrahēdo q̄ data sūt et ad solatium.vñ aplūs. Ipse me refrigerauit. Per hoc patet solutio ad p̄obiecta.

Ad primū

Ad primū

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

per hoc pz ad alia.

¶ Utrū multitudo bonoz opez vz ad meritū.

¶ Quinta questio huj⁹ capituli.

Queritur vtrū multitudo bonoz opez valet ad meritū. ⁊ hāc q̄stionē distinguim⁹ in q̄ttuor. Prio plurib⁹ bonis op⁹ meret hō vtrū maiorē btitudinē q̄ vno illoz. Scdo vtrū plurib⁹ ⁊ tutib⁹ sit hō melior q̄ vna illaz. Tertio ad qđ valeāt bona opa ex q̄ non valēt ad maiorē glāz. Quarto vtrū stat⁹ valet ad maius meritū. Primo ꝓbat q̄ plurib⁹ bonis op⁹ meretur hō maius p̄miū q̄ vno illoz. Primo p locuz a maiori sic.plurib⁹ malis op⁹ meret hō maiorem penā q̄ vno illoz:qm̄ pro q̄libet malo ope punit hō pena ꝓpria: ḡ cā bona opera magis sint bona q̄ mala opa sint mala:multofort⁹ plurib⁹ bonis op⁹ meret hō mai⁹ p̄miū q̄ aliq illoz. Itē.vnū peccatū est maius alio:ḡ maior pena debet ei qđ ē mai⁹. ⁊ ita singulis malis op⁹ debet pena ꝓpria.eadē ratiōe singlis bonis op⁹ ꝓpriū p̄miū. Itē.demerito inq̄tū demeritū debet pena:ḡ vni demerito debet vna pena:⁊ plurib⁹ plures:ḡ p̄miū. Itē.de⁹ est ꝓnior ⁊c.ḡ si quod libet malū opus punit ꝓpria pena.multofort⁹ pluribus bonis cōfert ꝓpriū p̄miū. Itē.plura mala opa augēt malitiā:ḡ plura bona augēt bonitatē.⁊ ita sūt cā maior⁹ p̄mij. Itē merito inq̄tū meritū debet p̄miū:⁊

In oppo^m pluribus meritis plura premia. Cõtra. ponat q̃ duo in pari caritate decedãt/ sed vn^s fecit plura bona opa q̃ reliqu^s/ isti decedũt eque digni quia eq̃ boni: ergo equaliter remunerabunt: g̃ neuter habebit mai^s premiũ q̃ reliqu^s: g̃ plurib^s bonis operib^s nõ debet̃ matus p̃miũ q̃ vni illorũ. Preterea. vbi par caritas/ par premiũ: g̃ multitudo operũ non facit ad mai^s premiũ

Secundo. quod concedimus ꝛ dicimus q̃ prima argumentatio

Solutõ ad primũ. non valet nec est simile de malis et de bonis operib^s quia ideo mali sum^s q̃ male agimus sed non ideo sumus boni quia bene agimus/ immo econuerso. vnde opera a radice habẽt q̃ sint meritoria. patet q̃ plura nõ sunt meritoria maioris premij q̃ vnũ illorum. sed

Ad scõm. mala opera non a radice sed a se sunt demeritoria et ideo cuilibet debetur pena ꝓpria. Ad secundum dicimus q̃ deus est promptor ad remunerandũ bona opera proprie et debito modo q̃ ad puniendũ mala. Ad

Ad tertiũ. tertio obiectũ dicimus q̃ hec argumentatio non valet. Plura mala ꝛc. quia mala opera habent genera re malitiam. ꝛ ideo possunt augmentare illã: sed bona opera sicut non possunt generare in homie virtutẽ

Ad aliud. ita nec augmentare. Ad aliud dicim^s q̃ hec argumẽtatio non valet. vni merito debetur vnum premiũ secundũ q̃ vni: ergo pluribus plura/ si plura dicant̃ ratione cause: qm̃ omia bona opera ex eadẽ caritate facta sunt: plura tamen sunt ratione substantie: sed vnũ

ꝫ dicta aī. in forma siue in perfectione. sicut volũtas et act^s sunt plura peccata subiecto: sed vnũ forma que vnicã malitiam generat in aia q̃ est perfectio pcti. Sed obiciẽt

Constat q̃ ex pluribus malis operibus oritur malus habit^s quo fit homo malus. ex illo aũt habitu malo postea ꝓcedũt multa mala opera. Querit ergo vtrũ illis pluribus malis operib^s debeantur plures pene. constat q̃ ita: qz eis fit homo magis malus. Si ergo plura opera bona vnius tantũ premij sunt meritoria qz sunt ab vna radice: eadẽ ratõne plura mala opera ab eadem radice sunt meritoria eiusdẽ pene tantum.

Solutio. Solutio. Dicimus q̃ nõ est simile: qm̃ quodlibet malum opus facit ꝓpriũ augmentũ malitie/ vel propriã maliciã: ꝛ ideo cuilibet debetur propria pena: sed nõ est ita in bonis operibus.

Vtrum pluribus virtutibus sit homo melior q̃ vna illarum.

Scõa questio minus principalis.

Aī primo. Sic obicitur. Aliquis est magis malus pluribus malicijs q̃ vna illarum: ergo a simili. aliqs est magis bon^s plurib^s virtutib^s q̃ vna illarũ. modo enim nõ pot recurrere ad radices cũ virt^s nõ habeat radicẽ.

Euasio. Ad hoc forte dicet q̃ nõ est simile: qm̃ cũ vnica sit btitudo plures virtutes nõ faciũt hoiem dignũ nisi vnica btitudine: sed plures sunt pene in inferno. Contra

ꝫ hãc aī. Greg. dicit super ioh. q̃ sicut videre deũ est vita eterna: ita nõ videre deũ est mors eterna. g̃ sicut vnica est vita eterna que debet̃ oibus operib^s bonis: ita vnica est mors eterna que debet̃ oibus operib^s malis. ꝛ ita

alia euasio. ratio sua nulla est. Forte dicet ad hoc: ꝛ verũ est q̃ cũ dr: Nõ videre deũ est mors eterna: nõ debet hoc intelligi pure priuatiue: sed positiue. i. tristicia de separatione a visione dei est mors eterna. hec enim est vermis qui nõ morit. ꝛ quot sũt malicie: imo q̃t male affectiones fuerũt in hoĩe tot sũt tales tristicie. ꝛ ita quodlibet malũ opus punit̃ pena ꝓpria: sed eodẽmodo de quolibet bono opere delectabitur iustus in paradiso vñ in ꝓncipio ad Roma. dicit greg. cogitatões nre in die iudicij: vel accusabunt nos vel defendent. non ille que tunc erunt: sed ille que modo sunt: quarum note tũc erũt impresse in animabus nris. vnde in euãgelio. Operamini cibum qui nõ perit. i. bona opera que reficient vos sine fine. igitur sicut erũt plures tristicie ex pluribus malis operibus in inferno: ita ĩ paradiso plures erunt delectationes ex pluribus bonis ergo sicut q̃libet malũ opus suam propriam penaz habebit: ita q̃libet bonũ suam ꝓpriam habebit remunerationẽ. ergo sicut homo pluribus malis operibus maiorem penã meretur: ita plurib^s bonis maius premiũ. ꝛ sicut diuerse malicie faciunt dignos diuersis penis: ita diuerse virtutes: diuersis premijs. g̃ sicut homo magis est malus pluribus malicijs: ita magis bonus pluribus bonitatib^s siue virtutibus.

Scõo principaliter. Preterea. vita eterna non est delectari in eternitate de bonis operibus quibus meruimus conũgi cum deo: sed delectatio qua delectabimur in conũctione cum ipso dõ. ergo a simili per contrariũ mors eterna non est tristicia qua tristantur mali in inferno de malis operibus quibus meruerũt separari a deo. sz tristicia qua tristantur de ipsa separatione: de qua cõstat q̃ cogitabunt sicut et de operibus. ergo sicut boni pluribus operibus non merentur: nisi vnicã beatitudinem: ita mali pluribus malis siue malicijs non merentur: nisi vnicã mortẽ eternam: non merent̃ magis pluribus operibus bonis q̃ vno: eadem ratione debes dicere q̃ mali quantum ad mortem eternam. non magis demerentur pluribus malis q̃ vno.

Tertio. Itẽ. quelibet vis remunerabitur: ꝛ quelibet virtus q̃ erit in patria fiet gloria. ꝛ ita q̃libz vis delectabit̃ i deo: ꝛ ita erũt plures delectatões i deo: g̃ videt̃ q̃ nõ sit ibi vnica btitudo: sz plures. g̃ sicut hõ plurib^s malicijs dignus ẽ diuersis penis: ꝛ ideo magis malus ẽ dign^s pluribus malicijs q̃ vna: ita cũ homo pluribus ẽtutibus sit dign^s pluribus p̃mijs: magis est bon^s pluribus ẽtutib^s q̃ vna. Si cõceditur.

In oppo^m Contra. omnes virtutes sunt equales. ergo tres virtutes sunt equales quarte: sicut tres homies bicubiti sunt equales quarto bicubito. ergo tres virtutes non sũt magis bone q̃ quarta. g̃ plures virtutes non faciunt hominẽ magis bonum q̃ vna. ergo eodemmodo plures malicie equales non faciũt hominẽ magis malũ q̃ vna illarũ quod falsũ aperte.

Solutio. Ad hoc dicim^s: q̃ reuera plurib^s virtutibus nõ ẽ homo magis bon^s q̃ vna: ꝛ cũ eterna quies in deo sit beatitudo siue eterna ĩ ipso: delectatio nõ est nisi vna beatitudo: etiã creata: tamẽ erũt ibi due delectatiões quibus imediate delectabimur in ipso: scilz videndo eius pulcritudinem: et diligendo eius bonitatẽ: ꝛ bona eius: sicut ĩ questione de dotibus anime plen^s apparebit. alie autẽ virtutes habent suas delectationes: sed non in deo immediate. sed quia videndo ꝛ ex videndo erit delectatio/ ꝛ delectatio. ideo dr vna beatitudo et vna vita eterna esse dei visio ad quã tendim^s: vt in ea quiescamus. qm̃ in illa veritate erit sũma delectatio: ꝛ finis ipsi^s delectationis. ꝛ ibi quiescet tam intellectus q̃ affectus. ꝛ tõ dicit dñs. Hec est vita eterna ꝛc. quoniã autẽ omnes vires anime et omnes virtutes mouentur propt illã nec laborant fieri ꝓpter illã: ideo omnibus operib^s virtutũ meremur illã: sz qz oẽs ẽtutes sũt eiusdẽ difficultatis eiusdem coherẽtie ꝛ eiusdem finis prorsus ideo non maioris beatitudinis faciunt hominem

dignum plures virtutes q̃ vna illarus. et cum opera virtutibus sint meritoria. non maius premium meretur homo pluribus operibus virtutũ q̃ vno illorũ ex quo sunt in equali caritate. Meretur enim homo quod intendit maxime quia cum quid proponitur ei ad merendũ. sed qui demerek nõ demeretur quod intendit: sed quod iudex sapiẽs iudicat. Ad istõ ergo quod obicitur dicimus q̃ mors eterna est tristicia de separatione siue ipa separatio cũ dolore quẽ habebit ala de tormẽtis corpis. ſz qz pluriꝫ opiꝫ malis magis separatur a deo q̃ vno. ideo qz magis malus est pluribus pctis q̃ vno. ideo magis demerek pluribus q̃ vno. ⁊ pluriꝫ malicijs magꝭ est malus q̃ vna illa licet ille sunt equales. qm̃ per quãlibz separata ẽ ala a deo aliquantũ ⁊ quelibet puniek pena ꝓpria siue separatione propria/licet facies nõ intendit hoc. ⁊ ideo ꝓpter plures penas patet q̃ magis punietur ds pluribus malicijs q̃ vna illa. vnde dicim⁹ q̃ licz malicie sint equales tñ eis est homo magis malus q̃ vna. sicut duo lapides pariter accepti equalis põderositatꝭ sunt magis ponderosi q̃ vnus illorũ. ⁊ est malicia sicut ponderositas qua elongat hõ ab altitudine q̃ de⁹ est. et ideo duabꝰ malicijs pariter acceptꝭ est hõ magꝭ malus q̃ vna illa. Virt⁹ aũt est sicut leuitas ⁊ duo eque leuia pariter accepta nõ magꝭ sunt leuia q̃ vnũ illorũ. delectatio aũt qua delectabit hõ in bonis operibus q̃ fecit nõ erit de substãtia premij. qm̃ nõ est ei ꝓportionalis/sicut neq; punctus linee. sed tristicia qua tristabitur ds de suis malis opibus in inferno bene erit de substãtia premij. s. mortis eterne. qm̃ nichil ipedit ds sit ꝓportionabilis tristicia de ipa separatione. virtus aũt magꝭ pmiabit q̃ vicia puniek. ſz oiꝫ virtutibꝰ deb vnicũ premiũ: ⁊ singulis vicijs singule pene. Sz cõtra hoc quod dictũ est q̃ opus meritoriũ habet a radice q̃ sit meritoriũ obicitur. ꝓbat multipliciter q̃ opus melius est q̃ virt⁹. qm̃ per opus virtutꝭ notũ est aliqꝺ bonũ fieri. sed nõ est necessariũ q̃ per virtutẽ fiat aliquod bonũ. qꝺ patet in dormiente: ergo opus virtutꝭ melius est q̃ virt⁹. Itẽ. mereri est gratis facere aliq̃d bonũ ad honorẽ vel cõmodũ alicuꝰ. sed solo ope virtutis fit hoc: ergo solũ opus virtutꝭ est meritoriũ vite eterne. nõ enim coronabit nisi qui legittime certauerit Unde augu. in libro de articulis fidei ꝺr q̃ tam aie q̃ corpori pro qualitate facti pena vel premiũ cõferẽdũ est quare premiũ primo debetur nõ virtuti: sed operi Itẽm. opera virtutũ per se sũt delectabilia. virtutes aũt non ꝓ se: sed per actꝰ: g̃ premiũ. Itẽ. finis melior est q̃ istud quod est ad finẽ. a fine enim ꝺr res bona. ⁊ sicut dicit aplꝰ q̃ cuius causa fit aliq̃d potissimũ est ⁊ finis alior volut esse. sed actꝰ virtutis est eius finis: et propter ipm̃ datur virtus: ergo actꝰ virtutis melior est q̃ virtus. Itẽm. laus est optimorũ. qm̃ omne laudabile laudat propter illud qꝺ est optimũ in ipo. sed homo maxime laudabilis est ꝓpter bonã operationẽ suam. ipa etiã virtus laudatur propter bonã operationẽ: ergo quod maxime laudabile est in hoĩe illud est bonũ opus: g̃ bonũ opus ẽ istud quod est optimũ in homine: ergo premiũ. Itẽm. in futuro gloria eterna erit videre quod diligis et diligere quod vides: g̃ cum diligere sit opus virtutꝭ: gloria eterna est opus virtutis. gloria autẽ eterna melior est q̃ virtus: ergo premiũ. ⁊c. Itẽm. quod propinquius est fini magꝭ est eligendum. sed actus virtutꝭ est ꝓpinquior fini: ergo pmũ. Itẽm. melior est fructus q̃ arbor. quoniam arbor non diligitur nisi ꝓpter fructũ: fructus autem virtutis est eius actus. quoniã anima iusti est paradisus spiritualis: sicut sponsus dicit sponse in canticis. Emissiones tue sicut paradisus. ⁊ cum in hac paradiso arbores sunt virtutes: fructꝰ opera: folia bona verba: ergo cum opus bonũ sit fructus virtutis ipsus est melius q̃ virtus. Itẽm. melior est vsus rei q̃ ipsa res: vt equitare q̃ ipe equus: ergo cum opus sit vsus virtutꝭ melius est q̃ virtꝰ. sed si hoc est: ergo q̃ opus sit meritoriũ non est a virtute. Si dicit. propter predictas rationes q̃ actus virtutis melior est q̃ virtus Cõtra. ꝓpter quod vnũquodq; est tale ipsum est m. ⁊. sicut ignis est magis calidus q̃ aqua que ab ipo est calida: ergo cũ actus virtutis sit bonus a virtute quia est ab ipa et ab ipsa dirigitur ad finem: ergo virtus est melior q̃ actus. Itẽm. virtus est diuturnius bonum q̃ opus virtutis. quia sicut dicit augustinus. Virtutes in celesti patria non sunt operose vel laboriose. non enim opere prudentie libido ibi refrenatur: quia virtus diuturnius bonum q̃ opus virtutis: ergo est melior. Itẽm. virtus magis assimilat hominem deo q̃ motus virtutis: ergo facit propinquiorem deo: ergo primum. Itẽm. virtus secundum suam substantiam facit hominem dignum vita eterna. sed motus virtutis accidentaliter est meritorius vite eterne. g̃ virtus est melior actu. qꝺ ꝓz per hoc q̃ motus virtutis hz q̃ sit meritorius ab vltimo fine: qui ẽ ei accidentalis. vltimus enim non ponit motũ in specie: qz si hoc esset omnes motꝰ virtutũ essent vnꝰ specie tantũ. Solutio. nobis videtur sine preiudicio q̃ virtus est melior q̃ actus: istis quattuor vltimis rationibus. Ad primo obiectum dicimus q̃ per actum virtutis necesse est aliquod bonum fieri. sed hoc habet a virtute. vnde in hoc nõ debet preferri virtuti. potius eĩ est virtutis id bonũ. qm̃ virtus operatur illud quasi per suũ istrumẽtũ. eodẽmodo dicim⁹ ad secundo et tertio obiectũ. Ad quarto obiectũ dicimus q̃ proprie loquendo motus virtutis non ẽ finis virtutis: sed quedam via ad suum finem. vel si est finis: non est finis quem intendit: sed quo intendit. et talis finis potius debet dici via q̃ finis. Ad quintum dicimus q̃ laus est optimorum: sed proprie est de virtutibus: non de operibus: sed de virtutibus. per opa quasi per signa virtutũ. vnde cũ videntur bona opera in homine: dicimus q̃ bonus est iste. qm̃ sicut dicit augustinus octauo de trinitate. hoc laudam⁹ in hõibus qꝺ videmus in prima veritate quã habem⁹ i nobis. Ad sextum dicimus q̃ motus virtutis prout est gloria: siue delectatio in deo: melior est q̃ virtus. qz sic sumitur motꝰ virtutis cũ fine virtutis: qꝺ est ipsa delectatio siue quies i deo. Ad septimũ dicim⁹ q̃ reuera melꝰ ẽ qꝺ est propinquꝰ fini: sed motus nõ ẽ in ordine virtutis. hõ enim non intẽdit p virtutẽ moueri in deũ: ſz quiescere in deo per motũ. ⁊ ideo nõ est obiectio/de motu q̃ non ẽ propinquior fini/secundũ ꝓpriã ordinationẽ. vel etiã si est prope ꝓpinqor nõ tñ melior. qz illa ꝓpinqtas ẽ ei accidẽtalis: vt patet ex ꝺictis. si autẽ substantialis eẽt ei sua ꝓpinquitas: vt virtus bonus esset processus. Ad octauum dicimus q̃ fructus virtutis proprissime est ipse deus: ipe enz est illud quod comedimus in quo delectamur. actus autem virtutis fructus est prout eo delectamur in deo: et dictum est q̃ secundum hoc motus virtutis melior ẽ q̃ virtꝰ. Eodẽmõ solutimus sequẽs obiectũ.

Ad rõnem

ꝓ dicta ar.

Secundo.

Augustinꝰ

Tertio.

Quarto.

Paulus.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

Honores:

In oppm

Secundo. Augustinꝰ

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad primũ.

per hoc ad

scdz ⁊ tertiũ

Ad q̃rtum

Ad quintũ

Ad sextũ.

ad septimũ

Ad octauũ

Ad aliud.

ꝫ p̄dicta aī

Sed obiciꝫ. Si actꝰ virtutis sc̄ōm q̄ est delectatio in deo melioꝛ est q̄ virtꝰ: ergo simplr motꝰ virtutꝭ melioꝛ est q̄ virtꝰ. Dicimꝰ q̄ nō valet: qꝛ delectatio qua delectaꝫ aīa in deo: ꝫ sit annexa motui: tñ nō est nisi a dulcedine dei. nec est a motu: sꝫ cū motu. per id quod hꝫ motus a virtute. s. q̄ ꝓpter deū mouet in deū: qꝛ ḡ delectatio illa finis est virtutꝭ ꝓprie. ideo melꝰ quid est q̄ virtꝰ. ꝛ ipa virtꝰ facit delectari in deo ꝓ id quod facit in motu. motꝰ aūt ꝓ hoc qō habet a virtute. tñ cō supponiꝫ motꝰ ille cū illa delectatione vt ei annexa: sc̄ōm hoc melioꝛ est q̄ virtus: non ratione sui: sed ratione annexi quod ei ꝓ virtutē est ānexū. Cū ergo plurib⁹ operib⁹ non mereꝫ hō maꝰ p̄miū q̄ vno illoꝝ videꝫ q̄ ociosa sit multitudo bonoꝝ operū. qm̄ si aliquis artifex eque bonū opus faceret: penitꝰ vno ope vt plurib⁹ oīa p̄eter vnū essent ociosa: ḡ eadē ratione

Secundo.

ociosa sūt oīa bona opa p̄eter vnū. Itē. si dicis q̄ valet ad illud. s. ad augmētū vel cōfirmationē. Contra. Nichil potēs est cōfirmare vel augmētare aliq̄d nisi sit gñatiuū illiꝰ. cū ḡ bona opa nō possint gñare gr̄az non p̄nt augmētare eā vel confirmare. et ita videꝫ q̄

Solutio.

ad nichil valeant. Dicimus q̄ licet nō valeāt ad maꝰ p̄miū tñ valent ad multa. s. ad mētis iocūditatē. ad virtutū cōfirmationē: ad augmētū gr̄e: ad diminutionē pcti: ad debilitationē fomitis: ad remouendū tēptationē diaboli: ꝛ ad cauēdū omissionē et negligentiā. et ad merēdū firmiꝰ et efficatiꝰ. Ad oīa ista valet multitudo operū que his versibꝰ notātur. Jocūdat/stabilit/auget: pctā remittit. Debilitat/remouet: roborat atq̄ cauet. Valet aūt ad iocūditatē mētꝭ. nō tñ in p̄nti sꝫ i futuro qñ cū exultatōe portātes manipulos nr̄os gaudebimꝰ de singulis bonis opibus q̄ fecimꝰ: vt dictū est. q̄ aūt multitudo bonoꝝ operū valeat ad octo p̄dicta. ad quedā tñ valet ꝓ modū meriti. tñ vt ad augmētū gr̄e. ad quedā per modū meriti et ꝓ modum cause efficiētis vt ad remissionē pcti: qꝛ ratōne cōtrarietatis purgāt a peccato et mereꝫ vt magis et magis purgeꝫ a deo. Eodēmodo ad cōfirmationē virtutū vtroq̄ modo. quia ex ipso q̄ effectiue valet ad remissionē peccatoꝝ cōfirmat in virtutibus.

Ad q̄dvalꝫ multitudo actuum. Versus.

Utrum status valeat ad efficatiā meriti.

Alia questio huius capituli.

Aī q̄ sic.

UTruꝫ statꝰ valet ad efficatiā meriti: videꝫ q̄ sic quoniā dñs dicit in euāgelio. Inter natos mulieꝝ nō surrexit maioꝛ ioh̄āne baptista. q̄ autē minoꝛ est in regno celoꝝ maioꝛ est illo. cōstat autem q̄ ruina angeloꝝ repabitur de oībus ꝛ cū aliq̄ angeli de supremo ordine ceciderīt aliq̄ hoīnes habebūt p̄miū angeloꝝ supmi ordinis. vñ beata virgo assumpta est super

Nō de paulo.

choꝛos angeloꝝ. ꝛ de paulo dī q̄ raptꝰ est vsq̄ ad tertiū celū id est vsq̄ ad cōsimilitudinē contēplatiōis supremoꝝ angeloꝝ. ꝛ in apocalip. dī. Mēsura hoīs q̄ ꝛ angeli: ḡ aliq̄s homo mereꝫ in via p̄miū equale p̄mio alicuiꝰ angeli. ad minus beata virgo meruit eq̄le vel maius. nō ḡ pure secūdū quātitatē caritatis dabitur quātitas p̄miꝭ: cū maioꝛ sit q̄titas i quocunq̄ angelo

Euasio.

q̄ i quolibet viatoꝛe. Forte dicet q̄ statꝰ facit ad quātitatē p̄miꝭ. sed hoc nō nisi ꝓpter difficultatē: ḡ difficultas status facit ad quātitatē p̄miꝭ: sed difficultas statꝰ est circūstātia ꝓsone: ḡ facit circūstātia ꝓsone ad quātitatē meriti. quod patet eē falsū p̄ predicta. Alīj dicūt q̄ hoc nō facit difficultas. sed confirmatio āgeloꝝ que facit q̄ angeli ex maioꝛi caritate minus p̄miū merentur q̄ aliqui viatoꝛes eoꝝ minoꝛi caritate. Sed contra. Confirmatio angeloꝝ non est nisi de essentia caritatis: ergo est circumstantia: ergo ipsa non facit ad difficultatem meriti. Alīj dicūt q̄ caritas gratie in p̄nti statu facit q̄ viatoꝛ in minoꝛi caritate meretur maius p̄miū q̄ angelus ex maioꝛi qm̄ oē rarum. sicut vinū in hibernia est maioꝛis p̄cij q̄ in frācia. Sed redit eadē obiectio q̄ prius qꝛ q̄ in via est gratia rarioꝛ q̄ in patria nō facit nisi difficultas status ꝛ ita redit in p̄dictū incōueniēs q̄ circūstātia auget meritū. Alīj assignāt aliā causam sc̄z q̄ angelꝰ mereꝫ ex gloria sed viatoꝛ mereꝫ ex gratia. Cōtra. Christꝰ ex gloria merebaꝫ sed hoc non faciebat meritū suū minus: ḡ eadē cā nō facit angeloꝝ minꝰ. Sūt alīj q̄ assignāt aliā rōnē p̄miꝭ. s. q̄ angⁱ mereꝫ iā habitū. hō vero mereꝫ habendū. Sꝫ ꝓtra. Virtꝰ placet deo ex seipa essentialiꝫ: sed qō extrinsecū ē virtuti nō auget eius essentiā. ḡ neq̄ placentia eiꝰ. sed habendū extrīsecū ē virtuti: ergo ex hoc non augetur placentia: sed ex eo q̄ virtus placet aut opus virtutis habꝫ meritū. non ḡ ex eo q̄ homo mereꝫ habēdū augeꝫ in eo meritū. ꝓterea. ex hoc iterū sequitur q̄ circunstātia augeat meritū: cū illud quod assignatur pro causa non sit de essentia caritatꝭ ꝓpter hoc dixerūt quidā q̄ caritas nō augebitur in futuro in essentia sua. sed eius motus erit maioꝛ i patria q̄ fuit in via. et dicunt q̄ hoc non ē incōueniēs quia ē in via ex eadē caritate manente in eadē quātitate elicitur ꝛ maioꝛ: ꝛ minoꝛ motus. auctoꝛitatē que dicit. qui maioꝛ ē in regno celoꝝ: maioꝛ ē ioh̄āne baptista. dicūt debere intelligi ex maioꝛitate quantum ad confirmationem: nō quantū ad caritatis intēsionē Sed q̄ hoc sit falsū: ptꝫ per hoc quod dicit ysay. viuit dñs cuiꝰ ignis in syon et qm̄ caritas que est hic paruꝰ ignis in futuro erit caminus. i. magnꝰ ignis. ḡ caritas augebitur in patria. Itē sup illud apo. equalia sunt latera ciuitatis. ōt. glo. latera ciuitatis sūt fides/spes caritas/et bona operatio. ergo fides que est cognitio dei et caritas sunt equales in via. ḡ eodēmō cognitio dei et caritas sūt vel erūt equales in patria. sed multo maioꝛ erit in patria cognitio q̄ modo sit. ḡ multo maioꝛ erit caritas. ꝓterea sicut estimatio rei contristabilis generat fugam illiꝰ. similiter estimatio rei delectabilis generat appetitū illius. vbi maioꝛ estimatio: maioꝛ fuga: et maioꝛ appetitꝰ. sꝫ i futuro erit maioꝛ estimatio sūmi boni: q̄ mō sit. qm̄ ex maioꝛi cognitione magis estimabimꝰ q̄ deꝰ sit sūmū bonū nostrū. ḡ i futuro maioꝛ erit appetitus sūmi boni. ḡ maioꝛ dilectio: et ita maioꝛ caritas. ꝛ ita p̄dicta opinio ē falsa q̄ dicit q̄ caritas augebiꝫ i futuro. Nobis videꝫ sicut dictū est q̄ fons merēdi ē in fide i hoīe habēte fidē qō ē illud p̄miū quo hō leuat se supra se. fides aūt substātialiter hꝫ quandā difficultatē sicut substātialiter hꝫ īperfectionē et ex difficultate que primo est in ipsa: habet efficatiā merendi. vnde dicit augustinus. laus fidei est credere quod non vides: ꝛ cū fides sit p̄ma virtutū eiꝰ difficultas ē difficultas aliarū virtutū. Dicimus q̄ difficultas substātialis fidei est cā quare homo viatoꝛ ex minoꝛi caritate meretur maius p̄miū angelo habēte maioꝛē caritatē. et illa difficultas non est circunstātia fidei cū sit de essentia ipius. Oēs ergo predicte solutiones possunt reduci ad hanc solutionē

Alia opio. ꝫ hoc aī. Alia opio. Alia opio. ꝫ hoc aī. Alia opio. ꝫ hoc aī. Secundo. ꝫ hoc aī. Secundo. Tertio. Solutio. Augustinꝰ

preter illã que dicit q caritas nõ augmẽtabit in futuro. ꝛ sic oẽs ille solutiones vere sunt: qz oẽs solutões si recte intelligãtur ponũt difficultatẽ/ cãm quare hõ in minori caritate mereꝫ maius premiũ angelo. vnde si intelligatur de substãtiali difficultate fidei oẽs vere sunt. Virtus enĩ est meritoria his tribus ex sua bonitate: ex sua difficultate: ex sui operis libertate: qz est a libero arbitrio. sicut dr ĩ laude bti viri. Qui potuit transgredi ꝛc. Alie difficultates q̃ sunt circũstantie nõ facũt ad minus meritũ. Quod aũt obicit de merito christi cũ christus nõ habeat fidẽ. Rñdẽm9 q bonitas christi cui datus est spũs nõ ad mensurã sua intensione: preualet etiã q̃tum ad efficatiam merendi difficultati nostre fidei.

xre xtus ẽ meritoria.

Ad aliud.

¶ De connexione virtutum.

¶ Tractatus decimustertius.

Posito de merito virtutũ: dicendũ est de cõnexiõe virtutum. Et primo de virtutibus theologicis. Secũdo de politicis. Quericꝫ ergo vtrũ qui hz vnam virtutẽ theologicã habz oẽs. ꝓbatur q̃ ꝛc. isay. dicit xvi. Venter meus ad moab sicut cythara sonabit. vẽter ꝓphete mens ꝓphete: qz sicut in vẽtre cibi preparantur ad nutrimentũ corporis. sic in mẽte preparant cibi virtutũ ad nutrimentũ spũalis hois. Sonat autẽ ad moab. i. ad pctõrẽ sicut cythara qñ estimãs peccatorẽ esse filiũ dei vel posse esse de facili. habet spem de venia eius ꝛ diligit proximũ sicut se ꝛ cõpatiꝫ ei. ꝛ sic de alijs virtutib9. Dicit enĩ hierony. super illum locũ Sicut cythara sonũ cõpositũ non emittit si vna corda rupta fuerit. sic spũaliter venter ꝓphete. si vna corda virtutũ defuerit dulce melos nõ resonabit nec ad latericiũ murũ cunctis clamabit viscerib9 quoꝝverboꝝ sententia est sibi virtutes esse connexas. ꝛ ita cui vna deest desunt oẽs. Ex his patet q scõm hieron9. ꝛ plures. ꝛ ita verũ est q qui habet vnã habet oẽs. Jtem. dñs in fine mar. Qui crediderit ꝛ baptisat9 fuerit salvus erit. ergo fides cũ baptismo sufficit ad salutẽ. sed nullus est salvus sine caritate: ꝯ qui habet fidẽ habet caritatẽ. sed qui hz caritatẽ hz alias virtutes. qñ diligit proximũ: ꝯ iuste se habet erga illũ: ꝯ cõpatiꝫ illi et miserꝫ. ꝛ sic de alijs: ergo q̃ habet fidẽ hz oẽs. Sili qui habet vnã aliaꝝ hz oẽs. qñ qui habet vnã aliarũ habet fidẽ. et qui habet fidẽ habet oẽs: ꝯ qui hz vnã xtutẽ quecũqz illa sit hz oẽs. Jtẽ. outs viso lupo estimans ipm inimicabilem ꝛ nociuũ sibi statim fugit. ꝛ sicut se habet estimatio horribilis ad fugere: ita estimatio delectabilis ad appetere. sz estimato horribili adest fuga de necessitate: ꝯ estimato delectabili adest appetit9 illi9 de necessitate: ꝯ estimãs deũ delectabilẽ sibi de necessitate appetit illum sibi. sed qz difficile opaꝫ natura virtus facile facit: ꝯ qñ aliqs fide virtute estimat deũ sibi delectabilẽ appetit illũ sibi. sz hic appetit9 nõ est nisi caritat9: ꝯ habet caritatẽ. ꝛ ꝓ ons oẽs alias virtutes. ꝛ inde vt prius. Sed cõtra. Aug. dicit q non est sententia diuina: sed humana. q qui habet vnã habet omẽs. sed oĩs vera sententia est sententia diuina. ꝛ hec non est sententia diuina: ergo nõ est vera ergo non qui habet vnã habet oẽs. Jtẽ qui habz vnã habet oẽs: ergo qui habet caritatem habet oẽs virtutes. sz virgĩtas ẽ virt9: ꝯ qui hz caritatẽ hz xvgĩtatẽ qz patet esse falsũ. Jtẽ qui habet ꝛc. ꝯ a simili. ecõtrario. qui habet vnũ viciũ habet oĩa. qz sit sic ꝓbaꝫ. qñ sicut vna est radix oĩm virtutũ. s. fides: ita est vna radix oĩm viciorũ. s. libido. qñ sicut dicit augu. libido est causa oĩs pcti. Jtem aug. dicit q multi sũt in pctõ mortali qui tñ a pijs precib9 nõ desistũt. Sit igitur q aliqs habeat castitatẽ informẽ: est tñ ambitiosus vel superb9. cõstat q iste abstinet ab illecebrĩs carnis q̃tũ debet ꝛ cui9 gr̃a. qñ ꝓpter deũ: et qñ debet. et sic de alijs circũstãcijs: ꝯ aduentẽte caritate remanet eadez castitas nõ mutata. qñ nõ addit alia circũstantia: aut ipi aut o rebus ei9. ĩmo elicit mot9 vestitos eisdẽ circũstãcijs q̃bus ꝛ pu9 eliciebat: ꝯ prorsus manet eadẽ virt9. ꝛ modo est virt9 theologica: ꝯ et pu9. ꝯ talis habebat cõtinẽtiã virtutẽ: ꝛ nõ alias xtutes. ꝯ nõ qui hz vnã habet oẽs. Jtẽ. videt q aug. sit cõtrari9 hieron. qñ hiero. dicit q sñia est bti iaco. Qui hz vnã hz oẽs augu. dicit q nõ est sñia diuina. Solutio. Qui hz vnã habet oẽs. Ad pmo obiectũ dicim9 q ideo dicit aug. q nõ est sñia diuina ꝛ q sñia illa nõ sit vera: qz non est expressũ manifeste in textu biblie. Hiero. dicit q hec est sñia bti iaco. ĩõ qz põt hr̃i ab illo verbo. Qui ĩ vno offendit oĩm re9 est. ꝛ ita q̃ caret vna virtute caret oĩbus. ꝯ qui hz vnã habet oẽs. nõ est aũt hic manifeste expressũ. qñ predicta auctoritas põt trahi ad multa alia. Ad scõm dicim9 q nõ valet. Qui hz ꝛc. ꝯ virginitatẽ. ꝛ est falla. acci. qz hoc nomẽ virginitas. ꝛ si supponat essentiã virtut9: tñ ponit a q̃dã accidẽte: ꝓpt quod argumẽtũ nõ valet. Jnstãtia. Omne aĩal est hic intus flat distributio pro generibus singulorũ. sicut fit cum dicitur. Qui habet vnam habet omnes. sed homo albus est animal: ergo hõ albus est hic intus. patet q ibi est fallatia accidentis. Ad tertiũ dicim9 q nõ est simile de virtutibus et vicijs ꝓpter duo. Primo q non ẽ vna radix oĩm virtutum. qñ libido ẽ genus ad concupiscentiã carnis: et concupiscẽtiã oculorum. et itez concupiscentia carnis genus ẽ ad concupiscentiã que est in luxuria: et que ẽ in gula. Secundo. quia vicia sũt opposita ad inuicẽ: sicut auaritia ꝛ prodigalitas. sed virtutes non. nõ potest ꝯ probari q ita sit in vicijs: sicut in virtutibus. ꝓ locũ a simili. neqz per locũ a contrarijs: qz virtus et viciũ non sũt cõtraria immediata: ĩmo quãtũ est de natura ipsorũ duo habent media per positionẽ et per priuationẽ. ꝓ positionẽ quia inter fidẽ virtutẽ et infidelitatẽ ẽ media fides informis. per priuationẽ vero: qz adã in statu innocentie: nec caritatẽ habuit: nec virtutẽ vt mõr: ĩõ non sũt virtus et viciũ contraria ĩmediata in speciebus suis: licet sint immediata ĩ genere respectu aduti. qñ necessariũ est q adultus habeat virtutem aut viciũ. sed non ẽ necessariũ q habeat viciũ incõtinẽte aut continẽtiã virtutẽ formatã vel informẽ: sicut pz in gentili qui cũ venerit ad annos discretionis et nõdum cogitauerit de operibus carnis: nec incontinẽs est. nec continens aliquomõ. Advltimũ dicim9 q ille qui habet castitatẽ informẽ abstinet: et inquantũ debet. et eomodo quo debet ab illecebris carnis. quomã debet ita abstinere q diligat carnis mundiciã pl9 q̃ oẽ temporale. hoc aũt nõ potest facere: nisi habeat caritatẽ: et ita aduentente caritate mutatur continentia q̃ prius fuit. et sic q nõ procedit obiectio patere potest. dictũ est q qui habet vnã habet oẽs: ideo qz vna est radix spãlis virtutũ. s. fides. ꝯ pari rõne. qui habet vnum viciũ: habet oĩa cum sit vna radix oĩm viciorum superbia. s. q initium oĩs peccati est superbia. Forte dicet q nõ est simile: iõ qz fides est necessaria cã xtutũ. superbia xo nõ ẽ necessaria cã oĩz viciorũ sz occasionalis accidẽtaliter. vñ dr mgr̃ i sentẽtijs q iõ dr

Prima q̃o Af q sic.

Secundo.

Confirmat

Tertio.

In oppom

Secundo.

Tertio.

Augustin9

Quarto.

Solutio.

Ad primũ.

Ad scõm.

Falla accidentis.

Ad tertiũ.

Prima cã.

Scda cã.

Ad vltimũ

ꝑ dicta af.

Euasio.

Magister ĩ sententijs.

ſuperbia radix omnium viciorum.quia non eſt aliqs genus peccati cuius non ſit ſuperbia cauſa aliquādo ſed eadē ratiōe poſſet dici q luxuria eſt radix omniū viciorum.non ē enim aliquod genus peccati cui⁹ nō ſit luxuria cauſa aliquando.Jtem. fides ē neceſſaria cauſa omnium virtutū.ergo a contrarijs: infidelitas cauſa eſt neceſſaria omniū viciorū.et ſic qui habz vnū vicium:de neceſſitate habet omnia.Jtem.mot⁹ virtutū ſunt voluntarij.ſed nullum voluntarium habet neceſſariam cauſā:ergo motus fidei non ē neceſſaria cauſa motuū aliarum virtutū:ergo fides non ē neceſſaria cauſa aliarū virtutum.qz ſicut ſe habet motus ad motum:ſic virtus advirtutem.ergo non ex hoc q fides eſt cauſa neceſſaria aliarū virtutum:neceſſariuz eſt q qui habet vnā habeat omnes. Solutio.dicim⁹ q fides eſt cauſa neceſſaria oim virtutū et de virtute generat omnes virtutes.maxime qz omnes virtutes tendunt ad finem fidei.quoniam cognitio ſūmi boni de neceſſitate generat dilectionē de deo.et ſic de alijs

Ad primū dicimus q non ē ſimile de ſuperbia. quonā ipſa non eſt neceſſaria cauſa alicuius vicij.nec oīa vicia tendunt ad finē ſuperbie.determinatur autez in libro de fide ad petrum:quare dicitur ſuperbia initium omnis peccati eo.ſ.quia ſuperbia fuit primū peccatum luciferi quo inuidit hōi:tentauit:et prevaluit. ex eo fomes eſt in nobis qui eſt orizo omniū viciorū concedimus tamen q ſuperbia ē aliquādo cauſa aliorū viciorū.ſicut dicit magiſter in ſentētijs.nec eſt ſimile de luxuria.qm magis innatus eſt nobis amor propie excellentie q amor luxurie aut pecunie et huiuſmodi.vnde cū apoſtolus dicit.Radix omnium malorum eſt cupiditas.non ſumitur ibi cupiditas pro appetitu pecunie tantum:ſed generaliter pro appetitu pecuniarum:vel deliciarum carnis:vel propie excellentie.patet ergo q ſuperbia dicitur initium omnis peccati. et quia fuit primum peccati angeli.: z quia ex coꝛruptela nature magis innatus eſt nobis amor propie excellentie q aliud vicium.vñ gregorius dicit q ſuperbia ē primū vicium cū recedim⁹ a deo z vltimū cum accedimus ad deū.vñ verſ⁹. Cū bene pugnaris cum cūcta ſubacta putaris. Que magis infeſtat vincenda ſuperbia reſtat.Similiter ſpernere mūdū ſpernere nullum zc.Ad ſecundū dicimus q non eſt ſimile de fide et de infidelitate.quia fides in pluribus eſt qm exigitur q fidelis credat articulum eſſe implicite vel explicite. vnde in leuitico comparatur ſextario olei quē leproſus pro ſua emundatione debet offerre:cui ſi deſit aliquid nō eſt ſextarius:et qz eſt omniū articulorum:ideo ē cauſa omnium virtutum. qua finis aut materia non exigit articulos.ſed infidelitas i paucioꝛibus eſt:qz qui diſcredit ī vno articulo infidelis eſt.et ideo nō eſt cauſa neceſſaria omniū viciorum neqz etiā alicuius.qm infidelitas eſt indifferenter reſpectu huius articuli et illius. Preterea.fides et infidelitas non ſūt contraria propie:licet opponāt vt cōtraria.quia nata ſūt in eodē ſuſceptibili et mutuo ſeſe expellunt.ſed non ſunt ſub eodē genere poſita: cūviciū nichil ſit:ſicut mot⁹ et quies non ſūt ꝓpie cōtraria:licet ad modum contrariorum opponant. Ad vltimum dicimus q argumentatio non valet: ideo quia motus fidei per moduz voluntatis ē cauſa motuum aliarum virtutum: ſed habitus fidei eſt cauſa aliorum habituum per modum eſſentie et nature z propter hoc de neceſſitate habitus generat habitū non tamē motus motū gnat de neceſſitate.dicim⁹ tñ q motus fidei eſt cauſa ſufficiens motuū aliarū virtutum et ſecundū ſe et per ſe generat illos quātū in ipo eſt. Jtē aplꝰ dicit diuiſiones gratiarū ſūt.alij dat ſmo ſapientie alij ſermo ſcientie ſecundū eundē ſpiritum alij fides in eodē ſpiritu: ergo aliquis habet ſapientiam q nō habet ſcientiā aut fidē. nō ergo qui habet vnā virtutē habet omnes. Jtē ſuper matheū dicitur q gradus eſt in virtutibus: quoniā aſcenditur a paupertate ſpūs ad manſuetudinē et ſic de alijs: ſed vbi eſt gradus aſcenſionis prius oportet aſcēdere vnum gradū q aliū:ergo prius habetur vna de illis virtutibus q alie habeātur.nō ergo qui habz.zc. Jtē iacob prius duxit lyam q rachelē.qm prius eſt inſiſtendum operibus actiue q cōtemplatiue.vnde gregoriꝰ.qui arcē cōtemplatiōis poſſidere deſiderat optetvt prius in campo actionis ſe exerceat:ergo prius habēt virtutes actiue q cōtemplatiue z indevt pus.Solutio.dicim⁹ q diuerſe ſūt gre q̄tū ad prerogatiōnē vſuū nō quantū ad eſſentiā virtutū. ideo aliquis poteſt habere ſapientiā de eternis.itavt ſit paratus pdicare alijs de veris et eternis bonis: qui tamē nō eſt paratus defendere fidē per rationes z auctoritates efficaces ad fidem defendēdā inducere.Ad ſecūdū dicim⁹q aſcēſus eſt in virtutibus nō ſecundū eſſentiā virtutū: ſed quantū ad expeditionē vſus. quoniā prius oportz eē exercitatū in operibus paupertatis mānſuetudinis luctus et miſericordie q̄ expeditus ſit aliquis ad opa aliaꝝ btitudinū. pcedētia enī fuerūt quātū ad cordis mundiciā.quomā cum maiori difficultate operamur opera virtutū purgati animi q̄ opera virtutū purgatoriarū propter impedimēta nature corrupte.attenditur ergo aſcenſus ſecundū expeditionem vſus et facultatē operādi nō ſecundū eſſentiā virtutū. per hoc patet ſolutio ad obiecta.Sed ſecundū hoc obijcitur cōmunis animi cōceptio eſt q nō quicūqz poteſt min⁹ poteſt maius:nec quicūqz poteſt facili⁹ pōt difficilius ergo nō ex eo q aliquis eſt abilis ad producendū facilioza opera virtutū abilis eſt ad ꝓducendū difficilioza:ſed per fidē: ſpem caritatē: eſt homo abilis ad facilioza opa:per alias virtutes ad difficilioza opera g̃ nō ex eo q aliquis habet fidē:ſpem:caritatē:habet alias virtutes. Jtē ex hoc videtur falſū quod dixim⁹ q oīs virtutes ſunt eiuſdē difficultatis.Solutio.dicimus q hec ꝓpoſitio eſt falſa in virtutibus.nō quicūqz poteſt facilius: poteſt difficili⁹.quoniā virtus leuat coꝛ homis ſupra ſe. vnde caritas leuat coꝛ hoīs ſupra ſe vt magis diligat deū q̄ ſe.et magis beatitudinē q̄ vitā temporalē: et propter hoc qui abilis eſt ad opera caritatis abilis eſt ad opera manſuetudinis licz ſint difficilioza eo q difficili⁹ eſt ſpnere ſe ſperni:q̄ ſpnere ſe ſe.verū eſt ergo in virtutibus q d abilis eſt ad facilius:abilis eſt ad difficilius producendū ſecundū eſſe. licet nō ſit abilis ad producendū illud de facili. ſicut dicimus q qui habet caritatē potēs eſt reſiſtere cuilibet tentationi et tētationi mortis. quoniā ex quo diligit deum plus q̄ ſe: ſi occurrat mortis tentatio et ipſe cōferat et bene vtatur caritate quā habz vincit illā.licet nō de facili. Ex hoc patet ſolutio ad vltimo obiectū. ſunt enī virtutes eiuſdē difficultatis quantū ad productionē vel perfectionē operum: licz non quantū ad facilē productionem eoꝝdem.

¶ Utrum verum ſit in politicis.

¶ Secunda queſtio huius capituli.

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Ad ſecūm.

Figura.

Alia cauſa

Ad vltimū

Jterū ad.

Jterū ad.

Secundo.

Solutio.

per hoc ad rōnes.

Jterū ad

Secundo.

Solutio.

Ad vltimū

Af q sic. Quaeritur vtrū verū sit in politicis q qui hz vnā habet oēs. Probatur q sic. prudētie est omia opera bona scōz normā rationis dirigere ⁊ humanis actibus tanq̄ diuinis prouidere: g qui habet prudentiā ꝓuidet omibus actibus humanis tanq̄ diuinis: g actibus iusticie temperātie fortitudinis: g qui habet prudentiā habet oēs alias. sicut igit̄ per fidē ꝓbatur de theologic' q qui hz vnā habet oēs. ita per prudentiam probatur in politicis q qui habet ⁊c. Item indirecte sic. Non qui habet vnā virtutē nō habet oēs: ergo aliquis pōt hre continētiā ⁊ non habebit omēs. immo erit in pctō mortali. Contra. Scōm phm virt⁹ facit dignū beatitudine: g iste qui habet cōtinētiā dignus est beatitudine. Item. pro pctō mortali dign⁹ est sūma miseria: ergo simul ⁊ semel dignus est sūma btitudine et sūma miseria. qd̄ est impossibile: ergo et primū est ipossibile. s. qui habet cōtinentiā existēs in pctō mortali. restat ergo q qui habet vnā habet oēs

Secundo. Item. prius est cōsideratio finis q̄ operū ad finē: g si aliqs est casus ꝓpter qd̄ faciat opera castitatis opz q apprehendat tanq̄ finē opis deū. sed finis nō mouet nisi appetatur: g appetit deū tanq̄ bonū sibi: g diligit deū: ergo qui est cast⁹ diligit deū. aut ergo diligit deū q̄tum debet aut non. si non: non est virtutis. si diligit deū q̄tum debet ⁊ eius gra motus est caritatis: ergo qui habet castitatē politicā habet caritatē. Sed probatū est q qui caritatē habet habet omēs. g a primo qui habet castitatē hz oēs. Similiter pōt probari de alijs virtutib⁹ politicis. ⁊ ita patet q in politic' vera ē

In oppm sētētia ꝑdicta. Sed cōtra. virtus est ex frequēti bene agere. qm̄ ex freq̄nti bene agere caste fit castus. Sed contra. non est necessarium q qui primo frequenter operatur opera castitat' q frequēter operat opa fortitudinis aut alterius virtutis: ergo nō est necessariū q qui habet castitatē habeat alias politicas virtutes

Secundo. Item. virtutes politice sūt naturales. qm̄ nō excedūt metas liberi arbitrij quod est naturale. Sed ꝓstat q nō quicunq̄ naturaliter abilis est ad opa fortitudinis est abilis ad opera cōtinētie aut alteri⁹ virtutis. non

Solutio ergo qui habet vnā politicā habet omnes. Solutio. Virtutes politice dupliciter sumunt. Aliq̄ enī dicūtur virtutes politice virtutes cōsuetudinarie. de quibus agit aristo. in ethicis q̄ et in pctō mortali possunt haberi. qliq̄ dicūtur virtutes politice: prudentia/iusticia/timor/fortitudo/eo q regūt vitā humanā q̄tuz ad opera exteriora. de quibus in libro sapientie. Ille habent principiū extrinsecū: fidē/spē/caritatē. Si ergo hoc secūdo modo sumant' virtutes politice: dicimus sicut dictū est de theologicis q qui habet vnā hz oēs

duplices ꝟtutes politice. quontā tales nō fiūt ex frequēti bene agere: sed cōfirmātur. Si aūt aristo. de talibus intellexit dicimus q non fit in essentia ex frequēti bene agere: sed fit virt⁹ et scōm hoc virt⁹ est accidens sonās in cōfirmationem Si aūt primo modo dicūtur virtutes politice dicim⁹ q non quicūq̄ habet vnā habet oēs. qm̄ ꝑm hoc virtutes politice nō excedūt fines nature nisi in cōfirmatione. Ad primū igit̄ dicimus q prudentie est hūanis

Ad primū actibus tanq̄ diuinis prouidere. tm̄ qz ad hoc q prouideat efficaciter operibus alteri⁹ virtutis cū discretione sua exigit̄ sciētia de illa. Dicim⁹ q nō est necessariū q prouideat efficaciter opibus aliaꝝ virtutū. qm̄ multi habent scientiā operū fortitudinis qui non hnt

Ad scōm. scientiā operū castitat' aut ecōuerso. Ad scōz dicim⁹ q aliquis pōt continēs esse ꝓpter deū ex dilectiōe naturali: tm̄ in pctō mortali est. nec est verū q talis continentia faciat dignū btitudine q̄uis phi senserint ita. Errauerūt enī in hoc putantes q ex solo libero arbitrio posset aliquis ad btitudinē peruenire. Ad tertiū dicim⁹ q qui cōtinēs est diligit deū dilectione naturali: ⁊ diligit deū quantū debet scōm statū caritat'. vñ si ꝓpter hoc abstineat ab illecebris carnis talis abstinētia est mot⁹ virtutis politice. nō tm̄ simplr virtut'. qm̄ scōm primā sūptionē nō sunt virtutes politice simplr virtutes. Item. sentētia est tam scōz q̄ philosophoz q virtus est perfectio aie: g qui habet vnā virtutē hz aie perfectionē: g qui habet vnā virtutē perfectus est sed ei quod pfectū ē nichil deest: g nichil deest ei q̄ habet vnā virtutē: g habet oēs virtutes. Itē. virtut' est operari scōm rectā rationē: g scōm discretionē: g qui hz vnā virtutē operat' secundū discretōnē rectā: ergo aut secundū discretionē nature: aut artis: aut virtut' non nature vel artis. quoniā virtus est certioz et melioz omni arte et omī natura: ergo quelibet virt⁹ operatur secundū discretionē virtutis. nō prudētie: ergo qui habet vnā virtutē habet ⁊ prudentiā. Itē. rō est caput mēt': g regit affectū: g nō est ꝟt⁹ in affectu q̄n sit in ratione. sed virt⁹ politica sita in ratione non est nisi prudentia: ergo qui habet politicam aliquam habet prudētiā. Itē. sicut se habz fides ad ꝟtutes theologicas: ita prudētia ad politicas. qm̄ sicut fides est cognitio omniū credendoz̄ et fugiendoz̄ imperans eligere eligenda: et fugere fugienda: sic fides imperat credere credenda: ergo sicut qui hz aliquā virtutē theologicā habz fidē. ita qui habz aliquā politicā habz ⁊ prudentiā. Sed qui habet prudētiā habz oēs. quod ꝓbatur per hoc q prudentia sicut dictū ē hz ꝑtū et discretionē omniū eligendoz̄: ⁊ ita q̄ hz prudētiā habet oēs. ergo a primo qui hz vnā hz omēs. Item. iacob⁹. Qui offēdit ī vno oīm reus ē: ergo qui habet aliqu od peccatū nullā habet virtutē: g qui caret vna virtute caret omnibus virtutib⁹. et inde vt pr⁹. Si cōcedit. Contra. gregorius dicit sup iob. in principio

In oppm intellectus inutilis est sine sapientia. consiliū vile est sine fortitudine. ergo intellectus potest haberi sine sapientia: et consilium sine fortitudine. nō g quicunq̄ habet vnū donoz̄um informiū: habet omnia dona. g nec quicunq̄ habet vnā potentiā: habet omnes Itē gregorius. Qui virtutes sine humilitate aggregat quasi puluerem in ventū portat: ergo virtutes possūt haberi sine hnmilitate. et inde vt prius. Item. aliqs

Tertio. potest esse qui cum audierit q corpus nostrum ē templum spiritussancti ex hac fide sola abstinet se ab illecebris carnis: non tamen nouit dare sua: imo existimat q nō tenetur dare sua in aliquo casu. certum ē q talis hz continentiā politicam ⁊ non largitatē. patet ergo q non quicunq̄ habet vnā habet oēs. Solutio

Solutio. dicimus q non quicunq̄ habet vnā politicam habet oēs: secundū q politica virtus dicitur que non excedit metas nature nisi quantum ad facilitatem operādi. Ad primum dicimus q hec propositio. qd̄ perfectum est nichil ei deest. est vera de perfectione q̄ simpliciter est perfectio. virtus autē politica non ē perfectio simpliciter nec facit perfectum simpliciter: cū nō sit virtus simpliciter sicut dictum est: quoniam caret circunstantia nobilissima hac. s. inquantum debet. vnde diminuit de ratione virtutis. Ad secundū dicim⁹

Ad scōm q virtus politica operatur secundum discretionem prudentie perfecte vel imperfecte. quoniam sicut ali

quoꝝ articuloꝝ quasi dimidia sicut fides vnⁱ⁹ dei et vntus remuneratoris sufficit in quibusdã pbis ad generandũ alias virtutes informes in illis. ita et prudẽtia quasi dimidia sufficit ad generationẽ castitatis ꝓpter quod non oportet ꝙ qui habet castitatẽ habeat prudẽtiã pfectã. multi enĩ hñt discretionẽ in opibus carnis ꝙ nõ hñt in dandis. Ad tertiũ dicim⁹ ꝙ non est aliq̃ ℣tus politica siue prudẽtia pfecta vel impfecta.

Ad tertiũ.

Ad quartũ dicim⁹ ꝙ hec propositio sicut se habet fides ad virtutẽ theologicã. ita prudentia ad politicã falsa est: si de vniuersali similitudine intelligat. et hec ratio. quia fides imperfecta non potest gñare aliquã ℣tutẽ theologicã: sz prudẽtia ĩperfecta põt gñare aliquã virtutẽ politicã. Ad vltimũ dicim⁹ ꝙ auctoritas ista: qui offendit. ꝛc. duobus modis exponitur ad pñs vno modo sic. qui offendit in vno mãdato per peccatũ mortale reus est omniũ. i. in caritate per quã ĩplentur oĩa mandata. plenitudo enĩ legis est dilectio. qñ caritati opponitur omne peccatũ secundũ tria. Primo quia peccatũ separat a deo: sed caritas ꝓiũgit deo quoniã caritas est vnio spirituũ. Secundo quia peccatũ est offensa dei: caritas autẽ facit gratũ deo. Tertio quia sicut peccatũ est mors aĩe. ita caritas est vita anime. et qui peccat interficit se qđ ẽ ꝓtra caritatẽ: qz quis debet diligere se: patet igitur secundũ hãc expositionẽ ꝙ nõ quicũq; habet vnã politicã habet oñes quia politice virtutes possunt haberi sine caritate. sicut dictũ est. Secundo modo sic exponitur. qui offẽdit. ꝛc. i. qui habet peccatũ mortale omĩa opera sua reddit inutilia ad salutẽ. nec ex hac expositione requitur ꝙ qui habet vnã habeat oñs. quoniã opa ℣tutũ politicarũ nõ valẽt ad salutẽ nisi adsit caritas.

Primo. Secundo. Tertio.

Ad vltimũ

Alr exponitur.

¶ De contrarietate virtutũ politice et theologice.

¶ Tertia questio huⁱ⁹ capituli

Queritur vtrũ sit cõtrariũ virtuti politice et virtuti theologice. videl ꝙ sic. scdz pbm virtuti politice contrarius est habitus ad male agẽdũ. quoniã sicut ex frequẽti bene agere relinquitur bonⁱ⁹ habitⁱ⁹ ad bene agendũ de facili: ita ex frequenti male agere relinquit malus habitus ad male agendũ de facili. et ita scdz pbm ℣tuti ꝓriⁱ⁹ est malⁱ⁹ hĩtⁱ⁹: sz ℣tuti theologice idẽ ẽ ꝓriũ eo ꝙ sicut ℣tⁱ⁹ theologica facit dignũ vita ekna sic malⁱ⁹ hĩtus facit dignũ pena ekna. ꝛ ita idẽ est cõtrariũ virtuti politice ꝛ theologice. Itẽ eadem est lex naturalis ꝛ lex scripta sicut dicit augustinus. ꝙ lex naturalis per pctm̃ deprauata: per scripturã reparata est: ergo eadẽ est transgressio legis naturalis et legis scripte: sed trangressio legis naturalis est cõtraria virtuti politice. et transgressio legis scripte cõtraria est virtuti theologice: ergo idẽ est cõtrariũ vtriq; virtuti. et hoc sequitur ꝙ virtus theologica et ℣tus politica sint eadẽ virtus vel idẽ ꝓtrariũ duobus. Forte dicet ꝙ idẽ est cõtrariũ: sed nõ eodẽ modo. quoniã viciũ est contrariũ virtuti politice ĩmediate: sed theologice mediate. vt patet in cõtinentia. quia sunt q̃ neq; cõtinentiã virtutẽ habent neq; incõtinẽtiã luxurie. habẽt autẽ cõtinẽtiã informẽ. ꝛ ita quod est extremũ in politicis: mediũ est in theologicis. Itẽ quelibz virtus oponitur vicio mediate: ergo cũ virtus et vicium non habeant oppositionẽ nisi rõne suoꝝ cõtentoꝝ erũt virtus et viciũ contraria siue opposita mediata quod patet esse falsũ. quoniã necessariũ est virtutem aut viciũ inesse suo susceptibili ꝛ loquimur de adulto qñ ois adultus dignus est beatitudine vel gehenna.

Af ꝙ sic.

Secundo.

Euasio.

Ad idem.

Dicimus ꝙ ℣tus opponitur vicio mediate quãtum ad quedã: sed ĩmediate quantũ secũdũ rationẽ generis et per modũ cõtrarietatis ꝛ ĩmediate etiã in quibusdã speciebus. vt in fide et in fidelitate. dicimus ei ꝙ adultus tenetur credere in deum. vnde si nõ credit omittit et est infidelis quantum ad omissionem fidei nec habet plures omissiones: licet habeat omissionẽ pluriũ. eo ꝙ habeat omissionem fidei que est radix ꝛ causa necessaria omniũ aliarũ virtutũ / et ob cuⁱ⁹ difficultatem vna ẽ in virtutibus difficultas. et ꝓpter hoc dicit augu. ꝙ peccato infidelitatis retento oĩa retinẽtur. et eo deleto oĩa delentur. qñ tale viciũ nõ potest deleri nisi per fidẽ virtutẽ. ꝛ qui non habet fidem virtutem habet peccatum infidelitatis/saltẽ per modũ omissionis. Ex hoc patet solutio. qñ respondendum est per interemptionẽ huⁱ⁹ quelibet virtus theologica mediate opponitur sibi vicio cõtrario. Cõcedim⁹ tñ in quibusdã virtutibus sicut in continẽtia et largitate: et huiusmodi: que habent contrarietatem ad vicia mediatiã. s. per modum negationis: ꝛ nõ ꝑ modum vere positionis. qz informis continẽtia nõ ẽ medium inter peccatum luxurie et continentiã virtutẽ. ideo quia manet cum altero extremoꝝ. potest enim aliquis habere peccatũ luxurie et continentiã informem. Itẽ. quidã dicunt ꝙ nullus habitus ad male agendũ est in homine. sed continenti ex similibus actibus similes habitus fiunt: g̃ sicut ex bene cytharisare relinquitur bonus habitus cytharisãdi. ita ex praue cytharisare relinquitur prauⁱ⁹ habitⁱ⁹ cytharisãdi. ergo sicut ex bene agere relinquitur habitus ad bene agendum. ita ex male agere relinquitur habitⁱ⁹ ad male agendmm. Itẽ. decor anime est habitus ad bñ agendũ. ergo a simili ecõtrario. turpitudo aie est habitus ad male agendũ. Forte dicet ꝙ peccatũ non est habitus. qñ nullus habitus anime est malus. Sz cõtra. multi sũt qui quasi inuicibiliter proni sũt ad luxuriã: vel ad aliũ pctm̃. et ex illa pronitate operant frequenter et frequentius ꝙ plures iusti ex sua virtute. Queritur ergo vtrũ illa frequentia sit ab habitu aut a pura potentia liberi arbitrij aut a predicto vulnere. a pura potentia nõ. qz secũdũ hoc quilibet habẽs illã potentiã haberet frequẽtiã taliũ operũ. Itẽ. nec a vulnere. qñ vulnus potius impedit frequẽtiã operum ꝙ expediat. sicut equus vulneratus potⁱ⁹ vellet quiescere ꝙ laborare. restat ergo ꝙ frequentia malorum operum est ab habitu malo. et indevt prius. Sz cõtra. Esto ꝙ aliquis transeat ab auaricia ad prodigalitatem sine pñia. constat ꝙ peccatũ auaricie non est deletũ in ipso. adhuc habet peccatũ auaricie ꝛ habet habitũ prodigalitatis. g̃ simul est abilis ad opera auaricie: ꝛ ad opera prodigalitatis. quod ẽ impossibile Dicimus ꝙ sicut ẽ habitus ad bene operandũ: ita ẽ habitus ad male operandũ. Ad illud qđ obiciẽbat dicim⁹ ꝙ in predicto casu peccatũ auaricie transit actu et habitu: tñ remanet reatu. qñ reatus nõ auferẽtur nisi per penitẽtiã. In peccato mortali tria sũt. actus/ habitus/vulnus/naturaliũ: duo prima sunt pctm̃, ppẽ tertiũ. qñ corrũpũt imaginẽ dei i aĩa: ꝛ ex hoc faciũt dignũ morte eterna. ꝑma duo bñ trãseũt sñ penitẽtia sz tertiũ nõ. qñ imago siue naturalia ñ reparãt nisi ꝑ ℣tutẽ. igr̃ sicut originale peccatũ trãsit reatu. sz remanet actu. ita mortale pctm̃ trãsit qñq; et actu ꝛ hĩtu.

Solutio.

Ad rõnem

Opĩo aliquorum.

Scda ratõ eorum.

Ad rõnem

In peccato mortali tria sunt.

¶ Utrum oẽs virtutes sint pares.

¶ Tractatus decimusquartus.

DIcto de connexione: dicendū est de equalitate earūdē. Primo vtrū omnes virtutes sint pares ī eodē. Scdo propter quā pēminētiā caritas ⁊ fides dicuntur maiores alijs. Tertio in quo sapientia et intellectus pēmineāt ceteris donis.

Unicum capitulum.

Prima questio.

Arca primū capitulū probatur q̄ oēs virtutes in eodē sunt pares: super illud apo. Paria sunt latera ciuitatis, dicit glo. fides spes caritas et operatio bona: ergo fides: spes: caritas. ⁊c. et alia glosa. latera ciuitatis sunt pru dētia: timor: fortitudo: iusticia ergo tam cardinales virtutes q̄ theologice sūt equales: ergo oēs. Itē augustin⁹ probat q̄ virtutes sūt pares sic. si temperantia esset minor prudētia in isto: tēperantia esset minus fortis et similiter prudentia: ergo iste esset minus fortis et magis fortis: qđ est ipossibile. similiter si temperantia est minor q̄ fortitudo accidit q̄ iste sit magis prudens et minus qđ non pōt esse. relinquitur ergo ex ꝓbatione augustini q̄ oēs virtutes sunt pares. Itē ois virtus habet perfectionem suā ab hac circūstātia: propter deū siue propter sūmū bonū: ergo vna est perfectio siue forma omniū virtutū: ergo eadē bonitas. quoniā sicut a forma est esse ita et bonitas: ergo oēs virtutes sunt pares in bonitate ergo pares. quia proprie nō attenditur paritas vel inequalitas ꝟtutū nisi quantū ad bonitatem Itē indirecte sic. esto q̄ aliquis habeat minorē prudentiā q̄ fortitudinē. inde sic. iste est tantū prudēs: ⁊ tantū bonus. nullo enī est aliquis bonus nisi virtute. Itē idē est magis fortis: ergo magis bon⁹: ergo iste est magis bonus et minus bonus. sed quia iste bon⁹ dignus premio. et quia tantū bonus dignus tāto premio. et est magis bonus et minus bon⁹: ergo iste est dignus maiori premio et minori: qđ est impossibile. Eadē est obiectio si demonstrent duo: quorū vn⁹ habet virtutes minores cardinales q̄ theologicas. alⁱ ecōuerso: tamē in sūma ꝟtutes istius sunt pares virtutibus illius. quoniā rōne maiorū virtutū et minor est alter altero dignus maiori premio et minori. Sz cōtra virtutes vn⁹ sunt pares virtutibus alterius: ⁊ equali premio sūt digni. Ex hijs videt q̄ oēs virtutes sunt pares in eodē. Sed ꝓtra. multi pollent fide qui nō pollent scientia vt dicit augustin⁹. et loquit de scientia dono: ergo in multis nō sunt pares fides et scientia donū. nō ergo oēs virtutes sunt pares de necessitate in eodē. Itē de sanctis nō est inuētus similis illi. qm̄ quilibet sctūs habet in aliq̄ virtute prerogatiuā suā sicut paul⁹ habuit p̄rogatiuā hūilitatis. moyses mansuetudinis. abraham fidei. iohānes virginitatis: ergo maior fuit humilitas in paulo q̄ ceterevirtutes et sic de alijs. Itē propter vnūquodq̄ est tale. ipsum est magis tale q̄ quod propter illud: sed propter virtutes theologicas sūt ceterevirtutes bone: ⁊ ꝟtutes theologice. scz fides spes caritas sunt meliores ceteris virtutibus. et inde vt prius. Itē mot⁹ caritatis in deū in īfinitū maior est motu pietatis eo q̄ pietas nō mouetur nisi in proximū: sed intensio virtutis nichil aliud est q̄ efficatia aut potestas elicitē di maiorē motum: ergo caritas est intensior q̄ pietas: ergo caritas est maior pietate. nō ergo virtutes sūt pares. Solutio. multiplex est opinio super questione ista. quidā dicunt q̄ virtutes sunt pares in intensione. Secundum primā opinionē respondem⁹ ad primo obiectū q̄ hec argumentatio nō valet: multi pollent. ⁊c. non ergo in eis sūt pares scientia et fides. preeminētia enī nō attēditur ꝑm intēsionē. sed secūdū expeditionē et frequentiā motuum. qm̄ scientia que est prudētia spiritus supponit oīa scibilia quoꝝ cognitio vt discretio vtilis est ad salutem. vñ qui maiorem habent discretionē et plurīū magis expediti sunt ad actus scīētie dom. et frequenter operantur ad imperiū illius doni quia ergo nō oēs fideles habent hanc discretionem in amplitudine: verū est q̄ multi pollent fide: q̄ non pollent scīētia. Sicut patet ī vetula que habz tātam fidem quātam theologus: et tantā prudentiā spirit⁹ sed nō habet tantā discretionē. vñ qz nō habet tot adiuuantia ad vtendū expedite illo dono: dicit nō pollere scīētia. et propter hoc accidit q̄ alijs partib⁹ ī eodē genere peccati plus peccat theologus q̄ simplex vetula. Ad secundum dicimus q̄ prerogatiua sanctorū nō attēditur secūdum intēsionem virtutis: sed frequēti expeditione motuū. hoc aūt attendit propter quatuor causas. Prima est ipsa cōplexio que iuuat virtutem ad expediendū actus suos: sicut sāguineus ī medio magis est abilis ad opera mansuetudinis: q̄ melēcolicus. melēcolicus vero ad operа ire per zelum. Secunda causa ē maior discretio in operibus vnius virtutis q̄ alterius. quelibet enī virtus habet suas proprias operationes. vnde aliquis p̄t habere discretionē operum vn⁹ virtutis: q̄uis non habeat tātam discretionē operum alterius virtutis. Tertia causa ē maior exercitatio in operibus vnius q̄ alterius. qm̄ exercitatio multum prodest ad expeditionē actuum Quarta causa est diuersitas status. verbi gratia. aliquis de nouo cōuersus per penitentiam licet habeat maiorez caritatē q̄ alius qui diu mānsit in caritate. nō est tamē ita expeditus ad bene agendū sicut alius impediente difficultate status propter peccatorum reliquias que adhuc manēt. Ad tertiū dicimus secūduz istam opinionē q̄ virtus non generat virtutē. sed motus vnius ꝟtutis generat motus aliarū ꝟtutū. et ita soluerent per interēptionē. Vel dicerēt q̄ hec regula propter vnūqđq̄ ⁊c. intelligenda est in illis que ī subiecto subiacente qualitatē efficiunt sue qualitatis similem. sicut patet in exemplo de aqua et igne. sed non tenet in illis quorū alterū generat reliquū: non solum quantū ad qualitatē: sed etiā quātū ad eē. verbi gra. homo generat hominē ⁊ qm̄q̄ est filius rationabilior patre. Ad quartū dicerēt q̄ pietas et cetere virtutes nō mensurantur secundū suos motus. sz secundum mensurā caritatis que ē omniū perfectio/ ⁊ forma. vnde quanta est caritas: tante sūt ⁊ alie virtutes. licet motus caritatis sit in infinitū maior q̄ mot⁹ pietatis. dictū est secundū quorūdā opinionē: q̄ oēs virtutes sūt equales in eodē intēsione/ ⁊ efficatia merendi. Sed cōtra. certū est q̄ motus caritatis in deū in infinitū est maior motu eiusdē in proximū. sz motus caritatis ī proximū: aut ē equalis: aut maior motibus iusticie: aut pietatis: q̄ similiter sūt in proximū tantum. ergo motus caritatis maior est motibus iusticie vel misericordie: ⁊ habitus habitu: ⁊ caritas ē maior q̄ iusticia vel misericordia. non ergo omnes virtutes sūt pares in eodē intensione. Forte dicet q̄ huiusmodi virtutes iusticia: pietas: sequentes caritatem: equales sunt caritati. eo q̄ mensurātur secūdū quantitatem caritatis. Contra. sicut probatū est: mo

Af q̄ sic.

Secūdo p augustinū.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Eodē modo arguit.

In oppo^m

Confirmat

Secundo.

Tertio.

Quarto

Solutio Multiplex opinio.

Ad primū

Exemplū.

Ad scām.

Prima cā

Scda cā.

Tertia cā.

Quarta cā

Ad tertiū.

Alī p̄t dici

Ad q̄rtum

Ꝺ hāc opinionem af.

Euasio.

Ꝺ hanc af.

tus caritatis in infinitū est maior motibus iusticie et pietatis.ꝙ motus illarū virtutum non mensurantur secundū motū caritatis : ergo nec ille virtutes scōm quātitatē caritat[. quontā maior assimilatio motuū debet esse adinuicē ꝙ virtutū secundū opinionē istam que ponit ꝙ motus caritatis generat motū aliarum virtutū:virtus non generat virtutē. Jtē sol calefacit et propinquiora et remotiora . propinquiora magis remotiora minus.et licet illa que calefiūt sic calorem habeant ab eodē fonte : tamē nō mensurātur secūdū calorē sui fontis. ideo habent proprias mēsuras ꝙb⁹ mensurātur: ergo pari rōne ꝙuis iusticia et pietas ꝛ huiusmodi virtutes sint a caritate : tamē habēt proprias quātitates et mensuras quibus debēt mēsurari:ergo nō habēt mensuras scōm quātitatē caritatis

Secundo.

Euasio.

Forte propter istas ratiões dicet aliquis ꝙ virtutes nō sunt equales quātū ad intensionē: sed solū quantū ad efficatiā merēdi.

ꝫ hanc aſ.

Sed contra generalis regula est ꝙ tantū intenditur ꝓprietas quantū accedit ad verā nomis impositionē sue speciei: ergo equales sūt proprietates intensione que equaliter accedūt ad veram impositionē nois sue speciei:sed oīs virtutes in eodem equaliter accedūt.ꝛc.ꝙ in eodē sunt equalik intēse. ꝓbatio medie loq̄mur de caritate ꝛ iusticia huiꝰ caritas huiꝰ eq̄ accedit ad suāveri nois ipositionē.scz ad caritatē xp̄i que est optima caritatū creaturarum. vel ad caritatē christi exemplarem sicut iusticia eiusdem ad iusticiā christi creatā vel iusticiā dei exemplarem.aliter enī nō esset iste vniformiter similis.ideo:ꝙ caritas huius ꝛ iusticia equalik accedunt ad suasveri nominis impositiões.similiter et alie virtutes:ergo media propositio est vera et maior similiter: ergo et cōclusio. et ita patet ꝙ oīes virtutes sunt equaliter intense. Contra. maior est misericordia dei ꝙ iusticia eius. quoniā essentialiter diligit se etiā ante mūdum sed nō sic exercet opera iusticie:ergo virtutes accedētes equaliter ad illas sunt inequaliter intense.

ꝫ hoc tñ aſ

Solutio.

Solutio. dicimus ꝙ virtutes sunt equaliter intēse quantū ad efficatiā merendi et quantū ad intensionē eq̄litate inꝙ proportionabili nō equalitate absoluta. eq̄liter enī accedunt ad verā sui nominis impositionē secundum statū suū et materiā propriam vel equales sunt equalitate generis:non equalitate speciei. quoniā si magna est caritas magna est misericordia/ licet nō tāta.et hec solutio sequitur ex prima.qm̄ ex eo ꝙ virtutes sunt equales in intensione equalitate proportionabili:sequik ꝙ sūt equales equalitate generis. Tria igitur attendimus in equalitate virtutū. Primū est equalitas strēnuitatis siue difficultatis. Secundū est eq̄litas intensiois ꝓportionabilis . Et ex hijs duob⁹ est tertiū.scz eq̄lis efficatia merendi. Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ hec argumētatio:oīes virtutes equaliter accedunt ad suas veri nomis impositiões:ergo equaliter intenduntur: nōvalet nisi sub distinctione intelligak cōclusio.sic intenduntur equaliter equalitate intensionis absolutavel proportionabili. de absoluta autē equalitate sequerek si omnes haberent eādem veri nois impositionē ad quā accedūt:sed nō habent ynā imo plures:que in se cōsiderate sunt inequales.sicut ostensū ē in opponēdo ad obiectiões q̄ videtur esse cōtra solutionē istā. Respōdemus ad primū quod obijcitur ꝙ equalia sūt latera ciuitatis. dicm⁹ ꝙ verū ē quantū ad equalitatem proportionabilem: et non quātū ad absolutam:tamē tres virtutes theologice.ſ.fides/spes/caritas.propk eādē natura quaz hñt sunt equaliter intense equalitate absoluta .ſz nō sunt equaliter intense cū bona operatione:nisi equalitate generis. Ad secundū dicim⁹ ꝙ ratio augustini est bona.verum ē enim ꝙ tam prudens est tēperātia quanta ipsa est ꝛ fortitudo:ꝛ alie omnes.et hoc propter cōnexionē virtutū. Dicit aūt tēperantia prudens propter habitudinē quā habet ad prudētiā a qua regitur:dirigitur:ordinatur.sicut vrina dicitur sana ꝓpter habitudinē quā habet ad sanitatē.similiter dicēdum est de alijs virtutibus. Ad tertiū dicim⁹ ꝙ oēs virtutes sunt eque bone.i.equevtiles ad merendum quia eiusdē sunt strennuitatis vel difficultatis ꝛ equalis proportionis.et equaliter sunt efficaces ad merēdum.nō tamen sunt eque bone ad fruendū. ꝙ aūt caritas habet maiorē motū ꝙ misericordia:nō a strennuitate virtutis:sed a materia caritatis.ſ.ab abundāti bonitate dei trahentis.sicut super psal.dicit glo.ꝙ maioris virtutis est exuere veterē hominē ꝛ induere nouū:ꝙ sekik manssisse in virtute.i.maioris strēnuitatis.sicut aūt quedā corde sunt graues:quedā acute: quedā superacute:ꝛ tamē sunt vnius cōsonātie.similiter in virtutibus quedā quasi graues:vt quattuor virtutes cardinales.virtutes acute: fides/spes/caritas.superacute:sapientia: intellectus.

Alī dicitur

Ad primū
Ad scōm.
Ad tertiū.
Ad vltimū

Ad primū

¶ De prerogatiua virtutum.

¶ Secunda questio huius capituli.

Queritur de prerogatiua virtutū.ꝛ dr ꝙ caritas sit melior omnibus alijs.apo.dicit.Fides/spes caritas hec tria:maior autē horū ē caritas:sed nō nisi in bonitate.ergo caritas melior est ꝙ fides: vel spes ergo melior ꝙ omnes. Jtem. adhuc excellentiorem viā vobis demonstro:et loquitur de caritate. ꝙ caritas est excellentior via ad deum.sed intantū ē bonuz aliquid:inquantū est via ad deum. et inde vt prius. Jtem. in prima epistola ad co. Emulamini meliora carismata.i. ardenti desiderio appetite:et loquik de caritate.ergo vt prius. Jtem.caritas est delectabilior omnibus alijs.hoc constat.sed bonū ē cuius apprehensio est delectatio.ergo caritas ē melior omnibus cū sit delectabilior. Jtem.caritas ē permanētior omnibus.qm̄ ipsa nunq̄ excidet aut essentia aut vsus. ſz omnes alie virtutes aut essentia aut vsu excident. ꝙ quantum ad hoc melior est omnibus alijs: ꝛ in oīb⁹ alijs ē par.ergo ipsa simpliciter ē melior oīb⁹. Jtem ꝙ ipsa sit melior virtutibus sequentib⁹ ipsā:sic ꝓbak quod propinquius ē fini:magis est eligēdū ꝛ melius est.quoniā a fine ē bonitas. sed caritas ē propiquior fini ꝙ virtutes sequentes:quia ipsa delectamur i deo immediate:alijs vero mediate.sed imediate in eis q̄ sunt via ad deum:sicut continentia delectamur i mūdicia carnis.et sic de alijs.ergo caritas simplicik melior est ceteris virtubus. Jtem.propter qd vnunqd⁹ ꝙ ꝛc.sed virtutes sequentes nō sunt bone nisi a caritate:a qua hñt etiā ꝙ sūt.ꝙ caritas ē melior ꝙ ille: ſz videk ꝙ fides sit melior oīb⁹.qm̄ rō ē optimū i hoīe. alik nō eēt rōale differentia perfecta hominis. ꝙ virt⁹ perfecta rōnis melior est.sed fides est perfectiua rōis ergo melior. Preterea.apo.dicit et si vetus homo corrumpitur de die in diem: interior tamen hō renouatur in agnitione eius q̄ creauit illum.ibi dicit augustinus.ꝙ imago dei est ratio.ex quo ꝓz ꝙ optimū in homine est ratio:ergo perfectio rationis melior est

Af ꝙ caritas sit melior.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

Augustin⁹

perfectionib⁹ aliarū potentiarū: sed fides est pfectio ratio nis.caritas cōcupiscibilis.spes irascibilis: ergo fides est melioꝛ caritate et spe.et ita per consequens oībus alijs ℞tutib⁹. Jtē p̄mia ꝓpoꝛcionāt meritū: ḡ optimo p̄mio rñdet optima ℞tus invia:sz cognitio q̄ succedet fidei erit optimū in gloꝛia. quod patet per hoc quod dñs dicit in euangelio. hec est vita eterna. ꝛc̄.ergo optima virtus in via est fides. Jtē sup illud psalmi.et ostendā illi salutare meū. dicit augustinus q̄ visio dei erit tota merces: sed visio dei succedet fidei.ergo tota merces debetur fidei. ergo fides simpliciter est melioꝛ oīni virtute. Sed videtur q̄ oīns virtutes sunt eque bone.quoniā sūt eque meritoꝛie: ergo eque precioseꝛergo eque bone. Jtē si vna virt⁹ esset alia melioꝛ cū avolūtate virtutis sit homo bon⁹ et dign⁹ premioꝛsequeretur q̄ idē homo esset magis bonus et minus bon⁹/ et dignus maioꝛi p̄mio et minoꝛi qđ est impossibile.restat igit q̄ ℞tutes sint eque bone. Jtē dicitur q̄ stat eque intense equalitate absoluta.sunt enī eque bone vt probatum est. ꝛ nō est alia causa siue intensionis nisi intensio sue bonitatis. quoniā virtus est sua bonitas:ergo cū sint eque bone sūt eque intense:absoluta intensione. Forte dicet q̄ caritas habz a materia sua q̄ sit intensioꝛ. quia imediate mouetur in deum. Contra. ignis calefacit ligna sicca magis q̄ humida. tamē propter diuersitatē materie nō variat intensio sui caloꝛis:ergo pari ratiōe nec materia caritatis variabit intensionē virtutis: ergo oēs virtutes sunt eque intēse equalitate absoluta: quod est cōtra predicta. Dicimus q̄ q̄uis caritas sit melioꝛ alijs secundū quid et fides similiter sicut ostēsum est. tamē oēs sunt eque bone simplicit. Simpliciter enī bonū est quod vtiliter habet esse:virtutes autē oīns eque vtiles sunt simpliciter.quoniā sunt eque meritoꝛie.hec enī est summa vtilitas virtutū q̄ sunt meritoꝛievite eterne.dicim⁹ p regulā generalē q̄ de virtute aliqua nō potest ꝓbari q̄ ipsa sit melioꝛ simpliciter nisi per hoc mediū.qz est melioꝛ ad merēdū vitā eternam.si vero aliud mediū assumat et inferat simplicit erit fallatia secundū quid et simpliciter ibi. Ad p̄mū ergo dicimus q̄ caritas est maioꝛ alijs.quia p̄manentioꝛ:sicut dicit glo.et etiā intensioꝛ et iocūdioꝛ nō tñ simpliciter melioꝛ.quoniā nō est vtilioꝛ ad peruenīēdum ad deū. Ad secundū dicim⁹ q̄ caritas est excellētioꝛ.qm̄ secundū statū presentē sūma bonitas caritatis et cuiuslibet alterius virtutis est q̄ facit hominem dignū vita eterna siue q̄ ductiua est ad sūmā beatitudinē.i. ad fruitionē sūmi boni et quantū ad hoc melioꝛ nō tamē simpliciter propter predictā rationē. Ad tertiū dicimus q̄ apostolus ĩuitabat coꝛinthios ad caris mata que sūt necessaria ad salutē que sunt in infinitū melioꝛa q̄ sit peritia linguaꝝ quā affectabāt coꝛinthij Ad primā rationē patet solutio .qm̄ caritas est delectabilioꝛ alijs et in hoc melioꝛ: tamē non simpliciter nec est verū invirtutibus q̄ bonitas earū sit a delectatione sua:sed sicut dictū est ab eo q̄ vtiles sunt ad vitam eternā promerendā. Ad scām rationē dicimus q̄ argumentū nō valet:caritas est melioꝛ ceteris quātum ad hoc q̄ p̄manentioꝛ et in alijs est par.ergo simpliciter melioꝛ. qm̄ illa bonitas secundū quid nō addit ad bonitatē simpliciter cū sit imꝓpoꝛtionabilis et. sicut si addas punctū linee non fit maius. Ad aliō dicimus q̄ caritas est melioꝛ virtutibus sequētibus quantū ad hoc q̄ fini propinquioꝛ est: nō tñ simplicit quia bonitas virtutis non attenditur secūdū appꝛoximationē finis:sed secundū vtilitatē virtutis ad habēdum finem. Ad aliud dicim⁹ q̄ regula illa: ꝓpter qđ vnūquodq; ꝛc.locū hz tantū vbi aliq̄d ꝓsimilem qualitatem inducit in subiecto subiacente: sed nō habet locum vbi vnū non est altertus secundū esse. sicut dictum est supꝛa. Ad ea que de fide obicitur: dicim⁹ q̄ reuera ratio optimū ē in homine nō q̄ i ipso sola sit imago dei:nisi cōplectantur tres vires motiuas.sed quia p̄ma est in ipsa:quoniā ipsa dirigit et ordinat et q̄tū ad hoc bñ cōcedim⁹ q̄ fides est melioꝛ etiaz q̄ caritas.sed non sequit q̄ sit simpliciter melioꝛ. quoniam non est vtilioꝛ ad promerendū deū. Ad aliō dicimus q̄ beatitudo non consistit solum in visione dei sed etiā in amoꝛe dei.sicut dicit augustin⁹:q̄ vita eterna est videre qđ amas:ꝛ amare quod vides.vnde totum p̄miū attribuitur visioni vel cognitioni. ideo qz cognitio ē generatiua amoꝛis.ꝛ qz ꝓpe ꝛ pꝛo fruitio est i ipa visione.qm̄ augu. dicit i libꝛo de immoꝛtalitate aīe.q̄ itelligere siue videre deum idē est q̄ audire ipsum:ꝛ audire idē quod olfacere: ꝛ gustare q̄ tangere qđ ē ꝓprie deo. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ caritas est intēsioꝛ alijs:et hoc habet a materia pꝛopa ꝛ a fine: fortis enī vt moꝛs est delectatio. ꝛ augustinus. Machia mentis:vis amoꝛis:nec ē simile de caloꝛe ignis.qm̄ ligna vlquecūq; materia ignis nō est de essentia ignis aut caloꝛis et⁹:sed sūmū bonū est de essentia caritatis:sicut materia ꝓpꝛia ꝛ ꝓpꝛius finis.ꝛ propter hoc caritas habet maioꝛē potentiam eliciēdi motus suos:ꝛ expellere suū contrarium.in hoc aūt attenditur intēsio virtutis. Jtem. de⁹ est sūme delectabilis.ergo delectatio qua i eo delectamur est in nobis sūma delectatio.sed caritate delectamur i ipo pꝛe ceteris ℞tutib⁹.ḡ caritas simplr ē delectabilioꝛ oī alia virtute.ergo simpliciter melioꝛ.bonū est enim cuius apprehensio ē delectatio. Jtem. augustinus ℞t in libꝛo de caritate dei in fine. q̄ beatitudo videre qđ amabimus:ꝛ amare quod videbimus.ergo amoꝛ siue caritas erit pars beatitudinis nostre quod non erit alia virtus:vt iusticia vel temperantia:vl huiusmodi:ergo in patria erit caritas simpliciter melioꝛ omni alia virtute.ergo pari ratione ꝛ in via simpliciter est melioꝛ:quod est contra predicta.qm̄ dictum est q̄ oēs virtutes sūt eque bōe. Solutio. dicim⁹ sine p̄iudicio q̄ caritas est delectabilis duob⁹ modis.vno modo quantū ad actū suū.secundū qđ facit nos delectari in deo in presenti.ꝛ quantū ad hoc delectabilioꝛ est omni alia virtute:ꝛ melioꝛ:non tamen simpliciter quia hec delectatio in presenti non permanet. vnde i canticis. Fuge dilecte mi ꝛc.permixta est multis tristicijs:que sunt de peccatis ꝓpꝛijs:ꝛ de peccatis alienis:de incolatu miserie.ꝛ de dilatiōe patrie. Secundo modo est caritas delectabilis in se:ꝛ hoc dupliciť. qm̄ secundū q̄ est honestas est decoꝛ aīe siue pulcritudo.qm̄ sicut pulcritudo hominis ē ex decēti mēbꝛoꝝ ordinatione ꝛ venustate coloꝛis.sic ꝛ pulcritndo aīe ex decenti ordinatione actuū:ꝛ habitu venusto. hoc autem facit caritas in aīa:qm̄ actus ei⁹ ordinatus est ꝛc.cū perfecta venustate. vnde in se delectabilis ē caritas secundum q̄ est aīe pulcritudo. Jtem.ad suum effectū substātialē.ſ.secundum q̄ facit dignum vita eterna:hec est delectatio essentialis caritati:et oī virtuti similiter.ꝛ quantum ad hoc sunt omēs virtutes eque delectabiles in eodē:ꝛ eque bone.patet ergo q̄

Rono. Decimo. Augustin⁹ In oppm Secundo. Tertio. Euasio. ℣ hanc aī. Solutio. Ad primū. Ad scām. Ad tertiū Ad primā Ad aliam. Exemplū. Ad aliud. Ad aliud. Ad aliam. Ad vltimū Augustin⁹ Augustin⁹ Solutio Alio mō. Jterū aī. Secundo. Ad primū.

p̃mū argumētū nō valz. caritas facit magʒ delectari i deo q̃ alie virtutes. ergo magis est delectabilis. si accipiatur delectabilis in secunda significatione ipediente fallatia equocationis: sed si accipiatur in p̃ma significatione dicimus q̃ conclusio est vera. quoniam est caritas delectabilioz. quonia facit nos magis delectari in deo q̃ alia virtus: sed ex hoc nō sequitur q̃ sit melioz simpliciter. qm̃ hec nō est sūma bonitas et⁹ vt dictū est. Ad aliud dicim⁹ q̃ nō valet caritas erit melioz in futuro: ergo et in p̃senti. quia alio mō se habet caritas in p̃senti ꝛ in futuro. quonia in p̃senti hz caritas suā sūmā bonitatē: ex eo q̃ facit dignū vita eternaꝛnō ex eo q̃ facit in deo delectari: in futuro aūt habebit caritas suā sūmā bonitatē iugiter delectari in deo: et nō ex eo q̃ faciet dignū vita eterna. quonia tunc erit melius delectari in deo: q̃ esse dignum vita eterna: modo autem ecōuerso.

Ad aliud.

¶ De donis spiritussācti vtrū sint eque bona.
¶ Tertia questio huius capituli.

Queritur de donis spūssancti. ꝛ videtur q̃ nō sint eque bona. quia sancti dicūt q̃n donū sapiētie melius est alijs. Itē. ꝓstat q̃ vnū donoz̄ infozmiū p̃t haberi sine alio. quia gregozius dicit intellectus sine sapientia inutilis est. et ita intellectus potest haberi sine sapientia. et similiter de alijs. ponaꝭ ergo q̃ iste habeat largitatē et fozti tudinē: ita q̃ largitas sit mazoz fozti tudine. inde sic: largitas et fozti tudo sunt in isto inequales: ergo eodē aduenīēte erūt inequales. quoniā si inequalibus. ꝛc. ergo aduenīente caritate infozmante illas duas virtutes: ipse erunt inequales sed aduenīēte caritate virtutes huius que p̃ius erāt naturales: erūt theologice. Sustineaꝭ opinio que dicit q̃ naturalia fiunt gratuita: ergo nō oīes virtutes theologice sunt equales in eodē equalitate absoluta vel proportionali quod est cōtra predicta. Itē augustinus dicit q̃ crescente caritate decrescit timoz: sed crescēte caritate crescit sapiētia: ꝯ crescēte sapiētia decrescit timoz: ergo nō oīa dona sunt equalia vel eque bona in eodē. Itē superius dictū est q̃ vita cōtemplatiua melioz est simpliciter q̃ actiua. aut ergo p̃eminē tia illa intelligitur quantum ad virtutes huius vite ꝛ illius/aut quantū ad opera. si quantū ad virtutes. nō ergo omnes virtutes sunt equales. aut eque bone. si quantū ad opera: ergo cū opera nō sint bona nisi a virtutibus: virtutes cōtemplatiue meliozes erūt virtutibus actiuis: et inde vt p̃ius. Solutio. dicimus q̃ dona sunt eque bona simpliciter. habēt tñ scōm q̃d p̃eminētias suas vt patz ex p̃dictis. Ad p̃mū dicim⁹ q̃ donū sapientie dicit melius alijs. quia dignius est cū moueatur immediate circa deum. vnde delectabilius est. quoniam ūmediatius ꝓiūgit nos deo q̃ aliq̃s altoz donoz̄. Itē. quia plures habet vtilitates: ꝛ ita dicitur melius non secundū bonitatis intensionē: sed secundū multitudinē virtutū spiritualiū. eodē modo prorsus respondem⁹ ad vltimo obiectū. Ad secundo obiectū dicim⁹ q̃ hoc argumētū bene tenet: largitas et fozti tudo huius sunt inequales: ergo addito. ꝛc. sed nō additur idē aut equale. quoniā caritas virtutē que erat minoz magis augmentat: et hoc ideo. quia adequat virtutes secundū mensuram sue intensionis. Ad tertiū dicimus q̃ timoz pene duos habet stimulos: amoz̄ē. s. et conscientiā peccati. p̃imus est substātialis timoz̄i. secundus vero accidentalis. q̃s ergo dicit augustinus. q̃ crescente caritate decrescit timoz: itel igi debet quantū ad stimulū accidentalem. nō quantum ad substantialem. vnde decrescit secundū quid: Et ideo non sequit q̃ sit minoz impediente fallatia secundū quid ꝛ simpliciter vel fallatia accidentis.

Af q̃ nō sūt eque bona Secundo.

Scōm opinionem.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad p̃mū.

Alia causa

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad tertiū.

Ad augustinum.

Fallatia.

¶ De transitu virtutum.
¶ Tractatus decimusquintus.

Dicto de equalitate virtutū. dicendū est de trāsitu virtutū. cum autē duplex sit trāsitus de natura ad gratiā: de gr̃a ad gl̃az. p̃mo dicem⁹ de p̃mo trāsitu: postea de scōo. Circa q̃stionē istā que intitulari solet vtrū naturalia fiant gratuita Notanduz q̃ q̃uis natura dicatur multipliciter. tñ hoc solum dicitur naturale habitus nature cosentane⁹ naturalium potentiarū exercitio acquisit⁹: ꝛ sine gratia supaddita: tamen non sine deo: sine quo nichil possum⁹ facere. sicut sūt caritas infozmis: siue politica ꝛ largitas. ꝛ sic de alijs. ꝛ fides ifozmis qua quis credit deū vnū: et remuneratozem eē: gratuitū vero dicitur q̃ gratis datur: et gratum facit. i. dignū vita eterna: sine qua non ē salus. Sūt autem due opiniones sup hoc. quidam dicūt q̃ naturalia fiunt gratuita aduente caritate. quidā dicunt q̃ non. p̃imā opinionē p̃mo p̃ sequamur: et p̃mo inquiramus de fide ifozmi: vtrū manens in essentia sua caritate aduenīente infozmet vel alio modo: vel vtruz ante aduentum caritatis sit virtus. secundo quare non sit caritas infozmis: sicut ꝛ alie virtutes. tertio de tioze: et alijs virtutibus.

Notandū.

q̃d naturale.

q̃d gratuitum.

duplex opinio.

¶ Utrum fides infozmis sit virtus.
¶ Prima questio huius capituli.

Queritur vtrū fides infozmis sit virtus. videtur q̃ non. quia virtus ꝛ vicium se habēt vt contraria: vel sunt cōtraria. ꝯ cum oē viciū faciat dignuz eterna morte: oīs virtus faciet dignū vita eterna. ergo si fides infozmis est virtus: facit dignū vita eterna ergo iste qui habet fidē infozmē est dignus vita eterna: et similiter morte eterna: cū sit in peccato mortali. ꝯ simul ꝛ semel dignus ē: ꝛ vita eꝛna: ꝛ morte eterna. quod esse non potest. Item. esto q̃ aliquis infidelis per predicationē: aut per miracula veniat ad fidē non tamen pctā sua deserat. inde sic. iste habet fidem virtutē: ꝛ fidei virtuti non opponitur aliq̃s vicium: nisi infidelitatis. ergo non habet viciū ifidelitatʒ. contraria enī simul non possunt eē. hoc aūt patet eē falsum: cū non penituerit de peccatis: ꝛ non dimittitur vnum peccatū sine alio. ergo adhuc non dimittit peccatū infidelitatis. patet ergo q̃ fides infozmis non est virtus. Itē. fides sine operibus mortua est. ꝯ fides ifozmis est virtus mortua: sed homo mortuus nō est homo. ergo fides infozmis nō est fides: nec alia virt⁹ ergo non est virtus. Itē augustinus diffinit x̄tutē sic Virtus est bona equalitas mentis: qua recte viuitur qua nemo male vtitur: quā deus infundit in nobis sine nobis: sed fide infozmi non viuitur recte. ergo ipa non est virtus. Forte propter istas rationes dicit aliquis q̃ fides infozmis non est x̄tus: sed aduenīēte caritate/vel gratia fit x̄tus. sunt enī super hoc due opiniones. quia dicunt quidā q̃ caritas infozmat virtutes. alij q̃ gratia que nō est virtus. Circa p̃mā opinionē obicitur. Fides añ aduētū caritatis: aduenīēte caritate fit virtus: ergo fidei accidit esse virtutē: ergo fides nō ē essētialiter virtus. et caritas est essentialiter

Af q̃ non.

Secundo.

Tertio.

Quarto q̃ augustinū.

Suasio.

Prīa opio

Alia opio.

ꝓ p̃mā ar.

virtus:ergo ℞tus nō dicitur vniuoce de caritate et fide et alijs virtutibus. quod est contra auctoritates sanctorū. Ex hoc etiā sequit q̄ sola caritas est virtus essētialiter. ⁊ ita q̄ ℞tus est spēs specialissima. Jtē ℞t⁹ et scientia sunt species habitus et essētialiter diffinū tur adinuicē sine habitu:ergo sicut scientia ⁊ essentialiter et vniuoce de omni sciētia p̄dicatur. similiter et virtus predicatur essentialiter et vniuoce de oīn virtute. similiter et de fide:ergo fides est virtus essentialiter:ergo ante aduētū caritatis est virtus. Jtē. fides est substātia rerū sperandaꝝ argum. tū nō apparētiū vt dicit ap̄s. et exponūt substātia. i. fundamentū:aut loquitur ap̄s de fide informi aut formata. de īformi nō: quia ipsa nō facit subsistere in nobis res speratas loquitur ergo de fide formata: ergo fides formata ē fundamentum virtutū: ergo naturaliter prior est fides formata caritate:ergo caritas nō dat ei formā: ḡ nō facit eā virtutē:et inde vt prius. ad hoc possunt in duci oīs rōnes superius posite quibus ostensū est: q̄ fides est prima virtutum. et quibus ostensum est q̄ penes fidē cōsistit primo meritū et nō penes caritatē

Confirmat Secundo.

Tertio.

Solutio. Solutio. si sustinere volumus opinionē que dicit: q̄ naturalia fiunt gratuita: dicem⁹ q̄ fides informis est virtus imperfecta quantū ad hoc q̄ homo nō est in illo statu q̄ possit expellere vicia ex toto. ſ. quantū ad deformitatē sicut homo sine pedibus. hō quidē est: ſz nō plene quia nō habet plenū posse. secundū q̄ postulat perfectio hom̄is quantū ad plenitudinē operationis. Dicitur autē natura simpliciter vt dicit boetius in libro de duabus naturis et vna persona christi. primo modo dicitur natura motus et principiū quietis per se et per accidens. secundo modo dicitur natura vnuscuiusq̄ rei specifica differentia. tertio modo ꝺ̄ natura. quicqd est a prima et eterna natura hanc tertiam significationē sūpsit boetius a libro beati augustini vbi frequēter accipitur hoc nomen natura. Ad primū. primū dicim⁹ q̄ nō oīs virtus est plene cōtraria vicio:sed solū plena virtus. et ita patet q̄ non sequitur q̄ fides informis faciat dignū vita eterna cū nō sit plena virtus. Ad secundū dicim⁹ q̄ fides informis nō est cōtraria infidelitate plene. vnde q̄uis actū peccati expellat:nō tñ maculā siue deformitatē per corruptionem naturalitū: sed quia nō viuificat vita spūali q̄ est supra naturā. nō enī ponit hominē supra se: hanc enī nō tollit nisi plena et perfecta virtus. Ad tertiū dicimus q̄ argumentū nō valet: quia fides dicit mortua nō quia nō sit: sed qr tepida et pigra sit ad bene operandū. sicut ettā aliquādo dicitur esse mortu⁹ homo piger. Ad vltimū dicimus q̄ augustinus diffinit plenam virtutē secundū q̄ est plena virtus et perfecta. ⁊ nō diffinit vniuersaliter virtutē. Jtē fide informi credimus deo et non in deū secundū q̄ credere in deū est ire credēdo in deū: sed scōm q̄ credere in deū est credere eundē esse in eū. fide informi credere est credere q̄ ipse sit deus/q̄ omnipotens/ ⁊ sic de alijs. secundū q̄ in euāgelio to. ꝺ̄ multi ex principibus crediderūt in eū: sed qr magis dilexerunt tenebras q̄ lucē: nō audebāt ꝓfiteri fide plēa ſz fide informi. Cōtra credim⁹ prime veritati propter se. aut super oīa aut nō. si propter se ⁊ sup oīa: ergo cū hic sit excellentissim⁹ mot⁹ fidei: illa fides qua sic credimus nō est īformis. si aūt non super omīa: ergo nō credimus fide informi p̄me veritati quantū debem⁹. hoc enī debet intellect⁹ p̄me veritati vt ei credat magis q̄ sibi: ergo caret fides informis hac circūstantia quantū debet: sed si non eēt quis continens quantū deberet: non haberet castitatem virtutē. si non daret quantū deberet: non haberet largitatē. ḡ cum habens fidē informē non credat quantū debet. nō habet fidē virtutē. ḡ fides informis non est virtus. Solutio. ad euadendū secundū hanc opinionē quasi p̄o cōmuni conceptione supponitur q̄ nullus motus est meritorius siue virtutis perfecte nisi sit ex caritate. hoc supposito qđ tamen improbatum est supra multis modis: dicimus q̄ fides informis est virtus: et illa credimus prime veritati ꝓpter se: et super omnia. nō tñ ille motus credendi est excellentissimus eo q̄ non sit ex caritate.

Solutio

Utrum caritas possit esse informis.

Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrū caritas possit esse informis. videt q̄ sic: inter fidem formatā et suā potentiā ē aliquis habitus medius. ſ. fides informis. similiter iter spem formatā et suā potentiā est aliquis habitus. ſ. spes informis. ergo pari ratione inter caritatē ⁊ suaꝝ potentiā est aliquis habitus medius: scz dilectio siue caritas informis. Jtem. fides formata ⁊ spes formata generant caritatem: sicut probatū est supra. ⁊ hoc dicunt scī. ḡ fides informis/et spes informis generāt caritatē informē. Jtē. ecce vtens aliquis consilio beati gregorij. interim facit q̄d̄ potest boni ꝛc. nō reliquit peccatū suū: tamen multa bona facit: pro eo dat elemosinas: construit cenobia et huiusmodi: constat cum hoc faciat pro deo q̄ ipse diligit deum et frequēter facit hoc. ergo frequenter operatur motū dilectionis. ergo generatur in ipso habitus dilectionis. ergo habet habitum dilectionis non formatum. ḡ informē: et ille non ē nisi caritas: nō est enī naturalis. ergo aliqua caritas ē informis. Jtē. vnū vni ē contrarium. ergo luxuria cū sit vnū vicium non est cōtraria nisi vni virtuti: cōtinētie. ſ. ḡ non contraria caritati. inde sic. Esto q̄ aliquis habens caritatem videat mulierē ad cocupiscendū et cōsentiat. dicit augustinus i libro de fide ad pe. q̄ talis peccat solūmodo peccato luxurie ergo cū luxuria nō sit contraria caritati: non expellit caritatē. ergo caritas manet in isto: ⁊ cōstat q̄ nō manet caritas formata. ergo informis. Si hoc cōcedat. Contra. dicit beatus ia. Qui offēdit in vno oīm ē reꝰ et augu. exponit sic. Qui offēdit in vno mādato: reꝰ est caritatis que est adimpletio oīm. ergo oē peccatū mortale expellit prorsus caritatē. ergo nulla caritas potest esse informis. Solutio. duplex est opinio. q̄dā concedūt q̄ caritas potest esse informis sicut ⁊ alie virtutes. Dicūt enī q̄ gratia dei que non est virtus: sed ros quidā informat oēs virtutes. vnde in oseevltimo dicitur. Ego quasi ros et israel germinabit quasi lilium. secundū hāc opinionē prosequamur postea. Alij dicunt q̄ caritas nō potest esse informis cū ipsa sit forma omniū virtutū. vnde ad soluendū obiectiōes factas Notandū est q̄ omne peccatū habz oppositionē ad caritatem propter tres causas. Prima est qr peccatū est offensa dei. offendere aūt deū est contra amicitiā que ē caritas. vera aūt amicicia ē idē velle idem nolle. Secunda. qr peccatū separat a deo. caritas ℞vnit deo et conūgit. amor enī est conūctio diligens cum dilecto: qui enim adheret dño per caritatē: vnꝰ spiritus efficitur cum ipso. Tertia causa est. qr pctm̄ mortale interficit proprīū subiectū et eo ipso q̄ hō interficit se: est inimicus sui: et ita non diligit se debito

Af q̄ sic.

Secundo.

Tertio.

In oppom

Augustinꝰ

Solutio.

ꝑma opio.

Alia opio.

Notandū.

Prima.

Secunda.

Tertia.

triplicit ꝺ̄ natura

Ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū

Ad q̄rtum

Jterū aſ.

Ad aliam.

In oppom

Ad primū mō ⁊ ita est caritas informis. Ad primū dicimus q nō est simile quoniā habit⁹ fidei bene potest esse informis: q potest credere aliqs omnes articulos vniuersaliter existēs in peccato mortali cū interficiat seipsum: deū quidē potest diligere ⁊ proximū. sed nō se. quia se interficit p peccatū. Ad hoc enī q dilectio informis esset habit⁹ virtutis oportet q esset vniuersalis ad oīa diligenda. sicut aliquis ad hoc q habeat cōtinentiam informem que sit virt⁹ oportet q abstineat nō solum ab icestu ⁊ adulterio: sed etiā ab omni

Ad scām. coitu illicito. Ad secundū dicūt q hec est falsa. fides formata ⁊ spes formata generāt caritatē: immo caritas dat formā tam fidei q̄ spei. q̄uis enī fides secūdū se sit prima virtutū: tamē secundū eos caritas prima

Alī dicitur est secundū bene esse. Nos autē cōcedim⁹ q fides formata generat caritatē. nō tamē sequitur q fides informis generet caritatē informē ideo scz quia ad esse caritatis informis exigit q habēs eā diligeret se: quā

Ad tertiū. dilectionē nō potest fides informis generare. Ad tertiū dicim⁹ q reuera qui sic multiplicat bona opera p deo diligit deū dilectione habitu: sed ille habit⁹ non est virtus propter hoc q nō vniuersalis: eo enī non diligit oīa diligenda. Ad vltimū patet solutio ex predictis: dicimus enī q luxuria soli castitati opponit. sed

Ad vltimū inquātū offensa ⁊ separans et interficiēs propriū subiectū: opponit caritati. bene enī cōcedim⁹ q vnū pluribus opponit secundū diuersas rōnes

Iterū aī Q̄ autē caritas informet oēs alias: p̄batur sic. Quicquid mouet propter aliquid. mouetur p̄pter bonū vel apparens bonum. sicut dicit philosophus ⁊ augu. in octauo de trinitate: ergo fides aut quecūq; virtus mouet ad bonum vel apparēs: sed nō apparēs bonū: ergo ad bonum: ergo fides non quiescit nisi in bono. sed in bonū non potest per se cū nō sit suus finis: ergo p aliud nō nisi p caritatē: ḡ fides non quiescit nisi per caritatē

In opp o^m ergo caritas pficit fidē: eadē rōne et alias ⁹tutes. Sz cōtra caritas informat fidē: ergo mot⁹ fidei nō est p fect⁹ nisi sit ex caritate etiā si credas p̄me veritati p̄pter se et sup oīa: ḡ qđ dico ex caritate est optia circūstantia illius motus: ḡ illa circūstantia est de essentia fidei formate et non de essentia fidei informis: ergo fides informis et fides formata non sunt eiusdem speciei: ergo hec non fit illa. simili modo obīcitur de alis: ergo naturalia non fiunt gratuita. Item vis concupiscibilis et vis irascibilis sunt diuersi fines. concupiscibilis enī finis est bonitas: rationis veritas: ergo virtutes perfectiue illarū viriū habēt fines diuersos ergo vna nō mouet ad finē alterius: ergo fides nō mouet ad finē caritatis: sed ad finē proprīū: ergo nō indiget caritate ad hoc q ꝓueniat ad finē suū: ergo caritas nō est perfectio fidei. et indeꝝ prius. Itē fides informis est fides essētialiter: ergo simpliciter opponitur peccato mortali: sed peccatū mortale facit scām se dignū morte eterna: ergo fides informis facit scām se dignū vita eterna: ergo nō potest esse cum peccato

Solutio. mortali: qđ patet esse falsū. Solutio. sine preiudicio

Ad aliud. dicimus q p̄dicta opinio nō potest sustineri. Ad aliđ quod obīcit pro opinione ista dicim⁹ q omis virtus mouet ad bonū vel simpliciter vel alicui. fides enim mouet ad bonū sue potentie scz ad primā veritatē et in illo quiescit. similiter dicendū de alis virtutib⁹ qz ipse mouēt ad bonū sue potētie in quo beneficio ipsa

Alia opio. rum sue potētie quiescunt. Alia est opinio que dicit q quelibet virtus potest esse informis et etiam caritas. informatur aūt a gra que est quedā res celestis q̄ lenit rigat ⁊ perficit oēs virtutes. Sed contra. nulla ℈ hanc aī. dilectione informi possunt diligi oīa diligenda: ille ei qui est in peccato mortali pessimē hostē non habz q̄ se ipsum qui se interficit: sed ad hoc q dilectio informis esset caritas oporteret q ea diligeretur oē diligendū sicut dictū est de continētia informi et alis virtutib⁹ ergo nulla caritas potest esse informis. Item. de illa gratia queritur cū sit caritas anime et in aīa erit: ergo vel potentia: vel passio: vel habit⁹. potētia nō est Secundo. hoc patet. nec passio: quia propter passiones nō ē homo laudabilis vel vituperabilis. ergo illa gratia est habitus anime bonus et est ad bene operandū ⁊ īfūditur nobis sine nobis. ergo illa gratia est virtus. qđ ipsi negāt. Item. caritas diligit deū propter se et sup Tertio. omnia: etiā intellecto q non sit illa gra: siue res ille intelligantur ita. inde sic. iste diligit deū propter se ⁊ super omnia et decedit: ergo saluabitur. ḡ habuit virtutē perfectā et formatā: et non habuit dictā gratiaz ergo gra illa non est perfectio virtutū. ergo opinio illa non est sustinenda. qđ sine preiudicio concedimus. Solutio. Consequēter videndum est qualiter sustinēda sit illa opinio que dicit. q naturalia non fiunt gratuita. Primū ergo queritur vtruz eiusdē speciei sint informis ℈ incidēs et formata. quod videtur. Sunt enim eiusdem potē Aī q sic. tie: scz rationis et habent idē obiectū: secundū primā virtutē et per idem sūt: quia per speculū. ergo eadez virtus in specie est virtus: fides informis et fides formata. Itē vita ⁊ mors sūt contraria: ergo habent fieri circa idem. ergo fides informis que mortua dicit: Secundo. et formata que viua dicitur: sunt eiusdē speciei. Sed In oppm si hoc: ḡ aduenīēte forma qua fides debet formari nō expellitur ipsa. ex quo enī eiusdē speciei ē cū formata formabilis est. Solutio. dicimus q fides informis Solutio. et fides formata nō sunt eiusdē speciei: qz circunstātie sunt de esse virtutis: cum in eius diffinitione ponatur medietas circunstantie non ponūt actū immediate a virtute. est aūt actus circunstantijs vestitus. Ad illō Ad rōnem vero quod obicitur primo dicendū est: q potētia est eadē et actus idē: et idē obiectum: tamē non ē idem habitus. habit⁹ enī sunt ad facile agere. vnde ibi sūt diuerse difficultates: sunt diuersi habitus. et est falla- Falsa ꝓnīs tia cōsequentis. deberet enim addi et sūt eedē circunstantie. Ad illud vero soluendū est per interēptionez Ad aliud. huius: mors et vita sunt contraria: cum vita sit in aīali: et mors in cadauere.. Cōsequenter obicitur sic. sit Iterū aī. aliquis in caritate ⁊ peccet per luxuriā. queritur aut fides formata destruatur. videtur q non. qz luxuria nō opponitur ei. luxuria enī inquātum est luxuria opponitur continētie: inquātum offēsa opponitur caritati. solum ergo per ipsā: fides nō destruitur. Forte. Euasio. dicetur q fides per accidens destruit. s. per cōnexionē ℈ hāc aī. sed secundū hoc: cū fides oīno simpliciter sit et ipa oīno destruitur. ergo nichil de ipsa manebit. ḡ fides informis non manet: maxime cum prius ibi non esset. Preterea. si ibi ē fides informis a quo ē: a pctō non. Secundo. quia bonū non ē a malo: a deo nō. qz deus nō dat aliquid peccāti dum peccat. si propter hoc dicatur q nichil de fide manet. Cōtra. ille credit articulos fidei. ḡ ad minus habet fidem informē. Solutio. dicēdum q Solutio. luxuria expellit oēs virtutes: cōtinentiā ⁊ caritatem quia eis opponitur alias vero propter connexionem nō tñ sequitur q fides omnino destruatur: quia fides est totū victuale. est enī ad credendū prime veritati:

et ꝓpter se et sup oĩa. vnde destructa circũstantia manet quoddã quod est fides informis et generatur illud generatione degenerãte et nõ generatione ponente: sicut est in vino qñ cõuertitur in acetũ et nõ est ibi ꝓpria generatio nisi per accidẽs: sed non corruptio facit ꝙ ibi sit fides ĩformis: cũ enĩ ꝓius ꝓpter ꝓmã veritatẽ crederet testimonijs ⁊ miraculis: iam illis inmittitur ꝓpter ipam: nõ ꝓpter ꝓmãveritatem cum tam nõ assentit: sed ꝓpter se et sup oĩa.

¶ Utrum aduenĩente fide formata remaneat fides informis.

¶ Tertia questio huius capituli.

Querit vtrũ aduenĩẽte fide formata remaneat fides ĩformis vel ipa euacuet. ꝙ remaneat videt

Af ꝙ sic. qz bonũ non est contrarium bono: ergo vnũ bonum non excludit aliud bonũ: sed fides informis est bonũ: et similiter fides formata bonuz: ergo fides formata non excludit fidẽ informẽ: nec aliud excludit eã: ergo

Secundo. manet. Item. caritas nõ expellit naturalẽ dilectionẽ habens enĩ caritatẽ potest diligere deũ naturali dilectione. similiter pietas. virtus nõ excludit pietatẽ naturalem. pari ratione nec fides formata destruit fidẽ

Tertio. informẽ cum sit naturalis. Item. due scientie possunt esse in eodẽ: scientia. s. per cãm et scientia per effectuz sicut est in illo qui est astronomus et naturalis mꝫtũ astronomus habet scientiã de cursu stellarũ per cãm inꝫtum naturalis per effectũ: hz ergo duas scientias de eodẽ simul et semel: ꝯ pari ratiõe ⁊ duas fides põt

Quarto. simul habere de eodẽ: licet diuersas. Irẽ. gratia non est cõtraria nature: sed perfectio nature: ꝯ cũ virtutes informes naturales sint: gratia nõ est eis opposita: sz perfectio illaz: ergo perficit illas: ergo nõ excludit. ⁊

Probatio minoris. inde vt prius. ꝙ aũt virtutes informes sint naturales patz: qz super istud euangelij: Ibat ihesus per castella docens et predicans. dicit glosa: docens virtutes naturales.

Ad idem. Item. super euangeliũ de centurione dicẽte Nam et ego sum homo habens sub me milites. ⁊ ỏt glo. milites. i. virtutes naturales quas plurimi afferũt ad fidẽ xpi. si hoc afferũt quõ ergo expellit illas fides xpi. videt ꝯ ꝙ fides informis maneat cũ fide formata. Sz si hoc est: pari rõne scia pbor quã habuerũt de deo/⁊ fides formata potuerũt esse simul: ꝯ idẽ scit

In oppm et credit qz nõ põt esse cũ fides sit citra sciam ⁊ suprã opinionẽ. Itẽ sup io. iiij. samaritane. tã nõ ꝓpt te credim⁹. mulier samaritana est rõ hũana cui tã nõ credit

Secundo. qñ aĩa ꝑ verã fidẽ illuĩat: ꝯ aduenĩẽte lumĩe fidei cũ rõ euanescit ⁊ cessat/⁊ fides ĩformis q̃ rõib⁹ vl auctoritatib⁹ vel miraculis initit euacuat ex toto. Solutio.

Solutio. Due opiniones sũt sup hoc. q̃dã dicũt ꝙ manet: q̃dã

Pria opio dicũt ꝙ nõ. Sine ꝑiudicio dicim⁹ ꝙ fides ĩformis non manet cũ fide formata: tõ qz tm̃ lumẽ fidei formate ẽ ꝙ nõ patit secũ lumẽ virtut̃ ĩformis: ex q̃ ei credim⁹ ꝓpter ẋitati ꝓpt se ⁊ sup oĩa soli ꝓpter ẋitati initamur vñ tã nõ credim⁹ rõni aut miraculis aut auctoritatib⁹ ꝓpt se: sz solũ ꝓpt ꝓmã veritatẽ. ⁊ ita illuĩat habit⁹ credẽdi illis rõnib⁹ ꝓpt se. ⁊ sicut dictũ est supi⁹ eluminãt naturales scie de deo: ⁊ sic̃ fides ĩformis. sicut enĩ sole lucẽte cessat lumen lune ⁊ stellaz: sic lucẽte in microcosmo sole iusticie ꝑ verã fidẽ cessat lumẽ oĩm virtutũ informiũ q̃ sunt ad modũ stellaz aliquantulũ

Ad ꝓmũ lucentiũ in nocte pcti. Ad ꝓmũ ergo dicimus ꝙ fides formata nõ expellit informẽ per modũ ꝛietatis: sed per modũ simplicis opinionis. quia non compatitur illas secũ: sicut dictũ est de lumine solis ⁊ lumine stellaz. Ad idem dicim⁹ ꝙ reuera caritas nõ excludit naturalẽ dilectionẽ quoniam talis dilectio est scdm ꝓpria nature: nec inmittit alicui exteriori. vnde: pure naturalia nõ excludit virtus: habit⁹ tamẽ informes excludit: ex hoc ptz solutio ad quarto obiectũ. Ad tertium dicim⁹ ꝙ secus est de duab⁹ scietijs: quia vna scientia nõ hz ptãtez sup fidẽ iformẽ. Ad vltimũ dicim⁹ ꝙ plurimi afferũt ad fidẽ christi virtutes informes ꝑ modũ parationis: tamẽ aduentente fide christi eluminantur: sicut timor seruilis foras mittit aduentẽte caritate/licet quodãmodo iducat caritatẽ. Ultimo q̃ritur quomõ intelligẽdũ sit quod dicit augustin⁹ super epl̃am ad gala. in fine: Caritas est in fide: nõ enĩ est in ea sicut pars ĩ toto/vel totũ in parte: quia si hoc esset non diuiderent adinuicez caritas ⁊ fides: nec ꝙ vt duo numerarent: cum tamen dicat apostol⁹ fides/spes/caritas/tria hec. Item. caritas non est in fide: sicut spes in genere/vel gen⁹ in specie: nec sicut regnuz in rege: nec sicut contẽtum in cõtinente: reliquit ergo ꝙ sit in fide sicut accidẽs in subiecto: ⁊ etiã videt ꝙ esse ĩ subiecto est ꝙ cũ sit in aliquo nõ sit quedã pars: impossibile est esse sine eo in quo est: ꝯ cum caritas sit in fide et ipossibile est ipsam eẽ sine fide: videt ꝙ sit ĩ ipso sicut accidẽs ĩ subiecto. Sed õ nichil ponit vniuoce de subiecto ⁊ accidẽte eius: ꝯ cũ virtus dicat vniuoce de fide ⁊ caritate: caritas non erit in fide: sicut accidẽs in subiecto. Forte dicit ꝙ caritas est in fide sicut anima in corpore: et sicut aĩa perficit corp⁹ naturaliter sic et caritas fidẽ perficit spũaliter: ⁊ sicut corp⁹ nõ mouet nisi ab aĩa sic nec fides operat nisi ꝑ caritatẽ: dicit enĩ apls ad gala. fides q̃ per dilectionẽ opat. Sed ꝓtra. ex corpore ⁊ aĩa fit vnũ. ex caritate ⁊ fide nõ fit vnũ: ꝯ caritas nõ est in fide sicut aĩa in corpore. Itez. motus corporalis nõ est separat⁹ a motib⁹ aĩe: quia corp⁹ nõ mouetur nisi ab aĩa. sed motus fidei separat⁹ est a motibus caritat̃. habẽt enĩ virtutes suos mot⁹ sepatos essentie sicut ⁊ ipse abinuicẽ diuidũtur: ꝯ nec quantũ ad habitum nec quantũ ad motũ se habet caritas ad fidẽ sicut aĩa ad corp⁹: quod cõcedim⁹ dicẽtes ꝙ caritas est in fide sicut effect⁹ in causa. fides enĩ sicut ꝓbatũ est supra: est cã caritat̃: cũ enĩ fides sit cognitio pulcritudis veritatis ꝑme de necessitate gñat dilectionẽ in affectu ⁊ ita caritatẽ: est ergo fides causa caritatis.

¶ De transitu nature in gloriam.

¶ Tractatus decimussextus.

Dicto de transitu nature in gratiã: dicendum est de transitu nature in gloriã. primo dicendũ est qualiter intelligẽdũ sit istud apostoli. Cũ venerit qđ perfectum est euacuabit quod ex parte est. secũdo de fide: vtrũ euacuet ⁊ quomõ. tertio de caritate de illis de quib⁹ apls facit mẽtionẽ sicut est ꝓphetia ⁊ hmõi. quarto ⁊ vltimo de cardinalib⁹/quomõ ⁊ scdm quos vsus maneant in patria.

Arca primũ sic obicit. cũ venerit quod perfectũ est euacuabit quod ex pte est: sed caritas est ex parte: ꝯ caritas euacuabit. ꝙ caritas sit ex parte patz quia dicit ysa. Dixit deus cuius ignis est in syon ⁊ camin⁹ in iherusalẽ: ⁊ loquitur de igne caritatis. Itẽ in euãgelio. Qui minimus est in regno celoz maior est iohãne baptista. Itẽ impfectũ meũ viderũt oculi mei Item apostolus: hoc ipsum sentiamus ꝙ imperfecti sumus: patet ergo ꝙ caritas est ex parte: ergo euacuabit: quõ ꝯ verũ est ꝙ caritas nũq̃ excidet. Solutio.

af õ dictuz pauli.

Probatur minor.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

aliq̃d dicitur ex parte dupliciter/scilicet secũdũ essentiam:ꝛ secundum accidens. secũdum essentiã sunt ex parte fides et spes:quia de essentia fidei est speculum et enigma:de essentia spei est expectatio:ꝛ ꝓpter hoc fides et spes euacuabunt secũdũ essentiam: sed caritas est in parte secundum accidens gratia scz ꝓfectionis sue quãtum ad intensionẽ. Opinio enĩ nostra est q̃ intensio nõ imutat speciẽ qualitatis:ꝛ propter hoc caritas non euacuabitur secundũ essentiam : sed tantum scõm accidens:ꝛ ꝓpter hoc dicit apostol⁹. Caritas nũq̃ excidet. intelligenda est igit auctoritas illa. Cum venerit quod ꝓfectum est.ꝛc.vniuersaliter:qm omne quod est ex parte euacuabit quod scõm essentiam est ex parte scõm essentiã euacuabitur: et quod secundum accidens est ex parte secundũ accidẽs euacuabitur.

Ad rõnem

¶Quomodo intelligendũ est illud apostoli. cum venerit quod perfectum est.ꝛc.

¶Secunda questio huius capituli.

SEcundo queritur de fide: videtur enĩ q̃ non debeat secundũ essentiam euacuari:ꝛ primo sic in directe:cessante causa cessat effectus.hec ꝓpositio veritatẽ habet in causis essentialibus:licet nõ habet veritatem in causis volũtarijs:sicut patet in fabro ꝛ cultello:ꝯ cum fides sicut predictum est sit causa caritatis secundũ essentiam: cessante fide/cessat caritas.sed fides cessabit:quia secũdũ essentiam euacuabit: ergo caritas euacuabitur scõm essentiã:quod est ꝓtra predicta. Itẽ visio albi scõm q̃ albũ est eiusdem speciei per medium:siue non:siue obscure:siue clare videatur:ꝯ pari ratione eadẽ visio dei secundum q̃ de⁹ est eiusdem speciei siue videat deus ꝑ medium siue nõ: siue videat clare / siue obscure. sed visio fidei non est nisi visio dei per medium et obscure.visio patrie est visio dei sine medio ꝛ clare:ꝯ visio vie ꝛ visio faciei siue patrie sunt eiusdẽ speciei:ergo eiusdez essentie: ergo vna nõ excludit aliã:immo vna manẽte scõm essentiã alia manet: ergo visio fidei siue fides manebit in patria scõm essentiam. Itẽ.visio fortis qua videtur per aera medium tñ.ꝛ visio eiusdẽ qua videtur per medium aera ꝛ speculũ est eadẽ visio scõm speciẽ: ergo pari ratione visio spũalis patrie ꝛ visio vie sunt eiusdẽ speciei nõ impediẽte q̃ hic videt deus per speculũ et inde vt prius.Solutio. Ad primũ dicim⁹ q̃ quis fides euacuetur secundũ essentiã: non tamẽ scõm totam essentiã: euacuabitur quidẽ secundũ essentiã speciei:non scõm essentiam generis:quia manebit iquãtũ cognitio:licet euacuet inquãtũ speculũ siue enigma.ipsa autẽ gñat caritatẽ inquantũ cognitio:ꝛ scõm hoc manebit sicut caritas.dicim⁹ ꝯ q̃ fides euacuabitur scõm numerũ ꝛ spẽm:sed nõ secundũ genus.spes vero euacuabit scõm numerũ ꝛ scõm spẽm et secũdũ genus:quoniam nulla futuri expectatio remanebit.

Af q̃ non.

Secundo.

Solutio

Ad primũ

Ad aliud dicim⁹ q̃ fides nõ est ꝓpie visio dei:sed ẽt quedã cognitio vel cõiecturatio intellect⁹. Dicit enĩ videri res ꝓpie sicut dicit augustin⁹ sup scõz ad coz. vbi agit de raptu pauli:videtur enĩ res ꝓpie vel per speciem siue speciei sicut videntes res absentes q̃ scõm augustinũ generãt cognitionẽ sui i aĩa: vel scõm suã ipsius p̃sentiã sicut intellect⁹ se itelligit:sicut q̃ habet fidẽ videt eã in corde suo sicut dicit augusti.Cũ ergo nõ videat de⁹ visione fidei aut per ꝓpriã spẽm sue speciei:aut per suã ipsius p̃sentiã:ptz q̃ fides nõ est ꝓpie visio dei.vñ in exodo.Nõ videbit me hõ ꝛ viuet et iõ deũ nemo videt vnq̃.dicim⁹ꝯ q̃ fides visio facit nõ sunt eiusdẽ spẽi: nec ẽ sibi q̃ inducit ꝑ similitudo quia dato hoc q̃ tamen habet calũpniam q̃ eiusdez sit visio albi sine speculo et visio eiusdẽ cũ speculo:nõ tamen simile est:quia speculũ imaginẽ sibi resultantem in ipo transmittit ad instrumentũ videndi.sed creatura que est speculũ trinitatis quale nõ transmittit speciem vel imaginẽ proprietatis dei in spũale organũ videndi:sed solũ facit cogitare et cõiecturare de deo tanq̃ speculũ longincũ.vnde signãter dixit apls: videmus nunc per speculum in enigmate: quia scit per speculum longincum.

Ad aliud.

Augustin⁹

In exodo.

Augustin⁹

Augustin⁹

Ad rõnem potest dici.

¶De fide et spe.

OBjectum est q̃ fides est causa essentialis caritatis similiter et spes:quia fides generat spem: spes caritatem:sicut dicunt scti. Inde sic. Spes est cã essentialis caritatis:ꝛ cessante causa essentiali cessat effect⁹ ergo cessante spe cessat caritas. sed spes euacuabitur et secundũ numerũ et scõm speciẽ et secunduz genus nulla enĩ erit expectatio in patria:cum expectatio sit rei habende: ergo et caritas euacuabit ex toto. Itẽ. fides non generat caritatẽ nisi per spem mediã.simili modo cognitio succedens fidei nõ generabit caritatẽ nisi mediãte illo quod succedet fidei. si ꝯ nõ fuerit illõ mediũ:istõ mediũ neq̃ cognitio gñabit:quia nõ erit illud mediũ:ꝯ cognitio patrie nõ generabit caritatẽ: ergo caritas nõ manebit illud mediũ. patz q̃ sicut dt aug.in visione et amore tota cõsistit bitudo. Videbimus enĩ et amabim⁹:amabim⁹ et laudabim⁹. Si dicat q̃ ibi erũt tria:cognitio/fruitio/ꝛ amor:nõ tñ põt dici q̃ fruitio gñat caritatẽ.caritas enĩ nõ erit ex fruitione:sed ecõuerso. Solutio. Fides/spes/caritas sũt quedã trinitas creata i aĩa q̃ quã assimilat aĩa trinitati increate. assimilatur etiã illa trinitas creata trinitati increate in hoc:q̃ sicut filius ꝓcedit a pre:et spũscus ab vtroq̃:ita spes gñat a fide: et caritas a fide ꝛ spe. Item.sicut pater spirat spũscm imediate ꝛ mediante spirat etiã de se spũscm:quia dat filio q̃ spiret spũsctm ita fides imediate gñat caritatẽ. sufficit enĩ visio sũme pulchritudis ad dilectionẽ ei⁹. sicut estimatio horribilis ꝛ nociui sufficit in oue q̃ fugiat lupũ. Itẽ.mediante spe gñat fides caritatẽ. incognitos ei diligere nõ possumus.pz igit q̃ fides est cã sufficiens et ꝑma ꝛ ꝓncipalis caritat⁹:ꝯ spe cessante cessabit caritas.ideo quia spes nõ hz hoc a se q̃ generet caritatẽ:et quia est alia cã ꝓncipalis et sufficiẽs ad gñatiõnem caritat⁹.s. fides siue cognitio fidei succedens.et est simile.esto q̃ duo vulnerẽt illũ letaliter ita q̃ vterq̃ sufficiẽter. pz q̃ nõ sequitur.hec plaga est cã essentialis et sufficiens quare ille moriat: ꝯ cessante illa plaga nõ moriat:ille dz addi et nõ est alia cã sufficiẽs in illo. Ad aliõ respõdem⁹ ꝑ interẽptionẽ.dicim⁹ enĩ q̃ fides est imediata caritat⁹.

Af q̃ non.

Secundo.

Ad aliud.

¶De spe.

¶Tertia questio huius capituli.

TErtio queritur de spe:ꝛ videtur q̃ non euacuabitur. Timor enĩ et spes sunt due mole. timor enĩ reprimit spẽ ne luxuriet in p̃sũptione.spes eleuat timorẽ ne degeneret in pusillanimitatẽ.inutilis est ꝯ vna mola sine alia. vñ ꝓhibet in lege ne altera mola sumatur loco pignor⁹.sed timor erit in pria:ꝯ ꝛ spes. q̃ tior sit in pria.ot psal. Tior dñi sctus ꝛc. qõ expõit augu.de timore:et fm essentiã suã: et gratia effectus dicẽs q̃ hoc eo modo dictũ est:sicut dicitur Paciẽtia

Tertio.

Augustin⁹

pauperum non peribit in finem.i. fructus pacientie. Similiter timor dñi ꝛc.i.fructꝰ timoris vel effectus.

Secundo. Item sicut spes est de futuro bono:ita timor de futuro malo.sed timor manebit non ipediente hoc quod est de futuro:ergo ꝛ spes manebit nō impediente hoc ꝙ ipa est de futuro: ꝛ nō est alia causa que impediat: ergo spes manebit in patria. Solutio. Due sūt spēs timoris casti.timor scz separationis:ꝛ timor reuerentie.Timor separationis siue offense non manebit:respicit enī talis timor futurū sicut spes.vnde diffinitur aliquando sic.Timor est suspitio mali:ꝛ est diffinitio per causam . timor vero reuerentie est de pñti. vnde Tremebūt angeli.ꝛc. Est autē reuerētia resilitio ab altitudine dei ad propriā paruitatē. Dicimꝰ ergo ꝙ timor castus inꝯtum est timor separationis est mola sicut spes inꝯtuꝫ est timor reuerētie manebit: sic alit non est mola/nec spectat ad futurum.Ex hoc patet soluto ad obiecta.

Solutio. Duplex timor.

Ad primū per hoc ad rationes.

De caritate.

Scōm capitulū huius tractatus.

Postꝙ dictū est de fide ꝛ spe:dicēdū ē de caritate et ea q̄ dicit aplꝰ vacuāda:cū dicit Siue pphetie euacuabunt siue lingue cessabūt siue scia destruet. ex parte enī cognoscimus:ex parte prophetamus. cum aūt venerit qđ perfectū est euacuabit quod ex pte est prophetia est essentialiter de futuris.ibi autem erunt oia presentia:ꝛ nichil futuꝝ. simiiter patet ꝙ lingue cessabunt:qz tūc erūt oēs docibiles dei.vnde nō indigebimus vsu lingue:sed de caritate ꝛ scientia dubium est. Primo dicemus de caritate. scđo de scientia. ꝙ caritas euacuetur ꝓbat sic. Sicut se habet gratia ad naturam:sic se habet gloria ad gratiā:qz sicut in infinitū maior est virtus in statu gratie ꝙ sit virtus in statu nature: ita maior est in infinitū virtus in statu glie ꝙ in statu gratie.sed in infinitū augmentū virtutis in statu gratie respectu statꝰ nature facit ꝙ alius sit habitus in statu gratie:ꝛ alius in statu nature scōm speciem.ꝛ etiā facit ꝙ euacuetur habitꝰ naturalis:ꝑ parratione in infinitū augmentū caritatis virtutꝫ in glia facit ꝙ alius sit habitꝰ scōm spēm in gloria ꝙ in statu gratie:et ꝙ habitus gratie euacuet. sed caritas vie ē habitus in statu gratie:ergo caritas vie euacuabitur Solutio. Dicimꝰ ꝙ augmetū nō facit habitū alterꝰ spēi:sz circūstātie diuerse. cū enī habitꝰ virtutꝫ pfecte habeat suū motū vestire oibꝰ circūstāciis suis mutatꝫ scōz spēm mutat ꝛ habitꝰ.vñ hec est circūstātia quare oia non sunt in virtutibus naturalibꝰ: sunt aūt in gratuitis.palam est ꝙ scōm speciem differunt habitꝰ gratuiti a naturalibus.sed virtutis in statu gratie et statu glorie eedem sunt circūstantie : licet diuersitas sit intensionis.et propter hoc manet habitus. Item.caritas est desiderū summi boni : sed desiderium euacuabitur:ergo et caritas. prima patet per hoc quod dicit psalmista.Sicut ceruus desiderat ad fontes ꝛc. ergo cum hoc desiderū sit virtutis maxime debet eē caritatis.Media propositio multipliciter probatur. Primo sic.dicit anselmus cantuariē.Caritas est desiderū in expectatione:gaudiū in peruentione: ergo cum desiderium sit in expectatione.omnis autem expectatio cessabit et omne desiderū cessabit: ergo desiderium euacuabitur. Item.si desiderū manet non remanebit desiderū rei hñde:sz iā habite. vt plꝰ habeat vel vt ꝓtinue habeat.sic pari rōne expectatio erit

Solutio.

Iterū af.

ꝓbat mior

Secundo.

in patria vt plus habeat:ꝛ vt cōtinue habeatur:ergo qua ratione manebit desiderū ꝛ expectatio:sed expectatio nō erit ibi: ꝑ nec desiderū. Item ōne quod erit ex parte substantialiter euacuabitur:sed desiderū est substantialiter ex parte:ꝑ desiderū euacuabitur.prima propō patet cū dicatur in pte labor: in toto quies Media ꝓpositio probatur sic: desiderū est aut re q̄ non habetur:aut de re q̄ plene habetur:vtroq; autez modo cū desiderū est substantia ex parte. Item super illud apostoli cū venerit quod perfectū est euacuabitur quod ex parte est: dicit glosa.euacuabitur non id quod verū est:id quodverum est appellat id quod assimilat nos deo: sed desiderū non assimilat nos deo: in deo enim nō cadit desiderū:quia in eo nō cadit motus:ꝑ desiderū non est id quod verū est:sic desiderū euacuabit. Item motus et quies sunt contraria vel vt contrario mō opponūtur sicut dicit aristo. si ī patria erit quies plena qz plenū subiectū mētis ꝛ eternitatꝫ ergo in patria nō erit motus: sed desiderū est motꝰ: ergo nullū desiderū erit in patria.si ergo omne desiderū euacuabitur: et caritas est desiderū : ꝑ caritas euacuabit.Sed cōtra.caritas nūq̄ excidet. Item ꝙ desiderium maneat ī patria probat quia dicit petrus in prima canonica de christo in quē prospicere desiderāt angeli:ꝑ in angelis est desiderū:ꝑ ī patria. Item super illud exodi.Nō videbit me homo ꝛ viuet .dicit beatus gregorius: ꝙ angeli vidēt deū : q̄uis desiderent prospicere in ipsum ꝛ improbat errorē quorūdā dicētiū ꝙ angeli desiderāt videre deū:ꝛ non vident.ꝓ hoc ꝙ dicit dñs in euāgelio . Angeli semp vident faciem pris mei qui est in celis : ꝛ illa visio nobis ꝓmittit in iohanne vbi dicit dñs:et manifestabo ei meipm:ergo secundū ꝙ dicit gregorius:desiderū est in angelis:et mde vt prius. Item dicit gregorius ꝙ in patria erit de ꝙrtoꝝ gre. siderū in satietate: et satietas in desiderio: desiderū vt tollat fastidiū:satietas ne angustia sit ibi. Item eccle siastici.xxiiii.Qui edunt me adhuc esurient:et c.ergo esuries et sitis sūmt boni erit ibi: sed non esuries aut sitis ex defectu: quia in apocalipsi dicitur.Nō esurient neq; sitient amplius:ꝑ esuries et sitis ex desiderio:ergo desiderū erit ibi . Item leccator q̄ cibos diligit delicatos : semper comedere desiderat q̄diu nō fastidit cibus:ꝛ si nūq̄ fastidiret semp comedere desideraret quomā in actu comestionis habet delectationē quaz querit et nō aliter: ꝑ cū dulcedo dei nūq̄ fastidiū generet:fruunt enī nec fastidiūt quo frui magis sitiunt. qui delicate deū diligit: semp deū desiderat delectari ī ipso:ergo nūq̄ desiderū cessabit:quia delectatio nō cessabit:Quod cōcedimꝰ dicētes:ꝙ verū desiderū cū satietate erit in patria.Ad primū dicimꝰ ꝙ auctoritas beati anselmi intelligenda est de desiderio secūdum statū vie quod est sine satietate:illud enim iquātū hmōi in satietate est vt per satietatē comitē impleatur. vnde:satiabor cū apparuerit gloria tua.Ad secundū dicimus ꝙ nō erit desiderū vt plus habeatur vel vt cōtinue:sed erit fixum in delectatione ipsa sicut dictum est de desiderio leccatoris . Ad tertium dicimus ꝙ desiderium summi boni non est ex parte essentialiter:quantum ad naturam hominis:immo perfectio est eius:stabilit enī mentē hominis in fine suo:ꝛ in suo delectabili confirmat : est tamen desiderium nostrum respectu dei imperfectū:quantumcūq; enim diligimus deum: in infinitum magis diligit se deus: secūdum quid:ergo est desiderium caritatis ex parte

Tertio.

Minor ꝓbatur.

Ad idem.

Ad idem.

In oppm Secundo.

Tertio.

Gregorius

Quinto.

Sexto.

Solutio.

Ad primū

Ad scōm.

Ad tertiū.

quia respectu dei: sed simpliciter est nō ex parte: fides vero et spes sunt ex parte: ⁊ secundū naturā hominis
Ad ārtum et respectu dei. Ad quartū dicimus q̄ desiderū caritatis ē id quod verum est: assimilat autē nos deo: nō ratione motꝰ: sed ratione affectus sui: scz delectatiōis delectat enim in deo sicut ⁊ deus delectatur ī seipso.
Ad vltimū Ad vltimū dicimus q̄ quies dicit duplicit: vno modo dicit quies priuatio motus: et secundū hoc contrariū vel quasi cōtrarium est motui: necꝫ sic erit quies in futuro. Alio modo dicitur quies status in fine ppio nichil ārēdo extra: ⁊ secūdū hoc nō est quies motui delectationis contraria: immo manet simul quies in ppio delectabili: ⁊ motꝰ delectationis in eodē vt quiescat delectando: ⁊ delectet quiescendo. siue prophecie euacuabuntur: siue lingue cessabunt: siue scientia destruetur caritas nūq̄ excidet: patet ergo q̄ scientia destruetur. si ergo cōcedat. Cōtra. aut intelligit apostolus de scientia q̄ est cognitio humana ⁊ rez: aut de illa q̄ est cognitio diuina ⁊: si primo modo ītelligit: ḡ de dono sciētie: dono enī sciētie cognoscimꝰ res hūanas: sed ptra: donū sciētie est in christo: sicut dicit ysaias. et in angelis sicut dicit ambrosius vt legit ī tertio sentēcia ⁊: ḡ pari rōne idem donū erit in futuro in aliabꝰ sanctis. Forte dicet q̄ sciētia nō euacuabitur scdz substantiam: sed secundū vsum ⁊ modū: sicut dicit augu. sup eundē locum. Sed contra. glo. augu. sup eundē locū dicit: scientia destruet quia est p speculū: sed propter aliud nō destruet fides scdm substantiā nisi quia est per speculū: oīne enī quod est per speculū est substantialiter ex parte: ḡ pari ratione ⁊ sciētia destruetur scdm substantiā. Ītē probatur q̄ non euacuetur secundū vsum: vsus enī eius est cognoscere res humanas ⁊ imperare de faciendis que fiant et de nō faciendis: q̄ nō fiant: secundū hūc vsum habebit donū scientie in patria. Cognoscunt enī sancti res humanas vt ꝑmia ⁊ merita aliox ⁊ diligunt vnū magis alio ad impertū sancti doni: ḡ donū sciētie scdm q̄ de rebus humanis est nō secūdū substantiā nec scdm vsum destruetur. Forte dicet q̄ apostolꝰ sumit ibi scientiā secundū q̄ est cognitio rez diuinax ⁊ cōprehendit intellectū ⁊ sapiētia. Sed si hoc ergo ītellectus ⁊ sapiētia destruētur substantialit cū sint per speculū secūdum q̄ dicit glo. augustini: hoc autez est falsum: quia donū intellectus/⁊ donū sapientie: fuerūt in christo ⁊ sunt: ⁊ etiā in sanctis angelis: ḡ ⁊ illa erūt in aiabus sanctis. Forte dicet q̄ intellectꝰ non est ppie in deo: sed tantū de diuinis creaturis: ⁊ propter hoc nō oportet q̄ sit cognitio per speculū. Sed opponit de sapiētia: certum est enī q̄ ipa est cognitio dei ⁊ de deo propie: ḡ cū in via nō cognoscatur deus immediate: quia nō videbit homo cum ⁊ viuet: relinquit q̄ sapiētia secundū essentiā suam est visio per speculū: ḡ donum sapientie est substantialiter impfectū: ergo substantialiter euacuabit. Solutio: dicimus q̄ apl̄us sumit sciētiam large scdm q̄ cōprehēdit cognitionē humanax rerum: q̄ est donū sciētie: ⁊ cognitionē rerum diuinax: q̄ est donū intellectus propie: ⁊ donū sapiētie impropie: sicut tā dicimꝰ. Ad primū dicimꝰ q̄ scientia destruetur non scdm substantiā: sed secundum modū ⁊ vsus quoscdā: nō oēs: quia ḡ dicit apl̄us q̄ destruetur: intelligimꝰ quātum ad modū ⁊ vsus. Ad secundū dicimus q̄ duplex est speculū: ppinquū scz et remotum: propinquū speculum dicimus quādo per rem alicuius speciei cognoscitur res eiusdez speciei: sicut anima seipsam cognoscens: seipsa per intellectū assimilantē cognoscit animas cognoscit ⁊ angelos et omnes incorporeas substantias: sicut dicit augustinꝰ Augustinꝰ
Similiter vidēs aia pfectiones suas presentes per intellectū assimilātē cognoscit easdē in angelis p hmōi speculū cognoscit res humanas: sciētia ⁊ intellectus res diuinas: ⁊ ppter hoc quia cessabit talis modꝰ videndi in futuro dicimus q̄ quantum ad modum destruetur tam scientia q̄ intellectꝰ: in futuro enim videbimus deum sicut et cognoscimus angelos in suis propriis specieb⁹: nullo obstāte sicut angeli ante peccatum cognoscebāt creaturas in speculo eternitatis: Nota.
et in ppriis specieb⁹ sicut ⁊ video aliquod corpus mediāte suo proprio colore. remotū speculum est quādo aliqd videtur per aliud quod neqꝫ eiusdez speciei neqꝫ eiusdē generis est cum ipso: sicut videmꝰ deum per speculum creature: sic est fides per speculum. visio autē per tale speculum substantialiter est ex parte et non visio per speculum ppinquum: et ita patet q̄ secus est de fide: ⁊ secus est de scientia vel intellectu.
Ad rōnem Ad istud quod obicitur q̄ non euacuabitur sciētia secundum vsus dicimus q̄ reuera quidā vsus doni sciētie remanebit: sed tamen quidam vsus siue quedam opera destruentur secundū/scilicet q̄ se habēt ad prauam ⁊ peruersam nationē: in patria enim non est prava natio aut diuersa. Ad illud quod obicit de intellectu dono: dicimꝰ q̄ reuera intellectꝰ nō est de deo propie: sed de diuinis q̄ sicut dictū est habēt cognosci p speculū primum: vnde ⁊ ipse intellectus euacuabit scdm modū: quia tūc nō erit per hmōi speculum: sed non destruetur scdm vsum. omnis enī alius vsus manebit ibi vt ītelligimꝰ distinctionē et ordinē angelox Ad aliud.
et hmōi. Ad vltimū dicimus q̄ sapiētia ppie loquēdo nō est cognitio dei: sed pceptio quedā gustus spūalis per modū experiētie: deus enim ipse facit et in palato aīe dulcedinē quā sapozat sapiētia: sicut ipm mel in gustu materiali est: ḡ sapientia pceptio siue sapozatio quedā dulcedinis dei immediata: vnde nec scdm modum videt q̄ vsus euacuabitur sicut caritas: sed solum cum hic sit imperfecta crescēdo perficietur in futuro. Ad vltimū

De virtutibus cardinalibus.

Tertium capitulū huius tractatus.

Circa vltimū queritur de virtutibus cardinalibꝰ dicit augu. ⁊ beda sequens ipm q̄ quattuor virtutes cardinales manebūt in patria: sed alios habebunt vsus q̄ in via. dicit enī q̄ prudentie vsus erit nullum bonū opponere deo vel equare. tēperantie vero vsus erit nullo motu noxio delectari: fortitudis deo firmiter adherere. iusticie vero esse subditū deo regēti. De prudentia iam dictū est in questione de scientia dono: scdm enī essentiā sunt idē. Dicimus enī q̄ eius vsus propius in futuro erit discernere siue iudicare per modū iperij deū esse oībus preponendū ⁊ dignores creaturas minus dignis. De tēperantia vero ponitur hic: qm̄ nullo modo noxio delectari est pura negatio: ergo non est vsus alicuius virtutis. Forte dicet q̄ nullo modo nullo motu delectari est detestari oēm motum illicitū carnis. ⁊ hic erit vsus temperantie in futuro. Cōtra. detestari motꝰ illicitos est motꝰ vis irascibilis: ḡ nec ē nec erit motꝰ tēperātie cū tēperātia sit in cōcupiscibili. Ītē. cōstat q̄ sci volūt eē mūdi oī mūditia: ḡ velle oēm motū īmūditie abesse erit Augustinꝰ Beda. Propius vsus prudētie. Arguitur de tēperā-tia. Euasio. ℥ hoc ar. Secundo.

alicuius virtutis in eis.non nisi tēperātie: ergo velle oēm motū illicitū carnis vel īmundū abesse erit vsus temperantie.nō ergo detestari ⁊c. Si hoc concedat.

In oppo^m Contra.temperātia erit in futuro: ergo pari ratione fides erit in futuro:q; velle abesse motū infidelitatis erit in futuro. ⁊ ita qua ratione tēperātia erit in futu

Solutio. ro et fides. Solutio. Dicimus q; beda assignat stat^9 cardinalium virtutuz in futuro et nonvsus principales.principalis enī vsus tēperātie erit in futuro velle abȷcere oēm motū illicitū carnis secundarius vero detestari oēm motū illicitū carnis:secūdū q; detestari

Ad primū estvelle fugere. Ad primū ergo iam patet solutio:q; beda loquitur de virtutibus scōm suos status et non

Ad scōm. secundū suos principales vsus. Ad scōm dicim^9 q; detestari aliquid tripliciter sumitur.qñq; ꝺ; detestari p modū iudicij.qñq;.s. iudicamus aliquid esse detestabile.⁊ scōm hoc detestari ratōnis est. Item.qñq; per modū vindicte insurgere.s.contra aliqꝺ tanq; detestabile.⁊ scōm hoc est in trascibili:⁊ est tres per zelū. Tertio modo fugere:q; nociuū et quasi contrariū ꝓpto

Ad vltimū fini: secūdū hoc detestari oēm motū illicitū carnis est in vi concupiscibili:⁊ est tēperantie virtutis. Ad vltimū dicim^9 q; secus est de fide. fidei enī ⁊ oīm virtutū quarum motus sunt in precepto sūt vsus principales in affirmatione. vnde velle abesse motū infidelitatis non est principalis vsus fidei:sed temperantie et oīm virtutum quarū sunt motus in ꝓhibitione sunt vsus principales in priuatione.⁊ propter hoc velle abȷcere omnem motū carnis illicitū est vsus temperantie

af de fortitudine. principalis. Item.de fortitudine obicit. dicit beda q; fortitudinis erit deo firmiter adherere. Sed videtur

Secundo. q; hoc erit caritatis:caritate enī inherem^9 deo firmiter.vnde et ipi attribuitur resistere tentationib^9. Itē

Tertio. fortus vt mors dilectio: ergo firmiter inherere deo ē caritat[:non ergo fortitudinis. Itē. fortitudo erit in patria:ꝯ cū patiētia sit spēs fortitudinis patiētia erit in patria.hoc etiā patet per hoc q; in deo est patiētia.

In oppositū Sed contra.dicit augustin^9 q; ideo dictū est. Patiē-

ꝙ augusti. tia pauperū non peribit in finē:q; premiū patientie si ue fructus nō peribit: ergo nō manebit nisi q;tum ad

Secundo. fructus:ergo non manebit in essentia sua. Preterea nō erit op^9 patientia:q; ibi non erit voluntas patiendi vel sustinendi nec potuit sustinere: ad quid igitur

Eua sio. patiētia. Forte dicet q; ad decorem aīe:ergo pari ratione et habitus fidei:cū sit decor anime manebit in

Solutio. patria. Solutio. Ad primū dicim^9 q; caritas quādo

Augustin^9 q; dicitur fortis a fortitudine virtute:sicut dicit aug. q; iusticia est prudens et prudentia iusta.propter connexionē eī virtutum qñq; denominatur vna virt^9 ab alterius virtutis proprietate. Item. qñq; ꝺ; caritas fortis.i.firma:et secūdū hoc firmitas est dispositio caritat[:⁊ sc̄ꝺ; hoc q; caritas ē maior ⁊ firmior:illa tñ firmitas auget ⁊ roborat ꝓ fortitudinē cui^9 essentialiē ē

per hoc ad ipa firmitas.⁊ ita ꝓz q; et si inherere deo firmiter sit primū. caritatis:tamen non essentialiter sicut fortitudinis dicitur propter hoc esse principalis vsus fortitudinis.

Ad secūdū Ad secundū dicimus q; patientia erit in futuro: licet nō habeat actum aliquē :erit tamē parata operari: si

Ad tertiū. opus esset:erit etiā ad aīe decorē. Ad hoc autē quod obicit de fide dicimus q; nō est simile: fides enī nō est tanta pulcritudo anime:quāta exigit in aīa:fides enī habet aliqd veritatis ⁊ aliqd vanitatis:veritatis quidem inquantū est cognitio : vanitatis autē inquantū est speculum creature: vanitas enī vanitatū ⁊ omnia vanitas et ꝓpter illā vanitatē oportet q; euacuet secundū substātiā ⁊ succedat ei aperta cognitio que est simpliciter aīe pulcritudo michil habēs nisi veritatis et propter hoc significatū dicit augustinus in pfecto Augustin^9

nō istud quodverū ē destruetur:dictū est q; patientia erit in patria:licet non habeat actū aliquē quia nō est opus pati aut sustinere.Sed cōtra.patiētia erit ī pa- Iterum af

tria:ꝯ habitus patiendi erit ibi: sed nō patiēdi in illo statu:sed patiendi si status esset: ꝯ pari ratione cū voluntas expectandi bonū: si esset status expectationis maneat in patria ⁊ spes deberet ibi remanere. Forte

Euasio. dicet q; ideo nō erit spes ī patria : q; nō assimilat nos deo:sed patientia nos assimilat deo: et ꝓpter hoc nō

ꝺ hoc af. destruet. Contra.timor reuerentie non assimilat nos deo quia in deo non est reuerētia huiusmodi: de^9 enī nō resilit ab alia altitudine cū ipse sūme sit altus: ꝯ si ꝓpter hoc euacuetur spes: quia nō assimilat nos deo eadē ratione timor reuerētie cū nō assimilet nos deo.

Solutio. Solutio notandū q; quedam virtutes assimilant nos deo:sicut caritas/iusticia:et hmōi:quedam vero ordinant nos ad deū:sicut timor/spes:⁊ hmōi. Item ordinantiū nos ad deū: quedā sunt ex plenitudine bonitatis:sicut mia:aut cognitionis sicut prudentia: quedā vero ex penuria vel imperfectione bonitatis:vt spes aut ex penuria siue impfectione: sicut fides: dicim^9 ꝯ

Rō gñalis q; virtutes manebunt pro regula generali q; omis virt^9 q̄ assimilat nos deo manebit in patria. Itē omnis virtus ordinās nos ad deū ex plenitudine bonitatis aut cognitionis ꝓcedēs

Ad primū destruet. Ad primū dicimus q; non est simile de spe ⁊ patientia:quia spes ꝓuenit ex imperfectione bonitatis:patiētia vero ex plenitudine bonitatis. Ad secun

Ad scōm. dum dicimus q; timor reuerentie manebit in patria : non ideo quia assimilet nos deo: sed qz ordinat aīam in loco suo sub deo:scz et supra creaturas corporales hic enī est locus debitus anime ad quē cum puenerit plenitudinē habet bonitat[sue vel beatitudinis.⁊ sic patet q; timor reuerentie nō destruetur licet spes destruatur.

De iusticia.

Aliud capitulum.

Consequenter dicendū est de iusticia. et dicit augustin^9 q; iusticia est subuenire miseris:ex quo videtur q; iusticia destruatur. subuenire enim miseris ex indigentia procedit. ergo iusticia quantum ad hunc actum siue misericordia que est species iusticie procedit ex indigentia euacuabitur per regulam secundam. Item.impossibile est aliquē misereri.ꝯ nullus poterit misereri. ergo nullus habebit potentiā miserandi. oīs enim virtus supra potentiā habet fūdari.et inde vt prius. Item.augustinus dicit: ⁊ beda sequens ipsum.q; iusticie erit ī futuro subdere se deo Sed contra.certum est q; hoc est humilitatis:nō ergo iusticie.simili modo prorsus potest obici de prudentia.quia dicit augustinus q; prudentia ē precaue re insidias. Sed cōtra.est in deo.vñ:estote misericor des sicut et pater vester misericors est. ergo et ī angelis:et in animabus sanctis.ergo misericordia non destruetur.Solutio.dicimus q; tam misericordia q̄ prudentia manebunt in patria :abilitas enim miserēdi:si opus fuerit procedit ex plenitudine bonitatis. hūilitas aūt precauendi insidias si opus fuerit:procedit ex plenitudine cognitionis. Ad pmū dicimus q; subuenire miseris ꝓcedit ex īdigētia exptē recipiēt[

Af primo.

Secundo.

Tertio per augustinū.

ꝺ aliud af.

Augustin^9

ꝺ aliud af.

Solutio.

Ad primū

ſed ex plenitudine ex parte dantis. ſimiliter dicim⁹ q̄ precauere inſidias ex parte precauentis prouenit ex
Ad ſcām. plenitudine cognitionis. Ad ſcām dicim⁹ q̄ ſancti habent potentias ad miſerandū: et ſimiliter habitus. q̄ autē non poterūt miſereri nō erit ex defectu potentie eox: ſed ex defectu recipientiū miſericordie effectum
Ad vltimū Ad vltimū dicunt magiſtri q̄ ſubdere ſe deo regenti eſt humilitaſ ibi ſiſtendo. obedientie vero habendo reſpectū ad p̄ceptū: q̄ preceptū eſt. iuſticie vero reddendo deo quod ſuū eſt. Nos aūt dicimus q̄ humilitas eſt ꝓpria et iuſticie. ſimiliter q̄ñ humilitas eſt ſpecies iuſticie. patet igr̄ ex dictis q̄ iuſticia plenius erit in patria q̄ cetere virtutes: q̄ñ erit iſti ſecundū pul-
Auguſtin⁹ chritudinē actuū ſuox: q̄ ſicut dicit aug. Amabimus laudabimus. Amor caritaſ eſt qui eſt quedā iuſticia reddens deo quod ꝓpriū eſt eius: vt ſupra oīa diligatur. laus vero eſt latrie que eſt iuſticie ſpēs. nā latria eſt profeſſio maieſtatis diuine quā ꝓfiteť dicens: laudamus te: benedicimus te. Inde eſt q̄ iuſticia dr̄ in libro ſapi. ꝓpetua ⁊ mortalis quod nō de alijs virtutiNotandū. bus. Ad vltimū ſciendū q̄ in chriſto fūt quattuor cardinales virtutes et fuerūt invia. prudentia quidē per modū viatoris. cauit eni diaboli inſidias: fortitudo ſimiliter. ſuſtinuit eni multas triſticias. iuſticia ſimiliť q̄ reddidit vnicuiq̄ quod ſuum erat. Sed tēperātia dicunt magiſtri q̄ eam nō habuit niſi ad modum conprehēſoris. impoſſibile eni erat q̄ in eo ſurgerent motus illiciti. vnde nullos motⁿ illicitos cohibuit. Nos vero dicimus q̄ q̄tum ad motⁿ interiores nō habuit temperantiā per modū viatoris. habuit tamen eam q̄tum ad tentationes exteriores. tentatus eni eſt de gula: quam tentationem repulit per tēperantiam ad modum viatoris.

De comparatione virtutis ad vicium.

Tractatus decimuſeptimus.

Poſtq̄ dictum eſt de virtutibus et vicijs: dicendum eſt de comparatione virtutis ad vicium.
Prima q̄o Et primo queritur vtrū oīs virtus ſit magis bona q̄ aliquod malū ſit malū. ⁊ vtrū oīs virtus ſit magſ intenſa q̄ quelibz malitia. Secūdo queriť de hereticſ q̄ ad ſubeundum penā pro fide falſa magis ſunt prontq̄ fideles pro fide vera. Tertio queritur de cōtrarietate virtutis ⁊ vicij. Quarto vtrū debeat admitti cōparatio boni ⁊ mali. Q̄ oīs virtus ſit magis bona q̄ aliquod malū ſit malum: ⁊ magis intenſa q̄ aliqua
Aſ primo. malitia. ꝓbatur: q̄ ſuper illū locū pſalmi. Bonū mihi lex oris tui ſuper milia auri ⁊ argenti: Dicit btūs augu. magis diligit caritas legē dei q̄ cupiditas milia auri ⁊ argenti. hoc aūt intelligit de interiori motu caritatis: q̄ nō poſſet intelligi de exterioribus operibus dilectionis. videmus eni q̄ aliquis malus feruēt̄ius opať mala opa q̄ aliqs etiā ꝓfectⁿ operet bona. q̄ videmⁿ aliquos malos die et nocte quaſi furibundos currere ad mala opera: relinquitur ergo q̄ intelligitur de interiori motu caritaſ: ergo motⁿ interior caritaſ et imediatⁿ eſt magſ intenſus q̄ motⁿ cupiditatis: ꝯ caritas eſt magſ intenſa q̄ cupiditas. ⁊ oīes virtutes ſūt eque intēſe: ꝯ oīs virtⁿ eſt magis intenſa q̄ aliqua cupiditas. eadē ratione q̄ aliq̄ vicū. Item
Secundo. ꝓbatio minoris ꝓ virtutē meremur eternā btitudinē. ꝓ quodlz vicū mortale penā gehēne. ſed btitudo eſt magis bona q̄ pena gehenne ſit mala: q̄ oſtenditur per hoc: q̄ btitudo increata q̄ deⁿ eſt ſine dubio in ifinitū eſt magis bona q̄ pena gehēne ſit mala. De btitudine etiā creata probať hoc: q̄ maior eſt delectatio ex cōiunctione
De alia ꝓbatur. dei q̄ ſit triſticia infernalis ex cōiunctione ad aliquod tormentū: q̄ deus in infinitū magis bonus eſt. et ita in infinitū magis delectabilis q̄ aliquod tormentum inferni ſit malū vel contriſtabile: q̄ nichil eſt ſumme malū. relinquitur ergo q̄ beatitudo increata ſit magis bona q̄ aliqua pena inferni ſit mala: ergo premiū
Tertio. q̄ debetur virtuti eſt magis bonū q̄ aliqua pena debita vicio: ergo ꝓ locuz ab effectu vel a cauſa finali q̄ oīs virtus eſt magſ bona q̄ aliq̄ vicū ſit malū. Iteꝝ per adiūctū pōt ꝓbari q̄ dicit btūs grego. Abſit q̄ tanta delectatio ſit in vicijs q̄ta eſt in virtutibus. ſed ſecundū q̄titatē delectationis attēdit bonitas in virQuarto. tute: ⁊ malitia in vicio. ⁊ ſic itez vt priⁿ. Iteꝝ dicit btūs aug. q̄ malū ideo eſt malū: q̄ nocet. ſi eī nō nocet nō eſt malū. nocet aūt q̄ diminuit bonū naturale. ꝓbatum eſt aūt ſuperius in queſtione de corruptione naturaliū q̄ peccatū nō aufert de bono naturali niſi modicum vel minimū quid. q̄ etiā ad illud q̄d remanet non ſe habet in proportione: ꝯ etiā bonū naturale eſt magis bonū q̄ aliquod malū vel peccatū noceat: ꝯ q̄ aliquod malū ſit malū. ſed oīs virtus eſt magis bona q̄ aliquod bonū naturale: ꝯ oīs virtⁿ icōparabiliť eſt
In oppm magis bona q̄ aliquod malū ſit malum. Sed cōtra. Dicit apoſtolus ad roma. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatem: ita exhibete mēbra veſtra ſeruire iuſticie in ſanctificationem. Sit ergo q̄ aliquis faciat preciſe idiquod dicit apls. Iſte facit p̄ciſe quod dicit apls: ſed apoſtolus p̄cipit opus virtutis: quia opus meritorium. ⁊ iſte tantum ſeruit iuſticie p̄ciſe quātū prius ſeruiebat vicio. ſed quantū ſeruit aliquis iuſticie: tantū eſt bonus/et quantū ſeruit vicio tantū eſt malus. ꝯ tantum preciſe eſt iſte bonus: quātū fuit malus. ergo aliqua virtus eſt tantū
Secundo. bona: quātum aliquod malū eſt malum. Iteꝝ. per effectum cognoſcitur quantū intenſa ſit quecūq̄ propietas: ſed maiores effectus et plures feruentiores habēt malicias iſtⁿ in iſto / q̄ virtus etiā in iſto perfecto. hoc eni apertevidemⁿ exterius. ergo malitia iſtⁿ
Euaſio. eſt magis intenſa q̄ caritas illius. Forte dicet q̄ hoc non ſequitur propter fomitem ꝓpter quem hō promptus eſt ad malum magis q̄ homo bonus ad bonum
ꝯ hoc aſ. Sed contra: caritas eſt magis intenſa q̄ fomes ⁊ magis potēs. ꝯ fomes non debet eſſe cā ꝓpter quā mala opera feruentius ſurgant ex vicio: q̄ bona opera ex
Solutio. caritate. Solutio. dicimus q̄ reuera oīs virtus ē magis bona q̄ aliquod malū ſit malum. Sz tria ſūt propter que malicia maiorem habet et feruentiorē effectum q̄ virtus. Primū eſt corruptio nature humane
Primū. ſiue fomes. ſicut dicitur in libro ſapientie. corpus qđ
Secundū. corrumpitur aggrauat animā: ⁊ cetera. Secundū eſt facilitas peccandi. quia facile eſt diuerti a ſigno: ⁊ difficile eſt. inuentre medium: quia virtus ⁊ ars circa difficilia cōſiſtunt. Tertiū eſt quoniā peccator illud qđ
Tertium. ſumme diligit videt. amatores eni mundi: videt deos ſuos. ſ. ea que ſūme diligūt: ſed bōi non videt deū ſuum ſicut dicit beatus io. deum vnq̄ nemo vidit. hee tres ſunt cauſe propter quas malitia feruentⁿ mouetur: licet ſit multominus q̄ virtus. quod ergo dicit apoſtolus. ſicut exhibuiſtis: et cetera. intelligitur collatio in genere. ſ. ſicut primo p̄ponebatis amorē ipa per hoc adlium amori iuſticie. ita mō amorem iuſticie ſiue dei rationem.

preponatis amori mundi ⁊ delectationē tusticie q̄ est in deo delectationi mūdi. et ita patet q̄ argumētū nō valet. Malitia maiores ⁊ feruētiores elicit act⁹ ex se q̄ virtus: ergo est magis intensa q̄ virtus: sicut patet in mare ⁊ femina. q̄ quilibet mas calidior est qualicūq̄ femina q̄tumcunq̄ calida. ⁊ tñ femina citi⁹ maturat ⁊ peruenit annos nubiles a paruo calore q̄ mas a magno calore. q̄ id potest paru⁹ calor in mollius subiectū q̄ magn⁹ in durū subiectū. Sz videt q̄ istud exēplū nullū sit: q̄ calor mar⁊ nō excedit i infinitū calorē mulieris: quod si esset citi⁹ matur⁹ esset mas q̄ femina: sed ex hac parte caritas excedit in infinitū malitiā quare magis efficax debet esse in suo effectu. Itē. contra hoc quod dicit q̄ facilitas peccādi operat ad hoc q̄ malitia sit efficatior in suo effectu q̄ virtus: q̄ in libro sap̄. dr in persona malor. Alias difficiles ambulauimus. ⁊ in hiere. At inique agerent laborauerūt. sz in euāgelio dicit. Jugū meū suaue. ⁊ ita leue est bene operari: ⁊ difficile et laboriosū male operari: g̃ nulla est secunda causa quā ipe assignat. Item. quod ipe dicit q̄ malitia multa habet auxilia. s. fomitē/diabolū qui instigat ⁊ mundū qui vndiq̄ inuitat. Eodē modo virtus habet multa auxilia ⁊ plura. Sicut enī malus hom̄ habet demones instigantes: ita bonus sctōs angelos custodes habet. et sicut ille habet mundū qui inuitat ad malū: ita iste habet oēs creaturas q̄ vndiq̄ clamant. deus nos fecit, ppter te: sicut dicit btūs aug. et sicut habet fomitē: ita ille caritatē ⁊ oēs virtutes. et ille non habet oīa vicia. ⁊ ppter hoc iste habet deū adiutorē ⁊ cooperatorē: ergo cū iste habeat plura auxilia ⁊ magis sit intensa virtus magis debet esse efficax in suo effectu q̄ vicū. Solutio. Dicim⁹ q̄ exēplū de mare et de femina simile est: sed nō vsq̄quaq̄. Ad secūdū obiectū dicim⁹ q̄ maior difficultas est in male agendo. i. maior labor propter penā annexā pctō: sed tamen est maior facilitas propter infinitatē pcti: q̄ in infinitis cōsistit. virt⁹ vero solūmodo in medio: ⁊ q̄tū ad hoc est maior difficultas in virtute. Ad vltimū obiectū dicimus q̄ hoc q̄ mali vident illud quod sūme diligūt cū duabus precedētib⁹ causis sufficiūt ad hoc q̄ malicia feruētius moueat: quia nec angeli nec de⁹ vident modo ab hominibus et ideo nō ita mouēt/ et preter hoc etiā vicū est nobis quasi naturaliter molitum propter fomitē: vnde dicit beatus augustin⁹ i libro cōfessionum/ magis valebat in me malū ītolitum/ q̄ bonum insolitum.

Exemplū.

Ꝛ istō exemplū aī.

Ꝛ aliud aī.

scdo Ꝛ aliō

Augustin⁹

Solutio.

Ad scōm.

Ad vltimū

Augustin⁹

De hereticis.

Obicitur de hereticis: quia pfectus hereticus paratus est ad oīa pati pro fide falsa: impfectus autem christian⁹ non est ita paratus: sicut patet in beato petro: g̃ maior est infidelitas huius heretici: q̄ fides huius christiani: g̃ aliquod malū est magis malum q̄ aliquod bonum sit bonū: nec potest hic adhiberi predicta solutio. quia hereticus non videt id quod sūme diligit: sicut nec christianus impfectus. Forte dicet q̄ hoc est propter cōfirmationē: sed hoc videt esse falsū: albedo minus intensa quandoq̄ est magis cōfirmata non tamen propter cōfirmationē est magis efficax in suo effectu. Solutio ad hoc dicendū est q̄ fidelis imperfectus: quia nescit vtrū sit dignus amore vel odio timet penas incurrere eternas: ⁊ ideo nō ita paratus ad patiendū licet maior sit in eo bonitas: q̄ iniquitas in heretico: hoc g̃ contingit nō propter remissionē bonitatis: sed propter adiunctum scz timorem.

Deinde aī aliūsmodi ad p̄ncipale

Euasio.

Ꝛ hanc aī.

Solutio.

De contrarietate boni et mali.

Secunda questio huius capituli.

Queritur de cōtrarietate boni ⁊ mali: dicit beat⁹ augustinus q̄ malum ideo est malū: quia nocet ergo malū tantum quantum nocet. Similiter virtus tantum est bona q̄tum prodest. sed quantuz prodest virtus tantū nocet malū: q̄ vicū destruit q̄cq̄d edificat ipa virtus: ⁊ econuerso. ergo q̄tū virtus est bona tantū vicū est malū. Item. regula est aristo. q̄tū vnū oppositor est eligendū tantū reliquū est fugiendum sed q̄tū bonū est eligendū simplr tantū est bonū simpliciter. sicr q̄tū vicū est fugiendū tantū est malum: g̃ q̄tū virt⁹ est bona tantū est vicū malū. Itē. virt⁹ ⁊ vicū sūt cōtraria: g̃ inter ea par pugna: g̃ q̄tū potvnū et reliquū: g̃ sūt eque fortia: g̃ eq̄ intensa. Itē dr aplūs Fidelis est deus q̄ nō permittit vos tentari sup illud q̄ potestis. ⁊ intelligit hoc de facili: g̃ fideles nō resistere possūt de facili tētationib⁹: g̃ virt⁹ nō de facili pōt resistere malo: g̃ nō est in īfinitū fortior q̄ malū: g̃ nec in infinitū intēsior q̄ malū. si enī esset in īfinitū fortior de facili posset resistere. Itē. sint duo i pari caritate ⁊ vnus eorū cadat per mortale. Inde sic. Quantū iste meretur tantū iste demeretur: quia tanta corona debebatur ei ⁊ tantū meretur. sed q̄tum iste meret tm̄ est bonus. ⁊ q̄tum iste demeretur tantum est malus. Solutio. dicendū q̄ hec est falsa. Quantum prodest virtus tantuz nocet vicium: quia id quod dat virtus scilicet beatitudo est magis bonum q̄ pena eterna sit mala. est enim magʃ bona q̄ subtractio beatitudinis sed si aliquis esset summe malus: sicut deus est summe bonus: tunc aliquid esset tantum malum quantum beatitudo est bona. s. eterna tristicia q̄ eēt exconiunctione ad summe malū. sed quia nichil est summe malū: vt probatū est. ideo patet q̄ nichil est tantum malū quantū beatitudo est bona. vnde patet q̄ beatitudini siue delectationi que est in deo: nichil ē cōtrariū. sicut dicit aristo. q̄ delectatiōi que est ex eo q̄ aliquis considerat: q̄ diameter est assimeter coste nichil est contrarium: q̄ diametrū esse assimetrū coste: non habet contrariū. vnde patet q̄ licet vicū auferat beatitudinē: illa tm̄ ablatio non est contraria beatitudini: sicut delectationi que est in dulci: non est contraria iusticia que est ex absentia dulcis: sed illa que ē ex cōiunctione ad amarum. vnde patet q̄ magis ꝓdest in infinitum virtus: q̄ vicū noceat. Ad secundo obiectum dicimus q̄ illa regula. quantū vnū oppositor ē eligendū ⁊c. intelligenda est in genere. i. si vnū oppositorū est multum eligendū: reliquū est multum fugiendum. Ad tertio obiectū dicimus q̄ hec est falsa. virtus et vicū sunt contraria: cum vicū secundū q̄ vicium nichil sit: et cum non habeat contrarium. vt patet ex dictis: habent tamen se vt contraria: quia mutuo se expellunt circa idē susceptibile. Ad quarto obiectum dicimus q̄ virtus inquantum est in se de facili est potens resistere vicio. tamen habens virtutem non de facili potest resistere propter corruptionē: qm̄ habet thesaurum suū in vasis fictilibus. et ideo multotiens dormit virtus in homine habente virtutem nec est mirum si dormiens expellitur. sicut nanus gigātē dormiētē de facili iterficeret. Ad quīto ob. dicimus. quantū iste meret tm̄ ille demeret. si iste duo dictōes tantū ⁊ quantū ponātur nominaliter vera ē: ⁊

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Exemplū per hoc ad primū.

Ad scōm.

Ad tertiū.

Ad q̄rtum

Exemplū.

Ad quintū

secundū hoc assumptio falsa est.s. hec quantū iste demeretur tātū malus est. quia quolibet peccato mortali demeretur homo quātālibet coronā.si aūtitenea

Aī de superbia. tur aduerbialiter falsa est. Sz obijcitur de superbia primorū parentū que totū humanū genus corrūpit. constat autē q adā penituit de illa superbia.vnde dicitur q ipse fleuit per.c.ānos cū vidit abel filiū suum innocētē mori pro peccato suo. humilitas ergo eius quā habuit in penitētia fuit magis bona q̄ eius superbia fuit prius mala:ergo tam potens ꝛ efficax.immo magis fuit in saluādo:q̄ superbia prius fuerit in perdendo:ergo suffecit ad restituendū adā in primū statum.maxime cū sit in infinitū maior et intēsior:ergo

Solutio. suffecit ad restituendū in statū immortalitatis:q̄ est falsum.Solutio.dicimus q cū potentia sit medicina cōtra morbū et cōtraria cōtrarijs curant.nō tñ oportet medicinā esse cōtrariā morbo secūdū essentiā suā sed etiā secundū circunstātias suas. vt si aliquis infirmetur ex calida causa: nō sufficit ei dare frigidū in ea

Exemplū. dem intensiōe frigidi:sed oportet q sit diuisiuū contra cōpactionē materie ꝛ hui⁹.propter quod fiūt medicine cōpositē:vt sint in oībus modis cōtrarie morbo. vnde cū superbia ade fuit prima qua pri⁹ homo voluit ascēdere vsq̄ ad excelsa dei.nulla hūilitas fuit

Ad rōnem ei ex toto oppositā: nisi illa q̄ ille qui esset pure deus descendere voluisset vsq̄ ad infima hoīs.vnde sola humilitas christi fuit medicina cōtra superbiā ade/et satisfacere potens pro illa.vnde patet q nō valet predicta argumētatio qua inferret:q̄ humilitas penitētie

Mot⁹ aie. ade suffecit restituere eū in statū pristinū.propter hoc etiā patz q̄ eius penitentia suffecit ad restituendum ei oīa ablata quantū ad gratiā:nō quātū ad alia.qz nō potuit omnino satisfacere.facili⁹ est enī destruere q̄ cōstruere.licet enī peccatū ade primo inceperit ab anima.tamē secundū cōuūctionē que est anime ad corpus corrūpit corpus. est enī in homie motus ab aīa

Exemplū. mouēs corpus exteri⁹.sicut qñ aliquis trascit de peccato alteri⁹.talis motus est in aīa ꝛ mouet hoiem ex

Mot⁹ corporis. teriorē visibiliter.Iz ei⁹ principiū sit tantū spūale.Sīr est motus a corpore vsq̄ ad animā per quē ex carnis feditate nascitur in aīa peccatū mortale.

¶Utrū debeat admitti ꝓportio virtut⁹ ꝛ vicij
Ultima questio huius capituli.

Aī q̄ non. Augustin⁹ Queritur vtrū debeat admitti proportio virtut⁹ et vicij.videt q̄ nō.quia malū nichil est.vt dicit beatus augustin⁹.sed nichil ad aliquid nulla est cōparatio/vel ecōuerso: ergo virtutis ad vicium nō est cōparatio:ergo falsū est quod dictū est superius:q̄ omnis virtus est magis bona q̄ aliquod vicium sit malū:ergo nichil est accessus ad sūmā maliciam:ergo non est accessus ad veri nomis impositionē ei⁹ qđ dicitur malū ergo nullū malū est magis vel minus q̄ aliquod ma

Solutio. lum sit malū/vel q̄ aliquod bonū sit bonū:cū ibi non sit intensio nec ꝓparatio.Solutio.secundū q malicia est habitus malus quo homo dicitur malus bene est

Ad primū cōparatio virtutis ad maliciā: sed malū secundum q malū nō est ꝓparabile virtuti:cū malū scōm q est ma

Ad scōm. lum nichil sit.Ad secundo obiectū dicimus q licet nichil sit malū quod sit sūme malū:tñ malicia recipit intensionē et remissionē.possunt enī mensurari qualitates diuersis modis.s. vel secundū accessū ad veri nominis impositionē:si est ibi veri nois impositio. vl si nō est veri nois impositio potest mēsurari secundum actū suū.Et per hoc patet solutio ad vltimo obiectū suū. per hoc ad vltimū.

¶De questionibus moralibus.

POst questiones theologicas accedendū est ad questiones morales quibus instrumur in exteriorib⁹ operibus:et casibus singularib⁹.hoc autez dico pro maiori parte.quia inter questiones sequentes sūt etiā quedā que sunt theologice.Inuidim⁹ autem eas in duo.s.in precepta et sacramēta:siue in q̄stiones de preceptis:et questiones de sacramentis:et primo agemus de preceptis: et prius de distinctione preceptorū. secundo de quolibet per ordinē. Circa distinctiones autē primo de numero ipsorū generaliter.secundo de tribus p̄mis quomodo adaptantur tribus personis.tertio de distinctiōe septē preceptorū que pertinēt ad dilectionē proximi: ꝛ scripta erant in scōa tabula.quarto cur dicit aug.q decalog⁹ est littera occidens.quinto qualiter adaptatur decē p̄cepta:

Primum preceptū. decem plagis ggip.Nota ergo q p̄mū preceptū est: Non habebis deos alienos. non facies tibi sculptile

Prima q̄o vtr sint tñ decē p̄cepta Origen. neq̄ aliquā similitudinē.dicit augustinus hoc eē vnū preceptū.origenes duo.similiter hoc totū.Nō concupisces vxorem ꝓximi tui.nō concupisces rem ꝓximi tui.dicit ori.eē vnum.aug.duo.constat aūt q origen non distinxit illa duo p̄cepta.nō facies tibi aliā similitudinē:nisi penes materiā:sed eodē modo:hic est diuersa materia.Nō concupisces vxorē proximi tui.nō

Ō origen aī cōcupisces domū vel agrū.ergo qua ratione distinxit duo p̄cepta prima:debet distinguere et illa duo.ꝛ ita male distinxit origenes. modo v detur male distinxisse augustinus.qz vltima duo distinxit penes materiā:eadē ratione et duo ꝓma.et ita videtur q vterq̄ male distinxit:et si vterq̄ bene qđ videt.quia vtriusq̄ expositionē approbat ecclesia:ergo vterq̄ vere. g orige.vere.ergo duo p̄cepta sūt. non facies tibi sculptile.non facies tibi similitudinē:et ꝓter hoc sūt no

Eodē mō ō augustinū. Aī q non. uem:qz hoc dicit augustin⁹.g.xi.precepta sunt. Preterea.cum diligere magis sit in precepto:et sit maximū p̄ceptū vt dicit dñs.et hoc est ptermissū. ergo sūt

Secundo. insufficienter p̄cepta dicta. Itē p illa decē p̄cepta de calo.prohibētur tria capitalia vicia.s.luxuria: ibi.nō mechaberis.et auaricia ibi.nō furtū facies. et ira ibi

Tertio. nō occides.sic ei prohibetur ira:vt dicit dñs in euangelio.sed sicut illa tria vicia mortalia sunt: ita et illa alia quattuor.s.superbia/inuidia/gula/accidia. ergo sicut illa tria ꝓhibita sūt:et ita illa quatuor debuerūt ꝓhiberi.ergo plura p̄cepta debuerūt distingui q̄ distincta sūt. Preterea.queritur p̄cise quare precepta

Quarto. Solutio decem sūt. Solutio. vterq̄ bene distinxit. sed augu. melius:quia magis rei substantiā declarauit:hec enī duo.nō concupisces vxorē ꝛc.nō concupisces rem ꝛc. dicit duo esse p̄cepta:quia cōcupiscentie substantialiter distinguūtur secundum ꝓprias materias:sed facere sculptile:et facere imagies.ꝛ.adorare talia sūt eiusdem speciei.quoniā hoc verbum adorare in seipso ꝓpriam habet materiam:sicut hoc verbum diligit.qa diligere aliquē est et velle bonum.vnde diligere deū et diligere ꝓximum sunt eiusdē speciei: eodēmō adorare sculptile ꝛ adorare similitudinē sūt eiusdē speciei quia duo habent eandem materiā:scz maiestatez dei quia adorare sculptile est et ꝓfiteri maiestatem dei. ita de alio:et ita maiestas dei est ꝓpria materia vtro biq̄:et ideo optime distinxit augustinus vnū eē p̄ceptum.origenes autem dixit duo ꝓpter illa quibus

per hoc ad primū.

exhibentur non ꝓpter istud quod exhibet. quia per eū sculptile siue idolū est statua repsentatiua rei q̄ nō est in rerū natura: quā ipsi adorabant. similitudo aūt rei que est in rerū natura: vt statua solis vel lune: duo autē vltima dixit eē vnū quia sunt vnū genere. Ad se

Ad scōm.

cundo obiectum de caritate: dicim⁹ q̄ intelligitur in precepto fidei. cum enī dicitur: non facietis deos alienos. idem est ac si dicatur: me solum adorabitis. adorare autē quidā motus est fidei: scz ꝓfiteri in mente de vero deo vel vno: q̄ ipse est sūmum bonum: et in hoc intelligitur diligere. dicit enim augustinus supra finem ad gal. q̄ caritas est in fide: vel dilectio precipitur in tertio precepto: scz ibi: memento vt diē sabbati sanctifices: quia licet per fidem et spem celebret dies sabbati: magis tamen per caritatem cum in ea magis sit dilectio in deum. Ad sequens obiectum dicimus q̄ superbia excluditur per primum mandatum. per hoc enī q̄ eua credidit se posse fieri sicut deū apostatauit a deo: ꝛ fuit ille motus primus⁹ supbie in ea: ꝛ infidelitas. Cū ergo primus motus superbie sit primus motus infidelitatis patet q̄ vbi precipitur motus fidei excludit supbia. ꝛ cū inuidia sit separatiua a deo sicut superbia ibidē excludit vbi et superbia et ideo non oportet alijs preceptis ꝓhiberi. Accidia aūt aperte excluditur p illud Memēto vt diē sabbati sanctifices. De gula dicūt quidā q̄ ꝓhibet vbi prohibet luxuria ꝓpter vicior cōnexionē. sed cū peccatū actus ꝛ peccatū volūtatis sint magis cōnexa. volūtas enī mala ꝓprie est causa mali act⁹: ꝛ peccatū volūtatis et actus ꝓhibent diuersis preceptis: ḡ gula ꝛ luxuria debuerūt prohiberi diuersis preceptis/que nō ita sūt cōnexa: cū neutrum annexum sit alteri de necessitate. Ꝓterea. dicūt sancti q̄ septē vtilia sūt ad proximū sed cū gula non pertineat ad ꝓximū: nec noceat alicui alij per gulā nō debet ꝓhiberi aliq̄ illor. Ad vltimū obiectū simliter dicūt q̄ sunt decē mandata decalogi propter decē plagas egypti. sed cū plures fuerūt plage egypti: vt dr in psalmo: vbi tres enumerātur q̄ nō enumerātur in exodo. Videtur q̄ si scōm numerum plagar distinguunt p̄cepta q̄ deberēt distingui quatuordeci. Alij dicūt q̄ tria ꝑma data sūt ꝓpt trinitatē alia septē ꝓpt primū: qd ꝓstat ex aīa ꝛ corpe: aīa tres hz vires. corp⁹ cōstituit ex quattuor elemēt[: vñ terq̄ quaterq̄ beat. hec solutio nulla est: qr p̄cepta nō sunt de viribus aīe vel de elementis corporis. vnde scōm ea non debent distingui. Nobis aūt videt q̄ tria prima data sunt ad hoc vt per impletionē illor assimiletur homo deo ꝛ ordinet ad ipm. qd fit per fidē/spem/et caritatē: ꝛ latriā: que precipit illis tribus mādatis Per primū enī preceptū quo precipit latria q̄ ꝓprie exhibetur potentie diuine ordinatur hō ad patrē cui appropriatur potentia. per scdz aūt quo prohibetur mendacium et veritas per cōsequēs precipitur assimilatur homo filio qui est vita/veritas/ꝛ via. per tertiū aūt assimilat hō spūisctō. caritate ei sabbatisat homo in deo: ꝛ spiritussanctus est caritas. per septē alia ordinatur homo ad proximū. ordinatur aūt vel in rebus faciendis vel nō faciendis: facienda cōprehendūtur p illud mandatum Honora patrem et matrē tuam ꝛc. Ponitur enī ibi species pro genere. sicut in aliquibus preceptis sequētib⁹. vnde precipitur ibi quilibet honor qui exhibetur proximo vel in operib⁹ iusticie vel in operibus misericordie. vnde per impletōnē huius mandati sufficienter ordinatur proximo q̄tum ad faciendā: sed q̄tum ad non facienda. i. q̄tum ad nō iniuriandū ordinatur proximo homo si non iniuriatur et dicto vel facto. iniuria dicti prohibetur ibi. Nō dices falsum testimoniū ꝛc. factis aūt iniuriatur tripliciter Primo in propriā personā que prohibetur ibi. Non occides. Ibi enī prohibetur omis percussio: ꝛ omis manus violenta iniectio. Secūdo modo iniuriat fctō proximo suo homo per cupiditatē in rebus que possidet: cuius voluntas prohibetur ibi: Non furtū facies Tertio modo iniuriatur per luxuriā in propria vxore vel in filia ꝛ huius volūtas prohibetur ibi. Nō concupisces vxorem. ꝛc. actus ibi. Non mechaberis. ꝛc. Non aūt est alius modus iniuriandi. ꝛ ita per illa decem ordinatur homo sufficienter ad deū ꝛ ad ꝓximū Omnia autē precepta debent esse de hijs que nos ordinant ad deū vel ad proximū. quoniā sicut dicit beatus augustinus. virtus nichil aliud est q̄ amor ordinatus. vnde non possunt esse plura precepta q̄ illa decem: et sufficiunt illa decem: quia non est aliquod preceptum quod non sit aliquod illor decem. vel contineatur sub aliquo illor. Sz cū tria precedentia pertineant ad dilectionē dei: septē sequētia ad dilectionē ꝓximi. vt dicit btūs aug. Videt pretermissū eē aliqd preceptū quod pertineat ad dilectionem qua aliquis diligit se. Constat enī q̄ quilibet debet diligere se ex caritate: sed dicimus q̄ nō ē pretermissū. qr in dilectione dei intelligitur dilectio suiipsius. sicut dicit beat⁹ aug. Si vis diligere te: dilige deum: qr sicut dictū est supra: vno modo diligere deū est diligere se. vnde dilectio sui precipitur illo mandato: vbi dicitur. sabba. ꝛc. et per hoc etiā ordinatur homo in semetipsū q̄ sanctificat diem sabbati. per hoc enī celū ratio est super terrā. i. super sensualitatem. cū vero dñatur sensualitas inordinatus est ordo siue peruersus. quia in se terra est super celum. dicimus etiā q̄ hoc mandato intelligitur prohiberi gula: quia gula diligit homo seipsum inordinate.

Augustin⁹

Augustin⁹

Augustin⁹

¶ Quomodo primum preceptuz pertinet ad patrem: secundum ad filium: tertium ad spiritumsanctum.

Obiectum est ergo q̄ primum p̄ceptum pertinet ad patrem/secundū ad filium/tertiū ad spiritū sanctum. Contra. adoratio cōmuniter conuenit pri ꝛ filio et spiritui sancto: et equaliter: ergo non magis patri q̄ filio vel spiritui sancto. Ꝓterea. secundum preceptum. non assumes nomē dei ꝛc. ita exponit. nō iurabis pro nichilo. sed iurare pro nichilo equaliter est contra omēs personas. ergo nō magis ad filiū pertinet q̄ ad alias personas. simili modo videtur q̄ non magis pertineat ad spiritūsctm q̄ ad alias psonas cū sanctificare pertineat omnibus personis. Solutio. dicimus q̄ primū preceptū appropiatur patri ꝓpter duas causas. Prima est quia fides ibi precipitur que ē potestas qua homo est potēs destruere omnia regna diaboli. sicut dicit apo. Sancti per fidez vicer̄t regna et cetera. de qua dicit iohānes in euāg. Dedit eis potestatem filios dei fieri ꝛc. Potentia aūt appropriat patri. ꝛ ideo primū preceptū in quo precipitur fides assimilat nos patri: qr facit nos potentes per fidē: qr adorare quidā motus est fidei: illud. s. quo in mente profitetur quis sūmā eius bonitatē/summā eius potentiā. Adoratio autē illa que est reuerentia proprie

ꝛ dicta ar.

Secundo.

Notandū.

Solutio.

Prima cā.

exhibetur pro ozare.ꝛ ideo primū dicitur ptinere ad
Scda rō. patrē. Secūda ratio est qz fides est ozigo omis boni
in homine sicut patri attribuitur esse oziginē omniū.
De secūdo mandato. De secundo mādato dicimus q̄ in quadā significatio
ne pertinet ꝓprie ad filiū scōm vnā expositionē qua
sic exponit.nō assu.ꝛc.i.filiū dei inuanū.i.nō credes fi
liū dei eē purā creaturā: sedz aliā expositionē qua sic
exponit nō accipies nomē dei tui.ꝛc.i.nō iurabis.p ni
chilo qz ꝓhibet sic mandatū in iuramēto appropriat
filio dei illud p̄ceptū:ea ratione qua ei appropriatur
veritas et sapientia.tertiū autē quia propie bonita=
tis ē sāctificare appropriatur spūisancto: ea rōne qua
bonitas ei appropriat. de hoc autē precepto memen=
to vt diē sabbati.ꝛc.queritur vtrum sit cerimoniale.
Questio. vel mozale.videtur q̄ sit cerimoniale. quia dicit do=
aī q̄ sit ceri minus per ezechielem.dedi ei sabbata mea in signū
moniale. sed precepta que sūt data in signum cerimonialia sūt
ergo preceptum de sabbatis ē cerimoniale. Item su
Secundo. per eundē locum ezechielis dicit glo.ꝛ sicut circunci
sio duplex signū fuit.s.ꝛ circūcisiōis spūalis que fit in
presenti per fidē/ꝛ illius que erit in futuro: quando
cozruptibile hoc induit cozruptionē: ita sabbatū iu=
deozū signū fuit sabbati spūalis dandi in christo per
gratiā et in presenti:et sabbati eternitatis qō erit in
futuro:ergo sicut circūcisio cum esset cerimonialis re
sua aduenīente cessauit. et ita sabbatū cessare debuit
et cessauit re sua aduenīente.ꝛ ita p̄ceptū de sabba=
Confirmat to fuit cerimoniale:quod etiā ꝓbat per hoc: quia si
Jn oppō esset mozale deberet obseruari.sed q̄ sit mozale pro=
batur. quia ponit inter mozalia a dño et nō sunt ce=
Secundo. rimonialia. Jtē sāctificare sabbatū nichil aliud est q̄
cessare a vicijs.hoc autē mozale est et q̄ taxatur dies
nō impedit quin sit mozale. sicut p̄ceptū de decimis
mozale est. eo enī precipitur vt denī cozpozalia hijs
qui seminant spūalia et tamē taxat pars.s. decima.et
hoc nō impedit quin sit mozale: ergo determinatio
q̄ determinat dies quo deo vacem⁹ nō ipedit quī illō
preceptū sit mozale.vacandū ē enī a seruilib⁹ operib⁹
vt vacem⁹ deo.et nichil magis mozale.quare prece=
Tertio. ptum de sabbato mozale est.Jtē preceptū thurifica=
tionis mozale est.lz significat oz̄nē:qz tñ semp est fa
ciendū illud quod significat et nō cōsistit in significa=
tione futuri.ideo mozale est.vnde etiā mozale est in
nouo testamento:ergo eadē ratiōe cū sabbatū iudeo
rum significet cessationē a vicijs que semp est facienda
et celebranda erit preceptū de sabbato mozale: et nō
cerimoniale:sicut thurificatio. Propter hoc dicunt
Pria opio quidam q̄ illud preceptū partim est mozale ptim est
cerimoniale quo ad cessationē ab oibus operibus ser
uilibus vt vacemus deo mozale est:sed quo ad deter
minationē diei est cerimoniale.ꝛ ido mutata est dies
sabbati in diē dñicā propter veneratiōnē resurrectio
nis Cōtra.eadē rōne p̄ceptū de decimis ptz ē mozale
ℨ hanc aī. partim cerimoniale.quātū ad substātiā suā est moza
le.quantū ad taxationē numeri est cerimoniale: et si
hoc:quare non ē mutatum in nouo testamento: sicut
preceptū de sabbato. Preterea.si esset mozale ptim
Secundo. et partim cerimoniale et mutata esset dies sabbati in
diē dñicā:debemus diē dñicam obseruare:sicut iudei
diem sabbati obseruabant:et ita nō debem⁹ die dñica
preparare nobis cibos.alio mō potest ꝓbari:qz p̄ce=
ptū de sabbato ē mozale:qz dicit dñs in euangelio.
Neminē salutauerit in via. Cōstat q̄ hoc p̄ceptū est
mozale:quia est in euangelicū:sed in hoc precepto p̄=
cipiuntur apti cessare ab oper̄ibus pietatis excellētis
simis vt ex toto vacarent deo.si ergo illud est p̄ceptū
mozale quo ꝓhibentur opera excellentissima: et hoc
erit mozale quo exhibentur opera seruilia:cū dicitur
nullum opus seruile facietis in eo.Contra.super illū ℨ hanc aī.
locum iohannis.Pater me⁹ vsq̄ modo operatur et
ego operoz illud.dicit beatus augu.per hoc q̄ deus Augustin⁹
semper opatur.patet q̄ preceptū de sabbato ē sacra=
mentum.i.sacre rei signū.q̄ est figura:et ita cerimo=
niale. Cō concedimus dicentes q̄ ē pure cerimonia= Solutio.
le:sicut circuncisio. sed ponitur inter mozalia duab⁹
de causis. Prima ē quia significat rem excellentissi= Prima cā.
mā:scz pacem mentis ꝓpter quam omnia facta sunt:
et ꝓpter quā etiā sūt virtutes. Secūda est.qz licet sit Secunda.
cerimoniale:quantū ad principalē intētionē sue īstitu
tionis:tamē quodāmō mozale est quantū ad substan
tiā p̄cepti:et maxime perfectis:iō ei fuit institutuz
sabbatū vt significaret rē futurā dandā per cristū:si=
cut circuncisio:et ideo cerimoniale est. sed quantum
ad substantiā p̄cepti q̄ p̄cipit cessare a seruilib⁹ ope=
ribus vt vacem⁹ deo:mozale est:maxime perfectis:in
quibus nichil magis est mozale q̄ vacare ab operib⁹
exteriozibus vt cōtemplent deū:et ideo ponitur īter
mozalia.nec est simile de decimis.institutū fuit nō ad
significandū rem futurā sicut sabbatum:sed ad psol=
uendū debitū seminantibus spiritualia. Ad illud aūt Ad rōnem
qō ipe opponit de thurificatione. dicendū: q̄ thurifi
catio non fuit instituta ad significandum futurū: non
ei obseruatio sabbati fuit cessare a vicijs qz cessare a
vicijs nō dz eē p̄ceptū ꝑm diē determiatā.mozalit tñ
significando sabbatum est cessatio a vicijs: sed propt
hanc significationē non fuit institutū sabbatū princpa
liter:sed propter significationē allegoricā:quia signi
ficabat rē futurā tantū vt dictū est:et non dicimus q̄
dies sabbati mutata sit ī diē dñicā: imo penitus recef
sit ab aula sabbati iudeoz. Ad hoc quod ipse obicit Ad aliud.
de hoc quod dicitur in euāg. Neminē salutauerit⁹ ī
via ꝛc.patet solutio per predicta:quia licet secunduz
essentiā esset mozale aliquibus vt perfectissimis: tñ
ꝓpter principalem intētionē sue institutionis: patet
q̄ est cerimoniale maxie cū illud dabatur toti popu=
lo dei:nec erat possibile vt totus populus semper et
qualibet die cessaret a seruilib⁹ operibus:qm̄ nō oēs
possūt eē cōtēplatiui in eccle.sicut dicit apo.Sivbiqz Paulus.
est oculus:vbi pes:vbi manus.oportet enim q̄ ī po=
pulo dei aliqui sint agricole et hmōi qui in operib⁹
seruilibus exerceantur.potuit ergo preceptū de sab=
bato secundū essentiā vel substantiā suā esse mozale
aliquibus:vniuersalit oibus ad tempus secundū mo
dum consilij.sed reuera propter principalem inten=
tionem sue institutionis:vt dictū ē cerimoniale fuit.

¶ Quare poti⁹ quarto precepto apposita sit
promissio q̄ alijs.
Tertia questio.

DE quarto precepto queritur quare potius ap=
posita ē ꝓmissio q̄ alijs.dicit ei: honoza patrē
tuū et matrē tuā vt sis longeuus super terrā.s.super
terrā presentē vel sup terrā viuentē.cū enī p̄cedentia
precepta que pertinēt ad dilectionē dei maioza sint
et magis meritoria.quare potius apponitur huic p̄=
cepto minozi promissio q̄ alijs maioribus / vel etiā Opio cōis
q̄ sequentibus. Ad quod dicūt multi q̄ hoc factū est
propter auariciā iudeozū qui volentes,puidere in ne

cessarijs parentibus suis.dicebāt eis:nichil qō ex me est tibi proderit sicut dicitur in matheo. vnde vt inuitarentur ad pietatē additur promissio illi precepto:

ℨ hanc aī. sed si hoc est propter auariciā iudeoꝝ:quare ergo nō est apposita promissio huic precepto:nō cōcu.rē pximi.ꝛc.vbi aperte prohibetur auaricia. Itē dicit petrus:pietas valet ad omīa:ꝙ valz ad vitā futurā siue iudei sint auari siue nō:ꝙ ꝙ addita est ꝓmissio illi precepto nō fuit propter auariciā iudeoꝝ.

Secundo.

Solutio. Qō cōcedim⁹ dicentes ꝙ propter tria addita est promissio illi precepto.

Primū. Prima est quia fides mortua est sine operib⁹ proficit enī vtus per opus suū.vñ operib⁹ fit ꝓmissio nōvutibus:opa enim illoꝝ sequūtur illos.

Secundū. Secūda est quia opera pietatis magis assimilant nos deo : et magis ꝓpria sūt opera fidei spei caritatis ꝙ alia opa

Tertiū. Tertia causa est quia propter deū sustentant vitā alterius cōuenīēs bonitati diuine vt eis det vitā et presentē ꝛ futurā. Itē dicitur ꝙ prohibitiones obligant ad semper.precepta vero affirmatiua nō ad semp:sed

ℨ hoc aī. pro loco et tpe.vnde hoc p̄ceptū: honoza patrē tuū ꝛ matrē tuā.ꝛc.nō obligat nisi pro loco et tempoze.nō enim tenetur honozare semper parentes: sed eodem modo obligat hoc cōcilium:vade etvende omīa que habes.ꝛc. quia in articulo necessitatis tenetur quilibet hoc facere : ergo qua ratione hoc est preceptum.

Secundo. honoza patrē.ꝛc.eadē ratione et hoc erit preceptum vade et vende oīa.ꝛc. Itē si aliquis poneret se nullo casuvenditurū oīa que habet pro pauperibus peccaret moztaliter tali propositō: ergo veniret contra aliquod preceptū:nō nisi cōtra hoc: vade etvēde.ꝛc. ꝙ hoc est preceptū sicut hoc:honoza patrē.ꝛc.

Solutio per hoc ad primū. Solutio.hec est differentia inter preceptū et cōsilium.quia obligat ex se:cōsiliū vero nō ex se: sed per aliud:eo ꝙ quādoqz cadit sub precepto:vt hoc cōsiliū vade et vēde.ꝛc. in articulo necessitatis cadit sub hoc precepto

Cōsiliū reducit ad p̄ceptum. pasce famē morientē.ꝛc. et ex hoc vi huius precepti obligat nō ex vi sua.

Ad scām. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ qui ita sicut dictū est poneret peccaret moztaliter et veniret cōtra aliquod preceptū:sed nō ℨ hoc: vade et vende.ꝛc.quia hoc nō est preceptū:sed ꝓsiliū:sed contra aliquod preceptū sub quo potest cadere hoc consiliū.

Secundo. Itē videtur ꝙ ista duo precepta:nō ꝑcu.vxo.ꝛc. nō mechaberis:sint vnū:qz i vno prohibetur volūtas in alio op⁹ illi⁹ voluntatis: sed volūtas et op⁹ sūt idē peccatū.vnde pro eis nō iniūgit ecclesia penitentiam qz nō alia penitentia iniūgitur pro voluntate fornicationis ꝙ pro actu.

Tertio. Preterea.prohibita voluntate ꝓhibetur actus:ergo superfluū fuit prohibere actum vel opus.

Quarto Augustin⁹ Itē.negationibus nō meremur: quia sicut dicit btūs aug.declinare a malo vitat penā:sed nō meretur coronā:sed cōstat ꝙ p̄cepta data sunt ad merendum.nō posset dici ꝙ propter illud sūt data: ergo pura negatio nō precipitur : relinquit ergo ꝙ precepta negatiua intelligant affirmatiue : ergo ibi precipitur aliquod opus.nō opus exterius:ergo opus interius scz voluntas nō fornicandi:ergo volūtas nō mecandi p̄cipitur hic: cū dicitur:nō mechaberis: sed eadē precipitur hic cū dicit.nō cōcu.vxo.ꝛc. qz oportet ꝙ voluntas precipiatur. vt patet ex dictis:nec alia voluntas precipitur hic ꝙ volūtas nō mechandi:ergo idē p̄cipitur illis duobus mādattis:ergo male distincta sūt a moyse.

Solutio. Solutio.dicim⁹ ꝙ reuera volūtas ꝛ op⁹ sūt idē pctm̄ ꝙtū ad formā: sz diuisa quātū ad essentiā:tamē diuerse sunt prohibitiones voluntatis et operis ꝓpter tres causas. Prima est ꝓpter augmētū peccati quia peccatum augmentatur in opere. Prima cā

Secunda est ꝓpter nocumentum:qz per voluntatem sibi soli nocet:per opus proximo. Secūda cā

Tertia. Tertia est ꝓpter promptitatem quia valde proni sumus ad cōcupiscentiā:et tō ad magis cohercendā concupiscentiā ꝓhibetur voluntas mechandi vno precepto et opus alio:eodem mō ꝛ ꝓpter eandem rationē prohibetur voluntas furādi et opus diuersis prohibitionibus.sed quia non est pronus homo naturaliter ad homicidiū:immo contra naturam est: ideo vno tantū precepto prohibetur volūtas homicidij et act⁹.et sic patet solutio ad duo obiecta.

per hoc ad duo prima

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ reuera prohibitiones nō sunt intelligende tantūmodo negatiue:sz affirmatiue partim sunt tñ diuerse prohibitiones quarum refrenatur voluntas:alia opus .cum enī dr: Non cōcupisces vxorem ꝓximi tui ꝛc. sic precipitur ꝓhibitio ꝓaue voluntatis et destructio eius.cum aūt dr Non mechaberis.precipit volūtas mechādi actualit

¶ Q littera decalogi est littera occidens.

Quarta questio huius capituli.

Sic obicitur. dicit augustinus super illud apostoli. Littera occidit:spiritus aūt viuificat:ꝙ littera decalogi est littera occidens.quod ꝓbatur esse falsū.quia id dicit in libro de ciuitate dei:ꝙ virtus est ordo amoris:virtus ordinat habentē secundum tres partes amoris:triplicē habet effectum virtus. pim⁹ est quo ordinatur ad deū.secūdus quo ordinat ad se tertius quo ordinatur ad proximū et habet triplicez effectum.est reperire in decalogo.secundū enī tria p̄ma mandata ordinatur homo ad deū ꝛ ad se: qz ꝓmo precepto quo precipitur fides ordinatur ad deum et assimilatur deo:quia fide efficimur similes deo et filij dei:et maxime patri:sicut ostensum est superi⁹.per secundū assimilamur filio.per tertiū spiritui sancto . et etiā per tertiū ordinatur hō ad se:vt ostensū est prius per septē sequentia ordinatur hō ad proximū perfecte:vt ostensū est.ꝙ perfectio virtutis est in decalogo per hoc ergo videtur esse falsū quod dicit. aug.super illud apostoli. Littera occidit: spiritus autē ē qui viuificat. dicit enī augustinus.ꝙ littera decalogi est littera occidēs:qđ videtur esse falsū. qz secūdū p̄dicta ē littera perficiens in omni virtute.

ℨ dictū augustini aī.

Preceptā ordināt hominē ad deū

Alia septē ꝓmū.

Scđo iqsitiue.

Preterea. querit de quodam precepto deuteronomij quo precipitur ꝙ si quis fecerit domū et non fecerit ibi appodiationes:si aliquis ceciderit de domate illius dom⁹ ꝛ moztuus fuerit:sanguis eius requiretur ab eo . queritur ergo vtrū hoc preceptū contineatur in decalogo aut non.si non:ergo in decalogo non sunt perfecte distincta precepta.et preterea videtur ꝙ pertineat ad illud p̄ceptum: Non occides. Et si hoc est morale:preterea non est figura alicuius quod modo sit in nouo testamento.ergo non ē cerimoniale.ꝙ morale.ꝙ immorale.ergo adhuc tenet qđ falsū ē vt patet.

Tertio.

Solutō ad primū. Solutio . ad primo obiectum dicim⁹ ꝙ augustin⁹ ideo dicit. ꝙ decalogus est littera occidēs ꝙ in veteri lege nō abūdat gratia sicut modo. lex enī vetus ostendebat qđ faciendū:sed non propter quid.qz nō ostendebat manifeste gratiā . lex autē noua perfecte ostendit et qđ faciendū et propter quid:qz manifeste ostendit gratiā.littera ergo decalogi secundū statū veteris legis erat littera occidens:secundū ꝙ ex solo timore seruiebant iudei.sed vt dicit apostolus : lex subintrauit vt

abundaret delictū:ideo scz qz ex ipsa phibitione augebatur cōcupiscētia:ꝛ ppter maiorē cognitionē peccati adaugebaꝫ peccatū: ea ergo intētione qua dixit apostolus Lex subintrauit vt abundaret delictū ꝛc.

Ad secūdū

Ad secūdū dicit augustinus littera decalogi ꝛc. Ad secūdo obiectū dicimus qꝫ tria erāt in lege moralia q̄ immoralia sunt quoniā in eis consistit similitudo dei ꝛ ordinatio vera hoīs ꝛ cerimonialia q̄ aduentēte caritate recesserūt:ꝛ iudicia quorū quedam tenēt:quedā nō:qz iudicia dātur ad ordinādū hoīnes in exteriorib⁹ operibus ꝛ in vsu tempaliū:vnde variaꝫ secundū diuersos mores patrie ꝛ regionis:vnde necesse fuit vt in diuersis regionib⁹ diuerse essent cōsuetudines: quia ergo in palestīa siue in terra ꝓmissionis fiebāt domus plane superius vbi cenabant hoīes in vespere ꝛ ludebant:ideo propter cōsuetudinē illius regionis precepit dominus fieri appodiatiōes ne homines curuantes de tali domo morerentur: ideo non oportet qꝫ talia precepta teneant nisi in tali casu.

¶ Quomō adaptari habeāt decem precepta decalogi ad decem plagas egypti.

¶ Quinta questio huius capituli.

Videndū est quomodo adaptari habeant decē ꝑcepta decalogi ad decē precepta egypti. sicut ei dicit iob dñs vulnerat ꝛ medeꝫ.vulnerat ꝑ plagas sanat ꝑ ꝑcepta.

ꝓma plaga mutatō aq̄ in sāguinē.

ꝓma plaga mutatō aq̄ in sāguinē. sanaꝫ ꝑ ꝓmū ꝑceptū

Ꝓma plaga est cōuersio aque in sanguinem:per aquā que ē origo oīm corporaliū significatur noticia dei ex qua est omne bonū spūale.mutatio ergo aque in sanguinē est mutatio vere intelligentie dei in corporalē intelligentiā quā habuerūt illi: de q̄ bus dicit apostolus ad ro. Qui mutauerit veritatem dei in mendaciū.et seruierūt creature potius q̄ creatori hec plaga sanatur per ꝓmū preceptū in quo fides precipitur que est vera dei cognitio cū dr:nō adora.deū alienū.vnde deū tuū adora.et illi soli seruies.

ſcda plaga ſcōm ꝑcep. ktia plaga.

Secunda plaga ranarū generatio per quas significat mendax loquacitas mūdi que sanaꝫ per secundū preceptum quo dicit.nō assumes nomē dei tui inuanū.i. veritatē in mendaciū. Tertia plaga fuerūt cinyphes que sūt minutissime muscę que volātes circa oculos pungunt et perturbant oculos et non ꝓmittunt hominē quiescere. per que significantur cure mūdi que perturbant hominē interiorē nec ꝓmittūt hominem

ktiū ꝑceptū

ktiū ꝑceptū quiescere.hec plaga sanatur per tertiū mandatū quo dicitur memēto vt diē sabbati sanctifices.sāctificatio enī est vera delectatio ꝛ quies in deo:de qua dicit beatus gregorius in exo.sup hāc prola.israel accepit sabbatū in munere. egyptus percutit muscarū multitudine.

Gregorius.

Quarta plaga est musca canina per quā notantur canini mores hominū illoꝝ qui nō habent pietatem ad parentes suos. hec plaga sanatur per quartū preceptū honora patrē tuū et matrē tuā. ꝛc.

ꝗrta plaga ꝗrtū ꝑcep.

Quinta plaga est mors pecudū per quaz significatur spūalis mors hominū.qui prauis moribus seipsos in pecudes mutauerūt.hec plaga sanatur per quītū preceptū qō est nō mechaberis vbi ꝓhibeꝫ oīnis fornicatio.

ꝗnta plaga ꝗntū ꝑcep.

Sexta plaga est vesice et pustule ꝛ ferbure in faciebus hominū per quas significatur motus ire. irascens enim tumet contra eū cui irascitur et feruet ardore iracūdie:ita vt defiguretur totus homo interior. hec plaga sanaꝫ ꝑ sextū ꝑceptū quo dicitur nō occides:vbi ꝓhibeꝫ oīnis ira:sicut expōit dñs in euāg.

ſexta plaga ſextum preceptū.

Septima plaga est grando qua grandinauit dñs vineas egypti ꝑ quā significatur auaricia que destruit oīs virtutes ꝛoēm dulcedinē aie:que sanatur per septimū preceptū quo dicitur.non furaberis.fur enī cur aurum acquirit:fidem amittit.

Septima plaga.

Octaua plaga est locusta:que dente nocet et comedit. per quā significātur detractores: et falsi testes.hec plaga sanatur per octauū preceptum de quo dicitur.non falsū testimoniū dices.

Octaua plaga.

Nona plaga ē tenebre palpabiles:per quas significatur adulteriū:in quo sunt tenebre palpabiles. qm̄ adulter tale quid facit contra proximū qō ꝓpatientius sustinet inter quaslibet luxurias.hec sanatur per nonū preceptū:de quo dicitur.non cōcupisces vxorem proximi tui ꝛc.

Nona plaga.

Nonū preceptū.

Decima plaga est mors primogenitorū.primogenita aūt hominis sunt fides/spes/caritas.per mortē ergo primogenitorū intelligitur amissio fidei/spei caritatis.per quas hō est filius dei et per quas debeꝫ homini vita eterna.hec plaga sanaꝫ per decimū preceptum:quod dicit.nō concupisces rem proximi tui qui enim concupiscit rem ꝓximi sui desiderat per cōsequens vt ipse sit heres illius: et per consequens q̄ nullū habeat aliū heredē.et ideo tam cito amittit ꝓmogenita sua.sed hec plaga videtur eadem eē cū prima:qz per hanc amittitur fides:similiter et per ꝓmā plagā.

Decima plaga.

Decimum preceptuz.

ꝯ ꝑdicta ad

Preterea.cū hec plaga sit minima:qz per minimū peccatū amittitur fides:quomodo per hanc cōpulsi sunt egiptij relinquere filios israel et exire de egipto.

Secundo.

Solutio ad ꝓmū.

Solutio. ad primū. Ad secūdū

Solutio.

Solutio ad primū. non est idē infidelitas et amissio fidei.vnde patet q̄ non est eadē vltima plaga et prima q̄ per quodlibet peccatum amittitur vera fides.

Ad secundo obiectū dicimus q̄ homo proprie percutitur vltima plaga:quādo percipit se amittere fidē/spē/ꝛ caritatē/similitudinē dei/bona eterna et sibi deberi penā eternam.nichil aūt est quod ita cogat hominē exire de egipto sicut talis cōsideratio: nichil est quod ita cogat egiptios ad dimittendū filios israel exire de tenebris peccati sui de egipto spirituali.

¶ Quomodo diuisio decez preceptorū decalogi reducibilis est ad diuisionē cardinaliū.

¶ Tractatus decimusoctauus.

Dictū est q̄ decalogus sufficiēter assimilat nos deo.hoc quidē dictū de quattuor cardinalibus virtutibus:et de septē donis spiritussancti: necesse est ergo q̄ diuisio decē preceptorū decalogi reducibilis sit ad diuisionē quattuor cardinaliū ✠tutū vel ad diuisionē septē donoꝝ.hoc aūt videtur esse falsū.qm̄ in decalogo non videtur fieri mētio nisi de iusticia.qz tribus preceptis reddimus deo quod suum est.septem aūt sequentibus reddimus ꝓximo qō suū est: qō ꝑtinet ad dilectionē ꝓximi.et ita in decalogo non fit mētio nisi de iusticia:in nullo enī precepto videtur precipi actus prudentie vel fortitudinis: et sic diuisio decalogi non est reducibilis ad diuisionē cardinalium virtutum vel ad diuisionē donorū.

ꝯ hoc aſſ.

Solutio.

Ad hoc dicim⁹ q̄ reuera diuisio decē preceptorū reducibilis est ad diuisionē cardinaliū virtutū:in primo enī precepto precipitur latria:fides/spes/caritas/vbi enī dicitur de⁹ tuus:deus tu⁹ est:instruimur ei in fide. hoc autē quod dr in deuterono.vi.diliges dñm deū tuū ꝛc.ꝑtinet ad primū mandatū:et ita primo mandato precipit illa species iusticie:que est religio. secundo mandato:scz non assumes nomen dei tui in vanū precipitur veritas ad deū in his que sunt de articulis fidei:que ē alia species iusticie.tertio mandato precipitur opus pru-

Scō mā dato.

Tertiomā dato.

dentie:cum dicitur:Memẽto vt diẽ sabbati sctifices dicit apo.prudentia enĩ spũs vita et pax precipiuntur virtutes contẽplatiue de quibus delectamur in deo 1.quibus prudentia spũs remouet muscas inquietantes.sicut legitur de abrahã geñ.xv.in quarto aũt p̃cepto precipitur pietas:que est alia species iusticie cuz dicitur.honora patrẽ tuũ ꝛc̃.In quito qȝ est: nõ occides.precipitur fortitudo.qz sic ꝓhibetur ira:ꝛ ita p̃cipitur mansuetudo et patientia:que est species fortitudinis.his aũt preceptis: nõ furtum facies. nõ concupisces rem ꝓximi tui.precipitur prudentia inquãtum per ipsã bene administrant tẽporalia. hoc autez p̃cepto:non falsum testimoniũ dices.p̃cipiturveritas ad proximũ.istis aũt duobus preceptis:non mechaberis.non concupisces vxorẽ ꝓximi tui.p̃cipitur temperantia.et sic ptz quomõ diuisio decalogi reduci posit ad quattuor cardinales virtutes:et ad septem dona.cum ꝫ dictũ sit supertius de donis et virtutib⁹. dei de etiã tunc de p̃ceptis decalogi:Restat ꝯt dicam⁹ de vicijs prohibitis in decalogo.prohibetur aũt ĩ primo p̃cepto idolatria de qua dictũ est supertius qñ tractauimus de latria.consequens igitur est dicere de vicio ꝓhibito in secundo precepto.s.de mendacio qȝ ꝓhibetur cum dr.non assumes nomẽ dei tui in vanum i.nõ mentieris de deo:et nõ iurabis pro nichilo.vnde dicendum est de mendacijs ꝛ periurijs:et pr⁹ de mẽdatio.circa quam questionẽ ꝑmo videndũ ẽ quid sit mẽdaciũ:et vtrũ oẽ mẽdaciũ sit mortale peccatũ.secũdo quod mendaciũ sit peccatũ venale:quod mortale tertio de generibus mendaciorũ. quarto vtrũ iacob mẽtitus fuit:cũ dixit.ego sũ esau.

Figura. q̃rto p̃cipit In quinto precipitur.

precipitur prudentia. ¶Precipit veritas. ¶Precipit tẽperãtia.

De vicijs prohibitis

¶De mendacio.

Diffinitio mendatij.

ꝑ hanc aꝝ.

Euasio.

ꝑ hanc aꝝ.

Questio incidens.

Aꝝ qȝ non. August in⁹

Secundo.

In oppo⁹

Arca ꝑmũ capitulũ sic obicitur.aug. sic diffinit mendaciũ.Mendatiũ est falsa significatio vocis cum intẽtione fallẽdi.sumit aũt hic mẽdaciũ ꝓ dictione falsi.vnde et hoc nomẽ significatio ponitur hic pro ipso actu significandi.Sz videtur qȝ hec diffinitio nõ conueniat cuilibet mẽdacio:non enĩ conuenit mẽdacio locoso.locose enĩ mentiens non intendit false nec audiens decipitur cũ sciat illud mẽdaciũ eẽ locosum Si dicatur qȝ aug.diffinit tñ mendaciũ mortale.Cõtra.aug.statim posita illa diffinitione ponit diuisionẽ mendacij:et ĩ illa diuisiõe ponit mẽdaciũ locosũ.ꝯ aut icõuentẽs ẽ diffinitio:aut icõuentẽs ẽ diuisio.Querit postea vtrũ oẽ mẽdaciũ sit peccatũ mortale. videt qȝ nõ.qz sup illũ locũ psal.pdes oẽs q̃ loquũt mendaciũ dicit augustinus.qz mẽdaciũ est contrarium veritati sed omne contrariũ perimit suũ cõtrariũ.ergo omne mẽdatiũ perimit veritatẽ.sed veritas est virtus.ꝯ oẽ mẽdaciũ perimit veritatem.sed nichil perimit veritatẽ nisi mortale pecatũ.ꝯ omne mendaciũ est mortale peccatum.Item.qui facit contra conscientiã edificat ad gehẽnã.ois mẽtiens facit contra conscientiã. ergo edificat ad gehẽnã.sed omnis edificans ad gehennã peccat mortaliter.ꝯ ois mentiẽs peccat mortaliter.ꝯ oẽ mendaciũ est pẽccatũ mortale. Sed cõtra facere ꝫ cõscientiã et facere secũdũ conscientiã sũt contraria sed facere contra conscientiã est demereri.ꝯ facere secundũ conscientiã est mereri aut ecõuerso:mereri est facere secundũ conscientiã:in contrarijs ei aut ẽ consequẽtia:aut in ipso:aut econtrario.sicut si a.et b.sũt contraria c.et d.sunt contraria:si ad a.sequitur c.ad b sequitur d.si sit sequentia in ipso:aut ad d.sequitur b si sit consequentia econtrario.sed constat qȝ hec ẽ falsa.quicunqz facit secundũ conscientiã meretur. similiter hec est falsa.quicunqz meretur facit secundũ conscientiã.potest enĩ quis sine deliberatione prehabita facere opa meritoriũ. videt ergo qȝ hec sit falsa facere contra conscientiã est demereri.Solutio.dicũ q̃dam qȝ illa diffinitio conuenit cuilibet mendatio ĩ genere.vnde conuenit mendacio locoso in genere:licet non cuilibet indiuiduo locosi mendacij.locose eĩ mẽtiens vult per ea que dicit mouere hoies ad risũ:hoc autẽ aliquando non potest facere nisi faciat credi qȝ dicit.vñ intendit false:et tali mendatio locoso conuenit predicta diffinitio.vtrũ hec solutio sit vera: postea patebit.Ad secundũ dicim⁹ qȝ hec est falsa.ois mẽtiens perimit veritatẽ:sicut hec est falsa.ois inebrias se perimit sobrietatẽ.per ebrietatẽ eĩ venialẽ nõ perimitur sobrietas virtus.vnde ebrietas venialis nõ est contraria sobrietati:sed quodãmõ repugnans: sicut veniale dicitur repugnare virtuti. similiter mẽdaciũ veniale non est contrariũ veritati:sed repugnans.et quod dicit augustinus.qȝ mendatiũ est contrariũ veritati.intelligitur tantũ de mẽdatio pernicioso:de quo loquitur prophęta.perdes omnes qui loquunt mendaciũ.Est enĩ triplex mendaciũ.pernicioſũ/ officioſũ/ locoſũ.Ad vltimũ dicim⁹ qȝ hec est falsa.facere cõtra conscientiã:et facere secundũ conscientiã sunt contraria.qz facere contra conscientiã est vicij generaliter. ſz facere secundũ conscientiam non est virtutis generaliter: sed facere secundũ conscientiã ex virtute siue bene:et facere contra conscientiã sunt contraria ꝛ tũc est consequentia in ipso in istis quattuor contrarijs.

Solutio. Opinio aliquorũ.

de hoc post ea.

Ad scdm.

Dictuz augustini.

triplex mẽdatium.

Ad vltimũ

¶Utrum omne mendaciũ sit peccatũ.

¶Secunda questio huius capituli.

Queritur vtrũ oñe mendatiũ sit peccatũ:ꝛ quid mendatiũ faciat veniale ꝛ quid mortale.qȝ oñe mendatiũ sit peccatũ ꝓbat per auctoritatẽ augustini q̃ dicit qȝ nullus cui credendũ est mẽtiri debet.ꝛ itez dicit qȝ viro bono credendũ est: ex his duabus ꝓpositionibus sequitur: ergo nullus bonus debet mentiri ergo ois bonus debet vitare mendatiũ.sed nichil debet vitari nisi malũ:ergo omne mendatiũ est malum non malũ pene:ergo malũ culpe: ergo oñe mẽdatiũ est peccatũ. Item.post assignationẽ oim generũ mendatiorũ dicit aug.Quicunqz aliquod genus mẽdatij peccatũ non esse putauerit seipm decipit:ꝯ falsum est aliquod genus mendacij peccatũ non esse: ergo eius oppositum est verũ.ꝛ ita omne mendatiũ est peccatũ Sed contra.Dicit aug. qȝ sicut est mendaciũ in falsis verbis:ita in operibus simulatis.sed mẽdatiũ in operibus simulatis põt esse sine pctõ: qȝ probat per auctoritatem hierony.qui dicit simulationẽ esse bonam in tempore assumendã per exemplũ probat hieu:qui simulauit se adoraturũ baal vt congregaret sacerdotes eius ꝛ interficeret eos/ꝛ laudatus est in hoc facto ergo nõ peccauit. Similiter simulauit se dauid furiosum coram achis et nõ peccauit. similiter et iosue simulauit fugam vt extraheret et educeret longe a ciuitate sua habitatores ha. et non peccauit. Similiter dñs finxit se longius ire.¶Patet ergo qȝ mẽdatiũ põt esse in operibus simulatis sine peccato:ꝯ et in verbis falsis potest esse mendatiũ sine pctõ:ergo nõ oẽ mendatiũ est peccatũ. Item.logici in disputationib⁹ suis sepissime dicũt falsum vt videatur quid inde accidat.

Aꝝ per augustinũ.

Secundo.

In oppom peraugustinum.

ꝓbat mior

De dauid.

De iosue.

De dño.

Secundo.

et constat q̄ nō peccant. si igitur disputātes mētiunt sine peccato qz bono fine dicūt falsū. s. ppt exercitiū vel vt videatur veritas sicut cōtingit in sillogismo ad impossibile, multo fortius in vno genere mendacij q̄ sit melioꝛi fine. s. pro vita hoīs coseruanda: non ē pec

Tertio per augustinū. catum: et ita non est oē mendaciū peccatum. Itē. augustin⁹ peccare est spreto incōmutabili bono rebus cōmutabilib⁹ adherere. et hoc patet ī. vi. genere mēdacij. qui enī mentitur pro pecunia dimittit veritatē que est eterna. et ita īcōmutabile bonuz spernit ⁊ adheret pecunie que est ꝯmutabile bonū. sed in. viij. genere mendacij non videtur ita esse. qui enī mentitur pro castitate conseruanda: sicut ille qui celat virginē que queritur ad defloratiōnē: non adheret bono cōmutabili. castitas enī bonū eternū est. temperātia eī erit in patria. ergo sic mentiēs non adheret bono cōmutabili spreto incōmutabili bono: ergo nō peccat:

Itez ad principale. ergo non oē mendaciū est peccatum. Itē super illuz locū psalmi. perdes oēs qui loquūtur mendaciū. assignat augustin⁹ causā quare perdes: dicens: qz declinat ab eo quod est: ad id quod nō est. ꝯ quicūq; declinat ab eo qō est ad id qō nō ē meretur perditionē: sz pditio ē mors eterna. ꝯ q̄cūq; decliat ab eo qō ē ad id qō nō est. meret mortē eternaz. sed oīs mentiēs declinat ab eo quod ē. s. a veritate ad id quod nō ē. s. ad falsitatem. ergo oīs mētiens meretur mortē eternā. ergo peccat mortaliter. ergo oē mēdatiū est peccatum

Ad idem. mortale. Item. si hec ē causa quare mendaciū sit peccatum: declinare a veritate ad falsitatē cū hec causa sit in oī meudatio. et vniuoce oē mendaciū debet eē ve

Solutio. niale aut esse mortale quozūvtrūq; est falsū. Solutio concedimus cū beato augustino q̄ oē mendaciū est

Notandū. peccatū: secundū q̄ augu. sumit mēdaciū. Secūdum tamen est q̄ mentiri siue mēdaciū q̄nq; stricte: q̄nq; large accipitur. large secundū q̄ mentiri est contra

Ambros⁹. mentē ire verbo vel facto. et sic sūpsit ambrosius cū dixit. mendacij ē in operibus simulatis. qui enī ✠bo confitetur cristū: factis aūt negat: mendax ē secundū hoc. stricte autē sumitur mentiri secundū q̄ ē contra mentē ire verbo: et talis proprie dicitur duplex. quia

Ad primū aliud habet in oze aliud in corde. Dicim⁹ ergo ad p̄mum q̄ non valet hec argumentatio. mēdatiū ī operibus simulatis: potest esse nō peccatū. ergo ⁊ mēdaciū in verbis potest eē sine peccato. quoniā op⁹ non est proprie nūcius mentis: et ideo quia hoc mō simulat: non proprie facit contra mentē imo secundū mentē que dictat ei sic eē faciendū: sed sermo proprie nuncius mentis est. vnde contra mentē facit qui contrarium dicit ei quod est in mente. mens enī et naturaliter dicit q̄ hoc non debeat testificari ne sit testis falsitatis. et propter hoc peccat quia it contra mentē.

Ad secūdū secundū dicimus q̄ disputantes non peccāt dicēdo scienter falsū quia non dicunt illud intentione fallēdi: quia non intendunt illud asserendo testificari vt faciant illud concedi. sicut dicit apo. si cristus non surrexit inuenimur ⁊ nos falsi testes: ipse eī dicendo cristū resurrexisse intendebat illud asserere et testificari hominibus et se esse testē resurrectionis. vnde si illi non credidisset et dixisset illud intestis peccasset.

Ad tertiū. Ad tertiū dicimus q̄ octauo genere mentiens adheret bono cōmutabili relicto incōmutabili: quia castitati corporali tñ quantū ipe potest cōseruare. castitatem enī mentis solus de⁹ cōseruat: nec est inanū conseruare ꝯ castitatē corporalē q̄ nisi anima cōsētiat corp⁹ non potest spiritualiter contaminari: licet corporaliter contaminetur. Ad vltimū dicimus q̄ omnis mentiens declinat ab eo quod est. s. a veritate. ad id quod non est. et propter hoc peccat. sed non ꝓpter hoc solum peccat mortaliter: sed quia prorsus declinat preponendo veritatem falsitati: quia ex libidine venali potest homo preponere falsitatē veritati: quā discredere non est peccatum cum nō sit de articulis fidei vel adiunctis articulis fidei vt postea dicetur. et ita patet q̄ non oportet: omne mendatiū eē peccatū mortale. illud vero quod dicit augustinus. perdes omnes qui lōquuntur mendaciū. ideo quia declināt ab eo qō ē ad id quod non est: intelligendum est de declinatione omnimoda que ex libidine morali vt postea patebit. Adhuc videtur posse probari q̄ non omne mendaciū est peccatum: quia mendaciū est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. sed falsa vocis significatio indifferentis ē secundū se: qz nichil aliud ē ꝯ prolatio vocis significantis falsum. ergo q̄ mendatiū ē peccatum hoc ē intentione fallendi. ergo vbi non ē intentio fallendi: non ē mendatiū dictum ē prius. sed in mendatio iocoso non ē intētio fallendi. sit ita q̄ iocose mentiens non intēdat facere credi quod dicit. ergo ibi non est mendatiū qō sit peccatū. ꝯ nō omne mēdatium ē pctm̄. Si dicatur q̄ ibi est intentio fallendi non ob hoc q̄ intendat facere credi. sz ob hoc q̄ intēdit facere delectari reb⁹ nugatoriis: sed per hoc non destruitur veritas in auditoribus nec in ipo mentiente: qz ipe mentiēs scit id quod dicit esse falsum: ergo non asserit illud mentaliter: qz asserere mentaliter est cōsentire. sic igitur per mendaciū iocosum non destruitur veritas in aliquo: ꝯ pctm̄ illud non est magis contra veritatē q̄ contra aliā virtutem. sed mendaciū directe contra veritatē est: ergo iocosum mendaciū nō est mendaciū. aut si est mendacium nō est peccatū cū non habeat perfectionē pcti. i. intentionē fallendi. Item. si ob hoc peccatū est quia vult placere hoībus per illud falsuz/aut mouere eos ad risum. sic ergo alius qui per veravelit placere hominibus: constat q̄ vterq; peccat. ⁊ eadem est ꝓfectio peccati vtrobiq;: ergo idē peccatū: sed peccatū illius qui per falsa vult placere est mendatiū. ⁊ ita iocosum mendaciū non est mendaciū. Item. aliquis queritur ad mortē et aliquis vir perfectus scit vbi est: veniunt apparitores ad ipm̄ et querunt ab ipo vbi est. in hoc casu videtur illi viro sancto qō dicendū est falsum vt saluetur alia illius. ⁊ cū hac intentione et hac cōscientia dicit falsum: queritur an peccet? Si non: ergo nō omne mendaciū est peccatū. Si peccet. Cōtra. cōscientia dictat ei q̄ sic est dicēdū. facit ergo scām conscientiam sed mendaciū est peccatū: qz est cōtra cōscientiā: ergo non peccat cum nō faciat contra cōscientiā. Item. nō intendit fallere apparitores: imo potius reuocare ab homicidio: ergo nō est ibi perfectio peccati quod est mendaciū: ergo nō peccat. Item. sepe ꝓponum⁹ falsa in disputationibus preter necessitatem ⁊ sine peccato multo fortius ī casu necessitatis sine pctō pōt aliquis dicere falsuz. ⁊ ita in predicto casu nō peccat vir sctūs mentiendo. qō multi concesserunt. Sed contra eos est augustin⁹ qui dicit q̄ perfecto nō cōuenit mentiri etiā pro vita alterius: ne dū vitam alterius seruat ꝓ prīā occidat. et ponit exēplū de quodā sancto epo q̄ abscondit quendā miserū qui querebatur ad mortē et dū ab ipso epo quererent appartitores, vbi eēt ille

Ad vltimū

Ad augu.

Iterum ad

Euasio.

ꝯ hanc ad.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Optnio mꝝ torum.

Sic i oppositum.

Exemplū.

miſer.reſpondit eps.nec poſſū mentiri nec poſſū eſſe proditor.Solutio.ad primū dicimus q̄ ſine dubio ītentio fallendi ſiue ponendi falſitatē in aliquo vl̄ deſtruendi veritatē facit mendatiū eſſe peccatū.vñ falſa vocis ſignificatio ē ſicut materia ī mēdatio: ⁊ intētio fallendi ē ſicut forma.⁊ ꝓpter hoc dicim⁹ q̄ mendatiū tocoſū qđ nō hz hmōi formā nō ē mēdatiū ſm verā rationem mendatij niſi large ſumatur mendacīū.vñ large ſūpſimus mendacīū ſuperius cū dixim⁹ hmōi mēdatiū ſecundū quoſdā tocoſū eſt mēdatiū.⁊ q̄ hmōi mendatiū non ſit vere mendacīū oſtenditur per auguſtinū qui dicit.q̄ qui dicit falſū: vt veritas ponatur in alio non mentitur:ſicut ille qui dicit inimico ſuo de quo ſcit q̄ quidquid dicat ei ipſe credet oppoſitū:hec via plena eſt latronibus demonſtrata via ſecura vt credens oppoſitū teneat viā demonſtratā:talis non mentitur cū non intendat deſtruere veritatem in ſe:nec in alio.dicimus ergo q̄ oē mendatiū qđ vere eſt mēdatiū ē peccatū.et ad obiectionē de tocoſo mendatio ſoluim⁹ per interēptionē dicentes q̄ non eſt mēdatiū in vera ratione mendatij.Ad vltimū dicimus q̄ ille qui credit mentiēdū eſſe in caſu predicto nō ē hō ſpiritualis:q̄ iudicat oīa et videt veritatem in ſe.vnde talis conſcientia erronea ē:et debz eā deponere.vnde falſa ē hec.iſte facit ſcōm conſcientiaz immo facit contra conſcientiā.quia facit contra conſcientiā vanā:ſicut ſi aliquis iudicaret albū nigrū diceretur iudicare contra viſū:quia iudicaret cōtra viſū bñ diſpoſitū:facit etiā contra conſcientiā ſuā: quia ſi bene conferret et quātū poſſet inueniret cōtrariū ī cōſcientia ſua.dicim⁹ ergo q̄ non dz mentiri.dicimus etiā q̄ hec eſt falſa.iſte non intendit fallere: intēdit ei facere credi eē verū:quod tamē ē falſū:et hoc ē falſū.Ad hoc quod dicitur q̄rit quare nō liceat ei dicere falſū in hoc caſu cū ī diſputationib⁹ ſepe dicamus falſū preter caſū neceſſitatis dicim⁹ q̄ in diſputatione dicendo falſū non intendim⁹ deſtruere veritatē.qz non queritur a nobis an ita ſit.ſicut cū apparitores querunt ab illo vbi ē ille: querūt vt certificent.et ꝓpt hoc qui eis mentitur:deſtruit veritatē in ipſis:quod non licet facere viro perfecto qui non curat de temporalibus ſiue ſit aurū ſiue ſit argentū ſiue etiā vita tēporalis.vñ nec pro vita tēporali mentiri debet.imperfectus aūt poteſt mentiri'qui nō ē ita ſeparat⁹ ab amore mundanoꝝ ſicut perfectus.vñ ſecus ē de īperfecto ⁊ perfecto.Si ponat q̄ aliquis querat ad mortē:et aliquis perfectus abſcondat eū in domo ſua ⁊ veniāt apparitores et querāt ab illo viro ꝓfectovbi ē:⁊ ille dicat eum non eſſe in domo ſua. queritur an hoc mēdatiū ſit pcūm mortale aut veniale.ſi veniale.Cōtra.dicit auguſtinus q̄ nullus maxime perfectus mētiri debet.ne dū vitā alterius ſeruat:animā ſuā perdat.ergo iſte per mendatiū i ud animā ſuā perdit. ſed non perdit animā ſuā niſi per mortale peccatū.ꝯ mendatiū illud ē mortale.Itē.dicit auguſtin⁹ q̄ merces benignitatis obſtetricū in eternavita potuit retribui precedēte culpa mēdatij in terrenā mercedē declinata ē.ergo mēdatiū obſtetricū facit eas indignas vita eterna.et tñ illud mēdatiū fuit pro vita ꝓpria conſeruanda vt patet in exodo. ſi ergo mēdatiū obſtetricū pro vita ꝓpria cōſeruanda fuit mortale: multofortius mendatiū iſtius viri quod ē pro vita alterius conſeruanda mortale eſt. Itē mendatiū mortale eſt.vñ perdes oēs qui loquuntur mēdatiū.et os qđ mentitur occidit aiaz.ergo ſi mēdatiū iſtud veniale ē aliquid facit illud veniale.queritur quid. non niſi benignitas.ergo ſi aliqua mulier dicat alicui clauſtrali interficiā me niſi cognoſcas me: et hoc cōſtat illi clauſtrali.ſi cognoſcat eā cauſa benignitatis peccabit venialiter.hoc aūt falſū ē.ergo benignitas non facit de peccato qđ alias mortale q̄ſit veniale.ergo mēdatiū illud non ē veniale. Itē.indirecte ſi ē veniale.ꝯ meretur paruulā penā:ſcz tonſionē pectoris vel cōſimilē:ſi fuerit carnalis paruā penā potius debet ſuſtinere q̄ frater ſuus carnalis maximā penā.ergo frat̄ ſpiritualis multofort⁹ pot⁹ debz ſuſtinere paruā penā q̄ frater ſuus mortē:que ē maxia pena. ſecundū hoc ergo ſi mendatiū illud veniale ē.mentiēdū ē pro vita alterius ſeruāda:ſed nō ē mentiēdū: vt dicit aug. etiā pro vita alterius ſeruāda.ꝯ nō ē veniale:ē igitur mortale.Sed contra.ſi mendatiū benignitatis ē peccatū mortale viro perfecto.ergo mendatiū tocoſum qđ fit ratione benignitatis.eadē ratione verbū tocoſū ē mortale viro perfecto.ꝯ ſecundū hoc qđ ē veniale de ſe ē mortale viro perfecto:et hoc manifeſte falſū.ſic enī eſſe perfectū ē petoris conditionis q̄ eſſe imperfectū.Itē ī iperfecto nō ē illud mēdatiū mortale: et īperfecto eſt mortale.ꝯ perfectio facit q̄ ei ſit mortale.ꝯ perfectio facit q̄ ī infinitū magis peccet q̄ peccaret ſi īperfectus eēt:et hoc falſū ē. quia circūſtātia nō aggrauat peccatū in infinitū:ſi ei fornicaretur clauſtralis perfectus non peccaret in infinitū magis q̄ aliquis imperfectus:quia ſi hoc: ī infinitū maiorē penā meretur:quod patet eſſe falſū.Itē.probatur q̄ hmōi perfectus poſſit eſſe perplexus ſcit enī q̄ cōſcientia dictat ei q̄ ſi taceat hoc ipſo q̄ apparitores ſciunt illum qui queritur eſſe ī domo ſua. igitur ſi tacet proditor erit.ſi dicat illum non eſſe in domo ſua peccat mortaliter. ergo perplexus. Contra.Nerui teſticulorum leuiatham perplexi ſunt.et ſic eſt perplexitas in malis et non in bonis: ergo iſte cū ſit perfectus nō eſt perplexus.Solutio.Auguſtinus dicit in libro de mendacio q̄ duplex eſt vita tēporalis.ſ.et ſempiterna. qua cum deo viuim⁹ in preſenti vita gratie et in futuro vita glorie.cū aūt aliquis incipit diſtinguere vitaz temporalē maiora reputat pctā que nocēt vite tēporali q̄ alia:ſicut furtū/rapinā:et hmōi. vnde fornicationem ſimplicē non reputat maius peccatū:qz nō videt ibi cui fiat iniuria.Nō enī videt iniuriā que fit deo cum aliquis fornicatur. aufertur enī deo templū ſuū templū enī nos dei ſumus. Similiter mendacīū non reputat peccatū.nō enī videt qualiter mendatium deſtruat veritatē que eterna ē. talis ergo qui ſic diligit vitam tēporalē:ferre oīa facit pro vita tēporali.vnde mentitur ex amore vite tēporalis: ſicut mentite ſunt obſtetrices pharaōi ex amore vite tēporalis dicentes Non ſunt hebrebe mulieres ſicut egyptie. ipe enī habent ſcientiā oſtetricandi. Amor autē vite tēporalis poteſt eſſe venialis:poteſt eſſe mortalis.et ſi mentiat quis ex amore vite tēporalis venali :mēdaciuz illud eſt veniale.ſi ex amore mortali :mēdacīū eſt mortale vnde mendacīū obſtetricū potuit eſſe veniale: potuit eſſe mortale.Ad primū ergo quod dz de mēdacio viri perfecti dicimus q̄ veniale fuit. nō enī ꝓbabile eſt q̄ tam cito amiſerit caritatē:imo videtur mentir⁹ eſſe ex amore veniali vite tēporalis illius qui querit.Ad illud quod obicit de auctoritate auguſtini dicim⁹ q̄ ſic intelligenda eſt.Ne forte dū vitā alteri⁹ ſeruat ⁊c.

Solutio. ad primū.

Probatur p auguſti.

per hoc ad rationes.

Ad vltimū

Ad aliud.

Rota diligenter.

ꝫ hoc aſſ.

Auguſtin⁹

Secundo. p auguſti.

Tertio.

Quarto.

In oppm

Secundo.

Tertio.

ꝫ qđ eſt illud obiect.

Solutio.

Ad rōnem

vnde nullus debet mẽtiri ne ponat se in periculo. nescit enĩ an illud mendacium sit veniale an mortale: qz nescit an ex radice veniali proveniat an ex mortali. vñ augu. non asserit q hmõi mentiẽs perdat aĩam suã: sed in dubio ponit. Ad secundo obiectũ dicim9 q mẽdatiũ obstetricũ potuit esse mortale: potuit esse veniale. qz si radix fuit mortalis. i. si magis dilexerunt vitã suã tẽporalẽ q deũ: tunc mendatiũ fuit mortale. si vero venialis: mendatium fuit veniale: nec facit illas idiro venialis: mendatium et quod dicit gregorius: q merces gnas vita eterna. et quod dicit gregorius: q merces benignitatis earũ que in eterna vita potuit retribui precedente culpa mendatij in terrenã mercedẽ decli nata ẽ: exponunt hoc magistri q mendatiũ hic: tvenia le: potuit ipedire ne daretur eis gratia: et ita nõ eẽnt digne vita eterna. Ad tertiũ dicim9 q mẽdatiũ illud non est veniale propter benignitatẽ: sed quia procedit ex amore veniali vite tẽporalis. Ad quartũ dicimus q hec propositio ẽ falsa: si est mendatiũ venale mendatiũ ẽ ꝛc. non enĩ scitur eẽ venale. Ad illud qd obiectũ ẽ de perplexitate: dicimus q vir perfectus nõ potest esse perplexus: neq perplexitate absoluta: neq conditionali sed posito illo casu neq debet tacere neq debet prodere / sz debet deludere ipos apparito res. sicut dicebat prepositinus sic dicẽdo. creditis q si ipse esset hic q ego dicerẽ vobis. vel debet respondere sicut respondit ille sanctus epus de quo narrat augustinus hoc modo. nec possũ mentiri: nec possũ eẽ proditor. Sed contra illa que dicta sunt videtur esse glo. ieronimi que dicit super isa. versus finem. q dñs preparauit obstetricibus domos eternas. g mendaciũ non impediuit quin eis infunderetur gratia. Solutio. ieronimus loquitur secundũ vnũ casũ q potuit cõtingere. et gregorius in alio. loquitur eĩ gregor9 secundum q peccauerunt obstetrices mortaliter per mendatiũ illud. aut etiã venialiter. qd tamen veniale peccatum non fuit deletũ. sed ieronimus loquitur secundũ illuz casũ quo potuit contingere illas peccasse venialiter: quod tamen veniale esset deletum i ipsis per penitentiam aliquam. vnde secundum diuersos casus potest esse q ita fuerit: sicut dicit ieronim9.

Ad secũdũ

Ad dictuz gregorij.

Ad tertiũ.

Ad qrtum

Ad aliud.

ꝫ ista aī.

Solutio.

¶ De generibus mendaciorũ.
¶ Tertia questio: vtrum mendatiũ sit sufficienter diuisum.

DIcendũ est de generibus mendatiorũ. diuidit autẽ augustinus mendatium in tria. s. i mẽdatiũ perniciosũ / et iocosũ / et officiosũ. diuidit etiã secũdum aliã diuisionẽ mendatiũ in octo genera mendaciorũ. et cum vtraq diuisio sit sufficiens: necesse est q altera reducatur ad aliã: et ita perniciosũ genus mẽdatij continet tria prima mendacia que sunt in diuisione octonarij. s. mendatiũ quod est contra doctrinã religionis. quod ẽ primũ et capitale mendatiũ: ꝛ quod nulli prodest: et alicui obest quod est secundũ mẽdatium. et mendatiũ quod alicui prodest et alicui obest quod est tertiũ. iocosũ autem mendatiũ cõtinet quartum et quintũ mendatiũ: quod fit sola mentiendi et fallendi libidine quod ẽ minimũ mendatium vt dicit aug. quintũ est quod fit placendi cupiditate de suaui loquio. officiosũ aũt mendatiũ: continet sextũ ꝛ septimũ et octauũ mendatiũ. et est sextũ mendatiũ quãdo mentitur aliquis pro pecunia alicui9 saluanda. septimum ẽ qñ mentitur aliquis pro vita alicuius saluanda. octauũ qñ mentitur aliquis pro castitate alicuius saluanda: nullo illorũ mendaciorũ vt dicit augustinus: mentiendũ est: et assignat rationẽ de quolibet. primo genere non ẽ mẽtiẽdũ: quia illud est contra doctrinã religionis. secundo non est mentiendum quia nemini ẽ inuriandũ. tertio non est mentiendum quia nemini in detrimentũ alterius est consulendum quarto nõ est mentiendũ quia ipsa libido mentiendi in se viciosa ẽ. quinto non ẽ mentiendũ: quia nec veritas propter fauorẽ humanũ dicenda ẽ. multominus falsitas. sexto non ẽ mentiendũ: quia veritas testimonij non est coꝛ apẽda pro comodo alterius. septimo non ẽ mentiẽdũ: qz salus alterius non ẽ preponẽda fidei. octauo non est mentiẽdũ: qz castitas corporis nõ est preponẽda castitati mentis. quolibet ergo istorũ octo: ẽ peccatũ secundũ aug. et dat generalẽ regulaz de istis generib9: q quanto aliqd mendatiũ magis accedit ad primũ et capitale mendatiũ tanto mai9 ẽ: et quãto magis recedit tanto min9 ẽ peccatũ. de quolibet istoꝛ ẽndũ ẽ: et pmo de quo dicemus. et pbat q secũdũ mendatiũ mai9 peccatũ sit q primũ. qz si dicat q abrahã non exiuit de hur caldeorũ: vel q dñs non ascẽdit super asinã in ramis palmaꝛ: iste mẽtit i primo genere mendatij. dicit enĩ contrariũ ei, qd scriptũ ẽ in lege dei: et min9 peccat q ille qui mentiẽdo persequit aliũ ad mortẽ: sicut ille qui mẽtitur dicens illũ rapuisse: vl furatũ esse: vel interfecisse aliquẽ: iste aũt mẽtitur in secũdo genere mendatij. ergo secũdũ genus mendatij maius peccatũ est q primũ. Jtẽ. dicitur in euangelio q qui dixerit filiũ eẽ minoꝛez patre: mentitur: sed qui dixerit verbũ in filiũ mentitur i primo genere mendatij. ergo primum genus mendatij remissibile est. sed qui dixerit verbum in spiritum sanctum non remittetur ei: sicut qui dixerit in belzebub principe demoniorum eijcit demonia. hoc autem mendatiũ in secundo genere mendacij: ipugnat enĩ gratia fraterna: ꝛ ita fit iniuria proximo. cũ ergo scõm gen9 mendacij sit irremissibile et primũ remissibile scõm maius pctũ est q primũ. pctũ enĩ irremissibile maius est pctõ remissibili. Jtem. primũ gen9 mẽdacij directe est contra fidẽ: et scõm genus mendacij directe est cõtra caritatẽ. caritas autẽ excellentioꝛ est q fides. vt ait aplꝰ: g secundũ genus mendacij excellentiorẽ virtutẽ destruit q primũ: ergo est mai9 pctũ q primũ. qd est contra augustinũ. Jtẽ. videt q nullũ peccatũ sit mendatiũ preter primũ: qz si rex esset parisius et dicã regem non esse parisius dimitto veritatẽ huius enũciabilis regẽ esse parisius et adhereo falsitati sui oppositi: sed veritas illius enũciabilis cõmutabilis est: g ibi solũ dimittit bonũ incõmutabile pro re cõmutabili: sed peccare est spreto incõmutabili bono rebus commutabilibus adherere: ergo ibi nõ est peccatũ. Si dicatur q nõ solũ dimittitur veritas enũciabilis: sed etiã veritas ipius hois qua debet esse verus / adhuc remanet eadẽ obiectio: qz illa veritas est bonũ creatũ vt manifestũ est: ergo est bonũ cõmutabile. et inde vt prius. Solutio. Doctrina religionis qñq large qñq stricte sumitur. stricte secũdũ q dicit doctrina religionis: doctrina articulorum fidei: et sic mendaciũ contra doctrinã religionis primũ et capitale mendaciũ ẽ: et maius est q aliquod mendacium secundi generis aliis circũstancijs paribus. large sumitur doctrina religionis secundũ q dicit oĩm eoꝛ q sunt in lege dei. ꝛ secũdũ hoc aliquod mendaciũ qd ẽ cõtra doctrinã religionis min9 pctũ est aliq mẽdatio

Quõ octo reducũtur ad tria.

Rõa gñalis

Aī primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Euasio.

Solutio.

scdi gñis. Dicim⁹ igr̃ q; ī gñe maius pctm̃ ē mēdatiū ꝑmi gñis q; mēdatiū scdi generis/tm̃ quātū ad ꝓticularia se hñt vt excedēria et excessa. per hoc patet solutio ad primo obiectū. Ad scdo ob. dicim⁹ q; mēdatiū scdi gñis ē peccatū ī spiritū sctm̃ cū ipugnatur ex certa malicia supna gr̃a/7 ē mai⁹ pctm̃ q; mendatiū qđ ē in filiū: si nō sit ex certa malicia. vñ cōcedim⁹ q; aliqđ mēdatiū scdi gñis mai⁹ peccatū ē aliquo mendatio ꝑmi gñis: sz ex hoc nō sequr̃ q; ī gñe mendatiū scdi gñis mai⁹ sit pctm̃: q; mēdatiū ꝑmi generis. si enī ponerē eadē circunstātia ī mēdatio qđ ē in filiū mai⁹ peccatū eēt q; ex certa malicia ipugnarē ꝓxim⁹: sz hoc nō ꝑt eē nisi desperatio: null⁹ enī nisi desperat⁹ ꝑt odire deū 7 velle malū illi. Ad tertio obiectū dicim⁹ q; ꝑmum mendatiū nō ē solū ꝫ fidē creatā imo directi⁹ ē cōtra veritatē q̄ de⁹ ē: sz ꝫm ē cōtra caritatē ꝓxī creatā. vñ nō accidit ꝫm eē maius ꝑmo. Ad vltio obiectū dicimus q; ī alijs mēdatijs a ꝓximo non solū dimittit̄ xitas ipsi⁹ enūciati: sz veritas hois qua hō verax ē ver⁹: q̄ veritas virt⁹ ē. et lz ipa sit bonū creatū: tm̃ ipa spreta spernit̄ de⁹: qz xtutib⁹ hētur de⁹. vñ xtutib⁹ amissis amittit̄ de⁹. Querit̄ postea de q̄rto 7 q̄nto mēdatio vtrū eoz maius sit pctm̃ ꝫm ꝑdictā regulā aug. quartū mai⁹ ē pctm̃. sz ꝓbat̄ q; q̄ntū mai⁹ sit pctm̃: qm̃ ī q̄nto sūt duo pctā. s. mēdatiū 7 voluntas placēdi. voluntas ei placēdi peccatū ē: sicut dict apo. si hoīb⁹ placerē. i. placere vellē: seru⁹ crisi non essē. in quarto autē mēdatio non est nisi vnū peccatū. ergo quintū maius peccatū ē q; quartū. Jtē. in quinto ē adulatio: sz adulatio magnū peccatū est. vñ dicit salomō. plus nocet lingua adulatoris q; gladius persecutoris. et in psalmo. oleū peccatoris nō ipinguet caput meū. ergo cū in q̄nto mendatio ꝑter mēdatiū sit adulatio que est magnum peccatū. in quarto aūt nō sit nisi vnū mēdatiū/maius peccatū est quintū q; quartū. quod concedunt fere onmes dicētes qđ in genere maius ē quitū q; quartū. et q; dicit aug. quintū minus eē peccatū intelligūt quantū ad particularia/aliquod enī particulare mendatiū quarti generi: maius est aliquo mendatio quinti generis. Sed contra. dicit augustinus. Non est mentiendum quarto genere: quia ipsa libido mentiendi per se viciosa est: radix ergo quarti mēdatij per se viciosa est. sed radix quinti non est per se viciosa. voluntas enim placendi non ē per se viciosa immo potest esse sine peccato. ergo quartum genus est maius q; quintum. Jtem si quintum est mai⁹ peccatum: quia sunt duo peccata ibi. similiter ꝓbatur q; in quarto sūt duo peccata. est enim ibi mēdatium et libido mentiendi: secundum hoc quintum non est maius peccatum. Jtem. ꝓbatur q; in quinto nō sit nisi vnum peccatum: quia non est nisi vnus actus: scilicet mentiri: et nichil est ibi peccatum nisi actus. ergo non est nisi vnum peccatum. Jtem. quartum mēdatium magis assimilat diabolo: q; quintum. quod patet ꝑ oppositum: quia ille cui magis placet veritas inquantū talis. talis magis est similis deo q; ille cui minus placet alijs paribus. ergo ille cui magis placet mendatium: magis assimilatur diabolo: q; ille cui minus placet. diabolus enim mendax est et pater eius: scilicet pater mendacij: sed mentiendo ī quarto genere magis placet mendatium q; mentiendo in quarto gñe: quia mentiens in quarto genere sola libidine mentiendi et fallendi mentitur. ergo magis assimilatur diabolo: q; mentiens in quinto genere. ꝯ q̄rtū mēdatiū magis assimulat diabolo q; q̄ntū. ꝯ ē maius pctm̃ q; quintū. Quod cōcedim⁹ hac rōe. Et ad ꝓmo obiectum dicimus q; q̄us in quinto mendatio sint duo peccata: non tamen quintum mendatiū maius q; quartum. quia augustinus non comparat nisi mendatium mendatio. Ad secundo obiectum dicimus q; quedam adulatio est leuissimum peccatum sicut quando aliquis adulando dicit alicui bona de amico suo: que non est periculum credere: et si talis adulatio sit in quinto genere non sequitur ex hoc q; quintum mendatium sit maius quarto. Quandoq; adulatio est graue peccatum: sicut quando adulator dicit aliqua que credere periculum est. execat enim et obcurat aīa in talib⁹: sicut dr̃ in libro sap̃. Fascinatio nugacitat̄ obscurat bona. 7 si talis adulatio sit in q̄nto gñe mēdacij tūc illō mēdaciū mai⁹ est pctm̃ aliq̄ mēdatio q̄rti gñis: nō tm̃ oī. vñ nō sequit̄ q; ī gñe q̄ntū mēdaciū sit mai⁹ peccatū q̄rto: imo ecōuerso dicim⁹ eē Ad illō xo q̄d obicit̄ q; in q̄rto gñe sūt duo pctā: mēdatiū 7 libido mētiēdi. dicim⁹ q; nō est verū: qr̃ libido mētiēdi idē est q; volūtas mētiēdi: 7 volūtas 7 opus sūt idē peccatū. Ad illō sil̄r q̄d obicit̄ q; in q̄nto mēdatio nō est nisi vnū pctm̃ dicim⁹ q; hec argu. nō vz. Nō ē ibi nisi vnica actio: 7 sola actio ē ibi pctm̃: ꝯ nō est ibi nisi vnū pctm̃: qr̃ sicut volūtas 7 opus sūt duo pctā in materia siue subiecto: vnū tm̃ pcm̃ sūt ī forma ꝑpt̄ vnā maculā quā facūt. ita cōtingit vnū pctm̃ ī subiecto eē pctā formalit̄: vel nō vnica actio ē duo pctā. sicut pz ī deflōratōe xp̄is q̄ interfic̄it deflorādo illa deflōratio nō est nisi vnica actio: 7 tm̃ est pctm̃ luxurie 7 pctm̃ homicidij. eodē mō in q̄nto gñe sūt duo pctā ꝑpt̄ duas volūtates. est ei ibi vna volūtas placēdi q̄ gñat volūtatē mētiēdi: q̄ due volūtates gñant vnā actōnē: q̄ actio est adulatio mq̄tū ꝓcedit a ꝓma volūtate: 7 mendaciū mq̄tū ꝓcedit a scda volūtate. Querit̄ postea de septio 7 octauo gñe mēdacij. 7 videt̄ q; septimū gen⁹ mēdacij min⁹ pctm̃ sit q; octauū. Mai⁹ ei pctm̃ vitat̄ ꝑ septimū mēdaciū q; ꝑ octauū: qr̃ mai⁹ pctm̃ ē homicidiū q; fornicatio: ꝯ min⁹ malū est septimū mēdaciū q; octauū Jtē. mai⁹ bonū conseruat̄ ꝑ septimū mēdaciū q; ꝑ octauū: qr̃ exceptis bonis aīe maximū bonū ē vita corpalis: ꝯ mai⁹ bonū est vita corpalis q; castitas siue mūditia corpalis. hoc etiā ꝑ oppositū ꝓz: qr̃ immundicia corporalis quantum in se est / peccatū non est. potest enim aliqua pollui in somno: sine peccato. sicut dicit augustinus. q; pollutio que omnino ē preter legem voluntatis: peccatum non est. sic igitur patet q; mundicia siue castitas corporalis non ē bonum gratuitū. ergo magis est excusabile q; octauū. ergo minus est peccatum. qđ est contra regulaz augustini

Ad scdm.
Alia q̄stio.
Aī ꝯ dictū augustini.
Solutio.
Ad augustinū.
ꝯ hoc aī.
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Opio cōis
Ad tertiū.
Ad vltimū
Ad aliud.
Ad aliud.
Alia q̄stio
Aī ꝓmo.
Secundo.
Augustin⁹
Solutio.
Augustin⁹

Solutio. dicimus q; septimū mendaciū maius peccatum ē/sicut dicit beatus augustinus. verū ē tamen q; per septimū vitatur magis malū. sed nō ꝓpter hoc debet iudicari q; septimū genus mendacij sit maius malum. quoniā dicit beatus augustinus: q; inter bona maius bonum est castitas mentis: inter mala maius malum: quod facimus q; quod fieri sinimus. vñ. maius peccatū est nobis mentiri q; sinere fieri fornicationē vel homicidiū. in ꝓdictis aūt casibus potiꝰ debet haberi respectus ad patientē q; ad vim inferre volentem qui iam peccauit in mente sua vel homicidio/vel fornicatione: et licet maius bonū sit vita corporalis q; castitas corporalis simpliciter considerata tamen ꝓpter aliud honestius est conseruare castita

tem corporalem q̃ vitam corporalem: quia in nullo casu consentiendum est q̃ alienus adulter aliquã cognoscat et semper rebellandũ est mulieri in tali casu pro castitate corporis ne mentis castitas corrũpatur sed bene potest consentire homo q̃ interficiatur: scz consensu cõparatiuo/q̃ consensu permissionis. ꝛ ideo honestius est conseruare castitatem corporalem propter adiunctum: q̃ vitam corporalem. et ideo mentiens in octauo genere mendatij: quia conseruat quod honestius est conseruari: minus peccat q̃ mentiẽs in septimo genere mendatij.

¶ Utrũ iacob mentitus sit dicendo se e ſe esau.

¶ Quarta q̃stio huj⁹ capituli cõtinẽs mltas.

QUeritur de quibusdã actibus in quib⁹ videtur antiquos patres mentitos fuisse: sicut videtur iacob mentitus fuisse dicens se esse esau. circa questionẽ istã est primo inquirendum vtrũ iacob mentitus sit dicendo se esse esau. secundo vtrum isaac benedixit iacob. tertio vtrũ iacob peccauerit per hoc q̃ surripuit fratri suo benedictionẽ. quarto vtrum illa venditio et emptio primogenite fuerit peccatũ. ¶ Circa primum probatur q̃ iacob mentitus sit: dixit enim se esse esau: et non erat esau. ergo mentitus est. Si dicatur q̃ transũptiue locutus est vt sit sensus: ego sũ esau. i. ego sum ille cui debetur ius primogenite. probatur q̃ proprie locutus est sic: quia intendebat persuadere patri suo q̃ ipse esset esau. vnde pelliculas edorum circundedit manibus suis: et colli nuda protexit: vt crederetur esse esau. intẽdebat ergo persuadere patri suo q̃ ipse esset esau/et non per aliã locutionem nisi per istã: ego sum esau. ergo nulla locutione sũpsit hoc nomen esau proprie: et ita mentit⁹ est

Item. sine peccato facto vel opere poterat persuadere se esse esau. quare non verbo. Item. bonũ erat q̃ isaac crederet ipsũ esse esau. ergo iacob si dixisset se eẽ esau hac intentione vt pater eius hoc crederet: bona intẽtione dixisset falsũ: sed dicere falsũ bona intẽtõne nõ ẽ peccatũ vt habitũ ẽ supra. g̃ si dixisset se eẽ esau p̃pe loquẽdo: nõ peccasset. Itẽ. apo. dixit se iturũ ad hispanos ꝛ nõ iuit. g̃ dixit falsũ: ꝛ tñ nõ peccauit dicẽdo eadẽ rõe potuit iacob dicere hoc falsũ se eẽ esau. Itẽ. si trãsũptiue locut⁹ ẽ hoc mõ. ego sũ esau ille cui debetur ius p̃mogenite. Queritur vtrũ istud potuerit iurãdo firmare. videt q̃ sic: qz ĩ simplicitate loq̃bat ꝛ istinctu spũssci: scz inter hmõi simplicẽ loq̃lã ꝛ iuramẽtũ deus nõ facit differẽtiã. g̃ potuit illud iuramẽto firmare. Dicit auctoritas: quacũq; arte verborũ quis iurat deus adit: qui cõsciẽtie testis ẽ: ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intẽdit vl intelligit: scz iacob iurat se eẽ esau: pater suus intellexit de esau primogenito suo. g̃ et deus sibi. g̃ quãtũ ad deũ iacob iurauit falsũ. g̃ peccauit mortaliter. videtur g̃ q̃ nõ potuit illud qđ dixit firmare iuramento: scz si dixit verũ potuit iuramento firmare: g̃ nõ dixit verũ: et ita dixit ꝛ scienter. g̃ mẽtit⁹ est. Solutio. dicim⁹ q̃ iacob nõ ẽ mẽtit⁹: dixit ei se eẽ esau istictu spũssci. mẽ ei sua instictu spũssci: fecit ipsũ sic dicere: et ĩ spũscõ nõ est duplicitas. vñ ĩ iacob nõ fuit est/ꝛ nõ. in illo enim ẽ est ꝛ nõ: q̃ aliud habet in ore altũ ĩ corde locut⁹ ẽ: g̃ iacob trãsũptiue ꝛ nõ p̃prie. sicut dñs locut⁹ ẽ trãsũptiue cũ dixit helias iã venit de iohãe baptista. iohães ei fuit helias ĩ virtute: scz nõ in tẽtione. sibi iacob dixit se eẽ esau nõ psonaliter scz virtute/ꝛ quãtũ ad ius p̃mogeniture. Ad p̃mũ dicim⁹ q̃ nõ itẽdebat psuadere se eẽ esau: vt ppe loquamur/qz p̃pe psuadere ẽ p verba ꝛ argumẽta: scz itẽdebat aliqd facere q̃ facto isaac crederet ipz eẽ esau/ ꝛ ita occasionaliter tñ psuadebat se eẽ esau. Ad ẽm dicim⁹ facto sñ pctõ potuit psuadere se eẽ esau. nõ tñ vbo: qz factum nõ ẽ p̃prius interpres mẽtis: scz sermo ẽ p̃pius interpres mẽtis. Ad ẽtũ dicim⁹ q̃ lz bonũ eẽt q̃ isaac crederet istũ q̃ ẽ iacob eẽ esau nõ tñ poterat dicere illud iacob bõa itẽtõe: cũ illõ eẽt falsũ. Ad q̃rtũ dicim⁹ q̃ apo. nõ peccauit dicẽdo illõ falsũ/qz credebat illõ falsũ eẽ vez vñ nõ ẽ sibi de iacob. iacob ei sciebat se nõ eẽ esau. Ad vltimũ dicim⁹ q̃ bñ poterat iacob iuramẽto firmare qđ dicebat ꝛ si iurasset: nõ itellexisset de⁹ sicut isaac. illa ei auctoritas itelligit de illis q̃ iurãt p̃ fraudem.

¶ Utrũ isaac bñdixit iacob.

¶ Scda q̃o p̃ncipal

QUerit vtrũ isaac bñdixerit iacob. videt q̃ nõ: qz nõ bñdixit nisi illũ quẽ itẽdebat bñdicere: sed nõ itẽdebat bñdicere iacob. g̃ nõ bñdixit iacob. Itez nõ bñdixit nisi quẽ voluit bñdicere: scz nõ voluit bñdicere iacob. g̃ nõ bñdixit iacob. Itẽ. error psõe impedit mrimoniũ. si ei aliqs cõsentit ĩ mariã ꝛ supponatur ei agnes ipo nesciẽte: nõ ẽ matrimoniũ iter ipz ꝛ agnetẽ eodẽmodo cum isaac intẽderet benedicere esau: cum ipso nesciente suppositus eẽt ei iacob: non fuit bñdictus iacob: sed esau. Sed hoc patet esse falsum per textũ: qz ysaac loquens de iacob dixit bñdixi ei: ꝛ erit bñdict⁹. Solutio. Dicim⁹ q̃ in illo istãti in q̃ ysaac bñdicebat iacob nõ actu itẽdebat bñdicẽ iacob nec esau scz istũ quẽ attrectauerat/ quẽ osculat⁹ fuerat. vñ sine dubio bñdixit iacob. nec vz hec argu. Nõ bñdixit nisi quẽ intẽdebat bñdicere. ꝛ nõ intẽdebat bñdicẽ iacob g̃ nõ bñdixit iacob: qz in p̃ma hec dictio quẽ q̃tuz ad hoc vbũ itẽdebat: suppõebat tñ p̃ idiuiduo vago. s. p̃ isto hoie: ꝛ sũptũ ẽ iste hõ nõ p̃ iacob: scz q̃ est exp̃sse significat⁹ sub forma sua idiuidualt. in assũptõe vo sumit iacob sub forma sua idiuidualt. vñ in argumẽtatiõe ẽ falsa acci. Instãtia Sit q̃ aliqs videat sortẽ a lõgeniẽtẽ: scz nesciat ipm eẽ sortẽ iste nõ videt nisi quẽ scit se videre. scz nõ scit se videre sortẽ: g̃ iste nõ videt sortẽ. eadẽ est solutio ad scdo ob. Ad vltimũ dicim⁹ q̃ nõ est sibi de mrimonio ꝛ bñdictõe: qz in mrimonio exigit defectiat⁹ cõsensus. cõsens⁹ ei aiox ibi p̃pe facit mrimoniũ. ꝛ lõ error psõe impedit mrimoniũ qz impedit defectiatũ cõsẽsũ. scz ĩ spũalib⁹ nõ ẽ ita: qz si aliqs baptisat aut ordiat aliquẽ ꝛ credit se aliũ baptisare vel ordinare: nichilomin⁹ ordiat⁹ vel baptisat⁹ ẽ. de⁹ ei baptisat auctoritate: ꝛ hõ misterio. vñ in. vi. nũeroz. dñs iuocabũt nomẽ meũ sup filios isrl: ego bñdicã eis

¶ Utz iacob peccauit qñ accepit bñdictõez.

¶ Tertia questio principalis.

UTrũ peccauerit iacob qñ accepit bñdictõnẽ debitã fri suo. vñ q̃ sic: qz dr ĩ gen. Venit germanus tuus fraudulẽt ꝛc. g̃ p̃ fraudẽ accepit bñdictõez. ꝛ fraus mala est: g̃ peccauit. Itẽ. p̃ simulationẽ hũit illã bñdictõez. simulauit ei se eẽ esau ꝛ simulatio mala ẽ. vt pz in ypocri. g̃ peccauit subtrahẽdo bñdictõez fri suo

Ad primũ

Ad scõm.

Ad tertiũ.

Ad q̃rtum

Ad vltimũ

Ad primũ

Falsa accidentis. Exemplũ. Ad aliud.

Af q̃ non.

Secundo.

Tertio.

In oppom

Solutio.

Af primo.

Quasio. ꝛ hãc af.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

q̃o incidẽs ar q̃ sic.

In oppom

Solutio.

Af q̃ sic.

Secundo.

In oppo^m qđ si ꝓcedit. Cõtra. ꝺt glo. sup geñ. videri ꝑt ꝙ iacob bñdictõez ꝑmogẽiti nõ subripuit: sz debitã accepit: ꝯ nõ peccauit cũ accepit illud qđ sibi debebat. qđ ꝓcedi m^r. ⁊ ad obiecta dicim^r ꝙ triplex ẽ fraus. Est eĩ fraus eruditõis ⁊ fraus ispiratõis ⁊ fraus nociue deceptõis Fraus eruditõis ẽ qlẽ fecit ioseph cũ fecit poni ciphũ suũ argẽteũ in sacco bẽiamĩ: ⁊ hoc fecit cã eruditõis ip^r bẽia. hãc fraudẽ factũt mgri cũ faciũt argumẽtatões sophisti. ⁊ deciptũt eruditõez. hãc fraudẽ faciũt pedagogi cũ subtrahũt puer istrumẽtũ ligneũ ꝗ vtũt vt erudiãt eos ad eũdũ. fraus ispiratõis est qlẽ faciũt iudei mutãtes ĩ recessu suo vasa aurea ⁊ argẽtea ab egyptijs. ⁊ hoc est in deũ ꝙ eis ispirauit et ꝙ ex hac ispiratõe fecerũt: sine dubio peccauerũt. ⁊tia fraus ẽ ĩ tpo. s. fraus nociue deceptõis: ⁊ hec pcñs ẽ. alie due nõ sunt pcñs. vñ nõ pecca. iacob ꝙ p fraudẽ ispiratõis accepit istã bñdictõez. ⁊ sic pz solu. ad ꝑmo ob. Ad scđ o ob. dicim^r ꝙ ꝗdruplex ẽ simulatio. est eĩ simulatio signatõis ꝗlis fuit ĩ iacob ꝑ istã enĩ simulatõez significauit ꝙ minor populus. i. christian^r ꝑferẽd^r eẽt maior: scilicet iudaico populo: et ẽ simulatio cautele: siue prouidentie: sicut simulauit iosue fugam cũ vellet capere oppidũ hay: et simulauit se iehu adoratur baal vt interficeret omnes sacerdotes baal: et simulauit angelus thobie se esse azariã ananie magni filiũ: et ẽ simulatio doctrine: sicut dominus finxit se longius ire vt inuitaretur a discipulis ad doctrinã et eruditionẽ eor: et est simulatio ꝙ est ĩ ipocritis: ꝙ mala est et peccatum. tres autem prime sunt peccatum. vnde iacob non peccauit per simulationẽ illã.

Jacob non peccauit

Ad scđm.

Scđa ꝙo h^r capituli Af ꝙ sic.

Utrum iacob peccauit emẽdo primogẽita

Queritur vtrum iacob peccauerit emendo primogẽita esau. videtur ꝙ sic. Esau enim vendidit primogenita sua: vt dicit apostolus in fine ad hebreos. ipsi iacob. ergo iacob emit primogenita que secundum veritatem erãt esau. sed primogenita ista erãt res spũales: qr primogenit^r sacerdos erat et benedicebat fratribus suis et benedictionẽ accipiebat a patre/et sacerdotium spirituale est: et benedictio similiter. ergo iacob emit rem spiritualẽ/pro re tẽporali que minimum quid est: scilicet pro edulio lentis ergo emptio ista fuit symoniaca. ergo iacob peccauit mortaliter emendo primogenita. Ad hoc dicũt quidam ꝙ primogenita ista non erant res spirituales neq; sacerdotium illud erat spirituale. non enĩ erat adhuc institutũ sacerdotium a deo: sed postea iustitutũ fuit in tempore moysi. Sed contra hoc obicitur. qđ dicitur in genesi. ꝙ melchisedech erat sacerdos dei sũmi/et ei obtulit abraham decimas/tanq̃ maiori et bñdictionez recepit a melchisedech tanq̃ a superiori hoc autẽ erat gratia sacerdotij. ergo sacerdotiũ illũ erat a deo institutum: et ita nulla est predicta solutio Itez. apls probat in epistola ad hebreos: sacerdotiũ christi maior^r cẽ sacerdotio leuitico. et hoc probat per sacerdotium melchisedech. ergo sacerdotium melchisedech/maior^r fuit sacerdotio leuitico: sed symoniaci erant qui emebant sacerdotiũ leuiticum. ergo symoniaci essent si emerent aliqui sacerdotium melchisedech: sed sacerdotiũ melchisedech erat sacerdotiũ primogenitorum: ergo symoniã cõmisit iacob emendo sacerdotium illud. Itẽ. detur ꝙ primogenita illa esset res corporalis/videtur tamen ꝙ iacob peccauerit mortaliter dum emendo primogenita illa/defraudauit enĩ fratrẽ suũ pluscq̃ in media re iusti precij: in ifinitum enim plus valebant primogenita illa q̃ eduliũ lẽtis. ergo ẽm legẽ non debuit stare ista emptio. Alij alita opio. aliter soluunt dicentes ꝙ primogenita ista erant res corporales: sed annexũ habebant spirituale et transit illud spirituale in corporale nec fuit peccatuz emere vel vendere primogenita huiusmodi. sicut si aliquis haberet villã aliquã in cuius ecclesia haberet ius patronatus: si venderet illã transiret ius patronat^r cũ vniuersitate/nec esset ibi symonia: quia principale in ista venditione corporale est. similiter dicebant de ꝑmogenitus illis. habebat enĩ primogenitus duplicẽ partẽ in hereditate: duplicẽ portionẽ in ferculis: ⁊ vestes splendidiores. et omnia ista erant corporalia: sed annexũ erat spirituale: scz sacerdotiũ / et benedictio quã dabat fratribus/et quã habebat a patre. Sz contra hanc solutionẽ sic opponitur. tria erant ibi corporalia/et tria spiritualia. ergo cum secundũ se maius sit spirituale q̃ corporale. potiꝰ primogenita illa debent dici res spirituales q̃ corporales. Solutio. dicimus sine preiudicio melioris sententie ꝙ illa ꝑmogenita iure erant ipsius iacob. et hoc significauit spiritussanctus in ortu illius. tenebat enĩ plantã fratris sui quasi volens ipsum retrahere ne prior nasceretur ac si ipso facto diceret: tu non debes esse primogenitus/sed ego. dicimus ergo ꝙ non erant primogenita sua: sed redemit tanq̃ sua/et minimo precio. et hoc licuit ei facere sine peccato. Ad illud quod obicitur ꝙ apostolus dicit: esau vendidisse primogenita sua dicimus ꝙ sua erant reputatione hominum: sed non secũdũ veritatẽ. et cõcedim^r ꝙ vendidit: ratiõne ei hũit vẽdẽdi qr credebat eẽ sua/nõ tñ iacob emit: sz redẽit.

Ad oppos

Solutio.

Ad ratõnẽ

De iuramento. Tractatus decimusnonus.

Dicto de mendacio: dicendum est de iuramento ⁊ periurio quod prohibet in hoc mandato: Nõ assumes nomẽ dei tui in vanum. i. non iurabis pro nichilo: de quo mãdato in presenti agimus. Primo ergo videndum est quid sit iurare: ⁊ vtrum iurare in se sit malum. Secundo de forma iuramenti. Tertio de comitibus iuramenti: secundum quos sit iuramentũ licitum/meritorium/obligatorium. Quarto vtrum omne periurium sit peccatum: ⁊ si est peccatum: vtrũ omne periuriũ sit mortale peccatuz: an aliq̃d veniale Quinto de cãis iuramẽti. Sexto de coactis iuramẽti.

Primũ ca.

Quia primum capitulum sciendum est ꝙ iurare est asserere aliquid attestatione alicuius rei sacre vel non sacre. Queritur ergo vtrum iurare in se sit malum: videtur ꝙ non: quia dominus iurauit. vnde iurauit dominus et nõ penituit. ⁊c. Similiter sancti iurãt. vnde apostolus. Testis est michi deus: hoc enim est quedam species iuramẽti: cum ergo deus ⁊ sancti iurent/iuramentum non est malum in se. Item iurare non est bonum: vt dicit augustinus: sed nõ est malum: ergo iurare non est malum in se. Item iurare indirecte est malum in se: quia remota omni extrinseca circunstantia iurare est malum: ergo eadem ratione velle loqui/vel velle comedere est malum in se vel in genere: quia remota omni extrinseca circunstãtia velle loqui est malum: quia tale loqui est otiosuz: ergo et verbum otiosum malum est: ⁊ velle loqui: similiter otiose malũ est: ergo qua ratione iurare simpliciter est malum in se: siue in genere: eadem ratione et velle loqui est malum in genere: hoc autem falsũ: ꝯ iurare est malũ ĩ se siue ĩ gñe: qđ si ꝓcedit. Cõtra iurare ẽphibitũ vt hẽtur ĩ euãg. Ego dico vobis nõ

Prĩa ꝙo. Af ꝙ non.

Secundo.

Tertio.

In oppos

turare oīno: neq; per celum: quia thronus dei est. neq; per terram: q; scabellum pedum eius est. ergo cū turare sit prohibitū turare est malū: aut secundum se aut in se. non secundū se. ergo in se. si dicatur q; turare non est ibi prohibitū: sed consuetudo turandi. ergo consuetudo turandi cū sit prohibita mala est: aut secundum se aut in se. ergo turare malū est secundum se aut in se: hoc enim non esset malum in se: nec ei⁹ ratio esset malum in se. vnde non deberet prohiberi

Euasio.

Cōtra hāc.

Secundo. Item. dicit augustinus q; turatio falsa est perniciosa turatio vera est periculosa. ergo mala. quare ḡ enī esset periculosa nisi esset mala. ergo secundum hoc iurare est malū in se.

Tertio. Item turare pro nichilo malū est in se: quia hoc est assumere nomen dei inuanū sicut ponunt sancti. sed turare pro nichilo est turare sine oi causa. ergo turare remota omni causa extrinseca est malum. sed turare simpliciter sūptum est turare remota omni causa extrinseca. ergo turare simpliciter

Quarto. sumptū est malum: et ita turare malum est in se. Itē in prima canonica iohannis. Nolite diligere mundū prohibitū est diligere mundū. hoc aūt non est ꝓpter circunstantiā rei que precipitur. meritorie enim possum diligere mundum apposita debita circunstantia scilicet vt diligam temporalia ad bene dispensandū scilicet ad erogandum pauperibus: et consimilia. prohibetur ergo dilectio mūdi: quia remota omni exteriori circunstantia in se mala est: et ita diligere mun-

Quinto. dum malum in genere: eadem ratione turare remoto omni extrinseco malū est in genere. Item omnis actio voluntaria: aut est a natura aut est a recta ratione aut a libidine. ergo turare simpliciter sumptū cū non sit a natura vel a recta ratione est a libidine. er-

Solutio. go est malū in se siue in genere. Solutio. augustinus dicit q; turare nec est bonum nec est malū: itelligitur q; nec ē bonū secundū se: nec ē malū secundum se. appellatur autē bonum secundū se: quod nullo modo potest fieri malū sicut diligere deum ex caritate: nullomodo potest fieri malum. malū secundum se appellatur quod nulla circunstantia potest fieri bonū: sicut fornicari. quedā enī nominata coniuncta sunt cū malo sicut dicit aristo. mediū et indifferens ē quod nec ē bonum secundū se: nec ē malū secudum se. triplex ē. est enī indifferens quoddā q; habet in se circunstantiā aliquam secundum q; semper ē malū in se nisi fiat bonū per circunstantiā extrinsecus additā. tale indifferens ē interficere hominē: semper enī malū est nisi per exteriorē circunstantiā fiat bonū. est enim aliud indifferens q; nullā in se habet circunstantiā secundum quā possit esse malum: sicut ē comedere: sicut ē loqui. inter ista duo genera indifferentiū que sūt quasi extrema est aliud indifferens quod habet in se aliquā circunstantiā secundū quā non ē malū: sed potest esse malū. tale ē turare: habet enim quoddā in se scī inuocare deū testē. per quod turare non ē malū: sī potest esse malū: quia si sine causa inuocetur deus testis: tunc inuocare deus testem ē quasi contēnere deū hoc malū est/tamen inuocare deū non est malū in se.

Soluit ꝙo ꝓ hoc ad primū. Soluenda ḡ ē premissa questio per distinctionē eius q; ē malū in genere: siue malū in se. si eī malū in se sumatur large ita q; cōprehēdat primū indifferēs et medium: tunc turare est malū in se: et tunc non sequitur sancti turant. ḡ turare non est malum in se: sicut non sequitur: sancti interficiunt. ergo interficere hominem non est malū in se. Ad secūdā auctoritatē soluunt ꝛc. cū enim dicit augustinus q; turare non est malum secundū se: tamen est malū in se. Ad tertiū patet solutio per predicta. non enim est simile de turamento et locutione / vel comestione: si vero maluū in se sumatur stricte ita q; comprehendit solum primum indifferēs: tūc turare nō est malū: et nō valet: turare est ꝓhibitum: ergo est malum in se: non enim propter ipsum turare est prohibitum: sed quia de facili incurrit periurium qui turationi assuefacit. vnde augustinus turare prohibet ꝓr ne homines appetant turare tanq; bonum. ex hoc patet q; non omne prohibitum est malum in se. vnde peccat illa argumentatio secundū fallatiam consequētis a superiori ad infimis affirmā do. per eandem rationem non valet hec: Omis turatio est periculosa: ergo mala. Similiter nō valet iurare pro nichilo est malum in se: ergo turare simpliciter malum est in se. quia turare pro nichilo determinat casum in quo testem inuocare deum est cōtemnere deum: sed turare secundum se non determinat illū casum. Ad istud quod obicitur de dilectione mundi: dicimus q; diligere mundum est frui mūdanis: secundum q; prohibetur: et hoc malum est secundum se. Ad vltimum dicimus q; non valet hec argumētatio turare est ex libidine: ergo est malum in se. non habet propter hoc circunstantiam malam in se licet sit ex libidine: ergo istud turare est malum scilicet istud turare quod est ex libidine. si vero ita argumentetur turare in se/remota omni circūstantia est ex libidine: ergo turare est malum in se: non valet hec argumentatio. secundum q; malum in se stricte sumitur: idem est enī ac si inferret: ergo turare secundum se habet circunstantiam malam malo pene.

Ad secm.

Ad tertiū.

Augustin⁹

Falsa ꝓsq;

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad vltimū

sit hec non valet.

¶ De forma iuramenti. ¶ Secunda questio huius capituli.

Quaeritur de forma iuramēti. Sciendum ergo q; in veteri testamento erat hec forma turandi. viuit dominus: et hec viuit anima mea vel tua. quod ē per dominum viuus: et per vitā aīe mee vel tue fa-

de iuramēto in diuersis legibus

ciam: vel hoc non facīā. in primitiua ecclesia fuit hec forma turandi: testis est michi deus. quod ē dicere deum inuoco testē veritatis eius quod dicturus sū: ⁊ sic sepe turabat apostolus: modo turamus secundū formā quam dominus dicit in euangelio: Nolite turare neq; per celum neq; per terram. et cetera. vnde modo turamus sic: vel per deum/vel per sanctam mariā vel per beatus petrū: faciā hoc/vel non faciā hoc. aliqñ autē turamus hoc modo sic. deus me adiuuet: et hec sacra verba. variatur autē iuramentū secundum diuersitates eorum per que turatur ⁊ secundū hoc talem regulā dat augustinus. q; quanto sanctius est id per quod turatur/tanto penalius est periurium Sed contra regulam istā multipliciter obicitur. dicit enī dominus in euangelio: Nolite turare neq; per celum quia thronus dei est/neq; per terram. et cetera. ḡ qui turat falsum per creaturam: contēnit creaturā ⁊ creatorem: sed qui turat falsum tantum per deū: contēnit tantū creatorē. ḡ penalius est periurū per creaturas q; p creatorem. ḡ falsa est illa regula: quanto sāctius est ⁊c. Ite. magis peccat q; turat falsū p oculos dei/q; q;

Augustin⁹ dat rām

ꝙ quā ar.

Secundo.

turat falsum per deum quod patet: quia iuramenta per quedam membra dei multum abhorrent fideles et constat q̄ sanctior est deus q̄ membrum: ergo nō est verum q̄ quanto sanctius est istud per quod iura
Tertio. tur tanto penalius periurium. Item. secundū istam regulam dicit augustinus q̄ maius peccatum est iurare falsum per deū q̄ iurare per idolum. Sed contra. qui iurat per aliquid: veneratur istud. ergo q̄ iurat per idolum veneratur istud. sed duplex est veneratio: scilicet veneratio latrie/et veneratio dulie. ergo qui iurat per idolū venerat illō veneratiōe latrie vel dulie. non dulie. inuocat enim idolum tanq̄ deus vt sit testis veritatis et⁹ quod dicitur: ergo veneratur idolum veneratione latrie: ergo iurando verum per idolum exhibet latriam idolo: ergo est idolatra. iurare ergo verum per idolū est peccatum idolatrie sed peccatum idolatrie est quo nullum aliud est maius: ergo iurare falsū per deum cum non sit peccatum idolatrie: non ē maius peccatum q̄ iurare verum per
Euasio. idolum: et ita mentitur augustin⁹. Forte dicet q̄ aliquod peccatum est maius aliquo peccato idolatrie et videtur in proposito. qui enī iurat falsū quod scit esse falsum per deum sciēter contēpnit deū. qui vero iurat verū per idolum ex ignorātia peccat: nō contēptu dei. vnde cū maior contēptus sit in illo qui iurat falsum sciēter per deum q̄ in isto qui iurat verum per idolum: maius peccatū est iurare falsum per deum q̄ iurare verū per idolum: et ita aliquod peccatū quod non est idolatria: maius est aliquo peccato idolatrie
Ꝑ hanc aī. Sed contra. qui iurat falsum per idolum credens illud esse deum/peccat contra illud quod primo est ī recta ratione: recta enim ratio dicit primo deū ee summum bonum/sūme venerandū. ois ergo idolatra peccat contra illud quod primo est ī recta ratione: ergo secundū hoc nullum peccatum est maius quocunq̄
Aī etiā de iacob. peccato idolatrie. Solet etiā obici de iacob qui consensit in iuramentum laban qui fecit deos suos: sed facientes et consētientes pari pena puniēdi sunt. ergo cum laban peccauerit iurando. ergo iacob peccauit consentiendo. eodem modo dicitur de iuda ma-
Sīr de iuda macha. chabeo qui petijt iuramentū amicicie a romanis ꝗs sciebat iraturos per idolum: et ita peccauit cum illi peccauerunt. hoc autem falsum est: iacob autē laudatur in omnibus: et iudas machabeus similiter.
Solutio Solutio. sine dubio qui iurat per creaturā/iurat quodā modo per creatorem: inuocat enī creaturā testē veritatis: et omnis creatura testis est prime veritatis: nu-
Augustin⁹ tus est dei quelibet creatura. vnde augustinus: ve q̄ diligit nutus tuos pro te: in nutibus enim siue in signis non est sistendū. concedim⁹ ergo q̄ qui iurat falsum per creaturam contēpnit et creaturā/et creatorem. et nonvalet hec argumentatio. qui iurat falsum
Ad p̄mum per creatorem contēpnit tantū creatorem. ergo magis peccat qui iurat falsū per creaturam q̄ qui p creatorem: quia qui iurat falsum per creaturam contēpnit creatorem in creaturā: et qui iurat falsum p creatorē contēpnit ipm in se: et in infinitū melior est ī se q̄ sit bonus creature/vel q̄ creatura iudicet ipsū esse
Dctū ds. bonum vel etiā possit iudicare. vnde in psalmo. Confessio eius super celum et terram. et intelligitur de confessione laudis. vnde plus contēpnit qui solū creatorē in se contēpnit: q̄ qui contēpnit creaturā et creatorem in creatura. Ad secundo obiectuz dicimus q̄
Ad secūdū cum dicit augustinus, quanto sanctius est istud p qō iuratur: tanto penalius est periurium: intelligendū est ꝺ alijs circūstātijs parib⁹. vñ q̄ iurat falsū p deū magis peccat: q̄ qui iurat falsum per oculos dei: si oēs alie circunstatie sint pares: sed hoc non est verum: qr qui iurat falsum per oculos dei contēpnit deū/et mēbruz eius et insuper est ingratus deo: de hoc q̄ deus fact⁹ est homo pro ipso. vnde maius est iurare per oculos dei: q̄ per deum. Ad tertio obiectum dicimus q̄ ma Ad tertiū.
ius peccatum est iurare verum per idolum: q̄ iurare falsum per deum: secundum q̄ iurare verum per idolum arguit certum peccatum idolatrie vel infidelitatis. sed tamen dicit augustinus q̄ iurare falsum p deum maius peccatum est q̄ iurare verum per idolum. nō comparat nisi iuramentum iuramento et infidelitate circūscripta. sine dubio nusq̄ dicit augustinus. Ad vltimo obiectum dicimus q̄ iacob non con Ad vltimū
sensit q̄ laban iuraret per deos suos: sed consensit q̄ iuraret et permisit per idola. Item. dicimus de iuda idē de iuda
machabeo: sicut iste qui accipit mutuū a feneratore: consentit q̄ fenerator accōmodet ei denarios: sed nō consentit q̄ accommodet et ad vsuram: quia si consētiret peccato peccaret: sed permittit q̄ ad vsuram accommodet ei.

¶ Iuramentum habet tres comites.

¶ Tertia questio huius capituli.

Ondum est q̄ iuramentum tres debet habere comites: scilicet veritatem et iudicium tres comi-
et iusticiam: sicut dicit dominus in quarto hieremie tes iurañti
iurabis viuit dñs ī ☧itate et iudicio ⁊ iusticia. ⁊ hos comites dr hre iuramētū: valde ei piculosū ē iurare sicut dictum est supra. Debet ergo habere iudicium quia discrete iurandum est. debet habere iusticiam quia iustum et licitum iurandū est. debet etiam habere veritatem/aut rei iurate / aut ipsius iurantis: nichil enim debet iurare nisi quod credit esse verum.
Sed videt q̄ superfluant duo comites. quicunq̄ enī ꝫ ista aī.
iurat discrete iurat iuste: quia si non iurat iuste nō iurat discrete: ergo a destructione consequentis: si iurat discrete iurat iuste: et si iurat discrete et iuste iuratve re saltem veritate iurantis: ergo si iurat discrete iurat etvere. ꝫ dicto iudicio dicuntur alij duo comites: ergo sufficit iudicū: ergo superfluit ponere alios duos comites. Item. dicitur q̄ iuramētum habet istos Secundo.
tres comites cum obligatione: aliter non. Secundū q̄stio icidēs
hoc queritur si aliquis iuret se nunq̄ fore episcopum vtrum illud iuramentum sit obligatorium. videtur Aī q̄ sic.
q̄ sic. iurat enim licitum: et tale licituz propter quod multi boni laudabiles existunt. laudabile enim est oblatum honorem et oblatas diuitias non suscipere: ergo iuste iurat et discrete. credit enim nunq̄ se posse sufficere ad regendum episcopatum et vere iurat quantum in ipo est. credit enim nunq̄ se fore episcopum: ergo nec illud iurando. Item. istud iuramen- Secundo.
tum habet tres comites quos debz habere: ergo est obligatorium. Iste due conclusiones videntur sequi scilicet q̄ non peccet/ et q̄ iuramentum teneat.
Item. quidam fecerat huiusmodi iuramentū ⁊ post- Tertio.

ea electus est in episcopum:et gregorium papam fecit inquiri vtrum tale iuramentum fecisset:superflue autem fecisset inquiri nisi illud iuramentum teneret sic igitur qui iurat se nunq̄ fore episcopum: obligatur et non peccat. Sed contra. dicit augustinus q̄ q̄ curaz alendorum subditorū rēnuit discalciati opprobrium sustinebit. Non vult enim suscipere vxorez fratris sui defūcti:scz cristi nec suscitare semē ei:sz nō sustinebit opprobrium nisi pro peccato: ergo peccat iurando se nunq̄ suscepturum episcopatum: ergo non obligat illud iuramentum. Item dicit augustinus q̄ ocium sanctum querit gratia veritatis: negocium iustum suscipit necessitas caritatis:ocium enim querūt viri contēplatiui:vt liberius vacent inquisitioni veritatis:et hoc est qđ dicit ociū sctm̄ querit gr̄a v̄itat[.sz negociū iustum suscipit necessitas caritatis.ergo cuz aliquis episcopatus indiget aliquo bono viro:iustuz est q̄ suscipiat illud negocium: ergo si non suscipiat facit contra iusticiā:ergo qui iurat se nunq̄ receptu= rum peccat:cum iuret contra iusticiā nō tenet illd̄ argumētū. Eadē obiectio est de isto qui iurat q̄ nunq̄ intrabit religionē nec vnq̄ dimittet habitū laicalem videtur enī q̄ peccet:quia facit contra consiliū dei. si cōcedatur q̄ peccet. Contra. Sic iurat qz cognoscit infirmitatem suā et scit/vel credit q̄ facilius saluabitur in segor.i.in paruula patria q̄ in monte:tunc non peccat istud iurando.similiter qui iurat se nunq̄ fore episcopum peccat hoc iurando:si iuret quia videt se melius et facilius saluari in mediocri statu q̄ in maiori. Solutio. Ad primū dicimus q̄ qui discrete iurat: iuste et vere iurat.vnde dicto iudicio dn̄r alij duo comites propter cōnexionem virtutum:.sunt enī simul iste tres:veritas/prudentia/iusticia/ et non valet hec argumentatio:dicto iudicio:dn̄r alij duo comites.ergo superflue commumerantur cum iudicio. Instantia Sobrie pie et iuste viuamus in hoc seculo.qui viuit sobrie viuit pie et iuste.ergo posita sobrietate superflue ponūtur iusticia et pietas:non sequitur.licet enim vna virtute habita habeant omnes: necessarie tamen sūt omnes quantum ad vsus suos qui non sūt de necessitate connexi. Ad secūm. dictum pauli Ad secundo dicimus q̄ iste qui iurat se nunq̄ esse episcopum iurat licitum sed duplex est licitū.est enim licitū expediens:et est licitū non expediens:sicut dicit apostolus. omnia licēt michi:sed non omnia expediūt:licitū expediēs est qđ promouet hominē ad melius.licitū non expediēs est quod impedit promouere ad melius.iuramentū licitum et expediens:obligatoriū est. iuramentū licituz et non expediens:non est.obligatorium iuramentuz enī quod obseruat deteriorez vergit ī exitū:salubri ori consilio mutandū est:sicut dicit beda.iuramentum ergo eius qui iurat se nunq̄ futurū episcopū nō ē simpliciter obligatoriū:si enī videat iste qui iurat se esse necessariū episcopatui cū nullus alius inueniatur dignus episcopatu:non tenet iuramentū illud:nō valet hec argumentatio.est licitū ergo obligatoriū. Et est fallacia cōsequētis:ab inferiori ad superius affirmādo.nō valet: discrete iurat.ergo est obligatoriū:licz enim discrete iuret:non tamē vsq̄quaq̄ discrete:sicut apostol⁹ discrete petijt stimulū carnis remoueri a se non tamē vsq̄quaq̄ discrete. Ad illud quod obicitur de inquisitione grego.dicimus q̄ qui inquiri facit propter scandalū et propter ea tenebat istud sacramentū ex quo inueniebatur alius qui erat dignus episcopatu. Ad istud quod queritur vtrū peccat: dicimus q̄ periurij quatuor modis accipitur.quandoq̄ dicitur periurij falsa iuratio:et sic periurij aliquando ē peccatum:aliquando non.possū enim iurare falsum sine peccato:sicut si nouiter inspexi in archa mea:et postea me nesciēte posuit aliquis aliquod furtū in ea. Si queratur si istud furtū fuit in archa mea: possum sine peccato iurare q̄ non. q̄nq̄ dicit periurij peruersa iuratio.i.iuratio illiciti:et hoc semper est peccatum. quandoq̄ transgressio iuramenti dicitur periurij:et hec quandoq̄ est peccatum quandoq̄ non. transgressio enim iuramenti liciti et expediētis peccatū est:trāsgressio iuramēti illiciti peccatū nō est.quarto modo dicitur periurij reatus periurij secundū q̄ aliquis dicitur periurus. Dicim⁹ ergo q̄ iste qui iurat se nūq̄ fore eposcopum si ex hac intentione iuret vt intendat se melius saluari in statu subiectionis: q̄ in statu prelationis non peccat.si vero hac intentione iurat vt velit vitare laborē/et viuere ociose siue in ocio/ peccat Similiter iste qui iurat se nunq̄ intraturum religionē/si ex amore mundi huius iurat peccat: et si amor iste venialis/ peccat venialiter.si mortal⁹ peccat mortaliter.si vero iuret quia videt se non posse sustinere eminentē vitam religionis/non peccat.verum est tamen quia iuramentum illud non est obligatoriū.ergo aliquod iuramentum licitum est obligatoriū/aliquod non:sed iuramentum nullum illicitū est obligatorium.illicitū est autē iuramentū duabus de causis. Aut enī illicitum tantum propter illud per quod iuratur. aut ꝓpter istud per quod iuratur. propter illud per qđ iuratur/cum illicitum iuramentū sicut cū aliquis iurat aliquid iuramentum est obligatorium Illicitum autem iuramentum per quod iuratur duplex est.aut enim per quod iuratur est licitum simpliciter:et in se:sicut cum aliquis iurat se interfecturuz hominem:aut non/illicitū simpliciter et in se:sed alicui:sicut cum qui vouit continentiā: iurat se ducturum aliquam vxorem:non iurat illicitum: simpliciter sed illicitū sibi simpliciter:et iste qui est in sacris ordinibus qui iurat se ducturum aliquā vxorem iurat nō illicitum simpliciter:sed sibi illicitū. tenetur enim ad perpetuā continentiā:non ex toto:quia non est necesse q̄ voueat continentiā:cum suscepit sacros ordines sed ex constitutione ecclesie:que constituit q̄ illi qui sunt in sacris ordinibus non contrahant.potest enim facere quasdā personas legitimas: ad contrahenduz et quasdā illegittimas:sicut in consilio nuper fecit de quibusdam personis illegittimis ad contrahendum fecit legittimas:sed siue id quod iuratur sit illicitum in se siue cui iuratur: neutrum iuramentum tenendū est:et de tali illicito dictum est prius q̄ nullum iuramentū illicitū ē obligatoriū. Sed ꝓtra. dicit augustinus q̄ meretrix que iurat se seruaturā fidem leccatori suo mala est adherendo leccatori et iurando:peior autem iuramentū non obseruando: ergo peccat trāsgrediendo illd̄ iuramentū: ergo iuramentum illud est obligatorium: et tamen illd̄ quod iuratur est simpliciter et ī se licitum:ergo est falsa:nullum iuramentum illicitum quantum ad illd̄ quod iuratur est obligatorium. Eadem est obiectio de illo qui iurat diuisurum spolia cum aliquo: si iuret ipsum ad rapiendū Dicit enim augustinus q̄ magis peccat si totum retineat q̄ si diuidat: ergo tenet diuidere:ergo iuramentum istud est obligatorium:et hoc est cōtra predicta.

In oppo^m

Figura.

Secundo.

eodē mō ad^m

ꝓ hoc ad^m.

Figura.

Solutio.

Ad primū

instātia est

Ad scūm.

dictū pauli

Beda.

Fallia ꝓsq̄t

Ad aliud.

Ad aliud. q̄druplex ꝑ iurium.

Exemplū.

Ad rōnem

Sīr ad aliū

Prima cā Secunda.

Duplex illicitū iuramentum.

Nota diligenter.

Cōstitutio ecclesie.

Cōtra vnū.

Secūdo ad^m

Augustin⁹

Solutio. Solutio.istud quod facit meretrix partim est licitum partim illicitum cum hec iurat se seruaturā fidem lecatori suo iurat se adherere ei soli:quātū ad adherentiā illicitū ē:quātū ad exclusionē licitū.vñ si adhereat alij:peccat periurando et sic istud iuramentū partim

silr de alio. tenet:partim non tenet.Jtē.dicimus de isto qui dicit se diuisurū spolia: iurat enī se rettinere partē:et quantū ad hoc illicitū ē:et iurat se nō rettinere totū:ꝛ quā

Ad primū. tū ad hoc licitū.vnde partim ē licitū parti illicitū.vñ parti obligat:et parti non obligat. Simliter ꝛ iura

silr ad alid. mentū illud quo aliquis iurat se nu[illegible] fore episcopū obligat parti:non ꝙ diuersas partes habeat secūdū quas parti obligat:et sit licitū:et parti illicitū:sed in quodā casu obligat:in quodā nō obligat. obligat ei in omni casu in quo licet et refutare episcopatū: nō ē obligatoriū in illo casu in quo necessitas caritatis cōpellit ipsum suscipere sanctū negociū:cū nullus alius est qui cōmode possit suscipere:ꝫ eadē ratione videt ꝙ turamentū illud quo aliquis iurat se nunq̄ intrare claustrū:parti obligat parti non:in casu ei bonū nō ē intrare et tunc nō obligat:et in casu bonū non ē ītra-

Ad vltimū re et tunc obligat.Ad vltimum dicimus ꝙ nō est simile:quia istud vltimū iuramētū est contra consiliū dei.vnde simpliciter non obligat:sed primū iuramē tum non ē contra consiliū dei:deus ei non consulit ac

Resolutio. cipere episcopatū.Preterea.de omnibus tutius est nō habere diuitias nec amare:ꝛ propter hoc iuramē tū istud saltē in parte obligat.

¶ Vtrū oē periuriū sit peccatum mortale.

¶ Quarta questio huiꝰ capituli.

Queritur vtrū omne periuriū sit mortale peccā-

Aī ꝙ sic. tum secundū ꝙ periurū accipitur pro peruersa iuratione.videtur ꝙ sic:quia omne tale periurium̄ē contra hoc preceptū:non assumes nomē dei tui invanum.i.non iurabis pro nichilo.ergo omne tale per-

Secundo iurium est mortale peccatū:cū sit contra preceptū. Jtē qui scienter peruerse iurat:scienter contēnit deū: sed scienter contēnere deū est peccatū mortale.ergo qui scienter peruerse iurat peccat mortaliter: et ita oīne periurium est peccatū mortale.Sed contra.dicit au-

In oppm gustinus ꝙ qui non vere: nec veritate iurauit peccat mortaliter.item qui iurat et iuste peccat mortaliter sed qui iurat indiscrete peccat nō mortaliter:si altos comites habeat.ergo aliquod iuramentū est veniale illud scz cui deest iudiciū comes:sed iuramentum qđ

Secundo. nō hz tres comites periurij est.i. peruersa siue mala iuratio ē.ergo aliquod periurium sic sūptum venia-

Tertio. Quarto. le est.Jtē.mendatiū iocosū etiā scienter dictū veniale est.ergo eadē ratione periurium iocosū etiā scienter factū veniale est.Jtē.mendatiū iocosū veniale est:qz ex radice veniali procedit.Jtē.si omne periurium sit mortale.ergo peccant mortaliter monachi: qz scienter falsū iurant per crepitas suas:et ita sepissime peccant mortaliter quod non videtur verum.Solutio. ad hoc solent dicere magistri ꝙ peruersa iuratio que est ex surreptione venialis est.Est autē surreptio ma-

Solutio cōmunis. lus motus subitus surgens ex corruptione nature sine precedenti deliberatione:et talis surreptio venia-

Surreptio quid est. lis est.vnde et tale periurium surgens ab ipso est venia-

ad rōnēdūr le:si sit periurium cum deliberatione non est veniale:ꝫ mortale.et ad istō quod obicit de indiscreto iuramē-

to.dicunt ꝙ ex surreptione surgit et propter hoc veniale est. Ad illud quod obicitur de mendatio dici-

Ad aliud. mus ꝙ non est simile:quia mendatium expresse nō īportat contēptū dei:sed periurium scienter factū expresse īportat contemptū dei.Qualiter autez advltimo obiectum respondendū sit postea dicetur.Multis enz

Ad vltimū modis vdetur posse ꝓbari ꝙ mortaliter peccāt monachi iurādo falsū per crepitas suas:cum enī dicitur

Jterū aī de iuramento nolite iurare neq̄ per celum neq̄ per terrā ꝛc.prohibetur vt dicitur consuetudo iurandi:et nichil prohibetur nisi peccatū mortale.ergo consuetudo iurandi est mortale peccatū.ergo peccant mortaliter monachi:qui consueuerū ꝛ iurare per crepitas suas pro nichilo.Item.super illum locū ad roma. testis michi deus est.et cetera.dicit augustinꝰ ꝙ cum dominus di-

Scdo p augustinū. xit.nolite iurare neq̄ per celum neq̄ per terram ꝛc. tria fecit:prohibuit malum/precepit bonum/indulsit necessarium.prohibuit malum cum dixit.nolite iurare et cetera.precepit bonum cum dixit:sit sermo vester est.est:nō:nō.indulsit necessarium cum dixit: qđ aūt amplius est:a malo ē.indulsit enim iurare: quando ille cum quo loquimur:nō vult aliter credere: et tunc quod amplius est ꝙ simplex assertio a malo est eius cui iurat.ergo cum dominus prohibuit iurare sine causa rationabili:peccat mortaliter qui iurat sine causa rationabili.et inde vt prius.Jtem.dicit au-

Tertio per augustinū. gustinus ꝙ qui iurat falsum per lapidem periurius ē inuocat enz deum testē: qui est actor creature.ergo assumit pro nichilo nomē dei īvanū.ergo peccat mortaliter.eadē ratione qui iurat falsum per crepitas suas peccat mortaliter.Quod si concedatur: quer-

In oppm tur quomodo peccet mortaliter. videtur ꝙ ī nullo alio nisi quia contemnit deum.sed contra.esto ꝙ nullo modo cogitet de deo : tunc igitur non contēpnit deum: nec peccat mortaliter ex contpētu dei: nec ex alio.ergo simpliciter non peccat mortaliter.

Item ex aī ꝫ alid auguſt. Obicitur postea de hoc quod dicit augustinꝰ ꝙ iurare per creatorē est inuocare creatorem testem veritatis:ergo iurare per creaturā est iuocare testē veritatis:ergo qui iurat per lapidem īuocat lapidem testē veritatis:ergo stultissime: quia lapis nichil potest testificari deveritate eius quod dicitur.Solutio.Tri-

Solutio. pliciter inuocatur deus testis vt nobis videtur.pmo secundum se: sicut cum aliquis iurat per deum.secūdo inuocatur deus testis ex collatione:sicut cum aliquis iurat per creaturā ī comparatione ad deū: sicut cum aliquis iurat per caput dei: vel p templum dei: vel etiam sine additione huius genitiui dei: sicut cuz aliquis iurat per sanctam ecclesiam/siue per sanctum petrum:quia quodāmō per sanctitatem intelligitur deus sanctificans:tertiomō inuocatur deus testis solūmō ex vi creationis:sicut cum per creaturā iuratur pure sine collatione ad deū non cogitādo aliquo mō de deo:sicut cum aliquis iurat per lapidem:si primo modo et secundo modo inuocetur deus testis non ex surreptiōe:sed ex certa deliberatiōe peccatū est mortale si pro nichilo inuocetur: hoc enī est assumere nomen dei in vanū scienter et distincte: hoc autem est in prohibitione: sed si tertio modo inuocet aliquis deū testem et etiā cum deliberatione:nō est necesse ꝙ peccet mortaliter: ꝛ si sine causa iuret:quia non actualit cōtemnit deum cū nullo modo de ipso cogitet. Si ꝙ

De monacho. turet falsū monachꝰ per crepitas suas nō est necesse ꝙ peccet mortaliter:pōt tñ cōtingere ꝙ peccet mortalit

iudicandū enī nobis videtur de periurio sicut de mē-
dacio iocoso. Si enī sit ex libidine venialiveniale est.
Ad primū si ex mortali mortale est. Ad primū ergo dicimus q̄
hec est falsa: cū dicit. Nolite iurare neq; per celū neq;
per terrā ꝛc. prohibetur cōsuetudo iurandi: imo dici
mus q̄ non ꝓhibetur. si ei prima iuratio venialis est
similiter est secunda et tertia ꝛ quarta: aliꝰ circunstā
ciꝰ paribus. vñ sicut iurare simpliciter nō est in pro-
hibitione: ita nec cōsuetudo iurādi: sed inuocare deū
per hoc ad testē scienter ꝛ distincte sicut inuocat duobus primis
secundum. modis. inuocare inq̄ pro nichilo est in prohibitione.
Ad tertiū. eodē modo soluendū est ad secūdo obiectū. Ad ter-
tio obiectū dicimus q̄ qui iurat falsum per lapidem
vel per crepitas suas periurus est: sed non e necesse
q̄ periurio mortali: imo potest esse periurio venali.
Non enī vocat deū testem scienter cū non cogitet de
ipo/nec distincte: sed solū per cōsequens. videlicet: q̄
hieronim⁹ lapides vel crepite nō habent veritatē nisi a creatore
sicut dicit hieron⁹. sup illum locū isay. Debitores ve-
stros repetitis: qui repetit nō habentē deo facit violē
tiam: intelligendū est per cōseq̄ns. ille enī nō pōt red
Alī ꝑt dici dere nisi deus det ei vnde reddat. Si tamen vellem⁹
facere vim in eo quod est assumere nomen dei inuanū
possemus dicere q̄ qui iurat p̄ crepitas nō assumit no
men dei: cū non cogitet de deo: nec secundū se nec in
collatione. ꝛ etiā p̄ hmōi creaturas inferiores minus
intelligitur de⁹. minus enī relucet potestas dei in cre
Ad vltimū pitis q̄ in celis. vñ minus in eis cōtemnit. Ad vltimo
obiectū dicim⁹ q̄ qui iurat p̄ creaturā inuocat testem
creaturā veritatis: nō veritatis eius quod dz. sed ve-
ritatis dei. quelibet enī creatura testatur se hꝫ verī-
tatē a deo. vñ cum dz. iuro per lapidē: is est sensus. si
cut verū est q̄ lapis habet veritatē essendi a deo: ita
q̄o incidēs verum est quod dico. Querit postea vtrū ille qui iu-
rat falsum per deū honoret deum. Videt q̄ sic. q̄ dicit
aī q̄ sic. augu. q̄ istud p̄ quod iuram⁹ veneramur. sed iste iu-
Secundo. rat per deū: ergo veneratur deū. Item. reddes deo iu
ramenta tua. voluit enī dñs q̄ in veteri lege nō iura-
rent iudei p̄ creaturā ne crederēt in ipa aliq̄d min⁹ eē
proni enī erant ad idolatriā. et. xxiij. math. dicit dñs.
Qui iurat in celo iurat in throno dei et in eo q̄ sedet
super eum. sic enim in omni iuramento confitetur tu
rās deū esse auctorē: ꝛ ita in oī iuramēto honorat de⁹
In oppo⁹ et sic qui iurat falsum per deū honorat deū. Contra.
Qui iurat falsum per deū inuocat deū testē in testimo
niū falsitatis: ḡ isto iuramento cōtemnit deū. nō ergo
Solutio. honorat. Solutio. Non est ergo incōueniens eadem
actione honorare deū et inhonorare secundū diuersa
sicut iste qui offert de rapina honorat inq̄tū offert ei:
et inhonorat inq̄tum offert de rapina. vñ hmōi obla-
tiones vocātur subsannatiōes. lxxxiij. eccle. in hac au-
ctoritate īmolantis iniqui oblatio est maculata: ꝛ nō
sunt beneplacite subsannationes inustoꝝ. Tales enī
oblationes derisiones sunt: q̄ his deridetur deus: cū
ex parte honoretur: et ex parte inhonoretur. sicut fa-
Exemplū. ciebant iudei qui genuflexo dicebāt: Aue rex iudeoꝝ
et tamen ip̄m percutiebant. Similiter iste qui iurat
falsum per deū q̄tum ad iuratōnē honorat q̄tum ad
Alia q̄stio rem iuratā inhonorat. vnde non sequitur. inhonorat: ḡ
incidens. non honorat. Posset hoc q̄ri tur qualiter hic accipiēda
rīa ysidori. sunt iuramenta. De hoc talē regulā dat isido. Qua-
cunq; arte verboꝝ iuret quis: dñs tñ ita accipit sicut
aī de iacob ille cui iurat intelligit. Secundū hoc obicit de iacob
qui dixit patri suo. Ego sum esau: sed dicit auctoritas
q̄ inter simplicē sermonē iustiviri et iuramentū deus
non facit distantiā: ergo iacob potuit hoc iurare: sed
si iurasset pater intellexisset de esau personaliter: ḡ et
de⁹: ḡ si iacob iurasset se esse esau peccasset: aut regu-
la predicta est falsa. Item. obicit de isto q̄ dolose exigit Scdo aī ex
iuramentum ab aliquo ꝓponendo verba multiplicia alio casu.
vt eū decipiat ꝛ capiat in sermone vt iponat et postea
q̄ illud ei iurauerit: cū verba in vno sensu idē signifi-
cant. videtur q̄ istud iuramentū non accipiat deus si-
cut iste cui iurat intelligit. dolus enim suus nō debet
patrocinari. ꝛ ita nō est vera predicta regula. Querit Alia q̄stio
etiā iuxta hoc q̄ verba q̄ sūt in iuramēto sint multipli incidēs.
cia ad q̄d obligat iurās. Nō ei advtrūq; significatū dz Arguitur.
obligari. contingit enī verba ista significare opposita
Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ si iurasset iacob se esse Solutio.
esau de⁹ non accepisset de esau personaliter: et intelli Ad primū
genda ē regula sic. quacunq; arte verboꝝ ꝛc. i. qua-
cunq; versutia verboꝝ. et sic sumitur ars in malo. cō
tra ergo dolose iurantes datur regula ista et in casu i
quo iste cui iuratur simpliciter et sine dolo intelligit
iuramentū. per hoc patet solutio ad secūdo obiectū. Ad secūdū
Ad illud quod quesitū est ad quid obliget iuramen Ad tertiū.
tū factū per verba multiplicia. dicimus q̄ obligat in
sensu illo quē solent generare verba ista apud recte i
telligentes: et iudex potest cogere illū qui iurauit ad
obseruationē iuramenti in illo sensu. sed si apō recte
intelligentes illa verba sunt multiplicia et equaliter
multa significant et tunc tenet iuramentū in eo sēsu
quē credebat habere iurans illū cui iuratur: nec tūc
potest cogere iudex iurantē ad obseruationē iuramē
ti: in alterutro sensu. sed potest cogere ad hoc q̄ iuret
in quo sensu intendit se iurare: ꝛ quē sēsū intēdat illū
cui iurauit accepisse.

De causis iuramenti.

Quinta quesito huius capituli.

Notāde sūt cause iuramenti. licitū ē ei iurare ꝓ
causis veris e vtilibus sicut iurauit dñs: iura- Pro q̄b⁹
uit apostolus. iuratur ergo pro pace et amicicia con- causis iurā
seruanda. aliquando iuratur pro veritate instruenda dum est.
sicut cū iurant testes. iuratur pro calūnia vitanda: si-
cut cū fit iuramentū de calumnia. faciūt ei iudices iu
rare ad citius expediendū causas: ne calūniose vel ac-
tor īpetat vel reus se defendat. in hac parte questio
de iuramento pertinet ad decretistas. q̄nq; aūt iura- Ad decreti
tur pro fidelitate obseruāda. sicut cū iurant principes stas.
regi quia fideles erūt ei et hoc iuramēto absoluit ali
quando ecclesia: sicut dñs papa absoluit principes et prelatt ale
prelatos alemanie a iuramento quod fecerāt othoni manie.
imperatori. Sed videtur q̄ non potuit eos absol- ꝑ hoc aī.
uere: quia dicitur in euangelio: reddes dño iuramen
ta tua. ergo reddere dño iuramēta preceptū est noue
legis et etiā veteris: sed contra precepta noue legis
et veteris non potest papa dispensare: ergo cōtra iu-
ramentū illud non potuit dispensare. ergo nō potuit
illos absoluere a iuramento isto. Item. aut iuramētū Secundo.
illud vergebat in deteriorē exitū: aut nō. si nō: ḡ erat
obseruandū. ergo non potuit eos dñs papa absolue-
re: si vergebat: ergo non erat tenendum: quia di-
cit decretū i malis promissis rescinde fidē: in turpivo
to muta decretū: ergo ipsi poterant se absoluere. er-
go pro nichilo absoluit eos dñs papa. Item. si aliqs Tertio.
iuret alicui mulieri q̄ ducet eā in vxorē non potest il
lum absoluere dñs papa a iuramento isto. ḡ cū prīci-
pes alemanie iurauerant othoni q̄ fideles essēt ei nō

potuit eos absoluere dñs papa ab illo iuramento.

Solutio. Solutio.iuramentū qñqz fit persone gr̃a persone: sicut cū aliquis iurat alicui mulieri q̃ eā ducet in vxorem.et a tali iuramento non potest absoluere dñs papa: qñqz fit persone non gratia persone: sed gr̃a alicuius accidentis: sicut iurant principes fidelitatē nō gr̃a persone regis: sed gratia regni: hoc aūt ē propter cōmunē vtilitatē: et ab hoc iuramēto potest absoluere

Papa absoluit. dñs papa: cuius ē cognoscere quid sit vtile reipublice: et quid non. cū ergo dñs papa propter cōmunēvtilitatē absoluit principes a iuramento quod fecerant othoni imperatori: in hoc ipsi principes reddunt domino iuramenta sua q̃ non obediunt ei imperatori.

per hoc ad primum. sic enī expedit reipublice: vnde sic non vadunt cōtra iuramentū: imo potius soluunt iuramentū qđ ipsos ligabat ad eē fideles regno vel imperio: et sic patet

Ad scōm. solutio ad primo obiectū. Ad secundo obiectū dicimus q̃ hec argumentatio non valet: iuramētū illud vergebat in deteriorē exitū. ergo ipsi poterant se absoluere: q̃ non erat eorū cognoscere vtrū vergeret in deteriorem exitū an non: in illicitis tamen que precipiebat imperator nō tenebantur ei obedire: sed quā

Ad vltimū tum ad licita non poterant se absoluere. Ad vltīo obiectū patet solutio p predicta.

¶ De coactis periurijs et iuramentis
¶ Sexta questio huius capituli.

ptinet duas questiones Af p aug. QEcoactis periurijs et iuramentis. Circa quaz queritur pīo vtrū periurū sit pctū. scōo vtrū coactū iuramentum obliget. circa primū videtur q̃ coactū periurū non sit peccatū. aug. nullo modo trahit ad opprobriū qđ cōditio necessitatis extorsit: sz coactū periurū conditio necessitatis extorsit: ergo nullo modo trahitur ad opprobriū. ergo nec ad peccatum quia omne peccatū opprobriū est: et ita coactū periu

Secundo. riū non est peccatū. Item. necessitas non habet legē. vnde excusatur dauid qui in articulo necessitatis comedit panes propositionis quos non licebat edere: nisi sol sacerdotibus: et excusauit discipulī q̃ in die sabbati legebant spicas: et fricabant manibus: sic igit necessitas de eo quod alias esset peccatum: facit q̃ non sit peccatū. ergo coactū periurū cum fiat ex necessita

In oppm te non est peccatū. Sed contra. mendatiū in oi casu est peccatum. ergo periurū in omni casu siue coactū

Secundo. siue non peccatum est. Item. dicit decretalis. si aliqs peierat pro vita corporis redimenda quia dilexit magis corp9 q̃ aiam tres q̃dragesimas pēiteat: g̃ coactū

Solutio periurū est peccatū: quod cōcedim9: et predicta auctoritas augustini sic est intelligēda. Nullo modo trahi

Ad primū. tur ad opprobriū et tñ supplet: si aliquis iurat falsuz pro vita hoīs cōseruanda/ nō tñ peccat quantū peccaret si sine causa juraret falsum. vnde nō est ibi tñ opprobriū: aut etiā non est opprobriū: quātū ad opinionez hoīm: pietas eū videt excusare ab opprobrio. Ad

Ad scōm. scōo obiectū dicim9 q̃ necessitas nō excusat a periurio/ quia in se/ et per se malū est. vnde non est simile de facto dauid: quia comedere panes ꝓpositionis scōm se non erat malū laicis. Ꝓceptū enī illud de panibus propositionis tēporale fuit nec cerimoniale nec est de illis in quibus ꝓsistit similitudo vel dissimilitudo. vnde q̃ laici comederunt panes ꝓpositionis malum fuit in se: sed non secundum se: et ab hmōi malo penitus excusat necessitas.

¶ Item in eodem.

¶ Secunda questio huius principalis.

QArca secundā partē huius questionis queritur vtrū coactū iuramentū obliget: videt q̃ nō quia Af q̃ non. notū est coacta sacrificia nō placere deo. et votū quoddā sacrificiū est: g̃ vota coacta nō obligant: g̃ iuramētū coactū non obligat. Itez dicit lex qđ fit causa iusti Secundo. metus ratū nō habeo: g̃ si aliqs juret aliqđ alicui causa metus mortis: nō debet esse ratū iuramentū: illud ergo nō est obligatoriū. Itē dolus non debet iuuare Tertio. istū qui cogit iurare: g̃ si iurans ꝓmittit ꝓpter metū mortis sub iuramēto se daturū aliquid ei q̃ cogit eum iurare: nō tenetur ei reddere: et ita iuramentū coactū nō obligat. Sed contra. sit q̃ cogatur iurare illicitum Inpositū qđ non vergat in peiorē exitū: tunc sic: oē licitū juramētum quod nō vergit ī peiorē exitū est obligatoriū sed hoc coactū iuramentū tale est: g̃ est obligatorium et ita iuramentū coactū obligat. Item quidā ꝓsuluit Secundo. alexandrū papam sup quodā coacto iuramēto. et respondit papa. nō habebit me auctorem periurij: g̃ videtur q̃ iuramentū illud obligaret. Item quidā iu- Tertio. rauit cōcubine sue vt duceret eā in vxorem: et q̃ de cetero non exhiberet parentes suos: ꝓsultus fuit super hoc augustin9: et dixit de cōsilio ambrosij q̃ matrimonū teneret et peniteret de residuo scz de hoc q̃ juraverat q̃ nō exhiberet parentes suos: g̃ licet iuramentū illud esset coactū: obligauit quantū ad illud quod erat licitū: et ita iuramentū coactū obligat: quod cōcedimus. vnde dicim9 q̃ omne iuramentū coactū siue Solutio. nō: si ē licitū et peiorē nō vergat ī exitū ē obligatoriū Ad pīmo obiectū dicim9 q̃ hec est falsa: vota coacta Ad primū. non obligāt: imo obligāt: ad hoc vt vouēs volūtarie reddat: q̃ eni coact9 vouet volūtarie potest reddere: verū est tñ q̃ sacrificia coacta nō placēt deo inquantū coacta sunt: nec etiā vota inquantū coacta: sed volūtaria redditio placet ei. Ad secundo obiectū dicim9 Ad secūdū q̃ iustus metus est ꝓprie q̃ cadere potest in cōstantē virū: sed metus mortis cōtra deū nunq̃ est iustus metus. vnde: deus ꝓhibuit: nolite timere eos q̃ occidūt corpus. vnde nūq̃ iurandū est illicitū ꝓpter metum mortis. talis enī metus nō cadit in constantē virum: sed lex appellat iustū metū acerrimuz: et loquitur lex quantū ad forēses cās ibi enī quod fit causa iusti metus. i. acerrimū: ratū non habetur: tñ verū est q̃ si aliquis ꝓpter metum mortis se daturū aliqđ ꝓmittat qđ dare nō sit p̄ceptū: teneť dare: sed iudex p̄t cogere recipientē ad restitutionē: et ꝓpter hoc dz ratum non haberi. Ad vltimo obiectū dicim9 q̃ in coactione nō Ad aliud. est dolus: est enī dol9 qñ aliquis inuriať alicui illo nesciente: sed ita non est in proposito.

¶ De tertio mandato scz mādato qđ dicit diē sabbati sanctifices et primo: vtrum omnes velint esse beati.

¶ Tractatus vicesimus.

QJcto de secundo mandato: dicēdū est de tertio quod tale est. Memēto q̃ diē sabbati sanctifices. circa quod p̄mo videndū quid sit sabbatum. secunduz q̃ hmōi sabbatū reḡes est mētis: de qua dicit dñs. Juraui ī ira mea si introibūt in reḡem meā. Mali enī nō habent hmōi requiē: de qua dicit ap̄s ad hebreos. relinquať: igiť sabbatismus populo dei. Circa illd tertiū ꝓceptū p̄mo q̄rendū vtrū oēs velit eē beati. scōo vtrū aliqs habeat: vel habere possit beatitudinē in presenti. tertio q̄liter sit intelligendū qđ di

cit augustin⁹ q quidã querunt beatitudinẽ in tẽpora libus.quarto vtrũ diabol⁹ et oẽs desperati velint habere beatitudinẽ. Circa primũ ꝓbatur q oẽs velint esse beati. omẽs enim appetũt summũ bonũ vt dicit augustin⁹: ꝯ omnes volũt habere summũ bonũ: sed habere summũ bonũ est esse beatũ: ꝯ oẽs volunt esse beati. Jtẽ dicit augustinus in octauo libro de trinitate q notio boni naturaliter est impressa nobis:ꝯ ⁊ appetitus boni: ergo maxime ꝑmi ⁊ summi boni naturaliter est impressus nobis appetit⁹:ꝯ naturaliter appetim⁹ summũ bonũ:⁊ indevt ꝑus. Jtẽ diffinitio beati talis est.beatus est cui optata succedũt:sed omnes volunt oĩa optata sibi succedere:ꝯ oẽs volũt esse beati: a diffinitione. Jtẽ dicit augustin⁹ in libro de ciuitate dei q pax tantũ bonũ est qđ etiã suo ꝛrio qrit:bellum enĩ nõ querit nisi ꝓpter pacẽ: ⁊ in ecclesiaste dr Omis labor hominis est ĩ ore eius.i.in desiderio explendo secundũ vnã expositionẽ. de quo ore dicit. dilata os tuũ ⁊ implebo illud. Solus enĩ deus ꝑt implere desiderĩũ hoĩs:ergo oẽs hoĩes appetũt desiderĩũ suũ implerĩ: nõ est autẽ impletũ penitus nisi pax habeat:ꝯ omnes appetunt pacẽ: sed habere pacẽ est esse beatũ:ꝯ oẽs volunt esse beati. Jtẽ in corde hoĩs scripta est lex naturalis: scriptũ est ergo qđ faciendũ est/quid nõ/qđ eligendũ/⁊ quid fugiendũ:ꝯ cogitatõ boni est naturaliter scripta in corde hoĩs:ſz finis primus est in intẽtione:ergo naturaliter qlibet cognoscit finem ad quẽ debet tendere: sed beatitudo est finis:ꝯ quilibet cognoscit beatitudinẽ ⁊ vt finẽ:sed finis cognit⁹ de necessitate mouet appetitũ quilibet naturaliter appetit beatitudinẽ ⁊ ita oẽs volunt esse beati. Sed cõtra. dicit augustinus mirũ est cũ cognoscende retinendeq beatitudinis vna sit volũtas oĩm. vnde tãta existat de ipsa beatitudine diuersitas volũtatũ. Quidã enĩ querũt eã in diuicijs/ alĩj in voluptate carnis:videt ꝯ q nesciãt qđ sit beatitudo: ⁊ si nõ norint beatitudinẽ:ergo non appetũt:nichil enĩ appetitur nisi cognitũ:et ita nõ omnes volũt esse beati. Jtẽ indirecte.si omnesvolunt esse beati:cõstat q possunt esse beati: ergo oẽs sunt beati. voluntas enĩ et potestas/ et scientia sufficiũt ad hñdam quamlibet rem: ꝯ cum non oẽs sint beati:nõ omẽs volũt esse beati. Jtẽ dicit augustin⁹ egro palato pena est panis: q̃ sano est suauis: et egris oculis odiosa est lux:q̃ sanis est amabilis: sed quilibet peccator egrũ habet palatũ ⁊ visũ egrũ:ꝯ dulce iudicat amarũ:ergo beatitudinẽ q̃ dulcis est iudicat amarã:ergo non appetit istã:ꝯ nõ oẽs volũt esse beati. Mali sunt rebelles lumini: vt videt in tob:ergo nõ diligũt lumẽ:ꝯ non diligũt verũ lumẽ ergo non diligũt deũ:ergo non diligũt beatitudinez: ergo nõ appetunt eam:ꝯ nõ omnesvolunt esse beati.

Solutio. Solutio.dicimus q oẽs diligũt beatitudinẽ ⁊ volũt esse beati vt dicit augustinus in libro de cõfessione dicens:deum diligit quicũq ꝑt diligere:⁊ tullius dicit q omẽs volunt esse beati. Ad ꝑmo obiectũ dicim⁹ q ista diuersitas voluntatũ ex hoc est q licet oẽs sciant quid est quod queritur per hoc nomẽ beatitudo: tñ non omnes scĩũt quid sit ipsa beatitudo ⁊ vbi sita sit: contingit enĩ scire quid sit quod dr ⁊ tamẽ non scitur natura diffinitio rei. Ad scdo obiectũ dicim⁹ q hec argumẽtatio nõ valet:iste vult eẽ btũs ⁊ ꝑt et scit:ergo est beat⁹/vel erit ⁊ est fallatia cõsequẽtis: nõ enĩ vult volũtate absoluta ⁊ pfecta:sed sicut dr ĩ ꝓuerbi. vult et nõ vult piger:eodẽmõ mali volũt ⁊ nolũt eẽ beati

Ꝓma ꝯo Aꝝ primo.

scdo ꝓaug.

Tertio.

Quarto. ꝓ augusti.

Expõ illius dicti.

Quinto.

Jn oppom ꝓ augusti. diuerse sentẽtie de btitudine.

Secundo.

Tertio per augustinũ.

cõfirmatur

Ad primũ

Ad scdm.

piger eĩ vult habere diuitias:sed nõ vult ãcedẽs: nõ enĩ vult laborare. vnde. est ĩ ꝓuerb. ꝓ agrũ pigri hoĩs trãsiui:et ecce totũ impleuerũt vrtice: sic mĩi volũt esse beati:sed nolũt laborare ad hoc vt sint beati:nolũt ieiunare/nolũt cõtinere. ⁊c. vñ. cõsequẽs volũt:nõ tñ ãcedẽs ⁊ ibi nõ volunt esse beati volũtate pfecta.

Ad tertio obiectũ dicim⁹ q aĩa peccatoris febricitat ex vna parte/ex alia nõ. vñ. ex pte vna infecta est/ex alia non/ex pte enĩ sinderesis q̃ superior ps rõnis est non est infecta:sinderesis enĩ scdm viã suã nõ peccat. vñ. non iudicat malũ bonũ vel ecõuerso:immo spremurmurat cõtra mal[illegible] sed scdm inferiorẽ partẽ rõnis infecta est aĩa scdz q[illegible]ã male iudicat. vñ. in ysa. dr Redite prevaricatores ad cor. hoc est ad sinderesim:in qua videt quid faciẽdũ:quid non/⁊ in euangelio dicit dñs sanaritane. voca virũ tuũ. i. intellectui dicendũ est: ꝯ licet pctõr febricitãs sit: tñ cũ nõ ex oi parte febricitet: bñ ꝑt appetere btitudinẽ q̃ ẽ qsi dulcedo operꝝ. vñ btitudinõ est et amara:sed opa q̃ ducũt eũ ad btitudinẽ videtur ei amara. et hmõi opa dicũt panes: ſz q panis est pena egro palato. vñ in euãg. Opamini:nõ cibũ q̃ perit:ſz q̃ permanet in vitã eternã. ⁊ ita ipa opa dicunt cib⁹ siue panis. Eodẽ mõ rndendũ ẽ ad qrto obiectũ nõ enĩ sunt mali rebelles lumini scdm se:siue deo siue btitudini scdz se:ſz opib⁹ p q̃ venit ad deũ. vñ in eccl. Execratio pctõrũ cultura dei. nõ dicit q de⁹ execratio pctõrũ:ſz opus eius. deũ erĩ scdm se nullus abominat. Sz cõtra hoc obicit. Dicit enĩ in psal. de malis. ꝑposuerũt me in abominationẽ sibi: ꝯ mali abominãtur deũ/multofortiꝰ ipam btitudinẽ: ꝯ nõ oẽs appetunt btitudinẽ. Jtẽ. ĩ libro nũerorꝝ dicebãt iudei. Aĩa nra nauseat sup isto cibo leuissimo. sed sicut iudei nauseabãt sup mãna materiali: sic mali nauseãt sup manna spũali. ſ. sup pane ⁊ vino qui de celo descendit:ꝯ mali nauseant sup xpm:ꝯ abominant xpm:⁊ inde vt prius. Jtẽ in libro sapiẽtie. Querẽt me mali ⁊ non inuenient me. oderunt enĩ sapientiã:ꝯ mali odiẽtes sapiẽtiam dei que est deus: multomagis oderũt btitudinem. ⁊ inde vt prius. Jtem. ꝛrarietas videt esse in hac vita auctoritate. si eĩ odest sapiẽtiã:ꝯ nõ diligũt illã: ꝯ nõ qrũt illã. Solutio. Mali diligunt ⁊ odiũt deũ inq̃tũ est precipiens. precipit enĩ ea que dura sunt hoĩb⁹ carnalibus. dicunt enĩ et molestũ est luxuriosis cõtinere auaris sua dare. ⁊ sic quo ad quid abominãtur deũ et oderunt ipm:simpliciter autẽ diligũt. Et sic patet solutio ad oĩa obiecta. Abominãtur enĩ deũ:nõ scdz se sed scdm opera que precipit. similiter nauseant super mãna spirituali. nõ super illo deo scdm se:⁊ similiter operibus spũalib⁹ que sunt cibus leuissim⁹. leuigant enĩ aĩam et deonerant ab onere peccati. Eodem mõ respondẽdum est ad tertiã auctoritatẽ. nõ enĩ est contrarietas. querunt etiã mali sapientiã inq̃tum est sũmũ bonũ: oderunt autẽ ipm q̃tum ad opera. Sz adhuc ꝓbat q non oẽs appetũt btitudinẽ: qr dr in euãgelio. Hec est vita eterna vt cognoscãt te et quẽ misisti ihesum christum:ergo cognitio hmõi vita eterna est beatitudo:sed nõ oẽs appetũt hmõi cognitionẽ: quia iudei fugiunt et abhorrent cognitionez iesu christi: ꝯ nõ appetũt illã cognitõnẽ:⁊ illa sola est btitudo:ꝯ nõ appetunt beatitudinẽ. ⁊ ita non oẽs appetũt beatitudinẽ. Jtẽ. beate viuere est scdm animi virtutẽ viuere qđ probat. bene viuere est aliquod viuere: ꝯ aut carnaliter viuere aut spiritualiter viuere: non carnaliter viuere. hoc constat:ergo spiritualiter est secundũ vir-

Ad tertiũ.

Expõ illius dicti.

Jn euangelio dicitur.

panis egro palato.

Ad qrtum

dictũ sapiẽtis itelligit

ꝯ hoc ar.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

per hoc ad oẽs rõnes.

Ad tertiũ.

Jterũ ar

Secundo.

tutem animi viuere:hoc autē est recte viuere.sed virtus est qua recte viuitur: ꝙ bñ viuere est recte viuere sed non oēs volunt recte viuere:ergo nec bene.et ita non appetunt oēs beatitudinem. Solutio. Dicimus ꝙ hec argumentatio non valet: Non omēs appetunt huiusmodi cognitionē:sed sola hmōi cognitio est btī tudo:ergo non oēs appetunt beatitudinē. Et est fallacia accidentis: Iste non vult hoc:demonstrato quodam frustro auri:de quo credit ꝙ sit cuprū: ⁊ hoc solum est aurum. Sit ita:ergo iste nonvult aurū. ⁊ hoc quoniam beatitudo importat quodam accidens scz delectationē sine mia: hoc autē non importat cognitio illa. vnde non idē penitus. Eodē modo dicim⁹ ad secundo ꝙ bene viuere ⁊ viuere secundū virtutē animi nō sunt idē penit⁹:sed idē sunt subiecto.non autem ratione: qz bene viuere non importat illā delectationē que dicta est secundū quā quiescitur in deo. ⁊ viuere secundū virtutē animi non importat illā. vnde nō valet: Non oñs volunt viuere . sed viuere scōm virtutem animi est bene viuere:ergo non omēs volunt beneviuere:licet enī idem sint subiecto:tamen non sunt idem ratione.per hoc enī improbat opinionem quorumdā augustinus. Quidaz enim ponebant ꝙ idem erat simpliciter bene viuere quod viuere secundū virtutem animi . sed inter istos quidaz dicebant ꝙ sicut non omēs volunt viuere secundū virtutem animi: ita nec omēs volunt viuere bene. ⁊ hanc opinionem non aliter improbat augustinus q̄ per cōmunē animi conceptionē. Dicit enī ꝙ etiam hoc cicero non dubitauit quin omēs volunt bene viuere. Alij dicebant ꝙ non omēs volebant viuere secundū virtutē animi:tamen nō omēs volunt bene viuere.hoc autem ī probat augustinus per hoc ꝙ si aliquis vult bene viuere:et non vult viuere secūdum virtutem: cū hoc sit illud idem et vult et nō vult. Intelligit ergo augustinus secundum hanc improbationem ꝙ illi posuerūt idem esse penitus viuere secūdum virtutem animi ⁊ viuere bene:aliter enīz nō valet improbatio. Sūma ergo solutionis ꝙ omēs volunt bene viuere: tamen nō omnes volunt viuere eodem modo quo solo habetur virt⁹.

Solutio.

Falla accidentis.

Ad primū.

Ad scōm.

Ad ratōnē

Augustin⁹ opio aliq̄z alia opinio

ꝫ hāc argu it augusti⁹ alia opio.

ꝫ hoc argu it augusti⁹

Augustin⁹

¶Utrum aliquis in presenti sit beatus.

¶Secunda questio huius capituli.

Quērit vtrū aliquis sit in presenti btūs. Videt ꝙ non: quia dicit augustinus ꝙ nullus est beatus nisi finitis omībus miserijs: ſz nullus in presenti sine miserijs est:ergo nullus est beatus in presenti. Preterea.miseria est contraria beatitudini:ergo cū quilibet habeat miseriā aliquā nullus habet beatitudinē Item.nemo scit an amore vel odio sit dignus . quilibet ergo sctūs est incertus de beatitudine sua:ergo quilibet sanctus est in timore ⁊ angustia mētis: ergo nullus habet beatitudinē. Item dicit apostolus.Cupio dissolui et esse cum christo: ergo cū cupere sit desiderare apostolus non habebat quicquid desiderabat: ergo non omia optata succedebant ei: ergo non erat beatus: a diffinitione. et si ipse non sit beatus in presenti eadem ratione : nullus est beatus ī presenti Itē.videt ꝙ augustinus repugnet sibiipsi:dicit enim ꝙ beatus est cui omnia optata succedūt:⁊ ita vult ꝙ sufficiat ad hoc ꝙ sit beatus: ꝙ habeat quicqd vult. Alij dicūt ꝙ beatus est q̄ habet quicqd vult : ⁊ nichil mali vult et non sufficit alter : si cōcedat ꝙ nullus est beatus in presenti. Cōtra. Beatus est q̄ timet dñm: et multi timēt dñm:ꝙ multi sunt beati. Itē.dicit apostolus. Oia nra sūt siue paul⁹ siue apollo ⁊c.sancti ꝙ habēt oīa:ꝙ habēt quicqd volunt in presenti:⁊ nichil mali volunt:ꝙ sunt beati in presenti. Solutio. Distiguenda est beatitudo pfecta/et beatitudo impfecta beatitudinē pfectā habebunt sancti in futuro.in pñti vero habent beatitudinē impfectaz.differt autē beatitudo pfecta ab imperfecta dupliciter:ṕmo: qz q̄ habet pfectā beatitudinē/habet actualiter quicqd vult habere vel respectu presentis/vel respectu futuri:sed sancti q̄ habent impfectam in presenti beatitudinem non hñt quicquidvolunt habere:siue mō siue in futuro: nō eni habēt actualiter gloriā quā habebunt in futuro. Secundo mō differt quia sancti q̄ habent beatitudinē impfectā nō habent quicqd volunt/ siue voluntate simplici/siue volūtate cōditionali.vellent enī sancti q̄ modo sunt cras esse ī paradiso si deo placeret sicut ꝙ duplex est sabbatism⁹/ videlicet sabbatismus perfect⁹/⁊ impfect⁹. sic duplex est beatitudo.ſ. perfecta/⁊ impfecta. Ad primū ꝙ dicimus ꝙ nullus est beatus pfecta beatitudine nisi finitis miserijs.de beatitudine perfecta itelligit illud augustin⁹:tñ beatitudinē impfectā habent modo sancti cū miserijs corporalibus:miserie enī corporales nō sunt cōtrarie beatitudini mētis. per hanc distinctionē patet solutio ad scōo et tertio obiectū. Ad vltimo obiectū dicim⁹ ꝙ cū dixit augustin⁹: Beatus cui omnia optata succedunt:intelligit de optatis optatiōe tā simplici q̄ cōditionali et sic comprehēdit illa duo q̄ sunt hec: beatus est qui habet quicquid vult:⁊ nichil mali vult.

In oppom Secundo.

Solutio.

btūdo pfecta ⁊ īpfctā

Ad secūdū Ad tertiū. Ad vltimū

¶Quomodo intelligendū sit ꝙ mali querūt beatitudinē in tēporalib⁹ sicut dicit augustin⁹.

¶Tertia questio huius capituli.

Queritur quomodo sit intelligendum quod dicit augustin⁹. Mali querūt beatitudinē in tēporalib⁹. videt enī ꝙ hoc sit falsum: christiani enī sciunt quid sit beatitudo/⁊ vbi sita sit:sciūt enī ꝙ ī solo deo est beatitudo ⁊ vera dilectio:sciū t enī ꝙ in tpalib⁹ nō est nisi falsa beatitudo: ꝙ in tēporalib⁹ nō querūt nisi falsam beatitudinē:ꝙ in tēporalib⁹ non querunt verā beatitudinē. Itē si mali in operib⁹ suis intēdunt beatitudinē verā ⁊ boni similiter:ꝙ oēs intentiones tam bone q̄ male habent idē intentione ꝓpria ⁊ pcipaliter:sed oēs volūtates q̄ habēt idē volitū ꝓpriū ⁊ pcipaliter sunt eiusdē spēi vt dicit augustin⁹:ergo secūdū hoc oēs intentiones tā bone q̄ male cū habeāt eādem intentionē propie ⁊ principaliter sunt eiusdem spēi. Item dicit augustinus ꝙ ex hoc est tanta diuersitas voluntatū ꝙ non omnes sciūt vbi beatitudo sita sit:ꝙ cū omnes christiani sciūt vbi beatitudo sit sita īter christianos:nulla est diuersitas scōm hoc de beatitudine: nō est ergo verū ꝙ alij querāt eā in voluptate carnis/alij ī diutijs. Solutio. iste q̄ vult emere hoc cuprum quod credit esse aurū duas habet volūtates vnā ṕmariā qua vult emere hoc tñ qz scōa genita ē a primaria cōcedit ꝙ illa eadē volūtatevult emere hoc et vult emere aurū. vñ.non sequitur:vult tantū emere hoc:ergo non vult emere aurū:sicut nō sequitur/ iste vult tātū ire ad prauinum: ergo nō vult ire ad romā dictio enī exclusiua adiūcta eo qō est circa finem non excludit finem.sīr in malis duc sunt volūtates: ṕmaria que naturalis est: naturaliter enī hō appetit beati

Aſſ ꝙ nō p augustinū.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Alij dicunt

Aſſ ꝫ dictuz augustini.

Secundo.

Augustin⁹

Augustin⁹

Solutio.

Nota.

tudinem siue delectationem veram. syndereſis enim precipit libero arbitrio vt querat delectationē veraz et ex hac volūtate naturali oritur alia voluntas erro nea qua volunt mali omnes delectari in temporalib⁹
Ad primū nō valet ergo hec argumentatio: mali nō querunt in temporalibus niſi beatitudinem falſam: ergo nō que runt beatitudinem verā: nō enī debet excludi finis vl tim⁹ ſicut dictū eſt. Inſtantia: iſte non vult emere niſi
Ad ſcām. hoc: ergo non vult emere aurū. Ad ſecundo obiectū dicimus q̄ non valet hec argumentatio: idem eſt pro prie et principaliter intentum: ergo omnes intentio= nes ſunt eiuſdez ſpeciei: nō enim idem eſt immediatū et primum intentum in omnibus intentionibus: ſe= cundum autem immediata ⁊ prima in tanta uerſi= ficantur intentiones: ſimiliter voluntates per imme
Ad vltimū diata et proxima volita. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ duplex eſt error/ſcilicet error opiniōis/ ⁊ error pra
Auguſtin⁹ ue vite. de erroze opinionis dicit auguſtinus cū dicit q̄ tanta eſt diuerſitas voluntatum de beatitudine qz neſciūt hoīes vbi ſit ſita beatitudo. ifideles autē ne=
Diuerſitas pbor. ſciebant vbi ſita eſſet beatitudo. vnde. quidam philo ſophi querebant eam in virtute animi et ibi ſiſtebāt. vnde. ponebant honeſtum ſummū bonum: alij quere bant eā in voluptate: ⁊ ibi ſiſtebant. vnde. ponebant
Error pra= ue vite. voluptatē ſummū bonū. Error enī praue vite in ma= lis chriſtianis q̄ bene ſciunt vbi ſita ſit beatitudo vera neſciunt tñ q̄ ipſa ſit ſecundū rationem verā: ⁊ ide eſt tanta diuerſitas: ſicut dictū eſt ſuperius. concedimus ergo q̄ mali querūt beatitudinē in tēporalibus: ali= ter enī non eſſet hoc verū: querent me mali ⁊ non in= uenient: ſimiliter non eſſet verū quod dicitur in cāti=
In cantic. cis. In lecto meo per noctes queſiui quez diligit ani=
Gloſa dicit ma mea queſiui illū ⁊ nō inueni. dicit gloſa: in lecto. i. in quiete tēporaliū per noctes. i. per diuerſas ignorā
ꝫ iſta af. tias queſiui iſtum quē diligit aīa mea. ſed videtur q̄ non ſit ſimile qđ inductuz eſt pro ſimili: quia iſte qui vult emere hoc cupzum ꝓpter hoc vult emere q̄ cre= dit illud eſſe aurum. vnde. hoc eſt aurū in eſtimatiōe ſua: ſed ille theologus q̄ appetit delectationē carna= lem ſcit iſtā non eſſe beatitudinē: ⁊ ſcit iſtā eſſe malaz. vnde non appetit illaz: quia credit eſſe bonū: ſcit enī quia beatitudo ibi ſita non eſt: ergo non eſt ſimile de
Secundo. iſto qui vult emere cupzū pro auro. Item iſta carna= lis dilectio non eſt via ad beatitudinē: immo potius elōgatio a beatitudine: ſed prauinū via eſt ad romaz: non eſt ergo ſimile de iſto q̄ vult tantū ire prauinū/et de illo qui vult tantū delectationē iſtā carnalez: quia prauinū eſt finis citerioz rome: ſed iſta carnalis dele= ctatio nō eſt finis citerioz reſpectu beatitudinis: ⁊ ita
opio aliq̄z non eſt ſimile. propter hoc aliqui dicunt q̄ nō omnes appetunt beatitudinem ſaltē hmōi motibus nō appe
ꝫ hanc af. tit illam. Sed contra. omnis motus eſt ad quietez ⁊ omne humane deſiderū eſt motus: ꝯ omne humanū deſiderium eſt ad quietez: ergo deſiderū huj⁹ carna= lis delectatiōis eſt ad quietem: ſed nichil ſimpliciter quietat deſiderū humanū: niſi beatitudo: ꝯ deſideri um huius carnalis delectationis eſt ad beatitudinē ⁊ beatitudinē ipſi deſiderātis/ quietē enī ſuā deſiderat ipſe deſiderans: ꝯ deſiderans carnalē delectationē ap
Secundo. petit iſto deſiderio beatitudinē. Itē quicquid appe= tunt: aut appetūt quia bonū aut quia apparēs bonū: ſed quia bonum appetitur inquantum eſt vere quie= tatiuum deſiderij: ꝯ ſi appetitur quia apparens bonū appetitur quia apparet vere quietatiuū deſiderij: ſed vere quietatiuū deſiderij eſt beatitudo: ergo ſiue ap petatur quia bonuz: ſiue qz apparēs bonū cū ſemper appetatur quia vere quietatiuū deſiderij ſemper ap= petitur ꝓpter beatitudinē: et ſic omnis appetens ap petit beatitudinē. Sed cōtra. eſto q̄ iſte theolog⁹ ap ꝫ tamen af petit delectari in diuitijs vel dignitatib⁹. ⁊c. iſte appe tit gloriā ⁊c. aut quia bonū/aut quia appetens bonū: non quia bonū quia illud eſt malū: ſed quia apparēs bonū: ꝯ hmōi gliari apparet ei bonū/ aut apparet ſen ſualitati/aut rōni/nō ſenſualitati: qz hmōi gliari ſpiri= tuale eſt/ ⁊ ſenſualitas non attingit ſpiritualia: ꝯ ap= paret bonuz rōni. Sed contra. iſte theologus ſcit hmōi gloriari eſſe peccatū: ergo iudicat illud eſſe ma lum ſecundū rationē: ꝯ nō apparet ei⁹ rationi eſſe bo
Solutio. num. Solutio. in hoc ſtat ſentētia noſtra q̄ quilibet quolibet appetitu ſuo appetit beatitudinē. Dicit enī
Auguſtin⁹ ang. q̄ deū diligit quicqđ diligere pōt/ſiue ſciēs/ſiue neſciēs: ſiſr bīitudo nō appetit q̄cq̄d appetē pōt ſiue
Notandū. ſciens/ſiue neſciens. Sed ſciendū eſt q̄ ratio duas hz vias/vnam ſcām ſenſualitatē/aliā ſecundum legē ſu= periorē: ſecundum q̄ ꝓcedit per viā ſenſualitatis ap paret ei bonū quid quod non eſt bonū. ſcām q̄ ꝓce= dit per legem ſuperiorē recte iudicat/ ⁊ per hoc patz ſolutio. Ad vltimo obiectū huic enī theologo videt
Ad vltimū hmōi gloriari eſſe bonū: ſcām q̄ rō procedit ſecundū viam ſenſualitatis/ ⁊ ſecūdū aliā viā iudicat illud idē eſſe malū. vnde nō ſequit hoc ratio iudicat eſſe malū: ergo hoc non apparet eſſe bonuz: ratio enī eius duo habet iudicia ſecūdū diuerſas vias: verū eſt tñ q̄ illa
Ad primū. duo iudicia non habet ſimul. Ad primū ergo dicim⁹ q̄ illi appetunt delectationē carnalē videtur eſſe bo= num. vnde illud quod appetit eſt bonū in eius fanta ſia ſicut cupzū eſt aurū in fantaſia emēti. et ꝓpter hoc ſimiliter eſt. Similiter illud quod appetit eſt via ad beatitudinē in fantaſia apparentis. vnde q̄tū ad ipm eſt citerioz finis reſpectu beatitudinis. vnde ſimile ē quod inductū eſt pro ſimili.

Utrū diabolus appetit beatitudinē.

Quarta queſtio.

QUarto queritur de diabolo vtrū appetit beati= tudinem. Videtur q̄ ſic. qz inuit⁹ torquet/inui=
Aſſ q̄ ſic. tus flagellatur. vnde in euangelio. Clamāt demones quid nobis et tibi ieſu nazarene veniſti ante tempus torquere nos. vult ergo diabolus nō flagellari: quia vult eſſe in quiete: ꝯ appetit quietē inq̄tū eſt quies: ergo maiorē quietē magis appetit: et perfectā quie= tem magis appetit ſimiliter. ſed pfecta quies eſt bti= tudo: ꝯ appetit beatitudinē. Sed cōtra. Odit deū: ꝯ
In oppm non vult delectari in deo: ſed tantū delectatio in deo eſt beatitudo: ergo non vult beatitudinē. Solutio.
Solutio. Dicimus q̄ diabolus appetit beatitudinē et nō valet
Ad primū hec argumentatio: Sola delectatio in deo eſt beati= tudo: ſed diabolus nō appetit iſtā delectationē: ergo non appetit beatitudinē/ quaſi ſimplicē habet ſuppo
Fallꝫ acci= ſitionem. et eſt fallacia accidentis. qm̄ hec dictio bea= titudinē quaſi ſimplicē habet ſuppoſitionez. Solus dentis. ſortes eſt bonus homo: ſed iſte nō appetit eſſe ſortes ergo non appetit eſſe bonus homo.

De vſura.

Tractatus viceſimusprimus.

DIcto de tertio mandato tranſeundū eſt ad alia mandata. ⁊ qz dictū eſt ſuperius de pietate que

precipitur in hoc mãdato: Honora patrẽ tuum ⁊c. et de ista prohibetur in hoc mandato: Non occides. dicendum est de hoc mandato. Nõ furtũ facies: in quo prohibetur omnis cõtractio rei aliene inuito dño: vt dicit Augustin⁹. vnde. prohibetur vsura/symonia/rapina/ ⁊ furtus: de quibus omnibus dicendũ est: ⁊ primo de vsura. circa quã primo dicendum est quid sit vsura: ⁊ quare ecclesia magis persequat vsuram q̃ alia peccata: tamẽ multa alia peccata grauiora sunt q̃ vsura: et vtrum dare ad vsurã possit non esse peccatũ in aliquo casu: ⁊ vtrũ accipere quantũcũq; superabundantiam sit generale peccatum. secundo: vtrum accipere ad vsuram sit peccatũ. tertio in quibus cõtractibus sit vsura. quarto ⁊ vltimo de repetitõe/ ⁊ restitutiõe vsuraꝝ

Augustin⁹

Notandũ.

Arca primũ sciendũ est q̃ vsura est volũtas acquirendi aliquid per mutuũ p̃ter sortẽ: dicunt autẽ quidã propter hoc adeo persequitur ecclesia vsurarios: quia dare ad vsuram directe est contra caritatem que maior est omnibus alijs virtutib⁹. Sed hec solutio nulla est: quia nõ est verũ q̃ dare ad vsurã sit directe et immediate oppositũ caritati: immo directe est oppositũ illi speciei iusticie: qua tenemur subuenire proximo in necessitate. vnde directe est contra hoc preceptum euãgelij i sexto luce. Mutuũ date nichil inde sperãtes: ppter hoc dicimus q̃ alia ratio est quare ecclesia adeo persequitur vsurarios: ⁊ est duplex causa. Prima est quia dare ad vsurã directe est cõtra illam pietatẽ de qua dicit apostolus. pietas valet ad oia: secũdũ quã maxie assimilamur deo. Scda ratio ẽ q̃ vsurarij de eo qđ i se et scõz se peccatũ est: fecerũt quasi negociationẽ et modũ vtẽdi: alie enim negociationes possunt fieri sine peccato: sed vsura nõ: et propter hoc persequitur ecclesia adeo vsurarios ⁊ multeres fornicatorias publice enim peccant. Secundo q̃rit vtrũ dare ad vsurã sit in omni casu peccatuz: videl q̃ sic. dicitur in ezechiele. Ad vsurã nõ accomodaueris et amplius nõ acceperis: hic prohibet vsura sine omni determinatione: ḡ vsura generalit est peccatũ. Item in exodo. Aduenã qui apud te est non oppримes vsuris. prohibitũ est ḡ fenerari etiaz aduene: ergo vsura generaliter peccatũ est. Ad idem facit quod i psalmo dicitur. Qui pecuniã suã non dedit ad vsurã ⁊ munera: quasi dicat non habitabit i tabernaculo dñi: ḡ dare ad vsurã generaliter peccatũ est. Itẽ in euangelio. Mutuũ date nichil inde sperantes: etiã spes habẽdi aliquid preter sortẽ prohibetur: ḡ vsura i omni casu peccatũ est. Sed contra. Dicitur in deutorono. Nõ feneraberis fratri tuo: sed alieno: ḡ licet fenerari alieno: ḡ in aliquo casu licet dare ad vsurã: ḡ in omni casu non est peccatũ. Ad idẽ facit auctoritas ambrosij. vsuram exigas ab eo cui iuste nocere desideras: ⁊ ita licz ab aliquib⁹ exigere vsuras. Itẽ maius peccatũ est occidere q̃ dare vsurã: sed licet i casu sine pctõ occidere et facere dolum: ḡ licet in aliquo casu sine peccato dare ad vsurã. Itẽ licet ꝯcedere equos/domos/vasa aurea/ ⁊ argentea pro lucro: ḡ multofortius denarios q̃ magis vtiles sunt/ ⁊ sic licet dare ad vsurã. Solutio. Dare ad vsurã et in se et secundum se peccatum est ⁊ non fuit licitũ iudeis fenerari alieno: sed permissum fuit eis: sicut permissus fuit dare libellũ repudij. peccabãt ergo iudei moztaliter fenerando alieno: ſz hec fuit permissio cõparata duplici cõparatione. Prima quia permissum fuit eis minus peccatum/ne facerent maius/videlicet ne facerent fratrib⁹. Secunda: qz rudes erant et quasi marmotreti. vnde paulatim ducẽdi erãt ad perfectionẽ. ex hoc argumento habem⁹ q̃ si non possumus obtinere ab vsurarijs q̃ totum reddant debemus facere si possumus q̃ saltem partem reddant. Ad scdam auctoritatẽ dicunt magistri q̃ nõ est beati ambrosij: immo adausperti cuiusdam heretici qui sub specie beati ambro. multa falsa dixit. Et si placet exponatur sic. vsuras exigatis. i. quaslibz exactiones. hoc enim licet facere contra paganos. Terra enim quam ipi habent nostra debet esse. vnde possum⁹ eam exigere ab eis quibus iuste nocere desideram⁹. Ad tertio obiectũ dicimus q̃ licet occidere peccatuz sit in se: non tamen scõm se. sed dare ad vsurã peccatũ est in se et secundũ se: ⁊ ꝓpter hoc non est simile. Ad vltimo obiectũ dicim⁹ q̃ eo modo quo licet equũ cõcedere pro lucro: licet concedere nummos pro lucro equus enim cõceditur locando nec transfert dñiũ in locatione. vnde iustũ est q̃ iste cuius est equus habeat aliquod emolumẽtũ pro vsu equi sui. ⁊ sic posset fieri in pecunia si nõ trãsferret dñiũ. sed in mutuo trãsfertur dñiũ. Est enim mutuũ quasi de meo tuũ. vnde cum pecunia data ad vsurã transeat in dñiũ accipiẽtis ⁊ cũ ipsa pecunia sua sit ⁊ ꝓ vsu rei sue nõ est iustũ q̃ alius hẽat emolumẽtũ: immo ꝺ iuse ⁊ ꝓpt hoc vsura ẽ pctũ Sed iterobicit. dñs ꝑcepit saulivt iterficeret amalechitas ⁊ inficiẽdo eos ex ꝑcepto dñi nõ peccauit: immo peccauit reseruando agag regẽ amalech. sic ḡ factum est ex precepto dñi nõ moztale q̃ aliter esset moztale. Occidere enim hoiem peccatũ est moztale in se: sed ex precepto dñi fit in aliquo casu meritoztũ. sicut si abraham immolasset filiũ suũ ex precepto dñi meruisset: tamen sine precepto dñi peccasset moztaliter immolando per preceptũ ḡ dñi fit peccatũ moztale nõ moztale: ḡ cum dz. Nõ fenerabers fratri tuo: sed alieno. dicto q̃ hoc preceptũ sit nullũ accidit incõueniens: qz fenerari alieno. qđ sine precepto dñi esset moztale ꝙ preceptũ dñi fit non moztale/nec veniale: ḡ non est necesse dicere q̃ sit permissio cõparatiua. Item. dñs precepit iudeis vt asportarent vasa egyptioz. Si vero per preceptũ dñi licitũ fuit iudeis accipere omia vasa egyptioz: multofortiꝰ per preceptũ dñi licitũ est accipere aliquid preter sortem. minus enim est accipere partẽ q̃ totũ. ⁊ ita dñs potuit precipere iudeis dare ad vsurã et ita dare ad vsurã potuit nõ esse peccatũ. Itẽ. lex iustiniani permittit vsuras centesimas et sexagesimas et videtur q̃ bene: qz preceptũ est. Non occides: ⁊ tñ occidũtur hoies sine peccato ꝓpter recõpensationem per occisionẽ enim malefactoz cõseruãtur status reipublice in bonitate sua. eadẽ ratione licet dare ad vsurã partẽ leuissimã sine peccato ꝓpter recõpensationem Maior enim vtilitas inde reipublice: et etiã illi q̃ accipit ad vsurã q̃ sit dãnũ ex datione eius quod dat preter sortẽ. Itẽ. vsurã accipere nõ est cõtractare rẽ alienam inuito dño. dñs enim bene vult q̃ vsurari⁹ habeat leuissimã vsurã et multũ gaudet qñ iuenit qui det ei ad leuissimã vsurã: ergo accipere vsurã non est furtũ/ nec aliꝺ peccatũ: ergo simplr nõ est peccatũ. Solutio Ad primũ dicimus q̃ nõ est sic de homicidio ⁊ vsura qz occidere licet sit malũ in se: tamen nõ scõm se: ſz dare ad vsuram malũ est in se et scõm se. sed si de⁹ preceptisset sequeretur incõueniens: sicut iã ostẽdetur. Ad scõm dicimus q̃ filij israel seruierant egyptijs ⁊ merces nõ erat eis reddita. ⁊ ꝓpter hoc dñs qui vere dñs est oim transtulit dominiũ vasoz illoꝝ ad iudeos.

Ad primũ.

Ad scõm.

Iterum ar

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad primũ.

Ad secũdũ

vnde iudei non cõtrectauerũt rem alienã: immo suã nec precepit iudeis domin⁹ q aſportarent rẽ alienam manentem alienã: ſed accipere vſuram eſt accipere rẽ alienã manentẽ alienam ꝛ facere de illa vt de ſua: hoc autẽ in ſe malum et ſecundũ ſe: ſicut cognoſcere alienam vxorẽ manentẽ alienã malũ eſt in ſe et ſecunduz ſe: ſimiliter furarier vt mutui rẽ alienã manentẽ alienã vt ſuã: contra ius naturale eſt/et eſt peccatũ in ſe ꝛ ſecundum ſe nec potuit deus hoc precipere/ et ſi precepiſſet/ſequeretur incõueniens: quia dare ad vſuraz eſſet tunc bonũ et malum/malum ſecundũ ſe/ bonuz

Ad tertiũ. quia preceptũ. Ad tertiũ dicimus q iuſtinianus permiſit pmiſſione cõparatiua non ſimplici vſuras leuiſſimas: quia vidit hoies imperij ſui pronos eſſe ad dandũ ad vſuras. vnde pmiſit minus malum vt nõ fieret maius. vnde non punit lex iuſtiniana vſurarios: ſicut permiſit moyſes libellũ repudij: nec punicbat eos: ꝓpter hoc non eſt verũ q ibi ſit recompẽſatio propter vtilitatẽ ſequentẽ: quia ſemper in oi caſu/dare advſurã peccatũ eſt. vnde pro nulla vtilitate licitũ eſt: et ꝓpter hoc non eſt ſimile de homicidio.

Ad vltimũ Ad vltimo obiectũ dicimus q hec eſt falſa: vſurari⁹ non contrectat rem alienaz inuito dño.

Notandũ. Sed ſciendũ eſt q duplex eſt voluntas/abſoluta ꝛ reſpectiua/ſiue ꝓparatiua/volũtate abſoluta nõ vult dñs huius pecunie q vſurarius accipiat eam et habeat: ex quo vſurari⁹ nõ vult dare mutuũ gratis: cõtrectat/ergo vſurarius rẽ alienã inuito domino: vt dño inuito priuet voluntatẽ abſolutã et diſcretã: let ſic patet q vſura furtũ eſt.

q̃o incidẽs Sed ſecũdũ hoc queſtio eſt cũ vſurari⁹ ſit fur ſicut dicit dñs: ꝛ hoc in precepto. Non furtũ facies: q̃ veris noibus res appellat: quare iudex ſecularis patiat viuere? preceptũ eſt enĩ. Nõ patiaris maleficos viuere/et vſurarij manifeſti ſũt malefici.

q̃ſtio icidẽs Queſtio etiã ẽ quare iudex eccleſiaſtic⁹ plus intromittat ſe de pena vſurariox: q̃ aliorum furũ: ꝛ eſt ꝑma q̃ſtio decretalis: ſecunda theologica.

Ad ꝑmã Ad primã ergo dicẽdũ eſt q iudex ſecularis regit rẽpublicã quantũ ad tẽporalia. vnde q̃uis vſurarius ſit fur: tamẽ qz domeſtic⁹ fur eſt: nec furatur per violentiã: ꝛ ex furto hmõi aliqua vtilitas ꝓueniat rei publice: quantũ ad tẽporalia: et propter hoc patitur viuere vſurarios: cuz tñ alios fures puniat: ſed iudex eccleſiaſtic⁹ qui ſubtilius videt q̃ iudex ſecularis pſequitur vſurarios propter damnũ ſpũale quod videt ex vſura accidere: ꝛ quia vſurarij de ihonoratiõe vel contẽptu dei vidẽt q de peccato ſuo fecerunt ſibi officiũ: ꝛ modũ viuẽdi: ſicut ꝛ mulieres fornicatorie: alij autẽ peccatores de peccato ſuo nõ faciũt ſibi modum viuendi.

Iterum aſ Sed iterũ obicit contra rationem illaz quadictum eſt q dare mutuum ad vſuram eſt in ſe et ſecundũ ſe malũ. dictũ eſt enĩ q ꝓpter hoc eſt ſecundũ ſe malũ: qz vſurarius rẽ alienã manentẽ alienã vult facere ſuã. ſed videt q hoc ſit falſũ. Probatur enĩ q in vſura trãſfertur dñiũ: qz iſte qui accipit mutuũ rẽ ſuã põt dare vſurario: et ſcit et vult dare. dicit enĩ ei: do tibi iſtã pecuniã preter ſortẽ: ergo dat ei: ergo pecunia quã accepit vſurarius preter ſortẽ ſua eſt: ergo nõ facit rẽ alienã manentẽ alienã tanq̃ ſuã: ergo ratio predicta nulla. Preterea. eſto q ſub hac forma fiat con-

Secundo. tractus: mutuo tibi pecuniã iſtã hac cõditione vt des mihi tantũ preter ſortẽ dat illã ipſi: ergo ſua eſt: ergo

In oppm in vſura tranſfert dominiũ: et inde vt prius. Sz probatur multipliciter q nõ trãſfertur dominiũ in vſura primo ſic. De pecunia quã accepit vſurari⁹ ꝑter ſortẽ non põt facere elemoſinã: qz imolãtis ex iniquo oblatio eſt maculata. nõ poteſt aliquid facere de iſta pecunia quod ſibi vtile ſit niſi reddere ei a quo habuit: q̃ non eſt ſua: ergo non tranſfertur in vſura dominium.

Secundo. Itẽ. illũ contractũ non approbat dñs qui ſolus vere dñs eſt. vnde ei dicim⁹: Tu ſolus dñs. ꝛ apls. vn⁹ eſt nobis dñs. ſz ſi aliquis haberet feudũ ab aliquo dño non poſſet tranſire in dominiũ alterius ſine conſenſu dñi ſui: ergo cũ iſte qui accepit pecuniã ad vſurã corpus ſuũ et aiam ſuã: et etiã tẽporalia habeat a dño in feudũ et de illis incertũ ſeruitiũ debeat facere dño ſuo: non debet nec põt transferre dominiũ rei ſue ſine conſenſu dñi ſui: ergo cũ dñs nõ approbet cõtractũ vſure

Tertio. non tranſfertur dominiũ in vſura. Itẽ. ſi aliquis ex timore qui poteſt cadere in conſtantẽ viruz dicat alicui mulieri: ego accipio te in vxorẽ: ſi non conſenſerit aio non eſt ibi matrimoniũ. et ſi conſtaret eccleſie q nõ conſenſiſſet aio iudicaret ibi nõ eſſe matrimoniũ: ergo ſi aliquis neceſſitate coact⁹ dicat hec verba: do tibi iſtã pecuniã preter ſortẽ pro mutuo nõ tranſfertur ꝓpter

Quarto. hoc dñiũ. ꝛ ita non trãſfertur dñiũ in vſura. Itẽ. queritur: dicatur res iſta accipientis quã accepit de vſura ipius vſurarij. ſi vero: qz negociari poteſt de illis cuz proposito reſtituendi. eodẽ mõ depoſitũ quod apud me habeo põt dici meũ: quia poſſũ negociari de iſto ꝛ

Quinto. dare alijs cũ proposito reſtituendi. Itẽ. iſte vſurari⁹ tenetur reddere iſtã pecuniã ei a quo habuit/ãt quia ei debet eã: aut alia de cauſa. non qz eã debet ei: qz nõ interuenit cõtractus ſcõm quẽ fact⁹ ſit ei debitor. Si autẽ alia de cauſa nõ inuenit alia cauſa: niſi qz eius eſt illa pecunia cui tenet eã reſtituere: ergo non eſt vſurari⁹. et ita in vſura nõ tranſfertur dominiũ.

Solutio. Ad hec cõcedimus. ꝛ nõ valet hec argumentatio: Iſte põt trãſferre vel ſcit/et vult rem ſuã in dñium alterius. et dicit hoc do tibi pecuniã iſtã: ergo trãſfert dominiũ iſtud. licz enĩ poſſit trãſferri: tamen nõ poteſt trãſferre ſic: quia hmõi contractus diſplicet deo: ꝛ licet ꝓferat verbuz dandi: nõ tamen dat. de verbis enĩ nulla dz fieri cõtentio: ſed de itẽtione. intentio aũt fenerãtis eſt q rẽ alienã manentẽ alienã faciat ſuaz: per hoc patet ſolutio

Ad ſcõm. ad ſecundo obiectũ: cum dicit vſurarius: accõmodo tibi pecuniam hanc hac cõditione: vt tu des michi tãtum ex vi mutui in quo trãſfertur dominiũ: vult trãſferre dominiũ in ſe ret alienc manẽtis alienc.

Alia q̃ſtio incidẽs. Querit poſtea iuxta hoc vtrũ liceat dare mutuũ hac conditione q accipiẽs det aliquid pauperibus. videt q ſic: quia dare mutuũ bonũ eſt: ꝛ dare pauperibus bonũ: ergo totũ quod ibi eſt licitũ eſt: Sed ſi hoc: ergo licitũ eſt

In oppm michi dare mutuũ: vt accipiẽs det aliq̃d patri meo indigenti: eadẽ ratione ꝛ michi: magis enĩ diligo me q̃ alios: q̃ ſicut nõ licet michi ex vi mutui tranſferre dominiũ rei alienc in me: ita nec ĩ aliũ. vnde nõ valet hec

Solutio. argumentatio: licitũ eſt dare mutuũ/et licitũ eſt dare aliquid pauperib⁹: q̃ licitũ eſt. ꝛc. ſicut nõ ſequit licitũ eſt acquirere tẽporalia: q̃ licitum eſt predicare pro acquiſitione tẽporaliũ. Itẽ licitum eſt michi dare mutuum iſti ne ledat me aut vineã meã: q̃ licitũ eſt dare mutuũ pro hac re tẽporali: pari ratione pro qualibet alia re tẽporali: et ita pro pecunia.

Soluto. Soluto. Prima argumẽtatio nõ valet: qz cũ datur mutuũ ne ledatur vinea/michil accipit preter ſortẽ: ſed redimit ius ſuuz ille q̃ dat mutuũ: hoc autẽ licitũ eſt: ſed ſi daret ꝓ pecunia: daret vt acciperet aliquid preter ſortẽ: q̃ autẽ dictũ eſt q nõ tranſfertur dñiũ in vſura: intelligenduz

est de dominio illius rei q̄ accipitur preter sortē: hoc autē quia dñs superior non approbat illū contractū: sed contractum ad mutuū: ⁊ in hoc transfertur dominiū: mutuū enī est de meo tuū: vt dictū est supra: Sed non videt q̄ transfertur dominiuz: quia dñs superior nō approbat contractū illū: ergo nō transfertur dominium pecunie accomodate: et ita nō est ibi mutuum.

ꝓ dicta ar.

Solutio. Jn hmōi contractu duo sunt/ vnū licituz. s. dare mutuū: aliud illicitū. s. intentio accipiēdi aliquā superexcrescentiā: ꝑmū approbat dñs: et quantuz ad illud transfertur dominiū. Dicit enī aug⁹. Nichil ita est conuenies equitati q̄ q̄ aliquis ꝓpria voluntate sua exequatur: sed hoc intelligendū dño approbante: secundū non approbat. vnde quantū ad illud nō transfert dñiuz.

Augustin⁹

Jterum ar

Jtē iste mutuū potest dare alicui vt ipse qui accipit impleat hoc preceptū: Nō furtum facies: non mechaberis: eadē ratione pōt ei dare mutuū vt quodlibet aliud preceptū impleat: ꝯ vt impleat hoc preceptū: mutuū date nichil inde sperātes ergo potest dare mutuū isti vt iste mutuuz det alijs.

In oppo⁹ Solutio.

Contra. Mutuū date nichil inde sperantes: nec ante nec post: sed ille sperat aliquid post: ꝯ peccat: Quod cōcedimus: nec est simile de hoc precepto: Non furtū facies: ⁊ de hoc mutuū date: quia in ꝑmo ex vi mutui nichil accipit preter sortē: nec i se nec in alio: sed i secūdo accipit aliquid ꝑter sortē vel in se vel in alio.

¶ Utrum ille qui accipit ad vsuram peccet.

¶ Secunda questio principalis.

Af q̄ sic.

Queritur vtrū ille q̄ accipit advsurā peccet. videtur q̄ sic. Qui enī dat alicui occasionē fornicandi peccat mortaliter: sicut si introducta esset ab aliquo mulier fornicaria si recederet socius de domo vt daret socio locū fornicandi peccaret: immo nō debet recedere: ꝯ si aliquis dat occasionē alicui ad vsurā dandi peccat mortaliter: sed q̄ accipit ad vsurā dat vsurario occasionē dādi ad vsurā: ꝯ peccat mortaliter.

Secundo.

Jtē magis debeo diligere aiam ꝓximi q̄ corpus ꝓpriuz: ergo pro nulla necessitate corporali/ licet michi dare occasionē peccandi/ siue scandalizare ꝓximuz: sed qui accipit ad vsurā scādalisat ꝓximū: ergo pro nulla necessitate corporali licet accipere ad vsuram: ꝯ qui accipit peccat mortaliter.

Tertio.

Jtē in euangelio: Ve hoi illi p quē scandalū venit: ⁊ dicit ibi glosa q̄ vitandū est scādalum vbiq̄/ exceptis tribus casib⁹ scilicet/ vbi est veritas vite/ et iusticie/ ⁊ doctrine: sed si ille nō accipit ad vsurā: non amittit propter hoc veritas vite/ nec iusticie/ nec doctrine: ergo in hoc casu vitare debet scandalum: ꝯ peccat si accipit ad vsuram.

Quarto.

Jtem sit hic aliq̄s sacerdos indigēs et petat mutuū ab aliquo vsurario subdito suo: videtur q̄ peccet. ipse enim predicat non esse dandum ad vsuram: ⁊ ꝓhibet dare/ ⁊ ipse facit q̄ iste det ad vsuram: ergo facit cōtra id quod predicat: ergo peccat mortaliter ⁊ ita videtur q̄ peccatū sit accipere ad vsuram: quod si concedatur.

In oppo⁹

Contra. Beatus hieronimus commendat beatam paulā de hoc q̄ multa expendit in vsuris vt pasceret pauperes: ergo non est peccatum accipere ad vsuram: quod concedimus.

Solutio. Ad primū

et ad primo obiectum dicimus q̄ non est simile de fornicatione: qz in fornicatione nichil est licitum ꝫ in datione mutui ad vsurā aliquid licitū est. scilicet dare mutuū: sed residuū est illicitū. iste vero q̄ accipit ad vsurā non petit nisi q̄ ei detur mutuū. hoc aūt licitum est: sed q̄ detur ad vsurā. hoc est contra voluntatē rectā accipientis.

Ad scdo

Ad scdo obiectū dicimus q̄ hec est falsa: Jste qui accipit advsurā scandalizat ꝓximū. scā dalizare enī est facto vel dicto min⁹ recte peccādi occasionē prestare. Petere aūt mutuū nō est factū vel dictū minus rectū: imo iustū est q̄ indigēs petat mutuum: et iustū est q̄ detur ei gratis. ⁊ qz nō vult vsurarius reddere gratis redimit accipiens ius suū dando aliquid preter sortē. Per hoc patz solutio ad tertio obiectū.

Ad tertiū.

Ad q̄rtum

Ad quarto obiectū dicimus q̄ sacerdos nō peccat petendo mutuū/ nec facit cōtra id qd̄ predicat sed si daret mutuū ad vsurā tunc faceret contra id qd̄ predicat: nec cōpellit/ nec facit q̄ vsurari⁹ det advsurā sed petit ius suū et redimit si nō potest hre gratis. hoc autē non est petitū. Cōcedim⁹ q̄ licitū est in necessitate accipere ad vsurā: sed ꝓ q̄ta necessitate sit peccatū pro q̄ta non. hoc nō determinat ars/ vsus/ scientia: sed caritas. vnctio enī docet nos de oibus hmōi. virt⁹ enī omni arte certior et melior est: vt dicit aristo. Ex p̄dictis patet q̄ est licitū accipere ad vsurā vt pascantur pauperes. eadē ratione licitū est accipere ad vsurā vt fiant alia opera mie. Sed opus mie est dare mutuū gratis: ergo licitū est accipere advsurā vt iste qui dat vsurā det mutuū gratis.

correlariū.

Jterum ar

Contra. Jste preter necessitatē vel suā vel alterius ꝓuocat vsurariū ad dandum ad vsurā: ergo scandalizat istū: ꝯ peccat. Dō cōcedimus: si preter necessitatē/ vel suā/ vel alteri⁹ det aliqd vsurario vt det mutuū gratis. Tale enī dare vel accipere est factū vel dictū minus rectū. vnde scādalizat: sed cum accipit ad vsurā in tpe necessitatis: vt pascat pauperes petit quod est pauperū: ⁊ est petitio recta. et si nō pōt hre gratis lz redimere ius pauperū.

Arguit in oppositū. Solutio.

¶ Jn quibus contractibus sit vsura.

¶ Tertia questio principalis.

Queritur in quibus cōtractibus sit vsura. ponat ergo q̄ aliq̄s det mutuū alicui familiari regis hac cōditione vt defendat eū ab exactionib⁹ taliarum et iste defendat ipm. Querit vtr̄ in hoc contractu sit vsura. videtur q̄ sic: dat enī mutuū pro re tēporali: ꝯ ibi est vsura. Sz cōtra. Non grauat ꝓximū sic dando mutuum: ergo non est vsura. Solutio. Quedam talie sunt debite/ quedā indebite: si ergo dat mutuum hac cōditione vt defendat ipsum a debitis talijs vsurarius est: contractus grauat proximuz non illum cui dat mutuū: sed principem cuius damno procurat ab absolutione debite talie: si vero dat mutuū hac conditione vt ipse defendat a talijs indebitis: adhuc distinguendum est vtrum ille qui defendat ipsum solo verbo defendat ipsum aut per dationem aliquam pecunie: si vltimomodo vsura est si hoc sciat iste qui dat mutuum/ grauat igitur ꝓximum: si primo modo non est vsura: necvalet: dat mutuū pro re temporali: ergo est ibi vsura: cum enim dicit mutuū dare pro re tēporali est vsura: intelligitur de re temporali de qua percipit aliquod emolumētū iste qui dat mutuū: sed verba vel preces non dicuntur esse emolumentū. Jtē ponatur q̄ aliquis det mutuum pro pignore: ⁊ sit ita q̄ iste qui accipit mutuum equū habet otiosum quē locare non velit et tradit illi pro pignore a quo mutuum accipit hac condicione vt pascat ipsum et equitet ipsum: si ne grauamine. Querit vtrū in hmōi contractu sit vsura: videt q̄ sic: Quia preter sortez habet vsum rei alterius: ergo preter sortem accipit aliquod emolumētum: ergo ibi est vsura. Preterea. iste equ⁹

Ad rōnem

ēo incidēs

Af q̄ sic.

Secundo.

potest locari quolibet die .xij. denarijs et tantum valet res quantum haberi potest de ipsa: ꝙ si dans mutuum teneat equum per .xx. dies perinde est ac si preter sortem acciperet .xx. sol. ergo ibi est vsura. si concedatur. Contra. Non grauat proximus: immo iuuat: pascit enim equū suū quem inutiliter pascebat prius ille qui accepit mutuū: ergo non est ibi vsura. Eadez est questio si accipiatur domus pro pignore que inutilis est accipiēti mutuū nec velit eā locare/ ille vero ꝙ dat mutuū custodit domuz a ruina/ potest probari ꝙ ibi est vsura: potest probari ꝙ non: sicut et prius. Solutio. Solutio. In talibus casib⁹ considerandū est vtrum preter mutuum pares sint vtilitates circūscripto mutuo non est ibi vsura: sicut enim in ꝓposito casu circūscripto mutuo/ deberet velle iste cuius est equ⁹ ꝙ alⁱ haberet vsum equi sui ex quo iutilis est ei equus: habet enī aliquam vtilitatē de equo suo ꝙ alius pascit eū et sine grauamīe eq̄tat. vnde pares sunt vtrobiq; vtilitates. vñ nō ē vsura ⁊ nō vz hec argumētatio/ iste habet vsum rei aliene preter sortem: ergo ibi est vsura: deberet addi et pro illo vsu non facit recōpensatio nē et hoc falsum. vnde patet solutio ad primo obiectum. Ad scdō obiectum dicim⁹ ꝙ non est respectus ad illud quod haberi potest de equo: sed ad illud qđ principaliter habetur vel ad illud quod de ipso faceret dñs eius. Queritur postea de casu isto in quo aliqui participant vel consentiūt vsure/ vtrū peccent? ponatur ergo ꝙ aliquis vsurarius det alicui conuentui generalem refectionē que dicit pitantia: ⁊ totū quod dat est de vsura: sed conuētus nescit illud esse de vsura/ excepto vno solo monacho ꝙ bene scit istud esse de vsura. Queritur vtrum conuētus peccet mortaliter comedendo illam refectionē: videt ꝙ sic: quia dominus precepit in leuitico: omne morticinū et raptuz a bestia ne comedas: sed raptū de vsura est morticinū infert enī mortē et raptum a bestia. i. a bestiali homine: ergo qui comedit de vsura facit contra preceptuz domini: ergo peccat mortaliter. ꝙ autem morticinū sit patet per illud quod dixit thobias: Videte ne forte furtiuus sit: quia non licet nobis aut edere aliquid ex furto/ aut contingere: non licet ergo cōuentui comedere aliquid de vsura: ꝯ mortaliter peccāt comedendo. Item abbas vel dispensator abbatie tenebat querere an furtiuum esset quod eis dabat: sicut quesiuit thobias/ et nō quesiuit: sit ita: ergo peccant mortaliter. Contra. Iste conuētus nescit hoc esse de vsura: ⁊ de quolibet homine presumendū est ꝙ sit bon⁹ nisi probetur in contrariuz: ꝯ non peccat comedendo illam refectionē. Item apostolus dicit loquēs de comedentis. nichil interrogantes propter cōscientiaz: ergo dispensator nō tenetur iterrogare an furtiuum sit/ an de vsura. Querit postea de isto qui scit illud eē de vsura vtz debeat comedere. videt ꝙ nō: qz cū sciat illd eē morticinū si comedat scienter facit ꝰ ꝓceptum domini: ergo si comederet peccaret mortaliter: ergo tenetur non comedere. Si concedatur. Contra. Si non comedat scandalisat alios et tenetur non scandalisare: quia ve homini illi per quem scandaluz venit: ergo tenetur comedere. Item si nō comedat facit cōtra preceptū abbatis: abbas enim precipit: sit ita: ne aliquis faciat singularitatē aliquam: ꝯ tenetur comedere et tenetur non comedere: sicut probatum est: ꝯ tenet ad duo oppposita quod est impossibile. Queritur etiā de vxore feneratoris/ vtrū peccet comedēdo de vsura: videtur ꝙ nō: quia tenetur cohabitare cum viro suo: quia vt dicit apostolus. Mulier non habet potestatem corporis sui: sed vir: nec ecōuerso. Item dicit dominꝰ in euangelio. Non licet vxori dimittere virum suū nisi ꝓpter causam fornicationis: ꝯ tenetur cohabitare cum viro suo: sed non potest cohabitare cuz viro suo nisi comedat de vsura: ergo potest licite comedere. Contra. Comedit morticinū ⁊ scienter: ꝯ facit scienter cōtra preceptū domini: ergo peccat mortaliter. Eadē est ratio de seruientib⁹ feneratoribus ⁊ de illis ꝙ colunt vineas ⁊ agros feneratoz. Solutio. Ad primū dicēnus ꝙ si sit vehemēs suspitio ꝙ iste ꝙ dat pitantiā ht vsurarius/ sicut si sit ciuis alicuius ciuitatis in qua fere sunt omnes vsurarij interrogare debet dispensatoz abbatis/ an sit furtiua et funebris illa pecunia quā dat pro pitantia/ ⁊ diligēter inquirere: ⁊ si credat funebre nullo modo debet recipere. Quod vero dicit apostolus: Nichil interrogantes propter conscientiam: intelligit vbi non est ꝑsona suspecta: et preterea apostolus loquebatur de ydolaticis ꝙ simpliciter licet comedere omnia enī munda mūdis: sed illud quod est de vsura nō: si vero nulla sit suspitio ꝙ iste ꝙ dat sit vsurarius non est interrogandū an furtiuū sit: nec peccat cōuentus comedendo/ nec valet illa argumētatio: iste comedit morticinū: ꝯ peccat mortaliter comedēdo: sicut iste cognoscit vxorē alterius: ergo peccat cognoscēdo: potest enī aliqs cognoscere vxorem alterius sine peccato: si adhibeat diligentiaz quā potest adhibere ⁊ debet et credit esse suā: de isto vero solo qui scit totū quod datur esse de vsura: Dicimus ꝙ in illo casu ne scādaliset fratres debet comedere: tamen cum conscientia ⁊ proposito restituendi. dz enī hoc significare abbati/ vt abbas restituat/ ⁊ abbas debet restituere. eiusdē enī volūtatis debent esse oēs fratres eiusdē cōuentus. vt quod bene vult vnꝰ bene velit alius. ⁊ nō valet: comedit scienter morticinū: ꝯ peccat. non enī est morticinū ei in hoc casu. sicut si aliquis vsurariꝰ penitet et obuiat alicui in extrema necessitate constituto: ⁊ si nō habeat ad manū nisi denariū quē habuit de vsura tenetur illū dare cū ꝓposito restituēdi equipollentē. De vxore feneratoris dicimꝰ ꝙ nullo modo comedere debet de vsura nisi habeat alia de quib⁹ possit restituere: ⁊ tūc potest comedere cū proposito restituēdi. aliter nō: imo prius debet dimittere virū suū q̄tū ad cohabitationē. nō enī tenet cohabitare si vir suus cōpellat eā ad peccanduz. Qđ vero dicit aplꝰ. Mulier nō habet potestatē corporis sui: sed vir: bene concedimus: q̄uis enī nō cohabitet tamen tenetur reddere debitū ei pro loco et tēpore. et de isto quod obicit ꝙ alⁱ nō debet dimittere alterū nisi propter fornicationē: bene cōcedimus. sed dñs nō intelligit tantū de fornicatione corporali: sed etiā de spirituali. sic patet in glosa. Fornicatio aūt spūalis in omi pctō mortalis est. tenet aūt mulier obedire viro suo saluo dño tuo superioris dñi. Idē cōcedimꝰ de seruientibus et colentibus vineas feneratoz: ꝙ nullo modo debent scienter recipere pecuniā feneratoz/ nisi velit restituere: tamen de colentib⁹ vineas dicunt quidam ꝙ licite possunt recipere: quia non faciunt vsurarium impotentem: quia de fructu vinearum poterit restituere quod dat cultoribus: sed quia illud incertū est prime solutioni adherem⁹. Adhuc queritur de illis qui per participationem ⁊ consensum incidunt in peccatum vsure. in quibusdā enī regionibus sunt quidā

In oppoᵐ

Eoꝫ mō de domo.

Solutio.

Ad ratōnē

Ad secūdū

Alia q̄stio incidēs.

Aꝑ ꝙ non.

In oppoᵐ

Secundo.

Alia q̄stio incidēs.

Aꝑ ꝙ sic.

Probatur minor.

Secundo.

In oppoᵐ

Secundo.

Alia q̄stio incidēs.

Aꝑ ꝙ non

Secundo.

In oppoᵐ

eoꝫ mō de de seruito.

Solutio.

Ad primū

Ad dictuz apostoli.

Aliter dz.

Nota.

Ad aliud.

Exemplū.

Ad aliud.

Ad dictuz apli.

Ad aliud.

Ad aliud.

Alij dicūt.

Alia q̄o incidens.

Alia q̄o incidens.

qui huic officio deputant se vt indigentib⁹ querãt pecuniã ad mutuũ:et accipiũt abvtraq; pte: Queritur
Aſ q; nõ. de illis vtrũ peccant sic faciendo.videt q; non. vtiles ei sũt indigentibus et oi vtilitati deseruiũt.g nõ peccant:sed ⁊. ipsi accipiũta b vtraq; parte.g a fenerato re:scz sortẽ.de sorte eni nichil daret eis: hoc bene sciunt ipi:ergo scienter comedũt mortacinũ.g peccant
Alia q̃stio incidens. mortaliter.Similiter q̃rit de rectoribus quarũdã ciuitatũ qui cõpellunt ad reddẽdũ vsuras:et de testib⁹ quoꝝ testimonio reddũt:et de illis qui publica instrumẽta faciunt sup cõtractib⁹ vsurarũ:Queritur vtruz
Aſ q; non. peccẽt.videtur q; nõ:qz hoc faciũt ꝓpter cõmunẽ vtilitatẽ.Itẽ,si aliq̃s dederit fidẽ de reddẽdis vsuris ecclesia consulit q; reddat.g illi qui cõpellũt reddere cõ
Secundo. firmãt qd̃ eccl̃a cõsulit.ergo non peccãt Cõtra.eoꝝ
In oppom auxilio iste acquirit vsuras:ergo eoꝝ auxilio facit peccatũ:ergo consentiũt pctõ: sed facientes ⁊ cõsẽtiẽtes
Alia q̃stio incidẽs. pari pẽa puntẽdi sũt.g ipi peccãt mortaliter.q̃rit aũt de istis q̃ ꝓter sortẽ aliq̃d accipiũt noie gene: vl locationis vtrũ peccẽt.Quidã ei ita dicũt.loco tibi pecuniam meã vsq; ad nũdias illas:⁊ pro locatiõe tñ dabis michi:vel do tibi mutuũ vt reddas illud ĩ nũdmis illis:vel si non reddideris ꝑ pena dabis michi tantũ.
Aſ q; sic. Queritur vtrũ iste contract⁹ sit vsurari⁹.videtur q; sic. qz ⁊ de noib⁹ nulla dz eẽ cõtẽtio:ergo siue dicat aliquis loco pecuniã siue aliquo alio ẏbo vtat:dũ mõ intendat transferre dñium:⁊ exvi mutui aliq̃d hr̃e ꝓter sortẽ cõtract⁹ ẽ vsurari⁹:ergo peccat mortalit̃ qui sic dat pecuniã suã ⁊ peccãt mortaliter q̃ de hmõi cõtractib⁹ dãt publica instrumẽta:sicut cardinales ⁊ papa
Solutio. Solutio.Ad ꝓmũ dicim⁹ q; ille peccat mortaliter q̃
Ad ꝓmũ ꝓcurat q; aliq̃s det mutuũ ad vsurã alicui/lz hoc vtile sit indigentib⁹:tñ peccat q; non ꝓcurat hoc ꝓpter vtilitatẽ indigentiũ:sed vt ipe hẽat vsure partẽ.vñ cõ
Adscõm. municat vsure ꝑ participationẽ.Sil̃r dicim⁹ ad scõm obiectũ q; peccant rectores qui cõpellũt reddere vsuras ⁊ ipsi testes et q̃ faciũt scienter publica instrumenta de cõtractu vsurario.oẽs isti cõicãt pctõ vsure per
duplex vsurarij. cõsensũ.vñ q̃dã sũt vsurarij simplicit̃ sicut illi q̃ dant pecuniã suã ad vsurã:alij sũt vsurarij ꝑ participationẽ:sicut vxor vsurarij ⁊ seruientes:et iste q̃ ꝓcurat vt aliquis det ad vsurã:hac de cã vt ptẽ inde hẽat: oĩs tales sũt vsurarij ꝑ participationẽ:non tñ simpliciter vsurarij.aliq̃ autẽ sũt vsurarij ẽx consensũ:sicut rectores q̃ cõpellũt reddere vsuras ⁊ testes.vñ nõ valz hec argumẽtatio:rectores faciũt hoc ꝓpter cõmunẽ vtilitatẽ:ergo nõ peccãt.qz nõ faciũt ꝓpter cõmunẽ vtilitatẽ absolutã:sz respectiuã siue cõparatiuã.faciũt ei hoc malũ ne petus fiat:nõ solũ confirmãt qd̃ ecclesia
Ad vltimũ cõsulit:ĩmo pl⁹ faciũt: dãt ei auctoritatẽ ⁊ potẽtiam fenerãdi.Ad vltiõ obiectũ dicim⁹ q; ꝓt eẽ q; iste contract⁹ nõ sit ẽx sniam suã vsurari⁹:illi tñ q̃ dãt pecuniã vsurarij sũt: ĩ fraudẽ ei vsurarũ faciũt ⁊ ex vi mutui intẽdũt aliq̃d recipere ꝓter sortẽ.contract⁹ tñ in se nõ ẽ vsurari⁹:si ꝓ pena negligentie ei⁹ q̃ debuit soluere debitũ ad ꝓdictũ ẽmnũ ⁊ ꝑ expẽsis quas faciũt creditores vt habeãt debitũ aliq̃d ꝓter debitũ ꝑ pẽa dat̃ et qd̃ nõ excedat culpã vl expẽsas:⁊ quãtũ ad hoc posset dare dñs papa ⁊ cardiales lr̃as suas:iustũ ei ẽ puniri negligentẽ aut fraudulent̃ differẽtẽ solutionẽ debitam.

¶ De casibus q̃ sunt ex ĩcertitudine tẽporis.

¶ Scõz capitulum.

DIcto de casib⁹ in q̃bus cõtract⁹ ẽ vsurari⁹ cuz certitudine tpis.dicendũ ẽ de casib⁹ illis q̃ sũt ex incertitudine tpis.aliq̃s ergo dt ita.vẽdo tibi bladũ meũ vt reddas michi tñ quãtũ valebit ĩ tpe ĩ quo cari⁹ erit hoc anno:Queritr vtrũ iste contract⁹ sit vsurarius.videt q; sic.qz vendens in intentione hz accipiendi aliquid ꝓter sortẽ:et hoc exprimit forma contractus.vsurari⁹ est ergo iste contract⁹.Contra.icertũ ẽ vtrũ bladũ sit plus valiturũ in pte aliqua ãni futuri q; mõ valeat.ꝑt enĩ contingere q; minus valebit per totũ sequentẽ annũ:q; modo valeat.g dubiũ est vtrum iste ex hoc contractu acceptur⁹ sit pluſq; sortẽ vel minus.ergo contractus iste non ẽ vsurarius.et q; hec argumentatio sit necessaria:ꝓbatur.qz dicit dñs papa in quadã decretali q; aliqui mercatores vendiderũt merces suas que nonvalebant nisi quiq; libras in tpe cõtract⁹,p sex libris ad pascha reddendis.dicit dñs papa:q; contractus ille non ẽ vsurarius ꝓpt̃ dubiũ euẽt⁹ rei:ꝑt ei cõtigere q; sex libras valiture sunt merces ĩ pascha.g si ille ꝓtract⁹ nõ sit vsurari⁹ ꝓpt̃ dubiũ euẽtũ rei:eadẽ rõe nec pri⁹. Itẽ.⁊ decretalẽ illã obicit̃. si lz vẽdere merces q̃ nõ valẽt nisi q̃nq; libras ꝑ sex libris ad pascha/lz silr̃ vẽdẽ pro sex ⁊ sex duob⁹ denarijs:silr̃ pro sex libris et quatuor denarijs et augẽdo ꝑ minutas:cũ nõ sit determinate ꝑciũ ĩ quo stẽdũ sit lz vẽdere ꝑ x.libras.Cõtra.manifeste intẽdit hr̃e vendens pluſq; sortẽ.g cõtract⁹ ẽ vsurari⁹. Forte dicendũ ẽ q; sistendũ ẽ ĩ aliquo ꝑcio circa x.libras videret ĩ illo ꝑcio qd̃ decimabit vir bon⁹ vl sapiens in hmõi cõtractib⁹.Sz cõtra. sapiens nichil scit de futuris euẽtib⁹:qz astronomi sepissime falluntur in hmõi.g nichil ꝑt determinare de talibus.ergo si iste vltim⁹ contractus est vsurari⁹ nec impedit dubius euẽt⁹ rei eadẽ rõe cõtract⁹ ille quẽ dicit decretal̃ nõ eẽ vsurariũ est vsurarius.Itẽ si ꝓpter dubiũ euentũ nõ sunt vsurarij hmõi cõtract⁹:g emere in terra bladum non fuit vsura:⁊ cõmunis opinio dicit oppositũ:si enĩ sextari⁹ bladi valet mõ.x.sol.⁊ ꝓbabile est q; tñ valitur⁹ sit ĩ augusto ⁊ aliq̃s emat ꝑ quinq; solidis vsura dz hmõi esse:nec hoc impedit dubius euentus:g cõtract⁹ q̃ est in decretali vsurarius est.Solutio.Ad euidentiã solutionis istoꝝ:Notãde sunt quedã rr̃e q̃b⁹ dirigamur ĩ hmõi casib⁹:quaꝝ ꝑma hec ẽ:quãtũcũq; vẽdẽs certi⁹ de sorte intẽdit accipere pl⁹ q; sortẽ ⁊ hoc exprimit forma cõtractus:ille cõtract⁹ vsurarius est.scõa est vbicũq; vendẽs vẽdit merces suas respectu futuri ꝑ maiori precio q; valeant in tẽpore cõtractus et vẽdit secundũ estimationẽ boni viri ⁊ sapiẽtis:ĩ hmõi ꝓtractibus nõ est cõtract⁹ vsurarius: sicut enĩ dicit aristo.bonus ĩ singulis videt verũ vt regula ⁊ mẽsura eoꝝ existẽs.scõz hoc idẽ dicit apr̃s.Spũalis hõ oĩa iudicat ⁊ a nemie iudicat̃.tertia rr̃a est:si vendẽs intẽdit accipe pl⁹ q; sortẽ:siue hoc exprimit forma cõtract⁹ siue nõ sit siue plus acceptur⁹ sit siue nõ vsurari⁹ ꝛct⁹ est:saltẽ ẽx intẽtionẽ: vsura enĩ ĩ volũtate ꝓsistit sicut ⁊ symonia. Scõm ꝑmã rr̃am dicim⁹ q; cõtract⁹ ꝑm⁹ sit vsurarius per scõam rr̃am dicim⁹ q; cõtract⁹ q̃ est ĩ decretali non est vsurari⁹: si enĩ vir bon⁹ ⁊ sapiẽs ĩ hmõi cõtractib⁹ ⁊ ẽx q; solet accidere ĩ alijs ãnis estimet merces suas valituras sex libras ad pascha nõ est ꝓtract⁹ vsurari⁹. vñ dicim⁹ q; ĩ hmõi ꝓtractib⁹ sistẽdũ ẽ vbi sistit vir sapiẽs cõsideratꝰ oib⁹ circũstãtijs:nõ solũ g dubi⁹ euẽt⁹ facit ꝛctũ nõ eẽ vsurariũ:sz recta estimatio sapiẽtis.vñ si aliq̃s emat bladũ ĩ fra ⁊ ẽx iudiciũ sapiẽtis sit mkta

Prima q̃o Aſ q; sic.

In oppom

Cõfirmat.

Soluſio.

Secundo.

Solutio. Alique rr̃e ꝑma rr̃a.

Scõa rr̃a.

Tertia rr̃a.

tñ ꝫ hoc aī accepturus preter sortē vsura'. Sz probatur q̄ nō sit ibi vsura: qz dictū ē superius q̄ vsura ē cū aliq̄s ītēdit aliq̄d accipere p̄ter sortē ex vi mutui: sz ibi nō ē mutuū. g̈ ibi non ē vsura. Jtē ibi ē simplex emptio ⁊ venditio. g̈ non est vsura. Si concedaī hoc. ergo ea dē rōne: si aliquis vendit pannū q̄ nō valet mō nisi xl. sol' p̄o xv. ad pascha non ē vsura: qz ibi non ē mutuū.

Secundo. In oppo^m

Ad idem. Sīlr si aliquis vendit marchā argenti que non valet mō nisi xl. sol' p̄o xlij. sol' ad pascha non est vsura: ḋa non est mutuū: sed simplex emptio vel venditio. Fortē dicetur q̄ hec est vsura: qz in fraudē prohibitionis mutatur cōtractus: scit enī ille qui vendit q̄ prohibitum ē dare mutuū p̄o superabūdātia: vñ nō dat mutuū: sed vendit: et ita in fraudē precepti mutat cōtractū: propter hoc iudicatur vsurarius. Sīlr ꝓbatur q̄ iste qui emit bladū in terra vsurarius ē: scit enī q̄ ille qui vendit indigēs ē: et scit q̄ illi tenet dare mutuum nichil inde sperans: si aūt daret p̄o superabūdātia faceret manifeste contra preceptū in fraudē. ergo p̄cepti mutat contractū et vendit bladū p̄o minori q̄ valeat. g̈ vsurarius iudicand⁹ est cū intendit accipere aliquid preter sortē: nō enī curandū ē vtrū in eadē intendat accipere plusq̄ sortē vel in aliā. Jtem. peccatū est vt videt vendere rē plusq̄ valeat ad terminū ratione termini. g̈ si vendat res plusq̄ valeat mō sine expectatione: imo statim accipiat magis peccatū ē: magis ei nocet. g̈ oēs cābitores peccāt qui vendunt plusq̄ valeat res et stati accipiunt p̄ciū. ergo sunt vsurarij. Sed contra. tñ valet res quātū inde p̄t hī in p̄senti: ergo si tñ vendāt non peccant. Jtē. peccatū ē emere bladū in terra q̄ ī probabili venditio recte estimātis multo plus accepturus ē q̄ emit. g̈ peccatū ē emere p̄oratus quos vendunt monachi. est enī aliquis cleric⁹ iuuenis qui probabiliter sua etate p̄t viuere p xl. annos et sūt aliq̄ monachi valde indigentes et vēdūt. p̄oratū aliquē huic clerico ad vitā suā p̄o. c. libris: ⁊ p̄oratus valet xl. libras ānuati: videt q̄ iste qui emit peccat mortaliter. multo ei plura accept⁹ ē p̄ter sortē et tenet dare mutuū gratis ex quo scit indigentiā illorū. ⁊ ḋa non vult dare gratis: mutat contractū mutui in emptionē. g̈ peccat mortaliter. Solutio. Ad p̄mū dicim⁹ q̄ nō valet hec argumētatio: ibi nō ē mutuū. g̈ ibi nō est vsura: quidā enī vsurarij directe sūt vsurarij sicut illi qui dāt mutuū vt aliquid habeant p̄ret sortē alij indirecte sunt vsurarij videlz illi q̄ in fraudē p̄cepti mutāt contractū et idē intēdūt acquirere qđ acq̄rent p mutuū: faciunt aūt fraudē huic p̄cepto: mutuū date nichil inde sperātes: aliqñ mutatione nois tñ: sicut si dicat vsurari⁹: non do tibi pecuniā istā mutuo: sz vendo. pz q̄ idē ē ac si dicat: do tibi mutuū: aliqñ facit fraudē p̄cepto mutādo cōtractū: sicut iste q̄ emit bladū ī tra volēs dare pecuniā suā mutuo ⁊ q̄ vēdit suas merces carius propt terminū: hmōi hoies faciūt fraudē p̄cepto dei ⁊ vendūt tēp⁹: vñ vsurarij dicūt: lz idirecte: pp̄rū ei ē vsurarij vēdere tēp⁹: ⁊ pp̄t hoc dz ī ecclē. de auaro gra vsurarij auaro nichil ē scelestius vel iniqu⁹: vsurarius ei facit ꝫ triplicē legē: diuinā q̄ p̄cepit mutuū dare nichil inde sperātes: facit ei ꝫ legē diuinā q̄ p̄cepit mutuū dare nichil inde sperātes: facit ei ꝫtra legē naturalē ⁊ hūanā: qz facit ꝫ hoc p̄ceptū: q̄cūq̄ vultis vt faciāt vobis hoies: ⁊ vos eadē facite illis facit ei cōtra legē naturalē vniuersalē: qz vēdit tēpus qđ cōmune ē oīz creaturarū. ḋt ei aug. q̄ iudiciū ē sūme largitatis dei q̄ q̄libet creatura cōpellatur dare seipam. sol enī cōpellit dare seipsū ad illuminādū: sīlr terra cōpellit dare quidq̄d p̄t: ⁊ sīlr aqua. nichil aūt ita gnāliter dat se sicut tēp⁹: qz velint nolint res tps hñt: qz ergo vsurari⁹ vendit qđ de necessitate ē oium creaturaꝝ cōe creaturis oībus iniuriat ⁊ lapidib⁹. vñ si hoies tacerent cōtra vsurarios lapides clamarēt si possēt: ⁊ hec est vna causa quare ecclia ita p̄sequtur vsurarios. vñ maxie cōtra illos ḋt deus. cū accepero tps ī. cū tps ita erit ī manu mea q̄ vsurarij nō possīt tpsū vendere: tūc iusticias iudicabo.

Secundo. Tertio. In oppo^m Secundo. Tertio. In oppo^m Secundo. Si dicatur

Ad ꝫcām. Ad secundo obiectū dicim⁹ q̄ hec argumentatio nō valet. iste vendit rem pl⁹ q̄ valz ad ēm ītū et hoc rōe ēmini: et ꝓpt hoc vsurarius. ergo iudicandus ē vsurarius: si vendat eandē rem p eodē p̄cio: et stati accipit p̄ciū. non ei ī hmōi contractu facit fraudē p̄cepto dei: nec vendit tēp⁹: sed concedimus q̄ peccat: si decipiat ementē. in simplici enī venditōe ⁊ emptione p̄t decipi tā vendēs q̄ emēs qz emens dat minus q̄ p̄t dare: et vendens accipit pl⁹ et ꝓpter hoc determinauit lex hūana: q̄ si ī cōtractu venditōis et emptiōis decipiat aliq̄s vltra medietatē iusti p̄cij: q̄ decept⁹ possit agere cōtra deceptorem sed fm legē diuinā: non p̄t vendere sine pctō rem aliquā scient pluſq̄ valeat. sed licet vendere quātum p̄t dum modo per mendatiū nō vendat: nec contra conscientiā suā: sed quātum possit vendere vel non plus hoc aūt nō determinat ars: sed caritas boni viri et sapientis in singulis.

Ad vltīm Ad vltimū dicim⁹ q̄ si ille q̄ emit p̄oratū in fraudē p̄cepti dei et p expectatione tē potis emat vsurari⁹ iudicād⁹ ē: aliter ei p̄t emere sine pctō: dū mō emat fm estimationē boni viri: quia sine dubio carius dz emere iuuenis q̄ senex.

¶ De superabundantia in qua non interuenit pactum.

¶ Secunda questio.

Queritur postea de illa superabundantia in qua non interuenit pactum: sit ergo aliquis qui det mutuū sperās se aliq̄d accepturū preter sortē: nec aliter daret nisi speraret se aliq̄d accepturū: tñ non facit pactū. Querit vtrū hoc sit vsura. videt q̄ non. quia quilibet debet esse grat⁹ ad beneficia: g̈ iste q̄ accipit mutuū tenet esse grat⁹ ad mutuū: cū mutuū sit beneficiū: g̈ ille q̄ dat mutuū potest sperare aliq̄d ad qđ accipiēs tenet: g̈ potest sperare aliquā supabūdantiā: g̈ ibi nō est peccatū: g̈ nec vsura. Jtē ex dono potest sperare vt aliq̄d sibi det: g̈ ex mutuo potest sperare vt aliquid sibi detur vel dic quare non. Jtē ex dono p̄t aliquis spare donuz: ergo ex mutuo mutuū: g̈ potest dare mutuū aliq̄d inde sperans ⁊ ob hoc nō est vsurarius. Sed cōtra. Jste directe facit cōtra p̄ceptuz hoc: mutuū date nichil inde sperātes: ⁊ illo p̄cepto ⁊ ī illo precepto ꝓhibet vsura/vt dicunt glose: g̈ peccat pctō vsure. Jtē volūtas ⁊ opus sunt idē peccatū saltem in specie: qz dicit dñs ī euāgelio. Qui viderit mulierez ad concupiscēdū eā iā mechat⁹ ē ī corde suo: ⁊ apls vocat homicidū ī voluntate/⁊ homicidū in ope: g̈ cū iste sit vsurari⁹ in volūtate vsurari⁹ iudicād⁹ est. Si dicat q̄ pctm̄ ibi nō est impedit ne sit ibi vsura: nisi ad hoc vt facilius habeat aliquid preter sortē. vñ accessoriū nō est ⁊ nō est de substātia vsure: sicut si aliq̄s velit adulterari ⁊ q̄rit opportunitatē loci p quā facili⁹ adulteret volūtas q̄rendi hmōi locū deformatur a deformitate adulterij: nō econuerso: pctm̄ g̈ in vsura nō mutat sbz pctī: g̈ sicut pactio ē vsura: ⁊ sine pacto. Jtē si aliquis interficiat hominē siue cū pacto siue non cū pacto: ho

Augustin⁹

micida dr ꝛ est sic: si aliquis sumat aliquã superabũdãtiã siue expacto siue nõ ex pacto/vsurari⁹ ẽ. Item sit ita ꝙ ille habeat voluntatem faciendi peccatuz: sz non audet propter ecclesiam ne compellatur cedere alius aũt habeat voluntatem faciendi peccatũ ꝛ facit inde sic. quãcunqz voluntatẽ hz prim⁹/hz secundus ꝛ econuerso. g̃ qdcũqz peccatũ hz prim⁹ et secundus et econuerso: sz secundus hz peccatũ vsure. ergo ꝛ pm⁹

Quarto

Solutio. Solutio. idẽ in diuersis facultatibus vel a diuersis artificibus diuersimode considerat. vñ in pdicto cãu fm leges humanas ꝛ fm forũ iudicij. Ic nõ est vsura. qz leges hũane nõ cohibent aĩm/sed iniquũ: sz lex diuina q̃ vtrũqz phibet iudicat ibi eẽ peccatũ vsure. vñ in foro pñiali iudicãd⁹ ẽ vsurari⁹ nisi aliqs velit facere vi in hoc noie vsura ꝛ facẽ tpz fminũ accidẽt alẽ: dicẽs vsurã eẽ solũmõ nisi pctm̃ iteruẽit: sed de noĩb⁹ nulla dr eẽ ꝓtentio de ipa ei substãtia pcti q̃ram⁹. Dicim⁹ g̃ qꝫ in ꝛtate vsura ẽ in pdicto casu. ꝛ nonvalet hec argumentatio. iste pt sperare licite id ad qd̃ tenet ipe. g̃ pt sperare supabũdãtiã. superabũdãtia enim ẽ donũ pter sortis rõnẽ: sed rõe mutui pt sperare supabũdãtiã aliquã. Ad scm̃ obiectũ dicim⁹ qꝫ ex dono pt aliqs sperare donũ et etiã mutuũ: ꝛ hoc est qz donũ est datio in reddibilis: et mutuũ est datio reddibilis. Ad tertio obiectũ dicim⁹ qꝫ hec est vera: iste licite ex mutuo pt sperare mutuũ nõ ex mutuo tm̃: sed ex caritate accipiens q̃ attendit ꝙ hoc qꝫ ei dat gratis mutuũ. mutua ei bñficia attendũt caritatẽ. ꝛ qd̃ obicit de hoc pcepto: Mutuũ date nichil inde sperantes: sic exponit: nichil. i. nullã supabũdantiã: vel nichil inde. i. ex mutuo rõe mutui: sed aliquid possum⁹ inde sperare. i. ex caritate q̃ gra mutui attẽdit: qz dr date et dabitur vobis vel pt sic exponi: nichil inde sperantes. i. nullã superabundãtiã qz hoc esset mortale: vel nichil. i. nec etiã mutuũ: qz tũc datio illa esset inutilis ad vitã eternã.

Ad rõnem

Ad secũdũ

Ad tertiũ.

Ad rõnem

Alr pt dici

Aliter.

¶ De restitutionibus vsurarij. ¶ Aliud cap̃.

Regula.

Arca quartum capitulũ q̃rit de restitutiõe vsure: de qua talis datur regula. Oẽz supabũdantiaz quã habuit vsurarius de vsura: tenet restituere.

ẽ quam ar

Sed obicit. sit ita qꝫ aliqs vsurari⁹ poeniteat: sed in tali articulo posit⁹ ẽ qꝫ si restituat q̃cunqz habuit de vsura: ipe fame morit: et filij et filie eius prostituent. q̃ritur si in hoc casu tenet restituere q̃cunqz hz de vsura.

Ar qꝫ sic.

videt qꝫ sic. Quia nõ dimittit pctm̃ nisi restituat ablatũ. Item qui tardius reddit min⁹ reddit. g̃ tenet reddere q̃dq̃d pt et quãcito pt. Sed contra. necessitas non hz legẽ. excusãt ei apli ꝓpter necessitatem q̃ alienas spicas vellebãt et fricabãt ꝛ comedebãt. g̃ ille sltr excusãd⁹ ẽ ꝓpter necessitatẽ. g̃ sic licite pt retinere de vsuris qd̃ sibi et familie sue necessariũ ẽ. g̃ nõ tenetur totũ reddere. Solutio. hoc distiguẽdũ ẽ qꝫ vsurari⁹ aut hz aliquas legittimas possessiones aut nullas: si aliquas de illis pt retinere qd̃ sibi necessariũ ẽ ad artissimã vitã ꝛ totũ residuũ reddẽ. et hoc sufficere dr eis qb⁹ reddit dũmõ iurat se redditurũ residuũ qñ poterit: si ei debeã alicui. c. sol. et non habeã vñ viuã possũ retinere ptẽ ad victũ meũ ꝛ reddere ei partẽ cui debeo: et hoc dr ei sufficere: dũmõ iurẽ ei me redditurũ residuã ptem debite q̃ cito potero: si vero nichil hz nisi de vsura totũ tenet reddere nisi ille cui tenet ex mia gra siue liberalitate aliquã ptẽ ei remittat: sz sũt alij casus difficiliores de restitutionibus vsurarũ. est aliquis vsurarius q̃ mille libras habuit de vsura tm̃: et ex illis multa acquisiuit postea non per vsuram ita q̃ mõ hz mille libras: ꝛ preterea possessiões quevalẽt ãnuati quingentas libras. Querit vtrum debet restituere. videt qꝫ sic. qz si radix mortalis ẽ et arbor. et si arbor/et rami. g̃ cũ prima pecunia sit funebris totũ qd̃ ex cadẽ acquisitũ ẽ ẽ funebre: g̃ totũ restituẽdũ est Itẽ. dolus nemi debet patrocinari. ergo nec iniuria sz ille vsurarius iniuste detinuit pecuniã per quadragita annos et ex illa iniuriosa detentione acqsiuit mltas possessiones: g̃ illa iniuriosa detẽtio nõ dr ei ꝓdesse. g̃ totũ dr restituere. Preterea. sicut ille vsurarius acquisiuit possessiones ex illis mille libris: sic et ille cui tenetur reddere acqsiuisset habuisset illos denarios. ergo nõ solũ dãnificauit illũ mille libris: sed etiã in possessionibus quas acquisiuisset. ergo non solũ tenetur reddere mille libras: sed etiã possessiones quas acquisiuit inde. Sed contra. si de pecunia tua emeret domũ: nõ tenet tibi restituere domũ: sed tm̃ pecuniã tuã. g̃ si de vsura emã domos et predia non teneo restituere domos et predia. sed tm̃ vsuraz: maxime fm eos qui dicunt qꝫ vsura transfertur i dominiũ. Itẽ. sit alius qui habuit mille libras de vsura et nichil acqsiuit ist duo equaliter habuerũt de vsura: sed vnus ẽ absolutus si restituat mille libras tm̃: ergo et alius. nõ ergo tenetur reddere possessiones. Item. vendit bladum alij pro. xx. sol. ad terminũ: et bladum illud non valet nisi decem sol. nec valiturum est in termino prefixo secundum estimationem sapientis nisi xij. vel xv. contra ꝙ ille contractus, est vsurarius post modũ accidit caristia et vendit bladum ille qui emerat pro xij. sol. Queritur vtrum primus venditor tenet ad restitutionẽ aliquid: videt qꝫ nichil: quia in nullo dãnificatus est: immo plus lucrat⁹ est: ergo nichil tenet restituere. Contra. cõtractus ille fuit vsurarius: g̃ aliquid tenetur restituere. Item aliquis habuit ab illo de vsura modiũ bladi q̃ nõ valebat nisi viginti solidos qñ dedit ei pro vsura/modo valet. xl. ꝛ modo repetit ille modiũ istum. Querit vtrum tenet ei restituere in valore in quo mõ est: videt qꝫ nõ: qz ille nõ debet repetere nisi illud quantũ dedit ei/vel valens: g̃ non tenet ei restituere nisi viginti solidos. Contra. si viginti sol. dedisset/viginti posset repetere: ergo cũ modiũ bladi dederit ei potest repetere modiũ bladi: g̃ ille tenetur restituere modiũ bladi. Solutio. Ad primũ casuz dicim⁹ sine ꝓiudicio melioris sentẽtie qꝫ vsurari⁹ tenet restituere ei excepto hoc qꝫ recta ratio dictaret eũ debere retinere pro labore ꝛ idustria sua. Deberet hoc facere ꝓpter tres causas simul sumptas inde: quia totũ quod habet mortiferuz est ꝓpter radicem: ꝛ quia fuit in mora restituendi: ꝛ quia raptoris ẽ. Ad primo obiectũ dicimus qꝫ licet nõ habuit de vsura nisi mille libras tamẽ modo plura habet de vsura. vnde nõ est absolutus si reddat quicquid habuit: sed oportet qꝫ reddat quicq̃d habet ꝛ habuit: excepto hoc quod discernit cui⁹ recta ratio ꝛc. sicut supra dictũ ẽ. ¶ Hec solutio sit vera patet per hoc qꝫ si talis vsurarius peniteret ꝛ vellet penitus restituere vsuras consulat cõscientiam suam et dictabit ei qꝫ debet restituere proient⁹ quos acqsiuit de vsura pdicto mõ ꝛ regula est qꝫ quilibet tenetur seq̃ conscientiam suã siue iudiciuz synderesis: sicut dr p ysa. Redite preuaricatores ad cor. ꝛ sicut dr i euãge. muliert samaritane: voca virũ tuũ. i. itellectũ vt fm iudiciũ opis. Ad scm̃ obiectuz dicim⁹ qꝫ illi duo vsurarij equaliter habuerunt de vsura: sed nõ equaliter habent. vnde vnus est absolutus

Alij casus.

Alia q̃stio incidẽs.

Ar qꝫ sic.

Secundo.

In oppom

Secundo.

Tertio.

Alia q̃stio incidens.

Ar qꝫ non.

In oppom

Secundo.

Alia q̃stio

Ar qꝫ non.

In oppom

Solutio.

Tres cause

Ad primũ

Exponitur dictũ ysaie.

Ad scm̃.

Ꝑ hoc af. si restituat mille libras: alꝰ nō. Sed videt ꝙ non sit absolutus: qz si aliquis rapit vineā alicuⁱ nō solū tenet vineā: sed etiā fructꝰ restituere: quos tpe detētionis potuit de vinea ꝓbabiliter recipere. ergo nō solū tenet ille mille libras restituere: sed etiā fructꝰ quos

Solutio. ꝓbabiliter potuit pcipere de illa tpe detētiōis: ꝛ nullos fructus perceperit. Solutio. non ē simile de vinea et de denarijs: vinea enī ex se fructus sunt: denarij non ex se sed per accidens. Ad secūdū casū dicim⁹

Ad alū casum. ꝙ vsurarius qui vendit bladū ad terminū tenetur ei restituere quātū in precio sit estimatione bonī viri. ꝛ

Ad rōnem nō valet hec argumentatio. iste qui emit nō ē dāmificatus. ꝯ non tenet restituere: qz ꝙ nō ē dāmificatꝰ ab euentu est. euentꝰ ei non remouet peccatū (ſure. vñ

Rta iuris. careat successibꝰ rerū quisquis ab euentu facta notāda putat. deberet ꝯ dicere: nō ē dāmificatus estimatione bonī viri: et hoc falsū ē. Ad tertū casū dicim⁹

Ad ttiū casum. ꝙ in optiōe recipiētis est repetere modiū bladi in valore quē habuit qñ vsurariⁱ accepit in valore p̄senti. vñ secundū optionē repetētis dz restituere: qz turpiter accepit ꝑm valorē p̄sentē tenet restituere: qz vsq; nunc iniuste detinuit: ꝛ mora restitituēdi siue dilatio nō debet et patrocinari.

¶ De symonia. ¶ Tractatus vicesimus primⁱ

Dicto de vsura. dicēdū ē de symonia. circa quaz primo videndū ē qd sit symonia et i qua materia cōsistat. scōo de spūalibus casibⁱ/i qbus hz originē pctm̄ symōie: ꝛ illō ca. dicit i mīta ca. scōz diuersitatē materiarū i qbⁱ sūt hmōi casⁱ. tertio de executōe ordinis ipsiⁱ symoniaci. Symonia sic describit. Symōia

Diffinitio symonie est studiosa volūtas emēdi/ vt vendendi spūale vt ad iunctū spūali a qbusdā. ꝛ sic describitur. Symonia ē

Alia diffi. pactio de tpalibⁱ: ꝓpter spūalia facienda vel ecōuerso. ¶ Circa p̄mā diffinitionē queritⁱ vtrū iudex secularis

Prima qo Aī ꝙ sic. cōmittat symoniā: vendēdo iusticiā. videtur ꝙ sic: qz p̄ceptū ē: diligite iusticiā qui iudicatis terrā. cū ꝯ p̄cepta sit iusticia diligi: et videt eē res spūalis: cū iudex secularis vēdit iusticiā: vendit re spūalē vel ānexā spiritualt. ꝯ cōmittit symoniā: vel symonia nō ē studiosa

In oppm. volūtas ꝛc. Sed ꝰ. sup illū locū euāgelij. Mēsas nūmulariorū ꝛ cathe. vēdētiū euertit. dicit glo. ꝙ vēditores colūbaz sūt p̄lati q̄ vendunt spm̄sactū: nō committit ꝯ pctm̄ symonie vendēdo: nisi a p̄latis quoruz tm̄ ē dare. ff. ꝯ nō cōmittit pctm̄ symonie vendendo a

Secundo. iudice seculari. Itē licitū ē in articulo necessitatis vēdere cruces et calices ecclie et illa sūt spūalia: vt ānexa spūali: ergo vel symonia nō est pctm̄: vel symonia

Tertio. non ē studiosa voluntas ꝛc. Itē regula ē ꝙ cuilibz lz redimere ius suū. sit ergo ꝙ aliqs habeat p̄bēdā q̄ in rei veritate sua ē: tm̄ deducta est in iudiciū: ꝛ sit ꝙ nisi det pecuniā iudici nō dabit sentētiā ꝓ ipso. lz et i hoc

Quarto. casu dare pecuniā iudici vt rediat ius suū: et ita emit sentētiā q̄ est res spūalis vt p̄bendā. ꝯ vt nō pctm̄ vel symonia non ē studiosa volūtas ꝛc. Itē. ōt lex ꝙ licz

ꝓña ꝓbat. aduocato vendere ius patrocinādi. ergo eadē rōe iudici iudiciū tuū. qđ ꝓbatur: qz sicut tuste iudicare ē opⁱ iusticie: ita patrocinari ē opus iusticie: p̄ceptū est

Solutio. enī: pupillos et viduas defendere. ergo vt vtrūq; licz vendere vel neutrū. Solutio: in hoc loco spūale solet diffiniri per distinctionē hoc modo. spūale est quo

Diffinitio spūalis. habet spūsctūs: vel quo datur vel quo haberi significat: quo habetur. ff. vt virtⁱ/ quo datur vt sacramētū quo hēri p̄t vt significatur vt donū ꝓphetie ꝛ ptās faciēdi miracula: lz sine diuīctiōe p̄t diffiniri spūale hoc

mō. spūale ē quo hētur spūsct: virtutibⁱ enī ꝛ sacra mentis habet. ff. ad faciendū opa virtutū. dono aūt ꝓphetie et ptāte faciendi miracula habetur spiritussanctus ad faciendū opa quedā excellētia: illa ergo q̄tuoz tm̄ spūalia ꝓprie loquendo virtus/ sacramentuz donū ꝓphetie/ et ptās faciendi miracula. Jus aūt pci

Jus pcipiendi decias piendi decimas non ē ꝓprie spūale: sed annexū spūali sez sacramento ordinis. eps enī inquātū eps hz ius p

Ad ꝑmuz. cipiendi decimas. Ad primū ergo dicim⁹ ꝙ iudex secularis non p̄t cōmittere symoniā vendēdo: lz emendo p̄t: nō enī p̄t dare spm̄sctm̄ qz nec p̄t dare virtutes nec sacramenta: et ita nec vendere p̄t. pz ꝯ solutio ad

argumētatiōē illā: hec ē ei intermēda iusticia quā facit iudex secularis est res spiritualis: nō ei reddere

Ad scōm. michi capā est res spūalis. Ad ꝫm dicim⁹ ꝙ est res īpreciabilis de iure: lz nō de facto. et ē quoddā īpreciabile de iure et de facto. īpreciabile de iure et de fctō est virtus q̄ nō debet vendi: et ita est impreciabilis de facto: deus enī cuⁱ est ipa dare non posset vendere. īpreciabile de iure et nō de facto est sacramentum

Ad tertiū. nō ei dz vendi: tm̄ p̄t vendi: qz sacramentū dat deⁱ per misterium sacerdotis: vñ sacerdos p̄t vendere illud de facto/ et nō de iure: et de facto est calix ꝛ hmōi et illa nec sunt spūalia nec ānexa spūalibus: qz ānexū spūali ꝓpe lōquendo ē qđ est i eo in quo est spūale: lz sūt q̄dā possessiones sacre et ꝓpt hoc si oporteat eas vendi laicis: debent redigi in massā eccle: aut possūt vēdi sub eadē forma. Ad tertio ob. dicim⁹ ꝙ lz illud re

Ad q̄rtum dimat ius suū nō tm̄ emit aliq̄d qđ nō facit de nō suo suū. Ad vltimo ob. sol. cōmuniter ꝙ licet aduocato vēdere ius p̄rocinādi ꝓpt laborē annexū qz oz eū discurrere ꝛ suadere. nō ē āt ita i iudice ꝛ ꝓpt ꝫ nō ē silr

¶ In qbus hz esse symonia. Scōm capm̄.

Quirca scōz capm̄ q̄rit de spūalibⁱ in qbus hz esse symonia. ꝛ hoc diuidit in tria. est enī quoddā qđ triplex spi-

est spūale tm̄. quoddā qđ est ānexū tm̄ spūali: spūale rituale.

ꝛ ānexū spūali est p̄dicatio: p̄dicatio enī est spūalis: qz per eā dat spūssanctus ꝛ est annexa spūali est enī anne

xa ordini: qz sacerdotū ꝓprie est p̄dicare/ vel ad minⁱ ordiatorū: spūalia sūt sacramēta ecclie q̄ nō lz emere vel vēdere. ānexū tm̄ spūali est ius pcipiēdi decimas et exequie mortaliū ꝛ p̄bende et cōsimilia. ¶ Circa pri-

Regula principalis mum casum dat regula ꝙ nō licet predicare ꝓ lucro tēporali/ vel inani gloria/ vel fauore humano. Est enī triplex mu

triplex munⁱ vt dicit beatⁱ gregorius. s. munⁱ lingue nⁱ hz greg. manⁱ/ ꝛ cordis. si ꝯo p̄dicet aliquis ꝓ aliquo illoz cō

ꝰ hoc af. mittit symoniā. Sed videt ꝙ licitū est predicare pro tēporalibⁱ: qz licitū est orare pro tēporalibⁱ: orat enī ecclesia sic vt fructⁱ terre dare ꝛ ꝓseruare digneris ꝛc. ergo lz p̄dicare ꝓ tēporalibus: est enī orare spirituale sicut ꝛ p̄dicare. Itē apls p̄dicauit corī. ꝓ tempora

Secundo. libus/ videlicet vt facerēt collectas sanctis paupibⁱ q̄ erāt in iheruſalē: ꝯ licet p̄dicare pro tēporalibⁱ. Sed

In oppm si hoc ꝯ licet dare p̄bendā pro tēporalibus: quia magis est predicare q̄ dare prebendā: quia per predicationem dat spiritussanctⁱ / ꝛ per dationē prebende nō

Euasio. datur. Forte dicet ad hoc ꝙ duplex est p̄dicatio ꝛ duplex oratio: est enī quedam oratio spiritualis qua petimus sanctificari nomen dei in nobis/ ꝛ alia spiritualia: quedam terrena qua petimus temporalia. similiter est quedā predicatio spiritualis ꝛ illā nō licet facere pro temporalibus: quedam terrena et illam licet

ꝰ hoc af. fieri ꝓ tēporalibus Sed cōtra. illa p̄dicatio q̄ monebat apls corinthi. ad faciēdū collectas talis erat: q pce

Secundo. seminat parce ⁊ metet: ſz cõſtat q̃ hec p̃dicatio ſpũalis eſt. g̃ predicatio apli que erat p tẽporalibus ẽ ſpũalis g̃ nulla p̃dicatio ẽ terrena. Jtẽ. ẏba que ego loquor ſps et vita ſũt. g̃ ſm hoc oĩs p̃dicatio ẽ ſpũalis. nulla ergo terrena Forte dicet q̃ nõ lz predicare p̃cipaliter p tpali: ſz ſecundario lz. g̃ cũ predicare ſit magis ſpirituale q̃ dare ep̃bẽdã lz dare p̃bẽdã p tpali nõ p̃cipaliter: ſz ſcõdario: ſicut ſi eps det aliquã p̃bẽdã alicui bono viro principaliter vt eccleſie illi deſeruiat: et ſecundario dat ei vt ipſe alicui cenobio det. c. li. vnde ſuſtẽtentur monachi qui ibi ſeruiunt deo. g̃ dare ſic p̃beũdã non ẽ pcũ. Jtẽ. probatur p aug. qui dicit q̃ alie et alie voluntates alios ⁊ alios hñt fines: ſz ſi illi referantur ad illũ finẽ qui deus ẽ recte ſũt illevoluntates atq; actiones. ſz in hmõi actione: ſcz in hmõi datione p̃bẽde oẽs fines referũtur ad deũ: qz bonũ ẽ q̃ ipe deſeruiat in iſta eccl̃ia ꝓpter deũ. Jtẽ bonũ eſt vt det centũ libras ad ſuſtentationẽ pauperũ monachoꝝ vt libertius ſeruiãt deo: vt vacẽt cõtẽplatione. g̃ quidq̃d ibi ẽ in datione illa refertur ad ſupremũ finẽ: g̃ illa datio bona ẽ. g̃ dare prebẽdã p tpali nõ ſolũ licitũ ẽ: ſz etiã bonũ: qõ manifeſte falſũ ẽ. Solutio. nõ ẽ p̃dicandum pro tpali: qz hec dictio p: notat cauſã primã p̃cipalem ⁊ imediatã. nõ enĩ dicit aug. debemus euangelizare vt mãducem⁹: ſz mãducare vt euãgelizem⁹ vt cibus non ſit p̃mũ qõ appetit: ſed addatur illi qõ principaliter appetitur. debet enĩ qui arat vt ꝺ̃ tra. arare in ſpe: non p ſpe. vt ꝺ̃ glo. finis quoꝝ principalis p̃dicatiõis non debẽt eẽ tẽporalia aliquo mõ: ſed finis conſecutiu⁹ vel ſecundarius p̃t eſſe. poteſt ei alt quis principaliter predicare vt moueat hoĩes ad opa pietatis. ad hmõi aũt finẽ conſequit̃ directio et p petenti datio tpaliũ. vñ licet p̃dicatorẽ ſic predicãtẽ habere reſpectũ ad tpalia tanq̃ ad finẽ conſecutiuũ. et hoc mõ lz predicatores de hoſpitali p̃dicare de tpalibus: vt notetur per hanc dictionẽ pro cã conſecutia et ſecundaria. Ad p̃mũ ergo dicim⁹ q̃ nõ ẽ ſimile de predicatione et oſone: qz aliqua oſo ẽ terrena: ſz nulla predicatio ẽ terrena. Ad ſecũdo obiectũ dicim⁹ q̃ apo. non p̃dicauit p tẽporali vt noteť cã principalis ⁊ imediata et ꝓpria: ſed p̃dicauit p tpali vt noteť finis ꝓſecutiu⁹ ⁊ ſecũdari⁹ q̃ mouebat ad pietatẽ i qua cõſiſtit dei ſimilitudo. nõ ẽ aũt ſiľe de donatõe p̃bẽde qñ ex opib⁹ pietatis ad quã mouenť hoĩes p p̃dicationẽ directe ⁊ ꝓprie cõſeqũt datio tpaliũ. vñ nõ lz dare p̃bẽdã p tpali aliquo mõ tpale ẽ: nõ ei p̃t cadere i dat̃one p̃bende vt finis principalis nec vt finis conſecutu⁹ ⁊ ſecundarius. ſi g̃ ibi caditvt p̃ciũ: poĩtur ergo ſub p̃cio illõ qõ eſt adiũctũ ſpũali: ⁊ ita cõmittitur ſymonia. Nec ẽverũ q̃ oẽs volũtates ille q̃ ſũt i datiõe p̃bende de hac conditiõe vt accipiens p̃bendã det. c. marcas alicui cenobio referãť ad deũ: qz caritas ⁊ois virtus refugit p̃bẽdã p tpali tanq̃ p p̃cio. vñ hoc nõ p̃t fieri bono fine. vñ non p̃t ibi fieri relatio actionũ ſicut docz aug. et ſic patet ſolutio ad oĩa obiecta.

¶ In quibus caſibus videť vendi ſacramenta eccleſie.

¶ Scõa q̃ſtio huius capituli.

Af primo. Queriť de illis caſib⁹ in q̃b⁹ vẽdi videnť ſacramẽta eccl̃ie. Obiciť g̃ de illo qõ cõmuniter fit ab eccleſia cũ mltis enim ũuit teſtator cum eccl̃ia i articlo mortis de celebrãdo anniuerſario: ſz ãniuerſariũ eſt oꝝoes eccl̃ie vl̃ miſſarũ celebratio. g̃ dãt tpalia p oꝝonibus eccl̃ie ⁊ miſſarũ celebrationib⁹. ergo emũť ſacramenta euchariſtie: ⁊ ita emũt ſacramẽtũ eccl̃ie: g̃ non cõmittũt ſymoniã. Similiter et eccl̃ia q̃ pactũ facit de celebrando anniuerſario p certis redditib⁹ vẽdit ſacramenta eccl̃ie et ita cõmittit ſymoniã. Similiter obicitur de ſacerdotibus qui eccleſiã accipiunt ad firmã a ſcholaribus qui vadunt ad ſcholas et ieũt pactum cũ ſcholaribus pro certa pecunia vt in eccl̃ia deſeruiant vt cantent miſſas et baptiſent et cetera ſacramenta eccleſie dent populo. iſti ſacerdotes videnť vendere ſacramenta eccl̃ie. aliter enĩ non cantarent miſſas ⁊c. niſi daretur eis tanta pecunia. g̃ cõmittunt ſymoniã. peccat g̃ eccleſia q̃ hoc ſuſtinet. Sed obiciť de p̃latis q̃ accipiũt pecuniã ab excõmunicatis anteq̃ abſoluant eos: videnť enĩ vendere ſacrameta eccleſie illis q̃ excõicati fuerãt. ergo p̃mittũt ſymoniã. Solutio. trib⁹ de cauſis accipit pecuniã eccleſia. Prima ẽ ꝓpter deuotionẽ. Scõa ẽ propter ſuſtẽtationẽ et ſtipẽdiũ miniſtroꝝ eccl̃ie. Tertia ẽ ꝓpter correctionẽ. Secũdũ primã cauſã ſoluitur prima obiectio: ſed ad eutdẽtiã illi⁹ ſolutiõis: Notãdũ ẽ qõ dñs dixit moyſi. fac michi tabernaculũ ſecũdũ exẽplar qõ tibi i mõte mõſtratũ ẽ p qõ ſignificatũ q̃ eccl̃ia militãs ꝺz imitari eccleſiã triũphãtẽ quãtũ p̃t: ⁊ ſic faciũt ſci q̃ ſũt i terra. imitãť g̃ eos q̃ ſũt i patria ĩquãtũ p̃nt. vñ eccle. volatilia ad ſibi ſimilia cõgregãtur. volatilia ſũt ſancti qui ſunt in terra qui volant pẽnis virtutum. ⁊ congregantur ad ſibi ſimilia. i. imitantur ſanctos qui ſũt in patria. in eccleſia enĩ triũphanti exiſtentibus multũ placet deuotio: et apud eos valet multũ. dñs ei nõ penſat quantũ ſed ex quãto: ſicut dicit glo. ſup illum locũ luce. paupercula multer miſit in gazofilatio duo era munita: ipm ei datũ ſm ſe nõ placz deo: ſz deuotio dãtis ⁊ donũ ꝓpter deuotionẽ. vñ ꝓpť deuotionẽ quã hẽbat thobias i ſepeliẽdis mortuis obtulit ãgel⁹ deo oſonẽ ei⁹ ⁊ apo. ẏe imittãs eccleſiã triũphãtẽ dixit. Nõ q̃ro datũ ſed fructũ: fruct⁹ autẽ ẽ i deuotione: ꝓpter deuotionẽ g̃ q̃ ẽ ſpũalis acq̃rit regnũ celoꝝ non ex pecunia data ſcõm ſe. Ad p̃mo ergo obiectuz dicimus q̃ eccleſia debet facere ãniuerſariũ iſti⁹ nõ p redditib⁹: ſed p deuotiõe penitẽtis: qz tũ non eſt militãti eccleſie nota deuotio penitẽtis in ſignũ memorie deuotiõis illi⁹ põt recipe reddit⁹ quos ille dat/vel in cãm ꝓuocatiuã deuotõis clericoꝝ q̃ interſunt ãniuerſario: diſtributiones enĩ q̃ fiunt i choro ꝓuocãt ⁊ excitãt deuotionẽ in accipiẽtib⁹ denarios: ille q̃ vult ãniuerſariũ ſuũ fieri ſic ꝺz dicere/peto ſuffragia eccl̃ie vñe ex deuotiõe peto ſuffragia ⁊ i ſignũ deuotiõis do vob⁹ tñ: ſi ẏo reſpect⁹ hz ad pecuniã tãq̃ ad cãz p̃cipalẽ. p qua fiat ãniuerſariũ ſymonia eſt: nõ aũt dicim⁹ q̃d fiat ſed q̃d fieri debeat. Ad ſcõo obiectũ ſoluť p ſcõaz cãm/lz enĩ ſacerdotib⁹ firmarij⁹ certã pecuniaz accipe ad ſuſtẽtationẽ ⁊ ſtipẽdiũ: dign⁹ eſt enĩ operari⁹ mercede ſua vt dicit dñs i euãgelio: ⁊ ẽt apl̃s. Qui altari ſeruit de altari viuat: ⁊ iterum. Qui arat ꝺz i ſpe arare ⁊ nõ p ſpe. vñ pro illa pecunia tanq̃ p cã p̃cipali nõ lz ſacerdoti ꝓductiuo cãtare miſſas ⁊ hmõi: ſz lz p pecunia niſi noteť cã nõ ſine cã. Sed eodẽmõ dicẽdũ eſt de epiſcopis archiepis q̃ recipiũt ꝓcuratões ſuas ⁊ de pauptb⁹ clericis q̃ legũt pſalteria ꝓpter deũ et de pau prima abbatia ad quã venit aliqs petẽs fraternitatẽ: ſz abbatia nõ hz vñ poſſit ipz ſuſtẽtare: i hoc ãt cãu bñ lz petẽti fraternitatẽ afferre ſecũ vñ ſuſtẽteť i ab

Cõfirmat. Ad idem. af ſimr de p̃latis. Solutio. Prima cã Secunda. Tertia. Ad primũ Nota. expõit dom ecclaſtici. Ad ſcõm. Ad aliud.

batia q̄ diu vixerit et pecunia non est causa principalis quare recipiatur in fraternitatē.sed causa sm̄ qua nō reciperetur:etiā hoc modo non ē symonia:dum modo monachi redditus quos affert non compellāt eū abbatte dimittere post mortē suā.tūc ei esset symonia sed in beneplacito eius sit dimittere vel non dimittere.Ad tertiū obiectum ē solutio per tertiā causā:prelatus enī non dz accipere pecuniā ab excōmunicato,p absolutione:sz,p pena et correctione ne de cetero contēnat excōmunicationē.quidā enī melio corrigunt p euacuationē burse q̄ aliter.honestū tm̄ est q̄ plato nō impleat bursam suā de pecunia illa/sed det pauperibus ne videatur ex cupiditate accepisse.si enī ex cupiditate accipiat peccat mortaliter.Itē.obicit̄ de illis casibus in quibus videtur eē symonia/ex venditione sacramenti. videtur ḡ q̄ symonia cōmittat qui cantat missā ,p tēporalibus:cantat enī ,p fructibus terre missā et ,p sanitate alicuius et ,p pace tēporali. omia ista sunt tpalia.ponit ergo missā q̄ spiritualis ē sub p̄cio tpali.ḡ cōmittit symoniā.Item.cantat missā pro tpalibus:ergo cōsecrat ,p tēporalibus eucharistiam sed eucharistia ē bona gr̄a.ponit ḡ gratiā bonā sub p̄cio tpali:ḡ cōmittit symoniā.Itē.ecclesia laudat deū ,p tpalibus/dicit ei post prādiū:agimus tibi gr̄as oipotens deus ꝛc.intelligitur de bñficijs tpalibus:sed laus dei spūalissima ē q̄ ē pars eterne btitudis.ḡ ecclia pōit spūalissimū ,p tpali p̄cio.ḡ ꝛmittit symoniā Itē obicit̄ de canonicis qui surgunt ad matutinas et currunt ad matutinas:hec factunt vt habeāt distributiones quotidianas:sz et misse et matutine spūalia sunt distributiones ille tpalia.ponunt ḡ spūalia sub p̄cio tpali.ḡ cōmittūt symoniā.Sed cōtra.ipsi vendūt vt accipiant qđ eis debetur.ergo nō cōmittūt symoniā. Itē.p̄ceptū ē in exodo.non apparebis vacuus ī cōspectu meo ter ī āno.in pascha/in pēthecoste/ī sceno phegia.hoc p̄ceptū adhuc obseruat ecclesia.tenētur enī laici offerre sacerdotibus suis in tribus festis:in pascha/in penthecoste/in natali.et nisi offerant cōpelluntur a sacerdotibus ad reddendū oblationes. laici ergo tenentur dare tempoalia sacerdotibus pro spiritualibus que eis dant sacerdotes .ergo licitū est dare tempoalia pro spiritualibus: ergo licitū ē emere spiritualia pro tēporalibus.ergo licitū est vēdere spiritualia ,p tēporalibus.eadem est ei ratio dādi tēpoalia in laicis et accipiendi a sacerdotibus.ergo lz vendere sacramenta ecclesie ,p tpalibus.quod est cōtra p̄dicta.Solutio.quattuor de causis dat deus tpalia.Prima cā necessitas.tpalia necessaria sunt ad hoc vt sustententur ministri dei.vnde malachias:inferte oēm decimā in horreū meū vt sit cibus in domo mea Secunda cā ē cōsolatio infirmorū.vñ in fine ysa.sicut mr̄ blādit filio suo ita ego cōsolabor vos.s.beneficio tpalū.magna ei penuria facit pusillos peccare:vbi desperare.vñ ī ,puerbijs.Mēdicitatē et diuitias ne dederis michi ne egestate cōpulsus furer ꝛ periurem nomē dei mei.Tertia cā ē negociatio spiritualis.vñ euangelū:negociamini dū venio.,pter hoc dat deus māmonā iniqtatis.i.inequalitatis siue supfluitat̄:vt de illa supfluitate diuites dent pauperibus:ꝛ sic acq̄rāt regnū celorū.hec ē ei negociatio spūalis. Quarta cā ē ,puocatio ad laudē dei :,puocāt ei mīti ad laudādū ,pt̄ spiritualia sibi collata.istis quattuor mōis lz hoīb9 vti necessarijs.videlz vbi q̄ necessaria vel con Quito mō solatoria vbi negociatoria vbi tā q̄ ,puocatia.Quito aūt mō vtimur hoīes tp alib9 cū eis vtūt sine fruitōis ꝛ ē abusus ꝛ pctm̄. q̄ vt dicit aug.pctm̄ ē vti fruēdis: et fruivtendis.vti ḡ tpalib9 vltio mō pctm̄ ē:sz q̄ttuor p̄mis mois nō ē pctm̄.distinguēda ē ḡ significatio hui9 p̄positiōis pro: cū dr̄:eccl̄ia cātat missā ,p tpalib9.si ei notet finē fruitōis falsa ē . si vero materiā necessariaz ꝛc.vera ē.hec ei ē vera:eccl̄ia cantat missas ,p tpalib9 hoc mō intellecta:eccl̄ia in officio misse petit tpalia vt necessaria ꝛc. ꝛ nō seq̄t̄.ḡ ponit spūalia ,p p̄cio tpali.,pcedit̄ ei ac si hec p̄positio pro notet finē fruitōis: hec ei nō est cōcedenda. Eccl̄ia consecrat ,p tpalibus q̄ tpalia non sūt finis consecrationis hoc mō immo corp9 xp̄i materia ē cōsecratiōis:vñ nō valet hec argumētatio.eccl̄ia cātat missā ,p tpalib9:q̄ ī officio misse fm aliquā pt̄ē possūt eē tpalia materia oz̄ōnis: sz ī cōsecratōe nō.posset tm̄ ipa cōcedi p accidēs.eccl̄ia consecrat ,p tpalib9 vt hec dictio ,p notet cām : nō materiā ip̄i9 ꝛsecratōis:sz intētionis ad cōsecrādū:,ppt̄ tpalia ei accepta tenet̄ sacerdos cōsecrare.pz ḡ solutio ad p̄mo obiectū. Ad scd̄o ob.dicim9 q̄ eccl̄ia laudat deū tanq̄ ,p materia ,puocatia.et sic pz q̄ nō potit spūalia sub p̄cio tpali.vñ tpalia nō se hñt ibi vt cā mercēnaria. Ad tertio ob.dicim9 q̄ surgere ad matutinas vel currere ad eccl̄iaz nō ē spūale.vñ lz ista facere pro tēporalibus:sz cātare ī eccl̄ia vl laudare deū ,p tpalib9 tā q̄ ,p fine fruitionis vl materia mercimonali symonia ē. Ad q̄rto ob.dicim9 q̄ hec ē duplex.laici tenēt dare tpalia ,p spūalib9:ꝛ hec determiatio ,p spūalib9 p̄t determiare hoc v̄bū tenēt̄:vel hoc verbū dare. si hoc v̄bū tenētur vera ē:fm q̄ hec p̄positio ,p: notat cām efficientē:q̄ spūalia q̄ dāt̄ a sacerdotib9 sunt cā efficiēs quare laici teneant̄ eis dare tēporalia hoc aūt nō est emere spūalia:si v̄bo determiat hoc verbū dare iterū vera est scd̄m q̄ hec dictio pro: notat cām finalē spiritualia enim finis sunt tēporaliuz: nō autē p̄ciū: vnde non est ibi emptio:similiter hec est duplex: sacerdotes tenent̄ dare spiritualia ,p tēporalib9: si hec determinatio ,p tēporalib9 determinet hoc verbū tenent̄ vera est scd̄m q̄ hec dictio pro notet causam efficientē motiuā:si vero determinet hoc verbū dare falsa est: q̄nia hec dictio pro notat tūc causam finalē siue materialem ꝛ tēporalia nō sunt finis spiritualiū:ꝛ ita nō est eadē ratio in sacerdotib9 ꝛ in laicis: licet ḡ dare tēporalia pro spiritualib9 siue p̄positio notet causam finalem siue motiuā:sed hoc nō intelligit̄ de spiritualib9 bonis q̄ eterna sunt:sed de bonis spūalibus que dat sacerdos. Dubiū est vtrū liceat pro illis finaliter dare tēporalia siue emere illa:ꝛ videt̄ q̄ sic:quia in fine ,puerbioz dicit̄ de muliere forti: considerauit agrū ꝛ emit eū:licet ḡ emere agrū paradisi siue celestē hereditatē.Similiter in euāgelio: Simile est regnū celoz homini negociatori q̄renti bonas margaritas :inuēta aūt vna p̄ciosa margarita abijt ꝛ vēdidit oia q̄ habuit ꝛ emit eā:sic igit̄ licet emere regnū celorum ꝛ dare tēporalia ,p ipso: ḡ mlti fortes licz dare tēporalia ,p spūalib9 bonis q̄ dat sacerdos q̄ min9 spūalia sunt q̄ regnū celoz.Itē licet dare bona tpalia quibusdā bonis viris religiosis vt orēt ,p nobis: sed oro spiritualis est. vñ petite ꝛ accipiet̄:quod itelligit̄ de petitiōe qua petit̄ spūssanct9:nō enī est verū de petitione tēporaliū:multi enī petūt tēporalia q̄ nō accipiūt nec accepturi sūt: sed q̄ petit ex vero corde spūssanct9 accipiet ipm:ḡ oro ne dat̄ spūssanct9:ḡ oro est spūalis: ḡ lz dare tpalia ,p oro q̄ est spūalis.Eadē rō lz dare

Mota.

Ad tertiū.

Iterū ab

Secō ad idem.

Tertio.

Quarto.

In oppm

Secundo.

Solutio.

Prima cā

Scda cā.

In puer.

Tertia cā.

q̄rta causa.

Augustin9

Ad rōnes.

Ad pmū

Ad scd̄m.

Ad tertiuz

Ad q̄rtum

Hec est duplex.

Sicut ista.

Dubium.

Aī q̄ sic.

In euāge.

Secundo.

Eodē mō.

tpalia pro bonis spiritualib⁹ q̄ dat sacerdos: et ita lz
Tertio. emere sacramēta eccle. Jtē. lz dare tēporalia hoc fi=
Añs pz per ne vt habeat spūssactus. Qđ probat p hoc qđ dicit
gregoriuz. grego. interi fac boni quidqd potest: vt de⁹ illustret
cor tuū ad penitētiā. licz ergo dare tēporalia bona
pauperibus: vt de⁹ illustret cor infundēdo spiritum
sctm̄. licitū ē & dare tēporalia p spiritusancto: sed ni=
chil adeo spirituale est vt spūssactus: nec magis ipre
ciabile. & multofortius licet dare bona tēporalia pro
spiritualib⁹ q̄ dat sacerdos/et ita emere sacramēta ec
Solutio. clesie. Solutio. Ad pmū dicim⁹ q nō valet hec argu
Ad primū. mentatio. licz emere bona spiritualia q̄ eterna sūt: &
licet emere bona spiritualia q̄ sacerdos dat: et hoc ē
qz bona eterna cadunt sub merito: sz gra pma q̄ dat
p sacramenta eccle non cadit sub merito: alit nō eēt
gratia nisi sine merito daret. regnū aūt celor venale
est: r emit moneta dei: scz p opera dei informata cari
tate. sed prima gra non potest emi: qm̄ ille q̄ nō habz
primā gratiā nō hz aliquam monetā dei. sed monetā
diaboli: scz nūmū peccati: vel si hz aliqua bona opera
Ad sctm. in genere illa pure tēporalia sunt r nō attingūt ad
gram q̄ supra tēpus est. Ad sctm obiectū dicimus q
hec ē falsa. licet dare tēporalia viris religiosis vt orēt
pro nobis. oro enī nō pt eē imediatus finis dationis
tēporaliū: sz qñ dant tēporalia aliquib⁹ ppter deū p
uocant accipientes ad amicitiā: et ex amicicia puocā
tur ad orādū. vñ patet q oro nō ē imediat⁹ finis da=
Tullius. tiōis tpaliū: sz amicicia siue puocatio ad amicitiā: qñ
datio tpaliū bñ fit. Dicit eī tullius q amicicia nō ē p
Dñs i euā= prie nisi inter bonos/in malis eī sm q hmōi sūt nō est
gelio. aliquid diligibile. vñ dicit dñs in euāgelio luce. Facite
vobis amicos de māmona iiqtat[. i. date pauperi=
bus p deo vt puocēt ad amicitiā: et ex amicicia obli
gent ad orādū p vobis. ptz & q oro nō ē imediat⁹ fi=
nis dationis tpaliū/imo sicut datio spiritualiū gratui
Augustin⁹ ta dz eē: sic et datio tpaliū gratuita debet eē. vñ aug.
dt de apīs. gratuitum panē accipiebāt ab eis quib⁹
gratuitā pdicationē exhibebāt. talis enī dz eē rō dati
Ad philip. et accepti. de qua loqtur apo. ad phil. dicens: Nulla
mecum ecclesia cōicauit in ratōne dati r accepti: nisi
Ad tertiū. nos soli. Ad tertio obiectū dicim⁹ q nō ē simile: qm̄
dare tpalia deo vt habeatur spūssactus ē puocare de
um ad amicitiā: qm̄ hoc ē dare tēporalia pauperibus
Corrolariū ppter deū: sed dare tpalia hoim sctm se sūptū nō est
puocare ipz ad amicitiā. Ex pdictis pz q nō ē licituz
dare tpalia p missis tricenarijs: siue p trigita missis
ꝫ hoc añ. cantandis. vñ phibetur i synodis ne pbiteri aliqd ac
ciptāt anteq̄ cātauerint missas illas. Sed quātūcūq;
dare ē dare/et quātūcūq; accipere ē accipere. & sicut il
licitū ē añ accipere tpalia p missis cantādis: ita r post
Secundo. & qua rōe phibitū ē añ accipere. eadē rōe dz prohibe
ri et post. Jtē. licitū ē dare tpalia viris religiosis: vt
orēt p nobis: qz lz facere nobis amicos de māmona
iniquitatis: sicut dictū ē. & licitū ē dare sacerdotibus
Tertio. et añq̄ cātēt. Jtē. licitū est sicut dictū ē dare aliquos
reddit⁹ alicui ecclesie p āniuersario celebrando. & li=
citū est tpalia dare sacerdotib⁹: nō solum p missis cā
tandis/vel post missas cantatas: sed etiā p cātādis r
Solutio. etiā añq̄ canteūt. Solutio. Ad primū dicim⁹ q nec
Ad primū añ nec post lz accipere tpalia p missis. vñ non sūt dā=
da tpalia sacerdotibus etiā post missas cantatas p ro
ipis missis. sed qz dignus ē operari⁹ mercede sua vt sit
cibus in domo dñi: phibitū aūt est añ accipere et non
post ppter speciē mali et ppter scandalū vitādū. eēt
eni species mali si acciperet ante: quia videret vende
re spiritualia. Jtē. eēt occasio symonie multis sacer= Alia causa
dotibus: sed si sacerdos nō haberet vñ viueret bene
liceret ei daret propter deū tēporalia añq̄ etiā mis=
sas cantaret illas. et sic puocaretur ad amicitiā. et sic
obligaretur ad celebrandū. sed sacerdotibus habēti
bus vndeviuant phibitū est in synodo ante accipere prohibitio
Ad secundo obietū dicim⁹ q non ē simile de religio in synodo.
sis viris et de sacerdotibus: qm̄ ibi non ē species ma= Ad scōm.
li. et preterea viri religiosi melius nouerunt ratiōē Alia causa
dati et accepti q̄ sacerdotes. Ad tertiū dicimus q cō
suetudo generalis ecclesie est: vt anteq̄ moriātur fi= Ad tertiū.
deles testamentū faciant et legatum suū: et in illo le=
gato quidā assignant redditus alicui ecclesie ad cele=
brandum die annuersariū mortis sue: et hoc non est
species mali. et propter hoc non est simile de eo r de
illo quod datur sacerdotibus anteq̄ cantēt missas.

¶ Utrum aliqua liceat
dare pro baptismo

¶ Tertia questio principalis.

Queritur postea vtrum liceat emere vel dare tē
poralia pro baptismo et benedictone matrimo
niali. videtur q sic. qz sit ita q aliqne mulieres defe Añ q sic.
rant aliquē puulū laborātē in extremis ad aliquē sa
cerdotem vt baptiset: et ille nolit baptisare cum ni=
si dent ei pecuniā. Videtur q in hoc casu debeant ei
dare: qz nisi dent puer morietur et dānabitur. Jtem. Secundo.
licet vnicuiq; redimere ius suū: & licet dare pecuniaz
in illo casu vt baptisetur puer. Si dicat q sacerdos Euasio.
symoniacus pro furioso habend⁹ est: r ita pro nullo
ideo ipse mulieres in illo casu debent baptisare illuz
paruulum cum non habeant sacerdotē. Cōtra. Po= ꝫ hoc añ.
natur q nō possint habere aquā a sacerdote: videtur
q tunc debeant dare pecuniā pro baptismo sacerdoti
Eadē est obiectio de illis quor matrimoniū iam pro Cōfirmat.
mulgatū est: r non restat nisi vt habeāt matrimonia=
lem benedictionem: r sacerdos non vult dare eā nisi
dent pecuniā ei: videtur q liceat eis dare: ipsi enī non
possunt benedicere. Sed contra. si dant pecuniam p In oppm
sacramentis emunt sacramēta: ergo cōmittunt symo
niaz. Solutio. Ad primū casum de baptismo dicim⁹ Solutio.
q mulieres in illo casu possunt baptisare: sed si nō ha Ad primū
bent aquam licet eis pecuniam dare sacerdoti nō pro
baptismo: sed pro remouenda furia siue obstaculo q
minus habent quod puero debet. Ad secundū casuz Ad secūdū
dicimus q est recurrere ad superiorem: r si superior
nolit eos benedicere sine pecunia/restāt due vie: vna
vt abstineant et hoc est consilium perfectorum: secū=
da v t si noluerint abstinere vt dent pecuniam sacer=
doti non pro benedictione: sed pro remouēdo obsta
culo quo minus habent quod eis debetur: sed secun= ꝫ hoc añ
dum hoc videtur q si sint tres boni clerici r religiosi
in aliquo episcopatu r episcopus eorum nolit eis da
re prebendas sine pecunia q liceat eis dare pecuniam
vt remoueāt obstaculū quo minus habent quod suū
est: pbēde enī alicui⁹ epātus boni debent q̄ sunt de
eodē epātu. Ad hoc dicimus q nō est simile: quia pre Solutio.
benda isti uō debet determiate vel illi: sed baptism⁹
debet isti vel benedictio mīmonialis debet isti: vbi
tñ cōsuetudo est q q̄ ministrat spūalia pōt accipere tē
poralia post data spūalia pōt petere sacerdos tpalia
qz dign⁹ est operari⁹ mercede sua. Ex pdict[pz q nō Conclusio
licet dare tēporalia pro spiritualib⁹. vt hec dictio pro
notet; finē immediatuz dationis temporaliū: et sic

intellgitur cum proprie accipitur. vnde proprie intellecta non debet concedi hec: licitū est dare temporalia pro spiritualibns: sed impropie: vt hec dictio pro notet finē non imediatum: sed quasi consequentē a latere: concedi potest hoc modo. licitū est dare tēporalia intuitu obligationis que facta est ꝓpter dationez spiritualium. obligatio est finis immediatus datiōis temporaliū: et spiritualia sunt quasi finis consequēs a latere. et sic intelligenda est hec auctoritas. interim fac quidquid potes vt deus illustret cor tuū: da elemosinas ꝓpter deū/et sic ꝓuocabitur de⁹ ad illustrādum cor. patet ergo q illustratio cordis non est finis immediatus dationis elemosine: sz finis consecutiu⁹ finis autē immediatus est placentia dei vel amor dei vel preceptum vel aliquod rale. Danda est enim elemosina/quia bonum est dare ipsā: vel quia preceptū est vel quia placet deo: et quia consequitur qđ deus illustrat cor. si enī ille qui dat elemosinā intendat q ipsa sit precium illustrationis cordis: ibi est cogitatio illicita et intentio pessima. patet ergo q hec dictio vt non debet ibi notare finē imediatum Sed contra. dixerunt filij israel ad aaron: ob hāc causā offerim⁹ ī donarijs dñi anulos armillas et perichelidas vt deprecetur pro nobis dñm. ℊ hec erat itētio illoꝝ vt illa tēporalia darent ꝓpter oratione que spiritualis est. ℊ dabant temporalia illa pro spiritualibus: ⁊ laudantur in fctō illo. ergo licitum est dare temporalia ꝓpter spiritualib⁹ loquendo ꝓprie. Item. videtur ꝙ hoc quod fecit iudas machabeus: qui misit. xij. dragmas argenti iero solimis eas offerri ꝓpter peccatis mortuorū: nisi. enī eos qui ceciderant ⁊c. oblationē illā. ℊ fecit vt oraretur ꝓ mortuis. ⁊ sic dedit temporalia ꝓpter spiritualibus ⁊ laudatur ipse in omnibus. ergo licitum est dare temporalia ꝓpter spiritualibus. Solutio illorum ptz ꝙ p̄dicta

Quare dat elemosina.

ꝫ hoc ar.

Secundo.

Solutio.

Ad primū Ad primum ergo dicendū est q cū filij israel intenderent q deprecatio esset finis immediatus dationis illorum ornamentorum: imo offerebant illa ī donarijs domini: quia videlicet illa placebant dño. habebat ℊ illa oblatio suū finem immediatum p̄ter deprecationem placentiā/siue amorē dñi. sed deprecatio fuit finis consecutiuus. Eodēmodo dicimus de oblatione machabei: habuit enī tres fines. vnū imediatū. s. bonitatem ipsi⁹ oblatiōis vel placentiā dei: et duos cōsecutiuos. vnum orōnē sacerdotum. aliū remissionem peccatorum quam deus dedit.

Ad aliud.

¶ De symonia q̄ hz fieri circa annexa spūalib⁹
¶ Tertium capitulum

Ꝑria q̄stio

Af q̄ nō.

In oppo⁹

Secundo.

ꝓbat mior

Tertio.

QOnsequenter dicendū est de symonia que habz fieri contra annexa spiritualibus. Queritur ergo de episcopo qui dat p̄bendā alicui consanguineo suo tm̄ causa cōsanguinitatis. vtrū cōmittat symoniā videtur q non: qr ibi non est volūtas vendēdi vl emēdi spirituale: vel annexū spirituali: nichil eī vult iubursare. ℊ ibi nō est symonia Sed contra. iste eps dat ānexum spirituali tm̄ ꝓ re temporali. ℊ cōmittit symoniā. Item. in hoc p̄cepto: gratis accepistis: gratis date: ꝓhibitur symonia: sed iste episcop⁹ facit ꝓtra hoc p̄ceptū. quod probatur: qr ibi non diligit deū tm̄ propter se. non diligit ipsū gratis: et q̄ seruit ei nō tm̄ ꝓpter se non seruit et gratis. ℊ q̄ nō dat p̄bēdā ꝓpē deū non dat eā gratis. ergo iste eps cōmittit symoniam.

Itē. si dat p̄bendas mkas mktis nepotib⁹ suis vt ipe imbursaret temporalia illarum p̄bendarū sicut mkt faciūt cōmitteret symoniā: similiter si daret p̄bendaz epō alicui vt pater epī haberet temporalia illius p̄bende cōmitteret symoniā. eadē ratiōe si daret p̄bendam alicui consanguineo vt ipse consanguineus habeat temporalia illius prebēde: cōmittit symoniam quod concedebat cantor parisiensis: et omnes sequaces eius. Ieremias: Maledict⁹ hō qui facit opus dei fraudulēter. super quē locum dicit auctoritas. quia fraudulenter opus dei facit qui ꝓ munere facit illud Est aūt triplex munus/munus cordis. s. fauor humanus. munus lingue. s. laus humana. et munus man⁹. ꝓpter autē ista p̄nebat cantor alia duo. scilicz munus sanguinis. ve ꝝ illis qui edificant syō in sanguinibus. et munus timoris: qñ per violentias ⁊ p̄ces principū dat eps p̄bendā: si ꝓ aliquo istorū muneruz dat eps p̄bendā cōmittit symoniā secundū cantorē. vnde dicebat q hec non est vera diffinitio symonie. Symonia est studiosa voluntas vendendi. ⁊c. sed sic debz diffiniri. Symonia est collatio vl acceptio spiritualium non gratuitū. videtur aūt q hec solutio vera sit. quia ponatur q ille idē eps det alicui prebendā ꝓ pecunia et consanguineo suo dat aliā tantū intuitu consanguinitatis: ex eadem cupiditate dat vtriq illoꝝ p̄bendaz quod ꝓbatur quia ex eadem cartiate diligo summū bonū michi ⁊ ꝓximo. ergo ex eadē cupiditate diligit ille eps pecuniā sibi et suo consanguineo. ergo idem pctm̄ ē ī datōe vtriusq p̄bēde: sz ī datōe p̄bēde ꝓ pecunia: pctm̄ ē symonie. ℊ in datione intuitu tm̄ cōsanguinitatis: est peccatum symonie. Sed contra. in actib⁹ apostolorum. cū symō magus offerret pecuniā vt daret ei hanc potestatē vt cuicūq imponeret man⁹ acciperet spiritum sāctū. dixit petrus. pecunia tua tecum sit in perditione. qñ donū dei estimasti pecunia possideri. voluit ergo symō emere donū spūssctī ⁊ ex hoc commisit symoniam. Similiter giezi voluit vendere donū spūssctī naamā syro ⁊ ex hoc cōmisit peccatum symonie: et in sacra scriptu. Nō habemus exēpla alia de symonia q̄ illa duo. sed in illis duobus exēplis ꝓprie volūtatis male est emere vel vendere spirituale vel annexū spūali: ℊ cū volūtates differāt spē fm̄ proprias volita et in ꝓprias volūtate symoniacā ꝓprīvolitū sit emere vel vēdere spūale vel annexum spūali. In volūtate enī epī qui dat p̄bendā cōsanguineo tm̄ ꝓpter intuitū cōsanguinitatis nō sit emere volitū vel vendere ⁊c. ℊ volūtas sua nō est eiusdē spēi cū voluntate symoniaca: ℊ nō cōmittit symoniam. qđ ꝓcedim⁹ sc̄z q symonia ꝓprie accipitur. peccat tm̄ mortaliter qr ve qui edificant syon in sanguinibus: ⁊ in eo triplex peccatum. Primū est nimia dilectio carnis sue. Sc̄ōm est cupiditas: qr nimis cupit tēporalia cōsanguineo suo. Tertiū est cōtēptus spūaliū que dat tm̄ intuitu rei tēporalis. Ad primo obiectū dicim⁹ q nō valet hec argumentatio: Dat annexū spūali pro re tēporali: ℊ cōmittit symoniā. ⁊ est fallatia equuocatōis qm̄ in prima hec dictio pro notat cāz finalē vel efficiētem et materiā: et ꝓceditur ac si notaret cām mercimonialē. talis enī cā ꝓprie facit pctm̄ symonie. Ad secundo obiectū dicimus q nō valet hec argumētatio Non gratis diligit deū ꝓpter se tm̄: ergo non gratis dat p̄bēdā qui nō dat tantū ꝓpter deū. ⁊ hoc est: qr dare eccleſiā gratis: nō est eā dare ꝓpter deū tantum sed est eā dare vt nichil inde habeatur: ⁊ hoc fit aliqñ tantū ex naturali pietate. sīlr est de p̄bēda. vñ eps ille cōtra hoc p̄ceptū nō facit. grat⁊ accepistis grat⁊ date:

In oppo⁹

Ad primū

Ad scōm.

Cōfirmat.

Solutio.

triplex peccatum.

falſia equuocationis.

opīo cātoris parisien

triplex munus expōit ℏ Alia. ii. ponebat.

dicebat. diffinitiōez nō valere.

ꝓbat ista opinio.

Ad tertiū. sed cōtra multa alia facit: vñ peccat. Ad ptō obiectū dicim⁹ q̄ hec est falsa/ iste eps ponit impreciable sub precio: quia ibi non est mercimonia cū nichil intēdat

Ad q̄rtum acq̄rere p illā dationē. Ad quarto obiectuz dicim⁹ q̄ non valet hec argumētatio: si daret alicui prebendaz vt pater suus haberet tēporalia/ p̄mitteret symoniā: ergo si det cōsanguineo/ vt cōsanguineus habeat tē-

Ad vltimū poralia cōmittit symoniā: et hoc est: quia in primo casu est mercimonia/ in secundo nō. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumentatio: Ex ea cupiditate dat prebendā pro pecunia et dat prebendā consanguineo propter sanguinē: ergo in vna datiōe est symonia et in alia: et hoc est quia ex eadez cupiditate

Iterum aī possunt oriri diuersa vicia: radix enī omnium malorz est cupiditas. Juxta hoc solet obiici de giezi. probat enī q̄ heliseus dederat: sed nō dederat nisi sanitatem

Secundo. corporalē q̄ non est res spiritualis: ergo noluit vēdere rem spiritualē/ vel annexā spirituali: ergo non cōmisit peccatū symonie. Preterea si cōmisit peccatuz

Solutio. symonie/ quare plus denoiatur peccatū illud a symone q̄ a giezi. Solutio. Dicim⁹ q̄ giezi noluit vēdere sanitatē corporalem: sed dationē illius sanitatis: q̄ datio fuit spiritualis/ siue opus spiritussancti: et propter hoc cōmisit peccatū symonie: peccatū vero illud magis denoiatur a symone q̄ a giezi: quia magis pec-

Contra decretistas. caut symon mag⁹ q̄ giezi: tēpore enī reuelate gratie quādo omnia tam aperta erāt peccauit: et ꝓpter hoc magis peccauit. per vltimos duos patet decretistas mentiri/ quoniā dicūt q̄ nō est symonia nisi vbi est pactum expressum exterius: qm̄ in pma symonia nō fuit aliqua pactio: sicut patet in symone mago/ et i giezi q̄ primo legunt symoniā cōmisisse/ vnus in vēdendo. s.

Vl⁹ casus giezi/ alius in emendo. s. symon. Jtē ponatur q̄ aliqs episcopus det prebendā alicui clerico q̄ ei seruiuit et

q̄o incidēs debet tantū ei pro seruitio quo seruiuit ei. Queritur

Aī q̄ non. vtrum illa datio sit symoniaca. videt q̄ non: qz dign⁹ est mercēnarius mercede sua: et apostolus dicit. Qui altario seruiūt/ de altario debent viuere: et ad thy. dicit. Si quis suoz et maxime domesticoz curā non habet/ fidē negauit/ et infideli deterior. videt ergo q̄ li-

Cōfirmaī. ceat episcopo dare prebendā ꝓ seruitio sibi impēso: ergo non cōmittit symoniaz in datione illa. Contra.

Jn oppom Dat spirituale/ et accipit tēporale: q̄ ponit impreciabile sub precio tēporali: q̄ cōmittit symoniā. Ad hoc

opio aliq̄z dixerunt quidā q̄ duplex est seruitiū/ seruiciū licituz et seruitiū illicitum: si pro illicito seruitio dat prebendam cōmittit symoniā/ si pro licito non. Sed cōtra. si

ꝑ hanc aī. licitum est dare prebendā/ licitū est pro datione pecunie/ vbi enim eadē causa/ et idē effectus: et hoc falsum

Alia opio. est: ergo pmū. Alij dixerūt q̄ licitū est dare prebendam principaliter pro deo/ et secundario pro seruitio

ꝑ hanc aī. licito/ vt sit finis sub fine. Sed cōtra. Si velim⁹ scire de aliqua voluntate/ q̄ dicī esse bona: quia referī ad supremū finē/ licet per multa media querere: vtrū sit bona/ vel non/ facienda est resolutio in illa media: et si in tali resolutione inueniaī aliqua mala volūtas: pri-

Secunduz augustinū. ma nō erat bona/ nec referebaī principaliter ad deum secūdū doctrinā hāc augustini fiat resolutio hoc mō. iste episcopus voluit dare isti prebendā: quia voluit remunerare ꝓpter deū: in tali resolutione pma volūtas mala est. vñ nō est verū vt referaī principaliter ad

Secundo. deū: sed si omnes licite/ et pmū licitū. Preterea si licitum est dare pro deo principaliter prebendam: et ꝓ seruitio licito secundario: similiter licet dare preben dam ꝓ deo principaliter/ et secundario pro pecunia vt sit finis sub fine. Potest enī aliqs episcopus esse idigens et accipere preciū ab aliquo clerico propter deū sed si hoc verū est nullus episcopus poterit conuinci de symonia: semp enī dicet q̄ prebendā dedit principaliter pro deo/ et secundario pro pecunia. Propter

Alia opio. hoc alij dixerūt q̄ nō licet dare prebendā nec pro seruitio licito/ nec pro seruitio illicito: vt hec dictio pro notet causā finalē: sed si notet causam incitatiuā licet

Exemplū. dare prebendaz ꝓ seruitio licito: sicut aliqs vadit ad ecclesiā ad sonitū cāpane: et sonitus non est causa illi⁹

ꝑ hoc aī. propie motionis: sed ī incitat ad eundū. Similiter seruitiū icitat episcopū ad dandā prebendā: sed eadē ratio q̄ pecunia pōt icitare ad dandā prebendā: et ita

Solutio. sicut pri⁹ nō poterit eps cōuinci de symonia. Solutio Jnter licita seruitia/ quedā sunt tēporalia siue corporalia: vt ire romā/ tractare causas/ et hmōi: et quedā spiritualia: sicut predicare et cantare missas: et hmōi pro spiritualib⁹ seruitijs licet dare prebendā scōario et pro deo principaliter vt sit finis sub fine: hec enī est licita: iste dat prebendā ꝓpter p̄dicationē si p̄dicatio fit ꝓpter deū nec ponit tunc spirituale sub p̄cio tēporali: sed pro seruitio tēporali nō licet dare prebendā: vt sit seruitiū illud cā finalis siue principalis siue scōaria. verū est tñ q̄ tēporale seruitiū incitat ad dandum

Exemplū. magis vnt q̄ alij. Sicut habem⁹ q̄ pater magis diligendus est caritate q̄ nepos: et nepos q̄ domestic⁹ et domestic⁹ magʃ q̄ extrane⁹: tñ pīnitas nō ꝓpria ē materia dilectionis: sed quedā est cā incitatiua dilectionis q̄ facit ordinē caritatʃ. eodēmodo seruitiū tēporale incitat ad dandā prebendā et ordinē dationis p̄bendarū: facit enī q̄ magis est danda eis q̄ seruiūt q̄ eis qui non seruiunt: alijs paribus: sed seruiciū nō est vera

Alexander papa. causa huius. vnde alexander papa monet quēdā episcopū vt det prebendā cuidā clerico q̄ fideliter ei seruiuit et hoc nō ꝓpter seruitiū: sz ꝓpter fidelitatē suā: hec enī ē licita p̄bēda dat ꝓpt fidelitatē suā. vñ dicebat cātor q̄ curie plutoz ꝓbatoria sūt clericoz et possit esse in casu q̄ datio pecunie licite icitaret episcopū ad dandā prebendā alicui: sicut cōtigit mauricio epo

De mauricio. qui dedit prebendā cuidā clerico intuitu beneficij tēporalis quod pater illius epo cōtulerat in necessitate sua. Opera enī pietatis incitauerūt ipm epm non ipa pecunia. Sciendū autē q̄ in ipa prebenda duo sunt.

Duo sūt in prebenda. vnū spirituale: aliud corporale. spūale est fraternitas et i ipa q̄tū in se est datur spūssc⁹. Orant enī fratres pro fratribus absentibus: et ipossibile est multoz preces nō exaudiri. vt dicit aug. Tēporale est ius percipiendi fructus quod de necessitate annexū est illi fraternitati. vñ sine hoc non pōt prebenda esse: dicit decretū. Qui vendit alterū sine quo reliquū nō ꝓuenit

Augustin⁹ Rta iuris'. neutrū inuenditū dereliquit. Sepultura mortuoruz non est solū res annexa spūali: sed etiā ipa est spūalis secundū q̄ sepultura est officiū quod ꝓprie ptinet ad

sepultura mortuorū. sacerdotes. cōtinet enī ofones spūales quib⁹ orat sacerdos pro aīa defuncti quib⁹ remittit pena peccati. vnde symonia est vendere sepulturā. et ꝓpter hoc nō debent sacerdotes aliq̄d petere ante sepulturā: quia vel esset symonia vel ad minus spēs mali. sed post se-

exemplum a simili. pultura p̄nt petere vbi est hmōi cōsuetudo: sz nō pro sepultura: sed quia eis debetur. Sicut eps post dedicationē ecclesie pōt petere procurationē. sed non pro dedicatione: sed qz ei debetur iuxta verbum apostoli Si seminam⁹ vobis spiritualia non est magnū: si car

nalia vestra metamus: bonū tamen esset vt hec cōsue-
Nota bene tudo. s. accipiendi aliquid post sepulturā vel ante pe-
nitus remoueret ab ecclesia. Multi enim sacerdotes
indiscreti scandalisant inde: ⁊ cōmittūt symoniā. sicut
de terra be aūt symonia est vendere sepulturā mortuorū: ita sy-
nedicta. monia est vendere terrā benedictā ad sepeliēdū mor
Ephron. tuos dedicatā. vnde vituperatur ephron qui vendi-
dit abrahe agrū in quo erat sepultura duplex in qua
sepeliebantur mortui: et in signū cui⁹ vituperij muta
Mutatio tum est eius nomen. vnde cū primū dictus sit ephron
nois. postea dictus est effraym in quo vt dicit hiero. signat
hieronym⁹ non esse perfecte virtutis qui potuit vendere memo-
rias mortuor. videtur ergo q peccatū symoniacū cō
ꝫ tñ hoc aī miserit. Sed contra. Totū quod vēdidit tēporale est
nō est ergo spirituale nec annexū spūali: ergo non cō-
Secundo. misit symoniā. Item. si cōmisit symoniā: ergo vendi-
dit non vendendū: ergo abrahā emit non emendū: ⁊
cōmisit symoniam emendo: sicut ephron vendendo.
Tertio. Item. videtur magr̄ peccasse abrahā q̄ ephron: quia
ephron voluit ei dare gratis agrū ad sepeliendū mor
tuum suū: ⁊ abrahā noluit accipere nisi pecunia me-
diante: ergo scandalisauit eū. ⁊ ita videtur magr̄ pec-
opio aliq̄r casse q̄ ephron. Ad hoc dicunt quidā q abrahā emit
quēdam magnū agrū in quo erat illa magna spelūca
in qua sepeliebantur mortui. vnde nō peccauit: quia
transiuit spelunca illa cū vniuersitate. sicut cū aliquis
emit villā cui annexū est ius patronatus alicuius ec-
clesie non cōmittit symoniam: qr transit ius patrona
ꝫ tñ hoc aī tus cū illa vniuersitate. Sed eadē ratione ephron nō
peccauit vendendo eñ agrū ⁊c. et cū illo transiuit spe
opio prepo lunca. quare ergo mutatū est ei nomen. Ad hoc dice
sitini. bat prepositinus q non legitur q ager ille consecra-
tus fuerit sepulture: vel etiā spelunca illa ad hoc be-
nedicta vel consecrata fuerit. sed antiqui patres in il-
Spelunca la spelunca duplici faciebant se sepeliri sperātes se re
duplex. surrecturos esse cū filio dei. Et dicebatur illa spelūca
duplex: qr duas habebat mansiones. vnā superiorem
in qua sepeliebantur viri: et aliam inferiorē in qua fe-
mine. vnde nō esset illa terra benedicta: nec peccauit
abraham emendo: nec ephron vendendo. Mutatum
tamen est ei nomen: qr descendit a statu perfectionis
q̄r mutatū ad statū imperfectionis. pr⁹ enī voluit dare quod est
est nomen. perfector. et postea vendidit carissime. Unde primo
dicebatur ephron. i. consecratus et perfect⁹: ⁊ postea
dictus est effraym. i. infirmus et īperfectus. Eadē est
ratio mutationis nois secundū aliam solutionē que
dicit q spelunca transiuit cū vniuersitate. Sicut autē
symonia est vendere terrā benedictā non propter ter
ram: sed propter benedictionē que spiritualis est: ita
Panis bñ symonia est in quibusdaz minimis. vnde symonia est
dictus. vendere panē benedictum: et aquam benedictā spi-
ritualis enī est et delet multa venialia.

¶ De venditione scientie.

¶ Alia questio principalis.

Sed ī alijs minimis questio est vtrū sit symonia:
sicut cū cancellarius vendidit scholas: vel pote
Aī q sic. statē docēdi. videt q sic. Cācellaria dignitas est eccle
siastica. vnde spiritualis est ⁊ est ei ānexa potestas do
cendi ⁊ si episcopus vendidisset illā cancellariā symo
niā cōmisisset: gratr̄ ergo habuit cancellarius potesta
tem docendi: ꝫ gratis debet dare: ergo si vendit com
In oppm mittit symoniā. Sed cōtra. Potestas docendi grā-
matica non est res spiritualis: hanc enī potest habere
laicus: nec est annexa spirituali: ꝫ si venditur non cō-
mittit symonia. Item si gratis det eā cācellarius ille q̄ Secundo.
accipit gratis debet eam accipere: sed quod gratis ac
pit/ gratis debet dari: ꝫ ꝫmittit symoniā si accipit pe
cuniā a pueris quos docet. Ad hoc dicunt quidā ma opio aliq̄r
gistri q symonia est ibi et licet sciētia nō sit res spiri-
tualis ꝓprie/ tñ est spiritualis quodāmodo: est enim
perfectio aīe q̄ spiritualis est et est donū dei et est ne-
cessaria ad habēdū virtutes: neq licet aliq̄d accipere
pro doctrina a pueris: sed p laboze: sicut sacerdos cō-
duct⁹ accipit pro laboze vt habeat vñ viuat. Sed cō- ꝫ vnū dictū
tra hoc quod dictū est supra q spirituale est quo ha- pr⁹ aī.
bet spiritussanctus: sed habita licētia liberaliū artiū:
aut posita potestate docendi non habetur spiritussan
ctus: hoc patet per se: ꝫ hmōi scientia vel potestas do
cendi hmōi scientiā nō est res spiritualis / vel annexa
spirituali: ergo vendere vel emere eā non est symoni
acū. Item ꝓuerbior. xxiii. veritatē eme ⁊ noli sapiētiā Secundo.
vendere: hic prohibet venditio sapientie ⁊ nō spūalis
spiritualis em⁹ vendēda est ⁊ danda ad vsuraz: loquit
ergo salomon in hac auctoritate de venditione mate
riali: cū ergo dicit: eme veritatē sic: per quod vel p̄ci-
pitur emptio veritatis respōdens venditioni ꝓhibi-
te: ergo licitū est emere materiali emptione veritatē
siue cognitionē veritatis: ⁊ sic qō licitū est emere/ lici
tum est vendere: ꝫ emere vel vendere cognitionē ve
ritatis nō est symoniacū. Sed cōtra. Dicit in illa au- In oppm
ctoritate: noli vendere sapientiā ⁊ doctrinā ⁊ intelli-
gentiā: sapiētiā q̄ est de liberalib⁹ artibus: intelligen
tiā. i. prudentiaz de considerabilib⁹: ergo peccatū est
vendere doctrinaz grāmatice/ logice/ ⁊ sic de ceteris
sed nō nisi peccatū symoniacū: ꝫ vendere hmōi scien- scdo ꝑ au-
tias symoniacū est. Item augustinus in libro de ma- gustinū.
gisterio dicit q alij magri ab vno magistro ꝓponūt si
gna. s. ꝓpositiones quarū significationib⁹ cognitis cō
sulunt audiētes interiorē magistrū. i. rationē vtrum
ꝓpositio ꝓposita sit vera vel falsa ⁊ scdm q ibi videt
iudicāt: patet ergo q cognitio veritatis ab interiori
fit magistro. interior enī magister cognitionē veritā-
tis habet immediate a magistro verissimo q̄ deus est
et hoc est quod dicit in euangelio. Spiritussanct⁹ do dictū euan
cebit vos omnē veritatē. cognitio ergo veritatis est gelij.
īmediate donū dei: ⁊ hoc patet ꝑ hoc quod dr in exo.
xxv. de bezebeel. Quicqd faber adinuenire potest de Cōfirmat.
dit deus in corde eius. Et interlinearis dicit q est do Inclinar
nū dei: si enī scientia fabrilis que est mechanica est do
num dei multo fortius scientia liberaliū est donū dei:
sed ex hoc peccauit symō: quia donū dei estimauit pe
cunia possideri: vt dr beatus petr⁹ in. viij. actuū: ꝫ pec
catum symonie est vendere vel emere hmōi doctrinā
Item si non est symoniacū: querit quare non: qr. s. hmōi Tertio.
sciētia habita nō habet spiritussanct⁹: ꝓbat q hoc nō
impedit: potestas enī faciēdi miracula habet sine spi
ritusancto: ⁊ potestas ꝓphetisandi quod patuit ī ba-
laam: ⁊ potestas loquēdi linguis. Melius enī est ꝓ-
phetisare q̄ loq̄ linguis: tñ symoniacū est emere vel
vendere hmōi potestates: ꝫ ⁊ hoc: quia hoc est imme
diate donū dei: ꝫ cū scientia liberaliū artiū est imme
diate donū dei symonia est emere vel vendere illam.
Item. non licet iudici vendere iudiciū nec testimoniū
licet tamen aduocato vendere iustū patrocinū. Sed Quarto.
quare hoc solet dici q test⁹ pro vtraq̄ parte est iudex
et propter hoc nec testi nec iudici licet pro iudicio vel
testimonio aliquid accipere: sed aduocatus tantum

Ꝛ hoc af. pro altera parte est. Sed contra. Aduocatꝰ ꝑ vtraq; parte dicitur esse: qꝛ nō licet admiscere aliquid falsi in aduocatione sua: ergo est pro vtraq; parte: et tamen licet ei vendere patrocinū suū. Videtur ergo ꝙ licet testi vendere testimoniū suū hac ratione: qꝛ non licet vendere veritatē cognitā. nec iudici similiter licet vēdere intelligentiā suā. tamē hmōi cognitio de vineis et de pratis est. si ergo hmōi cognitionē vēdere symoniacū est: multomagis cognitionē liberaliū artiū symoniacū est emere vel vendere. Itē. aīa est melioꝛ infinitis mundis si essent: ergo et perfectio eius. s. scientia melioꝛ est infinitis mūdis si essent: ergo impreciabilis: ergo qui vēdit vel emit eam pot̄t impreciabile sub precio: ergo cōmittit symoniā. qđ concedimꝰ predictis rationibus. Ad primo obiectū dicimꝰ ꝙ scientia est spiritualis et ipa habita habetur spiritussictus. Sed spiritussictus habetur duobꝰ modis. vno modo vt illuminans intellectū: ꝛ habeꝫ habita scientia. alio modo inflāmans affectū. ꝛ sic habetur per sacramēta ecclesie. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ veritas siue cognitio veritatis emenda est: nō pecunia: sed eo mō quo modo docet salomon in. iiij. puer. dicens. Principiū sapientie possidе sapientiā: ꝛ in omni possessiōe tua acquire prudentiam. ac si diceret: si vis habere sapientiā accipe ipam: qñq; enī offert se. vñ in. vi. sapie. Assidentē aūt foribus suis inuenet eam: ꝛ cū in possessione tua eam habueris acquire eam magis ac magis. ipa enī per sapientiā emitur et acquiritur. vnde in euangelio. Inuenta autē vna preciosa margarita vendidit omia que habuit et emit illā. vñ in prouer. Quid prodest stulto diuitias habere: cū sapientiam emere non possit. Constat ꝙ nō loquitur de emptiōe que fit per pecuniam: sed de emptione spūali qua nō potest stultus manens in stulticia sua emere sapiētiā. et hoc est: qꝛ ipam nō habet. Concedimꝰ ergo ꝙ emere vel vendere quācunq; scientiā symoniacū est: sz secundū diuersos gradus nobilitatis scientiarū est minoꝛ et maioꝛ symonia. Dicimꝰ ergo ꝙ aduocato non licet vendere scientiā suā: neq; consiliū suū. similiter iudex et testis si accedant ad alias regiones possūt accipere expensas suas: sed pro iudicio suo ꝛ testimonio nichil licet accipere.

Ad primū

ſpūſſcūs hꝫ dupliciter.

Ad ſecūdū

Quinto.

Solutio.

Confirmat dictum.

¶ Utrum decima possit esse symonia.

¶ Alia questio principalis.

Aꝫ ꝙ nō. Queritur postea vtrū ecclesie decime possint esse symonia. Videtur ꝙ non: qꝛ ius percipiendi decimas tantū terrenū est: quia id quod subest illa natura tantum terrenū est. Jus enī percipiendi fructus alicuius domus tantū terrenū est. Cum ergo ius percipiendi decimas tantū terrenū sit: est ergo preciabile sub precio terreno: ergo si laici emant ius percipiēdi decimas/ vel clerici vendant illud laicis non cōmittitur symonia. Jtem. milites habent ius percipiendi particāpū: et est aliqñ pticāpus decia gelimaꝛ. s. vel xi. vel. xij. ſm diuersas cōsuetudies diuersaꝛ regionū et ius istud tantū terrenū est: qꝛ tm̄ terrenū subest ei. Eadē ratione ius pcipiendi decimā gelimā tantū terrenū est ꝛ ita nō est symoniacū laicos emere decimas.

Secundo.

In oppoᵐ Sed cōtra. Jus pcipiendi decimas est annexū spirituali. i. ordini: solt enī clerici habent ius percipiēdi decimas: sed symonia est volūtas emendi vel vendēdi spirituale vel annexū spirituali: ꝫ symoniacuꝫ est laicos vendere vel emere decimas. Jtem tota ecclesia dicit ꝙ laici nō debent habere ius pcipiendi decimas: sed magis spirituale est ius patronatus q̄ ius pcipiendi decimas: ꝫ non debent habere ius patronatꝰ: sed hoc est falsum: reges enī multa beneficia ꝓferunt: ꝛ multi milites habēt ius patronatꝰ ī ecclesiis: ꝛ hoc etiā ecclesia approbat. Jtē dicit decretalis quedā ꝙ si miles aliqs vendit villā in qua ecclesie habet ius patronatꝰ transit cū vniuersitate: sed scōm hoc videt ꝙ ius illud vendit: nō enim transit ius illud in dominum villam emētis nisi eo modo quo trāsit villa: sed villa nō trāsit nisi per venditionē: ꝫ nec ius patronatꝰ nisi p venditionē: ergo ius patronatus vendit. Jtem istud vniuersum vendit: ergo quelibet pars illius vniuersitatis: ergo ius patronatꝰ vendit saltē in vniuerso illo: ꝫ ibi ē symonia. Forte diceꝫ ꝙ in vniuerso potest vendi: sed nō ſm se. Sz cōtra. Nō lz vēdere p̄bēdā ꝛ villā simul: ꝫ nec ius pꝛonatꝰ et villā simul. Jtē. ius pꝛonatꝰ īpciabile ē ſm se: ꝛ multomagꝭ ipreciabile ē in vniuerso: sicut ꝫ non debet vendi secundū se: sic nō debet vēdi in vniuerso. Solutio. Jus pcipiendi decimas non est spirituale: sed annexū spirituali: leuitis enī dande sunt decie: sicut ezechielis. xl. paralipome. xxiij. vt possint vacare legi dei. vñ solt vacātes legi dñi viuere debent sine labore corporali: post naturā enīz corruptā dictū est hoī: in sudore vultꝰ tui vesceris pane tuo. vñ ipsi reges ꝛ principes a subditis accipiūt: quia tenent pro eis laborare etiā corporaliter/ videlicet eos defēdendo ꝛ pro ipsis pugnādo/ ꝛ maleficos punīēdo: leuite enī legi dei vacant ꝛ ꝓpter hoc debent eis decime absq; labore corporali. est ius pcipiendi decimas annexū spirituali ꝛ impciabili. vñ symonia cōmittit si vendatur vel ematur/ ꝛ sic patet solutio ad duo ꝓmo obiecta. Ad tertio obiectū dicimꝰ ꝙ nō valet hec argumētatio/ laici nō debent habere ius pcipiēdi decimas: ꝫ non possunt habere ius patronatꝰ: iqm̄ exiure patronatus nichil pcipiūt. Preterea decie ad aliud cōstitute sunt. Ad vltimo obiectū dicūt quidā ꝙ ius patronatꝰ nō est alicui spirituali annexum/ vel spirituale. Dicūt enī ꝙ nichil aliud est patronatꝰ quē habēt laici q̄ potentia presentādi psonā ydoneā quā debet recipere episcopꝰ: ꝛ similiter deberet recipere si alꝰ ydoneā psonā presentaret. Sed quia videmꝰ ꝙ aliq̄d turis acq̄ritur clerico presentato si sit ydonea persona propter hoc dicimꝰ ꝙ ius patronatꝰ spirituale est: ergo nō debet vendi vel emi. vñ si emaꝫ villa in qua est ius patronatꝰ ꝛ ꝓpter hoc carꝰ emaꝫ symonia ē: sed si istud ius quasi pro nichilo habeaꝫ quantū ad illum contractū tūc dicit transire cū vniuersitate nec est ps vniuersi quod venditur.

Quinto.

Ad vltimū

Aliter dꝛ.

Nota.

¶ Qꝺ symoniacus sit irregularis.

¶ Aliud capitulum.

Circa tertiuꝫ capm̄ nichil amplius dicimꝰ nisi ꝙ symoniacus sit irregularis scōm institutionē ecclesie: intelligimꝰ autē de symonia q̄ subiacet iudicio ecclesie. videlicet de symonia q̄ est in opere exteriori. non de symonia que est tm̄ in voluntate. instituit enīz ecclesia vt si per timoꝛē dei nō dimittunt spūalia vendere: saltē timoꝛe humano dimittant. hmōi aūt symoniacus excōicatus est minoꝛi excōicatione: cuius excōmunicatio non transit in aliā psonā. Jtē. irregularis est. vnde si exequaꝫ officiū suū peccat moꝛtaliter. tñ si cōsecrat cōsecratū est: et si oꝛdiat oꝛdinatū est. caracterem enī habet vnde imprimit ipm: sed illi q̄ oꝛdinati sūt ab epo symoniaco si sciāt se oꝛdiatos a symoniaco

per hoc ad duo prima

Ad tertiū.

Secundo.

non debent exequi officiū suum donec cū eis fuerit dispensatū: et quia capitulum illud pure decretalis est: ideo supersedemus.

¶ De voto.

¶ Tractatus vicesimussecundus.

DIcto de questionibus de honesto: dicēdū est de questionibus de vtili. Dis enī questio de consiliabili: aut est de honesto: aut de vtili. aut de repugnātia vtilis et honesti. De honesto aūt due sūt q̄stiones. Prima quid honestū et quid inhonestū. Scōa quid honestius alio. et de his duabus dictū est. Virtus enī et honestū idē sunt in subiecto. vnde dicto de virtute

Capitulū. dictū est de honesto. Similiter dictū est q̄d honestius alio cū dictū sit: an contēplatiua melior sit actiua. sicut de vtili due sūt questiones. Prima quid vtile. Scōa quid vtilius alio. Tertia questio est de repugnantia honesti et vtilis. Aliquādo enī honestū dimittendum est pro vtili: sicut contingit in scandalo. De his trib⁹

q̄d vtile. questionibus dicendū est. Sciendū ergo q̄ vtile hic appellatur per quod cōseruatur honestū. honestū est quod suo decore nos allicit: et sua bōitate nos attrahit. hec est virt⁹ qua aīa rationabilis est bona ꝛ tanq̄ deiformis et augmentat. et sunt quedā vtilia pertinētia ad p̄cepta que a deo sunt. sicut votum: per quod honorat̄ de⁹: ꝛ decime: per quas honorant patres spirituales. quedā vtilia pertinētia ad p̄cepta de proximo: sicut correctio fraterna ꝛ cōsimilia. Primo dicendū est de vtilib⁹ que pertinent ad cultū siue ad ho

De voto. norem dei. ꝛ primo de voto dicendū est. Circa quam questionē primo videndū est quid sit votū. Scōo qualiter votū recipiat dispensationē. Tertio de voto simplici. Quarto de voto solenni. Quinto et vltimo de

Diffiō votū voto Septe. Votū describitur sic. votū est boni ꝓpositi conceptio animi deliberatiōe firmata de his q̄ ad religionē pertinēt: secundū quā conceptionē aliquis se obligat deo nisi enī intendat se obligare q̄tūcunq̄ firmiter proponat se facturū aliquid nō est ibi votum vnde apostolus. non vouit se iturū ad hyspanos/licet firmiter proposuerit: q̄ nō intēdebat se obligare. Sed

ꝫ hoc aī secundū hoc videtur q̄ adultus qui baptisatur votū faciat: q̄ ibi est conceptio animi: deliberatione animi firmata de his que ad religionē pertinent et obligat deo. tenetur enī abrenūciare diabolo et omībus par

Opīo cōis Triplex votū ponunt. ticipibus eius: ergo ibi est votū. qd̄ concedunt mḡri dicentes. Ibi eē votū baptismale. Et distinguūt triplex votum. videlz/ votū primo necessitatis quod est in baptismo: et votū scōo necessitat̄ quod ē in ꝓfitēt̄

ꝫ hoc aī. Sed probatur q̄ baptisat⁹ nō voueat. si enim vouet non vouet nisi quod firmiter proponit: sed firmiter proponit se de cetero nō peccaturū: sed hoc falsū. presumptuosum enī esset votū hmōi cū difficillimū sit sp

Secundo. esse sine peccato mortali. Itē ex hoc accideret q̄ quilibet baptisat⁹ fornicādo peccaret duob⁹ pctis ꝓpter ipsum fornicari: ꝛ ꝓpter fractionē voti: ꝛ ita null⁹ ba-

Tertio. ptisat⁹ peccat vnico mortali. Itē videt q̄ iuramentum licitū sit votū: quia i iuramēto licito et honesto obligat se deo iurās sup aliquo quod ptinet ad religionē et animi deliberatiōe firmat se facturū illud qd̄ iurat

In oppm ergo iuramentū licitū ꝛ honestū est votū. Sed si hoc ḡ cū circūstātia iuramenti aliq̄d addat magis obligat iuramētū q̄ votū qd̄ nō est iuramēto vallatū: ḡ si aliquis iurat aliquod licitū ꝛ postmodū vouеat aliquid quod nō pōt stare cum eo quod iuratū est iuramentū tenendū est ꝛ non votū: ḡ si aliq̄s iurat se iturū vltra mare/ ꝛ postmodū vouet q̄ itret claustrum infra duos annos iuramentū est tenendū ꝛ nō votū. Sed contra ꝫ gregoriū

ꝫ gregoriū dicit gregor⁹ eadē auctoritate cadit q̄ maiora ꝓmittit ꝛ minora facit: ergo votū quod maius est: tenēdū est ꝛ nō iuramentū qd̄ min⁹ est. Solutio. Ad primum Solutio.

Ad primū. nobis videt q̄ non sine baptismo nec sine pnia vouet aliq̄s ꝓprie loquēdo. dicit enī glo. sup illū locū psalmi. vouete ꝛ reddite: vouere est volūtat̄: reddere necessitatis: sed quecunq̄ ꝓmittit ille q̄ baptisat̄ necessitatis sunt: quia sine illis non potest saluus fieri. vnde de illis ꝓprie non est votum: quia votū non est de caritate: sed de his q̄ conseruāt ꝛ augmentāt caritatem

De q̄b⁹ est votum. ille ergo q̄ baptisat̄ non vouet: quia nō obligat se de nouo ad precepta obseruanda: sed in baptismo recognoscit se obligatū prius ad illa seruanda: ꝛ sic patet solutio ad ꝓmo obiectū. Ad aliud dicim⁹ q̄ si fiat vis

Ad scōm. in hoc noīe votū: vt dicat̄ votū hmōi cōceptio nō vallata iuramento tunc iuramētum nō est votū nec econuerso: sed q̄oe noīb⁹ nulla debet esse contentio: concedim⁹ q̄ aliquod iuramentū est votū: ꝛ illud magis obligat q̄ votū non iuramēto vallatum: si de paribus fit illud iuramentū ꝛ illud votū: sed si votum de meliori bono sit magis obligat sicut est i prepositō casu maius est bonū intrare claustrū q̄ ire vltra mare.

¶ Qualiter votum obligat ꝛ vtrum recipiat dispensationem.

¶ Secunda questio.

VIdendum est qualiter votū obliget ꝛ vtrum recipiat dispensatōnē. Sciēdū ḡ q̄ quoddā votū est de cōtinentia: q̄ddā de abstinētia quoddā de peregrinatione ꝛ consimilibus. votū de cōtinentia non recipit dispēsationē: sed alia vota recipiunt. Sed ꝓbat̄

Aī q̄ nullū q̄ nullū votū recipiat dispēsationē: quia sup illū locū psalmi: vouete ꝛ reddite: dicit glo. vouere voluntat̄ est: sed reddere necessitat̄ est: ergo necesse ē reddere omne votū: ḡ nullū votum recipit dispēsationē. Itez

Secundo. votum de contīnētia ꝛ vatū de abstinentia sunt de iure diuino: ergo neutrū recipit dispensationē vel si votū de abstinentia recipit dispensationē: eadez ratione et votū de cōtinentia. Itē votū de abstinentia recipit

Inoppm dispensationē ex cā sicut dispensauit alexander papa cū rege ludouico q̄ ex voto ieunabat in pane ꝛ aqua singulis diebus veneris: sed tunc non poterat esse let⁹ nec audire causas nec facere iusticiā populo regni sui et dispensauit cū illo papa. Eadē ratione votū de cōtinentia recipit dispensationē ex causa: sicut si aliq̄s sit cleric⁹ q̄ vouit contīnētiam ꝛ nō est alius heres q̄ succedit alicui regi mortuo: iste vult esse rex ꝛ nō contra

here: sit ita ꝛ nisi habeat regnum periclitabit caritas eius: quia desperabit ꝛ habebit odio omnē religionē et erunt multe discordie i regno: videt q̄ ex causa ista votum illius debeat recipere dispensationē. Itē. dicit

Secundo. bernardus qd̄ propter caritatē institutū est contra caritatem non debet obseruari. sed votum istud ꝓpter caritatē institutū est: ergo contra caritatē nō debet sustineri. sed si sustineat̄ contra caritatē illius erit ꝛ contra caritatē eoꝝ qui sunt in regno: ergo nō debet sustineri. ꝛ ita votū de cōtinentia recipit dispensationē.

tñ ꝫ hoc aī Sed contra. Votū de continentia est votū devita cōtēplatiua qua nichil melius est: ergo nec recipit dispensationē vel redēptionē. Item. aliquis fecit votum de

Secundo. eundo vltra mare: postmodū fecit votū de intrando

religionē primū votum absorbetur a scō: qz secūdū magis bonū est: ḡ eadē rōne si aliqs fecit votū de eundo ad albigenses ⁊ postmodū fecit votum de eundo vltra mare primū votum absorbeť a secundo: qz secūdum magis bonū est: ergo nō teneť ire ad albigenses et hoc falsū. Solutio. dicim⁹ q aliquod votū recipit dispensationē: votū ei nō est de ipsa essentia honesti, p

Solutio.

Honestum

Utile.

Ad primū

Ad secūdū

Ad aliud.

Uotū continentie.

bti pacifici

Ad tertiuz

Dissimulat eccl̄ia.

Ad q̄rtum

Ad vltimū

Regula.

Iterū ar

prie: honestū enī proprīū est scōm q cōsistit similitudo dei in homine ⁊ circa istud nulla est dispēsatio: sed votū est de vtili: vtile aūt ē quod est expediēs ⁊ veniens caritatē ⁊ nō de his q̄ ad essentiā caritatis ptinēt et ꝓpter hoc recipit dispensationē. Ad primū dicim⁹ q reddere votū necessitat̄ est ⁊ dicit̄ reddi cū equipolens redditur/⁊ hoc modo fit cum dispēsatione. Ad secundo obiectū dicimus q nō valet hec argumētatio votū est de iure diuino: ḡ nō recipit dispēsationē: non enī est de iure diuino essentialiter: sed p quandā suppositionē siue ypothesiz: sic enī itelligit̄/vouete ⁊ reddite. i. si voueatis reddite. vñ quasi per accidēs est votū de iure cōmuni ⁊ nō per se. Similiter nō valet hec argumētatio. Tam votū de cōtinentia q̄ votū de abstinētia est de iure diuino: ḡ si vnū recipit dispēsationē et reliquum: ⁊ hoc est qz votū de abstinētia recipit dispēsationē. exercitatio enī corporalis ad modicū valet vt dicit apostol⁹/⁊ ꝓpter hoc votū de abstinentia recipit dispēsationē: sed votū de ꝓtinentia non habet recōpensationē vel redēptionē: qz vt dicit ecclesiastic⁹ in. xxvij. ca. Dis ponderatio nō est digna ꝓtinent̄ aie et hoc est q nichil adeo impugnat castitatē: sicut fomes ⁊ carnalis volūtas. vñ miche. ab illa q̄ dormiuit in sinu tuo custodi claustra oris tui et ītimici hoīs domestici ei⁹. vñ vltima beatitudo pficit̄ in executione motuū illicitoꝝ carnalium. vñ: Beati pacifici qm̄ filij dei vocabunt̄: pacifici sunt illi ī quib⁹ paccati sunt motus nec repugnat caro spiritui: qz ergo votuz de cōtinētia nō habet recōpensationē vel redēptionē ꝓpter hoc non recipit dispēsationē. Ad tertio obiectū dicimus q votū abstinētie recipit dispēsationē ex cā: sed votū continētie non: quia nō est cā sufficiēs hereditas regni: regnū enī terren. non est cā recōpensans hereditatē regni celestis/vel regni eterni: pauci enī īuenientur heredes regni celestis/⁊ plurimi regni terreni et melius est ibi esse ꝓtinentē q̄ esse regē: ⁊ magis cōseruatiuuz caritatis: qm̄ magis debet diligere q̄ oēs homines regni illi⁹. vñ. in tali casu nō inuenit̄ ecclesia dispēsasse: sed bene inuenit̄ in multis dissimulasse Ad quarto obiectū dicim⁹ q illud bonū nō est cōtra caritatē: immo est ad distinctionē ⁊ augmentū caritatis. Ad vltimo obiectuz dicim⁹ q notāda est regula ista q si aliqs voueat duo bona: vnū min⁹/reliquū maius si nō sint opposita/ad vtraq; teneť: si vero sint opposita soluť min⁹ votū p obligationez maioris. vñ patet q ille q̄ primo vouit se iturū ad albigēses/⁊ postmodū vouit se iturū vltra mare: vtraq; manet: qz vtrūq; votū potest reddere: sed si vouit se ītraturū claustrū statim nō teneť ire vltra mare: qz nō potest esse ī contēplatione ⁊ ire p terras. Sed adhuc videť posse probari q cōtra votū cōtinentie posset dispēsatio fieri: sit enī q aliqs fecerit votū de ītrando claustrū ⁊ si videt q si intret parētes eius morient̄ fame ⁊ sorores eius prostituētur/iste teneť honorare prēm ⁊ matrē ex precepto dñi ⁊ ex caritate ⁊ ex pietate: teneť ergo eis subuenire in necessitate: sed nō potest nisi remaneat in seculo: sed honorare parētes ⁊ subuenire eis est de substantia honesti: votuz autem de vtili: ergo secundum hoc iste debet remanere in seculo cū aliter non possit prouidere parentibus: ⁊ ita non tenetur intrare claustrum. Jn hoc casu ergo votū de cōtinentia recipit dispensationē. Ad hoc videť facere predicta auctoritas beati bernardi: quod ꝓpter caritatē institutū est contra caritatē non debet obseruari: cū sit contra caritatem patris et matris. Sed contra. Jlle nescit an paupertas parentū sit eis vtilis. scit ei q̄ intrare claustrū est eivtile: sed incerta pro certis dimittenda sūt: ergo debet intrare claustrū. Queritur postea vtrū contra annexa voto cōtinētie possit esse dispēsatio. verbi gra Aliquis fecit votū de intrando claustrum: huic voto adiacet̄ asperitas victus et vestitus. queritur an contra ista posset fieri dispensatio. videtur q sic: qz votū abstinētie recipit dispensationē. Dicit enī aplūs q exercitatio corporalis ad modicū valet. pietas aūt valet ad omia. et ꝓpter hoc cōmutant sacerdotes tetunia in largitiones elemosinarū: ergo cōtra asperitatē ciboꝝ et vestiū pōt fieri dispensatio: ergo pōt monachus habere molliavestimenta et comedere delicate et hoc falsum. Solutio. Dicimus q sicut dictum est q votum cōtinentie non recipit dispensationē: ⁊ hoc est qz voluntas carnalis debellat caritatē: et qz incorruptio facit esse ꝓximū deo. vt dr in. vi. sapi. et qz oīs pōderatio nō est digna cōtinent̄ aīe. Ad primū ergo dicimus q honorare parentes nō est de ipa substātia honesti: nec de circunstāciis suis. s. honorare parētes loco ⁊ tēpore/et q̄tum debet. ⁊ per hoc dať intelligi q nō debet ꝓpter honorē patris obmittere sibi ꝓuidere in spūalib⁹: obmitteret aūt si dimitteret intrare claustrū ex q̄vouit ꝓpť hōzatōnē parētū: ⁊ tūc hōzaret parētes plus q̄ deberet: et sic nō esset honestū. vñ dr dñs in euāgelio. Qui nō oderit patrē ⁊ matrē ꝓpter me nō est me dignus. ⁊ hieron⁹ dicit. Uerge patrez per calcatū: perge matrē ad religionē. sed nec ē verū q impletio illi⁹ voti, sit cōtra caritatē patris: imo ad cōseruationē caritatis eius. Ad aliud dicim⁹ q cōtra asperitatē victus et vestitus monachi nō pōt fieri dispensatio. Jsta enī sunt instituta vt perficiāt et ꝓmoueant et cōseruent cōtinentiā. verū est tamen q si patiatur accidiā claustralis pōt egredi ad actionē: sicut dicitur in cantic̄. Egrediamur in cāpum cōmoremur in villis. Devoto abstinentie est dicendū q recipit dispensationē. vnde dr q si mulier faciat votū de abstinentia maritus suus pōt reuocare. Sed ꝓbať q hoc sit falsum: qz dñs precepit: vouete et reddite. i. si voueatis reddite. sed mulier magis debet obedire dño q̄ marito suo: ergo videť q maritus nō possit reuocare votū vxoris sue. Solutio. sicut dicit aplūs: vir est caput mulieris. vnde nō solū habet potestatē corporis mulieris in opere cōiugali: sed etiam in alijs. mulier aūt nō habet potestatē corporis viri nisi in opere coniugali ꝓpter primatū gratie quē hz vir sup mulierē: non potest vouere mulier aliquā abstinentiam: vel si vouet vir potest reuocare: et mulier tenetur obedire debet enī cogitare quō placeat viro: tñ scōm deū. per hmōi enī obedientiam saluantur bona matrimonij: ⁊ maxime tenetur obedire ꝓpter sacramentū. Matrimonū enī mar̄ et femine significat cōiūctionē christi ⁊ ecclesie. vñ sicut ecclesia regit̄ a christo: ita ⁊ mulier debet regi a viro. Ad tertium obiectum dicimus q sicut dominus non approbat votum mulieris de abstinentia nisi sub conditione: ita nec precepit reddere

Cōfirmat.

In oppoⁿ

Alia q̄stio incidēs.

Aff q sic.

Solutio.

Ad primū

Dñs i euāgelio.

hieronym⁹

Ad aliud.

Exponitur illd cāticō.

ꝰ aliud dictum.

Solutio.

Matrimonū q̄d sigt

Ad tertiū.

nisi sub conditione.s.si maritus suus voluerit.

¶ De voto simplici et primo vtrum obligat ad statim.

¶ Secundum capitulum.

De speciebus voti. Votum solenne. Votū simplex.

DIcto de voto generali: cōsequenter dicendū est de specieb⁹ voti. votoꝝ aliū simplex aliū solēne Illud est solenne qū fit cum susceptione habitus vel ordis. simplex ē quod fit sine hmōi solēnitate. Circa votum simplex tria inuestiguenda sunt. ℙ Primo vtrū votū simplex obliget ad statim. Scōm est ad qd votū simplex obliget votū determinatū. Tertiū qualiter votū simplex impedit matrimoniuꝫ contrahendum ꝛ non dirimit contractum.

¶ De voto.

Prima q̄o Aī q non. Cōfirmat. Secundo. In oppo⁹ Secūdo p hieron⁹. Solutio. Nota. In euāgl'io Itē in matheo.

SIc proceditur. ℙ Ponatur q aliquis emiserit votum de intrando claustrū: queritur vtrū teneat intrare statim. Videtur q non. potest enī licite differre quousq; persoluerit debita quibus obligatus est. tenetur ergo ad omia precepta dei: tenetur ergo nō fraudare creditores suos: ergo tenetur eis reddere que debet eis: nō pōt si statim intret claustrū: ergo tenetur nō intrare claustrū statim. Eadem est obiectio. Si sit dispensator alicuius magni viri tenetur ei reddere rationē villicationis suę. vnū enī preceptum nō soluitur ab alio precepto: ergo nō tenetur intrare statim. ℙ Preterea. si statim intret scandalisabit multos: ergo nō tenetur intrare statim. Sed cōtra. Vouet q intret claustrū ꝫ nō determinat tēpus: ergo tenetur intrare q̄cito potest. si enī aliquis det michi centū solidos et nō est determinatū tēpus persoluendi tenetur reddere q̄cito potest. si ergo repeto et statim potest tenet soluere. similiter iste tenet intrare claustrum q̄cito potest: ergo statim/cū statim possit. Itē. dicit hieronymus. ℙ Per calcatū perge patrē: per calcatā perge matrē: ergo si licet intrare claustrum obmisso honore qui debet parentibus: multofort⁹ licet intrare obmissis illis que debētur alijs primis. ꝛ ita videtur q iste teneatur intrare statim. Solutio. ℙ Pre sumendū est q ille qui facit hmōi votū in caritate sit: et ex caritate voueat. caritas aūt docet cum discretione vouere. discrete autē vouet cū propositum habet reddendi proximo que proximi sunt: et ita bene licet et differre intrare claustrū quousq; dispoſuerit de rebus suis et reddiderit que debet reddere: et q̄uis in emissione voti nō determinauerit tēpus: tamē in proposito habuit faciēdi illa priusq; intret. sed si timeret lapsum carnis propter dilationē bene liceret ei intrare statim. magis enī preceptū absoluit a minori si nō posset vtrūq; fieri. Habemus ergo in euāgelio q dns dixit cuidam: sequere me: ꝛ ipe dixit. dne: dimitte me pri⁹ sepelire patrem meū. et dns dixit: dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Tu autē vade annuncia regnū dei. Item. matheus euāgelista secutus est statim dnz quādo dns dixit: sequere me. obmissis tamē rationibus vectigalium. Erat enī publicanus sedens in theoloneo.

¶ De voto determinato ad quid obliget.

¶ Secunda questio.

QUeritur postea de voto determiato ad qd obliget: ponat q aliqs faciat votū de intrando hoc claustrū. Queritur si teneat aliud claustrū si non potest intrare istud: videt q sic. Tenet enī ad vitā cōtemplatiuā: g̃ si nō pōt itrare hoc claustrū tenet itrare aliud. Aī q sic.

Contra. nō fecit votū nisi de hoc claustro: ergo nō vouit de alio: sed nō tenet nisi ad id quod vouit: g̃ nō tenet itrare aliud claustrū. In oppo⁹

Solutio. hic possunt eē tres casus/potest enī ille q̄ vouet cogitare de vita cōtēplatiua ꝛ tūc vouet q̄ itrabit in religionē ꝛ postea determinat locū/ vel pōt cogitare de vita contēplatiua nō simpliciter: sed scōm q est in istis hoibus/ꝛ sic vita cōtēplatiua visa in istis monet istū vt voueat ad trāseūdū ad vitā cōtemplatiuā istoꝝ/vel potest cogitare de loco ꝛ situ loc⁹ ꝛ de regiōe ꝛ tūc vouere q̄ itrabit hoc claustrū: in quor⁹ enī p̄mis casib⁹ tenet intrare aliud claustrū: si nō potest illud: q̄ loc⁹ nō ē de materia voti ꝛ nō valet hec argumentatio: tenet ad vitam contemplatiuā. aliqs enī obligatur ad añcedens q̄ nō obligatur ad cōsequēs: Et est fallatia cōsequent⁹: qm̄ i hmōi votis intelligit cōditio. vñ is est sensus tenet ad vitaz contēplatiuā in hoc claustro: si pōt in hoc/ꝛ ex hoc nō sequit: g̃ si non potest in hoc claustro tenetur in alio.

Nota diligenter. Ad rōnem Falsa ꝓnt. ℈ hoc aī. Secundo.

¶ Quomodo matrimoniū contrahendū impedit votuz simplex: sed nō impedit cōtractū.

¶ Tertia questio.

DE simplici voto notandū est q votū simplex impedit matrimoniū contrahendū: sed nō dirimit contractū. votū autē solēne nō solū impedit contrahēdum: sed dirimit cōtractum. Sed contra. Matrimoniū obligat hoi/ꝛ votū simplex obligat deo. Itē votum simplex oligat i re magis digna q̄ matrimoniū: ergo fortius est vinculū simplicis voti q̄ matrimonij: ergo scōm hoc matrimoniū contractū non soluit votum simplex: immo pot⁹ votum simplex dirimit matrimoniū contractū Itē votum solēne dirimit matrimoniū contractū/aut quia votum/aut q̄ solēne: si q̄ votum: eadē ratione simplex votū dirimit matrimoniuz contractū: si quia solēne: contra solēnitas illa est opus hois: sed quos deus ꝯiunxit homo separare nō potest: g̃ votū solēne non dirimit matrimoniū cōtractū gr̃a solēnitatis. Itē queritur de illo vel de illa q̄ vouit cōtinentiā/vtrū peccet postea cōtrahendo matrimonium: videt q sic: quia sup illū locum p̄me ad thi. adolescentiores viduas deuita cū enī luxuriate fuerint in christo volunt nubere. dicit glosa: ℙ Post votū continētie non solū nubere: sed etiā velle nubere dānabile est: ergo vtrūq; est dānabile nubere ꝛ velle nubere: g̃ q̄ post votū cōtinentie cōtrahit matrimoniuz peccat mortaliter cōtrahendo. Sed cōtra. Matrimonium nō est oppositū simplici voto de ꝯtinētia: quod probat per matrimoniū marie ꝛ ioseph ꝛ p matrimonium crisanti et darie quoꝝ vterq; vouerat cōtinētiā et tamen vterq; presumens de spūsctō q cū matrimonio saluaret votū continentie cōtraxerunt. Similiter habetur in quadā glosa in fine hiere. ꝛ in fine isay. super illud locū: Habitabit iuuenis cū virgie. dicit glo. crisantus cū daria. ꝛ cōstat q nō peccauerūt: ergo contrahere post votū cōtinētie nō est peccatū. Solutio. Ad primū dicūt quidā q votum simplex obligat soli deo: matrimoniū aūt obligat deo ꝛ hoī. ꝛ ꝓpter hoc dicunt q vinculū matrimonij fort⁹ est q̄ vinculū simplicis voti. vñ matrionū cōtractū solut vinculū simplicis voti. Sed hec solutio nulla videtur esse: q̄ ponat q aliqs voueat et iuret alicui q cū ipo ibit vltra mare: istud votū obligat ipm deo ꝛ hoī. tamen si postea

In oppo⁹ Cōfirmat. Glosa. In oppo⁹ Crisant⁹ et daria. Cōfirmat. Glosa. Solutio. Ad primū fm aliqs. ℈ hāc solez

voueat q infra triduū intrabit clauſtrū. primū votū diſſoluitur per scōm. hoc scōm non obligat niſi deo: et primū obligat deo ⁊ homini: ergo nō propter hoc q matrimoniū obligat deo et homini fortiꝰ est q̄ votum simplex: ergo illa solutio nulla est. Ad secundo obiectum dicunt q votū solenne indissolubile est: qz significat cōiunctionē aīe christi et corporis scōz statū resurrectionis. ⁊ quia illa coniunctio indissolubilis est propter hoc votum solenne indissolubile est. et propter hoc dirimit matrimonium contractum: sed votum simplex significat coniunctionem aīe ⁊ corporis christi: scōm q fuit ante resurrectionē: ⁊ quia illa dissolubilis ꝓpter hoc votū simplex dissolubile. vnde dissoluitur per matrimoniū contractū. Sed hec solutio nulla est: qz scōm hoc votū esset sacramentū: ergo scōm hoc octo essent sacramenta ecclesie. Preterea. de matrimonio dicit apostō. q sacramentū magnum est in christo et ecclesia. sed de voto nullus dicit q sit sacramentū: ꝓpter quid ergo votū solēne nō est sacramentū illius cōiunctionis indissolubilis. Si dicaꝫ q propter nouitatē vite: eadē ratione votum simplex esset signū illius cōiunctionis indissolubilis: qz in simplici voto est nouitas vite. Propter hoc dicimꝰ cum prepositino q votū solēne dirimit matrimoniū cōtractum ex institutione. potest enī ecclesia per institutionem suā facere de aliquibus personis que scōm se legittime sunt ad cōtrahēdū illegittimas: ⁊ hoc modo dicitur dirimere matrimoniū contractū. i. facit q non sit matrimoniū id quod de facto autēticū est. id vero quod matrīoniū est non potest dirimere ecclesia. Si votum solēne dirimat matrimoniū contractum hoc mō est duabus de causis. Prima est ꝓpter publicam honestatem. inhonestū enī esset si monachꝰ relinqueret clauſtrū et contraheret. Et scōa est: qz per votum solenne transfert vouens dñiū corporis sui in deum ⁊ abbatem. et inde non habet potestatem transferendi dominiū corporis sui in mulierē: sicut econuerso. Si transtulisset dñiū corporis sui in mulierē posset trāsferre in dñiū abbatis sine licentia vxoris: ergo in vinculo matrimoniali et in vinculo voti solēnis transfert dñiū corporis: ⁊ propter hoc id qđ precedit soluit qđ sequitur. In simplici aūt voto nō transfertur dñium corporis. ⁊ propter hoc matrimoniū contractū soluit vinculū simplicis voti: et non econuerso. sic patet solutio ad primo obiectū et secūdo. Ad tertio obiectum dicimus q matrimoniū secundū se nō repugnat simplici voto de cōtinentia. Posset enī aliquis cōtracto matrimonio transire ad religionē ante carnalem copulam / et nō peccaret cōtrahendo: sed si votū fecisset de continentia et postea cōtraheret / aut etiam vellet contrahere consentiens in carnalē copulā / siue causa libidinis / siue cā generationis filiorꝫ: tūc veniret cōtra votū et peccaret mortaliter. ⁊ hoc modo intelligitur auctoritas de adolescentibus viduis. causa enī libidinis volebāt nubere: et hoc modo velle nubere dānabile est: et nubere similiter. Dicimus ergo q matrimoniū stare potest cū voto continentie: sed si post votū cōsentiat aliqs in carnalē copulā. vt dt aug. peccat mortaliter. Sed videtur hoc vltimū esse falsū: qz btā virgo consensit in carnalē copulā vt dicit augustinꝰ et tamen fecit votū cōtinentie: sicut dicūt sancti sup illuz locū. Quomodo fiet istud qñ viro non cognosco: exponūt enī sic. i. me nō cognituram ꝓpono: g̃ post votuz cōtinentie consensit in carnalē copulā: ergo peccauit mortaliter / vel nō est verū quod dictū est. Si dicaꝫ q nō consensit simpliciter i carnalē copulā: sed sub hac cōditione si deus voluerit. Contra. Hec cōditio non facit quin ille cōsensus fuerit absolutꝰ qm̄ in omni bono ꝓposito intelligit hmōi cōditio: tñ multa bona ꝓposita absoluta sunt. Itē si consensit i carnalē copulā non fuit dignissima virgo: siue virginū. Dicit enī hieronimus q nō potest corrūpi corpus niſi prius corruptus fuerit animꝰ: sed si ille cōsensus venisset ad actuz esset corrupta corpore: ergo prius corrupta mēte nō niſi p cōsensum in carnalē copulā: g̃ si consensit in carnalē copulaz fuit corrupta mente: ergo nō fuit virgo virginum: hoc autē falsum: g̃ non cōsensit in carnalez copulam: quod cōcedimꝰ. Unde. dicimꝰ q sicut scire duplex est: scire i vniuersali / ⁊ scire in ꝑticulari: ⁊ sicut scire in vniuersali aliqđ nō est scire simpliciter: ita cōsentire in vniuersali i aliquid nō est cōsentire simpliciter in illud beata virgo nō cōsensit simpliciter in carnalem copulā: nec in particulari: sed in vniuersali tñ consensit enim simpliciter in cōiugalē copulam q̄ pōt saluari cū carnali copula / ⁊ sine carnali copula. Item obicitur contra illud quod dictū est q matrimonium non potest stare cum voto cōtinētie: sit enī q aliquis emiserit votū cōtinentie ⁊ postea cōtrahat aut cōsentiat in carnalē copulā aut non: si sic: ergo peccat mortaliter: si non: g̃ ꝓponit intrare clauſtrū ante carnalez copulā: sed si aliqs vult contrahere ⁊ cū illa volūtate habeat volūtatē faciendi aliqđ contra aliquod bonū matrimonij: sicut si intētionē habeat ꝓcurandi sterilitatē q̄ ē ꝓtra prolē nichil fit: g̃ cum iste velit contrahere ⁊ intētionē habeat faciendi quidđā quod est cōtra totum matrimoniū nichil fit / modo ibi nō est matrimoniū / ⁊ sic matrimoniū non potest stare cuz voto continentie: sic videt q nullum fuit consiliū dñi pape quod dedit cuidā qui iurauerat cuidā mulieri q contraheret cū ipsa ⁊ postmodū vouerat vel ꝓposuerat q itraret clauſtrū: dñs papa dedit ei consiliū q prius contraheret / ⁊ postea ante carnalez copulam intraret clauſtrū. Sed videt q nullū fuit illud consiliū: qz aut contrahendo consensit in carnalē copulam ⁊ sic peccauit mortaliter veniēdo contra votū continētie / aut si nō consensit nullū fuit matrimoniū: ergo non cōtraxit: ideo videt q pro nichilo dederit cōsilium q si aliquis iuret vel voueat q ibit vltra mare / ⁊ postmodū voueat q intrabit clauſtrum potest statim ītrare sine peccato: qz maius bonū absolut a minori. similiter ⁊ ille licite poterat intrare clauſtruz sine matrimonio: maius enī bonū absoluebat eū a iuramento p̄cedēti. Solutio. Dicimus q matrimoniū potest stare cū voto cōtinentie / ⁊ si contrahit aliquis post votū continētie non ifringendo votum consentit i coniugalē copulam ⁊ ꝓponit q intrabit religionē vel q faciet sociū vel sociam suā pseuerare in cōtinentia: sicut fuit in crisanto ⁊ daria: si tñ habet intētionē intrandi clauſtruz ante carnalē copulā nō est hoc ꝓtra matrimoniū: sed supra: nec derogat in hoc matrimonio: sed maius bonū eligitur: si enī magis honorez regē q̄ te / nō ꝓpter hoc derogo tibi: nec est simile de sterilitate: quia sterilitas aperte est cōtra matrimoniū: q̄uis enī maius absoluat a minori: tñ bonū consilium dedit dñs papa iuramentū enī de contrahendo factū erat publice. vñ si sine impletione iuramēti introisset religionē multi scandalizarentur: sed post contractum nullus scandalizatur: qz quelibet anima scit q incorruptio preponderat corruptioni.

¶ De voto solenni.

Ad secūdū dicunt.

Ꝛ hoc aī. Secundo.

Euasio.

Solutio.

Prima cā

Secunda.

per hoc ad duo prima

Ad tertiū.

votū ꝓtinē tie ⁊ matrimonij.

Augustinꝰ Ꝛ hoc aī.

Exponitur illd euāgij

Euasio.

Ꝛ hoc aī.

Solutio. hieronymꝰ

Solutio.

Contra cōsiliū pape.

Iterum aī

¶Alia questiō principalis.

Queritur postea de votis religiosoꝝ: ponatur q̄ aliquis fecerit votū de abstinentia q̄ ieiunet singulis diebus veneris in pane ⁊ aqua: et postea intret

Aſ q̄ non. claustrū: Quer̄t vtrū absolut⁹ sit p̄mo voto. videtur q̄ nō: quia secundū votū non est oppositū p̄mo/⁊ ipse potēs est obseruare vtrūq̄ ⁊ p̄ius tenebat ad p̄imū

Jn oppo⁹ votū: ḡ adhuc tenet ad illud. ¶Contra. Si obseruaret illud scādalisabit cōuentū: dicit autē apostol⁹ q̄ si propter cibū frater tuus cōtristat̄ tam nō scōm caritatem ambulas: ergo cū teneat̄ non scādalisare fratres non tenet obseruare illud votum: ḡ absolutus est ab illo.

Cōfirmat. ¶Obicit similiter de clerico cōstituto i sacris ordinib⁹ qui intrat religionē/ vel p̄ius tenebat ad cōtinentiā. q̄r sacris ordinib⁹ annexū est votū cōtinēte vel ex ipa susceptione tenet suscipiens ad cōtinētiā: sed p̄ius dictū est q̄ votū solēne nō recipit dispēsationē: quia votum de continētia nō recipit dispēsationē: ergo videt q̄ cōtra alia a cōtinentia possit dispensari cū isto videlicet contra abstinētiā ⁊ asperitatē vestiū: potest enim contingere q̄ eādē asperitatē tā in victu q̄ in vestitu et ita videt q̄ aliq̄s de monacho possit fieri nō monachus: hoc autē falsum.

Solutio. Solutio. ¶Ad hoc dicendū est q̄ ille q̄ intrat religionē/ mortuus est mūdo ⁊ fit nou⁹ homo. vñ debet viuere scōm nouitatē illam. vñ scōm volūtatē dñi ⁊ abbatis transfert dñium corporis sui ⁊ voluntatis sue in dñium dñi ⁊ abbatis. vñ non debet

per hoc ad p̄imum. aliq̄d p̄p̄riū velle: Sed solūmodo debet velle q̄d cōmune est ⁊ q̄d ad caritatē p̄tinet: p hoc ḡ patet q̄ ipse abrenunciat p̄p̄rie volūtati absolut⁹ ab illo voto abstinentie quod p̄ius fecerat p̄p̄ria volūtate. vñ si aliqua suspitio habeatur de scādalo bene licet: dispēsat enī a deo de facili contravotū abstinētie q̄r comedere necessariū est. vnde cōtingit nimis abstiere: de hoc ei dicit apostol⁹: rationabile sit obsequiū vestrū: sed nō

Ad secūdū contingit nimis cōtinere nisi i matrimonio. ¶Ad secūdo obiectū dicim⁹ q̄ p̄ter vot̄ū cōtinentie quod habetur iste cōstitut⁹ in sacris ordinib⁹ ⁊ votū de asperitate victus ⁊ vestitus ⁊ mactatio p̄p̄rie volūtatis quaz

Obediētia facit obediētia: contra quā non est dispēsatio: q̄r obedientia non recipit recōpēsationē: sicut nec cōtinētia.

¶De illo qui vouit intrare claustrum et postea intrat.

¶Alia questio principalis.

Queritur postea de illo q̄ vouit q̄ intret claustrū hoc ita q̄ lot⁹ fuit de materia voti postea intrauit illud claustrū postmodū destructū ē claustrū illō.

Aſ q̄ non. ¶Queritur an iste debeat itrare aliud claustruz. videt q̄ non: q̄r nō tenet esse in religione nisi ex voto quod fecit: sed votū illud nō obligat nisi ad illud claustruz: ergo non tenet intrare aliud claustrū cū nō possit esse in hoc. videt q̄ sine pctō possit fieri monach⁹ nō monachus.

Solutio. Solutio. ¶Tenet intrare aliud claustrū si nō possit esse in hoc: sed nō ex voto solo: sed quia i susceptione habitus trāstulit dñium sui in deū ⁊ abbatē. vñ nō

Ad rōnem p̄ dicta aſ. potest esse de cetero dñs sui. vñ hec est falsa: ¶Nō tenetur esse in religione nisi ex voto quod fecit. p̄dictis videt esse cōtrariū: quod dicit moyses i fine leuiti. q̄ si aliq̄s vouit se iturū vltra mare nec potest istud votū mutare nec in melius nec i peius: ḡ nō potest stari post hoc itrare claustrū: quod est cōtra predicta. Jtē

Secundo. in eodē cap̄. dicit moyses q̄ si aliq̄s voluerit redimere votū suū addat quintā p̄tē. i. faciet equipollēs ⁊ in sup addet quintam p̄tem: ḡ scōm hoc contra votū nō est dispensatio ex quo in mutatiōe necesse est fieri maius q̄ sit votū: in dispensatione enī min⁹ fit: quia dispēsatio est iuris relaxatio. Solutio. Ad p̄imuz dicim⁹ q̄ si aliquis animal immundum domino non poterit istud illud mutare id est istud animal nō poterit mutare sic: sic eī intelligitur. vñ cum aliquis vouet se iturum vltra mare vouet aīal mundū dño. i. seip̄m. vnde necesse est q̄ ip̄e faciat votū suū vel equipollens si voluerit mutare: tamen q̄r exercitatio corporis ad modicū valet: bene potest aliquis ire p̄o ip̄o vltra mare sed in alijs votis. s. de abstinentia et continentia ⁊ votis claustralibus: necesse est q̄ ille qui vouit ieiunet: non alius p̄o eo. si enim alius ieiunaret p hoc ip̄e nō corrigeretur. similiter necesse est q̄ ip̄e cōtineat: nō alius p̄o ip̄o. Ad scōo obiectū dicim⁹ q̄ si aliquis voluerit redimere votū suū addet quintā partē. i. min⁹ peccabit refrenando q̄nq̄ sensus suos. cū enī mutatur votū debet fieri equipollens. et p̄terea minus peccabit per quinq̄ sensus: quod est reddere quintā partem. vnde contra votū nō est dispensatio p̄p̄rie loquendo sed redēptio. Unde in decretalibus talis etiā titulus de voto et voti redēptione: ⁊ est sumptus titulus iste a leuitico. Reddere enī votū necessitatis est. vñ eccle. Hic nō potest fieri dispensatio: sed redēptio. vocatur tamen aliquando dispensatio: q̄r ille qui vouerat facilius cōmutatū facit q̄ votū: ⁊ hoc modo dr alexander papa dispensasse cū quodā qui acceperat crucem ad eundū vltra mare ⁊ non poterat ire et iniūxit ei q̄ pasceret quotidie pauperē vnū: hoc sine dubio maiꝰ fuit. dicit tamē dispensasse: q̄r ille q̄ vouerat facit hoc.

Adscōm.

Dispēsare quid est.

¶De voto iepte.

¶Quinta questio principalis.

Quinto queritur de voto iepte vtrū bene fecerit immolando filiā suā dño. videtur q̄ sic: quia dr in iudicū. xi. Factus est super iepte sermo dñi: et votū vouit dño dicens: si tradideris filios amon in manus meas quicūq̄ primus fuerit egressus de fozib⁹ dom⁹ mee michiq̄ occurrerit reuertēti cū pace a filijs amō eū holocaustū offerā dño. ex hac auctoritate videt q̄ votum iepte fuerit a spiritu sancto: ergo et sacrificiū et immolatio filie sue fuit a spiritu sancto: ergo meritoꝛie imolauit: non debet aūt fieri vis in hoc quod dixit: Quicunq̄ primus egressus ⁊c. Jntelligitur enim sic. Quicquid primū egressū ⁊c. sicut dicit apostolus in epistola ad ro. Jtē hieron̄. dr in quadā epistola ad

Aſ q̄ sic.

Secūdo p hieron⁹.

tulianū q̄ iepte obtulit filiā suam dño. ⁊ propter hoc ponit eū aposto. in numero sctōz in epīa ad hebreos dicit auctoritas q̄ iepte laudatur in imolatione filie. Sed propter fidem credidit deū sibi dediſſe victoriā de filijs amon: ergo imolatio filie non fuit bona ex q̄ nō laudatur propter illam. Jtē sup illū locū ieremie. Edificauerūt excelsa tophet: dicit auctoritas: cum iepte obtulit filiā suā virginē deo non sacrificium dño: sed animus placuit offerētis: ergo immolatio illa nō placuit deo: sed hec auctoritas videt repugnare sibi ipsi. Si enī anim⁹ offerentis placuit deo: ergo ⁊ oblatio: nō enim potest arboꝛ bona fructus malos facere: vt dicitur in euangelio. Jtem dicit augustinus q̄ stulticia voti iepte punita est in morte filie sue: stulte vouit ⁊ stulte imolauit. Solutio. Jn iepte fuerunt tres voluntates et duo actus: prima voluntas fuit volun-

Jn oppo⁹

Secundo.

ꝓ hanc auctoritatē aī Tertio.

Solutio. tas vouendi et hec simpliciter non habuit actum sibi

propriũ:voluntas enĩ benefaciendi simpliciter nõ habet actũ propriũ sibi.secunda voluntas fuit volũtas vouẽdi:quicunq; ṕmus ⁊c:et vouere hoc fuit actus eius.tertia voluntas fuit volũtas imolandi filiam et immolare fuit actus illius voluntatis.prima voluntas bona fuit et a spiritusctõ.scõa et tertia stulte fuerũt et earũ actus mali.vñ peccauit iepte vouẽdo:peccauit immolando:laudatur tñ aliqñ et de voto et de facto:non ꝓpter ipm votũ vel factũ:sed propter origĩnẽ.s.ꝓpter primã voluntatẽ que laudabilis fuit: a qua ortũ habuerunt voluntates sequentes.sicut laudatur petrus de ãputatione auricule malchi:non propter ipsũ factũ:sed ꝓpter causã.ut ei glo.sup illũ locum:q; petrus eodẽ zelo fecit hoc quo finees:ꝫ constat q; finees ex caritate trãsfixit israelitã coeũtẽ cum madianitide.ꝑ petr⁹ ex caritate amputauit auriculã serui.dicimus ergo q; prima volũtas iepte fuit a spũscõ nõ tñ votũ fuit a spũscõ:qz ṕma volũtas nõ fuit immediata illi⁹ voti Ad illũ qđ ut ieronim⁹ iepte obtulit filiã suã et ꝓpt̃ hoc ponit̃ ab apl̃o in nũero sanctoz dicimus sic intelligit̃ ꝓpt̃ hoc.i. ꝓpter originẽ illius oblationis:scz ꝓpter voluntatẽ ṕmã:secundũ auctoritatẽ illã q̃ ut q; recte laudatur nõ ꝓpter imolationẽ filie:sed ꝓpter fidem ⁊c. bene concedim⁹ illam auctoritatẽ q̃ ut.non sacrificiũ iepte dño sed animꝰ placuit offerentis.i.ṕma voluntas q̃ fuit origo oblationis licet remota.Sed contra illud quod dictũ est de petro obicit̃.dñs enĩ redarguit petrũ ex amputatiõe auricule:ergo petrus peccauit ãputando. ꝑ illa ãputatio non fuit ex caritate:ranq; ex radice: caritas enim petri summũ bonũ erat et radix bona si fuerit arbor bona non ꝑt facere malos fructus.Item.virtus omi arte certior et melior:sed ars decipitur:ergo nõ virtꝰ ergo ex caritate petri non fuit amputatio auricule q̃ peccatum fuit.Solutio.virtus secundum se omni arte certior et melior:et sic ut origeñ.virtus tarda ẽ.cõsiderat enim omnes circunstantias suas nũq; fallitur. vnde ex ipa nunq; est malum hoc modo:sed impetuositas vicij non permittit caritatẽ considerare oẽs circunstantias suas:bene potest esse malum ex caritate cum illo erroze videlicet per omissionẽ circunstãtiarum:et sic fuit in petro.vnde nõ fuit malum illud ex caritate sola siue vsu caritatis:ꝫ potiꝰ ex erroze.sicut enim aliquis cum erroze faceret totaliter contra caritatem nullas virtutis ponendo circunstantias. Itẽ potest aliquis omittere aliquas circunstantias virtutis in impetu caritatis.sed eadẽ remanet questio de iepte: q; prima eius voluntas que fuit volũtas vouẽdi simpliciter bona fuit:et a spiritusancto: et illa fuit imediata cã secũde volũtatis qua voluit hoc vouere quicunq; ṕmus ⁊c.sed secunda volũtas fuit peccatũ mortale.ꝑ et bonũ meritoriũ qđ a spiritusancto ẽ cã immediata peccati mortalis:hoc aũt falsũ: qz tantuz bonum quantum caritas:non est causa pcti mortalis sed caritas cum erroze bene potest esse venialis pcti Itẽ.oĩa illa fecit iepte vt esset gratus deo.ergo voluntas hoc vouẽdi non fuit libido q̃ est voluntas fruendi creatura:non fuit ex libidine quod: est ꝯ augu. Solutio.dicẽdũ ẽ de iepte:sicut de ezechia ut:ezechias aũt fuit rex bonus in omnibus tamẽ ꝓpter ĩopinatã victoriã quã dñs dedit ei de rege assiriox euanuit et superbiuit.et ex hoc multa peccata fecit:ostẽdit eĩ thesauros suos et thesauros domus dñi nũcijs regis babilonis.similiter iepte bonus fuit:et multas victorias dedit ei dñs et bonã voluntatẽ vouendi dño vel aliquid magnum faciendi vel dño:et post hanc volũtatẽ bonã circuiuit galaad:et manasse/⁊ maspha.post ea fecit illud votũ: sed inter emissionẽ voti et primã voluntatẽ bonã euanuit et superbiuit ꝓpter multas victorias quas ei dñs dederat:et qz se videbat principem totius multitudinis filioz israel:quã ipse cõgregauerat ad pugnandũ cõtra filios amon: ⁊ tũc votũ vouit dño dicens: si tradideris filios amon in manus meas.quicunq; primus egressus fuerit ⁊c.per hoc ꝑz solutio ad duas primas obiectiones.non est verũ q; illa bona voluntas fuit causa immediata voluntatis vouendi hoc:sed ipsa inanis gloria. Itẽ illud peccatũ fuit ex libidine:inanis enĩ glia libido est.Itẽ notãdũ est q; si votum iepte fuisset ex sola caritate intellexisset in voto illo vel in actu vel in habitu hanc conditionem:si istud quod mihi occurrerit ĩmolabile sit: non enĩ est redargutus apo. de eo q; dixit se iturum ad hispanos:intellexit enĩ hac cõditione si dñs voluerit.Reprehendit apo.iacobus quosdã in epistola sua qui dicebant:cras ibimus in illã ciuitatem vel in illã et nõ intelligebãt ibi illã conditionem:qz ergo iepte in voto suo non intellexit illam conditionez:stultevouit et stulticia illa punitus fuit in occursũ filie: vt dicit aug.licet aũt sine cõditione vouerit:nõ tñ teneba tur ad immolãdã filiam vel canẽ que non sunt aĩalia immolabilia:sed tenebatur ad immolandũ arietẽ vel bouẽ si primo occurrisset:ista enĩ sunt aĩalia immolabilia.vnde votum illud ligebat illum ad licita et non ad illicita:sicut superius dictum est de iuramento:tñ credidit se in hoc iepte ligatum esse ad immolanduz filiam:vnde perplexus fuit.tenebatur enim filiã immolare manente tali conscientia: tenebaꝫ simpliciter nõ imolare:qz immolare esset cõtra legẽ naturalez et contra legem moysi Ultimo queritur cũ maius peccatuz sit interficere seipsum q; filiã suã: quare sanson qui interfecit seipsum excusatur a sctis ⁊ iepte nõ.dicit ei augustin⁹ illud merito q̃rit̃ cũ vteroz fuit iudex ĩ israel ⁊ vtriq; dedit dñs mltas victorias ⁊ vteroz ponatur ab apl̃o in nũero sctõz ⁊ adhuc dicẽdũ q; sanson q̃ interptaꝫ sol eoz ⁊ ꝓpter hoc sigt christũ facto illo quo se ⁊ philisteos interfecit sigt factuz christi quo se morti exposuit et demones expoliauit: sed factũ illũ iepte non significauit factum alicuius sancti viri:⁊ ꝓpter hoc sanson excusatur et iepte non.

¶ De voto quod pertinet ad cultum dei.

¶ Tractatus vicesimustertius.

DIcto de voto quod pertinet ad cultum dei: dicendũ est de decimis q̃ similiter pertinẽt ad cultum dei.Circa questionẽ istam primo videndũ est q̃d sit decima:et quot sunt species decime? Secũdo vtrũ preceptũ de decimis sit mozale an cerimoniale.Tertio de quibꝰ habeat dari decima. Quarto quis habeat ius percipiendi decimas. Quinto quomõ predicãdum sit de solutione decimaz. Sexto de redẽptione decimarum. ¶ Circa primũ capitulum:sciendum est q; decima duobꝰ modis sumit̃.Quandoq; enĩ dicitur decima fructꝰ qui datur ministris dñi.qñq; decima dicit̃ ius percipiendi hmõi fructum:fiebant enĩ tres decie in veteri lege.prima dabat̃ leuitis q̃ deseruiebant dominis.secunda retinebatur ab agricolis vt haberent expẽsas ad ascendendum ter in anno in iheruslẽ/pascha.s.penthecostẽ et cenophegia. tertia decia fiebat in tribꝰ annis/semel vt ꝓ loco ⁊ tẽpoze haberẽt quid

Amputatio auricle. Glosa.

Ad primũ ad hieroñ.

Ad aliud. ꝫ ista aĩ.

Secundo.

Solutio.

Iterum aĩ

Secundo.

Solutio.

De paulo.

Jacobus.

Augustinꝰ

Solutio.

Notandũ. Decima du pliciter accipitur

Prima q̃o darent pauperibus. Queritur ergo quare p̃ma decima manſit ⁊ due vltme non: ſi dicaſ q̃ p̃ima ẽ moꝛalis: alie due non: falſũ ẽ. maxime moꝛale eſt dare pauperibus: cum ſit opus pietatis.

Solutio. Solutio. de ſcõa decima patet q̃ non debuit manere: fuit enĩ pure cerimonialis: retinebaſ enĩz vt emerent aĩalia ad ſacrificandũ dño ter in anno: et q̃ illa ſacrificia ceſſarũt ꝓpter hoc ſecunda decia ceſſauit. de tertia decima dicim⁹ q̃ non ceſſauit immo mãſit ãpliata. in tpe enim legis nõ tenebanſ niſi illã decimã dare pauperib⁹ oĩ tpe omni caſu quo videmus pauperes non ſolũ decimã: ſz oĩa ſuperflua: et ĩn caſu tenemur omĩa vẽdere ⁊ dare pauperibus.

Utrum preceptum de decimis fuit moꝛale.

Tertia queſtio huius capituli.

Queritur vtrũ p̃ceptũ de decimis fuerit moꝛale/an cerimoĩale: q̃ non eſt ſcriptũ in coꝛde hoꝛmis q̃ debeat dare decimã/vl̃ vndecimam: ⁊ ſic de alĩs aliquotis: ſed p̃cepta moꝛalia ſcripta ſunt in coꝛde hoĩs: vt ỏt aug. ergo p̃ceptũ de decimis nõ eſt moꝛale: eſt ꝯ cerimoniale. Itẽ. p̃ceptũ de ſabbato eſt cerimoniale q̃ ſignificat ſabbatũ pectoꝛis. ſiml̃ p̃ceptũ de circunciſione carnali fuit cerimoniale: quia ſignificabat circunciſionẽ coꝛdis. ꝯ eadẽ rõne: p̃ceptum de decimis fuit cerimoniale q̃ ſignificabat q̃ cõſũmatio bonoꝝ opeꝝ dãda eẽt deo. q̃ aũt hoc ſignificet: pz q̃ quãdã gloſã que ỏt ſup exodũ: q̃ pelagius non ſolebat p̃mittas deo: ſed tm̃ decimas q̃ ẽ dicere q̃ mitũ bonoꝝ ẽ a nobis: ſed cõſũmatio a deo. aliq̃ autez nec p̃mittas nec decias dabat: q̃ñ ⁊ cõſũmationẽ bonorũ operũ dicebat eẽ a nobis Itẽ p̃ceptum fuit iudeis dare decias ⁊ p̃mittas leuitis: et eadẽ rõe p̃ceptũ fuit vt eẽt ignis in domo dñi. ꝯ cũ p̃ceptũ de p̃mittis ſit cerimoniale: q̃ pz q̃ non manet: ⁊p̃ceptũ de decimis eſt cerimoniale. Solutio. Dicim⁹ q̃ p̃ceptũ de decis eſt moꝛale: q̃ ỏt ꝓpheta. ſumite pſalteriũ ⁊ date tympanũ. i. ſumite ſpũalia. pſalteriũ enĩ a ſupertoꝛi reſonat: et date tpalia. Tympanũ enĩ ab inferioꝛi reſonat et apls. ſi ſeminamus vobis ſpũalia nõ ẽ magnũ ſi carnalia metam⁹. Ad primo obiectũ dicim⁹ q̃ p̃ceptũ de decis quantũ ad ſubſtantiã ſuã ſcriptũ ẽ in coꝛde hoꝛmis: cuilibet enĩ ỏt cõſcientia ſua q̃ danda ſũt tpalia eis q̃ miniſtrant ſpũalia: ſz nõ ẽ ſcriptũ quota pars ſit dãda. ſed dñs taxauit decimã multis de cauſis que inferi⁹ dicenẽ: et hec taxatio non ẽ ſcripta in coꝛde hoꝛmis nec ẽ de ſubſtãtia p̃cepti iquãtũ ẽ moꝛale. Ad ſcõo ob. dicim⁹ q̃ nõ eſt ſiml̃ de decis/et de ſabbato/et de circunciſione carnali. et eſt duplex diſſimilitudo.

Exponitur illõ pſalmi

Ad primũ.

taxatio decimarum.

Ad ſcõm.

Prĩa diſſimilitudo. Prima eſt q̃ nec ſabbatũ nec circũciſio carnalis inſtituta ſũt ꝓpt̃ ſabbatũ pectoꝛis ⁊ circũciſionẽ coꝛdis: immo p̃ncipaliter ꝓpt̃ allegoꝛicã et intelligentiã. p̃ceptũ enĩ de ſabbato datum ẽ ad ſignificandũ ſabbatũ eternitatis: dãdũ p̃ criſtũ. vñ cũ venit ſabbatũ eternitatis dãdũ p̃ criſtũ debuit ceſſare littera vel obſeruãtia. Sabbatũ eternitatis venit q̃ñ criſt⁹ captiuã duxit captiuitatẽ. vñ ex tũc debuit ceſſare litteralis obſeruãtia ſabbati. ſiml̃ circũciſio p̃pucij ſignificat generalẽ circunciſionẽ q̃ ẽ a culpa ⁊ a coꝛruptione carnis: ⁊ hec circũciſio erat in reſurrectione: q̃ñ ꝯvenit hm̃oi circũciſio debuit ceſſare circunciſio carnalis. nõ ẽ ergo vez q̃ ꝓpter moꝛalẽ ſignificationẽ fuerit p̃ceptũ de circũciſione vl̃ ſabbato. cerimoniale ẽ ꝓpter allegoꝛicã. p̃ceptũ aũt de decis nõ hz niſi moꝛalẽ ſignificationẽ. et ꝓpter hoc non eſt ſiml̃. Alia cauſa diſſimilitudinis ẽ q̃ ĩpa obſeruãtia litteralis ſabbati vel circũciſionis carnalis nõ ẽ moꝛalis: ſz ĩpa litteralis intelligentia: vl̃ obſeruantia p̃cepti de decimis ẽ moꝛalis. Ad tertio ob. dicimus q̃ p̃ceptũ de p̃mittis moꝛale fuit: nec ceſſauit eẽ: ſz manet ãpliatũ: p̃mittie eĩ parũ q̃d erant: nec erat determinatũ quantũ daret ꝓ p̃mittis: ſz ꝓ libito ſuo dabat quantũ volebat. loco aũt p̃mittaꝝ ſubierũt q̃ti die oblationes gñales q̃ fiunt in trib⁹ feſtis magnis: ſcz paſcha/penthecoſte/⁊ natiuitate dñi. nõ ỏz ꝯ ceſſaſe p̃ceptũ de p̃mittis cũ loco eius ſecutũ ſit maiꝰ. Sz adhuc videt poſſe ꝓbari: q̃ p̃ceptũ de decimis ſit ceremoniale et q̃ hoĩes nõ teneãt mõ ſoluere decias. ỏt ꝯ beat⁹ iacob⁹ ĩ act. xv. viſũ ẽ ſp̃ũſcõ ⁊ nob⁊ nichil vltra ĩponẽ vob⁊ oner⁊ q̃ hec neceſſaria vt vos abſtineat⁊ ab ĩmolato ſimulacro: et ſãguĩe ſuffocato et fornicatiõe ſz dare decias oneroſũ ẽ. q̃d pz q̃ cũ maxia difficultate dãt laici decias. ergo hoc onus nõ ẽ ĩpoſitũ credẽtib⁹ de gentib⁹. ꝯ ſm hoc nõ tenẽt laici mõ dare decimas ꝯ p̃ceptũ de decis nõ fuit moꝛale. Itẽ. mathei. xxv. ve vobis ſcribe et phariſei ypocrite q̃ decimatis mẽtam et anetũ et reliq̃s grauioꝛa ſunt legis iudicũ ⁊ miſericoꝛdiã et fidẽ. ꝯ ſm hoc decia nõ ẽ de grauioꝛibus legis: ſed oĩa moꝛalia ſũt de grauioꝛib⁹. ꝯ decimatio nõ ẽ de moꝛalib⁹. ꝯ p̃ceptũ de decimis nõ eſt moꝛale. ergo non tenẽtur hoĩes modo ſoluere decimas. Itẽm malach. iij. inferte oẽm decimã in hoꝛreũ meũ vt ſit cibus in domo mea. hec fuit cã principalis quare datum eſt p̃ceptum de decimis vt: ſcz miniſtri domini haberent vnde viuerent. ergo cum ſit cibus in domo dñi alĩunde q̃ ex decimis ceſſat cauſa p̃cepti de decimis: ergo ⁊ p̃ceptũ de decimis ceſſare debet p̃cipue in illis regionibus in quib⁹ miniſtri domini habent ſufficienter vñ viuant alĩunde q̃ ex decimis: ꝯ in illis regionib⁹ non tenẽtur ſoluere decimas. Itẽm in deuterono. xviij. Non habebant ſacerdotes et oẽs qui de eadẽ tribu ſunt partez in hereditate relicto populo iſrael: quia ſacrificia domini ⁊ oblationes ei⁹ comedunt ⁊ nichil aliud recipiunt de poſſeſſione fratrũ ſuoꝝ: dominus ei ĩpe eſt hereditas eoꝝz: ſed maioꝛis perfectionis eſt eccleſia q̃ ſynagoga fuerit: ergo tenetur magis abꝛenũciare tẽpoꝛalibus q̃ ſynagoga: ſed modo habet alia q̃ decimas: habet eĩ regalia ⁊ multa alia: ꝯ teneẽt dimittere illa vel teneẽt non habere decimas: ſz nõ teneẽt dimittere illa: ꝯ teneẽt nõ habere decimas: ⁊ hoĩes modo nõ tenẽt ſoluere decimas. Solutio. Ad p̃mum dicimus q̃ dare decimas non eſt oneroſum in ſe: ſed hominibus peruerſis ⁊ incredulis: fidelibus aũt q̃ credunt deũ eſſeveracẽ facile eſt: ⁊ leue ſoluere decimas: dicit enĩ dñs in tertio malachie: inferte omnẽ decimã in hoꝛreum meum vt ſit cibus in domo mea: ⁊ ꝓbate me: ſuper hoc dicit dñs: ſi nõ aperuero vobis caracteres celi et effudero benedictionẽ vſq̃ ad abundantiam ⁊ increpabo pꝛo vobis deuoꝛãtem: ſed cum non coꝛrumpet fructus domus veſtre: hec p̃miſſio facit q̃ ſoluere decimas non ſit oneroſum fidelibus non reddentibus p̃mittit domin⁹ celum ferreum/et terram eneã: Soluimus ergo ad p̃mum per interemptionẽ. Ad ſecundo obiectũ patet ſolutio per p̃dicta: cõcedimus enĩ q̃ p̃ceptum de decimis quantum ad taxationem tante partis non eſt moꝛale. vñ nõ eſt de grauioꝛib⁹ legis q̃ tũ ad hoc ⁊ ꝓpter hoc eccleſia ſuſtiet q̃ ĩ q̃buſdã regionib⁹ reddat

Sabbatuz eternitatis

Tertio.

Solutio.

Gloſa. pelagij erroꝛ.

Secundo.

Ad ſcõm.

Ad ſecũdũ

Ad p̃mum.

Alia cauſa

Tertio.

Quarto.

tantū xx.vel xxx.sed quantū ad hoc q̄ dari debent tē-
pozalia mozale est et graue et imobile:fides aūt ꝛ iu
diciū/et mia totaliter et imobilia sunt et de grauioz
Ad tertiuz bus legis. Ad tertio obiectum dicim⁹ q̄ auctozitas
malach.sic intelligenda est:inferte oēm decimā i hoz
reum meū vt sit cibus gratissimus et firmus in domo
mea:gratis enī et sine omni laboze terrenoꝝ debent
a laicis dari tpalia ministris dñi:vt liberi⁹ possint va
Ezechias p̄ care legi dñi. Itē secundo paralipo.xxxi.precepit eze
cepit. chias ppl̄o hitātiū terusalē:vt ptes darent sacerdoti-
bus et leuitis vt possint vacare legi dñi. ꝛ sic debent
hre ministri dñi gratissimū cibū. Itē.firmū cibum de
bent hre:possessiones enī alie non sunt ita firme sicut
decime.vnde si non haberet eccl̄a alias possessiones
posset eccl̄a veras decimas hre ꝑm q̄ dñs taxauit et
Ad vltimū tenētur reddere. Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ mato
ris pfectionis q̄ fuit synagoga dz eē eccl̄a:et est quā
tum ad q̄dā mēbza.quidā enim in eccl̄a nec hñt nec
amant decimas.quidā enī aūt hñt sed non amant:sī-
cut boni p̄lati.habet tñ eccl̄a plures possessozes mō
q̄ synagoga habuit ꝓpter diuersitatem personarum
que sūt in eccl̄a sicut dz in psalterio. Astitit regina a
dextris.i.eccl̄a a dextris tuis in vestitu deaurato cir
cūdata varietate.quidā enim in eccl̄a p̄ bñficia attra
vtrūq̄ gladiū huntur ad fidē.quidā enī corriguntur p̄ flagella. vñ
Exponitur vtrūq̄ gladiū habz eccclesia.vñ ysa.xl.promittit dñs
illud ysaye. eccl̄e.ponā te in superbiā seculoꝝ:gaudium in gene
ratione et generationē:qz excellentes et nobiles per
sonas habebis et suges lac gentiū sine laboze lac su-
gitur in ecclesia sine laboze terre habz decimas ꝛ ma
milla regū lactaberis.qz reges dabunt tibi regalia ꝛ
hmōi.patet ergo q̄ ecclesia non tenetur non habere
decimas:plures ei imperfecti et plures infideles tra
huntur ad ecclesiam vt eādē velant vt eam honozent
vt eam timeant propter decimas et honozes in qui-
bus exaltata est.

¶ De quibus habeat
dari decima.

¶ Tertia questio principalis.

QUeritur de quibus habeat dari decia:hoc aūt
determinatur in fine leuitici. Oēs decime ter-
re siue de frugibus:siue de pomis arboꝝ/dñi sunt.et
ex hoc colligitur q̄ de fructib⁹ tre nascētibus q̄ quo
opio aliq̄z libet anno renouantur debēt dari decime. Et dicūt q̄
dā q̄ oēs qui non dant decimas de oibus terre nascē
Probatur tibus peccant mozaliter.et hoc ꝓbant multi proba
biliter:qz omnia hmōi pertinent ad victū:sed ratione
victus tenentur hoīes dare decimas de frumento et
Solutio. vino/et si non dant peccāt mozaliter. Solutio. cum
eadē ratio sit in vno et in omnibus aliis: videlicetvt
sit cibus in domo dñi:de omnib⁹ hmōi tenentur dare
Ad idem. decias:et si non dāt peccant mozaliter. Itē.p̄ceptuz
de decimis ē de iure legali:sicut patet in fine leuitici
Item. et in multis aliis locis:et in lege moysi. Item.de iu
re prophetico:sicut patet in fine malachi. vbi dz ifer-
te oēm decimā in hozreū meū.et de iure euangelico
Glosa. dz enī in euāg.Reddite que sūt cesaris cesari:et q̄ sūt
dei deo.s.primitias ꝛ decias:sicut dr glo.i math.hoc
opozteat fieri:et illa nō omittere:ꝛ loquit de decima
tione mente ꝛ anett ꝛ cōsimilium.silr de iure canoni-
co.sancti ei dicūt q̄ de oibus hmōi dāda est decima.ꝑ
cōtra p̄ceptū de decimis non potest fieri dispēsatio
Ad idem. ꝑ peccāt mozaliter:q̄ nō reddūt decias de hmōi. Itē
dr apo.ignozās ignozabitur hoc hzvbi ē ignozātia iu
ris diuini:sz p̄ceptū de decimis ē de iure diuino. ꝑ p̄-
ceptū de decimis adeo ligat vt etiā p ignozātiā null⁹
excusetur.ergo q̄cūq̄z nō reddūt decias de oib⁹ terre
nascētibus peccāt mozaliter. Sz contra.dr auctozi- In oppo⁹
tas sup illū locū:peccat qui fratrē peccātē videt ꝛ ta-
cet:sicut q̄ peccāti nō indulget.ꝑ si laici peccāt moz-
taliter non reddendo decimas de oib⁹ illis q̄ renouā
tur quolibet āno:peccāt mozaliter:generalis eccl̄a
q̄ tacet corrupta ē.ergo totaliter ecclesia et in p̄latis
et in subditis:ex quo sequtur q̄ nulla sit eccl̄a:et q̄ do
minus falsum dixerit cū dixit vobiscū sū oibus dieb⁹
vsq̄z ad cōsūmationē seculi:et sequit q̄ dñs papa pec-
cauit mozaliter qñ dixit q̄ exigerent decime ꝑm con
suetudinē patrie. Itē.per vetus testamentū nō p̄t ꝓ Secundo.
bari q̄ cristianus populus teneat dare decimas:nec p
euāgeliū.qz qñ dñs loquebat de cristianis:nō loque-
bat nisi de iudeis. Si dicat q̄ p auctozitatē augu.ma Euasio.
toz est auctozitas totius ecclesie:q̄ augu.solu⁹ vel io-
hannis vel ambozum simul sumptozum. ꝑ cum ge-
neralis ecclesia taceat de decimis:auctozitas iohānis
vel augustini nō valet:ad hoc vt teneatur popul⁹ cri
stianus reddere decimas. Itē.in quibusdā regionib⁹ Tertio.
nō est cōsuetudo dare decimas de caseo: ꝛ hmōi mi-
nutis.nō ē eis p̄dicatū vt debeāt dare nec est scriptuz
in corde eoꝝ q̄ de talib⁹ debeant dare decimas: nec ē
tpa substātia p̄cepti in corde eoꝝ:cū ergo nec p se nec
per doctrinā sciūt se debere dare decimas:de illis nō
tenēt dare:et ita non peccant si nō dant: p̄t eē aliquis Cōfirmat.
paup in aliqua parrochia q̄ nō hz nisi hmōi minuta et
illa nō sufficiūt ei ad victū:sacerdos aūt abundās ē:vi
det q̄ iste paup nō tenet ei dare.istud enī: si semina-
mus vobis spūalia:nō magnū ē si carnalia.ꝛc.nō obli
gat nisi p̄ loco ꝛ tempoze:videt ergo q̄ ille pauper
non tenet dare decias de ill⁹ minutis. Solutio.nob⁹ vi
detur sine p̄iudicio meliozis sentētie q̄ de omnib⁹ Solutio.
que renouant quolibet anno tenent homines dare de
cimas : non tamen peccant mozaliter si non reddant
veri nominis decimas: taxatio enim vt dictum est nō
est mozalis.vnde relinquit arbitrio et determinatio-
ni ecclesie:similiter non peccāt mozaliter q̄ non red-
dunt decimas minutas vbi non est cōsuetudo redde-
re nec petere.vnde optime dixit papa cum dixit q̄ pe
terent decime secundum cōsuetudinez patrie:si tamē
indigeret ecclesia et peteret de omnib⁹ veri nominis
decimas:peccarent mozaliter si non redderent. Ad
primo autem obiectum solvimus per emptionem di Ad primū
centes q̄ non est eadē ratio in vno ꝛ in omnibus:imo
magis expressum est de maioribus decimis q̄ de mi-
nimis:maiozes enī magis p̄tinent ad votum. Ad se-
cundo obiectū dicimus q̄ in omni iure p̄ceptū est de- Ad secūdū
cimis: sed non determinatū est et relinquit determia
tio arbitrio ecclesie:sicut enī peccat ecclesia habendo
alias possessiones q̄ decimas: cum enī p̄ceptū sit in
deutorono:illon habebunt sacerdotes ꝛ leuite ꝛ oēs
qui de eadē tribu sunt partem ꝛ hereditatē in popu-
lo israel: sic non peccat exigendo veras decimas. Ad
vltimo obiectum dicimus q̄ hec auctozitas ignozās Ad vltimū
ignozabit intelligit de his que pure mozalia sunt:sed
p̄ceptū de decimis nō est pure mozale : quia non est
mozale quantū ad taxationē sicut dictuz est.vñ habet
hic locū hec auctozitas:dictū est q̄ de oib⁹ q̄ renouā-
tur q̄libet āno tenent hoīes dare decias.vñ ꝛ de acq̄-
sit iusto artificio ꝛ iusta negociatiōe: nō tamē peccāt

ſi non dant: vbi non eſt conſuetū: nec dare nec petere. ſed a feneratoribus ⁊ a raptoribus non ſūt accipiēde decime de eis q̄ ſunt de vſura et rapina. ſed obiciť q̄ aliquis vſurarⁱ⁹ q̄ nichil hz niſi de vſura ſemīat agrū

q̄o incidēs Aſ q̄ non.

Queritur vtrū ſacerdos debeat accipere decimaz de agro illo: videť q̄ nō. quia totum eſt mortificatū ſicut dictū eſt ſupra: ⁊ p̄ceptū ē: oē mortificatū nō comedes

In oppo^m

ergo non dz accipere. Contra. iſte vſurarius nō teneť dare decimā gratia perſone: ſed rōe territorij: ⁊ quātum ad territoriū nō eſt mortificatū. g̃ licite ſacerdos

Solutio.

p̄t accipere. Qz concedim⁹. Sūt enī q̄dā decime p̄ſonales: et quedā p̄diales. perſonales ſunt que debenť rōne artificij vel negociationis. illas ergo decimas q̄ ſūt tm̄ p̄ſonales et acquiſitas de vſura nō debet ſacerdos accipere: ſed p̄diales licet accipere: q̄ debētur ratiōe p̄dij: et vſurarius non efficiatur p̄opetarⁱ⁹ i=potens reddere vſuras.

¶ Que perſone debeant habere decimas.
¶ Quarta queſtio.

Aſ primo.

Queritur q̄ p̄ſone debeant habere decimas. Et obicitur primo de ciſtercientibusante q̄dñs papa dediſſet eis priulegium de non ſoluēdis decimis de terris quas ipi colunt: ipſi tenebanť dare decimas ex lege dei. ſed contra legem dñi non potuit dñs papa diſpenſare: ergo adhuc tenentur dare decimas: et

Secūdo p hierony.

non dant. ergo peccāt moraliter. Itē dicit ieronim⁹ ſup illū locū yſa. populē me⁹: qui te beatū dicunt ipſi te decipiunt: raptores ſunt qui metunt carnalia ⁊ nō

De nigris mōachis aſ

ſeminant ſpiritualia. Obicitur de nigris monachis q̄ habēt in aliqua parrochia ducētas libras vl tricētas de decimis: et non ſemināt ibi ſpiritualia. g̃ ſunt rap=

Aſ de templarijs.

tores ſm̄ p̄dictā regulā. Obiciť etiā de tēplarijs ⁊ hoſpitalarijs: qui hñt decimas et non ſūt ſacerdotes ⁊ leuite: dñs aūt tm̄ ſacerdotibus et leuitis dedit decias ergo tēplarij et hoſpitalarij non debēt hre decimas. ergo ſunt detentores decimarū. g̃ peccant moraliter

Ad idem. Solutio. Ad p̄mum

Itē. non ſeminant ſpūalia et metūt carnalia. g̃ ſūt raptores. Solutio. Ad primo obiectū dicim⁹ q̄ nō valz hec argumētatio: Ciſtercienſes tenebantur dare decimas et non ē facta diſpenſatio. g̃ adhuc teneť: deberet addi nec ē facta ordinatio et hoc falſū ē. dñs enim papa et alij ep̄i qui ſūt loco apoſtolorū qui fundauerunt eccl̄ias poſſunt ordinare que perſone habeāt decimas: et que non. ex ordine enī dñi pape non tenētur dare ciſtercienſes decimas de terris quas ipi colūt. priuilegiū g̃ ad hoc ē cū eis datū vt liceat eis emere terras in prochijs et de illis ſi eas colūt p̄p̄ijs ſūptibus

Ad ſecūdū

non reddere decimas. Ad ſecundo obiectū dicim⁹ q̄ monachi nigri debēt ſeminare ſpūalia dupliciter p̄ ſe et per alios: ſicut per ſacerdotes quos inſtituūt i pro chijs: ſūt ei patroni eccl̄iarū ⁊ ſacerdotibus illis debēt cōpetēs bñficiū dare: p̄ ſe aūt debent ſemiare ſpūalia orādo. ſūt ei decime tributa aiarū q̄ dāť p̄latis ad tuitionē aiarū ⁊ curationē nec debet accipere tributū iſtō q̄ nō curat aias: ſicut tributa danť ceſari ad tuitionem corporū. ſi vero monachi nigri nō p̄idoneos ſacerdotes ſeminānt ſpūalia: nec cōpetēs bñficiū aſſignent eis

Moyſes i deuteroñ.

q̄ portāt pond⁹ diei et eſt⁹: raptores ſūt. Vltimā q̄ſtionē determiat moyſes deutero. xxxiij. dicēs hic eſt leuita q̄ dixit patri ſuo et matri ſue neſcio vos: ⁊ fribus ſuis ignoro illos. vñ oēs religioſi leuite ſunt. ⁊ p̄pter hoc tēplarij et hoſpitalarij p̄ leuitis habētur. vñ hñt decimas: nec ſūt raptores. lz ei non ſeminent ſpūalia predicando ſeminānt orando: et ſeruiunt p̄dicatorib⁹ in veteri enim lege non oēs leuite ſeruiebant altari: tñ de decimis viuebāt. Itē. q̄ raptores ſūt q̄ metere volunt carnalia vbi ſpiritualia nō ſeminānt. propt̄ hoc decime de noualib⁹ debenť ſacerdoti rurali. de=cime de noualib⁹ in ei⁹ territorio ſunt noualia: hoc aūt ex iure cōi q̄ oritū habet a iure diuino dign⁹ eſt operarⁱ⁹ mercede ſua. ex iure ergo diuino debentur ſacerdoti rurali decime de noualib⁹. ergo illa obli=gatio nō poteſt diſſolui q̄ nec dñs papa p̄t diſpēſare contra ius diuinū. ergo peccāt moraliter qui nō reddunt illas decimas ſacerdoti rurali et hoc falſū ē. videm⁹ enī in multis locis q̄ nō redditur ſacerdoti rurali et hoc etiā fit ꝓpter ordinationē eccleſie. Solutio. Ad primū obiectū dicendū q̄ ius diuinū non p̄t diſſolui nec diſſoluitur: licet non reddantur decime de hijs noualibus huic ſacerdoti rurali: ſed variatio quedam ibi fit: manēte eodem precepto dñi et eadez intentione precepti. eſt enim intētio dñi in precepto de decimis vt ſit cibus in domo dñi. vnde ſi ſacerdos ruralis habeat aliū ſufficiētē victū bene poteſt eccl̄ia ſiue prelatus aliter ordinare: cuius eſt de duabus eccleſijs facere vnā: vel de vna duas vt ſcz dētur ille decime alicui abbatie vel retineat eas cathedralis eccleſia. ſi vero ſacerdos nō haberet aliunde ſufficientem cibum: ei deberent reddi. vnde inſtitutū eſt: vt ciſtercienſes de terris quas accipiunt poſt conſilium decimas reddant: quia niſi redderent poſſent occupare totam parrochiam: et ita nō haberet ſacerdos vñ viueret. Item. laici detinent decimas que debentur clericis. vnde raptores ſunt. ſed ſi ita eſſet q̄ aliquis raptor raperet de aceruo garbas que ſunt in campo alicuius nichilominus teneret agricola reſiduū decimare: ergo videť q̄ data decima militibus debeat de reſiduo dare decimā eccleſie. Ad hoc dicēdū eſt q̄ nō eſt ſimile: eccleſia enī ſuſtinet q̄ milites habeant: ⁊ q̄ diu eccleſia diſſimulat non tenetur agricola reſiduuz decimare: excuſatur enī per diſſimulationem eccleſie dum modo ſit in hac voluntate q̄ ſi eccleſia peteret libentius daret eccleſie q̄ militib⁹ qui eccleſiam iuuāt pro poſſe ſuo. Item i. xviij. numeri dicit dominus ad moyſem precipe filijs iſrael atq̄ denuncia. Cum acceperitis decimas a filijs iſrael quā dedi vobis primitias offerre domino id eſt decimā partez decime aaron preceptum ergo de decimis duas partes habuit ſcilz vt filij iſrael darent decimas leuitis: ⁊ leuite darēt decimam decimarum ſummo pōtifici ſuo. Queritur g̃

q̄o incidēs Arguiť ꝫ.

quare prima pars teneat/reliqua nō: ⁊ videtur q̄ magis debeat tenere ſecunda: q̄z ſummus pōtifex noſter toti chriſtianitati prouidet: ſed minoribus ſacerdotibus dantur decime: vt poſſint vacare legi dei ⁊ miniſtrare ſpiritualia: ſed ſummuz ſacerdotē magis oportet vacare legi dei et dare ſpiritualia: ergo magis eū oportet habere decimas. videtur q̄ minores ſacerdotes teneanť dare decimam decimaz domio pape ⁊ nō

Euaſio.

dant: ergo peccant. Si dicatur q̄ ſummum ſacerdotium translatum eſt: et propter hoc non teneanť ſacerdotes dare decimas ſummo ſacerdoti. Solutio hec

ꝫ hoc aſ.

nulla eſt: quia ſimiliter officium leuiticum translatuz eſt et mutatum: leuite enim in veteri lege ſolebāt offerre carnales hoſtias: modo autē offerūt ſpirituales

Solutio.

Ad hoc nobis videtur dicendum q̄ non tenentur clerici dare decimam decime domino pape propter hoc q̄ dominus noſter papa prouidet toti chriſtianitati

et difficillimū eēt cōgregare decimā decimarū. vnde ordinauit ecclia q dñs papa habeat suā propriā dioceſim cui prouidet immediate et preest in qua habet
Alia causa. decimas si vult. et preterea hz multa regalia que dederunt imperatores: t insup omnia bona ecclesie sua sunt t accipit inde quantum vult: vnde sufficientē cibum habet in domo sua.

¶ Qualiter debeāt sacerdotes predicare.
¶ Quinta questio.

Queritur qualiter debeant pdicare prelati solupma opio. tionē decimarū. Et sciendū q secundū opinionē
Notandū. illoz q dicunt q quicunq non soluunt decimas veras peccāt mortaliter: tenent prelati simpliciter solutionem decimaz predicare. veritas enī doctrine non est
Opinio doctoris. omittanda ppter scandalum. Sz secundū illā opinionē quā nos sustinem9 non tenent predicare nisi ī casu
Ꝑ primā ar. Cōtra primā opinionē sic obicitur. q dñs papa p ezechielē. si dicente me ad impiū morte morieris: nō annunciaueris ei: nec locutus fueris vt auertatur a via sua impia et viuat ipse impius in impietate sua morietur: sanguinē eius de manu tua requiram. ergo si laici peccant mortaliter non soluendo veras decimas et prelati nō pdicant eis solutionē decimarū veraruz: peccant mortaliter: sed constat q ecclia non predicat solutionē verarū decimarū: g peccat mortaliter fere vbiq hoc autē inconueniens. g relinquitur q non teneantur prelati predicare veram solutionē decimaz.
Secundo. Item. si tenētur: g dñs papa peccauit qñ dixit q secūdum consuetudinē regionū exigerētur decime t rederentur. tenebatur ei predicare verā solutionē decimarū et pdicauit oppositū. g peccauit mortaliter. p̄sumendū ē aūt q non peccauit. Itē. tria erant ī veteri testamento: scz pcepta/iudicia/t leges/ siue cerimonialia. precepta aūt sunt que pure moralia sunt. iudicia sicut hic: si emeris seruuz hebreū t c. cerimonialia sunt sacrificia carnalia. preceptum ergo de veris decimis aut fuit in veteri testamento vt pceptū/aut iudiciū/aut cerimōiale. si fuit vt preceptū: g vt pure morale. ergo est scriptum naturaliter in corde hominis et hoc falsū. non enī magis dictat conscientia de decima q̄ de duodecia. si vero fuit vt iudiciū vel vt cerimoniale. ergo variabile: qz iudicia variantur secundum diuersas regiones: et diuersos mores hominū: ergo pceptū de veris decimis variabile ē secundū diuersas regiones. ergo prelati non tenent pdicare verā solu-
Quarto. tionē decimaz. Itē. pceptū de decimis reducibile est ad aliquod preceptoz x. nō nisi ad hoc: honora patrem t c. intelligit ei illud preceptū: t de patre carnali et spūali. s. plato: sed vnus modus honorandi patrē carnalē ē exhibere et necessaria: sed ad hoc non tenemur nisi pro loco et tpe: videlz cū pat indiget: magis autem scriptū ē in corde hois q teneat dare carnalia pri carnali a quo hz oīa carnalia: q̄ teneat dare carnalia patri spūali: scz prelato: sz patri carnali nō tenetur dare carnalia nisi qñ indiget: non tenent g homines ad solutionē harū decimaz simpliciter: nec p̄-
Solutio ꝓ scōaz opionem. lati tenentur pdicare: Ad cōcedūt illi q sustinēt secundā opinionē. Sed contra. aut ecclesia debet pdicare solutionē decimarū aut nō: si dz et alicubi nō predicat: ergo peccat: si nō et pdicat alicubi: ergo ibi peccat. ergo qdcqd contingit peccat ecclia vel hic vel ibi
Ꝑ quā ar. Secundo. Itē. si nō tenet nisi in casu dare decimas qualiter pdicaret ecclia in illo casu: si pdicat q nō tenet videt mentiri: t pterea scandalizāt laici: si pdicat q nō tenēt: ergo nūq̄ habebitur solutio sicut dictum ē prius q preceptū de decimis fm substātiā suā ē morale: sz scdm taxationē nō ē morale: taxauit aūt dñs in veteri testamento decimā ptē: qz taxat9 erat numer9 sacerdotū et leuitarū: cū enī essent duodeci trib9: qz trib9 ioseph fecit duas tribus: sola trib9 leuitica cessit ī sorte dñi: et propt hoc taxauit dñs vt alie tribus decias darent leuiticis. sed in nouo testamento non est facta hmōi taxatio in ministris dñi. vñ non est facta taxatio in decimū: sz ordinationē ecclie reliqt dñs. et ecclia īstinctu spūsancti ordinauit vt fm regionū cōsuetudinē denē decie. sicut iacob9 i xv. actuū: visū ē nobis t spūi sctō: nichil vltra vobis iponere oneris q̄ vt abstineatis t c. ōt ei orig. abundat iusticia mea plusq̄ scribaz et phariseoz q etiā minutas decimas reddebant: et ego iprudēter vtar tpalib9: et nō sentiet sacerdos neq leuita neq altare: quasi diceret nō abundat. similiter pt dici de plātis nris: abūdat iusticia plātoz plusq̄ sacerdotū leuitice trib9: et sacerdotibus illis sufficiebāt decie t pmitte: et plātis nris nō sufficiūt legalia et mlta alta quare nō abundat. ppt hoc sine pīudicio meliozis snīe. dicimus q sicut habet consuetudo regionis tenētur laici reddere decimas/t plati pdicare
Origenes. Solutio doctoris
Ad pmo obiectū dicim9 q ecclia alicubi dz predicare: alicubi non debet: et vbi debet: si non pdicat sacerdos: sed omittat ex pusillanimitate et negligētia peccat. sīr vbi nō dz predicare si pdicat cū hoc sit ex cupiditate peccat. Ad vltimo obiectū dicim9 q si ecclesia valde indigeret non deberet pdicare aut q tenerentur: aut q non tenerent: sed deberet ostendere indigentiā suam: et preceptum de decimis: t tūc sine dubio tenerent non solum de frugibus terre: sed etiā de negociatione iusta/t breuiter de omnib9 q̄ renouātur quousq̄ esset cibus in domo domini. secundū preceptum domini.
Ad primū. Ad vltimū

¶ De redemptione decimarum.
¶ Ultima questio.

Queritur de redemptione decimaz. Et est gene- Rīa ghalis
ralis regula q licet cuilibet redimere suuz ius. vnde licet decimas redimere a militibus q̄ eas iuste detinent: sed non licet emere. Sed videt q licet emere: quia ius pcipiendi decimas tēporale est t transitoriū: t est dos ecclesie carnalis: g est pciabile: ergo ponere ipsum sub precio non est peccatū: ergo licet emere decimas: Si dicat q nō licet: qz ius percipiendi decimas non sit spirituale: tñ est annexū spirituali. Cōtra: similiter ius percipiendi redditus in hac villa est annexū spirituali: quia sicut ecclesia habet ius percipiēdi decimas in hac villa: ita et alios reddit9: ergo q̄ ratione nō licet emere decimas: quia sunt de possessionib9 ecclesie: nec licet emere villas ecclesie: t hoc falsum. Solutio. Jus pcipiendi decimas annexū est spirituali naturali ordinatione t diuina: naturalis est ordinatio vt q̄ seminat spūalia metāt carnalia: hec est ei ratio dati t accepti: de q̄ loquit apls ad phi. vl. t hec ē eqlitas mānevt q̄ pl9 colligit min9 hēat. laici ei q̄ pl9 colligūt de tpalib9 debēt dare clericis q̄ min9 colligūt vt sit eqlitas t possint vacare legi dei: q̄ vacatio spūalis est: propter quam beatus thomas canthuariensis et multi alij sancti passi sunt tormenta et certauerunt contra reges et principes volentes auferre possessiones ecclesie: quia sine huiusmodi possessionibus non possunt ministri dei vacare legi dei. Ordinauit
Af primo. Euasio. Solutio. Thomas cāthuarien. Papa ordinauit.

aũt dñs papa vt pro carnalibus q̃ debentur seminantibus spũalia darent decime. vñ patet q̃ ius decimarum annexũ ẽ spũali naturali ordinatione et diuina. alij autem redditus annexi sunt spũali ex accidenti: et ꝓpt hoc nõ est simile. Et sic patet solutio ad obiecta: ꝛ sicut ecclesie lz redimere decimas: sic alicui clerico auctoritate ecclesie accipere in pignus decimas a militibus et habere fructꝰ ꝑ multos annos: ꝛ si milites velint hñre decimas accipiet clericꝰ totã sortẽ suã nõ cõputatis fructibus iterũ perceptis in sortẽ. Sed videt q̃ ibi sit vsura: qz iste clericus accipit aliq̃d. s. illos fructus ꝑter sortẽ ex vi mutui vel pignoris nõ fiat ius in hoc ergo est vsurarius. Sed contra. illi fructus erant ecclesie et ecclesia dedit ei. ergo non peccat accipiendo illos fructꝰ. ꝯ nõ ẽ vsurarius. Ad cõcedimus. hac rõe non valet hec argumentatio: accepit aliq̃d ꝓter sortẽ ex vi mutui vel pignoris. ergo est vsurarius. intelligendũ ẽ enĩ aliq̃d alienũ. ille vero non accipit aliq̃d alienũ immo suũ qđ sibi datũ ẽ ab ecclesia siue ꝑlato qui dare poterat. Itẽ. ponat qđ aliqs miles habeat ĩ aliquo territorio xl. modios de redditib⁹ xx. de decima: et xx. de cãpiparto et contrahit mutuũ cũ aliquo clerico qui dat ei mutuo. c. libras vt habeat quolibet anno x. modios in illis redditibus: Quer̃t vtrũ ille contractꝰ sit vsurariꝰ. et ꝓbatur q̃ sic: qz liceret clerico illi quolibet anno ꝙcipere totã decimã. s. xx. modios. ꝯ multo fortiꝰ xx. modios. Sed contra. accidit sterilitas terre ita q̃ in territorio illo in quo solẽt eẽ xl. modij nõ sũt nisi xij. iste clericus accipit de illis xij. x. ꝛ nõ sũt de decima nisi sex. ꝯ quattuor accipit de cãpiparto. ergo aliquid accipit de alieno ꝓter sortẽ et ex vi mutui: qñ enĩ milesvult habere illos modios redet. c. libras. ergo ille clericus est vsurarius. Solutio. Ad rõnem lutio. si clericus fecit contractum suũ hoc mõ ꝛ hac intentione vt quidq̃d contingat habeat de redditib⁹ illis x. modios: vsurariꝰ fuit ille contractus. si vero hac intentione vt in decima sua habeat x. modios: si ibi sint: et si nõ nõ: nõ est vsurarius: in voluntate eĩ consistit vsura ꝛ symonia ꝑm theologos: quidq̃d dicant decretiste. iuxta hoc queritur de quodã milite q̃ non hz redditus nisi de decimis ꝛ non vult viuere in mortali pctõ. sed si reddat decimas nõ hẽbit vñ pascat filios vxorem: et forte filie ꝓstituẽtur: et filij fiẽt raptores et multa alia inconuenientia accidẽt. qđ ꝯ faciet. Itẽ dñs suus non permittit reddere decimas illas eccle: qz vt eas eẽ de feudo suo: videt ergo miles perplexꝰ esse. Solutio. ille miles debet ventre ad epm suũ et ostendere indigẽtiã suã ei: et eps ad tẽpꝰ dz ei dimittere fructꝰ illarũ decimarũ: dũmodo miles ꝓmittat qñcunq; poterit q̃ reddet decimas eccle: si eps vero peruersus sit et nolit ei dimittere: tunc miles dz reddere. melius eĩ ẽ q̃ sẽp sit pauꝑ q̃ detineat alienũ cũ pctõ mortali. Itẽ. aliquis miles vult vendere decias sed eccla in cuius territorio sũt ille decime nõ hz facultates/ vnde emat. i. redimat: et alia eccla rediat eas ex auctoritate epi illi⁹ loci post modũ illa eccla in cuius territorio sunt ille decime redit ad meliorem fortunã et vult habere illas decimas: Quer̃t vtrũ debeat hñe. videt q̃ sic: qz de iure cõi sũt sue ille decie cũ sit in parrochia sua et de iure diuino. ergo dz eas habere quia sicut de iure diuino est q̃ ibi leuite habeant decimas ita de iure diuino est q̃ iste curatus habeat istas decimas. Itẽ. raptores sunt qui metunt carnalia et non seminant spiritualia: sed hec eccla que modo habet decimas istas non seminat spiritualia in hac prochia. ergo in illa non debet metere carnalia. videtur ergo q̃ illa eccla dz habere istas decimas que sunt in suo territorio. Sed contra. hec eccla est in possessiõe harũ decimarũ: secundum ordinationẽ episcopi cuiꝰ est ordinare de decimis. ergo de iure suo sunt: sic alia ecclesia non habet actionẽ contra istam. Solutio. Si illa eccla in cuius territorio sunt ille decime nunq̃ ꝓcepit illas decimas bene potest alia eccla secundũ ordinationez episcopi loci redimere illas decimas. si tñ eccla in cuius territorio sũt ille decime sufficiẽtẽ cibũ habeat intentio enĩ oñi semper debet salua esse. Ad primum ergo dicimus q̃ de iure diuino est q̃ decime debentur leuitis: sed non est de iure dino q̃ iste decie istis leuitis dentur immo partim est ab ordinatione humana: dñs enĩ relinquit ordinationẽ eccle qui ordinat quas decimas habeant et quantas: nec est rapina si hec eccla habeat has decimas secundũ ordinationem eccle cuius est ordinare de talibus. Item. aliqs miles detinet decimas que valent ducentas libras et inde emit villam: Quer̃itur vtrum illa villa debeat esse eccle sie. dicit enim ius positiuum: q̃ si aliquis emat de meis denarijs villam: villa illa non est mea: sed exceptionẽ habet hec regula in minore: qui scilicz est sub tutela alterius: pars enim minoris non debet deteriorari: sz meliorari: sz eccla fugit iure minoris Contra. villa empta de rebus eccle non debet esse ecclesie. pari ratione: si cõmutetur alia villa in aliã: ꝛ illa alia in aliã ꝛ sic in infinitũ omnes ille erunt eccle quod manifeste falsum est Solutio. sufficit ecclesie q̃ seruetur indamnis. vnde potest petere vel vltimã villam vel res suas de quibus empta est villa. Itẽ cum de omnibus teneamur dare decimas: sicut de agnis ꝛ lana: Quer̃itur ergo si agni pascant in medietate anni in parrochia vna ꝛ in alia medietate in alia parrochia quis sacerdos debeat habere decimam de lana. videtur q̃ ille in cuius parrochia tondent oues. Sed contra. De omnibus que renouantur inquantũ renouantur debent dari decime: sed lana in duabus parrochijs renouatur: ergo duobus sacerdotib⁹ debet decima dari de illa lana. Similis ẽ obiectio de illo q̃ habitat in vna parrochia ꝛ colit terram in alia. Quer̃t enim cui sacerdoti debeat dare decimas. videt q̃ illi in cuius territorio colit terram. Sed contra. Ei q̃ seminat spiritualia debet dare carnalia: sicut dicit apostolus. communicet is cui cathezizat in omĩb⁹ bonis: ergo pastori suo debet dare decimas illas. Solutio. Ad primum dicimus q̃ secundus ius commune cum renouatio fiat in duabus parrochijs duobus sacerdotibus debet dari decima: similiter in secundo casu secundum ius cõmune agricola debet dare decimas pastori suo qui seminat spũalia: ex cã tñ rationabili põt ecclesia aliter disponere vt scz sacerdoti in cuius parrochia tõdent oues/ detur lana: si alia ecclesia pinguis sit ꝛ similiter agricola debet decimas illi soli in cuius territorio terram colit si alia pinguis sit ecclesia vt sit equalitas manne: sicut dictũ est: breuiter ꝯ dicim⁹ q̃ scõm cõsuetudinẽ rõnabilẽ regiõis dãde sunt decie dũ mõ salua sit intẽtio dñi vt sit sufficiẽs oibus cibus in qualibet domo domini.

Ad rõnes.

Ꝑ hoc ad.

In oppoᵐ

Solutio.

Ad rõnem

Alia q̃stio incidẽs.

Ad q̃ sic.

In oppoᵐ

Solutio.

Ad rõnem

Alia q̃stio incidens.

Ad q̃ sic.

Secundo.

Solutio.

Alia q̃stio incidẽs.

Ad q̃ sic.

In oppoᵐ

Solutio.

Ad primũ

Alia q̃stio incidens.

Ad q̃ sic.

In oppoᵐ

Solutio.

Ad primum

Alia q̃o incidens.

Ad q̃ sic.

In oppoᵐ

Solutio.

Aliaquestio incidẽs

Ad primo.

Ꝑ in oppoᵐ

Alia q̃stio

Ad primo.

In oppoᵐ

Solutio.

Ad primũ

per hoc ad alia.

Conclusio ex dictis.

¶ De vtili quod pertinet ad amorem ꝓximi.

¶ Tractatus vicesimusquartus.

Dicto de vtili q̃d ptinet ad hõrẽ dei: sicut de voto et de decis: dicẽdũ est de vtili q̃d ptiet ad hõrẽ ꝓximi

sicut de vitatione scandali et fraterna correctione. et primo de vitatione scandali. Circa questionē istā primo videndū ē quid sit scandalum: et vtrū omne scandalū sit mortale peccatum. secundo vtrū scandalū sit vna species peccati per se. tertio de illo verbo aposto li: noīa michi licēt: ſz non oīa expedīūt. quarto q̄d omittendū sit propter scandalum. quinto quid faciēdū ꝓpter scandalum. sexto vtrū petrus scandalizauerit separando se a gentibus et comedendo cum iudeis: discernēdo cibaria. Circa primū sic ꝓcedit. dicit auctoritas sup illud mathei. ve mundo a scandalis. Qz scandalizare est dicto vel facto minus recto p̄stare occasionem ruine: sicut cum aliquis fornicat cum alio prestat ei occasionē fornicandi. et hoc patet q̄ scandalum est dictū vel factum min⁹ rectū p̄stās occasionē ruine. Dr aut scandalum grece obex latine: sicut ei ad obicē positum in via ledit pes euntis: sic scādalū ē obex positus in via mortū ad quē leditur pes spūalis. Dicitur autē scandalū actiuum/et scandalum passiuū. Scandalum actiuum est in quo quis scandalizat aliū prestans ei occasionem ruine spiritualis: vel factovel dicto minus recto. Scandalū passiuū est quo qui leditur ruens in peccatum exemplo alterius. De scandalo actiuo videtur q̄ oē tale scādalū sit peccatū mortale. qa dns dicit in euangelio. ve mundo a scandalis. i. pena eterna imminet amatoribus mundi ꝓpter scandalum sed dānatio eterna non imminet nisi ꝓpter pctm mortale. ergo omne scādalum est peccatū mortale. idem videtur per auctoritatē illā. Qui scādalizauerit vnū ex pusillis expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius et demergat in profundū maris/ quasi dicat. quātalibet pena tpalis iproporcionabilis ē pene eterne quā meretur ille q̄ scandalizat. ꝯ oē scādalum est pctm mortale. Itē. eadē ē rō cuiuslibet scandali. ergo si vnū ē mortale pctm: t quodlibet. sicut si anima sortis ē imortalis t quelibet: cum eadē sit rō i q̄libet homine. sed constat q̄ aliquod scandalum ē mortale. ꝯ et qlibet. vel distingue quid faciat scādalum veniale/quid mortale. Sed probat q̄ aliqđ est venia le: qz sicut qui fornicatur coram alio prouocat ipsū ad fornicationē: ita qui mentit coram alio iocose/ ꝓuocat ipsū ad mentiendū iocose: sed scandalū primū ē mortale: qz incitat ad mortale: mentiri ei iocose veniale ē Itē. simus in illo instāti in quo petrus dr dño. absit a me dne nō erit michi hoc: ide petr⁹ scādalizauit dnz ergo dns scandalizatur a petro: qz si sortes pcutit istū iste percutitur a sorte. similiter si sortes diligit istum iste diligitur a sorte: sicut etiā et in vere actuis et in ve passiuis: dicit actiuū t passiuū ad ꝓuertentiā. sicut ꝯ bñ sedit: petrus scādalizat dnm. ergo dns scādalizatur a petro: sed primū est verū: ergo et vltimū: ergo dns leditur spiritualiter. ergo peccat: vel venialiter vl mortaliter. qđ ē ipossibile. Itē. ꝓbatur q̄ scādalū passiuū non sit pctm: qz passio non subest libero arbitrio: ꝯ non ē voluntariū. ergo non ē peccatū. Itē. nullus vult ledi: ꝯ null⁹ vult scandalizari: ꝯ scandalū passiuū nō est voluntariū. ꝯ nō ē pctm. Solutio. dicim⁹ q̄ quoddā ē mortale quoddā veniale: sicut ostensū ē Et ad duas primas auctoritates dicim⁹ q̄ dns loqtur ibi de scādalo mortali: sicut cū dr. os qđ mentit occidit aiam/intelligitur de mendatio mortali. constat ei q̄ non oē mendatiū ē mortale. Ad scdo obiectū dicimus q̄ hec est duplex: eadē ē rō in oī scandalo: si ei rō sumat p̄o causa: falsa ē: si vero ꝓ diffinitione vera est

qđ scādalū

duplex scādalum.

actiū qđ est

Passiuum quid est.

Prima qo Aī q̄ sic.

Cōfirmat.

Tertio.

In oppm

Secundo.

Tertio.

Quarto

Solutio.

Ad duas p̄mas auctoritates.

Ad secūdū

sed tunc non sequitur q̄ si vnū ē mortale peccatū: q̄ t quodlibet: sicut non sequit. eadē est rō in omni pctō t. diffinitio. ergo si vnū est peccatū mortale: ꝯ t quodlibet: qz ex causa fit scandalū veniale vel mortale. Ao lūtariarū aūt actionū triplex ē cā. s. natura/virtus/t libido. virtus aūt non est causa facti vl dicti min⁹ recti nec natura: quia quod natura facit difficile virt⁹ facit facile. libido ergo scandali est cā: qz si est venialis scandalum ē veniale: si mortalis scandalum est mortale. Ad aliud dicim⁹ q̄ nō valet hec argumētatio: petrus scandalizauit dnm. ꝯ dns scandalizatus fuit a petro: nec ista similiter: iudei scandalizati sunt a dño. ergo dns scandalizauit iudeos: qz scandalum actiuū et scandalum passiuū: nō referunt ad se secundū suas essentias: sed solū ad illud qđ dr vel fit: qz ergo scandalum actiuū nō ē vera cā scandali passiui: sed tm occasio: ꝓpter hoc neutra illarū argumentationū valet. De scādalo aūt passiuo dicim⁹ q̄ aliqñ ē mortale peccatum: sicut si aliquis fornicat exēplo alteri⁹: aliqñ veniale: sicut cū aliqs mētit iocose exēplo alteri⁹: aliqñ nō est pctm: sicut cū in aliquo remittit feruor caritatis vl fidei ex facto vel ex dicto alteri⁹: illa remissio nō est pctm est tm scādalū qz est q̄dā lesio: nō valz aūt hec argumentatio: passio non subest libero arbitrio. ꝛc. qz scādalum passiuū nō ē passio: sed dr passiuū qz originē hz occasionaliter ab occasione alterius. Ad vltimū dicim⁹ q̄ hec ē duplex: iste vult ledi: sicut hec ē duplex: iste vult peccare: qz si volūtas solum transeat supra actum vera ē vtraq; qz iste vult actū qđ ē peccatū: t vult actū qđ ē lesio: si trāseat supra totū: falsa est

triplex voluntarius.

Ad aliud.

Ad aliud.

q̄re dr passiuum.

Ad vltimū

¶ Utrum scandalum vna sit species peccati.

¶ Secundum capitulum.

¶ Circa secundum capitulum queritur vtrum scādalū si vna species peccati ꝑ se distincta ab alijs videtur q̄ sic: quia iste fornicat coram alijs: peccat enim eo q̄ fornicatur t in eo q̄ scandalizat: ergo peccat dupliciter: ꝯ cōmittit duo peccata. Itē aliqđ est dimittēdum ꝓpter scandalum: simus i illo instāti in quo iste tenetur dimittere hoc bonum propter scandalū t nō dimittit: constat q̄ peccat peccato scandali: t iste peccat scandalo luxurie: hoc certū est t luxuria est aliqua species peccati. Solutio. Peccat alia specie peccati q̄ sit peccatū luxurie: sed ille qui fornicatur coram alijs peccat peccato luxurie/ t peccato scandali: ergo peccat duplici specie peccati: ergo scandalum est alia species peccati: ergo committit duo peccata: ergo scādalum est vna species peccati per se. Contra. Nichil est ibi peccatuz in illo qui fornicatur coram alijs nisi actio sed vnica est ibi actio: ergo vnicū est ibi peccatū. Itez sit ita q̄ aliquis fornicetur coram alijs: aliquis non: isti duo non differunt nisi in hoc q̄ vnus fornicatur coram alijs: alius nō coram alijs: sed q̄ dicit coram alijs circunstantia est: t circūstantia non mutat genus peccati si enim aliquis fornicatur in loco non sancto/ t postea in loco sancto non mutatur gen⁹ pcti: ꝯ ille q̄ fornicat coram alijs nō peccat duplici gne pcti: ergo scādalū nō est aliud pctm ibi q̄ fornicatio. Forte dicet ad hoc q̄ ibi sunt duo pcta: vnū iquātū fornicat/aliud iquātū intēdit tale qđ facere ꝑ qđ nocet ꝓximo: ſz eodēmō ꝓbat q̄ ille q̄ fornicat latēter cōmittit duo pcta vnū q̄ fornicat aliud q̄ intēdit tale qđ facere ꝑ qđ nocet sibi: hoc autē falsuz: ꝯ ē pctm vnū tm. Solutio. Ad hoc nobis vr dicēdū q̄ sicut ille q̄ defloratio xginē interficit eā si dictat ei ꝓscia aūt ꝓbabilit debeat dictare q̄ defloratio

¶ Prima qstio huius capitli Aī q̄ sic.

Secundo.

Euasio.

Solutio.

interficiet:duo cõmittit peccata.sic ille qui cozã alĳs fozmicatur scienter cum dictet conscientia:aut ꝓbabiliter dictare debeat ꝙ nocebit proximo suo:duo committit peccata ervnica actio est isti:duo pctã quantuz ad maculas ⁊ deformitates formaliter.ꝫ sũt illi duo pctã/sed nõ est in subiecto nisi vnitas pctĩ: vel multitudo proprie formam respicit.Et ꝓpter hoc nõ valz hec argumentatio.nichil ẽ isti pctm nisi actio:⁊ vnica est actio.ergo est vnicũ pctm:qz in media propositõe significatur vnitas actionis:⁊ sic vnitas actionis materie pcti in conclusione vnitas forme.instantia:nichil ẽ nomen nisi vox et iste non protulit nisi vnam vocẽ.ergo non protulit nisi vnum nomen.esto ꝙ ꝓtulit hãc vocem cantis:in diuersis significationibus.Ad aliud quod obicit ꝙ hec circunstantia cozã alĳs non mutat genus pcti.posset enim dici ꝙ non ẽ circunstantia cuz nõ cõprehẽdat hoc ẋsu. Quis qd vbi qbus auxilĳs cur/quomodo/quando:vel si est circunstantia.dicendum est ꝙ talis est circunstantia que inducit materiã peccandi:qz nocere proximo et peccare in proximum est quedam materia peccandi.Ad vltimũ dicimus ꝙ ille qui cõmittit fornicationẽ latenter non committit duo pctã:qz substantiale est cuilibet peccato mortali nocere proprio subiecto:ꝫ accidentale ẽ nocere proximo.propter hoc non est simile.

Ad tõnes.

Ad aliud.

Aliter dz.

Ad vltimũ

¶ De auctoritate apli:scilz omnia michi licent sed non omnia expediunt.

¶ Tertia questio.

Quaeritur de hoc verbo apli:oĩa michi licent:sed non oĩa expediunt:et non loquitur aplus vniuersaliter de omnibus:sic enĩ falsa esset ꝙ non licebat ei fornicari:sed loquitur tantum de tribus/scilicet de redemptione rerum in iudicio/⁊ de susceptione eiborum ab eis quibus ministrantur spiritualia/et de comestione idolatici. Sed obiantur. quodlibet eorum/si fiat aut fit cum scandalo:aut sine scandalo.si sine scandalo nullũ eorũ est licitum: nullũ expediens. ergo falsa est illa locutio ꝓpter primam partẽ. si sine scãdalo:tunc quodlibet ẽ licitum:quodlibet expediens.ergo falsa ẽ ꝓpter vltimã partẽ.ergo cũ fiat aut cũ scandalo aut sine scandalo falsa ẽ in omni casu locutio.Solutio.hec dictio licitũ respicit materiam siue genus rei:sed hec dictio expediens respicit actum siue casum:vnde is est sensus:omnia sũt michi licita in se:sed nõ oĩa expedĩt i casu:scz cũ scãdalo fratris.vñ licitũ in se est repetere sua in iudicio: sed non expedit cum scandalo fratris.

De dbꝰ locãbat paul9

ꝫ hoc ar.

Solutio. Expediens et licitum differũt.

¶ Quid sit omittendũ ꝓpter scandalum. Quarta questio.

Arca quartum capitulũ querit quid sit omittẽdũ ꝓpter scandalũ ⁊ i ꝓmo casu vtrũ teneat aliqs repetere sua ꝓpt scãdalũ.videt ꝙ sic.Qz magis diligendus est ꝓximus ꝙ corpus ꝓprium ꝙ tpalia.ergo i infinitum magis ẽ diligenduz corpus ꝓximi ꝙ tpalia.ergo infinitum magis tenemur diligere ꝓximũ ꝙ tpalia.ꝫ non tenemur repetere nra tpalia anteꝙ interficiam9 ꝓximũ in aia scãdalizando ipsũ.ꝫ nõ tenemur repetere nra i iudicio ꝓpt vitãdũ scandalũ.Itẽ.tenemur dimittere opera mie ꝓpter scandalũ:sed meliora sunt opera misericordie ꝙ iusticie.ꝫ tenemur dimittere opera iusticie propter scandalũ.ergo tenemur non repetere nra ꝓpter scãdalũ Item.super illũ locũ euãg. ve mundo a scandalis.dicit auctoritas.tenemur vitare scandalum iquantum possumus sine pctõ: sed sine pctõ possumus vitare proximi scandalum non repetendo nostra.ergo non tenemur nõ repetere nostra ꝓpter scandalum.ergo non est licitum repetere sua cũ scandalo fratris.Sed contra.ecclesia sustinet ⁊ pmittit ꝙ repetantur sua ab aliquibus et cum scãdalo multi,enim scandalizant inde.ergo licitũ ẽ reperere sua et etiã cum scandalo.Ad cõcedimus:aliter enĩ dissiparet vnitas eccle.dicimus ergo ꝙ licet repetere sua ⁊ cũ scandalo:duplici rõe.Prima est refrenatio malox scz quã cõsulitur malis vbi non repeterent sua mala bonis auferrent: si enĩ bona nõ peterẽt sua: ⁊ hoc dimiterent ꝓpter scãdalũ:mali etiã sẽp pretenderẽt signũ scãdali.Scda causa ẽ vtilitas ⁊ pax eccle. Tertia cã est ꝓsolatio infirmorum:desperarent enĩ infirmi si nõ liceret repetere sua:infirmis enĩ data sũt temporalia non ꝓ nõ ad sustentationẽ:sed ad ꝓsolationem sicut dz in canticis:Leua eius sub capite meo ⁊ dextera illius ãplexabit me:et etiã viri religiosi in accidiã caderent si auferentur eis tpalia et non liceret eis repetere.Quarta cã ẽ qz nescitur vtrum ille a quo repetitur scandalizet:immo presumẽdum est ꝙ nõ.istis quatuor de causis:ꝫ etiã cum scãdalo passiuo repetẽ ꝫ cũ scãdalo actio nũ ꝙ ꝫ.vñ apo.si esca.m.scãdalizauerit frem meũ.i.si ego mãducãdo scãdalizauero nõ mãducabo carnes i eternũ.Ad ꝑmo ꝫ ob.dicim9 ꝙ si i repetitiõe nostrarum rerũ nullũ aliud bonũ esset nisi acquisitio tẽporaliũ tũc sine dubio nõ tenemur repetere ꝓpter scãdalũ:sed multa alia bona ibi sunt.refrenant enĩ mali a rapinis ⁊ furtis:⁊ in hoc consulitur eis:sicut dictũ est.Ad secundo obiectũ dicim9 ꝙ alia est ratio in operib9 iusticie/alia in operib9 misericordie:opera enim misericordie ꝓprie cõseruatiua sunt vnitatis ecclesie ⁊ pacis. vnde iusticia et pax osculate sunt.Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ illa auctoritas intelligenda est salua triplici veritate/vite/iusticie/⁊ doctrine:vite vt si socius scandalizetur: quia nõ fornicor sicut ipse:ꝓpter illud scãdalum non debeo relinquere bonam vitam meã: vel si aliquis scandalizet ꝙ do sententiã iustam cõtra ipsum:non propter hoc debeo dimittere qui iudicẽ iuste/doctrine vt si aliquis scãdalizetur:quia predico fidem: nõ ꝓpter hoc debeo dimittere quin predicẽ:sicut nec dñs dimisit qñ apli dixerũt ei matthei .xi. scisq; phar. audito hoc ẋbo scãdalizati sunt:et dñs respõdit: sinite illos ceci sunt/⁊ duces cecor:Sed adhuc videt posse probari ꝙ non liceat repetere sua cũ scandalo proximi:quia tenemur dimittere opera misericordie propter scandalũ vitandum: sed opera misericordie in ꝑcepto sunt: ergo tenemur dimittere opera misericordie q̃ sunt in precepto propter scandalũ:ergo multo fortius tenemur dimittere opera que non sunt in precepto propter scandalũ:sed repetere sua nõ est in precepto/licet enim cuilibet renũciare iuri suo: ergo tenetur quilibet nõ petere sua propter scandalũ: ⁊ ita non est licitũ ea repetere cum scandalo ꝓximi. Item sicut bonũ publicum cõseruat per opa iusticie/ita ⁊ opa misericordie.per rationem enim dati ⁊ accepti de qua loquit apostolus.cõseruat bonũ publicum:sed bonum publicũ non facit in opibus mie qui teneamur ea dimittere ꝓpter scandalũ: sed repetere sua non est in precepto/licet eni cuilibet dicat apostolus.Si esca mea scandalizat fratrem meũ

Af ꝙ sic.

Secundo.

Ad ꝑmum

Ad secũdũ

Ad tertiũ.

Iterum af

nō māducādo carnes in eternū: sz nō māducare car. i eter. maiꝰ est q̄ nō repetere p̄ratū vel vineā: ꝯ ꝛ tenemur nō māducare carnes in eternū ꝓpt̄ scādalū. multo forcius ꝛ nō repetere nostra tenemur ꝓpter scāda lum. Solutio. Ad p̄mo obiectū dicimus q̄ tenemur dimittere opera mīe ꝓpter scandalū: sed illud dimit tere nō est dimittere simpliciter: sed differre: quia nō tenemur opera mīe facere semp/nec tenemur ea face re in publico: immo melius fiunt in occulto: sicut di cit dñs. Attēdite ne iusticiā vestraz faciatis coz̄ hoī bus ꝛ nesciat sinistra q̄d faciat dextera: sed tamē a p̄re latis debēt opera mīe fieri in publico: eis enim dictū est: sic luceāt opera vestra coz̄ hominibus vt glorifi cent patrē vestrū q̄ in celis est: repetitio vero rerū ve straz sub iudice non potest esse in abscondito ꝛ ꝓpter hoc non est simile de operibus misericordie/ꝛ de ope ribus iusticie. Ad scō dicimus q̄ bonū pu blicū seruaꝝ per opera misericordie etiā si in occulto fiant: sed opera iusticie fiunt in aperto. vñ non est simi le. Ad tertio obiectū dicimus q̄ apostolus loquitur ibi de scādalo actiuo cū quo nichil faciendū est: ꝛ hoc patet per illud quod subiūgit: dicit enī ita q̄ ꝓpter si esca scandalizat fratrē meū non māducabo carnes in eternū ne fratrem meū scandalizem: patet ꝯ q̄ de scandalo actiuo itelligitur sicut ꝛ illud quod dicit ad roma. xiiij. si ꝓpter cibū tuum frater tuus contristatur iā non se cundū ca. ambulas. intelligitur de scādalo actiuo. vñ subiungit: noli cibo tuo illuz perdere ꝓ quo christus mortuus est quasi noli scādalizare fratrē tuū ꝓpter cibū. in eodē tñ capitulo loquens de comestione ydo latici dicit: bonū est māducare carnem: ꝛ nō bibere vi num in quo frater tuus offenditur/aut scandalizatur/ aut infirmatur: Et distinguit triplex scandalū passiuū quod supza dixim⁹. Offendit enim frater cum amit tit caritatē ꝛ illud scandalū passiuū est mortale pctm̄: scandalizaꝝ enim cuz dolet de hoc quod facis ꝛ remit titur feruoz caritatis in ipso: ꝛ istud scandalū passiuū non est peccatū mortale. infirmatur cū dubitat de fide et hoc scandalū est aliquādo mortale ꝛ aliqñ veniale: si ergo scandalizant homines de hoc q̄ aliquis comedit carnes vel in die mercurij vel ī aliquo tempoze in quo nō est cōsuetū comedere carnes in regione ī qua est non scōm caritatē ambulat. vñ peccant: cū ꝯ quat tuoz cause dicte sunt superius: q̄b⁹ licet repetere sua etiam cū scandalo ꝓximi videlicet refrenatio maloz bonū publicū/cōsolatio infirmoz/ꝛ ignorantia: Que ritur si sciat aliquis q̄ iste scādalizabitur si repetat ab eo quod suuz est: vtrū tenetur nō repetere ex quo cer tum est de scandalo. videtur q̄ sic: quia in infinitū ma gis debet diligere ꝓximū q̄ rem illā tēporalez: ergo potius debet amittere rem suam q̄ scienter dimitte re perire ꝓximū suum. quod cōcedunt multi dicen tes q̄ si sciat q̄ ꝓximus scādalizabitur: si repetat sua tenet nō repetere: sed impossibile est ipsum scire scan dalū ꝓximi: quia non potest videre coz: signa enim exteriora fallere solent. Sed contra hanc solutionez obicit de phinees q̄ zelo iusticie pfodit virū israelitaz coeuntē cū madianitide ꝛ tamen sciebat illos perire coꝛpoze ꝛ anima ex quo in ipso actu peccati interficie bat illos: ergo iusticia nō est dimittenda ꝓpter moz tem ꝓximi spūalem. Item beatus thomas cāthuar. repetijt ecclesie res: ꝛ tamē sciebat q̄ rex ꝛ p̄ncipes anglie scandalizabant: qz repetebat: ergo iusticia siue repetitio rez nraz nō est dimittenda ꝓpter scādaluz. qō concedimus. vel ꝓpter zelū iusticie et pacē tem

Solutio. Ad p̄muz. Ad scōm. Ad tertiū. triplex scā dalum. In q̄ttuoz causis lz re petere sua q̄o incidēs Aī q̄ sic. Opīo mul toꝝ. ꝓ hāc aī. Secundo. Solutio.

poꝛalem ecclesie re petūtur. ex pace enī tēpoꝛali con sequitur pax spūalis per quam vacat ecclesia legi dei ꝓpter hoc enī habet ecclesia decimas vt possit vacare legi dei et esse in lecto cōtemplationis: vt quod ibi in uenerit infundat per predicationē subditis. ꝛ hoc ma xime debent facere p̄lati. vnde in cant. Adiuro vos filie hierusalē ne suscitetis neq̄ euigilare faciatis dile ctam meā donec ipa velit. quiescere enī debet in con tēplatiōe donec ibi hauserit quod alijs propinare dz. Additis ergo istis duabus causis zelo iusticie et pace ecclesie quattuoz causis p̄cedētib⁹: licet repetere sua cū ꝓximi scandalo. etiā sciēter: sed cū cupiditate nō licet. Juxta p̄cedentia quer̄t vtrū ꝓpter generale scandalū teneaꝝ ecclesia nō petere sua. qō videtur: qz ꝓpt̄ generale scādalū dimittit ecclesia repetere deci mas. Item dicit augu. super ioh. q̄ propter genera le scandalū dimittēda est p̄dicatio: ergo veritas do ctrine dimittenda est propter scandalū: multo forcius debet ecclesia dimittere repetere sua ꝓpter gñale scā dalū: qz petere sua licitū est. et etiā licitū est nō petere sua: sed si ꝓpter gñale scandalū tenetur ecclesia non repetere sua: ergo peccauit moꝛtaliter. Btūs thom̄. cantu. repetendo res ecclesie cū generali scandalo an glicoz̄. Solutio. Ad hoc respondendū est cū distin ctione. si enī in nullo leditur libertas spūalis eccleſie vel minimū ledit̄ et ex alia parte sit gñale scandalum tunc p̄latus non repetet: et si repetit peccat moꝛta liter si certus sit de generali scandalo. vbi ei noua est iusticia dimittenda est repetitio rerū suaz ꝓpter ge nerale scādalū. ꝛ in hoc casu dicit apost. i. ad coz. vi. Quare non magis iniuriā accipitis si nō sit generale scandalū ex vna parte et lesio tanta ecclesie q̄ nescitur vtrum magis vitandū sit: tūc iudicio boni viri standū est an sit repetendū an non. vel ratio virtus docet nos de omibus talibus melius q̄ ars. qz ✠tus oī arte cer tioz et melioz. Si vero magna sit lesio spūalis liber tatis ecclesie pugnaꝝ debz p̄latus vsq̄ ad moꝛtem non debet dimittere p̄ropter scandalū generale. sicut nec beat⁹ thomas omisit. Ad illud qō obiectū est de decimis dicimus q̄ nō solum ꝓpter generale scādalū non repetuntur: sed p̄ropter alias duas causas: quaꝝ vna est. Quia laici aliquando causam p̄tendūt qua re debent habere decimas. dicunt enī q̄ date fuerunt eis qñ ecclesia maxime indiguit auxilio eoz̄. Secūda causa est: qz alius est cibus in domo dñi sufficiēs. Ad illud qō obiectū est de p̄dicatione dicimus q̄ si oēs scandalizant tunc dimittenda est: qz inutilis esset. sed si quidam scādalizantur quidā non: nō est dimittenda sicut nec xp̄s dimisit. Sciendū autē q̄ cū hec auctoꝛi tas ap̄li: Omia mihi licent: sed nō oīa expediūt: ex posita sit de redēptione rez cū scandalo fratris: expo nitur etiā de comestione ydolatici in ydolio. Est autē ydolaticū caro immolata ydolo. et ydolium locus in quo immolabatur. comedebāt autem fideles de ydo latico in ydolio cū ydolatris vt eos attraher ent ad fi dem: sed infirmi in fide credebāt q̄ in veneratiōe ydo li comederent ꝛ cadebant a fide aut dubitabant de fi de ꝛ sic scandalizabantur. Exponit ergo sic illa aucto ritas: Omnia mihi licent: sed non oīa expediunt ꝛ li citū est comedere ydolaticū: sed non expedit cū scāda lo infirmoz̄/et scōm istam expositionem dicit glosa. Sanctius est fame moꝛi q̄ ydolatico vesci/ꝛ itelligit cuz scandalo: Sed videt hoc falsum: quia dicit q̄ nisi adam comedisset de ligno sibi cōcesso cū haberet coꝛ pus indigens alimonia ciboz̄ iniecisset in se manus ꝛ

In cāticis. Alia q̄o in tidens. Aī q̄ sic Secūdo p̄ augustinū. Solutio. Nō de offi cio p̄lati. Ad rōnem ꝓxima cā Secūda cā Ad aliud. Notandū. q̄d ydolati cum. idoliū q̄d ē Exponit di ctum pauli Gloſa. ꝓ hoc aī.

sic interfecisset se: ponatur ꝙ ꝙ iste nō habeat quid comedat nisi ydolaticū si comedat scandalisabit ꝓximū si non comedat morietur fame et sic interficiet se: sed melius est interficere se ꝙ scādalisare ꝓximum: ergo hec est falsa: sanctius est fame mori ꝙ ydolatico vesci cū scandalo. **Solutio.** In illa auctoritate non confert peccatum pctō: sed pena peccato: nō enīz is est sensus sanctius est inuicere manus i se ꝙ ydolatico vesci: hoc enim est falsum: sed is est sensus moꝛs coꝛpoꝛalis minus mala est ꝙ scādalisare ꝓximū: sicut illud euangelij intelligit: melius est ei vt suspēdat mola asinaria in collo eius et submergat i ꝓfundū maris ꝙ vt scandaliset vnū ex pusillis istis: ille q̄ nō hz quid comedat nisi ydolaticū debet comedere: debet tñ facere quātū in se est vt nō scandalisetur. vñ debet pstari et dare in publico ꝙ nisi comedat morietur fame ⁊ tunc nō scādalisat: exponit etiam de sumptiōe sumptuū a subditis: **Alr expōit** quasi dicat apls: licet michi accipere sumptus ab eis quib⁹ pdico: sz nō expedit: scōz hoc dicit bonū ē michi magis mori ꝙ vt gloriam meā quis euacuet/⁊ vocat gloriam suam superogationez: supererogabat enim **ꝫ hoc aī** in hoc ꝙ non accipiebat sumptus a subditis: sed probatur ꝙ non erat supererogatio: quia coꝛinthij auari erant ⁊ si acciperet sumptus ab eis scandalisaret eos et tenebatur non scandalisare: ꝯ tenebatur nō accipere: **Secundo.** ergo non supererogabat non accipiendo. Item tenebatur repellere pseudo apostolos: ⁊ non poterat nisi non accipiēdo: ꝯ tenebatur nō accipere. ⁊ inde vt pr⁹. **Solutio.** Ad hoc est solutio ꝙ quantuz ad quosdam supererogabat quantū ad alios nō: multi enīz erant q̄ libenter **Exponitur** darēt ei si ipse vellet accipere. Est ergo sensus gloria **dctm pauli** mea. i. pmiū quod mereoꝛ ex hmōi supererogatione melioꝛ est ꝙ moꝛs coꝛpoꝛalis sit mala. vñ melius est incurrere moꝛtē coꝛpoꝛalem ꝙ amittere istud pmiū.

Vtrum consilium dei sit omittendum propter scandalum.

Quinta questio principalis.

Alr ꝙ non. Queritur postea vtrum consilium dei sit dimittēdum ꝓpter scandalū. videt ꝙ non: quia pceptū non est dimittendū ꝓpter scandalū: sed consilium est maius ꝙ preceptum: ergo non est dimittendū ꝓpter **Secundo.** scandaluz. Item magis debeo diligere vtilitatē meā spūalē ꝙ aliquā vtilitatem ꝓximi siue coꝛpoꝛalē siue spiritualē: sed i faciendo consilio est vtilitas mea spiritualis: ꝯ non debeo dimittere consiliū ꝓpter scādalum ꝓximi. Sed contra. **In oppo^m** Dicit auctoꝛitas debem⁹ vitare scādalū quantūcūq̄ possumus sine pctō: sz hoc possumus vitare scandalū sine pctō: quia nō tenemur ad cōsiliū: ergo dimittendū est cōsilium ꝓpter scandalum. **Euasio.** Forte dicet ad hoc ꝙ illa auctoꝛitas intelligēda est salua triplici veritate: sed si dimittat cōsiliuz nō **ꝫ hoc aī.** est salua triplex veritas: quia dimittit ascēsus de virtute in virtutem: quod est de veritate vite: ⁊ ꝓpter hoc non est dimittendum consilium ꝓpter scandalū: sed eadem ratione opera misericoꝛdie nō sunt dimittenda ꝓpter scandalum: quia sunt de veritate vite: nec opera alterius virtutis/ et sic nullum opus virtutis dimittendū est ꝓpter scandalū: quod est contra **Secundo.** pdicta. Itē aggraueꝛ cas⁹: ⁊ ponat ꝙ pr̄ ⁊ mr̄ tua sint **ām incidēs** senes et non habeant alū pꝛouisoꝛē nisi te: Queritur **Alr ꝙ sic.** vtrū in hoc casu tenearis nō intrare claustrū. Videt ꝙ sic: qz pceptū ē tibi Honoꝛa patrē ⁊ matrē ⁊c. ⁊ hoc nō teneris facere semꝑ: sed pꝛo loco ⁊ tēpoꝛe. sed modo est tēpus et locus: ergo teneris hoꝛoꝛare modo: ⁊ intelligitur de hoꝛoꝛatione q̄ est in necessarioꝛ exhibitione: ergo teneris dare necessaria modo patri et mr̄i sed nō potes si intres claustrū: ergo tener⁊ nō intrare claustrū in hoc casu. Cōtra. ad gala. v. dicit apostolus **In oppo^m** Si spiritu ducimini nō est⁊ sub lege: ꝯ cum iste q̄ vult intrare claustrū spiritu dei ducat non est sub lege: absolutus est ꝯ ab hoc pꝛecepto hoꝛoꝛa patrē ⁊c. ꝯ non tenetur dimittere claustrum intrare ꝓpter illud pꝛeceptū implendū. Item dicit hierony. per calcatū per **Secūdo ꝙ** ge patrē: per calcatā perge matrē. s. ad frugē meliohierony. oꝛis vite. et dicit dñs in euange. Cōtendite intrare ⁊c. **Cōfirmat.** et alibi. Dimitte moꝛtuos sepelire moꝛtuos: tu autē vade et annuncia regnū dei. et alibi. Omis qui relin- **Cōfirmat** quit patrē aut matrē aut filios ⁊c. cētuplū accipiet ⁊c. **per aliud.** ergo non peccat iste relinquendo patrē et intrādo religionem: ergo nō tenetur non intrare religionem: et in illo casu. Sz ꝓbat ꝙ peccet: qz aliqñ angls sathane **Iterū aī ꝙ** transfiguraꝛe se in angelum lucis. vt dꝛt apls. ⁊ in iob. **peccet.** Quis reuelabit faciem indumēti ei⁹? instigat ꝯ sepe aliquē diabolus et monet vt intret claustrū vt postea faciat eū exire: et sic magis peccare. sed iste nescit vtr̄ spūs benignus moneat ipm ad intrādū claustrum/ an spirit⁹ malignus: sed si intrat ex spiritu maligno peccat moꝛtaliter: sicut patet cū aliquis ītrat ex desperatione. cū ergo dubitet an spiritus malignus moneat ipm cōmittit se discrimini si intrat: ergo peccat moꝛtaliter in illo casu intrādo claustrū. **Solutio.** Ad pr̄ mū dicimus ꝙ cōsilium nō est dimittendū ꝓpter scandalum passiuū. Ille enī qui intrat claustrū q̄tuz in se **Ad pr̄mū** est nō scandalisat. Dicimus ergo ꝙ auctoꝛitas illa intelligenda est salua triplici veritate. sed si dimitteret consiliū nō esset salua triplex veritas: qz de veritate vite est ascensus de virtute in virtutē: ⁊ non est simile de operibus mie: qm̄ opera mie possunt fieri pꝛiuate et ita sine scandalo. vnde si dimittit ꝓpter scandalum nichil deperit dimittenti: qz si differtur nō aufert. si dimitteret cōsilium aliquid ei deperiret. vnde nō est dimittendū: imo et qui scādalisatur dicendū est. an oculus tuus nequā: qz ego bonus sum. **Ad scōm.** Ad scōo obiectū dicimus ꝙ si aliquis spiritu dei ducitur ad intrādum claustrum nō debet dimittere ꝓpter patrē: sed debet eum ducere ad religionē secū si potest. si vero nō pōt cōmendet eū dño qui dat iumētis escā ipoꝛ ⁊c. et trā **Nota diligenter.** seat ad religionē. Tūc enī hz locū quod dicit hieroñ. per calcatum perge patrē ⁊c. nec tenetur tunc pꝛouidere patri suo: qm̄ absolut⁹ est ab illo qui dedit legē **hieronym⁹** Sunt autē tria per q̄ potest cognoscere se duci a spi- **Tria signa** ritu sancto. Pꝛimū est iocunditas mentis. aliqs enīz **ꝓmū signū** vult ītrare claustrū qz videt claustrales pauperes spiritu et hylaritatē mentis habentes: ⁊ similia. et maxi- mū gaudiū habet in hmōi. Scōz signū est ꝙ a spiritu **scōm signū** dei ducit: si vult intrare claustrū vt vitet pctm̄. mlti eī sūt q̄ de facili patiūtur lubꝛicū carnis/ de facili diligūt mūdū i excessu. ⁊ de talib⁹ dꝛt greg. Qui infirm⁹ ē ītret **Gregorius** claustrū: opz enī ipz ligari tanq̄ freneticū spūalē. Ter- **ctū signuz** tium est qm̄ intuitu solo emendationis vite vult intrare claustrum. si vero dubitet an malo vel benigno spiritu ducatur: sicut multi faciunt qui ponūt se in hmōi questionibus: tenetur non intrare. debet enī dimittere illam dubitationē si habet/ vel desperationē: ⁊ tūc licite potest intrare aliqua de predictis causis.

Quid sit faciendum propter vitandum scandalum.

¶Sexta questio principalis.

Queritur quid sit faciendū propter vitandū scandalū: vtrū. s. tenear dare bibliā meā alicui si videam ipm scandalisari nisi dem ei. videtur q̄ sic: quia teneor in casu dare vitā meā corporalē pro aīa proximi. aīa enī proximi diligitur tertio loco: ergo multo fortius teneor dare bibliā meā pro aīa ꝓximi ne scandalisēt: et sic: ꝓ scandalo vitando teneor dare bibliam meā. Item. si videam ipm proximū mori corporaliter teneor ei dare etiā quicquid habeo anteq̄ dimittam eum mori corporaliter: sed in infinitum peior est mors spiritualis q̄ corporalis: q̄ teneor dare bibliam meā si videam ipm mori spiritualiter nisi dem ei. sed si scandalisatur moritur spiritualiter: ergo teneor dare bibliam meā propter scandalū. Item dicit apostolus. Si esca scandalisat fratrem meū non manducabo carnes in eternū: ergo teneor abstinere a carnibus in eternū: ergo cum tenear facere maius propter scandalū teneor dare bibliā meā propter scandalū. Item. teneor vitare scandalū q̄tuz possum sine peccato: salua triplici veritate. sed dando bibliam meā salua est triplex veritas. non enīz est de veritate vite retinere bibliā. Item. dare eam non est peccatum: immo est opus misericordie: ergo si aliter non vitatur scandalū teneor eā dare propter scandalum. Item. teneor omittere opera misericordie propter scandalū: ergo multo fortius ⁊ facere: ergo dare bibliam teneor: qđ est opus misericordie propter scandalum. Solutio. Ad primū obiectū dicimus q̄ sicut in aliquo casu teneor dare vitam corporalē pro aīma proximi: ita in aliquo casu teneor dare bibliā meam pro scandalo proximi vitando: sed non in quolibet casu. vnde si ex particulari inferat vniversalem. patet q̄ non valet hec argumentatio: sed si conclusionē intelligat particulariter q̄tum ad casum necessaria est argumentatio: et est a simili/vel potius a minori. vnde concedimus q̄ in aliquo casu teneor dare bibliā pro scādalo vitādo in aliq̄ nō. si enī petat irratonabilr sine causa rationabili non teneor ei dare duplici de causa. Prima est bonū publicū. ad publicū enī bonū pertinet vt dominia rerum non transferantur sine ratione. Secunda causa est vt reprimatur temeritas petentium. Secundus casus est si petat rationabiliter: vt si sit et necessaria ⁊ michi similiter: tūc non teneor dare duplici de causa. Prima est vt reprimat temeritas petentiū. Secūda ꝓpter ordinē caritatis: magis enī debeo me diligere q̄ alium. Tertius casus est si aut michi aut tibi ⁊ illi sit necessaria: sed michi magis: ⁊ tūc non teneor dare triplici de causa. Prima est vt reprimatur temeritas petentium. Secunda est ꝓpter ordinez caritatis: magis enī debeo me diligere q̄ aliuz. Tertia. Tertia ꝓpter bonum publicum: ad bonum enim publicum pertinet q̄ quilibet vtatur re sua ꝓut melius potest. Quartus casus est si illi est necessaria ⁊ michi superflua: sed propono dare alicui quē scio magis indigere illo ⁊ tūc nō teneor dare illi ꝓpter primā ⁊ tertiam causam q̄ dicte sunt in tertio casu. Quint⁹ casus est si illi sit necessaria et michi superflua: nec video ad presens aliquē qui magis indigeat: sed tamen suspicor q̄ in breui aliquis magis indigebit cui reseruo: et tunc non teneor dare isti propter easdem causas q̄ dicte sunt in quarto casu: sicut si aliquis habeat frumentum superfluū nec teneat illud dare indigentibus modo si habeat ꝓbabilē supitionē q̄ in ꝓximo erūt magis indigētes illo frumento quibus reseruat. Sext⁹ casus est si illi sit necessaria et michi superflua nec video aliquem altū qui magis indigeat vel eque nec suspicor q̄ proximo futurus sit aliquis magis indigens in hoc casu teneor ei dare propter scandalū vitanduz: et in secundo casu si ipse valde ⁊ multuz indigeat ⁊ ego parum. Sed pro quanta indigētia vel sua vel mea teneor ei dare: hoc non determinat ars sz caritas: cōcedimus ergo ꝯclusionez primi argumenti: ⁊ in aliquo casu teneor dare bibliā meam ꝓpter scandalū: sz non in omni casu. Ad scdo obiectū dicimus q̄ bene teneret argumētatio si esset eadē visio mortis corporalis et mortis spiritualis: sed non est eadē visio: mors enī corporalis visibilis est: sed mors spiritualis nō est visibilis cum sit in anima: nec aliquis debet de facili suspicari q̄ aliquis scandalisetur vel moriatur spiritualiter: preterea mors corporalis causam habet manifestam scilicet defectū cibi: sed mors spiritualis non habet causam manifestaz: ⁊ propter hoc non est simile. Ad tertio obiectū dicimus q̄ nō est simile duplici de causa. ¶Prima est apostolus loquit de scādalo actuo et hic loquit de scandalo passiuo. Scda est q̄ abstinēcia a carnib⁹ nulli ꝓiudicat nec persone nec reipublice: sed dare bibliā pro hmōi scandalo: licet nō preiudicet persone/tamen preiudicat bono publico: quia ad bonum publicū pertinet q̄ non transferant dōia rerū sine ratione. vnde si non fiat michi preiudiciū nec bono publico teneor vitare scandaluz. Ad quarto obiectum dicim⁹ q̄ non est salua veritas vite quolibet casu si detur biblia: quia de veritate vite est vt quilibet vtatur re sua prout melius potest. Ad vltimo obiectuz dicimus q̄ in aliquo casu teneor facere opera misericordie ꝓpter scandalū: sicut in aliquo casu teneor dimittere propter scandalum. vnde concedimus conclusionem in casu.

Af q̄ sic

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Ad idem.

Itez ad iō

Solutio.

Ad ꝑmuz.

¶Prima rō.

Secūda cā

Scdus casus

¶Prima cā.

Scda cā.

Tertius casus

¶Prima cā.

Secunda.

Tertia.

q̄rt⁹ casus.

q̄nt⁹ casus.

sext⁹ casus.

Ad secūdū

Ad tertiū.

¶Prima cā.

Scda cā.

vnctio doctz

Ad q̄rtum

Ad q̄ntum

¶Vtrum petrus scandalisauerit separādo se a gentibus et comedendo cum iudeis.

¶Aliud capitulum.

Circa vltimū casum queritur de casu illo in quo ex diuerso diuersa occurrūt scandala: sicut de casu illo in quo beatus petrus cū esset anthyochie ⁊ gētiliter viueret cū gentilibus cū venirent quidā iudei anthiochiā ex ierosolimis separabat se a gentibus et comedebat cum iudeis discernēdo cibaria: ⁊ sup hoc reprehēdit eum apostolus dicens: Si tu cum iudeus sis gentiliter viuis ⁊ nō iudaice quomodo cogis gentes iudaisare. Querit ergo hic vtrū petrus peccauit sic faciendo. Videt q̄ sic: q̄ cogebat gētes iudaisare: vt ōt apls: ꝯ errare. ⁊ cogebat eos errare facto suo: ꝯ minus recto: et ita facto minus recto prestabat occasionē ruine alijs: ergo per locū a diffinitione scandalisabat in via fidei quod est graut⁹ q̄ in via mor: ꝯ peccabat mortaliter. Item. reprehensibilis erat: vt dicit apls: ergo pro aliquo peccato nō pro alio/nisi q̄ scādalisabat in via fidei: ergo peccabat mortaliter. Itē. dicit glosa q̄ ipe faciebat ꝓtra veritatē euāgelij: ergo peccauit mortaliter. Sed contra. Confirmatus erat virtute ex alto: ergo non peccauit mortaliter. Item super illū locū mathei. Tibi dabo claues regni celoꝝ dicit glosa: quas si tunc habuisset error locū in eo nō inuenisz: sz tūc separabat se a gētilib⁹: habebat claues et etiā iam cōfirmatus erat virtute ex alto: ꝯ tunc nō

Questio.

Af q̄ sic.

Secundo.

Tertio.

In oppo⁹

Secundo.

Tertio.

inuenlebat locū errorē in eo: ergo nō errabat: ergo nō peccabat. Item. zelo caritatis comedebat cū iudeis: et cōformans se eis vel simulans se idē sentire cū illis vt oībus fieret oīa/vt oēs lucrifaceret: ergo factū illō ex caritate erat: ergo meritorīū: ꝙ nō peccabat illo facto. Ad hoc sunt diuerse solutōnes. vna hieron. alia augu.

Diuerse solutiones. ꝓma hiero. alia augu.

Hieronymꝰ enī dicit ꝙ apli per se cōdixerāt ista tria. s. ꝙ petrus separaret se a gentilibus et ꝙ comederet cū iudeis discernēdo cibaria et cōprehenderent a paulo vt iudei videntes magistrū suū reprehēdi sup hoc facilī⁹ se separarēt a legalibus: qr volebat eos ducere ad spīritualē vitam vt inciperēt esse quod futuri erant. s. spūales: simulatorie ergo fecit petrꝰ ꝗcqđ fecit ibi: et voluit se reprehēdi vt vidētes iudei apostolum suū reprehensum erubescerent de obseruatione legalū: et simulatio illa bona fuit. fuit enī simulatio facti q̄ aliquando faciēda est ad vtilitatē fidei: sicut fecit iehu simulās se esse idolatrā. Scōm ergo hieroñ. nullo modo peccauit btūs petrus. Dicit aūt istā solutionē fuisse origens cōtra porphirīū hereticū qui petro īponebat stolliditatē: et paulo ꝓcacitatē ꝛ proteruitatē. Ad primo obiectū dicimus ꝙ reprehensibilis erat. i. debuit reprehendi ex dicto nō ex peccato. Ad tertiū dicimus scōm hieron. ꝙ nō faciebat cōtra veritatem euāgelij. i. ꝙ facto suo nō poterant gētiles hīe occasionē faciendi contra veritatē euāgelij. Scōz aūt augustinū nichil ibi factū est simulatorie ꝛ petrus ibi reprehēsibilis erat. i. dignus reprehendi. nō audemꝰ tamen dicere ꝙ peccauerit: sed dicimus ꝙ reprehensibilis fuit: qr non adhibuit tantam diligentiā q̄tā voluisset paulus adhiberi. sicut eī petrꝰ zelabat iudeos quia erat apls iudeorꝝ: ita paulus zelabat gētiles: qr erat apls gentiliū. et qr petrus nō exprimebat eis cām separatōnis sue possent gentiles de facili errare. sicut ergo petitio pauli de amotōne stimuli ꝺr fuisse stulta licet fuerit meritoria: qr non fuit omī modo discreta. ita stultū fuit factū petri licet meritoriū: qr nō fuit oīno discretū. vnde potest dici fuisse minus rectū. i. non oīno discretū. sed nō fuit minus rectū in scandalo: sed ſm ꝙ accipitur rectū et scandalosum: qr ipe non scandalisauit. nō enī tenebat adhibere oīmodā diligētiā ꝓpter hoc nō ꝺr fecisse cōtra veritatē euangelij: qr nō oīo discrete egit. ꝛ sic patet solutio ad oīa obiecta.

Petrꝰ non peccauit ꝛz hieronymū opio origꝝ. Ad primū Ad tertiuꝫ ſm hieroñ. opio aug. opio doctoris.

per hoc ad oēs rōnes.

Utraq; istaꝝ solutionū bona est: licet sint oppōsite: qr non discordant in iure: sed in facto. Item. ponatur ꝙ aliquis sacerdos queratur a duobus ad audiendum confessiones/quoꝝ vnus est pauper: alius diues: pauper non est in extremo articulo: diues aūt est in extremo articulo et peribit in aīa et corpore nisi statim eat ad ipm sacerdos: sed ex alia parte multi scandalisabūtur nisi primo eat ad pauperem: Queritur ad quem debeat primo ire. videtur ꝙ ad pauperē: quia debet vitare scandalū q̄tum potest. maius scandalū magis debet vitari: ergo non debet dimittere multas aīas perire ꝓ aiavnī⁹: ꝙ ꝓio ꝺz ire ad pauperē. Sꝛ cōtra Si scādalo remoto tenet mō ille sacerdos ire ad istū diuitē quem scit esse in extrema necessitate: sed illud ad quod tenetur non debet dimittere propter scādalum: ꝙ primo debet ire ad diuitem. Quod cōcedimꝰ: quia nisi iret primo peccaret mortaliter cuꝫ teneatur ire modo ꝛ ita non esset salua veritas vite: magis enī debet diligere se q̄ alios: debet tamen facere quantū in se est ꝙ alij non scandalisent. vnde debet eis manifestare causam quare primo vadat ad diuitem ꝛ tunc ipse non scandalisat eos: et si scandalisantur a seipsis scandalisantur.

Alīꝰ casus.

ꝗo incidēs Arguit ꝙ ad pauperē

In oppoᵐ

Solutio.

De correptione fraterna.

Tractatus vicesimusquintus.

Dicto de scandalo: dicendum est de correptione fraterna per quam sedant scandala ꝛ ꝓseruatur vnitas ecclesiastica: circa questionē istam primo inquirendum est: vtrū hoc preceptū euangelicū: Si peccauerit in te frater tuꝰ. ꝛc. pertineat ad omēs an ad prelatos tantū: secūdo de ordine correptionis et quomodo procedendū sit: secundum illum ordinem. Tertio vtrum ordo seruādus sit in notorīs sicut in priuatis:

ꝓmū capm

Circa primuꝫ probat ꝙ preceptum illud pertinet ad omnes: Quia dicit glosa super illum locū ita peccat qui fratrem peccare videt ꝛ tacet: sicut qui petenti nō idulget: qui enī dicit: si penitet dimitte: si peccauerit corripe: si ergo dimittere penitēti pertinet ad omnes ergo corripere peccantem pertinet ad omnes. Item in exodo: si bos aut asinus fratris tui ceciderit in puteū non pertransibis: sed subleuabis: bos est aliquis fortis/asinus est aliquis stultus/ siue fortis siue stolidus qui subditus est sit tuus si peccauerit debes ipsuꝫ subleuare hoc preceptū ad omnes pertinet: ergo ad oēs pertinet corripere peccātē. Item apostolus: si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto/vos qui spīrituales estis hmōi instruite in spīritu lenitatis: ꝙ oīs spīrituales tenent corripere peccātes: ergo illud preceptū non pertinet solū ad prelatos. Item probatur exemplo pauli qui redarguit petrum cogentē gētes iudaisare et ita minor corripuit maiorem similiter et quilibet debet facere. Item q̄libet reddet rationē in die iudicij de talento sibi cōmisso: sed scientia corrigēdi quoddā talentū est: etiā familiaritas quoddā talētū est: ad maiores talentum quoddā est vt dicit gregorius: illo talento debet vti loco ꝛ tēpore: ergo quilibet tenetur vti scientia corrigendi: ꝙ quilibet tenet corripere peccantē. Item ratione idē probatur. preceptum enim est pasce fame morientē: si nō pascis occidisti. et io. in canonica. si quis viderit fratrez necesse habere ꝛ clauserit viscera sua quomodo caritas dei in eo manet: ad opus ergo misericordie corporale tenetur quilibet: ergo multofortius ad opus mie spūale sicut dicit augustinus. Mō est magnū pascere ventres morientes: sed magnū est pascere animas ineternum victuras: sed opus spūalis mie est corripere peccātē. Sunt enīz decem opera mie/ septem corporalia/ tria spīritualia: sicut dicitur in psalterio. Qui docet manꝰ meas ad prelium: ꝛ digitos meos ad bellum. per digitos decē significant opera mie/septez corpalia/tria spīritualia: q̄ sunt docere ignorantez/dimittere penitenti/corripere peccantē: sed quilibet tenetur petenti dimittere rancorem: ergo quilibet tenetur corripere peccantē: nō est ratio quare potius ad vnū opus mie teneatur quilibet q̄ ad aliud. Preterea dicit augustinus ꝙ illud preceptum omnium est in omnes et maiorum in minores: et parium in pares/ et minorum in maiores: ergo illud preceptum non pertinet soluꝫ ad prelatos. In antiquis codicibus inuenitur scrīptum respiciens ihesus petrum dixit. Si peccauerit in te frater tuus: et statim subiūxit: Quecūq; ligaueris super terram erit ligatum ꝛ in celis: ꝛ cuꝫ petrus figura est prelati: solus prelati est ꝛ ligare ꝛ soluere: ꝙ illud preceptum ad solos prelatos pertinet. Item. ij. reg. xxvi. Oza extendit manū suam ad arcā domini qñ declina-

Primo ꝙo Aī primo,

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Augustinꝰ

Decez opa mie.

Septimo,

In oppoᵐ ñr in antiqs codicibꝰ

Secundo.

uerunt boues calcitrãdo ⁊ mortuꝰ est: archa domini est prelatus qui debet habere scientiã duorũ testamẽtorũ: ozа regẽs archã est subditus redarguens ꝓlatũ videt ergo secunduz hoc ꝙ minoz non debet cozripe
Cõfirmat. maiozem. Eadẽ obiectio de maria sozoze moysi que obiurgauit moysen et percussa est lepza. Item. cozripere peccantẽ est curare ipm: sed non quilibet habet
Tertio. curã aiaꝝ: ergo nõ quilibet tenetur cozripere peccantem: ergo si quilibet tenetur cozripere peccantem: et ex precepto dñi: ergo monachus claustralis teneꝯ ex precepto dñi cozripere peccantẽ: ergo si sciat aliquez peccare in ciuitate ista ⁊ diceret ei cõscientia ꝙ ꝓpter correptionẽ suã dimitteret peccare debet exire claustrum: etiã contra preceptũ abbatis. sed si hoc esset sepissime exirent monachi de claustro. Item. si quilibz
Quarto. tenetur cozripe fratrez oẽs pereũt: qz pauci cozriptũt
diuerse opiniones. Ad hoc a diuersis diuersimode soluitur. Quidã enim dicunt ꝙ illud preceptũ tantũ ad prelatos pertinet: ⁊ ꝙtum ad alios consiliũ est. tenetur tamen in casu qui
ad oẽs auctoritates. libet cozripere peccãt: sicut quilibet teneꝯ in casu vẽdere oia que habet et dare pauperib⁹. Ad oẽs ergo auctoritates quibus ostenditur ꝙ quilibet teneꝯ cozripere peccantẽ soluũtvno modo. s. cõcedendo cõclusionẽ cũ hac determinatione in casu: et dicũt ꝙ nõ seq
Ad rõnem tur. tenetur in casu: ergo simpliciter teneꝯ. Ad rationem autẽ dicũt ꝙ nonvalet hec argumentatio. Quilibet tenetur ad opa mie cozporalis: ergo quilibet tenetur ad opera mie spiritualis. qm̃ si pasco fame morientẽ cozporaliter tpe non scandalisatur: sed si cozripio peccantẽ frequenter scandalisatur: qz incertuz est michi vtrũ scãdalisareꝯ ex correptiõe mea: ꝓpter hoc
Cõtra hãc solutõez aꝝ non debeo cozripere ipm. Sed isti non videtur bene soluere: qz certũ est ꝙ hoc ẽ preceptũ simpliciꝯ ⁊ oĩb⁹ honoza patrẽ tuũ ⁊c. et ad hoc quilibet tenetur simpliciter: tamen nõ teneꝯ nisi in casu. precepta eni affirmatiua sp obligãt: sed non ad sp: imo tantũ in casu/et
Dra ꝓsilij ⁊ loco et tẽpoze. Nõ est ꝙ hec dra inter cõsiliũ et ꝑceptũ
precepti. ꝙ consiliũ obliget in casu: et preceptũ simpliciꝯ. sed hec differentia ꝙ preceptũ ex se obligat: cõsiliũ non ex se: sed ex aliquo addito. sicut ex voto et turamẽto: ⁊ aliquo tali. Cõcedimus ergo ꝙ quilibet tenetur cozripere peccantẽ: sed nõ tenetur cozripere semp: ꝛ loco et tẽpoze. qm̃ videlicet credit ꝙ sua correptio ꝓfit ei
Ad ꝑmuz. qui cozripit. Et ad primo obiectũ dicimus ꝙ petrꝰ nõ solũ gerebat typũ prelati: sed etiã typũ gñalis eccle
Ad aliud. Ad illud quod obiectũ est de oza ⁊ maria dicimus ꝙ significãt illos qui obturgant causa vituperij ⁊ detra
Ad aliud. ctionis: nõ causa correptõis. Ad illud quod obiectũ est de cura aiaꝝ dicimꝰ ꝙ duplex est cura aiarũ. est eni quedã cura aiaꝝ ex officio: sicut in prelatis: et quedã cura ex caritate: ⁊ hãc habẽt oẽs q caritatẽ habẽt. vt
Ad aliud. q audit spiritũ sctm̃ in se dicat alij vent. vt hꝫ in apoca. Ad illud quod obiectũ est de monachis dicimꝰ ꝙ nõ tenentur cozripere illos qui extra sunt. absoluti eniz sunt ab illo ꝑcepto ꝓpter maius bonũ: sicut cũ intrãt claustrũ absoluũtur propter maius bonũ ab hoc precepto: Honoza patrẽ tuũ ⁊c. ꝙtum ad exhibitionẽ necessariozᷣ. tenentur tamen cozripere suos fratres clau
Ad vltimũ strales loco ⁊ tẽpoze. Ad vltio obiectũ dicimꝰ ꝙ fere oẽs pereũt: qz stultoꝝ infinitꝰ est numerꝰ. multi tm̃ cozripiũt alios. s. spũales viri cozripiũt carnales. is ei ozdo esse debet vt deꝰ iudicet spũalẽ vtrũ: et spũalis vir iudicet carnalez hoĩem: ⁊ carnalis iudicet bzuta animalia: et in hoc consistit decoz ecclesie: scz in hmõi debita proportione mẽbroꝝ: quia decoz est cõsummatio vel dispositio decoris mẽbrorum. vnde dicit aristoteles: Sed si iudicet carnalis spũalem virum et ꝙ carnalis homo sit prelatꝰ ecclesie: tũc est ecclesia idecoza ⁊ difformis. Sciendum autẽ ꝙ aliquis aliũ praue cozripit
Notandũ. tribus modis aut quia indiscrete/aut qz maliciose/ãt quia derisorie: ⁊ hoc significatũ fuit in tribꝰ personis videlicet in oza/maria/⁊ cham. Oza enim cum prius tacuisset cum vxoze sua ausus fuit extẽdere manũ suã ad archam ⁊ significauit illos q̃ vident festucã in oculis fratris sui: trabẽ autẽ in oculo suo non cõsiderant Maria vero ex malicia sua et indignatione obiurgauit moysem cõtra preceptũ illud legis: dijs nõ detrahes/ et principi populi tui nõ male dices: et significat illos qui ex malicia vel odio arguunt prelatos suos.
De chã q̃d figurat. Cham vero denudauit pudenda patris sui ⁊ derisit: ⁊ significauit illos q̃ derisorie ⁊ detrahẽdo arguũt fratres: ad hoc ergo ꝙ bene cozripiatur frater/ oportet ꝙ discrete cozripiaꝯ ⁊ benigne et lene. de discretione dicit apls. Omnis sermo vester sit sale cõditus: de benignitate: similiter dicit. si ꝓoccupatus fuerit homo ĩ aliquo delicto: vos q̃ spũales estis cozripite in spũ lenitatis. de tertio similiter dicit. Omnis sermo vester qui malus est de oze vestro nõ ꝓcedat: sed si quis ad edificationẽ vtilis est. Item qđ dictũ est de monachis q̃ sunt absoluti manifestare crimẽ ꝓpter matus bonuz ab hmõi correptione: intelligenduz est non absolute: tanta posset esse indigẽtia correptionis vt tenerentur exire claustrũ: etiã inuito abbate: sicut dicit ĩ cãticis.
In cãticis. Egrediamur ad agros. i. de cõtẽplatione ad actionẽ: sicut cõtigit in tpe magistri berengarij ꝙ belesorduꝫ exiuit de claustro cõtra berẽgariũ q̃ impugnabat fidẽ
Qlit exiuit. Exiuit tm̃ cũ licentia abbatis: si tamẽ nõ dedisset ei licentiam nichilominus exiuisset in tanta necessitate.

¶ De ordine cozripiendi.
¶ Secundum capitulum.

Prima qo h⁹ capituli. Arca secundum capitulum querit de ordine cozripiẽdi secũdũ hoc preceptum. si peccauerit frater tuus ⁊c. sed prius videnda est cõtrarietas huius capituli qđ dicit dñs. si peccauerit in te. ⁊c. Sciendum
Notandũ. ergo ꝙ dñs loquebatur de scandalo pusillorũ/⁊ dixerat: videte ne scãdalisaueritis vnũ de pusillis istis: et assignauit causas duas quare nõ debeant scãdalisari.
Prima cã Una est: qz angeli eorum semp videt faciẽ patris mei qui in celis est: q̃si dicat: tãta est dignitas eoꝝ: quia angelos mittit ad custodias eoꝝ. vnde nõ debes eos scãdalisare.
Alia cã. Alia cã est: quia filius dei venit q̃rere ⁊ saluare pusillos q̃ perierant. vnde ꝓponit parabolã de oue cẽtesima pdita: scandalisat autẽ aliquis tribꝰ modis ꝓximũ. vno mõ inferendo ei iniuriã vel cõtumeliã: et de hoc scandalo dicit apostolus. videte ne contemnatis vnũ de pusillis istis. Secũdo mõ scãdalisat ꝓximus q̃n aliquis peccat ipso ꝓmo videte: ꝓuocat enim ipsum ad peccandũ: ⁊ deinde dicit hoc: si peccauerit in te. ⁊c. i. te sciente: peccat eni contra te cum prouocat te ad peccandũ. Tertio mõ scandalisat aliquis ꝓmũ cũ non dimittit debito mõ fratri suo penitenti: de hoc dicit dñs postmodũ de fraterna correptõne. Sed obicitur de hoc quod dicit. si te nõ audierit: adhibe tecũ vnum vel duos vt in oze duoꝝ. ⁊c. qz in deuterono. xix. dicit dñs. Non stabit testis vnus cõtra aliquẽ: sed in oze duum vel trium stabit omne verbum hic dicit: adhibe vnũ vel duos: g̃ contrariũ est ei
ꝯ dicta aꝝ.

Secundo. quod dicit in lege. Item. contrarius videtur esse apostolo qui ait: ℙPeccantē cora oibus omibus argue.

Tertio. dns autē dixit. Corripe ipm inter te t ipm solū. Itē. auctoritas intelligitur de pctō occulto/aut manifesto si de occulto qualiter adhibebit secū vnū vel duos. si

Augustin⁹ de manifesto. Contra. Augustinus dicit q intelligit de occulto: et propter hoc soluitur quod obicit de cōtrarietate apostoli. apostolus enī intelligit de manifesto. vnde hec determinatio corā oibus intelligitur fieri ad verbū et ad participtū hoc modo: peccantem corā oibus argue corā oibus. vnde dicit augustinus.

Solutio. Distingue tēpora et cōcordabis scripturas. Solutio Illud pceptū itelligit in mltis casib⁹. primo itelligit in casu qsi dupticato hoc mō. si peccauerit in te frat tu⁹. i. te solo sciēte corripe ipm iter te t ipm solū: si te audierit lucratus es fratrē tuū: si te nō audierit siste ibi nisi hēas aliā viā ꝓcedēdi. ℨ si postea cōtingit q alij sciāt illō idē pcm tu debes adhiberevnūvel duos testes ad corriptiēdū. in simplici ℨo casu pōt itelligi pceptū illō tā in pctō manifesto q in occulto: i manifesto cū plures sciant tecū peccatū illud. et tunc hoc modo procedendū est. Si peccauerit in te frater tuus. i. te sciente corripe ipm: primo inter te t ipm solū ne publice corrept⁹: sicut dicit glo. perdat verecundiā qua perdita in peccato permaneat. si te audierit lucratus eris fratrem tuū. si non audierit adhibe adhuc tecū vnū vel duos de illis qui sciūt idē peccatū vt cū ad vn⁹ admonitionem corrigi noluit multor obiurgatione resipiscat vnus aūt adhibēdus est de necessitate ecclesie denunciatione sufficit vnus testis: qr ipe denūcians vicē alteri⁹ gerit testis. t per hoc soluitur primo obiectū.

Glosa.

Ad primū ℚuia moyses loquitur de testibus in causis decidendis vbi exiguuntur adminus duo testes. dns autem loquitur de testibus in denūciatione vbi sufficit vnus testis cū denūciatione. duo vero testes adhibēdi sunt si velis accusare ipm t agere contra ipm cora prelato ad hoc vt infligatur ei pena a sanctis patribus constituta pro illo pctō. Sed qr pene hmōi arbitrarie sunt q̄tum ad hoc. si vero pctm sit occultū hoc cōtingit tripliciter. est enī occultū si solus de⁹ scit: et est occultū si tu sol⁹ scis: t ē occultū si pauci sciūt. t hoc mō vltio sumit aug. occultū vt sit occultū distictū ꝓtra notoriū et per hoc pz solutio ad prīo ob. Si solus de⁹ scit nichil potest facere. vnde glosa. Si enī in deum non est met arbitriū. si vero sit occultū ita vt pauci sciant eodem modo procedendū est. sicut si sit manifestū: quia sic occultum est manifestū pluribus. si vero sit occultum ita q tu solus scias tunc debes ipsum corripere inter te et ipm solū. si vero te non audierit siste ibi nisi hēas aliā viā ꝓcedēdi. ℙPotes aūt hꝰe aliā viā duplr vel quia peccatū illud est iterabile: sicut fornicatio et adulteriū: tūc potes dicere aliqbus bonis viris q̄ possunt prodesse non obesse: qr cū peccatum sit iterabile possunt peccantē de facili deprehēdere in pctō illo: et tunc in illis peccatis ipsum corripere: si vero peccatū illud non sit iterabile nichilominus illud potes manifestare aliqbus bonis viris q̄ possunt prodesse non obesse: vt habeas corā deo non testes ad accusandum sed q̄ fratrem suū debito mō corripiāt in prauis: Sciendum autē q non est proditor criminis nisi indiscrete/aut maliciose/aut inordinate corripiat: indiscrete si manifestū sit crimen et non possis ꝓbare: maliciose si causa detractionis vel alicuius talis cause: inordinate si sine premonitione.

per hoc ad primum.

Duplr pōt procedere.

Notandū.

ℚualiter intelligendum sit hoc preceptum Si peccauerit in te.

Dictū est qualiter intelligendū sit hoc preceptū dominicū. Si peccauerit in te frater tuus: secūdum q pertinet ad omnes: nunc videndū est qualiter intelligendū sit secundum q ptinet ad solos prelatos. Est ergo sic intelligendū. Si peccauerit in te. i. te sciente per famā: si enī scit prelatus pctm fratris per visum ꝓcedendū est sicut dictum est: si vero per famam corripe debet ipsum prelat⁹ inter se t ipsum solū maxime cū fama adhuc paruula est: si ipsum audierit lucratus est fratrē suum: si vero nō audierit debet adhibere vnū vel duos testes ad corripiendū ipsum: si iterum illos nō audierit debet prelatus officio suo inqrere vtrū ita sit. maxime: si ille infamatus sit apud bonos t graues: sicut dicit dns in gene. Descendā t videbo vtrum clamorē qui puenit ad me opere ꝓpleuerint: t si per īquisitionē inueniat ita esse sicut fama est tunc sine dubio illa debet emendare: sed si emendare noluerit: debet ꝓlatus dicere ecclesie. i. separare a cōgregatione fideliū. i. debet ipsum excōmunicare: t sic aliter sumitur dicere ecclesie q̄ prius: qr prius intelligebatur sic: dic ecclesie. i. prelato: si vero prelatus nō possit habere testes in inqsitione tūc potest cogere illum q̄ infamis est ad purgationē. Sed qualiter debeat fieri purgatio illa in canonibus habetur: intelligit autē illud preceptū dn̄i cū non solū in casu in quo peccatū perpetratū est: sed etiam in illo casu in quo pctm est in preparatiōe perpetrandi. Et ponit augustinus talem casum: aliquis est ante aliquē iudicem volens iurare quid falsum: et ego solus scio q ipse vult periurare: in hoc enim casu debeo corripere ipsum inter me t ipsum solum: prius enim deberet permittere se interfici corporaliter q̄ periurare: sed si me audierit lucratus ero fratrem meū: sed si me nō audierit: quid faciam? aut manifestabo crimē ei⁹/aut non: si manifesto: forte iudex interficiet eum: et ita ero causa mortis eius: si non manifesto ipsum periurabit: et ita morietur spiritualiter. Dicit augustinus q manifestādū est crimen illius aliquibus qui possunt prodesse t nō obesse: sicut sacerdoti qui habet curā aie ipsius: t per hoc cōuincitur q̄d in ꝑmo casu: si peccauerit i te. i. te solo sciente: si te non audierit potes manifestare aliquibus qui possunt prodesse et non obesse. Sed videtur dns fecisse cōtra preceptū suū: et ita nō fecisse quod docuit: sciebat enī peccatū iude: qr volebat eū tradere t non corripuit: q̄ fecit cōtra ꝑceptū suū. Itē nō fuit bonus pastor: qr nō pauit iudā verbo correptiōis q̄n iudas maxime indigebat. Item non videt bonus medicus vel magister bonus fuisse: quia multa bona omisit de cōtingētibus: t videt falsum dixisse cum dixit Omne quod dedit michi pater nō ꝑdidi ex eo quicq̄ īmo perdidit iudā. similiter videtur q petr⁹ fecit contra hoc preceptū i anania et saphira. Ananias enī partem precij agri venditi posuit ante pedes apostolorū dixit autē petr⁹: anania: cur tentauit sathanas cor tuū mentiri spiritui sctō et fraudare de ꝑcio agri. ananias autē audiens hec verba cecidit et expirauit: t ita incepit petrus a pena cum debuit incipere a correptione: ergo fecit contra preceptū dn̄i. Solutio. Ad primo obiectum dicimus q dns non debuit corripere iudam quattuor de causis. ℙPrima est: qr iudas erat litteratus et sciebat nouū et vetus testamentū: audierat enī dn̄m predicantē et viderat miracula facientē. t ꝓpter

ak̄ intelligit illō ꝑceptū

dns i gen.

q̄lit̄ dz fieri purgatio.

Augustin⁹

augu. dicit

ℨ ista ak̄.

Cōfirmat.

Tertio.

Iterum ak̄

Solutio.

ℙPrima cā.

De hereticis nota. hoc indignus erat correptione: sicut hereticī qui cō-busti fuerunt in ciuitate ista: q̄ litterati erant ⁊ docti non fuerunt correpti: sed simplices et idiote: q̄ dece-

Secūda cā pti erant correpti fuerunt. Secunda causa est: q̄ iuti-lis esset correptio: et hoc duabus de causis. q̄ iudas edoctus erat: et corripere ip̄m erat fundere aquas in mare. Scōa: q̄ non mouebāt ipsum visa miracula et transfiguratio audita: ⁊ similia. nō mouisset momēta-

Tertia cā. nea correptio. Tertia causa est ne fieret iniuria sermo-ni dei: q̄ nō sunt spargēde margarite porcis/ neq̄ san-ctum verbū canibus. nauseantibus enī super cibo le-nissimo non est dandū verbū dei ne cōculcetur. ppter istas tres causas dr̄ in ecclesiastico. Qui medebitur incantatori a serpente percusso. predicator incātator est qui debet extrahere serpentē a caverna. i. diabolū a cordibus hoīm: sed si ip̄e infatuatū est non prodest-

Quarta cā ei correptio. Quarta causa est: q̄ dñs volebat accele-rationē redēptiōis nostre. vnde dixit iude. Quod fa-cis fac citi⁹. ⁊ alibi: Baptismo habeo baptizari: ⁊ quō-

Notandū. coartor quousq̄ perficiatur. Tamen sciendū est q̄ bo-num cōmune nunq̄ est principalis causa execrationis alicuius: imo peccatū eius: sed secundaria potest esse sicut hic cecitas contingit in israel vt plenitudo gētiū intraret: hec dictio vt: notat cām secūdariam. q̄ ergo iudas ouis morbida erat inutile fuit ipsum pascere.

Eodē mō ad aliud. Simili modo soluēdū est de petro. Ananias autem edoctus erat a spiritu sancto: ⁊ propter hoc indignus erat correptione. et etiā propter terrorem perfector punitus fuit ne audeāt pfecti retro respicere cūvxore loth.

De perplexitate.

Ultimus tractatus.

Dicto de illis que pertinent advtile ⁊ honestum nunc dicendū restat de perplexitate: que triplex

Triplex pplexitas est. Est enī intelligentia sacre scripture et perplexitas intelligentie faciendor. et est perplexitas ineuitabi-litas peccādi. prima et secunda reperitur in sctis: ⁊ ad hoc significandū apud ysaiam ponitur hoc loco onus egyptij. postq̄ enī homo excutit a se onus babilonis id est amorē huius mundi a quo primū exonerare se

Quō pce-dēdū est in bello spiri-tuali. debet. Secūdo loco excutit se a loco philistim. i. de-monū tentationib⁹: et post hoc excutit se tertio loco ab onere moab. i. ab onere secularis scientie vt dicere possit cum apostolo. Non q̄ sufficientes sumus ex no-bis ⁊c. Et post hoc onus carnalis dilectionis siue pru-dentiam carnis que dicitur onus damasci a se excutit Item. vltimo restat egiptij q̄ quilibet sanctus habe-re potest. hee sunt tenebre ignorantie quibus premū-

quō solui pma per-plexitas tur sancti: sed non opprimuntur. et ita patet q̄ sancti habent perplexitatem primā et secūdā. Prima per-plexitas soluitur per distinctionē multiplicis/ siue am-phibologie et equiuocationis: vel per distinctionem temporū vel q̄ simpliciter dicit. et scōm q̄d intelligi

scōa dissol-uitur. debeat. Secunda dissoluitur tantū. vno modo. s. per spiritū sanctū. vñ vnctio docebit vos de oib⁹: ⁊ hoc dr̄ Augustin⁹ augustin⁹ i libro de magisterio. Tertia dissoluit p de

Tertia dis. positionē erronee cōsciētie ⁊ de ista agēdū ē hic. ⁊ pri-

Prima q̄o Af̄ q̄ sic mo querit vtrum aliquis perplexus sit perplexitate peccandi: quod ꝓbatur sic. dicit enī tob. Merui testi-culor leuiathā perplexi sunt. i. argutie ⁊ tēptationes et gregorius dicit in loco illo. Cū mens inter maiora et minora pctā astringitur ibi in fugā se p̄cipitat vbi min⁹ peccatum inuenitur. gregorius non dixisset nisi

In oppom posset esse aliquis pplexus inter peccata. Sed contra

Dicit deus: conuertimī ad me: ⁊ ego ꝓuertar ad vos sed in nr̄a potestate est hoc: q̄ cōuerti in nostra volun-tate est libera: q̄ in q̄cūq̄ peccato exītes siue in quo-cunq̄ casu: possum⁹ resilire et ad dñm ꝓuerti: q̄ nō su-

q̄d pplexi-tas. m⁹ pplexi: q̄ null⁹ ē pplex⁹. et simplr pplexitas nichil est: est tñ scōz q̄d. i. scōm erroneam conscientiam: ⁊ se-cundū consiliū gregorij: scōm ypothesim nō simplicit

Ō ista aī. Sed obicit. Iudei erant pplexi manente illa cōscien-tia qua credebant se christū interficere: q̄ secundū il-lam tenebant christuz interficere. Dicit autē augusti-

Augustin⁹ nus q̄ quicquid fit ꝑ conscientiā edificat ad gehennā: ergo iudei tenebant illum interficere manēte illa con-scientia: ⁊ ita erant pplexi. Sed cōtra. Subditi tenent

In oppom obedire prelatis suis: nec tenent p̄cepto maiorīs resi-lire. eadez ratione iudei: q̄ tenebantur christū interfi-cere: q̄ precipiebat eis: ergo interficiēdo nō peccaue-runt: q̄ non erāt pplexi/ vel errorē: inquantū error est nullus eū debet sequi: ergo nō est cōtra conscientiā: q̄

nec iudei debebant sequi illā conscientiā inquantum erroneā: sed non fuit erronea nisi quia christum dicta-bat interficiendū: ergo in hoc non debebāt sequi illā

Secundo. conscientiam erroneā. Preterea nō tenebantur ex le-ge diuina interficere ipsum: ergo non interficiendo ipsū non fecissēt cōtra legē diuinam: ergo non peccassent si

Solutio. eum nō interfecissent: q̄ non erant perplexi. Solutio. In veritate obediendū est prelatis: salua tñ auctori-tate superioris ⁊ xp̄s erat superior omnibus q̄ eum in-

Ad rōnem terficere videbāt quod patebat i eis per resurrectio-nē lazari. Ad illud dicendū q̄ cōscientia inquantū cō-scientia obligat ad inconuenies: sed inquantū erro-nea non obligat: nec debet aliquis eā sequi inquātuz erroneā: sed inquantū est conscientia erronea totū cō-

actio mala iunctuz obligat: ⁊ videt aliquis eam sequi et est simi-le de actiōe mala. Actio enī mala nō corumpit bonuz inquantum mala nec inquantū actio: sed totū ꝑmixtū

Augustin⁹ siue ꝑmixtione boni: malū nō potest bonū corrūpere nisi in bono. vñ augustin⁹. Tanta est superexcellens bo-

Ad aliud. ni magnitudo q̄ malū non pōt pugnare ꝰ bonum nisi ex virtute boni. Ad aliud. Ex lege dei non tenebān-tur. ⁊c. nisi de ipsa erronea conscientia: dictū est de iu-

ꝰ hoc aī. deis q̄ manente illa conscientia tenebant christū occi-dere: ergo eadem rōne. si aliquis credit alīū regē cuz non sit: tenetur ipsum vt regē honorare: ergo si eum

Solutio. non honorat dedec⁹ infert regi: q̄ a cōtrario: si aliquis credit hanc creaturam esse deū: si cōferat ei honorem tanq̄ deo non peccat: q̄ talis scōm talem conscientiā

Cal⁹ ponit et talem honorē conferre contra cultū deo debitū at-tribuit creature: ergo est ydolatra: q̄ mortaliter pec-cat. Solutio. Oēs prime vere sunt: q̄ ibi nō derogat regi per hoc q̄ iste honorat vt rex: sed vltima ꝯclusio

minime valet: q̄ quod derogat deo et peruertit ordi-nē presumptione sui intellect⁹ ⁊ supbia elati. est ei ibi presumptio itellectus: q̄ presumptuose iudicat deū esse hic cuz nichil habeat de deo iudicare: q̄ derogat

et: solum enim de spiritualibus iudicat et de carnali-bus spiritualis de omnibus alijs sub se positis.

De operatione perplexitatum.

Secundum capitulū.

Nunc autē ad scōm capitulū attendamus. s. ope-ratiōnē perplexitatū quod diuiditur in duo. Est enī perplexitas operationū corporaliū/ quedam spiri-

Cal⁹ ponit tualiū. de perplexitate spiritualiū hic agendū. Ponatur q̄ aliq̄s sit in mortali peccato ⁊ hoc sciat sacerdos

suus ⁊ hoc illi reuelauit per cōfessionē petit a sacerdo
Aſ q sit p= te in manifesto eucharistiā. Videt q sacerdos sit per=
plexus. plexus: qz vt videtur tenetur dare/⁊ non dare: primo
probatur q nō tenetur dare: quia in occulto non tene
tur dare: sed hoc ꝓpter veritatez vite: q̄ ibi periclitat
si det: peccat enī mortaliter iste si recipiat: sed simplr
et manifesta parte periclitat veritas vite: g̈ si non ibi:
Secundo. nec hic. Item non tenet et nō dare in occulto iō q̄ pro
ijceret corpus christi in latrinā dyaboli: sed eadē cau
sa est si in manifesto det: ergo nō tenet dare nec sic nec
In oppm sic. Contra. Domin⁹ dicit inde ⁊ preterea eccleſia pre
Cōfirmat. cipit cōmunionē recipe omnib⁹ gñaliter i die pasche.
Solutio. Solutio. In manifesto tenetur dare ꝓpter tres cau=
Prima cā. sas: propter scandalū vitandum: ⁊ ne tunica ih̄u incō=
sutilis rūpatur: quia eodēmō sacerdotes possent ali=
q̄s recusare quod esset cā scissionis tunice dñice: ⁊ pre
terea q̄ proditor esset illius pcti q̄ō nullomō in iudi=
Ad aliud. cio facere debet. Ad illud quod dicebatur q̄ veritas
vite. ⁊c. verus est q̄ vtrobiq̄ est periclitatio veritatis
vite: sed si in occulto daret sibi solius vite esset pericli
tatio: sed si in manifesto non daret multoꝝ vite esset
periclitatio: non etiā illa est causa quare nō dat in oc=
culto: sed qz tenet ipsum corrigere ⁊ ei ꝓsulere nō dat
quia non videtur sibi expedire: dat autē in manifesto
Scōs casꝰ. quia multoꝝ vita periclitaret si non daret. Secundꝰ
casus talis est: aliquis ex voto gerit vestes heremite
multi dicunt ei si in ciuitatē istam venerit multas ani
Aſ q debz mas dño lucratus erit q̄ detēte sunt etiaz vsuris ⁊ cō=
exire. similib⁹. Videt q̄ debet exire: dicit augustin⁹. Nō est
Augustin⁹ magnū pascere ventrē: sed est magnū pascere animaz
ergo magis ad hoc tenetur/ vel pascere fame morien
tem: sed multomagis morientē fame spirituali tenet
Secundo. pascere. Item. non est maiꝰ sacrificiū q̄ offerre deo aīas
peccatoꝝ: etiā in cāticis. Egrediamur in agrū. i. i mū
dum ⁊ in vineis. i. in eccleſiis demoremur: ergo tenet
exire. Item in exo. hylariꝰ omēs scti. ⁊c. probatus q̄ ro=
gatus a quadam matrona vt exiret ad curandaz filiā
suam noluit: tādem dixit eis dñs noster ieſus christus
ex tali sexu nasci dignat⁹ ē ⁊ ipse exiuit ⁊ saluauit filiā
In oppm suam. Sed contra. Facit cōtra votū suuz si exit: ergo
Secundo. peccat mortaliter: g̈ non debuit exire: ⁊ p̄terea potest
accidere q̄ non tantū proficit quantū si orat in loco cō
templationis: qz multa venūt ad eum impediendū.
Solutio. Dicimus ergo q̄ non exibit ꝓpter duas cās. Prima
Prima cā est: qz incertum est ei q̄d proficeret. Secunda est q̄ si
Scda cā. oraret teneret g̈ ad hoc quicquid vouit: dicimus enīz
q̄ si in voto suo est: nullo modo tenet exire nisi in vno
casu: sez si fides periclitatur: maius enī bonū absoluit
min⁹ bonū: et ideo exire nō debet nisi videat fidē peri
clitantē: in quo casu tenentur exire oēs: sicut fecit bea
Anthoni⁹. tus anthonius. debent g̈ facere scōm verbuz domini.
Neminē salutaueritis in via: sicut petrus qui pfectus
erat: istud preceptum dñi non debuit transgredi: qz si
transgrederet peccaret mortalit. vñ pz q̄ fm q̄ vnus=
quisq̄ ex suo voto habet: si facere potest nullū maius
sacrificiū. ⁊c. dicendū ad hoc q̄ satis intelligitur offer
re si per litteras ⁊ episcopos illoꝝ locoꝝ cū qui
bus loquitur eis cōsulit ad aliud pa. fa. mori. dicetur
Pōat casꝰ q̄ tenetur sine periculo sue anime quā magis dilige=
re debet q̄ totū mundū. Sz ponat q̄ dubitet an pec=
catū sit exire vel non exire: si exit peccat mortaliter: si
Alius casꝰ nō exit peccat similit. Et querit similit de illo q̄ dubi
tat de aliq̄ vtrū sit sua ⁊ ipse petit debitū/ āt tenet red
dere āt nō: si reddit peccat mortalit: qz dubitat ipsaz
esse suam: si non reddit similiter. Ad primū dicēdum Ad primum
est q̄ in illo casu recurrat ad ep̄m. s. q̄ver⁹ est magister
et docebit ip̄m qualiter facere debeat. Ad scōm dicē Ad secū..
dum q̄ similiter debet recurrere ad eundē mgr̄m: dū
tamen dubitauerit: reddere nō debet. Itē. esto q̄ ali
q̄s sacerdos publicā teneat fornicariā et dū celebrat
uenit ad illū locū in quo dicere debz hoc corpus ⁊c. Iterum aſ
et tunc auertit se esse talē videtur q̄ sit perplexus: qz
tenetur dimittere cōsecrare: qz si sumit corpus christi
indigne sumit: ergo iudiciū sibi manducat. Sed hoc In oppm
grauissimū est: ergo tenetur dimittere: sz si dimittat
maximū gñabit scandalū: ergo nō tenetur. papa dt q̄
sacrilegiū facit q̄ diuidit sacramentuz. Solutio. Iste Solutio.
simpliciter non est perplexus: sed remanēte. s. illo: sz
si dimittat ꝓpositū et cōtrariū ꝓponat. s. emendare ⁊
a se illā remouere tam nō est in proposito illo: ⁊ sic te
netur perficere sacramentū. Item. grauet hic magis Iterū aſ.
casus. Sit aliquis sacerdos symonach⁹ iste simplr nō
debet celebrare: incipit tamen ⁊ peruenit ad illū locū
et auertit. videtur q̄ sit perplexus ex vna parte: qz nō
licet ita celebrare. ex altera parte si desistit magnum
scandalum facit: et sic videt esse perplexus. Solutio. Solutio.
Dicendū est q̄ nullo modo talis debet celebrare: sed
si incipit cū peruenit ad talē locū manēte tali cōsciētia
perplexus est. potest tamē cōteri ibi et ꝓponere nūq̄
facere nisi secū dispensetur: ⁊ tunc virtus sacramēti di
spēsat cū eo vnde pōt ꝓficere. Itē. sit sacerdos aliq̄s Iterum aſ
in consimili casu: et videtur de eo q̄ sit ꝓplexus eisdē
rationibus. Dicendū de isto q̄ nullo modo debet hic Solutio.
attentare: et si attentat vel multi sunt astantes vel nō
si pauci sunt debet subterfugere ⁊ aliū substituere ad
celebrandū. si multi sunt et penitet se icepisse ⁊ illud
feciſſe: qz magnū scandalū gñaret astantibus nisi per=
ficeret potest ad consūmationē ducere quod incepit:
licet sit. Itē. esto q̄ aliquis diacon⁹ induit se vestimē= Iterum aſ
tis diaconib⁹. vnde assistat alicui sacerdoti quē nouit
habere fornicariā et notorie detinere: cū uenit ad tē
pus quo cantare debet euangeliū videt q̄ sit ꝓplex⁹.
qz dicitur q̄ nullus debet audire missaz illi⁹ qui forni
cariā publice detinet. ⁊ preterea dimittere nō potest:
qz scandalisabit decanū ⁊ capitulū totū. Solutio. Di Solutio.
cimus q̄ si anteq̄ induat se ad cantādum ad maiores
hoc peruenerit non debet desistere: qz non spectat ad
ip̄m corripere: cū in eccleſia illa maiores sunt illo qui
similiter nouerunt istud. Itē. sit q̄ aliquis iustus ma= Iterum aſ
nens in caritate dubitet vtr̄ vouerit se ītrare clausterū
Itē. dubitat an peccet si parentes suos dimittat in se
culo pauperes et multū indigētes. videtur q̄ sit per=
plexus: qz si intrat dimittit parentes sicut dictum est
de quo dubitat an esset peccatū mortale: ergo peccat
mortaliter si non intrat: ⁊ dubitat se vouisse: g̈ peccat
mortaliter. Solutio. Dicēdū q̄ casus iste ipossibilis Solutio.
est in hoīe habente caritatē. si enī caritatē habet du=
bitare nō potest de talibus: quia in his docet vnctio
eum: vnde dubitare non potest.

¶ De perplexitate operationū corporalium.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de perplexitatibus que emergūt in opa=
tionibus spiritualibus. nūc dicendū est de illis
que emergunt in operationibus corporalibus. Po=
natur ergo q̄ aliquis deponat gladiū penes aliquem
qui iuramēto cōstringit q̄ reddet illi gladiū q̄ncuq̄

repetierit postmodū dñs gladij fact⁹ furiosus repetit gladiū. videtur q̄ ꝑplex⁹ sit ille: q̄ vt videt nō dz dare: sit ei q̄ statim cū eo se interficiet: vel aliū. ergo nō debet dare. Itē. videt q̄ debeat dare q̄ si non dederit crimē periurij incurret. ergo debet dare. Et p̄terea si non dat: cōtractat alienā rem inuito dño: et ita furtū siue rapinā cōmittit. Itē. aliqs deponit pecuniam suā penes aliquē conseruandā: postea factus hereticus repetit pecuniā suā hac intentione q̄ ecclesiā dei et fideles dei cum illa pecunia vult subuertere et penitus abolere: videtur q̄ non debet reddere: q̄ firmiter scit q̄ in subuersione eccl̄ie et catholicoꝝ mīstoꝝ dabit: et videt q̄ debeat: q̄ iuramento tenetur. Itez aliqs similr deponit pecuniā suā penes aliquē postea intendēs cū illa vsurari repetit illā: et iste perpēdit aliquo mō q̄ facere vult illud: videt q̄ nō tenet reddere nā si ꝑ vitāda morte corporali furiosi illius tenebat non reddere: multofortiꝰ ꝑ vitāda morte spūali illi⁹ tenet nō reddere illi: q̄ tenetur: patet enī iuramento quo astrictus ē. Ad primū dicendū q̄ nō tenet reddere. q̄ in oīb⁹ his gñalis regla ē adhibenda: qñcunq̄ emergunt isti casus eligendū est illud quod min⁹ periculosū ē: ⁊ vnusquisq̄ se ad hoc obligat: et q̄ nō dare min⁹ piculosū ē q̄ dare: tō dicim⁹ q̄ non tenet dare: et i oīb⁹ hmōi fm aug. itelligēda ē pta ꝓditio. hoc ē. si pie ꝑt reddere/sz ipe nō ꝑt pie reddē/⁊ ideo tenet nō reddere. Itē ad illud qđ dz: sed si nō reddiderit contractat rē alienā inuito dño: dicendū q̄ ista diffinitio supplenda ē ꝑ subintelligentiā q̄ est non cōtractat nō retinendi sed reddendi. Ad secundū de heretico: sic dicendū est q̄ pie nō ꝑt reddere immo ipietatē faceret si redderet ⁊ aiarū et corpoꝝ. s. vnde non tenetur reddere tunc: sed reddere debet cum aliquādo forte inspirante dño ab heresi discesserit: vel talī proposito vel successoribus suis si fideles sint vel si non: ad mandatum eccl̄ie obediat in hac parte. Ad tertium dicit q̄ nō ē sile de furioso: q̄ ibi manifestū et euidēs ē periculū iusurario minime: q̄ nō firmiter scit ⁊ forte dñs mutabit ꝓsiliū ei⁹ i melī⁹: ⁊ ita tenet dare. ponat itē q̄ aliq̄ femia sit vxor alicui⁹ usurarij q̄ qđqđ hz: hz de usura: vxor ē bona femina: ⁊ dictat ei conscientia q̄ nō debet illis vti q̄ maritus suus hz. videt q̄ non dz: si enī usa fuerit illis faciat contra p̄ceptū dñi: quicūq̄ tetigerit morticinū coinq̄nabit ab illo: ergo nō dz cōtingere: sed non hz alunde alimenta necessaria et maritus facit eā cōmorari sibi et ipa nō ꝑt pretermittere māda tū mariti: q̄ mulier non habet potestatē corporis sui sed viri: ergo tenet eis vti: et ita videtur perplexa. Itē aliquis monachus existens in claustro: scit firmiter q̄ oia illa q̄ abbatia hz acquisita esse ꝑ usuras: videt q̄ dz exire: q̄ imūdū vel morticinū tāgere nō dz secūdū p̄ceptū dñi. Item nō debet exire q̄ erit inobediēs: et frangeret votū quo obligat⁹ est. s. in hoc claustro cōmanere. Item. alicui monacho precepit abbas su⁹ q̄ ferret aliqua victualia in abbatiā: dum fert illa aliqs in extremitate vite constitutus exigit ab illo intuitu pietatis aliqd ex illis ad reseruādū se: videtur q̄ tenetur nō dare: q̄ erit inobediens ⁊ nō sunt sua. Contra pace fa. morientē ⁊c. ergo tenet dare. Solutio. ad primū dicim⁹ q̄ iudicandū est fm iā dictā regulā generalē. vñ dicendū q̄ dz ipa mulier sibi querere necessaria a parentibus vl̄ saltē hostiatī. Ad illō qđ dz manere dicendū q̄ quo ad soluendū debitum dz: sz si forte cogerit eā ad fruēdum bonis suis: licite potest euz dimittere secundū verbum dñi: ꝓpter fornicationis causam: quia non solum hoc intelligitur de corporali fornicatione: sed etiam de spirituali. Ad secundum dicendum q̄ debet resilire quia minus periculosum est. Ad tertiū dicendū q̄ nō debet ei dare: sed exponere coram illo: et dicit q̄ si sibi placet accipiat: q̄ nō sunt sua: sed esto q̄ semiuuus sit et non per se possit capere: tunc debet illi dare: et postea manifestare suo superiori q̄ sic fecerit.

¶ De iudicijs.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de preceptis. dicendū est de iudicijs. Iudiciū est cuius res significata facit ad conseruādā cōmunē hominū habitationē pacifice. Est aūt iudicium dupler: quoddā enī ē quod facit ad effusionē sāguinis. qđdā qđ facit ad operationes hominum bonas: nūc agendum est de illo quod facit ad effusionez sanguinis: qđ est: maleficos non patieris viuere. ꝓprio ergo queritꝰ vtrū modo pertineat ad oēs ꝓlatos tā scz seculares/q̄ spūales. et ꝓbat hoc argumēto: q̄ pertinet ad oēs. iudiciū p̄ceptū est ergo cerimoniale vel morale: nō cerimoniale: ergo morale. ꝯ moralia aut īmoralia sunt. ꝯ adhuc pmanet. et ita videt q̄ sicut i veteri testamēto pmanebat cū ad oēs ptinebat sic et nūc. q̄ aūt ad prelatos ve. te. de quibus videbatur minus pertinuisset. probatur multipliciter. moyses enī q̄ sūmus sacerdos fuit interfecit vna die viginti duo milia viroꝝ q̄ vitulū coluerāt. et similiter phinees a cepto pugione transfixit p̄cipē iudeū coeūtē cū madianitide: et reputatū est ei ad iusticiā: et propt̄ hoc cessauit quassatio. Itē. helyas interfecit vna die cccc. l. sacerdotes baal/⁊ sic videt per auctoritatē ve. te. q̄ prelati spirituales hoc p̄ceptū exequebant. in nouo etiā legit q̄ petrus euaginato gladio abscidit auriculā serui p̄cipis sacerdotū/⁊ ipse idē interfecit ananiam ⁊ saphyrā. ꝓpterea dñs fctō flagello de funiculis eiecit vēdētes ⁊ emētes de tēplo ⁊ ita videt q̄ prelati nostri tpis ad hoc teneant. Sed contra. ꝓpaulus vbi loquit de episcopo eligendo. Nō ebriosum/nō p̄cussorē: multofortius nō interfectorē eligere debent. Itē dicit dñs ad dauid. Nō edificabis michi domum: qz vir sanguinis es. ¶ ꝓterea ecclesia monet/precipit manifeste et p̄dicat q̄ christiani sumāt arma ꝯ sarracenos/⁊ episcopi catholici interficiant illos/⁊ videt q̄ ecclesia interficiat cui⁹ auctoritate illi interficiunt. Et preterea per baliuos suos ecclesia iubet manifestare et expugnare inimicos ecclesie: ⁊ sic videt q̄ omēs tenentur. Sed cōtra. De paulo et dauid sicut ibi supra dictū est in illis. dñs dixit petro. Mitte gladiū tuū in vagi. tu. et ita prohibuisse videtur. Item dñs dixit illi adultere vbi sunt q̄ te accusāt? Nemo dñe: nec ego ⁊c. et sic videt q̄ illud p̄ceptū cessauit cū ipsa scōm legē esset digna morte. Item hic idez videt ꝑ illud: si quis pcusserit vos i vnā maxillā ⁊c. Solutio. Ad p̄mū argum dicī⁹ q̄ illa argu⁹ nō valet: q̄ nō diuidit sufficienter iudiciū est p̄ceptū: ꝯ cerimōiale vel morale: nō valz. dz addere vel iudiciale: diuidit enī iudiciale ꝯ morale: secūdū q̄ morale stricte sumit ⁊ scōz hoc p̄ceptū morale ē q̄d nos ꝓtēgit deo ⁊ ordiat in deū ⁊ sic stricte sumit morale ⁊ sic sumptū morale incōmutabile ⁊ inuariabile est: p̄ceptū ꝺo iudiciale cōmutabile est ꝑ loco ⁊ tpe et ꝑsona. Ad illā rationē similitudinis inter p̄ēs no. et ve. te. dicendum est q̄ nō est simile: q̄ lex vetus data erat ad incutiendum timorem: carnales enim erāt

Aſſ q̄ sit ꝑplexus.

Confirmat

Secundo.

Tertio.

Ad primū Regula generalis.

Ad aliud.

Ad secūdū

Ad tertiū.

Iterū aſſ.

Iterū aſſ.

Soluto ad primū.

Ad aliud.

Aliꝰ casus ex quo aſſ.

Ad aliud.

Ad tertiū.

Quid iudicium.

Duplex iudicium.

Ꝓria q̄stio

Aſſ q̄ sic.

Aſſ q̄ ad ꝓlatos.

Secundo.

Tertio.

In nouo testamento

Quarto.

In oppm

Secundo.

Iterꝝ aſſ ad ꝓncipale.

Confirmat

ꝯ hoc aſſ.

Secundo.

Tertio.

Soluto ad primū.

Ad secūdū

illi quibus lex data erat ad coercendas operationes carnis illicitas data est timorē incutiens: et qz prelati spūales in vnaq; lege secundū ipsā legē procedere debent contra subditos suos: ideo secundū legem timorē incutiebāt et maxime per effusionē sanguinis: qz maxime timentur. lex euangelij/lex est mie et gratie in qua videlicet dñs vbiq; per ministros suos dona scīsps diuidit ⁊ tutes tribuit/ꝑcepta relaxat ⁊ ppt hoc ministri sui ꝑlati sui misericorditer debent ꝓcedere contra suos: et ob hoc remota ē oīs crudelitas
Ad alias. et maxime illa. Ad alias obiectiones soluitur: postea dictū ē qz iudei patres scī/scz spūales ministri ve. legis tenebantur illo precepto: Maleficos ⁊c. et qz mi-
Prima rō nisterio legis nō tenent. Et tam posita est vna regula
Scda rō. quare non isti sed illi. Secunda aūt est mansuetudo. mansuetudo enī maxime allicit et trahit homines ad fidem: ⁊ ministri no. le. intendūt pricipaliter homies allicere: ideo māsuetudinē eos oportet habere: non
Tertia rō. ergo crudelitatem vel tram. Tertia est defectus sacramenti: oportet enī tales esse mīstros sacramēti altaris tā minores qz maiores q̄ nūq; diuisione membroz ab inuicē vel vite a corpore celebrarent. quia sacramentū hoc signū ē mistici corporis: qz nō vegetat a spūsctō: sicut corpus ab aīa et regit. vñ si fusor sanguinis humani: vel interfector facit cōtra vnitatē ecclesie sacramēti ⁊ ꝓpt hoc nō ꝑt eē minister illi⁹. ꝗa
Quarta rō defectū sacramēti hz in eo sacramentū. Quarta causa est quia solus deus nouit mensurare culpam pene et ista coīs ē ad alias tres. et iste sunt cause ꝓpt quas
ꝫ ista af. isti non tenentur precepto illo: et illi tenebantur. Sz videtur hoc falsum eē: nā dr in euāgelio: nō licet nobis interficere quēq;: et ita non videtur qz ipsi tenebā
Solutio. tur illo ꝑcepto. Solutio hec est duplex. nō lz ⁊c. quia potestas iudicandi/et maleficis penas infligēdi/ ablata erat a romanis ⁊ ob hoc ꝑlatū presidē habebant q̄ roman⁹ erat. Alia ē. nō lz ⁊c. quia dies festus erat. s.
Ad primū pascha. Ad primā obiectionez de no. te. dicēdū est qz petr⁹ nō interfecit ananiā et saphiram: qz non dixit illud verbū vt imperatiue: sed vt predictiue: sicut legitur de daniele. angel⁹ dñi veniat et sequabit te medium.
Ad secūdū Ad ſm dicēdū qz dñs neminē flagellauit: sz similitudinē flagellātis ꝓtendit: quia sicut dr in glo. fulgor egrediebat a facie eius ob cui⁹ timorē ⁊ reuerentiaz
Aliter dr. ipso prestante et credebāt. Et ꝓterea. si flagellaret ad
Alr etiā dr disciplinā nō ad iusticiā faciebat exercēdā. Et ꝓterea si flagellaret dñs legis erat ipe poterat reuocare: sed tñ sciendū q̄ nunq; inuenit qz dñs flagellauit: sz cede-
Ad tertiū. bāt et sicut dictum ē. Ad tertiā dicendū qz eccla non ꝑcipiebat interficere nec ꝑcepit nec actor ē isti⁹ fcī: sz
Ad argum q̄d faciendū sit ꝑdicat: et dñi volūtatē demōstrat. Ad
tū obmissū quādā obiectionē q̄ obmissa ē in obiciēdo de paulo: videlz dicēdū qz paulus ipm nō intēdebat interficere nec interficiebat cū dicebat hunc hominem tradidit
sat. ⁊c. sed faciebat id qđ vexatio a spū maligno seque
Ad vltimū batur. i. excōicationē infligebat in illū. Ad vltimā obiectionē de baliuo eccle dicēdū qz in veritate ecclesia duos hz gladios. vnū quoutit ⁊ quē hz in executione alterū nō sicz solū i cōferēdo Sz obiect. dictū ē qz mi-
ꝫ dicta af. strive. te. tenebāt illo ꝑcepto qz mīstri erāt tiorus icutiēdi: hoc falsū videt: nā scolares mīstri dei sunt et isti suspendūt ꝓ furtis: in veteri aūt lege vt legit i exodo ꝓ oue dabant quadruplū: ꝓ boue quintuplū ⁊ nō suspēdebantur: et sic pz qz illi mitius agebāt: et isti crudeliter cū ſm tā dictā rationē ecōuersio fieri deberet

Ad hoc dicendū qz cōsiderande sūt cōplexiones hoiz et nature in diuersis partibus cōmorātiū: sī ei aliqua gens eēt vt iudaic⁹ popul⁹ q̄ promptior esset ad auariciā q̄ ad homicidiū ꝓ facto imisericorditer secū agerent mīstri q̄ eis penā suspēdij vl quēcūq; interficiēdi modū infligissent: et ideo cū iudea gens maxime ad auariciā eēt prona: parū vero vel etiā nichil ad homicidiū eorum complexiones prone erant cōtra id i quo peccabāt ei iponi debuit: nūc aūt suspendiū siue alij mōi interficiendi inflicti sunt gētib⁹ ꝓpter alias hoiz naturas et cōplexiōes: q̄ scz ad homicidiū ⁊ sāguis effusionem maxime proni sunt: ⁊ sub isto continent furtū et maleficiū. Et ita in hoc precepto: maleficos ⁊c. quare oēs tam fures q̄ sanguinis effusores ꝓpter gñalitatē istius vna pena puniūtur. Sed iterū videt qz pre- Iterū af.
lati nostri tpis sint viri sāguinū: qz ptātē conferūt alicui baliuo suo suspendendi hoies et hmōi exercendi sicut baliui regis nō suspendūt nec talia faciūt nisi ex collatione potestatis habeāt: q̄ sicut baliui regis suspendūt ex auctoritate regis sic isti ex auctoritate epi sed ille videt suspendere cuius auctoritate suspendit et ita videt qz epūs sit auctor suspendij: ⁊ sic vir sāguinū: ⁊ sic irregularis efficit. similiter alij epi cōsimiles.
Itē. esto qz baliui epi dubitent de aliquo: vtrū debeat suspendi ille q̄ dz respondere si dixerit qz dz suspendi irregularis efficit: si dicat facite iusticiā de illo. idē dr ac si diceret: suspendite illum: qz eq̄pollentia sunt. Secundo.
Solutio triplex. Quidā dicūt qz bñ ꝑt dicere: facite Solutio.
iusticiā de illo: et inducunt simile de dicto osee: quod Prīa opio
idem est qz vir meus vocabit me: sed nichil videt hoc vir me⁹ ⁊ nō vocabit me baalim. prohibitū est enī nominare baalin quia baalin est nomen vnius diaboli ⁊ sic nominādo vident honorare diabolū sicut dicit paulus: fornicatio et omnis īmundicia nec noīetur in vobis/ideo prima solutio nulla est. Alij dicunt qz debet Alia opio.
dicere in gñali. tales debent suspēdi: sed pōt contin- ꝫ hoc af.
gere qz hoc dicto baliuo propter illud dictū arripiant illū et suspendant/et sic ipse episcop⁹ occasio fuit mortis sue: et sic irregularis efficit. Solutio prima verior alia solutio
est que dicit qz debet quilibet episcopus docere baliuos suos i tali casu quid lex de huiusmodi iubeat hoibus: et maxime lex diuina dicendo sic: dicit diuina lex Maleficos non patieris viuere supposito tñ de isto qz sit malefic⁹ ⁊ sic baliui possunt ipsum suspendere: non auctoritate episcopi: sz auctoritate legis. Ad primuz Ad ꝓmum
ergo solutio qz non est simile: qz rex est: ⁊ si nō expresse precipit: tamē habitu precipit et parat⁹ est semper precipere: episcop⁹ autē nec vult nec precipit nec intēdit precipere nec est parat⁹ precipere/ ⁊ ideo nō valet argumētatio Itē obicit. dñs dicit in euāgelio Nolite Iterū af.
eradicare zizaniā ne ⁊ triticū eradicetis: zizania in ecclesiis sunt reprobi: q̄ ergo suspendit videtur qz eradicat zizaniā: et sic videtur facere contra preceptum domini. Solutio. Eradicatio zizanie quadruplex est: fe Solutio.
stinata/suspiciosa/dānosa/legitima. festinata est q̄ cuz q̄druplex
impetu fit. suspiciosa que ex leui suspicione fit. damnosa vbi magnū damnum sequit ecclesie: sicut in excōmunicatione pricipis vel hmōi vel multitudinis. legitima q̄ ex aio: ex cā ex ordine fit. Ex aio directo supple. non aio euacuandi bursas: sed zelo iusticie et correctiōis: ex cā vt sp fit cā meritoria ex pte illi⁹ q̄ excōicat vl suspēdit vl hmōi. ex ordie vt. s. ꝓseruet iurs ordo debit⁹: ꝓme tres sūt subꝓhibitōe dñi: sz vltia ñ ē: sz meritorū ē sic eradicare: ⁊ sic pz qz suspēdē furē ꝓpt maleſi

cium ex aliquo recto:et ſecūdum ordinem iuris nō
prohibetur a dño.dictum ē q clerici nichil debēt face
re aut dicere quo quis iterficiatur vel membro mutī
letur:qz ex hoc irregularis efficitur.dictuz ē etiam q
epūs ī generali dicere debet quid lex precipiat.quid.ſ.
dñs de conſimilibus maleficijs et non determinare de
illo neqz de iſto. maxime tñ vbi talis cōprehendit. q
ſtatim puniri non dz.ſ.et ſi caſus contingat in quo ſta
tim ꝓphēs puniri debeat dz dicere gñaliter vt dictū ē
et ita baliui plātorum auctoritate legis non epōrum
ꝫ pdicta aī interficiunt.Sed obicitur.qui legis auctoritate ali=
quid facit:deo auctore facit:ſedvt dr baliui epōrūvel
aliorum prelatorū interficiunt auctoritate legis. er=
go auctoritate dei.ſed ille videtur interficere cui⁹ au
ctoritate interficitur.ḡ deus interficit:ꝛ ſi hoc. omēs
tam prelati q alij tenentur imitari deū in hoc.dr enim
Auguſtin⁹ auguſtinus:q ſūma religionis eſt imitari illum quez
colis:ḡ prelati tenentur interficere:q ſi volunt eē ſū=
Secundo. me perfecti q dñt tenentur illū imitari. Item. hoc ē
bonū.ſ.interficere:qz deus facit iſtud:ḡ nullum malū
vel inconuenens ſequitur ex illo.ergo cū nullū malū
Solutio. ſequatur ex illo:prelati non debent illud vitare. So
lutio.ad primum dicendū q quedā ſunt in quibus te
nemur imitari deum:vt pure moralia. ſunt aūt pure
moralia p̄cepta generalia incōmutabilia:et procedē=
tia ex puro corde dei.generalia ſunt que ad omnes p
tinent.incōmutabilia:que nullo tempore debētvaria
ri:quia ex corde dei procedere dicuntur:quia ſumme
ſibi placent.alia autē ſūt in quibus tenemur nō imi=
ri tari deū:ſicut in oīpotentia quā ſi in hoc imitari volu
eris eris ſimilis lucifero.alia iterū ſunt diuina precep=
pta iuſticie que partī ſunt moralia in quibus imitan=
do deū meremur vitā eternā vt precepta caritatis vt
Auguſtin⁹ eſt.dī.do.de.ī.ꝛc.qz vt dr auguſtinus:iuſticia eſt ſup
oia deū diligere et proximū tanq ſe.alia que nō ſunt
moralia pure precepta.ſ.iuſticie vt iudicialia: in qbus
non debem⁹ imitari deū:qz non ſpōte ſed inuitus ea
facit vt vindicta:ira:punitio:iſta non ſponte infert:ſed
inuitus aliquo modo vt ait per iere.non enī humilia
uit eos dñs ex corde ſuo ꝛ abiecit ꝛc.et itez in iſa.en
vindicabor ſuper hoſtibus meis.ꝛ in ezech.Quia do
Ad rōnem mus exaſperans eſt.patet itaqz que ſint illa in quibus
imitari debemus deū et que in quibus nō. Ad aliud
argumentū dicendū q conuerſio duplex.ſ. hoc q nul
lum malū:vel inconueniens ſequitur ex illo: ſi eī itel
ligis malū vel inconueniens.i.peccatū vel pena verū
dicis.ſi aūt intelligis aliquod impedimentū hominis
ad altiora ꝓmouendū falſū dicis:qz ſequitur inde im
pedimentū qđ ē irregularitas qđ tñ pctñ nō ē:dictū ē
ꝫ aliud aī. q homicide irregulares efficiūtur:qz carēt ſignaculo
vnitatis qđ ē illius ſacramenti ſignaculū.Sed videt
q eadē rōe:vel etiā multofortius illi q excōmunicant
videtur eſſe irregulares: qz q excōmunicat diuiſionē
facit inter excōmunicatū ꝛ eccleſiā:et hec diuiſio peri
culoſior ē:qz infert mai⁹dānū q diuiſio corporis ꝛ aie
qz p illā diuidit a deo et bonis eternis:ꝛ nō ꝓticipat
illa bona niſi in eccīa:iuxta illō:particeps ego ſū oiz
timentiū te.ꝛc.cū ḡ hec diuiſio periculoſior ſit q illa
Solutio. ſi ꝓpt illā efficit quis irregularis multofortī⁹ propt
Prima cā iſtā:aut ſi non per iſtam.ergo nec per illā. Solutio.
non ē ſimile propter duas cauſas. Una eſt qz diuerſa
intendit:iſte intendit corripere ꝛ tēporaliter diſtūge=
re:vt ineternū coniungat:ſed ille ſimpliciter vt deſtru
Alia rō. at quare non ē ſimile. Alia ratio eſt:qz coniunctio aie
ad corpus ē ſignū coniunctionis ſpirituſcti ad eccle=
ſiā.et diuiſio anime a corpore ē oppoſita ſigno coniū
ctione eccleſie ꝛ ſpūſci:nō ē oppoſita illi cōioni: que
eſt illi⁹q excōmunicatur ad corpus eccleſie. vñ q̄uis
fiat ita diuiſio:nō tamen conſimiles ſunt:qz illa diui
ſio eſt inter perfectum et ſuū perficiens/et viuificans
et ſuū viuificatum:iſta aūt nullo iſtorz modorz.quare
non ē ſimile qđ ꝓ ſimili inducitur. Et notandum q Notandū.
antiquitus ſecundum legem non ſolum morte plecte
bantur homicide:ſed etiā adulteri et maſculorū cō=
cubitores et illi qui ad menſtrua accedebant:et ſic de
alijs huiuſmodi.et habemus q virtutes ſint perpe= Iterū aī.
tue et immobiles.igitur ſi iuſticia eo tempore fuit in
cedendo homines:ſimiliter et nunc debet eſſe. ḡ ad=
huc tenentur prelati et alij hmōi officiuz exercere:qđ
eſt contra predicta.Solutio.virtutes in veritate im Solutio.
mobiles ſunt et perpetue:non tamen ſequitur q ac=
tus earū immobiles ſunt et perpetui:quia mutātur
actus ſecundum diuerſitatem perſonarz et tēporz: cir
cunſtantie enī ponunt virtutes in medio quo ad nos
et circunſtantie variari poſſūt:qz q̄modo diues eſt te
netur indigentibus ſubuenire:nō tamē ſi pauper fue
rit tenebitur ad hoc eodē mō de tpe.Itē.dr beatus Gregorius
gregorī⁹:q quanto maiora dona ſunt tanto maiori
trāſgreſſores ſubiacent culpe:ergo tāto maiori pene Iterū aī.
ergo cū maiora ſint dona hoc tpe.ſ.q antiquit⁹ tranſ
greſſoribus maior infligitur pena: ſed tunc infligeba
tur eis mors pro ſupradictis:ergo nunc ſimiliter vel
illud idē.vel aliud ſi maius ē. Solutio.dicendum q Solutio.
punitio duplex ē.eſt enī punitio ad correptionē:ꝛ ē pu
nitio ad dānationez.punitio que eſt ad dānationem
maior debetur tranſgreſſoribus noſtri temporis q̄
antiqs ꝓpter rationem dictā in opponēdo: ſed puni=
tio correptio nō ſic debet:qz nos ꝓ illis petis ſiue trāſ
greſſionib⁹ corripimur non dānamur:nos enim poſſu=
m⁹ puniri ad correptionē alit q ipſi poterant:qz nos
habemus cognitionē de bonis eternis:ꝛ de deo incar
nato:quā ipſi nō habebāt:ſed ad ſoluz timorē punie=
bantur:et ideo mors eis infligebat. Item dubium eſt Dubiū eſt.
de hoc precepto Nō accedes ad menſtruatā.vtruz ſit
morale vel cerimoniale:tā videt q eſt morale.in Eze aī q mora=
chiele numeratur:ꝛ alia omia q ibi ponūtur ſunt mo le.
ralia:ſi non feceris homicidiū/vel adulteriuz/neqz ad
menſtruatā acceſſeris ꝛ feceris iudiciū et iuſticiā: vi
ta vives ꝛ non morieris.Contra.Si morale eſt/eſt in In oppm
cōmutabile:ḡ nunc ꝓmanet/ꝛ hoc falſum: ergo nō eſt
morale:ḡ eſt cerimoniale. Itē eſto q aliqua labo Solutio.
ret fluxu menſtrui ex morbo:vir petit ab ea debitum
ipſa tenet reddere et ipſe recipere:ḡ poſſunt coire ſi=
ne pctō/ad minus mortali:et ſi hoc:patet q nō eſt mo
rale:quia ſi eſſet non deſineret. Solutio.Dicendū q
in veritate eſt morale q̄ ad miſticū ſenſum/ et quo ad
litterale itelligentiā/ꝛ quo ad miſticā:qz q̄libet tenet
vitare ſocietatē illius cui⁹ aīa in immūdis cogitatio=
nibus et opationibus intēdit.corrūpunt enim conſor
tia mala mores bonos:q̄ ad lītam ps Hieron⁹.dicēte.
quilibet tenet abſtinere avxore ꝓpria tpe illo:qz filij
qui tūc ꝓcipiunt elefantici ſunt ꝛ mēſtruoſi gñantur:
Ad hoc q̄d ipſe opponit dicēdū eſt q nō eſt ſimile:qz Ad rōnem
illa q̄ patit hoc ex morbo impotēs eſt ꝓcipe. vñ bene
poteſt viro ſuo debitum reddere cum nullum tale ſe
quatur inconueniēs:ſicut Hieronymus dicit.

De clericis ꝛ ſacerdotib⁹ q̄ cōiurādo ſctifi=
cant aquas. Ultima q̄ſtio huiꝰ libri.

Queritꝫ de clericis et ſacerdotibus qui cõiurãdo ſanctificant aquas et ferrũ candẽs i iudiciũ ſanguinis. multotiens videtur q̃ ex hoc fiant irregulares. nam ſicut iudex dat auctoritatẽ ſuſpendẽdi q̃ tñ actu non ſuſpendit: ſimiliter ſacerdos talis: nam ex cõmutatione habetur occaſio mortis alicuius. et p̃terea tẽptat dñm. qz eſt peccatum mortale. qđ videtur p iudicẽ que reprehendit iudeos ciuitatis illius quã olofernes obſederat. qz cum dixerant inter ſe: q̃ niſi deus liberaſſet eos vſq; ad. v. dies ciuitatẽ traderent olofernꝰ Et eſt dicendũ ad hoc q̃ ſacerdos non debet hmõi facere. eſt enim prohibitum ab eccl̃ia: et iuẽtio ẽſt diabolica: non humana. Similiter queritur de clerico qui cuſtodit eccleſiã: latrones obſidentes eccleſiam: eũ interficere volunt et bona eccleſie oĩa diripere et eccleſiam ſuccendere: firmiter ſcit hoc et poſtea et bene dictat ſibi conſcientia ſua: q̃ ſi clamat q̃ illum terficientur. videtur q̃ ſit perplexus: qz ſi non clamauerit occidetur et bona eccleſie auferentur: inſup eccleſia cõburetur ſi clamauerit: ſcit q̃ illi interficiẽtur et ita eſt occaſio mortis eorũ: et inde efficitur irregularis. Solutio. in veritate ſi conſcientia dictet et q̃ interficietur debet clamare: et ſi dictet ei conſcientia q̃ interficientur deponere debet hmõi conſciẽtiã ⁊ aliã aſſumere vt. ſ. intentionẽ habeat eos ab effuſione ſanguis liberare et ſup hoc ſollicitꝰ debꝫ eẽ. ſili etiã de miniſtro regis vel p̃poſiti qui nouit aliquem contra quem agitur de latrocinio vel de aliquo tali qui mortem meretur eſſe inno centem: iudex iudicẽt ſecũdum allegata: et quia falſa allegantur iudicat illum mortꝫ. videtur q̃ iſte cui p̃cipit iudex vt ſuſpendat illum: non debeat eum ſuſpendere: nam ſi ſuſpendat interficit innocentẽ: et ita facit contra p̃ceptũ dñi: et ſic peccat mortaliter. et p̃terea i illis i quibus duo p̃cepta ex aduerſo emergunt: ſcz iudicis p̃ceptum et dei: debet p̃ferre p̃ceptum dei iudicis p̃cepto Sed contra. ſi non interficit/facit contra ordinationẽ dei: qz ip̃e p̃poſitus ordinatus eſt in ipſa poteſtate. Et p̃terea ſubditus non debet cognoſcere de iudicio ſiue p̃cepto p̃lati ſui. Solutio. dicimus ſi ſernus percipiat q̃ iudex ſecundum allegata ⁊ non ex aliqua malicia ſiue fraude ipſum condemnat debet ei obedire: ſatagere tamen debet alio modo quo poterit ipſum liberare: et ſi nõ p̃t debet dicere q̃ innocens ſit. ſi autẽ ſcit p̃poſitũ nequiter et iniuſte iudicaſſe: non debet ei obedire in parte illa.

Finis tertij libri deo laus.

Incipit liber quartus guillermi altiſſiodorenſis de ſacramentis.

Jcto de p̃ceptis et iudicijs: conſequenter videndum eſt de ſacramentis. Circa q̃ primo dicẽdũ eſt quid ſit ſacramẽtũ et de ſacramẽto: et de cãis inſtitutõis ſacramẽtoꝝ et de tp̃e ſacramẽtoꝝ. Scõo de ſacramẽtis veteris legis. Tertio de ſacramẽtis noue legis. Auguſtinꝰ ſic diffinit ſacramentum. Sacramentum eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma. Sed ſecundum hoc videtur q̃ ſerpens eneꝰ erectus in palo fuit ſacramentum: fuit ei viſibilis forma inuiſibilis gratie. i. chriſti: qz ſicut iudei q̃ mordebantur a ſerpẽtibus ignitis/aſpicientes ſerpentem eneum ſanabãtur: ita illi qui aſpiciunt chriſtũ ſuſpenſũ in cruce per veram fidem/a morſibus ſerpentum. i. a peccatis mortalibus que ſunt morſus ſerpentum ignitorum i. demonum liberantur. ergo ſerpẽs eneus fuit ſacramentum in veteri lege. Eodẽmõ obicitur de cruce et aqua bñdicta. crux enĩ lignũ ẽ inuiſibilis gratie dei ſ. vt crucifigam⁹ carnẽ nr̃am cũ vicijs et concupiſcentijs: ſicut et criſtꝰ crucifixus eſt. Ad hoc dicẽdũ ẽ q̃ illa diffinitio nõ ẽ p̃fecta: vñ ſic ẽ p̃ficienda. Sacramẽtũ ẽ inuiſibilis gr̃e/viſibilis forma: itavt eius ſimilitudinẽ gerat et cauſa exiſtat: et hoc conuenit ſacramentis noue legis/et etiã veteris. iuſtificabant enĩ ſacramẽta veteris legis/quãtũ ad oblationẽ/nõ quãtũ ad ip̃z oblatũ ſicut poſt dicẽt. ſacramẽta g̃ inſtituta ſũt ad iuſtificãdũ: ⁊ qz ſerpens eneꝰ nõ fuit inſtitutꝰ ad iuſtificãdũ/ſz ad ſanandum corporaliter fuit erectus: non fuit ſacramentum in veteri lege nec crux in noua. nõ enim crux eſt inſtituta ad ſacrificandum: ſed erigitur in eccleſijs vt i memoriã habeamus paſſionẽ domini Aqua ſimiliter benedicta nõ iuſtificat ſimpliciter nec ad hoc inſtituta eſt: ſed ad fugandũ demones vel tẽptationes demonũ: et in remedium inimicoꝝ ⁊ peccatoꝝ venialiũ eſt. Cauſa autem inſtitutionis ſacramentoꝝ triplex eſt. Prima eſt: qz vt dicit Auguſtinus. meliores iudicauit deus ſeruos ſuos ſi ei liberaliter deſeruirẽt. etiã p̃pter hoc dedit eis deus libertum arbitriũ. dedit etiã eis remedia contra peccatuz/ vt ſi contingit peccare poſſent redire per illa remedia hec autẽ ſunt ſacramẽta: hec g̃ eſt vna cauſa inſtitutionis ſacramentoꝝ. ſ. iuſtificatio a peccatis. Secũda cauſa eſt vt homo aſſueſceret ſe humiliare viſibilibus qui neſciebat ſe humiliare iuiſibilibus vt cũ ipſe humiliat ſe creature inferiori querẽdo ſalutẽ in ea vt puta in agno paſchali: vel in aqua baptiſmi magis humiliet ſe creatori q̃ eſt datoꝛ illius ſalutis. Tertia cauſa eſt vt homo per ſigna viſibilia exp̃ſſa perueniat ad cognitionẽ inuiſibiliũ. Sed cũ ſacramẽta remedia ſint cõtra pcm̃: queritur quare tantũ diſtulit dñs dare. illa neceſſaria enim erãt ante Moyſem: ſicut ⁊ poſt Ad hoc dicẽdũ q̃ ꝓp̃ hoc vt ꝓuiceret ſuperbiã hoĩs q̃ credebat q̃ ſolo libero arbitrio poſſz ſaluari: ⁊ etiã in tp̃e gratie poſtq̃ veritas illuxit multi crediderunt hoc: ſicut pelagiꝰ ⁊ pelagiani: poſtmodum viſum fuit hoibꝰ q̃ nõ ſolũ libero arbitrio poterant ſaluari: imo exigebat lux q̃ oñderet q̃d facẽdũ eẽt/ ⁊ q̃d nõ: ⁊ dixerũt nõ deeſt q̃ impleat: ſz deeſt q̃ iubeat: tũc dedit eis legẽ ⁊ ſacramẽta veteris legis: qz nõ credebãt q̃ libero arbitrio cuz lege ſcripta poſſent ſaluari: q̃d falſum erat: qz nõ ſanabat lex pcm̃: ſz oſtẽdebat: ſicut ei dicit apoſtolus. Per legem cognitio peccati: p̃pter hoc

Af primo.
Confirmat
Solutio.
Ali⁹ caſus.
Confirmat
In oppoⁿ
Confirmat
Solutio.
Secundo.
Solutio.
B q̃d ſacramẽtũ ẽ inuiſibilis gr̃e/viſibilis forma. ita vt eius ſimilitudinẽ gerat et cauſa exiſtat. hoc conuenit ſacramentis noue legis. ita vt ſacramẽta veteris legis. ita vt ſacramẽta veteris legis. ita vt ſacramẽta veteris legis.
ad q̃d crux erigit in eccleſijs.
C Sacramenta ſũt inſtituta triplici de cauſa.
Prima.
Scõa cã.
Tertia cã.
D querit cur deꝰ diſtulit vſq; ad moſẽ dare ſacramẽta.
Rñdetur
Apoſtolus ad ro. iij. c

distulit de⁹ dare sacramenta noue legis: vt hoies conuicti de supbia videntes se nō posse saluari p legē factoꝛ: cogerētur recurrere ad fontē gre q̄ sanat pctm.

¶ De sacramentis veteris legis.
¶ Secundus articulus.

POst hoc dicendū ē de sacramentis veteris legis Circa que primo videndu3 ē vtrū iustificarent. ¶ Secundo de onere legis ⁊ de cōparatione ei⁹ ad euāgeliū. ¶ Tertio de numero sacramentoꝛ veteris legis. ¶ Quarto de q̄busdā spūalib⁹ sacramētis que adhuc retinet eccl̄a: que fuerūt in veteri testamento. ¶ Quinto de circūcisiōe ¶ Probat aūt q̄ sacramenta veteris legis iustificabāt: qꝛ dicit in genesi. Respexit de⁹ ad abel ⁊ ad munera ei⁹. ℊ sacrificiū abel placuit deo ¶ Hoc etiā ōt sacerdos nr̄: placeat tibi dñe sacrificium nr̄m: sicut placuit tibi sacrificiū abel: ℊ cū sacrificiū abel placuit deo / fuit meritoꝛiū: ℊ iustificabat. ℊ sacrificia pecudu3 iustificabant ante institutionē suā et post institutionem cū institutio nō ip̄ediat. ¶ Itē. sacrificia illa fiebāt ex obedientia q̄ ē virt⁹ fidei: vt ōt beatus gregoꝛius. ergo erant meritoꝛia cū fierent ex virtute fidei. ¶ Itē. si abꝛahā immolasset filiū suū ex p̄cepto dñi cū voluntas īmolādi fuerit meritoꝛia. ℊ et actus fuisset meritoꝛius: qꝛ si arboꝛ bona et fructⁿ bonus. ergo si illud qō erat contra naturā potuit meritoꝛiū eē: multo fortⁱ⁹ sacrificiū pecudū poterat esse meritoꝛiū / ⁊ fuit meritoꝛiū si ex caritate fuit ¶ Itē. sacrificiū aīaliū ē idifferēs p̄m se: ℊ poterat īfoꝛmari caritate: et sic sacrificia veteris legis poterāt eē ex caritate. ergo meritoꝛia: et per consequens iustificantia.

¶ Item. beata virgo obtulit pro cristo par turturum et duos pullos columbarum: et constat q̄ ipsa meruit faciendo. Similiter et sancti cū illa sacrificia offerebant ex caritate merebantur ¶ Itē. p̄ceptū vl̄ aliquis de populo offerebat hoc vl̄ illud vt dimitteret pctm̄. ergo sacramēta veteris legis iustificabāt ¶ Cōtra. ōt in esaia: olocaustū arietū ⁊ adipē pinguiū et sanguinē vituloꝛ et hircoꝛ nolui. ōt glo. Nūq̄ voluit dñs sacrificia illa: ergo nunq̄ acceptauit: ergo nūq̄ fuerunt meritoꝛia. ergo non iustificabant. ¶ Itez in vij. hiere. ōt dñs. Nūq̄ locutus sum cum patribus et nō p̄cepi eis in die qua eduxi eos de terra egipti de verbo olocaustomatū et victimaꝛ. ergo deus non p̄cepit huiusmodi olocausta fieri: ergo non voluit ipsa fieri: ergo nō acceptauit: ergo non fuerūt meritoria. ergo nō iustificabant. ¶ Item. ōt origen. q̄ ea ratione p̄misit sibi deus fieri hmōi sacrificia: qua ratiōe permisit libellū repudij. p̄oni enī erant iudei ad idolatriā sicut ad interficiendū vꝛoꝛes. vnde sicut p̄misit dare libellum repudij ne fieret peius: scz homicidium: ita permisit sibi animalia offerri: ne offerrēt idolis: sed dare libellum repudij nunq̄ fuit meritoꝛium ergo nec offerre pecudes. ¶ Ad hoc distinguendū ē duplex opus: videlicet opus operans / et opus operatū. Opus operās est ipsa actio: scz ipa oblatio vituli vel agni que iustificabat cum ex caritate fiebat. Opꝰ operatum est ipsa caro vituli vel agni: scz ipm oblatum: et hec sine dubio non iustificabat: sed in noua lege et ipsum opus operans et ipsum opus operatum iustificat: ipsa enim caro cristi iustificatriꝛ ē. ¶ Cum ergo queritur vtrum sacramenta veteris legis iustificarent. Concedimus q̄ quantum ad opus operans iustificabant sicut p̄batum est per p̄dictas rationes: sed quantum ad opus operatū non iustificabant

¶ Ad illud quod dicitur in esa. olocaustum arietum et cetera nolui. Trib⁹ de causis dicitur dñs noluisse illa sacrificia. Prima est quia non offerebant illa bono animo. Secunda quia offerebant ea eo tempoꝛe quo non debebant ea offerre: veniente enim veritate cessare debuit vmbra. Tertia causa est: quia nunq̄ voluit illa voluntate absoluta: sed quasi coacta: non enim voluit ea ex coꝛde suo. i. ex intima bonitate sua: sed propter pꝛonitatem iudeoꝛum ad idololatriam. Voluit etiam et p̄cepit illa: vt iudei rudes paulatī duceretur ad hoc vt fierent spirituales. vñ non penitus mutauit eoꝛum sacrificium: sed in parte mutauit sacrificiū: scz quantum ad illum cui offerebantur: non quantum ad ipsam rem oblatā: tandē mutaturus quantū ad ipsā rem oblatā. Q⁹ aūt dicat glo. nunq̄ voluit. dicendū est q̄ nunq̄ voluit dñs illa sibi offerri voluntate absoluta: sed quasi voluntate coacta: voluit enim magis sibi offerri q̄ idolis. ¶ Eodēmō respondem⁹ ad auctoꝛitatem iere: non ei p̄cepit dñs ex coꝛde sacrificia illa. ¶ Similiter ad aucto. oꝛigen. dicimus q̄ non est penitus simile de sacrificijs et de libello repudij: quātū ei ad hoc est simile q̄ sicut permisit dñs dare libellū repudij ne fieret peius: scz homicidiū: ita p̄misit sibi animalia offerri ne fieret peⁱ⁹ scz ne offerrētur idolis: sed quantū ad hoc non est simile q̄ dare libellum repudij fuit moꝛtale: quia dimittere vꝛoꝛē est moꝛtale. vnde nunq̄ fuit meritoꝛium. sed immolare hmōi animalia ē indifferens secundum se: et ideo potuit esse meritoꝛium ¶ Sed obicitur. dicit dominus in enangelio Johannis. Spirit⁹ est qui viuificat: caro autem non p̄odest quicq̄: ergo caro cristi non iustificat: ergo sacramenta noue legis non iustificant quātum ad ipsum opus operatū: sicut nec sacramenta veteriꝛ legis: et hoc est cōtra p̄dicta. ¶ Solutio. Caro cristi iustificat duobus modis. Primo spiritualiter: sicut per fidem: cum enim aliquis credit deum humanatum augmentatur in ipso dilectio et delectatio quam habet de deo: et p̄opter hoc dimittūtur ei pecc̄ata sua: eo modo quo dictum est: dimittuntur pecc̄ata multa: quoniam dilexit multum: et sic magis ⁊ magis iustificatur. Secundo modo iustificat caro cristi per modū sacramenti: vel per modū materie: est enim caro cristi templū totius trinitatis in quo sunt oēs gratie. vnde etiā ipsa est sicut pixis vel vas medicinabile: in quo sunt omnia genera speciem ⁊ electuarioꝛ spiritualiū quibus deus sanat per ministros suos animas nostras: sic igit̄ caro cristi iustificat nos: quia cū ipsam recipimus: vas omniu3 gratiaꝛ refertissimū recipimus: que augmentant virtutes in nobis: et sic iustificat. Quod vero dicit caro non p̄odest quicq̄: verū est inquantum caro: sed inquātum sacra caro / siue verbo dei vnita.

¶ De sacramentis noue legis.
¶ Tertius articulus.

SAcramētum enī noue legis nō solū est sacre rei signum: sed etiā sacrū sacre rei signum. vnde sacramentum noue legis quantū ad opus operatum iustificat cum sit sacramentu3: sed sacramentum veteris legis quantum ad opus operatum non sanctificabat quantū ad aīam: tñ sanctificabat quātū ad coꝛp⁹ sicut dicit apl̄s ad hebꝛe. ix. Si sāguis hircoꝛ ⁊ tauroꝛ et cinis vitule aspꝛ⁹ inq̄natos sc̄tificat ad emūdationē car-

Ad p̄mā rationē ī oppositū. ℔ Prima. Secūda. Tertia.

Ad secūdā

Ad tertiā

Dare libellū repudij fuit mortale.

Obiectio. ℥ ea q̄ dicta sūt ī notabili.

Solutio. caro xp̄i iustificat duplicit. p̄mo

Secundo.

k

Lq̄rit vtrū sacramenta veteris iustificabāt

Aff q̄ sacramēta veteris iustificabāt

Hēn q̄rto. a

Sēdo aff. Gregoꝛius

Tertio aff.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppom F

Secundo.

Tertio.

L Notādū q̄ duplex est opus. op⁹ operās quid. op⁹ opatū quid.

Solutō q̄stionis

nis: quanto magis sanguis christi? et cum de cinerib⁹ vitule rufe fiebat aqua expiatiõis qua aspergebãtur illi q̃ immũdi erãt ex contactu morticinij vel aliqua alia de causa: tales mundabãt quãtũ ad corp⁹. ¶ Sz si sacramẽta veteris legis quãtũ ad op⁹ operatũ sctiñ cabãt quantũ ad corpus: g̃ sacerdos q̃ imolabat vitulã rufã non fiebat imund⁹ quãtũ ad corp⁹ ex imolati one illa: nec quantũ ad aiam hoc certũ est. g̃ nullomõ maculabant ex imolatione illa: q̃d est g̃ qõ dicitur in xix. nũero. q̃ maculatus erit vsq; ad vesperã. ¶ Si dicat q̃ qz tangebat carnes et sanguinẽ ꝛ fimũ immũdus fiebat corpore suo: non erat postea immũd⁹/ꝛ hoc ẽ falsum. dicit ei in littera: lotis vestib⁹ ꝛ corpore suo ingredietur in castra: cõmaculatus erit vsq; ad vesperã. ¶ Preterea. si ꝓpter fimũ et sanguinẽ fiebat immund⁹: quare durabat ista immunditia vsq; ad vesperã: lauabat enĩ se ante vesperã. ¶ Si dicatur q̃ imũdus erat vsq; ad vesperã. i. immũdũ se debebat reputare. ¶ Contra. aut vere se reputabat imunduz: aut falso. si falso: et secundũ legẽ. lex ergo erat falsa: si ꝛ ergo vere erat immũd⁹ et inde vt ꝓius. ¶ Solutio vt dꝛ beat⁹ aug. lex fuit data perfectis in signũ: duris ꝛ superbis ĩ onus et flagellũ: rudib⁹ et mãmotrectis in pedagogũ. erãt igitur multa in lege q̃ ad litteram non habebãt aliquã causã sue institutionis nisi onus et flagellũ. secundũ vero allegoriã et moralitatem: causã aliquã habebãt: sicut q̃ iudei non comederent carnes porcinas: ad litterã non habebãt aliquã causã nisi onus: sed secundũ moralitatẽ ꝓz ratio. nõ enĩ debem⁹ imitari gulosos et immũdos: sic⁹ immũditia illa quã contrahebat sacerdos ex immolatione vitule rufe tñ instituta fuit in onus secundũ litterã: sed secundũ moralitatem/ alia est ratio. sacerdos enĩ ille q̃ immolabat vitulã rufã significabat sacerdotẽ nostrum q̃ confixit eucharistiã q̃ postq̃ celebrauit: timere debz ne indigne contrectauerit. vnde se immũdũ debz reputare vsq; ad vesperã. i. vsq; ad. contritionem que ẽ finis et consũptio pcti. Ibi ei habet locũ qõ dꝛ gregorius: bonarũ mentiũ est ibi culpã agnoscere/ vbi culpa non est. Tamen eadẽ obiectio ẽ de hac auctoritate que et ꝓius. quia aut vere cognoscit aut falso: si falso. g̃ falsũ scit: sivere. ergo culpa ibi ẽ. ¶ Et ad hoc est solutio. q̃ agnoscere non sumit ibi ꝓ cognoscere: sed ꝓ timere vel punire. quanuis ei hõ sine culpa sit tamen dubitare dz et timere ne aliqõ peccatũ lateat ĩ ipso: vñ debet punire se. hoc mõ g̃ sumit agnoscere ĩ predicta auctoritate sicut ĩ ista: si homo agnoscit de⁹ agnoscit. i. si homo animaduerterit in seipm ꝛ penitet deus non punit. ĩmunditia ergo illa que erat in sacerdote post imolationẽ vitule rufe erat suspensio ab introitu tabernaculi et officio ministrandi: g̃ erat quasi irregularitas: sed ad tempus: et purgabatur ab illa irregularitate per aquã expiationis. ¶ Sed cum antiqui haberent remedia contra irregularitates vt de irrregularibus fierent regulares. cur nulla regularit in noua lege habeam⁹? ¶ Ad quod dicendum est q̃ irregularitates antiquoꝝ tantuz erant tẽporales: qz nouerant super enormi facto: sed nostre irregularitates perpetue sũt. Sũt enĩ de enormi facto ꝓ qõ amittitur signaculũ vnitatis qõ ipossibile ẽ nõ fuisse factũ: ꝛ ꝓpter hoc irregularitas ẽ ꝓpetua: q̃dã tamen recipiunt dispensationẽ in casu: sed q̃ sic: et que non: et in quo casu: et in quo non: alterius ẽ negocij.

Arguit doctor ꝯ ea q̃ immediate ab eo dicta sunt.

Secundo.

Replicat doctor.

Solutio.

Gregorius M

Solutio.

agnoscẽ idẽ est qõ time revl punire

¶ De onere veteris legis.

SEcundo querit de onere veteris legis. dicit aũt q̃ lex grauior erat q̃ euangelium. vnde dꝛ beatus petrus in actibus apostolorũ. Qui tentatis deuz imponere iugũ super ceruicẽ discipulorũ quod neq; patres nostri neq; nos portare potuim⁹. de onere vero euangelij dicitur. iugum enim meum suaue est ꝛ onus meũ leue ẽ. g̃ ꝑm hoc lex grauior erat q̃ euãgeliũ. ¶ Sed ꝯ. dicit augu. q̃ lex data fuit iudeis quasi mãmotrectis et pueris et infirmis: sz infirmis ꝛ pueris leuiora imponenda sunt: qz plerũq; infirmis causa pusilla noceꝭ. Et apls dꝛ. tanq̃ parvulis ĩ cristo lac dedi vobis potũ non escã. ergo leuior lex debuit imponi iudeis q̃ cristianis non nisi a deo: sed deus facit q̃d debet: ergo leuiorẽ legẽ dedit iudeis q̃ nobis: ergo lex leuior est q̃ euangelium. non ergo grauior. ¶ Itẽ. ezechiel vidit rotã in rota. i. vetus in nouo. g̃ vet⁹ testamentũ est in nouo: ꝛ econuerso: g̃ sunt eque grauia. non ergo vet⁹ ẽ grauis⁹. ¶ Itẽ. dꝛ aug. q̃ euãgelũ cohibet manũ et animũ: lex vet⁹ cohibet tantũ manũ: sed difficilius est facere duo q̃ alterꝝ illoꝝ tãtũ ergo grauis⁹ ẽ euangelium q̃ lex vet⁹. ¶ Q; aũt vet⁹ cohibet manũ tñ ꝓbatur multipliciter. Apls evocat legẽ veterem: legem factorum: et legem nouam legem spiritus. Ordinat enim spiritum et cohibet ipsum. lex aut vetus data cõsistebat in operatiõe exteriori: non cohibebat ergo nisi manum. ¶ Item dicit apostolus ad romanos. viij. Non accepistis spiritum seruitutis in timore: sed accepistis spiritũ adoptionis filiorum dei: ꝛ cetera. ergo iudei acceperũt spiritum seruitutis in timore: ergo timore seruili implebant legem: sed timor seruilis non cohibet animum hoc certum est: immo viuit in eo volũtas peccandi: ꝛ sequeret opus si separaret impunitas: ergo lex vet⁹ non cohibebat animũ. ¶ Itẽ ad gala. loquẽs de filio ancille: ꝛ filio libere: dicit: hec sũt duo testamẽta: vnũ quidẽ in mõte syna in seruitutẽ generãs que est agar. ergo vetus testamentũ generabat in seruitutez: ergo ex seruili timore implebant vete. le. et inde vt ꝓius. ¶ Itẽ in. xx. ezechie. Dedi eis precepta nõ bona: ꝛ iudicia in quibus nõ viuãt: ergo precepta legis nõ erãt bona: g̃ nõ erãt iustificãtia: g̃ nõ cohibebat lex vet⁹ aiaz qz si cohiberet iustificaret: ꝛ ita lex vetus cohibebat tñ manuz. ¶ Contra. lex precepit: nõ concupisces: g̃ cohibet animũ. ¶ Item apostolus. cõcupiscentiaz nesciebam esse peccatum nisi lex diceret: non concupisces: ꝛ sup hũc locũ dꝛ aug. ꝓhibet lex concupiscẽtiã: vñ omnia mala oriuntur: ergo cohibet animum. qui concupiscentiam prohibet omnia mala prohibet: g̃ cohibet animũ. ¶ Item querenti quid faciendo vitã eternam possidebo. respondit dominus dicens. Si vis ad vitam eternam ingredi/ serua mandata. non homicidium facies: non adulterabis ꝛc. g̃ precepta legis vivificabant: ergo cohibebant animũ. ¶ Item super illum locum dicit beda iusticia legis suo tẽpore seruata: non solum bona terre: sed etiam vitam eternaz cõferebat: ergo iustificabat: ergo cohibebat animum. ¶ Solutio. Duplex est difficultas siue grauitas/ vna carnalis/ alia spiritualis: quantum ad carnalem grauitatem: grauior erat lex vetus q̃ euangelium: sed quãtum ad difficultatem spiritualem/ lex noua difficilior. ¶ Ad primo ergo obiectum dicimus q̃ quia iudei infirmi erãt spiritualiter: data est eis lex leuior leuitate

A ꝓbat vnica rõe q̃ lex gravior erat q̃ euãgelium

Oppom ꝓbatur.

Apls. i. ad co. z. a

Secundo.

Tertio.

Ø

Primo.

Ad ro. z. d

scdo ad idẽ ad 2o. viij. c

ctio ad idẽ ad ga. iij. c. d

ꝗrto ad id ezc. xx.

In oppom Secundo. ad ro. vij. b

Tertio.

math. xix. c

Quarto.

Ꝑ Solutio.

Ad primã

spūali:sed grauioꝛ grauitate carnali ad conuicendaz eoꝝ superbiā:qui dicebant non deesse q̄ impleat:sed

Ad secūdā deesse qui iubeat. ¶Ad secūdū dicimus q̄ non valet hec argumentatio.vetus testamētū est in nouo:ꝛecō uerso.ḡ quidq̄d continet in nouo/cōtinetur in vetert vel simpliciter vel secundū q̄d:in vetert enim testamē to hoc erat preceptū simplr:non comedas carnē poꝛcinā in nouo aūt nō continet simplr:sed tm̄ quātū ad significatū.vnde dicunt magistri:q̄ no. ē in ve.quātū ad prefiguratiōnē et ve.in no.quantū ad expositionē

Ad tertiā. ¶Ad tertio obiectū dicim⁹ q̄ p̄m viā caritatis eque facile est cohibere manum et aīm vt manū tm̄:sed lex

Solutio. no.,pcedit secundū viā caritatis et p̄pter hoc nō sequitur q̄ lex noua sit grauioꝛ q̄ vetus. ¶Ad illō q̄d q̄sitū est vtrū lex vetus cohiberet manū tm̄: dicimus

Duplex status legis. q̄ in lege duplex erat status.quidā generalis: q̄dam specialis:secundū generalē statum lex data ē rudib⁹ et īperfectis q̄ reuocandi erant paulatī a carnalitate et secundū istū gn̄alē statū non est ꝓhibita voluntas nisi ꝓgressima in actū.vnde secundū iudeos carnales est sensus:non concupisces vxoꝛē proximi tui:sciꝛ concupiscentia ꝓgressiua in actū vt cū aliq̄s facit q̄d potest vt cōmisceat cū vxoꝛe ꝓximi:concupiscentiam aūt q̄ non ꝓcedebat exterius:nō credebant eē pctm̄ maxime qz nō videbant eā puniri aliqua pena determinata a lege: sed secundū specialē statū legis. lex

lex ve.cohibebat manuz ꝛ aim. cohibebat manū et animū. fuerunt enim vt dr origen. pauci in veteri testamento q̄ pertinebant ad no.i. q̄ intelligebant legē spūaliter implendā.implebant illi q̄ bus vetus testamentū erat nouū cū haberent caritatem que innouat:sicut habetur in iohanne: Mandatum nouum do vobis vt diligatis ꝛc. et secundū istā

R in trib⁹ lex erat ḡuioꝛ q̄ euāgeli. determinationem p̄z solutio p̄dictaꝝ auctoꝛitatum.

Primum. Secundū. Tertium. ERat lex vetus grauioꝛ tribus de causis. Prīa est quia ex timoꝛe implebatur:qui enim ex timoꝛe seruili facit aliquid cū magno grauamine facit cū faciat contra voluntatem suā absolutam. Secūda est. quia grauissime puniebantur trāsgressoꝛes legis Tertia ē ꝓpter multitudinē preceptoꝛum sicut de agnis de hircis de vitulis et de hmōi que fere infinita erant:scōm ergo p̄dicta duobus modis implebatur lex a iudeis.a carnalib⁹ tm̄ carnaliter:a spūalib⁹ spūaliter et carnaliter:et istū duplicē modū innuit apo.in

scde ad co. tij.b. secunda ad co.Littera occidit: spiritus aūt viuificat lex enī spūaliter intellecta ꝛ impleta viuificabat. Et secundū istā distinctionē soluuntur auctoꝛitates cōtrarie quarū quedā dicunt q̄ lex iustificabat quedā non

Queritur. iustificabat. ¶Sed queritur vtrum lex vetus fuerit grauis viris spiritualib⁹ spūaliter implētib⁹ legē.Et

Af q̄ non. Augustin⁹ videtur q̄ non:qz ōr aug.in libꝛo de vera religione: q̄ iugū cristi suaue ē:et on⁹ eius leue: qz q̄ huic iugo subiicit oīa alia hz sibi subiecta:et subtecta non repugnant:habēti ergo caritatē nichil repugnat:ergo habēti caritatē lex noua leuissima est. Eadē rōne viris spūalib⁹ q̄ erāt in veteri testamento lex vetus erat leuissima:qz nichil repugnabat eis cū hērēt caritatē. ḡ

In oppm arguitur. nō erat eis grauis ¶Cōtra.adhuc remoꝛdebat aspeꝛitas iudicioꝛum et multitudo preceptoꝝ.ergo erat

Primo sic Actu.xv.c Secundo. eis grauis. ¶Item in actē.xv.c.dicit pe.quid tentatis deū īponere iugū sup ceruicē discipuloꝝ q̄d neq̄ patres nostri neq̄ nos poꝛtare potuimus hīs verbis

Tertio. neminē excludit:neq̄ carnalē neq̄ spūalem. ergo spiritualibus viris grauis erat lex. ¶Item solent dicere magistri q̄ fecerunt sillogismū.moyses proposuit ꝓpositionē deutero.xxvij.Maledict⁹ q̄ nō permanserit in oīb⁹ sermonib⁹ legis:nec eos opere pfecerit pe.apposuit assūptionē dicens in act.hoc ē on⁹ quod neq̄ nos neq̄ patres nostri poꝛtare potuim⁹:et paulus posuit conclusionē ad gala.iij.Quicūq̄ ex operibus legis sunt/sub maledicto sunt:et q̄ sillogismus inde fiat:patet.equipollēt enī p̄dicte ꝓpositōes istis tribus.oīs non implens oēs sermones legis/est maledictus.sed oīs iudeus est non implens omnes sermones legis:ergo oīs iude⁹ est maledict⁹.ergo etiā viri spūales ve.te.erant sub maledicto. ergo grauis erat eis lex ¶Solutio.Viris spiritualib⁹ ve.te.grauis erat simpliciter lex:leuis secundū quid et nō simpliciter:sed quantum ad caritatē ex qua īplebāt.simpliciter aūt erat eis grauis/quantū ad cautelā/videlicet ꝓpter multitudinē p̄ceptoꝝ ad que tenebantur Eomō quo dicim⁹ q̄ grauioꝛ ē stat⁹ prelatoꝝ q̄ subditoꝝ:qz ad plura tenent q̄ subditi.tenent eī custodire vigilias noctis sup gregē suū et discurrere ꝛ suscitare amicū suū:sicut hētur in luce. x.vñ multis mōis contingit eos peccare quib⁹ nō peccāt subditi. ¶Illud vero q̄d dicit petr⁹ iugū q̄d neq̄ nos ꝛc.intelligē dū ē sic:non potuim⁹.i.vix potuim⁹. ¶Et paul⁹ non concludit generaliter q̄ omnes iudei essēt sub maledicto/sed de carnalibus tantum.

¶De numero sacramentoꝝ veteris legis et de cessatione eoꝝ.

TErtio de numero q̄rit sacramentoꝝ ve.le.ꝛ de cessatione eoꝝdē.sciendū ergo q̄ loco baptismi habebat antiquus populus circuncisionē:et loco ordinis hēbat ordinē suum:ꝛ loco penitentie hēbat penitentiā ꝛ loco eucharistie habebat plura sacramēta:sicut agnū paschalem/vitulā rufam/et multa alia. ¶Sed cū loco ordinis nō haberent nisi vnicū sacramentum/ꝛ loco baptismi tm̄ vnum Queritur quare loco eucharistie habuit plura sacramenta? ¶Ad hoc dicēdū est q̄ ꝓpter tres causas habebat tantā multitudinē sacrificioꝝ. Prīma est vt reuocaret⁹ popul⁹ ille ab ydololatria quā viderat in egypto:pronus enī erat ad ydololatriā/ꝛ dñs magis voluit illa animalia sibi offerri q̄ idolis.Scda est ꝓpter onus vt p̄meretur superbia et duricia iudeoꝝ multitudie illoꝝ sacramentoꝝ. Tertia est:quia tunc erat opus figurarū et ꝓpter hoc erat tanta abundantia sacramentoꝝ:sed ī no.te.pauca sacramēta sunt:quia consummationem et abbreuiationē fecit dñs exercituum in medio omnis terre vt dicit esa. ¶Possent autē ad certum numerū redigi sacramēta ve.te.si q̄s cōsideret omēs virtutes christi:quia illa sacramenta siue illa que offerebant significabāt virtutes christi:sicut in agno mansuetudinē:colūba simplicitatē/turtur castitatez/ꝛ sic de alijs. ¶Sed si querit secundū quid cessauerīt illa sacrificia? ¶Forte dicet q̄ inquantū vmbra futuroꝝ. Dicit enī apostolus ad hebreos.x. q̄ lex habens erat vmbrā futuroꝝ bonoꝝ:sed vmbra inquātū vmbra signum est: ergo illa sacrificia cessauerūt inquantū signa:ḡ inquantū sacramēta:ergo oīa sacramēta cessauerūt: qz q̄cquid sorti cōuenit inquantū est homo: cōuenit cuilibet homini: ergo non debent esse aliqua sacramēta. ¶Forte dicetur q̄ in vmbra futuroꝝ bonoꝝ intelligunt tria.s.signū ꝛ obscuritas ꝛ futuritio: et illa tria sīl sūpta sūt cā p̄cisa cessatiōis.vñ nō seq̄tur

Ad tertiā

Ad hēb.x.

Euasio.

cessant inquantū vmbra futurorū.ergo cessāt inquan
Instantia. tum figura.Instantia.sortes inquantū homo est risi
bile.ergo inquantū aīal ē risibile.Sed obicitur.q̄ si
illa tria sunt causa precisa et propria cessationis:ꝫ vbi
non inueniuntur illa tria non debet esse cessatio.sed ī
X hoc:nō comedes carnem porcinā non inuenītur illa
Solutio q̄ tria.ergo non debet cessare.Solutio.precisa causa et
stionis. generalis cessationis oīm sacramentorū ve.le.est pu=
ra figura:illa enī cerimonialia ex toto cessant que nō
hēbāt aliquā vtilitatē nisi significandi:circuncisio aliā
Pria circū vtilitatē habebat nec ex toto cessat sed mutata ē:ꝛ pri
cisio ꝛ mri= ma circuncisio non fuit instituta in lege/immo añ le=
monīū fue= gem:sicut et matrimonīū.hic autem loquit tantum
rūt īstituta de illis que instituta fuerunt in lege.hec ergo est gña
añ legē. lis causa quare cerimonialia legalia cessauerunt:scilz
Cā special q̄re legalia vmbra pura/figura pura.Sed p̄ter hanc ē quedā spe
cessauerūt. cialis causa quare sacramenta legalia cessauerūt:diffe
rebant enim aliquomō sacramenta legalia/et cerimo
nialia legalia:qz omnia sacramenta legalia erant ceri
monialia:sed non econuerso:qz omne comedere car=
nem porcinā erat cerimoniale:et nō erat sacramētuz
cessauerunt oīa sacramenta legalia:ergo qz erantvm
Oīa sacra bre future virtutis.Oīa enim illa significabant chri=
ve.l.sigbāt stum.vnde aduenīēte veritate cessauerunt:ꝛ propter
xpm. hoc cessaūt circūcisio/ꝛ litteralis obseruatio sabbati
Y sicut ōt apls.translato sacerdotio necesse est vt legis
Queritur. translatio fiat.i.legalium.Sed queritur quare dicit
augustin⁹ q̄ postq̄ venit veritas offerre illas hostias
legales pro idololatria reputabatur.videtur ēnī q̄
hoc sit falsum:qz immolare illa animalia non est ma=
lum secundum se:quia deus aliquando precepit istō
qui nunq̄ precepit malum secūdū se.ergo immolare
illa animalia bonū est vel indifferens:sed qō secundū
se est aliquale semper est tale:q̄ diu est.ergo īmola=
re illa animalia modo est bonū vel indifferēs.ꝫ si mō
aliquis faceret illud non deberet reputari pro idolo
latra.Si dicatur q̄ propter hoc reputatur pro idolo
latra:quia ille qui facit spem ponit in illis:eodē mo=
do in tempore legis si aliquis posuisset spem ī illis re
Rñsio ad q̄ putand⁹ esset,p idololatra.Ad hoc dicimus q̄ propt
situm. statum reputat illō pro idololatria:qz cultui dei car
nali succesīt cultus spiritualis:sicut ōt apls.transla=
to sacerdotio necesse ē vt legis.i.cult⁹ legalis transla
tio fiat.si ꝫ aliquis mō cultū carnalē exhiberet deo ī=
obediēs esset ꝛ derogaret cultui dei spirituali:et pro
pter hoc ,p idololatra reputaret.idololatria ei dero
gat cultui dei.

¶Quare retinuit ecclesia thurificationem ꝛ
quedā alia legalia.

Quare i ec Querit quarto quare quedā legalia retinuit ec=
clia remānsit cclia:quedā non:retinuit ei thurificationē.Si
thurificatō dicat q̄ ,ppter hoc retinuit thurificationē:qz thurifi=
Rñsio quo catio significat qō sēp faciēdū est.s.orationem.eadē
rundā. rōe debuit retinere hoc p̄ceptū:non comedes carnez
porcinā:qz hoc p̄ceptū significat qō sēp faciēdū ē:ꝛ p
cōsequēs debem⁹ abstinere a carne porcina/et suffoca
to et sanguine:ergo peccauim⁹ mortaliter cū come=
dimus carnē porcinā et suffocatū ꝛ sāguinem.Item.
cum thimiama significet quod semper faciendum est
scz deuotionē oronis:et vnguentū quo vngebatur ta
bernaculū significet spiritualem vnctionē:que semper
Z habēda ē:debuit ecclesia retinere thimiama ꝛ vnguē
Rñsio doc. tum sicut retinuit thurificationē.Solutio. thurifica
ad q̄situm. tio remansit non solum hac ratione: qz significat qō
semper faciendū est:sed ettā quia ipsa litteralis obser
uantia moralis est:quod nō inuenitur in carne porci=
na et suffocato et sanguine.in thurificatione enim ho
norat deus sicut honorat in magnitudine et pul
critudine tēpli materialis.significat enim magnitu=
do tēpli materialis imaginē tēpli spiritualis:qō ē re
gnū celeste:vel aīa iusti que maior est toto mūdo:nō
molis corpore distentione:sed virtute et potestatevt
dicit augustinus.Ad illud qō obiectum est de thimia triplici de
mate quare non retinuit ecclesia:dicimus q̄ triplex cā eccla re
est causa.Prima est ne videatur iudaisare si tot lega tinuit tim:
lia retineat.Secunda est quia thimiama significat idē ama.
quod incensū et propter hoc sufficit retinere thurifica Prima.
tionē.Tertia est quia apud nos nō inueniuntur:ita de Secunda.
facili species aromatice ex quibus fit thimiama:sicut Tertia.
incensum.Unguētū autē retinuit eccla:licet nō eodē vnguētū re
modo:inungitur enim in eccla tabernaculū cristi spi tinuit eccla
rituale scz ipse homo:cum baptizatur:sed inungitur
crismate quod conficitur ex oleo quantū ad nitorem Crisma ꝙ
conscientie et balsamo propter odorē bone fame:sed cīt ex oleo
ecclesia tabernaculum materiale non vngit:ne ipsa et balsa.
videatur iudaisare.

¶De suffocatis et sanguine.

Inter cerimonialia veteris legis q̄stio est de suf= A
focatis et sanguine vtrū scilicet teneamur modo Questio.
non comedē sanguinem nec suffocatum:et confirma=
tum est in noua:sicut habetur in act.xv.vbi dicit bea Act.xv.ca.
tus iacobus sētētiādo de questiōe proposita de lega
libus:visum est spiritui sancto ꝛ nobis nichil impo=
ne re vobis oneris q̄ hec necessaria vt abstineatis ab
immolatis simulacrorum/ꝛ sanguine/et suffocato/et
fornicatione.cum ergo sit preceptum in veteri testa=
mento:et confirmatum in nouo ab apostolis/ꝛ nō sit
postea reuocatū:adhuc tenemur non comedere san=
guinem ꝛ suffocatū.¶Ad hoc multiplex est solutio. Rñsio
Quidā enim dicūt q̄ apostoli nō preceperūt abstine
re a suffocato ꝛ sanguine:sed pmiserunt ad tēpus le
galia obseruari cū euangelio:et hoc ,ppter scandaluz
iudeorū vitandū:mater enī synagoga paulatim ꝛ cū
honore ducēda erat ad tumulū.¶Sed videt q̄ hec Improbat
solutio nulla sit: qz super hoc iam mota erat questio p̄dctā,rñsio
inter iudeos q̄ venerant ad fidem: ꝛ gentiles qui ve=
nerant ad fidē:iudei enī credentes dicebant gētilib⁹:
nisi circūcidamini secūdum legē moysi nō potestis sal
ui fieri:ꝛ tunc statuerūt fratres vt accederēt paulus ꝛ
barnabas ꝛ quidā alij ad apostolos in iherusalem vt
certificarent ab ipsis apīs sup hac questione:ꝛ tūc de
dit iacobus episcopus hierosolimitan⁹ sentētiam pre
dictam:ꝫ si ,ppter scandalū iudeorū vitandū posuit in
sentētia illa vt abstinerēt a suffocato ꝛ sanguine: eadē
ratiōe debuit imponere alia legalia.¶Itē dicit glo= B
sa super illū locum.visum est spūi sctō et nobis nichil Secda rñsio
vltra imponere vobis oneris et sunt hec necessaria si= quorūdam
ne quib⁹ nō est salus: sed circūcisio necessaria nō est:ꝫ
secundum hoc quicqd cōtinebat epistola illa erat ta=
le q̄ sine eo non erat salus: ergo nō solum ,ppter scan
dalum cōtinebatur ibi q̄ abstinerēt a suffocato ꝛ san=
guine: sed qz sine hoc nō erat salus:ꝫ eius oppositum
est per se/ꝛ scōm se malum:sed omne tale est semper
prohibitū: ꝫ adhuc tenet hoc preceptū:Nō comedes
sanguinē nec suffocatū.¶Alij dicūt illud quod dicit
beatus iacobus q̄ abstineāt a suffocato ꝛ sanguīe:in=
telligitur de sanguīe humano/ne.s.effundāt sanguinē

Ar contra. humanū:neq; maiores suffocēt minores. ¶Sed hec solutio nulla videt: quia super hunc locū dicit glosa: suffocatū ē morticinū:de quo dicit ezechi. Omne morticinū ⁊ captū a bestia de auibus et pecoribus sacerdotes non comedēt. quod exponēs hieronym⁹ iuxta litteram inquit. hoc p̄ceptū est seruare illis q̄ sunt vncti oleo spūali: nec comedēt illud cui⁹ sāguis effusus non est:quod epla apostoloꝝ seruandum decreuerat: ergo epistola apostoloꝝ intelligebat de suffocata bestia/vel aue cui⁹ sanguis effusus non est: non g̃ tantuz intelligitur de sanguine humano. ¶Quod p̄cedunt aliqui dicētes q̄ adhuc manet p̄ceptū illud/⁊ q̄ deberemus abstinere a suffocatis et sanguine cū postea nō sit illud p̄ceptū reuocatū. ¶Sed contra. p̄ceptū illud aut fuit morale/aut cerimoniale: si morale: cōtra. non est scriptū in cordе hoīs: nulli enī dictat cō scientia q̄ sanguis aialiuz sit nociuus nature hominis immo dulcis ⁊ suauis est ad comedendū vt patet per gustū:g̃ illud p̄ceptū non est p̄ceptū m. rale. ¶Itē non cōtinetur sub aliquo.x.moraliū p̄ceptoꝝ: quia non continetur sub hoc p̄cepto. Non occides:q̄ nō is est sensus nō occides anserē:nec sub aliq̃ alio cōtinetur hoc p se patet: g̃ nō est morale. q̄ est cerimoniale: et tū p̄ceptuz in no. le. illud non videtur posse stare cū textu actuum nec cū glosa: quia sup illa questione mota in cōsilio apostoloꝝ beatus petrus ita locutus est p̄mus dicens. Viri/fratres scitis quoniā ab antiquis diebus ex quo cornelius baptisat⁹ est (vt dicit glosa)in nobis elegit deus per os meū audire gētes: verbuz euāgeliū:⁊ credere ⁊ q̃ nouit corda de⁹ testimoniū p̄buit dās illis spūm sctm:sicut et nobis:nichil decernit inter nos ⁊ illos fide purificās corda eoꝝ:nūc g̃ q̃d tentat⁹ deū īponere iugū super ceruices discipulorum quod neq; patres nostri neq; nos portare potuimus:sed per gratiā dñi iesu credimus saluari quemadmodū illi. Patet ergo per illa verba q̄ ex sola grā dei sine cerimonialibus saluabantur tunc fideles:nec oportebat tunc iugū legis īponi fidelib⁹: g̃ nec btūs iacobus īposuit in sententia sua aliquod cerimoniale qđ probatur p verba sua. Dixit ei: viri fratres audite me. Simon narrauit quēadmodū primū de⁹ visitauit sumere ex gentib⁹ populū nomini suo: et post pauca ꝓpter quod ego iudico nō inquietari eos qui ex gentibus cōuertunt ad deum:sed scribere ad eos vt abstineant ꝛc. et super hunc locū ꝓpter quod ego iudico. dicit glosa cōcordās cū petro:ꝛ si p̄cepisset obseruari aliq̃d legale cerimoniale nō concordasset cū petro: g̃ nō p̄cepit aliquod tale obseruare. ¶Preterea. si p̄cepisset cōtra se egisset. ipe enī dicit q̄ ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus cōuertunt ad deū: ⁊ si p̄cepisset aliq̃d cerimoniale indetasset eos. ¶Preterea. fecisset contra dñm qui dicit: Non quod intrat in os coinquinat hoīem ꝛc. g̃ comedere san. et suffo. nō est pctm̄. ¶Itē. apls in. xiiij. ad ro. Scio et cōfido in dño iesu q̄ nichil est cōmune. i. imūdū per ipm̄ nisi ei qui estimat quid cōe:omne illi cōe est. ¶Propt̃ hoc dicimus q̄ epistola apostoloꝝ non continebat nisi necessaria. i. sine quibus non est salus. Sūt aūt tria sine quib⁹ nō est salus q̃ dicit ad titū apls. Sobrie ⁊ iuste et pie viuamus in hoc seculo. sobrie in nobis: iuste q̃tū ad proximū: pie q̃tum ad deū. hec tria cōtinebat epla illa que talis est. Visum est spiritui sancto ⁊ nobis nichil vltra īponere oneris q̃ hec necessaria/vt abstineatis vos ab īmolatis simulacroꝝ et suffo. et san. et foꝛ. ⁊ hocq; dicit ab īmolatis simulacroꝝ. hoc est q̄ apls dicit: pieviuere. s. q̃tū ad deū. idololatra enī deo iniuriatur q̄ dicit abstinere a fornī. hoc ē quod apls dicit: sobrie viuere. s. q̃tum ad nos. Et q̄ dicitur abstinere a suffo. et san. hoc est quod apls dicit. Juste viuere scz q̃tuz ad proximū. Est ergo sensus. abstine. a suffoca. et san. i. non effundatis sanguinē humanū nec suffocetis homines minus potētes. Et q̄ sic debeat intelligi probat ex vi text⁹: et ꝓbat per glo. Textus enī dicit Michil vobis vltra imponere oneris q̄ hec necessaria hec autē non sunt onerosa. Naturalis enī conscientia dictat cuilibet q̄ non debeat effundere sanguinez nec opprimere inferiores. Per glosas etiam probatur q̄ sic debeat intelligi. Dicit enim quedam glosa vt abstineāt a suffocat⁹ id est ne ipsi inferiores se suffocēt vel opprimant: et sanguine id est effusione humani sanguinis/⁊ que nō volūt sibi fieri alteri non faciant: quasi dicat glosator:ibi precipitur q̄ aliq̃s non faciat proximo quod sibi non vult fieri. vnde subiūgit hoc est p̄ceptū dilectionis ꝓximi quod est iferius alter est superius. Omnia quecūq; vultis vt faciant vobis homines/⁊ vos facite illis:per vnū malicia ꝓpescitur per aliū benignitas ꝓpagatur:quare vero adhuc rudibus supertus nō imponitur:hic glosa manifeste dicit q̄ in p̄cipio cōuersionis gentū tantū facilia erāt eis imponenda. vnde cū duo sint p̄cepta dilectionis proximi: vnum quod est negatiuū scz istud: Ne facias alij quod tibi non vis fieri: et alterū affirmatiuū. Omia quecūq; vultis vt faciāt ꝛc. Negatiuū quod est facili⁹ impositum est eis: et sic per istam glosam abstinere a suffocatis ⁊ sanguine est nō suffocare infirmiores se nec effundere sanguinē humanū. et alia glosa dicit: a suffocatis et sangnine. i. a fundendo sanguine vel māducādo cū sanguine. Gentiles enī valde crudeles erant et soliti erant interficere homines et bibere sanguinem eoꝝ. vnde subiungit glosa. hec autē vententib⁹ de gentilitate pro rudimentis fidei et inueterata gentilitatis consuetudine cōcessa sunt: habebant enī consuetudinē inueteratā interficiendi homines/⁊ suffocandi inferiores ⁊ manducādi carnes humanas et ab hac cō suetudine cōpescuit eos per rudimenta. i. principia fidei. Et rudes eruditur vt puta q̄ fratribus in dño non debemus facere q̃d nobis nolum⁹ fieri/⁊ similia. ¶Ad illā g̃ glosam q̃ dicit q̄ suffocatum est morticinū de ezechi. ꝛc. dicimus q̄ mystica est: sanguinē enīz non debemus comedere. i. peccatum consumere: nec suffocatum. i. non debem⁹ consentire alicui cuius sanguis effusus non est. i. imitari eū cuius peccatū nō est effusum per cōfessionem: et hec epistola apostoloꝝ cōtinebat mystice. ¶Sed cōtra predictā solutionez videt esse ipsa littera epistole: cū enī illa epistola cōtineret diffinitiuā sententiam debuit esse plana: sed hoc nomen suffo. est cōmune ad omne suffo. g̃ cōmuniter debuit intelligi ad omne suffo. non precipit g̃ illa epistola abstinere tātum a suffo. hominis: sed etiā a qualibet suffocatōe: quod est contra predictā solutionem ¶Similiter contra predictā solutionez: videtur esse quedam glosa hiero. super. xliiij. ezechi. ibi enīz dicit Omne morticinū et captū a bestia nō comedēt sacerdotes: et scōm glosam allegoricā. Morticinū est homo qui ex seipso peccat mortaliter: sicut nabal marītus abigail: mortuus est sine aliqua coactione exteriori. Captū a bestia dicitur homo q̃ peccat mortaliter ex suggestiōe diaboli. facta hac expōne allegorica di-

Opio doc. probatur.

E

Crudel'gē tū cōsuetudo.

Solutio.

F

In oppo^m Primo.

negatio alt qñ p̄ce. affirmationem

Secundo.

G

captū a bestia q̃d sit.

ad ro. xiiij.

D

Opio doc.

Ad titū 2°. tria sñ q̃b⁹ q̃b⁹ nō est salus q̃ dicit ad titū apls. non est sal⁹

L

cit hieronymus: ⁊ iuxta litterā omni generi electo regali et sacerdotali christiano: ꝺd vnctū est oleo spūali scōm illud vnxit te deus ⁊c. hec precepta cōuenit vt morticinū non comedant tam de auibus ꝙ de pecoribus quorum sanguis effusus non est: qō in actibus apl̄oꝝ ꝺr suffocatū: qō necessario obseruādū apostolorum de hierusalē epistola monet ⁊ captuz a bestia: qz et ipm similiter suffocatū est: et condēnat sacerdotes qui in turdis/ficedulis/et grub⁹: ⁊ ceteris hmōi. hec auiditate gule nō custodiunt: ꝯ scōm illā glo. Juxta litterā omni xp̄ano cōuenit hoc preceptū vt nō comedat morticinū et captū a bestia tam de auib⁹ ꝙ de pecoribus. et hoc cōtinet epistola apl̄oꝝ: ergo in epistola illa nō intelligitur tātū suffocatū de suffocato hoīs Jtem. cōdēnantur sacerdotes qui hec nō custodiūt in turdis et grub⁹: ergo tenētur custodire: ergo adhuc durat illud preceptū ad litterā. ¶ Jtem. videt falsuz dixisse ds̄ in tpe in quo dixit hec. Omne quod intrat in os nō coinquinat. nam tunc non erat passus: sed in passione reuelata sunt mysteria legis. Tunc enī veluz templi scissum est: ergo qn̄ dixit istud adhuc durabāt cerimonialia: ergo durabat p̄ceptū de carne porcina non comedenda: ergo si aliquis tude⁹ tūc comedisset peccass̄ mortaliter: ergo falsa erat tūc hec: Oē quod intrat in os ⁊c: ergo ds̄ dixit tunc falsū. ¶ Solutio. Ad primū dicimus ꝙ ad litterā epistola illa intelligenda est de suffocato hoīs. sed epistola nō specificat duabus de causis. Prima est: quia epistola illa missa fuit ad gentes quibus planū erat ꝙ de suffocato hoīs et effusione sanguinis humani intelligebat. Gentiles enī illi assueti erant suffocare hoīes: ⁊ comedere carnes eoꝝ: et effundere sanguinem humanū: et bibere. Scōa causa est ꝙ in epistola sumptum est hoc nomen suffocatū non determinatū ad suffocatuz hoīm ꝓpter mysteriū. allegorice enī intelligitur de quolibet suffocato. nam textus aliqn̄ minus ꝓprie sumit vt locū habeat allegoria vel tropologia. ¶ Ad scōm dicim⁹ ꝙ iuxta litteram instruimur moraliter duobus modis. Primo: qz morticinū est tam de auibus ꝙ de pecoribus quod per se mortuū est. Captuz autē a bestia est qō occisum est a bestia ⁊ in parte deuoratū. hoc ergo vult dicere iuxta litterā glosa: ꝙ inhonestū est comedere morticinū et captū a bestia. refugit eī natura comedere morticinū et reliquias vulpis vel lupi. vñ si aliquis de illis preter necessitatē comedat: ex gulositate videtur hoc facere: et sic peccare. sed si ex necessitate hoc faciat nō peccat: qō ꝓbatur per dauid qui comedit panes ꝓpositionis in necessitate: quod nō licebat eidē nisi solis sacerdotibus. Scōo modo instruimur moraliter scōm litterā vt dicat morticinū ⁊ captum a bestia suffocatū. ſ. quod interfectū est sine sanguinis effusione. Cōdēnat ergo illa glosa sacerdotes qui ꝓcurabant ꝙ interficerent aues vt carnes dulciores ⁊ tenerioꝝ essent ad manducandū. condēnantur autē non qz hoc faciūt: ſz qz auiditate gule hoc faciūt. vt dicit glosa ipa hiero⁹. ¶ Ad tertio obiec. dicim⁹ ꝙ hec propositio Omne quod intrat in os ⁊c. intelligenda est cū hac determinatione naturaliter et ꝼm se qz comedere carnē porcinā nunq̄ fuit malū naturaliter et scōz se: sed solū qz prohibitū. vnde per illud verbum voluit ds̄ ostendere ꝙ preceptū de carne porcina non comedenda et consimilia erant cerimonialia: et cessare debebāt veritate veniente.

¶ De circuncisione.

Tertio.

Ad primā replicam.

Ad secūdā

morticinū ſ̄aliter ꝺd ſignificat.

Ad tertiā.

Quinto queritur de circūcisione circa quā primū videndū est de institutiōe et⁹ et causa institutionis. Scōo quid sit circūcisio et quid sit effectus eius. Tertio de dignitate circūcisionis. Quarto de tempe circūcisionis. ¶ Sciendū ergo ꝙ circūcisio dicit̄ sacramentum vet̄. legis. non quia instituta fuit in veteri lege: sed quia obseruata fuit in veteri lege: et cuz ipa cessauit. instituta autem fuit ad remedium originalis peccati. ¶ Sed videtur ꝙ superflua fuit: quia dicit btūs grego. ꝙ apud nos facit aqua baptismi: hoc apud antiquos facit fides parentū in puulis/⁊ ī adultis virtus sacrificij: et ī his ꝙ descendūt de stirpe abrahe virtus circūcisionis. Semper enī habuit gen⁹ humanum aliquod remediū contra originale pctū̄ ante circūcisionē: ꝯ sola fide parentuz mundabant̄ paruuli a pctō originali: ꝯ facilius mundabant̄ ꝙ per circuncisionē: in circūcisione enī maxima pena est: ꝯ superflue instituta ē circūcisio. ¶ Jtē añ institutōnē circūcisiōis sola fides pa. ētū̄ sufficiebat ad delēdū̄ originale ī puulis: ⁊ in tpe circūcisionis nō sufficiebat/nec modo sufficit: ergo fides maioris efficacie fuit ante circūcisionē ꝙ modo sit. ¶ Solutio. Dicim⁹ ꝙ non valēt iste due argumētatōes ⁊ habent instantiā in eo qui emisit votum continentie/⁊ abstinentie. Facili⁹ enī ante votuz poterat saluari ꝙ post votū̄: non tamē superfluit votum. melius enī et cōmodius ⁊ efficacius saluat̄ cum voto ꝙ sine voto cū fidei virtus ante votū̄ sufficiebat ad salutem/⁊ non modo: non tamen est minoris efficacie modo ꝙ prius: imo melius ⁊ efficacius saluat cuz voto ꝙ sine voto. efficacius enī ⁊ certi⁹ auferebat circuncisio originale ꝙ fides. Dubiū̄ enī erat si alter parentū̄ erat infidelis/⁊ reliqu⁹ fidelis: an mundaretur paruulus: sed in tempore circuncisionis siue parentes essent infideles siue non/mundabatur paruulus.

¶ Quare instituta fuit circuncisio.

Sunt igitur sex cause quare instituta erat circūcisio: ꝓpter quas efficacius mūdabat ꝙ fides parentum. ¶ Prima est bonū obedientie vt scz homo qui deo displicuerat propter inobedientiā placeret ei propter obedientiam: magna enī obediētia est in circuncisione: quia ibi inobedientia nichil habet de suo. ¶ Secunda est ꝓpter signū vt circuncisio signū̄ esset abrahe siue circūcisionis interioris qua circūcisus erat per fidē ab omni labe peccati: de qua circūcisione dicit hiere. Circuncidimini viri iuda ⁊ habitatores hierusalē: et auferte preputia cordiū̄ vestroꝝ. ¶ Tertia est vt per signaculū̄ siue caracterē circūcisionis distingueret̄ popul⁹ dei a vero populo dei. ¶ Quarta est propter doctrinā: instruebat̄ enī populus iste vt sicut fiebat circūcisio in mēbro in quo viget luxuria: ita circūcideret ⁊ remoueret ab aīa oēm luxuriā. ¶ Quinta est ꝓpter sacramenta: fiebat enīz circuncisio cultello lapideo/octauo die: ⁊ significabat ꝙ per petrā christū̄ circūcidēdi sumus ab omni culpa/et ab oī pena in octauo resurrectionis: quod re factū̄ est in ipsa persona christi: in nobis autē factū̄ est in spe ꝓpter resurrectionē christi: ⁊ fiet in re in gn̄ali resurrectione. ¶ Sexta est in remediū̄ originalis pctī: extūc ꝯ habuit locū̄ ꝺd beatus gregorius dicit ꝙ scōm successionē temporuz habuit incrementū̄ cognitio veritatis: per circūcisionem enī sicut patet ex dictis: maior habita est cognitio veritatis spiritualium rerum ꝙ prius.

R ḡre circūcisio ꝺr sacramentū̄ ve. le.

Solutio.

Facili⁹ pōt hō añ votū̄ ꝓtinēte saluari ꝙ post

Sex cāe ꝓpter ꝙs circūcisio īstituta est.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Gregorius

¶Quid sit circūcisio ⁊ quis effectus eius est.

Circūcisio qd sit.

DE secundo queritꝝ quid sit circūcisio: ⁊ quis effectus ei⁹ est: ⁊ dicim⁹ q circūcisio nichil aliud est ꝙ cauteriū siue signaculū siue character i carne p quē distinguit populus circuncisus a nō circūciso: in aia ei nō impꝛimit characterez circūcisio. ¶Sed de effectu dubitaꝝ/⁊ dicūt multi ⁊ fere oēs q in circūcisiōe cōferebatur gr̄a: sed nō exvi circūcisionis: ex vi tñ circūcisionis remittebaꝝ peccatum. ¶Sed ꝓbaꝝ q circūcisio ex vi sua cōferebat gratiā: quia virtus ⁊ vicia contraria sunt immediata: quod patet p hoc q quilibet homo vel est dignus moꝛte eterna vel vita eterna: ꝯ quicquid introducit alterū/eoipō expellit reliquum: sed circūcisio exvi sua expellit viciū: ergo exvi sua introducit gratiā: et ita ex vi sua confert gratiā. ¶Itē. dicit btūs dionysius q hec ꝓpositio Corruptio vni⁹ est generatio alterius: tenet etiā in vicijs. peccatū nō corrumpit nisi agendo: ergo corruptio vicij est generatio virtutis: sed circūcisio est causa corruptōis vicij: ergo est causa generationis virtutis. ergo sicut expellit vicium ex vi sua: ita ex vi sua confert gratiā. ¶Itē. peccatum imediate expellit gratiā: ergo per locū a contrarijs gratia imediate expellit peccatū: ergo circuncisio expellit pctm̄ per gratiā: ergo circūcisio non expellit vicium nisi mediāte gratia: ergo circuncisio est causa expulsionis vicij per gratiā: ergo causa est gratie expellentis viciū. et ita exvi sua conferebat gratiā

Dubium.

Af primo.

Secundo.

Tertio.

In oppo⁹ ¶Contra. circūcisio nullā vim habuit nisi mēꝝtuz sacramentū: sed non erat sacramentū nisi ablationis: ꝙ non habebat simlitudinē nisi cū ablatione: ergo non habebat vim nisi auferendi: ꝯ ex vi sua non cōferebat gratiā: sed auferebat peccatū. ¶Solutio. Concedimus q circūcisio ex vi sua conferebat gratiā. Sz sciēdum q gratia multos habz effectus. vnus enī effect⁹ est expellere peccatū: alius facere dignum vita eterna alius facere aiam pulchr̄ā: alius elicere opus meritorium. ⁊ preterea habet multos alios. Dicimus ergo q circuncisio cōferebat gr̄atiā ꝙtuz ad effectū p̄tuatiuum et non ꝙtum ad positiuū. vnde concedimus q circuncisio cōferebat gr̄am scōm q auferebat peccatū vnde et ipa est signū gratie auferentis peccatū: sed nō est signū gratie ponentis. Ratione tamen cōsecutiōis quia non potest esse gratia expellens peccatū quin faciat dignū vita eterna: conferebat gratiā ꝙtū ad effectus positiuos. sicut ad prolationē hoz verboz: hoc est corpus meum: cōmutatur in corpus christi panis. sed ratione consecutōnis est ibi sanguis: qz illud corpus nō pōt esse sine sanguine. ¶Sed ꝓm hoc videꝝ q eūdē effectū haberet circūcisio quē baptism⁹. baptismus enī expellit pctm̄: ⁊ cōfert gr̄az. sīr et circūcisio. ¶Dicit beda q idē salutifere curationis auxiliū conferebat circūcisio quod baptismus tempoze reuelate gratie facere cōsueuit: excepto q ianuā regni celestis hon aperiebat: et ita baptismus erat efficatioz ratōne apertionis ianue ꝙ ipsa circuncisio. ¶Sed obiectio est de hac exceptione. Anteꝙ enī christus passus esset baptisati qui tunc moziebantur descendebant ad inferos: baptismus ꝯ non aperuit eis ianuā regni celest; sicut nec circuncisio: ergo inutilis fuit illa exceptio.

In oppo⁹

Secundo.

Solutio.

Ꝺ dctm̄ bede aꝺ.

Soluit ob iectō fctā Ꝺ dctm̄ bede. ¶Solutio. Beda loquit de baptismo scōm effectuz quē modo habet. modo enī habet effectū q neqz exigit gemitū neqz planctū: sed hoc a passione xp̄i. sicut enī dicit apostolus. Quicūqz baptisati sumus in xpo iesu: in moꝛte ipsius baptisati sumus. hunc effectū nō habuit circūcisio. vnde cōpetens est talis exceptio ratione effectus baptismi supr̄a circūcisionē. ¶Sciēdū ꝺn̄ꝝ apta ē est ꝯ q passio christi aperuit ianuā paradisi per pꝛeciꝝ ianua pꝺi solutionē: ascensio eius aperuit scōm efficaciā: baptisi. ⁊c. mus per causam. ⁊ qz hunc effectū habuit baptismus post passionē xp̄i nō opz q ante habuerit hūc effectū.

¶De dignitate circuncisionis.

TErtio queritur de dignitate circuncisionis. hec igitur erat circuncisionis dignitas/ ipsa mundabat ab origiali pctō/⁊ faciebat de filijs diaboli/ filios dei: hoc autē nō faciebāt alia cerimonialia: ergo circūcisio dignissimuz erat inter cerimonialia: ꝯ dignioz ꝙ cerimonialis obseruātia sabbati: sed cerimōialis obseruantia sabbati posita ē inter p̄cepta decalogi pꝛopter dignitatē suam: ꝯ multofort⁹ circūcisio pꝛopter dignitatē debuit poni inter pꝛecepta decalogi: vel dicatur quare non. ¶Solutio. obseruātia sabbati posita est iter p̄cepta decalogi ꝓpter duas cās. ¶Pꝛima est ꝓpter dignitatē sue rei: significabat enī sabbatismū peccatoz⁹ ⁊ eternitatis. de quo dicit apostolus ad hebr̄eos. Relinquit sabbatismus populo dei. hoc autē est optimū quod possit habere homo ⁊ angel⁹. illud enī quod significabat circūcisio: nō est ita bonū. ¶Secunda causa est q ipsa litteralis obseruātia sabbati aliquid habebat mozale: abstinebāt enī iudei ab omni seruili opere vt possent vacare cultui dei. Circūcisio vero litteralis nichil habebat penit⁹ mozale. vñ non fuit posita inter mozalia: et quia litteralis obseruantia sabbati aliq̄d habuit mozale/ ꝓpter hoc in die dominica (quaz obseruamus ꝓ sabbato) abstinem⁹ a seruilib⁹ opibus: vt liber⁹ vacem⁹ deo. ¶Sed scōz hoc queritꝝ quare nō ab omni opere abstineam⁹ in die dn̄ica: sicut et iudei abstinent in die sabbati ab oī opere ita q nec etiā necessaria ad comedendū p̄parāt in illa die. ¶Ad hoc dicimus q quantū ad necessaria pure cerimoniale fuit illud qꝺ dn̄s p̄cepit ab omi ope abstinere in die sabbati. Significat enī q in sabbato eternitatis non pꝛeparabimus necessaria nobis: sed q̄ seminauimus hec metemus: ⁊ qz pure cerimoniale fuit illud nō obseruaꝝ. ¶Sed q̄ritur si alicui paruulo immineret moz aī octauū diem/ vtrū deberet circūcidi ante octauū diem: ⁊ videꝝ q non: quia pꝛeceptuz erat gene. xvij. q in octauo die fieret circuncisio: ꝯ si fieret ante octauū diē nō fieret scōm pꝛeceptū dn̄i: ergo nichil ꝓdesset. ¶Contra. necessitas nō habet legē: ꝯ in articulo necessitatis licebat circūcidere ante octauuz diem. ¶Itez. iiij. exo. habeꝝ q angelus dn̄i occurrit moysi ⁊ tulit illico sephoza acutissimā petrā ⁊ circūcidit carnē pꝛepucij filij sui: similiter i ḋnto iosue habetur q populus q̄ natus est in deserto circūcisus est in galgalis: ⁊ cū in primo casu/ nec in secundo esset. viij. dies: satis apparet q octau⁹ dies nō erat de circūstantia circūcisionis: quod cōcedimus: sed ꝓpter sacramē tū tantū posita est octaua dies in pꝛecepto circūcisionis: significabat enim q i octaua etate a petra christo circūcidemur ab omni corruptione. vnde in articulo necessitatis licebat circuncidere ante octauū diem: et erat vtilis illa circuncisio.

Circūcisio ꝺ dignissima cerimoniarū.

Solutio.

Ꝑrima cā.

Scꝺa cā.

Queritur.

Aꝺ p̄mum

Aꝝ q non.

In oppo⁹

Secundo.

Solutio.

¶De cessatione circuncisionis.

QUarto queritur de cessatione circuncisionis. et videꝝ q nō debeat cessare. Circūcisio enī significabat quod semꝑ faciendū est sicut incēsum: semꝑ enī

Quest̄io.

circūcidi debem⁹ a vicijs: ꝙ q̄ ratione nō cessat incēsuz eadē ratione nō debet cessare circūcisio. ¶ Sed ꝓtra. dicit apls: si circūcidimini nichil chriſt⁹ vobis ꝓderit: ergo circuncidere est mortale peccatū: solū enī illis q̄ sunt in peccato mortali nō ꝓdest christus: ꝙ cessare debet circūcisio. ¶ Sed iterū obicit de verbo illo apostoli. Si circūcidimini christus nichil vobis ꝓderit: ꝙ secundū hoc circūcidere est peccatū mortale. sed apls circūcidit thimotheū vt habetur in actuuz .xvi. ergo peccauit mortaliter. ¶ Si dicat ꝙ nō peccauit mortaliter: quia hoc fecit vt vitaret scandalū iudeoꝝ: quib⁹ ꝓfecit thimotheū episcopū. Non est solutio: qz veritas vite non ē dimittenda propter scandalū: sed circūcidere erat mortale: ꝙ nō debuit illud facere propter scandalū vitandū. ¶ Itē ipse dicit in quinto ad galathas. Testificoꝝ rursum omni homini circūcidēti se/ quoniam debitoꝝ est vniuerse legis faciende. quia qua rōne facit vnū eadē ratiōe debet facere oīa legalia: sed ipse apls impleuit votū nazareoꝝ secundū legē vt habet in act. .xxi°. ergo ipse debitoꝝ fuit vniuerse legis facie de: ergo debuit imolare boues et oues et turtures ꝛ columbas. ¶ Solutio. dicim⁹ ꝙ circūcisio cessat duabus de causis. ¶ Una est qz vmbra erat future veritatis: significabat enī ꝙ per octauā resurrectionis christi circūcidēdi essemus a culpa et pena. vñ veritate aduenente cessare debuit vmbra. ¶ Alia causa est quia circuncisio carnalis facta nichil morale cōtinebat. Sz incensū litteraliter aliq̄d morale habz. ꝛ nō est vmbra alicuius futuri et ꝓpter hoc nō est simile. ¶ Ad secundo obiectū dicim⁹ ꝙ circūcidere in tempore apostoloꝝ nō erat peccatū mortale scōm se: sed tantū qz ꝓhibitū. Apls autē cōsilio spūssancti ꝓpter duas causas circūcidit thimotheū. scz ꝓpter scandalū iudeoꝝ vitandū. et ne videretur dicere legē moysi malā esse secundū se. hac enī ratione impleuit votū nazareoꝝ. dixit enī ei beatus iacobus. vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderūt deo. et omēs sunt emulatores legis/ audierūt abs te quia discessionē doceas a moyse. Apostol⁹ autē predicatoꝝ fidei ne videretur dicere et credere legē moysi fuisse malā secūdū se/ quod esset cōtra fidē: impleuit in semetipso votum nazareoꝝ. quod in parte etiā ad litterā morale erat. Nazaret enī non bibunt vinū nec omne quod inebriare potest et non peccauit: excusat enim ꝓpter duas causas ꝑdictas et ꝓpter cōsilū sancti spūs. ¶ A tempe autem illo in quo spūssanctus apparuit super christū in specie colūbe ceperunt predicari spūalia et habuit tempus suū baptismus. tūc enī dictum est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto non potest intrare in regnū dei. et tunc ꝓceptum est apostolis vt baptizarent. Sz nōdum cessabant legalia. nec cessauerunt vsq̄ ad passionem christi. sed tunc debuerunt cessare. tunc enim dixit christus cōsūmatū est. ¶ Sed queritur si aliquis iudeus in remota parte mundi circuncidisset filium suum statim post ascensionem dñi: vtrum illa circuncisio esset vtilis. videtur ꝙ sic: quia ille iudeus non potuit scire an christus fuisset passus: sed ignorantia facti ex toto excusat: ꝙ circuncisio fuisset vtilis: ergo ex vi illius circūcisionis mūdatus fuisset a peccato originali puer ille: ergo habuisset oēs virtutes: ꝙ cū tanua esset apta si moreret statim euolasset et hoc ex vi circuncisionis: ergo circuncisio statim aperuit portam paradisi. Nulla enī esset secundū hoc auctoritatē ꝺifferentia illa/ quā assignat beda inter baptismū ꝛ circūcisionē. ¶ Preterea ꝓbatur ꝙ illa circūcisio fuisset inutilis: quia dicit apostolus ꝙ christus est finis legis: ergo est finis legaliū: sed christus iā venerat: ergo finita erant legalia: ergo inutile erat tunc circūcidere. ¶ Itē dicit beatus Jeronimus ꝙ post passionē christi observatio legaliū fuit mortifera: nō dicit media. i nec bona nec mala: ergo circūcisio illa fuisset mortifera: ergo inutilis. ¶ Itē augustin⁹ assignat tria tēpora legaliū. Ante passionē enī dñi circūcisio fuit viua: statim post passionē fuit mortua: sed nōdum sepulta fuit sed post ꝙ claruit veritas euāgelij per totū mūdum sepulta fuit: ergo tunc esset mortale peccatū observare illā. ꝓtius enī nō erat mortale: qz mī cū honore deducēda erat ad tumulū: sz postꝙ claruit vitas: si aliqs obseruasz nō fuisset materni funeris tumulatoꝝ: sz ipsius sepulchri violatoꝝ: ergo secundū hoc post passionē dñi fuerūt legalia mortua/ licet nōdū sepulta: ꝙ inutilia: ꝙ circūcisio illa fuisset inutilis: quod ꝓcedim⁹ his rationibus: nec est verū ꝙ ignorātia facti penitus excuset: nisi adhibita sit debita diligētia: ꝛ de hac maxime redarguunt iudei: quia nō notauerūt temp⁹ aduentus christi cū Daniel eis determinasset. vñ Hiere. Miluus in celo cognouit tēpus suū. turtur/ ꝛ hyrundo ꝛ ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autē meus non cognouit iudiciū domini. i. nō cognouit tempus illud in quo dñs iudicauerat et dispo suerat redimere genus humanuz: si ergo iudeus ignorabat passionē christi/ sibi imputet. negligēs enī fuit circa salutē suā: ꝙ ignorantia illa nō excusabat eū cum non adhiberet diligentiam quā debuit. ¶ Sed obicit ꝺ hieron⁹. q̄ ī ēttia rōne p⁹ oppm̄ imediate posita dixit ꝙ post passionē dñi observatio legaliuz fuit mortifera: ꝓpter hoc enīz ebionite dānati sunt tanq̄ heretici: quia volebant observare legalia cū euangelio. Nam secūdum hoc/ peccauit mortaliter apostol⁹ qui circūcidit timotheū et impleuit votū nazareoꝝ: hoc enīz fecit post passionē domini. peccauit itē petr⁹ mortaliter quoniam discernebat cibos cum iudeis. ¶ Sed ad hoc dicit hieronymus ꝙ apostolus simulatorie circuncidit timotheū: ꝛ impleuit votū nazareorum: similiter et petrus discernebat cibos simulatorie. ¶ Sed ecōtra dicit Augustin⁹ ꝙ nō simulatorie: immo vere fecit supradicta apostolus: ꝛ petrus nō simulatorie: immo vere discernebat cibos: ꝙ cum Hieronym⁹ ꝛ Augustinus dixerint duo cōtradictorie opposita: alter illoꝝ errauit/ quod est incōueniens in doctoribus sacre scripture. ¶ Itē ipsi dicebāt duo contradictorie opposita: ergo alter illoꝝ mendaciū dicebat: sed mendaciū illud nō erat officiosum: hoc certū est: ergo non erat in .vi. vel in .vij. vel in .viij. gñe mēdacij: nec illud mēdacium erat iocosum/ vel libidinosum: nec erat in respectu ad ꝓximū: ꝙ erat mendaciuz in ꝓmo genere: ꝙ in doctrina religionis: ergo alter illoꝝ erat infidelis. ¶ Solutio. Dicimus ad primū ꝙ secundum Hieronymū legalia post passionez fuerunt mortifera non vniuersaliter: sed obseruantibus cū cōfidentia legis eis scz qui credebāt sine legalibus non esse salutē: sicut ebionite. sed Augustinus dicebat illa esse mortua tm̄/ nō tm̄ mortifera: sed inutilia: ꝙ nō erat realis cōtrarietas inter illos: quia Augustin⁹ dicebat illa non esse mortifera secundū se. Hieronym⁹ dicebat illa esse mortifera obseruātibus cū confidentia legis. nec peccauit apostolus/ nec peccauit petrus: nō enī obseruauerunt illa legalia ponentes spem salutis in eis.

In oppm̄. Secdo obijcitur ꝛ hoc ꝺ rōez ī oppm̄ immediate posita.

Si dicat ꝙ paulus non peccauit. ꝛc

Solutio ipꝛobatur.

Solutō q̄stionis. ꝓia cā cur cessauit circūcisio.

Scda cā. ꝙ hoc pz solutio rōnis añ oppm̄. ad scdo obq̄re pau. circūcidit thi.

Ꝓria cā.

Scda cā.

Votū nazareoꝝ ī pte erat mortale.

Tēp⁹ baptismi q̄n incepit.

Legalia in passiōe xp̄i cessauerunt dubitat de aliq̄ casu.

Aſ ꝙ sic.

Vide supra

Ad obiectionē ī media te factā ꝺ hieronymū respōdet ipemet ieronimus.

Solutō doctoris. error ebionitarū.

Opio aug. quō saluat, sine ꝺ dictione ad opi. ieronimi.

Ergo peccat petr⁹ ꝺ timēs scādalū iudeoꝝ

si ꝛitas circa q̄ scādalū ꝺ timebā erat cha apud eos ac recte ꝛc.

¶ Q; autē dicit Jeronim⁹ q apostol⁹ fecit illa simu-
Duplex si- latone. Dicim⁹ q duplex est simulatio: bona et mala
mulatio. Mala vt in hypocritis Bona vt in medico. qui simu
lat se nō comedere carnes bouinas vt infirmus absti-
neat ab eisdē. et hac simulatione medicinali discerne-
bat cibos petrus: propter illos q̄ credebāt de iudeis
qui adhuc infirmi erant. Et similiter talt simulatione
medicinali circūcidit timotheū apostol⁹ nō ponēs spē
salutis in eis. Et preterea hac rōne scz ne videret esse
destructor legis moysi et dicere illā legē esse malā se
Concordia cundū se. Iste autē due caule vident facere cōtrarietā
inter augu tem in augustino et iero: sed nō factūr. vn⁹ enī assumit
stinū ⁊ iero vnā causā. altus aliā. vnde secundū diuersas causas ⁊
nimū de re intentiones vterq; verū dicebat tam iero. q̄ augusti-
p̄hēsloe pe. nus. ieronym⁹ dicens apostolū simulatore. i. simula-
tione medicinali circūcidere timotheū. Augustinus
dicēs apostolū circūcidisse ipz ne videret facere discessi-
onē a lege moy. et sic nō erat inter eos contrarietas
realis. vterq; etiā verus erat secundū intentionē suā
sicut apostolus ver⁹ erat cū dicebat se iturū ad hyspa
nos ita enī credebat. et si alicui alij reuelatū fuisset q̄
apostol⁹ nō tret ad hyspanos: ille similiter verū dixis-
set/vel fuisset verus/dicendo: Apostol⁹ nō ibit ad hy-
Āf q̄ augu spanos. ꝛc. sic pz solutio ad oīa obiecta. ¶ Sed vide
stin⁹ sib imz tur beatus augustinus sibūpsi repugnare: dicit enī q̄
p̄dicat. nō simulatore: sz Xe obseruauit beatus petr⁹ legalia
tāq̄ subiect⁹ illis. licitū enī erat et tunc obseruare illa
Primo. ita tamē q̄ nō poneret spes in eis. ¶ Sed contra. ipe
augustin⁹ dicit legalia statim post passionē dñi fuisse
mortua: ergo nullus tenebatur ad illa: ergo nullus
erat subiectus illis: ergo pe. non erat illis subiectus.
Secundo. ¶ Itē pe. obseruabat illa zelo fidei. volebat enī per
hoc allicere iudeos ad fidē: ergo obseruatio illoz le-
galiū erat meritoria petro: sed in omni opere merito
rio/licitū est ponere spē: ergo licitū erat petro pone-
Ad primū re spem in illis legalibus. ¶ Solutio. ad primū dici
mus q̄ petrus erat subiectus legalibus nō ex p̄cepto
sed ex pietate matris. Erat enī tanq̄ pius paruul⁹ ma
tris. i. legis que eū prius nutrierat et ex illa pietate ⁊
vt ostēderet legē moysi nō fuisse malā: subijciebat se
Ad secūdū legalibus. ¶ Ad secundū dicim⁹ q̄ petrus merebat
Petr⁹ me- obseruando legalia nō tamē ponebat spē in illis hoc
rebat discer modo vt crederet sine illis non esse salutē. vere ergo
nēdo cibos obseruabat illa. i. obseruando volebat ostendere illa
non esse mala scōm se. Sed qđ dicit non simulatore
obseruauit: intelligendū est nō tm̄ simulatore. Nec
cōtradicit teronym⁹ qui dt simulatore obseruauit si
mulatione scz dispensatiua vel simulatione medicina
li sicut dictū est. ¶ Vel potest dici q̄ aug. aliter sūpsit
hanc dictionē simulatore q̄ teronim⁹. et sic iterū non
Āf q̄ petr⁹ est cōtrarietas inter ipsos. ¶ Sed cōtrarietas est ex
peccauit. hoc q̄ augustin⁹ dicit petrū peccasse: teronymus dicit
nō peccasse. ⁊ videt q̄ peccauit: qz dicit paul⁹ ad gala.
scōo. Cū vidisse q̄ non recte ambularēt ad veritatem
euangelij restiti cephe. ꝛc. ergo pe. nō recte ambula-
bat ad veritatē euāgelij: ergo peccauit: et si peccauit
nō peccauit nisi in eis que pertinēt ad fidē: ergo mor-
Solutio. taliter peccauit. ¶ In oppositū tamē videt q̄ nō pec
cauit: qz dt aug. q̄ nullus peccat nisi ex libidine et pe.
sine libidie erat: g̃ nō peccauit. ¶ Solutō ad hoc pos
sum⁹ dicere q̄ cū augustin⁹ dixerit petrū peccasse q̄dā
ratione: et teronim⁹ ipsū nō peccasse alia ratione: non
est ꝯrietas inter illos: habito respectu ad illas diuer
sas rōnes: sicut dictū est supra. ¶ Vel si volum⁹ su-
stinere opinionē ieronymi dicem⁹ q̄ petrus nō recte
ambulabat ad veritatē euāgelij. i. nō vsquequaq; re-
cte sicut petitio pauli qua petijt stimulū a se amouerī
stulta fuit. i. nō vsq;quaq; discreta. Nō enī petrus ob
seruando legalia cōsiderauit omēs circūstātias quas
esset vtile cōsiderare. potuit enī considerare de facili
q̄ ipse erat in ciuitate gentiliū: et q̄ vtile erat q̄ ipse
diceret eis qui de gentilitate venerāt ad fidē: q̄ ipse
obseruabat legalia/spem nō ponēdo in illis: sed solū
q̄ quia ipse erat apls circūcisionis: ideo volebat mo-
rem gerere iudeis credētibus propter infirmitatem
eoz̄. cū ergo ipse hoc nō fecerit: ideo nō vsquequaq;
recte ambulabat ad veritatē euāgelij: nō tñ peccauit
qz nō tenebat hoc dicere: sz bonū aut vtile fuisz hoc/si
ipse dixisset. ¶ Si autē volum⁹ dicere scōm augusti- Petr⁹ scm
num. dicemus q̄ peccauit petrus venialiter. mortali augustinuz
ter enī nō peccauit cū esset cōfirmatus virtute ex alto peccauit ve
et peccauit ex libidine. scz ex nimio zelo quo zelabat nialiē discer
iudeos quoz̄ erat apostol⁹. sicut peccauit venialiter nēdo cibos
cū dixit mathei xvi. absit a te dñe: nō erit tibi hoc. di-
xit enī hoc: ex nimio zelo vel amore carnali quo vole
bat quasi frui corporaliter presentia dei.

¶ Quare circuncisio que facta est a Josue in
galgalis dicta sit secunda circuncisio.

Queritur postea quare circuncisio que facta est a Questio.
Josue in galgalis/dicta sit secunda circuncisio.
¶ Si dicatur q̄ dicta est secūda: quia secundo precepta si Josue: ⁊ primo Abrahe: hec nō est solutio. pre
cepta enim fuit moysi: postq̄ sephora circūcidit filiuz
suum: ergo non debet esse secunda: sed potius tertia.
¶ Item precipiebant prophete circuncisionē sicut di
cit Hieremias. Circūcidimini domino viri iuda: sicut
ergo habemus circuncisionē secundam: ita debemus
habere tertiā ⁊ quartā ⁊ sic de alijs. ¶ Si dicatur q̄
quia per multū tempus distulerat populus israel cir
cuncisionē (illi enim qui nati sunt in deserto per. xl. an
nos non fuerunt circuncisi) ꝓpter hoc dicta est circun
cisio que facta est in galgalis secunda circuncisio: secū
dum hoc ꝓbatur q̄ peccauerunt mortaliter Moyses
et alij prophete in deserto: ex eo q̄ non circūciderunt
filios suos: ita enī dixit dñs Abrahe. Anima cui⁹ pre-
pucij caro circūcisio nō fuerit peribit de populo meo
ergo ⁊ illi qui debebant circuncidere in deserto: ⁊ illi
qui debebant circuncidi erant in mortali pctō. ¶ Ad q̄re filij israt
hoc dicit Jo. damascenus q̄ quia circuncisio data fuit nō fuerūt cir
in cauterū ad discernendū populū iudeoz̄/ab oī alio cūcisi in de-
populo: non fuit opus in deserto circuncidere: qz tūc serto scōm
populus iudeorum erat per se: nec erat necesse ipsum damascenū
distingui: sed cum fuit in terra ꝓmissionis: necesse fuit
distingui/cū ibi esset alius populus. vnde necesse fuit
circūcidi. ¶ Sed cōtra. dicit domin⁹. Cui⁹ p̄pucij ca-
ro non circuncisa fuerit/peribit de populo suo. sed nō
peribit nisi quia remanet peccatū originale/in cui⁹ re
medium data est circūcisio: g̃ cum in deserto haberēt
paruuli peccatū originale: debebāt circūcidi. ¶ Dici Decisio q̄-
mus ergo q̄ ratio illa damascen⁹ non est sufficiēs: sed stionis.
cum alia ratione q̄ principalioz est/sufficiens est. Dici
mus ergo q̄ ꝓpter illā rationem quā ponit damasce
nus/⁊ ꝓpter figuram non fuerūt circuncisi in deserto:
sed in terra ꝓmissionis: et est vocata illa circuncisio/se-
cunda: significabat enī circuncisio carnalis spūalē cir- Circūcisio
cuncisionē. Et spūalis circūcisio duplex est: quedā per spūalis du-
fidem in presenti. vnde fide purificans corda eorum ⁊ plex est.

per hanc circuncisionē circuncidimur a vicijs. ⁊ hāc significabat circuncisio carnalis facta in egypto. Secūda circūcisio spiritualis est/ qua circūcidemur ab omi corruptione in octauo resurrectiōis:⁊ qz illa fiet in patria que est terra ꝓmissionis: ꝓpter hoc significata est per circuncisionē factā in terra ꝓmissionis in galgalis triplex trā= non est enī nisi duplex circūcisio/scz a vicijs et a corru= situs. ptione:et fiet cū mortale hoc induet immortalitatez. Primus. Sed triplex est transitus. Est enī vn⁹a vicijs in virtu= Secundus tes:et iste significat ꝙ pascha:quod fecerūt iudei i egy pto.exo.xij. Alius est a virtute in virtutē:⁊ iste signi= ficatur per pascha quod fecerunt iudei in deserto: nu Tertius. meri.ix. Et est transitus a virtutibus ad gloriā/⁊ iste significat per pascha factū a iudeis in terra promissio Solutō q̄= nis vt habet in Josue. Sed in mūdo quē reputāt san stionis cti desertū quantū ad sanctos non est circūcisio. vnde ad hoc significandū non fuerunt iudei circuncisi in deserto. ¶ Circuncisio ergo facta in terra promissionis dicta est secunda: quia significabat secundam circuncisionem spiritualem.

¶ De superadditionibus quas fecit dominus in euangelio.

CUm lex Moysi constet ex preceptis moralibus/ et iudicijs⁊ cerimonijs ⁊ dictū est de his tribus. Cōsequēter dicendū est de superadditionib⁹ quas fecit dominus in euangelio:⁊ de differentia legis et euāgelij. Diuidit autē hec questio in duo capitula. Primū est inquirere qualiter sit verū quod dñs dicit. Nō veni legē soluere:sed adimplere.⁊c. Secūdū est que af ꝙ dñs di fuerunt addita legi in euāgelio. ¶ Circa primū videt xerit falsū. dñs dixisse falsū.cū dicit nōveni soluere legē.⁊c.habe Primo. tur enī in euāgelio.velū templi scissum est. Scissio tē pli vt dicūt sancti significat scissionem legis: ergo lex scissa est: sed nō nisi a deo:et ita a christo. ergo christ⁹ Secundo. scidit legē:ꝙ dissoluit:ꝙ soluit. ¶ Itē xp̄us fuit subiectus legi vt dicit apostol⁹.natū ex muliere factū sub lege.et fecit cōtra legē per discipulos: qui in die sabbati colligebant spicas et fricabant manibus. ille enī facit cuius auctoritate fit.ergo cū esset subiectus legi Tertio. et fecerit cōtra legē/legē soluit. Itē dicit augustinus ꝙ peccatū est dictū vel factū vel cōcupitū contra legē dei: ergo peccare est dicere vel facere vel cōcupiscere contra legē dei. sed christus facit contra legē dei/ per discipulos qui faciebāt sabbatis quod nō licebat sabQuarto. batis facere: ergo peccauit. ¶ Itē per seipsū fecit cōQuinto. tra legē dei absoluēdo adulterā quā lex p̄cipiebat lapidari:ergo peccauit. Itē lex moysi dānabat adulteram:ergo lex dei dānabat adulterā:ꝙ ⁊ de⁹ et ita christus:quia indiuisibilia sunt opera trinitatis. christus ergo dānabat adulterā et absoluebat simul et semel x̄p̄us q̄dru= et hoc impossibile. ¶ Solutio christus impleuit le= plicit dz le= gem per quatuor. Primo quia reddidit promissa.p gē ipleuis= miserat enī abrahe et etiā iurauerat:ꝙ daret ei terrā se. promissionis.i.terrā viuētiū et hāc promissionē ipPrimo. leuit: quādo per resurrectionē et ascēsionē suā electos Secūdo. introduxit in terrā viuentiū. ¶ Secūdo impleuit legem:quia vmbris veritatē exhibuit omnib⁹:vt sacrificijs legalib⁹ que faciebāt de animalib⁹:veritatē exhibuit/quando seipsū in ara crucis obtulit. ipse enim significabatur per oēs istas hostias. Itē circūcisis veritatē exhibuit q̄n seipsū in membris circūcidit in spe et tandē circūcidit in re. Sabbato similiter litterali veritatē exhibuit:quando suis sabbatismū eternitatis tribuit. ¶ Tertio autē impleuit legem:quia moralibus preceptis cumulū perfectionis addidit/dicēs Tertio. Audistis:quia preceptū est antiquis:diliges amicum tuū:ego autē dico vobis: diligite inimicos vestros ⁊ cōsimilia. ¶ Quarto impleuit legē q̄n asperitatez Quarto. iudicioꝝ legalium temperauit mutans aquā legis in vinum euangelice dulcedinis. ¶ Ad primū ergo dicimus ꝙ soluere legē dupliciter dicitur. ¶ Uno mō Ad primā soluē le. soluere legē est facere cessare legē/et hoc modo chris- capit dupl. tus soluit legē. ¶ Alio modo soluere legē est facere Prio mō. contra obligationē legis: sed hoc modo christus non Scdo mō. soluit legē.nō enī fecit aliquid ad cuius oppositū teneretur ex lege.et sic soluitur ad primā obiectionem per distinctionē. ¶ Ad scōm dicim⁹ ꝙ christ⁹ fuit sub Ad secūdā iect⁹ legi. Sed duplex est subiectio/scz volūtaria ⁊ ne Duplex est cessaria.voluntaria subiectione et necessaria:subiect⁹ subiectō .s. fuit lege quantū ad moralia:sed tantū volūtaria/ sub volūtaria ⁊ iectus fuit legi quātū ad cerimonialia. vnde subiect⁹ necessaria. fuit illis quantū voluit et cessare fecit illa q̄n voluit.sicut dicit in euāgelio. Ipse erat docēs tanq̄ potestatē habens et nō sicut scribe et pharisei. illi enī nichil poterant mutare:sed christus cerimonialia mutare poterat. Ad hoc enī venerat vt doceret humanū genus spirituālē cultū dei:et aboleret carnalē.nō sequit ꝙ ꝙ soluerit legē.licet subiectus esset cerimonialibus:qz nō erat eis subiectus/nisi quantum et q̄diu volebat. Preterea lex vetus quantū ad cerimonialia nō erat perpetua.imo data fuit ad tempus sicut dauid dicit. holocaustum et pro peccato non postu lasti: tunc dixi ecce venio. Hieremias etiam dicit. Ecce dies venīt dicit dominus et feriam domui israel: et domui iuda fedus nouum.⁊c. filius igitur hois qui domin⁹ erat sabbati termiauit cerimonialia quādo voluit. ¶ Ad Ad tertiā tertio ⁊ quarto obiectū dicim⁹ ꝙ facere cōtra legē du quartā. pliciter capit. Primo enī facere contra legē est facere contra id quod est p̄ceptuꝫ in lege:⁊ sic fecit dominus contra legem:sed non sequitur:ergo peccauit:qz ipse supra legē erat:sicut dñs papa non peccat quādo ipse Papa non facit contra decretalē:qz eius est mutare decretalem. peccat q̄n Secundo modo facere cōtra legē est facere ꝓtra obli facit ꝫ degationē legis/⁊ sic dñs non fecit contra legē: quia nō cretalē fecit aliqd cui⁹ oppositū teneret facere ex lege. ¶ Ad Ad quitā. vltimo obiectū dicimus ꝙ lex Moysi p̄cipiebat adulterā lapidari:sed non p̄cipiebat hoc christo:sed puris hominibus.vnde si puri homines iudicassent eā/condēnassent eam.christus vero q̄ nō erat subiect⁹ huiusmodi(nisi quantū voluit)absoluit eam et non condēnauit eā ꝙ ergo dicitur lex dei condēnabat adulteraz intelligendum est sic:lex dei p̄cipiebat puris hominibus adulteram lapidari/⁊ sic patet solutio.

¶ Utrum dominus addidit aliquid in euangelio legi.

SEcundo queritur vtrū dñs superaddidit aliqua legi in euangelio. Et videt ꝙ sic:qz ipse dicit ꝙ nisi abūdauerit iustitia vestra plus ꝙ scribarum ⁊ phariseoꝝ/nō intrabitis in regnū celoꝝ:ergo iustitia euāgelij iustitiā superabundat legis. ¶ Itē domin⁹ dixit Antiqs dictum est:non mechaberis/ego autez vobis dico.omnis qui viderit mulierē.⁊c.q.d. plus ego addo:ergo euāgeliū addit supra legez. ¶ Sed contra. Ezechiel vidit rotam in medio rote.i.nouū in veteri/ et econuerso: ꝙ quicqd continetur in euangelio continetur in lege:ergo in euangelio nō est facta additio.

Questio. Af̄ prio ꝙ euāgelium aliqd superaddit legi. Secundo. In oppm

Secundo. ¶Item dicit beda iusticia legis suo tempore custodita/nõ solũ tẽporalia: sed etiã vitã cõferebat eternã ꝙz plꝰ nõ ꝑt facere euãgelio:ꝯ i euãgelio nõ ẽ facta additio. ¶Itẽ super illũ locũ ad ro. Cõcupiscentiã nesciebam esse peccatũ/nisi lex diceret: Non concupisces dicit Augustinus. Ex cõcupiscentia omnia mala oriũtur:bona est ergo lex q̃ dum cõcupiscentiam ꝓhibet/ omnia mala ꝓhibet ꝛ cõstat ꝙ omia bona ꝑcepit: oia enim bona continent in decalogo : sed euangeliũ non plus facit q̃ ꝓhibere omnia mala: et ꝑcipere oĩa bona:ꝯ non abundat supra legẽ. ¶Item videt ꝙ euangelium aliqd morale detraxit legi.dicit enim Origenes super libꝝ numeri: abundat iusticia mea plusq̃ scribarũ ꝛ phariseoꝝ: sed scribis ꝛ phariseis non licebat edere de fructibus terre nisi prius separarent decimas et primicias sacerdotibꝰ ꝛ leuitis. Ego autem ita abutar fructibus terre vt sacerdos ꝛ altare dei nõ sentiat.q.d.nõ abundat: sed preceptũ de decimis non ita stricte seruamus:vt veras decimas reddamꝰ.ꝛ ꝑceptũ illõ erat morale vt ait origẽ.ꝯ euãgeliũ diminutũ est respectu legis quantum ad aliquod morale

Quarto.

Solutõ q̃rũdã ad q̃stionẽ. ¶Ad hoc soluũt quidã ꝙ in euangelio nichil essentialit supadditũ ẽ legi:ꝛ tñ qõ obscurũ est i lege explanatũ ẽi euãgelio.additio ꝯ illa quã dr dñs fecisse: intelligitur quãtũ ad expositionẽ.

Impꝛobat predicta solutio. ¶Sed hoc videt cõtra apostolũ ad hẽ.vĳ.qui dicit.lex neminem ducit ad perfectũ: ergo si euãgeliũ nichil habꝛ quod nõ haberet lex: euangeliũ neminẽ adducit ad pfectũ quod est manifeste falsũ. ¶Itẽ in dentꝰ.xxvĳ.dr.Maledictus qui nõ ꝑmanserit in omnibꝰ sermonibꝰ legis/ et eos opere nõ cõpleuerit:sed pro consiliis si nõ fiãt nõ maledicit aliquis.maledicebat autem si nõ impleret omnes sermones legis:ergo in lege nõ erãt consilia. et in euãgelio multa cõsilia sunt : ergo multa addita

Solutõ q̃stionis ꝺm doc. sũt essentialiter in euãgelio q̃ nõ erãt in lege. ¶Solutio.lex vetus dupliciter accipit et accipiebat : spiritualiter ꝛz et litteraliter siue superficialiter. Spiritualiter intelligitur nõ tãtũ cohibere manũ: ꝛz etiã animũ siue spiritũ.Spiritualiter etiã itelligit cũ sub figuris legalibus intelligit aliud significari litteraliter aut superficialiter intelligebat quantũ ad statum generalẽ.iudei enĩ vt in pluribus carnales erant et intelligebant legẽ manũ cohibere tñ nõ animũ.vñ per hoc preceptũ exo.xx.Non concupisces vxorẽ proximi tui:non intelligebant quãcũq̃ cõcupiscentiã:sed tantum cõcupiscẽtiã progressiuã videlicet illã qua aliqs faciebat quicquid in se erat ad hoc vtvolũtas effectui mãciparetur.Similiter cũ dicebatur.non occides:intelligebant iudei carnales:tantũ prohiberi actũ ꝛ nõ animũ ꝛ secũdũ hanc intelligentiã dicit apostolꝰ.ĳ.ad co.iĳ. ꝙ littera occidit . et augustinꝰ ꝙ decalogus est littera occidens. secundũ istã intelligentiã multa addita sũt in euãgelio.etiã q̃tũ ad precepta:sicut ꝛz hic dictũ est ãtiquis nõ mechaberis.Ego aũt dico vobis qui viderit mulierẽ ad cõcupiscendũ eã mechatus est in corde suo. hic additũ est preceptũ de cõcupiscentia etiã nõ ꝓgressiua . similiter etiã hoc est additũ.dictũ est antiquis:diligite amicos vestros. dico autem vobis diligite inimicos vestros: iudei enim carnales intelligebant solum illum proximum esse: qui erat proximus secundũ cognationẽ carnalẽ: sed in euangelio intelligitur noie ꝓximi oĩo homo: vt dicit augustinꝰ Secundũ litteralẽ igit intelligentiã legis triplex est additio in euãgelio. Prima est cõsiliorũ. Scõa quorundã preceptoꝝ. Tertia quantũ ad explanationẽ: ꝛz in antiq̃ testamẽto pauci iudei itelligebãt legẽ spũaliter et illi non pertinebant ad vetustatem : sed potius ad nouitatem.lex enim spiritualiter intellecta ꝛ adimpleta innouabit eos. sicut mandatũ de dilectione proximi dicitur nouum in.xitĳ.Johãnis.Nõ ideo quia in solo nouo testamẽto ꝑcipiebat(precipitur enĩ in veteri)sed quia innouabat hominẽ.Secunduz igit spiritualẽ intelligẽtiã legis/ tantũ duplex est additio in euangelio. ¶Prima est consiliorum. Secũda est quantũ ad explanationez preceptoꝝ.Essentialis enim additio quãtũ ad precepta non est facta in euãgelio . Sed cõsiliorꝝ facta est additio essentialis. in lege enim ad litterã non erant consilia: quia populus ille rudis erat. vnde non iudicabant ei opera perfectionis: et si aliquod consiliũ erat ibi:erat sub figura: sicut in lege nazareorũ. Nec tamen oĩa consilia erant ibi etiã figuraliter: non enĩ erant in lege figure expresse omniũ cõsiliorꝝ que sunt in euangelio vt istorꝝ:Neminẽ saluta-ueritis in via:lu.x.ꝛ similiũ:quantũ ergo ad precepta lucem plene expositiõis addidit dominꝰ in euãgelio. sed essentialiter addidit dñs consilia.

Triplex est additio in euãgelio ꝛz litteralẽ intelligentiã legis. Tm duplex est additio in euãgelio.

Ad primã rõnem. ¶Ad primam ergo auctoritatẽ dicimꝰ ꝙ rotaz esse in medio rote.i. nouum in veteri:intelligendũ est quantum ad ea sine quibus non est salus. Lex enĩ spiritualiter intellecta cõtinet omnia q̃ necessaria sunt salutĩ: sed non cõtinet cõsilia.

In oppm ¶Similiter auctoritas Bede intelligẽda est Lex enĩ spiritualiter custodita non litteraliter tantũ/ conferebat vitam eternã.i.meritum vite eterne. Nõ enĩ ante incarnationẽ sancti patres intrabant paradisum:lex ergo spiritualiter intellecta quantũ ad precepta/tantũ continebat quantum euangeliũ: sed nõ simpliciter.

Ad secũdã ¶Sedvidetur auctoritas Bede repugnare auctoritati domini qui dicit. Nisi abũdauerit iusticia vestra.ꝛc.Sed iusticia scribarum ꝛ phariseoꝝ intelligenda est de iusticia legis litteraliter custodite q̃ sine dubio non cõferebat vitã eternã.Beda autẽ itelligit de iusticia legis spiritualiter custodite/et sic nõ est cõtrarietas.

Replicat ꝫ solutionez ad secundã Solutio replice.

Ad tertiã. ¶Similiter dicimꝰ de auctoritate augustini: lex enim spũaliter intellecta omnia mala prohibet omnia bona ꝑcipit.vnde quantũ ad precepta tantũ cõtinet quantum euangeliũ:sed nõ quãtum ad consilia.

Ad quartã ¶Ad auctoritatẽ origenis dicimus ꝙ euãgeliũ non est diminutũ in aliquo morali respectu legis:sed cum virtus cõsistat in medietate quo ad nos: et per circunstãtias habeat poni in medio: aliqd fuit aliqñ motus alicuius virtutis quod modo nõ est:ꝛ hoc accidit propter circunstantias diuersas:sicut lapidare adulterã/ aliquãdo fuit opus iusticie:et modo nõ est.Eodẽ mõ sine ꝓiudicio melioris sentẽtie dicimꝰ ꝙ decime reddende sunt secundũ consuetudinẽ regionis.vnde si in aliqua regione nõ redderent vere decime/nichil deperit virtuti. Intẽtio enĩ dñi i precepto de decimis fuit vt esset cibus i domo dñi. vnde si alius sit cibus in domo dñi:secundũ consuetudinẽ reddere minꝰ q̃ veras decimas erit opus virtutis:tamẽ nõ erat opus virtutis in veteri lege: quia leuite non habebant aliũ cibũ

Decie reddende sunt ꝺm ꝓsuetudinẽ regionis. intẽtio dñi in precepto decimarũ.

¶Sciendũ autẽ ꝙ lex dicitur neminẽ dixisse ad perfectuz tribus de causis. ¶Prima est:qz nemini ostẽdit viam perfectionis : in lege enim nõ erant consilia.

Prima cã ¶Secunda est:quia vt in plurtbus secundũ generalem statum suũ implebatur ex amore seruili q̃ non est perfectoꝝ:sed incipientiũ.

Scõa cã. ¶Tertia est: quia lex etiã spiritualiter impleta ante incarnationẽ:neminẽ pen-

Tertia cã.

tus absoluit a culpa et pena:imo antiqui patres descendebant ad inferos ¶Sed hic queritur quare dominus in illa supadditione quã fecit in euãgelio Mathei/solum addidit consilia pertinentia ad mansuetudinem ꝛ caritatẽ:cum etiam alie virtutes habeãt suas consilia:dicit enim audistis:quia dictũ est antiqs:oculum pro oculo:dentẽ pro dente.Ego autẽ dico vobis non resistere malo: sed si quis percusserit te in dextrã maxillã:prebe ei et alterã.Ecce cõsiliũ mansuetudis cõsiliũ vero caritatis est: diligite inimicos benefacite illis qui oderũt vos ꝛ orate pro psequentib⁹ vos.ꝛc.

Queritur.

Mãsuetudo ꝛ caritas sũt due ẏtutes.

¶Solutio ad hoc est: q̃ dñs docebat ibi discipulos suos:quorũ pdicatione et doctrina hoies attrahendi erãt ad amorẽ dei:sed nullo modo alio melius attraherentur q̃ per mãsuetudinẽ et amorẽ.et ꝓpter hoc solũ ibi addidit cõsilia mansuetudinis et amoris.Alibi tamẽ addidit cõsilia continẽtie sicut ibi math. xix. Sunt eunuchi qui castrauerũt se propter regnũ celorum.et consiliũ de miseri cordia:sicut ibi math.v.xix. et mar.x. Si vis pfectus esse vade et vẽde omia que habes et da pauperibus.et istis quatuor consilijs habitis per cõsequens habentur cõsilia aliarũ virtutum vt patet in singulis diligenter intuẽti.

ẏnuitat nos euãgelium ad q̃tuor cõsilia

¶De sacramentis noue legis in comuni.

Dicto de sacramento veteris legis.dicẽdũ est de sacramentis noue legis.que sunt quasi quedaꝫ medicine spũales collative spiritualis sanitatis. Magnus enĩ medicus ad magnũ egrotũ veniens vt dicit augustinus scꝫ ad humanũ genus quodvbiq; iacebat egrotũ:vulneribꝰ sauciatũ: qui inciderat in latrones et semiuiuus relictus fuerat:infudit vinũ scꝫ austeritatem cõminationũ et oleũ .i. blandimenta promissionum : alligans vulnera salutaribꝰ preceptis vel sacramentis.Sacramenta enĩ noue legis salutẽ spiritualẽ cõferũt.Attulit enĩ ille magnus medicus oẽs causas spũales sanitatis. Et probatur q̃ cause sanitatum spiritualiũ nõ sunt nisi quatuor ad modũ corporaliũ Est enĩ q̃dã curatiua ꝛ quedã ꝓseruatiua ꝛ q̃dã pferatiua ꝛ q̃dã melioratiua.Causa curatiua siue introductiua spũalis sanitat⁹ duplex est .q̃dã enĩ totalit̃ et sit curatiua baptism⁹:q̃ quãtũ in se est delet oẽm culpã ꝛ oẽm penã.quedã autẽ medicina spũalis paulatim sanat sicut penitentia.vnde in euãgelio math.iiij. Agite penitentiã.appropinquabit enĩ regnũ celorũ. per penitentiã enĩ magis ac magis appropinquam⁹ad regnũ celorũ . paulatim enĩ purgatur penitens quantũ ad penã quousq; nullius pene debitor sit:et tũc immediate est cõiunctus regno celor. Si enĩ tũc decederet statim euolaret.Et q̃ penitentia paulatim purget significatũ est in quarto marci in illuminatiõe cecꝰ.qui primo vidit hoies velut arbores ãbulantes:posteauero pfecte vidit. Medicina cõseruatiua spũalis sanitatis est confirmatio in qua datur spũs sanctus ad robur et ad cõseruationẽ gratie date in baptismo. Medicina vero preseruãtia ꝓprie est matrimoniũ. cõcupiscẽtia enĩ carnalis prona est in turpitudinis ruinã.excipitur honestate nuptiarũ/vt actus nõ sit peccatuꝫ mortale.qui alias esset peccatũ mortale. Medicina vero spiritualis tantũ melioratiua/est sacramentũ ordinis in quo meliorat⁹ gratia et augmẽtatur . Similit̃er extrema vnctio medicina est melioratiua. securioreꝫ enĩ reddit hominẽ et in meliori statu ponit.est etiam quedam medicina spiritualis:q̃ est cõseruatiua et melioratiua ꝛ preseruatiua ꝛ curatiua: sicut eucharistia: que confirmat gratiã inuentam in homine:et ita conseruat:panis enĩ cor hoĩs confirmat:est ꝛ meliorat⁹. expellit enim venialia que sunt occasio ruine spũalis. vnde auctoritas : vitasti grandia caueas ne obruaris arena.Est etiã quedã medicina resumptiua q̃ reducitur ad curatiuã:curatis enim corporaliter/datur quedam medicina resumptiua:sicut electuarium confortatiuũ vel opiata ad cõsolidandũ membra et recuperandũ vires:vel dieta subtilis et cõuentẽs. Similiter adultis baptisatis secundũ consuetudinẽ ecclesie dat eucharistia tanq̃ medicina resumptiua ad reficiendũ animam et pt̃ẽ has species causaꝫ sanatiuaꝫ/impossibile est alias inueniri: ꝛ propter hoc sufficiũt illa septem sacramenta que dicta sunt . ¶Sed cum dictuꝫ sit q̃ sacramenta noue legis conferãt gratiã: nõ ergo solus deus confert gratiã:neq; solus deꝰ dimittit peccatũ quod manifeste falsum est. ¶Ad hoc dicendum est q̃ cũ dicit⁹ sacramẽta iustificãt:attribuitur ꝓtinẽti/quod est cõtenti. Est enĩ sensus:gra cõtẽta in sacramentis iustificat.vñ sacramenta nõ iustificãt tanq̃ causa efficiens:sed tanq̃ causa materialis.quinq; enĩ sunt que sanãt corpus: ad similitudinẽ quor qui q; dicunt sanare animã: deus enĩ sanat corpus auctoritate:medicina sanat effectiue:dieta cõseruatiue:vas medici(sicut dicitur vulgariter:pixis ista sanauit me)tanq̃ illud in quo datur medicina: medicus ẏo sanat ministerio. Eodẽ mõ deus iustificat auctoritate.Gratia iustificat vt medicina expellens morbũ spiritualem.Impletio mandator dei tanq̃ dieta.Sacramẽta iustificãt tanq̃ medicinalia vasa: quia in ipsis sacramentis datur gratia.Sacerdos autẽ iustificat tanq̃ minister: ꝛ ꝓpter hoc non valet/sacramenta iustificãt: nõ g̃ solus deus. ¶Sed videtur q̃ hoc sit falsum: quia pixis nõ habet virtutẽ aliquã sanandi:sed sacramẽta iustificãt efficacia sua. ¶Ad hoc nos dicimus q̃ nõ est penitus simile:sed tunc esset penitus simile:si esset tantum vna pixis/in qua daretur medicia:ꝛ nõ in alia:vel si daretur in alia nõ ꝓdesset:sicut baptism⁹ si fieret in alio liquore q̃ in aqua nõ ꝓdesset: habet enĩ aqua vim regeneratiuã vt dicit auctoritas q̃ tanta est vis aque vt corpus tangat et mentem abluat.

Eucharistia

Electuariũ ꝛ opiata ꝛ dieta subtil dãtur hijs q̃ de nouo curati sunt a morbo.

Af̃ q̃ sacramẽta nõ cõferãt gr̃am Solut⁹ argumentũ.

¶De baptismo iohannis et primo vtrum sit baptismus.

Postq̃ dictum est de sacramentis noue legis i cõmuni cõsequẽter dicendum est de vnoquoq; per se.Et ꝓmo de baptismo q̃ est sacramẽtum intrantiuꝫ. Est autẽ duplex baptism⁹/scꝫ baptismus Johãnis:et baptism⁹ Christi.Primo dicẽdũ est de baptismo Johãnis.Circa quẽ ꝓmo querẽdum est vtrũ sit sacramẽtum.secundo vtrum ꝓferat gratiã. tertio vtrũ baptismus Johãnis in impositione manuũ equipollet baptismo christi.Circa ꝓmũ ꝓbatur q̃ baptism⁹ iohãnis est sacramentum.Est enĩ sacre rei signum : g̃ sacramẽtum ve.legis vel noue: nõ veteris hoc cõstat:si noue: ergo efficit quod figurat: g̃ cõfert gratiaꝫ:ꝛ hoc falsuꝫ est vt ostendetur postea . ¶Ad hoc dicũt magistri q̃ baptismus iohannis est sacramentũ non tamen ve.le. vel no.sed mediũ:inquantũ enĩꝫ non efficit quod figurat habet similitudinẽ cũ sacramẽtis ve.le.inquantuꝫ autẽ cũ impositione manuũ fiebat equipollet baptismo christi:ꝛ secundũ illã impositionẽ/habet similitudinem cũ sacramẽtis noue legis. ¶Vel potest dici q̃

Duplex est baptism⁹.s iohis ꝛ xpi

Af̃ q̃ baptism⁹ io. sit sacramẽtũ.

Solutio prima.

Solutio secũda.

mediū est inquātū p̄cessit baptismū christi ⁊ p̄parabat hoies ad baptismū christi. ¶Queritur ꝯ vtrū baptismus iohānis conferret gratiā: videt ꝙ sic: Ar īpn cipio marci dr: Erat iohānes baptisans in deserto: et p̄dicans baptismū penitētie in remissionē pcōr. ꝯ cōferebat gratiā. ¶Itē videt tero. dicere ꝙ illi q̄ baptisati erāt baptismo iohannis et fidē habebāt de patre et filio ⁊ spiritusancto nō rebaptisabāt ab apostolis: ergo non indigebant baptismo christi: ergo habebant remissionē peccatorr: non nisi p baptismū iohannis. ergo baptism⁹ iohannis faciebat remissionē peccatorr. ergo conferebat gratiā. Itē. si nō cōferebat gratiā nec aliquo mō mundabat: pro nichilo ꝯ fiebat. si ꝓpter hoc dicat ꝙ conferebat gratiā. ¶Contra. īpe iodr in principio marci Ego baptiso vos in aqua ille vero baptisabit vos in spiritu sancto. ergo baptism⁹ iohānis nō cōferebat spiritūsctm: et ita nō ꝓferebat gratiā. Item. in principio actuū/iohānes q̄dā baptisauit aqua: vos aūt baptisabimini spūsctō. ¶Itē dr augu. baptisauit iohānes et baptisatū non ē: baptisauit iudas et baptisatū ē: qr iudas cōferebat baptismū christi/sz tm̄ baptismū suū: qr in baptismo iohānis tm̄ fuit opus iohānis: sz ablutio exterior i baptismo iude nō fuit solū op⁹ iude/sz etiā op⁹ dei: scz ablutio interior. ergo baptism⁹ iohānis nō ablebat intrius: et ita non conferebat gratiā. ¶Ad hoc distinguit magister in sētētijs ꝙ illi q̄ baptisati erant baptismo io. si non habebāt fidē de spūsctō rebaptisabant baptismo christi: si vero hēbant fidē de tota trinitate et baptisati erāt baptismo iohannis nō oportebat eos baptisari baptismo christi: sed tm̄ īponebant manus super illos ⁊ accipiebant spm̄sctm: ⁊ īpositio manus et baptism⁹ io. equipollebāt baptismo christi. Et videt magister hāc distinctionē habuisse ab auctoritate tero. ⁊ etiā ab īpo textu actuū: habet enī in xix. actuū ꝙ cū paulus veniret ephesum et inueniret quosdā de discipulis: dixit ad eos: si spm̄sctū accepistis credentes: at illi dixerūt ad eū: sed neq̄ si spūsctus est⁹ ē auditum⁹: ille vero ait: ī quo ꝯ baptisati estis. q̄ dixerūt: in iohānis baptismate: dixit autē paul⁹/iohānes baptisauit baptismo pnīe dicēs in eū quiventur⁹ eēt post īpm/vt crederēt: hoc ē in iesū: his auditis baptisati sūt i nomine dn̄i iesu. pz ergo ex hoc textu ꝙ illi q̄ baptisati erāt baptismo iohānis ⁊ nō credebant i spm̄sanctū baptisati sūt baptismo christi. in octauo aūt actuū habet ꝙ cū audissent apli q̄ erant hierosolymis qr receptisset samaria verbū dei miserūt ad eos petrū ⁊ iohānē/q̄ cū venissent orauerūt ꝓ īpis vt acciperēt spm̄sctū. nōdū enī in quēq̄ illor venerat: sz baptisati tm̄ erāt in nomine dn̄i iesu. sup hunc locū dicit glo. tincti aqua: non inūcti spūsancto/ et ita baptisati erant baptismo io. qui corp⁹ abluebat/et spiritū non conferebat. ⁊ post sequit: tunc imponebant man⁹ super illos et accipiebant spiritūsanctum.

Af prio ꝙ baptismus io. conferebat grām. Secundo.

Tertio.

In oppm

Secundo Tertio.

Solutō ꝓz magistrū.

Confirmat dictū magistri.

¶Utrum baptismus iohannis/et manuum impositio apostolorum equipollet baptismo christi.

SEecundum hunc textum baptismus iohannis et impositio manuum apostolorum equipollebant baptismo christi ex quo illi non sunt baptisati. ¶Secundum istos qui ita distinguūt oportet distinguere duplicem manus impositionē. Unam que inuenta fuit ad hoc vt suppleret defectum baptismi iohannis ad habendū baptismum christi. et aliā ad dandum spiritūsanctum ad robur. prima modo cessat sicut baptismus iohannis. secunda manet quaz factunt episcopi in confirmatione qui sunt in loco apostolorr Sed probatur ꝙ precedens distinctio non debeat fieri. primo per auctoritatē iohannis: qui dicit. ego baptiso in aqua: ille vos baptisabit i spiritusancto. īpe iohannes nullā facit distinctionē in baptismo suo /immo vniuersaliter diuidit baptismū suum a baptismo christi: ponens illum eē in spūsancto: suū tm̄ i aqua. innuit etiā oēs baptisatos baptismo christi dicens: ego vos baptiso ille vos baptisabit: eosdem enī demonstrat ꝙ hoc pronomen vos: hinc et inde. ergo ex quo īpe nō distiguit q̄sdā baptisādos baptismo suo rebaptisādos baptismo christi: q̄sdā nō: nec nos debem⁹ distiguere Itē. illa man⁹ īpositio q̄ fiebat post baptismū iohannis aut imprimebat caracterē in anima: aut non. si imprimebat. Contra. non habebat similitudinem cū caractere. ꝯ nō imprimebat: nec baptism⁹ io. imprimebat quia nichil apparuit in anima. ergo non equipollebant illa duo baptismo christi: quia verus baptismus caracter est vel caracterem īponit. ¶Itē in baptismo christi non fuit consimilis distinctio. verum enim baptismum recipit qui ō ficte accedit ad baptismum. fictus autem dicit ꝙ habet propositum non credendi/vel propositum non penitendi. quilibz alius verum baptismū hz sine distinctione. ergo ī baptismo io. nulla debet esse distinctio quantum ad nō ficte accedentes. ergo nulli vel omnes rebaptisandi sunt. ¶Item. super illum locum: Tunc īponebant manus super illos: dicit glosa. inceū habuit manuum impositio: ergo illa manū impositio erat qua dabat spiritusanctus ad robur: sed illa non fuit nisi post baptismū christi. ¶Propter hoc dicunt generaliter magistri ꝙ oēs baptisati baptismo Jo. baptisandi erant baptismo christi. vnde in hoc nō cōsentiunt magistro sētētiarr: sed omnes expositores ⁊ omēs magistri in hoc cōueniunt ꝙ baptismus Jo. nō cōferebat gratiā. ¶Ad primā ergo auctoritatem dicim⁹ ꝙ sic ītelligēda est. Erat Johannes in deserto baptisans baptismo suo/ ⁊ predicans baptismum penitentie in remissionē peccatorr. i. predicās baptismū christi. baptismus enī Johānis erat baptismus penitētie tantum. i. Jo. docebat penitere cum baptisabat: sed baptismus christi erat baptismus penitentie in remissionem peccatorū. ¶Ad auctoritatem Hieronymi dicim⁹ ꝙ baptisati a Johāne non indigebāt baptismo christi. i. nō adeo indigebant sicut non baptisati: quia fides i articulo necessitatis supplet vicem baptismi. ¶Ad aliud quod querit ad quid fiebat baptism⁹ Jo. si non conferebat gratiaz: dicim⁹ ꝙ duabus de causis fiebat. Prima est propter deuotionē suscipientū. Secunda est: qr sicut Jo. predicando preparabat viā christo: et ita baptism⁹ p̄parabat hoies ad baptismū christi: sicut dr in malachia. Ecce mitto angelū meū q̄ p̄parabit viā tuā ante. per baptismū autē suum preparabit Jo. viā christo/ ⁊ ī hoc ꝙ assuebat hoies ad baptismū suscipiendū vt sic facilius inducerent hoies ad suscipiendū baptismū christi/ ⁊ in hoc ꝙ p baptismū Jo. reuelat⁹ est xp̄s in isrl: ⁊ ita p baptismū Jo. icepit manifestari via q̄ est xp̄s: sicut ei dicit btūs Aug. sup Jo. nō principalit dignitas baptisandi data ē io. vt baptisaret xp̄z: baptisauit

Duplex īpositio manuū

Ad primū.

Ad aliud.

Ad aliud.

Prima cā Scda cā.

Augustin⁹

Prima cā aut christū tribus de causis. Prima est vt appareret in hoc humilitas christi que est ꝓma manifestatio vie sicut ipe dñs dt in matheo. sic decet nos iplere oēm iusticiā. i. plenā hūilitatē q̄ consistit in hoc q̄ maior subiecit se minori. et hec hūilitas primo apparuit in

Secunda. christo: qñ baptisatus ē a iohanne. Secunda cā ē vt i baptismo quo baptisatus ē christus a iohāne appare ret dignitas christi ⁊ potestas eius: dignitas eo q̄ pa ter de nube dixit de ipo. Hic ē filius meus dilect⁹ ⁊c. potestas in eo q̄ deus pr̄ dixit: io. certificans ipsum. hic ē q̄ baptisat. christus enī potestatē baptisādi ite =

Tertia cā. rius nulli alij homini dedit vt postea dicet. Tertia cā quare baptisatus ē christus a ioh. est: vt exēplo suo instrueret hoies vt null⁹ quātūcūq̄ bon⁹ q̄ātūcūq̄ dign⁹: dedignet suscipere baptismū dñi: a quocūq̄ de tur cū dñs susceperit baptismū serui. Iz aūt ideo prin cipaliter data sit ptās baptisandi iohānī: vt baptisa ret christū: nō tñ solus christus baptisat⁹ fuit baptis mo ioh. sed multi alij: ideo ne si solus christus bapti satur baptismo io. baptisinus/ ideo videret dignior

Ad aliud. et melior baptismo christi. Ad aliud qđ obiectū ē q̄ illi de samaria q̄ fuerūt baptisati baptismo io. nō fue runt baptisati baptismo christi: sed tñ iposite fuerūt eis manus: dr q̄ falsū est/ imo fuerūt baptisati baptis mo christi. Iz non sit dictū: multa enī sūt facta q̄ dicta nō sūt vel scripta: illa enī iposītio manuū nō fuit alia q̄ illa quā facit epi in confirmatōe q̄ sine dubio non habet fieri nisi post baptismū christi.

¶ De baptismo christi: ꝓmo qđ sit baptism⁹

¶ Aliud capitulum.

Dicturi de baptismo christi. ꝓmo videdū ē qua re baptism⁹ successit circuncisioni: ⁊ qđ sit ipse baptism⁹. secūdo de potestate baptismi. tertio de for ma baptismi. quarto de baptismo paruulor q̄ bapti= sanť in articulo necessitatis sine solēnitate aliqua: vt̄ post baptismū sint exorcisandi ⁊ cathezizādi: ⁊ qđ va leat cathecism⁹ ⁊ exorcism⁹ post baptismū. quito vt̄ sit baptism⁹ extra ecclesiā: qđ ē ꝟt̄ iudei vel heretici vel pagani baptisent. sexto et vltimo de vnico baptis= mo: vnica fides/ vnū baptisma: successit igit baptism⁹

Prima cā christi circuncisioni duab⁹ de causis. Prima ē q̄r ma= ior cumul⁹ gratie significať ⁊ dať p baptismū q̄ p cir cuncisionē. circuncisio ei inquātū circūcisio nō signifi= cat nisi remissionē pcti: Iz baptism⁹ significat remissio nē pcti ⁊ infusionē gr̄e et extinctionē mūdane ⁊ hūa = ne cupiditatis: ⁊ saltū spūale invitam eternam. qđ p=

ꝓprietates aque. ꝓprietates aque. Aqua enī abluit ⁊ reficit ⁊ extin= guit et salit tā alte quātū ab alto loco descēdit ⁊ mł= ta alia facit. Secūda cā ē quare baptism⁹ successit cir

Secūda cā cūcisioni: q̄r cōmunior ē: baptisanť tā mares q̄ femie ⁊ non circūcidebāť nisi mares. de essentia ei baptismi

Diuise opi= diuersi diuersa sentiūt. Quidā ei dicūt q̄ aqua inquā

niones. tū abluens siue ablutio aque ē baptismus. sed hoc vi

ꝯ hāc aī. detur falsū q̄r q̄diu ysteviurt baptismū habet: sed nō habet aquā abluentēvel ablutionē aque: ista ei tran= seunt. g̃ aqua abluens vel ablutio aque nō est baptis

Alia opio. mus. Propter hoc dicūt alij q̄ baptismus ē quoddā pmanens: scz caracter impressus anime ad distinguen dum hominem baptisatū a non baptisato: sicut circū

ꝯ hāc aī. cisio distinguebat iudeū a gentili. Sed contra. sacra= mentū est inuisibilis gratie visibilis forma: sed cara= cter ille non est inuisibilis gratie nec visibilis forma: q̄r non ē visibilis cum sit tantū in anima: et ita non est

Secundo. sacramentū/ et ita non est baptismus. Item. signū est quod per speciem quā ingerit sensibus aliud facit et ī animo venire: hec descriptio non cōuenit caracteri: q̄r ille caracter nullam speciem ingerit sensibus. ergo ille caracter non est signū: ergo non est sacramen= tum. ergo non est baptismus. Itē. si ille caracter ē si= Tertio. gnum: ergo alicui signum: ergo homini aut angelo: et non homini q̄r non videt ipm homo. si aūt angelo. Contra. āgelus non indiget illo signo: videt enī oīa ī speculo eternitatis. videt ergo ibi qualiter fideles ab infidelibus distinguūtur: ergo non indiget caractere aliquo ad huiusmodi distinctionem facīēdā. ergo su perfluit caracter ille. Item. caracter ille de aliquo p̄= Quarto. dicamento est: nō nisi de predicamento qualitatis. er go cum sit in anima aut erit hītus aut dispositio aut potentia/ aut passio aut passibilis qualitas. quartū eī genus qualitatis non est in anima: sed non est passio vel passibilis qualitas vt videtur: passiones enim aīe sunt isti: ira/ gaudiū/ dolor/ et huiusmodi. et cōstat q̄ caracter ille non est tale quid. Item. non est natura = Quinto. lis potentia. Hoc constat. Si dicatur q̄ est habitus: er Euasio. go abilitat animā vel ad bonum vel ad malum. si er ꝯ hanc af. go ad bonum est igitur veritas vel sciētia: et hoc fal sum. in paruulo enim est ille caracter ī quo nulla scīē tia et in existente in mortali peccato in quo nulla ēvir tus. si disponit ad malū: est ergo vicū: et hoc falsum videtur. ergo nichil esse. Item. sacramentum est for= Secundo. ma significatiua inuisibilis gratie et effectiua: et hec ratio ꝓprijssime conuenit aq̄ inquantuz abluēs siue ablutioni aque. est enī aqua abluens visibilis forma hoc per se pz: ⁊ est significatiua īuisibilis gratie. sicut enī aq̄ abluit ⁊ mūdat ⁊ sic gr̄a: ⁊ sicut aqua reficit/ sic ⁊ gr̄a: ⁊ sic de alijs similitudib⁹ Itē aq̄ abluēs ē effectiua Tertio. inuisibilis gr̄e: dicūt enī scī q̄ dñs tactu mundissime carnis sue vi regñatiuā cōtulit aq̄s. Et Augu. dicit q̄ Augustin⁹ tāta est vis aq̄ vt corp⁹ tāgat ⁊ mentes abluat: g̃ aque abluēti ꝓprijssime cōuenit rō sacramēti: g̃ aq̄ abluens vel aq̄ ablutio ꝓprijssime est sacramētū baptismi ⁊ ita est baptism⁹: hoc ētvidet p Augu. q̄ dicit q̄ baptism⁹ est tinctio ī aq̄: verbo vite sig̃ta: g̃ baptism⁹ est ablutō que fit p aquā. Sz ꝯ. dicit Jo. damascen⁹ q̄ p baptis Jn oppm mū dant nobis ꝓmittie spūs/ ꝓncipiū alterī⁹ vite scz spi ritualis est regeneratio ⁊ baptism⁹ est sigillū ⁊ custo= dia ⁊ illuiatio: g̃ baptism⁹ est sigillū: g̃ ē caracter. Ad Solutio. hoc nobis videt dicēdū q̄ nec sola aq̄ abluēs vel ablu tio aq̄ est baptism⁹/ nec sol⁹ caracter: Iz illa duo ita q̄ vtraq̄ sunt vn⁹ baptism⁹ ⁊ sunt vnū sacramētū ab vni tate gr̄e signate/ licz diuersa sint scdz essentiā sicut ille tres voces alb⁹ alba albū sunt vnū nomen ab vnitate rei sig̃te/ ⁊ vnitate significationis. Et p hoc pz solutio Ad vltimū advltio obiec. Cōcedim⁹ ei q̄ vnctio ī aq̄ est baptism⁹ ⁊ etiā ipse caracter est baptism⁹ ne ꝯdicāt sibi Augu. et Jo. damas. sicut i sacramēto eucharistie forma pa= nis ⁊ vini sacramētū est ⁊ ipm vnū corp⁹ xp̄i: qđ traxit de virgine sacrametū est: oīa tñ q̄ ibi sunt demōstrant vnū sacramētū eucharistie. Ad ꝓmū g̃ dicim⁹ q̄ nō va Ad primū let hec argu° aq̄ abluēs vl ablutio aq̄ trāsit ⁊ baptis= m⁹ manet: g̃ aq̄ ē baptism⁹ Iz ei trāseat iquātū aq̄ ab= luēs: tñ manet iquātū caract. istantia. Hec vox alba nō manet: g̃ et hoc nomē non manet: g̃ hec vox alba non est hoc nomē. licet enī hoc nomē non maneat sub hac voce: tamen manet sub alia. Ad illud quod obiectuz Ad aliud. est q̄ caracter non est baptismus cum non sit visibilis forma. dicimus q̄ nō oportet qđquid est in sacramē= to esse visibilē formā: sed sufficit q̄ secūdū aliq̄d sui sit

visibilis forma: in sacramento enī eucharistie corpus christi vnū quod traxit de ✠gine: nō ē visibilis forma ad minus q̄tū ad nos: sed forma panis: forma vinivisibilis est. sīlr nec quidd̄ ē in baptismo visibilis forma ē: sz secūdū aquā abluētē ꝺr baptism⁹ visibilis forma: et sic pz solutio ad primo ⁊ scꝺo obiectū. Ad illꝺ
Ad aliud. qꝺ q̄rit cui est signū caracter. dicim⁹ q ⁊ hoīb⁹ ⁊ āgelis ē signū: nō enim vident oīa in speculo eternitatis: sed vident ibi oīa sibi subiecta: scz celū ⁊ terrā ⁊ sīlia. de alijs vident inquātū sibi ostendit̄ que vero in libertate liberij arbitrij non sunt equaliter nota angło sed
Ad aliud. equaliter: ⁊ quasi īmediate se hūt ad deū. Ad illꝺ qꝺ quesitū est cuiusmōi qualitatis sit caracter: dicim⁹ q sicut claritas vł illuīatio aeris ē passio vł passibił qualitas ipi⁹ aeris/ita caracter ille cū sit illumiatio: sicut ꝺr iohānes dama. passibilis qualitas est aīe ⁊ ē illuminās sinderesim. facili⁹ enī videret sinderesis p caracterē illū q̄d faciendū/⁊ q̄d non: q̄ si nō haberet caraCaracter ē causa gr̄e. cterē illū. Et est ille caracter cā materialis gr̄e: ꝓparat enim ⁊ abilitat animā ad susceptionē gr̄e. ⁊ p hoc q sigillum ē certitudo aīa habebit gratiā nisi p ipsaz steterit/sicut sigillū eꝓi est certitudo clerico cui datū ē illꝺ sigillū q habebit prebendā. Sciendū aūt q triplex ē baptism⁹. Est enī baptism⁹ fluminis q̄ scz fit in
triplex baptismus. aqua: et ē baptismus flaminis q̄ scz fit p fidē purificātē cor/qñ aliq̄s adultus conterit̄ de peccatis suis ⁊ ꝓponit suscipere baptismū: tūc infundit̄ ei gr̄a ⁊ dimittunt̄ ei peccata quātū ad culpā/⁊ talis baptism⁹ dicit̄ baptismus flaminis scz spūssanctus. vñ qꝺ ꝺr in euāgelio. Nisi q̄ renatus fuerit ex aqua ⁊ spūsco nō p̄t intrare in reg. ce. ⁊c. intelligendū ē sic: nisi q̄ renat⁹ fuerit ex aqua et spūsco vel simili regeneratione ⁊c. baptismus sanguinis ē: q̄ fit in sanguine per martirīū deq̄
ꝯhāc diuisionē aī. dicit dñs baptismo habeo baptisari ⁊ quomodo coarctor vsq̄ dū pficiatur. cū ergo triplex sit baptism⁹ et in baptismo fluminis ꝓmaī caracter. ğ eadē ratiōe alij duo baptismi ꝓmūt caracterē. ⁊ hoc falsū: q⁹ caracter ꝓmitur ad discretionē: ⁊ vnus solus caracter sufficit discernere. ergo supfluunt alij duo si ibi sint.
Secundo. ¶Preterea illi tres caracteres sūt eiusdē speciei spēalissime: sed ipossibile est plures ꝓprietates eiusdē speciei specialissime eē i eodē subiecto ꝑm idē. ğ ipossibile est plures caracteres esse in vna sola anima.
Solutio. Solutio. dicimus q solū baptism⁹ fluminis est simpliciter ⁊ ꝓprie baptism⁹ ⁊ alij duo non sunt baptismi nisi p similitudinē. baptism⁹ eī est ficticio i aqua: verbo vite sctificata: sicut eī pānus tinctus i aliq̄ pcioso colore pciosior reddit̄ q̄ pius esset: sic aīa in baptismo fluminis tincta per caracterē vł gratiā pciosior fit q̄ prius eēt hac similitudine vocauit dñs passionem suā baptismū: ficta eī fuit caro ei⁹ i sanguine suo ⁊ hic pciosior facta sic eī fuit precū nr̄e redēptiōis et p hoc puenit ad gloriā resurrectionis: baptism⁹ flamis hz similitudinem cū baptismo fluminis: q̄tum ad hoc q delet pctā q̄tū ad culpā lz nō q̄tū ad penā. vñ nō est pfect⁹ baptism⁹. cū ğ baptism⁹ flaminis ⁊ sāguinis non sint baptismi nisi p similitudinē: nō īpmūt caracterem. vñ
ꝯo incidēs Ad primo. solus baptismus fluminis īprimit caracterem. Sz q̄rit̄ de illo caractere quō sit cā gratie: q enim sit causa probatur: dicit enz augustinus super io. q qualis est io. talis est baptismus iohānis: et qualis est christus talis est baptismus christi. ergo cuz christus siue de⁹ baptismus christi est diuinus. ergo baptismus christi facit nos deos. eodēmō q dicitur dij estis ⁊c. ğ est causa gratie. Item dicit toh. dama. q baptismus est p̄nci
Secundo. pū vite spiritualis et signū et custodia et illumina=tio mentis. ergo baptismus est principiū vite spūalis et ita baptismus qui est caracter est cā gratie. Item.
Tertio. beatus dyonisius in hierarchia humana in capitulo de baptismo: pricipiū quoddā est oīm sāctar⁹ opationū diuinorum mandatorum qō ad diuinorum eloqo rum et sanctarum actionum susceptā oportunitatem format animos nostros habitus: et ad superceleſtis quietis anagogem. Item. aḡ. sancte et diuinissime no
Quarto. stre redemptiōis traditio. i. baptismus q̄ traditus est nobis propter regenerationem spiritualem: ğ baptismus est principium sanctarum operationum ⁊c. ⁊ ita est peincipium gratie. ergo est causa gratie. Sz si hoc
In oppo⁹ ergo est causa mediata vel immediata: sed non īmediata: non enim dat gratiā dei immediate īmo deus potius vtitur baptismo tāq̄ medio: ğ baptismus nō est īmediata causa gratie. si mediata vel naturalis vł voluntaria: non volūtaria vt patet in paruulo q̄ baptisatur qui non vtitur voluntate et tamen per baptismum datur ei gratia. est igitur baptismus causa immediata et naturalis gratie: est ergo causa necessaria gr̄e. ergo quicunq̄ habet baptismū habet gratiā qō nō est verum.
Solutio. Solutio. dicimus q caracter baptismalis est causa integre anime materialis: quod patet per predictam auctoritatem beati dyonisij in qua dicitur: q baptism⁹ ad diuorū eloqor ⁊ scār opationū susceptā oportunitatē format nostros aīales habitus q⁹ añ gratiā oēs habit⁹ nīt aīales sunt: q⁹ nos nō possumus erigere nos supra nos: sicut nec bruta aīalia. vñ non possumus diligere deū plusq̄ nos: sed baptismus informat nos et preparat ad susceptā oportunitatē. i. ad susceptionē oportunaz diuinor⁹ eloquior⁹ et sanctar⁹ operationū. i. caritatis per quā implētur mādata dei: q⁹ ergo format ad susceptionē oportunaz fidei necessariū est ipsum esse cām materialē gratie: susciptēs enim materiale est. dicim⁹ ğ q caracter baptismalis est summa ⁊ cōsummptissima ꝓparatio materialis ad infusionē gr̄e: sicut ī embrione summa organizatio/vel aliq̄d vtile eius est summatiua ꝓparatio q̄ habita necesse est animā īfundi. vñ Jo. in apo. vocat baptismū mare vitreū: q⁹ sicut ¶Pharao ⁊ oīs exercitus ei⁹ submersi sunt ī mari rubro: ita ī baptismo submergit̄ diabol⁹/⁊ oīa opa ei⁹: vitreū dicit̄: q⁹ sicut vitrum oppositio soli ex diaphanitate sua tāq̄ ex cā materiali ꝓxima recipit illuminationē suā a sole: sic aīa ex caractere baptismali tāq̄ ex cā materiali ꝓxia recipit illuminationē a ✠o sole: sz sicut vitrū impedit̄ ꝓpter infectionē aliquā ne illuminet̄: sz recedēte ifectiōe stati illuiat̄ sic si ifectio pcti sit ī aīa baptisati nō illuiat̄: sz recedēte ifectiōe illa stati recipit gr̄az. quō dici⁹ ğ q caracter est cā materialis īmediata gratie ⁊ naturalis: nō scꝺz q natura dicit̄ per se pricipiū mot⁹ ⁊ q̄etis: sz scꝺm q natura ꝺr vnīuscuiusq̄ rei specifica ꝺfa: fides eī q̄sdā effect⁹ hz naturales/scz q facit dignū vita ekna/q̄sdā facit filios dei/⁊ quosdā volūtarios. s. quātū ad opa meritoria. Dicim⁹ ğ q nō valz hec argu⁹. caracter baptismalis est cā īmediata naturalis gr̄e: ğ ē necessaria: deberet addi ⁊ est effectiā nec est ipedimētū i susceptio. vñ fit ab insufficiēti diuisiōe: et est fallatia cōsequētis.
caract quō est cā gr̄e. Ad primū.

Dictū est q caracter baptismalis formal nos ad susceptiuā oportunitatē diuinor⁹ eloquiorum ⁊ sanctarū operationū. i. ad suscipiendū fidē q̄ ē cognitio diuinor⁹ eloquiorū que necesse est credere: et susci
Exponitur

tandū que est principiū sanctarū operationū:et q̄ ita debeat intelligi:patet per sequentia.dicit enī beatus dionisius:postea ait eois magister.cōmunem magistrū vocat iheroch . qui fuit mḡr dictor apostoli:vel ipsū paulū secundū intellectū:in diuina primordialis est motus deo diuinaq; dilectione in diuersas operationes diuinorū mandatorū principalis processio essē di nos diuinitus ineffabilissima creatio intelligenduz est ineffabilissima creatio.i. regeneratio siue baptismus essendi nos diuinitus.i.p quē sum⁹ diuinit⁹ similes deo:qz ante baptismū non habebam⁹ eē diuinū illa inq̄ renatio primordialis motus secundū intellectū et diuina.i.dat nobis fidē secundū quā p̄mo mouemur in diuina:secundū intellectū accedentem enī ad dñm primū et est illa regeneratio principalissima ꝓcessio in diuinas operationes diuinorū mādatorū et hoc p dilectionē dei.i.dat nobis caritatē que est dilectio dei p quā principaliter mouemur ad sanctas operationes:martirū dei.vñ dicit apo.fides operat per dilectionē.et hoc ē qz dicit alia translatio: q̄ primordialis motus aīe est dilectio dei. qō secundū translationē nostrā intelligēdū est quo ad opera prima su

Alī ꝑt dici et hoc maifeste falsū ē.Jtē.q̄cūq; bōa sūt in eo q̄ nō ē

Ad idem. baptisat⁹ sunt in eo qui ē baptisat⁹ et nō ecōuerso. ergo si nō baptisatus mundat totaliter:multofortiꝰ cristianus mundat totaliter.

Ad idem. Jtē.aliquis ficte accedit ad baptismū et ficte suscepit et post baptismum multa peccata mortalia facit:postea recedit fictio.&z q̄ recedēte fictione redit effectus baptismi:aut igitur baptismus delet in isto oīa peccata que inuenit:et q̄tum

bonꝰ casus. ad culpā:t q̄tū ad penam/aut non.Si sic. Contra. si nō ficte suscepisset baptismū penitētia ista nō deleret in ipo totaliter mortalia peccata facta post baptismū sed q̄ fictio ꝑmansit nō debet et patrocinari.ḡ mō nō delēt i ipo totaliter oīa peccata mortalia.si nō delent Contra.nunc p̄mo hz effectū suū baptismꝰ in ipo.sed ipe effectus baptismi ēvt deleat totaliter oīa peccata mortalia que inuenit.ergo in isto delentur totaliter

Ad idem. oīa peccata sua.Jtem.si non delentur totaliter omia peccata sua:ergo sicut in christiano q̄ penitet.sed non conteritur sufficienter intungitur penitētia exterior de oībus peccatis suis.t hoc falsum.Solutio.ad pri Solutō ad
mū dicim⁹ q̄ baptismus ꝑ fidē mundat illū/sz non ꝑ primū.
solā fidē:sed qz baptismus fit in similitudine mortis christi:sicut ōt apo.christus eni moriendo exsoluit q̄
nō rapuit:vnū ē:q̄ aut hō punit aut deus.baptism⁹ ḡ
ꝑ fidē delet culpā/t ꝑ mortē christi ad cuius simili=
tudinē fit:delet omnē penā:et ꝓpter hoc nō est simile de pnīa:qz pnīa nō fit i similitudinē mortis christi
sicut baptism⁹ Ad illō qō obiectū ē de ficto:dicim⁹ q̄ Ad aliud.
aug.aliqñ fuit i ista opinōe q̄ i ipo momēto q̄ bapti Augustꝰ
sat fict⁹ dimittunt ei oīa pcta sua:sed stati post baptis retractaut
mū redeūt:sz hāc opinionē retractauit.ꝓpterea dubi
tādū ē q̄ ficte accedēs ad baptismū suscipit baptismū
sz nō effectū baptismi q̄diu durat fictio/sed recedēte
fictiōe hz baptism⁹ effectū suū.i. facit qō fecisset ꝑfus
si nō ipediuisset fictō.vñ totaliter oīa pctā q̄ habebat
iste añ baptismum delet.sed nō delet illa q̄ fecit post
baptismū nisi q̄tū ad culpā.baptism⁹ ei non ē institut⁹
ad delendū oīa pctā futura:sz tm̄ ꝑterita t ꝑsētia. vñ
de illis q̄ fecit añ baptismū:nō ē inūgenda pnīa exte
rior.baptismus nō exigit gemitū neq; planctū exte=
riorē intellige enī adult⁹ nō saluat etiā baptisat⁹ nisi
habeat penitentiā exteriorem:scz contritionē.sed de
aliis q̄ fecit post baptismū inūgenda ē pnīa exterior
t de ipa fictione ꝑmvnū modū ē duplex fictio.Una se Duplex fi=
cundū q̄ nō aliqs credit baptismū ꝓdesse q̄ est fictio ctio.
incredulitatis:t istā nō delet baptism⁹ cū sit ꝑria bap
tismo.vñ de ista inūgēda ē pnīa.est t alia fictio hz quā
aliqs nō ꝓterit de pctis t sic nō ꝓtrit⁹ suscipit baptis=
mū t hec fictio est peccatū omissiōis vl negligētie:ista
delet totaliter per baptismū: baptism⁹ enī nō solū cō
fert gratiā:sz etiā cumulū gre.Est enī caracter illumi
nans animam ad suscipiendū quid faciendum: t quid
non magis q̄ per sola naturalia.

¶ De potestate baptismi/t p̄mo que fuit po=
testas quam potuit dare seruis t non dedit.

¶ Alia questio huius capituli.

Quaeritur de potestate baptismi/ p̄mo ergo vidē
duz est q̄ fuit illa potestas quā dñs potuit dare
seruis/t non dedit.secūdo qō inconueniens accidisset
si illam dedisset.Sciendum ergo q̄ multiplex est ptās Notandū.
baptismi/scz potestas ministerij/ptās excellētie/ptās Multiplex
inuocationis/ptās auctoritatis/potestas coopatiōis/ potestas ba
potestatē ministerij dedit deus sacerdotibus/ t etiaz ptismi
omnibus hominibus in articulo necessitatis:qz baptis=
mus est sacramentū necessitatis. potestas excellentie
intelligitur ptās quedā quā secundū meliorem bap=
tistā melius daret baptisma vt.s.ex vi baptismi daret
gratia: sed ex maiori sanctitate datur maior gratia et
ex minori minor/ t de hac ptāte itelligunt quidam q̄
domin⁹ potuit eā dare seruis: sed nō dedit ne spes po
neretur i hoīe: t ne tot essent baptismi quot homies
vel serui. Alij vero hoc intelligūt de potestate aduo Alī ꝑm ali
cationis:potuit enī dñs dare petro vt ad inuocationē quos.
nois petri fieret baptismus: sicut in p̄mitiua ecclesia
ad inuocationē nois christi fiebat baptismus/ vt sicut
baptisatum erat cū dicebat.Ego baptiso te in nomie
christi:ita baptisatuz esset: si diceret ego baptiso te in
noīe petri: sed hāc potestatē inuocationis nulli seruo
dedit.potestas p̄me auctoritatis in solo deo est:t il
lam nulli seruo potuit dare:sicut non pōt deus facere
q̄ purus hō sit deꝰ:hec ptās nō pōt eē in hoīe/excepto

christo.hoc ei eēt cōtra maiestatē diuinā:potestas cooperationis ē ptās qua hō cooperat in baptismo ad effusionē gre ⁊ remissionē pcti.de hac ptāte dr a mgro sup illū locū pme ad corinthios.Ego sū pauli/ego sū cephe ⁊c.qr deꝰ potuit dare illā seruis:sed nō dedit. potuit enī dare quādā ptātē creatā homini:vt sicut i baptismo iohannis totū erat dei:totū erat hominis: ita in baptismo christi totū eēt dei/totū hois.⁊ sic hō cooperaretur deo in effusione gre ⁊ remissione pcti. siue ḡ intelligant mgri auctoritatē augu.q̄ dr q̄ dns potestatē baptismi potuit dare seruis et nō dedit: de potestate intelligentie siue de ptāte inuocationis: tñ non euadunt istā q̄stionē:vtrū dns potuit dare hmōi potestatē cooperationis seruis suis sicut vult magister.Sed ꝓbatur q̄ nō potuit dare:qr dr auctoritas q̄ maius ē facere de impio piū:q̄ creare celū ⁊ terrā. ergo potuit et dare q̄ crearet celū ⁊ terrā:⁊ ita q̄ eēt creator.ḡ q̄ esset deꝰ ⁊ hoc falsū:ḡ ⁊ primū:nō potuit ergo deꝰ dare potestatem creatā puro hōi mūdandi animas.Itē.si dns dedisset puro homini seq̄ret inconueniens:scz q̄ hoīes ponerent spem in puro hoīe:sed deus nō pt facere aliq̄d ex quo sequat inconueniens. ḡ nō potuit illā dare.Item.dr aug.qualis ē iohānes talis est eius baptismꝰ/⁊ qualis christꝰ talis baptismꝰ christi.vñ qr baptismꝰ christi est q̄d diuinū: nullꝰ nisi deus pt dare baptisma diuinū: ergo cū deꝰ nō potuerit dare puro hōi vt esset deus/non potuit dare ei potentiā dandi baptisma diuinū/⁊ ita nō potuit dare potentiā cooperationis.Sed ꝓbatur q̄ potuit:qr christus potuit dare homini potestatē mundādi aīas:qđ ꝓbat:quia dedit ei scientiā creatā oīm:ḡ ⁊ potentiā: sicut enī oīpotentia propriū ē dei:sic ⁊ oī scientia. vñ deus dr a theos qđ est cōtemplator quasi q̄ contēplatur oīa.si ḡ deus potuit dare christo hōi potētiā creatā mundādi aīas.sic et alijs hoībus.⁊ ita potuit dare seruis potētiā cooperationis.Itē.deꝰ dedit potentiā lapidibus pciosis curādi morbos corporales.ḡ potuit dare aīabus sctis potentiā curādi morbos spirituales.qđ concedūt q̄dā cū mgro.Ad primā auctoritatē dicūt q̄ maius est facere de impio piū:q̄ creare celū ⁊ terrā.i. maior effectus mie:sed equalis potentie:in creatione enī celi nichil inuenit deus repugnātie:sz in iustificatione impij aliquid inuenit repugnās scz peccatū impij.in creatione celi et ⁊ terre apparuit benignitas dei: sz in iustificatione ipij apparet superabūdās bonitas dei:maius ei ē facere de impio pium q̄tū ad illud qđ fit.anima enī sācta ē melior in infinitū/q̄ infinitti celi ⁊ infinite terre:sicut dr in euāgelio: q̄d ꝓdest hōi si vniuersū mūdū lucret/aīe suę detrimentū patiat.cōcedūt ḡ q̄ deꝰ dare pt hōi puro potētiā creādi.i. de nichilo aliq̄d faciendi:sz secūdū quosdā nō sequit:ḡ pt facere q̄ purꝰ hō creet:qr hoc verbū creare iportat pmā auctoritatē.Alij cōcedūt istā:deꝰ pt facere q̄ purꝰ hō creet:sed nō pt facere q̄ purus hō sit creator:qr hoc nomē creator iportat pmā auctoritatē:sz hoc ẋbū creare nō importat.Ad scdō obiectū dicūt q̄ deꝰ bñ pt facere aliq̄d ex quo sequit inconueniens occasionalit:sicut ex pdicatiōe sua multi iudei occasionaliter peiores facti sūt.Ad ⁊tio ob.dicunt q̄ purus hō pt dare baptisma diuinū:sz nō diuinū pma auctoritate/sz scda.sed hec solutio nulla videt eē.Baptismꝰ enī iohānis trīn tpalis ⁊ transitoriꝰ ē:qr iohānes trīn tpalis fuit:⁊ baptismꝰ christi diuinꝰ/qr christꝰ deꝰ. ḡ ꝑm hoc nullꝰ pt dare diuinū baptisma:nisi sit deus.

aliter ei nichil dixisset aug.Itē in euāgelio:opa que ego facio ipa testimoniū phibent de me:scz qr ego sū deus:sz si purꝰ hō posset mūdare aīas ⁊ facere miracula:opera illa nō phiberent testimoniū q̄ christꝰ eēt deꝰ.ergo ꝑm hoc purꝰ hō nō pt mūdare aīas Itē.esto q̄ deꝰ dedit alicui illā potentiā ⁊ ille p aliqđ opꝰ mūdat aliquā animā:opus illud siue motꝰ aīe aut ē voluntarius aut naturalis aut violentꝰ:constat q̄ nō violentus/sed naturalis:aut exigit contactꝰ aut nō.si sic. Cōtra.aia baptisantis non pt tangere animā baptisati:ergo nō exigit cōtactꝰ ⁊ si nō exigit: ergo naturaliter mundat:ergo sēper mūdat.⁊ hoc manifeste falsū si ē volūtarꝰ ille motus:ergo ꝑm hoc iste voluntarie mūdat:ergo q̄n vult mūdat:⁊ q̄n nō vult nō mūdat ⁊ hoc itez falsū.relinq̄t ergo q̄ deꝰ nō possit dare hmōi ptātē hōi.Itē.dr beatꝰ dyonisiꝰ:optimi ē optia adducere:malit vero corrūpere:sz optimꝰ ē ordo iste q̄ mō est in rebꝰ vt scz deꝰ imediate faciat sūmas creaturas scz aīas ⁊ angelos ⁊ eas in mente pficiat. per eas xo facit inferiores creaturas:vt ⁊ oīa ad ipm reducāt:sicut dr in eccle.ad locū vñ exeūt flumina reuertūt ⁊c. cū ergo ordo iste optimus sit et de natura optimi est optima adducere:ergo cum deus nō possit facere cōtra naturam suam:non potest ordinem istū mutare. ergo non potest facere quin immediate ipe perficiat anima.ergo non potest dare homini illam potestatē cooperationis.Item.dicit augustinus q̄ cū hō adheret deo:et sequitur leges diuinas eternas et incōmutabiles/efficitur diuinus eternus et incōmutabilis.ergo lex diuina eterna et incōmutabilis est.quod patet per hoc qđ super hunc locū euangelij Celum et terra transibunt:verba autem mea nō transi. dicit glosa. licet sonus exterior transeat:sme tamē ineternū pmanent:ergo hec sententia:Maledictꝰ homo qui confidit in homine incommutabilis est: ḡ hoc nō potest eē verum/benedictus homo qui confidit in homine:sed posset esse verum:si deus posset dare homini potētiaz iustificandi et remittendi peccata:ergo deus non pōt dare hmōi potentiam creature.Item dicit pater ad filium per Aggeū prophetam.Ponam te quasi signaculum:quia te elegi. Super quem locum dicit Hieronymus q̄ qui in deum crediderit hic quasi anulo signatur:ergo secundum hoc filius dei:sigillū est sigillans animas impmēs eis suam similitudinem:ergo anima sigillata est similitudine dei:sed in naturis sigillum nō potest sigillare:ergo cū homo sigillatꝰ sit spiritualiter nō potest sigillare spiritualiter:ergo nō potest habere potētiam iustificandi: ḡ non potest dare ei illam potentiā.Item dicit dns per ysa.gloriā meam alteri non dabo:sed gloria dei est quod ipse fons omnium bonoꝝ ⁊ q̄ ipse est imediata causa glorie et gratie:propter hoc enī dicimus:Glorificamꝰ te.⁊ fontez omnū bonoꝝ ꝓfitemur te. aut ergo est homo capax hmōi potentie iustificādi/aut nō:si est capax:ergo deꝰ dedit illā homini:dat enim vnicuiq̄ secundū proprīā virtutē vt habetur in euāgelio:ḡ falsum dicit Augustinus q̄ non dedit deus homini talem potentiam: si ergo non est capax: ergo deus non potest dare illā homini.Item vanitati est subiecta omnis creatura: anima ergo etiam sanctissima vanū quid est in se:nec pōt conseruare in se sanctitatē suam: immo euanescit/nisi cōseruet a pma ẋitate ⁊ ꝓpter hoc ait psalmista dicēs Cōserua me dne.⁊c.si ḡ nō pōt i se cōseruare grāz suā multominus potest conseruare in alio: ḡ nec dare alij

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto q̄ augustinū.

Sexto.

Jeronimꝰ.

Septimo.

Augustinꝰ

Octauo.

ꝑ hoc aī.

Secundo.

Tertio.

In oppm

Secundo.

opio aliq̄

Ad primū

opio aliq̄

Alia opio.

Ad secūdū

Ad tertiū.

ꝑ hanc aī.

eiusdē enī est dare et conseruare. si dicatur q̄ p̄t illaz
Solutio. dare per primā veritatē. et hoc iterū concedim⁹. So
lutio. p̄dicatores dant gratiam per verba p̄dicatio=
Augustin⁹ nis: tñ ipsi non docent ꝓprie loquendo: vt ōt augu. i
libro de magisterio: imo proprie solus de⁹ docet qō
patet cum aliquis dicit aliquod verbū/nec concedi=
mus/nec negam⁹: donec pri⁹ cōsuluerim⁹ mḡm ite
riorem: sed si homo dat gratiā tñ per primā verita=
tem: hoc est dicere q̄ prima veritas tñ ꝓprie dat. er=
go solus deus potest dare gratiā: non igit̄ potest hō
Solutio. habere illā potentiam cooperationis. Qō cōcedim⁹
predictis rōnibus: maxime qz deus non iustificat nisi
secūdū q̄ illabitur essentialiter aie qō est templū dei
sicut ōz in apocalipsi: Ego sto ad hostium et pulso: si
aliqs michi aperuerit intrabo et cenabo cū eo: ⁊ ipse
mecum: et in libro sapiētie ōz q̄ sapientia in animas
sāctas se transfert/et amicos dei/et prophetas cōsti=
tuit/et nec anima nec angelus illabi potest eē essen=
tialiter anime. vñ solus deus potest iustificare. Item
solus deus sigillū est. itē omnis creatura vanū qd est
in se nec sustentat nisi a prima veritate: veritas enim
vt ait ambrosius a deo est q̄ si ipsa nō ē: ipa ē ⁊ hoc ꝓ
bat hoc modo. si veritas non ē verū est veritatē non
esse: nō ita aliqd est verū et ita veritas/et ita si veri=
Ad primū. tas nō est veritas est. Ad primū ḡ dicim⁹ q̄ de⁹ dedit
christo hoīni omnīū scientiā: nō tñ potuit et dare oī=
potentiā creatā: et hoc est: qz omnipotētia ꝓprie est
dei. vñ qō est increatū Exo. omnipotēs nomē ei⁹: sed
oīm scientia nō ē ꝓprīū dei. anima enī apta nat̄ ē sci
re oīa et etiā ipsū deū: et ꝓpter hoc non est silē. pro=
pterea scientia ē ps beatitudinis: vñ in euāgelio. hec
est vita eterna vt cognoscā te ⁊c. sz potētia nō ē pars
Ad secūdū beatitudinis. vñ nō ē silē. Ad fm dicim⁹ q̄ nō est silē
Nota. de sanitate corporali et sanitate spūali. Sanitas enim
corpalis nō ē a deo imediate imo ab elemētis ⁊ q̄li=
tatib⁹ elemētatis ⁊ ꝓpt hoc dñs potuit dare ⁊ dedit
oībus ptātē curandi morbos corpales: sz aia imme=
diate ē a deo: ⁊ ꝓpter hoc ei⁹ opatio imediate ē a deo
Iterū ar. sed videtur q̄ deus potuerit dare hōi potestatem iu=
stificādi: qz ōz in actib⁹. fide purificās corda eorū. er=
go fides purificat cor: ḡ fides iustificat cor: ḡ hz potē
tiā: et fides est creatura: ergo de⁹ dedit alicui creatu=
re potētiā iustificandi. eadē rōe potuit dare aie potē=
Secundo. tiā iustificādi. Itē. qō forma facit subiectū facit: sicut
si calor calefacit calidū facit. ḡ cum fides iustificet/fi=
des iustificat. ergo fides hz ptātē iustificandi. Solu=
Solutō ad tio. Ad p̄mū dicim⁹ q̄ fides nō ōz purificās corda: sz
primū. de⁹ p fidē. vñ ꝓprie loquendo fides nō iustificat effe=
ctiue: ⁊ si dicat fidē iustificare tropice intellecta: de⁹ p
Ad aliud. fidē. Ad vltimo dicim⁹ q̄ fides hz quosdā effect⁹ essē
tiales ⁊ naturales et quosdā voluntarios. voluntarij
sūt sicut mot⁹ q̄ eliciunt̄ a fide et illos cōicat subiecto
suo. vñ hec ē vera ꝓprie habens fidē credit: effect⁹ aūt
naturales sūt: sicut q̄ purificat q̄ faciat filios dei q̄ as
similat deo et hmōi. et tales effectus nō dicunt̄ nisi de
deo qui est causa immediata essentie fidei. sic solut̄ se
Iterū ar. cundo obiectū ꝓ distinctionem. Sed iterum ꝓbatur
q̄ potestatē cooperationis potuit de⁹ dare hōi: qz su=
per illum locū euangelij. vidi spiritū sanctum descen
dentem: quasi columbam de celo et manentem super
eum et ego nesciebam. querit augustinus: quid ē q̄
nesciebat iohannes baptista qui primo dixerat: Ecce
agnus dei qui tollit peccata mundi: qui post meve=
nit ante me factus est: qui etiam dixerat /tu venis ad me
baptisari et ego a te debeo baptisari. et postea solut̄
augustinus dicens: q̄ iohannes baptista nesciebat q̄ Augustin⁹
potestatem baptisandi sibi esset retenta. quod nō po
test intelligi de potestate auctoritatis prime bñ ei scie
bat iohannes q̄ illā nulli esset daturus nec de pote=
state ministerij: illā enim dedit apostolis et sacerdoti
bus et omnibus in articulo necessitatis: nec de pote=
state excellentie vel inuocatiōis. quod ꝓbatur qz cer
tificatus est iohannes de hoc quod dubitabat: certifi
catus autem est sicut ipse dixit. sed qui misit me bap=
tisare in aqua: ille michi dixit. super quem videris spi
ritum descendentem et manentem super eum: hic est
qui baptisat in spiritu sancto: et augustinus exponit:
et a peccatis mundat: ergo iohannes baptista nescie
bat q̄ christus esset retenturus potestatem mundan=
di a peccatis: sed illam potuit dare apostolis: vt dicit
augustinus. ergo potestatem cooperatiōis potuit da
re homini: quod est contra predicta. Ad hoc dicim⁹ Solutio.
q̄ dñs potuit dare de sua potentia huiusmodi poten
tiam: sed non potuit potētia ordinata: sicut posset de
potentia saluare iudā: sed nō potest de iusta potentia
et posset aliquē punire quantūcunq; meruerit: posset Nota.
inq̄ de potentia: sz non posset de misericordi potētia.
similiter potuit dare de potentia hmōi potentiā: sed
non potuit potentia ordinata. Sed videtur q̄ hec ℈ hoc ar.
solutio nulla sit: quia quidquid potest homo de po=
tentia potest simpliciter/et econuerso. ergo q̄dquid
potest deus de potentia potest simpliciter et ecōuer=
so. similiter ergo verum est q̄ deus potest dare homi
ni potentiam cooperationis mundandi animas. So Solutio.
lutio. dicimus q̄ non est simile de potestate dei ⁊ po=
testate hominis: qz potentie hominis nichil est essen
tialiter annexū per q̄d impediat exire i quēlibet actū
suum: sed potētie dei aliquid est annexum essentialiter
per quod impediatur ne exeat in aliquē actū suū. vñ
nec valet hec argumentatio: Deus pōt de potētia pu
nire aliquē q̄tūcunq; meruerit: ergo potest: misericor
dia enī annexa est ⁊ impedit. vñ hic est fallatia scōm Fallatia.
quid ⁊ simpliciter: qz hoc verbū potest per se sumptū
potentiā liberā significat: sicut nō valet: angelus pōt
peccare de potētia: ergo potest peccare: caritas enim
cōfirmata impedit. Solum⁹ ḡ qō dicit Augustinus ꝓ Ad augu.
hāc additionē potuit dare de potētia/vl̄ p̄t dici q̄ po stinum.
tuit dare. i. q̄ nō dedit nō fuit ex impotētia sua: sz ite= Iterū ar.
rū ꝓbat q̄ de⁹ potuit dare hōi illam potētiā: qz super
illū locū euangelij. Sicut pater hz vitā in semetipso:
sic dedit ⁊ fi. vitā habere in semetipo: ⁊ ptātē dedit ei
iudiciū facere. dicit Augustin⁹ q̄ pater christo inquā= Augustin⁹
tū est xp̄o dedit vitā habere in semetipso. i. ptātē vi=
uificādi aias: sed inquātū est hō dedit ei ptātē iudiciū
facere. i. potestatē suscitādi corpora: ibidē enī dicit au
gustin⁹ q̄ pater quedā facit ꝓ filiū nō ex sua substātia
vt pati crucifigi/ ⁊ resurrectionē corpoz̄ū/ nā resurre=
ctionē facit ex sua substātia. Querit ḡ de qua ptāte i=
telligit̄ cū dicit̄: dedit ei ptātez iudiciū facere aut. s. de
ptāte auctoritatis/aut de potestate misterij: si de ptā=
te auctoritatis: ḡ christ⁹ scōm q̄ hō ptātē hz suscitādi
corpora: ergo scōm q̄ homo potest miracula facere:
ergo pater dedit christo scōm q̄ hō ptātē creatā facē
di miracula: ergo eadē rōne potuit ei dare potētiam
creatā mundandi aias: sicut enī mundare aias est su=
pra naturā. sic facere miracula ē supra naturā. Itē ta=
lia q̄ sūt supra naturā fiūt ex subā dei: ex subā ei xp̄e nō
fiūt: ḡ sicut dedit xp̄s potestatē hoī faciēdi miracla sic

et potuit ei dare ptãtẽ mundãdi aĩas: si vero intelligatur de poteſtate miniſterij nulla eẽt diſtinctio quaz auguſtin⁹ facit. ptãtẽ enim miniſterij iuſtificandi animas habet chriſtus: ſcđz q̃ homo et ſacerdotes ꝛ prędicatores. **Solutio.** Solutio. ad hoc dicendũ eſt q̃ illa deus p̃t facere ex ſua ſubſtãtia q̃ per ſe et immediate facit: et que ip̃e ſolus p̃prie dicit facere. ſicut ſoli angłi dicit ineſſe angłos ꝛc. quia ei primo ꝛ per ſe ineſt. alia vero que facit de⁹ mediãte natura nõ đz facere de ſua ſubſtantia vñ dicit creare aĩas et ſuſcitare de ſua ſubſtantia: iſti enĩ ſunt p̃prij et immediati effectus ei⁹: ſz non dicit ex ſua ſubſtantia creare corpora humana et ſuſcitare. creat enim ex limo et reſuſcitat ex puluerib⁹. vñ mediate et talẽ poteſtatẽ ꝛ etiã auctoritatez vt ſit auctoritas ſub auctoritate: dedit deus pater chriſto homini: ſicut đz in pſal. dabit deus vocẽ virtutis ꝛc. vox enĩ chriſti hẽbat ptãtẽ ſuſcitandi corpora: ſz poteſtatẽ ſuſcitandi aĩas non potuit dare chriſto homini: ſcđm q̃ hõ: ſed qz facit ex ſua ſubſtantia. et per hãc diſtinctionem pz ſolutio ad oĩa obiecta. **Notandũ.** Poſt hẽc ſciendũ q̃ hmõi locutiones frequenter inuenĩtur in ſacra ſcriptura. chriſtus ſecundũ q̃ hõ dedit hominibus dona et intelligitur de donis gratiarũ: chriſt⁹ ſecundũ q̃ hõ ſaluat: chriſt⁹ ſecundũ q̃ hõ introducit in paradiſũ et conſimiles. ſed ſciendũ q̃ cũ đz ſcđm q̃ homo dedit dona hoĩbus: in talib⁹ hec dictio ſcđm notat vnionẽ: et ẽ ſenſus. verbum vnitum hõi dedit dona in hoĩb⁹: in alijs aũt locutionib⁹ hec dictio ſcđm notat cauſam meritoriã vel ſatiſfactoriã: chriſtus ei ſcđm q̃ hõ meruit nobis vitam eternã et liberationẽ a pena p̃ hoc q̃ ſatiſfecit pro nobis. dictũ eſt ſuperius q̃ deus facit quedã de ſubſtantia/ſicut reſuſcitationẽ aĩaꝝ: quedaz **ℨ dicta aꝛ.** non de ſubſtantia: ſicut reſuſcitationẽ corporũ. Sed cõtrariũ dicim⁹. dicit ei aug. in libro confeſſionũ dirigens ſermonem ad deũ patrem ſic/dñe de nichilo feciſti oĩa non de tua ſubſtantia: qz ſi eſſẽt de tua ſubſtãtia eſſẽt id qđ tu es: nihil q̃ facit de ſua ſubſtantia nec **Solutio.** reſuſcitationẽ aĩmaꝝ nec aliud. Et ſolutio ad hoc eſt per diſtinctionẽ equiuocationis huius prepoſitionis de: q̃ cũ dicit dñe nõ de tua ſubſtãtia ꝛc. notat ibi hec prepoſitio de: cauſã materialẽ: ex qua ſicut ei aliqua portio materie hois generãtis tranſit in hoĩez generatũ ſic quodã mõ ſubſtantia dei patris tranſit i filiũ i. pater dat ſubſtantiã filio ſuo intãtũ q̃ remanet apđ eũ. hoc mõ nulla creatura eſt de dei ſubſtãtia: ſed cuz đz deus reſuſcitat animas de ſua ſubſtantia: hec p̃poſitio de: notat quaſi cauſam materialẽ in qua ꝛ efficatiã p̃priã. đt enim aug. ſup illũ locũ iohãnis. hic qui **Auguſtin⁹** baptiſat ꝛc. qz aĩa rõnalis nõ viuit de petro vl̃ de paulo: ſz de ſolo deo. vñ i pſalmo: michi adherere deo bonũ ẽ: viuendo enĩ ſpũaliter delectat aĩa: ꝛ quieſcit in deo tãq̃ i cauſa materiali: materiali dico in qua nõ ex qua: idẽ aũt ẽ aĩaz reſuſcitari: qđ viuere ſpũaliter. vñ cũ đz deus reſuſcitat aĩaz de ſubſtantia ſua: idẽeſt qđ hec/deus eſt cauſa efficiẽs p̃pria et imediata vite ſpiritualis huius anime ꝛ ẽ cauſa materialis in qua vel cauſa materialis in qua quieſcit ꝛ viuit aĩa: in t̃po ei viuimus mouemur et ſumus/đt apo. et ſic hec p̃poſitio de: notat cauſam materialem in qua et efficatiam p̃priam: ipſe ei de⁹ p̃prie ꝛ immediate illuminat animam per fidem nõ aliquo mediante: ſicut minus lumen q̃ ſol non reddit nobis ſolem viſibilem: ita minus lumen q̃ deus non reddit deũ viſibilez aie

¶ Qđ inconueniẽs accidiſſet ſi deus dediſſet poteſtatem cooperatõis baptiſandi alicui.

Q Uerit qđ inconueniens accidiſſet ſi de⁹ dediſſet poteſtatẽ cooperationis baptiſandi alicui. Et dicit aug. q̃ illã ptãtẽ potuit dñs dare hoĩ: ſz noluit ne ſpes poneretur in homie/ꝛ ne tot eẽnt baptiſmi quot baptiſte. Sed obicit. ſi de⁹ noluit dare illã ptãtem hõi. ſ. vt vnus hõ daret meliorẽ baptiſmũ q̃ ali⁹ ne ſpes poneretur in hoĩe: g̃ nõ debuit illã dare. g̃ ea dẽ rõe nõ debuit illã dare hõi q̃ vnus hõ meli⁹ p̃dicaret q̃ ali⁹ vl̃ cantaret miſſã q̃ ali⁹: ne ſpes poneretur in hoĩe. ¶ Itẽ. hoc eſt inconuenies ponere ſpem i homine. đz ei in pſalmo: leuaui oculos meos ad mõtes i. ad ſctõs: vñ veniat auxiliũ michi. ¶ Itẽ de btã virgine đz. pulcedo ꝛ ſpes nr̃a ſalue. g̃ ſpes ponẽda ẽ in hoĩe. ¶ Itẽ obicit de hoc qđ đt: ne tot eſſent baptiſmi quot baptiſte: aut ei intelligit tot in nũero aut in ſpecie. ſi tot in numero: illđ nõ ẽ inconuenies: imo plures lõge lũt in nũero baptiſmi q̃ baptiſte et q̃t ſũt baptizati/tot baptiſmi: ꝛ p̃es ſũt baptizati q̃ baptiſte: ſi intelligit tot in ſpecie illđ nõ accideret: qz ſi hoies cooperarent deo i baptiſmo q̃ tot eſſent baptiſmi i ſpecie/quot baptiſte i numero. g̃ illa rõ nulla ẽ. ¶ Itẽ. ꝛ ſi hoies cooperarent deo tm̃/ nõ eſſent niſi miſtri dei/ ſed modo baptiſte ſunt tantum miniſtri dei: et tamẽ baptiſmi nõ diuerſificant ſm ſpeciem/ ſz ſm diuerſitatẽ miſtroꝝ. g̃ nec tũc diuerſificarent. ¶ Si dicat q̃ intelligit tot in nũero: ſed ſm matorẽ ꝛ minorẽ bonitatẽ: qz melior baptiſmus dat a meliore baptiſta: et minus bonus a minus bono: adhuc tm̃ remanet vnus baptiſmus/ſicut et vna fides: licet vna ſit melior altera ſimiliter vnũ baptiſma eſſet: licet vnũ baptiſma melius eſſet alio. ¶ Solutio. Multiplex eſt ſpes. eſt enĩ **Solutio. Spes eſt multiplex.** ſpes venie/ſpes gr̃e/ſpes gl̃rie: q̃libet iſtaꝝ in ſolo deo h̃nda eſt. vñ de q̃libet tali dictũ eſt: maledict⁹ q̃ confidit in hoĩe. eſt etiã ſpes auctoritatis p̃me/ ꝛ ſpes auxilij/ſpes autẽ p̃me auctoritatis duplex/ vna q̃ boni expectãt a ſolo deo tanq̃ a p̃mo auctore omne bonũ ſiue temporale ſiue eternũ/ ſiue corporale ſiue ſpirituale. Alia eſt qua mali a principib⁹ cũ p̃latis nõ habito reſpectu ad deũ expectãt tpalia beneficia: ꝛ iſta ſpes mala eſt. iſti enĩ de p̃lato faciũt ydolũ: ꝛ de tali ſpe eſt dictum: maledictus q̃ cõfidit in hoĩe: ꝛ ponit carnẽ brachiũ ſuũ. ſpes autẽ auxilij ponit bene in ſanctis hoĩb⁹ et ſic per hmõi diſtinctionẽ patet ſolutio ad p̃mas obiectiones. ¶ Ad illud dicim⁹ q̃ hoc: Ille tot eſſent baptiſmi quot baptiſte ſic intelligendus eſt: ne tot eſſent in numero/tamẽ ſecundũ matorẽ ꝛ minorẽ bonitatez vt videlicet melior baptiſmus daret a meliori baptiſta: ꝛ min⁹ bon⁹ a minus bono. hoc aũt eẽt iconuenies: qz rũperet vnitas eccleſie: ſicut rũpebat ad corinthios dicẽtes. ego apollo/ego ſuz pauli. ꝛc. vñ aug. vt colũba. i. eccla remaneat i ſimplicitate: ſigno colũbe oſtẽdit ſctõ iohãni ſol⁹ x̃ps baptizare. concedimus tm̃ q̃ ſi hmõi ptãs cooptatiõis eſſet data hoi adhuc nõ eẽt hõ niſi miniſter baptiſmi. ¶ Sed duplex eſt miſterij: eſt enĩ miniſterij rei quã operat vel coopat miſter: ſicut contingit modo in predicatione: ꝛ eſt miniſterium rei quam non operatur miniſter vel cooperatur: ſed ad quã operatur: ꝛ hoc mõ ſacerdotes miſtri ſũt baptiſmi interioris: qz operant ad infuſionẽ gr̃e: ſz nõ operãtur ad infuſionẽ gr̃e nec cooperant: ſz ſol⁹ de⁹ operat. **Aliа q̃ſtio. Auguſtin⁹ ꝺ auguſtinum aꝛ.**

¶ Sed querit cum deus nõ dederit hoi poteſtatẽ cooptationis baptiſmi vt. ſ. vn⁹ melius baptiſaret q̃ ali⁹ quare dedit dominus poteſtatem p̃dicãdi: vt. ſ. vnus **Paruꝰ dubiꝰ.**

melius q̄ alius predicet. ex hoc enim fiūt cōtentiōes ⁊ scismata inter discipulos. ¶ Si dicatur q̄ baptism⁹ facit filios dei: et predicatio non: et propter hoc nō ē simile de baptismo et predicatione. ¶ Contra. dicit apls: filiolꝰ mei quos iterū parturio donec formet in vobis christ⁹: et alibi p euangeliū meum ego vos genui: et intelligit de generatiōe spūali. ꝯ p̄dicatio facit filios dei. ¶ Solutio. ad hoc dicim⁹ q̄ nō ē simile: qz baptismus ad hoc traditus est principaliter: vt faciat filios: sed predicatio ꝓpter multa alia tradita est: scz ad pūgendū pigros: qz verba sapientiū quasi stimuli ad accelerādū tardos ⁊ ad silla: nec facit filios dei nisi monēdo vt videat hō q̄d scriptū sit i corde suo. vñ ōt aug. i li. de magistro q̄ p̄dicator ꝓpe nō docet. vn⁹ ei tm̄ magr̄ q̄ i celis ē. ¶ Ad hoc qd̄ q̄rebat sup̄⁹ quare deus dedit hōi vt vnus meli⁹ cantaret missā q̄ ali⁹ Dicimus q̄ null⁹ conficit corp⁹ christi meli⁹ q̄ alius. vnde hoc mō nullus melius cantat missā q̄ alius. sed aliquis facit expeditius p̄paratoria q̄ ali⁹: ⁊ hoc mō aliquis baptisat melius q̄ alius: qz dicit expeditiꝰ verba: et cathezizat et exorcisat ⁊ inungit.

Solutio parui dubij

Soluit vna q̄stio prius mota.

¶ De forma baptismi.

Tertio queritꝰ de forma baptimi: ad quā exigitur tria. ſ. forma verboꝝ/et intentio baptisādi et elementū aque. ¶ Forma verboꝝ hec est: ego baptiso te in nomine pa. ⁊ fi. ⁊c. hāc formā verboꝝ determinat dns in fine mathei: cū dicit discipulis: ite docete oēs gētes: baptisantes in no. pa. ⁊ fi. ⁊. ſſ. Circa formam istam multiplex est q̄stio. prima ē de subtractione. secunda de additione. tertia de ipa forma totali. quarta de corruptiōe et subtractiōe. Primo q̄ritur vtrū verbū baptisandi sit de essentia verboꝝ que exiguntur ad baptismū. probatur q̄ nō. Quia si ego velim signare me: non exigit q̄ ego dicā: ego signo me: sz sufficit q̄ ego habeā intentionē signandi me: ⁊ p̄ferā ista verba: in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ſſ. Eodēmō si benedicaz panē non exigitur q̄ ego dicā hoc: ego benedico panem. similiter si predicē euangeliū non est necesse q̄ ego dicā hoc: ego predico euangeliū: ergo si ego baptiso te nō requirit q̄ dicā. bap. te: sz sufficit q̄ habeam baptisandi intentionem et p̄feram ista verba: in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ſſ. ¶ Si dicatur q̄ qz deus apposuit dictionem significantē actum baptisandi in forma verboꝝ ꝓpter hoc verbū baptisandi est de essentia forme verboꝝ nulla videt esse solutio: qz cum dns misit discipulos ad predicandū dixit: ite/predicate euangelium omni creature. tñ ad hoc q̄ aliquis predicet/nō oportet vt dicat se predicare. ꝯ ad hoc q̄ aliquis baptizet non oportet vt dicat se baptizare. Contra. vsus ecclie hoc habet q̄ verbum baptisandi sit de forma verboꝝ. et alexander ōt in quadā decretali: q̄ nisi baptisans dicat ita: ego baptiso in no. pa. ⁊ fi. ⁊ ſſ. nō ē baptisatum. ergo verbū baptisandi est de essentia forme verboꝝ. qd̄ concedim⁹. ¶ Ad primū dicim⁹ q̄ nō est simile: verba enim ista in no. pa. ⁊ fi. ⁊. ſſ. ad multa se habēt/scz ad signandū/ad bñdicendū/ad baptisandū. baptismus eni sacramentū necessitatis est: et propter hoc necesse est baptisantē determinatā intētionē hꝫ expressā: ne euagef animus ad alia: cum illa verba ad alia se habeāt. et propter hoc necesse est vt baptisans intentionē baptisandi quam habet per verba exprimat baptiso te ⁊c. ¶ Et ad scām obiectum dicim⁹ q̄ dns cū mittebat discipulos ad predicandū: nō vtebat verbo determinato: sz aliq̄n dicebat: ite predicate: aliq̄n ita: ite docete: sz cū tradidit formam baptismi determinata dictiōe vsus est dicēs: baptisātes eos i no. pa. ⁊ fi. ⁊c. et propter hoc non est simile de predicatione et baptismo.

Solutio q̄rti dubij

Solutio. Ad q̄rtū. Ad scām. Ad tertiā. Nulla ē excōicatio q̄ tinet errorē aptū.

¶ De subtractione.

Queritꝰ post ea de subtractione: vtrū baptismus sit si tm̄ sic dicatur. baptiso te in no. pa. Et videtur q̄ non: quia non est forma verboꝝ prescripta a dño ¶ Sz probatur q̄ sit baptismus: quia in primitiua ecclia fiebat baptismus sic: baptiso te in no. christi: vt habetur in actibus apl̄oꝝ. ergo si in noie vni⁹ p̄sōe. ſ. filij tm̄ fiebat baptismus: eadē rōe fit baptismus in no. pa. tm̄. ¶ Item. dicit ambrosius q̄ si aliquis baptisans nominet tm̄ vnā p̄sonā ⁊ de alijs bene sentiat verum baptisma fit: si vero tres nominet ⁊ de aliqua male sentiat/totum subtraxit. ergo si aliquis dicat tātū: ego baptiso te in no. pa. et bene sentiat de alijs ver⁹ baptism⁹ ē. et hoc ē icōueniēs: qz non obseruatur forma quā tradidit dns. Itē. ex hoc seqtur q̄ heretic⁹ nō baptiset etiā si nominet tres p̄sonas cū de aliqua illarum male sentiat. ¶ Solutio. nō ē dubiū q̄ nō est baptismus: si tm̄ sic dicatur: baptiso te in no. pa. ¶ Baptismus tamē fiebat in primitiua ecclesia hoc mō: baptiso te in no. christi: duabus de causis. ¶ Prima est vt nomen christi qd̄ erat incognitū hōibus fieret celebre et amicū. hoc enī nomen christ⁹ signat lenit et illuminat secundū illd̄. oleū effusū nomē tuū. et beatus bernardus dicit. q̄ christ⁹ tubilus est in corde/mel in ore/melos in aure. ¶ Secunda ē q̄a hoc nomen christus dat intelligere totam trinitatem Christus enī interpretatur vnctus/vnct⁹ autē dat intelligere vnctā p̄sonam. i. filium: et p̄sonam vngētem. i. patrem: et ipsam vnctionē scz spiritum sanctum: sed hoc nomen pater non dat intelligere totam trinitatem: et propter hoc nō est simile. ¶ Auctoritas x̄o Ambrosij intelligit duobus modis. primo vt sumat significans ꝓ significato hoc modo: si nominet tantum vnam p̄sonam/⁊ de alijs sentiat bene: verum baptisma est. ſ. vera fides⁊ baptismus enim sacramentum est vere fidei. similiter et illud totum subtraxit. i. fides subtraxit. secundo intelligit proprie: sed tantum in casu: sicut si sacerdos fidelis ita dicat/baptiso te in noie p̄ris et hoc dicto statim obmutescāt vel puer moriat: tunc fit verū baptisma. summ⁹ enī sacerdos supplet quod pie inceptum est in minori sacerdote. ¶ Similiter vltima pars auctoritatis intelligenda est in casu cum videlicet heretic⁹ exprimit errorē vel heresim in verbis vt si dicat. ego baptiso te in no. p. maioris: ⁊ filij minoris: ⁊. ſſ. tunc nullum est baptisma: sicut nulla est excōmunicatio que continet errorem apertum.

Quarto.

¶ De additione.

Queritur postea de additione: vtrū scz sit baptismus si dicat sic. baptiso te in noie p. et fi. ⁊. ſſ. et beati petri. ¶ Et dicūt magistri q̄ si illud vltimū addat aliquis ex sola deuotione/ nō intendens illud esse de essentia forme x̄boꝝ/baptism⁹ est. Si vero credat illud esse de essentia forme et propter hoc illud agat: non est baptisatus.

Solutio.

¶ De totali forma.

Queritur postea de ista forma. vñ scz habeat vox illa q̄ ad eius p̄lationē fiat baptismus. Aut enī

hoc habet a natura/ aut a significatione:cōstat q nō a natura:ergo a significatione:ꝫ voces eandē significationē habētes eandem vim habēt: ergo si sic dicatur baptiso te in noīe genitoris/ꝛ gentti/et flaminis almi
Solutio. baptismus est. ¶Solutio.Habent ille voces a significatione:baptism⁹ enīmūdat per fidem/et ꝓpter hoc in baptismo sunt dictiones exp:imētes fidem.s.et vnitatem dei/et trinitatez ꝓsonaꝝ:potius autē vocib⁹ illis data est vis illa q̄ alīs:quia per ista nomia p.et fi. expressius significanť persone vt sunt in eternitate: et extra tempus q̄ per alia:quia genitus participialiter potest sumi:et ita temporaliter: quod non cōuenit diuine persone.

¶De corruptione verborum.

DE corruptione verboꝝ similiter queritur vtruꝫ scz sit baptismus si aliquis dicat/ baptiso te ī nomine patria et filia ꝛ spiritussancta.videtur q non:qz non vtitur forma debita. ¶Sed cōtra, videtur q sit baptismus : qz si aliqua vetula ex simplicitate corrūpat verba dñice orationis : non ꝓpter hoc inutilis est oratio illa:ergo si baptisans ex simplicitate corrūpat
Solutio. formam verboꝝ que exiguntur ad baptismum corruptio hmōi non impedit quin sit baptism⁹. ¶Quod concedūt magistri si ex sola simplicitate corrumpanť verba et teneanť syllabe principales:pro quanta autē corruptione precise determinare an sit baptism⁹:non est hominis determiare:sed si ille q̄ corrumpit verba intēdit introducere heresim nō est baptism⁹: non propter corruptiouē verborum : sed quia non habet intētionem baptisandi que necessaria est ad baptismū.

¶De materia baptismi.

DE materia autē baptismi dicim⁹ q habet fieri in elemēto aque et nō in alio liquore et hoc qz
due sūt cāe ꝓpť q̄s baptism⁹ fit ī aqua. baptismus est sacramentū necessitatis. vnde dñs voluit illud fieri in illo liquore: quē omēs possent habere.s.in aqua. oleū enī et vinū nō omnes habere possent.et est alia de causa:quia aqua habet expressam similitudinē cū gratia de qua dictum est supra. ¶De quātitate etiā solet queri. et cōsentiunt in hoc omēs magistri.q in articulo necessitatis sufficit tantū aque in qua possit intingi principalior pars scz caput quo tantū abluto in articulo necessitatis sufficit si puer nō sit totus natus baptisatus est. vel si postea totus nascatur viuus et dubitetur an sit baptisatus remediū habemus.baptisandus est enī. et non dicitur iteratū quod dubitatur esse factum.

¶De intentione.

QUeritur postea de intentiōe circa quā dicit beatus augustin⁹ q si totū factū est inimice et ioculariter inuocandū est diuinū auxiliū. videtur autē falsū dicere q si totū inimice et ioculariter factū est:non est baptisatū: quia ille qui īmergit nō habet intētionem baptisandi sed iocandi:intentio vero baptisandi necessaria est ad baptisandū. Ad quid ergo diuinum
Solutio. auxiliū inuocandū est cum iste baptisand⁹ sit ¶Et ad hoc est solutio quia in casu illo in quo dubitatur vtrū factū sit inimice an intentiōe baptisādi/tūc inuocādū est diuinū auxiliū:sed si certū sit q totū inimice factū
Sz̄ hāc solutionē aī. sit baptisand⁹ est. ¶Sed probať q siue dubiū sit siue nō:inuocandū est diuinū auxiliū:quia si certū est q totū inimice factū est:habemus quid ex humano auxilio faciam⁹.baptisandus est enī : sed si incertū sit an inimice totū factū sit:ergo dubiū est an iste baptisandus sit:ergo baptisandus est. quia nō dicit iteratum quod dubitat esse factū: ergo in vtroq̄ casu habem⁹ quid ex humano cōsilio faciam⁹ : ergo in neutro casu inuocandū est diuinū auxiliū.hoc enī esset deū tētare sed si homo nichil diuini haberet auxiliȳ : tunc demū inuocandū est diuinū auxiliū. ¶Solutio cū dubium ℟ ad argumētū p̄dī.
est vtrū totū factū est inimice inuocandū est auxilium diuinū: vt ipse reuelet nobis veritatē.recurrendū est enī ad p:imū magistrū qñ volumus certificari de dubijs.sicut cū venissent quidā ad alexandrū papā querentes:vtrū quidā pueri baptisandi essent quos quidam puer anastasius factus simulatore episcop⁹ baptisauerat Alexander papa inuocauit diuinū auxiliū et reuelatū est q non erant baptisandi:quia puer ille habuit intētionē baptisandi : intēdebat enī facere qđ facit ecclesia.in omnibus enī discendis ꝛ faciendis implorandū est diuinū auxiliū.in discēdis vt mentē illuminet.in faciendis vt ad operandū adiuuet. hoc aūt tētare deū
nō est tentare deū. Est enī tentare deū velle explorare qđ sit. diuinā voluntatē erga se indebito mō. hoc autez est nō cooperando cū debeamus cooperari deo : vel dubitando de deo cū nō debeamus dubitare: vt iudei q̄ dicebant.nunquid potest nobis parare mensam in deserto:et etiā alīs modis. ¶Sed videť q ad baptismum sufficiat forma verboꝝ et intentio et elementū aque:dicit enī augustin⁹.detrahe verbis. et qđ est aq̄ nisi aqua:accedit verbū ad elementū aque et fit sacramentū qđ dupliciter exponiť .scz vt ipsa aqua fiat sacramentuz per verbū secundū illos qui dicūt q aqua
Scōz q̄sdā aq̄ ī baptismo ē sacramentū. ℔ alioꝝ cha racter ī aia ē ipe baptismus. abluēs est sacramētū. ¶Vel sacramentū fit.i.caracť scōm illos q̄ dicūt q sol⁹ caracter est baptismus.ōt ꝫ accedit verbū ad elementū: ꝛ fit sacramentū.nō qz ōz sed qz creditť : ergo si nō creditť nō fit sacramentū: ꝫ si patrin⁹ nō credat nec sacerdos cū ꝓstet de paruulo q non credit nec erit baptismus ibi. et tñ sacerdos ille intēdit facere qđ facit eccla et vtiť forma debita et in elemēto aque. ¶Solutio licet non credat sacerdos vel patrinus vel ille qui baptisať: tamen baptismus est:quia fit in fide ecclesie.vnde sic intelligendū est nō quia dicitur: sed quia creditur.i.quia fit in fide sacramentum. ¶Sed queritur an sit ibi baptismus si nullus credat. ¶Forte dicet q impossibile est nullū credere:quod ꝓbatur:quia in fine Mathei dicit domin⁹ Ecce ego vobiscū sum omnibus dieb⁹ vsq̄ ad cōsummationem seculi:et in apoca.dictū est illis vt reqeiscerent tempus adhuc modicū donec impleať numerus conseruoꝝ et fratrum suoꝝ:necesse est autē deum verum dixisse: ergo necesse est ecclesiaz duraturam vsq̄ ad consummationē seculi/siue vsq̄ ad finem mundi:ꝫ impossibile est nullū credere. ¶Item nauis petri cōcuti potest:sed mergi nō potest. ¶Itē deus non pōt destruere ecclesiam suā: qz nō potest malū facere:nec diabolus/nec vicia possiunt eam destruere:quia porte inferi non p:eualebūt aduersus eā:si ergo ecclesia nō potest destrui:et erit:ꝫ necesse est ecclesiā esse vel fore ergo impossibile est nullū credere. ¶Sed cōtra.possibile est duos non credere/et tres non credere/et mille et sic de alīs:ꝫ possibile est nullum credere:si ergo nullus credat/nullus est baptisatus. ¶Solutio.Ad hoc dicendū q si nullus crederet/ tñ si aliquis vteret forma debita verboꝝ et haberet intētionem faciendi quod facit ecclesia vt sumatur verbum confuse.i.si in

vēdit facere quod consueuit ecclesia baptismus esset: intelligēdum est ergo: qz si creditur.i.quia fit in fide credentiū.i.in tali fide qualem solet habere ecclesia: vel haberet si esset ¶Sed circa hoc qđ quesitum est vtrum ecclesia possit destrui: probatur adhuc q̄ necessarū est ecclesiam militantē forе vsq̄ ad fīnē mundi. (de triumphante enī hic nō est dubium qui necessarū sit ipsā esse) dicunt enī sancti q̄ matrimoniū spirituale est inter xp̄m et ecclesiā/qđ fuit iniciatū in ꝓphetis et patriarchis: consūmatū in incarnatione quādo impleta fuit hec petitio salomōis. Osculet̄ me osculo oris sui: ratū autē est inter fideles. ecclesia enī fidē habet christ⁹ pl⁹q̄ fidē: ergo matrimoniū illud indissolubile est: ergo necesse est ecclesiā militātē forе. ¶Item in apocalipsi. Tene quod habes ne alius accipiat coronā tuā: ergo si iste amittit coronā suā. alius accipit et sic de alijs. et sic necesse est alios accepturos coronam: ergo necesse est ecclesiā militātē esse. ¶Sed cōtra in libertate arbitrij est credere vel non credere: ꝯ possibile est q̄ tota ecclesia in cui⁹ libero arbitrio est credere: q̄ non credat: qđ probat̄ per hoc q̄ vniuersitas iudeorū q̄ prius fuit ecclesia modo nō est ecclesia. dedit enī dñs libellū repudij. primo decem tribubus postea duabus: vt habetur in tere. Sicut ergo cōtingit q̄ illi qui fuerūt prius ecclesia modo nō sunt ecclesia: sic potest cōtingere q̄ vniuersitas fidelitū q̄ modo est ecclesia fiat nō ecclesia et sic nō est necesse ecclesiā

Solutio. militantē forе. ¶Solutio ad hoc nobis videtur dicendū sine prēiudicio melioris sententie: q̄ ecclesiam militantē forе est necessarū necessitate particulari: nō necessitate totali. prima enī et principalis intētio bonitatis dei qua fecit hoīes fuit vt homines essent participes dei: vt cōpleret̄ curia celestis ex hominibus in aliquo numero certo. ordinauit ergo deus vt per successionē fideliū impleat̄ curia celestis. et huic ordinationi nullus potest resistere. ⁊ propter hoc militantē ecclesiā necessarū est forе necessitate particulari: quia nec duo nec tres seu reges siue demones possunt destruere fidē vniuersaliter: sed tota ecclesia potest destruere fidē per libertatē arbitrij. vnde nō est necessarū militantē ecclesiā forе necessitate totali siue necessitate rei. et est simile in vniuersalibus. dicit̄ enī q̄ necessarū est vniuersalia esse sicut necessarū hoīem esse sed non est necessarū nisi necessitate particulari. null⁹ enī specialiter potest facere q̄ nullus homo sit. oēs tamē insimul sūpti possunt facere q̄ nullus homo sit. possunt enī se omnes obligare ad hoc vt nullus de cetero generet. ¶Argumentationes vero ille que ꝓbant q̄ necesse est ecclesiā militantē forе: recipiende sunt pro necessitate particulari. et ille que probant q̄ contingens est ipsam forе pro necessitate totali. et sic soluendum est per distinctionē.

¶De exorcismo.

Quarto capitulo queri⁹ de baptismo paruulorū in quo consideranda sunt tria. scz antecedentia ad baptismū. et ipse baptismus. et sequentia. Antecedentia sunt oīones quas dicit sacerdos ⁊ exorcismus et catheciſmus. Est autē exorcismus idē q̄ adiuratio

Exorcism⁹ quid. qua sacerdos adiurat demones dicēs. Exi ab eo spūs immunde. da honorem deo viuo et vero. Quer̄itur aūt vt̄ ꝑ exorcismū hui⁹ modi expellat̄ diabol⁹ a paruulo. videt̄ q̄ sic: qz ad hoc exorcism⁹ fit vt expellatur diabol⁹. ¶Itē ꝑ exorcismos salomōis expellebant

Vt̄ ꝑ exorcismū expellat̄ diabol⁹ Ar̄ q̄ sic Secundo. iudei demones ab obsessis corporibus: sed magis spirituales et efficatiores fuerunt nostri exorcismi q̄ exorcismi salomonis: ꝯ per nostros exorcismos expellit̄ diabolus. ¶Item si salomon nō credidisset q̄ per exorcismos suos expelleret̄ diabolus non vsus fuisset illis: ergo si ecclesia crederet q̄ exorcismi sui nō expellerent demones: nō vteretur illis. ¶Si dicatur q̄ per exorcismū expellatur diabol⁹ a paruulo: ergo aut expellitur pcīn aut diminuitur: si expellit̄. Contra. non expellit̄ nisi per baptismū: si diminuit̄. Cōtra. iste paruulus minime est malus: qz nō habet nisi originale: ꝯ non potest fieri minus malus: sic ꝯ non expellitur peccatum nec diminuitur per exorcismū: ergo nec expellitur per exorcismū diabolus: non enīz est in paruulo nisi per peccatū. ¶Ad hoc dicunt multi q̄ per exorcismū expellitur diabolus nō quātū ad pcīn: sed quātum ad hoc q̄ nō habet potestatē nocēdi paruulo corporaliter. ¶Alij dicunt sicut dicebat magister ꝓpositus quantū ad diminutionē peccati. vñ dicebat q̄ si paruulus statim decederet post exorcismuz: minores tenebras pateretur ꝯ si non esset exorcisat⁹/ ⁊ magis participaret de luce spiritualiū: expellitur ergo pcīn ex toto. Non est simile de exorcismis salomonis: illi enī tantū ad hoc erāt vt dem ones exirent a corpor⁹ exorcismi vero eceleſie non sunt tīn ad hoc. ¶Solutio. nobis autē videtur q̄ exorcismus ⁊ cathe. et salis linitio: duabus de causis fiunt. Prima est ꝓpter honorē et solēnitatē baptismi. Secunda est ad intelligētiā eoz que fit baptism⁹. salis enī linitō sīgt discretiones que dantur in baptismo. vnde sicut cū ponitur lumen in manu puer̄ non illuminat̄ propter hoc aīa: sed per hoc significatur q̄ anima illuminat̄ spūaliter a baptismo: sic per exorcismū nō expellitur diabolus: sed significatur q̄ per baptismū expellitur diabolus. vnde non dicuntur a magistris hmōi sacramenta: sed sacramētalia. ¶Exorcismus ꝯ non expellit diabolū: quia non est ad hoc: sed ad hoc significandū. vnde nō est simile de exorcismis salomonis: pium etiā est credere q̄ maior gratia datur in baptismo cū fit exorcismus ꝯ cū non fit. vñ sensus est: recede spiritus immūde in tempore baptismi vt hoc verbum recede teneatur pro tempore.

Tertio.

Pria opio

Scda opio

tertia opio

Per exorcismū nō expellitur diabolus.

Maior gra dat̄ i baptismo cum fit exorcismus ꝯ cū nō fit.

¶De catheciſmo.

Post exorcismū sequitur de catheciſmo. Est autē catheciſmus idē quod istructio baptismi. debēt enī baptisandi instrui de articulis fidei. ¶Sed videt̄ q̄ catheciſmus inutiliter fiat quo ad paruulū: qz paruulus non est susceptibilis discipline. ¶Itē cū queritur a sacerdote/credis i deū? ⁊ vis baptisari? patrinus respondet credo: volo: aut respōdet pro se/ aut ꝓ paruulo: pro se non: qz pro se nō vult baptisari: sed ꝓ paruulo: ergo mētitur: quia paruulus nō credit nec vult baptisari. ¶Ad solutionē huius sciendū est q̄ in primitiua ecclesia adulti baptisabant̄: sed anteq̄ baptisabantur instruebātur in fide: ⁊ cū instructi essent baptisabantur in sabbato pasche: ad significandū q̄ per baptismū resurgunt baptisati a morte pcī: vel in sabbato pēthecostes: ad significādū q̄ per baptismū datur spiritussanctus. vnde dicit Dionisius i tractatu de baptismo q̄ catheziz̄atus adducebatur ab anadocho ad hiereā id est ad sacrum principem siue episcopuz: anadochus autem idem est q̄ patrinus: ab ana/ quod est sursum ⁊ duco ducis: patrinus enī sursum ducebat il-

catheciſm⁹ quid.

Hiereus. Anadoch⁹

lum quem instruebat de celesti sapientia/et de articulis fidei: quia ergo in primitiua ecclesia pmo instruebantur adulti et postea baptisabantur: vt ostendatur vnus esse baptismus fit et modo in paruulis: q̄diu sunt paruuli non sunt susceptibiles discipline. et cum patrinus respondet credo et volo baptisari: respondet pro paruulo: sed improprie loquitur ⁊ est sensus ille paratus est suscipere fidem et baptismum. ¶Obligat enī se patrinus ad hoc vt cū ad adultā etatē venerit paruul⁹ instruat ipsū de articulis fidei: et qualiter abrenūciare debeat diabolo/et omnibus pompis ei⁹ vnde dicit ambrosius q̄ longe plus debem⁹ diligere filios quos de sacre fonte suscepim⁹ q̄ illos quos secundū carnē generauimus. ¶Sed videt hec auctoritas esse contra ordinē caritatis: quia post deū ⁊ post nos primo diligendi sunt parentes et filij. deinde extranei. ¶Sed illā auctoritatē intelligūt quidā quātū ad quēdā effectū caritatis nō quātū ad omnes: sed quantū ad hoc q̄ patrinus magis docere⁊ filiū spūalē de articulis fidei et de cultu dei q̄ filium carnalem ¶Sed hoc iterū videt falsū: quia quantū ad spūalia magis tenet quilibet diligere filiū q̄ extraneū: quia de lege cōmuni nature et ex vi matrimonij tenet docere filiū suū ad cultū dei: hoc enī est vnū bonū matrimonij. s. proles que educatur ad cultū dei: ergo non magis tenet aliquis docere de articulis fidei filiū spiritualē q̄ carnalē. qđ concedimus. ¶Unde auctoritatē ambrosij sic intelligim⁹ magis debemus diligere filios quos de sacro fonte suscepimus inquātū sūt filij spirituales/q̄ filios quos secundū carnē generauimus inquantū sunt carnales. i. magis diligenda est filiatio spiritualis vbicūq; sit/q̄ filiatio carnalis. dicimus ergo q̄ licet paruulus non credat: tñ baptisat in fide patrini: vel ecclesie. sicut enī non habet peccatū a se: sed ab alio sic nō mundat per fidē propriam (fidem dico motum) sed per fidē alterius. cathecismus ergo non est proprie sacramentū vel sacramētale: nec exorcismus similiter: sed exsufflatio quā facit sacerdos sacramentalis est. significat enī q̄ per spiritū sanctū suffiatū exsufflatur potestas diaboli. similiter saliua/sacramentalis est. et significat sapientiā diuinā. vñ per hoc significatur q̄ in baptismo aperitur os spirituale ad deū laudandū. ⁊ aures spirituales: ad audiēdū verbū dei. inungit ergo paruulus oleo sancto in pectore ad significandū qđ corde debet credere. et inter scapulas ad significandum q̄ onus dñi debet portare leue Inungitur etiā ad significandū q̄ baptism⁹ debet eē rex et sacerdos. sicut dicit petrus. vos estis gen⁹ electū regale sacerdotiū. et beatus io. in apoca. pmo: fecit nos regnum/sacerdotes deo et patri suo. ¶Post baptismū vero inūgitur paruulus crismate in capite ad significandū q̄ baptisans debet habere nitorē conscientie. et odorē bone fame. ¶Crisma enī cōficitur ex oleo quod significat nitorē bone cōscientie. et balsamo quod significat odorē bone fame. ¶Postea vero datur crismale paruulo: et dicitur et accipe vestē sanctā. ⁊c. et dicit crismale ad litterā: quia tangit caput quod inunctū est crismate et significat opera mūda ⁊ pura: de cui⁹mōi vestimēto ōr in ecclesiastico sicut nix in omni tempore sint vestimēta tua candida. ⁊ in apo. beatus qui custodit vestimenta sua ne nudus ambulet. ¶Dixerunt autē multi heretici q̄ paruulus sine peccato est et ꝓpter hoc nō indiget baptismo. ¶Cōtra quos opponit augustin⁹ multipliciter in libro de baptismo paruulorū probās paruulos habere pctm̄ quin iusticia dei nō infligit penā sine peccato videm⁹ autē puulos multas penas habere vt egrotari ⁊ mori: ergo peccatū habēt ¶Itē dicit apostol⁹ q̄ per vnū hominē peccatū intrauit in mundū. et per peccatum mors: ergo in nullo est mors nisi nō sit vel fuerit peccatū: ergo cū cōtingat paruulū manentē paruulū mori: paruulus manens paruulus habet peccatū. ¶Itē oīs peccauim⁹ in adā: g̈ et paruulus peccauit in adā ergo habet peccatū tractum ab adā: et ita indiget baptismo: quod concedimus.

Ad q̄dobligāt patrini

qui sūt magis diligendi fm āb rosiū vt filij vt spūales vel carnales.

Nō magis tenet pr̄ instruēi fide filiū spūalē q̄ carnalē. Solutō auctoritatis ambrosij.

¶Utrum baptismus paruulorū conferat eis virtutes.

Queritur de baptismo paruulorū vtrū conferat eis ⁊tutes. ꝓbatur mltiplicit q̄ sic. dt ei aug. q̄ fides dat ⁊ nutrit fide baptismi: dat quātū ad puulos nutrit marie quātū ad adultos: g̈ puulis i baptismo dat fides: g̈ alie ⁊tutes. ¶Itē nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spūsancto: nō intrabit in regnū celorū: sed iste paruulus est renatus: ergo habet suā natiuitatē: sed in oī natiuitate dat aliqua vita: g̈ isti paruulo in hac secunda natiuitate datur aliqua vita. non corporis: ergo spiritualis. sed vt dicit ꝓpheta et apostolus. iustus ex fide viuit: et intelligitur de vita spirituali: ergo iste paruulus habet fidem. et indevt ꝓbatus. ¶Itē iste paruulus est purificatus: ergo iusticatus: sed dicit aplūs iustificati sum⁹ ex fide: g̈ paruulus hz fidem. ¶Item iste paruulus renat⁹ est ex aqua et spūsancto: ergo potest intrare in reg. ce. ita q̄ si moriatur statim euolabit: sed nō potest euolare sine pēnis. pēne autez sunt virtutes quib⁹ volatur in celum: ergo habet virtutes: g̈ nullus efficitur filius diaboli nisi per peccatū mortale: g̈ a cōtrarijs Nullus efficit filius dei nisi per baptismū: g̈ per baptismum conferuntur ei virtutes. ¶Item baptismus est vltima ꝓparatio aie ad suscipiendum gratiam. est enī illuminatio vt dicit Dionisius ⁊ figuratio anime qua figuratur aia: et habilitat summa habilitatione ad suscipiēdum gratiā: ergo sicut cū i vtero matris formatus est fetus: ⁊ figuratur summa ⁊ vltima organisatiōe: necesse est infundi aiam: ita cū baptisatus est paruulus necesse est infundi gratiam/⁊ita paruulus baptisat⁹ habet virtutes. Itez si nō habet virtutes per qđ efficitur dignus vita eterna si dicatur q̄ per innocētiam baptismalē. Contra. Adā in statu innocentie habuit maiorem innocentiā q̄ iste paruulus: qz iste paruulus habet fomitē ⁊ mltas corruptiones q̄ non fuerūt in Adam: g̈ si iste paruul⁹ ꝓpter innocentiā baptismalem est dignus vita eterna: Adā ꝓpter maiorē innocentiā fuit dign⁹ vita eterna: sz hoc est falsum: ergo nec paruulus ꝓpter innocētiā baptismalem est dign⁹ vita eterna: relinq̄tur ergo q̄ per virtutes sit dignus vita eterna: ⁊ ita habet virtutes has: ⁊ multis alijs modis pōt ꝓbari q̄ paruulus baptisatus habeat virtutes. ¶Sed cōtra. Dicit Augustinus q̄ sicut mūdatur adultus per fidem: ita paruulus per sacramentū fidei: ergo paruulus nō mūdatur per fidem: aliter enim nulla esset distinctio quam ponit Augustinus: sed si paruulus baptisatus haberet fidē mūdaretur per illam: g̈ non habet fidē: ergo nec aliquas virtutes. ¶Item non habet fidez in vsu. hoc constat: nec in habitu: ille enī dicitur habere fidē in habitu: q̄ habilis est ad credendū in actu. i. q̄ cū cogitat de articulis statim credit: sed cuz iste puenīet ad

Ar q̄ sic.

In oppom

Secundo.

annos discretionis:si ꝓponantur ei articuli fidei: dicz se ignorare illos:ergo secunduz hoc non habet fidem

Tertio. in actu nec in vsu:ergo simpliciter nō habet. ¶Item sicut alie scientie habent sua prīcipia ꝛ cōclusiones suas:ita etiā theologia: sed principia theologie sunt articuli fidei:fides enī articulus est p̄incipiū non ꝯclusio ¶Sed differentia est:qz principia aliarū scientiarum omnibus sunt per se nota: sed principia theologie nō sunt per se nota nisi fidelib⁹:sed articuli fidei non sunt noti isti paruulo qñ primū venit ad annos discretiōis: ergo iste non est fidelis:ꝯ non habet fidē. ¶Si dicaꝫ articuli fidei sunt ei per se noti/ tñ indiget aliqua instructione: ergo secūdum hoc si credat articulos per illā instructionē:credet ꝯ homini instruēti/ non soli deo:ergo non habet fidem:fides enīz soli deo credit.

Solutō q̄stionis. ¶Solutio.Cōcedimus qꝫ paruulis ī baptismo dant virtutes. ¶Et ad illā distinctionem Augustini.sicut

Ad primā rōnem. adultus mūdatur per fidez.ꝛc.Dicim⁹ qꝫ nō dicit hoc Augustinus quasi paruulus non mundetur per fidē: sed hoc dicit qꝫ adultus cooperatur ad sui emūdationem:credit enīz p̄mo libero arbitrio.vt postea credat per fidem:et sic mundetur:sed paruulus nichil cooperatur: sed ꝓ solū baptismum recipit fidē per quā mūdatur. ¶Ad secūdā

Ad secūdā obiectum dicimus qꝫ paruulus iste habet fidem in habitu: sed est quidā habitus propinquior actui/ꝛ quidā implicitus/ꝛ quidā explicit⁹. sicut simplex vetula fidem habet implicitam de quibusdam articulis:similiter ille cū veniet ad annos discretionis fidem habebit in habitu implicito:remoto ab actu. ¶Ad

Ad tertiā. Principia et suppōes differunt. illud quod obiectum est qꝫ articuli fidei non sunt ei per se noti . dicimus sunt ei per se noti.Sed notandum qꝫ quedam principia sunt dignitates.quedam suppositiones.principia per se videntur sine aliqua cōfabulatione.suppositiones nō videntur sine aliqua leui expositione . similiter articuli fidei sunt per se noti quibusdā fidelibus per modū dignitatis.videlicet eis qui habēt exercitationē intellectus in eis q̄ dei sunt. quibusdā aūt fidelib⁹ per se noti sunt per modū suppositionis et illis aliqua explicatio est faciēda ad hoc vt credāt in actu:quia adhuc tenebre peccati sunt super faciē abyssi.

Ad vltimā Ad vltimo obiectū dicim⁹ qꝫ licet ei fiat aliqua supplicatio vel expositio ab anadocho:siue a patrino vel ab aliquo magistro exteriori: non propter hoc credit homini imo soli deo:magister ei exterior nō facit nisi remeōrationē sollicitat eī ipsū et incitat vt redeat ad cor.vt videat ꝛ cōfederat q̄ deus posuit in anima sua illuminādo ipz per fidē.vnde licet soli magistro interiori credat.hoc tñ est ad remeōrationē ꝛ incitationē magistri exteriōris. ¶Sed adhuc videt qꝫ paruulis in baptismo non dentur virtutes.duplex enī perfectio anime rōnalis. scz virtus et scientia:sed paruulus q̄diu paruulus est non est susceptibilis scīētie: ergo nec virtutis. ¶Itē cum catulus ante tempus determinatū nō dicit cecus neqꝫ videns:ergo paruul⁹ ante temp⁹ determinatū in quo vtiqꝫ possit vti libero arbitrio nō debet dici cec⁹ vel vidēs:ꝯ nō debet dici habere habitū videndi:sed habitus videndi spūaliter est fides:ergo nō debet dici habere fidē anteq̄ vti possit libero arbitrio. ¶So

Solutio. lutio anima rationalis duobus modis susceptibilis est virtutis.vno modo per acquisitionē et alio modo per infusionē. per acquisitionē q̄n ꝓ viā nature mouet preparādo ser habitādo ad susceptionē gratie ꝛ hoc modo paruulus manēs paruul⁹:non est susceptibilis nec sciētie nec virtutis:sed ꝓ infusionē susceptibilis est virtutis anteq̄ vtatur libero arbitrio . sicut patet in salomone cui infusa est sapientia dū dormiebat ꝛ tūc non poterat vti libero arbitrio.nec est simile de catulo:quia ibi cōsideratur via nature:sed in infusiōe non consideratur via nature.

¶Utrū baptismus paruulorum auferat originale peccatum.

Af qꝫ baptism⁹ nō deleat originale.

SEd iterū q̄rit de baptismo puerulorꝫ vtrū auferat originale.videt qꝫ nō:qz regula est in ethicis:qꝫ qualis est actus talis est habitus:sed actus originalis peccati siue fomitis est venialis tātum.s. primus motus:originale ergo peccatum tantum est veniale: sed gratia non est contraria veniali pctō: ꝯ gratia baptismalis non expellit pctm̄ originale/etiā inquantuz est peccatū. ¶Itē si peccatuz originale est tm̄ veniale: ꝯ non facit paruulū filiū diaboli: ergo baptismus nō facit de filio diaboli/filiuz dei. ¶Itē p̄mus motus post baptismū est venialis:sed qualis est actus talis est habitus:ergo originale siue fomes etiā post baptismuz est peccatū veniale:ergo est malū malo culpe: ꝯ baptismus nō aufert originale/ nec quātū ad culpam/nec quantū ad penā. ¶Itē baptism⁹ aufert originale/ aut ergo totaliter quantū ad culpā ꝛ omnimodā penam/ aut nō totaliter:ergo cū mors corporalis sit pena originalis pctī aufert mortem corporalē:ergo facit paruulos immortales/ꝛ hoc falsuz:si nō totaliter. Cōtra Baptismus delet peccata actualia mortalia totaliter quantū ad culpā et omnimodā penam: ergo multo fortius delet originale totaliter q̄d minus est. ¶Itē mors corporalis est immediatus effectus peccati originalis inquantū culpa est:sed cessante causa ꝓprima ꝛ per se immediata cessat effectus ꝓprimus et immediatus:ergo si baptismus aufert originale inquantuz est culpa:tollit ꝛ mortē corporalem:hoc autez falsum:ꝯ relinquitur qꝫ baptismus nō tollit originale īquantū est culpa:nec inquantum est pena:ꝯ nullo modo sicut deus mūdando animam a culpa per gratiā eoipso qꝫ culpam remouet tollit obligationē pene debite ꝓprie et īmediate ex culpa mortali. ¶Solutio.regula ista.Qualis est actus talis est habitus:intelligēda est de actu ex quo immediate sequit habitus:ꝛ ꝓpter hoc non habet locum in originali ꝛ primis motibus : quia originale relinquitur ex p̄mis motibus/nec ꝓuenit originale immediate ex aliquo actu: sed tantuz mediate scz ex actu primoꝝ parentū/ꝛ ex corruptione carnis. Et sic patet solutio ad tres p̄mas obiectiōes.

Solutio ꝓprie rōnis.

Solutio. ¶Sed adhuc queritur an originale sit mortale an veniale.Et dicim⁹ qꝫ ē mortale duab⁹ de causis.vna est: quia est ab actu mortali licet mediate/videlicet a peccato p̄moꝝ parentū.Dñs enī dānauit Adam ꝓ pomi comestione:ꝛ totā posteritatē dicēs.Quacūqꝫ die comederitis morte moriemini/ et morte corporali et morte spirituali.vñ peccatū originale causa est ꝛ mortis corporalis ꝛ mortis spiritualis:priuat enī vita spirituali scz gratia. ¶Secūda est:quia pctm̄ originale quantū in se est inducit ad pctm̄ mortale/licet mediante scz mediantib⁹ p̄mis motibus vt dicitur in ecclesiastico.¶Post cōcupiscentias tuas non eas: sed si dederis anime tue cōcupiscētias eius faciet te gaudiū inimicis tuis. vnde distinguit Augustinus sup epistolā ad ro. actum quadruplicē.Actū ante legem/ actuz sub lege actum in tpe gratie/actū in gloria.Actus ante legem

Ꝓbatio ꝓ pctō originale ē pctō mortale ex duobus ꝓpter duas causas ꝓprima.

Secunda.

q̄druplex actus secm̄ augustinū.

erant peccare sine freno/sine resistentia aliqua. nō enī resistebāt fomiti: vel pmis motibus:qz nō cogitabāt de peccatis/exceptis paucissimis quos deus illumina uerat:et ita originale ducebat eos sine bello vel contradictione ad peccatū mortale: sub lege autē pugnabant contra peccatū:qz per legem cognitio pctī:sz vicebantur:qz nō habebant gratiā adiutricē.vnde sicut modo est in primis motib9 q possumus vitare ne iste primus motus surgat vel ille:sed non possim9 vitare quin aliquis aliquando surgat:sic erat sub lege q poterant vitare hoc peccatū mortale ꝛ illud:sed non poterant vitare quin aliqñ peccarēt mortaliter:in tēpore vero gratie resistitur fomiti ꝛ debilitatur ꝛ vincitur. vnde ḋlibet per gratiā potest facere q nunq̄ peccet mortaliter: in gloria vero nullū erit bellum quādo absorpta erit mors invictoria.qñ insultabim9 morti sic. vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimul9 tuus?patet ergo q originale quantū in se est ducit ad mortale peccatū.et facit filiū dyaboli. ¶Ad illō aūt quod quesitū est vtrū baptismus tollat totaliter originale.dicimus q non:quia nō tollit quantū ad penā nec valet hec argumentatio: tollit actualia mortalia totaliter:ḡ et originale totaliter cū sit minus. Instātia:sol potest expellere tenebras noctis: ergo potest expellere tenebras nubecule.aliquādo enī qō minus est/maioris est coherentie.sicut gratia mortalis pctā expellit:tamē nō expellit venialia que difficillime separātur.cū quibus etiā decedit homo iustus portās secū liguū et stipulā.similiter est in peccato originali cuius pena inseparabilis est. ¶Ad vltimū dicimus q duplex est pena peccati. Est eī quedā pena q essētialiter et per se facit peccatum.scz substractio gratie. ꝛ amaritudo cordis: ꝛ tristicia que est ex amissione dulcedinis dei sicut dicitur in secūdo tere. Scito ꝛ vide q malū et amarū est reliquisse te dñm deū tuū/ꝛ nō esse timorē dñi apud te. et alia est pena inflicta a deo propeccato.primā ergo penā aufert gratia totaliter:secundā nō nisi quantū iudicat deus auferendo.et propter hoc baptismus non aufert mortē corporalem ꝛ alias penas quas de9 infligit pro peccato.imo remanent post pctm quinq̄ de causis. Prima est humiliatio.scz vt per miseriā humilietur:qui per superbiam cecidit hanc causā ponit Job.dicēs.Sagite dñi ī me sunt:quarū indignatio ebibit spiritū meū.i.superbiā ¶Secunda causa est incussio timoris.vt homo intēdens crudelitatē siue seueritatē virge domini:caueat sibi a gladio.i.a pena īferni q̄ in infinitū crudelior est ẋga.ẋga enī sua percussit dñs pmos parentes: quomā necessitatē mortēdi addidit pro primo peccato ꝛ illa pcussiōe percussum est totū genus humanū: vsq̄ ad finē mūdi.vnde sequitur in auctoritate tob. Terrores dñi militāt ꝓtra me. ¶Tertia cā est stimulatio vt hoiem q̄si vinctū trahat dñs ad se. vnde in osee.x. in funiculis ade trahā eos in vinculis caritat[.Quarta causa est vt homo ante se vidēs huius vite miseriā conetur querere meliorē. Quinta causa est ne hoies magis appeterēt baptisari propter vitā corporalē q̄ propter vitā spiritualem.

Solutō q̄stionis.

Quinq̄ de cāis de9 infligit penam post pctā dimissa.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

¶Utrum hereticī conferāt verum baptisma.

Af q hereticī cōferāt verū baptisma.

Quinto capitulo quaeritur vtrū hereticī verū conferāt baptismū. ꝓbat q sic: quia apō hereticos verum est baptisma:ergo ꝛ verus ordo.et ita verum sacerdociū:ergo vera potestas conferendi baptisma: ergo si baptisant:vere baptisatū est. ¶Itē dicit Augustinus q nulli sacramēto facienda est iniuria: sacramento autem facit iniuriā qui dicit ipsum pollui per pollutionē ministroꝝ:si enim radius solis quātūcūq̄ per immūda spergatur nunq̄ trahit inde pollutionē aliquā quanto minus sacramentū dei:ergo q̄uis heretici sint polluti non tamē baptisma datū ab hijs est pollutū:ḡ ē verū baptisma. ¶Itē.lu.ix.dicit Jo. ad iesū.p̄ceptor/vidim9 quēdā ī noie tuo demōia eijciētē et prohibuim9 eū:qz nō sequit̄ te nobiscū.et dixit Jesus. Nolite ꝓhibere eū:q̄ enī non est aduersum nos: nobiscū est:ergo dñs approbauit ꝛ confirmauit illud quod ille malus habebat cōmune cū apostolis: ergo dominꝰ approbat et confirmat illud quod hereticī habent cōmune cū ecclesia:sed baptisma habent commune cū ecclesia:ergo dñs approbat baptisma factuz ab hereticis:ergo est verū baptisma. ¶Itez scriptū est quoniam Abraham duos filios habuit/vnū de ancilla/alium de libera.ꝛ dicit apostolus q hec sunt per allegoriam dicta:ꝛ hoc non negant hereticī:quia recipiūt epistolas Pauli:ergo sicut Abrahā filiū genuit de ancilla:et filiū de sara sponsa sua:ita deus qui significatur per abraham/qui interpretatur pater multarū gentium quosdā filios generat de spōsa sua scz de ecclesia/ et quosdā de ancilla scz de heresi vel de ecclesia malignantiū/ꝛ sic hereticī conferūt verum baptisma. Quod cōcedimus hijs tribus rationibus. ¶Sed secundum hoc volunt nobis probare hereticī (sicut dicit Augustin9 in libro de baptismo) q ipsi soli sunt ecclesia. Primo sic ī libro.iij.regū.aut deus est de9/aut baal est deus q̄si nichil cōmune habent deus et baal. ¶Similiter obijciunt hereticī/aut ecclesia est ecclesia/ aut heresis est ecclesia: si vos dicitis q ecclesia est ecclesia quasi solos vos dicitis ecclesiaz:ergo heresis non est ecclesia:ḡ quod est ecclesia non est heresis:sed ecclesia est baptisma:ergo heresis nō est baptisma: ergo heresis non est verū baptisma:ḡ hereticī non vere baptisant:ergo si illi q̄uos baptisamus veniant ad ecclesiā rebaptisandi sunt:hoc aūt falsuz est:ergo relinquitur q heresis ecclesia sit. ꝛ ita sola nostra conuentio ecclesia est:cū vnita sit ecclesia. ¶Item baptisma hereticoꝝ aut facit filios dei/aut non facit:si non facit ergo non est verum baptisma: ergo si hmōi baptisati veniant ad ecclesiam rebaptisandi sunt/et hoc est falsum.si facit filios dei:ergo filios spōsi:ergo filios nuptiarū:ergo filios sponse:ergo baptisati ab hereticis sunt filij ecclesie/et ita cōuentio hereticoꝝ ecclesia est. ¶Item baptisma hereticoꝝ aut facit remissionē peccatoꝝ/aut non facit:si non facit:ergo non est verū baptisma:ergo si baptisati ab hereticis veniant ad ecclesiam:baptisandi sunt/ꝛ hoc est falsum.si vero facit remissionē peccatoꝝ:ergo ibi est spiritussanctus: ergo in heresi siue in ecclesia hereticoꝝ secundum q baptisant est spiritussanctus: ergo conuentio hereticoꝝ est ecclesia:nam vbi est spiritussanctus est ecclesia:qz spiritussanctus nō intraret ecclesiam malignantiū. vnde miche.Ego deus/ꝛ non homo/ꝛ ciuitatez non ingredioꝝ scz ciuitatē malignātiū. ¶Itē baptisati ab hereticis sunt filij dei:ḡ ecclesie:ergo ecclesia genuit eos: aut ergo de suo vtero/aut non de suo.si de suo vtero: ergo de suis ītimis siue visceribus:sed geniti sunt ab hereticis:ergo hereticī sunt de intimis ecclesie: ꝛ inde vt prius.si nō de vtero suo. Contra.cum mulier parit tristiciā habet/sed non habet tristiciam vel pressu-

Solutō q̄stionis.

Arguūt hereticī ꝓbādo q ipi sit de ecclesia catholica.

Primo sic

Secundo.

Tertio.

Quarto.

ram nisi cū parit de suo vtero: ergo cū ecclesia tristi-
ciam nō habeat nō peperit illos de suo vtero. et inde
Soluūtur vt prius. Solutio ad primū dicit aug. q̄ hec argumē
hic rōnes. tatio nō valet: heresis nō est ecclesia: ergo baptismus
hereticoꝝ. nō est baptismus ecclesie. Et ponit talē instantiā. aut
Ad primā paradisus ē padisus. aut egipt⁹ ē padisus: si padisus
Geon ē flu- est padisus: ḡ egyptus nō est padisus: ḡ fluui⁹ egypti
ui⁹ egypti est padisus: ḡ egyptus nō est padisus: ḡ fluui⁹ egypti
et paradisi nō est fluui⁹ paradisi. et hoc est falsū. imo fluui⁹ qui
est geon: est fluui⁹ egypti et paradisi: quia emanat de
paradiso in egyptū. Eodē mō baptisma ab ecclesia q̄
est paradisus spiritualis peruenit ad malos. ꝛ sine du
bio illa argumentatio nō valet: licet enī heresis nō sit
ecclesia: tamē in multis conueniunt vt in baptismate:
et ordine. sicut q̄uis homo nō sit asinus. tamē in mul
Ad secūdā tis cōueniunt. Ad secundo obiectū dicimus q̄ baptis
ma hereticoꝝ facit quosdā filios dei: vt puulos. quos
dam nō: vt adultos. qui imbuti sūt errore hereticorū
si ergo huiusmodi adultos baptisent heretici non fa-
ciunt eos filios dei: tamē verū baptisma recipiūt. vñ
si veniant ad vnitatē ecclesie non sunt rebaptisādi: q̄
vt dicit augustin⁹. Sanandū est quod vulneratū est:
nō curandū quod sanū est: sani sunt huiusmodi bapti-
zati quantū ad illud in quo cōmunicāt cū ecclesia. scz
quantū ad baptismū. si vero heretici paruulos bapti
zent faciunt eos esse filios dei ꝛ dicunt illi filij eccle-
sie nō q̄ dñs illos genuerit de ecclesia: que est legitima
sponsa sua: sed quia deus illos genuerit de heresi tan
q̄ de ancilla ad op⁹ ecclesie. Ecclesia enī reputat suos
quoscūq; generat dñs seu per illos qui sūt de ecclesia
siue p hereticos siue p paganos q̄ sīgtū fuit in hoc
quod dixit sara ad abrahā. ingredere ad ancillā tuā:
si forte ex illa suscipiā filios. et sic patet q̄ non sequit
q̄ cōuentio hereticoꝝ sit ecclesia. ¶ Vel possumus
dicere: q̄ deus genuit eos de ecclesia. i. de hereticis se
cundū q̄ cōmune habēt cū ecclesia. deus autē bapti-
zat prima auctoritate. ecclesia vero primo ministerio
et secūda auctoritate. heretici vero vltimo ministerio
Ad tertiā. et secūdū id quod habēt ministeriū de ecclesia ¶ Ad
tertio obiectū dicimus q̄ baptisma hereticoꝝ facit re
missionē peccatoꝝ. et tbi est spūssanctus. nō in hereti
cis: sed in sacramento suo. i. spiritussanctus quantū in
se est: paratus dare gratiā p baptismū nisi per recipiē
Ad quartā tem steterit. ¶ Ad quarto obiectū dicit augustinus
q̄ ecclesia quosdam generat de suo vtero: sicut illos
quos fideles baptisant. Alios generat. non tamen
de suo vtero: sicut illos qui baptisantur ab infidelib⁹
quos tamē reputat suos: sicut rachel et lya filios an-
cillarū suaꝝ reputabant suos. vt habet in genesi. xix.
Augustin⁹ Et sara filiū ancille reputauit suū. vnde augustinus
ysmaelij nō obfuit vt separet a populo dei mater an-
cilla: sed fraterna discordia. propter hanc enī dictū est
Eijce ancillā ꝛ filiū eius: non est autē simile de partu
carnali et de partu spirituali: quia gratia excedit na-
turā: quia in partu carnali sola natura operatur in il-
lo cuius est natura in partu vero spirituali operatur fi
des ecclesie siue per hereticos siue per ecclesiā. hereti-
ci vero baptisant intendēdo facere quod ecclesia fa
cit siue recte credente. vnde nō est mirū si ecclesia per
gratiā alios pariat nō de suo vtero/ licz carnaliter nul
la mulier pariat nisi de suo vtero. vel possumus istā
Alr̄ p̄t dici distinguere. Ecclesia genuit baptisatos ab infidelib⁹
de suo vtero: q̄ si intelligat de suo vtero. i. de suis inti
mis. falsa est. si de suo. i. de eo quod suū est vera est. he
retici enī nō baptisant nisi secūdū id quod est ecclesie.

¶ De vnitate baptismi.
¶ Alia questio.

Sexto capitulo. Querit de vnico baptismo: qui
dicitur vnicus: quia a quocūq; homine det siue
ab heretico siue a pagano. siue a catholico. nec debet
nec potest iterari: sed queritur quare nō iterat baptis
mus cū eucharistia: que est magis dignū sacramentū
iterari: assignat autē augustin⁹ rationē quare baptis- Rō augusti
mus non iteretur. dicit enī augustin⁹: q̄ iniuria fieret ni.
sacramento si iteraretur: sed eadē ratione nō est iterā ꝫ illā ar.
da eucharistia: q̄ si minus digno sacramento fit iniu
ria si iteratur: ergo magis digno sacramento. scz eu-
charistie fit iniuria si iteretur. Solutio. duplex assigna Solutio.
tur causa quare baptismus nō iteratur. prima enī est Prima cā
quia cū baptismus deleat culpā et omnimodā penā:
si iteraretur sine freno peccarēt homes: ꝛ discurrerēt p
cāpos licentie/ vsq; ad extremā necessitatē in qua face
rent se baptisari: et sic statim euolarēt. et propter hoc
instituit dñs̄ vt vnicus esset baptismus. Secunda cau Scda cā.
sa est allegoria. baptismus enim habz efficatiā suā in
morte christi: quia sicut dicit apostol⁹. Quicūq; ba-
ptisati sumus in morte ipsius baptisati sum⁹: cōsepul
ti enī sumus christo per baptismū: sicut enim quod se
pultuz est non apparet: ita in baptismo sepeliri debet
omnis vetustas culpe: vt de cetero non appareat. vñ
sicut christus tantū semel mortuus est: ita et nos tan- Tertia cā.
tuz semel baptisamur. Tertia causa est efficatioꝝ quā
assignat Augustinus/ scz ne fiat iniuria baptismo: cara
cter enī baptismalis perennis est: remanet enī in here
ticis/ remanet in damnatis in inferno/ ꝛ sicut radius so
lis per q̄cūq; immunda loca diffunditur: non contra-
hit pollutionē aliquā: sic nec caracter polluit nec fran
gitur nec deteriozatur/ nec adnichilatur quecūq; vicia
sint in anima baptisati. vnde dicit Augustinus. Sicut Augustin⁹
iudei mali sunt ī lege bona: sic heretici sunt mali ī ba-
ptismo bono/ ꝛ sicut malicia iudeoꝝ non facit legē ma
lam/ nec eam polluit aliq̄ modo/ nec malitia heretico
rum facit baptismū maluz/ ꝛ sicut iudei mali per hoc
q̄ habent legē bonaz magis dānabuntur: sic heretici
per hoc q̄ habent baptismum magis damnabuntur:
si ergo iterarē baptismus crederetur caracter baptis
malis/ vel adnichilatus esse/ vel deteriozat⁹/ vel pollu
tus/ quoꝝ nullum est: q̄ ḡ caracter baptismalis perpe De ordine
tuus est: nō est iterandū baptisma: sicut nec ordo. Ca- nō.
racter enī ordinis perpetu⁹ est: ꝛ non est simile de eu- Ad rōnem
charistia: q̄ corp⁹ christi nō remanet perpetuo in ho-
mine: quia non remanet ibi nisi q̄diu forma panis du
rat: ꝛ forma illa nō est perpetua. vñ non fit iniuria sa- Cōclusio ex
cramento eucharistie: si iterē. Ex p̄dictis ergo patet dictis.
q̄ baptism⁹ penitus sepelit omnē vetustatez tam cul- Solutio.
pe q̄ pene/ ꝛ sic per baptismū remittit omnis culpa ꝛ
omnis pena: q̄ etiam ꝓbatur per auctoritatē aposto
li ad ro. Sine penitentia sunt dona ꝛ vocatio: dona vi
delicet q̄ donat spiritussanctus in baptismo. Sed cō- ꝫ hoc ar.
tra. accedat aliqs ad baptismum qui fecit multa petā
mortalia. dicit auctoritas. Aut homo punit/ aut deus
punit: ḡ vl iste puniet se vl de⁹ puniet ipz: sz iste nō pu-
nit se: ḡ si decedat statim post baptismū de⁹ puniet ip- Rota.
sum: ꝛ sic baptismus nō tollit omnē penā. Item sacra
mentū corporis christi dignu⁹ est sacrm et efficatius q̄
baptismus: ꝛ nō tollit omnē penam: ergo nec baptis- Solutō ad
mus: per locum a maiori. Solutio. Ad ꝑmū dicendū primū.
est q̄ baptismus efficatiā suā hūit a passione xp̄i. vñ q̄
oēz penā tollit hoc hz a passiōe xp̄i. de⁹ ei punuit xp̄z

Ad secūd
Arguit au
gustinus.
Solutio.
ꝫ hoc ar.
Solutio.
ꝫ aliud ar.
Solutio.

in passione pro omnibus baptisandis:qz vt dicit ysa. disciplina pacis nostre sup eũ:t ipse peccata nostra p=tulit ideſt penã pro pctis pertulit in corpore suo sup lignuz sicut dicit Petrus:si ꝯ decedat iste statim post baptismũ euolabit:qz deus puniuit eũ per contritio=nem p̃cedentẽ baptismum t passionẽ domini sufficien
Ad secũdũ ter punitus iudicat a bonitate dei. Ad scõo obiectuz dicim⁹ q corpus christi in se efficatius est q̃ baptism⁹: humanitas enim christi adeo digna est:qz exaltata est super omnes celos/t sedet christus deus ad dexteraz dei patris:sed non sequitur q sit efficatius inquantuz sacramentum t itez dato q sit efficatius inquantũ sa-cramentũ/non tamẽ valet hec argume⁹ ratio. Eucha-ristia non tollit omnẽ penã:ergo nec baptismus:quia nõ ẽ eucharistia ordiata ad tollẽdã penã: sz ẽ sacramẽ tũ vniõis/ baptism⁹ ℞o est sacramẽtũ renouatiõis. vñ aufert oẽz vetustatẽ tã culpe q̃ pene. Est ei spũalis re generatio:sicut dñs dicit nisi qui renatus fuerit ex aq̃ et spiritu sancto nõ potest intrare in reg⁹ũ celorũ. p̃t ergo sacramentũ eucharistie efficatius esse in suo effe ctu q̃ baptismus. t tamen baptismus efficatior est in suo proprio effectu q̃ eucharistia. et sicut sacramentũ dignius est q̃ sacramentũ. ita effectus est q̃ effectus.
Arguit au gustinus. Ex hac autẽ auctoritate opponit augustinus contra hereticos qui dicũt paruulos nõ indigere baptismo. decedat enĩ paruul⁹ sine baptismo. aut intrabit regnũ celorũ aut nõ intrabit. si intrabit t nõ est renat⁹: ergo dñs mentitus est. si non intrabit:ergo indiget baptis-
Secundo. mo. Preterea si nõ intrabit cũ factus sit ad ymaginẽ dei et nullum peccatũ habeat:iusticia fraudabit a vi-sione dei:cũ factus sit propter illã habendã. propter
Solutio. hoc dicendũ est q indiget et si baptisat et statim post
ꝯ hoc at. baptismũ decedat statim itrabit in regnũ celoz:ergo secundũ hoc baptismus aperit ianuã paradisi. Cõtra sanguis christi rumpheã ebetauit: ergo passio christi
Solutio. aperuit ianuã paradisi. nõ ergo baptismus. Solutio passio christi aperuit ianuã paradisi per satisfactionẽ et p causã meritoriã et vniuersalẽ. humilitate enĩ pas sionis meruit christus apertionẽ ianue omniu⁹ bapti sandis et oĩbus qui crediturι erant in ip̃m. baptism⁹ autẽ aperit ianuã paradisi per causã efficiẽtẽ singula rẽ. iustũ enĩ hominẽ singularẽ facit euolare. et de⁹ p baptismũ aperit huic ianuã:ascensio vero christi ape-
ꝯ aliud at. ruit ianuã paradisi per effectũ. Sed videtur q in ad-ultis baptism⁹ non faciat remissionẽ peccatorũ: quia adultus vel accedit ad baptismũ contritus vel fictus si contrit⁹ iã dimissa sunt ei peccata: ergo baptismus non facit in eo remissionẽ peccatorũ. si fictus accedit:
Solutio. ergo non dimittunt ei pctã:quia spũssanctus discipli ne effugiet fictũ. Solutio nõ est necesse q adultus ac cedat ad baptismũ cõtritus vel fictus: est enĩ mediũ. potest enĩ accedere attritus et dolẽs de pctis suis. tñ nõ sũt ei dimissa. et tũc per ℞utẽ baptismi ea dimittũ tur. si vero accedat ctrit⁹ tũc habz fidẽ/spem/et caritatem. et dimissa sunt ei pctã q̃tum ad culpã. baptism⁹
Nota. vero sequens augmentat gratiã in ipso et tollit oẽm penã. i. omnẽ satisfactionẽ exteriorẽ. interiorẽ enĩ nõ tollit quin sz baptisatus debeat cõteri de pctis suis.

¶ De sacramento confirmationis.
¶ Alius tractatus.

POst sacramentũ baptismi quod est sacrmẽtũ in-trantiũ in ecclesia dicendũ est de sacramẽto con-firmationis:quod est sacramentũ p̃fitentiũ t pugnã-tium contra mundum/carnem/t demonia. Circa q̃d sacramentũ dicẽdum est p̃mo de essentia ipsius sacra-mẽti. secũdo quare tantũ ab episcopis detur sacramẽ tum illud. tertio vtrum aliq̃d valeat hoc sacramẽtuz si detur ante baptismũ. Circa essentiã hui⁹ sacramenti quinq; exigunt. Primum est forma ℞boz. Secundũ est intentio ꝯfirmationis. Tertium est dignitas ꝯfir-mãtis:oportet enĩ q sit episcopus. Quartum est ipa materia/scz crisma. Quintum est locus in quo ꝯfirma tur scz frons. forma ℞boz talis est. Cõfirmo te signo crucis t crismate salutis in noĩe patris t filij t spũssan cti. datur autem hoc sacramẽtum ad robur vt ydonei simus pugnare t portare nomẽ christi coram regibus t princip⁹bus/t hoc significat ipe locus/et ipa materia. locus:qz fit in fronte ꝯfirmatio ne videlicet erubescamus cõfiteri nomẽ christi coram hominibus:qz dicit ve ritas. Qui me erubuerit coram hominibus/erubescã t ego eum coram patre: nõ enim sufficit corde credere:i-mo necesse est aliqñ ore cõfiteri. vñ apostolus. Corde creditur ad iusticiã: ore autẽ confessio fit ad salutem: hoc sacramentũ nõ habuit Petrus quando ad vocez ancille erubuit nomen christi t negauit. nondum enim erat confirmatus virtute ex alto. q etiã hoc sacramẽ-tum detur ad pugnãdũ significat ipsa materia scz cris-ma quo vnguntur illi d̃ cõfirmãtur/inunguntur enim pugiles vt difficilius possint capi ab ũmicis. Cõficitur autem crisma ex balsamo t oleo:oleum enĩ significat nitorem cõscientie t leticiã spiritualem/per quã spiri ritualia bella superantur: balsamuz autem significat odorem boni per quẽ interficiuntur serpẽtes. i. demo nes:qz significat per odorem cedri: odor enĩ cedri in-terficit serpẽtes. vnde quasi cedrus exaltata sum in li bano. In huius rei significatione dedit dñs discipulis suis/bis spiritũsanctũ: semel in terra quando insuffla
Bis dedit dñs. ss. uit in discipulos dicens. Accipite spiritũsanctum. ꝛc. hec datio significauit gratiaz que datur in baptismo: semel autem dedit spũssanctum de celo in die penthe-costes/ad robur: quãdo cõfirmati fuerunt virtute ex alto t hoc significauit cõfirmationem t robur gratie quod datur in sacramento cõfirmationis:in huius rei etiã significationem ter inunct⁹ fuit Dauid:primo in
Figura. bethleem in signũ regni futuri/quod significat vnctiõnẽ que fit in baptismo: secundũ autẽ illã vnctionem nõ possunt baptisati adhuc imperiose regnare ꝓpter debilitatẽ ℞utũ. secundo inunct⁹ fuit Dauid in ebron tãtum super duas tribus/ post hanc vnctionẽ multos habuit aduersarios/t hoc significat vnctionez que fit in confirmatione:secundum quã regnamus/t tamen multos aduersarios habemus et multa bella. tertio inunctus fuit in ebron generaliter super omnes trib⁹ post quã regnauit in pace: t hoc significat vnctionem qua vngemur in futuro:quando corruptibile hoc in-duet incorruptionẽ/t mortale immortalitatẽ:quãdo in pace regnabim⁹ sine aliquo bello: patet ergo q sa-cramentum confirmationis est ad hoc vt detur spiri-
Urban⁹ pa. tus sanct⁹ ad robur. vnde Urbanus papa. Spiritus sanc pa. cti septiformis gratia cum plenitudine sanctitatis/sci entie/t virtutis/in confirmatione confertur: t iterum omnes fideles per impositionem manus episcoporũ post baptismum debent retinere spiritũsanctũ vt ple-
ꝯ hoc at. ni inuenãtur christiani. Sed scõm hoc videtur q per baptismũ non fiant homines pleni christiani. Sed di-
Solutio. stinguitur duplex plenitudo/scz plenitudo sufficiẽtie: et hec datur in baptismo/t plenitudo copie/t hec dat

in confirmatiõe. Sed obijcitur. dicit in psalterio. panis confirmat cor hominis : ergo sacramentũ eucharistie: est sacramẽtum cõfirmationis: ergo superfluũ est aliõ sacramẽtũ ponere ad ꝓfirmãdũ. Itẽ sacramentũ eucharistie est sacramentum dilectionis: sed fortis vt mors dilectio/aque multe nõ poterũt extinguere caritatẽ: ergo sacramentũ eucharistie est sacramentũ roborationis: ergo superfluũ est ponere aliud sacramentũ ad dandũ spiritũ sanctum ad robur. Ad hoc dicũt magistri ꝙ sacramentũ eucharistie nõ cõfirmat nisi p accidens/et ex sequenti: sed sacramentũ cõfirmatiõis propꝛie et per se cõfirmat. Sed hec solutio nulla videtur esse: qꝛ nõ soluit obiectionẽ. Est enim obiectio ad hoc ꝙ duo sacramenta nõ debent cõmunicare in effectu. Propter hoc dicimus ꝙ sacramentũ eucharistie quibusdã est panis: quibusdã est lac: sicut dicit apls Tanq̃ paruulis in xpo lac dedi vobis potũ nõ escam et iterũ nichil aliud iudico me scire inter vos nisi iesũ christũ ⁊ hunc crucifixũ illis: ergo corpus xpi lac est q̃ in humanis virtutibus imitãtur christũ/et istos nõ cõfirmat vel corroborat. grãdibus vero qui ipsũ imitãtur nõ solũ in humanis virtutib⁹: sed in diuinis in quibus tã delectantur panis est. vnde dñs ad augustinũ cibus sum grandiũ crede et mãducabis me/et huiusmodi grãdes cõfirmat: quia ergo hoc sacramentum eucharistie nõ oẽs confirmat/sacramentũ vero confirmationis ad hoc ẽ vt oẽs confirmet tam paruulos q̃ grandes: propter hoc nõ est superfluũ ipsũ ponere.

¶ Utrum detur caracter in confirmatione.
¶ Secunda questio.

Sed queritur vtrũ in confirmatione imprimatur caracter. videt ꝙ sic: quia si nõ imprimit. solũ q̃ vnctio exterior que fit in frõte est sacramentũ confirmationis: sed illa desinit esse : ergo sacramentũ cõfirmatiõis desinit esse quod falsũ est. Itẽ si nõ imprimitur caracter: ergo iterãdũ est hoc sacramentũ ex quo non manet: sicut iteratur eucharistia et pnia: que non imprimunt caracterẽ. Si dicat propter hoc ꝙ imprimatur caracter. querit cui⁹ sit signũ ille caracter. Et dicunt magistri ꝙ signũ strẽnuitatis vel abilitatis ad pugnandũ. Sed querit que sit illa strẽnuitas. aut enim est virtus. aut dispositio virtutis. certũ est ergo ꝙ virtutibus pugnam⁹ tanq̃ armis. vt patet ad eph. in armatura apli. si ergo illa strẽnuitas est virtus: sed caracter baptismalis signũ est virtutis: ergo eiusdẽ est signũ caracter cõfirmatiõis cui⁹ caracter baptismi / vel idẽ sunt: vl alter superfluit. si illa strẽnuitas est dispositio virtutis: ergo ẽ dispositio ei⁹dõ significat per caracterẽ baptismalẽ: ergo non est necesse ponere nouũ caracterẽ ad significãdũ illã dispositionẽ : sed sufficit aliquã dispositionẽ ponere in caracterẽ baptismalem ad significandũ illã dispositionẽ. Itẽ sicut se habz res ad rẽ. ita se habet signũ ad signũ: sed in sacramẽto cõfirmatiõis nõ dat alia res: sed alia gratia/q̃ in baptismo: sed que data est in baptismo cõfirmatur et roboratur: qõ sonat ipsum nomẽ cõfirmationis: ergo non debz imprimi alius caracter: sed tm ille qui datus est in baptismo cõfirmat: quod cõcedimus. vnde dicim⁹ sine pretudicio melioris sententie: ꝙ idẽ caracter baptismi et cõfirmationis: differens secundũ rationẽ: ⁊ p hoc soluimus predictas obiectiones. non enim iterãdũ est sacramentũ cũ caracterẽ habeat : sed secundũ hoc videtur ꝙ sacramentũ confirmationis idẽ est cũ baptismo: imo ꝙ non sit sacramentum: sed potius sacramentale baptismi: sicut salis unitio/⁊ luminis appositio. Et ad hoc est solutio ꝙ sacramẽtale baptismi est illud aliqd: qꝛ significat aliqd quod fit in baptismo: ⁊ hoc patet: qꝛ sacramentũ ꝓfirmationis nõ est sacramẽtale baptismi: qꝛ hmõi confirmatio et roborꝛatio gratie nõ sunt in baptismo/⁊ licet idẽ sit caracter in essentia: differentia tamen est secundum rationẽ: ⁊ differũt etiã in materia cum in baptismo sit aqua/⁊ in cõfirmatione crisma: differunt etiã secunduz statum: qꝛ alius est status incipientium: alius perficiẽtiũ ⁊ pugnãtiũ.

¶ Quare cõfirmatio datur tm ab episcopis.
¶ Alia questio.

Secundo queritur vtrũ minores sacerdotes possunt dare sacramentũ confirmationis. Videtur ꝙ sic: qꝛ possunt dare sacramẽtum baptismi quod maius est: cum conferat ⁊ omnem penam et omnem culpã/ possunt etiam dare sacramentum corporis christi ⁊ cõficere quod maius est: possunt ꝫ dare quod minus est scz sacramentũ confirmationis. Ad hoc dicunt quidã ꝙ qꝛ consummatio boni a solo christo est: initiuz vero boni potest esse a nobis ꝙ ꝓpter hoc soli episcopi dãt sacramentũ confirmationis in quo cõfirmat⁊ consummatur gratia: sunt enim episcopi successores apostolorꝛ qui fuerunt vicarij christi: sicut dicit apostolus: qꝛ proxima legatione fungimur: minores vero sacerdotes possunt dare inicialia sacramẽta. Sed hec solutio nulla videt esse: qꝛ sicut dicit dñs: precepit sibi dare decimas: sic pcepit sibi dare primicias: per hoc significãs: quia sicut confirmatio ⁊ perfectio ab ipo est ⁊ initiuz boni. Item soli episcopi scz vicarij christi confirmant: quia solus christus cõfirmat interius. Eadem ratione soli episcopi debẽt baptisare: qꝛ solus christus baptisat interius. Itẽ minores sacerdotes crismant baptisatos in vertice scz excellentiori parte: ergo multofortius possunt crismare in fronte. Solutio. Notãdũ est ꝙ sacramẽtum dicit magnum quattuor modis: dicit enim magnum quãtum ad efficatiã: ⁊ hoc modo baptismus dicitur magnũ sacramentũ: innouat enim hominẽ totaliter. Secũdo dicitur totũ magnũ q̃tum ad essentiam suam: et hoc modo sacramentum eucharistie dicitur magnũ ꝓpter dignitatẽ essentie corporis christi. Tertio modo dicit sacramentũ magnum q̃tum ad significationẽ: sicut dicit apostol⁹ matrimoniũ magnuz esse sacramentũ in christo ⁊ ecclesia: significat enim matrimoniuz spirituale quod est inter christũ ⁊ ecclesiã. Quarto modo dicit sacramentũ magnũ q̃tũ ad effectus/prerogatiuã/ ⁊ dignitatez: ⁊ hoc modo cõfirmatio ⁊ ordo magna sunt sacramẽta: dignior enim est gratia confirmata vel consummata q̃ gratia simplex. Sz videtur ꝙ hec distinctio nulla sit: qꝛ sacramentũ est dignioris ⁊ nobilioris essentie: dignioꝛẽ enim ⁊ nobiliorem debet habere effectũ: ergo sacramẽtũ eucharistie dignioꝛẽ hz effectũ: q̃ sacramẽtũ cõfirmationis. Et ad hoc dicẽdũ ẽ ꝙ hec est falsa. Sacramẽtũ dignioris eẽntie dignioꝛẽ debet habere effectum: quia sacramentũ non habet dignitatẽ effectus solum ꝓpter dignitatez essentie: sed etiã inquantum est sacramentuz: paruuli enim accipiunt corpus christi ⁊ non est eis nisi lac. Sacramentum vero confirmationis nos cõfirmat : quia ergo confirmare/ordinare/consecrare/ episcopos benedicere/abbates/⁊ hmõi opera perfectionis sunt ad

ꝫ hoc ar. — Ar ꝙ sic. — Secundo. — Solutio. — opio aliq̃. — ꝫ hoc ar. — Secundo. — Tertio. — Solutio. — ꝫ hoc ar. — Solutio. — In oppm. — opio cõis. — Ar ꝙ sic. — Secundo. — Solutio. — ꝫ hoc ar. — ꝫ hoc ar.

ordinationē:et decorē ecclesie:q̄ ē vt castrorum acies ordinata pertinet vt pfectiores in eccl̄a/scz epi hmōi opera perfectionis exerceant. minores vero minora opera possūt exercere.sup matheū:vbi dr. Erat iohā nes baptisans ꝛc.dr qđ consūmat per sponsū:initiatū est per paranīphū.vnde cathecumini ūtiātur p sacerdotes/crismātur p pontifices.paranīphū ibi vocat iohānē baptistā qui fuit iuxta nūpham.i.iuxta ecclesiaz docēs eā qualiter se deberet habere ad sponsū incuti ens timorē q̄ est initiū sapientie:dicendo geminavi perarū ꝛc.quod ḡ ꝓsummatur per sponsū.i. vex bap tisma quod cōsūmatur per xp̄m/initiatū ē per paranī phum.i.per iohānē qui baptisauit baptismo aq̄ do = cens remissionē pctōrū.vñ cathecumini ūtiātur p sacerdotes.i.instructi crismātur invertice p sacerdotes simplices.crismātur vero in fronte per pōtifices. vñ dicit q̄ confirmationis sacramentū ortū habuerit ab apostolis q̄tū ad man⁹impositionē.apostoli enī ipo = nebant manus super baptisatos et accipiebant spiri = tūsanctum:q̄tū vero ad crismationē ortū habuit ab i = stitutione eccl̄e.Sed melⁱ ē dicere q̄ q̄tū ad vtrūq; ortum habuit apostolis:lz nō legātur crismasse.vnde soli epi ꝓferūt hoc sacramentū q̄ sūt vicarij xp̄i: sicut et apli et sūt quasi spōsi eccl̄e.vñ et anulos hnt.patet ergo q̄re soli epi cōfirment. perfectoꝛ enī ē perfecta exercere opera/ꝛ minoꝛ minora Ad primo ḡ obiectū dicimus q̄ nō sequitur.minores sacerdotes possūt face re maius.ḡ possūt facere minus:qz licet sacramētum confirmationis minus sit vno mō q̄ baptismus:ē ta = men maius alio modo. Ad secundo et tertio pz solu tio per predicta. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ nō se quitur:minores sacerdotes crismāt in vertice.ḡ pos = sunt crismare in fronte:quia crismare in vertice mai⁹ est q̄ in fronte:qz crisma invertice significat fidē q̄ da tur in baptismo que est in vertice.i. in superiori par = te anime:hoc est in sindereſi:sicut dicitur in ieremia. Filij memphios constupraverūt te vsq; ad verticē.i. vsq; ad fidem que est in vertice.i.in sindereſi. Crisma tio vero in frōte significat fortitudinē et audatiā qua non erubescimus portare nomen christi coram regi = bus et principibus.

De institu = tione.

Alī dicitur

Ad primū.

Ad scōm.

Ad vltimū

in hieremia

¶ Si valeat hoc sacramētū ante baptismum.

Ultimo q̄ritur si detur confirmatio nō baptisa to:vtrū prosit ei.videt q̄ sic:qz dicitur et verū est q̄ si aliquis suscipiat maiores ordines pretermissis minoribus sufficit accipere minores ordines:ita q̄ nō oportet postea accipere maiores:ergo si aliquis ꝓfir metur p̄termisso baptismo sufficit baptisari ita q̄ nō oportet eū confirmari. Sed contra. Cōfirmatio est dispositio baptismi.est eī ad confirmādū gratiā bap = tismalem:sed dispositio nō p̄t sine eo quod disponit ergo confirmatio nō p̄t eē sine baptismo. qđ concedi mus. Maxime cū baptismus sit ianua sacramentorū et nō est simile de ordine:qz vnus ordo non est dispositio altertius.imo diversi ordines diversa habent offi = cia distincta ad seinuicē.de tpe aūt hui⁹ sacramēti: scz confirmatiōis:dicitur q̄ ieiunus debet dari ꝛ ieiunis.

Alīa q̄o.

Vt q̄ sic.

In oppo⁹

Solutio.

Ad rōnem

¶ De sacramento eucharistie.

¶ Alius tractatus.

Post sacramentū baptismi et confirmatiōis.dicē dum est de sacramento eucharistie:et hac ratiōe quia sacramentum istud dari non habet nisi dignis.ꝛ propter hoc sequitur sacramentū baptismi.et est eu = charistia cibus grandium et confirmatoꝛ: sicut dicit dns ad augu. Libus sum grandiū crede et manduca = bis me:et sic sequitur sacramentum confirmationis. et etiā alia ratione:quia etiā confirmati sepe cadunt per peccatū veniale. Septies eī cadit iustus nō a car tarite sed in caritate.vñ necessaria est medicina et eu charistia.medicina est meliorativa inquātū augmē tat gratiā:ꝛ p̄servatiua iquātū deletvenialia q̄ sepe oc casio sūt cadēdi p pctm̄ mortale.vñ aug. vitasti gran dia:caue ne obruaris arena. Circa sacramētū eucharī stie primo videndū ē de cā institutionis hui⁹sacramēti ꝛ de essentia hui⁹ sacramēti.ꝛ vtrū sit vnū sacramētū vel plura.secūdo de istitutiōe naturali et qualiter fiat hec trāssubstātiatio panis in corp⁹ xp̄i et vini i sāgui = nē.tertio de modis sumēdi corp⁹ xp̄i:ꝛ q̄d valeat su = mētib⁹.quarto de fractiōe forme et q̄re i tres partes frangat.quinto de digne ꝛ idigne sumētib⁹. sexto de q̄busdā auctoritatib⁹ q̄ sūt in canone misse q̄ magnaz dubitationē faciūt:q̄liter intelligende sūt.septimo et vltimo de hereticis q̄lit errēt ꝫ hoc sacramētū et vtr conficiant: et de grecis q̄ de fermentato ꝫficiūt vtr errent et qualiter errent.

Augustin⁹

Multiplex cā h⁹ sacr̄t.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta cā

Exponitur illō euāge = lij.

Quinta cā

Quarta cā est multiplex ē cā institutionis huius sacramenti.prima ē com memoratio passionis xp̄i sicut ipe dns dicit.hoc facite i meā cōmemorationē:q̄ triplex ē. Prima ē: cō = memoratio amoris quē ostēdit nobis xp̄s in cruce:qz maiorē caritatē nemo hz ꝛc. Scda ē cōmemoratio li beratiōis:qz p passionē suā liberauit nos a seruitute diaboli ꝛ carcere inferni ꝛ mortis Tertia ꝓmēoratio est imitationis christi vt imitemur patiētiam ꝛ humi litatē ꝛ alias virtutes quas ipse ostēdit nobis i cruce et sic itelligitur verbū apli: michi aūt absit gl̄iari nisi in cruce dñi nr̄i iesu xp̄i.i. i amore quē michi exhibuit quādo crucifixus est pro me ꝛ i liberatiōe qua ipse li = berauit me per passionē suā et imitatione virtutū ei⁹ quas ostēdit i cruce.vnde subiungit:stigmata dñi nr̄i iesu porto i corpore meo. Secūda causa istitutionis est:meritū fidei:qz fides nō habet meritū cui humana ratio p̄bet experimētū:qz meritū fidei est/ ꝛ laus cre = dere quod nō vides:et maxime illud est quod ē supra rationē naturalē vbi homo prius abnegat seipsuz dū potius credit prime veritati q̄ sibi vel alicui rationi: nō enī aliter potest colī deus. vnde Augustinus in li = bro de vtilitate credēdi:dicit q̄ tāta est fides q̄ nec ēt parentes carnales colim⁹ nisi per fidem: credo enī q̄ iste sit pater meus/nescio/ quia nō eraz quādo genuit me: similiter nec patrem spiritualem cognoscim⁹ nisi per fidem:vt ergo fides habeat magnū meritum: cre dimus sub forma panis esseverū corpus christi:quod tñ nō videm⁹. Tertia cā ē subleuatio spei: vult eī dns q̄tidie p̄sentialiter obtiere petitiōes nr̄as:ipse enī ē da = tor coꝛ q̄ petim⁹:ꝛ ipe orat p nobis/ꝛ petit/ꝛ cū ipse sit petitor/orator/ꝛdator/sine dubio obtiebim⁹ q̄d pe tim⁹ nisi p nos steterit. Quarta cā ē instructō: p h⁹ ei instruit nos de⁹ vt magꝭ credam⁹ ei q̄ visui nr̄o: imo vt ꝫ visuz nr̄m credam⁹ ei:visus eī dicit ibi eē panē et vinū:ꝛ de⁹ dicit ibi eē carnē ꝛ sanguinē. vñ dns i euā. q̄ vult venire p⁹ me/abneget semetipz.i.ppriū itelle ctū/ꝛ ppriā volūtatē. vñ vocatꝭ me magr̄ ꝛ dñe/ꝛ bñ dicitꝭ:sum ꝛ ei. Qz ḡ ipe magr̄ ē:magꝭ ei debem⁹ cre dere q̄ nobis:ꝛ qz dns ē abnegare debem⁹ ppriā vo luntatem ꝛ ei tanq̄ domino obedire id estvoluntatē nostram voluntati eius conformare. Quita cā est vt epulemur in azimis syncritatis ꝛ v̄itatis. vñ paraīt

Augustin⁹ declarat dicū sapiēt⁊. in conſpectu meo menſā aduerſus.et augu. dicit. vt panem angelorū manducaret homo:creator angelorum factus ē homo.de hoc pane dicitur in.xvi.ſapiē tie.Panē de celo preſtitiſti eis ſine labore:omē delectamentū in ſe habētem/et oīs ſaporis ſuauitatē.de iſto aūt pane veriſſime dicitur q̄ habet oīne delectamentum in ſe.delectat enim viſum ſpiritualē:p pulcritudinem.vñ.Speciosus forma pre filijs hominū. delectat auditum ſpiritualem per melodiā.vñ.audi am quid loquatur in me dñs deus meus.delectat olfactum ſpiritualem per odorē.vnde in canticis.Currimus in odorem vnguētorum tuorū.delectat guſtū ſpiritualē per dulcedinē.vt ibi: q̄ magna mltitudo dulcedinis tue dñe.delectat tactum ſpirituālē per ſuauitatē.vnde:guſtate et videte quonīā ſuauis eſt dñs:declectat vt dicitur:quia i eo omēs theſauri ſapientie et ſcientie dei ſunt abſconditi.

Sexta cā.

Sexta cauſa ē vt homo qui per eſum de ligno ſcientie boni et mali fuerat mortuus:per eſum ligni vite reuiuiſceret.vñ ſicut de illo ligno dictum eſt.Quacūq; die de ligno ſcientie boni et mali comederitis morte morieminī: ita de hoc pane dictū ē.qui māducauerit ex hoc pane viuet ineternū.

ſeptima cā

Septima et vltima ē ad remedū peccator ventalū q̄ quotidie facimus: intelligunt aūt i hoc ſacramēto tria.ſ.forma pa.forma vini.ſecūdum corpus xp̄i verū qđ cōtraxit de virgine.tertiū corpus xp̄i miſticū qđ ē eccleſia.primū ē ſacramētū tantū.ſecūdū ē res et ſacramētū.tertiū ē res tñ.primū eſt ſacramētū ſecundi:ſcđm ſcz corp⁹ xp̄i ē ſacramentū corporis miſtici.forma enī panis ē corpis xp̄i:⁊ hz duplicē ſimilitudinē cū corpore chriſti.

Tria i hoc ſacramēto.

Prima ſimilitudo.

Prima eſt q⁊ ſicut panis tritice⁹ ex puriſſimis grānis ꝓſtat: ita corp⁹ chriſti verū qđ traxit de virgine ex puriſſimis mēbris cōſti tuit purificatis opatione ſp̄ſcti:et ſicut corp⁹ xp̄i verū cōſtat ex puriſſimis mēbris:ita corp⁹ xp̄i miſticum cōſtat ex puris fidelibus depuratis a pctō mortali.

Scda ſimilitudo.

Secūda ſimilitudo ē q⁊ ſicut panis tritice⁹ maxime reficit ⁊ confirmat corp⁹:ita corpus xp̄i maxie reficit et cōfirmat animā.ſimiliter forma vini duplicē hz ſilitudinē cū ſāguine xp̄i.

Prima ſimilitudo ſanguis ⁊ vini

Prima ē q⁊ ſicut vinū ex puris vuis vel guttis cōſtat/ita ſāguis xp̄i ex puriſſimis ſānguinibus conſtat.

Secunda. ꝫ iſta aī.

Secūda ē:qa ſicut vinū letificat:ita ſanguis xp̄i letificat et inebriat bona ebrietate.vnde calix meus inebrians q̄ preclarus eſt. Sed videtur q⁊ forma panis nō ſit ſacramentū corpis xp̄i: q⁊ nulla hz ſimilitudinē cū ipſo:panis enī ibi nō ē:ſed ſola forma eius.

Secundo.

Itē.forma illa nō efficit corpus xp̄i:hoc certū ē. ergo nō eſt ſacramentū illius:qa ſacramentū nouit te

Euaſio.

ſtamenti efficit quod figurat.Si dicatur q⁊ forma illa gratia corporis xp̄i dr efficere qđ figurat ſcz vnitatē eccle.Cōtra.in baptiſmo ipſa aq̄ exteri⁹ abluēs efficit qđ figurat.hz enī vī regenerativā.ergo eadē rōe

ꝫ hoc aī.

Tertio.

forma panis q̄ viſibilis ē dz efficere qđ figurat.Item in ſacramento euchariſtie ſūt plures materie et plures forme:q⁊ forma panis/forma vini:et vtraq; illaꝝ eſt ſacramentū:ḡ ibi ſūt plura ſacramenta:nō ḡ ſūt tā

Ad primū.

tum ſeptē ſacramēta noue legis.

Ad ſecūdū

Ad primū dicendū eſt q⁊ forma panis dr hr̄e ſilitudinē cū corpore xp̄i nō gratia ſui/ſed gratia panis cui⁹ fuit forma.

Ad ſecūdū obiectū dicimus q⁊ forma panis nō ſolū ē ſacramētū corpis xp̄i xi:ſed etiā corpis xp̄i miſtici.vñ ꝓcedim⁹ q⁊ efficit qđ figurat:vnit ei recipiētē corpi miſtico.efficit aūt nō p modū cauſe efficiētis:ſed per modū materie.ſicut dictū eſt ſuperius de aqua baptiſmi. ſicut ei in alio liquore non datur gratia baptiſmalis: ita ſub alia forma:q̄ ſub forma panis et vini nō datur corp⁹ xp̄i.

Ad vltimū

Ad vltimū obiectum dicimus q⁊ quodāmodo ſunt ibi duo ſacramenta:quodāmodo vnum:ſed verius vnū q̄ multa:quia ab vnitate ſignificati deberet eſſe vnitas ſacramenti:et vtraq; illarū formarū,ppter ſignificat eccleſie vnitatem. vnde vna eſt forma et perfectio vtriuſq; illarum:ſicut iſte voces albus/alba/albū:poti⁹ dicuntur vnū nomē q̄ multa ab vnitate ſignificati et inſtitutionis.vnde in collectis aliquando ſignificatur hoc ſatramentū ſingulariter: vt hic: preſta vt hoc tuū ſacramentū non ſit nobis ꝛc̄.aliquādo pluraliter:vt hic.perficiant in nobis q̄s dñe tua ſacramēta q̄ cōtinēt.ſz videt nulla petitio eſſe.q⁊ hec ſacramēta nō ꝓtinēt niſi ipas formas:et corp⁹ xp̄i verū qđ traxit de virgine.corp⁹ enī miſticū nō ꝓtinēt:q⁊ illud eſt diſperſū per mūdū.peterevero q⁊ hec ſacramēta perficiant i nobis formas:aut verū corp⁹ xp̄i: hoc nichil eſt.

Ad rōnem

Ad illos dicimus q⁊ ꝓtinēt vnitatē eccleſie ſiue corpus xp̄i miſticū efficatia et ſignificatione:non locali circunſcriptione.

De tranſſubſtantiatione.

Secunda queſtio.

Secūdo querit̄ de tranſſubſtātiatione ſiue de trā ſitu ſiue de mutatione panis in corpus xp̄i.⁊ videtur q⁊ nō ſit ibi trāſſubſtātiatio. quia dicit boeti⁹ i libro de duab⁹ naturis:⁊ vna p̄ſōa xp̄i q⁊ ois mutatio ē ex aliq̄d cōe:ſicut ei ex aere gnāt ignis eadē materia q̄ erat prius ſub forma aeris:poſtea ē ſub forma ignis ſilr in alijs mutatiōibus eſt aliquod cōmune qđ manet ſub vtroq; termio mutationis:ſed cū panis ſit corpus chriſti nichil remanet de pane: ergo nichil eſt ibi cōmune:ḡ nō eſt ibi mutatio:ergo non tranſſubſtātiatio ſiue tranſitus.

Af primo.

Secundo.

Item.hoc importat nomē mutationis q⁊ aliquis mutetur ab aliquo in aliq̄d:ḡ importat q⁊ aliquid ſit cōmune:⁊ inde vt prius.

opīo aliq⁊.

Ad hoc dicunt quidam q⁊ nichil aliud eſt dictū:panis tranſit in corp⁹ q̄ q⁊ ſub eiſdem accidētib⁹ ſub quibus erat panis modo eſt corp⁹ chriſti:ſed hoc nichil eſt:quia eadē ratione tranſiret magiſter in magiſtrū:quando aliquis magiſter cedit alij magiſtro aduenīēti/⁊ dimittit ei locū ſuū: in eodē enī loco in quo prius erat ille cedēs/eſt ille cui cedit.

Alia opīo.

Alij vero dicunt q⁊ idē eſt:panis tranſit in corpus chriſti:q⁊ corpus chriſti īcipit eſſe vbi panis eſt vnde dicunt q⁊ panis manet.

ꝫ iſtā aī.

Sed ex hoc ſequit̄ q⁊ trāſitus ille nō eſt miraculoſus: q⁊ corpus glorificatū naturaliter potest eſſe cū corpore nō glorificato i eodez loco:dicūt autē ſancti q⁊ trāſitus ille miraculoſus eſt.

Secundo.

Item dicit Jo.damaſcen⁹ q⁊ ſicut panis ⁊ vinuz trāſit per nutrimentū i corpus hominis ⁊ nō aliud corp⁹:ſz in ipſum prius corpus:ſic panis propoſitionis.i.q̄ ꝓponitur in altari: ⁊ aqua tranſit in corpus chriſti ⁊ ſanguinē q̄ prius erat:ſed i nutrimēto eſt ver⁹ trāſitus:ḡ verus trāſitus eſt panis in corpus chriſti:⁊ ſic auctoritas damaſceni eſt ꝓtra primā opinionē: ſubūgit autē poſtea dama.vt hec duo ſcz pa. et vi. nō duo ſunt:ſed vnū corpus xp̄i/⁊ hoc eſt cōtra ſecundā opinionē/que ponit corpus xp̄i eſſe cum pane/⁊ panem eſſe aliud q̄ corp⁹ xp̄i.

Tertio.

Item dicit Jo.dama.ſi verbū dei ſemp viuū et actiuū eſt q̄ dixit:fiat lux/⁊ facta eſt lux/cui⁹ verbo celi ⁊ terra firmata ſunt et omnis decor: q̄ ex puriſſimis

ſanguinibus beate virginis ſe fecit homin em: nõne poterat panẽ et vinũ corp⁹ et ſanguinẽ ſuum facere quaſi diceret.qui de nichilo creauit oĩa poterit de pane et vino corp⁹ ſuum et ſanguinem facere. min⁹ enĩ videtur facere de aliquo aliquid q̃ de nichilo aliquid ergo pa.fit corpus chriſti:quod eſt contra vtrãq; opinionẽ. Quarto. Item.quare hoc dicis q panis manet:ſi dicis hoc qz non vides modũ tranſeundi:reſpondet ſic damaſ.q operatione ſpirituſſancti fit ille tranſit⁹: ſicut enĩ in conceptione filij dei ſpirituſſãctus ſupuenerat cuius operatione facta eſt illa conceptio/ita p verbũ ſacerdotis ſuperuenit ſpiritus cuius operatione fit il la tranſſubſtantiatio. Quinto. Itẽ.dicit iohãnes damaſ. ſuffi cere deberet tibi q̃renti qualiter fit tranſſubſtantia tio:ſic reſpondeo tibi ſicut angelus reſpondit cũ bea ta virgo quereret:quomodo fiet iſtud qm̃ virũ nõ co gnoſco?reſpondit angelus:Spirituſſãctus ſuperue niet ⁊c.quaſi diceret operatione ſpũſſãcti fiet. ſimilit dico tibi:q operatione ſpirituſſãcti fit illa tranſſub ſtantiatio:ſufficere tibi debet/qđ ſufficit beatevirgini que per fidez quã adhibuit angelo oraculo concepit dei filium. Sexto. vnde/beata q̃ credidiſti ⁊c. Itẽ. oſtẽdo ti bi q in naturis ſit aliquis tranſit⁹ vbi remanet de eo quod dicitur tranſire:in generatione enĩ hominis p̃mo eſt materia ſub vili forma ſeminis poſtea recipit meliorẽ formã quouſq; abilitata ſit abilitate vltima ſiue vltima organizatione ad receptionẽ aĩe : ibi tgit manifeſtũ eſt q forma tranſit in formã/et tñ nichil de forma trãſeũte remanet.ſiñ in cõpoſitione elemẽtati forme elementares tranſeunt in formã mixti:ita q ni chil de illis remanet/forma enĩ ſimpliciter eſt.ergo ĩtel ligibile eſt q panis tranſeat in corpus chriſti: ita q ni chil de pane remaneat. Solutio. Propter hoc dicimus q ille due opiniones minus fideles ſunt. dicim⁹ ergo ſicut dicunt ſancti q pa.vere tranſit in corpus chriſti.vnde oẽs locutiones q̃ ſignificant tranſitũ concedende ſũt ſicut hec:panis tranſit ĩ corpus xp̃i:vel tranſfertur vl tranſſubſtantiatur/vel mutatur/vel panis fit corpus xp̃i. Et oẽs ille negande ſunt in q̃bus nõ ſignificatur tranſitus:ſicut iſte: panis eſt corp⁹ xp̃i:panis erit cor pus xp̃i:panis poteſt eſſe corpus xp̃i. Ad primũ ergo obiectũ dicimus:oĩs mutatio ſecundũ cõmune nõ te net in formis naturalibus:vt oſtenſũ eſt q tranſit for ma in formã:et nichil de tranſeunte remanet:ſed te net tantũ in ſubiectis naturalibus et nõ tenet in reb⁹ diuinis que ſunt ſupra naturã.multa enĩ tenent ĩ natu ris/que non tenent ĩ diuinis:quia in naturis tenet q plurũ plures ſũt nature: ſed nõ in diuinis. quia plu res perſone diuine vnicã habent naturam. Similiter dicimus ad ſecundo obiectũ:q hoc nomen mutatio non ĩportat q aliquid ſit cõmune:vel ſi ĩportat iſta eſt neganda:panis mutatur in corpus xp̃i:niſi in alia ſignific tione ſumatur hoc verbũ mutatur:ſcz p trã ſitu. Notandũ. Primũ. Secundũ. Notandũ eſt q duo inueniuntur in hoc tranſi tu. Primũ eſt q de pane tranſeunte nichil relinqui tur. Secundũ eſt q̃ tranſitus fit in id quod erat:ſcili cet in corpus chriſti:vtrũq; iſtorũ per ſe bene inuenit in naturis.primũ inuenitur ĩ tranſitu formaruz/ quia nichil de tranſeunte manet:ſed ſecundũ nõ: quia non fit tranſitus in illud quod erat: ſecundũ inuenitur ĩ nu trimento.nutrimentum enĩ tranſit in corpus qđ erat vt dicit damaſcenus.ſed primũ non inuenitur:qz ali quid de nutrimento relinquitur.vnde illa duo nõ in ueniuntur ſimul in naturis:ſed ĩ diuinis inueniuntur ſimul:iuſtum eſt enĩ vt diuina excedant naturalia.

Ex predictis patet qualis ſit illa tranſlatio. eſt enĩ vt dicit magiſter in ſententijs eſſentialiter: ſiue ſubſtantialiter nõ formal. forme eĩ panis accidẽtales remanẽt ſed oĩa ſubſtantialia tranſeunt.patet enĩ in q̃d ſit trãſ ſubſtantiatio:quia panis tranſſubſtãtiatur in corpus chriſti/et vinũ et aqua ſimul ſũpta:in ſanguinẽ criſti: vt dicit damaſ.vnde nicholaus papa calix dñi non eſt tantũ vinũ:nec tantũ aqua/ſed vinũ et aqua ſimul. ſi enĩ ibi eſt tantũ vinũ incipit xp̃us eſſe ſine nobis.ſi tñ aqua incipit eccleſia eſſe ſine chriſto:quia coniunctio aque cum vino ſignificat conſũctionẽ eccleſie et criſti quia aque multe populi multi. tamẽ ſi ex negligẽtia preterm̃ittatur aqua.dicit magiſter in ſentẽtijs:q ve rum eſt ſacramentũ ſed nõ eſt perfectum:quia non ſi gnificatur ibi vnio chriſti et eccleſie. Sed quer̃tur vtrum peccet ſacerdos ſi ex negligentia nõ apponat aquam.et ad hoc dicimus q ſi negligẽtia illa ſit ex li bidine mortali/mortalis eſt illa negligẽtia:ſicut ſi ex cupiditate oblationũ tãtum accelerat ſacerdos vt re cedãt homines/et ex illa acceleratione pretermittat aquam mortaliter peccat. ſi vero ex libidie veniali : ſicut ex verbo ocioſo vl aliquo tali p̃termittat aquã venialiter peccat.ſi vero ſacerdos totaliter intẽt⁹ ſit meditationi cõtemplationi legis dei:et ex hoc p̃ter mittat aquã:negligẽtia illa nõ eſt pctm̃:tamẽ reputa re ſe debet reum. ibi enim habet locum illud gre gorij.bonarum mẽtium eſt ibi culpaz agnoſcere vbi culpa nõ eſt. Sciendum autem q aqua apponẽda ẽ in tam parua quantitate q poſſit abſorberi a vino : quia criſtus nõ mutatur in eccleſiã:ſz eccleſia mutat ĩ xp̃m.ſicut dictũ ẽ ad aug.crede et manducabis me.nõ ego mutabor in te:ſed tu mutaberis in me. Sciendũ autẽ q q̃uis panis tantũ ſubſtãtiatur ĩ corpus chriſti et vinũ ⁊ aqua in ſanguinẽ: tamẽ ſub vtraq; ſpecie eſt chriſtus ĩteger: nõ enim corpus chriſti eſt ſine ſangui ne et anima/nec ſanguis ſine corpore ⁊ anima/nec ſan guis ſine corpore ⁊ alia. Sed nõ valet hec argumenta tio:ſub forma panis eſt corpus xp̃i ⁊ ſanguis ⁊ ex trãſ ſubſtantiatione:g aliq̃d eſt trãſſubſtantiatũ in ſangui nem:et patet inſtãtia in anima chriſti q̃ ibi eſt ex trãſ ſubſtãtiatione/nichil tamẽ eſt tranſſubſtantiatũ in ea: ſicut nõ valet hec argumentatio: hoc ꝓnomen ego ſi gnificat me/ex inſtitutione: ergo eſt inſtitutũ ad ſigni ficandũ me. De tempore tranſſubſtãtiationis dicim⁹ q in finali tempore ꝓlations horum verbor̃: hoc eſt corpus meũ/fit tranſſubſtãtiatio panis in corpus chri ſti. Sed quer̃itur.quid demõſtratur per hoc ꝓnomẽ hoc/ſi panis:g hec eſt falſa/hoc eſt corpus meũ: ſi cor pus xp̃i. Cõtra. illud nõ eſt in ꝓlatione ꝓnominis:qz non eſt adhuc facta tranſſubſtantiatio Ad hoc dicitur q hoc pronomẽ hoc vagã ⁊ ſimplicẽ habet demõſtra tionẽ.vnde is eſt ſenſus: exiſtẽs ſub hac forma eſt cor pus xp̃i:ſicut cũ dicitur: tu aperi:pronomẽ indetermi natã habet demonſtrationẽ:ille enĩ qui extra domuz eſt et dicit/tu aperi/neſcit quis ſit int⁹. Vel poteſt dici q hoc ꝓnomẽ hoc/demonſtrat corpus chriſti ad intel lectum corpus ſcz chriſti quod nõ eſt ibi:ſed erit ⁊ ni chil. Contra. de verbis domini:ſimiliter ſolet obiici: quibus dixit:accipite et manducate:hoc eſt corp⁹ me um: ita enim dicunt euangeliſte:accipiens Jeſus pa nem benedixit fregit deditq; diſcipulis ſuis dicens:ac cipite et comedite:hoc eſt corpus meum: ſed conſtat q dedit corpus ſuũ: ergo prius facta trãſſubſtãtiatio

Cõcluſio. Nõ diligẽt q̃o incidẽs Reſpõſio. Dictũ gre gorij. Notãdum iterũ. Ad nõbile Hec rõ non valet. De tpe. q̃o incidẽs Solutio. Alĩ ꝑt dici Ꝫ hoc aĩ.

q̃ proferrẽtur ista verba: hoc est corpus meum: ergo
opio aliq̃. per ista verba non trãssubstãtiauit Quod concedunt
quidam dicentes q̃ dominus prius benedixit panem
quadã benedictione sacrata secundum quaz facta est
transsubstantiatio: sed illa benedictio nõ est reuelata
ecclesie: postea vero dedit discipulis dicens: Accipite
et comedite/hoc est corpus meũ: ꝛ tũc dedit vim istis
verbis/hoc est corpus meũ: vt ad prolationem eorũz
Alr dicẽdũ fiat transsubstantiatio: Sed melius videtur q̃ ad pro
est. lationẽ horum verborz/hoc est corpus meum/muta-
uerit dominus panem in corpus suum. vnde bis sunt
intelligenda illa verba hoc modo: accipiẽs Jesus be
nedixit panem quadam benedictione secundũ quam
nõ fuit facta mutatio: sicut sacerdos noster multas be
nedictiones facit secũdũ quas non fit transsubstantia
tio: benedixit inq̃ dicẽs/hoc est corpus meũ: ꝛ postea
fregit ꝛ dedit discipulis suis dicens/ accipite ꝛ come-
Alr p̃t dici dite hoc est corpus meum. Vel potest intelligi sic: de
dit discipulis suis dicens prius.

De modis sumendi corpus christi.

De modis sumẽdi. TErtio capitulo dicendum est de modis sumẽdi
siue manducandi corpus Christi: qui sunt duo:
vnus sacramẽtalis/ altus spiritualis: sacramentaliter
sumitur corpus xp̃i quando sub forma panis vel vini
sumitur: spiritualiter sumitur quãdo per fidem incor-
poramur christo: de quo modo dicit Augustin9 Cre-
ꝑ hoc aſ. de ꝛ manducasti. Videt q̃ potius deberet dicere: dili-
ge ꝛ manducasti: qz sacramentum corporis christi est
sacramentum vnionis christi ꝛ ecclesie/ ꝛ per caritatẽ
fit illa vnio: est enĩ caritas: sicut cementum ligans la-
pides in domo dei spirituali/que est ecclesia: ergo per
caritatem manducamus christum: et ita dicendũ fuit
Secundo. dilige et manducasti potius q̃ crede. Jtem. videtur
q̃ sic debuit dici: crede et manducatus es: quia dicit
augustinus. q̃ credere in deum Est credendo ire i eũz
et eius membris incorporari: sed incorporari est mã-
ducari. ergo credere est manducari. ergo sic dicendũ
fuit: crede et mauducatus es. non crede et manduca
Tertio. sti. Jtem hoc idem videtur per hoc quod dictum est
petro macta et manduca. i. christo icorpora. ꝛ ꝑ hoc
quod dicitur domin9 in cruce non comedit nisi vnum
latronem. christus ergo comedit fideles id est sibi
icorporat: quia i ipsum mutantur fideles. non ipse in
Solutio. eos. Solutio. ad hoc dicendũ est q̃ sicut in manduca
Primũ. tione corporali quatuor sunt. Primũ est masticatio.
Secundũ. Secundũ delectatio. solum enĩ dulce et conueniens
Tertiũ. nutrit/ aliter ei refugeret ipsum cibũ natura. Tertiũ
Quartũ. assimilatio. Quartũ incorporatio. ita in manducatio
ne spirituali quatuor sunt. primũ masticatio spiritua
lis/que est dijudicatio corporis cristi de qua loquitur
apostolus redarguens eum q̃ indigne accipit dicens
non dijudicans corpus cristi domini. dijudicare ei de-
bemus quale corpus sit cristi: q̃ nobile q̃ vitificati-
uum ꝛ hutusmodi. secundũ est delectatio qua dele-
ctamur in cristo. tertium est assimilatio spiritualis.
quartum incorporatio spiritualis. dijudicatio autem
illa ꝓprie est per fidem: similiter et delectatio. ỏt enĩ
Augustin9 augustinus q̃ in cognitione est tota delectatio. si enĩ
diligo aliquem non ꝓpter hoc delector in ipso: sed si
video bona eius quẽ diligo/tunc delector. similiter
per fidem fit assimilatio: qz dedit eis potestatẽ filios
dei fieri his qui credunt in nomine eius: et per assimi q̃ hoc ad p-
lationem fit incorporatio siue vnio/et propter hoc q̃
fidem fit vnio. sed verũ est q̃ caritas mouet ad illam
vnionem: magis ac magis et conseruat illam. qz er-
go per fidem fit masticatio spiritualis et delectatio.
propter hoc dicitur potius: crede et manducasti/q̃ di
lige et manducasti. Ad alia obiecta dicim9 q̃ etiam Ad alia.
nos comedimus christũ/et christus comedit nos: quã
tum enim ad masticationẽ ꝛ delectationẽ quã hẽmus
in ipo manducamus ipsum. ꝛ sic sumitur manducare
cum dicitur: crede et mãducasti. vnde non sumitur
mãducare pro illis quatuor que exigũt i mãducatio
ne spirituali: sed quantũ ad similationẽ ꝛ incorporatio
nẽ christus manducat nos: qz ipse assimilat nos sibi ꝛ
vnit per gratiã quã infundit. ecõuerso aũt est in ma-
lis. mali enĩ assimilant se diabolo et vniunt: ꝛ sic man
ducant ipsũ iuxta illud. dedisti eũ escã populis ethio
pũ: diabolus enim non vnit nec assimilat eos sibi nisi
sugerẽdo. aliter tamen dicunt mali delectari i diabo
lo: aliter boni in deo. qz boni delectantur i ipso deo:
non tamen in operibus eius: sed mali non delectãtur
in diabolo: sed tantũ in operibus eius. sumitur ergo
in semidupla significatione ly manducare. sicut i ysa.
dicitur. Serui mei comedent/ et vos esurietis. serui
mei bibent/et vos sitietis. comedent. i. delectabũtur
et apud apostolũ. pascha nostrũ immolatus est xp̃us
itaq̃ epulemur. i. delectemur: quia passus est pro no
bis: delectari debemus in bonitate et maximo amo-
re quẽ ostendit nobis quando passus est pro nobis.
hoc est enim quod maxime nos inflãmat ad amorem
eius. Est autem christus pascha nostrũ triplici de cã. Tres cause
Est enĩ pascha quia ab ipso transimus. ipse enĩ ẽ prin
cipiũ siue alpha: et qz per ipsũ transimus/quia ipe est
via: et quia ad ipsum transimus: quia ipse est finis: qz
ipse est veritas et vita: qui trãsire nos facit a vicijs ad
virtutes: a virtutib9 ad gloriã. et est pascha per quez
transimus tanq̃ per viã: quia christus est via: ꝛ ẽ pas-
cha ad quod transimus: quia xp̃us est veritas et vita
de modo autẽ epulandi subdit apo. Non in fermẽto
veteri. i. in corruptione vicij: et subdiuidit fermentuz
dicens: neq̃ in fermento malicie. i. male voluntatis ꝛ
nequicie. i. peruerse credulitatis. Nequã enĩ dicitur nequã qd ẽ
quasi non qui scz siue non aliquis: ꝛ non aliquis est il
le qui non habet cognitionem dei siue fidem: sed in
azimis sinceritatis. i. sincere volũtatis/et veritatis. i.
vere cognitionis/siue vere fidei. et licet cognitio p̃ce
dat bonum desideriũ/siue bonam voluntatẽ preferẽ
tñ vitati siue cognitioni. quia plenitudo cognitõis se
quitur bonitatẽ desiderij. vnde dauid. A mandatis
tuis: itellexi et ab impletione mandatorz tuorz. epula
ri ergo debemus in azimis sinceritatis et veritatis. i.
delectari i ipso i dilectione et cognitione ipsius: sicut
et ipse maxime delectatur in seipso per cognitionem
et delectationem suijpsius. Sed cum cibus iste sit sũ
me delectabilis cum habeat oẽ delectamentũ/ et oĩs
saporis suauitatem. videtur q̃ maxime delectet illuz ꝑ hoc aſ.
qui habet palatum cordis bene dispositum: quia ci-
bus corporalis summe dulcis summe delectat pala-
tum corporale bene dispositum. ergo corpus christi
cum sit cibus summe delectabilis sũme delectat illũ
qui habet palatum cordis bene dispositum: sed qui-
cunq̃ est in caritate habet palatuz cordis bene dispo
situm. ergo quicunq̃ in caritate mãducat corpus cri-
sti cum summa delectatione manducat ipsũ. Sz ꝓtra ꝑ hoc aſ.

preceptū est vt agn⁹ paschalis comedatur cum lactucis agrestibus.quod significat q agnus q̄ tollit peccata mūdi:comedendus est cū amaritudine penitētie non ergo comeditur cuz summa delectatione ab eo q̄ ipsuz comedit prout debet. Et cōcedim⁹ cū in se cib⁹ ille summe delectabilis est ⁊ summe delectat āgelos in patria: ita tñ q vnūquēq; scōm gradū suū ⁊ capacitatē:sed nos dū sum⁹ in via nō summe delectat. Cadere enī possum⁹/⁊ peccata habem⁹/⁊ euanescere possumus in superbiam:qz nimia leticia luxuriat in p̄sumptionē/⁊ ꝓpter hoc quasi repressiuū habem⁹ scz amaritudinē penitētie: Sicut in sapozib⁹ vel medicinis nimis acutis ponunt repssiua / sic ī comestione agni nostri ponitur amaritudo penitētie vt rep̄mat illā ieffabilē delectationē.vñ in psalmo.letetur coz meū: ecce leticia: vt timeat nomē tuū:ecce repzessio:similiter in alio psalmo:exultate et cū tremoze:⁊ ī Job:qui fecit vētis pōdus.i.spiritibus dedit repzessiuū ne euanescerent in superbiā. Sed obijcit.si corp⁹ xp̄i a digne sumentib⁹ sumitur cū amaritudine penitētie:sed amaritudo illa delet pctā mortalia:ergo multofortiꝰ⁊ venialia: ꝑ ex vi amaritudinis penitētie delentur venialia pctā in sumptiōe eucharistie:ꝑ nō ex vi eucharistie delent venialia/ quod est ꝺ sanctos q̄ dicūt q̄ sacramētū eucharistie/maxie valet ad duo scz ad remissionē pctō rū venaliū/⁊ ad augmentū gratie. Item sup illud p̄me ad co. Oīa cōtingebāt illis ī figura.dicit auctoritas q̄ significatū dignius ⁊ melius est q̄ significās: sed corpus christi q̄d traxit de virgine significat vnitatē ecclesie:ergo melioz ⁊ dignioz est vnitas ecclesie q̄ corp⁹ christi verū: sed indignius ⁊ minus bonum non facit magis bonum:ergo corpus christi non facit vnitatem ecclesie: ergo non assimilat nos deo: ergo non purificat nos:et ita nō delet venialia. Item in euāgelio.Spiritus est q̄ viuificat caro nō ꝓdest quicq̄:ꝑ caro christi nō viuificat spiritualiter.ꝑ non purificat nec viuificat nec dimittit pctā. Solutio.in sūptiōe eucharistie nō oēs habētes caritatē possunt hꝯe amaritudinē penitentie/vl dolorē de peccatis vl luctū:donū enī dei est.vñ iudicum primo:aza dixit patri suo: terrā arentē dedisti michi iunge ⁊ irriguā ⁊ dedit ei irriguū supi⁹ ⁊ irriguū inferi⁹.i.luctū ꝓ dilectiōe patrie et ꝓ peccatis.ī talib⁹ ergo q̄ nō habēt hmōi amaritudinē vl luctū ex vi eucharistie dimittunt venialia aliqñ etiā hñs caritatē hz amaritudinē que tñ non delet venialia magna:sicut lignū:nō enī sēp hmōi amaritudo delet nimiū amorē vxoris ⁊ filioz. et tunc ex vi eucharistie hmōi magna venialia quādoq; dimittunt Preterea si ex vi amaritudinis penitētie dimittūt non sequtur quin dimittant et ex vi eucharistie.vnū enī bonum non expellit aliud:⁊ efficaciꝰ dimittunt venialia ꝓ illa duo bona:q̄ per alterū illoz. Ad secūdo obiectū dicimus q̄ vnitas eccīe melioz ē q̄ corp⁹ xp̄i sed hoc habet calūniā:vnitas ecclesie dignioz ē q̄ corpus xp̄i:qz corpus xp̄i habet quandā dignitatē scz q̄ ē vnitū verbo:q̄ non ē etiāsdē generis cū aliqua dignitate q̄ sit ī ecclesia.vñ nullā habet cōparationē ad aliquā dignitatē eccīe.sed hec sine dubio vera ē: eccīa siue vnitas eccīe melioz ē q̄ corp⁹ xp̄i. sed hec ē falsa minus bonū non facit magis bonū.secundū q̄ intelligitur facere ꝓ modū cause naturalis.aqua enī baptismi minus bona ē q̄ mundicia aīe.facit tñ per modū sacramenti siue materie mūdiciā anime.Sīlr et corpus christi ꝓ modū sacramēti ⁊ materie facit vnitatē ecclesie ⁊ purificat ⁊ mundat: sz per modū cause efficientis solus deus mundat ⁊ dimittit pctā. Eodē modo dicim⁹ ad tertio obiectū.caro enī christi īquantū caro non viuificat:sed inquātū mūdissima ꝓ modū sacramenti et materie viuificat:sz sol⁹ spiritus ꝓ modū cāe efficiētis viuificat. Sed cū duo sint mōi māducādi christū scz sacramentalis ⁊ spūalis.Queritur vtrū vtroq; illoz modoz sumpserit christ⁹ corp⁹ suū dicit enim q̄dā glosa sup leuiticum q̄ christ⁹ pus sumpsit corp⁹ suū et postea dedit discipulis.et idē ꝺ alia glo.sup ruth:et loquūt de sacramētali sūptiōe.aut ꝑ sūpsit xp̄s corp⁹ suū tm̄ sacramētalit /aut sacramētalit ⁊ spūalit.si tm̄ sacramentalit:iste mod⁹ sumēdi cois ē et bonis et malis.ꝑ aplī dignius siue meliozi mō sūpserunt corp⁹ xp̄i cū ipsū sumpserūt spūaliter q̄ ipe cristus:qd̄ videtur inconueniens.si vero sūpsit corpus suū spūaliter.Contra.sumere corpus spūaliter ē corpori xp̄i mistice incorpari.īcorporari aūt corpori cristi mistice ꝺz duobus modis. Primo modo dicit aliqs incorpari corpori xp̄i mistice cū incipit eē mēbrū cristi:constat q̄ iste modus non conuenit christo.Secūdo cum magis ac magis īcorporat:⁊ sīlr iste modus nō cōuenit christo:qz xp̄s ab instāti conceptionis sue tantā habuit gr̄am quātā ⁊ mō hz.ꝑ nullo mō sūpsit xp̄s corp⁹ suū spiritualiter. Itē dictuz est ad augustinū.crede ⁊ manducabis me:nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tue:sed tu mutaberis ī me:⁊ ī telligitur hoc de spirituali māducatione:nō ei bonū esset ⁊ veritas cristi mutaretur in veritatē nostrā.sed bonum esset vtveritas nostra mutetur in eius veritatem.ergo spiritualiter sumit corpus xp̄i qui mutat ī xp̄m.Sed xp̄us non est mutatus in xp̄m: quia nichil mutatur in se.ergo xp̄s non sūpsit corpus suum spiritualiter. Solutio.duplex est modus manducādi xp̄m spiritualiter:duplex est enī corpus xp̄i:videlicet corpus xp̄i qd̄ traxit de virgine: et corpus xp̄i mistici cū quod est ecclesia siue vnitas eccīe. Et de carne xp̄i mistica vt ꝺt petrus.intelligit hmōi auctoritas. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est pot⁹: qui manducat carnem meam et bibit sanguinē meū habet vitam eternam. Qui enim de vnitate ecclesie est/viuit de eodem spiritu de quo et xp̄us viuit.secūdum hoc māducare corpus xp̄i spiritualiter ē ecclesie incorporari.i. esse de vnitate ecclesie vl īcipere eē membrū xp̄i:vel magis ac magis ei vniri.et hoc modo xp̄us sumpsit corpus suum spiritualiter.Secūdo modo spiritualiter manducare corpus xp̄i est per fidem incarnationis eius ei vniri et assimilari: et delectari in hoc q̄ ipse factus est homo pro nobis. valde enim delectabilis est nobis eius humanitas.q̄ autez ꝑ fidē ei assimilemur multis ꝓbat auctoritatib⁹. dicit enī beatus iohannes.hec ei est victoria que vincit mundum fides nostra.quis est autem qui vincit mūdum nisi qui credit q̄ iesus est filiꝰ dei:et in euāgelio dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credūt in nomine eius.et ita fides assimilat.secundum ergo q̄ manducare xp̄m spiritualiter ē per fidem incarnationis eius et vniri et assimilari: et in eius humanitate delectari.primus modus est quasi pars huius secundi modi:et ꝑm hoc possunt intelligi iste auctoritates Caro mea vere est cibus. Qui manducat carnē meā, et bibit meum sanguinē habet vitā eternā. de carne xp̄i vera quā traxit de virgine.per fidem enī īcarnationis viuimus spiritualiter.ergo secundo mō xp̄us

Solutio.

Ꝺ dicta aī

Ad tertio obiectū.

De carne xp̄i mystica ītelligit hc ꝓpō Caro mea vere ē cibus.ꝛc. māducare corpus xp̄i spūalit p°° māducare corpus xp̄i spūalit scdo modo.

Ad secūdo obiectū.

corp⁹ xp̄i p modū sacramenti mūdificat.

sūpsit corp⁹ suū spiritualiter prout manducare sumitur in semiplena significatiōe scz p delectari. sicut mō et angeli manducant corpus christi. i. delectant ī hūanitate xp̄i. Similiter et xp̄s cū sit maximus cognitor sui et magn⁹ amator: maxime delectat in humanitate sua. vñ ꝑm hunc modū manducandi spiritualit ipe non mutatur in se. auctoritas enī illa intelligit quantum ad modū manducādi quē hñt homines q̄ ī digēt vt mutent in ipsū corporaliter. et sic p hanc distinctiō nē patet solutio ad obiecta. ¶ Quert postea vtrum corp⁹ xp̄i sūptū in magna quantitate satiet corpalit. videtur q̄ nō. Az ōt augustin⁹ q̄ cibus ille non transit in ventrē: sed in mentem. ergo nō nutrit nec satiat corpaliter. ¶ Itē nichil ē ibi de pane nisi accidentia: sed sola substantia nutrit: cib⁹ ergo ille nō nutrit corpus. ¶ Sed contra. post masticationē forme q̄n de sumit eē forma panis ibi desinit esse corpus xp̄i. aut ergo forme ille accidentales euanescunt penit⁹/aut resoluūtur in aliquos humores in quos resolueret panis si ibi eēt. si euanescūt penit⁹. ¶ Contra. si contingat aliquē statim post sumptionē dñici corpis euomere/ p̄cipitur vt vomitus ille cōburatur: et oēs cineres ponentur in mundo loco tā q̄ reliquie. ergo aliquid remanet de formis illis post cōbustionē. eadē ratiōe aliquid remanet de formis illis post masticationez. s. aliqs humor. et sic cibus ille nutrit corpalit. ¶ Preterea. si nichil penitus remaneret: ergo haberet locū obiectio hereticorū q̄ dicunt q̄ si tantū esset corp⁹ xp̄i quantus esset mons maximus: diu est q̄ consūpt⁹ fuisset. Certū est enim q̄ panis de quo conficit corp⁹ xp̄i ex elementis est: et quotidie multū de elemētis consumitur in panibus ex quibus ꝑficitur corp⁹. ergo si nulla sit resolutio in elementa de formis accidentalibus panis que manēt cū ꝑstat q̄ corpus xp̄i nullo mō resoluatur in elementa: videtur q̄ nulla fiat deperditio elementor: et nulla restauratio/et sic tandē poterit fieri mutatio omniū elemētor in corpus. et sic desineret esse mundus per sumptionem corpis christi. ¶ Ad hoc posset dici q̄ cibus ille nō satiat. ¶ Et ad illud quod queritur q̄ forme ille euanescant vt resoluant in aliquos humores: potest dici vtroq; mō. euanescunt enim si deus vult/et resoluuntur in aliqua si deus vult nec est querēda natura hic: quia transsubstantiatio ista supra naturam ē. vel potest esse q̄ cib⁹ ille nutrit et satiat corpaliter quantū ad formas non quantū ad corpus xp̄i: q̄ potius est cibus mentis q̄ ventris. et hic ōt aug. q̄ quidā satiantur et inebriant corpaliter tali cibo. super illū locuz epistole ad cor. ꝓuentientibus vobis in mensa iam nō ē dñicā cenā māducare. q̄n quidā alter esurit/alter quidā ebrius est. ōt enī inno. papa in quodā tractatu quē fecit de officio misse q̄ forme ille resoluūt in eosdē humores ī q̄s resolueret panis si ibi eēt. corp⁹ aūt xp̄i nō nutrit corporaliter: desinit aūt eē ibi corp⁹ xp̄i: q̄cito desinit forma panis eē. nec ē dicendū q̄ desinēte forma panis eē ascēdat corp⁹ xp̄i ī celū: aut sacerdote ꝓferēte hec verba: hoc ē corp⁹ meū: descēdat corp⁹ xp̄i de celo. Sz si cut diceret ꝑm vnā opinionē q̄ ex sola oppositiōe colorati ad visū sine aliq̄ mutatione aeris sit imago colorati in oculo: ita ex ꝓlatiōe hoz verbor: hoc est corpus meū: debito modo facta a sacerdote sine aliq̄ descensu vel motu ē corp⁹ xp̄i ī altari. ꝛ sine aliq̄ ascensu forma panis desinēte eē ē corpus xp̄i ī celo qō ꝓius erat sub illa forma/ꝛ mō non ē. ¶ Ad vltimā. notandū ē q̄ trib⁹ de causis noluit xp̄s dare corp⁹ suuz sub alia forma/q̄ sub forma panis. ¶ Prima est vt fides habeat meritū. ¶ Scda ē ne abhorreret gust⁹ qō teneret man⁹. ¶ Tertia ē ne insultarent ī nobis heretici q̄ comederem⁹ carnes crudas. ¶ Quartā possum⁹ assignare ex ipo textu euāgelij: ne videlz intelligeret cibus ille eē carnalis. nō ē ei carnalis/sz potī⁹ spūalis ōt ei dñs. Sp̄s ē q̄ viuificat/caro nō ꝓdest q̄dq̄. ac si diceret. cibus est spiritualis non carnalis.

Quentur.

Aī q̄ non.

Secundo.

In oppo^m

si aliqs euomat corpus xp̄i: ille vomitus debz ꝓburi.

Secundo.

Ad q̄st^m.

Ad ꝓmā rōez ī opp^m

pōt dici q̄ accī^a nutriunt ī sacramento.

hāc opiōnē sequitur oka.

¶ De fractiōe forme/ꝛ q̄re ī tres ptes dicit hostia

Quarto capitulo q̄rit de forma sub q̄ ē corp⁹ xp̄i Et ē ꝑma q̄stio vtrum sub totali illa forma ita sit corp⁹ xp̄i: q̄ sub qualibz pte vl nulla. ¶ Scda ē q̄lit ibi sint accidētia sine subiecto ¶ Tertia q̄d significēt ille tres ptes ī q̄s diuidit. Circa ꝑmū ꝓbat q̄ xp̄s ita est sub totali forma q̄ sub nulla pte p se: q̄z ad hoc sacramētū exigit ītētio sicut ꝛ ad alia: sz ītētio sacerdotis ē ad ꝓsecrationē hostie totaī: ita q̄ ad nullā ptē p se. ꝯ corp⁹ xp̄i ē sub totali forma. ita q̄ sub nulla pte p se. ¶ Sz ꝯ. cū frāgit hostia xp̄s ē sub q̄libz pte p se et exvi ꝓsecratōis. ꝯ q̄libz ps hostie p se ꝓsecrata fuit p se. ꝯ ꝛ añ diuisionē erat xp̄s sub q̄libz pte p se. ¶ Solutio. notādū ē q̄ ī hoc sacramēto q̄dā sūt ꝑm naturā q̄dā supra naturā sz nō supra itellectū. q̄dā supra rōez ꝛ itellectū. scōm naturā sūt ibi accidētia ī loco determinato. supra naturā sūt ibi accidentia sine subiecto: vt color/sapor rotūditas: hmōi. hoc aūt ē supra naturā sz nō supra itellectū: q̄z itellect⁹ bñ itelligit accidētia sine subiecto p abstractionē. vñ cū itellect⁹ possit itelligere accidentia sine subiecto. deus p̄t illa facere sine subiecto: potētior ei de⁹ ē ī opādo: q̄ itellect⁹ ī itelligēdo. supra naturā ꝛ itellectū est ibi etiā xp̄s ī tanta quantitate in quanta est in celo/ꝛ non excedit terminos illius forme parue: hoc autē est supra naturam ꝛ intelligētiā: sicut dicit damas. fit opatio supra rōnē ꝛ intelligētiā. dicim⁹ ꝯ q̄ sub illa totali forma ē xp̄s: ita q̄ sub nulla pte p se: tñ cū frāgit hostia ē integer xp̄s sub q̄libet pte per se/ ꝛ hoc nō est tñ ex cōsecratiōe: sz ex ꝓsecratiōe ꝛ confractione: cōsecrata enī fuit q̄libet pars in toto suo/ꝛ est sīle in speculo: sicut enim in speculo integro est vna sola ymago: tamen ipso fracto in qualibet pte resultat ymago: ita sub totali forma est xp̄s q̄ est ymago dei patris: immo veritas ipsius ymaginis que est filius dei. vide sicut ex oppositione rei ad diuersas partes speculi: resultant diuerse ymagines: ita ex ꝓlatione verbor que precessit/ ꝛ fractiōe forme consecrate resultat christus in diuersis partib⁹ hostie: rebus igitur ꝓsideratis in se sacramentū istud plenum est miraculis: sed cōsiderata potētia dei vt dicit Augustinus. desinunt esse miracula. ¶ Post hoc scīendum q̄ illa accidētia que videtur sunt ibi sine subiecto/non enim sunt in corpore xp̄i: sed assistūt ei ꝛ velant ipsum vt fides habeat meritum. vnde fallit ibi locus a conjugatis. Nō enī sequitur albedo est: ꝯ albuz est: ibi enim est albedo/ et tamen nichil est ea album. ¶ Sed contra. Ibi est fractio ꝛ ea est aliquid fractuz quod probatur. dicit enī Augustinus q̄ cū xp̄s mādu catur reficit/non deficit ꝛ cum ipsum māducamus nō partes de ipso facimus/ ꝛ hoc quidē in sacramēto fit: ꝯ in sacramēto fit fractio: ꝯ forma ibi frāgit ꝛ ita fractio ibi est/ꝛ aliqd ea est fractū: ꝓadē ratione cū albedo sit ibi aliqd est ea album. ¶ Item dominus dixit. accipite et diuidite īter vos: vt habet in luca. ergo aliqd ibi diuidebatur: ꝛ ita ibi erat diuisio et aliquid ea

Solutio.

Similitudo ō speculo.

Locꝰ a ꝓiugatis falliti sacramēto altaris.

vult ꝓbare hic autor q̄ aliqd sit albū albedie q̄ ē in sacramento.

diuisum.eadē ratione cum sit ibi albedo/aliquid est
Soluit pre dictū argumentū. ea albuz. ¶Solutio.quedam sunt accidentia que p alia accidentia insunt subiectis: quedam que non per alia.verbi gratia: albedo ineſt corpori non per aliud accidens:disgregatio vero ineſt corpori p albedinem.vñ cū ibi nō sit substantia panis albedo ibi est et tñ nichil ē ea albū:qz nulla substātia:sz ibi ē disgregatio ⁊ aliquid est ea disgregans scz albedo.eodē modo ibi ē fractio et aliquid est ea fractum/quia fractio ineſt substantie mediāte continuitate:vnde cum ibi sit continuitas: vere dr q ibi est fractum aliquid
q̄ritur vtr̄ corp̄ xp̄i videatur. fractione illa.et sic patet q nō est simile de albedine et fractione. ¶Sed querit vtrū corp̄ christi videat sub illo colore vel mediante illo colore. videt q sic:
Aī q sic. quia sacerdos tenet corp̄ christi.g tāgit corp̄ xp̄i.g eadē rōe videt corpus christi:qz qua rōne ibi ē tactus
Secundo. sensus/eadē ratione et visus. ¶Itē.oēs fideles conant ad hoc vt videāt xp̄m.ergo p nichilo conarent: nisi posset eū videre. ¶Sed contra. nichil videt nisi
In oppm Rñsio ad q̄stū q corpus xp̄i i sacramēto videt fz q̄d sz nō simplr. sub forma ꝓpria videatur:sed corpus xp̄i nō videtur ibi sub forma ꝓpria.ergo non videtur. qđ cōcedim⁹ Videt tñ secundū q̄d:qz videt velatū:sed nō sequitur ergo videt:sicut non seqr̄:iste videt manū cirotheca tā istius:ergo videt manū istius. ¶Nec valet hec argumentatio:sacerdos tenet corpus christi:g tangit: qz verbū tenendi nō iportat aliquā īmediationē: sed hoc verbum tangit importat secundū q dicit sensuz et melius est q videam⁹ corp⁹ xp̄i tñ ꝑm quid q̄ simpliciter.qz ex hoc q non videt simpliciter:auget meritū fidei. ¶Tertio queritur quid ille tres partes si
ps eucharistie missa in calicē q̄d fit gnificent in quas diuiditur hostia.diuidit aūt forma panis in tres partes. et vna pars mittitur in calicem et significat ps illa ptē ecclie illam que adhuc viuit in terra.vñ ponit in calice:qz vita cuiuslibet in sanguine est:vt habet in leuitico.Itē.calix significat passiones hui⁹ sci.vñ i euāgelio.potestis bibere calicē quē ego bibiturus sū.⁊ iterū:taranseat a me calix iste. et
due ptes eucharistie q̄ refuant supa calicez q̄d significent. ꝑpter hoc pars missa in calicē significat ptē illā bonorum qui adhuc viuunt in pressuris huius seculi.Alie due partes significant duas partes bonorū q̄ mortui sūt.Quidā enī sūt in purgatorio/alij sūt in paradiso. vna ps earū q̄ nō ponit in calicē offertur ad liberationem eorum q̄ sunt in purgatorio: alia ad gratiarum actionē/quātum ad illos qui sunt in paradiso.tñ papa dicit q altera illaz partiū significat cōmuniter oēs mortuos.alia significat corp⁹ xp̄i verum qđ traxit de virgine. ¶Sed queri solet vtrū hec pars sit illa:qđ videtur:quia quod sumit iste sumit ille. esto q a diuersis sumantur ille due partes. Sed sciendum q in
Nō regulā gñalē. hoc sacramēto generalis regula est q ea q̄ significant corruptionem vel mutationē ad solā formam pertinent:atteri/diuidi/frangi ⁊ hmōi. Ea vero que significant sūptionē vel acceptionē ad formā pertinent vt ad corpus christi.ꝓprie ergo loquēdo hec pars nō est illa:quia participatio respicit tantum formā. vnde nō sequitur qđ sumit iste sumit ille.ergo hec pars ē illa: et est fallatia ꝓsequentis. sumi enim et māducari pertinent tam ad formaz q̄ ad corpus christi.vnde dicit
Corp⁹ xp̄i māducat ⁊ nō manducatur. augustinus.q ipsū corpus christi manducatur ⁊ ipm non manducatur.manducatur inuisibiliter:non manducatur visibiliter.

¶De diuersitate accipientium corpus christi.

Quinto capitulo queritur de diuersitate accipiētium corpus christi.et diuiditur capitulū istud in septem.¶Primo enim est querendū vtrū existēs in peccato mortali possit accipere corpus xp̄i sine pctō. Secundo vtrū sacerdos possit dare sine pctō corpus xp̄i ei quē scit esse in mortali pctō.Tertio vtrum illi q̄ sunt in pctō mortali possunt videre et tangere corp⁹ xp̄i sine pctō.Quarto in quo casu danda est simplex hostia pro corpore xp̄i.Quinto quale corpus xp̄i acceperunt apostoli.Sexto de auctoritatibus canonis in missa.Septimo et vltimo de ꝓtentione inter grecos et latinos.Circa primum ꝓbatur: q̄ quicunq̄ ac
aī q q̄cūq̄ accipit corp⁹ xp̄i i pctō mortali peccat mortaliter. qz super ymāgem ad corp⁹. dicit auctoritas.si fides desit vel caritas iudicium sibi manducat et bibit:et loquitur de accipiēte corpus xp̄i:sed si ē in pctō mortali deest fides vel caritas ⁊ conuersio.ergo qui accipit existens in pctō mortali/iudicium sibi manducat et bibit.i.iudicium damnationis. ergo quicunq̄ accipit corpus xp̄i in pctō mortali peccat mortaliter. ergo quicunq̄ accipit dubitat an habeat caritatem: quia nullus scit an habet caritatem:vel paucissimi sciunt:et ita quicūq̄ accipit dubitat an habeat pctm̄ mortale:sed scit q sumere corpus xp̄i in pctō mortali est peccatum mortale:g dubitat an sumere corpus christi sit ei mortale:et sumit. ergo quicunq̄ accipit corpus christi facit quiddam de quo dubitat an sit mortale:sed regula est q quicunq̄ facit quiddam de quo dubitat: an sit peccatum mortale:peccat mortaliter.ergo quicūq̄ accipit corpus christi peccat mortaliter.et hoc manifeste falsum. ¶Propter hoc forte dicetur q sumere corpus christi in pctō mortali nō ē peccatū in nesciēte: sed sumere sciēter in peccato mortali/est mortale.
Improbat solutio. ¶Sed ꝓtra. Sumere corpus christi in peccato mortali non est malū in genere:g neq̄ scienter sumere est malū in genere:quia qđ dicit in gñe scienter circūstantia est que non facit genus peccati:sed aggr̄uat peccatum. ¶Item quinq̄ sunt genera actionū voluntaria
Quinq̄ gña actionū voluntariaꝝ rum.Est enī quedā secundū se bona/quedā bona i genere/quedā secundū se mala/quedā mala in genere/q̄dam indifferens:nullū istoz generum facit malū circūstantia scientie: qz diligere deū super omnia sciēter nō est malum. ¶Item dare elemosinā sciēter nō est malum. ¶Item fornicari sciēter non facit malum in genere ꝓpter sciētie circunstantiā. ¶Similiter interficere hominē scienter non fit malum in genere,ꝑpter scientiā. ¶Similiter ire per viam scienter nō fit malū,ꝑpter scientiā:g cum sumere corpus xp̄i in mortali sit actio voluntaria ꝑpter circunstātiā scientie non fit malū:g cū sumere corpus christi i mortali peccato nō sit malum in se/neq̄ sciēter sumere in peccato mortali est malum:qz manifeste falsum est. ¶Solutio.Ad
Ad primū primo obiectū dicendū est q sumere corpus christi in peccato mortali nō est malū in genere:quia si aliquis probabiliter credat se nō habere peccatū mortale: licet habeat/sumere corpus xp̄i nō est ei peccatuz.⁊ hec auctoritas si desit fides vel caritas iudiciū sibi māducat ⁊ bibit/intelligenda est si desit in conscientia.i.si credat se habere peccatum mortale: sed si credit probabiliter se non habere:non peccat accipiendo. vnde nō est verum q omnis accipiens peccet: sed qui scienter accipit i peccato mortali: vel q̄ credit se habere pctm̄ mortale. ¶Ad vltio obiectū dicim⁹ q ē q̄dā malū i
Ad secūdū gñe q̄d recipit recōpensationē:sicut iterficere hoiem.

vnde interficere hominē sciēter potest fieri merito ꝛ rie: qz hoc recipit recōpensationē. aliter enī non salua retur respublica/nisi punirentur malefactores in talibus. ergo circunstantia scientie non facit maliciam generis: sed vbi nō est recōpensatio: ipa quidā circūstantia scientie nouā intentionem addit: que intētio est forma operis vbi circunstantia scientie facit maliciā operis. vñ cū sumere corp⁹ christi in mortali scienter non recipiat recōpensationem: nō potest fieri nisi mala intentione ꝛ cū contēptu dei facit maliciā operis/et licet nullum illorū in genere de quibus explicatum est faciat malum: non sequit tamē quin aliquod opus contēptum sub aliq̄ illoz faciat malum.

¶ Utrum sacerdos debeat dare corpus christi et quem scit in peccato mortali.

SEcundo querit vtrum sacerdos debeat dare corpus christi ei quē scit in peccato mortali. et dicit q̄ si notorius sit ille peccator vt publicus vsurarius et public⁹ incēdiari⁹: vel aliquid tale: non debet ei dare nec in occulto nec in publico. Sed si nō sit notorius debet ei dare in publico: exēplo dñi qui dedit corpus suū iude q̄ nō erat manifestus. si enī sacerdos posset denegare ei corpus christi qui nō est notorius multa mala prouenirent inde. scādalisarētur ei fideles dicentes: eadē rōe posset et nobis denegare: ꝛ ita rumperetur vnitas ecclesie: q̄ maxime cōseruāda est.

¶ Item. sacerdotes cupidi indifferēter denegarent et bonis ꝛ malis/nisi darēt eis pecuniā: et ita multa enormia fierēt in ecclesia. ꝓpterea i manifesto debet dare sacerdos corp⁹ christi ei quē scit esse in peccato mortali: si ille petat et nō sit notori⁹. ¶ Sed cōtra. sacerdos est medicus spiritualis: sed si medicus corporalis daret alicui egroto medicinā corporalē de qua sciret illū egrotū esse moriturum peccaret cōtra artē suā. ergo si sacerdos dat corpus christi qd̄ ē medicina spualis alicui quē scit peccare mortaliter ex acceptiōe facit contra artē suā: et ita contra legē dei. et ita peccat mortaliter. ¶ Item. si ꝓiceret corp⁹ christi in sentinā corporalē: peccaret mortaliter: ergo multofort⁹ si ꝓiciat in sentinā pctī/peccat mortaliter. ꝑ nō p̄t dare ei quē scit eē in pctō mortali quin peccet mortaliter. ¶ Item. de. duob⁹ malis minus est eligendū: sed minus malū ē q̄ ille credat malus eē q̄ q̄ ille idē peccet mortaliter: sed si nō dat suspitio erit q̄ ille sit malus: si dat ille peccabit mortaliter. ꝑ melꝰ ē nō dare. i. minus malum q̄ dare. ¶ Item. si daret i occulto peccaret mortaliter. ꝑ faceret cōtra veritatē vite: sed veritas vite nō dimittenda ē ꝓpter scandalū. ꝑ si in manifesto dat peccat mortaliter. Solutio. Ad p̄mo ꝑ obiectū dicim⁹ q̄ sacerdos nō tā dat corp⁹ christi q̄ reddit: et ei dispensator ē sacramentoꝝ ecclesie/ ꝛ dispēsat fidelibus sacramēta q̄ ipoꝝ sunt: vñ isti reddit qd̄ suū ē. vñ nō ē simile de medico corpali: sz si medicus hēret aliquā medicinā q̄ esset egroti quā caperet egrotus de manu medici ipo iuuto/tūc non peccaret medic⁹: lz egrot⁹ morerē de medicina illa. eodēmō soluēdū ē. ¶ Ad scdo obiectū dz q̄ sacerdos nō ꝓiciat corp⁹ christi i sentinā peccati: sz ipe accipiēs ꝓiciat q̄ iuuto sacerdote accipit ¶ Ad tertio ob. dz q̄ sacerdos dz duob⁹ malis minus malū eligit: qz min⁹ malū est dare q̄ scandalisare aliq̄s et rūpere vnitatē eccle que nullo mō scindi dz. Hec ē ei tunica dñi icōsutilis quā noluit dñs diuidi: sz accipiens corp⁹ christi i peccato mortali maius malū eligit: qz min⁹ malū eēt q̄ suspitio mali haberē de ipo q̄ q̄ ipe acciperet corp⁹ christi. ¶ Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ in occulto non dz dare: qz tenetur ei ꝓuidere/ ꝛ potest ei prouidere sine scādalo alioꝝ: sed i manifesto non p̄t ei sic ꝓuidere saluo scādalo alioꝝ. vñ non est simile. ¶ Sed adhuc videtur posse ꝓbari q̄ sacerdos tenetur nō dare eucharistiā ei quē scit esse in mortali peccato. est enī regula nature: ne facias alij qd̄ tibi nō vis fieri. sz si sacerdos esset i statu illi⁹ q̄ indign⁹ petit corp⁹ christi: deberet velle sibi non dari: qz sibi dari corp⁹ christi: eēt ei nocumento ꝑ acceptionē. ꝑ nō dz ei dare corp⁹ xp̄i quē scit esse in pctō mortali: qz regula illa sic intelligitur. non facias alij qd̄ debes nō velle fieri tibi. ¶ Itē. dt augustinus q̄ nō dz reddi furioso gladi⁹ suus ne iterficiat se corpaliter: ergo multofort⁹ nō dz dari eucharistia furioso spūali: scz peccatori ne se iterficiat spūaliter: qz lōge magis periculosa ē mors spūalis q̄ corporalis. ¶ Solutio. regula illa nō sic itelligenda est: non facias alij qd̄ debes nō velle fieri tibi: sed sic: ne facias alij qd̄ debes vel teneris velle tibi nō fieri: sed si p̄cedētia sacerdos eēt in statu indigne petentis in publico eucharistiā nec velle deberet sibi dari: qz hoc eēt sibi nociuum/nec deberet velle sibi nō dari: qz hoc esset ꝓximo nociuū/peccaret ei sacerdos si nō daret qz scandalisaret altos/lz ꝑ sibi non dari esset vtile ei: qz tamen alij nociuum nō deberet illud velle simpliciter. et sic patet solutio ad ꝓmo obiectum. ¶ Ad secundo obiectum dicim⁹ q̄ nō est simile de furioso corporali et furioso spirituali: qz furiosus corporaliter totalit est furios⁹: sed furiosus spiritualiter tm̄ secūdū quid est furiosus. est ei furiosus quātū ad iudiciū electiōis nō quātum ad iudicium discretionis/vel furiosus est quantum ad sensum spiritualem ꝛ affectum: nō quantum ad rationis vsum.

Ad quartū

Aī iterū q sacerdos te net nō dare corpus xp̄i occulto petēti si dari publice.

Ad secūdū

¶ Utrum peccent mortaliter aspiciendo corpus christi ꝛ tangendo illi qui sunt in mortali peccato.

TErtio capitulo queritur vtrū peccent mortaliter (aspiciendo corpus christi vel tangendo) illi qui sunt i mortali pctō. Probatur q̄ sic: quia i sexto ꝓmi regum habet q̄ de bethsamitibus percussi sunt lxx. viri ꝛ quinq̄ milia plebis eo q̄ vidissent archā domini: sed illa archa materialis significabat christuz in quo sunt omnes thesauri sapiētie et scientie dei absconditi: ꝑ si ꝓsumptio fuit indignis videre illā archam materialē: multofortius ꝓsumptio est indignis aspicere archā spūalez scz corpus christi: ꝑ quicūq̄ i pctō mortali aspiciūt corp⁹ xp̄i/peccāt mortalit cū ꝓsumāt ꝛ hoc manifeste falsū. ¶ Itē q̄rit quare tāgere corp⁹ xp̄i est pctm̄ mortale idigno ꝛ nō aspicere: q̄ enī tāgere sit peccatū mortale ei q̄ tāgit dū est in peccato mortali/probat: qz vt habet in sexto secūdi regū. Interijt oza eo q̄ tetigit archā: ergo quicūq̄ in peccato mortali tāgit archam spiritualem scz corpus christi/dign⁹ est morte: ꝑ peccat mortaliter. ¶ Sed contra. iste sacerdos q̄ est in peccato mortali videt corp⁹ christi cadere ꝛ subleuat ipsum ex sola reuerētia christi corporis et ex puritate fidei: ergo cū hmōi tangere nullam causam habeat nisi honestam: non est peccatū. ¶ Solutio. Ad ꝓmo ergo obiectū dicimus q̄ aspicere corpus christi nō est pctm̄: immo bonū est: quia cum caritas vt dicit Augustin⁹. idē sit qd̄ desiderū videndi deū

Ad tertiū. ecclā catholica est tunica dñi icōsutilis.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

ad ꝓmo obiectū.

Ad ꝓmū obiectū.

et fruendi deo: aspicere corpus christi ꝓuocatiuuꝫ est ad dilectionē dei. vnde per hmōi aspicere exercitat et ꝓparat se ad dilectionē/ ꝛ multox petitiones exaudiūtur in ipsa visione corporis christi. vnde multis infunditur tūc gratia. Quod significatum fuit in libro numerox: vbi illi q̄ aspiciebant serpentē eneum liberabantur a morsibus serpentum ignitox: q̄ vero viri bethsamite percussi fuerunt qꝛ viderunt archam dñi hoc non fuit ex indignitate eox: sed quia prohibitum erat eis ne viderēt. vnde in. iiij. numerox: precepit dominus vt Aaron ꝛ filij eius in amotione castrox ingrederent tabernaculū ꝛ inuoluerent vasa tabernaculi/ ꝛ sic inuoluta traderent caathitis ad portandū: vnde caathite non debebant videre: nec tangere vasa sanctuarij ne morerent: fuit autem eis prohibitum in signum q̄ simplicibus nō licet perscrutari archana dei quia prescrutator maiestatis opprimet a gloria. Est enī dupliciter videre deū. vno modo per fidē. et hoc licet cuilibet ¶ Alio mō per scrutinū. qꝛ hoc nō licet sed solūmodo perfectis. vñ signāter dictū est q̄ quin q̄ milia plebis percussa sunt: quia plebi nō licet videre deū per scrutinū: et licet aspicere corpus christi nō sit peccatū indignis: tñ tāgere corpus christi peccatū est indignis: duplici rōne. Prima est qꝛ deꝰ iniquos odio habet. vnde sicut caritas exigit cōiunctionē: sic odiū sepationē et elongationē: ꝛ propter hoc dicitur in luca. publicanus a longe stans presumit ergo qui ei ita appropinquat vt ipsū tangat cū sit indignus. vñ indigno peccatū est tangere. alia rōne: quia vt dicit ieronymus sup malachiā: panē pollutū comedit q̄ ad altare dei indignus accedit. naturaliter enī ex contactu polluti: polluit illud qō tangit. vnde qui pollutꝰ est et tangit corpus christi quantū in ipso est ipm polluit/ vnde mortaliter peccat: qui vero ex sola reuerētia tangit corpus christi sicut ille qui sublenat nō peccat licet sit indignus: sed sacerdotes indigni qui celebrant peccant mortaliter: quia vel celebrāt vt habeāt oblationes: vel ne incurrant infamiā: vel ex alia aliq̄ libidine ¶ De sacerdotibꝰ ꝛo qui nocturnā patiunt pollutionē dicit generaliter: q̄ non debent celebrare nisi cōfessi sint: vel aliquā satisfactionē fecerint prius nisi necessitas cogat ꝛ tūc conteri debēt et dolere. huiusmodi enī pollutio semper habet causā inhonestā. aut enī ex turpi ymaginatione precedēte: aut ex crapula: aut ex natura volente se exonerare: et tunc non est ex natura indita: sed ex natura corrupta. vnde ibi locū habet illa auctoritas. bonarū mentiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est.

Serpens eneꝰ fuit figura corpꝰ ris xp̄i.

Dupliciter pōt videri deꝰ.

Peccant q̄ corpꝰ xp̄i tāgunt i pctō

de sacerdotibꝰ q̄ nocturnā pollutiōez passi sunt.

Ad ꝓuenit sepe pollutio.

¶ Queritur in quo casu danda sit simplex hostia pro eucharistia.

Arca quartū capitulū querit in quo casu danda sit simplex hostia pro eucharistia. Secūdo de illo qui est i peccato mortali ꝛ petit simplicē hostiā. et sacerdos deceptus dat ei eucharistiā et ille accipit an peccet accipiēdo. Tertio de laborāte in extremis et petente eucharistiā a sacerdote nō habēte hostiā ꝓsecratā. vtꝝ debeat ei dari hostia simplex. Quarto vtꝝ sacerdos debeat dare simplicē hostiā si nō habet cōsecratā alicui infirmo/ vel decrepito qui qualibet dñica cōmunicat propter securitatē. Quinto quādo debet sumi corpus christi. Sexto vtrū digne sumēs corpus christi mereatur nō solū vitā eternā: sed etiā vitā istā temporalē. Quātū ad primo quesitū videt q̄ in predicto casu dāda ē simplex hostia pro eucharistia: videlicꝫ qñ aliqs quē scit sacerdos eē in pctō mortali petit in publico eucharistiā a sacerdote: qꝛ nō ob aliā causā dicebatur q̄ debebat ei dari corpus christi in publico nisi propter vitandū scandalū: sed dando simplicē hostiā vitat scandalū: et nō proijcit corpus christi in sentinā diaboli: ergo in predicto casu sacerdos non debet dare corpus christi: sed hostiā nō ꝓsecratā. ¶ Sz cōtra. dñs dedit corpus suū iude. et in hoc facto vt dicunt sancti instruxit sacerdotes vt nō denegēt sacramēta ecclesiastica eis qui non sūt notorij: ergo iste sacerdos debet deū imitari in hoc: ergo debet dare isti corpus christi: nō ergo simplicē hostiā. ¶ Itē ioel. quis scit si conuertat et ignoscat deus et relinquat post se benedictionē. potest enī deus in momēto visitare istū nescit enī tarda molimina spūssancti gratia: potest ergo iste in momēto penitere et conteri et hoc nescit sacerdos: ergo nescit an iste sit in peccato mortali vel nō sz si nō est i pctō mortali: nocet ei sacerdos denegādo corpꝰ xp̄i/ vel nō dando quod sibi nō prodesset: ergo nescit sacerdos an peccet nō dando: an nō peccet: constat enī q̄ si nocet ei peccat: ergo et si nō dat peccat: qꝛ quicunq̄ facit aliquid de quo nescit an sit peccatum an non peccat: si facit illud. ¶ Item simulatio inutilis non est facienda sed si iste quem scit sacerdos esse in peccato mortali: accipit simplicem hostiam et credit se accipere corpus christi non minus peccat q̄ si acciperet corpus christi: ergo simulatio sacerdotis: q̄ simulat se dare corpus christi inutilis est: ergo nō faciē da/ quod cōcedimus. Unde. trib⁹ de causis debet dare corpus christi sacerdos isti/ videlicet qꝛ minister est et nō tam dat q̄ reddit isti quod suū est: ꝛ quia simulatio nullū habet locū vbi veritas corporis christi est et qꝛ nescit an noceat ei si nō det: qꝛ forte cōuersus est. ¶ Si obijciat q̄ eisdē rationib⁹ in occulto debet dare. Dicimus q̄ non est verū: qꝛ in occulto potest cōferre cū ipso ꝛ quereꝛ an sit contritꝰ/ an habeat ꝓpositū dimittendi peccatuꝫ: in publico vero non potest istud fieri. ¶ Soluim⁹ ergo obiectum per iteremptionē: qꝛ non tantū ꝓpter scandalū vitandum debet ei dari corpus christi: sed ꝓpter alias causas q̄ dicte sunt secundo capitulo. ¶ Queritur postea de illo q̄ est in peccato mortali ꝛ petit a sacerdote simplicē hostiam et sacerdos deceptus dat ei eucharistiā ꝛ ille accipit: Querit an peccet accipiendo? videt q̄ sic: quia accipit corpus christi indignus nō adhibita diligentia quam potest ꝛ debet: posset enī dimittere peccatuꝫ suum si vellet: posset etiā conteri ꝛ hec diligētia est q̄ adhiberi debet ad accipiēdū corpus christi: ꝑ peccat accipiendo. ¶ Contra. non contempnit: immo quia scit se esse indignum ob reuerentiam corpis christi non vult ipsum accipere: sed tantum simplicem hostiam: ergo illa acceptio nullam habet prauam radicem: ergo non est peccatum: quod cōcedimus. ¶ Ad obiectum solumus per interemptionem: adhibet enī iste omnem diligentiā quam potest ꝛ debet nō ad hoc vt accipiat corpus christi: quia ꝛ vellet posset abstinere ab oī hostia/ tam cōsecrata q̄ non consecrata/ ꝛ sic nō acciperet corpus christi: sed respectu huiꝰ nō adhibetur diligētia: sed ad hoc adhibetur diligentia vt nō decipiatur. Aliam vero diligētiā non potest adhibere/ nisi vt dicat sacerdoti q̄ det ei hostiā non cōsecratā: sicut ille q̄ cognoscit alienam credēs esse suā: adhibita oī diligētia quā potest ꝛ debet nō peccat: tamen non adhibet

Af q̄ debeat dari simplex hostia pctōr occulto publice petēti.

In oppm ta ecclesiastica eis qui non sūt notorij: ergo iste sacerdos debet deū imitari in hoc: ergo debet dare isti corpus christi: nō ergo simplicē hostiā.

Solutio.

ad argumētū q̄stionis

Queritur.

Af q̄ sic.

exns i pctō de q̄ nō ꝓteuimus per interemptionem: adhibet enī iste omnem diligentiā quam potest ꝛ debet nō ad hoc vt accipiat corpus christi: quia ꝛ vellet posset abstinere ab oī hostia/ tam cōsecrata q̄ non consecrata/ ꝛ sic nō acciperet corpus christi: sed respectu huiꝰ nō adhibetur diligētia: sed ad hoc adhibetur diligentia vt nō decipiatur. Aliam vero diligētiā non potest adhibere/ nisi vt dicat sacerdoti q̄ det ei hostiā non cōsecratā: sicut ille q̄ cognoscit alienam credēs esse suā: adhibita oī diligētia quā potest ꝛ debet nō peccat: tamen non adhibet

omnem diligentiã quã potest ad hoc vt nõ cognoscat alienam: qz nullã cognoscendo nõ cognoscer et alienã sed adhibet diligentiam quã potest ad hoc ne decipiatur: ꝛ sic intelligendũ est in omnib⁹ in quibus diligẽtia adhibenda est. ¶ Queritꝫ postea de illo qui laborat in extremis: ꝛ petit eucharistiã a sacerdote: sed sacerdos nõ habet hostiam cõsecratam/vtruz debeat ei dari hostia simplex? ¶ Debet dici ꝙ non: qz in tali casu dicendum est ei/credis hoc esse corpus christi? ꝛ sacerdos debet dicere. Corpus dñi nostri iesu christi sit tibi ad eternã vitã. vnde simulatio ꝛ mẽdaciũ ibi non debet habere locum: sed debet ei dicere/ crede ꝛ mãducasti. ¶ Sed querit de alio infirmo vel decrepito qui qualibet die dñica cõmunicat ꝓpter securitatem: vtrum sacerdos debeat ei dare simplicem hostiam: si non habeat hostiã consecratã. Videt ꝙ sic: qz in hoc casu non oportet querere/ credis hoc esse corpus xp̃i. ¶ Item in hoc casu simulatio vtilis est: qz tantum valet illi simplex hostia ex quo credit se sumere corpus christi/quantum et ipsum corpus xp̃i. quod potest ꝓbari per simile: quia si duo sint habẽtes paria peccata mortalia: ꝛ vterqz impenitẽs: et vterqz petit corp⁹ xp̃i et sacerdos dat alteri corpus xp̃i: et alteri simplicem hostiã illi duo equaliter peccant: cũ equaliter ꝓtẽdat et ab eque prava radice sint ille sũptiones: dicit enim de duobus quorũ vterqz sagittã emittit intentiõe interficiẽdi: et alter interficit: reliquus nõ: ꝙ equaliter peccant: ergo a simili: si duo sint equales habentes caritates et pari voluntate et intentione petant dari corpus christi: ꝛ alteri datur hostia cõsecrata: reliquo hostia simplex: equaliter merent in illis sumptionib⁹ ergo tantũ valet isti simplex hostia: quãtũ si sumeret corp⁹ christi. ¶ Et si hoc dicatur. Cõtra. sint duo qui ex equali caritate et pari intentione dent elemosinas vn⁹ centũ solidos: alter quinquaginta: q̃ tamẽ credit se dare centũ: non equaliter prodest eis. vnde quanti tas dati facit ad meritũ: multo fortius presentia corpozis christi facit ad meritũ: ergo non tantũ valet isti simplex hostia: ꝫ credat se sumere corp⁹ xp̃i q̃tũ valeret illi corp⁹ xp̃i si sumeret: qd̃ ꝓcedim⁹. Et nõ est simile de sumẽtib⁹ in pctõ mortali/duab⁹ de causis. Prima est qz totũ malũ est ab hoie: ꝫ nõ totũ bonũ est ab hoie: sive ab intentione bona hois: imo aliquid est a presẽtia corpozis dñici. ¶ Secunda est quia demeritũ ꝓprie: est demeritũ mortis eterne solius: sed meritũ nõ est solꝰ vite eterne: ꝫ etiã ventalitũ ꝛ dimissionis pene quantũ ergo ad meritũ vite eterne equaliter merentur illi duo: qui equales caritates habent: et vnus accipit simplicẽ hostiam: alius hostiam consecratã: sed non equaliter merent quantũ ad dimissionẽ ventalitũ vel dimissionẽ pene/vel augmẽtũ gratie: quia ille qui accipit simplicẽ hostiã non mãducat corpus christi nisi spũaliter: sed alius et spiritualiter et sacramentaliter et sacramentalis modus comedẽdi quãdo est cũ spirituali multũ prodest: et licet dictũ sit ꝙ in sacramento eucharistie nulla debeat esse simulatio: tamẽ in casu aliquo necesse est fieri simulationẽ: sicut enim sacerdos per negligentiã suã nõ habet hostiã consecratã et aliquis petit eucharistiã: et si non det ei valde scandalizabitur: tunc ad vitandũ scandalũ: debet dare sacerdos simplicẽ hostiã: sed nõ debet dicere huiusmõi ẅba/credis hoc esse corp⁹ xp̃i: ꝛ hmõi simulatio nõ est pctũ. Est enim vtilis sicut dñs vtiliter finxit se longius ire: tamẽ sacerdos grauiter est arguendus et punien dus de negligentia sua: et de dãno quod accidit ei qui simplicẽ hostiã sumit: quia nõ tantũ valet simplex hostia ei quantũ valet corpus xp̃i.

Queritur.

Respõdet

Queritur.

Impzobat solutio.

Ad imediate q̃sitũ negatiue.

Nõ casũ in q̃ hostia nõ cõsecrata põt cũ simlatõe alicui dari. nec peccat qui eã dat.

Ad hoc ar.

¶ De tempore sumptionis eucharistie.

De tempore sumptionis eucharistie solet queri: et ꝓsuetudo ecclesie est dare corpus xp̃i ieiunis et sobriis: quia spiritualis cibus spiritualiter est manducandus. ¶ Sz videtur ꝙ male faciat ecclesia: quia xp̃s dedit corpus suum discipulis ꝓmissis: qz post cenam: ꝫ omnis xp̃i actio nostra est instructio: q̃ ecclesia debet ipsum imitari: ergo debet dari corpus xp̃i prãsis ꝛ nõ ieiunis. ¶ Ad hoc dicendũ est ꝙ virtus ꝓsistit in medietate q̃ est quo ad nos sive in medietate personali. vnde secundũ diuersas psonas diuerse sunt circunstantie in operib⁹ eiusdẽ virtutis. vnde in substantia ipsaꝝ virtutũ tenetur ecclesia imitari xp̃m: sed non in omnibus circũstantijs. vnde in donatione corporis xp̃i imitamur ipsum: ꝫ nõ in tempore. Domin⁹ enim post omnes cibos dedit discipulis suis corpus suum: qz quod vltimo menti infigit arctius memorie cõmẽdatur: ꝛ cũ discipuli haberent presentiam corporalez domini non poterant nõ gaudere spiritualiter. vnde alij cibi corporales nõ impediebãt gaudiuz spirituale de manducatione corporis xp̃i/in nobis vero impedirent: qz ablatus est a nobis spõsus corporaliter. vñ ieiunam⁹ et ieiuni accipimus corpus xp̃i: sicut discipuli Johãnis ieiunabãt ꝛ discipuli xp̃i nõ ieiunabãt: qz nõ poterãt ieiunare q̃diu sponsus cũ illis erat. De merito etiam sumptionis solet queri: vtrum digne sumẽs corpus xp̃i mereatur nõ solum vitã eternã: sed etiam vitã istã temporalem: quod videt: qz indigne sumentibus dicit apls. ideo inter vos multi infirmi ꝛ imbecilles: ꝛ dormiũt multi: ꝫ hec dictio ideo notat causaz et nõ nisi meritoriã: ergo indigne sumentes merẽtur non solũ mortem eternã: ꝫ etiã mortẽ temporalez: q̃ digne sumentes merentur nõ solum vitã eternaz: sed etiã vitam tẽporalez: sed si hoc: ergo boni sacerdotes qui semper digne sumunt deberent viuere per totuz seculum/ ꝛ hoc falsum: qz sicut moriunt mali sacerdotes: ita ꝛ boni: ꝛ eque cito. ¶ Preterea caritas nõ volat ad muscas: ergo pro nichilo reputat vitam istã tẽporalem: ergo nõ facit mereri eã. ¶ Ad hoc dicendũ est ꝙ apls loquitur secundũ quãdã adaptationẽ: sicut cum dicit pietas habet promissionẽ vite que nunc ẽ ꝛ future: ꝓgruũ enim ẽ vt qui per elemosinaꝝ largitionẽ prolongat alijs vitã corporalem ꝙ deus ꝓlonget ei vitam suam corporalem: similiter ꝓgruum est vt q̃ indigne sumit vitã scz corpus xp̃i: ꝙ amittat vitã suã: et iam corporalem. Cõcedimus q̃ ꝙ merito ꝓgrui: nõ merito ꝓdigni meretur mortem tẽporalẽ ille qui indigne sumit corpus xp̃i: et similiter ille qui digne sumit corpus xp̃i merito ꝓgrui non merito ꝓdigni meretur vitam temporalẽ/nec est verũ ꝙ eque cito moriantur boni sacerdotes vt mali: qz vt in plurib⁹ virt sanguinum ꝛ dolosi nõ dimidiabunt dies suos. Scti vero moriuntur pleni diez/nisi ibi locũ habeat quod dicit in libro sapientie de iusto: raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.

Vt⁹ ꝓsistit in medietate psonali.

Queritur.

Ad imediate q̃sitũ

Boni sacerdotes diuti⁹ viuũt q̃ mali nisi i casu in q̃ deus timet bonis

¶ Quale corp⁹ dedit domin⁹ discipulis suis.

Quinto capitulo queritur quale corpus dedit dominus discipulis suis? ꝛ dixerũt quidã ꝙ impassibile ꝛ immortale dedit: qz sub illa forma sub qua de

subtilitatē. Agilitatē. Claritatē. Impassibilitatē xp̄us aliqñ assumpsit.

dit erat impassible ꝛ immortale vt eñ ostenderet dominus se volūtarie accepisse mortalitatē nostraz ante passionē:quando voluit ꝛ sicut voluit assumpsit quatuor dotes corporis glorificati:assumpsit enīz subtilitatē quando exiuit de vētre beate virginis porta clausa:agilitatē assumpsit quando ambulauit sup aquas claritatē:quādo transfiguratus est in monte thabor impassibilitatē assūpsit qñ dedit in cena discipl̄s suis corpus suū:qz sub forma illa sub qua dedit fuit ipassibile:sed sub forma ꝓpria erat passibile. ¶Sz obijcit contra hoc:qua christus erat tunc passibilis sub forma ꝓpria:ergo gerat passibilis. ¶Item erat ipassibilis sub forma panis: ergo erat impassibilis: ergo erat nō passibilis.et ita tunc xp̄us erat passibilis ꝛ nō passibilis secundū idem:quia scōm corpus:ergo affirmatio et negatio tūc dicebant vere de eodē secūdum idē quod impossibile est et intelligibile. ¶Itē ponatur q̄ aliquis de discipulis reseruasset corpus xp̄i datum in pixide per totū illud triduū/et simus in tempore crucifixionis christi:tunc sic:corpus xp̄i moritur in cruce et nō moritur in pixide : et qz est īmortale et impassibile in pixide : sic ergo post mortē corpis xp̄i in cruce remanebit corp⁹ xp̄i viuū in pixide/ sim⁹ post mortē corporis xp̄i in cruce/corpus xp̄i est mortuū: ḡ aptū natū viuere et non viuit/et ita corpus xp̄i nonviuit. Itē corpus christi viuit in pixide : ergo viuit: ergo idē corpus numero:viuit et nō viuit: qō est ipossibile: est ꝛ cōtra intellectū. ¶Propter hoc dicūt oēs magistri q̄ dñs dedit corpus suū mortale et passibile et distinguūt istā.corpus xp̄i sub forma panis est passibile:quia passibile idē est q̄ potens pati:si ergo hec determinatio sub forma panis determinet hūc terminum passibile quātū ad infinitū ibi intellectū falsa est et est sensus:corpus xp̄i potest pati sub forma panis. si vero determinet ipsū quantū ad potentiā vera est/ et est sensus:corp⁹ xp̄i existens sub forma panis habz potentiā pattendi: et hanc distinctionē approbamus

Dñs dedit corp⁹ suū discipl̄s suis passibile et mortale.

Replicat. ¶Sed adhuc remanet obiectio de corpore xp̄i qō ē in pixide:quia corp⁹ christi moritur in cruce.aut moritur in pixide:aut nō:si nō:redit predicta inconuenēs si morit in pixide : ergo vel morte naturali vl violēta constat q̄ nō naturali:ḡ violenta:ḡ violētia infert corpori xp̄i in pixide:sed nulla violentia infertur corpori xp̄i nisi p crucifixionē:ḡ corp⁹ xp̄i crucifigit i pixide:ḡ vulnerat i pixide:ḡ lāceat i pixide ꝛ hoc manifeste falsū:qz ibi non sunt lancee vel claui. ¶Itē si non patit in pixide: ergo corpus xp̄i prout est in pixide nō participat nouas ꝓprietates aduenientes corpori xp̄i in cruce:ergo corpus xp̄i in pixide nō participat mortē: ergo corpus xp̄i nō moritur in pixide et inde vt prius

Soluit replica. ¶Solutio . ista cōcedēda est:corpus xp̄i moritur in pixide:et omnes iste negande sunt:corpus xp̄i crucifigitur in pixide:lanceatur in pixide: patitur in pixide. et non valet hec argumentatio : corpus xp̄i moritur in pixide morte violēta: ergo violentia infertur et in pixide. Instantia.aliquis vulneratur a sagitta letaliter in corde : et statim moritur et per hoc separatur anima a corpore et a qualibet parte corporis . vnde nonvalet hec argumētatio: anima separatur a manu istius per violentiā:ergo violentia infertur manui:sicut ergo separatur aīa a manu per violentiā nō illatā manui:sz illatā alteri pti eiusdē toti⁹/sic multo forti⁹ per violentiam illatam corpori xp̄i in cruce separatur anima ab eodē corpore xp̄i quod est in pixide/ tamen violentia non infertur et in pixide:sed alibi. ¶Cū autē cōceditur ista.corpus xp̄i moritur in pixide non intelligit aliqua noua ꝓprietas aduenire:sed hic est sensus. Anima xp̄i incipit nō esse hic. ¶Sed videt q̄ nō sit necesse istaz cōcedere. Christus moritur in pixide: quia si neget non sequentur duo cōtradictorie opposita:qz xp̄s patitur in cruce/xp̄s non patitur in pixide: iste due non sunt opposite: eadez ratione iste due non sunt opposite: Christus morit in cruce/Christus non moritur i pixide. ¶Et ad hoc dicēdū q̄ nō est simile: quia ex hac:xp̄s patitur i cruce:non sequitur q̄ patiat vbicūq; sit: sed ex hac/xp̄s moritur i cruce/sequitur q̄ moriatur vbicūq; sit:qz si est mortuus i cruce/est mortuus si est mortuus nusq̄ habet vitam:qz qui cecus est nusq̄ habet visum/ꝛ nullū visum habet: sic ꝙ mortuus est nullā vitam habet/ ꝛ nusq̄ vitam habet. vnde si xp̄s mortu⁹ est non habet vitā in pixide. ¶Preterea Christus erat in cruce ꝑmo ꝛ principaliter: erat enīz ibi sub forma propria ꝛ sub omnibus ꝓprietatibus suis accidētalib⁹:in pixide vero licet esset secūdū veritatē essentie sue/tamen erat ibi quasi per quandā resultatōnē:sicut modo sub formis ꝓpr̄is corpus xp̄i est in celo ꝑmo et per se:sed in altari est verus corpus christi/ñ per quandam resultationē:sicut supertius dictum est.vnde quasi secundo est in altari. ¶Probabile ergo est q̄ si nusq̄ esset ꝑmo/nusq̄ esset secundo. Eodem modo cū ꝑmo esset corpus xp̄i in cruce/ ꝛ in pixide quasi secundo/probabile est q̄ si in cruce nō haberet vitam q̄ nec in pixide.

Ad ꝓpr̄ia obiectū dicim⁹ q̄ ꝓ hoc ꝓnomē hec demōstrātur forme significātes: sed ꝓ significato suo vltimo sez ꝓ corpore xp̄i mystico:frequēter enī in sacra scriptura ponitur significans ꝓ significato: vt in apocalipsi:phialas aureas plenas odoramētoz que sūt orationes sanctoz.i.que significāt. Est ergo sensus:tube hec perferri.i.tube corpus tuū mysticum.i.ecclesiam mysticam perferri per manum.i. per operationē sanctoz angeloz qui assistunt sacrificio altaris i sublime

Ihesus repliscatur.

Ihesus ꝛ soluit p̄dicta r̄plica.

si corp⁹ xp̄i nusq̄ esset ꝑmo: nusq̄ eēt secō.

Ly hec q̄d demōstrat i hac ꝓpōe tube hec ꝓ ferri ꝓ manū. ꝛc.

Secō q̄rit de auctoritate gregorij.

¶De quibusdam auctoritatibus que sunt in canone misse.

Sexto capitulo queritur de quibusdā auctoritatibus q̄ sunt in canone misse que difficultatē habent/ꝛ primo de hac:tube hec perferri per manū sancti angeli tui in sublime altare tuum in cōspectu diuine maiestatis tue: Queritur quid demōstrat per hoc pronomē hec/aut enī demonstratur panis ꝛ vinū/aut forma panis ꝛ vini/aut ipsum corpus xp̄i: si panis ꝛ vinum.Cōtra. Ibi nō sunt panis ꝛ vinū:qz iam trāssubstantiata sunt:ḡ non possunt perferri in sublime altare:ꝛ preterea si ibi essent non perferrent in celū: si demonstrētur forme/nulla est petitio:qz forme ille nūq̄ perferuntur in celū: si demōstratur corpus xp̄i iutilis est petitio:qz corpus xp̄i in celo est:ḡ nō perfertur i celum. ¶Obicitur postea de hac auctoritate Gregorij. vno eodēq; momēto fertur in celum ministerio angeloz consociandū corpori christi ꝛ ante oculos sacerdotis videt. Queritur q̄d sit illud de quo fit ibi sermo: si de pane/et nō cōuenit trāsire in celum:ḡ illa locutio falsa est:si de forma panis/ similiter et nō conuenit trāsire in celum: si de corpore christi/illud nō videtur añ ocl̄os sacerdotis:qz illō est iuisibile ocl̄is nō glōrificat⁹. Itē illud nō cōsociat corpi xp̄i:qz nichil ꝓsociat sibijp̄i ḡ de q̄cūq; fiat sermo falsa ē illa locutio. ¶Solutio. Ad ꝓpr̄io obiectū dicim⁹ q̄ ꝓ hoc ꝓnomē hec demōstrātur forme significātes: sed ꝓ significato suo vltimo sez ꝓ corpore xp̄i mystico:frequēter enī in sacra scriptura ponitur significans ꝓ significato: vt in apocalipsi:phialas aureas plenas odoramētoz que sūt orationes sanctoz.i.que significāt. Est ergo sensus:tube hec perferri.i.tube corpus tuū mysticum.i.ecclesiam mysticam perferri per manum.i. per operationē sanctoz angeloz qui assistunt sacrificio altaris i sublime

Ad primū q̄sitū.

in sacra scriptura sepe ponitur significās ꝓ significato.

altare tuū.i.ad triūphantē eccleſiā que in celis eſt.i. cōiungi eccleſiā militantē eccleſie triūphanti.et hoc eſt vnire regnū ad regnū:et ſic ceſſat obiectio:per ſacramentū enī euchariſtie applicat magis ac magis ecclesia militās eccleſie triūphāti. ¶Ad auctoritatem gregorij:dicimus q̄ impropria eſt et gratia diuerſor ſignificant vel tranſitus vel conſociatio et viſio.vnde fit ibi ſermo quantū ad illa tria:de pane:t de corpore xp̄i:t de forma: quantū ad tranſitū fit ſermo de pane quia panis tranſit in celū.i.in celeſte corp⁹ chriſti: miniſterio angelorū/qui aſſiſtunt officio miſſe:vt dicunt ſancti tranſit inq̄ in celū.i.in celeſtē panē.ſcz in corp⁹ chriſti:quantū ad cōſociationē fit ibi ſermo de corpore chriſti:quantū ad cōſociationē fit ibi ſermo de corpore chriſti:qđ traxit de virgine:quia pervirtutē eucharriſtie ſacramenti magis ac magis cōſociatur corpus xp̄i verum corpori chriſti myſtico: quia per virtutem huius ſacramenti familiarius et efficatius et quaſi vicinius adheret eccleſia chriſto.quantū ad viſionez fit ſermo de forma que videt.quantū ergo ad illas tres attributiones fit ſermo de diuerſis/nec eſt dicendum ſicut quidā dicunt q̄ ibi fiat ſermo de diuerſis ſcōm regulā thythonij ſicut hic cū occideret eos.ſ.malos q̄ rebant eū.ſ.boni:quia ſecundū primā regulā thythonij.aliquādo fit ſermo de capite: aliquando de veris membris ſcz de bonis: quantū ad ſecundā regulā fit ſermo de corpe mixto:aliqñ de bonis:aliqñ de malis ſz neutrū eſt hic: ſz eſt talis īproprietas q̄li eſt in hoc ꝟſu hic ſit⁹ē phaetō hic quantū ad corp⁹.curr⁹ auriga patrē:hic quātū ad ꝓtūctū. ¶Sz q̄rit̄ i quo mometo tranſit panis in corpus xp̄i:aut enī tranſit in corp⁹ xp̄i in a.ſit a.inſtans in quo eſt primo corp⁹ xp̄i ſub forma panis:aut in aliquo inſtanti ante a.ſi in a.cōtra.panis non eſt a: ergo tranſitus nō ē in a:ergo nō tranſit in a in corp⁹ xp̄i.ſi in aliq̄ inſtanti ante a.ſit illud b.inſt̄ b.t a. eſt īfinita inſtantia:ergo corp⁹ tēpore illo intermedio erit panis penitus ſub eiſdē formis ſub quib⁹ eſt in b.ergo nulla mutatio ineſt ei in b.ḡ nullus tranſit⁹ et ita panis non trāſit in b.in corpus xp̄i. ¶Q̄ autē fiat in momēto patet: qz nō eſt ibi mutatio ſucceſſiua ¶Solutio.ad hoc videtur michi dicēdū q̄ panis nō tranſit in aliquo inſtanti in corpus xp̄i:ſed in tempore tamen non ſucceſſiue:quia non prius tranſit vna pars in corpous xp̄i q̄ alia. Et propter hoc nō poteſt dici: q̄ in aliquāto tēpore t toto trāſeat:imo nō in aliquāto quin in minori:ſicut cū fides trāſit in gloriā ſiue in viſionē manifeſtā:nō tranſit in inſtanti in quo eſt primo gloria:quia tunc non eſt fides:vnde nec trāſit⁹ ei⁹ nec tranſit in aliquo inſtāti ante: ſed tranſit in tempore/ tamē nō aliquāto quin in minori. Ꝟ poteſt dici q̄ tranſit panis in corpus xp̄i in illo totali tēpore in quo proferuntur hec verba/hoc eſt corpus meū.vnde tantum tempus exigit̄ et nō minus. vnde ſucceſſio eſt in tranſitu:nō ex pte finis:ſed ex parte prolatiōis ꝟborꝝ

¶De contentione inter grecos et latinos.

Ad vltimū dicendū eſt de diſcordia inter grecos et latinos de cōfectiōe eucharriſtie:cōficiunt enī greci de fermētato.et latini de azimo. Et ꝓbant greci q̄ de fermentato conficiēdū eſt:qz dicūt q̄ dñs fecit paſcha xiij[a].luna quādo nulla azima erāt in domib⁹ iudeorū/vñ de fermentato cōficit:qñ dedit corp⁹ ſuū diſcipulis.et propter hoc dicūt q̄ de fermentato cōficiēdū eſt:nō de azimo. Ꝓeoccupauit enī dñs paſcha quia occidendus erat vt dicūt quartadecima luna qñ paſcha celebrandū erat: q̄ autē decima tertia luna celebrauit dñs paſcha/ꝓbāt multipliciter. Primo ſic: veritas debet reſpōdere vmbre: ſz quarta decima luna ad veſperum immolabat agnus typicus:ḡ.xiij.luna ad veſpez immolatus fuit verus agn⁹: ergo in die paraſceues fuit luna.xiij.ergo in quīta feria fuit luna xiij.t tunc fecit xp̄s paſcha ſuum: ḡ chriſtus comedit paſcha.xiij.luna. ¶Scdo ꝓbāt hoc:qz.xiij.Johānis dicitur. Ante diem feſtum paſche ſciēs Jeſus.ꝛc. et conſtat q̄ tunc comedit paſcha: ergo ante diem paſche comedit paſcha:ſed dies paſche erat.xiij.luna:ḡ ipſe comedit paſcha.xiij.luna. ¶Item in.xiij. Jo.dicitur:q̄ ipſi nō introierūt in pretorium vt non cōtaminarent:ſed manducarent paſcha: ſed cōſtat q̄ tūc erat dies paraſceues:ḡ ī die paraſceues comeſturi erāt paſcha:ergo tūc fuit.xiij.luna.t inde vt prius. ¶Itē in luca dicitur q̄ mulieres que cū chriſto venerant de galileaviderūt monumentū t quēadmodū poſitū erat corpus ei⁹/t reuertētes parauerūt aromata t vnguēta:t ſabbato quieuerūt ſecūdum mādatū: ḡ die paraſceues parauerūt aromata:ſed ſi tūc eſſet.xv. luna nō liceret eis parare aromata: qz.xiiij. luna ad veſperū paſcha domini eſt/t in.xv.ſolēnitatē celebrabitis:ḡ deci maquīta luna erat magna ſolēnitas ſcz p̄ma dies azimorū/in qua vt habetur in.xxx.numerorū:non licebat aliquod opus ſeruile facere:ergo tunc non fuit prima dies azimorum/t ita non fuit.xv.luna:fuit ḡ in die paraſceues.xiiij.luna:ḡ in quinta feria fuit.xiij. ¶Itez in.xix.Jo.dicitur:erat enīz magnus ille dies ſabbati: ergo ſabbatū poſt paraſceuē erat magn⁹ dies ſabbati:ḡ erat ſabbatū/ t preterea aliud feſtum nō niſi dies azimorū/t ita in ſabbato fuit dies feſtus azimorum qui erat.xv.luna:ergo in paraſceue fuit luna.xiiij. t inde vt prius. ¶Itē ipſi iudei dixerūt:Non in die feſto ne tumultus fieret in populo:ergo ī die paraſceues non fuit dies feſtus/t ita nō fuit primus dies azimorū/tunc enim non ſuſtinerent chriſtū interfici:ḡ in die ſabbati fuit primus dies azimorū/t inde vt prius. ¶Item ſi conficimus de azimo: qz agnus paſchalis comedebat in azimis: opponūt greci q̄ eadem ratione debemus cōficere cum lactucis agreſtib⁹:qz agnus paſchalis comedebatur cū lactucis agreſtib⁹/his probationibus vel his rationibus probant greci q̄ domin⁹ comedit paſcha.xiij.luna: quādo azima non inueniebantur in domibus iudeorum/t ita dñs confecit de fermētato. ¶Sed cōtra ipſos eſt textus euangelij.dicit enī Matheus.Prima die azimorū acceſſerūt ad Jeſum diſcipuli dicētes: vbi vis paremus tibi paſcha comedere: ergo quādo chriſtus comedit paſcha erat prima dies azimorū.i.p̄ma dies q̄ comedebātur azima:ergo erat xiiij.luna.ſic enī dicitur in.xi.exodi primo mēſe.xiiij. die menſis ad veſperū comedes azima.ꝛc. idem dicit Marcus qđ Matheus:idē dicit Lucas:venit dies azimorum i qua neceſſe erat occidi paſcha:t ita erat.xiiij. luna. ¶Itē eccleſia romana cōficit de azimo que hoc habuit ab apoſtolis/qui fuerūt cū dño:ergo conficiēdum eſt de azimo:quod cōcedimus.vnde dicimus q̄ dominus.xiiij.luna comedit paſcha t tūc non erat fermentū in domibus iudeorum. vnde cōfecit de azimo. ¶Ad primā ergo dicimus rationē q̄ veritas reſpondit vmbre:quia in paſcha typico duo erant ſcz immolatio agni:t comeſtio. Agn⁹ typicus īmolabat.xiiij. luna:t immolatio veri agni inchoata eſt.xiiij.luna:qz xiiij.luna captus fuit dominus:t ſic immolatio reſpō-

Ad ſcdo q̄ſtū d auctoritate gregorij.

Reꝓbat ſolutiōez quorundā.

Queritur.

Ad immediate q̄ſtū

Greci in fermētato. Latini ī azimo ꝓficiūt. Greci ꝓbāt ſuā opionē

Latini probāt ſuā opinionē t impugnāt opionē grecorū

Opio doctoris.

Xp̄s ꝓfecit in azimo.

Ad primā rōnem grecorum.

dit immolationi: comestio autē totaliter respōdet comestioni: quia agn⁹ typicus comedebatur. xiiij. luna. et dñs xiiij. dedit corpus suū discipulis ad comedēdū sanguinē suū ad bibendū ¶Unde preter duas rōnes quas assignāt magistri quare dñs post typicū pascha: dedit corpus suū discipulis/possunt assignari alie due dicunt enī magistri q finito veteri pascha / dedit dñs corpus suū discipulis hac ratione: vt doceret legalia finē habere/ et alia ratione vt melius et firmius imp̄meretur mentibus eorū sacramentū corporis et sanguinis dñici: quia qō vltimo infūditur menti melius retinetur. Tertia ratio est vt veritas respōderet vmbre sicut pascha typicū xiiij. luna comedebatur. et ita verum pascha xiiij. luna comederetur. Quarta ratio est vt cōfirmaret nobis promissionē eternorū: qz sanguis hyrcorū et vitulorū erat confirmator ve. te. ⁊ p̄missionis temporaliū: sed sanguis xp̄i cōfirmator est noui et eterni testamēti: sicut dicit in canone misse. vñ ꝓfirmator est etne hereditatis: vltima enī volūtas testatoris oīb⁹ mōis firmit tenēda est. ¶Ad secūdā et tertiā obiectionē sciendū est per distinctionē hui⁹ nominis pascha/accipitur enī quinq modis. Quādoq enī dicit pascha illa hora in qua īmolatur agnus xiiij. luna. scitis quia post biduū pascha fiet. ¶Secundo dicitur pascha agn⁹ typicus: sicut hic: vbi vis parem⁹ tibi comedere pascha ¶Tertio dicitur pascha agn⁹ verus: sicut hic: pascha nostrū īmolatus est christus. ¶Quarto dicit pasca dies festus azimorū: sicut hic appropinquabat dies festus azimor qui dicit pascha et sic sumitur in euāgelio io. cū dicit ante diē festum pasche. ¶Quīto dicit pasca. ipse eb⁹ pascalis. scz ipsa azima: et sic sumitur cū dicitur: vt nō cōtaminarent sed manducarēt pascha: scz azima que comedebātur a xiiij. luna vsq ad xxi^am. ¶Ad quarto obiectū dicimus q sanctis mulieribus licuit parare in die parasceue/licz esset p̄cia dies azimorū: qz hoc nō erat seruile op⁹/imo op⁹ misericordie: sicut dñs dixit in xij°. io. de magdalena: sinite illā vt in die sepulture mee seruet illō: sicut circūcidē licebat in sabbato: qz hoc erat opus spūale nō seruile/sicut dicit in xij. mathei: qz sabbatis sacerdotes in templo sabbatū violabāt: scz circūcidendo et sine crimine sunt. ¶Ad quinto obiectū dicimus q dies sabbati post parasceuē dict⁹ ē magn⁹ dies sabbati/q̄uis nō esset prima dies azimorū. Erat enī sabbatū īsuper et aliud festū/scz dies azimor: qz illi septē dies nō essent adeo celebres: sicut primus et septimus. ¶Ad sexto obiectū dicimus q licet iudei clamarent non in die festo: tamen fecerunt cōtra se. in primo enī die azimorū qui erat fest⁹ dies: fecerūt christū occidi. vnde magis peccauerunt. ¶Ad vltimo obiectū dicimus q ecclesia nō accepit de legalib⁹ nec retinuit nisi quod decuit ⁊ oportuit. vnde nō retinuit lactucas agrestes: nimis enī amare sūt. ⁊ preterea nō inuenīūtur vbiq. Sed loco lactucarum addidit dñs memoriā passionis sue: cū dixit: hoc facite in meā cōmemorationē scz lactucas spūales. ¶Sed cōtra hoc quod dictū est q sancte mulieres parauerūt aromata et vnguēta in die parasceues: videt dicere marcus: q dicit ⁊ cū transisset sabbatū maria magdalene et maria iacobi et salome emerūt aromata: vt ventētes vngerent iesū: ergo post sabbatū qō fuit post parasceuē emerunt aromata et parauerūt: nō ergo in die parasceues. ¶Ad hoc dicūt quidā q verba luce sic intelligēda sūt: dies erat parasceues ⁊ sabbatū illucescebat id est appropinquabat vespera in qua incipiebat festū sabbati: subsecute autē mulieres que venerāt cū ipso de galilea viderūt monumētū: et quēadmodū positū fuerat corp⁹ eius viderūt: intellige in die parasceues et in die sabbati et reuertētes intellige in die sabbati parauerūt aromata ⁊ vnguēta: qz post vesperā sabbati licuit eis pare: ⁊ sabbato q̄dā siluerūt scōz mādatū id est sabbato nō parauerūt: quia nō licebat scōm legem: et sic nō cōtradicit marcus luce. ¶Sed hec solutto nō potest stare: quia glo. dicit super lucā: q parauerūt ī die parasceues q̄diu licuit eis opari. ¶Jtē obiicitur q si sabbato siluerūt secundū mandatū: ergo si parassent in sabbato trāsgresse essent sabbatum ergo si parassent in die pasche: cū tūc esset magn⁹ dies pasche transgresse sunt mandatum de illo festo: quia sicut habet in xi°. exodi. nichil licebat operis facere illa die exceptis hijs que ad vescendum pertinent. ¶Jtem obicit: veritas debet respondere vmbre: sed agnus typicus comedebatur. xiiij. luna: ergo agn⁹ verus comedēd⁹ est. xiiij. luna: ꝯ malefacit ecclesia que nō celebrat pascha. xiiij. luna. ¶Obiicit etiā de penthecoste: qz a die pasche numerabāt iudei septē ebdomadas plenas/⁊ statim post illas quinquagesimo die erat festū cenophegie siue festū pēthecostes: scz dies festus pasche fuit sexta feria: qz tūc fuit luna. xv. ꝯ post septez hebdomadas ab illa die fuit festum penthecostes: ꝯ fuit ī sexta feria / male ergo celebrat ecclesia in die dominica festum pēthecostes/vel male computauit Lucas dicēs: Cum cōplerētur dies penthecostes: scz in die dominica apparuit spiritussanctus super discipulos. ¶Solutio. Ad primū dicendū est q in die parasceues parauerant sancte mulieres vnguentum: q̄uis esset magnus dies pasce: qz sicut dictum est ⁊ in sabbato quod arctius obseruabatur q̄ aliquod aliud festum iudeor: licebat facere opera misericordie sine trāsgressione sabbati. vnde circūcidebāt iudei in sabbato sicut dixit dñs in sexto Jo. si circūcisionem accipit homo in sabbato vt nō soluatur lex Moysi michi indignamini: qz totum hominē sanū feci ī sabbato: nō ergo transgresse sunt mādatū de obseruatione diei festi in hoc q parauerunt vnguēta in die magno pasce: sabbato tamen nō parauerunt: qz arctius obseruabat sabbatū q̄ prima dies azimor: quia in prima die azimor licebat parare que ad vescendum pertinent: ⁊ in sabbato non: vel siluerūt in sabbato. i. non parauerūt quia nō liceret: sed propter scandalum/vel siluerūt in sabbato. i. non emerunt vnguenta: quia secundū mādatum de obseruatione sabbati nulli licebat vēdere in sabbato. Dicimus autē q Marcus nō cōtradicit Luce. Judei enī in exequijs et sepulturis mortuor suorum magnas expēsas solebant facere: ⁊ adhuc faciūt illi qui possunt. vnde in. xix. Johānis: venit Nichodemus nocte ad Jesum q̄ venerat primū ferēs mixturā mirre ⁊ aloes quasi libras centū/licet ꝯ sancte mulieres parassent vnguenta in die parasceues: tamen quia illa non sufficiebant: post sabbatū. i. post vesperā sabbati emerūt alia aromata vt ventētes vngerēt Jesum/ et sic ad concordiā reducunt duo euangeliste. ¶Ad illud quod queritur/quare nō celebram⁹ pascha. xiiij. luna: Dicim⁹ q multiplex est ratio. Prima est ne videamur iudaisare et honorare vmbras quas dom⁹ reprobauit ⁊ destruxit/ nec voluit vt ipse dicit p Ysa. holocausta artetum ⁊ adipē pinguium/ ⁊ sanguinē vitulor ⁊ agnor ⁊ hyrcorum nolui. ¶Secūda ratio est

Nō rōnes p pter q̄s dñs dedit corp⁹ suū vltimo loco.
Prima rō.
Secunda.
Tertia.
Quarta.
Ad scām ⁊ tertiā.
Pascha capit quinq modis.
Primo
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Quinto.
Ad quartā
Ad quintā
Ad sextam
ad septimā
Dñs cōmutauit amaritudinē lactucar īamarā passiōis sue recordationē.
Soluit p̄dicta obiectio ꝯ aliq̄s

Jmprobat doc. p̄dictā solutionē.

Obiicit de pēthecoste

Solutō obiectiōis facte ꝯ so. ad quartā.

in sabbato non licebat pare cibos

Judei erāt magnifici ī sepeliendis mortuis

multiplex rō cur nō celebramus pascha xiiij. luna. Prima Secunda.

quia preceptum est in .xi. exodi de agno paschali: non comedetis ex eo crudū quid/nec coctū aqua: ꝫ assum igni: sed in die resurrectionis cōpleta fuit assatio veri agni: in illo enī triduo assabatur/ꝛ propter hoc ecclesia in die resurrectionis cōpleta assatione comedit verum agnū ꝛ delectatur: in die enim paraseues nō debet delectari: quia tunc christus tristis fuit/ tūc etiam esurijt. quia in illa die non comedit nisi vnuz latronē: sed in die resurrectionis delectat ecclesia comedendo verum agnū: sicut dicit apostolus: Pascha nostrū immolatus est christus: quasi dicat assatus est agnus: ita ꝙ epulemur non in fermento veteri neqꝫ in fermento malicie ꝛ nequicie: sed in azimis sinceritatis ꝛ veritatis vnde hec auctoritas est contra grecos qui cōficiūt de fermentato: sacramentū enī debet habere similitudinē cum re cuius est sacramentū: sed a re remouet apostolus fermētū: ergo et a sacramēto debet remoueri.

Xp̄us i die passiōis sue comedit vnū latronē

Tertia rō.

¶ Tertia ratio quare nos comedim⁹ pascha nostrū in die resurrectionis est: quia christus tūc fecit pascha suū. Nos enī triplex pascha habemus. Primū est de vicijs ad virtutes/et hoc pascha significatū est per pascha qđ fecerūt iudei in exitu de egypto. ¶ Secūdū pascha est transitus de virtute in virtutē: scz cū proficimus eundo de minus bono ad magis bonū: et hoc pascha significatū ē ꝑ pascha qđ fecerūt iudei in deserto quādo ꝓcedebāt de mansione in māsionē: de quo habetur in ix. numerorū. Tertiū pascha est cū transimus de gratia ad gloriā: ꝛ istud significatū est per pascha/quod fecerūt filij israel in terra promissionis: de quo habetur in quinto iosue. christus autē nō habuit nisi istud tertiū pascha: quia nō transijt de vicijs ad virtutes/nec profecit in virtutib⁹: sed trāsiuit ad gloriā et hoc in die resurrectionis: quia tunc fecit pasca suū. nos autē ad imitationē eius facimus pascha nostrum in die resurrectionis. Ad illō ꝙ obiectū est de penthecoste dicimus ꝙ iudei nō debēt numerare illas septē hebdomadas a prīo die paschę scz a primo die azimorū: sed a sabbato magno quod incidebat in illa solennitate: sicut dicit glo. sup leuiticū: et ipse text⁹ in xxiij leuitici: et sic numerauit lucas excludendo tamē sabbatū a quo incepit numerare. nos autē numeramus illas a die nr̄i pasce: et sic illis cōpletis habem⁹ festū pēthecostes ī die dn̄ica scz quinq̄gesimo a pasca q̄ est numer⁹ anni iubilei in q̄ remittebant oīa debita: manumittebant serui: et possessiōes ad antiquos ꝛ veros dn̄os reuertebant. ita cū sanctus spirit⁹ venit in corda hoīm remittit oīa pcta: redit vera libertas cū per spiritū sanctū efficiūtur filij dei: quia sicut dicit apostol⁹ vbi spūs dn̄i ibi libertas/ redemit etiā possessiōes ad veros dominos: quia tunc incipiūt omnia nostra esse cū spiritus sanctus venit in nos qui dat nobis oculos columbarū vt in omnibus creaturis tanq̄ in speculis vnū deū videamus: laudemus/et in ipso delectemur ꝓpter qđ prīe ad co. iij. dicit apls. Oīa vestra sūt siue cephas/siue apollo/siue presentia/siue futura. ꝛc.

Secundū.

Tertiū.

ad obiectionē de pēthecoste.

¶ De sacramento penitentie.

POst sacramentū eucharistie dicendū est de sacramento penitentie: circa quā primo dicendū ē de penitentia in generali: et de eis que cōuenīt ei in generali. Scdo de ꝓtritiōe. Tertio de cōfessione. Quarto de satisfactione. Quinto de reditu peccatorꝫ. Sexto de penitentia ventalium: scz de ligno feno stipula. Septimo de adiumētis satisfactionis/scz de claueb⁹ ꝛ relaxationib⁹. Circa primū capitulū primo videndū est: quid sit penitentia/et an sit vnū sacramentū vl̄ plura. Scdo an cōtritio cōfessio et satisfactio sint partes substantiales penitentie: an integrales. Tertio vtrū penitentia sit virt⁹. Quarto quā efficatiā habeat penitentia in remissionē pcrōrū. Quinto vtrū illa penitētia qua homo punit se sit de misericordia dei: an de iusticia. Sexto vtrum penitētia facta in peccato mortali sit iterāda. Describit aūt btūs gregor⁹ penitētiā hoc modo: penitentia est cōmissa flere: et flenda iterū nō cōmittere: sed hec descriptio nō est tantū quantuz ad esse suū: sed etiā q̄tū ad bene esse. Aliter enī nō est vtilis et fructuosa et efficax penitētia nisi habeat pseuerantiā: sed quantū ad esse penitētie sufficit dicere: penitentia est cōmissa flere. ¶ Itē dicit beat⁹ ieronymus: q̄ penitētia est scda tabula post naufragiū/fidei enī ē credere q̄ oēs nascimur filij irevt dicit apostol⁹. vñ nascimur q̄si naufragiū passi: et ab illo liberamur per baptismū/vnde baptismus est prima tabula: sed si itez pericitemur: in mūdo isto nō euadim⁹ istud sęcundū naufragiū nisi per penitentiā. vnde penitentia dicitur secūda tabula post naufragiū. ¶ Sed cū secūda tabula imediate sequat primā tabulā: videt ꝙ statim post baptismū q̄ est pria tabula deberet tractari de penitentia: ꝛ ita penitentia deberet esse secundū sacramentū. ¶ Et ad hoc dicendū est q̄ hec argumētatio non valet: penitentia est secunda tabula et tabula est sacramētum: ergo penitentia est secundū sacramētum/ꝛ est ibi fallatia accidentis: sicut hic: iste est secūdus archidiaconus in hac ecclesia: ergo est secūda persona in hac ecclesia: baptismus enī est sacramentū mtrantium: ꝛ sacramētum cōfirmationis cōfirmat ꝛ corroborat gratiā baptismalē: sacramentum vero eucharistie nutrit eam ꝛ augmentat. vnde ista tria sacramēta de necessitate continua sunt/ꝛ recipiunt a fidelibus multotiens anteq̄ sint in statu peccādi/ꝛ ita anteq̄ loci habeat in eis penitentia. ¶ Itē penitētia est sacramentū noue legis: ergo est inuisibilis gratie visibilis forma: sed non est visibilis forma nisi quantū ad satisfactionē ꝛ confessionem: quia cōtritio interior inuisibilis est: ergo penitētia est sacramentū quātum ad cōfessionē ꝛ satisfactionē: ergo satisfactio est sacramētū. Queritur cui⁹? ꝛ videtur ꝙ ꝓtritionis: qz penitentia exterior sacramentū est penitentie interioris: ꝯ satisfactio est sacramētum contritionis/ꝛ est sacramentū noue legis: ergo efficit quod figurat: ergo satisfactio exterior est causa cōtritionis/ꝛ hoc est falsuz: immo potius econuerso. ¶ Eadē est obiectio de ꝓfessione exteriori: aut enī est sacramētū/aut nō: si nō/ nec res sacramenti cum non sit visibilis gratia: ergo nō est pars sacramenti: ergo nō est pars penitētie: si est sacramētuz nō nisi ꝓfessionis: ergo efficit confessionē interiorez/ et hoc falsum: imo potius econuerso. ¶ Itē ꝓpriū est anime ad corpus: q̄ anima imperat ꝛ corpori imperatur: aīa enī mouet corpus/nō econuerso: ergo ea que sunt in aīa causa sunt eoꝝ que sunt in corpore/ nō ecōuerso: ꝛ ita cōtritio est causa exterioris satisfactionis/non ecōuerso. ¶ Itē regula est philosophorum q̄ vnius vnū est signū: sed satisfactio exterior signū est remissionis peccati/aut ergo ꝓfessio exterior est signum remissionis peccati aut alterius rei: si primo modo: ꝯ vnius duo sunt signa: quod est cōtra hāc regulā/ vm⁹ vnū est signū. ¶ Preterea. sacramētū habet similitudinē cum eo quod est sacramētum: sed confessio exte-

Penitētia ꝫ gregorij

Pnia ē secūda tabula post naufragiū.

baptism⁹ ē pria tabula post naufragiū.

Solutio.

Ad primū obiectū.

Ad secūdū

ex hoc vid
tur q̄ act⁹
exterior a
dit ad int
riorē.

duplicesſ
actiōesq̄
ab aia ī c
pus.
alie a cor
in anima.

rioꝛ non habet similitudineꝫ cum remissione peccati: ergo nõ est sacramentum illius: ergo est sacramentuꝫ alteriꝰ rei: sint ꝯ satisfactio ꝛ ꝓfessio diuersa ꝛ diuersoꝝ signa: ꝯ proprie sunt duo sacramenta: ergo penitẽtia nõ est proprie vnum sacramẽtum. ¶ Solutio. sicut i sacramẽto eucharistie sunt quattuoꝛ/scz forma panis/forma vini/que sunt sacramẽta nõ res/ tertium vero coꝛpus chriſti quod traxit de virgine/quod est sacramẽtuꝫ ꝛ res/ꝛ quartũ coꝛpus chriſti mysticũ: quod est res ꝛ nõ sacramẽtuꝫ: ita i sacramẽto penitẽtie sunt quattuoꝛ: cõfessio/satisfactio/ contritio/ remissio peccati: sunt autẽ cõfessio ꝛ satisfactio sacramẽta ꝛ nõ res et sunt sacramenta contritionis ꝛ remissionis peccati: sed remissionis peccati vltimo ꝛ principaliter: qꝛ propter remissionem peccati confitemur et satisfacimus: contritio vero est sacramentum et res: sacramẽtũ respectu remissionis peccati: qꝛ signat illaꝫ ꝛ efficit/ res autẽ est respectu cõfessionis ꝛ satisfactionis. ¶ Ad primo ergo obiectũ dicimus ꝙ confessio exterioꝛ ꝛ satisfactio efficiunt quod figurant scz remissioneꝫ peccati: sed non efficiunt omne quod figurant: quia non efficiunt illud quod primo figurant scz contritionem / nec est necesse ꝙ sacramentũ nouę legis efficiat omne qđ figurat: sicut in sacramẽto eucharistie forma panis nõ efficit coꝛpus chriſti verũ quod traxit de virgine: sed efficit coꝛpus chriſti mysticũ: siue vnitatẽ ecclesie: eo modo quo dictũ est supꝛa. ¶ Ad aliud dicimꝰ ꝙ non fallit hic regula ista/ vnius vnũ est signũ. vnde dicimꝰ confessio exterioꝛ et satisfactio exterioꝛ sũt vnũ sacramentũ/ sicut forma panis ꝛ forma vini sũt vnũ sacramẽtũ: quia forma panis et forma vini secundũ idẽ sũt sacramentũ coꝛporis chriſti: sicut enĩ panis ꝓstat ex pluribus puris granis. ita coꝛpꝰ chriſti ex pluribꝰ puris mẽbris: et sicut vinũ cõstat ex pluribꝰ et puris gutis: et coꝛpus chriſti ex pluribus et puris mẽbris. vñ forma panis et forma vini cõuentunt in hoc ꝙ constãt ex pluribus et mũdis et puris: et secundũ hoc sunt vnũ sacramentũ. similiter cõfessio exterioꝛ inquãtũ est puniens per erubescentiã: et satisfactio inquantũ est puniens sũt idẽ sacramentũ cõtritionis interioꝛis et remissionis peccati: quia secũdũ idẽ significãt illa ꝛ vtrũ ꝙ habet similitudinẽ cũ cõtritione et remissione peccati: quia qui punit se quodãmodo cõterit se et adnichilat. ¶ Sed adhuc obiicit: id qđ est in coꝛpoꝛe non est causa eius qđ est in aĩa ꝛ remissio peccati est in aĩa ergo confessio et satisfactio nõ sunt causa remissionis peccati. ¶ ℙreterea confessio et satisfactio coꝛporalia sunt: ergo nõ agunt in anima: ergo nõ facĩũt ibi remissionẽ peccati. ¶ Et ad hoc dicendũ est ꝙ confessio et satisfactio secundũ se nõ facĩũt remissionẽ peccati: ꝫ secundum ꝙ sunt in anima per voluntatem. vnde cõfessio volũtaria ꝛ satisfactio voluntaria facĩũt remissionẽ peccati: sicut cũ rex dat mille marchas in tempoꝛe famis: datio illa facit in ipso remissionẽ peccatoꝝ nõ secundũ se: sed secundũ ꝙ est datio voluntaria: voluntas enĩ sola nõ faceret tantã remissionẽ: nec datio sine voluntate: sed volũtas cũ effectu: sicut cõtingit in merito aureole: quia nec ipm martyrũ merettur aureolã: nec ipa voluntas per se: sed voluntas cũ martyrio quod vero dictũ est ꝙ aĩa agit in coꝛpus et non econuerso intelligendũ est quantũ ad spũales actiões: sũt enĩ quedã actiones ab aĩa vsq̃ ad coꝛpus: sicut actiones spũales vt opera meritoꝛia/ que inchoant ab aĩa et procedunt vsq̃ ad coꝛpus. Quedã autẽ sunt a coꝛpoꝛe vsq̃ ad animã: sicut ille que ichoãt a naturalibꝰ potentijs sensibilibus quibus mediãtibus ꝓtungitur coꝛpus anime per quarũ mediationẽ peruenĩũt actiones coꝛporales vsq̃ ad animã: sicut cõtingit i ira: dicit enĩ phisicus/ ꝙ colerici demẽtioꝛes sunt in estate ꝙ m in hyeme: quia in estate colera accẽditur: et sic mouetur vis trascibilis: et motus ille puenit vsq̃ ad animam ꝛ etiã aliquãdo ad supꝛemã partẽ aĩe: quãdo ẽ bene disposita anima rationalis

Ad primo obiectũ.

ex hoc videtur ꝙ actꝰ exterioꝛ addit ad interioꝛẽ.

duplices sũt actiões q̃dã ab aĩa i coꝛpus. alie a coꝛpe in anima.

¶ Utrum confessio et contritio et satisfactio sint partes itegrales penitẽtie an subiectiue.

Secundo queritur vtrum contritio/cõfessio/ꝛ satisfactio/ sint partes itegrales penitẽtie an subiectiue. ¶ ℙroꝛbatur ꝙ subiectiue: quia dictũ est ꝙ penitere est cõmissa flere: ꝛ flenda amplius nõ ꝓmittere: sed hoc vltimũ: flenda amplius nõ cõmittere/ non est de esse penitẽtie: sed de bene esse: ergo hoc solum cõmissa flere est de esse penitẽtie: ſz ꝓmissa flere nõ aliud est ꝙ punire se pro peccatis: sed q̃ ꝓteritur punit se/ q̃ satisfacit punit se: ergo de quolibet illoꝝ predicaꝫ penitẽtia: ꝯ cõtritio/cõfessio/satisfactio sunt partes subiectiue penitentie. ¶ Contra. quantũcũq̃ conteratur quis/ adhuc tenetur cõfiteri: ꝛ satisfacere/ꝛ quantũcũq̃ cõfiteatur tenetur cõteri ꝛ satisfacere: ꝛ quantũcũq̃ satisfaciat tenetur cõteri et cõfiteri: ergo nõ est cõpleta penitentia in aliqua illaꝝ: ergo sicut partetes tectũ/ fundamentũ: sunt partes integrales domus: quia in nullo illoꝝ est perfecta domus: sic cõtritio/ cõfessio et satisfactio/ sunt partes integrales penitẽtie: quia in nulla illarum est perfecta penitẽtia. ¶ Solutio. ℙenitẽtia duobus modis potest sumi. Uno modo scõm ꝙ penitentia est punitio pro peccatis/ꝛ hoc modo cõtritio/cõfessio/ satisfactio sunt partes subiectiue penitentie. ¶ Alio modo secundum ꝙ penitẽtia est sufficiens punitio pro peccatis: sufficiens dico: secundũ oẽ foꝛum/ꝛ sic contritio/confessio/satisfactio sunt partes integrales penitentie. Est autẽ triplex foꝛũ scz foꝛum dei/foꝛũ ecclesie/foꝛum hominis: et aliquando homo absolutus est quantũ ad foꝛum dei/ et non est absolutus quantum ad foꝛum ecclesie/ꝛ quantum ad foꝛum suum: sicut cum tanta est contritio que delet maculaꝫ et omnem penam absolutus est quãtum ad foꝛuꝫ dei sed nõ quãtum ad foꝛum ecclesie: adhuc eniꝫ tenetur facere penitẽtiam quã iniũgit sacerdos/nec quantum ad foꝛum suum: si dubitat an sufficienter satisfecerit: aliquando vero absolutus est homo quantũ ad foꝛũ dei ꝛ suum: tamẽ nõ quãtum ad foꝛuꝫ ecclesie: sicut cũ cõtritio tãta est que delet sufficienter maculam et penam: et sentit homo in se gaudiũ spirituale ꝛ quãdaꝫ securitatem per quam credit probabiliter se nullius pene debitoꝛem: tũc est absolutus quantũ ad foꝛũ dei et suũ: sed adhuc tenetur subire penitẽtiam q̃ ĩungit ecclesia. de foꝛo hominis dicit apostolus. Si nosmet ipsos iudicaremꝰ non vtiq̃ iudicaremur: de quo dicit Augustinus in libꝛo de penitẽtia. Ascẽdat homo tribunal mẽtis sue: ꝛ ante oculos suos statuat ymaginẽ futuri iudicij accusante cogitatione: teste cõsciẽtia: timoꝛe carnifice/ꝛ sic seipsum iudicet/ne i futuro iudicio a dño iudicetur. ¶ Sed videtur ꝙ ibi nõ possit eẽ aliquod iudicium cõuentẽs: quia omnes vires coꝛrupte sunt per peccatũ: quia ratio peccat/ trascibilis peccat/ꝛ sic de alijs: ergo nulla potest accusare aliã: ergo nõ potest ibi esse aliqs actoꝛ: ergo nec iudiciũ. ¶ Itẽ

Solutio. pnia capit dupliciter. Uno modo Scõo mõ.

Triplex est foꝛũ scz dei hoiꝛ ecclie

Augustinꝰ

Arguit ꝙ neõ possit se iudicare et hoc ꝫ dictũ augustini ĩmediate ꝓ positũ.

nō potest esse iudex: quia dicit dñs: si quis sine peccato est primus i eam lapidem mittat: ergo cum nulla vis sit ibi sine peccato nulla potest esse iudex: ergo nō

Tertio aī. potest ibi esse iudiciū. ¶Item cogitatio accusat: ⁊ cō scientia testificatur: sed idem est ꝓscientia ꝙ cogitatio: ergo idem est accusator ⁊ testis: quod esse non debet.

Ad primū ꝓ dictū augustini. Syndere-sis hz duas vias

¶Ad hoc dicendum est ꝙ synderesis que est suprema pars rationis duas habet vias: sicut dictum est in questione de synderesi: vna via est secūdum quam per sensibilia procedit ad eterna/ ⁊ in via ista error est aliquando. vnde secundum viam istam peccat synderesis: ⁊ secundum viam hāc peccauerunt Arrius ⁊ Sabellius. ¶Aliam viā habet secundū quā speculat leges eternas: et precepta dei in prima veritate: et secundū istā nunq̄ peccat. vnde dicit in Esa. redite preuaricatores ad cor in quo videbitis legē naturalē: et quid faciendū: et quid nō. ¶Et in euāgelio: voca virū tuū. i. vtere intellectu. ¶Et in principio Job. Et euasi ego solus vt nūciarē tibi: oēs eni pueros Job. i. oīs alias vires anime combussit ignis peccati/ preter synderesim/ secundū viā superiorē que nūciat alia esse cōsūpta semp eni scdz viā supiorē remurmurat cōtra vicia: qz ꝙ nō ē corrupta: scdz illā viā ꝑt accusare alias vires ⁊ etiā ꝑt cōqri deo de alijs: qz abstulerūt ei regnū suū: ⁊

Ad scdm. per hoc patet solutio ad primo obiectū. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ liberū arbitriū duplicē habet electionē: vnā que sequit speculationē rationis per inferiora: et secundū hanc decipitur: sicut et ipsa ratio. vñ secundū istā electionē peccat. ¶Aliā habet electionē que sequitur speculationē synderesis/ secūdū quā speculat synderesis eternas leges in prīa ꝛitate: sicut dt aug. in li. de li. arbi. ⁊ scdz istā electionē nūq̄ liber arbitriū sicut nec synderesis peccat: scdz illā speculationē: ⁊ scdz illā electionē ꝑt esse iudex liber arbitriū

Ad tertiū. Cogitatio accusās q̄d cōsciētia testificās q̄d. vñ pōt iperare ꝙ homo penitеat puniat. ¶. Ad tertio obiectū dicim⁹ ꝙ non est idē cogitatio accusans et cōsciētia testificās: sz cogitatio accusās est illa speculatio eknorū ꝓceptorū dei: conscientia vero testificās est meōria trāsgressionū illoꝝ preceptorū: ⁊ sic nō ē idem accusator et testis.

¶Utrum penitentia sit virtus.

TErtio capitulo queritur vtrum penitentia sit virtus. probatur ꝙ sic: quia super illud euangelij. Genimina viperarū. ꝛc. facite fruct⁹ dignos. ꝛc. dicit auctoritas. virtus penitentie timore cōcipitur: ergo penitentia est virtus. ¶Itē sup illū locū mathei. beati qui lugent. dicit glo. ꝙ luctus est virtus: sed luct⁹ idem est ꝙ penitentia: quia penitere est cōmissa flere: ergo penitentia est virtus. ¶Item nichil est destructiuū vicij nisi virtus/ vel motus virtutis: sed penitentia destruit viciū: ergo est virtus vel motus virtutis ¶Si conceditur ꝙ penitentia est virtus. Queritur in quavi sita sit. et videtur ꝙ in ratiōe: quia dicit apostolus ꝙ spiritus postulat ꝓ nobis gemitib⁹ inenarrabilibus: et appellat Jeronim⁹ spiritū ipsam synderesim que remurmurat contra mala: ergo secundum hoc synderesis gemit: sed gemere penitere est: ergo penitere motus est ipsius synderesis: ergo penitētia sita est in synderesi. ¶Item in psalo. Quare tristis es anima mea et quare ꝓturbas me: spera in deo quoniam adhuc confitebor illi. i. adhuc agā penitentiā de peccatis: et sunt verba synderesis cosolātis sensualitatē: ꝙ synderesis penitet: ꝙ penitētia est sita i synderesi ¶Itē q̄ apponit scientiam/ apponit et dolor: sed maxima scientia est in synderesi: ergo ⁊ maximus dolor: et inde vt prius. ¶Sed probatur ꝙ penitētia est tantum in affectu: qz delectatio est affectio: ergo delectatio nō est nisi in affectu: ꝙ tristicia nō est nisi in affectu: qz contraria in eadē vi: ꝙ tristicia de malo tātum est i affectu: sed penitētia est tristicia de malo: ergo penitētia tantum est in affectu: non ꝙ in intellectu. ¶Item delectari de bono inquantum est bonum/ solius caritatis est: ergo tristari de malo inquātum est malū solius caritatis: qz quelibet virtus sese diligit: aspernaturq̄ cōtrariū: sed tristari de malo inquantum malus penitere est: ꝙ penitere tantum est in cōcupiscibili/ nō ergo in itellectu. ¶Item probatur ꝙ tantū sit in irascibili: qz penitere est velle punire se. i. velle accipere vindictā de se: penitētia enim nō est vtilis nisi sit volūtaria: sed appetitus vindicte tantum est in irascibili.

Aī ꝙ pnia sit i affectu seu volūtate.

¶Sed ꝓbatur ꝙ penitere sit in qualibet vi ⁊ sit motus cuiuslibet virtutis: quia quelibet virt⁹ habet suā delectationē: qz sicut dicit Aristo. qui remouet a corporalibus voluptatib⁹/ et hoc ipso gaudet cast⁹ est: ꝙ autē tristat incōtinens est ⁊ qui suffert pericula et gaudet fortis est: qui autez tristat timidus. sic ꝙ castitatis est gaudere vel delectari de bono castitatis: ergo castitatis est tristari de malo incōtinentie: sed tristari de malo incontinentie est penitere de malo incōtinentie: ergo castitatis est penitere de malo incōtinētie: ⁊ simiter de alijs virtutibus: ꝙ penitere cuiuslibet virtutis est et in qualibet. ¶Itē Esa. ventus me⁹ ad Moab: quasi cythara sonabit: vēt⁹. i. mens ꝓphete ad moab id est ad peccatores sonat ꝓpatiēdo vt dicit glo. quasi cythara in qua si vna corda rupta fuerit/ nō reddit melodiā: ergo secundum hoc omnibus chordis. i. omnibus virtutibus cōpatiūtur sancti peccatoribus: ergo omnibus virtutibus lugent pro peccatis aliorum: ergo lugere pro peccatis siue penitere cuiuslibet virtutis est: quod cōcedimus/ hūjs duabus de causis vel rationibus. vnde dicimus ꝙ non est virtus nec est mot⁹ virtutis alicuius specialis: sed motus cuiuslibet virtutis ⁊ est in qualibet vi/ nō in vna sola. ¶Ad primo ergo obiectū dicimus ꝙ virtus penitentie timore cōcipitur. i. volūtas penitēdi q̄ efficaciter penitere dicimus timore concipitur. ¶Ad secundo obiectū dicimus ꝙ luctus non est virtus proprie loquēdo: sed dicitur esse virtus. i. status virtutis: sicut pax dicitur esse virtus: qz est status virtutis. ¶Cōclusionem tertij ⁊ quarti obiecti bene cōcedimus. s. ꝙ penitentia est virtus vel motus virtutis: dicimus eni ꝙ est motus virtutis: sed non motus alicuⁱ⁹ virtutis specialis. ¶Illas rationes quibus probatur ꝙ penitere est in synderesi: bene concedim⁹: qz q̄libet virtus tristatur de malo sui oppositi: ⁊ in synderesi sunt tres virtutes/ scz fides/ ⁊ sapientia donū/ ⁊ itellectus domū/ ⁊ fides tristatur de malo infidelitatis. vnde dicimus ꝙ penitere est in synderesi: et in alijs viribus. ¶Ad illud obiectum ꝙ in solo affectu debet esse penitētia Dicimus ꝙ non est verum. vnde dicimus ꝙ hec est falsa: delectatio est affectio. Affectio enim ē motus quo affectam⁹ aliq̄d delectatio vero non ē motus: sed potius quies vel finis motus: quia in re in qua quiescimus delectamur. ¶Ad illud quod obijcitur ꝙ delectatio de bono inquantum ē bonum solius caritatis ē: bene cōcedimus et sic tristicia de malo inquātum malū. i. in ratiōe mali solius caritatis ē: sed delectatio de spirituali bono: sicut de bono cōtinētie est castitatis: ⁊ tristicia de malo

lugere seu penitere cuiuslibz ⁊tutis ē act⁹ ad bonū sensū Ad primū obiectū. Ad secūdo obiectū.

Ad tertiū et quartū.

Affectio ē mot⁹: delectatio nō est mot⁹ iō affectio nō ē delectatio

incõtinẽtie castitatis ẽ ꝛ sic de alijs virtutib⁹.vñ penitere cuiuslibet virtutis ẽ. ¶ Ad vltimũ dicim⁹ ꝙ hec ẽ falsa.pẽitere ẽ velle punire se:ĩmo ẽ ipsũ punire:qꝛ si penitentia eẽt voluntas puniendi se:accideret ꝙ cõ trittio/confessio/satisfactio:nõ essent ptes penitentie. ¶ Sꝛ obicit ꝛ̃ pdicta:qꝛ velle credere ꝛ credere eiusdẽ virtutis sũt.sic velle diligere et diligere eiusdẽ virtutis sũt:ꝯ velle satisfacere et satisfacere tm̃/eiusdem virtutis sũt:sed velle satisfacere tm̃ ẽ iusticie:ꝯ satisfacere tm̃ ẽ iusticie:ergo nõ est cuiuslibet ꝛtutis: et ita penitere non ẽ cuiuslibet virtutis. ¶ Itẽ.satisfactio ĩ secularib⁹ tm̃ est iusticie.ergo satisfactio ĩ spũalib⁹ tm̃ iusticie est ¶ Ad hoc dicendũ ẽ ꝙ hoc argumẽtũ non valet:velle satisfacere tm̃ iusticie est: ergo satisfacere tm̃ iusticie ẽ:duab⁹ de causis. ¶ Prima ẽ ꝓpter modũ satisfaciendi. ob hoc eĩ peccat hõ:qꝛ dissipat imaginẽ ꝛ similitudinẽ dei ĩ se:et ob hoc satisfacit: qꝛ reparat imaginẽ ꝛ similitudinẽ dei in se.reparatio aũt imaginis dei ꝙ quãlibet virtutem est.vñ satisfacere cuiuslibet ꝛtutis est.vñ in euãgelio.¶ Penitẽtiã agite appropinq̃bit regnũ celoꝝ.ꝙ penitẽtiã eĩ reparatur imago dei in nobis magis ac magis:ꝛ cũ penit⁹ repata ẽ:tũc immediate nos hẽm⁹ ad regnũ celoꝝ q̃ ꝓus magꝭ ac magis penitẽdo:magis ac magis approprinquabam⁹ ꝓpter modũ ergo satisfaciẽdi q̃ ẽ fm oẽm ꝛtutẽ/satisfacere cuiuslibꝫ ꝛtutis ẽ. ¶ Scda cã est qꝛ non est necesse ꝙ q̃cunq̃ satisfacit intendat satisfacere:sicut filiꝰ qui offendit pꝛem plorat:qꝛ offendit pꝛem ꝛ nõ intendit ꝙ luctũ illũ satisfacere:tm̃ ex paterno amore pꝛ luctũ illũ reputat satisfactorium.non est ergo verum ꝙ tm̃ eiusdẽ virtutis sint velle satisfacere ꝛ satisfacere. ¶ Sed in spiritualibus actib⁹ verum est ꝙ velle credere ꝛ credere tantũ eiusdẽ virtutis sũt:sed in gñalibus non est verum:sicut velle mereri tantũ fidei ẽ: vt caritatis.tamen mereri cuiuslibet virtutis est. ¶ Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ hec est falsa.satisfactio in secularibus tantũ iusticie est:sicut patet in filio q̃ plorat:qꝛ offendit pꝛem:ꝛ non plorat intuitu satisfactõis verũ est tm̃ ꝙ alique satisfactiones tm̃ iusticie sunt: sicut cũ aliq̃s mktas recipit disciplinas hac intentiõe vt emẽdet q̃ cõmisit:huiꝰ satisfactio tm̃ iusticie ẽ.si vero illas disciplinas recipiat hac intẽtionevt refrenet motus illicitos carnis:illa satisfactio castitatis est.dicimus ꝯ ꝙ penitere cuiuslibet ꝛtutis est:tm̃ vna ꝛtꝰ est que ĩperat oĩbus ꝛtutib⁹ penitere ꝛ lugere ꝓ pctis: scz prudentia spũs/siue scientia donũ:de qua ꝺr apls. ¶ Prudentia spiritus vita ꝛ pax:lꝫ enĩ fides sapientia donũ:ꝛ intellectus donũ imperent generaliter penitere:tamen prudentia spiritus imperat penitere:pro ut est vestitum debitis circunstãtijs. vnde determiat et diffinit quando plorandũ et quãtum: et sic de alijs circunstantijs.vnde prudentia spiritus tangit omnes cordas cytharе:de qua dicit ysa. Sume cytharam circui ciuitatem et cum omnes cordas tetigerit reddet suauem symphoniã.

Prudẽtia sps est ꝛtꝰ q̃ ĩperat oĩb⁹ ꝛtutib⁹ penitere.

¶ Quantam efficatiam habeat penitentia in remissionem peccatorum.

Quarto capitulo queritur quam efficatiam habeat penitentia in remissione peccatorũ. ¶ Et probatur ꝙ quantuncunq̃ penitentia sufficit expellere totaliter quantalibet vicia:quia penitentia medicina est:vt dicũt sancti:sed medicina corporalis si sit eque intẽsa in qualitate contraria / sicut morbꝰ ĩ sua sufficit expellere totaliter morbũ corporalẽ:ꝯ cũ medicina spirttualis sit ĩ infinitũ magis intensa in bonitate:q̃ morbus spiritualis in malicia.(Qꝛ omis virtus in infinitum est magis bonũ:q̃ aliquod malũ sit malum)sufficiet totaliter expellere quantacunq̃ vicia:et sic minima penitentia expellit totaliter peccata et quantum ad culpã et quantum ad omnẽ penam ergo pro nichilo iniungit ecclesia satisfactionem.accidit enim secundũ hoc ꝙ inutiles sunt claues ecclesie. ¶ Item.in penitentia est gratia/et contritio que est sequela gratie:et gratia expellit peccatum:contritio expellit sequelã peccati:aut ergo expellit sequelam peccati ꝓ modũ cãe efficiẽtis:aut ꝓ modũ meriti. si ꝓ modũ meriti.Contra.gratia expellit pctm̃ ꝓ modum cause efficientis:ergo sequela gratie expellit sequelam peccati per modum cause efficientis:sed cõtritio est sequela gratie:ergo expellit sequelam peccati per modum cause efficiẽtis:ergo cum in infinitum fortior sit q̃ sequela peccati:expellit totaliter omnem sequelam peccati:ergo et omnem penam.ꝛ inde vt prius. ¶ Solutio.cum peccator conuertitur ad deum: primo detestat peccatum suum et proponit se de cetero non peccaturum et dolet de peccatis suis: et hoc potest facere per fidem informem si habet: vel per timorem seruilem si habet.si vero nullam talem gratiam habet:potest hoc facere ex solo libero arbitrio id est aliqua gratia infusa:non tamen sine deo principaliter operante:sicut ipse dicit: sine me nichil potestis facere: ꝛ cum homo facit quod in se est: tũc deus facit quod in se est:sicut ipe dicit:Cõuertimini ad me ꝛ ego conuertar ad vos: ꝛ cum deus cõuertit ad peccatorẽ/infundit ei gram suã q̃ expellit pctm̃ scom essentiaz ꝓ modũ cause efficiẽtis:ꝛ mutat penã eternã ĩ tẽporalẽ. ¶ Sꝛ adhuc remanet seq̃la pctĩ q̃ triplex est. ¶ Pria difficultas videdi spũaliter: siue obscuritas spũalis.Nõ ei hõ ita clare põt videre q̃d faciẽdũ/ꝛ q̃d nõ:sicut añ pctm̃:q̃d significatũ est ĩ ceco quẽ illumiauit dñs q̃ dixit: video hoies velut arbores ãbulãtes. ¶ Scda est difficultas bene agẽdi scoꝝ bonũ desiderii. ¶ Tertia est pena tẽporalis. duas pmas expellit ꝓtritio/ ꝓ modũ cause efficiẽtis:tertiã expellit ꝓ modũ meriti: ꝛ ꝓ hoc pꝫ solutio ad 2°.obiectũ. Ad pmo obiec.dicim⁹ ꝙ nõ ẽ sike de medicia corpali/ꝛ medicia spũali:qꝛ sicut dicit Augu.ĩ libro ꝺ epiam fundamẽti cũ dico natura corruptibilis/ dico naturã/ꝛ corruptibilitatẽ:ꝙ dico natura pertinet ad deũ:ꝙ dico corruptibilis pertinet ad nichilũ: aĩa enĩ inquantum de nichilo est corruptibilis est ꝓ pctm̃. vñ cuꝫ pctm̃ trahat ad nõ eẽ tenaciter adheret aĩe:qꝛ reducit eã ad suũ pncipiũ/ ꝛ ꝓpter tenacitatẽ illã nõ potest gra quãtacunq̃ expellere omnẽ sequelã pctĩ:sicut sol potest expellere tenebras noctꝭ:nõ tm̃ potest expellere tenebras nubecule:qꝛ maioris adherẽtie sunt / vel gra põt expellere pctm̃ mortale:nõ tm̃ veniale expellere:hoc enĩ est maius cũ veniale sit maioris adherẽtie:ꝛ in medicina corpali/ita est ꝙ aliqñ remanet aliq̃ ĩ mẽbro aliquod sinthoma/siue aliqua debilitas: sicut calefactio epatꝭ vel aliq̃d tale q̃d nõ põt expelli ꝓ aliquã medicinã/vel si expellitur difficillime expellit.eodẽmodo ẽ in medicina spũali:expellit enĩ ipsã essentiam pctĩ: sed non sequelã:maxime vbi ẽ pctm̃ consuetudinis:qꝛ vt ꝺr ĩ ecclesiaste.Si retonsum fuerit ferrũ multo labore ex

Ad vltmũ

ꝯ hoc ar.

Solutio.

pctĩ triplex est pena.

Ad secũdo obiectũ pꝫ solutio.

Ad pmũ

acuek. ¶ Sed videk q contritio non exigak ad delen
dū obscuritatē visus spūalis ⁊ difficultatē bene agē=
di: qz virtutes non solū p motū doloris contrarie sūt
obscuritati videndi et difficultati bene agendi: sz etiā
per alios motꝰ: qz credere p fidē oppositū est difficul
tati videndi: ⁊ facultas bene agendi que p amorē vel
per aliū motū: opposita ē difficultati bene agendi. g̃
cū penitentia sit medicina melius expellit virtus seq̄
lā peccati p alios motus q̄ p motū doloris: ergo in
pnīa non de necessitate exigit dolor siue ꝓtritio. So=
lutio. ad hoc dicendū ē q̄ duabus de causis exigit do
lor siue contritio in pnīa. ¶ Prima ē qz medicina dz eē
ōria cause morbi spūali: sz cā cuiuslibet pctī ē libido:
sez voluntas ip̄roba qua hō vult delectari ꝓpt̄ se in
Augustinꝰ creatura. vñ aug. Bona ē lex q̄ dū ꝓhibet concupiscē
tiā: oīa mala ꝓhibet: libidini aūt ꝓpte opponitur do
lor: ⁊ ꝓpter hoc ꝓpte expellit causam peccati. vñ de
Scda rō. necessitate exigit in penitētia. Secūda rō ē qz peccati
rubigo ē. vñ p multas attritiones ⁊ diffricationes opor
Gregorius tet spiritū expelli. vñ grego. Ferrū mentis nre ad sub
tilitatē nō ducit nisi frequēter maleor aspitate terat.

¶ Utrum illa penitentia tēporalis qua hō pu
nit post confessionē pctī sit de iusticia.

Alia q̄stio. Quinto capitulo q̄rit vtrum illa pena tpalis qua
Aī q sic. hō punit post confessionē pctī sit de iusticia vel
videk q sic. quia deus punit istū ⁊ neminē punit nisi
iuste. g̃ deꝰ punit istū iuste. ergo iste punit hac pēa tpa
li: ꝑm merita sua: g̃ meruit hāc penā tpalē. hoc falsū
qz non fecit nisi pctm̄ mortale. sit ita/⁊ p pctō morta=
li non meruit penā tpalē/sz tm̄ eternā. Ad hoc dicunt
ꝓ opio quidā q̄ hec ē duplex. deꝰ iuste punit istū: qz si hoc ad
uerbiū iuste determinet ꝝbū in ꝓparatiōe ad accusatiuū
falsa ē: ⁊ sensus est deꝰ punit istū pena tpali ꝓpt̄ meri
ta sua: si ꝝo determinet ꝝbū in comparatione ad noiati=
uū: ꝝa ē: ⁊ ē sensus: deꝰ iustꝰ punit istū hac pena tpali
ꝑ hāc af. Sz obicit cū dz deꝰ iuste punit istū in sensu ꝝo aut hē=
tur respectꝰ ad merita aut non habetur: si non: eadē
rōe p̄t ꝓcedi ista: deꝰ eternaliter nō pie punit istū: quia
deꝰ piꝰ ⁊ eternus punit istum: si ꝝo hētur respectꝰ ad
merita: g̃ deꝰ punit istū hac pena ꝓpter merita sua: et
Solutio. ita nulla distinctio ē. q̄ō concedimꝰ. Añ concedimꝰ q̄
hec ē ꝝa: deꝰ punit istū hac pēa ꝓpt̄ merita sua: sz nō se
quit: g̃ meruit hāc penā: sz bñ sequit: ergo meruit hanc
penā: vl maiorē: sicut si aliq̄s latro meruit suspēdiū ⁊
rex aliq̄ de cā puniat ipsū miori pēa dz iuste punire il=
lū illa pena: tm̄ latro non meruit illā/imo maiorē: sim̄
⁊ iste meruit penā eternā: sz deꝰ cōmutauit illā i tpa
ꝑ hoc af. lē. Sz obicit. ponak q̄ ille non ꝑficiat pniam sibi iun
ctā ⁊ sic decedat/deꝰ punit i purgatorio misericordik
lōge minori pēa q̄ sit ista pēa tpalis q̄ ei debebat: g̃ sz
hoc mutat minorē penā i maiorē: ergo punit istuz in
opio aliq̄ purgatorio misericordit. Ad hoc dīt q̄dā q̄ deꝰ non
mutat penā eternā i istā penā trāsitoriā: sz i istā penā
vl penā purgatorij. vñ deꝰ nō mutat isti penā minorē
in maiorē: sz econuerso. penā eternā mutat ei in penā
ꝑ hāc af. purgatorij: sed hec solutio non tenet in venali qz per
venialem mereꝰ q̄s penā transitoriā: in p̄senti tm̄ si dece
dat cū illo venali punik in purgatorio longe maiori
pena: ⁊ sic mutat minor pena i maiorē. vñ illa solutio
Solutio. nō ē gñalis. Añ dicimꝰ q̄ nō ē inconuenīs nec ꝑ miaz
deꝰ minorē penā mutare i maiorē: qz miori pēa i p̄sēti
magis efficax ē ⁊ magis satisfactoria ⁊ magis placens
deo q̄ lōge maior in purgatorio: ⁊ hoc ē qz pena pīs
volūtaria ē: est ei hō de p̄sēti de foro ecclesie ⁊ de foro
suo: sz pena purgatorij volūtaria non ē: qz velit nolit
hō punit in purgatorio. vñ cū decedit exit forū eccle
ꝑ ⁊ suū: ⁊ intrat forū dei. de q̄ dt apo. horrēdū ē incide
re in manꝰ dei viuētis. Sz ꝑ hāc solutionē obicit. aīa ꝑ hāc solu=
ei in purgatorio hz fidē/spem/⁊ caritatē ⁊ liberū ar= tionē āī.
bitriū: ergo liberum ē ei moueri motibꝰ ꝝtutū: p̄t g̃ i
purgatorio dolere ⁊ cōteri de pctis suis ⁊ volūtarie:
sz dolor ⁊ cōtritio p modū ꝑrietatis expellūt seq̄las
pctī: ergo naturaliter expellūt seq̄lā pctī: ergo cū in
aīa q̄ ē i purgatorio sit seq̄la pctī dolor voluntariꝰ de
pctō expellit illā seq̄lā: ergo in purgatorio satisfaciet
aīa ꝓpter pctō volūtarie: q̄ō ē ꝑ p̄dicta: ⁊ etiā ꝑ traditio=
nē sctōr de igne purgatorio: si ei aīa exuta corpore p̄t
satisfacere p dolorē ⁊ ꝓtritionē: ⁊ sicut p̄us: supfluus
erit ignis purgatorij. Ad hoc forte dicet aliq̄s q̄ motꝰ Euasio.
ꝝtutū nō sūt meritorij ⁊ satisfactorij: nec ex volūtate
dei q̄ dat eis hmōi effectū q̄ñ vult ⁊ nō dat q̄ñ nō vult
vñ q̄uis de natura doloris et ꝓtritiōis sit exp̄sse seq̄la
pctī: tm̄ hūc effectū nō hz nisi q̄ñ dñs dat: sicut pz i ru=
bro q̄ ardebat ⁊ nō ꝓburebat: ⁊ i terra q̄ naturaliter
mltiplicat semia iacta: tm̄ effectū nō hz nisi q̄ñ dñs dat
silr motꝰ doloꝛ nō sp hz effectū merēdi nisi q̄ñ dñs dat
ei: nō dat aūt ei hūc effectū nisi i p̄nti. s. q̄ñ hō hz tps
suū: sz i futuro nō dat ei hūc effectū. vñ dt cū accepo tē
pus ego iusticias indicabo. Sz videtur q̄ hec solutio ꝑ hoc af.
nulla sit: qz si naturaliter doloꝛ siue cōtritio expellit seq̄
lā pctī: ergo cū i purgatorio sit hmōi doloꝛ et seque=
la pctī q̄ō expellit eā: hoc ē miraculū cū naturaliter hē=
at expellere: ⁊ nō nisi miraculū dei: sz q̄ō non expellit
eā nociuū est aīe: g̃ aliq̄ō miraculū dei ē nociuum: et
hoc est icōueniēs: qz dicit beatus Petrꝰ: vt habeat in
libro clemētis: q̄ hec est differētia iter miracula x̄pi/⁊
inter miracula antichristi: qz antichristi erūt fantastica
⁊ nociua. ¶ Propter hoc dicimꝰ sine p̄iudicio melioris Solutio.
sentētie q̄ doloꝛ ⁊ ꝓtritio ⁊ alij motꝰ virtutū aie non
sūt meritorij nisi dū aīa est i corpe: est ei aīa creata nō
ꝑfecta sciētia ⁊ virtutib⁹: sz ꝑfectibilis. ꝑficit aīa in cor
pore. vñ nullo motu ꝑficit se/nisi dū est in corpore. vñ
nō habet motū meritorū/nisi dū est i corpore. vñ scti
clamant in apocalipsi: vsquequo nō vindicas sanguinē
nr̄m: volūt eni scti habere corpora sua vt magis ꝑfici
antur: hec eni est differētia iter aīam ⁊ angelū q̄ ange
lus ꝑficit se extra corpa: aīa ꝝo i corpore. vñ lz aīa do
lorē habeat de pctis i purgatorio: tm̄ qz nō est i corpe
dolor ille nō est meritorius: vñ nec satisfactorꝰ: quia
non est perfectorius id est potens animam perficere.

¶ Utrum penitentia sit iteranda. Ultima q̄o
Aī q sic.
Ultimo q̄rit vtrū penitētia sit iterāda? Et videk
q̄ ille q̄ peccat mortalik debeat iterare penitē=
tiā suā etiā si facta fuerit i caritate: qz nazarei totū vo
tū suū iterabāt/si tāgebāt mortuū: sz vita nazareo
rū significabat vitā penitētiū: g̃ si penitēs tāgat mor=
tuū. i. si peccet mortalik/tota penitētia iterāda est.
Itē nullꝰ scit se habere caritatē: sz nullꝰ satisfacit/nisi Secundo.
in caritate vt dicis: g̃ nullꝰ scit se satisfecisse: g̃ nullꝰ scit
se penitētiā egisse: g̃ forte mortale ē isti penitētiā nō
agere forte nō: g̃ si sciēter nō agat penitētiā ꝓmittit se
discrimini: ⁊ ita peccat mortaliter: qz regula est theolo
gica q̄ ⁊ q̄s faciat aliq̄d de q̄ nescit an sit pctm̄ morta=
le/peccat mortalik: g̃ q̄libet tenet ikare penitētiā. Itē Tertio per
dicit Augustinꝰ q̄ ꝝe penitēs est q̄ sp de pctō doleat: augustinū.
⁊ nō semp dolēs se doleat: ergo vere penitēs semp de
bet dolere: g̃ semp debet penitere: g̃ semp penitētia
iteranda est. Solutio. Ad p̄mū dicimꝰ q̄ lex nazareo

rũ nõ signific cõmuniter vitã penitentiũ:sz solũ vitã ꝓtẽplatiuoꝝ q̃ ẽ nutrire capillos.i.bonas cogitationes q̃ etiã nõ ẽ solũ melꝰ facere sed etiã securꝰ.vñ si viri ꝓtemplatiui et pfecti tangũt mozticinũ.i. peccent mozraliter:eoꝝ ẽ totũ iterare.qz sicut tenẽt ad melꝰ:ita ad securꝰ.vñ filijs ysrael pcedẽtibus de mãsione in mãsionẽ frequenter emergebãt tribulatiões que sũt:vt ỏt origenes.sicut sal quo salit caro ne vermes pctoꝝum ebulliant.per legẽ ergo nazareoꝝ non potest ꝓbari q̃ quelibet penitentia iteranda sit:sz solum penitentia perfectoꝝũ. Ad secundo obiectũ dicimus q̃ quidã sunt qui sciunt se nõ satisfeciſſe sicut illi qui sciunt se ieiunasse in pctõ mozrali:et opera alia satisfactionis feciſſe et illi iterare tenẽt penitentiam alij sunt qui dubitant se satiſfeciſſe:ꝛ taliũ duo sũt genera:quidã eĩ non satisfecerunt sicut illi qui sũt ĩ peccato mozrali:tñ nescienter/qz delicta quis intelligit: et illi tenẽt iterare penitentiam.alij fuerunt qui satisfecerunt:opera enĩ satisfactoꝝia fecerunt in caritate sed non hñt aliq̃ signũ:aliomodo certificãs q̃ ipi habẽt caritatẽ ꝛ tales non tenẽt iterare penitẽtiam.alij sũt qui aliq̃ signa hñt ꝛ aliquas arras spũssci si quibꝰ iusticia et pax osculate sunt: q̃bꝰ ỏt spũssanctꝰ.salꝰ tua ego sũ:ꝛ tales sciẽtia experimenti sciunt se hñe caritatẽ:q̃bꝰ ꝓbabiliter ỏt conscientia q̃ habent caritatem et tales non tenentur iterare penitentiã nisi velint facere opera ꝓsilij.consiliũ enĩ est qđ dicit augustinus. q̃ penitens volere dz qđ non semper voluit: qui enꝛ semper volet non temptaꝝ a diabolo. vt habeꝝ i iob. nemo loquebatur ei verbum:id est nullus demonuꝛ tẽptabat eum.videbant enim dolorem eẽ vehementem. Sed probatur etiã q̃ penitentia facta in mozrali non sit iteranda.ponatur eĩ q̃ sacerdos iniũgat alicui penitentiã condignam pro pctis suis:ꝛ ille cõpleat eam totaliter i pctõ mozrali:pbatur q̃ ille absolutus ẽ:qz soluit tãtã penã sibi iniunctã/ꝛ illa fuit condigna:g̃ soluit penã cõdignã cuius erat debitor:g̃ est absolutus.ergo penitẽtia facta in peccato mozrali nõ est iterãda. Jtẽ.iste ieiunauit ex deuotione ꝛ bona intentione:lz extra caritatẽ:g̃ non peccauit:g̃ non tenebaꝝ ieiunare ex caritate/sz ieiunare erat ei iniunctum ꝓ pnia:ergo tenebaꝝ facere penitẽtiã:ꝛ nõ ex caritate ꝛ fecit totũ qđ iniunctũ fuit:g̃ satisfecit:ergo penitẽtia facta in mozrali non ẽ iteranda. Jtẽ. alicui nobili est iniunctũ dare centũ marcas:ꝛ ipe dat eas ĩ peccato mozrali: g̃ si penitẽtia facta ĩ mozrali iterãda ẽ: adhuc teneꝝ dare:ꝛ ita tenebitur dare plusq̃ possit dare et hoc falsũ.ergo penitentia facta in pctõ mozrali nõ ẽ iterãda. Jtẽ.opa facta in caritate ꝛ mozrificata post ea per pctm̃ mozrale reuiuiscunt ꝓ caritatẽ:sz opa bona facta extra caritatẽ nõ fuerũt mozrificata nec mozrua ꝓpe loquẽdo:sz fuerũt non viua tm̃ viuificabilia sz faciliꝰ ẽ viuificabile viuere q̃ mozrificatũ viuere:ergo si opa bona mozrificata reuiuiscũt ꝓ caritatẽ/mlto fortiꝰ opa bona extra caritatẽ fctã q̃ fuerũt viuificabilia viuunt ꝓ caritatẽ q̃ postea daꝝ: g̃ si aliqs facit penitẽtiã suã ĩ pctõ mozrali:si postea ifũdaꝝ et gratia nõ teneꝝ iterare eã cũ post fctã reuiuiscat Jtẽ dixit daniel ad nabugodonosoꝝ:redime pctã tua elemosinis: sz ꝓstabat danieli q̃ nabugodonosoꝛ non erat ĩ caritate:ergo videꝝ q̃ extra caritatẽ possit aliqs redimere pctã sua.ergo facere pniam. Jtẽ.i xxv.leuitici.si attenuatꝰ frꝰ tuꝰ vẽdiderit possessiũculã suã propinquꝰ eiꝰ ꝑt redimere qđ illi vendiderat:si aũt nõ hũit ꝓximꝰ ꝛ ipe pctũ ad redimẽdũ potuerit inuenire:ꝓputabũꝝ fructꝰ ex eo tpe quo vẽdidit ꝛ qđ reliquũ est vendat emptori sic q̃ recipiet possessionẽ qđ si non inuenerit manꝰ etꝰ vt reddat pctũ hẽbit emptor qđ emeratvsq̃ ad ãnũ iubileũ:i ipo enĩ ois vẽditio redibit ad dñm et ad possessorẽ pstinũ.frater attenuatꝰ vendit diabolo possessionẽ ẋtutũ qñ peccat mozraliꝝ ꝓpinquꝰ etꝰ redimit qñ ad exoztationẽ sacerdotꝭ vl alicuiꝰ bõi viri corrigiꝝ q̃ peccauerat ꝛ restituiꝝ et possessio ẋtutũ: si ẋo nõ hẽat hmõi exoztationẽ ꝛ ipe ꝓpũctꝰ iuenit pctũ id est redit ad bonã vitã reddiꝝ et possessio ẋtutũ ꝛ cõputãꝝ fructꝰ ex eo tpe q̃ vẽdidit.i.peccauit:ergo bõa opa q̃ fecit ex q̃ peccauit vsq̃ ad inuẽtionẽ pcij.i.vsq̃ ad restitutionẽ caritatꝭ cõputãꝝ ei:ꝛ ita opa bona facta extra caritatẽ viuificãꝝ ꝓ caritatẽ aduemẽtẽ:ergo aliqs si facit pniam extra caritatẽ ꝛ postea daꝝ et caritas non teneꝝ reiterare eã.ergo pnia fctã in mozrali non ẽ iteranda. Cõtra. ỏt apo. sine fide ipossibile est placere deo:ꝛ lo qđ de fide formata de q̃ dicit postea scti ꝓ fidẽ vicerũt regna:ergo opa fctã extra hmõi fidẽ non placẽt deo:sz opa facta extra caritatẽ sũt opa fctã extra hmõi fidẽ.ergo opera facta extra caritatẽ non placent deo:ergo non sũt satisfactoꝝia.ergo nullꝰ satisfacit in mozrali:ergo penitentia facta in mozrali est iteranda:quia non est satisfactum Jtem dicit augustinus.q̃ existens in pctõ mozrali indignus est pane quo vescitur:ergo nichil meretur apud deũ:ergo non meretur absolutionem.ergo nullus satisfacit in mozrali.et ide vt ꝓtius. Jtem.quicunq̃ peccat mozraliter destruit imaginem dei in se:ergo nõ satisfacit deo nisi reparet imaginẽ dei in se:sed hec reparatio nõ fit nisi ꝓ opa ẋtutũ: g̃ non satisfaciꝝ nisi ꝓ opa ẋtutũ.ꝛ ideꝝ ꝓus. Sili. quicũq̃ peccat mozraliter destruit tẽplum dñi in se:ꝛ ornatum delitiarum dñi.ergo nõ satisfacit/ nisi reedificãdo templum dñi ꝛ restituendo ornatũ delitiarꝝ:sz hoc nõ fit nisi per virtutes: g̃ nullꝰ satisfacit nisi per virtutes. Jtẽ preceptũ est i veteri lege q̃ omnis oblatio de auro ꝛ argẽto q̃ offerꝝ dño offeraꝝ ad pondꝰ sctũarij:sz pondus sctũarij caritas est: vt dicit Augustinꝰ. Caritas eĩ põdus est fidei:iclinat enĩ fidẽ ad opa:quia fides operaꝝ ꝓ dilectionẽ:g̃ nulla oblatio placet deo sine caritate: g̃ nulla opa sunt satisfactoꝝia ꝓter caritatẽ. Jtẽ moneta q̃ non habet debitum metallũ non valet: similiter opa que nõ habẽt aliquid de auro dei.i.de caritate nõ placent deo . Jtẽ ex ipsa auctoꝝitate que inducta est ad oppositũ:pbaꝝ q̃ non ꝓputat deus nisi opera virtutum: dicit eĩ : cõputabũtur fructus ex toto tempoꝛe quo vẽdidit:nulla enĩ opera dicũtur fructus/ nisi illa quibꝰ fruimur/ꝛ illa sunt opera virtutũ/quibus fruimur deo/ vel opa viciorꝝ/quibus fruimur trãsitoꝝijs: ꝛ hoc male:g̃ fructus q̃ cõputanꝝ a deo/ꝛ quos deus acceptat non sunt nisi opera virtutũ: ꝛ sic nõ acceptat opa facta extra caritatẽ:g̃ opera facta extra caritatẽ nõ sunt satisfactoꝝia:g̃ penitẽtia facta ĩ mozrali est iterãda: Quod ꝓcedimꝰ/ꝛ secure asserimꝰ. Et ad ꝓmo obiectuꝫ dicimꝰ q̃ licet iste soluerit totã penã iunctã in pctõ mozrali nõ tm̃ est absolutus:qz non erat debitor pene vt pene seu emẽde siue pene satisfactoꝛie:deꝰ enĩ nõ delectaꝝ ĩ penis:sicut dicit Gregorius: sz ĩ emẽdis: Judas enĩ i desperatione et suspensione maximam penam sustinuit: non tamen satisfecit . Ad secundo obiectum dicimus q̃ ille cui iniunctũ est ieiunium ꝓ satisfactione nõ teneꝝ ieiunare simpliciꝝ ex caritate: sz teneꝝ ieiunare ex

In oppm

Secũdo ꝓ augustinũ.

Tertio.

Confirmaꝝ

Quarto.

Augustinꝰ

Quinto.

Sexto.

Solutio.

Ad primũ

Gregorius

Ad scõm.

Figura.

Origeñ.

Ad scõm.

Augustinꝰ

Exponiꝝ dictũ iob.

ꝓ dicta ad.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

caritate ad hoc vt ieiuniu sit satisfactoriū .vnde dicimus q cū deus infundit pcōri gratiā mutatur pena eterna in penā seu satisfactionē tpalē condignam et illā taxat et illā totā oportet soluere ꝓpter id qđ ex vi clauiū dimittitur.ergo ille q ieiunat in mortali adhuc tenet satisfacere scōm taxationē dei:sed nō peccat ieiunando et absoluit a precepto sacerdotis. sīr

Ad tertiū. et ille qui soluit cētū marcas. Ad tertio obiectū dicimus q opera mortificata dicunt reuiuiscere ipropriesub tropo:quia deꝰ restituit pcōri que amiserat p peccatū.vera enī possessio nostra sunt virtutes et opera virtutum quibus spoliamur cum peccamus mortaliter et restituimur cū conuertimur ad deū.vnde ille reuiuiscere nichil aliud ē q restitutio talis: ꝛ sīr opa facta extra caritatē non sunt vera passio:nō dicit restitutio respectu ipor.vnde nec dicunt reuiuiscere: si =

Exemplū. cut si aliquis deliquisset in regē et rex spoliasset eum possessionibus suis:si postea restitueret eū non dicere tur eū restituere q̄tū ad possessiones quas nūq̄ hūit.

Ad quartū Ad quarto obiectū dicimus q daniel nō itellexit q nabugodonosor i pcō mortali posset redimere pctā sua:sed poterat se ꝓparare p datione elemosinaꝝ ad

Ad aliud. hñdā gratiā:qua hita posset satisfacere. Ad vltio obdicimꝰ q fructus cōputāt ex eo tpe quo vendidit .i. opa virtutū quibus fruimur deo.opera enī bona fa=

ꝫ hoc ar. cta extra caritatem nō dicunt fructus. Sed obicit:q textus dixit:ex eo tpe quo vēdit:ḡ ex eo tpe quo peccauit:et ita bona opera facta in mortali cōputāt. Et

Solutio. ad hoc dicendū q aliq̄s peccat hō et statim penitet:ꝛ postea peccat ꝛ statim penitet:et tandē in penitentia confirmatur:tūc fructꝰ cōputant ei .i.opa bona q̄ fecit ex caritate q̄buscq̄ pfecte penitent:si vero nō inuenerit manus eius pciū.i.si non redeat ad bonā vitam habebit emptor qđ emerat:diabolus hēbit corpꝰ et animā pcōris q̄diu manebit in pctō vsq̄ ad annū iubileū.i.vsq̄ ad perfectā penitentiā.et si inuenerit pciū.i.bonā vitā:cōputabunt fructus:et reddet qđ re

Jtez ar. liquū ē emptor/ꝛ satisfaciet diabolo.i.contra diabolū vt absoluatur a seruitute eius. Adhuc ꝓbat q penitentia facta in mortali iteranda est qđ dicit tere. no

Secundo. uate vobis nouale et nolite serere sup spinas. Jtem. nouāt super nouale qui bona opera in pctō mortali faciūt magis ac magis:ac magis innouant se.sup spinas aūt seminānt qui bona opa i pctō mortali faciunt ergo sicut semē sup spinas tactū nō fructificat:ita bona opera facta in pctō mortali nō sūt fructuosa. ergo

Tertio. nec satisfactoria. Jtē ōr grego.in terra fac aliq̄d bomi dū potes.i.q̄diu es in pctō mortali:vt deꝰ illustret cor tuū ad penitētiā:ḡ ꝓ bona opa i mortali facta nō

Quarto. facit aliq̄s penitentiā.sed ꝓparat se ad penitētiā. Jtē penitētia medicina ē:sꝫ ꝯraria ꝯrarijs curāt.morbꝰ aūt ē pctm mortale.ḡ cū nichil sit ꝯrariū pctō mortali nisi virtus vel motus virtutis:nō curat ḡ ꝓ opa facta in pctō mortali:et sic penitētia facta in pctō mortali iteranda ē. Sed

Jn oppoᵐ. ꝫ.per bona opera facta extra caritatē meret hō aliquod bonū.qđ ꝓbatur:qr dñs dabat bona tpalia iudeis qui faciebāt precepta eiꝰ: ꝫ ex timore seruili. Jtē.nullū bonū irremuneratū:ꝛ ita per

Secundo. bona opera facta extra caritatē meret aliq̄s aliquod bonū:nō eternū:ḡ tpale.pari rōe meret relaxationez pene tpalis:ꝛ ita illa opa sūt satisfactoria. Ad hoc di-

Solutio. cēdū ē:sicut dictum est supius q ille qui est in pctō mortali:nullū bonū meret apud deum ꝓprie loquēdo nec eternum nec temporale:precipue cum non seruiat deo:quia non edificat et domum.nec ortum deliciarum in quo delectetur deus:nec iudeis malis dabat dominus temporalia ex meritis suis:sed potius ex promissione sua.ipi enī nihil merebantur:nisi interpretatiue.i.deus remunerabat bona opera eorum: ac si illa opera essent meritoria.

¶ Utrum de omni pctō iteranda sit penitentia.

¶ Alia questio.

Jxta hoc capitulū q̄rit vtrū de oi pctō iterāda sit penitentia.probat q sic.qr ōr dñs p ezechie. Ar q sic.

ꝓphetā.quacūq̄ hora ingemuerit pctōr:oim iniqtatū eiꝰ nō recordabor.ḡ nō ē pctm qđ non possit sepi⁹ remitti p penitētiā. Jtē dñs dixit petro.non dico tibi Secundo.

vsq̄ septies:sꝫ vsq̄ septuagesies septies:q.d. q̄tiēscūq̄ peccauerit i te frater tuꝰ:dimitte ei.sꝫ petrꝰ nō ē benignior deo.ergo deꝰ paratꝰ ē dimittere q̄tienscunq̄ peccāti penitenti.ergo nō ē pctm de q̄nō possit iterari penitētia. Sꝫ.in xxv.leuitici.q vēdiderit domū suā Jn oppoᵐ

intra muros vrbis hēbit licētiā redimendi donec vnꝰ ānꝰ ipleat:si nō redemerit ꝛ ān circulꝰ fuerit reuolutꝰ:ēptor possidebit eā ꝛ posteri eiꝰ ippetuū:ꝛ redimi poterit:etiā i iubileo.si ei in villa fuerit domꝰ: q̄ nō poterit:etiā i iubileo.si ei in villa fuerit domꝰ: q muros nō hꝫ agror iure vendet:si aūt nō fuerit redēpta i iubileo:reuertet ad dñm.ergo fm hoc aliquod pctm ē:qđ si cito nō redimat.i.nisi cito aliq̄s peiteat de illo:de cetero redimi nō poterit:ergo pctm ē de q̄

sepe nō iterat pnia. Jtē.sup illū locū ōr glo. q in gra Ad idem.

uioribus criminibus / tantum semel conceditur penitentia. ergo non quolibet pctō sepe iteratur pnia

Obicitur postea de illo qđ sequitur:edes leuitarum Ar ꝓ̄ter ea

que in vrbibus sunt semp possūt redimi suburbana alio

aūt eor non venīet.i.nō vendentur:leuite sunt prelati et perfecti i ecclesia:sed quāto gradus altior/tanto casus grauior: ḡ si in grauioribus pctis tātum semel conceditur penitētia i pctis leuitarū q̄ grauiora sunt q̄ alior:tantū semel ꝓcedēda est penitētia:ḡ nō est verum q edes leuitarū.i.possessio virtutū que vēditur

diabolo semper possit redimi. Jtē leuite sunt sal qui Secundo.

debēt ꝓdire se ꝛ alios:sicut dicit dominꝰ. Vos estis sal terre:sed si īfatuatū fuerit in quo salietur: ad nichilū valet vltra:nisi vt ꝓculcetur ab hominib⁹: ergo pctā leuitarum nō semper redimi possunt. Jdem videtur Confirmat

per illā auctoritatē ecclesiastici. Quis medebit incātatori a serpēte percusso. Solutio. Ad ꝓmo obiec= Solutio.

tum dicimꝰ scōm allegoriā q vēditio domꝰ itra muros sigt q̄dcūq̄ pctm per q̄d vendit aia diabolo:annꝰ Ad ꝓmū.

aūt in quo pōt redimi significat ānū gratie/de quo ōr in ps. Benedices corone anni benignitatis tue.ꝛ i ysa. Predictū annū placabilē dño:si vero in āno isto non redimat aliquis domū vēditā.i.si i tpe gratie nō peniteat/de cetero nō poterit penitere/nec etiā in iubileo i. alio sēclo qm̄ post iudicium erit magnꝰ iubileꝰ: ꝛ scōm Alr intelli

istam allegoriā cessat obiectio. Sēcz moralitatē aūt gitur.

intelligit de pctō in spm̄sanctū.s.de pctō i doctrina fidei:qr sic dicit Jo.crisostomꝰ. Nullus peccat vel pctō ꝓsumptiōis/vel pctō desperationis/nisi erret i fide. qr si desperet dicit:maior est iniquitas mea q̄ vt veniā merear:ꝛ hoc est errare i fide:euacuare miaz dei/ vel diminuere:si pōsumit/euacuat iusticiā dei vel diminuit: et ita peccat i fide. vnde dicit impꝰ impietate contra fidē:cū venerit i ꝓfundū vicior:contēnit:tale pctm nō dimittit nisi semel/videlz in ꝓncipio qm̄ vulpes puule

sunt que demoliuntur vineas:quando enim peccator obstinatus est/non dimittit ei peccatũ.qz dicit augustinus q̃ tanta est labes huius peccati q̃ deprecandi vbertatẽ non possit subire.i.vix et difficilime possit. de tali peccato intelligitur hec auctoritas origenis. In grauioꝛib9 criminib9 tm̃ semel concedit penitentia.i.in principio quando non est induratũ. Qđ vero dicitur q̃ vsq̃ septuagesies septies dimittẽdũ ẽ.i.sep verũ est si penitet. Ad vltimo obiectũ dicim9 q̃ edes leuitaꝝ que in vꝛbibus sunt/semp primo sunt.i. petã eoꝝ qui penitus sunt addita seruitio dei/semp dimittuntur qz statim quando peccant penitent: ꝛ si iterũ peccant statim penitent:quia septies cadit iustus:et resurgit. Sicut dauid cum peccauit in bersabee statẽ penituit.talũ peccatum semper dimittitur:quia semper penitent. venditio autẽ domoꝝ que in vꝛbib9 sũt significat ea peccata que cõicant leuite cum hominibus alijs.suburbana autem sunt ea in quibus non cõmunicant cum alijs:sicut predicatio et sacramenta ecclesiastica q̃ nullo modo vendi debent quia dictũ est gratis accepistis/et gratis date.

Augustin9
Origen.
Ad aliud.
Ad vltimũ
Exemplũ.

De contrittone:et quid sit contritio

Aliud capitulum.

Dicto de penitentia in generali:dicẽdum est de partibus eius:et primo de contritione. Circa quã primo videndũ ẽ quid sit cõtritto. secũdo de effectu contritionis.tertio de quãtitate cõtritionis.quarto de continuatione.quinto vtrũ contritio sit motus simplex vel successiuus. Contritio est vt dicunt magistri idem q̃ et dolor de peccatis. Sed secundũ hoc q̃ritur vtrũ dolor de peccatis non sit donũ spiritussãcti qz dolere de pctis valde meritoꝛiũ est. ergo est a.ss. Itẽ.ss.dicit colũba:qz facit nos gemere de peccatis Item.ss.postulat pro nobis gemitibus menarrabilibus. ergo sicut timor distinguit donũ spũssctĩ : ita et dolor de peccato oz distingui do. ss. Itez.timor ꝛ dolor sũt duo de passionib9 q̃uor animi.g̃ dolor passio ẽ sed passionibus non meremur.g̃ dolere de pctis non est meritoꝛiũ:et ita contritio non est meritoꝛia.quod falsum est. Itẽ.scindite corda vestra et non vestimenta vestra.hoc non potest intelligi de scissione aie secũdum essentiã:qz aia simplex ẽ.vñ scindi non p̃t.sz itelligitur de scissione pcti.peccatoꝛ ei vestit9 ẽ veste pcti que scindenda ẽ ꝛ atterenda ꝛ anichilanda:sed q̃n dimissũ est pctm̃:tũc non ẽ in aia vestis pcti:g̃ tũc ibi nichil ẽ ad scindendũ vel atterendum:g̃ post q̃ dimissũ est pctm̃:nullus p̃t ꝛteri:qz nichil hz in aia qđ possit cõteri. Si dicat q̃ q̃uis pctm̃ dimissũ sit:tm̃ adhuc remanent sequele pcti q̃ iterũ atterende sũt ꝛ scindẽde Ꝓonam9 g̃ q̃ pctm̃ sic penit9 sit dimissũ q̃tũ ad maculã ꝛ q̃tũ ad oẽm penã:ita q̃ nichil remaneat purgandũ in aia illius:sed tm̃ iste dubitat an dimissũ sit ei pctm̃.videt q̃ iste nõ possit cõteri:cũ nec pctm̃ nec seq̃la pcti hẽat:nichil enĩ ẽ in eo scindendũ aut atterẽdũ g̃ nõ teneat ꝛteri cũ non possit conteri.ꝛ hoc falsũ:tenetur enĩ dolere de pctõ cũ nesciat ipsũ sibi eẽ dimissum Itẽ dicit augustinus in libꝛo de doctrina chꝛistiana. q̃ timor ẽ carnifex aie q̃ oz punire et torquere aiam: vt ab ipsa exeat quasi sanguis: sed quis est ille sanguis q̃ oz exire ab aia:nõ enĩ est corporalis. si sanguis pcti qualiter exibit ab aia sanguis pcti:si ibi nõ ẽ peccatũ nec seq̃la pcti. Solutio. Ad primo obiectũ dicimus q̃ sicut amboꝝ spũssctũs fluuius ẽ:ꝛ dona.ss. sũt sicut flumina irrigantia terrã cordis nr̃i ꝛ sanctificantia ꝛ mundantia ab omnibus inquinamentis.vñ cum septem sũt capitalia vicia:septem distinguũtur dona ss.quoꝝ quodlibet directe est contra aliquod capitale vicium.vnde cum timor directe sit contra superbiam:distinguitur donũ.ss.dolor aũt de peccato nõ ẽ directe contra aliquod vicium capitale:sed cõtra omnia.vnde non distinguitur per se donũ.ss. Ꝓterea dolor annexus est timori et annexus est scientie: qui addit sciẽtiã addit et dolorẽ.vnde nõ distinguitur vnũ donum per se. Ad secundo obiectum dicimus q̃ sicut delectatio quandoq̃ motus dicitur quo quiescimus in re delectabili:cui est annexa quodãmodo passio mulcebris.quandoq̃ vero dicitur illa passio mulcebris.similiter quandoq̃ dolor dicitur motus ille quo detestamur pctm̃ cui annexa est tristicia passio.ꝛ quandoq̃ ipsa passio:ꝛ secundum hoc soluitur per distinctionem. Ad tertio obiectum dicimus q̃ scindenda est vestis peccati aliquando q̃tum ad essentiã peccati:aliquando q̃tum ad sequelã peccati.q̃tũ ad esse tiam peccati sicut cum aliquis anteq̃ dimissum sit ei peccatum dolet et atteritur:et sic preparat se ad hoc vt scindatur et adnichiletur peccatum secundũ essentiam:sed si peccatum dimissum sit:tunc scinditur per contritionẽ sequela peccati.si vero peccatum dimissũ sit:ꝛ q̃tum ad maculã ꝛ q̃tum ad penã:adhuc scindẽda est carnalitas que remanet vt fiat hõ magis ac magis spiritualis.corp9 enĩ qđ corrũpit aggrauat alaz vñ sciẽdũ q̃ pctõr ex toto ẽ carnalis:sci q̃ erũt i patria ex toto erũt spũales:sz scti q̃ sũt in via partĩ sunt carnales:partz spũales:ꝛ p̃t i eis magis ac magis ꝛteri/ꝛ mortificari carnalitas:sicut dicit Apostol9. Mortificate mẽbra vestra super terrã. Et alibi: michi mund9 crucifixus est ꝛ ego mũdo. Et in cãticis. Ifũciate vile cto:quia amore langueo.quãto enĩ homo magis diligit deum/tanto magis inualescit inquãtum est spiritualis:et magis lãgꝛet inq̃tum est carnalis. vnde bene dicit/amore langueo/q̃tum ad veterem hominẽ ꝛ carnalẽ:idem enĩ est in subiecto:homo carnalis ꝛ homo spiritualis:ista ergo carnalitas scidenda est/ꝛ iste est sanguis de quo loquitur Augustin9: q̃ debet exire ab aia per timorem carnificem: et cum exit ab anima hmõi carnalitas ꝓpter hmõi exitum:aliquãdo exeũt lachrγme exteriores:cõpatitur enim corpus aie:ꝛ ecõuerso. Quidam enĩ mot9 sunt ab aia in corpus:quidã a corpore i aiam/vt dictum est supius. Sed obicitur cõtra predicta:videtur enĩ q̃ cõtritio non sit dolor de pctis:qz cum aia ꝛteritur:tũc nõ est pctm̃ in ipsa:qz tã dimissuz est ꝓ ifusionẽ gr̃e: sensus enĩ nõ est nisi p̃ntũ actualiter:g̃ cũ pctm̃ nõ est p̃ns nõ sentit:sz dolor ẽ sẽsus reinociue:g̃ tũc cũ aia ꝛteritr/ nõ ẽ i ipa dolor de pctis ꝛ ita ꝛtritio nõ ẽ dolor de pctis.vñ nõ p̃t aia cõteri de pctõ q̃n pctm̃ dimissuz ẽ. Ad hoc dicim9 q̃ duplex ẽ sẽsus scz corporalis ꝛ spiritualis: corporalis exigit rem presentẽ actualiter:qz tẽpus sensus exigit: sed itellectus supra tẽp9 est. vñ sensus spũalis nõ exigit rẽ presentẽ actualiter:sed sufficit q̃ sit p̃ns memorie.vñ cuz pctm̃ est in memoria:p̃t aia dolere de pctõ preterito memoria enĩ testis est in iudicio spũali: sicut dictũ est supra:ꝛ ẽt melius p̃t dolere de pctõ pterito q̃ de p̃nti: quia melius sentit fetorem peccati: quando peccatuz dimissum est: q̃ quando peccatum non est dimissum: quia quãdo est dimissum: tunc habet anima odoratũ

Ad idem.
Solutõ.
Ad primũ.
Ad scũm.
Ad tertiũ
Augustin9
duplex motus.
Ꝓ dicta aꝛ.
Solutio.

spūalem bene dispositum: ita q̄ potest sentire fetorē peccati. et per hoc abhorret pctm̄. sed quando est in pctō: tūc nō sentit fetorem peccati: demones enim abstulerūt ei odoratum spiritualem/ de quo dicit dominus per Ezechielē. xxiij. Nasum tuū ⁊ aures tuas precident. Item fetidus homo non bene sentit fetorem. vnde anima existens in fetore peccati: non bene sentit fetorem peccati: nec potest perfecte sentire nisi p viā nature: sicut dicitur in amos. Ascendere feci putredinē castrorum ad nares vr̄as: et non redistis ad me. sz cū dictū sit q̄ dolor ē contritio de pctis: adhuc tamen nō ē plene discussum: quid sit contritio et cuius virtutis sit motus. Dicitur enim q̄ in iustificatione impij quatuor sunt. primū ē infusio gr̄e. secundū motꝰ liberi arbitrij. tertiū contritio. quartum peccati remissio et sic queritur de motu liberi arbitrij cuius virtutis sit: an solius fidei: an possit eē alterius virtutis. Jta ī hac questione dignum ē inquirere: cuius virtutis motus sit contritio. Et videtur q̄ timoris. qz per contritionē punit anima se: sz iudicio spirituali timor ē carnifex: vt dicit augustinus: ergo timor ē propr̄ie puniens: et contritio puniens propr̄ie. ergo contritio ē timor vel motus timoris. Item. dicatur ad pr̄esens q̄ motus liberi arbitrij in iustificatione impij sit solius fidei: primus motus post motum fidei. in via gaudij est motus spei: ergo primus motus post motum fidei in via meroris/ ē motus timoris: sed primus motus post motum fidei in via meroris ē contritio. ergo cō tritio motus ē timoris. Timor enī et spes due mole sunt eque distantes a fide. Sed probatur q̄ nō sit motus timoris: quia penitentia timore concipitur: vt ōt auctoritas. ergo penitere non ē motus timoris. Jtez p̄batur q̄ contritio ē motus ire per zelū: qz p contritionē insurgit aīa ad destruendū vitia in se: sed propter iram. p zelū insurgit aīa ad destruēdū vicia in se. vnde irascimini et nolite peccare. ḡ contritio ē motꝰ ire p zelū. Jtē. p̄batur q̄ contritio ē motꝰ prudentie spūs: qz ōt apls. prudētia spūs vita ⁊ pax. ⁊ p̄p̄e loqr̄ apls. ḡ prudentia spūs ē qua p̄p̄r̄ie pacificamur deo et recōciliamur deo. ḡ contritio ē motꝰ prudētie spūs. Jtē. videt q̄ cōtritio sit motus fidei: qz ōt aug. q̄ credere ē primus motꝰ oīm virtutum. ḡ primus motus fm viā delectationis vl gaudij ē in fide. ergo primus motus fm viā meroris ē in fide: et contritio ē primus motꝰ secundū viā meroris. ḡ contritio ē ī fide. Solutio. contritio dupliciter accipit. p̄t ei contritio dici motus quo aīa iperat se puniri p pctō: et sic contritio ē purus actꝰ. vel p̄t contritio dici cui actꝰ ānexa ē passio et sc̄dm hoc contritio ē dolor de pctō. secundū aut ē q̄ cōtritio ē purꝰ actus: motus ē prudētie spūs: qz sicut supra dictū ē tangit cordas citharē et iperat oībꝰ virtutibus dolere et lugere de oibus pctis: vel p pctis: ipa enī dictat et diffinit q̄d fiat: ⁊ quātū dolendum sit et q̄ñ: et sic de alijs. Añ dicimꝰ q̄ non oīs dolor ē satisfactorius: sz solū ille q̄ iperatur a prudētia spūs: ītuitu reconciliationis vel emende vel satisfactionis. ⁊ p hoc patet solutio ad vltimo obiectū. Dolor ei q̄ ē in fide non ē reconciliatoriꝰ: nisi iperatus sit a prudētia spūs que cauet pericula oīm virtutū aliaꝝ. Ad p̄mo ergo obiectum dicimus q̄ timor dicitur carnifex: qz penitentia timore concipit: ⁊ quia prudentia spiritus imperat timori vt lugeat. et etiam timor aliq̄ñ mouet prudentiam spiritus ad hoc vt imperet alijs virtutibus vt lugeant et doleant de peccatis sibi oppositis. Eodēmodo dicendum est ad secundo obiectum vna enim virtus imperat alij: et econuerso. Ad id q̄ō obicitur q̄ contritio est motus ire per zelum: concedimus q̄ aliquādo ita est: sicut cum prudentia spiritꝰ mediante iusticia siue ira per zelum mouet animam vt irascatur per zelum vicijs et insurgat contra ea: et in tali casu cōtritio est motus ire per zelum: sz hoc nō est generale. vnde non est verū q̄ quelibet contritio sit motus ire per zelū. sed cum dictū sit modo: q̄ non omnis dolor est reconsiliatorius sicut ille qui est i fide: et non est imperatus a prudentia spiritus. Videtur ergo secundū hoc q̄ non omnis dolor qui est ex gratia ē satisfactorius: cuius oppositum ē dictum supra. Et ad hoc dicendum est q̄ non sunt opposite ille due. omnis dolor: ⁊c. quia affirmatiua ītelligitur pro speciebus doloris. hec autem nō omnis dolor q̄ est ex gratia etiā intelligatur pro indiuidualibus doloribꝰ vnde non oīs dolor in numero reconciliatorius est: sed solum ille quem imperat prudentia spiritus: intētione satisfaciendi vel emende vel remissionis pctōr: vel generaliter intentione reconciliatiua. imperat autem prudentia spiritus cuilibet virtuti dolere de vicio sibi opposito. Sed videtur q̄ non omnis virtus doleat de peccato: quia dicit aristoteles et augustinꝰ q̄ qui ꝓtinet ⁊ in hoc letatur: continens est. qui autē ꝓtinet ⁊ in hoc tristatur: incontinens est. sed velle cōtinere quantum in se est: non habet gaudium vel delectationem. sed tunc gaudet aīa quando videt mundiciam in se ergo delectatio que est in contimentia: in solam visionem est sine cognitione. similiter et delectationibus aliarum virtutum. ergo in solis virtutibus cognoscimus. nō ergo quelibet virtus dolet de vicio sibi opposito. Jtē. dolor est sensꝰ rei nociue: sed non est sensus sine perceptione: nec perceptio sine cognitione. ḡ non ē nisi in cognitione. ergo cum omnis virtus sit in cognitione non in omni virtute est dolor Solutio. Ad hoc dicendū est q̄ sicut caritas suaz habet delectationē: sed illa ortum habet a fide. vnde delectatio primo est in fide: sed ab illa creatur alia delectatio numero q̄ est in caritate: ita ⁊ dolor primo est in fide/ vel in virtute aliqua cognoscitiua: sed ab illo dolore deriuatur alius dolor numero in virtute que est in affectu. vnde virtutes q̄ sunt in affectu/ gaudiuz et dolorē habent: sed hoc habent ab intellectu/ ⁊ hoc patet in spe/ ⁊ timore: spes enim nō habet gaudium: nisi ex fide: est enim spes expectatio boni futuri/ q̄ secundum se nō habet gaudium: sed inq̄tum expectās credit se habituruz illud bonum: similiter timor qui est expectatio futuri mali/ nō habet dolorem secundū se: sed inquantum timēs/ suspicatur illud malum sibi euēturum. vnde si diffiniatur sic timor. Timor est expectatio futuri mali: diffinitur per essentiā: si vero sic Timor est suspicatio futuri mali: diffinit per causam. et si timor dei diffiniatur per essentiam dicetur sic: timor est expectatio separationis a deo que potest euenire: si vero per causaz dicetur sic: timor est suspicatio huiusmodi separationis. Ad primo obiectū ergo patet solutio per predicta/ licet enim dolor nichil sit/ nisi per cognitionem: tamē non est in solis virtutibus cognoscitiuis. Ad secundo obiectum dicimus q̄ hec diffinitio: dolor est sensus rei nociue: per causam est/ et bene concedimus q̄ causa doloris in sola cognitione est/ nec est in affectu nisi secundum q̄ affectus tam est in cognitione.

Ezechiel. Alī p̄bat. — Amos. — q̄tuor ī iustificatiōe ipij — q̄o incidēs. Aī primo. — Secundo. — Figura. — In oppoᵐ — Jtez aī alī — Jtez aī alī — Apostolus — Alī aī itez — Solutio. — Nō oīs dolor satisfactorius. — Ad primū. — Ad secundū. Ad aliud. — Ad primū. — Jterū aī. Augustinꝰ — Secundo. — Solutio. — Diffinitio. — Ad primū. — Ad secundū.

¶ De effectu contritiónis.

¶ Secunda questio.

Opio cõis. ARca secundũ capitulũ queritur de effectu cõtritiõis: et dicũt q̃dã q̃ vn⁹ effect⁹ ꝓtritiõis ẽ solue re obligationẽ pene eterne: et cõmutare penã eternã que debetur pctõ mortali in penã tẽporalẽ: sed q̃ iste effectus solius gr̃e sit et contritiõis: ostensũ est supra in questione de iustificatione impij. volunt tñ proba re q̃ contritionis sit: qr si solius gr̃e est: solus ꝙ deus per gr̃am absoluit istũ a pena eterna. demonstret er = go aliqs reprobus qui iustificetur: modo de⁹ absol = uit istũ a pena ẽtna. ergo vult istũ absoluere a pena ẽtna. ergo vult istũ liberare a pena eterna. ⁊ hoc falsũ quia iste reprobus est. vnde deus vult istũ punire pe= na eterna. sed hec obiectio eque ẽ contra ipsos vt ꝓ ip sis: quia si contritio liberet istũ a pena eterna: ꝙ deus per contritionẽ liberat istũ vel absoluit a pena eterna deus enĩ ẽ cã contritionis. dicimus ergo q̃ precedẽs obiectio ꝓtra oẽs est. vñ dicimus q̃ solꝰ gr̃a q̃ expel= lit pctũ mortale/ soluit obligationẽ pene eterne que Nota. est ĩmediatus effectus pcti mortalis. Dicim⁹ autez q̃ hoc est duplex. deus vult istũ absoluere a pena eter = na: qr si absoluere a pena eterna sit liberare a pena ẽ na falsa est. si vero sit liberare a vinculo isto presenti vel ab istis presentib⁹ q̃bus debetur pena ẽtna vera ẽ et tunc non sequitur. ergo vult istum liberare a pena eterna: non enim vult istũ liberare a peccatis futuris de quibus non penitebit. voluntas autẽ liberãdi sim pliciter futurũ respicit: sed bene sequitur: ergo vult il lũ liberare a malis pñtibus quibus debeꝫ pena eter na: vl vult liberare a pena eterna quantum in se ẽ. vñ per hoc apparet mia det: qui sẽper quantũ in se ẽ vult liberare hoiem ab oĩ pctõ: saluo tñ libero arbitrio: ⁊ aũt cõtritio predictũ effectũ nõ habeat: ⁊ tñ multos Primus. alios. Primus eius effectus est liberare a vestigijs peccati: scz ab obscuritate visus: et alijs que significa te sũt in ĩstitis q̃bus ligatus fuit lazar⁹ qñ resuscitat⁹ fuit: liberat aũt ab illis et per modũ cause efficientis et ꝓ modũ meriti: sicut dictũ est q̃ per modum meri ti liberet. patet/ qr etiã alius hõ meretur alij remissio nem peccati et relaxationẽ a pena. de condigna ei pe= na quã deus taxauit isti: aliquid remittitur ex vi claui um/ siue ex meritis eccle. vñ ex meritis proprijs libe scꝰ effectꝰ. ratur hõ ꝙ contritionẽ a vestigijs peccati. Secundus effectus contritionis ẽ q̃ ipa est satisfactoria ꝙ pena Tertius. eterna Tertius ẽ pax et trãquillitas mentis: qñ enim aia magis ac magis atterit setpam/ et punit se: tanto magis in se pacẽ habet/ et osculantur se in ipa/ iusticia et pax. per luctũ enĩ venit ad mũdiciã cordis: et ꝙ mũ Quartus. diciã cordis ad pacẽ. Quartꝰ effectus est absolutio: per plures ei contritiones absolutur aia a debito pe ne ita q̃ postea sentit ⁊ scit sciẽtia experimẽti se eẽ ab solutam: ⁊ hz archas pmũ sui: ocũditatẽ quãdã spi= Qu intus. ritualẽ Quit⁹ effectꝰ ẽ q̃ ipa facit aiaz ĩmediate se ha bere ad deũ sicut dictũ ẽ supra. penitẽtiã agite appro piquabit ei regnũ celorum. Sed obicitur. ponatur q̃ iste perfecerit penitentiam condignam taxatam a deo: sed factor matorem condignã intunxit: iste si de= cederet statim euolaret: ergo nullꝰ pene est debitor. ꝙ hoc aĩ. Contra. adhuc tenetur penitere secundum precep = Euasio. tum ecclesie. ergo adhuc est debitor pene. Si dicat q̃ absolutus est quãtum ad forũ dei et suũ/ ⁊ nõ quã tum ad forum ecclesie: videtur q̃ non sit absolutus quantum ad forum suum: quia adhuc tenetur accede re ad tribunal mentis sue. Solutio. Sine dubio ab= Solutio. solutus est quantum ad forum dei et suum: nec tene= tur se iudicare illo iudicio quo dicit augustinus. quia Augustinꝰ conscientia sua non accusat ipsum: tamen debitor est pene quantum ad forum ecclesie. nec valet hec argu= mentatio: iste si decederet statim euolaret: ergo non est debitor pene: addendum enim esset: non est debi= tor pene q̃tum ad deum: sed cuius forum statim euo lat cum decedat.

¶ Queritur de quantitate contritionis.

¶ Tertia questio.

ARca tertium capitulũ querit de quãtitate con= tritionis: de quo dicit ieremias: luctũ vnigeniti Af primo fac tibi planctum amarum: ergo nisi tantus vel ma= tor sit dolor de peccato: quantus est dolor matris de morte vnigeniti: non est vera cotritio. Jtẽ. vita spũa= lis in infinitum melior est q̃ vita corporalis. ergo ĩ in finitũ magꝭ tenet aliqs diligẽ vitã suã spũalẽ: q̃ vitã Secundo. corporalẽ vnigeniti sui: ergo in ifinitũ magis tenetur dolere de morte sua spirituali/ scz de pctõ: q̃ de morte corporali vnigeniti sui: sed de morte vnigeniti flet la chrymis abũdãtissimis: ergo nisi fleat ꝙ peccato suo abundantissimis lachrimis: non est vere contritus: et hoc falsum. Ad hoc dicunt quidã q̃ hec argumenta= opio aliq̃ tio non valet: iste tenetur magis diligere vitam spiri= tualem: q̃ vitam corporalem vnigeniti sui: ergo tene tur magis dolere de peccato suo q̃ de morte vnigeni Ad primũ dicunt. ti sui: proponit enim quod est virtutis: scz diligere: et cõcludit quod non est virtutis/ scz dolere: qr dolor nõ est meritorius: cum sit passio: quia passionibus nõ me remur: sed cõcedunt q̃ tenetur velle magis dolere de peccato suo q̃ de morte vnigeniti sui: et velle dolere: ꝑ hanc solu meritorium est. Sed hec solutio nulla videtur esse: q̃ tionẽ aĩ. gaudere de bono meritoriũ est. vnde gaudete in do= mino: ⁊ semper delectare in domino: ⁊ dabit tibi peti tiones cordis tui: ergo tristari de malo est meritorũ. Secundo. Jtem beati qui lugent: ergo lugere est meritorium: Solutio. ergo et dolere: Quod cõcedimus: nec dolor est pura passio: sicut dictũ ẽ. Dicim⁹ ergo q̃ ĩ infinitum magis diligenda est vita spiritualis: q̃ vita corporalis. Et cõ cedimus q̃ ille qui conteritur: magis dolet et luget: dolere est q̃ anima magꝭ doleat luctu spirituali: q̃ ali quis doleat de morte corporali vnigeniti sui: sed non est necesse q̃ magis lugeat luctu corpali ⁊ exteriori sz luctu spirituali magis luget ⁊ magis puntur anima: exit enim per luctum spiritualem: quasi quidam san= guis ab anima/ scz carnalitas ⁊ vestigia peccati: et est simile de cupiditate ⁊ caritate: qr caritas magis dili= git deum q̃ cupiditas aurum ⁊ argentum: tamẽ cupi ditas magꝭ mouet istũ ad opa exteriora q̃ caritas mo ueat subiectum suum ad opera exteriora: et hoc est quia cupiditas videt quod diligit: sed caritas non vi det quod diligit: sed ad opera interiora et spiritualia magis mouet caritas: sz cupiditas magis mouet istũ ad opera exteriora: q̃ caritas moueat subiectũ suũ ad opera exteriora. et hoc est quia cupiditas videt quod diligit: sed ad opera exteriora et spiritualia ma gis mouet caritas.

¶ De continuatione contritionis.
¶ Quarta questio.

Arca quartū capitulū queritur de cōtinuatiōe cōtritionis: vtrū semper teneamur cōteri et dolere. de penitentia ei exteriori nō est questio: quia nō semp tenemur facere penitentiā exteriorē: si enī alicui probaliter dictet cōsciētia q absolut⁹ sit penitus a pctō: nō tenetur penitētiam exteriorē facere: sed de interiori scz de ꝓtritione questio est. vtrū semp teneamur cōteri: ⁊ probatur q sic: quia dicit augustinus q propositū vere penitētis est q semp doleat: et q non semper voluisse doleat: ergo semper debet homo dolere ⁊ semper conteri. Item in ecclesia. de propiciatu peccatorū noli esse sine metu. ergo semp timendū est ne peccata sint dimissa: ergo est semper dolendum de peccatis. Itē dicit gregorius q anchora mentis/pondus timoris: sed mens nūq̄ debet eē sine pondere timoris: ḡ nec sine timore: ergo nec sine dolore. Itē p̄cipit dñs aues sibi offerri / et inter aues elegit turtures et columbas que gemitū habent pro cantu: aues autē significāt cōtemplatinos: ergo viri contemplatiui gemitū habēt pro cantu/vel debēt habere: ergo etiā viri cōtemplatiui qui sunt viri perfecti dolere debent de peccato: multo fortius et illi qui sunt imperfecti: ergo semper dolendū est de peccato. Cōtra. dicit beatus bernardus dolor bonus est si nō est cōtinuus mel enim absinthio admiscendum est: ergo non semper dolendū est. Itē dicit beatus iohānes. perfecta caritas foras mittit timorē: quia timor penā nō habz ergo qui habet perfectā caritatē penā nō habet: ergo nec timorē nec dolorē: ergo nō semper dolēdū est de peccato. Itē. aliquis est qui nullū peccatū habet nec in actu nec in cōscientia: ergo nō sentit aliquid nociuū in se: sed dolor est sensus rei nociue: ergo talis nō habet dolorē nec habere pōt q̄diu est in tali statu: ergo nō semper dolendū est de peccato. Solutio. semper dolendū est de peccato. i. bonū est semper dolere non tamen cōtinue: sed horis statutis/sicut dicit apls. sine intermissione orate. i. horis statutis: et sic intelligēda est auctoritas augustini. q penitēs semper doleat. i. horis determinatis: et in omni statu siue perfectionis siue imperfectionis: nō tamē cōtinue sicut dicit beat⁹ bernardus. mel enī admiscēdū est absinthio: moli enī debet christian⁹ inter duas molas scz inter spem et timorē: si enī semp timeret: posset cadere in desperatiōnē: si semper speraret posset eleuari in presumptionē. Ad hanc autē auctoritatē noli esse sine metu que ē de propiciatu peccatorū: distinguēdū est q duplex ē metus siue timor/ scz timor dubitationis et timor ignorantie. Aliquis dubitat se habere peccatū qui nō habet aliqua signa: quia dimissa sūt ei peccata: et ille habet timorē torquētem ipz/ tamē timor ille bonus est et aliquis qui scit scientia experimenti sibi dimissa eē peccata/habet enī aliqua signa/et aliquā p̄gustationem dulcedinis dei: tamen ignorat ignorantia cognitionis se nō habere peccatū. vñ scit et ignorat se nō habere peccatū: scit sciētia experimenti: ignorat autem ignorantia cognitiōis. vnde gregorius: si scimus supple nos habere virtutes superbimus: si ignoramus/ gratias nō agim⁹. vnde nichil aliud restat nisi vt sciendo ignorem⁹ et ignorādo sciam⁹. cū igit aliqs scit sciētia experimenti sibi dimissa esse peccata: tñ qz nescit sciētia cognitionis adhuc habet timorem ignorātie: sed hmōi timor nō est penalis: imo mulcebris. vñ illū timorē nō expellit perfecta caritas/ ⁊ de timore intelligitur hic: de ꝓpciatu peccatoꝝ noli esse sine metu: timorem autē dubitationis expellit perfecta caritas: ille enī penalis. Ad vltīo obiectū dicēdū est q q̄uis in isto non sit peccatū nec in actu nec in cōscientia: tamen in suspitione: suspicatur enī se penitus habere peccatum quod nō habet: ⁊ ita quodāmodo sentit nociuā: et ex hoc sensu est timor ⁊ dolor. vñ talis bene potest dolere. Sed obiicitur contra illud quod dictuz est q nō semper dolendum est de pctō. i. nō quolibet tempore cōtinue: videt enī q semper dolendū sit: qz ꝓteri de peccatis est secundū se bonū: qz cōteri est cū gratia teri: ergo semper cōteri de peccatis est bonū. Item si homo semper cōtereretur semp moueretur ex caritate et semper mereret: ergo semper cōteri de peccatis est semper meritorū: ergo est bonū: ergo in quolibet tēpore cōtinue dolere de peccato est bonū: ergo semper dolendum est de peccato/quod est ꝓtra predicta. Item semper diligere deū bonum est: et semper sperare in dño bonuz est: ergo et semper timere deū bonum est: et eadez ratione ⁊ semper cōteri est bonum. Itē semper gaudere in dño est bonum/hoc est in christo homine ⁊ in angelis. vnde apostolus. Gaudete in domino semper: eadem ratione semper timere deum vel semper dolere de peccato est bonum. Sed probatur q nec semper sperare in dño sit bonū: nec semper timere. i. quolibet tēpore cōtinue: qz precipit in deuterono. Non accipies loco pignoris inferiorē ⁊ superiorē molaz: iste due mole sunt timor/⁊ spes: ergo nō habet pignus vel arras vite eterne qui tātum alterū habet: ergo nō est bonū semper sperare nec semper timere: qui enī semper sperat aut semper timet facit cōtra illud preceptū deutorono. cū nō sit inter duas molas: spes enī luxuriat in presumptionē nisi reprimatur per timorē. Forte dicet ad hoc q qui semp sperat timorē habet i habitu/licet nō in actu. vnde spes illa nō luxuriat in presumptionem: qz hoc impedit timor habitus. Sed cōtra. Timor in solo habitu existens non agit: ergo nō reprimit spem: inde sic: si iste sperat semper in habitu nūq̄ timet in actu: ⁊ si nūq̄ timet i actu/ timor eius nūq̄ agit et si nūq̄ agit/ nūq̄ reprimit spē: ergo a primo: si iste semper sperat nūq̄ reprimit spes eius per timorem: ⁊ si nūq̄ reprimit presumit: ⁊ si presumit peccat mortaliter: ergo a prio: si iste sperat semper peccat mortaliter: ergo semper sperare nō est bonum. Eadem ratione nec semper conteri est bonum: quod concedimus: secundum q semper conteri est in quolibet tempore cōtinue conteri. Et ad primo obiectum dicimus q nō valet hec argumētatio: cōteri de peccatis est secundū se bonū: ḡ semper cōteri de peccatis est bonum: sed debet iferri: ergo cōteri semper de peccatis est semper bonū vt ad idem ferantur determinationes in prima ⁊ i cōclusione: similiter nō valet hec argumētatio: si homo semper cōtereretur: semp mereretur: ḡ semper conteri est semper meritorū: qz in prima ꝓponit sub cōditione ⁊ cōcludit simpliciter: sed si ꝓcluderet sub ꝓditione bene teneret hoc modo ergo semper cōteri est semper meritorū si est: sed impossibile est q aliquis semper ꝓteratur: qz discreta est caritas ⁊ nō semper mouet ad dolorez nec semper ad gaudiū: sed quā doqz sic/quādoqz sic. Habēt enīz animalia oculos ante ⁊ retro vt habet in apocalipsi: per anteriores cōsiderant gaudia eterna: per posteriores cōsiderant peccata sua: ⁊ dolēt: ⁊ per hoc patet solutio. Ad vltimo obiectū. non enī semper sperare est bonū: nec semper timere est bonū. vnde i cāticis. Auer-

Af q sic p augustinū.

Secundo.

Tertio per gregorium

Quarto.

In oppm p bernardū

Secundo.

Tertio.

Solutio.

Nō

Ad auctoritatem.

Gregorius

Ad vltimū

Ꝺ dicta af.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppm

Euasio.

Ꝺ hāc af.

Eodē mō.

Ad pmū.

Figura.

Ad vltimū

In cāticis.

Ad aliud. te oculos tuos:quonã ipsi me aduolare fecerũt: ꝛ in psalmo:letetur coꝛ meũ vt timeat nomẽ tuũ. Ad vltimo obiectũ dicimus ꝙ semper gaudere in dño bonũ est angelis qui semper gaudẽt:sed nõ est bonũ homini viatoꝛi:impossibile enim est ꝙ semper gaudeat: sicut esse in via est bonũ: nõ tamẽ ineternũ esse in via est bonum:hoc enim est impossibile/nec semper hominꝫ ergo gaudendũ nec semper dolẽdum: sed quãto tempoꝛe ꝛ toto gaudẽdum sit: ꝛ quãto ꝛ toto dolendum sit nõ determinat ars: sed caritas q̃ certioꝛ est oĩ arte.

¶ Utrum motus contritionis sit successiuus an instantaneus.

Alia q̃o. ¶ Vltimo capitulo queritur vtrũ motus cõtritionis sit successiuus an instantaneus? ꝓbatur ꝙ

Aꝛ ꝙ non. nõ successiuus:qꝛ si est successiuus cũ nullũ successiuum sit in suo termino: ergo cõtritio nõ est in suo termino inciali:ſz terminus incialis cõtritionis est in infusione gratie:ergo in infusione gratie nõ est contritio: ergo cũ deus infundit gratiã illi/ille nõ cõteritur:ergo non penitet:ergo deꝰ infundit gratiam nõ penitẽti/ ꝛ hoc

Augustinꝰ impossibile: qꝛ vt dicit Augustinus: ꝙ deus infundit gratie:hoc est misericoꝛdie secundũ ꝙ penitenti:hoc

Secundo. est iusticie. Itẽ si cõtritio est successiua: queritur quare si ꝓpter hoc:quia est motus:ergo cũ cogitare de deo sit motꝰ erit cogitatio de deo successiua. Sed cõtra. id quod mouet est simplex ſcz anima: ꝛ illud i quo

Tertio. mouetur simplex/ſcz deus ꝛ nõ est spaciũ interiacens: quia deus vbiq̃ est:ergo motus ille est simplex. Itẽ in motibꝰ successiuis: primo ptransit vna pars postea alia vt patet in motu locali: ꝛ altera a termino:sed in cognitione de deo nõ est sic:non prꝰ cogitat anima de luna: postea de sole:postea de firmamento:postea de empireo celo:postea de deo:ergo cogitatio de deo nõ

In oppoᵐ est successiua:ergo nec cõtritio. Sed contra dicitur ꝓ regula:qꝛ omnis motus successiuus/ ꝛ cõtritio est mo-

Secundo. tus:ergo contritio est successiua. Itẽ cõtritio cõmetitur se tempoꝛi:durat enĩ ꝑ aliquãtũ tempus:ꝫ est successiua. Itẽ cõtritio est aduexatio veterſ hoĩs:ſz vetꝰ

Tertio. hõ successiue atteritꝫ ꝛ aduexatꝫ:ꝫ cõtritio passio ẽ successiua:ꝫ cõtritio actõ est successiua. Solutio. ad hoc

Solutio. dicendũ est ꝙ sine dubio oĩs motꝰ aĩe rõalis inquãtũ rationalis simplex est et instantaneꝰ ꝛ ẽ totꝰ i instãti sed bene potest eẽ ꝙ aliquis motus aĩe qui est a potẽtia:q̃ coꝛpus exigit sit successiuus:sicut forte iudicare de rebus visis que successiue videntur:successiuũ est. sed motus qui ẽ tñ spiritualis simplex est et non successiuus. vñ dicimus ꝙ motus contritionis non ẽ succ-

Ad pmũ. cessiuus. Et ad primo obiectũ dicimus ꝙ hec regula: oĩs motus successiuus intelligitur de motibus coꝛpalibus. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ hec est falsa:cõ-

Ad secũdũ tritio cõmetitur se tẽpoꝛi:qꝛ ꝓprie cõmetiri se tẽpoꝛi est habere partem post partem:et nõ totã essentiã simul vt motus habet partẽ post partẽ non totã essẽtiã simul. contritio vero siue motus contritionis totus est in instanti. sed verũ ẽ q̃d ẽ in tempoꝛe:ſz nõ propter hoc successiuus. sicut aĩa in tempoꝛe est et tñ nõ

Ad vltimũ successiua est. Ad vltimo obiectũ dicimꝰ ꝙ i motu cõtritionis duo sunt. est enĩ ibi doloꝛ quidã spiritualis qui causat contritionem actionẽ per quã conteritꝫ vetus homo. id enĩ quod est spirituale debet regere et coꝛrigere q̃d est animale:et ille doloꝛ spiritualis simplex est:contritio vero actio cõpositа est/et successiua sicut et contritio passio. simplex enĩ causa est cõpositi sicut dilectio dei que simplex est ꝛ causat motus exteꝛiores qui cõpositа sunt:sicut ire ad ecclesiã:vel hmõi ꝙ aũt ibi sint duo:doloꝛ ſcz spiritual et ꝓtritio actio patet in dño qui vidẽs ciuitatẽ fleuit super illã. vnde habuit doloꝛẽ spiritualem de pctis aliοꝝ et non habuit contritionem:qꝛ nichil vetustatis erat in tpo qđ esset conterendum. Exemplũ.

¶ De confessione.
¶ Aliud capitulum.

Dicto de contritione dicendũ est de confessione circa quã primo videndũ est ad q̃d sit cõfessio vtilis/et an sit sacramentum noue legis tñ. Secũdo vtrum teneamur confiteri ex coꝛde. Tertio vtrũ teneamur confiteri oẽs circunstantias pcti. Quarto de dilatione confessionis. Quinto de confessione venialiũ. Circa primũ notandum ẽ: ꝙ confessio ad sex vtilis est. Primo vtilis ẽ ad cognitionẽ pcti:qꝛ cũ aliq̃s confitetur pctm̃ suum sacerdos cuius est cognoscere de pctõ facit ipsum cognoscere pctm̃ suum: ꝛ quãtitatem peccati. vnde in leuitico. Judiciũ lepꝛe pertinet ad sacerdotẽ: et pctm̃ lepꝛa spirituale ẽ vnde i veteri lege:qui lepꝛosus iudicabatur a sacerdote eijciebat extra castra. qui vero mundus iudicabatur a sacerdote recipiebatur intra castra. Similiter in noua lege confitentẽ in quo videt sacerdos signa mundicie spiritualis recipit ad cõmunionem sacramentoꝝ. in quo non videt signa mundicia eijcit vel eijcere debꝫ quã tũ in se est a cõmunione sacramentoꝝ ne in digne accedat ad ea. Secundo vtilis ẽ ad purgationẽ:qꝛ erubescentia pars est penitentie: sicut dictum est supꝛa. Tertio vtilis est ad infusionem gratie: aliquãdo vero qui siccus vadit ad confessionem humidus recedit quia sepe in ipsa confessione maxime dolet ꝓfitens de pctis suis et infunditur ei gratia. Quarto vtilis ẽ ad augmentum gratie quia si confitens prius hꝫ gratiã augmentatur gratia eius per confessionem. Quinto vtilis ꝓpter vim clauiũ: qꝛ exvi clauium aliquid de pena relaxatur. Sexto vtilis est ꝓpter gloꝛiam dei quia qui confitetur pctm̃ suum/glorificat deũ: sicut dixit iosue ad achoꝛ. da gloꝛiã deo. i. ꝓfitere pctm̃. qui ei cõfitetur se peccasse: dicit se erexisse ꝓ deũ. et ita cõfitetur malum cẽ contra deũ. vñ confitetur deũ eẽ bonum. et ita glorificat deũ. Sed videtur ꝙ non sit vtilis ꝓfessio ad purgationem: qꝛ confessio non videt eẽ sacramentũ. si enĩ sacramentum noue legis: efficit qđ figurat et habet similitudinẽ cũ illo: ſz ꝓfessio quedã veritas est: sicut dꝛ in psalmo. Ecce enĩ dilexisti veritatem. i. confessionẽ: sed hec veritas nullã habet similitudinẽ cũ ꝓtritione interioꝛi. ergo non est sacramẽtũ illius: ergo nec alteriꝰ: ergo ꝓfessio non est sacramentum. et sic non est purgatiua. Si dicatur ꝙ purgatia est tantum ꝓpter annexũ. ſ. ꝓpter erubescentiam que est pars magna penitentie. ergo secundum hoc erubescentia ẽ pena: ergo non ẽ virtus nec motus virtutis. hoc etiã videtur: quia erubescẽtia non ẽ vna cardinalium virtutũ nec videtur ꝓtineri sub aliqua illarum. Item. dꝛ damas. ꝙ erubescentia est fuga rei indecentis: sed nulla fuga rei indecentis ẽ vicium: ꝙ erubescentia non ẽ vicium: sed ꝓfusio et erubescẽtia sũt idẽ simpliciter: ergo nulla ꝓfusio est vicium: ergo ꝓfusio adducens ignominiã non est vicium: ergo ꝓfusio adducens gloꝛiam non est virtus nec opus virtutis. ergo erubescentia non est virtus nec opus virtutis. Cõ

Nota nduz pñ avtilitas

In leuitico

In noua lege.

Scdꝫ avtilitas.

Tertia vtilꝫ

q̃rta vtilꝫ.

Quĩta vtilꝫ

Sextavtilꝫ.

ꝓ hoc aꝛ.

Euasio.

ꝓ hoc aꝛ.

Confirmat

Secundo.

ꝓ hoc aī. tra. fuga rei nociue spiritualis est virtus vel opꝰ virtutis. ſ. timor: ergo fuga rei indecentis spiritualis est

Secundo. virtus vel opus virtutis. ſ. erubescentia. Item ieremias. frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. redarguitur anima peccatrix propter absentiam erubescentie. sed non est redarguenda ꝓpter absentiā alicuius: nisi illud sit virtus vel opus virtutis. ergo erubescentia est virtus vel opus virtu

Tertio. tis. Item laudatur beata virgo ex verecundia super primū luce. vnde dicit ꝙ verecūdia est comes virginitatis: sed non est aliquid laudabile nisi ex virtute vel opere virtutis: ergo verecūdia siue erubescētia ē virtus vel opus virtutis. Et si hoc: cū cōfessio sit motus alteriꝰ ꝟtutis: scz veritatis q̄ est prorsus aliaꝟtꝰ ꝙ erubescētia: ꝓfessio nō dz eē sacrm: sz erubescētia q̄ pena

Solutio. lis est. Solutio dicimꝰ ꝙ erubescentia est virtꝰ ꝛ motꝰ

Ad primū. eius penalis est. vñ purgatiuus. Ad primo ergo obiectū dicimus ꝙ cōfessio dicitur purgatiua et sacramēmentū: quia introducit motū erubescētie/ penalem ꝛ purgatiuū: vnꝰ enī motus annexus est alij motui: sicut patet in timore et fide. vnde in xxv°. ecclesiastici. Timor dei initiū dilectionis eius: fidei aūt initiū agglutinandū est et. vnde per fidē tanꝙ per causā: diffi-

Diffinitio. nitur timor aliquādo hoc modo. Timor est suspitio futuri mali siue crudelitatis: dicimus ergo ꝙ erubescentia nō est pena pura: sed motus quidā: et sic patz

Ad scām. solutio ad primo obiectū. Ad secundo obiectū dicimus ꝙ erubescētia reducitur ad vnā cardinaliū virtutū: scz ad temperantiā: cū enī reducuntur dona ad quattuor cardinales ꝟtutes/timor qui est fuga rei nociue reducitur ad temperantiā. similiter et erubescētia que est fuga rei indecentis. cum vero quatuor cardinales ad dona/temperātia reducitur ad timorem.

Ad tertiū. vnde in psalmo. Cōfige timore tuo carnes meas. Ad tertio obiectū dicimus ꝙ hec est falsa: nulla confusio est viciū/imo cōfusio adducēs ignominiā est vicium: ꝛ hec est distinguenda: nulla fuga rei indecentis est vicium: si enī sic intelligatur nulla fuga rei que secūdū veritatē est indecēs est viciū/ verā ē. sivero sic: nulla fuga ret que estimatur indecēs est viciū falsa est. stultus enī fugit cōfessionē peccatorū suorū: quia indecēs estimat cōfiteri peccata ꝛ reuelare turpitudines suas: qđ tamen valde decēs est: quia hoc est glorificare deum sicut dictū est: et sic intelligitur gñaliter illa diffinitio Erubescentia est fuga rei indecētis. i. que vel est indecens vel estimaꝭ indecens: sicut et diffinitio timoris. Timor est fuga rei nociue. i. que vel est vel estimatur

Exemplū. nociua. Timet enī ouis aliquādo canē: quia estimat ipsū esse lupū. Eodēmodo est in erubescentia. vñ beata virgo turbata fuit in sermone angeli: quia cū esset virgo et propositū seruandi virginitatē haberet indecens reputabat esse solā cum viro. vnde sūma et perfecta castitas est per verecundiā/que omne quod reputatur indecens fugit: vñ possit oriri mala suspitio.

¶ Utrum confessio sit sacramentum vtriusq̄ legis.

¶ Alia questio.

Af ꝙ sic Queritꝭ postea an confessio sit sacramentū vtriusq̄ legis. probatur ꝙ ita: quia sicut dicit salomō. ꝙ qui abscondit peccatū suū nō dirigetur: qui autem reuelat et derelinquit misericordiā cōsequetur. ysa. dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. et Job. si abscōdi homo quasi hō peccatū meum: his auctoritatibus et cōsimilibus probaꝭ ꝙ cōfessio est sacramentū veteris legis: ꝙ sit sacramentū noue legis probatur ꝑ beatum Jacobum qui dicit. confitemini alterutrū peccata vestra. et glo. dicit maiora maioꝛb9. i. prelatis: minora minoribus. i. socijs: qđ quomodo intelligendū sit: postea dicet: ergo cōfessio est vtriusq̄ legis sacramētū. videt etiā ꝙ plenꝰ sit sacramētū veteris legꝭ ꝙ noue: qz dicit in leuitico si peccauerit princeps offeret hyrcū. ꝛc. ergo cū hec oblatio fieret cozā omni populo/vel saltē cozā pluribus sacerdotibus: ipsa oblatione confitebatur peccatum suum cozā pluribus sacerdotibus: sed plenior confessio est que fit cozam pluribus sacerdotibus ꝙ que fit cozam vno solo: ergo plenius sacramentum erat confessio in veteri testamēto ꝙ in nouo: et hoc falsum: qz nulla virtus plenior fuit in veteri testamento ꝙ in nouo. Item cōfiteri peccatum est morale: quia est glorificare deū vt dictum est: ergo est morale: ergo ē imorale: ergo in omni tēpore homo tenetur ad illud: ergo et ante legem/ ꝛ post legez/ ꝛ sub lege tenetur homo ad illud. Et hoc videtur falsum: qz ante legem non inuenit facta confessio: nec modo iudei confitentur/ad minus non confitētur sicut nos. Solutio. Ad hoc dicendum est ꝙ confiteri deo siue confiteri simpliciter est morale. vnde est imorale/ ꝛ fuit ante legem: sicut patet in Job: sed confiteri homini plenitudo est ꝛ perfectio illius moralis et sic patet solutio ad vltimo obiectuz. Ad illud q̄d obijcitur ꝙ plenior confessio erat in veteri lege ꝙ in noua Dicimus ꝙ non: quia in veteri lege non confitebatur princeps vel aliquis alius qui peccauerat aliquod peccatū determinatum: nec circunstantias: sz in ipsa oblatione dicebāt se peccasse in genere: sed in noua lege confitemur peccata specialia et speciales circunstantias. vnde cū specialia magis moueāt ad erubescentiā ꝙ generalia plenior ꝛ perfectior cōfessio est in noua lege: ꝙ in veteri: concedimus ergo ꝙ cōfessio sacramentū fuit veteris legis ꝛ etiam ante legem: nō confessio que fit homini: sed que fit deo: de tali enī intelliguntur auctoritates predicte.

Jacobus. Glosa. Confirmat

In oppm

Solutio.

Ad vltimū Ad aliud.

¶ De effectu contritionis.

¶ Secunda questio.

Af ꝙ sic. Af primo. Secundo. Euasio. ꝓ hoc aī. In oppm Solutio.

Arca secundum capitulum queritur vtrum teneamur cōfiteri ex caritate ꝛ satisfactiōe / tenemur ex caritate sicut superius dictum est: ergo cum ad primam et tertiam partem penitentie teneamur ex caritate: eadē ratione ad mediam: ꝛ ita tenemur confiteri ex caritate. Item deformatio operum est inhibitione: ergo informatio opez semper est in precepto. Si dicat ꝙ non tenemur confiteri ex caritate: quia nō est in nobis vel in nostra potestate. Contra. omnis motꝰ liberi arbitrij est in nostra potestate: sed cōfiteri ex caritate est motus liberi arbitrij: ergo confiteri ex caritate est in potestate nostra. Si cōcedatur ꝙ tenemur confiteri ex caritate: cum ergo iste qui modo confessus est peccata sua: nesciat an confessus fuerit ex caritate: nescit ergo an sit absolutus: ab illa intētione: dubitat ergo an fecerit illud quod tenebatur facere: ergo si tantum non faciat committit se discrimini: ergo peccat mortaliter qui confessus est pctā sua: si primo tenetur cōfiteri eadē ratione secundo: eadem ratione et tertio et quarto: ergo centies tenetur cōfiteri peccata sua in die. Solutio. ad hoc dicimꝰ ꝙ omne quod satisfactorij est ex penitentia tenetur facere ex carita-

te.vnde conteri tenemur ex caritate:est enim conteri satisfactoriũ satisfactiõe interiori: in satisfacere satisfactione exteriori tenemur ex caritate. vnde ꝛ confiteri si est confessio satisfactoria tenemur cõfiteri ex caritate ꝛ non simpliciter.vnde sub conditione tenemur cõfiteri ex caritate ꝛ non simpliciter: qr cõfiteri homini de plenitudine moralis est p̃cepti: ꝛ hoc nõ tenemur facere ex caritate:immo si ꝓfiteatur aliquis in mortali absolutus est intentione confitendi quantum ad forum ecclesie/ꝛ valet illa confessio ad multa:sicut dictũ est:et si infundatur ei caritas redibit effectus clauiũ ꝛ penitẽtia ei imũcta erit satisfactoria.vñ nõ tenet̃ iterꝝ confiteri:sed quantũ ad deũ in nullo est absolut⁹/ est in peccato per confessionẽ factam in mortali:sed non obmittit si cõfitetur in mortali.et est simile/sacerdos iniũgit illi q̃ ieiunet in hac die veneris i pane ꝛ aqua iste tenetur ieiunare hac die veneris/ex caritate tamẽ sub conditione:scz si in hoc sit ei ieiuniũ satisfactoriũ: sed si nõ ieiunat ex caritate nõ omittit: sed nõ satisfacit deo : sed absolutus est quantũ ad p̃ceptũ sacerdotis:et nõ valet hec argumentatio: tenemur cõteri ex caritate et satisfacere ex caritate:ergo ꝛ cõfiteri:qr tam conteri q̃ satisfacere est pure morale:sed confiteri vt dictũ est nõ est pure morale.

Hec argumẽtatio nõ valet.

Nõ diligẽt

Vtrum confitens teneatur confiteri omẽs circunstantias.

Tertia questio.

Arca tertiũ capitulũ querit vtrũ cõfitens teneat cõfiteri omẽs circũstantias peccati que notãtur in hoc versu.Quis/quid/vbi.quib⁹ auxilijs.cur.quomodo/quãdo .ꝑ quis intelligũtur oẽs circũstãtie ꝑsonales: sicut an peccator sit sacerdos vel episcopus vel huiusmodi.an sciẽs vel ignorãs.per quid ipsũ genus peccati:scz an sit peccatum fornicatiõis / vel adulterii/vel incestus/vel huiusmodi.Probatur autẽ q̃ cõfitẽs debet cõfiteri omẽs circũstãtias peccati : quia orator cõsiderat omẽs circũstantias tam ꝑsone q̃ negocij valẽtes ad ꝑsuasionẽ:et medic⁹ corꝑis ꝓsiderat oẽs circũstãtias ingrauãtes morbũ:ꝯ spũalis medic⁹ debet cõsiderare oẽs circũstãtias peccati aggrauãtes peccatũ:sed hoc nõ potest facere nisi cõfitẽs ꝓfiteatur circũstãtias:ergo cõfitens tenetur cõfiteri omẽs circũstantias aggrauãtes peccatũ. Itẽ confessio fit per cognitionẽ peccati: sed nõ potest plene cognosci peccatum nisi cognoscãtur circũstãtie: que augmẽtant vel duplicãt ipsum peccatũ: nec possunt cognosci nisi confitens cõfiteatur eas:ergo tenetur cõfiteri eas.Item dicit boecius.si operã medicãtis expectas/oportet vt vuln⁹ detegas.Si propter hoc dicat: q̃ cõfitens tenetur cõfiteri oẽs circũstantias : ergo si quãdo cõfitetur nullã circũstantiã habet in memoria: et postq̃ redierit de cõfessione veniat in memoriã eius aliqua circũstantia tenet̃ redire ad cõfessionẽ: et si postea reducat ad memoriã aliã circũstantiã tenebit̃ iterũ redire :et sic pluries in die tenebit̃ redire ad cõfessionẽ:qõ videtur esse incõueniens. Itẽ ponatur q̃ iste interfecit fratrẽ suũ qui est frater sacerdotis ex alia parte.videtur q̃ iste cõfitens sit perplexus: quia tenet̃ cõfiteri:q̃ ille quẽ interfecit erat frater ipsius:ergo si hoc nõ cõfitetur obmittit:ergo peccat mortaliter:si vero ꝓfitetur credit pro certo q̃ sacerdos cui⁹ fratrẽ interfecit ipsũ inficiet vel faciet interfici ꝑ amicos suos:ꝯ si ꝓfitetur scãdalisat sacerdotẽ:ꝯ peccat mortaliter .Eadem est obiectio de illo qui corrũpit neptẽ suã que est filia sacerdotis cui tenetur ꝓfiteri/ꝛ credit pro certo q̃ si cõfiteatur illam circũstantiam:sacerdos faciet ipsum interfici. Similis obiectio est quãdo sacerdos ꝓsueuit infrãgere sigillũ ꝓfessionis:si enĩ iste nõ ꝓfitet̃ circũstãtiam pcti omittit:si ꝓfitetur:credit pro certo q̃ sacerdos reuelabit/ꝛ ex hoc acciderẽt multa icõuenientia/ꝛ ita scandalisat sacerdotez.Similiter est de sacerdote lubrico qñ vehementer credit vel scit ꝓfitens q̃ si confiteatur ei quandaz circũstantiam luxurie enormẽ/ꝑuocabit̃ sacerdos ad luxuriam. Ad hoc dixerunt multi q̃ in predictis casibus tenetur confiteri cõfitens circũstantias illas duabus de causis.Prima est:qr confessio est de veritate vite:veritas vite nõ est dimittenda ꝓpter scãdalum.Scda est:quia in cõfessione cõueniunt cõfitens ꝛ sacerdos ad destruẽdum peccatum:ꝛ in hmõi cõuentu solet deus infundere gratiam:nõ solum cõfitẽti:sed etiaz cõfessori/ꝛ si sacerdos bonus est nullum immineret periculũ ex confessione illius circũstãtie.Sed cõtra primã causam obiectio est: qr vitatio scandali magis est de veritate vite q̃ cõfessio q̃ fit homini:qr vitatio scandali semper est/ꝛ fuit de veritate vite:quia semper tenemur diligere ꝓximos vt nos ipsos:cõfessio vero que fit homini non semper fuit de veritate vite:ꝯ magis tenetur iste vitare scandalũ sacerdotis q̃ cõfiteri eidem illam circunstantiam.Contra secundã cãm obiectio est:qr si ille cõfitet̃ illã circũstãtiã sub hac spe q̃ de⁹ infundit graz sacerdoti:ꝯ experitur miam dei/ cũ causa indebita: scit enim q̃ sacerdos pluries reuelauit confessionem q̃ deus nõ infundit ei gratiã/ꝛ q̃ sacerdos nõ preparauit se ad infusionẽ gratie ꝛ inde nõ infundit ei deus gratiaz/ꝯ hoc est tentare deum:ergo si ita faciat peccat mortaliter. Itẽ scit sacerdos q̃ pluries reuelauit confessionẽ/ꝛ deus nõ infundit gratiam:ergo ꝓbabiliter potest modo credere q̃ nec modo infundit.Jẽ dicit beatus Bernardus q̃ propter caritatẽ institutũ est contra caritatez nõ est seruandum ꝛ loquitur de voto/ꝛ qr votum fit aut ꝓpter caritatẽ habendam/aut cõseruandã/aut augmẽtandaz:similiter cũ confessio que fit homini sit instituta ꝓpter caritatem: ergo nõ est obseruanda cõtra caritatem: ꝯ non est obseruãda cũ scandalo sacerdotis.

Arca tertiũ

Af q̃ sic.

Secundo.

Tertio.

In oppom

Secundo.

Confirmat̃

Tertio.

Quarto.

Solutio.Ad primo quesitũ dicimus q̃ confitens tenetur confiteri oẽs circũstãtias peccati que grauiter et aperte aggrauant peccatũ: sed minutas circunstantias:de quibus dicit caritas:q̃ de facili satisfaciat non tenetur cõfiteri:ꝛ cõcedimus q̃ si venerũt i memoriã graues circũstantie tenetur redire ad ꝓfessionem: sed pro quanta circũstantia precise teneant̃ redire ad confessionẽ/et quantũ possit differre cõfessionem nõ determinat ars:sed vnctio q̃ determiat de omnibus talib⁹: non est tamẽ vsquequaq; simile de medico spirituali et medico corꝑali ꝛ oratore:qr medicus corꝑalis habet causam sanitatis apud se:ꝛ orator causam persuasionis: sed spiritualis medicus.s.sanãdo nõ habet causaz sanitatis spiritualis apud se. Ad sequẽtes causas dicimus q̃ confitens nõ tenetur cõfiteri illas circũstantias.s.ex quibus scit vel credit sacerdotẽ scandalisari:sed debet petere ab eo licẽtiam vt alij sacerdoti cõfiteatur/ꝛ si nõ vult et dare cõfiteatur summo sacerdoti scz deo/ꝛ sufficit ei. i tali nõ dicitur habere copiã sacerdotis:nec valet hec argumẽtatio.Confessio que fit homini est de virtute vite:sicut dictum est:ergo nõ est dimittẽda ꝓpter scandalum:non enim de ꝑma

Opio cõis.

Prima cã.

Scda cã.

Ad idem.

Ad idem.

Solutõ ad primũ.

Ad alias.

Ad aliud.

Jterū aī. veritate vite: sicut dictū est. Sed si suo sacerdoti cōfiteatur peccatū: et alij circūstantiā: diuidit cōfessionez ergo nō est ei vtilis: quia confessio debet esse integra

Solutio. ꝓ illa aī. Solutio integra est quantū ad ipsū confitentē: qz nō stat per eū quin totū cōfiteatur suo sacerdoti proprio Sed secundū predicta videt q in aliquo casu aliquis vel teneatur dimittere totā cōfessionem: sit ei aliqua mulier que nō habeat nisi peccatū luxurie et habeat signa probabilia: q si cōfiteatur illud pcm̄ suo sacerdoti/prouocabit sacerdos ad luxuriā: nec possit habere aliū sacerdotē. videtur q teneat nō cōfiteri: tātum propter scandalū: quia qđ propter caritatē institutuz est/nō est obseruādū contra caritatē: et ita sicut ī casu alio: licet nō cōfiteri circūstantiā aliquā: ita in casu alio licet nō confiteri simpliciter. Sed contrā. esto q

In oppō quo licet nō confiteri simpliciter. Sed contrā. esto q instet dies pasche in qua fidelis quilibet ex precepto ecclesie tenetur cōmunicare: ergo hec mulier tenetur cōmunicare: sed si sine cōfessione accedat ad mensam dñi indigne accedet: ergo peccat mortaliter: ergo tenetur cōfiteri et nō cōfiteri: vt probatū est: ergo est plexa. Solutio. ad hoc dicendū est q semper genus peccati confitendū est: quia genus peccati ꝑpter difformitatē z similitudinem diaboli quā importat horrorē potius incutit quantū in se est/ et fugam peccati quantū prouocet ad peccatū: sed modus faciendi vel circunstantia que nō est ipsū genus peccati nō est confitenda qñ scit q sacerdos est fragilis: qz vt dicit vox

Ad primū blanda quādoq; nequā digitos habet. Dicim⁹ ergo q hec mulier tenetur cōfiteri ipsum genus peccati: et nō scandalisat sacerdotē: quia nō prestat ei occasionē ruine factovel dicto min⁹ recto: z ipse sacerdos scādalisat se: mulier enī nō facit nec dicit nisi bonū. vnde ibi habet locū illud euāgelij. An oculus tuus nequā est qz ego bonus sū/ et sicut cōfitens aliquas circūstātias

Nota de sacerdote. non confitet ne scandaliset sacerdotē: ita sacerdos nō debet inquirere vel inuestigare omēs modos vel circunstantias peccati ne scandaliset confitentem: sed genus peccati licet inuestigare.

¶ Vtrū in aliquo casu debeat sacerdos reuelare confessionem.

¶ Alia questio.

Sed de reuelatiōe peccati querit an in aliquo casu debeat sacerdos reuelare cōfessionē: et dicit q nec ꝟbo nec facto: nec nutu aliquo debet sacerdos infrangere sigillū cōfessionis: si enī infrangeretur ab horrerēt homies cōfessionē peccati que maxime placet deo: et ideo maxime cauendū est ne displiceat hominibus ꝓfessio: vt legit in vitas patrū: q quidā qui

Nō exēplū erat in naui videns nauē propinquā subuersioni/cōfessus est peccata sua valde abominabilia oibus audentibus qui erāt in naui/tandē naue veniente ad portū: nullus potuit recordari peccatoz illius: preterynum sacerdotē qui iniūxit ei penitētiā: z per hoc patuit q

ꝓ hoc aī. deus magis diligit confessores et celationē cōfessiōis Sed videtur q sacerdos in aliquo casu debeat reuelare cōfessionē: sit enī q aliquis cōfessus fuerit sacerdoti se cognouisse illā mulierē: et mortuus sit cōfitēs postea frater mortui velit ducere eā mulierē in vxorē Episcopus ꝑcipiat huic sacerdoti q cōiūgat eos matrimonialiter: si coniūgit eos facit cōtra deum: et cōtra preceptū ecclesie: ergo peccat mortaliter: ergo videtur q debeat reuelare confessionem illius peccati.

Secundo. Item in correptione fraterna nō dicit ꝑditor crimis ille qui illud reuelat ei q prodesse potest z nō obesse: ergo si sacerdos iste reuelat illud episcopo qui ꝑdesse potest z nō obesse nō peccat: precipue cū ille qui est mortuus si viueret deberet velle q reuelaretur. Jtē sit q episcopus ꝑcipiat sacerdoti alij q iungat eos matrimonialiter z excōmunicet omnes illos qui sciūt impedimentū quo minus debeant coniūgi si nō dicāt iste sacerdos scit impedimētum quo illi nō debeāt cōiūgi per matrimoniū excommunicatus est: ergo si nō dicit: z videtur q debeat reuelare. Sed cōtra. si reue

In oppō lat/infrāgit sigillum cōfessionis: ergo peccat mortaliter. ꝓpterea/si tacet nullum damnū accidet: ignorantia enī facti excusat a pctō eos q coniūgūtur: ergo neq; debet reuelare. Ad hoc solent dicere magistri q in

opīo aliq; hoc debet sacerdos reuelare confessionē/ z nō infrāgit sigillū confessionis: sed aperit: quia infrāgere importat difformitatē: est enim infrangere idebite reuelare.

Ad vltimū dicūt. Et ad vltimo obiectū dicūt q damnū accidit/si taceat fit enim quiddā quod est ꝓtra deum: z si scirēt illi qui coniūguntur deberent se separare: z si alij scīt debēt impedire illud matrimonium.

Alīq; casus. Alium casum ponunt magistri in quo dicunt licitum esse sacerdoti reuelare confessionem: cum aliquis decanus dat licentiam canonicis suis ꝓfitēdi alicui sancto viro z aliqui de illis canonicis sunt irregulares/ tali irregularitate q nō recipit dispensationem: volunt tñ ordines suscipere: z ī hoc casu dicūt q huic sancto viro/licet confessionē revelare decano vt corripiat canonicos z moneat ne suscipiāt ordines: z q reuelare debet/probatur sic: quia

Aī q sic tenet impedire malum quantum pōt: sed istos recipere ordines: est cōtra deum z contra ecclesiam/cōtra sacros ordines: g debet impedire: sed non potest aliter impedire nisi reuelando cōfessionem: ergo debet eaz reuelare. Jtem in fraterna correptione nō dicitur aliquis ꝑditor criminis: si reuelet illud alicui qui potest prodesse z nō obesse: g nec debet dici īfrāgere sigillū confessionis/ qui reuelat illud alicui bono viro q pōt prodesse z nō obesse: ergo ille vir sanctus debet reuelare cōfessionem decano qui potest ꝑdesse z non obesse. Contra. Si reuelat/dicit cōfitens confessionem re-

Jn oppō uelatā esse: ergo facit confessionē odiosam hominib⁹: sed hec est causa quare nō debet reuelari confessio: g non debet eā reuelare in hoc casu. Quod cōcedimus

Solutio. dicentes q in nullo casu reuelanda est ꝓfessio/nisi forte ex aliquo matrimonio/vel ex re aliqua q magnum detrimentum incurreret/z nullum periculū immineret sacramēto cōfessionis. Jste casus quasi impossibi-

Ad rōnem lis est: nec est simile de correptione fraterna z de reuelatione confessionis: qz in correptione fraterna nō imminet periculū: si reueletur ei qui potest prodesse/et nō obesse: sed ī reuelatione cōfessionis immineret periculum cōfessionis sacramēto: si vero reuelet vir sanctus confessionē decano/nichil aliud potest facere decanus/ nisi corripere z monere/ z ex hoc incurrit odiū confessionis: z ita nō reueletur ei qui potest prodesse. vnde impossibile est vel fere impossibile reuelari con-

Alī dicitur fessionem ei qui potest prodesse z nō obesse. Si tamē esset possibile magnū periculuz immineret ecclesie: si non reuelaretur confessio posset eam confessor reuelare ex consensu episcopi/aliter nō. vnde in .xxix. numerorum dicitur/ vas quod nō habet operculū nec ligamentum desuper immundū est. Vas nō habens operculum est sacerdos reuelās confessionem qui non est sanctificādus de cetero. i. nō admittēdus ad ministra

de sacerdote reuelāte z.

tionẽ sacramẽtoꝝ:qꝛ deponẽdus est. Sed de primo casu adhuc est questio:si episcopus precipiat sacerdoti:vt cõiũgat eos matrimonialiter.vtrũ teneꝯ et obedire cũ sciat per cõfessionẽ q̃ frater vel pater eius cognouit eã:videtur q̃ teneaꝯ et obedire. Si enĩ precipiat rex preposito suo q̃ suspendat istũ tanq̃ latronẽ: et prepositus sciat eũ nõ esse latronẽ tenetur obedire in hoc: si rex sentẽtia lata precipiat licet deceptus sit. Eodẽ modo cũ eps precipiat quod precipere debet: episcopus enĩ penitus ignorat factũ : et isti duo oĩb⁹ modis volũt cõiũgi:ergo tenetur sacerdos obedire.

Alia q̃stio incidẽs.

Af q̃ sic.

Secundo.

Itẽ probaꝯ p̃ simile:petat aliqs i publico eucharistiã quẽ scit sacerdos esse in mortali pctõ p̃ cõfessionẽ tenetur et dare licet sciat ip̃m peccare mortaliter suscipiendo.Eadẽ ratione debet illos cõiũgere:licet sciat esse illegittimas personas ad cõtrahẽdũ .

Euasio.

Si dicatur q̃ nõ est simile:quia ille qui est in peccato mortali in instãti potest cõteri : sed illi nõ possunt fieri ligittime

ꝫ hoc aꝯ.

persone ad cõtrahẽdũ.Contra. si scaret ip̃m nõ cõteri nichilomin⁹daret et propter vitandũ scãdalũ:dñs enĩ dedit corp⁹ suũ tude quẽ sciebat nõ ꝓteri: ergo q̃uis sciat sacerdos istos nõ posse cõtrahere de iure:tamen debet eos ꝓiũgere propter vitãdũ scãdalum:quia tota ciuitas vult eos cõiũgi:si vero cõiũgat peccat mortaliter:quia si ꝓiũgat benedicet ergo istã: dicet ergo optatiue hec ẋba:sis amabilis vt rachel viro: sapiẽs vt rebecca.ꝛc.sed ista nõ sũt optãda istis : ergo dicet

Solutio.

cõtra cõsciẽtiam:ergo peccat mortaliter. Ad hoc est solutio q̃ sacerdos debet significare episcopo q̃ ipse nõ p̃t eos ꝓiũgere:ꝛ q̃ hoc ꝓcipiat alĩ:si ergo episcopus noluerit alĩ precipere:debet sacerdos eos coniũgere per aliũ sacerdotẽ:qui proferat illa verba non

ꝫ hoc aꝯ.

contra cõsciẽtiam suã. Sed ponaꝯ q̃ nõ possit inuenire aliũ sacerdotẽ:ꝛ episcopus instãter precipiat:vt celebret matrimoniũ in hac die et totus populus idem instanter petat. cũ sacerdos teneꝯ obedire per se vel per aliũ: cũ non per aliũ possit tenetur obedire per se ergo benedicet eos:et ita proferet verba illa:et cõtra

Solutio.

conscientiã:ergo peccabit mortaliter. Et ad hoc est dicendũ q̃ teneꝯ eos benedicere : et proferet illa verba non in persona sua: sed in persona ecclesie cuius est generalis minister.vñ nõ dicet cõtra conscientiã suã:et sic nõ peccabit : sicut malus prelatus nõ dicit contra conscientiã suã:quãdo legit euãgeliũ dicẽdo : Ego sũ pastor bonus:dicit enĩ in persona christi : et meretur sacerdos si in caritate est ꝓferẽdo illa verba benedictionis:propter bonũ obedientie:et propter vtilitatẽ ec-

ꝫ hoc aꝯ.

clesie:ꝛ propter celationẽ confessionis. Sed si meret videtur q̃ nõ debeat querere aliũ sacerdotẽ qui hoc faciat: magis enĩ debet velle q̃ ipse mereaꝯ q̃ alius

Solutio.

Et ad hoc dicendũ q̃ debet querere aliũ trib⁹ de causis. Prima est vt isti qui volũt cõiungi: videtes q̃ sacerdos inuitus cõiungat eos terreãtur et horreãt tale matrimoniũ. Secũda est:quia displicet ei id qđ scit et ex hoc de facili p̃t displicere ei sua actio. Tertia ne forte dicat illa verba contra cõscientiã suã:qꝛ nõ oĩs sunt spirituales nec oẽs intelligunt bonũ obedientie

Prima cã.

Scda cã.

Tertia cã.

Alia q̃stio incidens.

Af q̃ sic

Quertitur postea de decano qui scit per cõfessionẽ aliquẽ de canonicis suis esse irregularẽ:et capitulũ instãter petat ab eo q̃ presentet illũ canonicũ episcopo ad sacros ordines:an debeat ipsũ p̃sentare an nõ. videꝯ q̃ sic:quia si repellat eũ videꝯ reuelare ꝓfessionẽ:sicut si aliquis quem scit per confessionem sacerdos esse in peccato mortali:petat in publico eucharistiã: si sacerdos non dat reuelabit cõfessionẽ:ergo sicut sacerdos sine omni difficultate debet illum recipere ad sacramentum eucharistie:ita ꝛ decan⁹ sine omni difficultate debet presentare illum canonicũ ad sacramẽtũ ordinis.Sed ℈.Decanus debet impedire pctm̃ illi⁹ canonici inquãtum potest:habet enim curã anime illi⁹: ergo teneꝯ impedire ꝓmotionẽ illius inquãtũ potest: sed potest impedire sine reuelatione ꝓfessionis: ponẽdo crimen in communi dicens: nullum recipiã hodie nullum presentabo hodie: sicut dñs protecit crimẽ in communi dicens: vnus vestrũ me traditur⁹ est: ergo nõ tenetur eũ presentare sine omni difficultate:ꝛ probatum est oppositum. Et ad hoc dicẽduꝫ q̃ nõ debet eum presentare:immo debet proiicere crimẽ in communi dicẽdo:nullum presentabo hodie: qꝛ nõ est bonum:ꝛ debet assignare causas aliquas:licet ĩsufficientes.Hec est simile de eucharistia:qꝛ ibi determiatum est tempus quo omnes fideles teneaꝯ suscipere ꝛ cõmunicare: sed hic nõ est tempus determiatũ quo iste teneaꝯ suscipere ordines:si vero coartetur decan⁹ a capitulo: ita q̃ nõ possit resistere quin p̃sentet illũ: nõ debet illũ presentare per se: sed per alium dando potestatẽ suam archidiacono vel alicui alĩ/vt ille videꝯ decanum adeo abhominari peccatũ suum resiliat a ꝓposito. Item aliquis furatus est res ecclesie alicuius et timens ne sacerdos hic faciat/ ꝓfitetur furtuꝫ illud sacerdoti hac itentione ne sacerdos detegat crimẽ illius: ꝓtingit etiã q̃ sacerdos ꝛ multi alĩ sciunt q̃ ille furatus est:qꝛ factum notoriũ est.Queritur an sacerdos possit accusare illũ? Videtur q̃ nõ: qꝛ infrigeret sigillum ꝓfessionis. Sed probatur q̃ possit: qꝛ scit vt homo:ꝫ potest reuelare vt homo. Item dolus nemini debet patrocinari: sed ille ꝓfessus dolose: ergo illa cõfessio non debet ei patrocinari : ergo sacerdos potest reuelare.Ad hoc dicẽduꝫ est q̃ si sacerdos anteq̃ confiteretur ille sciebat furtum illud/potuit ei dicere:nõ recipiam te ad ꝓfessionem/ donec illud totum furtuꝫ restitueris:sed si recipit in ꝓfessione/siue ante sciuit vt homo/siue p⁹/nullo modo potest reuelare/nec valet: scit vt homo:ꝫ potest reuelare:qꝛ scit vt deus:ꝛ ita totum sigillatum est/nec dolus ei patrocinatur:quia sacerdos potest multa facere ꝓtra ipsuꝫ:quia potest ipsum excommunicare generali excommunicatione: et potest per alios qui idem sciunt ipsum monere ad restitutionem.

In oppo⁹

Solutio.

Ad rõnem

Alia q̃stio incidens.

Af q̃ non.

In oppo⁹

Secundo.

Solutio.

¶Quantum possit quis differre confessionẽ.

¶Quarta questio.

Quarto capitulo queritur quãtuꝫ possit aliquis differre ꝓfessionem. Et videtur q̃ teneatur confiteri statim quãdocũq̃ peccat: quia ad omia alia precepta tenemur pro loco ꝛ tẽpore. vnde tenemur honorare parentes tantumcũq̃ quandocũq̃ locus ꝛ tẽpus se offerunt:ꝫ ad hoc preceptũ:Confitemini alter utrũ pctã vestra:tenemur quãdocũq̃ tẽpus se offert: sed quandocũq̃ aliquis pctm̃ habet tempus offert se tempus enim vt euomat virus pctĩ per confessionez vt euadat manus diaboli:ergo tenetur confiteri quã docunq̃ peccat/vel pctm̃ habet. Item in ecclesiastico Non tardes ad dominũ conuerti ꝛ non differas de die in diem ꝛ q̃ sine termino debetur stati debetur/ ꝛ ita videtur q̃ statim teneamur confiteri quandocũq̃ peccamus:ꝛ ita non est differẽda confessio. Item cõsiliuꝫ dei est/vt non tardemus conuerti ad dominũ:cõsiliuꝫ

Af q̃ sic.

Secundo.

Tertio.

Figura. diaboli est vt tardem⁹. vnde in ꝓpheta. Vox cantā-
tis in fenestra/ ⁊ corvus in superliminari: cantat enim
diabolus in fenestris quinq; sensuum: ꝓuocās hoies
ad varios risus et varia gaudia: ⁊ est in supliminari
rationis qđ debet esse linitū sanguine agni: semp enī
debemus habere in memoria passionē christi: sed dia
bolus existens in suplimiari rationis semp ꝓcrastinat
dicit enī hoi. Tu iuuenis es: bñ potes adhuc expecta
re vsq; ad senectutē: ſz dānant pctōres: qz nō acq̄escūt
ꝓsilijs dei ⁊ acq̄escūt ꝓsilijs diaboli: vt habeť i pncipio
ꝓuerbiorū: ergo nō est differēda cōfessio quā diabol⁹
Quarto. cōsulit differri. Itē solet dici q; potest aliquis differre
ꝫ hoc aī. cōfessionē expectādo discretiorē sacerdotē. Sed ꝓtra
Nec; qui plātat nec; qui rigat aliquid est: sed qui in-
crementū prestat scz deus: ergo nō est expectand⁹ dis-
Secundo. cretior sacerdos. cū per minus discretū infundat gra
tiam deus: vt per magis discretū. Itē virtus sacramē
torū nō cōsistit in meritis ministrorū: vt dicit augusti
nus: ipsi ei nō sūt nisi canales per quos fluit aqua spi
Tertio. rituſſancti ad areolas. i. ad cordа fideliū: ergo non est
expectādus discretior sacerdos. Itē baptismus tātū
Quarto. valet si detur per malū quantū si detur per bonū: et
alia sacramenta similiter: ergo et penitētia. Itē solet
dici q; propter scandalū posset differri cōfessio: sicut si
aliq̄ virgo repetet ⁊ sollicitet a sacerdote suo fatuo lu
xurioso/ potest differre cōfessionē ne ipsa prouocetur
ad luxuriā: si enī propter scādalum alterius licitū est
ꝫ hoc aī. dimittere cōfessionē: multo fortius propter scādalum
proprīū. Sed contra. instat dies pas. quando tenētur
fideles cōmunicare: aut ipsa cōfitebiť: aut nō: si cōfite
bitur: ergo nō dimittet propter scādalum: ergo nec
Solutio. prius debebat dimittere: si nō cōfitebitur: ergo cōmu
nicabit sine cōfessione: ergo peccabit mortaliter. So
Ad primū lutio. Ad primo obiectū dicim⁹ q; aliquis potest dif
ferre ꝓfessionē: vsq; ad tempus determinatū ab eccle
sia: scz vsq; ad tēp⁹ quadragesime / nec est sīle de alijs
Nota. preceptis: quia preceptū cōfessiōis que fit homini est
de additionibus: et adimpletis quas fecit dñs
in euāgelio. qui nō venit legē soluere: sed adimplere
et precipue īstituta est: quia fideles debēt comedere
panē angelorū in die pasche. vnde prius se debent ꝓ-
Paulus. bare et purgare per cōfessionē. et sic probati de pane
illo edāt et de calice bibant: vt dicit apostolus. vnde
Cōsiliū est. vsq; ad tēpus quadragesime possunt fideles differre
confessionē. cōsiliū autē perfectiōis est sepissime confi
teri: saltē ter in āno: tribus festiuitatib⁹ magnis: que
celebrātur in no. te. ⁊ celebrabātur in ve. maxime illi
qui sūt in sacris ordinib⁹ cōstituti in āno ter vel sepi⁹
Ad secūdū debēt cōfiteri. Ad secūdo obiectū dicimus q; ali⁹ mo
dus confitēdi ad dominū est q̄ per cōfessionē. vnde in
psalmo: dixi confitebor et tu remisisti. ꝛc. dicim⁹ etiā
q; hec est falsa: cōfessio sine termino debeť immo cum
Ad tertiū termino scz in quadragesima. Ad tertio obiectū dici
mus q; diabolus ꝓcrastinat cōuersionē et ꝓcrastinat
cōfessionē: procrastinatiōi aūt diaboli/ nullomodo cō-
sentiendū est: sz ꝓcrastinationi rōnabili potest aliquis
cōsentire sine peccato. Aliquis enī aliquādo cōsentit
suggestioni diaboli: et nō peccat/ imo mereť: sicut cū
diabolus credit aliquē instabilē ⁊ suggerit ei q; īret
religionē: vt postea exeat et ille intrat et postea non
Ad quartū exit: nō peccauit ille intrādo: sed diabolus deceptus
fuit. Ad quarto obiectū dicim⁹ q; licitū est differre cō
fessionē expectādo discretiorē sacerdotē: ita tamen q;
de licētia sacerdotis sui cōfitēs cōfiteatur alij sacerdo
ti discretiori: ⁊ bonū est cōfiteri proprio sacerdōti qui
habet claues et potestatē dimittēdi aliquid de pen- Nō
tentia qđ nō habet alius sacerdos: sed nō expectatur
alius sacerdos discretior propter essentiā penitentie:
sed quia multa sunt ānexa penitētie que nō sunt anne
xa alijs: sicut predicatio exhortatio et cognitio pecca
ti que melius scit discretior sacerdos q; minus discre
tus. Ad vltimo obiectū dicunt magistri et bene q; si Ad vltim
instet dies pasche debet illa virgo cōfiteri sacerdoti
suo quādo ecclesia plena est populo vel debz ducere
secū patrē et matrē: ne sacerdos possit ei aliquā violē
tiam inferre.

Utrum teneamur confiteri venialia.

Ultima questio.

Ultimo queritur vtrum teneamur confiteri ve-
nialia? Et videtur q; sic: qz dicit beatus Jacob⁹ Aī q; sic
Cōfitemini alterutrū pctā vestra: ⁊ intelligitur hoc de
mortalibus ⁊ venialibus: ergo tenemur ꝓfiteri veni-
alia/ vt habetur i glosa: ꝯ preceptum de ꝓfessione pec
catoꝝ extenditur ad venialia. Item super illū locum Secundo.
dicit glosa: coequalib⁹ grauioribus q̄tidiana ⁊ leuia
grauioris lepre īmundicīā sacerdoti pādam⁹: ꝯ coe-
qualibus tenentur ꝓfiteri venialia: hoc autem nō ob
seruat ecclesia. Item super eundem locum dicit glo- Tertio.
sa: nec; enim sine ꝓfessione emundam⁹ peccata q̄ neq̄-
unt dimitti: ⁊ loquimur de mortalibus ⁊ venialibus:
ergo venialia nō queūt dimitti sine confessione: ergo
tenemur cōfiteri venialia. Item quicūq; offendit deū Quarto.
tenetur satisfacere: sed qui peccat venialiter offendit
deum: ergo teneť satisfacere: sed omnis satisfactio de
peccato est secūdum iudiciū sacerdotis: quia iudiciuꝫ
lepre ad sacerdotē pertinet: ergo cū teneamur satisfa
cere de venialib⁹/ tenemur illa cōfiteri sacerdoti. Itē Quinto.
esto q; aliquis satisfaciat de venialibus/ hec pena de-
betur et de iusticia: ergo hmōi satisfactio est opus iu-
sticie: sed ad opa iusticie tenetur iste: quia vel ad oīa
opera tenemur virtutum vel ad nulla: ꝯ iste tenetur
satisfacere de venialib⁹: ergo tenetur illa cōfiteri. Itē Sexto.
esto q; instet dies pasche quando quilibet tenetur cō-
fiteri/ ⁊ ponatur q; iste non habeat nisi venialia: ⁊ hoc
sciat si etiā haberet veniale de quo dubitaret an esset
mortale: sine dubio tenetur illud confiteri: ide sic iste
tenetur cōfiteri peccata: si enim dixerim⁹ q; pctm̄ non
habemus nosipsos seducimus ⁊ veritas in nobis non
est: sicut dicit beat⁹ Jo. tenetur ergo iste cōfiteri pec-
cata sua que habet: sz nō habet nisi venialia: ⁊ hoc scit
ergo tenetur cōfiteri scienter venialia. Sed ꝫ. penitē In oppo
tia est secunda tabula post naufragium: sed per venia
le nō patitur homo naufragium: qz per veniale nō frā
gitur nauis cordis: ergo de venialibus non tenemur
penitere: ergo non tenemur cōfiteri venialia. Itez ve Secundo.
nialia bene dimittuntur post mortē: sicut dicūt sancti
ergo aliter possunt dimitti q; per cōfessionē: ergo non
tenemur illa cōfiteri: si enim alterutro duoꝝ modoꝝ
possumus illa euadere/ nō tenemur de necessitate ad
alterum: sicut si alterutri duoꝝ in extrema necessitate
positoꝝ dādo denarium absolutus sum: nō teneor da Tertio.
re alteri determinate. Itē venialia nō sunt in prohibi
tione: ꝯ emēda de ipsis nō est in precepto: ꝯ nō tene-
mur cōfiteri venialia: Quod cōcedimus. simpliciter Solutio.
enim ⁊ absolute nō tenemur cōfiteri venialia: sed i ca
su tenemur: bonū ⁊ perfectionis est illa cōfiteri. Et ad Ad auctor
auctoritatez beati Jacobi dicimus q; quātū ad mor- tatē.

talia est preceptū: quātum ad venialia/consilium. Ad illud qđ dicit glo. coequalibus q̄tidiana ⁊ leuia dāda sunt Dicim⁹ sicut dicebat Prepositin⁹: q̄ hoc o'dseruat ecclesia in quibusdā ecclesijs: quādo fit generalis confessio in prima ⁊ completorio: facit enim cōfessionem in prima vt pure seruiat deo: in completorio: vt postea quiescat in deo: ⁊ ī quibusdam ecclesijs: duo ⁊ duo in illa hora confitētur adiuicem q̄tidiana ⁊ leuia: sicut fenū ⁊ stipulam que dimittuntur per orationez dominicam: ⁊ per aspersionem aque benedicte. Ad illud quod obijcitur q̄ sine confessionis emēda peccata non queunt dimitti: verum est in presenti: maxime de magnis venialibus que dicūtur ligna: intelligenduz est q̄ sine cōfessione nō dimittūtur in presēti: sed fenū ⁊ stipula aliter dimittūtur de facili sicut dictū est. Ad alia dicimus q̄ hec est falsa. Quicūq; offendit deū tenetur satisfacere: nisi intelligatur tātū de offensa trāsgressionis et obmissionis que recipiūt preceptionē ⁊ prohibitionē. Ad aliud dicimus q̄ cū aliquis satisfacit de venialibus illa satisfactio est opus iusticie: sed nō est de rigore iusticie: sed de equitate. habet enī iusticia quedā de rigore suo et ad illa tenemur: et habz quedā que sunt de equitate iusticie et liberalitate: et ad illa nō tenemur: sicut si aliquis in tempore caristie det nō solū superflua: sed etiā multa de necessarijs: dare de necessarijs est op⁹ iusticie: tamē ad illud nō tenetur: quia nō est de rigore iusticie: sed de equitate ⁊ liberalitate: patet ergo q̄ nō valet hec argumētatio. Satisfactio de venali est op⁹ iusticie: ergo tenemur ad illā. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ in illo casu tenetur ille qui nō habet nisi venialia cōfiteri illa maxime cū sacerdos discretus querit ab illo: an sit cōsuet⁹ in verbis ociosis: an sit curiosus in audiēdis rumoribus: tales solent esse viri cōtemplatini qui nō habent nisi venialia: et in istis habet locū hec auctoritas: vita sit grandia cauene obruaris arena: ergo propter bonum obedientie: et ꝓpt bonū vitatis: q̄ nō debet cōfitens mētiri de quib⁹ nouit: tenetur in hoc casu ꝓfiteri venialia.

¶ De satisfactione et primo que sit satisfactio et que efficatia eius.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de cōtritione et cōfessione: dicendū est de operis satisfactione: sicut enī deū tribus modis offendimus: scz corde/ore/et opere: ita iustū est vt ei tribus modis satisfaciamus. Corde per cōtritionem. Ore per confessionē. Opere per satisfactionē: hoc est illō triduū de quo dicit moyses in exodo: ibim⁹ viam triū dierū in solitudinem: vt sacrificemus deo nostro Triduū illō ē cōtritio/ꝓfessio/et satisfactio exterior. ⁊ dicitur dies quia tūc est vtilis satisfactio interior et exterior/quādo homo videt fetiditatē peccati sui et abominabitur illud: et postq̄ satisfecit sufficienter tunc potest īmolare dignas hostias spūales deo. Circa satisfactionē primo notandū est quid sit satisfactio: et q̄ sit efficatia satisfactionis. Secūdo de speciebus satisfactionis. Tertio de satisfactione quā facit aliquis ꝑ alio: sicut de missis et alijs suffragijs. Quarto de satisfactione que inūgitur maior/vel minor condigna Quinto de solēni penitentia. Sexto de restitutione. vtrū sit pars satisfactionis. Diffinit autē beatus gregor⁹ satisfactionē hoc modo. Satisfactio est causas peccati excidere: et suggestiombus earū aditū non indulgere. Sed qui abstinet a peccato cū proposito nō peccandi causas peccatorū excidit: et earū suggestionibus aditū nō indulget: quicūq; ergo abstinet a peccato cum proposito non peccandi satisfacit. Idem vi Secundo.
detur quod dicitur in ysa. Munquid tale est ieiunium quod elegi: nūquid cōtorquere quasi circulum caput suum et saccum: et cinerez sternere nōne hoc est mai⁹ ieiunū quod elegi dissolue colligationes impietatis ⁊c. ⁊ super illū locum dicit ꝓlogus beati Itero. Nō Confirmat
ieiunat qui abstinet a carnibus naturalib⁹/ ⁊ vescitur carnibus draconis. i. diaboli: carnes diaboli sunt iuidia/detractio/ptētio/pugna/ ⁊ hmōi: ergo abstinere a pctō est ieiunū quod elegit domin⁹/ ⁊ constat q̄ ieiunare est satisfacere: ergo abstinere a pctō ē satisfacere.
Contra ⁊ si nūq̄ peccasset tenetur tamen abstinere a In oppo^m
peccato/ ⁊ abstinere nō est satisfactio: ergo abstinere a pctō nō est satisfactio. Itē videtur q̄ satisfactio exterior non sit iungēda penitēti: q̄ minores sacerdotes debēt imitari sacerdotē summū qui est regula ipsor: sed summus sacerdos. s. christus multieri deprehense in adulterio nō inungit aliud nisi abstinere a peccato dicēs: vade ⁊ amplius noli peccare: ergo minores sacerdotes nō debent inūgere aliud: ꝙ nō debent iungere exteriores satisfactiones. Itē in infinitum magis Tertio.
dolet vere penitens de pctō suo q̄ doleat de alienatione pecunie sue: q̄ vere penitēs caritatē habet: ⁊ caritas in infinitū magis odit pctm̄ q̄ amissionem pecunie: peccatū enim summe odibile est: ergo vere penitens in infinitum magis dolet de peccato q̄ doleat de alienatione pecunie sue: ergo in infinitum magis punit se vere penitēs per contritionez q̄ puntat se in largitione elemosinarum: ergo quātūlibet parua cōtritio in infinitum magis satisfacit q̄ elemosinarum largitio: sed ꝓstat q̄ elemosinar⁹ largitio aliquātā partem pene tollit: immo magnam partē. vnde dicit date elemosinam ⁊ oīa mūda sunt vobis: ergo per quātūlibet paruam cōtritionem tota pena tollitur: ergo non est iniungenda exterior satisfactio. Solutio. Ad Solutio.
hoc dicitur q̄ sacerdos quedā inūgit ad fundamētū satisfactionis/scz abstinere a pctō: quedā iūgit ad expeditionem satisfactionis: sicut inūgit vitare ꝓsortia malor: corrumpūt enim bonos mores colloquia prava Nota.
vnde dictum est in Loth. Noli respicere post tergum tuū/nec stes in omni loco circa regionē: sed ī mōte saluum te fac. quedam inūgit ad ipsam substantiā satisfactionis: vt ieiunare: dare elemosinas/ peregrinatiōes/disciplinas: ⁊ hmōi. quedā iniungit ad perfectionem et plenitudinem/ ⁊ securitatez satisfactionis vt opera superogationis. Ad primo ergo obiectum Ad primū
dicimus q̄ abstinere a pctō fundamentum est satisfactionis: sed nō est ipsum satisfacere. Sed sciendum q̄ Duplex ex
duplex est excisio causarum peccati: quedam enī simplex ⁊ consistit in abstinētia a peccato: quedam enim est violēta ⁊ per cōtrarietatem: sicut cum per ieiunū excidamus causam luxurie/ ⁊ gule: ⁊ per dationē elemosinarum causam auaricie/ ⁊ sic sumitur excidere a Gregorio ī diffinitione satisfactionis. vnde hec est falsa: abstinere a peccato est excidere causas pctōrum: et sic soluitur primo obiectum per interemptionē. Ad Ad secūdū
secundo obiectum dicimus q̄ ieiunū iudeorum quod erat ex ypocrisi nō approbat dominus: quia nō abstinebant a peccato: sed ieiunium quod consistit in dissoluttione colligationū in peccatis approbat: sed dissoluere non sumitur ibi pro simplici abstinentia a peccato: sed dissolutione violēta que fallit per contrarieta-

Ad aliud.

prepositin⁹

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad vltimū

Notandū.

Gregorius diffinit satisfactionem. ꝓ hāc ar.

Ad tertiū tem. Ad tertio obiectum dicimus q̄ minores sacerdotes debēt imitari summum sacerdotē in virtutib⁹ quibus assimilantur deo: sed in potentia et sciētia nō possunt ipsum imitari/nec debent. vnde quia dominꝰ vidit mulierem illam perfecte punitaz per cōtritionē et erubescentiam quam passa est coram hominibus:

Figura. propter hoc nō inūgit ei penitentiā exteriorē: sufficit enī aliquādo cōtritio ad delēdum totā penā. vnde in spū vehemēti cōteres naues tharsis: pro vehemēti ei contritione cōteritur totaliter peccatū eorū: qui explozāt gaudia vana: sed si cōtritio nō sufficit inūgenda est satisfactio exterior: sicut dñs innuit alibi dicens hoc genus demoniorū nō eiścit nisi in oratione et ieiunio: et quia minores sacerdotes nō vidēt an contritio

Ad vltimū sufficiat ad delēdū totā penā: propter hoc inūgūt exteriorē satisfactionē. Advltimo obiectū dicimꝰ q̄ hec argumentatio nō valet: iste in infinitū magis dolet de peccato suo: q̄ de alienatione pecunie sue: ergo in ifinitū magis punit se per cōtritionē q̄ per dationē elemosinarū: et hoc est qz dolor de alienatione pecunie sue nō est pena satisfaciens in elemosinarū largitione qz forte nō est ibi dolor talis: sz ipsa alienatio pecunie

q̄o incidēs vel trāslatio in proximū est pena satisfaciēs. Sed q̄ri potest an cōclusio sit vera: et dicimus q̄ falsa: nō quilibet in infinitū penitēs magis satisfacit per cōtritionē: q̄ per elemosinarū largitionē: licet enī pena que est in cōtritione improportionabilis est secundū intēsionē pene que est trāslatione pecunie in proximū: tamē ille due proportionales sunt quātū ad vim merendi remissionē peccatorū: cōmunicāt enī fontē meriti/scz

Actꝰ exterior et interior caritatē: sicut fortevolūtas bona et opus exterius improportionalia sunt secūdum intensionē: sed quātum ad meritū vite eterne equalia sunt: quia cōmunicant fontē meriti scz caritatē. Eodē modo in mala voluntate et opere exteriori: equalia enī sūt quātum ad demeritū: licet secūdū intēsionē sint iproportionabilia et sicut per actiones aīe meremur vitā eternā: ita per actiones anime meremur remissionē pene: et similiter per actiones corporis meremur remissionē pene: qz nō sanat oculū qđ sanat calcaneū: q̄ aūt alienatiōes pecunie pena sint: patz q̄ per hoc qđ dicit apls de qui busdā fidelibus q̄ refecerūt spiritū sanctū: ergo consolatio est sanctis in hoc q̄ sustentat vita eorū. vnde le

In cāticis. ua eius sub capite meo. i. temporalia sub mente ad sustentationēvite: propter hoc ei ponit sub euāgelio puluinar: qz certꝰ debet esse p̄dicator de tēporalibus si ergo receptio necessariorū cōsolatio est sāctis: trāslatio siue alienatio pecunie pena est illis qui dāt non dico caritati: que reputat temporalia vt stercora.

De speciebus satisfactionis.
Secundum capitulum.

Secūdo capitulo querit de speciebus satisfactionis: qui sunt tres scz ieiunū/oratio/ elemosina.

Augustinꝰ de quibus dicit augustinus. Si vis orationē tuā euolare ad dñz: fac ei duas alas: scz ieiunū et elemosinā: ieiunū enī tollit pōdus carnis siue luxurie: elemosina vero tollit pondus auaricie: et ipsa humilitas orationis tollit pōdus superbie: et istis tribus ponderibus sublatis fit oratio leuis et potest volare ad deum. de

Jeronimꝰ. istis dicit ieronimus. Nō sanat oculū qđ sanat calcaneū. ieiunio sanant pestes corpis/ oratione sanantur

aī de ofone pestes mentis. Sed videtur q̄ oratio nō sit satisfactoria: quia dicitur in ecclesiaste. Musce morientes pdūt suauitatē vnguēti. i. orationis: ergo oratio est suaue vnguētū: ergo oratio est suauis: ergo delectabilis: nō ergo penalis: ḡ nō est satisfactoria: quia nichil satisfacit pro pena nisi sit penale: ergo oratio non est species satisfactiōis. Idem videtur quod dicitur in apocalipsi: Cōfirmat Phyalas aureas plenas odoramētoz que sunt orationes sanctorum. Et in exodo: facies thimiama suauissimi odoris dño: quod significat orationē: et ita oratio suauissima est: et inde vt prius. Si dicatur q̄ ille q̄ Euasio. deuote orat afflictionē quandam mentis habet: et ita penam: gratia cuius est oratio penalis et satisfactoria: ergo secundum hoc oratio deuota dolorez habet: nō p̄ hoc aī. nisi de peccato sed dolor de pctō ꝓtritio est: ḡ orationi deuote cōiūcta est contritio: ergo gratia ꝓtritionis est oratio satisfactoria: ergo nō est satisfactoria: aliter q̄ contritio: ergo oratio nō est species satisfactionis exterioris. Item obicitur de elemosina: aut enim Item aī. est satisfactoria inquātum penalis tantum: aut inquātum ex caritate tantum: aut inquātum vtrūq; habe et non inquantum ex caritate tantum: sic enim opera oīa facta ex caritate essent satisfactoria: si iquātum penalis tantum: ḡ si fiat extra caritatem satisfactoria est: quod est contra predicta. Itē si inquātum penalis: ḡ q̄ magis penalis est magis est satisfactoria: quod etiā videtur per hoc quod dicit dominꝰ i euangelio: q̄ vi- De vidua. dua que posuit duo minuta in gazophilaciū: plus oībus misit: qz omnem victum suum quē habuit misit: ergo alijs paribꝰ meruit plus q̄ Zacheꝰ: sed alijs paribus nō meruit plus quātū ad vitam eternam: ergo plus meruit quātum ad dimissionē pene: ergo elemosina que magis penalis est/magis est satisfactoria: sed que habuit minorem caritatem/magis penalis est: ergo si duo habeant inequales caritates/ et dent equales elemosinas magis satisfacit qui minorem caritatem habet: et ita minoritas caritatis fit alij in preiudicium quod esse non debet. Item dicit apostolus: hylarem datorem diligit deus: ergo hylaritas dāti non minuit meritū: immo potius auget: sed vbi maior caritas/maior hylaritas: ergo nō minꝰ satisfacit q̄ maiorem habet caritatē. Eadez est obiectio si dicatur q̄ in eodē mō aī. quantum est penalis/ et ex caritate est elemosina satisfactoria. Item nō sanat oculum quod sanat calcaneū: Iterū aī. quia scdm diuersos morbos corporales/ diuerse sunt medicine corporales: ita secunduz diuersos morbos spirituales/sunt diuerse medicine spūales: sz datio elemosine nō habet contrarietatem nisi cum auaricia: ḡ nō sanat nisi auariciam. quid est ergo quod dicitur in euāgelio. Date elemosinam et ecce omnia mūda sunt vobis. Solutio. Ad primo ergo obiectuz dicimus q̄ Solutio. sicut quoddā vnguentum materiale est suaue et odore et tactu: et quoddā suaue est odore: sed asperum tactu/ et per asperitatem illam sanat: sic etiam est in ora- Ad primū ctione/que est spirituale vnguētum: quedam enī oratio totaliter delectabilis est: sicut oratio viri cōtēplatiui/ q̄ est immediate ad gaudia eterna/ et talis oratio non est peualis. vnde nō est satisfactoria: et est quedā oratio habens aliquid amaritudinis quod significatū est per hoc q̄ dñs iussit poni fractē et mirram in cōpositione thimiamatis: quedam enim oratio, puocatiua Multiplex est fletus. est fletus. Sed multiplex est fletus: quidā est pro peccato/ et illa oratio que nō habet alium fletum/ nisi pro peccato ipso nō est aliter satisfactoria q̄ contritio: sed est quidam fletus pro dilatione patrie/vel pro longatione huius incolatus: sicut dicitur in ,puerbijs: spes

que differtur affligit aiam: ꝛ ofo q̄ hmōi afflictionem habet: satisfactio est per modū satisfactionis exterioris. et sic patet solutio ad p̄mo obiectū. Ad secundo obiectū dicim⁹ q̄ diuisio illa insufficiens ē. datio enim elemosine non est satisfactio: q̄a penalis tm̄: vel q̄a ex caritate tantū: vel q̄a ex caritate/vl̄ q̄r penalis: sed q̄a in caritate et penalis. vt hoc q̄ dicit in caritate sit q̄si materia ꝛ fundamentum satisfactiōis. ꝛ q̄ dicitur penalis sit p̄fectio sanitatis. sicut acerbitas lexiuie calide mundat: nō inquantum acerbitas tantū nec calore quia calor non habet hanc vim/ sed inquantū lexiuia est acerba in calore. similiter bonus color non inquantum bonus tm̄ est pulcritudo: sed q̄r bonus in bōa dispositione partiū: actio vero satisfactio non dicitur penalis respectu caritatis: sed inquātū ad naturā ꝛ fortunā: quātū aūt ad naturā: sicut ieiunare magis ē penale colerico q̄ fleumatico. vñ magis satisfactorium quantū ad fortunā: sicut dare pecuniā magis ē penale pauperi q̄ diuiti. vnde si aliq̄s fleumatic⁹ sit cui nullo modo penale sit ieiunare non est satisfactorium ei: valet tm̄ ei ad multa: sicut ad vitam eternā. si sit ex caritate et ad p̄ctm̄ luxurie: vel posset dici q̄ satisfactorium ē ei: nec dicatur penale respectu huius nature vel illius/ sed respectu nature bene dispositе vel mediocriter: sicut ꝓbabile dicitur q̄d videtur nō excellēter acuto/ nō vehemēter obtuso: sed mediocriter dispositо. Ad vltimū obiectū dicim⁹ q̄ elemosina sanat auariciā per modū contrarietatis: sed illa sanat vicia per accidens. per opa ei mīe meremur augmentū caritatis: caritas autem per effectum purgat omnia vicia vnde dicitur de magdalena. Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum. fleuit multum: et quia fleuit multum dimissa sūt ei peccata multa: quoniā dilexit multum. Aliter tm̄ exponitur hec auctoritas. date elemosinā ꝛc. hoc modo date ordinate vt p̄mo incipiatis a vobis ꝫ illō: miserere aīe tue placēs deo: vt exuatis vos tunicā diaboli: et induatis tunicā dei: ꝛ sic oīa munda sunt vobis. Jtē. nō sanat oculum quod sanat calcaneū: ieiunio sanātur pestes corporis oratione pestes mentis. videtur q̄ hoc sit falsū. Sit enī q̄ aliquis peccat p̄ctō superbie vel auaricie et p̄mereat de illo p̄ctō infunditur ei gratia: sed adhuc est debitor aliquante pene temporalis. constat q̄ per aliqua ieiunia p̄t illa pena totaliter solui. esto q̄ soluat̄ per ieiuniū. ꝯ si iste decedat cū nulli⁹ pene debitor sit statī euolabit: ꝛ ita sanatus ē ex toto. ꝯ ieiunio sanāt pestes mētis. Eodē mō p̄t ꝓbari q̄ p̄ oronē flebilem sanatur p̄ctm̄ luxurie: q̄d ē pestis mentis. ꝛ ita hoc est falsū: nō sanat oculū quod sanat cal. Jtem. aliq̄s fuit luxuriosus: decessit in caritate/ adhuc debitor pene p̄ illo facto ꝛ est in purgatorio: sed per orationes ꝛ suffragia ecclesie/ liberatur ab illa pena: ergo orationē sanantur pestes corporis in mortuis. eadem ratione et in viuis. Jtem. obicitur de hoc quod dicit dñs in euāgelio. hoc genus demoniorū non eijcitur nisi oratiōe et ieiunio. videtur hoc esse falsū: q̄r ipse dñs dicit alibi. date elemosinā et ecce omnia munda sunt vobis. ergo per elemosinam omnia demonia eijciuntur. ergo et spiritus luxurie de quo loquitur dominus in illa auctoritate. Jtem. quia dominus mulieri deprehense in adulterio non iniunxit aliquod ieiunīū vel orationem: sed tantum dixit: vade et āplius noli peccare. ergo hoc genus demoniorum: scilicet spirit⁹ luxurie aliter eijcitur q̄ per ieiunium et orationē. Jtē. obicitur de hoc quod dicit apostol⁹. Exercitatio corporis ad modicum valet: pietas autem ad omia vtilis est. videtur hoc esse falsum: quia ieiunium quod ē exercitatio corporis cum est ex caritate valet ad meritum vite eterne: valet ad dimissionem pene et culpe: ergo valet ad omnia. falsum est ergo quod dicit apostolus. Exercitatio corporis ad modicum valet. Jtem. non est vna generalis medicina corporalis ad sanandum omnes morbos corporales: et hoc est propter contrarietatem corporalium: ergo cum morbi spirituales contrarij sint inter se: non est vna generalis medicina spiritualis ad sanandum morbos omnes spirituales: cum vna eademq̄ medicina non sit cōtraria pluribus morbis: ergo falsum est quod dicit dominus: date elemosinam/ ꝛ ecce omnia ꝛc. Ad hoc notandum quodlibet istorum ieiunium/ oratio/ ꝛ elemosina/ ꝛ est satisfactoria et medicina. sed sciendū q̄ penitentia non est medicina effectiua sanitatis spiritualis immo solus deus per gratiam sanat animā: ꝫ est medicina conseruatiua et preseruatiua et memoratiua sanitatis spiritualis. sicut enim non dicitur totaliter sanatus corporaliter qui de facili patitur recidiuū immo necesse est vt vtatur medicina et dieta conseruatiua sanitatis competenti sibi: ita non est totaliter et perfecte sanatus spiritualiter qui de facili cadit. vnde necesse est vt vtatur medicina conseruatiua sanitatis competenti sibi: et de tali medicina dictum est: Non sanat oculum quod sanat calca. pestis enim superbie non sanatur per ieiunū: quia licet infusa sit gratia: tamen adhuc remanet fomes inflammatus ex ea parte ex qua p̄rius erāt inflammatus. sed bene cōcedimus q̄ ieiunium satisfacit pro peccato superbie et auaricie: sed non sanat nisi peccatum luxurie. vnde non valet hec argumentatio: iste nullius pene debitor est: ergo ex toto est sanatus cum remaneat adhuc fomes inflammatus ꝛ p̄ontitas cadendi. Et sic patet solutio ad primas duas obiectiones. Ad illud quod obijcitur de hac auctoritate: hoc genus demoniorum non eijcitur nisi oratione/ ꝛ ieiunio/ verum est perfecte et totaliter/ ꝛ loquitur ibi dominus de quodam genere hominum incorrigibilium. Sunt enim duo genera hominum incorrigibilium: de quibus dicit dominus in euangelio. Nolite sanctū dare canibus: neq̄ mittatis margaritas vestras ante porcos. Canes sunt detractores/ detractores/ inuidi/ stulti qui reputāt se sapientes/ de talibus dicit Salomon in ꝓuerbijs: Noli deridere arguere ne oderit te: ꝛ alibi: Non recipit stult⁹ verba prudentie nisi ea dixeris que versantur in corde eius: ꝛ ecclesiasticus: homo assuetus in verbis improperijs in omnibus diebus suis non erudietur/ id est vix et difficiliter erudietur: tales monēdi sunt ne obtenebrentur a radijs solis neq̄ moriantur de aromatibus id est de bonis alior. Est aliud genus hominum incorrigibilium/ qui dicuntur porci id est superbi/ ꝛ luxuriosi simul qui dicūtur euocentauri: taurus pertinet ad superbiam: tales incorrigibiles sunt: quia nō est in eis per quod intret correptio. a superiori enim non intrat propter superbiā: nec ab inferiori propter luxuriā. de tali gñe dicit dñs: hoc genus demoniorū nō eijcit nisi in oronе ꝛ ieiunio simul: oronе cōtra superbiaꝫ: ieiunio contra luxuriaꝫ. Et ad obiecta contra hoc dicendum est q̄ hoc genus demoniorū quantū ad satisfactionеꝫ

Ad secūdū
Exemplū
Alīs exemplū.
Nō diligēt
Ad vltimū
De magdalena.
alī exponit
ꝯ hoc ar.
Confirmat
Secundo.
Tertio.
Ad idem.
Jterū ar.
Ad idem.
Solutio.
Ad rōnem
Ad aliud.
Duplex genus hoīm incorrigibilium.
Ad alia.

non quantum ad sanationē:aliter ejcitur q̄ per ie=
iunīū et orationem:scz per elemosinas:ꝛ per contri
Ad auctoritatem. tionem sufficientie.Ad auctoritatem apostoli dicim⁹
q̄ exercitatio corporis inquantum est corporis exer
citatio non valet nisi ad repressionem fomitis:sed in
quantum est ex caritate valet ad vitā eternā:sed pie=
tas.i.opera pietatis ex pietate sunt.vnde valēt ad vi
tam eternā:valent etiam ad remissionē pctī : valent
etiā ad augmentum caritatis:valent ꝓpter similitu=
dinē dei quā conseruant et augmentant:qz per ope =
Ad vltimū ra mīe maxime assimilatur quis deo:nō per opa ab=
stinentie:valent etiā ad vitam presentez.Ad vltimo
obiectū dicim⁹ q̄ non ē simile de medicina spirituali
et corporali.qz non oēs tēperantie corporales redu =
cuntur ad vnā tēperantiā corporalē:nec ēverū q̄ ha=
bita vna temperantia corporali habeant oēs alie : qz
potest esse tēperantia inter calidum et frigiduz : ꝛ nō
inter calidum et humidum/vel inter plenū ꝛ vacuum
quedā enim egritudo est ex repletione/q̄dā ex inani=
tione:sed omnes tēperantie spirituales reducuntur
ad vnā temperantiā spiritualem:scz ad fidem que est
perfectio intellect⁹.et habita vna tēperantia spiritua
li habentur omnes alie:quia habita vna virtute ha =
bentur omnes alie.

¶ Vtrū penitentia pro alio facta valeat.

¶ Tertia questio.

In oppo⁹ Sit aliquis in lecto egritudims et inūgat ei penitē
tia duorum annoz et amici eius videntes eum debi =
lem et ipotentem ieiunare ex pietate obligent ad fa =
ciēdum illam penitentiam ꝓ eo .queritur vtrū infir= q̄o incidēs.
mus sit absolutus a debito illius pene:videt q̄ sic:qz Aī q̄ sic.
si aliquis debeat aliquā summā pecunie alicui credi
tori et alīqs fidelis homo obliget se ꝓ illo debitore
creditor absoluit debitorem:sed in infinitū promptior ē
de⁹ ad absoluēdū q̄ aliqs purus hō.ḡ cum sanctiviri
ita se obligent ꝓ infirmo ad faciendū illā penitentiā
sit ita de⁹ absoluit illum a debito illius pene:ḡ si de=
cedat statim evolabit. Contra.moriunt oēs nō solu= In oppo⁹
ta pena illa:ḡ qui obligauerunt se nō soluent penā il
lā:quia in paradiso nō soluēt nec in inferno:qz in īfer=
no nulla ē redēptio.ḡ sm hoc nullus soluet penā il =
lam et hoc impossibile:qz cum de⁹ sit summa iusticia
nō potest non punire peccatum:aliter enim negaret se
Item.queritur vtrum ille qui satisfacit pro alio satis Alia q̄stio.
facit ꝓ se.videtur q̄ sic qz qui meretur alij vitā eter= Aī q̄ sic.
nam meretur et sibi:ergo qui meretur alij remissio =
nē pe.meret et sibi remissionē pe . ergo cū satisfacit
ꝓ alio satisfacit ꝓ se.Esto q̄ sit debitor illi⁹ pe. duorū
annoz:et pr̄ su⁹ similiter et facit fili⁹ penitētiā duorū
annoz ꝓ patre suo:ergo satisfaciendo pro patre suo
satisfacit pro se:vterq; absolutus est. Contra.illi duo In oppo⁹
debēt penitentiam duorum:ergo non vterq; est ab =
solutus. Solutio.ad hoc nobis videtur dicenduz q̄ Solutio.
penitentia facta ꝓ viuo valet ei ꝓ quo fit:si discrete ꝛ
ex pietate ꝓ ipō fiat suscipiat.discrete dico:qz nō pas=
sim suscipienda est pnīa pro alio cum ille alius fortis
et potens sit facere penitētiā propriā:ꝛ ille q̄ suscipit
vix sibi suscipit ꝛ nemo debet alteri esse carior q̄ sibi:
si aliquis sit in lecto egritudinis ꝛ amici eius obligēt
se ex pietate ad satisfaciendum pro ipso tunc discreta
suscipitur penitentia pro ipso et valet ei. similiter si
aliquis videns se fortem potentem discrete illa pe=
nitentia suscipitur ꝛ valet ei pro quo fit : sicut prędi = Ad rōnem
cauerunt in regno francie illi qui crucē p̄dicabāt. Ad
illud quod queritur vtruz ille infirmus absolutus sit
a debito pe.quādo amici sui obligant se pro illo Dici
mus q̄ non: immo si decedat intrabit purgatoriū nec
exibit donec ipse ꝛ amici eius satisfe.ꝛ hoc est:qz in i=
fusione gratie quādo deus viuificauit illū misericor=
dia dei habuit locum cōmutando penā eternam in tē
poralem.vnde pena tēporalis q̄ restat est de mera iu=
sticia dei.vnde necesse est/ necessitate absoluta/ipsum
absolui:aliter enī euacuaretur dei iusticia.vnde:pena
contingēs/vel obligatur ad penā que forte erit nō sa=
tisfa.pro illa pe. nec est simile de illa obligatione que
fit homini:ubi enim nō est mera iusticia : sed cū ipse in
purgatorio vel amici eius satisfecerint absoluitur ille Ad vltimū
aliter nō. Ad vltimum dicimus q̄ nō valet hec argu=
mētatio:isti merēdo illi vitam eternam ꝛ sibi merent
vitam eternam:ergo merendo alij remissionē pe. me
retur ꝛ sibi: et hoc est quia q̄ meretur alij vitaz eter=
nam non tam est ex bonitate operis q̄ ex liberalitate
dei:sed satisfa.vel pro se vel pro aliquo de mera iusti=
cia dei est. Preterea cum aliqs meretur alij gratiam
et vitam eternam deo seruit/ꝛ ita meretur sibi vitam
eternam:sed cū satisfacit pro alio seruit quidem deo/
et meretur vitam eternam:sed non satisfacit pro deo
et ita non est simile:valet ergo satisfactio pie et discre
te recepta pro alio siue pro viuo siue pro mortuo:sed

Tertio. Ertio capitulo queritur de penitentia quā fa=
cit aliquis.Et queritur vtrū penitentia facta ꝓ
Aī primo. viuo valeat ei pro quo fit.et probatur q̄ penitētia fa
cta pro defunctis valet eis.qō ꝓbat augustin⁹ per au
ctoritates veteris et noui testamenti.veteris / qz iu=
das xij.dragmas argenti misit ierosolimā offerri ea
ibi ꝓ pctis mortuorum iuste ꝛ religiose ꝛc.per aucto
ritatē noui:qz eccl̄ia orat pro defunctis:ergo peniten
tia facta ꝓ defūctis valet ꝓ defūctis : ḡ facta ꝓ viuis
Secundo. valet ꝓ viuis.Itē.ꝓbat q̄ suffragia eccl̄ie non ꝓsunt
defūctis p hanc auctoritatē apti.oēs nos oportet ma
nifestari añ tribunal xp̄i:vt recipiat vnusq̄sq; prout in
corpe suo gessit siue bonū/siue malū:ergo nullus re=
cipiet aliq̄d nisi sm q̄ meruit in corpore:sz iste q̄ ē mō
in purgatorio non meruit in corpore remissionē pene
purgatorij.si ei meruisset non esset mō in purgatorio
ḡ de cetero non recipiet remissionē huiⁿ pene:ḡ suf =
fragia eccl̄ie non ꝓsunt defūctis.hanc rōnē soluit per
distinctionē meritū.Est ei duplex meritū:scz absolu =
tū et cōditionale.iste q̄ decessit in caritate et modo ē
tū in purgatorio non meruit merito absoluto remissio
nē illius pene:sed merito conditionali meruit remis
sionem huius pene:scilicet sub hac conditione.si pro
ipso fierent suffragia . ponamus ergo duos equales
omnino in caritate in bonis operibus et meritis et
equales pene debitores et alter decedat reliquus nō
iste qui decedit meruit remissionē pene quam habet
si pro eo fiant suffragia:sed ille qui non decedit in oī
bus est equalis ei.ergo meruit merito cōditionali re
missionē pene quā debet si suffragia fiant pro eo:re =
mittetur ei pena quā debet.ergo penitētia quā facit
Tertio. aliquis ꝓ viuo valet viuo. Item . aliqs meretur alij
etiā indigno p̄mā gratiā.ḡ multofortiⁿ meretur iam
digno qō minus est:scz pene remissionē.et ita penitē

ponatur q ille pro quo fit nullius penitentia debitor sit iam ē i requiē eternā. secundum hoc satisfactio facta pro ipo non valet ei p quo fit: nec valet ei qui facit inquantum est satisfactio: quia non intēdit satisfacere pro se: r satisfaciendo nō satisfacit pro se: vt dictum ē. ergo illud opus inquantum ē satisfactio ad nichil valet. In oppm Cōtra. illud opus inquantum ē satisfactio est aliqō bonū/et nullū bonum irremuneratum: ḡ remunerabiē inquantum ē satisfactio: ergo inquantum Solutio. satisfactio ad aliquid valet Ad hoc potest dici q cum opus illud non valet illi pro quo fit: valet illi qui facit conuertiē enī ad ipsū: sicut dicitur de ofone. Ofo mea in sinu meo conuertetur. valet ergo ei qui facit: etiam inquantū ē satisfactio si aliquid est in ipo purgandū: q ei conuertiē ad ipsum hoc est ex liberalitate dei ppter quem facit opus illud: cū enim satisfacit pro aliq: vel intendit satisfacere: hoc facit propē deū.

De penitētia maiori vel minori condigna.

Quarta questio.

Quarto capitulo queritur de penitentia maiori vel minori condigna. et condigna dicitur penitentia illa quam deus taxauit: preuidit enī ab eterno ql̄z pctā quibus penis puniri debeant. sit ergo q sacerdos discretus iniungat alicui penitentiā minorez condignā et ille faciat eā: Queritur an illa cōpleta sit Af q sic. absolutus. Probatur q sic: q fecit quidquid iniunxit ei ecclesia oībus modis: ḡ ē absolut⁹. ergo si decedat In oppm statim euolabit. Contra. aut hō punit/aut deus: ergo cum iste non plene satisfecerit aut iterū puniet se aut deus puniet ipsū in purgatorio. ergo nō ē absolutus Secundo. Item. aut tenetur facere residuū aut nō. Si tenetur Contra. si non faciat non obmittit etiā habito tēpore r loco: sit ita q adhuc viuat per annū: ergo nō tenetur facere illud residuū. Contra. ꝓceptum ē: facite dignos fructus penitētie:: sed iste non facit dignos fructus penitētie. ergo adhuc tenetur facere. Solutio. Solutio. condigna penitētia ꝺr duob⁹ modis. primo ꝺr condigna illa quā de⁹ taxauit. scō ꝺr condigna illa quā facta statim euolat penitēs r ista minor q illa condigna quā deus taxauit: quia de illa condigna quā de⁹ taxauit aliquid remittiē illi ex vi clauiū. aliq̄d etiā remittitur isti adiutorio eccīe: q pticeps ego sū oīm timentiū te. vnitas ei eccīe multū valz ad remissionē pctōr q sancti viri lugent p pctis aliorū. vñ iere. quis dabit capiti meo aquā r oculis meis fontē lacrimarum et plorabo inf̄ectos populi mei. r i trenis. vie syō. i. sancti lugent eo q nō sūt q̄ veniant ad solennitatem. si ḡ ille facta penitētia iniūcta saluo auxilio clauiuz r eccīe: adhuc nō euolaret si decederet: q nō ē absolutus quantum ad forū dei: sz quātū ad forū eccīe. r sic per hoc ad primū. pz solutio ad primo obiectū. Ad illō q̄ querit vtruz Ad aliud. teneatur facere residuū. dicim⁹ q tenet: nec valet hec argumentatio. nō obmittit si nō faciat: ḡ non tenetur facere. Instātia: iste nūq̄ honorabit parentes nec obmittit. ḡ nō tenet honorare. q forte nunq̄ erit tps et locus. Similiter: forte nunq̄ erit tempus in quo iste Alia q̄o. omittit: si tūc non satisfaciat: tñ si cogitaret de pctō tenet dolere: r si doleret satisfaceret. Itē. q̄rit postea de illo cui iniūgit pnia maior condigna. vtrū penitētia maior condigna facta vt cōpleta teneatur facere re Af q sic. siduū. Videtur q sic: q tenet obedire eccīe. ḡ tenet facere totā penitētiā quā iniūxerit ecclesia. Sz cōtra In oppm Si decederet statī euolaret. ḡ penit⁹ ē absolut⁹. Itē Secundo. si satisfaciat residuū: querit ad quid valeat ei illud: nō enī valet ei ad remissionē pctōr: q nullius pene debitor ē. nec valet ad vitā eternā inquantū opus satisfactoriū: q ꝓprie valet ad vitā eternā inquantū ē ex caritate: ḡ inquantū ē opus satisfactoriū ad aliud debet valere. si dicat q ad nichil valet inquantū ē satisfactoriū. ergo cū inquantum est satisfactoriū bonū sit: aliquod bonum est irremuneratum: qō est impossibile. Ad hoc dicimus q cōpleta condigna penitētia absolutus est iste quantū ad forum dei: sed non quantum Solutio. ad forum ecclesie: et si faciat illud residuū valet ei ꝓprie ad augmētū gre: q illō satisfactoriū cedit quasi i aliud genus operis scz i opus supererogationis q̄tuz ad conspectū dei: q in conspectu dei iste nullⁱ pene debitor ē: valet etiā ad multa alia q̄ dicta sunt supra in q̄stione de multitudine operū factoriū ex eadē caritate. Et similiter possum⁹ dicere q si ille qui intendit satisfacere pro aliquo nullⁱ pene sit debitor: nec ille p quo satisfacit valet ei opus illud satisfactoriū quātū ad augmentum gratie: quia cedit illud opus in gen⁹ supererogationis.

De solenni penitentia.

Quinto capitulo dicendum est de solenni penitētia de qua dicit ambrosius. q sicut est vnū baptisma/ita et vnica penitentia. Et augustinus dicit q propter excellentiam suā non est iteranda solēnis penitētia ne vilis habeatur. Est autē solennis penitētia que fit extra ecclesiam in capite ieiunij cum eiciūtur publice penitētes de ecclesia/ nec introducunt vsq̄ ad diē iouis añ paschā: r fit hec penitentia pro enormib⁹ et maioribus criminibus: imponitur autem talis penitētia ad maiorem humiliationē penitentiū/ vt cum viderit se eiectos a ꝓsortio fidelium: qui intrant ecclesiam reputent se maxime indignos: ex hac reputatione maxime humiliētur in conspectu dei: r sic maxime fiāt de ecclesia merito/r sic fit eor penitētia excellētissima. vñ propter excellētiam suam nō iteratur: tamē in quibusdā ecclesijs iteratur. Quod enim dicit Origenes: q de enormib⁹ peccatis r maioribus tātum fit primo penitentia: nō intelligitur hoc de solēni penitētia: sed de penitētia peccati in spiritūsanctū de quo tm̄ fit primo penitentia. i. in inicio: dū adhuc nō est radicatum illud peccatū in anima: in nouitate enim capiende sunt vulpes paruule que demoliuntur vineas: cum enim induratum est peccatum in spiritumsanctum tanta est labes illius peccati/vt dicit Augustin⁹ q deprecandi humilitatem subire non possit. i. vix et difficillime possit. r propter hoc dicit Origenes: q de illo tantum primo fit penitentia vel in principio vel in nouitate: r quia solēnis penitentia positiuum quiddā est vel ab impositione: non amplius de ipsa dicimus.

Ambros⁹. Augustin⁹ Origen. Augustin⁹

De restitutionibus.

Aliud capitulum.

Sexto capitulo dicēdum est de restitutione. Circa quam primo queritur an sit pars satisfactiōis Secundo de casibus q̄ circa restitutionem adesse dicūtur. Juxta primum probatur q restitutio sit pars satisfactiōis: qd dicit auctoritas: nō dimittiē pctm̄ nisi restituat ablatū: ḡ sicut ad verā penitētiā exigit ꝓfessio Af q sic.

exterior et operis satisfactio:ita ꝛ restitutio. ergo restitutio ē pars vere penitentie: sed non est contritio vel confessio:ergo ē satisfactio:et ita est pars satisfactionis. Jtē. si aliquis ē ipotēs restituere iniungitur ei penitentia maior/q̄ iniungeret si restitueret: ergo sicut illa maioritas est pars satisfactionis:ita restitutio. Jtem. distinguūt sancti triplex pctū: scz peccatū in deū/peccatū in ꝓximū/pctū in se. ergo sicut satisfactio deo pars est penitētie pctī in deū:ita satisfactio ꝓximo ē pars penitentie pctī in ꝓximuz:sed satisfactio ꝓximo est restitutio. ergo restitutio est satisfactio vl pars satisfactionis. Jtē. penitētia medicina est:et cōtraria contrarijs curantur. sed nichil adeo contrariū est rapine vt restitutio: ergo per restitutionē maxie curatur peccatū rapine. ergo restitutio penitentia ē vel pars penitentie. Sed contra. dicit psalmista: Tibi soli peccaui. ergo oē pctū contra solū deū ē. ergo satisfactio de pctō soli deo fit:sed restitutio soli ꝓximo fit. ergo restitutio nō est satisfactio:nec pars satisfactionis. Jtē. pctū ē corruptio boni vt dicunt sancti et est duplex corruptio boni:quedā violenta:quedaz voluntaria vt dicit augustinus in libro contra epistolā fundamenti in fine. corruptio boni voluntaria ē cā corruptionis violente boni. sed illꝰ bo. volūtaria corruptio pctū ē: vt boni quod est in aīa. hoc aūt est imago dei. ergo pctū ꝓprie nō ē nisi corruptio imaginis dei vl dissipatio:sed dissipando imaginē dei nō fit iniuria nisi deo. ergo nec satisfactio de pctō fit ꝓprie nisi deo:sed restitutio ꝓprie fit ꝓximo:ergo restitutio nō est satisfactio:nec pars satisfactionis. Nō ꝓcedimus. Non tñ dimittit pctū nisi restituat ablatū. Exigitur enī ad verā penitētiā restitutio:sed nō vt pars: sed vt fundamētum:sicut ꝛ alia p̄cepta p̄maria ad que tenemur:ꝛ si nō peccasset homo:p̄ceptū enī ē restituere ꝛ sine implettone p̄ceptorū nō ē vera pnia. Ad secūdo obiectum dicimus q̄ nō inūgit maior penitētia impotēti restituere: ꝓpter hoc q̄ restitutio ps sit satisfactionis:sed qz ꝓbabile ē q̄ magis peccauit cōsumendo bona alioꝝ stulte et luxuriose q̄ si consūpsisset bona sua. Ad tertio obiectū dicimꝰ q̄ ipro p̄e ꝺ̄ aliquis peccare in ꝓximū. est enī sensus: iste peccat i ꝓximum i. iste peccat in deū actione tali qua dānificat ꝓximus vñ pctū ꝓp̄e ē in solū deū. Ad vltimū dicimꝰ q̄ hec ē falsa. nichil adeo ꝓriū ē rapine vt restitutio. restituere ei nō ē dare de suo: sed reddere alienū. rapina vero auaricia ē: auaricie vero maxime contrariū ē dare de suo. vñ ꝙ dare de suo vel ꝙ opa pietatis maxie curat auaritia. ꝛ ꝙ hoc magis ptz solutio p̄dictoꝝ: scz q̄ restitutio non est pars satisfactionis.

Ad primū
Ad secūdū
Ad tertiū
Ad vltimū

De casibus in quibus restituendum ē: ꝛ primo vtrū licet differre restitutionem.

Secundū capitulū qd̄ ē de casibus in quibus tenētur homines ad restitutionem: diuiditur in sex capitula partialia. Primo occurrit generalis questio qua dicitur vtrum liceat ex causa aliqua differre restitutionem. ponatur ergo q̄ iste non habeat aliq̄d nisi illud quod habet de rapina: siue per furtū siue pvsuram: vel aliquo alio modo. et si restituit vxor eiꝰ prostituetur et filij eius morientur fame. Probatur q̄ in hoc casu licite potest differre restitutionē: qz potest aliquis licite differre confessionem vel satisfactionē exteriorem ex causa aliqua: sicut cū ē infirmus et nō ꝓt ieiunare. ergo si aliquis ꝓt ex causa licite differre qd̄ debet deo: multofortius potest ex causa licite differre reddere quod debet proximo. ergo ex causa licite ꝓt differre restitutionē: ꝛ nulla maior cā q̄ articulꝰ necessitatis. ꝝ in articulo necessitat[ꝓt iste licite differre restitutionē Jtē. in xxtij. deutero. ingressꝰ vineā ꝓximi tui comede vuas q̄tum tibi placuerit. foras autem ne efferas tecum. ergo si preter articulum necessitatis licebat edere de alieno etiam inuito domino: multofortius in articulo necessitatis licet comedere de alieno inuito domino. ergo iste in articulo necessitatis licite potest differre restitutionem. Jtem. dicit augustinus Melius ē claudos q̄ lugere mortuos. claudus ē qui in parte restituit: in parte non. mortuus qui nichil restituit. ergo melius ē tantum partem restituere q̄ nichil. videtur ergo q̄ possit isti consuli: q̄ saltez partē reddat: sed circa consilia ꝓt esse dispensatio. ergo per dispensationem ꝓt iste licite differre restitutionem. Jtem. si non appareant illi quibus debet reddere: ꝓt episcopus dispensare cum illo: ne statim reddat. ergo et prius cum apparebat poterat dispensare: ergo ex dispensatione ꝓt iste licite differre restitutionē. Sed contra. dicit augustinus. Simulata ē penitentia vbi ablatum non restituitur. quia nō dimittitur peccatū nisi restituatur ablatum. Jtem. in leutico. Oē mortuum et captum a bestia nō comedas: ergo peccat mortaliter qui comedit: et ita non licet differre restitutionem ex quo non licet comedere de rapina. Jtē. in thobia. videte ne furtiuum sit: sed reddite eum dominus suis: quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid: aut contingere. Jtem. in xxtij. deutero. Cuz votū voueris domino deo tuo non tardabis reddere ergo si votum statim reddendum est: eadem ratione et furtum et rapina ꝛ huiusmodi. Quod cōcedimus. vñ quicūq̄ tenet restituere tenetur ad id statim si potest restituere / nec licet aliquo mō differre restitutionem nisi de voluntate illius cui debet: de volūtate vel co impetrata sine fraude aliqua: cuidā enim ipetrant per fraudem: creditor enim plus vult habere partez q̄ nichil: sed si ille q̄ tenetur restituere habeat alia bona q̄ de rapina facilius debet induci creditor ad dandum dilationem. Solutio. Ad primo obiectum dicimus q̄ nō est simile de cōfessione ꝛ satisfactione exteriori/ꝛ de restitutione: quia sicut dictum est supra. Cōfessio exterior ꝛ satisfactio exterior nō sunt pure moralia: imo sine cōfessione ꝛ satisfactione exteriori potest saluari aliqs per solam cōtritionem: sed restitutio de pure moralibus est in quibus consistit similitudo dei sine quibus nō est salus. Et circa ista nō potest dispensare domin⁹ papa: dictuz est q̄ restitutio fundamētuz est penitentie/ꝛ est sicut causa materialis que substernitur vere penitētie. vnde sine restituone nō est salus. Ad secundo obiectū dicūt quidā q̄ q̄diu vue erant i vinea/tēporalis dominus nō erat verus dñs earꝝ: imo multa impedimēta poterant accidere ne fieret verus dominus/ꝛ propter hoc ille qui intraret vineam proximi sui nō comedebat vuas inuito domino: sed quādo vinum erat repositum in cellario tunc erat verꝰ dominus: et tunc non licebat alij accipere: nō est ergo simile de vuis ꝛ de restitutione: quia ille cui tenetur restituere verus dominus est eius quod tenetur restituere. Sed hec solutio nulla videtur esse: quia si dominus p̄ceꝑisset q̄ iste de cellario proximi sui acciperet vinum nō peccaret si acciperet: sicut non peccauerunt

Secundo.
Tertio.
Quarto.
In oppoᵐ
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Solutio.
Solutio
Ad primū
Ad secūdū dicūt aliq.
Ꝟ hāc af.

Prima q̄o
per hoc ad primū.
Af primo

filij israel accipientes precepto dñi vasa egiptiorum dñs enī qui verissimus ē dñs oīm transtulit dominū illorū vasorū. similiť non peccauerūt filij israel occupando ťram promissionis: quia dominus trāstulerat dominū illi⁹ ťre in filios israel. ex precepto ergo domini erat q̄ non peccabat ille q̄ intrans vineā p̄rimi sui comedit vuas: ille enī quas comedebat sue erant q̄ dñs transtulerat dominū in ipsū. Ad cōcedimus. vnde dicimus q̄ illa argumentatio non est sufficiens sed potest esse cooperans. sufficiens aūt ratio est q̄ restitutio ē de puris mozalibus: illud vero p̄ceptuz est de iudicijs. ⁊ ꝓpter hoc non ē simile: in lege enī tria erant: scz mozalia que sūt imobilia: et cerimonalia q̄ significabant veritatē futurā: ⁊ illa cessauerūt veritate venente: et iudicia que diuersificanť secūdū diuersas cōsuetudines regionū. preceptū ꝯ illud iudiciale fuit. Terra enī promissionis fertilissima fuit: et tudet pauci erant. vnde volebat eos dñs prouocare ad opa caritatis: ⁊ ꝓpter hoc dedit illō p̄ceptū iudiciale: sz modo non tenet: q̄ tanta est multitudo hoīm q̄ nisi reseruarēt victualia sicut reseruāť: perirent homines fame. Ad ťtio obiectū dicimus q̄ melius est habere claudos q̄ lugere mortuos. i. minus malū: et potest ibi esse ꝓmissio cōparatiua: vel consiliū comparatiuū potest enī sacerdos consulere vt saltē partē restituat si nō vult totū restituere vt paulatim ducať ad pfectū sed non est propť hoc absolutus. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ cū nō apparent illi nec apparere possunt quib⁹ iste teneť restituere: tūc teneť reddere eterno dño i pauperibus: q̄ qđ vni ex minimis meis fecistis michi fecistis: et q̄ eps ꝓcurator et tutor est pauper potest dispensare ne iste stati restituat: sz cū apparent illi quibus ille teneť restituere nō potest dispensare: quia non est ꝓcurator eorum.

Ad argūm tum

Ad tertiū.

Nouē mōi

¶ De currentib⁹ cum fure et participib⁹ iniurie eius.

¶ Tertia questio generalis.

TErtia questio generalis de restitutionibus et de currentib⁹ cū fure: vt̄ teneantur ad restitutionē de quib⁹ dauid. si videbas furē currebas cū eo ysa. Principes tui infideles socij. sunt aūt nouē modi currendi cū fure. primus ē cū aliquis princeps p̄cipit prepositis suis vt rapiant vbicunq̄ possint. Secūd⁹ ē q̄n aliquis consulit vel instigat furē vel vsurariū vťy monachū: vel generaliť raptorē ad hoc vt raptor rapiat. Tertius est q̄n consentit vel auxilium p̄bet aliquomō ad hoc vt raptor rapiat. de talibus dicit. Satis excoriat q̄ tenet pedē. Quart⁹ est p adulationē cū adulať aliq̄s alicui raptori laudādo ipm de pctō suo. Quint⁹ ē p recursū: currūt ei cū fure illi qui apud q̄s latrones latitant cū spolijs suis. Sext⁹ ē p participationē: sicut cū aliq̄s scienť comedit de vsura vťrapina vel hz portionē in rapina. Septim⁹ ē p silētiū cū aliquis p̄t monere raptorē ne rapiat: ⁊ nō monet cū monitio sua potest ꝓdesse. Octauus est cum non resistit raptori cum possit resistere. et de tali dicit auctoritas Non caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. Nonus et vltimus est cum non manifestat. Si enim manifestaret iuuaret proximum ad recuperandum rē suam: vel premuniret eū vt non amitteret. de istis modis sunt isti versus. Jussio/consilium/consensus/palpo/recursus. participās mutus/nō obstans/non manifestans. de primo modo

certum est q̄ tenetur p̄nceps ad restitutionem: nisi ille qui rapit restituat: quia ille facit cuius auctoritate fit: sed de consulentibus et consentientibus: queriť vtrum teneanť ad restitutionem. Probatur q̄ sic: q̄ consulens vel consentiens facit aliquid per quod iste amittit rem suam: ergo teneť restituere. Item. consulens peccat in deum in proximum et in ipsum furem quem scandalisat. ergo cum fur teneat restituere: mⁱ tofortius et consulens et consentiens ⁊c. Preterea. qui occasionem damni dat damnū dedisse videť. sed econtrario. videtur q̄ non teneat restituere: quia ille non habet nec habuit de re illi⁹. ergo nichil tenetur illi restituere. Item. si consulens vel consentiens tenetur restituere in nullo potius casu q̄ in illo in quo fur non est soluendo: vel quando cōstat q̄ fur nō reddet. fiat ergo non soluēdo consulens vel consentiens tenetur restituere ex aliqua lege: non nisi lege diuina. ergo ex lege diuina tenetur restituere. Sz contra fiat subito fur soluendo: et restituat penitus: aut iste tenetur restituere: aut non. Si sic. Contra. illi penitus restituta ē res sua et non debet ei bis restitui: ergo iste non tenetur ei restituere. ⁊ si hoc cum lex diuina immobilis sit nec prius tenebatur cū fur non erat Solutio. Ad hoc distinguēdum est q̄ iste vel prebet consilium vel auxilium: alias non facturo: vel alias non facturo Si alias non facturo tenetur ad restitutionem totaliter nisi raptor restituat. tunc enim est principalis causa illius rapine. si alias facturo: tūc tenetur restituere in parte: nisi raptor totaliter restituat: tūc enī est causa illius rapine. ⁊ nō valet hec argumētatio: iste nichil hz de re illi⁹ nec hūit. ꝯ nichil teneť ei restituē addēdū ē nec abstulit ei aliq̄d ⁊ h⁹ falsū. abstulit ei ei aliq̄d/vel coabstulit causaliter: quia cā fuit vel cōcausa ablationis Ad scd̄o obiectū dicimus q̄ sicut duplex ē necessitas absoluta: vt hec: necesse ē deū esse: cōditionalis vt hec: necesse est sortem sedere/dū sedet: ita duplex est tentio: absoluta ⁊ cōditionalis: absoluta tentione/raptor restituere: tētione cōditionali teneť cōsulens vel cōsentiēs restituere sz si raptor nō restituerit/⁊ tenetur ex lege diuina cū illo casu. vnde si fur restituat/iste nō tenetur restituere: quod autem obijcitur q̄ lex diuina immobilis est: bene ꝓcedimus Unde adhuc est vera ista: iste tenetur restituere/si fur nō restituat. De quarto modo distinguēdum est: q̄ si adulatio est generalis nō tenetur restituere adulator tamē peccat mortaliter: si sit specialis vt dicit raptori bene facis auferēdo isti res suas: tunc est consulēs vel cōsentiens/⁊ tunc tenetur restituere. De quito modo certū est q̄ cū ille apud quez latitant latrones habeat et ipsos et spolia in potestate sua: tenetur restituere. De sexto modo similiter cōstat q̄ qui acciptūt vel comedūt scienter de vsura/siue sint monachi siue alij/tenentur restituere: q̄ nō debēt ꝓmittere se discrimini. Sz de trib⁹ vltimis modis dubiū est an teneantur ad restitutionē. Videtur q̄ sic: quia ille tenetur diligere proximum suum sicut seipsum: ergo tenetur cōseruare rem p̄imi ⁊ non conseruauit: quia non premonuit furem: nec restituit rapiēti: nec manifestauit: ergo tenetur restituere. Et ad hoc dicendū q̄ non valet hec argumentatio: q̄ ad hoc q̄ teneatur restituere oportet q̄ abstulerit vel proprie vel causaliter quod non mueni tur in tribus illis modis.

Ad secūdū

Ad aliud.

Dubium.

Ar q̄ sic.

Solutio.

¶ Utrum generalis necessitas ecclesie possit dispensare cum aliquo ne restituat.

Quarto capitulo queritur vtrum gñalis necessi
tas ecclie possit dispensare cū aliquo ne restitu
at quod alias restituēdū est: sicut cum milites multa
habeant de rapina et indebitis exactionibus. quer
vtrū ꝓ succursu ꝛre scē i qua periclitat fides ⁊ interfi
ciunt christiani: possit dispensare eccl̄a cū militib⁹ ne
restituant: ſz expendat pugnando ꝓ fide christi. Vide
Af ꝙ sic. tur ꝙ sic: qz vt habetur primo regū. Ad dauid vene
runt oppressi ere alieno et fact⁹ est eorū princeps. ſz
vt ðt apo. oīa contingebant illis in figura: ergo ⁊ ad
verū dauid ſcz ad christū possūt cōuentre oppressi ere
alieno ⁊ fiet eorū princeps: ergo sicut illi qui conue=
nebant ad materialē dauid nō restituebant qđ debe
bāt: ⁊ tñ dauid recipiebat eos: ita ꝛz nō restituāt: fiet
Secundo. christus princeps militū q̄ oppressi sunt ere alieno: si
pugnāt pro fide christi. Jtē: super illud euangelij vbi
ðr ꝙ discipuli vellebant spicas in die sabbati. ðt glo.
ꝙ necessitas facit nō pctm̄: qđ alias eēt peccatū. ſz nul
la maior necessitas q̄ periculū et fidei destructio: g̃ i
hoc casu necessitas eccl̄esie p̄t facere ne restituatur qđ
Tertio. alias restituendū eēt. Jtē machabei. dispensauerunt
cōtra p̄ceptū de sabbato pugnādo in sabbatis in arti
culo necessitat⁊: scz ne interficerēt cultores dei: tñ p̄ce
ptū de sabbato maximū erat in lege. vñ et p̄ponitur.
memento alijs. non ergo quando interficiuntur chri
In oppo⁹ stiani p̄t eccl̄esia dispensare contra preceptum de re=
stitutione. Sed contra. machabei maxime laudātur:
quia noluerunt comedere carnes suillas etiā in arti=
culo mortis: ergo propter articulum mortis non est
dimittendum mandatum dei: ergo nec dispensandū
etiam propter articulum mortis contra preceptum
Secundo. de restitutione. Jtē. debebant in illo articulo dispen
sare contra preceptum de non comedenda carne suil
la: aut non debebant. Si debebant et non dispēsaue
runt: peccauerunt: quare g̃ in hoc laudant. si non de=
bebant: ergo non debuerunt dispensare contra prece
ptum de sabbato quod maius erat q̄ preceptum de
Solutio. carnibus. Solutio. ad hoc dicendum est ꝙ preceptū
de restitutione cum sit de primis et puris moralibus
in quibus consistit similitudo dei immorale est. vnde
in nullo casu nullam recipit dispēsationem: nec etiaz
Ad primū dominus papa potest dispensare. Ad primo g̃ obiec=
tum dicimus ꝙ illi qui veniebant ad dauid non erāt
soluendi: vel habebant propositum restituendi. simi
liter si aliqui sint non soluendo: ſz habeant propositū
restituendi q̄cito potuerunt. ſ. veniant ad christū fiet
eorū princeps: tñ q̄tum ad moralitatem facile est sol
uere. oppressi enim ere alieno dicuntur qui oppressi
sunt moneta diaboli/scilicet pctō. sed q̄tum ad litte=
ram intelligendum est sicut dictum est: nō est tamen
penitus simile: qz illi q̄ veniebāt ad dauid spem habe
bant vt circa ipsū acquirerent aliq̄d tēporale: vñ resti
tuerent quod debebant: ſz illi q̄ accipiūt crucē ad sub
sidiū terre sancte non habēt spem acquirendi aliquid
tpale in hmōi succursu: vñ restituāt. vñ non debent in
hmōi succursu expendere pecuniam alienā: qz sicut di
citur deus nō indiget nostro mendacio vt pro illo lo
quamur dolos. vt dicit in iob. xiij. Similiter nō indi
get deus nr̄is fraudibus vt pro illo faciamus dolos.
vnde non vult ꝙ milites pecunia aliena acquirāt ter
Ad secūdū ram sāctā. Ad secūdo obiectū dicim⁹ ꝙ nō ē sīle: quia
frangere spicas in die sabbati nō ē malū secundum se
vnde necessitas bene excusat illō: ſz nō restituere abla
tum est malum secundū se: vñ per nullā necessitatem
excusat: sicut cognoscere scienter alienā vxorem per
nullā necessitatē fit non peccatum: cum sit malū secū
dum se. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ nō est simile Ad tertiū.
de precepto de sabbato et de precepto de restitutiōe:
quia preceptum de sabbato q̄tum ad determinationē
diei cerimoniale fuit: significabat enī sabbatū futuꝝ
vñ q̄tū ad hoc variabile fuit: ⁊ sic q̄tum ad hoc po=
tuit essē dispensatio contra ipsum. sed preceptum de
restitutione pure morale ē. Ad vltimo quesitū dici= Ad aliud.
mus ꝙ nisi p̄secutores intēdant destruere legem dei
nullomodo dimittenda est directe ⁊ p̄mo: hoc ei eēt
postponere mādatū dei mandato hoīm. vnde laudāt
machabei: quia noluerunt comedere carnes suillas.
hoc enim intendebant p̄secutores vt facerent trans=
gredi mandatum legis: sed vbi p̄secutores nō inten=
dunt hoc: imo ꝙ legem volunt impugnare legis ob=
seruatores: sicut cum pugnabant contra iudeos in
sabbatis volētes interficere indefēsos: tunc circa le=
gem potest ⁊ debet fieri dispensatio p̄cipue in eis q̄
mobilia sūt. vñ in p̄cepto de carnibus non dispensa=
uerūt: ⁊ i p̄cepto de sabbato dispēsauerūt q̄tū ad de=
terminationē diei: poterāt ei alia die vacare ꝓ tēplatiōi

De participatione furti vel rapine.

Quinta questio.

Quinto queritur de illo modo currēdi cum fu=
re q̄ fit ꝓ pticipationē cū aliq̄s pticipat furto vl̄
rapine: que participatio fit multis modis vl̄ per suc Multi mo
cessionē hereditariā vl̄ p dationē: vel ꝓ venditionem dis.
et emptionem: vel aliquo alio titulo de quo datur
talis regula. Quicunq̄ habet conscientiam rei alie= Regula.
ne tenetur eā restituere vel vero dño vel ei a quo ha=
bet: sit ergo ꝙ aliq̄s paterfamilias habuit tres mar=
chas auri/ quaꝝ vna furtiua: ⁊ tres filios/ ⁊ cuilibet di
miserat vnā marcham auri: queritur an omnes simul Questio.
sumpti/ita ꝙ null⁹ per se teneatur restituere marchā
illam. Videtur ꝙ sic: qz ad omnes simul sumptos/de Af ꝙ sic.
uoluta est hereditas patris: ergo omēs simul sumpti
ita ꝙ null⁹ tenetur reddere debita patris. Jtē si oēs Secundo.
restituāt marcham illā ita ꝙ nullus ꝓ se: absoluti sūt
ergo omnes tenentur ita ꝙ nullus: sed si hoc: ergo si
nō soluāt omnes peccabūt/ita ꝙ nullus. Jtem proba Tertio.
tur ꝙ quilibet per se tenetur partem restituere: quia
quilibet per se dubitat an habeant marchā furtiuā: g̃
quilibet dubitat an teneatur restituere: ergo qlibet
dubitat an peccet moraliter si nō restituit: g̃ quilibet
tenet restituere. Jtē demōstretur ille qui habet mar= Quarto.
cham furtiuaz ille detinet rem alienam / iuito dño po
sito ꝙ ille cuius est petat marchā suam: ergo tenetur
eaz restituere/ aut quia scit se habere marchā furtiuā
aut quia habet: aut quia dubitat se habere: nō qz scit
se habere: hoc enim ignorat: nec qz habet: aliquis enī
iusto titulo possidet rem alienā ⁊ nō tenetur eā resti=
tuere: sicut cū data est ei/ ⁊ ignorat eam esse alienā: er
go iste tenetur restituere marchā illam: quia dubitat
se habere marcham alienā: sed quilibet illorum triuꝝ
dubitat hoc: ergo quilibet p se tenet restituere mar= Quinto.
cham. Jtē propalata veritate iste tenetur marchā illā
restituere: ergo simpliciter tenetur illam restituere.
Solutio. Ad hoc dicēdum ꝙ q̄diu sunt in statu igno Solutio.
rantie omnes simul sumpti tenentur/ita ꝙ nullus to=
tum: quilibet tamen pro tertia parte. vnde non sequi
tur: Omnes tenētur soluere totū/ita ꝙ nullus: g̃ si nō

soluant oēs peccabunt:ita q̄ nullus:q̄ hoc verbū tenetur:p̄ pluribus intētionibus tenetur: ⁊ p̄cedit ac si p̄ vna tm̄ teneret:ꝫ bene sequit:ergo quilibet illorum peccat:vl aliquis scz ille in quo remanet ne fiat

Ad secūdū restitutio. Ad scd̄o obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumentatio. Quilibet dubitat an habeat marchā furtiuā:ergo q̄libet dubitat an teneatur marchā restituere:immo bene p̄t scire q̄ non tenet restituere ni

Ad tertiū si tertiā partem d̄ḡdiu est in statu ignorantie. Ad tertio obiectū dicimus q̄ si hoc verbū detinet īportat vicium falsa ē hec:iste detinet rem alienam ⁊c.demonstrato illo qui habet marcham furtiuā:paratus ē reddere portionē suā.si vero simplicē possessionē vera ē sed nō sequtur:ergo tenet marchā restituere:q̄ ignorantia absolut illū a tentione:sicut ille qui cognoscit

Ad vltimū alienā credens esse suā adhibita diligētia quā potest et debet:non peccat mortaliter:⁊ ignorantia excusat ipsū. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ non valet hec argumentatio:propalata veritate tenet̄r istam marcham restituere.ergo simpliciter tenetur:quia in prima hoc verbum tenetur copulat conditionalē tentionem:is est sensus:tenetur si sciret.et in conclusiōe absolutam.

Alia q̄stio Queritur postea de modo participandi q̄n res aliena habetur per dationē vel emptionē vel venditionē:⁊ secundū regulā p̄dictā:quicunq; hꝫ conscientiā rei aliene:tenetur eam restituere: sed si habet eaꝫ per dationē tenet eā vero dño restituere cū consensu eius q̄ dedit:vt ipse absoluatur qui rapuerat et proximo restituatur res sua:sed si habet per emptionez et venditionem:debet ei restituere a quo habuit vt

Alia q̄stio. seruetur indēnis:quia magis debet sibi p̄uidere q̄ alij. Sed queritur:si res illa consūpta sit an teneatur illa restituere. Jtē.iniustū est vt cū iactura alteri⁹ aliquis de re aliena locupletior fiat:sed de re altena fieret iste locupletior cum iactura alteri⁹ si nō restituere:ergo tenet restituere.ergo iniustum est non restituere.ergo tenet restituere. Sed contra.iste cuius fuit illa res non habet

In oppm actionem contra illū secundum ius humanum:q̄ nō potest vendicare aliquā rē quā iste habeat:sed secūdū ius hūanū trāsferūt dominia: ḡ iste nichil ei tenet

Cōis opio. restituere. Dō concedunt fere oēs:nisi in fraudē cōsumpserit rem alienā vel cū alijs rebus admiscuerit ne possit discerni:dolus enī nemini debet patrocinari. Ad p̄mo obiectū dicunt q̄ non valet hec argumētatio:q̄ res illa non manet aliena ex quo cōsumpta ē

Ad primū vel ex quo non potest vēdicari.et similiter respōdent

Ad secūdū. ad secundo obiectū: intelligunt enī sic.iniustū ēvt cū iactura alterius de re aliena manēte aliena aliquis fiat locupletior. Sed contra hanc solutionē sic obiect

ꝫ hoc aī. p̄pter hoc enī non tenet restituere secundū ius humanū:q̄ iudex humanus non p̄t cognoscere que res sit illius cū consūpta sit:vel admixta alijs rebus:ꝫ eterno iudici nichil est ignotum:ḡ q̄tū ad eternū iudicem

Secundo tenet restituere.ḡ si veniat ad cōfessionē sacerdos dz ei iniungere q̄ restituat. Jtē ius naturale dictat iniustū esse q̄ aliquis in iacturā alteri⁹ de re aliena fiat locupletior:ꝫ illud ius naturale ius diuinū ē:q̄ de⁹ scripsit in corde hoīs:ḡ ꝫm ius diuinū iniustū ēq̄ aliquis in iacturā alteri⁹ de re aliena fiat locupletior:ḡ cū iste habeat conscientiā rei aliene siue sit cōsūpta:siue nō:ꝫ

Tertio. ius diuinū tenet restituere. Jtē.legit de beato laudomero q̄ cū quidā vellet ei dare quādā sūmā pecunie reuelatū fuit ei q̄ nō erant ibi nisi q̄nq; denarij de iusta acquisitiōe:⁊ istos retinuit alios recusauit:ꝫ exē-

pla sctōꝝ debem⁹ imitari:ḡ nichil de alieno tenēdū ē

Ad rōnes. Ad cōcedim⁹. Añ dicim⁹ q̄ iste iure poli. tenet ad restitutionē ex q̄ hꝫ conscientiā rei aliene quā hꝫ p collationē siue cōsūpsit siue cōmixta alijs reb⁹ sit aut p dolū aut sine dolo.vñ si veniat ad cōfessionē:sacerdos dz ei itūgere q̄ restituat:⁊ si ad mixta sit alij pecunie et ne sciat q̄litas rei aliene totū restituēdū ē.⁊ si res aliena trāsierit p collationē ad tres vel plures:q̄libz illorū si habeat cōscientiā rei aliene tenet ad restitutionē sub conditione:videlz si ali⁹ nō restituat:ꝫ ꝫm ius humanū nō tenet restituere si res illa nō ē vēdicabilis.

¶ Utrū qui per violētiā vel latēter recuperat rem suam teneatur ad restitutionē.

¶ Sexta questio.

SExto capitulo queritur de illo qui per violentiam vel latenter recuperat rem suam vel equipollentē furto vl rapina sibi sublatā.vtrum teneatur ad restitutionē.videt q̄ sic. Esto enim q̄ accipiat non

Aī q̄ sic. rem suam vl equipollētem: iste detinet rē alienā:inuito dño.ḡ est furvl raptor.ḡ tenetur ad restitutionē

Jtem. Secundū iudiciū humanū tenetur restituere.

Secundo. si enī p̄bet cora iudice humano q̄ p violētiā vl latēt acceperit rē illā:tūc illā tenet restituere:ꝫ iudiciū humanū iustū ē: ḡ ꝫm iustū iudiciū tenet restituere:ḡ iustū ē q̄ restituat:ḡ simpl̄r tenet restituere. Jtē.si sciat

Tertio. tenet resti.ḡ simplicit tenet resti. Sz ℨ.sit ita q̄ recuperabit rē suā p se:iste nō detinet rē alienā inuito dño

In oppm ḡ ē fur vl raptor vl aliqd tale.ḡ nō tenet ad restitutionē Jtē.eccl̄ia dat mutuū p decē hn̄is ⁊ p̄ter sortē accipit fructū decia; ⁊ nō ē ibi vsura:q̄ decime sunt sue

Secundo. eadē rōne si aliquis cōmodat pecuniaz suam alicui et p̄eter sortē accipiat equū suuz quē ille vsurarius male habuit/nō est ibi vsura:q̄ quod suuz est accepit p̄ter sortem. Similiter si iste latēter accipiat rē suā nō

Confirmat est furtum/⁊ si per violētiam accipiat rē suā nō est rapina:ḡ nō tenetur ad restitutionem. Solutio. Dicūt

opio aliq; legiste ⁊ decretiste q̄ ꝯtinuato bello licet accipere rē suam/⁊ vim vi repellere/⁊ dolum dolo compēsare:ꝫ de hac nō agitur hic. Sed queritur an teneatur restituere siue rē suā/ siue equipollentē acceperit ꝯtinuato bello/siue nō.

Questio. Et dicimus q̄ si sine scādalo rem suā latenter vel per violentiam acceperit vel etiam equipollentē:scōm ius diuinū nō tenetur restituere. vnde simpliciter non tenetur. Ad primo obiectum dicim⁹

Ad primū q̄ q̄uis retineat rem alienā:non tamē vt rem alienā. vnde non sequitur q̄ sit fur.

Ad secūdū Ad secundo obiectū dicimus q̄ quando iudicium humanū fit tantū secunduz allegata/⁊ non secundum veritatē nō est iustum secūdum iusticiam poli. vnde nō est iustū simpliciter: sed tantum scōm quid/vel vt nūc. vnde nō sequitur:iste secundum iudiciū humanum iuste tenetur restituere:ḡ iuste tenetur restituere/⁊ est fallatia secundū quid et simpliciter:quia iustū vt nunc non est iustum simpliciter:sicut sanum:vt nunc nō est sanum simpliciter.

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus q̄ nō valet hec argumentatio tenet resti.si sciat:ergo simpliciter tenetur/⁊ patet solutio per predicta.

Ad vltimū Ad vltimū dicimus q̄ hec est falsa in statu illo anteq̄ probetur: iste secundum iusticiam humanaz tenetur restituere:sed si probetur tenetur vnde sub conditione tenetur/⁊ non simpliciter:q̄ autem predicta solutio vera sit patet:quia Josue ex precepto dñi cepit per insidias ciuitatē haiꝫ: super quem

Figura.

locū dicit augustin⁹. q̄ si iustū bellū suscipitur non refert an aperte an per insidias pugnetur volens ostendere q̄ iosue nō peccauit eo q̄ per insidias cepit ciuitatem haï:quia quod suū erat cepit. dñs enī dederat filijs israel terrā promissionis:ergo si per insidias recuperet aliquis rē suam nō peccat q̄tū ad deū:ibi enī habet locū licet dolū cōpensare:et si sine scandalo ꝓximi recuperet nō peccat q̄tū ad proximū:ergo nullo modo peccat:ergo non tenetur ad restitutionē. Preterea q̄ dicit q̄ nō licet alicui sibi facere ius:hoc dicit propter cōseruationē reipublice:maximū enī periculū imminueret reipubice si quilibet faceret sibi ius: ergo vbi nullū imminet periculū reipublice nō est illicitū: sed cū sine scādalo ꝓximi aliquis recuperat rē suā sibi ablatā quocūq; modo eā recuperat ex quo sine scandalo fit:nullū imminet periculū reipublice: ḡ sibi licet alicui sibi facere ius:ḡ nō tenet ad restitutionē. qđ cōcedim⁹: licz multi cōtradicāt:tñ peccare pōt recuperado rē suā:q̄ hoc potest facere ex cupiditate sed nō omē male acquisitum tenetur aliquis restituere sicut postea dicetur.

Solutio.

¶ Utrum acquisita per simulationē quis teneatur restituere vel fraudem.

¶ Septima questio.

SEptimo capitulo querit de acquisitis per simulationē vel per ypocrisim vel per fraudem/ vel per adulationē vbi nō est spes furti aliqua vel rapine vtrū teneatur qui sic acquisiuit ad restitutionem: et queritur primo de diuite qui simulat se pauperem:⁊ multa acquirit per talē simulationē: vtrū teneat illa restituere. probat q̄ sic: quia simulato pro vel subornato:quia simulatus est detur aliquid/tenet simulatus petrus vel subornatus ad restitutionē. Eadem ergo ratiōe si simulato paupert:quia simulat se pauperē detur quid/tenetur simulat⁹ pauper ad restitutionē. Sed contra. si aliquis benedicat illū nō intendit benedicere tenet benedictio: vt patet per ysaac q̄ dixit de iacob benedixi et et erit benedictus: ergo si aliquis det aliquid diuiti:licet non intendat dare nisi pauperi tenet datio:ergo nō tenet simulatus pauper ad restitutionē. Itē si aliquis episcopus dat prebēdā alicui fornicatori quē credit esse castū et bonū: nō tenetur ille restituere prebendā:ergo si aliquis det diuiti quē credit eē pauperē:nō tenet ille ad restitutionem. Quaeritur postea de ypocritis et de adulatoribus qui per ypocrisim et adulationē acquirunt multa vtrū teneantur ad restitutionē. probatur q̄ sic: quia per fraudē acquirūt:et fraus nemī debet patrocinari ergo tenent restituere qui acquirūt per fraudē. Sed si hoc ergo male acquisitū per fraudē restitui debet: eadē ratiōe male acquisitū per aliud peccatū restitui debet:ergo meretrix que male acquisiuit per meretriciū restituere tenet:et hoc est contra augustinum. q̄ dt q̄ meretrix turpiter agit quia meretrix: sed non turpiter agit quia accipit. Solutio. Ad primum dicimus q̄ non est simile de errore persone: et de errore fortune vel qualitatis. dicimus enī q̄ error psone generaliter impedit dationē sicut ⁊ matrimoniū preter q̄ in benedictione:sed in benedictiōe ita est q̄ aliquē benedicit episcopus quē non intendit benedicere:hoc autē accidit propter duas causas simul iunctas. Prima est quia episcopus istū qui est presens intendit benedicere. Scōa est q̄ est dei benedictio vt habetur in numeris:inuocabūt nomē meū sup filios israel: ⁊ ego benedicā eis/ et q̄ deus q̄ neminē inuitus benedicit non repellit istū a benedictione debet episcopus illā benedictionē ratam habere:sicut ysac. benedictionē Jacob habuit ratā dicēs:benedixi et ⁊ benedict⁹ erit

Af q̄ sic.

In oppo^m

Alia q̄stio.

Af q̄ sic.

Contra augustinū.

Solutio.

Ad primū

Prima cā

Scōa cā.

Concedim⁹ tñ q̄ diues qui per simulationez paupertatis multa accepit tenetur illa restituere: sed nō ei a quo habuit:q̄ ille nō est defraudatus: q̄ eque meretur dando simulato paupert:vt vero pauperi:sed debet restituere reipublice/quam defraudauit:ergo debet restituere et cui ille dedisset si bene vsus fuisset re illa. Itē est enim reipublice/vt nemo sua re male vtatur:debet igitur dare pauperib⁹: nec est simile de fornicatore: q̄ nō per simulationē acquisiuit prebendā. Ad vltimo quesitum dicimus q̄ ypocrita ⁊ adulator tenentur restituere que per fraudem acquisierunt:q̄ dolus nemini debet patrocinari:sed nō semp tenētur restituere ei q̄ dedit:si enim adulator per adulationē suam decipit aliquem simplicē/ tenetur ei restituere: sed si ille qui dat adulatori nō sit simplex:immo bene intelligit quid sit adulatio:⁊ quid nō:tamen dat ei ꝓpter adulationem/ nō tenetur ei restituere adulatori: q̄ ille nō est deceptus: vētum enim inanis glorie quebat/⁊ vētum habuit: sed tenetur ei restituere cui ille debuit dare saltz pauperi : non est autem simile de meretrice:q̄ nō omne male acquisitū tenetur restituere:sz illud vbi est fraus. Unde nō valet hec argumentatio:iste tenetur restituere male acquisitū ꝓ fraude: q̄ est male acquisitum per fraudem:ergo tenet male acquisitum restituere:q̄ est male acquisitum:nō enz valet hec argumentatio ab inferiori ad superius etiā affirmādo:cū dictione notāte causaz. Instātia. fortes q̄ homo ē risibile:ergo fortes q̄ animal risibile. vñ: quia meretrix nō decipit: sed est mulier recipiens precium corporis sui locati:nō tenetur ad restitutionem: sed si deciperet:sicut si pingeret oculos suos aut similiter ornaret faciem suam ⁊ simularet se esse nobilem et sic deciperet iuuenem/tunc tenetur restituere.

Ad rōnem

Ad aliud.

Instantia.

¶ Utrum peccata redeant.

¶ Aliud capitulum.

DIcto de partibus penitētie dicēdum est vtrum ille qui patitur recidiuum teneatur iterū agere penitētiam de illis peccatis de quibus egit penitētiā in caritate. Circa istam questionē:primo videdum est vtrum peccata redeant:secundo que sit illa ingratitudo secundū quam dicuntur peccata redire. Circa primā questionē due sunt opiniones. Quidā enim dicūt q̄ peccata redeunt secundum essentiam. Alij dicūt q̄ nō:sed dicuntur redire propter ingratitudinem. Cō- ꝓmā af. tra primam opinionem sic obicitur: ponatur q̄ aliqs multa peccata mortalia fecerit/ ⁊ penitentiā de omnibus illis sufficiēter egerit:ita q̄ si decederet statī euolaret:postea patitur recidiuum per vnicam simplicez fornicationem:ꝓbatur q̄ peccata dimissa nō redeant: q̄ peccatum est corruptio anime : sed impossibile est corpus corrumpi sine aliqua actione corporali : null⁹ enim exequatur vel mutilatur aliquo membro / nisi per actionem aliquam corporalē:ergo anima nō corrumpitur spiritualiter nisi per aliquā actionē spiritualem:sed in isto nō est nisi vnica actio: ḡ nō est nisi vnica corruptio:sed peccatum est corruptio: ergo in isto nō est nisi vnicum peccatum:ergo nō redeunt peccata dimissa. Item ponatur q̄ iste nō fecerit nisi peccatum

duplex opinio.

Secundo.

auaricie ⁊ de illo sufficientem egerit penitentiā in caritate/postea cadit tātum per peccatū prodigalitatis a iusticia diuina:si act⁹ ꝑdigalitat⁊:g̃ ꝓtrariū est causa sui ꝯrij:q̃d est ꝯ beatū Dyonisiū q̃ dicit q̃ ignis nō est figere: nec optimi mala adducē: sz ꝑ iusticiā dinā: g̃ iusticia diuina ē causa q̃re auaricia sit in illo: g̃ est causa quare sit iste auarus:ergo quare sit mal⁹: ⁊ ita deus ē causa mali.quod ē impossibile.qz dicit beat⁹ dio nisi⁹: q̃ optimi non ē mala adducere. ⁊ augustin⁹ deo auctore nemo fit deterior:sic igit nec ꝑ recidiuū nec per iusticiā diuinā pctā dimissa redeant.ergo simpliciter non redeūt. Propter hoc dicunt quidā q̃ nō redeunt secundū essentiā suā:sed redeunt q̃tū ad reatum sz q̃tum ad obligationē ad penā eternā ꝑ alijs peccatis.sunt enī in pctō tria.primū ē malus act⁹.secundus ē malus habitus.tertium priuatio modi vel specie vel ordinis in anima:⁊ illa priuatio reddit animā deformē:sicut priuatio nasi/ vel oculi corporalis reddit hominē difformē corporaliter:⁊ duo prima dicuntur pctm̃ ꝑpter tertiū.quartum enim est q̃ nō est pctm̃/sed sequelā sz peccati reatus:qui est obligatio ad penā eternā.et q̃tum ad reatū dicūtur redire peccata dimissa non q̃tum ad tria precedentia Sz obicit ꝯhocaf. contra hoc.peccatū est per se ⁊ imediate causa obligationis ad penā:deus enī ꝑprie non obligat aliquē ad penā:immo dolet cū aliquis obligatur ad penam sed cessante causa immediata ⁊ necessaria cessat effectus:ergo cessante pctō cessat obligatio ad penā eternā pro illo pctō:sed in illo qui patitur recidiuū tantū propter actum ꝑdigalitatis:nō est pctm̃ auaricie:q̃ prius fuit ei dimissū:ergo nec obligatio ad penā eternā ꝑ illo:ergo nec reatus:ergo non redeunt q̃tū ad reatum peccata dimissa:nec q̃tuz ad essentiam. g̃ simpliciter non redeunt. Secundo. Itē.ponatur q̃ aliquis multa mortalia fecerit:et de omnibus illis egerit in caritate penitentiā sufficientē:postea cadat per simplicem fornicationē/⁊ alius qui nullū pctm̃ fecit cadat ꝑ eq̃lē fornicationē:isti duo sunt equaliter mali.quod ꝓbat quia ꝓmus non habet maliciam nisi fornicationis:qz reatus quem habet ꝑ pctis dimissis non est malicia: ille alius similiter non habet nisi malicia fornicatiōis et equales sunt fornicationes vt positum est:g̃ equales habent malicias:ergo eque sunt mali:ergo equali pena gehennali sūt digni.quod ꝓbatur ꝑ hoc q̃ eq̃ boni equali sunt ꝓmio digni.ergo mali equali pena sunt digni:ergo si isti duo modo decedant: equali pena puientur in inferno:sed ille non punietur nisi pro fornicatione:ergo nec iste:ergo non punietur ꝑ pctis dimissis:ergo non redit reatus vel obligatio ad penam ꝑ illis pctis:si enī rediret magis puniretur q̃ ille alius.sunt aūt quidaz qui quasi media via incedūt dicentes:q̃ ꝑ peccatis quibusdā redeunt pctā dimissa:ꝑ quibusdā non.In quatuor enim casibus redeūt sicut ꝑ fraterno odio.vnde habetur in euangelio .q̃ dns dimissum debitum recipit a seruo qui noluit misereri conserui sui.et ita ꝑ fraterno odio redeūt pctā dimissa. Similiter ꝑ pctō apostasie.vnde in psalmo de iuda.In memoriā redeat iniquitas patrum eius. similiter ꝑ contentu confitendi ⁊ satisfaciendi redeunt pctā que dimissa fuerant in cōtritione.dimissa enī fuerant peccata sub conditione repetendi:sed nō sub conditione essendi:vt dicebat prepositinus. Similiter quando aliquis penitet de eo q̃ penituit et egit penitentiam:tunc redeunt pctā dimissa.penitentia ei quam fecit nichil valet ei.in quatuor istis casib⁹ redeunt pctā dimissa:in alijs non.Sed contra istā opinionem sunt oīa que obiciuntur contra vtranq̃ opinionē:qz hec opinio aliquid habet de ꝓma opinione que dicit generaliter p̃dicta dimissa redire,ꝑpter recidiuū et aliquid ad illa que dicit non redire nisi reatum. Preterea.contra ipsam ꝓprie queritur cum multa alia peccata maiora sint q̃ fraternum odium:sicut homicidium.Quare ꝑpter homicidium non redeunt peccata dimissa.sicut ꝑpter fraternum odiū.similiter et ꝑpter peccatum in spiritum sanctū quod mal⁹ est omnibus:ergo ex p̃dictis videtur q̃ pctā dimissa non redeant:nec q̃tum ad essentiam nec q̃tum ad reatū. sed ꝓter ingratitudinem.quod concedimus. Et ad ꝓpositum sunt multe auctoritates:sicut illa de seruo nequam:a quo dominꝰ vniuersum debitum repetiit quod tamen dimissum fuerat: et ita peccata dimissa redeūt.et multe alie auctoritates sanctorum dicunt peccata dimissa redire ꝑpter recidiuum. Item.seruꝰ corporalis manumissus a domino corporali redigit⁊ i seruitutem corporalem ꝑpter solam ingratitudinez et hoc secundum legem humanam que inquantū potest vbi est certa veritas imitatur legem diuinam:ergo secundum legem diuinam qui prius fuerat seruꝰ peccati et postea factus est liber:ꝑpter ingratitudinem redigendus est in pristinā seruitutem: ⁊ sic per ingratitudinem redeunt omnia peccata dimissa. Solutio. Solutio. Notandū. Notandū. Ad hoc notandum est q̃ homo tenetur deo ex cōmissō quia cui plus cōmittitur plus ab eo exigitur: tenetur etiam ex dimisso.vnde cui plus dimittit alijs paribus magis tenetur:⁊ qui post multorum dimissionē patit recidiuū:⁊ ita offendit deum:magis ingratus est:⁊ magis peccat q̃ si nulla essent ei dimissa.vnde q̃ peccata dimissa aggrauāt peccatum illud ꝑ qđ recidiuat.dicuntur enim redire quātum ad ingratitudinem tantū:aliter non.et sic intelligimus oēs auctoritates que dicūt pctā dimissa redire.Ad scđo obiectū dicim⁹ q̃ nō est simile de seruitute corpali ⁊ seruitute pcti:qz tpalis dns iuste p̃t facere aliquē seruuz corporalē: sed eternꝰ nō potest facere aliquē seruum peccati:quia tale posse potius est nō posse:sed ille qui peccat proprie facit se seruum peccati . vnde in euangelio Jo.qui facit peccatū/seruꝰ est peccati. preterea seruitus peccati mala est malicia culpe:sed seruitꝰ corporalis nō/ immo bona:valet enim ad conseruationē humilitatis.vnde dicit apostolus:seruus vocatus es nō sit tibi cure:sed si potes fieri liber/magis vtere sz seruitute:patet g̃ q̃ nō ē simile de seruitute corpali ⁊ seruitute peccati. Sz adhuc ꝓbat q̃ peccata dimissa redeant:vel quantum ad essentiam/ vel q̃tum ad reatum:qz ponat q̃ aliquis primo fuerit in caritate postea in peccato mortali/tertio in caritate:alius ecōuerso:primo sz in peccato mortali:scđo ī caritate:tertio in pctō mortali: in prio casu caritas vltia facit reuiuiscere/vel redire omnia bona precedentia q̃ mortificata fuerant per peccatum mortale mediū: ergo ī scđo casu peccatum mortale vltimum facit reuiuiscere vel redire omnia peccata precedētia que mortificata fuerant per caritatem mediā ⁊ penitētiam factam in ipsa esto q̃ penitētia sufficiens facta sit de peccatis preteritis:g̃ sicut bona precedētia redeunt q̃tum ad meritū per caritatem sequentez:ita peccata precedētia redeunt q̃tū ad demeritum/ per peccatū mortale sequēs: ergo redeūt peccata/vel q̃tum ad essentiam/vel q̃tū

ad reatum:ad minus q̃tum ad demeritum. Item sicut dicitur in Ezechiele: quacũq; hora ingemuerit peccator omniũ iniquitatũ eius quas operatus est nõ recordabor. Itẽ dicitur:si auerterit se iustus a iusticia sua omnes iusticie eius quas fecerit nõ recordabunt ergo in secundo casu idẽ est ac si nõ fecisset illã penitẽtiam mediã:et si nõ fecisset puniretur pro peccatis precedentibus:ergo et modo cũ peccat mortaliter. Itẽ dignus est punirí pro peccatis precedẽtibus:et ita redeunt vel quantũ ad essentiã vel quantũ ad reatum. Itẽ vltimũ peccatũ mortale mortificat pemtentiam mediã:ergo idẽ est ac si nõ fuisset facta:et inde vt prí

Euasio.

Forte dicet q̃ nõ est simile de reditu malorũ et de reditu bonorũ:quia dñs promptior est ad miserandũ:q̃ ad puniẽdũ. Sed contra. dicit apostolus q̃ deus nõ põt

In oppõ

negare seipsũ:ꝛ dicit ambrosius q̃ si deus nõ puniret malos negaret iusticiã suã que ipse est:et ita negaret seipsũ:ergo sicut remunerat bonos ex iusticia que ipse est:ita ex iusticia sua punit malos: ergo cũ iusticia sua vna sit penitus vtrobiq; tantũ q̃tũ se habet ad remunerandum vel miserandum tantum se habet ad puniendum. Item ponatur q̃ ille qui primo peccauit mortaliter:et secundo fuit in caritate ꝛ tertio peccat mortaliter decedat in illo peccato mortali nõ peracta penitentia de peccatis mortalibus precedentib⁹ nisi in parte: cõstat q̃ in inferno punietur eternaliter nõ solũ pro vltimo peccato:sed etiã pro p̃cedentibus peccatis:aut illa peccata erũt in ipso/aut nõ erunt: si non erũt:ergo nõ punietur pro ipsis: quia vt dicũt sancti:peccata sunt materia ignis eterni. vnde ignis qui ante ipsũ precedet nõ nocebit in bonis in quib⁹ nichil inuenitur purgandũ: si vero illa peccata precedentia erũt in ipso:ergo per recidiuũ redeũt precedenti. Sz contra. dicit Matũ. nõ iudicabit de⁹ bis ĩ idipsũ:ꝛ ma trãslatio habz nõ cõsurgere triplex tribulatio:ergo deus neminẽ punit bis pro eodẽ peccato: ergo si aliquis insufficientẽ pententiã egit in caritate de peccatis p̃teritis:si tunc nõ peccat nõ punietur pro illis:ergo nõ redeunt pctã per recidiuũ. Forte dicetur q̃ deus non punit bis pro eodẽ peccato in eodẽ foro:sed in diuersis sicut in p̃senti et in futuro. Sz cõtra vtrũq; forũ est ergo si punit dñs aliquẽ sufficienter in suo foro penitentiali nõ puniet ipm pro eodẽ peccato in alio foro. Itẽ pietas hũana nõ sustinet:q̃ aliquis punit⁹ ꝓ alio peccato puniret iterũ pro eodem peccato: ergo neq; pietas diuina debet hoc sustinere: et ita peccata penitus dimissa nõ redeũt nec q̃tũ ad essentiã: nec q̃tũ ad reatum:quod cõcedimus. Et ad primo obiectũ dicimus q̃ nõ est verũ qđ inducitur duab⁹ de causis. Prima est: quia deus promptior est ad miserandũ et ad remunerandũ q̃ ad cõdẽnandũ. Secunda est:quia ĩ eo restituitur caritas amissa: aliq̃d est per qđ reuiuiscũt bona opera p̃cedẽtia: quia fuerũt remunerabilia: scz reconsiliatio ad deũ: penitentia enĩ pfecta ablata restituit:de natura enĩ recõsiliationis etvt restituantur ei qui cõsiliatur quecũq; ablata fuerant ei:sed in eo q̃ post peractã pententiã de peccatis preteritis cadit ꝑ mortale nõ inuenit aliquid tale: quia nec deus iterat peccata precedentia:nec ipse peccans iterat illa:vnde nõ redeunt. Ad secundo obiectũ dicimus q̃ oẽs iusticie quas fecit nõ recordabũtur q̃tũ ad remunerandum:quia no dabitur illis vita eterna: sed recordant q̃tum ad satisfactionẽ:necessariũ ei est satisfeciſſe nec istud aufert deus:immo approbat. Eodẽ mõ respondendum est ad tertio obiectum. Ad quarto obiectuz dicimus q̃ hec est duplex:q̃tũ se habet deus ad remunerandum tantum se habet ad puniendum:qz potest esse sensus:deus ex quanta iusticia remunerat ex tãta punit:ꝛ sic vera/vel potest esse sensus:q̃ facile vl̃ q̃ libenter remunerat tam facile vel tã libenter puniat: et sic falsa:qz libentissime remunerat:nõ punit autem nisi prouocatus:quia non ex corde humiliauit ꝛ abiecit filios hominum vt habetur in trenis:ꝛ in ysa. Alienũ est opus scz punire peregrinũ est op⁹ ei⁹ ab eo. Ad vltimo obiectum potest dici q̃ ille q̃ decedit in peccato mortali non peracta pentẽtia de peccatis precedẽtibus/punitur pro illis in inferno/nõ in se: sed ĩ peccato fornicationis/propter ingratitudinem:sic ita q̃ vltimo decesserit in fornicatiõe. Sed videtur q̃ hec solutio nulla sit:qz dicunt sancti q̃ cuilibet peccato debeꝫ ꝓpria pena. vnde in euangelio Mathei: nõ exies inde donec reddas nouissimum quadrantẽ:ergo peccatis istius p̃cedẽtibus debetur propria pena: ergo puniet in iferno ꝑ illis pctis in se:nõ in alio pctõ. Itẽ iste decedit in pctõ fornicationis nõ cõpleta penitẽtia de pctõ auaricie: ponatur q̃ alius sit equalis illi ĩ oĩbus cõmissis ꝛ in omnibus pctis:verbi gratia:vterq; peccauit prius pctõ auaricie ꝛ equaliter/ equaliter cõtẽti sunt:postea equaliter vtriq; data ẽ caritas:postea vterq; cadit per pctm̃ fornicatiõis ꝛ equaliter peccãt et sic decedũt:sed tantum in hoc differũt q̃ primus decedit nõ peracta penitentia de peccato fornicationis: alius autẽ decedit cõpleta penitẽtia de pctõ auaricie: constat autẽ q̃ secũdus punietur tantum pro pctõ fornicationis ꝛ ꝓpter ingratitudinem/ aut primus punietur tantum pro peccato fornicationis ꝛ ꝓpter ingratitudinem:aut etiam propter aliud:si tãtum propter peccatum fornicationis ꝛ ꝓpter ingratitudinem: sed equales illi duo in peccato fornicationis:ergo quantum ad illud equaliter punientur/ ꝛ quantum ad ingratitudinem magis punietur secundus q̃ primus: qz magis est ingrat⁹:quod ꝓbatur:qz equalia sunt cõmissa vtriq;:sicut positum est:et scõ magis est dimissum:ꝑ secundus magis ingratus est ad beneficia dei: ergo magis punietur ꝓpter ingratitudinẽ q̃ primus et equaliter ꝓpter fornicationẽ/ ꝛ neuter punietur nisi propter fornicationem ꝛ ingratitudinẽ:ergo simpliciter magis punietur secũdus q̃ primus: quod manifeste falsum est: qz si nõ cõpleuisset penitẽtiaz de pctõ auaricie magis puniret q̃ modo puniat: reliquitur ergo q̃ primus punietur nõ tm̃ propter fornicationẽ et ingratitudinem:sed etiaz propter aliud:ꝑ propter peccatum auaricie punietur in se: ergo ĩ ipso erit peccatũ:ꝛ ita peccata redeunt. Ad hoc dicimus q̃ ꝓdicta solutio non valet:ꝛ primus puniet in inferno proprie pro peccato auaricie: nõ tamen in ipso erit pctm̃ auaricie:qz cum deus dimisit ei peccatum auaricie/cõmutauit ei penã eternam ĩ tẽporalẽ. vnde factũ est illud peccatum quasi veniale cui tantum debetur pena tẽporalis ꝛ partem illam pententie quã fecit in caritate gratam habet deus ꝛ acceptã. vnde non retractat sed pro residuo punietur iste in iferno:sicut punietur pro peccato veniali:peccatum enim veniale punitur essentialiter in inferno: sed in ifinitum minori pena q̃ sit illa que debetur pro peccato mortali.

Ad quartũ

Hec argumẽtatio nõ valet.

Ad vltimũ

Solutio.

Ad primũ.

Ad secũdũ

Solutio.

Ad primã cã.

Scda cã.

Ad secũdũ

Ad tertiũ.

De ingratitudine.

Secundo queritꝫ de ingratitudine an sit peccatũ ꝑ se aliud ab alio peccato per qđ iste patitur recí-

diuū. videt q̄ sit aliud: quia iste est vituperabilis p̄o pter peccatū fornicationis: et est vituperabilis p̄opt ingratitudinē: ergo duplici de causa vituperabilis: ſz nō est vituperabilis nisi ꝓpter peccatū: ergo sunt duo peccata in isto: fornicatio et ingratitudo. Itē in indif ferentibus vel bonis que nō cadūt sub motib⁹ aliarū virtutū: ita est q̄ si fiāt in hoc intuitu: q̄ p̄cepta sūt fiunt ex obediētia que est specialis virtus. Similiter indifferentia vel bona que nō cadūt sub p̄cepto vel sub motu alterius virtutis: si fiāt tantū vt respōdeat beneficijs: fiunt ex speciali virtute que potest appel lari gratitudo: quilibet enī tenet respondere benefi cijs: ergo secundū hoc gratitudo est ſpecialis virtus differens ab alijs virtutibus: ergo ingratitudo est spe ciale vitiū differēs ab alijs vicijs: sed si hoc: ergo qui cunq̄ fornicatur vel aliud peccatū mortale facit duo bus peccatis mortalibus peccat: de necessitate enī est ibi ingratitudo: quia non respōdet beneficijs dei/ qui infinita beneficia nobis facit. Et p̄tere ꝓ est ibi forni catio vel aliud peccatū: nō videt autē esse verū q̄ qui cunq̄ peccat mortaliter/ peccat de necessitate duob⁹ mortalibus peccatis: ergo non videtur ingratitudo ſpeciale peccatū. Itē circūstantia cause est quedā cir cunstantia: sicut dicitur. Quis quid vbi quibus auxi lijs/ cur/ quomodo quando: sed quilibet dicit ingrat⁹ p̄opter beneficia: ergo p̄opter circūstantiā cause: ſz circūstantia nō facit genus peccati: ergo ingratitudo non facit genus peccati: ḡ non est vnū gen⁹ pctī per se differens ab alijs. Solutio. ingratitudo trib⁹ modis suscipitur. Quādoq̄ dicit ingratitudo obmissio. quā do aliquis obmittit gratias agere deo: sicut cū post p̄randiū nō reddit gratias deo. Secundo modo dici tur ingratitudo cōtēptus respōdendi beneficijs: ꝛ sic est ſpeciale peccatum. cū contēpnit aliquis respōdere beneficijs: quādo debet et vbi debet in illis indifferē tibus que nō cadūt sub motu alterius virtutis: sicut inobedientia est ſpeciale vitiū: cū aliquis contempnit p̄ceptū dei in eis que nō cadūt sub motu alicui⁹ vir tutis. Tertio modo dicit ingratitudo reddere malū p̄o bono: et sic generale vitiū: sicut inobediētia est ge nerale vitiū: secundū q̄ est trangressio cuiuslibet p̄ce pti. Ad p̄imū. Ad primo obiectū dicimus q̄ ille qui patit re cidiuum: per fornicationē nō facit duo peccata immo ingratitudo in illo idē est q̄ fornicatio: sed dicit ingra titudo in cōparatione ad circūstantiā cause: nec valet hec argumentatio: iste est vituperabilis: et quia for nicat et quia est ingratus: sicut nō sequit iste est vitu perabilis et quia fornicat et quia transgredit: ergo ꝓ pter duo pctā: species enī cū genere nō facit minimū Ad secūdū Ad secundum patet solutio per predictā distinctionē quia ingratitudo: quodāmodo est ſpeciale vitiū: quo dammodo generale.

De penitentia venialium.

Dicto de penitentia peccatorū mortaliū dicēdū est de penitentia venialiū de quibus dicit aplūs super fundamentū christi quidā supedificāt: lignū: fe num: stipulā: fundamentū autē est fides operans per dilectionē: ꝛ super hoc fundamētū q̄dā edificāt aur et argentū/ et lapides p̄cioſos: sicut viri sancti cōtē platiui. Alij edificant venialia: scz lignū. fe. sti. que nō destruūt fūdamentū: quia fides operās per dilectio nem cōpatit secū venialia. Circa istā questionē p̄mo querendum est vtrum aliquis decedens cū fundamē to portet secum lignum fenū stipulā. Secūdo de illa duplici superedificatione/ qualiter intelligitur secun dum Augustinū. Tertio. qualiter intelligatur secū dum Ambrosium. Quarto de igne purgatorij: qua liter per ipsum purgantur venialia. Circa p̄imū p̄o Ad p̄ō sic batur q̄ nullus decedēs in caritate portet secū lignū fenuz stipulam: q̄ quilibet talis decedit ꝓtritus ꝛ cō tritio sufficit ad delendum mortale peccatum/ quātū ad partem pene/ ꝛ aliquando q̄tum ad totam penam sed veniale in infinitū minus est q̄ mortale: ergo cōtri tio sufficit ad delēdum omnia venialia: quia si potest facere maius: potest facere minus: ergo nullus dece dens cum fundamento christi: portat secū lignum fe num stipulam: ꝛ hoc est contra apostolū q̄ dicit: vnius cuiusq̄ opus quale sit ignis ꝓbabit: si cuius op⁹ asse rit detrimentum patietur: ipse autē saluus erit: sit tñ quasi per ignem: ergo decedens in caritate portat se cum cremabilia. Item nullus potest merere remissio Secundo. nez peccati mortalis quātum ad culpam: quia anteq̄ sit culpa remissa nō est in statu merēdi: nō enim habet gratiam que est principium merendi: sed potest aliq̄s mereri remissionem pctī mortalis quantum ad penā: quando dimissa est ei culpa: tūc enī habet gratiā que est principiū meriti: ꝛ ita in statu merendi/ ꝛ sic potest mereri remissionē peccati mortalis q̄tum ad penam: ita etiam potest mereri remissionē venialium: cū ha bet gratiam. Est enim in statu merēdi/ ꝛ cōstat q̄ qui est in caritate cōteritur de oībus peccatis suis/ ꝛ p illā contritionem meret remissionē pene pctī mortalis: ḡ per eandem multofortius meretur remissionem veni alium: et ita cum decedit non defert secū cremabilia. Itez. deus p̄cepit: si pentet indulget: ergo humana Tertio. pietas hoc habet vt penitēti idulgeat: multofortius diuina pietas: hoc habet vt penitenti idulgeat: ergo cū ille q̄ est in caritate penitet de oīb⁹ pctis suis: de⁹ dimittit ei venialia: sicut ꝛ mortalia: ꝛ ita q̄ decedit cū fundamento christi: non defert secum lignum/ fenuz/ stipulam. Forte dicet⁹ q̄ q̄uis cōteritur de omnib⁹ peccatis suis: tamen deus nō remittit ei venialia: quia Euasio. ipse nō dimittit ea: imo tācito redit ad ea. Sed ꝓtra. aut intelligitur: non dimittere venialia quantū ad ha In oppo⁹ bituz/ aut q̄tum ad actū: Si q̄tum ad habitū: hoc nō est in ipso: q̄ homo est spiritus vadens ꝛ non redīēs. vnde sicut in homine nō est relinquere maculam mor talis peccati: tamē quia quādo penitet deus dimittit ita q̄uis in hoīe nō sit dimittere habitum peccādi ve nialiter: tñ quando penitet deus dimittit: sivero intel ligitur q̄ ipse nō dimittit actū peccādi/ hoc est falsuz: quia quando ꝓteritur de omnib⁹ peccatis suis ꝛ orat q̄ dimittātur ei/ tūc nō peccat venialiter: si dicatur q̄ deus expectat an p̄seueret per vnū diem vel per duos hoc falsum est: quia nescit tarda molimina spiritussan cti gratia: sed quacūq̄ hora ingemuerit peccator/ de⁹ dimittit. Solutio. Dicimus q̄ aliquis habens funda Solutio. mentū christi siue fidem operantem per dilectionē de cedit ferens secum lig. fe. sti. licet contritus sit: nō va let hec argumentatio. Cōtritio delet penaz mortalis pctī: ergo delet veniale. Et ponūt magistri exemplum in sole: qui expellit tenebras noctis/ ꝛ nō potest expel lere obscuritatē nubecule parue: sed expressior est si militudo in medicina que expellit febrē/ ꝛ non expel lit quod minus est scz sinthomata febris: vt calefactio nem epatis: vel debilitatē membri alicuius/ ꝛ hoc est q̄ nō habet contrarietatē cū illis: sicut cū febre habet

sic gratia cõtritionis cũ mortali habet oppositionem cũ venali nõ. Ad secundo obiectũ dicimus q licz aliquis gratiã habeat: nõ tamẽ est in statu merendi remissionẽ venialiũ nisi faciat quicquid in se est ad destruendũ habitũ peccandi venialiter: sed si quicquid in se est facit tunc deꝰ dimittit ei: sicut ẽ in illo qui habet pctũ mortale: quia cũ facit quicqd in se est. i. cum dimittit actũ peccandi et firmũ propositũ habet nũq de cetero peccandi tũc deꝰ dimittit ei peccatũ. Egressus enĩ vicij/virtutis operat ingressũ nõ effectiue: vel per modum meriti: quia nõ habet preciũ merẽdi: sed materiali preparatione: similiter si ille qui habet fundamentũ christi facit quicquid in se est: ad destruẽdũ venialia in se. i. si dimittat actũ peccandi venialiter: t proponat se firmiter vitaturũ venialia pro posse suo: tunc deus dimittit ei: sed nõ quilibet cõtritus: ita ponit/multi enĩ habẽtes caritatẽ diligũt vxores aut filios: aut temporalia plus debito: et si sic decedant isti/portãt secũ lignũ. fe. sti. Ad tertio obiectũ dicimꝰ q penitenti debet homo indulgere qui non videt nisi exteriora: sed deus qui videt interius nõ causã indulget semp: qz nõ est homo vere penitẽs interius: licet videatur exterius. Ad quarto quesitũ dicimꝰ q deus non semper dimittit veniale: quia homo nõ semp dimittit actũ peccandi venialiter: est enĩ in homine reliquere habitũ illũ: t etiã qñ plus est in homine ẽ reliquere mortaliter peccandi: fit enĩ aliquis de auro ꝓdigus: sine gratia media et destruit auaricie habitus sed remanet reatus t difformitas: similiter ꝓtest hõ destruere in se habitũ venialiũ: si firmiter ꝓponat se vitaturũ pro posse suo venialia t rugiat a gemitu cordis sui: sicut leo. natura enĩ leonis est vt quãdo rugit animalia que audiũt vocẽ eius figũt gressum: sic etiã si rugiat homo sicut leo omẽs animales motꝰ anime figunt gressum: et nõ procedũt vltra et in tali rugitu deus dimittit venialia: sed si non sic rugiat homo deꝰ nõ dimittit venialia: quis homo nominatim orat pro aliquibus venialibꝰ: q sibi dimittant. nõ enĩ habet firmum propositũ dimittendi illa venialia: sed ꝙtũ ad hoc similis est iudeis qui genua flectebãt coram dño t tamẽ illudebant ei: demõstrato ergo illo peccato veniali qñ homo nõ destruit: non valet hec argumentatio: iste cõteritur de hoc peccato: ergo dimittit ei vel dimissum est: secũdũ q ꝓteri dolere est de peccatis ex gratia: sed si contritio iportet attritionẽ et adnichilationẽ peccatorũ tunc bene sequit: sed prima falsa est: nõ enĩ adnichilat peccatũ qñ nõ deserit: sed pio modo accepta cõtritione vera est prima: et non valet hec argumentatio. Et secundũ hoc obiicitur de duobus qui sunt pares in omnibus ꝙtũ in se est: habẽt enĩ pares caritates et parua venialia ꝙtũ enim vnus diligit vxorẽ plus debito tantũ aliꝰ: ergo pares sunt i oĩbus hoc excepto q vxor vnus moritur alterius nõ: et ex morte vxoris nõ dimittitur isti peccatũ aliqñ. Conterantur ergo isti duo paribus contritionibus de pctõ suo veniali/scz de dilectione vxorũ/isti duo pares sũt in omnibus quantũ in se: et pariter cõterunt de equalibus peccatis: ergo si alteri dimittatur peccatũ et reliquo. Si nõ: sed et cuiꝰ vxor viuit nõ dimittit se peccatũ cũ nõ deserat ipsũ: ergo nec alij. Sed cõtra. ꝓteritur de illo peccato et deserit ipsũ: et quia vltra nõ diligit vxorẽ plus debito sicut dilexit: ergo dimittitur quod concedimus: nec sunt isti duo pares in omnibꝰ: quia nõ sunt pares in omnibus extrinsecis: quia vnus habet materiam ignis sui scz vxorẽ que tenet peccatũ in ipso: alius nõ. Sed cõtra hoc videtur esse quod dicit Aristoteles in ethica. Ridiculuz est causari ea que exterius sunt: ergo ridiculũ est q extrinseca faciũt hominẽ peccare/t verũ est q ridiculum est homini: q de creaturis dei que bone sunt faciat sibi laqueũ peccati sicut dicitur in libro sapiẽtie: q creature dei facte sunt in temptatiõe anime hoim t in muscipulã: t sic faciũt illi q peccãt. vnde ꝙtum ad illos ridiculũ est cum potus creature debent eis esse via ad deum: in illo ergo cuius vxor moritur destruitur peccatum ex dolore: q est ex caritate: sed si extra caritatez: nõ destruitur: imo dolor malus est: sicut enim ex bona dilectione: procedit bonus dolor: ita ex mala/malus.

¶ Quomodo intelligit Augustinus.

Secundo queritur de illa edificatiõe qualiter intelligatur secũdũ Augustinũ: dicit ergo Augustinus q super fundamẽtum christi quidã edificant lignum/fenũ/stipulam: sicut imperfecti qui diligũt vxores/filios/t temporalia plus debito: tamẽ deũ preponũt omnibus istis: isti diuisi sunt vt dicit apostolus: qz partim cogitant que mundi sunt/partim que dei sunt isti securi sunt ab igne gehẽne: sed nõ ab igne purgatorio. Alij sunt q super fundamẽtũ christi edificãt aurum t argentum/ lapides preciosos. i. viri perfecti cõtemplatiui qui tãtum cogitant q dei sunt: isti edificãt aurum. i. dilectionẽ dei: argentum. i. dilectionem proximi: lapides preciosos. i. bona opera/quibus emitur vita eterna: isti securi sũt ab igne vtroq: quia vt dicit Augustinus. Quod facit gutta aq camino ignis: hoc facit veniale viro perfecto: statim enĩ destruitur veniale ex feruore caritatis. Sed obiicit. Qis edificãs super fundamẽtum christi/edificat aurum/argẽtũ/lapides preciosos/vel lignũ/fenũ/stipulaz: sed impfectus edificãs bona opera edificat super fundamẽtũ christi: ergo imperfectus inquãtum edificat bona opera: edificat aurũ/argentum/lapi. preci. vel lig. fe. stipu. et nõ edificat lig. fe. sti. quia inquantum edificat bona opa nõ edificat venialia: ergo imperfectus inquãtum edificat bona opera/edificat auz/argentum/ lapides preciosos: ergo imperfectus est contemplatiuus t perfectus: quod falsum est. Item aliquis imperfectus est q non habet peccatum aliquod nisi q diligit vxorem plus debito: omnia alia pctã dimissa sunt ei penitꝰ: et ꝙtum ad culpam/t ꝙtum ad penã: sed de hoc veniali potest conteri t ipsum relinquere/t dimittetur ei totaliter/t põt i hoc statu decedere/t sic si decedat: statim euolabit: ergo imperfectus iste securus est ab vtroq igne: ergo imperfectus edificat super fundamentum christi aurũ/argentũ/lapides preciosos: quod est contra Augustinum. Itẽ cum contemplatiuus peccat venialiter ex motu contemplationis vel dilectionis dei non dimittitur ei illud veniale: qz motus dilectionis non est motus cõtritionis: ergo cũ in illo veniali possit descendere non est securus ab igne purgatorio: sicut nec iperfectus. Itẽ dicit Aug. qz homo noluit vitare peccatũ cum potuit: inflictum est ei nõ posse cum velit: g t vir perfectus contemplatiuus peccat venialiter velit/nolit/t sic potest decedere: ergo t sic nõ est securus ab vtroq igne. Solutio. Ad primum dicimꝰ q hec est vera: omnis edificãs super fundamẽtũ christi edificat aurũ argentũ. la. pre. vel lig. fe. sti. sed non sequitur: ergo imperfectus inquantum edificat bona

Ad secũdũ

Ad tertiũ.

Ad quartũ

In oppoⁿ

ℨ hoc aꝛ.

ℨ hoc aꝛ.

Augustinꝰ

In oppoⁿ

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad primũ

opera:edificat auruz.ꝛc.ꝛ hoc est: quia maioꝛ propo
Instantia. sitio nō intelligitur cū reduplicatione. vnde in illa ar
gumētatione est fallatia accidentis. Instantia. omnis
sciens est grāmaticus:dyaleticus est sciens:ergo dya=
leticus inquantū dyaleticus est grāmaticꝰ:et si maioꝛ
propositio intelligatur cū reduplicatione falsa est:qꝛ
nō omnis edificans super fundamentū christi edificat
aurū.ꝛc. nec omis edificatio super fundamētū christi
est talis/aut talis : quia edificatio bonoꝝ operū quā
facit imperfectus/nec talis nec talis est. vnde nō valet
hec argumentatio : omnis edificās sup fundamentū
christi:aurū/argentū/vel lapides pꝛecioſos/vel lignū
fenū:stipulā edificat:ergo oīs edificatio super funda
mentū christi est aurū:argentū : vel lapides pꝛecioſi:
vel lignū : fenū: stipula:sicut nō sequit omis sciēs est
grāmaticus:ergo oīs sciētia est grāmatica: potest ei
pꝛedicari sumptū de sumpto:nō enī pꝛincipale de pꝛin
Ad secūdū cipali. Ad secundo obiectū dicimus qꝝ bene potest cō
tingere:qꝝ imperfectus nō transeat per purgatoꝛiū:ꝛ
Augustinꝰ perfectus et cōtemplatiuꝰ transeat. Et qđ dicit augu
stinus qꝝ iste securus est ab vtroqꝫ igne : et ille nō:in=
telligendū est:vt frequenter et in pluribus:rarissime
enī cōtingit qꝝ vir imperfectus decedens nō trāseat p
purgatoꝛiū: et rarissime cōtingit qꝝ perfectus trāseat
Ad tertiū. per purgatoꝛiū. per hoc pꝫ solutio ad tertio obiectū
ex deuotione enī quā habet vir cōtemplatiuus in di=
Ad vltimū cēdo oꝛationē dñicā statim dimittitur ei veniale. Ad
vltimo obiectū dicimus qꝝ q̄uis vir cōtemplatiuꝰ nō
possit vitare peccatū qđ de pꝛimis motibus intelligi
tur:tamen per actū cōtemplationis statim deseritvir
cōtemplatiuus peccatū illđ et expellit a se:sed imper
fectus qui videt vxoꝛem suā nō potest relinquere vel
vir potest peccatū suū veniale. vnde nō est simile: sed
cū in statu perfectionis edificetur aurū ar.la. pꝛe. Et
in statu imperfectionis lignū.fe.sti.videtur si aliquis
imperfectus nō baptisatꝰ habens lig.fe.sti.veniat ad
baptismū dimittenꝫ et omnia peccata venialia:qꝛ ba=
ptismū nō dat statum perfectionis: ergo post baptis=
mum remanet iste in statu imperfectionis:ergo habz
lignū fenū stipulā:ergo non dimittunꝫ ei omnia pctā
Secundo. in baptismo. Itē quod baptismus facit simul penitē
tia facit successiue:sed perfectissima penitentia nō au=
Tertio. fert lig.fe.sti.ergo nec baptismus. Itē si aliquis exi=
stens in peccato moꝛtali nō dimittit peccatū suū: ꝛ sic
accedat ad baptismū : fictus accedit et nō dimittūtur
et peccata : ergo cū aliquis imperfectꝰ multa habeat
venialia ꝛ nō dimittat ea: quia nō potest ea dimittere
velvix potest:sed si sic accedat ad baptismū q̄tū ad il
la venialia fictus accedit:ergo nō dimittunꝫ ei in bap
Iꝰ oppoᵐ tismo. Sed contra. dicit in exodo Currus pharaonis
et exercitus eius pꝛoiecit in mare rubꝛū:per mare ru
bꝛum significatur mare baptismꝰ : ergo in baptismo
subiungitur pharao ꝛ totus exercitus eius:scz diabo=
Secundo. lus et omnia peccata. Itē in baptismo dicitur vestis
Tertio. candida que significat vestē innocentie. Item quādo
christus fuit baptisatus aperti sunt celi ad significan=
dum qꝝ baptisatis aperitur celū : ergo vel significatū
nō respondet signo vel statim baptisatus statim si de=
cedat euolat: ergo in baptismo dimittunꝫ omnia pec
Quarto. cata. Itē dicit apostolus. Sine penitentia sunt dona
et notio sup locū ōt glosa. baptismꝰ nō exigit gemitū
neqꝫ planctū: ꝛ ita totaliter dimittunꝫ peccata in bap
Quinto. tismo. Itē efficatioꝛ est baptismꝰ q̄ penitētia: qđ ꝓba
tur:qꝛ antiq̄ pꝛes nō potuerūt iꝫ penitere qꝝ delerēt
in se totaliter oꝛiginale pctm̄: sꝫ baptismꝰ tollit oꝛigi
nale:ḡ efficatioꝛ ē q̄ penitētia:sꝫ aliqua penitētia tol=
lit lignū fe.sti. ergo multo foꝛtius baptismus:quod
cōcedimus/licet multi dicant oppositum. Et ad pmo Ad pꝛimū.
obiectum dicimus qꝝ bene potest ꝓtingere qꝝ aliquis
imperfectus sit sine omni peccato/ꝛ securus ab vtro=
qꝫ igne ꝛ q̄tum ad omnimodā remissionē peccatoꝝ
baptismus ponit eū in statu perfectionis. Et quod di
cit apostolus ꝛ Augustinus intelligēdū est vt frequē
tius et in pluribus quia rarissime contingit qꝝ imper=
fectus sit sine lig.fe.sti.nō potest dici viu esse sine illis.
Ad secundo obiectū dicimus qꝝ non est simile de peni Ad scām.
tētia ꝛ baptismo:qꝛ baptismus efficatioꝛ est. Ad ter= Ad tertiū.
tio obiectū dicimus qꝝ imperfectus nō accedit fictus
ad baptismum q̄tum ad venialia:quia q̄tum in se est
dimittit illa et volet qꝝ nō pōt ea dimittere totaliter.

¶ Qualiter illam edificationem intelli=
git Ambꝛosius.

Circa tertium capitulum dicendū est qualiter in
telligatur illa edificatio secundū Ambꝛosiū:di= Ambꝛosꝰ.
cit ergo Ambꝛosius qꝝ fundamētum est doctrina apo
stolica per quā seminatur fides in coꝛdibus fidelium
et super hoc fundamentum quidam de magistris qui
succesſerūt apostolis edificant aurū/argentū/ lapides
pꝛecioſos scz veram et sanctā doctrinā que non ē esca
ignis:nō enim est cremabilis:sicut nec aurū nec argē=
tum nec lapides pꝛecioſi. Quidā autem edificant su=
per doctrinam aplicā lignū/ fenum/ stipulā/vanam et
friuolā doctrinam que nō ē contra fidem:si enim esset
destrueretur fundamētū/ꝛ huiusmodi doctrina ignis
est. vnde qui sic docent nō securi sunt ab igne purga.
habent enim secum lig.fe.sti. Sed obiicitur. illi q̄ do Iꝰ oppoᵐ
cent/aut docent verū/aut docent falsum: si verū:ergo
nō est friuola ꝛ vana doctrina : si falsuz/aut ī articulis
fidei:aut extra:si in articulis fidei:ḡ destruunt funda=
mentum/et ita peccāt moꝛtaliter: ergo nō edificant li
gnū/fe.sti.si extra articulos:ergo nō peccant:qꝛ doce=
re vel dicere falsum nō est malum secūdum se : immo
potest esse meritoꝛium. Item aplus dixit falsum cum Secundo.
dixit se iturum ad hispanos/tamē meritoꝛie dixit hoc
qui ergo docent falsum non peccant ex hoc ergo non
edificant lig.fe.sti. sed videt qꝝ nullꝰ pōt dicere falsuz
meritoꝛie vel docere: qꝛ si docet falsuz meritoꝛie: ḡ a
spiritusancto: qꝛ omne opus meritoꝛium a spūsancto
monēte: sed spiritussanctus monet ad docendum fal=
sum:spiritussanctus docet falsum:dicitur enī postula=
re pꝛo nobis:qꝛ facit nos postulare:eadem ratione de
bet dici docere falsum:qꝛ facit nos docere falsum:er=
go secūdum hoc spiritussanctus ē doctoꝛ falsitatis q̄d
est impossibile. Solutio. illi dicuntur edificare super Solutio.
fundamentum xp̄i lig.fe.sti. qui super doctrinā aplī=
cam edificāt vanam et friuolam doctrinam: ꝛ friuola
doctrina dicitur doctrina falsi cui admiscetur aliquod
peccatum: docere enim falsum nō ē peccatum secūdū
se:qꝛ ꝛ illi qui dicunt tm̄ quinqꝫ esse notiones merito=
rie possiunt hoc dicere: et illi qui dicunt nō tātum esse
quinqꝫ notiones meritoꝛie possunt hoc dicere: ꝛ tamē
alteri dicunt falsum. vnde doctrina falsi secundum se
nō ē vana ꝛ friuola:sed cum admiscetur peccatuz:pōt
aūt miscerī q̄druplex pctm̄:aliqs autē magister appe
tit excellere alios:ꝛ postea credit se excellere alios:ꝛ
postmodū vult apparere excellens:et pꝛopter hoc ha
bet curiositatē que ē libido sciēdi maxime eaque nō

est necesse scire: & cū ex his q̄ttuor vel ex aliquib⁹ istorum que sunt peccata venialia: docet falsuz: tūc saluo fundamento edificat lignum/fenum stipulam: peccat enī tunc venialiter: libido enī docendi falsū p̄t esse venialis: quia docere falsū est indifferēs/sicut libido comedēdi potest esse venialis: quia comedere est indifferens: sed libido fornicādi nō potest esse venialis: q̄ fornicari mortale est. Ad illud q̄d obiectū est q̄ spiritussanctus dicat falsū vel doceat. Forte dicet aliquis q̄ spiritussanct⁹ docet falsū: sed nō inquantū falsū: vel forte distinguet hanc propositionē. spūssanctus docet falsū: quia si actus transeat supra subiectū cū accidente falsa est: si sine accidēte vera est. Sed hec solutio nulla videtur esse: quia secundū hoc spūssanctus nullus eodē modo nō docet falsū quo iste magister nō docet falsum inquantū falsū: sed q̄d credit esse verū. Item si hec est vera: aliquo modo spūssanctus docet falsum ergo aut scienter aut ignoranter. si ignoranter: ergo spiritussanctus aliquid ignorat q̄d est impossibile: si scienter docet falsū: ḡ docet id quod scit esse falsū: ipse enī nichil ignorat: ergo mētitur: si enī aliquis homo doceret id quod sciret esse falsū: mētiret. Forte dicet q̄ hec locutio tropica est: spiritussanct⁹ docet falsum sicut et hec: postulat pro nobis: dicit enī postulare: q̄ facit nos postulare: figure autē nō sunt extendēde: sed hoc nō est euadere predictā obiectionē: quia determinatū est in quibus actionibus recipiendus sit huiusmodi tropus in quibus nō: in illis enī actionibus que determināt subiectū corporale nō recipitur huiusmodi tropus: sicut nō cōceditur q̄ spūssanctus comedat in isto vel eat ad ecclesiam: quia spūssanctus nō est os neq̄ pes: que determinātur per illas actiones: sed cū quoddā postulare sit corpale: quoddā spūale: postulare secundū se nō determinat corpus. vnde concedit q̄ spūssanct⁹ postulat in isto: similiter cū loqui quoddam sit spirituale: quoddā corporale: secundū se loq̄ nō determinat corp⁹. vnde spūssanctus loquit in isto. vnde apls. Olim deus loquens patribus in prophetis: similiter dicere vel docere secundū se nō determinat corpus: ergo sub eodē tropo sub quo dicit spiritussanctus loqui in prophetis et aplis: debet concedi spiritūsanctū dicere vel docere in isto: ergo iste docet falsū: meritorie spūssanctus docet falsū in isto. Solutio. hec propositio spūssanctus docet falsū vel dicit falsū nullo tropo cōcedēda est: quia dicere vel docere duo importat/scz manifestationē exterius et precōceptionē interius: qui enī dicit vel loquit manifestat exterius: quod cōcepit interius. vnde cū aliquis loquit a spūsancto manifestat exterius precōceptū inspiratū a spūsancto: sed quia spiritussanctus nunq̄ inspirat falsum preconceptio falsi nunq̄ est a spūsancto. Et q̄ dicere vel docere falsū importat precōceptionē falsi nō est concedendū: q̄ spiritussanctus doceat falsū in isto: sicut nō cōcedit q̄ in isto peniteat: q̄ penitere importat gemitū de peccatis: et perpetrationē peccatorum que nunq̄ est a spūsancto: sed bene cōceditur q̄ spiritussanct⁹ flet in isto: gemit ī isto.

Ad aliud.

Ꝫ hanc af.

Secundo.

Euasio.

Af q̄ non.

Solutio.

¶ De igne purgatorio q̄liter purget animas

Vltimo capitulo queritur de igne purgatorio qualiter purget animas: et videtur q̄ nō possit purgare: quia dicit boecius in libro de duabus naturis et vna persona christi: q̄ omne agēs in aliō agit in illud secundū aliam cōmutationē seu secūdū simbolū cū enī agens intendat dare qualitatē suā ei in q̄ agit necesse est q̄ istud habeat similē naturā: scz ī qua suscipiat illā qualitatē: sed aia et ignis purgatorius nō habēt cōicatīa: ergo ignis purgatorius nō agit in animā ergo nō purgat eam. Item: ois purgatio habet fieri per cōtrarium vt patet in contritione que contraria est peccato quod expellit: sed ignis purgatorius non est ꝓtrarius anime: ergo nō purgat eaz: ꝓpter hoc dicunt quidam: q̄ anima exuta a corpore purgatur per contritionem: conteritur enim extra corpus & per illā cōtritionem meretur sibi remissionē peccati: et quod dicitur q̄ in alia vita non ē locus merendi: intelligunt q̄tum ad vitam eternaz: sancti enī non merentur sibi vitam eternam q̄ nō indigent: sed merentur alijs: similiter illi q̄ sunt in purgatorio idigēt remissione pe. et illā merentur per contritionem: sed secundum hoc ignis purgatorius superflueret/ & pro nichilo dixisset aplūs. Saluus erit quasi per ignem: propter hoc dicimus q̄ ignis purgatorius purgat animas agendo in eas: tamen nō intendit ei imprimere qualitatem suā: et illa propositio Boetij intelligitur de actione ꝓpositorū in composita: sicut enī dicit Ysaac. Nō agunt cōposita in simplicibus vt simplicia in cōpositis agit et⁹ corpus in animam non imprimēs qualitatē suā: secundum quādam colligantiaz agit in ipsam & ipsa in corp⁹. vñ colerici demētiores in estate sūt q̄ in hyeme: similiter ignis purga. habet quandaz colligantiam ad animam quam non habet ignis elementum secundū quam colligātiam potest agere in animā/ & anima potest pati ab ipso: sed colligantur sicut corpus & anima corpus aūt dico humanū que sic colligūtur vt sit vnū ex eis & vna actio ipsoz: sed anime & ignis purgatorij nō est vna actio: sed ad hoc tātum colliganturvt ignis tantum agat/et anima tantum pattatur. Ad secundo obiectum dicimus q̄ aliqua ꝓtrarietas vel oppositio est inter animam & ignem purgatorium in qua inuenit peccatum: omnes enī creature dei quadā mirabili cōnexione sibi iuicem ꝓnexe sunt vt dicit beatus Dionisius. vnde omnis creatura habet oppositionē quandam cum peccato cuius oppositionis nō est reperire simile in naturis: sed nota ē illa oppositio per fidem.

Ad aliud.

Ad secūdū

Dionysius

¶ De adiumentis penitentie.

Dicto de penitentia & de quibus agenda est penitētia: dicēdum est de adiumētis penitētie scz de clauibus/ & de relaxationibus: & prio de clauib⁹. Circa quam questionem videndum est quid sit clauis/et quot sunt claues. Secundo de generali vsu clauium: scz qualiter intelligēdum sit q̄d dixit dominus petro: quecūq̄ ligaueris. &c. quecūq̄ solueris. &c. Tertio q̄ persone habeāt claues. Quarto pauca theologice dicemus de illo speciali vsu clauiū excōmunicatio scz et absolutio. ¶ Circa p̄mū capitulū sic ꝓceditur super illum locum Mathei: Tibi dabo claues regni celoꝝ dicit auctoritas q̄ due sunt claues/scz scientia discernēdi lepram a lepra/ & potestas ligandi & soluendi. Sed videtur q̄ scientia discernēdi non sit clauis: q̄ scientia discernendi non est nisi discernere: sed per hmōi discernere non clandit aliq̄s nec aperit alicui regnū celorū: talem enim discretionem habent multi laici & clerici: tamen per illam non claudunt nec aperiunt: ergo scientia discernēdi nō est clauis. Item deus nō soluit dimittendo culpam & penā eternā: ligat enim non dimittēdo. vnde in psalmo. Dirupisti vincula mea. i. vincula peccati: sacerdos ligat & soluit tripliciter. Primo q̄

Secundo.

Ꝫ hoc af.

Secundo.

solutum vel ligatum ostẽdit: sicut sacerdos in veteri lege:nõ mundabat:sed mundatum leprosum ostẽdebat:ostẽdit autẽ solutũ vel ligatũ verbo ⁊ facto/verbo cũ dicit dimissa esse peccata vel nõ dimissa facto cũ recipit ad sacramenta vel nõ recipit. Secundo modo ligat cũ penitẽtiã soluit cũ aliquid de penitentia dimittit. Tertio modo ligat et soluit cũ excõicat et soluit et alios vsus nõ habet sacerdos contra penitentẽ nisi istos:ergo nec claudit nec aperit nisi istis tribus modis:sed hoc totũ fit per potestatẽ ligandi et soluendi ergo sciẽtia discernendi nõ est clauis. Itẽ tria ad hoc exigunt vt aliquid bene fiat:scz potestas et scientia ⁊ voluntas:sed duo prima sunt claues:ergo ⁊ tertium et videt magis de tertio: quia per potestatẽ et scientiam assimilatur sacerdos patri et filio et spiritui sancto per volũtatẽ: cui magis attribuitur peccatorũ remissio:ergo volũtas potius dicenda est clauis q̃ potestas et scientia. Itẽ cũ per bonã vitã aptat sibi regce. vnde in canticis. si hostiũ ẽ ꝓpingamus illud tabulis cedrinis:ergo debet esse bona vita clauis: similis est obiectio de doctrina clauis predicationis et dispẽsatione sacramentorũ. Ad primũ dicũt quidã q̃ vnica est clauis in essentia:sed due dicũtur propter duo officia:scz propter discernere et propter ligare et soluere:sicut differẽtia eadẽ ꝓstitutiua est diuisiua:sed alterius constitutiua: et alterius diuisiua: sicut dicit augustinus. q̃ eadẽ est ratio in essentia superior et inferior:sed ꝓpter diuersos vsus diuersis vocabulis nũcupatur. Sed hec solutio nulla videt esse:quia scientia cui⁹ est discernere: aliud est in essentia q̃ potestas ligandi et soluendi:sed scientia dicitur clauis: q⁊ exigitur ad bonũ vsũ clauis. vnde dicũt q̃ sciẽtia discernendi est quasi corrigia clauis:et bona vita sicut manubrũ: sed secundũ hoc methaphorice et improprie locuti essent sancti qui dixerũt q̃ scientia discernendi est clauis. Itẽ probatur q̃ per scientiã discernẽdi solutur aliquis/ et ligatur:peccatis enĩ ligatus est sicut dicitur in iosue. ligauit eũ spiritus malis suis: est aũt ligatus q̃tũ ad intellectũ et affectũ: si enĩ nõ haberet illos ligatos volare posset spiritualiter: soluitur aũt intellectus cũ in cõfessione ostendit sacerdos penitẽti quãtitatẽ pcti sui: et quãta penitentia debeatur huic peccato: quãta illi:⁊ sic per huiusmodi discretionem quodãmodo aperitur ei regnũ celorũ si velit penitere:et clauditur si nolit:ergo scientia discernendi claudit et aperit:ergo est clauis:quod ꝓcedimus. claudit enĩ quodã modo sicut dictũ est: sed potestas ligandi et soluendi perfctẽ aperit:sicut in vna archa quãdoq̃ sunt due claues/vna que dicitur anticlauis que semiplene aperit:alia que plene aperit. Et ad primũ solumus per interemptionẽ hui⁹:per discernere nec claudit aliquis nec aperit. Similiter ad secundũ solum⁹ per interemptionẽ huius:alios vsus nõ habet sacerdos contra penitentẽ nisi illos tres modos ligare et soluere. Ad tertio obiectũ dicimus q̃ duplex est causa quare voluntas ligandi et soluendi nõ dicitur clauis. Prima est vt sacerdos in soluendo et ligando nõ querat voluntatẽ suã:sed voluntatẽ dei. Secũda est: quia clauis habet duos vsus:scz claudere et aperire: voluntas dei nõ est claudere:sed aperire: sicut dicitur in trenis. non humliauit in corde suo:et abiecit filios hominũ. Eadẽ est solutio de bona vita et predicatione et dispensatione sacramẽtorũ:ista enim solum aperiunt ⁊ nõ claudũt. vnde nõ dicuntur claues:sed scientia ⁊ potestas adinuicem pertinẽt cuius est soluere et ligare. vnde sciẽtia ⁊ potestas dicũtur clauis. sed cum scientia discernendi non sit clauis:nec claudit nec aperit nisi perviam doctrine videtur q̃ predicatio sit clauis: predicator enĩ docet quãtitates peccatorũ:docet etiã q̃ non penitẽti nõ est inungenda penitentia et penitẽti inungenda est:sed non aliter claudit ⁊ aperit scientia discernendi: ergo predicatio debet esse clauis:⁊ sic nõ sunt tantũ due claues. Solutio. licet p̃dicatio aliquã do hoc modo claudat ⁊ aperiat/tamẽ non dicitur clauis: q⁊ predicator inquantũ predicator nõ intẽdit soluere et ligare. vnde scientia discernẽdi in eo cuius est officiũ ligare ⁊ soluere clauis est ⁊ nõ in alio:solet aũt obiici ex sacerdotibus ydiotis q̃ nesciũt inter lepram et lepram discernere isti non habent nisi vnã clauem scz potestatem ligandi ⁊ soluendi. Sed contra. dicitur q̃ in susceptione ordinum dantur claues: ꝯ quilibet sacerdos habet duas claues. Ad hoc dicit magister ĩ sẽtentijs secundum quosdaz q̃ quidã sacerdotes nõ habent illam clauem que dicit scientia discernẽdi. vnde dicendum est heu. Alij dicũt q̃ ipsa scientia discernendi non est clauis:sed officium discernendi ⁊ officiũ tale habet sacerdos ydiota: licet scientiam non habeat sed hoc nõ potest dici:q⁊ officiũ ipsum nec claudit nec aperit:sed ipsa sciẽtia. Sed ꝓpter hoc dicim⁹ sicut dicit ꝓpositin⁹:q̃ nõ est aliquis sacerdos adeo ydiota quin habeat scientiam discernendi inter peccata naturaliter enim habet quilibet aliquam cognitionem de peccatis. vñ ĩ quibusdã sacerdotibus sciẽtia discernendi est clauis maxima:sicut in illis qui multa sciunt de theologia/in alijs autẽ minor est/ꝯ sic ĩ valde ydiotis est;sicut clauicula. vnde dicendum est heu.

Secundo. Tertio. Ad primũ. Ad ꝫ hãc ar. Ad primũ Ad scdm. Ad tertiũ. Prima cã Scda cã. Ad ꝫ prio sic opio aliq̃ ꝓpositin⁹ Secundo. Euasio. Solutio.

De generali vsu clauium.

Secundo capitulo queritur de generali vsu clauium qualiter intelligẽdum sit quod dicit dñs: Quodcũq̃ ligaueris super terrã. ⁊c. videtur hoc esse falsum. Ponat enĩ q̃ sacerdos iniũgat alicui penitẽti penã minorẽ cõdigna: arbitrarie enĩ sunt pene. vñ potest iniũgi ⁊ maior ꝓdigna ⁊ minor:decedat ille penitẽs completa illa penitẽtia minore ꝓdigna:aut euolabit aut nõ:si euolabit hoc est ꝓtra predicta. Dictuz est enim superius q̃ residuum ꝓplebit ĩ purgatorio: si non euolabit ⁊ cõcedit q̃ absolutus est q̃tum ad sacerdotẽ:ergo non quicquid soluitur super terram est solutum ⁊ ĩ celis. Item aliquis accedat fictus ad penitentiam/⁊ sacerdos videns signa contritionis iniungit ei penitentiã que ꝓdigna esset si vere ꝓtritus esset illa penitentia facta valet q̃tum ad sacerdotẽ: tamen non quãtum ad deum: ergo nõ quicquid soluũt sacerdotes super terraz est solutum in celo. Forte dicet sicut multi dicunt q̃ itelligẽdum est quod dicit dñs de claue nõ errãte. Sed ꝓbatur q̃ clauis nõ errat hic:q⁊ sacerdos non potest videre nisi secundũ exteriora:sed secundum exteriora signa discrete iniungit penitẽtiã: ergo clauis nõ errat: sed probatur q̃ errat:q⁊ ipse vtitur claue ad soluẽdum ⁊ nõ soluit: ergo clauis errat. Solutio. in Matheo dicit dñs petro. Quodcũq̃ ligaueris super terram. ⁊c. in euangelio Jo. dicit discipulis. Accipite spiritũ sanctum quorũ remiseritis peccata remittuntur eis/⁊ quoz retinueritis retẽta sunt; patet ergo q̃ ĩ vtroq̃ euãgelio vtitur dñs futuro subiunctiui modi quod significat ꝓsummationẽ rei significate per verbum. vnde sensus est: quodcũq̃ solueris

id est cuiuscūq; solutionē cōsūmaueris super terram erit solutū et in celo. Consūmatio autē dicitur respectu inchoationis: deus autē inchoat solutionē dimittendo culpā et penam eternā: sacerdos vero cōsūmat dimittendo aliquid de pena ex vi clauiū per impositionē manuū: et hoc patet in resuscitatione lazari: dominus enī dixit lazare veni foras: ⁊ statim prodijt qui fuerat mortuus ligatus manus et pedes ītitis: ⁊ facies ei⁹ sudario fuit ligata: postea dixit discipulis solute et sinite eū abire: per hoc patet q; dñs inchoat solutionē et sacerdos cōsummat: ergo vbi dñs nō inchoat sacerdos nō cōsūmat. Per hoc patz solutio ad obiecta: si enī sacerdos inūgat penitenti penitentiā minorē cōdigna nō euolabit penitēs illa cōpleta: immo faciet residuū in purgatorio: nō enī sacerdos penitus cōsummat solutionē: sed in parte cōsūmat: quantū ad illam partē solutus est penitens in celo. Ad secundū dicimus q; in ficte penitere nichil inchoauit deus: ⁊ propter hoc sacerdos nō cōsummauit: vñ cessat obiectio Ad illud quod queritī vtrū clauis erret ibi? dicim⁹ q; sic errat quo ad quid et quo ad quid non errat: secundum veritatē nō errat secundū iudiciū equitatē: quia secundū exteriora oportet ipsū iudicare: sicut ille qui punit innocentē secundū allegata iuste iudicat secundum iudiciū equitatem: sed non iuste iudicat secundum veritatē. Aliī exponūt sic: quodcūq; ligaueris super terram. ⁊c. iuste: et intelligitur iuste quantum ad illum qui ligatur: sed hec expositio equipollet p̄dicte expositioni: tūc enī iuste ligat aliq̄s: qñ deus inchoat ligationē ⁊ p̄lat⁹ ꝓsūmat in idē redit qđ alīi addūt scz claue nō errante: tunc enī clauis nō errat qñ iuste ligatur aliquis et quantū ad ligantē et quātū ad illum qui ligatur: tunc enī deus inchoat illā ligationē et homo cōsūmat/ siue intelligatur de prima ligatione siue de tertia. Sed de illa ligatione que fit per excōmunicationē: obijcit. sit q; iste iuste excōmunicetur iste priuatur sacramentis et orationib⁹ ecclesie: ⁊ hāc priuationē approbat deus cū excōmunicatio sit iusta: ergo deus vult hunc priuari a sacramentis et orationibus ecclesie: ergo vult istū nō habere gratiā: ergo vult istū nō saluari. Contra dicit apls deus vult oēs homines saluos fieri: ergo vult istū hominē saluū fieri: ergo nō vult istū nō saluū fieri. Itē deus vult istum nō habere gratiā: ergo deo volente iste nō habet gratiam: sed idē est volente et deo auctore. vt dicit augustinus. ergo a deo auctore non habet iste gratiam: ergo deus facit quo facto iste nō habet gratiā: sed nichil fit per quod iste nō habet gratiā nisi per peccatū ergo deus facit peccatū: qđ est impossibile. Sed de⁹ stat ad ostiū et pulsat: ergo deus vult intrare. non enī pulsaret nisi vellet intrare: sed si vult intrare vult illuminare mentē illius: ergo vult ei dare gratiā: ⁊ vult istū habere gratiā: ergo hec est falsa vult istū nō habere gratiam: videtur ergo q; nō approbat excōmunicationē isti⁹. Solutio. Ad p̄mū obiectū dicim⁹ q; hec argumētatio nō valet: de⁹ vult p̄uari istū sacramētis et oīonib⁹ eccle: ⁊ vult istū nō habere gratiā: qz cū hoc ꝛ̄bo vult nec ab iferiori ad supi⁹ nec ecōuerso valz hec argumētatio: tū hec est vera: deus vult istū nō habere gr̄am: vult enim ad tempus istū priuari precibus ⁊ cōsortio sanctorum vt corripiatur. vnde q̄diu iste est in peccato mortali vult istum nō habere gratiam ⁊ vult istum nō saluari. Et hec auctoritas: deus vult oēs homines saluos fieri/ intelligēda est cum hac determinatione/ vult q̄tum in se est. ⁊c. i. vellet nisi homo impediret: sed non vult simpliciter: qz duplex est voluntas dei voluntas iudiciī siue consensus: volūtas beneplaciti: voluntate beneplaciti nunc vult deus q; iste nō habeat gratiam: qz nō facit aliquid q; iste nō habeat gratiam: sed voluntate iudiciī vult istum non habere gratiam: iudicat enī ipsum non habere gratiam ⁊ consentit in hoc q; nō habeat q̄diu est ī peccato mortali. Ad tertium dicimus q; non valet hec argumentatio: de⁹ pulsat ad hostium: ergo vult intrare: sed vult intrare q̄tum in se est ⁊ vult dare gratiaz quātum ī se est: sed non vult simpliciter: sed vellet simpliciter si homo nō impediret: approbat ergo de⁹ et tota curia celestis excōmunicationem iustā quando prelatus iuste excommunicat ⁊ subditus iuste excōmunicatur: sed quando prelatus iniuste excōmunicat/ deus nō approbat illaz actionem: sed tātum passionē. Sed videtur q; nullus iniuste possit alium excommunicare: qz super illuz locum Mathei: Tibi dabo claues regni celoz⁊ dicit auctoritas quas si tunc habuisset error postea locū in eo nō iuenisset: ergo nō habet locum in eo qui claues habet: ergo nullus habens claues pōt abuti claub⁹: q̄d manifeste falsum est. Item in petro factum fuit quod dicit auctoritas illa: qz error habuit locū in illo postea scz quando negauit deum. Ad hoc dicimus q; illa auctoritas intelligitur duobus modis. Primo sic/ si claues habuisset plene sicut postea habuit quādo cōfirmat⁹ virtute fuit ex alto: error nō habuisset postea locum in eo scz error mortalis peccati. Scō intelligitur sic: si claues habuisset plene quātum ad scientiā discernendi error postea nō iuenisset locum in eo: ī eo enim error nō inuenit locum qui est cōtrarius illi qui spirituali sciētia plen⁹ est/ qua spiritualis iudicat oīa: et a nemine iudicatur: talem enim docet vnctio de oībus. dicitur ergo nō iuenire locum in eo qui ꝓtrario plenus est totus scz scientia spirituali: tamē bene potest errare: sicut scole alique plene sūt clericis dicatur aliquis nō inuenire locum in eis: tamen potest inde recedere aliquis: et ille ita iuenire locū et intrare. Sed adhuc obijcit de ista auctoritate. Quoz̄ remiseritis peccata: remittuntur eis. videtur enim q; sacerdotes nō possunt remittere peccata: qz solus deus remittit peccata: sicut ipse dicit per ysa. Ego sum qui deleo iniquitates meas: quasi ego ⁊ null⁹ ali⁹. Sed ad hoc est solutio q; solus deus remittit peccata auctoritate prelati vel ministerio. Sed ꝓtra hoc obijcitur: qz qui auctoritate facit aliquid non ꝓprie operat: sed minister proprie operatur vt patet in dispensatore dom⁹ q; proprie operatur: dominus autem nō: ergo si prelati per ministerium remittunt peccata proprie operantur remissionē peccati ⁊ deus ip̄roprie: quod manifeste falsum est. Ad hoc soluendum distinguēdum est duplex ministeriū. Est enim ministerium operandi vel cooperandi ⁊ illud primum ministerium dicitur proprie ministeriū: ⁊ hoc modo apostolus dicit se ministeriū predicationis/ operatur enim predicatione. Secūdo modo dicit se tribuere spiritū sanctū: operabat enī ad hoc vt daretur gratia: sed nō operabatur vel cooperabat infusionem gratie. vnde ipse dicit. neq; qui plantat. i. qui predicat: neq; qui rigat. i. baptisat aliq̄d ē: scz quātū ad infusionē gratie: sūpto q; ministerio scō modo prelati dimittūt pcta per ministerium quo operātur ad remissionē peccati.

¶ De sacerdotib⁹ q̄ nō hñt aliquos subditos

Ad secūdū

ℨ hoc aī.

Secundo.

Augustin⁹

In oppo⁹

Solutio.

Ad p̄mū.

Ad auctoritatem.

Ad tertiū.

ℨ dicta aī.

Secundo.

Solutio.

Solutio.

Iterū aī.

Solutio.

ℨ hoc aī.

Tertia q̄o. TErtio capitulo queritur que persone habeant claues.et queritur de sacerdotibus qui non hñt aliquos subditos: siue illi sacerdotes sint monachi:siue non:vtrū habeant claues. Videtur q̄ sic: dicit ieronimus q̄ ecclesia in sacerdotibus habet claues:ꝛ cum ordinantur in sacerdotium dantur ei claues. ergo habent potestatem ligandi et soluendi.

Af q̄ sic.

In oppo^m Contra.non possunt ligare et soluere cuz nō habeāt subditos:ergo non habent potestatem ligandi atq̄ soluendi:ꝛ est argumentū a cōiugatis:sicut cum dicitur:non est albus.ergo non habet albedinē. Ad hoc dicimus q̄ omnes sacerdotes habent claues:ꝛ non valet hec argumentatio:isti non possunt ligare ꝛ soluere:ergo non habent potestatē soluendi et ligandi. quia hoc verbum potest non copulat quālibet potentiam:sed tantum potētiam liberam.vnde illa argumētatio eadē est huic:isti non habent potestatez liberam ligandi et soluendi:ergo non habent potestatez ligandi et soluendi.

Solutio.

Fallā ꝓnūtis Et est fallatia consequentis:sicut dicitur de aliquo qui habet pedes ligatos:iste nō potest currere:tamen habet potentiam currendi:ſz non habet eam liberam.eodēmodo dicim⁹ de sacerdotibus excōmunicatis et suspensis ꝛ hereticis excōmunicatis:qui scilicet ceciderūt in hereses dānatas: habēt enī claues:tamen non possunt ligare et soluere q̄diu sunt excōmunicati aut suspensi.nec valet in talib⁹ hec argumentatio.si baptisant est baptisatum:sed si consecrant consecratum est.ergo si excōmunicant excommunicatum est:quia baptismus sacramentū necessitatis est.vñ a quocunq̄ datur tenet.ꝓsecrare enī nec substantialiter adheret sacerdotio/excōmunicare ẋo accidentaliter.nec est mirū si quod substantialiter adheret non remouetur. Preterea excōmunicare querit materiam extrinsecā:scz subditos qui auferuntur sacerdoti cum excōmunicatur. Queritur postea de archidiacono qui non est sacerdos:vtrū habeat claues

q̄ incidēs

Af q̄ sic. In oppo^m Videtur q̄ sic:q̄z excōmunicat et absoluit:et ita ligat et soluit.ergo habet claues. Contra. nō est sacerdos ergo non habet claues:quia dicit ieronim⁹ q̄ i solis sacerdotibus ecclesia habet claues.

Solutō alt quorū Ad hoc dicunt q̄ dam q̄ archidiaconus non habet claues nec excōmunicat nec soluit ex officio suo:ſz per demādationē de mandauit enī et episcopus vsum clauiū quantum ad absolutionem et excōmunicationem.

q̄ incidēs Sed queritur vtrū possit demādare ei alias clauiū vsus: scz audire confessiones/iniungere penitentiā et huiusmodi. Si enim non potest quare potius potest demādare vnū vsum clauium:q̄ alium.

Secundo. Item.in decretis dicitur q̄ ad officium archidiachoni pertinet cura ecclesiarum et ordinatio et turgia: scz iuriditio ꝓtencioſa:ſz talis turisaitio inutilis est:nisi habeat potestatē cohercendi ꝓtēdētes per cēsurā ecclesiasticā:ergo ad eius officium et dignitatē pertinet cohercere per censurā ecclesiasticā:ergo ex officio suo et dignitate habet potestatem excōmunicādi:nō ergo solū per demādationē

Solutio. Et ad hoc dicimus q̄ ordinē habet ecclesia in mēbris suis ad decorem suū:quia sine ordine nichil pulcrum est:sicut in psalmo dicitur.Rex virtutū dilecti dilecti

Exponit illud psal. et spēi dom⁹ diuidere spolia:xp̄s enī diuisit spolia .i. ordinauit illos quibus spoliauit diabolū ad speciez siue decorē ecclesie.vñ q̄dā fūt archiepiscopi/q̄dā episcopi/quidā archidiaconi:et sic de aliis. Et ad episcopū cū sit sup offiñ ecclie itēdēs ꝓtinet dedicatio ecclesiarū/ꝓsecratio virginū/et predicatio.cū enī sit sponsus ecclesie debet habere semen spiritualeꝛ ut generet filios spirituales deo.propter hoc enī domos quietas extra tumultum ciuitatis habet:vt ibi vacet ꝓtēplationi et haurtat in ocio ꝓtemplationis:quod effūdat postea in opere predicationis.vnde in canticis.

In cāticis. Adiurovos filie ierusalem per capreas ceruosq̄ cāporū ne suscitetis neq̄ euigilare faciatis dilectā: donec ipa velit.o fideles aīe adiuro vos si vultis esse similes sanctis qui sunt sicut capre et cerui camporum ne suscitetis ab ocio contēplationis:dilectam.i.ecclesiā in prelatis donec ipsa velit.episcopus ergo debet vacare ꝓtemplationi ꝛ predicationi. vnde dicim⁹ q̄ alij committēda sunt turgia:scz archidiacono. vnde dicimus q̄ de officio ꝛ dignitate archidiaconi est turisditio contencioſa et cohertio per censurā ecclesiasticaz vnde de officio suo habet potestatem excommunicā ad q̄stionē. di et absoluendi:non tamen habet claues: quia non habet alios vsus clauium qui principales sunt. principalis enī vsus clauium est remissio pctōrum.sicut dicit:Quorū remiseritis pctā remittuntur eis:hunc autem vsum non habent archidiaconi:quia non habent claues.

De excōmunicatione.

Quarta q̄o Diffinitio excōmunicationis. QUarto capitulo pauca dicenda sunt de excōmunicatione. Est autem excōmunicatio a cōmunione ecclesie separatio:que fit ꝓpter ꝓtumatiā vel aliam manifestam offensam. Cōsistit autem hec separatio in mensa/in sacramentis/in salutatione/ꝛ orationibus ecclesiarū:quia excōmunicatus separatur a sacramētis ꝛ orōnib⁹ eccle:nec exhibet ei societas i mē sa:nec i salutatiōe:nec i orōnib⁹ alīq̄b⁹ nec i aliqua colocutiōe nisi sit de cōreptiōe et⁹.

Duplex excōmunicatio. Excōmunicationū alia maior/alia minor. Maiori excōmunicatione sunt illi excōmunicati qui in ipsa sententia excommunicationis nominatim continentur/ꝛ de hac non absoluit nisi ille qui excōmunicauit vel superior. Minori excōmunicatione excommunicati sunt illi qui participant excommunicatis maiori excommunicatiōe/ exceptis quibusdam personis que excipiuntur in decretis/ꝛ de hac potest absoluere/etiam simplex sacerdos in confessione. Item excommunicationuz quedam iusta:quedam iniusta:iusta est que fit animo corripiendi/et ꝓpter culpam debitam/ et ordine iuris obseruato:iniusta est cum non meruit excommunicari ille qui excommunicatur si iuris ordo non obseruatur: habuit autē ortum excommunicatio ab apostolo qui fornicatorez corinthum tradidit sathane vt spiritus saluus esset.

alia diuisio

Sed videtur q̄ ecclesia male faciat cum excommunicat:quia punit in spiritualibus illum qui peccauit in tēporalibus: aufert enī et spiritualia q̄ in īfinituz meliora sunt q̄ temporalia:ſg magis punit illū q̄ meruit: ergo peccat.

ad ꝯa dicta af.

Secūdo. Item cū excōmunicat videtur facere cōtra deuz:q̄z deus nūq̄ aufert spiritualia/nec potest auferre:imo q̄tū in se est semp dat: ꝺz enī q̄ dextera dei semp est apta in q̄ est lōgitudo diez.ſ.bona spūalia et ekna:ſz sinistra nō semp est apta i q̄ sunt diuitie et glia vt dicit Salomon. Nō enī semp vult dare bona tēporalia:q̄z semp nō expedit:ꝛ ecclesia aufert spiritualia: ergo nō ꝓformat volūtatē suā volūtati diuie:ſg peccat cū nota sit ei volūtas diuia.

Tertio. Item excōicatio videt ipli care ꝛrietatē:q̄z excōicat eccīa vt spūs saluus sit: ſg excōicat vt ille habeat spūalia:ſg aufert spūalia vt ille habeat spūalia:sed hoc est ꝛrietas: ſg excōmunicatio ipli cat cōtrarietatē:ſg nulla est.

Quarto. Item videt q̄ excōmunica-

tio iniusta q̄tum ad illum qui excommunicatur nulla sit: quia si non peccauit non nocet ei excōmunicatio: sicut dicunt omnes. ergo adhuc est de ecclesia merito q̄uis nō numero: ergo particeps est orationū ecclesie: ergo non est separatus a spirtualibus ecclesie ergo non est excōmunicatus secundū veritatē: ergo excōmunicatio iniusta nulla est: ergo non est timēda et hoc falsum est: quia sententia pastoris iusta vel iniusta tenenda ē. Quinto. Item. dicit ieronimus: q̄ quidā sumunt de supercilio phariseorum: scz soluere non soluendos et ligare nō ligandos. ergo secundū hoc excōmunicatus iniuste non ē ligatus. Sexto Item. cum ecclesia excōmunicat reddit malum pro malo: ergo facit contra hoc preceptum apostoli. non reddentes malū pro malo. similiter facit contra hoc preceptū dñi: bene dicite persequentes vos/benedicite ⁊ nolite maledicere. ecclia vero excōmunicat cū maledictione: ergo Septimo. peccat cū faciat contra preceptū apostoli. Item ecclesia excōmunicando facit contra mansuetudinē angelicam. legitur enī in epistola iude: cū michael archāgelus cū diabolo disputans altercaretur de moysi corpore: non ē ausus iudiciū inferre blasfemie: sed dixit imperet tibi dominus: quasi dicat: reprimat dñs malicią tuā. ergo cū ecclesia debeat imitari mansuetudinem angelicā nō debet alium excōmunicare: sed dño Octauo. relinquere vindictā. Item. videtur male dixisse apls cū dixit: ⁊ aūt āgel⁹ de celo euāgelizet vobis preter q̄ euangelizauimus anathema sit. si enim angelus de celo non ausus ē angelū de inferno anathematizare mr̄ dominus paulus qui erat de terra debuit anathematizare angelū de celo. ergo videtur peccare cum dixit illud. Solutio. Ad primū dicim⁹ q̄ ecclesia nō magis punit illū quē excōmunicat q̄ ille meruit: qz ille meruit penā eternā que in infinitū maior est q̄ pena excōmunicationis: nec ē verū q̄ ecclesia auferat ei spūalia: sed nō dat ei qz ipse indign⁹ ē. Et per hoc pz solutio ad secm. tio ad secundo obiectū. ecclesia ei nō aufert alicui excōmunicato spūalia nisi eodēmō. q̄ de⁹ aufert. de⁹ aūt dicit auferre solūmō: qz non dat: ⁊ qz non dat hoc est ideo qz hō nō accipit. deus enī paratus ē dare: sed hō Ad tertiū. indignū se reddit. Ad tertio obiectū dicimus q̄ nō ē contrarietas in excōmunicatione. ad tēpus ei subtrahit ecclesia illi spūalia vt ea melius habeat postea.

Ad quartū Ad quartū dicim⁹ q̄ ille q̄ excōicat iniuste separat nō a deo et a bonis ecclesie: sed a spūalib⁹ et subtrahitur ei cōmunio mense: ⁊ multa alia. vnde q̄tū ad illa Ad auctoritatem. tenenda ē. Et ad auctoritatē ieronimi dicim⁹ q̄ intelligitur de illis qui credebāt de excōmunicatiōe iniusta nocere excōicato et nō nocet ei si non meruit excōmunicari: imo prodest ei substantia excōmunicatiōis. ex- Ad quintū cōicatio enī medicina quedā ē. Ad quintū dicimus q̄ ecclesia cū excōicat nō reddit malū pro malo imo bonū: qz cā correptionis subtrahit spūalia vt ille redeat ad cor: qz q̄ parcit virge odit filiū. ⁊ qđ dicit apo. nolite maledicere: intelligēdū ē ex odio vel ituitu vindicte: excōicatio enī non ē facienda ex odio vl ituitu vindicte: sed intuitu correptiōis. Ad illd̄ qđ obiectū est Ad aliud. de angelo: dicim⁹ q̄ cum virtus cōstat imediate quo ad nos pro loco ⁊ tēpore debet maledicere ecclesia: sicut ⁊ deus maledixit ade et eue: ⁊ sancti maledicebant: nec facit contra mansuetudinē angelicā: sz propter mansuetudinē angelicā. perfectissimor enim est nullo modo maledicere. opera vero iperfectiōis non Ad aliud. sunt contra opera perfectionis. Ad vltimo obiectuz dicimus q̄ apostolus non anathematizauit angelum de celo: sed iste est sensus illius locutiōis: sicut impossibile est consequentis scilicet angelum de celo anathematizari: sic impossibile est antecedentis: scilicet angelum de celo aliud predicare nobis q̄ euāgeliū.

¶ De relaxationibus que fiunt per claues.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de clauibus: dicendum est de relaxationibus que fiunt per claues. Circa istā questionez primo querendum est vtrū valeat tantū relaxatio q̄tum ecclesia videtur promittere. secundo vtruz ꝓsit equaliter relaxatio diuitibus ⁊ pauperib⁹. tertio de iusta estimatione: que exigitur vt dicunt magistri ad hoc vt fiat relaxatio. Primo ergo queritur vtrum in Prima q̄o veritate tātum valet relaxatio q̄tum promittit ecclesia: quod videtur: dicit enim ecclesia sic. Quicūq; de- Ar̄ q̄ sic. derit de suo aliquid ad fabricam istius loci remittitur ei tertia pars penitentie et peccata oblita et huiusmodi. si ergo tantum valet hec relaxatio q̄tum ecclesia videtur promittere. videtur q̄ pro tribus obolis iste absoluatur a tota penitentia sua: qz dat obolum ad fabricā istius ecclesie: dimittitur ei tertia ps penitentie. ⁊ similiter si det ad fabricā alterius ecclesie dimittitur alia tertia pars: et ita pro tribus obolis penitus absoluitur. quod est inconueniens. Ad opio aliq̄ hoc dicunt quidam q̄ relaxatio non tantum valet q̄tum ecclesia promittit: sed facit vt excitentur fideles ad dandum et decipit eos ecclesia: sed illa deceptio pia fraus est ⁊ non est peccatum. Sed contra hoc obi- ꝫ hoc ar̄. citur. Si ecclesia decipit fideles aut dicendo verum aut dicendo falsum: sz nō dicēdo verū: quia null⁹ decipit dicendo verum: q̄ dicendo falsuz: ergo generalis ecclesia dicit falsum ⁊ scienter: ergo mētitur: ergo generalis ecclesia peccat: quod absurdū est dicere. Item probatur q̄ tantum valet relaxatio q̄tum ecclesia ꝓ- Secundo. mittit: qz beatus Gregorius instituit rome hmōi relaxationes: et si aliquis est rome per quadragesimaz et sequitur processiones habet de relaxatiōibus plus q̄ quinquaginta annos: ergo si tanta relaxatio habetur rome: possunt et alij prelati dimittere tertiam partez penitentie: et ita tantum valet relaxatio q̄tum ꝓmittit ecclesia. Item in euāgelio. Caput Johānis bapti- Tertio. ste traditum est puelle: et dicit glo. i. ecclesie de gentibus: ergo ecclesia de gentibus habet caput Johānis Figura. id ē caput gratie: ergo potest deriuari ad subditos relaxationē/⁊ ita valet relaxatio tantum q̄tum ꝓmittit ecclesia. Item sacerdotes in die veneris dant caritatē Quarto et licentiam comedēdi bis hijs qui audierūt missam: ⁊ hoc approbat generalis ecclesia: ergo totum dimittitur quod promittitur illa relaxatio: eadem ratione totum dimittit quod promittit relaxatio episcopi. Item Quinto. in scda ad cor. secūdo. dicit apostolus. cui aliquid donastis ⁊ ego donaui/⁊ ego quod donaui/si quid donaui propter vos i persona xp̄i. glo. dicit. i. ac si ipse xp̄s donasset: et si christus totū donasset. i. cōdonasset totū cōdonatum esset: ergo cum apostolorū loco sint episcopi: si episcopi totum cōdonāt: totum ꝺdonatū est: et ita tātū valet relaxatio q̄tū videt ꝓmittere eccle- Confirmat sia. Ad illd̄ idē facit illa auctoritas: Quodcūq; scz solueris sup terrā. ⁊c. si cōcedat q̄ tm̄ valz relaxatio q̄tū eccl̄ia ꝓmittit. Cōtra d̄t auctoritas: ibi hō punit ār de⁹ In oppo⁹

punit:ergo iste non est absolutus pro tribus obolis a tota penitentia:immo deus punit ipsum nisi ille puniat se.constat ei q non est sufficiēter punitus. Item in euangelio precipitur.facite dignos fructus penitētie vt scz qui multum peccauit multū puniatur. sed contra euangeliū:non potest dispensare:ergo nō potest facere quin cuz multū peccauit multū puniatur sed si relaxatio tantū valet ꝙtum videtur ecclesia p mittere minus puniretur ille aliquando qui magis meruit puniri:et magis puniretur qui meruit puniri minus. Solutio.ad hoc q huiusmodi relaxationes tantum valeant ꝙtum promittit ecclesia sex exigunt Primum est potestas ligandi et soluendi: scz vt absoluatur ille qui absoluitur a prelato suo vel ab alio de precepto prelati:et secundum est necessitas loci et illius cui fit relaxatio:necessitas loci per se patet: necessitas cui datur relaxatio quando non potest ieunare pre debilitate vel propter egritudines iniūctas penitentias facere.tertium est deuotio fidei vt scilicz credat ille cui fit relaxatio ecclesiā talē potestatē habere.quartū ē stat⁹ illi⁹ cui datur:vt scz ille cui fit relaxatio sit in statu contriti.oportet enī q habeat caritatem/aliter enim non prodest ei relaxatio.quintum est discretio vt scz discernat apud se pro quāto vellet exonerari:vel ꝙtum vellet dedisse vt absolutus esset a tanta penitentia.sextum est iusta estimatio vt secundū q ei dimittitur ipse recōpenset.ista ergo sex intelliguntur in relaxationibus quas facit ecclesia:vt pro sint ꝙtum ecclesia promittit:scz ecclesia tenet illa duabus de causis. Prima est quia si determinarētur nō essent fideles:ita proni ad dādū:sicut si predicaretur laicis q ꝙtum valet vnū opus meritoriū advitā eternam:tantum et mille facta ex tanta caritate non eēnt ita proni ad faciendum bona opera. Secunda ē quia si caritatē habet ille cui fit relaxatio cum caritas non sit sine fide habebit iustam estimationem de oib⁹ his fides enī adiuncta caritati iusta estimatrix operis spūalium.potest ergo concedi q si hoc verbū decipit non importat deformitatē:ecclesia decipit fideles:tamen non mentitur. Et ad aliud q queritur an decipiat dicendo verū vel falsum.dicimus q dicendo verū: sed non in dicendo verū:siue quia dicit verū:sed quia nō determinat illa sex. Ad illud ergo quod obiectum est de relaxationibus quas instituit gregor⁹.dicim⁹ q ideo valent ꝙtum ecclesia videtur promittere: qa bene considerauit grego.labores qui sunt in eundo romā:et sequendo processiones.vnde ibi est et discretio et iusta estimatio. Ad secundo obiectum patet solutio per predicta. Ad tertio obiectum dicimus q sacerdotes debent facere huiusmodi relaxationes cū iniungunt opera misericordie:et tūc valet: qz elemosina de facili recompensat ieiunium.exercitatio enim corporis ad modicum valet:pietas autem vtilis ē ad oīa.vnde in esdra.Comedite pinguia et bibite mulsum et mittite partes eis:qui non preparauerūt sibi ꝛc. Ad quarto obiectum dicimus q si christus totuz condonat/totum condonatum est:sed primū est impossibile q christus totum condonet:quia sic euacuaretur iusticia dei. Ad illud aūt: quodcūq; solueritis et cetera.dicimus q intelligendum est iuste:et p iuste intelliguntur illa sex que dicta sunt. sed cōtra hoc quod dictum est q ad hoc q relaxationes valeāt tantum ꝙtum promittit ecclesia: exigitur iusta estimatio:scilicet q ipsum datum recompenset penitentiaz iustam.obicitur q relaxatio non tantum valet ratione dati:sed ratione precum et suffragiorum ecclesie: que obligat se ad orandum pro illo qui dat aliquid de suo ad fabricam ecclesie:et ecclesia per preces suas meretur ei remissionē pene.quod probatur: quia per preces suas meretur ecclesia alicui remissionem culpe:multofortius remissionem pene. Item.in euāgelio vbi habetur de sanatione paralitici:dicit glosa Multum valet apud deuz fides propria apud quem tantum valuit fides aliena: vt hominem interius et exterius sanaret.ergo per preces ecclesie dimittitur non solum culpa:sed etiam pena peccati. Forte dicet q hoc intelligendum est tantum de dimissione culpe: et non de dimissione pene. Sed ꝓtra hoc sunt multe auctoritates:quia in daniele habetur:q precibus ei⁹ relaxata est captiuitas babilonica. Item in exodo:q precibus moysi dimissa est pena que debebatur iudeis pro peccato idolatrie.vnde dominus dixit ad moysen:dimitte me vt irascatur furor meus contra eos: et moyses non dimisit. Item.precibus dauid angel⁹ exterminator dimisit populum. Item.precib⁹ eccle-sie ceciderunt cathene de manibus petri. ī ecclesia ei oratio fiebat sine intermissione ad deum pro eo. Itē precibus sanctorum ceciderūt squame ab oculis pauli. Item.dicit augustinus q suffragia ecclesie non tātum prosunt vt facilior sit absolutio:sed vt tolerabilior sit damnatio.i.pena.his auctoritatibus euidens est q ecclesia meretur alicui per preces suas remissionem pene: ergo cum aliquis dat obolum ad fabricaz ecclesie dimittitur ei pena:non solum ratione dati:sz ratione precum ecclesie:que obligat se ad orandum pro eo.sic ergo ratione vnius misse cuius particeps ē iste dimittitur ei aliquid de pena ꝛ ratione alteri⁹ misse:similiter aliquid dimittitur ei de pena: ergo cum ī eadez die misse vel duo milia missarum celebrētur in illa diocesi:quaruz particeps est iste per obligationē ecclesie ī vna die dimittitur ei tota penitētia sua: etiā in donatione oboli:ergo non oportet in relaxationibus q quidam recōpensat penitētiam iiunctam:ergo non exigit iusta estimatio. Si ergo dicitur: ergo euacuabitur hec auctoritas: facite dignos fructus penitentie: et similiter: aut homo punit/ aut deus punit. Solutio. bene concedimus q ecclesia non solum meretur remissionem culpe alicui: sed etiam remissionem pene / et relaxationes valent non solum ratione dati:sed ratione precum/ ꝛ potest esse q alicui ī datione oboli gratia dandi et gratia precij dimittatur tertia pars penitentie: tamen adhuc stat iusta estimatio/ et adhuc tenetur facere dignos fructus penitētie:propter tria. Primum est propter incertitudinez:nescit enim sibi dimissam penam illam esse: nescit enim quātum prosint illi suffragia ecclesie. Scōm ꝓpter omissionem vitandā:quia nisi faceret penitētiam quam teneī facere/omitteret/et ita peccaret mortaliter. Tertium est propter maiorem et certiorem et meliorem satisfactionem:quia magis prodest ei penitentia propria ꝙ aliena:et non valet hec argumētatio Tota illa pena dimissa est ei:ergo non exigitur iusta estimatio: quia non dicimus q exigatur ꝙtum ad peccati remissionem:sed ꝙtum ad tentionem et certitudinem.

Secundo.

Solutio.

Prima cā

Scda cā.

Ad primū
Ad iproba tionē.

Ad aliud.

Ad secūdū

Ad tertiū.

Ad quartū

Ad aliud.

ꝫ vnū ar.

Euasio.

ꝫ hoc ar.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppm

Solutio.

Primū

Secundū.

Tertiū.

¶ De equali conditione pauperis et diuitis.

¶ Secūda questio.

SEcundo capitulo queritur vtrū equalis sit conditiōis pauper et diues in huiusmodi relaxationibus. videtur quibusdā q̄ sic: quia in spiritualib⁹ non debet pauper esse peioris conditionis q̄ diues. Jtem. voluntas pro facto reputatur q̄tum ad meritū vite eterne et remissionē pene eterne. eadē ratiōe q̄tū ad relaxationē pene temporalis. Jtem dicit augustinus super illū locū Jn conuertēdo: super versū illū: Qui seminant in lacrimis et cetera. zacheus dās dimidiū bonorū suorū. vidua dans duo minuta. ⁊ alius dans calicē aque frigide. pauper quidam nō hñs nisi bonāvoluntatem. oēs isti equales sūt in meritis. ergo equalis est conditionis pauper cum diuite in dimissione pene. Jtem. velle seruire deo: seruire ē deo et velle mereri: mereri est. cū illud velle est ex caritate. ergo velle satisfacere/satisfacere est. ergo cū pauper et diues equaliter velint satisfacere: equaliter satisfaciunt. licet non equaliter dent. Sed cōtra. dictū est nabuch. Redime peccata tua elemosinis: nō volūtate dandi elemosinis. Jtem. in prouer. redēptio aie viri propie diuitie. Jtē. satisfactio omnis cū sit resolutoria pe. penalis est: quia culpa non resoluitur nisi per pe. sed voluntas satisfaciendi non est penalis: ergo non est satisfactoria. Q̄ō concedim⁹: et dicim⁹ q̄ non sunt equalis conditionis i huiusmodi relaxationibus: pauper et diues: quia diuitie sūt beneficia dei presentia eorū sunt consolatoria etiam sanctis. vñ in canticis. Leua ei⁹ sub capite meo. vnde et absētia penalis ē ⁊ propter hoc alienatio pecunie satisfactoria est. vnde bene dicitur. redime pcta tua elemosinis: ⁊ redemptio aie viri propie diuitie. Cōcedimus ergo q̄tum ad relaxationē pene: peioris conditiōis ē pauper q̄ diues. sed simpliciter nō est peioris imo simpliciter est melioris. licet ei diues melioris sit conditionis q̄ pauper in relaxationibus q̄ fiūt per dationē elemosinarum: tñ pauper est melioris q̄tum ad relaxationē que fit in contritione. citius enī et efficaci⁹ cōteritur pauper q̄ diues: aliis paribus et per contritionem efficaci⁹ dimittitur pe. pcti q̄ per elemosinaruz largitionē. Et ad illud quod obicitur voluntas propie reputatur: intelligendum est q̄tum ad meritum vite eterne: nō q̄tū ad relaxationē pene. similiter qō dt aug. sup psalmū de illis quatuor: intelligēdum est q̄tū ad meritū vite eterne. Ad vltimo obiectū dicimus q̄ non valet hec argumētatio: velle mereri/est mereri: velle seruire deo/ē seruire deo: ḡ velle satisfacere/est satisfacere: qz ad hoc q̄ aliquid sit satisfactorium/vel sit dei seruitiū exigitur q̄ sit ex caritate ⁊ etiā q̄ sit penale: et qz voluntas satisfaciendi non est penalis nec est satisfactoria.

Af q̄ sic.
Secundo.
Tertio.
Quarto.
Jn oppō
Secundo.
Tertio.
Solutio.
Ad ratiōez
Ad augustinū.
Ad aliud.

De iusta estimatione.

Tertia questio.

TErtio capitulo queritur de iusta estimatione i quibusdā casibus: sicut in relaxationib⁹ pctōrum oblitorū: et votorū fractorū et in eis qui sūt cruce signati. fit enim relaxatio aliquando sub hac forma. quicunq; dederit de suo ad fabricā talis ecclesie: dimittatur tertia pars penitentie sue: et peccata oblita et vota fracta. si ad eadem redierunt et consimilia.

Sed videtur q̄ hec relaxatio nulla sit: quia ad hoc q̄ huiusmodi relaxationes valeāt exigitur iusta estimatio: et quia nescitur que et quot sunt peccata oblita: ergo nulla est relaxatio huiusmodi. Jtem. obicitur de relaxatione que fit cruce signatis propter quam multi faciunt expeditionē quā predicatores sic exponunt. Quicunq; acceperit crucem ad subsidiū terre sancte: dimittuntur ei oīa peccta sua: ita q̄ si statī decedat sūpta cruce statim euolabit. videt q̄ hec relaxatio nulla sit: et q̄ illi peccent qui ita predicāt. dicitur enim in ysa. Consolamini cōsolamini populo me⁹ dicit deus vester: loquimini ad cor ierusalē et aduocate eam: quoniā malicia eius dimissa est iniquitas illi⁹ suscepit de manu dñi duplicia: pro omnibus peccatis suis. ibi dicit glosa. Consolationis causa est remissio pctōrum. remissionis peccatorū causa est: quia suscepit de manu dñi duplicia. i. penā duplicem: scilicet penā in aīa et in corpore: nisi de manu domini recepe rimus duplicia: remissionē pctōrum non habemus. sed iste qui assūpta cruce statim decedit/ non accepit de manu domini duplicia: ergo non habet remissionē pctōrum: ergo non statī euolat. et ita nulla est illa relaxatio. Jtem. habetur in euangelio: q̄ prudentes virgines dicture sunt fatuis: ne forte non sufficiat nobis et vobis. ergo prudētes non audēt dicere q̄ merita sua sufficiant sibi et alijs: ergo ecclesia non debet presumere q̄ merita sua sufficiant sibi et alijs. idem enim est ecclesia q̄ prudentes virgines: sicut dicit apostolus. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere xpō. peccat ergo ecclesia presumendo cum facit huiusmodi relaxationes. Jtem. potest ꝓbari q̄ tota ecclesia vix sibi sufficiat q̄ sivnus est in ecclesia qui sibi sufficit: sunt centū qui sibi non sufficiunt: et ita tota ecclesia vix sibi sufficit: vel etiā vix sibi non sufficit: ḡ nec alijs sufficit. si ergo plurimi valde pctōres accipiant crucem cum tota ecclesia: vix sibi sufficiet: non sufficit: ergo ad liberationē illoruz cruce signatorum: ḡ si illi statim decedāt nulla parte peregrinatiōis fctā/nō statī euolāt cū merita ecclesie illis nō sufficiant: ergo nulla est illa relaxatio. Sed contra. dicimus: dominus papa habet plenitudinem potestatis: ergo potest facere tantam relaxationez. Jtem necessitas facit licituz qō alias non esset licitum: ergo eadez ratione/necessitas facit sufficiēs quod alias esset īsufficiens. sed nulla maior necessitas q̄ subsidiū terre sancte: ergo subsidiū terre sancte facit q̄ mīa ecclesie sufficiat cruce signatis/que alias esset īsufficiēs: ergo valet relaxatio quam promittit ecclesia. Jtem licet merita Abraham ysaac ⁊ Jacob nō eis suffecerunt ad tātam gloriam quātam habent: qz deus remunerat supra cōdignum: tamē nobis sufficiunt. vnde Moyses post peccatuz ydolatrie orauit sic dominū: Quiescat ira tua ⁊ esto placabilis super nequicia populi tui: recordare Abrahā ysaac ⁊ iacob ⁊ israel. ⁊c. ergo licet merita ecclesie vix sibi sufficiant: tamen sufficiunt cruce signatis. Solutio. Ad primum dicim⁹ q̄ ī veritate multa promittunt prelati que non soluūtur. vnde cū magna discretione ⁊ nō passim faciēde sunt hmōi relaxationes. Dicimus ergo q̄ cuz iusta estimatio nō possit fieri de peccatis oblitis/ et votis fractis/non est necesse q̄ tantum valeat illa relaxatio q̄tum promittit ecclesia. vnde sic est intelligendum. Quicūq; dederit de suo aliquid ad fabricam talis ecclesie dimittitur ei tertia pars penitentie iniuncte: ⁊ peccata oblita ⁊ vota fracta/dimittūtur tnq̄ vel in parte vel ī toto/⁊ hoc magnū est: sed ecclesia nō determiat vt magis exerciteī deuotio fideliū: nō ē bonū oīa nota exp̄mere sicut

Secundo.
Tertio.
Quarto.
Jn oppō
Secundo.
Tertio.
Solutio.
Ad primū
Ꝫ hoc af

non est predicādum laicis q̄ tantum valeat ad vitā eternā dare vnū denarium q̄tū construere cenobium cū ex equali caritate fiant. Ad illud qđ obiectum est de cruce signatis. dicimus q̄ non est necesse q̄ assūpta cruce statiz euolant si decedāt: sed illa relaxatio intelligitur vt frequenter in pluribus. frequenter enī illi qui accipiunt crucē parati sunt mori pro christo et in hoc proposito augmentatur in eis contritio. et sic per cōtritionē dimittitur eis pe. sicut dicitur de magdalena. Dimissa sunt ei peccata multa/quoniā dilexit multū: et quia dilexit multū fleuit multū/ et quia fleuit multū dimissa sunt ei peccata multa. Ad illud ergo q̄ dñs papa habet plenitudinē potestatis: dicim⁹ q̄ habet hanc potestatez vt faciat cruce signatos participes omnīū suffragiorū ecclesie: sed non habz hanc potestatē vt istū qui est pene debitor faciat euolare sine solutione pene: imo necesse q̄ suscipiat de manu dñi duplicia: et q̄ faciat fructus dignos penitētie: sed intelligitur facere penitentiā: si vel ipse vel ecclesia faciat pro eo: sicut dominus papa nō potest facere quin vsurari⁹ cruce signat⁹ restituat quod habet de vsura ad hoc q̄ peregrinatio sit ei vtilis: sicut enī ōr iob. nō indiget deus nostro mendatio: vt pro eo loquamur dolos: sic non indiget nostro auxilio vt pro eo faciamus dolum vel rapinā. Ad secundo obiectū dicimus q̄ hec argumetatio non valet. Necessitas facit licitū quod alias non esset licitū: ergo necessitas facit sufficiens: quod alias non esset sufficiens. necessitas enim facit de illicito licitum in duobus casibus Primo de cerimonialī illicito facit licitū: sicut in dauid qui comedit panes propōnis. et ī apostolis qui fricabāt spicas in die sabbati: hmōi enī cerimonialia non fuerunt illicita nisi ad tēpus: scilicet q̄diu durauit figura. vñ necessitas huiusmodi illicitū potuit facere licitū. Secundo necessitas illicitū facit licitum cū ipa necessitas clauditur in precepto: sicut cū dicitur. non occides/ intelligitur sine causa. vnde licitum est occidere in casu necessitatis. sed qua debitor pene soluat pe. vel ipse vel alius pro ipso pure morale est. vnde non est hic p̄mus casus nec secundus: quia non clauditur ibi necessitas. Preterea necessitas non facit de non sufficiēti sufficiens. Ad tertio obiectū dicimus q̄ non valet hec argumētatio. licet merita abrahā/ysaac/et iacob non sufficerēt sibi: tamen sufficiūt nobis: ergo q̄uis merita ecclesie vix sibi sufficiant. tamen sufficiūt crucesignatis. et hoc est quia cū aliquis meretur alij vitaz eternam/meretur et sibi: et ecōuerso. et propter hoc non est simile.

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad aliud.

p̄m⁹ casus.

Scd⁹ casus

Ad aliud.

De sacramento extreme vnctionis.

Aliud capitulum.

Dicto de penitētia propter quā fit remissio peccatorum: dicendū est de sacramento extreme vnctionis: per quā fit cōpletio remissionis peccatorū Circa hoc sacramentū primo videndū quid sit huius sacramenti misterū: et quid sit essentia huius sacramenti: et quis effectus. Materia huius sacramēti ē oleū consecratū ab episcopo: quia dicitur oleū ad infirmos. Est enī multiplex vnctio. vnguntur catheumini baptisati oleo sancto in pectore: et inter scapulas vnguntur crismate in vertice. quod cōponitur ex balsamo et oleo. et oleū significat nitorē bone cōsciē tie: balsamuz nitorē bone vite: et in hīs duobus est perfectio christiani: inungitur etiā christian⁹ in fine vite sue oleo quod dicitur ad infirmos vt dimittantur ei peccata que per penitentiā non sunt dimissa. patet ergo q̄ materia huius sacramēti est oleū: sicut materia baptismi est aqua: et materia confirmatiōis crisma. De essentia ergo huius sacramenti: queritur quid sit: et videtur q̄ aliquis caracter sit essentia hui⁹ sacramenti. Est enī triplex vnctio. Prima in baptismo in signū regni eius qui baptisatur/ que est sacramentum intrantium. Secunda in confirmatione que est sacramentum pugnantiū. Tertia in extrema vnctione que est sacramentū exeūtiū. in figura huius tri plicis vnctionis fuit inunctus dauid. Primo ī domo patris sui in signū futuri regni. et hec vnctio significat vnctionē que fit in baptismo. Secundo inunctus fuit in ebron vt esset rex super tribū iude tātū: ⁊ post hanc vnctionē multa bella habuit: et hec vnctio significat que fit in confirmatione post quā pugnamus cōtra diabolū et carnē et mundum. Tertio iterū vnct⁹ fuit in ebron vt esset rex super vniuersū hierusalē. et post illam vnctionē in pace regnauit. et hec vnctio significat illā vnctionē que fit ī extrema vnctione post quā regnamus in pace in christo: quando sumus vtres reges: scilicet quando omnia nostra sunt/ scz deus q̄ est omnia in oībus. Sed constat q̄ in baptismo imprimitur caracter qui est ipsa essentia sacramenti. ⁊ in confirmatione simliter vt multi dicunt: q̄ in extrema vnctione īprimitur caracter qui est ipsa essentia huius sacramenti. si enim in vnctione iniciatiua que est in baptismo īprimitur caracter: multo forti⁹ ī hac vnctiōe que est cōsūmatiua īprimit caracter: ⁊ ita esse tia hui⁹ sacramēti ē caracter. Sed cōtra. caracter est inseparabilis/ ita hoc sacramentum nō debet iterari: et hoc falsum: ergo relīquitur q̄ essentia huius sacramenti non sit caracter: est ergo aliquid aliud. Quid si extertor vnctio est essentia huius sacramenti. Sed multe sunt ibi vnctiones: iungitur enim infirmus in oculis/in manibus/ in ceteris membris quibus peccauit/aut igitur quelibet illaruz essentia est huius sacramenti/aut aliqua illarum tantū: quia nō est ratio quare vna magis q̄ alia: scz quelibet est essentia hui⁹ sacramenti: hoc non potest esse: quia ille particulares vnctiones nūq̄ simul sunt: ergo nulla vnctio que fit vnū sacramentum constat ex illis. Propter hoc dicūt quidam q̄ vnctio qualitas que relinquitur in fine vltime particularis vnctionis est essentia huius sacramēti: scz probatur q̄ ipsa vnctio passio est sacramentum: quia vnctio oculorum est signum sacre rei: quia significat remissionē peccati quod contractū est per oculos. mors enim intrat per fenestram sensuum: ergo est sacramētum vel sacramentale: quia non deseruit alicui sacramento: ergo est sacramentum non sacramentale/ ⁊ nō aliud q̄ extrema vnctio: ergo ipsa vnctio passio est essentia huius sacramēti. Queritur postea de effectu sacramēti huius: de quo dicit beatus Jacobus: infirmatur aliquis in nobis īducat presbiteros ⁊ orent super eum vngentes eum oleo in nomine domini: et oratio infirmi saluabit ifirmum et alleuiabit eum dominus et si in peccatis sit dimittentur ei: ergo secundum hoc sacramentum duplicem habet effectum scz alleuiationem corporis et/remissionem peccati: et hoc patet in ipso oleo: est enī mitigatiuū ⁊ sanatiuuz: ⁊ hoc sacramentū est sacramentū noue legis: q̄ i digne suscipiēte

Materia hui⁹ sacramenti.

Prima q̄o

Triplex vnctio.

Figura.

In oppm

opio aliq̄

Jterū ar.

Alia opio.

efficit quod figurat:ergo quicunq; digne suscipit hoc sacramentum et consequitur sanitatem corpis et remissionē peccati.ꝛ hoc manifeste falsum. multi enim digne suscipientes moriuntur. **Solutio.** Dicimus ꝙ in hoc sacramento nullus imprimitur caracter duab⁹ **Prima cā.** de causis. Prima est quia hoc sacrametum institutū est ad completionē penitentie.vnde sicut in sacramēto penitentie nō imprimitur caracter:ita nec in hoc. **Secūda cā** Secunda est:quia nō est nisi duplex caracter: scilz caracter discretionis et excellentie.Caracter discretionis datur in baptismo quo discernuntur fideles ab infidelibus.Caracter excellentie datur in ordine ministris ecclesie quo excellunt alios in hoc sacramento non datur caracter discretionis quem cum fideles omnes habeant:nō oportet suscipere in hoc sacramēto:nec ē hic caracter excellētie:qz nō ē hic excellentia aliqua.dicimus ꝫ ꝙ quelibet illarum vnctionū particularium est sacramentū extreme vnctionis:nec est inconuenies multa esse secundum essentiam in sacra**Exempluz** mento/dummodo vnum sit in significādo. Sicut in baptismo multa sunt:scilicet aqua et ablutio: passio et caracter/et omnia illa vnum sūt sacramentum / **ḋa alīd exēplū** vnum significant. Similiter in sacramēto eucharistie multa sunt:scilicet forma panis et forma vini: ti sunt vnum sacramētum ab vnitate significati.signāt enim corpus christi misticum:scilicet vnitatem ecclesie.sīr ille vnctiones passiones que fiunt in extrema vnctione sūt vnum sacramentum:quia significāt vnū **Ad ratiōez** scilicet remissionem pcti.Ad illud quod obiectū est de effectu huius sacramenti dicunt quidaz ꝙ alleuiatio corporis infirmi est effect⁹ huius sacramenti: sed nō res.vnde nō semper efficit hunc effectum:quia nō **Alī dicitur** figurat illum.Vel potest dici ꝙ vtrūq; est res non tamen semper vtrumq; consequitur digne suscipiens: sed remissionem pcti sēper ꝓsequitur:quia sēp vtilis est:sed salutem corporalez nō semper cōsequitur: ḋa non semper vtilis est.sicut deus semper digne petēti dat bona spiritualia:quia semper vtilia sūt:sed nō sēper dat bona temporalia : quia nō semper vtilia sunt **Alia q̄stio.** Queritur postea cum extrema vnctio sit sacramētū confirmatiōis:et ita dignius videatur q̄ illa sacramēta que sunt sacramenta iniciationis:quare in ipsa nō apponitur balsamū:sed tātum oleum . in baptismo enim ꝫ cōfirmatione apponitur balsamum cum oleo **Solutio.** Ad hoc dicimus:quia baptismus et confirmatio sacramēta sunt intrantiū quibus necessari⁹ est nitor bone consciētie propter seipsos qui significantur p oleum/et odor bone fame propter proximos qui significantur per balsamum.ꝫ propter hoc in illis sacramētis est oleum cum balsamo.sed extrema vnctio sacramentum est exeuntiū quibus sufficit nitor bone con**Alia q̄stio.** scientie.vñ tātum oleo consecrato ab episcopo inunguntur sine balsamo.Queritur postea vtrum ordo **Aī ꝙ non.** sacerdotij de necessitate ad essentiā huius sacramenti exigatur.videtur ꝙ nō:quia ad sacerdotes pertinet baptisare: tamē in articulo necessitatis alius potest baptisare. eadem ratione/licet extrema vnctio ad sacerdotem pertinet:tamē in casu necessitatis alius q̄ **In oppo⁹** sacerdos potest hoc sacramentum dare.Sed contra institutū est ab apostolis ꝙ soli sacerdotes dēt hoc sa**Solutio.** cramentū:ergo nullus alius potest dare hoc. Ad cō cedim⁹:ꝫ nō est simile de baptismo:quia ad infusionē gratie que datur i baptismo:homo nō operatur nec cooperatur:sed solus deus.vñ a quocūq; datur ver⁹ baptismus est:sed extrema vnctio est sacramētum instītutum ad cōsūmationem penitētie:vt quod in penitētia dimissum nō est:i extrema vnctione dimittat. vnde sicut in penitētia exigūtur claues q̄tum ad dimissionē pene temporalis quas solis sacerdotib⁹ cōtulit dñs sicut apostolis.Sacerdotes ei ex vi clauiū aliquid facit ad dimissionez pene temporalis:vt patet i resuscitatiōe lazari quem solus deus suscitauit: sed apostoli soluerunt illum ab istītis quibus ligat⁹ erat:quod significat ꝙ solus deus resuscitat aiam a morte culpe:sed sacerdotes aliquid dimittūt ex vi cla**Alia q̄stio.** uium de pena temporali.Queritur postea vtruz ofo **Aī ꝙ sic.** sit de essentia huius sacramenti. videtur ꝙ sic: quia dicit beatus iacobus.Orēt super eū vngētes oleo in noīe dñi et oratio fidei saluabit infirmum et alleuiabit eum dñs:sed alleuiatio īfirmi tam corporalis q̄ spiritualis:de effectu huius sacramēti est.sed hoc sacramētum habet effectum siue efficatiaz suā per orationem.ergo oratio est de essentia huius sacramēti. **In oppo⁹.** Contra.dictum est ꝙ ipsa vnctio est ipsum sacramentum:sed oratio nō est de essētia vnctiōis: est ei aliud q̄ vnctio.ergo oratio nō est de essētia huius sacramēti.Ad hoc dicim⁹ ꝙ sicut de essētia baptismi dicūtur **Solutio.** esse tria:scilicet materia et formaverboruz:et intētio baptisandi.Similiter de essētia sacramēti eucharistie dicūtur esse tria:scilicet ordo sacerdotalis: et forma verborum:ꝫ materia:scilicet panis et vinum.eodemmodo in essentia huius sacramenti dicūtur esse tria scz ordo sacerdotalis:ꝫ oratio fidei:et materia: scz oleū ꝓsecratū ab episcopo: nō est autez ipsa oratio ipsavnctio/vel pars eius:sed hoc mō dicitur esse de essentia:quia per ipsam habetvnctio ꝙ sit sacramētū.i. ꝙ similitudinem eius gerat quod figurat/ꝫ causa existat:est autem oratio talis:Per istam suauissimā vnctionem/ꝫ suam pijssimam misericordiam dimittat tibi deus quicqd peccasti per visum.ꝫ sic de alijs:nō datur autem hoc sacramētum/nisi adultis:quia parvuli non indigent remissione peccatorum: quia in baptismo dimissum est originale ꝫ nulluz postea actuale addiderunt:non datur autem adultis sanis: quia principalis ꝫ proprius effectus huius sacramēti sanatio est corporalis qui non habet locum nisi in īfirmo:sed dignissimus effectus est remissio peccatorum.

De iteratione sacramenti.
Secunda questio principalis.

SEcundo capitulo queritur vtrum hoc sacramē**Aī ꝙ non.** tum debeat iterari.Videtur ꝙ non: quia quatuor sacramēta sunt i quib⁹ sunt vnctiones/ scz baptismus/cōfirmatio/ordo/extrema vnctio:sed tria predicta nō iterātur: ergo extrema vnctio nō est iteranda. **Secundo.** Item dicit Augustinus iniuriam facit sacramēto q̄ iterat ipsum:ergo sacramentum extreme vnctionis non **In oppo⁹** est iterandum ne fiat iniuria.Sed ꝓtra.dicit Ambrosius ꝙ quandocūq; infirmatus fuerit morbus iterāda est medicina:sed sepe infirmatus fuit morbus:qz sepe infirmatur:ḋ **Solutio.** sepe iteranda est extrema vnctio.Quod cōcedimus. **Ad primū** et nō est simile de baptismo ꝫ cōfirmatione ꝫ ordine: **Ad aliud.** quia in illis est caracter:in extrema vnctione nō est caracter vt dictū est supra.Ad auctoritatem Augustini dicimus ꝙ nō fit iniuria sacramēto si iteratur vbi non est caracter:sicut iteratur sacramentum eucharistie et iteratur penitentia : sed si iteraretur vbi est caracter

iniuria fieret ei. aut si iteraretur quia datum ē a malo ministro. auctoritas ergo illa intelligenda est de illis sacramentis que semper permanent. illa enim nunq̄ sunt iteranda. maxime vero dixit illam auguꝰ propter baptisma. heretici enī baptisatos a catholicis rebaptisabant quoꝝ neutrū faciendū est: qz solus deus infundit gratiā que dat in baptismo: nec ministri operantur/nec ministri cooperantur ad effusionē gratie. vñ nō sunt ibi nisi canales. vñ sicut canales nō dant pluuiā: ita nec ministri dant gratiā: iniuriā ergo facit baptismo qui iterat ipsū. videtur enī sentire baptismū meliorem a meliori ministro dari: ⁊ ita ponit hoīes cooperari ad meliorem baptismū: ⁊ ita nō solum deum esse qui baptisat seu qui gratiā baptisma lem infundit. diminuit ergo dignitatem baptismi: et ita iniuriam facit baptismo.

De sacramento in quo confertur gratia.

Aliud capitulum.

Dicto de sacramentis in q̄bus confert gr̄a. dicēdum est de sacramento in quo confert gr̄a prerogatiua: scz de ordine. Et primo videndū ē quid sit ordo ⁊ quot ordies. Scdo vtr ordo sacerdotalis idē sit in no. ⁊ ve. te. Tertio de ordinatis ab hereticis. Quarto de tpe ⁊ etate ordinandoꝝ. Circa primū notandū ē q̄ ordo ē sacrū signaculū quo spūalis potestas cōfert alicui ⁊ officiū. et intelligendū ē q̄ caracter ordinis dat sup caracterem baptismi: ⁊ sic in baptismo ē caracter ⁊ ablutio exterior quod significat interiorem. similiter ī ordine dat caracter ⁊ est aliq̄d exterius qđ ē signū illi⁹ quod datur interi⁹: sicut traditio clauiū: vel liber/vel aliqua vnctio exterior: sicut caracter in baptismo signū ē discretionis. similiter caracter in ordine signū ē excellētie. notandum aūt q̄ quicq̄d quesitū ē de caractere in tractatu de baptismo: possz et hic q̄ri habito quid sit ordo. Notādū q̄ septē sunt ordines: quoꝝ pm⁹ ē hostiarius seu iantor q̄ scz ī veteri testamēto electi fuerūt ad custodiendū tēplū. vñ dz iste custodire tēplū: ⁊ hostiū ipsi aperire debēt: et cognoscere quis dz intrare: ⁊ q̄s nō: in. cuius signū dāt ur et claues. hoc officio vsus ē dñs in ꝓpria persona q̄n eiecit ementes ⁊ vendētes de tēplo flagello de funiculis facto. Et secūdus ordo ē lectoris a legēdo dictus. dz enī legere lectiōes ve. te. et recte pronūciare: ⁊ ea q̄ prophete dixerūt populis p̄dicare. in signū huiꝰ traditur ei liber. hoc officiū exercuit dñs in medio senioꝝ/libz̄ ysaie aperiens ⁊ legens ibi. Sp̄s dñi sup me ⁊c̄. Tertiꝰ ordo ē exorcistarū/ad quos pertinet p ī̄positionē manꝰ liberare obsessos a demonibꝰ adiurando eos p dñm vt exeāt ab illis: sz mō non fit ita: q̄ pauci vel nulli sunt obsessi: ⁊ in signū huiꝰ accipiunt de manu ep̄i libz̄ exorcismoꝝ. hoc officio vsus est xp̄s: q̄n multos demoniacos liberauit. Quartꝰ ordo ē acolitꝰ q̄ grece dr ceroferarius: a portando cereos q̄n legitur euāgelīū in festiuis diebꝰ: tunc enī duo ceret ferunt in signū duoꝝ p̄conū qui p̄cedent secūdū aduentū: scz helie ⁊ enoch: in non festiuis diebus non fert nisi vnus cereus in signū primi aduentꝰ quo vnꝰ p̄cessit scz beatꝰ iohannes baptista. hoc officiū dominus testatur se habere quando dixit: Ego sum lux mundi. Quintus ordo est subdiaconi ad quem pertinet ministrare diacono calicem cum patena: vñ dictus est subdiaconus. hoc officio vsus est dominꝰ q̄n linteo se precinxit ad lauandum pedes discipulorum. Sextus ordo est diaconi/qui dicitur leuita: quia ī veteri testamento ministrabant leuite et ferebant tabernaculum. sic diaconus debet ministrare sacerdoti/et ferre libz̄um predicando. hoc officio vsus est dominus quando post cenā sacramentum sanguinis et carnis ministrauit discipulis et quando predicauit. Septimus ordo est presbiteri/qui interpretatur grece senior: latine pater: propter honorem et dignitatem quam accipiunt: ad hunc pertinet corpus christi consecrare propter quod finis est et ꝓsummatio aliorum ordinum. hoc officio vsus ē dominus quando consecrauit corpus suum in cena: et quādo seipsum obtulit in ara crucis. Sed videtur q̄ plures debeant esse ordines q̄ septem: sicut corona siue prima tonsura/ que est signaculum dignitatis. Preterea quādo accipit coronaz dicit: Dñs pars hereditatis mee ⁊ cetera quasi separat se in hereditatem dei. Qđ videtur esse propter ordinem quem recipit. Itē dicit beatꝰ dionisius. Humana ierarchia facta est ad similitudinem celestis: ergo sicut in celesti debent esse nouem ordines ita in humana. Item. precepit dominus moysi vt faceret templum ad similitudinem illius quod vidit in monte quod ostendit ei dominus. Solutio. Corona signum est regalis dignitatis: quia se debet regere quicunq̄ deo seruire vult quam proprie habent omnes ordinati. Unde ē signum materiale ad preparādum et ad suscipiendos ordines: propter quod non est sacramentū: sed sacramentale: sicut presignatio in baptismo: et est signum separationis in parte domini quod notatur cū dr/dñs pars hereditatis mee ⁊c̄. Ad aliꝰ dicim⁹ q̄ similitudo celestis ierarchie attēdit ꝑ gratias secundum quas imitamur deum. vnde cum sufficienter imitemur deum per septem dona in hoc debet attendi similitudo/⁊ ꝓpter hoc dictū est moysi q̄ faceret templū ad omnem similitudinem illius tēpli quod ostensum fuit ī mōte. vnde nō oportet q̄ sint ix. ordines in hominibus sicut in angelis: qz ordo angelorum non distinguitur secundum id ī quo assimilatur eis: sed secūdū officia diuersa. Dictū est q̄ septē sunt ordines. Sed videtur q̄ longe sunt plures q̄ septem: qz diaconatus est quidam ordo scōm q̄ diaconus subest sacerdoti: eadē ratione episcopatus est ordo scōm q̄ episcopus p̄est sacerdoti. Itē in baptismo et ꝓfirmatione in quibus est vnctio de crismate imprimitur caracter: ergo pari ratione in cōsecratione episcopi cum fiat vnctio de crismate imprimitur caracter nō nisi caracter excellentie: sed caracter excellentie est ordo: ergo episcopatus est ordo. Item ordo est sacrū signaculum quo confertur potestas spiritualis: sed in consecratione episcopi est sacrum signaculuz scz sacra vnctio ⁊ confertur episcopo potestas spiritualis: hoc p se patet: ergo ibi est ordo a diffinitione ordinis. Itē in ordinibus angelorum est vnus ordo qui dicitur dominatio: qz dominatur īferioribus ordinibus ⁊ vsum dominādi edocet: sed episcopus dominat īferioribus et vsum dominandi edocet: ergo episcopatus est ordo et primatus et patriarchatus/⁊ papatus: ⁊ ita plures sunt ordines in militanti ecclesia q̄ in celesti: non ergo penitus ordinata est militans ecclesia ad exemplar triumphantis ecclesie. Item videtur q̄ decanatus et archidiaconatus/et huiusmodi sunt ordies: qz decani et archidiaconi presunt et dominantur inferioribus personis ⁊ vsum dñandi edocent: g̃ est ordo ad

Diffinitio ordinis.

Septē ordines

Dicta ar. Secundo. Tertio. Quarto. Solutio. Ad primū Ad aliud. Dicta ar. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto.

similitudinē illius ordinis qui dicitur dñatio i celesti
Ad ꝓdicta. bus ordinibus. Ad ꝓdicta duplex est solutio. Quidā
enim dicūt q non sunt nisi septem ordies: quorū sum
mus est ordo sacerdotalis/ꝛ supra ipsum null⁹ est ord
do. omnes enī alij ordines redeūt ad istum ordinē se
cundum quem fit cōsecratio corporis ꝛ sanguinis do
mini/quod est corpus excellentissimū. vnde supra or
dinem sacerdotalem nō est ordo: apud eosdem vocat
Alia opio. presbiteros ad thimo. ꝛ episcopos. Aliorū est opinio
que nobis magis placet q tot sunt ordies in ecclesia
militāti quot sunt i celesti scz septē predicti/ et ꝓterea
episcopat⁹ ꝛ archidiaconat⁹: ꝛ licet ordo sacerdotalis
dignissimus sit q̄tū ad dignitatē rei cōsecrate: tñ epi
scopatus dignior est q̄tū ad qualitatē: episcopus enī
dat potestatē consecrandi corpus ꝛ sanguinē dñi.
Ad archiepiscopū autē de proprio officio pertinet cō
secrare episcopos quod maxima est dignitas/ licet in
casu aliquo episcopus consecret episcopuz. Primat⁹
vero ꝛ patriarchatus. ꝛc. nō sunt ordines nec differūt
nisi cōtractione ꝛ ambitu/ scz secundū maiorem ꝛ mi
norem potestatez: si quis vero ꝓtradicat eis que dicta
sunt dicēs q episcopatus/archi. nō est ordo: qr omnis
ordo datur per manus impositionē ꝛ non est alia ma
nus impositio super archiepiscopū q̄ super episcopū
Dicimus tamen q ad minus archiepiscopatus est or
do ad modū ordinis angelici: decanatus vero ꝛ archi
diaconatus nō sunt ordines: non enī ibi est sacrū signa
culum quo confertur potestas spiritualis: sed sunt di
gnitates āminiculātes ad ordines: iuuāt enim episco
pos: similiter thesaurariꝛ ꝛ cancellaria/officia quedā
sunt ꝛ nō ordines: quia ibi nō est sacrum signaculum:
sed qr ampliata ꝯ res ecclesie: institutus est thesau
rarius ad cōseruandum res ecclesie sine aliquo sacro
signaculo. Q autē episcopatus et archiepiscopatus
sunt duo ordines ꝓter alios septem vt sint. ix. ordi
ꝓbaꝛ opio nes in humana ierarchia sicut in celesti: Probatur ꝙ
auctoritatem apli qui dicit ad hebre. sine vlla ꝯdictio
ne q minor a maiore benedicit q̄tū benedicit: ergo
maior est qui benedicit q̄ qui benedicit: sed archiepi
scopus de officio suo benedicit et ꝓsecrat episcopum:
ergo maiorem dignitatē habet q̄ episcopus/ꝛ ita ma
iorem ordinē. Item Moyses et Aaron in sacerdoti
bus eius: ꝙ Moyses et Aaron fuerūt sacerdotes: aut
ergo equales/aut alter maior: ꝓbatur q moyses ma
ior: qr dixit dñs moysi i quarto exodi. Tu eris aaron
in his que ad deū pertinēt: ergo maius fuit sacerdo
tiū moysi q̄ aaron: ergo maiorem ordinē habuit: hoc
autem est: qr ꝓsecrauit aaron: ergo cum archiepisco
ꝯ dicta aī. pus de officio suo consecraret episcopū maioris ordi
nis est q̄ episcopus. Sed contra hoc obijcitur q epi
Solutio. scopus consecrat archiepiscopū/ꝛ hostiensis cōsecrat
papam: nō tamen est maioris potestatis. Ad hoc dici
mus sine ꝓiudicio melioris sentētie q aliud est quod
ex dispēsatiua necessitate fit: aliud quod ex dignitate
officij: archiepiscopus enim cōsecrat episcopum ex di
gnitate officij sui/ꝛ secundum hoc maioris dignitatis
est ꝛ sic intelligitur auctoritas apostoli q maior est: si
ne vlla contradictione qui ex officij dignitate benedi
cit aliquem q̄ ille qui benedicitur: quando vero epi
scopus consecrat archiepiscopum dispensatio neces
sitatis est: sicut cum ad sacerdotem proprie pertine
at ꝯ baptisare: in articulo necessitatis tamē licite alius
potest baptisare q̄ sacerdos. similiter cū dñs papa nō
habeat superiorē vel parem de necessitate inferior cō
secrat eum. vnde si non essent in mundo nisi tñ tres
simplices sacerdotes oporteret q aliquis illorū con
secraret alium in epm et aliū in archiepiscopum. De moyse.
De moyse dicimus q nō fuit sacerdos nisi in semiplena si
gnificatiōe sacerdotis: qr sacerdotis est offerre hosti
as ꝛ ipse non offerebat. sed dictus est sacerdos: quia
consecrauit fratrem suū in sacerdotē. secundū allego
ricam expositionē moyses qui interpretatur sumpt⁹
ex aquis significat scientiā que sumitur ex aquis sa
cre scripture. et aaron qui interpretatur mons fortī
tudinis significat virtutem que proprie est sacerdo
tis: quia ex virtute offerimus spirituales hostias deo
scientia vero non est proprie sacerdotis: sed ꝺr sacer
dotis qr dirigit virtutem. vel moyses significat fidē
et aaron caritatem: facit enī offerre ea spirituales ho
stias deo: qr fides operatur ꝙ dilectionē.

¶ Utrum sit idem sacerdotium.
¶ Alia questio.

Queritū. postea vtrū idē sit sacerdotium ve. le. Aī q sic.
et no. videt q sic: qr dicit apostol⁹. Oēs eādem
spiritualem escā manducauerunt quā ꝛ nos: ꝙ eādē
spiritualē hostiā obtulerunt quā et nos: sed sacerdo
tis est offerre hostias. ꝙ idē sacerdotiū spirituale ha
buerunt: ꝛ ita idē sacerdotium veteris legis et noue
Item. eadem est ecclesia qr vna est columba mea: nō Secundo.
eadez numero: sed eadem expressa similitudine dicit
sicut dicitur vna fides: ergo cum eadem fuerit eccliā
in no. et in ve. lege eedē persone ecclesiastice fuerunt
in ve. et in no. le. ergo idem sacerdotes per expressaz In oppm
similitudinē. ergo idem sacerdotium. Contra. dicit
apls ad hebreos. Translato sacerdotio necesse ē vt fi
at legis translatio. i. legaliū sacrificiorū: promisit enī
dñs per dauid. longe post institutionē leuitici sacer
dotij aliud sacerdotium dicens: tu es sacerdos ieter
num secundum ordinem ꝛc. translatum est ꝙ sacerdo
tium ve. ꝛ no. le. Ad̄ concedim⁹. vnde si mō esset cri Solutio.
stianus aliquis sacerdos ve. le. reordinandus esset ad
hoc vt esset sacerdos no. le. Ad primo obiectum dici Ad primū
mus q eedē spirituales hostie fuerunt in ve. ꝛ in no.
le. q̄tum ad fidem ex qua offerebantur ꝛ q̄tum ad si
gnificationem: qr per hostiā veteris legis significaba
tur verus agnus qui tollit peccata mundi. ꝛ per ho
stiam noue legis similiter: sed non sunt eedem q̄tuz
ad rei existentiā: quia in sacrificio no. le. est ver⁹ agn⁹
per existentiā: in sacrificio veteris legis non fuit q̄tū Ad scām.
ad significationem. Ad secundo obiectum dicim⁹ q
eedem fuerunt persone in ve. ꝛ no. le. q̄tum ad simi
litudinem virtutum: sed non q̄tū ad similitudinem
operum et officiorum: sacerdotiuz aut respicit officia
et propter hoc non est idem sacerdotiū. q autez per
omnia differant sacerdotes noue legis et veteris: ꝓ
quia sacerdos ve. le. opera crudelitatis exercent/ vñ
et interficiūt: sed sacerdotes no. le. nō interficiunt.

¶ De ordinatione hereticorum.
¶ Alia questio.

Ultimo queritur vtrū hereticiveꝛe ordinēt aut
non: ꝛ vere conficiant. Probatur q nō: qr di Aī q non.
cit innocent⁹ papa q nemo potest dare honorē quez
non habet: nec aliquis potest recipere honorē ab illo
qui nō habet: ꝛ loquitur de hereticis cum nō habeāt Secundo.
honorem q nō dant honorem. ꝙ nō dāt ordines. Itē
beatus ciprianus dicit q sacramenta hereticoꝝ sanctā

stica sunt ⁊ inania.sunt enim heretici similes simijs:q̄ videntur facere similia ecclesie ⁊ non faciunt:sed sacramenta fantastica nō sunt sacramenta:ergo sacramenta hereticorum nō sunt sacramenta.ꝯ necvere ordināt nec vere conficiunt.Jtē. dicit beatus ieronim⁹ q̄ heretici panē luctus comedunt et sacramenta sacrilega ⁊ polluta comedunt:sed sacramēta sacrilega nō sunt sacramenta.ergo heretici nec vere ordināt : nec vere conficiunt.Jtem dicit aug.q̄ extra ecclesiā non est locus veri sacerdotij:ergo cum heretici sint extra ecclesiā nō habent verum sacrificium.Sed cōtra.dicit beatus gregor⁹ q̄ sicut baptisati ab hereticis nō sunt rebaptisandi:ita ordinati non sunt reordinandi ergo herctici vāt veros ordines.Jtem augu.dicit q̄ heretici habēt vera sacramenta:⁊ vera sacramēta vāt sed pernicioſe habent/⁊ pernicioſe dant.ergo vere cōficiūt ⁊ vere ordināt. Ad hoc soluūt q̄dā sicut habet in sentētijs q̄ distinguēdū ē inter hereticos.sūt enim q̄dā heretici p̄cisi ab eccl̄a:q̄dā nō p̄cisi.de p̄cisis dñt q̄ vāt verū baptismū:q⁊ baptism⁹ ē sacramentū necessitatis::sed non cōfirmant/neq̄ cōficiūt/neq̄ ordināt vere:⁊ sic formā eccl̄ie obseruant.de nō p̄cisis aūt dñt q̄ hec oīa faciunt si formā ecclesie obseruant.⁊ p hāc distinctionem omnes predictas obiectiones soluunt Sed q̄ solutio nulla sit:probatur.dicit ei btūs aug. q̄ inturia nō ē faciēda sacramento: inturiā autez facit sacramento:sicut ipse exponit qui dicit ipsum pollui ex immundicia hominum. Si enim radius solaris sparsus super quelibet immunda non contrahit tamen immūdiciam : q̄tomagis sacrameta diuina : ergo precisio vel non precisio heretici nichil facit ad sacramentū:ergo non est soluendum per distinctionē illam.Jtē dicit Augustinus q̄ non est reprehendēdū in hereticis istud ī quo nobiscum conueniunt:sed ī quo nobis ꝓtrariātur: quod patet per hoc q̄ cū Johānes dixisset dño.Magister/vidim⁹ quēdam in nomie tuo demonia eijcētez qui nō sequitur nos ⁊ prohibuim⁹ eum:respondens dñs ait:nolite prohibere illum:qui enim non est aduersus nos/pro nobis est:ꝯ non est redarguendum in hereticis illud in quo nobiscum conuenunt: sed istud in quo nobis aduersantur:q⁊ vt dicit Augustinus: medicandum est vbi morbus est: nō curandum est quod sanum est : ergo siue heretici sint precisi siue nō:dūmodo seruant formam ecclesie:vera sacramenta vāt:in hoc enim nobiscum conuenunt:propter hoc dicimus aliter soluēduz esse. Dicimus ergo q̄ si heretici seruent formam ecclesie siue sint precisi siue nō:vera sacramēta vāt:multi enim heretici precisi fuerunt vt Arriani qui cantabant in sacramētis:si vero non seruāt formam ecclesie nō dant vera sacramēta. Auctoritas ergo ĩnocentij itelligēda est de illis q̄ nō seruant formam ecclesie ⁊ ipsi ordinantes ordinati fuerūt nō i forma ecclesie.vnde nō habent veros ordines ⁊ sic nō possunt dare.Vel aliter potest itelligi illa auctoritas:et si formā seruāt ecclesie cum ordināt nō tñ dāt honorē.i.nō dāt gratiā spūssancti:dādo ordies ipsi enim non habent gratiam nec illi qui dant/nec illi qui recipiunt cū sint heretici. Similiter auctoritas cipriani potest intelligi istis duobus modis: possūt enī dici sacramenta hereticorū fantastica : quia formā ecclesie nō obseruāt. vnde videntur ordinare et non ordināt/vel fantastica:quia videnē dare gratiā et nō dāt vnde symee sunt hereticorū etiā sacramēta sacrilega sunt:vel quia nō seruāt formā ecclesie vel si obseruāt dant sacrilegia et polluta:quia ipsi heretici sacrilegi et polluti sunt et ad punitionē suā recipiunt: sicut ieronim⁹ sup malach̄.dicit q̄ ille polluit panē.i.corpus christi qui accedit indignus ad altare: nō quia ille panis sit pollutus:sed quia magis ille polluitur qui celebrat indigne. Similiter auctoritas augustini duobus modis potest exponi. primo sic:extra ecclesiā.i. extra formā ecclesie:nō est locus veri sacrificij/vel extra ecclesiā nō est verū sacrificiū: quia non datur gratia que videtur dari:sed tamē vere conficiūt si formā ecclesie seruāt:qđ significatū fuit in facto abrahā qui cognouit agar ex precepto sare . Agar ancilla significat quācunq̄ ecclesiā fantasticā in qua tñ dñs gñat filios ꝓpriales si forme ecclesie seruantur.

Tertio.

Quarto.

In oppo^m.

Secundo.

opio aliq̄

ꝓ hoc aī.

Secundo.

Solutio.

Ad auctoritatem.

Aī dicit

Ad aliā.

Ad aliam.

Figura.

¶ De etatibus ordinatorum.

¶ Aliud capitulum.

DE etatibus autē dicitur ordinatorūvt habetur in sentencijs q̄ in subdiacon̄.nō est aliquis ordinandus ante xxiij.ānū.quia propter votū continentie debet habere annos discretionis : nec in diacon̄.ante xxv.ānos.nec in sacerdotē ante.xxx.an.q⁊ in tali etate incepit dñs predicare:et ioseph incepit distribuere frumentū in terra egypti et dauid regnare in israel: ⁊ ezechiel prophetizare: sed quia illud ab homine institutū est dispensationē recipit et aliter sepissime fit.

¶ De sacramentis cōseruatiuis gratie.

¶ Aliud capitulum.

DIcto de sacramētis collatiuis gr̄e dicēdū est de sacramētis ꝓseruatis gr̄e: scz de matrimonio p quod cōseruatur gratia: est eni sicut medicina preseruatiua:quia p̄seruat a lapsu sicut dictū est supra.Circa matrimoniū primo videndū est quid sit matrimonium:et de institutione matrimonij. Secūdo de causis matrimonij. Tertio vtrū matrimoniū sit de iure naturali et si est qualiter sit. Quarto de bonis matrimonij.Quinto de impedimēto matrimonij.Matrimoniū eni sic describit:matrimoniū est legittima coniunctio maris et femine/indiuiduāvite consuetudinē retinens:legittima dicit ꝯtū ad personas legittimas ad cōtrahendū.que autē persone ligittime sūt ad cōtrahendū inferius patebit:⁊ quia legittime cōiūgunt frater et soror:filius et mater? ꝯtū ad cohabitationē propter hoc addit indiuiduā vite consuetudinē retinens.i.retinendā exigens ꝯtū in se est: hoc autē dicit quia matrimoniū nō semper retinet indiuiduāvite cōsuetudinē:sicut in matrimonio infideliū:contumelia eni creatoris soluit matrimoniū: tale ei matrimoniū nō est ratū.Jtē hic dicit propter matrimoniū spūale: quia ante carnalē copulā licet alterū cōiugū transire ad religionē et soluitur matrimoniū:sed ꝯdiu durat matrimoniū indiuiduā vite retinet cōsuetudinē. vnde ꝯtū in se est semper retinendū exigit. cū eni matrimoniū sit cōiunctio maris et femine et ibi sunt due dictiones que sunt relatio et correlatio: maritus eni dicit vxoris marit⁹:et vxor maritivxor.Querit anvtra q̄ illarū coniunctio p se sit matrimoniū: an ille due simul accepte ita q̄ neutra sit vtraq̄ p se: ꝯ ibi sūt duo matrimonia: ꝯ duo sacramēta:si ille due pit accepte ita q̄ neutra:ꝯ secundū hoc vir nō est p matrimoniuz cōiunctus cū femina nec ecōuerso:hoc autē falsū. Ad hoc dicimus sicut dictū est in sacramento eucharistie: q̄ duo sūt in subiecto:sed vnū in effectu et significatio

Diffinitio matrimōij.

Euasio.

Prima q̄o Aī primo

Solutio.

ne:in effectu vnū: quia ille due cōiunctiones efficiunt carnē vnā:in significatione vnū sunt: quia significant vnionē christi et ecclesie: sicut dicit apostolus matrimoniū sacramētū magnū in christo et ecclesia. vnde sicut forma panis et forma vini sūt vnū sacramentum ab vnitate significati et effectus:ita ille due cōiunctiones sunt vnū matrimoniū:et vnū sacramentū ab vnitate significati et effect⁹. Institutū aūt fuit matrimoniū in paradiso: immisit enī de⁹ sopozē in adā et tulit vnā de costis eius et edificauit illā costā in mulierē: et in illo sopoze interfuit adā celesti curie:ꝛ multa futura ei reuelata sunt:et cū euigilasset dixit spiritu pphetico.hoc nunc os ex ossibus meis ꝛ caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrē et matrē et adherebit vxori sue et erunt duo in carne vna:institutum ergo fuit matrimoniū quasi in duplici paradiso:scz in paradiso terrestri in quo fuit adā et in paradiso celesti in quo raptus fuit adā in illo sopoze:institutū autē postea fuit a dño dicēte. Crescite et multiplicamini:essent autē vt dicit augustin⁹: nuptie honorabiles et thorus imaculatus in paradiso nisi fuissent peccata:honorabiles generali honore:quia generantur homīes ad cultū dei:et speciali honore quo adā ꝛ eua sunt principiū totius humani generis: thor⁹ imaculatus esset:quia sine omni purigine carnis: sine oī libidine:sine oīū incōuenīēti coirent. Sed questio ē vtrū ibi esset delectatio carnis. ꝓbatur q sic:qz abraham et alij sancti patres:quādo cognoscebāt vxores delectabātur vellēt nollent: ergo illa delectatio non erat volūtaria:ergo erat naturalis: sed eadē nātura fuit ante peccatū que nūc est:ergo et ante peccatū essz in illo opere delectatio. Preterea ibi esset cōiunctio cōuenīētis cū cōuenienti: ergo delectatio sicut delectatur visus in vidēdo viride. Sed si ibi esset delectatio sicut modo est:ergo libido ꝛ ita peccatū:quod est incōuenīēs. Et ad hoc dicimus q ibi esset delectatio. Sed sciēdum est q duplex est vis cōcupiscibilis in homine:est cōcupiscibilis humana ꝛ est cōcupiscibilis brutalis:q̄ non cōcupiscit nisi sensibilia: et ꝓcupiscibilis hūana q̄ cōcupiscit oīa tam sensibilia: q̄ intelligibilia tam bona q̄ mala:huiusmodi cōcupiscentiā rationalē habēt angeli:secundū cōcupiscibilē brutalem non est virtus nec viciū: et secundū illā delectaretur adam ante peccatū in opere cōiugali:habebat enī cor adam ante peccatū in opere cōiugali: habebat enī cor pus animale indigens alimonia ciborum. vnde et de lectationē hz fm sensū et non peccaret:sed non sequitur ibi est delectatio:ergo libido:libido enī est mot⁹ ad delectationem illicitam.

De instituti one matrimonij.

q̄o incidēs. Aī q sic.

Secundo.

In oppo^m

Solutio.

De causis matrimonij.

¶ Secundum capitulum.

Secundo capitulo dicitur de causis matrimonij quarū quedā sūt finales: quedā materiales: q̄dā formales:quedā efficiētes:finalū quedā sūt necessarie:quedā accidētales: necessarie sunt,plis procreatio et fornicatiōis vitatio:secūdū prolis procreationē dicit matrimoniū institutū ad officiū secūdū fornicatiōis euitationē dicit istitutū ad remediū:ꝛ ante statū culpe institutū est tantū ad officium:in statu culpe ad officiū et remediū. cause finales vtiles sunt caritatis dilatio: viciorū recōciliatio:bellorū sedatio:regnorū pacificatio:ꝛ huiusmodi cause materiales sūt legittime persone: in solis enī legittimis habet esse matrimoniū:legittime vero persone sunt que nullo modo prohibent ꝓtrahere:formales cause sūt solēnitas que exhibetur in matrimonio: sicut q̄ sit in facie ecclesie: et q̄ benedicātur spōsus et spōsa:hoc enī faciūt ad decorē matrimonij. Efficiēs aūt cā matrimonij est ꝓsensus per verba de ꝓsenti exꝓssus vel equipollens sicut per signa:quia inter absentes potest esse matrimonium:si de consensu qui est causa efficiens matrimonij. Multipliciter obijcit:ꝛ de illo ꝓsensu ꝓmo q̄ est mor tale pctm̄:aliqs enī ꝓhit cū aliq̄ vt fiat diues:ꝓpt̄ hoc solū vt̄ vt expleat libidinē suā:ꝛ ita ex cupiditate ꝛ ex libidine est ille ꝓsensus matrimonialis: sz si arbor mala ꝛ fruct⁹ malus: ergo cū cupiditas vel libido sit peccatum mortale,cōsensus ille est peccatuz mortale:sed consensus ille est ꝓprie causa efficiēs matrimonij:ḡ malum est causa boni ꝓprie cū omne matrimoniū sit bonum:hoc autez est contra beatum Dionisium qui dicit q̄ malum nō est factiuum bonoruz. Item contra illos qui dicūt q̄ mala actio nō est a deo:ille cōsensus est causa ꝓprie boni scz matrimonij: ergo ꝓprie est bonus:quia mala arbor non potest bonos fructus facere. Item si iste ꝓsensus nullo modo est bon⁹: ergo nullo modo deus est causa illius efficiēs:ergo iste cōsensus ꝓprie nō est causa efficiens huius matrimonij/ nec finalis/nec materialis/nec formalis:hoc certuz est ergo nullo modo causa est huius matrimouij. Cōtra hoc matrimoniū est ratū ꝛ bonum: ergo deus est causa illius. Ad hoc dicimus q̄ iste ꝓsensus licet sit peccatum mortale: tamē ꝓprie est causa efficiens matrimonij non inq̄tum malus:sed inq̄tum bonus/ꝛ inq̄tum a deo est:dicimus enim q̄ omnis actio inq̄tū actio bona est ꝛ est a deo. Et quod beat⁹ Dionisius dicit sic intelligēdum est:malū nō est factiuum boni iq̄tum malum: sed per bonum quod habet in se annexum est factiuum boni:sicut patet in cupiditate q̄ mala est multa tamen habet annexa:sicut negociationem ꝛ similia que valde necessaria sunt hominibus: qui autem dicunt q̄ mala actio est ab homine vel a diabolo difficile est eis respondere.

Ꝛ dicta.

Tertio.

In oppo^m

Solutio.

Ad rōnem

De consensu cause efficientis matrimonij.

¶ Alia questio.

Queritur postea quis consensus sit causa efficiēs matrimonij/aut ꝓsensus ad cohabitandum perpetuo/aut ꝓsensus i carnalem copulā. Si cōsensus ad cohabitādum: ergo matrimoniū potest esse inter matrem et filium: possunt enī ꝓsentire ad cohabitādum perpetuo: si ꝓsensus in carnalem copulam: ergo non fuit matrimonium iter beatam virginem et Joseph: quia beata virgo nō ꝓsensit in carnalem copulam. vñ in euāgelio. Quomodo fiet istud/quoniam virum nō cognosco.i.me cognoscituraz ꝓpono: emiserat ergo votum virginitatis/ꝛ ita nō ꝓsensit i carnalem copulā ꝫd dicitur q̄ votum illud reuocatum fuit per matrimoniuz. Cōtra. virginitas potest cū matrimonio manere:māsit enim i beata virgine:ergo non fuit necesse reuocari votum virginitatis per matrimonium. Itē probatur q̄ beata virgo ꝓsensit i carnalem copulam: quia dicit beatus Augustinus q̄ beata virgo cōmittens virginitatem suam deo:ꝓsensit i carnalem copulam/nō illam appetendo:sed diuine dispositioni obediēdo:ergo ex obedientia diuine dispositionis ꝓsensit in car. copu. Sed secūdum hoc videtur q̄ nō sit plenissime virgo/siue virgo virginū: plenus est ergo virgo illa que integra est corpore/ꝛ integra mēte/que nul

Aī primo.

In oppo^m

Secundo.

ꝛ hoc aī.

lo modo cõsentit i corruptionem carnis q̃ illa que est virgo corpore ꝛ psentit i carnalem copulã: q̃tum enĩ in se est corrupta est iã ꝛ de tali dubiũ est an ei debeat aureola: ergo cum beata virgo cõsenserit ĩ carnalem copulam nõ fuit plenissime virgo: quod nephas est dicere. Item dicit Hieronymus q̃ vouẽtibus virginitatem nõ solum nubere: sed etiam velle nubere damnabile est: ergo peccauit mortaliter beata virgo i hoc q̃ voluit nubere/cum prius vouisset virgitatem/ et hoc incõuenies. Secundo.

Solutio. Ad primũ cõsensus ad cohabitãdum: nec cõsensus in carnalẽ copulam: est causa efficiens matrimonij: sed cõsensus in cõiugalẽ copulã: et cõiugalis copula multa cõprehẽdit scz cohabitationẽ et carnalẽ copulã: et mutuũ obsequiũ: et mutuã potestatẽ corporis: quia vir nõ habet potestatẽ sui corporis: sed mulier: nec econuerso. Ad illud quod obiectũ est de beata virgine: dicũt quidã q̃ cõsentit in carnalẽ copulã sub cõditione: scz si deus vellet: sed hoc nichil videtur esse: quia quod nõ querebatur ab ea. vnde non erat necesse q̃ in hoc cõsentiret nec absolute nec sub cõditione. Alij dicũt q̃ consensit in carnalẽ copulã. i. cõiugalẽ: sed expositio valde extranea est. Et propter hoc dicimus q̃ psensit in carnalem copulã que generaliter cõprehẽdit illa q̃tuor q̃ dicta sunt: et qõ dicit augustinus q̃ cõsensit in carnalem copulã verũ est in vniuersali: sicut enĩ scire inuniuersali et ita cõsentire in vniuersali: cõcedimus tamẽ quoniã prompta fuit obedire deo si precepisset coitũ cõiugalẽ: in hoc enĩ nõ fiebat aliqõ preiudiciũ virginitati sue vel dignitati virginitatis sue: vl voto. Illud autẽ quod dicit beatus ieronimus intelligendum est de illis qui post votũ virginitatis cõsenserũt absolute in carnalem copulã et volunt fieri matres. vñ nõ habet locũ in beata virgine. Sciẽdũ autẽ q̃ beata virgo ex inspiratione spiritus sancti votũ vouit virginitatis ad quã sequitur sterilitas: quia sine inspiratiõe diuina nõ subijceret se maledicto legis: in lege enĩ sterilis erat maledicta maledictione pene: scz opprobrij. Ad primũ.

Iterũ arg. Obijcit iterũ de hoc quod dictũ est q̃ cõsensus exps sus per verba de p̃senti est causa efficiẽs matrimonij dicit enĩ alexander in quadã decretali: q̃ ante carnalẽ copulã/licet alteri cõiugũ ad religionẽ transire. ponatur ergo q̃ alter intret claustrũ. videt q̃ peccet mortaliter: quia cõsensit per verba de psẽti in istã: ergo matrimoniũ est inter illos: sed dixit dñs in euãgelio. quod deus cõiunxit homo nõ separet: sed iste separat quod deus cõiunxit: ergo peccat mortaliter: vel si tenet matrimoniũ: ergo potest exire de claustro ꝛ redire ad cõiugẽ. Item videtur q̃ alexãder papa peccauit: mutauit ei preceptũ dñi vel coartauit qõ nõ licet ei facere: quia nõ potest mutare precepta legis et euangelij: nõ enĩ est docens sicut potestatẽ habens: sol⁹ ei de⁹ est docens sicut potestatẽ habens: ergo peccauit cõstituẽdo illam decretalẽ. Item matrimoniũ significat cõiunctionẽ christi et ecclesie: sed ꝓiũctio christi et ecclesie est inseparabilis: qz dicit dñs: vobiscũ sum vsq̃ ad cõsummationẽ seculi: ergo matrimoniũ est indissolubile: ergo nõ dissoluitur matrimoniũ si iste intret religionẽ. Item post carnalẽ copulã nõ licet intrare religionẽ: ꝛ hoc propter vinculũ matrimonij: sed idẽ est matrimonium ante carnalẽ copulã et post: ergo ante carnalem copulã nõ licet alteri coniugũ intrare religionẽ. Solutio ad hoc dicimus q̃ matrimoniũ significat simpliciter cõiunctionẽ christi ꝛ ecclesie: inq̃tũ vero matrimoniũ est spũale añ carnalẽ copulã significat contũctionẽ christi ad fidelẽ animã: inq̃tũ vero cõsummatũ est per carnalẽ copulã significat vnionẽ filij dei ad humanam naturã: hec autem est indissolubilis: qz dicit auctoritas: Anathema sit qui dixerit deũ deposuisse hominem quem assumpsit ꝛ propter hoc matrimoniũ cõsummatum per carnalẽ copulã idissolubile est nisi per mortem corporalem: qvero cõiunctio xp̃i ad fidelem aiam ẽ dissolubilis: propter hoc matrimonium quod est tm̃ ũciatuz ꝛ spirituale/dissolubile est/ licet autem cõiunctio christi ꝛ ecclesie idissolubilis sit simpliciter: tamen dissolubilis est q̃tum ad particulares contũctiones. Item sicut matrimoniũ corporale siue cõsummatum per carnalẽ copulam dissoluitur per mortem corporalem/sic matrimonium spirituale quod est ante carnalem copulã: dissoluitur per mortẽ spiritualem scz cũ alter cõiugum transit ad religionẽ: tũc enĩ moritur mũdo/ ꝛ hoc est mors spiritualis: igitur. Ad primo obiectum dicimus q̃ ille nõ peccat intrando claustrum ante carnalem copulaz: nec separat quod deus coniunxit: sed mors spiritualis separat. Ad secundo obiectum dicimus q̃ Alexãder papa nõ mutauit preceptum domini nec coartauit: sed quod ius est declarauit: magis enim tenemur deo q̃ homini: ꝛ hoc habuit a dño: qz vt dicit Hieronymus: reuocauit beatum Jo. a nuptijs ad frugẽ melioris vite. Ad tertio obiectum dicimus q̃ quedã cõiunctio christi ꝛ ecclesie scz que est christi ad fidelẽ animam dissolubilis est vꝺictum est: et sic nõ procedit obiectio. Ad quartum dicimus q̃ licet idem sit matrimoniũ ante carnalẽ copulaz ꝛ post: tamen ante est tantum inciatum et spirituale: ꝛ post cõsummatũ ꝛ est corporale ꝛ ꝓpter hoc nõ dissoluitur/nisi per mortem corporalem. Item cum aliquis consentit in aliqua/ ꝛ econuerso: et cõsensus ille exprimitur per ẏba de futuro hoc modo: ego accipiam te i meam/ ꝛ ego accipiã te in meũ: si postea sequat carnalis copula iudicat ecclesia post carnalem copulam esse matrimonium verum iter eos. Sed videtur q̃ nõ sit ibi verum: quia nõ est ibi consensus per verba de presenti expressus qui solus proprie est causa matrimonij: ergo ibi nõ est matrimoniũ. Item huiusmodi carnalis coniunctio septus fit causa libidinis explende: ita q̃ nullus cõsensus matrimonialis ibi est ergõ ibi nõ est matrimoniũ: et ecclesia iudicat ibi esse matrimoniũ: ergo decipitur: ergo errat: ꝛ hoc est inconueniẽs. Et ad hoc dicimus q̃ cum vir et mulier cõtrahunt sponsalia dicendo: accipiam te in meã ꝛ bona intẽtione hoc dicunt eorum est determinare i futuro in quo primum est matrimoniũ ꝛ carnalis coitus sequens intelligitur esse de termino illius futuri. vnde ibi est per equipollentiam et consensus expressus per verba de presenti: factum enim est p̃sens quod prius futurum fuit. Ad secundum dicimus q̃ licet iter tales non sit matrimoniũ: ecclesia tamẽ iudicat ibi esse matrimonium: supponit enim q̃ bona intentione contraxerũt sponsalia: non enim potest iudicare de occultis nec errat ecclesia: imo bene scit q̃ est ibi matrimoniũ forte non: sed cõpellit eos esse simul ne dispẽsetur matrimoniuz: sicut inter illos iudicat esse matrimonium qui dicunt: accipio te in meaz: accipio te i meuz: tamẽ forte non est ibi matrimoniũ: quia nõ consentiũt mentaliter: sed tamen proferunt verba.

Secundo. Tertio. Quarto. Solutio. Ad tertiũ. Ad quartũ. Ad aliud. Ad primũ. Ad secũdũ. Ad tertiũ. Ad quartũ. Ad aliud. ℣ hoc ar. Secundo. Solutio. Ad aliud.

¶ Utrũ matrimoniũ sit de iure naturali.

¶ Alia questio.

TErtio capitulo queritur vtrum matrimoniũ sit de iure naturali. Circa quod capitulũ primo q̃ rendum est vtrũ antiqui patres qui habuerũt simul plures vxores peccauerĩt. Secũdo qualiter matrimo niũ sit de iure naturali. Tertio qualiter simplex forni

Ar primo. catio sit peccatũ mortale. Circa primũ sic obijcitur. di cit augustinus sup gen. obijciũtur iacob quatuor vxo res: quia quãdo mos erat peccatũ nõ erat: ergo secũ dum hoc ante morẽ peccatuz erat: ergo erat cõtra ius naturale quod preceptum: sed tunc nõ fuit aliqua lex nisi natu ralis: ergo plures habere erat cõtra ius naturale: sed mos siue cõsuetudo nõ potest esse ius naturale: ergo quando mos etiã erat peccatum erat habere plures.

Secundo. Itez dicit Augustinus q̃ habere plures non erat con tra preceptuz: ergo nõ erat cõtra legez aliquam: ergo

Tertio. nõ erat peccatũ nec ante morẽ nec post. Itẽ culpatur lamech qui primus introduxit bigamiã et nõ culpat nisi pro peccato: ergo pctũ fuit habere plures: ergo peccauerũt antiqui patres: quia habuerunt plures.

Quarto. Itẽ habere plures aut ẽ malũ secũdũ se/ aut nõ: si nõ ergo modo nõ est malũ. et hoc falsũ: si est malũ secũ dũ se: ergo semper fuit malũ: ergo sẽper peccatũ: er go semper peccauerũt antiqui patres: quia habuerũt

Quinto. plures. Itẽ dicit apostolus q̃ vir nõ habet potestatẽ sui corporis: sed mulier. nec ecõuerso: ergo iacob nõ habuit potestatẽ sui corporis: sed lya: ergo quãdocũq̃ petebat lya debitũ iacob tenebat reddere ei: simi liter quandocũq̃ rachel petebat tenebatur ei redde re: & si sic petissent debitũ: simul vtriq̃ debuit redde re: ergo fuisset perplexus et hoc incõuenies: ergo pec

Confirmat catũ fuit ei habere plures. Ad idez facit hec auctori tas apostoli. Nolite fraudari inuicẽ nisi forte ex cõsen su ad tẽpus vt vacetis orationi: et iterũ reuertimini

Euasio. in idipsũ. Forte dicet ad hoc q̃ ex dispẽsatione dñi li

ꝫ hoc ar. cuit ãtiquis patribus habere plures. Sed probatur q̃ nõ: quia dictũ est de rege israel in deutero. Nõ ha bebit vxores plurimas q̃ allicient animã: ergo pmissũ est secũdũ legẽ habere plures dũmodo nõ allicĩãt ani mã viri: ergo nõ fuit necessaria dispẽsatio dñi ad ha

Solutio. bendas pluresvxores. Solutio. ad predicta dicimus sine preiudicio melioris sententie: q̃ de iure naturali est vnicã esse vnici: et dñs dispẽsauit secũdũ exigentiã tẽporis: quia tũc erat cũ antiquis patribus qz plures simul habuerũt: dispẽsauit autẽ quatuor de causis.

Prima cã Prima est propter multitudinẽ cultus dei: qz in tem

Secunda. pore abrahe ysaac & iacob: pauci erãt cultores dei: fe re ei tot9 mũdus ydolatrie subiacebat. Secunda est propter moderationẽ et tẽperãtiã: sicut dicit augu stinus: quãdo mos erat peccatũ nõ erat vt mos dicat nõ solũ propter cõsuetudinẽ: sed propter moderamẽ et tẽperãtiã: moderate appetebãt antiqui patres coi tũ: qz solũ propter procreationẽ prolis ad cultũ det.

Tertia. Tertia causa est propter figurã: modo ei christus est sponsus ecclesie fidelitũ ex qua propzie generat tanq̃ ex rebeca sponsa sua: sicut abrahã ex libera et ecclesie mercẽnariox exgñat filios tãq̃ ex ãcilla: sicut abrahã ex agar. vnde apostolus siue per occasionẽ siue pver tatẽ annũciet christ9: et in hoc gaudeo: sed et gaudeo quia sepe per mercẽnariũ generãtur filij spũales deo et in figura huius habuit abrahã simul plures: saraz que significat ecclesiã fidelitũ virorũ: et agar ancillam q̃e significat ecclesiã mercẽnariorũ. Similiter chri stus ad similitudinẽ iacob sponsus est ecclesie quadru plicis: scz ecclesie virorũ cõtemplatiuorũ: & ecclesie vi rorũ actiuorũ: et est sponsus mercẽnariorũ cõtempla tiuox/et est sponsus ecclesie mercẽnariorum actiuorũ. et sicut enim bini sunt contemplatiui: sic bini & mercẽ narij cõtẽplatiui. vnde in euãgelio: duo erunt in lecto vno: vnus assumetur/alter relinquetur: et est sponsus ecclesie mercẽnariox actiuorum: ad hoc figurandũ ha buit Jacob quattuor vxores/duas liberas/& duas an cillas. Due libere significant duas ecclesias virorũ ac Figura. tiuorum et virorũ contẽplatiuorum: due ancille signi ficant duas ecclesias mercẽnariorum actiuorũ & mercẽ nariorum contemplatiuorũ: quia vero christus spõsus multarũ ecclesiarum particulariuz: in figura huius ha buit Dauid plures vxores/et Salomon similiter. vn de in canticis. lx. sunt regine: & lxxx. cõcubine & adole scentularum nõ est numerus. Quarta causa est instru- Quarta cã ctio hominum: naturalis enim ratio dictat viro q̃ sicut vir nõ vult q̃ mulier diuidat carnez suã cum alio viro: ita ipse nõ debet diuidere carnez suam cum alia nisi de auctoritate dei cui debet magis obedire vir q̃ mulier: per hoc q̃ plures habet instruitur homo q̃ magis debet deo q̃ vxori: istis ergo quattuor de causis dispẽ sauit deus cũ antiquis patrib9 qui plures vxores ha buerunt. vnde non peccauerũt. Ad primũ ergo dici- Ad primũ mus q̃ cuz dicitur quando mos erat: peccatuz nõ erat non notatur causa ibi: sed tempus in quo peccatũ nõ erat: causa autem propter quaz peccatuz nõ erat fuit Ad secũdũ dispẽsatio diuina. Ad secũduz dicimus q̃ habere plu res dicitur nõ fuisse contra preceptuz: quia dñs dispẽ sauerat & iã tẽperauerat preceptuz illud: q̃ vnica es set vnici. vel dicitur nõ fuisse contra preceptuz: quia nõ fuit contra mentez precepti: quia de intẽtione prece pti fuit q̃ sicut mulier nõ debet diuidere carnez suam cuz multis viris: ita nec vir cũ multis mulieribus nisi auctoritate superioris scz dei. vnde quia ex dispensa tione dei habuerunt plures nõ fuit hoc contra inten Ad tertiũ. tionez precepti. Ad tertiuz dicimus q̃ Lamech pec cauit: quia non fuit dispensatuz cuz eo: et quia ex libi Ad quartũ dine introduxit bigamiaz. Ad quarto obiectuz dici mus q̃ habere plures nõ est malum secundum se: sed est malũ i se: sicut occidere. vnde sicut occidere ex cau sa meritoriuz est: ita habere plures aliquãdo merito Ad quintũ riuz fuit ex causa. Ad quintũ dicimus q̃ quãdo vnus habuit plures nulla illarum habuit plenã potestatez corporis virt. vnde si simul peterent debitũ/ non erat perplexus: potuit enĩ ex causa rationali alteri redde re/& alteri negare. vnde Lya emit a Rachel cõcubitũ cum viro suo per vnã noctẽ pro mandragoris filij sui Ad aliud. Ad vltimũ dicimus q̃ non fuit simpliciter licitũ secũ dum legez habere plures: sed ex dispensatione.

CUtrum vnicã esse vntus sit de iure naturali.
CAlia questio.

SEcundo capitulo queritur vtrũ vnicã esse vntus Ar q̃ sic. sit de iure naturali. probatur q̃ sic: quia ratõ na turalis dictat. Ne facias alij quod tibi nõvis fieri: sed vir nõ vult q̃ diuidat carnẽ suã cũ multis: & nec ipe de bet diuidere carnẽ suam cum multis mulieribus: in hoc enĩ pares sunt vir et mulier: sicut dicit dñs in gen faciamus ei simile sibi adiutoriũ: & in hoc etiã cõsistit fides que est vnũ de bonis matrimonij: ergo natura lis ratio dictat vnã esse vntus: ergo est de iure natura Secundo. li. Itẽ indirecte sic: si non est de iure naturali: ergo est de iure positiuo: ergo anteq̃ esset institutũ ius posi tiuũ nõ erat peccatũ habere plures: ergo nõ peccauit

Ꝛ hoc ar. lamech habẽdo plures: quare ergo culpat. Si dicit ꝙ prædictũ erat nõ plures: hoc nõ videt ex quo nõdũ erat petm̃. Præterea gẽtibus nõ est prædicatũ qui nõ hñt nisi legẽ naturalẽ de ꝗbus ꝺt apls. Qui sine lege peccauerit sine lege ꝑibit: cũ illi nõ habeãt nisi legẽ naturalẽ ꝓtra quã nõ est habere plures: nec sit eis ꝑdicatum oppositus: ergo non peccant habendo plures.

Ad idem. Item quedã animalia sunt que seruãt castitatẽ: quia vnus nõ habet nisi vnã: sicut turtur. Quedã sunt que magis sunt luxuriosa: et illa que seruãt hmõi castitatẽ/ similiora sunt homini qui castitatem tenetur seruare: ergo si illa animalia naturaliter seruant castitatez/ multo fortius homo tenetur seruare ca̅stitatez hmõi:

Ad idem. igitur est de iure naturali vnã esse vnius. Itẽ ꝓpter quid nõ est de iure naturali: si ꝓpter hoc ꝙ aliquãdo fuit aliter ꝛ sine peccato: eadem ratione non occidere non est de iure naturali: quia aliquãdo occiditur sine

Ad idem. peccato. Item vox omniũ est vox nature: sed omnes dicunt bonum/ vnicam esse vnius: ergo vnicã esse vnius est vox nature: ergo est de iure naturali: ꝯ semper fuit peccatũ habere plures: qz cõtra ius naturale nemo potest dispẽsare: ergo nec etiã dñs: quia potest fa

In oppo̅ cere cõtra se. Sed aliquãdo licitũ fuit et etiã meritoriũ habere plures: ergo vnicã vnius esse nõ est de iu-

Ad idẽ. re naturali. Itẽ ponatur ꝙ nõ sint nisi duo viri et infinite mulieres: cõstat ꝙ viris dictabit ratio humanũ genus multiplicare ꝯtũ possunt: sicut patet in filiab⁹ loth: ergo dictabit eis ratio ꝙ quilibet habeat plu-

Solutio. res vxores: ergo nõ est contra ius naturale. Solutio ius naturale quoddã est speciale: quoddã vniuersalius: quoddã vniuersalissimũ: istud ẽ vniuersalissimũ quod est in oĩbus rebus: scz in cõcordia omniũ rerum et de tali iusticia naturali agit plato in thimotheo vnũ elemẽtũ nõ potest esse sine alio. vnde vt dicit augustinus iudiciũ diuine largitatis est ꝙ quelibet creatura cõpellitur dare seipsã: ius naturale vniuersali⁹ est qꝺ oĩa naturalia aialia dictat: ius naturale speciale est quod dictat naturalis ratio: et tale ius est in solis vtẽtibus ratione: ꝛ de tali iure speciali est matrimoniũ quoddã tamẽ est matrimoniũ: qꝺ est de iure naturali vniuersaliorũ. ſ. cõiunctio maris et femine: sed fidelitas quã debet vir vxori sue est de iure speciali. vnde

Ad primũ. vnã esse vnius est de iure naturali speciali. Ad primũ ergo dicimus ꝙ dñs nõ dispẽsauit cõtra ius naturale ꝯtũ ad essentiã virtutis. ſ. castitatẽ: sed ꝯtũ ad opera virt⁹ni imutabilis est: sed opera variabilia sũt: substantia precepti fuit vt vir non diuideret carnẽ suã cũ multis: salua tamẽ auctoritate superioris scz dei. vñ vir debet fidelitatẽ vxori salua fidelitate dei: magis eni tenet vir deo ꝯ vxori: ꝓpterea ex dispensatiõe dei

Ad secũdũ potest habere plures: per hoc patet solutio ad secundũ: et per hoc patet ꝙ nõ occidere est de iure naturali: tamẽ ex precepto dñi aliquando meritorie occidit

Ad aliud. Ad vltimũ dicimus ꝙ ꝓpter positionẽ illã nõ debz quis imutari nec vir dimittere fidelitatẽ illã ꝯ debet vxori sue: nisi ex dispensatione diuina nec illa positio cõtingit: quia sic ordinauit deus vt plures sint mares ꝯ femine: quia de maribus vult quosdã esse rectores vel doctores qui significant per noe: quosdã virgines qui significant per danielẽ: quosdã cõiugatos ꝙ signi-

Ꝛ dicta ar. ficant per iob. Sed secũdũ predicta videt ꝙ vna mulier ꝑ dispẽsationẽ potuit habere plures viros: qz si ꝓpt multiplicandũ populũ dei: dispẽsatũ est aliquã do cũ viro vt haberet plures: eadẽ ratione dispensari potuit cũ muliere vt plures haberet quãdo ille quẽ habebat nõ poterat generare/ vel ꝓpter frigiditatẽ vel ꝓpter aliam causaz/ ꝛ mulier voluit fieri mater ne subiaceret maledictio legis: erat enim maledicta in lege sterilis: ergo qua ratione licitũ fuit i lege vnũ habere plures: licitum fuit vnam habere plures. Ad Solutio. hoc dicimus ꝙ nõ est simile de viro et muliere ꝓpt multas causas/ quas assignat Augustinus in libro de bonis ꝓiugij. Prima est dignitas sexus: qz vir est ca- Prima. put mulieris/ et non ecõuerso. vnde magis dispensandum fuit cum viro ꝯ cũ muliere. Secunda est ordo pacificus dominij: quia magis pacifice vnus dominatur pluribus ꝯ duo vni: si autem vna haberet plures viros/ duo vel plures domiarent vni. Tertia est fecũditas: quia vnus vir plus potest fecũdare ꝯ tres mulieres/ vel quattuor possũt parere. vnde dicit augustinus ꝙ si vna mulier haberet duos cum alt sufficiat eã fecundare aliquando haberet ꝓpt libidinem. vnde potius dicenda esset meretrix ꝯ vxor. Quarta causa est ꝓpt sacramentum: est matrimoniũ sacramentuz spũalis ꝓiugij i quo non est nisi vnus sponsus/ scz xps. vnde dicit augustinus ꝙ matrimonium ita in ecclesia confirmatum est vt non licet viro ꝓ sterili dum ipsa viuat fecundissimam accipere: nõ tenet ergo predicta ratio: quia procedit ac si proles esset totum bonũ matrimonij: quod non est verum.

Secunda. Tertia. Quarta cã Augustin⁹

¶ Vtrum fornicatio simplex sit peccatum mortale.

¶ Alia questio.

TErtio capitulo queritur vtrum fornicatio simplex sit peccatum mortale/ ꝛ cõtra ius naturale

Aĩ ꝙ non. ꝓbatur ꝙ non: qz Abraham eiecit Agar: sed non eiecisset agar si fuisset vxor eius: qz matrimoniũ iduiduam vite retinet ꝓsuetudinem: ergo nõ fuit vxor ei⁹ ꝛ cognouit eam sine peccato: ergo simplex fornicatio

Secundo. non est peccatũ mortale. Item cũ aliquis solutus cognoscit solutam tantum causa prolis nulli iniuriatur: patet enim ꝙ nõ iniuriatur homini: deo nõ iniuriatur: immo multiplicat et populum: ergo nõ peccat ille: ꝯ nõ peccat ꝺ sic naturaliter cognoscit solutã: et sic simplex fornicatio non est peccatum/ ad minus mortale.

Tertio. Item nõ dictat naturalis ratio ꝙ ab illa quam cognouit nisi ꝯ debeat separari: ergo separando se ab illa nõ facit ꝓtra naturam/ nec cognoscendo aliam facit ꝓtra naturam: quia ꝓiunctio maris ꝛ femine naturalis est: ergo cognoscere solutam non est ꝓtra naturam: ergo simplex fornicatio nõ est ꝓtra ius naturale: ꝛ ita nõ est

In oppo̅ peccatum mortale. Quod si ꝓcedatur: ergo coire cũ ista soluta nõ est peccatum/ nec coire cum illa similit/ nec cum alia: ergo habere plures non est malum i se: sed est tantum maluz: quia ꝓhibitũ. Si aliquis do

Confirmat minus precipiat alicui seruo suo ꝙ faciat hoc i illa hora/ ꝛ ille immemor illius precepti nõ facit illud in illa hora: faceret autem sine dubio si memor esset precepti. Dominus scĩs veritatem nõ trasit seruo nec imputat ei ad peccatum: ergo si aliquis committit simplicem fornicationem ad quem nõ puenit ꝓhibitio qui nullo modo faceret si sciret esse ꝓhibitum: de⁹ non debet ei imputare ad peccatum: ergo aliquis fornicatur qui nõ peccat/ quod est inconueniens concede-

Secundo. re. Item si fornicari non sit malum in se videtur inde centissime ꝓhibitum ꝙ fere totus mundus perit ꝓpter simplicem fornicationem. Item si simplex forni-

Tertio.

catio non esset peccatum/ dissiparent omnia bona ma
trimonij:reliquitur ergo q simplex fornicatio sit pec
Solutio. catū mortale. Ad cōcedimus:vnde dicim⁹ q ipsa est
contra ius naturale speciale: quia sicut dicit augusti=
nus:nō est vacua vox dei qui dicit:propter hoc relin=
quet homo patrē et matrē et adherebit vxori sue: et
erunt duo in carne vna: vt tamē honesta habeāt cōtu
gia.vnde honestius ostēderet exēplū inde licet de pa
radiso in quo institutū est honestū matrimoniū. Ad
exemplar ergo illius matrimonij de quo dictū est:p
pter hoc relinquet homo patrē et matrē:dictat natu
ralis ratio perpetuitatē cohabitationis cū vxore:hu=
iusmodi perpetuitatē habent quedaz aīalia bruta vt
turtur:multofortius hō d ppinquior est castitati ppt
hoc de substātia matrimonij ē idiuidualitas.i.pactō
cōiugij de nō separando dictat naturalis ratio:q non
cognoscit aliqua nisi causa prolis:t nisi intercedat pa
ctus cōiugalis propter vehementē amorē quo dere
linquit pater et mater: ergo fornicatio simplex est cō
tra ius naturale.i.ptra illud qō naturalis ratō dictat
Ad primū. vnde est peccatū mortale. Ad primū ergo dicim⁹ q
agar fuit vxor abrahe: sed eiecta fuit nō solū ex pre=
cepto dñi:quia illi fuisse intellexit abrahā cui dictum
est:eice ancillā et filiū eius:nō enī heres erit filius an
Ad secūdū cille cū filio libere. Ad secūdū dicimus q fornicatio
contra naturalē rationē est.vnde ex libidine est:et p=
pter hoc qui fornicat polluit corpus suū:vñ facit ipsū
tēplū diaboli cū deberet esse tēplū dei: et ita expellit
Ad tertiū deum de tēplo suo:vñ inuriat deo. Ad tertiū dicim⁹
q cōiunctio maris et femine naturalis a natura cōmu
Ad aliud. ni aīalū: sed nō a naturali ratiōe. Ad vltimū dicim⁹
q naturalis ratō dictat indiuiduitatē que est in ma=
trimonio sicut predictū est.

¶ De bonis matrimonij.

Quarto capitulo dicendū est de bonis matrimo=
nij. Circa quod videdū est que sint bona matri
monij. Secūdo vtrū bona matrimonij excusent coitū
cōiugalē ab omni peccato. Tertio de libello repudij
Augustin⁹ vtrū fuerit cōtra ius boni matrimonij. Dicit augusti
nus in libro de bono cōiugij:q tria sunt: scz fides bo
Duplex fi num prolis t sacramētū:fides.i.fidelitas que duplex
delitas. est:vna fidelitas est vt neuter cōiugū transeat ad alia
vota vel alij ptiscat. Secūda fidelitas est scz vt vter
q reddat alij debitū:bonū prolis est ipa proles: secū
dū q religiose educat ad cultum dei:in matrimonio
enī infideliū et falsorū christianorū est,ples:sed nō bo
num prolis:bonū enī prolis est:vt dicit augustin⁹: vt
qui genti sunt filij seculo generētur filij lucis: sancti
enī nō generāt inq̄tū sunt filij seculi: et propter hoc
non generāt filios seculi: sed filij seculi per religiosā
educationē fiunt filij lucis. Tertiū bonū matrimonij
est sacramentū supra expressū: si ergo matrimonium
significat cōiunctionē christi et ecclesie: et secūdū hoc
est inseparabilitas in matrimonio:nō tamē tertiū bo
Ꝑhocat. num est ipsa inseparabilitas vt multi dicunt. Sed de
hoc tertio bono obijcit:q cū sit sacramentum:aut est
idē sacramentū quod matrimoniū:aut aliud:si aliud
ergo in matrimonio sūt duo sacramenta:si idē: ergo
Solutio. idez est bonū suū quod est impossibile. Solutio. hec
argumentatio nō valz: tertiū bonū matrimonij est sa
cramentū:ergo vt idē qō matrimoniū vel aliud sacra
mentū:quia q matrimoniū est sacramentū: hoc est p
pter istud tertiū bonū:et vbi bonū propter alterū nō
recipit ī istis diuersitas.instātia:homo est ymago dei
ratio est ymago dei: ergo vel eadē que est homo vel
alia et vtrūq falsum:quia homo est ymago dei pro=
pter rationem.

¶ Utrum bona matrimonij excusent coitum
coniugalem.

¶ Alia questio.

Secundo queritur vtrum ista bona matrimonij
excusent coitū ciugalez ab omni peccato. Pro
batur q nō:quia dicit beatus Gregorius. Nullus vo= Aī q non.
miēs de nocte cum vxore sua/nisi lotus aqua intret ec
clesiam:sed intrare ecclesiam non prohibetur nisi pro
pctō:ergo dormire cum vxore sua est peccatum. Ipse Confirmat
etiam dicit alias q coitus ciugalis non potest fieri si=
ne peccato. Itez dicit apostolus de matrimonio:hoc Secundo.
autem dico secundum īdulgentiam nō secūdum īpe=
rium: sed vbi nō est peccatum/nō est opus īdulgētia:
ergo in coitu ciugali est pctm̄ cū ibi sit īdulgētia. Itē
sancti dicunt q ī coitu carnali fit totus homo caro: g Tertio.
absorbetur ratio:sed nō absorbetur nisi per peccatū:
ergo ī omni carnali coitu est peccatū:dicit enim Ori=
genes q in coitu carnali nō est spiritussanctus etiam i
prophetis: sed nō recedit spūssanctus nisi per peccatū
ergo ī coitu ciugali est peccatum. Item in omni ciu= Quarto.
gali coitu est erubescentia: sanctus enī Zacharias nō
cognouisset sanctam Elizabeth in cspectu hominum
ad generandum precursorem dñi:ergo cum erubescē
tia non sit nisi de peccato in omni coitu est peccatum.
Sed ptra. dicit Augustinus q coitus cū propria vxo In oppo⁹
re qui fit tantum causa prolis nō habet culpam: t coi
tus qui fit cum propria vxore causa libidinis culpam
habet. Item dicit alibi īfirmitas carnis excipitur per Secundo.
bonum matrimonij ne cadat in foueam peccati. Itez Tertio.
aliquis cognoscēs vxorem reddit ei debitum:sed red
dere debitum est opus iusticie:ergo aliquam cogno=
scere est opus iusticie:ergo nō est aliquod peccatum.
Solutio. quattuor de causis finalib⁹ cognoscere po= Solutio.
test aliquis propriam vxorem:potest enim cognosce=
re causa prolis:potest cognoscere vt reddat debitum
potest cognoscere causa vitande incontinentie:potest
cognoscere causa libidinis vt delectetur: trib⁹ de cau
sis primis cognoscere vxorē nullum peccatum est nec
mortale nec veniale/ nisi aliud addatur:immo cogno
scere vxorem illis tribus de causis potest esse merito
rium si fiat in caritate:caritas enī odit omne malum.
vnde si habens caritatem ex caritate fugiat incōtinē=
tiam vel extinentia que proprie odit incōtinētiam:
et propter hoc coeat cum vxore sua vt vitet incōtinē=
tiam/talis coitus meritorius est/t nō est peccatuz ali=
quo modo:si vero nō sit ex caritate indifferēs est:po=
test esse mortale peccatum respiciēdo alium finem vl
teriorem vt scz nutriatur proles ad pompā seculi vel
ad peccata:cubitus autē qui fit propter delectatio=
nem aliquando est veniale/aliquando mortale: pctm̄
veniale quādo fit matrimonialiter scz quādo virvult
delectari in propria muliere:sed nullo modo delecta
retur nisi esset sua: talis cubitus est veniale peccatū:
qua nō preponitur deo: t hic habet locuz auctoritas
Augustini:infirmitas carnis excipitur per bonū ma= Augustin⁹
trimonij:ne cadat in foueaz peccati scz mortalis:si vo
cōcubitus ille sit brutalis.i. si adeo impetuose moue
atur in vxorem q si etiam nō esset sua illam cognosce
ret/peccatum mortale est:et hic habet locum hec au=

Mirū q reus sit q̄s q̄ cop̄ quod
facē q̄dē sz nō fac.

ctoritas: vehemēs amator vxoris ꝓprie adulter est.

Notandū. Item. Notādum q̄ ꝯcubitus ꝯiugalis qui est in caritate/aliquādo est cū peccato venali/aliquādo sine oī peccato: tūc veniale est quādo aliquis vir sanctus ex caritate cognoscit vxorem suam ⁊ aliquantum placet

Exemplū ei delectatio que ibi est: sicut predicatio apostolorū que erat ex caritate/aliquādo fuit cū peccato venali

Ad idem. scz cū puluere inanis glorie: si ꝙo aliquis vir sanctus cognoscit ex caritate vxorē suā: et nullo modo placz et delectatio que ibi est: imo odiosa sit ei: tunc ille cōcubitus est sine omni peccato: sed hoc raro contingit

Cōcedimus ergo q̄ nō ois cōcubitus ꝯiugalis est pec

Ad auctoritatem. catū vel cū pctō. Et ad auctoritatē ḡregorij dicimus q̄ gregorius dixit hoc ꝓpt̄ decentiā: decēs enī est ⁊ honestū vt vir lauet se post coitū: et quia bonaꝝ mentiū est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est: et qz cōcu

Ad secūdā bitus cōiugalis raro fit sine peccato. Secūdū auctoritatē sic exponimus. Cōcubitus cōiugalis non potest

Ad tertiū. fieri sine culpa. i. vix potest. Ad tertiū dicimus q̄ duplex est indulgentia: scz cōcessionis et p̄missionis: indulgentia cōcessionis nō est de malis: sed de minoribꝰ bonis: et sic sumit apostolus indulgentiā: quia minꝰ bonū est castitas cōiugalis: q̄ virginalis: indulgētia p missionis est de malis: sicut pz in libello repudij. Ad

Ad quartū quartū dicimus q̄ in opere illo dicit totus homo fieri caro: quia ꝓpter nimiā delectationem que ibi est trahit sensualitas rationē: ita vt ratio ibi vsū vel sinderesis nō habeat: sed ꝓpter hoc nō est ibi peccatū septus enī ratio nō cogitat de diuinis nō tū peccat: similiter prophete in opere illo nō habent vsū prophe

Ad vltimū tie: nō tamē peccatū. Ad vltimū dicimꝰ q̄ hec est falsa: erubescētia non est nisi de peccato: imo sicut timor est fuga rei nociue: ita erubescētia est fuga rei indecētis: res autē indecēs est peccatū: aut sequela peccati: erubescentia ergo est in coitu cōiugali ꝓpter sequelā pcti: scz ꝓpt̄ inordinatū modū mēbrorū genitaliū quia enī homo nō obediuit suo superiori: factū est vt ei nō obediat suū inferiꝰ: est igit̄ ibi erubescētia ꝓpt̄ inordinatū motū qui fit velit nolit ratio: et est sequela peccati: et incitat ipsū in se ad peccatū. sed cōtra p̄

ꝑ dicta ar. dicta nituntur quidā probare q̄ in omni coitu sit peccatū: quia in oīni coitu cōiugali fit libido: et oīnis li

Secundo. bido pctm̄ est: ergo. ⁊c. Item in oīni coitu ꝯiugali est delectatio carnalis que mouet ad illicitū: q̄ probat: qz dicit apostolus. video in mēbris meis legē repugnātem legi mentis mee: sed lex mēbrorū non repugnat legi mentis: nisi quia delectatio carnis mouet ad illicitū: ergo delectatio carnis cū moueat ad illicitum est illicitum: ergo est malum: ⁊ ita peccatum: ergo in

Tertio. omni coitu coniugali est peccatum. Item illa delectatio que est in coitu cōiugali est inordinata ⁊ īmoderata: ergo ibi est priuatio modi speciei ordinis: sed malus vt dicit augustinus. nichil aliud est q̄ priuatio modi speciei vel ordinis: ergo illa delectatio est ma

Quarto. la: ergo ē peccatū. Item illa delectatiōe carnali delectatur iste in vxore sua ꝓpter sexū: nō enī ꝓpt̄ deū quia sensualitas nō respicit deū: ergo illa delectatiōe carnali fruitur iste homo creatura: sed frui creatura est totū in solo malo hominis vt dicit augustinꝰ: ergo

ꝑ hoc ar illa delectatio carnalis est malū et ita pctm̄. Sed dicitur q̄ ibi nō est fruitio: quia illa delectatio nō est voluntaria. probatur q̄ est voluntaria: quia iste tangit vxorem suā voluntarie: ergo tangere illō siue cognoscere est voluntariū: sed illud tangere est delectari vel delectabile: ergo illud delectari est voluntariū: ponatur q̄ nō est voluntaria illa delectatio. Si dicatur q̄ illud nō Euasio. est voluntariū: quia delectatur velit nolit iste ex quo cognoscit vxorē suā. Eadē rōne delectari i deo nō ēvo lūtariū: qz ex quo aliqs diligit deū ex caritate delectatur in ipo: ḡ scōm hoc delectari in deo nō ē meritoriū qđ manifeste falsū est: precipit̄ ei delectare in dño. ⁊c. Ad idē. gaudete in domino. ⁊c. Item videtur q̄ si delectatio carnalis que est in coitu ꝯiugali non sit peccatum/ nō debet displicere illi sancto viro qui cognoscit vxorez suā spe prolis/ ⁊ tātum propter deū: quia illa delectatio meritoria est q̄quid est i illo coitu cōiugali refert iste vir ad deum: sed illud meritoriuz non debet ei displicere: imo placere: ⁊ hoc est cōtra predicta. Item illa Ad idem. delectatio nō displiceret Ade in primo statu qui tātū propter deuz cognosceret vxorem suā: ergo nec huic sctō viro: sed displicere eo q̄ illa delectatio sit pctm̄: quod si cōcedatur aut igitur est peccatum secundum se/aut propter aliud: si secundum se aut igitur inq̄tū In oppo. carnalis aut inq̄tum delectatio: si inq̄tum delectatio ergo quelibet delectatio est peccatū/ ⁊ hoc falsum: qz delectatio que est in deum nō est peccatum: si inq̄tuz carnalis: ergo q̄libet delectatio carnalis est peccatū: et hoc iteruz falsum: qz dicit magister in sententijs q̄ sancti post laborem delectant̄ corporaliter/ ⁊ quiescēdo nō peccant: similiter post esurtē delectantur/ comedendo et non peccant: si vero ꝓpter aliud est illa delectatio peccatū/ nō potest dici nisi ꝓpter rationem ⁊ iterum falsum: quia rationi displicet illa carnalis delectatiō in hoc sancto viro: ſz nō est pctm̄ scōz se/ nec secūdum aliud. Solutio. Ad primum dicimus q̄ hec est Solutio. falsa: in omni coitu cōiugali est lib. Ao: quia libido nō Ad primū. est quilibet appetitus quo mouemur ad delectandū: sed tantum appetitus volūtarius vt patet i leccatore qui quādo plenus est ⁊ natura nō appetit cibuz/ imo refutat adhuc comedit: ex libidīe enim ibi est appetitus humanus. Ad secundum dicimus q̄ illa delecta- Ad secūdū tio carnalis que est ex coitu cōiugali mouet ad illicitū: sed nō ad illicitum sensualitatis: sed ad illicituz rationis. vnde cum secundum volūtatem rationis nō velit iste vir. s. illam delectationē carnalez esse/ nō est et peccatum sicut est in illo qui in quadragesima ante horā appetit comedere: appetitꝰ ille mouet ad illicitū: sed nō ad illicitum sensualitati: sed ad illicituz rationi. vñ si nō consentiat ratio nō est ei peccatum. Ad tertium Ad tertiū. dicimus q̄ sine dubio illa delectatio est inordinata et immoderata. vnde cōcedimus q̄ est malum: sed nō sequitur: ergo est peccatum/ nec Augustinus dicit tātū malum culpe esse priuationem speciei/ modi/ vel ordinis: sed etiam malū pene: in illa vero delectatione carnali est malum pene: qz enī homo nō obediuit suo superiori/ factū est vt ei nō obediat suum inferius: ille ḡ pruritus carnis ⁊ fetor qui est in semine penales sunt et a peccato sunt. vnde delectatio illa carnalis que est a peccato mouet ad illicitum: anima enī corrupta corrumpit carnem/ ⁊ caro corrupta viceuersa corrumpit animam. Ad quartuz dicimus q̄ ibi nō est fruitio: qz Ad quartū sine dubio fruitio debet esse voluntaria/ et non valet hec argumentatio: hoc tangere est voluntariū: ⁊ hoc tangere est delectari: ergo delectari est volūtartum: tu cognoscis coniscum/ coniscus est venēs: ergo tu cognoscis venientē: vel potest hoc distingui/ delectari ē Alī ꝑt dici voluntariuz: quia delectari potest tantum respici pro illo actu cui annexa est delectatio/ vel pro toto/ primo

vera/secundo falsa: per hoc patet q̄ nō ē simile de delectatione carnali et de delectatione que est in deo: q̄ in delectatiōe carnali actus ille cui annexa est delectatio tantum est voluntarius et nō delectatio: sed in delectatione que est ī deo ⁊ ipsum diligere ē volūtariū: et ipsa delectatio. Sciendum tamē q̄ delectatio nō ē proprie a volūtate: sed passio ē que ē a motu: sicut delectatio que est in gustu a dulcedine mellis est. Ad illud quod obīcit q̄ cū delectari sit meritorium: quare displiceat isti sancto viro: dicimus q̄ delectari non est meritorū nisi gratia actus cui annexa est delectatio: vnde nō oportet q̄ delectatio placeat. Ad vltimū dicimus q̄ in adā ante peccatū nō esset carnalis delectatio inordinata. vnde nō displiceret ei: sed in isto sācto viro est inordinata et mouet ad illicitū: vnde recte displicet ei: tamē debet ei placere: quia huiusmodi stimuli sicut fomes ⁊ primi motus et pruirit⁹ carnis remanserūt in homine ad cōseruationē humilitatis: et huiusmodi significata sunt per iebuseos quos nō poterant eīcere filij israel de terra sua: sed fecerunt eos tributarios: similiter et nos huiusmodi stimulos debemus facere tributarios vt ab eis accipiam⁹ tributū accipiam⁹ hūilitatē ⁊ merita q̄b⁹ meremur resistēdo eis: ūt autē magister in sentētijs q̄ delectatio q̄ est in coitu quo cognoscit aliq̄s vir sanct⁹ vxorē: sicut delectatio in comedendo post esurē nō est peccatū nisi sit immoderata: sed hoc michi videt esse: quia delectatō illa scīz se bonū quoddā est: g̈ intētio illi⁹ bona est: q̄ intētio boni bona ē: g̈ siue moderate siue īmoderate intēdatur semp bona est: ergo si sit īmoderata tn bona est: et ita non est peccatuz. Jtē illa delectatio est in parte brutali anime in qua nō est peccatū: ergo seu sit moderata siue īmoderata: dūmodo maneat in bruta li nō est peccatū. Ad hoc dicimus q̄ tūc dicit illa delectatio īmoderata quādo vis ꝯcupiscibilis brutalis trahit humanā voluntatē ad appetendū in quo delectatur ipsa: et tunc est illa delectatio peccatū: tunc enī homo fit brutalis cū sic vnitur vis superior brutali: vis enī superior nō delectat nisi in deo et diuinis: q̄diu g̈ illa delectatio īminet in suis finibus: scz in brutali nō permixta volūtati humane nō ē pctū: quātūcūq̄ intē sa sit: tunc enī aque inferiores diuise sūt ab aquis superioribus per firmamentum virtutū positū quasi in medio: sed si cōiungant tunc est peccatū: q̄ fit quādo vis inferior trahit ad se vim superiorem. Sed queri potest cū homo pervim superiorē cōmunicet cū angelis et per vim inferiorē cū brutis: et bruta et angeli infinitā videant habere distantiā: qualiter est hoc q̄ vis inferior trahit superiorē. Ad hoc dicimus q̄ tot⁹ sanctus homo est sicut quedā ciuitas ordinata: superiores enī vires dicuntur regere inferiores et debēt eis prouidere. vnde cū inferior vis appetit sibi necessariū trahit naturaliter superiorē ad sui prouisionem: sicut cū visus accepta magnitudine celi trahit intellectum ad cōtemplandū īuisibilia dei: intellectus enī mouet mediante sensu: superior autē vis tracta ad prouisionem vi sepe inferioris delectat ī eo ī quo vis inferior delectatur: et hoc est quod dicit beat⁹ iacob⁹: vnusq̄sq̄ tētat ꝯcupiscētia sua attract⁹ ⁊ illect⁹: vñ ista ꝯcupiscētia fere totū mundū inuoluit: vñ maxime de hac ꝯquerunt scī. vñ iob: peat dies in qua nat⁹ sū: ⁊ iere. Maledicta dies ī qua natus sum/ ⁊ apostolus: infelix homo q̄s me liberabit de corpore mortis huius? vnde primi motus surgentes ex hac cōcupiscentia reprimē

Notandū.

Ad aliud.

Ad vltimū

Figura.

q̄o incidēs.

Solutio.

ꝫ hoc aī.

Secundo.

Solutio.

Figura.

Iob.

Jeremias.

di sunt valde: quia beatus q̄ tenebit et allidet paruulos suos ad petram. remanet tantum primus motus post baptismum in quo totaliter sanctificatur anima propter tria: videlicet propter exercitiū vt habeam⁹ cum quo pugnemus: etiam propter victoriam et tributū/ ad conculcādos iebuseos mereamur ⁊ propter humiliationē. vnde ad conseruandum humilitatē habuit Paulus stimulū carnis. Obijcitur de hoc quod dicit Beda super illum locum euangelij. Nuptie facte sunt ī chana galilee: dicit enim q̄ si nuptijs aliqua messet macula/ nūq̄ dominus presentia sua et signorum suorum inicijs eas cōsecrasset nichil videtur dixisse: q̄ dominus semper interfuit ad loca illa vbi erant peccatores. vñ dicit. Nō venivocare iustos: sed peccatores: propter etiā peccatores faciebat signa vt ipsi conuerterentur ad fidem: sicut ait apostolus: lingue in signū sunt non fidelibus: sed infidelibus. Jntrauit etiā domum symonis qui peccator erat ibiq̄ excellentissimū miraculū fecit quando beate magdalene pro fluxu lacrimarum dedit q̄ lacrimis lauit pedes domini ⁊ capilis extersit. Si dicatur sicut quidam dicūt q̄ illa cōditionalis probabilis est nō necessaria. Eadem ratiōe probabilis debet esse hec: si symon peccator fuisset dominus non intrasset ad eum. Ad hoc dicimus q̄ Beda necessariū dixit: loquitur enī cōtra casthaffrigas q̄ detestabantur nuptias: quidam enī heretici dicebant omnem luxuriam licitam esse: quidam nullā. Dominus autem inuitatus fuit ad nuptias/ ⁊ illi q̄ inuitantur ad nuptias ad confirmationez et approbationem nuptiarum inuitantur. vnde domin⁹ nullo modo interfuisset si nuptie essent peccatuz: quia cōfirmauit solēnisando cum alijs. vnde non est simile de symone: ⁊ si enim peccator esset dominus tantum intrādo ad ipsum non approbauit peccatum suū: sed inuitatus fuit ad prandēdum vel ad prandium: quod non est pctū.

ꝫ aliud aī.

Confirmat.

Euasio.

ꝫ hoc aī.

Solutio.

¶Utrum in omni matrimonio sint illa tria bona.

¶Alia questio.

Alia q̄stio.

Dicto que sunt bona matrimonij/ et qualiter excusent coitum coniugalem a peccato: dicēdum est vtrum in omni matrimonio sint illa tria bona/ ⁊ solet queri vtruz in matrimonio infidelium sint illa tria bona: de hoc dicendū est quando dicetur de matrimonio infidelium. Sed nunc queritur quando vxor alicuius vouet ante carnalem copulā q̄ intrabit claustrū vtrum in illo matrimonio sint illa tria bona. Et videtur q̄ non sit ibi bonū proles: quia ista tenetur intrare claustrum ante carnalem copulā: g̈ tenetur non coire ergo ibi tenetur carere bono prolis: ergo ibi est contrariū bono prolis: ergo ibi nō est bonū ꝓlis: sed matrimonium principalier institutum est ꝓpter bonuz prolis: ergo est de essentia matrimonij: g̈ nō potest separari a matrimonio: ergo cū ibi sit matrimoniū ibi est bonum prolis. Jtem videtur q̄ ibi nō sit fides: q̄ duplex est fides scz despōsationis vt scz nō transeat ad alia vota. ⁊ fides thori: sed ibi nō est fides thori: quia ista nō tenetur viro reddere debitum: cū teneatur nō coire propter votum: ergo ibi nō est secundum bonū matrimonij. Jtem mulier non habet potestatem sui corporis: sed vir: ergo si vir petat debitū ab ista tenetur et reddere: ergo tenetur coire ⁊ tenetur non coire ꝓpter votū: ergo est perplexa cū teneat ad opposita. Jtē. aut hec mulier in aliq̄ est obligata huic viro aut

Alia q̄stio.

Aī q̄ non.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

in nullo. si in aliquo in nullo potius q̄ in eo quod exigit iusticia: ergo in redditione debiti: ergo tenetur et reddere debitum. et inde vt prius. si in nullo est obligata: ergo ibi est nullum vinculum: ergo nō est matrimonium. et hoc falsum: immo durat matrimoniū quousq; ipsa assumat habitum et facta sit sāctimonialis. Item. ponatur q̄ vir eius corrumpat eaz per violentiam. Queritur vtrum teneatur remanere. videtur q̄ sic: quia matrimonium consūmatum est p̄ carnalem copulationem: ergo non potest intrare claustrum nisi de consensu viri. ergo non potest fieri sanctimonialis. Sed si hoc punitur in eo in quo nō peccauit. Item. canon determinat q̄ si infra duos mēses non intrauerit claustrum teneretur remanere cum viro: sed videtur q̄ male determinet: quia super hunc locum: prima ad cor. Si dormierit vir mulier libera ta est a lege: sed cui vult nubat. dicit augustinus. Nō est licitū determinare quod apostolus non determinat. dicit enī generaliter: cui vult nubat: non dicit secundo vel tertio vel quarto. vnde nec secunde nec tertie nec quarte nuptie peccatum fuit. si ergo non licet determinare quod apostolus non determinat: multofortius non licet determinare quod deus nō determinat. ergo non licet determinare pape vel alicui cōsilio tempus reddendi debitum cū deus non determinet. Solutio. ad hoc dicitur cōmuniter q̄ vxor quevouet q̄ intrare velit claustrum ante carnalē copulā in nullo obligata est viro suo nisi in hoc q̄ non debet transire ad vota alia. vnde non tenetur ei reddere debitum. Sed nos dicimus secundum ea que predicta sunt. q̄ in illo matrimonio sunt illa tria bona matrimonij que dicta sunt: sed sunt ibi secundū exigentiaz matrimoniū eiusdē q̄tuz i se est exigit illa tria bona. vnde dicimus q̄ hec tenetur reddere debitū non absolute: sed saluo iure superioris. vnde etiā post carnalem copulam non tenetur reddere debitum: nisi saluo iure superioris. vnde si ante altare sit et velit recipere corpus christi non tenetur ei tunc reddere: sed ante carnalez copulam facto voto de intrando claustrum maius est ius superioris. Ad primuz ergo dicimus q̄ in illo matrimonio est bonuz prolis secundum exigentiam. et concedimus q̄ ista tenetur coire: sed non simpliciter et absolute: sed saluo iure superioris. tenet enīz vinculuz matrimoniale vsq; ad illum punctū in quo illa suscipiet habituz et sit sāctimonialis. Solumus ergo ad primuz et ad secunduz per interēptionez huius: ista tenetur non reddere debitū. Ad tertionez obiectuz dicimus q̄ ista non est perplexa: quia ad illud quod dei est tenetur simpliciter et absolute: ḡa illa obligatio que ad deum est non recipit suspensionem vel conditionem. vnde ista non sunt contraria: ista tenetur simpliciter ⁊ absolute intrare claustruz: ista tenetur reddere debituz saluo iure superioris. Ad quartū Ad quartuz patet solutio per predicta. Ad quintum dicimus q̄ hec que corrupta est per violentiam tenetur remanere cuz viro suo: nec potest intrare claustrū viro viuente: nisi mutuo consensu vterq; intret: vel si alter remanet q̄ nulla sit suspicio de fornicatione et⁹ Si aliqua virgo corrumpatur per violentiā non potest consecrari inter virgines: tamen ex hoc non punitur propte lquendo: quia q̄us deberetur ei aureola et modo non debeatur: tamē nichil amisit de substantia premij: quia aureola non est de substātiali premio: nec de substantiali augmēto premij: tñ hec que corrupta est per violentiam: debet penitere si negligens fuit q̄ non intrauit claustrum ante carnalez copulam. Ad vltimuz dicimus q̄ canon bene potest aliquid determinare in iure diuino dūmodo determinet secundm exigentiam iuris diuini. vnde cum diuinuz ius dicat: Quicquid vouisti deo ne moreris reddere displicet deo infidelis et stulta promissio. ex iure diuino tenetur ista statim reddere debitum viro suo: nisi aliquid impediat: ergo ex quo ad stati obligata est: multofortius post duos menses: ergo consentaneum est spacium duorum mensiuz iuri diuino ne igitur alteruter priuguz ex odio vel ex aliqua alia causa fraudulenter differat reddere debitum: statuit canon⁹ bene spacium duorum mensium: ita q̄ si nō intret claustrū tenetur postea et simpliciter et absolute reddere debitū.

Quinto. Alia q̄o Aſ q̄ sic

In oppoᵐ Secundo.

Augustinᵘˢ

Solutio.

Aſ dicitur

Ad primū

per hoc ad secūdū.

Ad tertū.

Ad quartū

Ad quintū

Ad vltimū

De libello repudij.

Aliud capitulū.

Tertio capitulo: dicto de bonis matrimonij: dicēdum est de libello repudij: quia contrarius erat tertio bono matrimonij: scilicet sacramento qđ exigit in separationem: libellus autem repudij separationem. Erat autē libellus repudij carta quedam in qua vir scribebat causas propter quas volebat repudiare sponsam suam. Circa istam questionē primo videndum est: vtrum libellum repudij dare/sit peccatum ⁊ an ducere secundam viuente prima esset peccatū. Secundo an repudiata possit recōciliari priori viro? q̄ dare libellum repudij esset mortale peccatuz probatur per hoc q̄ erat contra tertium bonum matrimonij/scilicet contra sacramentum. Item communis conceptio clamat: quos deus coniunxit/homo nō separet/ ⁊ hoc de iure naturali: quia illi qui coniuncti sunt auctoritate diuina nō separentur auctoritate humana: ergo dare libellum repudij erat peccatuz mortale. Sed contra dicit auctoritas: error cui nō resistitur approbat: ergo cum Moyses cuius erat resistere non resisteret huic errori: approbat illum: ergo particeps erat peccati illoruz: ergo Moyses peccabat mortaliter: si dare libelluz repudij erat peccatum mortale. Ad idem facit illa auctoritas. Qui culpam non redarguit videtur consentire culpe. Sed solutio q̄ iste due auctoritates intelligende sunt quando prelatus debet ⁊ potest vtiliter resistere et redarguere: sz Moyses huic errori nō poterat vtiliter resistere: quia multitudo erat in causa: sicut ecclesia modo non potest resistere vtiliter militibus qui detinēt decimas: qz si resisteret maius malum accideret in ecclesia. Sed iterū obijcitur in. xxiij. deutorono. dedit Moyses legez de libello repudij: et dedit in manu ipsius: ⁊ dimittat eā de domo sua: hāc legem habuit Moyses a spūsancto: ergo qui dabat libellum repudij dabat eum secundū legē datam a spiritusancto: ergo non peccabat. Item in libello repudij rescribebat causas repudians: propter quas repudiabat vxorem/ et oportuit vt libellū illum portaret ad iudicem: quia in. xxij. deutorono. dicitur q̄ si vir vxori obijciat crimen pessimum vicij/ scilicet q̄ non inueniat eam virginem: si pater et matrem puelle coram iudicib⁹ ferāt signa virginitatis/ tenet ad satisfaciēdū de diffamatione ⁊ insup̄ p̄dēnabit. c. sicut

Libellᵘˢ repudij.

Prima q̄o

Aſ q̄ sic.

Secundo.

Secundo.

Secundo.

Secundo.

Solutō ad ista.

Iterū aſ.

Secundo.

argenti.et si verū est quod obiecit lapidabatur mulier.ex hoc patet q̄ in lege crimen pessimum fuit aliquam deflorari ante matrimonium.de hoc etiam dicit augustinus.q̄ cum malus auctor et reus iudicentur ad partia in causis matrimonij non iudicētur ad partia.quod patet in predicto iudicio:quia vir puniebatur tantum pena pecuniaria et verberibus et cogebatur vxorem illam: mulier autez lapidabatur propter dignitatem viri.mulier enim subiecta est viro:magis enim peccauit:quia peccauit in deum et proximum:quia fecit peccare virum offendendo ipsum:quia non inuenit eam virginem. videtur ergo secundum hoc q̄ ille qui repudiabat vxorem libellū repudij deferebat ad iudicem. et si iudex iudicabat illas causas esse sufficiētes:dimittebat vxorem.ergo secundum sententiam legis iuste datam pro se vir dimittebat vxorem.ergo non peccauit dando libellum repudij.

Tertio. Item.videtur q̄ non peccauit ducēdo aliam vxorem:quia dicit augustinus de duabus vxoribus: quando mos erat peccatum nō erat:sed mos erat repudiata prima:ducere secundam.ergo non erat peccatum.

Quarto. Item.ducere secundam non est peccatum secundum se:et permittebatur secundum legem:ergo erat licitum.ergo non erat peccatum.

Solutio. Solutio. triplicem distinguit magister permissionem.est enī permissio concessionis:quando scilicet permittitur aliquid quod in casu est melius q̄ eius oppositum: sicut cum permittit aliquis abbas alicui monacho comedere carnes cum alijs et hoc melius est q̄ singulariter viuere coram alijs. et est permissio indulgentie quando permittitur ad licitum cuius oppositum melius est:sicut permisit apostolus secundas nuptias dicens:Mortuo viro nubat mulier cui voluerit in domino:cum tamen melior esset continentia vi valoris et est permissio tollerantie que dicitur permissio cōparatiua quando permittitur aliquod peccatum mortale.et hoc permisit moyses diuortiū fieri per libellum repudij:et ducere aliam ne fieret homicidium. iudei enim cum essent carnales valde luxurioſi erant et pront ad interficiendum vxores:quādo volebant habere alias.vnde permisit moyses diuortium:ne fieret homicidium.

Ad primū Ad primum ergo dicimus q̄ lex de libello repudij quedam tollerabat:scilicet separationem:et quedam ligabat:tamen sub conditione scilicet ab hoc vt si aliquis vellet dimittere vxorem non dimitteret nisi secundum causas scriptas in libello repudij. Dicimus ergo q̄ hec argumentatio non valet vir dedit libellum repudij secundum legem datam a spiritusancto:ergo non peccabat.dabat enim secundum legem:id est secundum tollerantiam legis:non secundum tussim legis vel auctoritatez:quia si sic nō

Ad secūdū peccaret. Ad secundum dicimus q̄ non valet hec argumentatio.secundum sententiam datam pro se vir dimittebat vxorem:ergo non peccabat: quia iudex non dicebat in illa sentētia:q̄ vir possit dimittere vxorem:sed q̄ vir posset sine pena legali:sicut si litigarent sacerdotes contra milites de decimis:iudex non daret sententiam pro militibus q̄ ipsi possent detinere decimas:sed diceret sacerdotibus q̄ tacerēt et nō

Ad tertiū. punirent milites ne maior scissura fieret. Ad tertium dicimus q̄ hec auctoritas:Quando mos erat:intelligitur q̄tum ad illas personas cum quibus dispensatum fuit:q̄ plures haberent:sicut cum regibus z patriarchis:sed cum plebe nunq̄ dispensatum fuit. Ad quartum dicimus q̄ licet ducere secundam viuente prima:secundum se non facit malū: tamen est malum in se.vnde illicitum non per dispensationem:sicut dictum est. Adhuc probatur q̄ moyses peccauit permittendo dari libellum repudij:quia dicit apostolus.Non sunt facienda mala:vt veniant bona: ergo non sunt tolleranda mala minora ne veniant maiora quia si tollerentur mala magna ne veniant maiora mala. Item. probatur per verbum domini in.xix. mathei q̄ qui dabat libellū repudij dupliciter peccauit: scilicet separando se ab vxore sua et ducendo aliam:phariseis enim tentantibus et querentibus:si licet homini quācūq̄ ex causa dimittere vxorez suam respondens:quia nō legistis: quia qui fecit homines ab inicio masculos z feminas fecit eos: z dixit:ppter hoc relinquet homo patrem z matrem et adherebit vxori sue z erunt duo in carne vna/itaq̄ iam non sunt duo:sed vna caro:quos ergo deus cōiunxit homo nō separet: et per hec verba domini patet q̄ peccabāt separādo se ab vxoribus. Itē cū quererēt quare Moyses mandauit dari libellum repudij et dimittere? respondit quoniam Moyses ad duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras/ab inicio autem non fuit sic:dico autem vobis q̄ quicunq̄ dimittit vxorem suam z aliam duxerit/mechatur: et qui dimissam duxerit/mechatur:patet ergo q̄ ducendo alias peccabant mortaliter: patet z per hoc q̄ lex illa de libello repudij fuit in comparatione cōparatiua: hoc enim probat dominus per legez datam ab inicio. dicit enim ab initio vna fuit vnius/scilicet eodem modo per hanc probationem dñi probatur q̄ lex illa que est in decimoquarto deuteronō. De multitudine vxorum regis fuit in comparatione comparatiua: ergo peccauit mortaliter Dauid qui plures habuit. Sed contra. In statu in quo plures habuit placuit deo: ergo non peccauit habendo plures. Solutio. Ad primum dicimus q̄ non valet hec argumentatio.nō sunt facienda mala vt veniant bona:q̄ nō sunt tollerāda mala.ꝛc. qz qui facit malū ipse peccat: sed q̄ tollerat mala nō peccat cuz nō possit vtiliter resistere

Ad tertiū. Ad secundū dicimus q̄ sicut lex de libello repudij fuit in permissione cōparatiua:ita lex de vxoribus regis fuisset incōparatiua: nisi dispensatum esset cū regibus sed cum plebe non fuit dispensatum:sicut dictum est.

In oppm In oppm

Solutō ad primū.

Ad secūdū

In oppm

Utrū repudiata possit redire. ad primum maritū.

Alia questio.

Aī q̄ sic. Secundo capitulo queritur de repudiata:vtruz possit redire ad primū maritū. Videtur q̄ sic: quia dicitur in.xxiij.deutero.de repudiata:cū egressa alterū maritum duxerit et ille quoq̄ dimiserit eā: dederitq̄ ei libellū repudij:maritus certe mortuus fuerit nō potest primus maritus recipere eā in vxorē qz polluta est.i.abominabilis facta est cora deo: nec peccare facias terrā tuam quā dominus deus tuus dederit tibi possidendā.ex hoc datur intelligi q̄ si non duxisset alteruz maritum posset redire ad priorē virū. Sed obicitur contra hoc quod dictum est:Non poterit prior maritus eā recipere in vxorē quod con-

stat:quia cũ repudiata duxerit alterum maritũ pecca uit mortaliter:et nullũ fuit matrimoniũ illud de iure quod si esset nõ diceretur polluta et abominabilis fa cta coram deo:ergo durabat matrimoniũ cum prio ri viro:si matrimoniũ exigit individuã vite consuetu dinẽ:ergo de iure matrimonij tenebatur vir illã reci Secundo. pere si illa vellet redire. Item.eadez sunt mortalia in noua le.et ve.sed in noua lege mortale est: si penitet i dulge. vnde cũ quesiuisset petrus a domino quotiẽs in me peccauerit frater me⁹:ꝛ dimittã ei vsqz septies respondit dñs/non dico septies: sed vsqz septuagies septies:ergo i veteri lege mortale erat hoc: si penitet indulge:ergo si repudiata penitebat de hoc qꝯ nupse rat alij debebat vir indulgere.ergo debuit eã recipe Alia q̃o. re. Queritur etiã vtrũ repudiate licitum esset secun Aꝑ qꝯ sic dũ legem ducere alterũ maritũ:videtur qꝯ sic:qz lex dicit:cũ egressa alterũ duxerit virũ.ex hoc inuitur qꝯ lex ꝓmittat eã ducere alterũ maritũ:et ita hoc licitũ In oppoᵐ erat secundũ legẽ. Sed contra.lex puniebat eã:quia ducebat aliũ maritũ:non potuit enĩ redire ad priorẽ virum:et polluta et abominabilis fiebat ducẽdo ali um.ergo non erat licitũ secundũ legẽ ducere alium. Secundo. Itez obicitur de hoc quod dicitur:nõ peccare facias terrã et cetera. videtur enim qꝯ non recipiendo ma tus eẽt peccatũ:qz si non poterãt retinere et coibant peccabant mortaliter cũ matrimoniũ esset inter ipos Solutõ ad Solutio. Ad primũ dicimus qꝯ iusticia matrimonij primũ. exigeret qꝯ vir reciperet eã nisi prohibitũ fuisset: sed qz prohibuerat non poterat eã recipere: sicut si pro hibitũ esset michi non dare elemosinã huic indigenti iusticia exigeret qꝯ darem et:nisi prohibitũ fuisz. Ad Ad secũdũ secundũ dicimus qꝯ virtutes que sũt q̃tũ ad deũ non mutant nec q̃tũ ad essentiã:nec q̃tũ ad motus:sz vir tutes que sũt q̃tũ ad proximũ licet nõ mutẽt q̃tũ ad essentiã:tñ mutant q̃tũ ad motus.vnde aliquid ẽ mo tus iusticie in noua lege qđ non erat motus iusticie i veteri.vnde nõ erat motus iusticie qꝯ repudiata que alij duxerat virũ reciperet a priore.lex enĩ prohibue rat in onus penã vtriusqz:vterqz enĩ peccauerat con tra matrimoniũ:et ille repudiãdo et illa alij ducẽdo lex eni vetus duris fuit in flagellũ:in supbis in frenũ Ad tertiũ. rudibus in pedagogũ:pfectis in signũ. Ad ꝯtiũ dici mus qꝯ licitũ fuit secundũ legem repudiatã alij duce re.i.lex nõ puniebat eã more adultere:qz non lapida bat:sed puniebat spiritualiꝯ: quia non poterat redi re ad primũ virũ.lex ei aliqñ puniebat corporaliꝯ:vt adulterã lapidãdo:aliqñ pena pecuniaria vt illi qui i posuit vxori crimen pessimũ quod nõ poterat proba re.s.repudiantẽ. Ad vltimũ dicimus qꝯ sic intelligen Ad vltimũ dũ est:nec peccare facias.i.vt scias nõ peccare.i.vt alij Ꝑ aliud aꝑ. terreant a dandis libelli repudij. Cõtra illũ qđ dictũ est qꝯ repudiata que duxerat alij virũ:nõ poterat re dire ad priorẽ virũ:qz polluta ꝛ abominabilis facta fuit:propter hoc qꝯ duxerat alij virũ:videtur eẽ que dã inflinearis que dicit:polluta facta est iudicio eius qui polluit.i.repudiauit:ꝯ ex repudiatione facta est Ꝑ illã glosã polluta:nõ ex eo qꝯ duxerit alij. Sz videt illa inflinearis nichil dicere:muliere enĩ inuita repudiauit eam aꝑ. vir.ꝯ ipsa nõ peccauit i repudiatione.ꝯ vir non pollu Solutio. it repudiando. Ad hoc dicimus qꝯ illa inflinearis mo ralis est:et sumit de quadã virginali moraliꝯ in q̃ dz qꝯ mulier quã vir repudiat est trena actio:hãc pollu it vir suo iudicio:eo enĩ ipso qꝯ eã repudiat pollutã iudicat:ꝛ terrena actio nõ potest nec debz redire ad priorẽ virũ:quia nemo mittens manum ad aratrum et aspiciẽs retro aptꝰ est regno dei:illa ꝯ inflinearis nõ est litteralis sz moralis.ad litterã ei polluta ꝛ abo minabilis fiebat mulier:qz ducebat alij: et qꝯ ita sit patet ꝓ illis qđ dicit dñs: Jere.iij.capi. Si dimiserit vir vxorẽ suã et recedens ab eo duxerit alij nũqđ re uertet ad eã vltra:nunquid nõ polluta est ꝛ cõtamina ta est mulier illa:tu aũt fornicata es cuz amatoribus multeris:tñ reuertere ad me.ꝓ hoc patet qꝯ sicut pol luta ðz aia cũ fornicata est cũ amatoribꝰ multeris de monibus:sic mulier repudiata polluta dicebat cum polluta fuit ab alio.patet etiã differẽtia inter libellũ repudij materialẽ et spũalẽ:qz in libello repudij ma terialis si mulier repudiata duxerit alij non ꝑt redire ad primũ virũ:sed in libello repudij spũali si oĩbus demonibus fornicata sit aia redire potest ad deũ i ꝑ senti. Sed obicit de illo qđ dicit in eodẽ capitulo. lo Jterũ aꝑ. quit eni dñs in tertio iere.de regno decẽ tribuũ et re gno duarũ tribuũ tanꝯ de duabus meretricibus:ðr. ꝯ vidit preuaricatrix sozor eꝰ iuda:qz ꝓ eo qꝯ mecha ta esset aduersatrix israel:abiecissem eã et dedissem ei libellũ repudij:et nõ timuit.ex hoc ꝯ videt qꝯ dñs dederit libellũ repudij. Sed ꝯriũ hẽtur m. l.ysa. vbi In oppoᵐ ðr dñs. Quis ẽ hic liber repudij matris vestre quo di misi eã: quasi dicat:ego nõ dedi ei libellũ repudij. Sz ad hoc dicimꝰ qꝯ sponsus spũalis.s.deꝰ adeo ben Solutio. gnus est qꝯ nulli aĩe dat libellũ repudij:sed cũ aĩa pri or deũ repudiat:deus secũdo eã repudiat. qđ ꝯ dicit in ysa.intelligenciã ẽ qꝯ deꝰ nõ dat primo libellũ repu dij:loquit enĩ cõtra iudeos qui dicebãt qꝯ deꝰ poꝛ re pudiaret eos/ꝛ hoc nõ est verum/repudiauit tñ eos secũdo propt̃ pctã sua repudiati sunt vsqz i finẽ seculi nec vnq̃ repudiauit q̃tum in ipso fuit.

De impedimentis matrimonij.

De impedi mẽtis matri monij.

Quarto capitulo inter questiones de matrimo nio: dicendum est de ipedimentis matrimonij: quorum quedam sunt substantialia: quedam accziden talia. Substantialia sunt que omni tẽpore impediũt matrimoniũ. Accidẽtalia vo in aliq̃ casu ipediũt i ali quo non. Primo dicendum est de substantialibus q̃ matrimonium contrahendum impediũt ꝛ contractuz dirimunt/ꝛ primo de disparitate cultu/ de quo dicit apo stolus ceteris. Ego dico nõ domin⁹ si quis fraterꝝ vxo rem habet infidelem ꝛ hec consentit habitare cum il lo non dimittat illam: ꝛ si qua mulier habet virum in fidelem et hic consentit habitare cum illa non dimit tat virum:sanctificatus est enim vir infidelis per mu lierem fidelem. Sed videtur qꝯ apostolus precipien Ꝑ aliud aꝑ. do vel consulendo fecerit contra dominum:quia pre cepit dominus per Moysez in septimo deutero.qꝯ iu dei non sociarent coniugia cum alienigenis:siue infi delibus/ꝛ esdras veniens de babilone separauit ma trimonia que contraxerunt iudei cum alienigenis: et Augustinꝰ de hoc dicit Augustinus qꝯ iudei vxores quas deo ꝓ hibente duxerant merito dimiserunt:ergo contra pre ceptum domini est qꝯ fidelis sit cõiunctus cum infide li per matrimonium. Item obijcitur de hoc quod di Secundo. cit apostolꝰ. Ego dico non dñs dicit enĩ postea puto qꝯ ego spiritum dei habeam:ꝛ in fine secunde ad coz.di cit. An experimentum eius queritis qui in me loquĩ tur dominus christus: ergo cum apostolus precipie bat et consulebat et dominus: ergo falsum dixit cum

Tertio. dixit.ego dico et non dominus.Item. dicit augustinus q̄ nō fuit faciendum q̄ vir fidelis dimitteret vxorē infidelem propter liberā benuolētiā.ergo cōtra liberā benuolētiā erat dimittere:sz libera benuolentia idem est q̄ caritas:ergo cōtra caritatē fuit dimittere: sed omne quod est contra caritatem prohibetur deus:ergo ex precepto domini non erat dimittenda ergo domin⁹ dicit.non dimittendam.ergo falsuz dicit apostolus cum dicit:Ego dico:non dominus.So

Solutō ad primū. lutio.Ad primū soluit augustinus:q̄ dominus ꝓhibuit per moysen contrahi matrimonia cum infidelibus.ergo hoc intelligitur de matrimonio contrahēdo.apostolusautem loquitur de matrimonio cōtracto in infidelitate:et postea alter cōiugū veniebat ad fidem.non est autem prohibitum q̄ infideles inter se

Ad secundū ne fideles contungerētur cum infidelibus. Ad secundum dicim⁹ q̄ sine dubio q̄ apostolus precepit et dominus et q̄ consulebat apostolus/et dominus:sed intelligendū est sic:Ego dico non dominus.i.ego consulo non dominus.precepit eī dominus nusq̄ expresse nec in veteri lege nec in no.lege de matrimonio infidelium:sed in veteri lege expresse prohibetur ne fidelis contrahat cū infideli:et in noua similiter: sicut

Ad aliud. in.vij.ad coz.Si dormierit vir eius nubat cuivult in domino tantuz.i.fideli:vt dicit glosa.Ad vltimo obiectum dicimus q̄ licitū fuit fidelē dimittere infidelē secunduz iusticiā dei:scilicet propter fornicationē spiritualē que maior est in corde q̄ corporalis in carne: et propter hoc dominus nō prohibuit cohabitationē cū infideli nec precepit diuortiū:tamen propter liberam benuolentiā siue propter caritatem: vt dicit augustinus.Nō debuit fidelis dimittere infidelē .vnde in casu tenebatur cohabitare et nō dimittere:sed dominus hoc nō precepit:quia in genere licitū erat dimittere:nō tamē semper faciendū.tunc eī dicit augustinus.licitum nō est faciendum quando non expedit sicut licitū fuit paulo accipere sumptus a subditis: sz non expediebat propter auarciā auditorum: qui ideo scandalisarentur. dicta est contrarietas inter apostolum qui dicit q̄ fidelis dimittat infidelē cui est contūctus matrimonialiter:si infidelis consentit habitare cū fideli.et moysen qui dicit.Nō accipias filiā alienigene filio tuo:quia seducet filiū tuū ne sequatur me.

Iterū ar. q̄ moyses intellexit de matrimonijs ꝓtrahendis. et apostolus de contractis in infidelitate. Sed videt q̄ eadē sit ratio in contractis et in cōtrahendis:quia dicit ciprianus martyr.nō sūt contūgenda fidelia cū infidelibus mēbris:sed in tā cōtractis matrimonijs cum alter contugū venit ad fidē:reliquus manet in ifidelitate:est iam vnū mēbrū fidele:reliquū infidele.ergo nō sunt contūgenda matrimonialiter:et ita eadez est

Solutio. ratio in cōtractis et in contrahēdis.Solutio.ad hoc soluit augustinus dicens:q̄ nō est eadem ratio in contrahendis et in contractis adherens rationi que est in lege qua dicitur.Non accipies filiā alienigenam filio tuo:quia seducet filiū tuū ne sequatur me.sicut patuit in salomone in.xi.tertij regum.Erant enī tudei carnales et veneri dediti:et quia nondum erat propalata veritas de facili seducebātur a mulieribus . vnde videtur q̄ nullomodo debet fidelis contūgi cū infideli.nomodo etiā cū propalata sit veritas dei:et cōfirmata miraculis:nullomdo debet fidelis contūgi matrimonialiter cū infideli:quia infideles modo obstinati sunt et nulla spes est de conuersione infidelitū: sed in tēpore intermedio quando apostoli predicabant fidē et predicationē miraculis cōfirmabāt:de facili cōuertebant homines ad fidē et destruebat ydolatria: que manifeste contra legē nature videbatur esse.vnde cū alter illoz̄ qui contūcti erant matrimonialiter in ifidelitate conuertebātur ad fidez non timebatur q̄ seduceretur ab infideli: sed potius sperabatur q̄ infidelis cōuerteret a fideli. vnde nō erat ibi ratio q̄ erat in lege:et pro illo tēpore loquitur apostol⁹. Ci- Ad auctoritatem. prianus autem loquitur pro illo tēpore in quo nulla spes est de infideli q̄ conuertatur. Itē.dicit apostol⁹ q̄ si infidelis discedit non est seruituti subiectus frater aut soror et huiusmodi.et super hunc locuz dicit Ambrosi⁹. ambrosius q̄ contumelia creatoris soluit matrimoniū ex parte eius qui relinquit nō ex pte ci⁹ qui relinquit:sed si hoc est:ergo si aliquis fideliū cōiugū blasphemet eodēmodo soluitur matrimoniū ex parte fidelis:sed hoc falsum:quia illud matrimoniū fuit initiatum ratum et consūmatum inter fideles.vnde illud nulla ratione potest dissolui. Item.spōsus ⁊ spōsa relatiue dicuntur et ad conuertētiam. vnde posita se ponunt et perempta se perimunt:ergo sicut iste nō est spōsus illius:sic nec illa spōsa istius:et ecōuerso:ergo sicut soluitur matrimoniū ex parte eius qui relinquitur propter duas causas:ita ex parte eius qui relinquit.Solutio.soluitur matrimoniū ex parte eius Solutio. qui relinquitur propter duas causas. Prima est da Prima. a fideli nō est seruanda fides infideli:qui blasphemat et nichil habet de fide. Et per hoc soluitur prima obiectio.cum enī fidelis sit infidelis:licet blasphemet fidez tamen quia aliquid habet de fide nō soluitur matrimoniū habet sacramentū fidei scz baptismū:character enim inseparabilis est/ ⁊ per baptismum consecratū est corpus eius ad hoc vt sit templū spiritussancti.vnde nō vilificatur membrū fidele si contungatur cum infideli quod tamē adhuc retinet consecrationē baptismi.Secunda ratio est quare soluitur matrimonium ex parte eius qui relinquitur non ex parte eius qui relinquit : qz timēdū est de fideli ne corrūpatur ⁊ de infideli nō est timendū ne corrūpatur:qz iam corruptus est:nō est timendum q̄ cōuertatur: qz hoc bonū est:sicut narrat Augustinus in libro de ciuitate dei:q̄ Augustin⁹ Zeno philosophus ⁊ quidam ystrio erāt in naui quadam et cum immineret periculum timuit Zeno ⁊ nō timuit ystrio:et cum euasissent quesiuit ystrio a zenone/quare timuisti cum ego non timuerim? et respōdit Zeno pro anima zenonis timendum est non pro anima ystrionis:similiter pro anima fidelis timendū est que preciosa est ⁊ nō pro anima infidelis que vilis est. Ad vltimū dicimus q̄ sine dubio nec est sponsus nec Ad vltimū est ista sponsa. vnde soluitur matrimonium ex parte vtriusq̄ : sed dicitur non solum ex parte infidelis relinquentis: quia ex merito:⁊ ex peccato suo remanet quoddam vinculum in eo q̄ non potest transire ad alia vota: sed fidelis libere potest transire . vnde dicit solui matrimonium ex parte fidelis qui relinquitur: sicut dominus tenetur seruo/⁊ seruus domino: sed si seruus peccet contra dominum/ dominus absoluitur seruus autem nō absoluitur . Sed queritur cum soluatur matrimonium ex parte eius qui relinquitur / an soluatur secundum essentiam / an tantum secundum cohabitationem. Videtur q̄ secundum cohabitationem : quia cum dicit dominus q̄ licet viro di-

q̄o incidēs. Af primo.

mittere vxorem suam propter causam fornicationis: hoc intelligitur tantum q̃tum ad cohabitationẽ. vnde ipsis viuentibus neuter potest trãsire ad alias nuptias. ergo si ita est in fornicatione corporali: ita debet esse in fornicatione spirituali: et ita ex parte fidelis qui relinquitur non soluitur matrimoniũ q̃tum

Secundo. ad essentiã. Item. si soluitur q̃tum ad essentiam ꝛ ꝓpter peccatum infidelitatis: quare non propter alia

Solutio. peccata. Ad hoc dicendum q̃ soluitur q̃tum ad essentiam ex parte fidelis qui relinquit ꝓpter duas causas que dicte sunt. Quarũ prima est: quia a fideli nõ

Prima. est seruanda fides infideli qui nec in spe nec in re: nec

Secunda. in sacramento aliquid habet de fide. Secunda est: q̃ timenduz est fideli ne corrumpat̃: sed in fornicatione corporali non est ita: quia fornicator corporalis habz fidem informẽ: vel si non habet: habet saltem sacramentum fidei: scilicet baptismum. vnde seruanda est fides. vnde fornicatio corporalis nõ soluit matrimonium q̃tum ad essentiam: sed q̃tum ad cohabitationem tãtum. Sed iterum obicitur. ponatur q̃ fidelis

Iterũ aſ. qui relinquitur contrahat cum alio. potest enim contrahere ex quo soluta est et postmodum decidat ille secundus cum quo contraxit: et infidelis qui relinqt eam conuertatur ad fidẽ. queritur an ei reddenda sit

Aſ q̃ sic hec mulier fidelis tanq̃ vxor sua. Videtur q̃ sic: quia ex parte viri non fuit ruptum matrimoniũ. ergo adhuc coniunctus est huic mulieri vinculo matrimoniali et ipse petit eam et est fidelis. igitur reddenda ẽ ei

Secundo. tanq̃ vxor sua. Item. cessante causa cessat effectus: sz ꝓpter infidelitatem amiserat eã: ergo cessante infi-

Tertio. delitate debet eã recuperare. Itẽ. dicit apostolus: receperunt mulieres de resurrectione mortuos viros suos: ergo si resuscitatus corpore recipit vxorẽ quaz prius habuit. ergo eadem ratione resuscitatus mẽte

In oppoᵐ debet recipere vxorem quam prius habuit. Sed cõtra. mortuo viro dicit apostolus. soluta est mulier a lege viri. ergo mortuo lazaro soluta fuit vxor eius: poterat ergo statim contrahere. esto q̃ contraxerit resuscitato lazaro aut erat vxor lazari: aut non. si erat vna mulier simul habuit duos viros: quod nũq̃ permisit dominus: si non erat vxor eius: ergo non potuit eam repetere vt suam. ergo cuz maior sit mors aĩe per infidelitatez q̃ mors corporis si resuscitatus corpore non potest repetere suam vxorem quam habuit: nec resuscitatus mente ab infidelitate: potest repe-

Solutio. tere vxorem quã prius habuit. Qz̃ concedimus. vnde si vult eam habere oportet q̃ nouus cõsensus ad-

Ad primũ uenias et nouum matrimonium. Ad primo obiectũ patet solutio per predicta ruptũ ẽ matrimoniũ etiaz ex parte relinquentis: sed remanet quoddam vincu-

Ad secũdũ lum q̃ tenetur non transire ad alias nuptias. Ad secundum dicimus q̃ hec proppsitio: Cessante cã cessat effectus: nõ tenet in causis agentibus per intellectum et voluntatem. Ad illud quod dicit apostolus

Ad aliud. q̃ mulieres acceperũt de resurrectione viros suos. dicimus q̃ de honestate fuit: non de necessitate. honestum enim erat vt mulier viro suo resuscitato cõiungeretur: tamen per nouum consensum et nouuz ma-

Iterũ aſ in trimoniũ. Sed ponatur q̃ infidelis discedens cõtra-

quisitiue. hat de facto cum infideli aut est matrimoniũ aut nõ si sic. Contra. non est solutum matrimonium primũ ex parte relinquentis. ergo non debet contrahere cũ

In oppoᵐ alio. ergo si contrahit non est matrimonium. Sz contra. iste non est sponsus alicuius: ergo solutus. nec est alia illegittima persona ad contrahendum. ergo si contrahit matrimonium est. Quod cõcedunt quidã opĩo aliq̃ sed tñ peccat mortaliter ꝓtrahendo. Sed melius videtur dicendum q̃ non est matrimonium et q̃ nõ est legittima persona ad contrahendum viuente altera persona. dicit apostol⁹. Si infidelis discedat non est enim seruituti subiectus frater aut soror et huiusmodi. q. d. libere potest contrahere: et per hoc datur intelligi q̃ infidelis discedens seruituti subiectus est et ligatus q̃tũcunq̃ potest ligari ꝓpter matrimonium ad hoc vt non contrahat. Alĩ dicitur

¶ Vtrum ex vnica contumelia dirimatur vel corrumpatur matrimonium.

¶ Alia questio.

Queritur cuz contumelia creatoris dirimat matrimonium. vtrũ ex vnica contumelia dirimat̃ vel corrumpatur matrimoniũ. Probatur q̃ non: qz̃ dicit apostolus. hereticum hominẽ post primã et secundam correptionẽ deuita. g̃ ex vna ꝓtumelia nõ est dimittendus infidelis. g̃ ex ꝑma contumelia nõ rumpitur matrimoniũ: quia forte ex corruptione est illa contumelia: pari ratione nec ex secunda: nec ex tertia: ergo ex nulla. vel dicatur ibi sistatur. Ad hoc di-

Solutio. cimus q̃ non est artis determinare ex quota cõtumelia precise rũpatur matrimoniũ: sed virtutis siue cartatis: quia certior omni arte est melior. Dicimus ergo q̃ si vxor fidelis videat virum infidelẽ pertinacez et defendentem errorez suum et ipugnantez fidem: tunc debet ipsum dimittere: quia ruptũ est matrimoniũ: et si potest habere testes de ifidelitate viri debet ipsum dimittere in facie ecclesie: si nõ habeat testes tamen debet ipsum dimittere: quia ibi nõ est matrimonium: et ecclesia compellat eam virum recipe ꝓius debet se permittere excõmunicari q̃ fornicetur: fornicaretur autẽ si commiseret se illi. ¶ Queritur post-

Ala q̃o. ea vtrum ꝓ fornicatione spirituali scz ꝓ quolibet peccato mortali rumpatur matrimoniuz q̃tum ad cohabitationez: sicut pro fornicatione corporali. Probat̃ q̃ sic: quia dicit Augustinus q̃ omne peccatum mor-

Augustin⁹ tale est fornicatio spiritualis: quia ꝓ quolibet peccato mortali recedit anima a deo vero sponso suo/ et adhereꝫ creature. vnde fornicatur diligẽs creaturaz pl⁹ q̃ deum. vnde illud: perdes omnes qui fornicant̃. ꝛc. Dicit autem Gregorius q̃ spiritualia peccata maioris culpe sunt q̃ corporalia: sed minoris ifamie: ergo

Gregorius fornicatio spiritualis maior est q̃ corporalis: sed pro fornicatione corporali soluitur matrimonium q̃tum ad cohabitationem: ergo pro fornicatione spirituali.

Confirmat Idem videꝫ velle Augustin⁹ qui dicit q̃ si dicat vxor viro suo: non ero tecum nisi de latrocinio ꝛ rapina cõgreges tibi diuitias: debet vir amorem dei preponere carnis luxurie/ et debet amputare a se membrum quod scandalizat eum/ et ita debet dimittere vxorem

In oppoᵐ suam q̃tũ ad cohabitationem. Sed contra. dicit Hieronymus q̃ si vxor peccet in aiam suam nõ potest esse polluta viro suo/ ac si dicat non peccat contra matrimonium: sed si fornicatur corporaliter polluta est viro suo/ et peccat contra matrimonium: ita vir debet eam dimittere: quia qui tenet adulteram stultus ꝛ insipiẽs est: ꝛ ita nõ dimittenda ꝓ fornicatiõe spũali: sz ꝓ corporali: qz sic nõ iuriat̃ vxor viro suo si peccat in aiaz suã qz nõ dicitur q̃ habeat potestatẽ aĩe mulieris

sed corporis. ergo non debet propter hoc dimittere sed si fornicatur corporaliter iniuriat viro suo: quia mulier non habet potestatē corporis sui: ꝫ vir. ꝯ pro fornicatione corporali rūpitur matrimoniū ꝙtuꝫ ad cohabitationē: quia per que peccat aliquis per ea punit debet: et nō pro fornicatione spirituali cū illa nō

Solutio. Ad augustinū. sit contra virū. Ad cōcedim⁹ hac ratione. Et ad auctoritatē augustini dicunt magistri ꝙ retractauit illā auctoritatē augustini dicunt magistri ꝙ retractauit illā posset tñ sane itelligi auctoritas illa hoc mō. vir debz amputare a se mēbrū quod eū scandalisat. i. debz vxo rē suā acriter increpare et non dimittere: vel etiā a lecto suo quandoq; separare ad tēpus: et a mensa: licz non a domo causa correptionis: quia vir caput ē mulieris: ꝛ peccatum mulieris iputaturviro nisi ꝙripiat eā. vnde dicit auctoritas ꝙ adā et eua voluerunt rapere deitatē: tñ vir ꝙ se non voluit: sed dicitur voluisse: quia volentē mulierē non correxit.

¶ Queritur cum gentilis qui plures habet vxores ꝙuertat ad fidē: vtꝝ liceat ei hꝝe oēs illas.

¶ Alia questio.

Af ꝙ sic. Querit postea cū gentilis qui plures habet vxores conuertat ad fidē: vtrū liceat ei hꝝe omnes illas vxores. Videtur ꝙ sic: quia qua ratione habet vnā eadē ratione habet et aliā. ergo vel oēs vel nullā. si dr ꝙ tantū primā debet habere. Cōtra. ponatur ꝙ sub hac forma contraxerit primo cum duab⁹. accipio vos in meas: et ille dixerūt. accipim⁹ te i nostrū: secūdū hoc vna ē vxor sicut est prima. ꝯ vel vtrāq; retinebit vel neutrā. non vtrāq; retinebit: quia ecclesia non sustinet ꝙ vnus habeat simul plures. Similiter de iudeo q̄ cōtraxit in iudaismo cū consobrina sua in secūdo gradu: hoc ē scōm legē moysi. si postea iudeus vel iudea veniāt ad fidē. Querit vtrū maneat hmōi matrimoniū. videt ꝙ sic: quia pr⁹ erat matrimoniuꝫ et mō nō corrūpitur p cōtumeliā creatoris: qr vteroꝫ fidelis ē. ꝯ adhuc manet. Contra. ecclesia iudicat tales psonas illegittimas ad contrahendū ꝛ mō sūt de foro ecclesie. ꝯ non debet esse illegittimū hmōi matrimoniū. Solutio. Ad primū dicim⁹ ꝙ tñ primā debet retinere: cū alīs enī nō fuit matrimoniū: qr secundū legē naturalē vna debet esse vnius. et hec forma: accipio vos in meas: nō ē forma cōtrahendi matrimoniū: qr secundū legē nature est. Matrimoniū est legitima coniunctio maris ꝛ femine/non feminarū: sed ītima coniunctio maris ꝛ femine/non feminarū: sed ītima coniunctio maris ꝛ femine/non feminarū: sed ī cordibus gentiliū obfuscata est lex naturalis: ita ꝙ non possunt clare videre in corde suo ꝙvna dz eēvni⁹

Alia q̄stio. Af ꝙ sic. In oppo⁹ Solutō ad primū. Ad secūdū Ad secundo questū dicim⁹ ꝙ manet illud matrimonū in iudeis conuersis ad fidē nec sunt illegittīe psone ad hoc vt maneāt in matrimonio. sed ad sic cōtrahendū de nouo: quando enīz contraxerunt erant legittīe psone: tunc enīz non erant de foro ecclesie. de his aūt qui foris sunt: non est nostrū iudicare. cū ergo secundū deū. i. secundū legē moysi coniuncti fuerunt ecclesia non debet eos separare cuius nō est iudicare de vinculo contracto ante conuersionē: qr tūc non erant de foro ecclesie.

¶ De ipedimentis matrimoniꝝ.

¶ Aliud capitulū.

INter ipedimenta matrimoniꝝ: secūdo dicenduꝫ est de erroꝛe psone. Est autē quadruplex erroꝛ scilicet erroꝛ qualitatis cū aliqua creditꝫ esse pulchra cum tñ est turpis: vel creditꝫ esse bona cū tñ sit mala. erroꝛ fortune cū creditur esse diues que tñ est pauper erroꝛ psone cuꝫ creditꝫ esse maria et est alia. erroꝛ conditionis cū creditur esse libere conditionis et est seruus. duo primi erroꝛes non ipediunt matrimoniuꝫ: sed duo vltimi. Queritur autem hic de erroꝛe psone quare ipedit per se matrimoniū potius ꝙ erroꝛ qualitatis vel fortune. Et ad hoc dicitꝫ ꝙ erroꝛ qualitatis vel fortune non impedit consensū matrimonialē: sed erroꝛ psone euacuat consensū matrimonialē. Sed ea dē remanet questio quare erroꝛ psone euacuat cōsensū matrimonialē: et non erroꝛ qualitatis vel fortune quia tam in erroꝛe psone ꝙ fortune est consensus tātum conditionalis. sicut enī iste non consentit in istaꝫ nisi quia credit esse mariā: sic ille non consentiret in illā: nisi crederet eā esse diuitē. ergo si erroꝛ fortune nō euacuat consēsū matrimonialē nec erroꝛ psone. Pꝛeterea. pꝛobatur ꝙ in erroꝛe psone sit consensus matrimonialis: quia iste dicit: accipio te in meā. et illa dicit: accipio te in meuꝫ. ergo ibi est mutuus consēsus per verba de pꝛesenti expꝛessus: ergo est ibi consensus matrimonialis. ergo et matrimoniū. Itē. ponatꝫ ꝙ aliquis habeat duas filias simillimas quaruꝫ dicatur vtraq; maria et ostendatꝫ illi altera illarū et ipse consentiat in istaꝫ: sed ista non consentiat in istū. constat ꝙ cōsensus istius esset matrimonialis si esset mutuus: ostendatꝫ ei postea altera maria et cōsentiat iste in eā: quia credit ipsaꝫ esse primā et ipsa consētiat i eū ꝑstat ꝙ iste cognoscit tñ istā ꝙtū cognoscebat ꝑmaꝫ sicut ei nomē et⁹ ꝛ patriā ꝛgen⁹: ꝛoīa accidētia corꝑis que visibilia sunt: videt enī eaꝫ: ergo ꝑsensus istius in istam penitus similis est cum consensu eiusdem in prima: sed consensus istius in primam esset matrimonialis si esset mutuus: ergo consensus istius in istā est matrimonialis cum sit mutuus. Contra. ibi est erroꝛ persone: ergo ibi non est consensus matrimonialis. Itez Ysaac benedixit Jacob licz crederet benedicere Esau ergo a simili iste ducit eam in vxoꝛez licet credat se ducere aliam: ergo contractum est cum ista credat/ licet esset alia/ et ita erroꝛ persone nō impedit matrimoniū Item si erroꝛ persone impedit matrimonium: ergo non fuit matrimoniū inter Jacob et Lyam in primo concubitu: seruierat enim Jacob Laban. vij. annis ꝙ Rachele et suppositā est Lya et Jacob concubuit cū ea credens eam esse Rachelem: ergo concubuit cum non sua: ergo peccauit moꝛtaliter/ vel ad minus Lya que scienter cognouit non suum peccauit moꝛtaliter. Sed cōtra. concubitus ille fuit signum sacre rei: fuit enim signum actiue vite que facta est: ergo concubit⁹ ille fuit sacrum signum: ergo non fuit peccatum moꝛtale. Solutio. Ad primum dicimus ꝙ erroꝛ persone impedit matrimonium/ et nō erroꝛ qualitatis vel foꝛtune: et hoc ꝓpter duas causas. Pꝛima est: quia erroꝛ qualitatis vel foꝛtune non impedit bonum matrimoniꝝ: quia turpis mulier multotiens seruat fidē melius matrimoniꝝ ꝙ pulcra/ pauper melius ꝙ diues: diues enim ex diuitijs superbit: sed vna persona que ab alia ad hoc eligitur melius seruat bona matrimoniꝝ ꝙ alia. vnde erroꝛ pꝛime impedit matrimonium. Secunda causa est ꝓpter sacramentum: matrimonium enim carnale sacramentum est matrimoniꝝ spiritualis/ scilicet coniunctionis Christi/ et fidelis ani-

Quadruplex erroꝛ. Questio. Solutio. ℈hocaf. Secundo. Tertio. ℈hocaf Solutō ad primū. Pꝛima. Secunda. In oppo⁹ Secundo. Tertio.

me:ſed in matrimonio ſpirituali debet eſſe conſenſus abſolutus:hic enim non eſt matrimonium ſpirituale Conſentio/vel credo in iſtum ſi eſt chriſtus quocunq; demonſtrato:ſed oꝑtet abſolute conſentire in ip̄m vnde i matrimonio carnali debet eſſe abſolut⁹ cōſenſus in aliquem.ꝓpter hoc nō eſt ibi conſenſus matrimonialis. Ad illud qđ obiectum eſt q; ibi ē conſenſus per verba de preſenti expreſſus.ergo ibi eſt cōſenſus matrimonialis. Dicimus q; non ſequitur: quia ille conſenſus nō eſt abſolutus ab extranea conditione q̄uis enim nō ſit conditio in verbis:tamen eſt in anima viri qui non conſentit in iſtā:niſi qꝛ credit eē aliā. Eodēmodo reſpondendū eſt ad illud quod obiectū eſt de duabus mulieꝛibus:non enim conſentit in iſtam ſecundam/niſi credit eſſe primā. Ad illud quod queꝛit de benedictione iacob dicimus q; non eſt ſimile:quia benedictio opus eſt dei/non hominis.vnde in numeris dicitur.inuocabunt nomen meū ſuper filios iſrael:et ego benedicam eis.matrimoniū aūt opus hois eſt. Ad vltimū dicimus q; non fuit matrimoniū inter iacob et lyam in primo concubitu:tamen nō peccauit iacob:quia ignoꝛātia facta excuſauit ipſū a tāto et toto.ſimiliter dicimus q; lya non peccauit quia inſtictu ſpiritusſancti primo traditur eam labanviro q̄ rachelem.dñs enī per bonos bene vtitur malis. vt i ꝓphetia balaan et cayphe . et ſodomitis voluit dñs parcere ꝓpter decē iuſtos.ſimiliter et laban bene vſ⁹ eſt dñs:ꝓpter conſoꝛtiū patriarche inſpirauit ei q; lyā que erat lippa:primo traderet nuptijs q̄ rachelē que eratpulchꝛa:quia prius eſt actiua q̄ contēplatiua.vñ gregoꝛius. Qui arcem contēplationis aſcēdere deſiderat:neceſſe eſt vt in campo actionis ſe exerceat.

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad aliud.

Ad vltimū

Gregoꝛius

De erroꝛe conditionis.

Alia queſtio.

Sicut erroꝛ perſone impedit matrimoniū:ſic erroꝛ conditionis. vnde ſicut nullum eſt matrimoniū ſi aliquis contrahit de facto cū marta quā credit eſſe aliam:ita nullum eſt matrimoniū ſi aliquis cōtrahit de facto cum ancilla quā credit eſſe liberā. Sz contra hoc obicitur.dicit apo.ad colo.nō eſt maſcul⁹ et femina/gentilis et iudeus barbarus et ſcita ſeru⁹ et libera:ſed omnia et in omnibus chriſt⁹ . oēs ergo qui in fide chriſti ſunt liberi ſunt qua libertate chriſt⁹ nos liberauit.et in euangelio iohānis. Si filius vos liberauit:vere liberi eritis:ergo liberi ſunt ad cōtrahendum qui libertatem chriſti habēt . ergo ſeruitus coꝛpoꝛalis nō impedit matrimoniū. Item dicit apoſtolus.vnuſquiſq; habeat ſuā ꝓpter foꝛnicationez hoc dicit generaliꝫ: ſed qđ dicit apls gñaliꝫ non ē coartandum:ſicut dicit ambroſius ſuper illum locum: moꝛtuo viro nubat mulier cui vult.nō ē determinādū quod apoſtolus nō determinauit. et loquitur de ſecundis et tertijs nuptijs.ergo cum apls dicit hoc generaliter vnuſquiſq; ꝛc.nullus excipiendus eſt:ergo nō ſeru⁹.et ita ſeruitus nō impedit matrimonium. Itez matrimoniū eſt de iure naturali.et ſeruitus de ipſo iure:nō ei ſūt homīes ſerui a natura:ſed potius liberi.ſed ius poſitiuū nō poteſt cōtra ius naturale ergo ſeruitus nō poteſt cōtra matrimonium.ergo nō impedit ipſū. Itē.eroꝛ foꝛtune nō ipedit matrimonium:ſed eroꝛ cōditionis eſt eroꝛ foꝛtune.ergo eroꝛ cōditionis nō ipedit matrimoniū. Pꝛobatio aſſpbak mioꝛ sūpte.Seruitus coꝛpoꝛalis nō eſt a natura: niſi enim peccatum non eſſet ſeruitus: nec coꝛpoꝛalis nec ſpiritualis.ergo cuz ſeruitus coꝛpoꝛalis nō a natura ſit eſt a caſu vel foꝛtuna. Item.aliquis mercatoꝛ credēs ſe multū lucrari cōmittit nauem ſuā cū mercib⁹ ſuis mari.accidit q; frangitur nauis et amittit quidquid habet:et fit pauper.hec paupertas eſt a foꝛtuna. eſt eī preter itētionem.ſimiliter aliqui credētes ſe poſſe cōuincere cōmittunt bellum et victi ſic facti ſunt ſerui:ergo cum hec ſeruitus preter intentionem euenīat eſt a foꝛtuna:vt pauptas. Si dicatur q; non ē a foꝛtuna:quia eſt diſpoſitione diuina:quia vt habetur in eccliā. bona et mala vita moꝛs:pauptas et honeſtas a deo ſunt.et in pꝛouerbijs.diuitias ꝛ panptates ne dederis michi. Solutio. Seruitus coꝛpoꝛalis nō ſolum eſt a iure humano:ſed etiā a iure diuino. vt patet i geneſi:Maledictus canaā ſeruus erit fratrū ſuoꝛū. Dicimus igit̄ q; ſeruitus ipedit matrimoniū:qꝛ ſeruus nō habet poteſtatez coꝛpoꝛis ſui:ſed dñs.vñ nō poteſt trāſferre perfecte poteſtatē coꝛpoꝛis ſui in aliquē mulierē ſine cōſēſu dñi ſui:niſi i quibuſdā caſibus emergētibus vt poſt dicetur. Ad primū dicim⁹ q; apoſtolus loquitur ibi de libertate ſpirituali per quā i primitiua eccleſia volebāt multi fideles auferre a ſe iugum ſeruitutis coꝛpoꝛalis quibus obuiauit apoſtolus dicēs:ſeruus es:noli querere libertatē: ſz ſi poteſt fieri liber magis vtere vtēdū ſeruitute tāq; cauſa humiliationis:ſtatus enī ſerui melioꝛ eſt q; ſtatus dñi.ſicut ſtatus pauperis melioꝛ eſt q; ſtatus diuitis:quia ſeru⁹ habet occaſionem humilandi ſe:et dominus occaſionē ſuperbiēdi. ſeruitus coꝛpoꝛalis nō impedit libertatem ſpiritualē:ꝛ ꝓpter hoc nō ſeq̄tur q; liber ſpiritualiter poſſit contrahere:quia aliq̄s liber ſpiritualiꝫ ē ſeruus coꝛpoꝛali ſeruitute. Ad fm dicim⁹ q; hec vniuerſitas:vnuſq̄ſq; hēat ſuā ꝓpꝫ foꝛnicationē accōmodanda eſt: et nō vaga.intelligit̄ enī ſic vnuſquiſq; q̄ poteſt ꝛ debet : non quelibet perſona etiam tēpoꝛe apoſtoli fuit legitima ad cōtrahendum. Habemus enīz q; beatus Matheus et beatus Thomas cōſecrauerūt virgines que poſt cōſecrationez nō poterant contrahere : et hoc bene ſciebat apoſtolus quia multe erāt perſone que contrahere nō poterāt: auctoꝛitas ergo illa nō itelligitur de perſonis illegitimis ad contrahendum.vnde non itelligitur de ſeruis. Ad tertium dicimus q; nec ius poſitiuum nec ſeruitus poteſt cōtra matrimoniū iiciatum/ratum/ et cō ſummatum:ſed ius poſitiuū bene poteſt facere q; aliqua perſona ſit illegittima ad contrahendum: et hoc non eſt cōtra matrimonium:ſicut aliquis caſtrādo aliquem facit illum illegittimū ad contrahenduz: ꝛ per hoc nulluz matrimoniuz tam factū deſtruitur. Ad vltimo obiectum dicimus q; ſeruitus non eſt a foꝛtuna tantum imo quaſi naturalis eſt modo cum ſit ab oꝛigine.vnde eroꝛ conditionis non eſt eroꝛ foꝛtune:potuit tamen in principio ſeruitus eſſe a caſu et a foꝛtuna ſicut obijciebatur. Concedimus enī caſum aliquez eſſe in rebus:ſecunduz q; caſus eſt inopi natus rei euētus ex cauſis confluentibus ob aliud inceptis. Sicut in illo qui vadit ad foꝛum vt emat aliquid et ibi inuenit debitoꝛem ſuum: hec inuentio dicitur eſſe a foꝛtuna et a caſu: quia itio ad foꝛum ob aliud fuit incepta: ſed pꝛout caſus dicitur fatum/ꝛ fatum itelligitur eſſe quedā cauſa i motibus ſupceleſtiuz coꝛpoꝛū: p quā dicūt q̄dā· neceſſario euēturos euēt⁹ rex volūtarios ſic caſus nichil ē:qꝛ volūtas nō ſubeſt tp̄t: ſz ſupꝛa tp̄s eſt

Quinto.

Euaſio.

Solutio.

Ad primū.

Ad ſecūdū

Exemplū.

Ad tertiū.

Ad vltimū

Exemplū.

vt dicit augustinus. Sed si dicamus generaliter ser=
uitutem esse a fortuna: dicemus q̄ error cuiusdaz for
tune impedit matrimoniū vbi. s. persona que non ha
bet potestatem sui corporis vt in seruo: sed vbi habz
non impedit/vt in paupertate.

Hoc ar

OJctū est q̄ ius positiuum non ꝓtrariatur ma=
trimonio nec iuri naturali de quo ē matrimoni
um. Sed videtur q̄ cōtrarietur: quia de iure natura
li quelibet persona legittima est ad contrahendū cū
qualibet paucis exceptis: sicut exceptis patre ⁊ filia
matre et filio: que excepte erant in primitiua condi=
tione ⁊ exceptis illis: que excepte sunt in leuitico. sed
iste seruus et hec libera non sunt de illis exceptis. er=
go de iure naturali sunt persone legittime ad ꝓtra=
hendum. sed ius positiuū facit oppositum. facit enim
q̄ sint illegittime: ergo facit contra ius naturale. er=
go contrariatur iuri naturali. Jtem. ipsa ꝓditio non
impedit matrimoniū: quia seruus et serua possūt con
trahere inter se: ⁊ cōtradicētibus dñis vt habetur in
sententijs: quia seruus non tenetur dño ꝯsentire: nisi in tē
poralibus seruitijs. vnde nō tenetur non cognoscere
aliquā mulierem. potest ergo cōtrahere quia potest
reddere debitum vxori loco ⁊ tempore: ⁊ post redde
re seruitia debita dño suo loco ⁊ tēpore. Probatur
q̄ nō possunt contrahere: quia seruus nō habet pote
statem corporis sui: sed dñs. ergo non potest trāsfer=
re dominiū corporis sui in aliam personam sine con=
sensu dñi. Jtem. error ꝓditiōis impedit matrimoniū
et hoc nulla alia de causa: nisi quia seruus non habet
potestatem corporis sui: sed eadem causa manet vbi
non est error: sicut vbi vir liber scit mulierem eē ser=
uam: ergo vir liber sciens aliquam esse seruam nō po
test contrahere cum illa. ⁊ hoc manifeste falsū. Po=
natur q̄ contrahat liber cum serua sciens ⁊ prudēs
et postea domin⁹ serue vēdat illam paganis: aut vir
tenetur sequi mulierem aut nō. Si nō. Cōtra. vir nō
habet potestatem corporis sui: sed mulier. ꝯ si muli=
er vult tenetur eam sequi. Sed ꝰ. imminet viro peri
culum et vite corporalis ⁊ vite spiritualis: quia īmi=
net et periculū fidei. ꝯ non tenetur eā sequi. Solutio
dicimus ad primum q̄ ius positiuum non contrariat
iuri naturali: sed ipsum determinat: sicut ius huma=
num determinat ius diuinum. ius enim diuinū dt. in
ore duorum vel trium testium stat oēverbum. et ius
humanum sic determinat. in ore testiū idoneorū fide
dignorum. vnde examinantur testes. Sed queritur
qua auctoritate ius humanum siue positiuum deter
minat ius diuinū siue naturale. Ad hoc dicim⁹ q̄ ius
positiuum determinat naturale ius per auctoritatez
iuris naturalis. ius enim naturale dt q̄ falsis testib⁹
non est credendum. et per hoc determinat ius huma
num ius diuinum hoc modo: in ore testium fide di=
gnorum stet omne verbum. similiter ius naturale dt
q̄ nullus inuitus sine omni pctō puniatur. ⁊ per hoc
determinat ius positiuum q̄ error conditionis impe=
dit matrimonium. si eī nō impediret accideret q̄ ali
quis inuitus sine omni pctō suo puniretur. si enim li=
ber contrahit cum serua nesciens illam esse seruam si
staret matrimoniū puniretur inuitus sine omni pctō
suo. esto q̄ non peccauerit: puniretur enī per oppro=
brium et infamiā. punitur etiam quia si mulier ven=
deretur paganis teneretur eaz sequi. puniretur etiā
in filijs suis: quia filij sui fierent serui. sicut ergo ī ore
duorum vel trium stat omne verbum: nō tamē ore
falsorum testium. sic hec persona secundum se legitti
ma est ad contrahēdum: nō tamen iniusta punitione
alterius. Ad secundum dicim⁹ q̄ bene possunt ser=
uus ⁊ serua contrahere inter se et contradicentib⁹ do
minis saluo iure dominorū suorū. potest enim sicut
dictum est seruus reddere debitum vxori loco ⁊ tem
pore: ⁊ domino suo seruire loco ⁊ tēpore. Et dicimus
q̄ seruus habet potestatē corporis sui q̄tū ad contra
hendū: sed verum est q̄ plenarie non habet potestatē
corporis sui. vnde nō ita libere potest reddere debi
tum vxori: sicut si esset liber: sed mulier que scienter
talem duxit sibi imputet. Ad tertiū dicimus q̄ error
conditionis impedit matrimonium: et hec nō est so=
la causa: quia seruus non habet potestatem corporis
sui: imo hec est principalior causa: quia nullus inuitus
sine omni pctō suo puniendus est. sed liber sciens et
prudens potest contrahere cum serua: nō enī fit ei in=
iuria si ipse voluntarie se subiecit penis seruitutis.
Ad vltimū dicimus q̄ ecclesia que debet facere q̄
matrimonia conseruentur in suo esse: debet procura
re q̄ hec mulier non vendatur paganis: sed vendatur
in sua regione in qua possit habere sine periculo vi=
rum suum: si vero ita accidat q̄ vēdita sit paganis te
netur eam sequi vir suus nisi manifestum periculum
imineat fidei. vxor enim tenetur: sed saluo iure dei
et sibi imputare debet qui scienter seruā duxit.

Ad secūdū

Ad tertiū.

Ad vltimū

De impotentia coeundi.

Consequenter dicenduz est de tertio impedimē=
to scz de impotētia coeundi/que duplex est: vna
naturalis/alia accidētalis. Naturalis triplex ē scz na=
turalis frigiditas/defectus etatis/artatio nature/que
libet istaz triū impotentiarū impedit matrimoniū cō
trahendum/⁊ dirimit contractum: defectu etatis con
stat q̄ non possunt sibi pueri reddere debitum: simili
ter si aliqs sit naturaliter frigidus adeovt nec natura
liter nec adiutus per medicinā posset coire nō potest
contrahere/⁊ si contrahat de facto nullum est matri=
moniuz: similiter si aliqua mulier adeo arta sit vt nec
per medicinalia nec per violentiā: sicut per sectionem
vel aliquid tale possit fieri ydonea ad hocvt cognosca
tur non potest contrahere/⁊ si cōtrahit de facto nullū
est matrimonium: si ergo mulier vult accusare viruz
suum q̄ frigidus est naturaliter ⁊ nō potest eā cogno
scere aliquo modo: ipsa vero velit fieri mater: si per
triennīū fuit vir cū ipsa ⁊ nō potuit eam cognoscere/si
per vtriusq̄ iuramentū ita constiterit esse/ ⁊ per septi
mam manum propinquoz qui idem iurent tactis sa=
crosanctis reliquijs/tunc ecclesia debet eos separare:
si vero vir asserat se cognouisse eā et mulier dicat op=
positum et nō possit habere testes/tunc stabitur iura=
mēto viri: q̄vir caput ē mulieris/nisi mulier sensibili
demōstratiōe ꝓbauerit se esse virginē: similiter si per
septimā manum propinquoz ⁊ iuramentum viri con
stiterit ecclesie artatio mulieris separandi sunt/ aut si
cōstiterit per sensibilem ꝓbationez: si vero contingat
q̄ vir frigidus postea contrahat cum alia ⁊ eā cogno
uerit aut mulier arta contrahat cuz alio/⁊ ab illo co=
gnita sit/cogetur redire ad prima cōnubia: quia verū
matrimonium fuit inter ipsos. Jmpotētia vero coeūdi accidentalis est duplex: vna per castrationem: alia per maleficia. De castratione dicēduz q̄ si post matri=
monium contingat nō rumpit matrimoniuz propte=

hoc:si vero ante matrimoniuz nõ potuit castratus cõtrahere/et si ꝓtraxit de facto nulluz fuit matrimoniũ. De maleficiatis autẽ dicẽdũ est ꝙ si post matrimoniũ factum est maleficium nõ rũpitur ꝓpter hoc matrimonium:si vero ante matrimonium ⁊ perpetuum sit maleficium separandi sunt vt dicũt antiqui canones: qz nullum fuit matrimoniũ:sed isti canones abzogati sunt:qz nullum maleficiũ perpetuũ est: quia ꝓpter paruitatem fidei permittit deus aliquos maleficiari. vnde maleficia possunt dissolui per magnitudinem fidei/ et ꝓ orationes ecclesie/et per eandẽ artẽ per quã facta sunt destruunt.vnde nullũ maleficiũ est ꝑpetuũ.

In oppoᵐ Sed contra predicta obijcitur. Cõtingat enĩ ꝙ frigidus naturaliter qui separatus fuit a priore contrahat de facto cũ alia et faciat eam pregnantẽ/cogitur redire ad priorem vxorem:qz ibi verum fuit matrimoniũ ergo deus cõiunxit illos/ et ecclesia separauit:ergo separauit quos deus cõiunxit: ergo fecit cõtra hoc preceptũ domini: quos deus cõiunxit homo nõ separet:

Secundo. ergo peccauit mortaliter.Itẽ ignorantia iuris neminem excusat: nulla enim ignorantia facit quin fornicatio simplex sit peccatũ mortale:preceptũ enz est: non fornicaberis: ergo nulla ignorãtia potest facere quin ecclesia peccauerit separando quos deus cõiunxit/ibi enim nõ fuit ignorantia facti:quia oĩa erant in propatulo:vt videt. Si dicatur ꝙ ecclesia separauit eos ne

Euasio. peius accideret:qz mulier volebat fieri mater ⁊ fornicata esset nisi daretur licentia cõtrahẽdi cum alia: hec solutio non valet: qz tantum valeret hoc ꝙtum si daretur libellus repudij qui dabatur in veteri lege ꝓ-

Secundo. pter duriciã iudeorum ne interficerent vxores.Item ecclesia nesciebat an iste posset cognoscere illã/an nõ: ergo nesciebat an esset verum matrimoniũ ĩter ipsos an nõ/⁊ separauit eos:ergo cõmisit se discrimini:ergo

Tertio. peccauit mortaliter.Itẽverum matrimonium fuit inter beatam virginẽ et Joseph/⁊ inter Crisantum ⁊ Dariam vbi nullus respectus habebatur ad carnalez copulã: et inter beatum Alexiũ ⁊ vxorem suã qui statim post nuptias transtulit se ad vitã heremiticam: ꝙ licet inter frigidum naturaliter ⁊ illam que contrahit nõ possit esse carnalis copula:nichilominus ibi est ma-

Solutio. trimonium.Solutio. Dicimus ꝙ ecclesia recte separauit tribus de causis.Prima ẽ ignorãtia facti/ nõ ꝙ ibi fuerit:sed ꝙ ibi potuit esse.Secunda est probatio per testes/vel sensuz cui ꝑbationi nõ poterat ecclesia

Ad primũ. resistere.Tertia ne peiꝰ accideret: fornicaret enĩ mlr nisi sic fieret. Ad ꝓmo ꝙ obiectũ dicimꝰ ꝙ nõ valz hec argumẽtatio:fecit ꝫ ꝑceptũ dñi:ꝙ peccauit:ignorãtia enĩ facti eã excusat:sicut nõ vz:iste cognouit alienã vxorem:ergo peccauit:quia ignorãtia facti eum excusat:

Ad secũdũ credebat enĩ eã esse suã et adhibuit diligentiã quam potuit et debuit.Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ nulla ignorãtia facit quin fornicatio sit peccatũ mortale in eo qui scit se fornicari. i. qui scit se cognoscere non suã:sed in eo ꝙ credit cognoscere suã et cognoscit nõ

Ad tertiũ. suã adhibita diligẽtia quã ꝓt et debet ignorantia facti facit ꝙ illa fornicatio nõ sit peccatũ. Ad tertio obiectũ dicimus ꝙ hec argumentatio nõ valet : ecclesia nesciebat an esset verũ matrimoniũ inter eos:ergo cõmisit se discrimini separãdo eos : licet enĩ nesciret/tñ probatũ credebat ibi nõ esse verũ:nõ peccauit separãdo : sed si dubitaret equaliter se habendo ad vtrãqꝫ partẽ dubitatiõis:tũc haberet locũ illa argumẽtatio

Ad vltimũ Ad vltimo obiectũ dicimus ꝙ nõ est simile:qz in matrimonio beate virginis et Joseph fuit fructus et licz non fuerit ex matrimonio ille fructus:tamẽ ex matrimonio fuit ordinatus:quia per matrimoniũ celatus est partus filij dei diabolo: in alijs autẽ et si fructꝰ nõ fuerit scz crisanti et darie: tamẽ poterat esse:nec intẽdebant cõtrariũ:sed in frigido naturaliter non potest esse fructus.

¶ De quarto et quinto impedimento matrimonij:scz de ordine et voto.

DE quarto et quinto impedimento matrimonij scz de ordine et voto dicẽdũ est cõiũctim:qz ordo matrimoniũ impedit per votũ:sed nõ quilibet ordo:sed tantũ sacer ordo. Sũt autẽ tres sacri ordines scz subdiaconatus qui non solebat esse sacer ordo: et diaconatus et presbiteratꝰ : ꝙlibet istorũ triũ ordinũ impedit matrimoniũ cõtrahendũ et dirimit cõtractũ Sed obijcitur.subdiaconatus impedit matrimoniũ ꝫ hoc af. aut ex essentia ordinis aut ex alio:nõ ex essentia ordinis:quia eadẽ erat essentia quãdo nõ impediebat:ergo ex alio.queritur ex quo forte dicet ꝙ ex voto ãnexo.Sed cõtra. iste qui suscipit ordinẽ subdiaconatus In oppoᵐ non intendit aliquid promittere : sed tantũ suscipere ordinẽ:ergo nõ intẽdit vouere:ergo ibi nõ est votũ:ꝯ ex voto nõ impedit ordo matrimoniũ. Item preter Secundo. essentiã ordinis nõ est ibi nisi purũ votũ: ergo non est ibi nisi votũ simplex:sed votũ simplex nõ dirimit matrimoniũ cõtractũ:ꝯ ordo subdiaconatꝰ nec per se nec per votũ sibi annexũ dirimit matrimoniũ cõtractum Si dicatur ꝙ hoc est ex solẽnitate ordinis. Cõtra.ea- In oppoᵐ dem solẽnitas adhibebat quãdo nõ ĩpediebat matrimoniũ:ergo hoc nõ est ex solẽnitate. Preterea solen Secundo. nitas circũstantia est: sed circũstantia nullã obligationem facit:sed pretiacentẽ augmentat:ergo si per essẽtiam ordinis et voti nõ dirimit matrimoniũ cõtractũ sed tantũ impedit cõtrahendũ per solennitatẽ additã non dirimitur matrimoniũ cõtractũ:sed magis impedit contrahendũ:et magis peccat qui cõtrahit.tamẽ cõtractũ est. Forte dicet ꝙ ex institutiõe ecclesie est ꝙ Euasio. sacer ordo impedit matrimoniũ cõtrahendũ et dirimit contractũ. Sed cõtra centies prohiberet isti ꝙ nõ cõtraheret:si iste cõtraheret de facto cõtractũ esset : ꝯ ecclesia nõ potest dirimere matrimoniũ contractum. Solutio. dicimus ex institutione ecclesie est ꝙ solen Solutio. nitas ordinis cui annexũ est votũ cõtinentie impedit matrimoniũ:contrahendũ et dirimit contractum: habuit autẽ ecclesia ꝙ hoc institueretur ab auctoritate dñi dicẽtis per ysaiam.Mũdamini qui fertis vasa domini : et subdiaconus ministrat altari deferens calicẽ et patenã ad altare : vnde perpetuã cõtinentiã mẽtis et corporis debet habere: ꝑ hoc patet solutio ad oĩa obiecta.Ad primo enĩ obiectũ dicimꝰ ꝙ subdiaconatui annexũ est votũ continentie:⁊ si ille qui suscipit nõ intẽdit aliquid promittere stultus est : debz enĩ scire ad quc obligatur ex ordine:et si nullo modo intẽdit vouere cũ ipso facto scz ipsa susceptiõe vouet: dicitur enĩ subdiaconus si prius incesti a modo casti.Ad secũ- Ad secũdũ do obiectum dicimus ꝙ non est ibi tãtum simplex votum:sed solẽne . Ad tertio obiectum dicimus ꝙ non Ad tertiũ. ex ipsa solẽnitate dirimit contractum:sed ex eo quod fit in solẽnitate: cum enim tradit episcopus calicem ⁊ patenã subdiacono/tunc transfert subdiaconus potestatem corporis sui in dñium domini. vnde nõ de cetero cõtrahere potest: qz nõ habet potestatem corporis

sui:sed dñs:sicut monachus cum suscipit habitum ab abbate transfert potestatē corporis sui in dominū abbatis.vnde de cetero non potest transire in dominuz

Ad vltimū mulieris.Ad vltimo obiectū dicimus q̄ nō est simile de phibitiōe ecclie et institutiōe: qz ex institutione p̄t ecclesia obligare filios suos ad cōtrahendū:z quia sufficienē habitū est devoto:de ipso nichil dicimus nisi q̄ votū simplex matrimonū dirimit ꝓtrahē dū: sed nō dirimit cōtractū: sed votū solenne impedit cōtrahendū et dirimit cōtractū:propter hoc qz in voto solēt transfert homo potestatē corporis sui in dominiū:non per votū simplex.

¶De sexto impedimēto matrimonij.

SExtum impedimētum matrimonij est coactio est autem quedam leuis:quedam violenta. leuis autem coactio nec impedit matrimonium cōtrahendum nec dirimit contractum: violēta coactio est generat tustū metū:est autē tust⁹ metus cū aliquis iure timet a maiore potestate sibi mortē inferri:vel mutilationē mēbri vel seruitutē corporalē vel corruptionē vxoris vel filie:in istis quatuor casib⁹ violēta coactio impedit matrimonū cōtrahendū et dirimit con

In oppo⁹ tractū. Sed obijcit cōtra hoc.coacta volūtas:vt dicit auctoritas est volūtas: ergo coactus cōsensus est consensus:sit ergo q̄ aliquis cōtrahat ex violēta coactione ibi est ꝓsensus expressus per verba de presenti:ergo est ibi cōsensus matrimonialis: ergo matrimonū

Secundo. Itē verus baptismus est cū aliquis volūtarie baptizatur:licet illa volūtas sit coacta:ergo verū matrimonū est si sit mutuus cōsensus per verba de presenti expressus:licz ille consensus coactus. Solutio violenta

Solutio. coactio impedit matrimonū ꝓtrahendū z dirimit cō

Prima cā tractū:duabus de causis. Prima est quia matrimonia coacta solent habere pessimos finesvt dicit ābrosius.nō enī possunt se diligere sic cōiuncti. Secūda cā

Scda cā. est propter sacramentū: quia matrimonū carnale sacramētū est spūalis matrimonij: qđ est inf fidelē animam et deū:sed per timorē seruilē cōiungitur anima

Ad primū deo.vñ coactū nullū est. Ad primo ergo obiectū dicimus q̄ ille consensus coactus nō est matrimonialis

Ad secūdū Ad secūdo obiectū dicimus q̄ nō est simile de baptismo et matrimonio: qz baptism⁹ est opus solⁱ dei:sz matrimonū est opus hoīs:qz in matrimonio operat homo:sed in baptismo nō operat:sed adoperat vt ita dicatur sicut superius expositū est.

¶De vltimo matrimonij impedimento.

AD vltimū dicendū est de vltimo impedimento matrimonij:scz de cognatiōe. Est autē triplex cognatio:vna carnalis:alia spūalis:alia legalis. Primo de carnali dicēdū est q̄ idē est q̄ ꝓsanguinitas. Est autē cōsanguinitas vinculū carnale quo ligant alīq: secundū q̄ ab eodē stipite descendūt siue ab eodē parēte. Distinguitur autē cōsanguinitas per gradus. Est autē gradus habitudo persone ad personā per quaz eque distanter descendūt alique prime ab eodē patre tantū:vel ab eadē matre tantū:vel ab vtroq̄ : est autē primus gradus pater et mater /vel parens vnus : secund⁹ grad⁹ filij:tert⁹ filij filiorū:et sicsq̄ ad septimū secundum tempus quod fuit ante vltimū consilium: vel vsq̄ ad quartū secundū tēpus qđ mō est / vel p̄m⁹ gradus sunt filij:secundus filij filiorum:et sic de alijs parentes non faciunt gradus quosdam vt habetur in sent entijs:impediebat autē cōsanguinitas matrimonium ante vltimū ꝓsilium vsq̄ ad septimum gradum inclusiue q̄ nec in septimo gradu nec citra septimū licebat aliquas personas contrahere matrimonū: sed modo subtracti sunt tres gradus. vnde quod p̄mo dicebatur de septimo modo dicitur de quarto. vnde si cōtrahant aliqui in quarto gradu nullum est matri monū. Sed obicit: in leuitico non fūt excepte perso ꝓ hoc ar. ne nisi.xij.in matrimonio z de illis nō sunt ille que attinent sibi in secundo gradu:ergo scōm legē diuinam licituz est in personas que attinent sibi in secūdo gradu cōtrahere matrimonium inter se:sed secundum legem positā nō licet:ergo ius positiuū contrarium est iuri diuino: nō enim potest hic dici q̄ ius gentū determinet hic ius diuinuz:quia secundum ius diuinuz iste persone manētes tales possunt contrahere:z secundū ius positiuū eedē persone manētes tales non possunt cōtrahere:nulla maior oppositio q̄ per affirmationez et negationez:ergo ius posituū maxime est oppositū iuri diuino in hoc casu:ergo peccauit ecclesia cū excepit quasdā personas a matrimonio que nō sunt excepte in lege diuina. Item illa exceptio personaruz que Secundo. est ī leuitico:nō erat cerimonialis:erat ergo moralis: sz moralia īmobilia sunt: ergo nichil debuit addi aut subtrahi illi exceptioni:ergo peccauit ecclesia cum excepit personas que non erāt excepte in lege. Item di Tertio. cit beatus Hieronymus. Non credat michi nisi quod dixero ꝓfirmauero pervetus/aut per nouū testamētū maxime enī agitur de fide z moribus:sed ad mores pertinet an tales pone possint cōtrahere/ an nō : ergo nō fuit credēdum ecclesie dicēti q̄ in scōo gradu z tertio non debebant homines cōtrahere : cū hoc non confirmauerit per vetus/aut nouum testamētuz:cōstat enz q̄ hoc nō potuit cōfirmare per vetus/ aut nouuz:imo Quarto manente est contra. Item ī psalmo:de medio petrax dabunt voces.i.de ꝓcordia duorum testamētorū pertransibūt aque.i.doctrine:cū ergo ecclesia hoc nō potuit habere de cōcordia duorum testamētorū nō debuit ei credi. Forte dicetur q̄ ratione temporis mutatio facta est: quia aliud est tēpus gratie: aliud tēpus sub lege: ergo cum a tēpore christi nō sit nisi vnum tēpus scz tēpus gratie: nō debuit fieri nisi vna mutatio ī tēpore gratie: ergo male fuit facta mutatio ī vltimo cō Solutio. silio. Solutio. beatus Gregorius dicit q̄ secūdū successionē tēporuz creuit maioritas cognitionum.vnde Dauid dicit: Super senes itellexi:maior ergo fuit cognitio dei ī tēpore legis q̄ ante legē:z quia maior cognitio:propter hoc maior caritas: quia ergo p cognitionē dei bene cōseruabatur caritas iter fratrez et sororez in tēpore legis noluit dominus caritatez dilatari q̄tū ad alias personas. vnde excepit a matrimonio illas personas iter quas sine matrimonio firmiter cōseruatur caritas iter alias nolutt esse matrimonū ad dilatationē caritatis:fecit enī domin⁹ ex vno oīe genus hoīz ad mutuā caritatez ipsoz. Item i tempore gratie maior est cognitio q̄ ī tēpore legis:et propter hoc maior caritas. vnde per cognitionem dei que maior est iter plures personas cōseruatur caritas ī tēpore gratie q̄ in tempore legis. vnde plures persone excipiuntur a matrimonio q̄ ī lege: per hoc patet solu- Solutō ad tio ad predicta. Dicimus enī ad primo obiectū q̄ licz primū. ista duo scz istas personas manētes tales posse cōtrahere sint cōtraria secunduz suas essentias:tamē ratione tēporum

non sunt contraria. vnde distingue tẽpora et concor-
Ad secũdũ dabis scripturas. Ad secũdo obiectũ distinguũt quidã morale duplex: scz morale nature et morale disciplineː morale nature ĩmobile ẽː morale discipline mobile: vnde soluunt per huius interẽptionẽ. Oñe morale est ĩmobile: sed sciendũ q̃ morale discipline secũdũ ambrosiũ intelligitur in hoc precepto de ligno scientie boni ⁊ mali ne comedas: per hoc enĩ experti sũt adã et eua quid sit inter bonũ obediẽtie et malũ inobediẽtie: vnde morale discipline proprie nõ habet bonũ nisi indifferentibus que ideo sũt mala quia prohi-
Solutio. bita. Dicimus ergo q̃ illud de leuitico morale nature fuit. Et cõcedim⁹ q̃ oñia moralia nature ĩmobilia sunt q̃tũ ad essentias virtutũ: sed non q̃tũ ad opera: quia ratione diuersorũ tẽporũ mutãtur opera virtu-
Ad tertiũ. tũ: sicut superius dictũ est. Ad tertio obiectũ dicim⁹ q̃ ecclesia illud potuit cõfirmare ꝓuet⁹ et nouũ testamẽtũ: ꝺr enĩ in ysa. in tẽpore placito exaudiui te: et in die salutis auxiliatus sũ tui: et apostolus. Ecce nũc tẽpus acceptabile: ecce nũc dies salutis: ergo per concordiã duorũ testamentorꝝ habuit ecclesia: q̃ in tẽpore gratie est abundans cognitio et abundãs caritas: et sic q̃tũ ad predictã intẽtionẽ dedit vocẽ de medio petrarũ. Eadẽ enĩ intẽtione qua plures persone fuerũt excepte a matrimonio in veteri lege q̃ ante eadẽ intentione ab ipso dño fuerũt accepte plures perso-
Ad vltimũ ne in nouo testamẽto q̃ ante. Ad vltimo obiectũ dicimus q̃ hec potuit esse ratio mutatiõis in vltimo cõsilio: dicit enĩ apostolus in secunda ad thimo. q̃ in nouissimis tẽporib⁹ erũt hoies seipsos amãtes. Et dñs in xviij. luce: filius hois veniẽs putas inueniet fidẽ in terra. et in matheo. Qñ abũdabit iniquitas refrigescet caritas multorũ: quia ergo propter caritatẽ fidei fugiebat dilectio actus reuocanda fuit: vñ ad ipsã reuocandã institutũ est vt liceat cõtrahere in quĩto gradu potuit esse alia ratio subtilior illius vltime institutionis: sed hec sufficiens est.

¶ De spirituali cognatione.

Dicto de carnali cognatione dicendũ est de spirituali cognatione siue proximitate. Est aũt spiritualis proximitas vinculũ spirituale qđ est inter aliquas psonas ex spũali gñatione: sicut cũ sacerdos baptisat aliquẽ vel episcopus cõfirmat aliquẽ: trahit eĩ sacerdos qui baptisat spũalẽ ꝓximitatẽ: efficit enĩ pater spũalis baptisati: et efficitur cõpater parentũ filij vnde si alias esset legittima persona ad contrahendũ tamẽ cũ matre pueri nõ posset cõtrahere: cõtrahit aũt ex generatione spũali. triplex spiritualis proximitas cũ eĩ aliqs leuat aliquẽ de sacro fõte: ꝓtrahit inde duplicẽ proximitatẽ spũalẽ: vnã ad istũ quẽ leuat p quã dicit patrinus siue cõpater spiritualis baptisati. Altã ad parentes ipsius pueri secũdũ quã dicit cõpater eorũ: ⁊ vxor sua efficitur: similiter cõmater parentũ pueri baptisati: quia cũ maritus et vxor sint vna caro per matrimoniũ ꝓmunicãt sibi suas actiones spirituales Tertia proximitas spũalis cõtrahitur inter filiũ carnalẽ patrini et filiũ spũalẽ/ siue filiolũ eiusdẽ patrini. vnde dicũtur fratres spũales cũ habeãt eundẽ patrez vnus carnalẽ alius spũalẽ: de hijs dantur tres regule Prima est quando vir et mulier spũali proximitate sunt cõiuncti nõ possunt inter se ꝓtrahere. Secũda regula q̃ cõpater vel cõmater cum filijs cõpatris vel cõmatris possunt cõtrahere matrimonia excepta illa psona propt quã contracta est spũalis proximitas. Ad illã enĩ nõ oportet propagari vel dilatari dilectionem sed ad alias. Tertia regula est q̃ filij vel filie cõpatrũ vel cõmatrũ possũt inter se cõtrahere matrimoniaː ni si sint psone propter quas cõtracta est cõpaternitas vl̃ cõmaternitas. Sed obijcit de cõmaternitate ꝓtracta ꝑ hoc affañ matrimoniũː aliq̃ mulier est cõmat̃ alterius mulieris: postea ducit virum. Querit̃ an vir efficiat̃ cõpater eiusdẽ mulieris cuius et vxor sua est cõmat̃. videt̃ q̃ sic p predicta: quia vir et mulier cũ sint vna caro p matrimoniũ cõmunicãt sibi actiones spũales: ⁊ vir efficit̃ cõpater illius mulieris cui⁹ vxor sua est cõmater. Sz contra. quãdo illa actio fuit non cõmunicauit illa mulier hẽc viro: quia tũc nõ erat eius vir nec postea cõmunicauit: quia postea nõ fuit illa actio: ergo iste vir nõ efficit̃ cõpater illius mulieris: quod ꝓcedimus. Et qđ dictũ ẽ q̃ marit⁹ et vxor cõicãt sibi spũales actiões intelligitur spũalibus actionibus que sunt post matrimonia nõ de illis que sunt ante matrimoniũ.

Quæstio. Af q̃ sic.

¶ Vtrum pater possit contrahere cum filiola filioli sui.

Queritur postea vtrum pater possit cõtrahere cũ filiola filioli sui. Videt̃ q̃ nõː quia quãta est habitudo patris ad filiuz tanta est filij ad patrem/ et ecõuersoː sed filiolus nõ potest ꝓtrahere cũ filiola patris ergo nec pater cum filiola filioli. Sed cõtra. Nulla p
In oppo^m ximitas spiritualis est iter ipsasː quia nec sunt vt frater et sorores spirituales/ nec vt cõpater et cõmater/ nec vt patrinus ⁊ filiola: ergo possunt cõtrahere. Quod
Solutio. cõcedimusː et licet tanta sit habitudo patris ad filiuz quãta econuersoː tamen nõ idem est effectusː quia sicut dicit glo. super locũ illuzː filij nõ debẽt thesaurizare parentibusː sed parẽtes filijs. Succus ascẽdit a radice ad ramos/ et nõ econuersoː et propter hoc filiola patris efficitur sororꝝ spiritualis filij carnalisː sed filiola filij nõ efficitur nec soror patris/ nec cõmater nec filia spiritualis nec̃ nẽptis spiritualisː quia nepos ⁊ p
Alia q̃stio. nepos/neptis et proneptis nõ habẽt locuz in spirituali proximitate. ¶ Queritur postea vtrũ per fornicatiõnẽ ꝓtrahatur spiritualis proximitasː Dictũ est enĩ q̃ sponsus et spõsa sunt vna caro et cuiuscũq̃ vir efficit̃ cõpater/ eiusdẽ mulier efficitur cõmaterː sed fornicatoꝛ et fornicaria sunt vna caroː sicut dicit apostol⁹. tollens mẽbra christi/ faciẽs mẽbra meretricisː ergo cui⁹ fornicatoꝛ efficitur cõpater/ etiusdẽ fornicaria efficitur
Solutio. cõmater/ et hoc falsum. Et ad hoc dicenduz est q̃ fornicatoꝛ et fornicatrix inquantuz talesː nichil habẽt de spiritualitate. vnde nõ communicãt sibi actiones spirituales: sed sponsus et sponsa habent aliquid iter se de spiritualitate: sunt enim cõiuncti per matrimoniũ quod est sacramentũ spirituale matrimonij. vnde cõmunicant sibi spirituales actiones non ob hoc solumː quia sunt vna caroː sed q̃ sunt vna caro p mr̃imoniũ.

¶ De legali cognatione si impediret matrimonium.

Post carnalem ⁊ spiritualem cognationemː dicẽdum est de legali cognatiõe si impediret matrimonium. Est autez legalis cognatio quando aliquis adoptat aliquẽ in filium vt habeat eius hereditaterzz ac si esset heres legittimus: ⁊ solebat hmõi legalis cognatio ipedire mr̃imoniũ: adoptans enĩz nõ poterat contrahere cũ filia adoptiua: sed modo nõ ipedit.

¶ De affinitate qualiter impediat matrimoniū.

Consequenter dicenduz est de affinitate qualiter impediat matrimoniū. Est autē affinitas attinētia siue vinculū primo ad personam pertinens ex matrimonio et cōsanguinitate. Sūt autem tria gña affinitatum. Primū prouenit ex primis nuptijs. Secundum ex secundis. Tertium ex tertijs. Est autē primū genus affinitatis cuz aliqua mulier contrahit cū consanguineo meo/vel cōsanguinea mea cuz aliquo viro: talis enim attinet michi in primo gradu affinitatis: t distinguit hic gradus affinitatis secunduz gradus cōsanguinitatis: quia cōsanguinei vxoris fratris mei eisdē gradibus affinitatis michi coniuncti sunt/ quib⁹ et cōsanguinei fratris: et hoc est qz vir t vxor vna caro sunt impedit autē hec affinitas matrimoniū eisdē gradib⁹ quibus et cōsanguinitas. Secūdū gen⁹ affinitatis est cū vxor cōsanguinei met mortuo ꝓsanguineo meo: cōtrahit cū alio viro. Tertiū genus affinitatis est cum vxor cōsanguinei mei: mortuo secūdo viro matrimoniū cōtrahit cū tertio. Et solebāt prohiberi matrimonia: in secūdo genere affinitatis vsq; ad quartū gradū et in tertio genere vsq; ad secundū gradū: sed modo nec secundū nec tertiū genus affinitatis impedit matrimoniū in aliquo gradu.

De impedimento matrimonij.

Consequēter dicendū est de impedimēto matrimonij quod dicitur enormitas delicti: sicut de vxoris cidis t raptoribus virginū: et incestuosis qui vi delicz cognoscūt matrē et filiā: vel sanctimonialē vel duas sorores: de talibus dicūt canones q̄ nō possunt cōtrahere. Sed obijcit. Oēs isti possunt penitere et agere penitentiā perfecte: et perfecta penitētia de⁹ mīcta tū eius nō recordabit: ergo nec ecclesia debz recordari: ergo nō debēt prohiberi a matrimonio ꝓpter precedētia peccata. Itē peracta penitētia ecclesia recipit eos ad maiora sacramenta: scz ad eucharistiā et penitentiā: ergo multo fortius debet eos recipere ad matrimoniū. Ad hoc dicūt quidā q̄ etiā peracta penitentia non possunt cōtrahere: quia canones prohibēt: tū peracta penitētia ecclesia potest dispensare cū eis: ad hoc vt cōtrahant. Sed queritꝫ si aliquis talis peracta penitētia sine dispēsatione contrahat de facto vtrū sit matrimoniū. videt q̄ sic: quia iste est sine oīm peccato: et illa similiter: et est ibi mutu⁹ cōsensus per verba de p̄senti expressus: ergo ibi est verū matrimoniū similiter dicūt canones q̄ ille qui machinat in mortē alterius vt habeat vxorez illius: vel que machinat in mortē alteri⁹ mulieris vt habeat virū suū: nō possunt habere optata cōiugia. vnde nec iste potest habere illam cuius virū interfecit: nec illa virū cuius vxorē interfecit: similiter ille qui cōtrahit sponsalia per verba de futuro cū aliqua muliere cuius maritus adhuc vivit: nō potest habere illā post mortē viri secundū canones. Sz de hijs oibus potest obijci eodē mō quo de primis: sic dicūt canones q̄ ille q̄ cōtrahit de facto cū aliqua viuente sua vxore nō potest separare se a secunda si velit mortua prima vxore: dolus enim suus nō debz ei patrocinari. Sz obijcit: aut ē matrimoniū inter ipsos aut nō: si nō: g̃ pōt et debet separare se ab illa: si est inter ipsos matrimoniū: g̃ mulier nō potest separare se a vno si velit/ t hoc falsum: qz si multer nescivit eū habere vxorem quādo contraxit cum illo: qz non debet puniri ex quo non peccauit. Ad predicta t consimilia diuersi diuersa dicūt. Sed nobis videt esse dicēdum q̄ si aliquis peccat cōtra bonum matrimonij et non est cōtra essentiaz puniendus est sine dubio/ et potest ei prohiberi q̄ nō de cetero cōtrahat: tamen si contrahat de facto cōtractū est: qz eni nō peccauit cōtra essentiā mr̄imonij/ nō punitur i essentia. vnde vxoricide et raptores virginum et incestuosi si contrahūt de facto cōtractuz est nisi vxoricida interfecerit vxorez suam per sequens in ea matrimonium volens aliā habere. Quod vo canones dicūt q̄ hmōi nō possunt cōtrahere: intelligēdum est: nō possunt. i. peccāt cū⁹ contrahūt: quia prohibitum est: sed illi qui peccant cōtra essentiam matrimonij puniri debēt i matrimonio: vt ille qui machinatus est post mortē altertus vt habeat vxorē illius et cōtrahit spōsalia cū illa marito viuēte: quia peccat contra essentiam matrimonij/ non potest habere illā: t si cōtrahit de facto cū illa non est matrimonium: de illo vero qui contrahit cū alia viuēte sua vxore: quia peccat cōtra matrimonij essentiam: mortua prima cogitur remanere cuz secunda si ipsa velit tunc enī primus consensus habet effectus t est ibi matrimoniū si mulier vult que ignorāter fecit: si vero nō vult non est ibi matrimonium.

¶ De sacramentorum effectu siue de resurrectione.

¶ Aliud capitulum.

Dicto de sacramento cōsequenter dicendum est de effectu sacramentoruz: siue de resurrectione: Circa quā primo dicendū est de generali resurrectione. Secundo de resurrectione christi. Tertio de dotibus resurgētiuz. Circa generalem resurrectionē primo videduz quare debeatur corporibus resurrectio. Secundo an resurrectio sit naturalis vel miraculosa. Tertio quid sit veritas humāne nature que sola creditur resurgere. q̄ corpora resurrectura sint ꝓbatur auctoritatibus et rationibus: habet enīz in Job. In nouissimo die de terra surrecturus sum/ t i carne mea videbo deū saluatorē meū. Item habetur in exodo. Ego sum deus Abraham t deus Jacob. et dns i euāgelio vtitur auctori. contra saduceos volens probare resurrectionē corporum: dicit enīz deus non est mortuoruz: sed viuētium: si enī Abraham Ysaac t Jacob omnino nō essent nec in aia nec in corpore nec diceret deus eorū: ergo relinquitur q̄ in anima sint ad hoc vt aia recipiat prout meruit: sed nō meruit nisi i corpore ergo et corpus recipiet esse cū anima secunduz q̄ meruit/ et ita corpora resurgēt. Itē in ezechiele. ossa arida audite verba domini: hec dicit dominus deus ossibus hijs. ecce ego intromittam in vos spiritū t viuetis/ et dabo super vos neruos t succindere faciam super carnes. Item in Daniele: qui dormiūt in puluere eui gilabūt/ alij in vitā eternaz/ et alij in opprobriū: sic ergo t per illos qui fuerūt ante legez/ t per ipsam legē et per ꝓphetas probatur resurrectio corpoꝝ. Contra dicūt enī multi heretici nitentes ꝓbare resurrectionē corporum nō esse futuraz: et ad hoc iducūt auctoritates apostoli q̄ dicit. Caro et sanguis regnū dei nō possidebūt: ergo in regno dei nō erit caro. Item erimus sicut āgeli dei i celo: ergo sine carne cū singuli sint in celo sine carne/ et ita corpora nō resurgēt. Rationib⁹ etiam nituntur probare idem: anima enim vtitur corpore tanq̄ instrumēto: sed instrumēto nichil debetur: quia ipsum nichil merek: sed soluz vtēs instrumēto: g̃

Hoc ar. — Secundo. — opio aliq̄ — Questio. — Ar q̄ sic. — Hoc ar. — Hoc ar. — Hoc ar.

Prima qō Ar primo. — Secundo. — Tertio. — Quarto. — In oppm — Secundo — Rōnib⁹ arguunt.

cū corp⁹ nichil mereat nichil ei debet: g nō debet ei re
Scda rō. surrectio. Jtē intellect⁹ idiget sēsu ad cognitionē vni
uersaliū ꝛ intelligibiliū: sz postq̄ illa cognouerit vlte
rius nō indiget: sicut aliquis indiget equo ad eunduz
ad aliquē locū in quo mansionē est facturus: sed post
q̄ peruenerit ad locū illū inutilis est equus: ergo cuz
anima peruenerit ad cognitionē dei et aliorū ītelligi=
biliū inutilis erit ei sensus: sed nichil inutile erit in re
gno dei: ergo in regno nō erit sensus: ergo necz corp⁹
Tertia rō. et ita corpora nō resurgēt. Jtē homo creat⁹ ē ad hoc
vt habeat vitā eternā: sed vitā eternā habent sufficiē
ter āgeli qui sine corpore sunt: ergo et anime sine cor
pore sufficienter habebūt vitā eternā. g propter vitā
eternā: ergo nō optebit corpora resurgere: huiusmo
di rationibus negāt resurrectionē corporū esse futu=
ꝫ has ar. rā. Sed probatur q̄ huiusmodi rationes nulle sunt
quia anima nō vtitur corpore: vt solo instrumento et
puro: quia purū instrumentū nō operatur proprie: sz
corpus proprie operatur. dicūt enī phi⁹ et augustinus
q̄ anima se habet vt imperās et corpus vt imperatū
et potentie imperate sunt in neruis et mūsculis et la
certis: ergo corpus habz proprie potētias opatiuas
Exemplū. ergo corpus proprie operatur: g se nō habet vt soluz
instrumētū: hoc etiā pz p illū q̄ egrotat: qz si egrotat
Exemplū. in pede q̄tūcūcq̄ impat aīa ambulare non pōt hō. Si
militer si egrotet in lingua nō potest loqui: ergo ad
hoc vt huiusmodi actus sint necesse est prius expedi=
ri potentiā que est in mēbris: ergo corpus ꝓprie ope
ratur et bene vel male: ergo proprie meret et deme=
retur: ergo debet et resurrectio gloriosa vel nō glo=
Secundo. riosa. Jtē corpus habet quasdā proprietates per se
sicut albedinē et nigredinē: et quasdā inq̄tū habz ani
mā: vt ambulare: ꝛ huiusmodi: sic et aīa habet quas=
dā operationes per se vt intelligere: quasdā inq̄tum
est in corpore vt videre ymaginari et huiusmodi: sed
anima non meret nisi in corpore et meret per vtrasq̄
operatiōes: sed ipsa perficietur q̄tū ad operationes
quas habz per se: etus enī remuneratio est sua plena
perfectō: g perficietur q̄tū ad alias operatiōes quas
habet inq̄tū est in corpore: sed q̄tum ad illas nō pote
rit perfici sine corpore: quia ille nō exercent sine corpo
Tertio. re: g corpora resurgent. Jtē dns in euāgelio ostendit
corporales actiones esse meritorias: cū dicit. Esurtui
et dedistis michi māducare. ꝛc. ergo corpus proprie
meretur p huiusmodi actiones corporales: ergo re=
munerabit pro huiusmodi actionibus: g corpora re
Solutio. surgent: quod cōcedimus. Et ad primo obiectū dici=
Ad primū mus q̄ hec auctoritas. Caro et sanguis regnū dei nō
Augustin⁹ possidebūt triplicit exponit ab augustino: primo sic:
exponit. Caro et sanguis. i. vicia carnalia regnū dei nō posside
bunt: quia ibi nō erit luxuria: sed oīmoda mundicia
et puritas. Secūdo sic: caro et sanguis. i. corporales
actiones que pertinent ad nutrimentū carnis sicut co
medere et bibere ibi nō erūt: quia ibi nō est necessari⁹
cibus et potus: quia nō erunt ibi corpora animalia. i.
alimonia indigētia: sed spūalia. i. oīno spūi obedi=
tia. Tertio sic: caro et sanguis regnū dei nō possident
optet enī corruptibile hoc induere incorruptionē: et
Ad secūdū mortale hoc induere imortalitatē. Ad secundū obie=
ctum dicimus q̄ aīa non vtit corpore vt puro instru=
mento: imo se habet vt impans et corp⁹ vt pure ipe=
ratum: vnde sicut anima meret obediēdo deo: sic cor
pus meret obediendo spūi. i. homo corporalib⁹ actio
Ad tertiū. nibus. Ad tertio obiectū dicimus q̄ anima nō indige
bit sensu in patria ad cognitionē intelligibiliū: sed ꝓ=
pter aliud: scz ad videndū humanitatē christi: terra enī
illa est melle ꝛ lacte fluēs: lacte hūanitatis ꝛ melle di
uinitatis et habebunt oculi corporales gloriam suaz
in visione hūanitatis christi: sicut oculi spirituales in
visione deitatis. Ad vltimo obiectuz dicimus q̄ vita Ad vltimū
eterna prout cōpetit homini nō erit sufficienter in aīa
immo pars erit in corpore: ibi enim videbimus/ama=
bimus/ꝛ laudabimus/etiā vocaliter vt dicit cassiodo
rus in apocalipsi. Clamāt sancti vsquequo dñe nō vin
dices sanguinē nostrum volētes glorificationem cor=
poris: sed dictuz est illis vt requiescerent adhuc tem=
pus modicū donec impleatur numerus fratrum eoꝝ
sicut dicitur in .xi. ad hebreos. Hūj omnes testimonio
fidei ꝓbati nō acceperūt repromissionem deo pro no
bis melius aliq̄d prouidere vt non sine nobis consum
marentur: et in euāgelio: hec est vita eterna vt cogno
scant te ꝛ quonīā misisti Jhesum christum: ꝛ ita visio
Jesu christi secundū q̄ homo est pars vite eterne pro
ut competit homini qui nichil meruit nisi in corpore: ꝓbat duplr
sic ergo probatur resurrectio generalis. Primo per
duplicē causam scz per causam meritoriā/ et per cau=
sam effectiuam: per causam meritoriam: quia corpus
meretur glorificari: per causam effectiuaz: qz deus iu=
stus: et ita remunerabit corpora: quia merentur glo=
rificari. Secūdo probat resurrectio corporꝝ per simi= alia ꝓbatio
le: qz si anima perficietur q̄tum ad opera que habet
per se: a simili perficietur q̄tum ad opera que habet
q̄tuz est in corpore. Tertio modo probat apostolus Tertia pro
generalem resurrectionē per resurrectionē christi di= batio.
cens: si christus resurrexit ꝛ nos resurgemus: est autē
probatio minus noti per magis notū: erat enim nota
christi resurrectio: qz ꝓbata ē p testes animi exceptio
ne maiores scz per apostolos qui viderant/ et per mi=
racula et per testimonia scripturarū que non vis hui⁹
probationis primo resurrexit: ergo nos resurgemus.
dicemus quādo dicet de resurrectione christi. Quar= Quarto ꝓ
to modo probat apostolus resurrectionem generalē bat.
per similitudines naturales dicens: insipiēs tu quod
seminas nō viuificatur nisi prius moriat: ergo si gra=
num mortuū resurgit corpora hominū mortua resur
gēt: sed videtur q̄ hec probatio nulla sit: quia ea que
naturaliter sunt nō probant ea que sunt supra naturā ꝫ hoc aī
et resurrectio corporum supra naturā ē: sicut dicetur
postea. Propter hoc dicunt quidā q̄ non ꝓbat apo= opio aliq̄ꝝ
stolus q̄ resurrectio futura sit: sed q̄ possit esse: corin= ꝫ hoc aī.
thij enī credebant q̄ non posset esse. Sed iterum hoc
nichil: quia non sequitur: si quod est impossibile secū=
dum naturā ꝛ illud quod est supra naturā possit esse.
Et nos dicimus q̄ argumentatio apostoli necessaria Solutio.
est et est per locū a maiori: si enim deus nature dedit
hanc potestatez vt de grano mortuo faciat viuū: mul
tomagis ipse habet hanc potestatez vt corpora mor=
tua viuificet que hoc meruerunt.

¶ De resurrectione corporum si sit na=
turalis vel miraculosa.
¶ Secunda questio.

Secundo capitulo querit vtrum resurrectio cor=
poꝝ sit naturalis vel miraculosa. Probat q̄ na Aī q̄ natu
turalis: quia dicit in exodo: magi Pharaonis fecerūt ralis.
de virgis serpentes: et dicit Augustinus q̄ demones q̄
multā habent peritiaz ꝛ agilitatē attulerunt eis semi
na quibus naturalit fecerunt de virgis serpentes: g cuz

boni angeli peritiores sint ꝛ agiliores ꝙ mali/in momento poterunt afferre semina quibus naturaliꝫ fiẽt corpora humana: ꝛ sic resurrectio corporuꝫ erit naturalis. Secundo. Itez idẽ corpus humanũ erit tunc quod modo est: ꝯ eadem coniunctio partium ꝛ elementorum: sed que modo est naturalis est: ergo et que tũc erit naturalis erit: sed si naturaliter cõiũgenꝫ partes: ergo resurrectio erit naturalis. In oppoᵐ Sed cõtra. mors et vita sunt opposita vt priuatio et habitus: dicit eui augustinus ꝙ mors est priuatio vite: sed a priuatione ad habitũ nõ est regressus secundũ naturã: ergo a morte ad vitã nõ est regressus secundũ naturã: ergo resurrectio corporũ nõ est naturalis. Secundo. Itẽ natura est vis insita rebꝰ ex similibus similia procreans: sed quãdo oĩes homines erũt mortui nõ erit talis natura: ꝙ ex homĩe generet hominẽ: ergo resurrectio corporũ nõ erit naturalis. Tertio. Itẽ resurrectio vt dicit apostolus erit in momẽto in ictu oculi in nouissima tuba: sed natura nõ poterit in ictu oculi cõgregare partes corporis humani: quarũ vna erit in oriente: alia in occidente: ergo resurrectio corporũ nõ erit naturalis. Solutio. Ad hoc cõcedimus: dicit enim apostolus ad romanos ꝙ si spiritus eius qui resuscitauit iesuꝫ christũ a mortuis habitat in nobis: qui suscitauit iesũ christũ a mortuis viuificabit et mortalia corpora nostra propter inhabitantẽ spiritũ eius in nobis: sunt enĩ corpora nostra templũ spũssancti: vnde ꝓpter istã dignitatẽ ipse deus vt natura iustificabit per gloriosã resurrectionẽ corpora nostra: nõ corpora asinorũ. i. hominũ luxuriosorũ quorũ carnes sunt vt carnes asinorũ: sicut dicit ezechiel. Ad primũ Ad primo ergo obiectum dicimus ꝙ nõ est simile de corpore humano et de serpente: quia corpus humanũ naturaliꝫ nõ generaꝫ nisi ꝓ decisionẽ seminis: alia vero aliter fiũt sicut teredones ex sola putredie ligni: ꝛ aliqua ex sola exalatione vini: quedã etiã ex terra vt rane bufones et Ad secũdũ serpentes: et propter hoc patet ꝙ nõ est simile. Ad secundo obiectũ dicimus ꝙ in resurrectione corporum duplex erit cõiunctio: vna actio vel passio quã deꝰ faciet in resurectionẽ corporum: et illa erit miraculosa. Alia erit cõiũctio que erit relatio media inter partes cõiunctas et illa erit naturalis: sicut in ceco illuminato a dño visus habitꝰ fuit miraculosus: sed visus actꝰ fuit naturalis: distinguẽda ergo est hec. Eadẽ ꝓiũctio erit tũc que modo est: si intelligaꝫ cõiunctiõe relatione vera est: sed illa nõ erit resurrectio sed cõsequens ad resurrectionẽ: si de cõiunctione actione vel passione falsa est: quia solus deus in ministerio angelorũ faciet illã que erit: hanc autez que est vel que fuit facit Iterũ aꝫ. natura. Adhuc videꝫ posse probari ꝙ resurrectio sit naturalis: quia dicit in psalmo. dabit voci sue vocẽ virtutis. i. vocẽ suã scz vocẽ archangeli et vocẽ tube faciet virtuosaz: ex virtute enĩ illius vocis resuscitabuntur corpora: ergo resurrectio corporum erit ex virtute naturali: ꝯ erit naturalis: si dicaꝫ ꝙ nõ erit naturalis: Euasio. quia virtꝰ illa ex sola volũtate dei dabit illi voci: hoc nõ ꝛ hoc aꝫ. est solutio: quia motus firmamenti naturalis est: et Secundo. tamẽ virtus que mouet ipsũ a sola volũtate dei ẽ. Itẽ dicit Jo. damaſ. si mors hois est separatio corpis ꝛ aĩe resurrectio est terminata: secunda cõiunctio corporis et aĩe: sed iterata coniunctio corporis et aĩe erit naturalis. Probatur minor. Qđ probaꝫ: qz anima naturaliꝫ appetit corpus vnde in apocalipsi. Clamãt sancti vsquequo dñe non vindicas sanguinẽ nostrũ: hoc autẽ nõ clamãt tantum propter gaudiuz quia habituri sunt de vindicatione: sed quia desiderant secundã stolã corporis: ꝯ naturaliter anima appetit corpus: et naturaliter appetit corpus animã tanꝙ perfectionẽ suã: ergo coniunctio aĩe ad corpus erit ex mutuo appetitu naturali: ergo illa cõiunctio est naturalis: sed illa secunda coniũctio erit resurrectio: ergo resurrectio erit naturalis. Si dicaꝫ Euasio. ꝙ illa coniunctio non erit naturalis: qz erit per solam operationẽ dei. Et hoc nõ est solutio: qz in primis corꝛ hoc aꝫ. poribus vt in sole ꝛ luna coniunctio materie et forme est naturalis/ ꝛ tamẽ est per solam operationem dei. Item quelibet res appetit naturaliter suaz perfectio Secundo. nem. vnde apostolus. Dis creatura ingemiscit ꝛ parturit vsqz adhuc: sol enĩ ꝛ luna ꝛ elementa que seruiunt homini expectant remunerationẽ seruitij sui: sed resurrectio corpoꝝ erit perfectio ipsorum: ergo corpa naturaliter appetunt resurrectionem: ergo resurrectio est ex naturali appetitu: ergo erit naturalis. Itẽ Tertio. solet obiici de pulueribus: nõ enĩ ex quolibet pulvere reparabitur corpꝰ petri: sed ex hoc puluere: sed nõ est ratio quare potius ex hoc puluere ꝙ ex alio nisi qz in hoc puluere est naturalis appetitꝰ quo appetat hãc animã: ergo ex naturali appetitu corporis anime coniungetur/ et inde vt prius. Solutio. Ad primo obiectum dicimus ꝙ tripliciter dat deus potentiã. Primo Solutio Ad primũ. Multiplex potẽtia. dat aliquã potentiã ad esse rei/ vel ad bene esse. Et tã illa potentia ꝙ eius actus dicitur naturalis. Secũdo dat potentiam aliquam ad reparationez nature: sicut in ceco illumiato et tũc potẽtia est miraculosa et actꝰ naturalis. Tertio dat potentiam aliquam ad aliquez actum supra naturam exercendum/ ꝛ tũc potentia miraculosa et ipse actus miraculosus: sicut dedit beate virgini potentiam generatiuam/ et illa potentia fuit miraculosa ꝛ actus eiꝰ similiꝫ miraculosus: similiꝫ dicimus ꝙ virtus vocis ex qua resurgent corpora miraculosa erit/ et actus eius similiter: quia dabiꝫ ad actũ Ad secũdũ supra naturam exercendũ. Ad secundo obiectuz dicimus ꝙ coniũctio corporis ꝛ anime erit naturalis loquendo materialiꝫ: in materia enim est naturalis obedientia qua deus de illa potest facere quod vult: sicut Augustinꝰ dicit Augustinus: ꝙ in costa Ade erat vt ex ea posset fieri mulier: sed non vt ex ea fieret: ibi enim potentia materialis fuit passiua: sed non potentia formalis siue actiua/ cõiunctio ergo corporis ꝛ anime nõ erit naturalis formaliter: quia in anima ꝛ corpore nõ erat causa formalis vel actiua: quare secũdo cõiunguntꝫ. vnde et si ipsa coniunctio secundũ se sit naturalis: tamen qz secunda vel iterata erit miraculosa: quia resurrectio Notandũ. est iterata cõiunctio inꝙtum iterata. Sciẽdum tamẽ ꝙ damascenus loquiꝫ de resurrectione hominis cum dicit ꝙ resurrectio iterata cõiũctio corporis ꝛ anime: sed resurrectio corporis est reformatio eius ex pulvere: sicut dicit apostolus. Saluatorez expectamus qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum Ad tertiũ. corpori claritatis sue. Per predicta patet solutio ad et quartũ. tertio ꝛ quarto obiectum: sicut enim factio mulieris ex costa nõ fuit naturalis/ licet in costa esset naturalis obedientia qua ex ipsa poterat fieri mulier: similiter resurrectio corpoꝝ non erit naturalis licet i ipsis pulueribus sit naturalis obedientia qua ex ipsis poterũt reformari corpora. Non est autem pretereũdus error error ꝓbꝫ quorũdam philosophorum qui posuerũt resurrectionem siue reparationem hominum eorũdem numero fore naturalem: dixerũt enim ꝙ post magnum annuz in quo sumus erũt in secundo anno magno idem ho-

mines numero/ꝛ eadē aialia numero que fuerūt a pri
mo magno anno: appellatur autē magnus annus re
uolutio ſupceleſtiū corpoꝝ a pūcto in quo creata fue
runt ad idez punctū que non fit niſi in milibus annoꝝ
ꝛ cum terminatus erit primus magnus ānus incipiet
ſecundus:et eſt vt ipſi dixerūt idē motus ſupceleſtiū
corpoꝝ qui primus fuit: et eedē generationes et eadē
generata numero que fuerūt in principio magni ānī
vnde idē adā numero:idē abel numero:et ſic de alijs
ℨ hoc aſ ſed hoc manifeſte eſt ℨ fidē et cōtra totā ſacrā ſcriptu
ram:et imprObari poteſt de facili per rationē:illi enī
qui erūt in fine primi ānī magni generabūt illos qui
erunt in principio ſecundi: aliquis ſiagenerabit adaz
ſic demōſtreꝝ ille:iſte generabit adā:aut de neceſſita-
te aut de nō neceſſitate: ſi de neceſſitate eadem rōne
et alij gñabunt alios de neceſſitate: et ita oīa de ne
ceſſitate euemūt:perit ergo caſus:perit ergo liberuz
arbitriū quod eſt incōuenīēs oīi rationi: ſi vero iſte
nō de neceſſitate generabit adā:poterit ergo cōtinge
re ꝙ nō gñat:et ita poterit cōtingere ꝙ adā nō erit in
ſecundo magno anno. Eodē modo de alijs bonis et
malis poterit cōtingere ꝙ deus nō reddet bonis pre
mia nec malis penas:et ita pibit iuſticia diuina. mul
tis etiā alijs modis poſſet imprObari erroꝝ ille quib⁹
Solutio. ſupſedemus. Dicimus ergo ꝙ reſurrecto non poſſit
Prima. eē naturalis propꝝ tres cauſas. Pria eſt quia reſurre
ctio fiet in momēto:in ictu oculi:natura vero operaꝝ
Secunda. ſucceſſiue. Secunda eſt qz in reſurrectione fiet corp⁹
immortale et fulgidū: quia fulgebūt ſancti ſicut ſol:
Tertia. natura vero non poteſt talia facere. Tertia cauſa eſt
qz idē corpus numero reſurget ſicut ōt tob. quē viſu
rus ſum egoipſe et nō alius: natura vero nō facit idē
corpus numero:ſed ſpecie:cōſeruat enī ſpeciē ꝑ indi-
uiduoꝝ multiplicationem.

¶ De veritate humane nature.
¶ Tertia queſtio.

TErtio capitulo querīt quid ſit veritas humane
nature que tota et ſola dicīt reſurgere. ſup hoc
duplex opi duplex eſt opinio:dicūt enī quidā: ꝙ illud ſolū quod
nio. deciſſum eſt ab adā eſt veritas humane nature:ꝛ hoc
volunt habere ab auctoritate dñi dicentis in euange
lio. Oīne quod in os intrat vadit in ventrē:et in ſeceſ
ſum dimittitur. vnde dicūt ꝙ nichil de nutrimēto ſit
de veritate humane nature: ſed illud ſolū quod deciſ
ſum eſt ab adam remanet veritas humane nature: ſz
ℨ hocaſ. per irrogationē et fomentū nutrimēti non ꝑ vnionē
propagaꝝ et dilataꝝ in ſe: et in hac opinione fuit ma
giſter in ſententijs. Sed cōtra hanc opinionē obijcīt
cum pater generat filium ꝑ deciſſionē illud quod de-
ciſſum eſt erat de veritate humane nature patris: er-
go nō remanet in patre tota veritas humane nature:
que prius ibi erat:ꝯ cum pars nō ſit idē cū toto nō eſt
in patre eadē ℞itas humane nature que prius erat:ꝯ
non habet eandē verā humānā naturā quā prius ha
Tertio. bebat:ergo nō eſt idēvere homo qui prius:ꝛ hoc ma
nifeſte falſum. Itē quaſi cōmunis animi cōceptio eſt
ꝙ quicquid naturaliter dilataꝝ aut per rarefactionez
dilataꝝ aut ꝑ additionē:ſz veritas humane nature di-
lataꝝ:ergo aut ꝑ rarefactionē aut per additionē: non
primo modo: quia rarius eſt corpus pueri ℨ corpus
Quarto tuuentis:ergo ꝑ additionē dilataꝝ: ꝯ aliquid de nutri-
mento tranſit in veritatē humane nature. Itē ſi nichil
tranſit:nulla eſt ſciētia medicoꝝ: qui dicīt ꝙ aliquid
de nutrimēto trāſubſtantiaꝝ in corpus humanū: incō
uenīens autē eſt dicere medicinā nichil eſſe. Eſt enim
medicīa a deo vt habeꝝ in eccleſiaſtico. honora medi-
cū, ppꝑ neceſſitatē:ꝛ ei illū creauit altiſſim⁹. Alij ſūt q̄ Alia opio.
dicūt ꝙ illō ſolū qō deciſſū eſt ab adā eſt ℞itas hūane
nature: imo aliq̄d de nutrimēto trāſit i ℞itatē hūane
nature. Sed iterū obijcīt contra iſtam opinionē cum Iterū aſ.
pater generat filiū illud quod deciſſuz eſt aut erat pri
mum de veritate humane nature in patre aut non: ſi
erat; ergo pater modo non habet eandem veritatem
humane nature quam prius habebat/ ꝛ ide vt prius.
ſi vero illud quod deciſſum eſt nō erat de veritate hu
mane nature in alio:hoc conſtat:ergo ſimpliciter non
erat de ℞itate humane nature: ergo id quod deciſſuz
eſt nō eſt de ℞itate humane nature i filio:ergo nō facit
ꝙ illud quod trāſit de nutrimēto ſit de ℞itate huma
ne nature:ꝯ filius non habet de ℞itate humane natu-
re:ergo nō eſt vere homo:quod falſum eſt. Item aut Secundo.
illud ſolum quod deciſſum eſt/ eſt de ℞itate humane
nature/aut nō illud:ſi illud ſolum redit prior opinio:
ſi nō illud ſoluz: ergo quod additur de nutrimēto fit
de ℞itate hūmane nature:ſed tota ℞itas humane na-
ture reſurget:ergo quicquid eſt adduz humane na-
ture de nutrimēto reſurget in iſto: reſurget ergo iſte
lōge latior ꝙ longus:reſurgēt etiam capilli in lōgitu
dine vnius diete: et ita reſurget iſte in maxima defor
mitate:quod eſt incōuenīēs. Itē dicit Auguſtinus in Tertio.
xxi. libro de ciuitate dei ꝙ ſi aliquis cōfectus fame co
gatur comedere carnem humanam/non reſurget illa
caro in ipſo:nec fit de ℞itate humane nature iſtius ho
minis:quia alitūde mutata eſt:eadē ratiōe nec alia ca-
ro fit de ℞itate humane nature iſtius hominis: qz ali
unde mutata eſt:ꝛ ita nichil addiꝝ de nutrimento hu-
mane nature. Solutio. Dicim⁹ ꝙ nō illud ſolū quod Solutio.
deciſſum eſt ab Adā eſt de ℞itate humane nature. Et Ad auctoꝝ
ad auctoritatem domini ſoluunt magiſtri dicentes ꝙ tatem.
omne quod in os intrat in ventrē vadit et in ſeceſſum
emittitur. i. de quolꝫ et aliquid:nō enim dixit totum
ſed omne/ et ſine dubio maxīa pars in ſeceſſum emit-
titur ꝛ parū quid de nutrimēto addiꝝ veritati huma-
ne nature. Ad illud autem quod querīt vtrum illud Ad aliud.
quod deciſſum eſt de ℞itate humane nature patris:di
cimus ꝙ ſic:ꝛ dicimus ꝙ nō valet hec argumentatio:
pater non habet eandem ℞itatē humane nature quā
prius habebat: ergo nō eſt vere idez homo qui prius
quia idem homo dicīt ad idēptitatem anime que eſt
forma et perfectio hominis. vnde eandē habet verita
tem humane nature formaliter:ſed nō materialiter. Cū
autez dicit Auguſtinus ꝙ veritas humane nature re- Adauguſti
ſurget loquīt de veritate humane nature q̄tū ad ma- num.
teriam ſcz de veritate carnis: qualiter autem ad ſcdo
obiectum ſoluendum ſit dicēt poſtea. Ad vltimo ob Ad aliud.
iectum dicimus ꝙ nō eſt ſimile de carne humana/ꝛ de
alijs carnibus: quia alie carnes ſunt nutrimētū quod
debeꝝ homini: ſed caro humana nō debetur ei pro nu
trimento: ferarū enim eſt comedere hoies/nō hoim.
vnde caro humana nō trāſit in veritatem humane na-
ture alterius hominis:ſed alia caro bene tranſit. Ad
euidentiam autem ſolutionis omnium predictaꝝ ob
iectionum Notandum eſt ꝙ q̄tuz ad corpus aliq̄d di- Notandū.
cīt eſſe de veritate humane nature quattuor modis.
Primo q̄tum ad eſſe: ſicut caput et coꝛ ꝛ cetera mē- q̄tuor mōis
bra pricipalia ſine quibus nō poteſt eſſe homo ſunt de aliq̄d eſt de
veritate humane nature q̄tum ad eſſe. Secūdo dicīt ℞itate. ꝛc.

aliquid esse de veritate humane nature q̃tum ad bonum et itegruz esse:sicut visus/auditus/pedes/ ⁊ manus:sine hijs enī potest esse homo:sed nō habet bonū et itegruz esse. Tertio modo dicit aliquid esse de perfectione humane nature q̃tuz ad pfectionem: et hoc modo nutrimētū fit de veritate humane nature:puer enī nascit perfectus homo q̃tū ad esse et q̃tum ad bonum et integrū esse:habet enī visū auditū et ceta mēbza organica:quibus aptus est exercere operationes sed nō potest adhucvti potētijs perfecte: pficitur aūt per additionē nutrimenti q̃tū ad quantitatē et vires et vsuz potentiarū:vnde nutrimentū trāsubstātiatuz est de veritate humane nature q̃tū ad huī perfectionē et in secundo et in tertio modo: sed non valet hec argumētatio:nō est eadēveritas humane nature que prius:ergo nō est idē homo qui prius: si enī exoculet aliquis aut crurcet pedibus aut manibus nō manet eadē veritas humane nature q̃tū ad bonū et integrū esse:manet tamē idē homo:similiter si aliquid de nutrimēto amittatur nō manet eadēveritas humane nature. Tertio modo manet idē homo:et de taliveritate humane nature aliquid decidit cū pater generat filiū:quia erat in patre materialiter nō formaliter: sicut nutrimentū cū factū. fuit de veritate humane nature mansit materialiter et potentialiter et virtute:sed nō formaliter/ videlicet secundū formā quā prius habebat:licet autē quod decisum est fuerit in patre de veritate nature humane: tertio modo tamen est in filio de veritate humane nature primo modo. vnde resurget in filio et nō in patre. quarto modo dicit aliquid de veritate humane nature q̃tū ad decentiā:sicut vngues et capilli ad decentiā et ornatū sunt: licet enī capilli nō sunt modo tantū ad ornatū: sed etiā ad protectionem capitis a caumate et frigore: tamē in futuro erunt tantū ad ornatū:resurg et autē quicquid est de veritate humane nature primo modo et secundo mō et quarto:sed nō resurget quicquid fuit futurū de veritate humane nature tertio modo:et per hoc solutā

Ad rōnem obiectio superius facta. De indecētia resurgentiū: videlicz q̃ si tota veritas hūane nature:resurget cū nutrimentum fiat de veritate humane nature: resurget aliquis homo in maxima latitudine: et ita in magna

Solutio. deformitate. Soluendū est enī per distinctionē vel interemptionē huius: tōta veritas humane nature resurget:nō enī tota veritas humane nature:tertio mō resurget:imo superflua detrahet deus:vnde augustinus in libro de ciuitate dei. Itez oīnipotētia habz qđ

Confirmat suppleat in humano corpore vbi minus est: et habet quid detrahat vbi amplius est. Oīns enī vt dicit apostolus resurget in mensura etatis plenitudinis christi:vnde ille qui moritur puer resurget in tanta quātitate quantā habiturus erat si peruenisset ad etatez christi:scz ad.xxx.annos vel circa:vnde sicut de

Exemplū. quinq̃ panes in deserto sine additione extrinseca:sic multiplicabit sine aliq̃ additione materiā corpis eius q̃ puer mortuus ē:vt fiat tm̄ corp9 q̃tū hītu rus erat si peuenisz ad etatē xp̄i:⁊ ita supplebit qđ minus est ⁊ detrahet similiter qđ āplius est. Aliqs enī nimis sumit de nutrimētis ⁊ multa fiūt de veritate humane nature tertio modo que non fierēt si moderate sumeret cibum/illa superflua detrahet deus: generaliter enī

Augustin9 verum est vt dicit Augustinus q̃ detrahent vicia ⁊ remanebit natura:viciū autē est quicq̃d sumit de nutrimento vltra virium perfectionem et earum sustentationem:hoc autem intelligendū est in corporibus glorificatis. Sed obijcit. sit q̃ aliquis homo simus pueri ad etatē christi in isto nichil resurget nisi quod fuit de veritate humane nature eius/ nichil ergo addetur et: ergo nichil addetur naso eius: ergo resurget sim9 vt modo est: ꝯ resurget deformis: quod est inconuenīs/posito q̃ resurgat glorioſus. Ad hoc soluit Augustinus dicens q̃ sicut in statua erea est quod cū ipsa iterū fundit quod prius erat de pede fit de manu/ vel econuerso:sic in resurrectione quod prius erat de pede fit de naso vel econuerso: non resurget ergo iste in similitate: qz naso aliqđ addetur aliunde: sed secundum hoc videtur q̃ sicut tota statua reparat: ita totum q̃d fuit de veritate humane nature in isto resurget: et ita vt prius resurget in magna deformitate. Item secunduz hoc nō erit idē nasus in isto q̃ prius: qz aliqđ ei additum est:⁊ totum nō est idem cū parte: eadem ratione non erit eadē manus/nec idem pes:et sic nō erit idem corpus numero. Itez capilli vt dicitur de superfluitate sunt: sed nichil superfluum resurget:ergo capilli non resurgent. Contra. dicit dñs in euāgelio. Capillus de capite vestro non peribit. Solutio. Ad primū dicim9 q̃ de statua partim est simile partī dissimile: simile in hoc: quia sicut in statua quod prius erat de pede fit de naso/vel econuerso:ita in corpore resurgēte:dissimile iterū in hoc:quia nō est eadem statua numero q̃ prius erat: sed idē corp9 numero resurget quod prius fuit: dissimile iterum in hoc:qz non est de intentione fundētis q̃illud quod erat de pede statue prius: fiat modo de naso:immo hoc est casu:sed de intentione dei reparātis est q̃ illud quod erat prius de pede fiat de naso vel econuerso. Ad scđo obiectū dicimus q̃ idez est nasus simplex qui prius erat:sed nō est idem materialiter: nec valet:nō est idem materialiter: ergo nō est idē: qz secundū materiam nō iudicabit idemptitas vel diuersitas:sed secundum formam. Ad vltimo obiectū dicimus q̃ capilli non sunt de superfluitate: immo sunt de fumo resoluto ex triplici digestione:vnde sunt de materia corporis humani: sunt autē ad ornatū hoīs exterioris:sicut capilli aie:habet enī homo interiorē:scz anima visuz suū:auditū suū:et sic de alijs. vnde in luca. diues qui sepultus est in inferno legit habere linguā nō linguā corporis:sed mentis. Cōcedimus aūt q̃ superexcrescētia capillorū et vngutū de superfluitate est ⁊ de vicio nature: nisi enī peccasset homo crescerēt capilli eius et vngues vsq̃ ad terminatam quātitatē et nō vltra:sicut stant vngues i leonibus ⁊ i alijs quibusdam animalibus:breuiter ergo dicimus q̃ resurgent corpora gloriosa perfecta q̃tū ad esse ⁊ q̃tuz ad bonum et integrum esse:et in ea perfectione et decētia quā habitura erāt si nō peccassent homines: quod totum ostenditur in auctoritate ista apostoli:resurgemus in mensura etatis:ecce debita perfectio:plenitudinis/ecce bonitas et itegritas:christi/ecce decētia. detrahentur enī vicia ⁊ seruabitur natura. vnde si vanitas que est in vano est ex vicio nature:nō erit aliqs vanus in patria: si vero nō est ex vicio nature poterit ibi esse aliquis vanus:sed hoc nō erit et indecēs. Sed cōtra predicta obijcitur. Ex puluerib9 in quos resolutū est corpus humanū restaurabitur in resurrectione et nō ex puluerib9 corporis petri restaurabit corp9 pauli:sed ex puluerib9 corporis petri precise restaurabit corpus petri vt sit idem corpus numero quod prius fuit:sed sicut se habet totū ad totū:sic pars ad partē:

Iterū ar. Augustin9 soluit. Secundo. Tertio. ℣ illud euā gelij. Solutō ad primū. Ad secđū Ad vltimū ℣ dicta ar. Exemplū.

sed si ex tali puluere ꝑcise restaurabitur tale corpus: ex puluere ptis ꝑcise restaurabit̄ ps. igit̄ puluer nasi simi nulla fiet additio. ⁊ hoc ē contra predicta. Ad hoc dicendum ꝙ hec propositio: sicut se habet totus ad totū: sic pars ad ptem: si generaliter itelligat̄: falsa est: quia ex totali puluere potest restaurari totale corpus idem numero ꝙtum ad materiā: et ꝙtū ad formā/ ⁊ ꝙtū ad essentiam: sed non est verū generaliter ꝙ ex puluere ptis possit restaurari eadē ps ꝙtum ad materiā et formā et decentiā: nisi hoc fieret opatiōe miraculosa. vñ dicim⁹ ꝙ pti indecenti ex defectu fiet additio vel multiplicabit̄ in se: sicut patet in corporibus puulorum. si vero particulariter intelligatur illa propositio non tenet argumentatio: quia ex particularibus nichil sequitur.

Solutio.

De resurrectione christi.

Aliud capitulum.

Consequenter de resurrectione christi. circa quā primo querendum est qualiter resurrectio xp̄i sit causa nostre resurrectionis. secundo qualiter xp̄s probauit resurrectionē suā discipulis suis. tertio qualiter apparuit in specie peregrini. Circa primū sic obi-

Af primo. citur. dicit enim apostolus. Si christus resurrexit: ergo nos omnes resurgemus. videtur ꝙ hec probatio nulla sit: quia magis videtur ꝙ christus resurrexit ꝙ ꝙ nos oēs resurrecturi sumus: sed maius est qđ magis videtur: contraria sunt secundū naturalem rationem. propter hoc ponit illa contraria beatus gregorius: licet simpliciter non sūt contraria. ⁊ sic patet solu-

Ad secūdū tio ad primo obiectū. Ad secūdo obiectū soluitur ꝙ hoc: qz nō valet hec argumētatio: Corp⁹ christi palpabile est a manibus discipulorū: ꝯ corruptibile: debz ei addi. ē palpabile naturaliter: et hoc falsū. sicut non valet hec argumentatio: hec est virgo: ergo nō peperit: sed hec est necessaria. hec ē virgo. ꝯ nō peperit na-

ꝫ hāc. turaliter. Sed contra hanc solutionē multiplicit̄ obicitur. quia corpus christi glorificatū aut est naturaliter palpabile a manibus non glorificatis: aut non: ſz sic habeo propositū: si non: sed ante passionē erat palpabile naturaliter a manibus non glorificatis: ergo variata est natura. ergo corpus christi glorificatū nō est eiusdē nature cuius erat ante passionē. et grego. dicit ꝙ eiusdē nature est cuius et ante: ſz manēte causa manet effectus. ꝯ cū ante passionē esset palpabile ex natura quā hēbat a manib⁹ non glorificatis: ⁊ mō ex eadē natura ē palpabile a manibus non glorificat̄

Secundo. Itē. corp⁹ christi glorificatū: aut potest palpari a manibus nō glorificatis: aut nō potest. si nō ꝓt. Contra. palpatū fuit a manib⁹ discipulorū. ꝯ poterat palpari si vero potest palpari a manibus nō glorificatis: ꝯ naturaliter ꝓt palpari a manib⁹ nō glorificatis. dicit eī ꝙ cecus nō ꝓt videre: qz non potest videre naturaliter.

Tertio. Itē. sup illū locū luce. palpate ⁊ videte: ꝺt glosa. corpus nostrū et subtile erit ꝓ effectū spiritualis potentie: et palpabile per veritatē nature. ꝯ corpus glorificatum naturaliter palpabile ē: et cum hēat eādē veritatē nature quā pri⁹ habebat: palpabile ē a manib⁹

Quarto. nō glorificatis. Itē. sup illū locū luce: habetur hic aliquid qđ manducet̄: ꝺt glo. ad insinuandū veritatē resurrectionis: nō solū tangi sed cognosci voluit: qz ℞e resuscitati comedere possunt: fantastice resuscitati comedere non possunt. vnde per hoc deprehendetur antichristi fallacia: ꝙ resuscitati ab ipso nō possūt comedere. ꝯ corpus glorificatū ꝓt comedē: gustare igit̄ ꝓt sed gustus nō ē sine tactu: est igitur tangibile naturaliter tam actiue ꝙ passiue. cibus enī tāgit gustātē: ꝯ est palpabile naturaliter a manibus non glorificatis Itē. in ysa. videbit oīs caro salutare dei: ergo tā bo-

Quinto. ni ꝙ mali videbunt christū glorificatū: sed dñs nō faciet tbi miraculū pro malis: ergo mali sine miraculo videbūt deū glorificatū: et oculis nō glorificatis. ergo corp⁹ glorificatus sine miraculo potest videri ab oculo non glorificato. ergo potest palpari sine miraculo a manibus non glorificatis. ℞ō concedūt q̄dā **opīo aliq̄** et in hac opinione fuit prepositinus. dicebat enī ꝙ corpus glorificatum materialiter potest videri a corpore glorificato: et non glorificato: similiter et palpari: sed in hoc est differētia: quia corpus non glorificatū tangitur detinetur et videtur velit nolit: sed corpus glorificatū quādo vult prebet se visibile: sicut super lucā dicitur de angelis. ꝙ in potestate illorū ē apparere et videri quando volunt: et non videri quando non volunt: sicut dixit demon de beato bartholomeo. Si vult videtur: si non vult non videtur. et pro hac auctoritate sunt omnes auctoritates: excepta p̄ma que soluitur ꝑm istā opinionē: ꝙ palpabile ⁊ incorruptibile nō sunt contraria nisi secundū naturalē rationē. naturalis enī rō nō consueuit inuenire palpabilia: nisi corruptibilia. Ad scō obiectū ꝑz solutio

Ad secūdū qz non valet secundū istā opinionē: hoc ē palpabile naturaliter. ꝯ corruptibile. Sed contra vtrāq; opi-

ꝫ hāc. nionē sic obicit̄. ꝺr in euāgelio. fulgebunt iusti sicut sol: sed sol naturaliter visibilis est ab oculis non glorificatis: ergo corpora glorificata naturaliter visibilia ab oculo non glorificato: ergo corpora et naturaliter passibilia a corpore non glorificato. et hoc est contra primam opinionem. Item si corpora glorifica-

Secundo. ta fulgent sicut sol et naturalis lux sit visibilis. vñ videtur si obiiciatur visui: eodem modo corpus glorificatum ex luce sua vel colore naturaliter visibile debet esse oculo non glorificato et non est in volūtate sua videri/ vel non videri: immo videtur velit nolit: dummodo obiectum sit visui. Item nichil est palpabile

Tertio. sine resistentia: hec propositio est quasi per se nota: sed corpus glorificatum non resistit corpori non glorificato: est enim subtile et penetratiuum. vnde dominus sine miraculo post resurrectionem intrauit ad discipulos ianuis clausis: ergo cum corporis glorificati ad non glorificatum non sit resistentia: glorificatum non est palpabile a non glorificato: subtile enim resistit subtili: grossum grosso: sed grossum nō resistit subtili. Itez quando corpus glorificatum palpatur a

Quarto. non glorificato/ aut assumit aliquaz proprietatē quā prius non habebat/ aut nullam: si nullā: ergo qua ratione mō est palpabile: et prius: ergo si modo palpat̄ a corpore non glorificato/ et prius palpabat̄: cū eque propinqua essent: si aliquā proprietatē assumpsit non nisi grossitiem: ergo cum palpatur est grossum: ergo nō est subtile: ergo non est glorificatum. Solutio. se-

Solutio. cundum vltimam opinionē que nobis magis placet dicendum est ꝙ sicut lignū putridū ⁊ quidaz vermes duas habent proprietates/ scz lucidꝫtatem que de nocte videtur et proprium colorem qui de die videtur: similiter corpus glorificatum duas habet proprietates Est enim palpabile per veritatem nature: et subtile per effectum spiritualis potentie. vnde cum vtitur palpabilitate potest palpari a corpore non glorificato: cum vero vtitur subtilitate non potest palpari

a non glorificato: sed quia luciditas ligni putridi aut vermis aliquando videtur aliquando non: nō est de natura ligni putridi aut vermis: sed ab extrinseco: ſz corpus glorificatum de natura sue glorificationis habet q videatur si vult: et si nō vult: non videtur ⁊ palpetur si vult: ⁊ non palpetur si nō vult. vnde quod ḡ illa argumentatio est a maiori et constructiue. ergo nō valet: quia locus a maiori destructiuus est. Item. si christus resurrexit nos omnes resurgemus: sed necessarium est christum resurrexisse. ergo necessariuz est nos omnes resurrecturos eē: ex necessario enī nō sequitur nisi necessariū. Item. resurrectio christi est causa resurrectiōis nostre: vt dicit augustinus ⁊ apostolus. Resurrexit propter iustificationem nostram et gregorius. Mortem nostram moriendo destruxit et vitam resurgendo reparauit: sed necessariū ē causam p̄cessisse: ergo necessarium est effectum sequuturum esse. ergo necessarium est nos resuscitaturos esse. Item. sancti qui decesserunt meruerunt gloriosā resurrectionē ⁊ necessariū est eos meruisse. ergo necessarium est eos habituros esse gloriosā resurrectionē Sed contra. generalis resurrectio erit miraculosa: ergo ex sola volūtate dei: ſz volūtas ⁊ necessitas sunt diuersa principia. ergo non est necessariū nos resurrecturos esse. Item. si necessariū est nos resurrecturos esse. Item. nō est nisi propter iusticiā dei: sed hanc causā scimus. scimus enim deum esse iustum: ⁊ scim⁹ quontā est causa resurrectionis nr̄e: ⁊ scimus aliter eē nō posse: ⁊ hec est diffinitio scientie: ergo scimus resurrectionem. non ergo credimus. Item. non est necessariuz istos decem resurrecturos esse in resurrectiōe gloriosa. de illa enim loquitur apostolus. nec istos centum nec istos mille: ergo est necessarium nō omnes resurrecturos eē. ⁊ probatum est oppositū. Solutio. Ad primum dicimus q christum resurrexisse magis ē: et simile est: sed apostolus non infert a maiori: sed a simili. inq̄tum enī christus filius dei est per gratiam sicut ⁊ alij sancti similis est illis. vnde simile est christū inq̄tū est filius dei per gr̄am resurrexisse: ⁊ sāctos inquātum filij dei resurrecturos esse: quia eadem ē ratio. vnde in illa argumentatione est locus a simili: sicut in hac: anima socratis est immortalis: ḡ et quelibet sed hec est similitudo nature: et nō similitudo gratie inquantū autē christus est deus homo magis est christum resurrexisse. vnde in excellentiori gr̄a resurrexit q̄ aliquis resurrecturus sit. Est etiā p̄ter locū a simili in illa argumentatiōe: locus a duplici causa motiua. Resurrectio eī christi est causa motiua libertatis patris: vt faciat amore christi resurgere fratres suos: sicut cum rex terrenus facit militem filiuz suū: amore ipsius facit multos alios milites: et licet multi crederent q hoc fecerit pater tantum in illis qui resurrexerunt cū christo: tñ intelligim⁹ tā de illis q̄ de illis ḋ resurrecturi sūt. vñ petit ecclesia. Respice domine in faciē christi tui. null⁹ enī placet deo patri: nisi in christo est. i. membrū christi: qz null⁹ ascendit ī celum nisi qui descendit de celo. s. christ⁹: tanq̄ in mēbris suis. est autē resurrectio christi causa motiua q̄tum ad nos resurrectionis nostre: qz hec est dies quā fecit dñs. resurrectio enī dñi illuminat nos et facit nos videre gloriā eternā: ⁊ sic mouet nos ad gloriā illā acq̄rendā. qđ significatum est p̄ hoc q moyses ascēdit in montē vt videret terram p̄missionis. sīr ⁊ nos debemus considerare altitudinē glorie christi: vt ad eādē bonis operibus veniamus. Ad illud dicim⁹ q necessariū ē sanctos resurrecturos esse gloriosa resurrectione. Sed duplex est necessitas: scilicet necessitas nature: ⁊ necessitas iusticie. p̄ma necessitate nō ē necessarium nos resurrecturos esse: sed necessitate iusticie necessarium est. et necessitas iusticie ⁊ voluntas non sunt diuersa p̄cipia: imo idem sunt in deo: hoc enīz laus dei ē. q nō p̄t facere malū: nec nō p̄t facere iustū et bonū. aliter enī negaret se. Ad illud q dicim⁹ q hec ē vera: nos scimus causā. i. scimus deū esse iustū. hoc enim scriptum ē in corde cuiuslibet: ſz hec ē falsa scimus quontā hec ē causa: non enī scimus q iusticia diuina sit causa resurrectionis nostre: sed credimus. hoc enim scriptum est in corde cuiuslibet. multi enīz sunt qui non credūt resurrectionē futurā. et ita soluimus illud per interemptionē. Ad vltimo obiectum dicimus q sancti qui iam decesserunt necessariū ē resurrecturos esse: gloriosa resurrectione: sed istos sanctos qui modo viuunt: nō ē necessarium resurrecturos eē: nec illos qui postea viuent: tamen cōpletū numerum sanctorū p̄destinatorū: necessarium ē resurrecturum eē necessitate generali: nō necessitate particulari: ⁊ generaliter loquitur apostolus: cum dicit resurgemus. i. nos sancti.

Ad aliud.

Duplex necessitas.

Ad aliud.

Ad vltimū

¶ Qualiter dñs p̄bauit resurrectionem suam discipulis suis. ¶ Scōa questio.

Arca fm capitulū: querit qualiter dñs p̄bauit resurrectionē suā discipulis suis. ōr in p̄cipto actuū: q dñs p̄buit seip̄m viuū post passionem suā in multis argumentis. vñ multis argumētis probauit eis resurrectionē suā. vnde ōr beatus grego. sup fine luce. post resurrectionē: dñs in corpore suo cōtraria ostendit: palpabile eiusdē naturevt ifōrmet ad fidem: et incorruptibile alterius glorie vt iuitet ad p̄miū. vñ p̄buit se palpabilē per man⁹ discipulorū vt eos ifōrmaret ad fidem resurrectionis sue. Sed ⁊tra hoc obijcit. aut dñs vere ostēdit duo cōtraria ī corpore suo: aut nō vere: si ꝟe: ḡ duo ⁊traria fuerūt simul in corpore x̄pi: quod est ipossibile: qz ⁊traria nō possunt esse simul in eodē. si nō vere: ḡ falso ostēdit: ergo dñs falsus fuit: quod nō solum est ipossibile: sed nec intelligibile: qz prima ⁊ pura ꝟitas nullā habet ammixtionem falsitatis. Jtē palpabile et incorruptibile sunt cōtraria: ergo si est palpabile est corruptibile: ḡ cū dominus ostendit corpus suū palpabile discipulis/ostēdit ipsuz corruptibile: ḡ per hoc ifōrmauit discipulos ad fidē resurrectionis: sed potius destruxit fidē resurrectionis in ipsis. Ad hoc est generalis solutio: q corpus glorificatū nō est palpabile naturaliter a manib⁹ nō glorificatis: sicut nec visibile ab oculis non glorificatis: sed palpabile est a manibus glorificatis. Cōcēditur ergo q palpatū fuit corpus christi a manibus discipulorum post resurrectionē: sed miraculose: et palpabile et incorruptibile nō sunt cōtraria simpliciter: sed sunt contraria secundū naturalem rationez: ratio enim negotians circa corpora que inuenit palpabilia ponit esse cōrruptibilia: qz nō ꝟsueuit palpare nisi corpora corruptibilia: qz ḡ habuit beat⁹ Bartholome⁹ a miraculo habet corp⁹ glorificatū de natura sue glorificationis: secundum hoc facile est respōdere ad obiecta. Ad primo enim obiectū dicimus q nō est simile de sole: quia corp⁹ glorificatū dignioris potētie est q̄ sol. Est enim corpus spirituale sicut dicit apostolus Seminat corpus aiale/surget corpus spūale. vnde in

Secundo.

Tertio.

Gregorius

Quarto.

In oppom

Secundo.

Tertio.

Solutō ad primū.

Alī dicit.

Collecta ecclesie.

Figura.

Gregorius

Ō hoc ar.

Secundo.

Solutio.

Ad rōnem

Ad primū

ptāte sua habet videri: ꝛ nō videri. Sol aūt nō habet ptātē spiritualem. Ad secundo obiectū dicim⁹ ꝙ hec
Ad secūdū est falsa: Corpus glificatū nō resistit corpori nō glificato: immo qñ vult resistit: et sic prebet se passibile.
abscōdit enim qñ vult subtilitatem suam per quā est
penetratiuuz ꝛ vtitur palpabilitate naturali: sicut di
Augustin⁹ cit augustinus in libro de ciuitate dei: ꝙ dñs qñ appa
ruit discipulis suis: ꝛ prebuit se visibilem eis: abscō=
Ad tertiū. dit lucem suam. Ad tertio obiectum dicimus ꝙ cuz
corpus glorificatum palpatur a nō glificato nō assu=
mit aliquam nouam proprietatem: sed vtitur quadā
proprietate qua prius nō vtebatur: videlicet palpabi
litate: proprium enim spiritualiū est apparere quan=
do volunt: et non apparere quando volūt. sic dicitur
de angelis super primuz luce. et ita patet qualiter re
spondendum sit secundum vltimam: tamen quia se=
raphin velant pedes domini: vt habetur in ysa. i. sta=
tū illū hoim et angelorū qui erunt post vitā istā non
est tutū: immo temerariū est asserere aliqd de illo sta
tu sapientibus: et magis consentire mi opinioni ꝙ
alij. vnde si velimus sustinere primam opinionē secū
dum ꝙ corpus glorificatum nō videtur vel palpatur
Alī dicitur a non glorificato: nisi miraculose. Respondebim⁹ ad
precedentes obiectiones: distinguentes triplicez ma
teriam: vnā que datur ad esse rei. s. naturales poten=
tie. aliā que datur ad bene esse: videlicet habitus na
turales per quos idonei sumus ad opera. tertiā que
datur ad bene esse ꝙtum ad deū: scz vt fiāt opera ge=
nerationis et corruptionis. vnde datur interim homini
Ad primū grossities secundum quā est palpabilis que remouet
in resurrectione. Dicimus ergo ꝙ nō valet hec argu
mentatio. hoc corpus glorificatuz naturaliter non ꝑt
palpari a non glorificato: et prius poterat naturaliꝫ:
ergo non est etusdē nature cuius et prius: ꝛ remanet
palpabilitas naturalis. grossities enim que remota ē
nō est proprietas tāgibilis: sed ē mediū: in presēti fit
palpatio sicut mediū in visu nō est visibilis ꝓpetas:
sed lux vel color tangibiles eni ꝓprietates sūt: calidū
frigidū/humidū/siccū/asperū/lene/molle/durū/ pōde
Ad aliud. rosū/leue: quorū nullū est grossities. Ad illud qđ ob
iectū est de sole dicimus sicut prius ꝙ non est simile.
quia sol non est corpus spirituale: ꝛ corp⁹ glorificatū
spirituale est: sed de comestione non est facile respon
dere: secundū istā opinionem: qr cū cibus esset corp⁹
ponderosum in ore dñi: ex quo corpus non resistebat
et: quia fuit glorificatum: debuit cadere de ore domi
ni: nisi dicatur ꝙ miraculose comedit: sed hoc nō vi=
Iterū ar. detur esse verū: qr sancti dicunt ꝙ potestatiue come=
dit. Sed obicitur de hoc quod dicit glo. ad insinuan
dū veritatem resurerctiōis dñs non solum tangi: sed
cognosci voluit. cōstat autē ꝙ corpora glorificata nō
indigent alimonia. vnde non comedēt nec bibēt in fu
turo: nec nubent nec nubentur: ergo ꝙ comederit nō
fuit argumentum verū ad probandū resurrectionem
Confirmat imo contra gloriā resurrectionis ē comedere. Eadē
est obiectio de hoc ꝙ corpus suum prebuit palpabile
Solutio. manibus non glorificatis. Et ad hoc est gñalis solu=
tio ꝙ ex talibus ē sillogisare qualia dederit respon=
dens. vnde cū discipuli essent carnales tali probatiōe
ꝙhāc ar. vsus est dñs quod sufficiebat eis: licet in se nō eēt suf
ficiens. Sed obicitur contra hanc solutionē. ꝙ hec ar
gumentatio est necessaria ꝙtum ad omnes. christus
modo vere comedit et prius fuit mortuus: ꝙ vere re
surrexit. fantastice eni resuscitati nō possunt comede
re: ergo vere et ex veris probauit dñs veritatem sue
resurrectiōis. Nō cōcedimus. Dicimus enim ꝙ alijs Solutō ꝙ
argumentis: vsus est dñs ad probandum veritatem doctorē.
resurrectionis: alijs ad probandum gliam resurrecti
onis. ꝙ aūt ianuis clausis itrauit ad discipulos: ꝛ eua
nuit ab oculis eorum quando ei placuit. ꝙ hoc suffici
enter ostendit gliam resurrectiōis.

¶ De forma in qua dñs apparuit duobus di=
scipulis euntibus in emaus.

¶ Aliud capitulum.

Tertio capitulo: queritur de forma in qua dñs
apparuit duobus discipulis euntib⁹ i emaus.
dicitur i fine luce. Tu solus peregrinus ꝛc. ꝛ ita dñs
apparuit in specie peregrini. et i fine marci. post hec
duobus ex eis ambulantibus apparuit in alia effigie
et glosa dicit. Nō i sua natura. Queritur ergo de for
Ad primo. ma illa: an fuit in corpore dñi an i aere circōfuso. si in
aere: sed forma nō ostendit subiectū aliquod: nisi illō
in quo est: ꝙ sub illa forma nō fuit visus dñs: sed solus
aer. et hoc falsum. Item. si ꝓprie fuit visus dñs sub
Secundo. forma illa licet nō esset i corpe dñi: eadem ratiōe ꝓ=
prie videtur corpus christi in altari sub forma panis
Opio pria licet illa forma non sit in corpore dñi. Dicunt autem
sancti ꝙ corpus christi in altari inuisibile est. Forte di
cetur ꝙ non est simile: quia forma panis prebet ob=
staculum visui: sed forma illa non prebebat obstacu=
lum: imo sub illa videbatur corpus christi: sicut i nu=
ꝓ hoc ar be: ergo cum sol in forma sua propria videatur: licet
sub nube dicimus in sua forma propria videbatur:
lz sub illa forma. igit sua natura apparuit eis: cui⁹ op=
positū dicit glosa sup marcū. Itē sup lucā dicit glosa
Secundo. talē exibuit se dñs i corpe ꝗlis apud illos erat i mēte:
dubitationem enim habebāt in mente. vnde dixerūt:
Nos autem sperabamus ꝙ ipse esset redempturus
israel: quasi modo non sperabamus: et propter hoc
formam eis ostendit sub qua non cognoscebant ip=
sum: ergo secundum hoc nō corpore domini erat for=
ma illa. Item dicit Augustinus in libro ad valerianū
Tertio. episcopum. Cū ex duabus cognoscatur humana natu
ra scz lineamentis et colore/ miror ꝙ multos non mo
uet ꝙ dominus resurrectionem in tantam excellentiā
lucis et splendoris lineamēta sua et colorem muraue
rit. multos mouet ꝙ post resurrectionez suam linea
menta et claritatem suam i formam hominibus visi=
bilē mutauerit: ex hac auctoritate patet ꝙ forma illa
in qua apparuit discipulis fuit i corpore domini ꝛ illa
claritas quā ostendit i transfiguratione similiter fuit
in corpore: si enī i aere circūfuso nulla fuisset facta mu
tatio in corpore domini: patet ergo ꝙ falsa est opinio
illorum qui dicunt ꝙ forma illa i qua apparuit disci=
pulis suis fuit i aere circūfuso. Et opinio illorum simi
liter falsa qui dixerunt ꝙ claritas quam viderunt di=
scipuli i transfigurationem nō fuit in corpore domini:
sed in aere circūfuso: si vero dicatur ꝙ forma illa i qua
apparuit discipulis fuit in corpore christi: sed constat
ꝙ forma obscura erat respectu forme corporis christi
glorificati: ergo corpus domini tūc fuit obscurum se=
cundum formam illam et clarum erat: quia erat glo=
rificatum: ergo fuit simul obscurum et clarum: ergo
simul fuerunt cōtraria i corpore domini: quod est im
possibile. Itē si forma illa erat i corpore dñi: ꝙ i corpe
domini erat cā quare discipuli nō cognoscebant eum
nō ergo i oculis: ergo pro nichilo dicit Lucas. Oculi

Secundo. eorum tenebantur ne eū cognoscerent. Item. ad hoc vt ipsi non cognoscerent eū non exigebatur q̄ i alia forma appareret eis q̄ in propria: quia oculi non glorificati non possunt videre formā glorificatā. ergo nichil est dictu: Oculi eorum tenebātur ne eum agnoscerent: quia ego non teneor ne non sim asin⁹. Solutio. Solutio. ad hoc posset dici q̄ dominus ad tempus assumpsit formā aliam q̄ glorificatam: vt posset videri: et postea quando placuit et reassumpsit formā suā glorificatam. vnde non fuit corpus eius simul clarum et obscurum. Sed meli⁹ nobis videtur dicendum esse q̄ in corpore domini non fuit nisi vna forma: scz glorificata: sed cum placebat et mutabat visū intuentium ac si eēt nō glorificatū. cameleon auis q̄ vivit ex aere non habet nisi vnū colorem: sed oppōne multorū colorum: in alijs corporibus diuersorū colorum. videt similiter esse i thopazijs. vnde idē color eodēmō immutat. similiter vnicū colorē habuit dominus: sz siue per miraculū siue per potentiā corporis glorificati: non eodēmodo sēper imutat. clarū ergo fuit corpus domini per naturā: vel potentiā: siue per habitū obscurum q̄ per effectum: siue secundū modū imutandi: et ista non sunt contraria: sicut non sunt contraria in cameleonte et thopazio. Dicimus ergo q̄ forma illa siue ille modus imutandi in corpore dñi erat: nō tamen propter hoc contraria in eodē erant. et nō valet hec argumentatio: in corpore dñi erat ne eū agnoscerent: ergo in oculis nō erat causa et in corpore ꝛ i oculis. percussi enī erant auricia. auricia idē est q̄ audientia. i. sine visione: cū aliquis habet rē aliquā: habet pre oculis et non discernit: sicut percussi sunt ceteri querentes helyseū: et sodomite querentes hostiū loth: loquentibus ergo de se presentiā suā exhibuit: sed dubitantibus de se speciē siue cognitionis abscondit. posset tamen ab eis cognosci per signa nisi oculi

Ꝫ hoc ar. eorum tenerētur per auriciam. Sed obicitur de hoc quod dicit glosa: oculi eorum tenebantur a diabolo videtur enim falsum esse: quia illa pena iusta erat: ergo a deo. non ergo a diabolo. Et ad hoc dicunt magistri q̄ glosa illa allegorica est: ꝛ intelligitur de oculis mentis qui tenebātur auricia spirituali. i. incredulitate que est a diabolo: sicut ipsi dixerunt. Nos sperabamus que modo non speram⁹: vel potest dici: q̄ ponitur consequens pro antecedēti: dicitur enim pena esse a diabolo: quia culpa est a diabolo: et ita pena in primo sapiētie: iusticia perpetua est: immortalis: et per iusticiā assimilabimur deo extrema similitudine vnde dicit beatus iohānes. q̄ vitā eternaz dedit nobis deus. per iusticiam ei et alias virtutes que perpetuo sūt tam est vita eterna i nobis. per hoc q̄ dicitur scintille: notatur subtilitas. erūt enī corpora glorificata subtilia: et penetratiua. per hoc q̄ dicitur discurrēt: notatur agilitas: habebūt enim corpora glorificata tantam agilitatem q̄ quasi in momēto poterūt moueri ab aquilone in meridiē: et ab oriente in occidētem: et econuerso. et est aliud agilitas q̄ leuitas. est enim leuitas proprietas mouendi tantum sursū: agilitas autem siue sursū siue deorsū: et sic de alijs dotibus. istis nō inuenitur in corporibus aliquid melius: nec etiam intelligendum potest aliquis esse corporibus glorificatis. Dotes autē anime dicūtur esse tres a magistris: scilicet cognitio/fruitio/et dilectio. dicit ei augu. i fine libri de ciuitate dei. q̄ i patria videbimus/laudabimus/amabim⁹. nō ei poterim⁹ frui et nō laudare. imo erit ibi laus nō solū mentalis: sed etiā vocalis: vt cassiodor⁹. Hec igitur sūt septē dotes resurgētiū de quibus mētionē facit dñs in euāgelio luce: dicēs: Mēsurā bonā ꝛ cōfrictā: ꝛ coagitatā ꝛ superefluētē dabūt in sinū vestrū. s. āgeli messores mēsurā bonā dabunt. i. istas septē dotes quib⁹ nichil p̄t intelligi melius i aiab⁹ ꝛ corporibus cōfrictā. i. refertā siue repletā: qz null⁹ loc⁹ erit ibi vacuus: qz quelibet vis aie hēbit gloriā suā: ꝛ nichil erit i corpib⁹ qđ nō sit glificatū: ꝛ coagitatū. i. vndiq̄ tumulatū scilicz consortio sanctorū angelorū et sāctorū hominum et arrisu oīs creature: et quia vndiq̄ tumulabitur propter hoc vocatur premium sanctor⁹ corona. vnde: gloria et honore coronasti eum: et etiā alia ratione: quia premiū nr̄m est deus q̄ nō habet p̄cipiū nec finē: sicut nec corona: ꝛ superefluentē: qz pe⁹ remūerat sup merita. Quaeritur autē cū vna sit ecclesia ex hoibus et angelis que est sponsa christi quare non dicantur angeli habere dotes: sicut et homines. Est entz dos illud donum quod spōsa habet ex matrimonio. Et ad hoc dicunt magistri q̄ dupliciter dicit ecclesia sponsa christi. Primo: quia vnitur ei per caritatem/et sic est spōsa: non solum christi: sed etiam totius trinitatis. Secundo modo dicitur sponsa christi: quia vnitur ei caritate et conformitate nature: et hoc mō est spōsa solius filij dei: quia ad solum filium dei habet illud osculum de quo dicit Salomon. Osculet me osculo oris sui/et secundum hunc modum dicitur habere dotes ecclesia collecta ex hominibus: angeli autē non: quia non vniuntur ei scz christo conformitate nature. vnde apostolus. Nusq̄ angelos apprehendit: sed semen Abrahe apprehendit. vnde in hoc excellit homo angelum: qz homo est frater filij dei: angelus autē nō eodem modo quod homo.

Quēstio.

De dotibus resurgentiū.

Dicto de resurrectiōe: dicēdum est de dotibus resurgentium. Unde primo videdū est que sint dotes: et quare āgeli nō dicātur habere dotes: sicut et homines. Secūdo de dotibus corporū. Tertio de dotibus animarū. dotes corporū dicūtur esse quatuor: scilicet claritas/impassibilitas/subtilitas/agilitas que notātur i libro sapientie vbi dicitur. Fulgebunt iusti et tanq̄ scintille in arundineto discurrēt: per hoc q̄ dicitur fulgebūt. notatur splēdor et claritas corporū glorificatorū: quia sicut dicit dñs in euāgelio. Fulgebūt iusti sicut sol i regno patris eorum. sol aūt tūc fulgebit. s. eptēpliciter: sicut dicit ysa. Remunerabitur ei pro seruitio quod nobis modo exhibet: quia omnis creatura ingemiscit et parturit vsq̄ adhuc: ꝛ expectat reuelationem filiorū dei: per hoc ergo q̄ dicitur: fulgebūt. notatur claritas. per hoc q̄ dicitur iusti: notatur impassibilitas vel immortalitas: qz sicut dicitur

Alia q̄stio.

Secundo queritur de dotibus corporum glorificatorum: sicut de subtilitate et agilitate: dicitur q̄ corpus glorificatum per subtilitatem potest penetrare corpus non glorificatum et potest esse in eodez loco cum illo. Sed contra. corpus glorificatū potest penetrare corpus grossum subtile: sicut si aliquod corpus potest penetrare aquam/multofortius aerem: ergo corpus glorificatuz potest penetrare aliud corpus glorificatum: ergo duo corpora glorificata possunt esse simul in eodem loco: quod est impossi-

In oppo⁹

Ꝫ hoc

Secundo. bile. Item. corpus glorificatum aut replet locū: aut non replet. si replet: ergo non recipit secum corpus non glorificatum: si non replet: ḡ recipit secum corp⁹ glorificatum. et inde vt prius. Item. in patria potestate est eternitas: ergo non erit ibi necessarius mot⁹ ḡ nō erit ibi necessariū q̄ corpus glorificatū penetret aliud: ergo pro nichilo erit ibi subtilitas. sīr occisa erit ibi agilitas: quia non erit necessarium moueri ab oriente in occidente: quia vbiq̄ videtur deus. So

Tertiō.

Solutio. lutio. Corpus glorificatum tante dignitatis et nobilitatis est q̄ penetrare potest alia corpora et non penetrari. ignominia enī esset ei posse penetrari: ꝛ propter hoc non valet argumentatio prima. potest etiā solui per hoc q̄ dicit augustinus in libro contra epistolam fundamenti. q̄ cum dico natura corruptibilis dico nichilū. vnde corp⁹ corruptibile ī qualibet parte sua habet aliquid admixtuz de nichilo. vnde solet dici q̄ vbicunq̄ porosum est: nō q̄ vbiq̄ porus vī diuisio actualiter: sed vbiq̄ est porus id est aperibilitas vel diuisibilitas. sed corpus glorificatum nō est porosum. vnde nō est aperibile vel diuisibile. hoc autē habet a gratia et volūtate dei: sicut dei. primo de supercelestibus natura quidam dissolubilia: mea autē voluntate indissolubilia: q̄ ergo corpus glorificatū nō ita porosum nō habet tantum de nichilo q̄tum corpus non glorificatum. propter hoc nō potest penetrari. Ad secundo obiectum dicimus q̄ corpus glorificatum replet locum corporis glorificati: ita q̄ non recipit secum aliud corpus glorificatum: sed non replet locum corporis nō glorificati: immo recipit secū corpus non glorificatum. Ad tertio obiectum dicimus q̄ non poterit esse in patria q̄ petrus velit esse iuxta paulum et aliquando iuxta aliuz: et ita bene poterit esse motus. in solo ei deo est perfecta eternitas ī quo nullus est motus: et in sanctis autem non erit enī ī ipsis aliquis motus: laudabunt enim deum non solum mentaliter: sed etiam vocaliter: et ita poterit esse visus subtilitatis et agilitatis: sed quia non est ī nobis certum vtrum motus localis sit futurus ī patria. pedes enim domini recti sunt: vt habetur in ysa. Dicim⁹ q̄ siue ibi sit futurus motus siue non: tamen erūt ibi subtilitas et agilitas: quia in se delectabiles sunt: sicut multe virtutes erunt in patria sine vsibus quos modo habent: quia in se delectabiles sunt: sicut multe virtutes vt temperantia et patientia: de qua dicit patientia pauperum non peribit in finem: tamen non erunt ibi aliqua diuersa: insufficienter enī dicimus exponere illam: patientia pauperum non peribit ī finē: id est primum patiente: immo dicimus ipam patientiam non perituram. Querit postea de illa dote corporis que dicitur passibilitas: vtrum paruuli decedē

Ad secūdū

Ad tertiū.

Questio.

Aī q̄ sic. tes sine baptismo habituri sunt illam: videtur q̄ sic: quia non habebunt aliam penam nisi carentiā visiōis dei: ꝛ hec est pena spiritualis: ergo non habebunt aliquam penam corporalem nec poterunt habere: quia nec deus īfliget nec alius poterit īfligere: ergo non poterunt pati ī corpe: ergo non habebunt passibilitatem corporis: et ita habebunt aliquam partem dotis

ɔ hoc aī. Sed contra. ipassibilitas secundum q̄ est sola priuatio penitentie pattendi ī corpore: aut est aliqua potētia secundum quam poterimus resistere omni violentie: si est sola priuatio: ergo diabolus habet impassibilitatem: quia non patitur in corpore: ergo aliquaz dotem habet. quod falsum est. si vero est potentia secundum quam poterimus resistere omni violentie et hic bene videtur q̄ duricia est potentia resistendi sectioni tantum: et mollicies impotentia resistēdi sectioni tantum. et soliditas et spissitudo est potētia resistendi impulsioni: impassibilitas vero est generalis potentia resistendi omni violentie: sicut agilitas est generalis potentia mouendi ad omnem locū: sed impassibilitas est huiusmodi potentia: sed cum ī corporibus non glorificatis nō sit talis potentia futura: ergo paruuli decedētes sine baptismo non habebūt impassibilitatem. Item. si ipassibilitas est huiusmodi potentia: sed adam ante peccatum habuit potentiam resistendi omni violentie: ergo habuit talez dotem qualem habebimus in futuro. Sed contra. impassibilitatem quam habebimus in futuro talis erit q̄ nullo modo poterimus mori: sed adam poterat mori in statu ante peccatum: ergo non habuit talem impassibilitatem. quod concedimus. Dicimus enim q̄ impassibilitas secundum q̄ est dos est potentia resistendi omni violentie: et habet duplicē priuationez scilicet moriendi et potentie moriendi: quia in futuro nunq̄ morientur: nec etiam poterimus mori. sed adam ante peccatum habuit illam potentiam: cum vnica priuatione. s. moriendi: et hic sub conditiōe duplici poterat nunq̄ mori. scilicet si non peccaret: ꝛ si non comederet de ligno vite: sed non habebat priuationem potentie moriendi: immo poterat mori: sicut potuit ex p̄dicto: et per hoc patet solutio. Ad vltimū dicim⁹. Et ad p̄mo obiectū q̄ paruuli decedētes sīn baptismo nō hēbūt hmōi ipassibilitatē nec valet hec argumentatio: non poterunt pati in corpore: ergo habebunt impassibilitatem: q̄ enim nō poterunt non erit ex potentia corporum: sed ex iusticia dei que nō permittit aliquem puniri pena corporali ꝛ sensibili nisi fecerit peccatum actuale.

Secundo.

In oppm

Ad vltimū

De dotibus animarum que sunt treꝫ.

Dicto de dotibus corporum: dicēdum est de dotibus animarum que sunt tres: scz cognitio/ dilectio/ fruitio. Primo ergo videndum est vtrum sint plures dotes q̄ iste tres. Secundo de fruitione/ et de hijs per que fruitur scz de quinq̄ sensibus spiritualibus. Tertio de fructibus spūs⁹ quos enumerat apostolus in epistola ad gala. et de quibus facit mentionem beatus Johannes in apocalipsi. Circa primum probatur q̄ plures sint dotes animarum q̄ ille tres: quia anima modo est passibilis a timore et tristicia et hmōi ꝛ in futuro erit ipassibilis: sed quāto anima melioz est corpore tanta impassibilitas anime melioz impassibilitate corporis: sed impassibilitas corporis est dos: ergo impassibilitas aīe est dos: si dicatur q̄ anima nō est passibilis nisi per corpus: et propter hoc remota passibilitate corporis remouet passibilitas anime: et sic per impassibilitatem corporis habet impassibilitas anime: falsuz videtur hoc: quia diabolus patitur spiritualibus passionibus vt tra/ inuidia/ et non per corpus: similiter et anima est passibilis spiritualibus passionibus/ ꝛ non per corpus. Si dicatur q̄ in futuro erit anima impassibilis ex confirmatione caritatis et aliarum virtutuz: et propter hoc impassibilitas anime non ponitur dos per se: falsum iterum est hoc quia christus in via confirmatas virtutes habuit: ꝛ tamē animā habuit passibilem, vnde cepit tesus pauere

Aī primo.

Euasio.

et tedere:et tristis est anima mea vsq; ad mortem. Item.caritas consummata erit dos anime: eadem ratione consummata iusticia erit dos aie:et similiter de alijs virtutibus:ergo plures erunt dotes animarum q̄ ille tres. Item.gratia que est caritas mutabitur in gloriaz:similiter et alie virtutes:ergo si caritas et gloria erit dos:eadē ratione quelibet virtus q̄ erit in patria inq̄tum gloria erit dos:et sic longe plures erunt dotes animarum q̄ ille tres. **Solutio.** **Ad primū** primo obiectum dicimus q̄ anima passibilis est duobus modis.est enim passibilis et per viā corporis et per viā superiorē.passibilitas quam habet ex parte corporis tollet̄ per impassibilitatē corporis.z passibilitas quam habet per viam superiorem tollet̄ per confirmationem caritatis.christus enim qui ivia habuit virtutes confirmatas non habuit passibilitatem anime per viam superiorem:sed tantum a parte corporis.timuit enim et horruit naturaliter mortez corporis:quia ergo impassibilitas anime derelinquitur ex alteris dotibus:non est dos per se:sed per consequens ad dotes:vel potest dici q̄ quia impassibilitas corporis est de optimis que sūt in corpore ,ppter hoc ponitur dos corporis:licet aūt melior sit ipassibilitas anime q̄ impassibilitas corporis:tamen q̄ non est de optimis que sunt in anima non dicitur dos aie **Ad vltimū** Ad vltimū obiectum dicimus q̄ ille tres dicūtur dotes anime et alie virtutes non:quia dos est illud donum quod dat sponsus sponse ad hoc vt inde viuat. beatus enim est vt dicitur in luca:qui māducabit panem in regno celorum:scz panem angelorū:videlicet ipsū christum q̄tum ad vtrāq; naturam:et q̄ ex illis tribus viuit anima immediate illis enī mouetur immediate in deū et nō alijs: propter hoc potius dicuntur dotes q̄ alie virtutes:vel potest dici q̄ sub caritate cōprehendunt oēs alie virtutes:q̄ adnexe sūt caritati.caritas enī benigna ē:patiens est: et propter hoc nō ponūtur dotes per se:sed adhuc probatur q̄ plures erūt dotes aiaz q̄ tres:q̄ quelibet trū virtutum aie remunerabitur:q̄ q̄libet in p̄senti meret remunerari:sed vis rōnalis remunerabit sua dote.s.cognitione:et vis concupiscibilis remunerabitur sua dote. s. perfecta dilectione.q̄ vis irascibilis remunerabit sua dote:q̄ aliqua dos erit irascibilis:illa non erit cognitio nec dilectio nec fruitio:q̄ fruitio in cognitione et dilectione consistit:q̄ plures erunt dotes aiaz q̄ ille tres. Itez.fidei succedet cognitio caritati perfecta dilectio:spei cōprehensio.erimus enī cōprehensores in patria.vñ sic currite vt cōprehendatis:sed qđ succedit fidei erit dos rationali.qđ succedit caritati erit dos in concupiscibili:q̄ quod succedet spei erit dos i irascibili.et inde vt prius. Forte dicet q̄ cōprehēsio que succedet spei non est aliud q̄ fruitio:et ita nō sūt nisi tres dotes. **In oppm** Sed cōtra.frui aliqua re nō est nisi delectari in illa secundū se.q̄ frui deo est delectari in deo p se:q̄ si vis irascibilis in futuro fruit deo delectat i illo per se et imediate:sed delectatio nō est sine motu: dormiēs ei nō delectatur:ergo cū irascibilis fruetur deo:vel cōprehendet mouebitur in deum:ille motus erit alicuius virtutis que erit in irascibili: ergo aliqua virtus succedet spei.et hoc falsum:quia vna virtus non succedit alij virtuti penitus diuerse: sed eadē virtus secundū diuersos status succedit sibi illō vt visio perfecta visioni imperfecte:et caritas perfecta caritati imperfecte. **Secundo.** Item.frui erit motus perfectissimus.erit ergo alicuius virtutis:ergo slvis irascibilis fruetur:hoc erit per aliquam virtutem que succedet spei.z hoc falsum:nichil enim succedet spei: q̄ spes totaliter destruetur non remanebit nec in genere nec in specie:fides non totaliter destruetur:remanebit enim genus suum:scilicet cognitio. **Tertio.** Item.tres sunt fines ad quos tendit anima per operationes trium virtutum:scilicet verū:honorificum:bonū/quos determinat salomon in xxij.prouerbi. dicens: Fines modestie timor et gloria et vita:finis est rationabilis:quia hec est vita eterna vt cognoscant te:et cetera diuitie finis vis concupiscibilis:quia z diuitie et delicie idem erunt in patria:gloria siue honor finis ēvis irascibilis:sed vis rationabilis in affectione finis sui dotatur.similiter et concupiscibilis:ergo vis irascibilis in affectione finis sui dotatur:ergo aliqua dos erit in vi irascibili.et inde vt prius. **Quarto.** Item. per spem induetur modo vis irascibilis immediate in deum: et delectatur motu illo.vnde apostolus. Spe gaudentes.sed in futuro delectabimur omnibus modis in deo.ergo delectatio que modo est in spe erit in futuro:ergo vis irascibilis immediate delectabitur in deo:ergo dotabitur sicut et alie virtutes . et indevt prius. **Solutio.** Solutio. **Notandū.** Notandū. est.q̄ vis rationabilis data est ad cognoscendum summum verum et summum bonum:vis autem concupiscibilis data est ad hoc vt moueatur ad summuz bonum:vel sine medio vel per medium:sine medio considerat ipsū:per medium cōmouet ad opera per que itur ad summū bonum:et in hijs duobus cōsistit perfecta habitudo scz in hoc q̄ cognoscitur summum bonum et summū verum/ et in hoc q̄ diligitur siue desideratur per quod mouemur ad habēdū ipsum. vnde perfecta habitudo cōsistit in vi rationabili per cognitionem et cōcupiscibili per affectionem/ vel perfectam dilectionē/ et in duab9 simul p fruitionē/z iste est duplex spiritus scz intellectus z affectus:quod petijt helyseus.i.ecclesia ab helya ascendente i celum.i. a christo: et respōsuz est ei:si videris quādo tollar a te/fiet quod petijsti:qui enim vidit spiritum videt christum ad dexterā dei patris ad quam sedet post ascensionem ad celos: habet illum duplicem spiritum scz intellectum perfectum/ z affectum perfectum: vis autē irascibilis data est ad remouēdum impedimenta que retrahunt nos ab acquisitione summi boni/ videlicet ad debellandū mundum/carnem/diabolum:que aduersantur nobis cum volumus acquirere summum bonum: remunerabitur autem post victoriam vis irascibilis in virtutibus que remanebunt in ipsa scilicet in timore/in humilitate/et fortitudine: in timore:q̄ vt dicit ecclesiasticus. Timor domini delectabit cor i humilitate: q̄ subiecta erit deo prout oportebit. vnde dicit Augustinus: quia iusticia erit ibi omnino subditū esse deo: et humilitas species est iusticie:in fortitudine gloriabitur:quia gloriabitur de victoria quā habuit de aduersantibus. vnde i prouerbijs. Dissipat impios rex sapiens et incuruat super eos fornicem.i.arcū triumphalē:quia sanctos facit triumphare de impijs/quod est gloria sanctorum. Dicimus ergo q̄ licet vis irascibilis habitura sit gloriam suam et remunerationem: tamē nō erit i ea aliqua dos : quia nō erit aliqua virt9 in ea p quā imediate moueat i deū: spes enī totaliter destruet:q̄ ibi nulla erit expectatio vbi oia erūt p̄sen

Ad primū tia. Ad primo ergo obiectū dicimus q̄ non est simile de vi irascibili et alijs duabus: quia in alijs duabus erūt virtutes per quas immediate mouebunt in deū in irascibili nulla virtus erit talis. Ad secūdo obiectum dicimus q̄ idem est fruitio et comprehensio: q̄ tunc non comprehendetur aliter q̄ cognoscendo ⁊ diligendo. Et ad illud quod obiciebat contra hoc dicimus q̄ improprie dictū est spei succedet comprehensio: ⁊ post spem erit cōprehensio: quia nulla erit expectatio cū habebimus quod expectabamus. Ad ⁊tio obiectum patet solutio per solutionez primi obiecti

Ad secūdū

Ad tertiū.

Ad quartū Ad quarto obiectum dicim⁹ q̄ hec est distinguenda in futuro omnib⁹ modis delectabimur in deo. si intelligatur omnib⁹ modis q̄tum est ex parte deivera est delectabimur enim in primaveritate: luce: bonitate: suauitate: et sic de alijs. si vero intelligatur omnibus modis ex parte nostra: falsa est, modo enim delectabimur in deo expectādo ipsum: tunc aūt non delectabimur expectando: sed in habēdo. Sed obicitur: q̄a si solū duabus viribus delectamur expectando: scilicet rationabili et concupiscabili delectabimur in deo i futuro immediate: ergo nō debent esse due dotes: scilicet visio et dilectio: et fruitio que ponitur tertia dos nichil aliō erit q̄ delectatio qua imediate delectabimur in deo: aut ergo illa fruitio erit in visione tantū: aut in dilectione tantum: aut in vtraq̄: si in visiōe tm̄ probatur q̄ potius in dilectione tantū: quia dicit augusti. q̄ frui est amore inherere alicui rei ꝓp̄ seipsaz tantum: ergo fruitio qua delectabimur in deo erit in dilectione tantum. Sed cōtra. delectabimur invisione pulcritudinis dei. est enim deus pulcer vt dicitur i canticis. Tu pulcer dilecte mi et decorus: pulcer secūdum diuinitatem: decorus secūdū humanitatē. ergo delectatio qua delectatur in deo non erit in dilectiōe sed etiā in visione: sed ⁊ hoc: ergo fruitio erit in vtraq̄: sed alia fruitio siue delectatio erit in visione alia i dilectione: et qua ratione altera erit dos: eadē ratiōe reliqua: ergo vel vtraq̄ erit dos vel neutra: si vtraq̄ ergo quatuor erunt dotes: si neutra: et hoc est cōtra predicta. Solutio. tres erunt dotes sicut dictū ē due secundū materiā: scz visio et dilectio: tertia aūt perfectio erit illarū: scz fruitio vel delectatio: ⁊ erit fruitio proprie loquendo tantum in visione: sicut enim dicit augustinus super illum locum psalmi. Longitudine dierum replebo eū et ostendā illi salutare meū. visio dei erit tota merces quod non esset nisi fruitio eēt in visione etiā proprie tm̄ invisione. si enī proprie eēt visio in dilectione eque esset merces in dilectione vt in visione: et ita visio nō esset tota merces: sed eēt eque fruitio in dilectione vt in visione: eque potuit dns dixisse: hec est vita eterna: vt diligā te: sicut dixit: hec ē vita eterna vt cognoscant te: tamen vtriusq̄ et visionis et dilectionis dicitur esse illa delectatio: sed aliter et aliter visionis vt in qua: est et a qua tenetur et augmentatur. ad hoc enī tēdit delectatio vt per visionem delectetur in amato. vnde vbi amor ibi oculus. et in eccle. Qui edunt me adhuc esuriēt per caritatem: habebunt enim esuriem. i. desiderium caritatis: vt delectabilius edent: et ita patet q̄ delectatio augmentabit dilectionem que erit i videndo: vt in ipsa est sicut in causa.

¶ De sensibus spiritualibus.

Ꝺ Ecundo capitulo: queritur de sensibus spiritualibus. Circa istam questionē primo videndū est vtrum oculis corporalibus videbitur deus in futuro. Secundo vtrū sensibus spiritualibus fruamur deo. Tertio vtrū sit vnus tantū sensus spiritualis/an quinq̄. Circa primum opponit augustinus in fine libri de ciuitate dei hoc modo. oculis spiritualibus videbimus non tantum spiritualia: sed etiā corporalia eadē ratione oculis corporalib⁹ videbimus: nō tātū corporalia: sed etiā spūalia: et ita oculis corporalib⁹ videbimus deum in diuinitate sua. Item. super illū locū iob vbi loquitur de sapientia. Nō adequabitur ei aurum vel ⁊c. dicit glo. beati gregorij: vnius cuius mentē ab alterius oculis mēbrorū corpulentia nō abscondit: aut loquitur de oculis spiritualibus aut corporalibus. si de spūalib⁹: similiter nec modo abscondit: q̄ corpus non prebet obstaculum visui spūali: si de oculis corporalib⁹: ergo oculis corporalib⁹ videbim⁹ aliorū mentes. eadem rōe et angelos: ⁊ ipz deū in diuinitate sua. Sz contra. dicit aug. q̄ oculis corporalibus non videbim⁹ nisi corpora et formas corporū: ḡ non videbim⁹ spūalia. ergo oculis corporalib⁹ non videbimus deū in diuinitate sua. Item. dicit apostolus. licet is qui foris est noster homo corrūpatur: tamen is qui intus est renouatur de die in diem. i. proficit ratio de die in diē in agnitione dei. exterior autē homo si proficit in agnitione dei: oculus enīz corporis mō nō videt deū: sz vis⁹ spūalis nō proficiet i eis in q̄b⁹ mō nō proficit: sicut ei gra ē p̄fectio nature: ita gr̄ia erit p̄fectio gr̄e. vñ dicit ieronim⁹. incipies eē q̄s futurus es. id est īcipe videre deum per fidem vt postea videas per speciem. vnde in psalmo. Misericordia edificabitur in celis: preparabitur veritas tua in eis hic enī habet preparatio et īcīū cuius perfectio in futuro eradicabitur: ergo est cum visus corporalis non habeat hic inicium videndi deū/nec hic edificetur vel preparet in futuro: q̄tū ad hoc ergo in futuro nō videbimus deū in deitate oculis corporalibus. Quod cōcedimus: visus enī corporalis non perficiet q̄tum ad illud q̄ non potest: sed q̄tum ad illud q̄ potest. vnde cum possit videre ⁊ formas corporales ⁊ ipsa corpora perficietur q̄tum ad hoc: videbit enim corpus christi glorificatū quod in infinitū lucidius est sole ⁊ videbit cetera corpora glorificata ⁊ in hoc ꝓsistit sua pfectio.

Secundo.

In oppm

Tertio.

Ad primū Ad primo ergo obiectū dicimus q̄ non valet hec argumētatio: oculis spiritualibus videbimus corpora ergo et corporalib⁹ spiritualia: q̄ sicut dicit Boetius. Quicquid potest vis iferior potest vis superior sed non econuerso. Est enī intellectus ymago dei et nō est determinata natura: immo quodā modo est oīa vnde anima potest cognoscere: sensus autē determinata est natura. vnde omnia accingit. Ad secundo obiectum dicimus q̄ beatus Gregorius intelligit de oculis spiritualibus ⁊ cōcedimus q̄ in presenti membrorum corpulentia abscondit mentē vniuscuiusq̄ ab alterius oculis: non enim solum intelligit de corpulentia alterius subiecti: sed etiam de corpulētia subiecti in quo est visus spiritualis ⁊ corp⁹ corruptibile et animale aggrauat animam et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitatione. vnde in presenti visus spiritualis non cognoscit spiritualia nisi sensu preambulo: in futuro ℞o qñ corpus erit spirituale per se visus spiritualis cognoscet spiritualia in speculo eternitatis et propria essentia.

Ad secūdū

De quinq; sensibus spiritualibus.

Secundo queritur de sensibus spiritualib⁹. sunt enim sensus spirituales quinq; sicut et corporales: sicut dicit origenes super leuiticum. quinq; sens⁹ corporis redimi possunt vt bonis actibus reddan = tur: sicut et quinq; sensus interiores: vt mūdo corde videamus deum et audiamus quod nobis loquitur et odoremus bonum odorem christi: et gustemus il lum de quo dicitur: Gustate ꝛ videte quoniā suauis est dominus: et palpemus cum beato iohāne dever. bonite. ecce in hac auctoritate distinguuntur quin = q; spirituales quibus fruimur deo. visu enim spiritua li delectamur in pulcritudine dei et auditu spirituali et symphonia dei. vnde: audītā quid dominus de⁹ in me loquatur: et odoratu spirituali ī bono odore dei et gustu dulcedine dei: et tactu spirituali/in suauita= te dei. Sed queritur an solis his sensibus spirituali= bus fruamur deo: an etiā caritate. probatur q; carita te fruimur deo: quia dicit apostolus. fructus spiritus sancti caritas: gau. pax: ꝛ cetera. ergo caritas est fru= ctus. ergo caritate fruimur deo. Item. caritas conīū git nos deo: ad hoc enim tendit caritas vt vniamur deo: sed dilectio est coniunctio conuenientis cum cō= uenente. ergo cum caritas coniungat cū summo bo no quod est conuenientissimū in caritate est sūma di= lectio: ergo caritate delectamur in deo: sed delectari in deo propter se est frui deo: ergo caritate fruimur deo. Item. caritas dulcissima est. vnde vulgariter di citur: nichil dulcius amore. vnde caritas significata ē per calamum aromaticum in xxxi. exodi. de quo cala mo fit ruchara qua nichil dulci⁹: ergo si in dulci sit de lectatio ī caritate est delectatio: ergo caritas delecta tur in deo propter se. ergo fruitur deo. Item. frui est amore inherere alicui rei propter seipsam: ergo frui tio in solo amore est: ergo in sola caritate non. ergo fruimur deo sensibus spiritualibus. sed econtrario p batur q; caritate non fruimur deo: quia dicit augusti nus in libro de ciuitate dei: q; dilectio nō facit beatū sed fruitio: sed esse beatum est frui deo: ergo dilectio ne non fruimur deo. ergo nec caritate fruimur deo.

Item. solis sensibus corporalibus delectamur in de lectabili corporali: non enim delectamur in desiderio cibi: sed in comedendo: ergo solis sensibus spiritualī bus delectamur in delectabili spirituali. ergo nō cari tate. Item. delectamur in pulcritudine ꝛ symphonia et odore et dulcedine et suauitate: sed in deo non sūt alia delectabilia: et hec omnia pertinent ad sens⁹ spi= rituales. ergo solis sensibus spiritualib⁹ delectamur in deo: delectamur fruimur in ipso. Item. desiderīū delectandi non habet corporaliter: sed mouet sensus spirituales ad delectandum spiritualiter: sed caritas desiderium delectationem spiritualem. vnde: quēad modum desiderat ceruus ad fontes aquarū. ꝛc. et il= lud: Concupiscit ꝛ deficit aīa mea in atria domini: er go caritas per se non habet delectationem: sed sens⁹ spirituales: scilicet fidem et sapientiam mouet ad de lectandum spiritualiter. Item. cum aliquis amat ali quam rem si credit se habiturum illam delectatur: si credit se non habiturum tristatur: ergo amor ex aliq̄ circunstantia habet delectationez: et ex aliqua habet tristiciā: ergo secundū se nec delectationem nec tristi ciam habet: ergo caritate secūdū se non delectamur in deo nec fruimur ipo. Item. auctoritas dicit q; deli cie caritatis ex corde trahūtur a bono: si enim diligo deū et credo q; diligit me: tunc delectatio est delecta bilis: aliter non. ergo caritate per se non delectamur in deo nec fruimur. Item. amor morbus quidam est aliquis enim ardenter adeo diligit aliquam mulierē q; langueſcit et tabescit: multi etiā ex huiusmōi amo re furiosi sunt quando nō possunt habere q̄ amant: et morbus iste habet curā in medicina et dietā. cū igi tur aliquis amor habeat angustiam: amor p̄m se non habet delectationē. ergo caritas nō ex eo q; amor est habet delectationē. ergo non per se: ꝛ inde vt prius.

Item. caritas aut est sensus: aut non. si est. Cōtra. sē= tire est percipere ꝛ percipere cognoscere: sed cogni = tio nō ē in caritate: quia in solo ītellectu est cognitio spiritualium: ḡ caritas non est sensus: et si hoc: ḡ cari tas nichil sentit: ḡ non delectatur: q; delectatio non est/nisi sentiat coniunctio conuenientis cū conuenīte: ergo caritate nō delectamur in deo nec fruimur ipo.

Ad cōcedimus. vnde dicimus q; solis sensib⁹ spiri = tualibus siue sola fide fruimur deo formatur et pro= prie. vñ caritas mō nō delectatur in deo nec frui nec per fidem: nec in futuro fruet: nisi per visionē: sed ve rum est q; caritas mō mouet fidē ad fruendū deo. vñ caritas semp habet delectationē: q; nunq; est sine fi= de et spe. vñ semp mouet ad fruendū et delectādū: q; vbi est amor ibi oculus. Ad primo ḡ obiectū dicim⁹ q; caritas fructus est et caritate fruimur deo effecti= ue: q; ipa mouet fidē ad fruendū et delectandū. p ca= ritatē etiā cōseruat fruitio ꝛ delectatio in deo ꝛ aug= mentat. cibus enim qui cum desiderio sumitur dele= lectabilius sumitur. vnde ipa caritas per desiderium suum remouet fastidium. vñ fruuntur nec fastidiūt quo frui magis sitiunt. Ad scd̄o obiectū dicim⁹ q; ca= ritas cōiūgit nos deo: sed nō est ipsa coniūctio: q; ipsa coniūctio cuentis cum cuente est in cognitione: quia solus intellectus est ymago dei: vnde proprie lo quendo in sola coniunctione ymaginis ad illud cuius est ymago est fruitio: sed verū est q; caritas mouet ad illam cōiunctionē ꝛ facit illā ꝛ tenet illā in esse. vñ to= tum attribuit ei scz frui siue delectari. Ad tertio obie ctū patet solutio. Cōcedimus q; caritas dulcedinē et delectationē hz: sed nō ex se: sz ex adiūcto scz ex cogni tione. Ad quarto obiectū dicimus q; regula hec: frui est amore inherere alicui. ꝛc. intelligēda est effectiue nō formaliter: q; amorē eni fruimur sicut dictū est: sz per visionē ꝛ p̄tēplationē fruimur formaliter. vñ aps ad philemonē fruite ī dño: nō fruor dixit: q; cum absens erat nō fruebat: q; nō videbat bona ipsius. vñ in can= ticis: surgam et circuibo ciuitatem per vicos ꝛ plate= as querens quem diligit anima mea: in dilectione er= go non est coniunctio: sed in visione.

De numero sensuum spiritualium.

Tertio capitulo queritur de numero sensuū spi= ritualiū: et dictum est q; quinq; sunt sensus spi= rituales: sed constat q; visus spiritualis habet vnam virtutem que perficit ipsum scilicet fidem: ergo audi tus spiritualis habet aliam virtutem que perficit ip= sum: et sic de aliis: ergo quinq; sunt virtutes perfi = cientes quinq; sensus spirituales: sed sensibus spiri = tualibus frumur deo vt dictum est: ergo illis quin = q; virtutib⁹ delectamur ī deo īmediate: ḡ quinq; sunt virtutes theologice/nō ergo tantum tres. Itē aliud est victū quo delectamur in delectabili corporali scz gustū/ aliud q̄ delectamur ī delectabili corporali secū

In oppm

Solutio.

Ad primū

Ad secūdū

Ad tertiū. Solutio.

Ad quartū

Alia q̄stio.

Secundo.

Quēstio.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo

Nono.

dum tactū:et illa vicia sunt gula et luxuria:ergo a simili per cōtrarium:alia est virtus qua delectamur in delectabili spirituali secūdum gustum spiritualem et alia qua delectamur in delectabili spirituali secūduz tactum spiritualē:et ita quinqz erunt virtutes secundum q̄nqz sēsus spirituales.et inde vt prius. Ad hoc forte dicetur q̄ nō est simile de sensu corporali et spirituali:quia plures sūt sensus corporales in essētia:ꝛ licet quinqz sunt sensus spirituales secundum ratiōez tamen sunt vnus sensus in essentia:scilicet intellect⁹. vnde non oportet q̄ sint quinqz virtutes perficientes quinqz sensus spirituales:immo sufficit vna:videlicet fides:q̄ aūt ita sit probatur multis modis.vnicū obiectum est simplex et inuariabile illorum quinqz sēsuū spiritualium:scilicet decus:ergo vnicus est sens⁹ spiritualis in essentia:quia secundum obiecta distinguūtur etiam sensus corporales. Item dicit cassiodorus in libro suo de anima:viuit anima post huius vite amissionē:videt et audit tangit et alijs sensibus efficacius valet non ex parte hec intelligens:ꝛ tota cognoscens:ergo nō ex pluribus sensibus videt audit. ꝛc. sed secundum se totam:et ita ex vno sensu spirituali. Item.dicit augustinus natura est intellectui ꝓpria videre idem q̄ audire:olfacere q̄ gustare:et gustare q̄ tangere:ergo non est nisi vnus sensus spiritualis.s. intellectus. Itez.dicit augustinus:crede et manduca sti:ergo per fidem māducamus:ergo per fidem gustamus et per fidem videmus:hoc est certum et per fidem audimus: quia dicit iesus vt dicit origenes: ergo idem est in essentia visus/auditus/gustus spiritualis. Item.dicit augustinus in multis locis q̄ intellectus cum per se intelligit videt cum ab alio intelligit audit.ergo idem est auditus spiritualis ꝛ visus spiritualis. Item.sētire spiritualiter est spiritualiter percipere:et percipere spiritualiter ē cognōscere spiritualiter.sed omnis cognitio spiritualis est in intellectu:ꝯ omne sentire spirituale est in intellectu:ergo omnis sensus spiritualis est in intellectu:et cōstat q̄ non est nisi vnus intellectus.ergo nō est nisi vnus sensus spiritualis. Sed contra.dicit augustinus in libro soliloquiorū:Mirum est si lux corporalis habet oculos quos illuminat quasi diceret lux spiritualis habz oculos spirituales quos illuminat:sed eadē ratione dulcedo spiritualis habet gustum spiritualē quē delectat:et suauitas spiritualis habet tactum spiritualem quē demulcet:ꝯ plures sunt sensus spirituales: nō vnus tantū. Item.dicit augustinus:visus intellectus prudentia clarescit: insipientia tenebrascit:auditus eius falsitate offēdet/veritate mulcetur/ flagrat et equitas/fetet iniquitas/vanitate tabescit/ virtute pingueſcit.ergo cum diuersa sint obiecta hic assignata:diuersi sensus spirituales debent esse in essentia.

Solutio. Solutio.vn⁹ sēsus ē sēs⁹ spūalis:scz intellect⁹ ꝛ vna sola virtus perficit sensum spiritualem:scz fides.fide enim videmus spiritualiter:fide audimus que iesus dicit.fides eni ex auditu:fide similiter adoram⁹ spiritualiter:fide enim cognoscimus q̄ filius dei factus ē homo pro nobis:q̄ tristis:q̄ passus: et cum huiusmodi beneficia recolimus odoramus bonū odorem christi tanq̄ fumū aromatum exeuntē ab ipso: ꝛ currimus in odorem vnguentorum eius. Item.cū huⁱ⁹ que per fidem cognoscimus meditamur tanq̄ masticando gustamus dulcedinē dei:et hoc per fidem. sic per fidem tangimus suauitatē dei:per fidez ei cognoscimus q̄ in deo secundum se non est alia asperitas quia alienū est opus ei⁹ ab eo scilicet punire vt dicit ysaias.vnde per fidē solā perficitur sensus spiritualis. Ad primo obiectum dicimus q̄ visus spiritualis habet suam virtutem que perficit ipsum.similiter ꝛ auditus spiritualis:sed nō habet aliam virtutem :sed eandem. Ad secundo obiectum dicimus q̄ non est simile de sensu corporali et de sensu spirituali:quia sensus corporalis natura determinata est nō potest oīa cognoscere:sed aliquid determinatum. sed sens⁹ spiritualis:scilicet intellect⁹ nō ē determinata natura: cum sit ymago dei.vnde cum de⁹ actu cognoscat oīa intellectus potest cognoscere oīa. Ad illud quod obiectum de luce spirituali et dulcedine spirituali:dicimus q̄ lux spiritualis habet oculos spirituales quos illuminat:et dulcedo spiritualis gustum spiritualez quem delectat:sed non sequitur q̄ sint diuisi sensus spirituales:immo vnus in essentia:sicut dictuz est:cū vnius et eiusdem sensus sit percipere et dulcedinem sūmam et suauitatem summā:scz sensus vel intellectus. Ad istud obiectum dicimus q̄ nō valet hec argumentatio:diuisa sunt obiecta:ergo diuersi sunt spirituales intellectus:tamen cū sit vnius omnia habet subiecta.omia enim potest cognoscere sicut patet in fide.est enim fides vna licet multa obiecta habeat:vt infernum vitam et multa alia:et hoc est quia vna est ratio credendi omnia:sili⁹ q̄ vna est ratio delectandi in sensibili spirituali:vnus est sensus spiritualis licet multa obiecta habeat. Sed queritur cum vnus sol⁹ sensus spūalis sit in essentia:quare dicuntur esse quinqz sens⁹ spūales:aut eni hoc est propter diuersas opationes et delectationes:aut alia de causa:videtur q̄ propter diuersas operationes et delectationes. si eī vnica eēt delectatio sensus spiritualis: et vnica ratio non esset ratio:quare diceretur quinqz cuz vnitas sit in essentia/ et in operatione et delectatione Item. cum fide videmus pulcritudinem dei non est necesse q̄ meditemur precepta eius vel bona nobis ab ipso collata:sed hmōi meditatio est gustare spiritualiter: ergo cum videmus spiritualiter non est necesse gustare spiritualiter: ergo videre spiritualiter non gustare spiritualiter:ergo sensus diuersas habet operationes secundū speciem. Item sicut veritas et summa bonitas idem in essentia et differunt in ratione: ita summa pulcritudo:summum verū:summa dulcedo:summa suauitas: idem sunt in essentia:et differunt ratione:ergo sicut alius motus est in primam veritatē secūdū q̄ est prima veritas.s.credere:alius in primā bonitatē secūdum q̄ est prima bonitas scilicet diligere:ita alius est motus in primam pulcritudinem secundum q̄ est prima pulcritudo : alius in primam dulcedinem secundum q̄ est prima dulcedo : ergo videre spiritualiter non est gustare spiritualiter. Item in libro sapientie: Panē de celo prestitisti eis sine labore omne delectamentū in se habentem:et omnis saporis suauitatem: ergo ī pane celesti multe sunt delectatiōes:ergo multe operationes quibus delectamur ī pane celesti: sed si hoc cum secundum diuersas operationes in specie diuersi distīguunt habitus :erunt ergo diuersi sensus spirituales in habitu ad illas diuersas operationes : quia spes/fides/caritas eundem finem habent:sed secūdū diuersos mot⁹ spūales distīguunt: et ita diuersi sunt sensus spūales ī essentia. Itē fide cognoscim⁹ deū ꝛ delectamur: similiter sapientia dono cognoscimus

Euasio.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

In oppo^m

Secundo.

Ad primū

Ad secūdū

Ad aliud.

Ad aliud.

q̄o incidēs.

Ad primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

et prudentia consilio si nō ē delectatio sine percepti-
one nec perceptio sine sensu. ergo qualibet illarum
virtutum sentimus delectationem spiritualez: ergo
quelibet illarū est sensus spiritualis. et ita diuersi sē
Secundo. sus spirituales in essentia. Itē. spe delectamur in deo
immediate. vnde apostolus: spe gaudentes. et io. da
mascenus dicit. q̄ bo. non solū habitum: sed etiā ex-
pectatum delectat: ergo spe fruimur deo: sed nō est
fruitio sine sensu spirituali vt dictum est. ergo spes
Tertio. est sensus spiritualis. non ergo sola fides. Itē. in pri-
mo ad ephe. Signati estis spiritu promissiōis sācto
qui est pignus hereditatis vestre: et alia littera dicit
arra et illud pignus est caritas: ergo caritate posside
mus hereditatem nostrā: ergo caritate fruimur deo
et non est fruitio sine sensu: ergo caritas est sēsus spi-
Quarto. ritualis. non ergo sola fides. Itē. si sola fide fruimur
deo: ergo sola fides erit fructus: ergo nō erit nisi vn⁹
solus fructus: q̄ mentitur apls in epistola ad galatas
ponēs. xij. fructus. et beatus io. in apocalipsi qui po-
nit. xij. fructus ligni vite: ergo secunduz vtrūq; nō so
lum quinq; sensus spirituales sūt q̄bus fruimur deo
In oppo^m sed etiā duodecim. Sed contra hec auctoritas augu
stini qui dicit q̄ intellectu idē est videre q̄ audire: et
olfacere q̄ gustare: ergo sensus spiritualis nō habet
Solutio. diuersas operationes in essentia. Solutio. cōcedim⁹
sicut dictū est q̄ in patria visio erit tota merces: ⁊ ibi
est sensus spiritualis: nō habebit nisi vnā operationē
videndo enī deū audiemus spiritualiter qui ab ipso
habemus cognitionē: et hoc erit audire videndo cō-
feremus nobis bona a deo data: et hoc erit odorari.
videndo cognoscemus internas rationes dei: et hoc
Secundo. erit gustare spiritualiter. Itē. videndo deū inflāma-
bimur amore eius de quo dicitur de⁹ noster ignis cō
sumens est: et hoc erit tangere ipsū. et sic verū est q̄d
dicit cassiodorus. q̄ aīa post huius vite amissionē vi-
det/tangit/audit: nō ex partibus quasi ex plurib⁹ hec
intelligetis: sed tota cognoscens: et sicut in deo sunt
omnes nature suo modo: scilicet potētia bonitas dul
cedo ⁊ sic de alijs. ⁊ sic de illa visiō habebit in se oīe
delectamentū sine multiplicatione motuū et delecta
tionū in presentia habet quilibet sensus spiritualis
multas operationes: vnde respondemus ad primaz
questionē q̄ sensus spiritualis licet sit vnus in essen-
tia: habet tamen diuersas operationes et delectatio
nes: sicut videre albū et videre nigrū/diuerse sūt vi-
siones in specie: idē tñ habitus videndi: et sic tactus
cū sit vnus sensus: habet tñ cognoscere multas con-
trarietates: vt calidū/frigidū/humidū/siccū/leue/pō-
derosū: et cetera. Et sicut sensus interior vt dicit au-
gustinus in libro de libero arbitrio quē sensū interio
rē vocat aristote. sensū cōmunē oia sēsata habet com
prehēdere: sic sensus spiritualis cū sit vnus oia sensa
ta spiritualia habet cognoscere: quibus tamen sēsus
spiritualis multas habet operationes: vt patet in vi
su spirituali: quia in visu spirituali videmus bonitatē
dei: maiestatē dei: iusticiā dei: ⁊ alias virtutes exem
plares que in deo sunt et diuerse sunt iste visiones ab
eodē. et in sensu audiuimus spiritualiter et gustaui-
mus et cetera: cū enī bonitatē maiestatē cū potentia
dei ⁊ sic de alijs: cognoscim⁹ ab alio: tunc audiuimus
spirituale q̄ iesus dicit eodē possum⁹ cognoscere per
Tertio. nos. et hoc est videre spiritualiter. Itē. cū cognosci
mur q̄ ab alijs infūdūtur bona super creaturas ado
ramus spiritualiter: et cū illla meditamur: mastica-
mus spiritualiter et cuz illis cognitis inflāmamur ad
amorē dei: tūc tāgim⁹ deū spūaliť. tāgim⁹ enī calorē
dei. silr cū sētim⁹ nos leuatos supra nos tāgim⁹ leui
tatē dei. Dicim⁹ q̄ sensus spirituales ab inuicē dif- Solutio.
ferunt et modo operandi et modo delectandi. sumit
enī ad propositionē sensuū corporalitū: sz nō valet hec
argumentatio. diuerse sunt operationes: ergo diuer
se virtutes. sicut enī dictū est in questione de fide: licz
sint diuersa credēda et diuerse credulitates: tñ vna est
fides: quia eadē est ratio credendi. similiter licet sint
diuerse operationes sensus spiritualis: vnica ē tñ vir
tus ⁊ vnicus tñ habitus: quia vnica est ratio credēdi
percipiendi scilicet per fidez. Ad illud quod obiectū Ad aliud.
est de fide. sapientia intellectus prudentia consilio.
Dicimus q̄ sapientia et intellectus sensus sunt: sed
non sunt sensus q̄ fides idē enī cognoscitur per fidez
et sapientiā et intellectum: sed per fidē cognoscimus
quia est per sapientiā et intellectū propter quid ē vt
parati simus reddere omni poscenti rationē de ea ī
nobis cū fide: sicut dicit beatus petrus. prudēna ⁊ cō
silij non sunt sensus neq; preceptiones: sed est prudē
tia eligentia faciendorum et in communibus: consili
um vero in magnis et arduis. Sed verum est q̄ per
cognitionem precedentē eliguntur prudentia et con
silium: sicut habetur in ezechiele. Sub pēnis anima-
lium manus: id est sub contemplatione operationuz
Ad illud quod obiectum est de caritate patet solu-
tio. Caritate enim non fruimur deo nec delecta-
mur nisi effectiue: sed caritas mouet ad fruendum
et delectandū. Ad illud quod obiectum est de spe di- Ad aliud.
cimus q̄ spes maximā habet affinitatem cū fide. vnde
idem videť esse iste sperat se habiturū vitam eternaz:
iste credit se habituz vitam eternam. vnde quidam di-
xerunt spem idem esse q̄ fidem coartatam: sed siue sit
idem siue aliud propter fidē adiunctā habet gaudiuz
et delectationem. vnde spes nō est sensus proprie: sed
fides adiuncta ei.

¶ De ipsis fructibus spiritus qui sunt. xij.

Dicto de sensibus spiritualib⁹ quibus fruimur:
dicendum est de ipsis fructibus spiritus q̄ sunt
xij. sicut dicit apostolus ad gala. Fructus spūs sunt ca
ritas/gaudium/pax. ⁊c. Et beatus Io. ī apocalipsi di
cit q̄ lignum vite affert fructus. xxij. per mēses singu
los: lignū vite est sapientia eterna sexu christus filius
dei/ et sunt idē fructus ligni vite siue filij ⁊ ipsius spi-
rituſancti totius trinitatis. Circa istos fructus queri Questio.
tur quare apostolus ponat tñ. xij. ⁊ nō plures: ⁊ vtrū
oīs illi fructus sint virtutes. ⁊ de ordie illoz fructuū
probať autem q̄ plures debent esse fructus q̄. xij. di-
stinguūtur enim fructus per materias: dixit enim glo
sa q̄ caritas est dilectio dei: gaudiū ē leticia quā habe
m⁹ de bonis spūalib⁹ nobis collatis: pax est ad primū
⁊ ꝓstat q̄ hec distinctio ꝑ materias ē: q̄ distīguūtur fru
ct⁹ ꝑ materias/ ⁊ ꝓstat q̄ plures sunt materie virtutū
q̄. xij. ergo plures sunt fructus q̄. xij. Item beat⁹ pe Secundo.
trus in secūda canonica sua nō assignat nisi octo fruct⁹
dicens. Ministrate sua in fide nra virtutem in virtute
scientiā. ⁊c. et post hec enī si vobiscū assint et superent
nō vacuos nec sine fructu vos cōstituēt: cum ergo bea
tus petrus assignet tātum octo fructus ⁊ beatus pau
lus. xij. vel iste est superfluus/vel ille diminut⁹. Itez Tertio.
beatus petr⁹ assignat scientiam pro fructu/beatus pau
lus non. Queritur vnde hoc. Item videtur q̄ nō oēs Alia q̄o.

virtutes quas enumerat beatus paulus sint fructus: qz benignitas ẽ vt dicit glosa virt⁹ qua dam⁹ alijs de bonis nostris/scz elemosinas corporales vel spũales: ergo benignitate nõ mouemur: sed tantum in creaturas: similiter cõtinẽtia/castitate/et multis alijs: sed nõ est fruendus nisi summo ⁊ incõmutabili bono vt dicit Augustinus: ergo illis virtutibus nõ fruimur deo cũ illis nõ moueamur in deum/nec illis fruimur creatura: quia hoc esset malum: ergo ille virtutes nõ debẽt
Secundo. esse fructus. Item obijcit de ordine: ponit enim apostolus caritatẽ primam inter fructus: et videt q bene dicit glosa q virtus iter fructus primatũ debet habere vt caritas sine qua cetere nõ sunt virtutes/⁊ a qua vniIn oppm uersa bona ꝓcedũt. Sed cõtra. beatus petrus ponit fidem primam et caritatem vltimaz: ergo alter illoz
Secundo. inordinate enumerat. Item ipse paulus alibi dicit q caritas est ex fide nõ ficta: ergo fidem debuit ponere
Solutio. añ caritatẽ tanq̃ causaz añ effectũ. Solutio. Ad priõ
Ad primũ obiectũ dicim⁹ q illi fruct⁹ distinguunt ꝑ materias/et nõ solũ per materias: sz etiã scdz statũ ꝑfectiõis ⁊ imperfectionis vt patebit postea: sed nõ valet hec argumentatio: plures sunt materie virtutũ q̃ duodecim: ergo plures sunt fructus q̃ illi duodecim: licet enim sint plures materie virtutũ secundum species specialissimas q̃ .xij. tamẽ non sunt plures q̃ .xij. secundum illam diuisionem quam facit apostolus: sicut licet sint plures species aial q̃ due: tamẽ nõ sunt plures q̃ due secundũ illã diuisionẽ animaliũ aliud rationale/aliud irrationale. Eiusdẽ enim generis contingit esse duas diuisiones/ vnam bimembrem/ aliã quadrimẽbrem: et vtrãq sufficientẽ. Et per hoc patet solutio ad secũAd secũm do obiectum: qz nec beatus paulus est superfluus/ nec beatus petrus diminutus: cõprehendit enim sub abstinentia modestiã/continẽtia castitatẽ. scientia autẽ nõ enumerauit per se beatus paulus: qz in omnibus est.
Ad tertiũ. Omnes enim virtutes discrete agũt. Ad tertio obiectũ dicimus q dupliciter fruimur deo/ vno modo fruimur deo in se/sicut per fidẽ/spem/caritatẽ: quibus immediate mouemur in deũ: alio modo fruimur deo in creatura/cum videlicet delectamur in bonitate creature secundum q est nutus dei et via ad deũ: sic enim habet creatura plenitudinẽ i se aut vanitas ẽ. vñ vanitas vanitatũ et omnia vanitas: et est tẽtatio aie hominum/ et muscipula pedibus insipientiũ vt dicit in libro sapientie: sed secundũ q est via ad deum delectabilis est. vnde Dauid: delectasti me dñe in factura tua. Et apostolus: fruar te in dño: anima enim bene dispositaSolutio. in oi creatura inuenit dulcedinem dei. Dicimus ꝯ q illis virtutibus quibus non mouemur imediate in deum
Ad vltimũ fruimur deo i creatura. vnde dicunt fructus Ad illud obiectum est de ordine naturali/aliqñ artificiali. Naturali vt hic: beati pauperes/beati mites: pauptas enim prima est naturalis: aliquãdo artificiali vt hic: sanctificet nomen tuum. ⁊c. incipit enim a digniori ⁊ ꝑfectiori similiter ⁊ apostoli edocti a dño aliqñ vtebant ordine naturali/aliqñ ordie artificiali: naturali ordine vsus est beat⁹ petr⁹ ponẽs fidẽ ꝓmã: est ei fides ꝓma scdz gñationem et causam: artificiali vsus est beatus paulus ponens caritatẽ primã tanq̃ perfectionẽ omniũ virtutum. Est enim caritas mouẽs oẽs virtutes ad operaetiã fidẽ: quia vbi est amor ibi ocul⁹. vnde dicit fides operans ꝑ dilectionẽ nec habz fides plenã dilectionẽ
Secundo. sine caritate: vterq ergo bene ordinat diuersis respectibus. Itẽ dicit augustinus frui est amore inherere alicui rei propter se: hec est diffinitio ei⁹ quod est frui ergo omne frui est amore inherere alicui rei propter se: ergo oẽs fruitio est ex caritate: ergo sola caritate fruimur: ergo sola caritas est fructus: ergo superflue enumerat apostolus .xi. fructus preter caritatẽ. Itez Tertio. cũ dicit apostolus ad ro. spe gaudentes et spe delectamur in deo et fruamur in eo. Querit quare non Questio. enumerauit apostolus spem inter fructus spiritussancti: maior enim delectatio est in spe q̃ in caritate secundũ se: quia magis delectat bonũ expectatũ q̃ bonum desideratũ. Querit postea de gaudio quod est secundus fructus vtrũ sit virtus videtur q sic: gaudere ẽ in Alia q̃stio. precepto: vnde gaudete in dño semper. Iterum dico gaudete: ergo gaudere est vsus liberi arbitrij: et est bonus vsus hoc certũ est: ergo est motus virtutis: qz dicit augustinus in libro de libero arbitrio: q motus virtutis est bonus vsus potẽtie: ergo cũ gaudere sit motus virtutis gaudiũ est virtus: et est virtus theologica: quia per illã mouemur imediate in deũ: ergo cũ nõ sit fides nec spes: nec caritas plures sũt virtutes theologice q̃ tres. Obijcit postea de pace: videt enim Iterũ aq. q non sit fructus quia pax nõ est virtus: sed finis oim virtutũ vt dicit augustinus. Itẽ dicit apostolus gra- Secundo. tia et pax: ergo pax nõ est gratia: sed omnis virt⁹ est gratia: ergo pax nõ est virtus nec motus virtutis: sed sola virtute et motu eius fruimur: ergo pax nõ est fructus. Itẽ obijcit de sexto fructu scz de bonitate. Est Tertio. enim oẽs fructus bonitas: ergo bonitas non debet distingui ab alijs fructibus. Itẽ dicit glosa: q bonitas Quarto est dulcedo mẽtis: sed quelibet virtus est dulcedo mẽtis: vel in qualibet est dulcedo mentis: ergo bonitas nõ debet distingui ab alijs fructibus. Solutio ad pri- Solutio. mo obiectũ dicimus q duplex est frui. Est enim frui ꝑ- Ad primũ. fectum ⁊ frui imperfectũ: sicut est in aliis delectationibus: cũ enim aliquis videt aliquid pulcrũ delectatur sed illa delectatio que est in sola visiõe imperfecta est sed cũ pulcrũ visuz manet desiderium tũc cũ aliquis desiderat et videt vel alio modo percipit pulcrũ plena est delectatio. Eodẽ modo est in delectatione spũali qz invisione sũmi boni nõ est plena delectatio siue fruitio: sed videt et desiderat: tunc plena ⁊ perfecta est delectatio siue fruitio: si ergo intendit augustin⁹ diffinire frui perfectũ cũ dicit: frui est amore inherere. ⁊c. et possumus dicere q terminus amore supponit solũ ꝑ caritate: vñ sola caritate fruimur ꝑfecte tanq̃ ꝑ causã primo motiuã: sed nõ sequit ex hoc q sola caritas sit fructus: quia fructus distinguũtur per materias: et nõ sola caritate fruimur materialiter: imo aliis virtutibus que mouẽt ad spũalia opera quib⁹ fruimur: sive ro frui ibi diffiniat cõmuniter potest dici: q iste termin⁹ amore supponit pro qualibet virtute: quelibz enim virtus amor est: et tunc nõ valet hec argumẽtatio: solo amore fruimur: ergo sola caritate. Ad secundo obie- Ad secũdũ ctũ posset aliquis dicere: q spes cõtinet sub longanimitate: qz lõganimitas videt aliud esse q̃ lõga expectatio: spes enim est vt habet in sentẽtijs: certa expectatio future beatitudinis proueniens ex gratia et meritis: vñ post multa merita et multas sustinentias pro christo est certa expectatio: vnde in enumeratiõe fructuũ patientia precedit longanimitatẽ: sed hec solutio nõ videtur esse bona: q aliud gaudiũ: ⁊ alius fructus est longanimitatis secundũ q est longanimitas et alius spei secundũ q est spes: ergo alius fructus spũalis debet esse spes alius longanimitas: vnde dicim⁹ q sub

caritate que est primus fructus cõtinet fides/spes:caritas enī secundū se non delectat:quia bonū desidera tum nō delectat:sed desideratū et expectatū delectat et desideratū et visū delectat. Dicimus ergo q sub ca ritate secundū q primus fructus cõtinet:fides/ spes/ et sic patz solutio ad illud quod obiectum est de spe.

Solutio.

Ad aliud. Ad illud quod obiectū est de gaudio Dicim⁹ q gaudiū xtus est: sed nō ē alia virt⁹ in essentia q̃ fides vel caritas:sed est alius fructus: quia fructus distinguit per diuersas materias. vnde dicimus q triplex fruct⁹ est secundum triplicem materiam: caritas enim diligit deum:et secundū hoc est primus fructus qui dicit caritas: et iterum caritas diligit proximum subiectuz et secundū hoc est secundus fructus qui dicit gaudiū quia gaudiū nō est quecūq leticia: sed solū est illa leticia quā habem⁹ de bonis nobis collatis: sicut dicit glo. super hūc locū ad gala. fructus spiritus sunt caritas. gau. pax. ꝛc. Et super illū locū ad romanos. Nō est regnū dei esca et potus: sed iusticia et pax et gaudiū in spiritu sancto. Secūdo enī loco diligimus nos post deū ꝛ gaudemus de bonis oibus proprijs: vnde apostolus gloria nostra hec est testimoniū nostre conscientie. Et dauid reliquie cogitatiões diē festū agēt tibi: caritas tertio loco diligit proximū: et sic ē quart⁹ fructus: et dicit pax. Est enī pax ad proximū: licet ergo eadē sit virtus qua diligimus deū et nos: et proximū: tamē secūdū diuersas materias dicitur illa virtus triplex fructus: sicut beatus petrus pro diuersis fructibus enumerat fraternitatis amorē et caritatez. Ad illud quod obiectum est de pace soluim⁹ per distinctionē huius nominis pax. Est enī vno modo pax passio mulcebris delectabilis ex cõiunctione cõuenīē tis cū cõuenienti: et sic est finis omniū virtutū: et hoc modo nō est fructus: sed secundū eā aliquid est fruct⁹ scz vel virtus vel opus virtutis: quādoq dicitur pax ipse motus pacificans: et sic fructus est sicut dicit augustinus super iohānem. q pax superne iherusalem est cõcordissima et ordinatissima societas fruendi deo et inuicē etiā in deo: et per hoc patet q dupliciter fruimur deo: scz in se et in creatura: similiter pax militātis ecclesie est cõcors et ordinata societas fruendi deo et inuicē in deo: hec autē societas nō est nisi cõmunis voluntas fruēdi deo. ꝛc. et sic patet q pax aliquā do sumitur pro motu: eo sic est fruct⁹. Ad vltimo obiectū dicimus q bonitas nō dicit quecūq dulcedo mē tis: sed dulcedo perfecta secundū quā aliquis est mitis: qui scz nec patitur nec deducitur: patiēs enim vel abstinens est qui patitur sed nō deducitur: sicut dicit dauid. Turbatus sum et nō sū locutus: sed qui tacet ad aduersa et exterius et interius ille habet perfectā dulcedinē mentis: sicut dicit iob. Nonne dissimulaui q̃tum ad opera. nōne silui q̃tū ad verba: nōne quieui q̃tum ad cor. Et sicut dicitur in apocalipsi. factuz est silentiū in celo. i. in anima martyris: dū ꝓmitteret bellū draco: hoc autem quādo nec murmur resonat nec querimonia: sed corde tacito. ꝛc. hec bonitas siue dulcedo mentis nō est in qualibet virtute: ꝛ propter hoc recte distinguitur ab alijs fructibus. Item videtur q insufficienter enumerat apostolus spūssancti: pretermittit enim cuius sunt omnes fructus. vnde dicitur fructus iusticie/ ipse etiam in epistola ad ro. ponit eaz primo dicens: Non est regnū dei esca et potus: sed iusticia ꝛ pax ꝛ gaudium in spiritusancto. Item obijcit de mãsuetudine: dictū est enim q bonitas est illa virtus qua aliquis dicit mitis: sed hec est mãsuetudo in euãgelio: beati mites quoniã ipsi possidebunt terraz ergo male distinguit apostolus mãsuetudinē a bonitate. Item cum fides sit prima virtutum. vnde ꝑmo petit capitulum: et cuz querit quare nouo loco ponat eam apostolus inter fructus cū in principio debuerit poni. Itez obijcitur de modestia de qua dicit glosa q modestia est virtus q̃ ponit modum in dictis ꝛ factis: sed hoc facit omnis virtus: quia omnis virtus est immediate cõsistens: ergo omnis virtus est modestia: q̃ male distiguitur modestia ab alijs virtutibus. Item obijcit de castitate: dicit enīz glosa q castitas est debitus vsus rerū: ergo debitus vsus vtoris est motus castitatis: ergo cognoscere debito modo vtorez est motus continentie: eadē ratione comedere moderate est vsus abstinētie: ergo qui comedit moderate abstinet quod falsum est. Solutio. Ad primo obiectum dicimus q apostolus nō pretermittit iusticiā: quia intelligit eam in caritate: dicit enī Augustinus in libro de perfectione iusticie q ꝑfecta iusticia caritas est: per caritatem enī reddimus deo quod sibi debemus/ ꝛ proximo quod et debemus. vnde opera iusticie i presenti adequant nos ꝛ ordināt ad proximuz/ et facīt pacē ꝛ concordiam iter proximū. vnde: iusticia ꝛ pax oscularē sūt: in caritate igit ꝛ pace itelligit iusticia: ꝛ ꝓpt hoc non nominat eam: sufficit enim apostolo nomiare ea in quibus cõtinent omnia/ vel ex quibus fiunt omnia. Ad secundo obiectū dicimus q mãsuetus proprie dicitur qui patit: sed nec deducit: mitis vero q̃ nec patit nec deducitur: ꝛ sic patet differentia: sed aliquādo mitis sumit pro mansueto/ et ecōuerso: tamen secunduz q mansuetudo enumerat ab apostolo inter fructus: aliter sumit: qz sicut dicit glosa. Mãsuetudo est tractabilitas qua homo tractabilis est ꝛ paratus ad auxilia et consilia impendenda: sicut benignitas est virt⁹ qua aliquis paratus est ad erogationem rerū suaruz patet ergo differentia inter mansuetudinem et bonitatem. Ad tertio obiectum dicimus q fides duos habet status/ vnum secundū quem est fundamentuz. vñ apostolus fundamentum aliud nemo potest ponere/ preter id quod posituz est quod est christus iesus. i. fides iesu christi: sicut dicit glosa/ ꝛ beatus Jo. in apocalipsi dicit: q primum fundamētū superne ciuitatis iherusalem est iaspis. s. fides: secundū hunc statum fides prima est inter fructus et intelligitur in caritate: sicut dictum est: habet autē fides alium statum secundum quē est propugnaculū et defensio. vnde in Ysa. fundabo te in zaphyris et ponā iaspidem propugnacula tua. i. fidem: et est fides propugnaculum cū non solum cognoscimus inuisibilia: sed etiam propter q̃d in quo modo: ꝛ hoc est cū parati sumus ad satisfactionē omni poscēti nos rationē: de ea que in nobis est fide et spe: et hoc est cū perfecti sumus secundū dona sapientie ꝛ intellectus: hoc autē est cū sumus in statu perfecto cõtemplationis. Et secūdū hunc statū fides ponit noua: cuius ratio est: qz vita actiua precedit cõtemplatiuā. Jacob enī prius duxit Lyam postea Rachelem. Dicimus q̃ q tres primi fructus ꝓmunes ad vitam actiuam ꝛ cõtemplatiuā: caritate enim delectamur i deo: gaudio delectamur de bonis nostris: pace de bonis proximi: ꝛ hoc conuenit tam actiuis q̃ contemplatiuis: quinq sequētes pertinēt ad actiuam vitam: duo ad agendum scz benignitas et mansuetudo: duo ad patiendum scz patientia et bonitas: et quia gaude

Ad vltimū

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Solutio. Ad primū

Ad secūdū

Ad tertiū.

Solutio.

mus nō ſolum de bonis:ſed etiā de perſeuerantia bo
noꝝ addit longanimitas: nono loco ſequitur fides
perfecta que ptinet ad perfectionē contemplationis
poſt quā nichil ſequit niſi opera perfectionis:vnde ſe
quitur modeſtia que ponit modū in factis et dictis
ſicut aliquis nō peccat etiā venialiter nec in facto nec
in verbo ſecundū q̄ poſſibile eſt humane nature vita
re venialia : hoc autē eſt quādo aliquis cōſecutus eſt
perfectionē cōtemplationis:vnde in prouerbijs: ſtu
de ſapiētie fili mi: et letifica cor tuū: vt poſſis expro
banti reſpondere ſermonē:cū eni homo habet leticiā
mentis in ſpūalibus reb⁹ et eternis cū nō iurat oppro
bria et iniurias:quia ſunt trāſitoria:ideo ſemper mo
deſte reſpōdet:aliter iraſcit et neſcit ſedere : quia ne-
Ad quartū ſcit ſedere modeſte:et p̄ hoc patet ſolutio. Ad quar
to obiectū dicimus q̄ non quelibet virtus eſt mode
ſtia ſic ſūpta:multi eni habēt virtutes qui frequenter
peccant venialiter.xi.loco ſequitur cōtinētia que ab
ſtinet a licitis: ſicut faciūt viri religioſi qui nō habent
propriū : vltimo ſequit caſtitas que est debitus vſus
rerū:videlicet cū non fruimur modo nec delectamur
niſi in deo et alijs rebus vtimur:tēporalia ei ad fruē
da ſūt: coram ſūt:ad vtēdū bona ſūt:tūc eſt debit⁹ vſus
rerū:cū vere dicimus delectaſti me dñe in factura tua
Et cū dicimus rēnuit cōſolari anima mea: ſcz in tem
poralibus memor fui dei et delectatus ſum. Ad vlti
A. vltimū mo obiectū dicim⁹ q̄ comedere moderate eſt motus
abſtinentie:ſed non ſequitur: ergo qui comedit abſti
net:quia virtus abſtinentie duos habet motus abſti
nere et comedere: ſecundū alterum habet nomē: ſe
cundū reliquū nō habet:beatus autē petr⁹ in enume
ratione fructuū ponit fidē . Prio tanq̄ fundamentū
Secūdo ponit virtutē que eſt obedientia:eſt ibi obe
dientia virtus fidei . Tertio ponit ſcientiā que eſt in
omni virtute:quia oīs virtus diſcrete operat. Quar
to ponit abſtinentiā ſub qua cōprehendit modeſtiaz
abſtinentiā: caſtitatē. Quito patientiā quā ſimiliter
ponit apoſtolus. Sexto pietatē que cōprehendit be
nignitatē et bonitatē. Septimo et octauo fraternita
tis amorē et caritatē que eſt perfectio omniū virtutū

De dānatione reprobor̃.

Dicto de gloria beatorū dicendū eſt de dānatio
ne reprobor̃. Circa quā primo videndū eſt de
ſuffragijs eccleſie:an proſint dānatis . Circa iſtā que
ſtionē quatuor inquirēda ſunt: primū eſt an ſuffragia
eccleſie proſint illis ſolū q̄ ſunt in purgatorio an etiā
dānatis. Secūdū eſt q̄tū proſint illis qui ſunt in pur
gatorio. Tertiū eſt an ſuffragia facta ex caritatē pſint
Quartum eſt de igne purgatorio qualiter purget et
agat in aīas et quibus miniſtris. Circa primū duplex
eſt opinio:quidā dicūt q̄ ſuffragia eccleſie nō proſunt
opio aliq̄ dānatis. Alij dicūt q̄ proſunt q̄tū ad mitigationē pe
ne:q̄ autē nō proſint dānatis probatur multiplicit er
Secundo. dicit eni auctoritas:in inferno nulla eſt redēptio. Itē
dicit auguſtin⁹:ſi ſcirē patrē meū dānatū tamē nō ora
Tertio. rem pro ipo ſicut nec pro diabolo. Itē corpus chriſti
triforme eſt vt habetur in ſententijs : vnde fiunt tres
partes hoſtie. Prima pars offert pro viuis vt deus
det eis gratiā et perſeuerantiā. Secūda pro illis qui
ſūt i purgatorio. Tertia offert i gr̃az actiōes p illis q̄
ſunt in gloria: cū ergo miſſaz ſolēnia que ſūt optima
ſuffragia eccleſie nō proſunt dānatis:ergo nec alia ſuf
Quarto fragia. Itē ſuffragia eccleſie nō poſſunt impetrare fi-

dem dānatis:nec aliquā remiſſionē : quia per fidē ha
bet fieri remiſſio:vnde in actibus: fide purificās cor-
da eor̃. Itē ſi per aliquāta ſuffragia tollitur aliquā- Quinto.
tum de pena alicuius dānati: ergo per dupla maiora
ſuffragia:tollet duplo maius: et ita poterunt tot eſſe
ſuffragia q̄ ex toto tollet pena: ꝛ hoc ē ꝓtra apoſtolū
qui dicit q̄ deus non poteſt negare ſeipſum: negaret
autem ſe ſcz iuſticiam ſuam ſi nō puniret malos. Itez Sexto.
ſicut homo per venialia cremabilis eſt in purgatorio
ſic per mortalia combuſtibilis eſt in inferno:combu-
runt autem ſecundū magis et minus dānati: q̄ ſecū-
dum q̄titatem culpe eſt quantitas pene. vnde yſa. in
meſura contra menſurā cum adiecta fuerit iudicabit
eam: ꝙ cum ſuffragia eccleſie nichil tollāt de culpa ni
chil tollunt de pena:ergo nō proſunt damnatis. So- Solutio.
lutio. ſi velim⁹ dicere q̄ ſuffragia eccleſie proſunt dā-
natis:ſicut dicit Prepoſitinus: reſpōdebimus ad ob Ad primū.
iecta ſicut ipe reſpondebat. Ad primā ꝙ auctoritatez
dicimus q̄ in inferno nulla eſt redēptio q̄tum ad libe
rationē: eſt tamē aliqua q̄tum ad mitigationē pene. Ad ſecūdū
Eodem modo intelligimus auctoritatē Auguſtini. Ad tertiū.
non orare in pro ipſo q̄tū ad liberationez. Ad tertio
obiectū dicimus q̄ tantū pro viuis et illis qui ſunt in
purgatorio/ꝛ illis qui ſunt in gloria dicit offerri cor-
pus chriſti/non quin proſit dānatis aliquantuluz. ſed
quia ſpecialiter pro illis tribus generibus offert:ꝛ qz
certum eſt q̄ illis prodeſt. Ad quarto obiectum dici- Ad quartū
mus q̄ non valet hec argumētatio: ſuffragia eccleſie
non poſſunt impetrare fidem damnatis: ergo nec ali
quam remiſſionē:ſed bene ſequit:ergo nec remiſſio-
nem quā habet facere fides:fides enī remittit culpā/
et penam eternam : ſed aliqua pars pene bene poteſt
remitti preter fidem formatiue per bona opera . Ad Ad quintū
quinto obiectū dupliciter poteſt ſolui: poteſt enī dici
q̄ ſuffragia eccleſie tollunt de pena quantū meruerūt
dānati dum viuerēt ſibi remitti ſi fierēt ſuffragia pro
eis. Eſt enim meritum abſolutū et meritum cōditio-
nale. vnde dicebat Prepoſitinus q̄ in vita ſancti brā
dani cōtinet q̄ ſanctus Brādanus vidit Judam ince-
dentem per prata/ꝛ cū quereret ab eo quare nō eſſet
in iferno:reſpondit quia ad tēpus refrigerium habe-
bat propter bona que fecerat. vnde dicūt quidā q̄ aī
iudiciuz ſuffragia eccleſie proſunt damnatis: ſed poſt
iudicium nō proderūt. Prepoſitinus autē dicebat q̄
proſunt et ante iudiciū et poſt: remittit ergo tantum
damnatis de pena q̄tū dum viuerent meruerunt ſibi
remitti ſi fierent ſuffragia pro eis:ſed nō meruerūt q̄
tota pena remitteretur eis:immo quia meruerunt in
ſuo eterno puntuntur i eterno dei:vel poteſt dici q̄ il
lud quod tollit de pena per ſuffragia non habet ſe in
aliqua proportione ad reſiduū. vñ nūq̄ tm̄ tollet de
pena quin plus remaneat:ſicut cū aliquis peccat mor
taliter tollit aliquid de naturali habitudine:ſed illud
improportionabile eſt reſiduo. vnde p̄ peccatum nō
poſſunt ex toto tolli vel deſtrui naturalia. Ad vltimo Ad vltimū
obiectuz dicimus q̄ ſicut duplex eſt gloria bonoꝝ/vi-
delicet ſubſtātialis que cōſiſtit in viſione dei:ꝛ accidē
talis que eſt ex conuerſione hominū/vel ex conſortio
ſanctorū:ita duplex eſt pena dānatorum:ſubſtantialis
que conſiſtit in triſticia de carentia viſionis dei et hec
pena eſt ignis conſcientie/ de iſta nichil minuitur per
ſuffragia eccleſie:ſed de accidētali que eſt ignis affli-
gens corpus minuitur aliquid. vnde nō dicit ignis eo
rum non mitigabit:ſed dicit non extinguet. Item re- Secundo

gula inuariabilis et necessaria est q̄ in paradiso equa liter premiantur: ergo per locum a contrarijs in in = ferno equaliter mali equaliter pununt de necessitate

Secundo. ergo suffragia ecclesie nō prosunt dānatis. Itez ligna equaliter sicca in eodem igne equaliter comburunt: sed equaliter mali sunt ligna equalit desiccata ab hu = more gratie: ergo in eodē igne scz in igne gehēne: eq̄

Tertio. liter punūtur et inde vt prius. Itē super illū locū se = cūdo ad cor. Omēs nos manifestari oportet ante tri = bunal christi vt reciptat vnusquisq; propria corporis prout gessit siue bo. siue ma. dicit augustin⁹ cū suffra = gia ecclesie fiant pro oībus baptisatis: pro valde bo = nis gratiarū sūt actiones: pro nō valde malis ꝓpicia = tiones: pro valde malis q̄lescūq; viuorū ꝯsolatiōes: q̄ scz hoc suffragia ecclesie nō ꝓsunt eis qui sūt in para diso ad augmentū glorie: ergo nō ꝓsunt eis qui sunt

Quarto. in inferno ad diminutiōez pene: nec ad aliū: q̄ simplici ter nō prosūt. Itē illi dicuntur valde boni: qui statim euolāt: ergo a cōtrarijs valde mali dicuntur qui sta = tim descendunt ad infernū: sed suffragia ecclesie pro valde malis non sunt nisi consolationes viuentium: ergo illis qui sunt in inferno non prosunt suffragia

Quinto. ecclesie. Itē ecclesia pro oīnibus baptisatis facit suf = fragia: et nō oībus prosunt vt dicit augustinus: ergo ecclesia pro aliquibus facit suffragia quibus nō ꝓsunt et sciēter: quia bene scit q̄ nō oīnibus prosunt: scit enī q̄ multi sūt vocati: pauci vero electi: ergo sciēter iuti liter laborat pro aliquibus: ergo indiscrete: et hoc in

Sexto. cōueniēs. Itē obiecit de hac oratione: fideliū de⁹ om = niū cōditor. ꝛc. aut intelligitur tantū pro fidelibus fi de formata: aut cōmuniter pro fidelibus siue de fide formata siue de informi siue informata: si prio modo ergo nō orat ecclesia pro oīnibus baptisatis quod est cōtra augustinū: si secūdo modo: ergo inutiliter orat et indiscrete q̄tū ad illos qui sunt in inferno: illi enīz

Solutio. nūq̄ habebūt indulgentiā. Solutio secundū opinio nem illā que dicit q̄ suffragia prosunt dānatis: dicen =

Ad pri mū dū est ad primo obiectū q̄ nō valet hec argumētatio Equaliter boni equaliter premiant in paradiso: ergo equaliter mali equaliter puntūtur in inferno: et hui⁹

Prima cā duplex est causa. Prima est quia nō est locus a cōtra rijs: bonum enim et malum nō sunt cōtraria propte

Scōa cā. loquendo. Secunda est quia gloria vel augmentum glorie: non attenditur penes multitudinē operū: sed penes radicē: sed remissio pene vel diminutio pene in tendit penes multitudinē operū: caritate enī nō cre = scēte nō maiorē glāz meret multis bonis opibus q̄ vno solo: sed pene maiorē remissionē meremur mul =

Ad secūdū tis bonis operibus q̄ vno solo. Ad secūdo obiectuz solutur per interemptionē: nō enī est necesse q̄ ligna equaliter sicca equaliter cōburent in eodē igne: si enī irriget et madefiat: reliquū nō: nō equaliter ꝓburunt Eodē modo in inferno cū suffragia ecclesie sint quasi quedā irrigationes: si pro altero equaliter malorum suffragia fiāt: pro reliquo nō: nō est necesse equaliter

Ad tertiū. eos puniri. Ad tertio obiectū soluēdū est: sicut ad pri

Ad quartū mū. Ad quarto obiectū dicendū q̄ valde mali secun = dum istā opinionē dicūtur tātū illi: qui in inferno qui nō meruerūt in vita ista q̄ eis prodessent suffragia ec = clesie: si post hanc vitā fierēt pro eis: vnde secūdū hoc nō valde mali sunt nō solū illi qui sunt in purgatorio ſz aliqui q̄ sūt in inferno qui meruerūt q̄diu viuebāt q̄ suffragia prodessent eis si pro eis fierēt: oportz enī vt dicit augustin⁹: q̄ hoc meritū in hac vita sibi cōpa = ret aliquis: vt post hanc vitā sibi prosint suffragia si ꝓ eo fiant. Ad vltimo obiectū potest dici q̄ pro valde Ad vltimū malis nō orat ecclesia in generali: quia scit in genera = liualde malis nō ꝓdesse suffragia: sed in speciali orat pro valde malis. i. orat pro istis valde malis: vel illis nescit enī illos esse valde malos: vnde nescit illis non prodesse suffragia/licet illis non prosint. De hac ora = tione: Fideliū deus omniū cōditor. ꝛc. dicimus q̄ in = telligitur tātuz pro fidelibus fide formata: quod pa = tet per hoc quod dicitur indulgentiam quaz semper optauerūt. i. finaliter: qui enim finaliter meret in suo eterno meret: et qui finaliter peccat in suo eterno pec

Secundo. cat. Item dicit Augustinus in eadez glosa q̄ oportet q̄ quisq; in hac vita sibi merituz ꝓparet/quo post hāc vitam possit grauari vel releuari. Sed sicut dicit dñs per Ezechielē q̄ si auertit se iustus a iusticia sua oiuz iusticiarum eius nō recordabor amplius: ergo cū iste damnatus finaliter auertat se a iusticia sua omnes iu = stitie sue nō recordabūtur amplius: ergo per merita presentis vite nō releuabitur/ nec per aliam secunduz auctoritatem Augustini: ergo suffragia ecclesie nō ꝓ

Solutio. sunt damnatis. Solutio. secundum hanc opinionē in = telligēda est sic illa auctoritas: si auertit se iustus a iu = sticia sua oīm iusticiaꝝ eius non recordabor amplius q̄tum ad remunerationē vite eterne nō q̄tum ad re = laxationem pene: sed secundum aliam opinionez que dicit q̄ suffragia nullo modo prosunt damnatis/ intelli = gitur simpliciter: quia nō recordatur nec q̄tum ad re munerationem nec q̄tum ad pene diminutionem.

¶ Qualiter possit sustineri opposita opinio.

Ipso qualiter possit sustineri illa opinio que di = cit q̄ suffragia ecclesia prosunt damnatis: vidē = dū est qualiter possit sustineri opposita opinio. Et pri

Augustin⁹ mo obiecit contra vtrāq; opinionem. Dicit enim Au gustinus q̄ suffragia ecclesie nō prosūt nisi ei qui i hac vita meruit ne post hāc vitam grauetur vel releuetur ex hoc videt q̄ nulli prosint: demōstretur enīz aliquis qui est in purgatorio: iste vel meruit i presenti vita re leuari/vel non meruit: ergo secūdum Augustinuz nō releuatur/siue fiant suffragia siue nō pro eo: si meruit releuari: ergo releuatur siue fiāt suffragia siue nō pro eo: et ita suffragia ecclesie nullis qui decesserūt ꝓsint.

Solutio. Ad hoc dicimus q̄ Augustinus in libro de cura agē = da pro mortuis dicit q̄ duplex est meritū: simplex si = ue absolutum: ꝛ meritū conditionale. Dicimus ergo q̄ iste qui i purgatorio nō meruit absoluto merito q̄ releuaretur: si merito conditionali meruit releuari: si fierēt suffragia ecclesie pro eo/cū enim decessit orat in caritate et fecerat quandā partem penitentie sue ꝛ in proposito habebat facere residuuz: q̄ ergo queritur: aut meruit aut non meruit. Dicimus q̄ nō meruit ab solute: et nō sequitur/nō ergo releuatur. Meruit enī cōditionaliter releuari. ꝛc. cōditio stabit videlicet cū suffragia ecclesie fiēt pro eo releuabitur: si probatur q̄ suffragia ecclesie prosunt damnatis: qz dicit Augu stinus q̄ quibus prosunt suffragia: ad hoc prosunt vt plena sit remissio/vel tollerabilioz dānatio: ergo dam

Secundo. natis prosunt. Item dicit Augustinus q̄ ecclesia orat pro omnibus baptisatis. ſ. in hac oratione: Fidelium deus omnium conditor. ꝛc. sed quidaz damnati sunt baptisati: ergo orat in illa oratione pro quibusdaz damnatis/ aut prosunt illis suffragia/ aut nō ꝓsunt: si non prosunt: ergo ecclesia iutiliter orat ꝓ illis ꝛ hoc

ſcit:ergo indiſcrete orat:quod eſt iconueniēs: ſi pro-
Secundo. ſunt habemus propoſitū. Itē eccleſia orat ita:ne ab-
ſorbeat tartarus/ne cadant in obſcura tenebrar loca:
aut hec oratio valet/aut nō valet:ſi nō valet inutiliter
fit:ſi valet: ergo eccleſia per ſuffragia poteſt liberare
animā ne cadat ī tartarus: ergo multofortius poteſt
Tertio. diminuere aliqd de pena eiꝰ q̄ eſt in inferno. Itē ōt au
guſtinus q̄ incerta eſt pena arrij: quia icertū eſt quot
per eius doctrinam fuerint ſubuertendi: ergo ſi aug
mentatur pena eius qui male docuit: quia homines
corrūpūtur per prauā eius doctrinā: multo fortiꝰ di-
minuit aliquus pena dānati qui bene docuit: cū per
eius doctrinā bonā edificant homines: deus enī pro-
nior est ad miserandū q̄ ad condēnandū: et ita ſuffra-
Quarto. gia prosunt dānatis. Itē obijcit de traiano quē beatꝰ
gregorius eripuit de faucibus inferni: ergo ſi ad pre
ces vnius ſancti liberatꝰ eſt totaliter aliquis a penis
inferni: multo fortius ad preces multorū ſanctorum:
immo ad preces totius eccleſie liberatꝰ erit quis de
inferno a pte pene ſue precipue cū dicat auguſtinus:
Euaſio. impoſſibile eſt multorū preces nō exaudiri. Forte di
cetur ad hoc q̄ priuilegia paucorū nō facīt legē cō-
Inoppoᵐ munē. Sed ꝓtra. dicit apoſtolus q̄ deus nō poteſt ne
gare ſe: negaret autē ſevt dicit auguſtinus: ſi negaret
iuſticiā ſuā: hoc autē eſt ſi puniret non dānatos: ergo
ſi nō fuit cōtra iuſticiā dei damnatū liberari totaliter
a penis inferni nō eſt ꝓtra legē vel iuſticiā dei dānatū
Solutio. in parte ⁊ a parte liberari. Solutio ſecūdū illā opio
nē que dicit q̄ ſuffragia nō prosunt dānatis Dicendū
Ad primū. eſt ad primo obiectū: q̄ dānatio ibi ſumit p̄ pena tē
porali: ſicut in euāgelio dicit. Neq; tu times deū qui
in eadē dānatione es: ſumitur dānatio pro pena tem
Ad ſecūdū porali. Ad ſecūdo obiectū dicendū eſt ſecundū iſtam
opinionē: q̄ in hac oratione: Fidelīū deus omnīū con
ditor. ꝛc. iſte terminus fidelīū tantū pro fidelibus fi-
de formata: tamē ſi ſumatur pro omnibus baptiſatis
defunctis quorū quidā ſunt dānati: non ſequit propt
hoc q̄ inutiliter orет: ſed inutiliter orat q̄tū ad illos
dānatos: ſed q̄tū ad ſe vtiliter. vnde oratio mea in ſi-
nu meo cōuertetur: vtiliter etiā q̄tū ad illos qui ſunt
in purgatorio: qr vt dicit auguſtinꝰ. melius vt quidā
ſuperſunt quibus nec ꝓſunt ſuffragia nec obſunt: q̄
vt deſint quibus quidā ꝓdeſſe poſſunt. Tertia ratio
eſt quare inutiliter: qr licet opinio ſit q̄ nō ꝓſunt ſuf-
fragia dānatis: tamē neſcit non ꝓdeſſe: et licitū eſt et
velle de latitudīe caritatis: q̄ dānatis ꝓſint: ī hoc enī
ignorat volūtatē dei: et nō cōformare volūtatē ſuam
Ad tertiū. volūtati diuine niſi in quibus certa eſt. Ad tertio ob
iectū dicimus q̄ tartara et loca tenebroſa appellātur
maxime pene purgatorij: ꝓpter quas dicit apls. hor-
rendum eſt incidere in manus dei viuentis: et dauid
Domine ne in furore tuo arguas me. ꝛc̄. et auguſti-
nus. Domīe hic vre: hic ſeca: habet enī ſe vt dicit au-
guſtinus ignis purgatorius ad penas preſentes: ſicut
Ad quartū ignis verus ad ignē pictū. Ad quarto obiectū de pe-
na arrij dicimꝰ q̄ nō valet hec argumētatio: nec eſt a
cōtrarijs: licet videatur eſſe: ſed hec argumētatio eſt
neceſſaria et a cōtrarijs: pena mali doctoris qui male
augmētatur in inferno cū hoīes corrūpūtur per eius
prauā doctrinā: ergo gloria boni doctoris in paradi-
ſo augmētatur cū homīes edificētur per eius bonaz
doctrinā et vtrūq; verū eſt: pena enī accidēs talis arrij
augmētatur cū videt deſcendere ad inferos illos qui
corrupti ſūt per eius prauā doctrinā: et gloria accidē
talis petri vel pauli augmētatur cū hoīes cōuertunt
per eius bonam doctrinam/ſecundū illud: gaudiū eſt
angelis dei. ꝛc. Ad vltimo obiectū dicimꝰ q̄ nō valet Ad vltimū
hec argumētatio: ad preces vnius ſancti. ꝛc. ⁊ hoc eſt
quia nō eſt cōtra iuſticiam dei aliquē reuocare a ſtatu
culpe ad ſtatum gratie/in quo mereatur et poſtea ſal
uetur: ſed hoc eſt contra iuſticiam dei/ aliquid remit-
tere de pena cum nichil remittatur de culpa: nec erat
traianus dānatus diffinitiua penitus ſententia: immo
ad vitam reuocandus erat precibus beati Gregorij.
Multi enim infideles prope fidem ſunt: ⁊ multi infi-
deles deceſſerunt qui prope fidem erāt/qui nō fuerūt
damnati per diffinitiuā penitus ſententiam: ⁊ reuoca
ti ſunt ad vitam per preces ſanctorum: qr forte deceſ-
ſerūt in fide iformi/vel in aliquo proposito reuertēdi
ad deum/licet inſufficienti: ⁊ ideo tales deceſſerūt qui
poſſent reuocari. Itez ſuffragia eccleſie maxime que Secundo.
ex caritate fiunt naturaliter ſunt ſatiſfactoria ⁊ pe. re-
ſolutoria: ꝯ cum illis qui ſunt ī purgatorio impetrēt
remiſſionem pene/licet nō impetrēt eis aliquam gra-
tiam ſiue fundamentum aliquod meriti: ſimiliter et
illis qui ſunt in inferno impetrant aliquam remiſſio-
nem pene/licet nō impetrent eis aliquā gratiam. Itē Tertio.
ſuffragia eccleſie impetrāt eis qui ſunt in purgatorio
acceleratiōnē glorie: ergo eis qui ſunt in iferno impe
trant dilatationem pene: ſicut enim ⁊ tempus ⁊ pena
eterna eſt de iuſticia dei: ita ⁊ tempus et pena eterna
eſt de iuſticia dei: ergo ſicut acceleratio glorie nō eſt
contra iuſticiam dei: ita dilatatio pene non eſt contra
iuſticiā dei et ita ſuffragia eccleſie impetrant aliquod
refrigerium damnatis: et ita prosunt damnatis. Itez Quarto.
dicitur cōmuniter a magiſtris q̄ bona opera facta ex-
tra caritatem valent ad tria/ ſcz ad abilitationem grē
et ad habendum temporalia/et ad diminutionē pene
eterne: ergo multofortius opera facta extra caritatez
valent ad diminutionē pene eterne: ergo ſuffragia ec
cleſie facta ex caritate valēt ad diminutionē pene eter
ne: et ita ſuffragia eccleſie prosunt damnatis. Itē di- Quinto.
cit auctoritas: Nullum bonū irremuneratuz: ſed iſte
damnatus multa bona fecit pro quibus non eſt remu
neratus ī vita ſua: ergo pro illis remunerabitur poſt
mortem: ⁊ nō in paradiſo: ergo in iferno: nō niſi q̄tuz
ad diminutionez pene: ergo pena eterna poteſt dimi-
nui in iferno: et ide vt prius. Forte dicetur q̄ remune Euaſio.
ratus fuit pro illis in preſenti: quia dicitur ī pſalmo:
in cuſtodiendis illis retributio multa: non ſolum pro
cuſtodiendis/vel de cuſtodiendis: ſed etiam in cuſto-
diendis: qr dum aliquis bene agit habet quādam io-
cunditatem mentis ī qua remuneratur. Sed obijcit. ꝫ hoc af
ponatur q̄ iſte damnatus fuerit ī caritate per quadra
gita annos ⁊ ī mortali peccato nō fuerit niſi per horā
et ſic deceſſit cōſtat q̄ illis bonis operibus que fecit ī
caritate amplius meruit q̄tū illam iocunditatem ⁊ non
eſt remuneratꝰ niſi illa iocūditate: ergo adhuc debet
remunerari nō niſi a deo: ergo deus debet eum magſ
remunerare: ſed deus facit vel faciet quicquid debet
facere: ergo adhuc remunerabit/ nō ī paradiſo: ergo
in iferno: ⁊ ide vt ꝓus. Item iſte meruit merito abſo Secundo.
luto ampliorem remiſſionem q̄ ſit illa iocunditas: ꝯ
ſtatim poſt meritum deus debuit illi ampliorē remu
nerationē: ꝯ q̄cquid fecerit poſtea deꝰ adhuc debet ei
ampliorē remūerationē ex q̄ nō reddit ei: ſicut ſi a. q̄s
ſimplicit ⁊ abſolute debet michi cētū q̄cq̄d facīā poſt
ea ſemp debet michi q̄ſq; reddiderit. Solutio. Ad Solutio.

primo obiectū dicimus q̄ suffragia ecclesie naturaliter sūt satisfactoria et pene solutoria: sed nō in quocū q̄ subiecto: sed solū in illo in quo inuenīt fūdamētū meriti et remissionē pene scz caritatē: vnde solis illis qui sūt in purgatorio ꝓsunt suffragia: quia in illis inuenīt caritatē: et nō in reprobis qui sūt in inferno.

Ad secūdū Eodēmodo soluēdū est ad secūdo obiectū: suffragia enī ecclesie impetrāt accelerationē glorie eis qui sūt in purgatorio: quia in eis iuenīt caritatē: damnatis enī nō impetrāt dilationē pene: quia in eis nō est caritas: posset tamē dici q̄ bene possūt impetrare dilationē pene: quia nō est cōtra iusticiā dei: q̄ dānati ad momētū habeāt aliquod refrigerīū. Sed q̄ diminuatur de pena cū nichil diminuat de culpa: hoc est ꝓtra iusticiā dei.

Ad tertiū. Ad tertio obiectū dicimus q̄ improprie dictū est. Opera facta extra caritatē valēt ad diminutionez pene eterne: dicūt enī propter hoc valere: quia retardēt peccatū ne pōdere suo trahat ad aliud: peccatum enī quod per penitētiā nō deletur suo pōdere trahit ad aliud nisi retardet per bona opera. Est enī peccatum sicut morbus qui dicitur lupus qui cōtinue consumit hoīem nisi retardetur per appositionē galline: vel aliquid tale. Et sicut fistula que ex vno foramine facit multa foramina nisi cito curet.

Ad vltimū Ad vltimo obiectū dicim⁹ q̄ nullū bonū irremuneratū: etiā bonū factū in mortali remunerat dūs: licz hō nichil meruerit illo bono opere et remunerat in tocūditate mentis q̄ generatur in mēte ex bonis operib⁹ vel remunerat in alio.

Solutio. Et cōcedimus q̄ ille qui in caritate fuit per quadraginta annos amplius meruit q̄ tocūditatē illam: meruit enī vitā eternā: sed nō habebit illō q̄ō meruit quia destruxit per peccatū suū meritū et radicē meriti: scz gratiā: vnde non est simile de illo cui debet centū: ille enī nō destruit causā debiti: sed simile est ī illo qui colendo vineā alicuius meruit alios denarios: et anteq̄ recipiat mercedē destruit penit⁹ quod facit: tamē non debetur q̄ō meruit: quia destruxit meritū suū: similiter qui multa bona ex caritate fecit: meruit vitaz eternā: sed cū peccat mortaliter destruit meritū suum et causā meriti: vnde nō reddit ei q̄ō meruit: destruxit enī vineā spiritualē dūi. vñ iere. Ad vocē loquele grandis exarsit vinea: cōbusta sunt frutecta eius: vñ dūs per ezech. Cū auerterit se iust⁹ a iusticia sua oīm iusticiarū suarū nō recordabor: destruxit enīz illas et reddidit sibi inutiles: sed remunerata sunt illa bona opera in illa tocūditate mentis que longe melior est q̄ bona temporalia: vnde matheus dicit. Nemo est q̄ relinquit domū. ꝛc. qui nō recipiet centies centū: nec in hoc tempore domos. ꝛc. et in futuro vitā eternaz.

Vlso qualiter possint sustineri due prime opiniones. Dicimus sine ꝓiudicio melioris sententie q̄ illa q̄ dicit q̄ suffragia nō prosunt dānatis ꝓbabilior est: et magis cōsonat diuinis eloquijs: sicut illi auctoritati que est in ysa. in mensura cōtra mensurā cū abiecta fuerit iudicabit eā. Et ei que est in euāgelio: in qua mēsura mensi fueritis remetietur vobis. Et ei que est in apocalipsi. q̄tū glorificauit se et in delicijs fuit tantū date ei tormētū et luctū: et etiā per simile: quia sicut in paradiso secundū quātitatē gratie mensurat gloria: ita in inferno/imo multo fortius secūdū quātitatē culpe mēsuratur pena: purior enī iusticia est in inferno q̄ in paradiso: quia totū quod est in paradiso misericordie attribuendū est: propter radicē meriti que datur ex misericordia: vñ cū in inferno nichil de culpa diminuatur per suffragia nichil de pena per eadē remittitur.

¶ Quantum prosint suffragia eis qui sunt in purgatorio.

Secundo queritur qualiter/et q̄tum prōsint suffragia eis qui sunt in purgatorio: cōstat q̄ purgatione illi indigent: qz si non indigerent statim euolarent. ꝓpurgantur autē vno modo per suffragia ecclesie: sunt causa purgationis/ꝛ non causa efficiens: qz constat q̄ non agunt in animas eoz qui sunt in purgatorio: ergo sunt causa meritoria tm̄ purgatiōis: ergo oportet aliud ponere causam effectiuaz purgationis. Alia q̄stio.

Si dicat q̄ deus est causa effectiua purgationis illius sed constat q̄ deus immediate non purgat: quia dicit in actibus: fide purificās corda eorum: ergo cum deꝰ purgat illos qui sunt in purgatorio purgat eos ꝑ medium et non per suffragia: quia illa sunt tantum causa meritoria: purgat eos igit̄ per ignē purgatorij. qz illud medium nō est ibi reperire ideo enim dicitur ignis purgatorius: et sic ignis purgatorius est causa effectiua illi⁹ purgatorij/cuius suffragia sunt causa meritoria: sed sine suffragijs idem fieret: ergo suffragia nō ꝓsunt illis qui sunt in purgatorio. Euasio.

Secundo. Itē illi qui transeūt per purgatorium ferunt secum cremabilia scz lignuz fenū/stipulam: ꝛ necesse est illa cremari anteq̄ euolēt: ergo ab alio igne: sed non igne caritatis: qz ibi non est locus merendi: ergo ab igne purgatorio: ḡ siue fiant suffragia siue nō necesse est q̄ ignis purgatorij cremet onera omnia cremabilia illa que secū deferūt illi qui sunt in purgatorio: ergo suffragia ecclesie nō prosunt illis qui sunt ī purgatorio.

Tertio. Item si prosunt. Queritur q̄tum: aut enī per aliquāta suffragia remittit aliquota pena/ aut nō: si nō cum pena purgatorij sit finita et suffragia ecclesie non possunt demere aliquotam illi⁹ pene nichil est quod demunt respectu pene: sicut punctus nichil est cū respectu linee: ꝛ ita suffragia nō prosunt illis qui sunt in purgatorio. Si vero per aliquāta suffragia demitur aliquota pene: ḡ per duplo maiora suffragia duplo magis demetur de pena: ꝛ ita tā ta possunt esse suffragia q̄ tota pena demet. Sed contra. aut homo punit aut deus: sed iste non punit se: ḡ deus puniet ipsuz/aut euacuabit iusticia diuina.

In oppoⁿ Solutio. Ad primū Solutio. Ad primū dicimus q̄ suffragia ecclesie sunt causa meritoria purgationis eoz̄ qui sunt in purgatorio: et deus est causa efficiēs illius purgationis ꝛ causa immediata: purgat enī immediate ad merita ecclesie. Est enim quadruplex purgatio. Prima est a macula pcti siue a similitudie diaboli: ꝛ hāc purgationez facit deus mediate scz fide media ꝛ alijs virtutibus. vnde i actibus: fide purificans corda eorum. Secūda purgatio est ī presenti per satisfactionem: remanent enī vestigia pcti post purgationem a macula et ab alijs vestigijs oportet animaz purgari/ et hanc purgationem facit deus mediante penitētia: oportet enim q̄ homo puniat se/vel deus puniet ipsuz: aliter enī euacuaretur iusticia diuina. Tertia purgatio est ī purgatorio et hanc purgationē facit deus mediante igne purgatorio. Quarta purgatio ē ad suffragia ecclesie/ꝛ hanc facit imediate. Salua enī est iusticia dei ex quo satisfecerit ecclesia pro illo qui est ī purgatorio. Soluēdum ergo est per iteremptionem huius: deus non purgat nisi mediate.

Ad secūdū Ad secūdo obiectum dicimus q̄ anteq̄ euolet ille q̄ est ī purgatorio oportet cremari omnia sua cremabilia: sed cū fiunt suffra

gia ecclesie pro eo nō crematur igne purgatorio: sed igne qui deus est: qa sicut dicitur i deutero. deus noster ignis consumens est. et i malachia: ipse enī quasi ignis conflans et quasi herba fullonum: ⁊ sedebit cōflans et emūdās quasi argentū ⁊ purgabit filios leui.

Ad vltimū Quosdam enī purgat igne penitētie: quosdam igne purgatorio: quosdā p suffragia. Ad vltimo obiectuz dicimus q tanta possunt esse suffragia ecclesie: q tota pena demetur ei pro quo fiūt: sed sciēdū est q nō euolat qui est in purgatorio pro suffragijs futuris: sz dū suffragia fiunt vel facta sunt non euacuatur iusticia diuina: si tota demit per suffragia ecclesie: homo enī dicit se punire si alius puniat se pro ipso: sicut si frater meus soluat debitū quod debeo absolutus sū. Eodē modo si ecclesia satisfaciat pro illo qui est in purgatorio: pro absoluto habz eū dñs: oīs enī fratres sumꝰ.

Alia q̄o Utrum suffragia facta per illos qui sunt extra caritatem, pſint illis qui sūt in purgatorio.

Tertio queritur vtrū suffragia facta per illos q̄ sunt extra caritatē prosunt illis qui sunt in purAſ q non. gatorio. videtur q non: qz nō fiunt ex caritate que sola est radix merendi vitā eternā et remissionē pene: ꝯ cū non procedāt ex radice merēdi nō sunt meritoria:
Secundo. et ita nō prosunt. Itē dr gregoriꝰ. Cū is qui displicet ad intercedendū mittitur: irati animus ad deteriora prouocaī: sed qui est extra caritatē displicz deo: ergo
Tertio. si intercedat pro alio deus ad deteriora prouocaī: ergo suffragia facta per illū nō prosunt. Itē in ysa. Cuz
Quarto. multiplicaueritis orationē nō exaudiā: manus enīve stre plene sūt sanguine. Itē in euāgelio iohānis. peccatores deus nō audit: et ita suffragia facta per illos
ꝫ hoc aī qui sunt extra caritatē nō prosunt. Sed ꝓtra. cū dñs qui est in caritate dat elemosinā per seruuz qui est in mortali illa datio meritoria est dño: licet nō sit meritoria seruo: aliter enī decepta essz ecclesia tota: ergo
Quinto. datio elemosine facta in mortali prosit pro quo fit eadem ratione suffragia facta per illū qui est in mortali prosunt ei pro quo fiunt. Itē sacramenta ecclesie tm̄
valent si dant a malis ministris ꝙ si a bonis: ergo missa pro defunctis que cantaī ab illo qui est in mortali
valet ei tantū ꝙ tū si cātaretur ab illo qui est in caritate: ergo suffragia que fiunt ab illis qui sunt in mor
Sexto. tali prosunt. Itē obijciī de oratione dñica et psalterio que cantanī pro defunctis: videtur q non prosunt eis: quia in nulla fit mentio de defunctis. Itē solet q̄ri: vtrū suffragia ecclesie cū fiunt specialiter pro alio equaliter prosint oībus qui sūt in purgatorio: an magis ei pro quo fiunt specialiter: videī q magis illi p quo fiunt specialiter: quia pro illo fiunt et etiā generaliter: et pro alijs tantū generaliter: ergo magis p
In oppoᵐ sunt illi. Sed cōtra: ex eadē caritate fiūt et pro illo et pro alijs: et eadē auctoritate ecclesie et eadē missa cō
tatur: ergo equaliter prosunt illis oībus quibꝰ eq̄liter possunt prodesse. Solutio. Ad primo obiectū di
Solutō ad stinguendū est: quia ille qui facit suffragia est publica primū. personalis priuata: si publica sicut sacerdos valēt suffragia: auctoritate ecclesie siue ille sacerdos sit in caritate siue nō: quia quod facit in celebrādo missam nō est opus hominis sed dei: sicut i predicto casu de seruo et domino: si vero sit priuata persona si est in caritate valent suffragia sine dubio: si est in mortali distinguēdū est: an ille qui est in purgatorio pro quo ista facit suffragia: pcepit vel rogauit ātec̄ decederet: q̄ huiusmodi suffragia fierēt p ipso: vel aliquis illiꝰ amicꝰ etꝰ qui est in caritate facit illa fieri vel neutro modo: sed si ille pro quo fiunt precepit vel rogauit fieri vel aliquis amicꝰ eius qui est in caritate: tūc valēt suffragia ei pro quo fiunt: ⁊ tūc est simile de domino qui est i caritate qui dat elemosinam per seruum qui est in mortali. vnde dicebat ℙrepositinus q licet actio serui sit prepositinꝰ mala ⁊ demeritoria seruo tamen meritoria erit domino/licet diceret q mala actio nō est a deo: procedebat enī illa actio de radice caritatis: qz ab imperio domini quod fuit ex caritate: similiter ista suffragia procedūt quodam modo a caritate eius qui est in purgatorio. Vel a caritate amici q̄ facit illa fieri merito modo: si vero neutro modo sit: sed ductu rationis vel intuitu naturalis pietatis dat iste qui est i mortali elemosinā pro patre suo/et facit alia suffragia posset dici q nō p sunt patri qui est i purgatorio: ⁊ nullum iconuenens sequeretur. Sed nobis magis videtur q psunt propter tres causas simul sumptas. ℙrima est: quia vice patris sui qui est in caritate facit illa suffragia. Scōa est: quia secundum doctrinā ecclesie facit illa. Tertia est: quia ille q̄ facit est de vnitate ecclesie ⁊ illic mādauit dñs benedictionem et vitam vsq̄ in seculum. Ad illud ergo quod obiectum est q nō procedūt illa suffragia de caritate dicimus q pcedunt in itentione: qz vice illius qui est i caritate fiunt. Ad secundo obiectū dicimus q auctoritas Gregorij sic est itelligēda: cum his qui displicet ad intercedendum mittitur irati animus ad deteriora prouocaī contra mittentem qui scienter mittit idignum: sicut cum episcopus dat parrochiam alicui sacerdoti quē scit displicere deo: tunc deꝰ prouocatur contra episcopum: sed sacramenta q̄ ministrat populo ille sacerdos eque prosunt populo: sicut si sacerdos esset bonus. Ad tertio obiectū dicimꝰ q ysa. auctoritas itelligitur de obstinatis ⁊ rebellibꝰ: sicut illa auctoritas Hiere. si steterint Moyses ⁊ Samuel coram me nō est anima mea ad populum istuz. Ad quarto obiectum dicimus q hec est falsa si generaliter intelligitur peccatores deus non audit: et hoc dixit cecus illuminatus. vnde glosa sup illū locū: vox est nōdum iuncti: peccatores enim deus audit vt publicanum confitentē. Ad quīto obiectum dicimus q cum dicitur hec oratio fit pro defunctis: hec dictio p quandoq̄ notat materiam cui fine et sic non cantatur psalterium vel oratio fit pro defunctis: quandoq̄ notat vicariam substitutionē/ et sic psalterū cantatur p defunctis: quia vice defunctorum qui substituunt sibi vicarios/et absoluuntur a debito pene: qz vicarij soluunt pro ipsis. Ad vltimo obiectum dicimus q et p quo fiunt suffragia specialiter magis prosunt inq̄tuz specialiter fiunt pro ipso: sed inq̄tuz fiunt generaliter equalit̄ psunt alijs/vel forte magis. vt dicebat ℙrepositinus/et ponebat exemplum in cereo qui specialiter accenditur pro aliquo magno viro: tamen pdest alijs qui sunt in eadē domo/vel forte magis: quia clarius vident. Solet queri de duobus qui sunt i purgatorio et decesserunt in pari caritate: sed vnus est debitor pene vnius anni: alius est debitor pene trium annorum. Queritur si fiant equalia suffragia p eis vtrū ꝙo incidēs equalis secundum quantitatem fiat eis remissio pene an inequalis. Videtur q inequalis: quia eadē medicina corporalis data diuersis magis purgat illū in quo magis inuenit purgandū: sed suffragia sunt medicina spiritualis: ergo magis purgāt illū i quo magis pur-

Ad secūdū

Ad tertiū.

Ad quartū

Ad quīntū

Ad vltimū

Alī dicitur

aī q ieq̄lis

gandum est: ꝙ plus remittitur de pena illius qui debitor est trium annorꝫ. Item prelati sic faciunt relaxationes: ꝙcūqꝫ dederit aliꝙd de suo ad fabricā talis ecclesie remittitur ei tertia pars penitētie: et cōstat ꝙ vna tertia pars maior est alia: ꝙ per idem datum magis in quantitate remittitur vni ꝙ alij: licet equale secundū proportionē. Eadē ratione per eadē suffragia magis remittitur vni qui est in purgatorio ꝙ alij. Sed contra. in equali caritate decesserūt: ergo equalit̄ meruerūt ꝙ sibi ꝓdessent suffragia et equalia tantū fiēt pro eis: ergo tantū equalis fit eis remissio. Itē si magis remittit̄ illi qui magis debet: ergo sua negligentia quā habuit de facienda penitētia patrocinatur et et hoc falsum. Itē. si per equalia suffragia remittitur vtriqꝫ sua tertia: ergo si iterū ⁊ iterū fiant equalia suffragia pro eis: remittunt̄ due vtriqꝫ alie tertie: et ita eque cito euolabit iste qui debitor est pene trium ānorꝫ sicut ille qui debitor est pene tantū vnius anni: qd̄ est incōuenies: cū tantū equalia suffragia fiant pro eis: et eque meruerūt suffragia sibi ꝓdesse. Itē. si suffragia magis purgant illū in quo magis purgādū inuenīt Eadē ratiōe ignis purgatorij magis purgat illos in quibus magis purgandū inuenit: et ita oēs qui sūt in purgatorio eque cito euolabūt. Solutio. Licz quidam dicūt ꝙ inequaliter prosint illis duobus suffragia: sed equaliter secundū proportionē: tamen nobis videtur ꝙ tantū equaliter secundū quantitatē remittitur eis de pena: vnde min⁹ debēti remittitur tertia pars pene: magis debēti nō remittit̄. nō est simile de medicina corporali: quia medicīa corporalis ex vi sua tanꝯ causa effectiua purgat: sed suffragia per modum satisfactionis purgant: vnde cum equaliter satisfactū sit pro illis duobus tantum equalis fit eis remissio. Ad secūdū patet solutio: dictū est enī supra ꝙ vt frequenter intelligitur relaxatio illa quam faciunt episcopi.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Solutio.

Ad rōnem

Ad secūdū

In oppo⁹

Secundo.

¶ De igne purgatorio qualiter purgat aias.

¶ Alia questio.

Quarto querit̄ de igne purgatorio qualiter purget animas: et quibus ministris. videtur ꝙ nō possit purgare animas: quia vt dicit boetius in libro de duabus naturis ⁊ vna persona christi: ꝙ oīe agēs agit in suū patiēs secūdū aliquid cōmune: cōmunicāt enīz in materia formata vel saltē informi siue prima: sed aīa cū igne purgatorij nō habet hutus cōmunicātia: ergo ignis purgatorij nō potest agere in animā: ergo nō purgat eā. Itē. anima mouet corpus et patitur a corpore: quia ex corpore et anima fit vnū: sed ex anima et igne purgatorio non fit vnū: ergo ignis ille nō agit in animā: ergo nō purgat eā. Querit̄ postea quibus ministris fiat illa purgatio. Et videt̄ ꝙ ꝑ malos āgelos puniant malos hoīes: sicut angel⁹ percutiēs punit egyptios. Itē. mali angeli punūt bonos homines vt ꝑz in tob. Itē boni angeli punūt malos homines. vnde patet in sodomitis: ꝙz bonos angelos punisse bonos homines non memini me legisse: ergo cū illi qui sunt in purgatorio sint boni nō punūtur ꝑ bonos āgelos sed per malos: ergo mali punūt eos: aut ꝙ ad ꝓcipitandū: aut ad purgandū: cōstat ꝙ aliqua intētione puniant eos: et non ad precipitandum: quia sciunt ꝙ non possunt eos precipitare: ergo ad purgādū: et ita bono fine punūt eos: ergo diabolus aliquid facit bono fine qd̄ falsum est. Solutio. Ad primo obiectū dicimus ꝙ illa propositio boetij vera est in eis que agunt naturaliter: sed nō in eis que per volūtatē et intellectū agunt: ergo cū anima agat per voluntatē et intellectū nō est necesse ꝙ cōmunicet cū corpore i materia habet tantū cōmunicantiā suo modo: intellectus enī materialis recipit species specieꝫ rerū corporaliū: hz enim aīa duas facies: vnā superiorē in qua sunt spūales potētie: aliā inferiorē i qua sunt potētie inferiores i quib⁹ ꝓuenit cū brutis: ꝑ illas potētias mouet corp⁹. Ad secundo obiectum dicimus ꝙ spirtualis substantia quandoqꝫ contungitur corpori ꝙtum ad motum solum/et nō ꝙtū ad sensum vt cum demones assumūt corpora cōtungūtur eis ad hoc vt ipsa moueant: similiter cuz anima fantastice solū modo vnit̄ spūalis substantia corpori ꝙtum ad motum et non ꝙtum ad sensum: talia enim corpora non possunt comedere: similiter aīa coniungitur corpori ꝙtum ad sensum tantuz et non ꝙtum ad alias proprietates: et sic coniungitur cum igne purgatorio vt patiatur ab illo et sentiat dolorem nec fit vnū ex illis: quia vnto habet esse ex generali cōunctione/non ex partiali: talis autem partialis cōunctio non inuenitur i naturis. Ad vltimo obiectū dicimus ꝙ boni punūtur i purgatorio per malos angelos illos enīz in quibus inuenit diabolus expressam suam similitudinem precipitat in ifernum: alios vero in quibus inuenit alia vestigia sue similitudinis: sicut sunt venialia vel debitum pene temporalis pro peccato mortali punit in purgatorio: in illis enī aliquid inuenit de suo. vnde in euangelio. Venit enīz princeps mundi huius et i me non inuenit q̄cq̄: et beatus Martinus. Michil enī i me funesti reperies. Ad illud quod queritur/aut puniunt ad precipitādum aut ad purgādum Dicimus ꝙ neutro modo: sed puniunt vt puniant i alia pena sistendo: qz enim iuidi gaudent de peccatis aliorū et tristātur de bonis: completa autem remissione purgantur peccata totaliter. ꝙ ei totaliter: quedam enī remittuntur i futuro vt inuit dominus i euangelio dicens ꝙ peccatum in spiritūsanctum non remittetur neqꝫ i hoc seculo neqꝫ i futuro. et per hoc innuitur vt dicit glosa ꝙ peccata remittuntur in futuro: postꝙ autē electi perfecte purgati sunt statiz euolant i paradisum: licet aliqui stulti crediderint ⁊ prędicauerint ꝙ vsqꝫ in diē iudicij non itrabunt electorum aīe in paradisum celestez: sed illud hereticū est. Dicit enī beatus Gregorius ꝙ luce clarius est perfectoruz animas statim post mortem ad regionē celestiū spirituum euolare/⁊ vere luce clarius est: quia hoc potest probari per vetus et nouum testamentuz. Dicit enīz in ecclesiastico. Volatilia ad sibi similia conueniunt a sanctis qui volant pennis virtutū ad celestes spiritus conueniūt: et ita euolant ad paradisum celestem. Itē in Ihiere. Patrē vocabis me et post me ingredi non cessabis: et constat ꝙ christus igressus est paradisum celestez: ergo sanctorū aīe de atrio paradisi celestis. i. de ecclesia non cessant itrare in paradisum celestem in quem christus igressus est. Per auctoritates noui testamenti patet idem. dicit apostolus: cupio dissolui ⁊ esse cū christo ad quid cuperet dissolui. Item ad cor. scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur: qz edificationem ex deo habemus domū/nō manu factam: sed eternam in celis: ergo pfecti statim post dissolutionem si nichil i eis purgandum est itrant in domū non manu factam i celis.

Ad primū

Ad secūdū

Ad vltimū

Ad aliud.

Glosa.

Gregorius

Aīe btificā tur ātē corpora.

Jtem in euangelio: vbicūq; fuerit corpus illuc cōgregabuntur et aquile: ergo vbi corpus domini est. s. i celo illuc euolant. s. sancti. Jtem volo pater vt vbi ego sum illic sit et minister meus: ꝛ multis alijs auctoritatibus potest idem ostendi: ratione etiam potest idem
Rōne ꝓbat ostendi. Quia mali in quibus est expressa similitudo diaboli statim post mortem precipiuntur ī infernum vt patz in euāgelio luce. de diute epulone epulante: ergo sancti in quibus nichil est purgādū statim post mortē intrāt in gloriā. Et est argumētū a maiori: qz magis se habz de⁹ ad opa mīe: q̄ ad opa iusticie: alienū eni est op⁹ ei⁹. s. pegrinū ꝛ opus ei⁹ ab eovt ōt ysa.

De die iudicij.

POst predicta pauca dicēda sunt de die iudicij tā particularis quod fit in morte cuiuslibz q̄ generalis quod fiet in generali resurrectione ideterminata est et incerta: vñ ī actib⁹: nō est vestrū nosse tpa vel momenta: et in euāgelio de die illa nemo scit neq; angelus neq; filius nisi solus pater: locus autem generalis iudicij determinatus est. vnde in iohele. Consurgant et ascendant gentes in valle iosaphat: quia
Alia q̄stio. ibi sedebo vt iudicē omēs in circuitu. Sed queritur quare locus determinatus est et nō tēpus. Obijcit de hoc: postea dicit in euangelio. Angeli nesciunt de die
Arguitur. illa: videt enī q̄ sciant: qz angeli habēt cognitionēvespertinā et matutinam vt dicit augustinus. Et matu-
Augustin⁹ tina cognitio est rei future: vt in verbo siue in speculo eternitatis: cū ergo nō solū presentia cognoscant: sed etiā futura in dei verbo in quo sunt omia: habent ergo sciētiā de die iudicij: vt dicat quare nō. Jtē obijcit
Secundo. de hoc q̄ dr q̄ filius nescit de die illa: falsū est ei hoc: qz filius dei est sapiētia ekna: et scit quicqd pater scit. Si
Euasio. dicat q̄ filius dr nescire: qz nō facit nos scire sicut dicūt
ꝫ hoc aī glose. Eadē ratiōe pater nescit et spūssanct⁹ nescit: qz
Alia q̄stio. non facit nos scire. Soret etiā q̄ri de loco scz de valle iosaphat: vallis enī illa nō poterit capere oēs hoies qui fuerūt futuri a principio mūdi vsq; in finē. Que-
Alia q̄stio. ritur etiā cū resurrectio futura sit in momēto in ictu oculi q̄liter in momēto mali q̄ habebūt corpora ponderosa de remotis partib⁹ poterūt venire ad vallē io-
Alia q̄o saphat. Queritē postea qualiē iudicabūt scti: dicit enī in libro sapiētie iudicabūt scti natiōes: et in euāgelio Sedebitis sup sedes. xij. iudicātes. xij. trib⁹ israel: sz ꝓbatur q̄ nō iudicabūt: qz nō iudicabūt auctoritate hoc certū est: nec iudicabūt vt cōsiliarij: qz de⁹ nō indiget cōsilio: nec iudicabūt vt ꝓferētes sentētiā: qz ipse filius dei ꝓferet sentētiā vt dr in matheo: tūc dicet rex hijs q̄ a sinistris ei⁹ erūt: discedite a me maledicti i ignē inextinctū. Et btūs ioh. ī apocalipsi. vidi filiū hois de cuius ore exibat gladi⁹ ex vtraq; parte acut⁹. i. sentētia
Euasio. iudiciaria puniens malos in aīa et corpe. Si dicat q̄
ꝫ hoc aī. imo iudicabūt: qz approbabūt iudiciū dei. Eadē rōe minores boni iudicabūt: qz approbabūt iudiciū dei.
Solutio. Solutō. Ad pmo q̄situ dicim⁹ q̄ ꝓpt hoc dies iudicij
Ad pmū. icerta ē nobis: vt sēp sim⁹ ī timore dñi: ꝛ p timorē de utem⁹ pctā: ignorātia aūt loci nō facit ad custodiā timoris: et ꝓpter hoc nō nocet scire locū: noceret autē
Ad secūdū scire tēp⁹. Ad secundo obiectū dicim⁹ q̄ angeli nichil scīūt de illa die nisi eis reueleť. Angeli aūt naturaliť nō cognoscūt nisi ea q̄ sub ipsis sunt: sicut oēs creaturas inferiores: vnde habent cognitionem in verbo de firmamento futuro: et de alijs rebus futuris inferioribus ipsis. Adam etiam in statu gratie anteq̄ peccaret sciuit oēs naturas. vñ sciuit imponere nomia omibus animalibus: sed de eis que sunt ī potestate liberi arbitrij nō habent cognitionē naturaliter: in hoc enīz pares sumus eis. similiter de hijs q̄ supra ipsos sunt non habent cognitionē nisi eis reueleť: vt supra ipsos est scire qñ completus erit numerus electoꝝ: nō autē erit dies iudicij donec cōpletus sit numerus electorū sicut dicit in ꝓuer. Abijt vir via lōgissima ī die plene lune reuersurus est quādo ita erit plena ecclesia electis q̄ si pauciores essent electi nō esset plenissima: et si plures nō ꝓpter hoc magis plena: sciētiā autē hui⁹ cōpletionis posuit de⁹ in sua ptāte ꝛ ꝓpter hoc scientiam de die iudicij posuit in sua potestate. vñ in actib⁹ que pater posuit ī sua potestate. vñ ad hāc scientiā nō attingūt angeli icarnationē/etiā factā ignorauerunt multi angeli. vnde querūt in ysa. Quis est iste q̄venit de edon tinctis vestib⁹ de bosra. Ad illud q̄d obiectū Ad aliud.
est de filio dicim⁹ q̄ filius dicit nescire: qz nō facit nos scire: et nō est simile de patre et spiritusancto: fili⁹ enī dicitur sapientia patris. vñ et appropriat nomē magistri: sicut ipe dicit ī euāgelio. vos vocat̄ me magister et dñe bene dicitis: sum etenīz: qz ḡ ipse magister nr̄ est/et datus est nobis magister: ad ipm ptinet nos docere/nō ad prēm et spūsanctū ita appropriate. Ad il- Ad aliud.
lud quod queritē qualiter ī valle Josaphat poterunt esse oēs hoies Dicimus q̄ dñs nō descendet in vallez iosaphat sicut credūt multi puerliter vt dicit Hiero. sed in aere supra vallē iosaphat. vñ in actib⁹: sicvenīet quēadmodū vidistis eū venientem ī celū. i. sicut ascendit de mōte oliueti: sic descendet supra montē oliueti qui est iuxta vallē iosaphat/et erūt hoies nō tātum in terra: sed in aere. vñ apls. Rapiemur cū illis ī nubib⁹ obuiam christo in aera: ī illo autē spacio poterūt esse omnes hoies: maximū enī est qđ pz per solē q̄ bipedalis apparet cuz tñ lōge maior sit q̄ tota tra. Ad illud Ad aliud.
quod queritē qualiter de remotis partib⁹ poterūt venire in momēto in vallez iosaphat Dicimus q̄ hoc fit merito bonoꝝ angeloꝝ q̄ in momento adducent eos sicut dicit in Daniele de Abacuc quē in momēto potauit angelus dñi de iudea in babilonē. Malus enīz angelus nō habebit ibi ministeriū: imo fugeret si poset. vnde significat per Zebedeū qui interpretat fugi Figura.
tiuus: sed nō poterit fugere: qz visitabit dñs ī gladio suo duro grādi ꝛ forti super Leuiathan. ꝛc. Ad illud Ad aliud.
quod queritē qualiē sancti iudicabūt Dicim⁹ q̄ recurrendū est ad illud q̄d dicit apls: spūalis homo iudicabit oia scz que sub ipso sunt: de equali enī vel superiori nemo iudicat: habet enī spūalis homo quandā dignitatē secūdū quē supposit⁹ est carnalibus hoīb⁹ ꝛ etiā minus spūalibus: q̄ dignitas in iudicio apparebit ex loci ponere: sedebūt enim iuxta dñm vt assessores forme quidā a dextris/quidā a sinistris enī apparebūt in ipso iudicio glorioši: sicut dicit ī psalmo. Jn atrijs domus dei nr̄i florebūt. i. in ipso iudicio quod est atriuz de quo ītrabūt in paradisū: pacto autē iudicio trāsiēs dñs ministrabit illis/ et introducet ad gaudia q̄ nobis sunt abscōdita vt fides habeat meritū: q̄ non licet hoī loqui/vt dicit apostolus. i. nō expedit ne minuať meritum. ꝛ alibi: Oculus nō vidit/nec auris audiuit/nec in cor hominis ascendit q̄ preparauit deus hijs q̄ diligūt eū. Jlla gaudia nobis prestare digneť Jesus christus dñs noster: Qui cū patre et spiritusancto viuit ꝛ regnat. Per omnia secula seculorum. Amen.

Deo gratias.

¶ Explicit ſumma aurea in quatuor libros ſententia rum: a ſubtiliſſimo doctore magiſtro Guillermo altiſſiodorẽſi edita: impreſſa pariſijs impenſis Nicolai vaultier ⁊ Durandi gerlier: almevniuerſitatis pariſ. librariorum. Anno dñi milleſimo quingenteſimo die tertia menſis Aprilis ante paſcha.

¶ Codice quod longuo cõplectit indice puo.
Accipe quod queris parua tabula docet.

¶ Huius tabule ne diutius quispiam quod querit vestiget: prior numer⁹ (vbi tãtũ duo fuerint) volumi nis foliũ indicat: quo inuento simul et liber inuentus fuerit: sequens colũnam eiusdem ostendit: ac (ne forte integram legere pigeat) locum in ea notatum fre quentius reperiet. Si vero (quod raro vsuuenit) plu res numeri legantur: idem varijs locis annotatum si gnificant. Sin vnicus fuerit numerus: ille itidem fo lium monstrabit: litteraq; matusculą/eidez immedia te adiecta colũne ipsius locum/q si plures: plerisq; locis tractatum/quod queritur insinuant. Hanc autẽ varietatem fecit annotationum diuersitas. Littere nanq; indices solius libri primi margimbus sunt ap posite. Iccirco reliquis tribus pro litteris colũnã atq; ipsius locũ numero signare (que omnia lector sedul⁹ facile comperiet) oportuit.

¶ De littera A.

Abacuc portauit angelus domini de iudea in babilo nem in momento. fo. cccvi. col. secunda: circa mediũ.
Abraham genuisse ysaac et iacob quid significet. fo. cxxxviii. colona quarta.
Abraham immolare filium suum an erat preceptũ. folio. clxvi. colona quarta: circa principium.
Abraham ad quid tenebatur ex illo precepto. folio. clxvii. colona quarta: circa principium.
Abraham tenebatur credere istud esse sibi preceptũ a deo. clxviii. colona prima: circa finem.
Abrahã quare sũme laudãd⁹ fuit: ibidẽ. col. ii. cir. p̃.
Abrahã an teneretur immolare: ibidem. circa finem.
Abstractio est duplex: scilicet secundum rem et scđm intellectum. fo. xii. ℙ. ℚ.
Ab adam quare non incepit ecclesia sicut ab abel. folio. cxvi. colona quarta.
Acetũ magis infrigidat q̃ aqua: licet non sit ita frigi dum. fo. lxviii. colona prima.
Accidum vinum quod vocant phisici. cxcii. cir. finem
Acceptio personarum quid sit. fo. cvii. col. i.
Acceptio personarum non est apud deum: et quare totiens vituperatur in sacra scriptura: ibidẽ. col. iiii.
Actus exterior et interior sunt vnum peccatum. fol. xxxvii. colona quarta.
Actus concomitatus non deformat alium actum nisi ab eo procedat. folio. xl. colona tertia.
Actionem malam quid faciat. fo. lxxi. colona secũda
Actio mala vtrum sit a deo operante vel cooperãte ibidem. colona tertia.
Actio mala habz duos fines: ibidem. col. iiii.
Actionis mle duplex est esse. fo. lxxi. col. i.
Accidia quid sit. fo. lxxxi. col. tertia: et. cxci. col. iii. cir ca prin. et cxcii. col. iii. circa finem.
Accidia cui virtuti opponitur. fo. lxxxii. col. prima.
Accidia an sit capitale vicium: ibidem.
Accidia duplex: ibidem. colona secunda.
Accadie filie. fo. lxxxii. col. tertia.
Actio procedit a libero arbitrio tripliciter. fo. lxxxv colona prima.
Actus fidei spei et caritatis a qua cognitione fiunt. folio. xcv. colona quarta.
Actio spiritualis quomodo informatur vel defor mãtur a suo fine. fo. xcviii. colona secunda.
Actus multi vtrum eadem caritate informẽtur. ibi dem. colona prima.
Actio triplex: ibidem. colona quarta.
Actus duplex radix: ibidem. colona tertia.
Actio an commensuretur secundum intentionem. folio. xcix. colona secunda.
Actus exteriores augmẽtãt habitũ. fo. ci. col. scđa.
Actus procedens ex mala voluntate vtrum sit min⁹ peccatum q̃ voluntas: ibidem.
Actioni non semper correñdet passio. fo. lii. col. iiii.
Actionis principium et finis. fo. cxxviii. col. quarta.
Actus quare dicitur meritorius. fo. cxl. colona. iii.
Actus quadruplex. fo. cclviii. col. iii. circa finem.
Actionũ volũtariarũ q̃nq; gña. fo. cclx. col. ij. cir. me.
Actus exterior videtur addere ad interiorem. folio cclxiii. colona prima circa finem.
Actiones duplices sunt: ibidem.
Actus interior et exterior forte improportionabilia sunt secundum intentionez. fo. cclxxii. col. iii. cir. me.
Actiones spirituales communicant sibi vir et mulier quia sunt vna caro per matrimonium. fo. ccxciii. col. ii. cir. prin.
Actiones spirituales non cõmunicant sibi fornicator et fornicatrix: ibidem: circa finem.
Adam i statu gratie cognouit omnes naturas: vnde sciuit imponere nomina naturalibus: fo. cccvi. colo. i. circa finem.
Adam centũ annis fleuit abel: fo. ccxii. col. iii. cir. p̃n.
Ade potentia an erat ad mori et non mori: folio. lx. colona prima.
Adam habuit duo cornua: ibidem. col. ii.
Adam vtrum per peccatum amisit immortalitatem: ibidem.
Adam trinitatem vidit in extasi: ibidem. col. iii.
Adam vtrum potuisset non mori ante peccatũ: ibidẽ
Adam in primo statu si cognouisset Euam/ an fuisset delectatus: ibidem. col. iiii.
Adiectiua que cõueniunt personis proprie significãt actus personarum: fo. xv. ℚ.
Admiratio quid est. fo. xxv. ℳ.
Adorandus deus non in quolibet i signo. folio. xxxi. ℕ.
Adam vtrum voluit esse sicut deus: folio. lxi. colona secunda.
Adam vtrum potuit peccare venialiter in primo sta tu: fo. lxii. col. iiij.
Adulterium duplex. fo. xcix. col. iii.
Adoratur pater tripliciter: fo. cxxxvii. col. i.
Adam quare in sua potestate damnatus sit: fo. clvii. col. ii. cir. fi.
Affectiones anime quattuor ꝛ vtrũ sint virtutes: fo. cxxix. col. iiii.
Affectio est motus et non delectatio: fo. cclxiiii. colo na quarta circa finem.
Affinitas quid sit: fo. ccxciiii. col. iii. cir. principium.
Affinitatum tria genera: ibidem.
Agar fuit vxor abrahe: fo. cclxxxvij. col. iii. cir. me.
Agere non pertinet ad notionẽ: fo. xv. ℚ.
Agere bñ ꝛ facere bonũ dñt: fo. clxxxiii. col. ij. cir. fi.
Agnoscere culpam vbi culpa non est vtrum sit bonũ: fo. ccxliii. col. iii. cir. fi.
Agnus quis dicitur: fo. cxcvii. col. ii. cir. fi.

Alexander propter modicam fidem incluſit iudeos. fo.lxv.col.ſecunda.
Ale quatuor.fo.cx.col.ſecunda.
Alleluya quare non cantatur. fo.clix.col.iiii.cir.pri.
Altius poteſt capi adiectiue et ſubſtãtiue.fo.v.℟.℣
Amare quid ſit.fo.lviii.col.quarta.
Amittere tria includit.fo.xlvi.col.ii
Amicitia non eſt proprie niſi inter bonos.fo.ccxxviij col.prima:circa medium.
Amor quo diligimus deum:et amor quo diligimus proximum quid ſint.fo.clxxxii.col.i.cir.mediũ.
Amor creature qui non eſt libido non eſt peccatum fo.clxxxiiii.col.tertia:circa medium.
Amor mercennarius quid eſt.fo.clxxxvi. col.prima. circa principium.
Amor et timor proporcionãtur:ibidem. cir.mediu3
Amor dei non tantum eſt ex caritate: ſed in fide et ſpe.fo.cxl.colona tertia.
Amoris naturalis et caritatiſ dña.fo.cl. col.iii.cir.me.
Amor morbus quid eſt.fo.ccc.col.iii.circa prin.
Amor in deo eſt duplex. fo.xvii.M.
Amor eſt donum in quo alia dona dantur. fo.iii.A.
Amor ſui et luxurie filia.fo.lxxiiii.col. iiii.
Amor laudis quando eſt peccatum.fo.lxxvii.col.ii.
Amor naturalis quid ſit.fo.xxxv. col.iiii.
Amor amicitie quid ſit.fo.xxxv.col.iii.
Amor naturalis quo diligitur deus non eſt ſimoniacus:ibidem.
Anadochus idem eſt quod patrin⁹.fol.ccliii. colona iiii. circa finem.
Analoſis id eſt recta ſolutio.fo.xcvii.col. quarta.
Angelus vtrum habuerit caritatem in primo ſtatu. folio.xxxvii.colona ſecunda.
Angelus in illo ſtatu magis diligebat ſe ꝙ deũ nec peccabat:ibidem. colona tertia.
Angelus in primo ſtatu non ſimpliciter ſumme delectabatur in deo.fo.xxxv.colona tertia.
Angelus naturali dilectione vtrum fruebat ſe:ibidẽ colona quarta.
Angeli dilectio naturalis qua diligebat deũ ĩ primo ſtatu an erat ordinata.fo.xxxvi.colona quarta.
Angelus malus an potuit preſcire malum ſuum.fo. xxxvii.colona prima.
Angelus licet preuiderit alias caraturas anteq̃ fierent non tamen caſum ſuum:ibidem.col. ſecunda.
Angelorum quare memoriam facit eccleſia ſecũda die.fo.xxxviii.colona tertia.
Angelus non rõcinatur:quia videt in inſtanti.folio xxxix.colona tertia.
Angeli quare dicantur oẽs ſpũs.fo.xliii.col.quarta.
Angelus deputatus ad cuſtodiam hominis vtrum ſemper cuſtodiat cũ effectu.fo. xliiii. col.ii.
Angelus malus vtrum datus ſit homini ad exercitiũ fo.xliiii.colona tertia.
Angelus bonus vtrum fruſtretur deſiderio ſuo ⁊ triſtetur de caſu hominis:ibidem.
Angelus bonus vtrum aliquando deſerat hominez propter peccatum.folio.xlv.colona tertia.
Angelus vtrum relinquat hominem cui deputatus eſt ad exercitum:ibidem.
Angelus vult contrarium diuine voluntati: ſed non contrarie:ibidem.
Angelus cuſtodit hominem.folio.clxxvi.colona prima:circa medium.
Angelus perſarum quomodo reſtitit angelo danielis.folio.xlvi.colona prima.
Angeli boni quando et quid merentur:ibidem.
Angeli boni non triſtantur de caſu hominis: ibidem
Angelus bonus an teneatur velle quicquid ſcit deum velle:ibidem.
Angeli vtrum melius cognoſcant res in verbo ꝙ in proprio genere:ibidem.colona tertia.
Angeli vtrum videant omnia in ſpeculo eſſentiali. folio.xlvii.colona ſecunda.
Angeli quomodo vident res futuras in verbo. folio xlvii.colona quarta.
Angelus inferior quandoq; ſuperiori reuelat. folio xlviii.colona ſecunda.
Angeli boni merentur vitam eternam ab initio ſibi datam.folio.cxviii.colona quarta.
Anima dupliciter cognoſcit.folio.xxi.M.
Animalia et terre naſcentia nociua quando facta fuerunt.folio.liiii.colona tertia.
Anima et angelus dñter cognoſcunt.fo.lxi.col.iiij. et eorũ dñe pones quid cognoſcãtur: ibidem.
Anima exuta et angelus vtrum habeant formare ſermonem inuicem:fo.lxii.col.i.
Anima poſita eſt media inter deum et creaturas: fo. lxviii.col.ii.
Anima excellit alias creaturas inferiores in infinitũ: fo.lxxii.col.ii.
Anima chriſti habet ſcientiam omniũ:fo.cxvii.col.ii.
Anima iuſti quare celum dicatur:fo.cxxix.col.iiii.
Anima peccatoris febricitat ex parte inferiori ⁊ nõ ex parte ſuperiori:fo.ccxxi.col.iii.cir.princi.
Anima iuſti maior eſt toto mũdo non extentione: ſed virtute:fo.ccxliiii.col.iiii.cir.prin.
Anima non habet motum meritorium niſi dum eſt in corpore:fo.cclxv.col.iiii.cir.me.
Anime rationalis quilibet motus eſt iſtãtaneus: fo. cclxix.col.i.cir.me.
Anima polluta dicitur cum fornicata eſt cum amatoribus mulieris demonibus: folio.ccxc.colona ſecunda circa principium.
Anima eſt paſſibilis duplici paſſibilitate:fo. ccxcix. col.iii.cir.prin.
Anima tendit in tres fines per operatiões trium virtutum:ibidem.col.iiii.
Anima habet duas facies:fo.cccv.col.iiii.cir.prin.
Antichriſtus vtrum habebit angelum ad cuſtodiam ſui:fo.xlv.col.i.
Anima naturaliter videt primam bonitatez:fo.cliiii. col.iiii.cir.fi.
Appetere an quis poteſt licite ꝙ videatur bonus:fo. cv.col.ii.
Appetitus boni duplex eſt:folio.clv.col.iiii.cir.prin.
Appropriata perſonis:fo.xix.Q.et ſoli filio ac ſpiritui ſancto:ibidem.T.
Appropriata vni perſone tantum:fo.xxi.S.
Aque an ſint ſupra celos:fo.liii.col.ii.
Aque proprietates:fo.ccxlix.col.iii.cir.fi.
Arbitrium liberum non eſt natura:fo.xxxv.colo.iiii.
Arbitrium liberum fuit cauſa male voluntatis in angelo:fo.xxxviii.col.ii.
Arbitrium liberũ an debeat dici malũ: fo.lxiii.col.i.
Arbi.lib.non eſt primũ principiũ mali:ibidez. col.ii.
Arbitrium liberum quid ſit:ibidem.
In arbitrio an ſit meritum vel demeritum:ibidem.

Arbi.lib.an possit per se sine gratia in opa de genere bonorum.fo.lxiiij.colona secunda.
Arbi.lib. sine gratia an possit in opa meritoria:ibiꝫ colona.iii.et lxv.col.ii.
Arb.lib.an sufficiat ad producendum opus bonum fo.lxxxiij.col.i.
Arbitrium liberum sine gratia:an sufficiat ad credẽdum fide informi.fo.lxxxiij.col.i.
Arbor preuaricatiõis quare dicta est scientia boni et mali.folio.lx.colona.iij.
Arcana dei non licet omnia homini loqui.fo.cxcvij. colona secunda:circa principium.
Archidiaconus non sacerdos an habeat claues.folio cclxxxi.colona prima:circa medium.
Arrij pena ignoratur:quia ignoratur q̃ per eum ꝛc. folio.c.colona quarta.
Argumentum est ratio rei dubie faciens fidem apꝰ aristotelẽ: sed apꝰ xp̃m ẽ fides faciens rõnẽ.fo.ij.F.
Arrius fuit deceptus:folio.xvi.S.
Arrij deceptio in diuinis.folio.ij.L.
Arrius separauit substantiã personarũ:ibidem.M.
Articulus dicitur ab artando.fo.cxxxiij.col.ij.
Ad articulum tria requiruntur:ibidem.
Articuli an sint res vł enũciabilia.fo.cxxxiij.col.iij.
Articuli non sunt mutati nec fides simpliciter et absolute:ibidem.colona.iij.
Articulus non est purum non ens:ibidem.
Artes liberales non sunt virtutes.fo.xlviij.col.iij.
Aristoteles et plato conuiciũtur de pncipijs rerum folio.l.colona secunda.
Astronomoꝝ iudicium quare fallax.fo.xlvij.col.iij.
Astronomi de natiuitate hominis secundum signum ascendens indicant.folio.lv.colona quarta.
Astronomos refellit augustinus.fo.lvi.colona.i.
Asserere contrarie non licet in diuinis:sed bene opinari.fo.xv.L
Assumere corpus et animã quid est.fo.ci.col.iij.
Asserere aliquid de deo quinq; vijs possumus. folio clxxi. colona prima circa principium.
Assimilari deo dupliciter intelligitur.folio.clxxx. colona secunda circa finem.
Astrologia et phisica dr̃nt.fo.clxxxix.col. iii. cir.me.
Aureola an debeatur corrupte per violentiam.folio clxi.colona.ii.circa pncipium.
Aureola an virtuti virginitatis an motu eiꝰ debeat folio.clxi.colona tertia:circa medium.
Augustini et hieronimi concordia de reprehensione petri.folio.ccxlvii. col.prima.circa prin.
Auriga quid sit.fo.ccxcviii.col.iii.circa medium.
Auctoritates due difficiles exponunt.fo.xxi.M.
Auriga virtutũ discretio dicitur.fo.lxiii. col. tertia.

De littera B.

Balaam asina quomodo locuta est.folio.clxviii.colona secunda:circa principium.
Baptismus quando incepit. fo.ccxlvi.col.iii.cir. fi.
Baptismus duplex.fo.ccxlviij.col.iij.circa finem.
Bapti.iohannis an conferebat gratiam.folio.ccxlix. col.prima circa principium.
Baptisati baptismo iohannis baptisandi erant baptismo christi:ibidem col.ij circa medium.
Bapti.successit circumcisioni duabus de causis:ibidez. col.tertia circa medium.
Bapt.non est ablutio aque nec caracter:sed vtrliqꝫ. fo.ccxlix.col.quarta:circa finem.
Bapt.triplex.fo.ccl.col.i.circa medium.
Bapt.flumini ẽ simpliciter ꝛ ꝑpe baptismus: ibidẽ
Bapt.vocatur mare vitreũ in apocalipsi: ibidẽ.col. secunda:circa medium.
De baptismo casus:ibidem.col.iii.cir. finem.
Baptismi multiplex potestas:ibidẽ col.iiii.cir. finẽ.
Baptismi forma.fo.cclii.col.iij.circa medium.
Baptismus in primitiua ecclesia fiebat tantum in nomine christi:ibidem.col.iiii.circa medium.
Bapt.fit in aqua propter duo.fo.ccliii.col.i. cir.pn̄.
Baptismus paruulorum vtrum conferat eis virtutes.fo.cclviii.col.ii.circa principium.
Baptismus paruulorum vtrum auferat originale: ibidem.colona.iiii.circa principium.
Baptismũ an ꝓferant heretici.fo.cclv.col.i.cir. finẽ.
Baptisatos ab infidelibus quomõ genuit ecclesia: ibidem.col.tertia circa finem.
Bapt.non iteratur propter duo:ibidẽ.col.iiij.cir.p̃.
Baptismus delet tã culpã q̃ penã:ibidem.cir.finem
Bap.efficaciã hz a passione xp̃i:ibidem:cir. finem.
Baptismus est ianua sacramentorũ.fo.cclvij.colona prima circa finem.
Baptismus prima tabula post naufragiuz: fo.cclxiii. colona quarta circa principium.
Baptismus est opus dei et nõ hominis: folio.ccxciii. col.iii.cir.me.
De essentia baptismi tria sunt:fo.cclxxxiii. col.iiii.circa medium.
Beatitudo consistit in dilectione et cognitione:folio iiii.B.
Beati non vident omnes cogitationes viatorum:fo. xlvii.colona quarta.
Beatitudo non habet contrarium: fo. cxxxviii.col.i.
Beatitudo quid sit:ibidem.col.ii.
Beatitudines petitionibus adaptantur: folio. cxciii. colona prima.
Beatitudo octaua an poni debeat:ibidem:col.iii.circa principium.
Beatitudo quare dicatur gratia:folio.cci.colona prima circa medium.
Beatitudo non solum consistit in visione dei: sed etiã in amore dei:fo.cclxx.col.ii.cir.pncipi.
Beatitudinem omnes diligunt et volunt esse beati: fo.ccxxi.col.iii.cir.fi.
Beatus an sit aliquis in via: folio:ccxxii.colona.i.circa finem.
Beatitudo duplex:ibidem:col.ii.cir.pncipi.
Beatitudinem querunt mali in temporalibus quomodo intelligitur:ibidem:circa medium.
Beatitudinem an appetat diabolus:folio.ccxxii.col. iiii.circa finem.
De beatorum statu temerarium est sapientibus aliquid asserere ꝛ magis assentire vni opinioni q̃ alteri: fo.ccxcviii.col.i.cir.pncipi.
Benedictionẽ non impedit error persone:fo.cclxxvi. col.iii.cir.fi.
Benedictio opus est dei/ non hominis:fo.ccxcii.col. prima circa principium.
Bonitas quare appropriatur spiritui sãcto:folio.xix. M.
Bonitas actus in tribus consistit:fo.xxi.
Bonum triplex:fo.lvii.col.iii.et.lxxv.col.i.
Bonitas cuiuslibet quid sit:ibidem.col.iiii.
Bonum naturale et gratie quomodo sunt vnum/ et quomodo non:fo.lxix.col.ii.

Bona naturalia anime non possūt corrumpi totali=
ter per peccatum.fo.lxxii.col.ii.
Bonum triplex.folio.lxxii.colona tertia.
Bonum quid sit.folio.cxxv.col.secunda.
Bonum creatur triplex: ibidem.colona tertia.
Bonitas duplex:ibidem. colona quarta.
Bonū et verū quō differunt.folio.cxxvi.col.secunda
Bonum dicatur multipliciter:ibidem.col.tertia
Bonum in genere nō hz ꝫrtū:sz bonum gre:ibidem.
Bonum in genere duplex.fo.cxxvii.col.secūda.
Bonū quō dr de deo et creaturis.fo.cxxviii. col.i.
Bona triplicia secundū augustinum: ibidē.col.iiii.
Bona omnia de iure naturali esse coīa:quomodo in
telligitur.fo.cxlviii.col.iii.circa principium.
Bonū cōmune nunq̄ est causa principalis execatio=
nis alicuius.fo.ccxl. colona prima: circa principium.
Blasphemia qualiter ē filia tre.fo. lxxxi.col. ii.

De littera C.

Camelum intrare per foramen acus:ꝛc. exponitur.
folio.lxxxiii.colona quarta.
Carentia visiōis dei qualis pēa sit. fo.xxxB.
Caritatis ordo:fo.xxxvi.colona quarta.
Caritas et sciētia cōparātur adinuicē. fo.xlii.col.ii.
Caritas quare dicatur plenitudo scientie: ibidem.
Caritas dr regina virtutū ꝛ iperati ix.fo.lxxvi.col.i.
Caritas alias virtutes generat.fo. lxxxii. col.i.
Ex caritate an teneatur facere quis quicquid facit.
folio.xcv.colona secunda.
Ex caritate quādo tenetur homo diligere deū:ibidē
colona quarta.
Caritas vtrū infermet plures actus.fo. xcviii.col. i.
Caritas est ignis sursum tendens.folio.cxviii. colo=
na quarta.
Caracter est causa gratie.fo.ccl.col.i. circa principiū
Caracter quomodo est causa gre.col.ii.circa finem.
Caritatē an habuit xp̄us ad mēsurā.fo.cxvii .col.iii.
Sine caritate nēo ꝓprie seruit deo.fo.cxxiii.col.iiii.
Caritas est in vi concupiscibili:similiter et tēperan=
tia:fo.cxxix.col.ii.
Caritas et spes quō diferūt.fo. cxxxvii. col.iiii.
Caritas quid sit.cxxxviii. colo.iiii.
Caritas est finis precepti.fo. cxxxix.colona. i.
Caritas an sit species virtutis specialissima: ibidem.
colona secunda.
Caritas eadem est magis et minus intēsa. fo.cxxxix.
col.iiii.
Caritatis duo sunt modi.fo.cxl.col.prima.
Caritas an informet omnes virtutes:ibidem.col.ii.
Caritatem putat magr eē spiritumsanctum:sed ī hoc
non tenetur:ibidem.col.tertia.
Caritas quare magis mouet ꝙ fides. fo.cxl. col.iii.
Caritatis ordo.fo.cxli.col.i.
Caritatis ordo an sit idē in via et in patria. fo.cxlii.
colona prima.
Caritatis effectus.fo.cxliii.col.i.
Ex minima caritate potest quis vendere oīa ꝛ subire
martirium:non tamen est possibile aliquem subire
martirium ex minima caritate.fo. cxliii.col.iii.
Caritatem est aliquem repertre qua non est minor
in duplo.fo. cxliiii.col.ii.
Caritas vna dicitur maior alia quinq; modis. folio
cxlv.colona.iiii.
Caritatis aliquis motus:an sit maior alio secundum
durationem.fo.cxlvi. col.i.
Caritas an possit intendi:ibidem.
Caritas an possit remitti:ibidem.col.iiii.
Circa caritatem quatuor notanda: ibidem.col.iiii.
Caritatem minuit veniale in aliquo: quia repugnat
ei aliquo modo.fo.cxlvii.col.i.
Ad caritatis perfectionem an aliquis teneatur:ibidē
colona.iiii.
Caritatem solus deus intendit. folio. cxlvii. colona
iiii.circa principium.
Caritas est causa dimissionis peccatorum ꝙtū ad cul
pam.fo.cxlix.col.ii.cir.medium.
Caritatis tria sunt signa. fo.cl.col.ii.
Caritatem non habente lucifer:ibidem. colona scda
circa medium.
Caritatis silr:ibidem.circa finem.
Caritatem se habere an quis sine peccato dicere pos
sit.fo.cl.col.iiii.circa finem.
Caritas est de precepto legis diuine.folio.cliij.col.
ii.circa medium.
Caritas est delectabilis duobus modis. folio.cclxx.
col.ii.circa finem.
Caritas/an possit esse informis: fo.cclxxx.col.ii. circa
principium.
Caritas est in fide sicut effectus in causa. fo.ccxc. col.
ii.cir.fi.
Caritas non excidit:fo.cci.col.ii.cir.princi.
Caro christi iustificat dupliciter. folio.ccxliii. colona
ii.cir.me.
Caritas ꝛ mansuetudo due sunt virtutes.fo.ccxlviii.
col.iii.cir.princi.
Caritas expellit mortale et non veniale.fo.cclxxviii.
col.ii.cir.fi.
Ad caritatem mutuā fecit dominus omne genus ho
minum:fo.ccxcii.col.iij.circa finem.
Caritas delectationem habet sed nō ex se:sed ex adiū
cta cognitione:fo.ccc.col.iij.cir.me.
Caritate non delectamur in deo nec fruimur ipso: ibi
dem cir.princi.
Caro et sanguis regnum dei non possidebūt quomo=
do intelligitur:fo.ccxcv.col.i.cir.fi.
Carnes suilas etiam ī articulo mortis noluisse come=
dere laudantur machabei:fo.cclxxv.col.iii.cir.me.
Caritati opponitur peccatum propter tria:fo.cclxxx.
col.iij.cir.princi.
Caput multipliciter capitur:fo.cxvi.col.i.
Caput ecclesie est Christus caput vnum est trinitas:
ibidem.
Castitatis signum verum:fo.cxxx.col.ij.
Casus perplexitatis:fo.ccxxxviij.col.iij.cir.fi.
Cause rerum in mente dei sunt īuariabiles: fo.xxxiii.
col.iiii.
Causa peccati Ade que fuit:fo.lxii.col.iii.
Causa efficiens duplex:fo.cxxv.col.i.
Cause incarnationis christi:fo.cii.col.i.et.iii.
Causarum duplex excisio:fo.cclxxii.col.ii.cir.fi.
Cecus spūalis/ et corporalis quomō differūt: fo.
lxxxii.col.iii.
Cecus illuminatus videbat homines quasi arbores:
fo.clxxxv.col.ii.cir.fi.
Cecus illuminatus quid significabat: fo.ccxlviii.col.
ii.cir.fi.
Celum tertium ad quod paulus dicit se raptum:tri=
pliciter intelligitur.fo.cxcviii.col.iii.circa fi.
Celibatus iohānis nō est melior cōiugio abrahe. fo.

clxi.col.i.circa me.
Certitudo duplex.folio.cxxxvij.col.iii.
Cherubin plenitudo quare dicatur.fo.xlii.col.i.
Super cherubin quare dicatur deꝰ sedere:ibidē.
Cherubin quare dicaturvelare caput et pedes domini.folio.xlviii.col.i.
Cherub facies ꝛ hois et leonis.fo.cv.col.iiii.
Circunstantia quid sit.cii.col.iiii.
Circunstantia eadē augmētaꝫ et diminuit idem peccatum:ibidez.col.iiii.
Circūstantie sunt de essētia virtutis. col.i.in fine.
Circunciſio quid significet.ccxxxvi. col.iii.cir.fi.
Circūstantie versu ꝓtinent.fo.ccxxxvi.col.iii.cir.prī.
Circunciſio quare dicitur sacramētum veteris legis folio ccxlv.col.iiii.circa prī.
Circunciſio ꝓpt sex instituta fuit:ibidē.cir.mediū.
Circūciſio quid sit.fo.ccxlvi.col.i.circa prī.
Circunciſio exvi sua conferebat gratiā:ibidē cir.me.
Circunciſio erat dignissima omnium cerimoniarum fo.ccxlvi.col.ii.circa prī.
Circuncidere licebat ante octauū dtē in casu:ibidem
Circunciſio duabus de causis cessat:ibidem.col.iii.circa medium.
Circuncidit paulus thimotheum:ibidem.
Circunciſi quare non fuerunt filij israel in deserto.ccxlvii.colona.ii.circa fi.
Circūciſio spiritualis duplex:ibidem
Clauis quid sit et quot sunt.fo.cclxxix.col.iiii.in fi.
Clauem scientie an habeant idiote sacerdotes.folio cclxxx.col.ii.circa medium.
Clauium vsus qualiter intelligendus sit: ibidē.
Claues habēt omnes sacerdotes. folio.cclxxxi.col.prima:circa principium.
Clamoꝛ quid sit et qualiter a rixa et contumelia differt.folio.lxxxi.col.secūda.
Cognitio qua deum esse cognoscimus naturaliter ē insita anime.folio.iiii.R.
Cognitio simpliciter potioꝛ est ꝙ dilectio.fo.xliii.colona prima.
Cognitio quare dicatur matutina vel vespertina.fo.xlvi.colona quarta.
Cognitio inverbo vtrū sit necessaria.fo.xlviij.col.ij.
Coactio duplex.fo.lxiiii.colona prima.
Cognitio boni per se imprēssa est animabus nostris.folio.lxvi.colona tertia.
Cognitio de deo duplex:naturalis et fidei.folio.lxix colona prima.
Cognoscere non suā iure naturali prohibituꝛ est.fo.clvij.colona.iiii.circa medium.
Cognoscere suam potest esse actus plurium virtutū folio.clxxviii.colona prima: circa principium.
Cognitio phica quid est.fo.clxxxix.col.ii.circa finē.
Cognitio methaphisica:ibidem.col.iii.circa prin.
Cognitio duplex.fo.cxcvi.col.iiii.circa finem.
Cogitatio accusans quid sit. folio. cclxiii. colona iii.circa medium.
Coactio duplex.folio.ccxciii. col.iii.circa principiū.
Cognatio triplex:ibidem.circa finem.
Cognationum maioꝛitas cernit secundum successionem tempoꝛum:ibidem. colona.iiii. circa finem.
Cognatio spiritualis quid sit. folio. ccxciii. colona prima circa medium.
Cognationis spiritualis tres regle.folio ccxciii.col.prima:circa finez.
Cognatio legalis quid sit:ibidem. colona.ii.cir.fi.
Cotre moderate:an sit motus cōtinētie contugalis.folio.clx.col.prima.circa principium.
Colera ī estate accēdit. fol.cclxiiii.col.ii.circa prin.
Cōmunitas est triplex.folio.x.L.
Coītas nō ē ī naturalibꝰ:nisi ī solo ītellectu.fo.xv.B
Cōpati melioꝰ ē ꝙ dare elemosinā.fo.clxiii.col.i.cir.p
Coīa eē oīa turis est naturalis.fol.cliii.col.ii.cir.fi.
Coīa esse oīa rō dictat: ibidem.col.iiii.cir.prin.
Cōsiliꝫ opa gtiora sūt ꝙ pcepti.fo.clxv.col.ii.cir.fi.
Continentia triplex.fo.clx.col.i.circa principium.
Continētia dupliciter sumit.fo.clvij.col.i.circa me.
Continētia ꝛ abstinentia sunt eque bone.fo.clv.col.secūda:circa medium.
Concupiscentia in qua vi ponitur:et est duplex.folio cxxxi.colona prima.
Consilium dei quid est.folio.xxiii.ff.
Concupiscentia quid sit.folio.xxxvi. colona tertia.
Cōtra legem dei aliquid est multipliciter:folio.l.colona quarta.
Contra fidem dicere quid sit:folio.liii.colona quarta
Consummatio rerum duplex: folio.lvi.colona.ii.
Compositio duplex:folio.lxiii.colona quarta
Contenere dicitur dupliciter:folio.lxxvi. colona.ii.
Contemptus triplex:folio.lxxvii.colona quarta.
Contentio vtrum sit rixa:ibidem.
Contentiosus/quid sit:folio.lxxviii.colona prima.
Consequētia in contrariis quomodo tenet:fo. lxxxii. colona quarta.
Consensus in illecebram duplex:folio.xci.colona prī.
Consentire superioꝛ pars quomodo dicitur. ibidem.
Concupiscentia radix est omnium viciozum actualiū. folio xcvii.colona prima.
Consuetudo quare est maius peccatum:folio.ciii.colona.ii.
Consilium dupliciter capitur:folio.clxxxviij.colona.iiii.circa finem.
Consilium vbi situatur:folio.clxxxix.col.i.cir.princi.
Contemptus mundi duplex:folio.cxci.colona iii.circa medium.
Consilium et preceptum differunt:sed cōsilium reducit ad preceptum:folio ccxiiii.colo.i.circa medium et folio ccxxxix.col.i.circa medium.
Confirmationis forma:folio.cclvi.colona secunda circa principium.
Confirmationis figura:ibidem circa medium
Confirmatio non imprimit caracterem:folio cclvi.colona tertia circa finem.
Confirmare/an possint minoꝛes sacerdotes:ibidez colona iiii.circa principium
Confirmationis institutio.folio cclvii. colona.i.circa principium
Confirmatio vtrum possit esse ante baptismū:ibidez circa finem
Conscientia testificans/ folio.cclxiii.colona tertia circa medium
Contritio quid sit:folio.cclxvii.colona.i.circa mediū
Contritio dupliciter accipitur:ibidem colona.iii.circa finem
Contritionis effectus/folio.cclxviii. colona prima circa principium
Contritionis ꝙtitas:ibidem:col.ii.cir.prīci.
Conteri/an semper teneatur peccatoꝛ:ibidem colona tertia circa principium.

Contritionis motus an sit successiuus.fo.cclxix. col. i.cir.prī.
Contrartetas ābrosij et augusti. fo.clij. col.ij.cir.fi.
Ad contritionē quid requirit.fo.xciiij col.iiii.
Ad conterēdum habet homo inducias.ibidem
Certum non est tempus quod dat deus ad delibe = randum fo.xcv.col.i.
Confessio ad quid est vtilis.fo.cclxix.col.ii.cir. prī.
Confessio an sit sacramentum vtriusq legis ibidem col.iii.cir. fi.
Confiteri simplr est morale:ibidem.col.iiii.cir.prī.
Cōfiteri ex caritate an teneamur:ibidē.col.iiii.cir.fi.
Confitens vtrum teneatur confiteri oīs circunstan tias.fo.cclxx.col.i.cir.me.
Confitens non debet confiteri circunstantias scādali santes auditorez: ibidem.col.ii.cir.fi.
Confessionem an reuelare possit sacerdos in aliquo casu :ibidem.col.iii.cir.fi.
Cōfessionē q̄tū quis p̄t differre.fo.cclxxi.col.ii.cir.fi.
Confiteri venialia an teneamur ibidē.col.iiii.cir.p̄.
Consanguinitas quid sit ⁊ distinguit per gradus. fo. ccxciii.col.iii.cir.prī.
Copulatia contūctio exigit diuersitatē.fo.viij.T.A
Corruptio q̄re insit reb⁹.fo.lii.col.iii. cir.fi.
Corrūpere non est agere ibidem. col.iiii.
Corrupte per violentiā an debeat aureola. fo. clxi. col.ii.cir.prī.
Corrūpere alium praue contingit tribus modis.fo. ccxxix.col.ii.prope fi.
Corrūpere fratrē quomodo liceat:ibidē.col iii.⁊ iiii
Corpus christi in eucharistia est integrum sub vtrisq specicbus fo.cclviij.col.ij.cir.me.
Corp⁹ xp̄i sumere mlt̄ipl̄r p̄tigit:ibidē.col.iii.cir.me.
Corruptio est duplex fo.lxxxvij.col.iiij
Corpora nostra sunt templum spiritussancti.fo.ccxcv col.iii.cir.me.
Corpus glorificatum penetrabit alia corpora et non poterit penetrari.ccxcix.col.i.cir.prī.
Corpus glorificatum non est ponosum nec aperibi = le:ibidem.
Corpus glorificatum non recipit secum aliud corp⁹ glorificatum:ibidem.
Corpus glorificatum duas habet proprietates.fo. ccxcvij.col.ij.cir.fi.
Corpus glorificatum non est palpabile manib⁹ non glorificatis naturaliter:ibidem.col.iiij.cir.fi.
Correctio fraterna.fo.ccxxxviij.col.iiij.cir. prī.
Corōa sacerdotis quid significat.fo . cclxxiij. col.ii. cir.me.
Creature quodāmodo verbum patris dici possunt fo.iii.D.
Creature persuadere possunt deum esse diligendum fo.xxxvi.col.iii.
Creare quomodo est de nichilo rem facere . fo.lij. col.iii.cir.fi.
Creatura in deo est increata.fo. xlvij.col.ii.
Creauit in principio deus celū et terram quomodo intelligitur fo.lij.col.iii.et viii.col.i.
Create sunt omnes creature simul secundū augusti = num.fo.lvi.col.ii.
Creature an sint numer⁹ pondus ⁊ mensura: ibidem col.iii.
Creature quare potius in numero pondere et men = sura facte q̄ alijs bonis fo.lxix.col.i.
Creditum et situm an sit aliquid : ibidem.fo.cxxxij. col.iiii.
Credendo verum aliquis peccat.fo.cxxxv.col. iiii.
Credere contrarium articulo an quis valeat sine pec cato: ibidem.
Credere primo i quo instanti quis teneat.fo. cxxxvi. col.prima.
Crisma ex quo fit.fo.ccxliiii.col.iiii.cir.prī.
Crux quare erigitur i ecclesiis. fo. ccxlii.col.iiii.cir. me.
Crucifixus est christus vultu terrā versus petrus ve = ro ecōuerso fo.clix.col.iii.cir.fi.
Curiositas vtrū sit vna radix peccati fo.lxxv.col.i.
Custodire diē dupliciter fo.xliii.col.ii.
Currendi cum fure nouē modi fo.cclxxv.col.iiii.cir. me.
Cupiditas radix malorū fo.ccxl.col.iiii.cir.me.

De littera D.

Dare spiritum sanctū quid sit fo.xix.A.
Dare multipliciter dicit.xx.D.
Dānati potius vellent nō esse q̄ esse fo.xli.col.i.
Date elemosinā et omia nuda sunt vobis qualiter in telligitur fo.cclxxiii.col.i.cir.me.
Dauid clamat propter nouem.fo.Cxliij.col.ij.
Delectatio in patria an erit in solo deo. folio. Cxlij. colona.iij.
Delectari in creatura citra deum non semper est mor tale.fo.Clvij.col.iij. circa me.
Delectatio duplex.fo.Clviij.col.ij.cir.me.
Decimas percipiēdi ius nō est spirituale.fo.CCxxvi. col.iiij.cir.prī.et fo.xxxij.col.ij.circa.me.
Decretistarum mendaciū de simonia.folio. CCxxix. colona prima circa me.
Decime ecclesie an possint esse simonia.folio.CCxxx. colona prima in fine.
Decimarum preceptum an fuerit morale vel cerimo niale.fo.CCxxxiii.col.iii.cir.prī.
Decima duplicater accipitur:ibidem col.ii.circa finez
Decimas dare non est in se onerosum:ibidem colona iiii.circa finem.
Decimas dare precipitur malachie tertio:ibidem
Decime de quibus dande sunt folio.CCxxxiiii.colo = na.ii.circa me.
Decimam accipere de agro empto ex fenore an lice = at :ibidem colona.iii.circa prin.
Decimas que persone debent accipere ibidem
Decimam decimarum an debeat habere papa: ibidē colona.iiii.circa finem.
Decimam predicare qualiter debet prelatus.folio CCxxxv.col.prima circa prī.
Decimarum redemptio an liceat ibidem colona secū da circa finem.
Decimarum dandarum ius annexū est spirituali:ibidē
Decimis viuere/ an possit miles pauper non habens aliunde :ibibem col.iii.cir.me.
Ex decimis comparatū militi an debeat reddere ec = clesie ibidem col.iiii.circa me.
Decimarum reddendarum regula generalis:: ibidē circa fi.
Decime reddende sunt secundū consuetudinē patrie fo.ccxlviii.col.ii.circa finem
Decimarum soluendarum precepti intentio: ibidem
Defectus est duplex.folio xxxviii.col.ii.
Delectatio nulla morosa citra cōsensum.folio.cxlvii.

col.i.cir.fi.
Delectatio capitur dupliciter.folio cvi.col.iiii.
Delicias habet deus in nobis.fo.cxvi.col.iiii.
Delectatio de deo duplex fo.cxxvi.colona.ii.
In delectatione duo sunt.folio lxxviii.col.iii.
Delectamur tripliciter in sensibus.fo.cxxxi.col.ii.
Delactatur quis ī deo tripliciter:ibidem
Derelictio duplex folio xxiiii.H.
Derelictio eruditiua septuplex:ibidem
Desideriū quo desiderabat apostolus dissolui in qua vi anime sitū est fo.clx.col.iiii.circa pncī.
Desiderio tali an monebatur aplus vnico motu:ibidem circa meū.
Desperatio maximum peccatorum fo.lxxvi. col.iiii.
Desiderium duplex fo.xlvi.col.iii.ꝛ fo.cxxvi. col.iii.
Desideriuz virtutū dicitur dupliciter fo. cxxxi.col.ii.
Detractor susurro bilinguis differūt.fo.lxxix.col.iii.
Detestari dicitur tripliciter fo.ccxi.colōn.i.circa pncī.
Deuotio quid sit fo.clxxiii.colona.i.cir.pncī.
Deum esse naturaliter īsita cognitione cognoscimus folio.ii.S.
Deum esse principium omniū multipliciter philosophi et doctores probauerunt ibidem.A.X.Y.Z.A.B.
Deum esse omnimode simplicem.fo.iii.E.F.
In deo nichil est quod non sit ipse.ibidem.F.
Deum vnum solum esse probatur ibidem F.H.
Deum esse incorruptibilem inuariabilem et eternuz probatur ibidem.M.J.
Deus habitat lucem inaccessibilem fo.iiii.J.
Deus est causa efficiēs/formalis/et finalis:sed nō materialis: ibidem.K.
De deo nouem queruntur:ibidem.L.
Deum quodāmodo esse nomiabilem ꝛ quodāmodo innominabilē ostendit ibidem.M.N.O.P.Q.R.S.T.
Deum nemo vidit vnq̄ propter duo ibidez.T.
Deus modo se occultat vt fides habeat meritū: ibidem.A.
Deus nomen quid significet.fo.v.F.et vnde dicatur: ibidem.
Deus nomen nō est equiuocum propter tres causas ibidem.M.J.
Deus generat deum propositio vera:deitas generat deitatem falsa:ibidem.K.L.
Deus non habet vnam solam imaginem: ibidem.M
Deus nomen supponit tam pro essentia q̄ persona. fo.vi.T.A.
Deus nō est pater nō deꝰ est pater equiualēt:ibidē.x.
Deus nomē triplicit sumit:ibidē.Y.
Deus nomē an in eadē significatione a gentili et christiano accipiatur:ibidē.Z.A.B.
Deus nomē vtrū habeat pluralē:ibidē.F.H.M.
Dij vox est nō significatiua:ibidē.K.
Deus nomē in prima significatione nō habet pluralē ꝑm scām et tertiā ibidē.K.
Deus potest supponere pro essentia et pſona:essentia solū pro essentia ibidē.M.
Deus est trinus et vnus quō intelligit. fo.vij. ab R. vsq̄ ad T.
Deus nullius creature est signum: sed potius causa: ibidem.P.
Deū esse iusticiā ꝛ miam falsū est de rigore.fo.viij.T.A.
Deus quare trinus dicit ꝓpter tres personas potius q̄ quinus ꝓpt quinq̄ notiones ab.S.vsq̄.A.
Deus an sit qualis sine qualitate.fo.xv.E.
Deus non dicitur caritas mea sicut spes vel fortitudo mea.fo.xix.
Deus quare dicit caritas: ibidem.
Deus nō est materia fruitionis.fo.xx.E.
Deus ꝑt plura scire q̄ scit.xxi.M.
Deus qñ incipit scire vnū enūciabile an desinit scire cō tradictoriū.fo.xxij.O.
Deum esse est vox omniū et vox nature secūdum tullium. fo.lxix.col.iij.
Deus infundēdo aiam vasi corrupto nō iniuste agit fo.lxxviij.col.iij.
Deus qñ mouet principalit hoiez.fo.lxxiij.col.iij.
Deus est vox est nature secūdū tulliū.fo.xxxvi.col.i.
Deus nullū deserit ꝓtus q̄ deseratur.fo.xxxviij.col.i
Deus dupliciter videri pōt. fo.lxi.col.i.cir.pncī.
Deus est finis virtutum theologicarum multipliciter.fo.lxxxi.col.ij.
Deū esse an sit articulus.fo.lxxxiij.col.ij.
Deus an precipere potest contra precepta decalogi. fo.lxvij.col.ij.cir.pncī.
Deus maxime cognoscit per sapientiaz. fo.lxxxix. col.iij.cir.me.
Deū diligit quicquid diligere potest.fo.lxxij.col. iij.cir.pncī.
Diaboli actio an q̄ tenet sit peccatū.fo.xxxix.col.iij.
Diabolus et odit et diligit deū.fo.xl.col.i.
Diaboli credere quādoq̄ est peccatū quandoq̄ non ibidem.
Diabolus velit nolit credit.fo.xl.col.ij.
Diabolus nullā habet virtutum siue formatā siue informem ibidem.
Diabolus nunq̄ vidit deū facie ad faciem:ibidem.
Diabolus an habeat spem:ibidem.col.iii.
Diabolus anvelit se esse malum: ibidē.col.iiij.
Diabolus habet tndereſim.fo.xli.col.i
Diabolus an velit deū esse ibidem
Diaboli voluntas duplex:ibidem
Diabolus vult impossibile:ibidē.col.ii.
Diabolus nō habet fomitē: ibidem
Diabolus non potest confiteri peccatū suū ibidem
Diabolus machinationes ibidē.col.iii.
Diabolus an intret cor homis et inuutat malas cogitationes.fo.xlv.col.ii.
Diabolus nō est melior homie naturali bonitate fo. lxxvii.col.prima.
Diaboli manus duplex fo.cii.col.iiii.
Die prima non habuit mane sed vespere.fo.xlvi.col. iiii.
Dies dupliciter capitur:ibidem
Dies prima tria fecit deus et vtrū illo die creauit lucem.fo.liii.col.iii.
Differentia ī naturalibꝰ ꝛ theologicꝭ. fo.cxxiij.col.i. et fo.xi.A.et fo.ix.M.et fo.xv.L.
Diffinitio triplex.fo.cxxxix. col.i.
Digitus dei quare spūsſactus dr.fo.xxi.E.
Dilectio nō facit beatū:ſz fruitio.fo.xviij.M.
Dilectio naturalis ꝛ ināturalis q̄d sit fo.xxxv.col.iij
Dilectiōe naturali qua diligit se homo propt sustentationem non peccat.fo.xxxvi.col.i.
Dilectio naturalis non est contraria caritati.ibidem
Dilectio naturalis duplex:ibidem.col.ij.

Diliges dominum ex toto corde ꝛc. generaliter est
instm hominibus:ibidem.col.iij.
Dilectio naturalnec est inordinata:nec ex toto ordi=
nata:ibidem.col.iij.
Dilectio qua diligebat angel⁹ deum in ꝑmo statu an
erat etusdem speciei cum caritate:ibidem.
Diligẽdus deus tripliciter.fo.xlij.col.iij.
Dilectio naturalis et gratuita.fo.cxxiij.col.i
Dilectioesttriplex.fo. lxviij.col.ij.
Dilectio dei et proximi.fo.cxxix. col.ij
An sint idem motus ibidem.
Diligere deum et ꝓximũ ex caritate motu eq̃ inten=
so nõ est possibile.fo.cxxix.col.iij.
Dilectio dei an prior sit dilectione proximi.fol⁰.cxl
col.i.
Diliges dominum deum tuum. ꝛc. quõ intelligit q̃
non potest impleri in via.ibidem.col.iij.ꝛ.iiij.
Diligere se post deum debet quisq; in infinitũ magis
q̃ alium/etiã si essent infiniti homines. fo.Cxli.col.i.
De diligendo se quare non est datuz preceptũ.ibidẽ.
In dilectione proximi/ quis ordo seruãdus sit:ibidẽ
Diligi magis aliquid dicit tripliciter.ibidem.col.iij.
Diligere magꝫ parẽtes q̃ filios an quis debeat.ibidẽ
De diligẽdis parentibus / quare totiens fit preceptũ
in sacra scriptura.ibidem.
Diligere ꝓximũ/an magis teneamur q̃ ꝓprium cor=
pus.ibidem.
Diligẽdi an magꝫ sint inimici q̃ amici ex caritate.ibi=
dem.col.iiij.
Diligere magis an teneatur semper cui plus dimit=
titur.fo.Cxlix.colꝫ.cir.me.
Dilectio proximi duplex.fo.Cxlviij.col.ij.cir.fi.
Diligit magis cui plus dimissum est quattuor modis
cui plus dimittitur.fo.Cxlix.col.ij.circa finẽ.
Diligere magis an aliquis teneat ex cõmisso ex q̃ di=
misso.fo.ibidem.col.ij.cir.fi.
Dilectio duplex.fo.Clxxxvij.col.i.cir.prĩ.
Diligẽs magis timet magis.fo.Clxxxvi.col.ij.cir.p̃.
Dilectio dei ad nos est duplex. fo.cxciii.col. iiij.cir.
finem.
Distinctio est/est duplex.fo.ix.A.B.
Discretio nõ magis est virtus q̃ auriga virtutis. fo.
clv.col.iiij.cir.fi.
Discretio facitẽdorum duplex.fo. clxxxvii. col.iij.cir.
me.
Discretio auriga virtutũ.fo.lxiii.col.iii.
Discors quid sit.fo.lxxviii.col.i.
Displicere mala fieri multipliciter sumitur. folio.
xxvii.D.
Dissimulare peccatũ an sit peccatũ.fo.ciiii.col.ij.
Distinctio nulla est in diuina natura.fo.v.M.
Dissolui et esse cum xp̃o quomodo desiderabat apo
stolus .fo.cliii.col.i.cir.me.
Dissolui et esse cum christo an volebat apostolus con
iunctum an diuisim.fo.cliii.col.i.cir.me.
Dispensatio iuris naturalis an possit fieri.folio.cliii.
col.iiii.cir.fi.
Dispensatio quid sit et eius due cause. fo. clv.col.i.
cir.prin.
Discipulis euntibus in emaus sub qua forma appa=
ruit christus.fo.ccxcviii.col.ii.cir.prin.me.ꝛ fi.
Dispensare quid sit.fo.ccxxxii.col.iii.cir.me.
Diuitis et pauperis status cõparatio.fo. clxiii. col.i.
cir.prĩ.
Diuites magis debemus honorare q̃ pauperes.fo.
clxx.col.ii.
Diuinatores super duobus reprehensibiles sunt. fo.
lv.col.iiii.
Dives epulo quomodo loquebat abraham. fo.lxii.
col.ii.
Duorũ pmittebat moyses ne fieret homicidium.
fo.ccxcix.col.iii.cir.me.
Dolor apostolorum ꝛ virginis de morte christi an fue
rit meritorius.fo.xxvii.H.
In dolore duo sunt.fo.lxxviii.col.iii.
Dolor de peccatis duplex.fo.cxxx.col.ii.
Dolor nõ omis satisfactorius.fo.cclxvii.col.iii.cir.fi
Doctrina religionis dupliciter sumitur.fo.ccxvi. col
iiii.cir.fi.
Domus plane fiebãt superius in terra promissionis
vbi cenabãt homies.fo.ccxiii.col.iii.cir.prin.
Donorũ sufficientia quorũ vltima duo ptinent ad cõ=
templatiuã vitã.fo.clxxxi.col.i.cir.me.et.iiii.cir prĩ.
Dona an sint virtutes:ibidem.
Donũ scientie quare nominatur:ibidẽ.col.ii.cir.fi
Donorũ virtutũ differẽtia:ibidẽ.col.iii.cir.me.
quare appellant dona spũssancti: ibidem.
Dona et virtutes tribus differunt:folio.clxxxii.colo=
na secunda circa mediũ.
Dona et virtutes quomodo cõiuãtur inter se: folio
clxxxiii.col.i.cir.prĩ.
Dona spiritussancti sunt eque bona simpliciter: folio
cclxx.col.iii.circa finem.
Dominica die quare non abstinemus ab omni opere
folio.ccxlvi.col.ii.cir.me.
Dotes corporis glorificati:folio.cclxii.col.i.cir.prin.
Dotes animarum/an tantum sint tres:fo.ccxcix.col.
ii.circa fi. ꝛ.ccc.col.i.cir.fi. ꝛ.ccxcviii. col.iiii.cir.me.
Dotes corporum glorificatorũ trĩs sunt quattuor. fo.
ccxcviii.colona tertia circa finem
Dos quid sit:ibidem colona .iiii.circa mediũ.
Dotes quare non habeant angeli sicut hoies: ibidẽ.
Dubia sunt semper in meliorem partẽ interpretanda
fo.clxviii.col.ii.circa finem
Dulia duplex folio.clxx.colona secunda circa mediũ.
Comperdulia quid sit:ibidem
Dubitatio et suspitio differunt: fo.cv.col.iii.cir.me.

De littera E.

Ecclesia quare nõ icepit ab Adam:sicut ab Abel:fo.
cxv.colona quarta.
Ecclesia/quare dicitur corpus christi: fo.cxvi.col.iii.
Ecclesia dupliciter capitur:ibidem.
Ecclesie duplex est perfectio:ibidem.
Ecclesia tribus de causis accipit pecuniam:fo.ccxxvii.
col.ii.circa principium.
Ecclesia vtrũq; gladiũ habet:folio ccxxxiiii.col.i.cir=
ca medium.
Ecclesia dugs habet gladios folio ccxli.col.iiii.cir.fi.
Ecclesia an doceat interficere maleficos:ibidem:colo
na .iiii.circa medium.
Ecclesiam militantẽ fore est necessarium: folio.cclii.
colona tertia circa medium.
Ecclesia non solum meretur remissionẽ culpe alicui:
sed etiam pene:folio.cclxxxi.col.ii.circa finem.
Ecclesia dupliciter dicitur spõsa christi: folio ccxcvii.
colona.iiii.cir.me.

Edificare lignū fenum vel ſtipulam ſupꝛa fundamentum chꝛiſti quomodo itelligitur. fo.cclxxviij.col.iiii cir.pꝛī.et fo.cclxxix.col.ij..cir.pꝛin.
Effectus in quibus deum creatura imitatur ad trinitatem reducuntur.fo.xxxij.L.
Egritudo quibuſdamvtilioꝛ eſt ſanitate.fo.cliii.col.ij.cir.pꝛī.
Egyptioꝛū nō erūt vaſa quando filij iſrael acceperūt fo.clxvij.col.iii.cir.fi.
Electio dei impoꝛtat quatuoꝛ.fo.xxiij.F.
Elemoſinā facere an poſſit meretrix de meretricio acquiſitis.fo.clxiij.col.i.cir.pꝛin.
Elemoſinā dare an ſit bonū m gene e.fo.cxxvij. col.i
Eligendū aliquid eſt magis multipliciter.fo.clij.col.iij.cir.me.
Elemoſine deſcriptio. fo.clxij.col.ij.cir.me.
Elemoſinis quomodo pctā ſunt redimēda : ibidem.
Elemoſine dant et ieiuniū cōparant: ibidem . col.iii. cir.me.
Elemoſinā nō dādo duobus caſibus omittit aliquis fo.clxiii.col.i.cir.fi.
Elemoſina coꝛpalis an magis danda eſt ꝓſanguineis quibuſdam ꝙ extraneis:ibidem.col.ij.cir.me.
Omni petenti te tribue quomodo intelligitur:ibidē
Elemoſinā facere de vſura an liceat.fo.clxij.col.iij. cir.me.
Elemoſinā facere quis poteſt in extrema neceſſitate de depoſito ꝛ alieno.fo.clxiij.col.ii.cir.pꝛin.
Elemoſina eſt ſecundū naturā ſuā ſuper omne ieiunium.fo.clxxij.col.iii.cir.pꝛin.
Elemoſina quare danda ſit . fo.ccxxviii.col.iii.cir.p̄.
Electuarū opiata et dieta dantur curatis de nouo a moꝛbo.fo.ccxlviij.col.iiii.cir.pꝛin.
Elemoſina qualiter ſanat vicia. fo.cclxxiij. col.i.cir. pꝛin.
In elemoſina tria conſideranꝫ.fo.lxix.col.ij.
Emens tus patronat⁹ eſt ſymoniacus.fo.ccxxxii.cir. me.
Entes particip̄ū idē ꝙ qui ſūt et ibi qui includit diſtinctionē perſonalē.fo.x.Pp.
Enūciabile quid ſit.fo.xlviii.col.iii.
Epiphania quid ſit.fo.xliiii.col.i.
Epiſcopi quare domos habent extra ciuitatem ꝛ tumultū.fo.cxc.col.iii.cir.fi.
Epiſtole apl̄oꝝ nō cōtinebant niſi neceſſaria ſine quibus nō eſt ſalus.fo.ccxlv.col.i.cir.fi.
Epiſcopi officiū et quare habet domū extra tumultū ciuitatis.fo.cclxxxi.col.ii.cir.pꝛin.
Epiſcopatus vtrū ſit oꝛdo ſpecialis . folio. cclxxxiiii. col.iii.cir.me.
Epiſcopus magis peccat ꝙ ſimplex theolog⁹. folio. cliii.col.iii.
Eꝛꝛoꝛis circa diuina vnum eſt genus ſcōm rōnem.ſed tria ſecundū diuerſitatē eoꝛū circa que creat.fo.ii.R
Eꝛꝛoꝛ gꝛecoꝛū de pꝛoceſſione ſpiritusſancti.folio.xix. P.Pp.
Eꝛꝛoꝛ hereticoꝛū vt platonis.fo.xxxiii.col.iii.
Eꝛꝛoꝛ ſabellei.fo.lxv.col.i.
Eꝛꝛoꝛ areij:ibidē.col.iiii.
Eꝛꝛoꝛ triplex.fo.lxxv.col.ii.
Eꝛꝛoꝛ de ſe non eſt peccatū:ibidē.col.iii.
Eꝛꝛoꝛ duplex.fo.ccxxii.col.iii.cir.pꝛin.
Eꝛꝛoꝛ pellagii de decimis. fo.ccxxxiii.col.iii.cir. me.
Eꝛꝛoꝛ hebionitarum.fo.ccxlvi.col.iii.cir.me.
Erubeſcentia virtus eſt.fo.cclxix.col.iii.cir.pꝛin.
Eꝛꝛoꝛ perſone et eꝛꝛoꝛ qualitatis differūt.fo.cclxxvi. col.iii.cir.fi.
Eꝛꝛoꝛ perſone nō impedit benedictionē ꝓpter duoꝛ ibidem.
Eꝛꝛoꝛ quadruplex.fo.ccxci.col.iiii.cir.pꝛin.
Eꝛꝛoꝛ pꝓoꝝ de reſurrectione hominū poſt magnum annum.fo.ccxv.col.iiii.cir.fi.
Eſſentia non poteſt ſupponere pꝛo perſona.folio ſeptimo.M.
Eſſentia diuina vtrū poſſit ſignificari ꝑ pnomina maſculini generis ſubſtātiua:ibidē.C.D.E.F.G.H.J.
Eſſentia et perſona nō ſunt pꝛoꝛſus idem.folio.xi.G.
Eſſentia vel deitas non generat:ibidem.M.O.
Eſſentia diuina eſt cōmunis ſeipſa et informans et eſt communitas:fo.xii.Z.
Eſſentia eſt de eſſentia/conceditur in ſenſu impꝛopꝛio et iſta eſſentia genuit iſtā eſſentiā negat: ibidē.H.J.
Eſſentia diuina/quare non generat et generatur: ibidem.L.M.
Eſſentia diuina ſolo intellectu diuiditur a perſona:folio.xv.G.H.
Eſſentia ſola eſt oꝛigo generationis:fo.xvi.T.
Eſſe in rebus quot modis dicitur deus:fo.xxxii.L.
Eſſentia diuina vtrum ſit incarnata:fo.iii.J.
Eſſe cuꝫ filius hoīm/ an ſint delicie deo:fo.cxvi.col.iii.
Eſſe duplex:folio.cxxv.col.iiii.
Eſſe/et eſſe bonū quomodo differunt: fo. cxxvi.col.i.
Eternitas quare appꝛopꝛiatur patri:fo.xxi.H.
Eua ſi peperiſſet ī pꝛimo ſtatu/an ſine fractione.folio lx.col.iii.
Eua quare peccauit.fo.lxxxvii.col.iii.
Euāgelij ad legem duplex additio: fo.ccxlviii.col.ij. circa pꝛincipium.
Euangelium nos iuuat ad quattuoꝛ conſilia : ibidē colona.iii.cir.pꝛin.
Euchariſtia quibuſdam eſt panis/ et quibuſdam lac . fo.cclvi.col.iii.cir.pꝛin.
Euchariſtie iſtitutiōis multiplex cauſa:fo. cclvii.col.ii.circa medium.
In euchariſtia tria ſunt:ibidem.col.iii.cir.finem.
In euchariſtia panis vere tranſit in coꝛpus chꝛiſti.fo. cclviii.col.pꝛi.cir.me.
In tali tranſitu duo inueniuntur:ibidem.
In euchariſtie ſumptione non omnes habentes caritatem poſſunt habere amaritudinem penitentie: fo. cclx.col.i.cir.me.
In euchariſtia quedam ſunt ſecūdum naturā/ quedā ſupꝛa naturam/licet non ſupꝛa intellectum et quedaꝫ ſupꝛa rationem ꝛ intellectuꝫ: ibidem col.iiii.cir.me.
Euchariſtie pars miſſa in calicem quid ſignificat. fo . cclx.col.i.cir.me.
Euchariſtie generalis regula:ibidem.
Euchariſtiam aſpicere in peccato moꝛtali/ an ſit peccatum moꝛtale.fo.cclx.col.iiii.cir.fi.
Ꝑꝛo euchariſtia an debeat dari ſimplex hoſtia ī caſu fo.cclxi.col.i.cir.fi.
Euchariſtiā digne ſumens an mereatur non ſolum vitam eternā:ſed etiā tempoꝛalē.fo.cclxi.col.iii.cir.fi.
Ex vtero ante luciferū.ꝛc̄.exponitur.fo.xvi.M.T.
Exultatio in aduerſis.fo.lxxix.col.iii.
Exoꝛciſmo debilitat virtus diaboli.fo.cxv.col.iiii.
Excōmunicatio continens eꝛꝛoꝛē apertū nulla eſt.fo. cclii.col.iiii.cir.fi.

Exorcismus quid sit.fo.cclxij.col.iij.cir.fi.
Exorcismo vtrū expellatur diabolus:ibidem.
Exorcismus quando fit in baptismo maior gratia da
tur:ibidem.col.iiij.cir.me.
Excōmunicatio quid sit.fo.cclxxxi.col.ij.cir.me.
Excōmunicatio duplex:ibidem.

De littera F.

Fatum nichil est.fo.lvi.col.i.
Fantasia tripliciter capitur.fo.lxvi.col.i.
Facienti quod in se est vtrū deus necessario det gra=
tiam.fo.cxxii.col.i.
Faciēs quod in se est nō errat in fide. fo.cxxxvi.col.i.
Facere aliquid difficilius pro xpō facilius est q̄ face=
re aliquid minus difficile pro ꝓximo. fo.cxlviij.col.
iij.cir.fi.
Facere bonum et agere bene differunt. fo.Clxxxiiij.
col.ij.cir.fi.
Falsum docere non est peccatum secundum se.folio.
cclxxix.col.ij.cir.fi.
Falsum docere vel dicere spiritumsanctū nullo tropo
concedi debet:ibidem.col.iij.cir.fi.
Festuca quid sit.fo.Lv.col.iij.
Femina quare citius matureſcit q̄ vir.fo.ccxii.col.ij.
cir.prin.
Feneratorisvxor vtrum peccet comedendo de vsura.
fo.ccxliij.col.iiij.cir.prin.
Fenum et stipula quid significent.fo.cclxxviij.col.ij.
cir.fi.et col.i.cir.fi.
Fictio duplex.ccl.col.iiij.cir.me.
Fides describitur.fo.ij.A.
Fide nichil certius:ibidem.
Fides non potest probari:ibidem
Fides est argumentū probans et non probatū: ibidē
Fides non habet meritum vbi ratio humana prebet
experimentum:ibidem.B.
Fides tripliciter ostenditur:ibidem.C.
Fidē augmentant ratōes naturales et ꝓfirmāt: ibidē
Fidem habensveram et rationes quibus potest ostē
di nō innititur prime veritati propter illas:ibidē. D
Fides quanto maior est tanto clarius videt hutusmōi
rationes:ibidem.E.
Fides est illuminatio mentis ad deum videndū: ibi=
dem.E.
Fidelis ver⁹ innititur primeveritati sup oīa:ibidē.F
In fide sunt gradus:ibidem
Fides incipit a magis ꝓpinquis sensui:ibidem.G.
Declaratio precedentiū per cōparationē augustini:
ibidem.H.
Fidei nutriende modus:ibidem.I.
Illo modo vsus est apostolus:ibidem K.
Contra fidem quare aliquid est.fo.xv.L.
Duorum equipollentium vnū est cōtra fidem et alⁱ
non:ibidem.
Fides in diabolo est a spiritusancto.fo.xl.col.ij.
Fides innititᵘ primeveritati.fo.lvi.co.iiij.
Fidei effectus multiplex.fo.lxv.col.prima.
Fides informis quid faciat:ibidē.col.ij.
Fides quasi imperatrix ⁊ caritas quasi regina virtu=
tum dicitur.fo.lxxvi.col.i.
Fides et scientia differunt.fo.xcii.col.i.
Fides primū est fundamentū superne hierusalem et
per iaspidē significat.fo.ccciij.col.iiij.cir.me.
Fides supra tempus est de presentibus preteritis et
futuris.fo.cxvi.col.ij.
Fides habet duplicem viam.fo.cxxij.col.iiij.
Fides est in vi rationali siue in intellectu: et similiter
prudentia.fo.cxxix.col.ij
Fides capitur quinq̄ modis.fo.cxxxi.col.iij.
Fidei diffinitio:ibidem.
Fidei articuli non probant:ibidem.col.iiij.
Fides an sit virtus.fo.cxxxij.col.i.
Fides ē in speculatiō intellectu nec finis ei⁹ tantū est
veritas:ibidem
Fidei finis:ibidem.
Fides mouet virtutes:ibidem
Fidez philosophi non cognouerunt:ibidem.
Fides quomodo mediat inter sciētiam ⁊ opinionem:
ibidem.col.ij.
Fides an sit species specialissima:ibidem
Fides innititur soli prime veritati:ibidem
Fidei annexa delectatio.fo.cxxxii.col.iiij.
An sine fide q̄s possit placere deo. fo.cxxxiij.col.iiij.
Fides christianorum est maxima etverissima fides.
fo.cxxxiiij.col.i.
Fidei fundamentum est ius naturale:ibidem.col.ij.
Fides quomodo indiget mundo.
Fidei secundum q̄ est articulus vtrum subest falsum
fo.cxxxv.col.i.
Fides est fundamētū iusticie:fo.clxxvii.col.ij.cir.p̄n.
Fidei actus:ibidem:col.iij.cir.fi.
Fides duos primos fines habet: fo.clxxxv.col.iij.cir
ca finem.
Fides et sapiētia differūt.fo.clxxxix.col.iij.cir.me.
Fides est principium beatitudinū mediatuz: fo.cxci.
col.iiij.circa principium
Fides dat delicias caritati:fo.cxciiij.col.iij.cir.me.
Fidelis hz duo gña effectuum:fo.cxlvij.col.iij.cir.fi.
Fides ẋa an sit ꝑor q̄ caritas:fo.cxlviij.col.i.cir.me.
Fides quō est forma virtutuz:ibidem:col.iij.cir.me.
Fides secundum quendā motum suū generat motuz
spei:fo.cxcvij.col.iij.circa finem
Fides et spes non euacuabuntur folio.cxxxviij.col.i.
cir.prin.
Fdes spes et caritas an sint prime oīm virtutū.cxcix.
co.i.cir.fi.
In fide an in caritate sit primo vis merēdi:ibidem.
col.ij.cir.fi.
In fide est potius merituz q̄ in caritate:ibidem.col.
iij.cir.fi.
In fide est fons merēdi.fo.ccxxx.col.iiij.cir.fi.
Fidei difficultas causa est quare plus meretur viator
ex minori caritate q̄ angelus ex maiori:ibidem.
Fides est causa necessaria omnium virtutum.fo.ccxl.
col.iij.cir.prin.
Fides nō iustificat effectiue sed deus per fidem. ccli.
col.iij.cir.fi.
Fidelitas et infidelitas nō sunt propie contraria.fo.
ibidem.col.iiij.cir.fi.
Fides informis an sit virtus .fo.ccvii.col.iiij. cir me.
Fides informis et formata nō sunt eiusdem speciei.
fo.ccviij.col.iiij.cir.fi.
Fidem operantem per dilectionem siue fundamentū
christi habeat decedit secum ferens lignum fenum et
stipulam.cclxxviij.col.ij.cir.fi.
Fide formata aduenente an maneat fides informis.
folio.ccix.col.i.cir.prin.
Fides non totaliter euacuabitur in ꝑria. fo.ibidem.
col.iij.cir.fi.

Fides/ſpes et caritas ſunt quedam trinitas creata in anima.fo.ibidem.col.iiii.cir.me.
Filius dei quare dicitur ſpeculum et ymago etverbū patris.fo.iii.A.D.
Filius dei quare dicitur dilectio patris.fo.iiii.B.
Filius nō generatur a ſpiritu:ibidem.F.
Filius non eſt verbū quo eſt ſed quo eſt et eſt ſapientia et potentia.fo.xii.L.
Filij carnales an ſpirituales ꝝ ſint diligēdi. cclxiii col.i.cir.prin.
Filius inc̄tum deus generatur:folio.xvij.A.
Filiꝰ dei q̄re nec corrūpi nec peccare p̄t. fo.lxx.col.ij.
Fidelis an magis peccet q̄ infidelis.fo.citi.col.i.
Finalis impenitētia capit dupliciter.fo.clxxx.col.iiii
Filij iſrael accipientes vaſa egyptiorum non peccauerunt.fo.cclxxv.col.i.cir.prin.
Filius dei quare potius fuit incarnatus q̄ pater vl̄ ſpiritusſanctus.fo.cx.col.i.
Filius dei an aſſumpſit hominē:ibidem.col.ij.
Quatuor propoſitiones de hac materia:ibidem.
Filius dei an eſſet plures homines ſi nichil deſerēdo aſſumeret aliam humanitatem.fo.cxi.col.ij.cir.me.
Filius et pater ſi aſſumerent eandem animamvtrum eſſent idem homo:ibidem.col.iii.
Finis peccati quis ſit.fo.xcvij.col.ij.
Fines in quos anima tendit per operationes omniū virtutum ſunt tres:fo.ccxcix.col.iiii.cir.prin.
Filio homis attribuitur qđ et filio dei.fo.cxiii.col.ij
Filius dei nō ex natura eſt homo.fo.cxiij.col.iiii.
Filius dei predeſtinatus eſt eſſe filiꝰ dei.fo.cxv.col.i.
Finis eſt duplex.fo.cxxxvij.col.i.et cxxxix.col.i.
Filio et patre exiſtentibus in extrema neceſſitate cui debet ſubueniri ſi non poſſit vtriq;.fo.cxli.col.iiii.
Fletus chriſti an fuerit meritorius.fo.xxvij.J.
Fletus chriſti fletus penitentis fletus hieremie:ibidē
Fletus multiplex.cclxxij.col.iiii.cir.ſi.
Fomes quid ſit.fo.xli.col.ij.
Fornicatio generis minor eſt q̄ aliqua ſingularis licz non in infinitum.fo.lxxiii.col.i.
Fornicatio in genere an ſit aliquanta:ibidem.
Fornicatio in gñe an ſit magis malū q̄ ſuperbia:ibidem.col.iii.
Fomes intenſus .fo.lxxxvij.col.ij.
Fornicatio potiꝰ eſt peccatū mortale q̄ ebrietas.fo.xc.col.iii.
Fornicatio duplex.fo.xcix.col.iiij.
Fornicatio ſecunda an ſit maius peccatū q̄ p̄ma:fo.ciij.col.ij.
Fornicari in genere dupliciter capitur.cxxxvij.col.ij
Forme ſunt triplices.fo.cl.col.iiij.cir.me.
Fortitudo quid ſit:fo.clxxvij.col.ij.cir.ſi.
Fornicatio eſt triplex.fo.cclxiij.col.ii.cir.me.
Fornicatio ſimplex an ſit peccatū. fo.cclxxxvij.col.ij cir.me.
Fornicatio ſpiritualis maior eſt in corde q̄ corporalis in carne.fo.ccxc.col.ij.cir.me.
Fornicator et fornicatrix nō cōmunicant ibi actiones ſpirituales et quare.fo.ccxciii.col.ii.cir.ſi.
Fraus triplex.fo.ccxvii.col.i.cir.me.
Fructus triplex aſſignatur.fo.clx.col.ii.cir.ſi.
Fructus centeſimus an debetur virgini que nupſit et nondum cognita eſt:ibidem.col.ii.cir.me.
Fructus virginitatis an ſit duplex premium: ibidem col.iiii.cir.princi.
Frui diffinitur.folio.cxciiii.col.iiii.cir.prin.et cxciii. col.iii.cir.ſi.
Fruitio duplex:ibidem.
Frui virtutibus an liceat:fo.cxcv.col.i.cir.finem.
Frui perſonis an liceat:ibidem.col.iii.cir.prin.
Fruitio in dilectione ⁊ cognitione conſiſtit:fo.ccxcix. col.iii.cir.ſi.
Frui aliqua re quid ſit:ibidē:et fo.ccc.col.iii.cir.me. et quomodo intelligitur.col.iiii.cir.ſi.
Fruitio proprie conſiſtit in viſione: fo.ccc.col.i.cir.ſi.
Fructus ſpiritus quare apoſtolus ponit tantum duo decim:fo.ccci.col.iiii.cir.me.
Fructus ſecundus ſcz gaudiuz/ an ſit virtus:fo.ccciii. col.ii.cir.princi.
Int̄ fructus ſpirituſſanctus/quare apoſtolꝰ nō enumerauit ſpem:ibidem.
Fruimur deo dupliciter:ibidem:col.i.cir.me.
Frui eſt duplex/ perfectum et imperfectum: ibidem. col.ii.cir.me.
Frui eſt amore inherere alicui rei quomodo itelligit ibidem.
Furtum non commiſerunt hebrei accipiētes vaſa.ꝛc. fo.clv.col.i cir.ſi.
Cum fure currere cōtingit nouem modis: fo.cclxxv. col.i.cir.me.

De littera G.

Gaudium et triſticia opponuntur:fo.cxxx.col.i.
Gaudium multiplex.ibidem.
Generationem filij dei eternam probat eſſe Auguſtinus.fo.iii.J.K.L.M.N.
Gentilium duo fuerunt genera:fo.vi.B.C.D.
Gentilis vtrum credat ydolum eſſe deū: ibidē.D.E.
Genꝰ neutrū nō ſolū differt a maſculio i ſexu:fo.vii.K
Generare quid eſt:fo.xii.L.
Generatio in diuinis an per participationē vel eſſentiam predicatur:fo.xvi.M.
Generandi potentiam eſſe in filio biffariā intelligi poteſt:ibidem.N.O.
Genꝰ hūanū an aliomō potuit redimi:fo.cxix.col.iii.
Gentilis populus magis peccator erat q̄ iudaicꝰ:fo. cxlix.col.iiii.cir.me.
Gentuum crudelis cōſuetudo:fo.ccxlv.col.ii. cir.me.
Gyeſi noluit vendere ſanitatem:ſed dationem ſanitatisfo.ccxxix.col.i.cir.me.
Gyon fluuiꝰ eſt egipti ⁊ pādiſi:fo.cclv.col.iii.cir.p̄n.
Gloria dupliciter dicitur:fo.lix.col.i.
Gſtatio duplicit ſumit: fo.lxxvi.col.ii. ⁊.lxxvii.col.i.
Gloriatio nominatur glorioſus:ibidem:col.iiii.
Gloriatio vento comparatur:fo.lxxvii.col.i.
Gloria inanis prima filia ſuperbie:ibidem.
Gloria inanis an habeat ſpecies:fo.lxxvii.col.iii.
Glorie inanis quare ſeptem ponuntur filie:fo.lxxviii. colona tertia.
Gloria dei dupliciter:fo.clii.col.i.cir.me.
Gratia dupliciter ſumitur:fo.lxiiii.col.iiii.
Gra dupler:fo.lxxxiii.col.i.et fo.clxxix.col.iii.cir.p̄n.
Sine gratia quis poteſt bene agere:ibidem:col.ii.
Nullus vel rarus eſt qui non habeat aliquam gratiā ibidem.
Gratie ſubſtractio maxima pena:fo.cix.col.iii.
Gratiam primā an aliq̄s poſſit mereri:fo.cxxiii.col.ii.
Gratiā p̄mā aliq̄s p̄t mereri:fo.clxiiii.col.iiii.cir.fine.
Gratia habet multos effectus:fo.ccxlvi.col.i.cir.me.
Gratuitum quid eſt: fo.cclxx.col.iiii.cir.principium.

Brauitas legis duplex:fo.ccxliii.col.iiii.cir.fi.
Bratia potest expellere peccatum mortale et non ve niale.fo.cclxv.col.ii.cir.fi.
Bradus cognationis quid sit.fo.ccxciii.col.iii.cir. fi.
Breci et latini diuersimode cõficiunt. fo.clxii.col.iii. cir.fi.
Bule primus motus an sit peccatũ mortale. fo.clvii. col.ii.cir.me.

De littera.H.

Hec pronomen quid demõstrat in illa oratione iube hec pferri per manus .tc.fo.cclxii.col.ii.cir.me.
Heretici quare decepti fuerunt circa diuina.fo.ij. L.
Heretici decepti fuerunt: quia ex proprijs rerum naturalium processerunt ad diuina.fo.iiii.K.
Hereticum non est de diuinis contraria opinari: fo. ix.F.S.H.
Heresis pellagiana:fo.xxxvi.col.ii.
Hereses quare permittuntur a deo:fo.lii.col.ii.
Heretici duplices:fo.cclxxxv.col.ii.cir.me.
Hierusalem superna quare dicit mater nostra: folio. clxxvi.col.iii.cir.me.
Hierarche officium est facere homies deiformes: fo. cxcvii.col.i.cir prin.
Hierarchia quid sit:fo.xlii.col.i.
Hierarchia triplex:ibidem.
Histrio quid sit.fo.clxiii.col.iii.cir.me.
Histriombus dare an sit demõibus immolare:ibidẽ.
Hyen an simulabat se ydolatram.fo.cv.col.i.
Homo melius vel meliori ratione fieri non potuit:li cet melior:nec sequit deũ inuidu3 fuisse.fo.iii.
Homo quare ex eadẽ materia cum ceteris animalib9 factus est.fo.lv.c.ii.
Homo quare solus plasmatus sit et cetera animalia multa:ibidem.
Homo per se non subiicitur corporibus celestibus: ibidem.col.iiii.
Homo quare factus sit ad ymaginem dei ꝛ non angelus.fo.lviii.col.ii.
Homo qualiter trinitatt assimiletur.fo.lix.col.i.H
Homo quare extra paradisũ fuit plasmat9.fo.lx.col.i
Homicidiũ an sit filia ire.fo.lxxxi.col.iii .
Homo nõ significat personã.fo.cxiii.col.i.
Homo non potest esse diu qui cogitet de terrenis.fo. cxl.col.iiii.
Hominũ incorrigibiliũ duo genera.fo.cclxxiii. col.ij cir.fi.
Homo sanct9 est sicut ciuitas ordinata. fo. cclxxxviii. col.iii.cir.fi.
Hominũ genus omne fecit domin9 exuno ad mutuã caritatem ipsorum fo.ccxcii.col.iiii.cir.fi.
Homo interior scz anima habet visum et alios sensus suos.folio.ccxcvi.col.iii.cir.me.
Homo qui foris est licet corrumpatur:tamen qui intus est renouatur de die in diem.folio.ccc. colona.ij. cir.me.
Homo in quo excedit angelu3:folio. ccxcvij. colon. iij.cir.fi.
Hostia non cõsecrata in casu dari potest sine peccato. fo.cclxi.col.iii.cir.fi.
Honor duplex.fo.lxxv.col.i.
Horas dicere in peccato.fo.xcvi.col.ii.
Horas canonicas dicens sine deuotione an teneatur repetere:ibidem.col.iij.
Humane nature ℣itas q̃d sit. fo.ccxcvi. col.i.cir.me.
De humane natureveritate aliquid dicitur quattuor modis:ibidem.col.ij.cir.fi.
Humilitas continet quattuor virtutes.folio. lxxvij. colona secunda.

De littera.I.

Iactantia quid sit.fo.lxxvij.col.i.
Iacob an peccauit quando accepit benedictionem. fo.ccxvij.col.iiii.cir.fi.
Iacob an peccauit emẽdo primogenita.folio.ccxvi. col.i.cir.me.
Ideas qui negat esse negat filiũ dei esse.fo.xxxij.
Idea quare dicitur filius dei:ibidem.
Idee ab eterno fuerunt in deo secundum augustinũ. fo.lvtij.col.iii.
Ad imaginem dei qualiter vir factus est et non mulier:ibidem.
Idem scitur et creditur simul ab eodem. fo.cxxxij: colona tertia.
Idolatrie magnitudo.fo.clxxi.col.ii.cir.fi.
Idolaticum q̃d est et idolum:fo.ccxxxvii.col.ii.cir ca finem.
Ieiunium et elemosine datio comparantur: fo.clxii. col.iii.cir.me.
Ieunare est opus iusticie et etiam temperantie: fol. lxxxi.col.i.
Ieunij quomõ licet ĩstitutio:fo.clviii.col.iii.cir.me.
Ieuntum quid sit:ibidem:circa finem.
Ieunium propter duo est vtile:fo.clx.col.i.cir.me.
Ieunium duplex:ibidem.col.ii.circa principium.
Ieunuum quadragesime propter tria: ibidem.colo. iii.circa principium.
Ieunamus in die parasceues:ibidem.cir.me.
Ieuntum vigiliarum:ibidem col.iiii.cir. principiu3.
Ieuntum vtrum soluãt electuaria:ibidem:cir.medo.
Ieunium an soluat vinum:ibidem.
Ieuntum soluentia versu continẽtur: ibidem: cir.fi.
Ieunium quare non soluunt pisces: fo.clx. col.iiii. circa finem.
Ieunio sanantur pestes corporis et oratione pestes mentis:fo.cclxxiii.col.i.cir.me.
Iepte nõ excusatur de ĩmolatiõe filie sue. fo.ccxxxiii. col.ii.cir.fi.
Ignorantia non est peccatum.fo.xcii.col.i.
Ignorantia legis an sit peccatum : ibidem.col.iii.
Ignorantia triplex:ibidem.col.iiii.
Ignorantia iuris et facti.fo.xcii.col.i.
Ignoratur pena arrij:ibidem.col.iiii.
Ignobilis litteratus nobili indocto preferendus est fo.clxx.col.ii.
Ignorantia non est vituperabilis propter se. fo.clvi. col.ii.cir.princi.
Ignis purgatori9 quomõ purgat animas: fo.cclxxix. col.iii.cir.fi.
Ignorãtia iur∫ neminẽ excusat.fo.ccxliii.col.i.cir. pn
Ignorantia facti excusat:ibidem.cir.fi.
Igms purgatorius qualter purgat animas et quib9 ministris.fo.cccv.col.iii.cir.me.
Imago rei duplex.fo.cxcvi.col.ij.cir.fi.
Imaginatio multiplex:ibidem.col.iiii.cir.me.
Immortalitas que fuit in adã an erit in patria.fo.lx. col.ij.
Impotentia coeũdi duplex.ccxcij.col.iiii.cir.me.
Impossibile est volibile.fo.xli.col.ij.
Ad impossibile an quis obligetur.fo.xciiii.col.i.

Impugnatio veritatis:fo.clxxx.col.iii.
Impius quō iustificatur: fo.cxxii.col.iiij.
Impedimentū duplex:fo . cxxiii.col.iiii.
Incarnationis excellentia:fo.cxix.col.iiii.
Incarnationis tres cause:fo.cii. col.i.
Insipientes qui dicuntur.fo.xlii.col.iiii.
Inebrians alterum quando peccat mortaliter : folio clvii.col.iiii.cir.finem
Infidelitas vtrum sit radix pctōr.fo.lxxv.col. tertia
Infidelitas fuit primū pctm̄ ade. fo.lxi.col.i.
Infidelitas est radix oim malorum:fo.xcvii.col.i.
Incarnationem quare petebant antiqui patres. fo . cci.colona quarta:cir.principium
Infidelitas maximū pctōr.fo.clxxi.col.i.cir. finem.
Inobedietia idolatrie cōpar.fo.clxv.col.iii.cir.me.
Inobedientia multiplex:ibidem.col.iiii.cir . mediū
Inobediētia an sit filia inanis glorie.fo.lxxvii.col.iij
Innocentem an liceat interficere precepto superioris.fo.clxvi.col.iii.cir.me.
Innocentes fuerunt digni aureola nā passione : sed modo patiendi.fo.clxxviii.col.quarta:cir. finem
Indulgentie siue relaxationes prelatorū multa promittunt q̄ nō soluuntur.fo.cclxxxii.col.iiii.cir . finem
Infidelium omnis vita peccatum est quomodo intelligitur.fo.xl.colona prima
Indignatio quid sit:fo.lxxxi.col. secunda
Intellectum humanum oportet foueri et purgari in speculo creaturarum vt per eas ventat in cognitionem creatoris.fo.iiii. J.
Interrogatio hereticorum super illo iohannis:tres sunt q̄ testimonium perhibent ꝛc.fo.x. Q.R.S.T.
In prepositio quid significet cum dicitur vnitas est i trinitate.fo.xiii.M.
Innascibilitas quid sit.fo.xvi.ab R.vsq; A.
Innascibilitas notio ē persone et non improcessibilitas.fo.xviii.B.
Intelligentia est duplex. fo.xxvi.A.
Intellectus humanus quodāmō ē infinitus : ibidem
Intelligere deum incircunscripte in hac vita nō possumus.fo.xxxi.F.
Intellectus angeli et hominis sunt eiusdem speciei fo.lxi.colona tertia.
Intellectus dupliciter capitur.fo.lxvi.col.i.
Intellectus quinq; sunt virtutes.fo.lxix.col. quarta
Intellectus duplex.fo.lxxii.col.iiii.
Intellectus realis est in bonis et contēplatiuis theologie magistris: nōalis vero in malis:ibidem.
Intēsior ꝛ remissior ē eadē caritas. fo.cxxxix.col.iiii.
Inq̄tum quid significet.fo.xxxix.col.i.
Intentio vtrum mensurat opus.fo. xcix.col.ii.
Intentio ꝛ op9 an sint idē pctm̄.fo.ci.col.i.
Intelligere duob9 modis p̄t esse meritorū: ibidem
Intellect9 reddit rōnē fidei.fo.cxcix.col.iii.cir. prin.
Intellectus donū est virtus:ibidē. col. iii. cir. finem
Intrare ī gaudiū dñi sui q̄d sit.f.cxciii.col.iii.cir.me.
Insidiari licet in bello iusto.fo.cclxxvi.col. iii.cir. p̄.
Ingratitudo trib9 mōis suscipit.fo.cclxxviii . colona prima:circa medium
Intellectus solus est imago dei et nō ꝓprie loquendo i sola comunctione et9:fo. ccc.colo. iiii.cir . finem
Inuidia locum non habet nisi vbi res exigit aliter fieri q̄ fiat:fo.iii.S.et fo.xxvi.T.
Inuidia et ira quō generāt a superbia.fo. lxxvii. col.i.
Inuidia an sit pctm̄.fo.lxxviii.col.tertia
Inuidia cui virtuti opponitur:ibidem
Inuidia et odiū differūt:ibidē. col. iiij.
Inuidia an solū sit de tpalib9:fo.lxxix. col.i.
Inuidia an sit maior:ibidem.col.ij.
Inuidie prima filia est odium:ibidem
Inuidie duplex motus.fo.cxxx.col.ij.
Instite quibus ligabatur lazarus post resuscitationē quid significent.cxlv.col.ii.
Intentio caritatis quid sit.fo.cxlvi.col.ii.
Joachim merito fuit dānat9 sub inocentio:fo.vij. Ro.
Jonas ꝓphetādo nō loq̄bat̄ ꝫ sciētiā.fo.i.col . ii.
Johānis celibat9 nō p̄fert̄ ꝓiugio abrahe.fo.lx.col.iiij
Job exponitur: fo.clxxxii.col. iiii.cir.prin.
Job non peccauit dicens non equo iudicio ꝛc. folio clxxx.col.i.cir.medium.
Ipocrisis et inanis glia drīr:fo.lxxvii.col. iiii.
Ipocrisis duplex:fo.lxxviii.
Ipocrisis et iactantia differunt:ibidem
Ipocritas quare frequentius reprehendit christ9 q̄ alios:fo.ciiii.col.iii.A
Fructib9 eorū cognoscetis eos quō ītelligitur:ibidē.
Ira dei quid sit:folio.ix.L.
Ira an sit vicium capitale:fo.lxxix.col.iiii.
Irasci simpliciter an sit malum:fo.lxxx.col.i.
Ira cui virtuti opponitur:ibidem.
Ire an sit annexa perturbatio:fo.lxxx.col.iii.
Ire species ibidem.col.iiii.
Ira duplex:fo.cvi.col.ii.
Ira per zelum est virtus:ibidem.col.iii.
Iram habuit christus:ibidem.
Ira ꝙr zelum in qua vi anime sita est:ibidem.
Ira precedēs actū rationis an sit pctm̄:ibidē.col.iiii.
Irregularitas non est pena peccati:fo.c.col.iii.
Isaac quid significat:fo.cxxx.col.i.
Isaie commendatio:fo.clxxxviii.col.i.cir.prin.
Isaac an benedixerit iacob: fo.ccxvii.col.iiii.cir.me.
Isopi aspersio quid denotat:fo.ccl.col.iii.cir.me.
Jubileus quid sit:fo.clix.col.iii.cir.me.
Justicia increata magis est intēla q̄ creata:fo.viii.E.
Judet testes sunt fidei nostre:fo.xxii.X.
Justicia duplex:fo.xxv.Q.
Justicia dei quid sit:fo.xxix.T.
Justicia duplex:ibidem.X.et fo.xxx.E.
Justius an coronet deus petrum q̄ linum: fo.xxx.L.
Justificare an sit opus iusticie:ibidem.D.
Judicium rationis duplex:fo.clv.col.iii.cir.fi.
Judet grāt magnifici ī sepelitēdis mortuis: fo.cclxiii. col.ii.cir.fi.
Judet valde luxuriosi erāt ꝛ pni ad iterficiēdū vxores ꝛ facile seducebāt a mlieribus:fo.cclxxxix.co.iii.cir.me
Judā nō debuit christus corripe ꝓpter quattuor:fo. ccxxxix.col.iiii.cir.fi.
Judei quō cognoscebant patrem:fo.cxxxvii.col.i.
Judicium duplex:fo.lxiii.col.iii.
Judei sunt capsarij siue liberarij nostri: fo.lxv. col.i.
Jura aptant̄ hijs q̄ frequētius accidūt: fo.lxxv.col.iii.
Judicium triplex:fo.cv.col.iii.
Judicium quid est:ibidem.
Judicium quomodo versatur in persona:ibidem.
Judicium et suspicio in re persone:ibidem.
Judicium quare est peccatum:ibidem.col.ii.
Judicare quō possumus aliquē esse malū:ibidē:et an alios p̄t dicere de aliquo assertiue sine peccato iste est malus:fo.cvi.col.i.
Judex quādoq; pōt punire innocentem licite: ibidē.
Justificatio impij quattuor requirit: fo.cxxi.col.iiii.

In iustificatione ipij quis est primus motꝰ. fo.cxxij.
Justificat hominem deus sine homine cooperante. folio.cxxix.colona prima.
In iustificatione impii quatuor sunt. folio. cclxvii. colona tertia:cir.prin.
Justicia non est sita in aliquavi determinate.fo.cxxix colona quarta.
Jus naturale capitur dupliciter.fo.cliij.col.ij.cir.fi.
In iure sunt precepta/prohibitiones/et demonstra = tiones:ibidem.colona tertia:cir.me.
Juris naturalis due regule.fo.cliij. col.ij. cir.fi.
Jus naturale quomodo scriptum sit in corde homi = nis.fo.cliij.col.iii.circa finem.
Justicia circuit tres vires fo.clv.col.iiii.cir.pri.
Jus naturale dupliciter dicitur.folio.clxvii. colõa se cunda:circa pri.
Justum iusto est contrarium.quõ intelligitur.folio. clxviii.col.iij.cir.pri.
Justicia an sit generalis virtus ad omes virtutes. fo lio.clxxvi.col.iij.cir.me.
Justicie sex sũt spes.folio.clxxvii.col.i.cir. finem.
Judicium quid sit.fo.ccxli.col.ii. cir.pri.
Judicium duplex:ibidem.
Justicia est in agendo solum:ibidem
Justicia perpetua et immortalis quare potius dicit ꝙ cetere cardinales.fo.clxxviii.col.i.cir.principium.
Justicia dupliciter accipit: ibidem. col.ii.cir. principium
Jurare quid sit.fo.ccxviii.col.ii.cir.finem
Juramenti forme diuerse in diuersis legibus:ibidez colona quarta circa finem.
Jurans per creaturam iurat quodãmodo ꝑ creato = rem.folio.ccxix.colona prima:circa finem.
Jurare verum per idolum ẽ malus peccatum ꝙ iura re falsum per deũ: ibidem.col.ii.circa principium.
Juramenti tres comites:ibidem. circa medium
Jurans se nunꝙ fore episcopum an sit obligatꝰ: ibiꝺ
Juramentum illicitum duplex. folio . ccxix. colona quarta circa medium.
Juramento triplex deus inuocat. r testis. folio.ccxx. colona secunda circa medium.
Jurare ꝑ lapidẽ qd significat:fo.ccxx.col.iii.cir. me.
Jurans falsum ꝑ deũ vtrum honoret deum:ibidem.
Juramentorum regula:ibidem. circa finem .
Juramentum falsum per verba multiplicia ad quid obliget:ibidem.col.iiii.circa medium.
Juramenti cause:ibidem.
Juramentũ a quo papa potest absoluere.folio. cxxi. colona prima circa principium
Juramentum coactum an obliget: ibidem. colona secunda circa principium.
Jus diuinum non potest dissolui. folio. ccxxxiiii. co = lona quarta:circa principium.
Jus naturale est triplex.fo.cclxxxvii.col.i.cir.me.
Jus positiuum nõ contrariatur naturali.fo.cclxxxix. colona tertia:circa medium
Judicij generalis locus determinatus est a ioele.fo lio.cccvi.colona prima:circa principium.
Judicij dies quare nobis incerta est et non locus: ibidem.circa finem
Judicium generale non erit donec impletus sit nu = merus electorum:ibidem.co.ii.cir.prin.
Judicij diem quare dicitur ignorare filius.fo. cccvi. colona secunda:cir.principium.
In iudicio non habebit diabolus ministerium:ꝙ fu = geret libens si posset:ibidem.cir.me.

¶ De littera L.

Lactucarũ amaritudinẽ mutauit dñs in amaraz sue passionis recordationẽ.fo.cclxiii.col.i.cir. finem.
Lameth cõmisit homicidiũ.fo.xciii. col.iii. ⁊.folio. C.colona tertia.
Latria an sit virtus.fo.clxviii.col.iii. cir.finem
Latria quid sit:ibidem.col.iiii.cir.finem.
In latria quinqz sunt, folio.clxix.col.i.cir.prin.
Latria duplex:ibidem.col.ii.cir.finem
Latria et dulia an sint idem:ibidẽ.col.iii. cir. me.
Latria an sit idolatria:ibidem.col.quarta:cir. me.
Latria an dulia debeatur carni christi.folio. clxx.co = lona prima:cir.medium.
Latriã vtrum aliquis per ignorantiã possit exhibere creature:ibidem colona secunda:cir.finem.
Latini et greci diuersimode conficiunt. folio. cclxii. colona tertia:cir.finem.
Laudabunt et loquentur vocaliter beati post resur rectionem generalem.folio. ccxcv. colona secunda. circa principium
Laudare se et laudare alium quomodo quis debet: folio.cv.col.iiii.
Lazari mors ꝑma an fuerit naturalis: folio.cli.col.i. circa medium.
Lazarus suscitatus quare ligatus erat institis: folio. clxxxv.col.ii.cir.fi.
Lex diuina procedens ex propriis facit sciẽtiam ⁊ cõ = firmat fidem:fo.iiii.L.
Lex data est rudibus i pedagogum ⁊c.fo.ci.col.i.
Letabitur iustus cum viderit vindictã quomodo in = telligitur:fo.clii.col.iii.cir.me.
Lege antiq nõ solũ homicide ꝫ adulteri et masculoꝝ cõcubitores morte plectebanꝰ:fo.ccxlii.col.ii.cir.ꝑn.
Lex fuit data pfectis i signũ:duris ⁊ superbis i onus: ⁊ flagellũ rudibꝰ i pedagogũ:fo.ccxlii.col.iii.cir.me.
Lex vetus ⁊ euangelium in grauitate comparantur: ibidem.col.iiii.cir.princi.
Legis duplex status:fo.ccxliiii.col.i.cir.prin.
Lex vetus cohibebat manum et animum:ibidem.
Lex grauior erat ꝙ euangelium in tribus:ibidem. circa medium.
Lex vetus loco eucharistie plura habuit sacramenta propter tria:ibidem.col.ii.cir.me.
Legis veteris sacrificia secundum quid cessauerunt: ibidem.cir.finem.
Legis veteris omnia sacramenta christum significa = bant:fo.ccxliiii.col.iii.cir.me.
Legalia cessauerunt in passione christi:fo.ccxlvii.col. iii.circa finem.
Legem quadrupliciter dicit christus impleuisse: fol. ccxlvii.col.iii.circa finem.
Legem soluere dupliciter capitur: ibidem.colo.iiii. circa principium.
Leges humane non cohibent animum sed manum: lex vero diuina vtrũqz:folio.ccxxvi.colona.i.circa pri = cipium.
Legi veteri an aliquid addat euangelium: ibidem. circa finem.
Lex vetꝰ dupliciter accipit: fo.ccxlviii. col.i. cir.me.
In lege tria erant:fo.cclxxv. col.i.circa principium.
Lex vetus duris fuit in flagellum:superbis in frenuz rudibus in pedagogum:et perfectis in signum: folio ccxl.col.i.cir.me.

Lex naturalis offuscata est in infidelibus.folio.ccxci.colona tertia:circa finem.
Libido pctī ade duplex.fo.lxii.col.iiii.
Libertas arbitrii quid sit.fo.lxiiii.col.i.
Libertas arbitrij triplex:ibidem
Libido est primum pctm̄ ⁊ principium cuiuslibz alterius pctī.folio.lxix.colona prima
Littera decalogi est litt era occidens.fo.ccxliii.colona secunda:circa medium
Licitum duplex.fo.ccxix.col.iii.circa medium.
Licitum et expediens quomodo differunt: et ibidez exponitur illud:omnia michi licent ⁊c.folio.ccxxxvi colona tertia cir.medium
Licet repetere sua etiam cum scandalo:ibidez: colona quarta:cir.prin.
Lya emit a rachel concubitum cum viro suo pernā noctem p mādragoris filij sui.folio.cclxxxvi.colona tertia:circa finem
Libellus repudij quid sit.folio.cclxxxix. colona secūda:circa medium
Libellum repudij dare vtrum sit peccatum:ibidem
Libello repudij resistere nō poterat moyses: ibidez
Libellum repudij dantes dupliciter peccabant.folio cclxxxix.col.iiii.cir.prin.
Libellum repudii dare fuit mortale.fo.ccxliii. colona secunda:circa medium
Libellum repudii nulli anime dat sponsus spiritualis.fo.ccxc.colona secunda:circa me.
Licitum non est faciendum quādo non expedit:ibiō colona tertia:circa me.
Licebat paulo accipere victum a subditis: sed nō expediebat propter auariciam auditorum:ibidem.col. tertia.circa medium.
Locus siue eē in loco dicitur multipliciter.fo.xxx.E
Quomodo deus est vbiq̄.fo.xxxi.F.
Locus proprie sibi est deus:ibidem.
In loco dupliciter est anima vel angelus.folio.xxxii. L.M.
Locus confert angelo:ibidem.
Locutio det cum malignis spiritibus.fo.lxii.col.iij.
Loth peccauit cognoscendo filias.fo.xciii.colo. iii.
Locutio anime exute et angelorum an sit vocalis. folio.lxij.colona prima
Luciferi peccatum an fuerit omissionis vel superbie folio.xxxvii.colona secunda.
Lucifer reuera appetiuit bonum:sed non sibi. folio xxxviii.colona tertia.
Lucifer quare non perseuerauit in bono statu ⁊ quomodo intelligitur illud:mendax fuit a principio:ibidem.et fo.xxxix.colona prima.
Lucifer quomodo traxit secum tertiam patem stellarum:ibidem.⁊ colo.ii.
Luciferi casus fuit spiritualis et localis:ibidem
Luctus vtrum sit alicuius virtutis spiritualis. folio cxcii.colona prima:circa finem.
Luctus ad iusticiam pertinet.fo.cxxx.col.ii.
Lucifer nō habuit caritatē:fo.cl.col.ii.circq̄ medium
Luna quando facta fuit.fo.lv.col.i.
Lux luminarę maius et minus firmamentum ⁊cetera.quid tropologice significant. fo.liii.colona. iii.et folio.liiii.colona quarta.
Lux an creata sit ante diem.fo.liii.
Lux illa an fuerit corporalis:ibidē.col. iiii.
Lux spiritualis quid sit:ibidem.
Luxuria an q̄libz sit pctm̄ mortale et non ebrietas. fo.clvii.col.iii.cir.principium

De littera M.

Machinationes diaboli.fo.xli.col.iii.
Machina mentis est vis amoris.fo.ccvii.colona secūda:circa medium.
Machinatio quid sit.ibidem.col.iiii.
Magdalene et pharisei parabola exponitur. folio cxlix.colona tertia:cir.finem
Magistro dicenti caritatē esse spiritūsanctū non tenemur assentire.fo.cxl.col.iii.
Malum quomodo cognoscit in deo et p priuationē boni.fo.xxi.M.N.
Malicia non habet causam efficientem:sed deficiētē fo.xxii.I.
Malum prout ordinatum a deo est vtilissimum. fo. xxvi.T.
Mala vtrum deus velit fieri.fo.xxvii.L.
Mala fieri an sit verū a pma veritate:ibidem.M.
Malum nichil est.fo.li.colona tertia.
Malū et bonum nō sūt cōtraria propte:ibidem
Malum esse quiq̄ medijs probatur: fo.lxvi.col.iiii.
Malicia nichil est:ibidem.
Malum duplex:fo.lxvii.col.ii.
Malum quomodo aliquid est:ibidem.
Malum mixtum ex ente et non ente:ibidem.
Malus actus est actio et deactio:ibidem.
Malum non agit nisi per bonum:ibidem.
Malum non agit nisi per accidens:ibidem.col.iii.
Malum in se et malum secundum se: fo.clxvii.col.i. cir.me.
Malum dicitur maius alio quattuor modis:ibidem col.iiii.
In malo tria sunt:fo.lxviii.col.i.
Malum quid sit:ibidem.col.ii.
Malum an sit conuersio vel auersio: ibidem.col.iii.
Malicia duplex:fo.lxix.col.i.
Malum dicitur priuatio dupliciter:ibidem.col.ii.
Malum principaliter et per se est priuatio speciei naturalis:fo.lxx.col.i.
Malitia generis an sit equalis alicui malicie singulari:fo.lxxii.col.iiii.
Malum quare aliquid magis vel minus dicitur: fol. lxxiiij.col.i.
Malicia in genere dici potest equalis malicie singulari:ibidem.col.ii.
Malus malū in gñe dicit tribus modis:ibidē.col.iii.
Malicie grauitas per virtutem contrariam cognoscitur:ibidem.
Malum quare potest homo per se ⁊ non bonum: fo. lxxxiiii.col.iii.
Malus quomō est instrumentum dei: lxxxv.col.iii.
Malicia quid sit:ibidem.col.iiii.
Malum secundum se et in se quid est: fo.ciiii.col.iii.
Malus actus quomodo amaricat: fo.cxc.col.iiii.
Malū est vtile tripliciter:fo.cxxvii.col.i.
Malum ex genere duplex:ibidem.col.ii.
Malicia aliqua singularis vtrum possit esse p̄cise tāta q̄ta est malicia sui generis:fo.cxxviii.col.i.
Malū summe nichil est: fo.cxxxviii.col.i.cir.fi.
Malicia an feruētiores actus elicat q̄ virtus ⁊ quare fo.ccxii.col.i.cir.princi.
Malū et bonū an contrarianť:ibidem col.ii.cir.prin.
Mali diligunt ⁊ odiunt deum:fo.cc.col.iiii.cir.me.

Maleficium an impediat matrimonium.fol. ccxciij.
colona prima:circa principium.
Maleficium ꝑt dissolui ꝓ magnitudinē fidei: ꝓ ofo=
nes eccle:ꝛ ꝓ eandē artē per quā factū ē:ibidem.
Manichei confutatio de creatione.folio.lt.col.ij. et
colona.iiij.
Manicheoꝝ dictū ridiculum.fo.lii.col.i.
Manichei rationes refellit augustinꝰ.fo.liiij. col.ii.
Manus diaboli duplex.fo.cij.col.iiii.
Mãna quid significet.fo.clxiii.col.iiii.cir. medium.
Mansuetudo cui dono adaptatur.fo.cxcii.colona.i.
circa principium.
Mansuetus et pius dr̃ī:ibidem.
Mansuetudo et pacientia dr̃ī:ibidē. cir. medium.
Mansuetudo maxime alicit et trahit homine ad fi=
dem.fo.ccxli.col.iii.cir.principium.
Manducare corpus christi contingit multis modis.
fo.cclviii.col.iii.cir.medium.
In manducatione spūali sūt quatuor:ibidē.cir. finē.
Manuū ipositio duplex.fo.ccxlix.col.ii.cir.pricipiū.
Maria virgo non consensit in carnalē copulā simpli
citer.fo.ccxxxii.col.ii.circa principium.
Martirū quinq; gña.fo.clxxix.col.iiii.cir. principiuꝫ
Quare inter pascha et penthecosten in festis marti=
rum cantatur Filie ierusalem venite et videte marty
rem.et cetera.ibidem.
Massa humani generis et vulnus habuit et vulneris
medicinam.fo.cxv. col.ii.
Mathematicum exemplum.fo.cxlvii.col.iii.
Matrimonium quomodo recipit dispensatiōem.
fo.clv.col.ii.circa finem.
Matrimonium ꝓceptum non fuit eternum:sed tē=
porale.fo.clxi.col.iiii.cir.fi.
Matrimoniū quid significat.fo.ccxxxi.col.ii.cir. finē
et folio.cclxxxvi.col.i.cir.fi.
Matrimoniū potest stare cum voto contīnentie.fo.
ccxxxii.col.ii.cir.finem.
Matrimoniū et circuncisio instituta fuerunt ante le=
gem.fo.ccxliiii.col.iii.cir.pricipium
Matrimoniū quid sit.fo.cclxxxv.col.ii.cir. medium
Matrimonij institutio:ibidem.col.iii.cir. principiū.
In matrimonij actu ante peccatum vtrū fuisset dele=
ctatio carnis:ibidem circa medium.
Matrimonij cause:ibidem.cir. finem.
Matrimonii quis consensus sit causa efficiens: ibidē
colona quarta:circa finem.
Matrimonium an sit de iure naturali.folio.cclxxxvi
colona tertia:circa principium.
Matrimoniū ꝓtrahere cū pluribus dñs dispensauit
sm exigētiā tpis ꝓpt quatuor:ibidē.cir. finē.
Matrimonij bona triplicia.folio.cclxxxvii.colo.iii.
cir.me.et vtrū excusēt peccatum:ibidem.
In oi matrimonio an sint illa tria bona.fo.cclxxxviii
col.iiii.circa finem
Matrimonii impedimēta:ibidem.colona.ii.cir.me=
dium.
Matrimonio coniungi fideles cum infidelibus ꝓhi=
bitum est.fo.ccxc.col.iii.cir.principium.
Matrimonium soluitur ex parte eius qui relinq;tur
propter duo:ibidē.col.iiii.cir. medium
Matrimonium non soluit fornicatio corporalis q̃tū
ad essentiā:sed q̃tum ad cohabitationem solum.fo.
ccxci.col.prima:circa principium
Matrimonium an dirimatur ex vna contumelia: ibi
dem.col.ii.cir.prin.
Matrimonium an rūpatur q̃tum ad cōhabitationē
pro fornicatione spirituali:ibidem.cir.me.
Matrimonium soluitur q̃tum ad cohabitationem
per fornicationem corporalem et non spiritualem:
ibidem.
Matrimonium quare impedit error personę potius
q̃ alius error.folio.ccxci.colona quarta: circa prin=
cipium.
Matrimonium non fuit inter iacob et lyan in primo
concubitu nec peccauit iacob vel lya.
fo.ccxcii.col.prima:cir.prin.
Matrimonium impedit error conditionis: ibidem.
circa medium.
Matrimonium verum fuit inter beatam mariam et
ioseph.folio.ccxciii.col.i.cir.me.
Matrimonium impedit ordo sacer.folio.ccxciii.col.
secunda:cir.prin.
Matrimonium impedit solennitas ordinis cui anne
xum est votum continentie:ibidem.cir.medium.
Matrimonium contrahendum sꝫ non contractum di
rimit votum simplex/solēne vero impedit contrahen
dum et dirimit contractum:fo.ccxciii.col.iii.cir.prin=
cipium.
Matrimonium impedit violenta coactio tam cōtra=
hendum q̃ dirimit contractum propter duo:ibidem.
cir.me.
Matrimonium est opus hominis:ibidem.
Matrimonium impedit cognatio:ibidem. colo.iiii.
circa principium.
Matrimonium impediebat olim cognatio vsq; ad se
ptimum gradum/nunc vero vsq; ad quartum inclusi=
ue:ibidem.
Matrimonium contrahere extra quartum gradum/
quare institutum est:fo.ccxciiii.col.i.cir.me.
In matrimonio duodecim psone in leuitico sunt ex
cepte.ccxciii.col.iiij.cir.princi.
Matrimonium que impediat affinitas ꝛ que non:fo.
ccxciiii.col.iii.cir.princi.
Matrimonium quomodo impedit enormitas pecca
ti:ibidem:cir.me.
Matrimonij contra essentiam peccātes puniri debēt
in essentia matrimonij: sed peccantes contra bonum
aliter:ibidem.col.iiii.cir.prin.
Matrimonium contrahere/an possit pater cum filio=
la filioli sui:ccxciiii.col.ii.cir.prin.
Materia triplex:fo.ccxcviii.co.i.cir.me.
Ad matutinas surgere ꝓpter pecunias an sit peccatū
fo.xcviij.col.iiij.
Maxime manichei falsę:fo.li.col.iij.
Maxime Augustini nouem:fo.liiij.col.iiij.
Maxime tres de intellectu/volūtate/ ꝛ memoria.fo.
lix.col.ij.
Meliores deus reputauit seruos suos si liberaliter ei
deseruirent:fo.cxix.col.iiij.
Mendacium an sit maius peccatuꝫ in genere q̃ homi
cidium:fo.lxxiij.col.iiij.
Meditatio duplex:fo.cxxi.col.iij.
Medium quo ad nos:fo.cxxix.col.i.
Medicina spiritualis quadruplex.fo.ccxlviii.col.iij.
circa finem
Mendatiū quid sit.fo.ccxv.col.i.cir.me.
Mendatiū triplex:ibidem.col.ii.cir.me.
Mendaciorum an quodlibet sit pecccatum:ibidem.

Mentiri dupliciter sumit: ibidem colona. iii. cir. me.
Mendatiū intentio fallendi facit esse peccatum. fo. ccxvi. col. i. circa principium.
Mentiri etiā pro vita temporali non debet pfectus imperfectus autem pt: ibidē. col. i. cir. me.
Mendatium obstetricum potuit esse veniale: ibidē. colona tertia circa principium.
Mendatiorum genera: ibidem. circa finem.
Mēdatiorū regula generalis: ibidē. col. iij. cir. pn.
Mendatium septimi vel octaui generis an sit deli fo. ccxvii. col. secunda. circa finem.
Mentitus non est iacob dicendo se esse esau. ibidem colona tertia circa finem.
Mercēnari multiplex. fo. xcix. col. & fo. cxi. col. i.
Meritum quare potius situm sit in voluntate q̄ me moria vel intellectu. folio. ci. colona tertia.
Meritum est in voluntate. fo. cxviii. colona. tertia.
An meruit sibi christus: ibidem.
Meretur aliquis maius et non minus vt amorrei. folio. cxlii. colona tertia.
Meretrix an de meretricio elemosinam facere possit folio. cxliii. colona prima. circa principium.
Merita quomodo sunt cause salutis. folio. clxxvi. colona secunda. circa finem.
Mercari celestia pro terrenis est medium inter iubilare deo et separare se a terrenis. fo. cxcii. col. quarta circa finem.
Mereri vitam eternam de condigno an aliquis possit. folio cc. col. ii: circa principium.
Meremur augmentum gratie ex cōdigno. fo. cci. colona quarta: circa finem.
Meritum remissionis pene penes quid attenditur. folio. ccii. colona. ii. circa medium.
Meritum duplex absolutum et conditionale. folio ccciii. colona quarta: circa medium.
Metus iust⁹ quid sit. folio. ccxxi. colona secunda. circa me. et. fo. ccxciii. col. iii. circa principium.
Missio filij triplex. folio. xx. X.
Et demittere et mitti: ibidem. Y. Z. A.
Miraculū quid ē: et vtrum imutatione aque in vinum fuit miraculum. folio. xxv. A.
Miserie humane dupl⁹ cōsiderantur. fo. xxix. T.
Misericordia dei de qua septem queruntur: ibidem
Misericordi⁹ an de⁹ agat cū vno q̄ cū alio. fo. xxx. B
Mirabilia tria dicit bernardus. fo. lxxii. colona. iii.
Misericordia et prudentia manebunt in patria. folio ccxi. colona secunda circa finem.
Misterū duplex. fo. cclii. col. ij. cir. finem. & cclxxx. colona. iiii. circa finem.
Modi significandi siue supponendi in theologicis sunt tres. folio. xiiii. M. J.
Moyses non fuit sacerdos plenaria significatione sacerdotis. fo. ccxliii. colona. iiii. circa principium.
Moli debet christian⁹ inter duas molas. fo. cclxvi. colona tertia: circa medium.
Monachus quare exit claustrum. fo. lxxxii. col. ii.
Mortem pro christo ex sola strennuitate naturaliuz subtre est impossibile. folio. cxlv. colona prima.
Mortis due porte. fo. xli. col. iiii. et. xcvii. col. prima.
Mor nō ē liberi arbitrii. fo. lx. col. ii. circa principiuz
Mortis christi necessitas. fo. cii. colona secunda.
Mors christi fuit causa meritū et figura remissionis peccatorum. fo. cxix. colona prima.
Mors prima lazari an fuerit naturalis. folio. cli. colona prima. circa medium. non semper post mortem datur sententia diffinitiua: ibidem.
Mortuorum differentia: ibidem. colona. ii. circa. fi.
Morticinū lr̄alit q̄d significat fo. ccxlv. col. iij. cir. me
Moralia in noua lege et veteri sunt eadem. fo. ccxc. colona prima circa principium.
Moralia sunt immobilia. fo. ccxciii. col. iiii. cir. me.
Morale duplex. folio. ccxciiii. L.
Motus primus an sit peccatum. fo. xcix. col. secūda.
Motus primus quare est peccatum. ibidem.
Motus primus i vxorē ē pctm̄. fo. lxxxix. col. tertia.
Motus primus ad comedendū q̄n est pctm̄. ibidē.
Motus p̄mi vtrū sint in prohibitione: ibidē. col. iiii.
Motus primus quid est et an sit i rōne. fo. xl. col. i.
Motū q̄n tenemur reprimere. fo. xciii. & xcix. col. iiii
Motiua ad luxuriā. fo. cxi. colona quarta.
Motus naturalis est multiplex. fo. cxvi. col. tertia.
Mot⁹ i bona corpis nō sūt meritorij. f. cxxxvij. co. ii.
Motus aīe intellect⁹ in q̄tū intellect⁹ nō est successiuus. fo. cxlvi. colona prima.
Motus voluntatis multiplex. fo. clviii.
Motus anime duplex: fo. cc. col. i. cir. prin.
Motus erit in patria: fo. vij. an motus localis dubiū est: fo. ccxcix. col. i. cir. me.
Morale quare eternaliter puniatur. fo. xxix. Z.
Muta⁹ xp̄s magorum vtrū fuerit miraculū. fo. xxv. O
Mundus archetipus quid sit: fo. xxxii. J.
Mundus intelligibilis dupliciter potest sumi: ibidē.
Mundus sensibilis fluit a deo immediate: ibidem.
Mul⁹ nō ē spēs opposita eq & asino: fo. cccxlii. col. ii.
Munus triplex. fo. lxxvii. col. iii.
Musicā duplici de cā lz audire: fo. clxii. col. iii. cir. pn.
Multitudo bonorum operum an valet ad meritum: fo. ccii. col. ii. cir. me.
Multitudo bonorum operuz ad quid valet: fo. cciii. col. iii. cir. me.
Mutuum an dare liceat ꝓditionalr: fo. ccxxiii. col. iiii. cir. prin.
Mutuu m date nichil inde sperantes quomodo intelligitur: fo. ccxxvi. col. i. cir. me.
Munus triplex: ibidem. col. iiii. cir. me. & fo. ccxxviii. col. iiii. cir. pnet.

De littera N.

Natura tripliciter sumitur: folio. xxxv. col. iiii. & folio lxxxiii. col. ii. & fo. cxcvii. col. iiii. cir. me. et cclxxx. col. i. cir. me.
Naturas rerum difficile est cognoscere: fo. lxii. col. ii.
Natura duplex: fo. lxiiii. col. iii.
Natura nō ē ꝓria gratie sz via ad ipsaz. fo. lxxv. col. ii.
Naturale quid sit: fo. cclxx. col. iiii. cir. princi.
Nemo potest dare qđ non habet quomodo intelligit fo. lxxxvii. col. iiii.
Negligentia duplex: fo. xcvi. col. ii.
Neo scit an amore an odio dign⁹ sit: fo. cl. col. i. cir. me
Necessitas multiplex: fo. clv. col. i. cir. me.
Negatio aliquādo precedit affirmationem: fo. ccxlv. col. ii. cir. me.
Neq̄ quid sit: fo. cclviii. col. iiii. cir. fi.
Negare seipsuz de⁹ nō potest: fo. cclxxvii. col. iii. cir. p̄
Necessitas de non licito facit licitū vt in Dauid comedente panes propositionis: et apostolis qui fricabant spicas in sabbato: fo. cclxxxiii. col. i. cir. me.
Nepos et pronepos neptis et proneptis non habent locum in spiritualibus: fo. ccxciii. col. ii. cir. me.

Necessitas duplex.fo.ccxcvii.col.iiii. cir. principium
Nomē dei simpliciter premium est qui est.fo.v. L.
Nomina de deo dicta sunt triplicia:ibidem. K. L.
De hoc nomine deus duplex est opinio:ibidem. P. Q. R. T.
Nominū que non predicantur de pluribus duo sunt genera.fo.vi. H. J.
Nomina adiectiua de deo dicta sunt quadruplicia. fo.vii. M.
Nomina adiectiua dicta relatiue de deo.folio. viii. X. Z. A. B.
Nomina que vniuoce de deo et creaturis dicuntur: ibidem. L. D. E.
Nominū que dicuntur de deo quinq; sunt genera.fo. ix. G. H.
Notio ineſt persone et non essentie:et q hoc persona et essentia drīnt.fo.xii. T.
Notio et vnitas drīnt.fo.xiii. Z.
De notionibus sex querunt:ibidem. R.
Notiones quinq; ponunt theologi.fo.xiiii. F.
Notiones sunt persone:ibidem. G.
Notioni conuenit distinguere:et persone distingui. ibidem. H.
Nomina adiectiua essentialia an predicentur de notionibus.fo.xv. A. B. L.
Nomina qualitatiua et q̄titatiua dicta de deo nō recedunt a p̄dicamento substātie:ibidem. F.
Notiones quomodo differunt a psonis:vide opinionem prepositini probabilem:ibidem. J.
De notionibus in speciali octo queruntur:ibidē. K.
Noticia naturalis duplex.fo.cxxxii.col.i.
Noticia accidentalis de deo triplex:ibidem.
Nota:exprimere non semper est bonum.fo.cclxxxiij. col.i.cir.prin.
Numerus mensura et pondus vestigia sunt trinitatis fo.lvij.col.iij.
Numerus pondus et mensura an sint creature. folio lvi.colona.iii.

De littera O.

Obligatio maior soluit a minori.fo.clxiii. et. clxiiii. colona.i.cir.finem.
Obedientia an sit virtus specialis. fo. clxiiii. colona iiii.circa finem.
Obedientia qualis est virtus.folio clxv. col. prima. circa medium.
Obediens duplex.fo.lxxx.col.iiii.
Obedientia melior est q̄ victima quatuor de causis. fo.clxv.col.iii.cir.me.
Obedientia moysi et hieremie:ibidem cir. finem.
Obedire quibus tenemur.fo.clxvi.col.i. circa prin. et.ii.circa principium.
Obedire an tenetur inferior superiori in casu vbi punit innocentem:ibidem. cir.fi.
Obedientia non recipit reprehensionem. fo.ccxxxii. col.iii.cir.medium.
Obligamur ad aliquid dupliciter. folio. lxi.colona prima.
Obligatus non potest dici deus nisi transūptiue.fo. cci.col.ii.circa finem.
An quis obligetur ad impossibile.folio.xciiii. colona prima.
Oculi spirituales duplices.folio.lxiiii.colona.iiii.et lxv.colona.iii.
Occidere p̄ peccatum est in se non tamen secundum se fo.ccxxiii.col.ii.cir.prin.
Oculi corporales in patria habebūt gloriam suam i visiōe humanitatis christi. folio.ccxcv.colona secūda circa principium.
Oculis corporalibus an videbit deus in patria. folio.ccc.col.ii.cir.prin.
Odire deū peccatum quomodo intelligendum sit fo.xxvii.L.
Odium dei malus peccatum in genere q̄ infidelitas fo.lxxiiii.col.iii.
Odium an sit filia ire vel inuidie.folio. lxxxi. colona tertia.
Odium tripliciter dicitur.folio.cxxx.colona.iii.
Offendens in vno an fiat omnium reus.folio. ccv. col.iii.cir.prin.
Oleum quid significat.fo.cclv.col.ii.cir.me.
Opia p ipsum facta sunt exponit.fo.xix.S.
Omissio vtrū sit peccatum.fo.xciii.col.iiii.
Omittere qñ quis dicitur.fo. xciii.col.iiii.
Quando quis omittit ex hoc q̄ non credit.ibidem.
Omittere an possit dormiens:fo.xcv.col.ii.
Omissio nulla propie venialis:fo.xcvi.col.iiii.
Opera misericordie decem:fo.xxi.H.
De opere prime diei:fo.vij.col.ij.
De operibus secunde diei:fo.liiii.col.i.
De operibus tertie diei:ibidem.col.ii.
De operibus quarte diei:ibidem.col.iiii.
Dictum Augustini mirabile de olimpo: fo.lv.col.i.
De operibus quinte diei:ibidem.
De operibus sexte diei:ibidem.col.ii.
Opera bona ex genere a quib⁹ sunt:fo.lxxxiiii.col.ii.
Opera bona facta extra caritatē ad quid valent. fol. cxxiiii.col.ii.
Opera bona quomodo valent ad abilitatem gratie. fo.cxxv.col.i.
Opera valent ad octo:fo.cxlv.col.iiii.
Opera quomodo reuiuiscunt:ibidem.
Opera actiue vite sunt fructuosiora q̄ contemplatiue:fo.clxxii.col.i.cir.me.
Opera consilij gratiora sunt q̄ precepti:fo.clxv. col. ii.cir.fi.
Opera a duobus q̄ sint meritoria:fo.cci. col.iii.circa medium.
Opera misericordie.ccxxxviii.col.iiii.cir.fi.
Opera mortificata dicuntur reuiuiscere inproprie: fo. cclxvi.colona.iii.cir.princi.
Opinantium falsa de deo triplex genus:fo.ii.O.
Oppositio relatiua maior est oppositione secundum affirmationem et negationem:fo.xi.P.Q.
Oppositorum vnum producit aliud:fo.xxxiii.J.
Oppositio dupliciter capitur:ibidem.
Opus bonum triplex:fo.lxxxiii.col.i.
Opus triplex:fo.xcviii.col.iiii.
Opus an commensuretur secundum intētionem. fo. xcix.col.ii.
Opus operans et opus operatum quid sit:fo.ccxliii. col.i.cir.fi.
Orare an ecclesia debeat pro eo quem scit esse reprobum:fo.xxviii.S.
Oratio Fidelium deus omnium conditor.&c.duplici ter potest terminari: fo.cxxi.col.iii.
Oratio an sit specialis virtus:fo.clxxi.col.iii.cir.fi.

Oratio et caritas sunt ad eundem finem ⁊ sunt diuer se virtutes:fo.clxxii.col.i.cir.me.
Orationis diffinitio:ibidem.cir.me.
Oratio an sit species satisfactionis:ibidē.col.ii.cir.fi.
Orationū que est satisfactoria:ibidem.col.iii.cir.prī.
Oratio efficax quattuor requirit:ibidem.cir.me.
Orantis vt si ceciderit resurgat an meritoria sit ora=tio.fo.clxxiij.col.i.cir.fi.
Oratio qua oramus sanctos an sit nobis vtilis. folio clxxv.col.iij.cir.fi.
Ordo caritatis.xxxvi.col.iiij.
Ordo angelicus quid sit.fo.xlij.col.i.
Ordines angelorum quare precise nouem.fo.xliij. colona prima.
Ordinum distinctio secundum dionysium: ibidem. colona quarta.
Ordo duplex.fo.lviij.col.i.
Ordo actuum virtutum.fo.cvij.col.ij.
Ordo nature ⁊ gratie non est:ibidem. fo.cxlij.col.iij
Sine ordine nichil pulcrum est.folio.cclxxxi.colona. prima circa finem.
Ordinem habet ecclesia in suis membris:ibidem.
Ordo quid sit et quot sunt.fo.cclxxxiij.col.i.cir.prī.
Ordinare an possint heretici:ibidem.col.iiij.cir.fi.
Ordo sacer impedit matrimonium. fo.ccxciij. col.ij. cir.prin.
Ordines sacri sunt tres:ibidem.
Ordo diaconatus solebat non esse sacer:ibidem.
Ordinis solennitas habet votum continentie annexū
Originale proprie non punitur.fo.xxix.A.

De littera.P.

Pater filius et spiritussanctus vtrum sint vnus. fo=lio.xiij.B.
Paternitas paternitate est pater.fo.xv.L.
Paternitas vtrum sit potentia generandi.folio.xvi. O.P.
Pater operatur per filium.vnde apostolus ex ipso ⁊ per ipsum et in ipso.fo.xix.O.
Patriarche et prophete soluebant decimas pro se ⁊ suis.fo.cxv.col.iiij.
Pauere quomodo cepit christus.fo.cxvij.col.iij.
Parentes an magis diligendi sunt ꝙ filij. folio.cxli. colona tertia.
Parabola magdalene et pharisei.fo.cxlix.col.iii.cir ca finem.
Paulus de stimulo iuste fuit reprehensus. fo.cliii. col.ij.cir.me.
Paulus volens omēs non nubere sicut se inuolebat vniformiter ad illud crescite. fo.clxi.col.iiij.cir. me.
Pauperis ⁊ diuitis comparatio in statu.folio.clxiij. co.i.cir.prin.
Pauper sciens elemosinā esse de vsura an capere pos sit:ibidem.col.iiii.cir.finem.
Paulus an fuerit exaudiendus petendo stimulum si bi auferri.fo.clxxiij.col.iii.cir.fi.
An peccauerunt sic petendo.fo.clxxiij. col.i.cir.prī.
Patientia quid sit.fo.clxxviij.col.ij.cir.fi.
Passiones martirum an fuerint meritorie vite eter=ne:ibidem.
Passiones suas an meruerunt sancti:ibidem.
Passio anime duplex:ibidem.col.iiij.cir.prin.
Paupertas spiritu est principium immediatum bea titudinum.fo.cxci.col.iiij.cir.prin.
Pax vtrum sit virtus simplex.fo.cxciij.col.i.cir.fi.
Paci quare potius adaptatur esse filios dei ꝙ alij ꝟ= tuti.fo.cxciij.col.i.cir.fi.
Pax dupliciter potest capi:ibidem.col.ij.cir.me.
Pax adaptatur septime petitioni.ibidem:cir. fi.
Paulus in raptu habuit visionem cōprehensoris.fo. cxcvi.col.i.cir.prin.
Paulus in raptu quomodo vidit deum: ibidez.col. ii.cir.me.
Paul⁹ an recte petrū reprehēderit.fo.ccxxxviij.col. ii.cir.fi.
Paradisi ianua multipliciter est apta. fo.ccxlvi.col. ii.cir.prin.
Paruuli dānati quare nō tristantur.fo.lxxxix.col.i.
Patrinus dicitur anadocus. fo.ccliii.col. iiii.cir. fi.
Patrini ad quid obligātur.fo.ccliiii. col.i.cir. prin.
Passio christi quomodo aperuit ianuā paradisi. fo. cclvi.col.i.cir.fi.
Pasca quīq modis capitur. fo.cclxiii.col.i.cir.prin.
Pasca non celebramus decima quarta luna propter multa:ibidem.col.ii.cir.fi.
Pasca triplex habemus:ibidem.col.iii.cir.me.
Pauper melioris est cōditionis simpliciter ꝙ diues fo.cclxxxii.col.iii.cir.me.
Impassibilitas secundum ꝙ vis est quid sit.fo.ccxcix col.ii.cir.prin.
Pax dicitur multipliciter:fo.ccciii. col.ii.cir.me.
Impassibilitatem qualem habebunt paruuli decē= dentes sine baptismo:folio.ccxcix.col.ii.cir.princi.
Parentes quare totiens precipiuntur diligi in sacra scriptura.fo.cxli.col.ii.
Peccatum quid sit:fo.ccclxxx.col.i.
Peccatum angeli quare fuit irremissibile: fol.xxxix. col.iij.et.lxi.col.iii.
Peccatum Ade quod fuit primum:fo.lx.col.iiii.
Peccatuz Ade an fuerit maius peccato Eue:fo.lxii. col.iii.
An ex libidine:ibidem.
An in spiritumsanctum:ibidem.col.iiii.
Quare plus punitum temporaliter ꝙ alia: ibidem.
Peccatum veniale quid sit:fo.lxiij.col.ii.
Dupliciter committitur veniale:ibidem.
Peccatum Ade potuit esse veniale:ibidem.
Peccatum in spiritumsanctum:fo.lxiiii.col.ii.
Peccatum arrij et sabellij fuit ex fantasia:fo.lxvi.co lonā prima.
In peccato tria sunt:fo.lxviij.col.i.
Peckatum quid:fo.lxxi.col.ii.
Peccatum aliquod quia prohibitum aliquod econ=trario:ibidem.col.iii.
Peccatum an sit a deo:ibidem.col.iiij.
Peccatum veniale vtrum corrumpat bonum:folio. xxii.col.ii.
Peccatum aliquod an sit maius alio:ibidez.col.iiii.
Peccatum precise tantum ꝙtum est peccatum in ge nere nullus potest committere:fo.lxxiii.col.ii.
Peccati multiplex diuisio:fo.lxxiiii.col.iiii.
Peccati radices omnes sunt in vi rationali: fo.lxxv. col.i.
Peccatuz dicitur nichil duplici de causa:folio.lxxxv. col.ii.
Peccatum an sit a deo:fo.lxxxv.col.ii. et fol. lxxxvi. col.iii.
Peccatum quomodo deletur sine gratia.fo.lxxxvii. colona prima.

Peccatum sequitur triplex incōmodū: ibidē.col.ii.
Per peccatum diminuuntur naturalia:ibidem.
Peccatum originale an sit aliquid: ibidem. col.iiii.
Peccatum originale quare contrahimus:ibidē.
Peccatum originale quare non habuit christus:ibidem et fo.lxxxviii.col.iii.
Peccatū originale quid sit et qualiter deletur in baptismo.fo.lxxxviii.col.i.
Peccatum originale est fomes:ibidem.col.ii.
Pecatum originale cum dimittatur quare moriant homines baptisati.fo.lxxxviii.col.iiii.
Peccata originalia an plura sint in homine:ibidem. et fo.lxxix.col.i.
Peccatum mortale et veniale vtrum differant.folio xc.colona prima.
Peccatum veniale diffinire est difficile et nichil est adeo veniale quin fiat mortale dū placet:ibidem.
Peccatū veniale an possit fieri mortale:ibidē col.iii.
Peccatū per serpentē mulierē ꝛ virum consūmatur in nobis.ibidem.col.iiii.
Peccato venali an debet pena eterna. fo.xli. col.ij.
Peccatum veniale an sit malus ꝙ peccatum originale:ibidem.
De venali vtrum pena sit inūgenda:ibidem.col.iii.
Peccatum veniale nullus tenetur cōfiteri:ibidem.
Peccatum mortale duplex:ibidem.
De peccato mortali an quilibet teneatur ipsum scire esse tale.fo.xcii.col.iii.
Peccatum actuale quid sit.fo.xlvi.col.iii.
Peccatum supponit pro quattuor:ibidem.
Peccatuz quodlibet an sit volūtariū.fo.xcvii.col.ii.
Peccatū ade aliter est voluntariū ꝙ nostrū:ibidem. col.ii.
Originale quomodo est voluntarium:ibidem.
Peccati finis quis sit:ibidem.
Peccatū an aggrauet euentus sequens. fo.c. col.ii.
Peccatū mortale aliquod an maius sit altero in infinitum.fo.ciii.col.iii.
Peccare aperte an sit grauius ꝙ peccare occulte:ibidem.col.iiii.
Peccatum in spiritū sanctuz quare sit irremissibile. fo.clxx.col.iiii.
Peccatū in spiritum sanctū quid sit.fo.lxxx.col.i.
Peccatum triplex:ibidem.
Peccatum in spiritum sanctum tria exigit: ibidem.
Peccata quare distinguūtur in patrem filium et peccatum in spiritū sanctum.fo.lxxxviii.col.ii.
Peccatum in spiritum sanctum propter duo dicitur irremissibile:ibidem.col.iii.
Peccatum multiplex.fo.cix.col.i.
Peccatum an sit pena peccati:ibidem.
Peccatum punit tripliciter:ibidem col.ii.
Peccatum vnum per aliud vtrum puniat de?:ibidē.
Peccatum vtrum sit proprie pena:ibidem. col.iii.
Pena multiplex:ibidem.
An peccet homo:quia deus permittit:ibidē.col.iiii.
Peccatum in quo instanti remittitur. fo.cxxiii.co.i.
Peccatum veniale tria facit.fo.cxlvii.col.iii.
Peccatum et pena eterna an sint cōparabilia. folio. cci.col.iii.cir.prin.
In peccato mortali tria sunt.fo.ccl.col.iiii.cir.fi.
Peccatum originale transit reatu sed remanet actu: ibidem.
Peccata capitalia per precepta excluduntur. folio. ccxiii.col.i.
Peccatum triplex.fo.ccxxviii.col.iiii.cir.fi.
Peccatuz originale est mortale.folio.cclxiii. col.iiii. cir.fi.
Peccatoz cum conuertitur ad deū primo desinit peccatum suum.fo.cclxv.col.ii.cir.me.
Peccati triplex pena:ibidem.
Peccati cuiuslibet causa est libido: ibidem. col. iii. cir.prin.
In peccato mortali existens nullum bonum meretur apud deum.fo.cclxvi.col.iii.cir.fi.
Peccare in proximum quid sit.folio.cclxxiiii.col.iii.
Peccata an redeant.fo.cclxxvi.co.iiii.cir.fi.
Peccatum venale punitur eternaliter in inferno. fo cclxxvii.col.iiii.cir.fi.
Peccatum mortale quodlibz est fornicatio spiritualis.fo.ccxci.col.ii.cir.fi.
Peccata spiritualia maioris culpe sunt ꝙ carnalia:ꝛz minoris infamie:ibidem.
Peccatum est sicut lupus morbus quidā. fo.ccciiii. co.iii.circa principium.
Peccatores deus non audit falsa est propositio si generaliter intelligatur.fo.cccv.col.ii.cir.me.
Pena eterna vtrum sit bona.fo.xxviij.
Pena duplex promouens et suffocans: folio.xxxvii. col.ii.
Pena eterna est optima ī genere suo: fo.lxxii.col.ii.
Pena damni et pena torquens quid sit:ibidem.
Pena duplex:fo.lxxiiii.col.iii.
Quas penas assumpsit christus:fo.clx.col.iiii.
Pena duplex:fo.c.col.ii.
Pena peccati est duplex:fo.cclv.col.i.cir.me.
Penā iligit deus post peccata dimissa propter quid?:ibidem.
Penitentia est secunda tabula post naufragium: fo. cclxvi.col.iiii.cir.princi.
Penitentia quid sit:ibidem.
Penitētia includit quattuor:fo.cclxiiii.col.i.cir.prī.
Penitētia capitur dupliciter: ibidem. col.ii.cir.me.
Penitere cuiuslibet virtutis est actus ad bonum sensum:fo.cclxiiii.col.iiii.cir.me.
Penitentia quam efficatiam habet in remissione peccatorum:fo.cclxv.col.i.cir.fi.
Pena temporalis qua punitur homo post confessionem vtrum sit de iusticia dei:fo.clxv.col.iii.cir.me.
Penam minorem mutare in maiorem non est cōtra misericordiam dei:ibidem.cir.fi.
Pena minor in presenti magis placet deo ꝙ maior in purgatorio:ibidem.
Penitentia vtrum sit differenda:ibidē.col.iiii.cir.fi.
Per penitētiā reparatur imago dei ī nobis:fo.cclxv. col.i.cir.princi.
Penitentia facta in mortali vtrum sit iteranda:folio lxxi.col.i.cir.me.
Penitentiū multa sunt genera: ibidem.circa princi.
Penitentia an sit iteranda de omni peccato: ibidem col.iiii.cir.princi.
Penitentia quomodo est sanitatis spiritualis medicina:fo.cclxxii.col.ii.cir.me.
Penitentia facta pro aliquo an valeat ei pro quo fit: ibidem.col.iii.cir.me.
Penitentia ꝓdigna dicit duobus modis:fo.cclxxiiii. col.i.cir.me.
Penitentia solēnis quid sit:ibidem.col.ii.cir.me.

Personas tres esse vnum deum probatur.fo.iii.J.
Personarum trinitas ostenditur:ibidem.Y.Z.
Personã tertiam oportuit esse in trinitate:fo.iiii.L.
Persona nulla potest eẽ a deo patre immediate tñ.
ibidem.E.
Tres persone tñ sunt in diuinitate:ibidem.M.
Persona est res distincta sua proprietate.fo.v.M.
Persona nomen quid significet et quid sit persona.
fo.ix.R.S.
Persona proprie dictus est hõmo laruatus: ibidem
X.
Persona nomen vtrum dicatur vniuoce de personis
creatis et increatis.fo.x.L.M.E.
Persona nomen vtrum dicatur de deo secundũ essẽ
tiam an secundum relationem:ibidem.M.J.
Persona nomen hab et tres significatiões:ibidẽ.M.
O.
Persona est essentia deus et deitas.fo.xi.Z.
Persona et essentia non sunt prorsus:ibidem.H.
Persone diuine vnum sunt realiter i essentia:sed so
lo intellectu diuiditur essentia ab illis.fo.xv.H.M.
Per denotat subauctoritatẽ.fo.xviii.J.
Per se tale magis est tale quomodo intelligitur.ibi
dem.M.
Permenides et melissus quare decepti fuerũt dicẽ
tes omia esse vnũ.fo.xxxiii.col.iiij.
Perfecto rei in tribus cõsistit.fo.lxviij.col.iiii.et il=
la tria a salomone augustino ⁊ dionysio diuersimode
nominantur:ibidem.
Pertinax quid sit.fo.lxxviij.col.i.
Perseuerantia non exigitur ad meritumvite eterne
fo.cxxiij.col.iij.
Perfectionis sex sunt genera.fo.cxlviij.col.i
Perfecto noe:ibidem.col.ij.
Perfecto religiosorum:ibidem.
Perfectus an magis diligat proximum q̃ imperfe=
ctus deum.col.iiii.cir.prin.
Perfectus an magis tenetur diligere deum q̃ imp=
fectus:ibidem.cir.fi.
Perfectorum duo genera:fo.clij.col.iij.cir.fi.
Perseuerantia an sit virtus specialis. fo.clxxx.col.i.
cir.fi.
Perseuerantia sumitur tribus modis: ibidem. col.
ij.cir.me.
Perseuerantia duobus modis impeditur.fo. clxxiij
col.ij.cir.me.
Perplexitatis casus alius.fo.ccxlij.col.iij.cir.me.
Perfectus an timeat penam eternã. fo.clxxxvi. col.
iij.cir.fi.
Perseuerantia boni non facit ad quãtitatem premij
vel meriti.fo.cci.col.i.cir.fi.
Periurium quadruplex.fo.ccxix.col.iiij.cir.prin.
Periurij quodlibz an sit mortale.fo.ccxx. col.i.cir.
medium.
Periurij vtrũ sit pctm̃.fo.ccxxi.col.i.cir.me.
Perplexitas triplex.fo.ccxl.col.i.cir.me.
Perplexitas quid sit:ibidem.col.ij.cir.prin.
Perplexitatis casus:ibidem.col.ij.cir.fi.⁊ iij.⁊. iiij.
Perplexitatis regula gñalis.fo.ccxli. col.i.cir.me.
Permissio triplex.fo.cclxxxix.col.iij.cir.me.
Persone duodecim a matrimonio excipiuntur in le
uitico.fo.ccxciij.col.iiij.cir.prin.
Petitio christi.fo.cxviij.col.ij.
Petitio quid sit.fo.clxxii.cir.me.
Petere pie quid sit.fo.clxxiij.col.i.cir.prin.
Petere temporalia quis potest dupliciter.fo.clxxv.
col.ij.cir.fi.
Petitio temporalium an liceat. fo.clxxiij. col. iiii.
circa medium.
Petrus an peccauerit amputando auriculam.folio.
ccxxxiii.col.i.cir.me.
Petrꝰ an peccauit iudaisans.fo.ccxxxviii.col.ii.cir.fi
Petrus peccauit venialiter secundum augustinum.
fo.ccxlvii.col.ii.cir.prin.
Philosophi ex propriis rationibus quomodo arguũt
folio.ij.M.
Philosophi patrẽ cognouerũt inascibilẽ.fo.xvij.T
Nullus errauit circa patrem:ibidem.
Philosophi ⁊ theologi ex suis principiis diuersimo
de arguũt:ibidem.E.
Philosophi de productione mundi decepti sunt.fo.
xxxii.col.iiii.
Philosophorum confutatio de principiis rerum.fo
lio.li.col.ij.
Philosophi an cognouerunt tres personas vel ali=
quam illarum.fo.cxxxvi.col.iii.
Philosophorum triplex genus:ibidem.col.iij.
Philosophi defecerunt in tertio signo:ibidẽ.col.iiii
Philosophorum error.fo.ccl.col.ii.cir.prin.
Philosophorũ error de resurrectione.fo.ccxcv. co=
lona quarta circa finem.
Pietas secundum q̃ est donum qualiter sumitur fo.
clxxxvii.col.i.cir.me.
Plenitudo duplex.fo.cclvi.col.ii.cir.fi.
Potentia generandi est in filio:habet duplicem sen=
sum.fo.xvi.M.O.
Potentia quare appropriatur patri.fo.xix.Q.
Possessio sine socio non est iocunda:ibidem.
Potentia dei de qua sex querũtur.fo.xxiii.J.
Potentia duplex:ibidem.
Potest de asino fieri homo:ibidem.K.
Possibile simpliciter dd sit:ibidẽ.⁊ fo.xxv.M.
Saluare iudam an possit deus:ibidem.O.
An de corrupta possit facere virginem:ibidem.
Potentia ad preteritum:ibidem.
Omnipotens quattuor importat:ibidem.
Deus an possit aliquid melius facere q̃ faciat:ibidez
R.S.
An possit plura facere q̃ homo itelligere:fo.xxvi.Q
Potentia anime et anima non sunt idem:quia oppo
situm̃ est contra deitatem:fo.lix.col.iiij.
Pollutio nocturna:fo.xciii.col.ii.
Potentia dei duplex:fo.ccli.col.iiii.cir.me.
Potestatem suscitandi animas nõ potuit dare deus
christo homini secõm q̃ homo:fo.cclii.col.i. cir.prici.
Potestatez cooperationis baptisandi si dedisset deꝰ
alicui quod inconueniens:ibidem.col.ii.cir.prin.
Pollutio nocturna vnde frequenter prouenit: folio
cclxi.col.i.cir.me.
Pollutionem nocturnam passus sacerdos nõ debet
celebrare nisi confessus:fo.cclxi.col.i.cir.me.
Potentie imperate hominis sunt in neruis lacertis⁊
musculis:fo.ccxcv.col.i.cir.princi.
Potentiã deus dat tripliciter:ibidẽ. col.iiii.cir.me.
Potẽtie aie motiue sunt tres:fo.cxciii.col.i.cir.me.
Prelatis precipit petrus vt sint parati reddere ratio
nem de ea que in eis est:fidẽ.⁊c.fo.ii.D.
Predicãdi modꝰ i theologicis sicut dialeticis ẽ mul=

tiplex:fo.vij.O.P.
Predicamenta quomodo dicant de duo.fo.i.L.M
Predicatio relatiua multiplex:fo.xviii.A.
Predestinatio tripliciter sumitur ⁊ de ea quinq; que
runtur:fo.xxij.P.Q.R.
Predestinationis duplex effectus:ibidem.
Predestinato nullum mest bonum ex eo q; est prede
stinatus:fo.xxiii.Y.
Iste est predestinat⁹ quomodo itelligitur: ibidē. Z.
Predestinandi verbum aliquid ponit i deo nichil in
homine:ibidem.A.
Nullus potest facere q; sit predestinatus:ibidem.
Predestinare habet duas assertiones:ibidem.B.
Prescientia dei vtrum inferat rebus necessitatē: ibi-
dem.C.D.E.
Deus necessario preuidit hoc falsa est propositio de⁹
immutabiliter preuidit hoc vera est:ibidem.D.
Predestinatio et electio dei:ibidem.E.
Precipit deus aut ad excecandum aut ad tentandū:
fo.xxvi.A.
Prepositini dictum de manicheis:fo.lii.col.i.
Precepta que dedit de⁹ hoi in paradiso.fo.lx.col.i.
Preceptum datum ade triplex:ibidem.
Preceptum quare dicatur discipline:ibidem.col.iiii.
Presumptio nouitatum an sit filia inanis glorie. fo.
lxxviij.col.i.
Preceptum affirmatiuum et negatiuū differunt. fo.
xc.colona prima.
Predicans propter substentationem an deformē ha
beat finem.fo.xcviii.col.ii.
Predicans vt habeat vnde substētetur est simoniac⁹
Predicantium triplex genus pastorum mercenario-
rum et furum.fo.xcviii.col.iiii.
Predicare in peccato an sit peccatum:ibidem.
Predicans ieiunium existēs pinguissimus an peccet
fo.xcix.col.i.
Predicantem an deformet inanis gloria:ibidē.col.ii
Prelati magis sunt honorandi propter duo. folio.
clxx.colona secunda.
Prelatus preferens consanguineum alteri equali p
sonam non accipit:ibidem.col.ii.
Preferens minus dignum magis digno in spiritua-
libus peccat:ibidem.col.iii.
Predestinatus dicitur dupliciter.fo.cxiiii.col.i.
Predestinatus duo participia includit:ibidē. col.iii
Predicatio duplex:ibidem.col.iiii.
Predicator vel alius non facit q; deus intendit: nisi
faciat ex caritate.fo.cxxiiii.col.iiii.
Predestinatum sciens se velle debet quamlibet pe-
nam sibi infligi dum sit vtilis.fo.cliij.col.i.cir.fi.
Precepta legis nature et legis diuine quomodo dif
ferunt.fo.cliii.col.i.cir.fi.
Precepta naturalia ad quid sunt data: ibidem. col.
ii.circa finem.
Precepta veteris testamenti non recipiunt dispensa
tionem.fo.clv.col.iii.cir.prin.
Precipere an possit deus contra precepta decalogi.
fo.clxvii.col.ii.cir.prin.
Precepta legis an sint tātum decem.fo.ccxii.col.iiii
circa principium.
Preceptorum distinctio per originem:ibidem.cir.fi
Preceptorum tria prima ordinātur ad deum alia ad
proximum.fo.ccxiii.col.i.cir.fi.
Preceptus primum appropriatur patri propt̄ duas
causas:ibidem.col.ii.cir.fi.
Preceptum tertium an sit cerimoniale vel morale:
ibidem.col.iii.cir.prin.
Preceptum quartum quare habz potius promissio
nem q; cetera:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Preceptū et consiliū differūt.fo.ccxiiii.col.i.cir. me.
Precepta ordinant hominem ad deum: ibidē.col.ij
circa medium.
Precepta adaptantur plagis egipti:ibidem. col.iii.
circa medium.
Preceptorum diuisio ad cardinalium diuisionem re
ducitur:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Predicare non licet pro lucro temporali vel gloria.
fo.ccxxvi.col.iii.cir.me.
Prebenda duo continet.fo.ccxxix.col.ii.cir.fi.
Prebendam dare pro seruicio vtrum liceat:ibidem
Prelatus debet pugnare vsq; ad mortemvbi est ma
gna lesio libertatis ecclesie.fo.ccxxxvii.col.ii.cir. me
Preceptum de correctione fraterna an pertineat ad
omnes.fo.ccxxxviii.col.iiii.cir.prin.
Precepti et cōsilii differētia:fo.ccxxxix.col.i.cir.me.
Precepta pure moralia quid sint. fo.ccxlii.col.i.cir.
medium.
Preceptum de non accedendo ad menstruatamvtrū
sit morale:ibidem.cir.me.
Prelatorum officium.fo.ccxliii.col.ii.cir.me.
Precepta moralia immobilia sunt.fo.ccxciii.colona
quarta circa medium.
Contra precepta decalogi an deus possit precipere.
fo.clxvii.col.ii.cir.prin.
Presentia duplex folio.xxxi.F.
Premium sanctor⁹ quare dicitur corona: fo.ccxcviii.
col.iiii.cir.me.
Principia fidei sunt hec: deus est simplicissimus:ali-
quid conuent essentie quod nulli persone: fol.xi.Z.
Principia rerum in se reflectuntur:fo.xiiii.Z.
Priuatio dupliciter capitur:fo.lxxxv.col.ii.
Principium in theologia:fo.cxxi.col.i.
Principia fidei fidelibus sunt per se nota:fo.cxxxi. co
lona.iiii.
Principium duplex:fo.clvi.col.ii.cir.fi.
Principia theologie sunt articuli fidei et differunt a
principijs aliarum scientiarū: fo.cclviii.col.iii.cir.prin.
Principia ⁊ suppositiones differunt:ibidem.
Processus in infinitum in causis improbatur:fo.ii.X.
Y.z.A.B.
Processio spiritussancti declaratur:fo.iii.S.
Processio immediata tantum/ et processio simul me
diata et immediata in deitate reperitur: sed non me-
diata tantum:fo.viii.H.
Pronomina demonstratiua et relatiua quō differūt:
fo.vii.M.J.
Propositio vniuersalis est vera in theologicis licet
subiectū non contineatur sub predicamēto suppositio
ne:fo.xiiii.M.
Processio duplex:fo.xix.T.
Propter vnū quodcūq; tale et illud magis:quomo-
do intelligitur:fo.xx.V.
Prouidentia quid sit:fo.xxix.H.
Prouidentie multi modi:ibidem.M.
Prophetia quid sit et quot modis capiat: fo.xlviii.
col.iii.
Prophetia non est virtus:ibidem.col.iiii.
Propheta quid sit:fo.xlix.col.i.

Prophetia duplex:ibidem.col.ii.
Prophetarum corda spiritussanct⁹ quādoq; tāgebat ꝙtum ad vocem tantum:ibidem.col.iii.
Prophetia Cayphe an erat a spiritusancto circa quā quattuor consideranda sunt:ibidem.
Prophetia ione vtrum vera fuit:ibidem.col.iiii.
Prophetia vtrum euacuabitur:fo.l.col.ii.
Prophete quare non dicuntur expositores sacrarum litterarum:ibidem.col.iii.
Prophete vtrum statim credendum sit:ibidem.
Prophete veri discernebātur per tria.ibidē.col.iiii.
Prophete vtrum obediendum sit precipienti cōtra legem dei:ibidem.
Prophete pseudo pena.fo.li.col.ii.
Pronitas peccandi an sit a deo.fo.lxxxvi.col.iiii.
Proximi dilectio duplex.fo.cxlviii.col.ii.cir.fi.
Propter sex habet significationes.fo.cxl.col.i.
Propria esse aliqua est de iure naturali.fo.cliii. col. tertia circa finem.
Propriū qui primo sibi vsurpauit an peccauerint mortaliter:ibidem.col.iiii.cir.fi
Prudentia duo habet officia.fo.xlii.col.iiii.
Prudentia moralis et theologica differunt. fo. xcii. colona prima.
Prudentia an sit species specialissima.fo.clvi.col.iii
Prudentia vtrum sit prima cardinalium:ibidem.colona quarta circa principium.
Prudētia ⁊ sciētia moralis differūt:ibidē.col.i.cir.pri.
Prudentia carnis est peccatum. fo.clxxxvii. colona tertia circa medium.
Prudentia est vnica secundum speciem.fo.clxxxviii. colona secunda circa finem.
Prudentie quinq; partes.fo.clxxxix.col.i.cir.me.
Prudentia spiritus virtus est imperās omnibus virtutibus penitere.fo.cclxv.col.i.cir.pri.
Prudentia spiritus tangit oēs cordas cithare: ibidē
Purgatio est quadruplex.fo.ccciii.col.iiii.cir.fi.
Puluinar quare supponitur euāgelio.fo.clxxv. col. tertia circa medium.
Punitio duplex.fo.ccxlii.col.ii.cir.me.
Pusillanimitas an sit filia accidie.fo.lxxxii.col.iiii.
Punire non potest deus aliquem ꝙtum meruit. fo. xxix.X.

¶ De littera.Q.

Quarta persona in diuinitate esse nō pt.fo.iiii.B.M.
Qui est/est simpliciter primum nomen dei. fo.v.L.D.E.
Qui est nomen supponit pro persona nec significat essentiam nisi ratione de ly est.fo.vii.B.
Quantum intendis tm facis.fo.xlix.col.iiii.
Quecūq; vultis vt faciant vobis homines. ⁊c. quomodo intelligitur.fo.cliii.col.iii.cir.prin.
Quies dicitur dupliciter.ccx.col.iii.cir.prin.

¶ De littera.R.

Racha quid est.fo.cvi.col.ij.
Rancor quid sit.fo.lxxxij.colona quarta.
Raptus in deum et de raptu pauli. fo. cxcij. colona tertia circa finem.
Ratio est rex in regno anime.fo.xxxvij.col.iij.
Ratio vtrum peccet.fo.lxv.col.iij.
Ratio corrigit seipsam.fo.lxvi.col.i.
Ratio superior et inferior.fo.clxxxij.col.ij.cir.me.
Ratio duas habet vias.fo.ccxxij.col.iij.cir.me.
Recidiuans an teneatur tantum agere penitentiam quam egit in caritate.fo.cclxxvii.col.iiii.cir.fi.
Redimi genus humanum an alio modo potuit. fo. cxix.colona tertia.
Redemptor dupliciter capitur.fo.cxxi.col.ij.
Regula theologica.fo.v.M.
Regula generalis predicationis in diuinis.fo.ix.M.
Regula logicalis.fo.xvij.U.et fo.xvij.J.
Regula theologica.fo.xix.T.
Regula generalis.fo.xxxvi.col.iij.
Regula aristotelis.fo.xxxviij.col.iiij.
Regula gregorij.fo.xlij.col.i.
Regule aristotelis declaratio.fo.xlvi.col.iiii.
Regula cōmunis vbi vnum.⁊c.lxxij.col.iii.
Regula de peccato mortali.fo.xcij.col.iiii.
Regula generalis.fo.xciiii.col.iiij.
Regula alia generalis.fo.cix.col.iii.
Regnum diaboli destruxit deus.fo.cij.col.iiii.
Regula alia generalis.fo.cxxviij.col.iij.
Regule alie due generales.fo.cxvi.col.i.
Religio secundum philosophos quid cōprehendit. fo.cix.col.ij.cir.prin.et fo.clxix.col.ij.cir.prin.
Regule aristotelis declaratio.fo.cxci.col.i.cir.fi.
Regula alia generalis.fo.ccxi.col.ij.cir.me.
Regula gñalis de mendacio fo.ccxvi.col.iii.cir.prī.
Regula de vsurarijs ꝓtractib⁹.fo.ccxxv.col.ii.cir.prī.
Regula iuris.fo.cxxvi.col.iii.cir.prin.
Religionem ingrediens mortuus est mūdo et fit nouus homo.fo.ccxxxii.col.iii.cir.me.
Regula alia generalis quicunq; facit aliquid de quo dubitat an sit peccatum mortale peccat mortaliter.
Relatiua de deo dicta nō indicāt substantiā: fo.xv.F.
Relatio multiplicat trinitatem:ibidem.
Relatio in naturis non est principiū agēdi:fo.xix.O.
Relaxatio vtrum tantūvaleat ꝙtum promittit ecclesia:fo.cclxxxi.col.iiii.cir.princi.
Remissio peccatorum quid est:fo.cxxii.col.i.
Remissio peccati an precedat motum liberi arbitrij: fo.cxxii.col.ii.
Reprobatio quid sit et quot sunt in ea:folio.xxii. P Q.R.T.
Reprobatio duplex:ibidem.A.
De reprobatione Esau:ibidem.
De contrarietate Ambrosij ⁊ Augustini in hac materia:ibidem.
Repetere licet sua in iudicio etiam cum scandalo: fo. ccxxxv.col.iiii.cir.princi.
Repudiata vtrum possit redire ad primum marituz: fo.cclxxxix.col.iiii.cir.fi.
Repudiate an licebat ducere maritum: fo.ccxc.col.i. circa principium.
Res melius cognoscuntur in verbo ꝙ in proprio genere:fo.xlvi.col.iiii.
Res tripliciter dicitur esse in deo:fo.xlvii.col.i.
Resurgens an resurgat in equali vel maiori caritate: folio.cxlv.colona prima.
Resuscitatus an post mortem possit repetere vxorem suam:fo.cli.cir.princi.
Restitutō an sit ps satisfactōis:fo.cclxxiii.col.ii.cir.fi
Restitutionem differre ex aliqua causa vtrum liceat: ibidem.col.iii.cir.fi.
Restituere an teneantur currentes cū fure:fo.cclxxv. col.i.cir.me.
Restituere an teneat cōsulens: fo.cclxxv.col.ii.cir.pn
Restitutionis preceptum nullam recipit dispensatio-

nem:ibidem.col.iii.cir.principium.
Restituere tenetur quicūq; habet conscientiā rei alie ne:ibidem.col.iiii.cir.me.
Restituere an teneatur rem suam violentervel latenter recuperans:fo.cclxxvi.col.ii.cir.principium.
Restituere an teneatur quis acquisita per ypocrisim vel adulationem:ibidem.col.iii.cir.me.
Resurrectio corporum probatur: fo.ccxciiii.col.iiii. circa medium.
Resurrectio generalis probatur dupliciter:fo.ccxcv. col.ii.cir.princi.
Post resurrectionem similiter laudabūt deum etiā vocaliter:ibidem.
Resurrectio corporum an sit naturalis vel miraculosa:ibidem.col.iij.cir.fi.
In resurrectione corporum erit duplex coniunctio: ibidem.col.iii.cir.me.
Resurrectio non potest esse naturalis ꝓpter tres causas.fo.ccxcvi.col.i.cir.me.
Resurgemus omnes secundum apostolum in mensura etate plenitudinis christi:ibidem.col.iii.cir.fi.
In resurrectione detrahenturvicia nature & remanebit natura:ibidem.
In resurrectione nanitas que non est ex vicio nature poterit ibi esse:sed nō indecēs:ibidē.col.iiii.cir.fi.
Resurrectionis gloriam qualiter ostēdit christus fo. ccxcviij.col.ij.cir.prin.
Resurgens ad gratiam an resurgat ad equalem vel maiorem.fo.cxlv.col.i.cir.me.
Resurrectio christi qualis est causa nostre.fo.cclxvij. col.i.cir.prin.
Resuscitati vere comedere possunt:sed fantastice resuscitati comedere non possunt per hoc deprehendit antichristi deceptio:ibidem.col.i.cir.me.
Resurrectionem suam christus qualiter probauit. ibidem.col.iiii.cir.me.
De resurrectione philosophi errauerunt. fo.ccxcv. colona quarta circa finem.
Reuelare non potest deus alicui quod peccabit mortaliter.fo.xxviii.M.
Reuerentia duplex.fo.xlii.col.iii.
Reuelatio caritatis et similiter dānationis an sit possibilis.fo.cl.col.iii.cir.fi.
Reuelari habet duas significationes:ibidem.cir.fi.
Reuerentia quid sit.fo.clxxxvi.col.iiii.cir.fi.
Rixa quid sit.fo.lxxvii.col.iii.et lxxxi.col.i.

¶ De littera.S.

Sabellii deceptio in diuinis.fo.ii.M.
Sabellius personas confundit:ibidem.
Sabellius dixit patrem genuisse seipsum:ibidē.M.
Sabbatum eternitatis quādo venit.fo.ccxxxiii. col. tertia circa finem.
Sabbato quare non abstinemus ab omni opere.fo ccxlvi.col.ii.cir.me
Sabbato nō licebat pare cibos.fo.ccixiii.co.ii.cir.fi
Sacra scriptura paruulis congruens nulli⁹ generis vel rerum verba vitauit ex quibus intellectus nr̄ ad diuina assurgat.fo.iiij.J
Sacerdos an debz ire ad diuitē quē scit in extrema necessitate potius ꝙ ad pauperē quē scit in periculo mortis cū scādalo tñ multoꝝ.fo.ccxxxiii.col.ii.cir.fi
Sacramentū ḋd sit.fo.ccxlii.col.iij.cir.prin.
Sacramētoꝝ institutiōis triplex causa:ibidē.cir.me
Sacramenta cur deus distulit:ibidem.cir.fi.
Sacramenta veteris legis vtrum iustificabant. folio ccxliii.ꝛ fo.i.cir.prin.
Sacrificia arietum et cetera huiusmodi dicitur noluisse dñs propter tria:ibidem.col.ii.cir.prin.
Sacramentoꝝ sufficientia.fo.ccxlviij.col.iii.cir.me.
Sacramenta medicine diuerse spirituales dicuntur: ibidem:col.iii.cir.fi.
Sacramentum ꝺz magnū q̄tuoꝝ modis.fo.cclvi.col. quarta circa finem.
Sacerdotes boni diutius et regulariter viuūt ꝙ mali.fo.cclxi.col.iiii.cir.fi.
Sacerdotium veteris legis et noue vtrum sit idem. fo.cclxxxiiii.col.iii.cir.me.
Saluati sunt duplices.fo.xxv.Ꝑ.
Salamandra vtrū viuat in igne.fo.lvi.col.i.
Salutare in via quō p̄ceptū est.fo.ccxiij.col.iiij.cir.fi
Samaritanus q̄d significet.fo.ccxlviij.col.iii.cir.me
Samaritana quid significet.fo.cxxxiii.col.i.
Sanson meruit se interficiēdo fo.clxviii.co.ij.cir.p̄n.
Sancti multa ignorant.fo.clxxvi.col.i.cir.prin.
Sancti dupliciꝫ nos adiuuāt:ibidē.col.ii.cir.me.
Sanson excusatur.fo.ccxxxiii.col.ii.cir.fi.
Sanitas corporalis non immediate a deo.fo.cclı.col tertia circa medium.
Sanguis christi in eucharistia an sit sine corpore: fo. cclviii.col.ii.circa medium.
Sanctorum premiū quare dicitur corona:fo.ccxcviii. colona.iiii.circa medium.
Sancti vtrum debeāt optare penas reprobozum:fo. xxviii.M.
Sapientia quare approprietur filio:fo.xix.Q.
Sapientia mundi vtrum sit contraria sciencie dono: folio clxxxvii.col.iiii.cir.principium.
Sapientia mundi capitur tripliciter: folio. clxxxviii. col.i.circa medium.
Sapiētia ꝛ itellect⁹ differūt: fo.clxxxix.col.ii.cir.me.
Sapientia cōtrariatur insipientie:fo.cxci.col.ii.cir.fi.
Satisfactio quid sit:fo.cclxxii.col.i.cir.fi.
Satisfaciens pro altero / an satisfaciat pro se : folio. cclxxiii.col.iiii.cir.me.
Scire capitur dupliciter:folio.xix.S.
Scientia dei de qua duodecim queruntur: fo.xxi.K.
Scire omnia quare dicitur deus:ibidem.L.
Scire dictū de deo multipliciter capiť: ibidez.K.M.
Scire potest deus plura ꝙ scit:ibidem.M.O.
Scientia potest esse opinio:fo.xlviii.col.iii.
Scriptura sacra vtitur naturali modo loquendi nec vnicam personam pluraliter significat:ex adulatione enim processit ꝙ vnam personam pluraliter significamus:folio.lix.col.i.
Scientia duplex moralis:fo.xcii.col.i.
Scientia et fides differunt:ibidem
Ad scire non tenemur nisi ꝓpter facere:fo.xcii.col.ii.
Non scire id quod tenemur scire nō est peccatū: ibidē
Scire se habere caritatez an sit possibile:folio.ccxlix. colona quarta circa medium.
Sciencia duplex:folio:cl.col.i.circa medium.
Scientia causat operationem:fo.clvi.col.ii.cir.me.
Scientia donum quid sit:fo.clxxxvii. col.ii.cir.finem
Scientia dono defenditur:ibidem:circa finem
Scientie donum generat fidem:ibidem circa finem
Scientia quid sit:fo.clxxxviii.col.iii.circa principiuz.
Scientia et consilium dona quomodo differūt: ibidē
Scientia nō est virtus:fo.clxxix.col.ii.cir.princi.

Sciẽtia sanctoꝝ est multiplex.fo.cxcii.col.iiii.cir.fi.
Scientia an destruetur in patria.fo.ccx.col.iii.cir.fi.
Scandalisare quid sit.fo.ccxxiiii.col.ii.cir.prin.
Scientia christi duplex.fo.cxvi.col.iiii.
Scientia pertinet ad beatitudinem.fo.cxvii.col.i.
Scolas vendere an sit simoniacum.fo.ccxxix. colona tertia circa finem.
Scandalum quid sit.folio.ccxxxvi.col.ii.cir.prin.
Scandalum duplex:ibidem.
Scandalum aliquod quare dicitur passiuum:ibidez.
Scandalum an sit species peccati ab aliis distincta. ibidem.circa medium.
Propter scandalum tenemur dimittere opera mie. fo.ccxxxvii.col.i.cir.princi.
Scandalum triplex.ibidem.
Propter scandalum an dimittendum sit consiliũ dei ibidem.col.iii.cir.me.
Propter scandalum vitandum quid faciendum sit. fo.ccxxxviii.col.i.cir.prin.
Propter scãdalum teneoꝛ in casu dare bibliam meã ibidem.col.ii.cir.me.
Sensualitas duplex.fo.cxxxi.col.i.
Sensus quare dicuntur equi.fo.cxliiii.col.ii.
Sensus duplex corporalis et spiritualis. fo. cclxvii. colona secunda.cir.fi.
Sensus spirituales sunt quinq;.fo.ccc.col.iii.cir.pn.
Sẽsib⁹ solis spiritualib⁹ an solũ fruamur deo.ibidẽ.
Sensus spiritualis est vnus scilicet intellectus. folio cccxci.col.i.cir.fi.
Sensus spirituales differunt ꝛ modo operandi ꝛ modo delectandi.fo.ccci.col.iiii.cir.prin.
Senece dictum de magnanimitate.folio.cxliii.colo. tertia circa finem.
Sententiã deus mutat et non consilium.fo.l.col.i.
Separatio est duplex.fo.xi.ſh.
Separatio a sensib⁹ est triplex.fo.cxcvi.col.ii.cir.pn.
Sepultura mortuoꝝ non solum est res annexa spirituali.ibidem.cir.fi.
Sepulturam mortuoꝝ vendere simoniacum est. ibidem.col.iii.cir.prin.
Effrain propter hoc reprehensus est:ibidem.
Seraphin quare dicatur ardens.fo.xlii.col.i.
Seruicia sunt duplicia.fo.ccxxix.col.ii cir.prin.
Serpens aeneus fuit christi figura.fo.cclxi.col.i.cir. principium.
Seruitus corporalis non est mala malicia culpe imo bona.fo.cclxxvii.col.ii.cir.fi.
Seruitus corporalis nec spiritualis esset si peccatuz non esset.fo.ccxcii.col.ii.cir.prin.
Seruitus corporalis non solum est a iure humano sz etiam a iure diuino.ibidem.
Signa spiritussancti.folio.ccxxxvii.col.iiii.cir.fi.
Signatum signum aliquando precedit aliquando nõ fo.li.col.i.
Signa caritatis tria sunt. folio.cl.colona prima circa medium.
Signans pro signato ponitur sepe in sacra scriptura fo.cclxii.col.ii.cir.fi.
Sillogismi qui fit per effectum caritatis minoꝛem scire nõ valemus.fo.cl.col.ii.cir.fi.
Simonia quid sit.fo.xxxvi.col.iij.
Similitudo multiplex.fo.xxxvij.col.iij.
Similitudo triplex.fo.lviij.col.iij.
Similitudo notanda.fo.xc.col.iij.
Simulare se esse malũ an aliqs possit:fo.cliii.col.iiii.
Simulare se esse ypocritam an quis possit. folio. cv. colona secunda.
Simplices an teneãtur credere explicite omnia que credunt prelati:fo.cxxxiii.col.iii.
Simonia quid sit.fo.ccxxvi.col.iii.cir.me.
Simoniam vtrum committat iudex secularis vendẽ do iusticiam.ibidem.
Simulatio duplex:fo.ccxlvii.col.i.cir.princi.
De simonia decretiste mentiuntur:folio.ccxxix.colo- na prima circa medium.
Sindereſis non fuit extincta in Cayn nec admiscet se in peccatis aliorum:fo.lxv.col.iii.
Sindereſis est superioꝛ pars rationis duplicem viam habꝫs.ibidem..ol.iiii.
Sindereſis q̃diu sequitur superiozem viaz vacus est ab erroꝛe:fo.lxvi.col.ii.
Sindereſis habet duas vias:fo.cclxiiii.col.iii.cir.prĩ.
Sõbrietas duplex:fo.clvii.col.i.cir.me.
Socrates noluit negare vnum deum.folio.cxliii. colona quarta.
Sol materialis sic se habet ad sensum sicut summus sol ad intellectum:fo.iiii.Q.
Sollicitudo duplex.fo.clxiii.col.iii.cir.fi.
Sollicitũ esse de crastino quare deus prohibet: ibidẽ
Species non tuuat aliam speciem ad esse:quomodo intelligitur:fo.xxxiiii.col.i.
Spem vtrum habeat diabolus .fo.xl.co.iii.
Species quid sit.fo.lvij.col.i.
Speꝛies est triplex.ibidem.col.ij.
Spes est i irascibili ꝛ similiter fortitudo.folio.cxxix. colona secunda.
Spes quid sit.folio.cxxxvij.col.ij.
Spes est audacia mentis.ibidem.col.iii.
Spes et fides in quo differunt.ibidem.
Spes duplex.ibidem.col.iiii.
Spes et caritas quomodo differunt.ibidem.
Spes et timoꝛ quomodo differunt.fo.cxxxviij.col.i.
Spes an sit mercenaria:ibidem.col.ij.
Spem vtrum habeant sancti in patria.ibidem.
Spes non est in patria.ibidem.
Spes et fides quomodo euacuabuntur.ibidem.co- lona tertia.
Speculatio prius est de fine q̃ de hijs que sunt ad fi- nem.fo.clxxxv.col.iij.cir.me.
Spes an sit media inter fidem et caritatem.fol.cxcix. col.i.cir.princi.
Spes est multiplex.fo.cclij.col.ii.cir.me.
Spes i patria totaliter destruetur ꝛ quare.fo.ccxcix. col.iiij.cir.fi.
Spiritussancti processio declaratur.fo.iij.S.
Spiritussanctus donum esse probatur . ibidem. S. T.A.
Spiritussanctus amoꝛ esse ostenditur. ibidem.A.X.
Spiritussanctus aliomodo q̃ filius a patre procedit. ibidem.X.Y.
Spiritussanctus ab eterno fuit donum.ibidem.Y.
Spiritussanctus non tantum procedit a patre . folio. iiij.E.F.
Spiritussanct⁹ est amoꝛ q̃ fili⁹ amat patrez.ibidẽ.H.
Spiratio communis patris et filij : vtrum sint vnum principium spiritussancti.fo.xvii.L.M.
De spiratione passiua.ibidem.ſh.
Spiritussanctus quare dicatur amoꝛ.fo.xviii.L.

Spiritussanct⁹ iterpretat in gratia et pace.fo.xix.M.
Error grecorum de spiritussancti ꝓcessione. ibidē.O.
Spiritussanctus vtrū ꝓprie detur.fo.xx.A.
Spiritussanct⁹ quodāmō cōtinet in gratia: ibidē.B.
Spiritussanctus datur cum gratia .ibidem.
Spiritussanctus quare dicatur docere.fo.xxi.H.
Spiritussanctus quare dicitur spiritussanctus/vel spt ramen vel digitus dei:ibidem.
Spiritussanct⁹ quare nō dicit imago patris.ibidē.M.
Spiritualia et corporalia dupliciter differunt: folio. lxxxiii.col.iii.
Spiritussanctus quare dicitur multiplex:folio.cxxix. colona tertia.
Spiritussancti instinctu aliquid facere dupliciter con tingit.fo.clxviii.col.ij.cir.princi.
Spirituale diffinitur.fo.ccxxvi.col.iii.cir.princi.
Spirituale triplex:fol.ccxxvi. col.iiii.circa medium.
Spiritussanctus habetur duob⁹ modis.folio. ccxxx. col.i.cir.princi.
Spicas frangere in sabbato non est malum secunduz se:ideo in casu dispensatur:folio.cclxxv.colona tertia circa finem.
Spiritussanctus quare dicitur digitus dei. fo.xxi.H.
Status triplex incipientium proficientium et perfectorum.fo.xlii.col.iiii.
Status quare diuersificet meritum.fo.ciii.col.i.
Status virginum melior est q̄ status continentium. fo.clxi.col.i.cir.fi.
Status pauperis melior est q̄ diuitis.folio.clxiii. colona prima circa principium.
Status serui melior est q̄ status domini:folio.ccxcii. col.ii.cir.me.
Studium dei quid est:folio.xxiii.F.
Subiectio duplex:fo.ccxlvii.col.iiii.cir.princi.
Subdiaconus in susceptione ordinis solēniter vouet continentiam dato q̄ non intendit:folio.ccxciii.colona secunda circa finem.
Subdiaconus nō habet potestatē sui corporis:ibidē.
Suffragia ecclesie an prosint dānatis:fol.ccciii.col. i.cir.fi.et.ii.et.iii.et fo.ccciiii.col.iii.cir.fi.
Suffragia ecclesie qualiter prosint illis q̄ sunt in purgatorio.fo.ccciiii.col.iiii.cir.princi.
Suffragia facta per illos qui sunt extra caritatez prosunt illis qui sunt in purgatorio:fo.cccv.col.a.cir.pri.
Suffocatum comedere et sanguinē bibere quare prohibeat lex noua.fo.ccxlv.col.ii.cir.me.
Summum bonum non posse intelligi non esse probatur:fo.iii.L.
Superbia fuit primum peccatum angeli: fol. xxxvii. col.iii.
Superbia dicitur dupliciter:folio.lxi.colo.i.ꝛ.lxxvi. col.i.et.iii.
Superbia vtrum sit maius in genere peccatū q̄ infidelitas:fo.lxxiii.col.i.
Superbia quid sit de qua quattuor queruntur: folio lxxv.col.iii.
Superbia an sit initium cuiuslibet peccati:ibidez. colona quarta.
Superbia quare dicatur regina viciorū. folio.lxxvii. colona prima.
Superbie dictum:ibidem.
Superbie quattuor sunt species:ibidem.
Superbie gradus.fo.lxxvi.col.iii.
Superbi conditiones.ibidem.
Superbia an sit maximum peccatorum:ibidem. colona quarta.
De filiabus superbie.ibidem.
Superbie nomine quattuor vicia appellantur.folio lxxvii.col.ii.
Superfluitas duplex.fo.clviii.col.i.cir.me.
Superfluitas vestium an sit peccatum mortale. fo. lviii.col.ii.cir.fi.
Superbia primorum parentum fuit corruptiōis initium.fo.clxxxiiii.col.iii.cir.fi.
Superbia initium est omnis peccati nō quia peccās primo peccet peccato superbie. folio.cxcvii. colona quarta circa finem.
Superbia initium peccati.fo.cciiii.col.iii.cir.me.
Suspicio et dubitatio differunt.fo.cv.col.iii.
Surreptio quid est.fo.ccxx.col.i.cir.fi.

De littera.T.

Tabula secunda post naufragium est abscōdere peccatum suum.ciii.col.i.
Tantum facis quantum intendis:quomodo intelligitur.fo.xcix.col.iiii.
Tedium duplex.fo.lxxxi.col.iiii.
Tedium bonum quid sit.fo.cxcij.col.ij.cir.fi.
Tempus aliquando fuit quando non erat nox neq; dies.fo.lij.col.ij.
Temperantia habet duas species.folio.clvi.col.iiij. circa medium.
Temporum diuersitas in preceptis.fo.clxvij.colona tertia circa principium.
Tēporalia an sint petēda. fo.clxxiiij.col.iiij.cir.me.
Temporalia dat deus quattuor de causis.fo.ccxxvij. col.iii.cir.fi.
Temporalia non licet dare sacerdotibus pro missis. fo.ccxxvij.col.i.cir.fi.
Tēporalia licuit dare ꝓ baptismo.ibidē.col.ij.cir.pn.
Tentatio et machinatio differūt.fo.xli.col.iiii.
Tentare deū quid sit.fo.ccliij.col.ij.cir.me.
Tentatio duplex absoluta et conditionata.fo .cclxxv col.ij.cir.me.et clxxiij.col.iii.cir.me.
Terra ꝓmissiōis erat fertilissima.fo.cclxxv.col.i.cir.p.
Tertiā personam oportuit esse in trinitate.fo.iiii.L.
Thau signatum in frontibus virorum dolentiū crucē dñi significabat.fo.xlviii.col.ii.
Thalie duplices sunt.fo.ccxxiiii.col.ii.cir.me.
Theologia duplex mistica que nominat deū ab inferiori:simbolica vero a superiori.fo.v.X.Y.
Theologica regula.ibidem.M.
Theologis licet contraria de diuinis opinari: sed nō asserere.fo.xiiij.F.G.
Theologi quō ex ꝓprijs rōnibus arguūt.fo.ii.M.
Theologi ꝛ philosophi ex suis principijs diuersimode arguunt.fo.xvij.L
Theologi et ethici dīnt de electione. fo.lxiij.col.iij.
Theologus existēs in mortali an magis peccet q̄ vetula cadens a caritate.fo.ciij.col.ij.
Theologus summus et vetula si decedant in equali caritate an habebunt equalia premia.fo.cxlij.col.iii.
Thimiama quare non retinuit ecclesia.folio.ccxliii. col.iiij.circa principium.
Thomas et alij discipuli adhuc infirmi quomodo cognoscebant patrem.fo.cxxxvij.col.i.
Throni quare sic dicantur.xlii.col.i.

Thurificatio non fuit instituta ad significandum futurum:fo.ccxxiii.colo.iiii.cir.medium
Thurificatio quare remansit in ecclesia. fo. ccxliii. colona quarta
Timor dei quomodo est super omia:folio.xlii. colona tertia
Timor qualiter sit filia iie.fo.lxxxi.col.ii.
Timor mortis fuit in christo: fo. cxviii.col.i.
Timor reverentie:fo.cxxxi.col.ii.
Timor duplex:fo. cxxxvii.col.iiii.
Timor quomodo erit in patria.fo.cxxxviii.col. iii.
Timores sunt sex:fo.clxxxiii.col.i.cir.finem.
Timor servilis an sit donū:ibiđ.col.ii.cir. principiū.
Timor servilis et timor initialis differunt:ibidē.colona tertia:circa finem.
Timor quo aliquis abstinet a peccato ne suspendat an sit donum spūssancti:ibidem.col.iiii.cir.finem.
Timere seruiliter ē bonū:fo.clxxxiii.col.ii.cir. pī.
Timentis seruiliter triplex status:ibidem.col. quarta:circa principium.
Timor servilis vulnerat sed non admittbonum aie fo.clxxxv.col.i.circa medium.
Timor filialis capitur diversimode:ibidē.circa finē
Timor quare dicitur initialis:ibidem.col. ii.cir. me
Timor dicitur habere oculum ad amorem dei.folio. clxxxv.col.iii.cir.prin.
Timor quo aliquis timet coniungi pene eterne est duplex:ibidem.colo.iiij.cir.finem.
Timorem quomodo generat pena:fo.clxxxvi. colona prima.circa finem
Timor filialis an sit tantum vnus in specie: ibidem. colona .iii.circa medium
Timor pene eterne duplex:ibidem.col.iiij.cir. pī.
Timorem filialē an habuit xp̄s:ibidem.cir. mediū
Timor filialis duas habet species:ibidē. cir. finem
Timoris casti due sunt species:folio.ccx. colona prima.circa principium.
Timor diffinit:fo.cclxvii.col.quarta: circa finez:& folio.cclxix.col.iij.cir.me.
Torpor duplex et qđ sit:fol.lxxxij.col.iij.
Trabs quid sit.fo.cv.col.tertia.
Traianus nō erat dānatus diffinitiua penitus sententia:fo.ccciiij.col.ij.cir.pī.
Traianus suscitatus fuit.fo.xxv.℔.
Transitus triplex: fo.ccxlvii.col.iij.cir. pī.
Tres personas esse vnum deum ꝓbatur:fo.iij.J.
Tres tantum personas esse in deitate ostenditur: fo. iiij.L.M.
Trinitas personarum ostenditur:fo.iij.Y. Z.
Trinus nomen equiuocum est:fo.vij.Z.
Trinū determinat suppositum:vnum vero formam fo.xij.J.
Trinitas est triplex.falsa propositio . ibidem. L.
Trinitas quare est vna:ibidem
Trinitas quomodo est ī vnitate:ibidem.℔.
Trinitas quodāmō est vn9 panis et quodāmō multiplex:fo.xx.F.
Trinitas creata duplex:fo.lix.col.iiij.
Tristicia ī prosperis:fo.lxxix.col.iij.
Tristabile duob9 modis contristat:fo.lxxxi.col. iij.
Tristicia aliqua maximum peccatum est:fo.lxxxij.colona tertia.
Tristicia duplex:ibidem
In triduo an concedi debuisset hec propositio:Jesus est: et similiter ista Xp̄s est homo:folio. cxi . colona prima et secunda.
Tribue omni petenti te:folio.clxiii.colona secunda: circa medium.
Tunica domini inconsutilis quid significat . fō. cclx. colona tertia:circa finem.
Turbatio duplex.folio.cvi.colona quarta.

De littera V.

Vagatio mentis duplex.fo.lxxxii.col.iiii.
Vbi vnum propter alterum vtrobiq; tm̄ vnum: fo. lxxii.colo.iii.
Vbiq; quomodo est deus et tamen extra creaturam fo.xxxi.F.G.et.J.
Velle añcedenter et consequenter:fo. xxiiii.G.
Utrum velit deus mala fieri:fo.xxvii.L.
Velle an teneamur quicquid scimus deum velle:ibidem.L.
Velle an quis teneatur q deus subtrahat ei gratiam quando scienter peccat ibidem.F.
Velle vel nolle an possumus;meritorie passiones sanctorum:fo.xxviii.
Velleitas siue voluntas conditionalis:ibidem.K.
Velle an aliquis in aliquo casu teneatur q deus permittat ipsum peccare:ibidem.M.
Velle non in omnibus tenemur quicquid scimus deū velle:ibidem.℔.
Velle videri bonus non est malum secundum se: fol. ciiii.colona prima.
Velle multiplex:fo.cxxx.col.i.
Velle est simpliciter in nostra potestate:sed non velle efficaciter:folio.cxliii.colona secunda.
Velle reddere vnicuiq; qđ suum est dupliciter accipit folio.clxxvii.colona.iii.circa finem.
Velle honorare et velle vilificare non sunt contraria: folio.clxxxvii.colona secunda circa medium.
Velle credere et velle diligere non est presens q̄ credere vel diligere:folio.cxcviii. col.i.circa principium.
Verbum patris quare dicitur filius:folio.iii.L.
Verba passiua corporalia raro vel nūq̄ de deo dicuntur:folio.ix.G.
Verbum interius est filius dei exterius vero sunt creatura:folio.xix.M.
Verbum fidei prope est cordi humano tribus causis folio.lxv.colona prima.
Verbum dei portabile est duobus modis: fol.cxcvii. colona secunda circa principium.
Verbum idem quibusdam est venenum et quibusdā cibus:ibidem.circa medium.
Veritas propositionis aliter in naturalibus aliter in theologicis attenditur:folio.xiiii.M.N.
Veritas est duplex:folio.xxiii.D.et folio.xxvii.L.
Veritas triplex:folio.xxix.T.
Vetula simplex et theologus summus si decedant cum caritate equali an habebunt equalia premia: folio.cxli.colona tertia.
Vetule exemplum:folio.cxcix.colona tertia cir. me.
Via fidei duplex:folio.cxxii.colona quarta.
Viam duplicem habet anima: folio.cxlvii.colon̄.iiii. cir.me.
Vicia non ordinantur sicut virtutes:folio.lxxv. colona quarta.
Videre in speculo diuino quid sit:fol.xlvii.colona.ii.

Uidue maius fuit ponere duo minuta in gazophila-
tium q̃ i zacheo dimidium bonorum.fo.clxxix.colo-
na secunda:circa medium.
Uinum bibere ad superfluitatem nõ est mortale. fo.
clvii.col.iiii.circa principium.
Uineam proximi ingressus et comedẽs vuas quare
non peccabat antiqua lege.fo.cclxxv.col.i.cir.prin.
Uirtutis motus sẽper est meritorij.fo.xlviii.col.iiii.
Uir qualiter factus est ad imaginẽ dei et non mulier
fo.lviii.colona.iii.
Uir quare dicitur gloria dei.fo.lix.col.i.
Uirtutis primum opus est.fo.lxiii.col.iii.
Uirtus motiua quid sit et qualiẽ mouet ad actum.fo
lio.xcviii.colona prima.
Uirtutes omnes politice sũt volũtates.fo.ci.col.iiij.
Uirtus influendi duplex.fo.cxvi.col.i.
Uirtus quomodo est in medio:fo.cxxvi.col. quarta
Uirtutum opera an sint eque bona in genere: folio
cxxvii.colona scõa
Uirtutis motus an sit melior ipsa virtute:ibidẽ. co
lona quarta
Uirtus quid sit:fo.cxxviii.col.iiii.
Uirtus et scientia differunt:ibidem
Uirtus an habeat plures species:folio.cxxix. colona
secunda
Uirtutes distinguũtur secunduz suos proprios fines
ibidem.colona tertia.
Uirtutes quare ponuntur plures:ibidem
Uirtutis cuiuslibet duplex via: ibidẽ.colona.ii.
Uirtutum desiderium et odium viciorum vtrum sint
in eadem vi:fo.cxxx.col.iii.
Uirtutes speciales in quibus viribus ponuntur:ibi-
dem.col.iiii.
Uirtutes theologice an sint plures q̃ tres: fo.cxxxi
colona prima.
Uirtutes diuerse appetendorum.fo.cxxxii.col.iii.
Uirtutes quomodo distinguũtur:ibiõ.col.iiii.
Uires anime ad quid sint.fo.cxxxviii. col.iiii.
Uirtus omni arte potior est.fo.cxli.col.iii.
Uirtutes nãe sunt impure.fo.cxlvi.col.ii.
Uirtutes habilitant hominem ad merituz. fo.clv.co
lona tertia:cir.prin.
Uirtutes secundum quid differunt:ibidem.cir.me.
Uirtutes quare plures ponuntur q̃ vires motiue ad
bonum:ibidem.cir.finem.
Uirginitas an sit virtus.fo.clx.col.i.cir.finem.
Uirginitas multipliciter capitur:ibidẽ.col.ii.cir. p̃.
Uirginem post corruptionem an suscitari sit possibi-
le.fo.clxi.col.iiii.cir.prin.
Uirtus quelibet est meritoria duabus de causis. fo.
clxv.colo.cir.medium.
Uir vnus pl9 p̃t generare q̃ multe mulieres concipe
re.fo.clxvii.col.iii.cir.fi.
Uirtutis natura est vestire actionem voluntariã debi
tis circunstantiis.fo.clxix.col.iiii.cir.prin.
Uirtutes politicas in prouerbijs in eccle. purgato-
rias i cãticis animi iam purgati docet salomõ. folio
clxxxii.colona.ii.cir.fi.
Uirtutes sunt triplices:ibidem.
Uirtutes theologce excedunt dona: ibidem. colona
quarta:cir.finem.
Uertutes et dona quomodo conuiuant inter se: fo.
clxxxiii.colona.i.cir.princi.
Uirtus quelibet est vita aie.fo.clxxxvii. col.iij.cir.fi.
Uirtutes contemplatiue que sint.folio cxc.colona.i.
cir.medium.
Uirtus contemplatiua an habeat contrarium. folio
cxci.col.i.circa finem.
Uirtutes et dona excludunt peccata:folio.cxcii. colo
na secunda:cir.fi.
Uirtutes an sint naturaliter connexe.fo. cxcvii. colo
na.iii.circa principium.
Uirtus consistit in medietate personali. folio.cclxi.
colona quarta:cir.principium.
Uirtus quelibet ẽ amor.fo.cxcviii.col.iiii. cir. prin.
Uirtutibus multis non est hõ magis bonꝰ q̃ vna so-
la:fo.ccii.co.iiii.circa finem.
Uirtus est melior q̃ actus:fo.cciii.col.ii.cir.me.
Uirtus quare est meritoria:fo.cciiii. col.i.cir.princi.
Uirtutem vnam hñs an habeat oẽs:ibidem.
Uirtus leuat hoies supra se:ibidẽ.co.iiii. cir.fi.
Uirtutes politice duplices sũt:fo.ccv.col.i.cir. finez
Uirtutes omnes in eodem an sint pares:fo.ccvi. col.
prima:circa principium
Uirtutes omnes sunt eque vtiles ad merendum:fo.
ccvi.col.iiii.cir.principium
Uirtutes cardinales an manebunt in patria: fol. ccx.
col.iiii.cir.finem.
Uirtus quelibet an sit magis bona q̃ viciuz aliquod
malum:fo.ccxi.col.iii.cir.fi.
Uirtus et vicium an habeant proportionem:fo.ccxii.
colo.iij.cir.finem.
Uirtute vna habita habentur omnes alie:fo.cclxxiii.
col.iii.cir.princi.
Uirtutes que sunt q̃tum ad deum non mutantur nec
q̃tum ad essentiam nec q̃tum ad motus:sed virtutes
que sunt q̃tum ad proximũ mutantur q̃tum ad mo-
tus:fo.ccxc.col.i.cir.me.
Uir ꝛ mulier cum sint vna caro per matrimonium cõ
municant sibi actiones spirituales: fol.ccxciii. col.ii.
cir.princi.
Uirtutibus theologalibus que succedunt in patria:
fo.ccxcix.col.iii.cir.fi.
Uirtutes illis fruimur deo in creatura quibus nõ im-
mediate mouemur in deum:fo.cccii.col.i.cir.fi.
Uirtutum desiderium dicitur dupliciter: folio.cxxxi.
col.ii.
Uirtutum theologarum deus est finis multipliciter:
ibidem.
Uirgines consecrauerunt matheus et thomas: folio.
ccxcii.col.ii.cir.me.
Uirtus secũdum se omni arte certior est et melior:fo.
ccxliii.col.i.cir.me.
Uis inferior qualiter trahit superiorem:fo.cclxxxviii.
col.iii.cir.fi.
Uis concupiscibilis non magis se habet ad diligendũ
perfecte deum q̃ temporalia propter quattuor: fol.
xxxv.col.iiii.
Uisio quintuplex:fo.xlvii.col.iii.
Uisio duplex:fo.xlix.col.i.et.l.col.iii.
Uisio duplex:fo.lix.col.iii.
Uis apprehensiua duplex:fo.lxvi.col.i.
Uis concupiscibilis magis corrupta est q̃tũ ad ghati-
uã q̃ nutrituã:fo.clvii.col.ii.cir.fi.
Uis irascibilis in quo remunerabitur in patria:folio.
ccxcix.col.iiii.cir.me.
Uis rationalis et concupiscibilis ꝛ irascibilis aliquid
date sunt.ibidem.

Uisio dei erit tota merces ī patria.fo.ccci.col.iii.cir. medium. ⁊ vide argumenta ante oppositum.
Uita contemplatiua an melior sit actiua.fo.cxc. colona.iii.cir.prin.
Uita eterna quare actiue et non contemplatiue promittitur:ibidem.colona.iii.cir. me.
Uite actiue opus in eodem an melius sit opere contemplatiue:ibidem.colona.iiii.cir.principium.
Uita omis infideliū est peccatuz:quomodo intelligitur.fo.xl.col.i.
Uita duplex.fo.ccxvi.col.ii.cir.me.
Uita eterna prout cōpetit homini non erit sufficienter in anima.fo.ccxcv.col.ii.cir.prin.
Uiuere recte quid sit.fo.cxxviii.col.iiii.
Ungula quid significet in sacra scriptura:folio.xxxvi colona prima.
Unicam esse vnius an sit de iure naturali.fo.cclxxxvi. col.iiii.cir.fi.
Una debet esse vnius secundum legem naturalem. fo.ccxci.col.iii.cir.prin.
Unus nomen significat eadem significatione vnitatem essentie et vnitatem persone.fo.xiii.F.
Unum determinat formā trinū verum suppositum ibidem.J.
Unum quid sit.fo.lvi.col.iiii.
Uniuocatio est triplex.fo.x.
Unitas et notio differunt.fo.xiii.Z.
Unitas quare approprietur pī.fo.xxi.J.
Uniuersale nō est vnum preter singularia.fo.lxxxiij. colona tertia.
Unionibus omnibus desinentibus inter verbum et naturam humanam preter vnionem carnis et anime an remaneat idem homo qui prius.fo.cxi.col.iiii.
Unguentum quare retinuit ecclesia.fo.ccxliii.colona.iiii.cir.prin.
Unctionis extreme que sit materia.fo.cclxxxiii.colona prima.circa finem.
Unctio multiplex:ibidem.
Unctionis extreme effectus:ibidem.col.iii.cir.fi.
Unctio nō imprimit caracterē:ibidē.col.iii.cir.prin.
In vnctione extrema quare non apponitur balsamū sicut in confirmatione:ibidem.cir.me.
Unctio extrema an debeat iterari:ibidem. colona quarta:circa finem.
Uoluntas dupliciter capitur.fo.xxii.T.
Uoluntas dei vtrū semper impleatur.fo.xxvi.X.
Uoluntatis bñplaciti multa signa:ibidem.A.
Quid bene placeat deo:ibidem.
Uoluntas duplex.folio.xxvii.F.et.H.
Nichil adeo in nostra potestate est sicut volūtas quomodo intelligitur:ibidem.H.
Uoluntati diuine non solum in preceptis et prohibitis tenemur nos conformare.folio.xxix.Q.
Uolens vnum equipollentiū non necessario vult reliquum:folio.xli.colona prima.
Uoluntas antecedens quid sit.fo.xlv.col.quarta.
Uoluntas est in rationali:amicitia in concupiscibili. folio.lxiiii.colona prima.
Uoluntas mala an sit pctm̄ inc̄tum est auersio a bono cōmutabili.folio.lxxxvi.col.iii.
Uoluntarium quid sit.fo.xciiii.colona.i.
Uoluntas duplex.xcvii.colona secunda.
Uoluntas surgendi ad matutinas vt laudet deum ꝓpter inimicos simoniaca est:ibidem.col.iiii.
Uoluntas qua episcopus vult dare prebendā ꝓpter nūmos vt edificet ecclesiam simoniaca est:ibidem.H
Uoluntas mala an maius peccatum sit q̄ actio ꝓcedens ab ea.fo.ci.colona secunda.
Uoluntas non est nomen speciale alicuius potentie specialis sed generalis oīum virtū motiuarum:ibidē colona quarta.
Uolitio triplex.fo.ciiii.colona secunda.
Uoluntas xp̄i duplex:fo.cxvii.col.iii.
Uoluntas sensualitatis et rationis an contrarie fuerint in xp̄o:ibidem.
Uoluntas non sēper precedit suū volitū:fo.clxv.colona secunda:circa finem.
Uoluntas duplex.fo.clxxviii.colona.iiii.cir.prin.et folio.clxxxiiii.col.iiii.circa medium.
Uoluntas et opus sunt idem peccatum q̄tuz ad formam:sed diuisa q̄tum ad essentiā.fo.ccxiiii.colona prima circa finem.
Uolūtas malor duplex.fo.ccxxii.col.ii.cir.finem.
Uoluntas duplex.fo.ccxxiii.col.iii.cir.medium.
Uoluntas dei duplex.fo.cclxxx.col.iiii.cir.prin.
Uoluntas satisfaciendi nō est satisfactoria:fo.cclxxxii. col.iii.cir.me.
Uoluntarium triplex:fo.ccxxxvi.col.ii.cir.prin.
Uotum multiplex et quale recipit dispēsationem:fo. clv.col.ii.circa prīci.
Uotum continētie non recipit dispensationem:ibidē. col.ii.cir.me.⁊.ccxxxi.col.ii.cir.me.
Uotum quid sit:fo.ccxxx.col.iii.cir.me.
Uotum triplex:ibidem.cir.fi.
Uotum de quibus est:ibidem.col.iiii.cir.prin.
Uotum an recipiat dispensationem. ibidem.circa medium.
Uotum de iure diuino est:folio.ccxxxi. colona prima circa medium.
Uoti regula:ibidem.cir.fi.
Uoto emisso de intrando religionem : vtrum quis statim debeat intrare:fo.ccxxxi.col.iii.cir.me.
Uotum determinatum ad quid obliget: ibidem.circa finem.
Uotum simplex impedit matrimonium contrahēdū: ibidem.col.iiii.cir.me.
Uoto de continentia emisso an quis possit contrahere ibidem.
Uotum solēne dirimit matrimonium: folio. ccxxxii. col.i.cir.me.
Uotum Jepte quale fuit:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Ante votum continētie facilius potest saluari homo q̄ post.fo.ccxlv.col.iiii.cir.me.
Uotum simplex matrimonium dirimit contrahendū sed non contractū: solenne vero impedit contrahēdū et dirimit contractum:fo.ccxcii.col.iii.cir.princi.
Uouens ante carnalem copulam intrare claustrum in nullo tenetur marito suo:fo.cclxxxix.col.i.cir.me.
Uox omnium est vox nature secūdum tullium.folio. lxix.col.iii.
Usus communis et sacre scripture differunt. folio. xix.S.
Usus appropriatur muneri:fo.xxi.J.
Usurarius potest elemosinā facere de vsura:fo.clxiii. col.iiii.cir.princi.
Usura quid sit.fo.ccxxiii.col.i.cir.prin.
Uare ad vsuram peccatum est et in se et secundum se:ibidem.circa finem.

Usurarius an sit fur:ibidem.co.iii.cir.me.
Usurariorum penã potius ꝙ aliorum furũ iudex eccle
siasticus quare considerat: ibidem.
In usura non transfert dominiũ:ibidẽ.co.iiii.
Ad usuram accipiens utrum peccet.folio. ccxxiiij.co
lona.i.cir.me.
Usura in quibus sit contractib⁹:ibidẽ.col.ij.cir. me.
Usure consentientes utrum peccent.folio.ccxxiiii.co
iii.cir.mc.
Usuram reddere compellentes an peccent. fo.ccxxv
col.i.cir.prin.
Usurarius duplex.ibidem.cir.fi.
Usurarius contractus in casib⁹.ibiẽ.col.ii. cir. prin.
Usurarius quare omnibus iniuriatur.folio.ccxlv.co
lona.iiii.cir.prin.
Contra usurarios si homines tacerent lapides cla=
marent:ibidem.
Usurarius an dicendus sit dans mutuum sperans alt
quid accipere preter sortem . folio . ccxxv . colona.
quarta.cir.me.
Usurarũ restituẽdax regula.fo.ccxxvi.col. i.cir.me.
Usure peccatum non remouet euentus:ibidem.col.
iii.cir.principium.
Uterus dei patris est eius summa bonitas.folio. xvi
V.T.
Utile proprie quid sit.fo.cxlii.col.iiii.ꝛ fo.ccxxx.col.
iii.cir.principium.
Uti dupliciter sumitur.fo.clxxxiiii.col.ii.cir.me.
Uti diffinit.fo.cxciii.col.iii.cir.fi.
Uti deo an liceat:fo.cxciii.col.iiii.cir. fi.
Ulnus duplex.fq.clxxxv.col.i.cir.me.
Uuas proximi comedens ingressus vineam eius non
peccabat lege antiqua.fo.cclxxv.col.i.cir.prin.
Uxor que vouet ingressum religionis añ carnalẽ co=
pulã in nullo obligata est viro.fo.cclxxxix.colona.i.
circa medium.
Uxorẽ secundã ducere non est peccatum secundũ se
ibidem.col.iii.cir.me.
Uxorem non suam potest quis cognoscere in casu .
fo.ccxxiii.col.iiii.cir.me.
Uxores plures habere reges et patriarche dispensa
bantur:sed plebei nunq̃.fo.cclxxxix.col.iii.cir.fi.
Uxorem relinq̃re propter fornicationem licꝫt viro
ꝙtum ad cohabitationẽ.fo.ccxci.col.i.cir.prin.
Uxorem vnã habere duos viros nunq̃ permisit dñs
ibidem.colona.i.cir. medium.
Uxorem non potest repetere suã resuscitatus: ibidẽ
circa finem.
Uxoris peccatum imputatur viro nisi corripiat eam
fo.ccxci.col.iii.cir.prin.
Uxores plures habens gentilis si conuertatur ad fi=
dem an possit omnes illas habere:ibidem.cir.me.

De littera X.

Xps non quolibet motu meruit. folio .xxxix.colona
quarta.
Xps vtrum habuit angelum ad custodiam sui. folio
xliiii .colona quarta.
Xps vtrum sit duo:fo.cx.col.iiii.
Xps secundum q̃ homo an sit persona folio.cxii.co.
tertia.
Xps vtrum fuit decimatus in lũbis abrahe. fo. cxv .
colona prima.
Xpus quomodo fuit in lumbis abrahe:ibidem. co =
lona secunda.
Xpus secundum quam ecclesiam dicitur caput eccle
sie.fo.cxvi.col.i.
Xps methaphorice ꝺr caput.ibidem.col.ii.et quare
potius caput ꝙ cor dicit:ibidem.col.iii.
Xps an sit membrum ecclesie ibidem
Xps dupliciter capitur:ibidem.
Xps agnus immaculatus natus est ab origine mun
di:ibidem.colona.iiii.
Xpi duplex est perfectio:ibidem.
Xpi duplex scientia:ibidem.
Xps habuit spiritum non ad mensuram.folio. cxvij.
colona tertia.
Xpi voluntas duplex:ibidem.
Xpus quomodo cepit pauere.ibidem.col.iiii.
Xpi petitio.fo.cxvii.col.ii.
Xpi mors fuit causa meritũ et figura remissionis pec
catorum.fo.cxix.col.i.
Xps destruxit mortem tripliciter.ibidẽ.colona scda.
Xpus an post resurrectionem fuerit beatior ꝙ ante:
ibidem.
Xpo ab initio vite data sunt carismata non ad mensu
ram:ibidem.col.iii.
Xpi mortis necessitas:fo.cii.col.ii.
Xpus in triduo an fuerit homo: ibidem.col.iiii.
Xpus an fuerit totus in sepulcro : folio . cxxi.colona
secunda.
Xpus habuit virtutes cardinales:fo.ccxi.colona.iii.
cir.me.
Xpm manducamus et post nos manducat:fo.cclviii.
col.iii.cir.princi.
Xpus est pasca nostrũ triplici de causa: ibidẽ.cir.me.
Xpus an vtroq̃ modo sumpserit corpus suum: folio
cclix.col.ii.cir.princi.
Xpi corpus duplex:ibidem.cir.me.
Xpi corpus manducatur dupliciter:ibidem.
Xpi corpus euomens quid agere debeat:ibidẽ.col.
iii.cir.me.
Xpi corpus ad prolationem ministri an de celo descẽ
dat et similiter ascendat desinentibus speciebus : fol.
cclx.col.iii.cir.finem.
Xpus corpus suũ noluit dare sub alia forma propter
tria:ibidem.col.iiii.cir.princi.
Xpi corpus an videatur:fo.cclx.col.i.cir.princi.
Xpi corpus sine peccato vtrum possit sumere existẽs
in peccato:ibidẽ.col.ii.cir.princi.
Xpi corpus an debeat dare sacerdos ei quẽ scit in pec
cato mortali:ibidem.col.iii.cir.princi.
Xpi corpus tangentes in peccato peccãt:fo.cclxi.col.
i.cir.me.
Xpi corpus tribus de causis debet dare sacerdos.ibi
dem.col.ii.cir.me.
Xpi corpus nesciens ꝛ existens in peccato
mortali non peccat mortaliter: ibidẽ.col.ii.cir.finez.
Xpi corpus quo tempore assumi debet: ibidem:col.
iii.cir.princi.
Xpus corpus suum dedit discipulis suis passibile et
mortale:fo.cclxii.col.i.cir.me.
Xpi corpus si nusq̃ esset primo nusq̃ esset secũdo: ibi
dem.col.ii.cir.me.
Xpus confecit in azimo:ibidem.col.iiii.cir.fi.
Xpus corpus suum vltimo dedit propter quattuor:
fo.cclxiii.col.i.cir.princi.

Xp̃us in die passionis sue comedit vnū latronē:ibidē
colona tertia:circa principium.
Xp̃i corpus quod in infinitum lucidius est sole:vide
bitur in patria oculis corporeis.fo. ccc.colona scda.
Xp̃us quare diem iudicij nescire dicitur et quare ma
gister appellatur.fo.cccvi.colona.ii.cir.prin.
Xp̃s quas penas assumpsit.fo.clx.

¶ De littera Z.

Zenonis responsum ad histrionem.folio. cclxxx.co=
lona quarta:circa finem.
Zizanie eradicatio quadruplex: folio. ccxli.colona
quarta:circa finem.

¶ Finis laus deo.

¶ Principaliū questionū/ac dubiorū/hoc volumine
discussorum: sequens tabula(quoadcōmode fieri po
tuit)capita indicat:quibus inuentis/non minus liber
q̃ capitulum(ijs etenī opus ipsum distinguitur)le=
ctori cuiq; sese vel nolenti offeret.

Quid sit fides/et propter quid ad probationem fi=
dei adducantur rationes naturales.ii.
De erroribus qui contingunt circa articulum trinita
tis:et quomodo sit vnus et quomodo tripliciter cō=
tingit errare circa illum:ibidem.
Deum esse principium omnium:ibidem.
Q; deus est omnibus modis simplex.iij.
Q; tres persone sint vnus deus:ibidem
De processione spiritussancti a patre:ibidem.
Alia probatio trinitatis personarum.ibidem
Quare oportuit tres personas tm̃ eē i deitate.iiij.
De nominibus essentialibus dictis de deo:ibidem.
De contrarietate que est inter btm̃ dionisiū et iohā=
nē damascenū quod sit principale nomen dei.v.
De significatione huius nominis deus:ibidem.
De suppositione huius nominis deus: ibidem.
Utrum hoc nomen deus ꝑma significatione habeat
plurale.vi.
De hac propositione deus est trinus et vnus. vij.
Utrum essentia diuina possit supponi.ibidem.
De multiplicitate adiectiuorum de deo dictor.ibiꝫ
De nominib⁹ adiectiuis de deo relatiue dictis. viij.
Utrum aliquod nomen dicatur vniuoce de deo ⁊ de
creaturis.ibidem
De diuisione nominum dictorum de deo:ibidem.
De hoc nomine persona.ix.
Utrum hoc nomen persona dicatur vniuoce de per=
sonis creatis ⁊ increatis:et vtrū de increatis.x
Utrum hoc nomen persona dicatur de deo secundus
essentiam vel secundum relationem:ibidem.
Utrum psona sit essentia:⁊ vtrū de⁹ sit deitas.xi.
Personalitate abstracta quid remaneat. xii.
Quid significet hoc adiectiuum numerale tres.ibiꝫ
De notionibus in generali:et in speciali.xiij.
Quare potius dicatur trinus proptrr tres q̃ quinus
propter quinq;.xiiij.
Quomodo nulla opinio de notionibus sit heretica
licet oppositesint.ibidem.
Utrum adiectiua essentialia p̃dicent de notionib⁹.xv
Utrum deus est qualis sine qualitate:ibidem.
Utrum paternitas est pater ita suppositā:ibidem
Utrum paternitas aliquomō sit pater:ibidem.
Utrum generatio predicetur p participationem vel
per essentiam.xvi.
Utrum potentia generandi sit in filio. ibidem.
Utrum paternitas sit potentia generādi prope:ibid
De innascibilitate:ibidem.
De communi spiratione.xvij.
De ꝓcessione qua spūssctūs ꝓcedit a p̃re ⁊ filio. xviij
De his q̃ appropriate ⁊ nō ꝓpe dicūt.de ps̃ois.xix.
De illa auctoritate apostoli:ex ipso et per ipsum ⁊ in
ipso sunt omnia:ibidem.
De illis q̃ appropriātur tm̃ filio et spūi sctō:ibidem.
Utrum spiritussanctus det se et mittat se:ibidem.
Utrum spiritus proprie detur aut dicatur dari tantū
quia eius gratia datur.xx.
Utrum pater et filius sint vnus panis inq̃tum dātur
aut multi panes ex parte sua.ibidem
De his que appropiant vni persone tm̃.xxi.
De illis que dicunt de deo in comparatione ad crea=
turas:ibidem.
De hoc verbo scire dicto de deo:ibidem
De predestinatione et reprobatione:xxij.
Utrū deus reprobans sit causa non appositionis gra=
tie in presenti:ibidem.
Utrum predestinato insit aliquod bonuz ex eo quod
est predestinatus: ibidem.
De hoc verbo apostoli quos predestinauit hos et vo
cauit.xxiij.
Utrum prescientia dei necessitatē inferat reb⁹: ibidē.
De prouidentia diuina.xxiiij.
De potentia dei:ibidem.
Utrum possibile simpliciter dicatur tantum secundū
causas superiores aut secundum inferiores: ibidem.
Utrum deus fecerit miraculum mutando aquā in vi
num.xxv.
Utrum mutatio virgarum magor pharaonis fuerit
naturalis aut miraculosa:ibidem.
Utrum deus possit damnare petrum et saluare iudā:
ibidem.
Utrum deus possit facere de corrupta virginē: ibidē.
Utrū deus possit aliquid melius facere q̃ faciat: ibidē.
De voluntate dei.xxvi.
De hoc verbo vult vtruz deus velit mala fieri: xxvii.
Utrum mala fieri sit verum a prima veritate:ibidem
Utrū teneamur velle quicquid scim⁹ deū velle: ibidē
Utrum qui scienter peccat mortaliter teneatur velle
q̃ deus subtrahat ei gratiam:ibidem.
De voluntate sensualitatis:ibidem.
Utrum pseudo propheta,pphetasset hierusalē nō esse
destruendā velleitate sed volūtate cōditionali:xxviii.
Utrum in aliquo casu aliquis teneatur velle q̃ deus
permittat ipsum peccare mortaliter:ibidem.
Utrum ecclesia debeat orare pro eo quem scit esse re
probum:ibidem.
Utrum voluntas nostra ex eo sit bona q̃ est confor=
mis voluntati diuine:ibidem.
De misericordia et iusticia dei:xxix.
Utrū deus possit punire aliquē q̃tū meruit: ibidem.
Utrū deus misericordi⁹ agat cū vno q̃ cū alio:xxx.
De adequatione premij ad merittū:ibidē.
Utrū tā iuste puniat aliquis a deo q̃tū meruit:ibidē.
Utrum iustificare sit opus iusticie:ibidem.
Utrum pena quā infligit deus ad maiorem coronam
vt i iob:vel ad cautelā vt i paulo sit op⁹ iusticie:ibidē
De locali cōpositione creatoris ad creaturā:ibidem.
Quot modis deus sit in rebus.xxxii.
De loco angelorum et animarum:ibidem.

Quomodo deus ē semper:ibidem
Quomodo creatura fuit a deo.33.

¶Secūdi libri q̄stionū ac dubioꝝ p̄cipuoꝝ tituli

Utrū in p̄mo statu suo angel⁹ hūit caritatē .xxxv.
Utrum ag̃el⁹ naturali dilectione frueret se:ibidem.
Utrū illa dilectione de via faceret finem.36.
Utrū illa dilectio fuerit symoniaca:ibidem.
Utrū naturalis dilectio qua diligebat angelus deuꝫ
in p̄mo statu erat ordinata aut inordinata: ibidē.
Utrum dilectio angeli in p̄mo statu sit etiusdē spēi
cum dilectione caritatiua:ibidem
De statu malorū angelorum.fo.37.
De peccato luciferi:vtrū fuerit p̄cm omissionis aut
p̄cm superbie:ibidem
De causa p̄mi peccati:ibidem
Quare lucifer non perseuerauit i bono statu sue cō
ditionis in quo creatus est.38.
Quomodo diabol⁹ traxerit secū ¹/₃tiā p̄tē stellaꝝ.39.
Quare p̄cm angeli fuit irremediabile: ibidē.
Utrū ois actio diaboli est p̄cm:ibidem
De fide diaboli.40.
De spe diaboli:ibidem.
Utrū diabolus velit se eē malū:ibidem
Utrū diabolus velit deum esse.41.
Utrum diabolus habeat fomitē et penitentiā sicut
homo vel anima:ibidem
De speciebus machinationū diaboli:ibidem.
De statu bonorum angelorū:ibidem
Dubitatio orta ex ⁊ bris gregorij de b̄titudinib⁹. 43
De distinctione ordinū ſm beatū dionisiū:ibidem
Utrū angel⁹ sēper custodiat hoiem cū effectu. 44.
Utrum angelus malus datus sit homini a deo ad ex
ercitium:ibidem.
Utrum angelus bonus frustretur desiderio suo: et
vtrū tristetur de casu hominis:ibidem
Utrum x̄ps habuit ag̃elū ad custodiā sui:ibidem.
Utrum diabolus intret in cor hominis. xlv.
Utrū ag̃el⁹ datus homini ad custodiā ipsius aliquā
do deserat ip̄m p̄p̄ p̄cm:ibidē
Utrum angelus relinquat hominem cui ad exercitiū
est deputatus:ibidem
De verbo iob:ibidem.
De merito angeli boni.46.
Utrum angelus bonus teneatur velle quicquid scit
deum velle.ibidem
De cognitione angelorū:ibidem.
Utrum angeli melius cognoscant in verbo q̄ in pro
p̄rio genere:ibidem.
Quid sit dicere angeli vident in speculo.47.
Utrū angeli videant oīa in speculo essentiali: ibidē.
Utrum aliquis angelus adeo limpidum habeat visū
q̄ in speculo videat omnia:ibidem
De visione angelorum qua vident res futuras in p̄
p̄rio genere:ibidem
De hoc quod dicit apostolus q̄ multiformis sapien
tia dei innotuit per ecclesiā p̄incipatib⁹ et p̄tātib⁹.48
Utrū cognitio angelorū in verbo sit necessaria:ibidē
Quid sit prophetia:ibidem
Utrū sit virtus vel opus virtutis: ibidem
Quomodo intelligēdum sit q̄ prophetia est diuina
inspiratio.49.
De speciebus prophetie:ibidem

Utrum cayphas dixit verum:ibidem.
De iona vtrum verum vel falsum dixit cum dixit:ni
niue subuertetur:ibidem
De necessitate p̄phetali.l.
Utrum prophetia euacuabitur:ibidem.
De officio prophetarum:ibidem
Utrū obediendū sit p̄phete cipiēti ꝰ legē dei: ibidē
De pena pseudo prophete.li.
De opere p̄me diei.liij.
Utrum lux creata sit ante omnem diem.liij.
De luce:vtrū lux illa fuit opus p̄me diei: ibidem.
Opera secunde diei:ibidem.
Opera tertie diei.luii.
Utrum multa fructa sint illo die:ibidem.
Opera quarte die:ibidem.
De operibus quīte diei.s.de ornatu aq̄ ⁊ aeris.lv.
De operibus sexte diei:ibidem.
De septimo die .lvi.
Utrum numerus/pondus/et mensura: sint creature
an non:ibidem.
Quomodo in his trinitatis reluceat vestigium. lvij.
Utrū illa tria vnicam in reipsa efficiāt bonitatē:ibidē
An ista tria bona sint in materia.ibidem.
Quare homo factus est ad ymaginem et similitudi
nem dei et non angelus.lviii.
Que sit illa similitudo qua homo factus est ad yma
ginem et similitudinem dei:ibidem.
Qualiter vir factus est ad similitudinem et ymaginē
dei/et non mulier:ibidem.
De intelligētia istius auctoritatis: faciamus hominē
ad ymaginem et similitudinem:lix.
Quomodo assimilet homo trinitati increate hac tri
nitate creata:ibidem.
Quō assimiletur hō trinitati īcreate i his trib⁹: ibidē
De p̄mo statu ade.lx.
Utrū immortalitas q̄ fuit in adam erit i patria:ibidē
Utrum adam per p̄cm amisit īmortalitatē : ibidem.
Utrum adā posset mori ante peccatum:ibidem.
De partu eue vtrum peperisset ante peccatum/ et de
statu matrimonij in p̄mo statu:ibidem.
De trāslatione hoīs i paradisum si nō peccasset:ibidē
Quare dicatur p̄ceptū discipline ⁊ quid fuerit pec
catum p̄morum parentum:ibidem.
Utrum adam voluit esse sicut deus.lxi.
Utrū virtutes hoīs et angeli sint eiusdē speciei:ibidē
Penes q̄d habeāt sumi differētie essentiales angeli ⁊
anime et que sint huiusmodi:ibidem.
An anima exuta habeat formare sermonem intelligi
bilem intelligibiliter.lxii.
Utrum peccatum ade fuit maius peccato eue: ibidē.
De causa peccati:ibidem.
Utrum peccatum ade fuit ex libidine:ibidem.
Utrum peccatum ade fuit in spiritumsanctum:ibidē.
Utrū adam potuit peccare venialiter in p̄mo statu:
ibidem.
De libero arbitrio:lxiii.
Quid sit liberum arbitrium:ibidem.
An in libero arbitrio sit meritū vel demeritū: ibidē.
Quid sit libertas.lxiiii.
De potestate liberi arbitrij:ibidem.
An liberum arbitriū sine gr̄a possit i opa meritoria:
ibidem.
Utrum ratio peccet et p̄cipue vtruꝫ ratio superior
siue synderesis peccet.lxv.

Utrum peccet secundum viam superiorem: ibidem.
Utrum illa sola peccet:ibidem.
An ratio siue libe.arbi. secundum viam superiorem peccare possit.lxvi.
An sola sinderesis peccat ꝛ ꝙ eius est omne peccatū :
ibidem.
An sit malum/quid sit/ꝯ vnde sit:ibidem.
Cui insit intentio malicie.lxvii.
Utrū malū sit priuatio siue cōstat in ꝓuatione : lxviii.
Cuiusmodi priuatio sit malum:ibidem.
Qualiter in omni opere malo sit priuatio speciei modi et ordinis.lxix.
De auctoritate beati dyonisij: malū est defectus scientie:vel scientie errantis vel desideri, fidei.ꝛc.ibidem.
An malum sit priuatio ordinis tantum/vel modi tm̄/
vel specieit antum / et an sufficiat ad hoc ꝙ malum sit
ꝙ sit pondus vnius istorum tm̄ lxx.
Unde malum materialiter:ibidem.
Unde malum effectiue:ibidem.
Unde malum formaliter:ibidem.
De cōtrouersia inter augu.et beatū dyonisium:ibidē
De causa formali ipsius mali:ibidem.
Quid faciat actionem malam.lxxi.
Utrū mala actio sit a deo operātevel cooperāte:ibidē
An sit concedendū ꝙ peccatum sit a deo:ibidem.
Utrum peccatum veniale corrumpat vel non.lxxii.
An aliquod peccatum sit maius alio in genere:ibidē
Utrum malicia generis sit equalis alicui malicie singulari:ibidem.
Utrum in infinitum sit minor.lxxiii.
Utrum fornicatio in genere sit aliquanta:ibidem.
Utrum fornicatio in genere sit magis malum q̄ superbia/vel econuersio:ibidem.
De mendacio:ibidem.
De superbia et infidelitate vtrū sit maius i gñe.lxxiiii.
Multiplex diuisio peccati:ibidem.
Et vtrum fiat diuisio per speciem:ibidem.
De curiositate vtrum sit vna alia radix.lxxv.
De infidelitate vtrum sit radix:ibidem.
Quid sit superbia:ibidem.
Si est initium omnis peccati:ibidem.
Quare superbia dicatur regina viciorum.lxxvi.
De speciebus superbie:ibidem.
Utrum superbia sit maximum peccatorum: ibidem.
De filiabus superbie:ibidem.
Utrum inanis gloria sit filia superbie.lxxvii.
Cui virtuti opponatur:ibidem.
Utrum inanis gloria habeat species:ibidem.
Utrum inobedientia sit filia inanis glorie:ibidem.
Utrum pertinacia/discordia ꝛ contentio differant :
lxxviii.
Utrū inouitatū presumptio sit filia inanis gñe.ibidē.
De inuidia an sit peccatum.ibidem.
Cui virtuti opponatur:ibidem.
Utrū bonum simpliciter sit materia inuidie:ibidem.
Si inuidia est solum de tēporalibus.lxxix.
Utrum inuidia sit amor:ibidem.
Utrum odiū sit prima filia inuidie:ibidem.
Utrū filie inuidie sint sufficienter assignate:ibidem.
Utrum ira sit vicium capitale:ibidem.
Utrum irasci simpliciter seu in se sit malum et cuiusmodi sit vicium.lxxx.
Cui virtuti opponitur:ibidem.
De perturbatione vtrum omni ire sit annexa vel ire
inꝝtum ire:ibidem.
De speciebus ire/et que sunt:ibidem.
Utrum rixa sit filia ire.lxxxi.
Utrum timor sit filia ire:ibidem.
De accidia quid sit/et an sit vicium:ibidem.
Cui virtuti sit contrarium.lxxxii.
An sit capitale:ibidem.
Cui vicio per abundantiam opponit accidia: ibidem
Utrum accidia sit maximū peccatum:ibidem
De filiabus accidie:ibidem.
De pusillanimitate:ibidem.
Utrum pusillanimitas sit filia accidie:ibidem.
De potestate liberi arbitrii.lxxxiii.
Utrum liberum arbitriū per se sine omni gratia possit cōmouere ad opa de gñe bonorum.ibidē.
Potentia credendi vtrum sit naturalis:ibidem.
Bona opera sunt a tribus.lxxxiiii.
Posse peccare an sit aliquid.lxxxv.
Peccatum vtrum sit a deo:ibidem.
Quid dicatur malicia:ibidem.
Utrum mala volūtas sit peccatū inꝝtum est auersio a bono in cōmutabili vel inꝝtum est conuersio ad cōmutabile bonum.lxxxvi.
Utrum hec sit concedēda peccatum est a deo:ibidez.
De pronitate peccandi a quo sit:ibidem.
De spoliatione gratuitorum.lxxxvii.
Utrum peccatū originale sit aliquid:ibidem.
Quid sit peccatum originale ꝛ quomodo deletur in baptismo.lxxxviii.
Utrum vnū peccatū originale sit maius alio: ibidem
Utrum anima iuste contrahat originale:ibidem.
Utrum vnum peccatum originale ante baptismum sit peccatum mortale post baptismum venale: ibidē
Utrum plura originalia sint in homine:ibidem.
Utrum primi motus sint peccatum.lxxxix.
Causa quare primus motus sit peccatum:ibidem.
Utrum primus motus ad comedendū sit pctm̄:ibidem
Utrum primus motus ad coeundum sit aliquando peccatum mortale.ibidem.
Utrum primi motus sint in prohibitione:ibidem.
Utrum primi motus sint in ratione.xc.
De differentia venialis ad mortale:ibidem.
Utrum venale potest fieri mortale:ibidem.
Utrum veniali peccato debetur pena eterna.xci.
Utrū peccatū veniale sit maius q̄ originale:ibidem.
Utrum ignorantia sit peccatum:ibidem.
Utrum ignorantia legis diuine vel canonū sit peccatum sacerdotibus.xcii.
Utrum de quolibet peccato mortali teneamur scire vtrum sit mortale:ibidem.
Diuisio ignorantie.xciii.
De omissione:ibidem.
Utrum omissio sit peccatum actuale:ibidem.
Utrum aliquis obligatur ad impossibile.xciiii.
Cum quilibet teneat credere queritur quando omittitur aliquis ex hoc ꝙ non credit:ibidem.
Utrum dormiens potest omittere.xcv.
Utrum modus sit in precepto et vtrū quicquid tenet facere teneat facere ex caritate.ibidem.
De negligentia.xcvi.
Quid est negligentia siue desidia:ibidem.
Quid est peccatum:ibidem.
Utrum voluntas sit circa peccatum:ibidem.
Utrum omne peccatum sit voluntarium.xcvii.

Quid sit ille finis propter quē actio dicitur mala vel contra legem dei:ibidem.
De illis qui cōstituunt sibi duos fines:ibidem.
Utrum ex vno motu caritatis informentur plura sequentia.xcviij.
De actionibus spiritualibus:ibidem.
Utrū talis actio deformetur a fine cupiditatis: ibidē
Utrū actio p̄dicatiōis deformetur a bono fine:ibidē.
Utrum actio predicādi sit pctōr pctm̄ mortale:ibidē
Utrū mercēnari⁹ sit tollerādus vel amplectēdus.xcix
Utrū manis gloria que est peccatum veniale deformetur predicationem ⁊ faciat eam peccatum mortale: ibidem.
Utrum opus cōmensuretur secūdū intentionē:ibidē.
Utrum euentus sequens aggrauet peccatū.c.
Utrū intentio et opus sint idē pctm̄ an diuersa. ci.
Utrum mala voluntas sit maius peccatum q̄ actio procedens ex ea vel ecōuerso:ibidem.
Cū intellectus voluntas et memoria sint vires anime quare potius meritum et demeritum sita sint involūtate q̄ in intellectu et memoria:ibidem.
Quid est contemptus.cij.
Circunstantia quid est:ibidem.
Quare diuersi status diuersificet meritum.ciij.
Utrum magis peccet fidelis q̄ infidelis in eodem genere peccati alijs circūstantijs paribus:ibidem.
Utrū aliqs theolog⁹ existēs in mortali magis peccet q̄ vetula que cadat a caritate alijs circunstantijs paribus:ibidem.
Utrum secunda fornicatio sit maius peccatum q̄ prima alijs circunstantijs paribus:ibidem.
De ypocrisi:ibidem.
Utrum grauius sit aperte peccare q̄ occulte:ibidem
Utrum ypocrisis sit speciale peccatū.civ.
Utrum dissimulare peccatū sit peccatum:ibidem.
Utrum velle videri bonus sit peccatum:ibidem.
Quare dom⁹ frequentius reprehendit ypocritas q̄ alios peccatores:ibidem.
Quomodo itelligitur illa auctoritas:gloriā meā nō dabo dicit dñs in ysaia.ibidem.
Utrum aliquis potest simulare se esse malum:ibidē.
Utrum aliquis potest simulare se esse ypocritam.cv.
Utrum aliquis potest appetere sine peccato q̄ videatur bonus vt dentur ei temporalia ad sustētationem tantum:ibidem.
De falsis iudicijs:ibidem.
Utrum taliter suspicari sit peccatum:ibidem.
Utrum aliquis potest de aliquo asserēdo dicē:iste est malus ita q̄ dicat hoc sine peccato:ibidem.
De duplici ira per zelum et per vicium.cvi.
Utrum ira per zelum sit virtus:ibidem.
In qua vi anime sita sit ista virtus scz ira p zelū:ibidē
Utrum illa ira q̄ anticipat actū rationis sit pctm̄: ibidē
Utrum propter honores et diuicias sit aliquis magis sine acceptione personarum.cvij.
Utrum propter consanguinitatē.⁊c.ibidem.
Utrū propter nobilitatē sit aliquis alteri preferēdus ibidem.
Utrum minus dignus potest p̄ferri magis digno in spiritualibus:ibidem.
De peccato contra spiritum sanctum:ibidem.
An peccatum illud sit irremissibile.ibidem.
Peccatum in spiritum sanctum quid est / et species illius.cviij.
Utrum peccatum sit pena peccati.cix.
Utrum deus puniat vnū peccatum per aliud: ibidem
Utrum peccatū sit pena simpliciter et proprie : ibidē
Utrum homo peccet quia deus permittit:ibidem.

Questiones tertij libri.

De incarnatione filij dei.cx.
Quare potius fuit filius incarnatus q̄ pater/vel spiritussanctus:ibidem.
Quomodo filius dei assumpsit humanam naturam et quid est assumere corpus et animam:ibidem.
Utrum christus sit duo:ibidem.
Utrū diuina essentia sit incarnata.cxi.
Utrum verbū esset plures homines si assumeret aliā humanitatē nichil deserendo et vtrum denominaret nomine illius.cxij.
Si pater et filius assumerent eandē naturā vtrū esset vnus homo vel plures:ibidem.
Utrum omnibus vnionib⁹ desinentibus esse preter illā que est carnis ad animam:idem remaneat homo qui prius.cxiij.
Utrum christus scōm q̄ homo sit persona:ibidem.
De predestinatione.cxiij.
Quere de hac filius dei est predestinatus:ibidem.
Utrum christus fuit decimatus in lumbis abrahe et vtrū et⁹ sacerdotiū sit digni⁹ leuitico sacerdotio.cxv.
Cum adam vir sanctus fuerit post penitentiam quaz egit de peccato suo quare ecclesia nō dicit icepisse ab adam sicut ab abel:ibidem.
Secundum quam naturaz christus dicitur esse caput ecclesie.cxvi.
Utrum christus fuit caput abel:ibidem.
Quare poti⁹ dicit christ⁹ caput ecclesie q̄ coz.ibidē.
Duplex corpus christi:ibidem.
Utrum christus sit membrum ecclesie:ibidem.
Utrum delicie sint deo esse cum filijs hominū:ibidē.
De virtute corporis et capitis:⁊ ecclesie:spōso:ibidē.
De eius scientia:ibidem.
De duplici voluntate christi.cxvii.
De animalib⁹ que fuerūt paccata in archa noe:ibidē.
Utrum voluntates sensualitatis sint contraria voluntati rationis.cxviii.
De pauore et quomodo cepit christo tedere: ibidez.
Utrum pauere in christo fuerit meritorium:ibidem.
De petitione christi: pater si possibile est.cxviii.
Utrum petitio illa qua christus petijt:pater si possibile est transeat a me calix iste:fuerit rationis vel sensualitatis:ibidem.
De merito christi:ibidem.
De effectu meriti.cxix.
Utrum aliomodo potuit redimi genus humanum q̄ per mortem filij dei:ibidem.
De statu christi in triduo:cxx.
Utrum christus fuerit homo:ibidem.
Quomodo intelligendum sit q̄ christus fuit totus in sepulcro et non totus.cxxi.
Utrū in triduo hec ꝓpositio sit cōcedēda:de⁹ est:ibidē
Quī filius dei est in triduo:ibidem.
De virtutibus:ibidem.
Utrum remissio peccati precedat motum liberi arbitrij.cxxii.
Utrum motū liberi arbitrij oporet esse motuz fidei aut non:ibidem.

In quo instanti remittitur peccatum:cxxiii.
Utrum hec consequētia valeat:iste facit quicquid i se ergo deus dat ei gratiaz:ibidē.
Utrum aliquis potest mereri sibi primā grattā:ibidē
Utrum bona opera facta extra caritatem sint meritoria:cxxiiii.
Quō bona opera valeant ad habilitatē gratie.cxxv.
Utrum bona opera facta extra caritatem valeant ad diminutionem pene:ibidem.
De bono quod est virtus:ibidem.
Que differentia est inter esse et esse bonū.cxxvi.
Que differentia est inter bonum et verum: ibidem.
De contrarietate boni ꝛ mali:ibidem.
De bono et malo in genere.cxxvij.
Utrū omnia opera virtutū sint eque bona:ibidem.
Utrū motus virtutis sit melioz sua virtute: ibidem.
De malo in genere.cxxviij.
De virtutibus et ordine earūdem:ibidem.
De speciebus virtutum.cxxix.
In qua vi anime virtus sita sit:ibidem.
Utrum desiderium virtutum et odium viciorum sint in eadem vi.cxxx.
In qua vi iusticia sita est:ibidem.
In qua vi concupiscentia sita est:ibidem.
Utrum sint plures virtutes theologice q̄ tres in eadem vi.cxxxi.
De singulis speciebus virtutum.:ibidem
Q̄ hoc nomen fides capitur multipliciter:ibidem.
Utrum fides sit virtus.cxxxij.
Utrum sit vnica virtus:ibidem.
Utrum idem scitum sit et creditum:ibidem.
De fide implicita et explicita.cxxxiij.
De fide distincta:ibidem.
De articulis fidei et numero ipsorum:ibidem.
Utrum res vel entia hlia sint articuli.cxxxiiij.
Utrū fidei secūdū q̄ est articulus subsit falsū. cxxxv.
De cognitione dei quā habuerūt gentiles.cxxxvi.
De cognitione discipulorū adhuc infirmorū.cxxxvij.
Quid sit spes:ibidem.
In quo spes differt a fide:ibidem.
De differentia spei et caritatis:ibidem.
De differentia spei et timoris.cxxxviii.
Utrum spes sit mercēnaria:ibidem.
Utrum sācti habeant spem in patria:ibidem.
De caritate:ibidem.
Utrum caritas sit species specialissima.cxxxix.
Utrū eodē motu numero diligat̄ de⁹ ꝛ ꝓxim⁹:ibidē.
De dilectione proximi:ibidem.
De dilectione dei et proximi ꝛ q̄ sit prior.cxl.
Utrū caritas informet oēs virtutes:ibidem.
Quomodo sit intelligēdum hoc preceptum diliges proximum.ꝛc.ibidem.
De ordine caritatis:ibidem.
De dilectione.cxli.
De ordine dilectionis proximi:ibidem.
De dilectione parentū ꝛ filiorū:ibidem.
Utrū magis diligēdus sit ꝓxim⁹ q̄ cor⁹ ꝓ ꝓpriū:ibidē
Utrum ex caritate magis diligendi sint amici q̄ inimici:ibidem.
De ordine caritatis in patria.cxlij.
Utrum in patria erit delectatio:ibidem.
De accipientibus singulos denarios:ibidem.
De effectu caritatis:ibidem.
Qua resurrectiōe aliquis resurgit a peccato per caritatem.cxlv.
De quantitate caritatis et motus eius:ibidem.
Utrū aliquis tenetur ad perfectionē caritatis.cxlvij.
De his que perficiūt caritatem.cxlix.
Utrum aliquis tenetur magis diligere excōmisso q̄ ex dimisso:ibidem.
De parabola: duo debitores.ꝛc.ibidem.
Utrum aliquis sciat se habere caritatem:ibidem.
De effectu caritatis post mortem.cli.
De eligentia motuum:ibidem.
Utrum apostolus teneretur velle permanere in carne propter fratres.clij.
De cōtrarietate augustini et ambrosii:ibidem.
De eligentia duorum ab apostolo:ibidem.
Utrū apostolus voluit conjunctim aut diuisim dissolui et esse cum christo.cliij.
Utrum quilibet sciēs se esse predestinatum debz velle quantālibet penā sibi infligendā sit ei vtilis: ibidē
De virtutibus politicis:ibidem.
Utrum ille qui sibi primo appropriauit aliquid peccauit mortaliter:ibidem.
Que sit differentia inter precepta nature et legis diuine:clviii.
Quomodo ius naturale scriptum sit in corde hominis:ibidem.
Utrum possit fieri dispensatio cōtra precepta iuris naturalis:ibidem.
De virtutibus politicis.clv.
Utrum prudentia sit scientia:ibidem.
Utrum prudentia sit species specialissima.clvi.
Utrum prudentia sit prima cardinalium: et an sint tātum quattuor:ibidem.
De temperantia:ibidem.
Utrum omnis ebrietas sit mortalis:ibidem.
Utrū primus motus ad gulā sit pcm̄ mortale. clvii.
Utrum omnis luxuria sit peccatum mortale:ibidem.
Utrum inebrians alium peccet mortaliter:ibidem.
Utrum superfluitas ꝛ preciositas vestium sit peccatū mortale:clviii.
Q̄ ieiunium sit species abstinentie:ibidem.
Jeiunare cuius virtutis est motus:ibidem.
Q̄ ieiunium est vtile duabus de causis:clix.
De temporibus ieiuniorum:ibidem.
Utrum electuaria soluant ieiunium:ibidem.
De continentia.clx.
De virginitate:ibidem.
De fructu virginitatis:ibidem.
Utrum fructus virginitatis sit duplex premiū:ibidē.
De aureola et vtrum per solam violentiam debetur corrupte.clxi.
De potestate dei:ibidem.
De illo apostoli:volo omnes homines esse sicut meipsum:ibidem.
De vita contemplatiua et de temperantia et de iusticia.clxii.
Quando omittit aliquis si non det elemosinā. clxiii.
Quibus danda est elemosina.ibidem.
De quātitate elemosine:ibidem.
De quibus habeat fieri elemosina:ibidem.
De elemosina que fit per manum alterius.clxiiii.
De speciebus iusticie:ibidem.
De peccato:ibidem.
Qualis virtus sit obedientia.clxv.
Q̄ in moralibus nulla sit obedientia:ibidem.

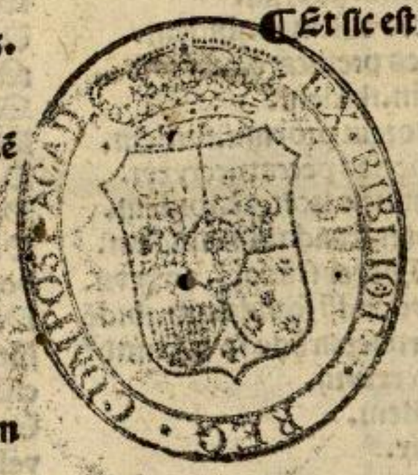
Quibus obediẽdum sit et quibus non.clxvi.
In quibus tenemur obedire deo.ibidem.
Utrum immolare.ꝛc.fuit preceptum.ibidem.
Quantũ possit extendi preceptum dei.clxvij.
Ad quid teneret abrahã ex precepto sibi facto.ibidẽ
Utrum abrahã teneretur credere illud esse preceptũ sibi a deo.clxviij.
De latria et dulia.ibidem.
Utrum idolatria sit latria:ibidem.
De differentia latrie et dulie.clxix.
De supdulia id est honore debito carni christi.ibidẽ.
Utrum aliquis per ignorantiam sine peccato possit exhibere latriam creature.clxx.
De magnitudine peccati idolatrie.clxxi.
De oratione et q̃ sit specialis virtus.ibidem.
Utrum oratio sit spectes satisfactionis.clxxij.
Quot requiruntur ad hoc q̃ oratio sit efficax. ibidẽ.
De oratione pauli qua petuit stimulum a se amoueri.clxxiij.
Utrum temporalia sint simpliciter et absolute petenda.clxxiiij.
De oratione qua oramus sanctos: ꝛ qua sancti orant pro nobis.clxxv.
De iusticia in generali.clxxvi.
De fortitudine.clxxvij.
Utrũ sancti meruerunt passiones suas.clxxix.
De perseuerantia.clxxx.
De donis spiritussancti.clxxxi.
De numero donorum.ibidem.
De differentia donorũ advirtutes cardinales.clxxxii.
Qualiter dona differũt a ṽtutibus theologicis.ibidẽ
De donis singulis et primo de timore.clxxxiii.
De vsu seruilis timoris.clxxxiiii.
De timore seruili ibidem.
De annexis timori seruili.ibidem.
De effectibus timoris seruilis.clxxxv.
De timore naturali et filiali simul.ibidem.
De filiali timore.clxxxvi.
Utrum timor filialis sit tantum vnus in specie. ibidẽ
De differentia timoris filialis ad inicialem.ibidem.
Utrum christus habuit timorẽ filialem.ibidem.
De dono quod est pietas.clxxxvii.
De scientia dono et primo de contrarietate eius ad prudentiam.ibidem.
Utrum scientia sit idem q̃ prudentia.ibidem.
Que dr̃a sit inter donũ sciẽtie et donũ ꝓfilij.clxxxviii.
De differentia inter sapientiã ꝛ intelligentiã ꝛ fidem clxxxix.
Utrum sapientia et intellect9 sint diuersa dona. ibidẽ
Utrum intellectus sit virtus.ibidem.
Utrum sint alie virtutes contẽplatiue q̃ sapientia et intellectus.ibidem.
De comparatione contemplatiue ad actiuam.cxc.
Utrum contemplatiua habeat contrarium.cxci.
De beatitudinibus.ibidem.
De adaptatione donorum spiritussancti.ibidem.
De pace.cxcii.
De frui et differentia inter frui et vti.ibidem.
Quid sit frui.ibidem.
Utrum virtutibus sit fruendum.cxcv.
Utrum fruendum sit personis.ibidem.
De raptu in deum.ibidem.
De visione apostoli in raptu.ibidem.
De hoc quod apostolus quesiuit:ibidem.
Utrum visio apostoli in raptu fuit comprehensoris vel viatoris.ibidem.
Utrum apostolus raptu suo vidit deum.cxcvi.
Utrum apostolus raptus sit vsq̃ ad tertiũ celũ.ibidẽ
De hoc q̃ apostol9 vidit archana dei q̃ nõ lr̃ loq̃.cxcvij
De ordine virtutum.ibidem.
Utrum fides vera et formata prior sit naturalit̃ q̃ caritas.cxcviij.
Utrum species sit media inter fidem et caritatẽ.cxcix
Utrum fides spes et caritas sint prime omnium virtutum.ibidem.
De merito virtutum.ibidem.
Utrum vis merendi primo sit in fide et caritate.ibidẽ
Utrum ex condigno mereamur vitam eternam.cc.
Utrum ex cõdigno mereamur augmentũ gratie.cci.
De merito remissionis pene in quo consistit.ccij.
Utrum multitudo bonorum operum valet ad meritum.ibidem.
Utrum pluribus virtutibus sit homo melior q̃ vna illarum.ibidem.
Utrũ status valeat ad efficatiã meriti.ccij.
De connexione virtutum.cciiii.
Utrũ verũ sit i politicis q̃ hñs vnã habet oẽs:ibidez.
De ẽrtetate virtutuz politicaz ꝛ theologicaz.ccv.
Utrum omnes virtutes sint pares:ibidem.
De prerogatiua virtutum.ccvi.
De donis spiritussancti vtrum sint eque bona. ccvii.
De transitu virtutum:ibidem.
Utrum fides informis sit virtus:ibidem.
Utrum caritas possit esse informis.ccviii.
Utrum aduenιente fide formata remaneat fides iformis.ccix.
De transitu nature in gloriam:ibidem.
Quomodo intelligendum est illud apostoli: cum venerit quod perfectum est.ꝛc.ibidem.
De fide et spe.ibidem.
De spe.ibidem.
De caritate.ccx.
De virtutibus cardinalibus.ibidem.
De tusticia.ccxi.
De comparatione virtutis ad vicium.ibidem.
De hereticis.ccxii.
De contrarietate boni et mali:ibidem.
Utrum debeat admitti ꝓportio virtutis ꝛ vicij.ibidẽ.
De questionibus moralibus:ibidem.
Quomodo primum preceptum pertinet ad patrem/ secundum ad filium:tertium ad spiritumsanctũ.ccxiii.
Quare potius quarto precepto apposita sit ꝓmissio q̃ alijs:ibidem.
Q; littera decalogi est littera occidens.ccxiiii.
Quomodo adaptari habeant decem precepta decalogi ad decem plagas egipti.ibidem.
Quõmodo diuisio decem preceptorum decalogi reducibilis est ad diuisionem cardinalium:ibidem.
De mendacio.ccxv.
Utrum omne mendacium sit peccatum:ibidem.
De generibus mendaciorum et vtrum mẽdacium sit sufficienter diuisum.ccxvi.
Utrum Jacob mẽtitus sit dicendo se esse Esau.ccxvii.
Utrum isaac benedixit Iacob:ibidem.
Utrũ iacob peccauit qñ accepit benedictionẽ:ibidez.
Utrum iacob peccauit emendo primogenita: ccxviii.
De iuramento.ibidem.
De causis iuramenti:ibidem.

De forma iuramenti:ibidem.
Qꝫ iuramentum habet comites.ccxix.
Utrum omne periurium sit peccatum mortale.ccxx.
De causis iuramenti.ibidem.
De coactis periurijs et iuramentis.ccxxi.
Utrum coactum iuramentum obliget.ibidem.
De tertio mãdato qð dicit:sabbata sanctifices.ibidẽ
Utrum aliquis in presenti sit beatus.ccxxij.
Quomodo intelligẽdum sit ꝙ mali querũt beatitudinem in tẽporalibus sicut dicit augustinus.ibidem.
Utrum diabolus appetit beatitudinem.ibidem.
De vsura.ibidem.
Utrum ille qui accipit ad vsuram peccet.ccxxiiij.
In quibus contractibus sit vsura.ibidem.
De casibus qui sunt ex incertitudine temporis.ccxxv
De superhabũdãtia in qua nõ superuenit pactum de restrictionibus vsurarij.ccxxvi.
De simonia.ibidem.
In quibus habet esse simonia.ibidem.
In quibus casibus videntur vendi sacramenta ecclesie.ccxxvij.
Utrum aliqua liceat dare pro baptismo.ccxxviij.
De simonia que habz fieri circa ãnexa spũalibꝫ:ibidẽ
De venditione scientie.ccxxix.
Utrum decima possit esse simonia.ccxxx.
Qꝫ simoniacus sit irregularis.ibidem.
De voto.ibidem.
Qualiter votum obligat et vtrum recipiat dispensationem.ibidem.
De voto simplici et vtrum obligat ad statim.ccxxxi.
De voto determinato et ad quid obliget.ibidem.
Quomodo matrimonium contrahendum impedit votum simplex:sed non impedit contractum.ibidẽ.
De voto solemni.ccxxxij.
De illo ꝙ vouit intrare claustrũ et post intrat.ibidem
De voto iepte.ibidem.
De voto quod pertinet ad cultum dei.ccxxxiij.
Utrum preceptum de decimis fuit morale.ibidem.
De quibus habeat dari decima.ccxxxiiij.
Que persone debeant habere decimas.ibidem.
Qualiter debeant sacerdotes predicare.ccxxxv.
De redemptione decimarum.ibidem.
De vtili quod ptinet ad amorem proximi.ibidem.
Utrum scandalum sit vna species peccati.ccxxxvi.
De auctoritate apli omnia amicis licẽt.ꝛc.ibidem.
Quid sit omittendum propter scandalum.ibidem.
Utrũ cõsiliũ dei sit omittẽdũ ꝓpter scãdalũ. ccxxxvii.
Quid sit faciendum ꝓpter vitandũ scandalum.ibidẽ
Utrum petrus scandalizauerit separãdo se a gentibꝫ et comedendo cum iudeis.ccxxxviij.
De correctione fraterna.ibidem.
De ordine corripiendi.ccxxxix.
Qualiter intelligendũ sit si peccauerit in te.ꝛc.ibidẽ
De perplexitate.ccxl.
De operatione perplexitatum.ibidem.
De perplexitate operationum corporalium.ibidẽ.
De iudicijs.ccxli.
De clericis et sacerdotibus qui coniurando sanctificant aquas.ccxlij.

¶Sequũtur tituli questionum ac dubiorum quarti libri.
De sacramentis veteris legis.ccxliij.
De sacramentis noue legis.ibidem.
De onere veteris legis.ibidem.
De numero sacramentorum veteris legis et de cessatione eorum.ccxliiij.
Quare retinuit ecclesia thurificationem et quedam alia legalia.ibidem.
De suffocatis et sanguine.ibidem.
De circumcisione.ibidem.
Quare instituta fuit circumcisio.ibidem.
Quid sit circũcisio et quis effectus eius.ccxlvi.
De dignitate circumcisionis.ibidem.
De cessatione eius.ibidem.
Quare circumcisio que facta est a tosue in galgalis dicta fuit secunda circumcisio.ccxlvij.
De superadditionibus quas fecit dominus in euangelio.ibidem.
Utrũ domin⁹ addidit aliquid in euangelio legi:ibidẽ
De sacramentis noue legis in communi.ccxlviij.
De baptismo iohannis vtrum sit baptismus:ibidem
Utrum baptismus iohãnis et manuũ impositio apostolorum equipollet baptismo christi.ccxlix.
De baptismo christi.ibidem.
Quid sit baptismus.ibidem.
De potestate baptismi/ et que fuit potestas/et quam potuit dare seruis et non dedit.ccl.
De forma baptismi.ccli.
De subtractione.ibidem.
De additione:ibidem.
De totali forma.ibidem.
De corruptione verborum.cclii.
De materia baptismi.ibidem.
De intentione:ibidem.
De exorcismo:ibidem.
De catheciſmo.ibidem.
Utrũ baptismus paruulorꝫ ꝓferat eis virtutes.ccliii.
Utrum baptismus paruulorum auferat eis originale peccatum:ibidem.
Utrum heretici conferant verum baptisma.cclv.
De vnitate baptismi.ibidem.
De sacramento confirmationis.cclvi.
Utrum detur caracter in confirmatione:ibidem.
Quare confirmatio datur tãtum ab episcopis.ibidẽ.
Si valeat hoc sacramentum ante baptismum. cclvii.
De sacramento eucharistie:ibidem.
De transsubstantiatione.ibidem.
De modis sumendi corpus christi.cclviii.
De fractione forme et quare in tres partes diuiditur hostia.cclix.
De diuersitate accipientium corpus christi.cclx.
Utrũ sacerdos debeat dare corpus christi ei quẽ scit esse in peccato mortali:ibidem.
Utrum peccent mortaliter aspicientes corpus christi/ vel tangentes quando sunt in peccato mortali ibidez.
In quo casu danda sit simplex hostia pro eucharistia: cclx.
De tempore sumptionis eucharistie.ibidem.
Quale corpus dedit dominus discipulis suis:ibidez.
De quibusdã auctoritatibus que sunt in canone misse.cclxi.
De contentione inter grecos et latinos.cclxii.
De sacramento penitentie.cclxiii.
Utrum confessio et contritio et satisfactio sint partes integrales penitentie vel subiectiue.cclxiiii.
Utrum penitentia sit virtus:ibidem.
Quãtã efficatiã hꝫ penitẽtia ĩ remissionẽ pctõꝝ. cclxv

Utrum illa penitentia temporalis qua homo punit post confessionem peccati sit de iusticia:ibidem.
Utrum penitentia sit reiteranda:ibidem.
Utrū de omni pctō reiteranda sit penitentia. cclxvi.
De contritione quid sit.cclxvij.
De effectu contritionis.cclxviij.
De quantitate contritionis.ibidem.
De continuatione contritionis.ibidem.
Utrum motus contritionis sit successiu⁹.cclxix.
De confessione:ibidem
Utrum ꝓfessio sit sacramentū vtriusq; legis.ibidem.
De effectu contritionis.ibidem.
Utrum confitens teneatur confiteri omnes circunstā tias.cclxx.
Utrum in aliquo casu debeat sacerdos reuelare con= fessionem.ibidem.
Quantū quis possit differre confessionem.cclxxi.
Utrum teneamur confiteri venialia:ibidem.
De satisfactione quid sit et que eius efficatia. cclxxij.
De speciebus satisfactionis.ibidem.
Utrū penitentia pro alio facta valeat.cclxxiij.
De penitentia maiori vel minori ꝓdigna.cclxxiiij.
De solenni penitentia.ibidem.
De restitutionibus.ibidem.
De casibus in quibus restituendum est et vtrum licz differre restitutionem.ibidem.
De currentibus cū fure et pticipib⁹ iniurie et⁹.cclxxv
Utrum generalis necessitas ecclesie possit dispensari cum aliquo ne restituat.ibidem.
De participatione furti vel rapine.ibidem.
Utrum qui per violentiam vel latenter recuperat rē suam teneatur ad restitutionem.cclxxvi.
Utrum acquisita per simulationem quis teneatur re stituere vel fraudem.ibidem.
Utrum peccata redeant de ingratitudine.ibidem.
De ingratitudine.cclxxvij.
De penitentia venialium.cclxxviij.
De dicto augustini.ibidem.
De dicto ambrosii.cclxxix.
De igne purgatorio qualiter purget animas.ibidez.
De adiumentis penitentie.ibidē.
De generali vsu clauium.cclxxx.
De sacerdotib⁹ q̄ nō habent aliquos subditos.ibidē
De excommunicatione.cclxxxi
De relaxationibus que fiunt per claues.ibidem.
De equali conditione pauperis et diuitis.cclxxxij.
De iusta estimatione.ibidem
De extrema vnctione.cclxxxiii.
Utrum debeat iterari.ibidem.
De sacramento in quo confertur gratia.cclxxxiiii.
Utrū sit idē sacerdotiū veteris et noue legis.ibidem
Utrum heretici vere ordinent:ibidem.
De etatibus ordinatorum.cclxxxv.
De sacramentis conseruatiuis gratie.ibidem.
De causis matrimonii.ibidem.
De consensu cause efficientis matrimonij.ibidem.
Utrum matrimonium sit de iure naturali.cclxxxvi.
Utrum vnicam esse vnius sit de iure naturali.ibidem
Utrum fornicatio simplex sit peccatum.cclxxxvij.
De bonis matrimonii.ibidem.
Utrū bona matrimonii excusant coitū ꝓiugalē.ibidē
Utrū in oñi matrimonio sint illa tria bona.cclxxxviii
De libello repudii.cclxxxix.
Utrū repudiata possit redire ad primū maritū. ibidē
De impedimentis matrimonii.ccxc.
Utrum ex vnica contumelia dirimatur vel corrumpa tur matrimonium. ccxci.
Cum gentilis plures habens feminas cōuertitur ad fidem vtrum liceat ei habere omēs illas.ibidem.
De impedimen tis matrimonij.ibidem.
De errore conditionis.ccxcii.
De impotentia coeundi.ibidem
De quarto ⁊ quinto impedimento matrimonij scz de ordine et voto.ccxciii.
De sexto impedimento matrimonij.ibidem.
De vltimo impedimento matrimonij:ibidem.
De spirituali cognatione.ccxciiij.
Utrū pater possit detrahere cū filiola filioli sui: ibidē.
De legali cognatione si impediret matrimoniū : ibidē.
De impedimento matrimonij.ibidem.
De sacramentorū effectu siue de resurrectione.ibidē.
De resurrectione corporum an sit naturalis vel mira culosa.ccxcv.
De veritate humane nature.ccxcvi.
De resurrectione christi.ccxcvij.
Qualiter dominus probauit resurrectionem suā di = scipulis suis.ibidem.
De forma in qua apparuit dominus duobus discipu= lis suis euntibus in emaus.ccxcviii.
De dotibus resurgentium.ibidem.
De dotibus corporum glorificatorum.ibidem.
De dotibus que sunt tres.ccxcix.
De sensibus spiritualibus.ccc.
De numero sensuum spiritualium:ibidem.
De ipsis fructibus spiritus qui sunt duodecim.ccci.
De damnatione reproborum.ccciii.
Quantum prosint suffragia eis qui sunt in purgato = rio.ccciiii.
Utrum suffragia facta per illos qui sunt extra carita= tem prosint illis qui sunt in purgatorio.cccv.
De igne purgatorio qualiter purgat animas.ibidez.
De die iudicij.cccvi.

¶ Et sic est finis tabule.

No ꝑt ḡo agẽ et nõ agẽ i. no ht effectũ ad agẽdũ et no
agẽdũ ꝺz ht̃ ht̃ ꝓsbitz sit mã ad ꝑtẽdũ et nõ ꝑtẽdũ quẽ nõ
ẽ et ꝺz ḡo libẽ et ſ regnoſcit ut multꝰ nz ꝺz effectꝰ ḡtis ad ḡtã a
dnã nerſ in agẽte mãh et libero ꝓcter ea quẽ ꝓbibita
cõmẽdatꝰ
ũ thoꝛ et al ꝺz Cũ oĩbꝰ immotis ꝑt agẽ et nõ agẽ. nã ꝑtẽ et ſectũ
ḡtis ſi ḡ re concurſum dei non eſt ad mutare, nec ꝑt agens nãle
ḡtiz ad rem
libertꝫ inteLõibus immotis agẽ ḡtia ſit vo. as no. n. ꝑt ẽtis õibus
luctãa et co
mo ꝓbac ꝓbus fruẽ facere ſ. poſſit fruꝰ ſequi ſz nõ ſu
tionis et ẽ te eius ut ꝺbi thes ſum eſt Sermo de efficacia
ſz hr rotñ
getia que et ſepẽ nõ agere h. eſt qz agẽs libert deu ſpẽ
ꝫ explicãz non agere et nõ qz ꝑtẽ ht ꝺz efficacẽ
ꝓpa ẽ mter
ca quã ſuſpenſiuã actionis ſit vo. as quã ꝓ ꝑt ſuſpen
ſiuã ſolꝰ agẽ de ſuã actionẽ nllo mutato ꝛegis at ꝫ
ḡ libus
et ſim poſſit nõ agere poſſit̃ tota nõ repugnãtia
ꝺz ſmu ctiõ ꝑt hoc n. nõ ꝑt ꝑtẽ ꝺcui ꝓbꝺ
mientꝰ efficacia q ſ poſſit ꝓ effectũ ſuſpen
nõ cognoſ
ceñ ḡ nõ dere, nõ ri. vonis qm nõ agit ꝺ ꝓ.
cẽtiã
m hꝰ conducit ad conducere ꝑt. et hinc
ꝓ defec
fu cõẽtꝰ cõtr ſũmã rõ libertatis m ꝺeo qz õibus mu
nis fatis ꝑt agẽ et nõ agere ꝓpẽ chã mutꝰ vo as
creatã oĩbus a ꝫs ĩmutatis ꝑt ſz cũ mutato
ne ſua, ꝺ ola ꝺa ſnte ꝓpter ꝓcea ꝺ mi ꝺbꝫ ꝓ
aẽto non includetur,

3333 debitu
2484 Solu°
849 Resi[m] debiti.